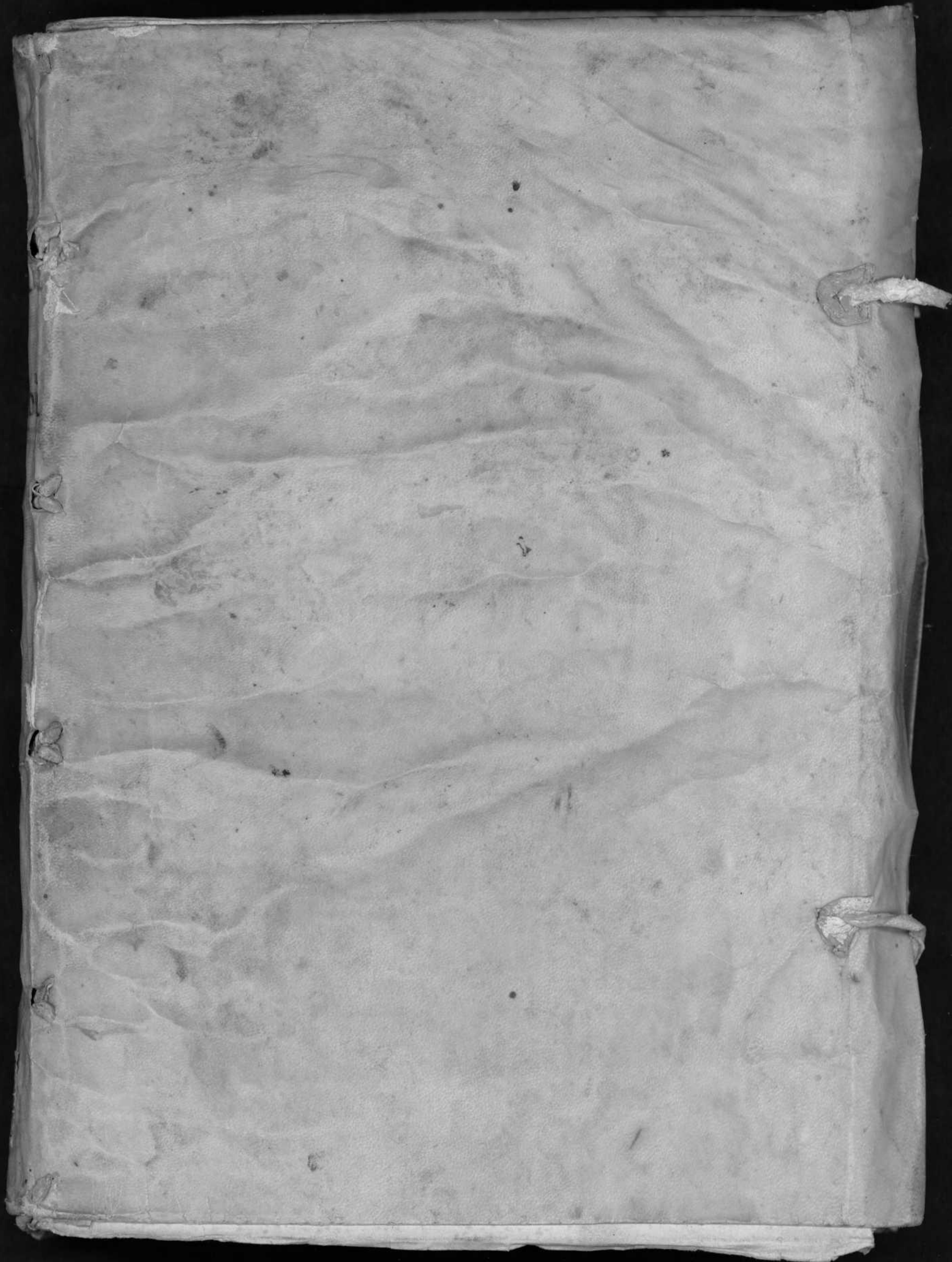




Manuscript 37
Andania 7th
Vol. 12th



D. FERNANDI

VASQVII PINCIANI MENCHACENSIS

IVRISCONSULTI HISPANI,

IN SUMMO DOMINICAE REI PHILIPPI HISPANIARVM REGIS

CATH. POTENTISSIMI PRAETORIO SENATORIS,

DE SVCCESIONVM PROGRESSV

TRACTATVS LIBRI TRES.



*Cum Indice copiosissimo, & cum nouis ipsius met Authoris
annotationibus, & emendationibus.*



de dec. collegio des. cae. de. ma

VENETIIS, M D L X I I I I.

Apud Dominicum Nicolinum.

VASQVIL PINCIANI MENCHACENSIS

IVRISCONSULTI HISPANI.

IN SUMMO DOMINICAE RRI PHILIPPI HISPANICARVM REGIS
CATH POTENTISSIMI PRÆTORIO SENATORIS.

DE SVCCSSIONVM PROGRESSV
TRACTATVS LIBRI TRES.



*Caute hanc editionem recipiendam. Et cum tota ipsius serie diligenter
revisenda, et emendanda.*



VENETIS, M D LXIII.
Apud Dominicum Nicolinum.



ET REVERENDISSIMO

D. GASPARI AZVINGA ET AVELLANEDA

ARCHIEPISCOPO COMPOSTELLANO,

HISPANIARVM REGIS A SACRIS

PRAEFECTO ET CONSILIARIO,

Fernandus Vasquius Menchacensis Senator Regius, S.



IN hominibus edocendis, illustrissime Ecclesiae princeps, illud à Cicerone officiorum primo, edocemur, Ne nimis magnum studium multamque operam in res obscuras atque difficiles conferamus, parum praesertim, aut minimè necessarias: neque iis, quae sat cognita non sunt, temerè assentientes, quasi rebus apprime cognitis imbuamur. praesens enim istorum vitiorum alterum ab altero plerumque descendere, studio enim novitatis summae primum difficilia, nebulosa, rara, quae auditorum animos sui admiratione rapiant, tradere passim properamus, cui rei consequens mox fit, ut incertitudo comes accedat, quod maximè intueri licet in illis iuris peritorum operibus, quae vel singulare, vel memorabile, aut notabile, paradoxorumque titulis, & cæteris id genus nominibus inscribuntur, quorum pars non contemnenda, tam dictu mirabilia sunt, ut portentis similima videantur: iusque nostrum sui natura simplex & placidum ita inuertit, ut anceps iam & ambiguum uideri incipiat. Nobis autem hæc intuentibus successuumque progressus ad suam puritatem & simplicitatem restituere festinantibus, prima cura fuit, huiusmodi doctorum miracula (ne portentosa noxia & suspecta dicam) partim exterminare, partim foedere certo ita componere, ut quas in iure mouerunt, non leui ex parte, sedentur procellae: quam rem facile me assequuturum spero, adspirante te, praesul humanissime, tui enim fauores tuamque non minus raræ eximiaque uirtutes, quam omnium rerum & literarum peritia, quibus summa nobilitas comes est, maiori que po-

I N D E X.
C O P I O S I S S I M V S E O R V M, Q V A E
I N H O C T R A C T A T V,
D E S V C C E S S I O N V M P R O G R E S S V

C O N T I N E N T V R.



Abstinendi facultas est iuris prætorii. §. 13. num. 7.
Abstineri beneficium non datur, nisi ei, qui inuitus hæres extitit. §. 10. numero 26.
Abstineri beneficium caret, qui sub conditione si decem dederit, institutus eam expleuit. §. 10. nu. 27.
Abstentionem reuocare nulli filio conceditur quod ad maternam hereditatem, nec emancipato quo ad paternam. §. 9. nu. 28.
Abstentionis reuocanda facultas non datur filio sub conditione si uelit institui. idem si per statutum filius. abstinere licebat. §. 10. num. 23.

Abstentionem suam filius iure. si poterat reuocare. §. 9. nu. 26.
Abstineri beneficium quibus datur. §. 19. nu. 39.
Accessorium sequitur principale quo ad sui resolutionem, non quo ad effectum. §. 26. num. 22.
Accessorium sequitur solum principale. §. 15. num. 61.
Actus inter uiuos respiciens ultimam uoluntatem semper est reuocabilis, in præf. num. 150.
Acceptatio regulatur a concessione, in præf. nu. 12.
Actio & passio non concurrunt. §. 17. num. 67.

De iure accresc. & de coniunctis.

Accrescens pars propria dicitur, in præf. lib. 2. nu. 54.
Accrescentem partem alienare nequit, qui suam partem alienare uetus fuit, in præf. lib. 2. num. 55.
Accrescens pars an dicatur uenire iure institutionis, in præf. lib. 2. num. 56.
Accrescens pars facit, ut & ex substitutione maior portio contingat, in præf. lib. 2. num. 57.
Accrescendi ius hæredi inuito datur, in præf. lib. 2. nu. 59.
Coniunctus re tantum an uerbis tantum coniuncto præferatur. §. 3. num. 86. & num. 85.
Accrescendi ius an impediatur per ius retentionis. §. 3. nu. 90.
Accrescendi ius differt a iure non decrescendi. §. 3. num. 91.
Coniunctus re tantum ad totum inuitatus uidetur. §. 3. nu. 92.
Accrescendi iure institutio particularis trahitur ad totum. §. 3. numero 63.
Accrescendi ius quando contra uoluntatem testantis inducatur. §. 3. num. 60.
Ius accrescendi non est post portionem quæsitam etiam reuocabiliter contra communem. §. 23. num. 48.
Accrescendi ius est in feudo, & in donatione causa mortis, & in donatione simplici, & in donatione principis, & in libertate, in præf. num. 5.
An sit ius accrescendi in re quæ testatori debita erat. §. 23. n. 24.
Accresci ius est in querela inoff. testamenti. §. 15. nu. 66.
Accrescendi ius appetit simile, in præf. num. 21.
Accrescendi ius cessat quando unus uenit per contra tab., alius per secundum tab. §. 23. nu. 8. §. 37.
Hæreditibus est ius accrescendi inter disiunctos. §. 21. nu. 60.
Accrescendi ius cessat in testamento, militis etiam ex post facto contra nouiss. in præf. num. 3.
Accrescendi ius ut detur, quid exigatur. §. 21. num. 69.
Accrescendi ius quando fit, & quando ius non decrescendi. §. uigesimalotertio, numero 18.
Accrescit fisco, qui loco indigni successit portio uacans. §. 21. nu.

mero 68.

Coniunctus mixtim ut reliquis præferatur. §. uigesimaloprimum, numero 61.

Accrescendi ius cessat inter succedentes diuerso iure. §. 23. numero 86.

Coniunctio pro una persona, uel corpore habetur. §. 23. numero decimoquarto.

Accrescendi ius non datur ei, qui à testatore non fuit nominatus. §. 23. num. 67.

Coniunctus uniuerfis non est coniunctus singulis, cum communi. §. 24. num. 20.

Coniuncti omnes non plus ferunt quàm unus separatus. §. 22. numero 13.

Ius accrescendi cessat ubi est omnimoda disiunctio realis, cū communi. §. 23. num. 1.

Coniunctione in illa Titius & fratres hæredes sunt, quare fratres in iure accrescendi præferantur. §. uigesimaloprimum, numero trigesimalotertio.

Coniunctio realis an desideret inter coniunctos aquas partes concursu fieri. §. 21. num. 29.

Coniunctio realis, nō dirimitur ex diuersitate scripturarū, contra Ripam. §. 21. num. 12.

Coniunctio nō prodest ex post facto quando non nocuit ab initio. §. 32. num. 18.

Ius accrescendi an detur coniunctis per statutum. §. 23. numero septuagesimoquarto.

Coniunctio realis, ut differat a uerbali. §. 21. num. 7.

Ius accrescendi an cesset in alimentis. §. 23. numero octuagesimoquinto.

Coniunctis re, & uerbis, an accrescat cum onere. §. uigesimaloprimum, numero 59.

Coniunctio uerbalis est quando duo in eadem oratione iunguntur, siue solutim, siue per copulam colligatim. §. uigesimaloprimum, numero sexto.

Qui dicantur re coniuncti. §. 21. num. 4.

Coniuncti re, qui dicantur. §. 21. nu. 1.

Coniunctus quis sepe uidetur uniuerfis, non singulis. §. 21. numero tertio.

Coniunctis disiunctis præferuntur in iure accrescendi. §. 22. numero decimo octauo.

Ex legatariis re tantum coniunctis, an qui prior uenerit totū petere possit. §. 21. num. 35.

Coniunctio realis, an desideret quod de expressa uoluntate testantis plures ad eandem rem uocentur. §. 21. num. 22.

Coniuncti uerbis, qui sint. §. 21. num. 36.

Accrescere portio portioni nullę non potest. §. uigesimaloquinto, numero 57.

Coniuncti re ad solidum quisque inuitatus uidetur, in præf. libro 2. num. 9.

Coniuncti re faciunt partes concursu, sicque ueniunt per ius decrescendi in præf. lib. 2. num. 10.

Coniunctus re partem repudiantis iure proprio capere intelligitur in præf. lib. 2. num. 11.

Veniens per ius accrescendi habet uoluntatem defuncti saltim tacitam, in præf. lib. 2. num. 26.

Accrescendi ius subiacet oneribus in præf. libro secundo, numero septimo.

Accrescendi ius inducitur per tacitam substitutionem. §. sexto, numero 23.

Accrescendi ius est legis prouiso, in præf. lib. 2. num. 3.

Accrescendi ius potentius substitutione. §. 6. n. 17. declarabit. n. 18.

Accrescendi ius uincit substitutione pluribus factā. §. 6. nu. 18.

A Accre-

- Accrescendi ius tacita substitutio est. §. 6. numero. 26.
 Accrescendi ius est tacita substitutio, in præf. lib. 2. nu. 24.
 Accrescendi ius potest testator uetare, in præf. lib. 2. nu. 21.
 Substitutio etiam in ualida impedit ius accrescendi in præf. libro secundo, num. 20.
 Coniunctus mixtim simpliciter coniunctis præfertur, in præf. lib. 2. num. 41.
 Accrescere nil habenti nil potest, in præf. lib. secundo, numero quadragesimoseptimo.
 Ius accrescendi non impeditur per existentiam sui hæredis, in præf. lib. 2. num. 48.
 Accrescendi ius transit ad hæredes in præf. libro secundo, numero sexagesimoseptimo.
 Accrescendi ius est interdum etiam inter diuersas hæreditates, & etiam post portionem quæsitam, in præf. lib. 2. nu. 68.
 Ius accrescendi est eiusdem prærogatiuæ & naturæ, cuius erat suum principale, in præf. lib. 2. num. 45.
 Accrescere nequit portio nisi uacet omni iure, in præf. lib. 2. numero. 71.
 Accrescere portio nisi alteri portioni non est possibile, in præf. libro secundo, numero 72.
 Accrescendi ius testator potest prohibere tacite uel expresse in præf. lib. 2. num. 65.
 Qui sunt mixtim coniuncti. §. 21. nu. 43.
 Realis coniunctio sola, an possit prælationem inducere in iure accrescendi. §. 21. num. 24.
 Realis coniunctio, an esse possit absque eo quod quisq; ad solidam rem, uel portionem sit expressim uocatus. §. uigesimo primo, numero. 32.
 Titius & fratres mei æquæ hæreses sunt, hoc casu fratres loco unius non habentur, contra Accur. nec sunt uerbis coniuncti contra eundem & Iasonem & Ripam. §. 22. num. 8.
 Accrescendi ius cessat quando unus uenit per ius civile, aliis per prætorium, §. 23. num. 88.
 Accrescendi ius cessat quando unus succedit ex testamento, aliis ab intestato. §. 23. num. 89.
 Accrescendi ius cessat in casu de quo hic. §. 23. nu. 90.
 Accrescendi ius cessat in casu de quo hic. §. 23. num. 91.
 Accrescendi ius cessat in casu de quo hic. §. 23. num. 92.
 Ius accrescendi an detur in annuo redditu. §. 23. num. 93.
 Ius accrescendi an detur in elemosina. §. 23. nu. 94.
 Ius accrescendi an detur in distributionibus. §. 23. nu. 95.
 Ius accrescendi est in usufructu post portionem quæsitam, cum communi. §. 23. num. 34.
 Reconiuncti hi demum dicuntur, qui faciunt partes concursus. §. 21. nu. 21.
 Ius accrescendi non est quando institutus in pluribus portionibus unam agnoscit, & alteram repudiat, contra communem. §. 23. num. 45.
 Coniunctione uerbali posita sequitur realis, nisi expresse adimatur. §. 22. num. 28.
 Verbalis coniunctio, quando non inducat prælationem in iure accrescendi. §. 22. num. 28.
 Coniuncti re, qui sunt. §. 23. nu. 12.
 Accrescendi ius, ut sit, esse debet portio uacans in præf. numero sepeimo.
 Accrescendi ius an detur inter re, & uerbis separatos, egregia quæstio. §. 23. num. 52.
 In usufructu est ius accrescendi inter uerbis tantum coniunctos ab initio. §. 21. nu. 25.
 In accrescendi cessat quando pluribus eadem res legatur, hoc actio, ut quilibet solidam rem consequatur, cum communi contra nouissim. §. 21. nu. 25.
 Accrescendi ius non potest uetare testator, in præf. num. 4.
 Argumentum de singularibus ad uniuersalia, uel è contra, non ualet. §. 23. nu. 55.
 Separatio realis quædam diuisibilis, quædam pro indiuiso, & tunc quædam expressa, quædam tacita, quædam, quæ licet expressa uideatur inspectis uerbis testantis, tamen inspecta legis interpretatione nec expressa est, nec tacita etiam, §. 23. numero 11.
 Ius accrescendi cessat, in usufructu inter uerbis tantum coniunctos, contra communem. §. 23. nu. 27.
 Usufructu inter uiuos constituto non esse ius accrescendi, contra communem. §. 23. numero. 30.
 Accrescens portio hæredi hæreditatem uendenti, non restituitur emptori contra Ias. Decim. Ripam, Crotum, & Politum. §. 21. numero. 71.
 Ius accrescendi an cesset in dispositionibus limitatiuis. §. 23. numero. 101.
 Ius accrescendi an cessat in legitima liberorum. §. uigesimo tertio, numero. 108.
 Ius accrescendi an cessat in instituto in re certa, §. uigesimo tertio, numero 109.
 Hæredi rerum certarum an accrescat hæreditas. §. uigesimo tertio, numero 110.
 Ius accrescendi cessat portione quæsitam. §. uigesimo tertio, numero 111.
 Ius accrescendi datur, cum portio quæsitam per restitutionem omittitur. §. 23. num. 112.
 Ius accrescendi datur post portionem quæsitam in assignatione liberi. §. 23. num. 113.
 Ius accrescendi post portionem quæsitam an detur in herede adire coacto. §. 23. num. 114.
 Ius accrescendi an post portionem quæsitam detur in causis piis. §. 23. nu. 115.
 Ius accrescendi an detur post portionem quæsitam in lucro à lege delato. §. 23. num. 116.
 Ius accrescendi an impediatur, qui ad partem admittitur, noua ratio. §. 23. num. 117.
 Accrescendi ius an cesset in iure patronatus. §. uigesimo tertio, numero 119.
 Accrescendi ius an cesset in feudis, §. uigesimo tertio, numero 120.
 Accrescendi ius interdum uincit substitutionem. §. decimo quinto, numero 43.
 Disiuncta sæpe sumitur pro coniuncta. §. 24. nu. 32.
 Corpus unum faciunt, qui sunt in uno gradu. §. uigesimo quarto, numero 29.
 Coniuncti non sunt, quando uni genus, alteri species legatur cum communi. §. 23. num. 77.
 Cõcurus non est inter usufructuarium omnium bonorum, & eum, cui fundus legatus fuit, egregia quæstio, §. 23. numero 81.
 Si duobus mixtim coniunctis res legatur ut transeat dominium, §. 23. num. 19.
 Ante portionem quæsitam in usufructu est ius non decrescendi contra communem. §. 21. num. 55.
 Accrescendi in iure prælatio nulla est, cum dixi, Titius & fratres mei æquæ hæredes sunt, contra Bart. & sequaces. §. 22. numero 20.
 Coniuncti re tantum inuicem non præferuntur. §. 22. numero uigesimo tertio.
 Testator an possit prohibere ius accrescendi, in præf. nu. 7.
 Vnum corpus faciunt, qui collectivè uocantur. §. uigesimo quarto, numero 39.
 Posita coniunctione uerbali sequitur coniunctio realis, nisi expressim dirimatur. §. 21. nu. 30.
 Accresce ius an trahat ad diuersam hæreditatem, ard. q. §. 15. n. 45.
 Accrescendi ius cessat, & coniunctio effectualiter, quando dixi, Titio & Seio decem lego. §. 21. nu. 15.
 Accresce ius excluditur per substitutionem etiã tacitã. §. 15. n. 44.
 Copula inter personas facit partes æquales. §. 3. nu. 14.
 Inter uerbis tantum coniunctos in usufructu non esse ius accrescendi. §. 23. nu. 28.
 Ius accrescendi nõ est post portionem quæsitam cum cõi. §. 23. n. 32.
 Accrescendi ius cessat post portionem quæsitam etiam ex coniunctione legali. §. 23. nu. 33.
 Coniunctio ad unam tantum portionem admittitur. §. 21. nu. 47.
 Quare inductum sit ius accrescendi, & quid est, in præf. 1. nu. 1.
 Ius accrescendi an concurrat cum substitutione, contra communem. §. 23. num. 35.
 Ius accresce. ad det. qñ uni genus, alteri species legat. §. 23. n. 89.
 Coniunctionum effectus. §. 21. nu. 46.
 Accrescere portionem portioni uariè contingit. §. 21. nu. 75.
 Accrescendi ius effectus coniunctionis est. §. 21. nu. 50.
 Coniunctio realis non impeditur per partium diuisionem, contra Cuma. Ias. & Ripam. §. 21. nu. 20.

- Coniunctio inducatur, uel dirimatur per modum declarationis an per modum alium nil interest. §. 21. nu. 40.
- Accrescendi ius an trahatur retro, in præsa. nume. 6.
- Posita coniunctio uerbalis per nomen collectiuium sequitur & realis nisi expressim diramatur. §. 21. nu. 45.
- Accrescendi in iure dicto atque impedit prælationem, contra nouissi. §. 22. nu. 44.
- Qui uerbis tantum coniuncti. §. 21. num. 37.
- Coniunctio uerbalis non est, si dixi, Titius, & fratres mei æque hæres sunt contra Bar. Ripam, & Iason. §. 22. nu. 6.
- Coniunctio realis non impedit tacite partes fieri à lege. §. 23. numero 13.
- Accrescendi ius non datur incapaci, sed fisco non quoque datur ei, qui ut indigno priuatus est. §. 15. num. 71.
- Coniunctio uerbalis an inducatur per copulam positam inter suas orationes. §. 21. num. 41.
- Ius accrescendi an cesset per commemorationem. §. 23. numero 96.
- Coniunctione in mixta partes factæ uidetur, sed an à lege, an à testatore, ardua q. est. §. 23. numero 15.
- Coniunctio uerbalis, nō est ubi sunt diuersæ orationes, siue sint solutæ, siue per copulam colligatæ. §. 21. nu. 5.
- Accrescendi ius cessat in militis testamento, in præsa. numero secundo.
- Coniunctio uerbalis, quæ inducitur per nomen collectiuium, non est fortior quàm quæ inducitur per copulam contra communem. §. 22. nume. 11.
- Separatio realis tacita impedit ius non decrescendi. §. 23. nu. mero 16.
- Ius accrescendi an detur in pœnis. §. 23. nume. 76.
- Re coniuncti qui dicitur. §. 23. nume. 17.
- Ius accrescendi an transeat in successorem singularem, cum communi contra Bartolum & alios. §. 21. nu. 65.
- Ius non decrescendi an detur inuito. §. 21. num. 38.
- Ius accrescendi an cesset in substitutione fideicommissaria. §. 23. nume. 103.
- Coniunctio uerbalis, ut inducatur per dictionem cum §. 21. numero 39.
- Ius non accrescendi etiam in legatis datur inuitis secundū communem nos è contra. §. 22. num. 29.
- Vnitatis orationis inducit coniunctionem uerbalem, non copula. §. 21. nume. 42.
- Coniunctio realis an desideret ad eandem portionem esse uocatos ex expressa uoluntate. §. 21. num. 31.
- Coniunctas re an proprie coniunctus sit. §. uigesimo primo, numero secundo.
- Ius non decrescendi inter mixta coniuncto est, cum communi. §. 21. num. 58.
- Accrescendi ius impeditur etiam per tacitam substitutionem, §. 16. nume. 4.
- Accrescendi iuri præferitur substitutio etiā tacita. §. 15. n. 125.
- Accrescendi ius uolente testatore uincit substitutionis. §. 18. nume. 100.
- Coniunctio uerbalis, an sit potior quàm realis. §. 21. nu. 3.
- Coniunctio legalis, an uerbalis assimiletur. §. 21. num. 44.
- Accrescendi ius an detur hæreditatis emptori. §. 15. nu. 72.
- Coniuncti uerbis tantum an se præferantur. §. 22. num. 3.
- Ius accrescendi an detur ei, qui admittitur iure speciali, & contra uoluntatem defuncti. §. 23. num. 70.
- Accrescendi iure per testatorem prohibito testatus adhuc decrescit in præsa. nume. 18.
- Ius accrescendi an detur quando bona sunt in diuersis territorijs. §. 23. num. 75.
- Vsfructus legatus recipit ius non accrescendi. §. 23. nu. 73.
- Accrescendi ius est interdum inter diuersas hæreditatis. §. 23. nume. 38.
- Ius accrescendi cessat ubi portio speratur. §. 23. num. 69.
- Coniunctio uerbalis sola inducere non potest ius accrescendi, sola de per se contra communem opin. §. 23. num. 63.
- Accrescendi ius est prorogatio eiusdem formæ. §. uigesimo quarto, numero quinto.
- Coniunctus etiam re, & uerbis separatus excludit substitutionem. §. 23. numero 60.
- Ius accrescendi datur inter legatarios re, & uerbis separatos contra communem. §. 23. nume. 59.
- Coniunctio realis desiderat expressam testatoris uoluntatem, declaratio noua. §. 21. num. 23.
- Inter re, & uerbis disiunctos an sit ius accrescendi, ardua q. §. 23. nume. 58.
- Accrescendi ius, ut sit, oportet portionem ex toto uacare. §. 23. numero 62.
- Ius accrescendi an cesset, quando portio ope tantū exceptionis uacabat. §. 23. num. 106.
- Ius accrescendi an cesset prohibente testatore. §. 23. nu. 105.
- Inter collegatarios re & uerbis disiunctos potest esse ius accrescendi. §. 23. num. 64.
- Ius accrescendi an cesset, quando succeditur contra uoluntatem defuncti permissu legis. §. 23. num. 72.
- Ius accrescendi an cesset in fisco. §. 23. num. 104.
- Accrescendi ius datur similiori ac uiciniori. §. 23. num. 4.
- Ius accrescendi an cesset per uerba taxatiua. §. 23. nume. 100.
- Coniunctio realis non requirit partium expressionem, contra communem. §. 21. nu. 18.
- Coniunctio mixta, an moueat ius accrescendi, uel ius non decrescendi. §. 21. num. 57.
- Coniunctio uerbalis effectu aliter non erat, ubi dictio æque edicta fuit, contra glo. Bar. & alios. §. 22. num. 16.
- Aditio hæreditatis an inducatur per implementum conditionis, si uelit. §. 10. nu. 24.
- Ademptio inducitur per inutilem translationem. §. 5. nu. 22.
- Adiuncti ratione receditur a regulis. §. 29. num. 11.
- Adultus testari potest. §. 1. num. 105.
- Aequalitas partium fit in dispositione ad plures relata. §. 3. numero 62.
- Agere non dicitur, qui declarat, aut detegit. §. 2. num. 41.
- Alienari potest res restitutioni subiecta ex contractu. §. 28. nu. 7.
- Alimenta liberis aliquando denegantur in præsa. nu. 33.
- Alienans, ius præsens non futurum concessisse uidetur. §. 21. nume. 73.
- Alienari an possit res subiecta restitutioni in diem incertum, uel conditionem. §. 28. num. 9.
- Alienari an possit res per testatorem expresse alienari uetita. §. 28. numero 10.
- Alienatio facta contra expressam prohibitionem testantis purificat fideicom. §. 28. nume. 12.
- Alimenta et dos debetur filiæ etiam natæ ex damnato coitu. §. quarto, nume. 57.
- Alimentorum mensura est ususfructus legitimæ. §. 1. nu. 48.
- Amor plus descendit quàm ascendit, §. decimo septimo, numero sexagesimo quarto.
- Amicitia et coniunctio præstant coniecturam uoluntatis. §. 6 numero 14.
- Animus noster seruus fieri non potest. §. 9. num. 5.
- Animi quod est a persona non separatur. §. 9. nu. 23.
- Animi declarandi ius non migrat de persona ad personam. §. nono, numero sexto.
- Appellatio an tolli possit per principem in præsa. nu. 131.
- Appellatio an sententiam rescindat. §. 2. num. 44.
- Argumentum de contractibus ad ultimas uoluntates quando ualeat. §. 20. nume. 45.
- Argum. ab æquiparatis quando procedit. §. 7. num. 38.
- Ascensus quàm descensus difficilior. §. 29. num. 17.
- Asse legato si postea certæ uncie legentur, an assi derogatum uideatur. §. 3. nume. 77.
- Augmentum sequitur rem legatam fallit. 12, casibus, in præsa. numero nono.
- Auus paternus neptem ex filio diuite dotare non tenetur. §. 4. numero 50.
- Auus qui exemplarem facit, an teneatur omnes furiosi liberos legitimos instituere, uel exhæredare. §. decimo sexto, numero septimo.

Bonorum poss. non agnita an transmittatur. §. septimo, numero 24.

Bon. poss. interpretatiue continetur hæreditatis appellatione. §. 7. numero 35.

Bon. poss. & hæreditas continetur successione appellatione, §. 7. num. 36.
 Bon. poss. contra tab. etiam non agnita transmittitur. §. 7. nu. 17.
 Bon. poss. non dicitur habere uoluntatem defuncti, in præf. lib. 2. num. 33.
 Bon. poss. an possit onerari, in præf. lib. 2. nu. 34.
 Bon. poss. contra tabu. tam regularis quam irregularis cessat, §. 20. num. 15.
 Bon. poss. contra tab. datur præteritis, tam suis, quam emancipatis. §. 8. num. 14.
 Bonis moribus aduersum non est, quod quis priuet se testandi facultate. §. 1. num. 187.
 Bonorum possessor hæredis appellatione continetur, si id uelit testator. §. 18. num. 96.
 Bonorum possessor an hæredis appellatione contineatur. §. 2. l. num. 55.
 Bona ex parte uacare absurdum, in præf. num. 16.
 Bon. poss. continetur hæreditatis appellatione etiam in conditionibus. §. 7. nu. 39.

C

Casus excepti extenduntur, si est eadem ratio. §. 29. num. 7.
 Casus acquisitionis nullus mutare potest. §. 23. num. 46.
 Captatoria uoluntas statuto an admitti possit. §. 13. num. 20.
 Captatoria uoluntas ualet de iure canonico. §. 13. nu. 21.
 Captatoria uoluntas consuetudine uel statuto in tribus speciebus admitti potest. §. 13. num. 22.
 Causa oneris de legitima reiiciendi cessante, an onus id reiiciatur in præf. nu. 12.
 Captus ab hostibus an libertatem amittat. §. 2. nu. 49.
 Causa odij cessante odiosa disposito, ut est exhæredatio sustinetur in præf. num. 13.
 Causa concessæ iurisdictionis cessante cessat ipsa iurisdicção, in præf. num. 11.
 Casus omisus remanet in iuris dispositione. §. 6. num. 4.
 Captio indigna iurisconsulti. §. 17. nu. 94.
 Captatoria uoluntas re & uerbis statuto admitti potest. §. 13. numero 24.
 Captatio aut ademptio non ualet, ardua. q. §. 27. num. 20.
 Captatoria uoluntas, quæ dicatur, & cur improbetur. §. 13. n. 16.
 Captatoria ultima uoluntas an statuto uel consuetudine possit induci. §. 13. num. 14.
 Caducum omne odiosum. §. 15. num. 70.
 Captatoria uoluntas quæ dicatur. §. 13. num. 18.
 Cessante una ex duabus legis rationibus, an cesset ipsa lex. §. 15. num. 57.
 Citatio per principem an tolli possit in præf. nu. 99.
 Clerici etiam nepos institui non potest. §. 2. num. 77.
 Clericus liberat à patris potestate. §. 1. nu. 42.
 Clericus atrocissime delinquens, an curiæ seculari possit tradi, licet incorrigibilis non sit in præf. num. 30.
 Clericus de bonis ex simplici beneficio quæsitis an testari possit. §. 1. num. 121. & quid pro male ablati, ibi num. 122.
 Codicillis an permittantur capitales inimicitie. §. 30. nu. 67.
 Codicillaris clausula in testamento inter liberos apposta an tueatur, si testamento ex præteritione uel exhæredatione irritetur. §. 30. num. 48.
 Codicilli an pereant hæreditate non adita. §. nu. 61.
 Codicilli cancellatione pereunt ipso iure. §. 30. num. 56.
 Codicilli an testam. quod à filio erga parentes fiebat, uim habeat, not. q. §. 30. nu. 36.
 Codicilli pereunt multis casibus hic relatis. §. 30. nu. 71.
 Codicilli testem surdum admittunt, uel etiam cæcum. §. 30. n. 19.
 Codicilli non exigunt testium subscriptionem aut signacula, nec quod sint toti testamento presentes. §. 30. num. 17.
 Codicilli pereunt si testes in eis adhibiti eis aduersentur. §. 30. num. 77.
 Codicilli an sinitate confirmantur, not. q. §. 30. nu. 64.
 Codicillis testis femina admittitur. §. 30. nu. 13.
 Codicilli hæredis repudiatione an occidant. §. 30. nu. 59.
 Codicillis nõ requiritur ne testator, si diuerat ad alius extraneos contra Cor. §. 30. num. 10.
 Codicilli additione confirmati an restitutione infirmantur. §. 30. numero 65.
 Codicilli relicta an desiderent hæreditatem ab intestato adiri, ar. q. §. 30. num. 42.
 Codicillorum tantum uim ut habeat testamentum an testator iubere possit. §. 30. num. 34.
 Codicillis sufficit solennitas testamenti utcumque per statutum exigua requiratur. §. 30. num. 28.
 Codicillari an possit is qui per statutum testari uetus fuit, ar. du. q. §. 30. num. 32.
 Codicilli an decennio senescant. §. 30. num. 53.
 Codicilli duobus testibus contenti sunt in quam pluribus casibus supra enumeratis. §. 30. num. 27.
 Codicilli admittunt interpretationes, quas lex facit in testamentis. §. 39. num. 29.
 Codicilli an pereant si ibi honorati faciunt pactum de futura successione. §. 30. num. 70.
 Codicilli an admittant testes impuberes. §. 30. nu. 18.
 Codicilli testes peregrinos admittunt. §. 30. num. 18.
 Codicilli an pereat si in eis honoratus testatorem necauit, ar. du. q. §. 30. num. 82.
 Codicilli non admittunt captionem. §. 30. num. 22.
 Codicilli non exigunt testium rogatus. §. 30. num. 14.
 Codicilli an oppugnetur querela, uel legitimæ supplemento, §. 30. num. 75.
 Codicilli penitentia occidunt ipso iure. §. 30. num. 57.
 Codicilli infirmantur arrogatione. §. 30. num. 55.
 Codicillaris clausula respicit legitimos non remotiores, sed proximiores in præf. lib. 2. num. 29.
 Codicillaris clausula an testamento inter liberos semper in esse uideatur, ar. q. §. 30. num. 43.
 Codicilli errore & incertitudine pereunt. §. 30. num. 79.
 Codicilli euanescent in casibus hic subiectis. §. 30. nu. 80.
 Codicilli pereunt, si hæres uiuo testatore decedat. §. 30. nu. 60.
 Codicilli ipso iure uituantur cancellatione. §. 30. nu. 24.
 Codicilli an exigant consumatam uoluntatem. §. 30. nu. 26.
 Codicillorum ualidatem impedit clausula derogatoria. §. 30. nu. 25.
 Codicilli etiam iurati possunt reuocari, & etiam si fiat impuberi, uel de menti possunt reuocari. §. 30. num. 83.
 Codicilli interdum reperiuntur in numero singulari. §. 30. n. 1.
 Codicilli an posthumi agnatione rumpantur. §. 30. nu. 54.
 Codicilli an mutuo fiant. §. 30. num. 78.
 Codicillis pater se iusta indignatione filium præterisse, expressit, an ei proficiat. §. 30. nu. 76.
 Codicillaris clausula an proferat quo ad uitium præteritionis, ar. du. q. §. 30. num. 37.
 Codicilli ex parte infirmantur per bon. poss. contra tab. liberti & per bon. poss. contra tab. emancipati. §. 30. nu. 74.
 Codicilli per filij præteritionem non uitiantur. §. 30. nu. 58.
 Codicilli non uitiantur liberorum præteritione. §. 30. nu. 23.
 Codicilli quo tempore admissi. §. 30. nu. 3.
 Codicillari an liceat de rebus tantum alienis. §. 30. nu. 20.
 Codicilli an conualescentia testatoris infirmantur, & an condemnatione rumpantur & an secuta restitutione uires resumant. §. 30. num. 73.
 Codicilli nunquam pro forma exigunt scripturam, contra quam plures, etiam si id testator uelit, noua declara. & quid in testamento. §. 30. num. 6.
 Codicilli pereunt si tempore mortis codicillantis non superuiuant testes ibi adhibiti. §. 30. nu. 81.
 Conditionalia ut transmittatur facere potest testator. §. 29. numero 16.
 Codicilli non exigunt quod testatoris in conspectu sint testes, §. 30. num. 12.
 Codicillaris clausula quare a lege regulariter non inducatur. §. 30. num. 72.
 Codicilli an percant monachismo, uel agnatione posthumi ueri uel interpretatiui. §. 30. num. 72.
 Codicillus admittit testem compulsum, idem in tabellione. §. 30. num. 16.
 Codicilli an infirmantur repudiatione eius, qui semel adierat. §. 30. num. 65.
 Codicilli pereunt si codicillans uendidit se & uel fuit deportatus, uel proscriptus uel ad bestias, uel ad metalum damnatus uel

nel aqua et igni interdictus, uel si fuit obfes, uel dānatus ob
 carmen famosum, uel reus maiestatis, uel si hac contingeret
 in eo, qui codicillis fuit honoratus. §. 30. nu. 69.
 Codicilli priores an posterioribus ipso iure infirmantur. §. 30.
 numero 52.
 Codicillorum non sunt duæ species. contra Corn. & Grego. §.
 30. numero. 11.
 Codicilli an condemnatione capitali, uel captiuitate pereant.
 §. 30. nume. 68.
 Codicilli quid. §. 30. num. 4.
 Codicilli an pereant si modus uel conditio ab hærede non fuit
 expleta uel decessit ea pendente. §. 30. num. 61.
 Codicilli nec iure regio exigunt scripturam pro forma, contra
 nouis. §. 30. nu. 9.
 Codicillis nominatus quando testamento scriptus uideatur. §.
 12. num. 8.
 Codicilli tempore fieri possent iurisgentium in præfa. num. 147.
 Collegia Salmant. an originem hominum iure speculantur. §. 4.
 numero 45.
 Collegio uel ecclesia diruta an legatum annuum ei relictum fi-
 niatur. §. 2. nu. 23.
 Collegium non potest capere ex ultima uoluntate. §. 2. nu. 22.
 Commertia interdum uentantur in præfa. nu. 38.
 Confessionem diuidere an possit iudex in præfa. nu. 26.
 Conditio si uelit, non tollit suitatem. §. 10. nu. 16.
 Conditionalia an transmittantur fauore liberorum, not. q. §. 29.
 numero 19.
 Conditio necessaria non facit dispositionem conditionalem. §.
 15. numero 54.
 Conditio si uelit an repudiatione extinguatur. §. 10. nu. 15.
 Conditionalia pendente conditione non transmittuntur etiā
 fauore liberorum. §. 7. num. 52.
 Conditio illa si sine liberis decesserit, restituatur, an uerificetur in
 filio naturali, ardua q. & quid in adoptiuis, uel arrogatis. §.
 26. num. 3.
 Conditio si uelit, an filium faciat uoluntarium hæredem. §. 10.
 numero 28.
 Conditione positus an uideatur uocatus in hæreditate uel in
 legato. §. 4. nu. 4. & 5. & 7.
 Conditio, quæ tacite inerat, si exprimitur, interdum aliquid
 operatur. §. 18. num. 93.
 Conditio retrahitur in legato ad pias causas, in quo leuissima
 conditio inspicitur, & in cotrina solutio pro decies gemina
 est. §. 27. num. 28.
 Conditio mixta deficiens per casum non nocet in legato liber-
 tatis, uel alimenorum, uel piz causæ, & quid si conditio sit
 potestatiua. §. 27. num. 27.
 Conditio illa, si meus erit, exponitur. i. quatenus meus erit. §.
 24. numero 5.
 Conditio negatiua habetur impleta simul ac efficitur impossi-
 bile eius contrarium. §. 24. num. 2.
 Conditio impossibilis uolente testatore non reijcitur. §. 18.
 numero 95.
 Conditio si sine liberis decesserit an in naturalibus uerificetur.
 §. 4. nume. 24.
 Conditio impossibilis quare non uitiet ultimam uoluntatem,
 §. 3. nu. 43. & 44. & 45.
 Conditio potestatiua, quæ ultimo uitæ spiritu impleri poterat
 extinguit suitatem si filius ante eam impletam moriatur. §.
 10. nume. 14.
 Conditio potestatiua non extinguit suitatem. §. 10. nu. 12.
 Conditio respiciens præteritum an reijciatur de filii institutio-
 ne. §. 4. num. 20.
 Conditio de uni dando, an in persona alterius possit impleri,
 §. 4. num. 22.
 Coniectura cessat in re certa. §. 6. num. 25.
 Consequentia cessat ubi est una differentia. §. 6. num. 28.
 Conscientiæ in foro an ex minus solenni uoluntate teneatur
 quis legata præstare, ardua q. §. 30. num. 30.
 Conferuatio faciliior quàm noua acquisitio. §. 3. nu. 89.
 Contractus, ultimæ uoluntates, iudicia, et maleficia, iuregen-
 tium erant informia, in præfa. num. 191.
 Contractus uel alia dispositio qualis sit ex modo inuendi co-
 gnoscitur, in præfa. nu. 153.

Contractus non sunt iurisgentium inuentione, sed tantum ap-
 probatione, in præfa. nume. 171.
 Contractus omnis quo ad formam sunt iuris ciuilibus in præfa.
 numero 172.
 Contractus & successiones quo respectu dicantur esse iurisgen-
 tium, in præfa. num. 133.
 Contractus omnis improbat per quem hominis ingenui li-
 bertas oneratur §. 1. nu. 184.
 Contractum nullus per quem præsentia & futura concedimus
 a lege approbatur §. 1. num. 186.
 Contractus regulariter re integra sunt reuocabiles in præfa.
 nume. 149.
 Conuentio non exequitur nisi re uerbis, literis, aut consen-
 su ualletur. §. 1. num. 144.
 Conuentiones omnes, quæ iuregentium firmæ erant, iure ciui-
 li infirmæ sunt præter nominatim exceptas. §. 1. nume. 181.
 Conuentiones iuregentium regulariter efficaces erant, non sic
 iure ciuili. §. 1. num. 143.
 Conuentiones non semper seruandæ in præfa. num. 35.
 Copula non semper inducit concursum. §. 17. num. 44.
 Copula requirit utrumque esse uerum. §. 12. num. 13.
 Corpus unum liberi reputantur quando mulieri & eius liberis
 legauit. §. 24. num. 21.
 Crimen punibile quale dicatur in præfa. nu. 98. uerfic. et sane cu-
 rator tanquam prodigo dari potest adulto curatorem haben-
 ti. §. 17. nume. 74.
 Curator homini frugi si detur, quia de frugalitate non fuit op-
 positum, an teneat. §. 17. num. 111.
 Curator furiosorum datur personæ, et rebus. §. 17. nu. 73.
 Cura furiosi eget maiore causæ cognitione, quam cura mino-
 rum. §. 1. num. 69.
 Cura furiosorum cessat in pupillis. §. 17. num. 71.
 Cura non imponitur curam egentis. §. 1. num. 73.

D

DAmnatus maiestatis non capit ex ultima uoluntate. §. 2. nu-
 mero 19.
 Damnatus ad bestias, uel ad metallum, uel aqua et igni interdi-
 ctus non capiunt ex ultima uoluntate, fallit iure regio. §. 2.
 numero 17.
 Damnatus ad mortem naturalem etiam hodie nequit capere
 ex testamento, nec ex codicillis. §. 2. nume. 11.
 Damnatus ob carmen famosum non capit ex ultima uolunta-
 te fallit iure regio. §. 2. nume. 18.
 Damnatus ad mortem naturalem iure regio habet utranque te-
 stamenti factionem. §. 2. nume. 12.
 Damnatus ad metallum nec testatur nec codicillatur etiam ad
 pias causas, et an donet cau. mor. et quid de iure regio. §.
 primo, numero 159.
 Damnum legitimis per spurii legitimationem illatum parui-
 penditur in præfa. nu. 103.
 Damnatus maiestatis non testatur, nec codicillatur etiam ad
 pias causas, nec de iure canonico. §. 1. num. 165.
 Damnatus ob carmen famosum nec testatur nec codicillatur
 etiam ad pias causas, nec de iure canonico. §. 1. nu. 164.
 Damnum alteri inferre aliquando licet, in præfa. nu. 100.
 Dare et adimere an eiusdem sit, in præfa. nu. 61.
 Defunctus afficitur iniuria, si sine hærede decessit, in præfa.
 numero 15.
 Deportatus peregrinus est, in præfa. num. 185.
 Deportatus non capit ex codicillis. §. 2. nume. 5.
 Defensio quando dicatur inculpa in præf. nu. 25.
 Defendere res nostras an cum nece alterius fas sit in præf. nu. 23.
 Dementem instituo, Sempronium substituo, expressa exem-
 plaris est, præter communem opinionem. §. decimo octauo,
 numero 47.
 De prælatione inter uerbis tantum coniunctum, et re tantum
 coniunctum. §. 22. num. 21.
 Defectus institutionis, aut præposteratio. §. uigesimo, nume-
 ro undecimo.
 Definitio an satis sit quod aptetur ad communiter accidentia
 §. 22. nume. 2.
 Deportato quod relinquitur an fisco, an uerò legitimis testa-
 toris

toris hæredibus applicetur, in præfatio. 188
 Deportatus mortis causa donare potest, §. 1. nu. 165
 Definitio sit est, quod rei definitæ essentiam monstrat, licet eius effectus, & resolutionem prætermittat, in præfatione. numero. 64
 Deportatus an testetur ad pias causas, §. 1. nu. 156
 Definitio legis de qua in l. p. p. a. l. de legibatur, in præfatione. numero. 61
 Deportatus filius & uiro patre restitutus an obit nepoti, in præfatio. numero. 189
 Deum honorari catus, quæ interest, §. uigesimo octauo, numero. 14
 Deportatus hæres institui non potest, §. secundo, nu. 4
 Deum ut colere teneamur, unde descendat obligatio, in præfatio. numero. 4
 Deportatus non testatur inter liberos, nec ad pias causas, §. 1. numero. 153
 Deportatus non perdit facultatem contrahendi, in præfatio. numero. 184
 Deportatus, nec testatur, nec codicillatur, §. primo, numero. 151
 Dementia probari debet antequam cuique ut dementi detur curator, §. 1. nu. 66
 Deletum testamentum an data opera uideatur, ardua, quæstio. §. 26. numero. 44
 Dementia ut probetur, §. 1. nu. 67
 Dispositiones inter uiuos liberiores sunt, quam in ultima uoluntate, §. 2. numero. 26
 Dispensationes restringendæ, §. 1. nu. 56
 Distributium impedit ius accrescendi, §. 23. nu. 3
 Diuini, naturalis, gentiumq; iuris transgressiones, qua uia fieri possint, & soleant, in præfatio. 39
 Dispositio interdum extenditur, §. 23. nu. 71
 Diuinorum præceptorum transgressio sæpe fit per modum interpretationis, in præfatio. nu. 22
 Dispositio intelligitur de prima uice, §. 1. nu. 11
 Differentia in numero non consideratur, §. decimo octauo, numero. 45
 Dies capto pro impleto est, quo ad testandi facultatem, §. 1. numero. 196
 Dies incertus uolente testatore definit facere conditionem, §. 18. numero. 92
 Dispensatio non porrigitur de casu ad casum, §. decimo sexto, numero. 27
 Distributium exæquatur singulari uocationi, §. uigesimo tertio, numero. 14
 Dispensationes odiosæ, §. 16. nu. 26
 Disiunctiua pro comanetia, & contra sumitur, §. quarto, numero. octauo.
 Dominus sæpe uetatur alienare, §. 28. nu. 5
 Domini acquisitio facta a lege habetur infecta, si melior conditio allata sit, in præfatione, numero nonagesimo octauo, uersu. & sane.
 Dominium pecunia legatæ, non transit ipso iure in legatarium, §. 23. numero. 120
 Dominium sine possessione non tam plenum est, quam cum ea, in præfatio. nu. 181
 Domini translatio a lege facta ex euentu futuro sæpe habetur pro infecta, in præfatio. nu. 88. uersu. & sane.
 Domum eleuare possum etiam cum læsione vicini, in præfatio. numero. 102
 Dominium legatæ transcat, §. 2. nu. 47
 Dominium quid sit, in præfatio. nu. 176
 Dominium cadit in incorporeis, in præfatio. numero. centesimo septuagesimo septimo.
 Dominium plenissimum reperitur, in præfatione. numero. centesimo septuagesimo octauo.
 Dominium pleium reperitur in præfatio. nu. 179
 Dominium ciuile reperitur, in præfatio. nu. 180
 Domus aut fundi legatum æquantur, ardua, quæstio, §. 27. nu. 37
 Dominium rei legatæ duobus ista quod quisque solidum haberet, in neutrum transit ipso iure a morte testantis, §. 23. numero. 21

Dominium rei duobus legatæ ut transeat in eos, §. uigesimo tertio, numero. 22
 Donatio ecclesiæ facta, liberorum natiuitate an reuocetur, ardua, quæstio. §. 26. nu. 8
 Donatio causa mortis an hodie egeat traditione, ardua, quæstio. §. 27. numero. 33
 Donare causa mortis filius potest de uoluntate patris, §. primo, numero. uigesimo secundo.
 Donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum ualeat, §. primo, numero. 98
 Dos gradatim debeat liberis, §. 4. nu. 1
 Donatio facta filio in potestate a patre an ut morte confirmetur opus sit traditione, §. 1. nu. 142
 Donatio causa mortis an appellatione contractus ueniat in statutus, §. 1. nu. 24
 Donatio causa mortis tempore fieri posset iuris gentium, in præfatio. numero. 13
 Donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum an ualeat, §. primo, numero. 181. & quid si fiat pie cause ibid.
 Donatio causa mortis an pacto nudo fieri possit, ardua quæstio. §. 27. numero. 32
 Donatio inter coniuges, uel inter patrem, & filium non ualeat nisi caperit a traditione, sufficit tamen legalis traditio, quatuor declaratur exemplis, §. 1. nu. 138
 Donatio inter coniuges ut ualeat in dubio interpretandum, §. primo, numero. 139
 Dotis casu quando res subiecta restitutioni possit alienari, §. 28. numero. octauo.
 Dos an dotantis bonis de minutis deminuat, §. tertio numero. uigesimo sexto.
 Dotis legatum an sit conditionale, not. quæstio. §. uigesimo nono numero. 22
 Dos & si inofficiosa non esset, quo tempore data fuit si tamen tempore quo ille moritur inofficiosa erat restringitur, §. tertio, numero. 27
 Dotem aut alimenta dare liberis unde se alant habentibus non tenemur, §. 4. nu. 53
 Dos an filie naturali debeatur, §. 4. nu. 54
 Dotare filiam an pater iure actionis cogatur, §. quarto, numero. quinquagesimo octauo.
 Dos magis assimilatur alimentis, quam legitima, §. quarto, numero. 56
 Duo uincula uno fortiora, in præfatio. lib. 2. nu. 39
 Duplex quid, §. 12. nu. 12
 Dupondium transcendere quando uideamur, §. tertio, numero. 66. & 67

EBRIOSUS; mente capto est, sed non omnis demens furiosus est, §. 17. numero. 76
 Ecclesiæ fauor extenditur ad pauperes, §. uigesimo octauo, numero. decimotertio.
 Ecclesiæ legatum abbas an repudiare possit, ardua quæstio, §. 27. numero. 23
 Ecclesiæ, & rusticis utuntur iure communi, nisi in casibus a iure expressis, idem in muliere, & in fisco, §. uigesimo nono numero. quinto.
 Ecclesiæ olim institui non poterat, §. secundo, numero. trigesimo quinto.
 Ecclesiæ etiam fauore non ualeret testamentum, in quo filius famæ esset præteritus, §. 2. nu. 30
 Ecclesiæ magis quam reliqui abstinere debent a lucro faciendo cum aliena iactura, §. 9. nu. 8
 Ecclesiæ construi iussi in loco mihi tecum communi, partem tuam uendere cogeris, §. 29. nu. 8
 Emancipationis, & patriæ potestatis differentia sublata est in successione ab intestato, §. 7. nu. 6
 Emancipatio non præsumitur, §. 15. nu. 82
 Emancipatio eget filii consensu, §. primo, numero. quadragesimo sexto.
 Emancipatio potest fieri pupillaris, §. decimo nono, numero. nono.
 Emancipauit unum ex impuberibus, quos inuicem substitueram, in

ram, in neutrius persona extinguitur pupillaris contra com-
munem, §. 19. numero. 8
Emptor hereditatis etiam utiliter non fit hæres, contra Cur-
tium Iuni. §. 21. nume. 70
Emphyteosis contractus tractu temporis posset fieri iurifgen-
tium, in præfa. nume. 136
Episcopi an testentur, §. 1. nu. 123
Errore, filio præterito extranei institutio utilis esse potest, in
præfatio. numero. 73
Errore, filio exheredato extranei institutio utilis erit, si filius
uiuo testatore decedat, uel postea succedere nolit, in præ-
fatione. numero. 72
Errore vitiatur institutio, præterito, & exhereditatio, §. tertio
numero. 93
Error in nomine appellatio uitiatur. §. decimo octauo, numero
octuagesimo.
Exhereditatus, qui integram legitimam titulo fideicommissi,
uel legati acceperat, iure. ff. non poterat agere contra tes-
tamentum patris. §. 13. nu. 15
Exhereditationis quadruplex consideratio. §. quarto numero
secundo.
Exhereditatio an desideret confirmationem ab hereditatis adi-
tione, §. decimo, numero. 29
Expressum quid dicatur, §. 11. numero 27
Exceptio interdum augeat regulam, §. vigesimoprimum nume-
ro quinquagesimotertio.
Exhereditatio, mala mente fieri præsumitur, §. decimosepti-
mo, numero vigesimosexto.
Excep. non numerat. pecun. tempore fieri posset iurifgentium.
in præfa. numero. 140
Expressum uincit tacitum. in præfatio. libro secundo. numero
decimo octauo.
Exhereditatio additione hereditatis fortificatur, quando testame-
tum non poterat querelari, §. 10. nu. 33
Exhereditatio fieri potest ex aliis causis similibus iis, quæ enu-
merantur, in §. causas, in authen. ut cum de app. cognosci. §.
17. numero. 101
Exhereditatio vnus an sinitate alterius confirmetur. §. decimo,
numero. 36. & nu. 38
Exhereditatio morte exhereditati confirmatur, §. decimo, nume-
ro trigesimo quarto.
Exhereditatio partis non trahitur ad alteram partem, aliud in in-
stitutione, §. 15. nu. 65
Expressum uincit tacitum. in præfa. lib. 2. nu. 5
Exhereditatio extranei inepta. §. 17. nu. 84

F

Famis descriptio, §. 1. nu. 21
Falcid. aut trebel. an per uerba generalia uetita uideatur, ar-
dua. q. §. 28. numero. 29
Falcidia an singulis de rebus deducatur, ardua, quæstio. §. 26.
numero. 20
Falcidia non deducitur de piis redditibus, nisi in casibus subiectis,
§. 26. nume. 24
Falc. & Trebel. diuersa ratio. §. 26. nu. 22
Fabula canis, §. 26. nu. 31
Fabula cerui, & equi. §. 1. nu. 64
Fabula Dædali. in præfa. nu. 50
Facta non præsumuntur, §. 6. nn. 27
Falcidiam non detrahit fideicommissarius uniuersalis, §. tertio.
numero. 76
Facti appellatione etiam non facere continetur. in præfatio. nu-
mero. 62
Facta non præsumuntur. in præfa. lib. 2. nu. 60
Fœmina minus fide digna. in præfa. nu. 127
Fœmineum testimonium. §. 20. nu. 9
Feriæ non semper seruandæ, in præfa. nu. 31
Feudorum iura dicuntur consuetudinaria, §. decimotertio, nu-
mero sexto.
Fictionem significantia legis uerba inducunt effectum veritatis
in iis, quæ iuris sunt, §. 2. num. 80
Fideiussionis contractus tempore fieri posset iurifgentium. in

præfa. numero. 139
Fide caret assertio prohibiti, §. 4. nu. 43
Fideicommissi. uniuersale an transeat ipso iure in pauperes, uel
piam causam, ardua, q. §. 26. nu. 2
Fideicommissa tempore fieri possent iurifgentium, in præfa.
numero. 142
Filii positi in conditione an uideantur tacite instituti. §. quar-
to, numero 3. & 4
Filii morte non occidit usufructus, quem pater habet in eius
bonis, §. 1. nu. 38
Filiatio an probetur eo quod quis filius sit tractatus. §. quarto
numero, 40. & 41
Filiusfam. clericus an etiam de aduentitiis testetur, §. primo, nu-
mero uigesimonono.
Filiusfam. an iure regio testetur, §. 1. nu. 30
Filius succedere impeditus an augeat aliorum legitimas. §. se-
cundo, nume. 86
Filius etiam minor potest uiuo patre hereditatem sibi delatam
adire, §. 8. nu. 18
Filiusfam. per matrimonium iure regio a patris potestate libe-
rata non recidit in eius potestatem matrimonio soluto, §. 1.
numero. 25
Filii plerumque superuiuant parentibus. §. decimoseptimo, nu-
mero sexagesimosexto.
Filii præterito an utiet testamentum factum ad pias causas. ar-
dua. q. §. 11. numero. 51
Filius maior in rebus, quæ pleno iure sibi quærentur, habet ad-
ministrationem; non sic si esset minor, §. octauo, numero de-
cimosexto.
Filii non minus heredes necessarii, quam serui, §. decimo nu-
mero septimo.
Filii etiam si deliberantes decesserint, adhuc iure here-
des facti uidentur, §. 10. nu. 8
Filiationis nudæ, quàm legitimæ facilius præsumptio, §. quarto
numero. 44
Filiationis probandæ conditio an sit potestatiua. §. quarto. nu-
mero, 23
Filiatio an probetur eo, quod quis ut filius sit tractatus, §. se-
cundo, nume. 90
Filiusfamil. repudiante pater admittitur excluso substituto. §. 5.
numero. 17
Filius si institutus non sit, uitiatur patris testamentum, §. 18. nu-
mero nono.
Filiusfamil. etiam hodie patri obligari non potest, ardua. quæstio.
§. 1. numero. 15
Filius, & pater quare ciuilitur inter se non obligentur, §. pri-
mo, numero. 16
Pater filium vendere potest ob necessitatem famis. §. 1. n. 17
Filius clericus etiam ob famem non uenditur a patre, §. primo,
numero, 18
Filius nisi ob famem non distrahitur a patre, §. 1. nu. 19
Filius distractus a patre, qui ad pinguiorem fortunam uenit, est
redimendus. §. 1. nn. 20
Filiusfam. non potest testari, §. 1. nu. 1
Filiusfamil. non testatur, licet sui iuris esse crederetur. §. pri-
mo numero. 2
Filiusfamil. non testatur, licet eius pater ab hostibus captus sit
contra Bart. Petrum Iaf. & alios, §. 1. nu. 3
Filiusfamil. testamentum non sumit uires ab emancipatione, §. 1.
numero. 4
Filiusfam. an testetur ad pias causas. §. 1. nu. 5
Filiusfam. testamentum factum cum clausula codicillari an ualeat
in uim donationis causa mortis. §. 1. nu. 6
Filiusfam. quare nequeat testari. §. 1. nu. 7
Filiusfam. olim nihil suum habere poterat. §. 1. nu. 8
Filiusfam. olim quæreret sibi bona materna, ar. q. §. 1. nu. 9
Filiusfamil. clericus testatur etiam de usufructu, aduentitiorum, §.
primo, nume. 33
Filiusfam. etiam maritata non testabatur, de iure communi. §. 1.
numero. 35
Filiusfam. etiam de consensu patris non testatur, §. primo nume-
ro trigessimosexto.
Filius, qui dicatur, §. 17. nu. 14

Fiscus non tenetur vindicare necem defuncti. in præfatio. lib. 2. numero. 31
 Fiscus præfertur substituto. in præfatio. lib. 2. nu. 12
 Formæ legali nec addere, nec detrudere licet. §. trigesimo, numero octauo.
 Forma ad rerum demonstrationem requisita æquipollenter potest impleri, in præfatio. nu. 168
 Fructus legati ante aditam hæreditatem percepti, non debentur legatario. ardua. q. §. 22. nu. 22
 Formam homo in testamento ut codicillis inducere nequit, non ua, decla. §. 30. nu. 7
 Fortius absorbet debilius, §. 23. nu. 36
 Furiosus, & mentecaptus non citantur cum eis datur curator. §. primo, numero. 71
 Furiosum, quem non fuisse, sed sanæ mentis an asserenti notario credatur. §. 1. nu. 54
 Furiosus semel, nunquam à furore præsumitur perfectè liberatus. §. 17. numero. 52
 Furoris intermissio nulla est perfecta. §. 17. nu. 51
 Furor superueniens post ingratitudinem, an eneruet exheredationem. ardu. q. §. 17. nu. 113
 Furiosum, uel insanum, quem esse notario dicenti non creditur. §. 1. numero. 56
 Furiosi testam. factum ante furem ualet, §. primo numero nonagesimo sexto.
 Mentecapti, aut furiosi cura, an legitima sit, §. primo, numero septuagesimo octauo.
 Furiosus, & mentecaptus an parificentur, §. primo, numero septuagesimo nono.
 Mentecapti, & furiosi cura, datiuæ est, non legitima, §. primo, numero. 80
 Furiosus, & mentecaptus æquantur, §. 1. nu. 81
 Legitima an sit cura mentecapti, & furiosi, §. primo, numero octuagesimo secundo.
 Furiosus est mentecaptus, §. 1. nu. 83
 Mentecapti nomen generalius, quàm furiosi, §. primo, numero. 84
 Furiosus, & mentecaptus tam existenter, quàm apparenter quæ insaniunt, §. 1. nu. 85
 Furiosus non codicillatur, §. 1. nu. 86
 Furiosi testam. ualet in casibus. §. 1. nu. 87
 Furiosi testamen. antequàm ei curator detur, an ualeat, §. primo, numero. 88
 Furoris testes causam reddere debent etiam non interrogati, §. 1. numero. 89
 Furiosi testamen. rite, & rectè factum ualet, §. primo, numero. 91
 Furiosi testamen. non ualet etiam ad pias causas, §. primo, numero nonagesimo secundo.
 Furtum scriptorum notatur, §. 6. nu. 37
 Futura quando ueniat in dispositione, §. uigesimo nono, numero uigesimo primo.

G

Grauen in iunctum legitimis, intelligitur de existentibus in primo gradu in præfatio. lib. 2. nu. 28
 Genus quod dicatur. §. 23. nu. 78
 Gradus substitutionum sunt interpretandi ad instar gradus legitime successione. §. 24. nu. 19

H

Habilitatus ad testandum intelligitur, dummodo rite testetur. §. 17. nu. 43
 Hæres representat defunctum. in præfatione, numero decimo quarto.
 Hæreditas descendentiæ respectu ascendentiæ dicitur luctuosa. §. 16. numero. 25
 Hæredum appellatione filii tantum continentur, quando accepit feudum pro me, & hæredibus in eis ardua, quæstio, & quid in emphyteosi ecclesiastica. §. uigesimo sexto, numero

ro duodecimo.
 Hæres semel factus, non definit hæres esse facto hominis, sed ex legis dispositione. §. 21. nu. 66
 Hæreditas, legata, conditionesque an possint diuidi per honorem, §. 23. numero. 47
 Hæres necessarius est seruus, §. 1. nu. 1
 Hæredum alii instituti, alii substituti, §. 3. nu. 3
 Hæredum plures species, §. 3. nu. 4
 Hæres necessarius an sit hodie filius uel seruus, §. tertio, numero, quinto.
 Hæres substitutus appellatur etiam institutus, §. tertio, numero sexto.
 Hæredum appellatione interdum soli filii continentur, §. tertio numero septimo.
 Hæredis institutio est caput testamenti, §. 3. nu. 1
 Hæreditatem meam dono, an ualeat talis donatio, §. tertio, numero trigesimo tertio.
 Hæres hæredis an possit onerari. in præfatio. libro secundo, numero. 32
 Hæreditatem petens non tenetur probare testatorem fuisse sanæ mentis, §. 1. nu. 88
 Hæreditas sine animo non acquiritur, §. 9. nu. 3
 Hæreditatis appellatio aliquando restringitur ad partem tantum hæreditatis, in præfatio. lib. 2. nu. 64
 Hæreditas plerumque ad commoda. §. 15. nu. 4
 Hæreditas patris filiosam. iure ne situtatis an necessitatis quæstio uideatur, §. 10. nu. 1
 Hæres anormalus, §. 3. nu. 10
 Hæres hæredis testatori hæres esse dicitur, §. tertio, numero. undecimo.
 Hæreditas etiam delata non est in bonis nostris, §. nono, numero decimo quarto.
 Hæreditas est inuisibilis & incorporea, §. 23. nu. 57
 Hæreditatis in diuisione cessat appellatio, §. quarto numero, trigesimo septimo.
 Hæredis institutio inter uiuos fieri nequit, §. tertio, numero uigesimo quinto.
 Hæredis institutio an inducatur eo ipso quod quis in contractu ecclesiam appellauit heredem. §. 3. nu. 23
 Hæreditas quid, §. 3. nu. 52
 Hæreditas ut diuidatur, §. 3. nu. 53
 Hæreditas à creditoribus capta, defunctus iniuria afficitur, §. 15. numero. 5
 Hæreditas appellatur substantia, §. 4. nu. 12
 Hæresis, aut læsæ maiestatis in crimine ubi pena irrogatur ipso iure, an in conscientia talia bona possint retineri, & an fructus suos faciant, uel dominium retineant, in præfatio. n. 98. uersic. simillimum est.
 Hæreticus nec testatur, nec codicillatur. §. primo, numero centesimo sexagesimo sexto.
 Hæreticus ipso iure incidit in poenam. §. secundo, numero uigesimo primo.
 Hæreticus omnes populares offendere uidetur. in præfatio. n. 98. uersic. & sane.
 Hæretici bona publicantur ipso iure, licet liberos habeat, §. primo, numero. 168
 Hæreticus non capit ex ultima uoluntate, §. secundo, numero uigesimo.
 Hæreticus ipso iure amittit bona, §. primo numero centesimo sexagesimo septimo.
 Historia Torquati, §. 3. nu. 94
 Homo est animal rationale, & sanus mente præsumitur, §. 1. numero. 60
 Homo est genus, & species, & indiuiduum. in præfatio. lib. 2. numero. 42
 Honor cunctis rebus præferendus, §. primo numero duodecimo.
 Homicidium aliquando inculpatum, in præfatione. numero octuagesimo.
 Hominis prouisio excludit legis prouisionem, in præfatio. libro 2. numero. 2
 Hominis, quàm legis fortior prouisio. §. sexto numero uigesimo quarto.

Ieiunium quare inuentum in præfa num. 97.
 Illegitimorum, qui nequeant institui. §. 2. nu. 55.
 Impubes an filios legitimos possit habere. §. decimo septimo. numero 58.
 Impubes etiam ad pias causas non testatur. §. primo, numero 107.
 Impossibilitas quare uitiet ultimam uoluntatem. §. tertio, numero quadragesimo sexto.
 Impossibilis conditio an uitiet pium legatum. §. tertio, numero quadragesimo octauo.
 Impubes non potest facere testamentum, adultus autem potest etiam sine tutoris autoritate. §. 1. num. 104.
 Incapax institui potest sub hac condicione si à principe habilitetur. §. 2. num. 2.
 Incapax institui potest sub condicione si à principe capax fiat, §. tertio, numero octauo.
 Incapax institutus & restituere iussus compellitur adire & restituere. §. 3. num. 12.
 Incapax institutus & restituere iussus compellitur adire & restituere. §. 1. numero primo.
 Incertis personis ut sunt pauperes, uel ecclesia relinqui potest ex ultima uoluntate. §. 2. num. 27.
 Incertitudo circa res & circa personas uitiat. §. tertio, numero trigesimo nono.
 Incertitudo quando uitiet. §. tertio. num. 36.
 Incertitudo quare non uitiet ademptionem. §. tertio, numero trigesimo septimo.
 Incerta persona non capit ex ultima uoluntate. §. 2. num. 24.
 Incestuosus filius non succedit. §. secundo, numero septuagesimo primo.
 Incertitudo non uitiat in spiritualibus, nec in libertate, nec in pia causa. §. 3. numero 41.
 Indefinita æquipollet uniuersali. §. 25. nu. 25.
 Inducta ad augmentum interdum operantur diminutionem. §. 17. numero 88.
 Inditijs probantur dolus, metus, bona aut mala fides. §. primo, numero 57.
 Indefinita uocationi nominata aliquando exquantur. §. uigesimo quarto, numero trigesimo primo.
 Indefinita refertur ad totum. §. 21. num. 25.
 Ingratitudo res pessima, in præfa. num. 3.
 Iniuriæ pati quandam uideamur, in præfa. numero. 98. uersicu, & sane.
 In nominata delicta, & quasi delicta, contractus, & quasi contractus, & ultimæ uoluntates, & pactiones, & distractus, & etiam homines interdum ducuntur. §. 11. numero. 15.
 Infamia res inuisibilis. §. 1. num. 55.
 Institutio facta spe præmij an ualeat. §. tertio, numero quadragesimo secundo.
 Institutio particularis non uitiat propter prohibitum a testatore ius accrescendi. §. 3. num. 61.
 Instrumentum exemplatum ut ualeat, §. decimo septimo, numero quarto.
 Institutio facta in uno casu, trahitur ad alium non secus quam substitutio. §. 4. num. 47.
 Instrumentum quando potest executioni mandari etiam in iis, quæ ex eo tacite colliguntur executioni mandantur. §. decimo sexto, numero. 7.
 Verba per prius intelligenda. §. 16. nu. 8.
 Institutus in pluribus portionibus eiusdem hæreditatis, aditione unius omnes acquirit iure institutionis, non partim iure accrescendi. §. 23. num. 41.
 Institutio an in rebus alienis fieri possit. §. trigesimo, numero uigesimo primo.
 Institutio posthumi facta sub condicione si post mortem testantis nasceretur an excludat natum in uita testatoris, §. quarto, numero 48.
 Institutio & substitutio an æquantur. §. sexto, numero trigesimo primo.
 Institutio generalis comprehendit etiam eum filium quem testator se habere ignorabat. §. tertio, numero nonagesimo quarto.

Institui qui non possint. §. 3. num. 50.
 Institutus excludit substitutum, in præfa. libro secundo, numero sexto.
 Institutio facta in re quæ in rerum natura non est, quando ualeat. §. 4. numero 26.
 Institutio descendendum, ascendendum, & transuersorum quibus in rebus potest fieri. §. 4. num. 29.
 Institutio etiam condicionalis tria tempora habilia desiderat, §. 3. numero 29.
 Institutio honor est, §. 11. numero 53.
 Institutio an inducatur per uerbum lego. §. tertio, numero decimo quarto.
 Institutio honor est, præteritio & exhereditatio dedecus. §. secundo, numero 33.
 Institutionis partes in substitutione uidentur repetitæ. §. tertio, numero 71.
 Institutio uniuersalis comprehendit etiam filium, quem testator se habere ignorabat. §. 5. numero. 19.

Ex. ff. veteri.

Intellectus. l. Papinianus. §. sed neque impuberis. ff. de inoff. testamen. §. 17. num. 93.
 Intellectus. l. item quod Sabinus. §. unde idem. ff. de hæred. instit. §. 21. numero 16.
 Intellectus. l. sticho. ff. de usufruct. leg. §. uigesimo septimo, numero trigesimo nono.
 Intell. l. ius civile. ff. de iust. & iure in præfa. nu. 55.
 Intell. l. ut uim. ff. de iust. & iure, in præfa. num. 145.
 Intellectus. l. princeps. ff. de legibus, in præfa. num. 112.
 Intellectus. l. 1. ff. de legib. in præfa. num. 151.
 Intellectus. l. ex hoc iure. ff. de iust. & iure, in præfa. nu. 145.
 Intellectus ad titulos. ff. C. & instit. & in decret. de procur. & ad titulos. ff. C. instit. & in decret. de mandato, in præfa. numero octuagesimo quinto.
 Intellectus. l. manumissiones. ff. de iust. & iure, in præfa. numero 145.
 Intellectus. l. omnes populi. ff. de iust. & iure, in præfa. numero quinquagesimo quinto.
 Intellectus. l. Papinianus. ff. de dona. inter uirum & uxorem. §. primo, numero 137.
 Intellectus. l. si ponas. §. fina. ff. de inoffic. testam. §. uigesimotertio, numero. 118.
 Intellectus. l. princeps legibus. ff. de legibus, in præfa. numero octuagesimo septimo.
 Intellectus. l. 1. ff. de constitu. princip. in præfa. numero quadragesimo quinto.
 Intellectus. l. ueluti. ff. de iustitia, & iure, in præfa. numero 145.
 Intellectus. l. si non mortis. ff. de inoffic. testamen. §. 18. numero decimo sexto.
 Intellectus. l. Seius Saturninus. ff. ad Trebellianum, extenditur, §. 29. numero 9.
 Intellectus. l. 1. §. interdum. ff. de usufruct. accre. §. uigesimotertio, numero uigesimonono.
 Intellectus. l. Papinianus. §. quoniam. & §. quarta. ff. de inoffic. testamen. l. si quando. §. fin. C. eod. §. igitur instit. eod. titulo. §. 18. numero 18.
 Intellectus. l. Papinianus. ff. de donation. inter uirum, §. primo, numero 140.
 Intellectus. l. 1. §. interdum. ff. de usufruct. accrescend. §. uigesimotertio, numero 31.
 Intellectus. l. pen. ff. de usufruct. accrescen. §. uigesimotertio, numero uigesimosexto.
 Intellectus. l. si ponas. §. fin. ff. de inoffic. testamen. §. decimo quinto, numero 67.
 Intellectus ad titulos. ff. C. & institu. de contrahen. empt. in præfa. numero 187.
 Intellectus. l. j. ff. de pactis, in præfatio. numero centesimo quadragesimo quinto.
 Intellectus. l. ut uim. ff. de iust. & iure, in præfa. numero uigesimotertio.

Intellectus l. quæ sub conditione. ff. de cond. inst. §. 30. nu. 89.
 Intellectus l. qui. ff. ad Treb. procedit etiam in pupillari data pa-
 ritate terminorum contra communem. §. 25. nu. 36.
 Intellectus l. & proculo ff. de leg. 2. aliter intelligitur. §. 23. nu. 66.
 Intellectus l. plane. §. si coniunctim ff. de leg. 1. §. 23. nu. 68.
 Intellectus l. si ita fuerit. ff. de rebus dub. §. 3. nu. 35.
 Intellectus l. Scævola ff. ad Treb. §. 1. nu. 114.
 Intellectus l. cohæredi. §. 1. ff. de uulga. §. 1. nu. 113.
 Intellectus l. Lucius ff. de hæred. inst. §. 6. §. 4.
 Intellectus l. si paterfa. ff. de hæred. inst. §. 5. nu. 14. & nu. 15. & nu. 16.
 Intellectus l. Marcellus ff. ad Treb. §. 3. nu. 78. cum §. seq.
 Intellectus l. cum filius. l. miles ita. §. ex hæredato. ff. de mil. testamen.
 §. 17. numero. 38.
 Intellectus l. eum qui. ff. ad Treb. §. 25. nu. 34.
 Intellectus l. in d. l. qui duos in casibus seq. ff. de uulga. §. 25. nu. 37.
 Intellectus l. item quod Sabinus. §. unde idem. 2. resp. ff. de hæred. instit.
 §. 21. num. 2.
 Intellectus l. filius. ff. de inoffi. test. §. 1. num. 10.
 Intellectus l. cum. ff. ad Treb. §. 25. num. 27.
 Intellectus l. necessariis. ff. de acquir. hæred. §. 10. num. 40.
 Intellectus l. qui quadringenta. ff. ad Treb. §. 3. num. 68.
 Intellectus l. ita tamen. §. si quis rogatus. ff. ad Treb. §. 18. num. 12.
 Intellectus l. Scævola ff. ad Treb. §. 1. num. 119.
 Intellectus l. si ita scriptum. §. quidam. ff. de hæred. instituen. §. ter-
 tio, numero 69.
 Intellectus l. sed & si conditioni. §. solucimus. ff. de hæred. instituen.
 §. 3. num. 30.
 Intellectus l. qui quadraginta. ff. ad Treb. §. 23. num. 81.
 Intellectus l. hæres mei. §. cū illa. ff. ad Treb. §. 24. num. 7.
 Intellectus l. pen. ff. de iniust. rup. test. §. 24. nu. 22.
 Intellectus l. si mater. §. fin. ff. de uulga. l. cohæredi. in pr. eo tit. l. cum
 in testamento in prin. ff. de hæred. inst. §. 24. nu. 17.
 Intellectus l. nouus ad l. Lucius. §. qui habebat. ff. ad Trebellianum. §.
 23. num. 102.
 Intellectus l. hæres mei. §. cum ita. ff. ad Treb. qui non procedit specia-
 li fauore sanguinis. sed secundum ius cōmune, contra doct.
 §. 25. num. 45.
 Intellectus l. centurio. ff. de uulga. §. 15. nu. 98.
 Intellectus l. uerbis ciuilibus. ff. de uulga. §. fin. instit. de pupil. §. 11.
 num. 30.
 Intellectus l. scia libertis in l. Titia Seio. ff. de leg. 2. §. 25. nu. 24.
 Intellectus l. si. ff. de hæred. instit. in præfa. num. 75.
 Intellectus l. si ita quis hæredes ff. de hæred. instit. in uerb. non tam
 coniunxisse. §. 22. num. 19.
 Intellectus l. si cut. ff. de adim. leg. §. 23. num. 97.
 Intellectus l. pen. ff. de iniust. rup. §. 23. num. 42.
 Intellectus l. 6. l. Meuius. ff. de legatis secundo. §. uigesimo secundo, nu-
 mero uigesimo septimo.
 Intellectus l. d. l. Meuius. ff. de legatis secundo. §. uigesimo secundo,
 numero uigesimo sexto.
 Intellectus l. si ita quis hæredes. ff. de hæred. instituen. §. uigesimo
 primo. num. 64.
 Intellectus l. Meuius. ff. de legatis secundo. & l. si quis ita. ff. de hæ-
 red. instit. §. uigesimo secundo, numero decimo septimo.
 Intellectus l. tituli. C. & ff. quibus ut indignis, §. uigesimo primo, nu-
 mero 67.
 Intellectus l. & Proculo. ff. de legatis secundo. §. uigesimo tertio,
 numero 61.
 Intellectus l. & Proculo. ff. de legatis secundo. §. uigesimo tertio,
 numero 65.
 Intellectus l. ex facto. ff. de uulgari. §. decimo septimo, numero octua-
 gesimo tertio.
 Intellectus l. si ita quis. ff. de hæred. instituen. §. uigesimo primo,
 numero 26.
 Intellectus l. si ita quis hæredes. ff. de hæred. instituen. §. 22.
 numero 7.
 Intellectus l. si ita quis hæres. ff. de hæred. instituen. §. uigesimo
 secundo, numero 12.

Intellectus l. Meuius. ff. de legatis secundo. §. uigesimo primo, nu-
 mero 27.
 Intellectus l. ille a quo. §. si de test. ff. ad Trebellianum. §. decimo-
 octauo, num. 36.
 Intellectus l. si quis ita hæres instituitur si legitimus. ff. de hæred. inst.
 §. 16. numero 131.
 Intellectus l. lex imperfecto. ff. de legatis tertio, in præfa. numero octua-
 gesimo septimo.
 Intellectus l. qui non. §. filius. l. si ita. §. quoniam. ff. de hæred. in-
 stituen. §. ex diuerso, instit. eodem titulo. §. uigesimo tertio,
 numero decimo.
 Intellectus l. si. ff. de uulga. in uerb. mihi. §. decimo quinto, nume-
 ro decimo.
 Intellectus l. hæredibus. §. fin. ff. ad Treb. §. decimo septimo, nu-
 mero octuagesimo sexto.
 Intellectus l. centurio. ff. de uulgari. §. decimo octauo, numero
 quinto.
 Intellectus l. qui duos. ff. de rebus dubi. §. uigesimo quinto, nu-
 mero 76. & num. 78.
 Intellectus l. cohæredi. §. qui discretas. ff. de uulga. §. uigesimo pri-
 mo, numero 49.
 Intellectus l. uerba hæc & l. fina. ff. de conditio. instit. §. decimo,
 numero 2.
 Intellectus l. 2. l. Meuius. ff. de legatis secundo. §. uigesimo secun-
 do, numero uigesimo secundo.
 Intellectus l. qui in aliena. §. interdum. ff. de acquirenda hæred.
 §. 10. numero 35.
 Intellectus l. i. uerb. si hæredes. ff. de uulga. §. decimo quinto, nu-
 mero undecimo.
 Intellectus l. uerbis ciuilibus. ff. de uulgari. §. decimo octauo, nu-
 mero 107.
 Intellectus l. in extraneis, l. si alienum. ff. de hæred. instituen.
 §. 3. num. 30.
 Intellectus l. filium. §. sed cum ex hæredatio. ff. de bon. poss. contra
 tab. §. 10. numero 30.
 Intellectus l. centurio. ff. de uulgari. §. decimo octauo, nume-
 ro 114.
 Intellectus l. Titius in principio, ff. de liberis & posthumis, in
 præfa. numero 71.
 Intellectus l. in tempus. ff. de hæred. instituen. §. tertio, nume-
 ro trigesimo secundo.
 Intellectus l. codicillis, de usu. legat. §. decimo octauo, nume-
 ro trigesimo tertio.
 Intellectus l. Seius saturninus. ff. ad Trebellianum. §. quarto, nu-
 mero uigesimo primo.
 Intellectus l. si pater filio. ff. de uulgari. §. decimo octauo, nume-
 ro quadragesimo secundo.
 Intellectus l. eum qui. ff. ad Trebellianum. §. uigesimo quinto, nu-
 mero octuagesimo.
 Intellectus l. peto. §. fratre. ff. de legat. secundo. §. uigesimo octa-
 uo, numero undecimo.
 Intellectus l. Cornelius. ff. de hæred. instituen. §. decimo, nume-
 ro uigesimo primo.
 Intellectus l. Cornelius. ff. de hæred. instituen. & l. iam dubitari,
 eod. tit. §. 10. num. 2.
 Intellectus ad titulum. ff. de legat. præstand. §. trigesimo, nume-
 ro quinquagesimo.
 Intellectus l. cum auus. ff. de condition. & demon. §. sexto, nume-
 ro uigesimo nono.
 Intellectus l. cum hæreditare. ff. de acquir. hæred. contra com-
 munem. §. 23. num. 49.
 Intellectus l. cohæredi. §. cum filia. ff. de uulga. §. undecimo, nu-
 mero quadragesimo quarto.
 Intellectus l. qui in aliena. §. interdum. ff. de acqui. hæred. §. deci-
 mo, numero quadragesimo.
 Intellectus l. in suis. ff. de liberis & posthumis. §. decimo, nume-
 ro secundo.

Ex. ff. nouo.

Intellectus ad titulos. ff. C. et instit. et in decret. de donation. §.
 primo, numero 145.

Intellectus

Intellectus l. i. §. fina. ff. ad Turpilia. in præfatio. numero. 98. uer-
ficulo, & sane.
Intellectus l. actus legitimi, ff. de regulis iuris, §. tertio, nume-
ro. 47
Intellectus l. actus legitimi, ff. de reg. iur. §. 3. nu. 44
Intellectus, l. triplici, ff. de uerborum significatione. §. uigesimo
primo, nume. 17

Ex C.

Intellectus, l. fina. C. de institu. & substitution. in præfation. li-
bro. 2. numero. 44
Intellectus cum quæstio, C. de leg. §. 3. nu. 67
Intellectus l. fi. C. de legib. in præf. numero. 53
Intellectus ad plures leges, & authentic. quæ sunt sub titulis,
C. de sacro sanct. ecclesi. & C. de episcop. & clericis. & auth.
de mona. in præf. nu. 154
Intellectus omnium, C. de testam. §. 1. nu. 149
Intellectus, l. humanitatis, uerbo, primo, C. de impuber. §. 17.
numero. 30
Intellectus, l. humanitatis, C. de impuber. uerbo legitima, §. 17.
numero. 13
Intellectus, l. humanitatis, C. de impuberum, §. decimo septi-
mo, numero. 56
Intellectus, l. precibus, C. de impuberum, §. decimo quinto, nu-
mero. 89
Intellectus secundus ad l. precibus, C. de impuber. §. decimo-
quinto, nume. 93
Intellectus, l. inemo, C. de senten. in præfatio. numero quin-
quagesimo primo.
Intellectus l. precibus, C. de impuberum, uerbo ueluti, §. deci-
mooctauo, nume. 38
Intellectus, l. precibus, C. de impuberum, §. decimosexto, nu-
mero. 21
Intellectus l. fina. C. de institu. & substitui. §. decimosexto, nume-
ro uigesimonono.
Intellectus, l. precibus, C. de impuber. §. decimo octauo, nume-
ro. 110
Intellectus, l. precibus, C. de impuberum, §. decimo octauo, nu-
mero tertio.
Intellectus, l. precibus, C. de impuberum, §. decimosexto, nu-
mero decimo.
Intellectus, l. prospexit, ff. qui, & à quibus, §. quinto, numero
quinto
Intellectus l. ex imperfecto, C. de testamen. in præfatione nu-
mero. 87.
Intellectus, l. pen. C. de impub. non procederet si essent alii fra-
tres præter impuberes. §. 25. nu. 65
Intellectus, l. penulti. C. de impuber. quod non procedit quan-
do impuberes ab intestato inter se non succedebant, uel nõ
soli, sed cum aliis. §. 25. nu. 60
Intellectus secundus, l. quamuis, C. de impuberum, §. uigesi-
moquarto, numero. 9
Intellectus, l. scimus, §. repletionem, C. de inofficio. testam. §.
4. numero. 11
Intellectus, l. post aditam, C. de impuber. in præfatio. libro. se-
cundo, numero. 78
Intellectus, l. fina. C. de hæredib. institu. in præfatio. libro
secundo, numero. 58
Intellectus, l. sicut certi, l. si cum uel in utero, C. de mil. testa. l.
Titius, ff. de mil. test. §. 30. nu. 49
Intellectus, ad titulum, C. de inoffic. dot. §. tertio, numero ui-
gesimo octauo.
Intellectus, l. final. C. de insti. & substitui. in præfatio. libro se-
cundo, numero. 66
Intellectus, l. stipulatio hoc modo, ff. de uerbo. obligatio. §. 13.
numero. 19
Intellectus, l. stipulatio hoc modo, de uerborum obligation. §.
1. numero. 190
Intellectus, l. humanitatis, C. de impuber. uerfic. qui quæue, §.
17. numero. 41
Intellectus, l. precibus, C. de impuberum, §. decimo octauo,
numero. 56

Intellectus, l. cum antiquioribus, C. de iure deliberan. §. 8. nu-
mero. 5. & numero. 7
Intellectus, l. eos, in princip. C. de appellatio. in præf. nume-
ro. 98. uerfic. & sane.
Intellectus, l. unica, C. de caduc. tollen. in præfation. numero
sexagesimo octauo.
Intellectus, l. quamuis, C. de impuberum. §. decimosexto, nu-
mero. 30
Intellectus, l. 2. C. pro emptore, §. 26. nu. 15
Intellectus, l. neque apud, C. de hæredi. instit. in præfation.
numero. 76
Intellectus, l. unica, C. qui ante aper. tabul. §. sexto, numero, 32.
& numero. 36
Intellectus, ad titu. ff. C. & institu. & in decreta. de loca. & cond.
in præfatio. numero. 187
Intellectus, l. omnimodo, C. de inofficio testamen. §. decimo
octauo, numero. 21
Intellectus, l. cum quæstio, C. de legat. §. tertio, numero,
sexagesimoquarto.
Intellectus, §. sed quia l. fina. C. commun. de legat. extenditur
decies, §. 28. nume. 6
Intellectus, l. humanitatis, C. de impuber. uerfic. parenti qui
uel quæ, §. 17. numero. 42
Intellectus, l. fina. C. de legib. in præf. nume. 55
Intellectus, l. fina. in princip. C. de bonis quæ liber. §. octauo,
numero. 17
Intellectus, l. cum quæstio, C. de leg. §. 23. nu. 8
Intellectus, l. iubemus, C. ad Trebellian. §. uigesimosexto, nu-
mero. 34
Intellectus, l. cum acutissimi, C. de fideicommiss. §. sexto, nu-
mero uigesimonono.
Intellectus, l. final. C. de institutio. & substitutio. §. nono. nu-
mero trigesimo.
Intellectus, l. generaliter, §. cum autem. C. de institu. & substi.
§. 6. numero. 29
Intellectus, l. donationes, C. de donation. inter uirum & uxo-
rem, in præfatio. numero. 112
Intellectus, l. si quis in suo, §. legis, C. de inofficio. testamen. §.
18. numero. 25
Intellectus, l. unica, C. qui ante apert. tabul. extenditur, §. vi-
gesimonono, numero. 10
Intellectus, l. precibus uerb. ueluti ex causa fideicommissi, C.
de impuberum, §. 18. numero. 116
Intellectus, l. quamuis, C. de impube. §. 24. nume. 8
Intellectus, l. final. C. de institution. & substitutio. §. decimo
quinto, numero. 88
Intellectus, l. primæ, C. de hæredi. institu. §. secundo, num-
ero, septimo.
Intellectus, l. huius, l. fina. C. de institu. & substitui. §. decimo-
quinto, numero. 40
Intellectus, l. si duobus, C. de inofficio testamen. in præfa-
tion. numero. 8
Intellectus, l. hac consultissima, §. ex imperfecto, C. de testa.
§. 23. numero. 83
Intellectus, l. sicut certi, & l. si cum uel in utero, C. de testam.
mil. in præfation. numero. 74
Intellectus, l. fina. C. de institutio. & substitutio. §. decimosexto
numero. 9
Intellectus, l. si infanti, C. de iure deliberan. §. octauo, & nu-
mero. 3. & 4. & numero. 17
Intellectus, l. fina. C. de posthum. hære. insti. §. quarto, nume-
ro, quadragesimosexto.

Ex institu.

Intellectus, §. qua ratione, institu. de pupilla. §. decimossepti-
mo, numero. 69
Intellectus, §. posthumi. instit. de hære. ab intesta. §. decimo-
quinto, numero. 80
Intellectus, §. fina. institu. quib. mod. testa. infr. in præfation.
numero. 87
Intellectus, §. in extraneis institu. de hære. qual. §. tertio, nu-
mero trigesimo.

Intellec. §. sui insti. de hæred. abintest. §. 10. nu. 2.
 Intellec. ad §. sed si instituto, institu. de vulgari. §. 24. numero. 18
 Intellec. §. sed his permittit prætor, institu. de hære. qual. §. 10 numero. 40
 Intellect. §. sed si instituto, institu. de vulgari. §. tertio. numero. 72
 Intellect. §. sed naturalia insti. de iure natur. in præfatio. numero. 55
 Intel. §. sui insti. de hære. qual. §. 10. nu. 2

Ex auth.

Intellec. §. aliud quoq; in auth. non licet, C. de liber. præteri. §. 18. numero. 24
 Intel. auth. ut cum de app. cognos. per totam, & auth. non licet, & auth. ex causa, C. de libe. præter. §. 30. nu. 47

Ex iure canonico.

Intellectus capi. Rainutius de testamen. §. decimo octauo, numero. 27
 Intellectus, capitu. si pater de testamen. libro. sexto. §. 18. numero. 28
 Intellectus 2. ad capitu. Rainutius de testamen. §. decimo octauo, numero. 19
 Intel. clem. pastoralis, §. uerum, de re iud. in præfa. nu. 107
 Intellectus clement. pastoralis, §. uerum de appellation. in præfa. numero. 107
 Intellectus capitu. si pater. de testamen. libro sexto, §. decimo octauo. nume. 48
 Intellectus capitu. cum secundum leges de hære. lib. sexto. in præfa. nu. 98. uer. & sane.
 Intellec. cap. cum secundum leges de hære. lib. 6. in præfa. n. 98. uer. & sane. superioribus colligitur pœnam.
 Intel. c. si pater. de test. lib. 6. §. 1. nu. 7
 Intel. l. si pater filio. ff. de uulg. §. 1. nu. 8
 Intellectus capitu. Rainutius, de testamen. §. decimo octauo, numero. 11
 Intellectus c. Rainutius, de test. §. 18. nu. 7
 Intellectus capitu. si pater de testamen. libro sexto, §. decimo octauo, nu. 39
 Intellectus capitu. Rainutius. de testamen. capitu. si pater, eod. titu. libro. 6. l. precibus, C. de impuber. §. decimo octauo, numero. 104
 Intellectus capitu. si pater de testamen. in sexto, §. decimo octauo, numero. 30

Ex iure Hispano.

Intel. l. 3. tit. de los alcal. lib. 2. ord. §. 1. nu. 23
 Intel. l. 2. tit. de los alcaldes, lib. 2. ord. §. 1. nu. 65
 Intel. l. 5. Tauri, §. 1. nu. 31
 Intel. l. 48. Tauri, §. 1. nu. 43
 Intellectus l. fina. titu. de los pleitos, libro. primo, fori. §. 1. numero. 26
 Intellectus, l. 2. & l. quarta, titu. primo, libro. 5. ordina. §. primo numero. 28
 Intel. l. 47. Tauri, §. 1. nu. 27. & nu. 34
 Intel. l. 48. Tauri, §. 1. nu. 37
 Intel. l. 13. i. tit. 1. par. 6. §. n. 12
 Intellec. l. 1. & l. 4. titu. 1. lib. 5. ordinamen. & l. 1. titu. 7. eod. Lib. §. 1. numero. 44
 Intel. l. 3. & 4. titi. 3. par. 6
 Intel. l. 4. titi. 4. par. 6
 Intel. l. 1. & 3. titi. 4. par. 6
 Interdictus aqua & igni licet non restetur de iure ciuili, nec canonico, potest tamen donare causa mortis, & quid iure regio, §. 1. nu. 157
 Iudex quid acturus in re omnino dubia, pisa. nu. 56
 Iudicum qualis potestas circa legum interpretationem, aut dispensationem, in præfa. nu. 49
 Iustus capere post mortem omnium amborum, uel utriusque,

an assimiletur ei, qui iussus sit accipere post mortem nouissimi, quod non contra commu. §. 25. nu. 22
 Iuramentum est legitima probatio, ardua quæstio. §. 22. numero primo.
 Iuramentum non semper seruandum, in præfation. numero trigesimo sexto.
 Ius & utilitas publica in quo consistat in præfatio. numero. 98. uerficu. & sane.
 Iuramentum calumniæ an videatur esse iuris gentium, in præfatio, nume. 134
 Iurisdicção nulla non recepit prorogationem, §. uigesimoquin to. numero. 55
 Ius naturæ, & gentium ut lege positiua alteretur, in præfatio, numero. 108
 Iurisdictionis prorogatio non fit in nullam habentem iurisdictionem, §. 15. nu. 63
 Iurisdicção ecclesiastica in temporalibus est à populo. in præfatio. numero. 155
 Iurisdicção erga subditos est, ut tutela erga minores. in præfatio. numero. 158
 Iurisdicção ecclesiastica in spiritualibus est à Deo. in præfatio, numero. 156
 Iurisdicção tam ecclesiastica, quam profana sui natura est limitata, & restricta ad subditorum utilitatem, in præfation. numero. 157
 Iurisdicção ecclesiastica, & profana differunt in sui ortu, & resolutione, & quid in effectu, in præfa. nu. 160
 Iurisdicção ecclesiæ in secularibus ad spiritualia necessariis regulatur ut in ipsis spiritualibus. in præfa. nu. 161
 Iurisdicção delegati non prorogatur partium consensu. §. uigesimo quinto, nu. 56
 Ius naturale quid, in præfa. nu. 1
 Ius ciuile in ius gentium uerti, & rursus ius gentium in ciuile potest conueri, in præfa. nu. 32
 Iure authenti. legitima filiorum non requirit titulum institutionis, §. 18. nu. 23
 Ius positiuum quid, in præfatio. numero. 98. uerficu. ex superioribus colligitur pœnam.
 Ius dicendi nullum cessat, §. 20. nu. 14
 Iure canonico legitima an titulo institutionis relinquenda filiis, §. 18. nume. 26
 Ius positiuum non recedit à iure naturali diuino, uel gentiū primo per modum addendi, mutandi, minuendi, sed declarandi. in præfatio, nu. 21
 Ius gentium primæum incommutabile est, aliud in secundario §. 1. numero. 189
 Ius diuinum, naturale, aut gentium ut hominibus liceat interpretari. in præfa. nu. 54
 Ius gentium duplex. in præfa. nu. 2
 Iure naturæ, & gentium regimur à quo nisi ob aliquam utilitatem non recedimus, ut ad positiuum transuolemus, in præfation. nu. 20
 Iusta hæreditas, quæ dicatur, §. 9. n. 7
 Iuris ciuilis quæ sunt tractu temporis iurisdictionem fieri possunt, & econtra, §. 1. nu. 188
 Ius ciuile elegans, in præfa. nu. 22
 Ius gentium primæum incommutabile, sed secundarium uariabile est. in præfa. nu. 144
 Ius speciale non est in consideratione, §. 9. nu. 2

L

Legatum reuocatur rei legatæ alienatione, quod si legatū sit sub modo, uel sub conditione negatiua, quid iuris. §. 27. numero. 10
 Legatorum quot genera. §. 27. num. 3
 Legatum post mortem alterius an sit conditionale, ardua quæstio §. 27. numero. 11
 Legatum pauperibus, uel ecclesiæ relictum ualeat etiam sine alia demonstratione. §. 27. num. 42
 Legatum rei alienæ, quam testator suam putabat an ualeat fauore piæ causæ, ardu. q. §. 20. num. 41
 Legauit testator centum pro filia maritanda, quam postea minore dote maritauit, an residuum petere possit, ardua quæstio.

I N D E X

§.27.numero.8
Legata bis quantitas eidem, & ab eodem, & in eadem scriptura
 semel debetur, si in diuersis scripturis bis. debetur. §.21.num.9
Legata ad pias causas hereditate non adita, an debeatur, ard.q.
 §.27.numero.44
Legata pari quantitate etiam in diuersis scripturis, legatum se-
 mel tantum debetur, cum Zasio contra communem. §.21.num.
 mero. 13
Legatum relinquatur, aut pure, aut in diem, aut sub cōditione.
 §.29.numero.15
Legatum relictum monachis sub conditione, ut certam partem
 diuidant inter pauperes, an conditionale, ard. q. §.27.num.15
Legatum reuocatur per super uenientes inimicitias capitales
 inter testantem & legatarium, licet legatarius inculpatus esset
 ard. quæstio. §.27.num.9
Lego Titio decem, & Seio decem, una tantum decem, non bis
 decem debentur, cum Bar. & Ripa contra communem. §.21.
 numero. 14
Legatum pro æquialēte quantitate obligatum an hæres luere
 teneatur, ard. q. §.27.num.14
Legata rei domini an legatario quærat, in præfa. nu. 98. uerf.
 simillimum est.
Legati & ambasciatores iure gentium non ciuili utuntur, unde
 ualet eorum stipulatio sine uerbis & emptio sine pretio in
 pecunia numerata & locatio sine mercede certa, in præfa.
 numero. 185
Legatum uxori relictum sub conditione si castē uixerit, an per-
 datur per secundas nuptias, ard. q. §.27.num.29
Legatum rei ecclesiæ an ualeat quoad æstimationem, ardua. q.
 §.27.numero.7
Legatum uel fideicommissi, captatorium an fauore libertatis uel
 piæ causæ sustineatur, ard. q. §.27.num.17
Legatum rei propriæ ualet multis in casibus. §.27.num.37
Legatum ecclesiæ relictum potius parrochiæ quam matriçi de-
 betur, ard. q. §.27.num.13
Legati duplum filiz si maritaretur, quam si monacharetur, an si
 fiat monacha simplum habitura sit, ardua quæstio. §.29.num-
 mero. 23
Legatus ius solum quod habebit, & si esset morte periturū alie-
 nare uidetur. §.21.num.74
Legatum rei propriæ quando ualeat, §.27.num.36
Legata in 25. casibus conseruantur, & si hæreditas non fuerit
 adita. §.27.num.4
Legata eadem species bis eadem, & ab eodem etiam in diuersis
 scripturis, semel debetur. §.21.num.10
Legata bis eadem species ab eodem semel debetur. §.21.num.8
Legata quantitas sæpius, an semel tantum debeatur. §.21.num.11
Legatarius, quæ actiones accommodentur, & an ante aditionē
 habeant personalem, actionem, ard. q. §.27.num.5
Legatis & ambasciatoribus donatio facta eis ne uel eorum
 principibus acquiratur, in præfa. num. 190
Legatum relictum canonicis alicuius ecclesiæ, an ipsis, an uero
 ecclesiæ quærat, ard. q. §.26.num.6
Legatum conditionale non potest cedi. §.29.num.20
Legati alternatiui, an utrunque debeatur, ard. q. §.27.num.21
Legatario hypothecaria interdum competere definit. §.2.num-
 ro. 98
Legatum quid sit. §.23.num.6
Legatorum interpretatio an lata esse debeat, ardua quæstio. §.
 27.numero.26
Legati definitio. §.2.num.1
Legis definitio. in præfa. num. 164
Lex generalis comprehendit personas etiam priuilegiatas. §.9.
 numero. 9
Lex an recta esse, necesse sit, in præfa. nu. 165
Lex an à populi uicem gerente ut fiat necesse sit, in præfa. nu-
 mero. 166
Lex uoce ne an scripto promulgetur in præfa. num. 167
Legis penalis transgressor aliquando ultra pænæ præstitionem
 teneretur in conscientia, in præfa. num. 91
Lex generalis comprehendit priuilegiatos. §.26.num.7
Legis latæ causa cessante, an lex interdicat, in præfa. num. 67
Legum ignorantia quando præsumatur. §.21.num.56
Leges sunt maturo consilio. §.7.num.80

Leges quando ligent iure poli, uel fori. §.39.num.86
Legum & principum quanta potestas in præfa. num. 104
Leges priuilegia inducentes sunt communes, non particulares,
 in præfa. num. 64
Lex est ratio expressa in lege. §.1.num.174
Lex municipalis de aliqua elemosina annuatim danda, an pos-
 sit immutari, in præfa. num. 146
Lex generaliter intelligenda. §.8.numero.115
Lex penalis an obliget in conscientia, in præfa. nu. 89
Leges seculares clericis priuilegia dantes possunt per eosdem
 seculares tolli, in præfa. num. 147
Lex generalis comprehendit etiam priuilegiatos. §.11.num.48
 Quid iure canonico. §.11.num.49
Legum correctio non fit per subauditos intellectus. §.11.num-
 ro. 50
Leges, consuetudines, statuta similia esse ultimis uoluntatibus
 quam contractibus, in præfa. num. 148
Leges quando ex contemptu transgredi uideantur, in præfa. nu-
 mero. 148
Leges quando ex contemptu transgredi uideantur, in præfa. nu-
 mero. 83
Lex quando obliget in conscientia, & quid si pro sit plerisque, li-
 cet noceat quibusdam, in præfa. num. 78
Lex quæ annum tributum induxit, an cesset cessante causa tri-
 buti indicendi, in præfa. num. 98
Lex si patitur uarios intellectus non præstat ad aliquid sufficiens
 fundamentum. §.55.numero.87
Legis causa cessante, ipsa lex definit obligare in conscientia, in
 præfa. num. 93
Legis causa cū cessat quisque priuatus potest quoad se iudicare
 in re clara non sic in re dubia, in præfa. num. 94
Lex ab initio inutilis non definit ualere, licet interea executio-
 ne careat, in præfa. nu. 70
Legis posituæ transgressor interdum peccat, qui ea lege non
 lata non peccaret, §.30.num.88
Legis ratione cessante, non perit lex, sed interea dormit. §.17.
 numero. 54
Legum correctio non inducitur ex sub auditis intellectibus.
 16. numero. 28
Lex correctoria disponens in uno casu ex olim æquiparatis, an
 extendatur ad alterum, ardua, quæstio. §. vigesimo sexto, nu-
 mero 16
Lex qui, extenditur ad directam pupillarem dicta paritate
 terminorum, §.25.num.81
Lex qui duos cum concor. non procedit quando impuberes ab
 intestato inter se non poterant succedere, nec quando pote-
 rant, sed non soli, sed simul cum aliis, §. vigesimo quinto, nu-
 mero. 77
Legis una ratione cessante, ipsa sustinetur in aliis, §. septimo,
 numero, 40
Leges quando obligent in conscientia, in præfation. numero
 octuagesimo octauo.
Legis causa debet ex toto cassare, ut ipsa cesset, in præfatio. nu-
 mero. 96
Lex nociua quandiu nocet, caret effectu licet bona fide facta
 fuerit. in præfa. nu. 16
Legis causa cessante dormit lex, unde ratione redeunte vires
 resumit pro iure, in præfa. nu. 69
Lex generalis comprehendit personas priuilegiatas, §. secundo
 numero. 31
Lex ut pauperes, uel monachi de publico alantur reuocabilis
 est, in præfatio. nu. 152
Lex canonica an obliget in conscientia, & quandiu, & quid in
 foro contentioso, & quid si ab initio fuit inutilis, uel postea
 inutilis esse coepit, in præfa. nu. 161
Leges reprehendentes an peccent, in præfa. nu. 79
Lex initio iniusta, non definit ualere quando possibile est eam
 tractu temporis iustam fieri, in præfation. numero. septua-
 gesimo septimo.
Lex an semper oporteat esse iustam, in præfation. numero.
 sexagesimo sexto.
Legis potestas quanta sit, §.13.num.21
Leges intelligendæ iuxta materiam titulorum sub quibus col-
 locantur, §.18.num.17

Legibus

Legibus obedire quare tenemur, in præfa. nu. 7
 Legi slatio regulatur ab animo subditorum non legislatoris, in præfa. nume. 8
 Lex corrigēs in uno ex olim æquatis corrigit & in alio, si utro biq; par ratio sit. §. 2. nume. 33
 Legibus omnes subditi interpretatiuē uidentur consentire, in præfa. nume. 59
 Lex quid sit, & quare subditos obliget, in præfa. nume. 58
 Legis causa impulsua & si uera non sit non nocet, in præfa. numero. 118
 Legum extensiones ut faciendæ. §. 17. num. 79
 Legibus, qui per maliciam calumniantur, peccant, in præfa. numero. 81
 Legitima filiorum quo titulo relinquenda. §. 18. nume. 6
 Legitimitas quid significet. §. 2. num. 42
 Legitimari potest nepos per subsequens matrimonium etiam contractum post mortem patris sui. §. 2. num. 87
 Legitimitas humanum inuentum. §. 2. nu. 79 & 88
 Legitima quid iure. ff. & quo titulo relinquenda. §. 18. nume. 10
 Legitima potest assignari in omnibus rebus hereditariis. §. 3. nume. 16. cum duobus seq.
 Legitima titulum institutionis non requiritur. §. 18. nume. 20. de iure. C.
 Legitima non debeatur spurio à matre illustri. §. 17. num. 20
 Legitimam omnibus in rebus hereditatis index sæpe potest assignare. §. 4. num. 36
 Legitimam index quibus in rebus assignare possit. §. 4. num. 35
 Legitimam perdit, qui non soluit pia legata infra tempus lege diffinitum, ard. q. §. 27. num. 35
 Legitima filio non debetur in bonis patris uiuentis. §. 5. num. 47
 Licet pater fiat monachus ibid.
 Legitimam in pecunia numerata relinqui posse. §. 4. nu. 10
 Legitima an singulis in rebus hereditariis possit relinqui. §. 4. numero. 19
 Legitimam parentum in pecunia numerata relinqui posse. §. 4. numero. 13. cum seq.
 Legitima recipit grauamen de consensu filii. §. 4. nu. 33
 Legitimati excludunt feminas, non secus quam legitimi. §. 2. numero. 78
 Legitimam in una re hereditaria eligere non potest filius. §. 4. n. 38. & 39.
 Legitima non debetur filio naturali. §. 17. num. 12
 Legitimæ repletio quæ fit à lege filio tacente habetur infecta, in præfa. nume. 98. uerbi. & sane.
 Legitima in re aliena an relinqui possit. §. 4. num. 25
 Legitimam in usufructu tantum relinqui non possit. §. 4. numero. 25
 Legitimæ supplementum in quibus rebus possit relinqui. §. 4. numero. 28
 Legitima quibus in rebus assignetur à lege. §. 4. nu. 30
 Legitimæ assignatio ut fieri debeat per iudicem. §. 4. nu. 31
 Legitima filius naturalibus non debetur. §. 4. nu. 55
 Legitimare spurium princeps sine causa potest, in præfa. numero. 116
 Legitimati an excludant ecclesiam fidei commissariam, ardua. q. §. 26. numero. 42
 Legitimi omnes nascebantur inspecto iure naturæ. §. 1. numero. 67
 Legitimationis cōcessio simplex an trahatur ad casum mixturæ. §. 2. nume. 72
 Legitimatus, succedit in feudum, non secus quam legitimus. §. 2. numero. 52
 Legitimum cum aliquem princeps facit, an sufficiat dixisse eum esse spurium. §. 2. num. 53
 Legitimi remotiores an uideantur habere uoluntatem defuncti, ard. q. §. 30. num. 63
 Legitimitas an contingat inuito per subsequens matrimonium. §. 1. num. 152
 Legitimatus legitimus non tam denuo fit, quam natiua legitimus detegitur. §. 2. nu. 10
 Legitimatus quando excludatur à uenientibus abint. §. secundo numero. 91
 Libertas, quæ non ualet directo, non obliquatur. §. decimo octa uo. numero. 81

Libertas interdum adimitur, in præfa. num. 37
 Libertas an dari, an detegi uideatur. §. 2. num. 48
 Libertas nubendi aut monachandi minui non uidetur per denergationem lucri, an successionis. §. 2. nu. 37
 Libertas & ecclesia equantur. §. 29. num. 6
 Liberi à parentibus ut sint alendi, dotandi, instituendi siue sint legitimi, siue naturales, siue spurii. §. 4. num. 49
 Liberos appellacione naturalis an cōtineatur. §. decimo septimo. numero. 15
 Libertas cunctis rebus fauorabilior. §. 1. num. 176
 Liberi etiam in numero singulari reperiuntur. §. trigesimo numero. 2
 Liberi & parentes aut instituuntur, aut exheredantur aut pretereuntur. §. 4. num. 1
 Liberi parentibus obediunt. §. 26. num. 18
 Libertas est pia causa. §. 27. num. 18
 Literarum obligatio tempore fieri posset iurifgentium, in præfa. num. 137
 Liberos, aut parentum preteritio, uel exhereditatio. §. 20. numero. 12
 Libertas maiore est in disponendo nostra bona inter uiuos, quam in ultima uoluntate. §. 17. nu. 99
 Libertas, pia causa, amicitia, an inducat clausulam codicillarem, ard. q. §. 30. num. 41

M

Maioratus creandi consilium. §. 26. num. 10
 Maioratus sæpe ampliatur per exceptionem. §. vigesimo primo. numero. 54
 Maioratus in successione quis proximus agnatus dicatur, ard. q. §. 26. numero. 11
 Maioratus in legitima filii fieri potest. §. 4. nu. 32
 Maioratus an heri possit ex feudo ad liberos transitorio. §. 4. numero. 34
 Maioratus uel fideicommissi in successione, an filius succedat loco patris, ard. q. §. 26. num. 9
 Maioratus in successione preteritur legitimus natus maior legitimo natus minori. §. 2. num. 89
 Maioratus in successione legitimus succedit non secus quam legitimus. §. 2. num. 51
 Mandatum recipit extensionem. §. 2. num. 74
 Mater excludens substitutum pupillarem dicitur uenire de iure speciali. §. 9. num. 16
 Mater excluditur per tacitam pupillarem in uulgari contentam, quando id uoluit testator. §. 15. num. 108
 Mater si quia tutorem impuberi non petiit eius legitima successione priuatur, an sequens legitimus, qui similiter non petiit sit priuandus, in præfa. lib. 2. num. 30
 Matrimonium inter prohibitos an contrahi possit sub conditione si Papa dispensauerit. §. 3. num. 9
 Mater tam pupilli quam testatoris excluditur per illam pupillarem, si filius infra pubertatem decesserit, substituo. §. decimo tertio. numero. 16
 Matrem excludit illa substitutio si alter uestrum heres nō erit, uos inuicem substituo. §. 15. num. 114
 Matrem an excludat tacitus substitutus pupillaris testatoris filius, ardua. q. §. 15. num. 111
 Mater testatoris & etiam impuberis excluditur, si dixi, impuberem instituo, Scilicet substituo, noua opi. §. 18. num. 46
 Mater secundo nubens, an excludatur per tacitam pupillarem in uulgari contentam, ard. q. §. 15. num. 109
 Matrem excludit pupillaris sub reciproca contenta. §. decimo octa uo. numero. 44
 Matrem an excludat pia causa ueniens per tacitam pupillarem in uulgari contentam, ard. q. §. 15. num. 110
 Matrem testatoris an excludat uulgaris tacita in expressa uulgaris comprehensa, ard. q. & quid in uulgari tacita contenta sub compendiofa. §. 15. num. 120
 Mater an transmittat ius prelationis sibi competens contra tacitam pupillarem. §. 15. nu. 106
 Meum possum prodigere, in præfa. nu. 101
 Mens potissimum inspicienda. §. 10. nu. 18
 Mente capit cura datur post annum. 25. §. 1. num. 68

Mence capti appellatione furiosus continetur. §. decimo septimo numero. 77
 Medium in pertinens, an impediatur extrema coniungi. §. sexto numero. 3
 Militis in testamento, exemplaris non continet uulgarem. §. 20. numero. 34
 Miles potest legare, quod apud hostes est, sub conditione, si ad nos reuersum fuerit. §. 20. numero. 58
 Militum pactum reciprocum de succedendo ualet, quod an fauore pietatis cause ualet, ard. q. est. §. 20. numero. 19
 Miles si heredem ex parte scripsit, cessat ius accrescendi, cū Viglio. & Decio contra plures. §. 20. numero. 17
 Miles sub pupillari non uidetur fecisse uulgarem. §. vigesimo. numero. 31
 Miles heredem nutu facere potest. §. 20. numero. 27
 Miles an se conformare cum legis dispositione uideatur. §. 20. numero. 25
 Militis pecunia res empta eius fit, & ei sæpe conceditur restitutio, quæ aliis denegatur. §. 20. numero. 59
 Militis in testamento cessat temporis inscriptio. §. vigesimo. numero. 47
 Miles deportatus testatur, idē si aqua & igni esset interdictus, uel ad bestias damnatus. §. 20. numero. 50
 Militis de testamento quando reiciatur conditio impossibilis. §. 20. numero. 49
 Miles illam conditionem si hæres non erit, quo sensu posuisse uideatur. §. 16. numero. 11
 Miles partim testatus decedere potest. §. 3. numero. 57
 Miles nutu testatur, & quid si fiat testamentum ad pias causas, uel inter liberos, ard. q. §. 20. numero. 44
 Militis filius, qui a iudice monitus legata non præstitit etiam legitima priuatur. §. 20. numero. 53
 Miles Trebellianicæ quando pepercisse uideatur. §. vigesimo. numero. 28
 Miles a legatario legare potest. §. 20. numero. 42
 Militis testamentum ualet, licet non relegatur coram testibus, ard. q. §. 28. numero. 43
 Miles etiam codicillis legare potest. §. 20. numero. 41
 Militis in testamento non est necesse conditionem impleri in forma specifica. §. 20. numero. 52
 Militis testamentum est informe. §. 20. numero. 1
 Militis in testamento executori etiam impedito currit annus. §. 20. numero. 57
 Miles an nutu testetur. §. 1. numero. 17
 Militis in testamento an executor nominatus sit compellendus acceptare. §. 20. numero. 54
 Militis in testamento cessat supplementum legitimæ. §. 20. numero. 36
 Militis substitutio uulgaris continet fidei commissariam. §. 20. numero. 33
 Miles mutus, & surdus a natura, an possit testari. §. vigesimo. numero. 40
 Militis in testamento exequutor agere potest contra heredem. §. 20. numero. 51
 Miles in codicillis potest facere institutionem. §. vigesimo. numero. 39
 Militis testamentum habet clausulam codicillarem. §. vigesimo. numero. 56
 Militis testamento non oportet testes esse in conspectu testantis. §. 20. numero. 3
 Militis in testamento conditio casualis, uel mixta non reicitur de filii institutione. §. 20. numero. 35
 Militis in testamento non cessat substitutio post aditam hereditatem. §. 20. numero. 32
 Miles potest partim testatus decedere quoad res, & quoad tempus. §. 20. numero. 16
 Miles ita dixit, si filius meus uiuo me decesserit, Seius hæres esto an filius institutus uideatur, ard. q. §. 20. numero. 27
 Miles etiam maiori potest post aditam directo substituere. §. 20. numero. 37
 Miles ultra uires legatariis non tenetur, licet non fecerit inuentarium. §. 20. numero. 55
 Miles nō refert faciat directam militarem, an fideicommissariā, nam utroque casu cessat quartæ detractio. §. 18. numero. 57

Miles codicillis potest facere directam pupillarem & exemplarem, & compendiosam & informem. §. 20. numero. 38
 Miles etiam post aditam potest directo substituere. §. vigesimo. numero. 18
 Miles inuentarium an facere teneatur. §. 20. numero. 23
 Militis in testamento sub uulgari expressa non continetur tacita pupillaris. §. 16. numero. 20
 Militi priuilegiis doctor non gaudet in testando. §. decimo septimo. numero. 81
 Miles ius ignorare præsumitur. §. 20. numero. 24
 Miles comprehenditur sub regulis, contra Tiraquel. §. vigesimo. numero. 20
 Miles sub compendiosa non uidetur fecisse uulgarem. §. vigesimo. numero. 22
 Militis in testamento non reicitur conditio iurandi. §. vigesimo. numero. 48
 Miles cum duobus testamentis decedere potest. §. vigesimo. numero. 29
 Militis testamentum non subiacer querelæ. §. 20. numero. 21
 Miles præsumitur iuris ignarus. §. 15. numero. 97
 Miles partim testatus decedens cessat ius accrescendi. §. 15. numero. 101
 Militis in testamento cessant leges fauorabiles, quæ inducuntur per uerborum supplementationem. §. 15. numero. 103
 Militis in testamento cessat ius accrescendi. §. decimo quinto. numero. 100
 Militis etiam comprehendunt leges generaliter loquentes. §. 18. numero. 60
 Miles etiam cæcus informiter potest testari, contra Ange. §. 20. numero. 46
 Militis in testamento uerba intelliguntur prout iacent, remota supplementatione, & legis interpretatione. §. 15. numero. 99
 Militis in testamento cessat falcidia. §. 15. numero. 102
 Miles præsumitur iuris ignarus. §. 15. numero. 95
 Minor, qui ante aditam opulentam hereditatem decessit, an latus in uita uideatur. §. 8. numero. 15
 Minor ætate minus fide dignus, in præfa. numero. 123
 Mediocritatis commendatio, in præfa. numero. 124
 Monachus succedere ueritus, etiam ex codicillis capere nequit. §. 2. numero. 4
 Mors ciuilis regulariter non æquatur naturali. §. 1. numero. 40
 Monachus ut institui nequeat, an statuto induci possit. §. secundo. numero. 36
 Mors ciuilis naturali non æquatur, nisi in casibus a iure expressis. §. 1. numero. 53
 Monachus non testatur. §. 1. numero. 103
 Monachus filiosam, an seruo æquetur. §. 9. numero. 2
 Monachismo patris usufructus aduentitiorum an finiatur. §. 1. numero. 45
 Monacho & non monasterio hereditas patris deferitur, estque ard. q. §. 26. numero. 4
 Mors ciuilis morti naturali quando æquatur, ardua questio. §. 26. numero. 40
 Monachus non testatur. §. 1. numero. 49
 Monachismus an impediatur testamenti mutationem. §. primo. numero. 52
 Mortui non resurgunt. §. 12. numero. 14
 Monacho an monasterium hereditatem illi delatam possit adire. §. 9. numero. 24
 Mors & repudiatio inuitant substitutum. §. decimo sexto. numero. 23
 Modus primus. §. 24. numero. 24
 Monachismus an habiliter ad succedendum. §. 2. numero. 56
 Monachus definit esse in patris potestate, sed non in suite. §. 15. numero. 85
 Mortem qui sibi consciiuit, non capit ex ultima uoluntate. §. 2. numero. 15
 Mors omnia soluit. §. 10. numero. 31
 Mors extinguit suam suspensionem. §. 10. numero. 32
 Monachismus incapacem non habilitat ad capiendum ex codicillis. §. 2. numero. 60
 Monasterium an dicatur filius ex corpore graui natus, ard. q. §. 26. numero. 1
 Monacho decedente ius adeundi non migrat in monasterium. §. nono

§. nono, numero. 1
 Mæus, furdus natura an pias ad causas testetur, §. primo numero. 173
 Mulier seruum suum quando possit hæredem facere, §. quinto numero. 6
 Mutus felicissimi sensus, §. 1. num. 173
 Monachismus an ex hæredationis iustitia eneruetur, §. secundo numero. 61

N

Naturalis liberi grauatorum an excludant ecclesiam fideicommissariam, ard. q. §. 16. num. 43
 Nephario ex coitu nati, an successibiles liberos generent, §. 2. numero. 63
 Nepharii non capiunt ex codicillis, §. 2. num. 70
 Nostri possumus uti & abuti, §. 17. num. 117
 Nephario ex coitu natis liberis alimenta debentur, sed nõ dos, §. 2. num. 64
 Necessitate coactis subuenitur, §. 10. num. 18
 Nephario ex coitu natus, uest in successibilis, §. secundo numero. 62
 Notarii signum an sit de substantia scripturæ, §. tertio numero. 18
 Notarii rogatus an præsumatur, si non probetur, §. tertio numero. 19
 Notario se rogatum in ipso instrumento scribenti creditur, §. 3. numero. 20
 Notarius in contractu uel in ultima uoluntate a quo sit rogatus, §. 3. numero. 21
 Notarii qualitas probanda ab eo, qui scripturam producit, §. 3. numero. 22
 Nostri abuti possumus, alienis nobis commissis non possumus, in præf. numero. 46
 Nostra alienare in tempus prohibitum an possimus, §. vigesimo octauo numero. 4
 Nostrum possumus prodigere, §. 2. num. 76
 Nostrum nobis interdum auferitur, in præf. num. 34
 Nuptiamentum an fieri possit a milite, uel inter liberos, uel ad pias causas, §. 1. num. 177
 Nuptiarum repetitum pena tenet masculus & feminas, §. decimo septimo, numero. 28

O

Obligatus non tenetur etiam in conscientia ultro offerre, in præfatio. numero nonagesimo octauo uersu. ex superioribus colligitur penam.
 Oblig. natur. ex consensu descendit, uel tacito, uel expressa, in præf. numero. 6
 Obligatio, aut indebitum intelligitur iuxta personarum qualitatem, §. 18. numero. 32
 Obligationum materia quæ sit, in præf. num. 40
 Obligationes unde nascantur & formentur, §. 4. nu. 59
 Occasio delinquendi remouenda, iu præf. nu. 29
 Occasio delinquendi & peccandi tollenda, §. 1. num. 68
 Originarius an dicatur, qui nascitur extra fines sue ciuitatis, §. 2. numero. 9
 Ordo literæ inspicendus, §. 17. num. 40
 Ordo literæ hodie non consideratur, §. 3. num. 2
 Orbis & unionis ad similitudinem omnia ferè reducuntur, in præfatio. numero. 13

P

Pactum futuræ successionis etiam inter liberos est prohibitum, §. 17. numero. 65
 Pactum de non succedendo continet turpitudinem etiam ex parte renuntiantis, §. 13. num. 23
 Pactum de succedendo utroque iure turpe est, §. 1. num. 191
 Pactum iuratum de nõ succedendo nõ trahitur ad bona postea quæ sita, §. 2. num. 75
 Pactum futuræ successionis non ualet etiam fauore piæ causæ, §. 3. numero. 34

Pactum de hæreditate diuidenda an pariat obligationem, §. 2. numero. 83
 Pactum futuræ successionis quare desinat ualere, §. primo numero. 109
 Pactum quid, §. 26. num. 34
 Pacto filia succedere non potest, ubi est statutum, ne ea succedat stantibus masculis, §. 2. num. 82
 Pactum improbatum sæpe est utile et læsionem paciscentium, §. 2. numero. 3
 Papa an possit beneficia adimere sine causa, & quid in principibus secularibus, §. 30. num. 85
 Pars pro toto, & totum pro parte sæpe sumitur, §. vigesimo sexto numero. 30
 Partium diuisio non refert, quo tempore fiat, contra Ripam, §. 21. numero. 19
 Pars, quæ potest ad oculum demonstrari facit alienam uideri, §. 23. numero. 2
 Partem domus, quam habitare solebamur, uxori legauimus, totum debetur, si totam habitamus, in præf. lib. 2. num. 62
 Partis appellatione totum & totius appellatione pars interdum continetur, in præf. lib. 2. num. 63
 Partis appellatione non uenit totum, nisi quando de parte tantum dispositum fuit, in præf. lib. 2. num. 61
 Parentibus non semper obediendum, in præfatione, numero trigesimo secundo.
 Pars non semper derogat toti, §. 3. num. 73
 Pars prius deinde totum, an contra legetur, non refert, §. 3. numero. 74
 Pater iniuriam filio factam remittere potest, nisi uilis persona, §. 17. numero. 98
 Pater in parem non habet prælationem, in præfatio. lib. 2. numero. 25
 Pater usumfructum, quem habet in bonis filii non perdit per filii clericatum, aut monachismum, §. 1. nu. 41
 Pater non amittit usumfructum, quem habet in bonis filii monasterium ingredientis, §. 1. num. 39
 Pater bonum consilium capere uidetur pro filio, eum & si ex hæredauerit, §. 19. num. 97
 Patriæ & principibus obedire quare teneamur, in præfatio. numero. 5
 Patriæ, principibus, legibusq; obedire descendit a iuregentium primæuo, in præf. num. 9
 Pater & filius inter se quare ciuilitur non obligentur, §. primo numero. 146
 Peccatum an inducatur ex falsa opinione, in præfatione. numero. 92
 Pœnalis stipulatio tripliciter concipi potest, §. tertio numero. nono.
 Pœna obliget ad passionem non ad actionem, & quæ dicatur pœna legalis, & pœna in terminis titulorum. ff. C. & instituat legem Aquilæ, an debeatur in conscientia, in præfatio. numero nonagesimo octauo uersicul. ex superioribus colligitur penam.
 Pœnalis contractus transgressor etiam in conscientia ad solam pœnam tenetur, non ad principalem passionem seruandam, in præf. num. 90
 Pœna iudicis arbitrio imponenda est, cum ea non reperiatur a lege imposita, §. 11. num. 16
 Pœna conuentionalis peti potest etiam in foro animæ, in præfatio. numero nonagesimo octauo uersu. ex superioribus colligitur penam.
 Pœnæ non debentur in conscientia, in præf. numero. 98. uersu. ex superioribus colligitur penam, & quid in pœna conuentionali, ibid.
 Pœna mortis imponi potest pro homicidio etiam non qualificato, licet homicida non sit incorrigibilis, in præfatione. numero. 27
 Pœna etiam ipso iure irrogata non debetur in foro aut in conscientia, nisi & peti possit, & petita sit, in præfatio. numero nonagesimo octauo uersu. ex superioribus colligitur penam. Et interdum appellatur pœna damni dati emendatio ibidem, & an legalis pœna possit in conscientia retineri ibid.
 Pœna quare malefactoribus imponatur, in præfatione. numero. 28

I N D E X

pena ad quem finem imponitur. §. 1. num. 91.
 Persona extrinsecus non presumitur. §. decimo octavo numero. 114.
 Personæ rebus digniores, & à dignioribus inchoandum in præfa. numero. 192.
 Peregrinus ex codicillis capere non potest. §. 2. nu. 8.
 Peregrinus testatur de iure communi. §. 1. num. 148.
 Peregrinus non testatur. §. v. num. 124.
 Peregrinus si donat & fidei tradit, ea traditio nil est. §. primo. numero. 141.
 Peregrinus an testetur ad pias causas. §. 1. nu. 150.
 Peregrinus hæres institui nequit. §. 2. num. 6.
 Peregrini donatio facta filio suo an initio valeat. §. primo numero. 147.
 Peregrinus non legit. §. 1. num. 129.
 Peregrinus non codicillatur. §. 1. nu. 127.
 Peregrini qui non sunt commilitones non possunt disponere per pactum de hereditatibus suis. §. 1. nu. 128.
 Peregrinus donare potest causa mortis. §. 1. nu. 129.
 Peregrinus non testatur etiam inter liberos. §. 1. nu. 130.
 Privilegiatus casus lex generalis an comprehendat. §. primo. numero. 131.
 Peregrinus iuratur iure gentium, non civili. §. 1. nu. 132.
 Peregrinus an testetur ad pias causas. §. 1. nu. 133.
 Peregrinus potest donare causa mortis. §. 2. nu. 135.
 Peregrinus an uxor, uel filio possit donare. §. 1. num. 136.
 Peregrinus an testetur ad pias causas. §. 1. num. 134.
 Pias ad causas an inhabiles ad testandum admittantur. §. primo. in prin.
 Pia legata an testamento infirmato euanescent. §. tertio numero. 49.
 Piae cause fauore an ambiguitas saluetur. §. 3. num. 40.
 Pias ad causas an testentur inhabiles ad testandum. §. primo. numero. 179.
 Pias ad causas legata an debeantur ex testamento minus solenni, & quid si factum fuerat inter liberos sic quæ ualebat, ard. q. §. 27. num. 25.
 Pias in causis an semper ius canonicum sit inspiciendum. §. 23. numero. 51.
 Pietas est inter liberos & parentes. §. 17. num. 9.
 Pias in causis ius canonicum an civile seruetur. §. primo numero. 51.
 Piae cause fauore an sine testibus & notario ualeat testamentum. §. 3. numero. 171.
 Piae cause fauore an quis possit partim testatus decedere, ard. q. §. 23. num. 50.
 Pias ad causas non testantur inhabiles. §. 1. num. 163.
 Pias ad causas an testetur interdictus aqua & igni. §. primo numero. 158.
 Pias ad causas filius a. an de consensu patris testetur. §. primo. numero. 50.
 Pluralitas ex interpretatione resolvitur in singularitates, cum enim. §. 25. num. 40.
 Pluralitas resolvitur in suas singularitates. §. decimo nono numero. 71.
 Pluralitas resolvitur in singularitates. §. vigesimo quinto numero. 63.
 Pluralitas resolvitur in singularitates. §. vigesimo quarto numero. 8.
 Pollicitatio obligat fauore reipublicæ non fauore priuatorum, in præfatio. numero nonagesimo octavo. uerbi. ex superioribus colligitur penam.
 Posthumus quis proprie dicatur, ardua quæstio. §. vigesimo sexto. numero. 5.
 Posthumi uel filii præteritione ruptum testamentum non conualescit, licet ij uiuo pare decedant. §. septimo numero vigesimo nouo.
 Posthumus non est homo donec nascatur. §. decimo quinto numero. 75.
 Posthumus non habetur pro nato quoties agitur de testamento conferuando. o. 15. num. 79.
 Posthumus nondum natus non est suus. §. decimo quinto numero. 76.
 Posthumus an capiet ex ultima uoluntate. §. 2. num. 28.

Posthumus pro nato habetur in ei utilibus. §. decimo quinto numero. 77.
 Posthumus præterito non iuratur ipso iure testamentum. §. 15. numero. 74.
 Posthumus proprie est, qui nascitur post mortem patris. §. 15. numero. 81.
 Posthumi & filii nati præterito in pari sunt iure. §. septimo numero. 28.
 Posita coniunctione uerbalis sequitur coniunctio realis, nisi expressim dirimatur. §. 21. nu. 62.
 Potestas & uoluntas ad actus ualiditatem debent concurrere. §. 18. numero. 79.
 Potest scribi per notas. §. 20. numero. 8.
 Penitentia uera quid, in præfa. nu. 158.
 Præteritum quando inducat præsumptionem ad præsens, uel ad futurum. §. 15. num. 90.
 Præterito filii reddit testamentum nullum, etiam antequam filius impugnet. §. 9. num. 33.
 Præmii spe, quem inuitare ut nos hæredes faciat, an liceat, ard. q. §. 27. num. 19.
 Præsumptio legis est liquida probatio. §. 16. num. 32.
 Præteritus quis dicatur. §. 2. num. 32.
 Præterito filio eo ipso dicitur pater intestatus. §. septimo numero. 32.
 Proximitas quoad succedendum ab intestato quando inspicitur. §. 10. numero. 37.
 Prælatio nunquam est inter uerbis tantum coniunctos ex ui so lius conditionis uerbalis, contra communem. §. vigesimo secundo numero. 10.
 Præteritione unius filii etiam inter liberos factum testamentum iuratur. §. 11. num. 54.
 Prælatio an esse possit inter re tantum coniunctos. §. vigesimo secundo, numero. 1.
 Præteritus quis dicatur. §. 11. num. 52.
 Præteritus filius ab intestato succedere nequit, antequam testamentum dicat nullum. §. 7. num. 27.
 Prælatio esse non potest inter uerbaliter tantum coniunctos, licet sint diuersimodè uerbaliter coniuncti, contra communem. §. 22. numero. 5.
 Præsumptio iuris est alleganda, nec ea allegatio nocet. §. primo numero. 59.
 Præteritus quis dicatur. §. 18. num. 13.
 Principum, legum, & patrie potestas ad utilitatem subditorum aptatur nec ultra progreditur, in præfa. num. 15.
 Princeps ius quæsitum ex conventionione non potest auferre, in præfa. lib. 2. num. 40.
 Principum potestas & iurisdictio non ob ipsorum, sed ob subditorum utilitatem admittitur, in præfa. num. 10.
 Priuilegiatas personas comprehendit lex generalis. §. secundo numero. 88.
 Princeps contractuum substantiam non formam seruare tenetur in præfa. num. 182.
 Principum qualis potestas in legibus mutandis uel dispensandis, in præfa. num. 48.
 Princeps an possit tollere exceptionem, in præfatione. numero. 109.
 Princeps an iuramentum possit tollere, in præfatione. numero. 110.
 Principes legibus solutam esse, ut intelligendum, in præfatione numero. 111.
 Priuilegium cessat quando ipsi priuilegiato cœpit nocere. §. 17. numero. 89.
 Princeps facere potest quod surdus mutus natura testetur. §. 1. numero. 171.
 Principis uel legis definitio ut ualeat, quid requiratur, in præfa. numero. 113.
 Principis assertioni quando standum, in præfa. num. 114.
 Priuilegio principis asserentis aliud eidem priuilegium dedisse se quando stetur, in præfa. num. 117.
 Primus nominatus quod uideatur magis dilectus, ut intelligendum, in præfa. lib. 2. num. 43.
 Priuilegia personalia non transmittuntur. §. nono numero decimonono.
 Principibus non licere commissionem à populo immediatè & à subdi-

INDEX

Subditis mediata sibi datam transgredi, in præfa. nu. 60
 Principis ad exemplum quando sit iudicandum, in præfatio. numero. 52
 Principis emptio ualeat sine pretio in pecunia numerata, & locatio sine mercede certa, & emphyteusis sine scriptura, & stipulatio sine uerbis, in præfa. num. 183
 Primogenito secundo genitum excludente & illico moriente durat exclusio, §. 9. num. 32
 Priuilegia facilius pereunt, quam ius commune. §. nono numero. 20
 Principum angusta potestas, in præfa. num. 108
 Princeps an sit legibus solutus, in præfa. num. 86
 Princeps an cum legibus possit dispensare, in præfatione, numero. 41
 Princeps etiam sine ulla causa dispensare potest in ijs, quæ sibi sunt à regione sua concessa, & etiam in reliquis quæ sunt leuioris præiudicii, non sic in alijs, in præfa. num. 42
 Princeps an dispensare possit ad maioratus creandos, uel creatos dissoluendos, & quoad officia aut munera publica uendenda, in præfa. num. 43
 Principis potestas regulatur à populi concessione expressa, aut tacita, aut uerosimili, in præfa. num. 44
 Principum aut uirorum illustrium assertioni an stetur in cõcermentibus damnum tertij, in præfa. nu. 119
 Principis assertioni an stetur in respicientibus eius commodum, in præfa. num. 120
 Principis assertioni statuitur cum res agitur inter partes, nec eius magis intererat unum quam alterum, in præfatione numero. 121
 Principi benemerita priuilegiati præcessisse asserenti an credatur, in præfa. num. 122
 Propria improprie præferenda, in præfa. lib. 2. num. 38
 Prodigalitatis uitium perniciosum, §. 1. num. 63
 Proximitas quo tempore incipiat, §. 10. num. 13
 Prorogari non potest terminus finitus, §. 25. uu. 54
 Probatio nulla concludit indubitanter, §. 17. num. 112
 Prodigus notorie ante interdictionem bonorum administratione, an possit contrahere, §. 17. num. 104
 Probatio incerta non releuat, §. 3. num. 3
 Prodigus furiosus & mente capto etiam non petentibus datur curator, §. 1. num. 70
 Prodigus non testatur etiam ad pias causas, §. 1. num. 61
 Proscriptus non capit ex ultima uoluntate, fallit iure regio, §. 2. numero. 16
 Prodigum testamentum & contractus an antequam eis sit bonis interdictionem ualeat, §. 1. num. 62
 Probatio distat à rei essentia, §. 30. num. 5
 Prudentia iudicium bonitatis, in præfa. num. 125
 Prudentiores magis fide digni, in præfa. num. 126
 Puri, & purificati idem iudicium, §. 23. uu. 40

Q

Quartas duas quando possit filius deducere, ardua questio, §. 28. numero. 33
 Quartas duas quando parentes deducant, ardua questio, §. 26. numero. 36
 Querela, quo colore admissa, §. 17. num. 95
 Quartarum in materia cui iuri standum sit, ardua questio, §. 26. numero. 35
 Querelam non habet filius naturalis tantum, §. decimo septimo numero. 17
 Querelam habebat institutus in minore portione, quam legitima iure. ff. §. 18. num. 22
 Querela inofficiosa etiam non præparata transmittitur, §. 7. numero. 83
 Querelas testamentum efficitur hæres necessarius ab intestato, §. 3. numero. 56

R

Ratione legis cessante in particulari, an cesset ipsius legis dispositio, ar. q. §. 30. sum. 11
 Ratio expressa in lege, lex est, §. 20. num. 2

Ratio noua, §. 17. num. 23
 Ratio in his, quæ sunt uoluntatis liberæ exquirenda non est, §. 10. numero. 84
 Rationis in lege expressæ quanta uis, §. 19. num. 6
 Ratio in lege expressa, lex est, §. 1. num. 185
 Ratio expressa in lege, pro lege habetur etiam in correctorijs.
 Repudians hereditatem salua legitima totam hereditatem querit, §. 15. numero. 68
 Restitutio an trahatur retro in præfa. num. 95
 Regulam transgredimur, ubi id aliqua æquitas suadet, §. 18. numero. 113
 Reciproca quando inter inæquales facta dicatur, §. 19. nu. 15
 Regulis est adherendum, §. 18. num. 12
 Restituere hereditatem regatus, an prælegatum sit restituendum, ar. q. §. 26. num. 19
 Restituere oneratus post mortem, si cum liberis decesserit filius, non tenebitur etiam ecclesiæ restituere, ardua questio, §. 26. numero. 6
 Restitutio damni dati intelligitur cum appenditijs, in præfa. numero. 98. uerbi. ex superioribus colligitur penam.
 Repudiatio particularis non trahitur ad aliam partem, aliud in additione, §. 15. num. 64
 Restituere si iustus sit, qui nouissimus decesserit ex pluribus, tunc inter illos tacita fideicommissaria facta uidetur, contra communem, §. 25. nu. 23
 Restituere iustus, quo casu liberi solent excludere substitutum, an eum excludant liberi concepti in seruitute in figura matris monij egregia, q. §. 26. num. 26
 Res eadem non debet uario iure censi, in præfa. nu. 11
 Regnum, aut imperium quid, in præfa. num. 47
 Relicta à secundo gradu an primo repetita uideantur, ardua, q. §. 27. numero. 30
 Rei appellatio uerificatur in parte, ex præsumpta uoluntate testatoris, §. 25. numero. 62
 Rei simpliciter prolata appellacione intelligitur tota res, §. 25. numero. 64

Sacerdotium & iura & monachismus quando æquantur in fideicommissi restitutione, §. 26. num. 46
 Seruus potest hæres institui, quod multoties ampliatur, §. 5. numero. 2
 Seruus in 8. casibus non fit hæres continuo sub morte testantis, §. 5. numero. 3
 Seruus non potest hæres institui à domina de adulterio cum ipso accusata, §. 5. numero. 4
 Seruus à domino institutus & postea manumissus est hæres uoluntarius, §. 5. num. 7
 Seruus à non domino institutus cuius iussu adire debeat, §. 5. numero. 8 & 9
 Seruus cur possit iniussu domini hereditatem tacite repudiare non expressim, §. 5. num. 10
 Seruus alienus quis dicatur, §. 5. num. 11
 Seruus in quo ususfructum tantum habemus, dicitur alienus, §. 5. numero. 12
 Seruus plurium ut eis acquirat, §. 5. num. 13
 Sententia an rescindatur appellatione, in præfa. numero. 98. uerbi. fine.
 Senectus, morbus est, §. 1. num. 74
 Senex unde dicatur, §. 1. num. 75
 Seruo non licet codicillari, §. 1. num. 99
 Sententia ut ritè à iudice lata habetur pro ueritate, ita etiam non ritè à principe lata pro ueritate est, in præfatione. numero. 105
 Seruus non testatur, §. 1. num. 97
 Seruus habet uelle & nolle, §. 9. num. 4
 Seruitus potest desinere esse iurisdictionem, in præfatione numero. 135
 Seruus penè hodie fit nullus, §. 1. num. 152
 Similia pro cautis habentur, §. decimo septimo numero sexagesimo primo.
 Similia quando sequenda, aut captanda, §. vigesimo sexto numero. 23

Simili-

Similitudo ad transformationem apta, in præf. nu. 16.
 Similia quando limitanda. §. 2. num. 59.
 Similis similem querit, & amat. §. 17. num. 106.
 Sol difficilius ascendit quàm descendit. §. 29. num. 18.
 Species generi suo affinis est, quam alteri speciei. §. uigesimo tertio, numero 53.
 Species integra semper deducitur de genere siue primo genus legatur, deinde species, siue contra. §. 23. num. 82.
 Spes non est ad hæreditatem uiuentis. §. nono, numero decimo tertio.
 Spurius successibilem facere statutum potest. §. secundo, numero 65.
 Specialia duo ex uarijs fontibus procedentia concurrunt. §. 6. numero 30.
 Statuta & consuetudines inferiorum an ualeant, si aduersentur iuri superioris. §. 13. num. 11.
 Statutum ut stantibus masculis filiarum foeminarum non succedant, stante uno filio excludit foeminas contra Feli. cum multis. §. uigesimoquinto, num. 41.
 Statutum adimens adulto bonorum administrationem, uel inducens quod pater filio puberi faciat testamentum, ualeat. §. 13. numero 8.
 Studii causa donatio a patre filio facta, an ualeat, ardua questio. §. 73. num. 13.
 Statuto stante ut stantibus masculis foeminarum non succedant ad fratris repudiantis portionem foeminarum non admittuntur in præf. lib. 2. num. 46.
 Statutum & consuetudo inducere possunt ut quis cum duobus testamentis decedat, uel etiam partim testatus & pro parte non. §. 13. num. 13.
 Studii causa legatum in minus solenni testamento relictum per triennium solutum au ualidetur, ardua questio. §. uigesimo-septimo, numero 12.
 Stipulatio tempore fieri posset iurisdictionem, in præf. nu. 138.

Communia de substitutionibus.

Substitutio fortiori iure accrescendi. §. 6. nu. 21.
 Substitutio tacita præferatur iuri accrescendi. §. 24. num. 4.
 Substitutio separatim præfertur coniuncto. §. 24. n. 25.
 Substitutio post mortem omnium amborum uel utrius si facta sit, quod non uideatur facta inter grauatos tacita substitutio sed post mortem primi statim admittitur substitutus, ardua q. §. 25. num. 29.
 Substitutus pupillariter ei, qui nouissimus decesserit, non facit uideri factas reciprocas fidei commissi inter impuberes, cum communi, contra nouissimos. §. 24. nu. 70.
 Substitutus pluribus implicatur non admittitur nisi post omnes exclusos cum communi §. uigesimoquarto, numero quarta dragmoprimo.
 Substitutus particulariter præfertur coniuncto, cum communi, §. 24. num. 26.
 Substitutus pluribus indefinite non admittitur, nisi post omnes exclusos in communi, noua ratio. §. 24. nu. 34.
 Substitutio est condicionalis institutio. §. 23. nu. 39.
 Substitutio facta impuberibus uulgarem tantum continet. §. uigesimoquarto, nu. 10.
 Substitutus pluribus alternatim post mortem cuiusque admittitur, contra communem. §. 24. num. 33.
 Substitutus pluribus indefinite gradui magis quàm singulis personis substitutus uidetur. §. 24. nu. 13.
 Substitutio illa post mortem omnium institutorum tota hæreditas restituitur, habet locum statim post mortem cuiusque, contra communem. §. 25. num. 43.
 Substitutus pluribus repetit, non admittitur, nisi post omnes exclusos. §. 24. num. 40.
 Substitutus pluribus alternatiue non admittitur post cuiusque exclusionem, sed post uniuersorum exclusionem contra communem. §. 24. num. 27.
 Substitutus non uidetur uelle inter primo nominatos ius accrescendi adire. §. 24. num. 11.
 Substitutus filiosam adire nolenti excluditur per patrem illius, in præf. lib. 2. num. 7.
 Substitutus pluribus non tam singulis quàm uniuersis substi-

tutus uidetur, ideo excluditur per coniunctum, in præf. lib. 2. num. 7.
 Substitutus pluribus non tam singulis quàm uniuersis substitutus uidetur, ideo excluditur per coniunctum, in præf. lib. secundo, num. 8.
 Substitutus præfertur coniuncto, cum communi, in præf. lib. secundo, numero primo.
 Substitutus uidetur nepos cum sic dixi, filium & ex eo nepotem hæredes instituo. §. decimoquinto, numero uigesimo octauo.
 Substituere directo post aditam paganus non potest. §. 18. numero 106.
 Substitutio facta uidetur secundum ordinem coniunctionum. §. 21. numero 48.
 Substitutio directa cessat post aditionem ex legis interpretatione facta contra uerbis generalitatem. §. decimo sexto, numero decimo septimo.
 Substitutio uincit ius accrescendi, in præf. libro secundo, numero decimo septimo.
 Substitutus excludit coniunctum etiam si sit tacitus, cum communi, in præf. lib. 2. nu. 15.
 Substitutus pluribus collectiue non admittitur, nisi post omnes exclusos cum communi. §. 24. num. 37.
 Substitutio pluribus facta multipliciter potest formari. §. 24. numero 23.
 Substitutus an præferatur coniuncto, quando pluribus substituitur uulgariter & indefinite, §. 24. num. primo.
 Substitutio uerbum, aptum est comprehendere utrumque casum tam aditam quàm repud. hæred. §. decimoquinto, numero secundo.
 Substituere non uidetur odio primi nominati, sed ad euitandam caducitatem. §. 16. nu. 18.
 Substitutæ arbores. §. 16. num. 13.
 Substitutus quare uincat coniunctum, ratio noua, in præf. lib. 2. numero 13.
 Substitutus puberibus an possit post aditam etiam hæred. directo fauore piæ causæ, ardua questio. §. 11. nu. 47.
 Substitutus an præferatur coniuncto restituto, in præf. lib. secundo, num. 74.
 Substitutio inualida an uincat ius accrescendi, in præf. libro secundo, num. 70.
 Substitutio uariatur ex temporis uarietate. §. decimo octauo, numero 55.
 Verbum substitutus, comprehendit casum tam aditam quàm repudiatæ hæreditatis. §. 11. num. 1.
 Substitutio facta in usufructu non extinguitur aditione, uel agnitione relictorum, in præf. lib. 2. num. 77.
 Substitutus sapit naturam eius, cui subrogatur. §. duodecimo, numero quinto.
 Substitutus an excludatur ab eo, qui iure tantum prætorio succedere potest. §. 12. num. 6.
 Substitutus dicitur hæres. §. 12. nu. 1.
 Substitutus dicitur hæres institutus. §. 12. nu. 2.
 Primum, secundum, & tertium instituo, si primus & secundus hæredes non erunt, eis substituo, non singulis sed ambobus facta uidetur substitutio, contra Alexandrum, & Curtium §. 25. num. 72.
 Substitutio illa, eis substituo, non singulis sed uniuersis facta uidetur, contra Cor. Bal. Ang. & Curt. iunior. §. 25. nu. 71.
 Substitutionis species nascitur ex qualitate personæ, cui fit. §. 13. num. 42.
 Substitutio nunquam inducitur per coniecturas, si est directa. §. 25. num. 52.
 Substitutus pluribus similitudinarie non admittitur, nisi post omnes exclusos, cum communi. §. 24. nu. 42.
 Substitutio omnis, quæ post aditam hæreditatem locum habet si pluribus sit post mortem cuiusque admittit substitutum, lecus in substitutionibus, quæ ante aditam tantum hæreditatem locum habent, estque egregia q. §. 25. num. 31.
 Substitutio est hominis prouiso, in præf. lib. 2. nu. 4.
 Substitutus per fideicommissum ei, qui nouissimus decederet ad totum inuitatus uidetur, licet non adiciat uerbum totum, sed indefinite loquatur, contra communem. §. uigesimo quinto, numero 21.

Substitutus pluribus distributiue non admittitur nisi post omnes exclusos, cum communi, §. 24. nu. 39
 Substitutus pluribus uniuersaliter non admittitur, nisi post omnes exclusos, cum communi, §. 24. nu. 38
 Substitutus ei, qui nouissimus decesserit, non admittitur, nisi post omnes exclusos, cum communi, §. 24. nu. 46
 Substitutiones ut in successione legitime a lege gradui, & non personis fieri uidentur, ita & cum sunt a testatore gradui, non personis singulis facit intelligitur, §. uigesimoquarto, numero. 28
 Substitutus pluribus copulatiue, non admittitur, nisi post omnium exclusionem, cum communi, §. uigesimoquarto, numero trigesimoquinto.
 Substitutus pluribus copulatiue non admittitur, nisi post omnes exclusos, cum communi, §. 24. nu. 36
 Substitutio an præsupponat præambulam institutionem, §. 15. numero 75
 Substitutio aptatur ad qualitatem personæ, cui fit, §. decimo-octauo, numero. 54
 Substitutus iudex, §. 16. nu. 14
 Substitutiones quæ ante aditam hæreditatem locum habent, aliter interpretantur, quam, quæ post acquisitionem locum habent, §. 24. nu. 16
 Substituta pecora, §. 16. nu. 16
 Substitutio non facta non recipit extensionem, secus si aliquo casu facta sit, nam tunc potest extendi ad alios casus, declaratio noua, §. 25. nu. 53
 Substitutus potior conuincto, §. 24. n. 3
 Substitutionum noua diuisio, §. 11. nu. 17
 Substitutio uerbum inspecta legis interpretatione, an omnes substitutiones comprehendat, §. 11. nu. 6
 Substitutio uerbum commune est, §. 11. nu. 25
 Substituta actio, §. 16. nu. 15

De substitutione informi.

Informis substitutio quando excludat libertatem, §. 11. nu. 35
 Informis, & vulg. differunt, §. 11. nu. 36
 Informis impuberi facta continet expressam tam uulgarè quàm pupillarem uerbis generalibus, §. 13. nu. 41
 Informis substitutio erat in terminis capiti, si pater, de testam. lib. 6. §. 11. numero. 41
 Informis substitutio comprehendit pupillarem etiam ex proprietate uerborum, §. 11. nu. 20
 Informis substitutio non tantum uulgarem, sed etiam reliquas omnes substitutionum species comprehendit, contra communem, opi. §. 11. numero 5.
 Informis, uel pupillaris, quæ iure directo ualere nequit, quando ualebat ut fideicom. ard. q. §. 11. nu. 29
 Substitutio informis continet sub se uulgarem expressam uerbis generalibus, §. 11. numero. 4
 Substitutio informis est illa, primum instituo, secundum substituo, §. 11. numero. 2
 Informis non expirat, & si pupillus, cui fit uiuo patre decedat, §. 11. numero. 37

De substitutione uulgari.

Vulgaris pupillarem definit in casibus continere, §. duodecimo numero uigesimo primo.
 Vulgaris facta in vno casu ad alium non porrigitur in 10. casibus, §. 12. numero. 22
 Vulgaris comprehenditur cum dixi, si impubes heres erit & in pupillari etate decesserit, idem & facilius cum dixi, si in pupillari etate decesserit, §. 15. nu. 6
 Vulgaris, & pupillaris est, cum dixi, quis quis mihi heres erit, is impuberi heres esto, §. 15. nu. 7
 Vulgaris tacita contenta in uulgari expressa, an admittatur contra matrem, ardua. q. §. 15. nu. 121
 Vulgaris non continet tacitam pupillarem in militis testamento, §. 15. numero. 44
 Vulgaris tacita comprehensa in uulgari expressa, an admittatur contra matrem, §. 15. numero 41

Vulgaris contenta sub compendiofa, an admittatur contra matrem, §. 15. numero. 124
 Vulgaris continet sub se exemplarem, §. 15. nu. 48
 Vulgaris tacita excludit matrem, §. 15. nu. 119
 Vulgarum an inducant illa uerba, uos inuicem substituo, ard. questio. §. 11. numero. 13
 Vulgaris sub pupillari contenta, durat etiam impubere in uita patris moriente, contra communem, §. 15. nu. 13
 Vulgaris expressa statim post pupilli abtensionem tribuit bona testantis, & post mortem pupilli ex tacita pupillari bona testatoris dantur, §. 12. nu. 16
 Substitutus post pupilli abtensionem ex tacita uulgari capit bona testatoris, §. 12. numero. 15
 Vulgaris sub pupillari contenta, est ei etque principalis, sed in §. casibus non continetur hic enumeratis, §. decimoquinto numero. 12
 Vulgaris substituit, & ad diuersum finem sunt quam fideicommissaria, & similes, §. 25. nu. 32
 Vulgaris interdum non continet pupillarem, §. decimoquinto, numero. 51
 Vulgaris continet pupillarem etiam si mater sit in medio, §. 15 numero. 50
 Vulgaris in pupillari an contineatur facta in testamento imperfecto inter liberos, §. 15. nu. 14
 Vulgaris tacita contenta in pupillari expressa, an admittatur contra matrem, §. 15. nu. 118
 Vulgaris expressa matrem excludit, §. 15. nu. 115
 Vulgaris contenta sub reciproca admittitur contra matrem testatoris, §. 15. nu. 123
 Vulgaris tacita an contineatur sub pupillari facta ex interuallo post patris testamentum, §. 12. nu. 7
 Vulgaris continetur sub tacita pupillari, cum communi contra nouis, §. 11. numero. 23
 Vulgaris sub compendiofa comprehenditur secundum communem, opin. §. 11. numero. 3
 Substitutio vulgaris uerificatur in casu uoluntatis, aut impotentia, §. 12. nu. 3
 Vulgaris non refert fiat in hæreditate, an in suite, §. 12. numero. 4
 Vulgaris tacita non extinguatur, licet pupillus cui fit dignitate uel deponione, uel aliter a patris potestate liberetur, sed nec ipsamet pupillaris his casibus extingueretur, contra omnes, §. 11. numero. 45
 Vulgarum non impediunt illa uerba, si hæres erit adiecta substitutioni compendiofa, idem si adiciantur substitutioni pupillari, §. 12. numero. 9
 Vulgaris tacita contenta sub pupillari excludit matrem, §. 22. numero. 10
 Vulgaris tacita an extinguatur, si pupillus uiuo patre moriatur, §. 11. numero. 38
 Vulgaris tacita non expirat, licet pupillus cui fit a patre emancipatur, ardua. q. §. 11. nu. 40
 Vulgaris tacita an aduentu pubertatis extinguatur, ardua. q. §. 11. numero. 46
 Vulgaris facta in uno casu facilius trahitur ad alium quam ad pupillarem, §. 15. nu. 42
 Vulgaris an comprehendatur sub compendiofa, §. 18. n. 2
 Vulgaris contenta sub compendiofa admittitur contra matrem, §. 13. numero. 34
 Vulgaris tacitam pupillarem continet ex interpretatione extrinseca, in præf. lib. 2. nu. 37
 Ius vulgaris substitutionis tacite, an sit potentius iure accrescendi, in præf. lib. 2. nu. 16
 Vulgaris tacita contenta in expressa pupillari excludit matrem, §. 9. numero. 17
 Vulgaris tacita in expressa pupillari comprehensa admittitur contra matrem etiam coheredem, in præf. lib. 2. nu. 19
 Vulgaris, uel informis facta non dementi, an contineat etiam exemplarem, in præfatione numero 98. uersiculo quibus etiam.
 Vulgaris tacita contenta sub pupillari expressa admittitur contra matrem testantis, §. 13. nu. 38
 Vulgaris sub fideicommissaria nunquam intelligitur, §. 18. numero quarto.

De substitutione pupillari.

Pupillaris substitutionis definitio. §. decimotertio, numero primo.
 Pupillaris quare dicatur. §. decimotertio, nu. 2.
 Pupillaris an fieri possit codicillis. §. decimotertio, numero tertio.
 Pupillaris quare inuenta. §. decimotertio, numero 4.
 Pupillaris quo iure inuenta. §. 13. nu. 5.
 Pupillaris non desinit nasci propterea quod mater sit in medio, §. 18. nu. 53.
 Pupillaris tacita contenta sub uulgari expressa, non admittitur contra matrem, secundum communem opinionem, nos contra. §. 15. nu. 104.
 Pupillariter substitui impuberi exheredato, cui legarum reliqui an ipso uiuo me moriente substitutus id legatum habiturus sit. §. 15. nu. 15.
 Pupillaris ab auctore nepoti, non infirmatur licet nepos in patris potestatem reciderit, contra communem. §. decimoseptimo, numero 35.
 Pupillaris tacita contenta sub uulgari expressa admittitur contra legitimos dempta matre. §. decimoquinto, numero 105.
 Pupillaris est gemina, idem in uulgari. §. duodecimo, numero uigesimo.
 Pupillaris substitutus excludit matrem etiam a legitima. §. decimoquinto, numero 16.
 Pupillaris a milite facta nepoti in patris potestatem recasuro, ad quæ bona trahatur. §. 15. nu. 22.
 Pupillaris obliquatur quando fit codicillis, idem si fiat extraneo, idem si maiori, idem si fiat à matre. §. decimoquinto, numero 25.
 Pupillaris est, cum dixi, pupillum instituo, Seium substituo, & continet sub se uulgarem. §. 15. nu. 8.
 Pupillaris fit etiam mala mente exheredatis. §. decimoseptimo, numero 25.
 Pupillariter substitutus interdum est hæres necessarius, §. 15. numero 29.
 Pupillaris substitutionis illud uerbum, si hæres erit, quem sensum habeat. §. 15. nu. 3.
 Pupillaris tacita an excludat fratrem pupilli, ardua q. §. 16. numero 36.
 Pupillaris tacita contenta in expressa uulgari, an admittatur contra matrem, ardua q. §. 16. nu. 1.
 Pupillarem ut pater facere nequeat statuto possit caueri, §. 13. numero nono.
 Pupillus doli capax ut possit hæreditatem adire & alios contractus facere statuto induci possit. §. 12. nu. 10.
 Pupillaris fit principaliter fauore ipsius pupilli. §. uigesimoquinto, numero 48.
 Pupillaris facta alternatim, uel alternatiue, an post mortem cuiusque locum habeat, noua opi. §. 25. nu. 49.
 Pupillaris substitutus an post mortem cuiusque statim admittatur, noua opin. §. 25. nu. 50.
 Etiam quando impuberes quorum ultimo moriente pupillariter substitui non succedebant inter se ab intestato, non uidetur inter eos facta reciproca eademque directa substitutio, §. 25. numero 51.
 Pupillaris tacita contenta sub expressa uulgari an admittatur contra matrem, ardua q. §. 25. nu. 86.
 Pupillaris expirat pubertate. §. 15. nu. 32.
 Pupillariter substituendi ius an etiam hodie sit consuetudinarium. §. 13. nu. 12.
 Pupillaris quotuplex sit. §. 13. nu. 26.
 Pupillaris expressa quadrupliciter fieri potest. §. decimotertio, numero 27.
 Pupillaris quare excludat matrem. §. decimoquinto, numero quinquagesimonono.
 Pupillaris quando obliquetur. §. decimoquinto, numero uigesimoquarto.
 Pupillaris contenta sub breuiloqua, an sit expressa, uel tacita, §. 14. numero 113.
 Pupillaris tacita contenta sub pupillari expressa an reperiat, §. 15. nu. 122.

Pupillaris contenta sub reciproca matrem excludit. §. 15. numero 112.
 Pupillaris sub uulgari taxatiue facta, non comprehenditur. §. 15. numero 92.
 Pupillaris tacita ut fiat. §. 13. nu. 28.
 Pupillaris sub reciproca contenta est expressa uerbis generalibus. §. 13. nu. 19.
 Pupillarem non compendiosam inducunt hæc uerba, si filius in pupillari ætate decesserit. §. 13. nu. 30.
 Substitutio pupillariter facta in tota hæreditate ei, qui nouissimus decesserit, non inducit inter impuberes tacitam substit. siue fiat uniuersaliter, siue distributive, siue collective, siue ei, qui nouissimus decesserit contra communem plures conclusiones. §. 25. nu. 73.
 Pupillaris facta pluribus, qui inter se ex toto non succedebant, habent locum statim post mortem cuiusque contra communem, licet non fiat ei, qui nouissimus decesserit, sed post mortem utriusque, uel amborum, uel omnium. §. uigesimoquinto, numero 61.
 Pupillo facta substitutio intelligitur pupillaris. §. decimotertio, numero 32.
 Pupillaris an compendiosa sit, cum dixi, si filius infra annum 14 decesserit. §. 13. nu. 25.
 Pupillaris non exigit illa uerba, si hæres erit, §. decimotertio, numero 31.
 Pupillaris & exemplaris differunt. §. uigesimosexto, numero decimoseptimo.
 Pupillaris cuius fauorem respiciat. §. 12. nu. 17.
 Pupillaris an codicillis possit reuocari. §. decimoquinto, numero trigemotertio.
 Pupillari substitutione. §. 25. nu. 47.
 Pupillaris etiam si fiat in re certa trahitur ad bona. §. 15. numero 19. utriusque.
 Pupillarem inducunt illa uerba, quisquis mihi hæres erit, is impuberi hæres esto. §. 13. nu. 44.
 Pupillare testamentum, quo tempore factum intelligatur. §. decimoseptimo, numero 50.
 Pupillaris finitur pubertate, & si longius tempus esset comprehensum. §. 18. nu. 78.
 Pupillaris est sequela testamenti paterni. §. decimoquinto, numero 60.
 Pupillarem, uel exemplarem, an turpis persona facere possit. not. q. §. 17. nu. 90.
 Pupillarem impuberem instituo, Titium substituo, pupillaris expressa est, matremque excludit, contra communem. §. 18. numero 43.
 Pupillaris tacita an matrem excludat. §. 11. nu. 18.
 Pupillaris tacita an sub uulgari contineatur, stante statuto, ut uerba intelligantur ad literam. §. 11. nu. 19.
 Pupillum instituo, Seium substituo, uulgaris est. §. decimotertio, numero 37.
 Pupillaris est duplex substitutio. §. 12. nu. 11.
 Pupillaris emancipatione pupilli an extinguatur, ardua q. §. 11. numero 43.
 Pupillaris tacita excludit matrem, & si pupillus uiuo patre moriatur. §. 11. nu. 39.
 Pupillaris tacita uel informis an matrem excludat, quando pia causa fuit substituta. §. 11. nu. 34.
 Pupill. an compendiosam inducant illa uerba, si filius in pupillari decesserit, ardua q. §. 11. nu. 33.
 Pupillaris excludit matrem a legitima etiam si sit statutum, ut uerba ad literam intelligatur. §. undecimonono, numero uigesimosexto.
 Pupillaris an excludat matrem a legitima ardua questio. §. undecimo, numero 24.
 Pupillis uarie subuentum quo ad eorum successiones. §. primo numero 110.
 Pupillaris facta in codicillis uertitur in fideicommissariam. §. 1. numero 111.
 Pupillaris facta usque ad annum. 25. ualet usque ad 14. §. 1. numero 217.
 Pupillaris non iure puberi facta nunquam obliquatur. §. primo numero 18.
 Pupillaris tacita non excluditur per impuberis legitimos hæredes.

redes dempta matre. §. 9. num. 18.
 Pupillaris tacita an ius accrescendi matri competens excludat. §. 9. numero 29.
 Pupillaris est impuberi fauorabilis. §. 18. num. 70.
 Pupillaris utilis est pupillo. §. 17. num. 40.
 Pupillaris substitutio an codicillis possit reuocari. §. trigesimo, numero 33.
 Pupillaris an extraneo fieri possit, in præfa. numero 98. uersic. ex superioribus.
 Quando impuberes inter se ab intestato non possint succedere, tunc substitutus si non appareret uel prior decesserit, neutram hereditatem habebit. §. 25. num. 79.
 Pupillaris quis sit effectus, quando pupillus post abstentionem decessit. §. 13. num. 40.
 Pupillaris testamento facta, cum clausula condicillari infra pubertatem ualeat iure directo secundum omnes, postea iure fideicommissi secundum communem opi. Viglius contra & recte. §. 15. num. 26.
 Pupillaris expressa continet, sub se tacitam uulgarem, ardua q. §. 15. num. 1.
 Pupillaris ut pubertate, an ita & uulgaris substitutio in ea contenta expiret, ardua q. §. 15. numero 35.
 Pupillaris an impuberum substitutio congruentius dicatur. §. 15. numero 38.
 Pupillus impubes quis dicatur. §. 15. numero 29.
 Pupillaris tacita an excludat patrem pupilli, ardua questio, §. 16. numero 35.
 Pupillaris est non compendiosa, cum dixi, filio impuberi si decesserit substitutio, §. 13. num. 43.
 Pupillaris an tum non etiam uulgaris finitur si impubes uiuo patre moriatur. §. decimoquinto, num. 36.
 Pupillaris hereditas est ueluti portio paterne hereditatis. §. uigesimo tertio, numero 37.
 Pupillaris tacita an excludat matrem testatoris, auiam pupilli, ardua q. §. 16. num. 33.
 Pupillaris facta a milite potest non trahi ad bona utriusque, §. 15. numero 21.
 Pupillaris tantum non etiam uulgaris euanescit impubere emancipato. §. 15. numero 37.
 Pupillaris tacita quare contra matrem cesset. §. decimoquinto, numero 55.
 Pupillaris facta exheredato uulgarem non continet. §. decimoquinto, numero 53.
 Pupillaris continet sub se uulgarem & exemplarem. §. decimoquinto, num. 52.
 Pupillaris tacita, an excludat auiam maternam pupilli, ardua q. §. 16. num. 34.
 Pupillaris facta in patre pupilli ultimo morientis si erant alii fratres, & auus, nunquam trahitur ad utriusque impuberis portionem contra mentem communis opinionis. Idem si alii fratres non essent, sed tantum auus uel auia impuberi, contra mentem communis opin. §. 25. num. 39.
 Pupillaris duobus impuberibus facta, ambobus non alterutri facta uidetur. §. 15. num. 34.
 Pupillaris continet sub se tacitam uulgarem etiam si fiat in casu tantum in potentie, §. 15. numero 46.
 Pupillaris trahitur etiam ad bona materna. §. 15. num. 20.
 Pupillaris substitutus matrem excludit etiam in foro animæ a legitima. §. 15. num. 17.
 Pupillaris tacita non caret effectū, licet contra matrem non admitatur. §. 16. num. 24.
 Pupillaris substitutus potest esse uilis persona. §. 17. num. 92.
 Pupillaris fit etiam exheredato. §. 17. num. 96.
 Pupillaris tacita excludit matrem de uoluntate testantis. §. decimo octauo, num. 101.
 Pupillaris quando in fideicommissariam conuertitur, cessat quarræ detractio. §. decimo octauo, numero septuagesimo secundo.
 Pupillaris est, si dixi, si pupillus in pupillari ætate decesserit, scius hæres esto. §. decimo tertio, numero trigesimo tertio.
 Pupillarem, aut exemplarem, an possit facere notoriè prodigus. §. 17. num. 103.
 Pupillaris an conseruatur uitato per præteritione testamento,

& quid in legatis relictis in principali testamento, uel in pupillari, & quando conseruentur legata & si hereditas adita non fuerit. §. 30. num. 51.
 Pupillaris an uulgarem sub se contineat. §. decimoquinto, numero nono.
 Pupillaris trahitur ad bona tam patris quā filii, §. decimoquinto, numero 18.
 Pupillaris expressa excludit matrem, §. decimoquinto, numero quinquagesimo octauo.
 Pupillari in substitutione illa uerba, si hæres erit, quo sensu uideantur adiecta. §. decimo tertio, numero trigesimo nono.

De substitutione exemplari.

Exemplarem humanitatis intuitu admissam fuisse, ut accipien dum. §. 17. num. 29.
 Exemplarem quare fiat a matre, quæ pupillarem facere non potest. §. 17. num. 22.
 Exemplaris fieri potest pupillo furioso in potestate testantis constituto, ardua questio. §. decimo septimo, numero sexagesimo octauo.
 Exemplarem continet pupillarem. §. decimoquinto, numero quadragesimo nono.
 Exemplarem an facere possit mater uilis. §. decimo septimo, numero 105.
 Exemplaris an fieri possit recasuro in alterius potestatem, not. q. §. 17. num. 33.
 Exemplatum quid dicatur. §. 17. num. 3.
 Exemplaris non fit spurio a matre illustri. §. decimo septimo, numero decimonono.
 Exemplaris facta extraneo an ualeat. §. undecimo, numero trigesimo primo.
 Exemplaris non fit, nisi liberis, qui possunt ad querelam inoff. testamenti uenire. §. 17. num. 16.
 Exemplaris facta ab auo nepoti non infirmatur, licet nepos in patris potestate non redierit, contra communem. §. decimo septimo, numero 36.
 Exemplaris non fit filio spurio. §. 17. num. 18.
 Exemplaris facta a matre per secundas nuptias ipsius non infirmatur contra communem. §. decimo septimo, numero trigesimo primo.
 Exemplarem facere potest pater secundo nubens. §. decimo septimo, numero 32.
 Exemplarem, & pupillarem auus nepoti in patris potestatem recasuro facere potest. §. 17. num. 34.
 Exemplaris quare dicatur. §. 17. num. 2.
 Exemplaris quid sit. §. 17. num. 1.
 Exemplaris & pupillaris consilia simillima. §. decimo septimo, numero 70.
 Exemplaris an fiat a matre, quæ transiit ad secunda uxor, ardua q. §. 17. num. 24.
 Exemplaris excludit matrem etiam a legitima. §. undecimo, numero 28.
 Exemplaris non fit nisi liberis, quibus debetur legitima. §. 17. numero 11.
 Exemplaris an fieri possit a patre filio naturali tantum, §. 17. numero 10.
 Exemplaris quare inuenta. §. 17. num. 8.
 Exemplaris si non potest parentibus a liberis, not. q. §. 17. num. 62.
 Exemplaris non fit nisi perpetuo morbo laborantibus, contra nouissimos. §. 17. num. 109.
 Exemplaris tacita continetur sub uulg. expressa. ar. q. §. 17. num. 59.
 Exemplaris an fatuo fieri possit, not. q. §. 18. num. 110.
 Exemplaris pupillo furioso, emancipato fieri potest. §. 27. n. 102.
 Exemplaris potest hodie fieri furioso de iure cōi. not. q. §. 27. n. 75.
 Exemplare testamentum quādo plures parentes simul facere possint. §. 17. num. 47.
 Exemplaris & pupillaris regulariter æquantur. §. decimo septimo, numero sexto.
 Exemplarem facere non potest pater, nec pupillarem, si ei est interdicta bonorum administratio. §. decimo septimo, numero 102.
 Exemplaris

Exemplaris an per superuenientiam liberorum euanescat. ardua questio. §. 17. nu. 82
 Exemplare testamentum, quo tempore factum videatur. §. 17. numero. 49
 Exemplaris, quæ respicientia euanuit, an conualescat si respiciens recidat in furorem. ardua questio. §. decimo septimo numero. 48
 Exemplari in substitutione faciendâ, qui præferantur, not. q. §. 17. nume. 45
 Exemplaris substitutio an admittat exheredationem, uel præteritionem quorundam ex liberis mente capti. ardua. q. §. 17 numero. 55
 Exemplaris non potest fieri simul à patre & matre, sed ab altero tantum. egregia. q. §. 17. nu. 39
 Exemplaris, & pupillaris differentia. §. decimo septimo numero. 57
 Exemplaris puberi facta, si is furere cæperit, uidetur sub uulgaris simpliciter ei facta. ardua. questio. §. decimo septimo numero. 60
 Exemplarem an uilis persona facere possit. not. q. §. 17. numero. 91
 Exemplaris quo iure inducta. §. 17. nu. 5
 Exemplaris regulatur secundum naturam pupillaris. §. 17. numero. 46
 Exemplaris facta in uno casu trahitur ad alios. §. decimo quinto numero. 47
 Exemplarem spurio mater non illustri facere potest. §. 17. numero. 21

De substitutione compendiosa.

Compendiosa à pagano non refert fiat uerbis directis an communibus, nam utroque casu post pubertatem ualet ut fidei commissaria, & infra pubertatem, ut pupillaris, siue mater sit in medio, siue non. §. 18. nu. 61
 Compendiosa facta à pagano uerbis directis post pubertatem, an obliquetur. ar. q. §. 18. nu. 76
 Compendiosa est apta comprehendere sub se omnes substitutionum species. §. 18. nu. 103
 Compendiosa & pupillaris ut differant inter se. §. 18. numero septuagesimo quarto.
 Compendiosa facta à pagano uerbis obliquis omni tempore est fidei commissaria. §. 18. nu. 66
 Compendiosa ita facta, si sine liberis decesserit, uel sic, quandoque decesserit, ualet etiam post pubertatem. §. decimo octauo numero. 75
 Compendiosa, uel fidei commissaria facta in legatis continet sub se uulgarem. §. 18. nu. 34
 Compendiosa uulgarem continet, fallit si sit statutum, ut uerba intelligantur prout iacent. §. 11. nu. 21
 Compendiose & pupillaris uaria exempla, & differentie. §. 13. numero. 45
 Compendiosa facta puberi, uel extraneo, ualet ut fidei commissaria etiam post pubertatem. §. 18. nu. 69
 Compendiosa est mixta. §. 18. nu. 83
 Compendiosa facta à pagano post pubertatem nullo modo ualet. §. 15. numero. 62
 Compendiosa facta uerbis communibus continet sub se omnes substitutionum species, quæ dicuntur expressæ uerbis generalibus. §. 18. nu. 52
 Compendiosa impuberi facta à pagano uerbis communibus infra pubertatem ualet iure pupillaris, si mater non in medio, sed & si mater sit in medio adhuc idem. §. decimo octauo numero. 51
 Compendiosa facta à milite uerbis directis post pubertatem, an ualet ut directa militaris etiam si mater sit in medio. ardua. q. §. 18. nu. 109
 Compendiosa uerbis communibus facta, eas substitutiones comprehendit, quæ post aditam, non quæ ante aditam locum habent. §. 18. nu. 1
 Compendiosa post pubertatem ualet iure fidei commissaria. quando inter fuit tantum dinumeratio. §. decimo octauo numero

septuagesimo tertio.

Compendiosa sic facta, quandoque impubes decesserit bona mea inter pauperes distribuuntur, est pupillaris infra pubertatem, & postea fidei commissaria. §. decimo octauo, numero. 62
 Compendiosa facta à milite uerbis communibus, quas substitutiones comprehendat. ardua questio. §. decimo octauo, numero. 63
 Compendiosa à milite uerbis communibus facta infra pubertatem ualet ut pupillaris, postea ut directa militaris, siue mater sit in medio, siue non. §. decimo octauo, numero sexagesimo quarto.
 Compendiosa facta à pagano uerbis communibus post pubertatem fidei commissaria. est. §. decimo octauo, numero quinquagesimo.
 Compendiosa à pagano uerbis communibus facta, quod infra pubertatem sit pupillaris, licet mater in medio pro communi contra alteram communem. §. decimo octauo, numero quadragésimo nono.
 Compendiosa facta à milite uerbis obliquis omni tempore est fidei commissaria. §. 18. num. 68
 Compendiosa facta à pagano uerbis communibus, & si mater sit in medio, infra pubertatem ualet ut pupillaris. §. decimo octauo, nu. 67
 Compendiosa continet sub se uulgarem. §. decimo octauo numero. 102

De substit. reciproca.

Rebus non uerbis noscitur actus, §. uigésimo sexto numero decimo sexto.
 Reciproca inter filium familiæ & emancipatum impuberes facta, si emancipatus readoptetur, an incipiat continere pupillares. §. 19. numero. 13
 Reciprocam, & compendiosam non iuste fuisse à Barto. ex æquitas. §. 11. nu. 14
 Reciproca non comprehendit fidei commissariam, cum communi contra. Ias. §. 11. nu. 9
 Reciproca facta non uidetur inter impuberes, licet eis pupillaris facta sit in tota hereditate contra communem, unde si prior post pupillarem decederet superstiti portionem suam restituere non teneretur. cum Viglio contra Aret. & Coua. §. 25. nume. 75
 Etiam quando impuberes quorum nouissimo moriente pupillariter substitui, inter se ab intestato non succedebant, non uidetur inter eos facta reciproca fidei commissaria. §. uigésimo quinto. nu. 58
 Reciproca quot tempora habilia desideret. §. decimonono. numero tertio.
 Reciproca continet sub se pupillares, & licet unus ex pupillis pubescat, non illico in persona alterius euanuit pupillaris. §. 19. nu. 11
 Reciproca in substitutione eadem partes adiectæ uidentur, quæ inerant institutioni. §. decimonono. numero secundo.
 Reciproca ut fiat. §. 19. nu. 1
 Reciproca continet sub se tam uulgares, quam pupillares, §. duodecimo, numero. 18. & omnes sunt expressæ uerbis generalibus, nu. 19
 Reciproca facta duobus filiis impuberibus, & extraneo, an etiam pupillares contineat. ardua questio. §. decimonono, numero quarto.
 Reciproca facta inter impuberes & dementem, an pupillarem, & exemplarem contineat. ardua questio. §. decimonono numero. 14
 Reciproca comprehendit omnes substitutionum species. §. 19. numero quinto.
 Reciproca filiis impuberibus facta, si alter emancipetur, pupillaris in eius tantum persona, non etiam in persona alterius suspenditur. cum Iason. contra communem, §. 19. numero decimo.

De substitu. fideicommiss.

I N D E X

Fideicommissum etiam infra pubertatem, quod postea ualet iure fideicommissi, amplius etiam si fiat à milite. §. decimoquinto numero. 23

Fideicommissaria fit substit. quæ ut directa fieri non potuit. §. 18. numero. 84

Fideicommissaria fit principaliter fauore fideicommissarii, uulgaris autem fauore testamenti. §. 25. num. 1

Fideicommissaria est onerosa. §. 18. num. 71

Fideicommissi. onus est. §. 1. num. 112

Fideicommissaria quando imitatur pupillarem, expirat pubertate. §. 1. num. 115

Substitutus etiam fideicommissarius excludit coniunctum, in præf. lib. 2. num. 80

Fideicom. transit in directam substit. fauore libertatis & piarum causarum. §. 11. num. 12

Fideicommissaria an sit propria substitutio, & quid in statutis. §. 11. numero. 11

Fideicommiss. an inducant illa uerba, si filius in pupillari ætate morietur, testamentarii mei bona mea distribunt inter pauperes, ard. q. §. 26. num. 1

Intell. l. quod fideicommissum. ff. de leg. 1. §. 1. num. 116

Fideicommiss. substit. coniunctis potest induci. §. vigesimoquinto numero. 19

Fideicommiss. uniuersal. an à morte testantis transmittatur, ard. q. §. 26. numero. 39

Fideicommiss. facta nouissimo morienti non habet locum post mortem primi, cum communi. §. 25. num. 17

Restituere post mortem pauperibus iussus potest tempus mortis præuenire, ard. q. §. 26. num. 14

Fideicommiss. post mortem impuberis relictum, an ab ipso relictum uideatur ard. q. §. 26. nu. 38

Fideicommissaria facta duobus ut si utrumque decesserit, restituat post mortem cuiusque uendicat locum. §. vigesimoquinto. numero. 44

Restituere totum ex primo nominatis, qui nouissimus moreretur iussus si fuit, tacita fideicommissaria inter illos facta uidetur cum communi op. idem si uerbum totum adiectum nõ esset, contra communem, unde primi morientis portio, ad sibi coniunctum migravit, contra communem, & postea utraque portio fideicommissarium pertinebit, contra communem, idemque etiam in legatis. §. 27. num. 18

Fideicommissaria est odiosa. §. 18. nu. 19

Fideicommiss. facta nouissimo moriente simpliciter trahitur ad utranq; portionem, contra communem. §. 25. nu. 18

Fideicommiss. facta in portione tantum ultimi morientis nunquam trahitur ad utranque portionem, contra communem, & idem in pupillari similiter contra communem. §. vigesimoquinto, num. 37

Fideicommissaria facta post mortem omnium institutorum uendicat locum post mortem cuiusque, cum communi contra Curti. iuni. Paul. & alios. §. 25. nu. 42

Fideicommissio res subiecta, an iure, ff. posset alienari. §. 28. numero. 2

Fideicommissaria ita facta, si uterque filius sine liberis decesserit restituas, alter cū liberis, alter sine liberis decessit, ad huius successione admittitur substitutus, egregia, q. §. vigesimoquinto numero. 46

Fideicommiss. ita facta, institutus substituo talem in tota hæreditate, habet locum post mortem cuiusque, cōtra communem, §. 25. num. 20

Fideicommiss. facta singulariter post mortem cuiusque habet locum, cum communi. §. 25. num. 2

Fideicommiss. onus est. §. 18. nu. 41

Successio legitima præfertur testamentariæ, si id uelit testator. §. 18. numero. 87

Successiones quoad sui tam inuentionem quam formam sunt iuris ciuilibus, in præf. num. 172

Successiones quoad actiones ad sui executionem competentes sunt iuris ciuilibus, in præfatione. numero centesimo septuagesimoquarto.

Successionis causa dominium quæsitum an sit iuris ciuilibus, in

præf. numero. 177

Successio ex testamento, & abintestato gradatim debetur liberis. §. 4. num. 52

Successibiles an statutum facere possit natos ex damnato coitu. §. 2. num. 66

Suitas an tollatur exheredatione. §. 7. nu. 19

Successio legitima deferitur fratribus simul cum auo uel auia. §. 25. num. 38

Succedere ex testamento filia potest, ubi est statutum ne ea abintestato succedat. §. 2. nu. 81

Successionum legitimarum ad instar substitutiones, quæ ante quæsitum relictum locum habent, factæ uidentur. §. vigesimoquarto numero. 15

Succedere ab statuto cum filia stantibus masculis uetatur an patet accedente patris uoluntate succedat. §. secundo numero. 85

Successio in uniuersalem tradit ius accrescendi in legatis secundum communem, nos contra. §. 21. num. 72

Successionis, qui ad suam utilitatem incapax est, ad alienum cōmodum capax non est. §. 2. num. 57

Successio abintestato gradatim deferitur inuito eo, cuius de hereditate agitur. §. 2. num. 84

Successiones sunt iuris ciuilibus. §. 1. nu. 125

Suus non erit filius meus fratri suo pupillariter substitutus, cum Ripa contra communem. §. 15. num. 30

Suitas an tollatur datione substituti uulgaris, in præf. lib. 02 numero. 52

Suitatem non tollit tacita uulgaris sub pupillari contenta, in præf. lib. 2. num. 53

Sui non minus, sed magis necessarii erant quam serui. §. decimo numero. 3

Suitas non tollitur, quando filius sub conditione institutus fuit, & cohæredem extraneum habuit. §. 10. num. 9

Suitas non tollitur datione cohæredis extranei. §. 10. nu. 10

Suitas non tollitur licet filius sub conditione institutus fuerit, & substitutum uulgarem & cohæredem extraneum habuerit. §. 10. num. 11

Suitas per exheredationem non extinguitur, sed suspenditur. §. 2. numero. 45

Sui in hæreditatibus æquantur extraneis & in legatis. §. 6. n. 15

Suitas non exringuitur, sed suspenditur per conditionem appositam in filii institutione. §. 2. num. 46

Suitas per conditionem si uelit, extincta, an reuiuiscat si conditio existat. §. 10. num. 7

Suitatis ratione continuatur dominium in filios statim à morte parentum. §. 7. num. 30

Suitas est & non patria potestas in adoptiuis. §. decimoquinto numero. 84

Suitas non tollitur datione cohæredis extranei ex uoluntate præsumpta testantis, idē in substituto uulgari. §. decimo octauo numero. 99

Suitas pendente posthumi natiuitate suspenditur, non tollitur. §. 10. num. 20

Suus an sit filius in re certa institutus. §. 7. nu. 20

Suitas sæpe est sine patris potestate. §. 15. nu. 83

Surdus, mutus natura testatur, si sit miles. §. 1. u. 169

Suitas an exheredatione extinguatur, in præfatio. numero. 98. uerbi. & sana.

Lex futurorum certa non est, in præfatione. numero. 98. uerbi. & sanè.

T

Tacita uoluntas non est propria, in præf. lib. 2. nu. 35

Tacitum & expressum si cōtrariantur, præfertur expressum. §. 15. num. 116

Tacitum non semper vincitur ab expresso. §. sexto numero. 34

Taciti & expressi par potentia. §. 16. num. 3

Taxatiua, non excludit casus similes. §. decimo septimo numero. 100

Tacitum non raro fortius expresso. §. 6. num. 6

Tempus aut ponitur ad creationem, aut ad resolutionem, aut ad executionem relictæ. §. 29. num. 3

Tempus

INDEX

Tempus non quo fit, sed in quod confertur dispositio inspicitur. §. 18. numero. 37
 Tempus longum inducit præsumptionem etiam in his, quæ sunt præiudicii tertii. §. 4. numero. 42
 Tempus certæ ætatis an fauore piæ causæ faciat diem. §. 28. numero. 4
 Tempus certæ ætatis positum ad exclusionem iuris quæsti facit diem. §. 29. numero. 1
 Testari aut codicillari nequeunt proscriptus, aut ad mortem naturalem damnatus, aut qui mortem sibi consciuit, aut obfess, aut captus ab hostibus, & quid in donatione causa mortis. §. 1. numero. 160
 Testari quis non potest in quinq; casibus hic enumeratis, & si liceat mortis causâ, donare. §. 1. numero. 161
 Testari pro parte tantum nullus potest præter militem. §. 3. numero. 54
 Testatus pro parte quare ex post facto quis possit decedere. §. 3. numero. 55. & 59
 Testandi facultatem potest sibi adimere quis per actum meritum, uel demeritorium, uel medium, sed non nuda uoluntate. §. 1. numero. 102
 Testari non potest, qui articulate loqui nequit. §. primo. numero. 95
 Testamenti appellatione an ueniant codicilli. §. primo. numero. 100
 Testamentum semel infirmatum, an si id uelit testator conualescat. §. 18. numero. 90
 Testamentum superius per inferius minus solenne uolente testatē tollitur. §. 18. numero. 89
 Testamentum superius per inferius tolli definit, si id uelit testator. §. 18. numero. 88
 Testatori, qui mortis cogitatione turbatus præsumitur, est subueniendum non irascendum, in præf. numero. 20
 Testator potest facere ut dies incertus non faciat conditionem, & ut conditio, quæ non est conditio, conditionem faciat. §. 20. numero. 15
 Testandi & codicilladi facultas laxior est de iure canonico, quâ ciuili. §. 1. numero. 175
 Testator non uidetur habere respectum ad tempus certæ ætatis, sed tantum ad tempus. §. 29. numero. 12
 Testari an possit, qui omnia bona præsentia & futura donauit. §. 1. numero. 180
 Testatoris uoluntas seruanda, licet à ui uerbi recedatur. §. 18. numero. 82
 Testamentum non impugnatur, qui ab intestato nequit succedere. §. 17. numero. 85
 Testandi potestas est iuris ciuili. §. 1. numero. 164
 Testamenti irritatio ob filii præteritionem à lege facta eo abstinente habetur infecta, in præf. numero. nouagesimo octauo uers. & sanè.
 Testamentum semel ualidum, & postea infirmatum, reualidatur cessante ratione suæ inuolutionis. §. 17. numero. 53
 Testandi facultatem quisque sibi auferre potest. §. primo. numero. 182
 Testamentum inter liberos ratione uoluntatis an ut codicillus ualeat, ard. q. §. 30. numero. 39
 Testator de uno fundo plures facere potest, sed de hæreditate plures facere nequit. §. 23. numero. 56
 Testandi facultas dispensariue data. §. 3. numero. 51
 Testamentum an incipiat à tacita uulgari, ardua quæstio. §. 11. numero. 22
 Testamentum nuncupatum, an ualeat tanquam conditum in scriptis, uel contra, testator possit iubere. §. 30. numero. 35
 Testamenti factio passiva denegatur, in casibus. §. 2. numero. 29
 Testandi & succedendi ius ciuile. §. 2. numero. 25
 Testamentum imperfectum ratione uoluntatis an pias ad causas ualeat, ard. q. §. 30. numero. 40
 Testatur quis per alium. §. 20. numero. 15
 Testato quam in testato expedit decedere. §. decimosexto numero. 6
 Testamentum etiam nuncupatum minus solenne an ualeat inter liberos, ard. q. §. 30. numero. 44
 Testamentum inter liberos si quidam sint instituti, quidem præteriti non ualec. §. 2. numero. 34

Testari non potest, qui uendit se. §. primo. numero. centesimoprimum.
 Testari alter pro altero an possit ex ui statuti. §. decimotertio numero. 15
 Testati quam intestati causa potior. §. 16. numero. 5
 Testandi libertas an statuto minui possit. §. 13. numero. 7
 Testati quam intestati causa fauorabilior. §. 15. numero. 69
 Testator quominus potest uidetur heredem onerasse. §. 23. numero. 54
 Testamentum potest incipere à substitutione. §. 3. numero. 70
 Testari non posse nocuum est, num. 108. in. §. 1. numero. 88
 Testator uidetur se confirmare cum legis dispositione. §. 6. numero. 19. & idem in successione abintestato. num. 20
 Testamentum inter liberos an uideatur habere clausulâ derog. & clausulâ non ualeat quod ago, ut ago, &c. §. 30. numero. 45
 Testatus pro parte paganus decedere nequit. §. 3. numero. 88
 Totum intelligitur rei simpliciter legatæ appellatione. §. 25. numero. 26
 Testam. minus solenne inter liberos an exigat quod sint æqualiter honorati ard. q. §. 30. numero. 46
 Testari potest semel mortuus. §. 1. numero. 94
 Testium receptio aliquando ualeat sine partis citatione, in præf. numero. 128
 Testes in re uariantes peiores quam si in uerbis uariarent. §. 3. numero. 87
 Testes forenses. §. 20. numero. 10
 Testes domestici quando admittantur, in præfatio. numero. 129
 Testis in re propria quando admittatur, in præfatione. numero. 130
 Testis etiam hodie esse non potest filiusfam. in testam. §. primo. numero. 14
 Titulus institutionis non inducitur per uerbum relinquo adiectum rei singulari. §. 18. numero. 8
 Tyrannidis signum claudere aditum ad iudicandum de legibus, in præf. numero. 79
 Totum continetur rei appellatione. §. 3. numero. 65
 Totum pertinet ad simpliciter uocatum, in præfatione, libro. 2. numero. 14
 Transmissio cessat post repudiationem, §. quinto. numero. decimo octauo.
 Transmissionis ius potentius quam substitutionis. §. decimo quinto numero. 107
 Transmittitur hereditas ut adeunda. §. decimo quinto. numero. septuagesimo octauo.
 Transmissio uolente testante definit impediri per conditionem. §. 18. numero. 94
 Transmissio iure sanguinis, non contingit ascendentibus, sed tantum descendentes. §. 17. numero. 63
 Transmissio iure sanguinis contingit in hæreditate cuiuscunq; ascendentes. §. 7. numero. 10
 Transmittitur hereditas non adita ex ui iuris deliberandi. §. 7. numero. 11
 Transmittitur residuum anni ad deliberandū concessi ad quoscunq; §. 7. numero. 12
 Transmissio ex iure deliberandi contingit in hæreditate etiam extranei tam ex testamento quam abintestato. §. septimo numero. 13
 Transmissiones iure suiutatis uel sanguinis fiunt perpetuo & etiam ab eo qui ignoraret hereditatem sibi delatam. §. septimo numero. 14
 Transmissio ex iure deliberandi non fit nisi intra annum, & requirit quod transmittens sciat hereditatem ex testamento sibi uel abintestato delatam. §. 7. numero. 15
 Transmissio ex iure deliberandi contingit ignorantibus per restitutionem. §. 7. numero. 16
 Transmittitur fideicommissum uniuersale. §. 7. numero. 17
 Transmittitur ius agendi ad supplementum. §. septimo numero. decimo octauo.
 Suiutatis iure an hæreditas ad extraneos transmittatur. §. octauo numero. 6. & 8
 Suiutatis iure transmittitur hereditas non adita etiam ad extraneos & etiam ad exclusionem liberorum. §. 8. numero. 9
 Transmissio iure suiutatis non impeditur per conditionem si uelit. §. 10. numero. 22
 Transmittuntur actiones personales. §. 7. numero. 22

Transmitti

INDEX

Transmitti an possit ius nondum agnitum. §. 7. nu. 23
 Supplementarius ad quos transmittatur. §. 7. nu. 24
 Transmittitur querela inofficis donationis. §. 7. nu. 25
 Transmittitur ad quoscunque etiam extraneos iudicandi nullum. §. 7. nume. 26
 Transmissio inuenta favore eius, cui per prius delata fuit hereditas. §. 7. nume. 41
 Transmittit conductor ante impletum conductionis tempus de cedens. §. 7. numer. 42
 Transmittitur actiones personales activæ & passivæ. §. septimo numero. 43
 Transmittit mulier privilegium revocandi rem dotalem à marito alienatam. §. 7. nu. 44
 Transmittatur ne ius revocandæ abstentionis. §. 7. nu. 45
 Transmittitur nobilitas in posteros legitimos. §. 7. nu. 46
 Transmissio contingit etiam ex vi conventionis. §. 7. nu. 47
 Transmittitur poena debita iniuriam passo. §. 7. nu. 48
 Transmittitur etiam ante hereditatis restitutionem fideicommissum universale. §. 7. nu. 49
 Restitutionis beneficium transmittitur. §. 7. nu. 50
 Transmittatur ne hereditas ab instituto sub conditione. §. 7. nu. 51
 Transmissio hereditatis non aditæ cessat regulariter. §. 6. nu. 7
 Idem in bo. poss. n. 8. idem in substitutione. nu. 9
 Transmittitur ius accrescendi. nu. 10. §. 6
 Transmissio ius an sit potentius iure substitutionis. §. sexto, numero. 11
 Transmissio iure suitatis unde causetur. §. 10. nu. 4
 Transmissio non tam suitatis, quam necessitatis iure contingit. §. decimo nume. 5
 Transmittitur iure suitatis hereditas ut quesita, sed non ut adita. §. 10. nume. 6
 Transmittatur ne hereditas ad parentes iure sanguinis. §. octavo. numero. 10
 Transmissio ex iure deliberandi contingit ex uehementi opin. §. 8. numero. 11
 Transmissio ex iure deliberandi cessat in successionebus prætoriiis. §. 8. numero. 12
 Transmissio iure deliberandi infra annum tantum fit. §. 8. num. 13. & nu. 14
 Transmissio iure suitatis an impediatur per ius accrescendi. in præf. lib. 2. nu. 49
 Transmissio potentior substitutione. in præfatio. libro secundo numero 50
 Transmissio quid sit, quotuplex, quo iure, & quare inuenta. §. 6. numero. 1
 Transmissio ratione sanguinis, quæ requirat. §. 6. nu. 2
 Transmittitur hereditas non adita ad extraneos iure suitatis. §. 6. nume. 16
 Transmittit ius dicendi nullum præteritus licet statim decedat. §. 7. nume. 31
 Transmittuntur actiones etiam dativæ. §. 7. n. 54
 Transmittitur ad patrem hereditas filio delata, & ab eo repudiata. §. 7. nume. 56
 Infanti hereditas delata ad patrem ne an ad matrem transmittatur. §. 7. num. 57. & an transmittatur ut adita. n. 58. §. 8
 Infantis hereditas ut transmittatur. §. 7. n. 55
 Transmittit mater hereditatem filii etiam ad exclusionem tacti substituti pupillariter. §. 9. n. 15
 Transmittitur ratione sanguinis hereditas non adita. §. septimo numero septimo.
 Transmissio ratione sanguinis fit ad descendentes tantum. §. 7. numero octavo.
 Transmissio iure suitatis fit solum à filio, qui est in potestate patris. §. 7. numero 9
 Transmissio sanguinis, & suis heredibus utilis esse potest. §. sexto, nume. 35. & nu. 38
 Transmitti nequit ius revocandæ abstentionis. §. 9. nu. 27
 Transmissio ratione sanguinis datur in multis casibus. §. sexto, numero. 39
 Transmissio ratione sanguinis est etiam in prætoriiis successionebus. §. 6. nu. 40. & in successionebus in testatorum. nu. 41
 Transmissio ratione sanguinis non tollitur datione cohæredis extranei. §. 6. nu. 42. nec per substitutionem vulgarem. §. numero. 43

Transmittunt ratione sanguinis etiam ignorantes. §. sexto numero. 44
 Transmissio ratione suitatis fit hereditatis non aditæ. §. septimo numero, 1. etiam ad extraneos. §. 1. nu. 2
 Transmittatur ne hereditas fratris vigore suitatis. §. septimo numero 3. & numero. 4
 Transmittere emancipatus patris hereditatem non aditam non potest. §. 7. nu. 5
 Transmittit hereditatem, qui impedimento iuris vel facti adire nequit. §. 9. nu. 10
 Transmitti non potest uiuentis hereditas. §. 9. nu. 11
 Transmissio est successionis prorogatio eiusdem forme, & nature. §. 9. numero. 12
 Transmissio si quando per substitutum impeditur, intelligitur expressum non per tacitum. §. 9. nu. 31
 Transmitti nequit hereditas non adita, nisi in casibus à iure expressis. §. 9. nu. 22
 Transmissibile non est, quod non est cessibile. §. nono numero uigesimo quinto.
 Transmittatur ne ius agenti ad supplementum à filio in re tantum certa institutus ratione suitatis. §. 7. nu. 21
 Trebellianica an deducatur de relictis piis. ardua. q. §. 26. n. 21
 Trebellianicæ detractio an liberis primi gradus possit prohiberi ardua. q. §. 26. num. 17
 Trebellia. an testator possit uetare, ardua questio. §. vigesimo sexto numero. 15
 Trebellianicæ an impletur acceptum conditionis implenda causa. ardua. q. §. 26. nu. 37
 Tutelam legitimam, qui suo tempore non petit, postea non admittitur. §. 1. nume. 77
 Tutoris, uel patris autoritas quando exigatur, §. octavo numero. 18
 Tutela matris anormala. §. 1. nu. 76
 Tutor datur personæ, & rebus. §. 17. nu. 72
 Tutelæ onus furiosis, & similibus non imponitur, §. primo numero. 72
 Tutela ultra pubertatem porrigitur de uoluntate testantis, §. 17. numero. 97
 Tutores etiam exhereditatis liberis dari possumus. §. decimosextimo. numero. 27

V

Variare an liceat. §. 1. nu. 13
 Vectigalia noua quando princeps possit imponere. in præfatio. numero. 115
 Vendere quis suam hereditatem non potest. §. tertio, numero trigesimo quarto.
 Verborum uis. §. 18. nu. 29
 Verbum tota, quid importet. §. 25. nu. 74
 Verbum commune inspecta proprietate uerborum comprehendit omnes substitutiones. §. 18. nu. 37
 Verba illa, ualeat iure testamēti, & codicillorum, quem sensum habeant. ardua. q. §. 15. nu. 27
 Verbum substituo, sumitur pro instituo. §. decimo octauo, numero, 105
 Verba aptantur ad uoluntatem, non contra. in præfatio. numero decimo octauo.
 Verborum proprietas communi inuendi usus, an contra præferatur. in præf. nu. 57
 Verbum uidetur fictionem significat. in præfation. libro secundo, numero. 36
 Verba partim proprie, partim improprie sumuntur, §. decimo octauo, numero. 86
 Verbum substituo, est commune. §. 18. n. 59
 Verba non tam demonstrant, quam indicant nostram uoluntatem. in præf. nume. 170
 Verbum habere interpretatur iuxta qualitatem personarum, idem in uerbo possidere. §. 18. nu. 31
 Verbum substituo inspecta legis interpretatione, an omnes substitutiones comprehendat. §. 18. numero. 8
 Verbum substitutio continet utrumque casum. §. decimosextimo numero duodecimo.
 Verbum totum à uerbo indefinito non differat. §. 25. nu. 19

Verba

INDEX

Verba illa, impubes moriatur Titio, communia sunt, an directa.
ardua, questio. §. 1. num. 42
Verba cum effectu accipienda. §. 16. nu. 2
Verba enunciativa quando disponant. §. 3. nu. 15
Verba enunciativa an disponant favore libertatis, pæ causæ,
& liberorum, §. 3. nu. 16
Verborum proprietati præualet usus communis loquendi, §. 2.
numero. 38
Verborum proprietati etiam in pœnalibus præualet commu-
nis usus loquendi, §. 2. nu. 39
Verba quare reperta, §. 2. nu. 40
Verbum relinquo, quando inducat institutionem, §. 3. nu. 13
Verba directa an inter se differant. ard. q. §. 11. nu. 32
Verbum substituo sumitur pro uerbo instituo. §. 18. nu. 65
Verba directa sæpe obliquantur, non è contra, §. 11. nu. 11
Verborum proprietates uiolantur, ne pereat dispositio. §. 17. n. 37
Verbum unum, partim proprie, & partim inproprie sumitur. §.
18. nume. 85
Verba concessionis ut interpretanda. §. 2. nu. 54
Verba, quo animo fuerint prolata si dubitetur, standum decla-
rationi proferentis. §. 10. nu. 25
Verbum idem proprie, & inproprie sumitur. §. 22. nu. 24
Verosimilia pro dispositis habentur. §. 6. nu. 12
Verba simpliciter non secundum quid accipienda. §. 23. n. 44
Verba ad totum referenda. §. 23. nu. 43
Verbum omnino, quid significet, §. 15. nu. 91
Verbum distributiuum quid significet. §. 25. nu. 11
Verbum respiciens plura determinabilia uarie determinat iux-
ta naturam alterutrius, §. 22. nu. 25
Verba specificè intelligenda. §. 17. nu. 78
Verba aptantur ad uoluntatum, non contra. in præfa. nu. 17
Verba intelligenda iuxta materiam, §. 26. nu. 13
Verbum moriatur, an sit directum, ard. q. §. 18. nu. 108
Verba directa ciuilia, & non ciuilia. §. 18. nu. 77

Verbum hoc amplius repetit qualitates differentes. §. 3. nu. 31
Verbalis contemptus qualis, in præfa. nu. 82
Victoria cessat inter pares, §. 6. nu. 33
Vincio uincens te à fortiori te. in præfatio. lib. 2. nu. 51
Ultima uoluntas etiam sine ullo teste ualeat interdum, §. 18. n. 91
Ultima uoluntas non uitatur per adiectionem improbatam. in
præfa. numer. 19
Voluntas in mente retenta nil operatur. §. 6. nu. 5
Voluntas ut colligatur. in præfa. nu. 169
Voluntas primum, sequentem uerisimilitudo, ultimum locum
uerba tenent. §. 2. nu. 10
Voluntas uerbis potior. §. 6. nu. 13
Voluntas dilucida, aut uerosimilis vincit uerba. §. 2. nu. 73
Voluntas præsupponit notitiam. §. 15. nu. 96
Voluntas inutilis in tollendo, est utilis. in præfa. lib. 2. nu. 22
Voluntas probatur ex inuili etiam dispositione. in præfa. lib.
2. numero. 23
Voluntas, uerisimilitudo, uerba, ut inter se præferantur. §. 25
numero. 33
Voluntas primum locum, sequentem uerisimilitudo, ultimum
uerba tenent. in præfa. nu. 19
Vfusfructus an patri ademptus uideatur eo quod mater iussit
filio suo bona sua dari integraliter, ardua. q. §. 26. nu. 32
Vfuscapere pro herede potest frater fratri suo pupillariter sub-
stitutus, §. 15. nu. 31
Vfurarius manifestus non testatur èt ad pias causas, §. 1. nu. 178
Vfusfructus legati si ueretur alienatio, an inducatur propieta-
tis concessio, §. 21. nu. 52
Vtilitatis causa inducta, diutius non durat, quam ea utilitas
duret. in præfa. nu. 14
Vtilitas, §. sed quæ. l. fin. C. com. deleg. §. 28. nu. 3
Vxor, quæ uidua caste non uixit an ipso iure perdat legatum si
bi questum, sed relictum quandiu caste uixerit. in præfa-
tio. nu. 98. uerfi. ex superioribus colligitur pœnam.

INDICIS FINIS.

Venetiis, Apud Dominicum Nicolinum.
M. D. L X I I I I.

1

D. FERNANDI VASQVII

MENCHACENSIS IVRISC.

HISPANI,

*In summo dominicæ rei PHILIPPI Hispaniarum Regis Cath.
potentissimi Prætorio Senatoris,*

De successionum progressu tractatus

LIBRI TRES.

S V M M A R I V M.

- 1 Ius naturale quid?
- 2 Ius gentium duplex.
- 3 Ingratitudo res pessima.
- 4 Deum ut colere teneamur, unde descendit obligatio.
- 5 Patriæ, & principibus obedire quare teneamur.
- 6 Obligatio nat. ex consensu descendit, siue ille tacitus sit, siue expressus.
- 7 Legibus obedire, quare teneamur.
- 8 Intell. l. j. ff. de legib.
- 9 Patriæ, principibus, & eorum legibus obedire, descendit à iure gentium primæuo.
- 10 Principum potestas, & iurisdictio, non ob ipsorum, sed ob subditorum utilitatem reperta & concessa.
- 11 Causa concessæ iurisditionis cessante, cessat ipsa iurisdictio.
- 12 Causa oneris, de legitima reiiciendi cessante, onus non reiicitur.
- 13 Causa odij cessante, odiosa dispositio, ut est exhereditatio iustinetur.
- 14 Utilitatis causa inducta, diutius non durat, quàm ea utilitas duret.
- 15 Principum, & legum, & patriæ potestas, ad utilitatem subditorum aptatur, nec ultra progreditur.
- 16 Lex nociva quandiu nocet, caret effectu, & si bona fide facta fuerit.
- 17 Verba aptantur ad voluntatem, non contrà.
- 18 Verba quare reperta.
- 19 Voluntas primum locum, sequentem uerisimilitudo, ultimum uerba tenent.
- 20 Iure naturæ, & gentium regimur, à quo nisi ob aliquam utilitatem non recedimus, ut ad positium ius transuolamus.
- 21 Ius positium non recedit à diuino naturali, uel gentium per modum addendi, mutandi, aut adimendi, sed declarandi.
- 22 Diuinorum, naturaliumque præceptorum transgressio sæpe fit per modum interpretationis.
- 23 Defendere res nostras an cum nece alterius fas sit, ardua questio.
- 24 Intell. l. ut uim ff. de inst. & iu.
- 25 Defensio quando dicatur inculcata.
- 26 Confessionem diuidere an possit iudex.
- 27 Pœna mortis imponi potest pro homicidio etiam non qualificato, & licet homicida non sit incorrigibilis contra nouissimos.

- 28 Pœna, quare malefactoribus imponatur.
- 29 Ocasio delinquendi remouenda.
- 30 Clericus atrocissimè delinquens, an possit curiæ seculari tradi, & si incorrigibilis non sit.
- 31 Feriæ non semper seruantur.
- 32 Parentibus non semper obediendum.
- 33 Alimenta liberis aliquando denegantur.
- 34 Nostrum nobis interdum aufertur.
- 35 Conuentiones non semper seruantur.
- 36 Iuramentum non semper seruatur.
- 37 Libertas interdum adimitur.
- 38 Commertia interdum uetantur.
- 39 Diuini, aut naturalis, aut gentium iuris transgressiones ut fiant, aut fieri possint.
- 40 Obligationum materia quæ sit.
- 41 Princeps ut leges reuocare, an ita iis stantibus, possit cum eis diffensare.
- 42 Princeps dispensare etiam sine ulla causa potest, in iis quæ sunt sibi à iure suæ regionis concessa, & in reliquis quæ sunt leuis præiudicii, non sic aliàs.
- 43 Princeps dispensare an possit ad maioratus creando, uel creatos dissoluendo, & quo ad officia, aut munera publica uendenda.
- 44 Principum potestas regulatur à populi concessione expressa, tacita, aut uerosimili.
- 45 Intell. l. j. ff. de consti. prin.
- 46 Nostris etiam abuti possumus, alienis nobis commissis non possumus.
- 47 Regnum aut imperium quid?
- 48 Principis potestas circa leges mutandi, aut cum eis dispensandi.
- 49 Iudicum qualis potestas circa legum interpretationem, aut dispensationem.
- 50 Fabula Dædali.
- 51 Intell. l. nemo. C. de sent.
- 52 Principis ad exemplum quando sit iudicandum.
- 53 Intell. l. fin. C. de legibus.
- 54 Ius Diuinum, naturale, aut gentium, ut hominibus liceat interpretari.
- 55 Intell. l. omnes populi. l. Ius civile. ff. de iusti. & iur. & s. sed naturalia inst. de iure nat.
- 56 Iudex quid acturus in re omnino dubia.
- 57 Verborum proprietas communi loquendi usui an contrà præferatur.
- 58 Lex quid sit, & quare subditos obliget.
- 59 Legibus omnes subditi interpretatiue uidentur consentire.

Præfatio

- 60 Principibus non licere commissionem à populo immediatè, & à subditis mediata sibi datam transgredi.
- 61 Legis definitio de qua in l. j. ff. de legib. tuctur contra nouissimos.
- 62 Facti appellatione, etiam non facere continetur.
- 63 Leges privilegia inducentes, non uideri particulares, sed communes contra nouissimos.
- 64 Definitio sat est quod rei definitæ essentiam monstrat, licet eius effectus, & sui resolutionem prætermittat.
- 65 Legis definitio tradita per nouissimos impugnatur.
- 66 Legem an semper oporteat esse iustam.
- 67 Legis latæ causa cessante, an lex intercidat, ardua q.
- 68 Intell. l. un. in prin. C. de cadu. toll.
- 69 Legis causa cessante, dormit lex, unde causa illa redeunte iures resumat ipso iure.
- 70 Lex ab initio inutilis, non desinit habere uim legis, sed interea non exequitur, noua declaratio.
- 71 Intell. l. Titius in prin. ff. de lib. & posth.
- 72 Errore, filio exheredato extranei institutio utilis erit, si filius uiuo testatore decedat, uel postea succedere nolit.
- 73 Errore, filio præterito extranei institutio utilis esse potest.
- 74 Intell. l. sicut certi. l. si cum uel in utero. C. de mil. test.
- 75 Intell. l. fin. ff. de hær. inst.
- 76 Intell. l. neque apud. C. de hær. inst.
- 77 Lex initio iniusta non desinit ualere, quando possibile est quod tractu temporis iusta fiat.
- 78 Lex quando, & quare obliget in foro conscientie, & quando uideatur esse utilis si profit plerisque, & si noceat quibusdam.
- 79 Leges, accusantes aut calumniantes, an peccent mortaliter, & tyrannidis sit inditium, claudere aditum ad iudicandum de legibus.
- 80 Homicidium aliquando inculpatum.
- 81 Legi superioris, qui per malitiam calumniatur, peccat.
- 82 Verbalis contemptus qualis.
- 83 Leges quando ex contemptu transgredi uideantur.
- 84 Legis latoris animus, an subditorum sit inspiciendus quo ad legis uim, contra nouissimos.
- 85 Intell. ad titulos. ff. C. & insti. & in decre. de procur. & de mandato.
- 86 Princeps an sit legibus solutus.
- 87 Intell. l. princeps legibus. ff. de legib. §. si. in §. quib. mo. test. infir. cum simi.
- 88 Leges quando obligent in conscientia.
- 89 Lex pœnalis an obliget in conscientia.
- 90 Pœnalis contractus transgressor, etiam in foro animæ ad solam pœnam tenetur, non ad principalem pactionem seruandam.
- 91 Legis pœnalis transgressor interdum in foro animæ tenetur ultra pœnæ solutionem.
- 92 Peccatum an inducatur ex falsa opinione.
- 93 Causa legis cessante, ipsa. l. desinit obligare in conscientia.
- 94 Legis causa an cesset, quisque priuatus potest quo ad se iudicare in re clara, secus in obscura.
- 95 Intell. l. fin. C. de legibus.
- 96 Legis causa debet ex toto cessare, ut ipsa cesset.
- 97 Ieiunium quare inuentum.
- 98 Lex, quæ tributum annuum indixit, an cesset cessante causa tributi indicendi.
- 99 Citatio per Principem tolli non potest.
- 100 Damnum alteri inferre interdum licet.
- 101 Meum possum prodigere.
- 102 Domum eleuare possum usque ad cælum etiam cum lésione uicini.
- 103 Damnum legitimis illatum per spurij legitimationem parui penditur.
- 104 Legum principumque potestas.
- 105 Sententia ut ritè à iudice lata, habetur pro ueritate, ita etiam non ritè à Principe lata, pro ueritate est.
- 106 Principum angustia potestas.
- 107 Intell. clem. pastoralis. §. uerum de appell.
- 108 Ius naturæ, & gentium lege positum potest alterari, immo per omne ius positum plerumque alteratur.
- 109 Princeps an exceptionem possit tollere, ardua questio.
- 110 Princeps an iura possit tollere, ardua questio.
- 111 Principes legibus solutos esse, ut intelligendum.
- 112 Intell. l. princeps. ff. de legib. l. donationes. C. de don. inter uirum. §. fin. inst. quib. mo. test. infir.
- 113 Principis, uel legis definitio à iure naturæ gentium, uel civili discedens, ut ualeat, nil exigitur, nisi ut ipse, uel ipsa iusta ex causa id fecisse se putet, hoc in foro contentioso.
- 114 Principis assertioni quando standum.
- 115 Vestigalia noua quando Princeps possit imponere.
- 116 Legitimare spurium Princeps potest sine ulla causa.
- 117 Privilegio Principis asserentis se aliud privilegium dedisse, eidem quando stetur.
- 118 Legis causa impulsua, & si uera non sit, non nocet.
- 119 Principum, aut uirorum illustrium assertioni, an stetur in concernentibus damnum terrij.
- 120 Principis assertioni an stetur, in respicientibus eius commodum.
- 121 Principis assertioni statur, cum res agitur inter partes, nec eius unum plusquam alterum intererat.
- 122 Principi benemerita priuilegiati præcessisse asserenti, creditur.
- 123 Minores ætate, minus fide digni.
- 124 Mediocritatis commendatio.
- 125 Prudentia inditium probitatis, & uirtutis.
- 126 Prudentiores magis fide digni.
- 127 Fœminæ minus fide dignæ.
- 128 Testium receptio, aliquando ualet sine partium citatione.
- 129 Testes domestici quando admittantur.
- 130 Testis in re propria quando admittatur.
- 131 Appellatio an tolli possit per Principem.
- 132 Ius civile in ius gentium uerti, & rursum ius gentium in civile potest conuertri.
- 133 Contractus, & successiones quo respectu uideantur esse iuris gentium.
- 134 Iuramentum calumniæ, iuris gentium an uideatur.
- 135 Seruitus posset desinere, esse iuris gentium.
- 136 Emphyteosis contractus tractu temporis posset iuris gentium fieri.
- 137 Literarum obligatio tempore fieri posset iuris gentium.
- 138 Stipulatio tempore fieri posset iuris gentium.
- 139 Fideiussorius contractus iuris gentium tempore fieri posset.
- 140 Exceptio non numeratæ pecuniæ, tempore fieri posset iuris gentium.
- 141 Codicilli, tempore fieri possent iuris gentium.
- 142 Fideicommissa, tempore fieri possent iuris gentium.
- 143 Donatio causa mortis, tempore fieri posset iuris gentium.
- 144 Ius gentium primæuum incommutabile, sed secundarium commutabile est.
- 145 Intell. l. ueluti. l. iustitia. l. ut uim. l. munus. ff. de iust. & iure. l. j. ff. de pact. cum simi.
- 146 Lex municipalis de aliqua elemosina annuatim danda, an possit immutari, ardua q.
- 147 Leges seculares clericis priuilegia concedentes, possunt per seculares tolli.
- 148 Leges, consuetudines, & statuta similia ultimis esse uoluntatibus quàm contractibus.
- 149 Contractus regulariter re integra sunt reuocabiles.
- 150 Actus inter uiuos respiciens ultimam uoluntatem est semper reuocabilis.

- 151 Intell. l. j. ff. de legibus.
- 152 Lex ut pauperes, uel monachi Franciscani de publico alantur renocabilis est.
- 153 Contractus, aut alia dispositio qualis sit ex modo ineundi, an cognoscatur, ardua q.
- 154 Intell. ad plures. ll. q. auth. quæ sunt sub titulo C. de sac. san. ecel. & C. de epis. & cle. & auth. de monach.
- 155 Iurisdictio Ecclesiastica in temporalibus est à populo.
- 156 Iurisdictio Ecclesiastica in spiritualibus est à Deo.
- 157 Iurisdictio tam Ecclesiastica, quam prophana, sui natura est limitata subditorum utilitate tenus.
- 158 Iurisdictio erga subditos se habet ut tutela erga minores.
- 159 Potentia uera quid.
- 160 Iurisdictio Ecclesiastica, & secularis differunt in sui ortu, & resolutione, & quid in effectu.
- 161 Dare, & adimere an eiusdem sit.
- 162 Lex canonica an obliget in conscientia, & quandiu, & quid in foro contentioso, & quid si ab initio fuit inutilis, uel tractu temporis inutilis esse capiat.
- 163 Iurisdictio Ecclesiæ in secularibus ad spiritualia necessarius regulatur, ut in ipsis spiritualibus.
- 164 Legis definitio repetitur per epilogum.
- 165 Lex an recta esse necesse sit.
- 166 Lex an à populi uice gerente, ut fiat necesse sit.
- 167 Lex an uoce, an scripto promulgari necesse sit.
- 168 Forma ad rerum demonstrationem requisita, æquipo-
llenter potest impleri.
- 169 Voluntas ut colligatur.
- 170 Verba non tam demonstrant, quam indicant nostram uoluntatem.
- 171 Contractus non sunt iuris gentium inuentione, sed tantum approbatione.
- 172 Quod ad sui formam omnes contractus sunt iuris ciu-
ilis.
- 172 Successiones quod ad sui tam inuentionem, quam for-
mam sunt iuris ciuilis: sed quo ad approbationem
sunt iuris gentium secundarij.
- 174 Successiones quod ad actiones ad sui executionem com-
petentes cuius iuris sint.
- 175 Successionis causa dominum quæsitum an sit iuris ciui-
lis, & an nobis possit auferri.
- 176 Dominium quid sit.
- 177 Dominium cadit in incorporeis.
- 178 Dominium plenissimum.
- 179 Dominium plenum.
- 180 Dominium ciuile.
- 181 Dominium sine possessione non tam plenum est quam
cum ea.
- 182 Princeps contractuum substantiam, non formam ob-
seruare tenetur.
- 183 Principis emptio ualet sine precio in pecunia numera-
ta & locatio sine mercede certa, & emphiteosis si-
ne scriptura, & stipulatio sine uerbis.
- 184 Deportatus non perdit facultatem contrahendi.
- 185 Deportatus peregrinus est.
- 186 Legati, & ambasciatores iure gentium, non ciuili utun-
tur, unde ualet eorum stipulatio sine uerbis, &
emptio sine pretio in pecunia numerata consistente,
& locatio sine mercede certa.
- 187 Intell. plurimorum non solum textuum, sed etiam ti-
tulum.
- 188 Deportatus incapax est hereditatis, quod si ei re-
linquatur an fisco, an legitimis testantis hereditibus
deferatur, dubitatur.
- 189 Deportatus filius familias & uiuo patre restitutus
nepoti an obstat.
- 190 Legatis, aut ambasciatoribus donatio facta, an eis,
an eorum principibus queratur, ardua questio.
- 191 Contractus, ultimæ uoluntates, iudicia, maleficia iure
gentium erant infirma.
- 192 Persona rebus digniores, & à dignioribus inchoandū.



ERVM humanarum, ple-
rasq; omnes, sui ortu, pro-
gressu, atq; interitu natu-
ra consistere, in comperto
est, ad cuius rei imaginem
cum defunctorum succe-
ssiones accommodare ani-
mus esset, tribus libris ea-
rum creationem absolui-
mus; nunc uerò totidem
tomis progressum perage-
mus, ac deinde ad resolu-

tionem, & sic ad totius operis consumationem pro-
perabimus. Enimuero successiones (ut non paucis no-
strorum placuit) iuris gentium esse intelliguntur, ta-
meti eo iure rudes, inertes, incultæ, ac informes, cum
essent, ciuilibus postea legibus, moribus, ac usu gen-
tium, in sui progressu uarias formas, pulchritudinem,
culturam ac perfectionem, summis lucubrationibus ac
uigiliis excogitatum & inuentum acceperunt, ut in l. si
quando. in prin. C. de inof. testa. Iustinianus Imperator
auctor est. cuius rei ut plenam cognitionem habere
liceat, à principiis ac iuris naturæ & gentium cuna-
bulis exordium ducendū est. ius 1. ergo naturale est,
quod natura omnia animalia docuit, quæ in mari, quæ
in cælo, quæ in terra nascuntur. l. j. §. Ius naturale. ff. de
Iust. & iure. & in prin. de iure nat. c. ius naturale. j. dist.
quod ius non solis hominibus peculiare est, sed tam ho-
minibus quam reliquis animantibus commune ut dictis
iuribus. hinc descendit maris & fœminæ coniugatio,
hinc liberorum procreatio & educatio; quæ omnia &
similia, reliquis animantibus non aliter atque homini-
bus communia esse in comperto est; & de hoc iure ne-
gocium nobis non est, sed de illo iure naturali, quod
solis hominibus, non etiam reliquis animantibus infi-
tum aptumq; est, quod ius gentium appellatur, quoddā;
2. in duplici differentia reperitur. est enim ius gentiū
primæum seu primordiale, & est ius gentiū secunda-
rium seu successiuum. primæum dicitur, quod simul
cum ipso humano genere proditum fuit, quoddā; per-
æquæ apud omnes gentes custoditur, ut in §. singulorū.
inst. de rerum diu. hinc descendit erga Deum religio,
hinc ut patriæ pareamus, hinc ut parentibus morem
geramus, hinc ut corpus nostrum tueamur, hinc ut uim
atq; iniuriam propulsemus, hinc ut res nostras defendamus,
hinc ut fidem seruemus. quæ omnia & omnibus
peræquæ gentibus & ab origine mundi innata, ignorat
nemo. nā 3. ingrato homine terra nihil peius creauit,
ut testatur Ausonius in epigr. & Plautus in Persa ait, in-
gratum cum amas, nihil amas. Vnde cum hominis pro-
prium sit & bonum esse & aliquid esse, nihil ab homine
remotius quam ingratitudo, quæ eum faceret uel nullū
uel pessimum uideri, sicq; 4. cum gratissimi erga Deū
optimum maximum, à quo omnia accepimus, & erga
parentes, ad quos sequens obligatio est & proxima, eam-
dem ratione esse debeamus, superest ut omni tempore
& omnis gens huius iuris & perita & ei subiecta esse
uideatur. nam nulla unquam fuit gens tam immanis,
trux, tam barbara aut ferrea, quam non imbuerit ali-
qua notitia deorum, ut Cicero lib. i. de legibus auctor
est. Et rursus, libro de rep. sic ait, Quis esse tam uicors,
qui cum suspexerit in cælum, deos esse non sentiat: &
ea, quæ tanta fiunt, ut uix quisquam arte ulla ordinem
rerum, atque uicissitudinem persequi possit, casu fieri
putet? & Ouid. lib. i. Metamor. sic cecinit;

Ius natu-
rale.

Ius gentiū
duplex.

Ingratitu-
do res pes-
si-
ma.

Deū ut co-
lere teneamur,
unde descendit
obligatio.

Sanctius his animal, mentisq; capaxius alta
Deerat adhuc, & quod dominari in cætera posset:
Natus homo est.
et Manilius lib. 4. Astron.
Sidercos oculos propiusq; aspectat olympum,
Inquiratq; Iouem.

Homo ra-
tionis ca-
pax, nō se
reliqua ani-
mantia.

Prefatio

et Iuuenalis Satyr. 15.

— Separat hæc nos.

A' grege mutorum, atque ideo uenerabile soli,
Sortiti ingenium, diuinorumq; capaces.

Deniq; 5 qui in cõmuni societate uitam politicam age
re, & non syluestrem more ferarum uoluit, is sanè aut
patriæ aut qui patriæ uices gerit, obedire quoque & uo
luit & concessit, ut ciuium rixæ, discordiæ, seditiones,
tumultus, inimicitia, factiones sedarentur, & ex isto
consensu tacito, uel expresse sese naturaliter ad patriæ
aut eius uicem agentis obediendum obtemperandumque
obligasse uidetur, 6 nec quicquã tam humano generi

à sui primordio proprium naturale ac peculiare innatum
quàm conuentiones seruare & ex consensu obligari. l. i.
ff. de pact. l. non minorem. C. de transf. l. i. ff. de cons. pe. l.
sub specie. C. de postul. nec refert tacitus sit, an expresse. l. cum
quid, ubi multa per Iaso. ff. si cert. per. plenè idem Ias. in l. cū
ex filio in prin. ff. de uulg. idē
Ias. in l. j. nu. 6. C. qui admitti Andreas Tiraque. in l. si
unquam. C. de reuo. don. pag. 347. num. 76. & plenissimè
per eundē post leges conub. 7 & hæc est illa cõmunis
reipub. sponsio, quam quisque ciuium patriæ suæ pol
liceri, quæque ei obstringi uidetur, ut non inelegerit
significauit Papinianus in l. j. ff. de legibus uer. commu
nis illustrissimo. l. utitur ut. ff. & C. de extra de spon
salibus per totos illos titulos. cū ergo secundum phi
losophum homo sit animal sociabile, nec humana so
cietas (ut ostendimus) cõmodè consistere possit, 9 nisi
aut patriæ aut eius uicem gerenti in honestis & utili
bus ciues obtemperent, piè credendum est, ab origi
ne mundi omnes peræque gentes patriis suis aut eius
uices gerenti in honestis & utilibus paruissē, sicq; hoc
ius à primordio generis humani proditū fuisse, & ita in
telligo. c. 2. de mai. & obedi. ut quò ad tempus ampliatur
retrahaturq; ad primordium usque humani generis, sed
quò ad efficaciam coangustetur, 10 ut ea obediētia esse
intelligatur limitata, quatenus utilitas & honestas ipso
rum subiectorum deposcit & non ultra, cū ipsorum
met subditorum non etiam regentium ob utilitatē hæc
subiectio & obediētia nata, introducta & concessa fue
rit, ut iam ostendimus, nec dubium sit quin ea, quæ
cuiusquã utilitatis causa inducta fuerint, 11 ea utilita
te cessante cessent, nec ultra nec citra illam utilitatē re
ctitudo consistat. l. Titio centum in prin. ubi per doct. ff.
de cond. & dem. l. stipulatio ista. §. inter certam. ff. de
uerb. ob. ubi omnes doct. l. quoties ab omnibus ubi plenè
per Alex. Ias. & Philip. Cornæum. C. de fidei com. l. cū
pater. §. mando. ff. de leg. 2. ubi per omnes. l. pen. C. de
pact. l. cum pater. supra alleg. §. dulcissimis. l. adigere. §.
quamuis de iure patr. l. un. in prin. ubi plene per Philip.
Cor. C. de cad. toll. c. cum cessante ubi per Decium &
alios de appell. plenè per Tiraq. de cau. ces. par. j. & l. filio
præterito. ff. de iniust. rup. Aret. in rub. ff. de lib. &
posth. Dec. in c. 2. de testi. col. 2. idem Decius. in l. hac cõ
sultiss. C. qui testam. facere poss. col. 2. Bart. in l. j. §. sed si
filius. ff. de leg. 3. Abb. in c. h. §. his autem. de offi. deleg.
& Alfonso de Castr. de iust. haret. pun. libr. 1. cap. 5.

Vnde 12 & si ob utilitatem liberorū inductū fuerit,
ut onus eorum legitimis impositum, à lege ipso iure
reiciatur. l. omnimodo. l. quoniam in prioribus. l. scimus.
in prin. & §. cum autem. C. de inof. test. tamen si eis uti
lius est onus non reici, non reiciatur, ne inducta ad eo
rum utilitatem, in ipsorum necem & læsionem conuer
tantur, contra. l. quod fauore. ff. de legib. l. non ideo mi
nus. C. de procur. l. legata inutiliter. ff. de lega. j. legata
inutiliter. ff. de adim. legat. ita in specie tenent glo. in d.
l. quoniam in prioribus. uerbo tollatur. & ibi Bald. Salicet.
& Rapha. Fulg. & Paul. Cast. & Roder. Xuar. amplia

tione prima, post Pet. de Bella perti. ibi. ubi etiam Ioan.
Faber. & Jacob. Butr. & Bart. in l. filiis matrem. eod. tit. &
Azo in summa eiusdem. tit. idem Bart. in l. si pater puel
læ. eod. tit. & in l. cum ex filio. in prin. ubi tradunt com
muniter Doct. ff. de uulg. Bal. & Salic. in d. l. filiis matrē.
quamuis Ias. ibi uacillet Salic. in l. si quis in suo. §. si. eod.
tit. de inof. testam. Bal. in l. si pater. C. de insti. & substi.
ubi plerique doctorem. Imola. in d. l. cum ex filio idem
Bal. in l. filie cuius. C. fam. herc. 13. Proinde & si exha
redatio filij facta sine iusta causa uiciet patris testamētū,
§. aliud quoque. in auth. ut cum de appel. cognos. & per
totum tit. ff. C. & in l. de inof. testa. tamen si fiebat ob
utilitatem exhaeredati non nocet testamento, ut in l. mul
ti. ff. de liber. & posth. etiam hodie ut tenuit Bar. & com
mun. Doct. in d. l. cū ex filio. in prin. Sequitur & adfirmat
receptam esse sententiam, Roder. Xuar. in d. l. quoniam
in prioribus. limitat. j. Bal. in auth. ex causa. C. de lib. præ
ter. col. 8. Guliel. de Cun. in auth. non licet eod. tit. Salicet.
in d. l. quoniam in prioribus. Ias. in d. l. filiis matrem.
col. 2. qui hanc dicit commun. opin. quod adfirmat & pro
bat Enmanu. à Costa. in l. Gallus. §. & quid si tantum. pagi
na 15. & pag. 21. ff. de liber. & posth. & Ias. in d. l. multi.

14 quia quæ introducta sunt ob utilitatem alicuius, in
læsiōe conuerti non debent, nec diutius durare quàm
ea utilitas perdurauerit, id quod docemur à iure consulto
in l. ex facto. in prin. ubi plenè tradunt omnes antiqui &
nou. ff. de uulg. & in l. humanitatis. ubi plenè per om
nes. C. de impuber. §. qua ratione. insti. de pupil. opti
mus tex. in l. quod fidei commissum iunctis duabus legi
bus præcedentibus. ff. de leg. j. 15 Cū ergo potestas,
quæ patria in ciues suos habet ueluti ex cõsensu ipsorum
descendat & ab eorum utilitate reguletur nec ultra pro
grediatur, & imperium ac potestas iustis principibus da
ta à populo fuerit, nec maior esse potuerit ea, quam po
pulus ipse habebat. l. j. ff. de cons. princip. §. sed & quod
principi. insti. de iure natur. iuncta. l. nemo plus, ubi mul
ta per Dec. & Cagn. ff. de reg. iur. c. nemo potest. eod. tit.
lib. 6. l. traditio. ff. de acquir. rer. domin. superest ut sui
natura coangustata restricta & limitata tam populorum
quàm principum in suos ciues uel subditos potestas esse
intelligatur, nec dubium est quin limitata causa limita
tos producat effectus, ut in l. age cum geminiano. ubi
Ias. & recentiores, multa congerunt. C. de transact. qua
ratione si quæ lex siue à populo libero siue etiam à prin
cipe fiat, non aliter legis uim & potestatem habebit, ci
uesq; aut subditos obligabit, quàm si utilis eis sit, ne
contra omne ius omnemq; rationem & contra ea omnia
quæ supra disseruimus, ea potestas populis aut principibus
à conciliibus data ob suamet utilitatem, in ipso
rum læsionem ac perniciem conuertatur. nec ad rem
pertinet quòd princeps aut populus, qui talem legem
tulit, bonam fidem habuerit, & sic animum proficiendi
non nocendi. nā 16 adhuc si lex nociua sit, non ualet cū
effectū quandiu nocet nec ciues ligat, quia bona fides
eius qui egreditur cõmissionis aut mandati fines nihil
mutat. text. est notab. & ibi Bal. in l. si procurator. de
cond. indeb. l. 3. §. si procurator. ff. quod quisque iur. l.
contra iuris. §. fin. ff. de pact. l. j. quæ res. pig. oblig. possi
l. filius familias. §. j. ff. de donat. facit. l. j. §. cautela. ff. de
edili. edicto. Nec quicquam mutat quod cõmissionis
aut mandati uerba aut concessio sint generalia, 17 nā
solēne est, ut in omni dispositione ex mente & sententia
agentium & concedentium restringi & ad mensuram, &
modum uoluntatis & consensu redigi ea aptariq; so
leant & debeant. l. non omnis. ff. si certum peti. ubi mul
ta per Doct. etenim 18 teste Cic. in oratione pro Cæ
cina, uerba reperta sunt, quæ indicarent, non, quæ
impedirent nostram uoluntatem, quod edocemur à iure
consulto in l. labeo. ff. de supel. leg. 19 & in omni dispo
sitione primum locum tenet uoluntas, sequentem ueri
similitudo, ultimum uerba l. in conditionibus primum
locum. ff. de cond. & demon. auth. de nupt. §. disponat. l.
pen.

13
Causa odij
cessante, o
dicta dispo
sitione ut est
exhereda
tio, sustine
tur.

14
Utilitatis
causa indu
cta, diutius
non durat
quàm ea uti
litas duret

15
Principū
& legum
& patriæ
potestas
ad utilita
tem subdi
torū apta
tur, nec ul
trà pro
greditur.

16
Lex noci
ua, quādiu
nocet ca
reteffectū
etsi bona
fide facta
fuerit.

17
Verba a
ptantur ad
uoluntatem
non contra.

18
Verba
quæ re
perta.

19
Voluntas
primū lo
pen.

5
Patriæ
& princi
pibus obe
dire qua
re teneamur.

6
Obligatio
nat. ex con
sensu de
scendit, si
ue ille ta
citus sit,
siue ex
pressus.

7
Legibus
obedire
quare teneamur.

8
Int. l. j. ff.
de legib.

9
Patriæ
principib.
& eorum
legibus o
bedire de
scendit à iu
regentium
primæuo.

10
Principū
potestas
& iurisdi
ctio non ob
ipso sed
ob subdi
torum utili
tatem re
perta &
concessa.

11
Causa con
cessa iuris
dictiois
cessante,
cessat ipsa
iurisdictio

12
Causa one
ris de legi
tima reii
ciendi ces
sante, onus
non reii
ciatur.

20

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

A iij dia-

Præfatio

32
Parentibus
non imper
obediendū.

33
Alimenta li
beris ali
quando de
negantur.

34
Nostrū no
bis interdictū
aufertur.

35
Conuētio
nes nō sem
per seruan
tur.

36
Iuramentū
non semper
seruatur.

37
Libertas in
terdum adi
mitur.

38
Commercia
interdictū ue
lantur.

diatur, facillè per interpretationem transgreditur. d. l. omnes. C. de feriis id quod usu forensi utilitissimum est. & quāvis 32 parentibus obedire iure diuino iubea mur, & etiam iure gentiū primæui. l. ueluti. ff. de iusti. & iur. id tamen præceptum ex causā transgreditur, qua le esset si quicquam turpe pater filio imperaret. l. Lu tins. ff. de cond. & demonst. l. reprehendenda. ubi tradunt cōmu. doc. C. de inst. & subst. l. nepos proculo. ff. de uerb. sign. l. filius. ff. de condi. instit. tradunt commu. doc. in d. l. ueluti. Proinde etsi liberos educare iure naturæ teneamur. l. j. §. fin. ff. de iusti. & iure. & in princ. eiusdem legis & insti. de iure natu. in prin. ex causā 33 tamen liberis alimenta non rarò denegantur, sicq; huius quoq; præ cepti transgressio fit. auth. ex complexu. C. de incest. nup. cum ibi fusè notati. per glo. & doc. & plenius disse rimus de successione. creation. lib. 2. §. 20. num. 305. In summa & si id, quod nostrum est, nobis sine causā au ferri nequeat ex præcepto iuris diuini quod & iure natu rali reperitum est. l. id quod nostrum. ff. de reg. iur. l. iure. naturæ. eod. tit. l. nā hoc natura. ff. de condi. inde. §. iuris præcepta. inst. de iure natu. l. iustitia. ff. de iust. & iu. tamen 34 hoc præceptum non rarò uiolatur & nostrū ex causā nobis aufertur, ut tradunt Bar. & commu. doc. per tex. ibi. in l. rescripta & in l. nec damno. C. de preb. imper. offeren. Paul. Cast. Ias. & reliqui in d. l. fin. C. de precib. imper. offeren. idem Ias. in l. fin. C. si cōtra ius. uel util. publ. Alex. post Paul. Cast. & alios. in l. cum hæ redes in prin. ff. de acquir. posse. Ias. conf. 7. lib. 1. & rur sus conf. 127. col. 3. lib. 4. Eman. de Acofta. in l. Gall. §. & quid si tantum. part. j. pag. 74. ff. de liber. & posth. Dec. in c. quæ in ecclesiis. nu. 19. cum seq. de constit. idem Dec. conf. 191. nu. 4. & cōf. 198. nu. 2. & cōf. 262. nu. 12. Aymo. Craue. de antiq. temporum. part. j. in prin. nu. 49. Deci. conf. 269. nu. 7. & in d. l. id quod nostrum. Barba. in d. c. quæ in ecclesiis. col. pen. Et 35 quāuis iure diuino & gentiū conuentiones seruare teneamur ut in c. j. cum ibi plenè nota. de pact. l. nō minorem. c. de transf. l. j. ff. de pact. l. j. de constit. pecu. huius tamen præcepti transgressio in mille iuris speciebus facillimè fit. l. i. C. de non numera. pecun. l. pactum quod dotali. C. de pact. l. pactum dotali. C. de colla. l. conuenire. ff. de pact. dotali. l. priuatorum. C. de iur. om. iud. l. ius publicum. ff. de pact. l. j. §. circa. ff. de doli excēp. l. iuris gentium. §. igitur nu da. ff. de pact. & per totum tit. ff. & C. de rerum permut. & per totum tit. ff. de præscr. uerb. & per totum tit. ff. & C. de cond. ob cau. Et quāuis 36 iure diuino iura mētum seruare teneamur ut in præcepto decalogi. & in c. quāuis pactum. de pact. lib. 6. c. cum contingat. c. debi tores. c. ad nostram. & ferè per totum, de iure iur. auth. sac. pube. C. si aduers. uendi. l. si quis maior. C. de transf. l. qui per salutem ff. de iure iur. tamen huius quoque præ cepti non rarò transgressio fit. c. non est obligatorium de reg. iur. lib. 6. d. l. i. C. de non nume. pecu. l. non dubiū. C. de legib. l. si quis inquilinos. §. fin. de leg. j. plenè per Bart. & alios in l. si quis pro eo. in prin. ff. de fideiuss. & quæ, plenè diximus lib. 3. de succe. creat. §. 28. & §. 29. Et 37 quāuis homo iure diuino liber esse iubeatur iux ta illud omnia subiecisti sub pedibus eius, id quod & iure naturali edocemur, ut in l. manumissiones ff. de iusti. & iur. & ferè per totum inst. de iure person. tamen iure gen tiū secundario huius quoq; præcepti transgressio fit, ne nicti a uictoribus trucidarentur, ut dictis iuribus. Et licet 38 cōmercialia libera esse deberēt de iure gentiū, sæpe tamen prohibentur, ut C. ne iudeus Christianum mancipium l. inter stipulantem. §. sacram. & ibi plenè per Bar. Pau. Castr. Ias. & alios ff. de uerb. oblig. §. j. insti. de inutil. stipul. l. si quis inquilinos ff. de lega. l. cetera in prin. & §. j. eod. ti. & in mille legibus regis Hispanorum, quæ prohibent, ne aurum, argentum, coria, equi, arma, & cetera id genus extra Hispaniæ fines extrahantur, ne ue alia multa ab aliis regionibus in Hispaniā reducantur, ut per totum titulum delas cosas uedadas in lib. ordin.

Cum 39 ergo inferior legē, aut ius, seu præcepta su perioris transgredi, uiolare, aut mutare nequeat, ut su prā ostendimus, non pauci nostrorum mirari solent, quo nam modo omnium legum, aut præceptorum tam iuris diuini, quā naturalis, & gentium primæui transgres siones, ut ostendimus, fiant per leges positivas, & sic per inferiores (sunt enim principes terræ, & leges po sitiuæ respectu diuini, & naturalis iuris, & etiam gen tiū primæui inferiores d. l. omnes populi ff. de iust. & iur. d. §. sed naturalia insti. de iur. natu. Vnde Cicero in Catone maiore ait, nihil aliud esse cum diis gigantum more pugnare quā naturæ repugnare. & rursum ibi ait, quicquid homini naturaliter inlitum est, eo uti de cet. Ergo uidendum an ius diuinum, naturale, uel gen tiū per principes, aut leges positivas possit ex toto de leri, aut immutari, uel saltem ex parte limitari, aut fortè dispensari, uel an fas sit illud interpretari, & ex toto deleri non posse, plusquā manifestum est. d. l. omnes populi d. §. sed naturalia. d. c. cum inferior de ma io. & obed. c. quæ in Ecclesiis, & c. Ecclesia sanctæ Mariæ de consti. & utrobique per omnes cum aliis suprà all. Et pari ratione ex parte deleri, aut mutari non lice bit, quod uel ex eo intueri licet, quia si ex parte deleri posset, per partes posset uniuersum consumi, & quia bonum est argum. de toto ad partem l. quæ de tota ff. de rei uend. l. an pars ff. pro dereli. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Treb. & quia regula negatiua, ut per hominem ea iura subuerri nequeant comprehendunt & totum, & om nes ac qualibet totius partes l. si quis cum totum ff. de except. rei iud. l. qui usumfructum ubi in simili multa per Bar. & Ias. ff. de uerb. obl. l. Menio in prin. uerb. totus ff. de lega. 2. l. coniunctim ff. de leg. 3. l. si pluribus ff. de le ga. 1. §. si eadem insti. de lega. l. un. §. fin. uerò non omnes C. de cad. toll.

Hactenus cum de parte quota quæstio esset, quid au tem quò ad tertium articulum quo queritur, non an ex toto, aut ex parte quota possit princeps, aut lex hu mana legem diuinam, aut naturalem abrogare sed circa eam dispensare, & magis est, ut nec dispensare pos sit, aut gratiam alicui facere in iis, quæ sunt iuris, si ue diuini, siue naturalis per iura, & rationes proximè allegatas, quorum ratio uis, & potestas ex integro, & in specie hac locum habent, sicque l. j. ff. de const. Prin cipum, & §. sed, & quod Principi insti. de iure nat. in iis, quæ iuris positivi sunt procedunt, non in iis, quæ sunt iuris diuini aut naturalis, uel quando dispensatio fieret ex iusta causa, quæ uerisimiliter procederet ex uolun tate ipsiusmet Dei optimi maximi, uel eius uoluntati uerosimiliter non repugnaret, quibus casibus interpretati uē, aut enigmatice non tam ab homine, quā ab ipsomet Deo omnipotente id factum uidetur, sicq; non tam dispensatio contra legem diuinam, aut naturalem quā diuinæ uoluntatis, iurisque naturalis declaratio esse uideretur, id quod generale est in omnibus omni no præceptis, tam iuris diuini, quā naturalis, ut per mo dum declarationis eorum transgressio, & fieri possit, & quotidie fiat, ut seriatim per omnia ferè utriusque iuris præcepta suprà discurrendo fusè ostendimus (si mo do transgressionem hanc rationabilem iustam, piāque illorum iurium declarationem, & interpretationem nomi nari fas est) huiusmodi autem transgressiones ideo & fieri possunt, & quotidie fiunt quia (ut iam attigimus) interpretatiue uirtualiter, & ineliter non aduer santur diuini, aut naturæ iuris præceptis, nec 40 enim tam ex iporum præceptorum uerbis, quā ex iporum mente, & sensu obligamur. l. obligationum substantia in prin. & §. si. l. non figura. ff. de act. & obl. l. 3. C. de lib. præ. l. hæredes mei. §. cum ira ff. ad Treb. l. in cōditi onibus primum locum. l. pater seuerinam. §. conditionū uer ba. l. quibus diebus. §. dominus ff. de cond. & dem. l. ita l. i pulatus in mag. uerf. Sabinus uerb. ex mente ubi per Paul. & Ias. ff. de uerb. obl. quia uerba non quæ impedi rent,

39
Diuini aut
naturalis,
aut gentium
iuris trans
gressiones,
ut fiat aut
fieri possint

Gigantum
more cum
diis naturali
re uidentur
qui superiori
bus aduer
santur.

Ius diuinū
aut natu
rale nec ex
toto nec ex
parte possit
per hominē
immutari,
sed licet de
clarari, nō
etiam cū eo
dispensari
etiā in mi
nima par
te.

Intel. l. i. ff.
de consti.
prin. §. sed
& quod
principi
insti. de iust.
& iure.

40
Obligatio
non mate
ria qua fit.

rent, sed quæ indicarent nostram uoluntatem reperta fuerant, ut fufius fuprà attigimus, & pleniffimè ornauius in l. i. quando in prin. C. de inof. test. cuius tituli relectionem collocauimus infra de fuccellionum resolutione lib. 2. qui est 8 huius operis. cum ergo ex mente, & fenfù, non ex uerbis legum, aut præceptorum obligemur, cuiusq; quo magis orbi confuleretur utrunq; ius tam diuinum, quàm naturale, & gentium proditum fuerit: reliquum est, ut quoties orbi, & humano generi confultius fuerit horum iurium transgressiones fieri, toties & fieri possint & debeant: nec tunc iis iuribus aduersari, sed potius morigerari, ac obtemperare uideamur. ergo horum iurium transgressiones ut iusta ex causa fieri laudabile & pium est, ita & sine causa iusta fieri nefas est, nisi gigantum de more uelis cum diis pugnare, ut Cicero ait in Catone maiore, uel nisi adulatorum more malis iactant celebres illos Maronis uerficulos, sic parum pie canentis.

Nocte pluit tota redeunt spectacula mane.

Diuisum Imperium cum loue Caesar habet.

Quid enim si princeps, aut lex humana dispoñeret, aut dispensare homicidium sine ulla causa fieri posse per semestre tempus cuiusque anni, id sane esset, ut proximè dicebamus diuisum imperium cum Deo maximo uelle habere. quid si definiret, ut id saltem uno mense cuiusque anni liceret, adhuc idem, ut non solum inemptum, sed etiam impium esset. quid si ut saltem liceret per unam hebdomadam, aut per unam diem, uel horam cuiusque anni, adhuc non minus insani, ac dementis id esset quàm superius: ergo istorum iurium dispensatio etiam in minima parte uel re non magis fieri poterit, quàm totalis adeptio. quid si iuberet, ut saltem id uni, aut alteri homini una hora cuiusque anni, uel tantum unius anni liceret, & sanè tam in hac specie ineptiri uideretur, quàm superioribus. ergo cum causa præcepta etiam omnia, sine causa nulla omnino, cum causa uel maximum, sine causa, nec minimum uiolari, aut transgredi fas est.

Quid quod ad ius positiuum, & sanè 41 princeps uel populus liber cū legibus merè posituius à se latis ex causa dispensare potest. d. l. j. ff. de const. prin. d. §. sed & quod principi. nam & posset totum abrogare. §. sed naturalia insti. de iure nat. l. omnes populi. ff. de iust. & iure, sed an sine causa dispensare poterit, quod admittendum est in iis, quæ ab ipso iure positum iam concessa principibus sunt, quale est legitimare spurios, per totum in auth. quib. mo. nat. effi. sui & per totum quib. mo. nat. eff. legitimi. §. quibus insti. de hæ. ab. Idem in deportatis, uel aliter damnatis restituendis, per totum. C. de sent. passis & rest. idem in natalibus restituendis per totum. ff. & C. de nat. rest. neque hisce in rebus ullius citatione opus est, ut in locis fuprà allegatis edocent communiter doctores.

Quid 42 autem aliis in rebus, quæ non reperiuntur ipsi principi permiffa quod ad sui dispensationem secundum suæ ciuitatis iura (pendent enim obligationes positui iuris ex iure cuiusq; ciuitatis. d. l. omnes populi. d. §. sed naturalia, & insti. de oblig. in prin. ibi secundum nostræ ciuitatis iura) & quidem ex iusta causa dispensare sine dubio poterit. ut dict. l. sine ulla omnino causa poterit similiter in re modici præiudicii, arg. l. scilicet. ff. de minori. non sic si sit maioris præiudicii, nec est obscura harum rerum differentia, nam uerofimillimum est ciues, qui principibus sese commiserunt, & subdiderunt eis liberiori disponendi & dispensandi facultatem in modicis, aut minimis concessuros, quàm in eis quæ maioris momenti forent, sicut quotidie naturaliter euenire uidemus, ut parentes liberis, mariti uxoribus, donum suis æconomis, & si non expressim tamen tacite, & uirtualiter ad libitum circa leuiora disponendi facultatem relinquant, grauiora non sic concessuri, idq; innumeris exemplis ornauius de succ. resol. lib. j. qui est septimus

huius operis. §. Et ita est restringenda d. l. j. ff. de const. prin. & d. §. sed & quod principi secundum quæ 43 regulanda est principum potestas, tam quo ad maioratus in præiudicium legitimarum aliorum filiorum constituendos, quàm ad eos, qui iam sunt ordinari dissolucendos ex toto uel ex parte, item quo ad dispensationes, quæ in officiis, aut ministeriis publicis uendendis quotidie concedunt, & cætera id genus innumera. Princeps 44 enim ea potest, quæ sibi à populo concessa sunt, & præterea nihil d. l. j. ff. de const. prin. l. 2. ti. 25. par. 4. l. 18. ti. 4. par. 3. concessum autem accipere debemus quod expressim, concessum ac commissum fuit, & etiam quod uerofimiliter populus esset concessurus. l. diligenter ff. mand. §. Item is, qui exequitur insti. eodem tit. l. 2. ff. de iur. om. iud. gl. communiter ibi app. in l. tale pactum. §. si ff. de pact. Ias. in simili in l. de quibus num. 14. ff. de leg. & in l. quamuis. C. de fideicommissi. & in auth. quas actiones nu. 19. C. de sacr. eccl.

Nec ad rem pertinet quod l. j. ff. de const. prin. ait populum omne suum imperium in principem transulisse, uā 45 intelligendum est de potestate, quæ ipse populus, aut uniuersitas habebat non de ea quam singuli ciues habebant, potestas enim quam omnes ciues habebant ut singuli, quoad regimen reipublicæ non esset sufficiens eorum quilibet in familia sua, non in aliena habeat potestatem. ad regimen autem reipublicæ oportet potestatem esse quoad alias familias. l. j. & ij. ff. de legib. iuncta auth. res. C. de delega. Rursum reipublicæ regentes non expedit, ut tam integram potestatem in singulorum familiam habeant, quàm ipsemet paterfam. ut in §. sed & maior insti. de his qui sunt sui uel ali. iur. l. non usque. ff. si à par. quis. l. sed & si lege. §. consuluit ibi dum rebus suis se abuti putat. ff. de peri. hære. l. j. ad med. & §. pe. uerb. prodegit. ff. si quid in frau. pat. cum 46 aut siue principi, siue cuique priuato aliena commissæ sunt, abuti, aut prodigere non licet. l. omnes. ff. quæ in fraudem cred. §. 1. 2. & 3. insti. quib. mod. re contrahitur obl. præsertim quando ad utilitatem ipsius concedentis, & committentis concessio fit, ut est in iurisdictionis commiffione, ut fuprà dixi, imperiū 47 enim & regnū, nihil aliud est quàm fuprema illa iurisdictione ut d. l. j. ff. de const. prin. & expressius in prin. insti. de perp. act. & in dictis. ll. partitarum. Ergo 48 & ciues in populū, & populus in principem cum summā tantum iurisdictione contulerit, & præterea nihil ea quæ ad ipsum committentium, & concedentium utilitatem aptanda fit & regulanda fupereft ut leges etiam posituæ ad populi, quo de agitur, utilitatem latæ non faciliè per principem possint transgredi, per modum, siue reuocationis totalis, siue etiam dispensationis, sed tunc demum quando adest iusta causa, ex qua & ciues populo, & populus principi uerofimiliter id concessuri essent, argum. l. obligatione generali. ff. de pigno. cum simi. fuprà alleg. nā nec populi quatenus uniuersitas est potestas amplior est, ut diximus. Vel quando id expressim principi ab ipso populo concessum fuit, ut in terminis titulorum ff. & C. de natal. rest. & C. de sententiam passis, & in auth. qui. mo. na. effi. sui. & in auth. qui. mo. na. effi. leg. qui tituli (iudice me) ita sunt intelligendi, uel & tertio, quando ageretur de modico præiudicio, ut fuprà edocti fuimus, uel quando lex ciuilis dubia esset, quam princeps potest interpretari l. i. C. de legi. nam & quilibet iudex idem posset facere, non secus quàm princeps potest ius diuinum, aut naturale (cuius respectu ipse inferior est) interpretari, ut fuprà diximus. Est tamen uerum quod doctiss. frater Alfons. in d. lib. j. de potest. leg. pena. c. 7. scripsit quoties 49 leges uerba præferret duas significationes ex æquo, & proprias, & à populi usu receptas, tunc iudicem inferiorem non posse non consulere fupriorem, quia inquit, eius est legem interpretari, cuius est condere. l. hn. C. de legibus cuius uerus fenfus (ut ipse arbitrat) is est, secundum quæ si quando in sacris litte-

43 Princeps dispensare an possit ad maioratus creandos, uel creatos dissolucendos, & quo ad officia, aut munera pub. uendenda.

44 Principum potestas regulatur à populi concessionem expressa, tacita, aut uerofimili.

45 Insti. l. i. ff. de const. prin.

46 Nostris etiam abuti possumus alienis nobis commissis non possumus.

47 Regnū aut imperium quid.

48 Principis potestas circa leges mutandi, aut cum eis dispensandi.

49 Indiciū quæ sit potestas circa legi interpretationem, aut dispensationem.

41 Princeps ut leges reuocare, an ita iis stantibus possit cum eis dispensare. Insti. tit. in auth. quib. mo. na. effi. sui, & tit. in auth. quib. mod. na. effi. leg. & tit. ff. et C. de nat. rest. & C. de sententiā passis.

42 Princeps dispensare etiā sine ulla cā potest in iis quæ sunt sibi à iure sue regionis concessa, & in reliquis quæ sunt leuius præiudicium non sic alias.

ris ali-

50
Fabula
Dadal.

51
Intell. l. ne-
mo C. de
sent.

52
Principis
ad exemplū
quando sit
iudicandū.

53
Intell. l. fin.
C. de legib.

54
Ius diuini
naturale
aut gētiū
ut homini-
bus liceat
interpreta-
ri.

55
Int. l. om-
nes populi.
l. ius ciuile.
ff. de iudi-
c. iure. S.
sed natura-
lia insti. de
iure nat.

56
Index quid
a iuribus in
re omnino
dub.

57
Verborum
proprietas
cōmuni lo-
quēdi vsui
an contra
præfere-
tur.

ris aliqua uox quæ duas significaciones æquè proprias, & æquè usu receptas contineret reperiretur cereas uel alterius materiæ alas nobis aptire (id quod 50 Dadalū, & Icarum olim fecisse poere fabulantur) necesse habere-remus, in cœlum Dei optimi maximi consulendi gratia euolaturi. ergo unusquisque iudex (uerius est) ut in causis sibi à principe suo, uel à populo commissis ius, potestatem quæ habeat leges interpretandi ad definitionem causarum sibi occurrentium, non aliter atque princeps ad definitionem omnium omnino causarum, ut hac in re à principe suo differat tanquam pars à toto, ea tamen huius iudicis interpretatio facit ius, quod ad illas tantum causas, quas ipse definiuit, non etiam quod ad alias, quæ sub aliis iudicibus sunt, & hoc est 51 quod dici uulgò solet, exemplis non iudicandum. l. nemo. C. de sentent. exemplis inquit intelligendum est aliorum iudicum, ut ibi, nam 52 ipsius principis exemplo iudicare debemus, eaq; imitari, & insequi. l. non iustā. C. ad treb. l. si. ff. de hæc. insti. l. si Titio, & Meuiō. §. Iulianus. ff. de lega. 2. l. cum hic status. §. ait oratio ff. de iure doti. ut & tradunt communiter doct. in. §. sed & quod principi insti. de iure nat. & in. l. j. ff. de const. prin. nisi quando princeps ob gratiā aliquid pronuntiauit, ut. d. §. sed & quod principi pi. & d. l. j. quod 53 intelligendū quando princeps cum plena causæ cognitione processit, ut dictis ll. & is est uerus sensus. d. l. si. C. de legibus, ut interpretatio principis faciat ius quo ad omnes: nec ad hunc effectum uniuersalem ab alio quam ab ipso fieri possit. sed non id impedimento est quin unusquisque iudex & possit, & debeat leges interpretari ad definitionē causarum sibi commissarum, & tunc quo ad eas, non etiam quo ad causas reliquas ius faciet ea interpretatio. ut dictum est. Secundū 54 quæ ius tam diuinum, quam naturale, & gentium unusquisque princeps, aut populus liber (Deo optimo maximo inconsulto) & potest, & debet interpretari, licet respectu iuris tam diuini, quam naturalis, uel gentiū inferior esse uideatur, & is est 55 uerus sensus. l. omnes populi. ff. de iust. & iur. §. sed naturalia insti. de iure nat. l. ius ciuile ff. de iust. & iure, hæc tamen interpretatio faciet ius quo ad suos tantum subditos, nō etiam quo ad omnem orbē, & sic nō quod ad peregrinos, aut alienos subditos. d. l. nemo. quæ omnia nota, quia non minus utilia, quam frequentia, nec sic passim dilucidata inuenies. Quid 56 igitur faciet iudex qui uidet legis uerba duas significaciones æquè, & proprias & receptas. respondeam, in pœnis sequatur benigniorem partem. c. in pœnis de reg. iur. lib. 6. l. pe. & antep. labentem. ff. de pœnis. idem in quibuscunque odiosis. l. cum quidam. ff. de lib. & posth. l. j. & ij. iuncta sua gl. ff. de acq. hered. in beneficiis sequatur latiorē interpretationem, idemque in ultimis uoluntatibus glo. communiter ibi app. in. l. si. ff. de const. prin. l. si pluribus. ff. de lega. j. in legatis. ff. de reg. iur. ubi sing. per Decium, & Cagno. in contractibus, sequatur strictiorem l. stipulatio ista. §. eū qui. l. quoties in stipulationibus. ff. de uerb. oblig. l. semper in contractibus. ff. de reg. iur. & tandem in omnibus actibus, qui fiunt inter partes, in re omnino dubia reo fauendum est potius quam auctori, & possessori potius quam petitori. §. commodum insti. de interd. l. j. l. actor quod asseuerat. l. fin. C. de probat. l. qui accusare. C. de eden. d. l. semper, & cōmunis usus 57 loquendi, an uerborum proprietati præferendus sit, an contra. Vide plenè per Bart. in d. l. omnes populi. q. 6. princ. Abbatem in procenio decretaliū, per legem librorum. §. quod tamē casus, & l. non aliter. ff. de lega. 3. Ioan. And. in c. fundamenta de electio. Abb. in c. per tuas de probat. qui in dicto procenio uult, quod si princeps multarum ciuitatum, uni tantum ciuitati, non etiam reliquis legem tulit, ea lex, seu statutum est interpretandum iuxta consuetudinem loquendi illius ciuitatis, non iuxta consuetudinem loquendi ipsius legislatoris, quod & sequitur idem frater Alfonsus ubi supra, de quo admiror quia se-

cundum eum leg's obligatio pendet ab animo legislatoris, ut infra dicemus, ipse autem legislator præsumitur ignorare consuetudinem loquendi particularem illius loci c. 1. & 2. cum ibi notatis de consti. lib. 6. ergo non potest uideri uoluisse se accommodare, & appellere ad consuetudinem quam ignorat. adhuc tamen conclusionem teneo quia hisce in legibus, quæ feruntur non tam animus ipsius legislatoris, quam ipsorum subditorum inspicitur, ut infra uidebimus, nisi dixerimus ipsosmet subditos legem illam fecisse uideri quandoquidem de eorum commissione, & auctoritate facta fuit. omnia enim meritò nostra facimus, quibus auctoritatem impartimur. C. de uet. iur. enucl. l. j.

Quæ superius dicta sunt, iustiora & apertiora fiunt ex ipsa legis definitione quam prodidit Papinianus Iurecons. dum ait in l. j. ff. de legibus, lex 58 est communis reipublicæ sponsio, hoc est ualidissima, ac exactissima promissio, ut ostendimus supra: nam & quælibet priuatorum conuentio, ac promissio appellatur, lexq; est inter eos: eosque non aliter obstringit, atque lex generalis omnes reliquos ciues. c. contractus de reg. iur. dum ait contractus ex conuentione legem accipere dignoscuntur l. j. §. si conuenit. ff. de positi. l. si conuenerit. ff. de iurisd. omnium iudi. l. legem quam. C. de pact. ubi notant nouiores. l. contractus. ff. de reg. iur. ubi nauta per Decium, & per Cagnolū num. 72. Ioannes Andr. & Francus in d. c. contractus, Decius consi. 140. ad fi. Ripa q. 54. in. l. si. C. de reuo. don. Decius consi. 265. Ias. & alij in. l. pe. per tex. ibi. C. de pact. Feli. & alij, per tex. ibi in c. si diligenti, de foro comp. & ut priuati inter sese ex suis contractibus, & pactionibus astringuntur necessitate, & ligantur, quia obligatio est iuris uinculum, quo necessitate astringimur in princ. insti. de oblig. ita & lege omnes ciues astringuntur l. j. & ij. ff. de legibus, & ut lex contractus ipsos contrahentes ex suo consensu obstringit, & ligat, ut diximus ita & lex generalis ex ciuium consensu eos ligat. d. l. j. uerbo. communis reipublicæ spon-sio ff. de legibus, nec mutat quod fortè tempore, quo fit lex aliquis ciuium, uel aliqui contradicant, & dissentiant. nam & eos ligat non secus quam reliquos, qui expressim, uel tacite legi assentiuntur: quia ut in regula iuris refertur ad uniuersos, quod publicè sit per maiorem partem, de quo per Io. Andr. & Francum in c. quod omnes de reg. iur. lib. 6. & quia satis est quod lex ciuilibus omnibus, aut saltem pluribus ex ciuibz suæ ciuitatis utilis sit, & si quibusdam non utique proficiat. l. ius pluribus, ubi per omnes ff. de iust. & iur. & sanè 59 huic rei consensum ab initio etiam ipsimet reluctantes quo tempore fit principi, aut suæ reipublicæ subdididerunt dedisse uidentur, & etiam taciti sub hac conditione mentali fo-cialem, & politicam (ut iam dixi) uitam agere possunt, & eligere intelliguntur d. l. ius pluribus, & per doct. in dictis locis, sicque postea ab hoc consensu discedere uni, aut alteri non licet. l. sicut ab initio. C. de act. & oblig. l. sicut maior. C. de rep. hæc. l. iura non in singulas. ubi per omnes. ff. de legibus, & quod pluribus, & sic reipublicæ prodest, id unius alteriusue utilitati, cui forte lex lata noceat præferendum est. auth. resq;. C. com. de lega. Verum ut ex causa contractus commissio data, aut mandatum non porrigitur ultra fines concessionis. l. diligenter. ff. man. §. Item is insti. eod. tit. l. j. cum ibi not. C. de procu. ita & iudicis commissio ultra suos fines non porrigitur. l. a iudice. C. de iudi. ubi per omnes. cap. p. & g. ubi per omnes de offi. delega. & per totum illum titulum, & per totum. ff. de offi. eius. Idemque in commissio-ne regi à ciuibz data, uel à ciuibz data populo, ut dictum est, nam ea commissio siue à priuato in priuatum, siue à ciuibz in populum, uel principem, siue à populo in principem processerit, habet uim legis conuentionalis, cuius fines transgredi nefas est, & omnes istæ commissiones, ut substantiam, ita & nomen legis habent, ut diximus, & quilibet iudices etiam princi-

58
Lex quid sit, & quare subditos obligat.

Obligatio est iuris uinculum.

59
Legibus omnes subditi interpretatiue uidentur consentire.

pes appellantur. l. spadonem. §. j. ff. de excu. tut. quia pirn-
cipatus regnum, & imperium à iurisdictione descen-
dunt, ut sic principes à reliquis magistratibus, an non
tam in specie, quam tanquam plus & minus differant,
& an Imperatores, & Reges inter magistratus conu-
merentur, ui. per Ias. in l. imperium. ff. de iur. omn. tra-
dunt doct. in rub. & in l. j. de off. eius. Ex quibus apparet,
quod neque populus, neque principes, qui populi ui-
cem gerit, potest commissionis sibi à subditis datæ ter-
minos egredi, non magis quam mandatarius terminos
sui mandati aut commissionis, quia omnes istæ com-
missiones exæquantur tam in nomine, quam in substan-
tia, & tam nomen quam substantiam legis re uera te-
nent, quæ inuiolabilis est in aliqua sui parte, nisi qua-
tenus ex mente concedentium uerosimiliter concessum,
aut permillum esse intelligeretur. Est tamen aduertend-
um, quod d. Papinianus definitionem improbat doctif-
simus frater Alfonsus de Castr. de potestate legis pœna.
lib. j. c. 2. motus quia dum Papinianus definit legem esse
commune præceptum negat ipse comprehendere leges, quib-
us nihil fieri præcipitur, sed sola uitia interdicuntur,
atque dubium non est legis uirtutem consistere in uetan-
do, & pernitendo non secus quam in præcipiendo. l. le-
gis uirtus. ff. de leg. Quæ obiectio leuis est, nā 62 facti
appellatione etiam non factum continetur. l. semper qui
non prohibet. ubi notat Decius. ff. de regu. iur. tradunt.
Doct. per tex. ibi in l. in facto. ff. de condi. & demonstra-
& in l. in illa stipulatione per te non fieri. per tex. ibi. ff.
de uerb. oblig. & instit. de nup. in §. si uxor dum ait me-
lius facerent si se abstinere. l. qui patitur. ff. mand. unde
sub uerbo facto, uel præcepto etiam non facere conti-
netur, nec quicquam in rerum natura est, quod sub
hoc uerbo facere, & non facere. interpretatiue defi-
nit comprehendendi, nec ad rem pertinet altera ipsius obie-
ctio, dū ait 63 plures leges particularibus personis dari,
sicque non esse commune præceptum, sed & hoc minus
urget quam superius, quia leges particulares (quales
sunt illæ quæ respiciunt minores, aut milites, aut Ec-
clesias, aut absentes, aut rusticos, aut rempublicam,
aut mulieres, & cætera id genus) ad omnes omnino sub-
ditos uidentur spectare, nam dum datur priuilegium
minoribus, Ecclesiis, absentibus, Reipublicæ, fisco & si-
milibus: commune præceptum fit, quo reliqui omnes
ciues ceteriores sunt de priuilegio, & conditione isto-
rum priuilegiatorum, & perinde est, ac si ab ipsis ciui-
bus id priuilegium concessum esset, quia talis lex com-
mune præceptum, & communis reipublicæ sponso ef-
fe intelligitur, & non solum ipsis priuilegiatis, sed etiā
reliquis ciuibz uidetur esse utilis in communi, & si ita
non esset leges illæ priuilegiatæ latæ nunquam fuissent,
aut si fuissent legis uim non haberent. Obicit & alia
quæ consule prætermittit, eo quod leuiores uideantur
quam longa contentione egeant, & quia re uera illa de-
finitio, quod lex sit communis reipublicæ sponso satis
idonea est, nam, quod adicitur per Papinianum de deli-
ctorum coercionem non tã ad essentiam legis, quam ad
eius effectum pertinet, ut enim sit 64 bona definitio, sat
est ut contineat essentiam, & quidditatem rei licet nec
ipsius effectus, nec etiam interitum sui demonstret Bar.
in l. j. ff. de acquiren. poss. Cagnolus in d. l. semper. au. 3.
& ipse Alfonsus de Castro. ubi supra. nam si simul ac homo
in lucem editus est definitur, recte dicitur animal ra-
tionale, quamuis tunc nullo effectus operetur, & licet
in illa definitione non adiciatur hominem Deum nosse,
patriæ, & parentibus obedire, fari, scribere, legere,
nauigare, & similia quæ homines facere, & possunt &
solent, non ideo minus recte homo ille definitus est. nec
etiam opus est adicere, quod sit mortalis, nam cum quæ
que res consistit origine sui, & progressu, & interitu fa-
tis est ad eam definiendam, ut eius essentia declaretur
quæ in sui perfecta creatione, & consumatione consi-
stet, & sic ponitur definitio in l. Negatum est. ff. de lega. j.

& in §. legatum est instit. eod. tit. quamuis etiam ad effe-
ctus soleant extrahi definitiones, ut in prin. instit. de obl. &
in princ. instit. de actio. & in l. j. ff. de tutel. & in princ.
instit. eod. tit.

Alia legis definitio ponitur ab Ildoro. in c. erit autem
lex. 4. dist. alia etiam refertur à Marciano Iureconsulto
in l. j. ff. de ll. auctoritate Demosthenis ibi relata, alia, &
quarta refertur ibi tradita à Chrysippo celeberrimo phi-
losopho, nisi malis dicere eas non tam legi definitiones,
quam commendationes uideri. Quinta 65 definitio
traditur à Cicerone libr. j. de legibus. sextam definitio-
nem posuit Cicero libr. 3. de legibus, quas omnes refert,
& improbat d. Alfonsus Castron. ubi supra, qui ultimo
loco talem prodidit definitionem. lex est recta ratio-
nitas eius, qui uicem populi gerit, uoce aut scripto pro-
mulgata, cum intentione obligandi subditos ad paren-
dum illi. quæ definitio tantum ei placuit, ut hæc uerba
subiecerit legem humanam, alij aliter definiant, & inter
tam multos illius definidores rarus certe est (absit uerbo
inuidia) qui integram, & exactam legis definitionem
reddat, ac proinde quid cuiusque definitionis deficiat, & qua
potuit diligentia circumspecti uiam ex omnibus legis
definitionibus nunc colligam, quæ omnes illius partes,
integre complectatur, & aperte declarent. Tunc uiden-
dum de singulis uerbis huius definitionis, nam quod ait
uoluntas, & si primo aspectu minus recte dictum uideatur
ipse tamen illud sufficienter tueretur. Quod 66 autem
ait recta id controuerti potest, constat enim tenuisse
legem Papiam quam inuidiosam fuisse faretur Iustinia-
nus in l. unica. in princ. uerbo. inuidiosam. C. de cad. col.
ualetq; l. machinationibus plena. d. l. unica. §. & cum lex.
ibi suis machinationibus. Sed etsi sit lex per quam du-
ra ualere non definit. l. prospexit. ff. qui, & a quibus, qui-
minimo est immanis, & tristissimi euentus plena sit, ua-
lere non definit. l. in suis. ff. de libe. & posth. ibi quos &
occidere licebat, hoc amplius etiam si iuri diuino ad-
uersetur, quia homicidium permittit & parricidium,
ualere non definit, ut ibi. & §. sed & maior instit. de his
qui sunt sui, uel alie. i. u. facit. l. Gracchus. C. ad l. Iuli. de
adult. sed & lex durissima erat in terminis legis maximū
uitium. C. de liber. præter. & durior in terminis, de qui-
bus in princ. instit. de success. sublaris qua de re plenius dis-
seruimus de success. creation. lib. ij. §. xx. nu. 292. cum se-
quent. adhuc tamen magis est secundum doctores, ut re-
stitutio sit, quo ad sui executionem de essentia legis, ut
supra ostendimus, & ad omnia proximè in contrarium
adducta respondendum est, uel, quod illæ leges à sui pri-
ordio re uera uim legis non habebant, licet per uim,
& imperium superioris executioni mandarentur, uel
quod initio non erant iniustæ, sed mutatis postea tem-
poribus iniustæ esse cœperunt, & sic merito per Iustinia-
num non pauca earum abrogatæ fuerunt, ut in d. l. unica.
in princ. C. de cadu. toll. & in iuribus supra alleg. Sed

67 an ipso iure ea lex quæ initio ualuit, si postea mutatis
temporibus cœpit esse inutilis, uel etiam nociua ip-
so iure euanescat, ingens questio est, sed ita tenetur
plenè per Corn. post alios in d. l. unica. plenius per And.
Tiraquel. de causa cessante & S. Tho. in 2. 2. quest. 60.
artic. 5. & in j. 2. quest. 96. artic. 4. & Alfonsus à Castro su-
pra citatus de potestate legis pœnalis, lib. i. c. 5. docu-
mento tertio, & hanc partem olim ueram esse putabam
per l. cum pater. §. dulcissimis cum sim. ff. de leg. ij. (idem
Alfonsus ubi supra in quinto documento, sed & istorum
& nostra quam olim & nos tenebamus sententia in me-
lius reformanda est.) Nunc uero in hac sum opinione,
ut putem cessante ratione legis etiam ex integro adhuc
tamen ipsius legis dispositionem non cessare quandiu le-
gislator eam non abrogauerit, & hoc 68 mihi diuino pe-
nè motu uidetur significasse Iustinianus imperator, dū
in l. un. in princ. C. de cad. toll. scripsit, ut quæ belli cala-
mitas introduxit pacis lenitas sopiret (aperi oculos)
nam legem bellorum tempore bellorumque necessitate

65
Legis defi-
nitio tra-
dita per
notissimos
impugna-
tur.

66
Legem ac-
semper o-
porteat ef-
fe iustam.

67
Legis la-
te cæses-
sante, an
lex inter-
cidat, ar-
dua q.

68
Intell. l.
un. in prin-
c. de cad.
toll.

B cala-

Principi-
bus non li-
cere com-
missionē à
populo im-
mediatē,
& à subdi-
tis medi-
atē sibi da-
tam trans-
gredi.

Legis de-
finitio, de
qua in l. j.
ff. de legi-
bus tueretur
contra no-
uiss.

62
Facti ap-
pellatione
etiā non fa-
cere conti-
netur.

63
Leges pri-
uilegia in-
ducentes
non uideri
particula-
res, sed co-
munes, con-
tra nouissi-
mos.

64
Definitio
sat est
quod rei
diffinitæ
essentiam
monstret,
licet eius
effectus,
& sui re-
solutionem
præter-
mittat.

69
Legis cau-
sa cessante
dormit lex
unde causa
illa redē-
te uires re-
sumit ipso
iure.

70
Lex ab ini-
tio inutilis
non desi-
nit habere
uim legis,
sed inter
ea nō exe-
quitur, no-
na decla-
ratio.

posthumorum
institutio
quo sensu ad-
mittatur.

71
intell. l. ti-
tus in pr.
ff. de libe-
ri posth.

calamitosa latam, lenitate pacis redeunte, negat ipso iure cessare, sed ait 69 sopiri quid in hunc sensum, ut eius effectus, & executio interea remoueat, ac cesset, & dormiat, uel sopiatur, non autem ut eadem lex intercidisse intelligatur, aut extingui ipso iure, ut enim homo dormiens non extinguitur, quamuis interea nihil agat, ita cessante causa, & utilitate ac ratione, propter quam lex facta fuit, eam interea legem sopitam, non extinctam esse dicemus. Effectus est magnus, nam si postea par eadem uel necessitas, quæ legi ferendæ causam iustam dedit, redierit, eadem lex quasi semper perdurauerit, & modò à suo somno expergefacta, uel à suo impedimento liberata sit, obstringit subditos, non secus quam si re uera eius utilitas, aut necessitas nunquam cessaret. Nec noua lex esse uidebitur, sed eadem quæ antea erat, tex. egregius in simili in l. filio quem pater. ff. de lib. & posth.

Quid 70 autē si ab ipso initio ea lex inutilis esse uideatur, hoc est parū, aut nihil necessaria, & sanē diuus Thomas, & Alfonso à Castro, ubi supra, & Isidorus in c. erit autem lex. 4. dist. & ibi Gratianus compilator illius codicis, & gl. & omnes doct. & communiter doct. in l. j. & ij. ff. de legibus, palam significant talem legem non ualere, quod omnino nego per omnia iura supra adducta, in quibus uidimus leges duras, iniquas, captiosas, calamitosas, machinationibus plenas, tristissimi ac periculosissimi euentus occasionem præbentes legum uim habuisse: ergo & ista qua de agimus legis uim longè facilius habebit. & in eo duntaxat quæstio erit, an interea dum eius utilitas nulla publicæ rei apparet, aut accedit conuiescere debeat, ac cessare eius effectus, & executio, quod admittendum est, ut interea tamen non extincta, sed uiua uideatur sopita tamen, effectus est magnus, quia si postea mutatis temporibus, utilis esse reipublicæ cœperit, quasi iam à somno surgens subditos tenebit, obstringetq; ipso iure, nec omnia ex integro, aut denuo quæ in legibus ferendis (iuxta l. humanum. C. de legibus. §. lex. insti. de iure nat.) necessaria sunt fieri denuo oportebit, eaque lex simillima erit fœtibus leonarum, quæ fœtus suos pariunt mortuos, quos tamen postea immani uociferatione uiuificant, aut posthumorum institutioni ea lex simillima erit quæ initio inutilis esse uidetur, præsertim si posthumus nondum conceptus instituat iuxta l. placet. ff. de lib. & posth. l. Gallus per totam eod. tit. per totum. C. de posth. her. insti. & tamen si postea ille conceptus & natus fuerit, incipit uires & effectum ea institutio sumere, quam initio effectum habere impossibile erat. Quæ omnia egregiè confirmantur per l. pen. §. testamēto. ff. de bo. pos. se. tab. ubi optimum simile, alterum simile si scis inducere in l. si tibi homo. §. cum seruus ff. de lega. j. l. legatarius. §. fin. eod. tit. l. j. ad medium. ff. si quid in fraudem patr. Et ita est restringendus tex. in d. c. erit autem lex, & hæc omnia sanctus Thomas, & Alfonso de Castro, & reliqui supra relati fortè interrogati non abnegarent, quamuis eorum uerba aliorum spectare uideantur. ex quibus omnibus apparet hanc qualitatem, ut lex sit utilis non esse de essentia, aut substantia legis, sed posse adesse, & abesse præter ipsius legis corruptionem, est tamen de substantia legalis executionis, quia quandiu legis utilitas cessat, tandiu lex ipsa executioni mandari non debet. Simillimū est, 71 quod iurecōsultus in l. Titius in princ. ff. de lib. & posth. significauit ualere testamentum, in quo pater filium suum quem mortuum esse putabat errore exhæredauit (his uerbis cæteri omnes filij mei exhæredes sunt) non præteritum si uiuum esse eum nouisset, neque quicquam mutat iustè erranti subueniendum esse arg. l. si fideiusor. §. si necessaria. ff. qui satisd. cog. ubi multa per Iaso. arg. etiam l. fin. ff. de hæred. insti. nam si quidem huius ille sic errore exhæredatus patri suo superstes fuerit ei subuenietur, probato testatoris errore, hæreditasq; illa hæredi scripto aufertur, da-

biturq; ipsi filio, ut in d. l. Titius non obscurè illis uerbis significatur dū ait. Cæterum 72 de errore testatoris apud iudicem agi oportere, non enim ociosè filius ille errore exhæredatus agere iubetur contra testamentum, sed ad aliquem effectum, sicq; ad consequendam patris hæreditatem si errorem probauerit. l. hæc stipulatio. §. diuus. ff. ut leg. no. cau. l. non cogendum. §. Sabinius. ff. de procur. l. uerba hæc. ff. de cond. insti. l. cornelius. ff. de hæred. insti. Quod si is filius uiuo patre moriatur nil periculi erit, nec est cur hæreditas auferatur hæredi scripto, qui in uoluntate testatoris post filium suum primum locum tenuisse constitit. Id quod ut in exhæredatione pari ratione, & in præteritione procederet. nā 73 si mater filium, aut miles (quorum præteritio pro exhæredatione habetur. §. pen. & fin. insti. de exhæ. lib.) errore præteritum reliquissent, testamentū quidē teneret si filius ille errore præteritus uiuo testatore decederet fin minus testam. periclitaretur: & 74 ita non parum utiliter intelligo tex. in l. si cur certi, & in l. si cum, uel in utero. C. de testa. mil. Nec aliter euenturū, & 75 in terminis l. si. ff. de hæred. insti. in comperto esse debet, nam & ibi posterius testam. sustineretur etiam quo ad institutiones, si cognata illa testatoris priore testamento instituta eo uiuo decederet, sicq; prius testam. ualere non posset, tunc enim quin posteriore testamento scriptus uoluntate testatoris teneret dubitari nō posset, nec esset cur ei hæreditas auferretur, quæ 76 interpretatio non parum utiliter accommodabitur ad l. neque apud. C. de hæred. insti. ubi testator, quam in locum sororis iniuliter adoptauit, eam ut agnatam iure (ut ipse falsò opinabatur) factam hæredem scripsit, & lex negat eam hæreditatem apud talem putatam fore rem permanfuram. nec leuis contentio est inter nostros iuris interpretes talis hæreditas ei adempta ad fiscum, ne an ad legitimos testatoris hæredes translata sit, aut migratura: nos autem cum nulla ex parte, delictum ibi interfuisse uiderimus, fisco indistinctè excluso apud eammet talem hæreditatem permanfuram respondimus, si quidem testator, uel nullos habuerit hæredes legitimos, uel ipsi ab eius hæreditate abstineant. his enim cessantibus quin in uoluntate testatōis ea mulier primum locum teneret dubitari, non iure posset, quod si alij testantis legitimi hæredes, & superessent, & adire uellent eis, non fisco ea hæreditas applicarem, ut ibi iuncta d. l. Titius & l. filio præteritus. ff. de iniust. rup. & l. pen. §. testamento. ff. de bon. pos. se. tab. qua de re per Alex. in l. recusare. §. si fisco. ff. de senatusconsult. Trebel. & per omnes doct. in l. si seruus plurium. §. si quis ante. ff. de lega. j.

Sic ergo, & in specie nostra (ut de articulo ad uiam redeamus) & si lex initio nullam habeat utilitatem, non ideo definit ualere, quamuis interea cesset effectus ipsius, quemadmodum, & cum in hæredis institutione, uel præteritione, uel exhæredatione error fuit, testam. ualere non definit, sed qualis testamenti futurus sit effectus euentus sequens declarabit ac detegit, ut ostendimus. Et, 77 quod diximus quādo lex esset inutilis, idem & si iniusta esse dicatur intelligendum est, nec enim ualere desineret. argumento d. l. un. C. de cad. toll. in prin. uerb. captiosum, & §. j. ead. l. uerb. machinationibus suis, & d. l. prospexit uerbo per quā durū, & d. l. in suis cum alijs supra all. quod intellige dum modo ea iniquitas in posthumum cessare possibile sit, tunc enim ea lex interea sui executione careret, ac cum primum utilis esse cœpisset quasi à somno surgens, uel à uinculis liberata subditos tenere, ac obstringere inciperet. Tertiò intellige etiam si inspecto præfenti statu sit ferè impossibilis si modò mutatis postea temporibus possibile esse cœperit. Quartò intellige, ut his casibus cum primum ea lex de inutili, utilis, de iniqua iusta, de impossibili possibile facta fuerit, obstringere incipiat subditos non solum in foro contentioso, sed etiam in foro animæ, si quidem subiecta materia id suadeat. Ergo si lex

72
Errore, si
lio exhæ-
redato ex-
tranei in-
stitutio u-
tilis erit,
si filius ui-
uo testato-
re dece-
dat, uel po-
stea succe-
dere nol-
lit.

73
Errore, si
lio præte-
rito extra-
nei institum
uti utilis
esse pōt.

74
int. l. si cur
certi. l. si
cum uel in
utero. C.
de mi. tes.

75
int. l. si. ff.
de bar. in
fii.

76
int. l. neq;
apud. C.
de bar. in
fii.

77
Lex ini-
tio iniusta
non desi-
nit ualere
quādo pos-
sibile est
quod tra-
stū tempo-
ris iusta
fiat.

si lex quo tempore in prouincia bellum non est, iuberet arma, aut equos negociandi causa non posse extrahi, si re uera ea lex iniqua, aut inutilis sit: iniqua, quia restringit naturalem libertatem negotiandi iuregentium datam (lex hoc iure ff. de iust. & iure. §. Ius autem gentium inst. de iure nat. §. libertas inst. de iure personarum). Libertas ff. de statu hominum inutiles quia uerosimiliter in ea prouincia cum eo tempore ad bellum equi necessarii non sint nullus, aut perpauci ex ciuibus equos alere curabunt, si intelligant eos se extra fines prouintiae non posse uendere.

78
Lex quando, & quare obliget in foro conscientiae.

Si in qua 78 ea lex sic appareat esse iniqua & inutilis, ualebit quidem adhuc sed interea ciues non obstringet in foro conscientiae ad sui obseruationem, non quoque in foro contentioso, quanuis cum primum bella scire caperint; sicque ea lex utilissima esse ceperit & iusta eos in utroque foro tenebit tam contentioso (ut notum est) quam conscientiae, quia ex consensu nostro oritur obligatio naturalis, quae ligat in foro animae, quia nihil tam naturali iustitiae ac diuinæ quam fidem seruare debitum est. l. j. ff. de pact. l. j. ff. de constit. pec. l. non minorem. C. de transact. l. sub pretextu. C. de post. ul. c. j. de pact. nec dubium est, quin ciues, qui principi uel patrie regentibus subdiderunt se se huius animi fuerint, ut legibus iustis aut utilibus parerent, & hæc est illa communis reipublicæ sponso, aut firmissima promissio, de qua in d. l. j. ff. de legib. ergo ille promissor etiam in foro animæ & naturaliter & ciuilitate tenetur leges non egredi, cum primum iustæ, & reipublicæ utiles esse ceperint, etiam in initio non tales essent. idemque etiam si talis lex huic transgressor, & modo & semper plus adferat incommodi quam commodi (quia forte uictum ex sola equorum negotiatione quærebat, & de periculo bellorum parum curat, quia forte pauper est, qui aliò se conferre potest, ubi uitam degere fas sit & tutum) nam adhuc eam legem in utroque foro seruare cogitur, quia iura non in singulas personas &c. Sed pro communi utilitate fiunt. d. c. erit autem lex. l. iura non in singulas ff. de legib. & quia qui ex conuentione aut consensu suo obligatur, in utroque foro fidem seruare tenetur, etiam si is contractus ei danosus esse ceperit, et ei imputetur, qui contrahere uoluit. l. sicut ab initio. c. de act. & oblig. l. sicut. c. de rep. hæc ergo multo magis cum reipublicæ se se ex consensu suo obligauit. auth. res quæ. C. com. de lega. quod obtinet quo ad realem legis transgressionem, quid 79 autem si sit uerbalis transgressio, eaque lex iusta erat, sed subditis uerbis palam indicabat eam legem esse in iustam, eique grauius indignabatur, & tunc eum mortaliter peccare doctissimus frater Alfonsus Castrensis de potestate legis pænalis lib. j. c. s. prope finem contendit, motus auctoritate Isaiæ. §. sic dicentis, Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum, ponentes tenebras lucem & lucem tenebras, ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum. at (ut beatus Hieronymus in prouer. inquit) ubi ponit uæ, denotat culpam esse mortalem. & Paulus etiam Apostolus (inquit) ita ait in simili aut pari specie, qui hæc spernit non hominem spernit sed Deum. pro quo etiam facit, licet ipse non alleget, prouerborum c. 8. uel 9. ubi dicitur per me leges regnant, & conditores legum iusta decernunt sed cum nos passim uideamus innumeras subditorum leges principum iniustas esse, liberissimo ore iudicare eisque grauius indignari, nec propterea ipsi existiment se mortaliter aut etiam uenialiter peccare: durum ac perniciosum mihi uidetur, hanc sententiam admittere, cum ut in missarum celebratione quotidie dicitur, Deus optimus maximus piissimus ad redemptor noster, non inducat sed tollat peccata mundi, nec ad inducendum sed ad tollendum mundi peccata nosque redimendum uenerit: neque ullus (qui non fit rerum inexpertus) ignorat leges quotidie omnino inutiles fieri, alias inuidiosas, alias danosas, alias duris-

Legis utilitas intellige respectu inuicem forum.

79
Leges accusantes aut calumniantes, an peccent mortaliter.

simas, alias immanes & periculosissimi euentus plenæ præbentesque (ut supra ostendimus) delinquendi occasionem, ut qui illis indignetur, etiam palam tam longè abest a peccato mortali, ut fortè opus meritorium in hoc fecerit, quod occasionem talium legum mutandarum dederit. & ita nobis contigit, qui similem indignationem contra inutiles quasdam leges scripsimus lib. 3. §. 30. ad fin. supra de successi. crea. nec quicquam mali sed potius boni & meritorij me fecisse existimabam. nec ullum euidens. Tyrannidis inditium excogitari posset quam prohibere, ne ciues possent de legibus uerbo & sermone iudicare. sic enim facile eueniret, ut à reipublicæ regentibus leges fierent, quæ nos liberos & ingenuos in miseram seruitutem ac lamentabilem conditionem conuicerent, quam morti comparamus. l. seruitutem ubi multa per Dec. & Cagnol. ff. de reg. iur. l. unctis. l. j. in princ. & §. j. C. de cad. toll. d. l. prospexit. d. l. in suis ff. de lib. & post. d. §. sed & maior asperitas inst. de his qui sunt sui uel ali. iur. & inst. de succ. subl. quale ergo esset si legum ferendarum data à ciuibus potestas, ad suam duntaxat utilitatem ut supra ostendimus in eorum necem, & miseram calamitatem conuerteretur, & nec etiam uerbo se tueri aut medelam, quærere liceret, aut quo nam modo possibile est, quod mortaliter peccasse uideatur, qui contra legem principis, quam iniquam putat inuehitur? nam siue illa iniqua re uera sit, opus etiam meritorium (ut iam dixi) facit, siue non sit iniqua, quid peccauit, qui clariore iudicio & ingenio à Deo donatus non fuit. non ne 80 homicidium aut etiam parricidium facere grauius esset? & tamen si dementia id fieret inculpatum & impunitum tam quò ad Deum quam quò ad homines esset. l. Diuus ff. de offic. præsid. l. de creationibus. C. de episcop. audi. & C. de cura. furu. l. si. §. sed cū antiq. plenè in simili per Bar. nu. 19. Alex. num. 32. Ias. num. 28. cum seq. Ripam num. 72. in l. ex facto ff. de uulg. idem Iaso. in l. patre furioso ff. qui sunt sui uel alie. iur. ergo si contra legem superioris, quam in iustam putabam indignabar, si quidem re uera iniusta erat, proximior merito, quam culpa ero, quòd si re uera iusta erat, infantiæ, dementia obnoxius potius aut stultitiæ quam nequitiae esse uidebor quòd si dixeris, in eo nequitia est, quòd tuum iudicium superioris iudicio anteponis, replicabo, immo in eo stultitia mea est, quòd sine iusta ratione id feci deceptus, quòd si 81 id facerem solùm ad hunc finem ut superiorem, contemnerem, tunc peccatum esset, nam & si hominem priuatum contemnerem peccarem, ergo grauius si superiorem; sed tamen id peccatum esset diuersæ speciei, non enim descenderet ex legis incusatione, sed ex iniuria quæ etiam solo uerbo fieri potest non solùm Principi sed etiam priuato homini. l. si nò conuitij C. de iniuri. tenendo nostram sententiam tunc ad auctoritatem in contrarium adductas resp. quòd procedunt quando re & animo fieret contemptus, quòd obtinet quo ad forum conscientiae. nam quo ad forum contentiosum dici ut in d. l. si non conuitij, nostra sententia tutior ac iustior uel ex eo redditur, quòd 82 in uerbis contemptus esse non potest, nisi in animo quoque sit; Verba enim reperta sunt, quæ indicarent non quæ impedirent nostram uoluntatem teste Cicerone in oratione pro Lutio cæcina. l. Labeo ff. de supel. lega. l. obligationum substantia. l. non figura ff. de act. & oblig. l. an inutilis. ff. de accep. l. non solùm ff. de acti. & oblig. ergo qui uerbis tantum non etiam animo contempsit is quidem non contempsit, quasi uerba errore ueluti prolata defierint intentioni ut debebant deferuire. §. si quis in nomine iust. de lega. l. si in nomine ff. de lega. j. l. si per errorem ff. de iuris. om. iud. ubi plene per Ias. & alios in simili. l. iij. ff. de lega. j. ergo contemptus aut est in solis uerbis, aut in solo animo, aut in utroque, si in solis uerbis extra noxam est, ut proximè ostendimus, si in solo animo quo ad leges seculares (de quibus semper loquor & locutus sum)

Tyrannidis inditium, claudere adiutur ad indicandum de legib.

80
Homicidium aliquando inculpatum. maleficia ab animo descendunt & regulantur.

81
Legis superioris, qui per maliciam calūniatur peccat, id est si cuique priuato

82
Verbalis contemptus qualis.

idem est. nam cum omnis effectus regulatur à sua causa finali. cum cessante de appell. l. cum pater §. dulcissimi ff. de leg. i. j. l. adigere §. quanuis ff. de iure patr. cūq; legibus & principibus secularibus ad nostram tantum non etiam ipsorum utilitatem obligemur & subiiciamur, ut supra ostendimus: necesse est, ut legis secularis transgressio eatenus transgressori noceat, quatenus ea transgressio reipublicæ aut tertio nocuit & non amplius. sed licet in animo meo milies dixerim & constituerim leges me violaturum & transgressurum, certe quando re transgressio non fit, nemini omnino nocui. ergo ex tali animo & cogitatione, nec in foro contentioso nec in foro conscientie reus ero; quando animo constitui me leges transgressurum, quas iniquas putabam, quia tunc contra meam conventionem meumq; consensum me minime venire aut venturum intelligebam, cum ab ipso initio legibus tantum iustis non etiam in iustis me subiicere animus fuisset. tertio casu quando animo & uerbis transgressionem feci, uel re & animo, si quidem lex iusta erat culpa reus sum in utroque foro; secus si iniusta ratio differentie quia illo casu & contra meum consensum & obligationem ueni & reipublice nocui, hoc autem casu, nec contra meam obligationem aut consensum ueni, nec nocui reipublicæ ut ex superioribus edocemur, quod si quis animo suo tantum uel animo & etiam uerbis decreuisset legem aut principes contemnere & non obedire etiam in licitis & honestis, is quo ad Deum culpa reus esset, non secus immo fortius quam si contractum à se legitime celebratum constitueret se non seruaturum & etiam si postea transgressio uel contractus uel legis uel præcepti principalis non sequeretur, adhuc tamen peccatum semel animo commissum infectum non redderetur. nec enim pauci sunt qui similes legum ac contractuum transgressiones in animo suo se facturos constituerunt cum omni deliberatione nec postea animum suum (quia fortè defuit cōmoda occasio) expleuerunt, qui non ideo minus semel peccauerunt, nec ideo magis infectum illud peccatum redditur. & hoc est, quod dici solet, solus inferioris deliberatus contemptus ad legis uel superioris iniustam inobedientiam inducere peccatum, etiam si inobedientia postea re non comprobetur. ut per Alfons. Castren. de potest. legis pen. lib. j. c. 3. idq; cum procedat in legibus & principibus etiam secularibus multo magis & in ecclesiasticis ut ibi per eum. per Sanctum Thomam 2. 2. q. 186. art. 9. Ioann. Gerson. lect. 5. de uita anime spiri. & Adrianū quodlibet. 6. art. ij. ex quibus apparet aliquando esse contemptum sine transgressionem, ut proximè diximus, aliquando & secundo transgressionem sine contemptu (quod frequenter accidit) ueluti si quis ob concupiscentiam, iracundiam aut libidinem peccauerit contra leges diuinas, naturales uel posituas, canonicas aut seculares. aliquando 83 concurrat utrumq; ut si cum tali concupiscentia, iracundia uel libidine concurrat legis aut principis contemptus, contemptus autem in legis transgressionem tunc in esse intelligitur quando frequentissime ab homine plures ac plures eius transgressio fit. ita Ioannes Andr. in c. sacris de his quæ ui metusue ea. collectarius in c. j. de consti. Archidiacon. in c. excellentissimus. 1. 1. q. 3. quos refert & improbat Alfonsus Castrensis ubi supra, quod non iniuria faceret, si eorum animus is fuisset quem ipse collegit, sed cum animus eius, qui legem transgreditur soli Deo notus sit d. l. non solum d. l. obligationum substantia d. l. an inutilis. l. si. C. de hæc. inst. l. si. C. de inst. & sub. l. si quis intentione ff. de iud. & ferè per totum tit. ff. de rebus dub. cumque contemptus causa nec ne legis transgressio fieret pendeat ex animo transgressoris, nullus ignorare potuit, talem contemptum non causari ex legalis transgressionis frequentia aut geminatione, quæ ad contemptus probationem aut presumptionem duntaxat non ad contemptus essentiam consideratur. & si ita intelligantur

ipsi rectè loquuntur, & eorum sententiam ex innumeris geminationis effectibus confirmabis, quos enumerauimus supra de succ. crea. lib. j. in §. 3. num. 13. cum pl. seq. hæc tamen contemptus præsumptio, & si efficax esse possit quo ad forum contentiosum, tamen quo ad Deum non obligat si reuera contemptus nunquam adfuit sed tantum infirmitas ex communi op. theologorum & canonistarum quos proximè citauimus. quod si lex superioris sit iniusta, & ego eam iniustam existiment, licetque concurret ueritas cum opinione, possum eam sine peccato mortali contemnere, ut & ipse Alfonsus ubi supra uers. tertia conclusio agnoscit post doctorem subtilem. 4. sententiarum disti. 3. q. 4. art. i. quod si re uera iusta erat illa lex, cuius transgressionem feci, tunc aut intellexi iustam esse & utroque foro culpa reus sum, aut putabam in iustam esse, & quo ad Deum culpa reus non sum sed in foro contentioso tenebor; ut ex superioribus edocemur. quod si dubius eram, iusta esset nec ne, tunc teneor, iuxta illud Domini documentum, qui amat periculum, peribit in illo. & quia quo ad Deum inculpatus non est, qui comisit se periculo, unde latio rei publicæ resultare poterat: & hæc est illa imperitia, quæ culpæ annumeratur. §. præterea medicus insti. de lege aquil. sunt tamen plures gradus dubitationis, qui possunt augere uel minuire peccatum istius, arg. l. cum quidam §. quod dicit cum ibi notatis ff. de acq. hæc. facit. l. si. C. de cond. indeb. & ita intelligendum est, quod traditur ubi supra per Alfons. Castr. uers. lex humana, qui tamen ut nobis uidetur non leuiter errat, dum 84 putat ex uoluntate legis latoris pendere, utrum legis humane transgressor peccet nec ne quando illa iusta erat, nam si tibi mandatum dedi ad emptionis uel locationis uel societatis uel dotis uel donationis uel commodati contractum celebrandum & cætera id genus, non ex animo tuo pendet sed ex meo utrum obligatus sim nec ne. nam si executus mandatum meum illam contractus speciem mandato comprehendam celebrasti, sine dubio me obligasti, etiam 85 si me obligandi animum non haberes tunc enim iam negotium, non tam inter me & te quam inter me & illum cum quo nomine meo contraxisti gestum esse uidetur, ut hæc in re non tam animus tuus oculus & soli Deo notus inspicitur quam factum extrinsecum. nam & si tu animum obligandi me non haberes, sat superque est, quod ego ipse animum me me illi cum quo nomine meo contrahe-re obligandi habere; tua enim persona hæc in re tanquam pica, organum & instrumentum haberi debet, & uoluntas mea & illius qui sumus ad quos negotium principaliter spectat inspicienda est. l. i. j. & l. ij. ff. de procur. & per totum illum titulum & per totum inst. per quos agere poss. per totum C. de procur. & extra eod. tit. per totum ff. C. & inst. de mandato. sic ergo & in specie nostra cum lex ferè negotium inter ipsos subditos quasi inter mutuo ac inuicem contrahentes geri uidetur, & ad 86 eam legem seruandam inter se non minus sed magis obligati uidentur, quam si inter eos seque omnes alia conuentio, aut contractus factus uideretur d. l. j. ff. de legib. ibi communis reipublicæ sponso, cum illa quæ supra diximus. ipsi autem legislatori uix est ut hæc in re obligati uideantur, aut si uidentur erit non tam principaliter quam inter se se, uel ei obligati uidebuntur tanquam uni de populo, & ipse mer legislator eis reliquis conciuibus ad parem legis obseruationem tenebitur. & quod 87 in l. Princeps legibus ff. de legib. cum similibus negatur Principes legibus obstringi, procedit in iis que leuiores sunt preiudicij ut supra in simili dicebamus, qualia sunt ea, quæ pertinent ad solemnia iudiciorum, & contractuum, & testamentorum aliarum ue ultimarum uoluntatum; non sic quod ad pactio-nem obseruantiam, siue illæ expressæ sint siue tacitæ, siue priuatæ siue uniuersales. ut tradunt nouissimi in l. j. ff. de const. prin. & in l. princeps supra all. & diximus plenissime

leges quan
do ex con
temptu
transgredi
uideantur.

leges quan
do ex con
temptu
transgredi
uideantur.

leges quan
do ex con
temptu
transgredi
uideantur.

leges quan
do ex con
temptu
transgredi
uideantur.

leges quan
do ex con
temptu
transgredi
uideantur.

leges quan
do ex con
temptu
transgredi
uideantur.

leges quan
do ex con
temptu
transgredi
uideantur.

leges quan
do ex con
temptu
transgredi
uideantur.

leges quan
do ex con
temptu
transgredi
uideantur.

leges quan
do ex con
temptu
transgredi
uideantur.

84
Legislator
ratiō ani
mus, an sub
ditorum sit
inspicien
dus, quo
ad legis
uim, contra
nouissimos.

85
Intell. ad
titulos ff.
C. & inst.
in de
cret. de
procurat.
de mā
dato.

86
Princeps
an sit legib.
solutus.

87
Intell. l.
princeps
legibus ff.
de legib. §.
f. inst. qui
mo. test. in
fir cum si
mi.

88
leges quā
do obligēt
in conscien
tia.

aliquos

leges quā
do obligēt
in conscien
tia.

89
lex pœna
lis an obli
get in con
scientia, ar
dua.

aliquos

aliquos

aliquos

aliquos

aliquos

aliquos

aliquos

aliquos

aliquos

aliquos

aliquos

aliquos

aliquos

aliquos

aliquos

aliquos

aliquos

aliquos

aliquos

aliquos

aliquos

aliquos

nissimè de succ. crea. §. 26. per totum in lib. iij. facit in si-
mili egregius tex. in l. pater filium §. quindecim libertis
ff. de lega. iij. cum ergo ad legem obseruationem, non
secus quam ad contractus inter se se celebrati fidem ser-
uandam ipsi ciues mutua uicè obligati intelligantur;
hæc obligatio per ipsius legislatoris uoluntatem sine
iporum met subditorum (quibus ius obligationis quæ-
situm est) uoluntate & consensu tolli non potest nec ac-
quiri definit. l. id quod nostrum ff. de reg. iur. l. iure na-
turæ eod. tit. l. nam hoc ff. de cond. ind. c. alteri. de reg. iu-
ris lib. vj. stat. 88. ergo conclusio, quod lex iusta obli-
gat ad sui obseruationem omnes subditos etiam in foro
conscientiæ quod uarie intelligitur primū quando huius
animi fuit ipse legislator, deinde etiam si id ipse noluisse
set si tamen ea uoluntas fuit in mente retenta, quæ re-
gulariter nihil operatur. l. si repetendi. C. de cond. ob-
cau. sicque non fuit impedimento quin ciues inter se ac-
mutua uicè unusquisque reliquis uoluisse ad legis ob-
seruationem se obligare, ex quo consensu inter eos obli-
gatio naturalis & consequenter in foro conscientiæ ori-
tur ut supra differuimus. limita nisi ipse legislator quo
tempore legem tulit aperuisset, se nolle ut ea lex obli-
garet in conscientia, tunc enim unusquisque ciuium
conciuius reliquis ad talis legis obseruationem uide-
retur uelle obligari quo ad forum tantum contentiosum
& non quo ad forum animæ, sicque ultra terminos sui
consensus ea obligatio extendi non posset, quia limitata
causa & c. l. age cu geminiano. C. de tra. act. facit. l. f. C. de
pact. l. si quis in principio testamenti. ff. de lega. iij. l. iij. l.
si pecuniam in prin. ff. de cond. ob. cau. & ferè per totū il-
lum titulum & C. eod. & ff. & C. de retum. permu. l. natu-
ralis. §. j. & ferè per totū ff. de præscrip. uerb. l. f. C. de
non nume. pec. quatenus in dd. ll. consensus præstitus
sui natura est limitatus. item 89 limita nisi lex illa
iusta, pœnam assignaret transgressori, tunc enim uide-
retur non habere animum obligandi transgressorem in
conscientia sed tantum in foro contentioso ad pœnam
præstandam, & ita uidentur sentire plerique nostrorum
in c. Ecclesia Sanctæ Maritæ de constit. quod uideatur
contra omne ius omnemque rationem pœna enim illa
imponitur quo minus transgressio fiat, ergo non debet
remouere obligationem in foro animæ, ne præbeat oc-
casionem transgrediendi legem, sitque operetur con-
trariū eius ad quod ea pœna appposita fuit contra. l. ea ta-
mè adiectio ff. de lega. iij. l. legata inutiliter ff. de lega. l.
legata inutiliter ff. de adim. leg. l. non ideo minus. C. de
procura. & ita uult ipse Alfonso Castre. de potest. legis
pœnalis libro j. c. 9. & c. 12. sed prior sententia, quam &
tenent cōmunitè doct. per tex. ibi in l. si pactio quo pœ-
nam C. de pact. ut humanior ita & uerior uidetur. nam
90 cū huius controuersie definitio ex animo ipsorum sub-
ditorum, qui hanc legem acceperunt pendeat potissi-
mum. d. l. j. ff. de legibus ibi communis reipublice spon-
sio cumque tam eorum quam ipsius legislatoris animus
qualis fuerit soli Deo notum sit, quid impedimento
est, quin interpretemur tam legislatorum quam subdi-
tos alternatiuam facere uoluisse obligationem, ut uel
lex obseruetur uel pœna pacta præstetur. nam similis in-
terpretatio in simillima causa fit, nempe cū tecum con-
traxi obligor ad pacti obseruationem etiam in foro ani-
mæ & tamen si adiectum fuerit ut si ita obseruatum non
fuerit pœna præstetur, tunc præstita pœna, obligatio
ex mente agentium quo ad conventionem primordialem
& principalem cessat. l. si pacto quo pœnam. C. de
pact. iunctis iis quæ supra adduximus. ubi pactum C.
de transact. l. pacto ff. eod. tit. doctis: Torniellus in q. an
pœnalis obligatio nouet principalem nu. 7. uer. iij. con-
clusio l. qui idem. ff. eod. tit. l. subdiuersa l. cum propo-
nas. eod. tit. C. l. qui Romæ. §. Seia. ff. de uerb. oblig. & in
simili per Alex. in d. l. ubi pactum col. iij. & iterum nu. 13.
& ibi etiam Iaf. num. 9. post Bart. ibi col. f. facit. l. qui ea
mente ff. de furtis. optimus tex. in l. ea quidem. C. si man-

cip. ita fuer. alien. facit. l. rescripti. §. j. ff. de pact. l. apud
Celsum. §. Labeo ff. de doli excep. ubi per glo. l. si quis
rem. ff. de arbit. l. si quis a socio. ff. pro socio. l. prædia. ff.
de action. emp. l. si quis accepto. ff. de cond. ob. cau. sic er-
go & in specie nostra cū pœna legi humana adijcitur
hoc actum uideatur inter legislatorem & subditos uel ab
ipsis subditis inter sese ut uel legi obtemperetur, uel
pœna præstetur, non ut utrunque, & sic alternatiue
non coniunctiue. quod 91 obtinet quando lex prohi-
bit id quod de iure Diuino, naturali, uel gentium non
erat de genere prohibitorum uel quando imperauit id
quod de iure Diuino, naturali, uel gentium facere nō
tenebatur. & si aduersus ea factum esset uel ita factum
non esset pœna appposita fuit, tunc enim quia illud fa-
ctum uel non factum remota illa lege positiua inculpa-
tum erat & eadem lex positiua mentaliter intelligitur
esse alternatiua, superest ut altera parte impleta ex to-
to satisfactum esse uideatur. l. plerumque ff. de iure do-
tium. l. si ita quis & l. si quis ita. ff. de uerb. oblig. Cere-
rum si quod illa lege fieri præcipiebatur, uel non fieri
iubebatur, erat de iure Diuino uel naturali de genere
prohibitorum (puta ut furtum non fieret, uel ut dies
festus coleretur uel ut parentibus obtemperaretur) & si
pœna adiecta esset transgressor ad pœnam præstandam
teneretur. & Præterea in foro animæ culpæ reus es-
set, non minus sed fortè magis quam si ea lex positiua
lata non esset, quia hoc casu deficit potestas ex parte
tam legislatoris quam subditorum ad dispensandum
cum hoc præcepto. c. cum inferior. de maior. & obidien.
& ff. de arbitri. l. nam magistratus. Et Præterea hic ge-
mina culpa est quia non solum legis Diuinæ aut natura-
lis sed etiam legis positiuæ transgressio fit, nec culpa
unius legis uoluntate minuit culpam in altera lege uiolan-
da commissam sed potius eā auget. l. ij. ff. de priua. delict.
& in fin. princ. insti. si quadrup. pauper. fecit. dic. limita
92 tamen ut. l. pœnalis etiam in quibus casibus trans-
gressorem non obligat ad peccatum, semper eum ad
peccatum obstringere uideatur quando ipse ex legis
transgressionem peccare se falso exultimabat idque ex
Dei contemptu descendit quod & in lege non pœnalis
procederet. ita Sanctus Thom. in i. ij. q. xix. art. 5. & San-
ctus Bonau. in ij. sententiarum disti. 39. arti. i. q. iij. frater
Alfon. à Castro. de potest. legis pœnalis. lib. j. c. 5. uer. l.
lex humana denique 93 in quibus casibus lex huma-
na, obligat transgressorem ad culpam & peccatum de-
finit obligare si mutatis postea temporibus ipsius legis
utilitas cesset, ut supra attigimus. quod procedit pri-
mum quando ratio legis in ea expressa fuerat & modò
constat cessare deinde & procedit quando ea ratio ex-
pressa non fuerat in lege sed rationem quæ uero simili-
ter legislatorem mouere potuit constare modo cessare
ita Panorm. in c. quia plerique de immunit. eccles. Cyn.
in l. non dubium. C. de ll. Bal. in l. f. C. deliber. præter. &
in l. f. ff. de hæred. insti. Alfonso à castro. ubi supra. uer. iij.
documentum Sanct. Thom. 2. 2. q. 147. in simili per An-
dre. Tiraq. de causa cessante parte. i. num. 139. & est ex
mente Aristotel. in 5. ethi. c. 10. quod 94. procedit quā-
do legis causam uel rationem cessare manifestum erat,
& tunc unus quisque potest sibi esse iudex ex mente
corundem præsertim. d. Alfonso. Cæterum si dubium es-
set an ratio legis cessaret uel non, ad superiorem re-
currendum esset ut id interpretaretur, sunt tamen plu-
res gradus dubietatis de quibus per tex. glo. & dd. in l.
cū quidam. §. quod dicitur. ij. ff. de acquir. hæred. se-
cundum quos gradus hoc ultimum potest laxius uel stri-
ctius accipi. neque 95 ad rem pertinere quod legem
superioris soli principi interpretari liceat, & præterea
nemini. l. f. C. de legib. nam illud procedit primum in le-
gis dubiæ interpretatione, secus ubi certum esset eam
legem cessare ita. d. Alfonso ubi supra post Sanct. Thom.
quem refert in 2. 2. q. 120. art. i. deinde intelligitur ut
procedat in foro exteriori non sic in foro animæ secun-

91
Legis pœ-
nalis tras-
gressor in-
terdum in
foro ani-
mæ tene-
tur ultra
pœnæ solu-
tionem.

92
tamen ut. l. pœnalis etiam in quibus casibus trans-
gressorem non obligat ad peccatum, semper eum ad
peccatum obstringere uideatur quando ipse ex legis
transgressionem peccare se falso exultimabat idque ex
Dei contemptu descendit quod & in lege non pœnalis
procederet. ita Sanctus Thom. in i. ij. q. xix. art. 5. & San-
ctus Bonau. in ij. sententiarum disti. 39. arti. i. q. iij. frater
Alfon. à Castro. de potest. legis pœnalis. lib. j. c. 5. uer. l.
lex humana denique 93 in quibus casibus lex huma-
na, obligat transgressorem ad culpam & peccatum de-
finit obligare si mutatis postea temporibus ipsius legis
utilitas cesset, ut supra attigimus. quod procedit pri-
mum quando ratio legis in ea expressa fuerat & modò
constat cessare deinde & procedit quando ea ratio ex-
pressa non fuerat in lege sed rationem quæ uero simili-
ter legislatorem mouere potuit constare modo cessare
ita Panorm. in c. quia plerique de immunit. eccles. Cyn.
in l. non dubium. C. de ll. Bal. in l. f. C. deliber. præter. &
in l. f. ff. de hæred. insti. Alfonso à castro. ubi supra. uer. iij.
documentum Sanct. Thom. 2. 2. q. 147. in simili per An-
dre. Tiraq. de causa cessante parte. i. num. 139. & est ex
mente Aristotel. in 5. ethi. c. 10. quod 94. procedit quā-
do legis causam uel rationem cessare manifestum erat,
& tunc unus quisque potest sibi esse iudex ex mente
corundem præsertim. d. Alfonso. Cæterum si dubium es-
set an ratio legis cessaret uel non, ad superiorem re-
currendum esset ut id interpretaretur, sunt tamen plu-
res gradus dubietatis de quibus per tex. glo. & dd. in l.
cū quidam. §. quod dicitur. ij. ff. de acquir. hæred. se-
cundum quos gradus hoc ultimum potest laxius uel stri-
ctius accipi. neque 95 ad rem pertinere quod legem
superioris soli principi interpretari liceat, & præterea
nemini. l. f. C. de legib. nam illud procedit primum in le-
gis dubiæ interpretatione, secus ubi certum esset eam
legem cessare ita. d. Alfonso ubi supra post Sanct. Thom.
quem refert in 2. 2. q. 120. art. i. deinde intelligitur ut
procedat in foro exteriori non sic in foro animæ secun-

Leges pœ-
nales alia
alias non
consumunt

92
peccatum
an induca-
tur ex fal-
sa opinio-
ne.

93
causa legis
cessante ip-
sa definit
obligari in
conscientia

94
Legis cau-
sa an ces-
set, quis-
que prin-
cipalis potest
quo ad se
iudicare in
re clara se-
cus in ob-
scura.

95
intell. l. f.
C. de legi-
bus.

dum eundem Alfonsum ubi supra. in. 5. documento. tertius sensus illius legis qui cæteris & generalior & ut supra dixi utilior est fuisse nobis uidetur, ut. l. principalis à solo principe recipiat interpretationem generalem quæ faciat ius quo ad omnes subditos non secus quam ipsa met lex, quales sunt illæ interpretationes quas Imperatores faciebant rescribendo ex deliberatione magna ad prouintiarum proconsules & similes ad definitionem causarum occurrentium de quibus in l. non iustam C. ad treb. l. si ff. de hæ. insti. l. si Titio & Meui. §. Iulianus. ff. de lega. ij. l. Diuus. ff. de offi. Præsid. & alibi sæpe. & in l. cum hic status. §. ait oratio ff. de iure dotium. cæterum interpretationem particularem quæ deferuiat ad solius causæ occurrentis definitionem & in foro contentioso quisque iudex & facere potest & debet. ut in l. iij. ibi tu melius scire potes ff. de test. l. neque leges. l. non possunt. ff. de legib. l. iij. ff. de præscr. uerb. l. Titius in fi. prin. ibi apud iudicem agi oportere. ff. de lib. & posth. & in foro conscientia quisque priuatus id sibi facere potest ut dictum est. & ita accipienda est. d. l. si. ff. de legibus iuncta. l. nemo. C. de senten. & quod 96 diximus de causa legis cessante, intellige dummodo cesset ex toto non sic si ex parte secundum eundem Alfonsum ubi supra. iij. documento. Vnde inquit & recte utcumq; quis habeat carnes plus æquo maceratas adhuc ieiunare tenetur quia 97 non ad solam carnis macerationem (ut quidam falso putabant) sed etiam ad mentem in Deum eleuandam ieiunium fuit inuentum. Verum si 98 ex toto cesset causa propter quam lex tributum annuum fortè indixit, cessabit & tributum secundum eum, quod & tenuit Abbas in. c. j. de constit. Bar. in l. uectigalia ff. de publi. plenè per Corn. post alios in l. un. in prin. C. de cad. toll. per tex. ibi dicentem ut quod belli calamitas introducit lenitas pacis sopiret. id, quod nos non parum utiliter ac nouè intelleximus supra ut talis quidem lex sopiatur non tamen extingatur. nam si extingueretur tunc & si eadem necessitas rediret, adhuc lex semel extincta non suscitaretur. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de uerb. oblig. §. j. inst. de inut. itip. l. qui res. §. areā ff. de solu. sicque ut tributum illud rursus exigere omnia ex integro agenda essent, quæ in lege noua ferenda necessaria & solennia esse solent de quibus in l. humanum. C. de legib. in simili per tex. in l. hæredes palam in prin. & §. j. ff. de testam. nouaque lex esse uideretur non ea, quæ antea erat ut. dd. ll. & d. §. sacram. d. §. aream. & l. si seruus legatus. §. si. ibi nouus homo esse uidetur. ff. de adimen. leg. Verum cum cessante causa ob quam lex tributum annuum indixerat secundum nos lex ipsa non extinguatur sed tantum sopiatur, euenit ut eadem causa & necessitate redeunte, idem tributum ipso iure & debeat & exigi possit.

Ex superioribus colligitur definitio ad quandā egrigiam. q. scis enim uehementer controuersum fuisse per Bar. Bal. Alber. Ang. Ioan. Imolen. Cuman. Paul. Castren. Alex. Soc. Iac. Alci. & alios in l. moribus. ff. de uulgari. per Zas. & Lancelot. Politum & Anton. Fumeum in tract. subst. omnes in requisito ij. pupillaris subst. & per omnes doctores in l. si testamento. C. de impuberum. & per doctores in princ. insti. de pupill. subst. & in aliis pluribus locis, quæ plenius referemus in lib. seq. §. 1. super. ij. requisito pupillaris subst. scis inquā fusè acriterq; controuersum fuisse. An extraneo fieri possit pupillaris substitutio, eorum quos supra retulimus & aliorum quam plurimum quibusdam fieri posse existimantibus, aliis id omnino abnegantibus & alterutris sententiam suam alacriter defendentibus, nos autem in hac fuimus sententia ut pars affirmatiua ut elegantior ita & uerior & fortè receptior sit, cum quodam tamen moderamine, quod partem quoque negatiuum aliquantulum amplectitur. nam ualet quidē ea pupillaris substitutio (ut pars affirmatiua docet) per d. l. moribus. §. sed & si extraneum, ita tamen ut effectū careat donec extraneum ille ad familiam &

potestatem testatoris per adoptionis interuentum recideret, id quod ad partem negatiuum aliquantisper accedit. non aliter atque lex, quæ initio nullam utilitatem afferre uidebatur, ualere non desinit quanuis interea effectū careat donec postea temporis tractu aliqua utilitas enasci cœperit; tunc enim uelut à somno surgens, suos incipiet producere effectus.

Quibus etiam concinit altera eorundem simillima controuersia cum substitutio siue uulgaris siue fortè informis filio testatoris facta fuerit, an sub ea ut pupillaris ita & exemplaris substitutio contineretur, etiam si tempore testamenti impubes ille non fureret. & cum multi nostrorum tenerent exemplarem comprehendere sed longè plures id abnegarent, nos in hac fuimus sententia ut contineretur quidem initio non secus quam tacita pupillaris: ita tamen ut interea ueluti sopita uideretur, donec ille impubes etiam adhuc impubes uel fortè maior effectus furere cœpisset, tunc enim uires suas ac effectus productura. ut in lib. seq. plenius edocemur in materia exemplaris substit. §. 18.

Simillimum est quod rei legatæ dominium lex uoluit ut ipso iure transiret in legatarium à morte testatoris sed quia incertum erat utrum ille agnitus esset legatum an forte repudiaturus, quo casu extra mentem & testatoris & legis erat, ut ille quicquam emolumentum inde caperet, prospexit lex ut ex futuro euentu id declararetur, nempe ut si agnitus fuisset legatum, à tempore mortis testatoris & rei legatæ dominium & fructus ad legatarium pertinerent: quod si repudiatum fuisset, neutrum nihilque ad eum spectasse uideretur. l. si tibi homo. §. cum seruus ubi tradunt Bar. Imol. Alex. & alij communiter. ff. de lega. j. l. legatarius §. si. ubi tradunt omnes doct. ff. de lega. j. melior textus de iure qui à nemine allegatur in l. j. ad medium ff. si quid in fraudem patroni. quarum rerum imaginem (iudice me) sequi debemus & in quadam alia quæstione quæ & summo opere ardua est & (quæ nostræ tempestatis infelicitas est) longè frequentior quam sine lachrimis effari possit. scis enim quod hæretici bona ipso iure uel ipso facto publicantur. c. cum secundum leges de hæreti. lib. vj. sed uehementer controuersum est, primum, An etiam ante sententiam iudicis, uel etiam ante accusationem & sic facilius ante executionem rerum suarum dominium ab eo abscedat & ad fiscū transuolet: & an similiter interea fructus suos tanquam malæ fidei possessor facere destinat: deinde an se se deferre teneatur, bonaque sua fisco tradere. mouet quæstionem quod ut quis fructus suos faciat, iustusque possessor uideri possit, oportet ut scientiam rei alienæ non habeat. c. si. & c. uigilanti de præscrip. & ita in specie tenent aut saltem sentire uidentur Sanctus Thomas. in. 2. 2. art. 98. in resp. ad. iij. arg. Adrianus in quodlib. q. 6. & in. 4. sententiarum Abbas Panor. in c. j. de constit. idem Panor. in. c. dilecti de arbit. ubi, qui crimen hæresis uel læsæ maiestatis cōmisit negatur posse bona sua cum bona conscientia retinere quasi nec eorum iam dominium habeat nec fructus suos facere possit, idem Dominicus. in. c. prohumani. §. sacri de homi. lib. vj. Panor. in c. cum non ab homine de iudic. Fel. in. c. Rodolphus de rescrip. uers. sed declaratoria fall. iij. allegat idem tenere glo. & Angel. in authen. de incest. nup. in prin. idem Panor. in. c. peruenit. de appell. & in c. in quibusdam de penis & in. c. si de hæret. Barbar. in cap. Rainutius de test. fol. 11. col. ij. Phil. Dec. in. c. canonum statuta col. v. num. 20. de constit. idem Decius in l. quod à quoquam ff. de reg. Iur. Paul. Castren. in l. j. §. ad bestias ff. de postulat. Bal. in lid. quod pauperibus uers. nono quæritur de Episc. & cleri. C. Angel. in authen. de incest. nupt. col. j. Alfonsus Castrensis de potest. legis pænalis lib. ii. c. 8. Iac. conf. xxi. lib. iij. post Bar. in l. j. ff. de infamibus & Bal. in l. un. col. iij. C. ex delict. defunct. quos ipse allegat. Ant. Corset. in suis singul. uerb. pena. Andr. Tiraquel. qui plures allegat in l. si unquam. C. de reuo.

don

Vulgaris uel informis facta non dementi an contineat etiam exemplarem.

legatæ rei dominium ut legatario quæritur.

Hæresis aut læsæ maiestatis in crimine ubi pæna irrogatur ipso iure, an in conscientia talia bona possint retineri & an fructus suos faciant & an dominium retineant. ad duas quæst.

96
legis causa debet exto cessare ut ipsa cesset.

97
Ieiunium quare inuentum.

98
Lex quæ eributum annuum indixit, an cesset cessante causa eributi indicendi.

pupillaris an extraneo fieri possit, elegans declaratio.

don. uerb. reuertatur per gl. & doct. in c. quam sit, uerbo. eo ipso de elect. lib. vj. & ibidem altera gl. uerbo. euacuetur, idem sentit gl. in c. commissi, uerbo. iusto impedimento, idem sentit & gl. & doct. in clem. multorum gl. ult. de pœnis ubi etiam not. per Ioan. Imol. & a d. hac partem inclinare uidentur Ioan. Ferrar. & Hierony. Cagnol. in l. quod a quoquam ff. de reg. iur. & Paul. Paris. conf. 34. lib. j. & conf. 19. lib. ii. & Ias. in. ii. lect. l. nemo potest ff. de lega. j. col. 18. Nicol. Boerius decis. 263. & decisione 277. contrariam partem uidentur tenere Bar. & alij in l. eius qui delatorem ff. de iure fisci Archid. in. d. c. cum secundum de hæret. lib. vi. & ibi Petr. Anchar. & etiam Philip. Franc. Guiliel. Benedict. in c. Rainutius de testamen. parte. ii. uerb. in eodem testamento. i. num. 32. Alciat. in l. postea quam. C. de pact. Marf. in sua practica causalium criminalium. §. aggredior num. 105. idem Alciat. in. l. si quis maior. C. de transact. & Hippol. Marf. in in rubr. ff. ad legem corn. de fals. num. 22. cum seq. Ioannes metina de contract. q. 22. Syluester de Prierio in summa tit. hæresis. j. Caietanus in cōment. super. 2. 2. q. 62. art. iij. & hæc pars fortè receptior est.

Et sanè hæc posterior pars, quam & alij non pauci (ut ex relatione eorum quod supra retulimus apparet) sequuntur, ut benignior ita fortè & uerior est. & in primis cum cogitationis pœnam (ut est in regula iuris) nemo mereatur, quia non solum quando delictum commissum non fuit, sed tantum cogitatum, cessat pœna legis exterioris sed etiam si uera commissum esset; si tamen uel omnino occultum esset uel lex de eo inquiri prohiberet, cessaret legis pœnalis intentio & definitio. arg. l. in suis ff. de lib. & posth. ibi, quos & occidere licebat. & talia crimina solum Deum ultorem habere dicuntur. l. ii. ubi per doct. C. de reb. credit. leges enim pœnales humanæ, tunc demum & non aliter maleficia persequantur, cum malefactor uel alicui tertio uel reipublicæ noceret; non sic si sibi non etiam alteri nocuisset, siue quis sibi quo ad bona sua noceret, dum fortè ea prodegit. l. sed & si lege. §. consuluit ibi dum re sua se abuti putant. ff. de pet. hæret. l. j. §. & magis uerfi. prodegit. ff. si quid in frau. patr. l. nō usque. ff. si a par. quis fuer. ma. l. quia autem. §. j. ff. quæ in fraud. cred. siue quis sibi noceret quo ad corpus suum sese neci tradendo si modo id non formidine pœnæ sed uel impatientia doloris uel fortè tædio uitæ id in se admisit. l. j. ff. ad Syllan. & ferè per totum. ff. de his qui mor. sibi consergo qui delictum tantum cogitauit, non etiam commisit ab omni pœna legis humanæ expers est, quia nemini alteri nocuit, in eodem numero habendus est illæ qui delictum commisit si nemini nocuit. quid enim si quis formaliter iurauit aliquid se facturum, uel non facturum, idque iuramentum uiolauit; sed nullus erat conscius huius iuramenti in periurium postea uerfi (puta iurauit se ædem Diui Iacobi aditurum, idque efficere noluit, uel plateam non aditurum idque uiolauit, & sanè immunis erit à pœna humana, quæ periuris imponitur, non solum in foro contentioso (quod iudubitatum est cum ponamus nullum illius rei fuisse conscium) sed etiam in foro animæ, quia per iuramenti uiolationem sibi soli non etiam alteri nocuit, quo casu satis Deum ultorem habet. & legis humanæ pœna periuris imposita huius peccatum non augeat; quia sui natura est limitata, quatenus malefactor alteri nocuit, nō etiam si tibi tantum nocuisset. ergo secundum hoc dicit quis hæreticus ille qui dicto uel facto in hæresim incideret impunitus maneret, idque nefandum ac ridiculum esset asserere. sed respondeo, non sequitur, nā qui hæreticus facto uel dicto ita fuisset, ut alicui uel aliquibus notefceret, is reipublicæ non solum nocere, sed etiam uehementer damnum inferre uideretur, cum ius & utilitas publica in sacris potissimum inque Dei opt. max. religione consistere, in comperto sit. l. j. §. huius studij. ff. de iust. & iur. l. ueluti eod. tit. nec dubium est quin nocentior sit is, qui reipublicā quam,

qui priuatos læderet, auth. res. quæ. C. cōmu. deleg. hætenus quando aliquibus notum fuit illum facto uel dicto fuisse hæreticum, non sic si id nemini omnino notum fuisset, tunc enim & si is, quo ad Dei punitionem hæreticus foret, tamen quo ad leges humanas tale delictum punientes, aliud esset: ratio differentia est ea, quia hoc posteriore casu sibi soli, non etiam alteri, tertio aut reipublicæ nocuisse uidebitur; at priore casu reipublicæ per illam nefandam in Deum irreuerentiam & perfidiam nocuisse uideatur. nam si quando alicui de familia mea iniuria sit, ego iniuriam pati uideor. §. patitur instat. de iniur. quanto magis si Deo opt. max. iniuria fiat, singuli uiri iniuria affecti uidebuntur: cum erga Deum sit longè maior obligatio quam erga cognatos uel etiam liberos uel parentes ut in l. ueluti arguendo ab ordine literæ. ff. de iust. & iur. & diximus plenè supra. præterea expedit & reipublicæ & etiam singulorum talem irreuerentiam ac perfidiam nefandam non manere impunitam, ne impunitas præberet aliis sceleratis hominibus ansam & occasionem similia perpetrandi arg. l. j. ff. de legib. l. congruit. ff. de offic. præsi. l. omnes. C. de feriis, iunctis his quæ superius attingimus, quas rationes ex toto cessare quando crimen fuit omnino occultum, uel quandiu crimen est omnino occultum nullus non ui debet. ergo succedit regula supra plenè probata, quæ habet cessante ratione legis pœnalis ipsam quoque Legē & pœnam cessare, sicque talis hæreticus sese deferre non teneretur: hoc, primò, dominiumque bonorum suorum posset retinere nec ab eo recessisse uideretur, hoc, secundò, fructus quoque suos utroque iure tam fori quam poli facere uideretur, hoc, tertio. & ita esse uideretur ex mente Ioā. Gersonis de uita spiritali animæ & in summa Angelica tit. hæreticus. §. 15. tenentque Io. Andr. & alij quos refert Panorm. in c. absolutos de hæret. quamuis contrarium teneant Andr. Tiraq. & Abb. ubi supra, & Alfon. à Castro ubi supra. c. fin. etiam eo casu quo crimen esset notorium post Domini. in c. perpetuo, uerfi. super dubio glossæ de elect. lib. 6. sed superior opin. uerior est, ut & in simili per glo. in c. fin. de temp. ordi. ubi per omnes, summa Syluestrina de honic. 3. q. 8. per c. Christiana 32. q. 5. Panorm. in c. ex tenore de temp. ord. c. sicut tuis. c. tua nos de simonia, & per ipsum Alfon. Castr. ubi supra. d. c. fin. 3. q. 3. his omnino fauere æquitas rei. quid enim si quis crimen hæresis aut læsæ maiestatis in corde suo tantum cum omni tamen deliberatione commisisset, aut committere statuisset; deinde in corde similiter suo pœnituit, & ad sanitatem rediit? quid etiam si talia facinora uerbo aut etiam re perpetravit, ita tamen ut id sibi soli & præterea nemini notum esset, & postea ex animo integerrimo pœnituit; certè si is in conscientia teneretur ad pœnam, tunc aut sese deferendo & bona sua & præterea animam & existimationem illuderet ac perderet, aut finiam perderet, bona illa aliena utpote iam fisco delata retinendo. idque quam ab illa consultissima utriusque iuris latorum prouidentia alienum & remotum sit, nullus modò sanus ignorabitur, præterea quòd palam aduersari uideretur iuribus proximè allegatis & d. c. cum secundum leges de hære. lib. 6. quæ absurda contrariæ etiam partis fautores uiderunt, sed in ea sententia (quæ ipsis quoque displicebat) iterunt uicti & superati ab illo argumento tracto ex eodem c. dum ait ipso iure induci bonorum amissionem eorumque dominium ad fiscum transuolare. unde malefactor ille alienū nullo iure posset iam retinere. sed certè non est nouū ut quando lex ipso iure transfert dominium rerū de personā huius ad personā alterius, id fieri intelligatur ueluti sub hac mentali ac tacita conditione, ut nisi aliquis futurus euentus sequatur, id dominium translatum fuisse non uideatur. quale est (ut & supra attingimus) in rei legatæ dominium quod à morte testatoris ipso iure separatur & delibatur ab hæreditate & migrat ad legatariū. l. legatum est ff. de leg. j.

Iniuriam
quando pa
ti uidca
mur.

Crimen
punibile
quale di
satur.

Nostra
prodigere
licet.

Hæreti
cus omnes
populares
offendere
uidetur.

Ius & uti
litas publi
ca in quo
consistat.

Dominij
translatio
à lege fa
cta ex eue
tu futuro
sæpe babe
tur pro in
fecta.

Intel. c. cū
secundum
de hæret.
lib. 6.

Testamen
ti irritatio
ob filijfa.
præteri
tionem eo
abstinente
babetur
pro infe
cta.

Legitime
repletio,
quæ fit à
lege filio
tacente ha
betur pro
infecta.

Dominij
acquisitio
facta à le
ge, habetur
pro infe
cta si me
lior condi
tio afferat
tur.

Sententia
reſcinda
tur ap
pellatione.

Suitas ex
exhereda
tione ex
tinguitur.

Lex futu
rorum cer
ta non eſt.

leg. j. l. à Titio ff. de furtis & tamen id intelligitur ita de
mū ut ſequatur legati acceptatio. nā ea non ſequuta nec
ab ipſa hæreditate uidetur abſceſſiſſe, neq; ad legatari
um tranſuiolaſſe. l. legatarius. §. ſi. l. ſi tibi homo. §. cum
ſeruus ubi plene per gl. Alex. & alios ff. de lega. j. Iaf. in d.
§. ſi. tale etiam eſt, quod filioſ. præterito patris teſta
mentum eſt ipſo iure nullum rerumque paternarum do
minium ad filium ipſo iure migraviſſe intelligitur. l. ne
ceſſarij ff. de acq. hæc. §. ſui inſt. de hæc. qual. §. ſui inſt.
de hæc. abint. iuncto prin. inſt. de exhæ. liber. j. ff. de iniur.
rup. li. inter cætera. ff. de lib. & poſth. & tamen id intelli
gitur dummodo is futurus eventus ſequatur ut filius
agnoscat patris bona, aliter enim ea bona penes hære
dem remanebunt. l. filio præterito ff. de iniur. rup. ſimil
limum quoque eſt, quod ſi in minore portione quam
legitima filioſa. inſtituitur, ipſo iure inducitur legiti
ma ſupplementum. l. omnimodo. C. de inof. teſt. l. ſcimus
in prin. verb. ipſo iure eod. tit. & tamen ſubintelligitur
hæc tacita conditio ſi illud petierit, ut tradunt ibi gl. &
doctores & eſt communis op. ut ibi Iaf. adfirmat: & ſal
tem in hoc omnes conveniunt ut illud legitimæ ſupple
mentum filio quieſcente & tacente, utroq; iure tam po
ſſi quam fori remanebit penes hæredem. ſic ergo & in
ſpecie noſtra, legis intentio eſt, ut ſimul ac crimen fue
rit commiſſum ipſo iure pœna irrogetur bonorumq; do
minium ab ipſo delinquente abſcedat & ad fiſcum tranſ
feratur, dummodo quidam futurus eventus ſequatur
(hoc eſt condemnatio) ſinautem ea non ſequatur nun
quam dominium à delinquente abſceſſiſſe, neque ad fi
ſcum tranſuiolaſſe uidebitur. Quarto, ſimillimum eſt,
quod ſi in hi res aliqua addita ſit; eius dominium ſta
tim acquirere uideor; & tamen ſi poſtea melior condi
tio ueritatori allata ſuit, id dominium à me non ſolum
abſcedit, ſed etiam penes me nunquam fuiſſe intelligi
tur. l. ij. cum ibi plene not. per Gloſ. & Doct. ff. de in di
c. addi. Quinto, ſimile eſt in pacto legis commiſſoria eod
dem modo inducendo ut l. ij. & l. ij. ff. de lege comm.
Sexto, ſimile in l. cum quidam. §. quod dicitur. j. & ij. cū
ibi plene not. per Gl. & Doct. ff. de acqui. hæc. l. antiqui.
ff. ſi pars hæred. l. ſi pater ff. de ſolut. Septimo, ſimile in
l. humanitatis uerbo legitima. C. de impub. intelligendo,
quod ibi legitimam relinqui non erat neceſſarium ad
primordiale teſtamenti ualiditatem. Octauo, ſimi
le in l. extribus. C. de mot. teſt. eodem modo inducen
do. Nono, ſimile in l. j. §. ſi. ff. ad turpil. Iuncta l. eos in
prin. C. de appell. nam à pellario an reſcindat ſenten
tiam, an eam duntaxat ſuſpenderet, pendet ex futuro
eventu, ut ſi per ſuperiorem fuerit reuocata prior ſen
tentia, tunc per ipſius appellationis interuentum re
tro uideatur reſciſſa, ſi autem fuerint confirmata, tunc
nunquam reſciſſa uideatur, ſed tantum ſuſpenſa. De
cimo, ſimile in filij exhæredati ſuitate, qui ſi in quere
la inoff. croſi teſtamenti uictus fuerit, eius ſuitas ſemper
retro à tempore exhæredationis uidetur fuiſſe extincta.
l. filium. §. ſed cū exhæredatio. ff. de bo. poſ. cō. tab. quā
ſi ipſe uictus tunc nunquam ſublata uideatur. l. papiani
us. §. ſi ex cauſa uerbo. ſuus. ff. de inoff. teſt. Unde
cimo, ſimile in poſthumorum inſtitutione, cuius uti
litatis & effectus pendet ab illo futuro eventu, utrum il
le paſſatur uel non, ut per totum tit. C. de poſth. hæc.
inſtit. per totum ff. de lib. & poſth. Duodecimo, ſimile
(& hoc eſt, quod expendimus) eſt in lege lata, quæ ab
initio nullam utilitatem ſecum ferebat, nec tamen ideo
uolare deſinit, quia poſtea poteſt utilitas ei denuo e
mergens accedere ut ſuprà peregiſimus. alia plura ſi
milia futuri eventus, qui detegit id, quod retro ge
ſum erat, illudque declarat poterimus ſumere ex ſu
prà dictis per l. ſi. ff. de hæc. inſt. l. ſicut cert. l. ſi cum uel
in utero. C. de teſt. mil. l. Titius in prin. ff. de lib. & poſth.
quorum omnium ratio ea eſt, quod l. eorum, quæ fu
tura ſunt, certa non eſt aut eſſe intelligitur, ſed tantum
præſentium & præteritorum. ut eſt communis doct. op.

per tex. ibi in d. §. quod dicitur & in d. l. antiqui & d. l. ſi
pater. l. cum ad præſens ubi per doct. ff. ſi cer. per. lex
autem proſpectum uoluit, ut ſi talia facinora perpetrantes
condemnati eſſent, etiam retro à tempore facino
ris admiſſi eorum bona ad fiſcum pertinuiſſe uideren
tur; ut ſi ea caperet cum fructibus ſtantibus & ea uen
dicaret ſi forte interea fuiſſent alienata: ſin autem con
dennatio ſecuta non fuiſſet quia forte crimen fuit oc
cultum, uel non fuit ſat probatum, aut detectum; tunc
lex non uidetur ad talia bona fiſcum inuiſſe. & hoc
eſt quod ſuprà oſtendimus, Eccleſiam non iudicare de
occultis. ex talibus enim facinoribus quaſi reſpublicæ
ipſa læſa uideatur ad qualem qualem læſionem emen
dationem bona illius capiuntur præter perſonæ punitionem.
cū autem crimen occultum fuit uel abſolutoria
ſecuta ſuit, ipſa reſpublica non potuit læſa uideri, etiam
ſi re uera facinus fuiſſet admiſſum; ſicque non eſt cur
illius bona capiat tuncque & ſolum ſatisque Deum ul
corum ille habebit ut ſuprà oſtendimus. ergo ueriſſimæ
ſunt ſequentes conſeſiones, primū quod taliter delin
quentes ad pœnam legalem præſtandam in conſcien
tia non tenentur, quandiu ab eis non fuerit exactum.
deinde quod retinent interea dominium bonorum ſal
tem utiliter. tertio, quod fructus legitimè percipiunt,
quod interea poſſunt ea bona alienare quanuiſ poſtea
ea alienatio periculo euictionis ſubiaceat, ut in ſimili in
l. ſi. §. ſinautem C. com. de lega. quod ultimum ſaltem
procedit in crimine omnino occulto. quæ omnia uiden
tur ex mente eorum, quorum ſententiam tuemur contra
metem eorum à quorum ſententia recedimus. quæ etiam
dilucidiora reduntur ex iis, quæ continuo ſubiiciemus,
& præſertim quia taliter delinquentes nullus tenetur
deferre, antequam eos admoneat ut ab illa inſania &
capto deſiſtant. ut tradunt Doct. in c. nouit de iudi. di
ximus plene in lib. j. de ſucc. reſo. qui eſt ſeptimus huius
operis, ergo ille talis delinquens ſi pœnituit & ſic ei
Deus pepercit, ei nil debet, non quoque reipublicæ,
quam dum crimen occultum eſt, non læſit. ergo & c.
nam in conſcientia tutiſſimus erit.

Ex ſuperioribus colligitur pœnam legalem non de
beri in foro conſcientiæ, ut enim lex bona illius, quem
ipſo iure rerum ſuarum dominio priuauit ſub hac ueluti
tacita conditione aut ſub hoc tacito modo eum priuaſ
ſe uidetur, ſi damnatus fuerit: & facilius in reliquis po
nis malefactor ſub hac conditione uel modo teneri ad
pœnam uidetur ſi condemnatio uel ſaltem petitio ſequatur.
& in ſpecie ut tales pœnæ in foro animæ non de
beantur communis op. eſt, quam tenet gl. celeberrima
in c. fraternitatis. 12. q. ij. latè per Bal. Abb. & Fel. in c. j.
de conſit. ubi plenius etiam per Phil. Dec. col. 8. idem
Dec. & Ferrar. & Hierony. Cagnol. in l. quod à quo
quam, qui hanc firmat eſſe communem op. ff. de reg. iu
ris. Alex. in l. ſi pœne. C. de cond. indeb. Corſet. in ſingul.
uerb. pœna uerſ. in foro conſcientiæ Fel. in claudiuimus
de ſimon. Dec. conſi. 298. col. j. Phil. Cor. conſi. 28. &
conſi. 69. col. ſi. lib. ij. & conſi. ij. li. iij. Alſonſus Caſtrenſis
de poteſt. legis pœnalis. c. 9. uerſ. ſecundo pro confirma
tione, quæ res, nulla lux oritur in qua neceſſaria non ſit
cū quotidie milies ac milies fiant publicorum ueſti
galium fraudes ac reddituum priuatorum quibus fraudato
ribus pœnæ à iure impoſitæ ſunt. limita ut procedat
in pœna legali non ſic in conſcientiali, quæ debetur
etiam in foro conſcientiæ ſecundum quod poſt Anchar.
ſcripſit Felinus ubi ſuprà & Decius in locis ſuprà alle
gatis, præſertim in d. conſi. 298. & Corſerus ubi ſuprà &
Anchar. conſi. 148. Hierony. Cagnol. in d. l. quod à quo
quā in pr. limi. quæ limitatio uera non eſt, ipſi enim uni
co hoc argumento mouentur, quod pœna conſcientia
lis ex uero conſenſu deſcendat & debeat, nec aduertit
legalem quoque pœnam ex uero conſenſu deſcendere
non ſecus quam conſcientialem, cū lex ut ſuprà dixi
mus, ſit communis reipublicæ ſponſio & promiſſio l. j. ff.
de legib.

Pœna nō
debeatur i
foro conſci
entiæ.

Pœna con
ſcientiales
an debean
tur in foro
animæ ar
dua. q.

Pollicitatio obligat favore rei publi. non priuatorū

Pœna obligat ad passionem non ad actionē

Pœna legalis quæ dicitur.

Obligatus non teneatur ultro offerre etiam in foro conscientie.

Pœnactiā ipso iure irrogata non debet

de legib. nec dubium sit quin fortius obstringatur, qui reipublicæ spondet, quam si alicui priuato sponderet. arg. auth. res. quæ. C. com. de lega. hinc est, quod ex pollicitatione reipublicæ obligamur & tamen priuato non obstringeremur, ut resoluti l. in rub. ff. de uerb. oblig. & ibi Fran. de Ripa. ergo cum pœna a lege statuta est subditi uidentur ei se subiicere & consentire, non secus quam contrahentes pœnæ conuentionali, sicque utroque casu ex consensu debetur. Verum utroque casu, qui incidit in pœnam non tenetur eam offerre, sed tantum pati ut a se exigatur. pœna enim (ut apparet ex omnibus ferè legibus ff. & C. de pœnis) non eo pertinet ut aliquid ultro faciamus sed ut patiamur id, quod eieganter docet Alfonsus Castrensis. de potest. legis pœna. lib. j. c. 3. post Aristotelem & Sanctum Thomam quæ refert. denique præmium & pœna sunt duo quibus maxime Respublica continetur l. i. ff. de legib. & pœna legalis id esse intelligitur, quod excedit & egreditur maleficii seu damni illati restitutionem: ideoque dicimus pœnas statutas ut metu pœnarum homines boni efficiantur. nam etiam nulla lege positiua lata indubitatim erat, homines teneri de iure gentium & naturæ & diuino ad damni iniuria dati emendationem. leges autem positiuæ abdiderunt alias pœnas, non tam propter illius, qui fortè à me damnum passus fuit utilitatem, quam propter aliorum ciuium utilitatem, ut unius pœna reliqui perterriti a similibus facinorum perpetratione abstineant; sicque tutiores incolumesque sint boni ciues per quod comminatum maximum sentire uidentur. d. l. j. l. omnes. C. de ferijs. ergo si damnum tibi iniuria dedi, de iure diuino & naturali ad perfectam damni emendationem tantum tenebar, non ad id, quod a lege positiua propter aliorum concinium utilitatem superadditum est, nec talem pœnam ultro præstare & offerre teneor eo iure inspecto, licet per hoc reliquis concinibus uideretur aliqua parari utilitas: quia eis consulere cum nece mea damno & iactura non teneor. nam bene ordinata charitas &c. l. præf. C. de feruit. ergo postquam damnum, quod dedi, perfectè restitui ad nihil amplius teneor in foro animæ. nec ad rem pertinet quod lex fortè ipso iure pœnam irrogauerit, nam supra responsum est, id sub hac conditione tacita factum uideri. si petatur, nec mutatur quod tali pœnæ ex consensu nostro obligati uideamur, & sic naturaliter & consequenter in foro animæ. nam respondeo tacite inesse hanc conditionem si petiturum fuerit. nam & similia emptio & uenditio contrahitur simul acque de precio conuenerit inter contrahentes, idemque in reliquis contractibus bone fidei (puta locatio, conductio, societas, mandatum & similia) per totum tit. iust. de obliga. ex consensu. l. consensu. ff. de actio. & oblig. & in prin. iust. de emp. & uend. & tamen si conuenimus inter me & te, sicque uendidi tibi domum certo precio, naturaliter & ciuilitè tibi sum obligatus domum tradere & tu precium mihi numerare; & tamè si neque tibi domum tradidi nec tu mihi pecuniam numerasti, utroque iure tam poli quam fori uterque nostrorum tutus est, quandiu ab altero interpellatus non fuerit: quasi sub hac tacita conditione uidear consensisse meque obligatum uoluisse, si ille instauerit & petierit, secus si cessauerit & acquieuerit. l. Iulianus. §. offerri. ff. de act. emp. & uend. sic ergo & legi penali consensum unusquisque ciuium dedisse quidem uidetur, sed tamen sub hac tacita conditione, si requisitus fuerit, idque ex dictis in præced. art. milies comprobabitur. ergo nihil obest quod lex iusta sit, legesque iustæ obligent. nam omnes illæ leges positiuæ ut cunque iustæ quatenus excedunt pœnas iuris diuini & naturæ uidentur obligare sub tacita illa conditione supra dicta. f. ad patiendum nō ad ultro faciendum aut ultro offerendum. Vnde apparet ueram non esse secundā limit. de qua per Alfons. Cast. post alios, quos ipse refert ubi supra d. gl. d. c. fraternitas, limitates eo casu, quo pœna ipso iure aut

ipso facto irrogaretur. nam adhuc idem cum etiam tunc subintelligatur ex ipsa rei & pœnæ natura ea tacita cōditio, si ea pœna petita fuerit & exacta, ut supra mille exemplis edocti sumus. tertia limitatio est, ut si pœna quidem sit ex parte soluentis non etiam ex parte accipientis, qui nihil lucri fecit, sed damnum duntaxat quod senserat recuperauit (quale est in terminis titulum. ff. C. & iust. de lege aquilia) tunc ea pœna debeatur in foro conscientie non secus quam in foro animæ, sicque locum non habeat glo. in d. c. fraternitas ita Hieronymus Cagn. ubi supra, & Feli. in d. c. audiuimus ad finem de Simonia. quæ limitatio aut uera non est, aut est extra regulam (quod esse non debet) cum exceptio debeat esse de regula. l. j. ubi per doct. ff. de reg. iur. l. nā. quod liquide. §. fin. ff. ad leg. aquil. etenim damnum aut datum fuit dolo, aut culpa, aut casu, & sic extra noxam dolum aut culpam. primo casu uerum est, eam dāni restitutionem deberi in foro conscientie, sed id non contingit ex uilegis positiuæ pœnalis, sed legis Diuinæ & naturalis, quæ iubet alterum non lædere & damnum iniuria datum restitui. l. iustitia. ff. de iust. & iure. §. iuris præcepta instit. eod. tit. c. non dimittitur de reg. iur. lib. 6. l. id quod nostrum. ff. eod. tit. Secundo casu, idem foret si culpa lata esset, ut dictis ll. idem si culpa nec lata esset nec etiam minima sed media, arg. dictorum iurium glo. communiter ibi app. in §. præterea insti. quibus mo. re con. oblig. & his casibus eam damni restitutionem obligationem uel necessitatem acceptam ferre debemus, non tam iuri & legi illi pœnali positiuæ quam ipsi iuri Diuino & naturali. idem quoque præcipienti ut dictis ll. nam ut ius positiuum dicatur, oportet ut iuri naturali ac Diuino aliquid addat uel detrahat, aliter enim non tam ius nouum inductum quam ius naturale repetitum uideretur ac declaratum: & qui iam inductum repetit ac declarat nihil egisse sed tantum quod iam antea erat detegisse uideretur. l. ius ciuile cum ibi not. per glo. & doct. ff. de iust. & iure. l. adeo. §. cum quis ex aliena ff. de acqui. rer. domi. l. hæredes palam. §. sed si nota. ff. de testam. l. si ita scripsero. ff. de condi. & demon. l. illa institutio. ff. de hære. insti. Tertio casu quando casu damnum datum fuit uel etiam culpa minima aut leuissima, quā unusquisque diligens paterfam. circa res proprias admitteret. regula iuris positiui est, restitutionem damni nō deberi, sed rem domini, sui periculo & damno intercidisse, ut per glo. communiter ibi app. in d. §. præterea & §. 2. & §. 3. insti. quibus mo. re contrah. oblig. l. quæ fortuitis. C. de pign. act. idemque de iure naturali arg. dictarū ll. a quo iure naturali si lex municipalis positiua fortè recessit iubens etiam his casibus damnum rescari, merè pœnalis mihi uidebitur: nec in foro conscientie tenebitur ultro pœnam offerre is, qui damnum dedit, per eadem iura & rationes quibus tuemur glo. d. c. fraternitas. id quod admittunt Cagnol. ubi supra, & Roman. singulari 106. & Innoc. in c. sicut dignum de homici. Aquisensis in l. j. col. v. ff. de legib. & Corset. ubi supra, & Feli. in d. c. sicut. Summa Ang. in uerb. pœna uerfi. 19. secundum quem & Cagnol. ubi supra. idem foret quando damni emendatio iuberetur esse maior quam ipsius damni illatio. nam tunc quatenus excedit, pœna esset, & nunquam in foro animæ excessus ille deberetur; sicque quicquid hac atque illac circumcurset, ueritas est, pœnam merè legalem in foro conscientie a reo non deberi quo ad hoc ut illum ultro offerre teneatur: & uix ullam speciem ab hac regula declinatam inuenies, dummodo in damni restitutione etiam de accessoriis & appenditiis ratio habeatur. arg. §. plus insti. de act. cum ubi plenè not. l. si quis ita hæres institutus. ff. de acqui. hære. ibi sunt enim appenditiæ præcedentis institutionis. quid autem ex parte illius, cui pœna legalis deberetur, an eam petere ac exigere possit & retinere tutus in foro animæ, non secus quam potest in foro contentioso per d. l. quod a quoquam mouet quæstionem, quod

tur nisi peti & posita sit etiam in foro animæ contra nouiss.

Pœna in terminis titulum. ff. C. & iust. de lege aquil. an debeat in foro animæ.

Ius positiuum quid dicitur.

Pœna interdam dicitur etiam dāni dati emendatio.

Restitutio dāni dati intelligitur cu appenditiis.

Pœna legalis an peti et retine ri possit in foro conscientie not. q.

quod iure naturæ iniquum est, alterum alterius iactura locupletari. l. nam hoc ff. de condi. indebi. l. iure naturæ ff. de reg. iur. & ita in specie tenet Dec. d. c. j. col. viij. de const. & quia correlatiuorum par iudicium esse debet secundum eum l. fin. C. de indict. uidui. contrarium tamē tenet Corn. in consiliis supra alleg. & Hierony. Cagno. ubi supra post Host. Ioan. andr. Ioan. Imol. & Panor. quos, ipse allegat subiungens & recte d. c. fraternitas, procedere de perfectione non de necessitate. sicque a fure etiam tutus in foro animæ potero exigere & retinere dupli aut quadrupli poenam. §. dupli. & §. quadrupli inst. de actioni. cuius rei ratio & si satis dilucida a nullo unquam in cuius scripta inciderim reddatur, tamen satis dilucida ex superioribus colligitur. nam cum unusquisque ciuium legi poenali consensum accommodasse, non secus quam reliquis legibus reipublicæ uideatur d. l. j. ff. de legib. ut sæpe diximus. inde nascitur contra legis transgressorem tam ciuilem quam naturalis obligatio, quam ipse & si uiolare non uideatur quandiu non interpellatur d. l. Iulianus. §. offerri ff. de actio. & obliga. quasi iuste possit existimare, id ex uoluntate eius cui debetur descendere, arg. l. qui patitur ff. mand. l. semper qui non prohibet. ff. de reg. iur. tamen simul ac interpellatus fuerit in mora & mala fide constitutus & suam ciuilem & naturalem obligationem uiolare uideretur, ut d. §. offerri. idemque pari ratione & in poenis conuentionalibus, quas quandiu creditor non interpellat tuti possunt retinere in foro etiam conscientie, non sic si ille interpellauerit. quid si uxori usumfructum bonorum meorum si castè & honestè uixerit reliqui, ipsa autem post mortem meam contrarium fecit, an in foro conscientie etiam si transgressio occulta sit, teneatur restituere, id quod sentiunt Caietanus in summa uerbo pena Cagno. ubi supra, Ange. in auth. de incest. nupt. in prin. Alfonso à Cast. de potesta. legis poenalis lib. 2. c. 1. r. ad fin. mouetur quia à pari procedunt, legis & testatoris prouisio auth. de nup. §. disponat. l. in conditionibus primum locum. ff. de cond. & demon. quæ ratio contrarium probè probat, cum ut supra diximus poenæ legales etiā ipso iure irrogatæ cessent quandiu occultum est crimen facit quia illa conditio si castè uixerit umbram tantum conditionis habet, sed re uera modus est. l. quibus diebus. §. Termilius. ff. de cond. & demon. unde in ea dicendum est, ut in materia modali latè differit Bar. ibi & So ci. quæ omnia nota quia quotidie milies ac milies fiunt uectigalium fraudes in quibus poena irrogatur, miliesq; fiunt contractus poenales, immo nunquam fiunt ferè sine poena. superioribus dum de legum & principum potestate agebamus, proxima est ardua etiam. q. illa, scis enim quod citatio est de iure naturali, unde per principem tolli non potest. ut est communi opin. secundum Boeri. decisi. 247. num. 7. incipit & uidetur quod sic. per clem. pastoralis. §. cæterum. de re iud. Bart. in extrauag. ad reprimendum in uerbo. figura. col. j. per Iaso. & Ioan. Orosc. & Claud. de Seifel. col. j. in l. ut uim. ff. de iust. & iur. Abb. Sicul. & Feli. in c. ea quæ. de re iudi. Brun. consil. 12. col. xxvij. uersu. tertia ratio.

99
Citatio
per Prin-
cipem tolli
nō potest.

Contrarium 99 ut per principem tolli possit tenet glo. in l. is qui reipublicæ. ff. ex quib. cau. maio. cōm. opinio est secundum Feli. in c. quæ in ecclesiarum num. 26. & 66. de consti. adde quod in his quæ non pendunt à libera principis uoluntate, ut cum agitur de aliquo à iure suo priuando, iudex non procedit parte non citata cōm. opinio est secundum Aymon. de antiq. temporum. in prin. num. 39. per Curt. consil. 170. num. 17. per Soci. consil. 120. lib. 3.

Quid dicendum, & sanè uera huius rei cognitio à principis iuris naturæ petèda est. princeps enī ut dixi ea, quæ sunt iuris naturæ aut gentium primæui tollere non potest. §. sed natu alia insti. de iur. natu. l. omnes populi. ff. de iust. & iure. nec dubium est quin alterū nō lædere sit præceptum iuris naturæ. l. iustitia. §. iuris præ-

cepta ff. de iust. & iur. §. iuris præcepta insti. cod. tit. l. ut uim ff. cod. tit. intellige ut id procedat regulariter, fallit 100 quando is, qui alteri nocuit utebatur iure suo, tunc enim nemini iniuriam fecisse uidetur utcumque alterius ius aut conditio deterior ideo fiat, ut in c. memmi de reg. iur. lib. 6. l. nullus uidetur. ff. cod. tit. ubi plenè per Dec. Cagno. & alios. aliter enim nulli hominum fas esset aut libertas rerum suarum utendi, contra. l. penult. ff. de pact. l. in re mandata. C. mand. ubi 101 in re sua & iure suo quilibet est moderator & arbiter, non solum utendo sed etiam abutendo. l. sed & si lege. §. consulu. ff. de per. hæred. l. j. §. antepen. uersu. & magis uerbo prodegit ff. si quid in fraud. patr. Vnde 102 usque ad cælum domum meam possum eleuare, etiam si per hoc officiatur luminibus uicini mei, dummodo id non ut ei nocerem sed ut mihi consulerem fieret. l. altius. C. de ferui. ubi per omnes doct. & per Dec. & Cagno. in l. nullus ff. de reg. iur. proinde possum minutatim omnia bona mea in perniciem etiam liberorum alienare, dummodo id non ut eis nocerem fieret. l. non usque. ff. si à par. quis fuerit manu. ratio istorum omnium est ut in l. quia poterat ff. ad trebel. hinc est 103 quod princeps potest spurium legitimum, licet per hoc fiat damnum legitimis hæredibus illius, cuius de successione agitur, id, quod in consideratione non est ut tenet Bart. in l. Galulus §. & quid si tantum ad fin. quem ibi latè sequuntur repetentes ff. de lib. & posthu. & Cagno. in l. nemo plus ff. de reg. iur. & differuimus latissimè lib. 1. controuersiarum. c. 1. num. 23. cum pluribus sequen.

Secundum quæ cum populus omnem suum imperiū in principem contulerit, præsertim quod ad gubernandum & iustitiam reddendam pertinet. l. j. ff. de const. om. prin. §. sed & quod princi. insti. de iure natu. unde princeps potest immutare ea omnia, quæ pertinent ad ordinem procedendi in causis litibusque agendis ut plenissimè dixi supra §. 26. ferè per totum, uidetur quod princeps possit tollere talem citationē. principis 104 enim & legis potestas par est, d. l. j. d. §. sed & quod principi l. fin. C. de legib. ar. lex dedit parentibus potestatem liberos occidendi l. in suis ff. de lib. & posthu. ualuitq; lex quæ quodammodo machinationibus plena erat. l. un. in prin. C. de cad. tol. & quæ per quam dura & rigida erat. l. prospexit ff. qui & à quibus, multa per Andr. Tiraq. de utroque retract. in præfa. num. 75. quid ergo nonne durius est dare potestatem occidendi, machinandi, & cætera id genus, quam appellationem denegandi? ergo ut illud fieri potuit, ita & istud fieri posse uidetur, idque facilius. unde cum lex, ius potestatemque principi dederit quo ad gubernationem omnium subditorum & quo ad iustitiam eis reddendam, & sub hoc mandato, commissione, & concessione tam citatio quam reliqua omnia quæ ad causam inchoandam, prosequendam & finiendam pertinent contineantur: magis est ut si princeps uoluerit dixeritq; se uelle causam talem parte non citata (ob causam quæ eum mouebat) quasq; detegere nolebat) terminare id quidem poterit, causaque sic determinata à principe, pro ueritate illa sententia habebitur non secus 105 quam si sententia ab ipso uel ab alio iudice rite lata esset. l. res iudicata ff. de re iudi. & ut iudex & princeps id, quod nostrum est sine causa nobis auferre non potest, ut plenè differuimus lib. 1. controuersiarum. c. 1. ita tam iudex quam princeps per modum sententiæ quod nostrum est nobis auferre poterit, & (quæ inbecillitas humana est) non raro aufert l. j. ff. de appell. ut tamen hoc plus in principe fit, quod ad sententiam parte nō citata si uoluerit peruenire potuisset; id, quod reliquis iudicibus fas non esset, ut ferè per totum. C. de sententiis & quomodo & quan. iud. sic quotidie iudices supremi cum partem condemnatam definitū condemnare in expensis, sic ratiocinantur (& ob causas quæ nos mouerunt non facimus condemnationem expensarum) itaque siue princeps, qui non præcedente citatione

100
Dammum
alteri in-
ferre in-
terdum li-
cet.

101
Meum pos-
sum pro-
digere.

102
Domū ele-
uare possū
usq; ad cæ-
lum etiam
cum læsio-
ne uicini.

103
Dammū le-
gitimis il-
latum per
Spurij le-
gitimatio-
nem par-
uipēditur.

104
Legi prin-
cipisq; po-
testas.

105
Sententia
ut rite à
iudice la-
ta, habetur
pro uerita-
te, ita qd
non rite à
principe
lata pro
ueritate
est.

citatione causam finivit, iusta causa motus fuerit siue non iusta; utroque casu sententia ualebit. neque quicquam præter ius imperiumque sibi commissum fecisse uidebitur; eritque tutus etiam in foro animæ si iusta causa motus citationem prætermisit, non sic si sine iusta causa, præsertim si sententia quoque iniusta fuit. Sed quo ad forum contentiosum, etiam si & causa prætermittendi citationis nulla fuerit, & sententia iniusta similiter fuerit, ualere non desinet transibitque in rem iudicatam: quia ut pro sententia à iudice ritè lata præsumitur. d.l. res iudicata, ita quoque & à principe sententia etiam non ritè lata iusta præsumitur, ut dictum est. ac si 106 notorium esset etiam ex confessione ipsius principis sententiam fuisse iniustam, tunc non ualeret, non quidem eo quod citatio omiſsa fuisset, sicque minus ritè sententia lata esset. nam eo ipso quod à principe fertur ritè satisque sollemniter lata uideretur: sed eo quod principibus ad bonum potestas, non ad malum, ad iustitiam non ad contrarium, ad ædificandum, non ad destruendum, data fuisse intelligitur. quinimo quanto maior excelsiorque princeps est, tanto minor eius potestas est quod ad malum & quod ad nocendum & iniuriam quid faciendum. ut ex communi opin. plenè disseruimus d.c. 1. lib. 1. controuersiarum. per c. principium. §. charitas de pœnit. distin. ii. Fulgos. conf. 61. D. Catherina Aymon. crauet. de antiq. temp. par. j. uers. non omitto num. 3. Vnde Ouid. sic ait,

Omne animi uitium tanto conspectius in se
Crimen habet, quanto maior qui peccat habetur.

Itaque cum indubitatum esset de iniustitia sententiæ principalis nobis quidem de iure non noceret, non magis quam si lata esset ab alio quouis iudice: at in re dubia, ideo nocet quod etiam in subditum non deberet sine citatione procedi, intelligo uerissimum esse regulariter principes non debere sine citatione procedere, ex causa tamen posse, & quod subiicit esse contra ius naturale ut procedatur sine citatione, ideo per principem fieri non posse, uel non facile posse; intelligo uerissimum esse regulariter, at 108 ea, quæ sunt iuris naturæ per principes & leges transgredi ex causa & possunt & quotidie solènt. ubi gl. communiter ibi app. in l. ius ciuile ff. de iust. & iure per om. doct. in l. ut uim per ill. tex. c. gl. ff. de iust. & iure l. manumissiones ubi per doct. l. ex hoc iure ubi per doct. ff. eod. tit. §. ius autem gentium ubi per omnes doct. in l. de iure natur. quinimo ius nat. uel gentium semper alteratur per ius positium, aliter enim non ius ciuile induci sed antiquum ius reperi uideretur l. ius autem ciuile ff. de ius. & iur. ut supra ostendimus. hætenus quo ad principis plenam potestatem qua ex causa uteretur, cæterum de potestate ordinaria princeps omisso ordine iudiciorum præsertim in tam principali articulo ut est citatio procedere non debet, cum sit iuris naturæ ut c. citatio & c. j. de causa poss. & prop. & l. digna uox. C. de legibus.

Proinde cum 109 exceptio sit similiter defensio, & si uulgo dici soleat, principem non posse exceptionem tollere non magis quam defensionem ut in c. ex parte de foro compet. ubi notant communiter doct. & Ias. in l. quoties. C. de precibus imper. offer. Boerius decisi. 247. & uiderur num. 7. & quod 110 similiter non potest tollere iuramentum secundum eum post Cyn. & Salicet. in l. si. C. si contra ius uel utilitatem pub. Alber. in l. j. col. j. C. de precib. imper. offer. Brun. conf. 38. Alex. conf. 132. num. 7. lib. vi. Iaso. in d. l. quoties. ij. not. estque communis

op. ut patet ex relatione eorum, quia tale iuramentum est species probationis, ut est communis opin. quam tenet Alex. & Iaso. col. j. in l. ij. in prin. ff. de iure iur. Rom. conf. 102. super eo quo & alij multi relati per Boerium ubi si præ num. 8. qui omnes generatim uolunt principem non posse tollere probationem tamen in his tribus speciebus, si in exceptione & probatione & iuramento & similibus, & si aliquo casu istæ communes opin. defendi possint, tamen generaliter aut simpliciter nunimè procedunt. nam si princeps dixerit se uelle meam exceptionem mihi adimere, aut meam probationem, aut iuramentum, nulla iusta causa motus nihil ageret, egredere- returque notissimos terminos suæ potestatis ut supra, ostendimus. cæterum 111 si expresse uelle, tali exceptione aut probatione aut iuramento remotis & abiectis causam decidere, eamque definierit eius sententia ualebit, non secus quam si isthæc omnia inter fuissent; quia cum hæc omnia ad causæ instructionem, ordinem & iustificationem pertineant, si ab eo ex causa reiciantur uera & iusta, æquissimum est & eius potestati & dignitati ac imperio consentaneum sententiam ualere. d. l. omnium cum aliis supra all. quod si re uera iusta causa exceptionis, probationis, iuramenti, reiiciendorum nulla interfuit, ipse tamen princeps, ex iusta causa se cuncta abiectis professus fuerit; eius assertioni standum est, non secus quam statuti definitioni, quam qui que iudicum facit per suam sententiā, in qua asserit se iuste causam definire, licet contrarium fecerit, ut non minorem auctoritatem habeat sententia principis, qui scienter & ex causa deque potestatis plenitudine dixit se id facere & procedere omisso iudiciorum ordine quam habet sententia cuiusque iudicis ordine iudiciorum obseruato lata. arg. d. l. res iudicata iuncta. d. l. omnium cum aliis supra alleg. utroque enim casu præsumitur pro illis sententiis & pro ueritate habentur. & ita 112 intelligendum est, quod uulgo dici solet principem legibus solutum esse (§. si. inst. quib. non est per m. fac. test. l. princeps legibus ff. de legib. l. donationes quas diuus, ubi multa per Ioa. Igneum. C. de dona. inter uirum & uxorem cum concord.) potest enim omnia solennia omnemque ordinem procedendi non solum à iure positio sed etiam à iure naturæ descendente præter mittere, nec per hoc eius actus aut actiones minus iuste præsumuntur; licet aperto Marte ius noctum lædere aut nostrum nobis adimere non possit sine causa, & tunc facta demum nobis damni dati moderata recompensatio ne ut disseruimus in c. j. controuersiarum lib. j. confirma 113 nam lex ut ualeat in foro contentioso, sufficit quod legislator iustam eam esse putauerit. plenè Tiraq. de retrac. in præf. num. 75. ergo & hæc principis definitio ut ualeat nil exigitur nisi ut ipse putet se iusta ex causa fecisse. l. j. de const. prin. ff. ex quibus apparet standum esse assertioni principis etiam in iis, quæ concernunt ius alterius tertii, & illi tertio possunt obesse; licet contrarium teneat & firmet communiter teneri. Nicola. Boer. decisi. 247. num. 8. qui 114 distinguit, utrum princeps aliquid uelit tollere in præiudicium alicuius tertij uel aliquid uelit inducere in eius præiudicium in rebus, quæ non dependent ex sua uoluntate, prout est in exemplis superioribus, ut tunc non ualeat: an uerò dependeat ex potestate principis ut tunc ualeat, etiam si alicui uel aliquibus sit nocuum ut in gabellis & uectigalibus imponendis. ut per totum. C. uectigal. noua. instit. non posse. & per totum ff. & C. de muner. sed utrumque membrum huius distinctionis suspectum est. nam quatenus ait quod in exemplis superioribus ea, quæ princeps ademerat uel induxerat non pendebant ex ipsius principis potestate, id uerum non esse supra ostendimus quatenus 115 uerò ait, nouorum uectigalium indicio pendere à libera ipsius principis uoluntate, id similiter suspectum est, nam ex causa publicæ utilitatis uel necessitatis id principi fas est, aliter uerò non urique,

C ij ut per

111
Principē
legibus so-
lutum esse,
ut intelli-
gendum.

112
Intell. l.
princeps
ff. de le-
gib. l. dona-
tiones. C.
de don. in-
ter uirum.
§. fin. iust.
quib. imo.
test. infir.

113
Principis
uel legis
definitio à
iure natu-
re gentiū
uel ciuili
discedens
ut ualeat
nil exigitur,
nisi
quod ipse
uel ipsa ius
sta ex cau-
sa id fecit-
se se pu-
tet, hoc in
foro con-
tentioso.

114
Principis
assertioni
quādo stan-
dum.

115
Vectigalia
noua
quando
princeps
possit im-
ponere.

106
Principi
angustia
potestas.

107
Intell.
elem. pa-
storialis. §.
uerum de
appell.

108
Ius natu-
ræ & gen-
tium lege
positiua
potest al-
terari im-
mo per
omne ius
positium
plerumque
alteratur.

109
Princeps
an excep-
tionē pos-
sit tollere,
ardua q.

110
Princeps
an iuram.
possit tol-
lere, ar-
dua q.

ut per totum. C. uetigalia, noua instit. non posse. cum enim nouorum uetigalium indictio non uni aut alteri sed & cunctis ciuibus noceat, longè difficilior fieri poterit quam si uni aut alteri noceret. arg. auth. res quæ C. commun. de legat. cum ibi plenè notatis per glo. & doct. unde cum incòperto sit, uni aut alteri ciuium principem nocere non posse sine iusta causa, ut ex superioribus edocemur, longè minus poterit sine iusta causa cunctis ciuibus nocere. cum facultas nouorum uetigalium imponendorum non tam ad suam libidinem explendam quam ad publicas necessitates subleuandas principum data sit ut dictis iuribus. diuersa causa est in facultate (ut supra ostendimus) legitimandi principibus concessa, ut per totum in auth. quibus modis natura. effici. sui. & per totum in auth. quibus modis natura. effici. sui.

116
Legitima-
re spurium
principis
potest sine
ulla causa.

117
Priuile-
gio princi-
pis asse-
rentis se
aliud pri-
uilegium
dedisse ei-
dem, quan-
do stetur.

118
Legis cau-
sa impulsu
ua & si ue-
ra non sit,
non nocet.

119
Principi
aut uirori
illustrium
assertioni
an stetur
in concer-
nentibus
dānum ter-
tij.

120
Principis
assertioni
an stetur
in respiciē-
tibus eius
comodum.

116 enim facultate princeps uti potest, sine cuiusquam iniuria & læsione, saltem considerabili; dat enim legitimitatem, quam nec sibi adimat nec alteri, ut in simili notant glo. & doct. in l. manumissiones. ff. de iusti. & iu. Cagnol. in l. nemo plus, ad ff. de reg. iur. unde 117 si princeps in suo priuilegio Titio dato, faciat mentionem alterius priuilegii eidem Titio antea concessi, dubitari solet, an tali principis assertioni standum sit quasi in re ab eius libera potestate dependenti; an uerò standum non sit, quasi in re alteri præiudicante. & quod eius assertioni standum sit, tenet glo. in c. si romanorum. 19. dist. uerbo definit. quam ut singularem sequuntur ibi Domini. & Cardin. Alexandrinus. Iacobi. de S. Georgio. in auth. si quis in aliquo documento. C. de edend. uerf. secundo fal. lit. col. ij. Innoc. & Felin. in c. inter dilectos. col. v. de fid. instr. Nic. Boer. ubi supra. nu. 3. post alios plures doct. quos ipsi allegant, sentit glo. in l. lege obuenire. ff. de uerb. signi. Bald. & Alber. in l. j. C. de episco. & cleric. intelligentes id procedere dummodo tenor uel substantia primi priuilegij in posteriore referatur, nam & similiter si in una lege fiat mentio de alia lege, quæ non apparet non ideo minus ualeat, ut per glo. in d. l. lege obuenire. ergo idem in priuilegio principis arg. l. j. ff. de const. princip. quibus concinit quod Bart. & communiter doct. in l. demonstratio. §. quod autem. ff. de cond. & demonst. aiunt, legi 118 uetanti ne mulieres procuratrices esse possint (cui legi ferenda iure consultus ait, Calphurnia impudicitiam causam dedisse) standum esse, etiam si talis Calphurnia in rerum natura nunquam fuisset.

Contrariam tamen partem tenet & firmat communiter teneri Boer. d. decil. 247. num. 4. post Felin. in c. dilectus. de excepti. dicens, 119 principis assertioni standum esse in iis duntaxat, quæ pendent ex sua libera potestate, non in aliis, præsertim si tertio alicui nocere possint, id, quod in principibus & Cardinalibus & reliquis clarissimis personis uidentur tenere glo. & doct. per tex. ibi in c. nobilissimus. 97. dist. glo. in c. sicut uerbo alio modo de sent. excom. glo. in c. ad apostolicæ uerbo. proponi. de re iud. lib. 6. Spec. de teste. §. restat. uerf. hoc tamen fallit. 18. fal. & in tit. de legato. §. superest. Bal. in l. si qua per calumniam. col. fin. C. de episc. & cler. & in l. exemplo. in fi. C. de probat. & in l. iurifurandi. de testib. & in c. iure peritus. in prin. de offi. delega. Bart. in l. unica. per illum tex. C. de super indict. lib. x. Roma. in l. sciendum. ff. de uerb. obligat. & in conf. 58. ad discutien- dam in 4. dubio. Corn. con. 159. lib. j. & conf. 248. col. fi. lib. iij. Iaf. in l. neque is in princ. col. fi. ff. de acqui. hæred. & conf. 72. col. fi. & cõfi. 194. circa lib. i. Ruin. cõfi. 90. col. iij. lib. i. & conf. 31. lib. v. Paris. conf. 5. col. xvi. lib. iij. Bertran. conf. 165. col. fi. lib. ii. Fernan. Loaces. in conf. pro Marchione de ueles. dubita. i. num. 49.

Idem & fortius in iis 120 quæ respicerent ipsius principis utilitatem, unde non staretur assertioni principis dicentis aliquem suum subditum contra ipsum principem conspirasse, & per hoc feudum & reliqua illius

bona sibi applicata & proscripita fuisse ita Ifern. & Affl. in c. Sanctissimus. col. v. quo tempore miles in feudis. Pa- nor. in c. quæ in Ecclesiarum. in fin. de consti. & in c. primo. in fin. de proba. Ruin. cõfi. 36. in causa feudali. lib. j. Rom. conf. 352. Spiritus sancti. Dec. cõfi. 602. uiso puncto. col. iij. & conf. 506. Serenissimus. col. ii. Affl. in tit. qui successores teneantur. 8. col. in feudis. Loaces. ubi supra Castal. de optimo Imperatore. q. 98.

Ceterum 121 ubi non ageretur de mero commo- do ipsius principis cum læsione alterius tertij, uel de solo commo- do principis cessante etiā tertij læsione, in quibus casibus principis assertioni non statur & longè minus si de commo- do ipsius cum læsione reipublicæ ageretur, ut ex superioribus docemur, sed ageretur res & causa inter priuatos ei subditos, tunc eius assertioni standum esset. ut in clem. unica. de proba. & ibi glo. & in c. j. de renun. & in c. ad Apostolicæ. de re iudic. glo. & alii. in c. post cessionem. de proba. Felin. col. i. in c. cum a nobis. post glo. & alios ibi de testib. Ifern. & Affl. col. xx. in d. c. j. qui successi. teneantur & etiā in c. Sanctissimus. quo tempore miles Clau. de Seifel. in auth. si quis in ali- quo. col. iij. c. de edend. Bal. in c. Ecclesia. ut lite pēden. unde 122 & si regulariter assertioni personæ prohibi- tæ non stetur super benemeritis, fallit in principe asse- rente benemerita præcessisse. ita Bal. conf. 327. & in d. c. cum a nobis. & alij plures, quos refert & sequitur Loaces ubi supra num. 41. ex cuius relatione apparet hanc esse commun. opin. Secundum quæ si priuilegium principis in quo fiebat mentio alterius priuilegij inferebat læsionem alicui tertio uel inferebat læsionem reipubli- cæ, non staretur tali assertioni, & multo minus si simul cum læsione alicuius tertij uel reipublicæ inducebat uti- litatem ipsius principis. Ceterum aliud esset si ipsi prin- cipi duntaxat nocebat, nam eius assertioni standum est, ueluti si de proprio suo patrimonio, non de bonis regie coronæ se antea donasse in eo priuilegio referebat. Idemque si neque ipsius principis neque alterius uel rei publicæ damnum inferebat, quale esset si legitimas se aliquem enarrabat. id enim sine cuiusquam iniuria sal- tem considerabili sit, ut supra ostendimus. regulariter uerò in instrumento publico facienti mentionem de alio instrumento nõ statur nisi illud exhibeatur ut per Boer. ubi supra num. 3. & ita possunt & debent superiores uarietates conciliari. Denique quanta huic principis as- sertioni fides adhibenda sit non tam lege definiri quam iudicantis prudentia comprehendi iuxta species subie- ctas poterit. nam aut princeps minor ætate erat aut maior, si minor 123 non tam fide dignus est arg. & exemplo illius Ouidianæ sententiæ dum sic cecinit.

Ardus quippe fides maturos exigit annos. facit. l. fi. ff. de fide instr. & quod de huiuscemodi ætate Horatius de pingit in arte poetica sic dicens. Facilis in uitium flecti monitoribus asper. Verum si is princeps legitimæ ætatis erat, tunc aut summæ prudentiæ uir est, aut mediocris, aut minus industrius, aut omnino demens, fatuus aut furiosus. si summæ prudentiæ, tunc; in iis, quæ ad eius commodum aut incommodum non spectabant, sed inter subditos eius lis erat, ei adhiberem integram fidem. arg. l. omnium. C. de testam. licet per hoc de læsione tertij subditi tamen ageretur, uel de læsione suæ reipublicæ ut ibi. quod si eius aliquantulum interes- set in re modica idem adhuc arg. eorum, quæ plenè diximus supra lib. j. de succ. resol. §. 67. per l. scio cum fimi. ff. de minorib. idemque 124 per omnia & si is princeps mediocris, non summæ prudentiæ esset. nam ut de memorabili oratione & sententiâ Cleonis Tucides refert, uix est ut mediocris prudentiæ uiri non reipublicæ humanoq; generi utiliores sint, quam qui sublimioris acrisque ingenij sunt. unde sapienter Horatius sic cecinit,

*Insani nomen feret sapiens, æquus iniqui
Vltra quàm satis est uirtutem si petit ipsam.*

Quod si 125 is princeps minus industrius erat longè

121
Principis
assertioni
statur cum
res agitur
inter par-
tes nec
eius unum
plus quam
alterum in-
tererat.

122
Principi
benemerita
priuile-
giati præ-
cessisse as-
serenti cre-
ditur.

123
Minores
ætate mi-
nus fide
digni.

124
Mediocris
ætatis com-
mendatio.

125
Prudentia
inditum,
probitatis
& uirtutis.

longè minus fidei eius assertioni adhibenda est; est enim natura prona ad malum. unde Terentius ingenium omnium hominum est natura proclive ad libidinem. Vnde cum, teste Propertio lib. iij. eleg. ix. naturæ sequatur femina quisq; suæ. & teste Horatio lib. i. epist. *Naturam expellas furca tamen usque recurrit.* id quod proclivius faciunt homines tanto quanto imprudentiores sunt. nam 126 prudentiores solent subagere ingenium ac superare ratione ut attestatur Persius Satyra. 5. his cantibus,

*Stat contrariatio & secretam gannit in aurem,
Ne liceat facere id, quod quis uiciabit agendo.*

Vnde legitimæ ætatis uiri quasi adæquantur ætate minoribus, si illi maiores parum industrii sunt. l. Titio centum in prin. cum glo. ubi Paul. & alij. ff. de condi. & demonstr. facit. l. is cui lege ff. de testa. l. is cui bonis. ff. de uerbo. oblig. Verum si is princeps apertæ dementiæ esset, nulla fides eius assertioni adhibenda esset. arg. l. furiosum cum ibi traditis. C. qui testam. face. poss. l. qui testamentum. §. furiosus ff. de testam. Sed 127 & princeps si esset femina minus fidei ei adhibenda, arg. l. qui testamentum. §. mulier. ff. de testam. & multa edocemur su præ de succ. crea. lib. 2. §. 12. num. 12. redeundo ad quæst. de principe, an possit citationem adimere, quin possit idem quod lex nemini dubium, d. l. j. ff. de const. prin. §. sed & quod principi insti. de iure nat. lex autem citationem adimere & potest & sæpe solet, tex. est in l. ii. C. naufragio lib. 2. quæ Ang. dicit ibi esse mirabilem ad hoc 128 quod si in loco ubi, quis patitur aliquem fortuitum casum, faciat examinari testes de casu, quod illa probatio faciet postea fidem coram iudice, competet & in alio; & dicit quod est mirabilis ille tex. quod in tali examinatione non est necessaria partis citatio cum fiat in longinquo, ad hoc & commendat illum dominus Io. de Plat. ibi, dicens, quod ubi quis patitur aliquem casum amissionis mercium uel eorum conductorum uel alium casum in partibus remotis, quod si faciat ibi examinari testes de casu quod ille probationes faciet postmodum fidem coram iudice competentis, non obstante quod pars de cuius præiudicio agitur non fuerit citata, quod dicit ualde notandum. Sic ergo ex duobus capitibus ille tex. summopere commendandus est, tum quod inducat ut ualeat probatio receptioque testium facta citra partis aduersæ citationem, tum etiam quod ualeat talis receptio testium facta autoritate iudicis in competentis, cuius rei illa ratio est, quod huius rei similia solent accidere in regionibus remotis ubi est penuria tam iudicis cōpetentis quam partis aduersæ: unde ne peccat ius ex defectu probationis, oportet huiusmodi probationes legitimas iudicare. & in his casibus probatio 129 coniecturarum & testium domesticorum admittitur, ut etiam tex. est singularis in d. l. iii. C. de naufrag. quem ad hoc ibi commendat Barto. dicens quod in rebus, quæ geruntur intra nauim seu intra domum admittuntur testes domestici ut ibi & l. consensu de repudijs. insuper dicit quod ille tex. notabilis est ad probandam amissionem rerum per uerisimilitudinem, & quod de perditione eorum possunt uerisimiliter testificari, qui uiderunt mittere in domum, uel in nauim; quæ postea submersa est. ita dicit Io. de Pla. in l. quotiens eod. tit. 3. nota. dicens, quod et si sint domestici & familiares & cōiuncti admittantur in testimonium de his, quæ fiunt in nauim uel domo uel alio loco secreto, quilibetq; testes admittuntur. & quod de hoc est casus sing. ibi dum dicit, quod uno nauiculariorum agente, alij magistri & naute examinantur & testificantur, 130 sic hoc casu potest aliquis esse testis in re propria, de qua spectat ad eum commodum uel incommodum in subsidium. ex quibus dicit inferri quod ad probandum res, amissas ex naufragio uel casu deperditis, sufficiens est probatio per uerisimilia & probationes domesticas & indicia, ut si uiderunt deferri ad nauem nec reductas ad domum. idem dicit Ang. in d. l. quotiens, quo ad probandum amissio-

nem rerum sufficit probatio per uerisimilitudinem, allegat Cyn. in l. si creditur C. de pign. act. in fin. ubi hoc bene dicit, dicens, quod probatio rerum amissarum probatur per coniecturas ut si probauit quod intrauit equitans & probatur per alios testes quod postea exiuit sine equo.

Redeundo ad principum legumq; potestatem circa mutationem, uariationem, alterationemque eorum quæ sunt iuris Diuini, naturalis, uel gentium, cum citationem & exceptionem & reliqua id genus, posse per principem aut legem tolli edocti sumus. consequens est ut 131 & appellationem per eundem facilius adimi possit qua de re per Bal. in prælud. feudorum num. 34. Ias. in l. pri. num. 2. ff. de const. prin. Bal. in proœmio Gregoriano num. 4. Spec. de locato. §. nunc ostendendum uerf. 89. Bal. in c. cum super col. i. de cau. poss. & propri. c. in memoria. 20. distinct. Ang. in l. item si uerberatum §. i. ff. de rei uen. Curt. Iunior consi. i. num. 19. Dec. cons. 191. num. 4. & alij non pauci ut plenius hac de re disputantes, egimus lib. i. controuersiarum c. i. num. 4. quibus adde in simili Anton. Vacam & Castalium in d. l. i. ff. de constit. prin. quibus etiam adde ea omnia, quæ diximus de citatione & de exceptione & de probatione & de defensione & de appellatione, in duabus speciebus procedere, prima quando constaret iusta ex causa id per principem uel legem factum fuisse, altera quando essemus in dubio, ut ostendunt nostra fundamenta supra relata: non sic quando constaret principem hanc ad rem iustam causam non habere, ut eadem fundamenta suadent.

Illud autem prætermittendum non est, nempe quicquid etiam hodie iuris tantum ciuile non est, nempe quicquid iuris naturalis uel gentium id 132 successiui temporibus in ius gentium, conuertere posse. quid enim si lege Hispanorum caueretur ne quisquam cum instrumentis sulphurariis (hominum certissima pestis) bellum gereret. id nullus modo sanus abnegaret, quin iuris ciuile Hispanorum esset. at si postea paulatim similibus legibus aut moribus idem in reliquis orbis regionibus uel in earum plerisque admissum esset. Iam 133 quidem id iurisdictionem esse diceretur, quia ut iurisdictionem quid sit, non unde inuentum aut originem traxerit inspicimus, sed an a plerisque gentium admissum & usitatum sit. l. omnes populi ff. de iust. & iu. §. sed naturalia insti. de iure nat. & in hunc sensum contractus & successiones iurisdictionum esse intelligantur, ut propè dicemus. & in hunc sensum iuram. 134 calumniæ iuris gentium esse testatur l. nostra Hispanorum lib. 3. ord. tit. 4. l. i. ibi. Las quales posiciones recibio y hallo en los pleitos el uso y lengua y general costumbre de todo el mundo. idemque in positionibus ut ibi. & rursus si positiones & successiones in desuetudinem totius orbis abirent iurisdictionem esse desinerent, idemq; 135 in seruitutibus & captiuitatibus, ut sic pleraque eorum, quæ iurisdictionum secundarii sunt, sub potestate humana sit, ea non solum inducere, sed etiam abicere; non sic in ea quæ sunt iurisdictionum primæ. & ita utilissimè declaro d. l. omnes pop. & d. §. sed naturalia & l. manumissiones. l. ex hoc iure ff. de iust. & iu. §. ius gentium insti. de iure nat. unde 136 & contractus emphiteoticus iurisdictionum fieri possibile esset, ita declaro gl. & communem opin. de qua in d. l. ex hoc iure & totum titulum C. de iure emph.

Itaque quæ sunt iuris ciuile, tractu temporis iurisdictionem fieri possunt, si ab omnibus uel a plerisque gentium, quæ legibus & moribus reguntur admissa fuerint. & ita sunt intelligenda, omnia exempla meri iuris ciuile, quæ enumerantur per glo. & doct. in l. ex hoc iure ff. de iust. & iu. Sicque locum habebit in d. contractum emphiteotico & in testamenti facitione & in reliquis de quibus supra mentionem habuimus. proinde 137 & si literarum obligatio, sit inuentum ciuile, tamen si tractu temporis ab omnibus uel plerisque gentium quæ

C iij legibus

116
Prudentio
res magis
fide digni.

127
Femina
minus fide
digna.

128
Testium
receptio
aliquando
ualet sine
partium ci
tatione.

129
Testes do
mestici
quando ad
mittantur.

130
Testis in
re pro
pria quan
do admit
tatur.

131
Appella
tio an tolli
possit per
principem

132
Ius ciuile
in ius gen
tium uerti
& rursus
ius gentium
in ciuile
potest con
uertere.

133
Contractus
& success
iones quo
respectu
uideantur
esse iuris
gentium.

134
Iur. cal. iu
ris gentium
an uideat
ur.

135
Seruitus
posset desi
nere esse
iuris gen
tium.

136
Emphiteo
sis contra
ctus tra
ctu tempo
ris posset
fieri iuris
gentium.

137
Literarum
obligatio
posset fie
ri posset
iuris gen
tium.

138
Stipulatio
tēpore fie
ri posset
iuris gen
tium.

139
Fideiuss
orius cōtra
ctus iuris
gentium tē
pore fieri
posset.

140
Exceptio
non nu. pe.
tempore
fieri pos
set iuriscē
tium.

141
Codicilli
tēpore fie
ri posset
iuriscētiū

142
Fideicom
missa tem
pore fieri
posset iu
riscētiū.

143
Don. cau.
mor. tem
pore fieri
posset iu
riscētiū.

144
Ius gentiū
primaūū
incomuta
bile sed se
cundarium
comutabile
est.

145
Intell. l.
ueluti l. iu
stitia. l. ut
uim. l. ma
numissio
nes ff. de
iust. & iu
re l. j. ff.
de pact.
cum simi.

146
Lex muni
cipalis de
aliqua
elemosina
annuatim
danda an
possit im
mutari, ar
dua. q.

147
Leges secu
lares cleri

legibus & moribus reguntur in usu esse cōpisset, iuriscētiū fieret. & ita intelligo totum tit. instit. de liter. oblig. qua ratione si 138 stipulatio, quæ inuentum ciuile est, similiter ab omnibus uel plerisque gentium in usu esse cōpisset, idem foret. & ita intelligo. l. i. & totum tit. ff. de insti. de uerb. obl. Vnde 139 si fideiussorum contractus ab omnibus uel plerisque gentium paula. in receptus esset, similiter iuriscētiū fieret, & ita intelligo omnes titulos ff. C. & insti. & in decretalibus. de fideiussoribus. qua ratione 140 si exceptio non numeratæ pecuniæ ab omnibus uel plerisque gentium admissa esset, idem foret, & ita intelligo totum tit. C. de non numer. pecu. & C. si cautio. de fid. instrum. idemque in exceptione non numeratæ dotis, & ita intelligo totum tit. C. de dote cauta non numer. unde si 141 codicilli ab omnibus uel plerisque gentium in usu esse cōpissent, similiter iuriscētiū fierent, & ita intelligo totum tit. C. de insti. de codicil. & ff. de iure codicil. quamuis hodie codicillum, esse ciuile inuentum incomperito sit, ut in princ. instit. de codicil. idemque 142 in fideicommissis futurum, si ab omnibus uel plerisque gentium admitterentur, quamuis constet esse ciuile inuentum ut in prin. insti. de fideicommiss. heredit. ita intelligo totum illum tit. & C. de fideicom. & ff. de lega. & fideicom. l. 2. & 3. cum multis titulis sequenti. unde 143 idem foret in donatione causa mortis, quæ ciuile inuentum fuisse constat. ut per totum tit. ff. & C. de dona. causa mor. quos ita intelligo. quæ omnia si postquam ab omnibus uel plerisque gentium recepta essent, rursus in desuetudinem abire cōpissent illico iuriscētiū esse desinerent. facit text. in prin. insti. de testam. ergo 144 quæ iuriscētiū secundarij uel hodie sunt uel etiam postea esse cōperint non sunt fixa, æterna & incommutabilia quamuis quæ iuriscētiū primæui sunt, qualia sunt erga Deum religio, utque patriæ & parentibus pareamus, ut fidem seruemus, ut uim atque iniuriam propulsemus, utque nos nostraque tueamur. hæc omnia fixa, æterna, incommutabiliaque sunt, eruntque semper. ita 145 intelligo legem ueluti & legem ut uim cum ibi not. & l. iustitia est. primo resp. & in §. iuris præcepta. & l. i. & lex hoc iure ff. de iust. & iu. & ferè per tot. instit. eod. tit. l. i. ff. de pact. l. i. ff. de consti. pecun. §. singulorum. insti. de rerum diuis. c. i. de pact. l. non minorum. C. de transac. quæ omnia non minus utilia sunt quam noua.

Quid autem 146 in his, quæ ueluti iuris Diuini sunt, an poterunt per leges humanas aut principes immutari si huius iuris per legem uel statutum humanum esse cōperint id quod negare uidetur Bar. in l. priuilegia per tex. ibi. C. de sacrosan. eccl. & per c. ad apostolicā. de rescript. dū ait Bart. quod constitutio cōsuetudo, uel statutū de aliquo annuatim inter pauperes, uel pijs locis distribuendo iure elemosine, non potest tolli per eos, qui talem constitutionem uel ordinationem fecerunt uel consuetudinem introduxerunt. sequitur Roma. in auth. similiter. in nono speciali contractuum. C. ad l. fals. Dominic. in c. quæ in ecclesiarij. col. 3. de consti. Pau. cast. in l. si quis curialis. C. de episc. & cler. Aretin. & Iaso. in l. non amplius. §. j. ff. de leg. i. Dominic. in c. i. col. vii. de consti. lib. 6. Andr. Tiraquel. qui eos refert de priui. piz causa priuileg. 159. Lauren. Calc. conf. 13. pro parte. colum. 4. in simili per Io. Andr. ad Specul. de instr. edit. §. nunc uero aliqua ad fin. per Felin. col. v. in c. ueniens. de testibus Panor. & Felin. n. d. c. ad Apostolicam. Contrarium tamen ut talis constitutio, consuetudo, uel statutum possit immutari per eius authores, tenent Cyn. Imol. & Alex. in d. l. non amplius §. i. & in simili uoluisse uidetur Bald. & Fulg. in l. si quis curialis supra allegata C. de episc. & cler. dum aiunt quod licet 147 laici nequeant per sua statuta clericos legere, possunt tamen priuilegia, quæ eis concesserunt adimere si in contractum non transferunt. quod & tenent Salice. Fulg. &

Pau. cast. in auth. casta & irrita C. de sacrosan. eccl. Fulg. & Paul. in d. l. priuilegia. Alex. conf. 210. statutis accuratè. col. iiii. lib. 2. Iaso. in d. l. non amplius. & hæc pars uerior uidetur arg. text. in l. si quis. in principio testamenti ff. de leg. 3. ubi testator non potest suæ uoluntati eam legem imponere, à qua non liceat recedere, & ultimæ uoluntates ut sui natura commutabiles sunt ad libitum testatorum ut ibi, & l. si mihi & tibi §. in legatis. ff. de leg. i. l. si iure. ff. de leg. iiii. l. iiii. ff. de adimen. lega. c. cum Marta de celebra. miss. ita leges, cōsuetudines & statuta ad uoluntatem eorum, qui eas easue constituerunt commutabiles sunt. l. omnes populi. ubi Bart. & omnes. ff. de iusti. & iu. §. naturalia. insti. de iure natu. c. non debet ubi omnes. de consanguin. & affini. leges enim, 148 consuetudines & statuta, non tam contractibus quam ultimis uoluntatibus assimilantur Bar. Ang. Imol. Cuna. Pau. Roma. & Alex. in l. heredes mei §. cum ita ff. ad Trebel. Andr. Tiraq. de reuoc. dona. in l. si unquam uerbo susceperit liberos nu. 84. uerū, sed illud hic querō, & tradunt communiter doct. tam in d. l. omnes populi quam in d. §. sed naturalia. unde ut ultimæ uoluntates, ita & leges, statuta, & consuetudines in sui resolutione liberrime esse debent. præterea 149 etiam in ipsismet contractibus liberum est pœnitere regulariter re integra, præterquam in contractibus nominatis ut in l. iuriscētiū in prin. ubi per omnes doct. ff. de pac. & per totos titulos ff. & C. de rerum permut. & ff. & C. de condi. ob cau. & per totum ff. de præscr. uerb. iuncta l. i. §. circa ff. de doli excep. & consensu 150 etiam in actu inter uiuos præstitus reuocabilis est, si is actus ad ultimam uoluntatem referebatur eamque respiciebat text. egregius in l. si. C. de pact. unde in specie nostra ille consensus ita uentiū & legislatorum ad eorum arbitriū reuocabilis est & esse debet ex natura ipsius rei, quia legibus & consuetudinibus commutabilis sui natura nihil omnino est. d. c. non debet. d. l. omnes populi. d. §. sed naturalia. nec 151 ad rem pertinet quod (ut supra artigimus) lex sit communis reipublice sponso l. j. ff. de legibus sicque quasi quidam contractus aut promissio obliget. nam obligat quidem tandiu quandiu auctoritate publica immutata non fuerit & nõ ultra; quin immo interea subditos obligat, non ipsum legislatorum l. princeps legibus ff. de legib. cum moderamine de quo supra. unde 152 si fieret statutum prout Hispaniæ in quibusdam ciuitatibus fieri cōcepit, ut pauperes hostiarii elemosinam non deposcerent, sed ab erario publico alerentur uel ut monachi Franciscani eodem modo alerentur, si quidem in formam contractus id non fieret, sed tantum in formam legis ad bonum & regimē reipublice, certè quandiu respublica uellet id durare non diutius nec interea ulla inde orta uideretur obligatio. aliud fortè si ex modo ineundi appareret eam rem transiisse in formam & substantiam contractus, tunc enim cessaret pœnitentia. l. sicut ab initio cum uulgatis C. de act. & oblig. & ita possunt & debent superiores uarietates conciliari. actus 153 enim qualis sit aut cuius uirtutis & nature cognoscitur ex modo ineundi ut in contractibus innominatis uoluit gl. in lex placito. C. de rerum permut. gl. in l. cum proponas C. de dolo & gl. fin. in l. cum mota. C. de trans. & est communis opin. secundum Imol. in rubr. num. 6. de rerum permut. & Alci. in d. l. cum mota. contrariam partem tenet Bart. nu. 10. in d. l. lex placito existimans non tam modum ineundi quam modum implendi esse inspiciendum, idem Bart. in d. l. cum proponas num. 6. idem Bart. in l. cum mota num. 4. & in l. si intra. num. 2. ff. de pact. & est communis opin. secundum Iason. num. 28. in d. l. cum mota ubi Claud. col. pen. & Alex. in d. l. cum proponas colum. ii. & hanc esse communem sententiam affirmat Fernandus Berengarius in l. pacta conuenta num. 77. col. vii. ff. de contrah. emp. & Ias. in l. si quis cum debitore uum. §. ff. de iureiur. Fortun. in l. iuriscēti. col. i. ff. de pact. sed ad superiorem

is priuile
gia conce
dentes pos
sunt per se
culares
toll.

148
Leges, con
sue. statu. si
miliora ul
timis uo
luntatibus
quàm con
tractibus.

149
contractus
regulari
ter re inte
gra sunt re
uocabiles.

150
Actus in
ter uiuos
respicit
ultimam uo
luntatem
semper est
reuocabilis.

151
intell. l. i.
ff. de legib.

152
lex ut pau
peres uel
monachi
Francisca
ni de publi
co alantur
reuocabilis
est.

153
contractus
aut alia di
spositio,
qualis sit,
ex modo
ineundi an
cognosca
tur, ardua
q.

superiorem sententiam procliuor sum, quæ confirmatur per l. non codicillum. C. de testam. l. si idem. C. de codici. & confirmatur ex plenè & utiliter traditis à Bar. in l. ij. in principio ff. si cert. pet. ubi dum enarrat omnium ferè contractuum naturam, plenè uult ex modo inuendi contractuum tam naturam quam differentias cognosci. tenendo ergo quòd 154 principes & leges possint statuta, leges, aut consuetudines tales à se latas reuocare, inde subsequitur quòd omnia priuilegia clericis, aut Ecclesiis; hospitalibus, monasteriis, aut aliis piis locis & causis quæ per leges ciuiles & auth. concessa fuerunt, poterunt eis adimi per eosdem legislatores laicos, sicq; poterunt immutare & adimere omnia priuilegia sub legibus & titulis C. de sacrosan. eccl. & C. de episc. & cl. concessa & comprehensa. & quæ continentur in auth. de eccl. tit. & in auth. de monachis cum mille similibus. nisi quatenus sunt à canonibus Pontificum repetita. nam tunc etiam remota legum laicarum auctoritate, in sola legum Ecclesiasticarum auctoritate subsistent. ut plenè per Dec. post alios in c. Ecclesia S. Marix de constit. & uidetur ex mente Bald. & Fulg. in d. l. si quis curialis.

Hactenus quo ad legum principumque secularium iurisdictionem & potestatem. quid 155 quantum ad Ecclesiasticam, & sanè sunt tres casus, primus, quo ad temporalem iurisdictionem, quam habet & exercet Ecclesia sancta in terris suis, secundus, quo ad spiritualia, tertius, quo ad temporalia quatenus necessaria sunt ad expeditionem spiritualium. primo casu, omnia, quæ superius edocti sumus, & hic locum habent repetitaque esse intelligantur, quia si quam iurisdictionem habet Ecclesia in temporalibus, eam ex consensu ipsorum subditorum habere intelligendum est: non secus quam principes seculares. arg. d. l. j. ff. de legib. ibi communis reipublicæ sponso cum supra latè adductis. ex consensu subditorum accipere debemus etiam si subditi quibusdam principibus, & illi princeps aliis principibus, & rursus illi eam potestatem ecclesiæ concesserint. nam semper transit migratque cum eadem natura, qua ab omnium primò tenebatur l. ii. §. ex his cum ibi plenè not. ff. de uerbo oblig. l. nemo plus ff. de reg. iur. c. nemo potest plus eod. tit. lib. 6. plenè utrobique per doct. nec mentionem facio de imperio quod per uim, tyrannidem & debellationem paratur, quia id stabile non est, nec diutius durat quam ipsi subditi potuerint rebellare seque in suam laxitatem eripere. §. item ea quæ ab hostibus insti. de rerum diu. l. i. l. naturalem ff. de acquir. rer. domi. §. ferè insti. de rerum diu. per modernos in rub. ff. de acq. poss. dixi fufus lib. i. controuersiarum c. i. cum limit. de qua ibi ceterum quatenus 156 ecclesia habet iurisdictionem in spiritualibus receptor theologorum opin. esse uidetur, ut ab ipso Deo Opt. Max. non autem à populo eam habere intelligatur, quòd & tenent communiter doct. in c. i. de consti. & in c. Ecclesia S. Marix eod. tit. d. Alfonsus ubi supra lib. 2. c. 10. qua de re per gl. & Abb. in c. nouit de Iudic. ubi Felin. col. ii. in fin. & Dec. nu. 7. & Bal. in proemio ff. col. ii. Alfons. de Cast. de iusta hereti. punitio. lib. 2. c. 2. col. ii. Martin. Nauarrus. in d. c. no uir. tertio notabili. qui latissime procedit. Anto. de Rosel. de potestate Imper. fol. 8. §. ne prolixius. gl. in clem. ad nostram. de hæret. Bernondus de publi. concubin. col. 376. Bar. in l. i. §. præfcs. ff. de requir. reis. Couarub. in c. peccatum. §. 9. num. 7. de reg. iur. glo. in c. causam. qui filii sunt legit. per d. c. nouit cum aliis supra citatis, & per illud Domini, tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & per illud, pascue oues meas &c. per 157 quod etiam eorum, quos retulimus non pauci existimant ad bonum & non ad malum datam esse potestatem ecclesiasticam, eamque regulandam & terminandam esse iuxta subditorum utilitatem, ut sic non lupi sed ueri pastoris officium fiat: & quia secundum philosophum propter unumquodque tale & illud

magis, hoc est, non tam incipiendam esse personam illius, cui datur aut committitur quam illius illorumque propter quos datio, commissio, aut commendatio fit. quod & probat. l. sed si plures. §. in arrogato ff. de uulgi. ubi multa in simili per doct. & ut tutela est uis ac potestas in capite libero ad tuendum eum, qui se tueri non potest. l. j. ff. de tut. in prin. inst. eod. tit. ita 158 & utraque potestas tam ecclesiastica quam temporalis ad tuitionem & utilitatem subditorum potissimum profecta fuit, sicque ut tutorum ita & istorum principum potestas ad utilitatem siue subditorum siue minorum aptanda; & iuxta eam regulanda est: etenim 159 quo illustrior aut maior potestas est, eo iustior esse debet, quia id tantum possumus quod iuste & honestè possumus. l. nepos procul ubi per Alciat. ff. de uerb. sig. l. Lucius secundum unum intellectum ff. de cond. & dem. l. filius ff. de cond. inst. rectè enim omnipotens solus ille appellatur, qui nihil mali facere potest: malum enim facere aut facere posse, non potentia sed infirmitas, non possidendi (ut sic loquar) à malo abstinere est. secundum Augustinum in c. principium. §. charitas de poeni. distin. ij. Curt. sen. conf. 73. col. 29. Fulg. conf. 61. D. Catherina col. pen. Aymon. Crauet. de antiq. temporum in principi. par. j. ita ipsi arguunt, quod modo nec probo nec improbo, alibi fortè dicturus. sed eorum interea retenta opinione, stat conclusio utranque potestatem, tam ecclesiasticam quam secularem regulandam aptandamque potissimum esse ad utilitatem subditorum, sicque in efficacia ac effectu data paritate terminorum, uix est ut differant, nisi quatenus tendunt ad diuersa. in sui tamen creatione 160 longe differre uidentur, cum altera (ut diximus) ab homine, altera à Deo processerit, & consequenter in sui quor. resolutione ut inter sese differant necesse est. quia cuius est dare eius est adimere. l. iudicium soluitur ff. de iudic. l. j. §. fin. ff. de leg. iij. l. consueiuntur ff. de iure codicill. l. si mihi & tibi. §. in legatis ff. de lega. j. l. si quis in principio testamenti ff. de leg. iij. & plenè per doct. in dictis locis. l. omnes populi ff. de iust. & iure. §. sed naturalia inst. de iure nat. c. omnis res de reg. iur. l. nihil tam naturale ff. eod. tit. l. fin. ff. de accept. §. si insti. quib. mod. toll. oblig. Vnde potestas Ecclesiastica quatenus à populo data non fuit, per eum adimi non poterit; secularis uerò fortè poterit si quidem recens sit, sin autem uetustissima, diuersum esset, ut controuersiarum lib. j. c. i. edocemur ac attingimus quod modo non firmo. ergo 162 cum humana ferè omnia consent creatione, effectu, seu progressu, ac resolutione, cumque potestas ecclesiastica & secularis inter se differat quo ad sui creationem, item quo ad sui resolutionem, sed quo ad efficaciam uix differant (secundum quod ostendimus) euenit ut leges canonicæ, quæ in spiritualibus non loquuntur (quales sunt omnes quæ disponunt circa iudicia, circa contractus, circa ultimas uoluntates, & similia) in utroque foro siue contentioso, siue conscientiarum perinde obligent ac obligare diximus leges seculares data paritate terminorum, ut sic ea lex canonica & si initio parum iusta aut utilis uideatur, aut ferè impossibilis, legis uim habere non desinat: non quidem ut interea executioni mandari possit, sed ut si postea mutatis temporibus utilis aut iusta aut de ferè impossibili possibilis ac facilis esse coeperit, ualere uimque legis tenere incipiat. impossibilitatem accipere debemus iuxta terminos. l. apud Iulianum. §. constat. ff. de leg. i. rursum si ea lex canonica initio iusta seu utilis aut facilis erat, si mutatis postea temporibus iniusta aut inutilis, aut ferè impossibilis esse coeperit, non quidem tam extincta quam sopita intelligatur, ut sic interea executioni non mandetur: licet legis uim uinculis tamen allegatam habere non desierit. tertio 163 casu principali, scilicet in his, quæ temporalia sunt, sed necessaria ad spiritualium commodam expeditionem, idem iuris erit quod in mere spiritualibus proximè esse diximus.

158
iurisdic-
tio erga subdi-
tos se ha-
bet ut tute-
la erga mi-
nores.

159
potentia
uera quid.

160
iurisdic-
tio ecclesiasti-
ca & se-
cularis dif-
ferunt in
sui ortu &
resolutio-
ne, & quid
in effectu.

161
dare & a-
dimere an
eiusdem
sit.

162
lex canonica
an obli-
get in con-
scientia, &
quandiu et
quid in fo-
ro contentio-
so & quid
si ab initio
fuit inuti-
lis uel tra-
ctu tempo-
ris inutilis
esse capit.

163
iurisdic-
tio ecclesiæ in
seculari-
bus ad spi-
ritualiane
cessariis,
regulatur
ut in ipsis
spirituali-
bus.

c. acces-

154
intell. ad
plures. l.
& auth.
quæ sunt
sub titulo
C. de sac.
eccl. & C.
de Episc.
& cleri. et
auth. de
monach.

155
Iurisdic-
tio ecclesiasti-
ca in tem-
poralibus
est à popu-
lo.

tyrannorū
imperium
quale.

156
iurisdic-
tio ecclesiasti-
ca in spi-
ritualibus
est à Deo.

157
iurisdic-
tio tam eccle-
siastica
quam pro-
prietaria sui
naturæ est
limitata
subditorū
utilitate te-
nus.

c. accessorium de reg. iur. lib. 6. l. i. & ii. ff. de péc. leg. egregius tex. in l. si quis ita hæres institutus, uerbo, sunt enim appenditiæ præcedentis institutionis. ff. de acquir. hered. l. iii. §. fin. ff. de in ius. rup.

164
legis defini-
tio repe-
titur per
epilogum.

165
lex an re-
cta esse ne-
cesse sit.

166
lex an à
populi ui-
cem geren-
te ut fiat
necesse sit.

167
lex an uo-
ce aut scri-
pto pro-
mulgare ne-
cesse sit.

168
forma ad
rei demon-
strationem
requisita
æquipollē-
ter potest
impleri.

169
uoluntas ut
colligatur.

170
uerba non
tam demon-
strant quā
inducant no-
stram uo-
luntatem.

Redeundo ad legis definitionem de qua per d. doctis-
simum Alphon. supra relatum, quæ sic habet, lex 164 est
recta uoluntas eius qui uicem populi gerit uoce aut scri-
pto promulgata, cum intentione obligandi subditos ad
parendum. ibi uoluntas recte quidem ut & supra attigi-
mus & confirmauimus quibus adiecit l. iustitia ff. de iust. &
iu. §. iustitia inst. eod. tit. ubi optima iura si scis inducere,
ibi recta. supra plenè ostendimus ualere 165 legem etiā
do accedere potuit quod sufficit. ibi eius 166 qui uicem
populi gerit, supra ostendimus non eius solius, sed
& ipsius populi, quinimmo potissimum ipsius populi
uoluntatem esse inspiciendam. præterea ut sit lex, non
est necesse ut fiat à uicem populi gerente, cum & ab ipso
populo fieri & possit & soleat, inst. de iust. & iu. §. lex.
l. ii. ff. de orig. iur. §. deinde quia difficile cum §. præc.
& sequ. ibi uoce 167 aut scripto promulgata. dicitur.
quod cum sola uoluntas sit quæ obligationem qua de
agimus inducat ut supra ostendimus, non refert quo mo-
do ea uoluntas colligatur. nam rei. semel quouis modo
demonstrata, frustra adiecit altera demonstratio. l. i.
§. fin. ff. de dote prælegata. unde 168 etiam in iis,
quæ pro forma requiruntur ad cuiusque rei demon-
strationem admittitur demonstratio æquipollens. glo.
egregia & communiter app. ut per Salice. Bald. Corn.
Alex. & Ias. ibi in l. uicem populi. C. de testam. tex. optimus &
ibi doct. in l. nemo dubitat ff. de hære. inst. Aret. Alex. Ias.
Alciat. & reliqui in l. j. ff. de lib. & posth. ubi optimus tex.
si scis inducere. l. certum ff. si cer. pet. l. ubi autem §. fin.
ubi per doct. ff. de uerb. oblig. l. j. si quis ita uerb. quid
ni ubi plenè per Bar. Aret. Alex. Vincen. Hercul. Soc. Ias.
Ripam Alciat. & alios repet. per Dec. post alios in l. hac
consuetudinis. C. qui testam. facere possu. ubi ita tenent
Bal. Imola Cuman. Paul. Castren. Aret. & Alex. Dec. in
c. 2. de testib. Soc. in d. l. j. num. 8. id quod longè facilius
in specie nostra recipiendum est, cum pro forma legis
numquam lectum nusquam relatum sit uerba aut scriptura
desiderari. quid 169 enim si de agentium uolun-
tate constiterit signis, ut per gl. & omnes in §. j. iust. de
uerb. obli. quid si nutu de eorum animis appareat, ut in l.
nutu ff. de lega. iij. in omnibus enim his speciebus & simi-
libus, euident eorum uoluntas ac liquida dicitur, non se-
cus quam si uerbis aut scriptura patefacta esset. l. si quis
locuples ff. de man. test. l. licet. imperator ubi per omnes
doct. ff. de lega. j. agentium enim uoluntas nota soli Deo
omnino esse potest, hominibus autem non utique: ut
sic 170 uerba nostram uoluntatem non omnino pate-
facere sed tantum indicare possint, hoc est inditiis qui-
busdam, ueluti rimari & colligi. l. labeo ff. de supp. lega.
Vnde Cicero pro Cecinna in sua oratione ait, uerba rep-
erta sunt, quæ uoluntatem nostram indicarent, hoc
est inditijs aperirent. unde fit ut sæpe decipiant nos
uerba tex. in l. diuus ff. de mil. test. §. planè iustit. eod. tit.
l. an inutilis ff. de accep. l. non solum ff. de acti. & oblig.
per totum titulum C. plus ualere quod agitur. ibi in ead-
em definitione, dum ait, cum intentione obligandi
subditos, supra iam ostendimus non solum, quinimò non
tam inspiciendam esse legislatoris quam subditorum
intentionem. rursus in eodem uerbo obligandi, cur non dix-
it perpetuò: ut differet à præceptis, quæ quotidie tem-
poralis negotii causa à principibus fiunt, quæ à legibus
longè distant. ut in l. quod iussit ubi per omnes ff. de re-
iud. rursus ibi uicem populi, cur non adiecit aut memi-
nit de legibus prætoris, quæ annales erant? quia & eo-
rum imperium annale erat. ut in princ. insti. de perp. &
temp. actio. qualis ergo fuerit doctissimi uiri huius de-
finitio, alterius isto iudicio. unum, hoc compertum est
mihi, Papiniani definitione ceteris potiorē esse, aut

tutiorē, cum omnis definitio in iure periculosa sit. l.
omnis definitio. ff. de reg. iur. idque longius aliquantulū
egimus, quod nostræ munus est, iureconsultos tueri:
& quia à uera legis definitione pendent, dicenda sunt
ferè omnia.

Postquam de iure Diuino & gentium primauo & eius
appenditijs differuimus, reliquum est, ut de iure gen-
tium secundario doceamur, & sanè huius iuris sunt om-
nes ferè contractus de quibus in lex hoc iure ff. de iust.
& iu. & in §. ius autem gentium insti. de iure natu. & ita
utrobique traditur communiter per docto. quæ in re
171 sunt tres casus inspiciendi. Primus quo ad inuen-
tionem contractuum, & iste est de iure positio, quia
contractus fuerunt inuenti humanis necessitatibus exi-
gentibus ut in d. §. ius autem gentium, quæ necessitas
par esse non poterat aut pariter occurrere in omnibus
mundi regionibus; sed modo huc modo illuc successi-
uis uicibus, ac temporibus. unde cum primum una con-
tractus species in una prouincia recepta fuit, tunc ibi
iuris ciuilis esse contractus ille uideri debebat, quam-
uis si postea illa contractus species ad alias totius orbis
omnes prouincias uel plerasque porrecta, dilata, &
recepta esset, iam iuris gentium esse uideretur; non qui-
dem inuentione sed magis approbatione & ueluti hospi-
tio quodam ut plenius in simili, ostendimus supra de
successionum creatione. lib. j. §. j. ad principium. 172
Alter casus est, quo ad formam contractuum quæ se-
cundum omnes ubi supra iuris ciuilis est, & ita intelli-
guntur omnes tituli qui sunt in ii. parte. ff. ueter. & in ii.
parte. ff. noui. & in. iiii. lib. C. & qui ordinarij collocan-
tur. insti. de obliga. usque ad titulum insti. quib. modis
tol. obliga. Tertius casus est, quo ad approbationem,
cuius respectu, iuris gentium esse dicuntur secundum
omnes ut proximè dixi. nam iuris gentium esse dicun-
tur, non solum ea, quæ ab omnibus gentibus custodiu-
tur, uerum ea quoque quæ à gentium plerisque usu re-
cepta sunt. quinimmo non solum quæ à plerisque om-
nium gentium, sed etiam quæ à plerisque earum gen-
tium, quæ honestis legibus & moribus reguntur admi-
ssa sunt. l. omnes populi. ff. de iustit. & iure. §. sed naturalia
insti. de iustit. & iure. & utrobique notant communiter.
Doct. 173 & ex hoc in gentium secundario profecti sunt
successiones ut innumeris ferè nostrorum interpretum
placuit, quanuis sint non pauci, qui eas à iure diuino
effluxisse existimauerint, sed & fuit tertia sententia eorū,
qui contendunt, eas esse de iure ciuili; nec defuerunt,
qui affirmarent à iure naturali successiones descendisse.
reperiturque quinta sententia arbitrantium ac distin-
guentium in hunc modum, ut inuentione fuerint de iure
gentium, sed approbatione de iure ciuili. nos autem
ex diuerso fuimus in sexta & ultima opinione, ut à iure
ciuili inuentæ fuerint, sed postea ita propagatæ per uni-
uersum ferè orbem ut iam hodie approbatione, hospitio
& receptione iuris gentium esse uideantur. id, quod
plenissime diffinuimus supra de successio. creati. lib. i. §.
i. circa princ. quibus adde tex. egregium ac dilucidum
qui hanc quæstionem (ad quam à nemine unquam quod
sciam allegatus fuit) dirimere uidetur. in l. quidam iure
§. si. ff. de dona. dum ait quoniam contra bonos mores &
ius gentium festinas etc. Et denique hac in re idem di-
cendum est, quod proximè in contractibus admonui-
mus. nam successiones quod ad inuentionem sunt iuris
ciuili ut modò diximus, & tenent Acurf. in lex hoc iure
uerbo. dominia. ubi Bart. col. iij. ff. de iustit. & iure. Christ.
Port. in prin. & in §. i. insti. de testam. Corn. conf. 137. nu-
me. 5. lib. ii. Angel. in auth. ut factæ nouæ constituit. in
prin. Guliel. Benedic. in c. Rainutius. de testamen. uerbo.
testamentum. princ. num. 2. & uum. 6. & iterum in uerbo
& uxorem nomine. num. 43. & alii non pauci quos cita-
uimus in loco supra allegato. quibus adde idem tenere
Ioan. Corraf. in l. filium quem habentem. in præfatione.
& Andre. Tiraq. in l. si unquam. C. de reuocan. donari.
uerbo.

171
Contractus
non sunt iu-
ris gentium
inuentione
sed ratione
approbatione.

172
Contractus
quo ad for-
mam sunt
iuris ciuili-
lis.

173
Successio-
nes quod ad
inuentionē
et formam
sunt iuris
ciuili sed
quod ad ap-
probationem
sunt
iuris gen-
tium secun-
dario.

uerbo libertis. num. 89. Ias. & Phil. Dec. in Rub. C. qui test. face. poss. Arias Pinel. in l. ij. C. de bon. mater. nu. 7. uerf. quo genericè. tentit glo. in l. illa institutio ff. de here. insti. expressius per Abb. Panor. in Rub. de testa. Paul. Castr. in l. j. in prin. per tex. ibi ff. ad l. falcid. Ias. in prin. insti. de testam. Rolan. & eius additionator in tracta. de testam. in princ. Ceterum quo ad formam omnes conueniunt ut successiones sint etiam de iure ciuili. Verum quo ad approbationem magis est ut sint iuris gentium ut proximè dicebamus. 174 quo ad actiones uerò ad exequendas successiones competentes, an sint iuris ciuili, an iuris gentium, dic ut per Acurf. & Dignum. in princ. insti. de actio. ubi etiam Petr. de bella Per. & Bal. & Nicolaus. Bart. Ioan. Faber. Angel. Gomef. & Benincasius num. 227. Dominium 175 autem ex hac successione causa acquisitum, an sit iuris gentium, an potius iuris ciuili, differuimus supra de successione creatione. lib. 1. §. i. num. 2. uerf. septimò infertur. & num. 33. & in simili, & an per principem nobis possit auferri, diximus in lib. 1. controuer. c. j. & quid 176 sit dominium, tradit Bart. in l. i. §. differentia. ff. de acquir. poss. quem sequuntur communiter doct. ibi, qui sic ait, dominium est ius perfectè disponendi de re corporali nisi lege prohibeatur. sequuntur communiter doct. in Rub. insti. quibus alien. licet uel non. Pau. castr. in l. ex hoc iure supra allegata. Bereng. in l. naturaliter §. nihil commune. num. 31. ff. de acquir. poss. Franc. de Ripa in Rub. de causa poss. & proprie. Balb. de prescrip. in secundum parte princ. q. 2. num. 6. Bald. in l. fœm. §. his illud C. de secund. nup. Galiaula. in l. centurio num. 190. ff. de iur. Alex. & Claud. in d. §. differentia. & est communis opin. secundum Ripam ubi supra num. 46. Alexand. & Ias. in d. §. nihil commune. Benincasius in prefatione num. 146. insti. de action. quæ definitio non est generalis, quia non comprehendit dominium usufructus & ceterarum rerum in corporalium. 177 nec dubium est, quin & in eis dominium cadat & consistat. l. qui usufructum. ff. si usufruct. per l. h. ad med. C. de prescrip. longi temp. Sed Bart. & commun. opin. defendi possunt, eo quod fortè ad dominium ex naturali possessione questum respexerunt. l. i. in princ. ibi dominium quod ex naturali possessione cepisse. Sed & dicta definitio non congruit utili dominio, quod habet emphyteota, quia is non potest alienare rem in scio domino directo. l. fin. C. de iure emphi. sicque id dominium improprium esse dicitur. ut tradunt Bart. in d. l. in prin. & ibi Aret. Ias. num. 35. Claud. & Ripa. Ias. in l. si domus. §. si fundus. ff. ad trebel. Bald. per tex. ibi in l. si finita. §. si de uestigialibus. ff. de dam. inf. & Ias. in l. i. in princ. ff. ad trebel. 178 deniq; est dominium plenissimum de quo in l. i. C. de nudo iure qui. toll. ubi Bal. ait alibi non reperi illud dicendi modum. Feli. in c. conquestus de foro compet. 179 est dominium plenum quando adest & proprietates & usufructus. l. qui usufructum ubi Bar. & Ias. ff. de uerb. obl. Rip. ubi supra. Ias. in d. §. si fundus. gl. & Alciat. in l. rectè dicimus ff. de uerb. sig. Benincas. ubi supra num. 179. item dicitur 180 esse dominium ciuile illud, quod nobis ex legis dispositione acquiritur sine naturali apprehensione: quale est, quod legatario ignaro acquiritur. ut in l. cum pater §. furdo ff. de leg. ii. l. a Titio ff. de furt. & quod acquirit heres hereditatem adeundo antequam possessione apprehendat. 181 quod tam perfectè dominium non esse, quam si apprehensa possessio semel foret, apparet ex lege ii. ff. de crim. exp. her. iuncto §. furtum insti. de obli. quæ ex deli. quæ de re plenè per Alex. & Pau. castr. in l. cum heredes supra all. Pau. castr. Bar. & Ias. in d. lex hoc iure ubi per nouis. & quæ edocemur plenius lib. 1. controuerfiarum c. i.

182 Denique cum contractus quod ad inuentionem & approbationem iurigenium esse intelligantur, ut proximè diximus, quod ad formam uerò sint iuris ciuili: cumq; solennia contractuum principem non obstringant. ut supra attingimus, & plenissimè supra lib. 3.

de success. crea. §. 26. per totum. euenit ut ea communis opin. de qua per Castalium post Orof. Ias. & alios in l. ex hoc iure supra alleg. per Ias. in l. i. colum. pen. de consti. principum ff. per Dec. & alios per tex. ibi in c. i. de proba. & in c. i. de natura feudi. quatenus existimant principem contractibus teneri, procedat & elegatè decideretur quod ad efficaciam & fidem seu conuentionem, sed nò quod ad solennia. & uide in simili per Ias. & per Anto. Vacc. & per Castal. in l. i. ff. de const. princ. 183 unde siue in principis emptione pretium non consisteret in pecunia numerata iuxta §. pretium & §. item pretium insti. de emp. & uend. siue in eius locatione merces non consisteret in pecunia, uel non esset certa, iuxta princ. insti. de locat. & cond. siue in eius emphyteosi scriptura non fieret, iuxta l. i. ii. & iii. C. de iure emph. siue in eius stipulatione uerba cessarent uel esset aliqua diuersitas inter interrogationem & responsum iuxta l. i. in prin. & §. si quis simpliciter ff. de uerbo. oblig. ad huc tamen contractus ualeret & ipse illi quo cum contrahebat, & ille sibi efficaciter obligarentur. per quod non parum utile ea iura limitantur: & quotidie in pretorio nostro usu amplectimur. & ita est declaranda superior communis opin. 184 & cum per l. si mandauero. §. is cuius ff. mand. deportatus non amittat facultatem contrahendi quod & tenuit Castal. in d. l. ex hoc iure 185 cumq; deportatus peregrino assimiletur. l. i. cum ibi notatis C. de hered. insti. facit. l. sed si hac §. si pœnam uerbo peregrinitatem ff. de in ius uocan. dubium est, an tam in peregrino quam in deportato contrahente solennia legis ciuili sint inspicienda. 186 & non parum utiliter interpretabimur, inspicienda non esse, sed merum ius gentium est spectandum iuxta l. omnes populi ff. de iur. & i. §. sed naturalia insti. de iure nat. & sequendum aut executioni mandandum esse ut in l. ii. ad prin. ff. de orig. iur. nimis enim rigidum esset affirmare ut legatus aut similes (quos uulgo ambasciatores appellamus) qui à regionibus extraneis breuis aut breuiter expediendi negotii causa ad nostram rempublicam accesserunt, ius nostrum uagum ac ferè immensum, quasi afflatu quodà diuino repente addiscere aut peritiores consulere aut eis fidere teneantur. sicque benignius est ut iuregentiū utantur, idq; ius utrinque custodiatur, nonq; aliter executioni mandetur, quam olim antequam ius ciuile inuentum esset exequeretur per manum regiam. d. l. ii. in prin. una enim determinatio respiciens plura determinabilia debet illa pariformiter determinare. l. iii. l. quā uis C. de impub. l. Lucius ff. de uulga. sicque ex parte utriusque contrahentis par ius erit. ergo siue in contractu emptionis pretium non consistat in pecunia numerata, siue in contractu locationis merces certa non fuerit, siue in stipulatione uerba defuerint, & scriptura tantum interfuerit. utrinque is contractus iure tantum gentium inspecto & ualebit & executioni mandabitur, per quod 187 egregiè declarantur dicta. ll. & omnes tituli qui sunt à titulo insti. de oblig. usque ad titulum insti. quibus mod. toll. oblig. & quæ tradunt doctores in l. i. C. de hered. insti. & in l. ex facto. §. si quis rogatus. 2. ff. ad trebellia. & nouissimi in d. lex hoc iure. is tamen 188 deportatus & si contrahendi, tamen ex ultima uoluntate capiendi in capax (ut diximus) manebit. l. i. cum ibi not. C. de here. insti. l. si quis filio exheredato §. irritum ff. de in iust. rup. nisi in casibus octo quos enumerat Iaso. in d. l. i. quod si ex facto hereditas ei relinquatur, an ad legitimos testatoris heredes, an uerò ad fiscum transferatur, disputant ad partes Ias. ibi & Alex. in l. recusare §. si fisco ff. ad Treb. in l. recusare §. si quis ante ff. de leg. i. & cum deportati institutio tam pro non scripta habeatur quam si is tempore testamenti iam mortuus esset, ut colligitur per totum ff. de his quæ pro non scriptis habentur. cumq; quoties pro non scripta institutio est, continuò inuitentur legitimi testantis heredes §. in primo, & §. pro secundo. C. de cad. toll. magis esse uidetur, ut fisco excluso ea hereditas transuolet

183
Principis
emptio ua-
let sine
pretio in
pecunia nu-
merata, &
locatio si-
ne merce-
de certa,
& emphy-
teosis sine
scriptura,
& stipula-
tio sine uer-
bis.

184
Deporta-
tus nò per-
dit faculta-
tem contra-
hendi.

185
Deporta-
tus pere-
grinus est.

186
Legati &
ambasciato-
res iure
gentium nò
ciuili utun-
tur. unde
ualet eorū
stipulatio
sine uer-
bis, & em-
ptio sine
pretio in
pecunia nu-
merata co-
sistente, &
locatio sine
mercede
certa.

187
Intell. plu-
rimorū nò
solum tex-
tum sed
etiam titu-
lorum.

188
Deporta-
tus inca-
pax est he-
reditatis
quod si ei
relinqua-
tur an fisco
an legiti-
mis testan-
tis heredi-
bus defe-
ratur. du-
bitatur.

Qui testari non poss.

Deportatus an retineat ius eligendi.

189
Deportatus filius. & uino patre restitutus, nepoti an obfit.

190
Legatus aut ambasciatoribus donatio facta, an eis an eorum principibus quærat, ardua q.

191
Contractus, ultimæ voluntates, iudicia, maleficia, iuregentium erant in forma.

ad legitimos, quod dic ut per Emanue. à Costa in l. Gal. l. s. & quid si tantum ff. de lib. & posth. par. 2. num. 40. is autem deportatus ius eligendi an retineat disputat ipse ad partes ibi num. 24. post Alex. Claudium, & alios in d. s. si quis rogatus. & si 189 quidem filiusfam. deportatus uiuo patre restitutus fuerit, an nepoti obfit, disputat idem à Costa ubi supra par. 3. num. 5. & ut obfit non secus quam si re uera deportatus nunquam fuisset est egregius text. in simili in l. filio quem ff. de libe. & posth. ibi reditus uideretur, faciunt multa quæ congesti Ias. per text. ibi in l. si unus §. pactus ne peteret ff. de pact. l. non putauit §. si quis filium ff. de bon. poss. cōtra tab. quamuis in contrarium aliquantulum faciat. l. si seruus legatus §. fin. uerbo nouus homo esse uidetur, ff. de adim. leg. sed primum uerius. pro quo etiā facit. l. adeo §. cum quis ex aliena de acquiren. rerum domi. denique 190 cum peregrinus & legatus seu (ut sic loquar) ambasciatores possint iuregentium tantum inspecto contrahere, non dubium erit quin ex causa donationis possint acquirere, non secus quam ex reliquis contractibus: ut est recepta opinio eorum, quos illico referemus. Sed in eo tantum quæstio erit, an, quas donationes (ut solenne est) principes facere solent ambasciatoribus, ab aliis principibus uel aliqua republica ad eos missis, ipsismet ambasciatoribus acquirantur indistincte, an uerò distinguendum sit, quibus uerbis donator uteretur: quasi si dixerit tales res ambasciatori talis regis dono do aut donatas esse uolo, tunc ipsi regi acquirantur, ueluti aut quasi eius contemplatione donatio facta fuerit: quam si mentio facta non fuerit de ipso principe sed tantum de suo ambasciatore, tunc ei acquiratur quasi sua contemplatione facta. & hanc esse communem aie sententiam Alber. in l. qui proprio §. procurator ff. de procu. arg. l. cum quis C. de iud. delibe. ubi in seruo respectu domini similis distinctio fit, quæ æquiparatio de seruo ad talem legatum merito (ut nobis uidetur) displicere debet, sicque magis est ut indistincte ipsi legato acquiratur, ex regula quæ habet unumquæq; suo nomine potius quam alieno contrahere uideri. l. & magis ff. de solut. l. merito in prin. ff. pro socio. l. ita stipulatus §. Chrysogonus ff. de uerbo. oblig. & quia inuenti sunt contractus ut unusquisque sibi consulat & acquirat. l. stipulatio ista §. alteri ff. de uerb. obl. §. alteri insti. de inuti. stip. & quia in contractibus persona extrinsecus nunquam subintelligitur. d. §. Chrysogonus in fin. & tandem ita obseruat consuetudo, & ista etiam est receptior opin. quam in specie tenet glo. in d. l. qui proprio §. procurator. tener Iacobi. de S. Geor. in d. l. cum quis. ex cuius relatione hanc partem esse receptiorem apparet, & est communis opi. secundum Alcia. in regula pri. præsumpt. 18. num. 2. glo. in l. si uerò §. item quicquid fil. solut. matr. communis opin. est secundum Buerard. in topicis col. 490. uerfi. gratia exempli, facit l. socium in eo §. fin. ff. pro socio.

Denique (ut tandem à diuerticulo in uiam redeamus) cum totum ius nostrum quatuor potissimum partibus constet, uel circa quatuor potissimum uerferetur, nempe circa dispositiones inter uiuos, circa ultimas uoluntates, circa iudicia, & circa maleficia. cumque 191 omnes istæ dispositiones & actiones iure diuino, naturali & gentium essent innominatæ & informes, quia neque actus inter uiuos quo ad sui formam & nominationem inter se distinguebantur satis explicitè, nec ultimæ dispositiones inter se nec etiam iudicia inter se neq; etiam maleficia inter se quo ad sui formam & denominationem satis explicitè distinguebantur: sed hæ res ferè omnes rudes, inertes, innominatæ informes, & indigeste erant, ac ueluti infectæ quæ postea fermè omnes à iure positiuo tam formatè, digestè, distinctè, nominatè & ad debitam aptitudinem sui pulchritudinem perfectionem & consummationem redactæ sunt ut non minus utiliter quam nouè per omnes penè dispositiones di-

scurrentes differuimus iuprà de succ. crea. lib. 2. §. 11. num. 43. uerfi. item ad omnia. cumque isthæc omnia per principes, statuta, leges, mores, ac consuetudines humanas fieri & posse & solere (nonnullis repugnantibus) iuprà edocti fuerimus; reliquum est, ut successiones (quas, quo ad sui approbationem iurifgentium esse diximus) quot & quantas, qualesque mutationes ac uariationes in sui progressu quo de agimus receperint edoceamur. & quia à personis ut à dignioribus initium capiendum esse ab Imperatore Iustiniano edocemur; & personas 192 reliquis omnibus rebus digniores ac excellentiores esse constar. iuxta illud omnia subiecisti sub pedibus eius, ut & ipse testatur in §. fin. insti. de iure nat. ideo in primis edocebimur de personis, quæ successio- num capaces sunt tam actiue quam passiue.

SVMMARIVM.

- PIAS ad causas an inhabiles ad testandum testari possint?
- 1 Filiusfam. non potest testari.
- 2 Filius. non testatur, licet sui iuris reputaretur, cum communi.
- 3 Filius. non testatur, licet eius pater ab hostibus captus sit, cum communi contra Bar. Petr. Ias. & alios.
- 4 Filius. testamentum, non sumit uires ab emancipatione cum communi.
- 5 Filius. an testetur ad pias causas.
- 6 Filius. testamentum factum de consensu patris cum clausula codicillari, an ualeat in uim don. ca. mor?
- 7 Filius. quare nequeat testari.
- 8 Filius. olim nil suum habere poterat.
- 9 Filius. olim non quærebat bona materna, estque ardua q.
- 10 Intell. l. filius ff. de inof. test.
- 11 Dispositio intelligitur de prima uice.
- 12 Honor cunctis rebus præferendus.
- 13 Variare an liceat.
- 14 Testis etiam hodie esse non potest filius. in testamento, quo pater hæres est.
- 15 Filius. patri obligari hodie efficaciter non potest. est que ardua q.
- 16 Filius & pater quare inter se non obligentur ciuilitè elegans & pia ratio.
- 17 Pater filium uendere potest ob necessitatem famis.
- 18 Filius clericus etiam ob famem nō distrabitur à patre.
- 19 Filius nisi ob famem non distrabitur à patre.
- 20 Filius distractus à patre qui ad pinguiorem fortunam uenit, est redimendus.
- 21 Famis descriptio.
- 22 Donare causa mortis filius potest de uoluntate patris.
- 23 Declaratio. l. iij. tit. de las al caldes lib. ij. ordi.
- 24 Statutum uetans contractum, an intelligatur etiam in donatione causa mortis.
- 25 Filius. qui liberatur patris potestate per matrimonium an solu. matrim. iure regio recadat in potestatem patris.
- 26 L. fin. tit. de los pleitos. fori. lib. j.
- 27 Intellectus l. 47. tauri.
- 28 Intellectus l. ij. & iij. tit. j. lib. 5. ordi.
- 29 Filius. clericus an etiam de aduentitijs testetur.
- 30 Testam. an facere possit filius. iure regio.
- 31 L. 5. tauri.
- 32 L. 131. tit. j. par. 6. corrigitur.
- 33 Filius. clericus testatur etiam de usufructu aduentitiorum.
- 34 L. 47. tauri.
- 35 Filia etiam maritata non testabatur de iure communi.
- 36 Filius. etiam de consensu patris non testatur.
- 37 L. 48. tauri.
- 38 Filius morte non extinguitur usus fructus, quem in eius bonis

192
Personæ rebus digniores, et à digniori bus inchoandum.

bonis pater habet.

- 39 Pater an amittat usumfructum, quem habet in aduentitijs filij religionem ingredientis, quod non, cum communi.
- 40 Mors civilis regulariter non exaequatur naturali.
- 41 Pater usumfructum, quem in bonis filij habet, non perdit per filij clericatum aut monachismum de iure communi, & quid iure regio.
- 42 Clericatus liberat à patris potestate.
- 43 L. 48. Tauri. declaratur.
- 44 L. j. §. 4. tit. 1. lib. 5. ordi. & l. j. tit. 7. eod. lib. limitatur.
- 45 Monachismo patris ususfructus aduentitiorum an finietur, ardua q.
- 46 Emancipatio eget filij consensu.
- 47 Legitima filio non debetur in bonis patris uiuentis, licet sit monachus, estque ardua q.
- 48 Alimentorum mensura, est ususfructus legitimæ.
- 49 Monachus non testatur.
- 50 Pias ad causas filius. an de consensu patris testetur, ardua q.
- 51 Pias ad causas ius canonicum an civile seruetur.
- 52 Monachismus an impediatur testamenti mutationem, egregia q.
- 53 Mors civilis naturali non æquatur, nisi in casibus à iure expressis.
- 54 Furiosum, quem non fuisse sed sanæ mentis notario scribenti an credatur, ardua q.
- 55 Infamia, res inuisibilis.
- 56 Furiosum uel insanum, quem esse, notario scribenti non creditur.
- 57 Inditijs probatur dolus, metus, bona aut mala fides.
- 58 Hereditatem petens an probare teneatur testatorem fuisse sanæ mentis, ardua q.
- 59 Præsumptio iuris est alleganda, nec ea allegatio nocet.
- 60 Homo est animal rationale & sanus mente præsumitur.
- 61 Prodigus non testatur etiam ad pias causas.
- 62 Testamentum prodigi contractusque ualet antequam ei sit bonis interdictum.
- 63 Prodigalitatis uitium perniciosum.
- 64 Fabula cerui & equi.
- 65 Exensio. l. 2. tit. de los al caldes lib. 2. ordi.
- 66 Dementia probari debet antequam cuique ut dementi detur curator.
- 67 Dementia ut probetur.
- 68 Mente capti cura durat post annum. 25.
- 69 Cura furiosi eget maiore causæ cognitione quam cura minorum.
- 70 Prodigus, furiosus, & mente captus sine ipsorum petitione datur curator.
- 71 Furiosus & mente captus non citantur, cum eis datur curator.
- 72 Tutela onus furiosis & similibus non imponitur inuitis nec uolentibus.
- 73 Cura non imponitur curam agenti.
- 74 Senectus morbus est.
- 75 Senex unde dicatur.
- 76 Tutela matris anormalis est.
- 77 Tutelam legitimam qui infra 84. menses non petit postea non admittitur.
- 78 Mente capti aut furiosi cura, an legitima sit?
- 79 Furiosus & mente captus an parificentur.
- 80 Mente capti & furiosi cura datina est, non legitima.
- 81 Furiosus & mente captus æquantur.
- 82 Legitima an sit cura mente capti & furiosi cura.
- 83 Furiosus est mente captus.
- 84 Mente capti nomen generalius quam furiosi.
- 85 Furiosus & mente captus tam existenter quam apparenter æque insaniant contra Bal. Alex. & Ias.
- 86 Furiosus non codicillatur.
- 87 Furiosi testamentum ualet in casibus.
- 88 Furiosi testamentum antequam ei curator daretur, an ualeat.
- 89 Furoris, testes causam redere debent etiam non interrogati.
- 90 Furiosi testamentum rite & recte factum an ualeat, ardua q.
- 91 Furiosi testam. non ualet etiam ad pias causas.
- 92 Furor superueniens an impediatur delictum puniri, cum Ias. contra communem.
- 93 Pœna ad quem finem imponatur.
- 94 Testari potest semimortuus.
- 95 Testari non potest qui articulato loqui non ualet.
- 96 Furiosi testam. ante furorem factum ualet.
- 97 Seruus non testatur, cum communi.
- 98 Donatio omnium bonorum præsentium & futurorum ualet, contra communem.
- 99 Seruo non licet codicillari.
- 100 Testamenti appellatione an codicilli ueniant.
- 101 Testari non potest qui se uendidit.
- 102 Testandi facultatem potest quis sibi adimere per factum meritorium, uel demeritorium, uel medium non tamen nuda uoluntate.
- 103 Monachus non testatur.
- 104 Impubes non potest facere testamentum, adultus autem potest etiam sine auctoritate curatoris.
- 105 Adultus testari potest.
- 106 Dies captus pro impleto est, quo ad testandi facultatem.
- 107 Impubes etiam ad pias causas non testatur.
- 108 Testari non posse, nociuum est.
- 109 Pactum futura successionis quare inuentum, ut non ualeat.
- 110 Pupillis uariè subuentum quo ad eorum successiones.
- 111 Pupillaris facta codicillis uertitur in fideicom.
- 112 Fidei com. onus est.
- 113 Intellectus l. coheredi. §. cum filia ff. de uulga.
- 114 Intellectus l. Scæuola ff. ad Treb.
- 115 Fideicommissaria quando imitatur pupillarem, ex pirat. pubertate.
- 116 Intellectus l. quod fidei commissum ff. de legatis. i.
- 117 Pupillaris facta usque ad annum. 25. ualet usque ad. 14.
- 118 Pupillaris non iure puberi facta nunquam ualet in uim fidei commissi, contra communem sex. conclus.
- 119 Intellectus l. Scæuola ff. ad Treb.
- 120 Ex communicatus testari an possit, ardua q.
- 121 Clericus de bonis ex simplici beneficio quaesitis an testari possit, ardua q.
- 122 Clerici de bonis ex simplici beneficio quaesitis testari possunt pro male ablatis.
- 123 Episcopi an testentur remissione.
- 124 Peregrinus non testatur.
- 125 Successiones sunt iuris civilis.
- 126 Peregrinus non legat.
- 127 Peregrinus non potest facere codicillos.
- 128 Peregrini non commilitones non disponunt per pactum de hereditatibus suis.
- 129 Peregrinus donare potest cau. mor. egregia q.
- 130 Peregrinus non testatur etiam inter liberos.
- 131 Priuilegiatos casus lex generalis an comprehendat.
- 132 Peregrinus utitur iure gentium, non civili.
- 133 Peregrinus non testatur ad pias causas.
- 134 Peregrinus non potest codicillos facere etiam ad pias causas.
- 135 Peregrinus potest donare causa mortis.
- 136 Peregrinus an uxori uel filio possit donare.
- 137 Intellectus l. Papinianus ff. de donat. inter uirum & uxorem.
- 138 Donatio inter coniuges uel facta à patre filio non confirmatur morte, nisi experit à traditione. ardua q. sufficit tamen facta traditio per constitutum aut per retentionem usus fructus, aut per traditionem instrumenti, uel si quis se donatarij nomine colonum constituerit.
- 139 Donatio inter coniuges, quo magis ualeat, in dubio interpretandum.

D ij Intellectus

Qui testari non poss.

- 140 Intellectus l. Pap. de do. inter uirum. ff.
- 141 Peregrinus si donat. & fidei tradit, ea fidei traditio pro uera non est.
- 142 Donatio facta filio in potestate, an morte ut confirmetur opus sit traditione.
- 143 Conuentiones iure gentium regulariter efficaces erant at iure civili regulariter non exequuntur.
- 144 Conuentio non exequitur nisi, quæ re, uerbis, litteris, aut consensu uallatur & formam & regulam recipit.
- 145 Intellectus ad titulos, inst. C. & ff. de donat.
- 146 Pater & filius inter se quare naturaliter non civiliter obligantur.
- 147 Peregrini donatio facta filio suo ab initio ualeat.
- 148 Peregrinus de iure canonico testatur.
- 149 Intellectus l. omnium C. de testam.
- 150 Peregrinus an testetur ad pias causas.
- 151 Deportatus nec testatur nec codicillos condere potest.
- 152 Seruus pænæ nullus hodie sit.
- 153 Deportatus non testatur inter liberos, nec ad pias causas.
- 154 Testandi potestas, est iuris civilis.
- 155 Deportatus mortis causa, donare potest.
- 156 Deportatus an testetur ad pias causas.
- 157 Interdictus aqua & igne non testatur, nec codicillos facere potest de iure civili aut canonico, sed iure regio sic, potest tamen donare causa mortis.
- 158 Pias ad causas an testetur interdictus aqua & igne.
- 159 Damnatius ad metallum nec testatur nec codicillos facit de iure civili aut cano. sed regio iure sic, nec etiam ad pias cau. testatur.
- 160 Testari aut codicillos condere nequeunt proscriptus aut ad mortem naturalem damnatus, aut qui mortem sibi consciuit, idem in obfide idem in capto ab hostibus, nec etiam ad pias causas.
- 161 Testandi aut codicillandi potestas cessat in quinque casibus, de quibus hic. Sed donare causa mortis bene licet.
- 162 Legitimitas an contingat inuito per subsequens matrimonium uel aliter.
- 163 Pias ad causas non testantur inhabiles.
- 164 Damnatius ob carmen famosum non testatur aut codicillos facit, etiam ad pias causas nec de iure can.
- 165 Damnatius maiestatis non testatur nec codicillos facere potest etiam ad pias causas.
- 166 Hæreticus non testatur nec codicillos condit.
- 167 Hæreticus ipso iure amittit bona.
- 168 Hæretici bona publicantur ipso iure licet ille liberos haberet.
- 169 Surdus mutus natura, testatur, si sit miles. ardua q.
- 170 Miles an nutu testetur, ardua q.
- 171 Princeps facere an possit quod surdus mutus natura testetur, ardua q.
- 172 Mutus surdus sensus.
- 173 Mutus surdus natura, an ad pias causas testetur? ardua q.
- 174 Lex est ratio expressa in l.
- 175 Testandi & codicillandi facultas laxior est de iure canonico quam civili.
- 176 Libertas fauorabilior cunctis.
- 177 Nutu an testamentum ad pias causas, uel inter liberos uel à milite fiat, ardua q.
- 178 Usurarius manifestus non testatur etiam ad pias causas.
- 179 Piam ad causam an testetur in habilis ad testandum, cum communi opinio. contra Bart.
- 180 Testari an possit qui omnia bona presentia & futura piae cause donauit.
- 181 Donatio omnium bonorum presentium & futurorum an ualeat fauore Ecclesie uel alterius pij loci, ardua q.
- 182 Testandi facultatem quisque sibi auferre potest.
- 183 Conuentiones omnes quæ iure gentium firmæ erant, iure

- civili infirmæ sunt, præter nominatim exceptas.
- 184 Contractus omnis improbat, per quem libertas hominis ingenui oneratur.
- 185 Ratio in l. expressa, lex est.
- 186 Contractum nullus per quem presentia & futura concedimus à lege approbatur.
- 187 Bonis moribus aduersum non est, quod, quis prius se testandi facultate, contra communem, nec de iure canonico, nec etiam de iure civili.
- 188 Iuris civilis, quæ sunt tractu temporis possunt fieri iuris gentium.
- 189 Ius gentium Primæum incommutabile est, non sic secundarium.
- 190 Intellectus l. stipulatio hoc modo ff. de uerb. oblig.
- 191 Pactum de succedendo iure civili & canonico turpe est.



OSTQVAM humano iure (ut & supra attigimus) ad successiones tam actiuas quam passiuas fores apertæ fuerunt, & unusquisque; & unoquoque modo poterat testari. l. uerbis legis ff. de uerb. sig. donec paulatim tractu temporis, uariis personis ac uariis in causis ac speciebus testandi facultas adempta fuit. hinc est, ut quibus in causis ius gentium hac in re, non etiã ius civile romanorum inspicitur (quale est in successionebus ad pias causas & cetera id genus) in illis omnibus peregrine aperta est ac concessa testandi facultas, si modo intellectu non careant. ut per Bart. in l. i. col. ii. & rursus colum. iii. C. de sacrosan. eccl. quod tamen quia non est satis expeditum, dic ut per Ias. ibi in utraque lectura & ibi Cyn. & Guliel. de Cyn. ubi etiam Salic. colum. vi. & Fulg. & Pau. castr. Barto. in l. i. §. nunciatio col. iii. ff. de oper. no. nunt. idem Bar. in l. omnibus C. ad trebel. & in l. non dubium col. iii. C. de legib. ut refert Andr. Tiraq. in tract. de priuilegiis pie cause priuilegio 79. Bal. consil. 448. quæritur in primis col. i. & Alex. consil. 182. super eo de quo quæritur in fine lib. 5. Bal. in d. l. i. tam in lect. quam in repe. & consil. 244. proponitur lib. 5. Abb. in rub. de testa. col. iii. Francus in rub. de testam. lib. 6. Hypp. Marfi. consil. 133. omnipotens col. i. lib. 2. denique etiam inspecto iure civili omnes possunt facere testam. præter nominatim prohibitos. l. si quæramus in princ. ff. de test. & in prin. insti. quib. mo. est perm. fa. test. ergo in primis filiusfam. 1 non habet facultatem testandi tex. est ubi tradunt omnes doct. in l. qui in potestate. ff. de testam. & in prin. insti. quib. non est perm. fac. tes. l. i. tit. i. par. 6. l. v. alias. 3. in l. tauri, & tradunt doct. communiter in dictis legib. illud autem dubium est 2 an filiusfam. qui sui iuris reputabatur, possit facere testam. & communis opin. est, quod non possit. ita tenent Bald. in l. i. in fi. c. de senten. Alex. in l. i. col. ii. uerfi. & ex hoc deciditur, & ibi Ias. col. ii. C. de testam. Dec. in l. si emancipati col. iii. de colla. Alex. consil. 147. uiso themate col. l. pen. lib. 7. Catell. Cot. in memorabilibus, incipit opin. communis, quos refert & sequitur Tiraq. in legibus connubialibus glo. viii. num. 144. quid autem in seruo qui liber reputabatur. & idem communiter tenent eius testam. similiter non ualere.

Ille autem articulus satis dubius est, 3 an filius eius, qui ab hostibus captus est, pendente patris captiuitate possit testamentum facere. qua in re communis opin. esse uidetur, ut interim filiusfam. non possit facere testamentum, cum interim incertus sit de statu suo; quando pater ab hostibus reuertere potest. & consequenter testamentum facere nequeat. l. de statu. ff. de testam. l. ii. §. pen. ff. unde legit. gl. in l. i. pater. in glo. fin. ff. de in ius. rup. Cyn. col. pen. Odo. & Ange. col. fin. in l. ult. C. de sent. pas. Alex. num. 10. Ias. num. 9. in l. lex Cornelia. ff. de uulg. Corn. consil. 204. quamquam uideatur col. fi. lib. 3. Imol. in l. si is qui pro emptore. col. viii. & Iaso. nu. 243. ff. de usucap. & ibi Crotus num. 18. Marius Salom. in l.

Gallus

Pias ad causas an inhabiles ad testandum testari possint.

1 Filiusfam. non potest testari.

2 Filiusfam. non testatur licet sui iuris reputaretur, cum communi. idem in seruo qui liber credebatur.

3 Filiusfam. non testatur licet eius pater ab hostibus captus sit, cum communi. contra Bar. Petr. Ias. & alios.

Gallus §. quid si is. num. 16. ff. de lib. & posth. quos refert & sequitur Emanue. de à Cost. in l. Gallus §. & quid si tātū in secunda par. num. 92. ff. de lib. & posth. unde inferitur, quod si is pater ab hostibus reuertatur, testamentum quod filius interea fecit, non rumpitur, quin immo à sui primordio nullum fuit, ergo rumpi non potuit. ut in l. nam & si sub conditione ff. de in ius. rup. ita tenet Marius & à Costa ubi supra, licet cōtrarium & malè ut tale testamentum ab initio ualuerit, sed patre reuerso rumpatur tenuerit. glo. Petrus de Bellapert. Bald. num. 15. & Bart. num. 9. in d. l. fin. C. de sententiam pass. Ang. & Ias. in additionibus ad Christoph. in §. si ab hostibus in fin. infti. quib. mod. ius patriæ potestatis soluitur. Bar. in d. l. si is qui pro emptore num. 54. quos refert & iure improbat Emanuel. ubi supra. an autem filiusfa. possit testari de bonis aduentitiis, quorum ususfructus patri. non queritur, tradit notabiliter Iaso. in l. fin. C. qui testam. fac. poss. quod diximus infra. denique 4 testamentum factum à filiofam. de bonis profectitiis uel aduentitiis quod regulariter non ualet, ut in l. pen. C. qui testam. fac. poss. l. fin. §. filius. & ibi glo. in simili Bal. & Salic. C. de bonis quæ lib. non uolebit etiam si is filiusf. sui iuris efficeretur emancipatione uel morte patris uel alia qua uis ratione. l. i. §. sed si filius ff. de leg. iiii. l. j. ff. de regula car. c. non firmatur de reg. iu. in vj. doct. in specie Guliel. Bened. in c. Rainu. de testam. in uerbo matrem, insuper num. 12. & licet is filiusfam. sine consensu patris. de castrensis & quasi castrensis testetur, de aduentitiis tamen & profectitiis. etiam consentiente patre non testatur. ut tradunt omnes. in d. l. pen. per tex. ibi & idem Guliel. ubi supra, par. 1. fol. 45. num. 6. & 7. & num. 18. an autem 5 ad pias causas possit filiusfa. testari de consensu patris in aduentitiis, tradit idem Guliel. ibid. par. 1. fol. 47. num. 34. de quo notabiliter per Corn. consi. 289. uiso pūcto & copia. lib. 3. colum. i. per eundem Corn. consi. 85. num. 7. lib. 3. ubi tradit an testamentum filiusfa. ualeat in omni peculio.

6
Filiusf. testam. factum de consensu patris cum clausula co dicillari an ualeat in uim don. ca. mor.

7
Filiusf. quare nequeat testari.

8
Filiusf. olim nil suum habere poterat.

seruum filij in princ. ubi Iaso. ff. de leg. j. quæ leges euidentiū loquuntur quàm nostra inductione egeant, idq; in omnibus iis locis plerique scribentium tenent, ueluti notissimum iuris elementum catholicamque atque indubitatam sententiam. Bar. & omnes in d. l. frater à fratre. Bart. Pau. & omnes nouissimi in l. j. C. qui admitti Bar. Imol. Alex. & alij in l. legatum. Alex. in l. a filio ff. de leg. i. idem in l. stipul. ista §. sicut. num. 7. ff. de uerb. obli. Bar. & Pinel. par. i. num. 9. in l. i. C. de bonis mater.

Contrariam sententiam tenuit Politus de uulg. sublt. num. 43. satis incrimis quo ad congressum tot tantorūq; uirorū ut ei satisfacere ociosum sit, hinc est quod 9 bona materna iure ueteri ff. non quærebantur filiofam. qui similiter suū nihil habere poterat, & nouè per Constantin. in l. i. C. de bo. mater. inductum fuit ut proprietatem bonorum maternorum filiusfa. sibi acquireret ita Bart. Pau. & Pinel. num. 18. in l. i. par. 1. C. de bon. mater. Cynus in l. j. C. qui admitt. gl. in d. l. i. de bon. ma. & in l. si filius C. de pet. hered. & in l. i. s. qui hæres §. fin. ff. de acquir. hered. & in d. l. i. C. qui admitt. & in l. fin. ff. quis ordo in bon. poss. seruetur. & in l. cogi §. si pater ff. ad trebel. in quibus locis plerique scribentium securi & incauti ita tenent, non aliter atque notissimum iuris elementum per tex. in d. l. i. s. qui hæres §. fin. cum l. sequē. l. qui in aliena. ad princ. eod. tit. facit l. si uiua matre C. de bon. ma. l. iiii. §. uerbum ff. de dona. inter uirum. l. mulier ff. ad trebel. l. iiii. C. de infti. & sublti. l. filius matrem C. de inoff. testa. l. si quis in suo §. legis eod. tit. l. iiii. §. si emancipatus. j. ff. de bon. poss. contra tab.

Licet cōtrarium & malè tenuerint Ricardus Malun. & alij relati à gl. in d. l. i. s. qui hæres §. fin. ut refert. Bar. in d. l. j. C. qui admitt. firmat Polit. de uulg. sublti. nu. 43. & Alciat. lib. 4. paradox. c. 3. per l. filiusf. de inoff. test. 10 cuius uerba ita habent filius non impeditur quominus inofficiosum testamentum matris accipisset, si pater eius legatū ex testamento matris accepisset, uel adisset hereditatem quamuis in eius esset potestate, nec prohiberi patrem dixi iure filij accusare: nam indignatio filij est, & quærebatur si non obtinuisset in accusando, an quod patri datum est publicaretur, & in hac causa nihil ex officio patris, sed totum demeritis filij agitur, & iudicandum est, non perdere patrem sibi datum, si secundum testamentum pronuntiatum fuisset. circa illa uerba, alij commodum uictoriae parat. laborant glo. & plerique scribentium ibi, Bar. in l. j. C. qui admitt. Bar. in d. l. i. s. qui hæres §. si. Dec. in d. l. j. lect. j. ad si. & in lect. 2. num. 71. Pinel. ubi supra. Aret. in filiusf. ff. de acq. hæ. Iacob. denigro & Curt. nume. 53. in d. l. j. C. qui admitt. ubi Ias. num. 5. Soc. nepos in l. cum filio ff. de leg. j. nu. 2. & Hubertinus num. 77. & Bal. opposit. 28. in d. l. j. Fulg. in d. l. filius. ubi etiam Paul. & Sebast. sapia in d. l. j. nume. 48. C. qui admitt. ubi Dec. num. 72. & Iacob. denigro num. 45. Bellon. lib. 4. supputationum c. 4. Paul. in d. l. i. s. qui hæres §. fin. Cynus & Albe. in d. l. j. C. qui admitt. quorum plerique ex illo tex. hunc sensum perceperunt, ut licet ex testamēto matris quæ filium impiè præterit uel exheredauit pater legatum aut hereditatis portionem agnouisset, adhuc possit pater nomine filij querelam intendere: nec ad rem pertinere quod agnoscens relictum querelandi ius amittat. l. pen. & fin. ff. de inoff. testam. l. parentibus C. eod. tit. nam illud procedit quādo suo nomine. & ad suum emolumentū uellet querelam mouere; non sic quando alieno nomine & ad alienam utilitatem, quale erat in terminis d. l. si filius, ubi pater nomine filij & ad filij utilitatem querelam mouebat, ut si uinceret hereditas illa materna qua de agebatur ipsi filiof. deferretur, quod si dixeris eo tempore filiusf. nihil suum habere poterat, replicabo quod ipsi filio de ferebatur hereditas, iusque adeundi & acquirendi in eius persona residebat. neque ad rem pertinere, quod emolumentum illius acquisitionis illico ab eo abscissum erat, inque patrem suum migraturum. nam illa

9
Filiusf. olim non quærebat bona materna, et que ardua q.

10
Intell. l. filius ff. de inoff. tit.

Qui testari non poss.

11
Dispositio
intelligi-
tur de pri-
ma uice.

11 illa uerba alii commodum uictorie parat, intelligun-
tur de prima uice aut primordiali acquisitione, non de se-
cundaria. simile in l. iij. & in l. qui liberis §. hoc uerba ff.
de uulg. simile in l. si quis heredem C. de inst. & subst. si-
mile in l. boues §. hoc sermone ff. de uerb. sig. ubi mul-
ta per Alciat. simile in l. j. ff. si ager uetig. per. ubi uer-
ba semper intelliguntur per prius non posterius, simile
per gl. ling. in l. non iustam C. ad treb. dum ait, legiti-
morum heredum non omnes habere tacitam uoluntate
defuncti, sed eos tantum qui sunt in priore gradu. Simile
in l. j. §. penult. & fin. cum l. sequen. ff. de leg. præs. facit

12
Honor cū-
tis rebus
præfere-
ndus.

12 quia honor cunctis rebus præferendus est l. Iulian-
us ff. si quis omitt. cau. testam. is autem honore affe-
ctus uidetur, cui per prius defertur hereditas ut ibi,
nec dubium est quin nota ignominia is filius affectus
uideatur, quem sui parentes segregarunt a sua here-
ditate l. nō putauit in prin. l. j. post prin. ff. de contra tab.
hanc ergo infamiam ignominiamque purgare ad com-
modum honoremque filij summopere pertinere nullus
negabit, qui honore indignus non sit. Præsertim cum
etiam hac in re emolumentum pecuniarium ipsius filij
possit considerari. quid enim si pater. inter moras litis
eum emanciparit? quid, si ipse pater ab hostibus cap-
tus, aut deportatus, aut in metallum damnatus, aut
aqua & igni interdictus fuerit, aut etiam morte natu-
rali abreptus? quid, rursum si ipsemet filius per inter-
uentum dignitatis sui iuris effectus fuerit. in his enim
casibus & similibus de quibus per tex. & nouiss. in l. Gal-
lus §. & quid si tantū ff. de lib. & posth. filius a patris po-
testate liberatus eam matris sibi hereditatem habebit.
quid præterea si ipse filius post uictoriam adire iussu pa-
tris nolit hereditatem, iuxta l. iij. C. de her. insti. l. is qui
heres §. fin. ff. de acqui. her. ut eam post mortem patris
sibi soli acquirat, quid similiter quod licet patri ex fa-
cto ea hereditas acquireretur adhuc ipsius filij com-
modum est, cuius per hoc legitima augetur iustaque
spectatio hoc in casu filij est, ut in l. post mortē per tex.
ibi declarant Ias. & alij ff. de leg. i. ergo cum uictoria in
querela inoffi. test. indubitanter existenterque ad com-
modum filij pertineret intuitu honoris & intuitu etiam
emolumenti pecuniarii saltem potentialiter, & ad eius
commodum etiam uerisimiliter pertineat, non est cur
abnegemus ibi de commodo ipsius filij iureconsultum
sensisse loquutumque fuisse. facit 13 in simili ff. de
inoffi. testam. l. Papin. si quis impuberis ubi glo. ait reuo-
luto mantello substitutionem pupillarem defendi matre
præterita & fratre ipsius testatoris, ut agente matre
excipiamus testam. esse non tam filij quam mariti, agēte
uero fratre testatoris, allegemus filij potius testa. uideri
quam patris, qui & frater erat conuerentis, tantus est
fauor testamenti conseruandi querelamque excludendi
ut in l. si patres ff. de inoffi. testam. sic & in specie no-
stra, si ad excludendum patrem a querela mota allegetur,
quod relictum agnouit, dicemus agi nomine filij,
qui recepit nihil, & re uera in querela inoffi. testam. de
iniuria propulsanda potissimum agi docemur a Papi. in
l. Papin. in prin. ff. de inoffi. testam. l. cum quidam C. de le-
ga. & d. l. si filius.

13
Variare
an liceat.

Stat ergo, communem sensum ad d. l. si filius uerum
esse, & literæ amicum, non tamen abnegem quin & is
intellectus quem Soc. nepos. Hubert. & Pinel. ubi supra
accommodarunt, uerus in se sit. aiunt enim quod ibi
filius suo nomine querelam mouit cum pater lega-
tum testamento matris relictum agnouisset, & quia, qui
querelam mouit contra testam. ex quo aliquid relictum
agnouit puniatur in amissione relictū, ideo ibi pater pu-
niendus uideretur, quia licet ipse non ageret contra
testam. tamen ad eius commodum filius, qui in eius
erat potestate agebat. adhuc tamen responderetur, pa-
trem minime puniendum, & secundum alterutrum sen-
sum tex. ille non probat bona materna filiis iure ff. ac-
quiri quinimmo probat contrariū ut patri acquireretur.

Vnde inferri uidetur quod cum hodie iure nouo non
acquirantur patri, sed remaneant penes ipsum filium,
ut iuribus supra alleg. tunc 14 in testamento, quo pa-
ter heres scriptus esset, filius in eius potestate consti-
tutus possit testis esse, sicque hodie cesset dispositio §.
sed nec heres inst. de testa. quia secundum gl. ibi, olim
ideo testis uetabatur esse, quia acquirere patri, & ita
tentabat Ang. ibi, qui ab hoc tandem discedit; & iure
quia ibi loquitur Iustinianus ultimus legumlatorum,
qui non potuit ignorare filiumfam. posse sibi acquirere
aduentitia, & longè antea acquirere bona materna, ut
dictum est, secundum Baurer. ibi & Pinel. in l. i. C. de
bo. mater. par. i. num. 16.

Deinde etiam inferitur retenta uera & communi opi-
an licet 15 olim inter patrem & filium nulla esset obli-
gatio efficax. l. frater a fratre ff. de condi. indeb. §. hi qui
inst. de oblig. quæ ex delict. nasc. l. stipulatio ista §. hi qui
& §. hæc quoque ff. de uerb. obl. l. lis nulla ff. de iudi. an
hodie cum filius sibi materna & aduentitia querere pos-
sit, contrarium dicendum sit, ut inter se efficaciter obli-
getur, & quod efficaciter obligentur est receptior opi-
nionem tenent glo. in l. frater a fratre in prin. supra alleg.
Paul. in l. dominus ff. de uerb. obl. Pinel. in l. i. par. i. nu-
me. 17. C. de bon. mater. est communis opin. secundum Ias-
son. in l. frater a fratre lect. i. num. 37. sententiæ Bal. Salic.
Pau. & Corn. in l. iubemus §. in supradictis C. ad Treb.
Alex. conf. 185. num. 6. lib. 6. Crot. in l. si constante. 2. re-
pet. num. 120. ff. sol. matr. Caccia. in d. l. frater a fratre
num. 39. contrarium tamen ut etiam hodie inter se non
obligentur efficaciter non magis quam olim sentiunt
Bal. & Imol. in l. a filio ff. de leg. i. & Corrafi. in d. l. fra-
ter a fratre §. i. num. 16.

Et hanc opin. ueriores puto per iura supra adducta
& quia lex non propter solam acquisitionem sed etiam
propter unitatem personarum negauit obligari inter se
patrem & filium, arg. in l. fin. C. de impub. l. in suis ff. de
lib. & posth. diximus planè suo loco unde licet hodie fi-
lius possit aliquid sibi acquirere sicque cesset illa ratio,
quod nihil suum olim habere poterat, superest tamen
alia ratio unitatis personarum, in qua sustinetur lex
antiqua §. affinitas inst. de nup. l. si non lex ff. de hered.
inst. Tiraq. de causa cessante limi. 32. Arret. in l. i. ff. de
uulg. per tex. notabilem in l. j. ad finem ff. de minor. l. si
non lex Eliafentia ff. de hered. inst. facit. l. re coniuncti
ff. de legat. 3. & l. ultima ff. de hered. insti. facit. l. pro-
spexerit ff. qui & a quib. & quæ plenissimè congerit
Andr. Tiraq. in tractatu de utroque retractu in præfatio-
ne nu. 75. cum pluribus precedentibus, & sequentibus.

Præterea inter obligatum & obligantem debet esse
distinctio personarum l. ille a quo §. tempus l. i. ad
trebell. d. §. hi qui multa per Ias. in l. cū filio ff. de lega. i.
& in d. l. frater a fratre, sed hic inspecta legis censura
non est distinctio personarum, ergo &c. Præterea lex an-
tiqua, quæ filios. redebant incapaces quo ad huiusmo-
di obligationes stat integra, nec expressim reperitur im-
mutata. ergo quod non mutatur &c. l. sancimus C. de tes-
tam. nec ualet arg. de acqui. ad obligationem. nam in-
fans, furiosus, & ignorans possunt acquirere nec tamen
possunt sese obligari. l. cum pater. §. furdo ff. de lega. ii. §.
pupillus insti. de inuti. stip. l. in negociis ubi plenè per
Dec. & Cagnol. ff. de reg. iuris. Postremò etiam olim fi-
lius. ex quolibet contractu poterat cuicunque obligari
l. tam ex contractibus ff. de iudi. ergo non sequitur fi-
lius. nihil suum habere potest, ergo obligari non po-
test. nam iure. ff. & tempore. ff. & si filius. nihil suum ha-
bere possit, adhuc tamen obligari non prohibebatur
reliquis omnibus præter patrem, sicque apparet ciui-
leni obligationem inter patrem & filium non ideo pro-
hibitam esse, quod filius nihil suum habere possit, sed
ideo quod inter eos inspecta legis censura, distinctio per-
sonarum non erat. l. si. C. de impub. quæ esse debet, ut
efficax obligatio consistere possit. ut plenè per Ias. in l.
cum

14
Testis e-
tiam hodie
esse nō po-
test filius-
fam. in te-
sta. quo pa-
ter heres
est.

15
Filius fa-
m. patri obli-
gari hodie
efficaciter
non potest
estque ar-
dua q.

16
Filius & pater qua re inter se non obligetur civili-ter elegas & pia ra- tio.

Patris persona fi-lio sancta uideri de- bet.

17
Pater fi- lium uen- dere po- test ob ne- cessitatem famis.

18
Filius de- ricus etiā ob famem, non distra- bitur a pa- tre.

19
Filius nisi ob famem, non distra- bitur a pa- tre.

20
Filius di- stractus a patre, qui ad pingui- rem fortu- nam uenit, redimen- dus.

21
Famis de- scriptio.

cum filio ff. de lega. j. col. iij. idem Ias. in l. j. in prin. C. de fer. fugit. est 16 & alia elegans ratio, de qua in l. fi quando §. illud. C. de inof. test. dū ait meritis magis fi- lios ad obsequia paterna prouocandos, quam pactio- nibus altringendos, & hæc ratio moralis ostendit indeco- rum impium & ueluti nepharium esse, licet ullam aut obligationem civilem, quæ in foro contentioso agitari posset, dari inter patrem & filium: cum inter eos me- ritis & beneficijs, non litibus armatis aut inermibus de- certari longè honestius & humanius esset. nam filius pa- tris persona semper honesta & sancta uideri debet. l. li- berto ff. de obseq. quale ergo esset in foro contentioso filium uidere patrem pulsantem aut accusantem. proin- de etiam iuregentium parentibus obedire tenemur. l. ueluti ff. de iust. & iure. quale ergo esset, cui reueren- ter obedire tenemur, eum iurgiis lacerare.

Stat ergo, filium regulariter testam. facere non pos- se, quia alieno iuri subiectus est, ut in princ. insti. quib. nō est permis. fa. testa. & in l. qui in potestate ff. de testa. & adeo subditus erat patri, ut liceret parentibus liberos suos impune occidere. l. in suis. ff. de lib. & posth. qua. 17 ratione parentibus similiter licebat liberos suos, quos, in potestate habebant, ob necessitatem diræ famis alie- nare, uel per titulum uenditionis, ut in l. ii. C. de patr. qui fil. distrah. l. vij. & l. vij. tit. 17. part. 4. & per Alciat. lib. ij. de uerb. sig. all. 48. Tiraq. lib. j. de retractu. §. 26. num. 14. uel etiam per titulum pignori. dationis. ut est gl. communiter ibi app. in d. l. iij. l. vii. & viii. tit. 17. par. iij. Bal. in d. l. in suis. l. iij. & l. vii. tit. 13. part. 5. pigno- ris enim datio, genus est alienationis. tex. in l. fin. C. de reb. alien. non alienan. limita. 18 ut non procedat in fi- lio clerico secundum Hostien. Io. Andr. & communiter Docto. in c. indecorum de ætate & qual. Gerar. singula- ri ult. Hippoly. in singulari. 101. quos refert & sequitur Didacus. Couar. in c. 14. lib. ii. Variar. resolut. qui hanc dicit communem sententiam. limita. 19 ut non pro- cedat ex alia causa, quam famis, etiam si similis, aut par esse uideatur. ut tenet glo. in d. l. iij. Alciat. & Cur. ubi supra. iij. limita. 20 ut postquam pater peruenerit ad uberiorem fortunam, possit filio petente, compelli uti eum redimat. ut tenent per d. l. iij. Fel. in c. cum dile- cta de rescrip. uer. l. viij. fallit. & Hippoly. in l. unica. C. de rap. Virg. num. 23. Bal. in c. ex rescripto. de iureiu. Dec. in regula que propter. ff. de reg. iur. tex. in c. pro necessi- tate 1. q. 1. & docet. idem Didac. ubi supra. nec mi- rum est. si parentibus, quibus licebat filios, quos in po- testate habebant (nulla etiam ex causa.) occidere; eis- dem liceat filios ob uehementem & coactam famis cau- sam distrahere, cum de fame sic cecinerit.

Ouid. 8. Metamorph.
21 Est locus extremis Scythiæ glacialis in oris,
Triste solum, sterilis, sine fruge, sine arbore tellus.
Frigus iners illic habitat, pallorque, tremorque,
Et iciuma Fames, & infra.
Quæ sitamq; famem lapidoso uidit in agro
Vnguibus, & raris uellentem dentibus herbas.
Hirtus erat crinis: caua lumina, pallor in ore,
Labra incana situ, scabri rubigine dentes
Dura cutis, per quam spectari uiscera possent:
Ossa sub incuruis extabat arida lumbis.
Ventre erat pro uentre locus: pendere putares
Pectus, & à spine tantummodo erate teneri.
Auxerat articulos macies, genumq; tumbat
Orbis, & immodico prodibant tubere tali.
Plautus in amphitryone.
Fames & moribundum in nasum conciuat.

Ouid. 6. Metamorph.
Haustris aquæ mibi neq; erit, uitamq; fatebor
Accepisse simul uitam dedeueris in iudis.
Horatius, Satyra 2. lib. 2.
Ieiunus stomachus raro uulgaria temnit.

AN AVTEM filiusfam. possit testari ad pias causas Ias. dispurat plenissimè in d. l. senium col. ii. de quo disse- ruimus supra. an 22 autem de consensu patris filius. possit donare causa mortis; communis opin. est posse, ut latè per Ias. in l. senium C. qui test. fac. poss. contra- rium tenuit Cuma. in l. qui in potestate in prin. ff. de tes- tam. & in l. tam is §. i. ff. de don. cau. mor. per l. i. §. i. ff. de tutel. & ration. distrah. quod dic ut per Ias. ubi supra. donatio autem causa mortis, quando assimiletur con- tractui. & quando ultimæ uoluntati, tradit plenissimè Ias. in l. iij. col. iij. ubi etiam Ripa & alii ff. de leg. i. an autem 23 filius. possit de iure regio esse iudex dubitari potest, per l. iij. tit. de los alcaldes iusgadores lib. 2. ordin. ubi seruus iudex esse prohibetur, quia sui iuris non est, sed filiusfam. sui iuris non est, ergo. & c. contra- rium tamen puto, quia iudicia assimulantur contra- ctibus. l. iij. §. idem scribit ff. de pecul. filius autem fa- milias potest contrahere. l. tam de iust. & iure. adimere non potuit, §. sed naturalia insti. de iure nat. testandi autem facultatem adimere potuit. quia hæc facultas de iure positio est, sicque iure positio adimi potuit, ut plenè ostendimus §. 1. & §. 2. & §. 3. de succ. e. illud autem dubium est, stante 24 statuto, ut mulier non possit contrahere, sine interuentu duorum consanguineorū, an talis mulier poterit donare causa mortis. communis opin. est, quod sic. ita tenuit Ancha. confi. 366. dubium in hac. Alex. in d. l. iij. col. fin. Aret. & Alex. in l. iij. in prin. ff. de uerb. obl. Abb. confi. 147. factum in effectu lib. 2. & est communis opi. secundum Ias. num. 12. in d. l. iij. qui tenet contrarium, quia licet in contractibus adulti habentis curatorem, eius autoritas requiratur. l. i. curatorem C. si in integr. restit. tamen non sic in testam. ab eo fa- ciendo, ergo & hæc mulier & si egeat consensu consan- guineorum ad contrahendum, non tamen eo egebit ad testandum uel mor. cau. donandum ut per eum. Iuxta superiora, quia per taurinam. l. 47. per matrimonium, liberi liberantur patris potestate. quero filia 25 libera- rata patria potestate per contractum matrimonij iuxta d. l. regni, an recidat in potestatem patris matrimonio soluto? & teneo quod non recidat. sed in contrarium pro parte affirmatiua facit, quia cessante causa & c. Sed matrimonium fuit causa, quod filia liberaretur & c. ergo dissolutio debet esse causa quod redigatur in po- testatem, quia cessante & c. Sed non obstat, quia iam consumauit suum effectum. Secundo in contrariū quia omnis res per quascunque causas & c. c. i. de reg. iur. sed non obstat, quod illud est uerum quando postea inter- uenerit actus retro contrarius, puta adoptio. uel simil. arg. l. qui liberatus de adopt. cum simi. ff. sed hic nullus actus interuenit, sed peremptio primi actus, hoc est dissolutio matrimonij, & sic non obstat quod solutio matrimonij est priuatio & sic nihil, ergo non debet aliud operari.

Tertio in contrarium facit, quia uidemus, quod pos- test quis esse seruus & postea liber per manumissionem. item esse in potestate & postea sui iuris per emancipa- tionem, & sic diuerso tempore potest quis esse in di- uerso statu, facit. l. i. §. i. de lat. liber. tollen. cum simi. ergo sic in proposito. Sed non obstat quia lex posuit ut in contrario, non tamen sequitur, quod ideo redigatur in potestatem. præterea licet possit, dissolutio tamen matrimonij non esset modus per quem redigatur in po- testatem. & hoc est quod teneo. quarto in contrarium facit. l. fin. C. de senten. pass. in prin. ubi deportatus pater perdit patriam potestatem, quam habet in filio, & idè pater restitutus illam recuperat. & sic restitutio depor- tationis operatur, ergo in proposito, cum matrimoniū abstulit paternam potestatem, rescissio matrimonij de- bet

22
Donare cau. mort. filius po- test de uo- luntate pa- tris.

23
Declara- tio. l. iij. tit. de los al- kaldes li- br. 2. ordi.

24
Statutum uetans con- tractū, an intelliga- tur etiā in donatione cau. mor.

25
Filiam. que libera- tur patris potestate per matri- moniū, an sol. matri- mo. iure re- gio reci- dat in po- testatē pa- tris.

Qui testari non poss.

bet illam restituere. Sed non obstat, quia in l. fin. ideo est quia restitutio. principis est in pristinum itarum repositio. l. j. eod. tit. & sic recuperat pater omnia, quæ amittit per deportationem, & idem si sit pater captus, & per postliminium reuerfus. s. sed si ab hostibus inst. quib. mod. ius patr. po. sol.

26
L. fin. tit.
de los plei-
tos fori li-
br. i.

Quinto uidetur obstat 26 l. fi. lib. j. foro legum tit. de los pleitos que deuen ualer o non. ubi filia, quæ nondum nuplit, & filia uidua æquiparantur, sed quæ nondum nuplit est in potestate patris, ut est notum. ergo & uidua, respondeo, & fateor quod utraque est in potestate de iure communi, tamen dico quod si semel libera esset per contractum matrimonij non recideret in potestatem, licet matrimonium esset solutum, & sic non obstat, uel aliter, quod ibi specialis est casus, in quo nondum nupta, & uidua æquiparantur, propter rationem quæ ibi colligitur, scilicet quod filia non nupta & uidua, non possunt contrahere cum patre, quia non est qui eis præstat consensum uel auctoritatem, quia pater non præstat consensum in causa propria, & ideo nupta contrahit cum patre ut ibi, quia est maritus, qui possit consentire uxori. regulariter autem uidua & nupta æquiparantur. l. fi. de bo. mater. & ideo quemadmodum nupta non est in potestate per l. regni, eod. modo. nec uidua ut ego teneo.

Sexto obstat uidetur si scis inducere. l. si pater §. quid uos de adoptio. sed non obstat. quia fateor quod ad tempus potest esse in potestate, & ad tempus extra potestatem; tamen non sequitur quod si fuit extra potestatem per certum tempus, scilicet durante matrimonio, redigatur in potestatem eo soluto: licet hoc possit de nouo fieri, puta adoptione uel alio modo, & ita tenet in specie Andr. Tiraq. in glo. iii. post leges connub. Masuer. de dote. §. item de consuetudine. Septimo ualer argumentum de re ad tempus. l. miles ita, cum simi. ff. de testam. sed quo ad aliquid potest seruis quis esse ut notatur in l. ii. C. de iure aure. annul. ergo & quo ad tempus. solutio quod ibi loquitur de potentia & possibilitate, & idem potest esse in casu nostro, tamen non iubet aut loquitur ex sola solutione matrimonij, quem redigi in potestatem. & sic non obstat. & ita tene, & si multi relati per Tiraq. ubi supra contrarium teneant. postremo facit l. filio quem ff. de lib. & posth. si scis inducere, sed dic quod ibi interfuit nouum factum ex uoluntate tam patris quam filij. denique quod talis filia non recidat in patris potestatem est tex. clarus in d. l. 47. tauri 27 ibi per ea auido per emancipatio in todas las cosas para siempre. ubi per matrimonium talis filia. uni-

27
Intell. l. 1.
47. tauri.

uersaliter tam ratione rerum quam temporum iubetur esse sui iuris, neque illud uerbum semper alio tendit quam ut omni tempore, etiam si matrimonium finitur sit sui iuris, facit pulcher tex. cum materia in l. si quis hæredem C. de instit. & subit. ex his 28 infero quod uidua non uidetur recidere in potestatem patris quo ad poenam l. ii. & l. iii. tit. de los matr. lib. v. ordi. quod nota denique illud controuersi solet, an 29 paterfam. amittat usumfructum, quem habet in bonis aduentitijs uel maternis filij sui per monachismum ipsius filij uel etiam per clericatum uel matrimonium? & an de talibus bonis possit filius testari? & primo pro parte affirmatiua facit presertim inspecto nostro iure Hispanorum tex. fo. legum lib. iii. tit. 6. l. i. ibi 30 dum dicit e no lo pueda Obargar nin padre nin madre ubi 31 glo. dicit quod licet filius de aduentitijs non testatur ut l. senium & l. pe. & fi. C. qui testa. face. pos. hodie tamen per prædictam l. potest. secundo hoc ipsum est apertius decisum per legem taurinam. l. v. cuius uerba sunt el fijo o fija quehta spoder de su padre ferendo de hedad legitima pera hacer testamento pueda facer testamento como si stubie se fuera de su poder. ecce igitur text. apertum quod filius etatis legitimæ quantum ad factionem testamenti censetur extra potestatem patris, & sic potest

28
Intell. l. 2.
4. tit. j.
lib. 5. ordi.

liberè testari tam in usufructu quam in proprietate. ut apertè innuunt prædicta uerba, como si stubie se fuera de su poder, per quem tex. apertè corriguntur. prædicta iura communia. & tex. 32 qui idem disponit. in 6. part. tit. j. l. xiii. & in c. licet. de sepult. lib. 6. per que iura cautum erat, quod filius. etiam cum consensu patris non poterat testari, nisi tantum pro anima. Tertio induco tex. in c. quia nos de testam. ubi probatur quod clericus potest testari de bonis proprijs uel acquisitis intuitu personæ per quem tex. dicit ibi Abb. sic formaliter not. ult. optimum arg. quod 33 clerici etiam in potestate parentum constituti cum ille tex. non distinguat, possunt licetè disponere & testari de omnibus aduentitijs. Vnde usufructus illorum bonorum non acquiritur parentibus & c. per quod patet quod data potestate testandi filiosam. intelligitur quod potest testari de usu fructu & proprietate ratio secundum Abba. ibi, est, quia id, quod est laicis aduentitium, in personis Ecclesiasticis est castrense. ut in auth. presbyteros. C. de episc. & cleri. hoc idem tenet Anchar. in c. licet. de sepul. lib. vj. fi. col. dicens, quod de hoc est glo. in c. quia ingredien tibus de testam. ult. glo. que dicit. quod clericus in potestate potest testari & Abb. in allegato. c. quia nos, arguit de ingrediensibus religionē ad clericos ad prædictorum omnium confirmationem induco Paul. de cast. in l. Sacrosanctæ C. de episc. & cle. secundo notabili ubi decidit, quod clericus filius. potest testari non solum de acquisitis occasione clericatus. sed etiam in omnibus alijs bonis undecunque quæsitis. & sic pater in illis non debet habere usumfructum, sicut nec de castrensisibus. quod dicit ipse perpetuo tenendum menti. quarto facit. 34 tex. foro legum. lib. j. tit. xj. l. fi. & in ordinat. Taur. l. 47. quibus iuribus cauetur quod filius 35 uel filia per contractum matrimonij remanet emancipatus per que iura corrigitur tex. in l. filia licet & l. ut liberis. C. de coll. quibus probatur quod licet filia mea sit maritata; est tamen in potestate mea, 36 & ideo non potest testari. ut l. pe. C. qui testa. face. pos. Iuncta l. j. ff. de leg. ij. etiam cum consensu patris ut l. tam his §. j. & ibi Glof. Bar. & Imol. ff. de donat. ca. mor. tex. & ibi Ang. instit. de senat. consult. tertul. in princ. probat. tex. per locum a speciali. in c. licet. de sepulchris. lib. vj. igitur multo fortius filius uel filia contrahentes matrimonium spirituale intelliguntur liberati a patria potestate, de quo ultra prædictam rationem etiam ante prædicta iura, est glo. in c. j. 20. q. ij. & l. fi. ex causa §. Papinianus. ff. de nino. quas glo. commendat. Abb. in c. in presentia de probat. xvj. col. dicens per ipsas probari, quod filius religio sus liberatur a patria potestate. quinto induco tex. in eadem ordinatione Taur. l. 48. 37 cuius uerba sunt mandamos, que de aqui adelante el fijo o fija casandose y uel andose aian parali el usufructo de todos sus bienes aduenticios puesto que sea uiuo su padre el qual sea obligado agelo restituir sin lequedar parte alguna del usufructo dellos. 38 per quam l. etiam corrigitur ius commune, secundum quod sufficiebat patria potestas initio acquisitionis, & ideo usufructus semel quæsitus patri, non estinguebatur morte filij. ut l. fin. C. ad textul. gl. in l. quidquid C. de bo. mate. & ibi Bald. & ideo idem multo fortius est dicendum in filia intrante religionem, ut in auth. de sanctiss. episcopis. §. sed hoc præsent. colla. 9. ubi relictum mulieri sub conditione si nupserit, consequitur mulier si intrat religionem. Sed ad hoc ego induco tex. in c. in presentia de proba. ubi probatur, quod mulier monasterium ingressa habetur proinde ac si decessisset cum liberis, & substituitur ei datus si decesserit sine liberis remanet exclusus, igitur mulier ingressa monasterium, non solum habetur perinde ac si matrimonium contraxisset, uerum etiam ac si post contractum ex ipso liberis sustulisset. item hoc ipsum dicit ratio quia si contrarium diceretur mulieres retraherentur ab ingressu religionis, quod esset contra

29
Filius.
clericus
an etiã de
aduenti-
tjjs teste-
tur.
30
Testamen-
tum an fa-
cere possit
filiusfam.
iure regio.

ius
31
L. 5. tauri.

ius

32
L. 13. titu.
j. par. 6.
corrigitur

33
Filius.
clericus te-
statur etiã
de usufru-
ctu aduen-
titorum.

34
L. 47. tau-
ri.

35
Filia etiã
maritata
non testa-
batur de
iure com-
muni.

36
Filius.
etiam de
consensu
patris non
testatur.

37
L. 48. tau-
ri.

38
Filij mor-
te, non ex-
tinguitur
usufructus, quem
in eius bo-
nis pater
habet.

39
Pater au-
tem fructu,
quæ habet
in aduen-
titijs filij
religionem
ingredien-
tis, quod
non, cum
communi.

ius & Dei timorem tex. est & ibi Bal. in l. Deo nobis C. de episc. & cler. præterea est alia ratio euidens, quia monasterium cogitur alere monachum, sicut pater filium, Bar. in l. i. col. i. ff. de uulg. & pup. unde sequeretur quod pater se eximeret &c. & habui ex facto in filia monasterium ingressa, sed per contrarium quod 39 propter professionem factam per dictam filiam in dicto monasterio pater suus non amiserit usumfructum, quem semel quæsiuit in bonis filiarum suarum, immo quod illud debeat retinere etiam post professionem prædictarum filiarum, ista conclusio probatur per sequentia. certum est de iure, quod pater non amittit usumfructum quem habet in bonis aduentitijs filij propter mortem naturalem ipsius filij, nec talis mors facit usumfructum finiri text. est in l. fin. C. de communia de success. §. si. inst. de usufr. & ibi Bar. qui dicit per illum tex. nota hic quod per mortem filij non extinguatur ususfructus competens patri, quod hodie non est correctum, licet omnia quæ hac l. dicuntur sint correctæ. idem etiam tenet ibi notanter Bal. dicens, & nota quod licet per mortem filij soluantur patria potestas, tamen non finitur ususfructus formalis retro quæsitus patri ratione patriæ potestatis, quem tex. tene menti. hæc Bal. hoc etiam tenuit idem Bal. in all. l. quod scitis in fin. uerbis de bon. quæ libe. ubi dicit, ultimo nota, quod ususfructus acquisitus iure patriæ potestatis, ea finita perdurat, & nimirum quia potestas patria. i. causâ efficiens iam consumauerat fines suos. idem etiam tenet Paul. de castro in alleg. l. si. §. si. C. ad tertul. dicens, not. quod licet per mortem filij pater definat esse legitimus administrator, non tamen finitur ususfructus, quem habet in bonis aduentitijs filij. hoc idem tenuit glo. not. in l. si patri. C. de usufructu per tex. in l. j. C. de bonis mater. & per dictam l. fin. §. si. C. ad Tertul. & ratio huius est, quia in usufructu perdendo attenditur mors usufructuarij & non proprietarij ut in d. l. si patri & ibi Bal. C. de usufructu, si ergo per mortem naturalem filij non perdit pater ususfructum quem habet in bonis ipsius filij, ergo multo minus perdet eum per mortem ciuilem filij qui fuit religionem ingressus, & maxime præter uoluntatem patris ut in casu nostro, immo amplius dico, quod etiam si esset iure cautum, quod per mortem naturalem filij pater perderet ususfructum, cuius contrarium cauetur ut supra apparet, illud tamen non esset trahendum ad mortem ciuilem per professionem alicuius religionis, Immo requireretur expressa iuris dispositio quæ faceret dictam extensionem, cum 40 mors ciuilis nunquam æquiparetur naturali. nisi in casibus à iure expressis iuxta glo. not. & uulgarem & ab omnibus approbatam in c. susceptum de rescript. lib. vj. præterea ultra prædicta istam nostram conclusionem scilicet quod pater non amittat ususfructum quem habet in bonis aduentitijs filij, propterea quod filius ingreditur & proficetur religionem, immo illum retineat post professionem factam à filio, tenuit ualde singulariter Salice. qui in propriis terminis questionem mouit in authen. ingressi iij. col. C. de Sacros. Eccle. cuius uerba quia sunt pulchra in isto proposito formaliter recitabo, & sunt ista, quæ sequuntur. sed de usufructu patri competenti fortius potest dubitari & maxime propter opinionem illorum qui dicunt quod per ingressum liberatur à patria potestate, de qua dicam in sequenti auth. sed non credo finiri primo quia cautum non reperitur, ergo &c. ut l. illam infra de coll. secundo quia factum filij præter consensum uel culpam patris non debet patrem afficere dāno arg. infra unde ui. l. meminere cum conxor. ibi notatis in gl. Secundo quia mors naturalis superueniens in persona filij, non facit in persona patris ususfructum finiri ut infra communia de success. l. si. & ad tertul. l. si. §. si. & de bonis quæ libe. l. quod scitis inf. (licet Placen. senserit contrarium & male in l. ii. infra de bo. mat.) ergo multo minus hic mors ciuilis. hæc Salice. qui apertissime nostram quæstio-

40
Mors ciu-
ilis regula-
riter non
exequatur
natura-
li.

nem decedit, & fulcitur ista conclusio, iuridica ratione, quam sentit Bal. in l. fin. §. fin. C. ad Tertul. & in d. l. quod scitis & etiā Salice. in d. auth. ingressi prout ex eorum. Verbis apparet, uidelicet quod ius alicui semel quæsitum non potest mutari seu ab eo euelli ex facto alterius si non interueniat proprium factum uel consensus. tex. est not. in l. cum à socero & ibi Bal. C. de iure dot. & in l. si constante. C. de dona. ante nup. & bonus tex. in l. seruus creditoris. C. de pactis & in l. si. licet maior iuncta. gl. C. de repu. here. cum alijs, sic ergo cum iste ususfructus sit quæsitus ipsi patri in bonis dictarum filiarum, cum non interuenierit factum aut consensus ipsius patris adhibitus ad abdicandum à se ipso præfatum ususfructum illum amisisse minime intelligitur; ne id, quod nostrum est sine facto aut culpa nostra nobis auferatur, contra l. id quod nostrum ff. de reg. iur. & ista est communis opin. ut patet ex Sali. & alijs supra relatis, tenet Pinel. Lusitanus in l. i. C. de bo. mater. in prima par. num. 45. Decius in d. c. in presentia num. 62. Palat. Rub. §. 42. in fin. in rubr. de don. inter uirum & ux. Roder. Suaret. in q. maioratus in fi. sentit Gregor. Lupus in l. i. tit. i. par. vi. in gl. quæ est, Enpoder. Abb. in d. c. in presentia num. 19. Faber & Sali. in auth. ingressi. C. de sac. Ecclesi.

Facit nam & similiter filius, per interuentum clericatus sui aliquando iuris efficitur & testari potest, secundum communem opin. doctorum in l. Sacrosanctæ per tex. ibi C. de episcop. & cler. & inibi scribentium plerique tenent quod non poterit testari de usufructu; quem in suis bonis aduentitijs habet pater, quemq; 41 non amittit ipsemet pater per interuentum clericatus ut supra dixi estq; communis opin. ut per Dida. de Couar. in c. quia nos num. 2. de testam. per Pinel. Lusitanus in l. i. par. j. num. 45. C. de bon. mater. Deci. in c. in presentia nu. 64. de probati. Ant. Gome. in l. 48. tauri. nu. 7. Roder. in d. q. de maioratu ad fi. Imol. in c. quia ingredientibus de testam. col. vi. sentit Grego. Lupus ubi supra. Palat. Rub. in rubr. de donat. inter uirum & ux. §. 42. num. 7. Abb. in c. constitutus de integ. rest. quod sequitur & ampliat Micha. Cifont. in l. 48. tauri.

Qui 42 ferè omnes similiter tenent quod per interuentum clericatus, filius liberatur à patria potestate, & peculium quod in reliquis filiis est aduentitium, in filiis clericis dicitur esse castrense uel quasi, ut per eosd. & per Abb. Barb. Anto. Imol. Hoff. Card. Ancha. & alios in d. c. quia nos ubi etiam per Couar. in princ. Paul. & alios in d. l. Sacrosanctæ. l. iij. tit. xxij. par. i. & consequenter inde etiam descendit testandi potestas, de qua mentionem habuimus ut in l. pe. & fin. C. qui testamen. facere possunt ut per Alex. Corn. Iaso. Deciumque post alios ibid.

Hæc securius tutiusque procedunt in terminis iuris communis quàm in terminis iuris regij, quo iure cautum est filium filiamue fa. simul ac nup. erint, statim liberari in omnibus & in omni tempore à patria potestate. ut 43 in d. l. 47. tauri. unde infertur patrem non habiturum ususfructum bonorum aduentitiorum, horum filiorum aut filiarum ut ibid. l. 48. Vnde cum matrimonium spirituale æquiparetur matrimonio carnali ut dictum est, uidebatur legem nouam loquentem in matrimonio carnali, porrigendam esse ad spirituale matrimonium, quod contingit per monachismi interuentum etiam in correctorijs ne dum in limitatorijs, arg. gl. ubiq; cõmuniter receptæ in l. si quis seruo alieno per suaserit. C. de furtis. Ias. in auth. quas actiones num. 22. cum plur. præc. & seq. C. de Sacr. Ecclesi. & in l. de quibus nu. 14. ff. de legi. & idem Ias. in l. quanuis C. de fidei commiss. nisi respondeas, quod mors ciuilis non æquiparatur morti naturali, nisi in casibus à iure expressis. glo. sing. & app. in c. susceptum de rescript. per nouis. in l. Gallus §. & quid si tantum ff. de lib. & posth. ita quoq; matrimonium spirituale non uideatur matrimonio carnali exequatū, nisi tantum in casibus à iure expressis, un-

41
Pater
usumfru-
ctum quem
in bonis fi-
lij habet,
non perdit
per filij
clericatum
aut mona-
chismum
de iure co-
muni, &
quid iure
regio.

42
Clerica-
tus liberat
à patris
potestate.
43
L. 48. Tau-
ri. declara-
tur.

Mors ciu-
ilis natura
li non æqua-
tur nisi in
casibus à
iure ex-
pressis.

Qui testari non poss.

de is casus cum expressus non reperiatur, remanet sub regula separatorum. præsertim quia cum iure regio filiar. nubere nequeat citra patris consensu m, non magis quam iure civili ut in l.ii. & 4. tit. i. lib. v. ordi. matrimo- ni um autem spirituale, hoc est monachismum aggredi citra licentiam patris aut etiam noticiam possit, est ista- rum rerum non obscura differentia, quia non tam in iu- rium est quod patri, qui consensit matrimonio carnali filiorum ususfructus aduentitiorum quasi ex consensu & facto suo auferatur, quam si auferretur per interuen- tum monachismi, cui ipse non consensit, sed hec ratio non est generalis, quia etiam citra consensum parentum hodie iure regio possunt liberi matrimonium contrahe- re, ut per Michael Cifont. & Gomef. in d. l. 48. Tauri. per nos alibi circa interpretatione auth. sed si post. & l. si filiam C. de inof. test. unde prior ratio est præstatio.

Denique retento quod equiparatio matrimonii car- nalis & spiritualis non procedat regulariter, nisi in casibus à iure expressis, inde dicebant, quod licet filia, quæ nupsit in scio patre 44 in terminis l. ii. & l. iii. tit. i. ib. v. ordi. & l. i. tit. vi. eod. lib. possit exheredari, tamen non sic si ingrederetur religionem; cum id sit factum meritorium, & ita dictas. l. limitari debere. & dum dixi- mus per interuentum clericatus interdum sed nō sem- per clericum heri sui iuris, uide per ipsum Dida. Couar. in d. c. quia nos. num. 5. de testam.

Stat ergo quod per interuentum clericatus licet fi- lius. possit testari, id tamen non potest in præiudicium ususfructus patri quæsit, pro quo etiam facit. l. impu- beri. ff. de adm. turo. ibi nam ad alienam iniuriam priui- legium militum prorogare non oportet, facit l. i. C. de bo. mate. ibi in diem uitæ ubi in aduentitiis & maternis bonis patri per totum tempus uitæ suæ non tam ipsius filii conceditur ususfructus, facit denique coacta ratio, nam nulli dubium quin olim ad patrem pertinerent bo- na quæ sita per filios. tam in proprietate quam in usu- fructu. l. placet. ff. de acq. hæredi. l. acquiritur ff. de acq. rer. dom. id quod restrictum est ad usumfructum tantum ut per totum C. de bo. mater. & de bon. quæ liber. is ergo ususfructus post mortem naturalem aut civilem filii. iure peculii apud patrem manebit, non secus quam olim tam proprietate quam ususfructus iure peculii simi- liter non iure hæreditario apud eum permanebat. l. ser- uum filii in princ. ubi plenè Iaso. post alios ff. de lega. i. l. si parer. ff. de castr. pecul. l. si infanti ibi iure patris C. de iure delib.

45 Hec procedunt 45 quando ipsemet filius. mona- chus fit. at quid rursus si ipse pater. monachus fieret. an ususfructus aduentitiorum & maternorum statim consolidaretur cum sua proprietate reuentereturque ad filium, an uerò per totum tempus uitæ ipsiusmet pa- tris permaneret apud ipsum monasterium, quæ in re tres sunt opiniones.

Prima fuit opin. existimantium, eum usumfructum apud monasterium mansurum uiuente patre, ita tenet glo. in auth. idem est. C. de bonis quæ lib. idem gl. in au- then. ingressi in fi. C. de sacrosan. eccl. Cyn. & Alber. ibi ubi Bar. num. 42. & Rosel. num. 18. sequitur & dicit cō- munem Io. Crot. in l. Gallus. §. & quid si tantum nu. 30. ff. de lib. & posth. Ant. Gomef. in l. 48. tauri. num. 8. dicit communem Alex. conf. 139. lib. 2. num. 5. Soci. conf. 10. num. 20. lib. 1. qui similiter hanc dicit communem. Dec. in c. in præsentia de proba. num. 66. Bald. Fulgo. Paul. & Corn. in d. auth. idem est. Imol. in l. cum filio. ff. de leg. ii. Cepol. conf. 22. num. 4. sentit Inno. in c. in præsentia de proba. Guido Papa decif. 477. num. 4. & in decif. 595. post Specul. quem ipse refert, sequitur & dicit commu- nem Pinel. in l. i. par. i. num. 49. C. de bo. mar.

Altera fuit opi. assentientium statim post monachismū, usumfructum, quo de agitur ad filium reuersurum nec quandiu uixerit pater penes monasterium futurum, ita tenuit Marti. Sil. quem refert Cyn. in d. auth. sequitur

Salic. in d. auth. ingressi Din. in d. auth. idem est, ubi ait, hanc esse communem. Riminald. §. i. num. 128. insti. per quas personas. Couar. in c. 2. num. 8. de testam. qui hac dicit communem. Iason. in d. auth. nouissimi num. 48. Hippoly. singulari 668.

Secunda fuit opi. eorum qui mediam partem eligunt, ut dimidia pars ususfructus reuertatur ad filium, altera uerò dimidia remaneat penes monasterium, quasi fi- lius ex facto patris, sui iuris efficiatur non secus quam si ab eo emanciparetur, arg. tex. in l. cum oportet. §. cū autē. C. de bonis quæ libe. & cum hæc res uehementer controuersa sit, & reuera dubia & incerta, quia nullo iure satis expressum deciditur hec opi. mediam uia eli- gentium quæ satis equa esse uidetur, cum in dubiis opi- nionibus ita eligendum iudicandumque doceamur per Tiberium Imperatorem ut in l. i. paterfam. ff. de hære. insti. & in §. fin. insti. de uulg. & i. tenent Bart. & Ang. in d. auth. idem etiam Abb. in c. cum finis de regular. idem Abb. in c. in præsentia num. 57. de proba. Siluestr. in summa uerbo religio. 6. Gomef. Arias in l. 46. Tauri. colum. ii. Riminal. in §. ii. num. 19. insti. per quas perso- nas, quos refert Pinel. ubi supra. facitque ubi deficit de- cisio legis, ibi à proximioribus & magis similibus, ac finitimis iuris decisionibus similitudo & decisio petēda est ut in l. quæritur. ff. de statu hominum. l. non possunt l. neque leges. ff. de legib. nec dubium est quin decisio d. §. cum autem satis proxima sit quæstioni nostræ, quæ de agimus, nisi dixeris in facto esse proximitatem quia utrobique filius. sui iuris efficitur ex facto patris uoluntario. Verum nec paritatem nec etiam similitudinem esse in ratione, fine, & uoto faciendi, cum paterfam. qui ingreditur religionem ob salutem anime sue fecisse uideatur, non sic quando filium emancipat, ut in ipsum filium beneficium conferat, nisi hoc etiam casu contē- dere uelis, emancipationem filij cōuerti in ipsius quo- que patris utilitatem, quia pater deinceps non tenebitur eum alere & propter alia multa. Vnde si tempore emancipationis ei aliquid donauerit, non simplex dona- tio dicitur, sed donatio ob causam ut alibi discernimus. Vnde 46 in emancipatione tam patris quam filij con- sensus desideratur. glo. in l. filius matrem C. de inoffi. testam. Bart. & Ias. in l. quidam cum filium. ff. de uerbo. obliga. num. 14. quasi de utriusque utilitate ageretur. Vnde si filius per monachismum patris, siue per eman- cipationem liberetur à patria potestate, utroque casu, & ex facto patris liberatus intelligitur, & ex facto re- spiciente patris utilitatem.

Adhuc tamen priorem opinionem ueriores puto ut quandiu uixerit pater tandiu ususfructus ex integro sit penes monasterium, per iura superius adducta illuc spe- ctantia, ut per totum tempus uitæ suæ pater gaudeat ususfructu, neque ad rem pertinet, quod ciuilius mor- tuus intelligatur quia mors ciuilis morti naturali non equiparatur regulariter, nisi in casibus à iure expressis d. glo. communiter app. in c. susceptum de rescrip. sicque stat pro nobis regula, nec exceptio bene probatur, nec me mouet, quod ab aduersa partis fautoribus dicitur, eum usumfructum patrisam concedi propter custodiam ipsorum bonorum, sicque cessante custodia patris, cessare quoque debere cōcessionem ususfructus. l. adigere §. quamuis. ff. de iure patr. l. cum pater §. dulcissimus. ff. de leg. ii. latè in simili per Tiraq. de causa cessante. nam respondetur, quod monasterium ut in usufructu, ita quoque in ea custodia succedit, & præterea non pro- batur quod propter solam custodiam, immo etiam pro- pter patriam potestatem ipsiusque patris intuitum, fa- uorem, & utilitatem ususfructus sibi conceditur ut cō- stat ex l. i. & per totum C. de bon. mat. l. cum oportet, & l. fin. per totum C. de bo. quæ lib. unde dispositio. le- gis, quæ pluribus nititur rationibus per cessationē unius rationis non uidetur euauisse. §. affinitatis insti. de nu- ptis. l. si non lex. ff. de hære. insti. facit, quia ut per mo- nachismum

46
Emancipa-
tio egeet fi-
lij consen-
su.

Lex quæ
nititur dua-
bus ratio-
nibus, al-
tera cessā-
te, non ex-
tinguitur.

44
L. j. §. 4.
tit. i. lib. 5.
ord. & l. j.
tit. 7. cod.
lib. limita-
tur.

45
Monachis-
mo patris
ususfruct.
aduēticio-
rum an fi-
niatur, ar-
dua q.

nachisimum filij, non extinguatur ususfructus patris. ut ex communi opin. supra resoluius, ita quoque non debet extinguere per monachisimum ipsius patris, quia correlatiuorum, &c.

47
Legitima
filio nō de
betur in bo
nis patris
uiuentis, li
cēt sit mo
nachus, est
quē ardua
quāst.

Vnde cum ususfructus permaneat apud ipsum monasterium nec reuertatur ad filium, apparet quod ipse filius quandiu uixerit pater monachus non poterit legitimam petere ab ipso monasterio, non magis quam posset proprietarius possessionem petere ante mortem usufructuarij, & ita est uera & magis communis opin. quam tenent glo. Bar. & omnes in auth. si qua mulier per tex. ibi. C. de sacrosan. eccl. Abb. in c. cum finis de regular. Alex. in l. sicut dotem num. 13. ff. sol. matri. Felin. in d. c. in praesentia num. 56. ubi Deci. num. 66. cum sequen. & est communis secundum Salic. & Ias. col. 14. in d. auth. si qua mulier.

Licet contrariam partem tenuerint nonnulli scribentium in c. cum finis per tex. ibi de regular. glo. & Abb. in c. transmissa qui filij sin legit. Corle. in singulari. uerbo legitima. sequitur & dicit communem Bald. Nouell. de dote par. 1. col. 3. Anan. in c. 2. col. penul. de delict. puer. Aret. in l. i. num. 6. ff. de testam. quos refert & sequitur Couar. in c. 2. num. 7. de testam. quorum opin. eo casu defendi potest quo paterf. ante monachisimum suam legitimam filio assignasset, iuxta tex. in l. si pater & in l. quae pater ff. fami. hercisc. & in l. cum quo §. fin. ff. ad leg. falsci. in l. parentibus C. de inoff. testamen. in l. quid ergo. 2. ff. de leg. i. in l. quoties C. fami. hercisc. tunc enim 48 cum ad onus monasterij pertineat filium patris monachi alere, neque alimentorum nomine minus assignari possit quam sit ususfructus legitimae, ut per Deci. consil. 181. & consil. 182. Pau. post Bart. & alios in l. Titio centum §. Titio genero. ff. de condi. & demonstr. superest ut statim expediat, legitimam tradi tam in proprietate quam in usufructu, quandoquidem id necessarium post mortem monachi faciendum erat, & frustra spectaretur tempus, cuius nihil speratur euentus: quare ratione equius & uerius forte erit generaliter teneri per d. c. cum finis, ut statim post monachisimum, non spectata morte patris monachi filio tradenda sit legitima in proprietate & usufructu: cum spectatio mortis quo ad legitimam nullius foret momenti. neque ad rem pertinere, quod secundum ueriores & receptiores sententiam ususfructus maternorum & aduentitiorum non statim post monachisimum patris ad filium reuertatur. nam illud est uerum in reliquis bonis excepta legitima usque ad cuius mensuram, licet etiam ipso iure non reuertatur, tamen infructuosum est & inutile monasterio interea id retinere. ad auth. si qua mulier responde, non sumendum argumentum a contrario sensu contra expressam decisionem. d. c. cum finis, uel aliud esse de iure ciuili, aliud de iure cano. uel d. auth. si qua mulier intelligenda quo ad iuris necessitatem. d. c. cum finis intelligendum quo ad consilium, & honestatem, pietatemque, & inutilem, speculationem circuitumque uiuandum. & ita tenendum est si admitteris sententiam existimantium, alimentorum nomine non minus quam nomine legitimae assignandum esse ut supra obiter diximus, idque non firmo. denique 49 ex superioribus patet, per monachisimum amitti testamenti factionem actiuam, idque tenent omnes doct. in auth. ingressi per tex. ibi C. de sacrosan. eccl.

49
Monachus
non testa
tur.

Postremo quatenus supra incidenter attigimus, an 50 de consensu patris filius a. posset ad pias causas testari; sciendum est, hac in re, quatuor principales opin. reperiri. prima existimantium posse, ita Cyn. Bal. Ang. Salic. Rom. & Alex. in l. senium C. qui testam. face. poss. Panor. in rubr. de testam. col. pe. Calder. consil. 10. in tit. de testam. & rursus per Calca. consil. 12. Ang. in l. qui in potestate §. j. ff. de testam. Imol. in c. 2. col. 2. eod. tit. Imol. & Dominic. in c. si pater eod. tit. lib. 6. Andr. Tiraq. de priuileg. p. x. causae priuilegio. 78. Bald. in l. qui in pote-

state supra all. & in l. j. §. sed & si filius ff. de leg. iii. & in l. hereditas. §. si defuncto 2. lect. de pet. her. ff. & est receptior opin. secundum Tiraq. ubi supra ut per Ias. in d. l. senium & per Philipp. Franc. in rubr. de testamen. colum. 19. lib. 6.

Altera fuit opin. affirmantium, non posse ad pias causas testari, etiam de consensu patris, ita Archid. Petr. Anchar. Ioan. Andr. in c. licet de sepulturis lib. vi. Ioan. Andreas in c. si pater de testam. in princ. eod. lib. Abbas consil. 63. uidetur primo lib. ii. col. iii. Fulg. & Iaso. in d. l. senium Imol. & Aret. in d. l. qui in potestate in princ. idē Imola in l. i. tam is. §. j. ff. de donatio. Perus. & Anchar. in c. ii. de testam. lib. vi. Fulg. in l. i. in fi. C. de Sacro. Ecclesi. Tertia fuit opin. Bar. in rep. l. i. q. iij. i. partis princ. C. de Sacro. Ecclesi. contententis etiam sine consensu patris posse filium testari de aduentitiis, quae sibi interdum etiam quo ad usufructum acquiruntur ut auth. excipitur cum ibi traditis. C. de bo. quae lib. fed. quando patri acquiratur ususfructus, tunc de consensu ipsius & non aliter, sequitur Imola in c. ii. de testam. & Rom. in auth. similiter in 19. speciali inter ultimas uoluntates ad leg. fal. Paul. Castren. consil. 101. ad primum lib. ii. & sic huius tertiae opin. assertores accedunt priori opinioni eamque reddunt longe receptiorem. sed est quarta opi. Bar. in d. l. qui in potestate in princ. & Paul. Cast. in d. l. senium distinguunt per contrarium in his duobus membris proximè relatis. quid dicendum? & sanè in hac sua opinione (quam & non pauci eorum, quos retulimus pressensisse uidentur) ut de iure ciuili uera sit pars negatiua existimantium etiam de consensu patris tale testamentum non ualere, non quidem magis quam si is assensum non prestisset, quia testamenti factio publici iuris est. l. iiii. ff. de testam. sicque priuatorum consensu testabilem facere non potest eum, qui erat intestabilis. l. ius publicum. ff. de pact. l. priuatorum C. de iur. om. iud. l. nemo potest. ff. de lega. i. l. fin. ff. de suis & legiti. deinde quia filiis generaliter est denegata testandi facultas. d. l. senium d. l. qui in potestate & in princ. instit. quib. non est perm. fa. test. l. pe. & fin. C. eod. tit. nec dubium est quin leges generales (ut ille sunt) comprehendant personas & causas utcumque priuilegiatas, si ea in specie de qua agitur non reperiantur habere speciale priuilegium. l. in fraudem in fin. ibi quia generalis erat illa determinatio. ff. de mil. test. ubi not. Bal. Dec. in c. i. col. iii. & in c. sedes Apostolica de rescrip. & in consil. v. & in l. ex testamento. C. unde liberi & in l. i. & in l. nemo potest. ff. de reg. iur. Tiraq. de praescrip. §. j. glof. 11. Alciat. parad. lib. iiii. c. 10. ergo etiam pia causa comprehenditur, quandoquidem de iure ciuili hac in re non reperitur habere speciale priuilegium. Ceterum de iure canonico aliud est, ut satis uidetur probari si uet. u. amamus in d. c. licet. & quia de iure canonico testamentum potest pendere ex alieno arbitrio. c. cum tibi de testam. idemque & nostro iure regio Hispanorum per Taurinam legē 31. quod in omnibus actibus inter uiuos permittitur generaliter fuit per omnes titulos. ff. C. & instit. & in decret. de procur. & de mandato, sed in ultimis uoluntatibus id iure ciuili prohibitum fuit. l. captatorias. l. ille institutiones. l. illa institutio. ff. de her. instit. l. captatorias ff. de lega. j. l. captatorias. C. de testamen. mli. sicque de iure ciuili erant duae rationes propter quas filius testari uetatur, prima ne patri fiat praedictum, qui filii bona iure peculii si is decederet capere posset. l. si pater ff. de priuileg. cre. l. si infanti ubi per Doct. C. de iur. deli. altera ne testam. filii a patris arbitrio, & sic ab aliena uoluntate penderet, unde licet pater consentiat, & per hoc cesset una ratio, arg. l. pe. C. de pact. superest tamen altera ratio, ne testamentum ab alterius quam ipsius testatoris arbitrio pendeat, in qua cōseruatur. d. regula prohibitoria nō secus quam si utraque ratio integra maneret. §. affinitatis instit. de nup. l. si non lex. ff. de her. instit. sed de iure canonico utraque ratio cessat, quia eo iure non improbat, quod testam.

Qui testari non poss.

Filius potest testari iure regio de consensu patris.

51 Pias ad causas ius canonicum an civile seruetur.

52 Monachismus an impediatur testamento inuentionem, egregia q.

Monachus post professionem non potest testari.

Poenitentia sola non reddit infestum testam. & quare.

Intell. ad titul. ff. de his que in test. del.

53 Mors civilis naturalis non aequatur, nisi in casibus a iure expressis.

ab alieno arbitrio (accedente testantis uoluntate) pendeat. d. c. cum tibi & prejudicium patris de consensu ipsius cessare uidetur. d. l. pe. & tex. sing. in l. si. C. de pact. qua 51 ratione idem & iure regio Hispanorum admittendum puto. per d. l. Taurinam, & alterutrum ius in suo foro seruandum censo ut tenuit Ang. in l. illa institutio. ff. de har. inst. Innocen. in c. relatum de testam. quanuis in contrarium sit receptior opin. quam suspectam esse alibi differimus Ioan. Andr. & Innocent. in c. nouit de iudic. plenè per Andr. Tiraq. de priuileg. pia cau. priui. 163. Corn. in l. captatorias. C. de testam. militis.

Redeundo ad monachum, quo ad eius testamenti factionem uel reuocationem illud dubium est, 52 an is monachus post professionem possit reuocare testamentum, quod ante monachismum rite confecerat, qua in re communis opin. est non posse, ita Abb. nu. 61. in c. in praesentia de probat. ubi Dec. num. 68. Rubens consi. 55. col. fin. Ang. & Imol. in l. j. ff. de testam. Iaso. in auth. si qua mulier. C. de Sacro. Ecclesiae sequitur Coar. in c. 2. de testam. num. 9. mouentur quia monachus non potest post professionem facere testamentum auth. ingressi & auth. si qua mulier. C. de Sacros. Eccles. glo. fin. ubi omnes. in d. c. ii. de testam. ergo. non quoque poterit testamentum rite factum reuocare quia eius est nolle, qui potest & uelle. l. nolle. ff. de acq. har. sic. si potest adire, qui potest repudiare. & è contra. l. is qui heres. §. fin. ff. de acq. har. l. cum proponas. C. de her. insti. deinde est tex. expressus in §. ex eo. Insti. quib. mod. test. infirm. l. militis codicillis. §. ueteranus. ff. de mil. testamento. ubi post testamentum rite perfectum licet testator expressim poeniteat. & declaret se nolle id testamentum ualere, seque male intestatum decedere ad huc eius uoluntas rata non est. quinimmo id testamentum firmum manet, non secus quam si testator non poenitisset, cuius rei illa ratio uiua est, quod ut si uas argenteum, aureum, luteum uel confraueris, licet poenitueris uelisque illud uas infectum reddi, nihil sola uoluntatis mutatione feceris, quinimmo uas illud integrum manebit, nisi manus adhibueris illudque confregeris. ita quoque ars ciuilis, quae naturam anxie imitatur. l. si quis posthumorum in prin. l. filio quem. ff. de lib. & post. l. adoptio. ff. de adopt. §. minorem insti. eod. non permittit ut testamentum, quod in sui forma perfectum & consummatum est, sola uoluntatis mutatione infectum fiat, non magis quam si uas illud semel factum sola uoluntatis mutatione infectum redere uelis. unde fit, ut id testamentum per cancellationem rite infectum re datur. uel per scissionem instrumenti ut per totum. ff. de his que in testamento delent. quia tunc ut animo & facto nostro id testamentum confectum erat, ita quoque contrario animo & facto infectum redditur. id, quod per interuentum solius uoluntatis mutata fieri non posset. simile in l. ab emptione. ff. de pact. simile in l. si acceptolatum. ff. de accepti. simile in §. item per acceptila. insti. quib. mod. toll. oblig. & in §. si eod. tit. Sed ut testam. reuocare possit, & sic opinionem contrariam, tenet Bar. quem non pauci sequuntur in auth. si qua mulier. C. de Sacros. Eccles. cuius opin. ueriores puto, quia monachus siue filio exequetur siue seruo (id quod plenè disputat Ias. in l. j. §. per seruum qui in fuga. ff. de acq. pos.) semper dicitur habere uelle & nolle, ut in seruo habes tex. & exemplum in l. iiii. C. de her. inst. & in filio habes tex. in l. is, qui heres. §. fin. ff. de acq. har. & in l. fin. in prin. C. de bon. que lib. ergo consequens est, ut possit tale testamentum reuocare. item 53 quia mors ciuilis naturali morti non aequiparatur, nisi in casibus a iure expressis, ut tenet gl. in c. susceptum de rescrip. lib. vi. glo. in c. placuit 17. q. j. tenet Ripa in l. ex facto. §. ex facto. ff. ad Trebel. num. 11. & ibi Vincent. Hercul. col. j. & Costa. in l. Gallus. §. & quid si tantum parte 2. in prin. ff. de lib. & post. & ibi Alex. num. 5. cum seq. Bar. Soc. in l. cum auus. ff. de condi. & demonf. nu. 103. cum pluribus seq. & Felin.

in c. in praesentia num. 55. de probat. sequitur & dicit esse communi opin. Nicol. Boer. decif. 323. num. 6. per l. uerum §. fin. ff. pro socio. l. j. §. si. ff. de bo. poss. contratab. dixi plenè lib. iiii. de succ. creat. §. 21. num. 172. id, quod uel ex eo suaderetur quod nullus unquam iureconsultorum de morte ciuili meminit, aut hoc modo loquendi usus fuit. Vnde & si talem monachum pro mortuo ciuilitate habeamus, adhuc tamen cum apud omnes constet superius testamentum per talem mortem ciuilem (hoc est per monachismum) ipso iure non infirmari, consequens est. ut per testatorem reuocari possit, ex regula. §. posteriore inst. quib. mod. test. infirm. l. si quis priore ff. ad Treb. l. sancimus C. de testam. l. si iure. ff. de lega. iiii. l. si mihi & tibi. §. in legatis ff. de lega. i. l. si quis in principio testamenti ff. de lega. iiii. c. cum martha de celebr. mis. l. iiii. & l. iiii. §. fin. l. ex parte ff. de adm. lega. l. i. C. de Sac. Eccles. & re uera ab ista regula exceptio non bene probatur, sicque regule standum est, d. l. Sancimus cum simi.

Tertio furiosum non posse facere testamentum, ut & supra diximus certum est. l. furiosum. C. qui testamen. facere possunt. §. item furiosi inst. eod. tit. unde 54 notariis solenne est dicere ac scribere Titium sanum mente hoc suum testam. ordinauit. & c. sed au in hoc credatur tabellioni dubium est, & plerique nostrorum negant fidem notario adhibendam. nam testibus & notariis fides adhibetur in iis, quae sensu corporeo comprehendere possunt, non sic si non possunt. l. testium. C. de testibus. l. omnium. C. de testam. mentis autem 55 sanitas intellectu duntaxat, nou etiam sensu corporeo comprehendere potest, cum sit qualitas quaedam incorporea & inuisibilis ita tenent Bal. & Areti. in l. ii. C. de testam. tradunt communiter Doct. in l. sanum mente. C. de transact. & est communis opin. secundum Ias. ibi, Curt. Iunior consi. 151. num. 1. Rom. consi. 420. col. iiii. Nicol. Boerius decisione 23. num. 73. nam & in contrarium secundum Ias. & Boer. ubi supra post Bal. in l. imperator. ff. de statu homi. si 56 in instrumentum diceretur Titium sanum corpore sed mente languentem ei fides non adhiberetur per eandem rationem. ergo 57 isthaec cum pendeant ex animo hominis agentis, ut inditiis & coniecturis colligantur necesse est. sicut diximus in dolo. l. dolum. de dolo. C. & in metu. l. metu. C. quod metu. cau. & in bona uel mala fide possidentis. l. pe. C. de euictionibus illud 58 autem dubium est, quis nam teneatur probare sanam testatoris mentem, an ille, qui hereditatem petit, an uero insaniam ille qui eam defendit, & sunt, qui uelint, quod ille qui super insaniam uel super mentis sanitate fundat intentionem suam. ita specul. tit. de probationibus. §. i. uers. pone quidam erat furiosus, Lapsus allegatione 26. disputat primo an prodigus. Nicol. Boer. qui eos refert decisione. 23. num. 67. Vnde si haeres scriptus petat hereditatem allegans testatorem sanum mente eum instituisse, non obtinebit, nisi illam sanitatis qualitatem probasset, licet (inquit) obtineret si simpliciter hereditatem peteret, non allegans eum esse sanum mente, quia, id a lege presumetur. ita ipse Boerius ubi supra qui allegat idem tenere Bar. Soc. consi. 42. in causa restitutionis lib. i. id quod tantis uiris indignum quidem uidetur. homo enim est animal rationale, neque ulla in toto iure uerior iustior aut certior presumptio est aut esse potest. cum omni iure diuino & humano tam naturali quam positio statutum fuerit ac declaratum ut plenè supra in praefatione. & tales 59 praesumptiones sunt liquidissime probationes. l. si adulterium cum incestu. §. idem polionis ff. ad legem Iuliam de adulteri. l. licet. Imperator ubi notant Alex. & Ias. ff. de lega. i. & praesumptiones iuris licet releuant ab onere probandi, non tamen releuant ab onere allegandi ut. d. §. idem polionis notant Alex. & Iaso. ubi supra. quid ergo mali fecit. quid peccauit aut quo modo potuit sibi nocere? qui id, quod a lege praesumitur (scilicet illum esse sanam mentis) allegauit. quinimmo rectè fecit tantum abest ut ius suum

54
Furiosum, quem non fuisse sed sane mentis notario scribenti an credatur, ardua q.

55
Insania, res inuisibilis.

56
Furiosum uel insanum, quem esse, notario scribenti non credatur.

57
Inditijs probatur dolus, metus, bona aut mala fides.

58
Hereditatem petens an probare teneatur testatorem fuisse sanam mentis, ardua q.

59
Praesumptio iuris est alleganda, nec ea allegatio nocet.

60
Homo est
animal ra-
tionale &
sanus men-
te præsu-
mitur.

suum leserit. hinc est, quod hæres scriptus in possessionem mittendus est, etiam si ex aduerso allegetur testamentum esse falsum, aut filium testatoris fuisse præteritum & similia. l. ii. cum gl. C. de edicto diui Adr. tollen. & ita alibi ostendimus hanc esse communem opinionem potissimum ratione, quod quæque res præsumatur in priore sui statu perdurare quandiu non probatur contrarium, quodque 60 nulla uehementior, iustior, aut certior præsumptio esse possit, quam quod homo sit sanæ mentis. Vnde Ouidius lib. i. Metamor. sic cecinit.

Sanctius his animal mentisque capatus altæ,
Deerat adhuc & quod dominari in cætera posset,
-Natus homo est.

Et Claudianus de raptu Proserp.

Quid mentem traxisse polo, quid profuit altum
Erexisse caput, pecudum si more pererrant.

Et Iuuenalis Satyra 15.

Separat hæc nos
A grege mutorum atque ideo uenerabile soli
Sortiti ingenium diuinorumque capaces
Atque exercendis capiendisque artibus apti.

Idque euidentius est quam longa demonstratione egeat, & tradit multa in simili Decius in l. furiosum. C. qui testamentum facere possit. col. prima post reliquos Doctores ibi. ergo ut æquius ita & uerius est, nihil ob esse, quod hæres petens hereditatem allegauerit defunctum testamentum sanam mentem fuisse, quinimmo siue id allegauerit siue allegare prætermiserit semper id ita esse præsumitur; & sic obtinebit quandiu oppositum probatum non fuerit.

61
Prodigus
non testa-
tur etiam
ad pias
causas.

Quarto prodigus 61 non potest facere testamentum nec etiam codicillos, postquam ei bonis interdictum est, nec etiam ullum contractum. l. is cui lege. ff. de testamen. l. is cui bonis. ff. de uerb. obl. iuncta. l. ii. ff. de lega. i. ante tamen quam ei bonis interdicatur, diuersum esse in dictis locis plenissime habetur. amplia ut nec ad pias causas testetur, ita Bal. in l. et. ii. l. j. col. iiii. C. de sac. Eccles. Andreas Tiraq. priui. 79. in tract. de priui. piaz. cau. contra Bal. in rep. d. l. j. col. ix. q. 12.

62
Testamen-
tum prodi-
gi contra-
ctusque ua-
let ante-
quam ei sit
bonis inter-
dictum.

Et quia 62 quærunto doct. an curator dari, aut exem plaris subit. prodigo non dum declarato fieri possit? dic quod omnis dispositio omnisque actus & etiam testa- mentum & contractus ab eo factus ualet & tenet; etiã si esset prodigus manifestus, ante quam sibi fuisset pro- uisum de curatore, & esset eidem interdictum bonis. & ita dixit gl. & ibi Bar. nobiliter in l. is cui bonis. ff. de uer bo. obl. & ibi Paul. de Cast. & Imol. de quo latius ibi per modernos & per gl. & ibi Bar. in l. prima. ff. de cura. furio. & aliis extra mino. dando. & idem uidetur probare tex. apertus in l. Iulianus. ff. eod. tit. ubi iuriconsultus ait, eleganter Iulianus scribit, eos quibus per prætorem bonis interdictum est, nihil transferre posse ad aliquem; quia in bonis non habet, cum eis diminutio sit interdi- cta, id est bonorum administratio. & sic uult, quod ante quam sit interdictum bonis ualet contractus gestus per prodigum, ad idem etiam in specie allego duas ual- de singulares. ll. part. quæ hoc expressè innuunt in par- tit. v. titulo. iiii. l. i. ubi dicitur pero siel que haze ladonacion es loco desine moriadd o des gastador desus bienes de manera quelees de fendido del iuzgador del lugar quenno use dellos nobaldria ladonacion que hiziese. idem habetur in l. v. partita titulo. 11. ubi dicitur enlatin prodigo tanto quiere dezir en rromance como desgastador desubienes edezmos que si aeste tal poresta rrazon le fuese dado guardador ilefuese defendido del luez del lugar quenno usa e desus bienes sin cororga- miento de aquel suguardador ningun prometimiento quedespues desto hiziese nobaldria & sic apertè uolunt ll. part. quod ante quam sit interdictum bonis prodig- us potest contrahere aliosque legitimos actus facere, & id probat tex. loquens in testamento in l. is cui lege ff. de testam. & tex. disponens in notoriè prodigo & ibi Bar.

expressè. in. l. tres. tutores. §. fin. ff. ex admi tuto.

Sicq; negari non potest (id quod omnes planè agno- scunt) testamentum fieri non posse à prodigo etiam no- torio antequam ei sit bonis interdictum, licet 63 pro- digalitatibus uirtutum multa mala secum ferat & contra multa bona parsimonie frugalitatisque uirtus, ut patet ex Claudiano lib. 2. in Rufinum, dum ait,

63
Prodigali-
tatis uitium
perniciu-
sum.

Viuitur exiguo melius natura beatis,
Omnibus esse dedit, si quis cognouerit uti;
Hæc si nota forent frueremur simplici cultu.
Classica non fremerent, non stridula fraxinus iret,
Non uentus quateret puppes, non machina muros.
quibus etiam concinit, quod Seneca canit in Her- cul. furente.

Alium multis gloria terris
Tradat & omnes fama per urbes
Garrula laudet, cæloque parem
Tollat & astris.
Alius curru sublimis eat.
Mecæ tellus lare secreto.
Tutoque tegat.
Venit ad pigros cana senectus:
Humilique loco, sed certa sedet
Sordida parue fortuna domus
Alte uirtus animosa cadit.

his autem aridet elegans illa Horatij fabella de ceruo & equo, ait enim

64 Cereus equum pugna melior communibus herbis
Pelletat, donec minor in certamine longo
Implorauit opes hominis, frenumque recepit:
Sed postquam uictor insolens discessit ab hoste,
Non equitem dorso, non frenum depulit ore,
Sic qui pauperiem uertit potiore metallis.
Libertate caret, dominum uehet improbus atque
Seruiet æternum, qui paruo nesciet uti.
Cui non conueniet sua res ut calceus olim
Si pede maior erit, subuertet, si minor uret,
Latus sorte tua uiues sapienter Aristi.
quinimmo hoc prodigalitatibus uitium solet sepiissime urbes pessundare, teste Syluio Italico, dum canit in huic modum.

64
Fabula
cerui &
equi.

Asspice late
Illustres quondam luxus quas uerterit urbes,
Quippe nec ira Deum tantum, nec tela, nec hostes,
Quantum sola uoces animis illapsa uoluntas.

Hæc licet ita se habeant tamen prodigalitas eius, cui bonis interdictum à iudice nondum est, non est impedi- mento, quo minus ipse possit omnes ut dixi contractus actus dispositionesque facere, quas homines reliqui faciunt & consequenter testari poterit sicque alius ei testa- mentum facere minimè poterit exemplariter substituendo, postquam uerò bonis ei interdictum esset, tunc exem- plariter ei substitui posset secundum receptiorem scribentium sententiã de qua inferius suo loco disseremus, 65 iure autem regio notoriè prodigus Iudex ut puto nõ esse potest arg. l. 2. tit. de los alcal. lib. 2. ordi. & quia furoris, prodigalitatibus, dementiaeque uitium non præsumitur ut supra attigimus, & nos habuimus de facto in lire. d. cathe. de Benauid. ideo dicimus 66 in primis antequam de curatore provideatur, cognoscendum fore super dementia dicta cum sit allegatum eum esse de mentem, & ei tanquam dementi ipsam curam consti- tuendam esse, ut est casus expressus de hoc loquens in cura furiosi, uel mente capti. in l. obseruari ff. de cura. furi. cuius uerba sunt, obseruare prætorem oportebit, ne cui temerè citra causæ cognitionem, plenissi- mum curatorem det. & dicit Alber. post Oldra. cogni- tionem, scilicet 67 adhibendo medicos, qui cognoscant an uerè sit demens, uel furiosus; & dicit uel quod etiã fiat probatio per publicam uocem & famam & alias probationes super dementia, esseque primò diligenter

65
Extensio.
l. 2. tit. de
los al cal-
des lib. 2.
ordi.

66
Demen-
tia proba-
ri debet,
antequam
cuique ut
dementi
detur cu-
rator.

67
Dementia
ut probe-
tur.

E iij inqui-

Qui testari non poss.

inquirendum super dementia, de quo etiam facit bonus tex. in l. cogruit §. si. & l. sequenti. ff. de offic. præs. in tantum quod dicit ipse Alber. in d. l. obseruare quod si iudex non facta inquisitione, an sit demens, uel non, curatorem det, quod talis datio curatoris non ualet. per l. cum hi §. si prator ff. de transac. idem tenet etiam communiter doct. in l. is cui bonis ff. de uerb. obli. dicentes, quod ante quam cura detur dementi & furioso uel prodigo, quod debet adhiberi causæ cognitio super ipsa dementia uel furore. quæ omnia pluribus iuribus possent confirmari: sed omittimus, quia non necessarium, cum habeamus casum legis, & quia est clarum quod interest ante omnia super ipsa dementia cognosci, quia

68
Mente cap-
ti cura
durat post
annu m
25.

69
Cura fu-
riofis eget
maiore cau-
se cognitio-
ne quam cu-
ra mino-
rum.

70
Prodigo,
furioso, &
mente cap-
to sine ip-
sorum peti-
tione da-
tur cura-
tor.

71
Furiosus
& mente
captus non
citatur, cum
eis da-
tur cura-
tor.

72
Tutela
onus furio-
sis & simi-
libus non
imponitur
inuitis nec
uolentibus

73
Cura non
imponitur
curam a-
genti.

68 si est mēte captus debet dari sibi curator, ita quod curam habeat etiam post 25. annos dicti hominis. ut in l. i. C. de cura. furio. cum uulga. & quia 69 in cura furiosi uel mente capti maius periculum est, propter dementiam personæ, quam in tutelis aliorum, ideo cautius est agendum, ut probatur in l. cum repudiante C. de cura. furio. ubi Odo. prædicta uerba dicit, & quia debet dari quando est mente captus secundum formam l. de creationibus C. de episcop. audient. & l. fin. C. de curat. furio. & quæ forma in datione dictæ curæ debet adhiberi latè prosequitur Anchar. in consi. 314. incipi uidetur prima facie. ubi dicit, quod si datur curator mente capto etiam adulto & minori 25. anis, debet dari secundum formam dictæ l. de creationibus & aliorum iurium, quæ ponunt formam dandi curam furiosis uel mente captis. & in propriis terminis est gloss. sing. de prædictis in l. hec autem ex quib. cau. in posse. eatur. ff. quam ibi commendat ad hoc Bar. quod 70 in dando curatorem furioso, uel mente capto, eius petitio non requiritur nec attenditur, quia iudicium nullum habet. quam dicit esse singu. Bal. in d. l. is cui bonis & in singularibus suis in parte curator, ubi multum notat d. gloss. ad prædicta & tenet Doct. in l. qui habet ff. de iudi. idem etiam tenet Bar. in §. furiosus inst. de curato. ubi melius quam in aliis locis hoc tradit, dicens, quod furiosus non potest petere curatorem, 71 immo quod non testatur nec attenditur uelle eorum, uel petitio, quia non habet uelle nec nolle argu. l. i. §. fin. ff. solu. matri. & ideo quod etiam inuito demente uel furioso datur, idem etiam ibi tradit Bal. dicens, quod ipsi propter eorum dementiam non possunt curatorem petere idem etiam dicit ibi Ioan. de platea notabiliter in proposito & singulariter Deci. in d. l. furiosi. ff. de reg. iur. quæ omnia adeo sunt uera, quod ut dicant Angel. Rom. & communiter scribentes in dicta l. is cui bonis cum nullum habeat iudicium nec uoluntate mente captus uel furiosus, non requiritur quod citentur ipsi quando eorum cura debet dari, ut requiritur in creatione curatoris aliorum. quod dicit singulare Deci. in d. l. si furiosus & illud etiam non est prætermittendum, quod 72 huiusmodi personis onus tutelæ uel curæ inuitis non imponitur: quin etiam & illis uolentibus & sponte suscipientibus (si modo earum personarum ulla uoluntas est) denegaretur. hoc amplius, si quando rite tale onus eis impositum fuisset; tamen 73 per huiusmodi morborum superuenientiam finiretur & extingueretur. tex est in l. i. iuncta glo. C. qui morbo. ibi, luminibus captus, aut surdus, aut mutus, aut perpetua ualeitudine tentus tutelæ seu curæ excusationem habet. lib. 10. & ibi gl. & doct. dicunt, quod non solum habet excusationem in casibus tex. immo quod & si uellet, non posset esse curator. est etiam bonus tex. in l. luminibus. ff. qui dari tuto possunt. & etiam in l. 14. titulo. 16. partita. 6. ibi otro si el que fuere mudo o sordo nopuede ser guardador democos ni el que fuere ocasionando ni embargado de su persona o en o trananera deguisa que nopudiese entender nitrabaxasse en pro dellos idem etiam dicit. l. 4. eiusdem tituli & notabiliter per Az. in summa qui dari tuto possunt. & per doct. in l. i. C. qui morbo lib. x. & in l. prima C. qui a latere, facit tex. in §. si. inst. de

cura. cum similibus. ubi etiam postquam alicui est data cura, si efficitur ualeudinaris uel aliter detentus sit, ita quod non possit gerere negocia pupilli, actor periculo ipsius curatoris instituitur, est etiam de prædictis bonus tex. in l. penul. ff. de tutel. & facit bonus tex. in l. non solum §. si quis ita. ff. de excusat. tuto. iuncta glo. in uerbo a tutela, ubi habetur, quod si quis ita sit egrotus uel infirmus, quod non est spes sanitatis, quod etiam tutelam, quam semel habuit nunquam habebit. & est bonus tex. in l. idem Vlpianus ff. eo. tit. facit ratio text. in §. minores inst. de excusat. tut. ibi, cum erat inciuile, eos, qui alieno auxilio in rebus suis administrandis egerant noscuntur, aliorum tutelam uel curam subire. facit bonus tex. in l. fin. C. de legi. tuto. & latè de hoc per Specul. in tit. de tute. §. generaliter & argumento tex. in l. is qui de tuto. & cura. datis ab his. ibi, de his qui in ea causa sunt, ut superesse rebus suis non possit, &c. facit etiam tex. in l. post susceptam de excusat. tut. & ibi gl. no tabilis. bonus tex. qui prædicta dicit in l. penul. §. fin. ff. eod. tit. ibi si tanta corporis ualeudine ad agendis rebus libertatibus prohibeatur ut nec suis negociis sufficiat, necessitati erit succurrendum, ne ei iniungatur tutelæ munus, quod exerceri non potest, nisi cum in commodum pupilli & aduersus utilitates eius &c. Ad prædicta 74 facit bonus tex. in c. Florétinus 85. dist. ibi, sed ita etatis senio. iam consuetum accipimus, ut ad regiminis officium non possit adurgere. bonus text. in c. literas de renuncia. & ibi per doct. & in c. nisi cum pridem de renun. per Ioan. de Platea in l. fin. C. qui etate lib. 10. ubi dicit, quod tanta potest esse senectus, quod aliquem reddat inhabilem. facit l. solet. ff. de tutel. ibi propter aduersam ualeudinem, uel senium, etatemque. & facit, quia senectus est morbus ut in cap. magnæ deuot. unde Terentius, ipsa senectus morbus est. & dicitur secundo Regum 10. senes ualde dicitur octagenarius, & tali seni non est sensus, ut ibidem, quod ad literam refert in diction. Alber. in parte senex, dicens amplius 75 quod dicti sunt senes, quia se nesciunt, quia propter nimiam etatem delirant, & quod dicti etiam sunt senes, a sensus diminutione, adde quod licet regulariter onus tutelarum, curæ & similibus agnatis & reliquis, qui ab intestato ad agnatorum successionem a lego uocantur, etiam inuitis imponatur. siue loquamur de tutela minorum, siue etiam de tutela & cura furiosorum, dementium, prodigorum, & similibus. l. quo tutela ubi Dec. & alij ff. de regul. iuris. tamen sunt personæ, quibus inuitis non imponitur, sed demum uolentibus & perentibus. qua in re sciendum est, quod tutela 76 matris uel auæ est anomala; ut per glo. & doct. in d. auth. matri & auæ & Bar. in l. si tutor petitus ff. de tuto. & cura. dat. ab his & Specul. in tit. de tutore. §. nunc dicendum & communiter doct. in c. ex parte cur. de appell. ita quod licet regulariter omnis tutela sit necessaria, auæ tamen non datur nisi uolenti. ut in d. auth. matri & auæ, ibi, permittitur, & ibi notant Cyn. Alber. Bar. & doct. & 77. debet se offerre & petere coram iudice, ut in tex. ibi, si inter gesta, & ibi tenent Glof. Salic. & doct. ac debet renuntiare nuptiis & aliis de quibus in tex. alias ut ibi dicitur, excluditur a tutela & cura, & quod excludatur & censetur noluisse dictam curam, ex quo infra quatuor menses dictam curam non petit. tex. est singu. in auth. presbyteros la. ii. C. de Episc. & cleri. quam ad hoc ibi expressè notat Bar. & Salice. subiungens hæc uerba, nota quod uocari ad legitimam tutelam uolentes & non inuiti debent infra quatuor menses declarare apud iudicem, quod tutelam sponte suscipiunt. quod est notabile propter matrem, & auam, quas uolentes uocat lex. ut auth. matri & auæ. nam uides quod ita demum eis suscipere permittitur, si intra quatuor menses hoc declarent. ergo postea non admittitur. hæc ille, idem probatur 6. partita. tit. 16. l. 14. ibi. Pero debem

74
Senectus
morb
est.

75
Senex un-
de dicitur

76
Tutela
tris anor-
malis est.

77
Tutela
legitima
qui infra
4. menses
postea non
admittitur

uenit ante el luez ordinario del lugar facta quatro me-
ses desque supieren que aquel supariante murio e dexo
hifos sin guardador. & idem tenet aperte Bar. in d. auth.
matri & auia & melius ibi Angel. col. ii. dicens hæc uer-
ba, potest etiam dicere quod si stetit per tres menses
uel quatuor, & hoc fuit iudici liquidatum, dicitur auia
negligens. ut in auth. presbyteros. & de ista liquidatio-
ne dicit ibi Bal. quod non est necessaria. & idem aperte
tenent Cynus Odof. & ibi Docto. dum loquuntur in
mora auia ad petendum curatorem. idem uidetur te-
nere Bal. in §. nos autem instit. de Attilia tut. & tenet ex-
pressè Bar. in l. tutor si petitus. ff. de tuto. & cura. dat. ab
his. ubi Bal. sibi contrarius hoc singulariter tenet dicens,
quod inducitur tacita renunciatio per matrem & auiam
ita quod postea non admittitur ex lapsu quatuor men-
sium. idem tenet etiam notabiliter Ioa. de ana. in confi.
100. uisa petitione dicens, quod auia post quatuor men-
ses excluditur a tutela uel cura & est in mora. & in hoc
etiam uidetur inclinare Phil. Deci. in confi. 16. col. fin.
& dicit Cyn. in d. auth. matri & auia quod ex quo auia
est in mora, quod dicitur nolle curam. argu. l. alienatio-
nis uerbo. signifi. & Bar. etiam in l. ii. ff. qui petant tuto.
dicit quod si per moram excluditur auia in tutela, quod
non requiritur alia renunciatio, & fortius dicit Bar. in
l. ii. §. confestum. ff. ad Tertul. q. infra quadraginta dies te-
netur petere. ille autem articulus sepe controuersus est,
quæ ex facto agitur uidimus in causa d. comitis de mot.
an 78 mente capti cura legitima sit, nõ secus quam cu-
ra furiosi? & dato quod sit legitima, an sit committenda
ei, qui ad talis furiosi uel mente capti successionem pri-
mus uocatur ab intestato, uel a lege in hereditatibus
uel ab homine in constitutione maioratus? & uidetur
quod tali cura sit legitima. & Primò ad hoc allego tex.
in l. ii. c. de curator. furio. ubi dicitur quod beneficium
minoribus concessum in quo prohibetur possessiones
rusticas siue decreto alienari non posse, iuste ad agna-
tum furiosi porrigitur. sequitur litera, si igitur citra
decretum prædictis fundus mente capti etiam ab agnato
eius tibi pignori nexus sit, uinculum pignoris in eo non
cõsistit. Ecce 79 ergo quod lex in principio loquitur
in furioso, & retento eodem chemate in decisione eius-
dem casus, concludit idem in mente capto. & sic in de-
cidendo ponit pro eodem mente captum & furiosum
item & secundo pondero illa uerba tex. fundus mente
capti etiam ab agnato eius. i. a curatore agnato, qui tex.
præsupponit quod & mente capti curator agnatus est, &
80 sic cura est legitima & non datua. quod hæc indu-
ctio sit uera, probat ibi gl. in parte agnatum, dum dicit
agnatum eundemque curatorem & ad hoc Bal. ibi pon-
derat illud uerbum mente capti, 81 dicens, apostil-
lando illud pro eodem ponit mente captum & furiosum.
hoc idem fundat tex. in l. consilii §. curator ff. de cura.
furio. ubi in pri. iuris consultus loquitur in mente capto
& postea decidit in furioso. idem uidetur probare tex. in
l. obseruare ff. eo. secundo ad hanc partem facit. quia
non potest dari ratio, quare sit magis cura legitima in
furioso quam in mente capto. nam si utrique prouidetur
decuratore in persona & rebus eorum propter defectum
iudicii. & hic defectus pariter est in utroque, quare leg-
es disponentes in furioso super cura ipsius, non habe-
bunt locum in mente capto? cum utriusque sit eadem
ratio conseruationis personæ & bonorum & sic consi-
derata identitate rationis, permittitur in legibus exten-
sio. & ad hoc propositum singulariter locutus est Ioa.
de Imol. in l. si uero. §. de uro. ff. de solu. matri. & in l. si cū
dotem in prin. ff. eo. traditur per gl. & doctores in Cle. i.
de rescrip. tertio ad hanc partem allego tex. singularem
in l. i. iuncta. l. ii. cum gl. sua in ueris. non dubitabit, decur-
rat. fur. ff. dicitur tex. in d. l. i. loquendo in curatore furiosi
Sed stat diu. Pii rescriptum filio potius curationem per-
mittendam in patre furioso, si tamen probus sit. sequi-
tur tex. in l. ii. & dicit, in mente capto nec dubitatur filiu

quoque patri curatorem datum, addit glo. nec dubitabit
ut in l. i. in fin. quasi uelit glo. dicere quod eodem modo
quo prouidetur in d. l. i. de curatore legitimo patri furio-
so eodem modo prouidetur in d. l. ii. de curatore legiti-
mo patri mente capto. & certè istæ leges sic ponderatæ
uidentur determinare quæstionem nostram. iiii. ultra supra
dicta ad hoc quod iura quæ loquuntur in furioso habeant
locum in mente capto allego duas. ll. singulares, ex qua-
rum coniunctione istud inferitur necessariò uidelicet
tex. in l. si §. fin. autem presentes inuncta glo. super uerbo
cõstituto de curato. furio. & iuncta l. humanitatis C. de im-
pub. & alijs sub. quam allegat d. gl. dicit enim tex. in d. l.
fin. quid sciendum erit, si parentes filii furiosi ab hac lu-
ce migrauerint? & responder quod seruetur constitutio
quæ dicta est de hijs, quæ in test. furioso filio relinquen-
da sunt, subdidit glo. constitutio, quam habes infra de
impub. & alijs l. humanitatis quæ dicit quod si parentes
habeant filios uel filias mente captos indulgetur ijs, ut
legitima portione relicta, possint eos, quos uoluerint
substituere. Ecce ergo quod illum, quem uocauit l. si.
C. de cura. furio. furiosum, uocat l. humanitatis mente
captum, quæstio enim formata in d. l. fin. in furioso est,
& remittit ad l. humanitatis quæstionem & determina-
tur in mente capto & isto modo & ad hoc propositum
reperio inducias has. ll. per Raph. Fulg. conf. 80. ii. col. in-
cipit quidam seruentura. & est ponderandum quod in d.
l. si. non est aliquod uerbum in mente capto disponens,
sed semper est locuta in furioso. & in d. l. humanitatis nõ
est aliquod uerbum, quod sonet in furioso sed tota lex
loquitur in mente capto, & sic ex supra dictis clarè in-
feritur quod iura loquentia in furioso habent & locum
in mente capto. bene facit ad supra dicta. l. partite vi. par-
tita tit. 16. l. 13. dum tex dicit, & a un los mayores sien-
do locos & des memorizados & c. & lex ponit pro eod.
furiosum & mente captum. Quinto ad hanc partem ac-
cedat tex. expressus in authen. ut hii qui obligantur. §. &
hæc dicimus coll. vi. cuius uerba sunt, & hæc dicimus
in omni curatore in quibus omnino curas aliquorum in-
troducunt leges prodigorum fortè atque furiosorum
aut dementium. quem tex. notat ibi Ange. Peru. dicens,
ibi esse casum expressum, quod 82 cura mente capti
est legitima non datua, & idem dicit ibi Bar. quod in
illo. §. est casus expressus quod cura mente capti est le-
gitima & est ponderandum Bar. partem legistarum qui
tantæ fuit auctoritatis dicere ibi esse casum expressum
de quæstione. & illum tex. notat Bal. secutus istam par-
tem in l. si furiosi. C. de nupt. & istam decisionem Bal. re-
fert & sequitur Alex. ibi in Apostillis & in l. ex facto §. i.
ff. de uulg. & pupill. ix. col. & Ias. in l. patre furioso. i. col.
in fi. ff. de hijs qui sunt sui uel alie. iur. & Iacobi. in l. hu-
manitatis. C. de impub. & alijs sub. pe. col. hanc eandem
conclusionem tenet ipse Bal. in l. sed & milites. §. iam au-
tem. ff. de excusa. tuto. ubi dicit quod tex. esset de hac q.
ualde singularis in d. auth. ut hii qui obliga. hoc idem te-
net ipse Bal. in l. amicissimos §. Lurios. ff. de excusa. tuto.
& in l. uentri. ff. de tut. & curato. dat. ab hijs. ubi dicit q.
licet reperiatu cura legitima minorum furiosi & prodigi,
idem tamen est in mente capto.

Stat ergo 83 ex superioribus, quod furiosus mente
captus, & prodigus, quibus bonis interdictum fuit,
non possunt facere testamentum, & quod mente capti
cura legitima sit, non secus quam cura furiosi, pro quo
l. furiosum. C. qui test. fac. poss. estque tex. expressus in §.
item furiosi in l. quib. non est perm. face. testamentum
ibi item furiosi. quia mente carent. unde apparet, men-
te captum esse, quisquis furiosus est. neque in alio differ-
ri, nisi in eo dumtaxat quod 84 nomen mente capti ge-
neralius est quam furiosi. ut declarat Corn. confi. 218. in
causa uertente lib. iii. num. 1. Dec. in l. humanitatis in
prin. C. de impub. idem Deci. in l. furiosum in prin. C. qui
test. fac. poss. Corrafi. in d. l. humanitatis in prin. Alcia.
lib. ii. parergon. capite. 16. unde 85 apparet, ueram nõ
elle

78
Mente ca-
pti aut fu-
riofu cura,
an legiti-
ma sit?

79
Furiosus
& mente
captus an
parificen-
tur.

80
Mente ca-
pti & fu-
riofu cura
datua est,
non legiti-
ma.

81
Furiosus
& mente
captus æ-
quantur.

82
Legitima
cura an sit
mente ca-
pti & fu-
riofu cura.

83
Furiosus
est mente
captus.

84
Mente ca-
pti nomen
generalius
quam fu-
riofu.

85
Furiosus
& mente

Qui testari non poss.

captus tam
existeret
quam ap-
parenter
eque insa-
niunt con-
tra Bal.
Alex. &
Ias.

86
Furiosus
non codicil-
latur.

87
Furiosi te-
stari. ualeat
in casibus.

88
Furiosi te-
stari. ante-
quam ei cu-
rator dare-
tur, an ua-
leat.

89
Furoriste-
secausam
redere de-
bet etiam
non inter-
rogati.

90
Furiosi te-
stari. rite
& recte
factum, an
ualeat, ar-
dua q.

91
Furiosi te-
stari. non
ualeat etiā
ad pias cau-
sas.

92
Furor su-
perueniens
an impe-
diat delictū
puniri cum
Ias contra
communem.

esse differentiam, quam tradunt. Bal. in l. ii. C. de curat. furio. & m. l. si furiosus. C. de nupt. Alex. cōf. 54. lib. ii. Ias. in d. l. furiosum num. 2. & in d. l. humanitatis. num. 3. aiunt enim, furiosum esse & appellari eum, qui insaniam aperte monstrat; mente captum autem eum esse, qui eam magis occultam habet; ut sic licet utique insaniat, tamen euidetior & apertior sit in actibus exterioribus dementia furiosi quam mente capti. sed hæc differentia uera nō est, nam furiosus, & mente captus idem sunt, tam existenter quam apparenter, & in eo solum differentia est, quod furiosus trux, iracundus, feroxq; sit, mente captus autem mitior & placidior ut tamen per hoc non magis occultam habeat unus, quam alter insaniam. amplia ut 86 etiam codicillari nequeat. l. ii. ff. de lega. i. licet testamenti appellatione codicilli largē contineantur. ut no. in l. ii. C. com. de lega. & in l. ii. C. de consti. pe. l. nec codicillos. C. de codi. quod autem diximus, mente captum aut furiosum non posse testari. 87 limita ut non procedat, quando testamentum factum fuit tempore dilucidi interualli, hoc est tēpore intermissionis furoris. ita probat tex. in d. l. furiosum. ubi per omnes. Secundo 88 limita ut non procedat, quando testamentum fuit factum antequam curator datus esset ei testatori, qui modo est furiosus, uel mente captus. ita eleganter resoluit. Corn. in d. consti. 216. num. 13. lib. iii. quia cum quilibet presumatur sanæ mentis, non sequitur, quod qui hodie furiosus est, furiosus etiam fuerit, tēporeq; anteriore furiosum fuisse, facit tex. in l. ii. ff. de testa. cogita. Tertio 89 limita, ut non procedat, quando testes de furore deponentes, non redunt rationem de causa furoris, quam redere tenentur etiam non interrogati. ita tenet Corn. in d. consti. nu. 16. & per eū in d. l. furiosum. ubi Deci. num. 28. & ibi Gal. idem Bal. in c. cum causam de test. & in l. solam. C. eod. tit. & Inno. in d. c. cum causam. & Paul. in d. l. furiosum. & sic ista est communis opin. Quarto 90 limita ut non procedat, quando testamentum a furioso fuit rite & recte factum. nam tunc licet probatum fuerit quod testator erat furiosus ante testamentum, nec fuerit probatum quod habebat dilucida interualla, ad huc tamen eo ipso quod rite & recte testamentum fecit. presumitur quod tempore testamenti furor intermissus fuit, ita eleganter tenet. Corn. in d. consti. 216. lib. iii. num. 15. Pontanus in l. furiosum supra. all. Ioanes. Andre. n. c. fin. de success. ab intest. Bal. in c. i. per quos fiat inuesti. & est dictum mirabile secundum Pontan. & Corn. ubi supra quod tamen multi improbant, quales sunt Ias. & Deci. num. 14. in d. l. furiosum qui plures allegant & hoc tutius est.

Quinto limita, 91 ut non procedat in testamento facto (secundum quosdam) ad pias causas. in contrarium tamen se habet (ut per Tiraq. de priuileg. p. ca. priu. 79.) communis opin. ut latē per dominum Alex. Bal. & Deci. num. 15. in d. l. furiosum, qui plures alleg. licet non desint, qui contrarium tucantur. an autem 92 furiosus, qui ante furorem homicidium perpetravit, sit decapitandus non secus quam si furore correptus non esset, tradunt plenē Ias. num. 7. in d. l. furiosum idem Ias. num. 30. in l. ex facto. ff. de uulg. Deci. col. fi. in d. l. furiosum. & secundū eos communis opi. est negatiua, ut talis furiosus. non sit decapitandus, quia satis furore suo punitur. l. diuus. ff. de offi. p. sedis. neque afflictio addenda est. l. unica. C. ante aper. tab. & quia furiosus habetur loco absentis. l. ii. §. furiosus. ff. de iure codicil. absens autem capitaliter puniri non debet. l. absentem. ff. de p. n. & quia furiosus promortuo habetur, mortuus autem p. n. capitali affici non debet. l. defuncto. ff. de publi. iudic. ita tenet. Bal. in l. humanitatis. C. de impub. ut is furiosus decapitandus nō sit. Cyn. in l. ii. C. qui test. face. poss. Bal. & Alex. in l. furiosum. C. qui testa. face. poss. idē Alex. in d. l. ex facto. Bal. in c. i. & ibi Aluar. de eo qui interfe. frat. suum. Imol. in c. Raynutus de test. in materia exemplaris substitutionis. Contrariam partem tenet Roma in d. l. furiosum & in l. p. ff. si ex noxa. causāga. idem tenet Ias. in puncto iuris.

in d. l. ex facto. & in d. l. furiosum per rex. in l. diuus. ff. de offi. Praef. ubi tex. distinguit inter furiosum perpetuo, qui ex delicto non obligatur, neque punitur, & furiosum habentem dilucida interualla, qui tempore intermissionis, si deliquerit & obligatur & puniri potest etiā redeunte furore. unde multo magis obligatur delicto is qui furiosus non erat tempore facinoris licet postea insanire ceperit, ut non solum delicto obligatus uideatur, sed etiam puniatur. etiam si furere incipiat. Vnde apparet non procedere, quod Deci. ait in d. l. furiosum in si. dicens, quod licet in specie nostra, furiosus delicto obligetur, non tamen potest fieri executio; & re uera ille tex. hanc partem dec. dit. ut firmat Ias. in dd. locis. Quod ultra omnes probatur uiua ratione. nam 93 p. na mortis non afficitur facinorosus, ut in posterum emendari non possit, sed ut eius punitio reliquis exemplo sit & terrori; ut a simili facinorum perpetratione arceatur. l. i. ff. de iust. & iu. nam delictum semel commissum. per necem delinquentis infectum non reditur. l. in bello. §. facta. ff. de capti. & postlim. reu. hæc autem ratio, ut punitio delinquentis reliquis terrori sit, militat etiam in hoc casu. ergo & c. præterea faciunt l. i. ff. de pen. & alia de quibus per Ias. ubi supra qui respondit sufficienter ad fundamenta partis contrariæ. sed in usu forensi non recedatur a communi. Sexto limita, 94 ut testamentū ualeat, licet fiat a semidemente hoc est ab eo, qui est ferē in ultimo uite spiritu. ita tenet Ang. Paul. Alex. Corn. Ias. nu. 3. & alij communiter in l. quoniam indignum per tex. ibi. C. de testamen. ibi quē seminecis & balbutiens lingua profudit. quem tex. reputat singularem. Roman. qui idem. sequitur consi. 179. amplissime. doctor in. iii. col. ad idē tex. in l. Panphilo. §. propositum in uerbo in discrimine uitæ. constitutum per infirmitatem. ff. de leg. iii. tex. in l. si pater. §. si in uerbo in extrema esset ualitudine. ff. de fidei co. libert. tex. in c. nos quidem in uerbo de hac luce migrante. & in c. Rainurius. in uerbo in extremis positus de testam. & in c. h. in uerbo agens in extremis de success. ab intest. latē Deci. consi. 489. in casu occurrenti num. 4. tenet. glo. in d. l. quoniam indignum in uerbo seminecis Ang. in l. in aduersa. ff. de testam. idem Ang. in l. in fraudem. §. j. ff. de milit. testamento. Corn. consi. 91. in causa uertente lib. iii. col. fin. ubi subdit, quod semimortuus. & semialienatus a mente potest testari. facit. quia testator presumitur turbatus mortis cogitatione l. hac. consultissima. §. at cum humana. C. qui testam. face. poss. in auth. detrien. & semiss. §. illud. limita 95 ut Balbutiens & semialienatus a mente, non aliter possit testamentari, quā si articulātē loqui possit. ista est uera & cōis opi. ut latē per Deci. in d. consti. 489. nu. 4. Bart. Bal. Salice. Paul. Alex. Corn. Ias. & reliqui communiter in l. iubemus per rex. ibi. C. de testa. Alex. consi. 33. lib. iii. & consi. 185. super his lib. vii. Bal. consi. 320. quidam illius in si. lib. iii. ut refert. Deci. ubi supra Ang. & Imol. in d. l. in aduersa. idem Ang. in l. in fraudem. §. licet. ff. de test. mil. Roman. consi. 306. proposita consultatio Ang. de Areti. instit. de testa. in prin. quos refert & sequitur Ias. in d. l. quoniam indignum. per tex. in d. l. iubemus ibi neque articulātē loqui possit mortuo similis est, & falsitas in elogiis committitur. & Guiliel. in d. c. Raynutus. fol. 154. nu. 1. & fol. 158. nu. 27. unde is iudex esse non possit. arg. l. ii. tit. 15. lib. ii. ordi. ibi quē se a enduda si quarecra o. no. quod nota 7. limita. ut non procedat. quando testamentum furiosi. factum esset ante furorem. nam 96 tunc furor superueniens non uideat testamentum; quia habilitas sanæ mentis inspicitur tempore quo fit testamentum. l. furiosum. C. qui testa. face. poss. l. ii. C. de testa. ubi per omnes. & notabiliter per Ias. in simili in l. si arrogator num. 13. ff. de adoptio. habes ergo nō posse testari filium. monachum, prodigum, furiosum, mente captum, sicque sunt quinque casus.

6. Seruus 97 non potest facere testamentum, quia

93
Pana ad
quem finē
imponatur

94
Testari
testi. semimortuus.

95
Testari
non potest
qui articulatē loqui
non ualeat.

96
Furiosi te-
stari. ante
furorem suū
ualeat.

97
Seruus
testatur,
cum com-
muni.

quia testamentum est iuris civilis. l. iii. ff. de testam. & plenè. suprà diximus. §. i. in princ. seruus autem q̄ attinet ad ius civile pro nihilo reputatur. l. quod attinet. ff. de reg. iur. in prin. inst. quib. non est permis. face. testamen. l. si filius. ff. de testam. intellige primò in seruo uero. ut. d. ll. secundo intellige etiam in seruo putatiuo. iii. intellige. s̄c̄ in eo. qui neque seruus re uera erat. neque etiam seruus reputabatur. sed tamen de statu suo dubitabatur. ut latè per Bar. & omnes in. l. si queramus. ff. de testam. 4. intellige etiam in eo. qui uendit se ad precium participandum. nam & testamentum facere non potest. ita resoluit. Corn. conf. 176. in presenti consultatione. num. 7. lib. ii. post Ang. & Bal. quos all. in. l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de uerb. obl. per tex in. l. & seruorum. ff. de statu homi. & per §. fin. inst. de iure person. §. intellige etiam in eo. qui seruum se fecit per actum meritorium puta per monachisum ut in auth. ingressi C. de Sacro. Eccl. & tradit. Corn. & alij ubi suprà. unde infert. Corn. ibidem. post Bal. & Ang. in d. l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de uerb. obliga. quòd 98 ualet donatio omniū bonorum presentium & futurorum. quia licet per hoc restringatur facultas testandi. uel successores habendi. arg. tex. in princ. inst. de lege falc. & in l. j. in prin. ff. eod. tit. & in l. i. in prin. ff. ad Trebel. tamen id in consideratio ne esse non debet. cum etiam ex toto possit quis abdicare à se facultatem testandi per omnem actum. quae ille meritorius sit. qualis est monachatio. ut in d. auth. ingressi. siue ille sit demeritorius & detestabilis. qualis est cum quis uendit se ad precium participandum. ut in d. l. & seruorum. d. §. si. inst. de iure person. licet in contrarium se habeat cōmunis opin. ut fatetur idem Corn. ubi suprà & tradunt cōmuniter doct. in l. si. C. de pact. & in l. pactum dotali. C. de collatio. sed nō recedas à communi opin. quam. infra noua ratione tuemur. denique quia ratione. seruus non potest facere testamētum. eadem quoque ratione non potest esse iudex. ut expressum est. in l. iii. tit. 15. lib. ii. ordin. nisi in terminis. l. j. C. de testam. & l. Barbarius ff. de offic. Præto. codicillos 99 similiter is seruus facere non poterit. arg. l. ii. & quæ ibi tradunt cōmuniter doct. ff. de lega. i. quia 100 testamenti appellatione etiam codicilli largo modo continentur. ut notatur in l. ii. C. communia de lega. & in l. i. C. de constit. pe. & probatur in prin. inst. de testa. ibi testatio mentis etli aliter sit stricte sumpta uoce capiend. l. si idem. C. de codicil.

7. testamentum facere non potest. ut & iam attingimus ille. qui 101 uendit se ad precium participandum. l. si quis filio exheredato. §. irritum. ff. de in ius. rup. iuncto §. si. inst. de iure perso. cum fini. cuius rei ratio eadem est. quæ in reliquis seruis. nam seruus. quod attinet ad ius civile pro nihilo reputatur. l. quod attinet. ff. de reg. iur. ubi multa per Dec. & Cag. nec dubium est. quin testandi facultas à lege civili descendat. l. iij. ff. de testamen. l. lege obuenire. ff. de uerborum signi. itē quia seruitutem mortalitati comparamus. unde ut testamentum facere non posset. qui re uera mortuus esset. ita & is seruus testamentum facere prohibetur. arg. l. seruitutem. ff. de regu. iur. sicque uidet casum. 102 in quo quis sibi ipsi potest testandi facultatem adimere. cui rei aduersari uidetur. l. si quis in principio testamenti. ff. de lega. iii. ubi quis sibi facultatem testandi. aut testamenti mutandi adimere non potest. & l. si mihi & tibi. §. si. ubi multa per Ias. in utraque lect. ubi & Alex. ff. de lega. j. sed responde. nuda uoluntate non posse. quem sibi testandi facultatem adimere sed per alicuius facti interuentum posse. siue sit demeritorius ut. d. §. irritum. ubi sunt hac de re multa exempla. siue etiam meritorius ut puta 103 per ingressum religionis ut in auth. ingressi. C. de Sacro. Eccl. ubi est alius casus principalis. in quo quis definit posse testari ex proprio facto suo. quia cum se & sua Deo dedicauerit. ut ibi. reliquum est. ut amplius testari non possit. quia per legem fieri non potest. ut qui nulla bona

habere possit. is heredem habeat. ut nominatim dicit. l. lex Cornelia. ff. de uulg. sed & per factum. medium. hoc est nec meritorium nec demeritorium potest quis sibi adimere facultatem testandi. hoc est testamenti mutandi. sicque alterius denuo testamenti faciendi. quale est in specie sequenti. nam & si testamento suo quis dixerit. hanc esse uolo meam ultimam uoluntatem. quā me non reuocaturum promitto. & si contigerit me illam reuocare. nel aliud cōtrariū facere testamētū ex nūc dono omnia bona mea tibi heredi instituto in isto meo primo testamēto. talis clausula etli nō ualeat quasi auferat liberā testandi facultatem. arg. l. stip. hoc modo. ff. de uerb. obl. ut ita tenuit Bar. in. l. si quis in prin. testam. num. 12. ff. de leg. iij. facit. l. Tauri. 69. Bar. in d. l. stip. hoc modo & est communis opin. secundum Corn. conf. 60. lib. ii. col. iii. est communis secundum Curt. Iuni. in l. si. num. 57. C. de pact. Paul. de cas. conf. 82. in l. si. lib. ii. Ripa lib. iii. responsum. c. 14. Cignolus in d. l. si. num. 220. ubi Iacobi. nu. 37. & Purpu. nu. 240. Curti. Iuni. conf. 25. clau. in. l. licet C. de pact. Pala. Rub. & Castell. in Taurina. l. 69. Aymon. Sauii. conf. 139. Fortu. de ult. si. lib. ii. 20. ad eū ut hac in re iura mētū non profer. secundū plerosq̄ eorum quos modo retulimus. argumento. l. si quis in principio testamenti. ff. de lega. iij. cum similibus. l. si iure. ff. de lega. iij. l. si mihi & tibi. §. in legatis. ff. de lega. j. tamen contrariam partem tenet Fortu. ubi suprà & propterea firmat ualere donationē illā omniū bonorū factam cum iuramēto. ut tenet Bar. in. l. si. C. de pact. ubi Fulg. Iacobi. Ias. Lancel. & Dec. num. 31. & Cagno. num. 203. Purpu. num. 242. secundum quos ista est communis tenet Abb. in. c. si. de success. ab int. Felin. in. c. presentia num. 5. de proba ubi Dec. nu. 8. & hæc posterior pars receptior est. quādo inter fuit iuramentum. sed prior sententia frequentius recepta est. quando iuramentum non interfuit. quod obtinet quòd ad firmitatem donationis omnium bonorū presentium & futurorum. non sic quòd ad impediendam testamenti reuocationem. & ita superiores uarietates conciliari fas est.

8. impubes 104 non potest facere testamen. ut in §. præterea instit. quib. non est permis. face. l. 13. tit. i. part. 6. l. qua ætate. ff. de testam. Bar. & omnes ibidem. idē Bar. in. l. j. §. fuit quæsitum ff. ad Trebel. num. 3. idem Bar. in. l. si queramus ff. de testam. latē Decius in. l. in negociis de reg. Iur. Ias. Decius. & alij in. l. furiosum. C. qui test. face. poss. adultus 105 uerò siue habeat curatorem siue non. testamentum facere potest. l. Aurelio. §. Gaius. ff. de lib. legat. ubi Bar. & omnes Doct. Decius num. 9. & ibi Ias. & alij in d. l. furiosum glo. in. l. si curatorem habens minor C. de in integr. restitut. l. cum pater. §. curatoris. ff. de leg. ii. ubi per docto. & impubes similiter iure regio iudex esse non potest. quia animæ prudentia in iudicando. nō secus quā in testamēti factione desideratur. l. iij. tit. de los iuzgadores lib. ii. ordi. neque autoritas cōsiliūque curatoris hac in re sufficeret. quia iudex in iudicando suamet prudentia. non aliena uti debet. per. l. j. eod. tit. per quod utraque. l. notanter ampliatur. quinimo etiam si adultus sit. similiter iudicare non poterit. nisi habeat annos uiginti. per. l. iij. eod. tit. neque per interuentum curatoris (ut diximus) ætatis defectus hac in re suppletur. denique 106 & dies cœptus. quo ad potestatem testandi habetur pro impleto. ut in d. l. qua ætate. & quando dies cœptus habeatur pro impleto. tradit plenè Iaso. in. l. eum qui calendis nu. 2. ff. de uerb. oblig. & quòd minor 25. annis sine consensu curatoris possit testamentum facere. ultra præalleg. tradit plenè Guili. Bene. in c. Raynurius de testam. parte. j. in uerbo adiectæ impuberi num. 88. quod satis mirandum est. ut qui unam minimam rem inter uiuos alienare non possit sine curatore. neque etiam cum eo sine decreto iudicis. is sine curatore & etiā sine decreto possit uniuersum patrimonium alienare. præsertim cum testator præsumatur turbatus moris cogitatione. unde longè minus minori testanti licere debe-

103
Monachus
non testa-
tur.
Testa. an
iuramento
fiat irreuo-
cabilis.

98
Don omniū
bonorum
presentiū
& futuro-
rum ualet
contra com-
munem.

Seruus in-
dex esse
non potest.

99
Seruus non
licet codi-
cillari.

100
Testam.
app. an co-
dicilli ue-
niant.

101
Testari
non potest.
qui se uen-
didit.

102
Testandi
facultatem
potest quis
sibi adime-
re per fa-
ctum meri-
torium. uel
demérito-
riū uel me-
dium non
tamen nuda
uelun-
tate.

104
Impubes
non potest
facere tes-
tamentum
adultus aut
potest etiā
sine auctor.
curatoris.
105
Adultus
testari po-
test.

106
Dies cœp-
tus pro im-
pleto est
quòd ad tes-
tandi fa-
cultatem.

Qui testari non poss.

107
Impubes
etiam ad
pias cau-
sas non te-
statur.

108
Testarino
posse, noci-
uum est.

109
Pactū fu-
si. quare
inuentum
ut non ua-
leat.

110
Pupillis
uariē sub-
uētum quo
ad eorum
succeſſio-
nes.

111
Pupilla-
ris facta
codicillis
ueritur in
fideicom.

112
Fideico.
onus est.

113
Intell. l. co-
heredi. §.
cum filia.
ff. de uulg.

114
Intell. l.
Scauola.
ff. ad treb.

115
Fideicomis-
saria quan-
do imita-
tur pupil-
larem ex-
pirat pu-
bertate.

116
Intell. l.
quod fidei-

ret, quam contrahenti. l. hac consulti. C. qui. test. fa. po. omnes tamen testari possunt qui non reperiuntur ueti- ti. l. si queramus. ff. de testa. l. 13. titulo. primo. partita 6. nec etiam 107 impubes testatur ad piās causas, ut est communis opin. de qua per Tiraq. de priuileg. piz. causae priuileg. 79. & 64. priuileg.

Cum igitur impubes testamentum facere non possit, cumque 108 testari non possit, periculosum sit, propter insidias, quas legitimi haeredes parare solent iis, quorum successiones sperant. arg. §. si autem quis ita formidolosus. inst. de pupill. qua etiam ratione pactum 109 futurae successioneis ueritum fuit, ut in l. si. & in l. i. ibi non iniquis rationibus a contrario sensu. l. pactum quod dotali. C. de pact. l. pactum dotali. C. de colla. l. de fidei comisso. C. de transac. l. si. ff. de suis & legi. l. nec nos. C. de capti. ideo 110 plura remediū loco ad impuberum pro uisionem & incolumitatem reperta sunt auxilia, primum de quo in l. cum ex filio in princ. ff. de uulgari. secundum de quo in l. Seius Saturninus. ff. ad treb. tertium, de quo in l. multi nō notae causa. ff. de lib. & posth. quartum de quo in l. si mater in princ. ff. de uulgari. quintum, de quo in l. Scauola. ff. ad Treb. & in l. si fundū per fideicomisum. §. tūc cū. §. seq. ff. de lega. i. ultimum de quo per totum. ff. C. & inst. de uulg. aut de pupill. substitutor enim hoc est pater, qui de legitimis filiis sui impuberis haeredibus secum suspicatur. potest et testamentum facere, legitimusque adimere spem impuberi succedendi, probumque successorem, qui impuberis uita non infidetur eligere uel si de nullo hominum fiduciam habeat, pupillarem substitutionem facere. iuxta consilium. d. §. si autem quis ita formidolosus. quid autem 111 si pater non testamento sed codicillis fecit pupillarem substitutionem, & quidem non ualet. ut in d. l. Scauola & in l. ii. §. prius. ff. de uulga. & §. pe. inst. de codici. sed an tunc pupillaris tenebit saltem in uim fideicomissi, uidetur quod non, ne inducta ad fauorem conuertantur in odium & laesionem, contra. l. quod fauore. ff. de legibus. l. legata inutiliter. ff. de lega. j. l. legata inutiliter. ff. de adim. lega. fideicomisum 112 enim onus est. l. coheredi. §. cum filia. ff. de uulg. pupillaris est fauor & utilitas ipsius impuberis. l. si pupillus uerb. utilitatem impuberis. ff. de acq. her. not. gl. & omnes doct. in l. ex tribus. C. de inof. tes. ergo ea pupillaris facta ad impuberis utilitatem, non conuertitur in fideicomissariam, ne inducta ad fauorem in laesionem conuertatur. adhuc tamen contrarium ut in fideicomissariam conuertatur. decisum est in d. l. Scauola. & 113 ad contrarium sic ad. d. §. cum filia responde, quod non habet locum, quando testator pupillarem facere uoluit, & quia minus rite eam fecit, sicque in uim pupillaris ualere non potuit; ideo in uim saltem fideicomissi sustinetur, tunc enim ut fauor pupilli erat, habere successorem pupillarem substitutum a patre dilectum, ita quoque fauor pupilli esse intelligitur, ut eundem habeat successorem ex causa fideicomissi, iam quod ex causa substitutionis pupillaris, id fieri non contingit, scilicet qui dem foret, eum ex integro successorem ex causa pupillaris substitutionis habere, quam ex causa fideicomissi eum successorem habere cum diminutione quarta trebelianice. ut in princ. & per totum. ff. & C. ad Treb. sed tamen melius est, eum cum illa diminutione successorem habere, quam ex integro tam optimo successore carere, spemque uniuersae hereditatis legitimis non ita probis paratam esse. isque 114 est uerus sensus. d. l. Scauola. & ideo ut pupillaris expirat pubertate, quia si diutius durasset, inciperet esse damnosa. l. ii. ff. de uulga. in princ. inst. de pupilla. iuncta. l. ex facto in princ. ff. de uulga. ita 115 quoque & haec fideicommissaria, quae pupillarem imitatur impuberisque fauore potissimum sustinetur pubertate expirat, quia illuc usque pupillo utilis erat, ac deinceps inciperet esse danosa. tex. 116 not. in l. quod fideicomisum iuncta. d. l. si fundum per fideicom. §. sicuti. ff. de lega. i. & d. l. Scauola. & per d. l. quod fideicomis-

sum generaliter, apparet fideicommissaria impuberi factam utilem uideri, sicque cum primum impubes adoleuerit, expirabit: ne in eius odium conuertatur. qua 117 ratione si impuberi usque ad annum. 25. pupillarem feci, quae post pubertatem nullius momenti est. l. uerbis ciuilibus. ff. de uulga. uerbo. frustra, tamē intra pubertatem, ut pupillaris directa ualebit. ut tenuit ibi Bar. & communiter doct. ubi Alex. num. 10. Lanfran. de Orianio in rep. l. Centurio. ff. de uulga. num. 22. nam ea dispositio fauorabilis, etsi in totū ex defectu potestatis sustineri nequeat, tamen ex uerisimili testantis uoluntate par est, ut quatenus se eius potestas extendebat, eatenus dispositio ualeat, sicque teneat per tempus pupillaris etatis. arg. d. l. Scauola, sicque d. l. uerbis limitetur. unde si pater filio emancipato impuberi talem substitutionem faceret, etsi ut pupillaris ualere nō possit, ualeret tamen ut fideicom. per tempus pupillaris etatis, arg. d. l. Scauola. postea autem expiraret. arg. d. l. quod fideicomisum. ex mēte Bart. & communiter doct. quos proximē allegaui & per Ias. in d. §. sicuti. idemque eadem ratione, si pater filio naturali impuberi talem substitutionem faceret. idemque; & si impuberem, extraneum haeredem a se scriptum fuisset, sicque ei pupillariter prospectum esse diceretur. nec diuersum foret, si mater filio impuberi talem fecisset substitutionem. ut haec omnia ex mente communis opin. supra relatē esse uidentur.

Haec tamen quando impubes erat filius, cui pupillaris non iure fiebat. quid 118 si erat pubes, & ei facta fuit pupillaris, & quidem iure pupillaris directe non ualere expeditum est. d. l. uerbis & §. si. inst. de pupill. sed an ualeat iure fidei comissi? uidetur quod sic, arg. d. l. Scauola 119 & ita tenent Bar. & communiter doct. ubi supra sed in contrariam partem procliuor sum, arg. d. l. quod fideicomisum. nam & si durante pupillari etate, quod ualeat in uim fideicomissi utile sit pupillo, & ideo per tempus pupillaris etatis sustineatur ut ibi. tamen post pubertatem, si in uim fideicomissi ualeret, laesio esset filii ut ibi. & d. §. cum filia & d. l. ex facto. ergo etiam in uim fideicomissi non ualebit, cum ipsa ob impuberis tantum utilitatem, non etiam ob utilitatem substituti de pupillari in fideicomissariam conuertatur ineunte pupillari etate, quae transformatio merito post pubertatem, quo tempore pupillo noceret, cessare debet. ut d. l. quod fideicomisum per quam declaratur d. l. Scauola, quae nominatim loquitur, quando & pupillo facta fuit substitutio, & is in pupillari etate decessit. non quando uel puberi facta esset, uel si impuberi, is iam pubes effectus decessisset. id, quod ex eo iustificatur, quod d. l. Scauola ait suam interpretationem ex benignitate procedere, quae quidem benignitas adest quidem, quando is, cui substitutio fit, impubes decessit, cessatque quando pubes factus decessit. quia illo casu ei utilis reputatur, isto autem casu onerosa. ergo & c. ita ergo, pupillarem puberi factam, non conuertitur in fideicomissariam, contra communem opin. quod primō intelligo, quando fieret a patre filio in potestate. secundo etiam si fieret filio emancipato tertio etiam si fieret filio naturali, quarto & si fieret extraneo. quinto idem si a matre fieret. postremo idē foret, siue testamento fieret, siue codicillis. quae omnes sex declarationes sunt contra mentem. d. communis sententiae, uos iudicabitis, quis iustus induat arma.

Agnosco tamen receptam ut iam dixi sententiam esse, ut pupillaris, quae iure directo ualere non potest. semper ualeat ut fidei comissaria. ut tenuit Bart. & Iaso. num. 6. in l. ii. & nu. 19. ff. de uulga. communis opin. est, ut ait Guido Papa. consil. 202. & consil. 203. Cur. Iunior. qui hanc dicit communem in l. precibus. num. 56. C. de impub. Vi glius. in §. si. inst. de pupill. Ias. nu. 32. Soc. nu. 55. Claud. col. vi. in l. Centurio. ff. de uulga. Benedi. in c. Rainutius. de testa. uerbo si absque liberis. in. ii. in materia compendiosa. nume. 37. Vincen. Hercul. & Ripa. in l. ex facto. in princ. ff. de uulgari. Contrariam tamen partem tenent glo. Angel.

comissum.
ff. de le-
g. j.

117
Pupilla-
ris facta
usq; ad an-
num. 25.
ualet usq;
ad. 14.

118
Pupilla-
ris non iu-
re puberi
facta nun-
quam ualet
in uim fi-
dei comissi
contra co-
munem sex
concl.

119
Intell. l.
Scauola.
ff. ad treb.

Angel. & Viglius. in §. fi. insti. de pupil. Alex. in l. uerbis civilibus. num. ii. ff. de uulga. quam dicit communem Ancha. in c. si pater. de testa. in 6. Mathelil. sing. 140. post Butrium, & alios, quos allegat. que uarietates secundum nostram distinctionem (iudice me) & possunt & debent conciliari quamuis isthæc à nostris supra relatis, an præiussa fuerint, aliorum sit iudicio.

120
Excommu-
nicatus te-
stari an
possit, ar-
dua q.

9. excommunicatus 120 an possit facere testam. non satis certum est. nam Bar. in l. si queramus num. 9. ff. de testam. tenet quod possit, cuius opin. sequitur & communem esse existimat Arerinus ibi & est communis secundum Gualdensem de arte testandi tit. i. caut. 18. nu. r. sentit gl. in §. fi. insti. quibus non est permi. fac. testam. ubi Nicolaus hanc partem receptiorem putat. & cum illa gl. transeunt ibi Porcius Faber, & Ang. quia eam non improbant. contrariam tamen partem tenent multi, quos refert Felin. in c. ad probandum de re iudica. Soc. in regula 133. Barbat. in c. quia ingredientibus col. fin. de test. Viglius in d. §. fi. insti. quibus non est permi. facere testam. per Felin. in c. cum uoluntate de sent. excommuni. per Couarub. in rubr. de testamen. par. 2. num. 18. adeo ut harum partium, utra receptior sit, uix in comperto sit. sed in hanc partem procliuus sum, ut existimem testam. factionem non impediri. nam excommunicationis sententia per interuentum appellationis, licet non rescindatur neque etiam suspendatur, quemadmodum reliquæ sententia, appellatio interposita rescinduntur. iuxta l. j. §. fi. ff. ad Turpil. uel suspenditur earum effectus, tamen ut cunq; ea sententia etiam transisset in rem iudicatam, & per hoc excommunicatus à communione & societate fidelium esset separatus, non uideo, ut possit ei adimi testandi facultas, non magis quam facultas de rebus suis disponendi inter uiuos. præsertim cum etiam si ab hominum commercio alienus factus uideretur, quod ad negocia inter uiuos agenda, id intelligendum esset in his, quæ sine mutuo hominum consensu aut conuentione fieri nequeunt. l. absentis. ff. de donati. l. qui absentis. ff. de acq. possi. l. i. in prin. ff. de pact. ibi duorum pluriumue in idem placitum & consensus. sed cum per ultimam uoluntatem absentibus & ignorantibus possit ille bona sua concedere. l. cum pater. §. furdo. ff. de lega. ii. l. à Titio. ff. de furt. §. incertis cum. §. seq. insti. de lega. & etiam iis, qui in rerum natura non sunt. §. posthumus insti. eo. tit. l. qui quar tam. §. si quis unum. ff. de lega. j. l. placet. l. Gallus & per totum. ff. de lib. & posth. per totum. C. de posth. hæc insti. non uideo quid impedimento sit, quin & ille qui, à societate hominum per excommunicationem non aliter atque tactus à peste erat, possit ueluti eminens bona sua per ult. uoluntatem hominibus concedere, quibus non potest accedere.

121
Clericus
de bonis
ex simpli-
ci benefi-
cio ques-
tis, an te-
stari pos-
sit ar. d. q.

10. Clericus 121 potest testari de bonis ex simplici beneficio acquisitis. gl. in c. in præsentia. de offi. ord. lib. 6. cuius opinio communiter seruatur secundum Imol. in c. fin. extra de pecul. cleric.

Verum contrariam opi. immo quod de talibus bonis testari non possit, dicit commun. Iaf. in cons. 75. uolum. 3. & est uerior secundum Guald. de arte testan. tit. i. caut. 3. num. r. & Couar. in c. cum in officiis num. 6. de testam. & hæc pars tutior est. cum enim quicquid superest tali clerico ex illo beneficio, pauperibus (ut ab ipsis docemur) concedendum sit, quis non uiderit superesse id de quo testamur. nudi enim ab hac uita in alteram migramus. Vnde poeta sic cecinit.

*Haud ullas portabis opes Acherontis ad undas
Nudus ad infernas stultæ uerberet rates.*

122
Clerici de
bonis ex
simplici be-
neficio que-
sitis testa-
ri possunt
pro malè
ablatis.

Crederem 122 tamen (ut & non pauci sentiunt) contrariam sententiam posse & debere filuari, quando de eo, quod ex tali beneficio supererat, testabatur pro creditoribus suis facisfaciendis. tale enim legatum ad piam causam iudicatur esse factum. idemque si legatum relinquere pro incertis & malè ablatis. tunc enim uix esset ut superesse uideretur. quandoquidem par debi-

tum quoque supererat, ut tradunt Bald. in l. hereditas §. si defuncto. ff. de peti. hæred. lect. r. & ibi Ang. Floria. in l. cum quidam. §. si dies. ff. de usur. And. Tiraq. de priuilegiis pæ causæ in præfatione uersi. item relictum pro incertis cum uersi sequen. in reliquis uero an & quemadmodum clerici possint testari, & quid 123 in episcopis docemur plenius per nos controuersiarum usu frequentium lib. 5. unde, quæ hic defunctis petenda sunt, & clericorum materiam plenè tradidimus lib. 3. de success. crea. §. 22. num. 37. cum plur. seq. Vbi etiam postquam de episcopis testamento uidimus, an liceret ei testari, mox acturi de clericis eramus plenius hoc in loco, & etiam de episcopis, an & quomodo testari possint. qua in re in primis admonendi sumus multa dixisse nos lib. 5. controu. post multos præsertim cum (ut dicto lib. 5. docemur) sit consuetudo Hispaniæ, ut clerici testentur de bonis, non solum patrimonialibus sed etiam Ecclesiæ intuitu & ex redditibus Ecclesiæ quæstis. nam cum hæc consuetudo à tempore cuius initij memoria non extat, inualuerit, habet uim priuilegij. nec dubium est, quin summus Pont. id ex priuilegio concedere potuerit, qua de re fusius per Couar. in c. 2. de testam. Crotus in l. omnes populi num. 91. ff. de iust. & iur. Io. Andr. in c. nemo potest de reg. iur. num. 7. Martin. Nau. in manu. confesso. c. 25. num. 128. Lamber. de iure patr. art. 8. 2. q. princ. lib. 3. Tiraq. de primogeni. q. 4. num. 154. Romanus sing. 289. Andr. ab exea in c. cum omnes. num. 33. de constit. quod procedit etiam in filio. clerico, licet in terminis iuris communis per sacerdotium non liberetur à patria potestate secundum communem opin. de qua per Boerium aurea decis. 121. num. 12. Cassanens in consuetud. Burgun. fol. 213. col. r. num. 4. Abb. in c. indecorum de ætate & quali. idè Abb. in c. cum uoluntate de sententia excom. facit glo. in c. quia ingredientibus 19. q. fin. Iaf. in l. filia col. 2. C. de coll. Abb. in rub. de peculio clerici. col. 2. Guliel. Bened. in c. Rainucius de testam. uersi. in super de re mil. nu. 17. per nouissimos in c. relatum. cl. r. & in c. cum esses de testamentis per Cotel. Corram in suis memorabilibus uerb. clericum & per Corset. in dict. uerb. cle. quibus prætermisissis, quia etiam aliquid supra attigimus, ad reliqua procedemus.

11. Peregrinus 124 non potest facere testamentum, sicque actiue successione incapax est. l. j. C. de hæredi. insti. ubi glo. & doct. uariant circa illius tex. intellectum, qui hoc quidem non probat, licet ad hanc conclusionem soleat allegari. nam ibi dicitur, eum non posse capere ex testamento, sed non dicitur non posse testari. adhuc tamen conclusio uera est. nam peregrinum accipere debemus eum, qui iuri nostro civili subditus non est, sicque eo non utitur, eiusque iuris civilis beneficiis non gaudet. & ita sumitur peregrinus in d. l. i. unde 125 cum testandi facultas sit merum inuentum iuris ciuile, succedendi & successione concedenda facultas eo iure descendat. ut docent Corraus in præludi. l. filium quem habentem. C. famil. ercisc. Andr. Tiraq. in l. si inquam. C. de reuo. don. uerb. libertis num. 89. Pau. east. in l. i. in prin. per illum tex. ff. ad leg. falc. Rolandinus & eius additionator in rub. in trac. de testam. Panor. in rub. de testam. Iaf. & Dec. in rub. C. qui testam. face. poss. Pinel. de bo. mater. in l. i. num. 7. Bened. n. cap. Rainu. de testam. §. testamentum. i. num. 5. & alij quos citauimus supra de success. crea. lib. 1. §. 2. in prin. cumque is peregrinus nostri iuris civilis expers sit, successione actiue incapax erit. sicque per ultimam uoluntatem bona sua concedere non poterit. sed tantum inter uiuos, usus iure naturali uel gentium. ut in simili non parum uiliter edocemur. infra de success. resolutione. lib. 1. qui est septimus huius operis in 27. casu, quo infirmatur testamentum. uideq; opt. tex. in l. sed si hac. §. si poenam ff. de inius uoc. intellige primò quod is peregrinus non poterit testari, ut diximus, & probat l. i. ff. de testam.

F ij deinde

123
Episcopi
an testen-
tur remis-
sue.

Clericus
ex acquisi-
tis intuitu
beneficij
potest te-
stari de co-
cessionepa-
pæ.

Clericatus
nō liberat
à patria
potestate.

124
Peregrinus
nō te-
statur.

125
Successio-
nes sunt in
iuris ciuile.

Qui testari non poss.

126
Peregrinus non legat.

127
*Peregrinus non co-
dicillatur.*

128
*Peregrinus comilito-
nes non dis-
ponit per
pactum de
bare suis.*

*Intel. l. li-
cet & l. fi.
C. de pac.*

129
*Peregrinus dona-
re potest
cau. mort.
egregia. q.*

*Dominium
reuocabili-
ter trāsfit
in multis
casibus.*

deinde 126 quod non poterit legare. arg. l. i. in princ. ff. ad leg. fal. tertio quod non poterit fideicommissum relinquere. arg. l. ii. ff. de leg. i. quarto quod non poterit donare causa mortis. arg. l. h. in. C. de don. cau. mort. quod non firmo. quinto quod non poterit facere eas dispositiones, quae morte confirmantur, nec initio firmæ sunt. arg. l. donationes quas parentes. C. de don. inter uirum & uxo. & l. Papin. cum ibi notatis per gl. & doct. ff. eod. quod non firmo, postremo 127 quod non poterit codicillos facere. arg. l. ii. cum ibi plenè traditis, per Bart. Cum in Pau. caltr. Alberi. Alex. Ias. & Ripam prope finem in l. ii. ff. de leg. i. ubi contendunt prohibiti testari ab ita tuto non posse codicillari. in summa, 128 idem intellige in reliquis omnibus ultimis dispositionibus, de quibus per Bar. in l. in quartam num. 9. ff. ad legem falc. idemque & in terminis. l. licet. C. de pact. & etiam in terminis legis h. eod. tit. nam si peregrini milites aliis de hereditatibus suis paciscentibus consensum accommodarent nihil agerent, nec tali consensu pactum illud ueritum iustificaretur. & ita non minus utiliter quam nouelimito. l. fin. cod. tit. alleg. & similiter si comilitones peregrini conuenirent inter se ad bellum pergentes, ut qui eorum superstes esset, is premorienti succederet; tale pactum non ualere, sicque nouè & utiliter limitanda est. d. l. licet, quarum rerum ratio est, quia peregrini iure tantum naturæ uel gentium, non etiam iure ciuili utuntur, at inspectis principiis iuris naturæ uel gentium dominium queritur ex naturali possessione. l. i. in princ. ibi ex naturali possessione dominium cepisse. ff. de acquir. poss. ubi notant omnes doct. possessio autem naturalis quæri non potest, nisi corpore & animo. l. quæ admodum. ff. de acquir. poss. ergo acquisitio, quæ fit ex causa ultimæ uoluntatis sine corporis interuentu & apprehensione. iuxta l. cum pater. §. furdo. ff. de leg. ii. l. a Titio. ff. de furt. l. si tibi homo. §. cum seruus. ff. de leg. i. iuncta l. cum hæredes in princ. ff. de acquir. poss. pertinet ad eos tantum, qui etiam iure ciuili nostro utuntur, non autem ad peregrinos, qui iure tantum communi (quale est ius naturale uel gentium) non etiam iure ciuili nostro utuntur. d. l. i. C. de hæred. insti. unde quod supra attigimus, an peregrinus 129 possit necne donare causa mortis? magis est ut possit, si talis donatio incipiat à traditione: quia tunc etiam inspecto iure communi naturæ uel gentium quo ille utitur, transit rei donatæ dominium in donatarium ut dictis. l. nec ad rem pertinet, quod donatore conualescente, ad eum ea res reuersura sit, ut in princ. inst. de donatio. nam non ideo minus ab eo semel dominium & possessio naturaliter abscederat, nec nouum aut mirum est, dominium acquiri reuocabiliter, nam simile est, in l. in bello. §. si quis seruum. ff. de capti. simile in l. quoties & ferè per totum. C. de dona. quæ sub mo. simile in l. fin. C. de lega. simile in titulo. ff. de in diem addict. simile in terminis totius tituli. ff. de lege commissi. simile in terminis l. fin. §. si autem sub cōditione. C. com. de leg. simile in l. unū ex familia per totam. ff. de leg. ii. simile in terminis totius tituli. ff. & C. de condi. ob cau. præsertim in l. iii. & in l. si pecuniam in princ. ff. de cond. cau. data, idque quando causa ob quam dabatur, ab altera parte sequuta non fuit. simile in terminis totius tituli. ff. & C. de rerum permut. cum ab altera parte deficit implementum. simile denique in omnibus contractibus innominatis ut in l. naturalis. §. si. ff. de præscrip. uerb. simile in eo quod dedi causa conditionis implende, cum, conditione impleta postea relictum repudiari. l. i. ff. de condi. cau. data, simile in aliis non paucis iuris speciebus relatis in l. uideamus. ff. de usuris, in quibus non ideo minus ius, possessio, & dominium trāslatum naturaliter uidetur, quod reuocabiliter id non etiam irreuocabiliter contigerit, sic ergo & in specie nostra, cum datur causa mortis, nõ ideo minus naturaliter dominium trāslatum uidetur, quod ad donatorem, si conualuerit reuersurū sit, sicque

huius rei peregrinus capax erit. arg. §. per traditionem insti. de rerum diu. quæ nota quia hæc res uehementer controuersa est, ut disputant Areri. Alex. Ripa, & plenissime Iason. post alios in l. ii. ff. de leg. i. & quis sit peregrinus, est optimus text. in l. sed si hac. §. si pœnam ff. de in ius uocan.

Sed 130 an is peregrinus poterit fortè testari inter suos liberos, cum in tali testamento ius tantum gētium inspicitur, quo iure ille capax est, eoque utitur, uidetur quod sic, arg. l. fin. C. fami. et cise. l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testam. adhuc tamen in contrariam partem procliuor sum, quia dictas leges procedunt data habilitate ex parte testatoris, sicque ubi dispensatur cum solennitate testandi iure ciuili introducta, sed non cum habilitate aut capacitate seu facultate testandi. & in contrarium stat generalitas. d. l. i. C. de her. insti. nec 131 dubium est, quin leges generaliter loquentes comprehendant personas aut casus utcumque aliis in rebus priuilegiatis, si in ea re, qua de agitur non reperiuntur habere peculiare priuilegium. l. in fraudem ad fin. ubi not. Bald. ff. de mil. testam. Deci. in l. i. & rursus in l. nemo potest. ff. de reg. au. Andr. Tiraq. de præscri. §. i. gl. 11. Alciat. lib. 4. paradoxorū. c. 10. idem Deci. in cons. 5. & iterum in l. ex testamento. C. unde liberi, & si contrarium & minus rectè tenuerit Iason. in l. i. ff. sol. matr. sed peregrinus hoc in casu non reperitur habere peculiare priuilegium, non magis quam in reliquis, ergo &c. facit, nam eadem ratio prohibitionis seu denegationis adest ex integro, & in hoc casu non aliter atque in reliquis, nam is peregrinus per actū naturalem traditionis poterit liberis suis bona sua inter uiuos concedere, iuxta d. §. per traditionem insti. de rerum diu. l. cum quo. de peculio. §. fin. ff. ad leg. falc. l. si pater & l. que pater. ff. fam. et cise. l. quoties. C. eod. tit. l. parentibus. C. de inoffi. test. ceterum 132 per modū ciuilem qualis est ult. uolūtas ut supra diximus & docemur per glo. & omnes in l. ex hoc iure. ff. de iust. & iu. id facere minime poterit, non magis quam si leges ciuiles hac de re loquentes factæ non essent, quia ipsis ipse uti non potest, aut earum gaudere aut potiri beneficiis, ut supra ostendimus.

Quibus 133 rationibus consequens est dicere, etiam ad pias causas talem peregrinum non posse testari, nõ magis quam ad usus & personas prophanas, sicque declarandum esse. c. relatum. i. & c. cum esses de testam. unde nec ad pias causas poterit legare, cum nisi in testamento legatum relinqui possit, ut probare uidetur tex. satis fortis in princ. insti. de sing. reb. per fideicom. reli. & in §. præterea insti. de fideicom. hæc de quorum intellectu differuimus supra lib. i. de success. crea. §. 17. nume. 133. sed hoc probatur in l. ii. ff. de leg. i. idem ergo & in fideicommissis per æquiparationem de qua in l. i. ff. eod. tit. l. i. C. com. deleg. neque 134 ad pias causas poterit codicillari, arg. d. l. ii. ff. de leg. i. & quia testamenti appellatione largè continentur codicilli, ut no. in l. i. C. com. delega. & in l. i. C. de consi. pecu. arg. in princ. insti. de testam. ibi testatio mentis, hoc tamen casu & superiore magis esse uidetur, ut 235 is possit causa mortis donare, ut proximè peregrinus, sed an poterit facere donationem coniugi suæ uel etiam filio, licet hæc donationes morte confirmantur ad imaginem ultimarum uoluntatem, & quidem 136 magis est ut possit, si inceperit à traditione, iuxta terminos tex. cum glo. in l. Papinianus. ff. de dona. inter uirum & uxo. quia tunc naturali modo trāsfit ius, dominium, & possessio in donatarium, nec quicquam mutat, quod ea res ad donatorem ex conuentione fortè contractus si conualesceret reuersura esset, nam non ideo minus ab eo semel naturaliter abscidisse uideretur, in quem donatarium iure gentium trāsfolasse, licet postea eodem iure reditura sit (impleta conditione & pactione) ad donatorem, ut supra pluribus similibus comprobauimus. dū de do-

130
Peregrinus non testatur etiam inter liberos.

131
*Priuilegia
tos casus
lex generalis an cōprehēdat.*

132
Peregrinus utitur iure gētium non ciuili.

133
Peregrinus non testatur ad pias causas.

134
Peregrinus nõ codicillatur ad pias causas.

135
Peregrinus potest donare causa mortis.

136
Peregrinus an uxori aut filio possit donare.

de donatione causa mortis agebamus. quod apertius patet, quia tales donationes: inspecto iure gentium, quo is peregrinus utitur uetita non sunt, sed in eis omnia ex lege conuentionis seruabuntur. arg. l. j. l. iuris gentium in prin. & §. igitur nuda. ff. de pact. iuncta. l. i. ii. & iii. ff. de don. inter uirum & uxorem & in princ. inst. de patria potest. ceterum, quando donatio inter patrem & filium, uel inter coniuges non inciperet à traditione, quo casu adhuc in tetminis iuris ciuili confirmantur morte, ut uoluerunt Bal. consi. 397. casus talis est lib. i. Anchar. consi. 76. per modum col. i. sentit Bar. & Salic. in d. l. Papinianus, prout eos ita intelligere, referre & sequi uidetur Andr. Tiraq. de iure constituti parte pri. num. 53. intelligens 137 quod in d. l. Papinianus negatur morte coniugis confirmari promissionem inter coniuges de donando, sed non ipsam donationem tunc, quo inquam casu, donatio inter coniuges non inciperet à traditione, non confirmaretur morte, si fieret à peregrino coniugi suæ uel filio suo, quia quod morte confirmetur, inuentum ciuile, non iuris gentium est. idque 138 retenta opinione eorum, qui sentiunt donationes inter patrem & filium in potestate, & donationem inter uirum & uxorem morte donatoris confirmari, etiam si non incipiant à traditione, ut tenuerunt ii, quos proxime retulimus: sed tamen receptior opin. & uerior est, ut quibusdam uidetur, non aliter morte confirmari, quam si incipiant à traditione. ita tenent communiter doct. tam in d. l. Papinianus per tex. ibi quam in d. l. donationes quas parentes & communiter docto. in l. ii. C. si quis alte. uel sibi. præsertim Bart. ibi per illum tex. id. quod uirtualiter ac mentaliter tenere uidentur omnes illi, qui contendunt in huiusmodi donationibus, ut morte confirmetur, sufficere quod donator nomine donatarii se possidere cõstituerit. prout in donatione inter coniuges. ita tenent Alex. consi. 7. uisio instrumento col. i. lib. vi. idem Alex. consi. 252. in causa & lite col. ii. eod. lib. De eius consi. 202. ut præsens consultatio col. j. Barba. in add. ad Bal. in c. si quis ad fin. de seu. dato inuicem legis comis. Soc. in l. i. §. si uir col. pe. ff. de acq. poss. Bertran. consi. 233. ponitur in facto in princ. lib. i. Ioan. Lup. in repe. rubr. de dona. inter uirum & uxorem. §. 76. col. i. idem Bertran. consi. 238. circa donationem lib. iii. Paris. consi. 60. lib. iii. incipit pro resol. col. pe. Ang. in l. ii. not. i. C. de inof. don. & alii quos refert & sequitur Tiraq. de iure consti. par. i. num. 49 idque & in reliquis interpretatiuis seu fictis traditionibus procedit, ut nominatim in retentione ususfructus tradunt (& etiam in traditione instrumentorum uel in se inquilinum nomine donatarii constituyente) Alex. consi. 7. col. i. lib. 6. glo. in l. ii. ubi Cyn. Bart. Alber. Bal. & Ang. C. de dote cau. non nu. Bar. Bal. & Salic. in d. l. Papinianus & alii, quos refert & sequi uidetur Tiraq. ubi supra. num. 51. cuius rei ueritas pendet ab intellectu. d. l. Papinianus. nam si uera traditione opus non est, nec ficta quidem traditione opus erit. rursus si traditione opus est, non solum uera sed etiam interpretatiua proderit. arg. d. l. quod meo in prin. ff. de acq. poss. & l. j. C. de donati. l. quisquis eod. tit. cum simi. l. j. §. si iusserim cum ibi not. per glof. & Docto. ff. de acq. poss. & quia hæc materia prohibitoria in re dubia nõ est extendenda, præsertim cum prohibitio descenderit non à iure naturali uel gentium, sed tantum à ciuili moribus. l. j. ff. de dona. inter uirum & uxorem. maxime 139 cum hæc donationis prohibitio lenienda & temperanda sit, nec enim ueluti inter infestos prohibetur. l. si id quod. §. j. ff. de dona. inter uirum & uxorem. & in re dubia in fauorem donationis pronuntiandum est. l. cum hic status. §. ait oratio eod. tit. id, quod generale est in omni materia priuatiua. l. cancellauerat uerf. in re dubia. ff. quæ in testa. delentur. ergo ut in reliquis dispositionibus, ubicunque traditio opus est, regulariter huiusmodi traditiones interpretatiuæ sufficiunt, ita & longè facilius in hac materia, quæ fauoribus plenissima est, sufficere debent. sicque in eo tantum quæstio relicta erit, an ad ta-

lis donationis confirmationem traditio uera uel interpretatiua exigatur. id, quod abnegant nonnulli, sed longè plures ut exigatur, firman. prout supra enarrauimus quorū sententia ut receptior ita & uerior est. per d. l. Papinianus. 140 quæ potest intelligi altero de tribus modis, uel quod maritus dixit uxori dono tibi talem fundum, uel quod dixit promitto me tibi talem fundum donaturum, uel quod dixit promitto tibi talem fundum, neque adiecit uerbum dono. & his omnibus casibus sanè iureconsultus sensit traditionem desiderari, ut morte confirmetur donatio. nam & cum dixerim, tibi talem fundum promitto, & si non adit uerbum dono, adhuc tamen si nulla obligatio præcesserat, intelligitur animus donandi. ut tradunt Paulus Castr. & Ias. in rubr. ff. de uerb. obl. per l. campanus. ff. de oper. liber. nam & qui rem nomine alterius emit, si postea ei gratis tradidit, animum donandi habere præsumitur, si nulla obligatio præcesserat. l. 2. C. si quis alte. uel sibi. secundum quæ apparet, quod qui contra communem opin. supra relatam. d. l. Papinianus restringebant ad eum duntaxat casum, quo maritus se donaturum polliceretur, non rectè illam legem interpretabantur, quæ in sui generalitate omnes tres casus supra relatos comprehendit: & difficilior quidem ad hunc casum, quam ad reliquos duos trahi potest. uerum ut ad nostrum propositum redeamus, cum 141 peregrinus iure nature uel gentium non iure ciuili utatur, cumque iure nature uel gentium hæc interpretatiuæ aut fictæ traditiones incognitæ sint, futurum esse existimo, ut in eo ficta traditio pro uera traditione non habeatur. & consequenter quod si uel causa mortis cuique nel simpliciter uxori suæ uel etiam filio suo donauerit, nec tradiderit uerè, sed tantum fictè (constituendo se nomine donatarii possidere, uel agnoscendo se ut illius inquilinum aut colonum possidere, uel tradendo ei scripturam donationis) tunc ea ficta traditio pro uera traditione nõ habebitur. quid 142 autem in donatione facta à patre filio in potestate, an & in ea ficta traditio (puta per constitutum, aut per ususfructus retentionem, aut per instrumenti traditionem, uel constituendo se inquilinum nomine donatarii) sufficiat, ut morte donatoris confirmetur donatio. & quod sufficiat tenent Bal. consi. 430. præmittendum ad h. lib. j. sentit gl. Alber. & Ang. in l. j. C. de dote cau. ubi tenent & reputant mirabile Bal. & Bar. sed sanè procedit ex non obseura ratione, quam supra in donatione inter coniuges reddidimus, tenet Angelus in l. j. C. de inof. donat. estque communis opin. ut apparet ex relat. Tiraq. de iure consti. par. i. num. 50. cum ergo in comperto sit, traditionem fictam, non secus quam ueram sufficere in eo tantum quæstio manebit, an ulla traditio necessario exigatur, id, quod frequentius (ut diximus non paucis tamen reluctantibus) receptum est. per d. l. ii. C. si quis alte. uel sibi. qui text. si rectè inspicatur, uix est ut hanc ad rem possit accomodari. adhuc tamen sententia communis tenenda est, quia ea dispositio firmitatem capere debet, ueluti ut ultima uoluntas non tenet, quia nec est testamentum, nec codicillus nec ut donatio causa mortis ualere potest; cum non inter fuerit traditio, ut actus uerò inter uiuos ualere nequit, quia 143 & si inspecto iure gentium, omnis conuentio legitima esse intelligeretur, & sic manu regia executioni mandaretur: nisi iuri nature uel gentium aliqua ex parte aduersari uideretur. l. ii. ad princ. ff. de orig. iur. tamen aliud est de iure ciuili, quo iure regula est negatiua, ut omnis conuentio, quæ causam obligatoriam præexistentem non habet, intelligatur esse illegitima, nec executioni mandetur. l. ii. §. circa. ff. de doli excep. facit. l. conuentiones & l. legitima. ff. de pact. fallit, 144 in casibus, quibus ea conuentio, re, aut uerbis, aut literis, aut consensu uestitur. ut testatur Iustinianus in prin. inst. de oblig. & in l. consensu ff. de actio. & obliga. & in l. iuris gentium in princ. ubi per omnes doctores. ff. de pact.

F iij itaque

140
Intellect.
l. Pap. de
do. inter ui-
rum. ff.

141
Peregrinus
si donat.
fi si
ficta tradit,
ea ficta
traditio
pro uera
non est.

142
Donatio
facta filio
in potesta-
te, an mor-
te confirmetur
opus sit tra-
ditione.

143
Conuentio
nes iure
gentium re-
gulariter
efficaces
erant ab
iure ciuili
regulariter
non exequun-
tur.

144
Conuentio
nõ exequi-
tur nisi,
quæ re,
uerbis, li-
teris, aut
consensu
uallatur et
formã le-
galem recit-
pit.

137
Intellect.
Papinianus
ff. de
do. inter
uirum &
uxorem.

138
Don. inter
coniuges
uel facta à
patre filio
non confir-
matur mor-
te, nisi cap-
erit à
traditione
ardua q.
sufficit tam-
en ficta
traditio
per consti-
tutum, aut
per reten-
tionem usus-
fructus,
aut per
traditionem
instrumē-
ti, uel si
quis se do-
natarii no-
mine colo-
num con-
stituat.

139
Don. inter
coniuges
quo magis
ualeat in
dubio in-
terpretan-
dum.

Qui testari non poss.

itaque omnis conuentio, quæ re, aut uerbis, aut literis uestita non reperitur, in efficax est, cum iis duntaxat modis & non aliis contrahatur obligatio, ut in d. princ. inst. de oblig. sed in specie nostra, hæc donatio re uestita aut contracta non reperitur, cum nulla res interfuerit corporaliter, ut per totum inst. quib. mo. re non contrahitur oblig. non quoque uerbis contracta uideri potest, cum stipulationis solennitas defuerit, ut per totum ff. & inst. de uerb. oblig. quinimmo & si præcederet stipulatio, adhuc idem foret, nisi ex causa obligatoria interponeretur, arg. d. §. circa. nec etiam contrahitur literis, quia cessant solennia, de quibus in tit. inst. de liter. oblig. facit. l. non figura. ff. de actio. & obligatio. cessat etiam uestimentum consensus quod in quibusdam tantum casibus contingit, qui enumerantur in l. ex hoc iure ubi per gl. & doctores. ff. de iust. & iur. & in d. l. iuris gentium ergo superest, ut si pater filio dixerit, dono tibi fundum talem, uel promitto tibi talem fundum, hinc nulla nascatur ab initio obligatio, & ideo omnis donatio olim erat in efficax, si uerbatenus fiebat, sicque 145 prodebat tituli. ff. C. & inst. de donati. licet secuta traditione, aliud esset ut ibi, donec per Iustinianum, qui legulatorum nouissimus fuit, pacto donationis sicque donationi, quæ uerbatenus fiebat, robur fuit accommodatū. l. si quis argentum. C. de donati. quod 146 robur cessat inter patrem & filium inter quos obligatio efficax nulla esse potest, sed tantum naturalis. l. frater à fratre uers. naturalē ubi notat Ias. post alios. l. si id quod. ff. de cod. indeb. quia obligatio consistere non potest, nisi ubi sit diuersitas personarum. l. cum filio ubi plenē per Bar. & Iaso. col. iii. ff. de lega. i. Iaso. in l. i. C. de ser. fugi. sed de iure ciuili pater & filius, sunt una eademque persona. l. si. C. de impuberum & plenē per Ias. & Corrasibi, & per Angel. de periglis & Iaso. in l. in suis. ff. de lib. & post. per tex. ibi. ergo de iure ciuili nulla obligatio inter eos esse poterit. ad idem. l. iis nulla. ff. de iudi. sed quia de iure gentium non eadem persona reputabatur, ideo eo iure inter eos cadebat obligatio. d. uers. naturalem ubi per omnes. d. l. si id quod. unde si filio pater donauit & tradidit, & patris hæredes rem donatam uendicare uellent, exciperet filius quod ex pacto donationis pater ei erat naturaliter obligatus, sicque rem tutus retinebit: quia obligatio naturalis, quæ non producit actionem, producit tamen exceptionem. §. i. & ii. inst. de excepti. d. l. iuris gentium in prin. ubi per omnes. Vides ergo ut donatio inter patrem & filium ualere nequeat, nisi uel inciperit à traditione uel filius in possessione rei donatæ (iuxta terminos. l. ii. C. si quis alte. uel sibi) reperitur. id quod nullibi ita enodatum forte inuenies, secundum quæ cum 147 peregrinus iure naturæ uel gentium utatur, si filio suo donauerit, non tam morte hæc donatio confirmari quam ab ipso primordio ualuisse uidebitur: cum eo iure omnis conuentio (ut diximus) firma foret, & pater & filius non eadem persona sed diuersa intelligantur inspecto iure gentium, quo iure non etiam iure romanorum ciuili peregrinus (ut non semel admonuimus) utitur.

Quid 148 autem de iure canonico, an peregrinus poterit testari? & magis esse uidetur ut possit, quia iuris canonici iurisdictio per orbem uniuersum se se extendit. c. nouit ubi Panorm. Alcia. Martinus Nauar. & reliqui dum contendunt, utranque etiam iurisdictioem esse apud summum Pontificem, ergo eo iure inspecto, nullus est aut esse potest peregrinus, hoc est à iurisdictioe canonica exemptus, ergo in terris Ecclesiæ eius testamentum & etiam codicilli ualebunt. l. ii. ff. de lega. i. quid autem in terris Imperii uel cuiusque alterius principis, adhuc idem, si res agatur apud iudicem Ecclesiasticum, non sic si apud sæculare. sicque discas ut hæredi agendum sit. nam hac in re forus testatoris inspicitur, tam de iure communi quam regio. unde hæredi perenti coram iudice Ecclesiastico testamentum exequi, non poterit se se opponere iudex laicus, qui erga aut in peregrinum

nullam habebat iurisdictioem, quid si is peregrinus esset miles militans sub nostris Imperatoribus, an eius testamentum. uel codicillus ualere? quod nego, quia & si quod ad solennia disponendi ius tantum gentium in eo inspicitur, §. planē & in princ. inst. de mil. testa. l. j. l. Diuus. ff. de mil. testa. l. i. & ij. l. quauis. l. milites. C. eod. tit. tamen non sic est, quod ad capacitatem testandi uel quo ad habilitatem ut supra in simili attigimus. quid 149 si is peregrinus esset princeps supremus in sua regione uel ibi haberet merum imperium? adhuc idem puto, ut eius testam. quo ad nos nostrosque iudices non ualere, sicque ibi disposita index aditus noster seruari non iuberet. arg. d. l. i. C. de hæc. inst. sed id testam. ad regionem suam delatū posset ibi secundum suæ regionis aut ciuitatis iura seruari. & ita est limitanda & restringenda (ut nobis uidetur). l. omnium. C. de testamen. & uide plenē per Tiraq. de priuileg. caus. priu. 79. an 150 ad pias causas testetur peregrinus iste?

12 deportatus 151 non potest facere testamentum l. si quis filio exheredato. §. irritum. ff. de ini. rup. l. eius. §. in insulā. ff. de testam. ratio, quia deportatus ciuitatem amittit. l. qui ultimo. ff. de penis. §. minor instir. de capiti. dimi. ergo in eo eadē ratio est, que in peregrino de quo supra egimus, secunda ratio, quia deportatus seruus pænæ efficitur. ut d. §. irritum ergo non poterit testari, non magis quam reliqui serui, qui quod attinet ad ius ciuile (à quo descendit potestas testandi, ut supra in peregrino diximus) pro nihilo sunt. l. quod attinet. ff. de regul. iur. tertia ratio, quia deportati bona publicantur. d. l. eius. ergo cessat testandi facultas. d. §. irritum, quia per legem fieri non potest, ut qui nulla bona habere potest, is hæredē habeat. ita ait. l. lex Cornelia. ff. de uulg. hodie 152 autem nullus bene natus efficitur seruus pænæ auth. sed hodie. C. de don. inter uirum & uxo. q. dic ut per Deci. & Cagnol. in l. seruitutem. ff. de reg. iuris l. i. Ignis in l. j. §. qui sibi manus nu. 104. ff. ad Syllani. per Soci. in l. si cognatis. ff. de reb. dub. Ang. in §. j. instir. de cap. dimi. Aret. in l. eius. §. si cui. ff. de testa. Bar. in d. l. qui ultimo. sed 153 an is poterit testari inter suos liberos, uel an fortē ad pias causas, cum iis casibus ius tantum gentium inspicitur arg. c. relatum. i. & c. cum esses de testam. l. si. C. fam. her. l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testam. & magis est, ut non possit, quia & si is capax adhuc uideretur eorum, quæ sunt iuris gentium, facultas tamen testandi non à iure gentium sed à iure ciuili descendit, unde cum eo iure istius status sit annihilatus testari nequibit. quod 154 de iure ciuili sit testandi potestas, sensist gl. in l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur. Iaso. & Dec. in rubr. C. qui testam. face. poss. Pau. castr. in l. i. in prin. per tex. ibi. ff. ad leg. fal. Guilel. Bened. in c. Rainu. de testa. §. testamentum. i. num. 5. Corras. in præf. l. filium quem habentem. C. fam. her. Tiraq. in l. si unquam de reuoc. don. C. in uerb. libertis num. 89. ergo & c. quid autem si is deportatus miles esset? dic ut in d. §. irritum, quid de iure canonico, & magis est ut testa. i. nequeat, quia ius canonicum & ciuile in unam consonantiam iuerunt, nisi in iis, quæ nominatim reperiuntur immutata. c. i. & 2. de nou. ope. nun. sed hac in re nihil reperitur innotatum, ergo & c. aliud de iure regio ut in l. Taurina, & in omnibus his speciebus, is codicillos facere non potest, non magis quam testam. arg. l. ii. ff. de leg. i. & quia testamenti appellatione etiam codicilli largē continentur ut in princ. instir. de testam. uerbo testatio mentis not. in l. ii. C. com. deleg. gl. in l. ii. C. de consti. pec. & in simili per Bar. Pau. castr. Cuma. Aret. Alex. Ias. & Rip. col. fin. in l. ii. ff. de leg. i. dum disputant, an 155 prohibitus per statutum testari possit codicillari? sed an is mortis causa donare possit, & magis est ut possit, siquidem aliqua bona sibi relicta fuerint, per iura & rationes de quibus supra cum ageremus hæc quæstionem in peregrino, & uide optimum tex. in l. sed si hac §. si pœnam uerbo peregrinitatē. ff. de in ius uoc. & an 156 isti

149
Intellect.
l. omnium
C. de test.

150
Peregrinus an testatur ad pias causas.

151
Deportatus nec testatur nec codicillos condere potest.

152
Seruus pænæ nullus hodie fit.

153
Deportatus non testatur inter liberos nec ad pias causas.

154
Testandi potestas, est iuris ciuilis.

155
Deportatus mortis causa, donare potest.
156
Deportatus an testatur ad pias causas.

145
Intellect.
ad titulos,
inst. C. &
ff. de donat.

146
Pater &
filius inter se quare naturaliter non ciuilitur obligantur.

147
Peregrini donatio facta filio suo ab initio ualeat.

148
Peregrinus de iure canonico testatur.

ad pias

ad pias causas testentur, dic ut per Tiraq. de priui. piz. cau. priu. 79. Hyppol. confi. 133. col. ii. lib. i.

157 Interdictus aqua & igne non statatur, nec codicillos facere potest de iure civili aut canonico, sed iure regio sic potest tamen donare causa mortis.

158 Pias ad causas in testetur in testatibus aqua & igne.

159 Damatus ad metallum nec testatur nec codicillos facit de iure recipiunt aut cano. sed regio iure sic, nec etiā ad pias causas testatur. cum communi opin. contra Bart. & sequ.

160 Testari, aut codicillos codere nequeunt proscriptus aut ad mortem naturalē damatus, aut qui mortē sibi consciuit, idem in obfide, idem in capto ab hostibus, nec etiam ad pias causas cum communi opin. contra Bart. & sequ.

161 Testandi aut codicillos laudi potestas cessat in quinque casibus, de quibus hic. Sed donare causa mortis bene licet.

162 Legitimatione contingat inuito per subsequens matrimonium uel aliter.

163 Testandi aut codicillos laudi potestas cessat in quinque casibus, de quibus hic. Sed donare causa mortis bene licet.

164 Testandi aut codicillos laudi potestas cessat in quinque casibus, de quibus hic. Sed donare causa mortis bene licet.

165 Testandi aut codicillos laudi potestas cessat in quinque casibus, de quibus hic. Sed donare causa mortis bene licet.

166 Testandi aut codicillos laudi potestas cessat in quinque casibus, de quibus hic. Sed donare causa mortis bene licet.

167 Testandi aut codicillos laudi potestas cessat in quinque casibus, de quibus hic. Sed donare causa mortis bene licet.

168 Testandi aut codicillos laudi potestas cessat in quinque casibus, de quibus hic. Sed donare causa mortis bene licet.

169 Testandi aut codicillos laudi potestas cessat in quinque casibus, de quibus hic. Sed donare causa mortis bene licet.

170 Testandi aut codicillos laudi potestas cessat in quinque casibus, de quibus hic. Sed donare causa mortis bene licet.

171 Testandi aut codicillos laudi potestas cessat in quinque casibus, de quibus hic. Sed donare causa mortis bene licet.

172 Testandi aut codicillos laudi potestas cessat in quinque casibus, de quibus hic. Sed donare causa mortis bene licet.

173 Testandi aut codicillos laudi potestas cessat in quinque casibus, de quibus hic. Sed donare causa mortis bene licet.

174 Testandi aut codicillos laudi potestas cessat in quinque casibus, de quibus hic. Sed donare causa mortis bene licet.

175 Testandi aut codicillos laudi potestas cessat in quinque casibus, de quibus hic. Sed donare causa mortis bene licet.

176 Testandi aut codicillos laudi potestas cessat in quinque casibus, de quibus hic. Sed donare causa mortis bene licet.

177 Testandi aut codicillos laudi potestas cessat in quinque casibus, de quibus hic. Sed donare causa mortis bene licet.

178 Testandi aut codicillos laudi potestas cessat in quinque casibus, de quibus hic. Sed donare causa mortis bene licet.

179 Testandi aut codicillos laudi potestas cessat in quinque casibus, de quibus hic. Sed donare causa mortis bene licet.

180 Testandi aut codicillos laudi potestas cessat in quinque casibus, de quibus hic. Sed donare causa mortis bene licet.

resol. qui est septimus huius operis in. 17. & 18. & 19. casibus quibus testam. resoluatur. item captus ab hostibus testari non potest. d. §. irritum, per rationem l. qui in potestate. ff. de testamen. §. j. insti. eod. tit. idem in obfide. l. obfides. ff. de testam. sed an de iure canonico uel inter liberos, uel ad pias causas possint testari. dic ut proximē diximus. quid autem iure regio, an arg. d. l. iiii. Taur. possint testari, quod omnino nego. & sic sunt quinque casus in quibus cessat testandi aut codicillandi potestas. hi tamen omnes ad pias causas possent testari ita Bar. in Rep. l. i. col. ii. & iii. C. de Sac. Eccles. contra quem est uera & communis opin. secundū Tiraq. de priui. pi. cau. priu. 79.

Sunt & alię 161 quinque species in quibus cessat testandi potestas. nam is, qui cum sui iuris esset, si se arrogandum prębuit, non potest facere testamentū. §. non tamen insti. quib. mo. testa. infir. l. pe. §. testamento. ff. de bonorum poss. secū. tab. facit. l. si arrogator. ff. de adop. l. qui in potestate. ff. de testamen. §. i. insti. quibus non est permi. fac. testam. idemque in eo, qui cum suis fortunis in potestatem patris adoptiui migravit, in quibus casibus per adoptionem id contingit, ut habetur in l. cum in adoptiuis. C. de adop. §. cum autem & §. i. insti. eod. tit. sed & is testamen. facere nequit, qui cum filius naturalis tantum esset per subsequens matrimonium sub patris potestate constitutus est. iuxta. c. tanta qui filii sunt legitimi. l. cum quis. C. de nat. liberis. auth. quibus mod. nat. effici. sui. §. sit igitur & §. generaliter. idemque etiā si per Principis rescriptum uel etiam per curię oblationem legitimus fieret. iuxta. §. quibus, insti. de here. ab int. & ferē per totū in auth. quib. mo. na. effi. sui & quib. mo. na. effi. legitimi. C. de natur. liberis. & hi omnes ut testamentum, ita & codicillos facere non poterunt. arg. l. ii. ff. de lega. i. & an causā mortis donare possint? pendet ab illa ardua quæstione, de qua per Ripam & plenē per Iaso. post alios ibi in d. l. ii. dum disputant, an causā mortis donatio hac in re ad ultimas uoluntates, an potius ad actus inter uiuos inclinet, qua in re ut nobis uidetur, pars affirmatiua ut donare possint causā mortis tutior & benignior est, per iura & rationes quas scripsimus supra dum eandem. q. in peregrino ageremus. ij tamen omnes neque ad pias causas neque etiam inter liberos, si quos habebant testari poterunt, nec etiam codicillari, per generalitatem regulę negatiuę, quę hac in re non uidetur excepta aut reperiatur uiolata. arg. l. in fraudem ad finem. ff. de mil. testa. cum ius, quę supra allegauimus in casibus superioribus. nec quidem iure canonico testari aut codicillari eis fas erit, nō magis quam iure civili arg. c. i. & ii. de no. opin. nun. cū ibi not. idēq; etiam iure regio & si in contrarium aliquantulum faceret. l. Taurina. iiii. sed loquitur in aliis terminis. Vnde a separatis non fit illatio. l. si. ff. de calum. sed & si ij omnes milites essent, adhuc testari aut codicillari non possent, non magis quam pagani, cui rei dubitandi rationem prębuit. l. si quis filio exheredato. §. irritum ad finem. ff. de ini. rupto. sed loquitur in aliis terminis, & pars nostra probatur per d. l. in fraudem ibi quia generalis erat illa determinatio. per hoc 162 tamen non intelligas filium inuitum fieri legitimum, quinimō nullus illegitimus per curię oblationem aut per principis rescriptum legitimatur inuitus. gl. communiter ibi app. in l. filiis matrem. C. de inof. test. Bart. & Iaso. num. 14. in l. quidam cum filium. ff. de uerb. obliga. per §. generaliter in auth. quib. mo. nat. effi. sui. quinimō etiam per subsequens matrimonium inuitus non fit legitimus. ut ibi probatur, estque communis opin. quam (multis tamen aduersariis) tenent Iacob. de belu. ibi & Guili. de Cun. Alberi. Fulgosi. & Paul. Castrensi. in l. benignius. ff. de legib. & alii quos retuli de successi. crea. §. 2. i. num. 151. lib. iii. nam, cum per hoc & legitimatus testamenti factionem amitteret ut dixi, per hocque uehementer laderetur. l. ex facto in prin. ff. de uulg. & bonorum maternorum & aduentitiorum partem (hoc est usumfructum) amitteret, ut ad

Qui testari non poss.

at ad patrem is ususfructus migraret. ut per totū. C. de bo. ma. l. cum oportet & l. fin. C. de bo. qua. lib. nec par æquum ue sit patri beneficium cum latione filii fieri. l. cum auus. C. de adopti. d. l. ex facto ubi notant Bart. & plenē Fran. à Ripa. consequens est inuitum non legitimari, sed demum uolentem. uel si legitimas ipso iure contigerit, intelligo contingere sub quadam ueluti conditione, uel modo resolutionis. nam sic acquisitam, eam filius à se abdicare poterit; cum nouerit se factum fuisse legitimum, quinimò etiam interea magis esse uide tur, ut si à lege ipso iure sine consensu suo præcedente legitimus factus fuerit, intelligatur quidem legitimus, quò ad ea duntaxat quæ sibi profunt, non quò ad ea que nocent, hi omnes 163 pias ad causas testari possent secundum Bart. col. ii. in rep. l. i. C. de Sac. Eccl. contra quæ est uera & communis opin. ut per Tiraq. de priu. cau. priu. 79. id quod in simili supra comprobauius 25. testari 164 aut codicillari non potest, qui ob carmen famosum damnatus est. l. is cui lege. §. si. ff. de testam. iuncta. l. i. ff. de lega. i. quem neque inter liberos neque ad pias causas testari aut codicillari posse puto. arg. d. l. in fraudem. §. si. ff. de mil. test. nec etià de iure canonico poterit testari aut codicillari. arg. c. i. & iii. de oper. no. nun. sed iure regio aliud esset arg. Taurinæ legis. iiii. aliudq; esset in milite sic damnato. iuxta distinctionem. d. l. si quis filio. §. irritum. ff. de ini. rup. nec etià testabitur ad pias causas secundum communem opin. ut per Tiraq. de priu. cau. priu. 79. contra Bart. in l. i. in rep. col. ii. C. de Sac. Eccl. 165

163
Pias ad causas non testantur inhabiles. cum communi opin. contra Bart. & alios.

164
Damnatus ob carmen famosum non testatur aut codicillos facit, etiam ad pias causas nec de iure can.

165
Damnatus maiestatis non testatur nec codicillos facere potest etiam ad pias causas cum communi cōtra nonnullos.

166
Hæreticus non testatur nec codicillatur.

167
Hæreticus ipso iure amittit bona.

168
Hæretici bona publicantur ipso iure licet ille liberos habeat.

26 testari 165 non potest damnatus crimine læsæ maiestatis humanæ arg. l. quisquis. C. ad leg. Jul. mai. iuncta. l. lex Cornelia. ff. de uulgari, qua de re per. dd. in auth. bona damnatorum. per tex. ibi. C. de bon. profcrip. l. viii. ti. x. & l. vi. ti. vii. & l. v. ti. xxxi. part. vii. l. i. i. & 4. tit. iiii. & l. iiii. tit. li. lib. viii. ordin. glo. nota. quæ loquitur in eo qui sibi mortem consciuit. in l. fin. inf. ubi per. dd. C. de iur. fil. lib. x. Bar. in l. i. §. fin. ff. de bon. eorum. Salicet. in l. ii. C. eod. tit. l. ix. tit. xiii. lib. viii. ordin. Bal. in c. i. de pace ten. in feudis. Odofredus. in d. l. fin. C. de iur. fil. lib. x. Imol. in l. eius. §. i. ff. de testa. Bal. & Salicet. in d. auth. bona damnatorum. cuius rei ratio illa est, quòd hoc casu bona delinquentis ipso iure confiscantur, & consequenter facinorosus amittit testamenti factionem actiuam. iuxta. l. lex Cornelia. ff. de uulga. unde nec is codicillos facere poterit. arg. l. ii. ff. de leg. i. Quinimò nec ad pias causas, nec inter liberos testari aut codicillari poterit. arg. l. in fraudem. inf. ibi quia generalis erat illa de terminatio. ff. de militar. testa. Quod procedit non solum de iure ciuili sed etiam de iure canonico. arg. in c. r. & ii. de oper. noui. nunciat. Limita ut non procedat in milite arg. l. si quis filio. §. irritum. ff. de iniur. rup. ii. intel lige hæc moderari de iure regio nostro, arg. Taurinæ. l. iiii. cum alijs supra allegatis. hic ut dixi nec ad pias causas testabitur secundum communem opin. de qua per Tiraq. de priu. cau. priu. 79. contra Bar. ibi relatum. 27 testari 166 aut codicillari non potest damnatus crimine heresis arg. in auth. Gazaros. C. de hereti. c. cum secundum leges, de hære. lib. vi. cum utrobique nota. per gl. & dd. & per. dd. communiter. per tex. ibi in c. inquisitionis. §. prohibemus. eod. tit. Abb. in c. i. col. pen. de offi. ordin. Ioan. Lup. in repeti. C. per uestras. de dona. inter uir, & uxor. fol. 82. col. iiii. iuncta. l. ii. ff. de leg. i. ratio est, quia 167 hoc casu pœna amissionis bonorum irrogatur ipso iure, ut dictis iuribus, & notanter per Alfon. à Castro. de iusta hæreti. punit. lib. ii. c. 11. fol. 183. & diximus plenius lib. i. controuersiarum, quod 168 limitat. glo. peregrina in l. i. quisquis supra allegata. §. emancipatio. uerbo. non ualeat. ut non procedat ad exclusionem liberorum, quos hæreticus ille habebat tempore admissi criminis, contrarium tamen sentit gl. in d. l. quisquis. uerbo minus, dum ait, matrem taliter delinquentem puniri in amissione bonorum, etiam si filios haberet tempore de-

licti. & illam gl. reprobata superiore sequuntur. dd. commun. ibi & Imol. & Alex. in l. lex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebel. & Cysuentes. in Tauri. ra. l. 4. firmans hanc esse com. opin. hoc amplius talis hæreticus neque inter liberos neque etiam ad pias causas poterit testari aut codicillari. arg. d. l. in fraudem. §. si. ff. de mil. testam. idq; tam de iure ciuili quam canonico, ut dictis iuribus iuncto. c. i. & ii. de oper. noui. nunciat. quòd si sit miles, non tã expeditum est. arg. l. si quis filio. §. irritum. ff. de iniur. rup. sed magis esse uidetur ut iure communi hac in re etià miles utatur per supra dicta, quòd de pia causa diximus communiter receptum est contra nonnullos reatos per Tiraq. ubi supra.

28 Surdus 169 & mutus simul à natura non potest facere testamentum. l. discretis. C. qui testam. facere possunt. amplia ut procedat etiam si is miles esset, ita tenent Raph. Cuna. in l. qui in potestate. §. j. ff. de testam. Iaso. in d. l. discretis col. i. quauis contrarium teneant Cynus Salic. & Alex. in d. l. discretis Bal. & Ang. in l. iure militari. ff. de mili. testa. ubi etiam gl. per illum tex. & gl. in §. quinimò inst. eod. tit. idem tenet gl. in §. si. uerbo certis inst. quib. non est per. fac. testam. & hæc pars ut receptior ita & uerior uidetur, & ex mente & sensu dictorum iurium. nam plerumque eueniet, ut qui intellectus ad belligerandum necessarij capax sit, is & ad testandū sufficiens intellectum habeat, quod si ex toto careret intellectu, tunc & si miles esset, plus quam manifestum est testari non posse eum. l. j. ff. de testam. ibi uoluntatis nostræ iusta sententia. iuncta. l. furiosum. C. qui testa. facere poss. §. item furiosi inst. eod. tit. tuncque non tam propter furdi & muti uitium quam ob dementiæ uitium testari prohiberetur. cum igitur constare debeat neminem, qui intellectu careat, posse testari, in eo duntaxat questio remanebit, an muti & furdi à natura uitium (ceteris habilibus) impedimento esse possit, quo minus testetur, quod agnoscendum est in paganis, non sic in militibus ut ostendimus, ratio differentie quia coniecturis & inditijs institutio heredis, & testamentum fieri nequeunt regulariter. l. iubemus cum ibi notatis. C. de testam. & tamen constat à milite hæc omnia ita fieri posse. arg. l. quancumq; & l. milites. C. de testam. milit. id quòd procedit quando erant in prælio ut ibi, non sic quando erant sub tentorio nec aderat ea urgens necessitas. arg. l. Diuus. ff. de mil. test. §. planè inst. eod. tit. Vnde 170 apparet quòd opinio existimantium militem nutu testari non posse, quam tenent Glof. & communiter doct. in l. in fraudem. §. i. ff. de mil. testa. teste Andr. Tiraq. de priu. cau. priu. 8. item opin. existimantium contrarium, quam tenet Alex. in d. l. discretis col. fi. Angelus conf. 257. testator fecit testamentum, quam sequitur Tiraq. ubi supra per l. mutus. ff. de testam. iuncta. l. iure militari. ff. de mili. test. & §. quinimò inst. eod. tit. quod inquam ea opinio potest defendi, quando sub tentorio testabatur. ceterum in conflictu belli uel propè illum contraria opin. benignior est. unde 171 pro constanti habendum est, surdum mutumque simul à natura permisso principis posse testari. id, quod tenuit Cynus Bal. Romanus. & Alex. in d. l. discretis per l. si mutus. ff. de testam. quia iniquum hoc impedimentum esse iuris humani positum, potius quam iuris naturalis diuini aut gentium, alioquin enim per principem tolli non posset secundum eos, & secundum Andr. Tiraq. de priu. cau. priu. 9. contrarium tamen ut princeps efficere nequeat, ut mutus, natura surdus testetur, tenent Raph. Cuna. & Paul. Castren. in l. is qui in potestate. ff. de testam. Iaso. in d. l. discretis Arret. in l. si mutus supra alleg. quia mutus, surdus à natura nihil intelligit. l. seruo inuito. §. si pupillo ad fi. ff. ad Trebel. unde ut princeps mente capto non posset concedere testandi facultatem, non magis quam ei imbueret sensum & rationem. l. iiii. ff. de usufr. earum rerum. l. iiii. ff. de lega. i. iuncta. l. omnes populi. ff. de iust. & iure. §. sed naturalia inst. de iure nat.

169
Surdus mutus natura, testatur, si sit miles. ardua q.

170
Miles ex nutu testatur, ardua q.

171
Princeps facere ut possit quòd surdus mutus natura testetur, ardua q.

172
Mutus fe-
licissimi
sensu.

ita etiam id tali mutō & surdo cōcedere nequit. sed, 172 ego noui quendam mutum & surdum à natura fratrem utrinq; coniunctum decurionis diuitis, nomine Figue- roa in celebri oppido Valisolerano, qui erat tam integri intellectus, ut quotidie magnam pecuniæ uim ad char- tas pictas in omni ferè genere lufus iactaret, uicissim lucrifaciendo uel amittendo, nec ullus erat, qui eo dex- terius aut magis strenuè luderet, & sua peccata coram sacerdotibus confitebatur, neque ullus erat in populo, qui plures conciuum nosceret, aut alloqueretur signis & tractaret, nuncia uidecunq; relata, rarus erat, qui prior quàm ipse nosceret, quas ad res, non minus sed po- tius magis intellectus opus erat quàm ad testamentum faciendum: ergo tam dubitari non oportet quin tali ho- mini lex potuerit concedere testamenti factionem acti- uam, non secus quàm reliquis. id quòd in milite fecit ut diximus, id quod similiter princeps facere poterit. l. i. ff. de const. pri. §. sed & quod principi iussit, de iure nat. fallit quando ille mentis compos non esset, quod procedit in terminis iuris communis etiam si miles esset & ad hanc distinctionem inclinare uidentur Ioan. Faber in d. §. quiniimmo Salicet. Alex. Corn. & Iaf. in d. l. discre- tis & Andreas Tiraquelus ubi supra.

173
Mutus sur-
dus natu-
ra an ad
pias cau-
sas teste-
tur, ar-
dua q.

Ex quibus 173 uidetur inferri, mutum surdumq; simul à natura, si mentis compos ille sit, posse testari ad pias causas. id, quod tenuerunt Bal. & Alex. in d. l. discretis & Panor. in rubr. de testamen. col. iiii. Andreas Tiraq. ubi supra priuilegio ix. quantis contrarium te- neant Rom. & Iaf. in d. l. discretis Aret. in d. l. qui in po- testate. §. si. Bal. in l. i. C. de Sacro. Ecclesi. in lect. col. ii. mouentur quia hoc impedimentum uidetur remouere consensum. d. l. seruo inuito. §. pe. iuncta. l. cum prator. ff. de iudic. unde pupillo is equiparatur, ut. dd. ll. quini- mo etiam infanti exequatur ita Bart. in l. i. in prin. ff. de uerb. ob. & hæc posterior pars sine dubio uera est, quan- do ille intellectu careret, sed si mentis compos esset, quæstio est & pro parte affirmatiua facit, quia in c. re- latum. i. & in c. cum effes de testam. expressa est illa ra- tio, quia in ore duorum & c. d. c. cum effes ibi lege diui- na & c. ergo cū lege diuina non reperiatur testari prohi- bitus, non est cur impediat testamentum facere: quandoquidem in testamentis factis ad pias causas in- de docemur standum esse iuri diuino, non iuri ciuili. nec dubium est, quin 174 ratio expressa in lege pro lege habeatur, & legis decisio pro exemplo sit, quod regulam non arctat sicque ratio generalis ibi expressa, pro lege generali habetur uerè non interpretatiuè. Bal. per tex. ibi in l. i. ff. de hæ. inst. idem Bal. in l. maximum uitium. C. de lib. præter. idem in l. in fraudem in fin. per illum tex. ff. de mil. test. & in l. his solis per illum tex. inf. C. de reuo. dona. Alex. Corn. Iaf. & Curt. Iunior in l. hu- manitatis per tex. ibi. C. de impuberum Decius & Pur- pur. in l. i. per tex. ibi. C. de pactis Georg. Nat. in c. quan- uis pactum num. 32. de pact. lib. vi. Iaf. in auth. quas actio- nes nu. 22. C. de Sac. Ecclesi. Paul. Cast. in l. quantis. C. de fideico. Ripa in l. nemo potest ubi Ioan. Hannibal. ff. de lega. i. ille num. 50. hic num. 349. cum ergo hac in re iuri diuino non etiam positio standum sit, nec is eo iure testari uetus nuncupatim sit; superest ut testari pos- sit. sed certè ut iure diuino huic interdicta non est tes- tandi facultas, ita quoque nec eo iure ei aut alicui ho- minum concessa fuit testandi potestas, quæ inuentum humanum est. ut per Iaso. & Dec. in rubr. C. qui testam. facere poss. Corraf. in præludi. l. filium quem habentem. C. fam. hæ. Andr. Tiraq. in l. i. si unquam C. de reu. dona. uerb. reuertatur num. 89. Angel. de Gambel. in tract. de testa. in princ. & alii quos retulimus supra in præfatio- ne. ergo cum (ubi supra & plenius de succ. crea. in §. j.) ostenderimus testandi ius esse de genere prohibitorum, nec fauore pie causæ cum mutō & surdo à natura ullo iure positio dispensatum reperiatur: remanebit in suo genere prohibitorum. nisi 175 dixeris, quòd cum

174
Lex est ra-
tio expref-
sa in l.

iure ciuili testandi facultas, sit iam effecta de genere per- missorum, & recepta & approbata de iure canonico, & non solum approbata, ut per totum titulum de testam. sed etiam laxius admissa & aucta: ita ut in ultimis uolun- tatibus hodie inspecto iure canonico. & quò ad perso- nas & quò ad modum, ius diuinum sit inspicendum po- tius quàm ius posituum, sequitur ut & hæc persone pos- sint testari & codicillari, quæ iure diuino hac in re prohi- bitæ non reperiuntur, & his personis de iure canonico ex ultima uoluntate relinqui possit, quæ iure diuino ex testamento aut codicillis capere non prohibentur, & in modo relinquendi is modus legitimus uideatur, qui, eo iure inspecto legitimus esset, & hæc menti & sensui iuris canonici proximiora mihi esse uidentur. arg. d. c. re- latum. i. ibi quoniam scriptum est in ore & c. & d. c. cum effes ibi lege diuina & ibi cum scriptum sit in ore duo- rum & c. & c. filius noster de testam. ibi quia lege Dei nō autem lege huius sæculi uiuimus, facit tex. in c. cum tibi & in c. indicante de testam. quod intelligo nisi ubi quis ob insigne facinus esset uel testamentum facere, uel ex testamento aut codicillis capere prohibitus per ius ci- uile. nam & ille eodem iure uteretur de iure canonico. arg. c. i. & c. ii. de operis noui nun. cum ibi. not. quia extra mentem iuris canonici esse uerosimillimum est hac in re recedere à iuris ciuilibus dispositionibus, quas generali- ter sponte tamen approbavit, & ueluti hospitio recepit ac admisit, ut ibi. studetque ius canonicum summopere remouere occasionem delinquendi (ergo non est uero- simile facinorosis priuilegia addere uoluiffe). c. de testa- da & c. ne captandæ de concess. preb. ego agnosco re ef- se difficilem; sed ad hanc partem affirmatiuam procli- uior sum, ad quam etiam inclinât Tiraq. ubi supra quod intelligo procedere de iure tantum canonico, non sic de iure ciuili, quo iure longè uerius (iudice me) esse uidetur pars negatiua, ut is etiam ad pias causas testari aut codicillari nequeat, non magis quàm ad alias causas quia 176 de iure ciuili libertas omnibus rebus fauo- rabiliior est. l. libertas ff. de reg. iur. l. i. §. si. C. de commu- ni seruo ma. §. si. inst. de donat. Bar. in l. proximè. ff. de his que in testam. delent. idem Bart. in l. i. si unus C. de testam. & tamen mutus & surdus natura etiam, libertatis fauo- re testari aut codicillari nequeunt. d. l. discretis, ergo multò minus ad alias pias causas. & quia lex generaliter loquens (qualis est. d. l. discretis) comprehendit omnes personas, casus, & causas ut cunque alius in rebus sint priuilegiati, si ea in re qua de agitur non reperiuntur ha- bere peculiari priuilegium. l. in fraudem in fi. ibi quia generalis erat illa determinatio. ff. de mil. testa. & ibi Bal. Alciat. lib. iiii. paradoxorum. c. 10. Andr. Tiraq. de præ- scrip. §. i. glo. 11. Decius in l. ex testamento. C. unde libe- ri idem Decius cons. v. & in l. i. & in l. nemo potest. ff. de reg. iur. sed hac in re, pia causa tantum abest, ut peculi- re priuilegium uideatur habere, quòd potius reperiunt contrarium ergo & c. ergo cum in ultimis uoluntatibus forus testatoris non etiam eius, cui relinquitur inspi- ciatur, in terris Ecclesiæ ius canonicum, in reliquis uerò ius uel ciuile Romanorum uel cuiusque ciuitatis aut regionis obseruabitur. & sic possunt & debent superio- res uarietates conciliari. unde cum 177 queritur an testamentum nutu factum ualeat ad pias causas, eadem distinctio (iudice me) per eadem iura & rationes adhi- benda est, ut de iure canonico, quod seruabitur in ter- ris Ecclesiæ ualeat, non sic de iure ciuili, quod in reli- quis regionibus obseruabitur. ut sic concilietur sen- tentia generaliter existimantium id testamentum uale- re, quam tenuit gl. & communiter doct. in d. c. cum tibi ubi per nouiss. Bal. in lect. col. ii. & in rep. col. antep. ubi & Aret. C. de Sac. Ecclesi. Steph. Bertran. cons. 101. lib. i. Feli. in c. in præsentia col. 22. de probationibus Corn. & Iaso. in l. iubemus. C. de testamen. post. Ang. & Alex. ibi. Ia. in l. licet. C. de pactis Andr. Tiraq. qui alios allegat in tract. de priuilegiis pia causæ priuilegio. 8. & sententia

landi fa-
cultas la-
xior est de
iure cano-
nico quàm
ciuili.

Testam. et
codicilli de
iure cano-
nico adiuu-
nt & pafinè
regulatur
secundum
ius diuinu
nisi in faci-
norosis.

176
Libertas
fauidi-
lior cum-
tis.

175
Testandi
Codicilli

177
Nutu an
testamen-
tu ad pias
causas uel
inter libe-
ros uel à
militate fiat,
ardua q.

G contrarium

Qui testari non poss.

Nutu an fieri possit testa. ad liberos uel ad pias causas.

178 Usurarius manifestus non testatur et ad pias cau.

179 Piam ad causam an testetur in habilibus ad testandum cum communi opin. contra Bar.

180 Testari an possit qui omnia bona presentia & futura rapie cause donauit.

181 Donatio omnium bonorum presentium & futurorum an ualeat fauore Ecclesie uel alterius pii loci. ar dua q.

182 Testandi facultatem quisque sibi auferre potest.

contrarium ad firmanctum, taleque testamentum etiam ad pias causas ualiturum abnegantium, quales sunt Paul. Castren. post Bal. ibi in l. & in epistola. C. de fideicomis. Ang. in d. l. iubemus in quibusdam lecturis Barba. sibi contrarius conf. 92. preclare lib. 2. col. vii. Francisc. Curt. qui alios refert in add. ad Alex. in d. l. iubemus. & forte eadem distinctio adhiberi potest tam in testamento militis quam in testamento inter liberos, cum ingens questio sit, an nutu fieri possint, ut fufius per Tiraq. in d. priui. 8.

29 Usurarius 178 manifestus non potest facere testamentum, ut & alibi attigimus & tradunt Abb. conf. 51. quidam nomine lib. ii. col. fi. & Bal. in l. i. col. iij. C. de Sac. Ecclesi. idem Bal. conf. 20. quidam Petrus in fi. lib. 3. sed nec ad pias etiam causas is testari poterit secundum eosdem. sed & 179 generaliter, qui ad testandum inhabiles sunt, hincque ad pias causas testari possunt, ita Cynus Guiliel. Cun. & Salic. col. vi. in l. C. de Sacro. Ecclesi. ubi etiam Fulgof. & Paul. Castren. & alii Bart. in l. i. §. nuntiatio col. iij. ff. de operis noui nun. idem Bart. in l. omnibus. ff. ad Trebel. Alex. conf. 182. super eo de quo queritur lib. v. Bal. conf. 448. col. i. lib. i. & est communis opin. secundum Andream Tiraq. de priuileg. p. cau. prt. ui. 79. quauis Bar. minus recte contrarium tenuerit in rep. d. l. i. col. ii. & iterum col. iij. per illum tex. cui respon. dent doctores ubi supra, quibus adde circa intell. d. l. q. olim Ecclesia testamento capere non poterat, non magis quam reliqua collegia, ut dicemus infra. §. seq. uerf. Ecclesia & si olim in fi.

30 qui 180 qui omnia bona sua presentia & futura Ecclesie, aut hospitali, aut monasterio, aut alteri p. cau. cause donauit, is uidetur non posse facere testamentum; quia qui nulla bona habere potest, is testamentum facere, aut heredem habere non potest. Alex. Cornelia. ff. de uulga. sed sic 181 est, quod talis donatio ualeat, ergo is testare non poterit. quod autem ea donatio ualeat, tenent Bart. col. fi. Fulg. & Ias. col. pen. in l. fi. C. de pact. Alex. co. 52. in causa & lite col. iij. lib. vi. Benedic. Capra. con. 147. in nomine domini. col. ii. in fi. Ias. in l. stipulatio hoc modo. col. iij. ff. de uerb. oblig. Abb. in c. fi. notat. de success. ab intest. idem Abb. in c. 2. de conce. praben. sequitur & dicit esse commu. sententiam. Andr. Tiraq. de priuileg. p. cau. priuilegio. 100. Marianus in tractatu oblationum. in x. libello. q. i. Panor. in c. priuilegia. de priuileg. & conf. 102. circa personarum. col. ii. lib. ii. Bal. in auth. si qua mulier. col. fin. C. de Sacro. San. Ecclesi. idem Bal. col. pen. & Panor. §. nota. & Felin. col. ii. Decius. notab. 7. de probation. Bal. in auth. ingressi. col. iij. C. de Sa cro San. Ecclesi.

Contrariam partem ut talis donatio non ualeat, tenent Panor. sibi contrariis. conf. 48. Augustinus. col. fin. lib. ii. Ange. conf. 170. predictis instrumentis. col. v. Ancha. conf. 231. de primo dubio Ang. conf. 365. quaedam domina Roma. col. 12. & Alex. col. ante pen. in d. l. stipulatio hoc modo Angel. in disputatione incipiente in resurgenti palatio. Roma. in auth. similiter. in. ii. speciali inter contractus. C. ad l. falcid. mouentur hanc partem tenentes, quia talis donatio omnium bonorum presentium & futurorum uirtualiter & in effectu auferit testandi facultatem, & consequenter est contra bonos mores. d. l. stipulatio hoc modo, iuncta d. l. lex Cornelia. quae ratio debetis est. nam 182 unusquisque potest facultatem testandi sibi auferre per quemlibet actum, siue ille meritorius sit, iuxta auth. ingressi. C. de Sacro. San. Ecclesi. siue sit demeritorius, quia uendit se ad precium participandum. §. fi. insti. de iure person. l. si quis filio exheredato. §. irritum. ff. de insti. rup. siue etiam sit actus medius seu indifferens, ut si dedit se in arrogationem. l. p. §. testamentum. ff. de bo. posses. secund. tabul. l. si arrogator ff. de adopti. §. non tamen inst. qui. mo. testamen. inhr. ad huc tamen ad hanc partem procliuor sum, quae non minus recepta quam contraria forte est, moueor noua &

ut nobis uidetur peremptoria ratione. nam, quae a nostris auxiliaribus, quorum sententiam tuemur, adducuntur inbelles uidentur, etenim 183 & si omnis conuentio iure gentium firma esset, & manu regia exequeretur ut in l. i. ad princ. ff. de orig. iuris tamen de iure ciuili per contrarium omnis conuentio infirma esse intelligitur, nec executioni mandatur. ut in l. i. §. circa. ff. de doli excep. l. conuentio. §. l. conuentiones. ff. de pact. & fere per totum. ff. de prescrip. uerbis. fallit in iis conuentionibus, quibus lex ciuili proprium nomen & specifi cum accomodauit, quae appellantur contractus nominati. l. iur. gentium in prin. ff. de pact. inter quas donatio olim non connumerabatur, hodie autem sic. l. si quis argentum. l. sancius. C. de donationibus. huiusmodi autem conuentiones etiam quae nominatae sunt & efficaces, & si regulariter executioni mandentur, fallit 184 tamen quando hominis ingenui libertatem plus a quo onerant. l. i. §. que onerande. ff. quarum rerum act. non detur. hinc est quod ad operas obsequiales praestandas quia nimis oneraret nostram libertatem homo ingenuus sese obligare non potest. l. si quis pro eo ubi plenè per Bart. col. i. & ii. ff. de fidei ius. hinc est, quod ad factum praecise homo ingenuus sese obligare non potest. l. stipulationes non diuiduntur ubi plenè per Bart. & omnes. ff. de uerb. oblig. l. i. & ii. ff. de homi. lib. exhib. & Bar. quem omnes ibi sequuntur in d. l. stipulationes non diuiduntur, ait, promissio facti ideo non obligare praecise, sed tantum ad interesse, quia aliter hominis liberi libertas & laxitas contra sui uaturam nimis oneraretur. ad quod est elegans tex. in d. §. que onerande ibi semperq; sit metu exactionis subiectus, si enim scirem quicquid acquirerem tuum fore, semper essem metu huius exactionis subiectus. id, quod imaginem quandam seruitutis praeferreret contra naturam libertatis. ad idem. l. fin. C. de pact. pign. ibi crescit asperitas, & faciunt alia multa iura, quae concessimus supra de success. crea. lib. 3. §. 22. nume. 78. cum seq. in illa quaestione, an nobilitas possit renuntiare. Vnde cum ea ratio prohibitionis in lege sit expressa, ne homo ingenuus sit semper metu exactionis subiectus, cumq; 185 ratio expressa in lege sit generalis habeatur pro lege ipsa uere non interpretatiue, & decisio habeatur loco exempli quod non ardat regulam. ut in l. i. ff. de haer. instit. ubi notat Bal. & gl. in auth. de haer. ab intest. §. si uerbo ordine Bald. in l. maximum uitium per tex. ubi. C. de lib. praeteri. Alexan. Corn. Ias. Curt. Iunior & alii in l. humanitatis per tex. ibi. C. de impube. Decius & Purpur. in l. fi. per text. ibi. C. de pact. Georg. Nat. in c. quamuis pactum nu. 32. de pact. lib. 6. Andr. Tiraq. de causa cessante parte prima nume. 173. sequitur ut generaliter quotiens aliqua conuentio siue illa nominata sit siue innominata, rederet hominem per totum tempus uitae suae metu exactionis subiectum, ea conuentio quasi inciuilis & inhumana esse uideatur, & consequenter ei lex ciuilis minimè afflatur nec actionem accomoderat. l. si quando. §. illud. C. de inof. test. ibi quam pactio nibus adstringendos. Vnde non minus utiliter quam nouè responderem, si 186 quis dotis causa, uel etiam emptionis, aut uenditionis, omnia bona presentia & futura concederet non obligaretur, quia aliter semper foret metu exactionis subiectus, idemq; generaliter omni in contractu siue ille lucratius esset, siue onerosus, siue ex altera tantum parte siue etiam utrinque obligatorius, idq; facilius quod ad ecclesiam uel piam causam, quae debet esse iustior, benignior, & iniquitatis abstinentior, cultrixq; iustitiae. cap. j. §. j. tit. de alien. feudi. §. cogitandum in auth. de monachis. hinc apparet ueram esse regulariter eam communem op. quam tenent Bar. & omnes doct. in l. fi. C. de pact. & Bar. & omnes doctores in l. stipulatio hoc modo concepta supra all. & denique utriusque partis fautores, quos in proxima. q. retulimus) existimantium donationem om nium

183 Conuentio nes omnes quae iure gentium firmæ erant iure ciuili infirmæ sunt praeter nominatim exceptas.

184 Contractus omnis improbat per quem libertas hominis oneratur.

Obligatio ad factum non est praecisa.

185 Ratio in l. expressa, lex est.

186 Contractus nullus per quem praesentia & futura concedimus a lege approbatur. Ecclesiæ se debet cultrix iustitiae & benignitatis.

nium bonorum presentium & futurorum non ualere, neque ad rem pertinere, quod ut supra attigimus pos- sit quis sibi testandi facultatem adimere per quemlibet actum, siue ille meritorius sit, siue demeritorius, siue medius. nam id obtinet quando ipse sui iuris non re- manet, non sic quando remanebat sui iuris & potesta- tis ac libertatis, cum ut etiā dissuimus, tali libertati & laxitati contrarium esse intelligatur quod metu per- petuæ exactionis quis sit subiectus, itaq; in consequen- tiam amissæ libertatis conceditur, quod separatim de per se non concederetur. id, quod mirum non est, aut nouum. l. quædam. ff. de acq. rerum dominio. l. in modi- cis. ff. de contr. emp. gl. & doctores in c. quærelam de simon. ad. l. inebum nulli, de sac. eccl. C. respondeo eā loqui in bonis tantum presentibus non etiam futuris. agnosco tamen me contrarium tenuisse supra de succ. creat. libr. 2. §. 18. num. 292. unde cum ingenuē ut ueri amator aduersum me ipsum cum errata mea compre- hendo animaduertam, non est mirandum si circa alio- rum errata idem faciam.

In summa pro his sententiis, quas sequimur etiam facit, quia talem donationem ualere, uideretur esse contra bonos mores, eo quod donatori adimeretur te- standi facultas. arg. d. l. stipulatio, & ita aiunt & argumen- tantur omnes illi, quorum sententiam tuemur; id quod 187 facile diluunt contrariæ partis fautores agnosce- tes id procedere de Iure ciuili, non sic de Iure cano- nico, quia id ius non censet aut definit id contra bo- nos mores uideri, ita Bal. in l. pactum dotali. q. 29. C. de colla. Andr. Tiraq. de priuilegijs pæ causâ priuile- gio. 100. Imol. in c. cum contingat. col. 13. de iureiur. ubi etiam Alc. Couarub. in rubr. de testamen. par. 2. nu. 3. & diximus supra de succ. crea. lib. 3. §. 28. nu. 13.

Qui omnes agnoscunt id esse contra bonos mores de Iure ciuili, eo quod auferatur testandi facultas, uel restringatur. & in eo tantum quæstio remanet, an etiā sit contra bonos mores Iuris canonici, sed contra utrius- que partis fautores aduertimus nullibi reperiri, aut dilucide collegi ex iure consulum responsis aut im- peratorum sanctionibus, esse aut uideri contra bonos mores, quod restringatur aut adimatur testandi facultas nam cum inuentione fuerit non iuris diuini, aut natu- ralis, aut gentium, sed positum, ut dissuimus supra de succ. cre. lib. j. §. j. & supra in præfatione huius. 2. par. de succ. prog. non uideo ut id turpe esse aut uideri possit. quicquid 188 enim est iuris ciuilis, id tractu tempo- ris iurisdictionem fieri potest, si ab omnibus gentibus uel etiam à plerisque earum quæ legibus & moribus regun- tur, admissum ac receptum fuerit. l. omnes populi. ff. de iust. & iure. §. sed naturalia inst. de iure nat. unde contra- ctus emphiteoticus, qui sine dubio est iuris ciuilis ut tenuit gl. in l. ex hoc iure quæ ibi communiter ap- probatur. ff. de inst. & iure, si ab omnibus gentibus uel à plerisque earum quæ legibus honestis & moribus regun- tur, receptus esset, sine dubio diceretur esse iuris gen- tium, non secus quam reliqui omnes de quibus in d. l. ex hoc iure & in l. iurisdictionem in pr. ff. de pact. §. ius au- tem inst. de iure nat. ut plenè ostendimus ubi supra. unde & si postea per non usum ab ipsdem gentibus uel earum plerisque in dissuetudinem is contractus obijssit; sine dubio iurisdictionem esse desineret. nam & seruitutes, quæ hodie iurisdictionem sunt. l. manumissiones. ff. de iust. & iure, si ab omnibus gentibus in usu esse desis- sent, uel ab omnibus ferè non dubito quin iurisdictionem esse desinerent, 189 quasi omnia, quæ sunt iurisdictionem secundarij (qualia sunt commemorata hæc & similia) non sint fixa, æterna & incommutabilia, non magis quam ea, quæ sunt iuris ciuilis aut positum, illa- que demum iurisdictionem præcepta æterna esse intelli- gantur, quæ sunt iurisdictionem primarij, quale est erga Deum optimum maximum relegio, ut parentibus & patriæ pareamus, ut uim atque iniuriam propulsemus,

ut nos nostraque tueamur, ut alterum non iniu- ria lædamus, ut aliena nobis credita reddamus. & similia de quibus in l. ueluti. l. ut uim. l. iusticia. ff. de iust. & iure. & ferè per totum inst. eod. tit. §. singulorum inst. de rerum diuis. quæ & utilissima sunt & conferunt ad bo- nam totius iuris partem dilucidandam. Secundum quæ conuentio illa, per quam quis sibi adimeret aut restrin- geret testandi facultatem, non ex eo capite ualere desi- neret, quod contra bonos mores uideretur, non magis quam si conueniret inter eos ut contractum emphi- teoticum aut societatis non faceret, sed ex eo capite ua- lere definit, quod si alterius paciscentis non intererat generale est tale pactum effectum carere. l. ex conuentio- ne. C. de pact. l. j. C. sine censu uel reliquis. l. stipulatio ista. §. alteri 190 ibi inueniunt enim sunt stipulatio- nes ut unusquisque stipuletur quod sua interest. §. alteri inst. de mut. stipula. sin autem eius intererat, tunc in eo euidentis turpitudine est, quia apparet eum esse sollicitum de hæreditate uiuentis. Vnde improbum esse eū, qui sollicitus esset de hæreditate uiuentis Iulianus aiebat. l. ij. §. interdum. ff. de uulg. & contra eum est sinistra su- spitio. l. de fideicommissio. C. de transac. l. j. uerbo non ini- quis rationibus à contrario sensu & l. fi. C. de pact. & ta- lis festinatio dicitur esse contra bonos mores & iusgen- tium. l. quidam in iure. §. fi. ff. de donat. id quod ibi acriter puniunt & in l. in fi. ff. de his quibus ut indignis, nec minus exosum, culpatum, & punibile esse intelligitur de iure canonico quam de iure ciuili. c. detestanda & c. ne captandæ de concess. præb. neque ad rem pertinet. c. 2. de pact. lib. 6. cum simi. nam ibi nihil fiebat cōtra bonos mores ciuiles aut canonicos, nec quisquam erat sollici- tus de successione uiuentis. nam pactum de futura suc- cessione omittenda, initum cum eo cuius de hæredita- te agitur, non habet uotum captandæ hæreditatis sed potius abstinentiæ, quinimò idem fieret cum alio de uo- luntate ipsiusmet cuius de hæreditate ageretur. l. fi. C. de pact. & tale pactum aliis rationibus improbatum, ut di- ximus supra de succ. crea. lib. ii. §. 13. ad princ. ergo 191 si sic dixi, si me hæredem non feceris, aut si testa- mentum in quo me hæredem scripsisti mutaueris, cen- tum dabis nomine pænæ, hic turpitudine est, & uiuentis hæreditatis sollicitudo, utroque iure tam ciuili quam canonico detestanda, & detestata & punibilis, ut patet ex superioribus, contra Andr. Tiraq. & alios supra rela- tos. neque ex eo capite turpitudine esset aut descenderet, quod illi adimeretur aut restringeretur testandi facultas, ut ipsi falsò opinantur. sicque contra utriusque partis fautores teneo, etiam de iure ciuili, turpe non reputari quod alicui adimatur aut restringatur testandi facultas, si in alio accidenti uitium non sit, prout erat in terminis. d. l. stipulatio hoc modo, ut iam ostendimus item quod etiam de iure canonico intelligeretur esse turpitudine, ubi inter fuisset sollicitudo successiouis uiuentis, quanuis contrarium sentiant Andr. Tiraq. Imol. Bal. & alij supra relati. unde apparet, non leuiter errasse And. Tiraq. ubi supra post Ioan. Andr. in regula quod se- ruel de reg. iuris lib. 6. Imol. in c. cum contingat de iurei- iur. & eundem Imol. in c. dilecto de preben. in i. char. Sa- lice. in l. sancimus. C. de testam. quos ipse Tiraq. refert, dum scripserunt, quod si abste recepi iuramentum de non mutando testamento, in quo me hæredem scripse- ris, id iuramentum ualeat nec aduertunt esse contra bo- nos mores tam ciuiles quam canonicos, ex eo capite, quod ex parte recipientis sit ea turpitudine nō solum culpabi- lis sed et punibilis, quam supra aperuimus. unde id iura- mentum non est obligatorium. c. nō est obligatorium de reg. iuris lib. 6. nec dubium est quin hic ad sit maior tur- pitudine ex censura etiā utriusque iuris quam aderat in ter- minis. c. si diligenti de foro compet. in cuius terminis iuramētū nō obligat. & uide supra de suc. crea. §. 18. n. 13.

Ergo is donator de quo egimus, secūdū nostrā sententiā intestabilis nō relinquatur, sed secūdū op. contrariā utiq;

190
Intell. l.
stipulatio
hoc modo
ff. de uer-
bo. oblig.
Hæredita-
tem uiuen-
tes capta-
re turpe
est etiam
de iure ca-
no. contra
communē
op.

191
Pactū de
succedēdo
iure ciuili
& canonico
turpe
est, contra
communem
op.

Inram. qui
exigit de
testam. nō
mutando
turpe fa-
cit contra
doct.

Qui ex testa. capere non poss.

SUMMARIVM.

- 1 Incapax institutus & restituere iussus compellitur adire & restituere.
- 2 Incapax sub conditione si à principe habilitetur potest institui.
- 3 Pactum improbatum interdum est utile ad lationem paciscentium.
- 4 Deportatus hæres institui non potest.
- 5 Deportatus ex codicillis nil capit.
- 6 Peregrinus hæres institui non potest.
- 7 Intellectus l. j. C. de hæ. inst.
- 8 Peregrinus ex codicillis capere non potest.
- 9 Originarius an dicatur natus extra fines sue civitatis, ardua q.
- 10 Voluntas primum, verisimilitudo sequentem, ultimum locum verba tenent.
- 11 Damnatus ad mortem naturalem non potest capere ex testa. nec ex codicillis, quod obtinet etiam hodie.
- 12 Damnatus ad mortem naturalem iure regio habet test. factionem etiam passivam, not. q.
- 13 Lex corrigens in uno ex casibus olim æquatis corrigit & in alio, si utrobique par ratio sit.
- 14 Ratio expressa in lege, pro lege habetur etiam in correctorijs.
- 15 Mortem qui sibi conscivit non capit ex ultima voluntate.
- 16 Proscriptus non capit ex ult. vol. nisi iure regio.
- 17 Damnatus ad bestias, vel ad metallum, & aqua & igni interdictus, non capiunt ex ultima voluntate nisi iure regio.
- 18 Damnatus ab carmen famosum non capit ex ult. voluntate, nisi iure regio.
- 19 Damnatus maiestatis non capit ex ult. vol.
- 20 Hæreticus non capit ex ult. vol.
- 21 Hæreticus ipso iure incidit in penam.
- 22 Collegium non potest capere ex ult. vol.
- 23 Collegio vel Ecclesia diruta, an legatum annuum ei relictum finiatur.
- 24 Incerta persona non capit ex ult. vol.
- 25 Testandi & succedendi ius civile.
- 26 Dispositiones inter viuos liberiores quam in ult. vol.
- 27 Incertis personis pauperum vel ecclesie relinquere potest.
- 28 Posthumus an capiat ex ult. vol.
- 29 Testa. factio passiva denegabatur in casibus hic subiectis.
- 30 Ecclesie favore non valet testa. in quo filius esset præteritus, ardua q.
- 31 Lex generalis comprehendit personas privilegiatas.
- 32 Præteritus quis dicatur.
- 33 Institutio honor, præteritio aut exhereditatio dedecus.
- 34 Testa. inter liberos si quidam sint præteriti, quidam instituti non valet, ardua q.
- 35 Ecclesia olim institui non poterat.
- 36 Monachus ut institui nequeat statuto induci an possit, egregia q.
- 37 Libertas nubendi aut monachandi minui non videtur per denegationem lucris aut successionis.
- 38 Verborum proprietati prævalet usus communis loquendi.
- 39 Verborum proprietati etiam impenalibus prævalet communis usus loquendi, ardua q.
- 40 Verba quare reperta.
- 41 Monachus succedere vetitus, etiam ex codicillis capere nequit.
- 42 Legitimitas quid significet.
- 43 Agere non dicitur, qui declarat, aut detegit.
- 44 Appellatio an sententiam rescindat.
- 45 Suitas per exheredationem non extinguitur sed suspenditur.
- 46 Suitas non tollitur sed suspenditur per conditionem in

- filij institutione appositam.
- 47 Dominium legati ut transeat.
- 48 Libertas an dari an detegi videatur, nova declaratio.
- 49 Captus ab hostibus an libertatem amittat.
- 50 Legitimus legitimus quidem non fit denuo, sed naturalis legitimus detegitur, ardua q.
- 51 Maioratus in successionem legitimatus, succedit non secus quam legitimus.
- 52 Legitimus succedit in feudum, non secus quam legitimus, est que ardua q.
- 53 Legitimus cum princeps quem facit, an sufficiat in genere dixisse eum esse spurium, ardua q.
- 54 Verba concessionis ut interpretanda.
- 55 Illegitimorum qui nequeant institui.
- 56 Monachismus an habilitet ad succedendum ardua q.
- 57 Successionis qui ad suam utilitatem incapax est, ad utilitatem alienam capax non est.
- 58 Privilegiatas etiam personas comprehendit. l. generalis.
- 59 Similia quando imitanda.
- 60 Monachismus incapax non habilitat ad capiendum ex codicillis.
- 61 Monachismo an exheredationis iustitia purgetur.
- 62 Nephario ex coitu natus est insuccessibilis.
- 63 Nephario ex coitu nati an insuccessibiles liberos generent.
- 64 Nephario ex coitu natis liberis alimenta debentur, sed non dos, est q; ardua q.
- 65 Spurium successibilem facere statutum potest.
- 66 Successibiles facere natos ex damnato coitu, an statutum possit, ardua q.
- 67 Legitimi omnes nascebantur inspecto iure nature vel gentium.
- 68 Occasio delinquendi & peccandi tollenda.
- 69 Lex non admittit disputationem postquam lata est.
- 70 Nepharii non capiunt ex codicillis.
- 71 Incestuosus filius non succedit.
- 72 Legitimationis concessio simplex, an admittat casum mixtum, egregia q.
- 73 Voluntas dilucida aut etiam verosimilis vincit verba.
- 74 Mandatum recipit extensionem.
- 75 Pactum iuratum de non succedendo non trahitur ad bona postea quaesita, est q; ardua q.
- 76 Nostri possimus prodigere.
- 77 Clerici etiam nepos institui non potest, est q; ardua q.
- 78 Legitimati ex forma statuti excludunt faminas, non secus quam legitimi, est q; ardua q.
- 79 Legitimitas humanum inuentum.
- 80 Iuris, que sunt in iis lex procedit verè & naturaliter etiam si utatur verbis fictionem significantibus.
- 81 Succedere ex testamento filia potest, ubi est statutum ne filia ab intestato succedat.
- 82 Pacto filia succedere non poterit, stante statuto ut stantibus masculis filia femina non succedat ardua q.
- 83 Pactum de hæ. divi an ullam pariant oblig.
- 84 Successio abint. gradatim defertur, etiam si aliud velis de cuius successionem agitur.
- 85 Succedere per statutum cum filia stantibus masculis ab intestato utatur, an per pactum ex sola patris voluntate succedat, ardua q.
- 86 Filius succedere impeditus an augeat aliorum legitimas.
- 87 Legitimari potest nepos per subsequens matrimonium etiam post mortem patris sui contractum, egregia q; pugna est.
- 88 Legitimitas humanum inuentum.
- 89 Maioratus in successionem ut legitimus maior nati minori legitime nato præferatur, ardua q.
- 90 Filiatio an probetur eo quod quis ut filius sit tractatus.
- 91 Legitimus quando excludatur à venientibus ab intestato ardua q.

POSTQVAM



OSTENDITUR de his, qui non habent testamenti factionem actiuam disseruimus, proximum est, ut, qui passua testamenti factione careant, edoceamur, nam in successionum progressu huiusmodi priuationes iuri naturali & gentium incognita contigerunt.

Acturi ergo de iis, qui non possunt capere ex testamento, admonendi sumus talium incapacitatem (quorum plures species infra enumerabimus) institutionem ex toto inutilem non fore, primum quia 1 si haeredes instituti haereditatem partem uel iussu fuerint restituere ex Trebelliano Senatusconsulto iubentur adire, & restituere, ut satis utiliter resoluit Benedict. in. c. Rainutius de testam. par. j. fol. 79. nume. 75. deinde 2 quia taliter instituti si fuerint sub hac conditione, si a principe habiles fiant secuta postea principis indulgentia utilis erit eorum institutio, ita resoluit Alex. in. l. Gallus. §. institutus. ff. de lib. & posth. sequitur & adfirmat esse communem opinionem Hieronym. Cagno. in. l. quandiu nume. 4. ff. de reg. iuris. quam sententiam communem ac receptam esse testantur Ias. & Lancel. Galiula in. d. §. institutus & Curt. iunior consilio. 85. num. 3. & Episcopus Couarub. lib. 4. Decretalium par. 2. c. 8. §. 5. nume. 12. per. l. in tempus. ff. de hær. inst. l. si ita quis hæreres instituitur si legitimus eod. tit. quauis in contrarium faciat. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de uerb. oblig. l. qui res. §. aream. ff. de solu. §. i. inst. de mut. stip. l. cetera. §. tractari lapud Iulianum. i. §. constat, ubi tradunt in simili Aret. & Soci. ff. de lega. j. §. sic & ex diuerso pactum 3 inutile quod ad commodum paciscentium utile est quod ad dānnū ipsorum. l. 2. inf. ff. de his quib. ut indig. l. quidam in iure. §. si. ff. de donatio.

I
In capax
instituitur
et restitue
re iussus co
pellitur
adire et re
stituere.

2
In capax
sub condit.
si a princi
pe habilita
tur potest
institui.

3
Pactum im
probatum
interdum
est utile ad
lesionem
paciscentiū.

4
Deportatus
heres
institui non
potest.

5
Deportatus
ex codicillis
nil cap
pit.

6
Peregrinus
heres
institui non
potest.

7
Intell. l. j.
C. de hær.
inst.

8
Peregrinus
ex codicillis
capere non
potest.

9
Originarius
audiatur
natus
extra fines
sue ciuitatis
ardus
quæstio.

10
Voluntas
primum uer
isimilitudo
sequetur
ultimum lo
cum uerba
tenent.

11
Damnatus
ad mortem
naturalem
non potest
capere ex
codicillis
quod ob
tinere etiam
hodie.

rient, alios sensus partum fortè aptos ad illam legem accommodantes. cumque 8 is peregrinus ex testamento capere nequeat, consequens est, ut nec ex codicillis capere possit. arg. l. 2. ff. de lega. j. ubi in simili ita tenent Paul. Aret. Alex. Iaso. & Ripa circa finem & peregrinus quis propriè dicatur colliges ex tex. egregio in. l. sed si hac. §. si pœnam uerb. peregrinitatem. ff. de inius uocan. & quia in dictis locis controuersum est, an extra fines suæ ciuitatis natus pro peregrino sit? subiciio hanc not. quæstionem, statutum 9 disponens ut nullus admittatur ad collegium, uel officium, uel beneficium, nisi sit originarius, ut cauetur in nostro regno, non expellit natum alibi casu, ueluti per transitum, quia & si natus sit extra propriam patriam aliquo casu, nihilominus iudicabitur originarius seu cuius illius regni in quo pater domicilium habebat, & ratio est, quia mater, quæ animi reuertendi habuit fingitur semper uel præsumitur esse in ciuitate, ut in. l. i. & in. l. retro. ff. de capt. & postlimi. reuerf. ista est opin. commun. secundum Ripam. de peste, de priuilegiis contractuum causa pestis num. 183. & ita in collegio nostro Salmanticensi Diui Iacobi ubi exterius collega esse non potest definitum fuit. uerum tamen multi tenent contrariam partem, immo quod natus casu in loco ubi mater non debebat permanere, dicatur ibi ubi natus fuit sortiri originem, & ratio est, quia statutum disponit ut ratione propriæ originis quis dicatur ibi cuius ubi nascitur, ut in. l. ciues. de incolis. lib. x. & ista est commun. secundum Iaso. in. l. huiusmodi. §. legatum. num. 14. ff. de lega. i. sed prior opin. ut equior ita foret & uerior est. quia 10 in omni dispositione primum locum obtinet uoluntas, sequentem uerisimilitudo, ultimum uerba quia secundum Ciceronem in oratione pro Cecinna. uerba reperta sunt nõ quæ impedirent, sed quæ indicarent uoluntatem. de primo est tex. in. l. in conditionibus primum locum. ff. de condit. & dem. l. haeredes mei. §. cum ita. ff. ad Treb. l. obligationum substantia. ff. de act. & obliga. lan. inutilis. ff. de accept. l. ita stipulatus uers. Sabinus. uerb. ex mente ubi notant Paul. & Iaso. ff. de uerb. oblig. de secundo est tex. in. d. §. cum ita. l. 3. C. de lib. pret. l. pe. uers. cogitasse. C. de impub. de ultimo est tex. in. l. non aliter. ff. de lega. 3. §. si autem ad deficietis. C. de cad. toll. l. Labeo. ff. de sup. lega. nec dubium (ut nobis uidetur) est, quin mens statutum fuerit nõ tam inspicere natale solum quam excludere forenses, quorum numero is partus, de quo agimus minime, habendus est. ergo & si uerba eum excludat, mens tamen statuentium non repellit eum, sicque admittendus est. argumentoq; est etiã glo. illa cõmuniter app. in. l. tale pactum. §. si. ff. de pact. dum ait, pro cauto haberi, quod statuentes uerosimiliter hac de re interrogati responderent pro nobis, quia etiam in feris animantibus illa, non uidetur recessisse, quæ consuetudinem & ueluti animum habebat redeundi. l. naturalem cum. ll. sequentibus. ff. de acq. rerum dominio & §. fere cum. §. §. seq. inst. de rerum diuisi. facit etiam l. si quis filio exheredato. §. quatenus. ff. de inius. rup. l. eius. ff. de testamen. & ita uidi in uerbis forensibus seruari.

Tertio damnatus 11 ad mortem naturalem, non potest hæreres institui, ut in. l. quædam sunt. ff. de pœnis. l. si quis mihi bona. §. si quis planè. ff. de acquir. hære. l. 15 tit. 1. part. 6. facit. l. qui ultimo. ubi per Bart. ff. de pœn. hi. enim serui pœne efficiuntur. l. si quis filio exheredato. §. irritum. ff. de inius. rup. seruitutem autem ipsorum condemnatorum mortalitati comparamus. l. seruitutem. ff. de reg. iur. unde ut mortuus institui nõ potest. l. quidam referuntur. ff. de iure. codicil. §. in primo. C. de cadu. toll. ita & talis seruus pœnæ institui non poterit, id quod etiam hodie immutatum non est, ut tenent & commun. esse opin. affirmant. Decius. & Cagno. in. d. l. seruitutem. Soc. in. l. cognatis. ff. de reb. dub. Bart. in. l. qui ultimo. ff. de pœn. tradunt communiter. dd. in auct. bona damnatorum. C. de bon. damna. & in auct. sed hodie. C. de dona.

G ij inter

Qui ex testa. capere non poss.

inter uir. & uxor. qua ratione etiam ex codicillis talis condemnatus capere non poterit. l. 2. ff. de leg. j. sed an ex mortis causa donatione capere possit? illinc pendet, utrum donatio talis ultimæ uoluntati, an uerò actui inter uiuos exequetur, ut plenè per Alex. Iaso. & Ripam. in d. l. 2. quæ omnia etiam iure canonico procedere intelligendum est. arg. c. 1. & 2. de noui oper. nuncia. c. cū expediat. de electi. lib. 6. hodie 12 autem iure regio

12
Damnatu
ad mortem
naturalem
iure regio
habet test.
factionem
etiam pas
suum, not.
questio.

13
Lex corri
gens in uno
ex casibus
olim equa
tis corrigit
& in alio,
si utrobi
que par
ratio sit.

14
Ratio ex
pressa in
lege, pro
lege habe
tur etiam
in corre
ctorijs.

15
Mortē qui
sibi consci
uit non ca
pit ex ulti
ma uolun
tate.

16
Proscri
ptus non
capit ex
ult. uol. nisi
iure re
gio.

Hispanorum cū taliter damnatus habeat testamenti factionem actiuam, ut in Taurina. l. 4. uidetur etiam q habeat passiuam: quia hi duo casus à lege antiqua æquiparabantur ut dictis. l. l. uide 13 l. noua corrigens in uno ex casibus à lege uetere exaquantis, uidetur etiam corrigere & in alio casu æquiparato, ut tenet glof. commun. approbata per. dd. ibi. in l. si quis seruo alieno persuaserit. C. de furt. Ias. in l. de quib. nu. 14. ff. de legib. idē Ias. in auth. quas actiones. nume. 19. C. de Sacro San. Eccles. & in l. quamuis. C. de fideicommiss. id quod facilius obtinet quando eadem ratio erat in utroque casu. ut per. dd. ubi supra nec dubium est, quin par ratio sit, tam in testamenti factione passiuam quam etiā in actiuam testamenti factione: quia utriusque testamenti factionis is damnatus ideo incapax fiebat, quia seruus pœnæ, & sic ueluti mortuus reputabatur, mortuus autem neque ex testamento capere, neque testamentum facere poterat. d. l. quidam referūt. & d. s. in primo. iuncta. d. s. irritum. id quod iustificatur, quia in d. Taurina. l. 4. expressa est illa ratio, como syno fuisse condemnado, quæ ratio est generalis & comprehendit testamenti factionem passiuam, non secus quam actiuam: quia si condemnatus nō fuisset, utriusque successionis capax esset. neque dubiū est, quin 14 ratio expressa in lege pro lege habetur & decisio si particularis est loco exempli sit, quod non arctat regulam aut legem, etiam si simus in correctorijs & pœnalibus. glo. in auth. de hære. ab intesta. s. si uerbo. ordine glo. in Clem. j. uerbo eligatur de elect. Paul. in l. quamuis. C. de fideicommiss. Bal. in l. si. ff. de here. instit. Curt. Iunior. in l. humanitatis. num. 15. Ias. num. 6. Alex. nu. 5. Corn. num. 15. C. de impub. per tex. ibi Purpur. nume. 23. Cur. Iunior. num. 9. Decius. nu. 15. in l. fin. per tex. ibi C. de pact. Ripa. num. 50. Hannibal. num. 349. in l. nemo potest ff. de leg. i. Tiraq. de causa cessante parte. i. nume. 152. & in l. si unquam uerbo libertis. nume. 45. C. de reuo. dona. unde cū ratio expressa in d. l. 4. sit generalis, & comprehendat testamenti factionem passiuam non secus quam actiuam; superest ut hodie iure Hispanorū taliter condemnatus utriusque successionis capax esse intelligatur. quod non minus utile est quam humanum. quamuis contrarium in specie tenuerit nouissimè Cyfuentes in d. l. 4. id quod facilius in muliere obtineret, arg. d. s. irritum.

4 ex Testam. non potest capere is, qui 15 sibi mortem consciuit arg. l. 2. C. qui testa. face. poss. l. j. s. ut autē. ff. de bon. eorum qui mortem sibi consciu. & per totum. C. eod. titu. l. i. ff. de bon. damna. l. bona fides. s. j. ff. de positi. qua ratione neque ex codicillis capere poterit. l. 2. ff. de leg. i. sicque uidetur quod mortis causa nequeat. arg. l. si. C. de dona. causa mort. quod ultimum non satis tutum est, penderetque illinc, utrum mortis causa donatio, actibus inter uiuos, an ultimæ uoluntati par sit. de quo per Alex. Areti. Ripam. & plenius per Iaso. in d. l. 2. quæ omnia iure etiam canonico procedunt arg. c. 1. & 2. de oper. noui nuncia. iure autem regio Hispanorum idem adhuc existimo, licet dubitandi causam præbeat. d. l. Taurina. 4. & istius bona, an hodie fisco applicentur, an uerò eius ascendentibus & descendentibus, dic ut per glo. nota. in l. si in fi. C. de iure. ff. lib. x. Bar. in l. h. s. ff. de bon. eorum, Salice. in l. i. C. eod. titu. Cyfuentes in d. l. 4. & est hodie tex. in l. 9. tit. 13. lib. 8. ordin.

5 Heres 16 institui aut ex testamento capere non potest, is, qui proscriptus fuit, arg. tex. in Rub. C. de bon. damna. & proscripti. iuncta. l. quædam sunt. ff. de pœn. l. si

quis mihi bona. s. si quis planè. ff. de acquir. hered. sed & per mediam personam capere non poterit, arg. tex. in l. i. cui, ubi multa per Bart. Paul. Areti. Ias. & Alex. ff. de uulga. neque ex codicillis capere poterit. l. 2. ff. de leg. i. iure tamen regio tam ex testamento, quam ex codicillis capere poterit. ut in simili supra. arg. Taurina. l. 4. ostendimus. dum docebamur de damnato ad mortem naturalem. bona autem istius proscripti, an hodie publicantur dic ut per Deci. & Cagnol. in l. seruitutem. ff. de reg. iur. Soc. in l. cognatis. ff. de reb. dub. Cyfuentes. in d. l. 4.

6 Aqua 17 & igni interdictus, neque ex testamento nec ex codicillis capere potest, idemque & in eo, qui ad bestias damnatus esset, sed & in eo qui damnatus sit ad opus metalli idem erit, arg. l. si quis. filio exheredato. s. irritum cum s. sequenti. ff. de iniusto rupto. l. eius ff. de testam. l. 2. C. qui testam. face. poss. hi enim cū serui pœnæ efficiantur mortuis assimilantur. d. l. seruitutem sicque capere ex testamento aut ex codicillis non possunt, non magis quam si re uera mortui fuissent. l. quidam referunt. ff. de iure. codici. s. in primo. C. de cadu. toll. iuncta. l. quædam sunt. ff. de pœn. iure tamen regio in his tribus hon. num. speciebus non denegabitur testamenti factio passiuam, ut supra probauimus. dum circa damnatum ad mortem naturalem, rem istam ageremus, quamuis contrarium responsurum in his tribus speciebus Cyfuentem uero simillimum sit, aut respondisse naturaliter uideatur in d. l. 4. Tauri. num. 2.

7 Ex testamento 18 aut etiam ex codicillis capere non poterit damnatus ob carmen famosum, arg. l. is cui lege. s. si. ff. de testa. iuncta. l. 2. ff. de leg. l. quædam sunt. ff. de pœn. iure tamen Regio Hispanorum adhuc idem esset ex mente & sententia Cyfuentes in d. l. 4. Tauri. nume. 2. cuius contrarium, ut humanius ita & uerius mihi uidetur; ut plenè ostendimus supra, dum hanc rem circa damnatum ad mortem naturalem ageremus.

8 Ex testamento 19 aut ex codicillis capere non potest damnatus crimine læsæ maiestatis. l. quifquis. C. ad. l. Iul. maiest. iuncta. l. quædam sunt. ff. de pœn. l. is cui lege. ff. de testam. qua de re plenius egimus supra. s. præcedenti nu. pœn.

9 Ex testamento 20 aut codicillis hæresis crimine damnatus capere non potest, auth. Gazarus. C. de hære. c. cum secundum leges de heret. lib. 6. iuncta. l. 2. ff. de leg. j. quini: uero etiam si damnatus non esset, simul ac in hæresim incidisset, idem foret, quia 21 in hoc crimine pœnæ legales irrogantur ipso iure, etiam ante sententiam uel accusationem, ut plenè per Andre. Tiraq. in l. si unquam: uerbo reuertatur. C. de reuocan. donatio. Alfonso. à Castro. de potest. legis pœnalis lib. 2. c. 10. cum seq. & de iusta hereti. puni. lib. 2. c. 11. fol. 183. Io. Lup. in c. per uestras. fol. 82. col. iij. de dona. inter uir. & uxor. & diximus plenè supra in præf.

10 Collegium 22 hæres institui non potest. l. collegium. C. de hære. instit. qua ratione ex codicillis capere non poterit, arg. in l. 2. ff. de leg. j. & quia testamenti appellatione, etiam codici li largo modo continentur ut in prin. instit. de testam. ibi testatio mentis, notatur per glo. in l. ii. C. communia de leg. glo. in l. ii. C. de constit. pecun. & ita tacite uidetur sentire Bart. & Paul. Castr. in l. ii. ff. de leg. j. Alex. Ias. & Ripa. col. j. in d. l. ij. ubi nu. 20. firmat hanc esse com. opin. quam etiam comunem esse aiunt Alex. ibi nu. 2. & Ias. nu. 33. & Socin. nu. 6. & Zas. col. j. dum aiunt prohibitum per statutum testari, prohibitum etiam uideri codicillari, id quod etiam tenet Bar. in l. ut tantum. ff. de seruo corrup. idem met Bar. in l. j. s. lex falcidiam. ff. ad leg. fal. & Paulus Castr. in l. non est nouum col. i. ff. de legib. contrarium tamen ut codicillari ueritus non uideatur, tenent Cuman. in d. l. ii. ff. de lega. i. & Bal. in l. si. C. de testa. idem Bal. in l. si arrogator col. pe. ff. de adop. sed quicquid sit in hac specie de statuto, tamen quin tale collegium capere ex codicillis nequeat, non magis quam ex testamento

17
Damnatu
ad bestias,
uel ad me
tallum, &
aqua &
igni inter
dictus, non
capit ex
ultima uo
luntate ni
si iure re
gio, quod
ultimū ne
garent no
uissimi.

18
Damnatu
ob carmen
famosum
non capit
ex ult. uo
luntate, ni
si iure re
gio contra
mentem no
uissimorū.

19
Damnatu
maiestatis
non capit
ex ult. uol.

20
Hæreticus
non capit
ex ult. uol.

21
Hæreticus
ipso iure
incidit in
pœnam.

22
Collegium
non potest
capere ex
ult. uol.

23
Collegio
uel Eccle-
sia diruta,
an legatū
annuum ei
relictum si
nietur.

24
In certa
personā
capit ex ul-
ti. uol.

25
Testandi
et succede-
di ius ciu-
ile.

26
Dispositio-
nes inter
uiuos libe-
riores quā
in ult. uol.

27
In certis
personis
pauperum
uel eccle-
sia relin-
qui potest.

28
Posthu-
mus an ca-
piat ex ul-
ti. uol.

29
Testafa-
tio passi-
ua denega-
batur in ca-

mento iuri proximus est, per iura & rationes supra all. & quia utroque casu par ratio est, ut patet, ergo &c. l. illud. ff. ad legē aquī. at 23 quo casu collegio utiliter re- linquitur uel ecclesiae, an eo uel ea diruta relictum an- nuū finiat tradit Anchar. in clem. ii. de religi. dom. & consi. 197. col. si. Felin. in c. cum dilecta col. si. de rescri. Tiraq. de priui. pī. cau. priui. 91. ii. incertae 24 per- sonae haeredes institui nequeunt. §. incertis inst. de lega. nec eis legari aut per fideicommissum relinqui quic- quā potest. ut ibi iuncta. l. i. ff. de leg. i. l. i. & l. ii. C. com. de lega. nam incerta persona uidetur esse nulla argum. l. duo sunt Titii. ff. de testam. tutel. l. si ita fuerit. ff. de reb. dub. sicq; relictum nullum est, ut dd. ll. & l. ita sti- pulatus in mag. ff. de uerb. oblig. uel ex eo quod uero si- militer haereditates & legata testamento dantur. l. ne- que adiecit. ff. pro socio. dantur inquam propter bene- merita honorati in testatorem argumento text. ibi at in certa persona non poterit de testatore bene mereri, sic- que par est id relictum non approbari. est & tertia ra- tio, quia cum ibi nullum meritum honorati erga testa- torem praecesserit, quasi furiosi est, talia legata tales ue- institutiones adscribere, sicq; quasi dementis iudicium merito non tuebatur a lege. argum. in simili in l. apud Iulianum. §. constat. ff. de lega. i. ibi furiosi est, &c. ubi multa in simili per Ias. l. i. ii. iii. & iiii. l. Titia. ff. de inof. fi. testamento, & cum 25 testandi potestas a lege ciui- li data sit, ueluti ex dispensatione contra principia ius- ris naturae ut tenent Ias. & Decius in rubr. C. qui testam. facere poss. Ang. de Gambeli. in princ. in tract. de testa. Guiliel. Bened. in c. Raimutius de testam. uerb. testam. i. num. 5. Paulus Cast. per tex. ibi in l. i. ff. ad leg. falci. Cor- rasi in praed. l. filium quem habentem. C. fami. herc. Andr. Tiraq. de reuoc. don. in l. si unquam uerb. libertis num. 89. & docemur per nos egregie lib. i. §. i. in pr. de succ. crea. par. æquum & ciuile erat, ne hanc testandi concessionem & ueluti dispensationem lex concederet eius qui ueluti deliraret uel temerē rebus de suis dispo- neret. sicq; 26 longē liberior est rerum nostrarum di- sponendarum inter uiuos potestas, quam ex causa ulti- mae uoluntatis, quandoquidem inter uiuos uti & etiam abuti rebus nostris possumus. l. sed & si lege. §. consula- uit ibi dum rebus suis se abuti putant. ff. de peti. her. l. non usque. ff. si a paren. quis. l. i. §. pe. uerbo prodigit. ff. si quid in frau. patr. & tamen per ultimam uoluntatem rebus nostris uti quidem possumus, abuti uero non utique. d. §. constat. cum simul supra alleg. quibus ratio- nibus & in codicillis idem erit, quibus, & 27 incertis personis relinqui nihil poterit argumento. d. §. in certis iuncta. l. i. ff. de lega. i. fallit in eo quod pauperibus uel ecclesiae relinquitur, communis op. est ut per Tiraq. de priui. pī. cau. priui. 56. Aretin. in l. col. si. C. de sacre. eccl. Corn. in l. captatorias. C. de test. mil. & ibi Romanus.

12 Posthumus 28 ex testamento aut etiam ex co- dicillis capere olim non poterat. §. posthumus inst. de le- ga. l. posthumus in pr. ff. de inof. testamento in pr. inst. de bo. posses. nam cum plures posthumi nasci possent, in certumq; esset foemina an masculi nascerentur. l. cu inter. ff. de fideicom. liber. l. si pater. ff. de sol. l. antiqui. ff. si pars haer. peratur. l. qui quartam. §. si quis unam. ff. de lega. i. plane, qui quicquam posthumus relinque- bat, similis ei uidebatur, qui incertis personis relinque- bat. & hic aderat eadem ratio temeritatis compenscen- da, cum ex parte posthumi nullum benemeritum erga testatorem posset praecedere, ergo &c. ut d. l. nec adie- cit. postea tamen laxior posthumorum instituendorū facultas data fuit. §. posthumus inst. de leg. l. Gallus per totam. l. ff. de libe. & posthu. ubi plenissime per omnes & C. per totum de posth. haere. inst.

Tertiusdecimus 29 casus est, in filiis nephariis ca- sus. 14. in filiis incestuosus. 15. in filiis natis ex coitu da- mnato, de quibus infra dispiciemus & habetur in auth. ex complexu. C. de incest. nup. 16. casus in filiis natura-

libus respectu patris, qui non possunt capere ex testa- mento aut ex codicillis simpliciter, sed minusculā quan- dam partem de qua in auth. licet & per totum. C. de na- tu. lib. 17. casus est in filio uulgo quaesito respectu ma- tris illustris iuxta. l. si qua illustris. C. ad Orficia. 18. ca- sus in muliere nubente infra tempora luctus iuxta. l. u & ferē per totum. C. de secund. nupti. 19. casus in ea mu- liere, quae infra tempora luctus circa nuptiarum inter- uentum pareret ex alio quam ex uiro suo, iuxta auth. eisdem poenis. C. de secundis nupt. casus. 20. ponitur et- iam in d. auth. & alii casus referuntur per glos. & Do- cto. in §. legari inst. de leg. per Bar. & omnes in l. si quæ ramus. ff. de testam. per Bar. & alios in l. i. ff. quib. ut in dign. quibus adde casum. 21. de eo qui habetur in l. qui dam in iure. §. si. ff. de dona. l. 2. §. si. ff. de his, quib. ut in dig. adde & 22. casum in ecclesia. circa nuptiarum inter- uentum, quibus diximus incertas personas institui non pos- se, institui non poterat, non magis quam collegium. nam utroque casu par ratio erat. & is est uerus intell. l. i. C. de sacro. eccl. sed illa prohibitio in collegio per- mansit, in ecclesia uero sublata est, ut ibi uerum enim- uero ut modo dicebamus. Ecclesia & si olim institui nō poterat hodie non solum potest sed etiam cum magno priuilegio. nam 30 testamentum in quo ei aut aliae pī. causae fuit haereditas relicta ualeat, etiam si filius nō fuerit institutus, aut exheredatus, si est aliquid ei reli- ctum. tit. legati uel fideicommissi. ita & in ecclesia tenet Bart. in repet. l. i. & ibi Floria. C. de sacrosane. eccles. Anchar. & Imol. in c. cum esles. de test. Alex. consi. 105. col. penult. lib. 4. Fulgo. in l. generali. C. de sacrosanct. eccl. Andr. Tiraq. de priuileg. pī. causae priuilegio. 14.

Contrariam partem tenuerunt Bal. in repetitione. d. l. i. col. 15. & ibi Salicet. q. xii. & Barba. consi. 112. quaeri- tur utrum. lib. 4. idem Barba. consi. 38. difficile est lib. 3. & in c. cum esles de testam. col. 22. & alii plures, quos retulimus supra. §. 22. circa principium. nam & similiter testamentum, in quo liberi sunt instituti a patre, uitia- tur ob preteritionem alterius filii glo. in l. si filius qui in potestate. ff. de libe. & posthu. Bal. Angel. Paul. & Ias. in l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. Bal. con- sil. 96. licet regulariter libro 5. & alii plures, quos retu- limus supra. §. 22. post principium licet & in hoc ultimo contrarium tenuerit Ias. in l. hac consultissima. §. ex im- perfecto. C. de testamen. & alii non pauci, quos retuli- mus ubi supra. Quid dicendum? Er quidem in ut- traque specie magis esse uidetur, ut de iure tale testa- nullius momenti sit, quia 31 lex generaliter loquens comprehendit casus utcumque priuilegiatos si in ea re qua de agitur, non reperiuntur habere peculiare, pri- uilegium. ita probat tex. in l. in fraudem. §. si. & ibi no- tat Bal. ff. de mili. testam. Decius in l. ex testamento. C. unde liberi. idem Decius consi. v. Aleiar. lib. 4. parado. c. 10. Andr. Tiraq. de prescrip. §. j. glo. xj. sed filiofame. pre- terito testamentum est ipso iure nullum. l. inter cetera & l. pe. ff. de libe. & posth. l. j. uerb. nullius momenti. ff. de iniur. rup. l. 3. §. ex his uerb. seper. ff. de iniur. rup. & in pr. inst. de exhar. liber. Præteritum 32 autem accipere debemus eum, qui non fuit institutus aut rite exheredatus. l. si. C. de bon. possi. contra tab. ubi not. Ias. num. 5. etiam si integram legitimam titulo legati aut fideicom- missi receperit. l. ita tamen. §. si quis rogatus ubi per Ale- xan. ff. ad Trebel. ergo is filius, quo de agimus præteri- tus fuit sicq; testamentum est ipso iure nullum; utcum- que hæres scriptus aliis in rebus sit priuilegiatus, nisi hac ipsa in re reperiatur habere priuilegium, & quidē hac ipsa in re, pia causa nullum reperiatur habere specia- le priuilegium, nam & si per c. relatum. j. & c. cum esles de testam. dispensetur quo ad solennia testamentorum tamen non reperiatur dispensatum quo ad iustitia dispo- nendi, nec etiam decebat quo ad id dispensari, nec fortē iuri canonico potestas in eo esset, quo ad terras Eccle- siae non subiectas. constat 33 autem honorem institu- tionis

subis hic si
biectis.

Ecclesia o-
lim institui
non pote-
rat.

30
Ecclesia
fauore non
ualet test.
in quo fi-
lius esset
præteri-
tus, ar-
dua q.

31
Lex gene-
ralis com-
prehendit
personas
priuilegia-
tas.

32
Præteri-
tus quis di-
catur.

33
Institu-
tio honor,

Qui ex testa. capere non poss.

Præteri-
tio aut ex
heredatio
dedecus.

34
Testa. in-
ter liberos
si quidam
sint præte-
riti, quidā
instituti nō
ualet, ar-
dua q.

35
Ecclesia
olim insti-
tutui non po-
terat.

36
Monachus
ut institui
nequeat
statuto in-
duci an-
possit, e-
gregia q.

tionis esse inextimabilem. superareque inspecta legis
censura omnem compendium pecuniarium. l. Iulianus
ff. si quis omi. cau. testam. nam & per contrarium in præ-
teritione uel exheredatione summum dedecus & iniu-
ria est. l. cum quidam. C. deleg. auth. ut cum de appell.
cog. §. sola enim, ubi ait sola enim est nostra serenita-
tis intentio iniuriam exheredationis & præteritionis à
parentibus & liberis auferre. idem in §. aliud ead. auth.
ergo dispensatio iuris canonici in d. c. relatum & d. c. cū
esses facta solum quo ad solennia minimè potest exten-
di ad iustitiam dispositionis, quæ potissimum consiste-
re uidetur in eo, ne honor liberis denegetur, ne uel de-
decus & iniuria eis infligatur ac irrogetur. quæ 34 ratio
ex æquo militat, & cum testamentum sit inter libe-
ros, in quo similiter quò ad solennia tantum, non autem
quò ad iustitiam disponendi dispensatum est. per l. i. C.
fam. her. & per d. §. ex imperfecto. iustū autem non es-
set, liberorum quosdam summo institutionis honore de-
corare, reliquos uerò per contrarium summa iniuria
exheredationis aut præteritionis afficere. & ideo talia
testamenta iniusta appellantur. l. 3. §. ex his & ferè per
totū in rubro & in nigro. ff. de in ius. rup. l. j. ii. iii. & iiii.
ff. de inoff. testam. nec ad rem pertinet, quòd quidam
liberorum fuerint instituti, nam respectu illius, qui fuit
præteritus aut exheredatus, non ideo minus dicitur
iniustum & iniuria plenum tale testamentum; quinim-
mo eo magis ac magis iniurium uidetur, argumento. l.
cum oportet in pr. C. de bonis que lib. itaque pro nobis
stat primum generalitas regulæ. dd. legum; & regulis te-
naciter est inherendum. l. j. ff. de legibus. l. præcipimus.
C. de appell. l. illam. C. de colla. deinde quòd ea generali-
tas seruanda est, etiam quo ad omnes personas, res, uel
causas utcumque priuilegiatas; si in ea re, qua de agi-
tur non reperiuntur habere peculiare priuilegium. po-
stremo quòd hoc magis ac magis decet, quando eccle-
sia fuisset instituta, argumento. l. semper in contractibus
cum gl. ff. de reg. iur. l. nepos proculo. ff. de uerb. sig. c. fi.
17. q. 4. id, quòd fortius procedit quando reliquis fra-
tribus honor habitus fuerat. argumento. d. l. cum oportet,
quæ etiam ex eo iustificatur, quòd olim ut colle-
gium, iuxta l. collegium. C. de her. inst. ita 35 & eccle-
sia hæres institui non poterat, ut ibi, donec dispensatū
fuit in l. i. C. de sac. eccl. & hæc est ratio dubitandi, quā
habuit illa. l. & facit. §. in certis inst. de leg. & in q. prin-
intellige. idem fortè in codicillis. argumento. l. i. ff. de le-
ga. i. quòd tamen non firmo quo ad codicillos.

Denique monachus, 36 & si regulariter hæres in-
stitui possit, sitq; capax utriusque successione, tam le-
gitimæ quam testamentariæ. si tamen statuto contrarium
cautum esset, non pauci nostrorum contendunt ta-
le statutum firmum esse; cum moderamine tamen, ut
per Bar. in l. i. ff. de pact. num. 4. cum quo est commu-
nis op. secundum Paulum Castr. in l. si quis id quod nu.
8. ff. de iuris d. omni. iudi. in quo tamen plerique nostro-
rum in contrarium inclinant, existimantes indistinctè
talita statuta non ualere, ut per Alex. cons. 139. lib. ii. qui
ait hanc esse communè opi. Ripa in l. ex facto. §. si quis
rogatus nu. 39. ff. ad Trebel. estq; communis op. secundū
Zasium in l. stipulatio hoc modo concepta num. 38. ff. de
uerbo. obligat. & est communis op. secundum Zacha-
riam in addi. ad Abb. in c. Ecclesia Sanctæ Mariæ. nu. 25.
de consti. ubi plenè per Felin. Deci. & alios per Hieron.
Cagn. in d. l. si. nu. 178. ff. de pact. qui similiter hanc opi.
firmat esse communem. Sed cum potestas succedendi
tam ex testamento quam ab intestato sit merum inuen-
tum iuris ciuiliis, ut plenè resoluiimus supra §. in pr. &
§. 20. & supra in præfatio. id posset ex toto tollere &
multò facilius limitare aut moderare; præsertim si id
fieret ex causa rationabili, quia fortè plus æquo eccle-
siæ & monasteria capissent ditescere. nam tunc fortè
nullius magis interesset quam ipsorum monasteriorum
huiusmodi exempla non admitti, quæ faciunt plus æ-

quo ditari, ut exemplo experti sumus in Alemania &
Francia, seu Gallia. itaq; si lege est ciuili id inductum,
eadem lege ciuili adimi & facilius poterit moderari.
ut per l. nihil tam naturale. ff. de reg. iur. c. omnis res eo.
ritulo. l. si ff. de accep. l. si unus. §. pactus. ff. de pact. §. sed
naturalia inst. de iur. nat. l. omnes populi. ff. de iust. & iu-
re. nec 37 ad re pertinet, quòd sic ab ingressu religio-
nis retardarentur homines, contra libertatem, quæ hac
in re desideratur. nam id negandum est, sed & si fatere-
mur, non obesset, quia id non pœnæ impositio, sed lu-
cri denegatio esset: quòd fieri potest, etiam ubi omni-
moda libertas desideratur. l. i. cum gl. & ibi not. per Bal.
Salic. Alexan. Ias. & Decium. C. de inst. & subit. iuncta. l.
cum tale. §. rescriptum. ff. de condit. & dem. ibi ne quòd
omnino impedimentum nuptius fieret. & an talis mona-
chus repellatur à successione legitima, an à testamen-
taria tantum, an fortè ab utraque penderet ex uerbis
statuti, quæ 38 secundum communem usum loquen-
di accipi debent: licet per hoc à proprietate uerborum
recederetur, Bar. in l. Labeo. §. idem Tubero. ff. de sup-
pell. legata Ias. in l. 4. §. prætor ait, qui multa congerit
ff. de in ius uocando. Abb. in præmio Gregorii. nu. 9.
licet 39 in pœnibus statutis, à proprietate uerborum
non esset recedendum, nec transeundum ad commu-
nem usum loquendi. ut est communis op. secundum A-
lex. in add. ad Bar. ubi supra numero 4. in quo ultimo
contrariam partem esse receptiorem firmat Zachar.
ad Panormit. in c. nonnulli nume. 4. de rescrip. quòd
uerius est.

Sed regulam superiorem, ut uerba statutorum sint
generaliter secundum communem usum loquendi acci-
pienda, teneat Gerard. singulari 14. num. 7. & Rom. sin-
gulari 422. communis doctrina est in prin. ubi hanc dicit
communem opi. Alex. & Iaso. in rubr. ff. de ope. noui
nunti. Alcia. lib. 2. de uerb. signi. col. 10. per Felin. in c. qua-
liter & quando col. 15. de accusati. Soci. in l. Gallus. §. si
eius col. pe. ff. de lib. & posth. Felin. in c. ex parte de rescrip.
& tandem in hanc partem procliuor sum, ut etiam in
pœnibus standum sit communi usui loquendi statuen-
tium. nec hæc pars quam contraria durior est, quia tam
facile euenire potest, ut inspecto communi usui loquendi
magis pœna leniatur, quam inspecta sermonis proprie-
tate, quam contra. & pro communi stat regula. l. cum
delationis. §. asinum. ff. de fundo instr. quinimmo etiam
unius hominis disponentis consuetudo & usus loquendi
inspicitur, licet per hoc recedatur à proprietate uerbo-
rum. l. si seruus plurium. §. fin. ff. de lega. j. ubi multa per
Doct. quanto ergo magis in communi usu loquendi ip-
sorum statuentium, facit. l. pater Seuerinam. §. condi-
tionum uerba. ff. de condit. & dem. l. hæc edes mei. §. cum
ita. ff. ad Trebel. stipulatio ista. §. hi qui & §. hæc quoque
ff. de uerb. oblig. l. si quando in princ. cum gl. C. de inoff.
test. in cuius lect. quam collocauimus infra lib. penult. in-
numera similia congesimus, in quibus edocuemur quam
facile recedatur à proprietate uerborum ut mentem
agentium sequamur, nec mirum, quia secundum Cice-
ronem in oratione pro Cecinna, uerba 40 reperta sunt
non quæ impedirent, sed quæ indicarent uoluntatem.
quod & significat. l. Labeo. ff. de supelect. lega. nec du-
bium est quin statuantes id uerofimiliter senserint, quòd
eorum usus loquendi præferebat. d. l. Labeo cum si-
mi. supra all. ergo ridiculum esset ex aliena loquendi cō-
suetudine, & non ex mea, dispositionem meam inter-
pretari sic enim fieret, ut uerba ad meam uoluntatem
indicandam reperta, contrarium operarentur. contra. l.
legata inutiliter. ff. de lega. j. l. legata inutiliter. ff. de
adim. lega. quinimmo in omni dispositione uoluntas dilu-
cida primum locum tenet. l. in conditionibus primū lo-
cum. ff. de cond. & dem. d. §. cum ita. d. §. conditionū uer-
ba. ita stipulatus uerf. Sabinus uerbo ex mente ubi not.
Paul. & Iaso. ff. de uerb. obliga. sequentem locum tenet
uerifimilitudo, ultimum uerò locum proprietatis sermo-
nis licetq;

37
Libertas
nubedi aut
monachan-
di minui
nō uidetur
per dene-
gationē lu-
cri aut suc-
cessionis.

38
Verborū
proprietati
præualet
usuf co-
munis lo-
quendi.

39
Verborū
proprietati
etiam in
pœnibus
præualet
communis
usus loque-
di, ardua
q.

40
Verba
quare re-
perta.

41
Monachus
succedere
uetitus, &
ex codicil-
lis capere
nequit.

42
Legitima-
tio quid si-
gnificet.

43
Agere
non dici-
tur, qui
declarat,
aut dete-
git.

45
Suitas
per exhe-
redationē
non extin-
guitur sed
suspendi-
tur.

46
Suitas non
tollitur sed
suspendi-
tur per cō-
ditionem in
filiis institu-
tione appo-
sitam.

nis. l. licet Imperator, ubi notat Ias. ff. de leg. j. d. §. cum ita. d. §. conditionum uerba, iuncta. l. non aliter. ff. de lega. 3. cum ergo uerofimillimum sit, statuentium uoluntatem talem fuisse, qualem, eorum usus loquendi significabat, de proprietate uerborum, quæ ultimum locum tenet, curandum non est. quæ omnia intelligas in statuto ualido, quale est, cum ab eo, qui superiorem non recognoscebat, fuit uel factum uel confirmatum, & in similibus casibus. denique 41 is monachus sic succedere prohibitus, etiam ex codicillis capere non poterit. arg. l. 2. ubi in simili per Cuma. Paul. Areti. Alex. Iaso. Ripam & alios. ff. de lega. j. u. summa (ut & supra incidenter attigimus) illegitimum non posset institui haberetur in auth. ex complexu. C. de incest. nup. at uerbum 42 legitimatus eandem uim & potestatem habet, quam uerbum legitimus. nam cum ab origine mundi omnes homines æque liberi & legitimi æque nascerentur, ut in §. natura, in auth. quibus modis natu. effici. sui. §. licet & §. liceat igitur, in auth. quibus mod. natur. effici. legit. posteaqua ius positium induxerit eam differentiam inter legitimos & illegitimos ut. dd. in iuribus reliquum est, ut per remotionem illius iuris positiui, reuertamur ad primæuum ius naturæ, quod talem differentiam non nouerat res enim facile reuertitur ad suam naturam. l. si unus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. ubi multa per Ias. tuncque non tam noua species facta quam ea, quæ antea erat impedita tamen, detecta modo & ab illo impedimento liberata uidetur ab illoq; uinculo soluta. ut in simili probatur in l. filio quem. ff. de lib. & posth. l. non putauit. §. si quis filium exheredatum. ff. de bo. pos. contra tab. l. adeo §. cum quis ex aliena cum. §. seq. ff. de acq. rerum dominio. ubi qui ex spicis frumenti alienis excussis grana fecit seu frumentum, nihil noui fecisse, sed quod antea erat detegisse uidetur. sic 43 & in specie nostra, qui legitimatur non tam denuo legitimus fieri quam ad naturalem legitimatam reditus uidebitur. arg. d. l. filio, uel legitimus naturalis. quæ in eo erat occulta tamen, & impedita, modo detecta uidetur. arg. d. §. cum quis ex aliena. nam & generaliter, qui declarat & detegit quod ipsi rei inerat, nihil denuo egisse sed tantu detegisse uidetur. l. hæres palam. §. si quid post & §. sed & si nota ff. de testa. l. duo sunt Titij. ff. de testa. §. & sententia, licet per interuentum appellationis rescindi uideatur, tamen secuta superioris confirmatione, non denuo renasci quasi noua sententia, sed eadem, quæ prius erat à quodam ueluti uinculo aut impedimento liberata uidetur. sicque ex ea agitur, non secus quam ageretur si appellatio interposita nunquam fuisset l. j. §. ff. ad turpil. iuncta. l. eos in fin. princ. cum utrobique not. per glos. & Doct. C. de appellat. §. 45 & fuitas, quæ per interuentum exheredationis tollitur (ut plerisque nostrorum uisum est). l. filium. §. sed cum exheredatio. ff. de bo. pos. contracta. eadem postea hæredē repudiante non tam renasci quam à quodam ueluti impedimento & uinculo liberari uidetur. facitque filium ipso iure hæredem, non secus quam si non fuisset exheredatus. l. Papinianus. §. si ex causa, uerb. suis. ff. de inof. test. idemq; futurum, quādo non hæredis repudiatione, sed querelæ interuentu rescissum fuit testam. ut. d. §. ex causa. nam 46 & similiter cum fuitas (ut plerisque nostrorum uisum est) per illam conditionem si uoluerit, uel aliam pntestatiuam cōditionem in filij institutione appositam, tollatur. arg. l. Cornelius. l. iam dubitari. ff. de hæ. instit. l. uerba. ff. de cond. instit. tamen ea conditione siue impleta, siue defecta si non sit coheres uel substitutus, nō impedit quin talis filius ex ui fuitatis patri hæres fiat. quasi fuitas nō tam denuo renasci quam ea, quæ antea erat detegi, & à quodam impedimento & uinculo liberari uideatur. l. si. uers. qui si neminem. ff. de condit. inst. l. conditionibus pupillis, uerb. iure potestatis & ibi notat Soci. ff. de cōd. & demonstr. quauis his duabus ultimis speciebus, non tam fuitatem tolli quam suspensam fuisse contra com-

munem sententiam nos plenè ostenderimus supra. §. 20. & §. 21. ubi plenè fuitatis materiam differuimus. his affine est, quod 47 dominium legati licet ipso iure transeat à morte testatoris in legatarium. l. à Titio. ff. de furt. l. cum pater. §. turdo. ff. de lega. 2. tamen secuta postea legatarij repudiatione, non tam nouum dominium legatarie rei ad eum reuerti, quam antiquum dominium ab eo nunquam abscessisse uidetur; sed quasi modo detectum fuisse. l. legatarius. §. si. l. si tibi homo. §. cum seruus cum ibi not. per glos. & Alex. ff. de lega. j. elegans tex. in l. j. ad medi. ff. si quid in fraudem patr. lic. & cum 48 libertas seruo datur, non tam datio nouæ libertatis quam antiquæ libertatis detectio esse uidetur. ut Accursio uisum fuit in l. manumissiones. ff. de iust. & iure. dum uerbum datio exponit. 1. detectio cuius sententia (quanuis doct. ibi aduersentur) in hunc sensum uerissima est. sic 49 & captus ab hostibus quanuis re uera eorum seruus fiat. d. l. manumissiones. l. ex hoc iure eod. tit. per totum instit. de iure perso. & §. ius autem gentium de iure nat. tamen cum ab hostibus liberatur, non tam denuo liber fieri quam priorem libertatem à quodam ueluti uinculo & impedimento liberatam retinere uidetur. l. post liminij. ff. de capti. l. post liminium eod. tit. l. si quis filio exheredato. §. quatenus. ff. de iniust. rup. l. eius. ff. de testa. §. & in specie nostra in legitimatione 50 non tam noua legitimitas renasci, quam antiqua detegi & à quodam ueluti uinculo & impedimento liberari uidetur, quibus cōtinunt multa, quæ diximus supra. §. 30. ad finē nu. 290. & ita in specie tenent multi relati per Curt. consi. 145. nu. 10. qui firmat hanc esse communem opin. quam & se qui uidetur Bart. in l. si is qui pro emptore. 3. q. prin. & in l. si maritus 2. §. legis. ff. ad leg. iul. de adult. Bal. in l. cum acutissimi col. 2. C. de fideicommiss. Cuman. consi. 188. re uerèdus pater col. pe. Paul. Cast. in l. si C. qui ueni. ætat. in petr. Andr. Tiraq. in l. si unquam uerb. suscepit liberos num. 75. C. de reuo. don. idem in tract. de morte par. 2. declar. 6. & num. 6. & 7. Ancha. consi. 225. uidetur prima facie dum aiunt quod uerbum legitimus, & esse uel non esse legitimus, ex iure pender, non ex natura. sicq; legitimatum uerè esse legitimus. nam in iis, quæ pendent à legē & iure lex procedit uerè & non fictē, etiam si utatur sermone denotante fictionem & inpropriatē, ut ex communi opin. resoluit Tiraq. ubi supra num. 8. ergo multo magis si utatur uerbis ue ritatem denotantibus, ut in specie nostra. sicque hæc pars uerior est licet contrariam tenuerint multi quos refert Curt. consi. 75. num. 4. Alex. consi. 37. in causa mota per Ang. lib. i. Barbat. consi. 58. sapienter lib. 2. & alii quos refert Andr. Tiraquel. ubi supra num. 5.

Ex superioribus colligitur ueram esse opin. existimantium, legitimatum 51 posse in maioratum succedere, non secus quam is, qui legitimus natus fuisset, ut differuimus. lib. 2. controuersiarum licet à maioratum conditoribus plerumque soleat nominatim cauere, ne legitimatus succedat in maioratu, quo casu eorum iussioni standum est.

Ex his colligitur, etiam legitimatum 52 posse succedere in feudum, non secus quam, qui legitimus natus fuit, id quod tenuit Curt. iunior consi. 157. num. 5. & num. 24. qui hanc firmat esse communem opin. quam & receptiorē etiam dicit & sequitur Barth. Soci. consi. 3. col. 3. lib. 3. etiam si non per subsequens matrimonium, sed per principem esset legitimatus secundum eos. licet contrariam partem tenuerint idem Curt. consi. 136. in prin. & alii multi relati per Couarub. de sponsalibus. c. 8. §. 8. num. 6. par. 2. sed superior pars (iudice nie) ut benignior ita & uerior est, per iura & rationes iam relatas.

Illud autem dubium est, an 53 quando Imperator spurium facit legitimum, sufficiat proponere filium esse spurium, an uerò oporteat declarare in specie, in qua specie illegitimitatis sit, & sunt qui uelint, sufficere in genere proposuisse illum esse spurium. ita Bal. in l. si qua

H illustris

47
Dominium
legati ut
transeat.

48
Libertas
an dari an
detegi ui-
deatur, no-
ua declara-
tio.

49
Captus ab
hostibus an
libertatem
amittat.

50
Legitima-
tus legiti-
mus quidē
non fit de
novo, sed na-
turali legiti-
mitas dete-
gitur, ar-
dua q.

51
Maioratus
in successio-
ne legiti-
matus suc-
cedit non
secus quam
legitimus.

52
Legitima-
tus succe-
dit in feu-
dum, non se-
cus quam
legitimus,
est que ar-
dua q.

53
Legitimum
cum prin-
ceps uem-
facit, an
sufficiat in
genere di-
xisse eum
esse spurium
ardua q.

Qui ex testa, capere non poss.

illuſtris. C. ad Orfici. & eſt communis opin. ſecundum
Iaſ. confi. 11. col. 3. lib. 3. qui alios allegat. contrariam ta-
mē partem receptam eſſe firmat. Epicoſopus Couarub. in
4. Decretali. par. 2. §. 9. c. 8. nm. 4. qui plures allegat pro
hac parte. facit quia contra eum eſt interpretatio faci-
enda, qui legem dicere poruit apertius, ut in l. ſtipu-
lacio iſta. §. in ſtipulationibus. ff. de uerb. oblig. c. contri-
eum de regulis iuris. lib. 6. per contrarium uidetur, quod
princeps, qui beneficii legitimacionis conceſſit, ſi eſti-
torem declarationem ſibi fieri optaſſet, id dixiſſet. arg.
§. ſin autem ad deſiciētis. C. de cad. toll. & beneficia prin-
cipum ſunt latiſſimē interpretanda. l. ſi ubi glo. commu-
niter app. ff. de conſt. princip. præſertim quando ex tali
beneficio nemini inferitur damnum, neque etiam ipſi
principi concedenti quicquā ex ſuo abeſt aut diminui-
tur. ut not. eleganter Cagnol. in l. nemo plus ad finem. ff.
de reg. iur. id, quod accidit, ut patet ad ſenſum in ſpecie
noſtra, ergo &c. quid dicendum? Ego exiſtimo, quod
harum partium ut neutra ſimpliciter defendi poſſit, ita
& aliqua ex parte utraq; tuenda eſt. nam cum ſint plu-
res gradus ſpurietatis, quorum alij ſunt maioris uitij &
odij (qualis eſt gradus in natis ex damnato coitu) alij
uero ſunt odij & uitij minoris (qualis eſt, in nato ex
ſoluto & ſoluta) ut plenē not. per glo. & Doct. in auth.
ex complexu. C. de inceſtis pup. & in rubr. & per totum
C. de nat. lib. certē cū incertum ſit, ad quam ſpeciem
aut gradum ſpurietatis conceſſio & beneficium prin-
cipis trahendum ſit, ad id, quod minimum eſt redigendi
eſt. l. ſemper in ſtipulationibus. ff. de reg. iur. ſicquē ſi le-
gitimatus ex ſolutis natus eſſet, utilis eſſet conceſſio, ſi
autem ex coitu magis damnabili, non utriusque limita-
tū, quando ex qualitate ſupplicantis aliud colligeretur, ue-
luti ſi clericus erat filiumque ſuum legitimatio præcaba-
tur; tunc enim ad filium magis exoſum legitimatio tra-
henda eſſet. arg. eorum, quæ tradunt gl. Bar. Deci. & C-
agnol. nu. 4. in d. l. ſemper. & arg. l. ſtipulatio iſta. §. hi. qu-
& §. hęc quoque. ff. de uerb. oblig. l. quibus diebus. §. de-
minus ubi Soci. ff. de cond. & dem. & quæ plenē diximu-
poſt gl. ibi in d. l. ſi quando in pr. C. de inoſ. reſt. quam col-
locauimus infra lib. penul.

54
Verba con-
cessionis ut
interpre-
tanda.

55
Illegitimo
rum qui ne
queant in-
stitui.

56
Monachif-
mus an ha-
bilitet ad
succedēdū
ardua q.

57
*Successio-
 nis qui ad
 suam utili-
 tatem inca-
 pax est, ad
 utilitatem
 alienam ca-
 pax non
 est.*

Superioribus adde, q. ut etiam supra incidenter attigimus illegitimorum, 55. qui inhabiles sunt ad succedendum plures habentur in l. fi. ubi per Bar. & alios. ff. de his quibus ut indignis, hique etiam mediatè patri succedere nequeunt. l. is qui. ff. de vulgari. uerùm si talis illegitimus monasteriũ ingressus fuerit, poterit à patre hères institui secundum Guiliel. de Cun. in l. j. C. de Sacro. Ecclesi. Roman. in auth. similiter in. 6. speciali. C. ad legem Falcid. Soci. regula 310. priuilegio 39. & Andr. Tiraq. de priuilegijs piæ cau. in priuilegio 29. mouetur quia 56 monasterium onnem maculam abstergit, auth. de monachis in prin. sicque illa macula illegitimatis diluitur. sed sensus illius tex. est maculam peccati purgari, non autem ad succedendum habilitari. item per l. omnium. C. de natur. liber. ubi per oblationem curiæ secularis oblatus legitimus fit quo ad succedendum, ergo multo magis per oblationem curiæ cœlestis. sed nihil est, nam militantes in curia seculari egent diuitiis & opibus ad splendorem militiæ terrestres, quibus non egent, qui monasticam uitam elegerunt, quorum splendor magis in parsimonia & rerum humanarum contemptu & abstinentia consistit. & sic est diuersa ratio, ergo & c. l. fin. ff. de fepara. item mouetur quia per auth. ingresi C. de Sacrosf. Ecclesiis per monachismi interuentum quis se & sua de dicat Deo, sicque cum hereditas penes eum nec per momentum sit remansura sed continuò sit in monasterium transitura, non uidetur inconueniens quòd succedat secundum eos. sed nihil est, nam secundum hoc talis 57 illegitimus si uenderet se se ad precium participandum iuxta. §. fi. inst. de iure person. l. si quis filio exheredato. §. irritum. ff. de inust. rup. per hoc efficeretur capax successiois, cum emolumentum non penes se

manfurum fed in emptorem eſſet continuo tranſuolatu-
rum. idemque foret, ſi deportatus eſſet uel aqua & igni
interdictus, uel in metallum damnatus, uel ad beſtias,
uel ſi ſe in arrogationem deſiſſet. ſicque eſſent alii mil
le modi legitimandi ſeſe ad ſuccedendum: quod quam
ſtultum & ridiculum eſſet, nullus modo ſanus non intel-
liget. præterea quòd eſſet contra. l. j. C. de hæ. inſti. cum
ibi plene not. per gl. & Doct. & l. Gallus. §. & quid ſi tan-
tum. ff. de lib. & poſth. cum ibi traditis per Bar. & Reper.
d. §. irritum cum ibi traditis per omnes. l. qui ultimo ſup
plitio. ff. de pœnis cum ſimi. ergo quod per monachiſmum
interuentum ille ſucceſſionis capax non efficiatur, non
magis quam antea erat. probatur, quia 58 leges gene-
raliter loquentes comprehendunt omnes perſonas ut
cunque priuilegiatas, ſi in eare, qua de agitur, non re-
periuntur habere peculiare priuilegium, ut eſt commu-
nis & uera opin. quam tenet Bal. per tex. ibi in l. in frau-
dem. §. ſi. ff. de mili. teſt. Deci. in l. ex teſtamento. C. unde
libe. idem in confi. 5. Alcia. lib. 4. paradoxorum. c. 10. Ti-
raquel. de præſcripti. §. i. glo. 11. ſed hac in re monachiſ-
mus non reperitur habere expreſſum & peculiare priuilegi-
um &c. & regulis ius tenaciter adhærendum eſt, ut
notant doct. per tex. ibi in l. ſancimus. C. de teſtam. l. i. ff.
de reg. iur. & ſi uerum amamus, nihil eſt quòd magis in
perniciem publicæ rei aſpirare uideatur quam facile ad
legum deciſionibus recedere, id, quod mihi ſummæ le-
uitatis eſſe uideatur, & quidem quia omnia legibus com-
prehendi nequeunt, cum plura ſint negotia quam uoca-
bula. l. 4. ff. de præſcrip. uerb. ideo 59 neceſſitatibus hu-
manis exigentibus, permiſſum fuit, procedere de ſimi-
libus ad ſimilia, ubi caſus quo de agitur nulla anteriorum
legum comprehenſus erat. ita ait lex non poſſunt, & l.
neque leges. ff. de legib. quod omnino interdiftum eſſe
intelligendum eſt, quando. l. anteriore caſus is, quo de
agitur comprehenſus erat. ut. dd. ll. & d. l. præcipimus &
d. l. in fraudem in ſi. ſed is caſus quo de agimus per. d. l.
ſi. ff. quib. ut indig. comprehenſus fuerat; quid ergo eſt,
quòd nos cogat, compellat, aut præcipiet quædam
phantæſtica ſimilia umbris, & ſomniis ſimiliora capta-
re? adde quod 60 ad capiendum ex codicillis talẽ mo-
nachifmum non habilitabit. l. 2. ubi in ſimili per doct. ff.
de lega. i.

58
Privile-
giatas et
personas
comprehē
dit . l. ge-
neralis .

59
Similia
quâdo imi-
tanda.

60 Monachif-
mus inca-
pacem non
habilitat
ad capien-
dum ex co-
dicillis.

61 Monachif-
mo an ex-
hereditatio-
nis iustitia
purgetur.

62
Nepharis
ex coitu na-
tus est in-
succesſibi-
lis.

63 *Nepharis ex coitu nati in successibiles liberos generent.* 63 amplius etiam istorum filiorum filijs relinqui non potest, secundum Bal. in d.c. in presentia per. l. si quis incesti & auth. ex complexu. C. de in cest. nupr. Guid. Pap. q. 280. & alij quos allegat & sequitur Boer. decis. 127. num. 8. & licet alimenta huiusmodi liberis debeantur, ut in d.c. cum haberet. tamen 64 dos non debetur si fornicata sint, possunt enim & solent alimenta esse longe minoris quantitatatis quam dos. argumento. l. hereditatum. ff. ad leg. falc. ita in specie ut dos non debeatur sed tantum alimenta, tenet gl. in l. vulgo. ff. de stat. homi. quam sequuntur Petr. Cyn. Salicet. Fulg. Paul. & alij in l. ij. C. de episcop. & cleri. Ioan. Bapt. a Sancto Sever. in d. l. si qua illustris col. iij. Ias. consi. 26. lib. j. Ludo uic. de fardis delegiti. fol. 5. col. j. & alij multi, quos refert & sequitur Boer. ubi supra nume. 6. ex cuius dictis apparet hanc esse communem opi. per c. referent, qui filii sint legit. dum ait, quod hi non suo sed parentum uicio laborant. l. legem Anastasij. C. de nat. lib. ubi idem exprimitur licet quam plures teneant, contrariu, quos refert Boeri. ubi supra & Ioann. a Neuiz. in sua sylula nup. fol. 17. denique 65 per statutum uel consuetudine (intelligo in statuto facto uel confirmato ab eo, qui non recognoscit superiorem, & in consuetudine ciuitatis uel regionis superiorem non recognoscentis) admitti potest, ut spuris patri succedat. nam ut de iure communi succedit matri. d. l. si qua illustris, ita alio iure posituo induci potest, ut patri succedat. hac enim in re non ratione uicii facta est differentia inter patrem & matrem (par enim uicium in utroque est. argumento l. maximum. C. de lib. prae. sed facta fuit propter in certitudinem, mater enim filii spurii tam certa est, quam si ille legitimus foret, pater uero non ita certus; ideo ad matris, non ad patris successione fuit ille uocatus. ita tenent Bal. Salicet. & Paul. in l. j. C. de iure auct. annu. & alij multi, quos refert, hanc dicens esse communem opi. Boeri. deci. 127. num. 10. tali 66 tamen statuto uel consuetudine induci non posset, quod ad patris successione admitterentur filii nati ex damnato coitu, ita Bart. Bal. Imol. Paul. Castren. & Aret. in l. testamenti factio. ff. de testam. Henr. de bottis de synodo par. 3. artic. 1. nu. 33. & alij, quos refert & sequitur Nicol. Boer. ubi supra num. 9. qui in num. 10. hanc dicit communem opi. idq; secundum eos admissum est, propter turpitudinem testantis, actus enim propter turpitudinem uetitus, uidetur etiam iure diuino prohibitus, cui lege humana ex toto derogari non potest. ita uidetur probari in c. ex parte de consuet. contrarium tamen ut aequius ita & uerius nobis uidetur, tales enim liberi non suo sed parentum uicio laborant, ipsi enim nascendo nihil mali fecerunt. d. l. legem Anastasij. eosq; alieno uicio puniri satis durum uideri debet, argumento. l. si quis in suo. §. legis. C. de inof. testa. per totu. C. ne filius pro patri per totu. C. ne uxor pro mar. l. non debet. ff. de iurciu. per totu. C. res inter alios, quinimmo et ipsi parentes, qui in illo coitu congressuq; turpiter fecerunt, in liberis inde natis aliquid concedendo, turpe nihil facere uideri possunt, itaq; coitus fuit turpis, concessio uera bonoru non turpis sed inculcata est. praeterea 67 inspectis iuris naturae principis omnes liberi, non diuersi sed eiusdem iuris ad conditionis erant, omnes aequè liberi, omnes aequè ingenui, ac aequè legitimi, ius enim posituum eas differentias induxit. auth. quib. mo. nat. eff. sui. §. natura & auth. quib. mo. nat. eff. legitimi. §. sicut & §. liceat igitur ergo iure quoque posituo tales differentiae reici possent. l. nihil. tam naturale. ff. de regul. iur. §. sed naturalia inst. de iure nat. l. omnes populi. ff. de iust. & iure. l. si. ff. de accept. c. omnis res de reg. iur. & quæq; res facillimè reuertitur ad priorem statum. l. si unus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. l. hlio. quem pater. ff. de libe. & posth. neque ad rem pertinet quod per hoc quodammodo inspecta legis censura inuitamur ad peccandum uel delinquendum, & 68 prospiciendum est ne inuitemur ad

peccandū. l. 2. cum glo. sua. cōmuniter app. in l. scire. C. linqendi
ut in poss. lega. l. stipulatio hoc modo concepta ubi per
omnes doct. ff. de uerb. oblig. l. si. ubi communiter doct.
C. de pact. nam resp. in legis potestate esse ut cēsur per
hoc homines ad peccandum inuitari, recedere ab ista
censura easque tam remotam occasionem parupende
re. nam & similiter pactum futuræ successione ne in
ducatur occasio captandæ mortis improbatum fuit. d. l.
stipulatio & d. l. si. & utrobique cōmuniter doct. & tamē
tale pactum olim uicium non fuerat, ut in pr. inst. de te
stam. uerf. accessit ubi notat Viglius, & hodie id pactū
de consensu illius cuius de successione agitur permitti
tur ut. d. l. si. & lex & si inuidiosa uideatur, non desinit
habere uim legis. l. un. in prin. uerb. inuidiose. C. de cad.
toll. idem si capiosa uideatur. d. l. un. §. & cum lex. idem
si dura. l. prospexit. ff. qui & a quib. idem si occasione
fœdissimè & tristissimè delinquendi præbeat. l. in suis. ff.
de libe. & posthu. & denique si certum immediatumq;
delictum & peccatum non inducit, ualere non desinit
ex communi op. ut diximus. supra. §. 20. nu. 294. & om
nis successio est meri iuris positui, sicq; potest dari &
adimi per legem ad libitum. ut diximus supra. §. i. in pr.
& d. §. 20. nu. 293. cum seq. & denique 69 antequam
fiat lex est inspiciendum ac circumspicendum, quod sit
iusta, nec præbeat mali occasione, postquam uerò fa
cta est, occlusus est aditus ad huiusmodi disceptatio
nem. cap. erit autem lex. 4. disti. & nulla ferè lex fit (ex
pertus loquor) quæ non re uera dederit occasionem pec
candi, & delinquendi, ut apud nos in omnibus legibus,
quæ extra fines regni aurum, & argentum, monetam,
equos & similia extrahi uetant, & tamen non ideo mi
nus habent uim legis, quia alios honestos fines habere
potuerunt. tene ergo tale statutum aut consuetudinem
ualere. & ita utiliter declara. l. 22. titul. 3. lib. 1. ordi. &
l. 2. titul. 3. lib. 5. in d. ordin. hi omnes 70 nepharii ex
codicillis capere non magis possunt, quam ex testamen
to. l. iii. ff. de lega. i. l. i. ff. de testam. l. i. ff. de testam.
Præterea 71 filius incestuosus nihil capere potest
(qualis est ille, qui nascitur ex consanguinea transuer
sali, cap. de incestu. 3. §. q. 3.) ita Bal. in auth. ex complexu.
C. de incest. nup. & ibi Alex. in add. ad Bar. Bal. in l. perpe
tuo. ff. de condit. ob turp. caus. Sed 72 habens fa
cultatem legitimandi natos ex incestu & natos ex adul
terio, an possit legitimare utroque morbo laborantes.
dubium est, & sunt, qui uelint posse, ita Bar. in l. iii. §. &
harum. ff. de uerb. oblig. quem sequuntur ibi Bal. Ange.
Imol. Cuna. & Lud. Rom. & Alex. & Alcia. nu. 62. cum
seq. ubi etiam Lancel. Galiau. col. ii. Andr. Tiraq. post le
ges conu. glo. 3. nu. 65. Ludouic. Gomef. in §. omnium
nu. 25. inst. de acti. & ibi Ias. nu. 31. & Couarub. de spon
sal. c. 8. §. 8. nu. 9. & est communis op secundum Alcia.
nu. 46. in d. l. ii. tenet Nicol. Boer. decis. 127. num. 3. uerf.
pro quo facit quod legatus. Alcia. de uerb. signific.
col. 162. Bermond. de public. concubin. col. 33. nu. 48.
Deci. consi. 76. Curt. Iun. consi. 75.
Contrariam tamen partem, ut utroque uicio laboran
tes legitimare nequeat. tenent Aret. Ias. & Socin. in d.
l. iii. ff. de uerb. oblig. Calder. in q. per eum disputata in
cipiente Papa concessit & alij quam plures, quos refert
Ias. in d. §. omnium num. 3. & num. 348. ubi sentit hanc
esse recepta op. Lud. de Sard. de legit. fol. 5. col. i. gl. in
pragm. sanct. titulo de concub. §. nihilominus uerb. de
sponsitum Anan in c. fi. col. ii. de simo. ut refert Boeri.
alios etiā allegans ubi supra, sed prior pars ut benignior,
ita & uerior uidetur, regula est enim ut sub simplicibus
comprehendatur casus mixtus. d. l. ii. in pr. & §. i. ff. de uer
bo. obli. a qua recedendum non aliter est, quam si ex
ceptio qua de agitur nuncupatim in specie nostra pro
betur & inueniatur, quæ satis dilucide non reperitur,
praeterea 73 uoluntas omni in re tenet primum locū,
sequentem uerò uerisimilitudo, ultimum uerba. l. in cō
stitutionibus primum locum. ff. de cond. & demonst.
H ij auth.

linguendi
et pecca
di tollen
da.

69
Lex nō ad
mittit di
sputationē
postquam
lata est.

70
Nepharij
non capiūt
ex codicil
lis.

71
Incestuo
sus filius
non succe
dit.

72
Legitima
tionis con
cessio sim
plex, an
admittat
casum mi
xtum, egre
gia q.

73
Voluntas
dilucida

aut. et in
uerosimilis
uincit ner-
ba.

74
Mandatum
recipit ex
tensionem.

75
Pactum iu-
ratum de
non succe-
dendo non
trahitur
ad bona po-
stea quesi-
ta, est que
ardua q.

auth. de nupti. §. disponat. etiam si sit coniecturata tan-
tum, non etiam dilucida & perspicua uoluntas. l. licet
imperator ubi notat Ias. post alios. ff. de lega. 3. idq; etiā
in contradiis licet sint stricti Iuris. l. ita stipulatus
in magna. ff. de uerb. oblig. uerf. Sabinus in uerbo ex men-
te contrahentium. ubi notat Paul. Castr. & Ias. l. cum
anus. ff. de cond. & demonst. l. heredes mei. §. cum ita. ff.
ad Treb. ibi quauis conditionis uerba repugnant. l. pa-
ter Scuerinam. §. conditionum uerba. ff. de condi. & de-
monst. l. cum acutissimi. C. de fideicom. l. generaliter
§. cum autem. C. de inst. & subit. iuncta. l. non aliter. ff.
de lega. 3. & l. 3. C. de lib. prateri. nec dubium est quin
(ut nobis uidetur) princeps qui eam legitimandi ince-
ptuosos & adulterinos facultatem concessit huius ani-
mi fuerit, ut utroque etiam morbo laborantes posset il-
le legitimos facere, sensus enim ipsius fuit, ut illis duobus
morbis posset ille medelam adhibere, nec interest
fuerit simul ne an diuissim illa uitia se se offerent. facit. l. tri-
plici. ff. de uerbo. signific. & l. re coniuncti. ff. de lega. 3.
facit quia 74 etiam mandatum recipit extensionem
ex mente. l. diligenter in. ff. mand. §. item is qui exequi-
tur inst. mand. facit etiam. l. queritur. ff. de statu homi-
ni. facit quia hæc concessio & beneficium est, non man-
datum (nihil enim ut patet interest concedentis quod il-
le faciat uel non faciat legitimos) ergo latissime inter-
pretandum, glo. communiter ibi app. in. l. si. ff. de const.
prin. iuncto pri. inst. de mand. l. j. & 2. ff. eo. titulo. Adhuc
quidem successione passiuæ expers fit quo ad bona pa-
tris, qui 75 pactum iuratum fecit de ei non succedendo.
c. 2. de pact. lib. 6. sed quid si postea patris bona au-
geantur, & pactum iuratum de non succedendo non ex-
tenditur ad bona postea quesita, ita Bal. in. c. cum M. de
const. sequitur Ias. in. l. si quando. §. illud. C. de inoffi. te-
stamento, est communis secundum eund. in. l. quod Ser-
uius col. pen. ff. de cond. cau. da. idem in auth. notissima
num. 9. de inoffi. testamento. C. per cap. cum M. Ferrar-
ientis de const. ubi plenè per Franc. à Ripa post alios. ubi
iuramentum intelligitur rebus sic stantibus, sicq; pactum
uel decretum etiam iuratum de non augendo num-
ero canonicorum potest transgredi si postea augeantur
facultates, quæ sufficiunt ad plures canonicos alien-
dos, quæ tunc non uideretur cogitandum de tali
augmento.

Contrariam op. tenet. Butr. in. l. pactum. C. de collat.
Bal. in. l. quauis ad fi. C. de fideicom. est communis
secundum Bened. in. c. Rainutus de testam. uerb. duas
habens. 242. Boer. de c. 1. 62. col. 4. per generalitatem.
cap. quauis pactum de pact. lib. 6. cum simil. & hanc par-
tem dicit Boer. ubi supra nu. 13. esse ueriores. quid di-
cendum, & quidem status est coniecturalis. nam si iuratur
de tali bonorum augmento cogitauit, tunc excluditur
sine dubio per d. cap. quauis. quod procedit etiam si in
genere tantum cogitasset. argumento. l. qui iure milita-
ri. ff. de mil. test. l. Titius in pr. ff. de libe. & posth. quod si
de tali augmento uerisimiliter non cogitauit in specie
aut in genere, tunc sine dubio iuramentum impedimen-
to non est, cur minus petatur supplementum. argumen-
to. d. c. cum M. & l. si. C. de non num. pecu. in dubio au-
tem uideo iuramentum denotare enixam deliberatam
que uoluntatem. l. cum pater. §. filius matrem. ff. de lega.
2. sed illud in dispositione, que respicit utilitatem dispo-
nentis, non sic fortè quando eius damnum ut in specie
nostra. & cum bona huius sine naturæ, ut quotidie au-
geantur uel minuantur, is qui iurato renuntiavit, uix est
ut non cogitauerit saltem in genere de augmento uel
diminutione bonorum. argumento. l. defunctus. C. ar-
bitr. tutel. ergo sic hæc controuersia (ut nobis uidetur)
temperanda est, ut si modicum sit augmentum noceat
adhuc iuramentum, quia renuntians de illo non potuit
uerosimiliter non cogitare. ut. dd. ll. & quia modica
parui penduntur. l. scio. ff. de minor. dixi plenè infra lib.
7. quod si magnū esset augmentum tunc secus, quasi is

si de eo cogitasset uerosimiliter neque iuraturus neque
renunciaturus esset. nam & eo colore rescinditur con-
tractus præteruersionis ultra dimidiam. l. 2. C. de resc.
uend. quilibet 76 enim potest suū donare. ff. C. & inst.
de dona. abiciereq; l. j. & 2. ff. pro dereli. etiam abuten-
do. l. sed & si. §. confiluit. ff. de peti. hær. cur ergo si non
in totum sed tantum ex parte læsus fui, conceditur mihi
rescindere contractum in terminis. d. l. 2. cum in donan-
do uel abutendo uel pro derelicto habendo, non conce-
datur rescindere actum, etiam si in tota re læsus fuerim,
certè ratio est, quia istis casibus abicere constat me uo-
luisse, illo autem casu non deteriore sed meliorem sed
uolebam facere conditionem meam. l. si uoluntate. C.
de resc. uend. & tamen pro minore læsione mihi non
subueniretur, quasi in leuiore consenserim, in grauiore
non consenserim. sic ergo & cū interfuit iuramentum
ubi sit grauior læsio præsumitur abfuisse consensus, non
sic si læsio leuior erat. adde quod nepos 77 clerici in-
stitui non potest, non magis quam filius, est opi. commu-
nis secundum Cassan. in consuetudi. Burg. rub. 3. §. 5. fol.
113. Ias. in. l. hereditas. C. quib. ut indig. quali prohibi-
tio non filios tantum sed etiam nepotes, aut deinceps
descendentes reliquos respexerit. sic unius exclusio nō
sit reliquorum admissio. l. cum prætor. C. de mdi.

Contrariam partem ut nepos possit institui dixit cō-
munem Alex. in. l. Gallus. §. quid si is. ff. de lib. & post hu.
Deci. consi. 462. C. si uentes in. l. 9. tauri nu. 7. uerf. quinto
dubitatur. Sed prior pars uerior uidetur, quia quod
filii nequeant hæredes esse parentum suorum si quidē
clerici erant, receptum est, ad castitatis casum uitan-
dum impudicitiamq; tam ipsorum clericorum quam cō-
cubinarum suarum refrenandam & penendam. l. si. C.
de nat. lib. l. cum quis & l. quæ nuper eod. tit. l. expres-
sus in. l. 22. tit. 3. lib. j. ordi. & l. 2. tit. 3. lib. 5. ordi. hæc au-
tē ratio militat (ut patet) in nepotibus, non secus quam
in filiis. ergo & in eis idem ius erit. illud. ff. ad leg. fal-
nā & filiorū appellatione nepotes et continetur, ubi par-
uel eadem ratio est. l. liberorū. ff. de uerb. sig. ubi per Al-
ciar. præterea ubi ratio est expressa in l. habetur p. lege
& decisio loco exempli est, quod non ardeat regulam,
idque non ex ui extensua sed ex ui comprehensua, ut
ex communi opin. resoluit Andr. Tiraq. de causa cess. par.
i. num. 135. & m. l. si unquam uerb. libertis nu. 45. C. de
reuo. dona. glof. in Clemen. i. de elect. uerb. ordine, gl. in
auth. de hære. ab. int. deni. §. fin. Ias. nu. 19. in auth. quas
actiones. C. de Sac. Eccle. idem num. 14. in. l. quibus
ff. de legib. & in. l. quauis C. de fideicom. Corn. Deci. &
Curt. iun. in. l. humanitatis, ad prin. per tex. ibi. C. de im-
pub. dixi plenè supra 30. in prin. Vnde cum in. d. l. si. & in
d. l. 22. & in. d. l. 2. ordi. & d. l. fin. de nat. lib. hæc ratio ex-
pressa sit, cum & hunc casum comprehendat, non aliter
atque si nominatim de nepotibus & deinceps loqueretur,
dubitari non oportet. id quod iure regio expedi-
tius est per d. l. 2. & d. l. 22. in quibus filius clerici non so-
lūm à patre sed etiam à reliquis omnibus patris cognatis
capere prohibetur, ergo quanto minus ab ascendenti-
bus capere poterit.

Superioribus adde quod (ut non paucis nostrorū ui-
sum est) Stante statuto, ut femina non succedant stan-
tibus masculis, legitimatis 78 non excludantur feminas.
Bal. in. c. per tuas de maior. & obed. & ista est commu-
nis secundum Curt. seniore confi. 16. num. 13. & dixit
etiam communem Decius consi. 275. col. penult. Dicit
etiā cōmunē Tiraquel. in. d. l. si unquam, uerb. si ceperit
liberos. num. 8. Crot. in. l. Gallus. §. & quid si tati. nu. 85.
de lib. & post Couarub. rub. in. 4. 2. parte. c. 8. §. 8. nu. 3.
quasi aliud sit esse tale, aliud haberi pro tali, aliudq; sit le-
gitimum re uera esse, aliud pro legitimo haberi. arg. eo-
rum, quæ plenè tradit Bart. in. l. maritus. §. legis. ff. ad leg-
gem Iuliam de adult. idem Bart. in. l. si is qui pro empto
re. ff. de usucap. 3. q. prin.

Contrariam opinionem, immo quod etiam legitima-
ti ex-

76
Nostri
possumus
prodige-
re.

77
Clerici et
nepos insti-
tui non po-
test, est q;
ardua q.

78
Legitimati
ex forma
statuti ex-
cludunt fe-
minas, non
secus quam
legitimi,
est q;
ar-
dua q.

79
Legitimi-
tas huma-
num inuen-
tum.

80
Iuris, quæ
sunt in iis
lex proce-
dit uerè et
naturali-
ter etiam
si utatur
uerbis fi-
ctionem si-
gnificantibus.

81
Succedere
ex testa-
mento filia
potest, ubi
est statutu
ne filia ab
intestato
succedat.

82
Pactio fi-
lia succede-
re non po-
terit, stan-
te statuto
ut stanti-
bus mascu-
lis filia fe-
mina non
succedat,
ardua q.

83
Pactum de
bar. diui.
an ullam
pariat obl.

ti excludant fœminas, tenet Bald. in l. fin. col. 6. uerf. Fuit quæritum. C. de fideicommi. & alii plures relati per Tiraquell. ubi supra. num. 57. & isti est magis communis secundum Curt. consil. 153. & uide Tiraquell. de morte. 2. parte declaratione. 6. pro hac opinione, quæ ut nobis uidetur uerior est, facit peremptoria ratio 79 nam legitimum esse, uel non esse, & sonat & pendet ex lege, non à natura. auth. quib. mo. nat. effici. sui. §. natura & authen. quib. mo. nat. effici. legi. §. sicut & §. liceat igitur, unde ut nomen & substantiam legitimatatis sola lex positiua induxit ut. dd. iuribus ita & nomen & substantiam legitimatatis sola lex positiua delere & extinguere potest. l. nihil tam naturale. ff. de reg. iur. cap. omnis res, extra eod. tit. & dd. auth. tradit in specie Bart. in d. l. si is qui pro emptore. 3. q. prin. & in l. 3. ff. de inst. act. Ancharr. con. li. 225. Andr. Tiraqu. ubi supra & in iis 80 quæ sunt iuris lex procedit uerè & naturaliter, non fictè, etiam si utatur uerbis fictionem significantibus ita Bart. in d. l. si is qui pro emptore & in consil. 62. punctus talis est. Anton. consil. 20. nulla mulier, Bal. in l. in rebus. C. de iure dot. per illam. l. in fi. & consil. 244. lib. 3. Tiraqu. ubi supra num. 8. ex quo apparet hanc esse communem opin. cum ergo de legis potestate dubitari non oporteat quin uerè & perfectè tam nomen quam substantiam legitimatatis potuerit delere & extinguere, in eorum quæstio erit, an id lex uoluerit, & quod uoluerit legitimatos legitimos re uera fieri, patet in d. §. liceat igitur & in d. §. sicut & in d. §. natura & in aliis multis locis dictarum auth. in quibus sepe dicitur legitimatos nihil omnino differre à uerè legitimis natis; sicque tenendum est, tales fœminas excludi per interuentum legitimatorum, non secus quam per interuentum eorum, qui legitimi nati fuerunt. & plenè in simili per Iaf. Alciat. & Alex. in rubr. ff. de lib. & posth. ubi eleganter Soci. dum aiunt testam. patris filij spurij legitimatone quasi posthumi legitimi & naturalis agnatione rumpi, per quod sententia nostra aperte iustificatur.

Denique statuto 81 disponente. quod stantibus masculis filia fœmina non succedat ab intestato, ea ex testamento capere poterit. ita Bar. in l. si. num. 4. C. de pact. Ang. Ia. Dec. nu. 22. Alcia. & Hierony. Cagn. nu. 161. & Purpur. in d. l. si. Alex. & Claud. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de uerb. obliga. plenè per Georg. Nat. in cap. quauis pactum num. 62. de pact. lib. 6. Corn. Ia. & Dec. in l. pactum dotali. C. de collatio. Curt. iun. in d. l. fin. num. 37. qui hanc opi. dicit communè. nam limitata causâ, limitatum producit effectum. l. age cum Geminiano, C. de transact. sed facultas succedendi ab intestato huic filie denegata est ex testamento, tamen denegata non est ergo &c. & exceptio illa ab intestato facta, firmat regulam quod ad testamentariam successionem. l. nam quod liquidè. §. si. ff. de penu leg. hoc 82 amplius non solum ex testamento ea filia poterit patri succedere, sed etiam per pacti interuentum. nam si per pactum conuenierit, ut illa patri suo ab intestato simul cum fratribus succederet, tale pactum ualere per idque filia fieret capax patri ab intestato succedendi, ista est communis opin. quâ tenent in d. l. si. Iaf. num. 18. Alcia. in gl. ad huc post Bart. & Ang. ibi Georgius Natanus in d. c. quauis num. 55. Curt. iun. in d. nu. 37. qui Bart. opin. dicit communem & Deci. num. 22. Cagnol. in d. num. 161. Alex. & Claud. in d. l. stipulatio.

Sed hoc ultimum ut nobis uidetur suspectum est, magisque esse uidetur, ut post tale pactum adhuc filia patri suo intestato succedere nequeat, non magis quam si tale pactum non interfuisset: quia pacto hæreditas dari non potest. l. hæreditas. C. de pact. conuen. & quia 83 pactum super hereditate danda, tollenda, uel conferuanda nullam obligationem potest producere. l. fin. C. de pact. l. pactum quod dotali eod. tit. adeo ut etiam obligationem naturalem (quæ quo ad ius nostrum sit alicuius effectus) nequeat producere. d. l. pactum quod dotali

uerbo. nullam obligationem secundum doct. communiter ibi, ubi patet quod agebatur de pacto successionis conferuandæ & adhuc nil ualuit, denique hereditatem nostram alicui post mortem nostram dare, id olim erat de genere prohibitorum, quasi principis ius in natura pugnas & aduersum donec per legem positiuam quasi dispensatione quadam permillum fuit. l. i. in princ. & in secundo responso. ff. ad leg. fal. & differuimus supra. §. j. in prin. & in præf. supra. permillum autem fuit disponere, altero de duobus modis, nempe per testamentum, uel ab intestato, sed per tale statum huic filie occlusa fuit uia succedendi ab intestato, & sola uia succedendi ex testamento relicta fuit, ergo si per eam uia a patre non inuiteretur, manebit in terminis antiquæ prohibitionis sicque per nullam aliam uiam admitti poterit. nam & si cognatos haberem alios in gradu proximior, alios in remotiore, nulli dubium quin possent omnes pariter ex testamento uocare & instituere; & tamen 84 si intestatus decedere malui, licet facerem pactum ut illi omnes simul mihi intestato pariter succederent, nullus modo sanus negauerit, quin nihil agerem, quinimmo soli proximiores non etiam remotiores mihi intestato succederent, ut patet per omnes omnino titulos. ff. C. & inst. de success. ab intest. ergo idem & in specie nostra. ad l. fin. C. fam. har. responde quod loquitur in testamento, non in pacto, uel loquitur in alia ultima uoluntate expressa inter liberosque ualente, sicque illa liberrimè posset mutari. cap. cum Marthæ de celebr. miss. l. i. C. de sac. eccles. l. si quis in principio testamenti. ff. de leg. 3. l. 4. ff. de adim. lega. l. si mihi, & tibi. §. si. ubi plenè per Alex. & Iaf. in utraque lect. ff. de lega. i. at si esset pactum & ualere, non posset immutari. l. sicut ab initio. C. de acti. & obli. Sed retenta communi op. (quæ apud me suspecta est) dubitari solet an 85 ut filia patri in testato succedere possit, sufficiat pactum initum cum solo ipso patre, an uerò & consensus fratrum adesse debeat; & solius patris consensum sufficere, tenuerunt Bart. in d. l. si. C. de pact. num. 4. & ibi Ang. Iaf. & Cagnol. num. 161. qui firmat hanc esse communem opin. contrariam tamen partem, ut etiam fratrum consensum exigatur, quasi eorum fauore id statutum factum fuisse uideatur, tenuerunt Bal. in d. l. si. Imol. Roman. & Alex. in d. l. stipulatio hoc modo concepta & ibi Claud. col. antep. qui firmat hanc esse communem opin. sed in priorem partem procliuor sum, quia cum utriusque partis fautores in hoc conueniant, ut patet possit eam filiam ex testamento admittere, quod qui dem testamentum ex solius patris non etiam fratrum arbitrio liberrimo pendet. ut d. l. j. de Sac. Eccl. C. cum simil. ergo & similiter eius solius uoluntas sufficit, ut filia per pactum admittatur, si quidem pactum hac in re alicuius momenti esse condonemus, superioribus impedimento non erit, quod dici solet pactum de futura successione conferuanda ualere. nam id suspectum esse ostendimus infra in l. si quando. §. illud. C. de inof. test. & supra. §. 18. nu. 285. denique 86 & si filius exheredatus non computetur in numero filiorum quo ad augendam legitimam, ut ex communi opin. contra multos tamen docuimus supra. §. 20. num. 205. tamen ista filia, quæ patri intestato succedere non poterat si ab eo institueretur, quod ad mensuram legitimarum computabitur in numero filiorum, non secus quam masculus quod not. & adde dictis in d. num. 205.

Et quia de non succedentibus agimus & illegitimi non succedunt. quæro habebam filium naturalem & ex eo nepotem, decessit filius, deinde eius matrem in uxore duxi. an 87 per tale subsequens matrimonium nepos ille legitimetur, & partem negatiuam tenent Francisc. Crémén. singulari 33. ecce habebam, post Bal. quem ipse allegat in l. benignius. ff. de legibus. Hipp. Marf. sing. 121. credo te scire, post Guilie. de Cun. quem allegat in d. l. benignius Ioan. Andr. in cap. per uenerabilem, qui filij sint legit. col. 3. Paul. Cast. in l. j. §. ceterum. ff. de acq.

84
Successio
ab int. gra-
datum de-
fertur, et
si aliud ue-
lit de cu-
ius succe-
ssione agi-
tur.

Intell. &
extensio ad
omnes titu-
los de suc-
cess. abin.

85
Succedere
per statu-
tum cum fi-
lia stanti-
bus mascu-
lis ab inte-
stato ueta-
tur, an per
pactum ex
sola patris
uoluntate
succedat,
ardua q.

86
Filius suc-
cedere im-
peditus, an
augeat alio-
rum legiti-
mas.

87
Legitima-
ri potest
nepos per
subsequens
matrimo-
nium etiam
post mor-
tem patris
sui contra-
ctum, egre-
gia q. pu-
gna est.

Qui ex testa. capere non poss.

possidem Paul. in l. scire leges. ff. de legib. Anton. de Rosel. de legiti. col. 12. Iaso. in l. si is qui pro emptore nume. 12 §. ff. de usucap. Ludou. de Sardis de legiti. c. de legiti. per uerum matrimonium. Prepos. in c. tanta, qui filij sint legit. Andr. Tiraq. de iure primigeniorum q. 34. num. 62. cum seq. Alex. in l. Gallus. §. si eius col. fin. ff. de lib. & posthu. & est communis opin. secundum Cateli. Cot. in memorab. uerbo legitimatio per subsequens matrimonium.

Contrariam tamen partem tenet Bal. libi contrarius in c. nouit de elect. col. pe. & Anton. in d. c. tanta Soci. in d. §. si eius col. 2. Alciat. de præsumpti. in fine princ. & rursus in lib. 3. paradoxorum. c. 17. post alios, quos ipsi allegant.

Pro priore opinione facit. l. si. C. de nat. lib. ubi medium impertinens impedit extrema coniungi, ergo multo magis quando tale medium fuit ex toto consumptum & extinctum ut in specie nostra, in qua ponimus post mortem filij naturalis contractum fuisse matrimonium. ut enim nepotem fuisse sine filio à quo procederet, rerum natura non permisit: ita quoque ars, quæ naturam imitatur, non debuit concedere, ut nepos mihi legitimus accedere posset nullo precedente filio legitimo, quasi præpostera hæc res foret & contra ordinem naturæ, quæ exigere uidebatur, ut per prius legitimus esset in filio ac per eum ad nepotem descenderet, & sine eo descendere non posset. sed certè lex si uoluisset id optimè inducere & facillè posset, quid enim impedit quin ut lex fingit eum, qui post factum, testamentum ab hostibus captus est, & apud hostes decessit, ante quam fieret captus seu hostium seruus decessisse. l. eius ff. de testam. l. si quis filio exheredato. §. quatenus. ff. de ini. rup. ita similiter fingere possit, & istum filium superuixisse uidere usque ad tempus matrimonij, ut per hoc legitimus & ipsi filio si opus esset & etiam nepoti accederet, in quo non potest non esse opus seu necessaria uel utilis. uel quod facilius est, cum 88 ipum nomen legitimis merum inuentum & figmentum sit iuris ciuili, ut in auth. quibus mod. natu. effi. sui. §. natura & auth. quibus modis nat. effi. legiti. §. sicut & §. liceat & sic alio iure ciuili tolli facillè possit. §. sed naturalia inst. de iure natur. & dd. iuribus & l. omnes populi ff. de iust. & iure. c. omnis res de reg. iur. l. nihil tam naturale. ff. eod. tit. quid impedit quin lex possit si uelit talis qualitatem adimere, eamque perinde haberi ac si in rerum natura nec hodie esset nec unquam fuisset, rursum quid impedit quin posset si uellet inducere, ut talis qualitas ipsi filio adhærisse antequam moreretur, uideretur. non ne facilius est fingere præcessisse talem qualitatem licet re uera non præcesserit, quam fingere præcessisse mortem ante captiuitatem cum re uera nõ præcesserit. ut in d. l. eius & in d. §. quatenus. l. postliminiij & l. postliminium. ff. de capti. cum ergo de potestate legis non sit dubitandum, in eo tantum quæstio erit, an id ipsam legem uoluisset uerosimilius sit, uel etiam an ipse legislator hac de re interrogatus ita uerosimiliter responderet. nam tunc pro cauto id habendum est iuxta gl. communiter app. ibi in l. tale pactum. §. si. ff. de pact. per Ias. in l. de quibus. ff. de legib. idem Ias. in l. quantuis. C. de fideicom. & in auth. quas actiones. C. de Sac. Eccles. optimus tex. in l. 3. C. de inoffi. test. & quidem (ut nobis uidetur) uerosimillimum est, legislatorem ita responsurum, ut is nepos, quo de agimus, non desinat esse legitimus. nam quò facilius homines à concubinato discedant & ut properantius ad nuptias cum suis concubinis contrahendas transuolent, lex uoluit prospexitque ut omnis soboles naturalis ex tali contubernio procedens fieret legitima, nec minus ad nepotes quam ad filios uidetur respexisse. arg. ferè per totum in auth. quib. mo. nat. effi. sui. & in auth. quib. mo. nat. effi. legiti. & ferè per totum in rubro & in nigro. C. de nat. lib. iuncto c. tanta qui filij sint legit. præterea in dictis authenticis

frequenter ea ratio expressa est, quòd Soboles ex naturali contubernio procedens, homines inuitat adducitque ad nuptias cum concubinis contrahendas, ut legiti-
mentur liberi naturales antea suscepti, quæ ratio & sæpe etiam expressa fuit in l. cum quis & in l. quæ nuper. C. de nat. lib. & ea ex integro militat in nepotibus non secus quam in filiis, etenim si uerum amamus, uerosimillimum nobis uidebitur nepotum legitimandorum causa homines ad tales nuptias contrahendas inuitari, non aliter atque filiorum legitimandorum causa. & cum ea ratio sit expressa in legibus hac de re loquentibus, pro ipsa lege habenda est, non extensiuè sed comprehensiuè ut ex communi opin. resoluiamus supra. §. 12. nume. 43. unde is casus de quo agimus, cum ratione legis re uera comprehensus sit; ipsamet lege illum comprehensum fuisse, non extensiuè aut interpretatiue, sed uerè naturaliter intelligendum est. hæc pars ut equior ita & iuris menti & sententiæ proximior est. ad d. l. si. C. de nat. lib. resp. quòd ibi non fuit subsequutum matrimonium & hoc adinuatur ex iis, quæ plenius diximus lib. 2. controuerfiarum. Sed quæro, filius 89 legitimatus ante natiuitatem eorum, qui legitimi nati sunt, an præferatur in maioratu iis, qui postea legitimi nati sunt. quæ de re per doct. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebel. & Barba. consi. 27. lib. 1. Ias. in l. filio legit. ff. de lib. & post. & in l. cum acutissimi C. de fideicom. melius per Tiraquel. in l. si unquam in uerb. suscepit C. de re uoc. donat. num. 63. & 67. & 82. & communis opin. est, quòd secundo genitus, qui legitimus natus fuit ei præferatur. secundum Paul. Castr. in l. Pomponius. §. quæsitum in lectura pad. ff. de acq. poss. ubi Areti. & Ias. & Nicol. Perus. de succed. ab int. par. i. princip. 6. specie filiorum. Molin. in consue. Parisi. tit. i. §. 8. gloss. i. q. 7.

Hanc etiam partem tenent alij plures, quos ipsi allegant & quos allegat Nicol. Boer. decisi. 159. ad finem qui tamen in contrarium inclinat, id quod & nos plenè defendimus lib. 2. controuerfiarum usus frequenter. sicque contrariam partem immo quòd legitimatus progenitus præferatur, attestatur esse communem Ioa. Andr. in regula sine culpa referendo Guiliel. & Alber. in l. cū quis C. de nat. lib. Bar. in auth. qui. mod. nat. effi. sui Paul. in l. Gallus. & qui si tati. de lib. & post. col. pe. ubi Are. col. antepe. Floria. in l. in delictis. §. si extraneus col. 2. ff. de noxalib. Collect. in cap. tanta qui filij sint legit. col. i. & 2. Abb. consi. 84. Cardin. in c. per uenerabilem. §. quòd autem, qui filij sint legit. Felin. in c. prudentiam col. 3. de off. de leg. Boeri decisi. 159. in fi. Anto. de Rosel. in tract. legiti. lib. 1. col. 5. Alciat. de uerb. sig. lib. 3. 2. axiomate ubi hanc dicit communem opin. Math. Afflic. in cap. i. §. naturalis notab. 5. si de feud. fuer. contr. inter dominum & agn. ubi hanc dicit communem, quæ uidetur probari in l. tit. 13. par. 4. Castane. consue. Burg. rubr. 3. §. 3. fol. 287. Gozad. consi. 25. num. 1. Tiraquel. in l. si unquam supra all. in uerb. suscepit & in tract. de primogenit. q. 34. Maner. in l. quoties. ff. de reg. iur. num. 9. Barb. in d. l. cum acutissimi num. 241. Soci. iunior consi. xi. num. 1. & Curt. iunior consi. 136. Xuares in l. i. tit. 6. lib. 3. fori R1 pa in d. l. si unquam q. 32. Couarub. de sponsal. 2. par. c. 8. §. 2. Paris. consi. 13. num. 33. lib. 2. Maruri. in auth. de hered. ab int. fol. 36. & hæc pars ut receptior ita & uerior ex superiorib. redditur, rationibus, & iuribus quòd expe dit repetere. Iuxta superiora quoque, filiatio 90 siue legitimi siue naturalis ut probetur & an ex eo solo probetur quòd quis fuerit tanquam filius tractatus, tradunt plenè Alciat. de præsump. reg. 3. præsump. 38. Felin. in c. per tuas nu. 3. de prob. Deci. consi. 54. col. 3. dominus episcopus Couarub. in 4. decret. part. 2. c. 8. §. 3. num. 6. Porro talis naturalis si fuerit legitimatus per principis rescriptum, illa clausula adiecta (quæ communiter adijci solet) sine præiudicio eorum, qui ab intestato successuri sunt, aut succedere possunt, non impedit quin ex testamento integra bona patrisfam. possit capere is legitimatus

88
Legitimi-
tas huma-
num inuen-
tum.

89
Maioratus
in successio-
ne ut legiti-
matus
maior natu-
mini
legitimè
nato præ-
feratur,
ardua q.

90
Filiatio
an probetur
eo
quòd quis
ut filius sit
tractatus.

matus. arg. l. fi. C. de nat. lib. §. i. cum seq. in auth. quibus modis nat. officia. leg. quod procedit quando non sunt liberi legitimi. nam illis stantibus is legitimatus eiusdem conditionis erit cuius & quilibet extraneus esset. unde ut extraneus ex eo testamento capere posset, quatenus filiorum legitimæ non læderentur: ita & is legitimatus tantundem capere poterit, & nõ ultra, quasi tunc non filiatio sed sola capacitas ei cõtingisse uideatur, arg. d. l. fi. & auth. quib. mo. na. effi. leg. §. sicut & §. liceat. sed

91 quo ad successionem ab intestato ut is legitimatus cum reliquis filiis legitimis nequeat concurrere omnes conueniunt. sed an possit concurrere cum reliquis ab intestato ueniẽtibus uel eos excludere cõtrouersũ est. nã multi, quos refert & sequitur Grat. consi. 63. col. pe. firmans hanc esse communem opin. tenent, quod non tantibus liberis reliquos omnes legitimos hæredes ab intestato ipse excludet, contrariam tamen partem ut à reliquis omnibus agnatis & cognatis testatoris usque ad quartum gradum ipse excludatur, tenent multi, quos refert & sequitur firmans hanc esse communem opin. Philip. Deci. consi. 338. col. 2. & consi. 393. eadem 2. col. Paris. consi. 14. lib. 2. num. 44. Soci. consi. 95. col. 3. lib. 4. idem in l. Gallus. §. & quid si tantum num. 21. ff. de lib. & posth. Couarub. lib. 4. decret. in princ. part. 2. c. 8. §. 10. num. 1. & hæc posterior pars ut receptior ita & uerior uideatur, quasi principis talem legitimatorem facientis as fuerit sensus, ut nulli hominum præiudicium etiam utens iure suo faceret sicque legitimi, qui à lege inuitantur per interuentum istius non excluderentur à successione intestati: sed ut illi per interuentum cuiusque extranei à successione illa excluderentur, si extraneus à testatore institutus fuisset; ita quoque per interuentum legitimati excludantur, si ille à testatore hæres scriptus fuerit. arg. d. l. fi. C. de nat. lib.

S V M M A R I U M.

- 1 Hæredis institutio est caput testamenti.
- 2 Ordo literæ hodie non nocet.
- 3 Hæredum, alij instituti, alij substituti.
- 4 Hæredum plures species.
- 5 Hæres necessarius an sit hodie filius uel seruus.
- 6 Hæres substitutus appellatur etiam institutus.
- 7 Hæredum appellatione interdum soli filij continentur.
- 8 Incapax potest institui sub conditione si habilis fiat à principe, ardua q.
- 9 Matrimo. inter prohibitos contrahi an possit sub conditione si papa dispensauerit, ardua q.
- 10 Hæres anormalus.
- 11 Hæres hæredis testatori hæres esse dicitur.
- 12 Incapax institutus & restituere iussus compellitur adire & restituere.
- 13 Institutionem quando inducat uerbum relinquo, ardua q.
- 14 Institutio an inducatur per uerbum lego.
- 15 Verba enunciatina quando disponent.
- 16 Verba enunciatina an disponent fauore libertatis, militis, piæ causæ, & liberorum.
- 17 Piæ causæ fauore an sine testibus & notario ualeat testamentum, ardua q.
- 18 Notarij signum an sit de substantia scripturæ, ardua q.
- 19 Notarij rogatus an præsumatur si non probetur, ardua q.
- 20 Notario se rogatum fuisse in ipso instrumento scribenti creditur.
- 21 Notarius in ult. uol. aut in contrahibus à quo esse rogandus.
- 22 Notarij qualitas probanda ab eo, qui instrumentum producit.
- 23 Hæredis institutio an inducatur eo quod quis in contractu ecclesiam appellauit hæredem, ardua q.

- 24 Pactum su suc. non ualet, etiam fauore piæ causæ, ardua q.
- 25 Hæredis institutio inter uiuos fieri nequit.
- 26 Dos an dotandis bonis diminutis diminuatur, ardua q. & quid si crescant.
- 27 Dos & si inofficiosa non esset tempore quo data fuit, si tamen tempore mortis appareat inofficiosa, coangustatur.
- 28 Intell. tit. C. de inof. dot.
- 29 Institutio etiam conditionalis, tria tempora habilia de siderat, contra communem opp.
- 30 Intell. l. sed & si conditione. §. Solemus. ff. de hæ. inst. & §. in extraneis inst. de hæ. qual.
- 31 Verbum hoc amplius, repetit qualitates præcedentes.
- 32 Intell. l. in tempus. ff. de hæ. inst.
- 33 Hæreditatem meam dono, an ualeat talis donatio, ardua q.
- 34 Vendere quis suam hæreditatem non potest.
- 35 Intell. l. si ita fuerit. ff. de reb. dub.
- 36 Incertitudo quomodo uitiet, cum comm. contra las.
- 37 Incertitudo quare non uitiet ademptionem.
- 38 Probatio incerta non releuat.
- 39 Incertitudo circa res & circa personas uitiat, contra communem.
- 40 Piæ causæ fauore an ambiguitas saluetur.
- 41 Incertitudo non uitiat in spiritualibus, nec in libertate, nec in piæ causâ.
- 42 Institutio facta spe præmij, an ualeat, ardua q.
- 43 Condicio impossibilis, quare non uitiet ult. uol. ratio noua.
- 44 Intell. l. actus legitimi. ff. de reg. iur.
- 45 Condicio impossibilis, quare uitiet contractum non ult. uol.
- 46 Impossibilitas quando uitiet ult. uol.
- 47 Intell. l. actus legitimi de reg. iur.
- 48 Impossibilis condicio, an uitiet pium legatum.
- 49 Piæ legata an testamento infirmato euanescent.
- 50 Qui institui non possint.
- 51 Testandi facultas dispensatiue data.
- 52 Hæreditas quid.
- 53 Hæreditas ut diuidatur.
- 54 Testari pro parte tantum nullus potest, præter militem.
- 55 Testatus pro parte, quare testator possit decedere ex post facto ratio noua.
- 56 Querelans efficitur hæres necessarius ab intestato.
- 57 Miles partim testatus decedere potest.
- 58 Testatus pro parte, paganus decedere nequit.
- 59 Testari pro parte, quare non liceat, nisi ex post facto.
- 60 Accrescendi ius quando contra uol. testantis inducatur.
- 61 Institutio particularis non uitatur propter prohibitum a testatore ius accr. contra communem.
- 62 Aequalitas partium, sit in dispositione ad plures re-lata, quod uariè intelligitur.
- 63 Accrescendi iure institutio particularis trahitur ad totum.
- 64 Intell. l. cum quæstio. C. de legat.
- 65 Totum, continetur rei appellatione.
- 66 Si rem priori indefinitè reliqui, posteriori eiusdem rei uel hæreditatis uncias sex non uideo ad dupondium transire, sed priori adimere, quod posteriori dedi, cum glo. communiter app. non sic si post. 12. uncias expressim distributas sex alij dedi, contra glosam communiter app.
- 67 Si primo plures uncias dedi secundo pauciores, an ad dupondium uidear transire, contra communem.
- 68 Intell. l. cum q. & l. qui quadringenta.
- 69 Intell. l. si ita scriptum. §. quidam. ff. de hæ. inst.
- 70 Testamentum potest incipere à substitutione.
- 71 Institutionis partes, in substitutione uidentur repetite.

Intell.

De hered. instit.

- 72 Intell. §. sed si instit. Inst. de vulga.
- 73 Parum non semper toto derogat.
- 74 Pars prius deinde totum, au contra, legatur non refert, contra communem.
- 75 De eadem re.
- 76 Falcidian non detrahit fidei commissarius uniuersalis.
- 77 Si primo. 12. uncias hereditatis uel rei legauit alteri. 7. uncias eiusd. rei uel hereditatis do, tunc uncie illæ non deducuntur de asse, sed ad dupondium transitum uidetur, contra communem.
- 78 Intell. l. Marcellus. ff. ad Treb. quod procedat etiam si testator sciret uires sui patrimonij, contra communem.
- 79 Si primo totum alteri pars sub toto contenta relinquitur, tunc integra pars de toto deducitur, nec fit concursus in ea parte, contra Paul.
- 80 De eadem re contra Paul.
- 81 De ead. re contra Corneum.
- 82 De eadem re.
- 83 De eadem re contra Communem.
- 84 De eadem re contra Paul. Raph. & Corneum.
- 85 Simpliciter institutus realiter coniunctus uidetur bis, qui partes uel uncias certas expressim designatas habuerunt.
- 86 Coniunctus re tantum an uerbis tantum coniuncto præferatur. ardua q.
- 87 Testes in re uariantes, peiores quam si in uerbis uariant.
- 88 De eadem re.
- 89 Conferuatio facilius quam noua acquisitio.
- 90 Accrescendi ius an impediatur per ius retentionis.
- 91 Accrescendi ius & ius non decrescendi differunt.
- 92 Coniunctus re tantum, ad totum inuitatus uidetur.
- 93 Error uiciatur institutio, præteritio, & exheredatio.
- 94 Institutio filiorum generalis comprehendit etiam eum filium, quem testator se habere ignorabat, contra communem historia Torquati.
- 95 l. 1. & 3. tit. 4. par. 6. ampliatur.
- 96 l. 1. 4. tit. 4. par. 6.
- 97 l. 3. & 4. tit. 3. par. 6. ampl.



POSTquam disseruimus, qui habeant uel non habeant testamenti factionem tam actiuam quam passiuam; consequens est, ut ad heredis institutionem transuolemus, quæ in testamentis principem locum tenet, quæq; in successionum progressu inuenta fuit, cum olim quando rudes erant successiones in usu non fuisset, argumento. l. uerbis legis. ff. de uerb. sign. est autem 1 heredis institutio, caput fundamentumque totius testamenti. §. in primis inst. de fideicommiss. har. l. proximè. ff. quæ testato delent. l. j. in fi. de uulga. ff. estq; initium testamenti. l. 1. in pr. de her. inst. ibi initium, hinc est quod quæ præcedunt institutione nil ualent. §. ante heredis, inst. de leg. l. 2. §. si prius, in decisione & iterum in responsione, ibi, constat enim. ff. de uulg. & c. errat ergo glo. i. in uerb. debet. q. exponit. i. potest uel solet. glo. inquam. i. in l. 1. ff. de her. inst. & glo. exheredare ibidem, cum quibus glo. simpliciter transeunt. ibi Alber. Bar. Bal. Ang. Cuma. Paul. & eas expressim. & malè sequitur Imol. ibid. dic. ergo 2 hodie peruersio ordinis nulla ex parte uiciat testamentum. §. ante heredis. inst. deleg. l. præposteri. C. de testam. olim testamentum non uiciabat ex toto sed tantum ex ea parte, quæ præcedebat institutionum heredis. d. §. ante heredis. l. 3. §. prius in pr. & uerb. constat. ff. de uulg. facit. l. j. ff. de her. inst. ibi initium. fallit quando, uicio non temptatoris. sed tabellionis fuit ordinis peruersio. l. ambiguitates. C. de testam. simile. in l. cum auus. ff. de condi. & dem. Vide Costam in pag. 105. & pag. 97. in l. Gallus

§. & si tantum. ff. de libe. & post. qui pulchrè contra receptas doctorum sententias edocet quemadmodum olim testamentum non definebat ualere, licet non in capite & principio testamenti heredis institutio collocata esset, sed tamen posteriori fortè parte testamenti, tunc enim eæ dispositiones quæ præcedebant heredis institutionem non ualebant: ipsa autem heredis institutio, & quæ postea sequebatur optimè tenebatur, sed an heredis appellatione bonorum possessor propriè contineatur, nobilis. q. est, ut edocebimur in materia. bo. poss.

Denique heredes 3 aut instituti dicuntur aut substituti. l. 1. ff. de uulg. institutorum autem heredum plures sunt species, quidam enim necessarij sunt, quidam uoluntarij, quidam sui & necessarij, ut in princ. inst. de her. qual. & ibi in §. 1. cum seq. l. Cornelius. l. iam dubitari. ff. de her. inst. l. si alienum. §. in extraneis eodem titul. l. uerba hæc. l. fin. ff. de condit. inst. l. qui in aliena. §. interdum. l. necessarij. ff. de acq. her. §. sui inst. de her. abint. §. sui, inst. de her. quali. & ultra doct. in dd. locis, quor 4 sint heredum species edocemur per Corn. consi. 169. num. 2. lib. 3. & consi. 100. num. 5. lib. 4. & consi. 199. num. 43. lib. 2. idem Corn. consi. 272. num. 2. lib. 4. & hodie 5 An filius uel seruus sit hæres necessarius tradit idem Corn. consi. 305. num. 11. lib. 4. quibus autem temporibus in heredibus scriptis habilitas exigatur edocet Corn. consi. 96. nu. 15. lib. 2. qua de re infra ex professo agimus. Illud autem notandum est heredes 6 substitutos solere non raro institutos appellari, ut probatur in l. Gallus in pr. ff. de libe. & post. uerbo instituit ubi glo. & communiter doctores exponunt, hoc est uulgariter substituit, ad idem tex. in d. l. Gallus. §. quidam rectè uerbo instituat ubi similiter gl. Bar. & omnes exponunt hoc est uulgariter substituat, quod & suadet. d. l. Gallus. §. & quid si tantum uerb. institueretur, ubi eodem modo glo. Bar. & reliqui exponunt, hoc est uulgariter substitueretur. facit. l. in testamento in pr. ubi tradunt doctores. ff. de her. inst. l. si mater. §. si. ff. de uulgari. l. 3. §. libertas. ff. de bonis liber. l. si quis cum, prope finem. ff. de uulga. Heredum 7 tamen appellatione interdum soli filij continentur, quale est cum quis secundum pro se & heredibus suis accepit ita glo. per textum ibi. in l. lex facto. §. si. ff. ad Treb. & est communis op. secundum Euerar. in topicis lib. 2. co. 139. & col. 344. in fi. qua de re per Alex. consi. 23. lib. 1. glo. in l. etiam. §. 1. ff. soluto matrimonio Curt. iun. consi. 130. nu. 12. Corn. consi. 131. lib. 2. Porcius in §. adeo inst. de loca. & condu. Curt. iun. consi. 4. num. 1.

Illud autem notandum est, posse 8 incapacem heredem institui sub hac conditione, si a principe fuerit habilitatus. ita tenet in spurio sub tali conditione herede instituto Bal. Aret. & Alex. in l. Gallus. §. instituens ff. de libe. & posthumis, ubi Iason. & Lancel. Galian. dicunt hanc esse communem op. Couarub. in epitome de spons. 2. par. c. 8. §. 5. nu. 12. Curt. iun. consi. 84. nu. 3. Gualdens. de arte testandi tit. 5. cautela. 14. nu. 15. Bernond. de publi. concub. fol. 327. & est communis op. secundum Hieron. Cagn. qui & eam sequitur in l. quandiu. ff. de reg. iur. num. 4. per l. si ita quis hæres instituitur ff. legi timus. ff. de heredibus inst. nã 9 & similiter matrimonium inter prohibitos fieri potest sub hac conditione si Papa dispensauerit, & tunc secuta dispensatione nouo consensu opus non est, & ita tenet Ant. Butr. in c. super eo de cond. oppos. cuius op. de consuetudine obseruatur secundum Boerium de decisione. 264. num. 27. incipit an foror, quanuis contrariam partem teneant Innocent. Card. & Abb. in d. c. super eo & est communis op. secundum Aret. & Socin. in l. apud Iulianum. §. constat. ff. de lega. 1. Loazes de matri. 12. dubio. Couarub. ubi supra par. 2. c. 3. num. 7. & pro hac parte facit. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de uerbis obligat. l. qui res. §. aream. ff. de solu. §. 1. inst. de mutil. stipul. l. cetera. §. tractari. l. apud Iulianum. §. constat. ff. de lega. 1. sed pro superiori re sen-

1
Heredis institutio est, caput testamenti.

2
Ordo literæ hodie non nocet.

3
Heredi alij instituti alij substituti.

4
Heredum plures species.

5
Heres necessarius an sit hodie filius uel seruus.

6
Heres substitutus appellatur et tamen institutus.

7
Heredum appellatione interdum soli filij continentur.

8
Incapax potest institui sub conditione si habilitatus fiat à principe ardua q.

9
Matrimonium inter prohibitos contrahi an possit sub conditione si papa dispensauerit ardua q.

re sententia facit. l. in tempus. ff. de her. inst. & facit. l. 2. §. sed & si extraneum. ff. de uul. ubi pupillaris substitutio facta eis, qui in testatoris potestate non est, incipit sumere vires simul atque ille impubes in testatoris potestate incidit. & retenta opinione affirmatiua, ille

10
Hæres anormalus.

11
Hæres be-
reidis te-
statori hæ-
res esse di-
citur.

Hæres se-
mel factus
an possit
hæres esse
desinere.

12
Incapax
institutus
& restituere
iussus
compellitur
adire &
restituere.

13
Institutio
nem quan-
do inducat
uerbum re-
linquo, ar-
dua q.

14
Institutio,
an induca-
tur per
uerbum le-
go.

15
Verba
enuntiatiua
quando di-
spont.

10 hæres anormalus esse uideretur, prout & sunt alii anormali heredes ut per Corn. confi. 11. num. 2. lib. 2. & etiam 11 hæredis heres primi testatoris hæres esse dicitur. ut tradunt communiter doct. per tex. ibi in l. fin. C. de hæred. inst. quibus adde Corn. confi. 182. nu. 2. lib. 2. & confi. 76. nu. 6. eodem lib. idem Corn. confi. 97. nu. 22. lib. 1. & confi. 74. nu. 5. lib. 1. nec postquam quis semel hæres esse ceperit poterit amplius hæres esse desinere, nisi ex legis ciuili dispositione, glo. communiter ibi app. in l. in substitutione. ff. de uul. Corn. 10. lib. 3. fallit in restitutione, quæ fit per Trebelianum, quæ nõ facit ut hæres semel factus, desinat esse hæres ipso iure sed id non quod Trebeliano defuerit potestas, sed defuit uoluntas. Sed 12 & incapax hæres scriptus & iussus restituere compellitur adire & restituere, quo casu ipse incapax etiam mero iure heres non manet, ut not. per Benedic. in c. Rainutius de testamen. part. 1. fol. 79. nume. 75.

Adde quod 13 hæredis institutio inducitur per uerbum relinquo adiectum uniuersitati bonorum, non sic si adiceretur rebus singularibus tenuerunt multi relati per doctores præsertim Ias. in auth. nouissima. C. de inoffi. test. tenet gl. in c. si pater in uerb. instituit de test. lib. 6. quæ communiter app. secundum Imol. in cap. Rainutius nu. 30. de testamen. est communis op. secundum Alex. num. 10. in confi. 177. lib. 2. Corn. in l. quoties. C. de hære. inst. num. 3. quod significat. l. 5. tit. 8. par. 6.

Contrarium tamen uidentur tenere multi relati per Card. qui & eos refert col. 3. & Panor. num. 3. in d. c. Rainutius & Alex. in l. nam quod. §. non omnis. ff. ad Treb. num. 6. ubi hanc dicit esse communem opinionem, quæ & sequitur in consilio 105. num. 19. lib. 4. ubi plures allegat, pro priore opinione est tex. clarus, quem non memini allegatum hanc ad rem uidisse in §. planè instit. de testam. mul. ibi ego te heredem facio, aut bona mea tibi relinquo. item rursus in d. §. planè ibi relinquere se bona cui uisum sit. idem probat. l. diuus. ff. eod. tit. primū ibi ego te heredem facio, aut bona mea tibi relinquo. & rursus ibi alioqui non diffucile post mortem alicuius militis existerent, qui adfirmarent se audisse dicentem aliquem relinquere se bona cui uisum sit, & per hoc uera iudicia subuerterentur, in quibus iuribus planè probatur paria esse & ueluti æquipotentia illa uerba te heredem facio, & illa uerba, hereditatem meam tibi relinquo, & etiam illa uerba, bona mea tibi relinquo.

Aliud 14 fortè in uerbo lego quod adiectum uniuersitati rei nullius momenti facit dispositionem, si quidem in genere generalissimo adiiciatur, ueluti si dixi lego rem uel lego substantiam, tunc enim legatum non ualeat, glo. in l. legato generaliter. ff. de lega. i. quam uidentur sequi doct. ibi sequitur post mortem alicuius casus in §. omnium num. 165. instit. de actio. nam & in donatione idem foret. l. cum post. §. gener. ff. de iure do. tr. l. ita stipulatus. ff. de uerb. oblig. nec dubium est quin legatum sit donatio quædam inst. de lega. §. legatum est, olim fortè contrarium obtineret, arg. l. uerbis legis. ff. de uerb. sig. l. i. in. i. & ii. rep. ff. ad legem falci.

Item 15 declara ut procedat quando uerbum relinquo adiectum uniuersitati bonorum fuit per uerba dispositiua aliud fortè si per uerba enuntiatiua principaliter propter aliud prolata, tunc enim non disponunt & ita possunt intelligi. d. §. planè & d. l. diuus. quod si principaliter propter se probata essent, tunc adhuc dubium est, an sufficiant ad hæredis institutionem, hæc quo ad alias res, non disinnat disponere. ita tenent Bar. in l. ex hac scriptura. ff. de donatio. & in l. conficiuntur. ff. de iure codicil. in l. i. §. cum urbem. ff. de offi. prefec.

urb. & in l. optimam. C. de contrah. stipul. Alex. in l. qui se patris nume. 7. C. unde liber. Bart. in l. sciendum. ff. de uerb. obliga. & in l. peto. num. 4. ff. de lega. 2. & in l. Titia. §. Gaius eod. tit. & in l. rationes. C. de probat. & in l. demonstratio falsa. §. quod aut. ff. de condit. & demonstra. Iaso. in l. j. C. de Sacr. Sanct. Eccles. Bart. in l. Lutus. §. fili. ff. ad Trebel. in l. si socer. §. Lutus. ff. soluto. matr. in l. queritur. ff. de acquir. hæ. nume. 14. & 15. & in l. i. ff. de noui. oper. nuncia. & in l. ex his uerbis. ubi Ale. Ias. & Decius. & alii. C. de milit. testa. ubi faciunt regulam cum decem fall. & est decis. Rotæ Romanæ. 271. nota qualiter in antiquis & 696. dic quod si in aliqua in antiq. & Docto. in l. nec professio. C. de testa. & in l. serui electione. ff. de lega. i. & in l. si quis bona. ff. de acquir. hæred. in §. sed quid & in l. si ita legatum. ff. de lega. i. & Bart. in l. i. C. de Sacros. Eccles. & in l. si ita. de lega. i. & in l. si forte. ff. de cast. pecul. & Bauar. in l. cum filio. nume. 47. ff. de lega. i. & Picus in l. Titia cum testamento. §. Titia. ff. de lega. ii. ubi optimè declarat, quæ dicantur uerba enuntiatiua & Ioan. Crot. in l. re consumpti. nume. 156. ff. de lega. 3. Bart. in l. tale pactum. §. pater. ff. de pact. & in l. cum proponebatur. ff. de lega. i. & in l. si pater. §. auus. ff. de dol. excep. & in l. cum testamentum. C. de iur. & fac. ignor. & in l. Publica. §. Titius. ff. de pos. & in auth. de iureiuran. a mor. præst. & in l. Panphilo. ff. de leg. 3. & Ioan. Crotus. in l. i. num. 47. de noui. oper. nunc. Curti. in l. si idem cum eodem. §. si ff. de iurisd. omni iudi. Rub. in l. non solum. §. morte. ff. de noui. oper. nunc. Alex. confi. 45. habito super hiis col. 3. uerf. fortificatur & confi. 46. uisus & acurate lib. i. Hypp. de Marf. 442. Afflic. decis. 83. in causa antiqua. & in decis. 245. magnifici. & decis. 285. & decis. 337. in causa. Deci. confi. 213. uisus Quid 16 uerò in libertate, aut fauore liberorum, aut militis, aut piæ causæ, dic ut plenè per Tiraquel. de priu. piæ caus. priu. 86.

Denique 17 hæredis testamento scripti institutionem aut Testamentum propria testatoris manu descriptum siue testibus & notario seruandum est, si in illo legata pia inuenta sint. ista est commun. opin secundum Couar. in c. relatum. i. num. 12. de testam.

Contrarium, ut tale testamentum non ualeat. tenet Barba. confi. 42. lib. 4. & est commun. secundum Couar. ubi supra sed priorem partem sequi uidetur Imol. in l. si is qui. ff. de testam. Corn. confi. 307. col. 4. lib. 3. ut refert idem secutus Andr. Tiraq. de piis causis priuilegio. 5. nā & idem fore in testamento inter liberos ipse quoque ad firmat post Imol. & Corn. ubi supra Bald. in auth. quod sine, per text. ibi. C. de testamen. & §. nos quidem cum seq. in auth. de tabel. & in auth. si modo. C. famil. herc. facit. l. fin. C. famil. herc. ibi quibuscunque inditiis, & rursus ibi quibuscunque uerbis, & tertio loco ibi quocunque modo, nam si quocunque modo, ergo & isto. si quibuscunque inditiis, ergo & istis, si quibuscunque uerbis, ergo & quibuscunque literis. nam uerba & litera assimilantur, ut in l. in exercendis. C. de fide inst. id quod in testamento inter liberos per prædicta satis tolerabile est. difficilior tamen in testamentis ad piæ causas admittendum, quia ad talis testamenti ruinationem non inueniuntur iura sic aperta, ut ad testamentum inter liberos. adhuc tamen & pro eo facit bonus tex. in l. in testamento. ff. de fideico. liber. per quem Bart. ibi firmat testam. etiam ratione uoluntatis imperfectum ualere ad piæ causas, estque communis opin. ut apparet ex relatione Tiraq. ubi supra priuilegio. 7. ergo longè facilius si imperfectio sit ratione solenitatis tantum, ut in specie nostra, & hoc puto uerum, si modo literam esse testatoris plenè constiterit, uel comparatio literarum legitime probata sit, quæ facit semiplenam probationem; & præterea accesserit unus testis, qui uiderit testatorem illud scribere, ut ex hiis duabus semiplenis probationibus legitima probatio nasceretur. Sed cum nostro iure Hispano in testam. in scriptis tabel

16
Verba
enuntiatiua
an dispo-
nant fauore
libertatis,
militis,
piæ causæ
& libera-
rum.

17
Piæ cau-
sæ fauore,
an sine te-
stibus &
notario ua-
leat testam.
ardua q.

18
Notarij
signum an sit
de substan
tia scriptu
re, ardua
q.

lionis interuentus exigatur per tauri. l. 3. An 18 in eo signum eius exigatur & pro substantia scripturæ publicæ requiritur, ut in ea ponatur signum notarij. ut in. l. fi. C. de off. affes. & est communis secundum Bart. in. l. si quis ex argentariis. §. si initium. nu. 32. ff. de eden. Boer. in decif. 36. num. 8. & num. 10. idem decif. 37. & uidetur quod sic num. 10. Vnde in tali testamen. tale signum necessarium uidetur. contrariā partem ut huiusmodi qstio nem signi appositio non sit de substantia publici instrumenti, tenet Imola. in. c. 1. de fid. instr. Alex. in addi. ad Bart. in prima consilii ff. num. 5. & in Rub. num. 14. ff. de noui ope. nunc. prior tamen opin. uidetur receptor, & eam tenet. gl. in auth. de instrumentorum cautela. §. sed si instrumenta. in uerbo oportet, ubi Bart. num. 5. Bar. & Imola. in. l. ad testium §. si quis ex testibus. ff. de testam. Abb. in. d. c. i. col. 4. & ibi. Fel. & uterque Dec. num. 13. potest concordari ut prior opin. procedat de consuetudine, qua attenda requiritur signum notarij, posterior uerò opinio, procedat de iure, ista concordia est communis secundum Cagnol. in princ. ff. num. 114. cum Bar. ibi num. 6. per Couar. in pract. quest. c. 20. num. 5. quod facilius obtinet in testamentis, quæ de sui natura interuentum tabellionis non desiderant iure communi, licet de iure regio Hispanorum aliud inductum sit in testamento in scriptis per. l. Taurinam. 3. quò casu 19 rogatus tabellionis. qui necessarius est, an presumatur, licet non probetur dubium est, & quod quasi solennitas extrinseca illa sit non presumatur nisi probetur. tenent glo. in. §. j. in auth. de tabel. & clarius Bart. Ang. Imola. Alex. & Iaf. q. 2. in. l. sciendum. ff. de uerb. oblig. Inocen. in. c. i. de fide instr. Ang. consilii. 400. col. fin. & consilii. 220. Ant. Butr. & Panor. in. d. c. i. & est communis opin. secundum Boer. decif. 35. nunc dicamus de notario col. fin. licet contrarium ut rogatus notarij presumatur, quantum non probetur, tenuerint Ang. Iacob. Beluif. Ludo. Bolog. in. d. auth. §. i. Aret. in. l. hac consultissima. C. de testam. Bal. in rubr. de fide instr. & alij plures relat. per Boer. ubi supra. quòd si 20 notarius in instrumento dixerit, se à partibus rogatum fuisse, creditur eius assertioni. ista est communis opin. quam tenent multi quos refert & sequitur Feli. in. c. sicut col. pe. de re iudi. Iaf. consilii. 137. nu. 5. lib. 4. & alij non pauci quos refert Boer. ubi supra, sed prior opin. ut notario se rogatum fuisse in instrumento asserenti cedatur, uisibus forensibus amplexa & obseruata est. in ultimis 21 uoluntatibus an oporteat notarium ab ipso testatore fuisse rogatum, & in contractibus, an ab alterutro, an uerò ab utroque ex contrahentibus eum fuisse rogatum oporteat, tradit Boer. d. decif. 35. in princ. onus 22 autem probandi notarium fuisse eum, qui instrumentum confecerat pertinet ad producentem & eo instrumento utentem, est communis opin. quam resoluit idem Boer. decif. 36. num. 10.

19
Notarij ro
gitus an
presuma
tur si non
probetur,
ardua q.

20
Notario se
rogatum
fuisse in ip
so instrum
to scriben
ti creditur.

21
Notarius
in ult. uol.
aut in con
tractibus à
quo esset
rogandus.

22
Notarij
qualitas
probanda
ab eo, qui
instrumen
tum pro
ducit.

23
Hæredis
institutio
an induca
tur eo quod
quis in con
tractu ec
clesiam ap
pellauit hæ
redem, ar
dua q.

Redeundo ad hæredis institutionem dubium est, an quemadmodum regulariter pacto fieri non potest (ut continuo) edocemur, ita quoque nec ad pias causas ea fieri aut hereditas dari possit. qua in re sunt, qui uelint ut non 23 solum pacto uel actu inter uiuos possit pæ causæ dari hereditas sed quòd etiam si in contractu uel, in alio actu inter uiuos quis ecclesiam uel aliam piam causam appelleret heredem, uidetur eam heredem fecisse efficaciter. ita Bart. in. l. tale pactum. §. fi. & ibi Bal. in lectura antiqua. & Alex. & Iaf. col. 2. ff. de pact. per illum tex. & per tex. in. c. fi. de success. ab intest. Alex. in. l. licet C. de pact. Barba. in. l. cum acutissimi. col. 38. C. de fidei. commus. Alex. in. l. pactum dotale. C. de collat. Tiraquel. de priuileg. pæ causæ. priuilegio. 106. Alex. consilii. 152. col. 3. lib. 6. Contrarium tamen tenet Ang. Fulg. & Paul. Caltren. in. d. l. tale pactum. §. fi. Roma. in auth. similiter C. ad. l. falcid. in. 6. speciali inter contractus Angel. in. l. epistola. in princ. ff. de pact. & dubitat ipse Iaf. in. d. l. licet col. 2. & hæc posterior pars uerior est, per tex. in spe

cis loquentem in. l. diuus. ff. de mil. testam. §. plane in insti. eod. tit. & per regulam generalem, quæ hereditatem pacto dari prohibuit. l. hereditas. C. de pact. conuen. d. l. pactum dotale. l. fi. ff. de suis & legit. & quia dictæ leges generaliter disponentes comprehendunt causas ut cum que priuilegiatas, si in specie de qua agitur non reperiuntur habere speciale priuilegium. l. in fraudem. in fi. ubi notat Bal. ff. de milit. test. Deci. in. c. 1. & in. c. sedes apostolica. de rescrip. & in consilii. 5. & in. l. i. & in. l. nemo potest. ff. de reg. iur. & in. l. lex testamento. C. unde. liber. Tiraq. de præscrip. §. i. glo. ii. Alci. lib. 4. parad. c. 10. nec dubium est quin pia causa hac in re non reperiatur habere peculiare priuilegium, ergo & nec oberit. d. l. licet. quia ibi in pacto reciproco, & præterea loquitur inter milites. quibus rationibus & iuribus tenendū est, non 24 ualere pactum fut. succ. etiam fauore Ecclesiæ uel pæ causæ id quod tenuit Bal. in lect. l. i. col. fin. C. de Sac. Eccles. Rom. in auth. similiter. C. ad leg. fal. 7. speciali inter contractus Soc. in. d. l. licet & in. d. l. pactum quod dotali. C. de pact. Dec. in. d. l. licet not. 3. quantum contrarium & male teneant Bal. in. l. i. col. pe. C. de pact. Alex. in. l. pactum quod dotali col. 2. C. de pact. & consilii. 152. in causa lib. 6. Iaf. in. l. stipulatio hoc modo col. 3. ff. de uerb. oblig. Fel. in. c. in præsentiam col. 22. de probat. Nat. in. c. 2. de pact. lib. 6. Calcan. consilii. 13. pro parte negatiua col. 3. & alij, quos refert Andr. Tiraq. de priuileg. pæ causæ priuileg. 105.

Redeundo ad hæredis institutionem sciendum est quòd 25 inter uiuos fieri non potest, quia dari potest hereditas testamento, at pacto dari non potest, aut adim. l. hereditas. C. de pact. conu. l. fi. ff. de suis & legit. l. pactum quod dotali. ff. de pact. l. si quòd. §. illud. C. de inoff. test. unde 26 si filiam. quò tempore nubebat tantum dotis nomine à patre accepit, quantum legitimæ nomine ad eam pertinere poterat in bonis patris, inspectis facultatibus, quas pater eo tempore habebat ipsaque renuntiavit futuræ patris successioni. sunt, qui uelint quòd crescentibus postea patris bonis potest petere legitimæ supplementum usque ad mensuram bonorum, quæ pater reliquit tempore mortis quia quantitas bonorum patris. ut intelligatur quantum cuique liberorum falcidix nomine debetur eo tempore inspicitur. §. quantitas in. l. de lege fal. l. cum queritur. l. parentibus. l. si quis in suo & auth. nouissima auth. unde si parens. C. de inoff. test. l. Papinianus. §. quoniam autem quarta & §. quarta autem. ff. eod. tit. & ff. de bonis liber. l. etiam. §. fi. & l. si patronum ex debita. §. fin. l. in ratione falcidix morte seruorum. ff. ad leg. fal. ergo uisio paterf. intestatus decedat tali pacto non obstante filia suam uirilem habebit, non secus quam reliqui fratres, in quam imputabit dotem à patre receptam. l. quoniam nouella. C. de inoff. test. siue paterf. testatus decederit filiamque in sola dote heredem scripserit, non prohibebit supplementum legitime petere, quod inducitur ipso iure quo magis testamentum in tuto sit. l. scimus. §. repleti. nem. C. de inoff. testam. uerb. ipso iure & ead. l. in princ. quòd si contra filiam excipiat de pacto renuntiationis, sicque eam fratres uelint repellere à supplemento legitime, replicabit ipsa tale pactum uiuo eo cuius de hereditate agit in initium non ualere. d. l. hereditas. d. l. pactum quod dotali. d. §. illud ibi huiusmodi pacto filij mini me pregruari. & d. l. fi. ff. de suis & legi. post mortem uerò patris si fieret, bene ualeret. d. l. si quòd. §. & generaliter, q. si dixeris tale pactum ualere de consensu illius cuius de hereditate agit. l. fi. C. de pact. ergo ualebit si cum eomet interponatur, replicabo hæc consequentiam non tenere, ut notant Bart. & communiter docto. in. d. l. fin. præterea ibi liberum erat testatori penitere, sicque actus ille non tam in uim pactionis quam ultimæ uoluntatis ualere uidetur. Item ibi agbatur non de hereditate omittenda sed de hereditate certo modo diuidenda. ut declarant Bar. & communiter docto. ibi & de

24
Pactum
fu. suc. no
ualet, etiā
fauore pæ
causæ, ar
dua q.

25
Hæredis
institutio
inter uiuos
fieri ne
quit.

26
Dos an de
tantis bo
nis diminu
tis diminu
tur, ardua
q. & quid
si crescant.

nique ibi inter cognatos seu transuerfales illius cuius de hereditate agebatur, pactum fiebat, non inter descendentes ipsius. eaq; lex exorbitans, non est trahenda ad liberos, quibus lex magis curauit, ne læsio fieret quo ad successiones parentum, ut d. §. illud cum aliis supra all. quibus enim hereditas, de qua agebatur non erat debita ij per pactiones ut cuique nocentes non uidebuntur legi, quibus autem debita hereditas erat ut per glo. communiter ibi app. in l. 3. C. de iur. & fact. ign. hi per tales pactiones lædi uiderentur, quod lex non permisit d. §. illud cum simi. supra all. & ita quod supplementum legitime talis filia petere possit, tenuerunt Phil. Franc. in c. quanuis pactum de pact. lib. 6. col. 3. Bal. in l. pactum opp. 6. C. de colla. Bar. & Paul. in d. l. si quando. §. & generaliter, Paul. Castr. in d. l. in ratione Bal. col. 4. in c. cum M. Ferrariensis, de const. & ibi Rip. num. 38. & Ruin. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & post. Soc. confi. 100. lib. 4. qui sic ait fuisse iudicatum, Ias. in d. §. illud. Couarub. in c. quanuis de pact. lib. 6. ad finem idem Ias. num. 6. in auth. res quæ. C. com. de leg. idem in auth. nouissima, supra all. col. 2.

Contrarium partem, ut supplementum legitimæ perere nequeat, eo prætextu quod post dotem acceptam patris bona creuerint, tenent Butrig. q. fi. in d. l. pactum dotali, de collat. & Bal. sibi contrarius in l. in successione de reuo. ius quæ in frau. cred. C. idem Bal. in l. quanuis in fi. C. de fideicom. Ang. in l. stipulatio hoc modo concepta fall. 10. ff. de uerbo. oblig. & ibi Rom. & Imo. col. 2. Bal. in l. si. §. i. C. de usur. rei iudi. idem in d. auth. res quæ col. 2. Paul. Castr. ibi. col. 2. Alex. confi. 180. lib. 5. sequitur & firmat esse communem op. Georg. Nat. in d. c. quanuis pactu col. 2. fall. 3. Barb. in d. c. cum. m. hanc sequitur & equiorem ac ueriores appellat Boer. in decisi. 62. & circa hanc nu. 14. cum seq. Roder. Xuarez in l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. test.

Sed priorem partem ut receptorem, ita & ueriores esse existimo. per supra dicta, nec ad re pertineat, quod 27 patris facultates ut augeri ita & minui potuerint, sicq; ut filia si decreuerint aut diminuerint bona patris nihil restitueret, ita & si aucta fuerint plus petere non debet. l. de fideicom. C. de trans. l. i. C. de pact. cum simi. nam responderetur quod si bona diminuerentur, ab ea repeti posset, quod ultra uirilem capisset. ita Soc. & Rip. ubi supra Ias. in l. frater a fratre in lect. col. pen. ff. de condi. indeb. Bal. in l. 3. col. pen. C. pro donat. nam si paterfam. decessit testatus, siue dos inspectis patris bonis, quæ sunt tempore mortis reperiatur inofficiosa, diminuetur. ut. in l. un. C. de inoffi. dot. siue non reperiatur inofficiosa, non est cur diminuatur si testator id non iussit, cum potuerit plus filia quam fratribus dare saluis eorum legitimis. quod si paterfam. conuestus est iussitque ut filia redderet quod plus recepit, tunc idem futurum esset, ut nihil redderet si ipse pater sponte illa dotem dedit non compulsus, à iudice, nec ad rem pertinere debet, quod modo ea dos appareat inofficiosa, si non erat immensa tempore assignationis nec liberi possunt cõqueri quia inter liberos & etiã inter extraneos potuit pater similes largitiones facere, si in fraudẽ non fiebant re & consilio. & ita 28 procedit totus ille titulus. C. de inoffi. donat. & C. de inof. dotibus, iuncta. l. non usque. ff. si à paren. quis fuer. manum. l. sed & si lege. §. consuluit ibi dum rebus suis se ab uti putant. ff. de per. hær. l. i. §. & magis uerb. prodegit. ff. si quid in frau. patr. quod si paterfam. cum minore dotem filia dare uellet per iudicem compulsus fuit maiorem dotem dare, licet eo tempore non excederet legitimam, si tamen inspectis bonis, quæ tempore mortis manserunt, apparet quod legitimam excedit, non tamen est inofficiosa uel immensa adhuc idem puto, si non excedit uirilem. quod si immensa esset diminueretur, si tamen non immensa, sed excedebat uirilem, tunc fortẽ idem ut redigatur ad uirilem, ut sic quando pater sponte dotem dedit & si tempore

mortis patris inofficiosa appareat delibetur quatenus ad saluandas fratrum legitimas necesse est, & non amplius, quod si à iudice compulsus dotem ampliorẽ quàm uolebat dedit, tunc dos illa delibetur usque ad uirilem argumento eorum, quæ trahunt glo. & communiter docto. in d. l. un. & gl. & docto. in l. i. C. de inoffi. don. fin. autem pater intestatus decessit, eandem distinctionem adhibendam puto. ad d. l. de fideicom. cum simi. respondo quod loquitur cum pactum fiebat post mortẽ eius de cuius successione agebatur, quod est permixtum, secus si eo uiuo, quod est ueritum, prout hæc distinctio ponitur in d. l. si quando. §. i. iuncto. §. si. Hactenus quando pactum fuit simplex, quid si iuratum, dic ut plenẽ de succ. creat. lib. 2. §. 18.

Denique institutionibus 29 conditionalibus tria tẽpora habilia non requiruntur, ita est communis opinio secundum Ias. in l. cetera in pr. ad fi. col. pe. cum seq. de leg. j. & secundum Soci. in l. 2. ff. de uulg. col. 2. cum seq. contrarium teneo, quod immo etiam in conditionalibus institutionibus tria tempora habilia desiderantur, sed non eadem immo alia diuersa, itaque tot tempora, sed non talia. Idque 30 primo probatur in l. sed & si conditione. §. solemus & in l. si alienum. §. in extraneis. ff. de hær. inst. & in §. in extraneis inst. de hær. qual. in generalitate sui. Secundo probatur in dd. §. §. in extraneis, ibi siue purẽ siue subconditione, quod est referendum ad qualitates & tempora etiam præcedentia, arg. eorum quæ habentur in l. talis scriptura & in l. si seruus plurium. §. si. de leg. i. & in l. 3. §. filius inter de libe. & posthu. ff. Tertio probatur in dd. §. §. in extraneis ibi hoc amplius, quod 31 uerbum repetit qualitates præcedentes. l. si tibi purẽ ubi Bar. deleg. 3. & l. si sic locutus eod. Arer. Alex. & Soci. col. 1. ad fi. in l. 2. ff. de uulg. quarto probatur in dd. §. §. in fi. ubi postquam de conditionali institutione locutus est, ait tria ad hæc tempora habilia desiderari, per quod patet referri debere tam ad institutiones puras quàm ad conditionales. Quinto hæc pars probatur in dd. §. §. in ratione sui, aiunt enim habilitatem desiderari tempore testamenti ut constet institutione, & tempore mortis testatoris ut confirmetur, & tempore aditæ hereditatis ut effectum habeat, sed hæ rationes militant in inst. conditionalibus sicut in puris ergo & c. ut. l. illud ad leg. Aquil. ff. quod militent patet ad sensum. præterea probatur, nam habilitas tempore testamenti in puris desideratur, licet non eo tempore sed tempore mortis institutio pura confirmetur. l. 4. de adm. leg. & dd. §. §. ergo similiter tempore testamenti etiam in conditionalibus institutionibus intervenire debet. licet non eo tempore sed tempore conditionis existentis confirmetur talis institutio, §. fin. autem sub conditione. C. de cad. toll. iuncto. §. in nouissimo, eod. l. i. & l. hæres meus, de cond. & demonst. ff. per totum. ff. quando dies leg. ced. l. sub conditione filius, de libe. & posthu. item cum tempore mortis habilitas in puris inst. exigitur, quia eo tempore confirmantur, similiter in conditionalibus requiritur tempus cond. existentis quia eo tempore confirmantur, & non tempore mortis. idem in tertio tempore. f. ad eundẽ hereditatis nam utroque casu militat ratio ead.

Tenendo hanc partẽ contra communẽ, non 32 obstat in tempus. ff. de hær. insti. in pr. nam ibi loquitur in conditione intrinseca & necessaria, puta lego tibi cum capax esse ceperis, uel te instituo cum capax esse ceperis, nos loquimur in cond. uoluntaria, puta te instituo cum nauis uenerit, ratio diffiniuit, quia conditione apponenti ex necessitate magis fauetur quàm apponenti ex uoluntate, arg. l. si fideiusor. §. qui necessaria. ff. qui satisd. cog. & l. Gallus. §. & quid si tantum iuncta. l. cum modissime. ff. de libe. & posthu. & l. si cum dotem in pr. ff. de iure dot. l. si extraneus de cond. ob ca. nec obstat. l. pe. ff. de reg. caro. nam ibi institutio sumitur pro legato secundum glo. ibi uel ibi conditio erat necessaria & in-

29
Institutio
etiam con-
ditionalis,
tria tempo-
ra habilia
desiderat,
cõtra com-
munem op-
pi.

30
Intell. l.
sed & si
conditione.
§. solemus.
ff. de hær.
inst. & §.
in extra-
neis inst.
de hær.
qual.

31
Verbum
hoc ampli-
us repetit
qualitates
præceden-
tes.

32
Intell. l.
in tempus.
ff. de hær.
inst.

27
Dos & si
inofficiosa
non esset
tempore
quo data
fuit, si ta-
men tem-
pore mor-
tis appa-
reat inoffi-
ciosa, co-
angusta-
tur.

28
Intell. tit.
C. de inof.
dot.

trinfeca ut supra proxime dixi nec obstat. l. carera. §. tractari cum filiis. ff. de leg. i. nam ibi in legatis. Sed obit. fortiter secundum Soci. ubi supra. dd. §. in extraneis. ibi. uel conditionem institutionis existentem. ubi patet q. habitas requiritur tempore existentis cond. & postea subdit tria tantum tempora habilia desiderari. ergo apparet non loqui de conditionalibus institutionibus. nec ad eas referri posset. nam si ad eas referretur iam non tria tantum tempora sed quatuor habilia desiderarentur tempora. Scilicet tempus facti testamenti. tempus mortis testatoris. tempus existentis conditionis & tempus aditæ hereditatis. quod esset contra illum tex. dicentem tria tantum tempora &c. Sed resp. not. uerum esse habitatum temp. conditionis existentis desiderari. & adhuc tria tantum tempora habilia esse oportere. nam cum habitas adest tempore conditionis existentis. non oportet quod adit tempore mortis testatoris. quia in puris institutionibus ideo eo tempore habitas exigitur. quia eo tempore existentis ut supra dixi confirmatur. Vnde quando institutio est conditionalis cum morte testatoris (quid enim si post eius mortem cond. deficiat) tunc non confirmatur. non oportet eo tempore habitatem adesse. idque patet ex dd. §. ubi inter mortem testatoris & conditionem institutionis existentem. ubi tempus existentis conditionis respectu institutionis cond. comparatur tempori mortis testatoris respectu institutionis pure. idq. intelligendum est quando cond. post mortem testatoris extitit. nam si eo uiuo. tunc non oportet tempore. quo extat conditio adesse habitatem. nam eo tempore non firmatur testamentum (quid enim si testator mutaret postea testamentum.) sed oportet adesse tempore mortis testatoris cum tunc testamentum firmetur. ut. l. iiii. ff. de adim. lega. & dd. §. idque patet ratione. nam puri & purificati in uita testatoris nulla est differentia. l. si. §. Titius. ff. de uulga. & uide per Corn. conf. 96. num. 15. lib. 3.

Adde quod si quis 33 dicat dono hereditatem meam non ualeat talis donatio. Bart. in. l. si. C. de pact. num. 14. ubi. Cagn. nu. 224. hanc dicit commun. opin.

Contrariam partem ut talis donatio ualeat. tenuit Bart. in. l. quæritum. §. pen. ff. de leg. i. sequitur Ias. & Lancel. Dec. in. d. l. si. est communis secundum Crot. in. l. stipulatio. hoc modo. ff. de uerb. obli. nu. 52. licet ipse priorē putet ueriores. sed pro priorē opinione. quæ (ut nobis uidetur tutior est. facit. quia neque in uim contractus neque in uim ultimæ uoluntatis is actus uidetur ut ualere possit. in uim donationis non. quia per hoc auferetur donatori libertas & facultas testandi. quia per legem fieri non potest. ut qui. nulla in ciuitate reliquit bona is heredem habeat. l. lex cornelia. ff. de uulga. unde cum huic donatori nulla bona superessent. de quibus posset testari. heredem habere uerisimiliter non posset. id. quod lex euitare studuit. propter rationem de qua in. l. j. C. de sacr. eccles. inq. ea ratione nititur ea communis op. de qua per Bar. & omnes in. d. l. si. C. de pact. firmantes non ualere donationem omnium bonorum presentium & futurorum. de cuius ueritate diximus supra. §. 18. num. 292. non quoque is actus uidetur ualere in uim ultimæ uoluntatis. argumento. l. diuus. ff. de mil. test. §. planè inst. eodem titulo in quibus similia uerba etiam a milite prolata. non habent uim tam ultimæ uoluntatis deliberatæ quam cuiusdam iactationis. leuitatis. aut temeritatis. seu ociositatis occasione factæ. præterea cum talis donatio si in uim donationis ualere deberet. & non adisset insinuatio non teneret. etiam si a paupere prolata ea uerba essent. argumentum. l. fanticus. l. data. C. de donat. iuncta. l. si defunctus. C. arbit. tur. quotidie enim posset donatoris patronium augeri. quod si talis actus in uim donationis ualeret ueluti imago speciesq. seruitutis esset. ut quicquid is homo ingenuus acquireret id quasi donatarii

seruus effectus ei concessurus esset. Vnde 34 nec etiam talis uenditio ut ualere æquius est. & contrarium in ciuile & inhumanum esse uidetur. argumento. l. j. & ii. ff. de homi. lib. exhi. & quæ differit Bar. in. l. stipulationes non diuid. in pr. ff. de uerb. obli. dum ibi ipse & communiter doct. negant. quem posse ad factum præcisè obligare. faciunt quæ in simili diximus supra. §. 30. ad fin. ad. §. fin. inst. de iure perso. respondeo. posse me seruum facere. sed retenta libertate non posse me talem seruitutis imaginem mihi indicare. facit. l. alia. §. eleganter. ff. soler. matrimonio & denique talem donationem ualere. id esset contra bonos mores. & superior heredis institutio quasi captatoria esse uidetur. captatoria autem institutio non ualeat. l. captatorias. l. ille autem. l. illa institutio. ff. de her. inst. l. captatorias. ff. de lega. l. j. captatorias. C. de testamen. milit. Sed an ualeat ad pias causas tradunt. Doct. per tex. ibi ubi glo. de testa. & in. l. fideicommissa libertas ubi Ang. ff. de fideicommiss. liber. Cyn. in. l. senium C. qui test. facit. poss. Bart. in. reperi. l. i. in 3. quæst. v. quæstionis principalis. & ibi Franc. Arret. col. penult. in. ii. priuilegio. C. de sacrosanct. eccles. & in. d. l. captatorias. & ibi etiam Bal. Imol. & Ias. ff. de leg. i. & in. l. quidam. & in. l. utrum. §. cum quidam. ff. de reb. dub. & in. l. i. & ibi etiam Bal. de lega. ii. & in. l. Theopompus. ff. de dot. præleg. Bal. in. d. l. illa institutio. & ibi Ang. & Imol. de hered. instit. idem Bald. in. l. hereditas. §. si defuncto. in. ii. lectura. col. ii. ff. de pet. hered. & in. c. in causis. col. i. de elect. & in. c. auditis ante fin. de procur. & in. consil. 235. Bartholomæus legauit. lib. i. & consil. 301. constitutio patriarchalis. col. v. lib. ii. & consil. 112. quæritur utrum præterita. lib. 4. & consil. 299. super primo puncto. eodem lib. 4. & in addi. Specula. tit. de instrum. edit. §. nunc uero aliquæ. uerf. quid si testator. Ang. in. d. l. captatorias. ff. de her. inst. & consil. 97. Viuianus. col. ii. uerf. secundo oportet uidere. & consil. 201. uiso temate. in prin. & consil. 328. consultatio prædicta post princ. Petr. Anchar. consil. 144. præfatis nominibus col. i. Rapha. Alex. Corn. & Ias. in. d. l. captatorias. C. de testa. milit. Rapha. Cu. consil. 130. magister Ioannes post princ. Panormit. consil. 32. circa duo dubia col. ii. lib. 2. Soci. consil. 53. in præcedenti consultatione. col. ult. lib. i. & consil. 49. uiso instrumento. col. viii. uerf. & licet censetur. lib. 4. Franc. Arret. in. l. ii. col. ii. in. ii. nota. ff. de uulga. & pupilla. subtit. & Steph. Bertran. consil. 101. licet testamentum nune. 3. lib. i. Salicet. in. d. l. captatorias. & Bal. in. d. l. i. in lec. col. penult. uerf. iuxta hoc quæro & in reperi. col. v. C. de sacrosanct. eccles. & in. d. l. captatorias. ff. de her. inst. Angel. Salicet. & Roma. Alexan. Franc. Corn. & Ias. ante fin. in. d. l. captatorias. C. de testa. milit. & in. l. executorem col. ii. C. de execu. rei iudic. & talis captatoria uoluntas inter reliquas rationes definit ualere. quasi incertitudinem quandam contineat. ut per Doct. in dictis locis. argumento. §. incertis inst. de lega. & aliquantulum etiam facit id. quod de posthumi institutione olim improbat supra sub titulo de his. qui heredes institui non possunt. tradidimus.

Et iuxta hanc partem institutionis incertæ reuoco 35 in dubium intellectum. l. si ita fuerit. ff. de reb. dub. cū. lex duobus. l. qui duos. de uulga. l. qui duos de reb. dub. l. pen. de secund. tabul. l. pater filiam. §. fin. ad. l. falcid. nam in. l. si ita fuerit. si eum. qui primus capitulum ascenderit monumentum fecerit. uel quid aliud. heredem feci uel ei legauit. si 36 id duo simul fecerint dispositio utiatur propter incertitudinem. at in contrarium dicitur. quod si ei. qui supremus moreretur. substitui. & pariter obierint. licet incertum sit uter prior. adhuc substitutio non utiatur. sed perinde substitutus admittitur ac si utrique substitutus fuisset. Sol. secundū Bart. in. d. l. lex duobus cuius solutionem sequuntur & dicunt communem Alex. & Ias. ibidem. quod regulariter proce-

34
Vendere
quis suam
hereditatem
non potest.

Captatoria
heredis
institutio. an
ualeat ad
pias causas.

35
Intell. l. si
ita fuerit.
ff. de reb.
dub.

36
Incertitudo
quomodo
utitur. cum
communem
contra as.

33
Hereditatem
meam
dono. an
ualeat talis
donatio. ardua
q.

procedit. d. l. si ita fuerit, tum propter incertitudinem, tum propter mentem defuncti, ex quo enim usus fuit numero singulari, ad unum dum taxat totum legatum pertinere uoluit, unde si conditio legati pariter uerificetur in duobus inde resultat incertitudo, quæ uitiat legatum, ut ibi & l. duo sunt Titij. ff. de testa. tut. l. ita stipulatus de uerb. obl. ff. at in l. ex duobus cum concor. licet usus sit similiter numero singulari, tamen eius mēs non fuit quod ad portionem tantum alterius uocaretur immo uoluit quod admitteretur substitutus, ad portionem utriusque, cogitauit enim testator, quod (ut plerumque fit) diuersis temporibus moreretur impuberes, unde superfluo præmorienti ab intestato succederet; quo fieret ut in ultimo morientis hæreditatem & portionem quoque præmorientis substitutus reperiret, itaque nouissimo tantum substituit, non quod uellet nouissimi tantum portionem ad substitutionem pertinere. nam uoluit utranque, sed quod uoluit, quod portio præmorientis ad superstitem prius ueniret, quam ad substitutum, confirmatur ista solutio per l. eum qui. ff. ad Trebel. ubi statuitur, quod si uoluntas testatoris fuisset ut ad nouissimi tantum portionem (fuit enim talis uoluntas cum id expressit testator ut patet ibi) substitutus admitteretur tunc si pariter perirent primo nominari substituto euanesceret propter incertitudinem. & ista solutio ita declarata uerissima est, licet Iaso. eam impugnet in d. l. ex duobus, dicens quod l. illa cum concor. non in præsumpta uoluntate sed in uerborum proprietate fundatur, ad quod resp. quod immo fundatur in utroque, ut oportune ait Paul. in d. l. eum qui. & duarum rationum sufficit alteram militare. arg. §. affinitatis insti. de nup. l. si non lex alia sententia. ff. de hære. insti.

Adde quod in terminis. d. l. si ita fuerit, erat incertitudo cum qua lex absque alterius præiudicio dispensare non poterat. nam si duo simul capitolium ascendisse se contendat, nec apparere possit uter prior, certe legatum uni dari, absque alterius præiudicio non potest, idē si duo prætendant se esse tutores ut. l. duo sunt. Titij. de testa. tut. ff. idem si sit incertitudo circa rem, quæ sine alterius incommodo expediri non possit uel cum ea dispensare, ut in terminis. l. eum qui. ff. ad Trebel. ubi duorum institutorum, qui nouissimus moreretur rogatus fuit portionem suam restituere Titio, tunc certe si non appareat uter nouissimus decesserit neutram ille portionem consequetur: quia lex, quæ nam portio ad fideicommissarium pertineret, interpretari non posset absque magno præiudicio Titij, uel eorum ad quos ex testamento uel ab intestato portiones heredum, qui grauati contenduntur peruenturæ erant, propter quod in certitudo merito uitiatur. sed in terminis. d. l. qui duos cum concor. incertitudo nō uitiatur ob id quod in omnem euentum ad utranque portionem substitutus admittendus erat, siue enim pariter impuberes perijsse uerum esset, ad utramque portionem tanquam hæres utriusque admittendus esset; siue uerum esset diuersis temporibus perijsse, ad utramque portionem tanquam hæres illius, qui ultimus moreretur, admitteretur, & in dubio pariter perijsse uidentur. d. l. qui ex liberis. de secund. tab. ff. incertitudo ergo adeo non uitiatur, quod in omnem euentum ad utramque admittendus erat. quo fit ut licet talis incertitudo per legis interpretationem ad certitudinem redigatur. ut. d. l. qui ex liberis, nulli præiudiciū fiat, & consequenter per talem incertitudinem actus non perit simile in l. uentre. ff. de acquir. hære. ubi, qui in omnem euentum se hæredem fore cognoscit, interim transmittit, licet alius non transmitteretur, simile in l. in §. illud cum. l. sequen. ff. de contra. tabul.

Adde 37 quod dum in d. l. si fuerit de reb. dub. incertitudo uitiatur dationem, quæ non uitiatur sed potius auget ademptionem, id licet contrarium uideatur, tamen eadem ratione procedit. nam si Titio albo decem & alia decem Titio nigro reliquit, & postea Titio quod

dedi ademi, non declarando cui nam ademptum uolui, certe cum uni ademptum sit, superest ut effectualiter alteri tantum datum uideatur; nec apparet cui potius, cum ademptio incerta sit. sed cum incerta sit, uidetur quod nulli adimere possit sed potius uitiatur, responde, quod ademptum est, id nec datum esse uidetur, quo fit ut inspecta ueritate alteri tantum post ademptionem etiā incertam datum remaneat. nec appareat cui potius ergo & c. nam si unus petat, hæres potest excipere dicens ademptionem illam ei obesse, uel testatorem adimentem de eo fortē sensisse, qui si neget id probare debet; cum sit fundamentum suæ intentionis. arg. l. i. & l. actor. C. de prob. sed id probare non est possibile ergo & c. & cum. d. l. si ita fuerit. concor. l. 3. §. si quis duobus de adimien. leg. secundum commun. literam, licet alia litera sit in pandectis, quam habuerunt Alex. col. fin. & Iaso. col. pen. in l. si ita scriptum. de lega. i. ubi Aret. col. 3. tenuit hunc meum intellectum, qui est uerissimus saltem inter primum, & secundum respon. d. l. si ita fuerit. in fin. & l. 3. §. si quis duobus. ff. de adimen. lega. secundum literam pandectarum, ad quam potest admitti solutio doctorum. Est & tertia difficultas inter. d. l. si fuerit, in prin. resp. & d. l. si ita scriptum, sed quo ad difficultatem quæ est inter primum & secundum respon. l. si fuerit. placet solutio Aret. licet aliter dicat Cumanus in l. fuerit quem sequitur Soc. ibi col. fi. & Ias. col. pen. in l. si ita scriptum. licet aliter dicat Imol. ibi, quæ sequitur Alex. in fi. ergo inter primum & secundum respon. l. si ita fuerit sunt tres intellectus. primus Imolæ & Alex. secundus Cumanus & Soc. & Ias. tertius Areti. quem sequor, quæ noua firmiter ratione, nam quando eodem testamento fit datio & ademptio siue procedat siue sequatur admittitur ipso iure, in tantum ut nec datum uideatur quod ademptum est. ita ait. d. l. si ita sit scriptum in prin. & 2. respon. & quod ademptum est licet incertum sit, non tamen definit ualere quo ad substantiā iuris. arg. d. l. duo sunt Titij, & similiter quod ademptum non fuit, quo ad iuris substantiam ualere non definit. & sic uerum est, dimidiam relictæ partem deberi; sed cui potius debeat incertum est: quo fit ut nullus petitor admittatur nec obtineat, cum in dubitanter de intentione sua non possit docere, oportet 38 enim liquidò non obscure intentionem suam actorem probare. c. in præsentia. de proba. Areti. post Imol. in d. l. si ita scriptum. col. 3. quod in proposito fieri non potest merito ergo subcumbit actor. Hinc infero ueriores esse literam negatiuam in d. §. si quis duobus, quam affirmatiuam, nam cum alteri ex duobus illis Titijis uerè quo ad iuris substantiam ademptum esset, nec appareat cui potius, sequitur quod neuter poterit probare liquidò sibi ademptum non esse, & consequenter nec sibi datum esse, cum ex incertitudine ademptionis resultet & dationis incertitudo. & ideo quod ademptum est, nec datum unquam uidetur, sed si datum non fuisset, nisi alteri tantum, tunc nullus obtineret, idem ergo & c. subinfertur 39 ueram non esse opin. glo. approb. in d. l. si ita fuerit dum ait, quod incertitudo quando est non solum circa res, sed etiam circa personas, non uitiatur, & ita intelligunt. d. §. si quis duobus, quam gl. commun. approb. dicit Ias. col. pen. in prin. in d. l. si ita scriptum. quam & tenet Bart. in d. l. si ita fuerit, quæ uera non est, quia ut dixi ex legatariis nullus potest liquidò probare intentionem suam ergo nec obtinere, ut in propriis terminis probatur in d. l. si ita fuerit & expressim in l. eum qui. ff. ad Trebell. ut supra declarauimus.

Quid 40 in pia causa. an incertitudo uitiatur & ut nō uitiatur, uidetur sentire Hippol. Marf. in sing. 151. semper in dubis. & Andr. Tiraq. de priuilegiis. p. 165. Vnde inquirunt si testator in testamento falsus est, se usufructarium fuisse per totum tempus uitæ suæ, usufructarius præsumetur, idem Fel. in c. dudum col. 5. de præsump. idem in c. auditis col. antep. de præscrip. Anchar. consil. 79. uidetur

Intell. l. eū
qui ff. ad
treb.

38
Probatio
incerta nō
releuat.

39
Incertitudo
circa
res & circa
personas
uitiatur,
contra
communem.

40
Pia causæ
fauore an
ambiguitas
saluetur.

37
Incertitudo
quare
non uitiatur
ademptionem.

41
Incertitudo non uitiatur in spiritualibus, nec in libertate, nec in pia causa.

42
Institutio facta spe præmij, an ualeat, ardua q.

detur prima facie id quod (si uera prodere fas est) mihi uideatur ridendum sic enim ille etiã infans dum esset uel anniculus usurarius præsumeretur, ergo reiectis his doctorum miraculis, teneo hac in re uel ambiguitatem ex regula supra dicta generali nocere, uel iudicis arbitrio relinquendum. arg. l. 3. ibi tu magis. ff. de testi. In spiritualibus 41 autem incertitudo non uitiatur de æquitate canonica Archi. in. c. sunt nonnulli. i. q. i. Anto. in. c. ex parte de decim. Abb. in. c. 1. eod. tit. Tiraq. ubi supra priuilegium. §. 5. ex cuius relatione apparet idem esse in libertate, idemque esse in qualibet alia pia causa per. l. si cui annuum. ubi glo. & Bart. & l. pen. ff. de annu. legat. l. quædam ubi glo. & alii. ff. de leg. 2.

Denique institutio 42 facta spe præmij ut non ualeat, tenuit Iacob. à Sancto Georg. in. l. cum donationis num. 4. C. de transact. & Butigel. in. l. stipulatio hoc modo concepta num. 4. ff. de uerb. oblig. communis opinio est secundum Soc. regula 315. uerbo matrimonium. Bened. de Vad. regula. §. 8. fall. si cuius regulæ reperiuntur post regulas Soc. contrariam tamen partem tenent multi inter quos & Alciat. in. l. cum donationis. C. de transact. qui hanc esse receptiorem sententiam affirmat. quã ueriores existimo, quia omnia censentur permissa, quæ non reperiuntur nominatim prohibita. nec non. §. quicquid. ff. ex quib. caus. mai. l. super statuas. C. de religiosis sed id non reperitur nominatim uetitum, ergo & c. quinimmo etiã ferè in terminis reperitur per leges admissum. nam in. l. si. C. si quis aliquid. test. prohib. uel coeg. permissum reperitur, ut blanditijs, quis, quem alliciat adducatque ut se hæredem faciat: ergo & aliis modis eius animum mouere beneuolentiamque captare hanc ad rem consequendam non prohibebitur. nam & in matrimonij summa libertas desideratur. c. Genma de spons. l. Titia. ff. de uerb. oblig. l. neque ab initio. C. de nupt. & tamen ad matrimonium contrahendum potest quis spe præmij inuitari. ut in. l. i. cum ibi plenè notatis per gl. & doct. C. de insti. & subiti. ergo idem futurum & in hæredis institutione, quinimmo hæreditas semper præsumitur relinqui propter benemerita. l. nec adiecit. ff. pro soci. quid ergo mirum si benemerita illinc descendant & spe præmij heres testatori blanditus fuit. hoc enim unum uetitum hac in re reperitur, ne testator necessitate obstringatur. l. pactum quod dotali, uerb. nullam obligationem contrahere. C. de pact. & uetitum quidè reperitur præterea nihil, in contrarium tamen facit. l. si quando. §. illud. C. de inoff. test. ibi meritis magis filios ad obsequia paterna prouocandos quàm pactionibus astringendos. sed certè illa ratio beneuolentiæ & pietatis plena inter patrem & filium magnificenda est, simile in. l. liberto. ff. de obseq. lib. sed inter extraneos aliud est, facit. l. lis nulla. ff. de iudi. per locum ab speciali, ad. l. captatorias. C. de testamen. milit. responde ut per doct. ubi supra.

43
Conditio impossibilis, quare non uitiatur ult. uol. ratio noua.

In summa, institutio facta sub impossibili conditione, non definit ualere, & tamen contractus sub tali conditione factus uitiaretur. l. i. ff. de cond. insti. ubi plenè per Bart. & alios. l. impossibilis. ff. de her. insti. l. non solum. ff. de act. & oblig. §. impossibilis insti. de inut. stipul. §. impossibilis insti. de her. insti. Sed 43 quæro cur sint tot leges prima facie irrationabiles, quæ ponunt differentiam inter contractus & ultimas uoluntates ut conditio impossibilis uel alias improbata reiciatur, reiectaq; ipsamet uitiatur, non autè institutionem aut lædat in ultimis uoluntatibus, at in contractibus uitiatur, non uerò uitiatur, dic nouissimam esse rationem, ex eo quod, qui in ultima uoluntate adiecit conditionem improbatam nihilominus præsumitur uoluisse dispositionem ualere, secus in contractibus, quod probò duplici ratione. Prima, quia ultimæ uoluntates fiunt plerumque à testatoribus turbatis mortis cogitatione. l. hac consulti. C. qui testam. face. poss. quæ ratio cessat in contractibus. comprobatur hæc ratio per simile quod ad-

ducit Bart. in. l. præf. C. de senten. Secunda ratio quia ultima uoluntas ualere semper interest testatoris. arg. §. j. insti. qui manu. non poss. & l. j. C. de Sacrosanct. Eccle. at contractum ualere non semper interest contrahentis, maxime promittentis. arg. l. an inuultis. C. de accept. iuncto. §. pupillus. insti. de inut. stipul. ideo præsumo quod testator semper uult dispositionem ualere quamcunque conditionem adiciat, secus autem in contrahentibus, hinc infero quare conditio institutionis improbata uitiatur, & non uitiatur at conditio aditionis, quæ 44 improbatur per. l. actus legitimi de reg. iur. uitiatur & non uitiatur, nempe quia aditio est quasi contractus, at inter contractus & ultimas uoluntates sunt differentia, quas signaui. & idem quoque dicas in emancipatione, serui optione, tutoris datione, & acceptilatione ut per. d. l. actus legitimi. sed dices tu, uideo quare conditio, quæ improbat in contractibus non uitiatur sed uitiatur ipsum contractum, sed modò quæro, quare quælibet conditio uitiatur dispositionem in illis quinque contractibus uel actibus, qui ponuntur in. d. actus. & Alciat. in lib. 4. paradoxorum c. 7. concludit, id ex eo esse, quod dicti quinque actus in executionem de presenti sui natura sonare uidentur, quo fit ut conditionem uel diem non recipiant, ne illa executio contra sui naturam differatur. quæ ratio parum urget, quia ipse non probat, quod dicti actus sui natura executionem de presenti desiderant, uel quod in executionem de presenti fiendam sonare uideantur, quare dicit ueram esse rationem, quam ipse refert & reprobatur ibidem. c. 7. §. quod serui optio & hæreditatis aditio sub conditione fieri ideo non potest, quod testator non uideretur tantum concessisse legatario uel heredi, ut sub conditione & agnoscere hæreditatem uel legatum posset, ne uel hæres substitutis seu legitimis, uel legataris heredi per appositionem conditionis uel diei moram faceret, sicut in simili uidemus quod heredi scripto datur terminus à iudice ad adendum uel repudiandum, ne moram longam sequentibus faciat. l. quam diu. ff. de acquir. hæred. & l. recusare in princ. ad Trebel. iuncta doctrina Bart. ibidem, eadè quoque ratio est in datione tutoris, quæ sub conditione à magistratibus fieri non potest, quia. l. nō tantum concessit magistratibus ut etiã sub conditione possent dare tutores, ne interim dū pēderet conditio uel aduēret dies, facultates perirent minorum, ut per Alciat. ibidem. c. 8. eadem quoque ratio militat in emancipatione, quæ & commodum filii respicere uidetur. arg. in. §. hoc. insti. per quas pers. nob. acq. & etiam damnum eius respicere uidetur, unde eo inuito fieri non potest, unde sub conditione fieri merito non potest, ne fortè talem emancipationem pater sub hac conditione faciat. similiter si aduentitia hereditas uel aliud lucrum filio non deferatur uel contra, quæ conditio filio damnoſa esset, itaque l. non tantum patri concessit ut etiam sub conditione emancipare posset. & cogita, an in acceptilatione eadem ratio reddi possit, uel dic ut per Alciat. ibidem. c. 5. & ex principali ratione mea, infero rationem ad differentias, quæ inter contractus & ultimas uoluntates reperiuntur de quibus per Ias. in. l. quæ de legato. num. 17. delega. i. & rationem ad illam differentiam, quam ponit ipse ibidem. num. 22. & ad id quod dicit ibi num. 38. adde quod dicam infra. Adde quod glo. ii. in. §. possibilis. insti. de hæred. insti. & glo. in. l. non solum. ff. de actio. & obligat. & Bart. in. l. j. col. ij. ad med. de cond. insti. & Alexan. in. l. si impossibilis. de uerb. oblig. dicit 45 quod impossibilis conditio semper & regulariter uitiatur dispositionem per rationem. l. non solum. ff. de actio & obligat. & l. ad inutiles. ff. de acceptil. fallit tamen secundum eos in ultimis uoluntatibus earum fauore, quia fauorabiliores sumus ex. l. intestamenti. de reg. iur. idè uult Alber. post Dyn. quem refert in. l. j. de cond. insti. idem Bal. in. l. j. de condi. insti. col. ii. post principium idè sentit Bart. in. d. l. non solum. & in. l. impossibilis. de uerb. oblig.

44
Intell. l. actus legitimi. ff. de reg. iur.

45
Conditio impossibilis, quare uitiatur contractum non ult. uol.

lis condi-
tio, an ui-
tiet pium
legatum.

49
Pia lega-
ta an testa-
mento in-
firmato e-
uaneſcant.

50
Qui inſti-
tutus non poſ-
ſint.

51
Teſtandi
facultas
diſpenſati
ue data.
Hæredes
inſtitui mul-
ti nequeunt.

bo. oblig. dum ait aliud in contractibus, aliud in ultimis uoluntatibus. nec reddit aliam rationem, sentiens iure singulari receptum, ne in ultimis uoluntatibus obſit idem Alber. in. d. l. impossibilis. idem Ang. in. d. l. i. col. ij. in medio & in. d. l. non solum, quæ solutio cum non reddat rationem differentie inter contractus & ultimas uoluntates non est sufficiens, cum regulariter ualeat arg. de contractibus ad ultimas uoluntates & contra alia rationem reddit glo. in. l. i. ff. de cond. inst. quæ sequuntur Faber. & Bal. in. §. impossibilis. inst. de hæred. inst. licet eam reproben Bal. Angel. & Imol. in. d. l. j. de condi. inst. ex eo, quod cum contractus duorum consensu firmentur facilius ualere deberent quam ultima uoluntas, quæ unius tantum consensu nititur, sed eorum ratio parum obſtat glo. cuius mens ea est, quod qui adiecit suæ promissioni conditiones impossibiles non habet animum quicquid utiliter agendi, quo fit ut licet qui stipularis animum contrahendi utiliter habeas, ego tamen qui promitto, talem animum non habeam, ergo unius consensus nihil prodest, ubi duorum desideratur, quæ ratio non placet ex alio, quia ea attentata ultima uoluntas indistincte deberet euaneſcere, licet sit ratio iurisperiti in. d. l. non solum, quæ quo ad contractus bona est, non quo ad ultimas uoluntates aliam rationem refert Imola. in. d. l. j. num. 3. quæ defendi potest. dic ergo ut. l. hac consultiſſima. §. at cum humana. C. qui testa. fac. poss. Sed iuxta hanc partem quæro 46. quare impossibilitas, tã naturæ, quam iuris non uiciat ultimas uoluntates secus in impossibilitate tam facti quam perplexitatis, resp. in conditionibus appositis. uel testatoris. seruanda est, si potuit habere aliquem bonum uel honestum, uel utilem finem, non aliter, modò sic in primis duabus impossibilitatibus aut habuit inutilem, aut inhonestum finem, at in perplexitate secus ut in. l. si Titius de cond. inst. ff. ubi uolebat q. alter sine altero hæres esse nõ posset ergo licet conditio fuit impossibilis uiciatur dispositio, ne si admitteremus quod alter sine altero de facto adiret, ille solus contra uoluntatem testatoris hæres esse posset altero postea repudiante. at in impossibilitate de facto de qua in. l. cum hæres. §. i. de stat. lib. similiter habuit utilem finem, quia non solum seruo sed & heredi uel alteri prospectum uoluit cui ut per tempus seruiret uel daret, uoluit. ad quæ facit. l. seruo manumisso de condit. indeb. ff. simile quando testator legauit rem in qua ius tantum morte perituum habebat ut in. l. iuxta patri. C. de legat. l. quod in rerum. §. j. ff. de legat. i. nam hoc casu licet legatum sit inutile, tamen non fit à lege interpretatio, ut proprietates relicta uideatur, quinimo non etenim fit interpretatio ut æstimatio illius iuris quod testator tempore testamenti habebat, relicta uideatur. sed potius legatum omni ex parte inutile redditur, & uide per Bar. Imol. & communiter doct. in. l. i. ff. de cond. inst. cuius doctrina nõ tam bene instruit ut superior nostra traditio. Rursus circa 47. expositionem. d. l. actus legitimi. de regu. iur. dico quod lex illa solum procedit in casibus quinq; ibi enumeratis ut tenet glo. ii. in. §. omnis. insti. de uerbor. obligat. & ibi Angel. glo. in. c. actus legitimi de reg. iur. in. 6. Alex. in. l. a diuo pio. §. in uenditione. nu. 16. de re iudi. Curtius in. l. cum quid. ff. si cert. pet. num. 14. Couarru. in lib. 4. parte. 2. fol. 19. col. ii. Deci. in. d. l. actus. col. j. qui non declarant quomodo lex illa generaliter loquens restringi possit ad exempla tantum ibi enumerata, cum exempla non arctent regulam. §. hætenus. insti. de gradib. tamen dicito quod ista restrictio colligitur dupliciter ex ipsa lege actus, primo ibi, qui non recipiunt. nam generalitas præcedens restringitur per relatiuū sequentem sicut in. l. ea tamen adiectio. ff. deleg. iii. 2. per eandem. l. dum ait nonnunquam tamen actus supra scripti, per quod constat quod in ibi enumeratis duntaxat procedit regula. denique 48 & si conditio impossibilis uel aliter à lege improbat, non solet utiari dispositione

ultimæ uoluntatis. l. i. ff. de cond. inst. §. impossibilis insti. de hæred. inst. l. iii. ff. de cond. & dem. ut plenius supra egimus, tamen fallit quando testator eam possibilem esse putabat. l. seruo manumisso. ff. de cond. indeb. quod ultimum sublimitatur fauore piæ causæ, cui sub impossibili conditione, quam testator possibilem uerisimiliter esse putabat quidpiam relinquitur, relictum nõ infirmatur. ita Ia. linuit. 5. in. d. l. seruo, Andr. Tiraq. de priuileg. piæ causæ priui. 75. Roma. & Aret. in. l. impossibilis. ff. de uerb. oblig. idemque tenent procedere fauore libertatis, per rex. in. l. cum tale. §. falsam ubi not. gl. ff. de cond. & demon. sed & 49 fideicom. quod præstari ab hærede (quia uiuo testatore decessit) impossibile est, & si regulariter euaneſcat, l. tractabatur. ff. de mil. testam. §. in primo & §. pro secundo. C. de cad. toll. l. quidam referunt. ff. de iure codi. ualeat tamen fauore piæ causæ quasi à uenientibus abint. repetitum intelligatur. ita Tiraq. ubi supra priui. 76. post Firmianum & Bal. quos allegat. id quod modo nec probò nec improbo. Sed & quod si alio quouis modo quam per mortem hæredis testam. infirmetur, sustineatur relictum pium (quod asseruit Bal. per illum tex. in. l. 2. C. de fideicom. lib. quodque improbare uidetur Tiraq. ubi supra priui. 77. & dubitauit Ia. in. l. ii. §. si quid ex testamento. ff. de cond. indeb.) id quidem ut nobis uidetur sub eadem ambiguitate est, & in utroque contrarium probat si recte incipitur. l. Papinianus. §. si ex causa. ff. de inoffic. testa. mento dum disponit circa libertates iuncta. l. nam quod liquide. §. si. ff. de penu. lega. & ad. l. iii. C. de fidei. lib. resp. ut per doc. ubi supra. adstringitur hæc impugnatio quia libertas omnibus rebus fauorabilior est, ergo ubi non sufficit fauor libertatis longè minus sufficit fauor aliarum piarum causarum. l. libertas omnibus. ff. de reg. iur. Denique hono liber 50 institui potest ut in prin. inst. de hæred. insti. & ff. eod. titulo per totum, ratio dubitandi quia mors omnia soluit. unde moriens omnium suorum amittit dominium. Proinde uidebatur eum non posse disponere de eo, quod statim post mortem suam alienum futurum est. l. in re mandata. C. de mand. per totum. C. de rebus ali. confirma quia non refertur nec inspicitur, quo tempore fiat dispositio, sed in quod tempus conferatur. l. in tempus. ff. de hæred. insti. l. quod sponſit & l. j. C. de dona. ant. nup. unde cum effectus ultimæ uoluntatis conferatur post mortem, quo tempore bona defuncti sua esse non poterant ergo & c. Sol. fateor contrarium, sed 51 tamen id utilitatis causa ac benignitatis concessum uidetur, arg. l. j. C. de sacr. ecel. idq; primus concessit Solon apud Athenienses. Corrafi. in præludio. l. filium quem. in pr. C. famil. her. Tiraquel. in. l. i. unquam. in glo. libertis. num. 89. C. de reuo. don. nec id iniurium est, nam re uera hæreditatis iacentis dominium apud nullum est. l. i. in prin. ff. de rerum diuisio. quod autem nullius in bonis est, id occupanti conceditur, quod præoccupasse uidetur defunctus de eo disponendo, uel melius propter reliquias pristini domini. (arg. l. patre furioso. ff. qui sunt sui) sibi disponere concessum est. limita primo in peregrino. ii. limit. in deportato. l. i. C. de hæred. insti. l. non dubitab. ff. de capti. 3. limit. in collegio. l. collegium. C. de hæred. insti. iiii. limit. in personis incertis. §. incertis. inst. delega. 5. in posthumo. §. posthumus. insti. deleg. & in princ. insti. de bon. poss. l. posthumus. in princ. ff. de in off. testam. l. Gallus. §. ille casus. ff. de liber. & posthum. 6. in filio incestuoso auth. ex complexu. C. de incestu. nup. auth. quibus modis natu. effici sui. §. pen. 7. in spuris. 8. in naturalibus tantum auth. licet & per totum. C. de natu. lib. 9. in uulgo quæ sitis à matre illustri. l. si qua illustri. C. ad Officia. 10. in muliere nubente infra tempora luctus. l. i. C. de secund. nup. i. i. in pariente ex alio quam ex uiro infra tempora luctus. auth. eisdem pœnis eodem. 12. in alio casu de quo in eadem auth. 13. in filius illius, qui maiestatis damnatus est. l. quisquis. §. i. C. ad. l. Iuli. maiest. alias limit. uide per glo.

46
Impossi-
bilis quan-
do uiciet
ult. uol.

47
Intell. l.
actus legi-
timi de re
gu. iur.

48
Impossi-

per glo. in l. 3. uel. 4. & tit. 3. part. 6. & uide. lib. 1. 2. 3. 4. 5. d. tit. iii. par. 6. & glo. in §. legari. insti. delega. per nos supra §. prox.

52
Hæreditas
quid.

Hæreditas 52 autem nihil aliud est quam successio in uniuersum ius, quod defunctus habuit tempore mortis. l. hæreditas. ff. de regul. iur. l. nihil. ff. de uerb. sign. tradunt. latè Bar. Bal. Angel. Imol. Paul. Areti. Cuman. Alex. Iaf. & alii in rub. ff. de acquir. hæred. & talem hæreditatem ut quis mihi relinquat, an eum possim spe præmii inuitare dic ut in l. si. C. si quis aliq. test. prohib. & supra attigimus, hæreditas 53 plerumque diuiditur in 12. partes quæ assis appellatione cōtinentur. l. feruum. §. fin. ff. de hæ. inst. l. 18. tit. 3. part. 6. l. interdum. §. i. ff. eod. et l. 18. tit. 3. part. 6. §. hæreditas. instit. de hæ. inst. & quia dixi continentur, intelligas quod ille partes includuntur sub uiginti, ut ff. de uerb. obliga. l. 1. §. si stipulati mihi, & quia dixi appellatione assis, intellige, quod as est quoddam totum quod diuiditur in 12. partes, quod is numerus idoneam, facilem multiplicemque diuisionem recipiat. omne enim totum in partes 12. diuiditur. l. cum quæstio. C. de legat. ubi Iafon. post alios.

Partes in
12. quæq;
res parti-
tur.

Et nota quod earum partium, quæ sub asse continentur quædam referuntur ad numerum (qualis est quin cunx. septunx.) quædam uero ad quotitatem (qualis est triens quadrans sextans) quædam ad numerum priuatiuè qualis est, deunx, deltans, dodrans, non enim per hec uerba. significatur nona, decima uel undecima pars assis. Sed significatur totus as dempta. undecima uel decima uel nona parte. unde rectius dicitur quod quædam referuntur ad numerum uel partes numerales. quædam ad partes quotitatiuas positiuè. quædam ad partes quotas ademptiue uel quædam ad numerum, quædam ad quotitatem positiuè, quædam ad quotitatem ademptiue.

Hæreditas in plu-
res quam
in 12. par-
tes potest
diuidi.

Item per §. hæreditas inst. de hæ. inst. probatur quod hæreditas recipit augmentum uel diminutionem unciarum secundum uoluntatem testatoris. l. interdum. §. paterfam. ff. de hæ. inst. l. item quod Sabinus. §. pe. & si. l. quæsitum. eod. l. ex facto etenim agitantem. l. quo loco. eod. & d. l. interidum. §. denique & §. sed si excesserit. l. si ita scriptum. ff. de libe. & posthum. l. Iulianus de he. re. inst. l. triplici. §. si. ff. de uerb. l. 16. tit. 3. par. 6. & l. 18. secundo quia & c. ut athen. de nupt. §. disponat, item quia hæc solennitas leuis est, sitque solum ut facillior sit & intelligibilior diuisio. ergo & c. l. i. §. pe. ff. de uentre. inspic. l. ius nostrum. ff. de regu. iuris, uerum 54 testator non potest pro parte intestatus decedere ut ibi conc. l. ius nostrum. ff. de reg. iur. l. 17. tit. 3. par. 6.

54
Testari
pro parte
tantum nul-
lus potest,
præter mi-
litem.

Secundo quia earum rerum naturaliter inter se pugna est. d. l. ius nostrum, sed in quo consistat hæc repugnancia uultus docuit. est enim pugna inspecta legis ciuilibus non naturalis censura, patet in l. fin. C. de testam. mil. iuncta. l. miles ita hæredem in pr. ff. eod. & l. ii. & iii. C. cod.

Opp. i. de l. circa. ff. de inoffi. testamento. l. cum duobus C. eod. tit. fol. secundum glo. ibi abintestato, ex post facto quod potuit contingere quia hæredes fuerunt diuersi iuris.

Opp. quod idem licet non sint diuersi iuris. l. nam & si §. si. ff. de inoffi. testamento, fol. filius ibi expertus est se paratim & fortè in pr. iudicio probauit in altero non probauit suam innocentiam.

Quæro 55 quare magis ex post facto quam ab initio nullus declarat, nouissimè dic si ab initio liceret euenire posset, ut qui ex parte ex testam. hæres exitit solueret debita hæreditaria pro ea parte & partem abintestato delatam nullus uellet capere, unde duo absurda resularèt, quia defunctus iniuria afficeretur. §. licet inst. quib. ex cau. manu non licet. utque nullus est dominus membrorum suorum, ita nec honoris, qui uite est anteponendus. l. 2. ff. de orig. iur. §. initium fuisse, glo. insti.

de suspect. tut. §. pe.

Item quandiu locus est successioni ex testam. & c. Item fraudantur creditores, qui insoluidum ex parte hæredem institutum possent conuenire, licet hæreditas soluendo non esset. l. lite bonis C. de Iure delib. & si dicatur, quod satius est ex parte inuenire heredem. ex testamento, qui saltem ex illa parte satisfaciatur creditoribus quod nullus ex testamento uel ab intestato hæres existat: ut sic nulla ex parte eis satis fiat. resp. q. per multiplicem hæreditatis scissionem difficultius inueniatur hæres, argumento glo. l. i. C. com. diuid.

Sed quando ex post facto per querelam testamenti rescinditur, tunc 56 querelans exitit necessarius hæres abintestato pro parte expugnata, qui creditoribus satisfaciatur, filius enim qui querelauit inuitus hæres existit. l. Papinianus. §. si ex causa, ibi suus. ff. de inoffi. testamento. l. suus hæres. C. de rep. hæ.

Amplia quadrupliciter ut per Dec. in l. ius nostrum. ff. de reg. iur. ueruntamen 57 miles potest decedere pro parte testatus l. ex militari. §. si. l. idem est. l. idem est. ii. l. neque enim. ff. de mil. testamento. §. hæreditas inst. de hæ. re. insti.

Primo intelligitur ab initio ut l. si miles unum. §. miles. l. querebatur. ff. de mil. testa.

Secundo intelligitur etiam ex post facto. l. si duobus. ff. de mil. testam. licet contrarium teneat Viglius in §. hæreditas inst. de hæ. re. insti.

Tertio intelligitur quod potest testari in rebus certis & in reliquo intestatus decedere. l. si miles unum. ff. de mil. testam. i. resp.

Quarto quod potest testari in parte tantum bonorum. l. i. & ii. C. de mil. testam.

Quinto quod potest testari in parte tantum hæreditatis ut d. §. hæreditas inst. de hæ. re. insti.

Sexto quod potest quo ad partem tantum temporis. l. miles ita hæredem in pr. de mil. testamento, ergo intellige ab initio ex post facto; quo ad partem tantum hæreditatis quod ad partem tantum temporis, quod ad certam bonam. quod ad res certas & singulares.

Prædicta cum certa est eius uoluntas ex parte tantum testari uolentis idem si multum probabilis, quale est in casibus supra dictis secundum glo. l. i. C. de mil. testam. Quid autem si sub dubia, & dic, regula prædicta limit. dupliciter. pr. quando hæreditatem per uncias diuisit l. 3. C. de testamento mil. ratio quo eo casu possumus in telligere uoluisse cum totam hæreditatem includere illis uncis paucioribus quam duodecim uel pro parte tantum testari. magis autem est in re dubia ut iure uideatur usus communi cum non minus per hoc eius ualeat dispositio quam si iure militari usus uideretur, ut d. l. iii. C. de testamento mil.

Item limit. ab initio quando omnes res suas diuisit uel plerasque inter suos hæredes, tunc enim licet una uel altera res non sit eis assignata, non per hoc uidetur pro parte. i. pro illis rebus nondum assignatis intestatus decedere, magis enim est ut per obliuionem illas non assignatas reliquerit quam quod pro parte tantum testari uoluisse, credatur. argumen. d. l. iii. C. de testam. mil.

Item dic miles ab initio pro parte intestatus decedere potest quod intelligo quadrupliciter. quod ad partem hæreditatis, quod ad partem temporis, quod ad partem bonorum. uel certa bona, quod ad partem rerum uel res certas, ut dixi.

Item ex post facto pro parte intestatus esse potest. quod intelligo quadrupliciter, quod ad partem hæreditatis. d. l. Si duobus quod ad partem bonorum. l. i. & 2. C. de test. mil. quod ad partem rerum. l. si certarum uerum quod si alterutra. ff. de mil. test. per locum ab spicali. nā si eo tantum casu res repudiate accresceret, quod res agnitæ non sufficiebant ari alieno, ergo si sufficerent non daretur ius accrescendi. iii. intelligo quod ad partem temporis. l. miles ita hæredem in pr. de testa. mil. ff.

At paga-

Honor ui-
tæ præfe-
rendus.

56
Querelâs
efficitur
hæres ne-
cessarius
abintesta-
to.

57
Miles par-
tim testa-
tus decede-
re potest.
Miles etiâ
ex post fa-
cto solet
pro parte
intestatus
decedere
contrario-
uiss.

Miles ut
pro parte
testatus de-
cedat uar-
riè limita-
tur & de-
claratur.

§ 8
Testatus
pro parte,
paganus
decedere
nequit.

At paganus § 8 ab initio non potest pro parte tantum testatus decedere. l. ius nostrum. ff. de reg. iur. intellige tripliciter primo quod ad partem hereditatis ut d. §. hereditas inst. de hær. inst. secundo quod ad partem rerum. l. i. §. si ex fundo. ff. de hær. inst. tertio quod ad partem temporis. l. hereditas. ff. de hær. inst. §. hær. & pure instit. cod. titu. quarto quod ad partem bonorum, cogita tamen.

Ex post facto non potest decedere pro parte tantum temporis testatus. intellige quarto pluraliter. primo quod ad partem hereditatis. d. l. si duobus per locum ab speciali, secundo quod ad partem tantum rerum, sed cogita, quia aut in rebus certis institutus habetur loco heredis. ut l. si alterius. l. quoties. §. si duo de hær. inst. et procedit q. alias uidetur contra, argu. l. quoties C. de hær. inst. sed certe etiam si tunc is fundus non heredi scripro sed legitimis deferretur, non per hoc uideretur ex parte intestatus decedere, non magis quam si is fundi alieni legatus esset. tertio quod ad partem temporis. d. l. hereditas. d. §. hær. et pure quarto quod ad partem bonorum puta si unum institui in bonis maternis, alium in bonis aliunde quæsitis, sed certe tunc illi detracta bonorum mentione ex æquo heredes uidebuntur bonæ; illa iure prælegati conferuabuntur, in quo potest esse disparitas, paritas tamen erit in aliis. et in debitis tam exigendis quam solucudis. facit. l. ex facto de hær. inst. tit. d. l. si alterius. d. §. si duo. d. l. si certarum de test. mil. ff.

§ 9
Testari
pro parte,
quare non
liceat, nisi
ex post fa-
cto.

Sed ad ea quæ dicuntur supra, adde quod § 9 nulla apparet concludens ratio, quare potius ex post facto liceat pro parte intestatus decedere quam ab initio. præterea id falsum puto, patet quia ut testator, qui heredem ab initio ex parte tantum instituit, non potest prohibere quin altera pars ei accrescat: ita & si ab initio ex toto instituit plus non potest disponere, quin pars repudiantis accrescat adeunti facit. l. j. & 2. & l. si solus in pri. l. situ ex parte. ff. de acq. hær. l. un. §. his ita, de cad. toll. C. dic ergo nulli unquam succeditur partim ex test. et partim ab intestato ex disp. hominis sed tantum ex dispositione legis. non ergo secundum uoluntatem testantis sed contra eius uoluntatem. uerum est ergo testatorem ex toto testatum decessisse inspecto tempore mortis sique. l. ius nostrum de reg. iur. seruatur in uiolabiliter. sed tamen cum queritur, an partim ex test. partimq; ab intestato succedi possit resp. non posse ex ordinatione hominis neque ab initio neque ex post facto posse tamen ex post facto ex dispositione legis. l. nam & si §. si. l. circa. ff. de inof. test. l. cum duobus C. eod. sed est ab initio id quod patet in persona militis & in aliis ut per Soci. in reg. 400. sed illud in casibus specialibus.

60
Accresce
di ius quan-
do contra
uol. testan-
tis inducit-
ur.

Et refert testator ex parte tantum te instituat de reliquoque nil disponat, ut 60 tunc contra eius uol. inducatur ius acc. an cum ex toto plures instituens testatus esset alter repudiaret ut eius tunc portio adeunti accrescat ex uol. arg. l. si Titio & Meuius. §. Iulianus. ff. de leg. i. l. non iustam. C. ad Treb. secundum Vigl. in §. hereditas inst. de hær. inst. nos & hoc casu preter uoluntatem inductum ius accrescendi putamus arg. l. si duobus ff. de mil. testam. l. i. C. cod. tit. Ias. et Deci. in l. i. & 3. C. eod. tit.

Institutio heredis hereditumue facta in parte hereditatis, trahitur ad totam hereditatem per ius accrescendi. §. uideamus inst. de hær. inst. cum conc.

Quæro an id ius accrescendi contra, preter, an secundum uoluntatem testantis inducatur, resp. quidam quod secundum uoluntatem, arg. l. si Titio & Meuius. §. Iulianus de leg. 2. quidam quod contra uoluntatem, arg. l. si duobus de mil. test. quidam distinguunt ut Vigl. in §. hereditas inst. de hær. inst. tamen dic ius accrescendi aut datur ab initio, aut ex post facto, primo casu aut testator expressim prohibuit ius accrescendi & datur contra eius uoluntatem, arg. auth. ut cum de app. cog. §. ceterum, licet in contrarium sit communis ut dixi in col.

seq. aut non prohibuit expressim, & tunc aut fit institutio in dimidia hereditatis, aut in dimidia bonorum, aut in rebus certis, his casibus puto, quod contra uoluntatem inducatur. aut fit in certis uncis, et tunc secundum uoluntatem, arg. tex. in §. uideamus inst. de hær. inst. et melius in l. 3. C. de mil. testam. ratio quia tot uncie assent efficiunt quot testator uoluit. arg. d. §. hereditas, ex post facto, dic aut heredes, quorum alter repudiavit sunt ex toto separati (puta Titius esse dimidia heres esto Seius ex altera dimidia heres esto.) aut sunt uerbaliter tantum coniuncti, & his duobus casibus ius accrescendi est contra uoluntatem, aut sunt re tantum uel mixtim coniuncti, & ius accrescendi est ex præsumpta uoluntate, arg. l. coniunctim de leg. 3. §. si uero non omnis de cad. toll. C. firmi. nam illis duobus primis casibus (per. l. i. §. inter dum. ff. de usufr. accresc.) in usufr. non est ius accrescendi secus in istis. sed quia esse uidetur hæc distinctio contra generalitatem. d. l. si duobus, potest dici quod dispositio facta in parte trahatur ad totum, id semper prouenire ex coniecturata uoluntate si non prohibeatur expressim, fallit primo fauore matris arg. l. precibus de impub. C. fallit secundo fauore patroni. arg. d. l. si duobus. nec ad rem pertinet, quod ibi uideatur fundari in uoluntate testatoris. nam resp. quod fauor facit ut eam uoluntatem fecisse interpretemur. simi. in l. i. §. si quis ita. ff. de uerb. ob. iuncta. l. si unus. §. si acceptilatio. ff. de pact. & has duas fall. intellige in testatore cuius uoluntas legibus soluta est, qualis est miles secus in pagano ut l. ius nostrum. ff. de reg. iur. l. quamdiu. ff. de acq. hær.

Adde quod aliter fit interpretatio in pagano aliter in milite, ut in pagano saltem ex post facto ius accrescendi detur ex præsumpta uoluntate. l. si Titio & Meuius. §. Iulianus de leg. 2. id quod accidit in legatis. §. ubi autem de cad. toll. secus in milite, arg. l. si duobus de mil. test. ratio differentie (quæ uix apparet) quia paganus scire præsumitur dispositionem. l. ius nostrum de reg. iur. ff. & l. quamdiu. eod. tit. sed miles præsumitur ignorare, quod fit ut paganus præsumatur uelle quod lex uel eo inuito præcipit, miles autem presumatur ignorare nihilque uelle nisi quod expressim disposuit. uel aliter miles propter nimiam tam occupationem quam imperitiam non præsumitur cogitare casus, qui euenire possunt. unde in incogitatis ius commune seruandum est. sed paganus præsumitur cogitare, inque preuisis uelle id quod & si nollet fieri a lege. uel uerisimè dic, licet in testamento paganorum. l. faciat suas interpretationes, tamen in testamento militis nullam facit interpretationem sed eius uoluntatem obseruat simpliciter & de plano, sicut & mili cum provisiones simplices sunt. hinc est in militis testamento cessare falcidia quæ datur in paganorum test. & tamen falcidia utilis reputatur testatoribus. in princ. instit. de leg. fal. sic & in specie nostra licet ius accrescendi ex mente paganorum esse interpretetur a lege ne decedant pro parte intestati tamen non interpretatur esse ex mente militum, qui possunt ex parte intestati decedere. itaque illa interpretatio, quod sit, uel non sit ex mente, fit secundum quod est liberum uel strictum arbitrium testantis. ut semper præsumatur uelle quod lex disponit ubi autem. l. non disponit (sicut in testamento militis) nil aliud uelle uidetur, quam quod expressim iussit.

Et quod Bar. in l. quoties. §. si duo de hær. inst. ait 61 ut si ex parte te institui prohibuique alteram partem in qua nullum institui, tibi accrescere, tunc ex toto uietur institutio ut nec ea habeas quæ primordialiter tibi data fuit; quod communiter receptum est. secundum Decium in l. ius nostrum. ff. de reg. iur. Viglium in §. hereditas ad fi. inst. de her. inst. id falsum puto. nec me mouet, quod Bart. ait, institutionem serui proprii cui expressim libertas denegatur uietari. id enim diuersum est. nam institutio facta in parte, trahitur ad uniuersum

61
Institutio
particula-
ris non ui-
tiatur pro-
pter pro-
hibitum a
testatore
ius accr.
contra com-
munem.
Hereditas
sine liber-
tate an ser-
uo proprio
dari pos-
sit.

K ex legis

ex legis prouisione, ac si fiat sine libertatis datione, nulla lege prospectum est ut ad libertatis dationem porrigatur inspecto iure. ff. nec ad rem pertinet quod inspecto iure nouo porrigatur. id enim sit ex tacita & coniecturata uoluntate. §. idemque inst. quib. ex cau. man. non licet, in pr. inst. de her. inst. l. p. in fi. prin. C. de neces. ser. que cōiectura cessat data expressa, prohibitione sed quare. l. antiqua ut induxit q. institutio partis traheretur ad totum, non ita induxit, quod institutio serui traheretur ad libertatis donationem, resp. quia in habentibus symbolum facilis est transitus & contra, est enim magna similitudo in eadem dispositione ut facta in parte, trahatur ad totum, non sic cum uariæ sunt dispositiones ut in contrario. simile in iure accrescendi quod in diuersis speciebus non datur, sed tantum in ead. l. huiusmodi. §. quibus de leg. i. itaque in eadem parte hereditatis datur ius accrescendi de parte ad partem etiam testatore inuito non sic de una dispositione ad aliam. simile in collatione, que non fit inter succedentes diuerso iure. simile in substitutione, Bar. in l. centurio in prin. ff. de uulg. quæ omnia suis in locis differuimus denique 62 in heredibus instituendis certum est, quod dispositio ad plures simpliciter relata, rem cuique attribuit pro parte uirili. §. si plures inst. de her. insti. intellige primo in institutione ut l. quoties §. hæredes de her. inst. ff. l. 17. tit. 3. par. 6. d. §. si plures inst. de her. inst. idem in legato ut l. legata inutiliter. §. si. de leg. j.

62
Aequalitas partium, sit in dispositione ad plures relata, quod uariæ intel ligitur.

3 idem in eo quod remanet apud uiriliter grauatos, nam & remanet uirilis. §. sed ut manifestetur. C. de cad. toll.

4 idem in grauamine pluribus iniuncto, uiriliter enim iniunctum uidetur. l. si heredes. ff. de leg. j.

5 idem in emolumento ex societate quaesito, in prin. insti. pro socio. l. si non fuerint. ff. eod. tit.

6 idem in stipulatione, nam qui sibi aliisque stipulatur uiriliter stipulari uidetur. l. si mihi & Titio. ff. de uerb. oblig. l. stipulatio ista. §. eum qui. l. eum qui in pri. de uerb. oblig. ff. §. planè insti. de inut. stip.

7 intellige in sententiis. l. j. C. si plures una sententia l. si qui separati. §. quoties. ff. de appell.

8 idem in instrumeto. l. reos. §. cū in tabulis. ff. de duob. reis 9. ut. l. si cōmunis seruus de stip. ser. ff. 10. ut auth. in successione de suis & leg. C. & auth. post fratres. 2. C. de leg. her. hæc conclusio sic intellecta habuit fortem dub tandi rationem. nam in. §. si uerò non omnes. C. de cad. toll. dicitur, quod cum eadem res duobus uel separarim uel mixtim coniunctis relinquatur ad solidum quisque inuitatus uidetur ad idem. l. coniunctim. ff. de leg. 3. sol. eadē res legata in solidum singulis deberi præstarique potest. ff. de leg. i. l. si pluribus ad fin. non sic in hereditate que. in solidum cuique præstari non potest. nec ad rem pertinet quod ad huc. d. l. coniunctim dixit solidam hereditatem cuique datam. nam resp. illud intelligendum non inspecta legis ordinatione non quoque inspecta mente defuncti sed tantum inspecta uerborum cortice, at legata in solidum cuique licet regulariter non debeantur tamen aliquando possunt deberi tam inspecto uerborum cortice quam testatoris legisque dispositione. l. planè §. j. ff. de lega. i. Ampl. etiam si non simpliciter essent instituti sed in fundis disparibus. l. si alterius. l. quoties. §. si duo. l. ex facto in pr. ff. de her. inst. sed licet tunc æquē heredes sint, tamen iure prælegari quisque fundum. suum retinet. d. l. ex facto uerb. ita igitur.

Hereditas in solidum pluribus dari non potest legatum potest.

Instituti ex rebus certis an æquē heredes sint.

1 ampla etiam si bis idem sit institutus alter semel tantum. l. cum q. §. si. C. de lega.

3 etiam si quidam coniuncti sint, quidam disiuncti, adiecta dictione eque. l. interdū in princ. ff. de her. insti. siue in eadem siue in alia oratione. l. si inæqualibus eod. tit.

4 etiam si plures essent coniuncti si tamen sint distributiuē uocati. l. si. in prin. C. de impub.

5 etiam si dixit &c. ut. l. si quis heredes ita. ff. de her. insti.

Superioribus adde quod (ut obiter attingimus) institutio 63 particularis trahitur ad totum per ius accrescendi. §. uideamus inst. de her. insti. l. i. §. si ex fundo. ff. eod. tit. idque ius accrescendi contingit dupliciter, uel abinitio uel ex post facto. item abinitio, uel de parte hereditates ad partem hereditatis, uel de parte bonorum ad partem bonorum, uel de particularibus rebus ad uniuersam hereditatem uel de tempore ad tempus ut. l. i. §. si ex fundo. l. si alterius. l. Titius fundi. l. que situm l. quo loco. l. ex facto etiam agitur. l. ex facto, magna per totum. l. quoties. §. si duo. ff. de her. inst. l. 1. & 2. de acq. her. l. si solus. l. si tamen ex parte. ff. de acq. her. l. si quis priore. ff. ad treb. §. sed & si quis posteriore. insti. quib. mod. testam. infir. l. i. & 2. 3. C. de test. mil. l. si miles ita hæredem in prin. l. similes unum. ff. de testamen. mil. l. hæredes de her. insti. ff. §. hæres insti. de her. inst.

Et institutio simpliciter facta factus certarū partium institutionibus, trahitur ad residuum hereditatis, per. §. uideamus insti. de her. insti. cum similibus intellige primo siue illa simplex insti. sit prima in ordine siue media siue ultima ut. l. qui non militabat. §. nec interest & inst. de her. insti. §. nil autem interest. l. quo loco. ff. eod. intellige secundo quod trahitur ad residuum. scilicet quādo specialiter pauciores quam duodecim uncie fuerunt distributæ. §. partibus. inst. cod. tit. l. item quod Sabinus in prin. & §. l. qui non militabat. §. filius. ff. eod.

Tertio quod trahitur (per. l. ex uncis. ff. eod. l. si ita. ff. de lib. & post.) ad residuum. dupondii si duodecim uncie uel plures fuerunt specialiter assignatæ. §. si uerò totus inst. de her. insti. §. sed si asse. & §. sed si expleto. l. item quod Sabinus. ff. eod.

Quarto intellige quod trahitur ad residuum tripondii. si 24. uncie uel plures fuerunt assignatæ. ut. l. item quod Sabinus. §. si. & ita intelligo. d. §. & si plures. 2. resp. inst. de her. insti. faciunt ad prædicta. l. 14. 16. 17. 18. 19. tit. 3. par. 6.

9 Inde 64 infero uerum intelligi ad. l. cum quaestio in princ. C. de leg. ibi enim aliquis fuit ex dimidia uel tertia specialiter institutus uel ad legatum uocatus alterque ante uel postea simpliciter institutus, uel ad legatum uocatus qui solam dimidiam habebit, quia ad residuum assis uocatus intelligitur. nec ad rem pertinet quod tex. ait in solidum, & iterum ait in totum fuisse institutum. nam 65 illa sunt uerba legislatoris (non testatoris) qui intelligit in totum fuisse institutum uel ad legatum uocatum, qui simpliciter uocatus fuit sic & in l. Menio in uerb. totus de leg. 2. ff. in l. si separati de cōdit. & dem. ff. in l. i. §. si. uerb. totius. l. inde Neratius. ff. de usufr. acc. l. si quis cum totum. ff. de excep. rei. iud. l. coniunctim de leg. 3. ff. si uerò non omnes C. de cad. toll. nec ad rem pertinet quod secundum hunc intelligi non admodum fortem dubitandi rationem haberet. d. l. cum quaestio, nam resp. quod illud agnosceret, Iustinianus idque tacitus significauit, dum ait & presens casus &c. ratio quia orationi genericæ uel indefinitæ per speciem derogatur. l. uxorem. §. foelicissimo. ff. de lega. 3. unde cum ad legatum uel hereditatem indefinitè uocatus ad solidum legatum uel hereditatem uocatus uideatur. ut. dd. l. necesse est ut pars ad quam alter fuit inuitatus de illo toto subducatur. Imira nisi plusquam dimidia totius rei uel hereditatis specialiter uni esset data & alter simpliciter esset uocatus ut. dd. l. l.

Infero quod errat gl. mag. in d. §. uideamus in fi. dū 66 uult. per d. l. cum q. quod si testator post duodecim uncias distributas specialiter alii certas dederit uncias, non ad dupondium transire uidetur, sed eas a primo adimere quod est contra superiora. nec ad rem pertinet. d. l. cum q. quia ibi non specialiter duodecim uni dedit, sed eum simpliciter uocauit. confirmatur opin. nostra per. l. interdum. §. sed & si duos. ff. de her. insti. ibi expressum

63
Accrescendi iure institutio particularis trahitur ad totum.

Institutio post quasdam partes distributas facta redigitur ad residuum hereditatis siue parte quis primo siue ultimo loco instituitur & interdū trahitur ad dupondium uel tripondium.

64
Intelligi. cum quaestio. C. de legat.

65
Totum continetur rei appellatione.

66
Si re prior indefinitè reliquit, posteriori eiusdē rei uel hereditatis uncias sex non uideatur ad dupondium transire, sed priori adimere, quod posteriori dedit, cum gl. communiter apponit non sic si post. 12. uncias expressim distributas sex alij de di. contr. gl. communiter app.

presum licet gl. sit ibi communiter app. qua ratione gl. similiter uult, & male, quod si post 24. uncias uel plures spe cialiter datas alius simpliciter uocetur, non ad tripondium transisse sed ademisse prioribus uidetur quod posteriori dedit, quod omnino falsum & contra superiora, & contra d. §. sed & si duos & l. item quod. §. fin. & contra d. §. uideamus instit. de hær. inst. uer. idemq.;

Qua ratione aliax similes duæ conclusiones factæ per glo. in legatis, similiter falsæ sunt.

Infero errasse glo. d. l. cum quæstio, dum 67 ait referre, si testator amplius primo reliquerit, secundo minus. ut tunc quod secundo dedit id primo ademptum uoluerit quia nuncus de pluri adimi potest, secus è contra si primo minus secundo plus dedit. ut tunc non ademisse uideatur, sed ad dupondium transisse. quod ultimum esse potest, quando expressas uncias dedit tam primo quam secundo, id tamen non per rationem glo. primum autem dictum est euidenter falsum & contra l. inter dum. §. sed & si duos. & contra l. si ita scriptum de lib. & post. ff. & contra l. si ita scriptum. §. j. de hær. inst. ff. & contra l. si quis testamentum. §. i. de leg. j. & contra l. 19. tit. 3. par. 6. & tota distinctio glo. est cõtra l. quo loco. ff. de hær. inst. l. qui non militabat. §. nil eod. tit. & §. nec interest. inst. de hær. inst. idque contra communem intellige tam in legatis quam in hæreditate, licet cum gl. in d. l. cum transeant communiter doct. ibi ex relatione Cornei. Ias. & aliorum ibi.

Secundo principaliter infero uerum intell. ad l. qui quadringenta. ff. ad Treb. ut ideo. 300. legata de quadringentis per fidei. uni. relictis adempta uideatur, quia ille fideicommissarius simpliciter absque ulla partium designatione fuit uocatus, quo casu ad totum inuitatus uideatur, legatarius uerò specialiter fuit uocatus, non per diuisionem assignationem uel portionum, sed per enumerationem nummorum quod specialius uidetur, ergo quod deducto eo quod specialiter assignatum fuit superest, id tantum habere debet, qui sine parte uocatus fuit ex regula d. §. partibus. qua ratione infero 68 contra glo. app. in d. l. cum quæstio quod in terminis d. l. qui quadr. nil interest fideicommissarius primus an nouissimus sit uocatus. nam semper ad residuum tantum bonorum uocatus intelligitur. generi enim per speciem & c. & caue quia intentio gl. est. quod in l. Marcellus ad Treb. ideo fideicommissarius plus legatario habet, quod posterior uocatus fuit minus habiturus si prior nominatur. quod est contra. d. l. 2. & superiora. nec obest ille tex. quia se fundat in eo, qd testator expressit ad onus hæredis non fideicommissarii fore legata per quod significauit fideicommissarium loco singularis successoris non uniuersalis habendum, quando in eum non transibant onera hæreditaria legatorum præstandorum, ergo nil interest, quo loco uocatus fuit fideicom. sed an ex dispositione testatoris appareat uoluisse cum loco singularis an uniuersalis successoris haberi.

Infero tertio principaliter 69 intell. ad l. si ita scriptum. §. quidam de hær. inst. nam ibi ideo simpliciter institutus non intelligitur uocatus ad residuum assis, quia totus as fuerat saltem potentialiter distributus. quod fit ut simpliciter institutus, ad residuum dupondij uocatus intelligatur. & patet quod testator cogitauit possibile esse ut 12. uncias haberent posthumi. unde filiam natam in residuum dupondij succedere uoluit, ne alias in nihilo instituta uideretur. & circa superiora & Ex Bar. num. 28. in l. i. de uulg. ff. 13. colligitur, quod testam. potest incipere à substitutione uulg. expressa. intel ligit primo quando institutio uiciata fuit per præteritionem filii. l. 3. §. si. de lib. & post. ff. secundo quando uiciata fuit per præteritionem posthumi. l. pe. de inius. rup. l. nam & si sub condit. eod. tit. Tertio quando uiciata fuit per inopiam testatoris. l. si is qui solutio. 2. ff. de hær. inst. Quarto quando per mutationem qualitatæ testamenti l. nam & simile de inius. rup. iuncta l. neq. enim de mil.

testam. ff. Quinto quando per expressam hæreditatis repudiationem. l. 3. de hær. inst. 6. quando per tacitam quæ inducitur lapsu temporum. l. quamdiu. 3. de acq. hær. ff. 7. quando uiciata fuit ex causa pro non scripti. §. & cum triplici iuncto. §. in primo in uerb. substitutus de cad. toll. C. 8. quando ex causa quæ si caduci d. §. & cum triplici iuncto. §. pro secundo in uerb. substitutus. 9. quando ex causa caduci d. §. & cum triplici iuncto. §. cum autem in superiore in uerb. substit.

10. quando per deportationem, uel aliam damnationem. §. & quid si tantum. l. Gallus. ff. de lib. & posth.

11. quando per in capacitatem hæredis. l. 2. C. de hær. inst. 12. quando per defectum conditionis institutioni appositæ. adde quod 71 partes adiectæ in institutione censentur repetitæ in substitutione. §. & si ex disparibus inst. de hær. inst. l. i. C. de impub.

Intellige primo in reciproca expressa ut ff. de uulg. l. cohæredi. & §. ex his eod. tit. inst. l. sed si plures in princ. eod. tit. l. i. C. de impub. & ff. eod. tit. l. si plures.

Idem in uulgari tacita. i. in iure accrescendi. l. si ita quis hæredes. ibi pro hæreditariis portionibus. de hær. inst. ff. l. Meuius in prin. ibi, pro modo legati. ff. de leg. 2. idem in fideicommissaria. l. Lucius. §. pater puerum. ff. ad Trebell. l. quoties in princ. eod. & l. utrum. §. fin. de reb. dub.

Idem in pupillari. l. qui liberis. §. si. de uulg. l. §. eod. §. substituitur. inst. de pupill.

Idem in legato. §. sed ut manifestetur. C. de cad. toll.

Quarto intellige quod de parte alicui delata iure substitutionis singularis uel accrescendi idem indicatur quod de portione sibi ab initio relicta. l. si in test. in fin. de uulg. ff.

5 intellige quod etiam inuitis deferuntur illæ partes ut l. testam. C. de impub.

Lim. nisi testator contrarium iusserit ut d. §. & si ex disparibus & l. si plures in fin. ff. eod. l. j. C. eod. tit. ubi glos. 2. & omnes.

Item lim. quod aliquando non omnibus sed quibusdam tantum deferuntur ut l. cohæredi. §. qui discretas de uulg. ff.

3. lim. ut d. l. cohæredi. §. qui patrem. ff. de uulg.

4. Lim. nisi omnes hæredes pariter grauabit. l. quoties ad Treb. gl. si. d. l. i. C. eod. tit.

5. Limita nisi per nomen proprium sint substituti. l. non nunquam. ff. ad Treb. adde l. si communis seruus ita ff. de stip. seruorum.

6. Lim. nisi testator prohiberet alienationem. l. Lucius. §. Lucius Titius testam. de leg. 2. ff.

7. Lim. ut uiuentibus non defunctis hæ partes deferantur. l. qui plures de uulg. ff.

Adde quod idem in legato ut ab instituto relicto à substituto uideatur repetitum. l. licet de leg. j. ff. l. si Titio & Meuius. §. Iulianus de leg. 2. & à cohærede. d. §. Iulianus & l. non iustam C. ad Trebell. si tamen id legatum erat conditionale tunc non purè sed sub eadem conditione repetitum uidetur. l. ait pater. §. ab instituto de leg. 2. ff.

Sed & ab hærede instituti id legatum repetitum uidetur cum institutus pendente conditione legati decessit. l. legato sub conditione, de cond. & dem. ff. item legatum conditionale in alium translatum cum ead. conditione transferri uidetur. l. legatum sub condit. de adimi. lega. l. legatum sub. condit. de cond. & dem. adde l. si sub condit. ff. de hær. inst. & l. un. §. pro secundo & §. ne autem de cad. toll. C.

Adde 72 tex. §. sed si instituto inst. de uulg. ubi tex. sing. & eius utilitas est, nam si miles primo hæredi secundum cohæredem substituit, secundoque tertium, & repudiavit tam primus quam secundus, adiuuque tertius, certè si utrique substitutus uideatur, utranque iure substitutionis habebit portionem. quod si alteri tantum, tunc alteram tantum, non utranque habebit. quia in

K ij militis

67
Si primo
plures un-
cias dedi,
secundo pau-
ciores, an
ad dupon-
dium uideat
transire cõ-
tra commu-
nem.

Intell. l.
qui qua-
dringenta
ff. ad Tre-
bell.

68
Intell. l. cū
q. §. l. qui
quadrin-
genta.

69
Intell. l. si
ita scriptū
§. quidam.

70
Test. pōt
incipere à
substitutio-
ne quod na-
rie intelli-
gitur.

71
Institutio-
nis partes
in substitu-
tione uiden-
tur repeti-
te quod na-
rie intelli-
gitur.

Institutio-
nis partes
in substitu-
tione mul-
tis in casu-
bus non ui-
dentur re-
petitæ.

Legata re-
licta ab in-
stituto cen-
sentur re-
petita à
substituto.

Legatum
sub eadem
conditione
translatum
uidetur.

72
Intell. §.
sed si insti-
tuto inst.
de uulg.

militis testam. cessat ius accrescendi. l. si duobus de mil. testam. ff.

Adde tertiam utilitatem, institui primum secundum tertium & quartum, si secundus hæres non erit ei substitui primum & tertium. item si tertius hæres non esset ei substitui quartum per quod quartus non solum tertio sed & secundo substitutus uidetur, ut ibid. cum simi. decessit primus, postquam adiut. repudiavit secundus, & etiam tertius, cuius tertii portio sine controuersia uadit ad quartum iure substitutionis, sed ad portionem secundi concurrunt, hæres primi ius accrescendi præstendens ex l. si ex pluribus. ff. de suis. & leg. item præstendens ius substitutionis quia id ius transmittitur; cum est unicum cum iure accrescendi. l. qui patri. ff. de acq. hæ.

Item quartus etiam petit dicens & iure accrescendi sibi deberi & iure substitutionis quia per hunc tex. cum tertio expressim substitutus fuerit etiam secundo uirtualiter uidetur, puto quod ad ius accrescendi hos pares esse, quia cum detur portio nil interest apud quem ea portio reperitur. sed quod ad ius substitutionis potentius ius est, quod iste quartus ex persona sua quam quod hæres primi ex iure transmissionis præstendit. l. Lucius. §. si. ff. de uulg. secundo quia ius substitutionis non portio sed personæ defertur, unde ille, qui per testatorem nominatur præferendus est. l. 3. de uulg. l. qui liberis. §. hæc uerba. eod. tit.

Redeundo ad illum articulum quando 73 uni totum expressim uel indefinitè reliqui, & alteri partem rei, sit altera conclusio, si uni legatur fundus, alteri usufructus in usufructu sunt reconiuncti & faciunt sibi partes per concursum. d. l. si alii. ff. de usufruct. legat. l. idem Neratius. §. si. & l. si tibi. ff. de usufruct. accre. ratio ponitur per Bar. in d. l. si alii. quia usufructus est pars substantialis fundi, ideo in illa parte concurrunt quia usufructu & ducto primum legatum non remaneret uerificatum, & non remanet nomen fundi detracto usufructu. l. qui usufructum. ff. de uerbo, obliga. & hanc rationem ponit glo. in d. l. idem Neratius. §. non solum. quam sequitur Oldrad. & Bart. in d. l. si alii ubi per hoc dicebat, quod si testator legat uni domum & alteri legat aliquam partem substantialem domus, qua detracta domus non remaneret in illa parte, debent ambo legatarij concurrere & sic erunt re coniuncti, sequuntur Cuma. Ia. & Crotus. in d. l. reconiuncti, facit. l. qui domum. §. si. ff. de adul. & quæ not. Petr. de Anchara. consil. 288. incip. super pluribus articulis & per Alexan. in consil. 223. incip. uis uerbis, in secundo uolumine, & quæ not. Ias. in l. fin. col. 5. ff. de constit. principum facit ratio, quia fundi appellatione intelligitur de toto, secundum Paul. de Cast. & d. Ias. in d. l. planè. §. si eadem. & simpliciter legando fundum dicitur & usufructum legale & sic sunt reconiuncti, facit etiam glo. in l. ambiguo. ff. de reb. dub. & quod per talem communionem inducatur realis coniunctio probatur in l. Titia textores. ff. de lega. j. quia ille cui fundus fuit legatus non potest habere usufructum causalem, qui ex proprietate causatur in usufructu formali, quem dicitur habere ille, cui est usufructus legatus & est perinde ac si habenti usufructum causalem formalem usufructus fuisset legatus. & cum Bart. in hoc articulo in d. l. re coniuncti transeunt Iaso. ibi num. 68. cum seq. Ripa nu. 34 cum seq. Bexu. col. 10. cum seq. Crotus nu. 22. cum seq. Policus nu. 7. cum seq. Corraf. in l. testamento. C. de inpub. nu. 23. sed licet omnes hi post glo. j. cum quæstio. C. de legat. ubi Bar. & omnes ut latè resoluit ibi Ias. teneant etiam quod 74 quando uni totum alteri uero pars legatur, tunc non sunt re coniuncti quasi pars à toto adempta uideatur, tamen secus è contra, si primo pars deinde totum legetur. nam hoc (aiunt) casu sunt re coniuncti, quia totum non potest uideri ademptum à parte. certè hæc diff. uera non est. nam postquam reperimus aliquem ad partem tan-

tum inuitatum, alterum uero simpliciter uel indefinitè uel etiam expressim ad totum inuitatum, tunc. l. interpretatur ut ad totum inuitatus cum parte residua (de qua in specie dispositum non fuit) contentus sit. nec interest primus an medius an nouissimus inuitatus fuerit. ita formaliter ait tex. in l. qui non militabat. §. filius. ff. de hæ. instit. uerfi. nil. & §. nil. inst. eod. secundo id est contra tex. in l. qui quadringenta. ff. ad trebeli. ubi, qui quadringenta in bonis habebat trecenta legauit, deinde uniuersam hæreditatem restituere; iussit, sicque primo disposuit de parte hæreditatis uel sub hæreditate contenta legando trecenta deinde tota hæreditate & nihilominus non sunt re coniuncti, nec faciunt partes concursu, sed integra trecenta à fideicommissio uniuersali deducuntur, non secus quam si primo totum deinde partem reliquisset. ad d. l. cum quæstio. C. de legat. resp. quod est correctoria iuris antiqui. nam ex diametro contrariatur. l. interdum. §. sed si excesserit. uerfi. reputa. ff. de her. in fi. ut diximus suo loco, uel dic ut infra proximè subiiciam.

Denique si primo rem indefinitè reliqui, secundo eiusdem rei dimidiam, altero de tribus modis posset fieri interpretatio, uel quod priori ademptum uolui quod posteriori assignari, sicque in re illa æquas partes habebunt, uel quod ad dupondum transire uolui, sicque prior habebit duplo plus quam posterior uel quod in altera dimidia utrunque coniungere uolui, ut sic prior dimidiam ferat præcipuam, & in altera dimidia cum posteriore concurrat. & tunc prior triplo plus habebit quam posterior, prior interpretatio facienda est, quando per nomina quotitatiua legatum uel dispositio sit d. l. cum quæstio. C. de lega. intellige ut procedat quando posteriori dimidium uel fortè minus quam priori datum fuit, quod si plus quam dimidium, tunc si per nomina quotitatiua concursus eatenus induceretur iuxta tertiã interpretationem supra relatam, ne prior cui totum minus quam posteriori cui non totum reliqui ferret. ita intelligo. l. triplici. §. si. ff. de uerbor. signifi. & l. Iulianus. ff. de hæ. inst. quod si per nomina numeralia, tunc si primus indefinitè honoratus & uocatus fuit, posterior uero certis unitis designatis quicquid posteriori datum est, priori ademptum uidetur. d. §. nihil & d. §. filius & l. item quod fabinus. §. j. & ii. ff. de hæ. inst. l. qui quadringenta. ff. ad trebel. nisi duodecim uncia rei uel hæreditatis posteriori data essent, tunc enim ad dupondum transitum uideretur, ne prior dispositio inuultu fieret contra. l. si quando in pr. C. de inoff. testamento l. non ad ea de condit. & demonst. ff. ita intelligo. §. uideamus cum seq. inst. de hæ. inst. quod si priori generi, posteriori species illius generis data essent, tunc priori ademptum intelligo quicquid posteriori concessum fuit. c. generi de reg. iur. lib. 6. l. uxorem. §. felicissimo. ff. de lega. 3. ita intelligo. l. uerbis legis. ff. de uerbo. signifi. l. legatum est delibatio. ff. de lega. i. l. i. in primo & ij. resp. ff. ad leg. fal. quod hodie limitatur ut salua maneat falcidia. ut ibi nisi expressim eam testator uetuerit auth. sed cum testator & in corpore unde sumitur. C. ad leg. fal. diuersum, esset si priori totum posteriori pars integralis data esset. d. l. si alii. ff. de usufr. leg. & ex intell. quem dedi supra ad l. qui quadringenta infero quod si in casu illius. l. quadringenta uel plura essent legata quod tunc omnia legatario, fideicommissario nil habente præstarentur. Ratio quia ut iure. l. 12. tabularum hæres integra legata solvebat. l. uerbis legis de uerbo. signifi. ff. in pr. mlti. de lege fal. ita fideicommissarius uniuersalis etiam hodie legata integra præstat. l. j. §. denique ad trebell. nam falcidiam regulariter non detrahatur nisi in casibus ut d. §. denique cum gl. facit. l. qui non militabat. §. filius. l. interdum. §. sed si excesserit. l. si ita scriptum. §. quidam. ff. de hæ. inst. ex supra dictis, infero quod dum Bar. in l. cum quæstio. in pr. & ibi Corn. col. j. in fi. & Alex. in pr. nu. 5. Ias. col. pen. post medium Paul. col. ii. post medium & Corn.

refert con
tra comma
nem.

Intell. l.
triplici. ff.
de uerbo.
signifi. l. Iu
lianus. ff.
de hæ. in
stit.

Intell. l.
legatum est
ff. de leg. i.
c. generi
missarius
de reg. iur.
lib. 6.

75
De eadem
re.

76
Falcidia
non detra
hit fidei
missarius
uniuersa
lis.

77
Si primo
12. uncia

73
Pars non
semper to
to dero
gat.

Legauit u
ni fundum
& alteri
illius fun
di usum
fructum in
usufructu
sunt re con
iuncti.
Toto non
adimitur
pars inte
gralis po
stea reli
cta sed in
ea sit con
cursus.
Totum ue
nit rei ap
pellatione
simpliciter
prolatæ.

74
Pars pri
us deinde
totum an
contra le
gatur non

hereditas
vel rei
legatae al-
teri 7. un-
cia eiusde
rei vel he-
reditates.
do. tunc un-
cia illa
non dedu-
citur de
asse, sed
ad dupon-
dium tran-
situm uide-
tur contra
communē.
78
Intell. l.
Marcellus
ff. ad treb.
quod pro-
cedat etiā
si testator
sciret ui-
res sui pa-
trimonii
contra co-
munem.

Corn. col. pen. ad fin. & Doct. ibi ut testatur Corn. ibi te-
nent, quod l. qui quadringenta. concordat cum d. l. cū
quæstio errant grauitur, nam in l. qui quadringenta do-
drans effectualiter hereditatis legatus fuit, & tamen
totus dodrans de fideicommissio uniuersali uidetur adē-
ptus, quod non procederet interminis. d. l. cum quæstio.
nam si ibi secundo loco dodrans seu nouem uncia hære-
ditatis legatæ essent, tunc ademptio non fieret, sed tran-
situs ad dupondium, quod uerum siue primo hereditas
simpliciter siue as, siue uncia duodecim, siue pauciores,
siue plures relictæ essent, ut supra diximus.

Infero non esse bonam communem rationem, quam
redit Bar. in d. l. cum quæstio & ibi Alex. num. 5. & Ias.
col. pen. ad fi. & alii plures, quos refert. Corn. ibi col. 2.
post princ. dicunt enim quod est differentia utrum testa-
tor primo totum deinde partem reliquerit per nomina
quotitatis, quo casu certum est quantum secundo reli-
querit & consequenter uidetur priori adinire. at si per
nomina quantitates secundo reliquerit, cum potuerit er-
rare circa uires patrimonii, non uidetur adinire ut. d. l.
Marcellus, hanc communem sol. impugnat. Corn. in l.
cum quæstio. col. ii. in pr. & recte tribus rationibus, ma-
ximè quia attenta communi ratione sequeretur quod si
sciret testator uires sui patrimonii, non procederet. d. l.
quod est contra generalitatem d. l. Marcellus & contra
generalitatem l. si quis testamento de leg. j. §. j. & d. §.
sed si exceßerit. §. filius. d. §. quidem, uera ergo sol. inter
l. Marcellus & l. cum quæstio est, quod in altera eadē
res in altera uerò res omnino diuersæ duobus fuerunt
relictæ. Item in altera erat totum & pars, in altera
non differebant relictæ tanquam totum et pars, sed tan-
quam plus & minus, cum essent diuersæ. Veraque ratio
est quod in altera pars toto derogare uidetur, in altera
uerò omnia erant æquè principalia, solum in quantita-
te. i. tanquam plus & minus differentia. unde non erat
cur unum alteri derogaret. & contra communem sol. fa-
cit etiam quia testator semper præsumitur sciuisse uires
sui patrimonii. Vnde si ut. dd. ll. procederent, necesse ef-
set quod testator uires substantiæ suæ ignoraret, iam
dd. ll. regulariter non procederent, sed in casu raro con-
tingente. contra l. nam ea quæ semel. ff. de legib. iuncta
l. quisquis. C. de reic. in. uendi.

79
Si primo
totum alte-
ri pars
sub toto co-
tenta relin-
quatur
tunc inte-
gra pars
de toto de-
ducitur
nec fit con-
curfus in
ea parte
contra Pa-
ul.

80
De eadem
re contra
Paul.

81
De eadem
re contra
Cornelium.

Infero contra Paul. in d. l. cum quæstio. col. 2. ad fin.
dicentem, quod inter l. Marcellus & l. cum quæstio. ue-
ra sol. est quod in l. cum quæstio primo totum secundo
pars totius relictæ fuit. at in l. Marcellus primo totum
secundo pars non totius sed contenta sub toto relictæ
fuit. quam sol. recte improbat Corn. ibidem col. ii. ad
medium eò quod ex se ipsa confunditur. nam si uerū
esset, quod uni totum alteri pars sub toto tanquam sub
genere contenta, relictæ esset, certè iam pars illa toto de-
rogaret, tanquam generi, quia generi per speciem de-
rogatur. itaque etiam si fateremur præsuppositum Pau-
li. si quod uni totum alteri esset pars relictæ, ad huc eius
op. falsa esset. sed ultra Corn. eius sol. uera non est ex eo
quod in l. Marcellus nulli eorum totum relictum fuisse
recte diceretur. ut statim dicam.

Infero contra Paul. in l. cum quæstio. C. delegat. col.
ii. post medium, dum ait post glo. ibi quam refert, quod
uera sol. inter l. cum quæstio & d. §. sed si exceßerit, cū
conc. ea est, quod in l. cum quæstio primo totum deinde
pars relictæ fuit, at in §. sed si exceßerit primo uni
pars, deinde totum fuit alteri relictum. hæc sol. quo
ad §. si exceßerit uera non est. quia cum multum res-
tringit, cum procedat etiam si partes æquales utrique
essent relictæ, uel etiam si primo plus, alteri uerò minus
relictum esset.

Infero contra nouissimum intellectum Corn. in l. cū
quæstio. col. ii. dicentis, quod in l. Marcellus uni (i. fidei-
commissi. uniuersale fuit totum relictum & in hoc
conc. cum Paul. & etiam cum communi op.) alteri uerò
non fuit relictæ nō solum pars totius sed nec etiam pars

contenta sub toto. & sic dum negat legatario partem to-
tius fuisse relictam recedit a communi op. tenendo cum
Paulo, & dum negat legatario etiam partem contentā
sub toto fuisse relictam recedit tam ab op. Pauli quam
communi, dicit ergo ipse, quod ea ratione legatario et-
iam pars contenta sub toto non uidetur relictæ, quia si
hæres seu fideicommissarius uniuersali teneretur lega-
tum quantitatis præstare de ipsis corporibus seu num-
mis hereditariis uel nummis ex uenditione rerum hæ-
reditariarum redactis, quod tunc bene uerum esset par-
tem sub toto hereditatis contentam fuisse legatam.

Sed cum hæres legatario possit soluere de bonis suis
uel alterius ut sic satisfaciatur suæ obligationi personali,
qua legatario tenetur (nam licet pro rebus heredita-
riis legis competant tres actiones, tamen si genera-
legentur, ut quantitas, tunc personalis & hypotheca tan-
tum actio datur ut per doct. post Bar. in l. i. ff. deleg. i.)
merito dicendum est quantitatem legatam nō esse par-
tem hereditatis, nec sub hereditatis toto contentam. &
in hoc recte loquitur contra communē & Paul. sed qua-
tenus fatetur quod fideicommissario uniuersali fuit to-
tum hereditatis relictum, quod etiam Paul. & commu-
nis op. tenet. certè dissentio quo ad nostram materiam.
nam licet uerum sit totum ei fuisse relictum respectu
creditorum, quibus tenetur, ut hæredi subrogatus. l.
2. ibi, ut te suo loco ad Treb. ff. tamen respectu legatari-
orum non habetur tanquam hæres, ex eo quod ipse nō
fungitur officio hæredis in præstandis sua manu legatis,
nam licet regulariter eo officio fungi deberet, ut. l. fin.
C. ad treb. tamen in casu illius. l. Marcellus non fungi-
tur, quia testator legata ea, manu propria hæredis præ-
stari iussit. Vel quod hæres etiam personaliter ad ea sol-
uenda teneretur, quod magis puto per text. ibi (Ad hæ-
redis onus) qui innuit, quod non solum facultas exe-
quendi sed etiam ipsa obligatio præstandi maneret pe-
nes heredem. ut sit sensus, quod hæres in primis quar-
tam deducat, deinde personaliter sit obligatus tam ad
singularia legata præstanda quam ad hereditatem resti-
tuendam, computatioq; tam in fideicommissio uniuersali,
quam in legatis fiet in fi. & sic in omnibus dissentio ab
omnibus tripliciter, primo quod legatario in l. Marcellus
non esset relictæ pars totius, secundo quod non esset
relictæ pars etiam sub toto contenta. tertio quod fidei-
commissario uniuersali saltem respectu legatariorum
totum hereditatis relictum non uideatur. fateor tamē
quod sol. mea solutioque Paul. & sol. Cornei in effectu
parum distant.

Infero quod 82 si iussit ut corpora hereditaria per
legatum mihi darentur tibi que iussit hereditatem resti-
tui, tunc tota integra; illa corpora mihi præstanda es-
sent, nec fieret ulla computatio secundum l. Marcellus
quod est contra Paul. nam si uerum esset quod quando
pars contenta sub genere seu toto legatur, tunc illa pars
non derogaret generi, nec detraheretur integra, tunc
cum isto casu corpora legata contineantur sub toto seu
genere hereditatis seu fideicommissi uniuersalis, seque-
retur quod talia corpora integra non deducerentur de
toto, estque contra mentem communis op. nam licet
hic per nomina quantitatis non fiat, relictum nihilomi-
nus tamen integrè deducitur de toto hereditatis, com-
munis op. uolebat quod solum integra deducerentur
quando per nomina quantitatis relinqueretur.

Infero 83 contra communem de qua per Corn. col.
ii. ad fi. in l. cum quæstio. quod d. §. sed si exceßerit. d. §.
quidam. d. §. filius. §. ex diuerso. §. sed si plures. inst. de
her. inst. procedunt. non solum quando constat quod te-
stator uoluit transire ad dupondium sed etiam si non
constet, sed sinus in re dubia. nam in re dubia fiunt il-
le leges, ut sic seruiant de dubio, non autem quando
uoluntas testatoris esset certa & indubitata, quo casu pro-
cederent sine dubio, auth. de nup. §. disponat. l. in condi-
tionibus primum locum. ff. de cond. & dem.

K iij Infero

Legatis
quantitati
bus uel ge-
neribus nō
cōpetit le-
gatario
rei uendi-
catio.

82
De eadem
re.

Hæredem
iussit ut re-
stitueret
hereditatem
legatari-
um res quas-
dam hære-
ditarias in-
tegraliter
legatario
contra me-
tem com-
munis op.

83
De eadem
re contra
communē.
Intell. plu-
rium legū
contra me-
tē commu-
nis op.

84
De eadem
re contra
Paul. Ra-
phael. &
Cornucum.

85
Simplici-
ter institu-
tus reali-
ter coniu-
ctus uide-
tur his qui
partes uel
uncias cer-
tas expres-
sim desig-
natas ha-
buerunt.
86
Coniunctus
re tantum
an uerbis
tantum co-
iuncto præ-
feratur ar-
dua q.

Gravatur
si quis in
uno in alio
alienia-
tur.

Onus præ-
sumitur
personale.

Infero in eam 84 esse distinctionem Pauli post Ra-
phael. & Corn. m. d. l. cum questio col. 3. in medio quia
in l. cum questio col. ii. in pr. & iterum in fin. eiusdē col.
ait quod. §. sed si excesserit. §. quidam. §. filius. procedunt
quando in eadem dispositione testator plures quam 12.
uncias distribuit, secus si in diuersis dispositionibus ut
d. l. cum questio, certe hec distinctio inepta est. nam in-
stitutio fieri non potest nisi in testamento ut. §. si. inst. de
codicill. testamentumq; reuocari nisi per aliud solenne
non potest. §. posterior. §. ex eo. inst. quibus modis test.
insir. at si aliud testamentum fiat, tunc expeditum est, pri-
mum testamentum reuocari inque eo contenta adimi.
d. §. posterior. ergo talis ademptio non contingit pro-
pter dispositionem l. cum questio sed propter dispositio-
nem d. §. posteriore. cum concor.

Adde quod si dixi, primus 85 ex uncias sex, secundus
ex aliis sex, heredes sunt, tertius heres esse. sunt, qui
dicant tertium primis re coniunctum non esse, quod ad
dupondium transire testator uideatur, & idem in legatis
& ito intelligunt. l. Menio. ff. de leg. ii. tu dic, quod ad
dupondium transire uideatur, fateor quod tamen ideo
impediatur coniunctio realis nego, quia quod ad dupon-
dium uideatur transire id fit legis interpretatione. nam
testator solidum tertio dedit. ut. l. si ita scriptum in uerb.
totus as. ff. de her. instit. legis autem interpretatio non
tollet realem coniunctionem ut supra diximus.

Denique d. l. si ita scriptum & d. l. Menio inducuntur
ad illam egregiam questionem utrum 86 re tantum
coniuncto uerbis tantum coniuncto præferatur, an con-
tra an forte pauciter admittantur, qua in re commun. op.
esse uidetur ut neuter alteri præferatur, ita Azo Bart.
Raynerius Bal. Ang. Florian. & Ioan. de Imol. in l. si ita
quis heredes. ff. de here. instit. Abb. in clem. & hi qui. q.
23. de etate. & qual. Ioan. fab. in §. si eadem inst. de lega.
Rumus. in l. Gallus. §. & quid si tantum. col. 42. ff. de li-
be. & post hu. Ias. consil. 143. spectabilis quondam. col. ii.
lib. 4. Crotus in l. re coniuncti. ff. de lega. 3. ubi Bart. &
alii non pauci Cynus & Dynus in d. l. si ita quis. Angel.
& Christ. Portius. post glo. ibi in uerb. disunctim.

Contrariam partem ut uerbis coniunctus re tantum
coniuncto præferatur tenent. Petrus de bella peritica.
Iaco. de Raue. Rapha. Cuma. Petrus de Besurio Iacob.
de Puteo. in d. l. reconiuncti. Castaldius in Rub. ff. de usu
fruc. accresc. Alciat. iur. l. triplici. ff. de uerb. signi. Ias. qui
hanc dicit commun. opin. in d. l. re coniuncti. num. 46. &
num. 148. & ibi Ripa. num. 114. qui hanc dicit esse com-
mun. opin. & Lancel. Politus num. 53. qui hanc partem rece-
ptiorem putat, Alciatus paradoxorum lib. 6. c. 7. Corraf.
in l. testamen. nu. 4. cum sequentibus. C. de impub. Za-
sius lib. i. singula. intellect. c. 18. col. 3. & hanc partem re-
ceptiorem esse fatetur licet priorem sequantur Besuri-
us col. 1. & Crotus nu. 47. in d. l. reconiuncti. mouetur
Petrus. nam qui in uno gravatur in alio debet alienari
leum qui. ff. de iure iurando. sed in formali coniunctio-
ne accrescit cum onere, & in hoc gravatur coniunctus,
ideo in iure accrescendi debet alienari. Bart. Soluit q.
uoluntas testatoris soluit contrarium. ista solutio Bart.
non enervat contrarium quia Bart. loquitur in casu
claro, & Petrus in casu dubio, tu pro Bart. sic dicas, q.
est diuersa ratio, quia uerbis coniuncti propter uerba-
lem coniunctionem habentur pro uno, non mirum si onus
est communicandum quia uidetur ac si uni personæ sit
impositum, quod est secus in reali coniunctione, in qua
coniuncti non habentur pro uno sed requiritur quod
pluribus legetur. ut est tex. in d. l. reconiuncti in uerbo
duobus & in d. §. si eadem inst. de legat. & in dubio, onus
censetur personale ut notatur in l. placet ubi per Bal. C.
de sacro sanc. Eccles. ideo ad diuersam personam non
extenditur, uel aliter dicas quia uerbis coniuncto pars
deficientis iure accrescendi acquiritur, non mirum si ob
hanc utilitatem etiam debet sentire dictum onus arg. d.
leum qui. sed in re coniunctis est secus, quia non accre-

scit sibi per alium re tantum coniunctum repudiantem.
l. neminem ubi glo. ff. de leg. 2. & sic sibi de nouo non ac-
quiritur. ratio est, quia testator omnibus prima facie
solidum as assignare uidetur. d. §. si uero non omnes, ideo
nullum onus est considerabile quod sibi accrescat, nisi
expresse per testatorem imponatur. d. l. quæ conditio.
item uoluntas defuncti debet interpretari ut magis ual-
eat quam pereat. l. quoties. ff. de rebus dubis. sed si præ-
feratur uerbis coniunctus ualeat onus legato adiectum, si
re coniunctus præferatur, onus uitiatur, ergo magis de-
bet præferri uerbis coniunctus. arg. l. proximè. §. in re
dubia. ff. de his quæ in testa. delen. Bart. respondet, quod
hoc est ex tacita uoluntate defuncti, qui rem unicuique
re coniunctorum in totum assignabit. §. sed ne uarietas.
C. de cad. tollen. item non uitiatur dictum onus ex
parte ipsius reconiuncti acceptantis, sed uitiatur ex par-
te reconiuncti repudiantis, quia tale onus re tantum
coniuncto sibi uidetur impositum, ubicunque ipse re
tantum coniunctus agnouisset partem sibi legatam. sed
quia ipse repudiavit, & ex tali repudiatione eius pars
non accrescit alteri coniuncto, cum totum sibi uideat-
ur legatum. d. l. neminem. ideo de tali onere nulla est ra-
tio habenda, quod esset considerandum quando ex d. re-
pudiatione. d. agnoscendi aliquid accresceret, uel quan-
do in communi tale onus esset impositum. nides ergo ut
ex scribentium non nulli tenuerunt, quod horum con-
iunctorum neuter alteri in iure accrescendi præferatur
alii quod uerbis tantum coniunctus, re tantum coniun-
cto potior sit. nec etiam defunt, qui sint in contraria
sententia, ut re tantum coniunctus uerbis tantum con-
iuncto præferatur potiorque quod ad prelacionem in iu-
re accrescendi habendus sit. & ita etiam Roger. dicebat
quod re tantum coniunctus præferatur uerbis tantum
coniuncto, primo pro hac opinione adducitur tex. in fi-
in d. l. re coniuncti ut ibi per gl. secundo inducitur quia
re tantum coniuncti ueniunt per rationem aut ius non
decrecendi, & sic euitant damnum. coniunctus autem
uerbis tantum uenit per ius accrescendi, & sic quærit
lucrum, ergo re coniunctus debet præferri. l. si. licen-
tia. C. de iure delib. l. fin. C. de codi. ista opinio commu-
niter reprobatur & nullus eam sequitur. d. Ias. pro ea ad-
ducit tria fundamenta disputatiue tamen parum uel ni-
hil faciunt & ipse eadem soluit. potest tamen duplici-
ter confirmari quia portionem deficientem re tantum
coniunctus a principio dicitur habuisse. l. utrum. ff. de
reb. dub. l. planè. ff. de leg. i. & iure proprio acquirere &
quasi suam. §. si uero non omnes. C. de cad. tollen. quod
est secus in uerbis tantum coniunctis qui non ut pro-
prium acquirunt partem repudiantis, sed ut alienam.
ut in tex. d. l. re coniuncti ideo uidetur quod re coniun-
ctus est preferendus, quia in plus habetur ueniens iu-
re proprio quam alieno ideo in plus se habet substitutio
directa quam obliqua. l. centurio. ff. de uulg. l. præcibus
C. de impube. quia est magis proheua ut ibi c. si pater
de testa. lib. 6. confirmatur quia inter re tantum coniu-
ctos est concursus. gl. Dy. Albe. & Bart. in d. l. coniunctim
ff. de leg. 3. & concursus præsupponit quod re coniun-
ctus sit dominus. d. l. si mihi & tibi, ibi ex meo legato. ff.
de leg. 1. d. §. si uero non omnes, quod cessat in uerbis
coniunctis Bart. in d. l. coniunctim ubi Dy. & Albe. facit
quæ not. Abb. in c. cum Ecclesia sutrina extra de cau.
pos. & proprie & in c. nihil extra de uer. signi. ubi dicit
quod testes in re uariantes sunt plus repellendi quam
uerbis uariantes, ergo in plus habetur re uariantes &
sic implus est habenda realis coniunctio Bal. in c. cæte-
rum col. 5. extra de iudi. & in præludiis feudorum col.
10. quod sequitur Ias. in l. quoties colun. 7. de rei
uen. ubi uult quod plus ualeat inuestitura feudi realis
quam inuestitura uerbalis probatur in d. l. quoties, ex
quibus habes 4. fundamenta pro re tantum coniuncto.
Nouissime Corraf. in l. test. de impub. num. 5. tenet uer-
bis coniunctum præferendum, mouetur per d. l. re con-

Coniunctus
re collega-
tario repu-
diantem nil
lucris facit
re uide-
tur.

Coniu-
ctus re col-
legatario
repudian-
te eius
portionis
dominus
uideba-
tur.

87
Testes in
re uarian-
tes peio-
res quam
si in uer-
bis uaria-
rent.

iuncti

iuncti & ex eo quod uerbis tantum coniuncti appellantur coniuncti secus in re tantum coniunctis, confirmatur ultra cum arg. l. si pluribus de leg. j. nam inspecto rigore si Titio fundum legauit deinde Seio eundem fundum cum rei simpliciter prolata appellatione integra res subintelligitur, uidetur quod alteri totum alteri totius rei extimatio debetur. & sic quod nullatenus coniuncti essent nisi lex interpretaretur fauore hæredis, ut non totum cuique. sed partes reliquissæ uideretur, sed certe hæc ratio uiget in oppositum. nam si inspecto rigore uerborum solidum cuique deberi uidebatur, & legatarii legis interpretatione in hoc grauantur ut partes concursu faciant, quod fit ut altero repudiante totum quisque iure suo capiat, certe potentius ius deberet habere re tantum coniunctus ad partem defectam quam uerbis tantum coniunctus. arg. l. & magis. ff. de solut. l. si quid bello. ff. de captiuis. ubi fortius ius reputatur quod quisque ex persona sua inuitatur ubi est qualitas coniunctionis & non aliter sed ad nostrum ius tuendum & conseruandum ut est in iure non decrescendi quod datur re tantum coniuncto, nulla qualitas coniunctionis exigitur cum libentissimè concedatur, quæ res facile reuertatur & c. l. si unus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. l. filio quem. ff. de lib. & posthu. Sexto 88 adduco, re tantum coniunctus agit de damno uitando suoque conseruando. §. si autem ad deficientis. C. de cad. toll. ergo debet præferri uerbis tantum coniuncto, qui agit de lucro acquirendo. l. si. C. de codicill. & quia conseruatio quam acquisitio facilius conceditur. l. j. in fi. cum duabus sequentibus. ff. de itinere actuque priu. l. patre furioso. ff. qui sunt sui uel alieni iuris. 7. quia expressum facit cessare tacitum. l. cum ex filio. ff. de uulg. sed re tantum coniunctus habet expressam uoluntatem, quia portionem etiam nunc uacantem sibi expressim testator dedit. ut. d. l. Meuius ergo quod ad illam debeat excludere coniunctus re uerbis tantum coniunctum qui & tacita solum uoluntate ad illam portionem aspirare potest. ut l. si Titio & Meuius. §. Julianus de leg. 2. 8. cessante omnino reali coniunctione cessat ius accrescendi, licet ad sit uerbis coniunctio. l. huiusmodi. §. quibus de leg. j. l. si. §. Seio, secundum meum intell. ff. de leg. 2. at cessante uerbali coniunctione adhuc si adsit realis datur ius saltem non decrescendi, ergo ad ius accrescendi potentie maioris est realis quam uerbalis coniunctio. facit & 9. secundum Ias. nam & si ius non decrescendi in reali coniunctione non impeditur per ius retentionis, tamen ius accrescendi in uerbali bene impeditur per ius retentionis, ista probantur in l. planè. §. si coniunctim iuncto. §. si duobus & ibi declarat Bart. ff. de leg. 1. ergo coniunctio realis uidetur esse fortior uerbali. responde quod immo etiam in reali ius retentionis impedit ius non decrescendi. ut est tex. in l. huiusmodi. §. Titio. ff. de leg. 1. & ad l. planè. §. si coniunctim responde, quod ideo ius accrescendi impeditur per retentionem quia ibi alius collegatarius admittebatur ad partem aliquo iure, uide licet de æquitate, & ideo eius pars, non accrescit alteri collegatario. Sed in d. §. si duobus collegatarius nullo iure admittebatur neque admitti sperabatur, ideo ibi totum pertinet ad legatarium sibi coniunctum. ita arguit & soluit Ias. in d. l. re coniuncti, sed ad huc hoc fundamē-

tum urget, nam si uera est opin. Bart. in d. l. huiusmodi. §. si Titio per tex. ibi. ff. de leg. 1. dicentis 90 referre utrum mihi & Titio uerbali tantum coniunctis lege tur res, ut tunc pars Titii repudiantis mihi non accrescat, si hæres erat in possessione rei legata, & sic habebat ius retentionis, an uerò esset ius ego & Titius realiter coniuncti, ut tunc etiam hæres esset in possessione rei legata, & per hoc haberet ius retentionis non defineret pars Titii repudiantis mihi accrescere ex ui reali coniunctionis, quia fortior est hoc casu secundum Bart. ibi, coniunctio realis quam uerbalis. & licet ius retentionis etiam heredi detur aliquando contra realiter coniunctum, tamen illud est in casibus particularibus quod non sunt considerandi, tamen secundum Bart. contra uerbali tantum coniunctum etiam regulariter id ius retentionis etiam de facto conceditur heredi. de illa tamen opin. Bar. differuimus latè suo loco ut supra. §. 10. de succ. cre. 9. arguitur sic, ius accrescendi quod inducitur ex coniunctione uerbali inter coniunctos uerbis tantum, non habet locum in contractibus. l. si mihi & Titio in prin. ff. de uerb. obli. & in ius non decrescendi, quod causatur à coniunctione reali habet locum in contractibus. l. proprium. ff. commu. præd. & ita concludunt Bar. & doc. in d. l. si mihi & Titio, ergo uidetur quod fortius ius causetur ex reali coniunctione, quam ex uerbali ergo debet facere ut coniunctus re tantum præferatur uerbis tantum coniuncto, huic fundamento responderet Alex. in l. stipulatio ista. §. cum qui in ult. col. ff. de uerb. obli. & in l. planè. §. si coniunctim. ff. de leg. 1. quod immo etiam in contractibus non habet locum ius non decrescendi, & hoc modo cessaret arg. istud probat secundum eum tex. in d. l. si mihi & Titio qui loquitur in coniunctis re & uerbis, & tamen non habet locum ius non decrescendi, nec obstat secundum eum. d. l. proprium, quia loquitur in indiuiduis, igitur tunc habet locum ius non decrescendi. ista sol. Alex. est contra communem opin. Bar. & doc. in d. l. si mihi & Titio prout etiam fateretur ipsemet Alex. idcirco tu not. responde huic fundamento, quod non ualet consequentia, in contractibus habet locum ius non decrescendi, non autem ius accrescendi, ergo coniunctio realis, que causat ius non decrescendi dicitur esse fortior, ista consequentia non ualet, eò quia in contractibus attenditur proprietas uerborum neque per præsumptiones receditur à uerbis. l. quicquid astringende in prin. ff. de uerb. obli. unde ideo in contractibus non habet locum ius accrescendi, quia qui stipulatur sibi & Titio fundum pro uirilibus portionibus propriè sumendo, non quidem stipulatur sibi nisi partem, ergo pars Titii sibi non accrescit: sed ubi stipulatur sibi totum fundum, & similiter totum Titio sibi quæritur totum per ius non decrescendi quia stipulationis uerba hoc important, licet sint stricti iuris, sed in ultimis uoluntatibus iniquibus fit latior & benignior interpretatio. l. in testamentis. ff. de reg. iur. & c. c. dilecti, de do. ex præsuppta mète defuncti inducitur ius accrescendi in coniunctis uerbis tantum ita arguit & soluit Ias. in d. l. re coniuncti, cuius responsio est euidenter falsa. nam dicere quod quando pluribus eandem rem promitto uel lego, tunc inspecta uerborum proprietate uidear partem tantum cuique dedisse. id est contra tex. in l. Meuius in prin. uerb. totus. ff. de lega. 2. & in l. coniunctim. ff. de leg. 3. & in l. separatim. ff. de condit. & demonst. & in l. cum quæstio. C. de lega. & in §. si eadem inst. eod. & in l. j. §. interdum in uerb. totius. ff. de usufr. accres. & in l. inde Neratius in uerb. in solidum. eod. titulo ubi habetur, quod qui simpliciter & indefinitè ad hereditatem uel legatum inuitantur ad solidum legatum, uel rem quisque eorum inuitatus uidetur. nec ad rem pertinet, quod inter eos res illa scindatur. ut §. si plures inst. de hæ. inst. l. interdum. §. j. ff. eod. l. legata inuoluntè. §. fin. ff. de lega. 1. l. si pluribus eod. n. illud pro cedit ex legis interpretatione contra uerborum proprietatem

90
Accrescendi ius an impediatur per ius retentionis.

Accrescendi ius an sit in contractibus.

Stipulatur si quis sibi & alteri an partes ex proprietate sermone fecisse uideatur contra Ias.

Accrescendi ius est lucrum in speratum.

88
De ead. re.

89
Conseruatio facilius quam noua acquisitio.

91
Accre-
scendi ius
& ius non
decref. dif-
ferunt &
an dentur
quando iu-
re speciali
portio de-
betur.

ratem, ne hæres circa eandem rem præstandam bis oneratus uideatur, ita quod integrum adhuc manet argumentum ut retenta cõmuni opinione, quæ habet quod in contractibus licet non sit ius accrescendi ex ui conjunctionis uerbalis, est tamã ius non decrefendi ex ui realis conjunctionis. tunc necessario tenendum fit longè fortio- rem esse realem conjunctionem quàm sit uerbalis, & consequenter quod re coniunctus uerbis coniuncto præferatur. sed de ueritate illius communis opin. scilicet an in contractibus sit ius non decrefendi suo loco latè disceptamus. nam dum infra enumeramus longè plenius quàm alibi casus, in quibus cessat ius accrescendi, uel non decrefendi, defendimus contra receptas sententias ibi cessare etiã ius nõ decrefendi, quod & olim inter plura quàm 700. paradoxa Salmaticæ tue batur. præterea & 10. arguitur sic, nam 91 ius accrescendi non habet locum ubi legatum debetur de iure speciali. l. si mulieri & Titio. ff. de cond. & demonstr. & tamen ius non decrefendi bene habet locum quando legatum debetur de iure speciali. l. iii. §. si coniunctim. cum glo. & l. filium §. fin. ff. de leg. præstan. & istam differentiam firmat Bart. in iii. q. prin. in l. re coniuncti ergo apparet quod ius non decrefendi competens re coniuncto, est fortius quàm ius accrescendi cõpetens coniuncto uerbis, ergo sequitur qd coniunctus re sit præferendus coniuncto uerbis. Responde ad tex. in l. iii. §. hoc autem solum. ff. de leg. præstan. qd ideo habet locum ius non decrefendi eo quia totum habet iure suo, cum totum fit sibi relictum, & illud edictum delegat. præstan. conseruat id quod est relictum, sed coniuncto uerbis tantum sola pars pro diuiso fuit relicta, & alia sola iure speciali sibi conseruatur, ideo alia deficiens sibi non accrescit. d. l. mulieri & Titio. de cuius tamen intellectu dubitat multum Bart. in iii. q. prin. in d. l. re coniuncti. unde in illo edicto, de leg. præstan. agitur solum de conseruando illud, quod est relictum, & non de prælatione. Et quia coniunctus re, totum est cuiuslibet in solidum relictum, ideo ibi ius non decrefendi est ualidius propter uerba illius edicti alius secus esset, ita arguit & soluit Ias. in d. l. re coniuncti sed certè hæc responsio parum satisfacit. unde retenta cõmuni opin. ex illimanitum qd admissus ad portionem suam de iure speciali is licet ex ui realis conjunctionis possit habere ius non decrefendi. ut d. §. si coniunctim tamen ex ui conjunctionis uerbalis ad ius accrescendi non admittantur. ut d. l. mulieri & Titio. tunc certè negare non possemus, quin realis coniunctio longè fortior esset, & consequenter qd re coniunctus præferetur uerbis coniuncto. de ueritate tamen illius communis opin. suo loco disceptamus. inter tamen negari non possumus, quin in terminis illius edicti de legatis præstatis, in casu superiore & reliquis casibus similibus, licet denegetur ius accrescendi strictè sumptum, quod descendit ex uerbali tantum conjunctione, non tamen denagetur ius non decrefendi quasi iustius sibi locum uendiceret. præterea & 11. pro nobis contra communem facit. nam nullus ut puto erit qui (si modo l. aliqua ferenda esset hac de re) non decideret legemque ferrer in fauorem eius, qui re tantum coniunctus esset contra eum, qui uerbis tantum coniunctus esset ex rationibus supra citatis. modò autem uidendum est, an cum is articulus nulla satis aperte lege decus sit, tamen sufficiant rationes superiores ut in fauore realiter tantum coniuncti iudicandum sit, & puto eas sufficere: sed qd plus est possemus firmare hunc articulum lege decusum esse. scilicet per l. coheredi. §. qui discedas. ff. de uulg. iuncta declaratione gloss. ubi, quam doct. communiter sequuntur ibi & ubique. ibi enim probatur qd dixit testator, primus & secundus in dimidia hæres esto, secundus & quartus in altera dimidia, uosq; inuicem substituo. tunc primo repudiante eius pars secundo tantum, non etiam tertio uel quarto accrescet. idem si ponas eos disiunctim uocatos, puta primus indi-

Intell. l.
coheredi
§. qui di-
scedas. ff.
de uulg.

midia hæres esto, secundus in eadem dimidia hæres esto, tertius in altera dimidia hæres esto, quartus in dimidia, tertio data hæres quoque esto. nam primo repudiante eius pars secundo tantum, non etiam tertio accedit. ei licet ibi loquatur in substitutione tamen idẽ erit in iure accrescendi, argumento. l. si Titio & Mevio. §. Iulianus. ff. deleg. ii. l. Lucius. ii. §. Lucius Titius testamento. ff. deleg. ii. l. codicillis. ff. de usufr. legato & si dixeris qd in terminis d. §. qui discedas, nullus erat uerbaliter coniunctus resp. qd ille tex. bene potest intelligi quando erant uerbaliter coniuncti. ueluti si dixit, primus & secundus in dimidia æquis partibus, & secundus & tertius in altera dimidia similiter æquis partibus hæres sunt. nam & hic omnes sunt uerbis coniuncti omnesq; re disiuncti & tamen primo repudiante eius pars secundo tantum non etiam reliquis deberetur, siue ea iure accrescendi siue iure substitutionis deferretur. ex mente illius text.

Præterea & 12. pro nobis facit. l. Iulianus. ff. de acqu. her. in fi. & l. triplici in fi. ff. de uerbo. signi. intelligendo quod ibi si unus eorum, qui fuerunt coadunati in eadẽ portione repudiasset, tunc eius pars ei soli, qui secum fuit coadunatus, non etiam reliquis accresceret.

Præterea 13 pro nobis est apertior tex. in l. si mulieri cum liberis. ff. de usufr. accresc. ubi dixit mulieri cum liberis usufructum lego, uno liberorum repudiante eius pars aliis fratribus, nõ etiam mulieri accrescit, sed tunc demum mulieri accrescere posset cum omnes nullo dem pro exclusi essent, & tamen omnes erant uerbis & re coniuncti. sed quia liberi erant in una portione coadunati ideo in iure accrescendi præferuntur. nec ad rem pertinet qd Bar. & alii in d. l. re coniuncti illam prælationem ex ui uerbali non ex ui realis conjunctionis descendere intelligant. nam id nos suo loco conseruamus.

Præterea & 14. pro nobis est tex. expressus si non ex terminetur in l. pe. ff. de usufr. accresc. iuncta. l. sicut. §. si, quibus mod. usus. amit. nam licet sola realis coniunctio sufficiat ad inducendum ius accrescendi in usufructu. l. sicut. §. i. ff. quibus mod. usufr. amitatur, tamẽ sola uerbalis non sufficit ut ius accrescendi inducatur. ut d. l. pe. secudũ Besuci & Polit. in d. l. re coniuncti & secudũ nos ut latius suo loco disseruimus. ergo realis longè fortior est quam uerbali: quandoquidem sola realis inducit ius accrescendi uel non decrefendi in usufructu qd non potest sola uerbali.

Præterea & 15. (ut dixi) facit pro nobis illa uulgata regula quæ habet, quod qui in uno grauatur in alio debet releuari. l. eum qui. ff. de iure iur. sed re coniunctus per legis interpretationem grauatur, quia 92 cū inspecta proprietate uerborum ad solidum fuerit a testatore inuitatus. l. Mevio in pr. in uerb. totus. ff. de leg. ii. & in l. coniunctim. ff. de leg. 3. & in l. si separatim. ff. de condit. & demonstr. & in l. cum quæstio. C. de lega. & in §. si eadem insti. eod. & in l. i. §. interdum in uerb. totius ff. de Vfur. accresc. & in l. inde Neratius in uerb. in solidum eod. ubi habetur, qd qui simpliciter & indefinitè ad hæreditatem uel legatum inuitantur ad solidum legatũ uel rem quiscque eorum inuitatus uidetur. nec ad rem pertinet qd inter eos res illa scindatur ut. §. si plures insti. de hæ. insti. l. interdum. §. i. ff. eodem. l. legata inutiliter. §. si. ff. deleg. i. l. si pluribus eod. nam illud procedit ex legis interpretatione contra uerborum proprietatẽ, ne hæres circa eandem rem præstandam bis oneratus uideatur. contra. l. Titia. §. qui inuita. ff. de leg. ii. cum ergo re coniunctus per l. interpretationem in hoc sit grauatus, qd dum ex proprietate uerborum ad totum erat inuitatus, pars sibi a collegatario cõcurrente secum adiunatur, consequens est ut in alio releuetur, scilicet ut collegatario concurrente integrum sibi legatum conseruetur. in summa hæc pars necessariò tenenda est. nã si uerum est, quod & proximè diximus inspecta proprietate uerborum re coniunctus ad partem deficientẽ

92
Cõiunctus
re tantum
ad totum
inuitatus
uidetur.

uocatus

uocatus re uera fuit ab initio inspecta testantis dispositione licet in executione concurrente collegatario uel cohæredes ex necessitate, quæ caret lege diminuat eum suum legatum: superest ut si collegatarius ille uel cohæres non concurrat, tunc integra maneat testantis dispositio ut. l. utrum in pr. ff. de reb. dub. l. un. §. ubi autē C. de cad. toll. l. si legatarius. §. finali. ff. delegat. j. facit. l. un. in pr. C. de cad. toll. ibi, ut quod belli calamitas &c. nam necessitate cessante scilicet concursu cessante, propter quem fiebat diminutio, superest ut diminutio etiam cessat. facit quia res de facili reuertitur ad suam naturam. l. si unus. §. pactus ne peteret. ff. de pactis. tenendo hanc partem uerissimam quam ausim dicere. tunc ad op. Petri eiusq; fundamenta, qui tenebat uerbis coniunctum re coniuncto præferendum esse, resp. in primis quod tex. iste in d. l. re coniuncti potius probat nostram sententiam quam contrariam, ideoq; illum tex. alibi pro nobis induximus. deinde & fortius d. l. re coniuncti quam sit malè appositæ & diminutæ, nullus sanus negauerit, ut supra diximus, & cum tot tanquē uarios & etiam contrarios intellectus recipiat, non potest allegari ad decisionem causarum, nec in ea fieri sufficiens fundamentum ad reliqua fundamenta pro Petro & communi adducta responderi Bar. satis plenè in d. l. re coniuncti nec refero quia sunt leuissima fundamenta. ad fundamentum Bar. dicentis re coniunctum uerbisq; coniunctum pariter admittendus cuius op. etiam uidetur communis, resp. in primis ad l. re coniuncti, quod non potest in ea ut dixi aliquod fundamentum fieri. præterea etiam. l. illa inducitur pro nobis. ad l. si ita quis hæredes. ff. de hæ. inst. & d. l. Meuius in pr. ff. deleg. 2. responde de ut diximus infra in materia iuris accrescendi in 26. casu, quo cessat ius accrescendi. unde, quæ hic desunt petenda sunt, præsertim quo ad intell. d. l. si ita quis & l. Meuius in pr. ff. de lega. ii.

Hactenus de institutione extraneorum de liberis uerò & parentibus & quibusdam transuersis, quibus legima debetur hæredibus instituendis agimus in lib. ii. de successione resolutione sub tit. de inoff. test. ubi huius rei propria sedes. differuimusque in lib. i. de successione. §. 10. in rep. l. quoniam in prioribus & lib. 2. super rep. auth. nouissima. §. 20. & lib. 3. §. 30. super rep. l. omnimodo in pr. & in §. imputari. C. de inoff. test. ex dictis. n. iuribus constat liberos & parètes, & interdū et fratres necessarij esse hæredes instituendos, saltē in legitimis à lege ipsis definitis, nisi iustis ex causis, q̄ definiuntur per auth. ut cū de appell. cognō. §. causas uel ex hære dati fuerint uel fortè præteriti in quibus casibus præteritio pro exheredatione habetur. Quibus adde q̄ interdum fit præteritio 93 aut exheredatio aut et institutio per errorem, & quidem præteritio tunc præterito non nocet. l. sicut certi. l. si cum uel in utero. C. de mil. testamento non quod; noceret exheredatio. l. Titius in pr. ff. de libe. & posth. Sed licet his casibus præterito aut exheredato læsio nulla fiat, fit tamen testamento, quia de finit ualere, uel potest infirmari. ut dd. l. nisi in casu nouo & singulari de quo in l. 3. C. de inofficio. testamento. Institutio uerò facta per errorem similiter non ualet saltem cum effectu. l. fin. ff. de hæ. inst. l. neq; apud & l. si pater. C. eod. titulo. l. fin. eod. nisi esset rectum (ut a iur.) ab errore (quale est cum 94 omnes filios generaliter institui quorum unum mortuum esse falso opinabar) tunc enim & si inspecta mente ille præteritus fuerit tamen quia inspectis uerbis institutus reperitur ualet institutio sustineturque testamentū secundum nos, licet contrarium tenuerit gl. in d. l. Titius in pr. quam cōmuniter app. esse firmat Ias. in d. l. sicut certi & iterum in d. l. Titius nu. 18. q̄ dic & plenius infra titulo. & §. seq. prope finē ex quibus soleo damnare triste facinus Torquati filium suum uictorem ideo interficientis quod cōtra patris præceptum cum hoste congressus fuit, illud enim fuit rectum ab errore quod in punitum esse debet.

Denique iuxta superiora uno uerbo etiam redeundo ad tempus certæ ætatis quod diximus supra per. l. si mater. ff. de uulg. l. hæres meus. ff. de condit. & demonstr. in relictis posse apponi intelligo cum iudicio & discretione. nam si testator domum mihi reliquit, ita ut post cētum annos illam habeam id tempus hæc q; dilatio non facit conditionem, aut si facit reiicietur idemq; in institutione quasi eius euentus sit impossibilis cum inspecta legis censura usque ad centum tantum annos quis uiuere possit. ita 95 intelligo & amplio. l. condiciones contra & l. condiciones quæ cōtra & l. filiusfam. ff. de cond. inst. l. 3. ff. de cond. & demonstr. & ita ampliatur. l. 3. tit. 9. par. 6. & l. j. & l. iij. tit. iij. par. vj.

Neque ad rem pertinet, q̄ conditio impossibilis de facto uitiet & non reiiciatur per. l. ut tradunt Bart. & omnes in l. j. ff. de condit. inst. glo. in §. impossibilis inst. de her. inst. nam illud procedit quando erat impossibilis, ueluti hoc modo si tantam uim auri daret ut id uix ditissimo principi fas esset, non sic in specie nostra ubi uidetur impossibilitas naturæ, cum potentia principum aut imperatorum aut aliorum non distet à reliquorum hominum potentia & ita 96 limbo nouē. l. 4. titulo. 4. par. 6. iuncta doctrina Ioa. Imol. in l. j. col. fin. ff. de condition. inst.

Deportati tamen & similes incapaces etiam sub conditione aut dilatazione aut in tempus certæ ætatis non possent institui. argumento. l. cetera. §. i. ff. delegat. j. & quia lex generaliter loquens regulariter comprehendit casus speciales, & conditionales, & priuilegiatos. argumento. l. in fraudem. §. fin. ff. de mili. test. & est communis op. ut diximus. §. 3. nu. 5. & ita intelligitur. §. testes autem. inst. de testam. l. i. §. deportatos. ff. de contra. tab. & ita 97 ampliatur. l. iij. & iij. tit. iij. par. vi. & lib. i. tit. vi. lib. 5. ord. nisi instituat sub conditione intrinseca. l. in tempus. ff. de her. inst.

S V M M A R I V M.

- 1 Liberi & Parentes aut instituuntur, aut exheredantur, aut prætereuntur.
- 2 Exheredationis quadruplex consideratio.
- 3 Filii positi in conditione, an censeantur tacite instituti? ardua questio.
- 4 Conditione positi, an uideantur uocati per uerbum si decesserit cum liberis masculis?
- 5 Conditione positus, an uideatur uocatus in legatis?
- 6 Intell. l. Lucius. ff. de her. inst.
- 7 Positi in conditione, an sint positi in dispositione?
- 8 Disiuncta pro coniuncta, & contra sumitur.
- 9 Pænalis stipulatio tripliciter concipi potest.
- 10 Legitima an in pecunia numerata relinqui possit? contra communem, quod sic.
- 11 Intell. l. scimus. §. repletionem. C. de inof. testamento.
- 12 Hæreditas appellatur substantia.
- 13 Legitima parentum in pecunia numerata relinqui potest. cum quibusdam contra communem.
- 14 Idem si erat pecunia hæreditaria.
- 15 Idem si erat consuetudo, ut in pecunia numerata relinqueretur.
- 16 Legitima potest assignari in omnibus rebus hæreditarijs secundum communem.
- 17 Idem in legitima ascendentium.
- 18 Idem in legitima transversalium.
- 19 Legitima an in singulis rebus hæreditarijs possit relinqui?
- 20 Condicio præteritum respiciens, an reiiciatur de filij institutione?
- 21 Intell. l. Seius Saturninus ff. ad Treb.
- 22 Condicio de aliquo uni dando, an in personæ alterius possit impleri?
- 23 Filiationis probanda condicio an sit potestatiua?

L Condicio

95
l. i. §. iij. tit.
4. par.
6. ampliatur.

96
l. j. in l. 4.
tit. 4. par.
6.

Incapaces etiam sub conditione institui non possunt nisi si set extrinseca.

97
l. 3. §. 4.
tit. 3. par.
6. ampli.

93
Errore instituitur iustitio præteritio & exheredatio.

94
Institutio filiorum generalis cōprehendit etiam cum filium quē testator se habere ignorabat contra communem.
Historia Torquati.

De libe. parent. inst.

- 24 *Conditio si sine liberis decesserit, an in naturalibus uerificetur?*
- 25 *Legitima an titulo institutionis in re aliena relinqui possit? quod sic, cum Corra. s. contra communem.*
- 26 *Institutio facta in re, quæ in rerum natura non est, quando ualeat?*
- 27 *Legitima an in usufructu relinqui possit? quod non, cum communi.*
- 28 *Legitimæ supplementum in quibus rebus possit relinqui.*
- 29 *Institutio ascendentium & transuerforum iisdem in rebus fieri potest, ut ascendentium.*
- 30 *Legitima in quibus rebus assignatur à lege.*
- 31 *Legitima assignatio ut fieri debeat per iudicem? cum communi.*
- 32 *Maiores in legitima filij fieri potest, se consentiente.*
- 33 *Legitima recipit grauamen de consensu filij.*
- 34 *Maiores an fieri possit ex fundo ad liberos transitorio.*
- 35 *Legitimam iudex quibus in rebus assignare possit.*
- 36 *Legitimam in omnibus rebus hæreditarijs iudex interdum an potest assignare.*
- 37 *Hæreditatis in diuisione cessat appellatio.*
- 38 *Legitimæ assignationi quid faciat patium uoluntas com. opin.*
- 39 *Legitimam in una re hæreditaria eligere non potest filius cum communi.*
- 40 *Filiatio an probetur eo quod quis ut filius sit tractatus ardua q.*
- 41 *Filiatio probatur eo quod quis ut filius legitimus longo tempore tractatus fuerit.*
- 42 *Tempus longum inducit præsumptionem etiam in ijs, quæ sunt præiudicij tertij.*
- 43 *Fide caret assertio prohibiti.*
- 44 *Filiationis nude quàm legitimæ facilius præsumptio.*
- 45 *Collegia Salman. originem hominum an iure speculantur.*
- 46 *Intell. l. si. C. de postb. hæ. inst.*
- 47 *Institutio facta in uno casu trahitur ad alium, non secus quàm substitutio.*
- 48 *Institutio posthumi facta sub conditione si post mortem testantis nasceretur, non excludit natum uiuo eo, licet is non esset ferme moriens contra com. & etiam si uerba essent clara contra Corn.*
- 49 *Liberi à parentibus ut sint instituendi, alendi & dotandi, siue legitimi, siue naturales, uel spurij, siue adoptiui.*
- 50 *Auus paternus neptem ex filio diuite dotare non tenetur. ardua q.*
- 51 *Dos gradatim debetur liberis.*
- 52 *Successio ex testamento & ab intestato gradatim debetur liberis.*
- 53 *Dotem aut alimenta dare liberis, qui habent unde se alant, non tenemur.*
- 54 *Dos an filia naturali debetur? ardua q.*
- 55 *Legitima filiis naturalibus non debetur.*
- 56 *Dos magis imitatur alimenta quàm legitimam.*
- 57 *Alimenta debentur, & dos filia etiam ex damnato coitu natæ, si non habet. &c.*
- 58 *Dotare filiam an pater iure actionis cogatur? ardua q.*
- 59 *Obligationes unde nascantur uel formentur.*



DE liberorum & parentum institutione, ut agamus consequens est, postquam titulum generalem hac de re peregrimus, & institutiones istorum in successuum progressu ad necessitatem redactæ sunt, quod olim non erat, ergo liberi & parætes (à liberis enim ideo cepimus quod in eis instituendis quàm in parentibus urgentior necessitas sit) sunt i aut præteriti, aut exheredati, aut instituti, si præteriti, est materia

spectans ad titulos. ff. de lib. & posth. & de in iust. rup. quam & nos peregrimus supra de succ. crea. lib. 2. §. 18. cum seq. quod si 2 sint exheredati, tunc aut rite & rectè, & in tuto erit testamentum, ipique ab illa successione contra testamentum remouebuntur. authen. ut cum de app. cog. §. causas. & §. hæc quidam de parentum. & per totum. ff. C. & inst. de inoffi. test. quam materiam peragimus infra de succ. res. lib. 2. qui est. 8. huius operis sub titulo. C. de inoffi. test. quod si rite tantum sed non rectè initio ualeat testamentum, sed per querelam inoffi. testam. potest rescindi ut. dd. titulis de inoffi. testamen. quod si rectè, sed non rite, tunc pro præteritione est. l. non putauit. §. non queris. ff. de bon. poss. contra tab. §. aliud quoque in auth. ut cum de appell. cog. idemque & facilius, si nec rite nec rectè processit exhereditatio, quanuis de facto eam feci, ueluti si sub conditione filium immerentera exheredauit. l. sub conditione. ff. de bo. poss. contratab. quod si fuerunt instituti, tunc aut ex integra legitima, aut ex portione maiore, aut ex minore. primo casu, & secundo, in tuto est testamentum. l. cum queritur. l. parentibus. auth. nouissima. l. scimus in princ. C. de inoffi. testam. tertio casu, quando ex minore portione quàm legitima, tunc cum minus dicatur, non solum ratione rei aut quantitatatis, sed etiam ratione loci, temporis, aut cause. §. plus cum seq. ubi plenè per doct. inst. de acti. siue minus re fuerit, quod deest à lege ipso iure supplebitur per adiectionem eius, quod deficit. l. omnimodo & l. scimus. C. de inoffi. test. quam repetiuimus & collocauimus supra de succ. crea. §. 30. siue minus fuerit loco, aut tempore, aut conditione, emendatur ipso iure à lege per remotionem illius conditionis aut dilationis. l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. test. d. l. scimus. §. cum autem cuius ornatam repetitionem collocauimus supra de succ. crea. lib. j. §. 10. quæ omnia cum dictis in locis fufius peracta fuerint, pauca nobis in hoc titulo, quæ addenda supererant edocemur. Et in primis filij 3 positi in conditione, non censentur uocati ad hæreditatem. glo. in l. Lutatius Titius in uerbo liberos. ff. de hæ. inst. similis in l. si ita quis hæres instituitur si legitimus. eod. tit. est communis secundum Imol. in d. l. Lutatius col. 3. & secundum Deci. & Alciat. in l. i. C. de pact. ubi Curti. Iun. nu. 13. & Ripa num. 7. & Purpu. num. 120. Roderi. Xuares allega. 2. col. fi. Couar. in c. Rainuti. §. 3. nume. 2. de testam. est communis secundum Segura. in l. 4. §. fin. nu. 178. ff. de lib. & post. Curt. Iuni. confi. 63. & confi. 96. Bened. Capra confi. 2. Beltran. confi. 223. & confi. 374. lib. 2. Auerardus in topicis. col. 86. Soci. confi. 80. num. 3. lib. 1. Gualden. de arte testandi tit. 5. caute. 36.

Hanc etiam partem plenè defendunt Alex. Iaf. Fortunius Lancelotus Galiaula & reliqui in l. Gallus in princ. ff. de lib. & posth. ad illum tex. uarios intell. accomodantes, sed uerus & nouissimus intellectus à nobis assignatus fuit. supra §. 20. num. 103. uerf. illud autem per quæ apparet illum tex. huic communi & ueræ conclusioni nihil obesse tamen & malè contrarij ut liberi positi in conditione censentur tacite uocati ex testamento tenet gl. in l. filiusfam. §. cum quis hæredem. ff. de leg. i. & est communis opin. secundum Barba. confi. 55. col. 2. lib. 2. est communis secundum Curri. seni. confi. 52. nu. 40. ampliatur pars negatiua tamen etiam si tales filij positi in conditione à testatore expressim onerentur. communis est secundum Iaf. in l. centurio num. 57. ff. de uulga. Iaso. in d. l. i. de pactis num. 12. Claudius in l. ex facto. §. ex facto col. i. ff. ad Treb. amplia 4 secundo è si ponantur tales filij in conditione per hæc uerba, si sine liberis masculis decesserint, ita est communis, secundum Ripani in d. l. i. de pactis. C. num. 9. & eundem etiam in l. centurio num. 162. & Soci. confi. 172. lib. 2. licet Gualden. teneat contrarium in arte testandi tit. 5. caute. 36. amplia. 3. ut procedat 5 communis opin. etiam in legatis, ista est communis opin. secundum Claudium in d. §. ex facto

aut insti-
tuitur aut
exheredat
tur aut
præterit
tur.

2
Exheredat
ionis
quadru
plex consi
deratio.

3
Filij pos
iti in condi
tione an
censentur
tacite in
stituti ar
dua q.

Conditio
ne positus
non uide
tur uoca
tus etiam
si sit oner
atus.

4
Conditio
ne positus
an uidean
tur uocati
per uerba
si decesser
it cum li
beris ma
sculis.

5
Conditio
ne positus

1
Liberi &
parentes

an uideatur uocatus in legatis.
 6
 Intell. l. Lucius. ff. de h. inst.
 7
 Positi in condicione an sint positi in dispositione.

ex facto Conar. qui plures refert ubi supra nume. 6. sed quoniam superiores conclusiones, & ampliaciones & quia eorum etiam quæ dicenda sunt, pleraque pendunt ab intellectu. l. Lucius. ff. de h. inst. qui tex. in hac materia princeps est. ideo 7 reuoco in dubium eius intell. diuiditur ergo in tres, in parte prima ponitur thema, in 2. ponuntur quæstiones duæ ex thenate resolutæ, in 3. utriusque quæstionis decisio, secunda ibi quæro, tertia ibi igitur, item ad primam decisionem, quæ est in uersigitur redditur ratio ibi respondi, & ad secundam decisionem, quæ est ibi, quos eo amplius, redditur ratio ibi, nam prudens consilium, allegatur ad hoc quod filii illius, qui sunt, institutus, licet tantum in condicione positi sint, nihilominus tamen uidentur etiam positi in dispositione. i. substituti patri suo scripto. sed obli. quod patre repudiante excluduntur, ergo non sunt substituti. nam si essent, tunc patris repudiatio eos potius admitteret quam excluderet. l. post. aditam. C. de impuberum. sol. quod in casu uoluntatis non ipsi erant substituti, sed serui testatoris, in casu autem impotentie non serui, sed ipsi. ibi enim dixit testator, si Titius hæres uoluerit esse, aut prius moritur quam meam hæreditatem adierit, aut filium filiamue ex se natum natamue non habuerit tunc &c. & sic sunt tres casus, prout tres sunt conditiones disiunctiue. ad primum quæro, quid si Titius hæres esse noluisse, quia repudiavit. resp. eius liberis exclusis seruos testatoris admittentes, qui in casu uoluntatis simpliciter id est pure & sine ulla conditione fuerunt substituti, & iste casus tanquam expeditus non deciditur in tex. quid si adiuuit, & aditam hæreditatis tempore liberos habuit, tunc absque dubio serui excluduntur. l. post. aditam. C. de impub. & quia nulla ex conditionibus sub quibus uocati fuerunt extitit. unde etiam si extaret aliqua ut disiunctiue &c. d. l. qui hæredi de cond. inst. ff. & iste casus ut expeditus similiter non ponitur in tex. quid si & tertio adiuuit sed aditionis tempore liberos non habuit, & tunc uidetur quod serui testatoris cum eius fratre instituti sint, ex quo fuerunt uocati sub hac conditione, si ille hæres noluisse esse, aut liberos non habuisset, sed liberos non habuit aditionis tempore, quod tempore debet inspicere. arg. l. Titius de test. mul. ff. Bart. in l. ex facto de uulg. in prin. ergo uerificata est altera ex disiunctiuis conditionibus, & consequenter serui debent admitti tanquam cohæredes instituti fratri. ut l. si hæredi plures supra all. sed contrarium dicitur in uersigitur, ratio decisionis reditur ibi, respondi non eam esse mentem testatoris ut quemquam cohæredem adhiberet fratri, quem aperte ex asse hæredem instituit. eaque uerba dicta sunt ex quo in themate dicitur fratrem ex asse expressim fuisse institutum, ex ista igitur ratione, infertur quod si frater simpliciter fuisset institutus, tunc serui ut cohæredes admitterentur, eo quod altera ex disiunctiuis conditionibus sub quibus uocati fuerunt uerificata fuit; quod non puto uerum, quia uulgaris expirat post aditam. l. post. aditam C. de impub. sed id non ualet, quia non dicimus seruos admitti ut uulgares substitutos. sed ut pro parte institutos. sed ad huc idem teneo, quia mens testatoris dicentis si Titius hæres esse uoluerit, aut prius morieretur &c. fuit ut ipso repudiante substituti omnino admitterentur, eoque adeunte, omnino excluderentur. quia in casu isto uoluntatis seu uoluntatis serui fuerunt simpliciter uulgariter substituti. ergo &c. ut d. l. post. aditam. licet in casu impotentie duas posuerit disiunctiuis conditiones, eumque per hoc difficilem reddiderit. item in hoc tertio casu, non possunt admitti serui tanquam uulgares substituti quia hereditas adita fuit. ergo &c. ut d. l. post. aditam. & quod ista dubitatio leuis uideretur ostendit consultus ibi. item quæro quid si frater institutus ante aditam decessit relictis liberis? iste est quartus & magis dubius casus, in quo uidebatur quod serui ex uulgari admittantur substitutione. quia licet

la conditio aut filium filiamue non habebit, defecerit, extat tamen illa conditio si prius morieretur quam adierit. & in disiunctiuis conditionibus sufficit alteram esse ueram. ut d. l. qui hæredi plures. contrarium tamen deditur (ibi quos eo amplius &c.) cuius decisionis ratio reditur ibi (nam prudens &c.) quæ ratio inepta est. nā est si recte inspexeris eadem cum dicto tamen nouissime dic quod ratio colligitur ex proprietate sermonis. nam in lingua latina non refert dicam mihi non profuit nec obfuit, seu mihi nec profuit nec obfuit, an uero dicam, mihi non profuit aut obfuit. nam utrobique tota oratio negatiua est, ut tantundem duæ negationes importent quantum una negatio cum una disiunctiua. at 8 primo casu. i. cum sunt duæ negatiue constat quod orationes uidentur copulatæ ex proprietate sermonis ut l. si is qui ducenda. §. item si pater. ff. de reb. dub. ergo idem & si sit una tantum negatio cum alia disiunctiua. sic ergo & in proposito, non refert dicas, si Titius hæres esse noluerit, aut prius morieretur quam adierit, aut filium filiamue non habebit, an uero dicam, si filius heres esse noluerit, nec hereditatem morte preuentus adierit, nec filium filiamue habebit, tunc &c. nam ut posteriore casu constat omnes conditiones coniunctim positas omnibusque parendum ut d. §. item si pater. ita & in priori casu, ratio quia quando oratio incipit à negatione & sequuntur disiunctiue, illæ accipiuntur pro coniunctis. ut in propositis exemplis. & in hoc exemplo, nec est domi, nec ruri, nec est tristis, nec hilaris, nec est bonum, nec malum, nec est domi, aut ruri, nec est tristis aut hilaris, nec est bonum aut malum. item non est domi nec ruri, non est tristis nec hilaris, non est domi aut ruri, non tristis aut hilaris, non bonum aut malum. confirmatur expressim per l. sepe. ff. de uerb. fig. ubi sepe disiuncta accipitur pro coniuncta, & è contra. ad idem glos. communiter app. in l. eas causas. ff. de cond. & dem. ad idem. l. si is qui ducenda. §. cum ita. & §. utrum. ff. de reb. dub. finge quod stipulatus sum hominem & fundum dari, si ea non fiant uideamus ut pœnalis stipulatio concipi possit? & quidè 9 tripliciter concipi potest. primo dilucidissime, puta si hominem & fundum non dederis, tunc centum dare spondes secundo dilucidè, puta si quid horum seruatum non fuerit, tunc &c. & hoc secundum exemplum glo. in uerb. euidenter in d. §. cum ita appellat euidentis. sed aut euidentius reperiri sentiens fanè de exēplo superiore. tertio non satis dilucidè sed subobscure, puta si illud aut illud seruatum non fuerit, tunc &c. ista tria probantur in d. §. cum ita & d. §. utrum. & primum probatur ibi, si hominem ac fundum. secundum ibi, si quid eorum factum non fuerit. tertium ibi, nam cum ita concipio, si illud aut illud. & q̄ tertio casu oratio seu uerba non sint satis dilucida, probat text. in d. §. item si pater. ibi, non satis uoluntatem, nisi dicas q̄ ibi nulla coniectura præcessit, quæ illa uerba dilucida faceret, sicut præcessit in superioribus exemplis. confirmantur prædicta per l. generaliter in pr. C. de instit. & substit. maxime ibi & res secundum uerba, nisi dicas q̄ ibi in fideicommissaria substitutione, quod uult glo. ibi in uerbo restitutioni, & ille tex. etiam inter extraneos procedit. ut ibi in fin. ad idem tex. in d. l. generaliter. in pr. ibi substitutioni eorum uel restitutioni iuncta gl. ibi, quæ ait uel. i. &. Ex quibus habes q̄ disiuncta sumitur pro coniuncta sepiissime & è contra tam in ultima uoluntate quam in contractibus, prout colligitur ex mente agentium, uel si hoc suadeat aliquis fauor seu probabilis uel pia coniectura seu interpretatio. Sed in d. l. Lucius hoc suadet & fauor sanguinis testatoris, & pia probabilisq; interpretatio: ergo dicendum disiunctam accipi pro coniuncta. nam non possumus probabiliter interpretari q̄ illa adiectio aut filium filiamue non habebit, facta fuit fauore substitutorum. nam si factam dicemus eorum fauore, tunc eueniret quod etiam si Titius

8
 Disiuncta
 pro pro co
 iuncta &
 è contra su
 mitur.

9
 Pœnalis
 stipulatio
 tripliciter
 concipi po
 test.

L. ij hære-

Intell. l.
generaliter. C. de
inst. & sub
stit.

hereditatem adiisset, adhuc tamen si liberos suscepisset, substituti secum concurrerent, quasi in partem instituti. quod esset absurdum & apertissime contra mentem testatoris, qui deliberis instituti fecisse mentionem videtur ad commodum ipsorum, & eorum patris, & ad exclusionem substitutorum. ut sit sensus, quod etiam si Titius moriatur ante quam hereditatem adire possit, ad huc tamen substituti non admittantur, si Titius liberos suscepit. & similis interpretatio fit in dicta. l. generaliter. in pr. ubi dixi, si filius sine testamento decesserit, vel sine liberis, tunc &c. & ait tex. disiuncta vel accipienda pro coniuncta nam si ut disiuncta statet, tunc sensus esset quod licet filius sine testamento moreretur, ad huc tamen si liberos suscepisset admitteretur substitutus: quod absurdum esset ut testator uellet, quod substitutus, qui non admitteretur, si liberorum mentio facta non esset, modo ea facta mentione admittatur. interpretatur ergo & sanctissime & uerissime mentem testatoris deliberis instituti mentionem facientis, eam esse, ut non aliter admissum uelit substitutum, quam si institutus liberos non habuerit. idque procedit etiam si institutus sit extraneus testatoris, ut ibi. per quod patet non peculiari sed communi ratione receptum. extat ergo quod in nostro quarto casu, quando institutus ante hereditatem aditam relictis liberis decessit, tunc substituti per illam adiectionem seu disiunctiuam aut filium filiam uel non habebit, non uidentur uocati, sed potius uidentur exclusi, & quod filii non admittuntur quasi uiderentur a testatore uocati, sed substituti excluduntur ex defectu conditionis, sicut in simili in l. si ita quis haeres instituatur si legitimus. ff. de her. inst. ubi in illa institutione si legitimus haeres non erit, Titius haeres esto, legitimus non uidetur institutus, licet si haeres abintestato esse uelit, scriptus haeres ex defectu conditionis sub qua uocatus fuit excludatur ex superioribus ergo apparet, quod d. l. Lucius non probat quod positus in conditione, uideatur positus in dispositione, licet plures huc tex. ad hoc allegent. de quo articulo per Soci. in l. solemus. col. ii. in princ. ff. de condit. & demonstr. idem Soci. in l. j. col. 76. ff. de uulg. idem Soci. in l. si is qui ducenta in §. item si pater. ff. de rebus dubiis per Ripam in l. haeredes mei. §. cum ita num. 87. ff. ad treb. idem Soci. conf. 33. num. 2. uol. 4. Soci. conf. 73. num. 30. uol. 4. Soci. conf. 6. num. 19. uol. 3. Soci. conf. 14. nume. 4. uol. 3. Soci. conf. 69. nume. 8. uol. 3. Soci. conf. 116. num. 8. uol. 3. Soci. conf. 72. in primo uol. 4. per Emanuelem da Costa in l. Gallus. §. & quid si tantum pagina 9. & 10. ff. de libe. & posthu. Ias post alios in l. i. per tex. ibi. C. de pactis Alex. in l. potest num. 5. ff. de uulga. Ripa in d. l. haeredes mei. §. cum ita num. 29. ff. ad trebela. Corneus in l. i. C. de condi. inferis. Decius conf. 545. uiso testamento col. i. Soci. conf. 12. nu. 19. uol. 3. Ias in l. in legatis. C. de lega. quorum plerique sequuntur & dicunt communiter receptam esse gl. fin. in d. l. Lucius quae uult, quod positus in conditione non uidetur tacite substitutus, & sic non uidetur positus in dispositione, quae de re per omnes recentiores in l. Gallus in pr. ff. de libe. & posthumis est text. in l. si quis ita haeres supra all. & in l. si quis sub conditione. ff. si quis om. ca. test. cum ergo parum sit heredem necessarium in conditione tantum positum fuisse.

10
Legitima
an in pecu
nia nume
rata relin
qui possit
contra co
mune quod
fit.

Quaero liberi & parentes quibus in rebus iustitui & possint & debeant. & sane de legitima 10 uidentur in quibus rebus relinqui possit, & in primis secundum communem de qua per xuarem in l. quoniam in prioribus de inoffic. testamento ampl. xi. & secundum communem de qua per Picum in d. l. in quartam. ff. ad leg. falcid. nume. 61. per omnes in d. l. scimus. C. de inoffic. testam. in §. repletionem. in pecunia numerata relinqui non potest, cuius contrarium probauit alibi. contra xuarem ubi supra tenuit Corras in l. filium quem hab. num. 81. C. fam. herc. & quia de uol. patris non dubitatur, sed de potentia. potentia autem denegatur

solum hac ratione, quod hodie pater per d. l. quoniam in prio. non potest facere quin delegitima reiciatur omne onus, onus autem esse quod filius in pecunia numerata legitimam habet. tu ultra fund. quae contra communem adducunt Corras. ubi supra & Salic. in d. l. scimus. §. repletionem adde quod licet ex legis dispo. in singulis corporibus hereditariis filius habeat legitimam, tamen ex legis dispo. similiter haeres in singulis corporibus hereditariis habebat Trebel. & fal. & nihilominus testator potest facere diuisionem diuidendoque illam communem dirimere. ut per Bar. in d. l. in quartam num. 9. ita & paterfam. facere potest diuisionem diuidendoque illam dirimerem communionem, quam filius habebat cum ceteris cohæredibus, idque ut possit dirimere communionem & diuidere probat. l. parentibus. C. de inoffic. testamento. l. quæ pater. j. & l. si pater. ff. fam. herc. l. quoties eod. l. quid ergo. 2. ff. de leg. j. quod si dixeris quid si faciat præiudicium filio in tali diuisione resp. quod tunc olim filius haberet querelam d. l. parentibus, hodie non habebit querelam sed extimatis per iudicem rebus filio assignatis, si quid deerit ad integram legitimam id suppletur per l. omnimodo. C. de inoffic. testamento, non secus quam olim si in diuisione haeres in legitima uel falcidia læsus uideretur: poterat haeres petere supplementum falcidie seu trebelianicæ ut d. l. quoties cum conc. supra all. itaque impossibile est, quod filius iusta de causa possit dicere se læsum in resignatione, propterea quod facta sit in pecunia numerata. nam si cetera corpora hereditaria sunt preciosa ualdeque fructuosa & utilia tunc iusta extimatione per iudicem facta, si fraudatus uideatur suppletur quod deest per iudicem ex dispositione d. l. omnimodo. alias nisi uera esset sententia nostra sequerentur plura absurda, primum correctam esse d. l. parentibus cum conc. supra all. quod nullus unquam dixit. secundum, correctos esse omnes titulos insti. C. & ff. de lega. pater quia filius posset dicere, quod nisi pater species illas hereditarias legando ab hereditate eximeret in eis suam quartam haberet, ceterum se læsum in eo quod omnem legitimam compellitur ceteris in speciebus hereditatis habere. & quid si post talia legata solæ pecuniæ supererant in bonis testatoris, sed id sibi non prodest per prædicta ergo &c. nec obli. d. §. repletionem cum simil. in quo iacet fundamentum communis opin. nam ultra Corras. ubi supra illud procedit ex prouisione legis in defectum prouisionis testatoris. ceterum si testator aliud prouideat cessat ea subsidiaria legis prouisio. facit quod ait, Bar. num. 9. in d. l. in quartam in simili. l. pe. C. de pact.

Itaque quemadmodum testator non potest præiudicium facere legitimæ filiorum, ita etiam olim non poterat facere præiudicium legi detractio. falcidia seu trebelianica. l. Titia. ff. ad leg. falcid. & in pr. inst. eodem titulo. c. Rainaldus in fi. extra de testam. & tamen olim licet falcidia & trebelianica ipso iure deducerentur & assignarentur per l. in singulis corporibus hereditariis l. lineam margaritarum. ff. ad leg. fal. tamen testator poterat disponere ut falcidia uel trebel. non de omnibus singulisque rebus hereditariis sed de una uel quibusdam rebus deduceretur. §. si quis uita, inst. de fideic. har. uel etiam deduceretur de pecunia numerata. l. cum quo. §. fin. ff. ad leg. fal. ita ergo & in proposito, ipse testator potest iubere ut licet ex legis dispositione legitima filiorum in singulis corporibus hereditariis assignetur, tamen ea legitima in pecunia hereditaria præstetur. & stante hac testatoris ordinatione cessabit illa subsidiaria legis prouisio, argumento legis si. C. de pact. conu. & ita teneri in iudicando & consulendo, quia nostra op. pluribus legibus & rationibus probatur, & multum habet æquitatis nec quicquam efficax in contrarium adducitur.

Denique pro nobis multum facit quod ait xuares in l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. testamento in. 5. limita. illius. l. post Bal. in rubr. ff. de rerum diuisione & in l. potest

Intell. ad
omnes tit.
ff. C. de
leg. & de
fideicom.

Falcidia
& trebel.
olim probi
beri non po
terat sed
tantum iu
beri ut cer
tis de re
bus dedu
ceretur.

Legitima
filii in re
bus lega
tis

in petere
aut opta-
re nequit.

in.l.potest.ff.de leg.j.ubi tenent minimè posse filium di-
cere se uelle legitimam in rebus per testatorem spe-
cialiter assignatis legatariis uel fideicommissariis, uel
assignatis ad causas pias. & loquitur xuare in hæc
uerba. quinto limita hanc.l.nisi pater elegisset sibi unâ
rem ad testandum quia in hac electione præiudicat fi-
lio, ita quod non potest dicere se uelle illam rem uel ei-
us partem pro sua legitima non intelligas, q̃ per hoc
posset filius grauari in quantitate legitimæ sed solum in
hoc, quod filius non potest dicere se habere partem in
illa re pro legitima tanquam in bonis paternis: cum a-
liis in omnibus bonis paternis debeat habere partem.
ut in.l.scimus.§. repletionem isto titulo hoc fuit ele-
gans uerbum Bal.in rubr.de rerum.diu.ii.col.ubi dicit,
quod si pater mandauit in testamento, quod fiat hospi-
tale in domibus suis, filius uult illas domos pro sua legiti-
ma, uidebatur enim quod posset argumen.eius, quod
dispositum est in creditore.ut in.l.creditoris.de distrac.
pigno. contrarium determinat, dicens, quod pater po-
test eligere unam rem de qua testari posset, si filius in
cæteris bonis potest habere legitimam. nam electio,
quæ datur filio datur, in bonis, non in legatis mouetur,
quia legata integraliter & præstantia sunt, si beffem non
excedunt. ut in. §. quam ob rem. in. authen. de rest. &
ea quæ par. idem tenet Bal.in.l.potest.ff.de leg.i.

Intell.l.
scimus. §.
repletio-
nem. C. de
inoffi. test.

Hæredi-
tas appel-
latur sub-
stantia.

Et cum 11 totum fundamentum eorum, qui tenet
quod in pecunia numerata non possit assignari legiti-
ma, sit tex. in d.l.scimus. §. repletionem. C. de inoffi. tes-
tamento, ibi repletionem autem fieri ex ipsa substantia
patris, ego autem habeo quod 12 substantia patris non
significat corpora hæreditaria tantum sed etiam pecu-
niam hereditariam numeratam & iura hæreditaria. nam
substantia idem significat quod hæreditas. l. nam quod
§. fin. l. cogi in pr. ff. ad Treb. auth. de hæ. & falc. in. §. si
uero non fecerit Bar. in. l. si quis seruus. §. si. ff. deleg. 2. si
ergo significat ipsam hæreditatem, ergo non significat
res hæreditarias quia aliud est hæreditas aliud res hæ-
reditaria sub hæreditate contentæ. ut in pr. inst. de reb.
corp. ad idem. l. iiii. C. de lib. præ. ubi ualet illa ex hære-
datio, filius meus alienus meæ substantiæ esto. & tamē
si a rebus tantum corporalibus uerberetur alienus esse,
exhereditatio quasi non a tota hæreditate sed a quibus-
dam tantum rebus facta uitiosa esset. l. cum quidam. ff.
de lib. & post. Denique pro nobis contra communem
est, tex. expressus in auth. ut cum de appell. cog. §. hæc
autem disposuimus. Denique hac in re uide authorita-
tes, quas allegauimus in. l. quoniam in prioribus hoc titu-
lo & etiam latè per Ripam num. 126. in d.l. in quartâ
ff. ad leg. fal. qui op. negatib. ut in pecunia nume-
rata legitima relinqui non possit, firmat esse communem.
eamq; sequatur Bar. & Imol. in. l. suus quoq; in pr. ff. de
hæ. inst. Guiliel. de Cun. Bal. Sal. & alii in. l. scimus su-
prâ alleg. Bal. in. d.l. filium quem. colum. 12. Alex. & alii
in. l. non amplius. §. si. ff. deleg. i. Alex. consi. 69. super pri-
mo, lib. i. Decius consi. 81. col. fin. sequitur & dicit com-
munem Beltrandus consi. 301. quia, lib. 2. & consi. 81. cum
prouido lib. 3. & consi. 263. uis col. 1. & consi. 304. ui-
so eod. l. i. Bal. & Philip. Francus in. c. si pater. col. 8. de te-
stamen. in 6.

Sed nostram op. affirmatiuam etiam in legitima libe-
rorum tenet Bal. sibi contrarius in consil. 167. statuto ci-
uitatis Tuderti col. ult. lib. 5. Fabianus in auth. nouissi-
ma in 10. q. princ. uers. quæritur utrum legitima pro
qua opinione ultra fundamenta suprâ adducta facit. l. si
priori & l. deducta. §. nummis. ff. ad Treb.

2. nostra 13 cōclusio affirmatiua longè facilius pro-
cedit in legitima parentum, secundum Bal. & Philip.
Franc. in. d. c. si pater. Ripa in. d.l. in quartam nu. 127.

3. procedit 14 nostra cōclusio longè facilius in pe-
cunia hæreditaria in qua legitima etiam liberorū relin-
qui potest secundum Fabianum & Ripam ubi suprâ.

4. indubitanter 15 procederet nostra cōclusio affir-

matiua si esset cōsuetudo ut legitima in pecunia nume-
rata relinqui posset, secundum Ripam ubi suprâ Beltrâ-
dus consi. 314. lib. i. & consi. 242. ponitur lib. 3. Sed 16 an
in omnibus rebus hæreditariis possit legitima assignari
per testatorem, communis op. est, quod possit secundum
Ripam in. d.l. in quartam numer. 28. dixi latius in. l. quo-
niam in prioribus illo titul. intellige dupliciter 17 pri-
mo in legitima liberorum, secundo etiam in legitima a-
scendentium, secundum Ripam ubi suprâ. ergo 18 idē
& tertio loco etiam in legitima transuersalium, ne me-
lioris sint conditionis quam liberi uel ascendentes: con-
stat enim fratribus etiam legitimam deberi turpi perso-
na instituta glo. hæredē, in auth. de hæ. & fal. §. si uero
expressim per tex. in. §. non autem excepimus eadem
authen.

Limita. ut procedat quando res essent hæreditariæ se-
cus si alienæ secundum ipsum & communem nos con-
tra ut modò diximus.

2 limita. ut non procedat etiam si res essent hæ-
redes, quia nec tunc in substantia patris institutus ui-
deretur, quod desideratur ut in. l. scimus in pr. & §. re-
pletionem suprâ alleg. secundum ipsum & communem.
nos contra ut modò diximus. pro nobis etiam facit. l.
unum ex familia. §. si rem. ff. deleg. ii.

3 limita. nisi esset statutum uel consuetudo in con-
trarium.

4 nisi res filio assignata essent onerata.

5 limita. nisi res in quibus legitima assignata esset,
non essent æquæ bonæ, & reliquæ secundum Ripam
ubi suprâ.

Quæro nouiter 19 quid si pater in singulis rebus he-
reditariis legitimam assignauit resp. ea assignatio cum ta-
citate inesset nil operabitur arg. l. 3. ff. de leg. i. iudex ergo
poterit facere assignationem diuisionemque prout sibi
comodius uisum fuerit. arg. l. potest de leg. i. §. pe. instir.
de off. iud. id uerum in dubio, quia præsumitur testator
uelle se conformare cum legis dispositione ut per Iaf. in
d.l. 3. col. i. sed si expressit testator ut communio mane-
ret diuisione non fieret, puto quod cohæredes extra-
nei inuito filio non poterunt petere aliam assignationē,
seu diuisionem, filius uero poterit inuitis cohæredi-
bus, nam prohibita diuisione uidetur prohibita aliena-
tio. l. j. C. com. utri. iud. idque onus est, ergo & c. ut. l. quo-
niam de inof. testamento. l. si arrogator. ff. de adop. sed id
onus extraneis cohæredibus imponi potuit, quia eis nil
debeatur & per aditionem obligauerunt se perseue-
rantia. sed an filius immiscendo uideatur se ciuiler
obligare ut necesse habeat ante immisionem reclama-
re, puto, quod non, arg. l. si quando. §. & generaliter de
inof. testam. C. adde Picum in. d.l. in quartam nume. 48.
& si 20 filius a patre fuerit hæres institutus sub condi-
tione præteritum non futurum respiciente, an reici-
tur de eius institutione. per. l. quoniam in prioribus. C.
de inof. testam. an uero testamentum uitiet. tradit ele-
ganter Emanuel à costa in lib. i. interpretationum c. i. nu-
me. 1. cum seq. & quando filio relinquitur fideicommissa
non directa hæreditas ei in tempus certæ ætatis suæ re-
stituenda. an fideicommissum conditionale an potius pu-
rum uideatur? tradit ipse in rep. l. Gallus. §. & quid si tã-
tum par. i. num. 51. ff. de lib. & post. ubi contendit purum
esse. ita 21 intelligens. l. Seius Saturninus. ff. ad Treb. &
ibi in 5. parte ad prin. non parum utiliter edocet quem-
admodum conditio 22 de aliquo dando filiof. possit
uel non possit impleri in persona patris, uel domini, si
seruo dandum erat, uel tutoris si pupillo dandum erat,
uel curatoris si prodigo uel furioso erat dandum, uel
fisco si incapaci dandum erat. & quod conditio de here-
di dando impletur etiam in bonorū possessore. ubi etiam
in num. 38. resoluit conditionem illam 23 si se filius
filium testatoris esse probauerit potestatiuam uideri.
quod satis notandum est ad intellectum. l. Lucius. ff. de
cond. & demonstr. ubi etiam in num. 58. edocet. an 24 in

14
Idem si e-
rat pecu-
nia hære-
ditaria.

15
Idem si e-
rat consue-
tudo ut in
pecunia nu-
me. relin-
queretur.

16
Legitima
potest assi-
gnari in o-
mnibus re-
bus hære-
dit. secun-
dum com-
munem.

17
Idem in le-
gitima ascē-
dentium.

18
Idem in le-
gitima trā-
uersaliū.

Lim. 1.
Lim. 2.
Lim. 3.
Lim. 4.
Lim. 5.

19
Legitima
an in singu-
lis rebus
hæredita-
riis possit
relinqui.

20
Conditio
præteritū
respiciens
an reijcia-
tur de fi-
lii institu-
tione.

21
Intell. l. se-
ius Satur-
ninus. ff.
ad Treb.

22
Conditio de
aliquo uni-
dando an
in persona
alterius
possit im-
pleri.

23
Filiationis
probandæ
conditio an
sit potestati-
ua.

24
Conditio si
sine libe-

13
Legitima
parentum
in pecunia
num. relin-
qui pot. cū
quibusdā
contra cō-
munem.

ris deces-
ferit an in
naturali-
bus uerifi-
cetur.

25
Legitima
an tit. insti-
tutionis in
re aliena
relinqui
possit
quod sic, cū
Corras. cō-
tra commu-
nem.

26
Institutio
facta in re
quæ in re-
rum natu-
ra non est
quando na-
leat.

27
Legitima
an in usu
fructu re-
linqui pos-
sit quod no-
cū commu-
ni.

28
Legitima
supplemē-
tum in qui-
bus rebus
possit re-
linqui.

naturali filio uerificetur illa conditio, si sine liberis de-
cesserit.

Quæro 25 an in re aliena relinqui possit legitima
institutionis titulo & teneo q. possit. ut probauimus supra
nam si hæres redimere rem illam iusta extimatione pos-
sit bene erit, sin minus tunc habebitur perinde ac si in re
illa aliena assignatio facta non esset, non secus quam si
in re hereditaria facta esset assignatio, eaque ante mor-
tem testatoris periret & pro me est tex. in specie in l. cū
pater. §. euictis de leg. 2. si igitur si hæres redimere non
possit, uel si adempta euincatur, uel si a testatore pos-
sidebatur, eoque uiuo uel post eius mortem euincatur,
iudex cæteris in rebus hereditariis faciet assignationē
iuxta l. potest de leg. 1. ff. ad d. §. repletionem, resp. quod
illa est legis prouisio subsidiaria in defectum prouisionis
hominis: uel dic ut per Corras. in d. nume. 81 l. filium
quem hab. C. fam. her. & certe nihil boni adducunt con-
trarium tenentes, quales sunt Rodericus Suares in l.
quoniam in prioribus, supra alleg. fol. 39. col. 2. Paulus de
monte in d. l. in quartam num. 53, & num. 54. post Aretii,
quem referunt & etiam Bal. & Rip. in d. l. in quartam nu-
me. 128. & Fabianus in d. repetitione auth. nouissima
num. 124. supra allegata, pronobis tex. expressus in l. sci-
mus in prin. C. de inoff. test.

Quod si 26 filius esset institutus in re, quæ non es-
set in rerum natura, tunc præteritus uideretur. arg. d. l.
omnimodo in princ. legis illius, & consequenter testa-
mentum esset ipso iure nullum. l. inter cetera. ff. de lib.
& post. in prin. inst. de exher. liber. ita Bar. in l. sius quo-
que in prin. ff. de her. inst. Fabianus ubi supra, quod limi-
ta ut non procedat, quando res illa exstabat tempore
testamenti sed postea periit. nam tunc testamentum ualet,
& sit suppletio legitime, secundum Bart. & Fabianū
ubi supra pro quo est text. quæ ipsi non allegant in l. sci-
mus in prin. supra allegata, qua ratione idem crederem,
etiam si ea res tempore testamenti non esset in rerum
natura, si tamen testator esse putabatur in rerum natu-
ra, arg. d. l. sciens in princ. & l. cum pater. §. euictis. ff.
de leg. 2. l. non dubium. ff. de leg. 3.

Quæro 27 an possit relinqui in usufructu, resp. non
potest. ratio differentie inter usufructum & pecuniā
est, quia usufructus seruando seruari non potest, pe-
cunia autem potest, & potest in alias res conuertri. sed
certe ut olim filius in usufructu omnium bonorum po-
terat institui, ita & hodie idem uidetur, propter uitan-
dam legum correctionem. nec obstat tex. in aut. de trien-
te & sem. §. i. nam. responderi potest, quod eius sensus
est, non sufficere quod filio relinquatur tertia pars sin-
gularum rerum hereditarium in proprietate depto
usufructu, uel in usufructu dempta proprietate, quia
tunc uerum est, eum non habere integram legitimam:
at si omnium bonorum usufructus tantum uel plus ua-
leret quantum tertia pars proprietatis & usufructus
rerum hereditarium, nulla ei sit læsio nec fraus, ut
non secus in usufructu pater possit facere assignationē
quam in ceteris rebus. quod si assignatio usufructus
non esset sufficiens pro legitima, tunc olim querela da-
retur, hodie uero ad supplementum ageretur. d. l. om-
nimodo iuncta. l. cum queritur. C. de inoff. test. & hæc
pars a quibusdam defensa fuit, sed tamen in contrariū
est uera & communis opin. ut in usufructu solo legitima
relinqui nō possit, ut latè diximus in l. quoniam in prio-
ribus supra allegata per tex. in auth. de triente & se-
mis. §. prohibemus. ibi proprietatem insuper & usufruc-
tum, coll. 3. per quem tex. corrigitur. l. uxori usufruc-
tum. ff. de usufr. lega. & l. omnium. ff. de usufr. ut
tenuit glo. & communiter doct. in d. auth. nouissima
supra alle. & in d. l. quoniam in prioribus.

Quæro 28 quibus in rebus possit fieri supplemen-
tum legitime? & dic, aut queris a lege aut ab homine
& utroque casu dic ut in ipsa legitima assignatione, per
arg. de toto ad partē, ut a lege fiat in singulis rebus hære-

ditariis proportionabiliter, sed ab homine iussu scilicet
testatoris, prout supra diximus, & a iudice ut habe-
tur per omnes in l. non amplius. §. fin. & l. potest de
leg. 1. ff.

Quæro 29 quid in legitima ascendentium & fra-
trum? dic idem per omnia quod in legitima filiorum se-
cundum Picum num. 54. ad si. in d. l. in quartam. lex au-
tem 30 circa assignationem legitimæ disponit, ut si ter-
tia sit legitima omnium bonorum singulis in rebus hæ-
reditariis eam tertiam habeat. l. sciens. §. repletionem.
Auth. nouissima. l. cum queritur. l. parentibus. C. de in-
off. testam. l. Papinianus. §. quoniam autē. & §. quarta
autē. ff. de inoff. test. auth. unde si si parēs in uerb. exhere-
ditate. C. eod. §. si. inst. eod. l. lineam. l. Plautius. ff. ad leg.
fal. & idem per omnia in legitima parentum ascenden-
tiumque & transfusorum secundum Paul. de monte in
d. l. in quartam num. 54.

De officio 31 & potestate iudicis circa assignatio-
nē deductionem uel legitimæ uidendum, & sit prima con-
clusio, ex consensu filiorū & heredū aliorū utcumq; fieri
per iudicem potest assignatio rataq; erit. l. si quando. §.
& generaliter. C. de inoff. testamen. l. 3. C. com. utrius-
que iud. l. filio præterito. ff. de in iust. rup. nisi expressim
testator prohibeat diuisionem uel alienationem & cum
causa expressa, ut dixi in simi. supra & in specie tenet
Bart. num. 9. in prin. in d. l. in quartam per text. expressum
in l. potest. ff. deleg. j.

Et quod possit de consensu partium id facere iudex,
constat, quia id omne liberorum fauore inductum est,
& quisq; potest suo fauori renuntiare. l. pe. C. de pact.
& in re sua quilibet est moderator & arbiter. l. in re man-
data. C. mand. quinimmo etiam in quibus casibus & dis-
positionibus lex iubet aliquid fieri, & si id ita non fiat
lex ipsa ultra procedit annullando dispositionem con-
tra factam, adhuc de consensu eius cuius fauore id in-
ductum fuit, actus ille contra legem factus sustinetur
per legem filio præterito. ff. de in iust. rup. iuncta. l. i. eod.
titul. declarat not. Aretinus in rub. ff. de libe. & posthu.
& licet 32 pater non possit in legitima filii absque
eius consensu facere maiorem & prohibere alienatio-
nem, tamen de consensu filii bene potest. arg. glo. app.
in l. si quando. §. & generaliter. C. de inoff. testa-
men. quam alibi impugnamus, sed facit pro. glof.

Quia 33 licet contra uoluntatem suam non possit
grauari in legitima per l. quoniam in prioribus. C. de in-
off. testam. sed ex uoluntate & consensu suo postea præ-
stiri, ualet tale grauamen, si grauamen potest dici ma-
ioria, de quo aliquid infra dicetur, quia tali grauami-
ni potest filius consentire in uita patris, & post mortem
eius, per bona & notabilia fundamenta, quæ aggrega-
uit Pat. in repet. c. per uestras de dona. inter uir. &
uxor. folio mihi. 22. col. 3. quæ indignum iudicauit mihi
tribuere. sed quia passus est quotidianus, ultra illa ego
allego text. singula in l. sicut. §. uenditionis. ff. quibus
mod. pignus uel hypoth. solui. quem summè ubique cō-
mendant. dd. ad hoc propositum, quod & in re mea iam
acquisita possum consentire testamento in quo aliquis
disposuit de tali re. si ergo in amissionē rei meæ pos-
sum consentire testatori, multo fortius in grauamine
imposito, allego etiam magis in indiuiduo, Bal. in c. impe-
rialem. in princ. de prohi. feud. alien. ubi querit, an 34
feudum quod de sui natura transit ad omnes filios pos-
sit pater uni & sic primogenito concedere? & dicit q.
sic, si filii approbent testamentum, per dictum §. uenditionis.
& ita etiam concludit Paul. de Castr. confi. 161.
incipit, in Christi nomine, in causa qua magnificus do-
minus. per l. i. iuxta prin. ff. de assig. libe. & sic de re libera,
& ut ita dixerim patrimoniali. potest effici maiora
& primogenitura ex consensu filii.

2 conclusio 35 in singulis & omnibus rebus hære-
ditariis non potest iudex filio assignare legitimam, si
conuocam diuisionem non recipiant. ut §. pen. insti. de
offi. iudi.

29
Institutio
ascenden-
tium & tra-
nsfusorum
iisdem in
rebus fieri
potest
ut ascende-
ntium.

30
Legitima
in quibus
rebus assi-
gnetur à
lege.

31
Legitime
assignatio
ut fieri de-
beat per
iudicem
cum commu-
ni.

32
Maioratus
in legitima
filii fieri
pōt se con-
sentiente.

33
Legitima
recipit
grauamen
de consen-
su filij.

34
Maioratus
an fieri pos-
sit excu-
do ad libe-
ros transi-
torio.

35
Legitima
iudex quibus
in rebus assi-
gnare pos-
sit.

36
Legitimā
in omnibus
rebus hē-
reditariis
iudex in-
terdum an
potest assi-
gnare.

Diuisio fa-
cit rem ui-
liorem.

37
Heredita-
tis in diui-
sione ces-
sat appel-
latio.

38
Legitimā
assignatio-
ni quid fa-
ciat par-
tium uol-
com. opin.

Legitimā
accommo-
dantur ea-
dem actio-
nes quæ et
legato.

39
Legitimā
in una re
hæredita-
ria elige-
re non po-
test filius
cum comu-
ni.

offi. iudi. & quia communio odiosa est. l. fin. C. commun. diui. l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de legat. 2. ita in specie tenet Bart. in. l. in quartam num. 9. in fi. ff. ad. l. falcid. tertia 36 conclusio in singulis & omnibus corporibus hereditariis potest iudex filiorum assignare legitimā si com. modum utiunque diuisionem recipiunt. arg. §. pen. in. stit. de offi. iudi. per quod uel limitatur uel euertitur ex toto doctrina Bart. in. d. l. in quartam num. 9. in fi. & contra hoc est commun. opin. secundum Picum. ibi nu. 48. post prin. tene communem nec obstat. d. §. pen. quia loquitur quando super unico fundo agebatur communi diuidendo, tunc ex mutuo consensu partium diuiditur, secus si de pluribus fundis agatur. ut. d. §. in princ. & §. præcedenti, itaque illa iura confirmant commun. opin. confirmatur ratione quia diuisio rerum facit eas esse uilioris pretij & ualoris, cum cultura fiat magnis expensis. ita ut glo. in. l. i. C. commun. diuid. 4. concl. quando corpora hereditaria non recipiunt commodam diuisionem, legitimam potest iudex assignare in una, uel quibuscumque rebus, pro ut sibi utilius uidebitur. l. potest de leg. i. facit. §. si quis una in. stit. de fid. hær. Bart. in. d. l. in quartam nu. 9. in fi. & uide singul. practiam per Picum ibi num. §. 1. & num. 54. post princ.

5. concl. ab 37 assignatione legitimæ ab alijs bonis facta per iudicē nō appellatur. per Picum in. d. l. in quartam num. 52. ad fin.

6. concl. à tali assignatione potest recedi per reductionem ad arbitrium boni uiri, si magna uel non leuis læsio sit, secundum Picum contra communem in. d. l. in quartam num. §. 1. ad fi. cum sequen. cuius dictis adde, quæ not. congerit Ias. in. l. si sic in. princ. ff. de leg. 1.

Et de potestate 38 partium circa assignationem legitimæ, sit prima conclusio. solius filij uoluntas non est in consideratione, cum hic etiam agatur de præiudicio etiam aliorum hæredum uel cohæredum, nisi id pro ueniat ex præsumpta uoluntate testatoris, qui rem illam in peculium filio assignauerat. Picus num. 47. in fi. post Bart. num. 9. in. d. l. in quartam. sed tunc id magis ex uoluntate testatoris descendere uidetur quam ex arbitrio filij, estque nostra princip. opin. communis secundum Xuarem in. d. l. quoniam fol. 39. & secundum Picum in. d. l. in quartam nu. 48. contra Barb. per eum relatum.

2. concl. solius heredis seu cohæredis filij uoluntas in cōsideratione non est, cum hic agatur de præiudicio, etiam filij, quæ opin. communis est secundum Xuarem in. l. quoniam fol. 39. col. i. in fi. cum sequen. iunctis his quæ dicit fol. 41. col. 2.

3. concl. mutua filiorum aliorumque cohæredum uoluntas à iudice sequenda est. §. & generaliter. l. si quando de inoffi. testam. C. l. filio præterito. de iniust. rup. l. pen. C. de pact. l. 3. C. com. utriusque iud. nisi testator expressim uel tacite iusta tamen de causa prohibeat diuisionem seu alienationem. l. potest. ff. de leg. i. Bar. num. 9. in. l. in quartam. ff. ad. l. facit.

4. concl. pro legitima sunt res hereditariæ obligatæ, non secus quam pro legato. Picus in. d. l. in quartam num. 49. ad med. unde eas ab herede alienatas filius persequi possit, & consequi, ut in eis sibi assignaretur legitima, si cætera perdita essent heresque soluendo non esset.

5. concl. idem 39 per omnia in legitima parentum & fratrum, secundum Picum num. 54. ad fi. facit ultra ipsum. l. si arrogator præsertim in ratione sui. ff. de adoptio. Picus etiam in. d. l. in quartam. num. 54. ad finem. & quod filius nequeat eligere in qua re uelit legitimam, tenent Bart. & Picus ubi supra & Corrafi. num. 88. in. l. filium quem. C. fami. her. ubi firmat hanc esse communem opin. Rip. in. d. l. in quartam. nu. 111. post Abb. & alios in. c. Rainutius extra de test. Alex. & alij in. l. potest. ff. de leg. 1. Imol. & Alex. in. d. l. in quartam Bar. in. l. suus quoque in. princ. ff. de here. in. l. i. Buring. in. §. quamobrem. in. authen. de restit. & ea, quæ pari. Bal. Salic. & alij in. d. l. filij

quem. Alex. cons. 125. uis lib. i. idem Alex. in. l. Marcellus. §. res quæ. ff. ad Trebel. Roderi. Xuares in. d. l. quoniam in prioribus, ampliacione. 11. fol. 39.

Denique iuxta superiora scias quod (ut non paucis uisum fuit) si ex forma statuti uir lucratur certam partem dotis, eo casu quo mulier uiuo patre mariti moritur post patris mortem lucrum illud diuiditur inter maritum & eius fratres sub eiusdem patris potestate constitutorum. glo. in. l. post dotem. ff. de castr. pecul. Dimus in. l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. soluto matrimonio. Cynus in. l. 2. C. fam. her. ubi Sali. dixit hanc opin. communiter reprobari, Bar. tamen in. d. l. post dotem distinguunt, quod si statutum circa personam mariti dispo- neret, dicendo mortua uxore uir lucratur, tunc tale lucrum esset aduentitium, sicque non communicandum, at si statutum diceret, lucratur dotem ille, qui dotem receperit, & sic comprehenderet personam patris mariti recipientis, & tunc procederet opin. glof. quæ distinctio Bart. communis est secundum Crotum in. l. frater à fratre num. §. 1. ff. de cond. indeb.

Contrariam partem, ut tale lucrum semper perueniat ad maritum, tenet Bar. in. l. j. C. de bo. quæ lib. quæ op. uerior est secundum Corn. ibi. col. i. est communis opin. secundum Florianum in. l. filios. §. i. ff. fam. her. per Decium cons. 52. num. 2. qui dubitat utra opin. sit receptior, hæc tamen uerior est ex mente statuentium, licet proprietates uerborum aliquantulum aduersaretur.

In summa filiatio 40 ad effectum hunc, ut bona patris uendicentur & petantur, non probatur ex eo solo quod quis sit tractatus tanquam filius, ut tenent multi, quos refert & sequitur firmans hanc esse communem op. Alciatus de præsump. regula. 3. præsumpt. 38. num. 7. contrariam tamen partem ut etiam ad illum effectum filiatio probata uideatur ex eo solo quod quis tanquam filius fuerit tractatus tenent multi, quos refert & sequitur Decius firmans hanc esse communem op. in. consil. 54. num. 3. per Couar. in. 4. decret. par. 2. c. 8. §. 3. nu. 6. Sed licet utriusque partis fautores in hoc conuenire uideantur, ut quod ad alia minus præiudicialia ex eo solo probata uideatur filiatio, quod quis ut filius tractatus fuerit, tamen quo ad hunc effectum, utpote nimis præiudiciali magis est ut regulariter fiat probata non uideatur, aliter enim aperta esset uia fraudandi leges, posset enim quisque spurium filium ueluti legitimum tractare sicque; fraus fieret legibus, de quibus per totum titulum C. de nat. lib. & in auth. quibus mod. na. effi. sui. & in auth. quibus mod. nat. effi. legitimi. & cum sint plures liberorum species, quorum alij omnino sunt infucis- sibilis alij uero ad minusculam parentum hereditatem sue ex testamento siue ab intestato admittuntur. ut per totum tit. C. de nat. libe. & auth. licet. eod. tit. & in auth. ex complexu & per totum illum tit. C. de incestis & inu. ti. nupti. nimirum sic liberum esset patrifam. in successibilem filium tanquam filium tractare, sicque; uitium illegitimitatis purgare, aut eius legalem punitionem effugere, quod quam longe ablit à mente & sententia iuris euidentius est, quam ut longa demonstratione egeat. ergo quod quis filius legitimus probetur, non uidetur admittendum nisi probatio fiat iuxta formam. l. filium eum definimus. ff. de his qui sunt sui uel alieni iuris. l. si uicinis. C. de nupti. uel per alium modum probationis si milis aut equipollentis nec 41 enim in probationibus si milia & equipollentia repellimus, argumento. l. non possunt. l. neque leges. ff. de legibus & quæ plenè tradunt Alexan. col. ii. & Ias. in. l. j. ubi etiam Alciatus. ff. de libe. & posthu. & Corneus in. l. 3. C. de inst. & subst. ubi Ias. & Decius. quod si isthæc desint, tunc si non breui sed longo tempore decem annorum tanquam filius legitimus & à patre tractatus, & à uicinis, amicis & cognatis habitus fuit, id sufficere existimari. per tex. egregium in. l. j. & 2. C. de patria potest. l. si filius. ubi multa in simili per Bal. Salic. & alios. C. de pet. hær. ubi post longum

Aduenti-
tium an lu-
crum uideat-
ur quod
ex forma
statuti ma-
ritus quæ
fuit morie-
te uxore in
matrimo-
nio ardua
q.

40
Filiatio
an probe-
tur eo
quod quis
ut filius sit
tractatus.
ardua q.

41
Filiatio
probatur
eo quod
quis ut fi-
lius legiti-
mus longe
temp. tra-
ctatus fue-
rit.
Fastidiosi
sumuntur
post lon-
gum tem-
pus.

gum tēpus longamq; quasi possessionem etiam ea, quæ sunt facti præsumuntur, licet regulariter contra ut in l. si quis bello. §. factæ. ff. de capt. & l. si emancipati. C. de collar. & id procedit etiam si esset præsumptio iuris in contrarium quasi per talem longi temporis cursum contraria iuris præsumptio ueluti senescat fugiatq; eiusq; loco contraria iuris præsumptio succedat, ut dd. ll. & l. qui in aliena. §. sed & si non adierit ubi multa per Alex. Romanum Iason. & alios, multa per Andr. Tiraq. de præscrip. §. i. glof. 4. & per totam, ubi quadraginta similia congestit, & disseruimus plenè in simili lib. 4. controuersiarum plenè per Fernand. Loazes Archiepif. Tarracoenf. in consil. pro marchione Velecentium, dubitatione j. nu. 13. cū pl. seq. adeo 42 ut etiam in his, quæ sunt alieni tertio nimis præiudicialia stetur temporis diurni præsumptioni legali & stetur possessioni uel quasi possessioni temporis diurni. c. peruenit ubi communiter doct. de empt. & uendit. Felynus in c. Albericus in fi. de test. plenè per eund. Loazes ubi supra nu. 45. post Alex. consil. j. & consil. 1. i. uiso processu lib. 4. Ruinus consil. 69. circa processum lib. j. Lud. Gozadinus consil. 73. circa dubia col. 3. Paul. in l. si qua per calumniā. C. de episcopis & clericis, quem uide & an conditio filiarionis proban de sit potestaria tradit Emanuel de a costa in l. Gallus. §. & quid si tantum par. 5. num. 38. ff. delib. & posthu.

42
Tempus
longum in-
ducit præ-
suppositio-
nem etiam
in iis, quæ
sunt præ-
iudicii ter-
tij.

Conditio
probande
filiationis
an sit pote-
statia.

43
Fide ca-
ret asser-
tio prohibi-
ti.

44
Filiatio-
nis nude
quàm legi-
time faci-
lior præ-
sumptio.

45
Collegia
Salman. o-
riginem ho-
minum an
iure specu-
lentur.

Extra istos autem casus & similes cū pater hac in re sit ueluti prohibitus & suspectus eius assertioni utrumque expressè non esset credendum, & multo minus taci- tæ assertioni, qualis est illa, quæ ex tali tractatione colligitur. nā 43 & generaliter receptum est ut assertioni suspecti uel prohibiti non adhibeatur fides præsertim in iis, quæ ad eius utilitatem uel affectionem spectant (quæ- le est in specie nostra) ita tenet gl. in l. si donatione. C. de collati. quam ibi omnes sequuntur præsertim Bal. Salic. Paul. cast. Fulgosius Alex. Corneus Iaf. & latè Decius ibi tradunt Iaf. & alij in l. hoc iure. ff. de iust. & iure plenè per Andr. Tiraq. in l. si unquam. C. de reuo. dona. Bar. & Iaf. in l. frater a fratre. ff. de condit. indebiti. l. qui testamētum ubi Bar. Bal. Florianus & reliqui. ff. de proba. Bar. in l. cum quis decedens. §. Titia per tex. ibi. ff. de lega. 3. plenè per dominum Arch. Tarraco. ubi supra dubitatione. i. num. 31. & num. 37. Ceterum 44 ubi ageretur de probanda sola filiatione, sine illa qualitate legitimitatis liberior res est, sicq; facilius probatio sufficeret. argumento. l. si. C. de nat. lib. quæ nor. ad probatio- nem filiationis, quæ quotidie nobis occurrerant dum eram collega Diui Iacobi Zebedei Salmani. collegio ubi & in similibus collegijs ideo isthec frequentius occurrit, quia Sarraceuorum & Iudæorum de genere ad talia collegia ex more uel lege ipsorum non admittuntur, quod non magnopere laudo, cū naturali omnium hominum cognationi iure nature nobis colende id aduersari uideam. l. ueluti. ff. de iust. & iure & uereor ne crucientur huius mali authores, expertus loquor collega enim fui.

Item quero habebam uxorem pregnātem & posthu- mum ita heredem institui, posthumus, qui post mortē meam nasceretur, uel posthumus si post mortem meam in decem mensibus proximis mortē meæ nasceretur heres esto, is non post mortem sed uiuo testatore natus fuit, an testamentum quasi præteritus rumpat, queritur? & olim quidem quasi præteritus rumpebat. l. comodissime ff. de libe. & posthu. nam cum uiuo testatore uel etiam eo mortuo plures posthumi nasci possent, certè illa uer- ba, qui post mortem meam &c. taxatiua & demonstra- tiua sunt. l. Stichum qui meus erit. ff. de lega. j. ergo si post- humorum quidam uiuo testatore quidam post eius mortem (ut possibile fuit) nascerentur, non omnes insti- tuti uiderentur, sed illi tantum, qui post mortem testa- toris nati essent, ista fuit ratio & uerus sensus. l. comodi- sime supra all. ut sic uerissimum sit, quod ibi text. ait talem posthumum uiuo testatore nascentem nec purè

nec etiam sub conditione inuitatum uideri, hodie 46 ta- men diuersum statutum est, per l. si. C. de posthu. har. inst. ubi in eadem specie expressum est, non esse differen- tiam inter illa uerba, si post mortem meam nasceretur, & illa uerba, qui post mortem meam nasceretur, quasi lex utroque casu interpretetur esse conditionem & rectè, nam & ille, qui uiuo testatore natus fuit etiam fuit insti- tutus sub hac conditione si post mortem testatoris na- sceretur, quæ institutio nihil impedit quin extendi ex mente testatoris possit ad eum casum quo uiuo testato- re nasceretur, possumusque interpretari quod testator ideo non expressit eum casum quo uiuo se nasceretur, quia cogitauit se eo casu posse mutare testamentum itaque 47 ut substitutio facta in uno casu trahitur ad alium casum licet sit directa. l. i. & l. iam hoc iure. ff. de uulgari. bonus text. in l. 3. C. de inoffic. testamento, ita etiam idem fieri potest & in institutione ut facta in uno casu trahatur ad alium, licet si in nullo omnino casu facta esset tunc coniecturis non induceretur. l. habemus C. de testam. l. Gallus in pr. ubi per omnes doct. ff. de libe. & posthu. & quod si fuerit sensus. d. l. si pater ibi, dum ait, cum frequentissimas leges posuerimus testatorum uoluntatibus adiuuantes, & rursus ibi, ne penam pariat, præteritionis, qui filios suos non præterit. alludit enim ad l. quoniam in prioribus. l. scimus. §. cum autem l. quoniam nouella. C. de inoffic. testamento, cum simil. in quibus idem Iustinianus fecerat & induxerat ut condi- tiones, quæ in liberorum institutionibus appositæ tes- tamentum uitare poterant reicerentur, idq; fecerat in liberorum iam natorum institutionibus, non autem in posthumorum institutionibus, ideo postea in d. l. fin. idem & in posthumorum institutionibus induxit, ut ple- nius ostendimus supra §. 10. num. 427. Vnde 48 inferret uerum non esse quod Alex. qui hanc firmat esse communem op. tenuit. in d. l. fin. nempe quod ibi testa- tor erat fermè moriens, quasi aliter. d. l. si non procederet, quod falsum est restringitq; illam legem intolerabi- liter sicq; tenuit, quod ipsa procederet etiam si testator sanus corpore fuisset. Item apparet suspectum esse quod Corneus in d. l. fin. col. i. firmans illam esse commu- nem op. ait nempe quod in d. l. si erant uerba ambigua, quinimo die quod erant clara & dilucida uel quod li- cèt clara & dilucida essent non ideo minus. l. illa proce- deret licet ipse aliter sentiret, quod & uoluit in consil. 244. lib. 2. col. 3.

Denique 49 ut liberorum instituendorum neces- sitas urget parentes ut iam edocti sumus, ita quoque & alimenta & dotes eis præstare necesse habent. ut tradit glo. Bal. Salice. & alij in auth. ex complexu. C. de iucef- nup. Abbas & alij in c. cum haberet, de eo qui duxit in matrimonio. Sed & liberi etiam naturales tantum sunt alen- di ne resoluit Alexan. & Paul. Castren. in l. Titio cen- tum. §. Titio genero. ff. de condit. & demonst. Alexander in l. j. num. 18. ff. solu. matrimonio. Andreas Tiraq. in l. si unquam. C. de reuo. dona. pag. 341. num. 62. Bar. & Iaf. in l. quidam cum filium. ff. de uerborum obliga. & quid in adoptiuis docent ibi uterque & Tiraq. ubi supra pag. 322. num. 7. & num. 20. ubi etiam resoluit, an sit suus he- res, hoc amplius etiam filix iam nuprè teneatur pater do- tem dare, nisi & contra patris uoluntatem & ignominio- sè nupserit, ut resoluit Alexan. in d. l. i. ff. solu. matrimo- nio, num. 31. cum seq. & doct. ubi supra filia. enim potest sed non debet de iure canonico nubere sine uoluntate patris ut plenè resoluit idem Andreas ubi supra multa- que congerens etiam in legibus connubialibus. l. 9. nu- me. 3. sed per tale matrimonium non liberatur à patris potestate ut & ipse ibi resoluit in lege. i. connubiali nu. 1. & quid si non essent filii veri sed tantum putatiui tra- dit ibi in glo. 8. nu. 261. in eis enim cessat necessitas alen- di dorandi heredesq; instituendi, ut ibi sed & per con- trarium & si pater possit uendere filium ob necessitate famis, non sic ut, iis putatiuis, ut ibidem, & per d. Epi- scopum

46
Intell. l. si.
C. de post.
har. inst.

47
Institutio
facta in u-
no casu tra-
hatur ad
alium non
secus quā
substitutio.

48
Institutio
posthumi
facta sub
conditione
si post mor-
tem testato-
ris nasce-
tur non ex-
cludit na-
tū uiuo eo
licet si non
esset fer-
mè mori-
ens contra
com-
munem
& etiā si uer-
ba essent
clara con-
tra Corne-
um.

49
Liberi a
parentibus
ut sint in-
stituendi
alendi &
dorandi si
ue legiti-
mi, siue na-
turales,
uel spurij
siue ado-
ptiui.
Filij pu-
tatiui no-
est alēdus
nec potest
uēdi ob ne-
cessitatem
famis.

scopum Couarub. in lib. variarum resol. fol. 35. col. 4. & fol. 219. nume. 4. filiam autem spuriam an de iure canonico pater dotare teneatur? tradit Alex. in d. l. i. nume. 18. ff. sol. matrimonio & per Decium consi. 181. Sed cum non ualeat argumentum de alimentis ad dotem, ut resoluit Alexand. in d. l. i. num. 18. quamvis quo casu pater filiam dotare teneatur, nequeat ei dotis nomine minus dare quam legitimæ nomine ei deberetur, ut resoluit Decius ubi supra & in consil. seq. tamen alimentorum nomine etiam quo casu ad alimenta præstare da teneatur, non compellitur tantum alimentorum nomine præstare quantum legitimæ nomine deberetur, secundum eos & per Bar. Paulum & alios. ff. de condi. & demonst. in d. l. Titio centum. §. Titio genero. Vnde refert liberis nostris utrum alimenta tantum an etiam dotem præstare teneamur. nam priore casu quam posteriore minor obligatio est, sicq; cum incestuosus liberis alimenta tantum non etiam dos debeatur. ut in dd. locis habetur, & in d. auth. ex complexu, hæc inuestigatio utilis est.

Alimento-
rum nomi-
ne an tan-
tum quan-
tum legiti-
me nomine
debeatur.

50
Aulus pa-
ternus ne-
ptem ex fi-
lio diuite
dotare nō
teneatur ar-
dua q.

Et iuxta superiora sciendum est, quod aulus 50 paternus teneatur dotare neptem & si neptis illa habeat patrem diuitem, ita Specul. 4. par. titul. de iudi. §. sed quia num. 11. firmat Ang. in l. i. per gl. i. num. 4. ff. de eui. cti. Bal. in l. fin. num. 14. C. de dotis promi. Bald. in auth. ex testamento num. 15. uerfi. tertio quæro de collat. & est communis opi. secundum Bulga. de Bulgarinis in l. i. num. 41. ff. soluto matrimonio, quam op. defendit Crocus ibi num. 80. cum seq. sequitur ibi Soci. num. 47. cum seq. & hanc partem sequitur Bapti. Cacialupus. in l. frater à fratre. ff. de condit. indebiti. nume. 128. cum seq. Azo in titulo quod cum eo. nume. 43. in fin. tenentque alii multi, quos ipsi referunt. nam & similiter quamvis pater filio teneatur legitimam relinquere, non tamen ideo minus & mater tenetur: & alias suum testamentum in officiosum diceretur. ut per totum inst. & C. & ff. de inoffi. testamento.

Contrariam partem ut aulus neptem dotare non teneatur, quando filius, neptis illius pater diues est, eamque dotare potest. tenet Bal. in auth. res que num. 12. C. comm. delega. Camillus in l. i. num. 120. ff. soluto matrimonio, est communis secundum Soci. ibi nume. 46. ubi Zasius num. 27. & Iaf. num. 26. & Alex. num. 19. & est communis secundum Ripam ibi num. 74. sequitur Corrafi. in l. qui liberos num. 105. licet Salicetus in l. fin. C. de dotis promissione, non se firmet, hanc partem sequitur Iaf. in §. fuerat num. 103. inst. de acti. Campegius de dote. q. 18. fol. 111. facit. l. 8. titulo xi. par. iiii.

51
Dos gra-
datim de-
betur libe-
ris.

52
Successio
ex test. &
abin. gra-
datim de-
betur libe-
ris.

53
Dotē aut
alimenta
dare libe-
ris qui ha-
bent unde
se alant nō
tenemur.

Et in hanc partem procliuor sum. nam 51 huiusmodi obligatio quasi gradatim & successiue non autem pariter simulq; descendit, ut enim 52 quandiu filius superstitis est nepoti neptiue non debetur legitima aut hereditas ex testamento uel contra testamentum. l. si quis posthumus. §. filium. ff. de libe. & posthu. l. si quis filium. C. de inoffi. testamento, utq; ab intestato gradatim similiter, nō pariter filii & nepotes uocantur. §. j. & §. ita de num. inst. de hæ. ab intestato. l. i. §. uocantur. ff. de bon. poss. contra tab. ita quoque & ad dotem idem ius esse intelligendum est, præsertim cum durius sit parentes obligare ad danda bona sua inter uiuos quam post mortem, ut & pater ad sensum, & probat. l. non usque. ff. si à paren. quis fuerit man. & ut 53 pater non teneatur dare dotem aut alimenta filio filieue si habeant unde se alere aut dotare possint, ut per Bar. in l. si quis à liberis ff. de lib. agnos. Decius Cagno. & alii in l. iure sanguinis ff. de regul. iur. Bart. Paul. & alii in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de conditio. & demonst. ita quoque & si talis filia habeat patrem diuitem, qui eam possit dotare cessabit aut obligatio, quasi tunc satis uideatur habere unde se alere aut dotare possit. & his adde quæ diximus supra. §. 10. num. 259. & num. 239. cum ergo solus pater filiam suam hoc casu dota-

re teneatur, dubium est quo iure teneatur, & quidem pater 54 non teneatur dotare filiam naturalem ullo iure etiam si ipsa non habeat unde se dotare possit, ista est communis secundum Campegium de dote quæst. fol. 3. nam 55 nec legitima ei debetur. glo. in l. i. in princ. ff. de bo. poss. contra tab. Bar. in l. Gallus. §. etiam si parente. ff. de lib. & post h. num. 2. & ibi Alex. col. fi. & Iaf. prope finem, qui illa gl. dicunt sing. Iaf. in d. l. Gallus. §. & quid si tantum num. 20. facit. l. i. tit. 6. lib. 3. fori. l. 19. tit. delas mandas lib. 3. fori. l. 3. tit. 5. part. 4. facit. l. humanitatis. l. legem. l. iubemus. c. de nat. lib.

Contrariam partem ut si 56 non habeat unde se dotet, pater eam dotare teneatur. tenet Alex. in l. i. nume. 18. ff. sol. matrimonio & ibi Ripa hanc dicit communem Corrafi. in l. qui liberos num. 103. ff. de ritu nuptiarum. & hæc pars uerior uidetur. nam communis opinio est, quod pater teneatur dotare in quibus casibus teneatur filia alimenta præstare, nec dubium est quin dos succedat loco alimentorum, ut plenè tradunt Bart. Ioa. de Imola & Paulus Cast. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de conditio. & dem. plenè per Decium & eius add. in l. iura sanguinis. ff. de reg. iuris Abbas & reliqui in c. cum haberet de eo qui duxit in matrimonium quam poluit per adulteri. Decius consi. 181. & consi. 182. sed 57 quin filie naturali uel spurie uel etiam ex damnato coitu nata alimenta præstare teneatur, si ipsa non habet unde se alar, uera & communis est opinio ut tradunt Bal. Salu. & reliqui communiter in auth. ex complexu. C. de incest. nupt. Abb. & Præpositus in d. c. cum haberet Bart. in l. fin. ff. de his quib. ut indig. & in l. Meuius. §. duobus ff. de lega. 2. & in l. si. §. si à Socero. ff. de his quæ in fraudem. Cifontes & Antonius in l. 9. Tauri. Decius & Cagnolus qui plures allegant in d. l. iura sanguinis. neque ad rem pertinet quod tali filie non debeatur legitima, nam lex longè maiore fauore prosequitur alimenta quam legitimam, ut plenè tradit Cagno. ubi supra nume. 8. unde licet sint qui uelint quod filie legitimæ & naturali ut non minus dotis nomine assignet quam legitimæ nomine ad eam spectaret, pater compelli possit. ut per Decium. d. consi. 181. & consi. 182. tamen saltem cum filiam naturalem tantum dotasset longè minor dos ei (ut nobis uidetur) sufficeret. arg. l. si. C. de nat. liberis. ergo superiores uarietates ita conciliari licebit, ut dotare quidem teneatur, sed dotis nomine à patre non tantum exigatur quantum legitimæ nomine exigi solet. sed uideamus quo iure filias dotare teneamur. & pater 58 officio iudicis teneatur dotare filiam, gl. in l. si Socer. ff. sol. matrimonio, quam sequuntur Paulus & Alex. ibi ubi Paulus num. 4. hanc dicit communem sequitur Alberi. in l. si. C. de dotis promi. est communis secundum Benedi. in c. Rainucius in uerb. dotem, quam ei dederat. nume. 24. de testam. est communis secundum Corrafi. in l. qui liberos in rep. num. 95. ff. de ritu nuptiarum. cum enim omnis obligatio contrahatur aut re, aut uerbis, aut literis, aut consensu, in princ. inst. de obliga. & in §. hæres quoque in l. ex maleficiis cum. §. præced. & §. seq. ff. de act. & obligari. nec quicquam istorum hic inter fuerit sequitur ad id officio iudicis teneri.

Contrariam partem ut iure actionis pater filias dotare compellatur, dicit magis communè Curti. in auth. res quæ nume. 25. C. com. de lega. illamque dicit receptione Soci. in regula 282. num. 4. dicit communem Iaso. in auth. præterea C. unde uir & uxor num. 8. Couarubi. in 4.2. par. c. 3. §. 8. num. 7. Ripa in l. i. num. 55. ff. sol. matrimonio, probatur in l. 8. test. xi. par. 4. pro superiore tamen opinione ut officio iudicis non etiam iure actionis pater teneatur facit ratio præcedens, quia ut diximus omnis 59 obligatio re, aut uerbis, aut literis, aut consensu contrahitur, quibus autem modis re contrahatur obligatio habes in tit. inst. quib. mo. re contrah. ob. ut contrahatur uerborum obligatio habes ibi in tit. de uerb. oblig. cum seq. & ff. eod. ut contrahatur obligatio lite-

M rarum

54
Dos an fi-
lie natura-
li debeat-
ur ardua
q.

55
Legitima
filii natu-
ralibus nō
debetur.

56
Dos ma-
gis imita-
tur alimen-
ta quam le-
gitimam.

57
Alimenta
debentur
& dos fi-
lie etiam
ex damna-
to coitu na-
te si nō ha-
bet &c. u. de
se ala-
ant dotet.

58
Dotare fi-
liam an pa-
ter iure
actionis co-
gatur ar-
dua q.

59
Obligatio
nes unde
nascantur
uel forme-
tur.

De seruorum institutione .

*Parentes
liberis sem
per bone-
sti & San-
cti uideri
debent &
inter eos
nulla ciui-
lis actio
nullalis.*

rarum habetur per titul. inst. de literarum obliga. & ut contrahatur obligatio consensu, habes per titulum inst. de obligati. quæ ex consensu nascuntur & in l. consensu ff. de act. & oblig. omnes autem isti modi cessant in præfenti ergo & c. præterea lex odio habuit quod parentes liberis, aut liberi parentibus, pactionibus, aut actionibus, altringerentur. elegans tex. in l. si quando. §. illud C. de inof. testam. ibi meritis magis filios ad obsequia paterna prouocandos quam pactionibus altringendos. ideo iureconsultus ait, quod filiis semper persona patris honesta & Sancta uideri debet. l. pe. & antep. ff. de obsequi. iussitque litem nullam inter eos esse, ergo nõ est credendum ullam, actionem inter eos dare aut commodare uoluisse, sed si quando pater in officio celsauerint & naturali parentum uoto & pietati non responderit, tunc sat superque esse debet si officium iudicis liberis accomodetur seu non denegerur, per cuius interuentum eis consulatur. itaque uel nulla actio erit uel erit datiuæ non natiuæ, de qua per doct. in l. iuris gentium in pr. ff. de pact. per Andr. Tiraq. de mort. in præfati. declaratione 7. uel iudicis officium. & facit. l. nullis ff. de iudic.

S V M M A R I V M .

- 1 *Hæres necessarius est seruus. quod uariè ampliatur & limitatur.*
- 2 *Seruus ut possit hæres institui, regula cum pluribus ampliacionibus & limit.*
- 3 *Seruus in 8. casibus hæres necessarius non fit continuo sub morte testantis.*
- 4 *Seruus nõ potest hæres institui à domina de adulterio cum ipso accusata.*
- 5 *Intell. l. prospexit. ff. qui & à quibus.*
- 6 *Mulier seruum suum quando possit hæredem facere.*
- 7 *Seruus à domino institutus & postea manumissus fit hæres uoluntarius.*
- 7 *Seruus à domino institutus et postea alienatus iussu no ui domini adit hereditatem.*
- 9 *Seruus à non domino institutus cuius iussu adire debeat.*
- 10 *Seruus cur possit hereditatem in iussu domini tacite repudiare non expressim?*
- 11 *Seruus alienus quis dicatur?*
- 12 *Seruus in quo usumfructu tantum habemus, dicitur alienus.*
- 13 *Seruus plurium ut eis acquirat.*
- 14 *Intell. l. si paterfam. ff. de hæ. inst. contra commun.*
- 15 *Seruus si fit institutus & ei uulg. substitutus fit alius & iussu domini adiuit cum testator cum liberum putasset æquè inter dominum & substitutu scinditur hæreditas contra communem.*
- 16 *Intell. l. si paterfam. ff. de hæ. inst.*
- 17 *Filiusfam. repudiante pater admittitur excluso substituto, cum communi contra alteram ferè communem.*
- 18 *Transmissio cessat post repudiationem, ardua q.*
- 19 *Institutio uniuersalis comprehendit etiam filium, quæ testator se habere ignorabat contra communem.*



*1
Hæres ne-
cessarius
est seruus
quod uariè
ampliatur et
limitatur*

SUPERIORIBVS proximū est seruo rum institutiones peragere, quæ & in successionum progressu repertæ fuerunt, cum olim incognitæ fuissent. Ergo seruus 1 non potest testari. l. filiusfam. ff. de testam. & tamē necessarius hæres est seruus heres institutus à domino. in princ. inst. de uulga. & §. seruus. l. de hæ. institui. & in princ. inst. de hæred. qual.

Primò intelligo in seruo, qui extoto ad testatorem pertinebat ut in princ. instit. de hæ. qualita. uers. unde, ibi seruum suum. Amplia etiam si reuocabiliter tamen ad testatorem pertineret. l. 3. §. qui fideicommissariam. ff. de hæ. insti.

2 intelligo in eo qui ex parte tamen erat testatoris si modò alteram partem uiuus redimat. l. sed & si condi. §. si seruum. ff. de hæ. insti. hodie etiam si non redimat arg. §. si instrumenta de dona. l. 2. §. i. C. de communi ser uo. manum. secus si seruus ex toto esset alienus tempore testamenti. l. si seruum in princ. ff. de hæ. insti. licet postea redimeretur ut ibi.

3. intellige in seruo, qui reuocabiliter erat testatoris. d. §. qui fideicommissariam. d. l. 3. de hæ. insti.

4. intellige etiam in seruo testatoris alienato, qui postea redemptus fuit uiuo adhuc testatore, arg. l. sed & si condit. §. solemus. l. si alienum. §. in extraneis. ff. de hæ. insti. tex. expressus in l. quotiens. §. sed & si redemptus. de hæred. insti. ff.

5. intellige quod potest institui etiam in fraudem creditorum. §. i. inst. quibus manu. non licet. l. si non lex l. qui soluendo. 2. & l. qui soluendo. j. ff. de hæ. insti. l. si his qui soluendo. i. l. si his qui soluendo. 2. eod. tit.

6. intellige etiam si is seruus substitutum uulgarem haberet, nam adhuc hæres necessarius foret, ut sentit glos. & ibi expressim Angelus in princ. institut. de uulga. in uerbo. nouissimo. allego ultra Angel. quod in casu tantum impotentia substitutio facta solet uideri. l. Iulianus. ff. si quis omiffa causa testi.

7. intellige quod potest non solum primo sed & ulteriores gradu institui. ut & in princ. inst. de uulga. & insti. de hæ. qualita. in princ.

8. intellige etiam in seruo ex parte instituto. cum filio testatoris ex altera parte hærede instituto, per decisionem Pauli in l. qui in aliena. §. interdum. de acquiren. hæ. ff. qui tener illum tex. procedere etiam si filius esset ex parte institutus, nam ad huc nepos foret necessarius.

9. intellige etiam si habeat cohæredem extraneum. argumento glos. nouissi. in principio de uulga. ratio dubitandi ex l. apud Iulianum. §. idem Iulianus, ad trebellia. ff.

10. intellige quod etiam filio testatoris impuberi erit necessarius. l. sed si plures. §. quos possum. l. ii. §. prius de uulga. ff.

11. intellige cum instituitur, cum libertate. l. i. in pr. C. de necessa. ser. hæred.

12. intellige etiam si sine libertate hodie instituitur. l. penul. in prin. C. de necessa. ser. hered. inst. in prin. inst. de hæred. inst. §. 2. inst. quibus ex causis. manumittere non licet.

Item, 13. intellige etiam si sola libertas ei detur, & quid si neque hæreditas nec libertas? dic ut superius attigimus. & quatenus diximus quod seruus 2 testatoris institui potest. in princ. inst. de hæ. inst. l. 2. tit. 3. part. 6. intellige primo quando data fuit ei libertas & hæreditas. l. p. C. de necessa. ser. intellige secundo quando hereditas tantum ut & ibi, tertio quando libertas tantum si nullus uelit hereditatem. inst. de eo cui libert. cau. bona. add. in prin. quod si nec libertas nec hæreditas data sit, tunc etiam libertatis causa & fauor non sufficit. §. in primis eod. tit.

Ampl. etiam si testator non esset soluendo. §. j. inst. quib. ma. non licet. l. i. C. de necessa. ser. quod limita nisi plures instituisset. l. qui soluendo. i. de hæ. inst. ff. quam. limi. intellige cum eos simul nominauit, secus si alterū priorem, nam is saltem hæres erit. l. qui soluendo. 2. eod. tit. simile in l. generaliter. §. quid ergo. ff. de fideicommiss. liber. & in l. quoties. ff. de usufr. item limita. 2. nisi qui seruum fraudandorum creditorum causa manumississet liberum substituisset. l. si is qui soluendo. 2. ff. de hæ. inst. & per. §. seruus. autem à domino inst. de hæ. inst. probatur quod seruus à domino institutus si in eodem statu mansit, efficitur liber, & hæres necessarius. concordat. §. licet inst. quib. ex cau. man. non lic. & §. i. de hæ. qual. & in princ. inst. de uulga. & in d. §. seruus autem à domino inst. de hæ. inst.

Intell. l. qui in aliena. §. interdum ff. de acqu. hæred. di.

*2
Seruus ut possit hæres institui reg. c. pl. ampl. & limit.*

Ordo litterarum attenditur.

Seruus à domino institutus fit liber & hæres necessarius.

Ratio

*Occidere
licebat ser-
uos & fi-
lios.*

*Hæredem
habere in-
terest te-
stantis.
Defunctus
sine hære-
de dece-
dens in iu-
ria affici-
tur.
Charitas
maior er-
ga alios
quàm er-
ga se à nul-
lo petenda.*

*Servus à
domino in-
stitutus
hæres ne-
cessarius
definit fie-
ri in 10.
casibus.*

*Servus pi-
gnori da-*

Ratio, quia servum occidere licebat, & filium, ut in §. j. & §. sed & maior inst. de iis qui sunt. sui. l. in suis. ff. de lib. & post. ergo multo magis hæredem necessarium facere.

Ampl. conclus. ut vel in fraudem creditorum fieri liceat. d. §. licet. 2. resp. l. i. C. de neces. ser. hæ. inst. ratio quia interest testatoris hæredem habere. l. quia hoc interest. ff. de interrog. act. 2. ratio est, quia nisi haberet hæredem iniuria afficeretur defunctus. d. §. licet in fi. sed & per actum inter vivos potest quis fraudem facere creditoribus hæreditatem, legatumve repudiare. l. qui autem in prin. & §. i. ff. quæ in fi. cred.

Ratio, quia is sibi etiam ipsi insidiat. l. i. §. con- fertur de coll. bo. ff. de dona. inter uirum & uxorem. l. si sponsus.

Et intellige quod in ultima voluntate unum tantum servum in fraudem creditorum potest manumittere: quod si de facto plures in fraudem manumiserit, tunc refert omnes simul, ut tunc nullus sit liber, nec hæres. ff. eod. l. qui soluendo. 1. cum seq. quod si appareat uter prior nominatus sit, is solus liber hæresque erit. l. qui soluendo. 2. eod. tit. ampl. ut non solum hæres existat sed quod etiam statim post mortem. l. si post mortem. ff. de leg. i. quæ ampliatio lim. septem modis, ut infra.

Ampl. ut etiam ignorans efficiatur hæres. l. eius qui ff. si cert. pet. idque ampliatur ut & in seruo furioso procedat, quia ignorans & furiosus in acquisitione hæreditatis æquiparantur. §. sui autem inst. de hæ. ab intest.

Idem in seruo impubere, arg. l. in negocijs. ff. de reg. iur. §. furiosus, iuncto §. pupillus, inst. de inutil. stip.

Amp. 3. & si ex parte tantum sit institutus. l. ex parte ff. de acqui. hæ. quarto intellige idem in muto & furdo, arg. l. cum pater. §. furdo. de leg. 2. quinto intellige idem si plures in fraudem manumittat, non consilio sed re tantum. l. in fraudem. ff. qui & a quib. §. in fraudem, inst. quib. ex cau. man. non licet. sexto intellige idem si alius hæres esse possit. l. ei qui soluendo. ff. de hæ. inst.

Lim. cum servus institutus habet cohæredem conferuum, qui tamen post mortem testatoris statim liber futurus erat, quia ei ex causa fideicommissi debebatur libertas. l. si is qui soluendo. i. eod. tit. ff. iuncta glos. i. ibid.

Idem si illi libertas debebatur ex causa uenditionis, quia ita uenditus fuerat, ut post certum tempus manumitteretur. l. 2. C. si mancip. ita fuer. alien. ut ma. iuncta. l. si seruo. §. idem probandum. ff. de hæ. inst. tertio intellige, idem si ex causa donationis ei debebatur libertas. d. §. idem probandum, iuncta. l. i. C. si manc. ita fuerit ali.

Idem si is servus ab eo institutus fuit, qui pecunia ipsius serui eum redemerat. l. is qui. ff. de manum. iuncta. d. l. si seruo. §. idem est in eo. collige ergo has quatuor limit. primò quando debebatur libertas ex causa fideicommissi 2. quando ex lege uenditionis expressa. 3. quando ex natura uel lege tacita uenditionis. 4. quando ex lege donationis.

Lim. 5. quando institutus manumissus fuit in fraudem ciuitatum. l. in fraudes ciuitatum, in princ. ff. qui & a quib.

Idem si in fraudem fisci. d. l. 2. resp. Lim. 6. etiam si in fraudem privati, cui alius hæres existere potuit. §. si nemo quib. ex cau. man. non licet. inst. Idem & 7. si alius potuit si tamen non primo sed secundo loco institutus. l. ei qui soluendo. ff. de hæ. inst.

Inferitur. i. quod si habuit is servus cohæredem, non erit hæres. l. si is qui soluendo. i. iuncta gl. i. ff. eod.

Inferitur 2. quod si habuit substitutum, idem erit. l. si is qui soluendo 2. eod.

Lim. 8. nisi is servus accusatus de adulterio cum domina commissio foret. §. i. inst. de hæ. inst. l. his uerbis. §. interdum. ff. eod. l. cum filius. §. servus eod. l. 3. titu. 3. part. 6.

Lim. 9. nisi is servus specialiter pignori datus fuisset,

tunc enim necessarius non fieret. l. i. 2. resp. C. de neces. ser. hæ. inst. l. pignori. ff. eod.

Lim. 10. quando plures serui in fraudem privatorum creditorum instituerentur. l. qui soluendo. 1. & l. qui soluendo. 2. ff. eod. nisi fraus re tantum interfuisset. l. in fraudem, qui & a quib. §. in fraudem inst. quib. ex causis man.

Quid autem si servum purè in fraudem creditorum alium autem sub conditione instituit, quæ pendebat tempore mortis testatoris. cogita propter. l. ei qui soluendo. ff. eod. tit. Diximus ut quibusdam casibus nunquam sit servus hæres necessarius, sed quia alias regula statim post mortem testatoris fit necessarius. l. si post mortem in princ. ff. de leg. i. Bart. in. l. si. ff. de cond. insti.

Nunc 3 accipe casus in quibus non efficitur hæres necessarius statim post mortem testatoris. Primus, si liberatam sub conditione accepit. Secundus, si sub die, cum tam conditio quam dies tempore mortis penderet. Tertius, quando libertatem purè, hæreditatem autem sub conditione, quæ tempore mortis testatoris pendebat.

Quartus, quando usufructum serui alienavit testator post factum testamentum. hæc probantur. ff. eod. l. si servus communis. l. quoties. §. p. & fin. l. qui filio. §. servus. ff. eo. uerum est, quod hoc ultimum puto correctum, ut dixi in superioribus.

Quintus, cum is servus non institutus, sed per fideicommissum uniuersale uocatus sit, tunc enim spectatur aditio scripti. l. si non. lex. ff. eod. Sexto si substitutus esset ut in prin. inst. de uulg. iuncta. l. quandiu. ff. de acq. hæ. Septimo, quando interfuit accusatio de adulterio, cum alio quam cum seruo commissio, isque servus, eius qui adulter dicebatur, ab ipsa uel ab alio instituitur. l. prospexit. ff. qui & a quib. l. 3. C. de adul. l. si postulaverit ff. eod.

Octauo, in. l. ex parte 2. resp. ff. de acq. hæ. Et mulier 4 de adulterio cum seruo suo commissio accusata, non potest manumittere uel heredem instituire eundem antelitem finitam. l. his uerbis. §. interdum ff. eod. tit. de hæ. inst. l. cum filius. §. servus de leg. 2. l. 3. in. l. i. tit. 3. parte. 6. §. est autem inst. de hæ. inst.

Ampl. etiam si accusaretur de adulterio cum altero commissio, nam & tunc saltem infra dies 60. manumittere non posset. l. 3. C. de adul. l. si postulauerit. §. prohiberi. ff. eod. ampl. 2. etiam si is servus, 5 qui manumissus fuit, fuisset in alia regione. l. prospexit. ff. qui & a quib. sed opp. quod cessante causa & c. sol. non cessat ex toto, nam potuerunt conferui eum certiore facere de rebus domine communis. ut per Iaso. in. l. non dubium nume. 31. C. de legibus per Felin. in. c. si quando de rescript.

Ampl. 3. etiam si mulier non dum esset accusata, si tamen diuortium cum ea fecerit iam maritus propter adulterij suspicionem. l. sed si maritus. ff. qui & a quib. tenent Faber & Ang. contra glo. ibi in. d. §. est autem.

Ampl. 4. ut non solum impediatur manumissio, sed etiam ut ad mortem tam domina quam servus puniatur, si crimen probetur. l. un. C. de muli. quæ ser. pro se. iung. Ratio, quia mulieribus præcipuum munus est castitas. l. si qua illustris. C. ad officia.

Ampl. 5. ut legatum huic seruo relictum, non debeatur. l. cum filius. §. servus. ff. de hæ. inst.

Ampl. 6. secundum nos, ut 6 idem sit etiam si is servus postea absolutus fuerit. arg. l. iiii. §. fin. ff. ad Sylla. & l. penult. C. eodem & per generalitatem text. in d. §. est autem cum conxor. quod tenuit glo. fin. in d. §. servus licet contra teneant Angel. & Vigl. in d. §. est autem; quorum op. admitterem quando is servus postquam recepit libertatem accusaretur, ratio differentie isto casu esset occasio fraudandi libertatem iustis meritis datam, uerum, si ante datam libertatem fieret accusatio, tunc non pòt dici infraudem libertatis nondum datæ facta accusatione, quinimmo iustius diceretur in fraudem accusationis datam libertatem, ut si forte de-

*tus non sit
hæres ne-
cessarius.*

*3
Servus in
8. casibus
hæres ne-
cessarius
non fit con-
tinuo sub
morte te-
stantis.*

*4
Servus nō
potest hæ-
res insti-
tui à domi-
na de adul-
terio cum
ipso accusa-
ta.*

*5
Intell. l.
prospexit
ff. qui & a
quibus.*

*6
Mulier ser-
uum suum
quado pos-
sit hæredē
facere.*

licum probaretur, mihi liber factus, quam si adhuc seruus esset, puniretur. §. item, lex iulia de adult. inst. de pub. iud. & Ang. in d. §. est autem.

7 Denique 7 sciendum est, quod seruus a domino institutus & deinde manumissus, efficitur heres uoluntarius, non necessarius. §. seruus autem a domino. inst. de her. inst. ratio ut in l. nec emere. C. de iure delib. l. quia poterat, ad Treb. facit, sicut ab initio C. de act. iuncto. §. heres quoque, inst. de oblig. ex quasi contrat.

8 Et seruus 8 institutus est deinde Alienatus debet adire iussu noui domini, nam sibi neque hereditatem querit neque libertatem.

Secundo ut in §. item uobis per quas pars nob. acq. inst. l. qui seruum. ff. de acquir. her. l. placet. l. si quis mihi bona. §. iussu eod. & uides quare non acquirat ipso iure hered. sed quare non acquirat libertatem, dic ut per glo. in d. §. seruus a domino.

Ampl. ut si post iussu alienauerit adire iubens seruum, tunc nouioris domini iussu exigatur. l. Antistius §. i. ff. de acq. her.

Lim. in iussu eius, qui antequam seruus adiret factus est furiosus. l. si per epistolam. ff. de acquir. hered. l. Antistius. §. fin.

Lim. nisi sit furiosus, nam tunc iussu adit curatoris. d. l. si per epistolam & C. de curat. fur. l. si. tali itaque.

Et seruus 9 a non domino institutus iussu domini debet adire. l. item uobis inst. per quas pars nob. acqui.

ueri, sed si heres, l. aditio. ff. de acquir. her. l. per seruum eod. l. si solus. §. i. eod. tit. l. cum quis C. de iure delib. l. si pater. ff. de her. inst. §. si. de uulga. inst. §. alienus quoque, inst. de hereditibus inst.

Ratio dubitandi ex l. seruus uotante. ff. de uerb. obli. l. etiam inuitus. ff. de acquir. rerum dom. l. quemad. de iure dot. ff. ratio decidendi ne dominus inuitus obligetur. l. qui in aliena in pr. quia poterat ad Treb. ff. secunda ratio, quia & c. ut l. si hereditatem. ff. mand. hinc est quod legatum seruo relictum ipso iure queritur domino, ipsiq; datur facultas agnoscendi uel repudiandi. l. legatum de leg. l. si filio. ff. de condit. & demonst. quia legat. utilitas indubitata est, non sic in hereditate. d. l. si hereditatem.

Hac conclusio eget multiplici declaratione, prima quod iussu precedat. l. si quis mihi bona. §. iussu. ff. de acq. her. quinto quod seruus uelit, nam inuitus non compellitur. tertio quod sequuta aditione hereditas nec per momentum residet penes seruum. l. placet. ff. de acquir. her. quarto quod repudiatio serui inuito domino facta, ei non obstat. l. si qui heres. §. si eodem titulo.

Sed moueo nouam difficultatem, cur non possit seruus expressim repudiare, cum possit tacite, nolendo adire resp. nouissimi est differentia ratio, quia ex expressa reputatione, nil emolumenti seruo contingere potest ex dilatione autem potest, ut si interim liber fiat siquirat. l. si solus. §. l. de acq. her. ff.

Amplia & limit. ut supra. Denique seruus institutus & postea manumissus suo arbitrio adire potest, cop. in §. i. inst. eod. titulo de her. inst. & §. alienus quod; eo. tit. secundo, ut in l. nec emere. C. de iure delib. l. si hereditatem. ff. mand.

10 Seruus cur possit hereditatem in iussu domini tacite repudiare non expressim.

11 Seruus alienus quis dicatur.

Alienus 11 seruus dicitur is, cuius proprietates alterius est, licet usufructus ad testatorem pertineat. §. alienus inst. de her. inst. secundo quia usufructus finitur morte. §. finitur inst. de usufr. l. corruptionem. C. eod. l. Titio cum morietur. ff. de usufructu. l. mulieri & Titio ff. de cond. & demonst. quo fit ut statim post mortem re

statoris eiusdemq; fructuarij ex toto is seruus alienus uideatur sitq; perinde ac si seruus ab initio ex toto alienus institutus foret. cum ergo seruo alieno libertas etiam expressim relinqui nequeat. l. seruo. C. de testam. manumissum minus relinquitur tacite per dationem hereditatis.

Is ergo seruus ut pote alienus poterit iussu do-

mini adire hereditatem. §. seruus aut. inst. de her. inst.

Et considera quod aliquando & primo seruus communis ut in specie nostra consequitur libertatem, expres-

sim tam a proprietario quam ab usufructuario, & tunc statim liber erit. l. i. §. sed si tam proprietarius. C. com. de manum. quod si a proprietario tantum, tunc similiter statim liber erit. §. si autem proprietarius, ead. l. quod si ab usufructuario tantum, tunc liber non erit, sed seruus manet, uerum interim proprietarius dum fructu-

arius uiuit non poterit eius serui ministerio uti. §. si autem usufructus, ead. l. hec quo ad expressam datione libertatis, quid autem in tacita, quae resultat ex institutione seu hereditatis datione.

Et dic, si uterque instituit inq; eadem uoluntate per seuerarunt, tunc post mortem utriusque erit liber heresq; necessarius proprietario, fructuario autem uoluntarius, post mortem autem proprietarii ei statim heres erit necessarius & liber, licet interim praedicta sit eius libertas, post mortem uero fructuarii ei necessarius heres non erit, sed iussu proprietarii adibit, uel non, quod si adierit fructuarij hereditas statim acquireretur proprietario. Nec ad rem pertinet quod ex re fructuarij quiescit, nam acquisitio fit eo tempore, quo usufructus morte fructuarii, cuius de hereditate agebatur cum proprietate consolidata fuit: quod si proprietarius tantum eum instituit, qui decessit uiuente fructuario, is seruus potest suo arbitrio adire hereditatem, arg. l. i. §. si autem proprietarius. C. com. de manum. ibi & sua postea relinquit, & ibi hereditas eius, sed magis est oppositum, arg. l. quoties. ff. de her. inst. §. fin. & in §. pen. ibi hereditatem moratur, cuius sensus est, quod hereditatis acquisitio tandiu impeditur & moratur quandiu dies libertati adiecta uel usufructus durat, quod uerissimum patet inspecto iure. ff. secus inspecto iure. C. arg. §. si autem, maxime ibi, sibi acquiritur ratio differentiae inter us uetus & nouum, quia iure ueteri post manumissionem proprietarii seruus non fiebat liber, licet nullius seruus esse uideretur, unde nihilo magis sibi acquirerebat quam acquireret fera, quae a nullo capta esset, quae licet nullius serua inq; nullius dominio dicta posset: tamen secum nil habere posset: praeterea seruus quod attinet ad ius civile & c. l. quod attinet. ff. de regul. iur. sed cum iure C. etiam durante usufructu consequatur libertatem perq; eam consequatur facultatem acquirendi sibiq; habendi, d. §. si autem proprietarius, sequitur quod hereditatem hanc sibi adire acquirereque poterit, nec ad rem pertinet, quod interim sit impedita administratio, nam fer. id alias fieri, nec per hoc acquisitionem impedi, cum detur curator bonis, ut l. si filius marrem cum glo. C. de inoffic. testamento. idq; in specie uidentur tenere glo. si in d. l. quoties. §. fin. & gl. si in pr. inst. de her. inst. quod si institutus fuit ab usufructuario, qui uiuente proprietario decessit, tunc iussu proprietarii adire ei que tantum acquirere potest, ut dictis iuribus.

Et seruus 12 in quo usufructum tantum habemus dicitur alienus. §. alienus inst. de hered. inst. ut modo dicebamus.

Quod intelligitur multipliciter, primo intelligitur, quod ad necessariam heredis existentiam, non enim magis necessarius heres fit cum instituitur ab eo, qui usum fructum tantum habet, quam fieret si ab eo institueretur, qui nullum omnino ius in eo haberet. ratio, quia & si tempore testamenti usufructum habeat tamen tempore, quo institutus sumit effectum (quod accidit demum post mortem testatoris. l. si alienum. §. in extraneis. ff. de her. inst. §. in extraneis inst. de her. qu. l. i. de testam. ff. l. 4. de adim. leg. ff.) nullum usufructum habiturus est, quia usufructus finitur morte. §. finitur, inst. de usufr. inspicitur autem tempus quo dispositio sumit effectum, non autem tempus, quo fit. l. i. & l. quod sponse. C. de don. ant. nup. l. in tempus. ff. de her. inst.

8. intelli-

12 Seruus in quo usum fructum tantum habemus dicitur alienus.

Quod intelligitur multipliciter, primo intelligitur, quod ad necessariam heredis existentiam, non enim magis necessarius heres fit cum instituitur ab eo, qui usum fructum tantum habet, quam fieret si ab eo institueretur, qui nullum omnino ius in eo haberet. ratio, quia & si tempore testamenti usufructum habeat tamen tempore, quo institutus sumit effectum (quod accidit demum post mortem testatoris. l. si alienum. §. in extraneis. ff. de her. inst. §. in extraneis inst. de her. qu. l. i. de testam. ff. l. 4. de adim. leg. ff.) nullum usufructum habiturus est, quia usufructus finitur morte. §. finitur, inst. de usufr. inspicitur autem tempus quo dispositio sumit effectum, non autem tempus, quo fit. l. i. & l. quod sponse. C. de don. ant. nup. l. in tempus. ff. de her. inst.

8. intelli-

12 Seruus in quo usum fructum tantum habemus dicitur alienus.

Quod intelligitur multipliciter, primo intelligitur, quod ad necessariam heredis existentiam, non enim magis necessarius heres fit cum instituitur ab eo, qui usum fructum tantum habet, quam fieret si ab eo institueretur, qui nullum omnino ius in eo haberet. ratio, quia & si tempore testamenti usufructum habeat tamen tempore, quo institutus sumit effectum (quod accidit demum post mortem testatoris. l. si alienum. §. in extraneis. ff. de her. inst. §. in extraneis inst. de her. qu. l. i. de testam. ff. l. 4. de adim. leg. ff.) nullum usufructum habiturus est, quia usufructus finitur morte. §. finitur, inst. de usufr. inspicitur autem tempus quo dispositio sumit effectum, non autem tempus, quo fit. l. i. & l. quod sponse. C. de don. ant. nup. l. in tempus. ff. de her. inst.

8. intelli-

12 Seruus in quo usum fructum tantum habemus dicitur alienus.

Quod intelligitur multipliciter, primo intelligitur, quod ad necessariam heredis existentiam, non enim magis necessarius heres fit cum instituitur ab eo, qui usum fructum tantum habet, quam fieret si ab eo institueretur, qui nullum omnino ius in eo haberet. ratio, quia & si tempore testamenti usufructum habeat tamen tempore, quo institutus sumit effectum (quod accidit demum post mortem testatoris. l. si alienum. §. in extraneis. ff. de her. inst. §. in extraneis inst. de her. qu. l. i. de testam. ff. l. 4. de adim. leg. ff.) nullum usufructum habiturus est, quia usufructus finitur morte. §. finitur, inst. de usufr. inspicitur autem tempus quo dispositio sumit effectum, non autem tempus, quo fit. l. i. & l. quod sponse. C. de don. ant. nup. l. in tempus. ff. de her. inst.

8. intelli-

12 Seruus in quo usum fructum tantum habemus dicitur alienus.

Quod intelligitur multipliciter, primo intelligitur, quod ad necessariam heredis existentiam, non enim magis necessarius heres fit cum instituitur ab eo, qui usum fructum tantum habet, quam fieret si ab eo institueretur, qui nullum omnino ius in eo haberet. ratio, quia & si tempore testamenti usufructum habeat tamen tempore, quo institutus sumit effectum (quod accidit demum post mortem testatoris. l. si alienum. §. in extraneis. ff. de her. inst. §. in extraneis inst. de her. qu. l. i. de testam. ff. l. 4. de adim. leg. ff.) nullum usufructum habiturus est, quia usufructus finitur morte. §. finitur, inst. de usufr. inspicitur autem tempus quo dispositio sumit effectum, non autem tempus, quo fit. l. i. & l. quod sponse. C. de don. ant. nup. l. in tempus. ff. de her. inst.

8. intelli-

12 Seruus in quo usum fructum tantum habemus dicitur alienus.

Quod intelligitur multipliciter, primo intelligitur, quod ad necessariam heredis existentiam, non enim magis necessarius heres fit cum instituitur ab eo, qui usum fructum tantum habet, quam fieret si ab eo institueretur, qui nullum omnino ius in eo haberet. ratio, quia & si tempore testamenti usufructum habeat tamen tempore, quo institutus sumit effectum (quod accidit demum post mortem testatoris. l. si alienum. §. in extraneis. ff. de her. inst. §. in extraneis inst. de her. qu. l. i. de testam. ff. l. 4. de adim. leg. ff.) nullum usufructum habiturus est, quia usufructus finitur morte. §. finitur, inst. de usufr. inspicitur autem tempus quo dispositio sumit effectum, non autem tempus, quo fit. l. i. & l. quod sponse. C. de don. ant. nup. l. in tempus. ff. de her. inst.

8. intelli-

12 Seruus in quo usum fructum tantum habemus dicitur alienus.

Quod intelligitur multipliciter, primo intelligitur, quod ad necessariam heredis existentiam, non enim magis necessarius heres fit cum instituitur ab eo, qui usum fructum tantum habet, quam fieret si ab eo institueretur, qui nullum omnino ius in eo haberet. ratio, quia & si tempore testamenti usufructum habeat tamen tempore, quo institutus sumit effectum (quod accidit demum post mortem testatoris. l. si alienum. §. in extraneis. ff. de her. inst. §. in extraneis inst. de her. qu. l. i. de testam. ff. l. 4. de adim. leg. ff.) nullum usufructum habiturus est, quia usufructus finitur morte. §. finitur, inst. de usufr. inspicitur autem tempus quo dispositio sumit effectum, non autem tempus, quo fit. l. i. & l. quod sponse. C. de don. ant. nup. l. in tempus. ff. de her. inst.

8. intelli-

8. intelligitur, quo ad expressam libertatis dationē, quæ olim & hodie seruo ex toto alieno dari non potest. l. seruo. C. de test. manul. Si alienum. ff. de hære. inst. in pr. seruo, autem qui ex parte tantum quota ad nos pertinebat similiter libertatē cōcedere seu legare olim nō poteramus. l. i. in pr. C. de communi seruo man. hodie possumus. d. l. i. §. i. & ii. & inst. de donat. §. fin. seruo aut cuius usufructum tantum habemus, nec olim poteramus nec hodie possumus. l. i. C. com. de manum. §. fin. autem usufructuarius, quod si ē contra proprietatem in eo haberemus, possumus, ea tamen datio libertatis non præiudicat usufructui. d. l. i. §. fin. autem proprietarius. Tertio intelligitur, quod ad tacitam libertatis dationem, quæ nec data uidetur, nec dari posset. argumentum. l. cum quid. ff. si cert. per. ergo dicta in membro superiore & in isto habeantur repetita.

Quarto intelligitur, quod ad necessariam domini defensionem, quæ seruis in quibus usufructum tantum habemus non incumbit. l. i. §. qui seruum bona fide ff. ad Syllani.

5 intelligitur quo ad uoluntariam hæredis existentiam, ut enim seruus ex toto alienus ab extraneo. i. nō domino instituitur, uoluntarius hæres existit adibitque iussu domini. l. si quis mihi bona. §. iussu. l. placet de acquir. hære. l. iiii. C. de hære. inst. per quas pars nob. acqu. §. Item uobis. & §. alienus quoque, inst. de hære. inst. ita & is seruus in quo usufructum tantum habemus secundum glo. & bene. in §. alienus inst. de hæred. inst.

6. intelligitur, ut ff. de furr. l. falsus in fin. quæro an si seruus ab eo, qui proprietatem tantum in eo habebat instituitur, possit etiam durante usufructu adire, & gl. quod sic sub dubio fortē in l. quoties in fin. ff. eod. super quo nullum uerbū Alber. Bar. Bal. Imol. Cuna. & Paul. ibi, nec alibi, unde cum gl. transire uidentur.

13
Seruus plurim
um ut eis
acquirat.

Seruus plurimum institutus unicuique dominorū proportionē dominica acquirat hereditatem. §. seruus autem plurimum, inst. de hēr. inst. conc. l. 23. & l. fin. tit. l. iij. par. vi. idem in legato. l. uerum. §. si seruo communi ff. pro Soci. idem in stipulatione. §. seruus communis de stip. seru. l. i. §. communis. ff. eod. ampl. ut. l. & Proculo. ff. de acquir. hære.

Intellige primo, quando omnes iusserūt adire aliās enim & c. ut. l. seruus communis ab extraneo. ff. de acquir. hære. tunc enim soli iubenti acquirit.

Lim. 2. nisi interim sui iuris fiat, quo casu, sibi acquirit portionem eius, qui non iussit. l. seruus duorum. ff. de acquir. hære. amplia ut procedat & si sit seruus unius, qui ex parte purē ex alia sub conditione institutus, puram adiuit iussu domini. nam conditionalem sibi querit, si tempore existentis conditionis sui iuris fiat. l. si solus. §. si de acquir. hære.

Lim. nisi habeat substitutum, quo casu pars non iubentis pertinet ad substitutum. l. si impr. ff. de uulg. l. & si substitutum de acq. hære. ff.

Lim. etiam ut. l. & Proculo, de acquir. hære. ff.

Lim. quando instituit facta expressione seu mentione duorum, quo casu, aut dixit instituo Stichum seruū Titii & Seii, & tunc pro uirilibus, aut dixit Stichum seruū fratrum meorum, & tunc pro dominicis, aut dixit seruū Titii & Seii fratrum meorum & pro uirilibus, aut seruū fratrum meorum Titii & Seii, & pro dominicis. l. si communis seruus ita. ff. de stip. seru. l. ita liber ff. de stat. lib.

Lim. nisi instituitur ab uno ex dominis. §. fin. inst. de donat. l. i. §. his ita. C. de communi seru. manum, hæc procedunt quando seruus hæres institutus esse dicitur, qui quidem seruus indubitanter intelligitur habere testamenti factionem passiuam, ut dictis iuribus, non secus quam filiusfam. ut in l. acquiritur & in l. placet. ff. de acquir. hære. & d. l. acquiritur est sub titulo. ff. de acquir. rerum dominio. §. item uerbis. inst. per quas pers. nob. acquirit. Denique constat testamenti factionem actiuam

q̄ seruus non habet, ut in pr. inst. qui test. fa. po. sed si seruū alienum quem liberum putabam institui, eiq; uulgariter substitui, & iussu domini adiuit, diuiditur hæreditas inter dominum & substitutum. l. si paterfam. ff. de hæred. inst. §. fin. inst. de uulg. & ista 14 iura intelliguntur secundum glo. in d. l. si paterfam. & in d. §. fin. & utrobique comm. Doct. quod 15 substitutus de quo ibi quartam hæreditatis partem, dominus uerō illius ferui instituti alias tres hæreditatis partes habiturus sit, mouentur per d. l. si paterfam. ubi (secundum eos) seruus fuit ex asse institutus, & tamen tex. dicit semisem diuidendum inter illius ferui dominum & substitutum, nec de alio semisse aperit, quid iuris. unde intelligendū est, q̄ ad alterum eorum pertinet in totum. si uel ad dominum ferui uel ad substitutum, & in re dubia ad dominum illius ferui potius quam ad substitutum deferendum est, per rationem, quam assignat glo. utrobique. Tu tene q̄ si hæres institutus sit seruus, quem testator liberum esse putabat, & si hæres non erit datus sit sibi substitutus uulg. si quidem ipse hæreditatem iussu domini adierit, hæreditas illa æquis partibus, inter ipsum substitutum & ferui illius dominum diuidetur, quod probatur in d. §. fin. in uerbo. in partem. nam partis appellatione, dimidia pars continetur. l. nomen filiarum. §. j. de uerb. sign. probatur & secundo, per. l. & hoc Tiberius. ff. de hære. inst. dum ait simpliciter diuisa hæreditas est, nam in dubio æquis partibus intelligendum est. argumento tex. in §. si plures, inst. de hære. inst. tertio hoc est exprellum apud Theophilum in d. §. fin. qui pro text. reputatur, quandoquidem fuit unus ex compilatoribus iuris ciuiliis, ut ait tex. in §. cumque hoc, inst. in procemio & in §. ideoq; in prima consti. C. & in Procem. ff. ueteris in §. & primo quidem anno. Postremo hæc pars cō probatur, nam potius ē contra dicendum erat, ut ad substitutum hæreditas tota, ad dominū uerō ferui nulla pars pertineret, nam substitutus habet in casu nostro testatoris uoluntatem, non dominus. ergo præferendus omnino est, quia propter præsumptam testatoris uoluntatem recedimus à regulis iuris communis. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebel. sed substitutus solus habet testatoris uoluntatem ut patet ex d. l. si paterfam. & d. §. fin. ergo ultimo hæc pars cum sit magis conformis uoluntati testatoris, tenenda est. argumento. l. in cond. primum locum. ff. de cond. & demonit. authen. de nupti. §. disponat. l. filium quem habentem in uerbo sanciat. ubi Ias. C. fam. herc. Tenendo hanc partem, non 16 obf. d. l. si paterfam. nam ibi seruus non ex asse sed ex parte tantum fuit institutus (ut patet ibidem ad pr. ibi sempronium cohæredem) unde cum ad sempronium cohæredē alter semis iure institutionis pertineret, nec apparet quid de altero semisse, in quo seruus fuit institutus, semproniusq; substitutus faciendum esset, decidit ibi, ut inter sempronium substitutum & dominum ferui instituti æquis portionibus diuidatur. unde ita intelligendo, prout intelligendum est, ille tex. est melior de iure contra communem, dum ait, æquis portionibus diuidatur, & ultra doct. in d. l. si paterfam. & in d. §. fin. uide Politum in tractatu substitutionis uulgaris, in parte iiii. in pr. & Zasium in eodem tractatu, num. 9. Iaso. in l. cum filio num. 90. & ibi Bar. num. 6. ff. deleg. j. idem Ias. in l. cum proponas num. 12. C. de hære. inst. Soci. in l. j. ff. de uulg. in 8. quæstione quartæ quæstionis principalis, qui simpliciter sequuntur communem opin. quam improbamus.

Illud autem dubium est, si filiusfam. 17 sit institutus & si hæres non esset, sibi substitutus datus sit, isq; filius repudiante hæreditatem, an iure nono substitutus præferatur patri. mouet quæstionem, quod hodie repudiante filio pater admittitur, ut probat. text. in l. fin. in prin. & §. similique modo. C. de bon. quæ lib. Vnde cum ius transmissionis sit potentius iure substitutionis, ut in §. cum autem in superiore. C. de cad. roll.

M iij & in l.

14
Intell. l. si
paterf. ff.
de hæred.
inst. cōtra
communē.

15
Seruus si
sit institu-
tus & ei
uulg. substi-
tutus sit a
lius & iussu
domini
adiuit cū
testator
eum libe-
rum puta-
set æquē
inter domi-
num et sub-
stit. scindi-
tur hære-
ditas con-
tra commu-
nem.

16
Intell. l. si
paterf. ff.
de hæred.
inst.

17
Filius repudiante
pater, ad-
mittitur
excluso sub-
stituto, cum
communis con-
tra alterā
ferē com-
muni.

& in l. unica ubi per omnes. C. de his quæ ante apertas tab. & plenè differimus infra. §. seq. num. 11. & is paterf. cuius filius repudiavit iure quodam transmissionis admittatur, debet excludere substitutam. deinde facit, quia is paterfam. habetur perinde adque si primo loco institutus & nominatus esset. ut in d. §. similique modo. sed primo nominatus præfertur substituto. ut in l. Publius. §. i. ff. de cond. & dem. ergo. Tercio quia pater & filius una persona reputantur. l. fi. C. de impub. l. in suis ff. de lib. & posth. sed is, qui uenit iure representationis habetur perinde ac si esset in primo gradu, ut in §. cum filius inst. de hæred. ab intestato, ergo debet excludere substitutum, qui est in secundo gradu. Quarto facit, quia ut si filius, iussu patris adiret hæreditatem, tunc indubitanter excluderetur substitutus. l. fi. paterf. ff. de her. insti. §. si. insti. de uulg. ita quoque si repudiet filius paterf. admittitur excluso substituto: quia hoc casu iure nouo filij repudiatio patri non nocet, quinimmo aditio patris æquiparatur aditioni factæ per ipsum filium. d. l. fi. in princ. & §. similique modo, ne alias ea lex, quæ facta fuit in fauorem patris conuerteretur in læsionem ipsius, contra legem quod fauore. ff. de reg. in iuncta. l. is qui hæres. §. si. ff. de acq. hæred. Quinto, adde q. plus iuris habet pater ad filij hæreditatem post. d. l. fi. de bon. quæ lib. quàm habeat heres in quem ex potentia sanguinis uel iuris de liberandi hæreditas transmittitur. id primo patet, nam 18 pater post repudiationem etiam filij instituti admittitur, ut d. l. fi. secus in eo, qui præterdit. ius transmissionis. nam post repudiationem hæredis instituti non admittitur. l. un. in uerb. si tamen hæreditatem non recusant, ubi communiter docto. C. qui ante aper. tabul. secundo quia in d. l. fin. §. similique dicitur, quòd filio repudiante, pater habetur ac si ab initio institutus foret, at nulla lege dicitur, quòd is in quem hæreditas transmittitur habeatur ac si ab initio institutus esset, & sic ista est uera & communis opin. quam tenet Bar. & alij in d. l. cum proponas idem tenent Bart. in l. i. in 3. q. principali. ff. de uulg. & ibi Imol. & Areti. Bart. & Imol. in d. l. paterf. gl. Bart. & alij in l. fin. §. i. C. de bon. quæ lib. Bal. & Fulg. in d. l. cum proponas Imol. in c. Rai nuti. in materia uulgaris substitutionis de testam. Socin. in l. j. ff. de uulg. in octaua quæstione quartæ quæstionis principalis.

Contrariam partem tenent. Ias. in l. cum filio. nu. 90. ff. de leg. i. idem Ias. in l. cum proponas num. 12. C. de her. insti. & ibi Ang. & Alex. & Paul. idem Ang. in d. l. si paterf. Ang. & Paul. in d. l. fi. in prin. & Guido de Suzar. Guiljel. de Cun. Iacobus de Bel. & Alberi. in d. l. fin. in prin. C. de bo. quæ lib. sed uerior est communis opin. supra relata. & ad fundamenta eorum, qui contrarium defendunt, ex nostris fundamentis patet responsio. nam q. substitutus habeat uoluntatem testatoris expressam, pater uerò ueniat ex tacita legis dispositione, id non ob est, quia inspecta legis interpretatione, quæ descendit ex præsumpta uoluntate testatoris, substitutus non uidetur inuitatus quandiu locus esse potest primo gradui uerè uel interpretatiuè. Hinc est quòd post exclusio nem unius ex institutis, non fit locus substituto, sed repudians portio accrescit coniuncto, licet tacitam tantum habeat uoluntatem. ut est uera & communis opin. ut per Bar. & alios in l. hæredes mei. §. cum ita. ubi latè Ripa num. 95. ff. ad Trebel. dixi plenè infra lib. 7. De nique ibi uocatio patris omiſſa à testatore suppletur à lege ex uerisimili mente ipsius testatoris. id quod facit contra glo. oportere in l. Titius in prin. de lib. & posth. quæ est communiter app. secundum. Ias. ibi num. 18. & secundum Ias. in l. sicut certi. C. de testam. mil. dum ait quòd 19 si dixi institu omnes filios meos non uidetur institutus ille, quem testator ignorabat se habere, & consequenter quòd testamentum infirmabitur filij præteritione. duo ergo dicunt, primo, quòd non comprehenditur filius, quem putabat mortuum esse, ita

Bar. in l. si quis ita. ff. de testa. tut. quod & uult d. gl. dum ait, talem filium esse præteritum. Secundo, testamentum nullum esse quasi filij præteritione. Tercio id obtinere etiam in testamento militis, quæ omnia falsa sunt. nam filium non fuisse præteritum, patet lege & ratione nam id probat. d. l. si quis ita, ibi (licet nomen filiorum admittat & ipsum) & d. l. Titius, ibi (respondit filios & filias nominatim exheredatos proponi de errore autem testatoris apud iudicem agi oportere) ratione quia indefinita & c. fateor quòd in d. l. licet præteritus non fuit quòd ad uerba, fuit tamen præteritus quòd ad mentem, quæ præualeat. l. 3. C. de lib. præter. l. 2. C. com. de leg. modo sic, is, qui quòd ad uerba fuit præteritus & etiam quòd ad mentem sed fingitur per l. institutus ex præsumpta uoluntate patris testantis. l. 3. C. de inoff. testam. non nocet. ut ibi. quanto ergo magis is, qui quòd ad mentem tantum præteritus fuit, non prætereundus si de eo testator cogitasset, sicut in simili ait. l. generaliter. §. cum autem. C. de inst. & subit. (ibi si de nepotibus cogitasset) tene ergo, quòd institutio, & quòd inducitur à lege in d. l. 3. ex præsumpta uoluntate testatoris, multo magis inducta esse intelligitur in terminis nostræ quæstionis, si ponas solos filios uocatos, prout ponunt doct. tene ergo hunc filium institutum esse, & quòd ad uerba. & quòd ad interpretationem. præsertim per d. l. Titius. quæ concludit, mero iure testamentum ualere, nisi æquitas sua deat id testamentum infirmari debere: hic autem æquitas id non suadet sed potius contrarium. ut in d. l. 3. ergo & c. facit quia pro cauto & disposito habetur, quicquid omisum fuit si uerosimile est eum, qui disponebat, non omisurum si de eo meminisset. glo. communiter ibi app. in l. tale pactum. §. si. ff. de pact. hic autem nõ uerosimile tantum, sed etiam uerosimillimum est. ergo & c. confirmatur ex multis, quæ supra in præfatione diximus, circa intell. d. l. Titius & d. l. sicut certi.

SUMMARIUM.

- 1 Transmissio quid sit, quod duplex, & quo iure inuenta & quare.
- 2 Transmissio ratione sanguinis quæ requirat.
- 3 Medium impertinens an impediat extrema coniungi.
- 4 Casus omisus remanet in dispositione iuris.
- 5 Voluntas in mente retenta nil operatur.
- 6 Tacitum aliquando fortius expresse.
- 7 Transmissio hæreditatis non adita, non conceditur.
- 8 Transmitti nequit bonorum possessio non agnita.
- 9 Transmitti nequit substitutio.
- 10 Transmittitur ius accrescendi.
- 11 Transmissio an impediat substitutionem, uel sic, ius transmissionis an sit potentius iure substitutionis, at dua q.
- 12 Vero simile pro disposito habetur.
- 13 Voluntas uerbis potior.
- 14 Amicitia & coniunctio sunt coniecturæ uoluntatis.
- 15 Sui in hæreditatibus æquantur extraneis in legatis.
- 16 Transmittitur hæreditas non adita ad extraneos iure suitatis.
- 17 Accrescendi ius potentius substitutione.
- 18 Accrescendi ius uincit substitutionem pluribus factam.
- 19 Testator uidetur se conformare cum legis dispositione.
- 20 Testatoris uoluntas talis esse præsumitur qualis est legis dispositio in succ. legitimis.
- 21 Substitutio fortior iure accrescendi.
- 22 Ademptio inducitur per inutile translationem.
- 23 Accrescendi ius excluditur per substitutionem tacitam.
- 24 Hominis quàm legis fortior prouisio.
- 25 Coniectura in certis cessat.
- 26 Accrescendi ius tacita substitutio est.
- 27 Facta non præsumuntur.
- 28 Consequentia cessat ubi est una differentia.

Intell.

18
Transmissio
cessat
post repudiationem

19
Institutio
uniuersalis
comprehendit et

filium quem
testator se
habere
ignorabat
contra com-
munem, ut
de testa.
firmum erit
contra com-
munem,
quod obti-
net etiam
in militis
testamento
contra com-
munem.

- 29 *Intell. l. cum acutissimi. C. de fideic. l. generaliter. §. j. C. de inst. & subst. l. cum auus. ff. de cond. & dem.*
 30 *Specialia duo procedentia ex diuersis fontibus concurrunt.*
 31 *Institutio & substitutio an aequentur.*
 32 *Intell. l. un. C. qui ante aper. tab.*
 33 *Victoria non est inter pares.*
 34 *Tacitum non semper vincitur ab expresso.*
 35 *Transmissio sanguinis & suis heredibus utilis esse potest.*
 36 *Intell. l. un. qui ante aper. tab.*
 37 *Furtum scriptorum notatur.*
 38 *Transmittere posse ratione sanguinis etiam suis heredibus est utile.*
 39 *Transmissio ratione sanguinis datur in multis casibus.*
 40 *Transmissio ratione sanguinis procedit etiam in successioneibus prætoriais.*
 41 *Transmissio ratione sanguinis procedit in successioneibus ab intestato.*
 42 *Transmissio ratione sanguinis non tollitur datione coheredis extranei.*
 43 *Transmissio ratione sanguinis non impeditur per substitutionem vulgarem.*
 44 *Transmittunt iure sanguinis etiam ignorantes.*



VIA in successioneum progressu transmissiones fuerunt repertæ, ideo post institutionis materiam, quam peregrimus, consequens est ut ad transmissionis documentum descendamus: ac deinde ad substitutionum naturam et traditionem properemus. est enim (ut prope disseremus) prior & potior transmissionis quam substitutionis vis & potestas. uidendum ergo, quid sit transmissio, & quotuplex, & quo iure introducta, & quare. & transmissio secundum Bal. in l. 3. col. 2. C. de hered. institu. est successioneis prorogatio eiusdem iuris, forme, & naturæ, quasi vis & potestas, quam haberet in eo, cui primordialiter successio (hoc est relictum siue uniuersale siue particulare) delata fuit, migret in eum, cui uel in quem transmittitur aut transferretur. arg. l. un. C. de his qui ante aper. tab. facit. l. i. ibi quia populus ei & in eum omne suum imperium & potestatem contulit. Quo ad secundum quotuplex sit, dic quod multiplex, ut ex plenè infrà dicendis apparebit. Ad tertium quo iure fuerit inducitur, dicito quod iure civili. l. 3. C. de iure delib. l. cum antiquioribus eod. tit. d. l. un. cum mille sim. infrà allegandis. nam & ipsæmet successiones sunt iuris civilis, ut plenè edocemur suprà. §. i. in princ. ergo & transmissio ut sit eiusdem formæ & naturæ, prorogatio ut iuris quoque civilis sit necesse est. Ad ultimum, quare fuerit inuenta, responde, fauore potissimum & illius, qui ad successioneis primus siue à testatore, siue à lege inuitatus fuit, & ipsius cuius de successione agitur, quo magis eius uoluntas præsumpta & uerosimilis teneatur. arg. d. l. un. l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebel. l. c. auus. ff. de cond. & dem. l. generaliter. §. cum autem C. de inst. & subst. l. pe. C. de impuberum. l. Publius Menius. §. i. ff. de cond. & dem.

Illud autem dubium est, an transmissio ex potentia sanguinis, sicut iuris deliberandi uincat substitutionem, contra. & quod uincat substitutionem uidetur, per text. in l. i. C. de his qui ante aper. tab. quam rem plenè tractabo in transmissione iure sanguinis, quia eadem ratio est. idem iuris est in reliquis transmissionum speciebus, & hac in re & quo ad materiam. d. l. i. præmitte, quod 2 ad hoc ut habeat locum transmissio de qua in d. l. i. non sufficit testatorem esse de ascendentibus & illum in quem transmittitur de descendentibus, immo requiritur, quod medius heres sit similiter de liberis, secus si omnino extraneus, puta gener, nam

licet sit institutus à socero & sic ab ascendente, non transmittit ad filium suum & sic descendente, quia ipse pater & sic gener cui deberet transmittere, est extraneus respectu soceri à quo descendit hereditas. ita dicit Bal. in l. i. si auia. C. de iure de liber. & ratio potest esse quia medium 3 non conueniens extremis impedit qualitatem extremorum, secundum eum, quod est notandum, & idem ibi Paul. Cast. Sed ego dico quod tex. est ibi, qui totum hoc dicit quod fuerunt in d. l. j. instituti filii uel nepotes &c. à matre ipsa uel auia &c. & transmittunt in liberos, ut ibi dicit text. ergo medium & extrema debent esse habilia. & si dicas, quod per extrema probatur medium, ut notatur in c. accedens de conuers. congru. & Bar. in l. pe. C. de long. temp. pres. & in l. Celsus. ff. de usufructo. cum similibus. ergo sic in præfenti, ex quo testator est de ascendentibus, & ille in quem transmittitur de descendentibus, hoc deberet sufficere, pro quo nouiter allego unum tex. in l. fin. C. de natu. libe. ubi si pater est habilis ad relinquendum, & nepos ex eo licet filius medius sit inhabilis, puta quia naturalis uel spurcius, nihilominus nepoti potest relinqui. sed ad ista respondendo, primo ad notata in c. accedens cum simi. quia loquitur in casu dubii quod per extremum probatur medium, sed in casu certo quando medium est inhabile nihil facit habilitas extremorum. & sic est in d. l. si auia & in l. i. supra alleg. ad l. si de natu. libe. resp. quod loquitur in dispositione expressa hominis, quia inhabilitas medii non impedit quo minus extremo habili possit relinqui, secus in dispositione legali & tacita. ut in l. nostra. nam si medium est inhabile impedit habilitatem extremorum, & ita loquitur. l. tria prædia, quam allegat. Bal. in d. l. si auia, & pro ista solutione, ego nouiter ponero tex. in d. l. si auia. C. de natu. libe. uers. sed hoc in his, ubi dicit, quod inhabilitas medii non impedit habilitatem extremi, intelligitur in dispositione expressa ex testam. secus in tacita puta ab intestato. nam hene impedit habilitatem extremi ut ibi expresse dicit tex. quod diligenter nota, & hæc solutio posset multipliciter corroborari, quia in dispositione expressa. l. multum fauet testatori. l. in conditionibus, ubi casus singul. ff. de condi. & dem. & in authen. de nupt. §. disponat col. 4. secus in tacita ubi. l. non ita fauet. Immo 4 si testator aliquid disponat in uno casu in alio casu relinquitur dispositioni iuris communis, cum casus omnis. §. l. si cum dorem in prin. ff. sol. matr. l. commodissime. ff. de lib. & posth. l. si extraneus. ff. de cond. ob caus. Item 5 facit quia tacita conditio in mente retenta nihil operatur. l. si repetendi. C. de cond. ob caus. l. si maiores. C. de transact. secus in expressa, ut patet. licet regulariter tacita & expressa & c. cum quod. ff. si cert. per. sed ad primam facit. l. expressa. ff. de reg. iur. l. non nunquam de cond. & dem. l. si ita legatum. §. illi si uolet. ff. de leg. j. Contra prædicta tamen ultra. l. cum quod cum simi. a fortiori uidetur ob stare glo. magistralis in l. 2. C. de iuris & facti igno. ubi 6 renunciatio tacita, quæ inducitur à lege per lapsum temporis magis præiudicat & magis excludit quam renunciatio uel repudiatio expressa. in hoc non infistio.

Tertio præmitte q. 7 hereditas non adita regulariter non transmittitur. §. in nouissimo cum concor. C. de cad. toll. Idem 8 in bon. poss. l. emancipata. C. qui admitti. l. 3. §. acquirere. ff. de bon. poss. titulo gene. Idem 9 in substitutione. l. qui liberis. §. hæc uerba. ff. de uulg. secus 10 in iure accrescendi. tex. est de utroque melior de iure in l. si ex pluribus. ff. de suis & legit. hære. & de ratione harum regularum, uide Bal. in l. quando socorem C. de iure delib. & eleganter Ias. ad quem recur in l. emancipata. C. qui admitt. & in l. i. 2. lect. j. & 2. col. & princ. sequentis eod. tit. Denique allegatur ad hoc. d. l. j. q. hereditas ascendente transmittitur ad descendentes, etiam si ille de cuius hereditate agitur non habeat personas transmittentes in potestate. nam si haberet, tunc tractarem de alia transmissione ex potentia sui-

3
Mediū im-
pertinens
an impe-
diat extre-
ma coniun-
gi.

4
Casus om-
is
sus rema-
net in dispo-
sitione iur-
is.

5
Voluntas
in mēte re-
tenta nil
operatur.

6
Tacitum
aliquando
fortius ex-
presso.

7
Transmis-
sio heredi-
tatis non
aditæ,
non conce-
ditur.

8
Transmis-
sio nequit
bonorum
possessio
no agnita

9
Transmit-
ti nequit
substitutio.

10
Transmit-
titur ius ac-
crescendi.

1
Transmis-
sio quid sit,
quotuplex
& quo iu-
re inuenta
& quare.

2
Transmis-
sio ratione
sanguinis
quæ requi-
rat.

De transmissione

11
Transmissio an impediatur substitutio ne, uel sic, ius transmissionis an sit potestius iure substitutio nis, ardua q.

tria fuitatis. non ratione sanguinis de qua in d.l.i. & hoc nouum inducit hæc l.i. per quod limitatur. §. in nouissi-
mo. cum similibus. C. de cad. toll. & est. singul. secundum
Bar. in d.l.i. quod intellige quando medium est habile, ut
supra dixi. oportune ergo & necessario queritur. An
ista 11 transmissio, de qua in hac. d.l.i. impeditur
per dationem substituti, & sic, an ius substitutionis sit
potentius iure transmissionis. ista est questio singul. quæ
plene examinare intendo, & reperio, q. solus Paulus
de Cast. in d.l.i. mouet ista questionem, & dicit q. ibi est
tex. singul. in iure, q. ius substitutionis non impedit ius
transmissionis, & sic transmissio est potentior iure sub-
stitutionis. & ponderat tex. dum dicit, licet non sint in-
uicem substituti, quasi dicat, ergo idem si essent sub-
stituti, & sic illa substitutio non impedit hanc transmissi-
onem. idem reperio quod tenet Bar. latius in l.i. ff. de
uulgari. 4. col. uerbi. item dubitatur, mouetur per istam
d.l.i. in uerbi. aliosq., & ipse exponit scilicet substitui-
tos. item allegat. l. cum proponas cum similib. C. de hæ-
re. institu. 3. allegat. l. si quis filium. §. i. ff. de acq. hæ-
r. 4. tex. cum glo. in l. sed & si pro dote. §. si. ff. de leg. præstā.
idem tenet Bar. in d.l. cum proponas, & ibi Bald. & Paul.
idem ibi Alex. idem sequitur Alex. in d.l. j. ff. de uulg. sub-
sti. 2. char. i. & 2. col. & Bal. in l. cum antiquioribus. C. de
iure delib. & Bar. in d.l. sed & si pro dote. §. si. ff. de leg. præ-
stā. & hæc est communis & uera sententia, a qua non
est recedendum. Pro ista communi sententia ultra Bar.
& dd. faciunt sequentia, tex. cum gl. in l. si. in prin. C. de
bon. quæ liber. ubi si filius repudiat pater admittitur de
iure nouo iuxta distinctionem illius. l. & illud. procedit
etiam si filius habeat substitutum. ut ibi in glo. appro-
bata per omnes. ergo acquisitio uel transmissio de qua
ibi non impeditur per dationem substituti, sic ergo in
casu nostro, & hoc optime facit in proposito.

Secundo pro ista parte nouissime pondero. l. cum acu-
tissimi cum concor. C. de fideicom. maxime in ratione
sui, & miror q. dd. non aduertant, nam ibi est tex. q. in-
stitutus, cui est status substitutus uniuersalis hoc est fi-
deicommissarius nihilominus transmittit ad posteros ex-
cluso fideicommissario, & hoc ex tacita uoluntate de-
functi, quia non presumimus quod sobole alienam suæ
soboli uoluit anteferri. ergo in casu nostro per dationem
substituti non debet impediri transmissio neque forte
melior text. poterit allegari in proposito, & sic
etiam hanc communem sententiam ut ius trans-
missionis excludat substitutionem uulgarem latissime
defendit Bartholomæus Soc. in l. j. ff. de uulg. in iij.
questione principali in primo effectu uulgaris substi-
tuti. in tertia questione illius effectus in tertio membro il-
lius 3. questionis. & plenius in d.l. in ii. questione iiii.
questionis principalis, ubi plures allegat huius senten-
tiæ fautores in simili per Ias. in l. cum ex filio nu. 107.
ff. de uulgari. Philip. Corneus post alios in l. uni. §. cum
autem in superiore. C. de cad. toll. per illum tex. tradit
communiter doct. in d.l. cum proponas. C. de hære. in-
sti. & Alexan. consilio. 79. num. 3. lib. 6. Petrus Paulus Pa-
risius consi. 59. num. 14. lib. 2. in simili per Alexan. consi-
l. 115. num. 11. lib. 2. & Philippus Corneus consilio 335.
num. 5. lib. j. idem Corneus consilio 125. num. 4. lib. 3. &
rursus consilio 331. num. 5. lib. j. tradunt etiam Andreas
Alciatus & Franciscus de Ripa. in d.l. j. ff. de uulg. & ibi
communiter relinqui repetentes, & tradunt communi-
ter doct. in l. i. paterfam. ff. de hære. insti. per tex. ibi
& communiter doct. in §. fin. insti. de uulgari. licet non de-
sint, qui etiam in dictis locis contrarium teneant, ut ap-
paret ex locis supra allegatis. adde Ias. in l. fin. 6. not. C.
de hære. insti. tertio facit tex. cum glo. singulari. in l. ta-
le pactum. §. fin. ff. de pact. ubi 12 habetur pro disposito-
re, id quod testator disposuisset, si de eo cogitasset, sed
uerisimile est, quod si testator cogitasset de sobole sua,
ad quam debebat transmitti, & poterat, quod uoluisset
illam præferri substituto per rationem d.l. cum acutis-

12
Vero simili pro disposito habetur.

simi. ergo &c. ad idem tex. in l. Titius. §. Lucius. ubi ea
sunt singularis. de liberis & posthumi confirmatur, quia
13 in testamētis potius debemus inspicere mentem de-
functi quam uerba. l. cum uirum. C. de fideicom. & uo-
luntas defuncti seruanda est, in auth. de nupti. §. dispo-
nat, cum concord. colla. iiii. dixit Bal. cp. l. ita uadit post
uoluntatem defuncti, sicut uenator post leporem, ita in-
quit ipse Bal. in l. pen. §. i. C. de necessa. seru. hære. in-
stitui. sed de uoluntate uidetur constare per d.l. cum acu-
tissimi. ergo &c. ad idem quia 14 ex amicitia & con-
iunctione colligimus, quod fuerit uoluntas defuncti. l.
si seruus plurium. §. fin. ff. de lega. j. & in l. pen. ff. de ali-
men & cibarij legat. facit. l. nemo dubitat. §. frater. ff.
de hæred. insti. Cum ergo constat de uoluntate ergo &c.
4. principaliter facit substitutus & coheres aequiparan-
tur, quod patet, quia coheres intelligitur tacite substi-
tutus. l. si Titio & Meui. §. Iulianus & ibi plene nota-
tur. delega. ii. etiam per dationem coheredis extranei non
impeditur transmissio. l. si fratris. C. de iure deliberan-
cū similibus. ergo nec per dationem substituti uulgaris.

Quinto & melius facit, acquisitio 15 legati in ex-
traneo, & acquisitio hereditatis in suo aequiparantur. l.
fin. ff. de cond. institutio. notatur in l. Cornelius. ff. de hæ-
re. insti. quod etiam patet, quia sicut suo statim a tem-
pore mortis queritur hereditas paternas. l. necessariis
ff. de acquir. hered. l. in suis. cum concord. ff. de libe. &
posthu. ita etiam queritur legatario. l. si Titio, cum sua
materia. ff. de furt. Item ut suus transmittit hereditatem
ad quascumque secundum communem sententiam, ita
etiam legatarius. l. i. §. i. C. de caduc. tollen. Sed ergo ha-
beo, quod si legatarius habeat substitutum, nihilomi-
nus ipsi legatario queritur dominium rei legatæ, nec
per substitutionem impeditur acquisitio nec transmissio.
l. si. §. tali. uerbi. legatis. & ibi notatur. C. de cura. fu-
rio. ergo idem in suo. circa transmissionem hereditatis
paternæ ratione prædicta, & ex prædictis satis remanet
corroborata ista communis sententia, ex qua inferitur,
quod concessio q. ius 16 fuitatis non tollatur per
dationem substituti uulgaris, secundum unam opinio-
nem, quod tunc suus transmittit ad quoscumq.; etiam
extraneos ex potentia fuitatis, substituto excluso, quia
17 transmissio est potentior iure substitutionis secun-
dum Paul. in d.l. un. quod mihi est singulare.

Præterea & 6. pro communi & uera opinione facit
tex. in l. i. paterfam. ff. de hære. insti. & in §. fin. insti. de uul-
ga. substitutione. l. cum proponas. C. de hære. insti. 7. pro
communi op. est tex. expressus in l. un. §. cum autem in
superiore. C. de cad. tollend. ubi tex. ait quia superius di-
ximus non transmitti hereditatem non aditam, ideo si
institutus ante aditam hereditatem decesserit substitui-
tus statim admittitur. ergo per diuerum si hereditas
non adita transmittitur regulariter, tunc regulariter
herede ante aditam decedente substitutus non admittit
reitur, sicq; in quibus casibus hereditas non adita trans-
mittitur, in iis casibus substitutus uulgariter non ad-
mittitur, sed excluditur ab eo in quem transmissio fit.
8. adduco nouissimū fundamentum, Is in quem fit trans-
missio sine dubio præfertur coniuncto iusq; transmissi-
onis absque dubio est potentius iure accresc. d.l. unica
ibi sed cum extraneis seu soli sint instituti & omnes in-
differenter admittunt. Sed ius 18 accrescendi est poten-
tius iure substitutionis ergo longè magis ius transmissi-
onis erit potentius iure substitutionis, quod autem ius
accrescendi sit potentius iure substitutionis in terminis
huius. l. un. de his qui ante aper. tab. patet. Nam si pluri-
bus institutis tertius uulgariter substituatur, tunc uno
ex institutis excluso statim admittitur coniunctus cohe-
res excluso substituto uulgaris. ista est communis opin.
Bar. & omnium in l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad Treb.
per tex. ibi, ubi hanc dicit communem opin. Ripa nume-
95. post Soci. ibi Bar. Bal. Angel. Salic. Paul. Arci. Fulg.
Corn. Alexan. Ias. Deci. Corraf. Curt. Iunior. in l. pe. per
tex. ibi

13
Voluntas uerbis potior.

14
Amicitia & coniunctio sunt coëctura uoluntatis.

15
Sui in hæreditati- bus aequatur extraneis in legatis.

16
Transmittitur hereditas non aditam ad extraneos iure fuitatis.

17
Accrescendi diuisio potentius substitutionem.

18
Accrescendi diuisio uerbis uerbis substitutionem pluribus facit.

19
Testator
videtur se
conformare
cum legis
dispositione.

20
Testator
vis voluntas
talis
esse præsumitur
qualis est
legis dispositio
in
succ. legitimi.

21
Substitutio
fortiori
iure accrescendi.

22
Ademptio
inducitur
per inutilem
translacionem.

23
Accrescendi
ius excluditur
per substitutionem
tacitam.

24
Hominis
quàm legis
fortiori
provisio.

25
Coniectura
in certis
cessat.

26
Accrescendi
ius tacite
substitutio
est.

tex. ibi C. de impuberum. Soci. Latiff. in l. i. ff. de uulg. Paul. in l. si is qui ducet. S. item si pater. ff. de uulg. & ibi Socinus. hæc autem communis sententia præter ea quod multis probatur legibus, quæ per doctores supra allegatos adducuntur, probatur noua ratione, quam non memini legisse me, etenim testator 19 semper uidetur conformare se cum legis dispositione. l. iii. ubi nouissim. ff. deleg. i. l. in testamento magna. C. de testament. mil. unde 20 ut in successione abintestato quando superest aliquis ex primo gradu, ei accrescunt repudiantium portiones cessatq; secundus gradus. l. si ex pluribus. ff. de suis & leg. hæc. ita & in successione testamentariis quando superest aliquis ex primo nominatis cessat gradus substitutorum.

Modò ad contrariam partem uertamus intuitum, & gratia disputationis uidetur, quòd 21 ius substitutionis sit potentius iure transmissionis & transmissionem impediat, primò ius substitutionis est potentius iure accrescendi. l. 2. §. si duo. ff. de bonorum possess. secund. tabul. l. i. §. in primo. & §. pro secundo. C. de cadu. tollèd. ratio est, quia substitutus uenit ex expressa uoluntate defuncti, coniunctus ex tacita. & hanc ponunt docto. in dictis locis, si ergo substitutio quia est quid expressum impedit ius accrescendi, quia tacitum, ergo substitutio quia expressa impedit transmissionem, quæ est tacita ex dispositione legis.

2. & a fortiori, substitutio quantumcunque inualida impedit ius accrescendi, ergo substitutio ualida debet impedire transmissionem. confirmo oppositionem similiter per. l. planè in princ. ff. deleg. ii. & l. si transferam. ff. de adinien. legat. ubi 22 translacio facta in secundo quantumcumq; inutilis facit quòd primo non acquiritur, immò ualeat ademptio, ergo a fortiori translacio facta in alium & ualida scilicet per substitutionem debet facere ut aliter non queratur per transmissionem, contra istud tamen simile facit, quia per remedium in ualidum uel non plenum non uidetur recessum a pleno. l. quæsum fructum. ff. de uerbo. obligat. l. si te solum. ff. de hære. instit. cum concordant. solutionem collige ex l. si id quod cum ibi notatis. in princ. ff. de rescindenda uenditione.

3. facit, substitutio 23 etiam tacita impedit ius accrescendi, ut est casus melior de mundo in l. si. in uerbo partem. uel. C. de heredi. insti. & ibi Bal. Ias. in l. fin. 5. notabil. C. de insti. sub condit. fact. si ergo substitutio etiã tacita impedit ius accrescendi, quare substitutio expressa non impedit transmissionem?

4. facit, per 24 prouisionem hominis tollitur prouisio legis. l. maritus. C. de procura. l. si. C. de pact. conuentis. Sed substitutus uenit ex prouisione testatoris, ille in quem transmittitur ex promissione legis, ergo debet præferri substitutus.

5. in certis 25 non est locus coniecturæ. l. continuus. §. cum ita de uerbo. obliga. cum similibus. sed substitutus uenit ex expressa & certa uoluntate defuncti, ille in quem transmittitur uenit ex dispositione legis uel ex coniectura mente defuncti, ergo preferendus est substitutus.

6. sic, ius 26 accrescendi est quædam tacita substitutio. l. si Titio & Meuius. §. Iulianus deleg. ii. & ibi notatur, & illud tollitur per substitutionem expressam ut dixi, ergo magis debet tolli transmissio, ubi nulla uertitur substitutio etiam tacita, & posito quòd ibi non sit tacita substitutio, adhuc tollitur per expressam, ut est in iure accrescendi.

7. sic, ille in quem fit transmissio, est hæres legalis, quia. l. facit eum hæredem & nõ defunctus, sed lex prius uocat substitutum quàm hæredem legalem, in auth. de hære. & falcid. §. si uerò institutio. coll. i. & in auth. hoc amplius. C. de fidei. cū simi. ergo præferatur substitutus.

8. & est quasi idem cum præcedenti, quando testator expressè prouidit de substituto, tunc nunquam uo-

cantur illi, qui aliàs uocarentur per legem. casus est in l. fin. C. de necess. ser. hære. institui. sed prouidit de substituto ergo non uocatur ille, in quem deberet transmitti, & sic præferatur substitutus.

9. Facilius tolluntur priuilegia quàm iura communia. l. eius militis. §. si militia missus. ff. de testam. militis. cum similibus, sed substitutus uenit de iure communi, ille in quem fit transmissio uenit de iure speciali contra regulam. l. i. §. in nouissimo supra tituli. ergo facilius debet ille excludi quàm substitutus, & sic substitutus præferatur.

Nunc restat respondendum ad allegata pro communi opinione, & hic est labor, aduerte ergo diligenter, respondeo per ordinem omisso primo fundamento de d. lege unica ad quam respondebo in fine. Dico ergo quòd non obstat ista. l. i. in uerbo alios, nam exponere alios, scilicet substitutos, continet diuinationem, quia in ista. l. de substituto extraneo nihil supra erat expressum, & ita ego aliàs respondi. postea reperi, quòd Benedictus de Plumbino. in l. si fratris. C. de iure deliber. 5. notab. ita respondit & cum illa transe. præterea si loqueretur de substitutis non diceret tex. in sperato com modo & c. quia substitutus sperat. & c.

2. Non obstat. l. cum proponas cum simili. C. de hære. institui. in qua principaliter fundatur Bart. quia saluo meliori iudicio, dico quòd ideo ibi excluditur substitutus, quia institutus adiuera & per suam aditionem aliud fecerat hæredem, & ita expressè dicit ibi tex. quæstio autem nostra procedit, quando institutus nullo modo adiuuit, quo casu dico substitutum præferri, & istam solutionem uno uerbo uidetur sentire Paul. de Castro. in d. l. cum proponas, licet teneat cum Bar. Præterea quod in d. l. cum proponas. substitutus necessariò debet excludi, patet euidenter, nam ibi loquitur quando institutus adiuuit ut dixi, sed sic est quòd per aditionem instituti expirat uulgaris substitutio. l. post aditam. C. de impub. & aliis. ergo debet excludi, cum iam non dicatur substitutus. sed in conclusione nostra cum non adiuuit, adhuc durat substitutio: quo casu dico substitutum præferri, & sic illa. l. non tangit propositum nostrum, & habeo hanc responsionem pro noua & uerissima.

3. Non obstat. l. si quis filium. §. i. de acquiren. hære. nam intelligere quòd loquatur in casu, quo filius institutus habeat substitutum est diuinare, ut ex illo text. patet, præterea substitutio uel substitutus est quid facti, facta 27 non præsumuntur. l. in bello. §. facta. ff. de capti. Cum ergo ibi non appareat quòd fuerit datus substitutus, ergo non tangit propositum nostrum. Præterea & 3. dato quòd ibi esset datus substitutus adhuc dico non obstat, nam ibi loquitur de transmissione iuratis, nos de illa, quæ fit per ius deliberandi uel ratione sanguinis de qua in l. nostra, sed posset retorquere contra me, quòd immo probat a fortiori, nam si transmissio ratione iuratis excludit substitutum, ut ibi, in qua est maior dubitatio, & patet per Bal. in l. cum proponas de hæredi. institui. ii. col. in medio, ergo a fortiori transmissio, de qua in nostro casu, cogita ergo. sed resp. quòd secundum communem sententiam per dationem substituti uulgaris impeditur existentia iuratis, & ita non potest dici quòd ratione iuratis habeat lucum transmissio.

4. Restat respondendum ad l. sed & si pro dote. cum glof. ff. delegat. præst. quod mihi est difficile, dico tamen quòd illa glof. loquitur in terminis ualde diuersis ut ibi patet. unde a diuersis non est bona illa. io, argumento. l. fin. cum similibus. ff. de calum. Sed quia hæc est facilis solutio, Respondeo secundo modo, dicit illa glof. quòd quemadmodum contra defunctum poterat intentari contra tabulas, ita etiam poterit contra hæredem in quem transmittitur, & sic idem erit in hærede quod in defuncto. & sic uoluit dicere Bart. q. quemadmodum defunctus præferebatur substituto, ita

N etiam

27
Facta non
præsumuntur.

28
Consequen-
tia cessat
ubi est una
differen-
tia.

etiam hæres eius, cum idem sit in herede quod in defuncto, dico quod non obstat, nam fateor quod eiusdem conditionis est heres, cuius erat defunctus. l. in omnibus. §. non debeo. ff. de reg. iur. quam ibi allegat glo. tamen dico quod in multis casibus est deterioris conditionis unus quam alius, & ibidem notatur & in aliis locis. Vnde 28 ad tollendam consequentiam sufficit dare instantiam. notatur in c. sic urgeri. i. q. i. & in l. creditori ff. de operi. noui nuncia. nerum quia ista etiam est facilis solutio. Soluo tertio modo, & dico quod illa glo. non obstat non fateor quod quemadmodum contra defunctum poterat intentari contra tabulas, ita etiam poterit contra heredem in quem transmittitur hereditas, quia idem est in eo quod in defuncto, ita dicit illa glo. tamen quod illa hereditas transmittatur in casu quo defunctus habeat substitutum, illa glo. nihil dicit. Vnde ego dico quod licet hereditas in casibus transmittatur, tamen est uerum, nisi defunctus habeat substitutum, nec huic sententiae contradicit illa glo. & sic non obstat, & quod iste sit intellectus ad glo. illam nouissime colligo sic, nam dicit ibi tex. quod si instituti sint mortui, cum testator decedit, quod isto casu prateritus succedat ab intestato, quia non superest contra quem intenter contra tabulas, & sic non prestat ut legata. Querit modo glo. quid ergo si defunctus hæreditatem transmissit? respondet glo. quod idem quod in defuncto, quasi dicat, quod quemadmodum contra defunctum poterat agi, ita etiam contra heredem, uult, ergo glo. subtiliter iutenti, quod quando defunctus est primus hæres, & non superest substitutus, quod tunc transmittatur ad heredem, & contra eum detur contra tabulas, si ergo habeat substitutum ille præfertur, nec tunc quaeremus de transmissione. istud uult dicere ibi glo. iudicio meo, iuncto tex. & fuit subtilis inductio; & hoc modo facit pro opinione mea. Quarto modo posset solui q. ibi defunctus adiuerat hæreditatem, & ideo illam transmissit, & isto modo nimirum si excludatur substitutus, cum substitutio fuerit extincta cohæredis aditione, ut dixi supra in simili in solutione secundi contrarij.

5. non obstat. l. fin. in principio cum glof. C. de bonis que liber. ad quem subtiliter respondeo. quod ibi pater præfertur substituto, quia cum filius instituitur & uidetur ab initio pater institutus, tex. in §. similiq. modo eadem. l. unica. cū sit substitutio filio si hæres nō erit &c. intelligitur facta hoc modo. i. si hæres nō erunt, quo casu constat quod uno repudiante, non admittitur substitutus, immo referuatur inter eos ius accrescendi, & ita loquitur ibi. facit. l. quamuis. cū simil. C. de impuber. & alijs sublti. si ergo illud non esset eo in casu illa ratione, ergo ille substitutus expressus præfertur, qui uocatur ex dispositione legis, & istam solutionem collegi ex uerbis Paul. de Cast. ibi, & sic à contrario sensu uidetur tenere opinionem quam teneo, licet de hoc non faciat mentionem.

29
Intell. l. cū
acutissimi.
C. de fidei.
l. generali-
ter. §. i. C.
de inst. &
ju. s. l. cum
auus. ff. de
cond. &
dem.

Sexto non 29 obstat. d. l. cū acutissimi cum concondantijs, ad quam respondeo, quod illa. l. fundatur in quadam nobili presumptione & tacita, quam. l. facit ut ibi patet, quæ hic non cadit, cum finis certi de defuncti uoluntate ergo &c. sed hæc solutio nihil ualet, quia quemadmodum ibi est præsumptio tacita ex uoluntate defuncti, ita hic in transmissione, Item quemadmodum substitutus hic uenit ex expressa uoluntate defuncti, ita ibi fideicommissarius. unde idem uidebatur hic quod ibi. Quare secundo modo soluo quod ibi loquitur in fideicommissario uniuersali hic in substituto directo, unde nimirum si substitutus directus habet plus iuris quam fideicommissarius, quod patet, quia iste est propriè substitutus, ille non, per. dd. in Rub. C. de impub. & alijs. Item per substitutionem uulgarem succeditur defuncto. insti. de uulga. sublti. in principio, secus per fideicommissariam ut patet, unde nec mirum si

magis faueatur substituto directo quam fideicommissario. Item quia plus iuris habet substitutus, quia succedit in totum quam fideicommissarius cui potest detrahi quarta, licet posses dicere, quod immo minus habeat substitutus cum in nihil succedat, si institutus uult adire pro se, quod secus in fideicommissario cui debet restitui etiam herede inuito cum posset cogi per Trebelianum.

Vel solue tertio, & subtilius q. ideo in l. cum acutissimi. præfertur descendens, quia ibi est unum tantum speciale, scilicet q. tacita uoluntas defuncti præferatur uoluntati eius expressæ, quam habeat fideicommissarius unde sequimur tacitam uoluntatem defuncti propter rationem tex. nec enim est uerisimile &c. & in casu questionis nostræ si hoc diceremus concurrerent duo specialia, quod ius non permittit. l. mulieri & Titio. ff. de condi. & demonstr. l. i. cum glo. de dotis promiss. cum similibus, quod autem in questione nostra essent duo specialia patet, quia quod transmittatur hereditas ut in casu. l. nostræ est unum speciale contra regulam. l. i. §. in nouissimo, supra tit. i. si ergo diceremus quod iste in quæ transmittitur, præferatur substituto: esset aliud speciale scilicet quia tacita uoluntas præferretur expressæ, ergo essent duo 30 specialia quæ procedunt ex diuersis fontibus, unde debent permitti, ut per Bart. in l. si is qui pro emptore pen. & ultima. col. ff. de usucapioni. quia ne go immo descendunt ex eodem fonte, scilicet ex eadem uoluntate & dispositione defuncti & ad eundem effectum ut patet, unde non debent permitti, & istud quantum ad l. cum acutissimi.

7. non obstat. l. tale pactum. §. fin. cum glo. singulari ff. de pact. cum hijs, quæ supra allegaui. 3. fundamento quia respondeo uno uerbo quod omnia loquuntur in uoluntate tacita & coniecturata, nos in uoluntate expressa, quam habet substitutus ergo &c. quia in certis non est locus coniecturis. Præterea hic concurrunt uoluntas tacita & expressa ergo præfertur expressa. l. cum ex filio. §. filio. ff. de uulgar. ut supra dixi. 11. fundamento per quod solues multa contraria.

8. non obstat quod hæres 31 & substitutus æquiparentur. l. si Titio & Menio. §. Iulianus. delega. ii. Sed per dationem cohæredis non impeditur transmissio. ergo &c. nam fateor quod æquiparantur in aliquo, quia quemadmodum substitutus admittitur in defectum instituti, eodem modo cohæres in defectum repudiantis, tamen per hoc non sequitur quod non sit potentius ius substitutionis immo est. l. ii. §. si duo. ff. de bono. poss. ff. secund. tabul. cum similibus ut supra dixi tribus primis fundamentis ubi uide. Præterea cohæres æquiparatur substituto scilicet tacito nō autem expresso, ut per Bal. in l. cum proponas. ii. colum. in medio. C. de hæred. insti. Sed nos loquimur de substituto expresso. ergo &c. item solue alio modo per regulam. l. cum ex filio. §. filio. de uulgar. sublti. & modo dixi in responso ad septimum contrarium. & uide. l. i. ff. de uulg.

9. non obstat, quod acquisitio legati in extraneo, & acquisitio hæreditatis in suo æquiparentur ut supra dixi, quia resp. uno uerbo, quod illud procedit in transmissione, quæ fit ratione suitatis, quæ an habebat locum nec ne pendet ab illa magistræ questione, an per dationem substituti tollatur suitas, de quo nunc non disputo, quia esset longum, nos autem loquimur de transmissione, quæ fit ratione iuris deliberandi uel beneficio nostræ. l. ubi de suitate non curatur.

Restat 32 respondendum ad d. l. j. C. qui. ante aper. tabul. ubi. Paul. de Cast. dicit esse tex. quod potentior est transmissio iure substitutionis, & aduerte diligenter, nam si habes in tex. licet sint inuicem substituti sine dictione non bene probaret tex. opin. Paul. & forte ita erat sua litera, sed litera sequens non patitur, quæ de necessitate præsupponit præcessisse dictionem negatiuam, item contra communiter habetur, licet non

30
Specialia
duo proce-
dunt ex di-
uersis fon-
tibus con-
currunt.

31
Institutio
& substiti-
tutio æ-
quipantur.

32
Intell. l.
um. C. qui
ante ap.
tab.

non sint inuicem &c. Præsupposito ergo quod tex. dicit, licet non sint &c. Queritur an sit hic text. pro Paul. & uideatur quod sic, quasi uelit text. licet non sint inuicem &c. ergo à contrario sensu idem si sint substituti & sic fortè ponderauit Paul. sed hoc nullo modo placet. ad cuius euidentiam præmitto quod dictio licet, & dictio. etiam, implicant casum minus dubitabilem. l. etiam. C. tutor. uel curat. interue. l. qui se patris. uerbo maxime. C. unde. liber. ubi. dd. Si ergo in isto tex. fumeremus arg. à contrario sensu implicaret casum magis dubitabilem ergo malè, quod sic declaro, quādo hæredes nō sunt substituti ad inuicem, nec mirū si alter eorum decedens hæreditatem non aditam transmittat, quia solum unū impedimentum est, scilicet iuris accrescendi, quo fortior est transmissio in hæreditate, sed si poneremus eos ad inuicem substitutos essent duo, quæ impedirent transmissiōnem, scilicet ius accrescendi, & ius substitutionis, quæ ambo reperiuntur in persona cohæredum. non ergo mirum si illa duo simul iniuncta, scilicet, ius substitutionis expressum & ius accrescendi tacitum, impediant unum tacitum tantum, scilicet transmissiōnem, quod non erat in casu præcedenti, quia ius accrescendi est tacitum, ideo nec mirum si non impediat aliud tacitum scilicet transmissiōnem. quia 33 par imparē &c. l. nam & magistratus. cum similibus. ff. de arbit. Item quia asinus auribus intumesceret si uider se per comparē comprehendī, notatur in l. hæres per seruū de acquirēda heredi. & in l. i. §. ueteres. ff. de acquirē. heredi. facit glo. in l. 2. C. de dolo. & in l. si cum exceptio ne. §. eum qui. ff. quod metus causa. concludendum est ergo quod non implicat illum casum & si dicas quod probat à contrario sensu. Resp. quod non debet sumi, quia sequitur absurdum præcedens, scilicet quod unum tantum sit maioris potētiae quā duo, quorum alterum est expressum, alterum tacitum. argum. l. i. C. de condi. in ser. cum simili. intelligo ego aliter istum tex. (& in isto casu poterit sumi argum. à contrario sensu, & sic littera stabit propriè) scilicet q̄ uelit dicere, pater uel mater instituit filium & nepotes uel alios descendentes ex eo, est dubium si pater decedat ante quam adeat, an transmittat ad alios descendentes ex se: & respondetur quod sic, ut in l. nostra, nunc intrat tex. licet non sint inuicem substituti, quasi dicat, sola ratio sanguinis operatur istam transmissiōnem, licet aliud non iubet, ergo si ponimus quod isti nepotes uel alij descendentes essent inuicem substituti cum parentibus suis à fortiori ad eos fieret transmissio, cum in eisdem personis reperiantur tria, quæ hoc operantur scilicet quia sunt descendentes ad quos alias fieret transmissio etiam sine alio adminiculo, item quia sunt cohæredes, Item quia sunt substituti. in hoc ergo casu bene extat littera licet non sint inuicem &c. quia à fortiori si sunt substituti, ut dixi. & per hoc nominissimè pondero ibidem unam glossellam. in uerbo substituti, quæ dicit scilicet filii cum nepotibus, & si dicas contradicit littera tex. quæ loquitur disunctiue filios seu filias &c. dico quod non obstat quia narrat factum. nam certum est quod ista. l. un. et habet locum quando plures descendentes simul essent instituti, licet essent in dispari gradu nec essent sui cum ibidem tractemus de transmissiōne, quæ fit ratione sanguinis quod uerificatur in quolibet descendente, & secundum hoc propriè stat littera, qualitercumq; eam ordines. Sed clarius ordinatur isto modo, filii uel nepotes scripti hæredes transmittunt in liberos suos, hic subiunge, licet non sint inuicem substituti &c. licet in hoc non sit uis, ut dixi, & si dicam quod secundum istum intellectum restringitur nimis hæc l. ad illum casum quando filii cum nepotibus &c. dico quia lex remanet generaliter uera, licet in quantum subdit de substitutione debet sic exemplificari, ut dixi, pro ut ibidem sensu glo. immo etiam ratio, quia si ponerēs filios institutos cum nepotibus ex aliis filiis inter istos

non haberet locum transmissio de qua in hac l. quæ solummodo fit ad descendentes, non autem ad transuersales, & isto casu esset necessaria substitutio inter eos & sic male diceret tex. licet non sint &c. nam si non essent substituti non possent admitti ex transmissiōne, sed solummodo ex iure accrescendi, quod habet locum etiam inter extraneos cohæredes & diligentissimè cogita.

Vltimo pro ista parte reperio, quod Ias. in l. finali 6. notabili. C. de here. instituend. dicit, quod ibidem est casus mirabilis secundum Paul. in quo 34 dispositio expressa puta substitutionis non impedit tacitam scilicet transmissiōnis, subdit tamen quod d. l. i. nihil bene probat & dicit & sic uult fortè sentire quod ego dixi. Sed nihil tamen declarat. non recedas à communi opin. quæ uerior est. his tamen non obstantibus à receptiore sententia recedendum non est.

Pondero tamen text. in d. l. unica. C. qui ant. aper. tabul. c. contra communem opinionem & uulgatam, quæ habet quod hæreditas patris non adita transmittitur ad quos cumque suitalis ratione, de qua in l. si infanti. cum uulgatis. C. de iure deliberan. nam in d. l. i. uidetur text. apertus in contrarium, nam ibi loquitur tex. de hæreditate patris filio delata suo & in potestate, tamen deciditur quod filius transmittit ad suos descendentes tantum, ergo si uera esset communis opinio, quod ex potentia suitalis hæreditas patris transmitteretur ad quos cumque, certè uana & fatua esset decisio illa, quod filius transmitteret ad descendentes tantum, & propterea fortè Barr. in l. uentre. ff. de acquirē. heredi. pen. col. uers. quintus casus &c. nu. 25. fatetur quod 36 decisio d. l. in quantum loquitur de hæreditate patris sit uana & inanis, sed certè non est bona responsio, nam fieret iniuria conditori. d. l. Sed 37 ne occultentur ingenia magnorum uirorum. quibus furti multi deerrant ut inquit Bal. in l. cum antiquioribus in fi. C. de iure deliberandi. dico quod 38 d. l. ponderat Ias. quem uideas in l. si infanti. 8. col. ante medium. C. de iure deliberan. nu. 14. post Bar. in l. uentre. de acq. heredi. & Corne. in l. 3. de iure. de liber. col. 2. in limita. 1. & Bar. & Bal. in pr. d. l. unie. omnesq; fatetur q̄ in suis nihil inducit ibi de nouo. uerum ut prætor hæredibus suis & necessariis secundū tabulas bon. poss. accommodauit, ut per totum. ff. de bonor. possess. secundum tab. §. sunt autem, inst. de bonor. possess. & tamen eis plenius consultiū erat de iure ciuili. l. licet cum glo. C. de iure delib. ubi facultas adeundi & immiscendi durat per annos 30. sed facultas agnoscendi bonor. poss. per annum tantum. l. i. C. qui admittit inst. de perpetuis & temp. act. in pr. & d. §. sunt autē. Rursus prætor eisdem accommodauit contratab. bono. poss. ut ferè per totum. C. & ff. de bonor. possess. contra tab. licet ipsis plenius per ius ciuile consultiū fuisset, quia poterant testamentum per annorum 30. spacium dicere nullum, ut ferè per totum. ff. de liber. & posthum. & C. de lib. prætor. ad hæc ut prætor bonor. poss. unde liberi eisdem concessit ad succedendum ab intestato cum ipsi per titulum. C. & ff. & inst. de suis & leg. & de har. ab intest. possent parentibus succedere; sic & in specie nostra, licet filiusfamil. posset iure suitalis hæreditatem transmittere, per ll. ueteres, tamen utile fuit, ut eis trāsmisio iure sanguinis accommodaretur. Quid enim si filiusfamil. sub conditione si uelit fuit institutus, quid si habuit substitutum uulga. quid si cohæredem extrinsecum in quibus casibus secundum communes op. tolli suitas, certè si casibus utile sibi fuit transmittere iure sanguinis, cum iure suitalis quam amiserat non posset. Item quid si ex forma statuti non erat patria potestas, & quid si petiuit tempus ad deliberandum in quibus casibus & aliis quam pluribus suitas amittitur, certè his casibus cum ex potentia suitalis iam amissa, hæreditas non adita transmitti non posset utile eis fuit, ut saltem ratione sanguinis per illam. l. possent transmittere. & ut superioribus casibus suitas amittatur, diximus latè

34
Tacitum
nō semper
uincitur
ab expres
so.

35
Transmis
sio sangui
nis et suis
hæredibus
utilis esse
potest.

36
Intell.
un. qui an
te aper.
tab.

37
Furtum
scriptorū
notatur.

38
Transmit
tere posse
ratione
sanguinis
etiam suis
hæredibus
est utile.

De transmiss.

suo loco, quæ ideo hic non repetuntur. sicque etiam in suis hæredibus utilis esse potest huius. l. i. decisio, etq; longè melior defensio quam, quæ habetur per alios supra relatis. Itar ergo ex superioribus quod. d. l. j. C. de his qui ante apertas tabulas procedit etiam in suis hæredibus eisq; satis utilis est, licet non abnegemus quin utilior sit eis, qui suam non habent, neque unquam habuerunt. quinimmo sunt, qui putent quod tempore d. l. i. C. qui ant. aper. etiam sui heredes licet hæreditem clausis tabulis adire possent, tamen si interim decederent, eam non transmitterent, quod modò non firmo collige. ergo aliquas extensiones ad hanc regulam, quæ habet ratione sanguinis transmitti hæreditatem non aditam per. d. l. unicam. C. de his qui ante apert. tabul. Prima 39 extensio fit, quod hæc regula habet locum ne dum in suis sed in quibuslibet descenditibus, immo & in emancipatis ut ibi, in. j. gl. Secunda quod 40 habet locum etiam in successioneibus prætoris, ut latè disputat & concludit Iaso. in d. l. emancipata ultima charta: quasi per totam. Tertia, quod non 41 solum habet locum in hæredibus scriptis sed etiam in uenientibus ab intestato, ut est glo. singularis in d. l. i. Quarta, quod habet locum etiam si non sint substituti adinuicem ut ibi in tex. quod declarauit supra Quinta, quia 42 habet locum etiam si isti habeant cohæredem extraneum, ut d. l. unica, ibi sed cum extraneo & c. ut supra dixi uidebatur contrarium, quia per dationem cohæredis tollitur existentia sui hæredis secundum communem sententiam, ergo à fortiori remedium. d. l. unica, quod non est tante potentia, solue ut per Ias. C. quando non peten. part. in. l. unica per 12. col. Sexta, quia 43 habet locum etiam si habeat substitutum ut supra latissime disputauit, & ibi in tex. d. l. i. Septima, quia 44 habet locum etiam si ignoraerant transmittentes sibi hæreditatem delatam, ut text. d. l. j. & in hoc differt à beneficio. d. l. cum antiquioribus ubi requiritur scientia, Octaua quia transmittunt in liberos cuiuscumq; gradus, ut in tex. d. l. j. & declarat ibi Paulus. Nona quia habet locum etiam in legatis & fideicommissis ut in tex. d. l. j. licet in hoc nihil sit speciale, ut in. l. j. §. j. C. de cad. tollen. modò antequam prosequar materiam nostram transmissionum queritur de necessaria. q. de qua illico in §. seq.

SUMMARIUM.

39
Transmissio ratione sanguinis datur in multis casibus.

40
Transmissio ratione sanguinis procedit etiam in successioneibus prætoris.

41
Transmissio ratione sanguinis procedit in successioneibus ab intestato.

42
Transmissio ratione sanguinis non tollitur datione cohæredis extranei.

43
Transmissio ratione sanguinis non impeditur per substitutionem uulgarum.

44
Transmittunt iure sanguinis etiam ignorantes.

- 1 Transmissio ratione suæ sit hæreditatis non adita.
- 2 Transmittitur hæreditas non adita ratione suæ ad quoscunque extraneos.
- 3 Transmittitur hæreditas fratris non adita uigore eiusdem suæ & pupill. subst.
- 4 Suus hæres fratri dicitur institutus à patre quo ad transmissionem institutus à patre dicitur suus hæres fratri quo ad transmissionem.
- 5 Transmitti non potest, ab emancipato hæreditas non adita ratione suæ.
- 6 Differentia emancipationis & patriæ potestatis est sublata ad succedendum ab intestato.
- 7 Transmissio ratione sanguinis contingit hæreditatis non adita.
- 8 Transmittitur hæreditas ascendens non adita nec repudiata ad quoscunque descendentes tantum ratione sanguinis.
- 9 Transmissio suæ solum habet locum in hæreditate patris habentis filium impotestate.
- 10 Transmissio sanguinis habet locum in hæreditate cuiuscunque ascendentis.
- 11 Transmissio ratione iuris deliberandi.
- 12 Transmittitur residuum anni deliberandi ad quoscunque.
- 13 Transmissio iuris deliberandi habet locum in successione cuiuscunque extranei tam ex testamento quam ab intestato.
- 14 Transmissio suæ & transmissio sanguinis fiunt per

petitò, & habent locum & si transmittens nesciret hæreditatem sibi delatam.

- 15 Transmissio iuris deliberandi fit infra annum; & ad hoc ut habeat locum requiritur quod decedens expressè sciat hæreditatem sibi fuisse delatam ex testamento uel ab intestato.
- 16 Transmissio iuris deliberandi datur etiam in effectu ignorantibus per restitutionem.
- 17 Transmittitur fideicom. uniuersale.
- 18 Transmittitur ius agendi ad supplementum.
- 19 Suitas an tollatur exheredatione.
- 20 Suus an sit filius in re certa institutus.
- 21 Transmittere nequit ius agendi ad supplementum iure suæ filius in re certa scriptus.
- 22 Transmittuntur actiones personales.
- 23 Transmitti an possit ius non dum agnatum.
- 24 Supplementi ius ad quos transmittatur nu. 20.
- 25 Transmittitur querela inofficiosa donationis.
- 26 Transmittitur ius dicendi nullum competens filio præterito ad quoscunque etiam extraneos.
- 27 Filius præteritus antequam succedat ab intestato oportet ut testamentum dicat nullum.
- 28 Idem iuris est de postumo præterito quod de iam nato.
- 29 Præteritione postumi iam nati statim efficitur testamentum nullum absque eo quod filius dicat nullum.
- 30 Statim quod pater decedat continuatur dominium in filios.
- 31 Transmittit præteritus licet statim decedat ius dicendi nullum.
- 32 Eo ipso quod filius est præteritus dicitur pater mori ab intestato.
- 33 Filio præterito testamentum est nullum etiam antequam filius illud impugnet.
- 34 Transmittitur bon. poss. etiam non agnita.
- 35 Ex interpretatione tantum appellatione hæreditatis bon. poss. continetur.
- 36 Appellatione successioneis continetur successio civilis & prætoria.
- 37 Transmittitur bonorum possess. contra tab. non agnita contra communem.
- 38 Argumentum ab æquiparatis uel similibus quando fiat.
- 39 Hæredis appellatione etiam bon. poss. continetur in conditionibus.
- 40 Ratione una cessante in alijs rationibus lex sustinetur.
- 41 Transmissio est inuenta fauore eius, cui per prius delata fuit hæreditas.
- 42 Conductor, qui ante impletum tempus conductionis de cedit transmittit.
- 43 Transmittuntur actiones personales actiue & passiue.
- 44 Transmittitur priuilegium mulieri concessum reuocandi rem dotalem à marito alienatam.
- 45 Transmittitur ius reuocandæ abstentionis secundum quosdam, sed communis est in contrarium.
- 46 Transmittitur nobilitas in posteros legitimos tamen.
- 47 Transmissio contingit etiam ex ui conuentionis.
- 48 Transmittitur pœna iniuriæ passo debita.
- 49 Transmittitur fideicommissum uniuersale ante hæreditatis restitutionem.
- 50 Transmittitur beneficium restitutionis.
- 51 Transmittitur hæreditas ab instituto sub conditione, ea existente aliquando tamen.
- 52 Transmissio in conditionalibus non conceditur etiam fauore liberorum.
- 53 Transmittitur querela in off. testamenti etiam non præparata.
- 54 Transmittuntur actiones datiuæ, egregia q.
- 55 Infantis hæreditas ut transmittatur.
- 56 Transmittitur ad patrem hæreditas filio delata & ab eo repudiata.



De evidentiam huius rei, quæ de apicibus iuris est, & quia tractamus materiam transmissionis, prætermittenda sunt plures transmissionum species. prima est 1 transmissio ratione existentie sui heredis, & ista appellatur transmissio ratione suitatis,

nam mortuo patre filius suus & in potestate absque alia institutione efficitur hæres à lege, perinde ac si actualiter adisset. §. sui, de heredum qualita. & differen. & inst. de hered. ab intestato. §. i. & in l. necessariis. ff. de acquir. hære. & in l. i. §. qui sunt in potestate. ff. si quis omnia. causa testa. & ff. delibe. & posthu. l. in suis, intelligitur tamen in his, quæ sunt sibi commoda, non in aliis, ut est casus singularis in l. si filius qui patri. ff. de uulga. & pupill. substitutione facit l. i. cum ibi notatis C. si minor se ab hære. abst. & propter 2 istam inmixtionem quam facit ius, transmittit hereditatem non aditam ad quoscunque etiam extraneos secundum communem sententiam. C. de suis & legi. liberis. l. apud hostes, & ff. de milit. testamento. l. ex militari. §. si latè per doctores in l. si infanti. C. de iure delibe. & ista est transmissio, quam dicimus fieri ratione suitatis. Adde tamen 3 quod quemadmodum ratione suitatis transmittit hereditatem patris non aditam ita eodem modo transmittit ratione eiusdem suitatis hereditatem fratris, cui est pupillariter substitutus. nam si pater habens plures filios, quorum alter erat pupillus & habebat fortè bona aduentitia (nam si loquamur in bonis paternis, non esset tanta dubitatio) eos instituat, & unum eorum pupillo substituat, quemadmodum iste institutus & substitutus transmittit hereditatem patris non aditam, ita eodem modo hereditatem fratris pupilli, cui est substitutus uigore eiusdem suitatis, quia quantum ad hoc censetur illa hereditas patris. text. est quem Bart. & allegat & etiam ad hoc commendat in l. sed & si plures. §. quod possunt, ff. de uulga. & pupill. substitutione & text. in l. Iulianus uers. ceterum. ff. de acq. hære. Bar. in l. 2. ad finem princ. ff. de uulga. subst. & ex his infero unum casum in quo quis est suus, non tamen in potestate, nam 4 filius institutus à patre non est in potestate fratris, cui est substitutus & tamen est illi suus quod ad transmissionem & istum casum ponit Ias. in l. qui se patris. iii. col. circa. h. C. unde liber. caue tamen tibi quia ibi non est suus hæres fratri, sed solum patri, licet ex potentia suitatis transmittat etiam hereditatem fratris, quæ quantum ad hoc censetur eadem cum illa patris, cum ex eodem testamento deferantur. l. patris & filii. ff. de uulga. & pupill. substitutione. institut. eodem. §. igitur. ita declarat Ias. in d. l. qui se patris. iii. col. in fin. ubi omnino uideas. Incidit tamen una quaestio, an prædicta 5 habeant hodie locum in filio emancipato ut hodie ex potentia suitatis transmittat etiam ipse hereditatem non aditam ad quoscunque, uidetur quod sic, quia succedit ad similitudinem suorum ut. C. de legiti. hære. l. meminimus, & quia sublata est differentia emancipationis & patris potestatis, ut in auth. de hæredi. ab int. §. nullam collatione 9. Veritas est, quod etiam hodie emancipatus non transmittat ex potentia suitatis, nam 6 licet hodie sit sublata differentia & c. illud est uerum quantum ad succedum ab intestato ut notat gl. in l. Gallus. §. & quid si tantum de lib. & posthu. & in auth. ex causa de liber. præter. C. & in l. si filius. cum similibus. ff. de minoribus. tamen in aliis non sunt sublata differentie & in proposito, scilicet quantum ad ius transmittendi. & ita tenet Bald. in auth. in successione. C. de suis & legi. liber. & in l. si fratris. C. de iure delibe. & Paul. in d. l. Gallus. §. & quid si tantum. & in l. si emancipati. C. de collat. & hoc de prima transmissione, scilicet quæ fit ratione suitatis, sed de hac transmissione. iure suitatis dicemus latè in fi. huius lectionis.

Secunda species transmissionis est, quæ 7 fit ratione sanguinis, non ratione suitatis. nam si moriatur ali-

quis descendens quisquis sit, non adita hereditate ascendens nec repudiata, illam 8 poterit transmittere ad quoscunque descendentes tantum & hoc fuit maxime necessarium, nam regulariter non adita non transmittitur. C. de caducis tollens. §. in nouissimo, cum similibus, nec uigore suitatis, cum non esset suus, unde remanebat ille descendens in regula communi, quod hereditas non adita non transmittetur, uerum quia erat iniquum ut descendens licet non suus non transmitteret, & sic descendentes ex eo priuarentur hereditate auita uel proauita, ex æquitate, inspecta tantum ratione sanguinis fuit hoc introductum, ut possit transmittere ad descendentes ex eo, non ad extraneos, cum ibi cesset ratio æquitatis. & hoc est quod inducit hodie rex. in l. j. C. de his qui ante aper. tabulas, quam nunc intelliges, secus in transmissione ratione suitatis. nam cum ibi transmittitur tanquam adita ex inmixtione quæ facit ius, ratio, quæ est in descendentes militat etiam in extraneis & sic transmittitur ad quoscunque Vnde si consideras, ista species transmissionis habet secum trasmissionem præcedenti tanquam excendentia & excessa ut in simili dicit gloss. subtilis in l. fin. C. de in integrum restitutione minorum. Nam 9 transmissio, quæ fit ex potentia suitatis fit ad quoscunque etiam extraneos sed quæ fit beneficio. l. i. C. de his qui ante apertas tab. ad descendentes tantum, ista autem excedit illam in alio, nam illa non habet locum nisi in hereditate patris habentis filium in potestate: ista 10 autem habet locum generaliter in hereditate cuiuscunque ascendens, & consequenter lineæ maternæ, & sic non est suitas illa, quæ operatur hanc transmissionem sed ratio sanguinis tantum. plenius tamen de hac transmissione dicam in fi.

3. species transmissionis est, quæ 12 fit beneficio l. cum antiquioribus. C. de iure delibe. quando aliquis sciens hereditatem alicuius sibi delatam decessit infra annum datum ad deliberandum, nec adita hereditate nec repudiata, nam si decessit sciens transmittit residuum anni ad adeundum ad quoscunque & est aduertendum, quod ista transmissio est longe utilior quod ad quid quam præcedens. Nam 13 ista non solum habet locum in hereditate patris ut prima, & in hereditate cuiuscunque ascendens ut secunda immo generalissimè in successione cuiuscunque & extranei penitus tam ex testamento, quam ab intestato. Ex text. hoc resultat aliud quia ad hoc ut competat duæ præcedentes, debet probari, aut defunctum fuisse filium in potestate, aut fuisse ex descendentes illius, de cuius hereditate agitur, quod hic non est necesse, sed solum quod ille decessit sciens infra annum deliberandi in aliis autem duobus duæ præcedentes sunt utiliores. Primo 14 quia illæ transmissiones sunt perpetuæ hæc infra annum tantum in residuum quod super erat defuncto de illo anno. item ad hoc ut habeat locum ista 3. requiritur quod decedens expresse sciatur hereditatem sibi fuisse delatam ex testamento, uel ab intestato aliis non posset deliberare si nesciret. d. l. cum antiquioribus, uel sciens, sed 15 duæ præcedentes habent locum etiam si transmittens nesciret hereditatem sibi delatam ut probatur in d. l. 1. de his qui ante apert. tab. & ad omnia prædicta uide Iaso. in l. emancipata. C. qui admitti ad bon. pos. in secunda. & 3. col. cui adde quod hæc transmissionis species fuit incongrua iureconsultis ut eleganter docet post alios Emanuel. de 2 costa in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posthumis in. 2. par. nu. 179. sed & si ignoratibus denegetur, tamè 16 ef-

Et transmissio sanguinis fit perpetua & habent locum et si transmittens nesciret hereditatem sibi delatam.

15 Transmissio iuris deliberandi fit infra annum & ad hoc ut habeat locum requiritur quod decedens expresse sciatur hereditatem sibi fuisse delatam ex testamento. uel ab intestato.

16 Transmissio iuris deliberandi datur etiam in effectum ignorantibus per restitutionem.

sio ratione sanguinis contingit hereditatis non adita.

8 Transmittitur hereditas ascendens non adita nec repudiata ad quoscunque descendentes tantum ratione sanguinis.

9 Transmissio suitatis solum habet locum in hereditate patris habentis filium in potestate.

10 Transmissio sanguinis habet locum in hereditate cuiuscunque ascendens.

11 Transmissio ratione iuris delib.

12 Transmittitur residuum anni deliberandi ad quoscunque.

13 Transmissio iuris delib. habet locum in successione cuius cumque extranei tam ex testamento. quam ab intestato.

14 Transmissio suitatis

De transmiss.

fectualiter etiam nescientibus conceditur beneficium. d. l. cum antiquioribus ut per Iaso. col. 2. ibi. & in simili plenè per Emanuelem ubi supra par. 5. nu. 106. cum seq. & quanuis hæreditas non adita regulariter non transmittitur, tamen id procedit quandiu directa est, nam

17
Transmittitur fidei-
co. uniuers.

18
Transmittitur ius
agendi ad
supplemen-
tum.

19
Suius an
tollatur ex
hereditatio-
ne.

20
Suius an sit
filius in re
certa insti-
tutus.

21
Transmit-
tere nequit
ius agendi
ad suppl.
iure suita-
tis filius in
re certa
scriptus.

22
Transmit-
tuntur actio-
nes perso-
nales.

23
Transmitti
an possit
ius non ag-
nitum.

17 eadem cum transformatur in fideicommissariam bene transmittitur etiam non adita ut plenè per Ias. in l. cù filio num. 120. & num. 107. ff. de lega. i.

Vltra prædictas, ego reperio alias species transmissio- num, sit ergo quarta in ordine, in iure agendi ad sup- plementum. l. omnimodo. C. de inoffici. testamen. Istud ergo ius supplementum petendi transmittitur ad quos cumque hæredes, si ipse dicat, non petito sup- plemento legitima. ita in specie tenet Salicet. in l. scimus in prin. C. de inoffici. test. sequitur Alex. in consi. 197. & est de mente. Bal. in l. si arrogator. ff. de adoption. 2. op. pos. in l. 2. ult. q. C. de liber. præter. quod est bene notan- dum. idem tenet Ias. in l. emancipata. C. qui admitti ad bonorum. pos. 2. col. dum tamen allegat. Bal. in l. 2. de li- ber. præteri. caue quia ibi Bal. non dicit quod transmittatur ad quoscunque sed in posteros: immo uidetur ibi concludere quod nullo modo transmittatur. ultra prædicta tamen pro hoc quod transmittatur, facit a for- tiori si bene inducatur. l. quamquam. C. ad l. falcid. ad idem facit. l. scimus in prin. C. de inoffici. testa. ubi tex. di- cit quod repletio in est ipso iure ergo est quesitum. si ergo est acquisitum: nimirum si possit transmitti quem- admodum alia iura alicui quæritur, licet gloss. ibi uideatur innuere contrarium dum dicit, quod inest ipso iure si tamen filius alleget, ergo antea quam alleget uide- tur quod non transmitteretur. cogita. Contra prædicta tamen immo quod non transmittatur ultra omnes arguo sic, Quando 19 filius est, exheredatus desinit esse suus. l. i. §. sciendum. ff. de suis & legiti. hæredi. & ibi singulariter Bart. qui milies allegatur. item 20 quando institutus in re certa desinit esse suus nisi agat ad supple- mentum & obineat ut singulariter tenet Bal. in l. apud hostes. in medio. C. de suis & legiti. hæredi. ratio est, ut puto, quia cum sit exheredatus. uel institutus in re certa ergo non continuatur in eum dominium rerum pa- ternarum, cum pater illum priuauerit dominio ratione cuius continuationis dicitur suus & necessarius, ut arg. l. si. cum similibus. C. de pact. cōuentis. ff. de lib. & posth. l. in suis & ff. de acquiren. hæred. l. necessarius. cum simi- libus. cum ergo non sit suus, ego habeo quod nunquā sit transmissio ad quoscunque nisi ratione suitalis, ut plenè per omnes. in l. si infanti. C. de iure deliberan. ut supra dixi ergo impossibilis est, quod 21 ius agendi ad supplementum transmittatur ad quoscunque; cuius con- trarium dictum est supra. ad hoc puto sic posse responde- ri, quod si institutus in re certa uellet transmittere tan- quam suus ius agendi ad supplementum ad quoscunque tunc non posset, quia non est suus, ut dixi, & ita loquū- tur contraria. aut transmittit non tanquam suus sed con- ditionem ex l. & sic actionem personalem, quæ sibi com- petit, ut d. l. omnimodo, & ibi notatur, & tunc bene il- lam transmittit ad quoscunque, quia 22 regulariter personales actiones actiue & passiue transmittuntur ad quoscunque hæredes. l. pro hereditariis cum concor- dan. C. de hæred. actio. & ita intelligantur supradictæ auctoritates, quæ tenent quod ius agendi ad supple- mentum transmittitur ad quoscunque & est mea noua oppositio, & solutio. Secundo in contrario allego regu- lam generalem, quæ habet, quod 23 ius alicui compe- tens nisi sit agnitum nunquam transmittitur. C. de cadu. tollen. §. in nouissimo. & C. de iure. deliber. l. quoniam sororem. cum similibus. nisi in casibus specialibus nota- tis in l. sed & si decesserit. ff. de bon. poss. contr. tabul. & in l. mentre. ff. de acquiren. hæred. ad hoc respondeo quia si eodem modo, quod illud ius non transmittitur, ut in contrariis, sed actio personalis sibi competens, quam nō est necesse agnosci sic ut in nostro casu, 2. dic q. est spe-

cialis in his descendensibus q. transmittat ius agendi et non agnitum, argumento. l. i. de iis qui ante apert. tabul. & melius facit. l. si quis filium. C. de inoffici. testamento ubi ius non agnitum neque etiam competens sed quod speratur competere nihilominus transmittitur ut ibi- dem, sed caue quia ibi non transmittitur ad quoscunque, ut infra dicam, sed fateor tamen quod nihilominus ius agendi ad supplementum transmittitur ad quoscunque, quia ad illud competit actio personalis, ut modò dixi, de cuius natura est, ut transmittatur ad quoscunque. ergo & c. iii. in contrarium allego. d. l. si quis filium ante si. ubi est tex. ad litteram quod 24 ius agendi ad supple- mentum competens patri transmittitur ad nepotem, ergo male est dictum supra quod transmittatur ad quos- cunque. ad hoc respondeo, quod tex. in d. l. non negat quin possit etiam ad extraneos transmitti, sed cum ibi quæreretur, an querela transmitteretur, respondet Im- perator quod sic, nisi patri aliquid esset relictum, quo casu ius agendi ad supplementum competens patri, per l. omnimodo, competit etiam nepoti id est filio suo, & cessat querela, quæ est odiosa, tamen si heres esset ex- traneus, nihilominus ius agendi ad supplementum sibi competeret ut supra dictum est. & circa omnia prædi- cta diligenter cogitabis, quia nemo tangit, Aduerte ta- men quia cum supra dixerim ius agendi ad supplemen- tum transmitti ad quoscunque, ergo potest comprehen- di hæc species sub prima, de qua supra per quam trans- mittitur ad quoscunque. Sed adhuc dico quod hæc. 4. est de per se cum modò probauerim, non transmitti ius agendi ad supplementum ad quoscunque ratione suita- tis: sed eo quia pro ex competit coindictio, ex l. & sic actio personalis, quæ solet transmitti ad quoscunque.

5. species transmissiois est, in querela inofficiose donationis, quæ 25 etiam non preparata transmittitur ad filios, ita tenet Bal. singulariter in l. j. pen. col. C. de in offi. donatio. & illud dictum refert Ias. 2. col. in prin. in d. l. si quis filium licet non ad hoc propositum. & illa de- cisiō Bald. est singularis secundum Ias. in l. emancipata. in fin. uerbis. C. qui admitti ad bonor. poss. ff. pos. sunt.

6. species transmissiois est. l. quod 26 filius ex po- tentia suitalis nedum transmittit hereditatem patris non aditam ad quoscunque etiam extraneos ut supra di- ctum est, uerum etiam si sit preteritus ius dicendi nullum sibi competens potest transmittere ad quoscunque etiam extraneos, ista est mirabilis & peregrina decisiō. Bal. in c. sciscitatus. pen. col. extra de re scriptis, illam decisiōnem allegat. Ias. in l. si infanti. 9. col. C. de iure delib. & dicit quod non memini legisse tactum ab alio præter quam a Bal. & quod ab aliquo legistarum non est hæcenus tactum, eandem decisiōnem reputat singu- larem. Ias. in l. cum mota num. 164. col. ad fi. C. de tran- sac. & uide unum uerbum per eū in l. scimus. §. illud ad fi. C. de inoffici. testamento, eandem decisiōnem re- fert & reputat singularem in l. emancipata ultima. col. num. 24. C. qui admitti. pro decisiōne sua Bal. allegat. l. uxoris abortu. C. de posthumis heridibus inst. reperio tamen, quod Ias. in d. l. cum mota, inque. d. l. si infanti. 9. col. nu. 16. impugnat illam decisiōnem Bal. immo quod non transmittatur ad quoscunque sed ad liberos tan- tum, fundamentum suum est quia decisiōnem Bal. di- cit. l. non probari, & quod l. uxoris abortu. allegata per Bal. nihil facit. secundo quia ratio Bart. & Doct. per quā tenent hereditatem patris non aditam transmitti ex po- tentia suitalis, est eo quia. l. ciuiliis facit filium ab inte- statu suum & necessarium, ita quod dicatur continuari dominium a patre in filium. l. in suis. ff. de lib. & posth. cum concor. quas supra allegau. sed hæc ratio non po- test habere locum in filio preterito, qui 27 ante quā ab intestato possit succedere oportet quod dicat testa- mentum nullum. Vnde dicit se non uidere quo modo ex- potentia suitalis possit ius dicendi nullum transmittere, hæc sunt uerba sua. in d. l. si infanti. 9. col. in fi. cum prin- sequentis

24
Supplemē-
ti ius ad
quos trans-
mittatur
num. 29.

25
Transmitti-
tur quere-
la inoff. do-
nationis.

26
Transmit-
titur ius di-
cendi nulli
competens
filio præte-
rito ad
quoscunque
etiā extra-
neos.

27
Filius
præteri-
tus ante
quam succe-
dat ab inte-
stato oportet
ut te-
stamentū di-
cat nullum.

28
Idem iuris
est de po-
sthumo
præterito
quod de iā
nato.

29
Præteri-
tione po-
sthumo iam
nati statim
efficitur te-
stamentum
nullum ab-
sq. eo quod
filius dicat
nullum.

30
Statim
quod pa-
ter dece-
dat conti-
nuatur do-
minium in
filios.

31
Transmit-
tit præte-
ritus licet
statim de-
cedat ius
dicendi nul-
lum.

32
Eo ipso
quod filius
est præte-
ritus dicitur
pater mori
ab inte-
stato.

33
Filius præ-
terito testa-
mentum est
nullum etiam
antequam
filius illud
impugnet.

34
Transmit-
titur bon.
pos. etiam
non agnita.

sequentis tamen ego salvo saniori iudicio credo. deci-
sionem Bal. ueriores; primo quia lex uxoris abortu.
optimè facit, ut statim iuducam, secundo quia funda-
mentum Ias. non stringit ut probabo, quod autem. l. uxo-
ris faciat in proposito ostendo sic, licet non inueniam.
(nam quod 28. iuris est de posthumo præterito post
eius natiuitatem, idem esse dicit de iam nato ap. prin. inst.
de exhere. lib. in prin. ff. de lib. & posth. l. inter cetera iun-
cta. l. posthumo cum concor. C. de bo. pos. contratab. sed
29. quando iam natus est præteritus statim testamentum
est nullum absque eo quod filius dicat nullum secun-
dum communem sententiam de qua latè per Iaso. in. l.
posthumo. C. de contratab. tercia cau. 2. 3. 4. col. cum
prin. sequentis. & sic decedit ab intestato defunctus,
modò dicit. l. uxoris abortu, quod natiuitate posthumi
rumpitur testamentum nec conuallidatur, licet statim
decedat posthumus. ergo eodem modo non reconuale-
scit licet statim moriatur filius natus præteritus. si ergo
quod est reconuallidatur ergo decedit testator ab inte-
stato, sed habeo quod 30. quando pater decedit ab
intestato statim filii dicantur sui & continuatur in eos
dominium & transmittunt ad quoscunque ratione sui-
tatis secundum plenè notata in. l. si infanti. C. de iure de
lib. & supra latè dixi, ergo eodem modo præteritus 31
licet statim decedat, transmittit ad quoscunque ius di-
cendi nullum ex potentia suiutatis. Cùm 32. eo ipso
quod est præteritus dicatur testator decedere ab inte-
stato, & sic in præteritum filium continuatur domi-
nium & fortè non audisti hanc inductionem, pro qua in
ductione allego tex. meliorem de iure inst. de exhere.
liber. in prin. ubi tex. dicit quod quando filius est præte-
ritus ab initio non constat testamentum, si ergo ab ini-
tio non constat, ergo decedit ab intestato: ergo conti-
nuatur in filium dominium & sic transmittit tanquam
suius, & pro confirmatione uide quod notat. Paul. de
Castr. in. d. l. uxoris abortu. in prin. licet non ad pro-
positum.

2. non obstat fundamentum. Ias. dum dicit 33. quod
quando filius est præteritus ante quam ab intestato pos-
sit succedere, oportet quod dicat testamentum nullum
ergo cum ante non possit succedere ab intestato ergo
ante non est suus, & sic non transmittit ratione suiutatis.
in hoc aduerte, quia immo quando filius est præteri-
tus, testamentum est ipso iure nullum absque eo quod
filius dicat nullum, secundum communem sententiam
de qua latè per Ias. in. d. l. posthumo. & modò dixi, & est
melior tex. de iure inst. de exhere. liber. in prin. dum di-
cit, ab initio non constat testamentum, si ergo ab ini-
tio non constat, ergo non est necesse quod dicatur nul-
lum si ergo est nullum absque eo quod dicat nullum,
ergo falsa est reprobatio Ias. immo statim poterit ab ini-
tio succedere, ergo & transmittere, & per consequens
erit uerior opinio Bal.

Caue tamen quia inductio quam feci de. l. uxoris ab-
ortu uidetur superflua, nam si Bal. sensisset quod ego di-
xi non erat necessaria sibi. l. uxoris. immo potuisset di-
cere quod quando iam natus est præteritus, statim est
testamentum nullum, nec conuallidatur, licet ipse mori-
atur. in. d. prin. inst. de exhere. liber. & ff. de liber. &
posth. l. inter cetera. si ergo. est nullum, ergo moritur
defunctus ab intestato, ergo filius tanquam suus ab in-
testato potuit transmittere ius dicendi nullum ad quo-
scunque & sic non erat necessaria comparatio, quam fe-
ci de posthumo præterito ad iam natum præteritum, co-
gita ergo de meliore inductione, quia non inuenio ta-
ctum. & hæc sufficiunt de sexta specie transmissionis.
contra Bal. tamen tenuit etiam Ias. in. l. emancipata. C.
qui admitti in. l. 7. species transmissionis est, de qua
34. per Bal. singulariter in. l. filio præterito. ff. de iniuncto
testamento quem refert Ias. in. l. emancipata ult. col. C.
qui admitti ad bon. pos. ibi uideas eum dicentem quod
transmittitur bon. pos. etiam non agnita.

Denique hac in re communis opin. est quod bon. pos.
etiam non agnita transmittatur ad hæredes, quam opin.
tenent Petrus, Cynus, Iacob. Raine. Butric. Bare. & Bal.
in. l. emancipata. C. qui admitti Cynus in. l. un. C. qui an-
te apert. tab. Alex. Paul. & Fulg. in. d. l. emancipata, quos
omnes refert & sequitur Ias. in. d. l. emancipata nu. 18.
ubi ait hanc esse communem opin. quæ probatur primo
per. l. hæreditatis. 2. ff. de uerb. sig. ubi habetur quod hæ-
reditatis appellatione etiam bon. pos. continetur, ergo
leges nouæ, quæ concedunt hæreditatis non aditæ tran-
smissionem ad bonorum quoque possessionem extendi
debent. sed an ex proprietate uerborum, appellatione
hæreditatis bon. pos. contineatur, & Bar. in. l. cui eorum
§. affinitates. ff. de postul. tenet quod sic, secundum quod
em intellexit Ias. in. d. l. emancipata col. p. idem uolunt
Bar. & doct. in. l. i. §. bonorum. ff. ad Treb. ut ibi latè per
Ias. in quo contrarium est uerius ut 35. ex interpreta-
tione tantum non etiam ex proprietate uerborum ap-
pellatione hæreditatis bo. pos. contineatur, ut docet Al-
ciatus in. d. l. hæreditatis.

Sed tamen secundum eum hæc interpretatio admit-
tenda est, non solum in materia fauorabili, qualis est
transmissio hæreditatis, sed etiam in materia odiosa
& pænali, & pro communi ultra Alex. & Ias. in. d. l. em-
cipata expendo tex. in. d. l. un. C. qui ante apertas. tab. ibi
ne auita successione fraudentur, nam certum est, quod
36. successione appellatione continetur successio tam
ciuili quam prætoriam, ergo illa lex loquitur in succe-
ssione non solum ciuili sed etiam prætoriam ut sic nulla
interpretatione uel extensione opus sit. ad funda-
menta Sali. & Romani qui contra communem tenebant
in. d. l. emancipata respondet Ias. ibidem quem uideas.

Superiora procedunt ex mente doct. in bonorum pos-
sessione ex testamento (qualis est bon. pos. secundum
tabulas) idem & secundo in bonorum possessionibus ab
intestato (qualis est bonorum poss. unde liberi) quid
autem tercio casu. si in bonorum possessione contra tes-
tamentum qualis est bonorum possessio contra tab. &
Bal. & Fulg. ubi etiam Alex. col. fi. & Ias. etiam col.
fi. in. d. l. emancipata tenent quod contra tab. bonorum
pos. non agnita nunquam transmittatur uigore. l. un. C.
qui ante apert. tab. sed procedat regula. l. 3. §. acquirere
ff. de bon. pos. & d. l. emancipata. licet 37. non uiderim
ullum in specie contrarium tenentem, mihi contraria
opin. uerior uisa est. moueor primo, quia hæreditatis
appellatione etiam bonorum possessio continetur tex.
in. l. hæreditatis. 2. ff. de uerb. sig. quod secundum Alcia-
tium ibid. etiam in odiosis procedit & pænalibus ergo
quanto magis in bon. possessione contratab. 2. per tex. d.
l. un. ibi ne auita successione fraudentur ubi non solum
in hæreditate sed in omni successione generaliter text.
ille loquitur, siue illa hæreditas sit, siue bonorum pos-
sessio 3. per d. l. un. ibi si quidem per indignum est fortui-
tas ob causas aut casus humanos. ubi lex fundat se in eo,
quod casus mortalitatis illius. l. transmissionem impedi-
re non debet, quæ ratio ex integro militat in contra-
tab. bon. possessione, non secus quam in reliquis bo. pos.
uel hæreditatibus: ergo idem ius. l. illud. ff. ad leg. aquil.
4. per. l. illud. §. si. ff. de bon. pos. contratab. ubi contra-
tab. bon. possessio transmittitur quando præteritus pro-
pter pendente posthumi natiuitatem non potuit eam
agnoscere, sed quod olim concedebatur ei, qui erat im-
peditus id hodie permittitur etiam si nullum sit impedi-
mentum ad bon. pos. agnoscendam ut in. d. l. un. ergo
quemadmodum olim contratab. bon. pos. transmitteba-
tur etiam non dum agnita, quando præteritus dece-
sit ante agnitam bon. pos. quia eam agnoscere non po-
tuit propter pendente posthumi natiuitatem ut d. l. il-
lud. §. si. ita etiam hodie filius præteritus, qui decessit
ante agnitam contratab. bo. po. eam transmittit etiam si
eam agnoscere in deditus non esset per d. l. un. in suis ter-
minis 5. quando duo casus sunt æquiparati per. l. anti-
quam

35
Ex inter-
pretatione
tantum ap-
pellatione
hæredita-
tis bon. pos.
continetur.

36
Appella-
tione succe-
ssionis conti-
netur suc-
cessio ciuili
& præ-
toriam.

37
Transmit-
titur bono-
rum possessio
contra tab.
non agni-
ta contra com-
munem.

quam tunc l. noua loquens in uno casu habet locum in altero casu, ei æquiparato. glo. communiter approbata in l. si quis seruo alieno peruerserit. C. de furt. per Ias. in auth. quas actiones. C. de Sacr. Ecclesi. & in l. de quibus num. 14. ff. de legibus & alibi plenè dixi.

Sed hæreditas & bon. poss. iure ueteri æquiparabantur. d. l. hæreditatis. 2. ff. de uerb. sign. ergo. l. noua. f. d. l. un. C. qui ante apert. tab. loquens in hæreditate habebit etiam locum in bon. poss. contra tab. nec ad rem pertinet qd ad tollendam consequentiam sufficiat dari unā instantiam. glo. in c. sicut urgeri. j. q. j. latè Ias. in l. creditori. ff. de noui. op. nunc. nam quodq; olim inter bo. po. & hære. essent nonnullæ differentiæ, ut per Bart. & alios in l. j. §. bonorum. ff. ad Trebell. resp. dupliciter primo qd licet in alios esset differentia, tamen in transmissione nulla differentia erat, quia ut hæreditas non adita non transmittetur. l. un. §. in nouissimo. C. de cad. toll. ita & bo. poss. non agnita nō transmittetur d. l. emancipata d. l. 3. §. acquirere. ff. de bonor. poss. itaque 38 cū illo casu, quo de agitur esset omnimoda æquiparatio inter hereditatem & bonorum poss. sequitur ut l. noua loquens in altero casu ad alterum quoque extendatur. Secundo resp. quod ut duo casus per l. ueterem dicantur æquiparati, ut sic lex noua loquens in uno extendatur ad alterum, satis est qd regulariter æquiparentur, licet reperiatur aliqua differentia, ita ait Ias. in d. l. creditori post Aret. in l. ex facto in v. j. not. ff. de uulg. & Salic. in l. precibus colum. ii. C. de impub. & alios quamplures, quos ipse allegat per tex. in d. l. ex facto in pr. qui bene probat. 6. est tex. expressus in l. in conditionibus. §. si patronus. ff. de cond. & demonstr. & ubi illa conditio si patronus hæres non erit lego centum, tunc si patronus extitit per contra tab. bon. possessor, superior conditio defecisse uidetur, quasi patronus hæres extitisse uideatur, eo quod extitit bonorum possessor etiam si sit contra tab. bon. possessor, sicq; non solum reliqui bonorum possesores, sed etiam contratab. bonor. possessor hæres esse intelligitur. 7. per l. i. §. bonorum. ff. ad treb. ubi etiam in quarta Trebelianica detrahenda, quæ contra uoluntatem defuncti inducitur, hæredis appellatione continetur bonor. poss. unde Bar. ibi & doct. communiter ut ibi per Ias. tenent quod bon. possessor est propriè hæres, sic ergo & in specie nostra l. noua loquens in transmittenda hæreditate non adita habebit locum in transmittenda bonor. possessione non agnita etiam si sit bono. poss. contratab. Nec ad rem pertinet qd contratab. de rur contra uoluntatem defuncti in quo iacet totum fundamentum Bal. Fulg. Alex. & Ias. in d. l. emancipata, nam resp. qd similiter contra uoluntatem defuncti præscriptam etiam hodie detrahitur falcidia & trebelianica, & tamen l. noua loquens in quarta trebelianica de hæreditate deducenda procedit etiam in eadem quarta deducenda de bonorum possessione, ut d. l. i. §. bonorum ff. ad treb. qd autem etiam hodie falcidia & treb. deducantur contra uoluntatem defuncti præsumptam est tex. in c. Rainaldus de testam. & est communis & uera opinio ut dixi supra §. 8. nu. 18.

39
Hæredi
appellatio
ne etiam
bo. poss. co
tinetur in
conditio
bus.

8. facit pro nobis quod licet 39 condiciones sint uere implendæ l. Meuius. l. qui hæredi in prin. ff. de condi. & demonstr. & utrobique per doct. & latè Bar. in l. Galus. §. & quid si tantum col. ii. ff. de libe. & posth. tamen conditio de hæredi dando potest impleri in bo. possello re, Bar. in l. i. num. 51. ff. de uulg. quem ibi omnes sequuntur. Ruinus in d. §. & quid si tantum colum. 9. egregius Emanuel de a. costa in d. §. & quid si tantum pagin. 197. Tenendo hanc partem contra communem op. docto. quos in hoc articulo mihi legere contigit, non obstat qd contra tab. detur contra uoluntatem defuncti, nam & si id interim fateremur tamen ut supra docuimus, etiam in his, quæ sunt contra uoluntatem defuncti, dispositio loquens in hæreditate, extenditur ad bono. possell. Non quoque obstat d. l. un. ibi aduersus autum desiderium in

qua facit magnum fundamentum Ias. in d. l. emancipata in fi. nam resp. qd d. l. un. reddit tres rationes suæ nouæ decisionis. Prima ratio est illa, fortuitas ob causas, uel casus humanus, & hæc prima ratio ut probauit militat etiam in nostro casu, Secunda ratio est illa, habeant uero solatium tristitiæ suæ &c. quæ tantam ratio militat in casu nostro. Tertia ratio est illa, aduersus autum desiderium, quæ licet 40 in nostro casu locum non habeat nihilominus decisio illius l. sustinebitur in aliis rationibus. Nā l. quæ se in multis rationibus fraudat, una ratione cessante in alia ratione uel aliis rationibus permanentibus sustinebitur. §. affinitatis inst. de nupt. l. si non lex eliasentia. ff. de her. inst. 9. pro nobis facit ratio peremptoria nam 41 transmissio inuenta est non fauore eius cuius de hereditate agitur, sed fauore eius, cui per prius delata fuit quique eam transmittere a lege donatus est, patet quia huius uoluntate cessat transmissio si uelit eam repudiare, quia eius causa & contemplatione inducta hæc transmissio fuit. ut l. un. C. qui ante apert. tab. ibi si tamen hæreditatem non reculant, & iterum ibi, quibus est merito consulendum, & ibi nepotes autem uel proauita successione fraudari, & ibi memoratasq; personas. idem probatur in d. l. cum antiquioribus. C. de iure deliberandi ibi præcipua sunt, & ibi non tamen successione reuocauerit, & in aliis multis partibus eiusdem legis, ubi patet quod transmittendi beneficium non tam fauore eius cuius de successione agitur quam fauore eius cui per prius delata hereditas fuit, in ductum fuit, ut per hoc ineptissimum sit querere uel morari circa hoc, utrum contratab. bon. poss. contra uoluntatem defuncti, an secundum eius uoluntatem inducatur. Denique ultimo loco pro nobis uidetur text. expressus in l. iiii. in pr. ff. de cond. & dem. & in l. is qui in potestate. §. si. ff. deleg. præst. ubi conditio si heredi dederit, uerificatur & impletur in bonorū possessore quæ iura allegat Aret. in l. j. in fi. principii. ff. de uulg. qui no biscum uidetur tenere, licet in contrarium eum alleget Ias. in d. l. emancipata in fi.

8. Species 42 transmissio est, de qua in l. i. uanueritatis C. locati. Vbi si aliqua re conducta etiam locatione non finita decedo, transmitto pro residuo ad hæredem meum ad idem l. cum in plures §. heredem. ff. locati. & l. sed eides & l. penult. & fin. C. de iure dotium & l. si Socius & inst. de rerum diuisione. §. is uero & inst. de locat. & conduct. §. si. uidebatur contra per l. si domina. C. de usufructu. sed solue ut ibi, limitamen per glof. singularem in d. §. fin. inst. de locat. & condu.

9. Species 43 transmissio est, si in actionibus personalibus generaliter. sicut competentes defuncto transmittantur in heredes actiue & passiue. l. pro hereditariis & per totum titulū. C. de heredita. actio. uidebatur contra quia actiones personales ita sunt affixæ ossibus nostris ut a nobis auelli nō possint, nec transeunt de subiecto in subiectum ut est gl. melior de iure in l. 3. ff. pro Sociis. unde attento rigore non transeunt in heredem, nisi quia lex fingit heredem eandem personam cum defuncto, ut in authen. de iure iur. a moriente præst. in pr. collatione. §. & notatur in l. cum a matre. C. de rei uendi. & ideo non dicuntur transire fictione iuris, sed semper esse apud eandem personam, & ad hanc solutionem uide ut per Ias. in l. lex legato. in princ. C. deleg.

10. Species est qd 44 priuilegium mulieri concessum reuocandi rem dotalem alienatam per maritū transit ad heredes uxoris, ut per Bar. & Paul. de Castro. in l. j. ff. soluto matrimonio, & ibi notabiliter Alex. in col. in medio, uidebatur contra, quia priuilegium non transgreditur personam. l. quia personale cum concor. ff. soluto matrimonio ubi patet solutio.

11. Species transmissio est. scilicet qd 45 quando filius, qui est suus repudiat hereditatem patris potest nihilominus infra triennium suam repudiationem reuo-

40
Ratione
una cessan
te in alijs
rationibus
lex sustine
tur.

41
Transmissio
est inuenta
fauore eius,
cui per prius
delata fuit
hereditas

42
Conductor
qui ante
impletum
tempus co
ductionis
decedit
transmittit.

43
Transmittitur
actio
nes person
ales actiue
& passiue.

44
Transmittitur
priuilegium
mulieri
concessum
reuocandi
rem dotalem
a marito
alienatam.

45
Transmittitur
ius
reuocandi
absentio
nis secun
dam quod
dam sed
munis est
in contra
rium.

care, ut est. casus singularis in l. fi. C. de repud. her. e. ponamus ergo q post repudiationem decessit antequam repudiationem reuocasset, an illud ius reuocandi transmittat ad heredes suos Raphael. Fulgositus tenuit q sic in l. qui se patris. C. unde liberi, quod est solenne, idem tenet ibi Ludou. Roma. per tex. in l. cum antiquioribus iuncta glo. in uerbo p. r. C. de iure delib. & pro hoc facit l. fi. quis filium. §. j. ff. de acqui. her. in ratione sui ibi quia & patri eius idem tribueretur, ad idem facit l. ueteris. C. de contrahen. & comittend. stipulatione. p. r. f. in ratione sui, & quod not. Bar. in l. liber tus. §. patris. ff. ad municip. Verum est q in isto passu. cōmunis opinio est in contrariū immo q beneficiū illius non transmittatur ad heredes ut tenet Angel. Imol. & Ludou. sibi contrarius in l. uentre. ff. de acqui. her. e. & infra ad aliud propositum subiiciam & uide plenē Ias. in d. l. qui se patris. 6. causa. 3. 4. col. ad quem recurras.

12. Species transmissionis ultra predictas & ista 46 dicitur naturalis quando s. natiuus splendor seu nobilitas a progenitoribus seminatur in posteris, ut. C. de comer. & merca. l. nobiliores & talis nobilitas non transmittitur nisi per legitimam lineam etiam a matre, quia si nobilis mulier in corpus suum peccat, efficitur in famis & ideo splendorem dignitatis amittit, & non transmittit. ut. C. ad officia. l. si quis illustis, & in regula iuris infamibus lib. 6. & ff. de Senatoribus. l. Castus & C. de nupt. l. imperialis, & p. r. f. si commissit incestum quia uilitas uitæ eam fecit humilem & deploratam ut C. de incestis nup. l. si quis incesti & in l. humilem & de ista specie transmissionis uide Bal. a quo didici in l. cū antiquioribus. 3. colum. in fin. C. de iure de lib. uerb. 3. quæro & c.

46
Transmit
titur nobi
litas in po
steros legi
tims ta
men.

47
Transmis
sio cōtingit
etiam ex
iū conuen
tionis.

13. Species est & ista 47 dicitur conuentionalis, quæ autoritate conuentionis fit ut. ff. de probat. l. si p. t. & ff. de pactis. l. iurigenium §. pactum, & est ex plurim etiam ut si quis hæredi suo stipuletur etiam post mortem suam scilicet stipulatoris, ut inst. de inutilibus stipula. §. post mortem, & C. ut actio ab hære. & contra hære. incip. l. j. & vi. in auth. de non alienandis. §. emphiteosim collatione 2. & de ista uide etiam Bal. in d. l. cum antiquioribus. iiii. colum. in pr. alie autem transmissiones, de quibus supra non dicuntur naturales, nec etiam conuentionales, sed dicuntur legales, nam lex eas inducit, non natura; nec partes, quod nota.

48
Transmit
titur p. r.
na iniuriā
passo debi
ta.

14. Species transmissionis reperio, scis 48 quod quādo creditor retinet liberum hominem pro eo quod sibi debet, quod tunc cadit a debito. item tenetur tantundem reddere ei, quem retinuit, sed si ille retentus moriatur, & hoc facit ad propositum, debetur illa p. r. na parentibus eius, qui ei succedunt iure transmissionis, ita dicit glo. iuncto tex. in authentica immo. C. de actio & obliga. & hoc dicit ibi notandum Bal. esse ad statuta, quæ disponunt quod bona homicidæ debeant applicari filiis defuncti, nam si illi filii moriantur transmittunt ad heredes suos, quod est notandum.

49
Transmit
titur fidei
commissum
uniuersale
ante hære
ditatis re
stitutionē.

15. Transmissionis species est, quia 49 ius fideicommissi uniuersalis ante restitutionem transmittatur ad hæredes fideicommissarii, ut probatur in l. apud Iulianum §. utrum. ff. ad treb. & in l. cogi. §. metianus, eod. titulo probat tex. & uide ibi notabiliter Ias. in l. 3. C. de fideicommissis. immo quod est plus, etiam si fideicommissarius moriatur antequam hæres directus adeat hæreditatem, tamen adhuc transmittit. l. quidam in pr. ff. ad trebell. quicquid ibi gloss. teneat, & ita tenent Bar. & alii in l. cum filio. ff. deleg. j. uidebatur contra in prædictis, quia hereditas non adita non transmittitur. §. in nouissimo. de cadu. tollend. Sed fideicommissarius uniuersalis habetur loco heredis. l. si filius. ff. quod cum eo. ergo uidebatur quod non transmitteret, pro ratione decidendi uide notabiliter Ias. in l. 3. C. de fideicommissis. 2. colum. in pr.

16. Species transmissionis est in beneficio. 50 re
stitutionis alicui competente, nam illud bene transmittitur ad heredes suos, tex. est uulgatus in l. non solum ff. de integr. restitutione. titulo generali. ad idem. l. j. C. si aduersus dotem, & text. in l. j. tit. iiii. ff. de temporibus in integrum. rest. per. & l. ea quæ quali per totum eo titulo & text. in l. i. C. de restitut. militum & C. de inoffic. donat. l. si filius. & ff. de conditione indebiti. l. si. §. fin. hoc procedit nedum ex parte actoris & sic actiue sed etiam ex parte rei & sic passiuè tex. in l. i. intra. & l. de tutela. C. de in integrum restitutione minorum titu. generali. & procedit nedum in beneficio restitutionis competente minoribus, sed etiam in competente maioribus ex quacunque causa, & de hoc est text. ad literā in d. l. non solum in pr. ff. de in integrum restitutione, per quem ita dicit Ias. in l. qui se patris. C. unde libe. 6. causa ultima colum. in medio, licet Alex. abi inaduerten ter dixerit contra illum tex. expressum.

50
Transmit
titur bene
ficium re
stitutionis.

Est & 17. species transmissionis, quando 51 hæres cō
ditione institutus post mortē testatoris fuit in uerissimi li & uehementi opinione quod conditio exitura esset quæ opinio postea re ipsa comprobata fuit, nam tunc is hæres interim decedens transmittit hæreditatem, unde si testator, qui nullum filium habebat sed tantum uxorem pregnantem ita hæredes instituit, ut si masculus nasceretur heres esset uniuersalis, si autem femina dotem tantum ex forma statuti haberet, & Titius esset hæres uniuersalis. decessit testator deinde Titius uehementer opinatus est feminam nascituram, non autem masculum parituram testatoris uxorem sicque decessit eiusque opinio illa uehementis re ipsa comprobata fuit, & Ias. in l. certum. ff. si cer. pet. col. si. post. Ancha. conf. 354. uisus diligenter tenere (licet dubitabundus) uide tur quod is hæres transmiserit hereditatem. loquuntur Ias. & Anchranus, contra tex. in l. sed & si de sua. ff. de acq. her. & in l. un. §. si autem aliquid sub conditione C. de cad. toll. l. si ita expressum. l. sub diuersis. ff. de cod. & dem. l. emancipata. C. qui admitti. in quibus habetur, quod 52 conditionalia non transmittuntur, idque adeo uerum est, ut nec etiam fauore liberorum transmittantur ne dum extraneorum, ut tenent communiter doct. post glo. ibi in l. un. C. qui ante aper. tab. & est communis opin. secundum Ias. in l. 26. in l. cum filio. ff. de leg. j. latē in l. hæredes mei. §. cum ita ff. ad Treb. per doct. p. r. f. per Ripam num. 59. cum seq.

51
Transmit
titur hære
ditas ab in
stituto sub
cōditione,
ea existen
te aliquan
do tamen.

Est & 18. species transmissionis de qua in l. si quis filium C. de offi. testam. nam 53 si filius exheredatus moriebatur ante aditam hæreditatem querela non intentata, quia non poterat intentare ante aditam hereditatem. l. Papinianus. §. si conditioni. ff. de inoffi. testam. nec etiam preparatam, olim non poterat illam querelā transmittere, ut l. posthumus. §. si cum. l. sequenti. ff. de inoffi. testam. & in l. si pater tuus a contrario sensu supra eod. tit. facit. l. sicut, ante medium. C. de præscri. xxx. annorum. hodie autem per. d. l. si quis filium potest illam etiam non preparatam ad posteritatem suam transmittere, & hæc lex est singularis secundum Paul. ibidem ad idem in l. scimus. §. si in fi. eodem tit.

52
Transmis
sio in condi
tionalibus
non concedi
tur etiam
fauore libe
rorum.

19. Species transmissionum est in actionibus datius quæ 54 secundum multorum opin. transmittuntur ad heredes, ita tenent multi relati per Decium qui & eos sequitur in l. cum mora nume. 7. C. de transact. est communis opin. secundum Emiliū Ferretum. in l. iurigen tium. §. & ideo. num. 50. ff. de pactis per Gregorium Lupum, per tex. ibi qui hanc partem uidetur probare in l. 7. tit. 4. par. 5.

53
Transmit
titur que
rela inof.
testamenti
etiam non
prepara
ta.

Contrariam tamen partem ut actiones datius non transmittantur ad heredes, tenet glo. fi. in l. cum precario. ff. de precario, & glo. in l. fin. §. fin. ff. de edendo, & hanc dicit communem opin. Couarub. in c. possessor de reg. iuris lib. 6. par. 3. num. 4. uers. quarto infero.

54
Transmit
titur acti
ones dati
ue, egre
gia q.

Sed pro priore opinione faciunt ferē omnes casus su
pra re-

præ relati, in quibus uidimus omnia omnino iura ut
cunque alicuius competentia transmitti ad hæredes, nisi
cum regulariter transmissionem fieri uetitum reperit-
tur. facit. §. ex conditionali inst. de uerb. oblig. & in ru-
bro & in nigro insti. de peipe. & temp. act. sed in specie
nostra nulla lege nominatim expressum reperitur, quod
talis transmissio cesset ergo &c. Præterea hereditas est
successio in uniuersum ius, quod defunctus habuit tem-
pore mortis. l. hereditas. & l. nihil. ff. de reg. iur. & l. nihil
aliud. ff. de uerb. sig. ergo & in hoc iure possessionis, suc-
cessio erit non secus quam in reliquis quando à regula
non reperitur nominatim exceptum.

Retenta ista opinione infertur (quod cum ubique
ferè locorum sine statuta, ut possessio hereditatis ab
adita hereditate transeat ipso iure in hæredem, non
secus quam dominium ut plenè per Andr. Tiraq. de mor-
te in præfatione declaratione. 2.) certè ubi tale statutum
sit, si hæres ante aditam hereditatem decesserit, in
quibus casibus hereditas non adita transmittitur, ab
eo transmittitur, cum illa qualitate, ut secuta aditione
continuò acquiratur hereditatis possessio, non secus
quam dominium. arg. l. si quis filium. §. i. ff. de acq. hæ-
r. quamuis ius illius statuti non natiuum sed datiuum esse
dicatur, secundum Bal. in c. cum uenisset col. 2. de rest.
spoli. plenè Tiraq. ubi supra declaratione 7. quod not. ad
Taurinam. l. 35. in qua habetur maioratus possessio ipso
iure transire in sequentem.

20. species transmissionis est, 55 in hereditate cu-
iusecunq. filio. infanti delata, iuxta terminos. l. si in-
fanti. C. de iure delib. de qua infra latius dicam.

21. species transmissionis 56 potest considerari in
terminis. l. si in prin. C. de bonis quæ liberis. sed ibi non
est propria transmissio, quia post filii repudiationem
pater ibi admittitur, & tamen regulariter post repudi-
ationem cessat transmissio. l. un. uerbo si tamen heredi-
tatem non recusant. C. de his qui ante apertas tabulas,
ubi notant Bal. Salicetus Paul. Cast. Corneus & alii Pau-
lus Parisius consi. 40. num. 10. lib. 3. Decius consi. 445.
num. 57. estque communis opin. nam nemo potest plus
iuris in alium transmittere quam ipse haberet. c. nemo
potest. de reg. iur. lib. 6. l. nemo plus. ff. de reg. iur. l. tradi-
tio. ff. de acq. rerum dominio. sed repudiatio omne ius
amittit. l. sicut maior. C. de rep. hæredi. ergo &c.

S V M M A R I V M.

- 1 Infanti hereditas delata an ad patrem & matrem tra-
smittatur, ardua q.
- 2 Infanti hereditas delata an ad patrem transmittatur
ut adita.
- 3 Intell. l. si infanti C. de iure delib.
- 4 Intell. l. si infanti C. de iure delib.
- 5 Intell. l. cum antiquioribus C. de iure delib.
- 6 Sitas an transmitti faciat etiam ad extraneos here-
ditatem non aditam.
- 7 Intell. d. l. cum antiquioribus.
- 8 Transmittitur hereditas ad quoscunque iure suitatis,
ingens pugna.
- 9 Transmittitur ad extraneos hereditas non adita iure
suitatis, etiam ad exclusionem liberorum.
- 10 Transmittitur hereditas non adita nec ne ad paren-
tes iure sanguinis, ardua q.
- 11 Transmissio iuris deliberandi contingit ex nebementi
opinionem cum Bart. contra Sebast.
- 12 Transmissio iuris deliberandi cessat in successione præ-
toria, cum Sapia contra doct.
- 13 Trans. iuris delib. requirens mortem transmittentis in-
fra annum à tempore scientiæ, an procedat iure
prætorio.
- 14 Trans. iuris deliberandi infra annum tantum fit, contra
Bal. & Ias.
- 15 Minor, qui ante aditam opulentam hereditatem de-

ce sit, latus in uita an uideatur, ardua q.

- 16 Filius maior in rebus, quæ sibi plenè quærentur ha-
bet administrationem, non sic si esset minor.
- 17 Intell. l. si in prin. C. de bo. quæ lib. & l. si inf. C. de
iure delib.
- 18 Filius etiam minor potest inuito patre hereditatem
sibi delatam adire.
- 19 Tutoris uel patris auctoritas quando exigatur.



Varo, an i hereditas infanti de-
lata hodie per auth. defuncto. C. ad
tertul. transmittatur ad matrem, &
fratres simul cum patre. & Bar. quæ
sequuntur Angel. & Imol. ibi in l.
uentre. ff. de acquiren. hæred. ad fin.
& Ias. in l. si infanti. C. de iure delib.

col. 4. post medium & ibi Alberic. qui hanc dicit com.
opin. col. ii. & Bal. ibi num. 8. & Decius. consi. 331. num.
5. tenent quod sic. Sed contrarium tenent. Salice. nu.
7. & num. 17. & Alex. num. 4. & Paul. num. 9. & Ang. ibi-
dem, sunt etiam, qui neutram partem eligere ausi sunt,
quales sunt, Bart. ibi num. 9. & Fulgo. qui ait, quod eget
is articulus Imperatoris, de cisione & Corn. column. j. &
ii. qui concludit articulum esse dubium. tu tene quod
ad solum patrem fiat transmissio, & ultra doct. eorum fun-
damenta moueor, per tex. in d. l. si infanti. in prin. in
uerbo. iure patrio: iuncto uerbi, ea uero in quibus pro-
batur, quod siue pater alia bona perfecte & irreuocabili-
ter quæ sita infanti habeat ut hæres, siue ut pater iure
peculii, semper tamen illam hereditatem infanti dela-
tam & non aditam sed transmissam habeat iure patrio,
ergo illa transmissio & acquisitio contingit patri pro-
pter solam qualitatem paternam & consequenter illo
privilegio non gaudebit, qui hereditaria tantum quali-
tate habent, nisi, & habeant paternam, & propter quali-
tatem tantum paternam, non propter hereditariam ea
transmissio concedatur, patet secundo per uers. patre
uero. ubi infans illam hereditatem non transmittit, li-
cet hæredem habeat, nisi hæres sit & pater, itaque ut hæ-
re transmissio concedatur, non sufficiunt fauores, & infan-
tis & eius successoris. nisi adit & tertius, quod ille suc-
cessor sit pater. Sed ad id fundamentum ex mente Bald.
potest responderi, hæc omnia desiderari ut inducatur
hæc transmissio, sed tamen postquam inducta est, om-
nibus hæredibus prodest. argumento. l. si post mortem
§. fin. de contra. tabul. ff. Sed respondeo ut infra. Secun-
do adduco, quod iure meo nullus uti potest contra me. ergo
contra patrem, in cuius fauorem hæc transmissio
concessa est, non poterit eadem uti mater uel frater,
unde infero solutionem. ad l. si post mortem, nam ibi in-
stitutus beneficio præteriti gaudebat, sed non contra
ipsum, quia ille ius suum omittebat, sed contra alium
i. contra hæredem scriptum. Tertio adduco optimum
simile & nouum, nam si filius & extraneus in testamen-
to minus solenni sine instituti, fauore filii conseruatur
testamentum, nec id prodest extraneo coniuncto, ut quod
filii tantum fauore receptum fuit, ei tantum prodesset,
neque extraneus contra ipsum illo iure uti potuisset. l.
hac consultißima §. ex imperfecto. C. de testam. l. fin. C.
famul. here. sic & in proposito ista transmissio solius
patris fauore concessa, ipsi soli prodesse debet, non aliis
contra ipsum. Quarto iure alterius alter regulariter
uti non potest, ut l. non debet de iureiur. per totum. C.
res inter alios acta. ergo &c.

Solutio infertur ad l. si post mortem, nam ibi expres-
sim cauetur quod privilegium præteriti profit institu-
to, at hic non est expressum, tenendo hanc partem, ad
auth. de hæred. ab int. §. nullam uero, respondeo, secun-
dum Alex. col. 3. ubi supra in prin. uel secundo nouiter
respondeo quod licet æquiparentur pater & mater & fra-
tres quo ad potentiam succedendi, tamen non æquipa-
rantur quo ad qualitates successioneis, ut probat Cor-
neus

Infanti he-
reditas de-
lata an ad
patrem &
matrem &
transmitta-
tur, ardua

Maiores
poss. tran-
sit ipso iu-
re.

55
Infantis
hereditas
ut transmis-
tatur.

56
Transmit-
titur ad
patrem hæ-
reditas fi-
lio delata
& ab eo re-
pudiata.

neus. in simili, in l. fi. C. de repud. hered. colum. i. in fin. Præterea id patri non conceditur ut heredi, sed ut patri, ad hunc tex. in d. l. fi. infanti in uerbo quæsitæ, respon- deo secundum Salicetum. 7. ad finem Præterea bono- rum infanti quæsitæ alia sunt irrevocabiliter uereq; quæsitæ, & ad ista pariter uocatur pater, mater, fratresq; alia uerò reuocabiliter & fictè & ad ista non pariter uocantur. tenendo hanc partem infertur quòd patre repudiante infantis hereditatem tunc matri & fratribus nihil accresceret.

2. Infertur quòd si pater ante aditam infantis hæ- reditatem decederet nihil transmitteret eo casu, quo ad eius successionem ut hæres uocaretur. Denique quòd beneficium. d. l. fi. infanti solius patris, non etiam ma- tris, aut fratrum fauore receptum sit, sicque ei soli, nõ etiam reliquis prodesse debeat, patet ex l. fi. in prin. C. de bon. quæ liber. quæ facta uidetur ad extensionem & ad interpretationem. d. l. fi. infanti, ut sicut pater infan- ti filio delatam hereditatem iure singulari concessum fuerat iure patrio acquirere per. d. l. fi. infanti, ita quo que filio delatam hereditatem, si ille adire nollet patri liceret eam adire, & sibi habere. ergo ut beneficium d. l. fi. nullus unquam negauit quin ad solum patrem per- tineat, non etiam ad matres aut fratres, ita quoque & beneficium. d. l. fi. infanti, intelligendum est & ad solum patrem, non etiam ad matrem uel fratres pertinuisse. nam illa lex interpretata debet intelligi secundum ter- minos legis interpretantis. auth. de filiis ante dotem in- sti. na. §. fi. & hæc lex posterior declarat priorem legem l. nam & posteriores. ff. de legibus. ff. de legibus. l. i. §. lex falcidia ubi plenè per Alex. ff. ad legem falcidiam. Iuxta hanc partem dubitari solet de illa quæstione, quæ su- perioribus proxima uidetur, an 2. hereditas infanti delata, quæ etiam non adita ad patres transmittitur, transmittatur tanquam adita, an uerò transmittatur tan- quam adeunda, id quod agendum est in terminis. seu iuxta terminos dictæ. l. fi. infanti. C. de iure delib. & c. & doctores ibidem quales sunt Paul. num. 4. Alex. nume. 3. Ias. num. 4. Angel. col. 2. in prin. & Corn. col. 2. ad princ. & num. 7. tenent quod ibidem transmittitur hereditas ad patrem tanquam adita, secus in transmissione, quæ fit ex potentia iuitatis, ubi transmittitur, ut adeunda l. fi. quis filium. §. i. ff. de acquiren. hered. Vnde inferunt quod cum hodie pater succedat filio ut hæres, iuxta auth. defuncto, ad Tertulian. si infans, cui hereditas dela- ta esset, ante eius aditionem decederet, & illam hære- ditatem ad patrem heredem transmitteret, ut ibidem, certè tunc pater non haberet necesse utranque heredi- tatem expressè adire, quinimmo adita infantis hæredi- tate acquireret & eam, quæ infanti delata fuit, quasi iam per infantem aditam, licet secus inquirunt esset in hereditate transmittenda iure iuitatis. nam hæres filii transmittentis ut acquirat & filii hereditatem, & hæ- reditatem transmissam debet ambas expressè adire, ta- men in utroque tene contrarium, nam omnia, quæ no- bis absque facto nostro acquiruntur, acquiruntur reuocabiliter, ut est uidere in acquisitione legatorum & in similibus, ratio quia beneficium non datur inuito, & licet iure ciuili hereditas patris filio etiam inuito, & irrevocabiliter quæreretur ratione patriæ potestatis, tamen per beneficium prætoris habet ius abstinendi, ut sic hodie etiam illa acquisitio sit reuocabilis. modo sic hereditatem aditam irrevocabiliter quæri constat. ut. l. sicut maior. de repudian. heredita. C. ergo si uera esset commun. opinio, sequeretur quod ista hereditas infan- ti delata non possit separari per patrem ab ipsa infantis hereditate. ut. l. sed si plures. §. filio impuberi. ff. de uul- gar. ut sic, hereditas illa infanti quæsitæ ipso iure uide- retur & irrevocabiliter, quod est euidenter falsum. tene ergo quod transmittitur, non ut adita, & sic ut irre- uocabiliter quæsitæ, sed ut adeunda. quod uel ex eo patet, quòd & doctores supra citati faciunt differentiam

inter hereditatem iure iuitatis & hereditatem benefi- cio. d. l. fi. infanti, transmissam, ut illa tanquam adeun- da, ista uerò ut adita transmittatur. quod confunditur ex eo quòd illa transmittitur etiam ut quæsitæ sicut ista ergo idem in utraque dicendum. sed in illa constat ex confessione omnium, quòd licet transmittatur, ut quæ- sita, non tamen transmittatur ut adita sed ut adeunda, ergo, idem etiam in ista. ut 3. est sanè uerus intelle- ctus. ad. d. l. fi. infanti, & literè & menti ipsius legis amicus.

Adde 4. quòd in d. l. fi. infanti, glo. mag. in fin. C. de iure. delib. quæ approbatur per Bar. in d. l. fi. §. pupillus. & communiter approb. per alios. colliguntur tres con- clusiones. Prima conclusio, quòd in terminis. d. l. fi. in- fanti. filius acquirat hereditatem. Secunda, quòd ip- se obligatur oneribus & creditoribus hereditatis. Tertia, quòd acquirat eam auctoritate patris. Secunda conclusio non procedit, quia tempore. d. l. fi. infanti, uigebat ius digestorum patet quia illa est. l. Theodosii. at. l. cum oportet. & l. non solum. C. de bon. quæ liber. quæ innouant, sunt Iustiniani, sed iure digestorum si- ue filius adiret, absque iussu patris nulla erat aditio, siue patre iubente totum patri acquirebatur. l. qui in aliena. l. si quis mihi bona. & §. iussum ff. de acquiren. he- red. Bar. in. l. cum filio, col. 4. ff. de lega. r. ergo. filius nun- quam sibi sed patri acquirebat hereditatem & similiter nunquam hereditati filius sed pater obligabatur. & do- ctiores ideo errarunt, quia putabant quòd tempore. l. fi. infanti non uigebat ius digestorum. Tertia conclusio similiter uera non est, nam generaliter uerum est, aucto- ritatem patris iure digestorum nunquam filio prodesse posse. d. §. pupillus. & §. pupill. inst. de mutu. stipula, nec obest. d. l. fi. infanti. in fi. ibi, cõsentiẽte parente, nõ debet intelligi. i. iubente secundũ. dd. in alleg. §. iussum. non au- tem auctorante contra. d. §. pupillus. Præterea consensus præfens, siue ille tacitus sit, habet uim mandati taciti, siue expressus habet uim mandati expressi, argumento. l. qui patitur. ff. mandati. legem ergo de consensu loquen- tem satis congruè exponemus, & interpretabimur de iussu & mandato loqui uideri. facit. l. filiofamilias de iure. deliberan. C. infero quòd. d. §. iussus procedit & in tacito iussu, & etiam si tacitus iussus actualiter non præ- cedat, nam si concurrat simul cum aditione attento or- dine intellectus præcedere uidebitur quod satis est. infero ueram non esse com. doctrinam Bar. in. d. §. pupillus, scili- cet quod filius possit auctoritate patris facere omnem actum, qui habet se ad commodum, & incommodum, nam hic iussus desideratur. l. si. quis mihi bona. §. iussum ff. de acquir. heredi. nisi doctorum doctrinam tueamur, quòd dũ loquuntur de auctoritate de iussu intellexerint iuxta istã partẽ & ea, q̃ superius tradidimus, etiam adde, quod §. d. l. cum antiquioribus. in princip. de iure deliber. inducitur ad hanc conclusionem, quòd iure iuitatis nõ transmittitur hereditas non adita, patet quia si ad poste- ritate tantum transmittitur, ut ibidem, ergo non ad quoscunque. 2. patet, quòd nec ad posteros transmitti- tur. Nã 6. si iure digestorum iure speciali datum erat filio transmittere ex beneficio deliberationis ergo non ex beneficio iuitatis, nam casus specialis firmat regulã in contrarium. l. nam quod liquide. §. fin. ff. de penu. leg. tenendo communem Bart. ibidem respondebat, quòd illa dictio, & quæ est princ. illius legis, implicat, ut talis transmissio fiat etiam ad extraneos, quod & uult in l. uentre. ff. de acquiren. heredi. nu. 17. Sed doctores reprobant, quia attento hoc intellectu dictio, & exprime- ret casum minus dubium, & implicaret casum dubitabi- liorem contra sui naturam, unde nouissimè dic, quod dum ille tex. ait, posse & in suam posteritatem hanc transmi- ttere, non est sensus, quòd non solum ad extraneos sed etiam ad descendentes hereditatem transmittat, sed quod etiam istam deliberandi facultatem transmittat sicq; tu aduerte quòd doctores intelligunt, quod illud principium

3
Intell. l. fi.
infanti. C.
de iure de
lib.

4
Intell. l. fi.
infanti. C.
de iure de
lib.

5
Intell. l.
cum anti-
quo. C. de
iure delib.

6
Suitas an
transmitti
faciat etiã
ad extra-
neos hære-
ditatẽ non
aditam.

O ij loquitur

2.
Infanti
hereditas
delata, an
ad patrẽ
transmitta-
tur, ut a li-
ta.

loquitur de transmittenda hereditate à filiofamilias, ego uero intelligo de transmittenda ipsa deliberatione, seu facultate deliberandi, quod & uoluit. glo. ibi in uerbo hanc. & Bart. in d.l. uentre. num. 17. & dictio &, implicat quod non solum hereditatem sed etiam facultatem deliberandi transmittat, in qua erat maius dubium, quia hereditas ut pote ipso iure quæsitæ ad quoscunq; debebat absque dubio transmitti, secus in facultate de liberandi. Sed impugno. Nam filius & quilibet semper transmittit facultatem adeundi, secundum Bart. in l. qui duos. de rebus. dub. col. fi. in prin. ff.

Sed defendendo hunc sensum considera, quod transmissio ex potentia iuris deliberandi olim in usu non erat, sed denuo inducta fuit, per d.l. cum antiquioribus, ergo antea facultatem deliberandi & postquam deliberasset facultatem adeundi nullus trans mittebar, nisi illa lege id concessum fuisset, sicq; tanquam adeundam, non tanquam aditam transmittimus hereditatem ex potentia iuris deliberandi. ut d.l. cum antiquioribus, ex cuius prin. nota duas conclusiones. Prima, per petitionem temporis ad deliberandum suspenditur uitas filij. Secunda, per talem petitionem impeditur transmissio uitalis. Prima probatur ibidem, nam secundum quosdā si iure uitalis posset transmitti hereditas perpetuū & ad quoscunq; frustra priuilegi loco induceret Paulus consultus ut ex iure deliberandi transmissio fieret infra annum tantum ad posteros. etiam, probatur & ratione, nam quemadmodum qui abstinit, desinit esse suus quod ad omnes effectus iuris. l. nam nec emancipatus. ff. deleg. j. ita qui petit tempus ad deliberandum declarat se interim heredem effici uelle, ut sicut abstinēs declarat se perpetuū heredem non esse uelle, ita & iste declarare uideatur se heredē esse nolle, saltem interim dum deliberat, & tunc demum se heredem esse uelle, cum expressim id declarauerit, ut per hoc similis sit filio sub conditione si uellet instituto, quem constat secundum communem nil transmittere, si pendente conditione decedat. ut l. Cornelius, de hered. insti. ff. & l. si ita legatum. §. ille si uellet. ff. deleg. i. Sed ad contrarium quia secundum meas opiniones, per conditionem, si uelit non impeditur transmissio uitalis. Respon. illa conditio uidetur posita fauore filij, quo fit ut in eius damnū operari non debeat interim dum ea facultate non utitur, sed postquam ea usus sit tunc operabitur, quia etiā ipso iure hæres esse desinit, cum facultas abstinendi concessa à testatore æquiparetur facultati concessæ à lege ciuili. §. disponat. in auth. de nupt. ergo. & ut nor. in l. in substitutione. de uulga. Sic & in proposito per facultatem, quam etiam filiofamilias habent petendi tempus ad deliberandum ut ibidem. & l. filius. & l. si quis suus. ff. eod. non tollitur uitas, nec impeditur transmissio uitalis, sed si illam facultatem deducant ad actum actu aliter petentes tempus ad deliberandum, tunc satis suspenditur uitas, ut non aliter hæredes efficiantur quam si id expressē declarauerint, & ista prima conclusio uidetur commun. licet Bart. & omnes ibidem sentiant oppositum ut statim patebit ex sequen. conclu.

Secunda conclusio, quod impediatur transmissio, probatur ibidem secundum superiorem inductionē, & probatur eadem ratione, licet contrarium tenuerint. Bar. & Bal. magis expressē. j. col. Alex. Corn. Ias. Sebast. Sapia, & omnes in prin. d.l. cum antiquioribus. C. de iure delib. Sed 7 quia tex. in d.l. cum antiquioribus in prin. ibi, posse & in suam posteritatem hanc transmittere, uidetur innuere qd per petitionem temporis ad deliberandum nec tollatur uitas ipso iure, neq; impediatur transmissio iure uitalis, ideo tentari potest qd talis petitio interim reddat filium ab incurfu creditorum paternorum licet iure uitalis hæres re uera sit, ut si postea immiscuerit, etiam cum effectu tenetur. si abstinuerit, heredis existentia eneruetur, si deliberans decesserit patris hereditatem iure uitalis quæsitam transmittat

cum facultate abstinendi. id quod propriis accedit ad mentem & sensum. d.l. non enim, ut liberis beneficium uitalis, quod habebant adimeret, aut minueret, facta fuit, sed magis ut nouum beneficium eis præterea adderet; sicq; ut utroq; beneficio gaudeant proclius uerosimilius est. nam ut interminis. l. un. C. de his qui ante apertas tab. (de qua supra egimus) filio in potestate patris constituto licet concessum fuerit hereditatem non aditam ad quoscunq; transmittere etiam extraneos iure uitalis adhuc ei conceditur per d.l. un. alio etiam iure eam transmittere (si beneficio illius. l.) ita quoque & per d.l. cum antiquioribus, licet author illius non ignorasset quod filiam hereditatem non aditam iure uitalis poterant ad extraneos etiam transmittere, non ideo magis designatus est, aut superfluum putauit eis concedere & superaddere illius. l. beneficium, cum eis intellexisset utilissimum esse posse. Quid enim si is filius habuit substitutum uulgarem? quid si coheredem extraneum? quid si sub conditione si uellet, institutus fuerat? non ne in omnibus iis speciebus & aliis mille similibus amittebatur uitas secundum receptiones sententias? ut plenè ostendimus supra. §. 21. per totum præsertim num. 266. ergo tunc utilissimum ipsis esset non secus quam extraneis beneficium. d.l. fin. Ergo ultra intellectus, quos supra ad d.l. fin. assignauimus, is uerissimus est & utilissimus, quod imperator uidens utile esse posse, ultra beneficium iure uitalis transmittendi addidit eis & id transmittendi ius, id quod & postea 8 fecit quo ad transmissionem iure sanguinis concessam, quam cum concederet reliquis liberis uitate carentibus per d.l. un. non oblitus tamen suorum, eandem eis concessit ut si quando beneficio uitalis iure transmittendi hereditatem exclusi essent, tunc, d.l. un. beneficium transmittere possent. nam & similiter prætor, qui liberis emancipatis contratab. bon. poss. beneficium concessit quando præteriti erant, ut per totum. ff. & C. de honor. poss. contratab. non tamen fuit oblitus suorum, ideoq; eis idem beneficium accommodauit. l. i. §. uocantur. ff. de bonor. poss. ff. contratab. quod & in successione ab intestato obseruauit. §. eadem inst. de hære. ab intest. per totum. C. & si unde liberi. ergo uerba d.l. cum antiquioribus dum ait (posse & hanc in suā posteritatem transmittere) hunc habent sensum ut non solum iure uitalis possent transmittere (quod indubitatum erat) sed etiam illo beneficio similiter transmittere possent. sicq; uides ut d.l. un. & d.l. cum antiquioribus in quibus potissimum nitebantur, qui contra communem op. tenebant iure uitalis hereditatem non aditam ad solos descendentes transmittentis. non etiam ad reliquos transmitti, nihil omnino obfuit. & communem op. ut ad extraneos etiam hæredes ea hereditas transmittatur ultra eos, quos supra allegauimus, tenent Bal. Salice. & latissimè Corneus in l. 3. per tex. ibi. C. de iure delib. Romanus qui hanc dicit communē op. in l. uē tre. ff. de acquiren. hære. Parisius confi. 59. num. 14. lib. 2. Angelus in d.l. si infanti col. pen. qui hanc dicit communem opin. C. de iure delib. ubi etiam Alex. col. pen. & est communis op. secundum Aretinum col. 12. in d.l. uentre & teste Corneo in d.l. 3. communis op. est. Ang. confi. 187. Ancharanus confi. 278. Capra confi. 2. & in fil. 12. & iterum confi. 14. Corneus confi. 146. lib. 1. col. 31. ubi hanc dicit communem op. idem Corn. confi. 150 lib. 2. Gualdensis de arte testandi titulo 11. caute. 1. nu. 3. & alij plures, quos recti supra. §. 21. nu. 268. tradunt communiter doct. in l. apud hostes per tex. ibi. C. de suis & legit. communiter doct. per tex. ibi in d.l. 3. communiter doct. per tex. ibi in d.l. si quis filium. §. j. ff. de acqu. hære. communiter doct. in l. necessariis cod. titulo per tex. ibi & in §. sui per tex. ibi insti. de hære. ab intest. communiter docto. per tex. ibi in l. Cornelius & in l. iam dubitari. ff. de hered. insti. communiter doct. per tex. ibi in l. fin. & in l. uerba ff. de cond.

Intell. l. cum antiquioribus. Uitas non eneruetur etiā si petatur tempus ad deliberandum.

8
Transmittitur hereditas ad quoscunq; iure uitalis, ingenua pugna.

ff. de cond. inst. communiter doct. in d.l. cum antiquioribus Bar. in l. ex militari §. fin. ff. de mil. test. & in d.l. infanti & in d.l. uentre tangit, sed in contrarium inclinat Parisi. consi. 59. nu. 14. lib. 2. Alex. consil. 115. nume. 11. libr. 2.

Contrariam tamen partem ut ad extraneos non fiat transmissio tenent Bald. in d.l. si infanti q. j. & ibi Odo-fredus col. iii. Oldradus consi. 20. Bar. in d.l. uentre post Jacob. de bellouiso quem ipse refert & est communis op. glossarum secundum Fulgosium in d.l. si infanti & communis etiam op. doctorum est secundum Barbatiam col. 60. col. 10. lib. 3. qua de re per Corneum consil. 10. num. 2. lib. j. & consi. 7. num. 4. lib. 3. & consil. 138. num. 11. lib. 3. & consi. 125. lib. 3. & consi. 311. num. 2. lib. 4. & consil. 307. num. 3. lib. 4. & consi. 278. lib. 4. sed cum huius posterioris partis fautores potissimum nitantur in d.l. cum antiquioribus & in d.l. un. quæ ut diximus longè alium habent sensum, superest ut prior op. uerior sit, quæ innumeris legibus suprà all. comprobatur.

Amplia 9 ut iure fuitatis etiam ad extraneos hereditas non adita transmittatur in præiudicium & ad exclusionem aliorum filiorum testatoris. nam si duos filios in potestate heredes scripsi, uel intestatus decessi, & alter eorum mea hereditate nondum agnita, hærede extraneo instituto decessit, meam hereditatem ad illum transmisit excluso fratre suo. ista est uerior & receptor op. licet quamplures teneant contrarium ut differui-mus suprà §. 21. num. 268. ueris illud autem dubium.

Denique 10 hæreditas non adita ex beneficio. d.l. uni. transmittitur non solum ad descendentes transmittentis sed etiam ad ascendentes. ita glo. ibi, quam communiter app. firmat Romanus in d.l. uentre nume. 23. contraria op. longè receptior est, ut diximus suprà §. 21. num. 267. quibus adde Alex. consi. 89. num. 4. lib. 2. nam id nullo iure admissum denuo est, ergo relinquimur sub regula negativa. l. un. §. in nouissimo. C. de cad. toll. item casus exceptus firmat regulam in contrarium. l. nam q. liquide. §. si ff. de penu. lega. sed per d.l. un. descendentes tantum transmittentis excipiuntur, ergo & c. In summa maior ratio est in descendentes transmittentis, quam in ascendentes. argumento. l. scripto. ff. unde liberi. iuncta. l. nam & si. ff. de inoffic. testamento etenim cum agitur de hereditate transmittenda solius transmittentis fauor, consideratur, non etiam primi defuncti, is ergo filius transmittens magis filios suos diligebat quam suos parentes ergo & c. item ad casum, minorem rationem habentem nunquam fit extensio, nisi quando legislator de eo non meminit, & si de eo meminisset, idem uerosimiliter statueret: at uerosimile minime est, quod imperator in d.l. un. oblitus esset de parentibus, siquæ si uoluisset dixisset. §. fin. autem ad deficientis. C. de cad. toll.

Denique ut 11 habeat locum transmissio l. cum antiquioribus. requiritur, quod transmittens sciat hereditatem delatam, sed queritur, an sufficiat uehementis opinio & Bar. ibi in 3. quæst. tenet quod sic. contrarium tenet ibi Sapia nu. 14. tene op. Bar. nam ius adeundi & repudiandi regulatur in eodem terminis. nam ut conditionalia non possunt agnosci. l. is qui hæres in pr. l. in plurium. ff. de acquir. hæ. cum glo. ita nec transmitti. §. fin. autem sub cond. C. de cad. toll. l. hæres meus. l. si ita expressum. l. sub diuersis. ff. de cond. & demonstr. etiam in filiis fam. l. Cornelius. l. iam dubitari. ff. de hæred. inst. glof. mag. in l. un. C. qui ante apertas tabulas quæ app. communiter. sed licet ad adeundam requiratur scientia adeuntis. l. is qui putat. l. si is ad quem. l. hæres institutus. l. sed & si de sua. ff. de acq. hæred. tamen sufficit uehementis op. ut l. cum quidam. §. quod dicitur. 2. eo. tit. ergo & c. item hæc materia est fauorabilis, ergo ampliana & sustinenda. c. odia de reg. iur. in 6. l. cum quidam. ff. de liberis & posthumis. Item transmissio 12 ex causa iuris deliberandi queritur, an infra annum, an uero in-

fra centum tantum dies contingat in bon. poss. an foret neq; infra annum neq; infra centum dies. & resoluunt late in d.l. cum antiquioribus Ias. col. ii. Alex. nu. 10. Sebastianus Sapia col. fi. post Ang. & alios ibid. & Ang. post alios quod infra centum tantum dies fiet transmissio, Ias. uero tenet q. infra annum post alios, quos ipse refert, Sapia uero tenet quod nunquam, quasi transmissio iuris deliberandi in ciuilibus tantum, non etiam in prætoriiis successione locum habeat, quod puto uerius, ut in simili statim dicemus.

Item 13 ut procedat transmissio. l. cum antiquioribus, requiritur, quod transmittens moriatur infra annum à tempore scientiæ, quod in successione ciuilibus, sine dubio procedit. idem in prætoriiis secundum communem de qua per Ias. num. 4. & Alex. num. 10. in d. l. cum antiquioribus. & Ias. num. 6. in l. i. §. bonorum. ff. ad Trebel. sed contrarium uult Sapia in l. cum antiquioribus. col. fi. tenendo communem, res. nam fateor. l. interpretantem. intelligendam secundum terminos. l. interpretantis. & quod d. l. antiqua solis filiis concedebat transmissio iuris deliberandi. ut. d. l. cum antiquioribus. in princ. & quod bo. poss. non agnita suis iure fuitatis non transmittit, quia fuitas erat ignota de iure prætorio. ut. l. emancipata. C. qui admitt. sed aduertendum, quod etiam in hereditatibus iuris ciuilibus cessabat transmissio fuitatis post petiitum tempus ad deliberandum. ut. d. l. cum antiquioribus. in pr. secundum nostrum intell. & tamen tunc fiebat transmissio iuris deliberandi à filiis, ergo idem in bon. poss. (licet non transmitterent. iure fuitatis) idque non solum hodie sed etiam olim. Præterea Iustinianus ibi extendit transmissio iuris deliberandi etiam ad extraneos, qui aliis non transmittentibus, ergo idem in filiis, licet simus in quibus casibus non transmitterent alias, & ad rationem Sapie resp. quod procederet in casu omisso, sed iste casus satis uidetur expressus. sed pro opinione Sapie multum urget tex. in l. emancipata C. qui admitt. ubi bonorum possessio non agnita, non transmittitur. neque ad rem pertinere uidetur. d. l. cum antiquioribus, quæ loquitur in successione ciuilibus, quæ multipliciter differunt à successione prætorii ut late per Ias. in d. l. emancipata & alibi diximus plene. ergo lex noua præsertim correctoria loquens in successione ciuili ad hunc casum trahenda non est, præsertim cum ad tollendam consequentiam sufficiat dare instantiam. gl. in l. si creditori, ubi plenè Ias. ff. de operis noui. nunc. & hoc puto uerius, cogita tamen.

Adde 14 quod dum Bal. in l. licet. C. de iure delib. & Ias. in l. cum antiquioribus col. 2. post med. tenent q. hæres de iure ciuili possibile est q. habeat tres annos ad deliberandum. ut si matris hereditas filio delata sit, is per lapsum unius anni excluditur à facultate transmittendi ex capite unde liberi. sed postea per alium annum potest transmitti ex capite unde agnati, & tertio anno ex capite unde cognati. sicut in simi. per. l. i. §. sed uidendum. ff. de succ. edict. sed contrarium tenent Fulg. & Corn. col. fi. in d. l. licet ut infra, primum tantum annum possint transmitti, quia facultas inquirunt adeundi de iure ciuili, durat. 30. annis. & per lapsum anni cessat transmissio ex capite unde liberi, sed statim non potest incipere ex capite unde legitimi, cum facultas adeundi ex illo capite, non incipiat competere statim post lapsum anni primi, sed demum post annos. 30. & antequam com petat facultas adeundi ex capite unde legitimi, non potest ex eod. capite competere facultas transmittendi. quæ ratio concludit partem negatiuam uerioresse in hereditatibus, sed cessat in bon. poss. id eo nouissime dic affirmatiuam procedere, in bon. poss. sed negatiuam, in hereditatibus de iure ciuili. adde Sebastianum in l. cum antiquioribus col. fin. Denique tutior est opin. ut solum infra annum possit transmitti, moueor quia tacita repudiatio, quæ contingit per lapsum temporis &

randi cessat in successione prætoriana cum Sapia contra doc.

13 Transmissio iuris deliberandi infra annum à tempore scientiæ an procedat iure prætorio.

14 Transmissio iuris deliberandi infra annum tantum fit contra Bal. et Ias.

expressa equiparantur. l. si quis filium in fi. C. de inoffi. testam. l. cum quid. ff. si cer. pet. sed qui simpliciter hæreditatem uel bonorum possessionem repudiat, ab omni capite exclusus intelligitur. & iura supra adducta eo tantum casu procedunt, cum nominatim filius repudiavit ex capite unde liberi. nam potest agnoscere ex capite unde agnati. & sic de singulis, ut tradunt communiter doct. per text. ibi in l. puberem. C. de iure delib. & in l. qui se patris. per tex. ibi. C. unde liberi. ergo post lapsum unius anni si hæres uel bonorum possessor decessit non transmittit beneficio iuris deliberandi: præsertim quia secundum nos (ut prædiximus) hæc transmissio cessat in successione prætorii ergo &c. cogita tamen quia non firmo, & contrarium uidetur tutius ut in simili diximus infra lib. 9. sub tit. de acq. hær.

15
Minor qui
ante aditā
opulentam
hæredita-
tem deces-
sit læsus in
uita an ui-
deatur, ar-
dua. q.

Adde etiam quod Bar. in l. qui duos num. 5. ff. de reb. dubis. tenet quod 15 si minor decesserit antequam adiret hæreditatem heredes eius poterunt impetrare restitutionem in integrum ad adeundam illam hæreditatem 2. tenet quod illa restitutio conceditur exclausula generali, si qua mihi iusta causa, de qua in l. i. ff. ex quib. caus. maior. non ex læsione minoris. nam minorem firmat in uita non fuisse læsum. Tertio sentit ibidem secundum Sapiam, in l. cum antiquioribus num. 17. de iure delib. quod si maior ignorans decederet ante aditam hæreditatem, tunc eius heredes possent petere in integrum restitutionem ad adeundum ex clausula generali, si qua mihi iusta &c. In prima & secunda conclusione est commu. opinio cum Bar. secundum Socin. in d. l. qui duos col. 8. post medium cum sequentibus & Ias. in l. si infanti num. 8. & Corn. ibi num. 5. & ibi Paul. & Parisi. confi. 59. nu. 14. lib. 2. In tertia conclusione est commu. Bar. secundum Sapiam. in d. nume. 17. & secundum Ias. ibi col. 2. in princ. 4. quæstio, quod talis minor ante aditam decedens non uidetur læsus in uita, quam tenet Bar. in d. num. 5. est communis secundum Corn. in d. nume. 5. ad fi. in l. si infanti, & docet Socin. in d. col. 8. in fi. cum sequenti. Prima conclusio fallit secundum Bar. d. num. 5. & Corn. d. num. 5. quando minor haberet tutorem, cui posset imputari negligentia. fallit. 2. secundum eosdem quando non haberet tutorem sed per negligentiam fieret hæredum legitimorum huius pupilli. fallit. tertio secundum Corn. quando hæreditas non esset soluendo. Quo ad quartam principalem conclusionem dic eam non esse ueram per rationem Corn. d. num. 5. in fi. unde infertur similiter ueram non esse sententiam contrar. prin. quinimmo hæc restitutio heredi minoris dabitur, non ex clausula si qua mihi iusta causa, sed ex læsione, quæ uere in uita minoris contigit. Secundum limit. licet commu. non puto ueram, quia tutorem petere non tenentur nisi proximiores legitimi, quibus exclusi admittuntur sequentes. ut in l. 2. §. si. ff. ad Tertul. glo. in l. fiant. C. de legiti. hæredibus. sequentibus ergo qui in culpa non fuerunt dabitur restitutio ex persona minoris, qui secundum nos in uita fuit læsus quod nota ad glo. illas in l. si infanti. de iure deliberan. Proximioribus ergo non datur restitutio quando non sunt hæredes, sed qui sunt hæredes illi habent restitutionem. & quatenus diximus talem minorem, qui ante aditam hæreditatem decessit in uita læsum non uideri secundum opin. Bar. quam commu. esse diximus, id multum suadet per. §. sed neque in fi. de auct. tutorum. l. quia poterat. ff. ad Trebel. melior tex. de iur. in l. qui autem in prin. & in. §. i. ff. quæ in fraud. creditorum. sed respondeo, quod postquam detectum fuit illam hæreditatem, qua de agitur esse opulentam, iam apparet retro fuisse opulentam sicque retro etiam minorem eam omittendo fuisse læsum, præsertim cum plerumque hæreditas præsumatur utilis. l. hæreditatem. ff. mand. l. unica. C. de imp. lucr. descrip. lib. 10. adde quod cum pater in bonis aduentitijs acquirit usum fructum, tunc indistincte. i. cuiuscunque ætatis sit filius habet & legitimam

filij administrationem. l. i. de bon. mater. l. si. §. ubi autem C. de bo. quæ liber. item quoties non habet talem usum fructum, toties non habet talem administrationem. ut in auth. ut liceat matri & uix. in prin. tenet glo. in auth. excipitur. C. de bon. quæ liber. Bar. in l. fin. §. pupillus. ff. de uerbo. oblig. Bar. in l. si infanti num. 8. C. de iure deliberan. fallit in d. l. si infanti uerf. ea uero ubi infans emancipati nomine potest adire pater, ergo est legitimus administrator: licet tunc non quærat usum fructum secundum Bar. ibi num. 8. Paul. num. 6. Ias. num. 8. Corn. col. 4. in princ. tamen dic quod regula non est ex toto uera, & fallentia ex toto falsa est. nam regula procedit solum in filio familias maiore, qui ut castrensius & quasi ita & aduentorium, quæ etiam quod ad usum fructum sibi acquiruntur, habet administrationem eadem ratione ut exprimitur in d. auth. in principio. secus 16 in filio minore siue sit pupillus. ut d. l. si infanti. uerf. ea uero & clarius per Ias. ibi num. 8. per Port. in fi. de leg. par. tut. & l. 3. in fi. de leg. tut. ff. siue etiam sit adultus ut l. si. §. fin autem in. 2. C. de bon. quæ liber. ubi Corn. nume. 3. nam in istis pater habet legitimam administrationem. fallit primo quando pater eam uoluit. d. §. fin autem. & d. auth. in fin. princ. fallit. 2. quando priuatio usus fructus contingit ex dispositione hominis, ita intelligo d. auth. & aduerte quod aliquando, & primo contigit priuatio usus fructus ex sola hominis dispositione, & tunc inde sequitur & priuatio administrationis. ut d. auth. in prin. & ita potest intelligi glo. d. auth. excipitur. & Bar. in d. §. pupillus aliquando & 2. priuatio usus fructus contingit ex l. dispositione cui causam dedit factum uoluntarium patris familias, & tunc inde non sequitur priuatio administrationis. ut d. §. fin autem in. 2. aliquando & tertio contigit ex legis dispositione, cui causam non dedit factum uoluntarium patris, ut in casibus notatis in authen. idem est. de bon. quæ liber. & tunc puto quod inde non sequatur priuatio administrationis argum. l. si fideiussor. §. si necessaria. ff. qui satis. cog. & l. iam dubitari in fin. ff. de hæred. instit. ex quibus determinabitur nouerit id quod tractat Corn. in d. §. fin autem. nu. 3. Per quem §. confunditur opinio. Bal. in l. 1. C. qui admitt. nu. 14. dicentis q. 17. l. cū non solum in princ. de bonis quæ liber. disponens quod filius patre inuito possit adire, procedit in maiore tantum secus in minore per. l. si infanti. in fin. quæ nihil obest, quia 18 tempore illius filius familias etiam si esset maior, non poterat, adire sine iussu patris. l. qui in aliena. in princ. ff. de acquir. hered. sed postea per Iustinianum in l. cum oportet. de bon. quæ liber. statutum fuit filio acquiri proprietatem, sed & usum fructum, eo casu, quo inuito patre adisset ut. l. si. cod. titulo. in prin. etiam si filius minor esset. ut d. §. fin autem. tene ergo contra Bal. q. d. l. si. procedit etiam in filio familias minore. 2. contra eundem quod d. l. si infanti. §. si. etiam in filio maiore procederet. denique ad Bar. in d. l. si. §. pupillus. ff. de uerbo. obliga. & quod tradunt. dd. in l. si infanti. C. de iure. delibe. dic quod quando agitur de mera acquisitione pupillus non eget auctoritate patris nec tutoris. §. pupillus. in fi. de inutilibus. stipula. l. obligari in prin. de auct. tut. aut. 19 agitur de mera obligatione, & tunc non sufficit auctoritas patris. ita potest intelligi. d. §. pupillus. in fi. nec sufficeret autoritas etiam tutoris quando eius dolus argueretur, quia inquit. l. tutoribus. datam esse potestatem dum modo non malignetur. facit glo. in l. procurator cui. ff. de procurat. & l. procuratorem. §. Lucius. ff. mand. Aut agitur de mixta administratione. i. quæ se habet ad commodum hæreditatis, qualis est adicio hæreditatis, & contractus ultro citroque obligatorii, & tunc sufficit auctoritas patris, secundum Bar. num. 8. in l. si infanti per tex. ibi. ubi omnes sequuntur. C. de iure. delibe. quo casu ex mente omnium facilius sufficeret autoritas tutoris. Sed considera quod filius familias ex omni casu poterat etiam sine uoluntate patris

16
Filius maior in rebus quæ si bi plenè quæritur habet administrationem non sic si esset minor.

17
Intell. l. si in pr. C. de bo. quæ lib. §. l. si infanti. C. de iure delib.

18
Filius et minor pot inuito patre hæreditatem sibi delatā adire.

19
Tutoris uel patris auctoritas quando extigatur.

S V M M A R I U M.

- 1 Monacho decedente ius adeundi non migrat in monasterium, egregia q.
- 2 Monachus filio ne an seruo exaequetur.
- 3 Hereditas sine animo non acquiritur.
- 4 Seruus habet uelle & nolle.
- 5 Animus noster seruus fieri non potest.
- 6 Animi declarandi facultas, non migrat de persona ad personam.
- 7 Iusta hereditas quae dicatur.
- 8 Ecclesia magis quam reliqui, abstinere debet à lucro faciendo cum aliena iactura.
- 9 Lex generalis comprehendit etiam priuilegiatas personas.
- 10 Transmittit hereditatem, qui impedimento iuris non potuit adire, sed idem etiam si facti impedimento.
- 11 Transmitti nequit uiuentis hereditas.
- 12 Transmissio est successionis prorogatio eiusdem formae & naturae.
- 13 Spes non est in hereditate uiuentis.
- 14 Hereditas etiam delata, non est in bonis nostris.
- 15 Transmittit mater filij sui hereditatem sibi delatam etiam ad exclusionem taciti pupillaris substituti contra communem opin.
- 16 Mater quando excludit tacitum pupillarem substitutum dicitur uenire de iure speciali.
- 17 Vulgaris tacita contenta in expressa pupillari excludit matrem.
- 18 Pupillaris tacita non excluditur per impuberis legitimos heredes, dempta matre.
- 19 Priuilegia personalia non transmittuntur.
- 20 Priuilegia facilius quam ius commune pereunt.
- 21 Speciale ius non est in consideratione.
- 22 Transmissio hereditatis non adita non datur nisi in casibus à iure expressis.
- 23 Animi quod est à persona non seperatur.
- 24 Monacho mortuo monasterium hereditatem ei delatam nequit adire.
- 25 Transmissibile non est, quod non est cessibile.
- 26 Abstentionem suam filius iure ff. poterat reuocare.
- 27 Transmitti nequit facultas reuocanda abstentionis.
- 28 Abstentionem reuocare, non conceditur emancipato, quò ad paternam nec cuique filio, quò ad maternam hereditatem.
- 29 Pupillaris tacita an excludat ius accrescendi competens matri.
- 30 Intell. l. si. C. de inst. & subst.
- 31 Transmissio si quando per substitutum impeditur intelligitur per expressum non per tacitum.
- 32 Primo genitus, qui excludit secundo genitum & si illico moriatur durat exclusio.



MONACHVS I haeres scriptus fuit is post mortem testatoris antequam hereditatem adiret decessit, an ad monasterium ius adeundi transmissum uideatur, uel an iure suo monasterium adire possit, dubium est: & monasterium adire non posse, firmat

Bar. in l. is potest num. 13. ff. de acqu. hære. Socinus in l. j. num. 23. ff. de uulg. ubi Alciatus num. 62. & ibi Ripa num. 154. & num. 164. post alios plures, quos ipsi referunt. Contrariam tamen opinionem longè plures sequuntur secundum Couarub. in c. i. num. 20. cum sequi de testam. plenè per Decium in c. in praesentia de proba. per eund. post Corne. Ias. & alios in l. i. C. qui admitti. Sed superior op. ut aequior ita & uerior est, nam siue monachum seruo assimilare uelimus, constat quod dominus non potest adire hereditatem seruo delatam, si ille decessit antequam adiret. l. cum proponas. C. de hære inst.

I
Monacho decedente ius adeundi non migrat in monasterium egregia q.

te patris obligari. l. filiusfamilias. ff. de action. & obligati. nisi esset impubes. d. l. fin. §. pupillus. quo casu nec cum patris uoluntate poterat. puto quòd aliud erat in hereditate, quam indistinctè ex consensu & uoluntate patris quærere poterat. l. si quis mihi bona. §. iustum. ff. de acqui. hære. etiam si esset pupillus. d. l. si infanti. in fi. quod & iure. s. forum uerum esse patet, ibi, dū ait, nulla dubietate &c. sed si esset infans non poterat adire, sed eius nomine adibat pater sibi patri quæsiturus. arg. l. i. de bono. posse. in fi. l. seruus. §. impubes. ff. de bono. posse. quod saltem hodie expeditum est ut. d. l. si infanti. in princ. ubi. Alex. col. i. Paul. col. 2. Corn. num. 7. Ias. col. 2. Considera ergo quòd filiusfamilias maior uel adolescens ex omni causa absque iussu & uoluntate patris poterat obligari. d. l. filiusfamilias. d. l. si. §. pupillus. sed fallit in obligatione ex aditione hereditatis resultante. d. §. iustum. Item. 2. regula scilicet quòd filiusfamilias impubes ex nulla causa posset obligari etiam cum auctoritate patris. ut. d. l. si. §. pupillus. falletur similiter in obligatione resultante ex acquisitione hereditatis. d. l. si infanti. in fi. ergo licet Bart. & alii putauerint ualere argum. de acquirenda hereditate ad alias acquisitiones errarunt. unde fateor patris auctoritatem sufficere in obligatione mixta, quæ habet se ad commodum & incommodum, si quidem oriatur ex aditione secus si oriatur ex alio contractu: ratio fortè, quia facta aditione iussu patris apud eum remanet omne siue commodum siue damnum, argum. l. qui liberis. §. hæc uerba ff. de uulga. Bart. in l. cum filio num. 4. & §. de legat. 1. per. l. qui in aliena. §. interdum. ff. de acquiren. hære. idem quoque puto in alijs contractibus, qui fiunt patris uel domini iussu. arg. inst. quod cum eo. §. i. & §. ceterum, nisi in libero. ut. l. solutum. §. per liberam. ff. de pignori. actio. sed in alijs actibus, qui fiunt absque patris uoluntate & consensu obligatio passiva residet penes filium, actiua uerò penes patrem. l. filius. l. seruus. C. de pact. sed tamen in hoc semper remanet differentia inter alios contractus, & contractum aditionis, nam iste fieri non potest nisi præcedente iussu, secus in alijs. d. l. seruus. d. l. filius. & l. seruus uerante. ff. de uerbor. obliga. ergo ut pupillus absque tutoris auctoritate adire non potest, ita etiam neque absque patris iussu: sed in eo differentia est, quòd iussus præcedere, auctoritas sequi potest. d. §. iustum. Item licet pupillus possit alios actus facere contra heredem cum auctoritate tutoris. d. §. pupillus, tamen non cum auctoritate patris ut ibi. in fi. & d. l. si. §. pupillus. quod Bar. ibi restringit, ut procedat quando contractus esset merè obligatorius ex parte pupilli, secus si haberet se ad commodum & incommodum, quales sunt contractus ulero citroque obligatorij, & redditur ratio per glo. in d. l. fin. §. pupillus. quam sequuntur Bar. & omnes in d. l. si infanti. teneo contrarium ut. d. §. pupillus procedat etiam in omnibus contractibus, ut fieri non possint auctoritate patris, ratio quia auctoritatem præstare in causa propria non potest, ut notatur in l. i. §. fuit quæsitum. ff. ad Trebel. & cum ex tali contractu lucrum resultans spectare deberet ad patrem factis in causa propria ipse auctorari uideretur, contra regulas, secus autem in iussu, quo casu omne siue damnum siue commodum ad iubentem ut dixi spectare debet. Ratio differentie inter iussum & auctoritatem, quia qui facit iussu & mandato alterius seu nomine, non ipse sed iubens facere uideretur, quo fit ut ad iubentem omne siue damnum siue emolumentum pertinere debeat: sed qui facit auctoritate alterius ipsemet facere uideretur, & auctoritas ad suppletionem intellectus adhibita uidetur.

2
Monachus
filio ne an
seruo exae
quatur.

3
Heredi-
tas sine a-
nimo non
acquiri-
tur.

4
Seruus ha-
bet uelle
& nolle.

5
Animus
noster ser-
uus fieri
nō potest.

6
Animi de-
clarandi fa-
cultas non
migrat de
persona
ad perso-
nam.

7
Iusta ha-
reditas
quae dica-
tur.

8
Ecclesia
magis quā
reliqui ab-
stinere de

re. inst. siue etiam filiofamil. assimiletur, idē iuris olim erat. l. is qui hares. §. si. ff. de acquir. her. notatur per gl. & omnes in d. l. i. C. qui admittit. Monachum 2. filio ne, an seruo exaequari debeat incertum est, ut plenē disputat Ias. in l. §. per seruum qui in fuga. ff. de acquir. poss. Denique 3. hereditas q. adiri aut acquiri non possit si ne uoluntate heredis scripti ea; declarata ante mortē constat in d. d. l. l. & in §. in nouissimo. C. de cad. tollend. l. nolle. l. gerit. ff. de acquir. her. §. si. inst. de her. qua li. nec dicatur 4. seruum non habere uelle nec nolle, nam suprà contrarium ostendimus. Non quoque dicatur monachum non habere uelle nec nolle, nam id omnino falsum est. etenim 5. homo & si corpus suum seruum facere possit cum sese uendit ad precium partici pandum. §. si. inst. de iure perso. l. si quis filio exheredato. §. irritum. ff. de iniust. rup. & licet similiter corpus suū possit absq. eius uoluntate seruum fieri per interuentum captiuitatis, tamen isthaec omnia sunt contra ius naturale ut in l. manumissiones. ff. de iust. & iur. §. ius autem gentium inst. de iure nat. per totum. C. & ff. de capt. & tamen nullibi lectum nusquam aut cogitatu fuit quod animus hominis seruiret, aut seruus fieret, animus enim hominis siue ille seruus sit, siue liber & ingenuus, tam liber hodie est quam olim erat inspectis principis iuris naturae: neque ulla unquam iuris siue gentiū siue positiui constitutione id ulla ex parte coangustatum est, aut coangustari potuit. ut & patet ad sensum & plenē ostendimus suprà. §. i. num. 38. cum seq. Cum ergo sine heredis scripti animo hereditas monacho delata acquiri nequeat, animiq. declaratio ab ipso met. & non ab alio fieri debeat, ut dictum est. (Nam 6. neque ad heredem uniuersalē animi declarandi facultas tran sit ut per glo. communiter ibi app. in l. inter stipul. §. si Stichum. ff. de uerb. obliga. l. si ita legatum. §. illi si uolet ff. de lega. i.) superest ut si decesserit antequam declarasset, tunc monasterium adire nequeat neq. illius declarationis faciendae ad monasterium uideatur transmissa facultas. Præterea ad cuiusque morientis hereditatem lex inuitat suos legitimos ab intestato heredes, testari autem lex permittit ex quadam dispensatione & contra principia iuris naturae, ut ostendimus suprà. §. i. ad prin. eademq. lex sub his demum conditionibus hereditatē ab intestato uenientibus adimere uoluit, si & defunctus rite testaretur, & heres ab eo scriptus declarasset se uel le eam hereditatem acquirere. ergo si id nec declarauit, nec iam declarari potest, reliquum est eam hereditatem ex iure antiquo permanere debere apud heredes legitimos: iniuriūq. esset, nos per suspectas & periculosas incertasq. interpretationes eis talem hereditatem uelle adimere. Nam ius, quod antiquius eō melius. ita glo. in pri. C. de cad. tollend. dum ait antiquum ergo bonum. ergo id ius legitimis heredibus iure antiquo cōpetens eis minimē adimendum est, ademptiones enim sunt odiose & restringendae. l. cum quidam. ff. de lib. & posth. Vnde cum lex sub suprà dictis conditionibus demum & non aliter legitimis hereditatem adimi permiserit, superest ut si ex toto non impleantur cesset ademptio: praesertim cum & conditiones debeant perfectissimē impleri. l. qui heredi & l. Meuius. ff. de cond. & dem. & legitima successio sit antiquior & consequenter melior quam testamentaria ut dictum est & probat. l. i. in i. & 2. resp. ff. ad leg. falc. ideoque 7. iuste successionis appellatione legitima & non testamentaria successio uenit. l. 3. §. de illo. ff. pro socio & testamentaria successio ex dispensatione descendat, sicque minimē sit extra suos terminos trahenda. Maximē 8. cum monasterium lucrum cum aliena iactura (scilicet legitimorum) appetere turpius sit, quam si priuatus quidam ad id lucrum aspiraret. l. semper in contractibus cum ibi not. per glo. & doct. ff. de reg. iur. c. fi. 17. q. 4. denique regula generalis stat pro legitimis, cui in dubio tenaciter adherendū. l. i. cum ibi not. per Bar. Decium & Cagno ff. de reg. iur.

lillam. C. de colla. l. precipimus. C. de appell. eaque 9. lex & regula sic generaliter disponens comprehendit personas, res, aut causas utcumque aliis in rebus priuilegiatis si ea in re, qua de agitur non reperiuntur habere peculiare priuilegium, communis opin. est, quam tenet Bal. per tex. ibi in l. in fraudem. §. si. ff. de mili. test. Decius consil. 5. idem Decius in l. ex testamento. C. unde liberi Andr. Tiraqu. de prescrip. §. j. gl. 11. Aleius paradoxorum lib. 4. c. 10. hac autem in re monasterium nō reperitur habere peculiare priuilegium satis dilucide ab ullo iure sibi concessum: ergo & c. id quod saltem de iure civili expeditissimum est, & de iure canonico, ut nobis uidetur, lex canonica non uoluit contrarium disponere, nec si uoluisset, posset hac in re contra ius ciuile disponere, nisi in ecclesie terris duntaxat, hec enim materia spiritualis non est, sed rerum prophanarum. Ergo aut constat eam hereditatem relictam fuisse contemplatione ipsius monachi, & procedit op. nostra. l. cū quis. C. de iure delib. aut constat relictam fuisse contemplatione monasterii, & tunc fortē op. contraria posset teneri. argumento d. l. cum quis & d. c. in presentia. aut dubitatur, & tunc procedit etiam nostra op. per. l. l. & rationes, de quibus suprà & argumento. ff. de lega. prest. l. filium. §. si. & l. 3. §. si coniunctim cum §. preced. & sequen. Hactenus in hereditatibus, in legatis uero dic, ut per. l. filiofam. ff. de cond. & demonstr. & ibi per Bartho. Soci. post alios. Item hactenus quando monachus & si sui iuris foret, non transmitteret ad suos heredes eā hereditatem ex potentia iuris deliberandi, uel sanguinis, uel fuitatis. Quid autem si in eo statu erat, ut ad heredes suos uel etiam extraneos eam hereditatē trans mittere posset iure uel fuitatis, uel sanguinis, uel deliberandi? & tunc fortē teneri posset, eam hereditatem ad monasterium transmissam fuisse, non secus quam ad heredes transmitteretur: cum monasterium loco filii & sic heredis habeatur. d. c. in presentia. sed tunc monasterium eam habebit, non iure proprio sed iure transmissio, & his casibus contraria op. posset tueri.

Est & alius casus, in quo contingit transmissio, nam in terminis, l. si. C. de inst. & subst. non solum mater ipsa uiuens praefertur substituto, sed etiam moriens illud ius ad heredes transmittit, ita quod heredes eius praeferrantur substituto, uel quod ius praefationis matri cōpetens contra substitutum tacitum pupillarem possit ad heredem transmitti ad exclusionem substituti, quod est singulare. Pro cuius euidētia, primō considero, q. 10. ista quaestio non habet locum quando mater non adisset impedimento iuris, uel deseruiens iuri communi, non tunc indistinctē transmitteret, conclusioq. esset indubitata. tex. est in l. uentre. ff. de acquir. hered. & in l. illud. §. si. cum l. seq. ff. de contratab. Secundo considero q. questio non procedit quando mater non adiuit iusto impedimento uel absentia impedita, nam tunc etiam indubitanter transmitteret ad heredes saltem beneficii restitutionis, quod mediante eius heredes possent adire tex. est de hoc singularis, & non alibi secundum Pau. ibi. in l. Pantomius imprim. de acquir. hered. ff. quae mirabiliter limitat omnes leges loquentes de materia trans missionis. Porro 11. quando mater decessit filio uiuente uidetur expeditum quod non possit transmitti, & sic quod casu isto non sit formanda conclusio. Primo per d. l. fin. C. de inst. & subst. quia dicitur, quod tunc substitutus admittitur ut ibi in fine iuncta gl. ergo non transmittitur: quia tunc substitutus non admitteretur ut infra dicam. Secundo, quia si ipsa moriatur uiuente filio, ergo uiuentis non est hereditas. l. qui superstitis & l. is qui hares, cum concordantibus. ff. de acquir. her. non potest transmitti, quia eius quod non est, & sic non entis, non potest fieri transmissio, ut est notum. Tertio, quia 12. transmissio est quaedam successionis prorogatio eiusdem formae & naturae. l. i. de his qui ant. apert. Bal. in l. 3. 2. col. C. de har. inst. si ergo non est hereditas,

het a iure
faciēdo cū
aliena ia-
tura.

9
Lex gene-
ralis com-
prehendit
etiam pri-
uilegiatas
personas.

10
Transmit-
tit heredi-
tatem, qui
impedimē-
to iuris nō
potuit ad-
ire, sed iū-
etiam si fa-
cti impedimē-
to.

11
Transmit-
ti nequit ui-
uentis her-
editas.

12
Transmis-
sio est suc-
cessionis pro-
rogatio eius-
dem formae &
naturae.

reditas, non potest prorogari, & sic nec transmitti. Quarta quia 13 mater uiuente filio non habuit ius ne dum re sed, nec spe. probatur à fortiori, quia filius uiuente patre non dicitur habere spem. l. post emancipationem de liber. lega. Bar. nobiliter in l. fin. in fin. C. de pact. & in l. is potest de acquir. hered. ubi latè. Nec obstat quòd alibi appellatur spes d. l. fin. in pr. de pact. quia illa dicitur spes non approbata à iure, ut dictis locis: si igitur non habuit ius re nec spe, ergo impossibilis est transmissio, cum sit prorogatio & extensio: & quod non est, non potest extendi. l. priuatorum C. de iurisdit. omnium iudi c. significasti, de for. competen. not. in l. 2. ff. de iudi. in princ. cum simi. Quinto pro hoc. l. i. §. impuberi. ff. de colla. bon. l. fi. & ibi Bar. ff. de lib. agnos. ubi dicitur tex. in bonis libertorum superstitum nullum omnino ius patroni liberiue patronorum habere, pondera nullum omnino ius &c. Si ergo hæc procedunt in liberis descendantibus, ergo à fortiori in matre, cui non est ita debita hereditas filiorum: immo dicitur ordine turbato succedere. l. nam & si parentibus cum ibi notatis. ff. de inofficio testam. Sexto non habemus regulam, quòd hereditas etiam delata non transmittitur. l. i. §. in nouissimo. C. de caducis tollen. l. quoniam C. de iur. delib. cum uulgatis: ergo à fortiori illa, quæ delata non est, ut in nostro casu, uiuente filio, & hoc uidetur resp. Septimo quia non debet quis esse sollicitus de hereditate uiuentis. l. 2. §. interdum. ff. de uulg. & pup. si ergo mater transmitteret, uideretur quodammodo sollicita de hereditate filij sui uiuentis, & etiam quia ille in quos transmitteret à fortiori essent solliciti: & cum in eos esset transmissa fortè insidiarentur uitæ pupilli. quod ius abhorret. c. 2. de concessi. præben. c. ne capta. de concessione præben. lib. 6. l. i. & l. fin. C. de pactis. l. fideicommissio. C. de transactionibus. l. qui Romæ. §. duo fratres de uerb. obl. ff. Octauo. pro hoc. l. si quis filiū. §. si filius de acquir. hered. maxime in ratione sui, ibi, quia & patri eius idem tribueretur, cum ergo uiuente filio matri nihil permittitur, ut dictum est, sequitur quòd nec heredibus eius uigore transmissionis. Nono pro hoc facit, quia quando mater mortua est uiuente filio, illud dicitur uenire in causam caduci. §. & cum triplici & §. pro seruando de cadu. tollen. secundo, caducum certum est non transmitti, ergo &c. Decimo quia 14 hereditas etiam delata ideo non transmittitur, quia non est in bonis nostris. l. precia rerum. ff. ad l. fal. quæ. l. est singularis secundum Bald. in l. 3. C. de iur. & fac. igno. si ergo illa, quæ est delata non transmittitur, ideo quia non est in bonis nostris: à fortiori illa, quæ delata non est nõ transmittitur, quia à fortiori dicitur nõ esse in bonis nostris. Undecimo, pro hoc fac. l. si quis filium. C. de me. testam. argumento ab speciali. nam ibi est speciale in filio, quòd transmittat spem querelæ, quæ nondum sibi competit. Ergo 15 quæstio debet formari, quando mater decessit post mortem filij sui uiuente adhuc substituto, an tunc ipsa transmittat adhæredem ius prælationis sibi competens contra substitutum, uel an substitutus admittatur exclusis heredibus matris. in qua quæstione, communis opinio est nemine discrepante, quod substitutus præferatur, & per consequens quòd mater ad heredes non transmittat. ut in l. fi. C. de inst. & substit. ubi ita tenet Cynus Alber. Bal. in princ. & prima colu. ad fi. idem Oltral. idem Salicet. qui summam istam. d. l. fin. dicit tacita pupillaris in uulgaris contenta matrem non excludit, ipsa tamen præmonens hoc priuilegium ad heredes non transmittit, idem Paul. de Castro ibi in summario, idem uult Alex. uno uerbo in l. j. ff. uulg. & pupi. l. 2. col. ante medium, & hæc opinio tanquam indubitater uerissima non fundatur à doct. pro qua in primis, tex. expressus uidetur, in d. l. fin. dum dicit quod si mater prior decesserit admittitur substitutus, ergo mater non transmittit, nam si transmississet, substitutus debet excludi: quia ius transmissionis est potentius in

re substitutionis. ut supra dixi & d. l. fin. ad hoc non est alibi secundum Iacobi secunda causa circa principium. pro ista communi opinione ego ultra omnes adduco sequentia. Secundo ergo in ordine iterum pondero. tex. d. l. fin. in uersiculo omnino, de cuius natura est, quòd importet idem quod omni casu. glo. in l. fi. cum exceptione. §. quatenus. ff. quod met. ca. glo. in c. ex parte el primo de offic. delega. tex. cum glo. in l. ubi autem non apparet. §. fin. de uerb. obliga. glo. cum tex. in l. 2. C. quomodo & quando. Si ergo in omni casu admittitur substitutus, ut ibi, ergo non habuit locum transmissio, nam tunc non omni casu admitteretur substitutus, sed solum eo casu. quando posthumus non esset natus: & sic quando esset locus uulgaris substitutioni expressæ, non autem quando habet locum pupillaris tacita, & mater fuisset in medio, quamuis esse prædefuncta: & hoc uidetur carere responsione. & confirmatur ista inductio per id, quod dicunt doct. in l. precibus, uerbo omnino. C. de impuberum. ubi dicunt probari melius quam alibi, quòd pupillaris tacita in uulgaris comprehensa, non admittitur contra matrem per tex. ibi in uer. omnino, nam ibi probatur, quòd filius decessit impubes, nam si pubes decessisset, non omnino ad matrem pertineret eius successio, quia factus pubes potuisset testari & alios instituire, & sic mater esset exclusa, quod non est dicendum attenta significatione illius uerbi omnino. Tercio iterum pondero. d. l. fin. quia ibi de transmissione uerbum nullum, & tamen dicitur expressè quod admittitur substitutus, non est ergo credendum, quòd si haberet locum transmissio omitteretur ab Imperatore tam necessarium uerbum, facit. l. i. §. fin. autem ad deficientis. C. de cad. tollen. c. inter corporalia de translat. Episc. ubi etiam dicitur, quòd id quod non est Sanctorum patrum decreto sancitum &c. ergo sic in proposito de substitutione est expressum, de transmissione omissum, ergo habetur pro omisso. l. commodissime. ff. de libe. & posthu. l. fi. cum dotem in prin. ff. sol. matr. Quarto quòd non habeat locum transmissio, ad huc iterum pondero d. l. fi. & pro euidencia præmitto, quòd 16 in casu illo mater admittitur de iure speciali, non de iure communi. ut tenet Cynus ibi Sal. Paul. & omnes & uidetur indubitatum, & probo dupliciter, primo quia substitutus uenit de iure communi modò ex substitutione expressa modò ex tacita subintellecta. d. l. iam hoc iure in prin. cum similibus. ff. de uulg. & pupi. secundum speciale in ipsa matre quod præferatur substituto isto casu, propter multa scilicet quia mater, item quia agitur de bonis filij. quibus cessantibus non habet locum. d. l. fin. Hinc est quòd quamuis sit mater & substitutio sit tacita si tamen non agitur de bonis filij excluditur mater & admittitur substitutus ut est 17 uidere in uulgaris tacita, comprehensa in pupillari expressa, ut in glo. d. l. fi. & est text. quem pondero in d. l. precibus, pe. resp. ergo admittitur mater de iure speciali. Secundo probo quia 18 quamuis mater excludat substitutum tamè per alios uenientes ab intestato substitutus non excluditur, ut uult glo. in l. precibus glo. mag. circa princ. & ibi Bald. prima col. in fin. & communis opin. quamuis dubia pro qua pondero nouissimè tex. d. l. fi. i. fi. ubi tex. dicit, quod si mater prior decesserit admittitur substitutus, ergo per eum excluduntur uenientes ab intestato, aliàs si per eum non excluderentur, admitterentur ipsi. Concluditur ergo quòd mater admittitur de iure speciali, modò sic, si specialiter permittitur matri, est priuilegium ipsius, ergo non potest transmitti: quia 19 quòd illius personæ præstat hoc minimè ad alium pertinere debet ut est tex. singularis maxime in ratione sui, in l. cum patronus de leg. secundo, facit. l. priuilegia. ff. de reg. iur. & in l. quia tale. ff. solut. matrimonio, ad idem. l. ex pluribus ff. de admin. tuto. cum similibus Præterea hoc sic probatur, quando aliquis admittitur de iure speciali, non uendicant in eo locum regulæ iuris communis tex. est

Verbum omnino quid significet.

16 Mater quado excludit tacitum pupillarem substitutum dicitur uenire de iure speciali.

17 Vlgaris tacita contenta in expressa pupillari excludit matrem.

18 Pupillaris tacita non excluditur per impuberis legitimos heredes dempta matre.

19 Priuilegia personalia non transmittuntur.

P singularis,

33 Spes non est in hereditate uiuentis.

34 hereditas etiam delata non est in bonis nostris.

14 hereditas etiam delata non est in bonis nostris.

15 Transmittit mater filij sui hereditatem, sibi delatam etiam ad exclusionem taciti pupillaris substituti contra comm. op.

De transmissionibus

singularis, in l. mulieri & Titio. ff. de cond. & demon-
stra. ubi ille, qui succedit de iure speciali, non potest ad-
mitti ad portionem uacantem per ius accrescendi, si er-
go ius accrescendi non habet locum in succedente de
iure speciali, ergo nec transmissio. inimo si recte con-
sidero istud argum. probat à fortiori, nam certum est, qd
portio uacans accrescit cuicunque hæredi etiam inui-
to. §. his ita de caducis tollen. C. & sic de iure communi,
nam si de iure speciali & ex beneficio, non accresceret
sibi inuito, quia beneficium non confertur in inuitum,
ut in regula iuris, & l. nec emere. C. de iure delib. se-
cundum quod transmissio fiat, istud est speciale in casu-
bus notatis in l. uentre de acq. hære. & in l. illud. §. fin.
cum l. sequenti. ff. de contratib. l. quoniam. C. de iure de
lib. modo sic, si succedens de iure speciali, non admitti-
tur ad partem uacantem per ius accrescendi, & sic ad
portionem quæ cuicunque defertur de iure communi,
ergo à fortiori mater, quæ admittitur de iure speciali
non debet posse illam hereditatem transmitti, cum
in casibus in quibus fit transmissio illud sit de iure spe-
ciali, & non de iure communi, ut supra dixi. & quod
hoc communiter probet à fortiori patet, quia 20 pri-
uilegia & iura specialia facilius tolluntur quam iura com-
munia. l. eius milites. §. si militia missus. ff. de mili. testa. l.
antiquæ cum ibi notatis. C. ad uellei. notatur in l. si quis
extraneus in princ. ff. de acqui. hæredi. & in l. i. C. si ad-
uersus uenditionem, ergo facilius impeditur transmissio,
quæ fit de iure speciali quam ius accrescendi quod
defertur de iure communi sed ius accrescendi impedi-
tur, ut dixi, ergo à fortiori transmissio. facit & ad con-
firmationem, quia ea 21 quæ alicui competunt de iure
speciali non habentur in consideratione. l. 4. §. j. ff. de
fideicom. liber. l. si minor de acq. hære. l. si in fi. ubi casus
singularis. ff. de cond. indeb. cum ergo hoc ius competat
matri & de iure speciali, ut dixi, ergo non debet haberi
in consideratione quod ad transmissiōem. Item si ha-
bemus quod hereditas delata de iure communi non tra-
smittitur, ut sæpe dixi, ergo à fortiori delata de iure
speciali, non transmittitur. d. l. eius milites. §. militia
missus cum simi. & istud nimis stringit. Quinto prin-
cipaliter quod transmissio non habeat locum, proba-
tur sic, nam mater uult transmitti uigore iuris accre-
scendi & non potest, nam hic præsupponimus quod est
locus pupillari substitutioni tacitæ, ergo requiritur adi-
tio. l. 2. §. i. cum similibus de uulga. & pupill. si ergo pu-
pillus adiuit, cessat ius accrescendi, quia post ius que-
situm non habet locum. l. j. §. si ff. de usufr. accref. cum si
mil. si cessat, ergo non potest transmitti, quia quod non
est transmitti non potest, ut supra dictum est. Sexto
principaliter sic probo, omnis transmissio hereditatis
non agnitæ oportet quod fundetur aliqua lege, quæ
hoc dicat specialiter, cum regula iuris sit in contrarium
Vnde 22 contra iuris ciuile regulas nulla fit hæredi-
tatis non agnitæ transmissio, nisi in casibus specificatis
in iure, ut eleganter inquit Bal. in l. si infanti. 3. quæst.
C. de iure delib. ubi uideas. & est ratio, quia si fieret tra-
smissio, ergo hæres secundus adeundo efficiet hæredem
illum, qui mortuus est. nam nisi illo mediante non po-
test dici hæres hæredis, per intellectus enim primi hæ-
redis deuenimus in notitiā secundi, & nisi primus sit hæ-
res impossibile est quod secundus sit hæres primi ut no-
tatur in l. 3. ff. de depeti. hæredi & arg. ff. de le. l. cum fi-
lio, sed impossibile est, quod ille, qui non fuit in uita,
efficiatur hæres post mortem, quia post mortem ne-
mo obligatur, nec liberatur: habitus enim & passionēs
requirunt subiectum. ff. de operis liber. l. qui libertus. §.
posthumus & ff. communia prædiorum. l. si. Cum ergo in
nostro casu non sit specificatum de transmissione per ali-
quam legem, ergo impossibilis est transmissio. Præterea
præposterum est prius transmitti quàm habere, & an-
te nos locupletes dici quàm acquisierimus. ff. ad leg.
falc. l. precia rerum: sed sic est in proposito nostro, quia

mater in uita nihil habet antequam adeat ergo & c.
Item 23 quia aditio hereditatis est animi & facultatis
quæ autem sunt animi & facultatis non separantur à per-
sona. c. si gratiosè de rescriptis, libro sexto & ff. loca. l.
4. quia uariæ sunt hominum uoluntates. l. quia poterat
ff. ad Trebeli. c. quia diuersitatem, de concessionis præ-
bende. Cum ergo hoc consistat in animo & uoluntate ma-
tris, sequitur quod ad alium non transmittitur. Septimo
sic probatur, extincto subiecto extinguuntur accidentia
subiecti, instit. de usufr. §. j. ff. de usufr. l. 3. §. i. sed sub-
iectum in quo fundatur ius in causa aditionis, est ipsa
mater, ergo ea extincta extinguuntur quidquid sequatur
ex eo, uel ob id & per consequens transmissio. l. non du-
bium. C. de legi. l. i. C. si seruus extero. c. inter dilectas in
fin. de fid. institu. & ex hoc inferitur, quod 24 si mona-
chus institutus decederet antequam hereditas sit repu-
diata, uel adita, quod monasterium non possit adire,
quia extinguuntur subiectum, item quia extincta perso-
na principali, extinguuntur accessoria. l. si quis domum
§. pe. ff. loca. ff. de pigno. l. lex uestigialis, & ff. de leg. 2.
l. peto. §. prædium, & ff. De periculo & cōmo. rei uend.
l. necessaria. §. fin. Sed monachus est principalis persona
quod patet, quia est fundamentum & origo. l. Deo no-
bis de Episcopis & clericis. l. cum filio de leg. secundo
ipse est extinctus morte, ergo extincta principali per-
sona, extinguuntur eius imago, i. monasterium. absurdum
est. n. ipsa origine res sublata eius imaginem derelinqui
C. de lat. liber. toll. in fi. prin. item quia ius adeundi (ex-
ceptoq; in suo herede) non est propriè ius sed quedam
facultas. ff. ad leg. falcid. l. precia rerum, Bal. in l. i. C. qui
admit. ad bon. poss. possunt, col. i. in fin. ubi omnino ui-
deas, & per eum in l. licet. C. de iure delib. 3. questione
sed uera facultas extinguuntur extincta persona. l. pater
filie. ff. de seruit. legat. ergo & c. Hinc est, quod si
habratio est concessa uxori tuæ, tamè poteris hospitari
cum ea, non per modum iuris tibi concessi, sed per mo-
dum facultatis. Vnde si uxor tua moritur, tamen in con-
tinenti perdis istam facultatem. l. certum. ff. de usu & ha-
bi. Item quia ius adeundi dicitur causa corpori adhe-
rens, quæ extinguuntur cum corpore. ff. ad l. aq. l. pro
inde. §. fin. & l. si inde Neratius. nec mirum quia aditio
hereditatis animo proprio explicanda est, non alieno,
ergo non transit ad alium. §. in nouissimo. C. de cad. toll.
nec enim potest quis alteri committere animi sui mo-
tum ut notatur in l. sicuti. ff. de arbit. & allegant Bal. in l.
i. C. qui admitt. 29. oppositione, & quia illud quod nuda
uoluntate possum perme solum, non cōmitto alteri. l.
quia ratio. ff. de cond. inst. Bal. in supradicto loco. de ista
autem questione, An monachus transmittat, habetur
in uariis locis quam ad presens omitto, uide Iaso. in l. si
infanti. C. de iure delib. 8. sic arguo, Ius 25 quod non
est cessibile, non est transmissibile. lex pluribus. ff. de ad-
mi. tuto. hinc est quod ius restitutionis cum sit transmissi-
bile. l. non solum. ff. de in integr. rest. cum similibus. eodem
modo est cessibile. ff. de admitt. tut. l. si minoris & ibi Bar.
& in d. l. nō solum, sed ius matri competens non potest
cedi, quia conceditur sibi ratione sue persone ut sepe
est dictum, ergo & c. Instit. de usufructu. §. finitur. ff.
loca. l. si quis domum. §. pen. cum simi. ergo nullo modo
potest transmitti, & istud didici à Bal. in alia materia in
l. cum antiquioribus de iure delib. 6. col. post medium
uericulo secundo sic & c. & istud argumētum prima fa-
cie optimè stringit. Nono principaliter sic argue, regula
est, quod 26 filius qui se abstinent hereditate pater
na potest nihilominus abstentionem reuocare. text.
est unicuius de iure digestorum secundum Paul. ibi. in l. si
quis suus. ff. de iure delib. sed ego dixi & dico quod est
tex. similis in fortioribus terminis in l. pro herede. §. Pa-
pinianus. ff. de acqu. here. & in l. si pupillus propone-
batur eo. ri. per quæ iura uidetur malè dicere gloss. in l.
prima. C. de iure delib. quæ non est alibi secundum An-
ge. ibi, & Paul. cui addo similem. ad litteram in d. §. pro-
ponebatur.

20
Prinile-
gia faci-
lius quam
ius commu-
ne pereunt.

21
Specialis
ius non est
in conside-
ratione.

22
Transmis-
sio heredi-
tatis non
aditæ non
datur nisi
in casibus
à iure ex-
pressis.

23
Animi
quod est à
persona
non sepa-
ratur.

24
Monacho
mortuo mo-
nasterium
heredita-
tem ei de-
latam ne-
quit adire.

25
Transmis-
sibile non
est quod
non est ces-
sibile.

26
Abstentio
nem suam
filius iure
ff. poterat
reuocare.

27
Transmitti
nequit
facultas re
uocanda ab
fensionis.

Intell. l. cū
hereditate
ff. de
acq. her.

ponebatur de iure autem. C. est tex. unicus & vulgatus secundum omnes in l. fi. C. de repud. her. modo est quaestio difficilis. An 27 beneficium reuocandi abstentionem competens filio per illam legem transmittatur ad heredes eius, & quamuis sit dubium, communis tamen conclusio est, quod non transmittatur, ut tenet Ange & Imola in l. uentre de acq. her. & ibi Ludo. & Alex. in l. qui se patris. C. unde libe. & addo quod idem uult Bart. in l. si filius qui princ. de uul. & pupi. substi. col. fin. uers. est tertius casus. & ibi expressè dominus Alex. pen. col. in principio, quem uideas. fundamentum tollitur ex l. i. C. de hijs qui ante aper. tab. uer. si tamen hereditate non recusat & c. ubi colligitur quod hereditas patris à qua filius se abstinuit, non transmittitur in effectum, & ibi Bal. & idem uult Bar. per illum tex. rectè intuenti in l. ex militari. §. i. in fi. ff. de testa. milit. & sic existentia sui heredis elisa per abstentionem impedit transmissionem. Cum ergo filius se abstinerit expressè, ergo non potest ad heredes transmittere beneficium reuocandi, de quo in illa l. fi. Secundum, non eundo per mendicata suffragia, ego audeo dicere, quod pro hoc est text. nouissimè ponderatus in l. cum hereditate in prin. ff. de acq. her. qui tex. debet sic induci, ibi enim dicitur, quod si heres suus uel extraneus adiuit pro parte sua, deinde alius filius coheres repudiat uel abstinet, quod est in electione primi adeuntis totum agnoscere, uel a toto recedere: & sic etiam à parte, quam adiuit, ergo ille, qui abstinuit, non transmittit, nam si transmississet, non esset in electione primi heredis adeuntis. sed ille in què est facta transmissio spectandus esset, an uellet abstentionem prædefuncti reuocare, quia certum est, quod ius transmissionis est potentius iure accrescendi. text. in d. l. i. C. de hijs quæ ante ap. tabu. ibi, seu cum extraneis & c. & ibi Bal. & Paulus aperte, quia ius transmissionis est potentius iure substitutionis ut per Bart. & alios in l. i. 4. col. de uul. & pupi. & ius substitutionis est potentius iure accrescendi. l. 2. §. si duo de bon. possi. secundum tab. cum uulga. ergo à primo ad ultimum ius transmissionis est potentius iure accrescendi. Item quia si uinco uincente te ergo & c. l. si accessionibus. ff. de diuer. & tempo. præf. ff. cum ergo tex. in d. l. cum hereditate dicat, quod est in electione coheredis adeuntis, ergo fuit impedita transmissio propter abstentionem, alias non esset in potestate coheredis, ut dixi. ibi ergo est expressum quod existentia sui heredis elisa per abstentionem impedit transmissionem. & sic est tex. pro opinione de qua supra. Item & secundo pondero tex. in l. cum antiquioribus. C. de iure delib. ibi, non tamen successioni renuntiavit. ubi uidetur tex. ad litteram iuncto princ. legis, quæ loquitur etiam de filio familias quod quemadmodum extraneus repudiens nihil transmittit. l. nemo plus iuris, de reg. iur. facit. l. sicut C. de repu. her. cum simil. ita eodem modo nec filius suus abstinens. concluditur ergo quod filius suus renuntians hereditati patris, non transmittit ad heredes beneficium reuocandi abstentionem de quo in illa l. fi. de repu. her. ratio est ista, & in hoc nemo discrepat & istud est quod pondero, quia priuilegium de quo in illa l. finali est concessum filio propter suauitatem ut ibi dicit tex. si quis suus & c. Hinc 28 est quod non habet locum in hereditate materna ubi cessat suitas. l. filii mater §. i. ff. ad Trebelli. nec etiam in filio emancipato, ut notatur in d. l. finali. cum ergo concedatur filio in priuilegium suæ personæ, nimirum si non transmittatur. modò in proposito cum priuilegium de quo supra cōcedatur matri ratione suæ personæ ut probaui. ergo impossibile est, quod illud transmittat, & sic uidetur decisio in terminis pro communi conclusione: scilicet quod ius prælationis competens matri contra pupillarem substitutum tacitum, non transmittatur ad coheredes, quod est perpetuò notandum & c. 10. arguo sic. Certum est, quod in uulgari expressa continetur pupillaris tacita, tamen hæc non ad-

28
Abstentio-
nem reuo-
care, non
conceditur
emancipa-
to, quò ad
paternam
nec cuique
filio, quò
ad mater-
nā heredi-
tatem.

mittitur contra matrem. ut in d. l. precibus, si ergo mater uiuens præfertur substituto, & eadem moriens transmittitur ad heredes, illi heredes in quos transmittitur deberent substituto præferri, quia ius transmissionis est potentius iure substitutionis ut probaui. ergo omni casu substitutus deberet excludi. frustra ergo essent iura & glo. quæ dicunt quod in uulgari expressa continetur pupillaris tacita, cum in omnem casum substitutus deberet excludi, & sic esset perinde ac si non contineretur, quod non est dicendum: quia uerba cum effectu sunt accipienda. l. i. ad fi. ff. quod quisque iur. & quia lex non debet esse imposita uerbis. l. 2. in fi. cū simi. C. cōmunia de lega. Undecimo sic, quando aliqua portio contra ius commune deferatur ex iure speciali, ita demum habet locum ius speciale contra ius commune, si portio sit expressè acceptata alias non. l. emancipata C. qui admitt. ad bo. possi. pos. l. i. §. ibidem. ff. de colla. bono. sed sic est in proposito, quod portio deferatur matri de iure speciali & contra ius commune & supra probaui, & eam non acceptauit, quia alias indubitanter transmitteret, ergo non habet locum transmissio. & ex hoc inferatur ad id quod notabiliter dicit Sal. in l. 2. questione h. C. de adul. te. & c. Duodecimo sic probò, substitutio nō est extincta uiuente matre sed est suspensa propter matrem, ut est glo. in l. nostra h. C. de inst. & in l. precibus infra ti. i. in duabus glo. magnis & in l. in testamen. C. de testa. mili. & est tex. in d. l. fi. in uer. substitutionem. quamuis glo. teneat contrarium & minus bene in l. centurio. ff. de uulg. & pupi. & sic substitutus est exclusus ad tempus scilicet uiuente matre. sed regulam habemus, quod prohibitus uel exclusus ad tempus, uidetur uocatus post tempus. l. & si feuerior. C. de his qui nota. infra. l. quid ergo. §. pœna grauior eo. ti. ff. & ff. de postula. l. Imperator cum simi. ergo mortua matre debet necessario admitti substitutus, quia elapsum est tempus infra quod erat prohibitum: si ergo est uocatus post tempus mortua matre, ergo debet omnes excludere, & per consequens cessat transmissio. & istud argumentum necessario uidetur stringere & c.

13. Quādo aliquis est potior me in successione que renda illo mortuo uel remoto ego succedo ac si ille non esset in rerum natura. l. 2. §. si. ad Tertul. cum ita. §. fin. de leg. 2. l. heredes mei. §. cum ita ad Trebell. ff. sed mater est potior substituto, ut in l. nostra. & ipsa est mortua, ergo debet substitutus admitti, & quia in non ente non cadit transmissio. l. si infanti, ibi, quasi ab initio non essent ad eum delata & c.

Sed contra communem dic, quod facit d. l. fi. ibi, itaque substitutionem quidem in huiusmodi casu. ubi posthumus natus ad huc impubes uiua matre decessit. respuendam esse censemus. nam ut substitutus excludatur nihil aliud exigitur nisi quod posthumus & nascatur & uiua matre decessat, non autem quod mater adierit, quod dic ut per Ias. in d. l. fin. C. de inst. & subst. col. pe. ubi post Bart. de Rayneris. quem refert dicit quod d. l. tractat de pupillari tacita ut uoluit gloss. item tractat de uulgari ut tenet Bar. & decidit utramque dubitationem sed quod matre existente in medio non admittitur substitutus neque ex pupillari tacita filio adeunte, neque ex uulgari tacita filio se abstinentem, si mater esset data coheres, istud patet ex d. l. fi. in fi. dum dicitur quod d. l. substitutio habet tantum locum in duobus casibus. primus, si posthumus natus non fuisset, quia tunc haberet locum uulgaris expressa. secundus, si impubes decessit post mortem matris, quia tunc haberet locum tacita pupillaris. si ergo impubes mortuus esset superstiti matre, non haberet locum tacita pupillaris, uel si uiua matre repudiasset, uel se abstinisset, non haberet locum tacita uulgaris: sed mater si superesset utroque casu præferretur, quia coheres & quia magis dilecta testatori. secundò, contra hunc intellectum unum urget, quod supra adduxi contra intellectum Bar. quia immo

Pupilla-
ris tacita
continetur
sub expres-
sa uulgari
et si mater
sit in me-
dio.
Tempora
liter probi-
bitus post
tempus ui-
detur ad-
missus.

De transmissiombus.

tacita vulgaris debet excludere matrem, quamvis coheredem, cum tractetur de successione mariti, ubi non est privilegiata, ut in glo. ff. d. l. si. nisi diceret, quod illa glo. non dicat uerum, ac cum approbatur per omnes doctores, istud dicere non esset tutum. tenendo hunc intellectum respondeo, quod id non est speciale in matre, quia mater, sed est generale in quolibet coherede ut non excludatur per tacitam vulgarem. & aduerte quia speciale est fauore matris quod mater eademque coheres substitutum excludat à tacita pupillari, quando impubes post aditionem uel deliberans ignorans uel decessit: quod uero per matrem eandemque coheredem substitutus à tacita uulgaris excludatur, quando pupillus repudiavit, id non est speciale fauore matris: cum agatur de bonis testatoris, sed est generale in quolibet coherede. Nam 29 licet substitutio uulgaris facta in unum casum sing. trahatur ad alium casum ex praesumpta uoluntate testatoris contra regulam. l. cum commodissime de lib. & posthumis. non tamen trahitur ad excludendum coheredem in testamento scriptum à iure accrescendi, ut d. l. si. secundum 30 istum intellectum quem puto uerissimum. Ex quo inferitur contra communem quod tacita substituto uulgaris non impedit ius accrescendi, immo per ius accrescendi impeditur. Item uidetur quod immo ius prelationis matri competens contra substitutum pupillarem tacitum transmittatur ad haeredes, primo ut iam dicebamus per d. l. si. sic inducendo, casus excepti firmant regulam in contrarium, casus singularis & uulgatus, in l. nam quod liquide. §. si. ff. de penul. leg. 1. melior tex. de iure in l. Lucius. §. pluribus. ff. ad Trebell. cum simil. modo sic, ibi dicitur per modum exceptionis quod substitutus admittitur solum in duobus casibus, scilicet quando posthumus non nascitur, & sic ex uulgari expressa. item quando natus est sed mater prior decessit: ergo extra istos duos casus non admittitur substitutus. Si ergo mater decessit post partum, ergo transmittitur, quod autem hic haeredes matris admittantur uigore transmissionis, patet, quia alio iure uenientes ab intestato non possunt admitti, cum omnes per substitutum excludantur. ut uoluit glo. in l. precibus. in glo. magna circa princ. & Bal. ibidem prima col. in. si. & est communis sententia, ergo admittuntur iure transmissionis. Itē quia alio iure admitti non possunt, cum mater non adierit, si autem adiuisset, esset indubitatum, scilicet quia admitterentur haeredes eius non uigore transmissionis sed iure successionis, cum habeat tunc mater ius perfectē quæsitum, & sic effectum proprium patrimonii. instituit. qui manum. non pos. §. i. instituit. de here. quali. & diffi. §. i. facit. l. sed si plures. §. filio. ff. de uulg. & pupil. sub. l. Bal. in l. si mater C. de suis & legit. libe. ergo cessat transmissio, quæ tantum habet locum hereditate non adita &c. Secundo proba per eundem tex. sic, certum est, quod ualeat arg. a contrario sensu. l. j. §. huius rei. ff. de off. eius cui mand. est iuris. d. l. qui testam. §. mulier. ff. de testa. cum. simil. modo sic, d. l. si. dicit, quod tunc substitutus admittitur, cum mater prior decessit. glo. autem sic exponit prior scilicet quam partus, & illam glo. nemo unquam reprobauit. Si ergo admittitur substitutus cum mater decessit prius quam partus, sequitur quod si decessit post partum excluditur substitutus: ergo admittuntur haeredes uxoris uigore transmissionis & hoc uidetur carere responsione. &c.

Tertio proba per eundem tex. ponderando dictionem autem, nam dictio, sed, uero, autem, & similia, de futura aduersantur in facto & in iure. l. hoc amplius. §. de his autem. ff. de damn. infect. & ibi Bar. & in l. patris & filij. ff. de uulg. & pupilla. & in l. in actionibus. ff. de in litem iuran. & in l. iuris gentium. §. ideo. ff. de pactis. modo sic, text. dicit tunc autem substitutionem admittimus, quando non nascitur posthumus, uel quando post natiuitatem mater prædecessit: ergo si mater non prædecessit, sed superuixit, deberet substitutus

excludi, quia in hoc tertio casu est diuersitas in facto, quia aliud est præcedere aliud super uenire, ergo debet etiam esse diuersitas in iure propter naturam dictionis autem, licet ergo substitutus admittatur quando posthumus non est natus, uel quando post natiuitatem mater prædecessit, tamen quando mater super uixit, debet substitutus excludi: si excluditur, ergo admittuntur haeredes matris, cum non supersit quid eis obstat. & hoc uidetur optimè stringere &c. Quarto sic proba istud, posito quod tex. iste deberet intelligi, quando mater esset mortua post mortem filii sui. quod tunc deberet admitti substitutus prout sonant uerba literæ, tamen adhuc proba quod haeredes matris præferantur substituto. Nam communis sententia est, quod ius transmissionis est potentius iure substitutionis. l. un. C. de his qui ante ap. tab. ubi est casus singularis secundum Paul. ibi post Bar. in l. j. iij. col. in uericulo item dubitatur. ff. de uulg. & pupil. sub. l. per Bar. Bal. & omnes in l. 3. C. de her. inst. dixi supra late. Ergo quamuis tex. iste dicat quod mater mortua, debeat admitti substitutus, tamen debet subaudiri, nisi sint aliqui, in quos fiat transmissio: nam tunc illi præferuntur substituto: & sic tex. d. l. fin. probat conclusionem meam iuncta hac subanditione, & per hoc quia expedit iura iuribus concordare. cum expellant de elect. lib. 6. Cum ergo tex. dicat quod admittitur substitutus quamuis in tex. de transmissione uerbum nullum, tamen debemus intelligere quod admittitur scilicet nisi alii eum excludant uigore transmissionis ut iura iuribus concordentur. nec huic &c.

Quinto sic probatur, scilicet 31 quod habeat locum transmissio, quia in casibus in quibus per dationem substituti impeditur transmissio deberet intelligi quando substitutio est expressa secus si tacita. ita singulariter tenet Bal. in l. cum proponas. 3. col. C. de here. inst. cum ergo in casu nostro sit substitutio pupillaris tacita comprehensa in uulgari expressa, patet, quod quantis per expressam pupillarem excludatur mater, & per consequens impediatur transmissio: tamen per tacitam ipsa non excluditur. ut d. l. fin. & est notum & sic in consequentiam non debet impediri transmissio, quia per substitutionem tacitam transmissio non impeditur, ut dixi & est aduertendum quod istud fundamentum uidetur stringere à fortiori. Nam si filius cui datus est substitutus tacitus potest transmittere, non obstante substituto, qui uidebatur eum impedire ne fieret transmissio in præiudicium ipsius scilicet substituti, ergo à fortiori transmittere poterit mater cui non est datus substitutus: quia mater quod ad substitutum libera aedes habet. l. loci corpus. §. competit. ff. si seruus uendi. & sic non est aliquis qui eam impediatur, quod secus uidebatur in casu præcedenti. Certum est autem quod omnis institutus, uel uenies ab intestato potest transmittere saltem per l. cum antiquioribus ut ibi habetur plene. cum ergo mater de qua agimus præcedat successionem in bonis filii sui & in his bonis non habeat substitutum, ergo indistincte debet transmittere saltem ius deliberandi ad haeredes suos, cum etiam ille, qui habet substitutum transmittat ut supra dixi. Sexto hoc sic probatur, certum est quod mater eo ipso quod super uixit filio suo statim se includit & per hoc substitutum excludit, ergo durante causa exclusionis, quæ durat pro interesse excludentis cuius interest transmittere in descendentes suos propter naturale uocum. l. de emancipatis. C. de legi. here. l. nam & si parentibus. ff. de inof. sic. testamento. l. cum ratio. ff. de bonis damn. l. nihil interest. ff. de bo. liber. l. scripto in. si. ff. und. liberi. necessaria sequitur, quod durabit ipsa exclusio: nam quod uni est collatum alteri est ablatum. l. quod in rerum. §. si quid post. ff. deleg. i. facit. l. nec utilem. ff. ex quibus cau. maio. si ergo durat exclusio, ergo habet locum transmissio: cum substitutus non impediatur. sic 32 dicimus in simili in filio primo genito, qui nascendo se includit, & per hoc secundo genitum perpetuo excludit. Vnde licet postea moriatur

Transmissio potentior quam substitutio.

Transmissio quando per substitutum impeditur intelligitur per expressam non per tacitam.

Primogenitus quando excludit secundogenitum, & si illico moriatur durat exclusio.

29
*Pupilla-
ris tacita
an exclu-
dat ius ac-
crescendi
competens
matri.*

30
*Intell. l. si.
C. de inst.
& sub. l. si.
Casus ex-
ceptus fir-
mat regu-
lam in con-
trarium.*

*Verba au-
tem uero.
& similia
aduersau-
tur.*

moriatur etiam patre uiuente quod est fortius nihilominus nepos ex eo succedit excluso secundo genito, quia durat causa exclusionis per interesse excludentis cuius inter est transmittere in filium suum. i. nepotem propter naturale uotum, ut dixi. & ista est ratio Bald. inter alias in l. cum antiquioribus de iur. delibe. quinta col. post medium uers. nono quia primo genitus nascendo &c. Quid dicendum? ueritas est, quod si post natiuitatem & mortem filii mater uiuo adhuc substituto decessit, potuit eam filii portionem ad haeredes suos excluso substituto transmittere ex potentia iuris deliberandi. iuxta regulam. l. cum antiquioribus. C. de iure de lib. quæ & hoc casu non est cur locum non habeat, iuxta formam illius legis: ut sic si mater sciuit mortuum esse filium & infra annum decessit, nec eius hæreditatē repudiavit, eam transmittit excluso substituto. & ad arg. contraria facilius responsio est, quod si mater post annum ad deliberandum concessum decederet, non transmitteret. d. l. cum antiquioribus. sicq; substitutus admittetur exclusis reliquis impuberis legitimis hæredibus ut in simili per Bar. in l. centurio ad prin. ff. de uulga.

Iunctis his, quæ suprà diximus in fundamentis pro communi op. quæ in dubio uera non est.

S V M M A R I U M.

- 1 [Hæreditas filij s. iure ne suitatis an necessitatis quaesita intelligatur.
- 2 Intell. l. in suis. ff. de lib. & posth.
- 3 Sui tam necessarij & magis erant quam serui.
- 4 Transmissio iure suitatis unde causetur.
- 5 Transmissio non tam iure suitatis quam necessitatis contingere.
- 6 Transmittitur hæreditas iure suitatis ut quaesita sed non ut adita.
- 7 Filij non minus haeredes necessarij quam serui.
- 8 Filij etiam si deliberantes decesserint haeredes mero iure facti uidentur.
- 9 Suitas non tollitur quando filius sub conditione scriptus fuit & etiam cohæredem extraneum habuit, ardua q.
- 10 Suitas non tollitur datione cohæredis extranei ingens. q.
- 11 Suitas non tollitur licet filius & sub conditione scriptus fuerit & substit. uulg. & cohæredem extraneum habuerit.
- 12 Conditio potestatina non extinguit suitatem.
- 13 Proximitas quo tempore inspiciatur.
- 14 Conditio potestatina, quæ ultimo uitæ spiritu impleri poterat extinguit suitatem si filius ante eam impletam moriatur.
- 15 Conditio si uelit an repudiatione extinguitur.
- 16 Conditio si uelit non tollit suitatem, contra communem opin.
- 17 Suitas per conditionem si uoluerit extincta non reuiuiscit, licet ea conditio existat secundum Aretinum, nos contra ut non extinguitur.
- 18 Necessitate coactis non alijs subuenitur.
- 19 Mens potissimum inspicienda.
- 20 Suitas pendente posthumi natiuitate suspenditur, non tollitur.
- 21 Intellectus l. Cornelius. ff. de hær. inst.
- 22 Transmissio iure suitatis, quæ fit non impeditur per conditionem si uelit, contra communem.
- 23 Abstentionis reuocanda ius cessat si filius sub conditione si uelit sit institutus, idem si esset statutum ut filij possent abstinere.
- 24 Aditio hæreditatis per impletum buius conditionis si uelit, an inducatur, ardua q.
- 25 Verba quo animo sint prolata, si dubitetur, standum de declarationi proferentis.

- 26 Abstinenti beneficium non datur nisi ei, qui inuitus hæres extitit.
- 27 Abstinenti beneficium amittit, qui sub conditione si decem dederit institutus eam impleuit.
- 28 Conditio si uelit, an filium faciat uoluntarium hæredem, ardua q.
- 29 Exhæredatio an desideret confirmationem per hæreditatis aditionem, ardua q.
- 30 Intellectus l. filium. §. sed cum exhæredatio. ff. de contra tab.
- 31 Mors omnia soluit.
- 32 Mors extinguit suitatem suspensam.
- 33 Exhæredatio aditione hæredis confirmatur, quando testamentum non poterat quædari.
- 34 Exhæredatio morte exhæredati confirmatur.
- 35 Intell. l. qui in aliena. §. interdum. ff. de acq. hæredi.
- 36 Exhæredatio unius an suitate alterius confirmetur.
- 37 Proximitas quo ad successores ab intestato quando inspiciatur.
- 38 Suitate unius filij alterius filij exhæredatio confirmatur ad effectum tantum confirmandi tabulas pupillares.
- 39 Abstinenti beneficium quibus detur.
- 40 Intell. l. necessarij. ff. de acq. hære. & §. sed his permittit. inst. de hæred. qual.
- 41 Intell. l. qui in aliena. §. interdum. ff. de acq. hære.



T quia transmissionum de quibus egimus illa, quæ iure suitatis contingit princeps est, ideo de ea plenè dissolvendum nobis est, & de ipsius suitatis resolutione: quia de eius origine & effectu plenè egimus suprà. §. 19. & §. 21. aliquid dicemus. Præmitte q

i iure ut puto duodecim tabularum non minus necessarius hæres filius patri erat quam domino seruus, ideoq; in l. necessarij. de acquir. hæred. ff. l. quia in aliena. §. interdum. eod. necessarij simpliciter appellantur. nec obs. q. in §. sui. inst. de hære. qual. & §. 1. insti. de hære. ab intestato, sui & necessarij appellantur. Nam nomen suitatis ad tempus uitæ patris referendum est, nam cum uerbum hæres idem significet quod dominus §. fin. insti. de hære. qual. cumq; ipsi in uita etiam parentum domini quodammodo reputentur: hinc euenit, quod & etiam post mortem patrum hæredes dicuntur, non solum necessarij sed etiam sui, ut per illam suorum adiectionem a seruis distinguantur & dignoscantur. ita intelligi. l. in suis. de libe. & posthu. ibi quæ si solum domini essent, & ibi qui etiam uiuo patre quodammodo domini extimabantur, & ibi unde etiam filius, & maxime ibi, itaque post mortem patris non hæreditatem percipere uidentur, sed magis bonorum administrationem consequi. idem in §. sed sui. insti. de hæred. quali. ibi, uiuo quoque patre domini ideo quodammodo existimantur, quod ut experientia docet, liberi etiam inferuis parentum imperium habent, seruos enim ut parentum ita & liberorum iussa facere ceterasq; res parentum uidemus per filios & administrari curari, & interdum dissipari, quæ omnia in seruis non cadunt. Hinc inferitur, quod nomen suitatis quod filiis propter ea quæ in uita parentum fiunt, accommodatum est: non pertinet ad ea, quæ sunt post mortem parentum & consequenter non impedit quin post mortem parentum tamen necessarij sint quam serui, quod apertissime colligitur ex §. sed sui. insti. de her. qual. dum postquam declarauit quare dicantur sui, dicit suos dici propter effectus respicientes uitam parentum: dum autem declarat quare dicantur necessarij, ait, id esse propter effectus, qui sunt post mortem parentum, quibus necessario siue uelint siue nolint ex l. duodecim tabularum hæredes fiunt, quo iure ex suprà dictis patet quod non minus hæredes necessarij post mortem existebant parentum quam serui.

1
Hæreditas filij s. iure ne suitatis an necessitatis quaesita intelligatur.

2
Intell. l. in suis. ff. de lib. & posthu.

nec nomen fuitatis quod ut dixi uitam tantum parentum respiciebat poterat uel in minimo necessitatem minuire, quæ propter affectus post mortem parentum contingentes inuenta fuit: immo tale fuitatis nomen potius augere necessitate filiorum quam minuire debet, quia propter illam fuitatem uidetur quod filiis non uideatur noua hereditas obuenire, sed iam obuentæ & quæsitæ hereditatis administranda facultas contingere & detegere uideatur. *text. in d. l. in suis in tribus locis supra citatis*, 3 quam perpendo quarto loco ibi, ut nulla uideatur noua hereditas fuisse. Vnde ut antiquius hereditas sibi ipsis quam seruis, quæsitæ uidebatur, ita & magis necessarij ipsi quam serui uideri debent argu. l. patre furioso. ff. qui sunt sui uel alien. Vnde infero, quod cum hodie necessitas illa sibi per prætorem sublata sit, non ipso iure sed suo demum facto (necesse enim habent suum abstinenti animum declarare. d. l. necessarij in uerbo, si uelint. d. s. necessarij in uerbo, uolentibus uoluntas enim facti est, non iuris. l. pro hærede. ff. de acquirend. hæredit. glo. prima in l. mulum eod. tit.) interueniente. i. abstentione hæredes esse desinunt: cum enim. l. uelocis operetur, quia in monimento quam homo. arg. l. si. quando dies. leg. ced. ff. negari non potest quin. l. duodecim. tabularum prius filium hæredem effecerit quam ipse hæres esse desinat per abstinentiam. In de 4 infero quare etiam post inuentum abstinenti beneficium adhuc hereditatem ex potentia fuitatis uel potius necessitatis filij transmittantur: nempe quod facultate abstinenti, non obstante ueloci legis operatione hæredes effecti sunt necessarij, necessarij dixi, quia ipsi efficere non possunt quin semel hæredes fiant licet postea facti possint hæredes esse desinere: effectusque est tamen propter transmissionem quod etiam hereditatem quam ipsi repudiaturi erant, illam eorum hæredes forte amplectentur. Inde 5 infero, quod non recte dicitur hereditatem transmitti ex potentia fuitatis, quæ ad effectus ante mortem pertinet parentum sed potius necessitatis, qui effectus post eorum mortem respicit tempus. Hinc 6 etiam infero transmissionem ex potentia fuitatis uel potius necessitatis fieri, quia si de hereditate iam quæsitæ, licet in alijs transmissionibus aliud sit: eadem ratione & quod 7 filij non minus necessarij quam serui uideantur. probat. l. necessarij. l. si quis filium. §. i. l. qui in aliena. §. interdum. ff. de acquirend. hæred. l. Cornelius. ff. de hæredibus. instituen. l. uerba. de conditionibus insti. in quibus legibus necessarij simpliciter dicuntur. Adde quod sui simpliciter appellantur, in l. iam dubitari de hæredibus instituen. ff. sed ibi propter effectus ante mortem, nam pater filios nepotes uel fuitatem habentes instituere tenetur, & non quouis modo, sed simpliciter idest pure uel sub conditione potestatiua. l. si pater. C. de institut. & substitutio. iuncta. l. inter cetera. de liberis. & posthumis. ff. Vnde infero, quod iure duodecim tabularum, eo respectu poterant dici magis necessarij quam serui, quos instituimus, non in necessitate sed uoluntate. Adde quod sui appellantur simpliciter in l. si quis suus. de iure deliberandi. ff. l. si. C. de repu. hæredi. & hoc & propter effectus post mortem ut abstentionem post mortem factam possit reuocare. solutio, ibi non loquitur de iure duodecim tabularum, sed postquam filiis suis abstinenti beneficium datum fuit, additum etiam fuit reuocandæ abstentionis beneficium: fuitas ergo hodie potest considerari etiam propter effectus post mortem parentum, sed iure duodecim tabularum non poterat. infero quod cum iure fuitatis transmittatur hereditas hodieque etiam olim & iure duodecim tabularum propter effectus post mortem parentum fiat talis transmissio non quidem iure fuitatis sed: necessitatis fiet: quia omnes effectus post mortem parentum necessitas, non fuitas operabatur. Vnde subinferur quod 8 etiam hodie sui, qui deliberantes decedunt hæredes mero iure facti decedunt, licet reuo-

cabiliter propter abstinenti beneficium eorum etiam hæredibus concessum. l. si quis filij. §. i. de acquirend. hæred. his suppositis cum quaritur, an per adiectionem conditionis uel coheredis uel substituti tollatur fuitas sunt plures casus inspicendi.

Primus casus, cum 9 sub conditione potestatiua institutus fuit & coheredem extraneum habuit, certo tunc interim dum pender conditio, fuitas suspenditur. i. impeditur suos effectus operari. *text. est in l. fin. ff. de cond. inst. ubi dum talis conditio pender, filius nec ex testamento hæres existit: quia non dum per existentiam conditionis confirmatum est testamentum, nec ab intestato hæres suus existit, quia quandiu successioni ex testamento locus esse potest; cessat ab intestato successio. ut. l. quandiu de acq. her. l. quandiu de reg. iur. fin. autem conditio existat. i. implera sit, tunc fuitas, quæ suspensa impeditaque erat incipit ab illo impedimento liberari suosque operari effectus, impletaque conditio ne ipso iure hæredem sine noua adiectione facere. ut probatur in l. conditionibus pupillis, de conditionibus & demon. iuncta. l. i. §. i. de conditione ob cau. ff. ut declaratur Soci. in d. l. conditionibus col. antep. pe. & si ad idem liam dubitari in si. ff. de her. inst. in quibus. l. habetur quod suus sub conditione potestatiua institutus, si conditionem impleuerit, statim sine noua adiectione fit hæres ex ui legalis dispositionis. i. fuitatis: quod si talis conditio deficiat, tunc fuitas, quæ suspensa impeditaque erat locum facit substituto, interdum uiuio ad huc filio sub tali conditione potestatiua instituto, ueluti si conditio talis in ultimo uitæ spiritu impleri non poterat, interdum mortuo demum filio ueluti si erat talis conditio, quæ ultimo uitæ spiritu poterat impleri. iuxta. l. si. ff. de cond. inst. Hinc inferur quod hæc conditio, si uoluerit in calu nostro primo dum pender, fuitatem impedit & suspendit & regit: dum existit, eam detegit permittitque suos operari effectus: dum autem deficit per mortem instituti (post mortem enim instituti ad eius heredem facultas conditionis implendæ non transfit scilicet. i. sub diuersis. l. si ita expressum. l. cum ita datur. l. pe. de condition. & demon. ff. l. si penum, quando dies leg. cedat. l. si decem cum petiero. l. qui Romæ. §. Augerius. ff. de uerbo. oblig.) eam extinguit.*

Secundo 10 casu quando & sub conditione filius institutus fuit, & coheredem habuit, pendente quidem conditione fuitatem similiter suspendam puto, quia quæ diu pender conditio, tandiu locus esse potest successioni ex testamento: quandiu autem successioni ex testamento locus esse potest, tandiu cessat ab intestato successio. ergo &c. Nam nec ex testamento suus hæres esse potest, quia confirmatum non est, cum conditio adhuc penderat, nec ab intestato suus hæres esse potest, quia ex testamento successio adhuc contingere potest. sin autem conditio existat, statim fuitatem, quæ dum penderat impeditat, modo liberatur ab illo impedimento, & suos finit operari effectus. i. ut institutum suum ex testamento hæredem absque noua adiectione faciat: & consequenter illam hereditatis portionem ad quoscumque non obitante coherede transmittat. fuitas enim etiam secundum communem op. quod ad transmissionem per dationem coheredis extranei, non tollitur. ut l. 3. & ibi doct. C. de iure delib. arg. d. l. si. de conditioni. inst. ut proximo membro dixi. quod si talis conditio deficiat, quia institutus filius ante eam implemam decesserit, tunc fuitas, quæ dum conditio penderat suspensa impeditaque erat, modo cum conditio defecit ex toto extinguitur, totaque hereditas ad coheredem iure accrescendi pertinet. nam filius illam portionem suam habere nec potest quasi suus ex testamento hæres, quia conditionem non impleuit, nec quasi suus aliquanto. hæres, quia cum sit coheres testamentarius ad quem ex testamento tota successio pertinere potest, cessat successio ab intestato etiam ex capite fuitatis. Nam non minus

3
Sui tamen
cessarij &
magis e-
rant quam
serui.

4
Transmis-
sio iure sui
tatis unde
causetur.

5
Transmis-
sio non tamen
iure fuita-
tis quam
necessitatis
contingere.

6
Transmis-
sio hære-
ditas iure
fuitatis ut
quæsitæ
sed non ut
adita.

7
Filij non
minus hæ-
redes ne-
cessarij
quàm serui.

8
Filij etiā
si delibera-

tēs decess-
rint hære-
des mero
iure facti
uidentur.

9
Sui tamen
tollitur
quandiu fi-
lius sub co-
ditione scri-
ptus fuit
& etiā ex
hæredem
extraneum
habuit. ar-
dua q.

10
Sui tamen
tollitur da-
tionem cohe-
redis ex-
tranei, in-
gens q.

*collis fuit
tem, con-
tra commu-
nem opin.*

*17
Suitas
per condi-
tionem si
uoluerit
extincta
non reuiu-
scit, licet
ea conditio
existat se-
cundum
Aretinū,
nos contra
ut non ex-
tinguatur.*

*18
Necessita-
te coactio
non alijs
subueni-
tur.*

minus ab intestato successio ex fuitatis capite quam ex aliis capitibus deferitur. ut. §. intestatorum cum plu. seq. instit. de her. ab intestato. Tercio 11 autem casu cum & sub conditione institutus fuit & cohæredem substitutumque uulgarem habuit eadem distinctio admittenda est, quæ impræcedentibus duobus membris per eandem rationem. Quod autem his tribus casibus fuitas per conditionis uel cohæredis extranei uel substituti uulgaris adiectionem non tollatur, id est contra communes sententias. ut plenè resoluit Ias. & Alex. nume. 20. post Bar. & alios in l. si filius qui patri. ff. de uulg. ubi Soci. not. Ias. & Alex. nume. 3. post Bar. & alios in l. si filius hæres. ff. de lib. & post. ubi not. per Alcia. Romanus & Alex. nume. 3. & 4. in l. apud Iulianum. §. idem Iulianus. ff. ad Treb. & alii quam plures, quos retulimus supra. §. 2. i. num. 187. ex quibus uix apparet harum opinionum utræ receptiores sint. Quarto 12 autem casu cum sub potestatiua conditione institutus fuit, nec habuit substitutionem uel cohæredem, tunc dum conditio pender, fuitas suspenditur. nam ex testamento is filius hæres suus esse non potest, quia non dum conditionem impleuit, nec ab intestato, quia adhuc locus esse potest successioni ex testamento. Sin autem conditio impleatur, fuitas, quæ suspensa impeditaque erat, liberatur ab illo impedimento: incipitque suos operari effectus. nam filium illam conditionem implentem absq; noua aditione suum hæredem facit ipso iure & ex testamento. ut probatur in l. conditionibus pupillus supra all. & in l. iam dubitari in fine de hære. instituen. iun. et. l. i. §. i. ff. de condi. ob caus. quod si conditio defecerit quia ante eius implementum filius defecerit, tunc si erat talis conditio, quæ ultimo uita spiritui impleri non potest, tunc dicitur illa conditio defecta. l. si. cum. gloss. ff. quando dies leg. ced. l. si. ad si. ff. de conditio. insti. & consequenter ut pote testamento per defectum conditionis destituito fit locus successioni ab intestato, & per hoc ipsemet filius ut suus ab intestato patri succedit: quia se nullus proximior est. ut in §. intestatorum, instit. de hæred. ab intesta. & proximitas 13 tempore delicti testamenti inspicitur. ut §. cum autem quaeritur instit. de hæred. ab intesta. & §. proximus. instit. de leg. agn. suc. & l. si. in si. de cond. insti. ita in specie est tex. in l. si. de cond. insti. ff. in uerbo, qui si neminem. ubi patet quod defecta conditione fuitas liberatur suosque incipit operari effectus ab intestato quæ dum penderat conditio suspensa impeditaque erat, licet id uideatur contra tex. & quod ibi ait Bar. in l. cum tale. §. rescriptum de condi. & demonstr. ff. quod si illa conditio potest impleri in ultimo uita spiritui, tunc & dum talis conditio pender, fuitas filii suspensa est, & dum conditio deficit, fuitas omnino extinguatur. ut d. l. si. ad si. ff. de cond. insti. ratio, quia dum 14 pendebat conditio filius suus hæres esse non poterat ex testamento, quia conditio non dum erat impleta, nec ab intestato quia adhuc locus esse poterat successioni ex testamento. Itē cum conditio illa posset ultimo uita spiritui impleri ipsa non ante deficit quam filius ipse perfectè mortuus fuit, postquam autem mortuus fuit, suus hæres esse non potuit: quia mors omnia soluit ut auth. de nupti. §. deinceps. & hoc quando conditio morte deficit. Quod si 15 conditio potestatiua repudiatione (sed an repudiatione defecere possit, dic ut per Aretin. in l. si qui hæres in pr. col. i. & ibi Ias. col. 2. post. Paul. & Alex. ff. de acquir. hæred.) defecisset, & sic in uita filii conditionem illam impleri recusant, tunc indistincte filius suus hæres ab intestato patri esset. argum. d. l. si. de cond. insti. ibi, qui si neminem substitutum haberet. Ex predictis inferitur, quod 16 hæc conditio si uolet, cum in ultimo uita spiritui impleri non possit. ut l. si. cum. gloss. ff. quando dies. lega. ced. certè nunquam tollit fuitatem si quidem filius substitutum non habeat uel cohæredem suum uel extraneum, siue illa conditio morte siue repudiatione filii defuerit, quod est contra

communem opinionem uolentem quod cum filius sub hac conditione, si uolet, instituitur, tollitur fuitas. ita tenet Bar. in l. si filius qui patri. num. 5. ff. de uulg. & idē sentit in l. Cornelius. & in l. iam dubitari in summario. de hæred. insti. & in l. Iulianus. ff. si quis omnia. ca. testa. & Aretinus. in l. si filius hæres. col. pen. in medio. ff. de lib. & post. & in col. 6. in medio. & Paul. in l. uerba. ff. de condi. insti. & Alex. in d. l. si filius hæres num. 3. & Alex. in l. apud Iulianum. §. idem Iulianus num. 6. ff. ad Trebel. & Ias. in d. l. si filius hæres. num. 33. hoc amplius 17 non solum hæc conditio si uoluerit dum pender, suspendit uel tollit fuitatem, sed etiam si existat fuitas ad huc extincta remanet nec reuiuiscit. secundum Aretin. in d. l. si filius hæres. col. 6. in medio. Sed cōtrariam opinionem, quod fuitas non tollatur, tenuit gloss. in l. iam dubitari ff. de hered. instituen. & Alex. in l. i. de uulgari. num. 17. & Lancelotus Politus. in tractatu. substi. in 3. particula. nume. 92. licet communem. sequatur Socinus in l. i. de uulg. col. 20. post medium. Sed contra communem teneo ut dixi, & hæc opinio mea tangitur per Soci. in l. conditionibus col. 3. ff. de cond. & dem. & probatur primò per d. l. si. de cond. insti. in uerbo, qui si neminem, secundò per l. conditionibus pupillus. de cond. & de monstr. ubi impleta conditione statim filius suus hæres existit ex potentia fuitatis, quæ per appositionem conditionis sublata non fuit. 3. probatur in l. iam dubitari. ff. de hæred. insti. in princ. ad idem. l. suus quoque. si de hæred. instituen. dum ait suos hæredes sub hac conditione, si uel lent institui posse, nec dicit fuitatem tolli, sed potius eam manere ait: dum taliter institutos suos ad huc appellat. nam illud uerbum; suos potest intelligi, uel qui erant ante quam taliter instituerentur tantum, uel postquam taliter instituti fuerunt tantum uel utroque tempore, quod magis est, ut per hoc illius tex. generalitas seruetur. argum. l. precipimus. in fi. C. de appella. potest & d. l. ponderari. in uers. penul. cum uers. fi. ubi æquiparatur, quod filius instituitur sub hac conditione si uolet, uel sub alia potest, sed expeditum est fuitatē non tolli per conditionem aliam potestatiuam puta si Alexandriam ierit, uel si decem dederit. ut d. l. si. & l. conditionibus, ergo idem & in hac conditione si uoluerit. Præterea in d. uers. penul. & d. uers. si. dicitur, quod filius sub conditione si uoluerit, uel alia potestatiua institutus, non habet beneficium abstinendi, idque intellegendum est uel conditione defecta, uel pendente conditione, uel impleta conditione, Primo casu intelligi non potest, ridiculum enim esset dubitare, an beneficium abstinendi habiturus esset, & si iam hæres esse defineret is, qui etiam si uellet, hæres esse non posset propter defectum conditionis. Secundo autem casu similiter intelligi non potest, nam filius sub conditione institutus pendente quidem conditione etiam si uellet hæres esse non poterit, ergo frustra dubitaretur, an qui hæres nec est, nec esse potest, hæres esse definire possit per beneficium abstinendi: cum priuatio talis sine habitu esse non possit. ut l. decem. de uerb. ob. ff. superest ergo ut tertio casu sint intelligendi. dd. uers. pe. & si. post conditionē impletam. si ergo filius sub hac conditione si uoluerit uel alia potestatiua institutus post cond. impletam propter eius implementum beneficium abstinendi amittit. ut d. uers. pe. & si. ergo illud non amittit propterea quod fuitas fuerit sublata. & quod d. uers. penul. & final. ita sint intelligendi, patet; ibidem, ibi, cum ea conditione instituti iam non ut necessarii sed sua sponte hæredes extiterint. Quorum uerborum sensus est, quod filiis non aliter beneficium abstinendi datur quam si in uita & citra eorum factum hæredes ipso iure extiterint. ut ibi. & l. si filius qui patri. ubi doct. de uulg. & l. i. C. si minor. ab herede. abst. At qui 18 conditionem potestatiuam sub qua institutus fuit impleuit, licet tali conditione impleta hæres fiat mediante legis dispositione ut l. conditionibus. de condi. & demonstr. & per hoc hæres necessarius

*11
Suitas non
tollitur li-
cet filius
ex sub con-
ditione
scriptus
fuerit &
subst. uulg.
& cohæ-
redem ex-
traneum
habuerit.*

*12
Conditio
potestati-
ua non ex-
tinguit sui-
tatem.*

*13
Proximi-
tas quo tē-
pore inspi-
ciatur.*

*14
Conditio
potestati-
ua, quæ ul-
timo uita
spiritui im-
pleri pote-
rat extin-
git fuita-
tē si filius
ante eam
impletam
moriatur.*

*15
Conditio
si uellet an
repudia-
tione ex-
tinguatur.*

*16
Conditio
si uellet non*

necessarius extiterit, tamen cū huic necessitati ipse causam, conditionē sponte implendo dederit, sibi impurandum est, ut abstinendi beneficium nō habeat. ut d. uerfi. penul. & finali. & argu. l. fideiusfor. §. in necessaria. ff. qui satisd. cog. & in regula iurisdicentis, qui causam damni dat damnū dedisse uidetur. Sic ergo in d. uerfi. penul. & fin. beneficium abstinendi non admittitur. Præterea non per appositionem illius conditionis, si uoluerit, uel alterius conditionis potestatiū sūitas sublata fuit ut. DD. falso opinantur, sed propterea quod per implementum talis conditionis uoluntariæ causam sponte dedisse uidentur, ut hæredes existerent necessarij. Et ideo dico quod in d. uerfi. penul. & si. filius suus hæres patri extitit, quia per appositionem illius conditionis sūitas non fuit sublata, sed tantū suspensa & impedita, quæ per implementum ipsius conditionis fuit ab illo impedimento liberata. ut d. l. conditionibus pupillus, quod est contra. dd. qui intelligunt q̄ ibi filius amiserit sūitatem per appositionem illius conditionis si uoluerit, uel alterius conditionis potestatiū & sic conditionem implendo, hæredes uoluntarij existerē uidentur: & consequenter beneficium abstinendi non habent. ut. d. l. si filius qui patri. ff. de uulga. quod falsum esse uel ex opatet, quod expeditum est q̄ hæc conditio si decem derit, uel si capitolium ascenderit, non tollit sūitatem. d. l. conditionibus, & tamen filius institutus siue sub his conditionibus, siue sub illa conditione si uoluerit, pariter amittit beneficium abstinendi, si quidem hæres existerit: ergo non est propterea quod sūitas per appositionem talium conditionum sublata fuerit sed propterea quod per uoluntarium illarum conditionum implementum hæredes uoluntarij sūiq; existerē uidentur.

Quarto & principaliter hæc opinio contra communem probatur per. l. uerba. ff. de cond. insti. ubi ait tex. hæc uerba Pluius Neuius si uoluerit hæres esto, necessariū conditionem faciunt ut si nolit hæres non existat, ad hunc ergo effectum duntaxat conditio inducitur, ut si filius nolit, hæres effectualiter necessarius non existat: sub hac ergo conditione hæres esse desinit, si de eius uoluntate apparuerit, interim ergo dum non apparet, hæres suus existit. uel melius licet interim dū de eius uoluntate uel noluntate non apparet, concedamus institutionem esse conditionalem conditionemq; pendere, sūitatemq; per hoc suspensam esse, ut sic filius interim suus hæres non existat: tamen negari non potest quin cū filius sit in ultimo uitæ spiritu conditio illa quæ pendebat extingatur & deficiat, & consequenter filius suus hæres existat abintestato. ut. l. si. uerb. qui si neminem. ff. de conditio. inst. ut supra declarauimus. Quinto hæc conditio si uoluerit, constat appositam esse in fauorem filij ut hæres esse desinat si noluerit hæres existerē: ergo sūitatem tollere non debet, quæ filio proficua est propter transmissionem. argumento. l. quod fauore. d. de regul. iuris. l. non ideo minus. C. de procuratoribus. confirmatur, quia aliās si diceremus sūitatem tolli, tunc non solum talia uerba præter sed etiam contra intentionem proferentis operarentur. contra. l. non omnis. ff. si certum petatur. & in. l. legata inutiliter. ff. de adimendis lega. confirmatur, Nam 19 in conditionibus interpretandis mens potissimum testatoris sequenda est potius quam facies uerborum. ut. l. in conditionibus de conditio. & demonstra. facit auth. de nuptiis. §. deinceps. sed mens testatoris fuit filio prodesse, ergo sūitas tolli non debet: ne filius lædatur. ad idem tex. not. in. l. pater Seuerinam. §. conditionum uerba. ff. de conditionibus & demonstra. præterea mens uerbis generaliter præferenda est. l. 3. ubi remissiue notauimus. de lib. præter. Sed mens testatoris fuit, ne sūitas tolleretur, ergo &c. Itē cessante causā cessat testatoris legitiq; contrahentisq; dispositio. l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patronatus. l. cum pater. §. dulcissimis. de lega. 2. l. generaliter. C. de episcopis & clericis. Sed causā, quæ mouit patrem, fuit

filio prodesse. ergo. Itaque conditio si uoluerit appositā in institutione filij, licet faciat conditionem, ut dicta. l. uerba. ff. de conditio. inst. non per hoc sequitur q̄ tollat sed tantū quod suspendat sūitatem, id quod & reliquæ conditiones potestatiū faciunt, quæ proculdubio non tollunt sed tantū suspendunt sūitatem. Senfus namq; dictę. l. uerba, quæ cōcordat cū. l. Cornelius. ff. de here. instituē. est quod licet conditio si uoluerit appositā in institutione extranei nihil operetur ex regula. l. iii. ff. de legat. j. dicentis, conditionem, quæ tacite inest si exprimitur nihil operari: tamen conditio si uoluerit appositā in institutione filij. operatur aliquid. nam facit institutionem filij conditionalem, quia hæres ex testamento patri esse non potest, nisi prius declarauerit se uelle heredē esse. l. si ita legatū. §. illi si uoluerit. ff. de legat. 1.

Item quia supra dixi quod per appositionem huius conditionis si uoluerit, uel alterius potestatiū non tollitur sūitas sed suspenditur. adde in simili: nam 20 & aliās propter pendentiā posthumi sūitas suspenditur, quia tunc est incerta testamenti ualiditas & apud nos & apud legem. ut. l. uentre, de acquirend. hæred. ff. & l. si filius hæres secundum uerum intell. l. si ibi delib. & posth. licet secus si apud nos tantū esset incertitudo. ut. d. l. uentre. & l. cum quidam. §. quod dicitur. ff. de acquir. hæred. & in. l. antiqui. ff. si pars hæ. per.

Tenendo opinionem, quæ est contra communē, non 21 non obstat. l. Cornelius. ff. de hæ. inst. l. iam dubita ri. eod. in. l. uerba. ff. de cond. insti. in quibus habetur q̄ hæc conditio si uoluerit, facit conditionem. nam id ingenuē fateor, quod autem inde sequatur sūitatem esse sublata, & per hoc transmissionem ex potentia sūitatis impeditam esse, id omnino nego. Nam non sequitur necessariū hæc conditio si uoluerit facit conditionem, ergo impedit & acquisitionem & transmissionem. nam fateor, quod dum ipsa pendet impedit acquisitionem hereditatis facitq; ut filius suus hæres esse non possit ex testamento: sed tamen suus hæres futurus est abintestato. Nam cum filius est in ultimo uitæ spiritu tunc hanc conditionem si uoluerit impleri non possit. certum est. l. fin. cum glo. quando dies legati ced. & consequenter certum est destitutum esse testamentum declaratq; hereditatem ab intestato filiumq; illum tunc temporis primum locum ab intestato obtinere expeditum est, consequenterq; eum heredem esse abintestato ex potentia sūitatis negari non potest. ut. l. si in uerbo qui si neminem. ff. de cond. inst. itaque hæc conditio si uoluerit, licet dum pendet impedit filium ex testamento suum heredem esse, & si deficiat impedit, ne filius ex testamento suus hæres esse possit: tamen si existat, non impedit filium suum heredem ex testamento esse. ut. l. conditionibus. de condi. & demonst. sed suū heredem ab intestato filium esse nunquam impedit talis conditio, cū filius coheredem uel substitutum nō habet, & consequenter non impeditur transmissio ex potentia sūitatis ab intestato faciendā. ut d. uerfi. qui si neminem. Suus enim hæres patri filius existerē potest uel ab intestato, ut in. §. intestatorum insti. de her. abintest. uel ex testamento. l. qui in aliena. §. interdum. ff. de acquir. rend. hæredit.

Et aduerte quod omnes. doct. quos supra allegaui, qui 22 tenent quod per hanc conditionem si uoluerit, filij sūitas tollatur: tenent similiter sūitatis potentia transmissionem contingentem sublata esse, nam si sūitas sublata est, ergo & eius effectus. s. transmissio. ita est cōmunis opinio, secundum Socinū. in. l. conditionibus col. 3. in princ. ff. de condi. & demonst. post Bal. Imol. & Roman. quos ipse refert idem uult Bart. in. l. si filius qui patri num. 4. de uulga. dum ait, q̄ si sub conditione si uoluerit filius instituitur, existentia sui heredis nil operatur, ergo nec transmissionem ex potentia sūitatis, cuius contrarium teneo, ut dixi. quod per appositionem huius conditionis si uoluerit, non impediatur transmissio ex

19
Mens potissimum interpretanda.

20
Sūitas pendente potestatiū nō tollitur.

21
Intell. l. Cornelius ff. de her. inst.

22
Transmissio iure sūitatis, quæ non impeditur per conditionem si uoluerit, contra communem.

fio ex potentia fuitatis quando filius nec cohæredem habuit, nec substitutum: & sic sunt duæ conclusiones, prima quod fuitas per talem conditionem non tollatur. secunda quod transmissio ex potentia fuitatis non impediatur.

Tenendo hanc partem, non obest si dicatur, quod secundum hoc hæc conditio si uoluerit appositæ a testatore nil opereretur, si fuitas non tolleretur: quando quidem facultas abstinendi, quæ sibi a patre datur, erat etiam sibi concessa per prætorem. Nam resp. q. immo multum operatur. nam licet aliis si talis conditio appositæ non esset, tunc inter mortem testatoris & existentiam sui ex testamento hæredis medium non esset. ut in l. si post mortem deleg. j. ubi doct. & latè Bar. in l. si. col. si. ad si. de cond. inst. ff. modò autem erit medium, nam interim dum conditio pendet, suus hæres non erit, nec ex testamento, quia conditio non est impleta, nec abintestato: quia quando iure testamento hæres esse potest, abintestato suus hæres non erit. l. quando de acquir. hæ. ff. Item etiam conditio defecta suus hæres ex testamento esse non potest, nam per defectum conditionis institutio conditionalis infirmatur. l. i. & per totum. ff. de condition. & dem. ergo ex testamento suus hæres esse non potest, licet ab intestato futurus sit: at ea conditio non appositæ suus hæres ex testamento statim post mortem testatoris absq; ullo medio esset. d. l. si post mortem. Adde & aliam utilitatem, nam quando hæc conditio si uolet, apponitur, certè tunc si filius dicat hæredem se esse nolle ex testamento, hæres esse desinet ipso iure, quod probatur lege & ratione, nam probatur per l. uerba hæc, de condit. inst. ubi text. ait q. filius sub tali conditione institutus si noluerit, hæres non existit, quod ipso iure intelligendum est. facit etiam quia dispositio testatoris æquiparatur dispositioni legis civilis. ut authentic. de nupt. §. disponat. l. in conditionibus, de condition. ni. & demon. l. filium quem habentem, in uerb. sanciat, ubi Ias. C. fam. her. Sed si per statutum daretur filio licentia abstinendi, tunc abstentione secuta ipso iure hæres esse desineret. ergo idem in licentia a testatore per appositionem huius conditionis, si uoluerit data.

Hinc etiam notab. in fero q. 23. beneficium. l. si. C. de rep. hæ. non procederet in filio, qui sub hac conditione si uolet, hæres institutus esset. nec procederet si esset statutum q. filii abstinere possent, nam iis casibus secuta abstentione filii ipso iure amissa fuitate heredes esse desinerent. beneficium d. l. non datur nisi suis. r. illis, qui ipso iure hæredes saltem nomine amitterent. ut d. l. si. & l. si quis suis. ff. de iure deliber. ergo non dabitur hoc casu tale beneficium.

Ex prædictis 24. infertur, quod l. conditionibus. pupill. de cond. & demonst. procedit etiam in ista conditione si uoluerit, ut illam conditionem implens hæres efficiatur a lege, nec uideatur per hoc adire: licet contrarium tenet Bartol. ibi in fine & Paul. num. 3. & Socius. col. 2. quod dicit communiter receptum post glo. in liam dubitari. ff. de hæredibus. inst. & glo. in l. i. §. i. ff. de conditio. ob caus. & glo. in l. ei qui ita hereditatem. ff. de condit. & inst. & Bart. & Alber. in l. i. ff. de condit. ob caus. quam op. dicit communiter appro. Alex. ibidem col. i. Ias. ibidem. col. 2. uidelicet quod si filius in potestate sub conditione si uolet institutus dicat uolo hæres esse, tunc non solum conditionem implere sed etiã immiscere uideatur, & consequenter amittit beneficium abstinendi. itaque sunt tres conclusiones, scilicet communes, Prima affirmatiua q. immiscere uideatur, & sic q. facto suo hæres efficiatur. Secunda negatiua, quod non efficiatur hæres ex potentia fuitatis & sic ex dispositione legis. Tertia q. beneficium abstinendi amittat eo q. hæres immediate per aditionem suam effectus uideatur. Contrarium tamen immo q. filius sub conditione si uolet institutus dicens uolo hæres esse, non uideatur immiscere sed tantum conditionem implere. tenent Alex.

in l. i. de cond. ob caus. & Zas. ibidem. num. 9. post Christophorum de Cast. & Fulgof. & Romanum ibidem, quos ipse refert & Cumanus. in d. l. iam dubitari. quorum opinionem contra communem ueriores puto. Primo per l. iam dubitari uersicul. penult. iuncto uers. si. ff. de her. inst. ubi patet q. filius per implementum illius conditionis potestatiue si uolet, uel alterius sub qua institutus fuit amittit beneficium abstinendi non per immissionem suam. Secundo per tex. clarum in d. l. conditionibus generaliter (pro ut debet intelligi,) intelligendo, ubi patet quod conditione potestatiua expleta filius hæres efficitur a lege ex potentia fuitatis, non autem ex aditione sua. Ergo tex. ille potest exemplificari q. filius sub conditione si uolet institutus dicit uolo hæres esse, & per hoc conditionem implere uisus fuit & consequenter hæres a lege factus fuit, non aditione sed ex potentia fuitatis. Tercio per l. si. ff. de cond. inst. ubi filius sub conditione si decem dederit institutus fuit & eo in ultimo uite spiritu existente conditio per alium impleta fuit: & ipse statim ex potentia fuitatis hæres factus fuit. Nam per in missionem suam eo tempore hæres fieri non poterat. ut l. si. cum glo. ff. quando dies lega. ceda. Quarto per l. ei qui ita hereditatem. ff. de condition. inst. ubi filius sub conditione si decem dederit institutus fuit, & eo in ultimo uite spiritu existente conditio extitit & impleta fuit per alium, ubi uidetur expressum, nam ibi sub conditione potestatiua fuit institutus: & tamen eam licet impleuerit, non per hoc uisus fuit adire sed institutus sub conditione si uolet, dicens uolo hæres esse, secundum oes constat conditionem imple, licet dubitetur an etiam adire uideatur. & q. adire non uideatur, licet conditionem impleuerit, est tex. ibi. & per l. i. §. i. ff. de cond. ob caus. ubi generaliter dicitur q. implens conditionem potestatiuam sub qua institutus est, non uidetur adire sed ad eundem facultatem sibi prebere. Sexto probatur, nam sub conditione etiam potestatiua institutus, puta si iurauerit de eam implendo, non aliter hæres esse uidetur quam si constet eo animo impletam fuisse, ut hæres existeret. l. Antistius & ibi Bar. ff. de acquir. her. Septimo probatur, nam sub conditione etiam potestatiua institutus antea quã impleat conditionem repudiare non potest. l. is qui hæres. ff. de acquir. her. ergo nec adire. l. is potest. ff. de acquir. her. sed illam conditionem si uoluerit constare non fuisse impletam antea quam filius proferet illa uerba, uolo hæres esse: ergo illa proferendum non potuit adire, cum nondum impleuerit conditionem, quæ impedit aditionem. Nec dicatur per illa uerba, utrunq; inductum esse & conditionis implementum & hereditatis agnitionem, nam dico talia uerba in dubio simpliciter intelligenda, non dupliciter & sic ad unum effectum prolata, non ad duos. argum. l. i. §. si quis simpliciter. ff. de uerbo. & m. l. i. ff. de uulgari. Octauo quo 25. animo uerba fuerint prolata, standum est declarationi proferentis. glo. notabilis. in §. alia. instit. de actionibus Socinus. in l. conditionibus supra allega. col. si. si ergo filius dicat animo conditionis purificandæ, non in miscendi talia uerba fuisse prolata, eius dicto standum est. Vltimo facit l. pupillus. ff. de condition. instit. denique aut filius sub conditione si uolet, institutus dixit uolo acq. mibi esse patris hereditatē, & tunc hæc uerba inducunt conditionem: & per prius induxit uidentur conditionis implementum inspecto, ordine intellectus. Aut dixit uolo impletam esse conditionem sub qua institutus fuit, & tunc non tantum aditionem quam conditionis implementum hæc uerba induxisse uidentur: qua impleta statim fit hæres a lege ex testamento. l. conditionibus pupillus. ff. de condit. & demon. Aut sumus in casu dubio, cum dixit uolo hæres esse, & tunc siue dicas implementum tantum conditionis induci, in eius consequentiam sequitur acquisitio hereditatis irrevocabiliter, siue dicas aditionem hæ-

Suitate nō immissione fit hæres filius conditionē implens.

25 Verba quo animo sunt prolata, si dubitetur, standum declarationi proferentis.

Q red. in-

red. induci per prius inspecto ordine intellectus uidetur conditionis implementum inducitur, unde hæc inspectio nullius momenti est, uerum magis esse uidetur, ut cum uerba impleniori significato sint intelligenda, tunc is filius ad utrumque effectum ea uerba protulisse uideatur: ut et conditio impleatur & hæres existat, sicque utrumque operabuntur.

Tenendo hanc partem non obstat. Iam dubitari in fin. ff. de hæ. inst. in qua fundatur Bar. ibidem & communis opin. nam ibi dicitur quod filius hanc conditionem si uoluerit uel aliam potestatiuam impleuit amittitque beneficium abstinendi communis opin. intelligit quod beneficium abstinendi, ex eo ibi amittitur quod talem cond. implendo filius uidetur immiscere quod est falsum. ut in. l. supra all. Nec obstat. ille tex. nam ideo ibi beneficium abstinendi amittitur, quia licet filius talem conditionem implendo hæres necessarius efficiatur ex potentia suitatis, beneficium tamen abstinendi non meretur, ex eo quod in illam necessitatem sponte incidit, conditionem potestatiuam sponte implendo: & qui causam danti dat & c. ut in reg. iur. sic & ei, qui facto suo uoluntario in necessitatem incidit non subuenitur. l. si fideiussor. §. si necessaria. ff. qui satisfacere cog. Nam 26 beneficium abstinendi non datur nisi ei, qui inuitus & absque suo facto hæres effectus est. ut. l. si filius qui patri. ff. de uulg. & in. l. i. C. si minor ab hæ. abst. ita Soci. in. d. l. conditionibus col. pe. Nec obstat. quod actus, qui in extraneo iure instituto aditionem induceret idem actus & in suo induceret immixtionem, at in nostro casu est differentia inter filium sub conditione si uolet institutum, cuius institutio conditionalis est. ut. l. uerba. ff. de cond. inst. & l. Cornelius. ff. de hæ. inst. & extraneum sub illa conditione institutum, cuius institutio pura est. ut. dd. l. unde si extraneus dicat uolo hæres esse, non potest causari se id dixisse animo conditionis implende, cum conditio nulla esset quod causari potest filius cum conditio esset aliqua & utilis. ita Soc. in. d. l. conditionibus col. 2, uel resp. secundum Ias. ad si. nume. 9. in. l. i. ff. de cond. ob causam, quod facilius inducitur immixtio quam aditio ad quod uide Soci. in. l. conditionibus supra all. col. pe. uel tertio resp. secundum Alex. ibidem quod non facilius inducitur immixtio quam aditio sed filius, qui hanc conditionem si uolet impleuit, hæres efficitur non immixtione sed legis dispositione, itaque & si fateamur quod per tale conditionis implementum non induceretur immixtio in suo sicut in extraneo, non inducitur aditio ad huc tamen filius talem conditionem implens hæres efficeretur legis dispositione & potentia suitatis, non aditione. Extrat ergo quod filius sub hac conditione si uolet hæres institutus, si dicat uolo hæres esse, non uidetur immiscere sed tantum conditionem implere, contra cōmunem uolentem, quod per talia uerba immiscere uideatur. Effectus est, quia si immiscere uideretur, amitteret beneficium abstinendi: at si conditionem tantum implere uideretur, tunc abstinere posset nisi conditionem eo animo implevit, ut statim hæres esset, non solum ut hæres esse posset secundum Bar. & communis opin. in. l. iam dubitari. ff. de hæ. inst. ut supra dixi. at secundum meam opin. qui teneo quod filius conditionem potestatiuam implendo indistincte amittat beneficium abstinendi licet non aditione sed legis dispositione hæres factus uideatur: tunc non refert uideatur ne adire an non hoc primo contra commun. quod si recte inspexeris nullus unquam tenuit. nam quod Alex. & Ias. in. l. i. de cond. ob cau. ff. & Soci. in. l. conditionibus col. pe. tenent contra communem prout omnes ipsi testantur. §. quod implendo filius conditionem potestatiuam sub qua institutus fuerat, qualis qualis talis conditio esset, siue illa si uolet, siue alia, tunc filius beneficium abstinendi amittat, illud indubitanter uerum puto contra commun. per. l. iam dubitari, uers. pe. & si. ff. de hæ. inst. Ex prædictis etiam inferitur, quod 27 filius hæres sub conditione si decem de

derit institutus si illa decem dederit hæres necessarius efficitur a lege non uoluntarius. ut. l. conditionibus & d. l. iam dubitari, quod de plano procedit in prædicta conditione si dederit decem secundum Socin. in. d. l. conditionibus col. 3. licet contrarium sit uerum in illa conditione si uolet secundum eundem ibid. At ego etiam in hac conditione si uolet idem puto ut scilicet eam implens hæres a lege necessarius efficiatur per prædicta. Ex prædictis etiam inferitur quod illud 23 quod aiunt Bar. & alii in. d. l. iam dubitari Bar. & alii in. l. Cornelius de ier. inst. Bar. & alii in. l. si filius qui patri de uulg. scilicet quod filius sub conditione si uolet institutus hæres efficitur uoluntarius, est uerum pendente conditione, ea uero impleta hæres efficitur ex dispositione legis & ex testamento, ea uero defecta hæres similiter efficitur necessarius sed potest abstinere, sed non ex testamento sed ab intestato & probatur hoc in. d. l. iam dubitari iuncta. l. si uers. qui si neminem. ff. de cond. inst. & sic communis opin. ex tribus casibus in altero tantum uera est. nam Bar. & communis in locis præallegatis uolunt quod filius sub conditione si uolet institutus, hæres uoluntarius efficiatur, idque uerum esse nullo casu potest, nam dum conditio pendet hæres non est, nec uoluntarius nec necessarius. ut. l. si. de cond. inst. ff. si autem deficiat, statim hæres fit necessarius ab intestato ex potentia suitatis. ut. d. l. si uers. qui si neminem. quod si existat, statim hæres fuit necessarius ex testamento ex potentia suitatis. ut. d. l. si. & clarius in. l. conditionibus supra all. Nam cum filius sub conditione si uolet institutus, ait, uolo hæres esse, & conditionem implet & hæres existit. sed licet conditionis implementum si uoluntarium, hæresis existentia est necessaria. Item quia supra dixi quod per appositionem huius conditionis si uolet uel alterius potestatiuæ non tollitur suitas sed suspenditur, adde simile, nam & alias. propter pendentiam posthumi suitas suspenditur, quia tunc est incerta testamenti ualiditas & apud nos & apud legem. ut. l. uentre de acquirend. hered. & l. si filius hæres secundum uerum intell. Ias. ibi delib. & posth. licet secus si apud nos tantum esset in certitudo ut. d. l. uentre & l. cum quida §. quod dicitur. ff. de acquirend. hered. & l. antiqui. ff. si pars hered. per. Adde dum queritur, an exhereditatio confirmetur statim post mortem testatoris & per existentiam sui heredis quod Corneus in. l. 3. C. de iure delib. col. antepenult. in fin. cum pr. seq. & Angelus de perig. in tract. suitatis in. 10. quest. numer. 2. generaliter dicunt 29 exheredationem non ualere nisi in aditione heredis scripti confirmetur. l. filium. §. sed cum exhereditatio. ff. de contrat. ubi sentiant talem exheredationem suitate non confirmari, quod in specie tenuit Bald. in. l. si filius qui patri. ff. de uulg. quem ibid. referunt Paul. Areti. Alex. Soci. & Ias. quod etiam Soci. ibi col. 14. firmare uidentur & Alexand. in. d. num. 11. dum ait quod existentia sui heredis exhereditatio non confirmatur secuta filii abstentione, licet sine dubio confirmetur secuta filii immixtione. ut. l. filium. §. sed cum exhereditatio de contrat. ff. uel filio non adeunte nec repudiante. ut l. qui in aliena. §. interdum. ff. de acqui. her. quod etiam sentit Ias. in. d. l. si filius qui patri col. 5. dum ait, quod existentia suitatis confirmatur exhereditatio in duobus casibus, scilicet cum filius institutus adiuit, uel deliberans decesserit. Ergo si expresse abstineret talis exhereditatio non confirmaretur. all. d. §. interdum. & ad ita tenendum mouentur doct. per. l. Papinianus. §. si ex causa in uerb. suis hæres erit. ff. de inoff. testamento, ubi uidemus quod destituitur testamento, in quo filius exheredatus fuit, talis exheredatus ut suus patri succedit: ergo si unus filius sit institutus altero exhereditatus institutus quod abstinuerit & per hoc destituitur testamentum, superest ut exheredatus ut suus succedat & consequenter suitas filii exhereditati sublata non fuit. Nam si fuisset sublata reuiscere non posset. argu. l. qui res

tit. qui sub conditione si decem dederit institutus ea impleuit.

28
Conditio si uelit, an filium faciat uoluntarium hæredem, ardua q.

26
Abstinendi beneficium non datur nisi ei, qui inuitus hæres extitit.

29
Exhereditatio an desideret confirmationem per hereditatis aditionem, ardua q.

27
Abstinendi beneficium amittit.

30
Intellectus. l. si filium. §. sed cum exheredatio. ff. de contra tab.

31
Mors omnia soluit.

32
Mors extinguat suam.

33
Exheredatio aditione haredis confirmatur. quādo testamētum non poterat querelari.

34
Exheredatio morte exheredati confirmatur.

l. qui res. §. aream. ff. de sol. & consequenter fuitas filii instituti non consumauit exheredationem filii exheredati. nam 30 si talis exheredatio confirmata esset, exheredati fuitas sublata esset. mouentur & secundo per l. filium. §. sed cum portio. ff. de leg. prest. ubi exheredatio non confirmatur nec tollit fuitatem filii exheredati nisi demum hærede scripto aduente. tertium quartum & quintum fundamentum colligo ex Soci. in. d. l. si filius qui patri col. 14. Tu uero dic quod cum filius exheredatur siue hares extraneus instituitur siue hares necessarius fuitas suspenditur statim post mortem testatoris, cuius suspensionis effectus est ut & testamentum non desinat ualere, propterea quod filius institutus non est. ut in princ. inst. de exher. lib. & ut si filius exheredatus moriatur antequam hares scriptus abstineat uel repudiet, licet non dum adiuuerit uel immiscuerit, ad hoc testamentum non desinat ualere, immo tunc fuitas, quæ ante suspensam impeditaque tantum erat modo omnino extinguatur, cum 31 mors omnia soluat. auth. de nuptiis. §. deinceps idque in specie probat. l. i. §. sciendum. ff. de suis & legit. & §. cum queritur inst. de hær. abint. ubi 32 fuitas filii exheredati, quæ per pendentiam testamenti suspensa erat, eo mortuo extinguatur, & per hoc migrat in personam nepotis. probatur in. §. ita demum inst. de hær. abintest. Itaque fuitas per solam testamenti in quo filius exheredatur factionem mortemque testatoris suspenditur antequam hereditas adeatur, adita uero hereditate dubitatur, an suspensa tantum ad huc uideatur, an etiam extincta? & si quidem testamentum querela expugnari non possit, puto eam extinctam esse arg. l. qui in aliena. §. interdum. ff. de acq. hær. l. filium. §. sed cum exheredatio. ff. de contra tab. facit. l. i. §. sciendum. ff. de suis & legit. hærede. §. cum auct. queritur, inst. de hær. abint. l. si quis posthumus. §. filium. ff. de lib. & post. in quibus iuribus probatur, Quod si hærede scripto deliberante, & sic pendente exheredationis confirmatione filius exheredatus moriatur, tunc exheredatio confirmatur, ut fuitatem filii extinguere uisa sit. quod si testamentum querela expugnari possit, tunc exheredatio quod ad fuitatem extinguendam non uidetur confirmari per solam haredis aditionem, quod patet, quia si filius in querela obtinuerit, suis hares patri ab intestato erit. l. Papinianus. §. si ex causa. ff. de inoff. test. doct. in. l. si filius qui patri de uulg. nisi filius finat labi quinquenium, quod datur ad querelam proponendam, uel nisi secundum ius. ff. decederet ante querelam præparatam. Nam his casibus, cum testamentum confirmatum uideatur ex eo quod querela expugnari iam non potest, superest ut fuitas filii extincta sit, quia nec filius contra testamentum uenire potest propter sui exheredationem, nec ab intestato: propterea quod est testamentum. ut l. quando de acq. hære. His ergo casibus exheredatio ad effectum fuitatis extinguendæ confirmata est. idque non tam haredis scripti aditione quam filii negligentia contingit. Exheredatio 33 ergo ut ex superioribus patet ad effectum fuitatis extinguendæ confirmatur per aditionem haredis scripti, quando testamentum nunquam potuit querela expugnari, quia filius fuit cum causa exheredatus: quod si testamentum ab initio querelari potuit, sed postea posse desit propter filii exheredati negligentiam, tunc exheredatio confirmatur fuitasque sublata uidetur, non tam aditione quam negligentia. Sed 34 & morte filii exheredati exheredatio confirmatur ad effectum tollendæ fuitatis quando filius exheredatus herede deliberante decessit. §. cum autem queritur, inst. de hær. abintest. l. i. §. sciendum. ff. de suis & legit. hær. l. si quis filio exheredato in princ. ff. de iniusto rupto. l. si quis posthumus. §. filium de lib. & post. quod uerum siue post mortem filii exheredati hares scriptus adiuit, siue repudiavit. ut patet in. dd. l. exheredatio ergo ad effectum fuitatis tollendæ non confirmatur morte testatoris, nisi secuta aditione. ut

ait. l. filium. §. sed cum exheredatio de contra tab. secuta autem aditione, non semper confirmatur, ut patet ex superioribus. hæc cum hares uoluntarius scriptus est. Quid si est hares necessarius tam de iure civili quam prætorio puta seruus? tunc si testamentum non potuit querela expugnari, quia filius cum causa exheredatus fuit certe statim post mortem testatoris filii exheredatio confirmatur ad effectum eius fuitatis tollendæ. nam inter mortem testatoris & existentiam haredis necessarij non est medium. l. si post mortem de leg. i. Bar. in. l. si ad fin. ff. de cond. inst. nec obft. d. §. sed cum exheredatio. nam ibi fuit institutus hares uoluntarius cuius aditio ad testamenti confirmationem desideratur, secus si necessarius instituitur, nam tunc mors testatoris firmat testamentum & consequenter exheredationem cæteraque in eo contenta. d. l. si post mortem. l. qui in aliena. §. interdum. ff. de acq. hær. Hinc 35 infero intellig. ad. d. §. interdum, quod ibi exheredatio filii statim ideo confirmatur ad effectum eius fuitatis tollendæ, quia hares necessarius scriptus est, puta nepos ex filio: unde sub inferitur quod ibi filius per nepotem necessarius hares tantum patri existat non suus & necessarius, quia si filius institutus esset unus, qui licet sit necessarius de iure civili, uoluntarius tamen est attento iure prætorio. §. sed his instit. de hær. qual. tunc si alter filius sine causa exheredatus esset ut sic testamentum posset querela expugnari, non confirmaretur exheredatio ad effectum fuitatis tollendæ, usque quo filius facultatem querelandi amitteret. ut. d. §. si ex causa. interim ergo in suspensio esset tam fuitatis quam exheredationis confirmatio. Quod si cum causa exheredatus esset ut testamentum querela impugnari non posset, tunc magnum dubium est, nunquid & testamentum & consequenter filij exheredatio statim post mortem testatoris confirmari uideantur fuitate alterius filii instituti, & quod alterius filii exheredatio alterius filii instituti fuitate confirmata sit, tenet Paulus num. 4. Alex. col. si. in. §. l. i. & l. i. §. in. l. qui in aliena. §. interdum. ff. de acq. hær. per tex. ibi, ubi filij exheredatio nepotis institutione statim post mortem testatoris confirmata fuit ad effectum tollendæ fuitatis filij exheredati. Hoc 36 amplius non solum filij exheredatio ad effectum eius fuitatis tollendæ confirmatur post mortem testatoris fuitate alterius filij instituti uel nepotis immiscens uel deliberantis sed etiam abstinentis, ut est tex. in. l. filius qui se paterna. ff. de acq. hær. secundum l. i. in. d. §. interdum num. 1 §. post Ang. & Imolam quos ipse refert idem uult Paulus in. l. si filius qui patri de uulg. ff. col. pe. dum ait quod licet filius exheredatus post abstentionem alterius filii instituti possit ab intestato patri succedere tamen non succedit ut suus, sed ut uoluntarius. exheredatio ergo sua per fuitatem alterius filii instituti confirmata fuit ad effectum tollendæ fuitatis tam ex testamento quam ab intestato. idem uult Alex. ibid. in. d. l. si filius qui patri col. 4. dum opin. Pauli defendit & l. i. ibidem dum responderet eodem modo quo Paul. licet postea referat responsum Aretini sed Aretinus ibidem col. 4. quem l. i. ibidem col. 4. sequi uidetur sentit contrarium, dum ait quod isto casu exheredatio filii alterius filii abstinentis fuitate confirmatur ad effectum substitutionis pupillaris ualidandæ tantum, quia in hoc uertitur commodum ipsius filii exheredati cui pupillaris substitutus datus est, non ad effectum eius fuitatis tollendæ, nec ad effectum impediendi quo minus ipse exheredatus patri possit ab intestato succedere ut suus quod etiam firmat Soc. ibid. col. 14. cuius opin. mihi placet. Nam cum pater sibi suo uel testamento filium exheredando prouideret id non propter impediendam ab intestato successionem, sed propter suum testamentum ualidandum fecisse uidetur: & sic destituito postea quo quo modo testamento. i. siue haredis scripti repudiatione ut. d. §. sed cum exheredatio siue querela ab ipso exheredato propofita. ut. d. §. si ex

35
Intell. l. qui in aliena. §. interdum. ff. de acq. hær.

36
Exheredatio uoluntarius an fuitate alterius confirmetur.

Q ij causa,

causa, filius ille exheredatus abintestato ut suus succedit, ut d. §. si ex causa. & d. §. sed, cū exhereditatio sed filio abintestato locus sit uenientibus ab intestato gl. reseruetur in l. fin. C. de rep. hær. & ibi Alex. nu. 8. post multos quos ipse refert. ergo filius iste exheredatus ut suus ab intestato post instituti abstentionem succedere non prohibetur: sicq; exhereditatio istius ad effectum eius suitatis tollendæ confirmata non fuit suitate instituti. Præterea ut repudiatione hæredis extranei destituitur testamentum fitq; locus successioni abintestato ut d. §. sed cū exhereditatio. ita & abstentione sui hæredis testamentum destituitur fitq; locus successioni ab intestato secundum Alex. in d. nume. 8. sed 37 tempore quo destituitur testamentum inspicitur proximitas quo ad succedendum ut suus ab intestato ut. §. cū autē queritur inst. de hær. ab int. l. i. §. sciendum. ff. de suis & leg. ergo filius cū eo tempore sit proximior ut suus ab intestato succedit, sicq; eius exhereditatio ad effectum suæ suitatis tollendæ confirmata non fuit per suitatem filii instituti præterea legata, quæ sunt fauorabilia infirmantur secuta abstentione. l. i. §. fin. ff. ut in poss. leg. l. si filius qui patri. ff. de uulg. ergo multo magis exhereditatio quæ est odiosa ut l. cum quidam. ff. de lib. & posth. 4. ut confirmetur exhereditatio oportet hereditatem adiri ex testamento ut d. §. sed cum exhereditatio & quod hæres scriptus mediante facto suo hæres efficiatur irrevocabiliter ut ibidem, sed in nostro casu licet filius hæres exteterit tamen id non fit facto suo & irrevocabiliter sed & legis dispositione & reuocabiliter, ergo exhereditatio non fuit ad effectum suitatis tollendæ confirmata. Nec obs. quod 38 confirmata uideatur ad effectum tabularum pup. confirmatarum ut l. filius qui se paterna. ff. de acq. hær. & d. l. si filius qui patri secundum tertium intell. communiter app. nam id fateor in confirmatione tabularum pupillarium, quæ est fauorabilis. ut. dd. ll. & l. si pupillus ff. de acq. hær. secus in confirmatione exheredationis, quæ est odiosa. l. cum quidam. ff. de li. & posth. nec obs. tex. in d. §. interdicti. Nam 39 ibi nepos scriptus nec abstinet ut patet ibi, nec abstineri potuit. arg. tex. in l. i. qui hæres. §. si. ff. de acq. hær. itaque 40 beneficiū

37
Proximitas quo ad successores ab intestato quando inspicitur.

38
Suitate uini filij alterius filij exhereditatio confirmatur ad effectum tantum confirmandi tabulas pupillares.

39
Abstinenti beneficiū quibus detur.

40
Intell. l. ne cessarijs. ff. de acq.

abstentionis quod prætor heredibus suis & necessarijs pollicetur ut. §. sed his inst. de hær. qual. l. necessarijs ff. de acq. hær. competit his, qui sui iuris sunt qui uel & hereditatem sibi querunt & ei obligantur, secus si eam alteri querant. ut. d. §. interdum, ratio quia si ibi ne potius beneficium concederetur abstinenti esset imprudicium patris, contra d. l. i. qui hæres in fil. cum auus C. de emancipatio. libe. l. ex facto in prim. ff. de uulg. idq; confirmatur optimo simili, Nam licet alijs legatarijs legatum possit liberè agnoscere uel repudiare, tamen si legatarius erat seruus uel filius. non habebat facultatem agnoscendi uel repudiandi, sed solus dominus uel pater. l. filio ubi notauit Soci. ff. de cond. & dem. quod ideo contingebat, quia legatorum acquisitio fit ipso iure per seruum uel filium domino uel patri. l. cum pater. §. furdo de le. 2. ff. l. a Titio, de furis. Ergo dominus, uel pater iure sibi quæsitio per filium uel seruum non poterant priuari. l. filius & l. seruus. C. de pactis. l. neque filius. C. de reb. cred. sic ergo & cū hereditas ipso iure acquiritur nepoti ab auo in cuius erat potestate instituto & per nepotem patri ipso iure acquiritur consequens est, ne nepos abstinenti possit patrem hereditate iam sibi quæsitam priuare. ita intelligo 41 d. §. interdum. Hinc etiam infero, quod in d. §. interdum filius habebit beneficium abstinenti licet institutus non fuerit ne alijs oneribus hereditarijs inuitus obligaretur. contra. l. si filius qui patri. ff. de uulg. d. §. sed his & d. l. ne cessarijs. nec inconuenit quod alter sit institutus. s. nepos, alter uero hereditatis petendæ beneficium atque abstinenti habeat: sicut in simili alijs alteri legatum relinquitur, alter uero eius petitionem habet. ut. l. fidei commissi. §. interdum. ff. de leg. 3. l. si fideiusor. ff. de leg. 1. Hinc infero rationem ad id quod proxime dixi, quod legatum seruo filio uesam. relicto licet filio relicto sit, pater tamen eius petitionem habet, quia non inspicimus cui ista adscribantur, sed cuius contemplatione relinquntur: pro quo ultimo facit. l. cum quis. C. de iure delib.

Reliqua ad hanc pulchram suitatis materiam spectantia uide supra §. 19. per totum & §. 21. ferè per totum.

hære. C. §. sed in per mittit. inst. de hæred. qual.

41
Intell. l. qui in alia. na §. interdum ff. de acq. hær.

D. FERNANDI VASQVII

MENCHACENSIS IURISC.

HISPANI,

In summo dominicæ rei PHILIPPI Hispaniarum Regis Cath.
potentissimi Prætorio Senatoris,

De successio[n]um progressu tractatus

LIBER SECVNDVS.

SVMMA RIVM.

- 1 Substitutus præfertur coniuncto cum communi.
- 2 Hominis prouisio excludit legis prouisionem.
- 3 Accrescendi ius est legis prouisio.
- 4 Subst. est hominis prouisio.
- 5 Expressum vincit tacitum.
- 6 Institutus excludit substitutum.
- 7 Substitutus filios adire nolenti excluditur per patrem illius.
- 8 Substitutus pluribus non tam singulis quam uniuersis substitutus uidetur, ideo excluditur per coniunctum.
- 9 Coniuncti re ad solidum quisque inuitatus uidetur.
- 10 Coniuncti re faciunt partes concursu sicq; ueniunt per ius decrescendi.
- 11 Coniunctus re partem repudiantis iure proprio capere intelligitur.
- 12 Fiscus præfertur substituto.
- 13 Substitutus quare uincat coniunctum, ratio noua.
- 14 Totum pertinet ad simpliciter uocatum.
- 15 Substitutus excludit coniunctum etiam si sit tacitus, cum communi.
- 16 Ius uulgaris substitutionis tacitæ, an sit potentius iure accrescendi.
- 17 Substitutio vincit ius accrescendi.
- 18 Expressum vincit tacitum.
- 19 Vulgaris tacita in expressa pupillari comprehensa admittitur contra matrem etiam cohæredem.
- 20 Substitutio etiam inualida impedit ius accrescendi.
- 21 Accrescendi ius potest testator uetare.
- 22 Voluntas inutilis intollendo est utilis.
- 23 Voluntas probatur ex inutili etiam dispositione.
- 24 Accrescendi ius est tacita substitutio.
- 25 Par in parem non habet prælationem.
- 26 Veniens per ius accrescendi habet uoluntatem defuncti saltim tacitam.
- 27 Accrescendi ius subiaceat oneribus.
- 28 Grauiorem iniunctum legitimis intelligitur de existentibus in primo gradu.
- 29 Codicillaris clausula respicit legitimos non remotiores sed proximiores.
- 30 Mater si quia tutorem impuberi non petit eius legitima successione priuetur, an sequens legitimus, qui similiter non petit sit priuandus.
- 31 Fiscus non tenetur uindicare necem defuncti.
- 32 Hæres hæredis an possit onerari.
- 33 Bon. poss. non dicitur habere uoluntatem defuncti.
- 34 Bon. poss. an possit onerari.
- 35 Tacita uoluntas non est propria.
- 36 Verbum uidetur fictionem significat.
- 37 Vulgaris tacitam pupillarem continet ex interpretatione extensiva.
- 38 Propria improprie præferenda.
- 39 Duo uincula uno fortiora.
- 40 Princeps ius quasi ex cõuentione nõ potest auferre.
- 41 Coniunctus mixtim simpliciter coniunctis præfertur.
- 42 Homo est genus & species & indiuiduum.
- 43 Primus nominatus quod uideatur magis dilectus ut intelligendum.
- 44 l. si C. de inst. & subst.
- 45 Ius accrescendi est eiusdem prærogatiuæ & naturæ, cuius erat suum principale.
- 46 Statuto stante ut stantibus masculis feminæ non succedant ad fratris repudiantis portionem feminæ non admittuntur.
- 47 Accrescere nil habenti nil potest.
- 48 Ius accrescendi non impeditur per existentiam sui hæredis.
- 49 Transmissio iure suitatis an impediatur per ius accrescendi.
- 50 Transmissio potentior substitutione.
- 51 Vinco uincenem te a fortiori te.
- 52 Suitas an tollatur datione substituti uulgaris.
- 53 Suitatem non tollit tacita, uulgaris sub pupillari contenta.
- 54 Accrescens pars propria dicitur.
- 55 Accrescentem partem alienare nequit, qui suam partem alienare uetus fuit.
- 56 Accrescens pars an dicatur uenire iure institutionis.
- 57 Accrescens pars facit, ut & ex substitutione maior portio contingat.
- 58 Intell. l. si C. de hæ. inst.
- 59 Accrescendi ius hæredi inuito datur.
- 60 Facta non præsumuntur.
- 61 Partis appellatione nõ uenit totum nisi quando de parte tantum dispositum fuit.
- 62 Partem domus, quam habitare solebamus uxori legauimus, totum debetur si totam habitabamus.
- 63 Partis appellatione totum, & totius appellatione pars interdum continetur.
- 64 Hæreditatis appellatio aliquando restringitur ad partem tantum hæreditatis.
- 65 Accrescendi ius testator potest prohibere tacite uel expresse.

- 66 *Intell. l. fi. C. de inst. & subst.*
 67 *Accrescendi ius transit ad hæredes.*
 68 *Accrescendi ius est interdum etiam inter diuersas hæreditates & etiam post portionem quesitam.*
 69 *Secunda ampliatio.*
 70 *Substitutio inualida an uincat ius accrescendi.*
 71 *Accrescere nequit portio nisi uacet omni iure.*
 72 *Accrescere portio nisi alteri portioni non est possibile.*
 73 *Tertia ampliatio.*
 74 *Substitutus an præferatur coniuncto restituto.*
 75 *Restitutio an trabatur retro.*
 76 *Quarta ampliatio.*
 77 *Substitutio facta in usufructu, non extinguatur aditione, uel agnitione, restitutorum.*
 78 *Intell. l. post aditam. C. de impub.*
 79 *Quinta ampliatio.*
 80 *Substitutus etiam fideicommissarius excludit coniunctum.*

Præfatio.



OST QVAM libro præcedenti de transiitione, quæ tam substitutionis quam ius accrescendi uincit, distinximus: mox de his iuribus acturi, par est ut uideamus, utrum horum iurium principalis sit, ut ab eo inchoemus.

Ergo coniuncto i præfertur substitutus regula riter secundum communem op. quum tenent Bar. in l. re coniuncti. ff. de lega. tertio. Bal. questione 10. & ibi communiter doctores in l. un. C. quando non petent. partes. Decius in rubr. eodem tit. col. 2. notatur per gl. & doct. in l. si seruus communis ab extero. ff. de acquir. hæred. Salic. Bal. & alii in l. quidam eulogio. C. de iure delib. Alex. in l. quidam testamento. C. eod. tit. Soci. in l. j. col. 84. ff. de uulg. & ibi etiam Alex. col. 13. Soci. in l. 2. §. 67. in præfenti consultatione lib. ultimo Cumanus, Salicetus, Besucius, Crocus, Ripa. Iaf. & nouissimi in d. l. re coniuncti Alexan. consil. 92. lib. 3. Romanus consil. 131. Alex. consil. 38. lib. j. Corneus consil. 239. lib. 2. per tex. in l. 2. §. si duo. ff. de bon. poss. secundum tab. & in authen. hoc amplius C. de fideicom. & in auth. de hæ. & fal. §. si quis autem non implevis, & in §. in primo & §. pro secundo. C. de cad. tollen. & quia negari non potest legis l. fi. C. de pact. Sed ius 3. accrescendi descendit ex prouisione legis l. fi. Titio & Menio. §. Iulianus. ff. de leg. 2. ius 4. substitutionis ex prouisione hominis expressa. in pr. C. de cad. toll. in pr. inst. de uulg. per totum. ff. eo. ergo &c. Item 5. expressum facit cessare tacitum. l. cū ex filio. §. j. ff. de uulg. sed substitutio est prouisio expressa, ius accrescendi est tacita legis prouisio. ergo &c. Videbatur contrarium. nam aut loquimur in uerbis, aut re, aut in mixtim coniunctis. In primo casu siue loquimur in uerbis coniunctis per copulam, uel nomen collectiuum, cum in utroque casu indicatur uerbis coniunctio, & habentur pro uno. l. plane in pr. ff. de leg. j. si cur est dicendum, quod 6. quando unus est uocatus, substitutus non admittitur nisi quatenus institutus repudiet. l. quandiu. ff. de acquir. hæ. ita postquam dicti uerbis coniuncti pro uno habentur, non poterit dictus substitutus admitti: nisi quatenus omnes. d. coniuncti repudiant. d. l. quandiu & non ante. propterea dicebat Bar. ubi, per omnes in l. i. ff. de uulga. q. 7. ideo quia pater censetur una & eadem persona cum filio. l. fi. C. de impub. pater præfertur substituto. l. fin. §. si mihi modo C. de bon. que libe. pro hoc facit. l. quamuis. C. de

impub. ubi 8. si institutus, qui copulatiue erant uocati ad hæreditatem detur substitutus, non admittitur substitutus, si unus coniunctorum hæredum repudiet partem suam: nisi quatenus omnes hæreditatem repudient. idem tenent Bar. & omnes in l. quidam testamento. ff. de uulga. & idem Bar. in d. l. prima in secunda questione principalis questionis glo. & ibi tex. in l. fi. Titius. ff. de leg. 3. not. in l. hæredes mei. §. cum ita ad Trebel. Et licet dicatur quod hæc procedunt quando copulatiue alii qui uocantur, hoc est ad propositum nostrum, quia postquam erant copulatiue uocati in eadem oratione sunt uerbis coniuncti. d. l. triplici & d. l. si ita quis. immo etiā si non fiat copulatiue talis substitutio, sed simpliciter fiat per nomen collectiuum, ut si dicatur, si hæredes mei hæredes non erunt, substitutus non admittitur: nisi quatenus omnes desinant esse hæredes. Bar. & communiter doctores in d. l. pri. ff. de uulga. per Alexand. & d. Iaf. post alios in d. l. quamuis, licet Ang. & aliqui contrarium teneant in d. l. hæredes mei. §. cum ita ubi late per Franc. de Ripa. qua de re alibi differuimus. tradunt Alex. Corn. Curtius Iunior & alii in l. pen. C. de impub. Ripa ubi supra num. 95. Paul. & Soci. in l. fi. is qui §. item pater. ff. de rebus dub.

Quod si sumus in d. secundo casu, quando 9. sunt re tantum coniuncti, fortius non debet substitutus præferri, quia quilibet coniunctorum habet rem quasi in solidum. l. unica. §. si autem ad deficientis. C. de cad. tollen. & non 10. essent aliter re tantum coniuncti & per hoc dicuntur facere partes per concursum glo. Bar. Dinus & alii in l. coniunctim. ff. de leg. 3. §. si uero non omnes. C. de cad. tollen. & iure non decrescendi illas consequuntur: quomodo enim substitutus admittitur? certe est dicendum, quod non, cum per portionem repudiantis sibi non accrescat. d. §. si uero non omnes. ratio est, 11. quia re coniunctus dicitur partem repudiantis habere ex proprio legato ut per omnes in d. l. si in testamento & in d. l. si separatum. d. l. si mihi, ibi, ex meo legato. d. l. unica. §. his ita, ibi, quasi suam præoccupat & ipso iure accrescit. d. §. si duo & eadem actione, nec noua aditio requiritur. Ergo necessario dici debet, quod etiam in hoc casu substitutus non præferatur. sed his omnibus potest satisfieri uno uerbo. Nam procederent in re dubia, non sic quando uoluntas testatoris certa est & indubitata. Certa autem indubitataque est, quando nominatim & singulariter facta est substitutio, quia post primum & secundum primo gradu honoratos, adieci, si secundus repudiauert, tunc Titius hæres esto, hoc enim casu, secundo repudiante Titius substitutus admittitur: non sic si simpliciter fieret substitutio, quia tunc, non tam personis quam gradu facta uideretur. Ripa ubi supra num. 95. Alex. Corneus & Curti. Iuni. in d. l. penult. Paulus & Socin. in d. §. Item si pater.

Quod si sumus in 3. casu, qñ sunt mixtim coniuncti minus præfertur substitutus, qñ si uerbis tantum coniuncti & re tantum coniuncti substituto præferatur, fortius præfertur substituto mixtim coniunctus. facit ratio. l. fi. C. de inst. & sub. ubi mater quia mater & instituta & sic duplici iure ueniens præfertur substituto. Secundo mouet per tex. si bene ponderetur, in l. si solus. ff. de acq. hæ. ubi substitutus erat datus in certis partibus & tamen ibi substitutus, non potest admitti quo minus ipse solus institutus uel totum agnoscat, uel repudiet. idem etiam dicit idem tex. ibi si commisceantur alii hæredes mecum in pluribus partibus, quia unam partem agnoscent do omnes acquiri. Ecce quod substitutus non præfertur iuri accrescendi. Inde dicebat. d. Iaf. in consil. 143. incip. spectabilis quoque in 4. uolumine. col. 4. quod coniuncti mixtim præferuntur in substitutione fideicommissaria aliis. l. item quod Sabinus. ff. de hæred. inst. Tertio, nisi coniunctus præferretur substituto talis coniunctio redderetur superflua, quia nullum fortiteretur

8
Substitu-
tus pluri-
bus non
tā singulis
quam uni-
uersis sub-
stitutus ui-
detur, ideo
excluditur
per coniu-
ctum.

9
Coniuncti
ad solidum
quisque in-
uitatus ui-
detur.

10
Coniuncti
faciunt par-
tes concur-
su scq; ue-
niunt per
ius non de-
crescendi.

11
Coniunctus
re partem
repudian-
tis iure
proprio ca-
pere intel-
ligitur.

1
Substitu-
tus præ-
fertur con-
iuncto, cum
communi.

2
Hominis
prouisio
excludit le-
gis prouisio-
nem.

3
Accrescen-
di ius est
legis prouisio.

4
Substi. est
hominis
prouisio.

5
Expressū
uincit taci-
tum.

6
Institutus
excludit
substitutū.

7
Substitu-
tus filiof.
adire no-
lenti exclu-
ditur per
patrem il-
lius.

retur effectum, quod non est dicendum. l. si quando. ff. de leg. i. & ubi non fuisset intentionis ipsius testatoris, quod coniunctus praeferatur, eos non coniunxisset, sed separatum & in orationibus & in re disjunctis. quia ergo eos coniunxit est dicendum, quod coniunctus praeferatur substituto: quia non est uerisimile, quod testator plus diligat substitutum, quam primo loco institutum. ut dicitur Bar. in l. Publius. §. i. ff. de con. & dem. Nam uidemus 12 quod fiscus praefertur substituto, ut per Bar. & omnes. in d. l. prima. col. 7. ff. de uulga. & uenit contra uoluntatem de functi. l. si testamen. ff. de acq. hære. ideo non deberet praeferi. l. mulieri. & Titio. ff. de cond. & demon. quanto magis coniunctus debet praeferi substituto, qui dicitur uenire secundum uoluntatem testatoris. d. l. si in testamento. ff. de uulga.

Tenendo communes opin. ut substitutus praefertur coniuncto, quæ indubitanter ueræ sunt. tunc ad opposita resp. q. 13 non solum substitutus uerbaliter tantum coniuncto sed etiam mixtim uel realiter coniuncto debet procul dubio praeferi, eadem ratione, qua ipse meret institutus, cui substitutus datus est in portione sua praeferreretur ei qui secum coniunctus in prima institutione fuit. Nam si dixi, Titio fundum lego, Seio eundem fundum lego & Seio Meuium substituo. uel dixi, Titius heres esto, Seius hæres esto & Seio Meuium substituo. tunc 14 licet Titius ad solidam hæreditatem solidumque legatum inuitatus uideatur. ut. l. coniunctim. ff. de leg. 3. l. Meuius in prin. in uerb. totus. ff. de leg. 2. l. si separati. ff. de cond. & demon. in uerb. totus. l. i. §. si in uerb. totus. ff. de uulga. accresc. l. inde Neratius in uerb. in solidum. col. c. quæstio. C. de leg. l. si ita scriptum in uerb. ex asse. ff. de hære. insti. l. un. §. hoc ita tam uariè & §. si uerò nemo. §. si in autem ad deficientis. C. de cad. toll. tamen Seius, qui similiter ad totum inuitatus fuit partem Titio aufert, non quia Titius non fuerit ad totum inuitatus, sed quia ipse Seius ad totum similiter inuitatus fuit. unde æquas partes concursu faciunt, quia non est cur alter alteri praeferratur: ergo si Seius de medio subtrahatur sit, & Meuius eius locum ex ui substitutionis occupauerit, superest ut eodem iure utatur, quo uteretur primo nominatus, in cuius locum intrauit, & consequenter partem ei auferat, non quidem quod Titius non fuerit ad totum inuitatus, sed quod etiam iste ad totum similiter inuitatus fuit, neque ullum superiorem recognoscit præter Seium cuius locum occupauit. & postquam eius locum intrauit iam incipit haberi perinde ac si re uera ipse foret primordialiter primoque loco uocatus. ut. l. p. ff. de ini. rup. l. ex duobus. §. filium. l. cum ex filio. §. si. ff. de uulga. sicq; cessant omnia contraria, quæ eo pertinent, ut Titius qui præterdit ius accrescendi uel non decrescendi ad totum inuitatus uideatur, & quasi eadem persona cum coniuncto reputetur. Nam quod ad totum inuitatus uideatur, fatemur, sed tamen quia est alius ad totum similiter inuitatus, meritò ei partem aufert. quod etiam Titius cum eo, qui sibi coniunctus erat quasi eadem persona reputaretur, fatemur, sed modò supponimus ei substitutum coheredis cum quo similiter quasi una eademque persona reputabitur, & per hoc ei partem concedere necesse habebit.

Ampliatur communis opin. ut 15 procedat in tacita substitutione quæ ius accrescendi excludit, non secus quam expressa Bal. in l. si quæstione. 33. & ibi Bart. Iaf. & alii. C. de hære. insti. Bal. in l. fin. C. de insti. & subf. col. i. Iaf. col. 37. & Crotus col. 18. in d. l. re cōiuncti. Iaf. col. 10. post. alios in l. un. C. quando non pet. par. Bal. in l. si fortidianum. C. de lega. & est communis & ferè jndifferenter recepta sententia; licet non desint, qui contrarium teneant. sed communis opin. tenenda est, præsertim per. l. si. C. de hære. insti. & per. l. si. C. de insti. & subf. Sed quia is articulus, dubius est, & ad utramque partem uolubilis, plenissimè illum examinabo, Quæro er-

go. an 16 ius accrescendi sit potentius iure tacite substitutionis? uel clarius, An ius accrescendi excludatur per substitutionem uulgarem tacitam? pro cuius eundem præmittendum est, quod si substitutio esset expressa, non esset quæstio. Nam regula est, quod 17 ius substitutionis expressæ est potentius iure accrescendi. text. est in l. 2. §. si duo. ff. de bonorum poss. secundo. tabul. & ibi Bar. tex. in l. i. §. in primo. §. pro secundo. C. de cadu. toll. & in auth. de hære. & sal. §. si uero nulla. coll. i. & in auth. hoc amplius. C. de fideicom. notatur in l. qui patri ff. de acquir. hære. probatur in l. si posthumus à primo §. si. ff. deliber. & posth. Ratio est, quia 18 substitutio est quid expressum, ius accrescendi est quid tacitum ex dispositione legis. sed sic est quod quando expressum & tacitum simul concurrunt semper praefertur expressum tacito. l. cum ex filio. §. i. ff. de uulga. & pupil. & sic limitatur. l. cum quid. ff. si certum petatur. ut ibi per. dd. si sic, ergo substitutio praefertur iuri accrescendi 2. Ratio est, quia per dispositionem hominis tollitur uel excluditur prouisio legis. l. si. C. de pact. conu. l. maritus C. de procura. Sed substitutio est prouisio hominis expressa, ut patet, ius accrescendi est quedam prouisio legis. l. si in testamento. ff. de uulga. & pupil. substit. cum similibus ergo substitutio expressa praefertur iuri accrescendi. Quæstio ergo debet formari in tacita substitutione uulgari, an ista excludatur per ius accrescendi, uel è contra? Et uidetur primò q. substitutio ne dum expressa, sed etiam tacita sit potentior iure accrescendi, & per consequens ius accrescendi excludatur per substitutionem tacitam. & pro hoc uidetur tex. ad litteram in d. l. si. post medium. C. de hære. insti. iuncto uerbo locum partemque Placii &c. Nam ibi patet q. testator duos instituit heredes. nam dicit partem. &c. & sic alius fuit institutus in alia parte. l. etiam partes. ff. de usufructu. l. nomen filiarum. §. portiones. ff. de uerb. signifi. Item uni eorum fuit datus substitutus tacitus secundum formam de qua ibi dicitur rex. q. in locum partemque heredis repudiantis admittitur substitutus. patet ergo ibi, quod substitutus etiam tacitus nam ibi nō loquitur de expresso admittitur alio coherede excluso: & sic non habet locum ius accrescendi: uel dato quod habeat locum est tamen sine effectu propter substitutum. ius ergo substitutionis etiam tacite est potentius iure accrescendi: & sic ius accrescendi excluditur per substitutionem tacitam, & sic est ibi expressum pro ista quæstione. & ita per illum tex. notat ibi expressè Bald. ultima. col. 33. q. dicens, quod uulgaris ius accrescendi excludit, & idem in omnino tacita uulgari. per tex. ibi, quod dicit ualde notandum. Et idem tenet ibi Alex. in l. si. C. de insti. & subf. sub cond. factis. i. col. idem tenet Alex. per eundem tex. in l. i. ff. de uulga. & pupil. subf. 12. col. in prin. idem tenet Iaf. in l. i. C. quando non peten. partes peten. 2. col. ad si. per. d. l. si de hære. insti. ubi hoc dicit probari melius quam alibi, idem ipse in d. l. si de hære. insti. 6. notabili. ubi dicit esse rex. meliorem de iure. idem tenet Iaf. in l. cum quid. ff. si certum. pet. 2. l. etura. i. col. per. d. l. si. quam dicit meliorem de iure. idem tenet ipse in d. l. fin. C. de insti. subf. fact. 4. col. post medium per. d. l. si. C. de hære. insti. & ab ista opin. nemo unquam discrepauit immo tenetur tanquam indubitissima &c.

2. Pro ista parte uidetur glo. expressa in l. si. C. de insti. & subf. sub cond. factis. ubi glo. dicit, quod tacita uulgaris comprehensa in expressa pupillari admittatur contra matrem. sed certum 19 est, quod in illa. l. fin. mater fuit data coheres filio suo. si ergo filius non fuit heres, & sic est locus uulgari tacite, dicit ibi glo. quod mater excluditur. ergo substitutus etiam tacitus praefertur matri uolenti uenire per ius accrescendi. Ius ergo accrescendi excluditur per tacitā substitutionem. & ita per illam glo. dicit ibi Bal. i. col. & illam reputo notandam. idem ibi Alex. i. col. quod tene menti.

16
Ius uulg.
substitutio-
nis tacite
an sit pote-
tius iure
accrescendi.
17
Substitutio uincit
ius accre-
scendi.
18
Expressum uincit
tacitum.

19
Vulgaris
tacita in
expressa
pupillari
comprehensa
admittitur
contra
matrem et
coheredem.

12
Fiscus
praefertur
substituto.

13
Substitu-
tus quare
uincit con-
iunctum ra-
tio noua.

14
Totum per-
tinet ad
simpliciter
uocatum.

15
Substitu-
tus exclu-
dit coniun-
ctum etiam
si sit taci-
tus cum co-
herede.

3. Pro ista parte nouissimè pondero tex.in.d.l.fi.C. de insti.& substi. ubi dico esse expressum,secundum intellectum Bart. nam ibi est tex. q mater præferrur substituto, & hoc propter tria, secundum q ibi declarat Paul.de Cast.ult.col.primo, quia illa, que uult substitutum excludere erat mater 2. quia erat coheres. 3. quia substitutus uenit ex tacita substitutione, & his non concurrentibus illa lex nõ procederet. Si ergo ibi ratio est, quia illa tria concurrebant, ergo ibi est tex. secundum intellectum Bart. q etiam tacita substitutio impedit ius accrescendi, ubi illa non concurrunt. & sic dico ibi esse tex. concordantem cum tex.in.d.l.fi. de here. insti. prout supra induxi. cogitabis.

20 **Substitutio etiam inuolida impedit ius accrescendi.**
4. Istud probò à fortiori. nam 20 habeo q substitutio etiam inuolida impedit ius accrescendi: ergo à fortiori substitutio ualida quamuis tacita debet impedire ius accrescendi & hoc caret responsione. quod autem substitutio etiam inuolida sit potentior iure accrescendi, probatur sic. Certum 21 est, quòd testator sua uoluntate potest tollere ius accrescendi argum.l.in conditionibus. ff. de condi. & demost. & est casus secundum unam lectionem in l. dominus. §. i. ff. de usufructu. & probatur in l. quoties. §. si duo. ff. de here. insti. Sed 22 in tollendo, eadem uoluntas est in substitutione inutili, sicut in ea, quæ est utilis. arg. l. planè. in prin. ff. de leg. i. & in l. & si transferam. ff. de adm. lega. & in l. legatum eo. tit. ergo substitutio etiam inuolida præfertur iuri accrescendi. & hoc arg. didici à Bart. in l. re coniuncti. de leg. 3. ii. col. in fi. cum prin. sequentis. & confirmatur, quia 23 uoluntas defuncti probatur ex dispositione etiam non solemnè & inuolida. l. fin. ff. de rebus eorum. l. in testamento. ff. de fideicommiss. lib. probatur in l. 2. cum similibus. C. de fideicommiss. Item quòd substitutio etiam inuolida excludat ius accrescendi, probatur expressè in l. si ego. ff. de iniusto rup. & irrito test. ubi est tex. q si sumus duo. instituti, & a nobis posthumus exheredatus sit, à substitutis autem nostris non sit exheredatus sed præteritus: & contingat quòd alter nostrum de cedat, uel repudiet, alter non poterit admitti ad partem uacantem per ius accrescendi. Ecce ergo q ibi substitutio fuit ualida, quia à gradu substitutionis posthumus fuit præteritus; institutio autem fuit ualida, quia ab illo gradu fuit exheredatus, & tamen dicitur ibi, q si hereditas peruenit ad gradum substitutorum, ut quia institutus repudiavit, quamuis substitutus non possit admitti iure substitutionis, quia substitutio eius fuit nulla, tamen impedit ne coheres admittatur per ius accrescendi, immo etiam coheres amittit partem suam, ne testator dicatur decedere pro parte in testatus: & sic admittuntur uenientes ab intestato. substitutio ergo inuolida impedit ius accrescendi, & probatur in l. si posthumus. in i. uer. & l. nam & cum duobus de liber. & posthu. & ibi bene declarat. glo. ergo à fortiori substitutio ualida quamuis tacita debet impediri ius accrescendi. quod bene nota.

21 **Accrescendi ius potest testator uetare.**
5. per dationem cuiuscumque substituti testator uidetur adimere & prohibere inter institutos ius accrescendi. d. l. si ego & ibi Bart. de iniusto rup. & irrit. testam. sed tacitus substitutus uidetur datus à testatore ut est casus singularis in l. fin. C. de here. insti. ergo ius accrescendi uidetur subcurrere tacite substitutioni. & sic conclusio est falsa.

22 **Voluntas inutilis in tollendo est utilis.**
In contrarium uidetur, immo quòd ius accrescendi non excludatur per substitutum uulgarem tacitum. Primo, 24 quia ius accrescendi est quædam tacita substitutio. tex. est notabilis, qui semper allegatur, secundum Paul. ibi in l. si Titio. & Meuius. §. Iulianus. de leg. 2. si sic, ergo non debet excludi per substitutionem tacitam: quia 25 par in parem non habet imperium. l. ille à quo. §. tempestiuium. ff. ad Trebel. l. nam ad magistratus. ff. de arbit. c. ex insinuatione. de appella. C. in nouit. de electio. cum simil. nam & afinus auribus intume-

23 **Voluntas probatur ex inutili etiã dispositione.**
scit si uidet se per comparare comprehendere. l. heres per seruum, cum ibi notatis. de acquir. hered. notatur in l. i. §. ueteres. ff. de acquir. posses. faciunt nota in l. si eum exceptione. §. eum qui. ff. quod met. caus. & in l. 2. C. de dolo. & hoc fundamentum quamuis sit inspectione uideatur uulgatum, optimè tamen stringit. Secundo, sic probò, coheres ueniens per ius accrescendi, dicitur habere uoluntatem defuncti & propriè, substitutus autem tacitus quamuis habeat uoluntatem defuncti tacitam, tamen illud est in propriè, si sic, ergo coheres debet præferri, aut saltem per substitutum nõ excludi. Quod 26 autem ueniens per ius accrescendi habet uoluntatem defuncti ad portionem uacantem, probatur in d. l. si in testamento. ff. de uulg. & pupi. substit. iunctis notatis ibi per Bar. Bal. Paul. & Alex. ubi dicit, quòd id, quòd obuenit per ius accrescendi, dicitur obuenire ex dispositione legis mediante iudicio testatoris, & perinde habetur ac si immediatè prouenisset à testatore. secundum Alex. ibi, & probatur in d. l. si Titio & Meuius. §. Iulianus. de leg. 2. ubi dicitur, quòd est quasi substitutus. ita etiam debet intelligi glo. in l. apud Iulianum. §. idem Iulianus. ff. ad Trebel. quæ dicit, quòd illud quòd uenit ex iure accrescendi, non dicitur ex uoluntate testatoris obuenire, debet intelligi. f. expressa, ex tacita tamen procul dubio dicitur uenire per prædicta, & ita illam gl. intelligit Alex. in d. l. si in testamento tertio notabili. & dicit quòd à docto. tatum non reperit. Præterea quòd ueniens per ius accrescendi habet uoluntatem defuncti sic eleganter probò ille demum tenetur subire onus alteri inueniendi, qui habet uoluntatem defuncti expressam uel tacitam aliàs secus: sed coheres 27 ueniens per ius accrescendi tenetur subire onus coheredi inueniendi. d. l. si Titio. §. Iulianus de leg. 2. l. ciuitatibus. §. Lucius. ff. de deleg. 2. plenè per Bar. in l. reconiuncti 14. col. ergo habet uoluntatè defuncti. maior propositio multipliciter probatur, Primo, 28 per glo. in l. non iustam ad fi. C. ad Trebel. que tenet quòd licet testator possit grauare uenientes ab intestato, quia uidetur eis tacitè bona sua relinquere. l. conficiuntur in prin. cum simil. ff. de iure codic. illud tamen debet intelligi de uenientibus ab intestato qui obtinebant primum locum tempore mortis defuncti: si autem illi sint exclusi aliqua de causa, sequentes legitimi non tenebuntur ad grauamen: quia illi admittuntur ex mera dispositione legis, quæ eos uocat, non autem ex uoluntate defuncti expressa nec tacita. quod est sing. notandum. & illud habetur ibi melius quàm alibi secundum Paul. ibi. col. i. & est mirabilis lim. ad d. l. conficiuntur secundum Bal. in d. l. non iustam. & illa glo. est singularis secundum Ange. insti. de codicil. in fi. prin. Ex qua infert, q licet. 29 clausula si non ualeat iure testamenti operetur repetitionem à uenientibus ab intestato: illud est uerum quo ad eos qui sunt in primo gradu, non quo ad sequentes. quod est ualde notandum. Illi ergo qui non habet uoluntatem defuncti, quamuis consequuntur bona, non tenentur ad grauamen. & ita debet intelligi text. notabilis in l. ii. §. fin. ff. de leg. iii. qui dicit quòd repudiante primo ueniente ab intestato, non tenetur sequens ad onus primo inueniendi. ratio est illa, de qua modò dixi. & licet glòs. in d. l. non iustam à nostris detur pro singulari, aliam tamen adde si uis ad litteram in d. l. si Titio & Meuius. §. Iulianus de leg. ii. ff. & ibi expressè notat Bal. non faciens mentionem de alia. & idem tenet glo. quam nemo allegat, in l. j. §. pro secundo. C. de cadu. tollend. in uerbo sentire. & uide Ias. in auth. ex causa in fin. C. de lib. præter. Præterea ad prædicta applico glòsam singularem in l. nepotibus. C. qui petant tuto. quæ dicit 30 quòd quamuis mater non petens tutorem filio suo priuatur eius successione, tamen ille, qui ea exclusa admittitur non tenetur ei tutorem præstare, nec propter hoc priuatur successione: & sic quando unus admittitur exclu-

24 **Accrescendi ius est tacita substitutio.**
so primo,

25 **Par in parem non ha-**

bet prælationem.

26 **Veniens per ius accrescendi habet uoluntatem defuncti saltem tacitam.**

27 **Accrescendi ius subiacet oueribus.**

28 **Graumè initium legitimum intelligitur de existentiis in primo gradu.**

29 **Codicillaris clausula respicit legitimos non remotiores sed proximiores.**

30 **Mater si quia tutorem impuberi nõ potuit eius legitime successorem priuatur, an sequens legitimus, qui similiter non potuit sit priuandus.**

39
Duo uino-
la uno for-
tiora.

40
Princeps
ius quasi-
tū ex con-
uentione
non potest
auferre.

41
Comūctus
mixtim sim-
pliciter co-
nūctis
præfer-
tur.

42
Homo est
genus &
species &
individuum.

31
Fiscus non
tenetur uin-
dicare ne-
cem defun-
cti.

32
Hæres hæ-
reditis an
possit onerari.

33
Bon. poss.
non dicitur
habere uol-
untatem
defuncti.

34
Bon. poss.
an possit
onerari.

35
Tacita uol-
untas non
est prop-
ria.

36
Verbum ui-
detur fi-
ctionem si-
gnificat.

37
Vulgaris
tacitam pu-
pillarem
conūctis ex
interpre-
tatione ex-
tensua.

38
Propria
impropria
præferen-
da.

so primo, qui eum præcedebat, non tenetur ille ad onus primo iniunctum per hominem uel per legem pro ut est in casu gloſe in d.l. non iustum & illa glo. est singularis secundum Bal. ibi. Item in simili facit gloſ. singularis in l. recusare. §. si fisco. ff. ad treb. que uult, quod licet hæres non uindicans necem defuncti priuatur hæreditate sibi relicta: tamen 31 fiscus, qui eo excluso succedit, non tenetur adimplere onus in iniunctum hæredi, in cuius locum succedit: quia non habet uoluntatem defuncti, quod optime quadrat in proposito. Item ad prædicta, quod ille, qui non habet uoluntatem defuncti non possit grauari, facit optime tex. notabilis in l. si fuerit cum l. sequenti. §. si deleg. iij. ubi est text. q. 32 non possum ego grauare eos, qui successerint hæredi meo ratione quia illi non habent uoluntatem meam expresse nec tacite, sed succedunt a casu uel a fortuna: ergo grauari non possunt prædicta. Item quia casus aduentitij non sunt computandi nec habentur in consideratione. l. Iulianus. ff. qui & a quibus. & ex prædictis ego infero, q. 33 cum ille, qui successit solum de iure prætorio non dicatur habere uoluntatem defuncti. in ista glo. singularem. in l. i. §. uel maxime. ff. de collati. bono. de qua per Bal. in Rubr. C. qui admi. ad bon. poss. pos. in si. ubi dicitur, q. illa glo. est solitaria. infero inquam q. 34 ille talis non poterit grauari in aliquo per prædicta, scilicet quod ueniens per ius accrescendi dicitur habere uoluntatem defuncti & proprie. minor autem propositio, scilicet 35 q. substitutus tacitus quam uis habeat uoluntatem defuncti tacitam, tamen illud sit in proprie uel fidei, probatur sic. Primo per tex. quem nouissime ad hoc pondero in l. iam hoc iure, in princ. ff. de uulga. & pupill. ubi tex. dicit, q. pater, qui impuberi filio in alterum casum substituit, in utrumque casum substituisse intelligitur. modo sic, Verbum 36 intelligitur, significans in proprie & secundum fictionem ut probatur in l. si tibi homo. §. cum seruus. ff. deleg. i. & in l. nec emptio. §. fin. ff. de contrah. empt. & in c. studiis cum glo. de præscrip. expresse Bart. in l. si is qui pro emptore. ff. de usucapion. Bal. in l. furti. §. i. in princ. & in l. quoniam penult. col. ff. de his qui nont. infam. Abb. in consil. 127. casus in effectu sic proponitur. 2. col. si sic ergo substitutus uulgaris tacitus non habet uoluntatem defuncti proprie, sed in proprie & fidei. 2. probo per tex. in l. quauis. C. de impu. & aliis. in uerf. porrigi, iudicis notatis per Angel. ibi, ubi patet, q. regula, quæ habet, q. 37 sub expressa uulgari continetur tacita pupillaris & contra, procedit ex interpretatione extensiva. ut probat illud uerbum porrigi, quod est idem quod extendi. ad idem est tex. in l. 2. eo. titul. non autem ex interpretatione declaratiua, & sic procedit merè ex l. dispositione potius quam ex uoluntate defuncti. Si sic, ergo non significat proprie & uerè sed fidei uel præsumptiue. Itē patet, quia uerba defuncti omnino repugnant. f. q. sub affirmatiuis uerbis comprehendantur negatiua & contra ergo illa interpretatio procedit extensiuè non declaratiue. ergo & c. Præterea hæc substitutio comprehensa in pupillari expressa, est omnino tacita & nullo modo expressa, nec ex uerborum intelligitur, sed solum legis potestate ut per Bar. in l. j. ff. de uulga. & pupill. col. & omnes ita declarant. ergo non potest dici, q. ille substitutus tacitus habet uoluntatem defuncti proprie sed in proprie & fidei ex legis dispositione. Bene ergo inferitur conclusio, q. coheres debet præferri uel saltem non excludi, quia quando duo concurrunt, quorum unum significat proprie aliud in proprie, illud 38 q. proprie significat debet accipi & præferri. l. quoniam idem sermo & ibi Bar. ff. de regul. iur. facit. c. ex literis cum ibi notatis de sponsalibus. & in simili. l. ii. §. i. ff. Si ager uesti. uel emph. pet. & omnia iura, quæ dicunt q. res in dubio debet accipi in famoso & potiore significato. §. sed quoties, cum similibus in l. de iure naturali. l. fin. C. qui uen. ata. in pe. Tertio principaliter sic probatur, quan-

do 39 aliqui ueniunt ad conflictum ille præfertur in quo plures qualitates uel causæ prælationis concurrunt. tex. in auth. defuncto. C. ad tertu. & in auth. cessante cum sequenti. C. de legi. hære. & in auth. itaq. C. communia de successioneibus, ubi ex utrobique latere coniuncti præferuntur ex altero tantum latere coniunctis. facit. l. scripto in si. ff. unde liberi. ubi tex. dicit, non sic parentibus liberorum, ut liberis parentum debetur hereditas: cum parentes ad bona liberorum ratio commiserationis admittat, liberos naturæ simul & parentum commune uotum. quia ergo in liberis duæ qualitates concurrunt, ideo dixit non sic & c. facit etiam tex. singularis in l. cum te. C. de donat. ante nuptias. ubi text. cum te sponsæ filii tui quædam donasse profitearis, perfectam donationem rescindi, nec nostro oportet rescipito, quam tua uoluntas iurisq. auctoritas fecit ratam. uult dicere ille tex. q. donatio fuit perfectam auctoritate, & partium uoluntate: & sic fuit subnixa uinculis ciuilibus propter iuris auctoritatem, & naturalibus propter consensum. Sed in rescripto principis deest alterum istorum scilicet naturale, ergo donatio non potest tolli, quia fundata duplici uinculo uel duplici qualitate, & sic duæ qualitates præferuntur uni tantum & illa ratio non est alibi secundum Bal. ibi, quam ego applico ad omnia iura, quæ 40 dicunt ius quæsitum ex conuentione partium non posse per rescriptum principis tolli, quod est notandum. Item facit in propria materia, quia uidemus, q. 41 coniuncti re & uerbis simul, & sic duplici qualitate præferuntur in iure accrescendi coniunctis re tantum, uel uerbis tantum & sic illis in quibus tantum una qualitas concurrat. l. re coniuncti. de lega. 3. cum sua materia. facit bene in simili. l. si. §. fin. autē aliquid. C. de edicto diui Hadria. tollen. ubi si aliquis petit se iuncti in possessionem prætextu testamenti quod ostendit, & apparet aliquis contradictor illi adiudicabitur possessio, qui potiora ex legitimis modis iura ostendit. & sic quando duo ad conflictum ueniunt præfertur ille, in quo maior causa prælationis concurrat. tunc est q. liberi præferuntur agnatis & cognatis in successione, ideo quia plures qualitates in liberis concurrunt. Nam filius est agnatus, item & cognatus, item est liberis: cum ergo sit fulcitus pluribus qualitatibus, merito præfertur & succedit ex triplici capite ut est notum. quia quot qualitates quis habet, tot iura habet, quando scilicet qualitas est causa finalis iuris consequendi. nam iura stant in qualitatibus & respectibus. & est simile, nam 42 ego ut Fernandus sum individuum, ut homo sum species, ut animal sum genus. sic. ff. de adopt. l. si pater. §. si duos. ita filius est species specialissima, quia filius, item est species, non specialissima, quia de pluribus prædicatur, scilicet quia agnatus. item ut si dixerim est genus, quia cognatus. & omnes istæ prædicationes sunt ueræ: ergo quilibet qualitas suum retinet officium, & uim, & naturam, quia qualitates non confunduntur nec corripiuntur in proprio subiecto. in l. de hære. quale & differ. §. sui. ff. de annuis. lega. l. qui marco. ff. deleg. ii. & ff. deleg. i. l. Titia textores. cum simili. Modò ad propositum, coniunctus habet uoluntatem defuncti quemadmodum substitutus ut supra probauimus, item coniunctus admittitur ex dispositione legis. l. si in testamento in fin. ff. de uulga. & pupill. quemadmodum substitutus tacitus. d. l. iam hoc iure, cum simili. Itē coheres habet partem a defuncto relictam, quod non est in substituto, ergo in eo sunt plures qualitates: debet igitur præferri per supra dicta. Quod autem hæc sit qualitas, quæ debeat considerari quod ad prælationem scilicet q. fuerit ei portio relicta, pondero nouissimi tex. in l. si. C. de insti. & substi. ubi Iuris consultus dicit, si enim & suæ substantiæ partem uxori dereliquit multo magis & c. & sic illa erat ratio, quare uidebatur mater præferenda. concluditur ergo quod substitutus tacitus debet excludi per coheredem in quo plures

R
qua

Præfatio

qualitates concurrunt, uel saltem non debet per substitutum coheres excludi. & huic fundamentum fateor in genere me responsum nescire.

Denique ad hoc forte & stringens fundamentum ego sic respon. quod tacitus substitutus habet plures qualitates, & quod plures habeat qualitates proba. mater fuit instituta in parte, posthumus in altera parte, si posthumus natus non erit, Titius fuit substitutus: & sic uulgariter posthumus natus est, sed impubes ante aditam hereditatem decessit, & per hoc expirauit uulgaris expressa, sed habet locum uulgaris tacita. arg. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posth. certe talis substitutio matrem propter eius priuilegium excludere non potest. ergo alium quemlibet excluderet, licet prætenderetur ius accrescendi. ita est tex. in l. fin. C. de insti. & substiti. hoc ideo quod habet plures qualitates. Nam quo ad portionem uacantem habet uoluntatem expressam in casu, quo posthumus natus non sit, & in casu, quo nascatur & impubes decedat, habet tacitam, ut ibi. mater prætendens ius accrescendi, quo ad illam portionem uacantem nunquam habet nisi tacitam, licet quo ad portionem suam id est in qua ipsa fuit instituta habet semper uoluntatem expressam: & ideo eam portionem indubitanter obtinet. Vide ergo quod coniunctus plures qualitates habet quo ad portionem suam, sed non quo ad portionem uacantem. simil. in l. pe. per Alex. C. de impub. ubi in illa. q. qua queritur si post plures institutos Titius uulgariter substituitur, an uno ex institutis repudiante statim admittatur substitutus, an demum utroque hærede excluso? & quia communiter tenetur, quod substitutus non admittitur nisi post omnium institutorum exclusionem. quia 43 primò nominatus censetur magis dilectus. l. Publius Meuius. §. j. ff. de con. dit. & demonstr. ad quod respon. Alex. in d. l. pen. quod primò nominatus bene censetur magis dilectus in portione, quæ sibi data fuit, sed non in portione coheredis. nam in illa magis dilectus uideri debet substitutus quam ipse coniunctus: cum substitutus expressam, coniunctus autem tacitam uoluntatem duntaxat habeat. sic ergo & in specie nostra tacitus substitutus ad portionem tacitam habet expressam uoluntatem defuncti eo casu, qui in substitutio e comprehensus fuit: coniunctus autem quo ad illam portionem uacantem de cuius acquisitione agitur, nunquam habuit expressam uoluntatem.

43
Primus nominatus
quod uideatur magis
dilectus ut
intelligendum.

44
l. f. C. de
insti. & substiti.

Quarto pro ista 44 parte pondero tex. in dicta l. fin. C. de insti. & substiti. sub condi. facti. nam ibi secundum communem intellectum pupillus fuit institutus, item mater fuit instituta, item pupillo datus est substitutus expressus, illa autem substitutio expressa fuit extincta ut ibi, in text. & fuit locus tacite substitutioni in expressa comprehensa, nunc concurrunt ad bona pupilli mater & substitutus: dubitatur uter eorum debeat præferri? deciditur ibi, quod mater, ibi ergo est tex. expressus quod mater, quæ uenit per ius accrescendi præfertur tacite substitutioni, & sic est expressum pro conclusione. Subtiliter tamen intuenti uidebatur quod illa l. nihil penitus faciat. nam si mater præfertur substituto tacito ideo quia est coheres, & sic per ius accrescendi, sequeretur quod posito quod non esset coheres deberet substitutus tacitus admitti, quia tunc cessaret ius accrescendi: sed hoc est falsum per l. præcibus. C. de impub. & ali. ergo ius accrescendi in illa l. fin. nihil penitus operatur. Præterea illa l. fin. loquitur de tacita pupilli, sed questio nostra loquitur, an per uulgarem tacitam excludatur ius accrescendi? inter istas autem sunt uariæ differentie ut est notum. & sic illa l. non facit. præfertur ergo ibi mater substituto tacito, non ideo quia coheres ut dixi, sed ideo quia mater, item quia agitur de bonis filii sui, item quia substitutio erat tacita: quibus deficientibus non haberet locum illa lex ut ibi per dd. & sic non stringit in nostro proposito.

Quinto pro ista parte pondero quædam uerba Bal. in l. j. C. quādo non peten. partes. 7. col. ubi expressè dicit, quod 45 ius accrescendi est eiusdem rationis, conditionis, & prærogatiuæ, cuius est ius principale allegat l. inter socerum. §. cum inter. ff. de pact. dotalibus & ex hoc inferit, quod 46 si statutum præfert fratres forori in successione & ex duobus fratribus, unus repudiatur, totum accrescit alteri fratri, & nihil forori, ratione de qua supra. Item est alia ratio, quia portio accrescit portioni, priuatio uero nihil accrescit: quia 47 accrescere est habitus, qui non potest fundari super nudam priuationem. ut notatur in l. ex facto. §. fin. ff. de uulga. & pupill. substiti. & ideo forori nihil habenti nil accrescere potest & tamen excluditur per unum fratrem, sicut per multos secundum eum. Si ergo est eiusdem prærogatiuæ cuius est ius principale, ergo quemadmodum in portione sibi principaliter relicta excludit substitutum tacitum, ut est notum: ita eodem modo in portione, quæ sibi obuenit per ius accrescendi. Sed aduerte, quia ista ratione attendenda scilicet quod ius accrescendi est eiusdem prærogatiuæ &c. sequeretur quod quemadmodum institutus in portione, in qua institutus est, excludit substitutum etiam expressum, ut est notum: ita eodem modo in portio obueniente iure accrescendi deberet excludere substitutum etiam expressum. quod est contra l. iij. §. si duo. ff. de bonor. posses. secundum tab. & supra dixi. & ideo super hoc fundamento cogitabis, possumus dicere, quod ius accrescendi est eiusdem formæ & naturæ cuius portio primordiallyter acquisita quando uel in quibus casibus ius accrescendi locum habet & a lege conceditur. Ceterum in quibus casibus a lege non conceditur, tunc nec habet illam formam nec ullam aliam, quia nullam habet & est nil: itaque postquam est in esse productum est eiusdem formæ & naturæ, at antequam nascatur, creetur, in esse producatur, non est disputandum de natura eius iuris, quod nil est.

45
Ius accrescendi est eiusdem prærogatiuæ & naturæ cuius erat ius principale.

46
Statuto stante ut stantibus masculis formine non succedat ad fratris repudiatis portionem formine non admittuntur.

47
Accrescere nil habenti nil potest.

48
Ius accrescendi non impeditur per existentiam sui hæredis.

49
Transmissio iure sui tatis an impediat per ius accrescendi.

50
Transmissio potentior substitutione.

51
Vincio uincem te a fortiori te.

52
Suius an tollatur datione substituti uulgaris.

53
Suius non tollit tacita uulgaris substituti contenta.

6. Pro ista parte nouiter pondero quod ponit Bar. in l. sed cum primo ad fin. princ. ff. de bonorum. poss. titulo generali. ubi 48 expressè notat, quod ius accrescendi non impeditur per existentiam sui hæredis. & sic ius accrescendi impedit beneficium transmissionis ex potentia suarum. idem expressè uult Bald. in l. si fratris. ad fin. C. de iure deliberan. quod reputat singulare Alex. in l. si filius qui patri. 2. col. in ff. de uulga. & pupill. substiti. si ergo ius accrescendi impedit beneficium transmissionis ex potentia suarum, ergo ius accrescendi impedit substitutionem uulgarem tacitam consequentia tenet. quod 50 beneficium transmissionis est potentius substitutione. l. i. de his quæ ante apertas tabu. ubi est casus singularis secundum Paul. & habetur per Bar. in l. i. 4. col. de uulga. & pupill. & per omnes in l. 3. C. de hered. insti. Si ergo ius accrescendi impedit transmissionem ex potentia suarum; ergo a fortiori illam substitutionem, quia 51 si uincio uincem te &c. in l. de accessionibus. ff. de diuer. & temp. præscrip. & si dicatur quod argumentum non stringit, quia 52 per dationem substituti uulgaris tollitur existentia sui hæredis secundum communem opinionem, etiam quod ad transmissionem secundum Bar. & alios in l. uentre. ff. de acquir. hereditate. si sic, ergo argumentum non tenet, quia non est dare illam suarum propter dationem substituti, ut dixi. & sic cessat argumentum. ad huc respon. uno uerbo quod licet per dationem substituti tollatur existentia &c. illud 53 est uerum quando, subest expressa, si autem tacita per eam non impeditur transmissio ratione suarum. ut singulariter tenet Bal. in l. cum proponas. 3. col. C. de hære. insti. Cum ergo nos loquamur de substitutione ne uulgari tacita, non de expressa, sequitur quod argumentum semper urget: & uidetur expressum pro conclusione.

7. Pro ista parte pondero nouiter tex. in d. l. si in testamento

54
Accrescens
pars pro-
pria dici-
tur.

55
Accrescen-
tem partē
alienare
nequit, qui
suam par-
tem aliena-
re uetus
fuit.

56
Accrescens
pars ardi-
tatur ueni-
re iure in-
stitutionis.

57
Accrescens
pars fa-
cit, ut ex
substitu-
tione
maior por-
tio contin-
gat.

58
Intell. l. fi.
C. de her.
inst.

59
Accrescen-
di ius hæ-
redi inuito
datur.

Ramento. ff. de uulga. & pupi. substi. ubi est tex. quod
54 pars, quæ alicui obuenit iure accrescendi dicitur
propria & sua. & ex hoc inferi ibi Cynus. Bal. & Alex. q.
si aliqui hæredes instituti sunt prohibiti alienare rem
extra familiam, & contingat quod aliqua pars eis ob-
ueniat per ius accrescendi, illam partem non poterunt
alienare, quia dicitur propriè sua & non aliena: secus si
ad eos perueniret alio titulo, puta emptionis uel simi-
lis. & ita intelligitur tex. in l. pater filium. §. quindecim.
de leg. 3. & quod notatur in l. uoluntas. C. de fideicom.
& ita dicunt fuisse obtentum de facto. Si ergo pars obue-
niens iure accrescendi dicitur propriè sua, scilicet eius
cui accrescit, sequitur quod ille debet excludere substitui-
tum tacitum, quemadmodum excluderet in illa in qua
est institutus. Item & secundo probatur ex illo tex.
nam ibi est tex. quod 56 ius substitutionis regulari-
tur à iure accrescendi & à iure accrescendi, item &
hoc pondero, quod id, quod obtinetur iure accrescen-
di, dicitur obtineri iure institutionis, quod Bal. ibi re-
putat notandum: modo sic in portione alicui obuenien-
te iure institutionis certum est, quod excludere substitui-
tum ergo idem est in ea, quæ obuenit iure accrescen-
di. Sed posset dicere, quod ille tex. non stringit. Nam si
portio obueniens iure accrescendi diceretur propria
ut dixi in prima inductione, uel diceretur obtineri iure
institutionis, sequeretur quod ne dum excludit substitui-
tum tacitum, sed etiam expressum: quia quandiu est
locus institutioni, non est locus substitutioni. l. quam-
diu. cum. simil. ff. de acquir. hæ. sed hoc est falsum, quia
in portione uacante præferitur substitutus expressus,
quia ius substitutionis est potentius iure accrescendi.
ut sæpe dictum est: ergo necessario est dicendum, q. non
dicatur propriè habere portionem uacantem iure insti-
tutionis, alias sequeretur absurdum de quo modo dixi.
Vel aliter & secundo cōcesso, quod portio obueniens iu-
re accrescendi diceretur propria eius cui accrescit: itē
dicatur obtineri iure institutionis: tamen debet intelli-
gi postquam iā accreuit. & ita propriè intelligitur ille
tex. quod portio, quæ obuenit iure accrescendi dicitur
haberi iure institutionis. & ideo 57 ille, cui aliqua
pars accreuit dum admitti ad substitutionem non solum
pro parte in qua institutus est, sed etiam ratione eius,
quod sibi accreuit. ut ibi in tex. sed in questione no-
stra non dum accreuit, immo hæc est questio, de qua
quærimus. f. quando portio uacat, quis admittatur ad
eam. si an substitutus tacitus, an coheres per ius accre-
scendi? in quo dic ut supra. & sic in ueritate illa. l. si in
testamento non stringit in proposito nostro cogitabis.

Nunc respondendum restat ad allega. pro prima par-
te. & primo 58 ad l. fin. C. de her. insti. ubi pendet uis
huius questionis, ad quam multipliciter respondeo.
Primo, fateor enim quod ibi fuit datus coheres, item
quod litera ibi dicit illum substitutum ex substitutione
uocari. tamen ego suppleo ad illum tex. substitutum ex
substitutione uocari, scilicet nisi coheres illum exclu-
dat, & sic quod coheres uolens illum excludit: & sic
non contradicit necessario. neque huic solutioni ob-
stat, quod 59 ius accrescendi competit inuito. §. his
ita. de cadu. toll. cum simil. nam illud est uerum, quando
non est substitutus in portione repudiata. si autem est
substitutus aut expressus & tunc præferretur coheredi
& non est questio nostra: aut tacitus, & tunc quamuis
non præferatur coheredi, ut ego tento, tamen potest
permittere coheres substitutum admitti, & si ille uult
succedere, non accrescit coheredi inuito: quia tunc
cessat ratio inductiua iuris accrescendi de qua in l. ser-
uus communis ab extero. ff. de acquiren. hæ. Si autem
noluit succedere quod potest. l. nec emere, cum simil. de
iure deliber. tunc accrescit coheredi inuito, ut in con-
trario, ne testator decedat pro parte bonorum intesta-
tus contra conclusionem iuris. Verum quia hæc solutio
uidetur quodammodo diuinare, nec est tuta, ideo ali-

ter soluo, & secundo, Et dico quod ideo in d. l. si ad-
mittitur ille substitutus tacitus scilicet quia non fuit
datus coheres, si autem fuisset datus coheres tunc ille
excluderet substitutum tacitum per ea, quæ supra alle-
gaui pro ista parte. quod autem ibi non fuerit coheres
probo. Primo quia tex. dicit, nisi prius hæredē Plotio
sibi instituto & c. & sic loquitur in singulari numero, ergo
non fuit datus coheres: quia singularis locutus uni-
co tantum est contenta. l. ubi numerus. de testi. Item
quia in illa. l. fin. de coherede uerbum nullum, ergo cum
lex non dicat, nec nos dicere debemus. l. de precio. ff. de
publici. cum similibus.

Præterea & tertio coheredis datio est quid facti, ut
patet, sed 60 facta non præsumuntur, nisi probentur
in bello. §. facta. ff. de capt. & postli. reuer. l. si emanci-
pati. C. de colla. cum ergo non probetur ex uerbis illius
legis, non est nostrum præsumere. & si dicatur quod
immo est tex. de hoc in illa. l. dum dicit, partemque &
sic præsupponit quod alius fuit institutus in alia parte,
quia 61 appellatione partis non continetur totum. l.
nouera filiarum. §. portiones. ff. de uerb. signifi. ad hoc
ego respondeo, & est responsio nouissima ad propositū
illius legis, & dico quod licet appellatione partis non
continetur totum, illud est uerum, quando est etiam
dispositum de alia parte: si autem non fuerit de alia
parte dispositum, tunc appellatione partis comprehen-
ditur etiam totum in nostra materia. tex. est & ibi nota.
dd. in l. 2. C. de hæ. insti. & notatur in c. quamquam
de usur. lib. 6. in uerbo teneatur. facit in simili. l. si ex
fundo. ff. de hæ. insti. Hinc est, quod 62 si testator
in testamento legat uxori illam partem domus, quam
secum uiuens inhabitare solebat, quod si totam domū
inhabebat, & nullam partem erat solitus locare: certe
rota domus uenit in legato. tex. est notabilis in l. uxori
in princ. & ibi glo. & Bart. ff. de lega. 3. Bart. & alii in l. si
plures. ff. de dam. infe. Et sic 63 appellatione partis ibi
continetur totum. sic etiam est contra, appellatione 64
totius quandoque uenit pars. l. Titia. & ibi notat Alex.
ff. ad l. fal. l. Lutatius Titius. cum glo. ff. de lega. i. per quod
ibi singulariter dicit Bal. quod si testator habens plures
filios eos instituit hæredes equaliter, deinde disposuit
quod si aliquis filiorum eorum moriatur, uolo hæredi-
tatem meam distribuere inter pauperes. certè si unus
ex liberis moriatur, illa dictio hæreditatem quamuis
totam importet, tamen exponitur pro illa parte hære-
ditatis quæ illi filio obuenit & dicit dominus Alex. in d.
l. Titia, quod illud est perpetuū tenendum menti, quod
sæpe de facto contingit. Cum ergo in d. l. si de heredi-
sti. fiat mentio partis & est illo tex. non colligatur quod
de alia parte fuerit dispositum. Item loquitur in mate-
ria institutionis, ubi pars trahit ad se aliam partem; ne-
cessario sequitur, quod ibi pars ponitur pro toto per lu-
pra dicta. Si sic, ergo non fuit datus coheres, & sic ille
tex. non stringit contra conclusionem. præsertim quia
ibi non simpliciter loquitur de parte, immo litera dicit
in locum partemque & c. & sic est minor dubitatio. & hoc
quo ad secundam solutionem. uel tertio sine præiudicio
ueri, cōcesso quod ibi fuerit datus coheres, ad-
huc dico, quod non obstat. nam ibi text. non dicit sub-
stitutum tacitum uocari, quia tunc obstat t. Sed dicit
æstimandum est testatorem dixisse, si Plotius hæres nō
erit, Sempronius ex substitutione uocari. Sed an ad-
mittatur non dicitur ibi in text. Vnde ego dico hære-
dem præferri per supra dicta. uel quarto cōcesso, q.
substitutus admittatur, nam ibi illud ideo est quia tes-
tator præsumitur ita uelle. nam tex. dicit æstimandum
est eum dixisse, Sempronium ex substitutione uocari.
ergo uoluisset. nam quod quis dicit uelle præsumitur. l.
Labio. cum similibus. ff. de dot. prelega. si sic, ergo
non obstat. Nam 65 cum testator possit prohibere ius
accrescendi, ne dum expresse. l. quotiens. §. si duo. ff. de
hæ. inst. l. dominus. §. i. ff. de usufructu. Sed etiam ta-

R ij citē. l. qui

60
Facta nō
præsumi-
tur.

61
Partis ap-
pellatione
non totum
nisi quan-
do de pate-
tantum di-
positum
fuit.

62
Partē do-
mus, quam
habitare
solebamus
uxori le-
gaui, totū
debetur si
totam habi-
tabamus.

63
Partis ap-
pellatione
totum &
totius ap-
pellatione
pars inter-
dam conti-
netur.

64
Hæredita-
tis appel-
latio ali-
quando re-
stringitur
ad partē
tantū hæ-
reditatis.

65
Accrescen-
di ius tes-
tator po-
test probi-
bere taci-
tū uel ex-
pressē.

66
Intell. l. fi.
C. de inst.
& subst.

67
Accrescen-
di ius tran-
sit ad hæ-
redes.

68
Accrescen-
di ius est in-
ter di-
uersas hæ-
reditates
& est post
portionem
quæ sitam.

69
Secunda
ampliatio.
70
Substitutio
inualida an
vincat ius
accrescen-
di.

71
Accrescere
nequit por-
tio nisi ua-
cet omni in-
re.

72
Accrescere
portio nisi
alteri por-
tioni non
est possibili.

citè l. quidam testamento. ff. de uulgar. & pupil. ergo à fortiori substitutum tacitum præferri coheredi. & sic in illa. l. fin. erit casus specialis. ad reliqua argumenta facilis est solutio. Denique tenenda est communis opin. per. d. l. fin. & quod d. l. fi. C. de inst. & subst. communem sententiam prober, patet pulchra inductione. Nam ibi uxor testatoris & posthumus fuerunt instituti, & posthumus sub hac conditione, si natus non fuisset, datus fuit uulgar. substitutus. unde eo casu, quo natus fuisset is substitutus uocatus non fuit: sed potius uirtualiter exclusus. cum inclusio unius casus sit reliquorum exclusio l. cum prætor. ff. de iudi. & per arg. a contrario sensu. l. i. ff. de offi. eius cui man. & quia testator si aliud uoluisset id expressisset. arg. l. un. §. fin. autem ad deficientis. C. de cad. toll. Ergo is casus, quo posthumus natus fuisset, negari non potest quin non solum prætermisus fuisset, sed quod plus est etiam uirtualiter exclusus inspecta uerborum proprietate, & tamen etiam ad illum casum ex mente testatoris extenditur substitutio, quo casu indubitatam est substitutionem tacitam esse, quandoquidem non solum uerbis testatoris comprehensa non fuit, sed immo uirtualiter uidetur exclusus: & nihilo minus eo casu, quo substitutio tacita est, uincit ius accrescendi, quia tex. ait, quod si posthumus natus fuit & sic defecit conditio substitutionis. si tamen in pupillari ætate decessit, substitutus tacitus ut pote præter uerba admissus excludit heredes matris, quæ posthumus coheres data fuit: licet 67 tales hæredes matri ius accrescendi soleant habere, non secus quam ipsa mater. ut. in. l. qui patri. ff. de acq. hæ. l. lex pluribus. ff. de suis & legit. §. si. inst. de offici. l. hæc scriptura. §. si. ff. de condit. & dem. Nec dicatur, quod ibi non erat ius accrescendi quia erant diuersæ hæreditates & erat iam acquisita hæreditas ipsi impuberi, unde uidebatur cessare ius accrescendi. argum. l. i. §. interdum. ff. de usufr. accrescendo. Nam 68 resp. quod de hereditate testatoris ad hæreditatem impuberis datur ius accrescendi, non secus quam si una eademque hereditas foret, siue impubes iā patri suo hæres extiterit, siue non extiterit. l. qui patri. ff. de acq. hæ. l. quidam. C. de iure deliber. docent. Bar. & omnes in. l. reconiuncti. ff. de leg. 3. & in. d. l. quidam & in. d. l. qui patri. sicque teneo communem opin. quam licet nullibi unquam rectè sufficienterque probatam uel defensam inuenies, modò autem pulchro abditifimoque argum. defendere disces.

Denique 69 superiore communem opinionem secundo loco ampliā quod non solum substitutio expressa & tacita excludit ius accrescendi, sed 70 etiā inualida ex causa præteritionis filii. per Bar. in. l. pe. ff. de iniust. rup. Bal. & Aret. in. l. fi. C. de inst. & subst. per moder. in. auth. ex causa. C. de libe. præter. quod intellige ut per Soci. in. d. l. prima. col. 74. ff. de uulgar. per. d. l. Ias. in. l. non dubium. C. de testa. Pau. de Cast. & d. Ias. ubi per alios. in. l. quidam. ff. de uulgar. & ueritas est, quod substitutio inualida nunquam excludit ius accrescendi. l. si solus. in. princ. ff. de acq. hæ. l. si tu ex parte eod. ad. d. l. pe. ff. de iniust. rup. quæ est fundamentum tenentium quod inualida substitutio excludat ius accrescendi, resp. nil obesse. Nam aliud est tractare de creatione iuris accrescendi, aliud est tractare de effectu eius iuris postquam creatum est. at in. d. l. pe. ius accrescendi nunquam fuit creatum. Nam 71 portio uacans omni iure esse oportet ut per ius accrescendi deferatur. l. si duo patroni in. princ. ff. de iure iur. ubi per gl. & doct. l. huiusmodi. §. si Titio ubi Bar. & omnes. ff. de leg. i. l. planè. §. si coniunctim ubi Alex. & Ias. post alios eod. tit. Item 72 altera portio esse debet, cui accedat portio uacans. l. si totam ff. de acq. hæ. l. si Titio. ff. de usufr. l. interdum. ff. de usufr. accrescendo. l. & eadem. §. i. ff. de excep. rei. iudi. docet Bar. & omnes in. l. reconiuncti. ff. de leg. 3. itaque ut ius accrescendi creatum inque esse productum uideatur, sicque de eo excludendo uel admittendo agi possit,

oportet & portionem de cuius accessione agitur esse ex toto uacantem & portionem alteram esse cui portio uacans accedat: quorum neutrum aderat in. d. l. pe. Nam & institutus qui per ius accrescendi uacantem portionem petere posset, suam portionem non habebat: quia testamentum fuit ruptum sicque suam met portionem conseruare non potuit. & altera portio non uacabat, quia occupabatur per filium præteritum, sicque de effectu iuris accrescendi an in terminis. d. l. pe. uinceret subst. an ab ea uinceretur, ineptè agitur: quia ibi ius accrescendi creatum non erat sicque de effectu ipsius non rectè tractatur, non magis quam de hominis operatione ante quam nascatur. facit. l. quidam referunt. de iure codicill. ibi, esse enim debet &c. & de intellectu. d. l. pe. ff. de ini. rup. uide per Curti. Iuniorum Decium Ias. Alex. Corn. & alios in. l. pe. C. de impuberum.

Superior conclusio, ut substitutus præferatur coniuncto, ampliatur. 3. etiam 74 si coniunctus restituere-
tur ad omnia in pristinum statum. l. sed si sine. §. sed quod Papinianus. ff. de mino. licet restitutio. sit latè interpretanda per Bar. in. l. fi. C. de sent. paf. plenius per Christo-
pho. Porcum insti. quib. mo. ius. pa. pot. fol. per Bar. & d. Ias. in. l. fi. ff. de const. princ. quod est intelligendum. ubi
eunq; quis non posset admitti nisi de iure speciali, quia substitutus bene præferatur. l. 4. §. i. ff. de fideicom. liber. per Bar. & omnes in. d. l. prima uerfic. quarto principali
ter uerfic. primo quero. ff. de uulgar. secus si de iure com-
muni posset admitti, quia substitutus non præferretur. ut ibi per docto. faciunt, quæ not. Pau. de Cast. & Soci. in. l. mulieri & Titio. ff. de cond. & demonst. ratio est, quia
75 per dictam restitutionem retro trahitur institutio ad primum statum etiam in præiudicium substituti. de quo per Bar. & alios. in. l. Gallus. §. & quid si tan-
tum. ff. de libe. & posth. & cogita an id intelligendum sit duntaxat in restitutione, quæ fit ex gratia? ut fortè
aliud respondendum esset, si fieret ex iustitia: restitutio enim gratiæ nunquam aufert ius alteri quæsitum, non
magis quam legitimatio ut plenè tradit nouissimi post Bar. ibi in. d. §. & quid si tantum, quod plenius suo loco dicemus.

Eadem conclusio ut substitutus præferatur coniuncto. Ampliatur 4. in usufructu. nam 76 si mulieri instituta in usufructu, est facta substitutio etiam uulgaris, quæ agnito usufructu decessit, substitutus admittetur, non coniunctus. ita dicit Alex. in. d. l. j. colum. 14. ff. de uulgar. ubi per moder. nec obstat secundum eum si dicatur, quod usufructus cum persona extinguatur. l. cum antiquitas. C. de usufructu. §. si. insti. eo. titu. & est substitutio uulgaris. l. post aditam. C. de impube. secus. tamen est in usufructu l. prima. §. interdum. ff. de usufr. ac pro hoc dicto Alex. soleo allegare tex. in. l. sicut in an-
nos. §. i. ff. quib. mod. usufruc. amitt. Sed in contrarium fortiter facit, quia substitutio in legatis regulatur secundum naturam substitutionis, quæ fit in hæreditate l. un. §. ubi autem. C. de cad. toll. Vnde ut substitutio in hæreditate expirat post acquisitionem, ita & in legatis expirare debet. unde si mulieri & Titio usufructum legauit, eaque agnouit & decessit, quo casu sine dubio Titius coniunctus si nullus esset mulieri datus substitutus per ius accrescendi admitteretur. l. i. §. interdum. ff. de usufr. accrescendo. ergo & si datus sit substitutus cum is iam per acquisitionem, quam mulier fecit uideatur exclusus: nisi 78 diceremus speciale esse in substitutione, quæ fit in usufructu ut in ea cesset regula. d. l. post aditam. per. d. l. sicut. §. i. ff. quib. mod. usufr. amitt. Cō firma quia uerbum substituo ex sui natura & proprietate comprehendit utrumque casum. i. acquisitionis non factæ & etiam factæ & postea resolutæ, ut infra dicam Eadem conclusio ut 79 substitutus præferatur coniuncto ampliatur. 5. in substitutione fideicommissaria, quia 80 præferatur etiam coniuncto. ut per Ange. Ioa. de Imol. & Soci. ubi per alios. in. d. l. i. ff. de uulgar. idque indubitanter

73
Tertia
ampliatio.
74
Substitu-
tus an
præfere-
tur coniun-
cto restitui-
to.

75
Restitutio
an traha-
tur retro.

76
Quarta
ampliatio.

77
Substitu-
tio facta in
usufructu,
non extin-
guitur adi-
tione, uel
agnitione,
relictorum.

78
Intell. l.
post adita
C. de im-
pub.

79
Quinta am-
pliatio.

80
Substitutus
etiam si
deicommissarius
excludit con-
iunctum.

dubitanter uerum est nam substitutio uulgaris nunquā fit in lationem instituti, sed demum cum ipse primo nominatus, uel non uult, uel non potest esse hæres sicq; in quibus admittendus non esset, etiam si sibi substitutus datus non esset. l. 3. C. de hæ. insti. l. si pater. ff. eod. §. si. mlti. de uulg. secus in fideicommissaria quæ fit ad exclusionem primo nominati, cum pure restituere rogatur uel eius hæres cum rogatur post mortem restituere. ut per totum. C. & ff. ad Treb. & insti. de fidei. her. ergo si coniunctus excluditur per substitutū uulg. multo facilius per substitutū fideicom. facit. l. non iustam cum materia. C. ad Treb.

De substitutionibus honorariis.

SUMMARIVM.

- 1 Verbum substituo, comprehendit casum tam aditæ quam repudiatæ hereditatis.
- 2 Substitutio informis est illa, primum institui, secundum substitui.
- 3 Uulgaris sub compendiosa comprehenditur secundum communem op.
- 4 Substitutio informis continet sub se uulga. expressam uerbis generalibus.
- 5 Informis substitutio non tantum uulgarem sed etiam reliquas omnes substitutionum species comprehendit contra communem op.
- 6 Verb. substitui inspecta legis interpretatione an omnes substitutiones comprehendat.
- 7 C. si pater de test. lib. 6.
- 8 l. si pater filio. ff. de uulga.
- 9 Reciprocanon comprehendit fideicommissariam, cum communi. contra Ias.
- 10 Fideicommissaria an sit propria substitutio & quid in statutis.
- 11 Verba directa sepe obliquantur, non è contra.
- 12 Fideic. transit in directam subst. fauore libertatis & piarum causarum.
- 13 Uulgarem an inducant illa uerba, uos inuicem substituo, ardua q.
- 14 Reciprocam & compendiosam non iuste fuisse à Bar. exequatas.
- 15 Innominata delicta, & quasi delicta, contractus, & quasi contractus & ultimæ uoluntates, & pactiones, & distractus, & etiam homines interdum dicuntur.
- 16 Pœna iudicis arbitrio imponenda est, cum ea non reperiatur à lege imposita.
- 17 Substitutionum noua diuisio.
- 18 Pupillaris tacita an matrem excludat.
- 19 Pupillaris tacita an sub uulgari contineatur, stante statuto ut uerba intelligantur ad literam.
- 20 Informis comprehendit pupillarem etiam ex proprietate uerborum.
- 21 Compendiosa uulgarem continet, fallit si sit statutum ut uerba intelligantur prout iacent.
- 22 Testamentum an incipiat à tacita uulgari. ardua q.
- 23 Uulgaris continetur sub tacita pupillari cum communi contra nouiss.
- 24 Pupillaris an excludat matrem à legitima. ardua q.
- 25 Substitutio uerbum commune est.
- 26 Pupillaris excludit matrem à legitima etiam si sit statutum ut uerba ad literam intelligantur.
- 27 Expressum quid dicatur.
- 28 Exemplaris excludit matrem etiam à legitima.
- 29 Informis uel pupillaris, quæ iure directo ualere nequit quando ualeat ut fideicom. ardua q.
- 30 Intell. l. uerbis civilibus. ff. de uulg. §. si. insti. de pupill.
- 31 Exemplaris facta extraneis an ualeat.

- 32 Directa uerba an inter se differant, ardua q.
- 33 Pupill. an compendiosam inducant illa uerba, si filius in pupillari decesserit. ardua q.
- 34 Pupillaris tacita uel informis an matrem excludat, quando pia causa fuit substituta.
- 35 Informis subst. quando excludat libertatem.
- 36 Informis & uulg. differunt.
- 37 Informis non expirat, & si pupillus cui sit uiuo patre debeat.
- 38 Uulgaris tacita an extinguatur si pupillus uiuo patre moriatur.
- 39 Pupillaris tacita excludit matrem & si pupillus uiuo patre moriatur.
- 40 Uulgaris tacita non expirat licet pupillus cui sit à patre emancipetur. ardua q.
- 41 Informis subst. erat in terminis. c. si pater de testa. libr. 6.
- 42 Verba illa, impubes moriatur Titio, communia sunt, an directa? ardua q.
- 43 Pupillaris emancipatione pupilli an extinguatur? ardua q.
- 44 Intell. l. coheredi. §. cum filia. ff. de uulga.
- 45 Uulgaris tacita non extinguatur, licet pupillus cui sit dignitate, uel de portatione, uel aliter à patris potestate liberetur: sed nec ipsamet pupillaris his casibus extingueretur. contra omnes.
- 46 Uulgaris tacita an aduentu pubertatis extinguatur. ardua q.
- 47 Substitui puberibus an possit post aditam etiam hære. directo fauore piæ causæ. ardua q.
- 48 Lex generalis comprehendit etiam priuilegiatos.
- 49 Quid iure canonico.
- 50 Legum correctio non fit per subauditos intellectus.
- 51 Filii præteritio an utiat testamentum factum ad piæ causas ardua q.
- 52 Præteritus quis dicatur.
- 53 Institutio honor est.
- 54 Præteritione unius filii etiam inter liberos factum testamentum utiatur.



OSTQVAM regulariter ius substitutionis potentius esse, quam ius accrescendi edocti sumus: consequens est ut de substitutionibus primū, deinde de iure accrescendi disseramus. Substitutionum autem quædam sunt expresse, quædam tacite. Expresse dicuntur illæ, quæ comprehenduntur ex ipsa uerborum formula. Tacitæ, quæ ex tacita mente & sensu testatoris (interprete lege) colliguntur. ut docent Bar. Alex. Soci. Ias. Ripa Alciatus & alii in l. i. in princ. ff. de uulgari. in cuius materia fufius id agemus. Vnde cum regulariter expressum fortius sit quam tacitum. l. cum ex filio in pr. ubi notant communiter doctores. ff. de uulgari. par est ut primum de expressis deinde de tacitis edoceamur: & sic de iure accrescendi, quod tacita substitutio esse intelligitur. l. si Titio & Menio. §. Iulianus ff. de lega. ii. Rursus substitutiones expresse subdividuntur. Nam quædam sunt honorariæ, quædam subsidariæ. honorarias libuit appellare eas, quæ principaliter fiunt ob commodum & honorem substituti. (quale est cum post plures institutos, adieci, si primus hæres non erit substituo) Subsidarias uero eas uocamus, quæ potissimum factæ uidentur ad subsidium & conseruationem testamenti. ut si fortè primò nominatus hæres nò fuerit, secundus substitutus hæres existat: sicq; testamentum sustineatur. (quale est cum dixi, si nullus ex institutis hæres extiterit substituo) priore enim casu, ideo ad honorandum principaliter substitutum dicimus factam uideri substitutionem: quia etiam si ille substitutus non esset, adhuc supererat coheres coniunctus, cui primi nominati noluntate uel impotentia exclusi

Subst. diuisio noua.

portio accresceret, sicq; testamentum etiam non facta substitutione sustineretur. non sic in casu posteriore in quo deficientibus omnibus priore gradu uocatis, ad sustinendum tale testamentum necessaria fuit substitutio, quam ideo subsidiariam merito appellamus. Itaq; & si quæ honoraria principaliter est, non desinat secundario esse subsidiaria & e contra, tamen inspecto eo, quod principaliter agi uidetur, ea diuersa nomina eis aptauimus. Effectus est magnus. quia ius substitutionis, quam honorariam appellauimus, præfertur iuri accrescendi. ut plenissime diximus supra proxime in præfatione. Non sic in substitutione subsidiaria, cui ex diuerso ius accrescendi præfertur, ut (multis tamen repugnantibus) ueriores ac receptiores esse sententiam infra sub titulo de subsidiariis substitutionibus edocemur. Ex qua differentia intelliges ordinem, quem sequimur in his materiis collocandis & continuandis. Nam quia substitutio honoraria est potentior quam tacita substitutio, aut ius accrescendi: ideo de ea prius agimus quam de tacita substitutione, uel de iure accrescendi. Rursus quia ius accrescendi uel tacite substitutionis est potentius quam substitutio subsidiaria. ideo de tacita substitutione, uel iure accrescendi prius quam de subsidiaria substitutione differimus.

Rursus expressæ substitutiones subdiuiduntur, quia quædam sunt genericæ (puta primum instituo secundum substituto) Quædam specificæ (puta substituo, si primus hæres non erit, uel substituo si primus in pupillari ætate uel in furore decesserit) Quædam sunt indiuiduæ (puta substituo si posthumus natus non fuerit. ut in l. si. C. de inst. & substit. uel substituo si filius uiuio me decesserit ut in l. Gallus. ff. de libe. & posthu. Rursus etiam expressæ substitutiones subdiuiduntur. Nam quædam est informis, quædam formata. Informis, ueluti si post primum nominatum adieceris secundum ei substituto: hic enim ex formula ipsa uerborum non apparet utrum uulgariter tantum an pupillariter, uel etiã exemplariter, uel per fideicommissum illum substitutum admissum uolueris. quod si postquam dixisti substituo, adicias, si hæres non erit, erit uulgaris formata. q. si adicias, si in pupillari ætate decesserit, erit pupillaris formata. quod si adicias, si in furore decesserit, erit formata exemplaris. quod si adicias, si quandoque decesserit, erit formata compendiosa. quod si adicias, si decesserit, restituat uel aliud uerbum obliquum erit formata fideicommissaria. quod si adieceris, uos in uicem substituto. erit formata reciproca, ex sententia doctorum quamuis non facile hoc ultimum admittendum esse, nos ostendimus infra de informi substitutione, quæ omnia ex inferius enarrandis plenius elucebunt.

Ergo acturi de substitutionibus honorariis admonendi sumus, nostrorum plerique quinque species substitutionum tradidisse: omittam ea, quæ uulgò fideicommissaria appellantur, quasi (ut ipsis uisum fuit) illa improprie substitutio appellatur. ut per glo. & omnes in rubr. & in l. si. ff. de uulg. Nos autem aduertimus, omnes omnino substitutiones eo pertinere, ut post exclusionem primo nominati, secundus (i. substitutus) admittatur. Nam uerbum substituere hanc ad rem generale est, ideoq; dicimus arbores substitutas, quæ loco senescentium sufficiuntur. milites substitutos, qui pereuntium loco sufficiuntur. Iudices substitutos qui absentium, uel eorum, qui remoti fuerant loco sufficiuntur. pecora substituta, quæ loco demortuorum uel trucidatorum sufficiuntur. & cetera id genus, ut illico probauimus. Primo autem nominatus excluditur uel noluntate uel impotentia l. cum proponas. C. de hered. inst. noluntas autem uel expressa est ut d. l. cum proponas. uel tacita, quæ expresse exequatur. l. si quis filius ad fi. C. de inoffi. testamento. Impotentia autem uariis ex causis descendit, quæ habentur per text. & gloss. &

doct. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posth. & in d. l. cum proponas & isthec impotentia contingit uel ante emolumentum acquisitum ut d. d. l. uel etiam post illud acquisitum. cum enim mors omnia dissoluat. auth. de nupti. §. deinceps unde Poeta sic cecinit.

Nudus ad infernas stulte uerherates.

Cum inquam mors omnia dissoluat sicq; licet primo nominatus semel relictum quæsierit, tamen ab eo moriente ius dominiumq; illius rei semel ei quæsitum abscedat, aufugiat, euolaueritque, illico ad illud uidebatur admittendus substitutus ex ui uerborum testatoris, quæ in locum primo nominati uidebantur substitutum inuitasse: nisi ex legis interpretatione ab istis uerbis recedentes heredem primo nominati iure transmissionis admitteremus. ut in l. post aditam. C. de impuberum. iuncta l. uni. C. qui ante apert. tab. Ergo qui dixit primū instituo, secundum substituo, mihi uideatur informem uel indefinitam substitutionem fecisse, quæ utrunque casum (i. siue relictum nunquam quæsitum fuerit, siue semel quæsitum morte uel alia quauis ratione amissum uel finitum fuerit) ex ui sermonis comprehendit. & hoc luculenter significauit Iustinianus in l. præcibus. C. de impuberum. dum ait, utrum in primum (i. ante emolumentum quæsitum) an in secundum casum (i. post emolumentum semel quæsitum & morte finitum) substitutum acceperit. Sicq; cum queritur quot sint species substitutionum aptius quam doctores faciant, possemus respondere: quod tres. scilicet primæ, secundaria, mixta. Primæ, quæ ante relictum acquisitum locum habet, qualis est uulgaris & reciproca & aliquando etiam directæ militaris. Secundaria, quæ post relictum semel acquisitum & quauis ratione finitum uel amissum locum habet, qualis est pupillaris & exemplaris & fideicommissaria. Mixta, quæ ante relictum acquisitum & etiam post illud acquisitum sed postea amissum uel finitum locum habet: qualis est compendiosa & aliquando directæ militaris. argumento d. l. præcibus & l. centurio. ff. de uulga. & hoc in loco aliquando licet non semper collocari potest ea substitutio, quam informem uel indefinitam diximus.

Ergo uerbum i substituo comprehendit. de proprietate sermonis utrunque casum tam acquisitæ quam non acquisitæ hereditatis. text. est in l. iam hoc iure in uerbo. hoc. communi uerbo. ff. de uulg. est enim substitutio, quædam subrogatio, unde dicimus, pecora (ut & supra attigimus) substituta, quæ in locum aliorum pecorum sufficiuntur. l. si grege. ff. de leg. i. promde arbores etiam substitui dicuntur, cum in locum senescentium aliæ sufficiuntur. l. arbores. & lex uel mutilum. ff. de usufructu. Præterea actio substituta dicitur, quæ in locum alterius conceditur & subrogatur. Iudexque substitutus intelligitur, qui in locum alterius succedit. & tutor substitutus, qui datur in locum alterius tutoris. l. in fraudem. §. conductor. ff. de iure fisci. l. i. §. hæc actio. ff. si quis. test. liber. esse ius. fuerit. l. si. ff. quod cum eo. l. cum apud Sempronium. ff. iudi. sol. text. in l. tutoris. §. in eum. ff. de administra. tuto. & in c. quoniam abbas. de of. fi. deleg. & in c. licet de uitanda, de elect. & in c. ad petitionem de accusat. & in c. huius placiti 12. q. i. & l. si libertus ita iurauerit. ff. de oper. liber. & in l. nō plures. de Sacro Sanc. Ecc. itaque cum substitutio sit uerbum generale comprehendens omnes res omnesque personas, quæ in locum aliorum subrogantur quo quo modo, consequens est, ut comprehendat utrunque casum tam acquisiti quam non acquisiti emolumentum: ut quo quo modo substitutus in locum primi nominati admittatur & succedat, id ex ui huius uerbi substituo contigisse uideatur & ideo dicimus, quod ex sui proprietate comprehendit non solum eas substitutiones, quæ ante aditam hereditatem locum habent, qualis est uulgaris & reciproca, sed etiam eas, quæ post aditam hereditatem locum habent. & quod uerbum substituo & omne uerbum

Verb substituo comprehendit casum tam aditam quam repudiatam hereditatis.

bum commune inspecta sui proprietate & etiam de nominatione comprehendit, non solum eas substitutiones, quæ ante acquisitionem hæreditatis locum sibi uendicant, qualis est, uulgaris & reciproca ut in l. iam hoc iure. ff. de uulg. & ferè per totum illum titulum & per totum insti. & C. eod. sed etiam comprehendit eas substitutiones, quæ post aditam hæreditatem uendicant sibi locum, qualis est substitutio fideicommissaria. & directæ militaris, & pupillaris, & compendiosa, & exemplaris. id nominatim probat. l. generaliter. C. de insti. & in l. milites etiam in uerbo. substituere. ff. de mil. testa. & in principio insti. de pupil. uerbo. substituere. & in §. qua ratione in uerbo. substituere. eod. titulo & in l. precibus in uerbo. substituit. eod. ritu. l. precibus. C. de impub. ibi in primum an in secundum casum. docet Alciatus in rubr. ff. de uulg. nume. 6. Corras. in rubr. C. de impub. Bar. in l. centurio col. p. ff. de uulg. qui ideo ait quod uerbum substituo est commune apertumque comprehendere inspecta sui proprietate, non solum directas substitutiones, quæ ante aditam hæreditatem locum habent, sed eas etiam, quæ post aditam hæreditatem locum habent, qualis est fideicommissaria, pupillaris, exemplaris, & similes: & quod de proprietate sermonis comprehendat etiam fideicom. substitutionem tenuit glo. in l. precibus. C. de impub. gl. mag. in l. ceturio. ff. de uulg. glo. in §. qua ratione. insti. de pupil. subst. est tex. melior de iure in l. iam hoc iure in uerb. hoc communi uerbo. ff. de uulg. qui tex. ad hoc est melior de iure secundum Bal. Ang. Imolam & las. ibid. in tertio not. Soci. conf. 14. & conf. 144. uol. i. & est communis opin. secundum Ripam in d. l. centurio num. 187. ff. de uulg. & est communis opin. secundum Couar. in c. Rainurius. §. 9. num. 5. extra de testam. Alex. conf. 49. uol. 6. Viglius in §. qua ratione insti. de pupil. Zasius in tract. substit. in substitutione compendiosa. Neque ad rem pertinere debet, quod uulgaris substitutio post aditam hæreditatem locum non habeat. l. post aditam. C. de impuberum. id enim non tamen ex proprietate ac generalitate sermonis fit quam ex legis interpretatione ut aduertunt plerique eorum, quos modo retulimus ratio autem quæ mouit legis latorem ut hanc interpretationem restrictiuiam contra uim & proprietatem uerborum induceret ea est, quod primo nominatus ceterum a testatore magis dilectus. l. Publius Meuius. §. i. ff. de cond. & demo. substitutioque uulgaris a testatore non ut primo nominato noceret, facta uidetur: sed ut caducitatem testamenti euicaret, testamentoque consuleret. ut in princ. C. de cad. toll. in princ. insti. de uulga. Sed si postquam adita fuit hæreditas sicque testamentum suam firmitatem accepit, admitteretur substitutus, & damnum fieret instituto magis dilecto. argu. l. cohæredi. §. cum filia. ff. de uulg. & per interuentum substituti id testamentum cum satis iam firmum esset firmitus fieri non posset: sicque ut substitutus admittatur nihil interest testatoris, sed magis ut hæreditas apud institutum ut pote magis dilectum permaneat. sicque ex mente testatoris repellitur substitutus licet ex proprietate uerborum uocatus uideretur. Ergo cum 2 dixi primum instituo, secundum substituo, hæc substituo informis uidetur & generica. ut si addas si hæres non erit, fiat uulg. formata. si addas, si in pupillari decesserit, fiat pupill. formata. si addas, si in furore decesserit, fiat exemplaris formata. si addas, si decesserit uel cum decesserit, nec institutus erat pupillus, uel furiosus, tunc compendiosa fiat, uel fideicommissaria formata, uel militaris directæ si miles erat, sed an tacita uulg. tunc sub illa contineatur sæpe dubitauimus, & si dixi, cum decesserit tunc substituo, certe uidetur quod substitutus ante mortem nequeat admitti. l. 4. ff. de cond. & dem. ergo idem si dictio tunc, non adiciatur quasi pro apposita habeatur. Vnde si institutus repudiatur itatim, nec substitutus ante eius mortem admitti potest absurdum esset per id tempus hæreditatem frustra uacare, nisi dicas, quod tem-

pus mortis instituti adiectum fuit, non ut conditio substitutioni adiceretur, sed ut tempus restitutionis fauenda monstraretur. quod magis uidetur, induco. c. si pater de test. in 6. Nam si ibi dicitur directæ substitutio, quæ fit per uerbum moriatur (quod est commune) quare non similiter diceretur directæ substitutio, quæ fit per uerbum substitutio quod est commune. Nec enim uideo, cur uerbum commune relatum ad maiorem uel extraneum designat importare directæ substitutionem iuxta. d. c. si pater sicut directam importaret si ad pupillum furiosum uel referretur. d. c. si pater. Sed, resp. bene importaret directam nisi obliquaretur per adiectionem uerbi decesserit, nisi dicas, quod & in d. c. parum referret. dicerem alter moriatur alteri, an si alter moriatur alterum substituo. quod faciendum est, sed adhuc urget contra communem quia ibi instituti huius erant ætatis, ut eis post aditam etiam substituere liceret. ideo cum illa substitutio ex uerbis ad casum hæreditatis aditam relata possit sanè uel in pupillarem uel etiam in fideicom. interpretari, magis est ut in pupillarem interpretetur: ergo cum in maiore non possit interpretari, nisi tantum in fideicom. non datur optio: idque planè sensit d. c. ibi, earum uerbis & personis conueniat, idque multum suadet. l. precibus, ibi, in secundum casum scilicet additione hæred. & l. ille a quo. §. si de testamento. ff. ad Treb. tene communem opin. Nam si dixi, primum instituo, secundum substituo, (& sic informiter) tunc uerbum substituo utrumque casum ex ui sermonis comprehendit, hoc est casum aditam hæreditatis uel etiam repudiata. Quod si adieci, substituo si decesserit, tunc licet ex ui sermonis (si decesserit) generalitas illius uerbi (substituo) restricta uideatur ad casum mortis, ut sic substitutus per obitum duntaxat instituti, non etiam per eius repudiationem admitti possit: tamen ex uerosimili mente testatoris ea restrictio, quæ ex ui uerbi admittenda uidebatur cessat, quasi testator, qui substitutum admitti uoluit etiam postquam institutus hæres extitit & decessit multo magis eum admitti uellet eo casu, quo institutus repudiasset. tum quia primo casu incommodum est instituti, qui per interuentum substituti, eam hæreditatem ad hæres suos transmittere definit, per quod damno affici uideretur. argumen. l. cohæredi. §. cum filie. ff. de uulgari. tum etiam quia eo casu firmum iam fuerat testamentum additione instituti. ac posteriore casu cum institutus repudiauit, nec testamentum additione hæredis confirmatum fuerat. expedit interestque testatoris substitutum admitti, cuius additione testamentum firmetur. l. quia hoc. ff. de interrog. act. Nec per substituti admissionem ac interuentum lædatur institutus, qui iam repudiauerat, quandoquidem repudiatus ad hæres suos hæreditatem repudiata non transmittit. l. un. C. qui ante apertas tab. ibi si tamen hæreditatem non recusant. Merito ergo lex ex uerosimili mente testantis induxit ut substitutus, qui eo casui inuitatus a testatore fuerat, quo institutus moreretur, multo magis inuitatus uideretur eo casu, quo institutus repudiaret: cum illo casu substitutus etiam cum incommodo instituti primo nominati & sic magis dilecti admissionis ac inuitatus fuisset, hoc autem casu institutus minime læderetur. item illo casu substitutum admitti nihil interesset testatoris quo ad sui testamenti confirmationem. hoc autem casu eius interesse ut sic suum testamentum additione substituti firmaretur. Vnde subtili animo atque penè diuino quodam motu ac afflatu uidetur mihi processisse, qui 3 his rationibus tradiderunt sub compendiosa comprehendi uulgarem non obstante quod uerbum (decesserit) in compendiosa adiectum uideretur quodammodo uulgarem excludere. ita tenent Bar. num. 32. Alex. num. 70. Ripa num. 101. & num. 146. las. num. 23. Soci. num. 19. Lanfrancus de Oriano num. 22. in l. centurio. ff. de uulg. las. in d. l. precibus nume. 12. Fumeus de compedi. subst. nu. 24. Zasius in eod. tract. de compendi.

2
Substitutio in formis est illa primum institutio secundum substituo.

3
Vulgaris substitutio compendiosa comprehenditur secundum communem opinionem.

compendi. nume. 24. Bal. in d. l. precibus Bar. confi. 3. 28. idem confi. 54. num. 5. idem in l. quandiu. 2. nu. 10. ff. de acq. her. Aretinus in l. generaliter. C. de institu. Couarub. in c. Ramutius. §. 9. num. 17. de testam. & alii quam plures quos recitamus de succ. creati. lib. 1. §. xi. nu. 27. ubi plenius hac de re, licet non pauci contrarium teneant, quos referunt doct. ubi supra præsertim Ripa & Couarub.

4 *Substitutio informis continet sub se uulgatam expressam uerbis generalibus.*
Item 4 si dixi, primum instituo, secundum substituo. quilibet diceret hanc esse uulgarem expressam. quia uerum uerbis generalibus secus specialibus (sicut dicimus in reciproca) nam istud uerbum non minus aptum est comprehendere pupillarem, exemplarem, militarem, fideicommissariamque, quæ post aditam uerificatur: quam uulgarem, quæ ante hæreditatem aditam. fateor tamen quod in re dubia sit interpretatio ut ante aditam tantum intelligatur, ne inducatur grauamen. l. post aditam. de impub. Item quia qui femel exitit hæres, non potest heres esse definire. Item quia paganus ad tempus heredem facere non potest. Item quia post aditam directo substituere non potest. §. si. de pupill. ut ex defectu potestatis testantis id contigisse uideatur. Vnde in quibus casibus ex eo quod substitutio ad casum aditæ hæreditatis trahetur, id grauamen non est in illis casibus ad casum etiam post aditam trahitur, ut in pupillari, exemplarique. quod sit ut cum potestas in milite non deficiat, ad casum etiam aditæ trahenda sit substitutio communi uerbo facta. stringe per. c. si pater, de testam. lib. 6. ubi hoc significatur.

5 *Informis substitutio non tantum uulgarem sed etiam reliquas omnes substitutionum species comprehendit contra communem opinionem.*
Denique 5 uidentur est cum testator ita dixit, in puberes filios instituo, & Sempronium substituo. nec adiecit si primus nominatus decesserit. uidentur inquam est, quæ substitutio comprehendatur: & obtinuit sententia existimantium uulgarem tantum substitutionem comprehendit ita Bar. in d. l. centurio num. 32. cuius opinio communis est. ut latè resoluit Ias. ibidem nume. 54. idem Bar. in l. Lucius de uulg. num. 20. Ias. ibi hanc dicit communem num. 39. idem Bar. in l. Gallus. §. quidam rectè post gl. ibi num. 2. & num. 10. ff. de lib. & posth. cuius opinio communis est. ut resoluit Alex. ibi num. 5. & Ias. num. 10. & Lancelottus Galiaula num. 10. & Alciatus nume. 10. & Fortunius num. 19. & ibidem Galiaula nu. 31. ubi etiam Ias. iterum num. 45. & iterum Fortunius ibi num. 64. qui omnes in hac sunt opinione, ut extiment in specie proposita nullam omnino speciem substitutionis comprehendere præter uulgarem. Nos autem sumus in nouissima opinione, ut sub illis uerbis inspecta proprietate uerborum comprehendantur omnes species substitutionum siue illa uulgaris sit, siue pupillaris, siue exemplaris, reciproca, compendiosa, directa, militaris & fideicommissaria. mouemur, quia omnis omnino substitutio concipitur uel in primum, uel in secundum casum, hoc est, uel ante aditam hæreditatem uel post aditam: ut præterea quod patet ad sensum nominatum (ut dixi) etiam probatur in l. precibus. C. de impub. ibi, utrum in primum uel in secundum casum. tunc sic, uerbum 6 substituo, & omne uerbum commune, & inspecta sui proprietate, & etiam denominatione comprehendit non solum eas substitutiones, quæ ante acquisitionem hereditatis locum sibi uendicant, qualis est uulgaris & reciproca ut in l. iam hoc iure. ff. de uulg. & ferè per totum illum tit. & per totum insti. & C. eod. sed etiam comprehendit eas substitutiones, quæ post aditam hæreditatem uendicant sibi locum, qualis est substitutio fideicommissaria, & directa militaris, & pupillaris, & compendiosa, & exemplaris. ut nominatim probant lex generaliter. C. de institu. & l. milites etiam in uerbo substituere. ff. de mil. testa. & in principio insti. de pupill. uerbo substituere. & §. qua ratione, in uerbo, substituere, eodem tit. & in l. precibus in uerbo substituit eodem tit. ita ergo uerissimum esse, quod uerbuni commune comprehendit sub se inspecta proprie-

tate sermonis, non solum uulgarem substitutionem sed etiam reliquas. Nunc autem uidendum est an saltem inspecta. l. interpretatione possit defendi communis opinio, ut solum uulgarem comprehendat, non etiam reliquas substitutionum species. & licet omnibus ferè repugnantibus de quibus supra mentionem habuimus. tamen defendendum est, quod etiam inspecta interpretatione sub illa formula comprehendatur non solum uulgaris sed etiam pupillaris, id 7 quod nominatim probat tex. in d. c. si pater. in uersiculo præmissæ, ibi directæ, debent intelligi pupillares. ubi substitutio facta fuit per uerbum commune, & tamen sit interpretatio ut comprehendat non uulgares tantum sed etiam pupillares id quod probatur ratione. Nam cum in terminis illius tex. uerbum commune in substitutione sit appositum, negari non potest quin inspecta sui proprietate comprehendat omnem substitutionis speciem: nec ulla ratio reddi potest propter quam procedamus ad excludendam pupillarem substitutionem, quæ substitutio pupillaris utilissima est impuberibus primo nominatis. ut in l. lex tribus cum glo. C. de inoffi. testam. in l. §. pupillus. in uerbo utilitatem impuberis. ff. de acquirenda hæredi. Vnde licet aliquando recedamus à proprietate sermonum ne uideatur facta fideicommissaria substitutio, quæ nocet priori nominato. ut in l. cohæredi. §. cum filia. ff. de uulg. & sic fiat interpretatio ut uerbum substituo, comprehendat uulgarem non fideicommissariam, tamen nunquam debet fieri interpretatio ut definat comprehendere substitutionem pupillatam, quæ ipsi impuberi prius nominato utilissima fuit. etenim quod uerbum substituo, comprehendat solum uulgarem, non etiam fideicommissariam, id contra uim uerbi receptum est fauore instituti, ne grauatus fideicommissio uideatur. quæ ratio non solum suadet sed etiam cogit nos ita ligere, ut tale uerbum comprehendat non solum uulgarem sed etiam pupillarem: tum ut uerbi proprietates seruetur, tum etiam ut utilitas impuberis substituti non impediatur. Denique 8 hanc partem probat euidenter tex. in l. si pater filio. ff. de uulg. ubi impuberi simpliciter facta fuit substitutio per uerbum substituo, quod est commune, & tamen tex. ait pupillariter factam uideri substitutionem. qua ratione intelligendum est, quod si mater staret in medio excluderetur per substitutum illum pupillarem, licet eius substitutio simplex atque in formis esse uideretur, non secus quam excluderetur mater per substitutionem pupillarem, quæ sub reciproca continetur, iuxta illam gl. ab omnibus receptam in l. Lucius in glo. ultima. ff. de uulg. Nam & cum uerbum simpliciter & indefinitè prolatum, debeat intelligi in pleniori significato. §. quoties insti. de iure nat. ge. cumque uerbum substituo & reliqua uerba communia, ex ui comprehensiuua possint omnes substitutionum species comprehendere, superest ut omnes comprehendant. Nam & gl. d. l. Lucius ab omnibus ubique recepta, nulla alia ratione defendi commendarique potest, nisi quod illa uerba uos inuicem substituo, sunt uerba communia aptaque ex ui comprehensiuua omnes substitutiones comprehendere: ideoque omnes comprehendit. Nec ille casus à nostro quicquam differt, præter quam in pluralitate numeroque personarum. at, quæ differunt numero tantum uel tanquam plures, uel pauiores, uel tanquam plus & minus, non differunt in specie. l. proponebatur. ff. de iudi. l. si grex. l. grege. ff. de leg. 1. l. grege. ff. de leg. 2. l. in stipulationibus ff. de uerb. l. si. ff. de fund. instr. Quinimmo longè facilius in specie nostra & in dubitabilius est quam in terminis d. gl. l. Lucius. nam illa procedit etiam si uariæ substitutionis species inducerentur in diuersis personis. & per hoc uioleretur illa regula quæ habet interpretationem ita faciendam, ut una determinatio respiciens plura determinabilia ea pari forniter determinet, quod in specie nostra non est: itaque iam dubitari non oportet, quin illa uerba impuberem instituo, Sempronium substituo, tam

7
c. si pater
de test.
lib. 6.

8
l. si pater
filio. ff. de
uulga.

6
Verb. substituo inspecta legis interpretatione an omnes substitutiones comprehendat.

tam uulgarem quod pupillarem expressam sub se contineant. & per hoc mater in medio existens excludatur, siue illa mater sit impuberis, siue etiam testatoris. Nam impubere adeunte patris hereditatem mater ipsius impuberis excludetur ex expressa pupillari. eo uero abstinente mater tunc testatoris excludetur ex uulgari expressa. fateor tamen, & quod fideicommissaria licet sub illis uerbis & sub illa informi substitutione comprehendatur ex ui & proprietate uerborum tamen ex interpretatione legis definit comprehendere. ut. l. post aditam. C. de impub. quia fideicom. odiosa est. l. cohæredi. §. cum filia. ff. de uulg. quæ ratio cessat impupillari; quæ multum fauorabilis est. l. si pupillus; in uerb. utilitatem impuberis. ff. de acquiren. hæred. glo. communiter app. in l. ex tribus. C. de inoffic. testamento. & cessat etiam in exemplari quia æquiparatur pupillari, & simpliciter est fauorabilis. §. quia ratione inst. de pupill. subit.

9 *Reciprocanon comprehendit fideicommissariam, cum communi. contra Ias.*
Ex superioribus infertur, qd 9 illa uerba reciproce substitutionis, scilicet uos inuicem substituo. licet inspecta proprietate uerborum comprehendant utrunque casum tam acquisitæ quam non acquisitæ hereditatis, siue non solum uulgarem, sed etiam fideicommissariam substitutionem: tamen ex legis interpretatione, restringuntur ut directas tantum substitutiones, non etiam fideicommissarias comprehendere uideantur. ita tenez Bar. & communiter doct. in l. Lucius. ff. de uulga. Areti. in l. si plures. ff. de od. Bal. in l. humanitatis. C. de impub. Cynus & alii in l. precibus. C. eod. hanc op. dicit communem Ias. in d. l. Lucius nu. 29. post. Ang. in §. pe. & si. inst. de uulga. & Bal. Sali. & Paul. in l. testamento. C. de imp. Saly. & Paul. in l. 2. C. de impub. Imola & alii in c. Rainaldus de testam. quos allegat Ias. ubi supra licet ipse teneat contrarium.

Tene communem & resp. primò ad rationem. Iaso. nam licet breuiloqua sit apta comprehendere tam fideicommissariam quam uulg. quia eius uerba conueniunt & personis & naturæ fideicommissariæ substitutionis: tamen uerba in dubio, intelliguntur per prius non per posterius. l. i. §. qui in perpetuum. ff. si. ager. ue. & per. ait Soc. in rub. ff. de uulg. primæ uero autem substitutio est uulg. l. precibus. C. eo. & d. l. Lucius. ergo uerbum substituo, licet sit aptum comprehendere tam fideicommissariam quam uulgarem, quia est commune, secidum Bar. col. pen. in l. centurio. ff. de uulga. tamen in dubio, potius uulga. ut pote primæ uero debet comprehendere quam fideicommissariam. Nec obstat, si dixeris, cur non comprehendatur & uulga. & fideic. cum uerbum substituo sit commune & consequenter aptum comprehendere tam fideicom. quam uulg. Nam resp. quod cum substitutio fit per uerbum commune, interpretatio fieri debet, ut ualeat potius substitutio talis iure directo quam iure fideicommissi. cap. j. de testamen. in 6. iuncta. doct. Bar. in l. centurio. col. fin. ff. de uulga. Item, ea est natura substitutionis directæ ut nunquam obliquetur, nisi ex expressa uoluntate testatoris. l. uerbis, ciuilibus. l. in pupillari. ff. de uulg. Vnde & breuiloqua debet ualere iure directo, & postquam iure directo ualuit, non potest obliquari, nisi de uoluntate testatoris expressa: & tunc erit uoluntas testatoris expressa, cum adiciuntur uerba substitutionis compendiose non aliter. Præterea uerba sunt intelligenda simpliciter, non dupliciter l. j. §. si quis simpliciter de uerbo. oblig. leg. j. ff. de uulg. Vnde hoc uerbum uos inuicem substituo, debet comprehendere unam tantum speciem substitutionis (nisi in casu. l. iam hoc iure cum simi. ff. de uulga.) cum ergo non possit non comprehendere directam. d. c. j. consequens est, ut cesset fideicommissaria. Item cum fideicommissaria substitutio sit impropria, ut not. glo. & doct. in rub. ff. de uulg. consequens est ut directæ contineatur, non fideicom. l. non aliter, de leg. 3. ad l. si plures. resp. ut per Bart. in d. l. Lucius in pr. col. si. qui optimè loquitur. Adde qd uerba sunt in dubio intelligenda in specie, non in

genere. arg. l. hoc legatum. ff. de leg. 3. & ibi Bar. & Alex. in rub. ff. sol. matrimonio. num. 21. Vnde uerbum substituo, est intelligendum, quod unam specificam substitutionem comprehendat, non in genere plures.

Deuicque licet uerum sit quod illa uerba reciproce substitutionis (uos inuicem substituo) inspecta sui generalitate, ui & proprietate comprehendant utrunque casum tam acquisitæ quam non acquisitæ hereditatis, ut sæpe dictum est: tam inspecta legis interpretatione quæ præuallet, illa uerba restringuntur ad casum tantum non acquisitæ hereditatis. ne alias induceretur fideicommissaria substitutio, quæ odiosa est. ut. l. cohæredi. §. cum filia. ff. de uulg. ita procedit tex. in l. post aditam C. de impub. l. iam hoc iure in uerb. in uulgarem duntaxat. ff. de uulg. l. 2. C. de impub. in uerb. in unum duntaxat. Ergo opinio Ias. procedit inspecta proprietate & generalitate uerborum, opinio uera contraria procedit inspecta legis interpretatione, per quam legis interpretationem recedimus à proprietate uerborum ex presumpta mente defuncti. ut pluribus exemplis ostendimus, infra dum agimus de compendiosa substitutione. ne ad onus primò nominati, qui censetur magis dilectus (l. Publius. ff. de cond. & demonstr.) recidat ea substitutio, quæ ad uitandam testamenti caducitatem non ad onerandum primò nominatum facta fuit. in pri. inst. de uulga.

Ex superioribus colligitur, an 10 uera sit opinio existimantium (ut supra incidenter attigimus) fideicommissariam substitutionem impropriam, non etiam propriam substitutionem uidere? id quod tenuit glo. in rub. ff. de uulga. Bal. & Salicetus in rub. C. de impuberum. ubi etiam Paul. Castr. sed Alexand. in rub. ff. de uulg. nu. 3. firmat substitutionis appellatione fideicommissariam etiam comprehendere, nisi in hæredibus. itaq; fideicommissarius uniuersalis propriè non intelligitur esse hæres, ut probat tex. in l. postulante. §. j. uerbo, loco hæredis. & uerbo quodam modo. ff. ad trebell. quem ipse allegat, errore (ut uerisimili est librariorum) sub titulo. ff. quod cum eo. Ceterum in reliquis dispositionibus fideicommissaria substitutio propria substitutio dicitur §. in primo & §. pro secundo. C. de cadu. toll. l. Titius & Seius. cū duabus legibus sequentibus. ff. de her. inst. l. ut hæredibus. ff. de leg. 2. l. 3. §. si. ff. de adimen. lega. l. generaliter. §. cū aut, uerbo substituit, ubi notant gl. & dd. C. de inst. & sub. l. iā hoc iure uerbo, hoc cōmuni uerbo ff. de uulgari. facit. l. precibus. C. de impub. id quod iustificatur dilucidius ex his, quæ supra diximus. Vnde substitutionis appellatione, in statutis etiam fideicommissaria comprehenderetur, siquæ siue statutum fauorabile esset, ueluti ut ex causa conditionalis substitutio sit etiam conditione pendente, quod relictum esset, trāsmitteretur; id statutum uerificaretur in fideicommissaria substitutione, non secus quam in reliquis. & ita restringeretur. §. si autem aliquid sub conditione. C. de cadu. tollend. Idemq; foret si statutum esset odiosum ut si caueretur, quod acquisitum ex causa substitutionis, quod ad decimam partem fisco præstandam deliberetur. idemq; futurum etiam si tale statutum medium esset, hoc est, nec odiosum, nec fauorabile, quæ omnia uero simillimum est, Alex. ubi supra responsurum contra Bal. Salicet. Paul. Castr. & reliquos ubi supra. Et iuxta hanc partem illud norandum est, quod 11 & si uerba directæ sæpe obliquuntur. l. ex facto in princ. ff. ad trebell. l. Scruola eod. titu. §. pen. insti. de codicil. l. fundi trebatiani. ff. de usufructu. lega. l. cohæredi. §. cum filia ubi notant comm. dd. & dd. communiter in l. uerbis ciuilibus. ff. de uulga. per tex. ibi. tamen uerba obliqua nunquam directantur, ut ita loquar. l. ille a quo. §. si de testamento. ff. ad trebell. sic quod directæ substitutio descendit & transformatur in fideicommissariam interdum. uerum fideicommissaria ad directam nunquam ascendit. Nam ut Virgilius ait.

10
Fideicommissaria an sit propria substitutio & quid in statu sitis.

11
Verba di recta siue obliquantur, non è contra.

De informi subst.

12
*Fidei.
transit in
directam
subst. fau-
re liberta-
tis & pia-
rum cau-
sarum.*

13
*Vulgarem
an inducat
illa uerba,
uos inuicē
substituto,
ardua q.*

14
*Recipro-
cam & com-
pendiosam
non iuste
fuisse a
Bar. exe-
quatas.*

15
*Innomina-
ta delicta,
& quasi
delicta,
contractus
& quasi
contractus
& ultima
voluntates,
& pactio-
nes, & di-
stractus,
& etiam
homines
interdum
dicuntur.*

16
*Pœna iu-
dicis arbi-
trio impo-
nenda est,
cum ea non
reperia-
tur a lege
imposita.*

Facilius descensus auerai. Sed reuocare gradum superas
que euadere ad auras. *Hoc opus hic labor est.* Hoc
12 tamen fallit fauore piæ causæ ut notanter uoluit So-
cinus. confi. 105. non potest negari. col. penult. quem re-
fert & sequitur Andr. Tiraq. de priuileg. piæ causæ 44.
priuilegio. per. l. Antoninus. ff. de fideicom. liberta.

Præterea ex superioribus colligitur suspectam esse
Bart. sententiam in. l. i. ff. de uulg. in. 2. q. principali. dum
ait, illa 13 uerba, uos inuicem substituo, inducere sub-
stitutiones uulgares expressas in genere, sed tacitas in
specie. cum quo transeunt communiter alii ut supra at-
tigimus, plures huius sententiæ auctores in simili refe-
rendo, in illo exemplo, primum instituo, secundum sub-
stituto, quibus adde Alex. in. d. l. i. ff. de uulga. nume. 14.
uersi. & quia Bartolus sed in his speciebus non tam uul-
gares specificas quam informes & sic genericas substi-
tutiones his casibus comprehendere supra dilucidè osten-
dimus, id quod ex continuo dicendis manifestum fiet.

Ex superioribus etiam colligitur, non 14 iuste per
Bart. ubi supra num. 8. uers. his præmissis. exequari reci-
procam, quam nos informem appellamus, & compen-
diosam substitutionem. ait enim utramque uideri ex-
pressam uerbis generalibus, & tacitam uerbis speciali-
bus. quod uerum est, quo ad reciprocam. nam illa uer-
ba, uos inuicem substituo, nullam speciem substitutionis
formatam præferunt ut supra diximus. non sic est
quo ad compendiosam, quia si dixi, primum instituo, &
secundum ei substituo quando cumq; decesserit. certè
illa adiectio quandocumq; decesserit formam inducunt
compendiosæ substitutionis, quamuis priora uerba illa
scilicet secundum substituo, si ultra testator non pro-
cessisset, informem tantum & sic genericam inducerem
substitutionem. Nam & similiter informis generica &
innominata conuentio dicitur illa, quæ non descendit
ad aliquam speciem contractus. l. iuris gentium. in prin.
l. conuentiones. l. legitima. ff. de pact. Vnde 15 & homo
innominatus diceretur si non haberet aliquod nomen
speciale & indiuiduum, quamuis homo nominari pos-
sit. ita glo. in. d. l. iuris gentium. in princ. & glo. in Rub.
C. de rerum perm. & utrobique per. dd. Et ut con-
tractus, ita quoque distractus omnes esse intelliguntur
informes & innominati, exceptis his, quæ nuncupatim à
iure nominati & specifici reperiuntur. ita Bald. in rub.
de transf. col. 2. l. as. in. l. cum mota col. penult. C. eod. tit.
quod & in contractibus generale esse & regulare exce-
ptis, his qui nomen & formam specialem à iure recepe-
runt, ultra. d. l. iuris gentium. probatur in. l. i. & 2. 3. & 4.
& in. l. si gratuitam. ff. præscrip. uerb. Quinimmo etiam
omnia delicta informia & innominata esse intelliguntur
exceptis his, quæ nomen & formam specialem à iure
accommodatam receperunt. ita Bart. in. l. nunquam. ff.
de priua. delict. Bar. & l. as. col. pen. in. l. si familia. ff. de
iurisd. omni. iudi. idem Bart. in. l. i. ff. ad turpilia. & in. l.
Senatus. ff. de accusa. effectus est maximus, quia 16 in
omnibus delictis innominatis pœna iudicis arbitrio im-
ponenda est, cum certa pœna designata non reperiatur à
lege. ut præter nostros in dictis locis etiam tenent Theo-
logi. ut docet doctissimus Alfon. de castr. de potesta. le-
gis penal. lib. i. Proinde & omne quasi delictum in-
forme quoq; esse intelligitur ex mente doctorū, quos
proximè retulimus, exceptis his, quæ nomen & formam
specificam à iure accommodatam receperunt, quæ enu-
merantur sub titulo insti. de obliga. quæ ex quasi malif.
nascuntur. & in. l. lex maleficiis. ff. de action. & obligatio.
Quinimmo etiam inter ipsas nudas pactiones, quædam
dicuntur nominatæ & ueluti formales, reliquæ uerò in-
formes & innominatæ. ut per glo. singula. in. l. i. in glof.
magna in fi. ff. de action. & obliga. Bal. in. c. quintualis.
de iure iuran. egregie per eundem Bal. in. l. lecta. colu. 6.
ff. si cert. petatur. l. as. qui. d. glo. dicit singularem. in. l. si
quis cum debitore. col. i. ff. de iure iur. Bal. in. l. petens. col.
3. C. de pact. idem Bald. in rub. C. eod. tit. & rursus in. l. i.

eod. tit. Adhæc & ultima uoluntas informis & innomi-
nata reperitur, non aliter atque nominata & formata.
tex. in. l. licet ubi notat glo. secundum unum intellectu
C. de pact. & illa glo. unica est secundum Angel. in. l. 3. §.
genera. ff. de acquirend. posses. & Bal. in. d. l. licet, ne-
gat alibi reperiri quam in d. glo. sed habes tex. pro ea e-
gregium in. l. cum antiquitas. C. de testa. ibi, tēpore quo
testamentum conditur, uel codicillus, uel ultima qui-
dem dispositio celebratur. facit totus titulus, insti. de
eo qui liber. causa. & d. l. licet, ibi, uim postremi iudicis.
& l. si. C. famil. hercis. sic ergo & in specie nostra, uer-
bum substituo, si ultra non processerit testator: quod si
ultra processerit adiiciendo illa uerba quandocumque
decesserit, iam formatam fecit compendiosam substi-
tutionem. Denique dum Bart. in. d. l. i. ff. de uulga. in
2. q. princip. cum quo transeunt. dd. ibi ut per Alex. ubi
supra, dum inquam Bart. dixit esse substitutionem, quæ-
dam generica, quædam expressa specialiter, quædam
expressa singulariter. Tu 17 dilucidius dicit, quod quæ-
dam est generica, seu informis, ut supra tradidimus.
quædam specifica, quædam uerò indiuidua. Nam cum
genus dicatur, quod prædicatur de pluribus differenti-
bus specie, ut animal, quod sub se comprehendit uarias
species animantium, ut homines, equos & similia. cum-
que species dicatur, quæ constat pluribus differenti-
bus numero. ut homo, cumq; indiuiduum dicatur, quod
refertur ad unitatem ut Petrus, aut Martinus, pro ut no-
ratur in. l. 2. §. murui autem datio. ff. si cert. petatur. eue-
nit ut illa uerba, primum instituo, secundum substituo. item
illa, uerba uos inuicem substituo. inducant genericam
substitutionem, hoc est substitutionem, quæ sub se com-
prehendat, aut comprehendere possit plures substitutio-
num species, puta uulgares, pupillares, exemplares. Spe-
cifica substitutio erit illa, si primus hæres non erit, sub-
stituto. tunc enim comprehenduntur plures casus, puta
uoluntatis, item impotentia. l. cum proponas. C. de hæ-
re. inst. nam & impotentia multis ex causis potest acci-
dere. ut in. §. in primo & §. pro secundo. C. de cad. toll.
l. Gallus. §. & quid si tantum, cum ibi not. ff. de lib. & po-
sthu. l. si quis filio exheredato. §. irritum. ff. de in iur. rup.
indiuidua erit, ut si dixi, si posthumus uiuo me natus no-
fuerit, substituo: uel si Titius decem dederit, aut nauis
ex Asia uenerit substituo. argumento. l. fin. C. de inst. &
subst. facit. l. fin. C. de posthu. hære. inst. l. commodissime
ff. de libe. & posthum. & ad hanc dilucidationem aptan-
da sunt, quæ traduntur per glof. fin. in. l. precibus. C. de
impuberum. glo. in. §. qua ratione, inst. de pupillari glof.
in. l. in testamento in magna. C. de mil. testamen. glof. in
l. Lucius. ff. de uulgari glof. uerbo, substitutus in. l. iam
hoc iure. ff. de uulgari glof. in. l. fin. C. de inst. & subst.
& doct. in. dd. locis. facit. l. Gallus in pr. & l. si quis eum
§. si. ff. de uulgari.

Deinde etiam ex superioribus colligitur diffinitio ad
quandam egregiam quæstionem. scis 18. n. tacitam pu-
pillarem matrē non excludere. ut tenet gl. in. l. precibus
uerbo. omnino ubi Cynus Ioan. Faber. Odofredus, Petr.
de bella perti. Iacob. Butri. Bart. Alber. Bal. Angel. Salicet.
Fulgos. Paul. Castr. Alex. Corneus. l. as. & Curtius iu-
nior. num. 26. C. de impuber. ubi Paul. 3. col. à sententia
communi recedere, ait esse temerarium. Socinus. in. l.
2. num. 21. ff. de uulga. Francus. in. c. si pater. de testam.
lib. 6. col. fin. Lancel. Decius. in. d. l. precibus Ioan. Cro-
tus. in. c. 2. de consti. lib. 6. nota. primo Lancelottus Ga-
liaula. in. l. centurio. col. 70. ff. de uulga. Alciarius. in. c.
nouit de iud. in prin. Zasius. in tracta. de subst. pupil. nume.
22. Fran. de Ripa. in. l. 2. num. 45. ff. de uulga. Anto.
Rubeus. confi. 69. glo. Bar. Bal. Angel. Salicet. Paul. Cast.
Alex. Corneus. & l. as. in. l. si. per tex. ibi. C. de insti. & sub-
stit. glo. & commun. dd. in. §. qua ratione insti. de pupil.
substit. quamuis Viglius. in prin. eod. tit. num. 26. contra-
rium teneat Alex. confi. 38. uisio themate. col. 4. lib. i. &
rursus confi. 66. uisio testamento. col. 3. lib. 2. & confi. 12.

atten-

17
*Substitu-
tionum no-
na diuifio.*

18
*Pupillari
tacita ex
matrē ex-
cludat.*

19
Pupillaris
tacita an
sub uulga-
ricontineat
tur, stante
statuto ut
uerba intel-
ligatur ad
literam.

attentis uerbis. col. 9. lib. 3. Philip. Decius. in. c. in præ-
sentia. col. 30. de proba. Bal. confi. 457. niso testamento
lib. 2. Bart. confi. 243. fuit quidam. col. 3. Philip. Decius
confi. 182. in casu occurrenti col. 3. Andre. Tiraq. de pri-
uileg. pax causæ pnuilegio. 69. tradunt commun. dd. in.
l. si mater in princ. ff. de uulgari. plenè per Socium. col.
9. d. l. i. ff. de uulga. ut plenius de huius communis senten-
tiæ ueritate, uidebimus in materia pupillaris substitu-
tionis. Cæterum hac communi opin. retenta ingens quæ-
stio est, an 19 stante statuto, ut testamenta ad lite-
ram intelligantur? an tunc sub illa expressa uulgari con-
tineatur tacita pupillaris? nam si tenuerimus, non con-
tineri, tunc cessauit controuersia proximè relata, quia
mater indubitanter non excludetur. & quod stante ta-
li statuto sub expressa uulgari tacita pupillaris non con-
tineatur. tenet Bal. in. l. precibus. C. de impub. num. 15.
& alii non pauci, quos refert ad firmans hanc esse com-
munem sententiam Fran. de Ripa. in. l. i. num. 157. ff. de
uulga. Sed contrariam partem ut etiam tunc tacita pu-
pillaris contineatur. tenet Imola. in. c. Rainutius. de tes-
tām. in materia uulgaris substitutionis in tertio effectu
pro quo facit doctrina Bart. in. l. omnes populi. q. 6. ff. de
uulga. Bal. in. l. i. §. dominus. ff. ad Syllaniam. & in auth. si
qua mulier. col. fi. C. de Sacrosanct. Eccle. Verum nos su-
mus in hac sententia, ut pars negatiua tutior sit, quan-
do uulgaris formaliter & specificè facta fuit. sensus
enim statuentium nullus alius esse potuit, nisi ut remo-
ueretur omnis interpretatio, & testamenta eatenus exe-
cutioni mandarentur, & effectum suum porrigerent,
quatenus uerba inducerent. & sub ipsis ex proprietate
sermonis comprehenderetur: nec amplius se se extende-
rent. Nec dubium est, quin illa uerba uulgaris substitu-
tionis, quæ formalis est & specifica scilicet si hæres
non erit, substitutio, non comprehendant eum casum in
quo hæres esset, licet in pupillari ætate decederet. l. Gal-
lus. in princ. & l. commodissime. ff. de liber. & posth. l. cū
prætor. ff. de iudi. nam quod liquide §. fi. ff. de penu. le-
gata. l. fi. C. de instir. & substi. l. si quis eum. §. fi. ff. de uul-
gar. l. hæres mei. §. cum ita. ff. ad Trebelian. l. cohære-
di. §. cum pater. ff. de uulga. l. qui plures liberos eod. tit.
Quinimmo eum casum in quo hæres esset dilucidè ex-
cludunt, tantum abest ut illum admittere intelligantur,
ut dictis legibus. Cæterum 20 si ea substitutio in-
formis esset, puta filium impuberem hæredem instituo,
& Seium substituo. tunc non solum si impubes hæres
non esset, sed etiam si hæres factus in pupillari ætate de-
cederet, substitutum admittendum esse responderem
tunc enim etiam ex proprietate sermonis illa uerba Se-
ium substituo, utrumque casum tam acquisitæ quam
non acquisitæ hereditatis comprehenderent. ut supra
plenè ostendimus. cui sermonis proprietati ad unguem
parendum esse uoluerunt statuantes. qua ratione in ter-
minis ipsius statuti etiam si impubes ille hæres factus
post pubertatem decederet, ex causâ fideicommissi bo-
na testatoris salua falcidia huic substituto restituenda es-
sent. Nam quod substitutio uulgaris post aditam hæredi-
tatem expiret. l. post aditam. C. de impub. id quidem ex
legis interpretatione, non etiam ex proprietate sermo-
nis eluxisse, communis & uera sententia est. ut & supra
attigimus. & circa principium huius §. multis. ll. aductis
conprobauius. & ita non minus utiliter quam noue
declarandus est tex. in. d. l. post aditam. & in. l. 2. & l. quā-
uis eod. tit. l. iam hoc iure. uers. quod ius. & l. Lutus. ff.
de uulga. diuersum esset in terminis compendiosæ substi-
tutionis. Nam si testator diceret, quando cumque im-
pubes decesserit, substituo Seium. tunc si impubes hæ-
res non esset, Seius non admitteretur. nam 21 & si
sub compendiosa substitutione tacitam uulgarem com-
prehendi (multis tamen repugnantibus) recepor sen-
tentia sit. ut tenent Angel. confi. 103. in fin. Alex. confi.
12. col. 1. lib. 2. & Rursus in confi. 22. col. 2. lib. 3. Stephe-
nus Barzan. confi. 375. col. 1. lib. 1. Alex. confi. 13. col. 1.

20
Informis
comprehen-
dit pupilla-
rem etiam
ex pro-
prietate
uerborum.

21
Compen-
diosa uulga-
rem conti-
net, fallit
si sit statu-
tum ut uer-
ba intelli-
gantur
prout ia-
cent.

lib. 4. Ripa in. l. centurio num. 101. & num. 146. ff. de uul-
gari. Ias. in. l. precibus num. 12. C. de impub. Fumeus. de
compendiosa substi. num. 24. Zasius similiter de com-
pend. substi. num. 24. Bar. num. 32. Lanfran. de Oratio
num. 22. Alex. num. 70. Ias. num. 23. Socinus. col. 19. in. l.
i. ff. de uulga. Bal. in. d. l. precibus Bart. confi. 328. Areti.
in. l. generaliter per tex. ibi. C. de insti. & substi. Bar. in. l.
quandiu. 2. ff. de acquir. hæredit. nu. 10. Curtius Iunior
in. d. l. precibus num. 44. cum sequent. Bart. confi. 54. nu-
me. 5. tamen id ex legis sit interpretatione, non etiam
ex ui & proprietate sermonis. ut plerique eorum existi-
mant. & incomperito est. ut in. d. l. cum prætor. d. l. hære-
des mei. §. cum item. d. l. Gallus in princ. d. l. nam quod li-
quide. §. fi. cum multis simil. supra allegatis. ergo stante
d. statuto quod remouet omnem legis interpretationem,
& proprietati sermonis stari præcisè iubet, sub ta-
li compendiosa tacita uulgaris non comprehenderetur.
nec uideretur utrumque casum tam nō acquisitæ quam
etiam acquisitæ hereditatis comprehendere, sed alie-
rum tantum pro ut uerba demonstrant, scilicet post ac-
quisitam hæreditatem, & postea siue morte siue alia
quauis ratione amissam. Et ita non minus utiliter quam
nouè (iudice me) interpretandus est & limitandus tex.
in. c. Rainutius. de testām. & in. c. si pater. eod. tit. lib. 6.
& l. centurio. ff. de uulga. & l. precibus. C. de impub. Cæ-
terum si informis substitutio facta esse, puta substituo,
non adiectis illis uerbis quandocumque primus nomina-
tus decesserit, tunc in utroque casu siue non aditæ, si-
ue etiam aditæ & postea quauis ratione amissæ heredi-
tatis substitutus admittretur. ut supra diximus. & probat
tex. in. l. 3. in princ. ff. de adimen. legat. & l. ex facto in
princ. ff. ad Trebel. & l. fi. C. de hære. instir. & d. c. Rainu-
cius. & d. c. si pater. in sui generalitate.

Ex superioribus etiam colligitur definitio ad illam
egregiam quæstionem. An 22 testamentum possit in-
cipere à tacita uulgari sub pupillari expressa contenta.
& commun. opin. est affirmatiua, ut ab illa tacita uul-
gari inchoari possit. Bart. enim in. l. 2. ff. de uulga. nu. 25.
sub expressa 23 pupillari, ut tacita uulgaris contineat-
ur, adfirmat. quod & repetit in. d. l. 2. in. i. effectu pu-
pillaris substitutionis, & Guiliel. Benedi. in. c. Rainu-
tius. de testām. in materia pupillaris substitutionis in. i.
effectu num. 73. & rursus ibidem in materia uulgaris sub-
stituit. in. 3. effectu Ias. in. l. iam hoc iure. col. 3. ff. de uul-
gari. Lancelottus Politus. de pupill. substitui. in. i. effectu
pupillari. substit. Zasius in eod. tractatu substitutionis
pupillaris. num. 18. Aretinus. Alex. Socinus & Iaso. in. l.
moribus. ff. de uulga. ubi in num. 29. hanc dicit esse com-
mun. sententiam. quod etiam affirmat Fran. de Ripa. ibi
num. 42. Raphael Cuma. in. l. qui habebat. ff. de uulga.
Bal. Cuman. Aretin. & Alex. in. l. si eum. ff. eod. tit. Corra
post alios ibi in. l. si testamento num. 22. C. de impub.
Curtius Iunior. in. l. precibus num. 37. eod. tit. quamuis
nouissimè contrarium teneat Viglius in princ. insti. de pu-
pil. motus. quia id nulla lege probatur, etenim quod
uulgaris expressa contineat sub se tacitam pupillarem
dilucidè probatur in l. 2. §. pen. & in. l. iam hoc iure in
primo respon. ff. de uulgari. uerū ut ex diuerso sub pu-
pillari expressa, tacita uulgaris contineatur; nullibi sa-
tis dilucidè apparet secundum eum. retenta tamen com-
muni sententia, ingens quæstio est. An sub expressa pu-
pillari, tacita uulgaris contenta firmet testamentum,
ita ut ab ea incipere possit? id q. firmat Bart. in. l. i. ff. de
uulga. num. 30. cuius opin. communis est secundum Ri-
pam. ibi. num. 162. ubi plenè per Socin. in. 4. q. princ. in
effectu uulga. substituit. in. 3. q. illius effectus secundi.
quamuis contrarium teneant Dinus in d. l. i. Bal. & Pau-
in. l. si pater filium. ff. de uulga. idem Dinus in. l. ita tamē
§. si à petre & in. l. apud Iulianum. §. Iulianus. ff. ad treb.
Cynus in. d. l. precibus & etiam Raynerius. pro ut eos
refert Bart. in. d. num. 3. & est communis opinio, secun-
dum Ias. in. d. l. i. ff. de uulga. num. 85. & num. 161. & se-

22
Testamen-
tum an inci-
piat à taci-
ta uulgari.
ardua q.

23
Uulgaris
contineatur
sub tacita
pupillari
cum com-
muni con-
tra nouiss.

eundem Socinum . ibi nume. 36. Qua in re sunt plures casus considerandi . nam si pupillaris sine alicuius expressæ conditionis appositione fiat : quale est impuberis filium institui , & Seium substitui . tunc indubitanter commun. opin. uera est . Nam illud uerbum substitui , sui natura commune est , & comprehendit utrumque casum tam acquisitæ quam non acquisitæ hereditatis . d. l. iam hoc in re . d. l. precibus . ibi , utrum in primo , an in secundo . & . l. generaliter . C. de inst. & substitu. ut plenius supra diximus . Vnde fit , ut pupillo repudiante , substitutus etiam ex proprietate uerborum admittatur , non secus quam si pupillus hæres fuisset , & in pupillari ætate decessisset , quod in specie probatur . in . c. si pater de testam. lib. 6. & in . s. substituitur . insti. de pupillari . hoc enim casu , illa substitutio uix est , ut non uideatur informis , quandoquidem nulla conditio adiecta fuit , quæ tali substitutioni aliquam formam aptaret , nam & in terminis legis iam hoc iure , uers. quod ius & . l. Lucius . ff. de uulga. l. 2. & . l. quamuis . C. de impub. d. s. substituitur & . d. c. si pater . ea substitutio inspectis uerbis non habet formam pupillaris , nec alterius cuiusvis substitutionis , quamuis ex legis interpretatione uim & potestatem pupillaris substitutionis nanciscatur : eo quod ad impuberem in potestate testatoris existentem relata , par erat ut iuxta qualitatem sue personæ interpretaretur . iuxta . l. quibus diebus . s. dominus ubi in simili notat Socinus . ff. de cond. & dem. l. stipulatio ista . s. hi qui & . s. hæc quoque . ff. de uerb. oblig. l. si uno . ff. locati . l. si seruus plurium . s. si . ff. de lega. i. Itaque in hac specie uera est communis opin. in qua ut dixi , pupillaris est , sed non tam formalis quam interpretatiua , sicque informis substitutio est , quamuis eam esse pupillarem tenuerit Alex. in . d. l. moribus num. 22. & Guilielmus de Cun. in . l. precibus . C. de impuberum . cuius contrarium defendit Bal. ibi , sed utraque opin. ad fœdus reduci potest , intelligendo , non esse (quod ad formam & uerborum conceptionem) pupillarem , sed potius informem , uerum quod ad effectum , pupillarem uideri ex legis interpretatione . Deinde communis opin. etiam procedit quando ea substitutio fieret sub conditione alterius personam quam pupilli respiciente , puta quisquis aut si quis mihi hæres erit , is filio meo hæres esto , uel eum substitui . Idem si dicerem , si naus ex Asia uenerit , uel si Titius consul fuerit . Nam & tunc eadem ratio est , & uerba etiam propriè comprehendunt utrumque casum tam hereditatis non acquisitæ quam acquisitæ & quauis ratione postea amissæ . argum. d. s. substituitur & . l. 3. & . l. qui liberis . s. hæc uerba . ff. de uulga. l. si is qui hæres . ff. eod. tit. Tertiò , idem si dicerem , filio impuberi si in pupillari ætate decesserit , substitui . nam & tunc cum non expresserim quod hæres esset , non est cur uulgaris non contineatur . potuit enim in pupillari ætate decedere antequam hæres existeret : ergo ex coacta uerborum non excluditur uulgaris substitutio , sicque isto casu siue pupillus in pupillari ætate decederet hereditate repudiata , uel alias non acquisita substitutus ex uulgari admitteretur , siue etiam post acquisitam hereditatem impubes decederet , ex pupillari substitutus admitteretur , & utroque casu , non contra uim , sed iuxta uim uerborum , & utroque casu tam pupillaris quam uulgaris informes uiderentur ut supra dixi . sicque à tali uulgari incipere posset testamentum . argum. l. 2. s. prius uers. sed si quis , & . l. qui liberis in prin. & in . s. hæc uerba . & . l. 3. ff. de uulga. l. pater familias . in prin. ff. de prin. credi. Ceterum si pupillaris ita facta esset , si impubes hæres esset & in pupillari ætate decederet , isque pupillus repudiasset , palam uideretur substitutus exclusus , & hoc casu posset fortè defendi opin. existimantium , testamentum non posse incipere ab illa tacita uulgari , si qua sub expressa illa pupillari continebatur . sed & hoc casu ad huc magis est , ut testamentum ab ea possit incipere , per generalitatem legis ex facto . s. Lutus . ff. de uulgar. & quia

illa uerba , si impubes hæres erit , non quo minus sed quo magis substitutus admitteretur , adiecta esse intelliguntur . Nam testator , qui substitutum admissum uoluit post aditam etiam hereditatem , quod difficiliter erat . argum. l. post aditam . C. de impub. is multo magis substitutum admitti in casu repudiatæ hereditatis uoluit .

Hactenus quando pupillaris facta fuit simul cum ipso testamento paterno , uel ex modico intervallo . Ceterum si ex longo intervallo factum esset , tunc communis opin. est sub pupillari expressa tacitam uulgarem non comprehendere . ut uideretur esse communis opin. ex relatione Socini . in . l. 2. ff. de uulga. col. 8. quamuis ipse contrarium teneat . Ergo isto casu cum tacita uulgaris non sit , manifestum erit ab ea non posse incipere testamentum argum. tex. in . l. 3. s. si . ff. de liber. & posth. & quia ex nihilo nihil fit . secundum Philosophum . probatur in . l. sed & si manente . ff. de preca. & isto casu etiam si pupillo fieret informis substitutio , non magis ab ea posset incipere testamentum paternum , quam à tacita uulgari contenta sub pupillari expressa & formali : quia in alia dispositione quam in ipso testamento principali , non potest fieri substitutio quo ad patris familias hereditatem , quia uno contextu principali testamentum quod ad institutiones & substitutiones directas respectu bonorum testatoris fieri debet . l. furiosum . C. qui testam. facere . possunt . l. cum antiquitas . C. de testam. iuncto . s. pen. insti. de codicill. l. 2. C. eod. tit. ergo ex dispositione post intervallo facta , non est possibile institutionem , aut substitutionem directam proficisci quod ad bona patris familias testantis . & sic ad receptiorem sententiam contra Socinum procliuior sum .

Colligitur etiam ex superioribus declaratio ad illam egregiam . q. an. 24 substitutio pupillaris excludat matrem à legitima , non secus quam à reliquis bonis , per generalitatem . l. Papinianus . s. sed neque impuberis . ff. de inoff. testamen. l. Lutus . ff. de uulgari . iuncto . s. & generaliter in . l. si quando . C. de inoff. testamen. qua in re glo. in . l. precibus . C. de impuberum . uerbo omnimodo . tenuit partem affirmatiuam , ut etiam à legitima excludatur , communis est opin. secundum Decium , qui & eam sequitur in . l. expressa . ff. de regulis iuris gl. in . l. non nunquam . ff. de cond. & demonst. Andreas Tirac. in legibus connubialibus glo. s. nu. 6. Gomefius in . c. i. nu. 156. de constit. lib. 6. per . d. Episcopum Couarub. in c. Rainutius . s. 4. num. 6. de testam. Curtius Iunior cons. 134. num. 16 Alciatus in . l. moribus num. 51 ff. de uulgari . Multi tamen sunt , qui contrariam partem tuerentur , adeo ut eam firmer esse communem Lancelottus Decius in . l. precibus supra alleg. col. 3. sed in pupillari formata superior opinio uerior est , per generalitatem . d. s. sed neque impuberis & . d. l. Lucius & . d. l. precibus . quod si pupillaris in formis esset magis dubium . ratio differentiarum . Nam quando dixi , si impubes hæres erit , & in pupillari ætate decesserit . nuncupatim huic impuberi heredem dare uolui uniuersalem , sicque matrem excludere . at si dicerem impuberi Meuium , substitui , sicque in formis , hæc substitutio & si interpretatiue (ut & supra attingimus) pupillaris sit , tamen non satis expressi matrem aut etiam reliquos impuberis legitimos heredes excludi debere : cum illa uerba substitui , possint uerificari & interpretari ante aditam hereditatem , non etiam post . argum. l. post aditam . C. de impuberum . adhuc tamen ad hanc partem procliuior sum , ut & isto casu mater excludatur per generalitatem . d. l. Lucius . ubi erat substitutio informis & nihilominus mater excluditur , quod esset informis pater , quia in illa substitutione , impubes inuicem substitui , insunt due substitutiones informes , est enim perinde ac si separatim dicerem , unum impuberem alteri substitui , & rursus alterum illum huic substitui . Nec quicquam refert sub uno uerborum complexu , an sub diuersis fieret . l. 2. s. si . ff. de cond. inst. l. falsa . s. fin. ff. de cond. & demonst. l. Stichum qui meus erit , ubi

24
Pupillaris
an exclu-
dat matrē
à legitima.
ardua q.

erit, ubi multa in simili per doctores. ff. de lega. i. Stat ergo, pupillarem substitutionem matrem excludere, & reliquos legitimis heredes: primum quando erat formalis, deinde etiam si esset informis facta, hoc modo, Impuberem instituo, Meuium substituo. Tertiò etiam si fieret hoc modo, Impuberi si in pupillari ætate decesserit substituo. Quartò etiam si diceret, Impuberi si decesserit, substituo, nulla facta mentione pupillaris ætatis. nam omnibus his casibus pupillarem substitutionem intelligi ex legis interpretatione supra ostendimus. per §. substituitur inst. de pup. subst. c. si pater de testam. lib. 6. l. 3. l. qui liberis in pr. & §. hæc uerba & l. Lucius & l. si is qui heres. ff. de uulgari. l. si pater familias in pr. ff. de his quæ in fraudem creditori. interpretatio autem à lege fit his casibus propterea quòd id suadet qualitas eius, cui substitutio fit, hoc est ipsius impuberis ætatis. ut supra ostendimus. uel ut rectius loquar his casibus & similibus, non tam ex legis interpretatione quàm ex ui uerborum mater excluditur. cum ut iam duximus, illud 25 uerbum substituo, sui natura aptum sit comprehendere utcunque casum tam acquisitæ quàm non acquisitæ hereditatis, uel cuiusq; relictæ. d. iam hoc iure, uerb. hoc communi uerbo. ff. de uulgari. 3. in prin. ff. de adim. lega. §. in primo & §. pro secundo. C. de cad. tollend. l. generaliter. C. de inst. & subst. & d. l. Lucius. l. si grege. ff. de leg. i. l. arbore. l. uel inutilium. ff. de usufructu. l. in fraudem. §. conductor. ff. de iure fisci. l. i. §. hæc actio. ff. si quis testamento liber esse iussus fuerit. l. fin. ff. quod cum eo. l. cum apud. ff. iudic. solui. l. tutoris. §. in eum. ff. de admitt. tutorum. cap. quoniam abbas de offi. delega. cap. licet de electi. c. ad petitionem de accusatio. l. si libertus ita iurauerit. ff. de ope. lib. & C. de sac. eccles. l. non plures. ita quòd generalitas huius uerbi substituo, quòd utrunque casum comprehendit quauis regulariter restringatur ad casum, non aditæ hereditatis ex legis interpretatione. d. l. post aditam C. de impuberum. tamen ea restrictio cessat in substitutione impuberi, quem testator in potestate habet, facta, liberumq; & in sua natura propria & potentia ac generalitate id uerbum intactum ac illibatum relinquitur, ut sic hoc casu lex non tam interpretationem ullam inducere, quàm ab interpretatione inducenda uerbi restricti uia sese abstinere uideatur. Sed quare cum regulariter huius uerbi substituo interpretationem restrictiuam induxerit. (d. l. post aditam) definit eam hoc casu inducere? responde, quia hoc casu cessat ratio propter quam lex eam interpretationem regulariter inducere solet.

Cum enim primò nominatus censetur magis à testatore dilectus. l. Publius Meuius. §. si ff. de cond. & dem. §. in primo & §. pro secundo. C. de cadu. tollend. cumq; si substitutio locum haberet etiam eo casu, quo primò nominatus relictus acquisisset, ut eo postea moriente eius hæredes excluderentur substituto admisso, id ipsi primò nominato noceret: cuius interest diuitem hereditatem relinquere. §. i. inst. ex quib. cau. ma. no. li. l. quia hoc. ff. de interrog. act. & non ueluti fideicommissio rari. l. coheredi. §. cum filia iuncto. §. seq. ff. de uulgari. q. fideicommissum iunctis duabus legibus præced. ff. de lega. j. certè si post eius mortem substitutus admitteretur lesio fieret priori nominato, id, quòd testator uoluisset non præsumitur. Sed substitutionem ad hunc finem duntaxat fecisse, ut si primò nominatus nollet uel non posset hereditatem acquirere, tunc denum substitutus & non aliter admitteretur: sicq; quasi in subsidium inuitatus præsumitur. ut probatur in pr. C. de cadu. tollend. & in pr. inst. de uulgari subst. Verum cum pupillaris substitutio utilis esse intelligatur ipsi impuberi. gl. & communiter doct. ibi in. l. ex tribus. C. de inoffic. testamen. l. si pupillus uerb. utilitatem impuberis. ff. de acquir. heredit. euenit ut & si pupillus patris hereditatem acquirat, si impubes adhuc decesserit, substitutum admitti pupillarem (exclusis eius legitimis hæredibus) ei nocium

fuisse non intelligatur, sed potius uti le. Cum 26 ergo per pupillarem uel etiam informem substitutionem matrem impuberis etiam à legitima excludi supra ostenderimus idque ex ipsa sermonis proprietate descendere edocti sumus. inde (non minus utiliter quàm nouè) colligemus, id recipiendum esse, etiam ubi esset statutum, aut consuetudo, quòd testamenta ad literam intelligerentur: cum id literæ repugnare aut aduersari uideatur. hoc amplius idem futurum responderem, etiam si cautum foret testamenta, aut codicillos eatenus executioni mandari, quatenus uerba expressa & coacta inducerent & non ultra. Nam 27 adhuc id expressum esse intelligitur, & uerè est, quòd generalitates uerborum aut scripturæ complectuntur. ut in. l. Titius in pr. iuncta. l. i. & 2. ff. de lib. & posthu. egregius tex. in. l. Meuius in pr. si. de lega. 2. uerb. totum & partes. optimus tex. in. l. qui usum fructum ubi plenè Bar. & Ias. ff. de uerb. oblig. §. si uerò omnes. C. de caduc. tollend. l. si pluribus. ff. de lega. i. §. si eadem institu. de legat. l. si quis cum totum. ff. de except. rei iudic. l. coniunctim. ff. de lega. 3. uerb. solidam rem. & uerbo solidam hereditatem. l. i. §. fin. uerbo, totius. l. inde Neratius, uerbo, in solidum. ff. de usufructu. accresc. l. si separatim. ff. de condit. & demonst. etenim quòd homo sub hoc uerbo animal comprehendatur, non ex ui extensiuæ fit sed ex ut comprehendenda secundum omnes. ut & constat ex dd. l. & l. Iulianus ff. de lega. j. l. si chorus eod. titulo. l. si is qui ducenta. §. utrum. ff. de reb. dub. ubi per Paul. Castr. & Socinum & Nouiss. tenent in specie. Petrus & Cynus in. l. iura non in singulas, per tex. ibi. ff. de legibus. Andreas Tiraquel causa cessante part. i. num. 37. probatur in. l. i. & 2. ff. de legibus. & quòd illud quòd sub generalitate uerborum siue loquentis, siue scribentis comprehenditur, expressum dicatur. tradit Alex. in. l. Titius in pr. supra allegat. idem Alexan. in. l. i. ff. de uulg. num. 14. & num. 18. ubi Bar. col. 3. ad fin. & ibi omnes nouiss. Decius & Cagnol. in. fin. l. expressa. ff. de reg. iuris Ias. in. l. j. C. qui admitti idem Ias. in. l. cum quid. ff. si cert. petatur Bar. & alii. in l. precibus. C. de impu. Decius not. 3. in. l. sicut certi. C. de mil. test. Ruinus in. §. & quid si tantum col. 36. l. Galus. ff. de libe. & posthum. plenissimè per Andr. Tiraquel post leges connubiales glos. 5. Decius in. l. fin. col. 9. C. de edicto diui Hadri. Ias. in. l. cum ex filio in pr. ff. de uulgari. Postremò 28 cum per pupillarem siue illa formalis sit, siue etiam informis matrem excludi in sex casibus supra memoratis, etiam quòd ad legitimam tenuerimus: consequens est, idem quoque procedere in totidem casibus etiam in exemplari substitutione. argumento. l. humanitatis. C. de imbecill. l. ex facto in pr. ff. de uulgari. §. qua ratione inst. de pupill. id, quòd uerò simillimum est responsuros eos, quorum receptam sententiam in pupillari substitutione secuti sumus: id, quòd abnegaturos, qui contrarium in pupillari tenebant, non minus uerò simile est, & utrunque indubitanter (iudice me) apparet ex. d. l. Papinianus. §. Sed nec impuberis. ff. de inoffic. testamento. Nam matri contra testamentum filii eo iure querela non dabatur, etiam si præterita esset, si modò integram legitimam quouis titulo haberet. l. Papinianus. §. quarta & §. quoniam autè quarta & l. si non mortis. ff. de inoffic. testamento. l. cum quaritur. l. parentibus. l. omnimodo. l. scimus in pr. l. quoniam in prioribus. C. eod. titu. §. igitur, inst. eod. tit. l. parentibus. C. eod. ubi etiam auth. nouissima & auth. unde si parens eod. tit. unde in. d. §. nec impuberis si mater quoquo relictæ titulo habuisset legitimam, indubitanter contra illud filii testamentum querelam mouere non posset. Ergo cum ibi dicatur quòd ex ui pupillaris substitutionis ipsa excluditur, sequitur quòd excluditur etiam à legitima, nam si legitimam ipsa haberet, pupillaris non esset necessaria ad eam à reliquis bonis excludendam. pro matre tamen ultra supra all. tenuit Tiraquel de priuilegiis causæ priuilegi. 69. Corn. in. d. l. precibus

26
Pupilla-
ris exclu-
dit matrē
à legitima
etiam si sit
statutum
ut uerba
ad literā
intelligan-
tur.
27
Expressū
quid dica-
tur.

28
Exempla-
ris exclu-
dit matrē
etiam à le-
gitima.

col. 2. Corn. consil. 322. ardua col. pen. lib. 3. Bar. conf. 15. pater habetis.

29
Informis
uel pupil-
laris, quæ
iure direc-
to ualere
nequit quæ-
ndo ualeat
ut fideicō-
ardua q.

Præterea 29 colligitur quid respondendum sit? quando substitutio informis fieret impuberi, nec posset iure directo ualere, & dubitaretur an saltem in uim fideicommissi substituenda esset. id quod pendet ab illa ardua questione, Vtrum pupillaris, quæ iure directo ualere non potest, conuertatur in fideicommissariam; & ut talis substituatur. quia in re communis opinio est, ualere ut fideicommissariam. ita Bart. & Ias. num. 6. & num. 19. qui hanc dicit communem sententiam in l. uerbis ciuilibus. ff. de uulgari. & est commun. opinio secundum Socin. num. 55. Ias. nu. 32. & Claudium. col. 6. in l. centurio. ff. de uulgari. quam etiam communem esse affirmat Vincentius Herculanus. & Franc. de Ripa. in l. ex facto in princ. ff. ad trebel. est commun. opin. secundum Guilielm. Beres. moretur in 2. in materia compendiosa num. 37. cum sequen. Guido Papa. consil. 202. & consil. 203. ubi hanc receptam esse sententiam tradidit. Curtius Iunior in d. l. precibus num. 56. & Viglius in .§. fin. instit. de pupill. Contrariam tamen partem, ut ea pupillaris, non ualeat in uim fideicommissariae. tenet glo. in d. §. fin. ubi Angel. & Viglius hanc partem ueriores esse affirmant & Alexan. in d. l. uerbis ciuilibus num. 11. & est commun. opin. secundum Ancharan. in .c. si pater detesta. lib. 6. & Mathæfilanus in singul. 140. incipit notam mirabilem. qui ait hoc esse ex mente Bartol. in l. j. ff. de codicill. q. 9. & q. 16. & allegat Anton. de Butr. idem tenentem in c. Rainucius. de testam. & Raph. Cumanus in d. l. uerbis ciuilibus. quamuis Gauinus Sarai. in addition. ad Mathæfila. ubi supra affirmet receptionem esse sententiam affirmatiuam, ut tanquam fideicommissaria ea pupillaris substituatur, quæ ut receptior ita & uerior (iudice me) esse uidetur. Nam quoties casus, qui se offert, nullo iure decisis satis dilucide reperitur, illius definitio sumenda est, unde est maior similitudo l. queritur. ff. de statu hominum. l. non possunt. l. neque leges. ff. de legibus. Cum ergo extraneo, aut puberi pupillaris fieri nequeat, ut ait. l. uerbis ciuilibus. ff. de uulga. §. fin. instit. de pupillari. cumque codicillis similiter (cæteris etiam habilibus) fieri pupillarem non posse, leges definierunt. §. pe. instit. de codicill. 2. C. eod. titu. l. Scæuola. ff. ad Treb. & tamen si facta contra iuris regulas reperiatur, sustineatur in uim fideicommissariae. inde docetur iuri proximus esse, ut in quibus casibus pupillaris ex defectu potestatis fieri non potest, in illis si fiat, ualebit eo modo quo potest: & sic in uim fideicommissi. argumento. d. l. Scæuola, præsertim cum fieret extraneo minori. 14 annis uel cum fieret impuberi emancipato à patre suo, uel etiam filio naturali à patre suo, uel etiam à matre filio. His enim casibus, infra tempora pubertatis iure fideicommissi ualeret, quia etiam ipsiusmet impuberis id usque ad illam ætatem utile esse intellexeretur, quanuis post illam ætatem potius inutile intellexeretur. ut est tex. egregius in l. quod fideicommissum. ff. de lega. 1. iuncta. l. si fundum per fideicommissum §. sicuti. cum. l. seq. eod. titu.

Ergo cum queritur, an pupillaris inutiliter facta ualeat in uim fideicommissi, sunt tres casus inspicendi. Primus, cum sit impuberi. Secundus, cum puberi fiebat. ultimus quando impuberi fiebat, sed tamen plura tempora comprehendebat, hoc est non solum tempus pupillaris ætatis, sed etiam longius tempus. Primo casu, sit conclusio affirmatiua, ut pupillaris, quæ tanquam pupillaris ualere non potest, ualeat ut fideicommissaria. arg. d. l. Scæuola. & d. l. quod fideicommissum. & l. si fundum per fideicommissum. §. sicuti cum. l. sequenti. ff. de leg. 1. quod uariè intelligitur. Primum, quando fieret extraneo impuberi. Deinde quando fieret à patre filio naturali. Tertiò, quando fieret à patre filio emancipato. Quartò quando fieret à matre filio suo. Postre-

mò quando fieret in codicillis, quæ omnia probantur per. d. l. in sui generalitate. Secundo casu principali, quando pupillaris puberi fiebat, tunc in quinque casibus proximè enumeratis, & etiam in sexto casu, quando fieret à patre filio in sua potestate constituto, non ualeret etiam in uim fideicommissi. arg. d. l. quod fideicommissum, cum duabus præcedentibus, iuncta. l. si mater. in princ. ff. de uulga. & l. si pupillus uerbo. utilitatem impuberis. ff. de acquirend. hered. ubi glo. communiter approbata. in quibus iuribus habetur, quoties fit mentio pupillaris substitutionis, toties præsumi testatorem uoluisse, non nocere, sed potius consulere ei, cui pupillaris fiebat: & ut pupillaris utilis esse intelligitur durante pupillari ætate: postea uerò damnosa uidetur. ut in l. ex facto. in princ. ff. de uulga. ita quoque quando pupillaris ualere non potest, quòd ualeat ut fideicommissaria pubertate tenus utile ipsi impuberi uidetur, sed post eam ætatem nocuum uidetur. ut in d. §. sicuti. cum. l. sequenti. & in d. l. quod fideicommissum. Merito ergo diximus quòd in quibus casibus impuberi fiebat, ualeat quidem ut fideicommissaria. uerum in quibus casibus puberi fiebat, quo tempore tam pupillaris quam fideicommissaria nocua intelligitur. d. l. ex facto iuncta l. coheredi. §. cum filia. ff. de uulga. in illis sanè casibus etiam ut fideicommissaria non ualeret, ne inducta ad utilitatem eius cui fit, in perniciem ipsius conuertatur. contra. l. legata inutiliter. ff. de leg. 1. l. legata inutiliter ff. de adimen. lega. l. non ideo minus. C. de procurat. l. q. fauore. ff. de legibus. ne uel fieret contra uoluntatem testantis, qui consulendi, non nocendi animum habuit. argum. l. uerbis ciuilibus. ff. de uulga. Tertiò casu principali, quando impuberi pupillaris fiebat, sed longius tempus quam pupillaris ætatis comprehendebat, ueluti si usque ad annos uiginti quinque fiebat, quò casu quam plures tenent, eam omnino nullius esse momenti. alii uerò tenent, quòd intra tempora pubertatis ualeat ut pupillaris directa, postea uerò ut fideicommissaria: pro ut supra utriusque partis fautores enumerauimus. Veritas est, quòd si fiat à patre filio suo in potestate intra tempora pubertatis ualeat iure directo, postea uerò nullo modo. Cæterum si fiat à patre filio naturali tantum, uel filio emancipato, uel omnino extraneo, uel à matre filio suo, uel à patre in codicillis, in his omnibus casibus, ineunte pupillari ætate ut fideicommissaria ualebit. ut d. l. Scæuola. postea uerò nullo modo ut d. l. quod fideicommissum. iuncta. d. l. ex facto. ad tex. 30 in §. si. instit. de pupill. & in d. l. uerbis ciuilibus. respondendum est (ut & supra attigimus) procedere quòd ad ius directum, non sic quòd ad ius fideicommissi. nam & si in terminis eorum iurium iure fideicommissi eam dispositionem dixeris sustineri, adhuc uerum erit pupillarem non uoluisse. & ad tex. in d. l. uerbis. in uerbo frustra, responde uerum esse, ut post pupillarem ætatem ea dispositio frustratoria sit, quia post eam ætatem ea substitutio, nec ut fideicommissaria, nec ut pupillaris substituatur. ut iam ostendimus. & secundum hanc distinctionem superiores uarietates conciliari & possunt & debent.

Hactenus de pupillari substitutione, quòd 31 si exemplaris siue à testatore, siue à testatrice facta esset alicui extraneo, uel transuersali, uel fortè à filio uel filia facta esset patri uel matri furenti, aut dementi, & quereretur, an ualeret in uim fideicommissi? quandoquidem in uim directæ exemplaris constat ualere non posse. & quòd ad bona ipsius testatoris salua legitima in quibus casibus deberetur putarem eam substitutionem ut fideicommissariam ualere. ut ex superioribus colligitur. iuncta. d. l. ex facto & l. humanitatis. C. de impub. & §. qua ratione instit. de pupill.

Quæ omnia procedunt in pupillari formata, qualis est illa, si hæres erit & in pupillari ætate decesserit. Cæterum si informis esset substitutio, quia dixi, filius impubes hæres esto, & ei sinistra uiginti quintum annu-

30
Intell.
uerbis ciu-
libus. ff. de
uulga. §. si
instit. de pu-
pill.

31
Exempla-
ris facta
extraneo
an ualeat.

num decesserit, Meuium substituo, tunc intra pubertatem ualeret iure directo, quia pupillaris est ex legis interpretatione eo ipso, quod pupillo accommodaretur. c. si pater de testam. in. 6. §. substituitur. insti. de pupill. 3. l. qui liberis. in princ. & §. hæc uerba. l. si is qui heres. ff. de uulgari. post eam uero ætatem ut fideicommissaria ualebit, quia uerbum substituo sic informiter prolatum, aptum est comprehendere utrumque casum tam acquisitam quam non acquisitam hereditatis. l. iam hoc iure. ibi hoc communi uerbo. ff. de uulga. l. generaliter. C. de instit. & substit. l. precibus. C. de impub. ut supra fufius differuimus. Quæ distinctio ex mente & sententia esse uidetur eorum, quorum receptam opinionem supra relatum tuemur contra sententiam contrarie partis fautorum. Nec ad rem pertinet, quod post aditam hereditatem directæ substitutiones expirare soleant. l. post aditam. C. de impub. quodque testator uideatur habere animum faciendi directam substitutionem. nam idem quoque fuit in terminis. d. l. Scæuola. & nihilominus quia iure directo ualere non potuit, tueretur in uim fideicommissi: quasi satis sit uoluntatem testatoris aliquantulum delibatam tueri, quam ex toto intercidere. sic ergo & in specie nostra, quatenus iure directo ualere non potuit, par est & testatoris uoluntati proximius ut quasi fideicommissaria sustineatur, cum quali quali delibatione quam quod ex toto intercidat. Hactenus quando testator usus est uerbo communi, quale est uerbum substituo, & similia. Ceterum si usus esset uerbis directis, puta filium impuberem instituo, & si is intra uiginti quintum annum decesserit, ei Meuius hæres esto. uel Meuium instituo. partius uideretur admittendus substitutus, sed ad huc magis est ut admitti debeat superior distinctio per eadem iura & rationes. & inter 32 ipsamet uerba directæ est differentia, quia quædam sunt uerba directæ, & ciuilia ex lege duodecim tabularum, quædam uero directæ, non ciuilia, sed moribus inducta ita Bart. in. d. l. centurio. ff. de uulga. Butrius. & Petrus. Anchar. & Abb. num. 21. & Benedictus. in. c. Rainutius. de testa. uerbo eidem impuberi nu. 11. Areti. consi. 155. col. 2. & est communis opin. secundum Ripam num. 71. & num. 170. in. d. l. Centurio. Contrariam tamen partem, ut ea differentia uerborum uel non reperiatur, uel nullius momenti sit, tenet Cardin. in. d. c. Rainutius q. 35. Philip. Fran. in. c. si pater. col. 2. de testamen. lib. 6. Salicer. & Iaf. num. 9. in. d. l. precibus. Imola. num. 16. & Alex. num. 65. in. d. l. centurio. Zasius. de compendiosa substiti. col. i. & Iaf. ubi supra adfirmat eam Bartoli uerborum distinctionem communiter reprobari. & quamuis quo ad sui inuentionem forte subtiliter posset distinctio, aut differentia illorum uerborum, quasi alia lex duodecim tabularum inuenerit, alia uero tempore & usu gentium postea addita fuerint: tamen eorum uerborum differentia non reperitur iure cautum, ut sit alicuius utilitatis. Denique 33 illa uerba si filius meus in pupillari ætate decesserit, dubium est, an inducant pupillarem substitutionem, an uero compendiosam? Et Bald. in. l. precibus, ait, compendiosam esse, communis est secundum Iaf. in. l. 2. ad fin. ff. de uulga. Bal. consi. 122. lib. i. Couarub. de testam. c. Rainutius. §. 9. uerf. 3. nu. 2. per Alex. in. d. l. 2. per Cardin. in. d. c. Rainutius. q. 39. Contrarium tenent Bart. in. d. l. 2. num. 27. Politus. de pupill. substitutione. num. 8. Francus in. d. c. si pater in materia compendiosæ col. 1. Decius in. l. precibus num. 15. C. de impub. Iaf. in. d. l. Centurio. num. 23. Ripa. in. d. l. 2. num. 40. Zasius de compendiosa, uerbo requiruntur. Sed certe in terminis iuris communis non uideo magnam huius inuestigationis utilitatem. Quid autem si esset statutum, ut uerba & dispositiones testamentorum intelligerentur ad litteram? an ut de iure communi sub his uerbis, si filius in pupillari ætate decesserit substituo, comprehenditur tam uulgaris quam pupillaris, ita quoque & hoc casu utraque contineatur stante tali sta-

tuto? & magis est utranque contineri, quia ex proprietate uerborum ut supra fufius ostendimus, illud uerbum utrumque casum tam acquisitam quam non acquisitam hereditatis continet: sicque tam pupillarem quam uulgarem. Quid ergo si stante tali statuto, dicerem, si filius intra 25. annum decesserit, ei substituo Meuium & quidem per tale statutum potestas nec aucta uidetur, nec deminuta: sicque de uoluntate quatenus ex uerbis colligitur præcisè agendum esset. ergo infra tempus pubertatis ualeret ut pupillaris si ille adiret, uel ut uulgaris si repudiaret: postea uero ut fideicommissaria hæc omnia ex ui uerborum ut supra plenius edocti fuimus, comprehenduntur.

Denique stante tali statuto, & etiam in terminis iuris communis, est longa differentia inter substitutionem informem, qua de agimus, & reliquas substitutionum species non solum in sui formatione & creatione sed etiam in effectu. de sui formatione & creatione, iam supra differuimus. de effectu seriatim uideamus. Et in primis differt à uulgari, quia illa uulgaris si hæres non erit, per aditionem hereditatis expirat etiam ex proprietate uerborum. nam adita hereditate uerum est primo nominatum ex proprietate sermonis heredem fuisse, sicque consequens est substitutum excludi. & ita est intelligenda. l. post aditam. C. de impuberum. & tamen illa informis substitutio primus hæres esto ei que substituo secundum, tunc si primus adierit & postea decesserit, secundus etiam ex proprietate uerborum admittendus esset. d. l. iam hoc iure, uerbo, hoc communi uerbo. l. generaliter. C. de instit. & substit. l. precibus. C. de impuberum. l. arbores. l. uel inutilium. ff. de usufr. l. j. §. hæc actio. ff. si quis testam. liber esse iussus fuerit. c. licet de electione. c. ad petitionem de accusa. cum aliis supra all. multum autem interest utrum ex proprietate uerborum, an uero ex legis interpretatione substitutus excludatur ut supra ostendimus. Preterea uulgaris expressa continet sub se tacitam pupillarem. l. 2. §. pe. l. iam hoc iure. ff. de uulga. l. Lutus eod. tit. l. 2. l. quauis. C. de impub. d. l. iam hoc iure ad fi. d. l. precibus. l. fi. C. de instit. & substit. hæc autem tacita pupillaris matrem non excludit, ut est communis opin. in dictis locis. de cuius ueritate tamen fufius infra in materia substitutionis pupillaris agemus. Verum informis substitutio etiam secundum communem opin. matrem excluderet ex mente & sententia doctorum ubi supra quatenus matrem excludi per reciprocam substitutionem existimant. Nam si ea substitutio impuberes filios hæredes instituo, eosque inuicem substituo, matrem excludit: ergo idem & si diceret, impuberem instituo, Meuium substituo. (quo casu in formem esse substitutionem diximus) matrè excludi responderent doct. quandoquidem is casus à precedente nihil differt in substantia, sed tantum in numero, quia hic unica eademque informis substitutio, ibi autem duæ informes sunt. Denique 34 an tacita pupillaris comprehensa sub expressa uulgari excludat matrem, quando pia causa substituta fuerat? non leuis controuersia est. nam sunt qui uelint matrem excludi ita Angelus. in. d. l. precibus col. 2. & ibi Paulus Castren. col. 4. & Alex. col. 2. Decius in. c. in presentia dd probati. col. 30. idem Decius consi. 182. col. 3. Bar. consi. 243. fuit quidam col. 3. Bald. consi. 457. uiso testamento Ioannis lib. 2. ut refert Andreas Tiraq. hanc partem secutus de priuilegiis causæ. priuilegio 69. Contrariam tamen partem ut etiam tunc mater non excludatur. tenet Cornèus in. d. l. precibus col. 2. idem Cornèus consi. 322. arduum plurimum lib. 3. col. pe. Bar. consi. 15. & in hanc partem ipse Tiraquelus inclinare uidetur. Quæ quidem controuersia planè cessabit in substitutione informi filio impuberi facta, quæ matrem ex mente omnium sine dubio excluderet. argum. d. l. Lucius. ff. de uulgari. cum iis, quæ supra adducta sunt. Sed & in terminis uulgaris substitutionis etiam formatæ hoc casu matrem excludi

32
Directa
uerba an
interfere
differant,
ardua q.

33
Pup. an
compen-
diosam in-
ducât illa
uerba, si
filius in
pupillari
decesserit
ardua q.

34
Pupilla-
ris tacita
uel infor-
mis an ma-
trem ex-
cludat,
quando
pia causa
fuit sub-
stituta.

De informi subst.

35
Informis
subst. quā
do exclud
at liberta
tem.

36
Informis
et uulg.
differunt.

37
Informis
non expi
rat, & si
pupillus
cui sit uiu
patre de
cedat.

38
Vulgaris
tacita an
extingua
tur si pu
pillus ui
uo patre
moriatur.

cludi responderem, quia & si regulariter per tacitam pupillarem matrem non excludi obtinuerit ex doctorū crebriore sententia, tamen multi tenent contrarium: & huic parti adhaeremus infra in materia pupillaris, quam longē dilucidius & facilius ut teneamus quando pia causa substituitur par est. Qua ratione, cum 35 libertas pia causa sit, ut tenent Bar. in l. proximē. ff. de his quae in testamento delentur. l. i. §. fin. C. de comuni seruo manu. Andr. ubi supra priuilegio. 9. in fi. consequens est ut & hoc casu si libertas (hoc est seruus cum libertate) substituta esset, eadem inter doct. contentio esset, an pupillaris tacita sub uulgarī expressa contenta matrem excluderet, nec ne? Sed & hac in re nullus ut existimo dubitaret, quin si informis esset substitutio (quia dixi impuberi seruū cum libertate substituo) tunc siue impubes haeres non esset, siue esset haeres, & in pupillari aetate decederet, seruus ille matri praeferebatur, essetque liber & haeres. Haec tenent in terminis iuris communis. Ceterum ubi esset statutum, uel consuetudo, ut testamenta ad literam intelligerentur, maior 36 differentia esset inter uulgarem & informem substitutionem, quia eo casu uulgaris sub se nullo modo comprehenderet tacitam pupillarem, quia illa uerba uulgaris formatae (si haeres non erit) planē excludunt eum casum, quo impubes haeres esset, licet in pupillari aetate decederet. sicque cessaret. d. l. iam hoc iure. d. l. Lucius & d. l. precibus & l. fi. C. de inst. & subst. l. 2. l. quā uis. C. de impuberum. quatenus induxerunt sub uulgarī pupillarem comprehendendi. Nam hoc casu non comprehenderetur, sed tamen sub informi non desineret comprehendendi, quia illa uerba impuberem instituo, Meuium substituo, tam apta sunt comprehendere ex proprietate sermonis casum aditae hereditatis, quam repudiatae ut supra ostendimus. Vnde apparet non obscure errasse omnes illos, qui tenuerunt uulgarem substitutionem esse illam, Primum instituo, Meuium substituo, ut supra plenius egimus. Item 37 stante dicto statuto, & si sub uulgarī nullo modo contineretur tacita pupillaris, sub informi non solum pupillaris contineretur sed etiam matrem excluderet. ut d. l. Lucius. nō solum si pia causa aut libertas substituta esset, sed etiam si quilibet minime priuilegiatus esset substitutus. ut per iura & rationes supra all. apparet. Denique 38 & si tacita uulgaris comprehensa sub expressa pupillari extinguitur quando pupillus uiuo testatore decessit secundum communem opin. quam tenet Bar. in l. i. num. 33. uerf. ulterius quāro pupillus cui, & est comm. opin. secundum Socin. ibi num. 35. ubi Ripa num. 167. uerf. uideamus, ait hanc esse commun. opin. quod & firmat Aret. ibi idem tenuit Dinus quem refert Bal. ubi supra Ioan. Andr. in Rub. de testa. col. 5. post Lambert. de Ramp. quem refert, idem tenet Angel. in d. l. centurio. ff. de uulg. idem Angel. in l. si pater captus eod. tit. Oldrad. consi. 30. & Paul. Castr. in d. l. precibus. & Angel. consi. 40. reperitur. ut refert Alex. in d. l. i. de uulgarī. num. 32. Iacobus de Arena. Rainerius. Nicolaus de Neapoli. Bal. & Paul. Castr. in l. si pater filium. ff. de uulg. quod imitant nisi filius testatoris fratris ipsius impuberis esset substitutus secundum Iacob. Rainerium. Nicolaum Bal. & Paul. proximē relatos, uel nisi pupillaris facta esset per hanc uerba; si impubes in pupillari aetate decesserit, substituo. tunc enim cum non fuerint adiecta illa uerba, si haeres erit, substitutus ex uulgarī admittitur; quamuis impubes uiuo testatore moriatur. ita Bald. in d. l. precibus col. 17. uerb. unum etiam aduerte & ibi Paul. Castr. & Imola. in c. Rainutius de testam. in materia uulgaris. 3. limita ut si pater ex modico interuallo post mortem impuberis decederet, ita ut non haberet spatium mutandi testamentum, tunc substitutus admitteretur: licet uiuo testatore impubes decederet. ita Bar. ubi supra Paul. Castr. in l. lex Cornelia. ubi Bart. etiam idem tenet. ff. de uulg. Cardin. Florent. in d. c. Rainutius in ma-

teria compendiose. Bart. in l. tractabatur. ff. de milita. testam. sentit Bal. in d. l. precibus. d. uerf. unum aduerte. qua ratione idem facilius admittendum, quando substitutio informis esset, hoc est non adiecto uerbo, si haeres esset, nec uerbo, si in pupillari aetate decesserit, sed simpliciter dicendo, impuberem instituo, Meuium substituo. Quo casu uerissimum esset, substitutum admittendum etiam si impubes uiuo testatore moreretur, quia uerbum substituo, cum sit commune ut supra non semel admonuimus ex proprietate sermonis comprehendit utrumque casum tam acquisitae quam non acquisitae hereditatis. Vnde mors impuberis uiuo testatore decedentis ipsum substitutum apertius inuitat tantum abest ut eum excludere uideatur. §. in primo & §. pro secundo C. de cadu. toll. l. 3. C. de hered. inst. l. 3. in princ. ff. de adimen. legat. l. si pater familias. ff. de here. inst. & his quatuor casibus ex mente & sensu omnium est admittendus substitutus (excepto Alexandro. ubi supra) qui in secundo casu supra memorato contrarium & ut nobis uidetur nullo colore adfirmat. Extra istos quatuor casus substitutum non admittendum esse, communis sententia est. ut supra retulimus. Sed contrarium tenent (ut indistinctē substitutus non excludatur per mortem impuberis uiuo testatore decedentis etiam si pupillaris fiat hoc modo, si filius haeres erit & impupillari aetate decesserit) glo. in d. l. lex Cornelia, uerbo non existimo & glo. ibi in uerbo ad agnatum, & alia glo. in l. sequenti, & alia gl. in d. §. pro secundo ubi etiam Bald. idem Bal. in l. humanitatis col. 10. C. de impub. Imola. in d. c. Rainutius, idem Imola. in d. l. lex Cornelia. Guilielm. de Cun. & Imola. in l. i. ff. de uulg. ut refert Alex. ubi supra num. 32. qui hanc partem sequitur. quod & sequitur eius addicionator ibi. quod & tenet Fran. de Ripa. & receptius putat in d. uerf. uideamus, mouentur quia uitiato expressio non uitiatur tacitum, quod est aequē principale. l. fideiusor. in princ. ff. de leg. l. i. §. i. ff. quibus modis pign. uel hypothe. soluitur. sicque tacita uulgaris sub expressa pupillari comprehensa cum sit eque principale & per se existat, nec a pupillari tanquam accessoria pendere uideatur, non est cur uitiata pupillari, ipsa extingui uideatur. ut enim & si filius sine patre esse nequeat, tamen mortuo patre filius uiuere non desinit: ita & si pupillaris expressa ad creationem tacitae uulgaris, profuerit tamen postquam ea tacita uulgaris in esse producta est, potest per se subsistere: nec extincta pupillari desinit stare. id quod dilucidē probatur in l. i. ff. de uulg. iuncta. l. iam hoc iure. & l. Lucius. & l. 2. penul. respon. eod. tit. & in prin. insti. de pupill. fin. C. de insti. & substi. d. l. precibus. l. 2. & l. quamuis. C. de impub. in quibus iuribus habetur, altero de tribus modis impuberis liberis fieri posse substitutionem, uel dupliciter, puta siue impubes haeres non erit, siue erit & in pupillari aetate decesserit. uel etiam simpliciter, si haeres non erit, uel sic, si haeres erit & in pupillari aetate decesserit. ut sic nihil referat utrum uulgaris tantum formata, an pupillaris tantum formata, an utraque simul, & sic duplex substitutio fiat. nam cum simplex substitutio sit ad utrumque casum tam uulgaris quam pupillaris ex mente testatoris refertur, non aliter ac si duplex substitutio fieret; ut mixta illa substitutio, non tam ui, effectu, & potestate, quam forma uerbalis distare uideatur quo ad rem qua de agimus. id, quod facilius admittendum esset, quando seruus cum libertate esset substitutus. argumen. l. i. §. fin. ibi, ad hanc pietatis causam. C. de commun. seruo manumisso. & quod ait Bart. in l. proximē. ff. de his quae in test. delent. idem Bart. in l. si unus. C. de testam. idemque pari ratione & si alia quaelibet pia causa substituta esset. argum. c. relatum. i. & c. cum esses de testamen. & quod ait Angel. col. 2. Paul. col. 4. Alex. col. 2. & Ias. col. 5. in d. l. precibus. Tiraq. de priuileg. pia causa. priuilegio. 69. Dum 39 contendunt matrem excludi per tacitam uulgarem quando pia causa fuit substituta.

hoc li

39
Pupilla
ris tacita
excludit
matrem
si pupil
lus uiuo
patre mo
riatur.

hoc limitatur ut & si per mortem impubis uiuo testatore morientis, regulariter non expiret ea tacita uulgaris, eius tamen effectus non porrigat sese ad matrem excludendum secundum dd. communiter ubi supra quod suspectum puto, ut edocemur infra in materia pupillaris. Ceterum ubi esset statutum, quo caneretur uerba testamentorum esse ad literam intelligenda, tunc nec sub uulgari formata comprehenderetur pupillaris, nec sub pupillari formata contineretur uulgaris. unde si impubes cui pupillaris facta esset uiuo patre decederet, substitutus excluderetur ex regula, legis, sed si plures. in prin. ff. de uulgari. l. unica. §. fin. autem aliquid sub conditione. C. de cadu. toll. ut per Alex. nu. 35. uers. alius est casus ff. de uulga. Bal. in d. l. precibus. §. col. licet contrarium teneant Imol. in c. Rainutius de test. in materia pupillaris in fin. ut per Alexand. in l. si ita scriptum. ff. de liber. & posthum. Quid 40 autem si post factam pupillarem impubes emancipatus fuit? an tacita etiam uulgaris extinguatur, non secus quam expressa pupillaris? & Bald. in l. fin. C. de inst. & subit. tenuit uulgarem tacitam non extinguui, idem Imola in c. Raynutius de testam. in materia uulgaris substitutionis Guilielmus de Cun. q. 5. in l. precibus. C. de impuberum. Alexand. num. 42. Alciatus num. 92. q. fin. Bartholom. Socinus num. 59. in l. j. ff. de uulgari. Cynus in d. l. precibus. q. 5. Paul. Castrensis in l. coheredi. §. cum filia. ff. de uulgari. Quamuis contrarium teneant Bartol. in l. j. ff. de uulgari. colu. fin. num. 55. & ibi Franc. de Ripa num. 222. & Ias. nu. 69. post Rainerium Guiliel. Albericum & alios, quos ibi refert Ripa quorum op. recepat esse fatetur Andreas Alciatus ibi num. 92. Sed superior opinio uerior est & forte receptior, quia sub pupillari etiam formata ex legis interpretatione comprehenditur uulgaris eque principaliter, licet altera per emancipationem cessante, altera integra manente per iura & rationes supra alle. facit in simili. l. si non lex. ff. de her. instit. §. affirmatis inst. de nuptiis. simile etiam. l. nunquam. ff. de priua. delict. §. fin. inst. si quadr. pauperiem. ergo pupillaris & si per emancipationem impuberis extinguatur, uulgaris tacita non extinguatur, q. uarie intelligitur. Primum quando pupillaris ita fit, si impubes heres erit, & in pupillari etate decesserit, substituo. ut. d. l. l. Deinde etiam si ita fiat, si impubes in pupillari etate decesserit, substituo. ut. l. 3. l. qui liberis in prin. & §. hanc uerba. ff. de uulgar. Tertiū etiam si non efficiatur illa conditio, si heres erit, nec illa si in pupillari etate decesserit: sed di. cum fuerit, impuberem instituo, Meuium substituo. quo casu informis substitutio est, & ita intelligo. c. si pater, de testa. in. 6. l. si is qui heres. ff. de uulga. l. pater filium & l. Lucius. iam hoc iure. §. j. ff. eod. titu. Vnde 41 si impuberem institui, & adieci, impubes moriatur Meuius, hanc substitutio directa est. ut in d. cap. si pater ubi per omnes, estq; directa pupillaris, eo quod personam eius cui pupillaris fieri poterat, respiciebat: ut ibi idq; fit ex legis interpretatione propter qualitatem personae, ad qua ea substitutio refertur ut supra attigimus. Ceterum inspectis uerbis, informis substitutio est. arg. d. c. si pater. ubi pater directam intelligi, non tam ex proprietate sermonis quam ex illius textus interpretatione. simile in d. l. iam hoc iure. uerbo hoc communi uerbo. in l. generaliter. C. de inst. & subit. l. precibus, ibi, utrum in primo an in secundo. C. de impube. l. arbores. l. uel inutilium. ff. de usufruct. sicq; 42 ut illa uerba impubes moriatur Meuius sint communia & non directa tenent Angel. in l. centurio. ff. de uulga. ubi Ias. col. fin. Politus. de compendiosa num. 27. Zasius in eod. tractatu. de compendiosa. colu. 2. Abb. in c. Rainutius de testam. num. 15. Card. ibi. num. 20. & Imola. num. 166. Philipp. Francus in c. si pater de testa. in. 6. ubi ait per omnes ita teneri. Quamuis contrariam partem teneat glo. in d. c. si pater. uerbo moriatur. cuius opinio communis est secundum Rip. in d. l. Centurio. num. 196. ubi Galiau

la. colu. 115. Salicet. & Ias. sibi contrarius in l. precibus C. de impub. Sed prior opinio uerior est ex supra dictis. Effectus est maximus. nam stante statuto, ut uerba ad literam intelligerentur, si uerbum moriatur directum esse intelligeretur, intra tempora pubertatis ut directa pupillaris ualeret: & postea ut fideicommissaria. Sed & in terminis iuris communis idem foret intra tempora pubertatis. nam postea nullo modo ualeret. Verum si uerbum moriatur, uideatur esse commune, tunc intra pubertatem iure directo, postea uero ut fideicommissaria ualeat: tam stante dicto statuto quam inter terminis iuris communis. ut. d. l. centurio. cum ibi notatis. Ceterum stante dicto statuto, non leuis contentio est. An sub illis uerbis etiam uulgaris contineretur? quod uerisimilimum est negaturos eos, qui tenent uerbum moriatur, esse directum. nam si dicerem, impubes heres esto, & impuberi Meuius sit heres. nullus negaret hic adesse solam pupillarem inspectis uerbis, uideatur autem minime. Sed uerisimilimum est, hoc casu etiam uulgarem comprehendi responsuros eos, qui tenent (ut supra diximus) uerbum moriatur, esse commune. & ad hanc partem procliuor sum.

Denique 43 ut tacita uulgaris per emancipationem impuberis non expiret, ut proxime diximus: ita quoq; & expressa pupillaris non extinguatur. Quamuis contrarium ueluti pro comperto & indubitato subintelligerint Bart. in d. l. i. num. 55. Ripa. num. 222. Ias. num. 69. Alciatus num. 92. Alex. num. 42. Socinus. num. 59. ff. de uulgari. & tandem in hoc conueniunt utriusque partis fautores, quos supra retulimus, decepti per l. moribus. ff. de uulga. uers. nepotibus, dum ait nepotibus etiam possumus & c. Sed uerius est ad firmitatem pupillaris substitutionis non requiri esse sub patria potestate testatoris tempore testamenti pupillum cui fiebat, dummodo tempore mortis in eius potestate reperiat: ut non obscure significatur in d. l. moribus. uers. sed si extraneum, ubi forte dicitur, & is 44 est uerus sensus ad l. coheredi §. cum filia. ff. de uulga. ubi in primo respon. loquitur in filia & in nepote suitate habentibus, quorum prateritione non uitabatur patris testamentum iure digestorum. l. maximum uitium. C. de liber. prater. §. i. uers. sed non ita. inst. de exhere. liber. dixi plene de successione. creatione. §. 20. num. 112. uerum in d. §. cum filia secundo respon. cum loquitur in filio familias cuius prateritione uitatur testamentum in prin. inst. de exhere. liber. l. inter cetera. ff. de liber. & posthum. iure consulum significat pupillarem non aliter ualere, quam si filius esset institutus, uel exheredatus: in filia uero, uel nepote suitate habente sensit ualere etiam si prateriti essent. Denique 45 quare ratione per emancipationem eius, cui facta fuit pupillaris, negauimus tacitam uulgarem sub ea comprehensam extingui: eadem ratione negandum est extingui, si impubes per dignitatem, uel deportationem, si forte erat doli capax, uel alio quouis modo exierit a patris potestate: de quibus modis habetur per totum inst. quibus mod. ius patr. potest. soluitur. l. Gallus. §. quid si tantum. ubi per omnes. ff. de liber. & posthum. Quinimmo in omnibus his casibus (his omnibus quos supra retulimus repugnantis) ipsam met pupillarem non extingui contendimus in hunc sensum, ut si forte is filius impubes ad potestatem testatoris redierit, & impubes post mortem patris decesserit, ea pupillaris effectum habeat, minus secus. quod iustificatur ultra supra adducta, per l. filio quem. ff. de lib. & posthum. l. non putauit. §. si quis filium emancipatum ff. de honorum poss. contra. tabul. ubi qui exiuit a patris potestate, si ad eam reciderit, non nouus filius sed is, qui antea erat esse intelligitur. per quod limitatur. l. si seruus legatus. §. fin. ibi, nouus homo. ff. de adimen. leg. In summa, uulgaris 46 tacita sub expressa pupillari comprehensa, an per aduentum pubertatis extinguatur, non secus quam ipsa pupillaris? dubium est. Qua in re

43
Pupilla-
ris eman-
cipatione
pupilli an
extingua-
tur? ardua
q.

44
Intell. l.
coheredi.
§. cum filia
ff. de uul-
ga.

45
Vulgaris
tacita non
extingui-
tur, licet
pupillus
cui sit di-
gnitate,
uel depor-
tatione, uel
aliter a
patris po-
testate li-
beretur:
sed nec ip-
samet pu-
pillaris
his casibus
extingue-
retur. con-
tra omnes.

46
Vulgaris
tacita an
aduertu pu-
bertatis
extingua-
tur? ardua
q.

40
Vulgaris
tacita non
expirat li-
cet pupil-
lus cui sit
a patre e-
mancipe-
tur. ardua
q.

41
Informis
substit. erat
in termi-
nis. c. si pa-
ter de te-
sta. lib. 6.

42
Verba il-
la, impu-
bes moria-
tur Titio,
communis
sint. an di-
recta? ar-
dua q.

communis opin. esse uidetur, uulgarem non aliter atq; ipsammet pupillarem euanuisse. ita Bart. num. 56. col. fi. post Dinum. Guiliel. & Rainerium, quos ipse refert in d. l. i. ff. de uulgari. est commun. opin. secundum Francisc. de Ripa. ibi. num. 225. ubi Alex. disputat ad partes num. 43. col. pen. Barthol. Socinus. num. 60. Andreas Alciatus num. 92. quod intellige in duobus casibus. Primum quando dixi, si impubes in pupillari ætate decesserit, substituo. deinde etiam si dixi, si impubes hæres erit, & in pupillari ætate decesserit. Verum his casibus hodie commun. opinio modernorum uidetur esse in contrarium, ut uulgaris non extinguatur, quam opin. tenent Alex. Socinus. Ripa. & Alciatus ubi supra post Imolam. in. c. Rainucius de testam. in materia uulgaris substitutionis, & hanc partem ueriores puto, quia hic duæ substitutiones sunt, altera uulgaris, altera pupillaris, & alterutra sine altera consistere potest. ut supra plenè ostendimus. Et hanc partem teneo, facilius quando maius tempus quam pupillaris ætatis comprehensum esset, puta si decesserit infra 25. annum ut per Ripam ubi supra num. 227. quòd si cum præfinitione breuioris temporis quam pupillaris ætatis, puta quia dixi si decesserit infra decem nium suæ ætatis. iuxta. l. si ita. l. qui plures liberos. l. ex facto. §. item quero. ff. de uulgari. tunc utriusque partis fautores (demptis Ripa & Alciato) conuenire uidentur, uulgarem & pupillarem euanescere. Sed & hoc casu Alciati & Ripæ sententia uerior est, negantii uulgarem extinguui. Quid enim si post eam ætatem ille, uel uiuo testatore decesserit, uel patre mortuo ab eius hæreditate abstinuerit? certe nihil aliud uoluit nisi ut si substitutus admitteretur. ut supra ostendimus. Hactenus quando substitutio erat pupillaris formata, quòd si esset informis, tunc omnes utriusque partis fautores uno ore agnoscere uidentur, ut per aduentum pubertatis uulgaris non expiret, ueluti si dicerem, Impuberem filium instituo, Meuium substituo.

Amplia etiam si esset statutum, ut uerba testamentorum ad litteram intelligerentur. nam hoc ex ipsa sermone proprietate descendit. ut supra edocemur. quod facilius admittendum, quando mater non esset in medio, argumento. l. fin. C. de inst. & subst. l. precibus. C. de impuberem & utrobique notatis. Quamuis & si mater in medio esset, idem foret. l. Lucius. ff. de uulga. ipsa enim contra informem substitutionem, non reperitur privilegiata. ut supra tradidimus. Quòd si uel pia causa, uel libertas esset substituta, tunc id facilius etiam contra matrem admittendum fore palam est. argumento. c. relatum. i. c. cum esles de testam. & l. i. fin. §. C. de comuni seruo manu. iunctis his, quæ supra disseruimus.

Denique stante dicto statuto, ut uerba intelligerentur ad litteram, tunc si fieret reciproca his uerbis, uos inuicem substituo. si quidem essent extranei, ante aditam essent uulgares, postea fideicommissariæ. quia uerbum substituo, est aptum ut sæpe dixi comprehendere utrumque casum, tam non acquisitæ quam etiam acquisitæ hæreditatis, uel relictæ: ergo utrumque comprehendit quauis in casu non acquisitæ uoluntas testantis à lege non restringatur, quæ in casu acquisitæ hæreditatis coangustata est ad falcidiam rationem. per rotum. ff. C. & inst. de falcid. & Treb. Quid si isti erant tales, cui poterant fieri pupillares? & sanè intra pubertatem pupillares erunt, post aditam postea fideicommissariæ salua falcidia: sed ante acquisitionem omni tempore erunt uulgares. Quid si illorum alter pubes erat, alter demens? & sanè ante acquisitionem erunt uulgares, postea in persona impuberis erit pupillaris durante pubertate, postea uerò fideicommissaria salua falcidia uel legitima. At in persona de mentis omni tempore erit exemplaris, nisi resipuerit; nam tunc conuerteretur in fideicommissaria, salua falcidia. Quid si fieret compendiosa hoc modo? quandoque hæres decesserit, substituo. & ante acquisitionem esset uulgaris, postea durante pupillari

ætate, uel dementia esset pupillaris, uel exemplaris, his cessantibus fideicommissaria, salua legitima, uel falcidia, uel directamilitaris, si fieret à milite, quæ omnia ex superioribus si scite inspiciantur, comprobantur.

Illud autem dubium est, an 47 puberibus post aditam hereditatem possimus ad pias causas substituere? id, quod firmat Bart. in. l. i. C. de sacrosanct. ecclesi. col. antepenult. uersic. sexto quero in repetitione Abbas confli. 32. circa duo col. 2. lib. 2. Lancelot. Galiaula in repeti. l. centurio col. 10. ff. de uulga. Bald. confli. 356. punctus lib. 4. & hanc ad partem inclinare uidetur Andreas Tiraquellus de priuileg. p. i. causæ priuileg. 21. per. c. si pater de testamen. lib. 6. qui reuera nihil probat & sic in contrariam partem etiam à nonnullis allegatur. Item quia id facere potest miles. l. miles ita hæredes. §. & quia diximus. ff. de milit. testamen. & d. l. centurio. Vnde apparet hanc prohibitionem, ut post aditam hereditatem directò substituere non possimus, iuris tantum positui non etiam iurifigentium esse, & consequenter & in milite tolli potuisse per legem: & in paganorum etiam testamentis per legem generaliter sublatam uideri, quoties testarentur ad pias causas. argumento. c. relatum. j. c. cum esles de testamen. Vnde non solum si certa sit & indubitata testantis uoluntas directò substituere uoletis, sed etiam si dubia esset idem admittendum fore uideatur, cum cuiusque disponentis animus id esse uideatur, ut sua dispositio integra ex omni parte illibata, nullaque ex parte diminuta seruetur, argumento. l. si quis cum totum. ff. de except. rei. iudic. l. qui usufructum ubi not. Bar. & Ias. ff. de uerbor. obligat. l. si pluribus. ff. de lega. 1. l. Meuius in pr. uerbo. totus. ff. de lega. 2. l. si chorus. l. Iulianus. l. coniunctim uerbo solidam hereditatem & uerbo solidam rem. ff. de lega. 3. l. si is qui ducenta. §. utrum. ff. de rebus dub. cum quaestio. C. de lega. l. si separatim. ff. de cond. & demonst. Vnde etiam hodie quarta trebellianica intelligitur deduci contra uoluntatem testantis quauis ipse eam nominatim prohibere posset si uellet. c. Rainaldus de testamen. ad finem iuncta auth. sed cum testator. C. ad legem falcidiam & est communis op. ut fufius egimus in lib. j. de success. crea. §. 8. num. 18. Vnde quisquis informiter ad pias causas substitueret, puta Meuium instituo, Ecclesiam uel aliam piam causam substituo. is in dubio etiam post aditam hereditatem uideretur uelle, ut substitutio locum haberet: quia (ut supra non semel admonuimus) uerbū substituo, ex proprietate sermonis etiam post aditam hereditatem & morte postea, uel alia quauis ratione amissam uerificatur, non secus quam ante aditam hereditatem. iam hoc iure, uerbo, hoc communi uerbo. l. Lucius. ff. de uulgari. d. c. si pater. l. generaliter. C. de in sti. & subst. l. precibus. C. de impuberum. ibi, utrum in primum an in secundum. l. arbores. l. uel inuitilium. ff. de usufr. cum multis simi. supra alleg. Nec ad rem pertinet, quòd uerba intelligantur per prius non per posterius. l. i. ff. si ager uectig. per. quodque intelligantur de prima uice. argumen. l. boues. §. hoc sermone. ff. de uerbor. signific. l. si quis heredem. C. de inst. & subst. nā hec omnia non tam ex proprietate sermonis quam ex legis interpretatione descendere uidentur. ut & supra attigimus.

Adhuc tamen in specio, ut nec in dubio uideatur, nec etiam possit quis puberi post aditam hereditatem directò substituere tener Bal. in rep. d. l. i. col. 8. uersicu. octauo incidenter. C. de sacrosanct. ecclesiis. ubi acerrimè inuehitur contra Bar. contrarium ubi supra tenentem. Sed cum ipse eodem morbo laborauerit, ac in eodè luto (quod aiunt) inhefserit, posset contra eum iactari illud Salustii, *Qui in alterum dicere paratus est, uitio carere debet.* & illud uulgatum, *Nihil Indæus Indæo, nihil Catilina Cethego.* & quòd notant glo. & doct. in. l. in harenam per tex. ibi. C. de inoffi. testamento. & hanc partem contra Bar. tenet ipse Bald. in. l. extraneum col. pen. C.

47
Substitui
puberibus
an possit
post aditam
etiam ba-
re. dire-
ctò fauore
pie cause,
ardua q.

pen. C. de her. institu. per tex. ibi & per l. post aditā. C. de impuberum. l. ex facto in pr. ff. ad Trebel. & quia offenderentur multæ regulæ iuris, quia unus esset heres uno tempore, & alius alio tempore. contra l. hereditas ff. de her. inst. & heres semel factus, hæres esse definiret ipso iure: contra illum tex. & §. quos autem prætor cum ibi not. inst. de bon. poss. l. nemo potest cum ibi plenè not. ff. delegat. i. Et quia bona unita separarentur contra l. sed si plures. §. filio impuberi. ff. de uulgar. quæ omnia leuia sunt. Nam hæc omnia ut ex legis interpretatione contra uiam uerborum inducta fuerunt, ut supra ostendimus: ita eadem lege tolli potuerunt. l. omnes populi. ff. de iust. & iure. §. sed naturalia. inst. de iure naturali. c. omnis de regul. iuris. l. nihil tam naturale. ff. eo. tit. l. fin. ff. de accep. Vnde qui semel heres exitit, potest hæres esse definire ipso iure ex legis ciuili dispositione. glo. ibi communiter app. m. l. in substitutione. ff. de uulgar. Cùm igitur constare debeat id per legem induci potuisse, in eo tantum quæstio est, An inductū à lege reperitur? id, quod Bar. existimasse uerosimile est, per d. c. ratatum & d. c. cum effes. Sed & contra Bar. tenet Lancelo. Politus de compendio sub st. col. 5. motus quia illa regula ne quis alteri directio substituere possit, etiam à iure naturali descendit prohibente, ne id, quod nostrum est sine facto nostro à nobis auferatur. l. id quod nostrum. ff. de reg. iur. l. hoc iure. ff. de iust. & iure. Sed nihil est, quia si id à lege ciuili permissum foret, uel (ut rectius loquar) si à lege ciuili prohibitum non fuisset, tunc hæres institutus, qui scit sibi datum fuisse substitutum, aut sciret, aut scire deberet sub hac conditione & lege mentali se eam hereditatem accepisse, ut post eius mortem directio ad alium ipso iure migraret; & tantum abesset ut ea separatio esset contra ius nature, quod potius eius hereditatis, uel ex minima parte retentio, esset contra fidem tacite datam, sicque contra ipsum ius nature. l. i. ff. de pact. l. i. ff. de const. pec. l. non minore. C. de trans. c. i. de pactis. Nec refert talitè actum sit, an expressim. l. cum quid. ff. si cert. pet. l. ita stipulatus in mag. uersic. Sabinus. uerb. ex mente ubi not. Paul. & Ias. ff. de uerb. oblig. & sic cum Bar. tenet Ias. colum. 4. in d. l. centurio.

48
Lex generalis comprehendit etiam priuilegiatos.

Quid dicendum? & sanè opinio Bal. contra Bar. uera est de iure ciuili, quia 48 leges generaliter disponentes (qualis est d. l. post aditam cum simi. supra alle.) comprehendunt personas utcumque priuilegiatas, si in ea re qua de agitur, non reperiantur habere peculiare priuilegium. etiam si aliis in rebus magna priuilegia habeant. l. in fraudem in fin. ubi not. Bal. ff. de mil. testamen. Decius in l. lex testamento. C. unde liberi, & rursus in conf. 5. Alciatus lib. 4. parad. c. 10. idem Decius in l. i. & rursus in l. nemo potest. ff. de reg. iur. Andre. Tiraq. de præscrip. glo. 11. §. j. Ergo pia causa utcumque aliis in rebus reperitur priuilegiata, sub hac regula comprehensa intelligitur: nisi peculiare priuilegium hac in re reperitur habere. Nec dubium est, quin de iure ciuili hac in re tale priuilegium habere non reperitur, ergo utetur iure communi. Quid 49 autem de iure canonico? & sanè eo iure magis dubium est propter d. c. relatū & d. c. cum effes. sed cum uideam omnia iuris ciuilis præcepta à iure canonico fuisse approbata & admissa, & ueluti hospitio, aut societate mita, recepta. c. 1. & 2. cū ibi notatis, de operis noui nunc. & dixi latius lib. 1. con traueriam. cumq; uideam d. c. relatū d. c. cum effes de testamen. loqui quando agebatur de totius dispositionis interitu, non autem si ageretur de alicuius minuscule partis diminutione: procluiusum ad hanc partem, ut extra mentem & sensum illorum iurum sit uelle, ut substitutio post aditam hereditatem ualeat iure directo, & sic sine diminutione quartæ Trebelianicæ, præsertim cum per ipsum ius canonicum ipsamet quarta fuerit approbata ut d. c. Raynaldus. cuius species huic simillima est. Nec 50 expediat per subauditos &

49
Quid iure canonico.

50
Legu cor-
rectio non

periculosos incertosq; intellectus inducere legum correctione. gl. app. in c. quod si per uiginti. §. cupientes de electi. Iaso. in auth. quas actiones num. 19. C. de sacros. eccle. & idem Ias. in l. de quibus num. 14. ff. de legibus. Stat ergo testatorem et ad pias causas non substituere directo post aditam hereditate. Intellige primò ut id uoluisse in dubio non uideatur, sed potius uideatur uoluisse conformare se cum legis dispositione. ut tenuerunt in simili communiter doct. per tex. ibi in l. in testamento in mag. C. de testam. milit. Ias. & alii per tex. ibi in l. 3. ff. de lega. 1. Deinde intellige, ut & si uellet, non posset quod ad bona ipsius hæredis. argumento l. coheredi §. cum filia. ubi nec fideicommissio propriæ facultatis filia tenebuntur. ubi communiter per doct. & §. 1. inst. de sing. rebus & l. ab eo, ubi per omnes. C. de fideicom. 3. intellige, quòd etiam quòd ad bona testatoris idem erit. l. ex facto in princ. ff. ad Treb. Nec mutat quòd Trebelianicam secundum receptiorem (multis tamen repugnantibus) sententiam possit prohibere, ut dixi supra de succ. crea. lib. i. §. 8. nu. 5. Nam adhuc non est directæ substitutio, sicq; capitur de manu onerati, uel eius hæredis. l. non iustam. C. ad Treb. l. ille à quo. §. si de testamento. ff. eod. tit. 4. intellige ut procedat, non solum de iure ciuili, sed etiam de iure canonico ut dixi. §. intel lige, non solum in uulgar. sed etiam in informi substitutione, (qualiter esse illa, primum instituo, ecclesiasticam substituo) ut supra attigimus. limita. ut ualeat saltem in fideicommissi uim. 2. limita. ut forte etiam tunc trebelianica non deducatur, quod non firmo. 3. limita, ut per legem posituam id induci possit, quæ limitationes ex superioribus comprobantur.

Quid autem 51 si in patris testamento filio suo legitima relicta fuerit, non titulo institutionis sed tantum titulo legati, aut fideicommissi, an si hereditas sit ecclesiæ uel piæ causæ relicta eius fauore sustineatur testamentum? id quod abnegant Bal. in rep. l. i. C. de Sac. eccl. col. 15. uers. super quarto quæstio & ibi Sal. quæst. 12. & Barbatia in c. cum effes col. 22. de testamen. idem Barba. consi. 58. difficile est, lib. 3. & rursus consi. 112. quæritur utrum lib. 4. Contrarium tamen ut id testamentum ualeat, tenuit Bar. in rep. d. l. i. & ibi Florianus & Petrus Anchar. & Imola in c. cum effes de testamen. Fulgosius in l. generali. C. de Sacro. eccl. Alex. consi. 105. uiso lib. 4. ut refert & sequitur Andreas Tiraq. ubi supra priui. 14. Sed prior pars de iure ciuili uerior est, quia ut non semel edocti sumus, lex generaliter disponens comprehendit personas utcumque priuilegiatas si in re qua de agitur, non reperiantur habere peculiare priuilegium, utcumque ampla & multa priuilegia aliis in rebus habeant. Nec de iure ciuili pia causa, hac in re reperitur habere peculiare priuilegium, ergo comprehenditur sub regula, uteturq; iure communi. Nec quòd erat ut in pia causa aliud foret in dedecus & ignominiam filiorum, quibus ingens ignominia & iniuria inferitur per sui præteritionem. l. cum quidam. C. de lega. l. Pa pinianus in pri. ff. de inof. test. authen. ut cum de appell. cog. §. aliud quoque & §. sola enim. Nec dubium est, quum 52 filius præteritus dicatur, quando nec institutus est, nec exheredatus, etiam si integram legitimam uel etiam plus, alio titulo quam institutionis uel substitutionis receperit. l. si C. de bo. poss. contra tab. ubi Ias. not. num. 5. §. eadem hæc, inst. de hæ. abint. & præterea 53 huic filio additur & alia iniuria, quia ei admittitur summus honor institutionis. argum. l. Iulianus. ff. si quis omi. cau. nec solent aut expedit priuilegia concedi cum tam ingenti læsione alterius. l. cum auus. C. de eman. liberorum. l. ex facto ubi multa per Ripam post alios. ff. de uulgar. §. generaliter in auth. quib. mo. na. eff. su. Pro nobis, quia 54 etiam testamentum inter liberos uiciatur quando liberorum quidam sunt instituti, quidam titulo legati legitimas receperunt, glo. in l. si filius qui in potestate. ff. de lib. & posthu. Bal. Ang. Ias. & alii in

fit per sub
auditos in
tellectus.

51
Fili præterito au
uitiet te
stamentum
factum ad
pias causas
ardua q.

52
Præteri
tus quis di
catur.

53
Institio
honor est.

54
Præteri
tione unius
filii etiam
inter libe
ros factum
testamen
tū uiciatur

De uulgari subst.

l. hac consultiſſima. §. ex imperfecto. C. de testamen. Tiraq. ubi ſuprà dixi plenè de ſucc. crea. lib. 3. & 21. nu. 49. quibus rationibus idem puto procedere etiam de iure canonico. & ad illud uulgarum ut ius gentium eo iure in teſtamentiſ ad pias cauſas inſpiciatur, reſp. uerum eſſe in terminis. d. c. relatum. i. d. c. cum eſſes de teſtamen. & non aliàs, aut uerum eſſe quando non fieret tam ingens iniuria, aut ignominia quàm in ſpecie noſtra fieri uideretur.

De uulgari ſubſtitutione §. xij.

SUMMARIUM.

- 1 Subſtitutus dicitur heres.
- 2 Subſtitutus dicitur heres inſtitutus.
- 3 Subſtitutio uulgaris uerificatur in caſu uoluntatis, aut impotentie.
- 4 Uulgaris, non reſert fiat in hereditate an in ſuitate.
- 5 Subſtitutus ſapit naturam eius cui ſubrogatur.
- 6 Subſtitutus an excludatur per eum, qui iure tantum prætorio ſuccedere poteſt.
- 7 Uulgaris tacita an contineatur ſub pupillari facta ex interuallo poſt patris teſtamentum. ardua. q.
- 8 Codicillis nominatus quando teſtamento ſcriptus uideatur.
- 9 Uulgarem non impediunt illa uerba, ſi heres erit, adiecta ſubſtitutioni compendioſe, idem ſi adiiciantur ſubſtitutioni pupillari. ſuntque arduæ quaſtiones.
- 10 Uulgaris tacita ſub pupillari contenta matrem excludit.
- 11 Pupillaris eſt duplex ſubſtitutio.
- 12 Duplex quid.
- 13 Copulativa requirit utrumque eſſe ueram.
- 14 Mortua non reſurgunt.
- 15 Subſtitutus poſt pupilli abſtentionem ex tacita uulgari caput bona teſtantis.
- 16 Uulgaris expreſſa ſtatim poſt pupilli abſtentionem tribuit bona teſtatoris, & pupillo in pupillari ætate moriente eius bona ex pupillari tacita competere incipiunt.
- 17 Pupillaris cuius fauorem reſpiciat.
- 18 Reciproca continet ſubſe, tam uulg. quàm pupillares.
- 19 Reciproca continet ſubſe expreſſas tam uulg. quàm pupillares.
- 20 Pupillaris eſt duplex ſeu gemina idem in uulgari.
- 21 Uulgaris pupillarem deſinit continere in caſibus.
- 22 Uulgaris in uno caſu facta ad alium non porrigitur in 10. caſibus.

1 Subſtitutus dicitur heres.

2 Subſtitutus dicitur heres inſtitutus.

3 Subſtitutio uulgaris ue



C T V R V S de uulgari ſubſtitutione ad monendi ſumus. uulgarem 1 ſubſtitutum hæredem appellari, non aliter atque inſtitutum. l. i. in primo reſp. ff. de uulgari. Quinimò 2 non ſolum hæres eſſe dicitur, ſed etiam hæres inſtitutus, non ineptè appellatur. l. Gallus in prin. ff. de lib. & poſth. uerbo. inſtituit, quem glo. ſibi exponit, hoc eſt uulgariter ſubſtituit, & illam glo. ſequuntur ibi omnes tam ordinarij quàm repentes, quod & probat eadem. l. in §. quidam rectè uerbo inſtituat, ubi glo. Bar. & omnes exponunt hoc eſt ſubſtitueretur uulgariter, ad idem. l. in teſtamento in prin. ubi notant communiter doct. ff. de hæ. inſti. & in. l. i. mater §. ſi per tex. ibi. ff. de uulgari. l. ſi quis cum ad finem eod. tit. l. 3. §. libertas. ff. de bonis libertorum. Et uulgari 3 ſubſtitutioni locus fit, quando primò nominatus ſe ſe non interponit, ſive id ex cauſa uoluntatis, ſive ex cauſa impotentie fiat. l. 3. C. de hæ. inſtit. l. in §. in pri-

mo & §. pro ſecundo. C. de cad. toll. l. ſi paterfam. ff. de hæ. inſtit. tex. egregius in. l. ſi ſolus. ff. de acq. hæredi. Cauſe autem impotentie plures accidere poſſunt, quæ enu-merantur per doctores per tex. ibi in. l. Gallus ſuprà all. §. & quid ſi tantum, & d. §. in primo & §. pro ſecundo C. de cad. toll. & plenius per nos inſrà de ſucc. reſolutio lib. 1. qui eſt ſeptimus huius operis per totum, & aliquid ſuprà de ſucc. crea. lib. 2. §. 20. nume. 85. & ſubſtituti 4 uulgaris non reſert utrum fiat in hereditate, an in ſuitate fiat. ut eleganter tradit Emanuel de à Coſta in. l. Gallus. §. & quid ſi tantum, parte. 3. num. 18. ff. de lib. & poſth. & ſubſtitutus 5 regulariter ſapit naturam eius in cuius locum ſubrogatur, ut per Andream Tiraquelum plenè de utroque reſtract. pag. 246. num. 80. cum pl. ſeq. plenè per Iaſ. in rubr. ff. de uerborum oblig. & quem admodum ſubſtitutus excludat coniunctum, edocemur plenè ſuprà in materia tranſmiſſionum lib. 1. hoc opere de ſucc. progr. §. 6. ad pri. plenè per Andream Tiraq. in legibus connubialibus glo. 7. num. 63. Sed an 6 ſi uulgaris ſubſtitutus excludatur per eum hæredem, qui iure tantum ciuili, aut iure tantum prætorio, non etiam utroq; iure ſuccedere poterat. tradit Pariſius in. c. Rainutus de teſtam. par. 2. pag. 35. nume. 134. cum ſeq. Illud autem dubium eſt, an 7 pupillaris expreſſa facta ex interuallo poſt patris teſtamentum (iuxta. l. ſi quis eum ff. de uulg.) contineat ſubſe tacitam uulgarem? id quod contra magis communem doctorem ſententiam adfirmat Socinus in. l. 2. ff. de uulgari col. 8. ad cuius opinionem procliuor ſum per generalitatem tex. in princ. iuſt. de pupillari & in. l. iam hoc iure. l. Lucius. ff. de uulgari. l. 2. l. quanuis. l. precibus. C. de impuberum. l. in teſtamento in mag. C. de teſtamen. mili. & quia etiam ſi teſtamentum pupillare ex interuallo poſt paternum teſtamentum har, adhuc non deſinit uideri unum idemque teſtamentum interpretatiuè cum teſtamento paterno. arg. l. patris & filii. ff. de uulg. l. 2. §. prius eod. tit. & inſtit. de pupill. §. liberis. Nam 8 & ſimiliter ſi dixi, quem codicillis nominauero, ſi hæres mihi eſto. ille, qui codicillis nominatus fuerit hæres erit non aliter atque ſi teſtamento ſcriptus fuiſſet. l. ſi ita ſcripſero. ff. de cond. & dem. l. illa inſtitutio. ff. de hæ. inſti. ſic ergo & in ſpecie noſtra ille, qui ex interuallo in pupillari teſtamento impuberi ſubſtitutus fuerit, quaſi in ipſomet patris teſtamento uulgariter ipſi impuberi à patre inſtituto ſubſtitutus uidebitur: ut ſic id interuallum non noceat, nec obſit quicquam, ſecundum hoc. l. furioſum. C. qui teſtam. fac. poſt. & l. cum antiquitas. C. de teſtem.

Illud autem notandum eſt, quòd 9 illa uerba, ſi heres erit, adiecta ſubſtitutioni pupillari, uel compendioſe nihil mutant, nec inducunt conditionem. ut in compendioſa ſubſtitutione probatur in. l. 3. in prin. ff. de adim. lega. facit. l. Seix ex parte. ff. de fundo inſtit. & in authen. de reſti. poſt principium. & in pupillari probatur in fine principij & in ipſo prin. inſtit. de pupillari. ubi ſiue hæres non erit, ſiue hæres non erit, & in pupillari ætate deceſſerit. eſt enim ſenſus ut ſiue hæres non erit, ſi tamen in pupillari ætate deceſſerit, ſubſtitutus admittatur. ſiue hæres erit ſi tamen in pupillari ætate deceſſerit, admittatur ſimiliter ſubſtitutus. quod ultimum dubitabilius erat. arg. l. poſt aditam. C. de impuberum. iuncta. l. cohæredi. §. cum filix. ff. de uulgari. & hæc uidetur eſſe communis opin. quam tenent Bar. nu. 39. in. l. i. ff. de uulga. & in. q. 3. & Cynus in. l. precibus ſuprà all. in materia pup. ſubſtit. q. 4. & ibi Albericus. q. 4. & Alex. col. 2. Aretinus in. l. centurio. ff. de uulga. col. 6. Socinus in. d. l. i. col. 13. uerſ. circa quaſtion. prin. dicens hanc eſſe communem opin. Ang. conſi. 41. in prin. Paul. Caſtren. 13. col. 3. uol. antiquo. Bal. conſi. 40. lib. 4. Platea. Ioannes Faber. & Iaſo. in princ. inſtit. de pup. communis opin. eſt ſecundum Boerium de ciſ 38. enigma. num. 12. cum ſeq. Bar. in. l. 2. col. 2. ff. de uulga. quod obtinet etiam ſi mater fit in medio. nam adhuc continetur tacita uulgaris. ſed in compendioſa

riſicatur in caſu uoluntatis aut impotentie.

4 Uulgares non reſert fiat in hereditate an in ſuitate.

5 Subſtitutus ſapit naturam eius cui ſubrogatur.

6 Subſtitutus an excludatur per eum qui iure tantum prætorio ſuccedere poteſt.

7 Uulgaris tacita an contineatur ſub pupillari facta ex interuallo poſt patris teſtamen. ardua q.

8 Codicillis nominatus quando teſtam. ſcriptus uidetur.

9 Uulgare non impediunt illa uerba ſi heres erit adiecta ſubſtitutioni compendioſe. idem ſi adiiciantur ſubſtitutioni pupillari ſuntque arduæ quaſtiones.

pendiosa bene admittitur contra matrem, in pupillari uerò non ita secundum communem opin. de qua infra latius edocemur.

Sed opp. quòd mater ad impuberis hæreditatem nunquam admittatur, immo substitutus præferatur semper nam siue impubes post aditionem in pupillari ætate decesserit, constat substitutum matri præferri. l. Papinianus. §. sed nec impuberis, de inoff. testam. d. c. i. de testa. in. 6. d. l. precibus. siue etiam ante aditionem decesserit. i. post repudiationem, idem esse constat. Nam substitutus ad hæreditatem testatoris statim post repudiationem uiuo adhuc impubere admittitur matre exclusâ. constat enim 10 per uulg. tacitam, quæ sub expressâ pupillari continetur matrem excludi. glo. app. in. l. fi. de insti. & subst. C. ad hæreditatem uerò impuberis in pupill. ætate decedentis admittitur per pupillarem expressâ secundum Bart. qui communiter app. in. l. i. de uulg. nume. 40. pupillarem enim expressâ, matrem excludere constat d. §. sed nec impuberis. d. c. i. d. l. precibus. mater ergo nullo casu admittitur ad hæreditatem impuberis. sol. d. dixi quòd post aditionem impuberis mater à substituto excluditur, illud, cum est expressâ pupillaris. d. l. precibus cum conc. secus quando est tantum uulgaris ut in. d. ll. cum simil. Dum autem dixi, idem esse si pupillus repudiavit, ut substitutus ad hæreditatem tam testatoris ex tacita uulgaris quam impuberis ex expressâ pupillari, exclusâ matre admittatur, id licet communiter sit receptum, uerum tamen controuertitur potest. Nam substitutio pupillaris uera & propria ea est, quæ concipitur sub duabus conditionibus, scilicet si hæres impubes erit, & in pupill. ætate decesserit. l. i. ff. de uulg. & inst. de pupill. in prin. & l. iam hoc iure. ff. de uulg. Et 11 ideo appellatur duplex substitutio iuxta. d. l. i. & l. Lucius de uulg. quòd sub duabus conditionibus fit, non quòd duobus casibus locum habere possit. Duplex 12 enim illud dicitur, quòd dupliciter in sui conceptione recipit. simplex uerò quòd illa dupliciter in sui conceptione caret. l. i. §. si quis simpliciter. ff. de uerb. modo sic, omnis 13 dispositio, quæ sub duabus pluribusue conditionibus fit, una conditione deficiente in totum euanesceat, ac si omnes conditiones deficerent. l. qui hæredi plures de cond. inst. l. si quis ita. l. si ita quis. ff. de uerb. ob. ergo. ut si pupillus & abstinuerit & pubes iam factus decesserit, expeditum esset, pupillarem euanesceat: quòd neutra conditio impleta esset. iuxta. l. in pupillari. ff. de uulg. & §. masculo inst. de pupill. ita & si altera tantum conditio defecerit, scilicet quòd impubes abstinuit, licet impubes decesserit, substitutionem pupillarem euaniisse dicendum est. d. l. qui heredi. si ergo 14 semel euaniuit in possibile est, quòd suscitetur. l. qui res. §. aream. ff. de sol. l. inter stip. §. sacram de uerb. l. cum mora. l. si profundo. C. de transact. Præterea hoc expressum cauetur in princ. inst. de pupill. ubi ait tex. quòd 15 cum substitutio pupillaris fit sub duabus prædictis conditionibus, si altera defecit, quia pupillus abstinuit, tunc substitutus pupillaris ex uulgaris admittitur ad bona testatoris tantum, non ad bona impuberis, nisi utraq; conditio extiterit. ad idem. l. Sexiliam, de leg. 3. ff. ubi in uulgaris bona tantum testatoris ueniunt, sed immo testatoris, non etiam omnia bona, sed ea tantum, quæ ei cui substitutio uulgaris facta est, data erant iure institutionis, non plegata. & tenendo hanc partem, non obs. d. l. iam hoc iure cum simil. in qua se fundat Bar. in. d. nume. 40. nam fateor sub pupillari expressâ contineri uulgarem tacitam, non tamen sunt eiusdem uigoris & effectus, cum pupillaris ad bona utriusque referatur, uulgaris uerò tacita & etiam expressâ ad bona tantum testatoris. Habes ergo, quòd cum impuberi fit pupillaris substitutio, si quidem talis impubes abstinuit, pupillaris euanesceat. hinc inferitur, quòd talis substitutio pupillaris bona testatoris tantum ex uulgaris tacita habebit, non impuberis ex pupillari expressâ, & hoc quando

impuberi pupillaris facta est. ita aiunt nonissimi in princ. institut. de pupill. quòd uerum non esse propem edocebimur.

Quid 16 autem si ei uulgaris expressâ fiat? puta si impubes hæres non erit, tunc Seius hæres esto. certè si impubes abstinuerit, substitutus ex expressâ uulgaris statim sine dubio ad testatoris bona admittitur. ad bona uerò impuberis in pupillari ætate decedentis admittitur ex pupillari tacita sub uulgaris contenta, secundum Bart. communiter appo. in. l. i. de uulg. nu. 39. Sed contrariam sententiam quidam putant ueriores, primò per l. 2. uers. sed & si ita. ff. de uulg. ibi proculdubio ei, ubi ait qd si talis impubes cui uulgaris facta est abstinuerit & per hoc conditio uulg. substitutionis extiterit, substitutus ille uulg. bona testatoris habebit: de bonis autem impuberis uerbum nullum, ergo à contrario sensu ad eum non pertinent. & facit. l. cum prætor. ff. de iudi. Nec dicatur prout dicebat Bart. in. d. num. 39. quòd tex. dum ait proculdubio Seius ei hæres erit, debeat exponi ei scilicet pupillo. Nam hoc est falsum, quia si tex. intellexisset de tacita pupillari, non dixisset proculdubio. Vnde apparet, ex quo dixit proculdubio, quòd de expressâ uulgaris intellexit. §. patet. in. d. §. Sed & si ita, ibi, sed & si filius, ubi consultus ait quòd si filius erit hæres, tunc substitutus ille ad impuberis bona admittitur. ergo à contrario sensu si hæres non esset impubes substitutus ad eius bona non admitteretur. Tertio per l. quamuis. C. de impuberum. ubi uulg. substitutus ita demum ex tacita pupillari admittitur, si impubes hæres factus in pupillari ætate decesserit. ergo licet in pupillari ætate decesserit. cum tamen hæres non extitisset, ad impuberis bona non admittitur. quartum & quintum fundamentum collige. ex pr. inst. de pupill. uers. quo casu, ubi bis colligitur à contrario sensu, qd impubere abstimente testatoris tantum bona substitutus habebit: eo uerò aduente tam impuberis quam testatoris. Et tenendo hanc partem, non obs. l. si pupillus alias Iulianus. ff. de acquirenda hered. in qua se fundat Bar. in. d. num. 39. & §. non solum, inst. de pupill. nam fateor quòd ad pupillarem substitutionem non est necessè, quòd filius sit hæres, siue pup. fiat exheredato siue instituto, qui abstinuit. ut. dd. ll. sed hoc uerum est quando pupill. facta est, quòd si pupill. à testatore facta non est sed tantum uulga. tunc licet impubere aduente ex tacita pupilla. substit. admitti possit ad bona utriusque, quæ aditione fuerunt coniuncta. iuxta. l. iam hoc iure. de uulg. cum simi. tamen impubere repudiante sat est quòd substit. testatoris bona habeat, licet non habeat impuberis. ut in. ll. contrariis. Nec obs. l. iam hoc iure, nam intelligo quòd cum substitutio in alterum casum facta est, in utrumque facta intelligitur, non copulatiue sed alternatiue.

Redeo ad intell. d. uers. sed & si ita, & quia Bart. in. d. l. i. num. 39. de uulga. quem alii sequuntur, ait, qd potest intelligi ei scilicet filio, dic quòd is intell. nullo modo potest stare propter tex. ibi in uerb. proculdubio, cuius sensus est, quòd abstimente impubere, cui uulgaris tantum facta fuit, tunc substitutus patri proculdubio hæres erit. proculdubio autem ideo dixit, quia si pupillus adisset, tunc non proculdubio, immo dubium esset, an substitutus patri hæres existeret, ex quo si ille pupillus pubertatem excessisset, substitutus tunc omnino excluderetur. proculdubio ergo dixit, tunc statim debet admitti post impuberis abstentionem ut. l. post aditam. C. de impub. tum ut denotaret quòd si impubes adiret tunc licet adhuc substitutus patri hæres esse posset filio impubere decedente, tamen id non esset proculdubio, cum impubes posset pubertatem excedere. præterea etiam si in pupillari ætate decederet impubes adhuc substitutus patri hæres existeret non posset, immo impuberi hæres existeret inq; huius hæreditate & paternam reperiret. l. sed si plures. §. filio de uulga. nisi

15
Vulgaris
expressâ
statim post
pupilli ab
stentionem
tribuit bona
testatoris.
C. pupillo in
pupillari ætate
morie
te eius bona
ex pupillari
tacita compe
tere inci
piunt.

10
Vulgaris
tacita sub
pupillari
contenta ma
trem exclu
dit.

11
Pupilla
ris est du
plex substi
tutio.

12
Duplex
quid.

13
Copulati
ua requirit
utrumq; ef
fectum.

14
Mortua nō
resurgunt.

15
Substitu
tus post pu
pilli abste
ntionem ex
tacita uul
gari capie
bona testat
oris.

De uulgaris subst.

diceres quod hæres hæredis &c. ut l. fin. C. de her. inst. redeo ad quæst. quando impuberi sit uulgaris expressa & queritur, an post abst. impuberis in pupillari ætate decedentis substitutus ex tacita pupillari ad impuberis bona admittatur? de quo sunt opiniones, ut per Bart. in d. num. 39. tamen distingue. Nam aut impubes adiuit & in pupillari ætate decessit; & sine dubio substitutus ex tacita pupillari admittitur: ita debet exemplificari. l. i. hoc iure de uulg. l. quamuis de impub. & in pr. inst. de pupilla. & d. §. sed & si ita. in quibus omnibus ponitur hoc exemplum, quod uulgaris expressa trahitur ad bona quoque impuberis ad eundem iure tacita pupillaris sub ipsa uulgaris comprehensæ, in quibus omnibus datur intelligi se cū esse, si impubes abstineret, licet in pupillari ætate decederet: quo casu ita substitutus ad bona testatoris admittitur, bona autem impuberis etiam in pupillari ætate decedentis fortè habere non poterit, tū quod nulla lege hoc cauetur, tū quod d. l. inuicem contrarium ratio aut differentia, utrum pupillus adeat, an abstineat, ea est, quod testator potius uult hæreditatem suam ad pupillum peruenire, quam ad substitutum potiusque ad substitutum quam ad alios legitimos ipsius testatoris. arg. l. cum ex filio. §. 1. de uulga. quo fit ut impubere ad eundem, cū substitutus hæreditatem testatoris habere non possit sine hereditate impuberis propter coniunctionem ipsarum. l. sed si plures. §. filio de uulg. huius necessitatis causa receptum est, ut utranque habeat ex tacita pupillari. ita intelligo. d. l. iam hoc iure, cum conc. At impubere abstinente, cū statim secundum omnes substitutus ad bona testatoris admittatur secundum uoluntatem testatoris uulgarem tantum faciens, non est cur ei detur & hæreditas impuberis & auferatur eius legitimis hæredibus, nec obit. l. si pupillus de acquir. hered. & in fin. pr. inst. de pupill. per quas. l. uidebatur quod fauore impuberis inducta fuit prouisio. l. iam hoc iure, ut potius ei succedendi spem habeat substitutus, quam alii legitimi pro quo etiam tex. in §. si aut quis formidolosus, inst. de pupill. Nam fateor quod 17 usus pupillaris substitutionis fauore pupillorum receptus est, ut d. l. si pupillus per rationem. d. §. si autem formidolosus. ceterum usus & dispositio d. l. iam hoc iure, cum conc. non fuit receptus tam fauore pupillorum quam ipsorum parentum, ne eorum hæreditates ad heredes legitimis impuberis peruenirent. exclusio substituto, quem parentes magis dilexerunt. ut probauit arg. d. l. cum ex filio & l. Publius. ff. de condition. & demon. id in specie uidetur probari in d. l. iam hoc iure, dum ait in utrumque casum substituisse intelligatur. ergo uoluntate parentis, & fauore ipsius illa dispositio procedit, non impuberis: quod apertius patet in fi. d. l. & in l. quamuis supra all. dum aiunt, quod ipsarum legum dispositio cessare potest ex uoluntate patris. ergo &c. ergo sub uulgaris expressa continetur pupillaris tacita, impubere ad eundem, secus eo abstinente. cogitabam tamen posse defendi communem opinionem per l. Lucius de uulg. in uerb. infra pubertatem, iuncta d. l. 1. in hoc iure, uerf. quod ius. nam in d. uerf. quod ius dicitur, quod 18 reciproca continet sub se tam uulgares quam pupillares quod in specie tenet glo. appo. in d. l. Lucius. at si alter ex impuberibus, quibus reciproca facta est decedat infra pubertatem tunc habet locum prouisio. d. uerf. quod ius, nec distinguitur, utrum post aditionem, an post abstentionem decederet, ergo idem & in proposito dicendum est, ut dummodo impubes cui uulgaris tantum facta est, in pupillari ætate decedat, statim uendicet locum prouisi. d. l. iam hoc iure in pr. non facta distinctione utrum impubes post aditionem, an post abstentionem decederet: & nil melius pro communi adduci possit. sed tamen adhuc id sufficiens non est. Nam 19 reciproca licet sub se contineat uulgares & pupillares, tamen omnes sunt expressæ secundum glo. communiter app. in d. l. Lucius & saltem hoc est indubitatum scilicet quod

omnes illæ substitutionis partes sunt, siue eas dicas expressas, siue tacitas, siue mixtas, quo fit ut si ex impuberibus alter in pupillari ætate moriatur statim superstes ad eius substitutionem ueniat, & dummodo ille in pupillari ætate moriatur nil amplius exigitur. nam siue dicas mortuum esse post aditionem, dicam superstitem admittendum tanquam pupillariter substitutum: siue dicas mortuum esse post repudiationem dicam superstitutionem admittendam tanquam uulgariter substitutionem. At in questione nostra id dici non potest, cum ponamus uulgarem tantum factam, sub qua probauimus pupillarem tacitam contineri eo casu, quo impubes adiuit, secus si abstinet: & confirmatur, quia prouisio. d. l. iam hoc iure tanquam noua non debet extendi ad casum non comprehensum. arg. l. commodissime de libe. & posthum. l. quod uerò contra, de legib. ff. adhuc tamen tutius est tenere communes op. que ueriores sunt. ut 20 enim pupillaris dicitur esse duplex. l. i. ff. de uulgar. ita & uulgaris dicitur esse duplex. d. l. iam hoc iure. d. l. Lucius & l. 2. l. quamuis. C. de impuberum. l. in testamento in mag. C. de testam. mili. facit. l. 3. in pr. ff. de adm. lega. sicque siue faciam uulgarem impuberi duplicem (i. tam uulgarem quam pupillarem) siue faciam pupillarem similiter duplicem (i. tam pupillarem quam uulgarem subst.) fecisse uideor, sicque æque principaliter utraque continetur inspecta legis interpretatione. ergo ut si ambæ factæ essent, nulla dubitatio foret, ita & si alterutra facta sit, nulla dubitatio esse debet quin utraque & sic duplex seu gemina substitutio sit: quasi illa uerba, si impubes heres erit, ex sensu testatoris sic interpretentur, ut non solum si impubes abstinerit, substitutus admittatur ex tacita uulgaris, sed etiam si adierit, si tamen in pupillari ætate decesserit, substitutus similiter ex pupillari expressa, id quod difficilior erat, admittatur. idque si recte inspicitur significat Iustinianus ad fin. prin. inst. de pupill. quæ ratione si Vigilius ibi, & reliqui nouissimi præuidissent fortè à communi sententia non recessissent.

Denique 21 quod uulgaris expressa utrumque casum complectatur, sicque sub se contineat tacitam pupillarem: limitationes nouem recipit. ut fusc per Socinum in l. i. ff. de uulgar. 3. q. prin. col. 3. & similiter 22 quod uulgaris facta in uno casu indiuiduo trahatur ad alios casus uulgaris substitutionis decies limitatur. per Socinum ibi col. 4. qui ita limitat. l. fin. Cide inst. & subst. & l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posthum. idem que Socinus in d. l. i. in 4. quæst. princ. in quinto effectu uulgaris substitutionis, plenè declarat. An uulgaris adimittat filii suam, tradens regulam affirmatiuam cum 16. fall. Sed nos contra communem sententiam tenuimus regulam negatiuam supra de succ. crea. lib. 2. §. 21. & §. 22. & uulgaris partim expressa, partim tacita, an admittatur contra matrem pupilli tradit plenè Socinus ubi supra in 4. q. prin. in 4. effectu uulgaris subst. Sed nos infra in materia pupillaris subst. contendimus etiam ex toto tacitam admitti contra matrem. & quamuis Socinus ibi in 4. quæst. prin. in 2. effectu uulg. subst. fusc contendat, quod si pupillus uiuo adhuc testator moriatur, tunc non solum pupillaris expressa, sed etiam uulgaris sub ea contenta euanescat. nos tamen contrarium defendimus supra in materia subst. informis ad finem. idemque futurum contendimus etiam si ab ipso patre esset emancipatus. Nam adhuc tacita uulgaris perdurat. Idemque existimamus etiam si impubes uiuo patre, uel post eius mortem adoleuerit. Nam & tunc pereunte pupillari expressa, tacita uulgaris non intercidit, sed per se stat. Vnde pupillo postea abstinente ex uulgaris habebit substitutus bona testatoris. ut hæc omnia plenè ubi supra. & ab ista tacita uulgaris testamentum incipere & uires sumere potest, non secus quam ab expressa, ut est communis op. Bar. & aliorum in d. l. i. ut per Socin. ibi in 4. q. princ. in 2. effectu uulga. subst. in 3. q. illius effectus secundi, ubi etiam tradit in 1. effectu uulg. subst. in 8. q. illius

pressas
uulg. quam
pupilla-
res.

20
Pupilla-
ris est du-
plex seu
gemina i-
dem in uul-
gari.

21
Uulgaris
pupillare
desinit co-
tinere in
9. casibus.
22
Uulgaris
in uno casu
facta ad
alios non
porrigi-
tur in 10. casibus.

17
Pupilla-
ris cuius
fauore re-
spiciat.

18
Recipro-
ca continet
sub se tam
uulg. quam
pupilla-
res.

19
Recipro-
ca continet
sub se ex-

§. q. illius primi effectus, quod in casibus quinque concurrunt institutus & substitutus, quia de re per glo. Bar. Bal. Alberi. Ang. Caman. Imol. Aretinum. Alex. Socin. Ias. Fortunium & alios in. l. Gallus. §. quidam recte per tex. ibi. ff. de liber. & posthum. Illud autem prætermittendum non est, quod tam substitutio vulgaris tacita (hoc est ius accrescendi iuxta. l. si Titio & Meuius. §. Iulianus. ff. de lega. 2.) quam etiam expressa excluditur per fiscum eo casu, quo is aufert alicui hereditatem tanquam ab indigno. ita in tacita substitutione tenent Bar. & communiter doct. per tex. ibi in. l. si Titio & ei. ff. de leg. 2. communiter doctores in. l. huiusmodi §. si Titio. ff. de lega. i. & in expressa substitutione tradit plenè Socinus in. l. i. ff. de uulgar. in. 4. q. princ. in primo effectu vulgaris substit. in. 7. q. illius primi effectus. Simillimum est, quod si filius. à me institutus fuerit & si hæres non esset, Meuius ei substitui. isq. filius meam hereditatem repudiavit patre renuente, tunc ipse pater excluso substituto admittitur. argum. in. l. si in pr. & §. i. C. de bon. que lib. de quo not. per Ias. in. l. cum proponas. C. de hered. inst. num. 12. per Socin. in. l. i. ff. de uulgar. in. 4. q. 4. quæstio. princ. facit in simili. l. si pater. ff. de hæ. insti. & ad hanc partem, multis tamen repugnantibus, de quibus per Socinum, & Ias. procliuor sum. Nam substitutio vulgaris, est remedium subsidiarium & quasi in hunc sensum factum uidetur, ut cessante instituto testatorisq. hereditate destituta, sit substitutus, qui eam adeat, euereturque testamenti caducitas, ne testator careat herede sicq. iniuria affectus uideatur. argum. in pr. inst. de uulgar. l. un. in pr. C. de cadu. toll. iuncto. §. i. inst. quibus ex cau. man. non licet. Ergo testator, qui scit aut scire præsumitur leges. l. leges. C. de legibus, & dixit, si filius. fam. hæres à me institutus, mihi hæres non extiterit, Meuius substituo. huius animi fuisse uidetur, ut sic ex gradu institutionis eius hereditas adita non esset, tunc ex substitutione testamentum posset sustineri, voluntatemque testantis tueri, ac caducitatem ipsius euitari. Nec dubium est, quin filio repudiante, eius pater à lege admissus, ex eodem gradu institutionis admissus uideatur. nam & nulla facta substitutione admittitur. ut. d. l. fin. in princ. & §. j. ergo interea par est, ut quandiu locus est, aut esse potest institutionis gradui cesset substitutio: substitutio enim in re dubia non tam personis quam uniuerso gradui facta uidetur. argum. in d. prin. inst. de uulgar. & d. prin. in. d. l. un. C. da cad. toll. Hinc est, quod si post plures institutos Meuius simpliciter substitui, tunc uno ex institutis repudiante, cohæres per ius accrescendi admittitur ad illam portionem repudiatam excluso substituto: quia quanuis substitutus regulariter præferatur coniuncto. §. in primo. & §. pro secundo. C. de cad. toll. l. 2. §. si duo. ff. de bon. poss. secundum tab. tamen ibi obtinet, cum singulariter & nominatim substitutus ei fuisset, non sic si simpliciter, ut in specie nostra: quia tunc non tam ei, qui repudiavit quam uniuerso gradui substitutus uidetur: sicque coniunctus, qui erat in primo gradu præfertur. ut ex uera & communi opin. resoluunt Paul. Cast. & Socinns in. l. si is qui ducenta. §. item si pater. ff. de reb. dub. Ripa in. l. hæres mei. §. cum ita nume. 95. cum pl. seq. ff. ad Treb. Socinus in. l. i. ff. de uulgar. in. 2. quæst. 5. quæst. princ.

Sic ergo & in specie nostra, si filius. instituitur inspecta legis censura alternatiue uidetur institutus tam ipse quam eius pater, uel saltem tam ipse quam eius pater renuente filio ad eam hereditatem inuitati uidentur. unde par est, ut substitutus simpliciter datus, non tamen singulari personæ quam uniuerso gradui datus uideatur sicque filio repudiante, cum ad huc supersit pater & ita totus gradus euacuatus non dum fuerit, par est ut substitutus sese contineat. Hinc est, quod hac ratione is in quem institutus ante aditam hereditatem decedens eam transmisit, præfertur substituto: quasi ille ex ipsomet institutionis gradu admissus intelligatur. l. un. §. pe. C.

de cad. toll. ubi ita tenet communiter doct. & in. l. un. C. de his qui ante aper. tab. Bart. & communiter doct. in. d. l. i. ff. de uulgar. dixi plenius in materia transmissionis supra lib. i. qui est quartus totius operis. §. 6. ad prin. hinc etiam est quod si institutus ante aditam hereditatem monachus fiat, excluso substituto admittitur monasterium quasi ex ipsomet institutionis gradu inuitatum uideatur, sicque nondum aditus apertus sit ad gradum substitutionis. ut tenent Bart. & communiter doct. in. d. l. i. Abbas, De cius, Felinus, & alii in. c. in præsentia, de proba.

Illud autem dubium est, An si dixi, si institutus liberos non habuerit, substituo Meuius. institutus uero liberos suscepit, qui tamen uiuo ad huc substituto decesserunt, an eum excluderint? quia de re plenè per Ias. per tex. ibi in. l. si qui heredem num. 5. C. de insti. & substit. & in hoc procliuor sum, ut substitutus exclusus non uideatur: sed siue primò nominatus repudiauerit, Meuius ex uulgar. admittatur, siue adiuerit, sed uiuo Meuius decesserit, is ex fideicommissaria inuitatus intelligatur. Denique quid sit uulgaris? & quibus uerbis fiat? ultra loca ordinaria traditur per Episcop. Couarub. in. c. Rainutius de testam. §. 4. reliqua ad hanc materiam spectantia, dicta fuerunt supra in substit. in formi. & infra in substit. pupillari.

De pupillari substitutione pars. i. §. xij.

SUMMARIUM

- 1 Pupillaris substitutionis definitio.
- 2 Pupillaris quare dicatur.
- 3 Pupillaris an codicillis fieri possit? ardua. q.
- 4 Pupillaris quare inuenta.
- 5 Quo iure inuenta pupillaris.
- 6 Consuetudinaria dicuntur iura feudorum.
- 7 Abstinenti facultas est iuris prætorii.
- 8 Statutum tollens adolescenti bonorum administrationem, uel etiam quod pater. filio puberi possit testamentum facere, ualet.
- 9 Pupillarem ut facere nequeat pater statuto posset cauere.
- 10 Pupillus doli capax ut possit hereditatem adire & alios contractus facere, statuto induci posset.
- 11 Statuta & consuetudines inferiorum an ualeant, si aduersantur iuri superioris.
- 12 Pupillariter substituendi ius etiam hodie an sit consuetudinarium. ardua. q.
- 13 Statutum & consuetudo inducere possunt, ut quis cum duobus testamentis decedat, & etiam partim testamentus & partim non.
- 14 Captatoria uoluntas ultima, an statuto, uel consuetudine induci possit? ardua. q.
- 15 Testari alter pro altero an possit, ex permisso statuti?
- 16 Captatoria uoluntas, quæ dicatur, & quare improbetur.
- 17 Testandi libertas an statuto minui possit?
- 18 Captatoria uoluntas quæ dicatur?
- 19 Intell. l. stipulatio hoc modo. ff. de uerb. obli.
- 20 Captatoria uoluntas an statuto admitti possit.
- 21 Captatoria uoluntas ualet de iure canonico.
- 22 Captatoria uoluntas consuetudine, & statuto in tribus speciebus admitti potest. suntque arduæ quæst.
- 23 Pactum de non succedendo continet turpitudinem etiam ex parte renuntiantis.
- 24 Captatoria uoluntas re, & uerbis statuto admitti potest contra nouissimos.
- 25 Legis potestas quanta sit.
- 26 Pupillaris quatuorplex sit.

Pupillaris

- 27 *Pupillaris expressa quadrupliciter fieri potest.*
 28 *Pupillaris tacita ut fiat?*
 29 *Pupillaris sub reciproca contenta est expressa uerbis generalibus contra nouissimos.*
 30 *Hæc uerba si filius in pupillari ætate decesserit, inducunt pupillarem, non compendiosam.*
 31 *Pupillaris non exigit illa uerba si hæres erit.*
 32 *Pupillo facta substitutio intelligitur pupillaris.*
 33 *Pupillaris est, si dixi, si pupillus in pupillari ætate decesserit Seius mihi hæres esto.*
 34 *Vulgaris contenta sub compendiosa admittitur contra matrem.*
 35 *Pupillaris an compendiosa sit, si dixi, si filius infra 14. annos decesserit substituo. ardua. q.*
 36 *Mater tam pupilli quam etiam testatoris excluditur per illam pupillarem, si filius infra pubertatem decesserit.*
 37 *Pupillum instituo, Sempronium substituo. uulgaris est.*
 38 *Vulgaris tacita contenta sub pupillari expressa admittitur contra matrem testantis. contra communem.*
 39 *Pupillaris substitutionis illa uerba, si hæres erit, quo sensu uideantur adiecta.*
 40 *Pupillaris subst. quis sit effectus, quando post abstentionem pupillus impubes adhuc decessit.*
 41 *Substitutio informis impuberi facta, continet expressam pupill. & etiam uulg. uerbis generatibus.*
 42 *Substitutionis species colligitur ex qualitate personæ cui fit.*
 43 *Pupillaris est, non compendiosa, cum dixi filio impuberi si decesserit, substituo. contra communem opin.*
 44 *Pupillarem inducunt illa uerba, quis quis mihi hæres erit, is impuberi hæres esto.*
 45 *Compendiosa, uel etiam pupillaris uaria exen. pla. & differentia.*

1
Pupilla-
ris substi-
tutionis de-
finitio.



VIDE I sit pupillaris, uide Zasum & Politum in princ. tract. de pupill. substitutione. tamen dic, pupillaris est datio hereditatis pupilli a patre facta. §. igitur instit. de pupill. l. 2. §. prius. ff. eod. l. patris & filii. eod. l. moribus in prin. eod. §. nam moribus in-
 sti. eod. l. Papinianus. §. sed neque impuberis de offic. testamen. ff. Nec ignoramus ut possit hæc definitio impugnari & cauillari, sed non placuit hac in re multum morari: tum quod omnis definitio in iure sit periculosa, tum etiam quod ex requisitis ipsius pupillaris substitutionis cuilibet uel mediocriter docto quid sit pupillaris liquebit. pupillaris 2 quare dicatur dicitur pupillaris quia in sui tam creatione quam resolutione uersatur in pupillari ætate. l. 2. in prin. l. in pupillari. l. qui habebat de uulg. ff. in prin. inst. de pupill. §. masculo, eodem tit. de quo tamen dic ut edocemur infra super rep. l. fin. C. de inst. & subst. ad prin.

2
Pupilla-
ris quare
dicatur.

3
Pupilla-
ris an co-
dicillis fi-
ri possit.
ardua. q.

Pupillaris 3 tamen testamento fieri potest, codicillis autem non utique. l. Sequola. ff. ad Treb. l. 3. C. de codi. §. pe. inst. eod. titulo quod de facto codicillis fiat, an saltem ualeat in uim fideicommissi, & quid si alia quauis ratione inutiliter fiat, an & tunc in uim fideicommissi sustineatur? sunt, qui teneant partem affirmatiuam, ita Bar. ubi Ias. num. 6. & num. 19. hanc dicit communem opin. in l. uerbis ciuilibus. ff. de uulgari & Socinus num. 55. & Ias. num. 32. & Claudius col. 2. in l. centurio. ff. de uulgari Vincen. Hercul. & Ripa in l. ex facto in prin. ff. ad Trebel. Benedictus in c. Ramutius de testamen. uerb. si absq. liberis in 2. in materia compend. num. 37. Guido Pape consi. 202. & consi. 203. Curtius in nior in l. precibus. C. de impuberum num. 56. Viglius in §. si. inst. de pupill. Contrariam partem ut pupillaris inutiliter facta, non ualeat in uim fideicommissi. tenent gl. Angelus & Viglius in §. si. per illum tex. instit. de pupill. Alex. in d. l. uerbis num. 11. communis opin. est secun-

dum Mathesil. not. 140. & est communis opin. secundum Ancharanum in c. si pater de testamen. lib. 6. Nos autem sumus in noua opin. ut ualeat quidem in uim fideicommissi, id tamen fideicommissum finiatur pubertate, non secus quam ipsamet pupillaris si ualeret, finiretur. ut & infra attingam, & diximus supra lib. 1. sub titu. qui testari non possunt. dum agebamus ut impubes testari non possit.

Quare 4 sit inuenta pupillaris substitutio, responde quod licet uerum sit, quod uulgaris substitutio principaliter facta intelligatur in fauorem & conseruationem testamenti, & substitutio fideicom. in fauorem solius fideicommissarij. tamen pupillaris substitutio facta in teigitur in fauorem ipsius pupilli cui fit. tex. est in l. si pupillus, ibi impugnat enim utilitatem. ff. de acq. hæ. & argum. §. si quis ita formidolosus, inst. de pupill. facit lex facta in prin. ff. de uulg. §. qua ratione, instit. de pupill. l. humanitate. C. de impuberum. & licet in hac substitutione sepe fiant interpretationes in fauorem ipsius substituti arg. l. ex duobus, in prin. ff. de uulg. l. qui duos eo. l. qui duos. l. q. de pariter. ff. de rebus dub. tamé lōgè magis attēditur fauor ipsius impuberis, ob cuius utilitatem fauemus ipsi substituto. Nam propter unumquod que tale & illud magis, secundum Philosophum. nam si diligo filium propter patrem, ergo magis diligo patrem & id preponderat, cuius contemplatione aliquid fit uel inducitur argum. l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de uulg. l. dotem dedit. ff. de coll. bonorum. l. cum quis. C. de iur. delib. l. 3. §. i. ff. de leg. præst. Vnde in hac pupillari substitutione, si utilitas ipsius substituti aduerferet utilitati impuberis, seu impuberum, sequenda est utilitas impuberis post habita utilitate substituti. quod si utilitas impuberis non aduerferet, tunc attentiores esse debemus ad utilitatem substituti, quam ad aliorum utilitatem etiam si sint filii ipsius testatoris, uel matris ipsius impuberis: quando quidem & in hoc consistit utilitas ipsius impuberis, ne alium substitutum habeat quam ipsum substitutum pupillarem. utilitas autem impuberis consistit in eo, q. expedit unicuique cum testamento decedere. l. quia. ff. de inrerrogato. actionibus & in §. i. inst. quibus non est permittum, facere testamentum. q. adeo uerum est, ut contra bonos mores esse intelligatur, homini sanæ mentis auferre liberam testamenti actionem. l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de uerb. oblig. facit. l. i. C. de Sacrosan. Eccles. item est utilis pupillo substitutio pupillaris propter tutelam corporis sui argum. tex. in §. si. in autem formidolosus, institut. de pupillari substitut. & reliquæ utilitates ex apparatu deducuntur.

Quare sit inuenta pupillaris uidimus, nunc uidentur quo 5 iure. & communiter receptum est, moribus, hoc est iure non scripto, sed consuetudinario eam inductam esse. ita Bal. & ceteri in l. 2. per tex. ubi in prin. ff. de uulg. sequitur & dicit hanc communem opin. Ripa ibid. col. 1. post Imolam & Alex. nu. 2. qui idem sequitur quod etiam sequuntur ibidem Soci. & Ias. in primo not. post Ang. Sali. & Areti. per tex. in d. l. 2. in princ. Nec ad rem pertinet, quod in scriptis id ius redactum sit. nam 6 & iura feudorum quantuncunque in scriptis redacta sint, consuetudines appellantur. & abstinendi facultas, quæ 7 primordialiter à prætore inuenta fuit, ius prætorium, non ciuile nuncupatur: licet de eo quam plures leges ciuiles id ius confirmantes mentionem faciant ut est communis secundum Ias. nu. 29. in l. un. C. quando non pet. part. & etiam tenet Alex. in l. qui sic patris num. 15. C. unde liberi Romanus in l. necessariis. ff. de acquir. hæred. Alex. & Imola latè ubi supra, latissime per Imolam in l. uentre. ff. de acq. hæ. licet contra communem teneat & malè Alex. num. 3. post Bald. in l. fin. §. si uerò postquam. C. de iure delib.

Tenendo quod pupillaris sit inuenta iure consuetudinario, inde inferunt doct. ualere §. statutum per q. maiori

4
Pupilla-
ris quare
inuenta.

5
Quæstio
re inuenta
pupillaris

6
Consuetu-
dinaria di-
citur iura
feudorum.

7
Abstinen-
di facultas
est iuris
prætorij.

8
Statutum
tollēs ad
lescētū bo-
norū admi-
nistrati-
onē ueluti
quod pater-
terf. filio
puberi pos-
sit testamē-
tū facere
ualer.

9
Pupillare
ut facere
nequeat
pater sta-
tuto posset
caueri.

10
Pupillus
capax ut
posset hereditatem
adire &
alios contra
statutum
facere
statuto
induci pos-
set.

11
Statuta &
consuetudi-
nes inferio-
rum an ualeant
si aduer-
santur
iuri superio-
ris.

12
Pupillari-
ter substi-
tuendi ius
et hodie an
sit consue-
tudinaria
ardua q.

13
Statutum
& consue-
tudo indu-
cere pos-
sunt ut quis
cum duobus
testamentis
decedat, et
etiam par-
tem testa-
mentum & par-
tem non.

14
Captato-
ria uolun-
tas ultima
an statuto
uel consue-
tudine indu-
ci pos-
sit. ardua
q.

15
Testari
alter pro
altero an

maiori. 4. annis impeditur bonorum suorum libera ad-
ministratio, ueluti si caueretur, quod paterf. posset
post. 14. annum filio inuito curatorem dare. Item infer-
runt ualere statutum, uel consuetudinem inducens q.
paterf. post annum. 14. pupillariter substituere. & idē
9 ē contra. quod pupillariter substituere non posset
etiam infra aetatem pupillarem ut per Alex. Iaso. Socin.
Ripam & alios in d. l. 2. ff. de uulg. quorum opiones ue-
rissimæ sunt, quia hæc omnia indubitanter sunt iuris
positiui. ergo alio iure positiuo tolli possunt: quia nil
tam naturale quam unumquodque eo modo dissolui, quo
colligatum fuit. c. omnis res de reg. iur. extra. l. nil tam
naturale. ff. de reg. iur. Vnde 10 etiam inferitur ualere
statutum uel consuetudinem inducentem ut minor. 14.
annis maximè doli capax possit hereditatem adire &
reliquos contractus & quasi contractus facere, & etiam
testari, quod satis probatur ex superioribus & in specie
in l. si. C. de testamen. mil. quod indubitanter admitten-
dum, quando statutum uel consuetudo esset inductum
ab habente potestatem legis condendæ. ut per Bar. in l.
omnes populi in. 3. quar. prin. ff. de iust. & iur. Bar. in l.
si queramus. ff. de testamen. Alex. post Ang. & alios in l.
si. C. de testamen. mil. Bart. in l. denique. ff. de mino. Bar.
in l. non ambigitur. ff. de legibus. Alex. in l. 2. in princ. ff.
de uulg. quod 11 si consuetudo esset inducta per non
habentem potestatem legis condendæ, tunc magis est
ut non ualeret, nec etiam statutum ut in dictis locis ma-
ximè per Alex. in d. l. fin. contra quem in hoc ultimo tenet
Decius ibid. Adde 12 quod etiam hodie mori-
bus & consuetudine intelligitur inductum ius pupilla-
riter substituendi, ut per Bar. in d. l. 2. ff. de uulg. in prin.
cuius opin. communis est. secundum Ripam ibid. nu. 12.
qui idem sequitur post Imolan. in c. Ramutius de testa-
men. in materia pupillaris substitutionis Alex. in d. l. 2.
col. 2. licet cōtrarium teneat Dinus relatus per Bar. ubi
supra Salic. in l. si testamento. C. de impub. Politus in
tract. subst. pup. in prin.
Et per rationem superiorem inferit Alex. post alios in
d. l. 2. col. 2. ff. de uulg. ualere 13 statutum disponens,
quod quis possit cum duobus testamentis decedere &
etiam pro parte testatus & pro parte intestatus: quod
uerissimum, ut per Ripam Iaso. Socin. & alios ibid. quia
hæc omnia cum sint iuris positui, contrario iure mutari
possunt. & quia iure scripto in militibus iā receptū est.
Et quia in d. l. 2. ff. de uulg. uehementer controuersum
est, an 14 per statutum uel consuetudinem possit indu-
ci, quod ualeat captatoria uoluntas ut alter pro alte-
ro testetur? & communior op. quam inter alios defendit
Socinus ibidem in pr. contra Areti. & Ias. est affirmati-
ua. f. quod ualeat tale statutum uel consuetudo. aduer-
te quia Ias. ibidem in pr. col. 2. tenet contra, secutus Are-
tinum. & aduerte quod licet id esset in se uerum, tamē
nullo modo probatur ibidem, quia licet absurdum sit, ut
homini sanè integræq; mentis possit impediri testamen-
tū fieri, tamen q. homini, qui non est satis integræ mē-
tis, (qualis uidetur esse impubes, arg. s. si pupillus iust.
de inut. stip. cum simil.) facultas testamenti faciendi au-
feratur, non uidetur absurdum & consequenter quod
alius pro eo testetur, ut utrumque probatur in l. lex fa-
cto. in pr. ff. de uulg. licet ergo hic filio meo ut possim
facere testamentum tum quod is sibi facere non potest,
tum quod l. de me multum confidit, quia sum pater. ta-
men alteri testamentū (qui & mihi extraneus esset, & is
sibi testari posset) facere nō possem. arg. d. l. ex facto iun-
cta. l. i. de testamen. & c. 2. de consuetu. in. 6. & l. i. C. de
sacro. eccl. Sed ad huc hæc omnia fundamenta tolluntur
per resp. Socini, unde teneo eius op. quia prohibi-
tio l. captatorias. ff. de her. inst. est iuris positui & po-
test tolli alio iure positiuo. Hinc infero quod 15 si
statuto cauetur, quod ualenti sibi testari citra eius
consensum ab alio sibi testamentum fieri posset, tale sta-
tutum non ualeret, & ita procedat op. Areti. & Ias. quod

si caueretur ut de eius uoluntate uel commissione id te possit ex
statutum facere posset tunc ualeret, & ita procedat permissu
op. Socin. & l. tauri. 3. quia imputandum est ei, qui suū
testamentum alteri commisit. sed pro Ias. facit quia etiā
de uoluntate mea non possum auferre mihi liberam te
standi facultatem. Nam ratio Socini in qua me fundo
tollitur per l. stipulatio hoc modo cōcepta de uerbo. iū-
cta. l. si fideiusor. s. qui necessaria. ff. qui sat. cog. ubi etiā
si libertas testandi mihi tollatur per factum meum spon-
taneum, qui pœnam promissi sponte, ad huc dicitur esse
contra bonos mores, quod testandi libertas etiam eo
modo auferatur. Sic & in casu nostro, est contra bo-
nos mores, quod alius pro me etiam de mandato meo
testetur. Sed sustinendo Socin. resp. quod in casu nostro
mandatum de testando poteram ad libitum reuocare. at
in d. l. stipulatio, non poteram sine amissione quantita-
tis nomine pene promissæ. Vnde in casu nostro, cum
impune possem ego mihi facere testamentum reuoca-
to mandato, non multum periculi est, si id mandatum ua-
leat: & sanè hoc uerum est, data in statuentibus potesta-
te. at in d. l. stipulatio hoc modo, cum impune pro li-
bito testari non possem, non adest ita plena libertas.
ultimo aduerte, nam ueritas huius op. uel questionis
pendet ab intell. l. captatorias, in uerb. improbavit de
her. inst. ff. iuncta doctrina Bartol. in l. omnes populi de
iust. & iur. num. 26. nam statutum si contrariatur legi su-
perioris interdum ualet, interdū non ualet. unde cum
hic negari non possit, quin uoluntas sit captatoria, su-
perest ut si captatoria uoluntas improbat est, quia con-
tra bonos mores, quod non ualeat tale statutum, si
alia ratione, secus.

Denique op. affirmatiua, ut talis captaria uoluntas
ultima per statutum approbati possit, sequitur dicique
communem Ripam in l. 2. ff. de uulg. col. 1. post Ias. Ale.
Soci. & alios ibi. uide Couar. in d. c. cum tibi de testam.
num. 13. Ias. in l. captatorias. C. de testamento mil. Nec
dubito quin uera sit in habente potestatem statuendi.
Nam 16 captatoria uoluntas dicitur, non ob id quod
captionem, dolum, aut mendacium, fraudem, aut machi-
nationem, aut uorum captandæ mortis certum & indu-
bitatum contineat (isthæc enim pendent ab animo foli-
us captantis, uel ad alienam hereditatem aspirantis
qui animus soli Deo, non etiam homini, aut legi notus
esse potest) sed ideo dicitur quod talis conuentio, aut
dispositio habet paratam occasionem captandi, frau-
dandi, decipiendi, uel etiam necem alterius perpetrandi
quodque isthæc largitiones, quæ procedunt ab ultimis
dispositionibus honestius est, ut dentur quam ut petan-
tur. ut in simili dicitur in l. 2. §. pen. ff. de ori. iuris. Nec
dubium est quin ut iure positiuo Romanorum istæ fini-
stræ suspensiones & præsumptiones introductæ sint cō-
tra præsumptionem iuris naturæ, quæ est neminem ma-
lum præsumi. argumento l. merito in pr. ff. pro Socio. l.
ut uim. ff. de iust. & iur. habetur in c. semel malus de re-
gul. iur. lib. 6. ita quoque & alio iure ciuili tales præsum-
ptiones finistræ, ac suspensiones poterunt tolli. sed natu-
ralia cum simi. inst. de iure nat. efficiq; ut per istorum
interuentum nihil mali præsumatur, aut suspicetur, nec
tales dispositiones ratae haberi definant.

Iuxta superiora queritur, an 17 ualeat statutū per
quod aufertur uel minuitur testandi libertas ueluti si ca-
ueatur quod mulier nequeat testari sine consensu uiri
uel duorum consanguineorum. communis quod non
Ias. contra numero 8. in l. ex facto. ff. de uulg. tene op.
Ias. contra communem. primò, quia ut ipse probat, non
est iniquum, cum non tollat liberam testandi faculta-
tem, sed addat solennitatem. deinde quia mulier non
uidetur satis integræ mentis. arg. l. cum multe. C. de
Donati ante imp. Tertio quia licet statutum non possit
directò contrariari legi superioris, tamen per indirectū
potest. primum probat Bar. in l. omnes populi. num. 26.
ff. de iust. & iur. secundum probat sic, quia licet lex ciui-
lis effi-

16
Captato-
ria uoluntas
quæ dica-
tur & qua
re impro-
betur.

17
Testandi
libertas
an statuto
minui pos-
sit.

lis efficere nequeat, quin cōtractus iuramēto firmetur, per directum tamen id posset, per indirectum inducendo quod cōtractus iuratus præsūmatur ui, metu, dolo, simulatione uē factus. secundum Ias. in auth. sacramenta. C. si aduer. uend. col. fin. sic & hic. licet statutu nequeat auferre liberam testandi facultatem, quia per hoc contrariaretur legi. i. C. de sac. eccl. tamen per indirectum id facere potest, disponendo quod licet addatur solennitas, non per hoc uideatur ablata testandi libertas, immo nec diminuta. Præterea hic constat, quod nō aufertur, sed tantum diminuitur testandi libertas. dimi nui autem etiam per directum mediante statuto potest arg. eorum. quæ ait Bar. in d. l. omnes populi nume. 22. nec obstat. quod non solum ablatio, sed & diminutio huius libertatis testandi, uideatur esse contra bonos mores ut. d. l. stipulatio hoc modo. de uerb. nam resp. quod ibi non dicitur quod diminutio huius libertatis esset contra bonos mores, sed quod stipulatio illa pœnalis esset contra bonos mores: quia concepta fuit sub conditio ne turpi. conditio autem turpis uiciat cōtractum. l. im possibilis. de uerbo. l. si stipul. eod. titu. iuncta. l. conditionis. ff. de condit. inst. est autem turpis illa conditio quia si obseruaretur, non solum iuris censura propter metum pœnæ uideatur diminuta, sed etiam ablata testandi libertas cum fauore unius certæ personæ compellatur disponere. At in nostro casu, licet solennitas augeatur tamen facultas superest eligendi inter omnes personas de mundo. Item non obstat. quod hic uideatur captatoria uoluntas ex quo pendet etiam ex consensu consanguineorum, & consequenter uideatur cōtra bonos mores. nam resp. quod immo captatoria non est, quia 18 ut captatoria sit, oportet quod ipsa ultima dispositio pendeat ex uoluntate alterius solius. l. captatorias. cum gl. ff. de har. inst. hic autem pendebat etiam ex uoluntate testantis & alterius: immo si recte consideres, hic ipsa ultima dispositio ex solius testantis uoluntate pendebat, quamuis deliberatio disponendi ex ipsius & alterius. & quæro, An contra. d. l. stipulatio hoc modo, possit disponi per statutum & puto quod possit statuto Hispanorum, non Italico rum, ad cuius comprobationem moueor, quia. d. stipulatio pœnalis, de qua in d. l. est contra bonos mores ciuiles, non naturales, probatur ibi iuncta. l. si pœnam. ff. de uerbo. oblig. nam ut iure naturæ æquum est in ultima uoluntate adesse consensum liberum ita & in cōtractibus. l. in conditionibus de cond. & demonstr. l. i. de sac. eccl. i. auth. de nupt. §. disponat. l. ex consensu de act. & oblig. ff. inst. de oblig. ex quasi. l. ita stipulatio, uersic. Sabinus. l. i. §. si quis ita, de uerb. ff. ac quando quis uenit ad cōtractum per necessitatem causatam ex facto suo præcedenti, talis cōtractus ualet ut. d. l. si pœnam quasi consensus non defuerit. arg. l. si fideiusor. §. qui necessa. ff. qui sat. cog. & quia quod semel placuit &c. ut in reg. iur. & in l. i. ff. de pactis & l. i. ff. de const. pec. & l. non minorem. C. de transact. ergo similiter & in d. l. stipulatio hoc modo, talis pœnalis stip. ualere deberet, quia licet metu pœnæ secuta postea esset institutio, tamen id absurdum reputari non deberet. cū tempore interpositæ stipulationis affuisset consensus, à quo iure naturæ recedere iniquum est. Nec obstat. quod id esset contra. l. 4. ff. de adim. leg. ubi habetur quod ultima uoluntatis debet esse ambulatoria usque ad mortē. Nam dico illud ciuili ratione receptum esse. ecce ergo 19 qualiter disp. distat. l. stipulatio ciuili ratione nititur non naturali & consequenter ciuili. l. potest immutari, licet si naturali ratione esset freta secus esset. §. sed naturalia insti. de iure nat. l. omnes pop. de iust. & iure. ff. idque probatur alia ratione. Nam, qui impleuit 14. annos potest testari, & una die ante non poterat idque ciuile est. Nam & una die ante æquē bonum intellectum habebat idque fortius probatur in diuersis personis. cum qui nondum impleuit 14. annos possit esse longē prudentior quam qui illos iam impleuit: & tamen ille testari

impeditur, non iste: ergo ista testandi libertas non naturali, sed ciuili ratione nititur, & consequenter ciuili lege potest immutari, siquidem sit. l. Hispanorum, qui nō recognoscūt superiorē, at secus si esset. l. Italorum, quia licet talis. l. esset rationabilis & sic non incideret in cap. erit autem lex. 4. distinct. tamen incideret in doct. Bart. de qua in l. omnes pop. num. 26. ubi habetur, quod quando aliquid lex superioris reprobatur propterea quod contra bonos mores illud esse reputauit, tunc per statutum inferioris id immutare non potest alias secus. & ita in simili concordat Alex. in l. fin. C. de test. mil. & adde q. op. negatiuam, quod tale statutum non ualeat, tenent in d. l. ex facto Paul. Areti. & Alex. in consi. 206. incipiente uisus & accurate col. fin. lib. 2. ut refert Ias. in d. l. ex facto, col. 3. in pr. qui hanc negatiuam partem dicit communem contra quam ibi tenet & iterum num. 14. dicens se ita consulturum & iudicaturum. & quod tale statutum ualere est de mente Bald. & Salice. in l. i. C. unde, uir. & de mente Bar. & omnium in l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. si tale statutum non ualeat, tenent in huius statuti tenent quod si absque ulla iusta & rationabili causa definant consentire consanguinei mulieris ei testari uolenti, tunc iudex potest dare licentiam ad testandum, sicq; per tale statutum parum debilitatur libertas testandi sicq; præsupponunt ualere.

Denique quo ad præcedentem articulum, quo quærebamus, An 20 ualere statutu per quod admittitur captatoria uoluntas, loquimur (prout est de mente doctorum) quando conditur ab habente potestatem leges condendæ, tunc indubitanter tenenda est cōmunis opinio affirmatiua ut ualeat. Primum, quia non dubitatur quin prohibitio captiuitatis uoluntatis sit lege positiua induc-ta, & sic contraria lege positiua æquæ potestatis. §. sed naturalia insti. de iure natu. c. omnis res extra de reg. iur. l. nihil tam naturale. ff. de regul. iur. deinde quia captatoria uoluntatis reperitur in tribus casibus de quibus per Ias. in l. captatorias. C. de testam. mil. col. 2. post gl. & alios ibi, inter quos nullus est, qui satis euidenter includat quid contra bonos mores saltem naturales, & licet sine præiudicio ueri, fatemur esse contra bonos mores ciuiles, tamen id non impedit quin per aliam. l. ciuilem id non parui pendatur, negligatur, prætermittatur, ut latius differuimus circa pactum futuræ successio nis, & satis ridiculum esset, si quod turpe ab unius regionis hominibus reputatur id reliquæ nationes seu gentes cogerentur turpe existimare. Tercio 21 quia iure canonico euidentur captatoria uoluntas admittitur ut per Abb. & alios in c. cum tibi extra de testam. per tex. ibi qui ita intelligitur communiter secundum Ripam in l. 2. in pr. ff. de uulg. Vnde cum communi opinio teneo, primo quod 22 tale statutum uel consuetudo ualet, licet cōtrarium teneant Areti. & Ias. in l. 2. in pr. ff. de uulgari quos nouissime sequitur Couarub. in d. c. cum tibi nu. 13. hæc conclusio pro communi contra eosdem intelligitur tripliciter, primo, quando captatio fuit mentalis & realis ueluti te heredem instituo ex tanta parte quā tam tu postea mihi in testamento tuo dederis. l. ille aut ff. de har. inst. secundo quando fuit mentalis tantum, ut instituo heredem eum, quem tu nominaueris ut in l. captatorias. ff. de har. inst. licet enim hoc casu non appareat quod testator lucrum aliquod reuerit & euidenter præscriptisq; uerbis captauerit, tamen negari non potest, quin mentaliter potuit concipere spem ut sibi aliquid accederet profectum ab eo in cuius secretum uoluntatis fortunas suas ponebat. simile 23 in pacto de non succedendo. Nam si tecum feci pactum de nō succedendo fratri communi, licet ex parte remittentis nulla prima fronte uideatur turpitudine, sed tantum ex parte alterius cuius succedendi spes augebatur: ramen adhuc etiam ex parte remittentis præsumitur turpitudine quædam mentalis, quod eum in cuius fauorem renuntiabat beneficiis allicere uoluit & quasi eum huius beneficii.

18
Captato-
ria uol.
que dica-
tur.

19
Intell. l.
Stipulatio
hoc modo
ff. de uer-
bo. obliga.

20
Capt. uol.
an statu-
to admitti
possit.

21
Capt. uol.
ualet de iu-
re canonico.

22
Capt. uol.
consuetudi-
ne est statu-
to in tri-
bus specie-
bus admitti
possunt-
que ar-
dua q.

23
Pacti de
non succedendo
con-
tinet tur-
pitudinem
etiam ex
parte re-
nunciatis.

beneficii debitorem acquirebat. argumento. l. si pignore ff. de furtis. id quod in re nondum matura turpe est & delicto assimilatur, & ut tale puniatur. l. 2. §. fin. ff. quibus ut indign. l. quidam in iure. §. fin. ff. de donat. sic & hic, qui in secretum aliena uoluntatis fortunam suam ultimam dispositionem confert hoc lucrum captare uidetur ut illum quasi huius beneficii debitorem acquirat: sicq; ultima istius uoluntas ab istius lucrum uel pramii spe libera non est, quod uitiosum est, & aduersatur naturae ultimae uoluntatis quae liberrima esse debet, non a metu penae tantum sed etiam a spe pramii. secundum Ias. num. 9. in d. l. captatorias. C. de testamento mil. Bart. Paul. Alexand. & Ias. in l. cum donationis. C. de transact. Couarub. ubi supra num. 2. Tertio intelligitur quando captatio ex parte testatoris erat non solum mentalis, sed etiam realis hoc est uerbis pacta ac conuenta: sed tamen sub quodam uelo uideatur persona, ut si dixit, ex qua parte Titium heredem feceris, ex eadem te heredem facio. d. l. ille aut. 2. resp. 5. ff. de her. inst. in omnibus ergo his casibus magis est id statutum ualere, licet in omnibus uitiis esse uideatur uel esse possit ex parte testatoris & in omnibus illis uitium, captatio, fraus, & perfidia esse possit etiam ex parte illius quo cum id negotium agebatur si uel quando aliquid promissit id non impleat, uel semel impletum reuocet ut si promissit testatorem uel alium heredem facere & non fecit uel reuocauit postquam semel fecerat, uel si cum heredem testatori nominare deberet, alium quam quem testator optabat nominauit. Ex his 24 apparet errasse Couarub. ubi supra post. Cum & alios per eum relatos dum putauit, quod in primo & tertio casu uitium erat intolerabile aduersus quem nec ipsum statutum uel consuetudo posset dispensare uel prouidere. in secundo aut casu nullum esset uitium intolerabile & consequenter per statutum posset tolerari prout inquit toleratur & iure canonico. ut d. c. cum tibi. quem tex. restringit ut in secundo tantum casu procedat & toleratur inquit iure regio ut in l. 3. 1. Tauri. quasi nec. d. c. cum tibi iis duobus casibus procederet de quibus supra mentionem habuimus. nec etiam. d. l. Tauri posset aduersus illos duos casus quicquam statuere. ego uero huius sententiae sum cum com muni op. ut tam iure regionem quam canonico captatoria uoluntas admittitur. & quod. d. c. cum tibi & d. l. 3. 1. Tauri plane loquuntur in captatoria uoluntate, quae licet uitiosa esset & delicto proxima, inspecta legis Romanae ciuilibusq; censura: tamen uitiosa non est, inspecta censura legis canonicae & regiae, ut in simili latius docemus in pactis futurae successione. & de his captatoriis uoluntatibus ultra superiora uide Bar. consil. 188. incipiente quidam. Decius consil. 494. incipienti quod supra Anchar. consil. 436. incipiente his. Cumanus consil. 130. incipiente magis. Bologninus consil. 47. incipiente uis igitur Zabarel. consil. 124. incipiente puto stando. Fulg. consil. 90. incipiente in questione Panormitanus consil. 32. incipiente circa duo uol. 2. Bal. consil. 482. incipiente quia dictus uol. 4. Corneus consil. 159. incipiente in hac & consil. 89. incipiente multa uol. 4.

Item 25 dicimus quod ut ea species captatoriae uoluntatis, quae quis alteri dat testandi facultatem, iure canonico & iure regio admittitur: ita quoque etiam aliae species captatoriae uoluntatis, quales sunt, cum te heredem facio sub hac conditione, si me heredem feceris, uel si alium heredem feceris, possent iure canonico uel regio admitti ut & ex superioribus patet. & facit etiam nam etiam scribitur in l. 1. & ideo. ff. de leg. rationes, eorumque constituta sunt, inquiri non oportere: alioqui multa ex iis quae certa sunt subuenerentur. Valer & tenet consuetudo; uel statutum irrationabile & durum si modò non sit contra fidem, iusque naturale uel diuinum, nec inducat occasionem peccandi, nec aliis sit contra bonos mores ut prope similia scribit Calca. consil. 3. Bar. post. prin. nec omittam, quod scribit Bal.

in l. Gallus. §. si eius, col. 2. uers. secundo no. ff. de lib. & post. quod cum habemus determinationem statuti, non debemus ulterius rationem eius inuestigare, quod & post eum reasumit Ias. consil. 188. spectabilis Paul. ante fil. lib. 2. & Philip. Deci. consil. 563. duo dubia sed & idem Bal. in c. 1. in pr. col. 2. uers. ibi prohibens, tit. de feud. cogni. scribit, non semper exigi ut consuetudo sit rationalis sed satis est ut sit tolerabilis & usu approbata. & al leg. Inno. in rubr. extra de consue. & idem Bal. in rubr. extra. de const. col. 2. uers. constitutio. dixit constitutionem esse rationabilem, eo ipso, quod non reperitur prohibito, licet eius ratio demonstrari non possit. idem quoque in l. 1. col. 4. uers. item allegatio. C. si plu. una sen. quod non est perquirenda ratio ubi habemus statutum. per d. l. non omnium. & d. l. prospexit. & tradit. Io. Fab. in §. ex non scripto col. 3. uers. item requiritur quod sit rationalis. instit. de iur. nat. gen. & ciui. & per eum etiam tex. dicit ipse Bal. in l. de quibus col. 10. uers. §. primo quo ad primum. ff. de legi. quod ratio, non est de substantia consuetudinis, nam ea tenet ratione, ex sola auctoritate constituentium. & ad hoc etiam allegat bonum text. in d. l. non omnium. ff. eodem tit. subditque etiam ualere consuetudinem contra omnem rationem, modò non sit contra ius diuinum. sed & per illum tex. idem Bal. consil. 146. statuto cauetur lib. i. aliter sufficere causam statuti ex in mente statuentium. & consil. 473. circa quaestionem. col. 2. l. 5. dicit ad iustificacionem (ut ipse loquitur) statuti sufficere rudem quandam equeitatem. dicit ipse Bald. in c. ex rescripto col. ult. uers. & nota extra de iureiur. nota. inquit quod statutum, quod habet in se rationem motiuam non dicitur esse sine ratione, sed & quod plus est, non potest lex infringi, etiam si non habeat rationem. ut dicit idem Bal. in l. non omnium in pr. ff. de legib. per l. prospexit. ff. qui & a quibus. ubi haec uerba scribuntur. quod quidem per quam durum est, sed ita lex scripta est. per quam etiam. l. dicit Inno. in c. irrefragabili in fi. de offi. ord. & omnes ubique sufficere statutum esse. & ut dicit ipse Bal. in d. l. non omnium, sufficit quod statuentes putauerint esse bonum, & iustum, & idem in l. 1. §. initium. ff. de postu. sufficit (ait) ita statuentes fuisse arbitratos, nam id pro ratione est. ad quod allegat Feder. Senen in sua quadam disput. & eius rei est optimus tex. in d. §. initium, in illis uerbis, quia moderatam hanc aetatem praetor ratus est ad procedendum in publicum, & ibi gl. in uerbo, ratus, dicit hanc esse mirabilem rationem, quam redit ille tex. in d. l. §. initium. ff. de postu. ut isthaec & alia per Tiraq. de retract. in praefatione. sic ergo cum captatoria uoluntas in tribus casibus de quibus supra non praeseferat quicquam contra ius diuinum, uel naturale, sed tantum sit contra ius posituum inductum, ne detur occasio perfidiae magis est ut per aliam. l. posituam possit contrarium statui.

Deinde etiam quaeritur, quocumque sit substitutio pupillaris? & respondendum est, quod 26 est duplex expressa & tacita expressa hic 27 quadrupliciter, primo sub duabus conditionibus personam impuberis respicientibus. l. si haeres erit, & impubes decesserit. in prin. de pupill. l. i. de uulg. secundo sub una tantum conditione personam impuberis respiciente. l. si impubes decesserit. l. qui habebat. l. paterfam. ff. de uulg. tertio sic, quisquis mihi haeres erit, is filio meo haeres esto. & sic sub conditione alterius personam respiciente. l. 3. l. qui liberis in prin. & §. haec uerba. ff. de uulg. Quarto absque ulla conditione expressa. l. Titius filio meo impuberi haeres esto, est enim horum uerborum sensus, ut substitui. locus fiat sub conditione hac, si impubes moriatur filius, sicque uirtualiter expressa fuit. §. Titius filio meo haeres esto. nam cum filio heredem dare nisi infra pupillarem morienti non possit, satis uidetur pupillaris argumentum. d. l. 3. l. qui liberis in prin. & §. haec uerba. ff. de uulg. l. h. C. de her. inst. quo casu non dubitamus sub expressa pupillari contineri uulgarem. nam parum interest

V ij adiciatur

24
Capt. uol.
re & uer
bis statuto
admitti po
test cōtra
nonissimos.

25
Legis po
testas qua
ta sit.

26
Pupilla
ri quotu
plex sit.

27
Pupilla
ris expres
sa quadru
pliciter
fieri po
test.

adijciatur uerbū, filio hæres esto. an mihi hæres esto l. i. in uerb. mihi cum glo. ff. de uulg. & si dixi, Titius filio meo impuberi hæres esto, uel quisquis mihi heres erit, is filio impuberi hæres esto, pupillaris est, quia uerbū substitutio post referri ad tempus tam aditæ quàm repudiatæ: & uerba succedendi diriguntur ad impuberem, cui hæres esse substitutus non potest, nisi ex pupillari. Nec obf. quod aliàs uerbū mihi heres esto, non impediatur uulgarem. l. i. uerb. mihi de uulg. ergo similiter uerb. filio impuberi pupillarem non debet inducere. Nam resp. secundum Ripam in l. centurio quod quādo iam est formata pupillaris, id non sufficit ad alterandam eam, sed quando non est formata tunc sufficit ad inducendam uel non. Itaque si dicerem, quisquis mihi hæres erit, is mihi hæres esto. si impubes heres non erit, tunc uulgaris tantum erit. & uide Ripam num. 140. in l. centurio & nume. 149. pro nobis est tex. in l. 3. de uulga. uerb. impuberis hæres & in l. qui liberis iuncto prin. cum uers. quisquis eod. ubi. æquiparantur hæ orationes, si filius in pupillari decesserit, & hæc quisquis &c. idque contra gl. mag. inst. de pupill. §. qua ratione cum qua cæteri simpliciter transunt. Adde pro nobis l. in substitutione de uulg. dum ait in substitutione filij patris enim diceretur si esset uulgaris. Pupillaris 28 tacita fit interdum per extensionem legis contra proprietatem uerborum. ut in l. iam hoc iure de uulg. Curt. in l. i. col. i. in fi. de impub. C. interdum per interpretationem. legis non præter proprietatem uerborum ut in l. Lucius. cum gl. ff. de uulg. a. tacita, intellige uerbis specialibus, est enim expressa uerbis generalibus secundum Bar. in l. i. & 2. ff. de uulg. nos contra communem quod sit tacita uerbis etiam generalibus, quasi illa uerba uos inuicem, ad primum tantum casum in dubio forent referenda. argumen. l. i. §. qui in perpetuum. ff. si ager uetig. Soc. in rubr. de uulga. & sic &c. ut l. precibus. C. de impuberum. ibi in primum. sed certè quod uerbū substitutio quod salua sui generalitate potest intelligi. si hæres non erit, uel si in pupilla decesserit hæres factus, uel si in pupillari decesserit cum non esset hæres, quod inquam ad unum ex his, nõ ad omnes trahatur casus id per interpretationem fit. cõ firma per l. precibus. C. de impub. l. centurio. ff. de uulg. nam quod illa substitutio compendiosa. quando decesserit, substitutio comprehendat tam pupillarem infra pubertatem, quàm fideicommissariam, uel directam militarem post pubertatem. id ex proprietate uerborum descendit, neque enim alteram tenet absque interpretatione continere posset. ad l. iam hoc iure. §. quod ius. ff. de uulg. resp. quod effectus utriusque substitutionis, nõ modus æquiparatur: ibi namque siue fiat uulgaris tantum, siue pupillaris tantum, siue reciproca tantum, semper continentur uulgaris & pupill. in effectu. uerum in modo est differentia, quia primis duobus casibus per extensionem legis contra proprietatem uerborum continetur utraque, tertio autem casu per interpretationem seu declarationem uerborum testatoris à lege factam ergo illæ substitutiones neque tacitæ neq; satis expressæ uidentur. sed dubiæ. simile in l. fi. C. de hæ. inst. tene ergo quod 29 pupillaris, quæ sub reciproca continetur est expressa uerbis generalibus ut tenet gl. cõmuniter ibi app. in l. Lucius. ff. de uulg. tenet Bar. in l. j. ff. eod. nume. 8. cuius opin. communis est secundum Ripam ibi num. 77. & num. 109. Bar. in d. l. Lucius num. 7. quem omnes ibi sequuntur ut dicant in materia reciproca.

28
Pupilla-
ris tacita
ut fiat?

29
Pupilla-
ris sub re-
ciproca cõ-
tenta est
expressa
uerbis ge-
neralibus
contra no-
uissimos.

Sed nouissimè Viglius in princ. instit. de pupill. tenet contra communem quod pupillaris sub reciproca comprehensa sit omnino tacita, quasi illa uerba uos inuicem substituo. ad primum tantum casum essent referenda regulariter. argum. l. precibus. C. de impuberum ibi utrum in primum &c. & quia uerba in dubio per prius, non per posterius sunt intelligenda, ut supra diximus. sed tenebis communem opin. quæ uera est. respõde quod uerbū substitutio ut supra non semel latè deduximus, est com-

mune, sicque ex sui natura & proprietate est aptum comprehendere non solum eas substitutiones, quæ ante aditam hæreditatem locum habent (qualis est uulgaris) sed etiam eas substitutiones, quæ post aditam hæreditatem locum habent (qualis est pupillaris, exemplaris, fideicom. directa, militaris.) unde licet per interpretationem receptum sit contra proprietatem uerborum, ut reciproca, quæ inspecta uerborum proprietate continetur etiam fideicommissariam restringatur ut fideicommissariam non uideatur comprehendere: quia fideicommissaria odiosa est. l. cohæredi. §. cum filia. ff. de uulg. tamen ea restrictio non fit ad excludendam pupillarem, quæ ipsi primo nominato multum utilis est. l. si pupillus in uerbo impugnat enim utilitatem impuberis. ff. de acquir. hæred. gl. communiter ibi app. in l. ex tribus. C. de inoff. testam. qua de re plenius diximus de successi. creatione. §. 24. num. 77. & §. 20. num. 125. & §. 11. num. 33. & adde quod diximus supra in materia informis substitutionis post prin.

Denique quod ad punctum principale, quod illa uerba, si filius in pupillari ætate decesserit, substitutio inducant solam pupillarem. tenent Bar. num. 27. in l. 2. ff. de uulgari. Politus de pupillari nu. 8. Francus in c. si pater de testam. lib. 6. in materia compendiosæ col. i. Decius in l. precibus C. de impuberum num. 15. Iaf. in l. centurio num. 23. ff. de uulgari. est communis opin. secundum Zafium de compendiosa substit. uerbo requiruntur. Franciscus de Ripa in d. l. 2. ff. de uulgari num. 40.

Sed contrariam partem ut sit compendiosa tenent Bal. in d. l. precibus & est communis opinio. secundum Iaf. in d. l. 2. circa finem. ff. de uulgari. per nouissimos in c. Rainutius de testam. §. 9. uers. 3. num. 2. Bald. confi. 122. lib. i. per Alex. in d. l. 2. ubi Iaf. nu. 47. qui hanc partem dicit communem per Cardinalem in d. c. Rainutius quæst. 39. tu tene ut supra tenuimus.

Sed 30. circa istud ultimum oportune & necessariò quæritur, pone quod substitutio est concepta isto modo, si filius meus in pupillari ætate decesserit, talem substituo. Non autem est appositæ illa conditio si hæres erit, an hæc substitutio erit pupillaris, uel compendiosa? effectus est magnus, quia si est pupillaris expressa comprehendit tacitam uulgarem, quæ quæquam excludat matrem pupilli, ut in gl. l. fi. C. de inst. & subs. non tamen excludit matrem testatoris. ut singulariter per Bar. in l. i. ff. de uulga. substitutione 7. col. post medium & supra dixi. secundo, si est compendiosa comprehendit uulgarem & pupillarem expressas. excludentes matrem. ut per Bart. & alios in d. l. centurio in princ. & in uerbo quæro utrum substitutio compendiosa facta per uerbū commune &c. & Bar. in l. i. 2. quæstione prin. ff. eo. Item erit effectus, quia si esset pupillaris expressa indistinctè admitteretur contra matrem. ut supra dixi. si esset compendiosa, debet considerari quibus uerbis facta esset. ut in l. precibus gl. magna cum conc. quas supra allegaui. Si autem diceret quod esset uulgaris, tunc effectus esset manifestus, quia pupillaris tacita ibi comprehensa, non admitteretur contra matrem ut supra latè est conclusum. si autem compendiosa, tunc secus. d. l. precibus uers. si uerò substitutio. In quæstione prædicta, Reperio quod Bald. singulariter in l. precibus 12. col. uers. unum est aduertendum ait, quod talis substitutio est compendiosa limitata ad pupillarem ætatem & ideo cõtinet uulgarem expressam: ex quo resultat effectus de quo supra quia cum non fuerint appositæ illa uerba, si hæres erit, non potest dixi pupillaris expressa & propriè. & uide plenè in apostil. in d. l. precibus. Idem reperio quod tenet idem Bal. in l. pe. eo. tit. de impuber. & aliis. ultima col. in medio & sequitur Paul. in d. l. precibus. quince col. & refert illam & singularem reputat ibidem Iaf. ante pe. col. & est singularis secundum eum in l. quanuis secundum notabili eo. tit. ubi ponit effectum huius, & illud dictum sequitur Cardinalis in c. Rainutius de test. illud tamen

30
Hæc uer-
ba si filius
in pupilla-
ri ætate
decesserit,
inducunt
pupillarem
non compen-
diosam.

camen dictum Bal. est dubium ut per doct. in dictis locis ego tamen ultra omnes contra istam decisionem allego sequentia & primo pondero quod contra uidetur tenere idem Bal. in d. l. precibus pe. col. circa si. ibi item nota quod uerbum pupillus ubi expressè dicitur, quod si illa uerba ponantur conditionaliter, ut quia testator dicat, si decesserit pupillus talem substituo, tunc facit pupillarem substitutionem. ut d. l. precibus. & illa uerba Bald. notat & refert. Iam licet non ad hoc propositum in l. si testamento cod. titu. ubi dicitur, quod mentio pupillaris ætatis conditionaliter facta arguit pupillarem substitutionem, ergo non est compendiosa. secundo contra Bal. sic arguo, uerba 31 illa, si hæres non erit, non sunt de substantia pupillaris substitutionis. d. l. si testamento cū similibus, licet ergo non apponatur erit pupillaris, non compendiosa. & sic contra Bal. Nam omisio eius quod non est de substantia, non debet uitare actum ut est notum. Præterea & tertio quod non sint de substantia patet apertè, quia si essent de substantia illi, qui non esset hæres non posset pupillariter substitui. ut est notum sed hoc est falsum, cum possit fieri exheredatio, qui nō est hæres & si uellet. l. cum quidam cum similibus. C. de lega. & l. ab exheredati de lega. i. ergo non sunt de substantia & sic non sequitur quod sit compendiosa, licet non apponatur. Præterea, & quarto, quod ista dicatur pupillaris, & non compendiosa pondero nouissimè unā gl. in l. hæres mei. §. cum ita. ff. ad Trebellia. ubi gl. uolens respondere ad tex. in l. pe. C. de impuber. & aliis. dicit, solutio, ibi est pupillaris, hic fideicommissaria. & sic l. pe. C. de impuber. loquitur de pupillari substitutione modo sic, in d. l. pe. non est uerbum si hæres erit, sed solum dixit testator, si uterque impubes decesserit &c. ergo illa substitutio est pupillaris, non compendiosa, quamuis fiat detracta conditione si hæres erit. Quinto contra Bald. nouissimè pondero gl. in d. l. precibus glo. prima magna in si. uerbis ubi gl. dicit quod si testator dicat, si filius meus decesserit in pupillari ætate uel postea quando cumq; talem substituo. quod illa est pupillaris expressa infra pubertatem, & postea fideicommissaria. pondera quod ibi non dictum fuit si hæres erit. 32 tamen glo. dicit qd est pupillaris, & ne dum pupillaris sed etiam pupillaris expressa. & sic apertè contra Bal. 6. contra Bal. pondero gl. in l. si. C. de impuber. & aliis. secunda glo. ubi si testator filio pupillo instituto, dicat, quisquis mihi hæres erit, filio meo hæres esto. illa erit pupillaris. nam 32 dicit ibi glo. ex hoc quod dicit filio meo, nota quod pupillaris fuit. pondera ergo quod ibi filius fuit pupillus, nec fuerunt posita uerba si hæres erit, immo nec fuit dictum si decesserit in pupillari ætate sed ex eo, quod est dictum filio meo hæres esto, est pupillaris postquam erat ille pupillus, cui est facta substitutio. & sic apertissimè contra Bal. Septimo contra Bal. quod illa sit pupillaris, pondero uerba Bar. in l. si ita scriptum. §. qui filio. ff. de bonorum posses. secundum. tab. ubi Bar. uult quod si testator dicat, uolo quod si filius meus decesserit in pupillari ætate, bona mea deueniant in talem, quod illa substitutio erit pupillaris, non obstante quod testator dixit tantum de bonis propriis, non de bonis pupilli: quia illa uerba bona mea &c. multum operantur & succeditur pupillo in omnibus bonis. pondera ergo quod ibi non fuit dictum si hæres erit, sed solum si decesserit in pupillari ætate, tamen ibi erat dubitatio propterea quod testator dixit bona mea. Vnde si illa uerba non essent apposita indubitanter esset pupillaris & sic non facit Bar. uim in illis uerbis si decesserit in pupillari &c. pondero 33 ergo à fortiori, quod ne dum est pupillaris etiam si non dicatur si liges erit, sed etiam si apponatur aliud uerbum, quod uideatur ob stare, puta quia testator dicat si decesserit filius in pupillari ætate, talis sit mihi hæres. nam illud uerbum si hæres erit, non est de substantia, & illud uerbum, mihi, debet detrahi. ut per Bar. ergo ex il-

lis uerbis si decesserit in pupillari ætate apertè resultat pupillaris, non compendiosa. & sic contra Bald. pro solutione prædictorum ego considero, quod quædam est pupillaris expressa & in specie, alia est pupillaris expressa, non in specie sed in genere. Si ergo testator dicat, si hæres erit & in pupillari ætate decesserit &c. Ista est pupillaris expressa & in specie & continet in se uulgarem, quæ est omnino tacita, quia uerba repugnant l. iam hoc iure. ff. de uulga. subst. cum concordantiis. Si autem testator dicat, si in pupillari ætate decesserit &c. omisio illis uerbis si hæres erit, tunc etiam erit pupillaris non in specie sed in genere, & continentur sub his uerbis duæ substitutiones scilicet pupillaris, & uulgaris, & utraque est expressa saltem in genere, quia uerba si in pupillari ætate &c. possunt exponi. scilicet adita hæreditate & sic erit pupillaris, uel non adita, & tunc erit uulgaris. expressa in genere & hoc fortè uoluit Bal. dum dicit quod est compendiosa & continet uulgarem expressam, quod non esset si esset pupillaris in specie. nā tunc uulgaris, quæ ibi continetur, non est expressa, neque in genere, neque in specie, sed omnino tacita. modo respōdeo ad ea, quæ adduxi in contrarium, & primo, non obstat. d. Bald. in d. l. precibus in ultima columna. nam fateor quod si testator dicat si decessat pupillus ut in pupillari ætate &c. quod tunc est pupillaris ut ibi per Bal. quod intelligo. f. expressa in genere non in specie, & sic potius est compendiosa & sic cōcordat cum. d. Bal. principali. Secundo non obstat quod uerba si hæres erit, nō sunt de substantia pupillaris substitutionis, nam fateor si loquamur de pupillari expressa in genere, quæ dicitur compendiosa alio respectu ut dixi. sed illa uerba si hæres erit, bene sunt de substantia pupillaris ad hoc quod dicatur pupillaris propriè & in specie & ad hoc quod uulgaris ibi comprehensa dicatur omnino tacita, & sic non obstat. uel secundo posset dicere, quod immo illa uerba, si hæres erit, sunt de substantia pupillaris substitutionis in specie, si autem non apponatur erit compendiosa & continebitur pupillaris expressa in genere, & uulgaris expressa, quia postquam institutus est, potest mori infra pubertatem hæreditate adita, & non adita: & uerba si in pupillari ætate &c. utrunq; comprehendunt in genere, licet non in specie. Sed quando est exheredatus cum non posset contingere casus affirmatiui scilicet aditionis, quia non est institutus: ergo illa uerba si hæres erit, non sunt de substantia illius pupillaris, & tamen dicitur pupillaris in specie, illo casu, neq; tunc continebitur ibi uulgaris, ut puto, neque in genere neque in specie. nam quemadmodum adire non potest, quia non est institutus, eodem modo non potest repudiare id est non adire: quia nolle adire hæreditatem non uidetur, qui nō potest adire & si uellet. l. nolle. ff. de acq. hæ. quia is potest repudiare, qui potest acquirere. l. is potest eo. titu. & quia priuatio præsupponit habitum. i. c. ad dissoluendum, de dispositione impuberum. & in l. decem. ff. de uerbo. obligatio. & in l. fin. ff. si cer. pet. & in l. manu. missiones. ff. de iust. & in. Si ergo non potest repudiare ergo nulla uulgaris ibi continetur, ergo ista nullo modo potest dici compendiosa. & sic decisio Bal. non habet locum isto casu, sed solum quando filius institutus est & ex prædictis colligo casum, in quo in pupillari expressa non continetur uulgaris, neque expressa, neque tacita: & sic est limitatio ad l. iam hoc iure. ff. de uulgar. & pupillari subst. cum concordantiis. tamen tenendo opinionem Bal. habes extensionem ad questionem præcedentem. f. quod 34 uulgaris comprehensa in compendiosa admittitur contra matrem, procedit nedum quando compendiosa est facta hoc modo, quādocumq; filius meus decesserit talem substituo &c. sed etiam quando est dictum solummodo, si filius in pupillari ætate decesserit &c. nam etiam ista est compendiosa limitata ad pupillarem ætatem, & uulgaris, quæ ibi continetur, est expressa in genere, & admittitur contra matrem. quod

V iij est no-

34
Vulgaris
cōtēta sub
compendio
sa admitti
tur contra
matrem.

31
Pupilla-
ris non exi-
git illa uer-
ba si hæ-
res erit.

32
Pupillo
facta sub-
stitutio in-
telligitur
pupilla-
ris.

33
Pupilla-
ris est, si
dixi, si pu-
pillus in
pupillari
ætate de-
cesserit. Se-
cus mihi
hæres e-
rit.

est notandum. ad alia fundamenta, quæ adduxi contra Bald. potest responderi, distinguendo inter pupillarem expressam & in specie, & inter pupillarem expressam in genere. uerè tamen puto, quod non fuerit illa intentio glo. quam supra allegaui neque intentum Bar. in d.l. si ita scriptum. §. qui filio. ff. de bono. poss. secundum tabulas. Vnde nisi haberemus auctoritates Bal. & aliorum, ego crederem uerius quod dixi per mea fundamenta, scilicet quod esset pupillaris expressa & in specie. cogita iterum, nam mihi uidetur text. expressus contra doct. in l. qui liberis in pr. ff. de uulga. ubi text. ait quod 35 pupillaris est pura, si dixi, si filius infra 14. annus decesserit, substituo. tex. etiam expressus in l. §. prius ueris. sed si quis eod. titulo eodem modo inducend. tex. expressum in l. paterfam. in pr. ff. de priuileg. credit. in c. si pater ueris. cum in substitutionibus de testam. lib. 6. tex. in §. substituitur, in st. de pupill. Vbi uidetur probari quod si dixi, quisquis mihi hæres erit, is filio impuberi hæres esto. tunc ista est pupillaris substitutio, etiam si nec dixerit, si impubes hæres erit, nec etiã dixerit (quod amplius est) si impubes in pupillari ætate decessit. Denique 36 in hac specie uerius ausim dicere, matrem impuberis per substitutum excludi, & idè in matre testatoris: nam illa uerba, si filius in pupillari decesserit, substituo, hunc habent sensum ut substitutus admittatur non solum si filius hæres non erit, sed etiam si hæres factus decesserit: ut non solum ante acquisitã hereditatem sed etiam post hereditatem per impuberẽ quæsitam substitutus admittatur ad exclusionem legitimum hæredum impuberis. Nam 37 si diceret testator impuberem filium instituo, Titium substituo. tunc esset uulgaris. glo. Bar. & omnes in l. Gallus. §. i. ff. de libe. & posthum. ergo si post uerbum substituo, adieci si impubes decesserit, sensus est, ut etiam si impubes hæres factus decedat, substitutus admittatur ad exclusionem eius interpretationis, quæ fit per l. post aditam. C. de impub. Præterea cum illud uerbum possit referri ad tempus, quod est ante testamentum, uel etiam inter testamentum & mortem testatoris, uel inter mortem testatoris & aditam hereditatem, uel etiam ad tempus post aditam: & constet quod si impubes defunctus iam erat tempore testamenti, uel post testamentum decesserit ante mortem testantis, uel post mortem testantis ante aditam hereditatem constet inquam quod decessit his temporibus, uerificantur uerba testantis iis casibus substitutio uocantis, non uideo ut contra uerba expressa substitutionis mater testantis uel impuberis possit admitti. cum substitutio tacita dicatur quando uerba repugnant, hic autem non repugnant. Ex superioribus colligo, quod op. Bar. & sequacium dicentium, quod 38 uulgaris tacita, contenta sub pupillari expressa non admittatur contra matrem testatoris uera esse non potest. nam illa uerba si hæres erit & pupillari ætate decesserit, hunc habent sensum ut non solum si impubes hæres non erit, substitutus admittatur. sed etiam si hæres erit, si tamen in pupillari ætate decesserit: quasi expeditior casus esset quando impubes hæres non fuit. & ad Bar. num. 28. & num. 23. in d. l. 2. de uulga. adde quod illa 39 uerba si hæres erit & impubes decesserit sunt interpretanda, & si hæres erit & impubes &c. uel sic siue hæres erit & impubes, ut sit sensus, quod substitutus admittatur non solum si pupillus hæres non sit, sed & si sit & in pupillari decesserit. Verum id negari non potest, quin per interpretationem inducatur contra proprietatem uerborum ex coniectura mentis. argumento in st. de pupill. l. j. ff. eod. nam si hæres factus pubes decessit, expeditum, quod si pubes decessit postquam repudiavit, iam diximus: quod si utraque conditio extitit, expeditum. Ergo 40 aut extitit utraq; conditio, aut prima tantum, aut secunda tantum, si utraque conditio extitit, quia pupillus extitit hæres & in pupillari ætate decessit, substitutus capiet bona utriusque. i.

35
Pupilla-
ris an com-
pendiosa
sit, si dixi,
si filius in-
fra 14. an-
nos deces-
serit sub-
stituo. ar-
dua. q.

36
Mater tã
pupilli
quàm etiã
testatoris
excluditur
per illam
pupillare
si filius in-
fra puber-
tatem de-
cesserit.

37
Pupillum
institutio,
Sempro-
nium substi-
tuo. uulga-
ris est.

38
Vulgaris
tacita con-
tenta sub
pupillari
expressa
admittitur
contra ma-
trem testa-
tis. contra
communem.

39
Pupilla-
ris substitui-
tionis illa
uerba, si
hæres e-
rit, quo
sensu ui-
deatur ad-
iecta.

40
Pupilla-
ris substi-
tuo. quis sit ef-
fectus, quando

tam patris quàm filii. l. sed si plures. §. ad substitutos. ff. de uulga. quod si prima tantum conditio extitit, quia pupillus hæres extitit, sed non decessit in pupillari ætate: tunc pupillaris expirat, & substitutus neutram hereditatem capiet. quod si secunda tantum conditio extitit, quia pupillus abstinuit, sed in pupillari ætate decessit: tunc substitutus utriusque bona habebit, licet diuersis temporibus, quia simul ac pupillus abstinuit statim substitutus bona testatoris habebit: & cum postea pupillus decesserit eius quoque bona capiet substitutus. secundum Bar. cum quo est uera & communis op. (ut ibi diximus) in l. i. nu. 29. ff. de uulga.

Item 41 intelligo, Pupillarem induci, cum dixi filius esto hæres, eique substituo: si quidem impubes erat, idque contra omnes uidetur. moueor quia proprietates uerbi hæres esto, uel substituo, non repugnat & licet per l. interpretationem restringatur uerbum substituo ad casum repudiationis, tamen id fit fauore ipsius, cuius substitutio fit, qui fauor cessat in impubere, ergo debet cessare illa interpretatio; ne inducta ad unum effectum & c. facit l. 3. l. qui liberis. in pr. & §. hæc uerba. l. si is qui ex bonis. l. si pater filio impuberi de uulga. ff. l. sed si plures in pr. & §. filio. l. si is qui hæres eod. titulo. Adde quod substitutio interdum fit absque expressione ullius conditionis ut modò dixi. aliquando duæ exprimitur conditiones, scilicet, non erit, uel decesserit. interdum prima tantum. conditio exprimitur, interdum secunda tantum. primo casu ex proprietate uerborum fieret locus substitutioni nisi per interpretationem ab illa recederetur, qui recessus cessat in pupillari ut dixi. Secundo casu idem indistinctè quia in expressis cessant coniecturæ. tertio casu scilicet cum dixi, si hæres non erit, tunc illa conditio nil operatur. quasi uideatur adiectionem conditionem, quæ inerat à lege. l. post aditam. C. de impuberum. quo fit ut uis illius conditionis, quæ respicit utilitatem instituti eneruetur, cum incipit ei nocere ut in pupillari. quarto casu, sensus conditionis est, ut non solum ante aditam substitutioni locus sit, sed & post aditam quasi dicat, non solum si non adieris sed & si adieris & decesserit. conditio ergo adiecta, quo magis substitutus admittatur, non debet operari quominus ad l. ille à quo. §. si de testamentum ad treb. resp. quod uerba non patiebatur ut dixi supra simi. nam si dixi si pupillus hæres erit & impubes decesserit, substitutioni locus fit: licet hæres non sit, quia illa conditio si, exponitur pro etiam si. In summa 42 qualitas substitutionis seu species ex qualitate personæ, cui substitutio fit potissimum intelligitur. c. si pater de testam. lib. 6. dum ait dum modo conueniat rebus & personis. Nec dubiũ est quin si dixi, filio 43 impuberi si decesserit substituo dubitari iuste possit, utrum sit pupillaris propterea quod impuberi facta fuit, an uerò sit fideicommissaria propter uerbum decesserit. argumento d. §. si de testamentum. an fortè sit compendiosa continens pupillarem infra pubertatem, & fideicommissariam postea si quæ mixta uideatur substitutio: id quod tenet communis op. ut firmiter Ripa num. 140. in l. centurio. ff. de uulga. Alexand. consil. j. lib. 1. idque respondendum esset & est, inspecta proprietate uerborum. Sed in contrariam partem ut nō sit compendiosa, aut mixta, sed simplex pupillaris. procliuor sum ex mente testatoris. quare si ita dixi Titius 44 filio meo impuberi hæres esto, uel quisquis mihi hæres erit, is filio impuberi hæres esto. pupillaris est quia uerbum substituo, potest referri ad tempus tam aditæ quàm repudiatæ hereditatis: uerba succedendi diriguntur ad impuberem, cui hæres esse substitutus non potest, nisi ex pupillari. Nec obstat, quod alias uerbum mihi hæres esto, non impediatur uulgaris. l. j. uerbo, mihi, de uulga. ergo similiter uerbum filio impuberi pupillare non debet inducere. nam resp. secundum Ripam. ff. de uulga. in l. centurio. quod quando iam est formata pupillaris, id non sufficit ad alterandam eam: sed quando non est

post abste-
nitionem pu-
pillus im-
pubes ad-
huc deces-
sit.

41
Substitu-
tio infor-
mis impu-
beris fa-
cta, conti-
net ex-
pressam
pupill. &
etiam uul-
ga. uerbis
generalibus.

42
Substitu-
tionis spe-
ties colligi-
tur ex qua-
litate per-
sonæ cui
fit.

43
Pupilla-
ris est, non
compendio-
sa, cum di-
xi filio im-
puberi si
decesserit,
substituo.
contra co-
munem op.

44
Pupilla-
rem indu-
cunt illa
uerba, qui-
squis mihi
hæres erit, is
impuberi
hæres es-
to.

est formata, tunc sufficit ad inducendam uel non. itaq; si dicerem, quisquis mihi heres erit, is mihi heres esto, si impubes heres non erit, tunc uulgaris tantum erit. Vi de Ripam num. 140. in d. l. centurio & num. 149, pro nobis est tex. in l. 3. de uulga. uerb. impuberis heres, & in l. qui liberis iuncto pr. cum uerbi. quisquis, eod. ubi æquiparantur hæ orationes, si filius in pupillari decesserit, & hæc quisquis &c. idque contra glo. mag. inst. de pupill. §. qua ratione, cum qua cæteri simpliciter transeunt. adde pro nobis. l. in substitutione. ff. de uulga. dñ. ait in substitutione filii, patris enim diceretur, si esset uulgaris. agnosco tamen communem op. esse in contrarium. si talem substitutionem per superiora uerba non induci, sed potius mixtam, uel compendiosam, ut testatur Franc. de Ripa in d. num. 140. & per Alexand. d. con fil. j. lib. 1. Sed nostra op. dilucidè probatur in ll. supra allegatis neque ad rem pertinet. l. precibus. C. de impuberum. nam 45 ibi testator dixit quodocumque decesserit substituo, quæ uerba cum sint generalia respectu temporum, non possunt salua proprietate uerborum restringi ad pupillarem tantum ætatem argumento tex. sing. in l. Titius. ff. de libe. & posthum. Nec obstat. l. centurio. ff. de uulgar. nam procedit quando dixit testator si decesserit infra annum. 25. sicq; cum pupillaris duret usque ad 14. duntaxat annum euidenter uoluit testator ad compendiosam transire, ergo aut testator expressit tempus breuius quam pubertatis, & pupillaris erit. l. si quis ita. ff. de uulga. aut expressit tempus ipsius pupillaris ætatis, & idem ut in pr. & §. masculo inst. de pupill. l. 1. ff. de uulga. aut excessit tempus pupillaris ætatis, non tamen comprehendit tempus totius uitæ eius, cui fiebat substitutio, & in pupillari ætate, erit pupillaris, postea si deicommissaria. d. l. centurio. aut comprehendit tempus totius uitæ eius cui fiebat substitutio puta quodocumque decesserit. & idem ut. d. l. precibus.

45
Compendiosa, uel etiam pupillaris uaria exempli & differentie.

De pupillari substitutione §. xiiij.

SUMMARIUM.

- 1 Liberorum plures species.
- 2 Pupillarem qui facere possint.
- 3 Pupillaris quibus liberis fieri possit.
- 4 Pupillariter qui possint substitui.
- 5 Pupillaris capax interdum est, qui ex patris testamento capere nequit.
- 6 Pupillaris codicillis fieri nequit.
- 7 Pupillaris simul cum testamento patris, uel etiam post fieri potest, sed non ante.
- 8 Pupillarem etiam hodie mater facere nequit.
- 9 Mater uti potest remedio pupillari simillimo.
- 10 In terminis. d. l. si mater, an detur querela?
- 11 Querela dabatur instituto à matre sub conditione non potestatiua.
- 12 Intell. l. si mater. ff. de uulga.
- 13 Querela cessabat in casu. l. si mater. ff. de uulga. contra Cuman. & Aretin. nec ibi conditio reiicitur contra eosdem, & tale testamentum etiam in patre ualeret contra eosdem, etiam hodie ea conditio non reiiceretur contra eosd.
- 14 Intell. l. Scius Saturninus. ff. ad Treb.
- 15 Tertius intell.
- 16 Intell. huius tex. d. l. si mater. ff. de uulga.
- 17 Uulgaris non pupillaris est, cum mater filium cum erit annorum 14. instituit, eique substituit. contra doctores.
- 18 Querela cessat quando filius à matre sub conditione, uel die incerto filij commodum respiciente instituitur.
- 19 Mater potest facere, ut bona sua ex toto ad quemdam

- perueniant si filius in pupillari ætate decesserit contra nouissi.
- 20 Mater potest uti remedio pupillari simillimo ad excludendum etiam patrem, qui & à querela excludetur.
- 21 Querela non datur matri contra pupillarem, nec contra exemplarem, contra Alex. & Iaso. cum communi spo.
- 22 Mater legitimos filij hæredes onerare potest contra Rode. Xuarem.
- 23 Declaratio. l. 11. §. l. j. §. 5. tit. 5. par. 6.
- 24 Tempus certæ ætatis quando faciat conditionem.
- 25 In terminis legis si mater. ff. de uulga. non datur querela contra communem.
- 26 Bon. poss. secundum tab. pendente dilatione datur filio à matre cum erit annorum. 14. hæredi scripto.
- 27 Matri par amor ut patri erga filios est, sed non par potestas.
- 28 Pater filium instituit cum esset annorum. 14. eique substituit, ualet tam institutio quam substitutio, utrumque contra nouissimos.
- 29 Patris testamentum non uitiatur conditio casualis, uel mixta.
- 30 Conditio filio utilis de eius institutione non reiicitur.
- 31 L. si mater. ff. de uulga. procedit etiam in patre.
- 32 Pupillari plura remedia similia.
- 33 L. multi. ff. de libe. & posth. hodie est incorporea.
- 34 Fideicom. interdum comprehendit non tantum testantis sed etiam impuberis bona.
- 35 Pupillaris quare inuenta, & an fieri possit prodigo & mulieri luxuriose uiuenti? ardua. q.
- 36 Muto & surdo an exemplaris fieri possit.
- 37 Muto & surdo etiam non petenti datur curator, aliud in adulto.
- 38 Exemplaris an usque ad annum. 25. fieri possit, ubi usque ad illam ætatem, quis impubes intelligeretur. ardua. q.
- 39 Pupillaris quare inuenta.
- 40 Pupillaris an usque ad annum. 25. fieri possit, ubi usque ad id tempus impubes quis intelligeretur. ardua. q.
- 41 Prescriptio an recipiat augmentum.
- 42 Prescriptiones sunt odiosæ, sic non extenduntur.
- 43 Prescribens in uno capitulo, non extenditur ad aliud.
- 44 Prescriptio est limitata iuxta possessionem.
- 45 Prescriptio tantum habet de potentia quàm de actu.
- 46 Prescriptio non extenditur ex causa uel similitudine.
- 47 Prescripto iure ex communicandi, non prescribitur ius suspendendi, aut interdicendi.
- 48 Prescribens succedere sede uacante, non prescripsit ea quasi uacante.
- 49 Prescribens ut solus puniat, non prescripsit ut solas leges ferat.
- 50 Prescribens ius uisitandi per se, non prescripsit ius uisitandi per alios.
- 51 Prescriptio seruitutis aquæ, non extenditur ad uiam.
- 52 Prescribens ius alienandi emphyteosim certo modo, non potest alienare alio modo etiam utiliore.
- 53 Prescriptio decimarum an extendatur ad noualia?
- 54 Pupillaris quibus rationibus nitatur.
- 55 Pupillaris an fieri possit usque ad. 25. annum stante statuto quòd usque ad illam ætatem quis uideatur impubes. ardua. q.
- 56 Leges nouæ per ueteres interpretantur.
- 57 Pupillaris fieri potest usque ad 25. annum. stante statuto, quòd impubes quis uideatur usq; ad annum. 25.
- 58 Pupillaris patriam potestatem quo tempore exigit. ardua. q.
- 59 Captus ab hostibus potest hæres institui.
- 60 Pupillaris, quæ initio ualere cum effectu desijt, uulgarum non de finit continere. ardua. q.
- 61 Uulgaris sub pupillari contenta, est a quæ principalis. Pupillaris

De pupill. subst. pars. ij.

- 62 Pupillaris extraneo facta uires sumit simul ac in te-
statoris potestate uenerit. estque ardua. q.
- 63 Intell. 2. ad l. 2. §. sed & si extraneum. ff. de uulg.
- 64 Pupillaris ut ualeat sufficit. quod is cui sit, sit in pote-
state testantis tempore testamenti pupillaris, non
tempore paterni.
- 65 Pupillaris quo tempore exigit patriam potestatem.
- 66 Intell. 3. l. 2. §. si extraneum. ff. de uulg.
- 67 Pupillaris fieri potest tribus posthumorum speciebus.
- 68 Posthumorum uaria species.
- 69 Legitimi sui sunt.
- 70 Pupillaris fieri potest in quinque, uel pluribus posibilibus
morum speciebus.
- 71 Institutiones quot tempora habilia exigant. ardua. q.
- 72 Intell. l. si alienum. §. in extraneis. l. sed & si. §. solemus
ff. de her. inst. §. in extraneis inst. de her. qu.
- 73 Institutiones conditionales tria tempora habilia requi-
runt contra communem.
- 74 Necessitati subuenitur.
- 75 Institutio conditionalis, non exigit habilitatem hære-
dis tempore mortis testatoris.
- 76 Pupillaris an fieri possit legitimo post mortem pa-
tris ardua. q.
- 77 Qualitas adiuncta uerbo intelligitur secundum tempus
uerbi.
- 78 Initio quod non ualet postea non conualescit.
- 79 Pupillaris spurio facta uires sumit post legitimatio-
nem. ardua. q. amplia etiam si legitimatio fiat post
mortem testantis.
- 80 Maioratum uel feudum capere potest legitimatus per
subsequens matrimonium.
- 81 Mater etiam hodie non potest pupillariter substituere
cum communi contra Politum.
- 82 Emancipationis & patrie potestatis differentia subla-
ta est ab intestato, non ex testamento.
- 83 Pupillarem an faciat mater, quæ filios in potestate
per statum haberet. ardua. q.
- 84 Leges nouæ per priores declarantur.
- 85 Pupillariter non substituant Galli, aut Britones, aut
Indei, aut heretici, aut Scismatici.
- 86 Pupillaris facta non existenti in potestate ualet ut si-
de commissaria.
- 87 Pupillarem an auus possit facere nepoti in potestate
patris recasuro.
- 88 Pupillaris fieri potest nepoti suatatem habenti etiam
præterito, idem si suatatem non habet, sed tunc postea
ea pupillaris periclitatur.
- 89 Nepos suatatem habens impune poterat iure. ff. præ-
teriri.
- 90 Intell. l. 2. §. nepotibus. ff. de uulgari.
- 91 Pupillaris, quæ sit nepoti præterito suatatem non ha-
benti, facilius periclitatur, quam si is præteritus sui-
tatem haberet.
- 92 Pupillaris ad creationem non requiritur nepotis insti-
tutio, uel exheredatio, sed tantum ad eius resolutio-
nem uitandam, contra communem.
- 93 Intell. l. ex tribus. C. de inof. test.
- 94 Intell. l. humanitatis. C. de impuberum.
- 95 Pupillaris substitutionis octo requisita à Bar. euume-
rata, non eodem spectant.
- 96 Auus, siue miles, siue paganus, an possit nepoti in pa-
tris potestatem recasuro pupillariter substituere?
& ad quæ bona ea substitutio trabatur? ardua. quæ-
stiones.
- 97 Intell. §. sed & si extraneum. l. 2. ff. de uulg.
- 98 Pupillaris ut fiat nepotibus ueris, uel adoptiuis, nouæ
plures conclus.
- 99 Pupillaris facta recasuro in potestate alterius quæ ini-
tio ualet, an simul ac ille reciderit in potestate alte-
rius euanescat.
- 100 Pupillaris fieri poterat filia. præterita iure. ff.
- 101 Pupillaris iure. ff. fieri poterat filia. sub conditio-
ne non potestatiua heredi scriptæ.
- 102 Pupillaris fieri poterat iure. ff. nepoti suatatem ha-
benti sub conditione non potestatiua scripto.
- 103 Filia. & nepos suatatem habens poterant institui sub
quauis conditione, uel etiam præteriri iure. ff.
- 104 Filia. & nepos, quæ à nemine præceditur, an possit
hodie sub omni conditione institui?
- 105 Pupillaris an extinguatur si pupillus emancipetur. ar-
dua. q.
- 106 Pupillaris an extinguatur si impubes detur in adop-
tionem. ardua. q.
- 107 Pupillaris non extinguatur captiuitate impuberis.
- 108 Pupillaris non extinguatur, quando per dignitatem
impubes, exiuit de patris potestate.
- 109 Pupillaris emancipatione suspensa re adoptione uires
sumit.
- 110 Pupillaris ualet etiam de iure ciuili, si impubes eman-
cipetur, & postea re adoptetur. ardua. q.
- 111 Emancipatus iterum adoptatus, nouus filius non ui-
detur.
- 112 Pupillaris extinguatur, si impubes mortuo iam patre
in arrogationem detur, nec si rursus sui iuris fiat
reualidatur de iure ciuili, sed de iure prætorio sic
etiam sine impuberis noua uoluntatis declara-
tione.
- 113 Intell. l. pe. §. si. ff. de secundum tab. & §. non tamen,
inst. quib. mod. test. infir.
- 114 Pupillaris requirit ut pater. sibi faciat testamentum.
- 115 Pupillaris an fieri possit in testamento imperfecto fa-
cto inter liberos? ardua. q.
- 116 Pupillaris facta in testamento minus s. lenni facto in-
ter liberos, an contineat uulgarem tacitam.
- 117 Pupillariter substitui non potest extraneus in testa-
mento imperfecto inter liberos facto.
- 118 Accrescere non potest nisi quod etiam naturaliter nõ
debetur.
- 119 Testamentum minus solenne inter liberos factum, quo
ad extraneum admissum debilius est, quam si inter
extraneos fieret.
- 120 Intell. l. hac consult. §. ex imperfecto. C. de testam.
- 121 Pupillaris fieri potest exheredato.
- 122 Pupillaris est prouisio.
- 123 Pupillaris exheredato à milite facta ad quæ bona tra-
batur.
- 124 Intell. l. miles ita. §. exheredato. ff. de mil. test.
- 125 Pupillaris etiam hodie potest fieri exheredato.
- 126 Exheredari etiam hodie potest posthumus & impu-
bes, & est ardua. q.
- 127 Intell. l. si quis in suo. §. legis. C. de inof. test.
- 128 Intelle. l. non putauit. §. si quis sua manu. ff. de con-
tra tab.
- 129 Intell. l. non putauit. §. si quis emancipatum. ff. de con-
tra tab.
- 130 Exheredari etiam iure authen. possunt posthumus &
infans.
- 131 Pupillaris an fieri possit exheredato mala mente.
- 132 Exheredatio an in dubio præsumatur facta, mala men-
te. ardua. q.
- 133 Exheredatio præsumitur facta, mala mente, etiam si
legatum exheredato relinquatur. contra nouissimos.
- 134 Pupillarem an facere possit pater turpis? ardua. q.
- 135 Pupillarem facere nequit pater, cui bonorum suorum
fuit interdicta administratio.
- 136 Pupillaris an pereat rupto per contra tab. uel per
querelam testamento.
- 137 Pupillaris præterito filio facta, in duobus casibus su-
stinetur.
- 138 Pupillaris non ualet si patris hereditas non sit adita.
- 139 Pupillaris indistincte sustinetur, si patris hereditas
ex uulgari tacita adeatur. ardua. q.
- 140 Suius non tollitur datione coheredis extranei, ar-
dua. q.

- 141 Pupillaris uis ualeat, non debet precedere testamentum patris.
- 142 Exheredatio est testamenti caput.
- 143 Pupillaris, quæ longo intervallo præcessit testamentum principale non ualeat.
- 144 Pupillaris si in testamento principali fiat, ualeat, licet præcedat heredis institutionem iure nouo.
- 145 Pupillaris, quæ principalem institutionem præcedebat inspecto ordine intellectus iure etiam ff. ualebat.



PUPILLARIS substitutio in sui creatione plura desiderat, de quorū singulis uideamus: & quia Bar. enumerat octo requisita, circa primum requisitum uidebimus, qui possint pupillarem facere, & quibus, & qui possint pupillariter substitui, & de

quibus rebus, & qua scriptura, & quo tempore, & præmittendum est, quod liberorum 1 quidam sunt legitimi & naturales, quidam legitimi tantum, quidam naturales tantum, quidam nec legitimi, nec naturales inspecta legis censura, quidam legitimati. glo. in prin. inst. de adop. Ange. de perig. in tract. suit. q. 3.

Legitimi autem & naturales sunt in multiplici differentia. nam quidam sunt masculi, sunt etiam feminae. Item quidam in primo gradu, quidam in remotioribus eorum autem, qui sunt in remotioribus gradibus, quidam tenent locum filiorum, quidam autem non tenent. Item quidam sunt in potestate, quidam emancipati, quidam etiam in adoptionem dati. Itē quidam habent suitatē, quidā non habent. Sui tamen multipliciter amittitur ut alias dixi. Itē quidam sunt nati, quidam posthumi. Posthumorum autem est multiplex differentia. Item quidam sunt ueri, quidam putatiui. ut. l. eam quam. C. de fideic. Item quidam agnoscuntur à patre, quidā abnegantur. l. quidam cū filio. ff. de uerb. oblig. l. eam quam. C. de fideicomm.

Legitimi tantum sunt in multiplici differentia, quidam enim sunt per arrogationem quæriti. quidam per adoptionem. Item quidam sunt in primo gradu. quidam in ulteriore. quidam nati, quidam forte posthumi. Dubito enim an posthumus possit adoptari, quod uidetur argumento. l. sed est quæritum de libe. & posthum. iuncta. l. placet eod. Item quidam in primo loco. quidam in ulteriore. Item quidam ueri, quidam putatiui, quidam extranei, quidam consanguinei. Ut si nepotem naturalem in locum fili adoptes.

Quibus suppositis dic, quod 2 omnes parentes filios in potestate habentes, qui possunt sibi facere testamentum, possunt etiam liberis suis pupillarem substit. facere: & qui sibi testari non possunt, non quoque liberis suis poterit testari. de quibus in glo. §. legari inst. de lega. per totum. C. qui testamen. fac. per totum inst. quib. non est permisi. facere testa. in l. 2. ff. deleg. 1. sed an mater possit pupillare facere inferius dicam. Quo ad secundum, scilicet quibus fieri possit pupillaris, dic, quod 3 liberis nostris, quos habemus in potestate. ut in l. 2. ff. de uulga. in pr. inst. de pupill. ergo eorum liberorum de quibus supra mentionem habuimus potest fieri pupillaris liberis legitimis & naturalibus. ut d. pr. inst. de pupillari & d. l. 2. ubi Bar. col. j. l. si testamento. C. de impub. idem in liberis legitimis tantum, quales sunt ad optati, uel arrogati. l. sed si plures. §. in arrogato. l. 2. uer sic. sed & extraneum. ff. de uulga. l. si arrogator. ff. de adopt. fallit hodie in quibus casibus adoptatus non transit in potestatem patris adoptiui, ut interminis. §. sed hodie inst. de adopti. cum in adoptiuis. C. eod. secundum Bar. in l. 2. ff. de uulga. col. i. cuius op. non solum communis sed etiam indifferenter recepta est, secundum Ripā in d. l. 2. in primo requisito, qui disputat ad utranq; partem. idem denique in omnibus liberorum generibus de quibus supra mentionem habuimus, præterquam in

emancipatis & in naturalibus tantum. argumento. d. l. 2. de uulga. iuncto. §. i. inst. de patr. potest. & l. Lucius. ff. de uulga. ita Bar. in d. l. 2. colum. 1. cum quo transeunt omnes ibidem indifferenter in primo requisito.

Quo ad tertium, scilicet, qui possint pupillariter substitui dic, quod omnis, nisi qui non habet testamenti facultatem, de quibus per glo. d. §. legari. inst. deleg. ratio quia omnes censentur permisi, qui non reperiuntur expressim prohibiti. l. nec non. §. quod eius. ff. ex quib. cau. mai. adde & amplia, ut etiā is, qui ex testamento patrisfam. solidum capere non potest, qualis §. est filius spurius possit pupillariter substitui & ex testamento pupillari solidum capiet. l. si is qui ex bonis. ff. de uulga. ratio quia licet testamentum tam paternum, quam pupillare, unum testamentum reputetur. l. 2. §. prius. ff. de uulga. l. Papinianus. §. sed nec impuberis. ff. de inoffi. testam. l. patris & filii. ff. de uulga. §. igitur inst. de pupilla. tamen quo ad hoc testamentum pupillare solius impuberis, non etiam patris testamentum intelligitur, ut ibi. Nam ut inquit glo. in d. §. sed neq; impuberis, quasi reuoluto mantello ea pupillaris substitutio modo patris testamentum modo filii intelligitur. quasi geminam bifrontemq; naturam gerat, quo magis pupillaris substitutio conferueretur, tātus est fauor ipsius. Ad quartum scilicet, qua dispositione seu scriptura, dic, q. 6 pupillaris in testamento fieri potest. d. l. 2. in §. quisquis & §. prius. l. 1. in fin. ff. de uulga. codicillis autem fieri non potest. l. 2. C. de codicill. §. 1. inst. eod. Sed an facta codicillis ualebit in uim fideicommissariæ? quod uidetur argumento. l. Sequola. ff. ad trebel. in contrarium facit inst. de pupill. §. extraneo & l. uerbis per Bar. & omnes. ff. de uulga. & illico dicemus.

Ad §. quo tempore, dic, quod 7 pupillare testamentum debet fieri, uel potest fieri simul cum testamento paterno. §. prius. l. 2. ff. de uulga. uel etiam diu post testamentum paternum. l. si quis eum. §. fi. ff. de uulga. sed ante testamentum paternum fieri non posset d. §. prius de quo latius in ultimo, requisito. & quod 8 mater ut supra dixi nequeat facere pupillarem substitutionem tenent ultra Bar. in d. l. 2. de uulga. in prin. Nicolaus de Neapol. ibi & Guil. de Cun. in l. precibus. C. de impub. Alexand. in d. l. 2. n. 15. Calderinus conf. i. i. tit. de testam. Bal. conf. i. 29. lib. 1. Ripa in d. l. 2. in 3. requi. Polus de subst. pupill. eod. requisito, estq; communis opinio secundum Ripam ibi Guil. Bened. num. 33. in c. Rainucius de testam. in materia pup. subst. qui omnes firman idem esse etiam hodie, licet sit sublata differentia emancipationis & patriæ potestatis, quia illud prouidit quod ad successiones legitimas, nō sic quod ad testamentarias.

Et quia supra diximus, quod mater etiam hodie non posset facere pupillarem substitutionem, tu adde, quod id tenuit Bar. & alii supra relati. in l. 2. ff. de uulga. col. 2. in pr. per. l. si mater in pr. ff. de uulga. itaque licet pater pupillariter substituere possit, mater tamen etiam hodie secundum ueras resolutiones, non poterit. per d. l. si mater. cuius lectionem aggredior, eiusque littera ita se habet.

Si mater ita testatur, ut filium impuberem, cum erit annorum 14. heredem instituat, ei que in pupillaribus tabulis si sibi hæres non erit alium substituat, ualeat substitutio.

Mater enim quæ 9 de filii sui impuberis legitimis hæredibus perperam forte sentiebat timebatq; ne impuberi eius hereditatem captantes insidiarētur, potuit per hunc modum assequi ne illi ad impuberis morientis successionem ullo casu uocarentur. Nam siue ille in pupillari ætate moreretur, non legitimus abintestato, sed substitutus admitteretur. siue etiam post pubertatem moreretur, iam ipse sibi prospicere posset, testamentum faciendo. l. qua ætate. ff. de testamen. & considera quod 10 contra. d. l. si mater opponitur sic, iure. ff. Si filius à matre sub conditione casuali, uel mixta instituebatur, X licet

4
Pupillari-
ter qui pos-
sint substi-
tui.

5
Pupillaris
capax in-
terdum est,
qui ex pa-
tris testa-
mento cape-
re nequit.

6
Pupillaris
codicillis
fieri nequit.

7
Pupillaris
simul cum
testamento
patris, uel
etiam post
fieri potest,
sed non an-
te.

8
Pupillare
etiam hodie
mater face-
re nequit.

9
Mater uis
potest reme-
dio pupilla-
ri simili-
mo.

10
In termi-
nis. d. l. si
mater, an
debet quæ-
rela?

1
Liberorum
plures spe-
cies.

2
Pupillare
qui facere
possint.

3
Pupillaris
quibus libe-
ris fieri
possit.

11
Querela
dabatur in
stituto a
matre sub
condicione
non potesta
tius.

12
Intell. l. si
mater. ff.
de uulg.

13
Querela
cessabat in
casu. l. si
mater. ff. de
uulg. con-
tra. C. de
Areti.
nec ibi con-
ditio reij-
citur con-
tra eosdem,
et tale tes-
tamentum
etiam in pa-
tre ualere
contra eos-
dem, etiam
hodie ea
conditio nō
reijceretur
contra eosd.

14
Intell. l.
Seius Sa-
turninus.
ff. ad Tre-
bell.

licet ualere testamentum. l. 1. & 2. C. de insti. tamen
11 ipse, quia interim uidebatur prateritus, quæ præte-
ritio habebatur pro exheredatione habebat querelam
l. filii matrem, ubi Paul. l. si pater puellæ, ubi Fulg. C. de
inoffi. testam. Paul. in prin. d. l. quoniam in prioribus, ubi
Salicet. & Bald. C. eod. ergo uidebatur quod in terminis
d. l. si mater. testamentum esset nullum. ut l. si pater. C.
de insti. uel competere querela, quod est contra men-
tem illius textus. timore huius contrarii uariatur 12 in
tell. illius tex. multipliciter. primus intellig. glo. ibi quæ
ait, quia illa conditio reijcitur per l. arg. l. hæreditas. ff. de
hæred. insti. unde tanquā institutione purificata cessat
querela. Sed is intellig. reprobatur ab omnibus, quia per.
illam non reijciuntur cōditio, nec dies incerta sed tan-
tūm dies certa, cuius spectatio nil operatur. Secundo in
telligit Bar. quia ibi conditio habetur pro die certa fauore
ipsius filii arg. d. l. Seius. Sed licet hūc intellig. uideatur te-
nere doct. tamē uerus nō est, quia ibid. fuit datus substi-
tutus, unde impugnaretur utilitas ipsius impuberis, si
ea dies incerta pro certa esset, tantūm abest ut ei utilius
uideatur. etq; nouissimū impugnatio. Tercius intellig.
est Bar. dicentis, quod ibi conditio respiciebat utilita-
tem ipsius impuberis, ideo olim non competebat que-
rela, nec hodie reijceretur per d. l. quoniam in priori-
bus. utilitas autem impuberis (inquit) eo consistebat quod
impubes, & habebat patrem & pater erat malè morige-
ratus. Sed Areti. reprobatur, quia est duplex diuiniatio, tu
tertiò & fortius reproba, quia tunc inepta esset & im-
prouida prouisio matris. Nam post pubertatem filii con-
ditiōe purificata pater acciperet & dissiparet. Vnde
apparet, nō illuc tendere matris prouisionem. adhuc ta-
men is intellig. sapit ueritatem. 4. intellig. fuit Bal. & Pau-
li, quem sequi uidentur doct. & Corn. in l. si pater col.
3. in fin. C. de insti. quod ibi, conditio casualis non uitiat
testamentum matris, licet uitaret testamentum pa-
tris. isq; intellig. pertinet ad l. si pater de insti. C. quæ ui-
deatur obesse. sed & is intellig. ineptus est, quia conclu-
dit solum ab initio ualuisse testamentum, de quo non
multum dubitabatur; non tamē concludit, non compe-
tere querelam. ex quo 13 intellig. infertur primò quod
in terminis illius tex. olim competebat querela secun-
do quod hodie talis conditio reijceretur de illo testa-
mento matris. tertiò quod olim tale testamentum non
ualeret in patre. quartò quod hodie licet ualere, reijce-
retur cōditio, quæ somnia uidentur admittere Cuius. &
Areti. prima & secunda conclusio euidenter sunt falsæ se-
cundum nostrum intel. tertia & quarta similiter, saltē
si filius foret exheredatus. nam & in patre ea prouisio
multum utilis est, ut probaui suprà: unde non debet reij-
ci per l. quoniam. §. fuit intellig. Costæ, ubi suprà post
Imol. & alios dicentes quod iure. ff. in terminis. d. l. si ma-
ter querela intentari nō poterat, quia filius non ha-
buit cohæredem cuius aditione testamentum confirma-
retur & contra quem querela institueretur. Sed ad su-
prā reprobatur fuit.

Denique quo apertius apparet in d. l. si mater. ff. de
uulg. quis sit uerus intellectus & uera mens, libuit alias
oppositiones facere, & eius literam referre: quæ ita
habet.

Si mater ita testetur, ut filium impuberem cum erit
annorum 14. heredem instituat, eique in pupillaribus
tabulis si sibi hæres non erit, alium substituat: ualeat
substitutio

Ergo ultra primā opp. suprà factam, secundò contra
eundē tex. opp. quod tempus 14. certæ ætatis appositū
in persona huius honorati, nō uideatur facere conditionē
sed diē, & consequenter nō impediatur transmissio. d. l.
Seius Saturni. cuius cōtrarium innuit ibi litera. timore
huius cōtrarii intellig. huius. l. & illius multipliciter uaria-
tur. Primus intellig. fuit Bar. dicentis, quod hic speciale
filii fauore tempus certæ ætatis non facit conditionem
sed diem, sicut & in d. l. Seius & sic negat contrarium, li-

cet regulariter contra. d. l. si cui. §. 1. sed secundum hūc
intell. substitutio redderetur elusoria, nam filio perue-
niente ad 14. annos euanesceat substitutio ex defectu
conditionis, eodem ante 14. annum moriente euanesce-
ret simpliciter ex ui transmissionis: ergo is intellig. eiden-
ter falsus est, & est noua impugnatio. licet Bar. plerique
sequantur. 2. intellig. Bar. quod ibi ille dies incertus, seu cō-
ditio respiciebat utilitatem ipsius filii, ideoque olim
querelam producebat. hodie reijcitur per d. l. quon-
iam. sed is intellig. diuinat dupliciter ut suprà post Are-
ti. docui. præterea non tollit contrarium. nam & in d. l.
Seius, ille dies respiciebat utilitatem impuberis, non se-
cus quā hic, ergo attenta ista ratione. ut ibi illud tem-
pus certæ ætatis non facit, conditionem, nec impedit
transmissionem: ita & hic, nec debet facere conditio-
nem, nec impedire transmissionem cuius contrarium is
innuit intellig.

Tertius 15 ergo fuit intellig. Paul. dicentis quod in d.
l. Seius utile erat quod tempus certæ ætatis faceret
diem non conditionem, quia cum fideicommissum non
agnitum transmittatur ibi transmittetur, non obstante
die, quod non fieret si esset conditio. Sed cum hære-
ditas non adita non transmittatur, utile (inquit) non esset
quod illud tempus in terminis. d. l. si mater faceret diem
potius quā conditionem. Sed ut Ias. col. 2. post prin.
oportune aduertit, negari nō potest quin si faceret illud
tempus diem certam, posset filius interim adire aditam
quæ transmittere ergo & c. 4. intellig. fuit Alex. ibi dicen-
tis, quod ut in l. Seius, fideicommissum uniuersale non
agnitum transmittitur, ita & in l. si mater, hæreditas
matris non adita transmittitur. Vnde id tempus non ui-
debitur nocuisse, cūm transmissio non impediatur. l. un.
C. qui ante aper. sed trussa est, secundum Ias. ibi quia
illo tempore hæreditas matris non adita non transmitte-
batur. Præterea si transmittetur hereditas frustra-
toria redderetur prouisio huius. l. ut dixi. §. intellig. ipse
Alex. quod ibi tempus fuit, adiectum executioni, ideo
non impediatur transmissio, & consequenter non uide-
bitur lesus. Vnde fit ut neque olim competere querela,
nec hodie reijceretur conditio, sed resp. ut per Ias.
ubi suprà. Præterea si transmissio non impediatur, redde-
retur elusoria huius. l. prouisio quod suprà dixi. 6. fuit
intellig. Areti. & Alex. quod ibid. dies incertus fauore fi-
lii habetur pro certo, & sic neque impedit quin pen-
dente die possit & aditio fieri & transmissio contingere.
Sed is non tam uidetur nouus intellig. quā effe-
ctus intellectus Bar. Vnde reprobatur ead. ratione. 7.
intellig. cui Ias. ibi assentiri uidetur, quod in l. Seius, tam
ex principio quā ex fine legis constabat tempus fauo-
re filii adiectum. hic nec constabat, neque credibile
erat. Vnde sentit licet non aperiat hic transmissionem
non fieri, ex quo dilatio non filii fauore appositā fuit.
sed errat. nam filii fauore fuit appositā & nihilominus
cessat transmissio inque ea excludenda consistit fauor
filii ut dixi. 8. intellig. Areti. ibid. col. j. quem refert Ias. col.
2. concludit non solum contra uerba, sed & contra men-
tem testatoris esse, si filius ibid. sub die certa uideretur
uocatus, quia tunc posset institutus filius statim adire
contra expressam testatoris prouisionem: sed de trans-
missione, de qua principaliter dubitabatur uerbum
nullum. Præterea si recte inspicias idem periculi erat in
l. contraria. adhuc tamen is intellig. sapit ueritatem. 9.
Tu. dic ut suprà dixi, & cōsidera quod ut hic testatrix in
omni casu legitimos filii hæredes exclusos uoluit (nam
ante pubertatem uoluit substitutum præferri eis: post
pubertatem uero ipsum filium) ita & in l. contraria in
omni casu eos exclusos uoluisse uidetur. nam ante pu-
bertatem hæredem fiduciarium eis prælatum, & post
pubertatem filium præferri uoluisse uidetur. cur igitur
ibi secus quā hic? resp. durum esse agnosco & arduum
ex toto satisfacere, sed resp. differentiæ rationem eam
esse, quod ibi potest capi hæc coniectura, ut hæres fi-
ducarius

15
Tertius
intell.

duciarius ut homo frugi & parcus electus fuerit à testatore magis propter bonorum conseruationem & administrationem quam propter tutelam impuberis, illudq; tepat eo quod ei interim bona commiserit: at hic cum bonorum administrationem non ei commiserit, interim non potest uideri propter bonorum administrationem, quam ei non commisit eum delegisse. Vnde superest ut delectus uideatur propter solam impuberis tutelam & legitimorum exclusionem, ne eius successione ab intestato captantes insidias ei pararent.

16 *Intell. huius tex. d. l. si mater. ff. de uulga.*
 17 *Vulgaris non pupillaris est, cum mater filium cum erit annorum 14, instituit, eique substituit. contra doctores.*
 18 *Querela cessat quando filius à matre sub conditione, uel die incerto filij commodum respiciente instituitur.*
 19 *Mater potest facere, bona sua ut ex toto ad quem datur pertineant, si filius in pupillari etate decesserit. contra nouissi.*
 20 *Mater potest uti remedio pupillari similimo ad excludendum etiam patrem, qui & à querela excluditur.*
 21 *Querela non datur matri contra pupillarem, nec*

5. opp. quod 16 mater non possit facere pupillarem substitutionem sol. omnes faterentur contrariū, sed Bal. & Paul. resp. quod 17 mater fecit tā uulgarem quam pupillarem, necque utilis uulgaris uitiatur per mutilem pupillarem, & est de mente Aretini Cuma. Imol. cum aliis ibidem, & firmat Corras. C. de impu. num. 10. in l. si testamento. sed multipliciter diuinat. Ideo dic secundum meum intell. q. uulgaris tantum facta fuit, quæ ideo pupillaris appellatur, quod per eam cōsultur pupillo, non minus (secundum nostrum intell.) quam per pupillarem: præsertim si mater formidolosa (post filium institutum sub conditione, de qua ibidem substitutionem uulgarem separatim faceret; tunc enim maiorem similitudinem cum pupillari haberet. argum. §. fin autem instit. de pupill. quod planè uoluit Costa. ubi supra pag. 20. & uide Zafium in tract. subit. pup. num. 12. f.

Sexto opp. q. 18 nullam rationem dubitandi habuerit. nostra gl. Bar. Imol. Areti. & Ias. ibidem in fin. mille fingunt res, tu dic, q. ibidem non dub. tabatur de primordiali ualiditate substitutionis uulgaris, sed de irrevocabili. nam olim si filius à matre sub casuali instituebatur poterat querelare. l. filius matrem ubi Fulg. de inoffi. testamen. sed ibidem erat institutus sub casuali, ergo uidebatur, quod posset querelare testamentum matris, quo rescisso gradus substitutionis uulgaris infirmaretur, nō secus quam gradus institutionis: sed non est ita, quia cum ista conditio respiciat utilitatem impuberis, non parit querelam & consequenter in expugnabiliter uterque gradus ualebit. argum. d. l. filius matrem. ubi omnes C. de inoffi. testam.

Adde quod Xuarez fol. 50. col. 2. & fol. 51. col. i. in l. quoniam. C. de inoffi. test. consultus 19 ut mater facere posset? quod si filius pupillus moreretur eius bona non ad patrem ipsius uel alios legitimos uenirent, necscit dare remedium, nisi usque ad quintum quod filius habuit à matre ultra legitimam, in quo (inquit) cedit fideicommissaria. gl. l. uerbis civilibus. ff. de uulga. Tu dic quod 20 mater utatur beneficio huius legis per quod excludit omnes legitimos filii hæredes morientes in pupillari. Sed an & pater excludetur? puto quod sic, ut enim pater per expressam pupillarem excludit matrem; ita & mater per expressam uulgarem (quæ ad similitudinem pupillaris inuenta fuit) poterit excludere patrem. stringe, nam per pupill. magis præiudicatur matri quam per uulgarem patri, cum illo casu ad substitutum pupillarem uadant bona etiam impuberis: isto autem ad substitutum uulgarem non uadant, nisi bona tantum matris, non etiam impuberis. confirmatur, nam quando mater facit exemplarem, nō compellitur instituere, nisi filios uel fratres filii, cui substituitur potestque patrem præterire, ergo idem & in hac uulgari, illud probat. l. humanitatis. C. de impu. & saltem expeditum puto, uulgarem prædictam & exemplarem ualere, licet pater præteritus sit. Sed an 21 is habeat querelam, & quemadmodum mater non habet querelam contra pupillarem substitutionem, nec etiam contra exemplarem secundum eos ut per Corra. in l. humanitatis. C. de impub. num. 17. ita uidetur, quod pater contra hanc uulgarem, querelam non habeat: præcipue, cum per hanc non ita patri, ut per illas matri præiudicetur. (ut dixi) maxime cum id sit uerè testamentum matris ad cuius bona nullū pater ius habet. ergo & c. ut l. Papinianus. §. sed nec im-

uberis. ff. de inoffi. test. tertio, est rex. ibidem in. d. l. si mater in sui generalitate. Quarto, nulla inhumanitas est, si mater malit bona sua post exclusionem filii uenire ad suum matris consanguineum (quem fortè substituit) quam ad maritum. §. summus est fauor, qui facit pro conseruatione huius substitutionis & testamenti ad exclusionem querelæ. l. si pars. ff. de inoffi. testam. l. quoniam nouella. C. eod. & licet Alex. & Ias. quos modò allegauit tenent contra communem, quod competat querela contra testamentum exemplare, in quo matre præterita extraneus substituitur: moti quod inhumanum sit eam præterire, tamen defendendo communem, resp. ex mente Decii ubi supra inhumanum minime esse, si pater uelit quod post mortem filii sui, ad bona sua. §. patris filii coniuncti, quos fortè instituit exclusam uxore uocentur. eadem ratione tenerem, quod mater faciens exemplarem posset suum maritum filii mente capti patrem præterire: licet doct. non tangerent. teneo ergo q. mater poterit legitimos filii impuberis hæredes omnino excludere substituto uulgari admissio in terminis huius. l. si mater, non secus quam admissio substituto exemplari in terminis. d. l. humanitatis. Secundo teneo 22 contra eund. Xuarem ubi supra, quod mater filio impubere in testamento eius legitimos hæredes onerare potest, quia licet eis hereditatem filii adimere non possit per modum substitutionis pupillaris, posset tamen per modum substitutionis uulgaris: quod Xuarez non intellexit. quod omnino nota ad text. l. si Titio pecunia. §. si. de leg. i. ff. Vnde 23 quod dicitur in l. xi. & §. tit. 5. par. 6. matrem posse exemplariter, non etiam pupillariter substituere: declaratur, ut procedat quo ad formam tantum, nam in effectu mater etiam ferè pupillariter substituit.

Denique 24 huc usque uidimus quando tempus certæ ætatis appositum à patre, uel matre in institutione filij sui impuberis faceret conditionem uel diem: nunc uerò generaliter uidendum est, quid in reliquis personis, quæ honorantur à testatore, de quo in l. ambiguitatem. C. de usufr. & in l. ex his. C. quando dies legati ced. in quibus probatur, an tempus certæ ætatis faciat conditionem? ubi uide.

Denique quo ad d. l. si mater. ff. de uulga. uide Zafium de subit. pup. num. 13. & eund. in suis singul. intell. pagina mihi. 40. & Corras. nume. 10. in l. si testamento. C. de impuberum. & Politum de subit. pupill. requisito. 3. nume. 27. & 28. & Viglium in princ. inst. de pupill. num. 6. & Corn. col. 3. ad fi. in l. si pater. C. de inst. & subit. & Paul. & Socin. in l. Publius. §. i. ff. de condit. & dem. qui illius legis uerum sensum nunquam (ut nobis uidetur) perceperunt.

Quæro 25 an in d. l. si mater posset proponi querela contra testamentum matris? quod nequeat, Costa ubi supra post Imolam, Areti. & alios docto. communiter in d. l. si mater. idque ea ratione, quod non est contra quæ posset proponi. unde inferunt quod si esset coheres contra quem posset proponi, tunc bene competeret. tu dic, quod ibi non declarant contra quos proponeretur, nam contra legatarios uel etiam contra ipsum uulgarem substitutum posset proponi. delegatarius, argumento eius quod ait Ias. in l. filiusfam. §. diuisio. ff. deleg. j. de substituto pater, nam ponamus impuberem institutum sub conditione, si nauis uenerit, datumque sibi uulgarem substitutum, non ne iniquissimum foret filium interim non posse proponere querelam, sed in suspensio esse? contra l. filius matrem. C. de inoffi. testamento. dic ergo quod filius occupabit hereditatem quasi intestati successor, & contra legatarios uel alios contradicentes, uel aliquid ex testamento petentes poterit querela proponi.

Denique magis est, ut querela in terminis. d. l. si mater non possit proponi. nam si posset ea legis prouisio tunc frustrata maneret atque delusa: cum enim ma-

contra exē
plare con-
tra Alex.
& Iaso. cū
communi
opo.

22 *Mater legi-
timos filij
hæredes
onerare po-
test contra
Rode. Xua-
rem.*

23 *Declara-
tio. l. i. et
l. j. §. 5.
it. 5. par.
6.*

24 *Tempus
certæ æta-
tis quando
faciat con-
ditionem.*

25 *In termi-
nis legis si
mater. ff.
de uulga. nō
datur que-
rela contra
communem.*

ter filium in tempus pubertatis instituerit eique substitutum dederit, ne interim eius morientis bona ad eius legitimis heredibus pervenirent de cuius moribus secus mater suspicabatur, sicque animaduertatur prudens consilium matris filio providentis quoniam modo dici potest querelam competere contra. l. filius matrem C. de inoff. testamento. & contra. d. l. multi non notæ causa. ff. de liber. & posthum. & quæ supra diximus resoluentes sufficere ut querela excludatur, quod intentionaliter huiusmodi dispositiones factæ sint in fauorem filiorum: itaque non solum quando re & consilio profunt, sed & si consilio tantum prodesse uoluerint id sufficiat ad querelæ exclusionem. itaque 26 pater per pupillarem substitutionem consequitur idem licet non ita plenè consequitur mater per uulgarem substitutionem in hunc modum factam, & ut contra pupillarem substitutionem non datur querela, ita etiam contra uulgarem in hunc modum factam querela nõ dabitur. præsertim cum interim hic filius possit fortè pendente hac dilatione secundum tab. bon. poss. petere. l. 2. §. si sub conditione. ff. de bon. poss. secundum tab. sicque alimenta percipere. Postremo 27 lex ipsa non ignorat quin erga liberos par amor sit in matribus sicut in patribus. ut. ff. de curat. furiosi. l. pe. & l. furiosus. ff. de curat. furio. l. humanitatis. C. de impub. §. qua ratione inst. de pupill. ergo æquum est matres posse huiusmodi provisionem facere, non secus quam patres. ergo tenco quod in terminis. d. l. si mater cessat querela quando non erat contra quem proponeretur, & hoc cum communi opinione supra relata. quod si essent contra quæ querela posset proponi communis opin. supra relata uult querelam posse institui, nos contra, ut non possit, ne illius. l. provisione eludatur & frustratoria reddatur.

Illud autem dubium est, an 28 d. l. si mater. ff. de uulg. etiam procedat in patre? ut si pater filium quem in potestate habet cum esset annorum. 14. heredem scriberet, eique si heres non esset alium uulgariter substitueret, ualere testamentum & substitutio? egregius Emanu. de a Costa in l. Gallus. §. & quid si tantum par. i. pag. 20. num. 65. ff. de liber. & posth. negat ualere quia inquit sub conditione non potestatiua filius. a patre inutiliter institueretur. ut in l. si pater. C. de insti. & subst. cum simil. duo erga uult, primum non ualere patris testamentum. Alterum substitutionem quoque inutilem esse. Nobis utrunq; suspectum semper uisum est, quinimmo 29 tam testamentum patris quam substitutionem illam ualere, quia hodie per appositionem conditionis casualis uel mixtæ non utitur patris. testamentum: sed illa conditio per legem regulariter reijcitur. ut in l. scimus. §. cum autem. & l. quoniam in prioribus. C. de inoff. testam. ista est communis & uera opin. quam tenent Bald. in d. l. si mater. idem Bal. in l. si pater supra all. idem in l. in suis. ff. de lib. & posth. Cuma. Paul. Alex. & Ias. num. 5. in d. l. si mater, qui hanc firmat esse communem opin. Alex. in d. l. si pater col. si. Ias. in l. filius a patre in prin. ff. de lib. & posth. num. 8. Ias. in d. l. si pater num. 13. ubi Corneus col. 6. in prin. Roder. Xuares in rep. l. quoniam in prioribus. C. de inoff. testamen. in prima ampliatione. diximus plenè supra lib. i. §. 10. num. 214. quod obtinet quando talis conditio filio nocebat, quod si 30 utilis sibi erat, tunc testamentum adhuc ualeat, & conditio non reijcitur. secundum ueram & communem opin. quam tenuerunt Petrus de Bellaper. Bal. Sali. Fulgo. Ias. & Xuares in prima. limit. in d. l. quoniam Bar. Bal. Sali. & alii communiter in l. filius matrem per tex. ibi. C. de inoff. test. Bar. in l. si pater puellæ eod. tit. idem in l. cum ex filio in prin. ff. de uulg. diximus plenè in lib. i. de succ. creati. §. 10. num. 406. Ergo 31 in specie nostra siue dixeris conditionem illà de qua in d. l. si mater utilem esse filio, eo casu, quo a patre sub illa esset institutus: & testamentum ualere, & conditio non reijceretur: siue dixeris nociuam esse, reijceretur con-

ditior sed testamentum ualere non desineret, ergo nullo casu defendi poterit quod Emanuel ait id testamentum quasi minus solenne tueri non posse: cum & omni casu ualeat, & conditio ut pote utilis reijcienda non sit. ete nim. d. l. remedium licet in matre sit magis necessarium, tamen non est cur patri denegetur, estque non in elegans ampliatio ad d. l. si mater. sicque 32 parentibus, qui liberis suis in tenera etate agentibus consultum uelint, plura à lege prodita sunt remedia. Primum, pupillaris substitutionis. alterum, de quo in d. l. si mater. tertium, de quo in l. cum ex filio in prin. ff. de uulg. quartum, de quo in l. Seius Saturninus. ff. ad Trebell. quintum de quo in l. multi non notæ causa. ff. de lib. & posth. quæ 33 lex etiam hodie correctæ non est secundum ueram & communem opin. quam tenent Bar. & alii in d. l. cum ex filio in prin. Roderi. Xuares. in d. l. quoniam, limitatione. i. Ias. in d. l. multi. ff. de lib. & posth. diximus plenè in d. lib. i. de succ. creati. §. 10. num. 420. ultimum remedium est, de quo in l. si Titio pecunia alias si fundum per fideicommissum. §. sicuti. ff. de lega. i. ubi paterfam. (qui filio impuberi subuentum uoluit, ne inuidia ei ab eius legitimis heredibus suam hereditatem captantibus pararentur) potuit eum impuberem heredem scribere, & eius legitimis heredes onerare in restituenda uniuersa hereditate tam patris quam impuberis, ut sic si quicquam ex successione impuberis heredes eius legitimi habuerint, illico ab eis abscedat, effugiatque quominus illi lucro mox euolatur. inhiare possint, aut uelint. neque ad rem pertinet, quod fideicommissio propriæ facultates huius filii regulariter non teneri uiderentur. argum. l. coheredi. §. cum. filie. ff. de uulga. nam 34 id fallit quando tale onus fideicommissi non ipsi filio sed eius heredibus impositum fuit: tunc enim tenentur & subiacent oneri huic non solum bona patris huic filio relicta, sed etiam bona illius filii undecunque quæ sita aut profecta. ista est communis opin. per d. §. sicuti iuncta. l. quod fideicommissum. ff. de lega. i. quam tenent Bar. Alberi. Dinus Bal. Ang. Alex. Ias. num. 15. & nu. 30. & alii communiter in d. §. sicuti. & ibi Paul. num. 4. qui firmat, quod si impubes in pupillari etate decedat, restituet bonam patris quam filii, detracta tamen trebelianica quarta de utrisque bonis per Mathæ. not. 164. Bar. consi. 13. Imol. in c. Rainutus in materia pupillaris ad fi. Bal. in l. cum uirum col. pe. C. de fideicom. idem in l. i. §. substituere. ff. de uulg. Roderi. Xuar. in l. quoniam in prioribus C. de inoff. testamen.

Et quia ad creationem ut dixi pupillaris subst. 8. requisita sunt necessaria secundum Bar. in l. 2. ff. de uulga. & circa primum requisitum supra plenè disertum est. & Bar. successiue in 2. requisito tenet, quod si caueatur statuto, quod minor. 25. annis non possit testari tunc paterfam. maiori. 14. annis sed minori. 25. pupillariter substituiere poterit. ad hoc requisitum tene cum Bar. & communi. q. nõ erit pupillaris in quaestione de statuto, sed no ua ratione, quia pupillaris 35 principaliter inuenta fuit ut tueretur corpus ac salus impuberis. arg. l. multi ff. de lib. & posth. §. fin autem de pupill. inst. idem in curatore furiosi & similibus. l. consilio. ff. de cur. fur. cui (ut puto) ob salutem eius principaliter fit exemplaris, qua ratione 36 surdis & mutis ut puto exemplaris fieri poterit, cum isti & regulariter rebus suis superesse nequeant. l. 2. ff. de curat. fur. §. furiosi inst. de curat. & se per morbum non satis tueri possint: id quod ex eo colligo, quia 37 licet adultis non perentibus, uel inuitis non detur curator, inst. in prin. de curat. his tamen datur etiam non perentibus. d. §. furiosi. Item isti & furiosi satis uidentur equiparari in d. §. furiosi, & d. l. i. cum seq. ergo siue. l. humanitatis. de impub. provisione emanauerit propter bonam, siue propter salutem ac tutelam. siue propter utrumque in his quoque procedere debet. Fallit quando ipsi possunt sibi testari. l. discretis. C. qui test. fac. poss. iuncta. l. ex facto de uulg. fuitque sententia Bar.

26
Bon. poss.
secundum
tab. pen-
dente dila-
tione da-
tur filio à
matre cum
erit anno-
rum. 14. hæ-
redi scri-
pto.

27
Matri par-
amor ut pa-
tri erga fi-
lios est, sed
non par po-
testas.

28
Pater fi-
lium insti-
tuit cum ef-
set annorum.
14. eique
substituit,
ualet tam
institutio
quam sub-
stitutio, u-
trunq; con-
tra nonissi-
mos.

29
Patris te-
stamentum,
non utiat
conditio ca-
sualis uel
mixta.

30
Conditio
filio utilis
de eius in-
stitutione
non reijci-
tur.

31
L. si mater
ff. de uulg.
procedit
etiā in pa-
tre.

32
Pupillari
plura re-
media simi-
lia.

33
L. multi. ff.
de lib. &
posth. ho-
die est in-
correcta.

34
Fideicom-
interdum
comprehen-
dit non tã-
tum testan-
tis sed etiā
impuberis
bona.

35
Pupillaris
quare inuē-
ta est an fi-
ri possit
prodigo et
mulierili-
xuriose in-
uenti ar-
dua. q.
36
Muto &
furdo an
exemplaris
fieri possit.

36
Muto &
furdo etiā
non petenti
datur cura
tor aliud in
adulto.

Bar. in l. ex facto num. 28. de uulg. qui idem expressit in prodigo & pari ratione idem (ut puto) senserit in muliere luxuriose uiuente. nos contra in utroque. Nam facultas substituendi tam pupillariter, quam exemplariter contra regulas iuris communis fuit data. l. captatorias. de leg. i. ergo. d. l. humanitatis licet possit dubitari, an ex paritate rationis possit extendi, tamen nulli dubium quin non possit ubi minor est ratio, minor autem est in prodigo, & luxuriosa, quam in mente capto, cum ille ut pupillus neque rerum suarum neque corporis sui tutelam habeat. in princ. instituit. de tut. §. ad certum inst. qui testamento tut. dari possit. l. consilio. de cur. furio. ff. sed prodigus licet rerum suarum non habeat, tamen corporis sui habere non definit tutelam, ut ex definitione prius. (de qua in l. i. ff. de cur. fur. & in gl. §. Item prodigus, inst. qui test. fac.) patet ergo & si fateamur tam propter bona, quam propter personam emanasse. l. humanitatis. tamen cum negari non possit quin principaliter op. personam (ut persona rebus principalior est) cessat iam potissima ratio. d. l. sicq; minime extendenda. Et hanc partem negatiuiam ut exemplaris mulieri luxuriosae uiuenti, & prodigo fieri non possit ueriores puto, licet in contrarium sit communis op. secundum Ias. in l. ex facto num. 39. ff. de uulg. de quo in materia exemplaris substitutionis latius differimus.

Sed 38 redeundo ad questionem statuti inducentis quem testari non posse aut pupillum uideri usq; ad annum. 25. an tunc usque ad illum annum possit fieri pupillaris, uel exemplaris, uel neutra? & Bar. in d. l. 2. col. 1. in fin. ff. de uulg. tenet quod poterit fieri exemplaris, cuius op. communis est secundum Ripam ibid. num. 17. & est communis secundum Polit. in tract. subit. in subit. pupillari sequitur Alexand. in l. 2. supra alleg. nume. 13. post Bal. in l. de quibus. ff. de legib. Bald. in pr. instit. de pupill. Imola in c. Rainucius de testam. Nicol. de Neap. & Cum. in d. l. 2. de uulg. ubi Ias. nu. 18. per Guiliel. Benedict. de pupill. subit. num. 28. in c. Rainucius de testa. Corrasius in l. si testamento iure facto. C. de impub. nume. 5. Bar. in l. ex facto. ff. de uulg. num. 28. & est communis secundum Ias. ibid. num. 39. sunt qui teneant contrarium ut apparet in locis supra citatis huiusq; rei ueritas pendet ab illo, utrum sit tanta parq; ratio in hoc casu ut est in furioso & mente capto. Nam cum id nulla lege nullq; iure receptum sit in re dubia fieri non poterit. ut in l. illam. C. de collati. l. Gallus. §. ille casus. ibi, quod nullo iure. ff. de libe. & posthum. nisi ostenderimus quod est identitas uel paritas rationis, ut per Ias. post Bar. Bald. & alios in auth. quas actiones. C. de sacr. eccl. quod autem non sit paritas rationis, uidetur, quia ut dixi pupillaris 39 non solum inuenta est propterea quod pupillus testari non potest ut in pr. inst. de pupill. Sed etiam propterea quod ad corporis sui tutelam sufficiens non est, uel idoneus. ut in §. fin. autem quis ita formidolosus. inst. de pupill. l. multi non notat. ff. de libe. & posth. & ut persona praestit. rebus ut §. fin. inst. de iure personarum, ita forte haec ratio non solum in consideratione esse debet, sed forte potissimum inspicienda. tunc sic cui dubium quin regulariter, qui est 24. annorum habeat sitq; magis idoneus ad corporis sui tutelam quam, qui est tredecim non nondum attingit 24. ergo non uideo ut extensio fieri debeat in materia exorbitanti (qua

39
Pupillaris
quare inue
ta.

40
Pupillaris
an usq; ad
annum 25
fieri possit
ubi usq; ad
id tempus
impubes
quis intelli
geretur. ar
dua. q.

lis est ista in qua alteri pro altero testari conceditur) ubi est minor ratio. sicque uereor, an communis op. uera sit, & in contrariam parte inclino ac procliuor sum. Nunc autem uidendum, an 40 usque ad annum. 25. stante dicto statuto pupillaris fieri possit? & omnes ferre illi de quibus supra mentionem habuimus firmant partem negatiuiam, ut pupillaris post annum 14. fieri non possit. ita Bar. in d. l. 2. in fi. pr. col. ff. de uulg. ubi Cum. & Nicol. de Neap. & Alexand. num. 13. Ias. num. 18. ubi Ripa. num. 17. hanc dicit communem op. eandem com-

mune dicit Politus num. 24. in tract. pupill. subit. sequuntur Imola in c. Rainucius de testamen. Bal. in pr. instit. de uulg. Bal. in l. de quibus. ff. de legib. contrariam partem tentat defendere Ias. ubi supra quam expressè sequuntur ibid. Ripa num. 18. post Salicet. Cum. Aret. ibidem quos ipse refert Salicet. & Bal. in d. l. de quibus secundum quod eos refert Iaso. in d. l. 2. num. 18. mouetur potissime ex eo, quod leges nouae recipiunt interpretationem & extensionem per leges ueteres. l. i. §. lex falcidia, ff. ad leg. fal. ubi late Alex. post alios Bar. & moder. in l. omnes populi. ff. de iust. & iur. l. sed & posteriores. ff. de legib. unde inquirunt lex noua inducens ut testari quis non possit usque ad annos 25. debet recipere declarationem & extensionem per l. ueterem iubente quod qui per se testari non posset, is per patrem posset testari. Sed defendendo communem, quae proculdubio uera est, ad hanc leuem rationem resp. quod non omnes qui per se testari non possunt, possunt per patrem suum testari. ut patet in personis enumeratis in §. legari. insti. deleg. cum glo. quinimmo eorum qui per se testari non possunt iis solis per patrem testari concessum est, qui testari non poterant ob id quod ad sui corporis tutelam non erant satis idonei, qui autem ad sui corporis tutelam non desinunt esse idonei qualis est uir 24. annorum, is licet testari per se uetentur, non poterunt per patrem testari ut diximus, praeterea tantum praescriptum quantum possessum. Nam praescriptio non recipit augmentum uel extensionem. Sed facultas pupillariter substituendi est praescripta moribusq; inducta. l. 2. ff. de uulg. ergo non recipit extensionem uel augmentum. regulaq; 41 illa probatissima iuris tantum scilicet esse praescriptum quantum possessum, probatur in l. quod meo. §. fin. ubi communiter scribentes. ff. de acquir. possessione & in l. i. §. si quis hoc interdicto. ff. de itinere actusq; priuato. ubi Bar. & post eum Angel. notant, quod si quis praescriptus ius colligendi pedagium & probat possessionem in talibus rebus, in illis tantum erit ius quaesitum, & idem inst. in l. si publicanus. §. finali. ff. de publica. & in l. Titii & Meuium. §. altero. ff. de administrat. tutorum. & in l. cum de in rem uerso. col. fi. ff. de usu. ubi dicit quod usus praestationis non producit effectum nisi ad illud tantum quod est factum & alibi notabat in authen. qui rem. C. de sacrosanct. eccles. quod 42 consuetudo & praescriptio non extenduntur ultra id quod agitur, est enim praescriptio odiosa, & ideo est restringenda. ut in cap. odia de regul. iuris in 6. ubi gl. dicens quod praescriptio uisitationem, non acquirit procuracionem. & notat Dinus in c. possessor ultima col. de regulis iuris in 6. & glo. in c. auditis de praescript. dixit quod 43 licet praescribatur in uno capitulo, non praescribitur in alio & ibi Innocent. notat, quod praescriptio super uno iure non extenditur ad aliud. est enim 44 praescriptio limitata iuxta possessionem & ideo de uno ad aliud non extenditur ut in c. sine possessione de regulis iuris in 6. & in l. denique cum l. sequenti. ff. ex quibus causis maior. Ex quibus 45 eleganter dicebat, Bald. in c. primo in uerbo abbatissa, qui feu. dare possunt, quod praescriptio tantum habet depotentia quantum de actu. & ideo ultra actum non est extendenda. & in l. quod constitutum Ne de statu defunctorum ubi pulchre dixit idem Bald. quod quamuis in aliquo casu praescriptio 46 sit fauorabilis, non tamen extenditur ex similitudine uel causa hinc est, quod 47 praescripta potestate excommunicandi, non praescribitur potestas interdicendi uel suspendendi. ut eleganter notat. Abb. in c. cum olim penult. col. de praescriptio. & qui 48 praescripsit succedere uacante sede, non succedit ea quasi uacante. ut notat Do mini. in c. si episcopus de supplenda negligentia praetaturum in 6. & si 49 episcopus praescripsit ut solus possit punire, non dicitur praescripsisse, ut solus condat statuta super criminum punitione. ut notat. Abbas in c. cum consuetudinis ad fin. de consuetudine. & qui 50 pra-

41
Praescri-
ptio an re-
cipiat aug-
mentum.

42
Praescri-
ptiones
sunt odio-
sae, sic ideo
non exten-
duntur.

43
Praescri-
bens in uno
capitulo,
non exten-
ditur ad al-
liud.

44
Praescri-
ptio est li-
mitata iux-
ta possessio-
nem.

45
Praescri-
ptio tantum
habet de
potentia
quatenus de
actu.

46
Praescri-
ptio non ex-
tenditur ex
causa uel si-
militudine.

47
Praescri-
ptio iure
ex commu-
nicandi, no-
praescribi-
tur ius su-
spendendi,
aut inter-
dicendi.

48
Praescri-
bens succe-
dere sede
uacante, no-
praescri-
bit ea qua
si uacante.

49
Praescri-
bens ut so-
lus puniat,
non praes-
cripsit ut
solus leges
ferat.

50
Praescri-
bens ius ui-
sitationis per
se, no-
praescripsit in-
uiscandi
per alios

51
Præscri-
ptio serui-
tutis aque,
non exten-
ditur ad
uiam.

52
Præscri-
ptio ius alie
nandi em-
phiteosim
certo mo-
do, non po-
test aliena-
re alio mo-
do etiā uti-
liore.

53
Præscri-
ptio deci-
marum an
extēdatur
ad noualia.

54
Pupillaris
quibus ra-
tionibus ui-
tatur.

55
Pupilla-
ris, an fieri
possit usq;
ad 25. an-
num stante
statuto
quod usque
ad illā a-
tatem quis ui-
deatur im-
pubes ar-
dua q.

56
Leges no-
uæ per ue-
teres inter-
pretantur.

scripsit potestatem uisendi per se ipsum, non præscri-
psit uisitare per alium, ut notat Ancha. in. c. cum ex of-
ficiis extra de præscriptio. & Barba. in. c. cum contingat
de foro competenti. & præscriptio 51. seruitutis aque
non extenditur ad seruitutem uiæ ut not. Floria. in. l. si
quis diuturno. ff. si seruitus uendicetur. & 52. præscri-
ptio de alienando utile dominium ecclesiæ certo mo-
do, non extenditur ad alium modum quamuis utiliorē
ut notat. Bar. in dicta authent. qui rem. C. de sacrosanct.
eccle. & Bald. in authentica si quas ruinas. eod. titulo &
in. l. etiam. ff. soluto matrimo. & in. l. si pupillorum. §. fin.
ff. de rebus eorum. & 53. præscriptio decimarum in-
ducta in prædiis parrochiarum, non extenditur ad prædia
de quibus decimæ non sunt perceptæ. ut notat. expresse
Innocen. in. c. tua de decimis. & Archidiaconus in. c.
quicumque 16. quest. prima & Abb. in dict. c. cum in tua
de decimis ubi communiter scribentes. & in cap. oī con-
tingat eod. titulo ubi licet decimæ noualium sint eius-
dē iuris, cuius sunt antiquæ, tamen ad præscriptionem
antiquarum, non sequitur præscriptio futurarum. &
ubi notat Abb. in ultimo notabili, assignans rationem,
quia in præscriptione debet fieri stricta interpretatio,
cum ueniat ad detractiōem iuris alterius.

Præterea 54. pro nostra & communi sententia, est
tex. expressus in. l. ex facto. ff. de uulga. ubi licet in furio
so & mente capto esset par & fortē maior ratio, quā
in pupillo, tamen protusio facta in pupillo, non extēde-
retur ad mente captum uel furiosum, nisi illa facta es-
set, quinimmo & post illam, non extenditur, sed aliam
longē diuersā protusio inuenta est. ut ibi & l. humanitas
ui. C. de impuberum.

Adde quod Alcia. nouissimē tenet contra communē
in l. 2. ff. de uulga. quia inquit hac sola ratione receptum
ut pupillaris fieri possit, quia pupillus testari non po-
test, sed cum ut diximus etiam aliæ rationes sint, scilicet
quia generare non potest, & quia sui corporis tutelam
non habet idoneam: uerius est, non hac sola ratione in-
troducitur & consequenter extensionem minimē faci-
endam.

Quid si 55. statuto caueatur, ut iam incidenter atti-
gimus, ut impubes quis sit, uel intelligatur, uel pupil-
lus usque ad annos 25. an ei usque ad illam ætatem fieri
possit pupillaris? Politus in tract. subst. pup. tenet quod
non, quia id inquit per statutum caneri non potest,
quæ ratio uera non est, & a reliquis merito impugna-
tur, quia tempus pubertatis per. l. positiuam taxata est
ideoq; per eandem potest aliter denuo taxari. c. omnis
res extra de reg. iur. l. secundum naturam. ff. eod.

Contrariam op. ut usque ad illam ætatem pupillaris
fieri possit tenent in. d. l. 2. ff. de uulga. Socin. & Alexan.
num. 14. & Alciatus. nume. 11. qui hanc dicit communē
op. & Ripa num. 18. qui hanc etiam dicit communem
op. post Bal. in princ. inst. de pupill. mouentur, quia leg-
es 56. nouæ recipiunt interpretationem passim &
extensiuam per leges ueteres. l. 1. §. lex falcidia ubi Ale-
xand. post alios. ff. de leg. fal. Bar. & alii in. l. omnes po-
puli. ff. de iustitia & iure. unde ex ui comprehen-
sua facultas a legibus ueteribus data ut impuberi-
bus substituatur, ut per totum titu. de impub. uel pu-
pillis, ut per totum. ff. de uulga. & pupill. & per totum
inst. de pupilla. comprehendit eos, qui impuberes
censentur secundum cuiusque regionis consuetudines
mores, uel leges. Nec dicatur, quod inter reliquas
rationes propter quas pupillaris inducta est, enumera-
tur illa quia impuberes generare non possunt. nam
resp. Alciatus ubi supra, quod nihilominus pupilla-
ris abinitio ualebit, sed per natiuitatem filiorum resol-
uetur, argumento. l. ex facto. ff. de uulga. quæ resp. non
satis tuta est. Ego contra communem moueor noua
ratione, quia inter reliquas rationes propter quas pu-
pillaris inducta est, satis præcipua est illa, quia minor
14. annis non est idoneus ad sui corporis tutelam. l. mul-

ti non notat. ff. de libe. & posthum. §. si autem formido-
sus, inst. de pupill. qui autem est 24. annorum negari
nō potest quin ad id sit satis idoneus. ergo &c. Præterea
pupillaris perniciofa & dura esset, qui ferē semper libe-
ros suscipiunt neque alibi cautum ut si semel ualeret, na-
tinitate liberorum resolueretur. Vnde is casus licet ex
uerborum proprietate comprehenderetur, tamen ex
mente legis debet restringi. Sed an hoc casu saltem
exemplaris fieri possit? dicam in materia exemplaris,
& communem ultra supra relatos tenent Corrafi. in. l. si
testamento num. 6. C. de impuberum. & Benedict. nu.
28. in d. c. Rainucius in materia pupill. subst.

Tertium requisitum est, ut impubes sit in patris po-
testate. in princ. inst. de pupill. l. 2. ff. de uulga. sed uiden-
dum 58. quo tempore esse debeat in patris testantis
potestate, an tempore quo sit testamentum pupillare,
uel tempore testamenti paterni, uel tempore utriusque
testamenti, uel fortē tempore horum nullo sit necesse,
dummodo in potestate esset tempore mortis testatoris.
& Bar. col. 2. per glo. in. d. 2. ff. de uulga. tenet sufficere qd
tempore mortis patris sit, testantis impubes in eius
esset potestate, licet extraneum fuisset tempore tam te-
stamenti, paterni quam pupillaris. cuius op. sequitur &
communem dicit Alciatus ibid. num. 17. communem di-
cit Conarub. in c. Rainucius. §. 1. extra de testamen. nu.
2. & est communis secundum Corrafi. in. l. quamuis col.
2. C. de impub. qui tenent contrarium tenet, & est com-
munis secundum Ias. in. d. l. 2. ff. de uulga. num. 17. qui si-
militer contrarium tenet, idem sequitur & dicit com-
muniter teneri Alex. num. 10. in. d. l. 2. mouentur omnes
per. l. 2. ff. de uulga. uerū c. sed si extraneum sequitur &
dicit communem Socin. ibid. col. 2. post Bald. Ang. Sal.
& Inolam num. 4. Guiliel. de Cun. in. l. precibus. C. de
impub. Angel. in. l. Lucius. ff. de uulga. Bald. in. l. in testa-
mento. in 9. q. C. de testam. mil. Salic. in. l. si testamento
C. de impub. Paul. in. d. l. 2. ff. de uulga. qui hanc senten-
tiam & hunc intell. ad. d. §. sed si extraneum dicit com-
muniter teneri. hunc intell. & hanc conclusionem di-
cit communiter teneri Politus in tract. subst. pupill. nu-
me. 31. usque ad numerum 36. qui tamen ab ea recedit
hanc etiam intellectum dicunt communem Zasius. libr.
2. sing. resp. fol. 40. & iterum in tract. subst. pupill. num.
14. Fumeus in tract. subst. pupill. num. 44. quem &
dicit communem Guiliel. Benedict. in. c. Rainucius de tes-
tamen. in materia pupill. subst. num. 32. licet alium sequa-
tur, hanc sequitur & dicit communem Greg. Lupus. in
l. 5. titu. 5. par. 6. in glo. ensupoder.

Contra hunc intellect. obit. primo. l. quod ab initio
ff. de regu. iur. l. 1. ff. de regu. cat. ubi quod ab initio non
ualet ex post facto non conualescit. stringe, nam quod
abinitio non ualet ex post facto non conualescit, licet
sub conditione fieret. l. cetera. §. tractari. ff. de leg. 1. ergo
si pupillaris ex defectu potestatis abinitio esset inuti-
lis, certe ex post facto uideretur quod non conualesceret,
licet pupillus, cui sit pupillaris tempore mortis testantis
reperiretur sub potestate testatoris. 2. in institutioni-
bus etiam conditionalibus tria tempora habilia deside-
rantur. l. si alienum. §. in extraneis. ff. de hæ. inst. §. in ex-
traneis inst. de hæ. qual. inter quæ tempora enumera-
tur tempus, quo fit testamentum, ergo si tempore, quo
fit testamentum pupillare habilitas deficiat, inutile est
id testamentum. Sed facilis est responsio. nam habilitas
tribus temporibus desideratur in hæredibus institutis,
in specie autem nostra pupillus non tam hæredis quam
testantis uicem tenet. l. Papinianus. §. sed neque impub.
ff. de inoffic. testamento in princ. inst. de pupill. & §. igitur
eod. tit. sed longe fortius urget, quod licet in hære-
dibus, tribus tantum temporibus habilitas desideretur,
tamen in ipso testatore desideratur non solum in illis tri-
bus temporibus scilicet tempore testamenti, tempore
mortis, & tempore aditæ hæreditatis, sed etiam in reli-
quis omnibus mediis temporibus. glo. in. d. §. in extra-
neis

58
Pupilla-
ris patriā
potestatem
quo tempo-
re exigat.
ardua q.

59
Captus ab
hostibus po-
tē heres
instā.

neis inst. de her. qual. resolut. Ias. in l. si arrogator col. 13. ff. de adoptio. glo. in d. l. si alienum. §. in extraneis. ff. de her. inst. & quod medium tempus noceat, ex parte testatoris 59 probat. l. qui ex liberis. §. testamento de bon. poss. secundum tab. & §. non tamen. inst. quib. mod. test. in l. posthumus. §. si. ff. de inoffi. testa. est tamen uerum quod uitium principii magis nocet, quam uitium medii temporis, nam si ab initio testamentum ualere de fineret, ex post facto nunquam uires fumeret, ut d. l. j. ff. de reg. cat. cum simi. supra allegatis, unde si impubes sibi faceret testamentum, uel filius, uel seruus, uel peregrinus, uel monachus & similes id testamentum ut initio non ualeat (ut per totum inst. quibus modis testam. infirmetur & plenissime diximus supra sub titulo qui testari non possunt) ita uires postea non fumeret etiam si seruus sui iuris fieret uel impubes pubesceret uel peregrinus ciuis fieret, ceterum si testamentum initio ualuit & postea medio tempore ualere desuit, quia forte testator se in arrogationem dedit, tale testamentum conualesceret, si is testator sui iuris effectus decederet: si quidem priorem uoluntatem agnouisset, ut est elegans textus in d. §. testamento & in d. §. non tamen, quorum inst. tradidimus in lib. 2. §. 15. de succ. crea. sicque appareat uitium medii temporis non tam nocere, quam uitium principii quia illud non impedit quin ex post facto tale testamentum quod initio ualuit & postea eneruatum fuit, possit conualescere uiresque resumere, ut si initio non ualuisse nunquam uires postea sumere posset, ratio est quia cuiusque rei potissima pars principium est. l. j. ff. de origine iuris. & ideo mala fides in principio impedit usucapionem & tamen ex post facto eam non impeditur secundum ius ciuile, ut in l. coepit. ff. de usu cap. iuncto prin. inst. eod. tit. dicemus plenē Deo dante lib. 2. controuersiarum illustrium. Redeundo tamen ad intellectum Bar.

60
Pupillaris,
que initio
ualere cum
effectū de-
fuit uulgare
non desinit
continere.
ardua. q.
61
Vulgaris
sub pupilla-
ri contenta
est æque
principalis.

Ex isto intellectu. Bar. plura bona colliguntur primum quod 60 pupillaris etiam inutiliter facta comprehendit sub se uulgarem sequuntur omnes, quos supra diximus tenere communem intell. ad d. §. sed. si extremum tenet Bar. in l. in ff. de uulg. ubi etiam sequuntur communiter doct. secundum ibid. n. 228. per l. j. ff. de her. inst. ubi qui pupillariter substituere uoluit, uel uulgariter etiam post aditam hereditatem uoluit substituere nec potuit, tunc ea substitutio ualeat, ut uulgaris tantum. Confirma, quia ut supra differuimus, illa 61 uerba pupillaris substitutionis si heres erit & in pupillari ætate decesserit, hunc habent sensum, ut substitutus admittatur non solum si primò nominatus heres non extiterit, sed etiam si extiterit: si tamen in pupillari ætate decesserit: ergo qui extraneum instituit impuberem & adiecit si heres erit & in pupillari ætate decesserit, hunc habuit sensum, ut substitutus admitteretur non solum si is extraneus heres non esset, sed etiam si tamen in pupillari decesserit ætate, quo casu uulgaris est æque principalis sicut pupillaris, potestque per se subsistere siue pupillaris ab initio facta fuerit multipliciter, si uel ueliter facta fuerit & postea euauerit. hoc enim casu pupillaris expressa uulgari tacita eo duntaxat superior est quod euidentius facta fuit quam uulgaris, at tamen utraque facta fuit uel facta intelligitur & neutra earum ab altera pendet, sed per se subsistit æque principaliter. ut dixit Bar. in l. i. ff. de uulg. & nos in materia. uulgaris, licet Politus ubi supra post alios teneat contra communem opin. dicens quod licet pupillaris utiliter facta contineat sub se tacitam uulgarem secus tamen si inutiliter facta esset, quod ut diximus nihil est.

62
Pupillaris
extraneo fa-
cta uires su-
mis simul

Secundo colligitur, quod 62 pupillaris impuberi extraneo facta ab initio non ualeat in uim pupillaris, sed tantum uulgaris, tamen simul ac is extraneus sub potestate testantis esse cepit, incipit ualere etiam ut pupillaris. quam communem sententiam similiter ueram puto lege & ratione, nam uidetur tex. in d. §. sed si extra-

neum secundum hunc communem intell. & urget ratio, nam si cum feci uulgarem uideor etiam pupillarem fecisse: quanto magis si feci expressam pupillarem, quæ ueluti uulgarem germinasse uideatur, ex qua etiam uulgari quid impedit quin rursus pupillaris altera germinata uideatur? uel saltem ea, quæ prius facta fuit modo detecta uideatur? ut in simili in l. adeo. §. cum quis ex aliena. ff. de acq. rerum dom. & inst. de rerum diuisione. §. cum quis. licet & in hoc contrarium uelint moderni de quibus supra, qui communem opin. impugnant.

Secundus intellectus 63 ad d. §. sed & si extraneum fuit, quod ibi testator prius fecit sibi testamentum in quo extraneum impuberem instituit heredem deinde eundem adoptauit: postremò eidem pupillariter substituit: sicque tempore, quo fit pupillaris iam non erat extraneus licet fuerat tempore, quo fiebat testamentum principale. potest enim quis prius sibi testamentum facere & longè postea secundas tabulas facere. l. si qui Seium. §. fin. ff. de uulg. quem intell. tenent Salicetus. Franci. de Rampon. Cuna. Paul. & Ias. num. 17. in d. l. 2. ff. de uulg. Couar. in c. Rainutiis de testam. §. 5. Corraf. in l. quamuis col. 2. C. de impub. Emanu. de à Costa in l. Gallus. §. & quid si tantum pag. 171. ff. de lib. & post. Zasius. lib. 2. sing. resp. fol. 40. c. 8. & in tract. subtit. pupill. num. 14. Fumeus in tract. subtit. pup. num. 44. Ang. in pr. inst. de pupill. subtit. Viglius ibidem isque intellectus in se uerus est, nec literæ repugnat, & ex eo colligitur conclusio, quod 64 pupillaris fieri potest ei, qui tempore testamenti paterni non erit in potestate testantis, si tamen tempore, quo fiebat testamentum pupillare iam sub eius potestate erat, & hunc intell. sequitur Guili. Bened. ubi supra num. 32.

Tertius fuit intellectus Alciati, qui in d. l. 2. num. 17. ff. de uulg. ait quod 65 impubes, cui fit pupillaris non est necesse sub potestate testantis esse, nec tempore quo fit testamentum paternum nec tempore, quo fit testamentum pupillare, si tamen in potestate reperitur tempore mortis patris, ut d. §. sed si extraneum, ratio quia usque ad mortem patris impubes non erat sui iuris sicque testari non poterat. l. pe. & si. cum. simil. C. qui testam. fac. pos. Vnde effectus testamenti pupillaris confert demum post mortem patris, sicque ante illud tempus habilitas impuberis parum nocet. nam licet impubes ab initio sub potestate patris foret, tamen usque ad mortem patris testatus non uideretur & id accedit ad communem primumque intell.

Quartus intell. fuit Lancelotti Politi in tract. subtit. pup. num. 36. qui postquam nimis confideret alios intell. refutauit nouum, assignat, quæ referre nolo, quia magis displicet quam ullus alius.

Quinto & ultimo loco dic, quod 66 is qui post testamentum adoptatur loco posthumi habetur. l. certum. ff. de iniust. rupt. inst. quib. mod. test. infr. in pr. l. cū in adoptiuis. §. j. C. de adopt. §. sed hec omnia inst. de her. ab intestato. gl. ubi omnes in rub. C. de posth. her. inst. omnes in l. Gallus in pr. ff. de lib. & posthum. Vnde quæ ratione sustinetur pupillaris facta posthumus ut in d. l. 2. §. planè posthumus. ff. de uulg. licet is in potestate nostra non sit, ut inst. de her. abint. §. posthumi. eadem ratione sustinetur pupillaris facta huic extraneo, qui postea adoptatus est, quia adoptio postea sequuta facit, ut is retro posthumus uideretur, & ut posthumus capax esset pupillaris subtit. passiuè. isque sensus præterea quod in se uerissimus est, literæ etiam illius text. plus ceteris amicitur congruitque præcedentibus uerficulis illius. l. nam mens Iurisconsulti fuit docere, quod 67 pupillaris fieri poterat tribus posthumorum generibus, nempe filiis nostris posthumis, qui uel post mortem nostram, uel post testamentum nascuntur. Item nepotibus qui in locum filiorum præmorientium succedunt ad similitudinem posthumorum. l. posthumorū. ff. de

acis in te-
statoris po-
testatem
uenerit est
que ardua.
q.

63
Intell. 2. ad
l. 2. §. sed
& si extra-
neum. ff. de
uulg.

64
Pupillaris
ut ualeat
sufficit
quod is cui
fit sit in po-
testate te-
stantis tem-
pore testa-
pupillaris
licet non
tempore pa-
terni.

65
Pupillaris
quo tempo-
re exigat
patriam po-
testatem.

66
Intell. l. 2.
§. si extra-
neum. ff. de
uulg.

67
Pupillaris
fieri potest
tribus post-
humorum
speciebus.

ff. de in iust. rup. §. posthumorum, inst. de exher. lib. Tercio, quod adoptatis etiam pupillaris fieri poterat, licet post pupillarem testamentum adoptarentur. quia & hi posthumorum loco sunt ut d. l. certum. ff. de in iust. rup. cum sim. supra all. Ergo de primo posthumorum genere loquitur d. l. i. uerf. planē. de secundo posthumorum genere loquitur in uerf. nepotibus qui statim subsequitur. de tertio posthumorum genere loquitur in uerf. sed & si extraneum, qui statim etiam subsequitur.

68
Posthumorum uaria species.

Adde quod 68 posthumorum testamenta rumpuntur sunt quinque species, quas enumerat gl. magistra in rubr. C. de posth. hær. inst. ubi Ias. & iterum in rubr. ff. de lib. & posth. & enumerat septem. Tu dic, quod rumpitur testamentum per natiuitatem posthumi præteriti, quæ contingit post mortem testatoris. §. posthumi. §. posthumorum. de exher. lib. l. posthumi. in princ. & §. fin. l. posthumorum. de in iust. rup. l. 3. §. fin. de lib. & posth. & idem per natiuitatem posthumi nascentis post testamentum. l. 3. §. posthumos de in iust. rup. Tercio idem per adoptionem posthumi. l. certum, eod. tit. in princ. inst. quib. mod. test. infir. quod hodie intelligitur dummodo fiat ab aucto materno. l. cum in adoptiuis. §. 1. de adopt. §. sed hodie inst. eod. §. sed ea omnia, inst. de hær. abint. Quarto idem. per arrogationem posthumi d. l. certum. & d. prin. Quinto idem per successionem posthumi in iurata. d. §. posthumorum. d. l. posthumi. l. filius patre. §. filius eod. fin. Sexto idem per successionem posthumi in patria potestate. d. §. filius. Septimo 69 idem. per legitimacionem posthumi. Bal. in l. cum in adoptiuis. col. 3. de adopt. et q; communis secundum Alex. in conf. 5. uol. confil. perlectis. uerbis legitimacionis. & secundum Ias. in rubr. ff. de lib. & posth. col. 2. est communis ex relatione Soci. in dicta rub. col. j. & Ias. in rubr. C. de posth. hær. inst. sequitur & dicit communem Alciatus in rubr. ff. de lib. & posth. pag. 2. post Iac. de Bel. in sua disp. quam posuit. in tit. quib. mod. nat. effi. sui. idem uoluit. d. Ant. in c. per uenerabilem. qui fil. sint leg. & subtiliter disputando idem tenet Per. de Ancha. in conf. 1283. quod inci. successione. idē Abb. in conf. 86. inci. in q. quæ uertitur & Ang. conf. 76. inci. posita pro constanti. legitimacione. idē Paul. de Castr. qui hoc subtilius demonstrat in confil. 221. inci. super pūcto isto. plura subtiliter & do. Signorol. de homod. confil. 139. inci. d. gul. & d. Alex. conf. 137. in. 1. uol. & in conf. 6. in. 5. uol. hoc probatur primo, quia datur succedendi facultas in illas successiones, quas habent illi, qui ab initio legitimi nascuntur, ut auth. quib. mod. nat. effi. sui. §. reliqui. Secundò, quia efficiuntur sui ut ibidē, ibi, nil à legitimis differentes ergo & c. ut. l. Iulianus. ff. de leg. 3. ad idem auth. quib. mod. nat. effi. legitimi. §. igitur, ibi, ad suorum ius perueniunt. & ibi connumerentur sui. & ibi, inter suos, adscribi, & ibid. §. liceat igitur, ibi suos de cætero & sub potestate habere. & ibid. §. sit igitur. ibi ut sub potestate eius consistat, nil à legitimis filiis differentes. item si per adoptionem rumpitur, quæ consistit in extraneo, quanto magis per legitimacionem, quæ consistit in suo. Faciunt notata per Decium conf. 158. num. 10. Alciat. lib. parerg. 3. c. 4. Eman. à Costa in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. pag. 74. licet contrarium latē disputet Soci. in rub. ff. de lib. & posth. ergo 70 in omnibus his posthumorum speciebus tenendum est, illis fieri posse substitutionem pupillarem, licet tempore, quo fit ipsi sub potestate testantis non sint, & statim tenebit substitutio pupillaris licet effectum habitura non statim sit; sed demum postquam adoptio & mors patris sequatur.

69
Legitimati sui sunt.

70
Pupillaris fieri potest in quinque uel pluribus posthumorum speciebus.

Nam & si tempore, quo fit pupillaris, esset impubes in potestate patris, adhuc substitutio pupillaris, quæ ab initio ualeat, effectum habitura non esset, nisi demum post mortem patris. ut diximus supra circa intellectum Alciati & probatur in d. l. si alienum. §. in extraneis. ff. de hær. inst. ibi tempore testamenti facti ut constituit in

stitutio & mortis tempore testatoris ut effectum habeat. ad idem. §. in extraneis inst. de hær. qual. eod. modo inducendo. Itaque ut testamentum perfectum ab initio non desinit ualere perfectumq; esse propterea quod postea potest reuocari & aliis modis effectum carere. ut. l. j. ff. de in iust. rup. in princ. inst. de hær. ab intest. ita illa pupillaris subst. quæ in quacunque posthumorum specie fit, non desinit initio ualere propterea quod euanescere potest nullo posthumum uero uel interpretatio superueniente: sicq; utilissimè ac non ineleganter porriges. d. §. sed & si extraneum, ad omnes posthumorum species supra enumeratas ut in omnibus locum habere possit.

Adde quod contra primum intell. Bar. quem supra latē dixi communiter approbati obit. foriter quod (ut supra attingimus) 71 in institutionibus hæredum tria tempora habilia desiderantur, scilicet tempus quo fit testamentum, & tempus mortis testantis & tempus quo aditur hæreditas. 72 l. sed & si conditioni. §. solemus. l. si alienum. §. in extraneis. ff. de hær. inst. §. in extraneis inst. de hær. qual. sed cum pupillaris fit extraneo iam ille habilis non erat tempore, quo fiebat testamentum pupillare, & consequenter uitatur substitutio, sed tenentes communem intellectum respondent, quod illud procedit in institutionibus puris, non autem in institutionibus conditionalibus. & 73 quod profecto. Institutionibus conditionalibus tria tempora habilia non requiruntur, ita est iuxta communē op. secundum Ias. in l. cætera in pr. ad fi. col. pe. cum seq. de leg. col. 2. & secundum Alex. in l. 2. ff. de uulg. nu. 11. Poli. in tract. subst. pup. num. 31. cum §. seq. Ripa in d. l. 2. nu. 26. Bar. in l. in tempus & in l. si alienum. §. in extraneis. ff. de hær. inst. & in l. ex facto. ff. de uulg. & in l. cætera. §. tractari. ff. de leg. j. cum sequentibus. Contrarium teneo, quod imo etiam in conditionalibus institutionibus tria tempora habilia desiderantur, sed non eadem immo alia diuersa itaque tempora tot sed non eadem sed diuersa.

Idque primum probatur in l. sed & si conditioni. §. solemus, & in l. si alienum. §. in extraneis de hær. inst. & §. in extraneis inst. de hær. qual. in generalitate sui. Scundò probatur in dd. §§. in extraneis, ibi, siue purè siue sub conditione, quod est referendum ad qualitates & tempora etiam procedentia. argumentum eorum, quæ habentur in l. talis scriptura, & in l. si seruus plurimum. §. fin. de leg. 1. & in l. 3. §. filius inter, de lib. & posthum.

Tercio probatur in dd. §§. in extraneis ibi, hoc amplius, quod uerbum reperit qualitates procedentes. l. si in iure, ubi Bart. de leg. 3. & in l. si sic eod. Areti. Alex. & socii col. 2. ad fin. in l. 2. de uulga.

Quarto probatur. in dd. §§. in fin. ubi postquam de conditionalibus institutionibus locutus est, ait tria adhuc tempora habilia desiderari, per quod patet referri debere tam ad institutiones puras quam ad conditionales.

Quintò hæc pars probatur in dd. §§. in ratione sui, aiunt enim habilitatem desiderari tempore testamenti ut constet institutio, & tempore mortis testatoris ut confirmetur, & tempore aditæ hæreditatis ut effectum habeat. Sed hæ rationes militantes in institutionibus conditionalibus sicut in puris ergo & c. ut. l. illud ad leg. aquili. quod militent, patet ad sensum, præterea probatur, nam habilitas tempore testamenti in puris desideratur, licet non eo tempore, sed tempore mortis institutionis pura confirmetur. l. 4. de adimi. leg. & dd. §§. ergo similiter tempore testamenti etiam in conditionalibus institutionibus interuenire debet; licet nō eo tempore sed tempore conditionis existentis confirmetur, talis institutio. §. fin. autē sub conditione. C. de cad. tolle. iuncto. §. in nouissimo eod. tit. l. j. & l. heres meus de cōd. & demō. per totū. ff. quando dies leg. ced. l. sub conditione filius. ff. de lib. & posth. itē cum tempore mortis habilitas in puris institutionibus exigatur quia eo tempore confirmatur.

Tenendo

71
Institutiones quor tempora habilia exigantur.

72
Intell. l. si alienum. §. in extraneis. l. sed & si. §. solemus. ff. de hær. inst. §. in extraneis inst. de hær. qual.

73
Institutiones conditionales tria tempora habilia requirunt contra communem.

Tenendo hanc partem contra communem non obstat. Intempus. de hær. insti. in princip. nam ibi loquitur in conditione intrinseca & necessaria, puta lego tibi, cum pax esse cœperit. nos loquimur in conditione uoluntaria, puta te instituo cum nauis ueniat. ratio differentie quia 74 conditionem apponenti ex necessitate, magis fauetur, quam apponenti ex uoluntate. arg. l. si fideiussor. §. qui necessaria. ff. qui satisd. cog. & l. Gallus. §. & quid si tantum iuncta. l. commodissima. ff. de lib. & post. & l. si cum dotem in prin. ff. de iure dot. l. si extraneus de cond. ob cau. Nec obstat. l. pe. ff. de reg. caro. nam ibi institutio sumitur pro legato secundum gl. ibi. uel ibi conditio erat necessaria & intrinseca ut supra proxime dixi. non obstat. l. cetera. §. tractari cum simili. ff. de leg. i. nam ibi in legatis.

Sed obstat. fortiter secundum communem ubi supra dd. §. in extraneis, ibi uel conditionem institutionis existentem, ubi patet quod habilitas requiritur tempore existentis conditionis, & postea subdit, tria tantum tempora habilia desiderari: ergo apparet non loqui de conditionalibus institutionibus, nec ad eas referri. Nam si ad eas referretur iam non tria tantum tempora, sed quatuor habilia desiderarentur. scilicet tempus facti testamenti, tempus mortis testatoris, tempus existentis conditionis, & tempus aditæ hereditatis: quod esset contra illum tex. dicentem tria tempora. Sed 75 resp. not. uerum esse habilitatem tempore conditionis existentis desiderari, ad hucque tria tantum tempora habilia esse oportere. nam cum habilitas adest tempore conditionis existentis, non oportet quod adit tempore mortis testatoris; quia in puris institutionibus ideo eo tempore habilitas exigitur, quod eo tempore testamentum (ut supra dixi) confirmatur. Vnde quando institutio est conditionalis cum morte testatoris (quid enim si post eius mortem conditio deficiat) tunc non confirmatur, non oportet eo tempore habilitatem adesse, id quod patet ex dd. §. (ibi inter mortem testatoris & conditionem institutionis existentes) ubi tempus existentis conditionis respectu institutionis conditionalis comparatur tempori mortis testatoris respectu institutionis pure.

Quid si 76 filius naturalis uel spurius post mortem patris fuit legitimatus? Bar. ubi supra, quod ualeat pupillaris. nam si in uita legitimaretur in dubium non reuocaretur ab ipso. Corraf. contra in utroque, quem olim sequebamur noua ratione. nã quod dicitur in §. illud in auth. quib. mod. nat. eff. sui. ibi nil à legitimis differentes, interpretor, id uerum à tempore legitimacionis in posterum non autem retro. Item. l. pater cum seq. de capt. ff. l. lex Cornelia de uulga. quas allegat. Bar. magis probant nostram quam eius sententiã. nã in illis pupillaris fuit facta ante captiuitatem; sicque tempore, quo impubes erat in potestate, testantis, eratque habile extremum, à quo. sed in quaestione nostra, non erat in potestate eo tempore. ergo & c. l. si alienum. §. in extraneis cum sim. de hær. insti. ff. sed obest fortiter. d. l. illa §. i. ff. de hær. insti. ubi tempore institutionis erat in hostium potestate, qui fuit institutus. sed resp. fateor tamen in institutione non fuit necessum institutum esse in potestate testantis. Præterea in persona illius fuit lege sancitum ut reuersus omnia recuperaret: sed certè idem in naturali sancitum iam est, ut legitimatus omnia recuperet. ad huc tene, quod illud propter fictionem postliminii, quæ non solum eo pertinet ut reuersus recuperet, sed etiam eo ut interim dum captus est, non amittat, sed sint omnia iura in suspensio. ut ibidem exprimitur. id, quod in specie nostra non est. nam constat naturalem ante legitimacionem reuera factum legitimum non esse, nec interim propter spem recuperacionis legitimum reputari.

Denique communem sententiã ut pupillaris spurio uel naturali facta conualescat, si post mortem patris is

legitimetur tenent Bar. col. 2. in l. 2. ff. de uulga. quam sequitur & dicit communem opin. Alciatus ibidem nume. 20. dicit eam communem opin. Corraf. in l. si testamento num. 12. C. de impub. qui tamen contrarium tenet & dictam communem opin. sequitur dicitque communem Ripa in d. l. 2. num. 27. ubi las. num. 20. & Alex. nume. 17. post. Ang. Imol. Cum. ibidem Ang. & Imola in l. si alienum. §. in extraneis. ff. de hær. insti. Imola in l. Lucius. ff. de uulga. Imola in c. Rainucius de testamen. in materia pupill. subst. Poli. in tract. subst. in subst. pupill. num. 39. contrarium tenet nemo, ut firmat Poli. ubi supra sed dicit contrarium tenuisse in l. si testamento. C. de impub. Corraf. ubi supra. pro quorum opinione facit Primo quia 77 qualitas adiuncta uerbo debet intelligi secundum tempus uerbi. l. miles. ff. de mil. testam. Bar. & alii in l. ex facto in prin. ff. de uulga. sed in creatione pupillaribus substitutionis. l. ait patriam potestatem desiderari, ergo debet interuenire tempore, quo fit substitutio pupillaris: & ita procedat tex. in prin. inst. de pupill. & in l. 2. ff. de uulga. Secundo 78 regula Catoniana impedit ex post facto conualescere, quæ ab initio non ualent. l. j. ff. de reg. cat. etiam si actus fiat sub conditione. l. cetera §. tractari. ff. de leg. i. Sed hic ab initio omnes fatemur pupillarem non ualuisse, ergo & c. Tertiò capacitas desideratur tempore testamenti. l. si alienum. §. in extraneis ff. de hær. insti. §. in extraneis insti. de hær. qual. ergo & c. ad fundamenta communis opin. iam supra responsum est. pro 79 qua tamen adduco textum ultra omnes in l. ii. §. plane posthumus. ff. de uulga. ubi licet posthumus non sit in potestate nostra antequam nascatur §. posthumus insti. de hær. ab int. tamen ei fieri potest pupillaris. Nec ad rem pertinet, quod posthumus quia in utero est in fauorabilibus pro nato habeatur. l. qui in utero. ff. de stat. homi. nam. d. uers. plane procedit ut patet ex sui generalitate etiam in posthumis nondum concepto.

Stringe, nam inter reliqua posthumorum genera continetur filius legitimatus post testamentum glo. in rubr. C. de posth. hær. insti. ergo huic legitimo pupillaris fieri poterit, non secus quam reliquis posthumis. sic tandem cum communi opin. resideo, non per fundamenta communis opin. sed per. d. §. plane iunctis iis, quæ supra adduximus circa intell. d. §. sed & si extraneum. l. ii. ff. de uulga. ubi resoluius quod pupillaris fieri potest ei qui tempore testamenti tam paterni, quam pupillaris non erat in potestate, sed postea esse cœpit, qualis est posthumus: idque intelleximus in posthumis tam ueris quam interpretatiuis & sic in septem posthumorum speciebus inter quas filius legitimatus dicitur esse quædam posthumus species. Per hæc 80 olim dicebam legitimatum per subsequens matrimonium legitimum fieri etiam quo ad maius uel etiam feudum capiendum, quia ea legitimatio retro trahitur: ut diximus lib. 3. controuersiarum.

Sed 81 iuxta prædicta queritur, an cum hodie sit sublata differentia emancipationis & patriæ potestatis possit mater pupillariter filio substituere, non aliter atque pater. & Bar. in d. l. 2. ff. de uulga. col. 2. in prin. tenet quod hodie non potest, non magis quam olim. sequuntur Nicol. de neap. ibidem Guili. de Cun. in l. precibus. C. de impub. Alex. num. 15. in d. l. 2. ff. de uulga. Calderinus in confi. xi. tit. de testamen. Bald. confi. 129. uol. i. Ripa & Politus in d. l. 2. in 3. requisito sequuntur indifferenter omnes secundum Ripam ibidem, ratio quia 82 differentia emancipationis & patriæ potestatis in successione tantum ab intestato sublata est, non etiam in successione ex testamento ut tenent gl. Bar. & omnes in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & post glo. Bar. & omnes antiqui & noui in auth. ex causa. C. de lib. præter. gl. Bar. & omnes in l. si emancipati. C. de collat. licet Politus in d. l. 2. ff. de uulga. impugnet per. l. si mater eod. quæ nil ob est ut supra uidimus. Sed stante statuto, quod 83 mater habeat filios in potestate, an poterit

77 Qualitas adiuncta uerbo intelligitur secundum tempus uerbi.

78 Initio quod non ualeat postea non conualescit.

79 Pupillaris spurio facta uires sumit post legitimacionem. ardua. q. amplia etiam si legitimatio fiat post mortem testantis.

80 Maioratus uel feudum capere potest legitimatus per subsequens matrimonium.

81 Mater et hodie non potest pupillariter substituere cum communi contra Politum.

82 Emancipationis & patriæ potestatis differentia sublata est ab intestato, non ex testamento.

83 Pupillaris an faciat mater, quæ filios in potestate per statum haberet. ardua. q.

eis pupillariter substituere? & Bal. in l. precibus. §. col. C. de impuberū tenuit partē negatiuā. s. q̄ non poterit quem sequitur Politus in l. 2. in 3. requisito. ff. de uulga. mouentur primo quia id nulla lege expressim cauetur. ergo &c. ut l. illam. C. de coll. secundo, quia quod quis alteri testamentum faciat, est quādam dispensatio, quæ non debet extendi. argumen. l. captatorias. ff. de hær. insti. l. captatorias. C. de testamen. mil. Contrarium tenent Alex. Soci. Ripa in d. l. 2. in 3. requisito, mouentur, quia l. 2. ff. de uulga. & prin. inst. de pupill. subst. loquuntur generaliter per uerbum si quis, quod comprehendit tam mares quam fœminas. l. si quis in tantam cum gl. ubi omnes. C. unde ui. ergo si ceteræ qualitates in fœmina reperiantur ex ipsa ui comprehensiuā uerborum poterit mater substituere absque ulla extensione, sicq̄ non obstat. quod dispensatio non debeat extendi. nec etiam obstat. quod non sit iure cautum. nam immo satis cautum est, quia

84
Leges no-
ue per
prios de
clarantur.

84 leges posteriores recipiunt declarationem extensiuam uel restrictiuam per leges ueteres. l. i. §. lex falcidia, cum materia. ff. ad leg. fal. l. nam & posteriores. ff. de legibus. Unde lex noua concedens matri patriam potestatem recipit hanc declarationem extensiuam per l. ueterem, ut in consequentiam patriæ potestatis possit pupillariter substituere. Sed certe istud fundamentum non est uerum. l. enim dicens ut quis liberis, quos habet in potestate possit pupillariter substituere, de masculis tantum necessario intelligebatur, qui soli, nō etiā fœminæ liberos habebant in potestate. nam relatiuum quis restringitur ad masculos tantum ut in l. ea tamen adiectio. ff. de leg. 3. l. 6. ff. de leg. 1. & ut si lex diceret, si quis uir liberis pupillariter substituerit & c. ridiculū esset dicere quod uerbum quis includat fœminas, quandoquidem declaratio sequens illud restringit ad mares tantum ita & in questione nostra restringitur. Præterea cum supra latē ostēderimus quod pupillariter substituenti ius, est consuetudinarium, quodque ius consuetudinarium non recipit extensionem, licet ius scriptum illam recipiat. certe hic ubi extensione ut dixi opus est, non deberet facile admitti. est tamen uerum quod pro matre multum facit. l. humanitatis. C. de impuberū dicit ergo quod est questio pro amico. & pro matre etiā tenet Guilj. Bened. in c. Rainutius de testa. in materia pup. subst. num. 33.

85
Pupillari-
ter non sub-
stituunt
Galli, aut
Britones,
aut Iudæi,
aut hæreti-
ci, aut Scis-
matici.

86
Pupillaris
facta non
existenti in
potestate
ualet ut si-
deicommissa-
ria.

87
Pupillare
an auus
possit face-
re nepoti
in potesta-
te patris
recasuro.

88
Pupilla-
ris fieri po-
test nepoti

Iuxta 85 superiora Ias. & Ripa in d. l. 2. in 3. requisito aiunt, quod Galli & Britones & hæretici non poterunt pupillariter substituere, quia ut inquirunt non habent liberos in potestate Galli supradicti iuxta gl. in §. i. inst. de patria potest. quæ communiter approb. secundum Ripam ubi supra, qui contrarium tenet, quia illa gl. non probat assumptum: non quoque secundum ipsos poterunt Indgi pupillariter substituere filiis Christianis, quia ipsi per baptismum a parentum potestate liberant. idem quoque in scismaticis, qui liberos similiter in potestate non habent, quæ omnia dic ut per eos.

Denique 86 cum filio in potestate non existenti sit pupillaris, ualet quidem in uim fideicommissi. glo. Bar. Paul. Alex. Ias. & alij in l. uerbis ciuilius. ff. de uulga. tradunt communiter doct. in §. fin. insti. de pupill. est communis opi. secundum Greg. Lup. in l. 5. tit. 5. par. 6. uerb. in supoder.

Quartū requisitū est, ut 87 is cui sit pupillaris, nō sit recasurus in potestatem alterius. per l. 2. §. nepotibus. ff. de uulga. sed certē is. §. directio sibi ipsi contrariatur. nā in princ. ait, nepotibus, qui in patris potestatem recusari non sunt, posse pupillariter substitui. rursus in uerbo sed si eos, dicitur, non aliter posse, quā si instituti sint, uel exheredati. quod nullus aduertit, nec soluit. ueritas est quod iure. ff. nepos 88 primum locum tenens tempore testamenti poterat impune præteriri patris testamento, & sic inexpugnabiliter ei fiebat pupillaris, uerū si nepos præcedebatur a patre, tunc cum primum ius efficiebatur, præteritus rumpebat testamentum sicque

& pupillaris euangescibat. itaque hic probatur, quod nepoti suitatatem habenti tempore testamenti, pupillaris fieri poterat, siue esset institutus, siue præteritus, siue exheredatus. Sed nepoti, quem pater præcedebat, non aliter quam si uel institutus esset, uel exheredatus, secus si ex toto præteritus. Quod autem 89 nepoti suitatatem habenti pupillaris fieri possit etiam si præteritus esset, probatur in l. Gallus. §. in omnibus. ff. de libe. & posthum. & in prin. inst. de pupill. subst. uersicul. Sed non ita in l. maximum uicium. C. de libe. præ. cum conc. ut supra latius docuimus, in quibus habetur quod nepos suitatatem habens qualis est ille, qui a nemine præceditur, licet præteritus sit, non rumpitur testamentum paternum & consequenter pupillare non infirmabitur, neque enim infirmatur præteritione huius nepotis, quia is necessario instituendus erat 90 ut. dd. l. nec quasi posthum. agnatione, quia is iam tempore testamenti tenebat primum locum, & is nepos duntaxat, qui post testamentum primum locum cepit tenere. uidetur agnoscere & quasi posthumum agnatione testamentum rumpere. l. posthumorum. ff. de in iur. rap. §. posthumorum. mlt. de exhered. lib. Cum igitur 91 omnibus liberis, qui sub potestate nostra sunt existenter uel futuri in potestate sunt, cum nati fuerint (quales sunt posthumum) possit proculdubio fieri pupillaris substitutio. ut l. 2. ff. de uulga. in princ. & §. planē. & in prin. inst. de pupill. & idem in reliquis posthumis interpretatiui ut. d. l. 2. uer. sed si extremum, secundum nostrum intell. de quo supra in tertio requisito, id solum supererat tractare, ut non solum pupillaris substitutio ab initio ualere sed etiam ut ex post facto rumpi non posset rupto principali testamento. Cum igitur posthumorum, qui præteriti rumpunt testamentum principale, septem sint genera, quæ supra in secundo requisito enumerauimus: animaduertendum fuerat quod nepos qui tempore testamenti primum locum non tenebat, sed post testamentum cepit primum locum tenere is simul ac primum locum cepit tenere, posthumum loco est: unde præteritus rumpit paternum testamentum & consequenter pupillare, unde licet ipsi ab initio utiliter facta fuisset pupillaris substitutio, tamē ex post facto poterat rescindi si is nepos cui pupillaris utiliter facta fuit, præteritus reperiretur. Ideo consulit Vlpianus ut instituitur, uel exheredetur, ut per hoc non solum ab initio ualeat pupillaris substitutio, sed etiam ex post facto infirmari non possit. id quod plenius in simili differuimus de succ. crea. super rep. l. quem. C. de inofficio testamento.

Hæc autem prouisio in nepote, qui iam tempore testamenti primum locum tenebat necessaria non fuit, quia is neque præteritus rumpebat testamentum, nec amplius posthumum loco haberi poterat. ergo quod Bar. in d. l. 2. ff. de uulga. ait in 4. requisito pupillaris substitutio nis. f. quod 92 ad ualiditatem pupillaris substitutionis desideratur, quod nepos cui substitutio sit non sit recasurus in potestatem patris. id uerum non est, & loquitur contra text. expressum in d. l. 2. uersicul. sed si eos, ubi nepoti, qui a patre præceditur pupillaris fieri & ab initio poterat & ex post facto si is institutus uel exheredatus fuisset nullo unquam modo in firmari posset, licet cum Bar. sit communis op. ut patet per Ripam in d. l. 2. num. 27. ubi Ias. nume. 20. & Alexand. nume. 18. & Politus in tract. subst. pupilla. num. 39. Socin. in d. l. 2. col. 5. in quarto requisito ubi Ange. Salice. Imola & Areti. Imola in c. Rainucius extra de testamen. Salicerus in l. si testamento. C. de impub. Guil. ubi supra num. 50. Et pro nobis secundo loco est tex. in d. l. 2. §. sed si extremum, ubi nepoti adoptiuo potest pupillariter substitui licet præcedatur a patre, & quod dicitur ibi & in d. uer. sed si eos de exheredatione uel institutione harum personarum id non pertinet ad creationem pupillaris substitutionis inducendam (rite enim sine eo creari poterat) sed pertinet ad resolutionem impediendam. simile 93 in l. ex tr

92
Pupillaris
ad creatio-
nem non re-
quiritur
nepotis in-
stitutio uel
exheredatio,
sed tantum
ad eius resolu-
tionem nitam
dā, contra
communē.

93
Intell. lex
tribus. C.
de inoff. tes.
bus

94
Intell. l. hu
manitatis.
C. de impu
berum.

bis. C. de inoffic. testamento ubi tex. ait filium cui pupillariter substituitur ex tribus uicis oportere fuisse heredem scriptum, quod non pertinet ad ipsam pupillarem substitutionem creandam, uel in esse producendam quia ipsa etiam exheredatio fieri poterat. §. non solum inst. de pupill. Sed pertinet ad ipsius pupillaris substitutionis iam creatæ resolutionem ex post facto impediendam. nam si pupillus ex integra legitima eo tempore nõ reperiebatur institutus, poterat testamentum principale querela expugnare. l. cum queritur. C. de inoffic. l. Papinianus. §. quem autem quarta & §. quarta autem. ff. de inoffic. testamento. Testamento autem principali expugnato, tunc etiam testamentum pupillare euanescebat l. 2. ff. de uulga. simile 94 in l. humanitatis. C. de impu. ubi inquit, quod mente capto uel furioso in legitima instituto, potest fieri exemplaris: & tamen constat (ut in materia exemplaris substitutionis differimus) quod ad primæuam exemplaris substitutionis ualiditatem sui; creationem est necesse mente capto legitimam integram relictam fuisse: licet necesse sit quod ad resolutionem exemplaris iam creatæ impediendam, ne si exheredatio exemplariter substitueretur tunc per querelam in officiosi testamenti infirmaretur testamentum principale & consequenter exemplare. Sic & in hac specie, q. nepos, qui a patre proceditur sit institutus uel exheredatus, non desideratur ad creationem pupillaris substitutionis. nam & præterito in potestate existenti fieri posset, sed desideratur ad resolutionem ipsius pupillaris iam creatæ impediendam: ne si nepos præteritus si post factum testamentum, primum locum tenere incipiat rumpat testamentum principale & consequenter pupillare. ut enim aliud est hominem nasci, aliud postea mori utque differt solis occasus ab ortu, ita aliud est tractare de creatione pupillaris substitutionis inducenda, aliud de ipsius iam natæ ac creatæ resolutione impedienda.

95
Pupillaris
substitutio
nis octo re
quisita à
Bart. enu
merata, nõ
eodem spe
ctant.

Vnde 95 si adueris ex illis octo requisitis, quæ Bar. in l. 2. ff. de uulga. ait desiderari ad pupillarem substitutionem, quæ omnia requisita ipse ex dicta l. 2. collegit. certè horum requisitorum quædam desiderantur ad creationem natiuitatem; pupillaris substitutionis, quædam uerò ad pupillaris substitutionis iam creatæ resolutionem interitum; impediendum ad creationem desideratur, quod is, cui fit sit deliberis testatoris. Item quod sit impubes, item quod sit in potestate, item quod paterfam. sibi quoque testamentum fecerit. Ad resolutionem aut interitum; uitandam desideratur quod patris adeatur hereditas quemadmodum ad ipsius principalis testamenti resolutionem uitandam id etiam requiritur, licet initio firmum fuerit. ut in pr. inst. de hæ. ab intest. in l. j. ff. de in. j. rup. Item ad idem desideratur q. impubes non deserit esse in potestate uiuio testatore ut in l. cohæredi. §. cum filia. ff. de uulga. Item quod non adoleuerit sed impubes decedat. ut inst. de pupill. substit. ff. masculo. Item quod impubes sit institutus, uel exheredatus id interdum desideratur ad creationem natiuitatem; pupillaris, ut si filiusfam. sit is cui pupillaris fit, cuius præteritione testamentum ipso iure uitaretur l. j. ff. de inu. rup. in pr. inst. de exhered. liber. & consequenter pupillaris euanescebat. d. l. 2. ff. de uulga. Interdum uerò desideratur ad resolutionem pupillaris interitum; impediendum, ut cum pupillaris sit posthumo, cuius præteritione ab initio non desinit ualere testamentum licet postea eius natiuitate rumpatur. l. posthumo nato. C. de contra tab. l. j. ff. de iniusto rupt. cum conc. idem in reliquis posthumorum generibus interpretatiuis, de quibus supra sæpe mentionem habuimus. ut d. l. 2. §. sed & si extraneum. ff. de uulga. interdum id neque ad creationem pupillaris inducendam desideratur, neque ad resolutionem ipsius iam natæ impediendam: quale est cū sit nepotibus, qui tempore testamenti à nemine præcedebantur. d. l. 2. ff. de uulga. uersic. nepotibus etiam possimus. cum igitur Bar. & alii in hoc quarto. requisito per

peram intellexerint ad ualiditatem pupillaris substitutionis desiderari, quod nepos in potestate cui sit tempore testamenti à nemine præcedatur: tantum distat à mente iurisperiti Vlpiani quantum (ut aiunt) distat solis occasus ab ortu. Nam mouentur per d. §. nepotibus, qui ad contrarium ex diametro docendum factus fuit, inducens ut nepoti, qui tempore testamenti à nemine præcedebatur, posset fieri institutus pupillaris siue institutus esset, siue exheredatus, siue præteritus: ut talis pupillaris non solum ab initio ualere sed etiam ex post facto, nullo iure nulloque modo infirmari posset, nec per querelam, nec per contra tab. bonor. poss. nec per ius dicendi nullum. At inquit Iureconsultus ibidem si is nepos tempore testamenti à patre præcedebatur licet similiter quo ad creationem pupillaris, non referat sit institutus, uel præteritus, uel exheredatus: tamen ad ipsius pupillaris iam creatæ interitum resolutionem quæ impediendam, ne per. l. uelleiam in locum patris sui succedens si sit præteritus utrunque testamentum tam principale quam pupillare rumpat, desideratur ut institutus fuerit, uel exheredatus, non autem præteritus. Extat ergo quod doct. dicitur quod pupillaris nepoti, qui à nemine præcedebatur fieri non poterat per. d. §. nepotibus, nos per eund. §. suæ integritati & ueluti natalibus restitutum firmamus, quod nulli liberorum tam liberè tam tutò atque intrepidè pupillaris fieri poterat quam illi: quandoquidem in reliquis liberis desiderabatur, quod essent uel instituti, uel exheredati in eo uerò minime. Tu denique ad hanc re præter alios doctores uide Areti. Socin. & Iaso. in d. l. 2. num. 4. requisito & omnes transeunt cum Bar. præter Aretinum. Aretini autem op. uerior uidetur, licet etiam cum Bar. & communi op. transeat Alciat. in d. l. 2. nu. 23. & ex omnibus collige, quod recasuro in alterius potestatem pupillare testamentum fieri non potest: ne iniuria fiat ei in cuius potestatem impubes recasurus est. arg. d. l. cum filius. ff. de mil. testamento. Hinc 96 inferuntur duo, primum quod auus paganus nepoti militi in patris potestate post mortem aui recasuro testamentum pupillariter facere non poterit. Secundo quod id auus miles facere posset. ratio quia auus miles sine iniuria filii, nepoti militi testamentum facere potest: paganus autem auus non posset. quod probatur hoc modo, nam miles efficere potest, ut substitutio pupillaris non trahatur ad omnia bona (i. ad bona tam testatoris quam impuberis) sed ad certa. tex. est in l. sed si plures. §. ad substitutos. ff. de uulga. in fin. unde auus miles in eo, quod nepoti militi relinquit facere potest substitutionem pupillarem & talis substitutio (siue limitatè prout potest fieri non trahetur nisi ad bona ab eo profecta ut d. §. Si uerò simpliciter fiat similiter, ad ea tantum bona trahetur, ne aliàs alteri fiat iniuria. argum. d. l. cum filius. & quia hoc modo actus conseruatur. arg. l. quoties de rebus dub. ff. l. quoties in stip. ff. de uerb. ad bona tantum à se profecta trahetur. unde non fiet iniuria filio, in cuius potestate nepos impubes recasurus erat. nam postea pater ei alià substitutionem pupillarem facere poterit in bonis similiter à se uel aliunde profectis: & sic nepos ille miles potest decedere cum duobus testamentis pupillaribus, uel pro parte testatus & pro parte intestatus: si pater ei testamentum facere noluerit. & sic etiam not. quod substitutio aui nunquam potest trahi nisi ad bona tantum à se profecta: at substitutio patris tam ad bona à se profecta quam ad bona aliunde post mortem patris quæsitæ. at auus paganus tale testamentum sine filii iniuria in cuius potestate nepos impubes recasurus erat efficere nõ posset, quia in pagano non reperitur quod pupillaris substitutio à pagano facta, non trahatur ad omnia bona tam imberis quam testatoris: sed potius reperitur contrarium. ut in fin. pr. inst. de pupill. substit. & d. §. ad substitutos. unde cum substitutio ab aui facta ad omnia bona impuberis trahatur: iam nulla super sunt bo-

96
Aui, siue
miles, siue
paganus,
an possit
nepoti in
patris po
testatē re
casuro pu
pillariter
substitu
re? & ad
quæ bona
ea substit
tio traba
tur. ardue
quæst.

na in quibus filius postea pupillarem facere possit substitutionem. & adde op. tex. in l. miles ita. §. exheredato de mil. test. per quem tex. confunditur op. Alciati ubi supra, dicentis, quod in terminis d. l. cum filius. ff. de mil. testamento erit substitutio directa militaris, non aut pupillaris, sed errat quia ut exprimitur in d. §. exheredato pupillaris est, quamvis restricta ad bona solius patrisfam. testantis, & ideo evanescebat per aduentum pu- bertatis haberetque alia quæ sunt peculiaria substitutionis pupillaris. Sed adverte, nam quod Bart. ubi supra & communis op. vult, quod avus miles possit facere substitutionem pupillarem nepoti in potestatem patris recasuro, id indubitanter verum est secundum nostram op. qui defendimus, quod avus etiam paganus idem posset per l. 2. ff. de vulg. uerf. sed si eos & uerf. Sed & si extraneum. non aut per d. l. cum filius & d. l. miles ita. §. exheredato de mil. testamento. ff. nam ibi avus non faciebat substitutionem pupillarem nepoti in patris potestatem recasuro, sed filiusfamil. miles faciebat pupillarem nepoti, qui iam existenter erat in aui potestate. agnosco tamen quod communem op. præter supra citatos tenet Couarub. de testamen. in cap. Rancius §. 5. in princ.

Sed licet per nostra fundamenta indubitanter tenendum sit, quod avus potest facere substitutionem pupillarem nepoti in patris potestatem recasuro: tamen dubitari potest, an ea substitutio, quæ ab initio utilis fuit, infirmetur simul ac nepos mortuo aui in patris potestatem reciderit, uel dato quod non infirmetur, an saltem restringatur ad bona, quæ nepos habuit ab ipso aui de quo statim disseremus. interim autem addito quod pro nostra conclusione ut avus nepoti in potestatem patris recasuro possit facere pupillarem substitutionem, est etiam tex. expressus in l. 2. ff. de vulg. uerf. sed si extraneum. ubi avus fecit pupillarem substitutionem nepoti quasi ex filio adoptato, qui tamen post mortem aui in patris adoptivi potestatem recasurus erat. hoc amplius non solum probat ille tex. id fieri posse, quando nepos esset uerus & naturalis, sed etiam quando legalis tantum. i. adoptivus: ideo dum ille uerf. sed & si extraneum. continuat se ad d. uerf. sed si eos exorditur iis uerbis, sed & si &c. quæ implicant eundem casum cū suo tamen augmento, ut habetur in l. sed & si lege cum ibi notatis. ff. de per. her.

97
Intell. §.
sed & si
extraneū.
l. 2. ff. de
vulg.

Et considera 97 quod in d. uerf. Sed & si extraneū heredem instituit, ideo dixit instituit, quia si cum exheredaret, uel præteritum reliquisset: tunc pupillaris ei facta posset effectum non habere. nam si testator postquam & sibi testamentum fecit, & impuberi extraneo præterito pupillariter substituit eundem impuberem in locum nepotis ex filio adoptati: tunc patre è medio sublato is nepos adoptivus in locum patris succedens quasi posthumi agnatione rumpere testamentum principale. l. posthumorum. ff. de inust. rup. l. 1. cod. §. posthumorum inst. de exhe. lib. iuncta. l. certum. ff. de inust. rup. quo rupto & substitutio pupillaris evanescebat d. l. 2. de vulg. uerf. adeo. idem si testator hunc extraneū impuberem exheredasset cui pupillariter substituit & deinde in locum nepotis quasi ex filio adoptasset. nam patre è medio sublato is nepos locum filii ascendens cū se præteritum reperiret, testamentum principale rumpere & consequenter pupillare. Nec ad rem pertinet qd fuerit exheredatus, quia cū extraneus exheredatur, illa exheredatio est nulla ineptaq; & habetur pro infecta, estq; perinde ac si omnino præteritus esset. l. quidam cum filium. ff. de uerbo. obliga. l. non putavit. §. si quis emancipatum. ff. de bon. poss. contra tab. ergo cum Vlpianus in d. l. 1. uoluisse consilium non solum creationi substitutionis pupillaris, sed etiam interitui & resolutioni: uidens quod interminis d. §. sed & si extraneum. pupillaris quæ fit extraneo impuberi postea adoptato in locū nepotis ex filio præcedente poterat ex post facto infirmari, si is fuisset præteritus, uel exheredatus: posuit exemplum in instituto. itaque illa substitutio quo ad sui primordiale ualiditatem & creationem bene ualere, siue ille impubes esset institutus, siue exheredatus, siue etiam præteritus: sed quo ad ualiditatem irrevocabilem ut ex post facto resolutio contingere non posset, oportuit illum esse institutum, ne exheredato eo uel præterito utrunque testamentum possit infirmari.

Hinc inferitur uerus & à nullo unquam quem uiderim perceptus animaduersusq; intell. ad d. l. 2. §. sed & si extraneum in uerb. si modo eum, nam glo. ibi quam omnes sequuntur & uehementer ibi commendat. Ias. dubitavit quare ille impubes extraneus cui pupillaris fiebat, adoptatus fuit in locum nepotis potius quam in locum filii: aitq; ideo dictum quod frequentius contingat quem in locum nepotis quasi ex filio quam in locum filii adoptari, non autem quod aliud iuris mysterium indicat. Sed certe immo iuris mysterium significat, quia cū in uerf. sed si eos loquutus fuisset Vlpianus de substitutione pupillari, quæ fit nepoti uero & naturali, qui à patre præceditur, subsequenter in uerf. sed & si extraneum loquitur de pupillari, quæ fit nepoti adoptivo. nam si in locū nepotis non quasi ex filio superstitite, sed quasi ex filio iam defuncto substitutus ille fuisset, tunc ille tex. dum innuit oportere illū nepotē fuisse institutum, non aut præteritum non procederet, quinimmo si impuberi extraneo pupillariter substitui, quem postea in locum nepotis quasi ex filio premortuo adoptavi: tunc licet præteritus esset ab initio, non tantum pupillaris ualere sed etiam ex post facto infirmari non posset: quia cum tempore, quo fiebat testamentum tam principale quam pupillare nepos ille adoptivus à patre non præcederet, potuit impune præteriri (ut diximus) tuncque is casus pertineret ad casum d. l. 2. uerf. nepotibus. ubi cum pupillaris fit nepoti, qui à patre non præceditur non solum ab initio ualer, sed etiam ex post facto infirmari non potest quando ille est præteritus non secus quam si institutus esset uel exheredatus. sed quando is nepos adoptatur quasi ex filio superstitite, tunc oportet institutum fuisse, ne præteritus possit in locum patris adoptivi succedendo rumpere testamentum principale, & consequenter pupillare. iuxta. d. l. 2. certum. ff. de inust. rup.

Fac 98 ergo conclusiones sequentes, prima, pupillaris fieri potest nepoti in potestate. intellige primo si sit nepos uerus & naturalis & à nemine præcedatur, quo casu non solum ab initio ualet sed etiam ex post facto infirmari non potest. ita probat. d. l. 2. uerf. nepotibus, quod procedit siue ille institutus sit, siue exheredatus, siue etiam præteritus. Secundo intellige procedere in nepote adoptivo, qui à nemine præceditur. ita intelligo. d. §. sed & si extraneum in uerb. si modo eum à contrario sensu, siue is institutus sit, siue exheredatus, siue etiam præteritus, & hic intellectus tam ad d. §. sed & si extraneum, quam ad d. §. nepotibus nullus unquam præcepit.

Secunda conclusio, nepoti in potestate pupillaris fieri potest, quæ ab initio indistincte ualebit siue is institutus fuerit, siue exheredatus, siue præteritus. intellige primo in nepote uero & naturali. d. uerf. sed si eos. intellige secundo in adoptivo. d. uerf. sed & si extraneum. sed ut ea pupillaris non possit ex post facto infirmari, oportet quod nepos ille si erat naturalis esset institutus, uel exheredatus, secus si præteritus. nam tunc ex post facto posset utrunque testamentum infirmari: ueluti si is nepos locum filii uiuo aui ascenderet. ut. d. uerf. sed si eos. quod si is nepos esset adoptivus, tunc oportuit institutum fuisse, secus si præteritus, uel exheredatus. nam tunc simul ac in locum filii succederet quasi posthumi agnatione utrunque testamentum infirmaretur. ut d. uerf. sed & si extraneum. & hunc etiam intell. tam ad d. uerf. sed si eos, quam ad d. uerf. sed & si extraneum in uerb. instituit. nullus unquam eorum, quos mihi legere contigit

98
Pupilla-
ris ut fiat
nepotius
ueris, uel
adoptivus,
nonne plu-
res conclu-

contigit perecepit. Quæ omnia procedunt posito pro constanti, quod nepotem in potestate, qui à nemine præcedebatur poteram iure. ff. præterire, nec per hoc testamentum reddebatur nullum ipso iure, ut docemur supra lib. i. de succ. crea. §. 10. super. l. quoniam in prioribus, ibi repetita in. i. parte.

99
Pupillaris facta recasuro in potestate alterius quæ initio ualeat, an simul ac ille reciderit in potestate alterius euane-
scat.

An 99 substitutio pupill. (quod & supra incidenter attigimus) facta nepoti ex filio superstitite in cuius potestatem post mortem aui recasurus est ab initio ualeat? & tenuimus quod sic, contra communem. sed an infirmabitur simul ac nepos in patris potestatem reciderit? quod uidetur argum. d. §. sed si eos. teneo contrarium ut si is nepos habeat bona castrensia, uel quasi, uel à principe donata iuxta. l. cum multa. C. de bon. quæ lib. tunc possit in illis bonis sibi per aum fieri pupillaris quemadmodum & ipse nepos si maior esset sibi in illis bonis testari possit. ad. d. §. sed si eos resp. quod quia rarissime contingit ut talis impubes habeat castrensia, & fortè impossibile est, quod habeat quasi castrensia, & tempore. ff. non erat inuenta acquisitio. d. l. cum multa. ideo Vlpianus. considerans quod filius, qui castrensia, uel quasi non haberet, testari non posset per se, licet esset maior, merito. induxit, nec per alterum testari posse. argu. l. lex Cornelia de uulg. ff. sed quia hodie etiam eiusmodi ætatis pueri possunt castrensia ut l. si. C. de testam. mil. & à principe donata habere. d. l. cum multa, merito ut si legitimæ ætatis. forent, filii testari possent. ita & si illegitimæ sint, testamentum eis facere potest auus. Confirma quia correctæ ratione legis & ut per gl. li. in prin. ff. de leg. tut. maxime quia d. §. sed si eos. non firmat, quod pupillaris infirmaretur per talem reincidentiam: sed tantum ponit pro quasi constanti talem pupillarem eo tantum casu effectum habituram, cum nepos non reciderit, non positurus si suo tempore. d. l. cum multa facta fuisset. maxime quia casus omisus à lege eo quod rarissime contingat, habetur pro expresso si quando contingat. Tiraquel. de utroque retr. pag. 567.

100
Pupillaris fieri poterat si filius præteritus infirmus.

Cum igitur uiderimus, ut nepoti etiam præterito qui à nemine præceditur, posset pupillaris fieri, nunc uidendum est, an 100 similiter filius, quæ à nemine potest unquam præcedi, pupillaris fieri posset? qui articulus à nemine unquam tactus, uel in discrimen uocatus fuit, quia omnes ubique (ut latius differimus dum de liberorum institutione ageremus) securi intelligebant per præteritionem filii, testamentum paternum uitari & consequenter pupillare, non secus quam per præteritionem filii. sed cum nos astatim docuimus, dum de liberorum institutione ageremus filias, impune potuisse olim præteriri, non secus quam nepotes, qui à nemine præcedebantur, superest ut quemadmodum ostendimus nepoti, qui à nemine præceditur pupillare fieri potuisse, siue ille institutus esset, siue præteritus, siue exheredatus; ita quoque filius, pupillarem substitutionem iure. ff. fieri potuisse intelligamus; siue illa instituta fuisset, siue præterita, siue exheredata, licet id menti omnium scribentium planè aduersari uideatur.

101
Pupillaris iure. ff. fieri poterat filia. sub conditione non potestatiua heredi scriptæ.

Sed an 101 filius, sub conditione casuali uel potestatiua institutus, posset iure. ff. pupillaris substitutio fieri? & tenendum est potuisse, quia sub tali conditione eam institui licebat. l. si quis hæredem. C. de inst. & substit. quod similiter aduersatur menti communis opin. uolentis ut iure. ff. filius, sub conditione non potestatiua institui non posset; nisi in defectum ipsius exheredaretur. Sed an 102 nepoti, qui à nemine præceditur, si sub conditione casuali, uel mixta esset institutus, posset fieri pupillaris? & tenendum est posse fieri, quia taliter instituti testamentum non faciebant ruptum, uel iniustum. ut. l. sed & si conditioni. §. nepotes. ff. de hæ. inst. & l. fin. C. de lib. præter. quod probatur ratione. nam si eorum omnimoda præteritio non uitabat testamentum multo minus eorum institutio conditionalis. argumen. l.

quoniam in prioribus. C. de inoff. testamen. l. scimus. §. cum autem eod. tit. iuncta. l. omnimodo eod. sed an hodie filius, præteritus, uel nepoti, qui à nemine præceditur, possit fieri pupillaris? & pendet ab illo articulo utrum hodie filius, uel nepos, qui à nemine præceditur possit sub conditione casuali, uel mixta institui? quæ de re illico agemus.

Et præmitte, quod iure. ff. filias, impune poterat præteriri ut in si. prin. inst. de exher. lib. uerf. sed non ita de filiabus. l. Gallus. §. in omnibus uerf. filius duntaxat. ff. de lib. & posth. expressius in l. maximum uitium. C. de lib. præter. l. qui filius. ff. ubi pupillus educari debeat. Vnde & facilius poterat sub quauis conditione institui. d. l. maximum uitium, & l. si quis hæredem. C. de inst. & substit. Sed & nepos suitate habens impune poterat præteriri. d. l. maximum uitium & d. uerficulo sed non ita, ibi ceterisq; per uirile sexum descendentes. d. §. in omnibus uerb. filius duntaxat. sed & sub quauis conditione similiter (idque facilius) poterant hæredes institui. l. sed & si conditioni. §. nepotes. d. l. si quis hæredem cum d. l. maximum uitium & conc. ut fufius egimus supra de succ. crea. §. 10. lib. i. super rep. l. quoniam in prioribus par. i.

Sed 104 quero ergo an (id quod supra incidenter attigimus) ut olim filias, poterat (secundum nos) sub conditione non potestata institui. l. si quis hæredem. C. de inst. & substit. possit etiam hodie? an uerò & in hoc exaquetur filios, idemque in nepotibus suitate habentibus, qui olim sub non potestata conditione (secundum nos) poterant institui, idemque in filio emancipato, qui secundum omnes sub non potestata conditione poterat institui habebatque secundum tabulas. l. 2. §. sua conditione. ff. de secundo tab. an iam omnes isti sint filii. exaquetur, ut per hoc non possint institui sub illis conditionibus, quod uidebatur, primò per. l. fin. §. Sancimus C. de lib. præter. ibi & in scriptura testamentorum eas honorari. sed resp. fateor oportere hodie has personas institui, uel nominatim exheredari: at cum instituuntur satis est, licet non purè instituuntur, quod pater dum subdit, & similibus uerbis exheredationis nominatim procedere. nam dum loquitur de exheredatione semel iterumque expressit, oportere exheredationem harum personarum fieri cum iisdem, qualitatibus, quibus fiunt exheredationes filiorum. idque non expressit in institutione. Secundo per. d. l. fin. in prin. dum ait, quod media iuris prudentia differentiam induxit inter has personas & filios. cum ex testamento uocantur: id quod corrigere studet. sed resp. id referendum non ad qualitatem institutionis, sed ad hoc ut licet olim tales persone ex toto possent præteriri, hodie, non possint. idque patet ex exemplis ibidem subiectis. Tertio per. d. §. sed hæc inst. de hæ. ab intestato. ibi, ut uel hæredes instituuntur, uel nominatim exheredentur. sed resp. quod potius probatur contrarium, quia dum loquitur de institutione nullam exprimit qualitatem, quam tamen exprimit cum loquitur de exheredatione ut fiat nominatim. Quarto per. d. §. sed hæc, ibi, & eundem habeant effectum circa infirmamenta parentum testamenti. sed resp. quod non est sensus illorum uerborum, ut in quibus casibus sui possunt infirmare in iisdem & hæc possint persone: sed ut tot eademque remedia competant his personis contra testamentum (in quibus casibus impugnare ipsi possunt) quot quoque competunt suis. uerum non negatur quin licet æquis uiribus oppugnent testamenti, tamen non æquis numero casibus. nam hi paucioribus, illi pluribus. Extat ergo, quod etiam post tempora. d. §. sed hæc. & l. maximum uitium. C. de lib. præter. filias, potest sub omni conditione institui. secundo quod idem in nepote etiam suitate habente. tertio quod idem in filio emancipato. quæ omnia etiam hodie post auth. ut cum de appellatione cog. §. aliud quoque procedere existimo: quia ut alibi dixi secundum communem,

suitatem haberi sub conditione non potestatiua scripto.

103
Filius, & nepos suitate habens poterant institui sub quauis conditione, uel etiam præteriri iure. ff.

104
Filius, & nepos, quæ à nemine præceditur, an possit hodie sub omni conditione institui?

nem, correctio illius auth. loquens in omnino prærerito uel omnino exheredato, non potest trahi ad institutum sub conditione. Sed an idem post. l. quoniam in prioribus de in offic. C. quæ omnes conditiones reiciit e legitima. & secundum communes opin. quæ habent, q reiciit etiam illas conditiones, quæ olim non utiabant testamentum, qualis est conditio potestatiua: dicendum esset saltem post illam. l. & de prædictarum personarum institutione conditiones reiciendas. Nos contra, quia illæ conditiones, non reicerentur hodie de institutione, quia olim non utiabant testamentum: sed saltem per. §. aliud in authen. ut cum de appell. cog. aliud dicendum cum hodie non liceat filios præterire sine institutione causæ. sed dic sub conditione institutum, non dici præteritum. ut secundum communem op. suo loco notauit. Præterea secundum nos. d. auth. non pertinet ad testamentum ipso iure utiandum, sed tenet ad querelam concedendam.

Tenendo quod hodie filias. & nepos, qui à nemine præceditur, non solum possint sub omni conditione institui, sed quod talis conditio etiam de legitima non reiciatur per. l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. test. sequitur quod his sub quauis conditione institutis poterit fieri pupillaris. sed & si teneas communem opin. q talis conditio casualis uel mixta hodie de legitima harum personarum reiciatur, ad huc uerum erit his personis sub conditione casuali uel mixta institutis pupillarem substitutionem fieri posse: quandoquidem quod cõmunis opin. ait, quod non licet talem conditionem in talium personarum institutione apponi, non eo pertinet ut si cõtra factum fueris infirmetur testamentum principale & consequenter pupillare: sed quod ea conditio reiciatur per. d. l. quoniam & l. scimus. §. cum autem. C. de inoffic. testamen. ut sic testamentum magis in tuto sit.

105
Pupilla-
ris an ex-
tinguatur
si pupillus
emancipe-
tur. ardua
q.

106
Pupilla-
ris an ex-
tinguatur
si impubes
detur in a-
doptione.
ardua q.

107
Pupilla-
ris non ex-
tinguitur
captiuitate
impube-
ris.

108
Pupilla-
ris non ex-
tinguitur,
quado per
dignitatem
impubes
exiuit de
patris po-
testate.

109
Pupilla-
ris emanci-
patione su-

Ad quintum 105 dic, id non pertinere ad creationem pupillaris impediendam, sed ad ipsam iam creatam resoluendam: estque expressum in. l. 10. titulo 5. part. 6. id quod in hoc requisito aduertit Polit. de pupill. substitutione. §. requi. effectus est magnus. argumento. l. posthumus in princ. ff. de inu. rup. iuncto pr. inst. de exher. lib. Itaque extat quod pupillaris secundum Bar. ab initio utiliter facta extinguitur si filius emancipetur. ut in. l. coheredi. §. cum filia. ff. de uulga. quem sequuntur omnes secundum Alex. Ias. Ripamq; in. d. l. 2. ff. de uulga. in. §. requisito, ubi etiam Socinus & Politus ubi supra & Alciatus num. 22. ibidem. Idem 106 si filius, cui pupillaris facta est, detur in adoptionem ita quod exeat de potestate patris naturalis. Bar. Alex. Ias. Socin. Ripa Alciat. Politusq; ubi supra post alios. fallit 107 primo quando licet exiuit de patris potestate tamen spes est quod reuertatur: tunc enim etiam interim non desinit ualere pupillaris per. l. si pater. ff. de capti. l. lex cornelia. ff. de uulga. estq; etiam communis op. quam tenent Bar. Alex. Socin. Ias. Ripa. Alciatus ex Politus ubi supra qui hanc dicunt communē op. Fallit 108 secundo quando exiuit de potestate per dignitatem, ut in auth. constitutio quæ de dignit. §. illud ubi habetur, quod per dignitatem licet quis liberetur à patria potestate, non tamē perdit eam quod ad ea quæ sibi utilia sunt. quod confirmatur præstanti ratione de qua per Ias. ibidem. ita Bar. Alex. Ias. Socin. Ripa Politusq; ubi supra post alios, qui hanc dicunt communem op. per Guili. in. c. Rainucius de testam. in materia pupill. sub num. 51. Tercio limita 109 si emancipatus iterum adoptetur à patre naturali secundum Alex. & Ripam ubi supra per. l. 2. §. sed & si extraneum. ff. de uulga. quod ex mente Alciati ibidem num. 22. parum habet dubii. nam si inquit etiam omnino extraneo pupillaris fieri potest, si tamen est incidat in patris potestatem, quanto magis poterit conualescere cū semel in potestate existenti facta fuerit, qui licet emancipatus fuerit iterum tamen readoptatus fuit. Tu ultra omnes confirma per. l. filio quem. ff. de liber. & po-

sthum. & l. non putauit. §. si quis emancipatum. ff. de bono. poss. contra tab. ubi habetur quod ueri patris adoptiuus filius nunquam intelligitur, ut qui semel emancipatus iterum adoptatur, non nouus homo sed primus esse uidetur; nec nouæ qualitates ei accedere sed prime quidem redire uel detegi uidentur. ad idem. l. non putauit. §. si quis eman. ff. de contratab. & hanc esse communem sententiam firmat Ripa ubi supra in quinto requisito num. 27. quem & tenet Alex. in eod. §. requisito num. 20. & Salicetus in. l. si testamento. C. de impuberum.

Id quod 110 de iure ciuili procedere negantq; plures licet de iure prætorio illud admittant. ergo primum uidendum, quid de iure ciuili, deinde quid de iure prætorio? quo ad primum, Alex. in. d. l. 2. num. 20. ff. de uulga. & Ripa ibid. in. §. requisito num. 27. & Alciatus num. 22. & Politus de pupillari subst. num. 37. tenent, quod si pater naturalis filios impuberi fecit pupillarem substitutionem, deinde illum in arrogationem dedit auo materno, ita q in eius potestatem transiret iuxta. §. 1. inst. de adopti. & liberaretur à patria potestate patris naturalis, tunc pupillaris non extingueretur: si modo iterum à patre naturali readopteretur, & hanc dicit communem op. Ripa ubi supra.

Contrariam partem, ut simul ac impubes emancipatus fuit, extinguitur substitutio de iure ciuili, neque eo iure conualescat aut renascatur etiam si postea à patris adoptiuus potestate liberetur, & recidat in patris naturalis potestatem: tenuerunt Bart. in. l. si arrogator. ff. de adopt. in lect. & rursus ibidem in repeti. num. 13. ubi Ias. num. 36. & num. 37. sequitur & dicit hanc esse communem op. hanc quasi communem op. sequitur Guiliel. Benedict. in. c. Rainucius de testamen. in materia pupilla. subst. nu. 51. hanc op. sentit aperte Bart. in. d. l. 2. in quinto requisito num. 14. dum ait, tūc demum non extinguit pupillarem quando impubes fuit liberatus à patria potestate per interuentum dignitatis, uel per captiuitatē & sic erat spes reuertendi à lege approbata. ex beneficio posthumini: ut sic in hoc casu ubi ea spes cessabat contrarium sentiat. hanc opinionem tenet Salicetus in. l. si testamento. C. de impuberum. tenet Zasius de pupill. subst. num. 15. ubi firmat hanc esse communem opi. licet fateatur se contrarium aliquando tenuisse. hanc op. tenet glo. in. d. l. si arrogator in glo. 1. in pr. & est de mente Alberic. & Bal. ibidem & etiam Signo. in rep. illius. l. num. 10. post Perum & Iacob. quos allegat. Quid dicendum? & sanè longè uerior uidetur prior sententia ut hoc casu pupillaris substitutio per interuentum emancipationis non uideatur perire, neque per reuersionem ad patriam potestatem intelligatur renasci. nam quod impubes, cui fit pupillaris, sit in potestate patris uel aui naturalis, qui pupillariter substituebat id necessarium non est, tempore, quo fit pupillaris, sed tantum tempore quo moritur testator. l. coheredi. §. cum filia. ff. de uulga. ibi, mortis quoque tempore. l. 2. §. sed & si extraneum & §. si modo & §. nepotibus & §. sed si eos & §. planè posthumis. secundum quod supra tertio & quarto requisiti. hæc iura induximus. nam per illa constat pupillarem fieri posse ei, qui neque erat natus neq; conceptus neque erat uerè neque interpretatiue in potestate substituētis, tempore, quo fiebat: & per hoc pupillaris ualere non desinebat, licet effectu careret, si mortis tempore testatoris est impubes, cui fiebat in familiam testatoris non reperiretur. quod & probatur per rationem tex. in. l. si alienum. §. in extraneis. ff. de hære. inst. & §. in extraneis inst. de hære. quali. secundum quod supra induximus in tertio requisito. & per rationem tex. in. d. l. filio quem pater. ff. de libe. & posthu. & l. non putauit. §. si quis emancipatum. ff. de bono. poss. contra tab. dum 111 aiunt hunc impuberem, qui primum fuit emancipatus deinde adoptatus à patre naturali, non uideatur translatum quàm redditum uideri, quasi dicat, non uideatur translatum de familia in familiam, sed ex legis interpretatione-

Spensa res
adoptione
uires su-
mit.

110
Pupilla-
ris ualeat
etiā de iure
ciuili, si
impubes
emancipe-
tur, & po-
stea reado-
poretur ar-
dua q.

111
Emancipa-
tus iterum
adoptatus,
nouus
filius non
uidetur.

112
Pupilla-
ris extin-
guitur, si
impubes
mortuo iā
patre in
arrogatio-
nē detur
nec si rur-
sus sui iu-
ris fiat re-
ualidatur
de iure ci-
vili, sed de
iure præ-
torio sic ē
sine impu-
beris noua
uoluntatis
declaratio
ne.

II3
Intell. l.
pe. §. fi. ff.
de secun-
dum tab.
C. §. non
tamē. inst.
quib. mod.
test. infir.

Y14
Pupilla-
ris requi-
rit ut pa-
terf. sibi
faciat te-
stamentū

115
Pupilla-
ris an fie-
ri possit i
testament
imperfe-
cto facto
inter libe-
ros: ar du-
q.

120
Intell.l.
hac cōsult.
§. ex im-
perfecto.
C. de te-
stam.

Sed 120. certè tex. ille in d. §. ex in perfectò non pro
cedit in legatis, quia cum legata minus solènia debeant
naturaliter, ut in l. fideicommissum. ff. de condit. i
deb. & in l. ij. & l. i. fueritis. C. de fideicom. & ius accre
scendi non habeat locum nisi relictum uacet omni iure
id est tam naturali quàm civili. ut in gl. in l. si duo patro
ni in princ. ff. de iure iu. & l. plane. §. si coniunctim de leg
j. & ibi dicitur liberis accrescere, sequitur, non loqui in
legatis

legatis dicergo secundum Corneum nume. 6. & Curtium in d. §. ex in perfecto nume. 21. quod loquitur in portionibus in quibus erant instituti extranei, quæ ex minus solenni testamento nec civiliter debentur, nec naturaliter: quia inter coheredes nulla obligatio oritur. ut in l. ex parte. ff. de acq. hæc. in l. si in testamento. ff. si quis omifca. testa. l. sed & si conditioni. §. si. de hæc. in f. ff. & sic cum portiones hereditatis extraneis relicte uacant omni in re, possunt accre cere liberis. Nec obf. his consequenter. §. si. ff. fam. hæc. ubi uidetur oriri actio inter coheredes. nam illud est uerum quod ad implendam testatoris uoluntatem, ut in legatis præstandis, uel quod ad eius conscientiam exonerandam, ut in satisfaciendis creditoribus, non autem quod ad particulare coheredum commodum, ut in iuribus contrariis. Nec obf. quod Iaf. in l. si post diuisionem de iur. & fac. ign. & Ripa in l. nemo potest. nume. 102. de leg. i. tradunt. f. portionem in testamento ualido & solenni de iure gentium relictam, iure gentium deberi. Nam licet ipsa portio iure gentium & sic naturali debeatur, nullo tamen iure debetur a coherede, quia eum testator non uoluit grauare de præstanda portione coheredi. ut in contrariis. & quod portio debeatur de iure gentium operabitur secundum prædicta quod ab extraneo poterit tunc in foro conscientie retineri, licet minus tunc uideatur in foro iudicii, quia iura nostra & c. ut in l. ius nostrum de reg. iur. & uide Ripam in l. reconstituti de leg. 3. num. 117. & ad l. his consequenter supra all. uide Paul. & Aret. in all. l. ex parte & Alex. in add. ad Bal. in l. un. C. ubi de post. agi oport. & uide Iaf. in all. l. nemo potest col. 13. adde Iaf. qui longè aliter hæc rem intellexit in l. planè. §. si coniunctim num. 13. cum seq. de leg. i. & in l. reconstituti. num. 201. de leg. 3. & Iaf. in l. huius modi. §. si Titio de leg. i. in princ. col. 4. & Iaf. ibidem in d. l. si duo patroni num. 6. ff. de iureiur. & Corraf. in l. testam. C. de imp. num. 22. adde Iaf. num. 17. in l. i. de cond. indeb. igitur retento illo intellectu ad d. §. ex imperfecto. f. quod testamentum inter liberos imperfectum quod ad ea quæ extraneis relinquuntur & possunt imperfectissimum reputetur, superest ut pupillaris in persona extranei non ualeat. secundo inane or. nam cum sub expressa pupillari, tacita uulgaris subintelligatur. iam hoc iure. ff. de uulg. l. 2. l. quæuis. C. de impuberem certe si pupillus abstinuisset statim ad eius portionem admitteretur extraneus ad exclusionem aliorum fratrum, quod euidenter est contra d. §. ex imperfecto. Nec ad rem pertinet quod Ripa ubi supra ait, quod tunc sub pupillari non contineretur tacita uulgatis. Nam id nimis nouum nimis suspectum & nullibi usquam probatur. Vnde etiam inferitur quod opr. Socini. & Corrasij ubi supra uera non est existimantium quod quando unus erat filius testatoris, cui pupillariter substituitur in testamento minus solenni ualeat substitutio, quia tunc eius utilitatem respicit, nec sunt alii liberi testatoris, quibus possit nocere. nam respondeo qd si pupillaris ualere cum subie contineat tacitam uulgarem, euenire posset ut si impubes abstineret, tunc substitutus hereditatem testatoris ex uulgari tacita caperet, idque ex testamento minus solenni contra omnia iura, quæ propter uitandas fallitates magnam solennitatem in testamentis desiderant. l. si. C. de fideicom. §. si. inst. de fideic. hered. denique communis opin. tenenda est, quia contraria non probatur iure, & quia habemus regulam uniuersalem, quod non refert utrum quis omnino non fecerit testamentum, an uero fecerit, sed minus solenne ut in princ. inst. de hæc. ab int. in uerb. non iure, & l. i. ff. de in iusto rup. ab hac regula excipiuntur soli liberi testatoris, non etiam extranei, ergo extranei remanent sub regula negatiua, quod ex inde capere nil possunt. extant ergo conclusiones duæ, prima est, quod in testam. minus solenni inter liberos facto, si pupillariter substituitur extraneus, non ualeat substitutio, secunda, quod

si substitueretur filius testatoris, tunc ualere & hanc secundam, omnes etiam aliarum opinionum fautores sequuntur. ut aduertit Ripa ubi supra.

Septimum 121 requisitum secundum Bart. & alios in d. l. 2. est, quod is cui fit pupillaris sit institutus uel exheredatus, secus si præteritus. dic ergo quod pupillaris fieri potest filiis exheredatis ut §. non solum inst. de pupill. conc. l. cum quidam. C. de leg. l. ab exheredati in princ. de leg. i. l. si in princ. de leg. 3. l. miles ita. §. si miles & §. exheredato de mil. testam. l. qui fundum. §. qui filios. ff. ad leg. fal. l. coheredi. §. cum filia uerf. & ideo de uulg. l. 6. tit. 5. par. 6. l. i. §. substituere de uulg. ff. §. non solum inst. de pupill.

Ratio 122 quia pupillaris est prouiso. l. ex tribus cum gl. fin. C. de inof. l. si pupillus de acquir. hæc. ff. ergo & si filius per exheredationem iniuriatur, non debet pater priuari facultate substituenti, ne propter peccatum patris plectatur filius.

Limitatur primo secundum doctores communiter ut non procedat in substitutione exemplari per. l. humanitas. C. de impuberum. quod alibi suspectum dixi. limitatur secundo, ut non procedat in milite secundum Angelum in §. non solum inst. de pupill. substitutione.

Sublimita tertio 223 in milite, qui licet exheredato possit pupillariter substituere, tamen ea substitutio tenebit in bonis tantum, quæ processerunt ab ipso milite testante ad ipsum impuberem exheredatum. ut in l. miles ita. §. exheredato. ff. de militari test. ubi, quod loquatur de pupillari substitutione patet, quia tractat non solum de bonis testatoris, sed etiam de bonis eius, cui fiebat pupillaris substitutio de quo per gl. & doct. in d. §. exheredato & in l. sed si plures. §. ad substitutos. ff. de uulgari. & in §. non solum inst. de pupill. sed certe absurdum esset minus iuris habere militem quam pagani. ideo dic 124 quod dictus §. exheredato loquitur quando impubes, cui fit pupillaris substitutio, erat non solum exheredatus, sed etiam emancipatus, ut si sensus, quod exheredato si esset in potestate posset miles pupillaris substitui in omnibus bonis undecunque quæsitis. sed exheredato emancipato posset pupillariter substituere in bonis tantum a se profectis. ratio, quia cum pupillaris sit emancipato sic quodammodo iniuria & leio iis, qui imbuteri poterant ab intestato succedere, quæ lætio tolerabilis est in his bonis, quæ a patre milite ad emancipatum profecta sunt, non autem in iis, quæ aliunde peruenerunt. ut probatur ibi, & in l. cum filiis. eod. tit. & secundum hunc sensum bene accommodatur similitudo, quæ utitur iure consultus in d. §. exheredato. dum ait, quod similes filio in potestate ab intestato substituit pupillariter, tunc ea substitutio ualebit in bonis tantum a patre profectis, non in aliunde quæsitis, ne iniuria fiat aucto, in cuius potestate nepos erat. quem intellectum ad illum. textum nota quia nullibi inueni ita bene declaratum.

Denique 125 quod dicimus pupillarem exheredato fieri posse, obtinuit olim, sed nouo iure innouatum est: extat enim Iustiniani imperatoris constitutio uetantis impuberem posse exheredari: quo fit ut cum non nisi impuberi pupillaris fieri possit, impubesque exheredari nequeat, iam pupillaris exheredato fieri non possit. quod autem impubes, qui doli capax non est, hodie exheredari non possit. uidetur probari. l. si quis in suo. §. legis. C. de inof. testamen. quod firmant ibidem gl. & omnes. gl. & omnes in l. 3. in princ. ff. de iniusto rupt. gl. & omnes in §. posthumi. insti. de exher. liber. glo. & omnes in d. l. si quis in suo. §. legis. glo. & omnes in l. maximum uitium. §. fin. C. de liber. præst. estque expressum in l. 6. tit. 5. par. 6. Hæc traditio & si ubique recepta sit, mihi unquam probatur, nec probabitur. In primis 126 enim considero eò pertinere, ut neque impubes possit exheredari per quod corrigerent omnes le-

121
Pupillaris
fieri po-
test exhe-
redato.

122
Pupillaris
est prou-
isio.

123
Pupillaris
exhereda-
to a milite
facta ad
que bona
trahatur.

124
Intellectus
lesus §.
exhereda-
to. ff. de
mil. test.

125
Pupillaris
etiam ho-
die potest
fieri exhe-
redato.

126
Exherede-
dari etiam
hodie po-
test posthu-
mus & im-
pubes, &
est ardua
questio.

nes leges suprà allegatæ, neque longè minus posthumus id quod eò pertineret ut fateremur corrigi totum illum titu. ff. de lib. & posthum. hære. insti. uel exhere. & bona pars totius tituli. de iniust. rupt. ff. & totus ille titulus. C. de posth. hære. insti. uel exhere. & insti. de ex-hære. liberorū. ferè per totum & aliæ innumerabiles. ll. quod quàm absurdum sit, euidentius est, quàm nostra demonstratione egeat. Vnde teneo contra communem. Primò quòd impubes etiam infans possit hodie exheredari. Deinde quòd posthumus similiter exheredari possit per iura uetera. Neque 127 ad rem pertinet d. §. legis, qui decepti dd. non enim ibi dicitur posthumum infantem uel exheredari non posse, sed dicitur non posse à matre odio patris exheredari. quòd eo pertinet ut licet mater haberet iustam indignationis causam aduersus patrem filii sui infantis, uel posthumi per quem mater intelligebat patri suo querendam esse patri hæreditatem: tamen per hoc non iult à matre filius innocens condemnabitur, uel exheredabitur: cum si id mater prospectum uoluit, ne patri per filium hæreditas quæreretur, possit eum filium instituire sub conditione hac, si emancipetur à patre, ut ita emancipatus patri acquirat nihil. itaque si contra officium pietatis is innocens exheredatus fuit, non negat ille tex. quin ualeat testamentum quo ad primordiale firmitatem, licet dicat quòd licet is innocens rite exheredatus uideatur, perque hoc testamentum ab initio ualeat: tamen quia iniuste innocens ille alieno odio prægrauatur, iustè querelam instituire potest. id quod conuenit naturæ illius tituli sub quo locata est. d. l. In titulo enim de inof. testam. longè alienum est tractare de primordiali ualiditate testamenti, sed tantum de irreuocabili agendum est, ergo & c. arg. l. imperatores. ff. de in diem adiectione. simile 128 in. l. non putauit. §. si quis sua manu. ff. de bon. poss. contra tabul. ubi testator iussit filium testamentum scribere, eumque exheredauit: sicque is filius ut reliqua in testamento contenta ita etiam sui ipsius exheredationem iussu patris scriptis. & tex. ait nocere filio illam exheredationem, non secus quam si ab alio scriberetur: quod intelligendum est, quòd ad materiam illius tituli, nempe ut exheredatio mero iure ualeat, sicque denegetur ei filio contra tabulas bonorum poss. ut in d. l. non putauit in princ. non tamen per hoc definit is filius querelam habere, si iniuste fuit exheredatus, licet illa exheredatio rite facta fuerit: sic & in proposito, quod in d. §. legis, dicitur, quòd odio patris filius infans uel posthumus non potest à matre exheredari, intelligendum est, quòd ad querelam in officio testamenti, de qua loquitur ille titulus quasi odio patris infans non rectè exheredatus uideatur; rite tamen non potest negari quin exheredatus uideatur. simile 129 in. l. non putauit. §. si quis emancipatum. ff. de bon. poss. contra tabul. ubi filium in potestate exheredauit, deinde eum emancipauit, tertio eundem readoptauit. dubitant an ipsius adoptione quasi posthumi agnatione testamentum reputatur? arg. l. certum. ff. de iniust. rup. quasi is aliter homo quàm antea uideretur. arg. ff. de adim. legat. l. si seruus legatus. §. si. quod ibi negatur, dicens quod ei nocet exheredatio, non secus quam si semper in familia mansisset, sed tamen intelligitur quod ei nocet, quòd ad hoc ut rite facta uideatur: & per hoc ei denegetur contra tabul. bon. poss. quæ rite exheredatis non datur. l. non putauit in princ. ff. de contra tabul. non tamen intelligitur quod si minus rectè exheredatus fuit definit ei dari querela, quia an noceret exheredatio, quòd ad remedium illius tituli scilicet quo ad bon. posses. contra tabul. denegandam in illo titulo agendum erat, non autem an noceret quo ad querelam, de quo remedio in illo titulo non agebatur. Tertio est simile in. l. filio quem. ff. de lib. & post. Quarto est simile in. l. Gallus in princ. cum gl. & materia. ff. de liber. & posth. Quinto est simile in. l. humanitatis. C. de impu. Sexto est simile in. l. lex tribus. C.

de inoffic. test. Septimò est simile in. l. Papinianus. §. sed nec impuberis. ff. de inof. testam. Octauo est simile in. l. si non mortis. eod. tit. Nono est simile in. l. ita tamen. §. si quis rogatus. ff. ad Trebelia. in quibus omnibus probatur quod quando dicitur aliquid nocere, uel non nocere, intelligitur quo ad materiam illam de qua ibi agitur, uel quo ad remedium de quo ibi agitur, non quo ad aliam aliorum titularum materia id quod in materia exemplaris substitutionis latius differuimus. facit. l. quibus diebus. §. dominus. ubi Socinus. ff. de condi. & demotra. l. stipulatio ista. §. hi qui, & §. hæc quoque. ff. de uerb. obligat. l. fundus, qui locatus. ff. de fundo instru. sic & in specie nostra, dum in. l. si quis in suo. §. legis. C. de inof. testamen. dicitur quòd infans à matre odio patris exheredari non debet, uel potest; intelligendum est, quòd talis exheredatio contra facta, non impedit remedium illius tituli, sicque querelam inofficiosi testamenti; non tamen intelligitur quòd illa exheredatio definit rite facta uideri, quod sufficit ad confirmandam testamentum etiam si à patre fieret.

Stat 130 ergo quod iure tam. ff. quàm. C. infans & posthumus possunt exheredari. sed an idem iure authen. quod omnes plerique negant post Acursum per tex. ibi in auth. ut cum de appella. cog. §. aliud quoque. col. 8. glo. & omnes in. l. si. §. si. C. de libe. præ. glo. inter ceteros in. §. posthumi. insti. de exher. lib. quam ibi omnes sequuntur. nobis autem qui expressò ueteres leges summis uigiliis maturaque cogitatione latas atque inuentas ab imperitorum calumnia rudique interpretatione tuemur, hæc traditio non probatur. Nec ad rem pertinet quod Iustinianus in. d. §. illud quoque, ait, non licere parentibus exheredare liberos nisi duobus demum concurrentibus. Primò quod iusta indignationis causa id fecerint, deinde quòd illam causam nuncupatim in suo inferuerint testamento. Quid ergo si de facto contra fiat, certè ibi modus pænæ non satis declaratus est: cum ergo altero de duobus modis possimus interpretationem inducere, uel quòd aliter obseruantibus testamentum ab initio sit ipso iure nullum, uel quòd licet ab initio subsistat, possit tamen ex post facto querela proposita infirmari: magis est ut posteriorem hanc interpretationem introducamus, ut ita saluæ incolumesque maneant leges ueteres, quàm priorem, per quam temerè atque inconstanter deleterentur. qua recepta interpretatione, non leuis erit illius authen. utilitas: cum enim iustæ causæ exheredationis non essent olim definitæ, sed iudicis arbitrio relinquerentur: hodie per illam auth. definitæ sunt, quas ultra citraque nequit consistere exheredatio. Præterea cum olim non oporteret eas à testatore exprimi, hodie oportet. Tertio cum olim filius exheredatus de sua innocentia docere teneretur. l. liberi. C. de inoffic. testamen. l. 4. ff. eod. nunc post. d. authen. nihil probare tenetur, sed obtinebit nisi hæres eius nequitiam ostenderit, quod & sensisse est Iustinianus uidetur in. l. omnimodo. C. de inoffic. test. Est tamen uerum, quod Bar. in l. 2. ff. de uulga. num. 19. post Guiliel. & Oldrad. quos ipse refert, tenet quòd hodie exheredatio pupillaris fieri non potest, nisi sit doli capax. cuius opin. commun. est, secundum Ripam. ibidè qui idem sequitur num. 30. glo. & omnes in. §. non solum insti. de pupilla. Salicet. in. l. si testamento. C. de impub. Guilielmus de Cun. in. d. l. precibus. eod. titulo. Sed tamen nostram opi. tenet Fulgosus, quem refert Ripa. ubi suprà, mouetur Fulgosus, quia exheredatio sine causa etiam iure. ff. fieri non poterat, non magis quàm iure. C. & auth. l. cum ratio. ff. de bon. damnat. & tamen infans & posthumus poterant exheredari, quia illa exheredatio rite facta uidebatur, quòd sufficiebat ad primordialem ualiditatem testamenti tam paterni quàm pupillaris & ad sui creationem; licet quia rectè facta non erat, nec hodie esse potest, non impediatur resolutio illius testamenti, quod mero iure ualebat resolutio; fiet per querelam,

130
Exheredari etiam iure auth. possunt posthumus et infans.

127
Intell. l. si quis in suo. §. legis. C. de inof. testamen.

128
Intell. l. non putauit. §. si quis sua manu. ff. de contra tab.

129
Intell. l. non putauit. §. si quis emancipatum. ff. de contra tab.

relam. defendendo commun. Ripa ubi supra ait quod exheredatio sine causa nunquam potuit fieri iure auth. uel. C. nec etiam iure. ff. ut. d. l. cum ratio quod nihil est, nam quia sine causa fieri poterat & testamentum mero iure non desinebat ualere, ideo facti fuerunt omnes tituli de inoffi. testamento. inst. C. & ff. ut testamentum quod per exheredationem rite factam ab initio firmum erat per querelam rescinderetur, si talis exheredatio non recte. i. absque causa iusta facta esset.

Extat ergo quod infans, item posthumus potest exheredari tam iure. ff. quā m. C. & iure auth. iure autem regio secus ut. d. l. 6. titulo. 5. part. 6. sed non male & in specie hac, interpretatio inducitur, ut cum constet regem Alfonso non tam quippiam inducere, quā omnia traducere uoluisse, dum ait infantem qui doli capax non est, non posse exheredari intelligatur secundum ius commune, ut si de facto exheredetur testamentum non ipso iure euertatur, sed per querelam tantum expugnari possit. extat ergo ex superioribus quod exheredatis etiam hodie fieri potest pupillaris, licet non sint doli capaces, quod intelligo iure. ff. C. & auth. iure autem Hispanorum non firmo.

131
Pupillaris an fieri possit exheredatio mala mente.
Sed 131 quid si exheredatio fiat mala mente? an etiam tunc exheredatio impuberi, uel infanti, uel posthumo possit fieri pupillaris? Bar. post Guiliel. de Cui. quem refert, tenet quod sic in l. 2. ff. de uulga. num. 22. cuius op. communis est secundum Ripam ibidem num. 36. quod etiam sequuntur Imola ibidem & Alex. num. 24. idem sequitur ibi Salicetus & Ias. num. 25. qui subdit quod cum Bar. transeunt omnes indifferenter. Sed an 132 in dubio exheredatio presumatur facta mala mente? Bar. quod non in l. ut iurisiurandi. §. liberti. ff. de bo. libertorum. per l. patronus. §. si quis mala mente. ff. de bon. liber. cum l. seq. Contrarium tenet Bal. num. 1. in l. liberti libertæq. C. de ope. lib. per l. testamento centurio. ff. de manum. testamento Angel. in l. si tibi. §. pactus. ff. de pact. Alex. in l. 2. ff. de uulga. num. 23. Ias. num. 3. in l. multi non notat. ff. de libe. & posthum. licet contrarium teneat in l. si mater in pr. num. 5. ff. de uulga. Ripa uero in l. 2. ff. de uulga. nu. 36. est in tertia opinione, scilicet quod si pater qui filium exheredat aliquid ei legauit, tunc bona mente fecisse uideatur, alias secus, arg. l. cum quidam. C. delega. quod secundum eum est de mente Bar. ibid. tu dic quod regulariter exheredatio presumitur fieri mala mente. f. ut filius à bonis patris excludatur eiusq. ingratitudo puniatur, quod euidenter probat per locum ab speciali. d. l. multi non notat. & ideo filius dicitur in iuria affectus cum exheredatur. d. l. cum quidam. C. delega. l. Papinianus in pr. ff. de inoffi. testamento authen. ut cum de appell. cog. §. aliud. & §. sola enim.

132
Exheredatio an in dubio presumatur facta, mala mente. ardua q.
Fallit 133 quando ex coniecturis apparet exheredationem factam animo iuuandi, quale est cum exheredato iubetur heres integram hereditatem uel saltem legitimum restituere, ut in. d. l. multi. & alia coniectura colliguntur in l. Seius Saturninus. ff. ad treb. l. ita tamen §. si quis rogatus. ff. ad treb. Quod autem cum ei legatum relinquatur, semper bona mente exheredatus uideatur, est contra tex. in d. l. cum quidam. sicq. in hoc tenet contra Ripam ubi supra cum opinione Bal. de qua supra, quæ uidetur magis communis.

133
Exheredatio presumatur contra nouissimos
Quando 134 autem pater esset turpis persona, tunc non posset ipse facere substitutionem pupillarem secundum Bar. in l. 2. ff. de uulga. nu. 23. argumento. l. 1. ff. ubi pupillus educari debeat. & ff. de confir. tut. l. utilitatem l. fin. C. de sent. pass. l. si cum dorem. §. eo autem tempore. ff. sol. matrimonio in contrarium tamen inclinat Aretius in d. l. 2. in 7. requisito. ff. de uulga. & Angel. in l. 2. §. si. de uulga. Angel. in l. 3. §. si. eod. titu. & in d. l. 2. in pr. Ange. in l. Papinianus. §. sed neque impuberis. ff. de inoffi. testamento. ubi ait se idem dixisse in l. maximum uitium. C. de libe. præ. idem tenet Ang. in d. §. eo autem tem

134
Pupillarem an facere possit pater turpis? ardua q.
pore Ang. in l. ex facto. ff. de uulga. Ang. & Paul. in l. cum quidam. C. de leg. Imola in d. l. ex facto & in d. §. eo autem tempore Bal. in l. humanitatis in. 1. differentia. C. de impub. & est communis op. secundum Ripam num. 36. in d. l. 2. de uulga. sequitur ibi Alex. num. 24. ubi Ias. nu. 25. sequitur & dicit hanc communem op. contra Bar. ubi supra & contra eund. in l. cum oportet. C. de bo. quæ lib. Pro communi & uera opinione est tex. in l. Papinianus. §. sed neque impuberis. ff. de inoffi. testamento quæ inducit Aretius. Alex. & Ias. ubi supra denique ipsi & bene sentiunt & etiam Ripa ubi supra quod 135 regulariter pater licet sit turpis persona possit filio pupillari substitui. Fallit quando ei tanquam prodigo esset interdicta bonorum suorum administratio. & isto casu procedat op. Bar.

135
Pupillarem facere nequit pater, cui bonorum suorum fuit interdicta administratio.
Sed an 136 rupto per contra tab. testamento rumptur & utitur pupillaris? & quid si per querelam rescindatur? Bar. in l. 2. ff. de uulga. & in l. is qui contra. ff. eod. tenet quod rupto per contra tab. testamento pupillaris non utitur. idem si per querelam rumperetur ex parte tantum, secus si ex toto. Sequitur ibidem Ripa nu. 29. uide Vigilius post glo. ibi in §. liberis inst. de pupill. Costam in l. Gallus. §. & quid si tantum pag. 122. ff. de libe. & posth. Aretius. not. in l. ex duobus. §. fin. ff. de uulga. estque communis op. secundum Costam ubi supra, tenent notanter. Bal. Angel. & Aretius. in d. §. fin. l. & ex duobus. ff. de uulga. ubi Bar. & communiter scribentes ubi supra & Bar. in l. 2. ff. de uulga. in 7. requisito, quæ alii omnes simpliciter sequuntur ibi, aiunt quod per contra tabulas ideo non euanesceat pupillaris quia continet utilitatem impuberis. glo. in l. ex tribus ubi omnes. C. de inoffi. testamento. & quia per contra tab. bono. poss. conseruantur ea, quæ liberis utilia sunt (qualia sunt portio hereditatis & legata) ut per totum. ff. de leg. præ. ergo similiter conseruabitur pupillaris, quæ similiter liberis utilis est. Sed Costa ubi supra post Bal. Ange. & Aretius. in d. l. ex duobus §. fin. aliam assignat rationem. nam inquit quod per contra tab. infirmatur testamentum principale ad utilitatem contra tabulantes, qui nil emolumenti caperet ex rescissione tabularum pupillarum ideoq. non infirmantur. Item 137 Bar. in d. 7. requisito tenet, quod licet præteritionem filiam, cui pupillaris facta est utiaretur testamentum patris & consequenter etiam testamentum filii; tamen inquit fallit in duobus casibus, primus, quando conseruatur testamentum per auth. ex causa. C. de lib. præ. Secundus quado conseruatur per approbationem ipsius filii præteriti, qui contra testamentum patris nil dicere uoluit. Iuxta l. filio præterito. ff. de in iusto rup. & cum Bar. transeant communiter docto. ibi.

136
Pupillaris an pereat rupto per contra tab. uel per querelam testamenti.
Octauum 138 requisitum ad ualiditatem pupillaris substitutionis secundum Bar. est, ut hereditas patris adita sit. per l. j. §. fin. ff. de uulga. l. eam quam. C. de fideic. l. si nemo. ff. de regul. iur. l. si nemo. ff. de test. tut. Fallit primo quando existentia fuitatis, fuit confirmata pupillaris substitutio. Fallit secundo in testamento militis, & cum Bar. transeunt communiter docto. ibidem. Id tamen requisitum non pertinet ad creationem pupillaris, sed magis ad ipsius iam creatæ resolutionem uitandam.

137
Pupillaris præterito filio facta, in duobus casibus sustinetur.
Sed 139 circa hanc partem, dum Bar. querit in d. l. 2. de uulga. num. 25. an si hereditas adeatur ex tacita uulgari confirmetur testamentum pupillare? & ait, confirmari, quado pupillus habuit cohæredem, quia tunc per dationem cohæredis extranei fuitas sublatæ fuit; sicq. ad confirmandum testamentum pupillare opus fuit aditione illa, quæ necessaria

138
Pupillaris non ualeat si patris hereditas non sit adita.
139
Pupillaris indistincte sustinetur si patris hereditas ex uulgari tacita adeatur. ardua q.
140
Suita non tollitur datione cohæredis extranei. ardua q.
ad dicta per eum in l. j. ff. de uulga. in secundo effectu uulga-

uulgaris substitutionis ubi idem tenet, sequitur Politus de substitutione pupillari. num. 17. et seq. de mente Alex. & Iaf. in d. l. 2. in 8. requi. Sed dum aiunt per dationem coheredis extranei tolli fuitatem, sicq. necessariam esse illam hereditatis aditionem: utrunque licet communiter receptum sit, tamen apud me suspectum est. ut differuimus supra de succ. creati. §. 2. i. num. 83.

Ergo isto casu, si impuberem cum extraneo heredem institui, imperique pupillariter substitui: coheres repudiavit, & impubes similiter abstinuit, si quidem pupillaris substitutus meam hereditatem adiit, sustinetur testamentum meum aditione illius & consequenter pupillare: isq. habebit statim bona mea, & si postea impubes ille in pupillari etate decesserit, similiter eius quoque bona habebit ex pupillari substitutione, ita Bar. in l. j. nume. 29. ff. de uulgar. quem sequuntur doctores communiter ibi.

Nono 141 requiritur, quod non solum sibi paterf. faciat testamentum sed etiam quod patris testamentum præcedat & sequatur pupillare. d. l. 2. §. prius, qui uariè intelligitur. primis intellectus fuit glos. & Bar. & Ang. in d. §. si prius, quod si præcessit exheredatio filii cui pupillaris facta fuit, deinde sequatur hæredis institutio, tunc uitiatur dispositio ut pupillaris non ualeat: qui intellectus reprobatur communiter tum multis nominibus, tum etiam quod euidenter diuinet licet hunc intel. sequantur Guil. & Dec. in d. l. precibus. C. de impu. col. 8. post alios quis refert.

Secundus fuit intellectus Petri de Bell. quem sequuntur & dicunt communem Ripa nu. 28. in d. l. j. ff. de uulgar. Coraf. in l. i. si testamentum num. 18. C. de impuberem. Iaf. simpliciter in d. §. si prius. sequitur, & dicit communem Alex. ibid. col. 3. post Nicol. de Neap. Cyn. Iacob. de Aren. Rain. Bal. Imol. in d. §. si prius. ubi etiam Cum. sequitur & Paul. & Bal. in l. i. ambiguitatem. C. de testa. Bal. in l. fin. C. de hæ. inst. dicentes referre, utrum substitutio pupillaris, quæ præcessit hæredis institutione heret longe prius quam testamentum patrisfam. quod potuit ut. l. si quis eum. §. fin. ff. de uulga. ut tunc testamentum pupillare non ualeat. & ita procedat. d. §. si prius in pr. quod si eodem tempore utrunque testamentum factum fuerit iuxta formam l. furiosum. C. qui testam. facer. poss. tunc ualeat pupillaris substitutio, licet prior facta fuerit, quam hæredis institutio: & ita procedat uersic. Sed si quis ita. d. §. si prius. quem intellectum reprobatur Alci. in l. 2. ff. de uulgar. nu. 38. quia inquit parum literæ conuenire.

Tertius ergo fuit intell. ipsius Alciat. ubi supra dicens, quod indistinctè pupillaris, quæ præcessit hæredis institutionem uitiatur ut. d. §. prius in pr. nisi cū ex mente testantis apparet, quod ordo intellectus erat, quod institutio præcederet licet esset posterior in ordine literæ ut d. uerbi. sed si quis ita. & idem tenuit nouissimè Eman. de à Costa in l. Gallus. §. & quid si tantū pag. 107. ff. de lib. & posth. quem intell. iure. ff. uerissimum puto. sed quia horū intellectuū nullus est, qui aliqua ex parte uerus non sit, ideo ex ipsis collige conclusiones sequentes. prima conclusio, quæ ex primo intellectu colligitur est, quod si in eodem testamento præcessit exheredatio pupilli, deinde ei sit pupillaris, & postea hæredis institutio, tunc pupillaris substitutio uitiatur ut d. §. si prius sed & exheredatio ipsa uitiaretur ut sentiunt glos. Bar. Ang. & Guil. quos diximus hunc intell. tenuisse: quod ultimum uerum non est. nam iure. ff. licet omnia que hæredis institutionem præcedebant uitiarentur. ut in d. §. si prius & §. ante hæredis. inst. de lega. & l. j. in pr. ff. de her. inst. tamen fallit in exheredatione ut. d. l. 1. 2. resp. idque 142 ex eo quod exheredatio est fundamentum testamenti, non secus quam institutio. l. inter cetera. ff. de libe. & posth. in pr. inst. de exher. lib.

Secunda conclusio, quæ colligitur ex secundo intell. est, quod 143 si longè prius feci pupillo testamentum

deinde mihi: tunc testamentum pupilli non ualeat. hec conclusio, iure. ff. uerissima erat. d. §. si prius. Sed an idè hodie post §. ante hæredis. inst. de leg. & puto, quod sic, quia illum tex. intelligo quando in cod. contextu fiebant pupillaris substitutio & testamentum patrisfam. scilicet si diuersis temporibus.

Tertia conclusio, 144 quod etiam si in eodem testamento præcederet pupillaris substitutio licet etiam pupillus esset institutus, non autem exheredatus, adhuc si posterior esset hæredis institutio, non ualeret pupillaris. ut d. §. si prius. generaliter eum intelligendo. ratio, quia omnia in testamento contenta, quæ hæredis institutionem præcedunt, non ualent. d. l. 1. ff. de her. inst. d. §. ante hæredis. secundum intell. Eman. & Alci. contra communem intell. ad d. §. si prius. quod licet iure. ff. uerum esset, iure nouo credo non procedere ut d. §. ante hæredis.

Quarta conclusio, quod 145 etiam iure. ff. quando inspecto ordine literæ præcessit pupillaris, si tamen inspecto ordine intellectus præcedebat hæredis institutio, tunc pupillaris non uitiatur. ut. d. §. sed si quis ita. secundum Eman. & Alciat.

Quinta conclusio, quod hoc casu etiam uulgaris substitutio non uitiaretur ut d. §. si prius. uerbi. Sed & si ita melior. tex. quem nullus unquam allegauit in l. i. si quis ita institutus sit. ff. de her. inst. licet in hoc ultimo contrarium uelit, & malè Ripa in l. 2. ff. de uulgar. nu. 28.

longo inter uallo præcessit testamentum principale non ualeat.

144 Pupillaris si in testamento principali fiat, ualeat, licet præcedat hæredis institutione iure nouo.

145 Pupillaris, quæ principalem institutionem præcedebat inspecto ordine intellectus iure etiā. ff. ualebat.

De pupillari substitutione pars iij.

§. xv.

SUMMARY.

- 1 Pupillaris expressa continet sub se tacitam uulgar. ardua q.
- 2 Substitutio uerbum, aptum est comprehendere utrumque casum tam aditæ, quam rep. hæ. r.
- 3 Pupillaris substitutionis illud uerbum, si hæres erit, quem sensum habeat.
- 4 Hereditas plerumque ad commoda.
- 5 Hereditate à creditoribus capta, defunctus iniuria afficitur.
- 6 Uulgaris comprehenditur cum dixi, si impubes hæres erit, & in pupillaritate decesserit. Idem & facilius cum dixi, si in pupillari etate decesserit.
- 7 Uulgaris & pupillaris est, cum dixi, quisquis mihi hæres erit, is impuberi hæres esto.
- 8 Pupillaris est, cum dixi, pupillum instituo Scium substituo, & continet sub se uulgarem.
- 9 Pupillaris an uulgarem sub se contineat?
- 10 Intell. l. j. ff. de uulga. in uerbo mihi.
- 11 Intell. l. j. in uerb. si hæredes. ff. de uulgar.
- 12 Uulgaris sub pupillari contenta, est ei æquè principalis. sed in 8. casibus non continetur hic enumeratis.
- 13 Uulgaris sub pupillari contenta, durat etiam impubere in uita patris moriente contra communem.
- 14 Uulgaris in pupillari an contineatur facta intestato imperfecto inter liberos?
- 15 Pupillariter substitui impuberi exheredato, cui legatum reliqui an ipso (uino me) moriente substitutus id legatum habiturus sit?
- 16 Pupillaris substitutus excludit matrem etiam à legitima.
- 17 Pupillaris substitutus matrem excludit etiam in foro animæ à legitima.
- 18 Pupillaris trahitur ad bona tam patris quam filij.
- 19 Pupillaris etiam si fiat in re certa trahitur ad bona

141 Pupillaris ut ualeat, non debet præcedere testamentum patris.

142 Exheredatio est testamenti caput.

143 Pupillaris, quæ

- utrisque.
- 20 Pupillaris trahitur etiam ad bona materna.
- 21 Pupillaris facta à milite potest non trahi ad bona utrisque.
- 22 Pupillaris à milite facta nepoti in patris potestatem recasuro, ad qua bona trahatur.
- 23 Fideicommissum etiam infra pubertatem quam postea ualet iure fideicommissi ampl. etiam si fiat à milite.
- 24 Pupillaris quando obliquetur.
- 25 Pupillaris obliquetur quando fit codicillis, idem si fiat extraneo, idem si maiori, idem si fiat à matre.
- 26 Pupillaris testamento facta, cum clausula codicillari infra pubertatem ualet iure directo secundum omnes, postea iure fideicommissi secundum communem op. Viglius contra & recte.
- 27 Verba illa ualet iure testamenti & codicillorum, quem sensum habeant. ardua q.
- 28 Substitutus uidetur nepos, cum sic dixi, filium & ex eo nepotem heredes instituo.
- 29 Pupillariter substitutus interdum est heres necessarius.
- 30 Sui non erit filius meus fratri suo pupillariter substitutus cum Ripa contra communem.
- 31 Usucapere pro herede poterit frater fratri suo pupillariter substitutus.
- 32 Pupillaris expirat pubertate.
- 33 Pupillaris an codicillis possit renouari?
- 34 Pupillaris duobus impuberibus facta, ambobus non alterutri facta uidetur.
- 35 Pupillaris ut pubertate, an ita & uulgaris substitutio ea contenta expiret? ardua q.
- 36 Pupillaris, tantum non etiam uulgaris finitur, si impubes uiuo patre moriatur.
- 37 Pupillaris tantum non etiam uulgaris euanesceat impubere emancipato.
- 38 Pupillaris an impuberum substitutio congruentius dicatur?
- 39 Pupillus quis, impubes quis dicatur.
- 40 Intell. huius. l. fi. C. de inst. & subst.
- 41 Uulgaris tacita comprehensa in uulgari expressa an admittatur contra matrem.
- 42 Uulgaris facta in uno casu facilius trahitur ad alium quam ad pupillarem.
- 43 Accrescendi ius interdum uincit substitutionem.
- 44 Accrescendi ius excluditur per substitutionem etiam tacitam.
- 45 Accrescendi ius an trahatur ad diuersam hereditatem ardua q.
- 46 Pupillaris continet subse tacitam uulgarem etiam si fiat in casu tantum impotentia.
- 47 Exemplaris facta in uno casu trahitur ad alios.
- 48 Uulgaris continet subse exemplarem.
- 49 Exemplaris continet pupillarem.
- 50 Uulgaris continet pupillarem etiam si mater sit in medio.
- 51 Uulgaris interdum non continet pupillarem.
- 52 Pupillaris continet subse uulgarem & exemplarem.
- 53 Pupillaris facta exheredato, uulgarem non continet.
- 54 Condicio necessaria non facit dispositionem conditionalem.
- 55 Pupillaris tacita quare contra matrem cesset.
- 56 Dispensationes restringende.
- 57 Cessante una ex duabus legis rationibus, an cesset ipsa lex?
- 58 Pupillaris expressa excludit matrem.
- 59 Pupillaris quare excludat matrem.
- 60 Pupillaris est sequelae testamenti paterni.
- 61 Accessorium sequitur suum principale.
- 62 Compendiosa facta à pagano post pubertatem nullo modo ualet.
- 63 Iurisdictionis prorogatio non fit in nullam habentem iurisdictionem.
- 64 Repudiatio particularis non trahitur ad aliam partem, aliud in additione.
- 65 Exheredatio partis non trahitur ad alteram partem aliud in institutione.
- 66 Accrescendi ius est in quere la in off. testamenti.
- 67 Intell. l. si ponas. §. si ff. de inoff. testam.
- 68 Repudians hereditatem salua legitima totam hereditatem querit.
- 69 Testati, quam intestati causa fauorabilior.
- 70 Caducum omne odiosum.
- 71 Accrescendi ius non datur incapaci sed fisco, non quoque datur ei, qui ut indigno priuatus est.
- 72 Accrescendi ius an detur hereditas emptori.
- 73 Substitutio an praesupponat praambulam institutionem.
- 74 Posthumus praeterito non utitur ipso iure testamenti.
- 75 Posthumus non est homo donec nascatur.
- 76 Posthumus non dum natus non est suus.
- 77 Posthumus pro nato habetur in ciuilibus.
- 78 Transmittitur hereditas ut adenda.
- 79 Posthumus non habetur pro nato quoties agitur de testamento conseruando.
- 80 Intell. §. posthumi. inst. de her. ab intest.
- 81 Posthumus proprie est, qui nascitur post mortem patris.
- 82 Emancipatio non praesumitur.
- 83 Suias saepe est sine patris potestate.
- 84 Suias est & non patria potestas in adoptiis.
- 85 Monachus desinit esse in patris potestate, sed non in suiitate.
- 86 Pupillaris tacita contenta sub expressa uulgari, an admittatur contra matrem. ardua q.
- 87 Lex si patitur uarios intellectus non praestat ad aliquid sufficiens fundamentum.
- 88 Intell. l. fi. C. de inst. & subst.
- 89 Intell. l. precibus. C. de impuberum.
- 90 Praeteritum quando inducat praesumptionem ad praesens, uel ad futurum.
- 91 Verbum omnino quid significet.
- 92 Pupillaris sub uulgari taxatiue facta, non comprehenditur.
- 93 Intell. 2. ad l. precibus. C. de impub.
- 94 Uulgaris non continet tacitam pupillarem in militis testamento.
- 95 Miles praesumitur iuris ignarus.
- 96 Voluntas praesupponit notitiam.
- 97 Miles praesumitur iuris ignarus.
- 98 Intell. l. centurio. ff. de uulg.
- 99 Militis in testamento uerba intelliguntur prout iacent remota suppletione, & legis interpretatione.
- 100 Militis in testamento cessat ius accrescendi.
- 101 Miles partim testatus decedens cessat ius accrescendi.
- 102 Militis in testamento cessat falcidia.
- 103 Militis in testamento cessant leges fauorabiles, quae inducuntur per uerborum suppletionem.
- 104 Pupillaris tacita contenta sub uulgari expressa, non admittitur contra matrem secundum communem opinionem contra.
- 105 Pupillaris tacita contenta sub uulgari expressa admittitur contra legitimos dempta matre.
- 106 Mater an transmittat ius praelationis sibi competens contra tacitam pupillarem?
- 107 Transmissionis ius potentius quam substitutionis.
- 108 Mater excluditur per tacitam pupillarem in uulgari contentam quando id uoluit testator.
- 109 Mater secundo nubens, an excludatur per tacitam pupillarem in uulgari contentam. ardua q.
- 110 Matrem an excludat pia causa ueniens per tacitam pupillarem in uulgari contentam. ardua q.
- 111 Matrem an excludat tacitus substitutus pupillaris testatoris

- 112 *Testatoris filius. ardua. q.*
 113 *Pupillaris contenta sub reciproca matrem excludit.*
 114 *Pupillaris contenta sub breuiloqua, an sit expressa, uel tacita?*
 115 *Matrem excludit illa substitutio, si alter uerum haberes non erit, uos inuicem substituo.*
 116 *Vulgaris expressa matrem excludit.*
 117 *Tacitum & expressum si contrariantur praeferitur expressum.*
 118 *Nostri possimus uti & abuti.*
 119 *Matrem testatoris an excludat vulgaris tacita in expressa vulgari comprehensa. ardua. q. & quid in uulgari tacita contenta sub compendio? ardua. q.*
 120 *Vulgaris tacita contenta in uulgari expressa, an admittatur contra matrem? ardua. q.*
 121 *Pupillaris tacita contenta sub pupillari expressa an reperiatur?*
 122 *Vulgaris contenta sub reciproca admittitur contra matrem testatoris.*
 123 *Vulgaris contenta sub compendio, an admittatur contra matrem?*
 124 *Accrescendi iuri praeferitur substitutio etiam tacita.*



Quo ad primum effectum pupillaris substitutionis, communis omnium opin. est, quod 1 sub expressa pupillari, tacita vulgaris contineatur; licet nouissime teneat contra communem Viglius in princ. instit. de pupill.

Teneo communem, quod sub expressa pupillari, tacita vulgaris contineatur. nam uerbum substitutio sui natura comprehendit utrumque casum, tam aditam quam repudiata ergo qui dixit, si impubes in pupillari decesserit, substituo. hunc habuit sensum. ut substitutus admitteretur, non solum si haeres impubes non esset, & sic ante aditam (quod expeditum erat argum.) post aditam de impub. sed etiam post aditam ergo uerbum, si in pupillari decesserit, non remouet uulgarem, (quam uerbum substitutio inducit) sed inducit pupillarem.

Infero uerum intell. ad l. iam hoc iure, ibi, hoc communi uerbo. de uulg. nam 2 commune dicitur, quod aptum sit comprehendere casum tam repudiationis (sicq; uulgaris substitutionis) quam aditionis (sicq; pupillarem ipsam, exemplarem, directam, militarem, & fideicommissariam) licet Viglius contra. insti. de pupill. in princ. confirmatur communis opin. quia 3 illa uerba, haeres erit, & in pupillari aetate decesserit, adiecta, intelligi debent, non ut uulgaris remoueretur, sed eo qd testator non cogitauit futurum, ut eius hereditas repudiaretur: tunc quod 4 regulariter hereditas lucro non damno esse solet. ut in l. un. C. de impon. lucr. de script. lib. 10. l. hereditatem. ff. mand. §. sed neq; inst. de auct. tutorum. tunc quod 5 testator cuius hereditas repudiatur & a creditoribus possideretur & uenundatur iniuria affectus intelligitur. §. i. inst. ex quib. cau. man. nō licet l. & quia. ff. de interrog. act. pius ergo pater erga filium, non mirum si non putauit futurum ut impius quodammodo filius erga eum foret, dum eius hereditatem repudiaret. itaque & uerbum substitutio ut sepiissime diximus sui natura & proprietate comprehendit utrumque casum tam aditam quam repudiata hereditatis, licet legis interpretatione casum repudiata tantum hereditatis, uel aliter amissa comprehendere uideatur: ne si ad casum quoque aditam hereditatis & morte amissa traheretur, fideicommissariam institutionem induceret,

quae odiosa est l. coheredi. §. cum filia. ff. de uulg. ita intelligitur. l. post aditam. C. de impub. & illud uerbum, si haeres erit & in pupillari aetate decesserit, communi opinioni impedimento non est, ut modò diximus: quia hūc habet sensum, ut non solum substitutus admittatur quādo haeres non fuit impubes, sed etiam si haeres fuisset & in pupillari aetate decesserit. tenenda 6 est ergo communis opin. licet nouissime Viglius ubi supra post alios tenet oppositum, cuius fundamentis ex superioribus factis factum intelliges, idque primo procedit, quando pupillaris facta fuit sub duabus conditionibus personam impuberis respicientibus, puta si haeres erit & in pupillari aetate decesserit. ut in l. i. ff. de uulg. & in princ. inst. de pupill. & in §. non solum & in §. substituitur & §. si. eod. tit. & ita concludunt nostra fundamenta.

Secundo intelligitur, & facilius procedit, quando pupillaris facta fuit sub una tantū conditione personam impuberis respiciēte, puta si filius in pupillari aetate decesserit, substituo. quo casu ut supra diximus, est pupillaris substitutio. ut l. qui liberis in princ. ff. de uulg. l. 2. §. prius uerf. sed si quis. eod. tit. l. pater. in princ. ff. de privileg. cred. nam illa uerba si filius in pupillari aetate decesserit substituo, absque ulla interpretatione, uel supplementatione ex mera uerborum proprietate inuitant substitutum in locum primi nominati, qui impubes decessit, siue ille decesserit haeres iam factus, siue haeres nunquam extiterit.

Tertio communis opin. intelligitur & longē facilius procedit, quando 7 pupillaris facta fuit sub una tantum conditione, quae personam impuberis non respiciet, sed personam solius substituti. puta quisquis mihi haeres erit, is impuberi haeres esto. quo casu etiam est pupillaris substitutio. ut in §. substituitur inst. de pupill. & supra diximus & facilius si diximus, quisquis mihi haeres erit, hunc filio impuberi substituo. nam tunc etiam ex ui & proprietate uerborum substitutus in locum pupilli admitteretur, siue ille haeres factus decesserit, siue etiam haeres nunquam extitisset.

Quarto procedit etiam si uulla conditio apposita fuerit, sed 8 testator simpliciter dixerit impuberem instituo. filium, Sempronium substituo. ut & tunc sit pupillaris secundum Alex. in l. 2. ff. de uulg. nu. 26. & idem tenuit Guil. de Cun. in l. precibus. C. de impuberu licet contrarium tenuerit & male Bal. ibidem. & est tex. licet Alex. eum non alleget in c. si pater de testam. in 6. & in §. substituitur insti. de pupill. quem tex. qui uidetur optimus, nullus ad hoc allegat. & communem opin. ut regulariter expressa pupillaris contineat sub se tacitam uulgarem. tenent Bar. num. 25. in l. 2. ff. de uulg. & rursus ibid. in primo effectū pupill. subst. Guil. Bene. in 3. effect. uulga. substi. idem Guil. in primo effectū pup. subst. in c. Rainutius de testam. illud in materia uulg. istud in materia pupillaris subst. num. 73. Ias. col. 3. in l. iam hoc iure. ff. de uulga. est communis opin. secundum Ias. num. 29. in d. l. 2. ff. de uulg. sequitur & communem dicit Ripa ibi num. 42. & Politus de pupill. subst. in primo effectū pup. subst. Zasius in eod. tract. pup. subst. num. 18. Alciatus num. 50. in l. 2. de uulg. ubi Soc. ibiq; Areti. & Alex. & alii omnes Cuma. in l. qui habebat. ff. de uulg. Bal. Cuma. Areti. & Alex. in l. si eum. ff. eod. per omnes in l. i. ff. de uulga. & per omnes in l. iam hoc iure eod. per omnes in l. precibus. C. de impuberum. per omnes in l. si testamento. eod. ubi Corrafi. num. 22. refert uetus exemplum, nam Cicero in princ. de Oratore & in Bruto refert, Quidam posthumum heredem scripserat, quod si natus impubes decesserit, Curium substituerat. non nato impubere aduersus Scaenolum Lucius Craesus orator defendit per tacitam uulg. substitutum Curium ad defuncti hereditatem uocari. per Couar. de testa. c. Rainutius. §. 5. num. 5. & §. 9. nu. 1. Curtius Junior in l. precibus supra all. num. 37.

Item adde, quod uiderur, quod 9 pupillaris expressa

6
Vulgaris comprehenditur cum dixi si impubes haeres erit et in pupillari aetate decesserit idem & facilius cum dixi si in pupillari aetate decesserit.

7
Vulgaris et pupillaris est cum dixi quisquis mihi haeres erit is impuberi haeres esto.

8
Pupillaris est cum dixi pupillum instituo Scium substituo & continet sub se uulgarem.

9
Pupillaris an uulgarem sub se contineat.

2
Substitutio uerbi aptum est comprehendere utrumque casum tam aditam quam repudiata.

3
Pupillaris substitutio illud uerbum si haeres erit quem sensum habet.

4
Hereditas plerumque ad conditionem.

5
Hereditate a creditoribus capta defunctus iniuria afficitur.

Z iij false

sa secundum quosdam non contineat tacitam uulgarem tum quod non probatur iure, tum quod non est eadem ratio. nam heredem quis sibi eligit de familia, in quo nomen gentilitatis conferuetur. argum. l. unum ex. l. pe. to. ff. de leg. 2. at filio suo heredem deligit religiosum ac pium, qui non impuberi insidietur, sed eius salutem consulat: quo fit ut facile eueniat, cum extraneum, quem filio heredem & ueluti tutorem elegi mihi successorem, non designaturum fuisse me, si filium non haberem. item absurdum uidetur accessorium (quale est pupillare testamentum) suble continere principale (quale est uulg. substitutio). Item finita pubertate finitur etiam uulgaris sub pupillari contenta etiam secundum communes id, quod non fieret, si uera sub pupillari uulgaris contineretur, quemadmodum pupillaris, quæ reuera sub uulgari continetur, non finitur per aditionem, quæ uulgarem ex toto perimit. Item quid si pupillos post finitam pupillarem repudiat paternam? nouum esset dicere quod substitutus admittatur ex tacita uulgari. rursum si id neges constabit, tacitam uulgarem contentam non fuisse. nam si foret, locum haberet, quando cuncte fieret repudiatio. l. post aditam. C. de impub. Item extensio, quæ fit per. l. de uulgari ad pupillarem facta uidetur, propter salutem, custodiamque impuberis, quasi quem pater sibi ipsi substituit is, reliquis omnibus consanguinis probator sit. at hæc ratio cessat in pupillari ad uulgarem trahenda, ut dixi. adde tex. in specie in. d. l. 2. §. prius uers. sed si quis iuncto uers. sed & si ita. nam prius tractauit cum dixit, si filius in pupillari decesserit. deinde cum dixit, si hæres non erit, id, quod frustratorium esset, si altera alteram inuicem se continerent. Item non ne absurdum foret, si dixi si filius in pupillari decesserit, & is repudiavit, & substitutus adiuit ex tacita uulgari, pupillus adoleuit, ecce effectus pupillaris porrigeretur ultra pubertatem: contra l. si pater cum. l. seq. ff. de capti. ergo tenendum esset, quod siue dicam, si hæres erit, & in pupillari ætate decesserit, siue dicam, si in pupillari decesserit, utroque casu pupillo repudiante (& multo minus aduente) ad bona patris substitutus non admittetur: sed tantum ad bona impuberis si in pupillari decedat.

Denique communis sententia tenenda est, quia tamen communiter recepta est, ut ueluti catholica sententia uideatur: impune ne dum periculosum ab ea sit recedere, quæ præstanti ratione defendi potest. nam testator, qui dixit, si impubes hæres erit & in pupillari ætate decesserit, uel si in pupillari ætate decesserit, hunc habuit sensum ut substitutus admittetur, non solum ut dixi eo casu, quo impubes hæres non esset. Sed hoc amplius etiam si hæres esset, si tamen in pupillari ætate decesserit. quasi casus pupillaris substitutionis, qui expressus est indubitanter & ueluti pro constanti, sub se casum uulgaris substitutionis contineret. nam quod præsumptum est testatorem existimasse & ueluti pro certo indubitatoque habuisse, filium impuberem eius hereditatem non repudiaturum, sed aditurum, uel immittiturum fore, ne ipse paterfam. iniuria afficeretur. argumento in. §. i. inst. quib. ex caus. ma. non lic. l. & quia ff. de interroga. act. ideoque 10 in pupillari substitutione solent apponi illa uerba, si in pupillari ætate decesserit, substituo talem mihi. ut. l. j. ff. de uulga. in pr. inst. de pupilla. licet enim uideretur dicendum substituo talem eidem pupillo. tamen sæpe superiore modo loquuntur testatores quasi pro constanti habentes futurum ut pupillus patris testantis hereditatem per prius acquirat, deinde impubere moriente substitutus utranque hereditatem, tam testatoris quam impuberis capiat: quas hereditates in hereditate impuberis morientis inueniet substitutus. argumento in simili in. l. qui duos. ff. de rebus dub. ibi in ea tamen hereditate. etiam ante defuncti filii habebit hereditatem. & nunc 11 intelliges. d. l. j. ff. de uulga. in uerb. si

hæres erit & d. pr. inst. de pupill. in uerb. si hæres ei extiterint, quod a nemine tacitum inuenio. ergo pupillaris substitutus eo casu, quo ipse repudiavit admittatur quasi ex uulga. inductum à lege ex iusta & uerisimili, interpretatione legis quæ fundatur in uerisimili mente testatoris, qui casus merito pro expresso habetur, quia fuit onissus à testatore quasi raro contingens, & pro expressis habentur, quæ quia raro contingunt, onissa fuerunt. ut late per Tiraqu. de utroque retract. per Ias. in auth. quas actiones num. 19. cum sequ. C. de sacrosanct. ecclesi. per eundem post Paulum Castrensem ibi in. l. quanuis. C. de fideicom. per eundem Ias. in. l. de quibus nu. 14. ff. de legibus.

Tenendo communem & ueram sententiam, non obstat regula accessorium de regul. iuris. in. 6. l. j. & 2. ff. de pec. leg. quia 12. procederet quando accessorium est dependens uel inferius à principali. hic autem utraq; substitutio est æque principalis, quæ nullo alio differunt, nisi quod altera, mente tantum, altera uero non solum mente, sed etiam uerbis expressa fuit atque comprehensa. ut tenuerunt Bar. & doctor. in. l. j. ff. de uulga. & diximus supra in materia uulgar. subst. Vnde inferunt non esse mirum quod uulgaris duret post pupillarem extinctam: cum ipsa per se subsistat, nec à pupillari pendere uideatur, per quod etiam resp. ad reliqua fundamenta, quæ contra communem adducit Viglius in pr. inst. de pupill. cuius op. licet colorata, tamen uera non est & communem op. tenent Bar. & omnes in liam hoc iure per tex. ibi. ff. de uulga. omnes doctor. in pr. inst. de pupill. omnes doctor. in. l. j. ff. de uulga. omnes doctor. in. l. si testamento. C. de impuberum. Bar. in. l. 2. ff. de uulga. num. 29. quem omnes sequuntur secundum Ias. ibid. num. 29. & secundum Ripam num. 42. Politus in tract. pupilla. subst. in primo effectu pupill. subst. Alciat. in. d. l. 2. num. 50. Ias. in. l. iam hoc iure col. 3. ff. de uulga. per. l. j. eod. tit. dum ait esse duplicem substitutionem.

Hæc communis op. fallit in 8. casibus quos enumeret Ripa. in. d. l. 2. ff. de uulga. nu. 42. primus 13 est, si pupillus moriatur uiuo testatore. argum. l. si pater. ff. de capti. tradunt doctor. ubi diximus in. l. j. ff. de uulga. & diximus in materia subst. informis ubi contrarium tenuimus.

Secundus est, quando testator in utroque casum specia liter prospexit faciens expressam uulgarem & etiam expressam pupillarem. l. cum filio. §. qui filio. ff. de uulga.

Tertius casus, 14 quando pupillariter substituitur extraneus in testamento facto inter liberos minus solenni. quo casu secundum Areti. & Ripam in. l. 2. ff. de uulga. ut supra diximus ualeat substitutio illa pupillaris sed tunc sub se tacitam uulgarem non continet, quia uulgaris contenta sub expressa pupillari non respicit filiorum utilitatem, & in testamento in perfecto ea duntaxat quo ad extraneos conseruantur, quæ filiorum utilitatem respiciunt (qualis est pupillaris substitutio) non aut ea quæ non respiciunt eorum utilitatem, qualis est uulgaris. Sed nos tenuimus cum communi contra Areti. & Ripam. Vnde hæc lim. suspecta est.

Quartus casus, quando pupillaris sustinetur beneficio auth. ex causa. C. de liber. præ. quo casu uulg. sub se non continet. secundum Ripam post alios per eum re. l. 2. ff. de uulga. in. 7. requisito pupill. subst.

Quintus casus, quando pupillaris fit exheredato, uel præterito secundum Ripam & Alexand. in. l. 2. ff. de uulga. & Cuma. in. l. qui habebat. ff. eod.

Sextus casus, quando pupillaris facta fuit ex intervallo post testamentum paternum. Iuxta. l. si eum. §. fin. ff. de uulga. secundum Bald. Cuna. Areti. Alexand. & alios ibid. Ripa ubi supra & Soci. in. d. l. 2. ff. de uulga.

Septimus casus, quando substitutus esset in capax bonorum testatoris. puta quia filius spurius. l. si is qui ex bonis. ff. de uulga.

Octauus casus quando esset statutum, quod testam-

11
Intell. l. j.
in uerbo. si
hæres. ff.
de uulga.

12
Vulgaris
sub pupil-
lari conten-
ta est æ-
que princi-
palis sed
in 8. casibus non co-
tinetur hic
enumeratis.

13
Vulgaris
sub pupil-
lari conten-
ta durat
etiã impu-
bere in ui-
ta patris
moriante
contra com-
munem.

14
Vulgaris
in pupilla-
ri an con-
tineatur fa-
cta intesta-
imperfe-
cto inter li-
beros.

10
Intell. l. j.
ff. de uulga.
in uerbo mi-
hi.

menta intelligerentur ad literam, secundum Ripam ubi supra & horum casuum nonnullos enumerat Alex. num. 27. in l. 2. ff. de uulga. & Alciatus ibidem in uerb. seruandum num. 50. cum seq. quod ultimum procederet, quando pupillaris fieret sic, si impubes hæres erit, & in pupillari ætate decesserit, secus in aliis tribus modis supra relatis.

15 *Pupillari ter substitui impuberi ex hære dato cui legatum reliquit; an ipso uiuo me moriente substitutus id legatum habebitur sit.*
Adde, q. 15 si exheredato impuberi substitui pupillariter, cui impuberi legatum dedi, queri potest, an sub expressa pupillari, uulgaris tacita intelligatur ut impubere legata à patre data repudiante possit substitutus ueluti ex tacita uulgaris ea accipere? & magis est, ne possit, quia non solet fieri extensio per ius accrescendi de portione hæreditatis ad legata. nec contra, declarat Corraf. in l. testamento. C. de impub. sed substitutio est quoddam ius accrescendi. l. si Titio & Mevio. §. Iulianus. delega. 2. ergo &c. Item directam nunquam trahitur ad fideicommissum. uerbis civilibus de uulga. idque propter dissimilitudinem, quæ inter directam & obliquam est secundum Bar. in l. centurio. de uulga. in pr. Sed nullus negauit quin maior dissimilitudo sit in specie nostra ergo &c. Sed contra facit. l. miles ita. §. exheredato. ff. de mil. testamento. l. cum quidam. C. de leg. l. fin. in pr. delega. 3. l. ab exheredato. delega. j. l. qui fundum. §. qui filios ad leg. falc. ergo si impuberem exheredauit eique Meuium pupillariter substitui, impuberique legatum reliquit, si is impubes uiuo me moriatur merito dubitatur, an substitutus legatum impuberi relictum habebitur sit? Sed procliusius est, id habebitur non esse. per rationem superiorem.

16 *Pupillaris substitutus excludit matrem etiam à legitima.*
Id autem, 16 quod dicimus, quod substitutio pupillaris expressa excludit matrem. procedit secundum docto. supra relatos & secundum Bar. in l. 2. ff. de uulga. ut supra diximus in primo effectu pupillaris substit. non solum iure. ff. C. & auth. sed etiam iure canonico ut in c. si pater de testam. in 6. quod uerum in foro contentioso, sed in foro conscientie substitutus tenebitur bona impuberis matri restituere. ita tenet Archid. in d. c. si pater. sequitur nouissimè Decius in l. precibus col. 4. C. de impub. per tex. in c. quicumque 17. questione si. Contrarium tenet Perus. in d. c. si pater Soci. & Ripa in d. l. 2. ff. de uulga. num. 45. Lancelottus Decius in d. l. precibus. moderni papientes, quos refert Ripa ubi supra in l. centurio. ff. de uulga. Alciatus num. 54. in d. l. 2. de uulga. qui hanc dicit communem opin. mouentur quia. l. canonica nil concedit cum peccato. c. fin. extra de præscrip. unde cum in d. c. si pater permittatur patrem per pupillarem excludi à bonis filii sui. res uidetur indubitata. Secundo, quia iuris positui est, ut bona filii pertineant ad matrem ab intestato. l. nam & si parentes. ff. de inoffi. testamento. l. scripto. 45. Vnde liberi. & patet per totum. ff. de suis & legit. hæ. iuncto tit. ad tertuli. & ad orfic. ff. C. & in l. in quibus etiam fratres olim matrem excludebat Tenendo hanc partem, quæ euidentior est quam longa disputatione egeat. ad d. c. quicumque resp. quod non loquitur in nostris terminis, sed in longè diuersis. Vnde non potest fieri illatio. l. fin. ff. de calumniato. præsertim cum si mater egeat, debeat ali ab substituto impuberis. ut per Alci. & Ripam ubi supra. Sed dato quod substitutus non teneatur matri restituere uniuersa bona. an saltem legitimam restituere ei teneatur? dixi supra q. nec etiam legitimam. Sed 17 non pauci tenent contrarium, præsertim in foro animæ, uel conscientie: & sunt qui teneant in foro conscientie à tali legitima minime excludi. ita tenent Archid. & Dominicus in c. si pater de testam. in 6. & est communis opin. secundum Gualdens. de arte testandi titulo. 5. cautela. 6. nume. 2. quam & ipse sequitur eamque sequitur & communem dicit Gomefius in c. 2. de constit. num. 12. & nume. 19. sequitur Philip. Decius in l. precibus col. 4. C. de impuberum & ibi Corneus & Corraf. num. 29. Alciatus de quinque pedum præscriptione in princ. & in hanc

partem inclinare uidetur egregius episcop. ciuit. Roder. in c. cum esses de testamen. num. 11. & Lancelottus Politus de substit. pupill. in 5. effectu pup. substit. sentit Decius consil. 228. in casu proposito col. fi. Alexan. consil. 45. habita super his lib. j. col. 3. idem in l. centurio. ff. de uulga. & in pluribus consil. quæ refert Gualdens ubi supra Corneus consil. 93 licet posset uersi. de ueniendo lib. 3.

Contrariam partem tenent Francus in d. cap. si pater col. fin. Socinus in l. 2. ff. de uulga. num. 20. Curtius iunior num. 14 & ibi Lancelottus Decius in l. precibus. C. de impuberum Crotus in d. c. 2. de constit. in 6. not. j. Lancelottus Galiula in l. centurio supra allegata. Alciatus in c. nouit de iudici. circa principium Antonius Rubeus consil. 69. qui hanc dicitur communem op. Alciatus num. 54. & Ripa in l. moribus. ff. de uulga. num. 45. Zafius de substit. pupill. nu. 22. & si rectè inspicatur in hac partem magis inclinat ipse episcopus Couarub. ubi supra. idq. longè uerius est, penderq. illinc, an testandi facultas à iure naturali descendat, an uerò à iure merè positio? ut si à iure positio indubitanter mater etiam à legitima exclusa sit, quia iure positio tam ciuili ut d. l. precibus C. de impub. l. Papinianus. §. sed neque impuberis. ff. de inofficio. testamento. quam canonico ut d. c. si pater. mater exclusa fuit, etiam à legitima per interuentum pupillaris substitutionis. nec de iuris potestate dubitandum est. cum ipsa ad successionem filii impuberis non tam iure naturali, quam positio inuitaretur. Vnde eodem iure potuit remoueri ut plenè docemur supra lib. 1. de success. crea. §. 1. per totum & ibi nume. 25. ergo &c.

Secundus effectus, pupillaris substit. est, quod 18 trahitur regulariter ad bona tam testatoris quam ipsius impuberis. l. Sed si plures. §. ad substitutos. ff. de uulga. secundum Bar. in l. 2. ff. de uulga. num. 30. Sequuntur ibidem in 2. effectu pupill. substit. Ang. Imol. Areti. & alii. & Alex. num. 27. estq. communis opin. secundum Ias. ibid. qui idem sequitur num. 29. Soci. & Ripa nu. 43.

18 *Pupillaris trahitur ad bona tam patris quam filii.*
Amplia 19 etiam si pupillariter substitueretur impuberi in quodam fundo ipsius impuberis & sic in re certa secundum Ang. & Imolam in d. l. 2. ff. de uulga. sequitur Alex. ibid. num. 27. Ripa num. 43. & Ias. ibid. nu. 29. sicq. est communis opin. probatur lege & ratione. Nam ita probat. l. cohæredi. §. fin. ff. de uulga. secundum omnes docto. ibi & is est ad illum tex. communis intell. secundum Ias. & Alex. ubi supra, ratio. quia ut qui in testamento principali in re certa instituitur totum caput si cohæredem non habet. l. 1. §. si ex fundo. l. si alterius ff. de hæ. ita & qui in testamento pupillari in re certa substituitur nullo dato cohærede totum capere debet. quod tamen sublimita secundum Alexand. ubi supra quando hæc pupillaris substitutio in re certa facta esset per uerba directa, secus si per uerba communia.

19 *Pupillaris etiam si fiat in re certa trahitur ad bona utriusque.*
Amplia 20 secundo, ut procedat & habeat substitutus pupillaris bona etiam materna ipsius impuberis. secundum Ias. ubi supra post alios per eum relatos uidebatur contra, argumento. l. humanitatis. C. de impuberum. Sed id est indubitatum tenendo superiorem communem opin.

20 *Pupillaris facta à milite potest non trahi ad bona utriusque.*
Limita 21 si pupillaris fiat à milite, quia tunc is potest cauere ut non utriusque bona pupillaris substitutus habeat, sed alterius tantum, secundum Bar. in d. l. 2. num. 30. ff. de uulga. cum quo est communis op. ut patet ex Alex. Soci. Ias. Ripa. ubi supra & per Polit. in tracta. pupill. substit. in secundo effectu, per l. sed si plures. §. ad substitutos. ff. de uulga. & quia miles ut ipse potest decedere pro parte testatus & pro parte intestatus. ita quoque potest facere ut impubes pro parte testatus & pro parte intestatus decedat.

21 *Pupillaris facta à milite nepoti in patris potestate re casuro, ad que bona trahatur.*
Limita secundo, 22 ut id procedat etiam si miles contrarium uelit, quando miles in pupillariter substituit filio in aui potestate existente, argumento. l. miles ita. §. exherede-

18 *Pupillaris trahitur ad bona tam patris quam filii.*

19 *Pupillaris etiam si fiat in re certa trahitur ad bona utriusque.*

20 *Pupillaris trahitur etiam ad bona materna.*

21 *Pupillaris facta à milite potest non trahi ad bona utriusque.*

22 *Pupillaris à milite nepoti in patris potestate re casuro, ad que bona trahatur.*

17 *Pupillaris substitutus excludit etiam in foro animæ à legitima.*

exheredato. ff. de mil. testamento & l. cū filius eo. titulo & est de mēte omnium. limita tertio, in filio arrogato. ut in l. sed si plures. §. in arrogato. eff. de uulg. & in l. si arrogator. ff. de adopti. estq; communis op. Bar. ibi, quem sequuntur omnes, quos supra retulimus & per Alci. in d. l. 2. uerfi seruandum num. 50. cum seq.

De tertio effectu pupillaris substitutionis plenius agemus in §. sequenti super repetitione. l. fin. C. de inst. & subst. ubi propria sedes ad hanc egregiam & dubiam controuersiam.

Quartus effectus est, ut pupillaris aliquando trahatur ad fideicommissariam: queritur ergo, pupillaris quando obliquetur: tu 23 dic, interdum fit impuberi sola fideicommissaria & procedit. l. coheredi. §. cum filie ut tam infra pupillarent quam post ualeat iure fideicommissi Bar. in l. centurio de uulg. num. 20. Couar. de test. c. Rainucius. §. 9. nume. 18. ampl. ut procedat in milite Couar. ibid. nume. 14. post Bar. & alios in d. l. centurio col. 3. estque communis secundum Couar. ubi supra. interdum 24 fit sola pupillaris & nunquam obliquetur si fiat uerbis directis. l. uerbis civilibus de uulg. primo resp. licet gl. ibi teneat contrarium. limita nisi 25 fiat pupillaris in codicillis. l. Sequola ad Treb. glo. d. l. uerbis civilibus. 2. limi. nisi fieret extraneo uel maiori. 3. Limitata nisi fieret pupillaris a matre ut. d. gl. app. communit.

23
Fideicommissum tamen infra pubertatem quam postea ualeat iure fideicommissi am pl. etiam si fiat a milite.

24
Pupillaris quando obliquetur.

25
Pupillaris obliquetur quando fit codicillis, idem si fiat extra neo, idem si maiori, idem si fiat a matre.

26
Pupillaris testamento facta, cum clausula codicillari infra pubertatem ualeat iure directo secundum omnes, postea iure fideicommissi secundum communem opinionem. Viglius contra re.

27
Verba illa ualeat iure testamenti et codicillorum quem sensum habeat ardua q.

interdum fit tam pupillaris quam fideicommissaria, & tunc infra pubertatem ualeat iure directo postea per fideicommissum. l. si frater. de fideic. C. Quid 26 si cum pupillaris fieret iure directo in testamento ponatur clausula codicillaris? Vigli. in §. masculino, instit. de pupill. contra communem tenet, & recte quod post pubertatem non ualebit iure fideicommissi, ut sit sensus huius clausule, quod si qua ratione nequeat iure directo pupillaris ualere, tunc ualeat iure fideicommissi. item ne fiat contra uoluntatem testatoris uolentis filio infra pubertatem morienti providere directo, si minus saltem per fideicommissum, non autem eum post pubertatem grauare odioso fideicommissi onere, quod si deicommissum onus est. l. coheredi. §. cum filia. ff. de uulg. ubi per doct. & per doct. in l. in prioribus. C. de in offic. testamento confirmatur per. l. uerbis civilibus. ff. de uulg. ubi ne fiat contra uoluntatem testatoris. ubi aperte probatur, quod quando testator incipit a substitutione pupillari, quæ impuberis utilitatem respicit, tunc nunquam debet capi coniectura ut testator uideatur uoluisse impuberem grauare, ut partem hereditaris ne dum totam restituitur sic & in proposito nostro, qui ait, si ualere nequeat iure testamenti tunc ualeat iure codicillorum, quia tunc si ualuit iure testamenti iam deficit. conditio clausule codicillaris. quod si dixit ualeat iure testamenti, & codicillorum, uidetur uoluisse quod licet initio iure testamenti ualuerit, tamen finito per pubertatem testamento pupillari, incipiat iure fideicommissi tanquam ex codicillis ualere. sed nego, nam sensus testatoris fuit, quod infra pubertatem tantum ualere substitutio, uel ut pupillaris, si testamentum erat solenne, uel ut fideicommissaria si minus solenne. post pubertatem autem non credam quod uoluerit filium grauare id quod probat. d. l. Scæuola. & illa uerba ualeat iure testamenti & codicillorum exponuntur iure codicil-

lorum si nequeat iure testamenti ualere. sic & cum dixi Stichus decem dato, & liber esto, intelliguntur si decem dederit liber esto, ut in l. Gallus. §. quidam recte. ff. de lib. & posth. ubi Socinus post Bar. Bal. & alios. de hoc tamen latius suo loco differimus. simillimum est quod si 28 dixi filium & ex eo nepotem heredes instituo, quanuis prima facie uideretur quod uterque simul æquis ex partibus deberet hæres esse. l. si ita quis heredes. l. item q. Sabinus. §. j. ff. de hære. insti. §. si plures inst. eod. tit. l. un. C. si plures una sententia. l. si mihi & Titio. ff. de uerb. oblig. l. un. §. ubi autem legatarii. C. de cad. toll. l. si Titio & heredibus. l. mulieri. ff. de usufr. accresc. l. si pluribus. ff. de lega. i. tamen inspecta legis interpretatione, quæ ex uerolimi testantis sententia fit, nepos non tam institutus quam patri suo substitutus uidetur, ut tenent glo. Bar. Alberi. Bald. Ang. Imola, Cumanus, Paul. Castrenf. Alex. Socinus, Ias. Fortunius & reliqui per tex. ibi in d. §. quidam recte quasi nepotis adiectio facta uideretur eo casu, uel in casum quo filius hæres esse uel nolle, uel non posset: sic ergo & in proposito clausula codicillaris adiecta uidetur in eum solum casum, quo testamentum non subsisteret quauis ratione. Postremo an iure fideicommissi ualeat pupillaris non rite facta? uide plures auctores quos allegauimus supra in præludiis huius subst. pupillaris ad princ.

Quintus 29 effectus pupillaris substitutionis est ut possit suum & necessarium heredem facere impuberi cui pupillaris facta est, etiam eum, quem sibi ipsi suum & necessarium heredem facere posset. l. sed si plures. §. quos possunt. ff. de uulg. l. 2. §. si prius eod. ita Bar. in d. l. 2. in fi. ubi Alex. in fi. & ibi Ripa num. 63. col. pe. tradunt omnes in d. §. quos possum. sed quod dicitur posse facere pupillo necessarium heredem eum, quem sibi ipsi necessarium facere posset, uerum est: quod autem etiam suum heredem facere posset, id subdubium est: quod latius in suitatis materia differimus. & id etiam in d. l. 2. nume. 50. cum seq. in uerf. seruandum. attingit Alciatus qui Bar. sententiam & communem sequitur, & Ias. in l. qui se patris col. 2. C. unde liberi. licet arguat in contrarium & Ripa in d. l. 2. num. 63. licet similiter in contrarium insurgat Soci. in l. si filius qui patri. ff. de uulg. per Alex. in l. si quis posthumus. §. j. ff. de lib. & posth. per Alex. in d. l. 2. in fi. & in l. Sed & si plures. §. quos possum ff. de uulg. Zasius de pupill. subst. num. 23. Politus in eod. tract. num. 51. Guili. Bened. in c. Rainucius de testamen. in materia pup. subst. nu. 105. Salicetus in l. si testamentum. C. de impub. mouentur tenentes hanc communem op. per tex. in l. sed & si plures. §. quos possunt. ff. de uulg. & in l. 2. §. si prius. ff. de uulg. & in l. qui in aliena. §. interdum. ff. de acq. hære. quæ iura bene probant quod quem mihi heredem necessarium facere possum, eundem & filio meo impuberi necessarium facere possum pupillariter substituendo. Sed 30 an etiam suus erit impuberi iura illa non aperiunt, neque in se uerum esse existimo. ut & Ripa ubi supra aduertit, quia siuitas non reperitur nisi in hereditate ascendentium respectu descendendum a se. ut in §. sui, insti. de hære. qual. & §. sui, insti. de hære. neque ulla lege cautum inuenies quod frater fratri suus hæres esse possit: licet necessarius possit. ut. dd. ll. unde licet in suis titulus pro hærede non cadat. l. nihil C. pro hærede. l. 2. ff. eod. tamen is 31 frater, qui fratri impuberi pupillariter a patre fuit substitutus, licet necessarius hæres fratri impuberi existat, tamen quia suus non existit titulo pro hærede usucapere poterit per illos titulos. C. & ff. pro her. estque not. ampliatio, licet sit contra mentem & sententiam communis opinionis supra relata. & hec suitatis materia plenissime per nos supra de succ. crea. §. 19. & §. 20. & §. 21. ubi plenissime hanc circa materiam differimus.

Pupillaris 32 expirat per aduentum pubertatis. ut in §. masculino, insti. de pupill. cum simil. sed tamen ordinarius

28
Substitutus uideatur nepos, cum sic dixi, filium et ex eo nepotem heredes instituo.

29
Pupillaris substitutus interdum est hæres necessarius.

30
Suius non erit filius meus fratri suo pupillariter substitutus cum Ripa contra communem.

31
Usucapere pro herede poterit frater fratri suo pupillariter substitutus.

32
Pupillaris expirat pubertate.

natus quam alibi dic, aliquando & primo pupillaris fit expressum sub commemoratione pupillaris ætatis. & ita potest intelligi inst. de pupill. in princ. tex. & l. 2. in princ. ff. eod. & inst. eod. §. qua ratione: eod. l. i. l. 5. l. 10. titu. 5. part. 6. melior tex. in l. si testamento. C. eod. §. non solum inst. eod. l. ij. §. prius uerf. sed si quis ita. ff. de uulg.

Aliquando & secundo sub commemoratione breuioris ætatis, & procedit. l. si ita quis. ff. eod. l. uerbis civilibus eod.

Aliquando & tertio sub commemoratione longioris ætatis & procedit. l. in pupillari. ff. eod.

Aliquando & 4. sub nullius ætatis commemoratione ut in §. substituitur inst. de pupill. qui liberis. §. hæc uerba. ff. eod. & ad huc idem, ut post annum. 14. finiatur.

Lim. conclusionem, nisi esset statutum expressum quod ulterius posset fieri. argum. l. Mela. in princ. ff. de aliq. ut per Alex. Soci. Iaf. Areti. Ripam Alciatum & alios in l. 2. ff. de uulg.

Lim. etiam si esset statutum tacitum, ueluti si cauebatur, ut usque ad annum. 25. quis uideretur impubes, quod dic ut per doct. supra all. nec me mouet, quod iniquum sit homini sanæ mentis (qualis esse præsumitur quis post. 14. annum.) auferre testamenti factionem, nam resp. non uidetur sanæ mentis huius ætatis puer in regione illa, qua fit illud statutum. argum. §. primi. §. si. inst. quibus ex causam. non licet. cum enim per l. ciuilem præsumatur intellectus post. 14. annum uel post pubertatem, ita per aliam. l. ciuilem potest non præsumi satis sanus intellectus nisi demum post adolescentiam. Confirmo. nā. l. potest inducere, ut consensus adesse non uideatur in contractu iurato Iaf. col. fin. in auth. sacramenta pubeperum. C. si aduer. uend.

Denique, ut finiatur pupillaris substitutio uide per Alciatum in l. 2. ad fin. ff. de uulg. per Guil. Bened. in. c. Rainutius de testam. in materia pupill. subst. ad finem. in summa 33. pupillaris substitutio ut codicillis possit reuocari, tenet Bar. in l. hac consilii. §. si. C. de test. ubi etiam Fulgosius Alexander & Iaf. & est communis opin. secundum Guilielmum Benedictum in. c. Rainutius de testam. uerb. testamentum. §. num. 57. Boerius de cisione 241. col. 3. per Bar. & alios in l. milites. C. de mil. test. Contrarium tamen tenent Bal. in l. filii. C. fam. her. & in l. institutio. ff. de condit. & demon. & alii multi relati per Boerium ubi supra, & Romanus cōsilio 179. col. 6. qui hanc partem dicit esse communem, & hæc sententia tutior est. & reliqua circa resolutionem substitutionis pupillaris colliges ex iis, quæ dicta sunt circa ipsius creationem & effectus.

Illud 34. autem prætermittendum non est, quod tradunt Ang. in l. quoniam sororem. C. de iure delib. Alex. in. d. §. quos possum. Guiliel. Bened. in. d. c. Rainutius in materia pupill. subst. nu. 106. idem Angelus in l. qui duos. ff. de uulg. idem in l. uentre. ff. de acqui. hæ. & ibi Imola. Ang. & Imola in l. Pantomius. ff. de acqu. hæ. Imola & Paulus in d. l. qui duos. quos refert Alex. ubi supra, aiunt enim quod in terminis. d. l. qui duos impuberes. ff. de uulg. & l. qui duos. ff. de rebus dub. ubi erant duo impuberes filii à patre instituti, quibus Titius substitutus fuerat, & alter impubes ante agnitam parris hereditatem decessit: nam tunc non admittebatur substitutus, sed alter frater superstes ad quem iure suitatis præmoriscentis hereditas transuolat excluso substituto: quasi ambobus non etiam alterutri eorum ille pupillari substitutus uideretur.

Denique 35. ut pupillaris per aduentum pubertatis (ut supra attigimus) euanesceat. an & tacita uulgaris sub ea comprehensa extinguatur? dubium est. & sunt qui uelint extinguí utranque. ita Bar. num. 56. in l. i. ff. de uulgari estque communis opin. secundum Ripam ibi num. 225. contrarium ut uulgaris non extinguatur tenet glo. in l. lex Cornelia uerbo. duodecim. ff. de uulgari. & hæc est uerior secundum Ripam ubi supra, tenet Sali-

cetus in l. si testamento. C. de impuberum. & hæc pars uerior est, ut in sequenti quaest. dicemus. Quid 36. ergo si impubes, cui pater pupillariter substituit uiuo patre moriatur, an ut pupillaris ita & uulgaris sub ea comprehensa extinguatur? id quod firmiter Dinus in l. i. ff. de uulgari. quem refert Bar. ibi col. 9. uerf. ulterius quæro & est communis opin. secundum Aretinum & Socinum ibi. sed contraria pars & receptior est secundum Ripam ibi num. 167. & nobis uerior uidetur per l. i. ff. de uulgari. ubi dicitur hoc casu duplicem esse substitutionem sub uno uerborum conceptu & complexu factam: ergo ut si separatim ambæ fierent, nostra opinio indubitata esset: ita & si simul fiant. argum. l. reconiuncti. ff. de lega. 3. l. triplici. ff. de uerb. sig. l. 2. §. & harum. l. si mihi & Titio. ff. de uerb. oblig. l. si ita quis hæredes. ibi ceteri dixerunt. ff. de hæ. insti. iuncta. l. i. hanc hoc iure. l. Lutus ff. de uulgari. l. 2. l. quanuis. C. de impub. l. in testamento in mag. C. de test. mil. ergo idem quoque eadem ratione erit, si filius pubescere cœperit. ut in q. supra proxima. Idemque similiter 37. si filius à patre emancipetur, cui antea pupillarem fecerat. nam uulgaris sub ea pupillari contenta, non extinguetur iisdem iuribus & rationibus: & quia utraque est æquæ principalis. ut per Bar. in l. i. col. pe. & si. ff. de uulgari. dixi plenius supra de informi substit. propè finem.

Effectus ille pupillaris substitutionis, ut matrem, & alios ascendentes præteritos excludat, per Bar. in d. l. 2. ff. de uulg. collocatur tertio loco: quem effectum reseruauimus ultimo loco differendum in repetitione huius l. si. C. de inst. & subst. quia hæc. l. in hac materia principale locum tenet: cuius uerba ita habent.

Cum quidam prægnantem habens coniugem scripsit heredem ipsam quidem suam uxorem ex parte, uentrem uero ex alia parte: & adiecit, si non posthumus natus fuerit, alium sibi heredem esse. Posthumus autem natus, impubes decessit. Dubitabatur, quid iuris sit tam Vlpiano, quam Papiniano disertissimis uoluntatis esse quæstionem scribentibus, cum opinabatur Papinianus eundem testatorem uoluisse posthumum nato, & impubere defuncto, matrem magis ad eius uenire successionem, quam substitutum. Si enim suæ substantiæ partem uxori dereliquit, multo magis & lucuosam hereditatem ad matrem uenire curabit. Nos itaque in hac specie Papiniani dubitationem rescentes, substitutionem quidem in huiusmodi casu, ubi posthumus natus, adhuc impubes uiua matre decesserit, respuendam esse censuimus: tunc autem tantummodo substitutionem admittimus, cum posthumus minime editus fuerit, uel post eius partum, mater prior decesserit.

Ergo 38. dicturus in hac. l. de pupillari substitut. pro euidentia quæro, cum Imperator in. C. intulauerit de impub. substitutione. iuris consulti autem in. ff. & Imperator in institutionibus dixerit de pupill. substitutione. Quæ istarum sit magis propria regula? An dicere tur congruentius: de impuberum substitutione. Istud dubium non reperio tactum. Inuenio tamen, quod Iaf. in Rubr. C. de impuber. dixit, puto quod adtentata proprietate uocabuli, melius stet Rubr. de impuber. substitutione per l. pupillus in princ. ff. de uerb. significatione & nihil aliud dicit. Intentio tamen eius, hæc est. Pupilli dicuntur, qui 39. de potestate parentum exierunt impuberes, ut d. l. pupillus. notatur inst. quibus mod. tute. finitur. cum simil. pupilli ergo non dicuntur in uita patris, sed eo mortuo, impuberes tamen bene possunt dici uiui patre & nihil repugnat. Cum ergo substitutio fiat in uita patris, melius est dicere, de substitutione impuberum, quia possunt dici impuberes etiam uiui patre, ut dixi, quam dicere de pupill. substitutione, quia dicendo de pupillari, præsupponit quod est pupillus, quod scilicet esse pupillum proprie dici non potest, nisi mortuo patre, ut dixi, licet largo sumpto uocabulo sic. & hæc est intentio Iaf. nec aliud potuit uelle. Sed ego

36
Pupilla-
ris, tantum
non etiam
uulgaris fi-
nitur, si im-
pubes uiuo
patre mori-
atur.

37
Pupilla-
ris tantum
non etiam
uulgaris
euanesceat
impubere
emancipato.

38
Pupilla-
ris an im-
puberum
substitutio
congruen-
tius dica-
tur?

39
Pupillus
quis, impu-
bes quis di-
catur.

33
Pupilla-
ris an codi-
cillis possit
reuocari?

34
Pupilla-
ris duobus
impuberi-
bus facta,
ambobus
non alteru-
tri facta ui-
detur.

35
Pupillaris
ut puber-
tate, an ita
& uulgar-
is substi-
tutio ea cō-
tema ex pi-
re ardua

puto (salua ueritate) quod non sit bene dictum, quia sic esset redarguere Imperatorem in insti. & iuriscōsul-
tum in ff. immo dico, quod tam in ff. quam in C. Rubr.
sit propriè posita. nam confidero, quod quemadmo-
dum testamentum nihil ualet, nec assumit uires, nisi
à morte testatoris. l. i. C. de Sacros. Eccl. c. cum Mar-
tha. de celeb. missa. cum similibus. eodem modo substitutio,
que est secunda institutio. l. moribus. §. i. cum
concord. ff. de uulg. & est testamentum patris. l. patris
& filii. ff. eo. tit. nam nisi ualeat testamentum patris; non
ualeat substitutio & c. d. l. 2. §. i. cum similibus. & quia sub-
stitutio dicitur pars & sequela paterni testamenti insti-
tut. de pupi. substi. §. liberis. c. si pater in fi. de testamētis lib.
6. plenè notatur in d. l. patris, & filii. Cum ergo substitutio
non ualeat, nisi mortuo patre, ut dixi, ergo quem-
admodum possumus dicere de impuberum substitutione,
ita eodem modo dicemus de pupill. substitutione &
utrumque propriè, ut patet, quia quemadmodum po-
test dici pupillus post mortem patris d. l. pupillus eo-
dem modo potest dici impubes. Id autem, quod uoluit
Ias. ut supra declarauit, poterit procedere, considera-
to tempore conditi testamenti, quo tempore propriè po-
test dici impubes, & non pupillus: & istud est, quod
iple uoluit. ego autem confidero effectum substitutio-
nis, quæ solummodo habet locum post mortem tes-
tatoris

40
Intell. j. hu
ius l. fin. C.
de inst. &
subst.

41
Vulgaris
tacita com-
prehensa
in uulgari
expressa
an admitta-
tur contra
matrem.

42
Vulgaris
facta in u-
no casu fa-
cilis trahi
tur ad aliū
quàm ad
pupillare.

Modò 40 aduertendum est, quod d. l. nostra legitur
uariis modis, ut hic per doct. sed principaliter legitur
duobus modis: uno modo secundum omnes, quod hæc
l. loquatur de tacita pupillari comprehensa in uulgari ex-
pressa scilicet quod hæc non admittatur contra matrem
Secundo modo quod loquatur de uulgari tacita com-
prehensa in uulgari expressa, ut ista etiam non admitta-
tur contra matrem. & ista est lectura Bar. & singularis,
& utramque lecturam quod ad intellectum litteræ decla-
ra. ut hic per Bald. & latius per Paul. & per omnes mo-
der. hic & secundum intellectum Bar. hic, de quo bre-
uiter me expediam hæc. l. hoc dicit in summa. Vulgaris
41 tacita contenta in uulgari expressa facta in unum
casum tantum, non admittitur contra matrem impu-
beris, quæ sit data cohæres. istum intellectum Bar. probat
multis modis, ut hic per Ias. secunda causa. 1. 2. 3.
col. quem uideas. Ex quo in specie habes colligere, quod
substitutio uulgaris non concepta sub illo genere, nec
sub illo indehinito, si heres non erit, sed concepta in
unum casum specialem & indiuiduum, puta si natus non
fuerit, tacite tamen comprehendit omnes alios casus
uulgaris substitutionis, & iste est casus in hac l. melior
de iure secundum istum intellectum, ut hic per Ias. 3.
col. ad fin. uidebatur contrarium immò quod expressio
unius casus, alios excluderet. l. cum prætor. de iud. &
C. de procura. l. maritus. cum similibus unum tamen est,
quod licet illi casus comprehendantur; tamen non ad-
mittitur contra matrem secundum istum intellectum.
quod est singulare. sed aduerte 42 quod quamuis no-
tabile esset uerum in se; non tamen uideretur mihi quod
seruiat de magno dubio. Nam si substitutio uulgaris cō-
cepta in unum casum specialem & indiuiduum, continet
etiam tacitam pupillarem ut est casus unicus & sin-
gularis in l. nostra secundum communem intellectum
ut hic per Bart. & Bald. 2. col. in principio. & hic per
Ias. secunda col. & ad hoc nemo discrepat, quid mirum
quod contineat omnes casus uulgaris substitutionis,
quia in habentibus symbolum, facilius est transitus. l.
si non fortem. §. sciendum. ff. de cond. indeb. l. si unus. §.
pactus ne peteret circa fin. ff. de pact. si ergo continet
pupillarem, quæ est dissimilis ergo à fortiori contine-
bit omnes casus uulgaris substitutionis, qui sunt similes
& eiusdem speciei. item quia maior est transgressio,
quando continet pupillarem, quæ est alterius generis,
ut dixi, quàm quia continet alios casus uulgaris substi-
tutionis: si ergo continet pupillarem; ergo & c. & si di-

cas, quæ dubitatio erat hæc? Quia expressio unius casus
uidebatur alios excludere (ut supra dixi) ego dico,
quod eadem ratio dubitandi erat, immo maior in casu
precedenti; si diligenter considerabis; cum ibi sit maior
digressio, ut dixi.

Item habes hic casum singularem, in quo ille, 43 qui
uenit per ius accrescendi, excludit substitutum, contra
l. 2. §. si duo. cum concord. ff. de bonor. poss. secundum
tab. nam hic mater fuit data cohæres posthumò, tamen
eo nato, & repudiante, admittitur ipsa, excluso substituto.
Sed certum est, quod non potest uenire nisi per
ius accrescendi, ne testator decedat pro parte bonorū
intestatus, & tamen ipsa admittitur: ergo excluditur
substitutus. & aduerte pro solutione ad contrarium, nā
ideo hic admittitur excluso substituto, quia tria concurrebant,
primo, quia illa erat mater, secundo quia erat
cohæres filii sui, tertio quia substitutus ueniebat ex taci-
ta substitutione, non ex expressa. Vnde non mirum si
propter ista tria, mater præferatur substituto. Ita de-
clarat hic Pau. de Cast. ultima col. & dic, quod est casus
singularis. idem refert, & hic sequitur Ias. 4. col. Sed
aduertendum est, quod ista tria non uidentur mihi, quod
faciant ad propositum. primum, non, scilicet quod sit
mater, quia cum filius non adierit, ergo non tractatur
de hæreditate filii. ergo quod sit inter nihil ad propositum,
ut est hic glo. magistra in fin. approbata per omnes:
& pondero tex. pro ea in l. potestatis. C. de impub.
& aliis. ut infra dicam. Item secundum, scilicet quod
sit cohæres, non uidetur operari, cum ipsa nitatur ex
iure accrescendi ut dixi, quod est debilius iure substitutio-
nis. ut dixi. Item & tertium nil operatur, scilicet
quod sit tacita substitutio. Nam 44 quemadmodum
substitutio expressa est potentior iure accrescendi. §. si
duo. eo. modo tacita. ut probatur in l. fin. C. de hæ. insti.
in uerbo partem uer. & ibi not. Bal. ultima col. & sta-
tim dicam. Cum ergo nullum horum trium faciant ad
propositum de per se; ergo uidetur quod idem sit, & si
simul concurrant. nec potest dicere, quod ex pluribus
imperfectis resultet unum totum perfectum. ut proba-
bis per multa. quia fateor, quando essent plura imper-
fecta, si tamen essent aliqua. Sed cum quodlibet horū
trium sit nullum, quoad propositum, ut dixi, ergo ex eis
simul iunctis non potest aliquid perfectum resultare.
quia ex nullo nihil fit secundum Philosophum. bene di-
co tamen, quod hic sit speciale propter ista tria, secundum
Paul. & Ias. ego nouiter pondero hic esse tex. pro
eo. quod modò incidenter tetigi, scilicet quod substitutio
etiam tacita impedit ius accrescendi, quod sic probo.
Hic substitutus uolebat uenire ex uulgari tacita cō-
prehensa in uulgari expressa. Mater autem uolebat uenire
ex iure accrescendi. dicitur hic, quod mater præfer-
retur propter tria, de quibus supra quibus deficientibus
excluderetur. ergo hic est tex. expressus, quod substitutio
etiam tacita est potentior iure accrescendi extra casum
huius. l. & sic concord. cum tex. in d. l. si in uerbo
partem uer. supra de hæ. insti. ubi allegatur text. per
hoc melior de iure, & idem tener Bal. hic 1. col. funda-
tur per glo. hic, quæ sic debet induci: nam hic mater
erat cohæres, ut dixi, & tamen dicitur hic glo. quod si
fisset facta pupillaris expressa, sub qua continetur uulgaris
tacita, quod ista tacita admittitur contra matrem,
ergo substitutio etiam tacita admittitur contra matrē
uolentem uenire per ius accrescendi. & si dicas contra
de ista eadem. l. ubi substitutio tacita non admittitur cō-
tra matrem, & ad hoc semper allegamus, & tamen tūc
mater est etiam cohæres. ad hoc respondeo, quod hic
ideo est non tantum quia cohæres, sed quia agitur de
hæreditate pupilli, hoc est, filii sui, & sic causa intestati
fouet causam testati: & propter alia, de quibus hic in
tex. & præterea quando pupillus adiuit extinctum est
ius accrescendi. l. i. ff. de usufr. accrescend. ergo isto ca-
su non tractamus de iure accrescendi, sed in alio sic,
quando

43
Accrescen-
di ius inter-
dum uincit
substitutio-
nem.

44
Accrescen-
di ius ex-
cluditur
per substitutio-
nem etiam uici-
tam.

quando repudiavit, & sic hæc. l. non obft. & hoc est uerum. præterea etiam si mater non eſſet cohæres nihilominus admitteretur excluſo ſubſtituto. l. precibus. C. de impub. & aliis. ergo non admittitur propter ius accreſcendi, ſed ideo, quia mater, & quia ſubſtitutio tacita non debet eſſe tantæ potentæ, quod matrem excluſat à luſtuofa hæreditate filii. immo etiam expreſſa uidebatur, quod non excluderet eam per multa, quæ ponit Bal. in d. l. precibus. 7. oppoſitione, niſi haberemus iura expreſſa de hoc. d. l. precibus cum ſimil. & ſic. l. noſtra non facit ad propoſitum, & hæc uidentur quo ad intellectum Bar. quem communiter omnes reproban, ut habetur per Bal. Pau. & alios, & per omnes in l. i. ff. de uul. g. & pupill. & contra iſtum intellectum urgent multa, quæ hic uideas per doctores, maximè per Iaſ. 7. 8. 9. col.

45 *Accreſcendi ius an trahatur ad diuerſam hæreditatem ardua.*
 Illud autem non eſt prætermittendum, ius 45 accreſcendi interdum trahitur ad hæreditatem diuerſam. Nam ſi filium impuberem, & Titium hæredes ſcripſi, Titiumq; impuberi pupillariter ſubſtitui, deceſſi. Titius meam hæreditatem adiuit, deinde deceſſit, poſteaquam impubes ille in pupillari ætate deceſſit. hæres meus ad impuberis hæreditatem non ſolum admittitur, ſed etiam inuitus eam capere compellitur, non quidem iure ſubſtitutionis pupillaris, quia ea non tranſit ad hæredes. l. ſed ſi plures. l. qui habet. ff. de uul. ſed magis iure accreſcendi, quaſi quo ad hoc hæreditas patris, & hæreditas pupilli una eademq; intelligatur. ut in l. quidam eologio. C. de iure delib. & l. qui patri. ff. de acq. hæ. ita tenent ibi glo. mag. in pr. & Dinus. Bar. Bal. Ang. Paul. num. 5. & 6. & Imola col. pe. in pr. qui ſignat hanc eſſe cõmunem op. Bar. in l. re coniuñcti nu. 58. ff. de lega. 3.

Contrariam partem, ut iſto caſu hæres impuberis admittatur iure ſubſtitutionis, non iure accreſcendi tenent Iacob. de Raue. & Cynus & Alexand. in d. l. qui patri. qui in num. 12. col. 4. ait hanc eſſe communem op. quod & ſignat rursus ibidem col. 2. ad ſi. hanc ſequitur & dicit communem op. Ripa in rep. l. re coniuñcti. num. 202. ff. de lega. 3. & Politus ibidem num. 68. qui ait hæc partem multos noſtrorum defendere, & ſignat huius inueſtigationis utilitatem. eandem utilitatem refert Io. Crotus in d. l. re coniuñcti. nu. 112. qui hæc op. ſequitur & dicit communem poſt. Cum. & Aretin. in d. l. qui patri, & hæc ſequitur Lud. uill. & dicit communè in d. l. re coniuñcti fol. 54. Sed tenendo priorem partem, quæ plane probatur in d. l. qui patri. ex ea inferitur, non inlegas intellectus ad l. noſtram. ut iure accreſcendi hic mater admittatur ad impuberis hæreditatem excluſo ſubſtituto quemadmodum in d. l. ſi patri. ius accreſcendi trahitur etiam ad hæreditatem impuberis, & ad excluſionem iuris ſubſtitutionis.

46 *Pupillaris cõtinetur ſubſe tacitam uulgarem etiam ſi fiat in caſu tantum impotentis.*
 Ille tamen Bar. intellectus, quem retuli, communiter improbat, unde hæc lex communiter legitur, quod 46 loquatur in pupillari tacita comprehenſa in uulgari expreſſa, & ſecundum hanc leſturam hic. d. tacita pupillaris non admittitur cõtra matrem dum uiuit, ſed ſi mater exiit de medio, admittitur ſubſtitutus. & pro enucleatione huius materiæ uidetur permittendum, quod regulariter in expreſſa uulgari continetur tacita pupillaris, ut patet hic, quia dicit, quod non admittitur contra matrem, ergo continetur. ad idem tex. in l. quamuis. C. de impub. & aliis, & in l. iam hoc iure. ff. de uul. ſubſt. de quo per Bar. & alios in l. Gallus. §. & quid ſi tantum de libe. & poſth. & in tantum hoc procedit, quod nedum ſi ſubſtitutio uulgaris expreſſa facta eſt ſimpliciter ſub illo caſu generali, ſi hæres non erit, comprehendit pupillarem tacitam dictis iuribus, ſed etiam ſi uulgaris fiat ſub uno caſu indiuiduo, ſcilicet, ſi hæres eſſe non poſſit, puta ſi non naſcatur: nihilominus continetur tacita pupillaris, ſicut, ſi eſſet facta generaliter & indefinitè. iſte eſt caſus ſingularis, qui non eſt alibi in l. noſtra ſecundum Bar. hic & Bal. 2. col. in princ. & Bar. in l. prima. ff. de 7. col. in princ. & Bar. in l. Gallus. §. &

quid ſi tantum in princ. de liberis, & poſth. & declarat, & hic Iaſ. ſecunda col. poſt principiu. ſic etiam dicimus quod uulgaris expreſſa concepta in unum caſum ſpecialem, & indiuiduum comprehendit omnes caſus uulgaris ſubſtitutionis, ut eſt etiam hic tex. ſingularis ſecundum intellectum Bar. his oportune ultra omnes, addo, quod 47 etiam exemplaris facta in caſu indiuidui complectitur totam ſuam ſpeciem, & ideo ſi dictum eſt, ſi deceſſerit in eo furore, in quo erat tempore teſtamenti, & ipſe deceſſerit amens, depoſito furore, nihilominus habebit locum ſubſtitutio. argumento huius. l. ita ſingulariter dicit Bal. in l. humanitatis. C. de impub. & aliis. penul. col. uerſi. 4. quæritur. & ibi Vide in apoſt. l. uidebatur contra, quia indiuiduum derogat ſpeciei. l. hæres meus. §. duæ ſtatutæ deleg. 3. cum ſimil. Item adde, quod 48 in uulgari expreſſa continetur, nedum pupillaris, ſed etiam tacita exemplaris. ita notanter dicit Bal. in d. l. humanitatis antepen. colum. in fin. uerbis uerſi. 5. principaliter quæritur ubi uide. Item pro tertia extenſione addo, quod 49 nedum in uulgari expreſſa, ſed etiam in exemplari expreſſa continetur tacita pupillaris. Ita eleganter Bal. in d. l. humanitatis pen. col. uerbo 3. quæro & c. & ibi uide in additionibus. Item pro 4. extenſione, adde, quod 50 in uulgari expreſſa, continetur tacita pupillaris nedum ſi mater non ſit in medio, ſed etiam ſi ſuperſit. Ita probat aperte tex. iſte circa fin. & ita cum not. Bar. in l. precibus 1. col. C. de impu. & aliis. Idem tenet glo. hic, & in d. l. precibus in uerb. omnino, & in glo. mag. circa principiu & glo. in l. inreſtato glo. mag. in principio C. de teſtamento mili. & in §. qua ratione inſt. de pupill. ſubſt. glo. mag. & uide Iaſ. in l. quamuis. 3. not. C. de impub. & aliis. Contrarium tenuit glo. in l. centurio. ff. de uulga. ſubſtitutione. quæ communiter reprobat, niſi ſalues illam glo. quod non continetur ſcilicet cum eſſeſſet, eo, quia non habet effectum contra matrem, & ita Bald. hic ſecunda col. in princ. ſaluat illam glo. & etiam Paul.

Illud autem uehementer controuerſum eſt, an in quibus caſibus iſthæc tacita, uel expreſſa pupillaris, excluderet matrem, eam etiam à legitima excluſat, non ſecus quam à reliquis bonis? de quo alibi. Modò iſtam regulam, quod 51 in uulgari expreſſa contineatur pupillaris limita, aliquibus modis: Quorum duo colliguntur ex tex. in l. quamuis. C. de impub. & aliis. colligitur ex l. cum ex filio. §. filio. cum glo. ff. de uulga. ſubſt. quod & ſingulariter per Bal. in l. precibus. C. de impub. & aliis quarta col. in principio & Vide per Alexan. & Iaſ. in d. l. quamuis, & Alex. in l. poſt aditam eod. titulo. Vbi addunt alios caſus. Alius caſus eſt, quando teſtator appoſuit diſtinctionem taxatiuam. nam tunc ſub uulgari non continetur tacita pupillaris. ita Bald. in l. precibus. & ibid. Iaſ. 3. col. ad fin. poſt Salic. & Alex. in d. l. poſt aditam. nam per talem diſtinctionem, colligitur uoluntas teſtatoris matrem à ſucceſſione impuberis excluſare uolentis. Nec dubium eſt, quin talis uoluntas rata eſſe debeat, quia tacita pupillaris excluſat matrem, cum id teſtator uoluit.

Secunda regula eſt, e contra, quod 52 in pupillari expreſſa continetur tacita uulgaris. d. l. iam hoc iure. cū concord. Ad iſtam regulam ultra omnes, colligo tres extenſiones ex uerbis Bal. hic pen. quæſt. cū duabus præcedentibus. Item pro quarta extenſione addo, quod nedum in pupillari continetur uulgaris, ſed etiam continetur exemplaris. Ita colligo nouiter per Bal. in d. l. humanitatis. pe. col. poſt principiu uerſi. ſed quæro an in expreſſa & c. Alias 3. limitationes enumeraui ſuprà in primo effectum pupillaris ſubſt.

Præterea addo, quod 53 quando ſubſtitutio pupillaris eſt facta filio ex hæredato iuxta tex. in §. non ſolum inſt. de pupillari ſubſtitutione. & in l. ab ex hæredato delega. 1. & in l. cum quidam cum ſimil. C. deleg. iſto caſu dico, quod non continetur ſub ea tacita uulgaris, pro-

Aa ij bo. nam

47 *Exemplaris facta in uno caſu trahitur ad alios.*

48 *Vulgaris cõtinetur ſub ſe exemplarem.*

49 *Exemplaris cõtinetur pupillare.*

50 *Vulgaris cõtinetur pupillarem etiam ſi in medio.*

51 *Vulgaris interdum non continetur pupillarem.*

52 *Pupillaris cõtinetur ſub ſe uulgarem & exemplarem.*

53 *Pupillaris facta ex hæredato, uulgarem non cõtinetur.*

bo. nam quemadmodum exheredatus adire non potest, quia non est institutus, eo modo non potest repudiare, id est, non adire; quia non uidetur nolle adire hereditatem, qui non potest adire si uellet. l. nolle. ff. de acquir. hered. quia is potest repudiare, qui potest acquirere. l. is potest, eo. titulo. & quia priuatio presupponit habitum. l. decem. de uerb. oblig. & l. manumissiones. ff. de iustitia & iure. cum simil. si ergo non potest repudiare, ergo nulla uulgaris ibi continetur.

54
Conditio
necessaria
non facit
dispositio-
nem condi-
tionalem.

Denique uulgaris concipitur sub illa conditione, si heres, ex testamento non erit. ut in l. 1. & ferè per totum ff. de uulg. in pr. inst. de pupill. Sed ea conditio in exheredato necessaria est. ergo 54 non facit conditionem ut in l. cum ad præsens. ff. si cert. petat. l. si ita stipulatus fuero hanc summam. ff. de uerb. oblig. l. in illa stipulatione si calendis, ubi per Ripam & reliquos. ff. de uerb. obliga. per Alci. in d. l. cum ad præsens. Frustra enim spe statetur conditio, quæ iam uel extitisset, uel defecisset. Si ergo cum impuberem exheredasset, adieci, si is in pupillari ætate decesserit, substitutio uulgaris non continetur, quæ in hunc casum locum habere debebat, cum ille mihi heres ex testamento futurus non esset, quod futurum, uel non futurum incertum non erat; cum indubitatum esset eum ex testamento mihi heredem non futurum.

55
Pupilla-
ris tacita
quare con-
tra matrē
cesset.

Modò his præmissis allegatur hæc. l. quod 55 tacita pupillaris cōprehensa in expressa uulgari, non admittitur contra matrē, de quo statim latius subiiciā. sed primo quero, quæ sit ratio huius? & reperio q̃ Pau. de Cas. hic post prin. dicit, quod ratio est. l. quod ideo tacita pupillaris non admittitur contra matrē, ne mater priuaretur luctuosa hereditate filii sui. ut in l. nostra, sed mihi uidetur quod hæc ratio non concludat. nam ea attemptata etiam expressa pupillaris non admitteretur contra matrē, qui etiam tunc priuatur luctuosa hereditate filii, & tamen contrarium est uerum. d. l. precibus, & infra dicam. Vnde alia ratio potest esse, scire debes, quod lex dispensatiuè permittit patri contra regulas iuris, q̃ possit facere testamentum pro filio suo. pupillo, substituendo ei pupillariter, quia substitutio est testamentum filii. §. igitur inst. de pupill. substitutione. l. patris. & filii ff. de uulg. substitutione. Item uidebatur non ualete, quia quando alter alteri testatur, est institutio captatoria, ergo prohibita: ut in simili dicit Bal. in l. humanitatis. C. de impub. & aliis. secunda col. in medio. Item per hanc pupill. potest pater substituere filio quemcūque penitus extraneum, & excludere matrē a luctuosa hereditate filii sui sine causa, quod ipsemet filius non posset. l. Papinianus. §. sed nec impuberis. ff. de inoffic. testamento. c. si pater de testamentis lib. 6. & d. l. precibus. Vnde 56 cū istæ dispensationes sint odiosæ, & contrariæ, per consequens sunt restringendæ: c. r. de fil. presb. lib. 6. glo. in c. ordinarii, de officio ordinarii. lib. 6. sequitur ergo quod licet per expressam pupillarem mater excludatur, non tamen debet esse idem per tacitam, quia in dispensationibus, & sic in odiosis non sufficiunt coniecturæ, & interpretationes, ut dictis iuribus. istam rationem reperio nouiter positam per Ias. in l. in testamento. 6. col. ante medium. C. de testamento militis & aliquid per eum hic. ultima col. ex quo infert tria, & addo q̃ aliam rationem ponit Ias. in l. cum quid. 2. col. in. ff. si cer. pet. post alios per eum relatos, sed eadem quam hic ponit in eadem. l. 2. lectura. 2. col. ad fin. l. & hæc quantū ad principalem decisionem. l. cum sua ratione. Verum quia ex his non remanet materia enucleata; ideo pro plena notitia considero omnes casus, qui possunt cōtingere. Sed cum hæc ratio in l. nostra expressa sit ut mater luctuosa impuberis hereditate non priuaretur: negari non potest quin uera sit, & sequenda, iuncta illa ratione, quod suæ substantiæ partem matri dereliquit, quæ similiter expressa est in l. nostra. Itaque ex his duobus simul iunctis præcedit nostra. l. quæ 57 fortè locū

56
Dispensatio-
nes restrin-
gende.

57

Cessante
una ex
duabus le-
gis rationi-
bus, an ces-
set ipsa
lex?

habitura non esset, horum alterutro deficiente: argum. l. si non lex alia sententia. ff. de her. inst. ubi Bar. & Bald. qui illum tex. dicit esse meliorem de iure. l. liberorum. Vbi etiam Bar. ff. de his, qui not. infamia. Andr. Tiraqu. de reuoc. don. l. si unquam in præfat. num. 91. idem de causa cessante limitatione 20. ex quibus patet cessante altera ex duabus rationibus in quibus lex principaliter innuitur, quæq; in ipsa lege expressè erant, cessare ipsius legis dispositionem.

Primo ergo quero, an expressa pupillaris admittatur contra matrē? & regula est, quod sic, quia tex. est expressus in l. Papinianus. §. sed nec impuberis. ff. de inoffic. testamento. ubi ponitur ratio & tex. in. c. si pater. in. fi. de testa. lib. 6. & etiam tex. in l. precibus, uers. si uero substitutio &c. & rationem huius ponit Paul. ibi. 2. col. post medium & istam regulam sequitur totus ordo, ut inquit Bal. in l. humanitatis. C. de impub. & aliis. 7. col. ad finem, & reperio, quod idem Bal. in d. l. precibus. 7. col. ponit aliquas rationes huius regule. i. quia cum pater possit testari filio. aut dicis, quod possit de uniuerso testari, & tunc mater excluditur, aut quia solum de bonis ab ipso patre profectis, & tunc pupillus decederet pro parte testatus, & pro parte intestatus: quod est contra ius. l. ius nostrum de reg. iur. Item & tertio ratio est secundum eum, quia si hoc non permitteretur. i. quia mater posset excludi, bona unita separares, quod est contra ius. l. sed si plures. §. filio. ff. de uulg. subst. cū concord. ratio huius est secundum eum quia raro pupilli habent alia bona quam paternam, unde non potest conqueri uxor si non succedat in bonis mariti, ex quo maritus uenit. addo quod immo etiam si non prohibet, non potest succedere ab intestato, nisi in ultimum subsidium. l. i. C. unde uir & uxor. ergo non est de quo conqueratur. iste sunt rationes Bald. sed aduertendum est quia salua pace Bal. uidetur mihi, quod nulla ratio istarum concludat prima enim non. nam licet concedatur patri quod possit de uniuerso testari, non propterea sequitur, quod possit matrē pupilli præterire, quia posset etiam ipsam in partem substituere, & sic pater testaretur de uniuerso, & nullum esset inconueniens, & non excluderetur mater. Item quia uidetur hoc commissum patri, ut bono uiro, & quia gerit imaginem filii, ergo deberet testari, ut ipse filius; sed filius non posset matrē priuare legitima, ut est notum, ergo &c. Præterea posset etiam ipsam matrē substituere in totum, & tamen isto casu testaretur de uniuerso, & sic non sequitur, quia licet possit de uniuerso testari, quia ideo mater debeat excludi. & sic in ueritate prima ratio Bal. non concludit. & si instes, & dicas, quod si teneretur matrē substituere in totum, uel in partem, quod esset restricta potestas patris in testando pro filio: contra. l. stipulatio hoc modo concepta de uerbis oblig. & l. i. C. de pact. & l. cum proponas cum uulga. eo. tit. Respondeo, quia hoc non est inconueniens, argumento. l. cum ita legatum de cond. & demonst. Item etiam patet, quia pater potest testari faciendo testamentum sibi ipsi, & illa potestas est libera. l. i. C. de Sacr. Eccl. & tamen cogitur partē relinquere filiis. l. cum quaritur cū mille similibus. C. de inoff. testam. ergo sic uidetur in proposito, quando testatur p̃ filio, q̃ teneatur partem relinquere matri, quia per hoc non tollitur sibi facultas testandi, sed restringitur: ideo hæc ratio non uidetur concludere. nec obstat, quod testamenti factio debet esse libera. d. l. stipulatio hoc modo concepta, cū concord. quia fateor, quod debet esse libera a coercionē hominis, hoc est, quod per pactum nemo possit attingi ad instituendum &c. & ita intelligitur illa regula, sed non debet esse libera a lege, uel coercionē legis. l. i. C. de secund. nuptiis. & C. de incest. nuptiis. l. si quis incesti, alius posset filios præterire, uel absque causa exheredare, quod est absurdum. & ita in simili uoluit Bald. in l. humanitatis. C. de impuber. & aliis. 4. col.

58
Pupilla-
ris expres-
sa excludit
matrem.

col. post medium, ibi secundo oppono, quod libera &c.

Præterea, secunda ratio, dum dicit, quod decederet pro parte testatus & pro parte intestatus, non facit. nam potuisset pater matrem instituere, uel substituere in legitima sibi debita, & extraneum in aliis bonis: & sic non decederet pro parte aliqua intestatus, & sic cessat inconueniens. Præterea hoc probatur, quia aut uterque scilicet mater & extraneus adirent ex substitutione, & tunc res est clara, quia in totum decederet testatus pupillus, aut mater tantum adiret, & tunc alia bona sibi accresceret etiam inuita. §. his ita, cum materia de cadu. tollend. & sic esset in totum testatus. aut extraneus tantum adiret, & tunc idem eadem ratione, aut neuter adiret, & tunc decederet pupillus in totum intestatus, quod ius nostrum bene patitur. d. l. ius nostrum cum similibus, & sic ista ratio secunda Bald. non concludit. Præterea dum subdit Bal. in tertia ratione quod sequeretur quod bona unita separarentur, quod est absurdum. hoc etiam non uidetur concludere. nam, aut inspicis tempus substitutionis factæ, uel tempus mortis patris. & tunc bona patris non sunt unita cum bonis pupilli, cum ad huc pupillus non adiret, nec potuerit. l. qui superstitis. de acqui. hæred. cum concord. ergo tunc non tractamus de separatione bonorum. aut loquimur de tempore post mortem patris, & tunc si pupillus adiuit, fateor quod bona sunt unita & commixta, ut dicit Bal. tamen quod sequitur inconueniens propter separationem, istud nego. nam nullum est inconueniens quod mater habeat partem, & substitutus extraneus partem ut supra dixi. nec in hoc repugnat aliqua regula iuris cum semper decedat in totum testatus si uterque adiuit à principio, uel si alter tantum ut supra dixi. nam tunc idem propter ius accrescendi, & sic quamuis bona essent apud diuersos quando uterque adit, tunc in hoc non est inconueniens ex quo semper resultat causa testati in totum. si autem nemo adibat, tunc in totum decidit intestatus, quod etiam non est inconueniens: licet per hoc pupillus uideatur affectus quadam iniuria. l. & quia, de interrog. actio. inst. qui ma. non poss. §. 1. & inst. ad l. fal. in pri. & l. Iulianus in princ. de acqui. hæred. nam etiam idem contigeret si unus tantum esset substitutus matre præterita, & poneret quod ille substitutus repudiaret. nam etiam tunc diceretur pupillus in totum intestatus ut pater. Præterea si hæc haberes pro inconuenienti. si quod bona in uita separarentur, sequeretur quod nemo posset substituere plures in bonis propriis, cum bona, quæ essent unius & eiusdem testatoris, & sic in uita separarentur propter numerum substitutionum, & tamen infinita iura dicunt, quod plures, uel unum potest quis sibi substituere. ut est notum, nec expedit referre. Præterea nemo negabit, quin pater possit filio substituere plures extraneos, & tunc bona commixta per aditionem pupilli separarentur, & diuiderentur in illos substitutos, & sic illa separatio bonorum non parit aliquod inconueniens. ergo quare non deberet substitui extraneum, & matrem? cum nullum inconueniens sequatur, & sic tertia ratio non uidetur satisfacere.

Præterea quarta ratio ut Bal. subdit, quod ideo, hoc est, quia filii raro habent alia bona quam paterna, ergo mater non debet conueniri. hæc ratio non potest mihi placere, quia procederet concessio, quod pater non posset substituere nisi filio instituto in bonis propriis scilicet paternis, sed cum filio etiam exheredato posset pupillariter substitui. §. non solum cum uulg. inst. de pupilla. subdit. ergo hæc ratio nihil ad propositum, quia non est generalis, & per hoc uidetur, quod rationes Bald. assignata ubi supra necessario non concludant, super quibus diligenter cogitabis. dicamus ergo, quod ratio sit illa, quam assignat consulti in d. §. sed nec impuberis, & tex. in d. c. si pater. inf. & Paul. in d. l. precibus. secunda col. post medium, & hæc sunt quo ad primam questionem, Contra istam tamen regulam stringunt

multa, quæ ponit Bald. in d. l. precibus. 6. col. in fin. cum prin. sequentis ultimo §. 9. potes dicere, quod in iure constituto per leges uel constitutiones scriptas, exacta ratio debet considerari, secus in iure, quod moribus inducitur. arg. c. erit autem. lex. dist. 4. At pupillaris substitutio non lege scripta, sed moribus paulatim recepta fuit, ut in l. moribus. ff. de uulg. ergo de ratione exactissima non est querendum plene in simili per Andr. Tiracquel. de utroque retr. in prefa. nume. 75.

Modo contra regulam, ut tacita pupillaris non admittatur contra matrem sic argumentatur. Quandoque duo sic se habent, quod unum habet dependentiam ab alio, uel coepit habere: quod iuris statuitur in uno, & in reliquo. & statim probabo. sed sic est quod pupillaris substitutio coepit habere dependentiam a testamento paterno, quia si paternum non ualeat, nec pupillare. l. 2. §. i. ff. de uulg. & pupi. cum concord. quia 60 pupillare est pars, & sequela testamenti paterni. l. Papinianus §. sed nec impuberis. ff. de inof. testam. c. si pater in fi. de testam. lib. 6. inst. de pupill. substitutione. §. liberis notatur plene in l. patris & filii. ff. de uulg. & pupi. substitutione. quemadmodum ergo pupillaris expressa admittatur contra matrem. d. §. sed nec impubes. d. c. si pater. §. si. & l. precibus uers. si uer. C. de inpub. & aliis ita eodem modo debet admitti tacita, quia ista tacita coepit habere dependentiam à paterno, ut dixi quemadmodum expressa. unde cum utraque pendeat à testamento, si expressa admittitur contra matrem, ergo etiam tacita. quod 61 autem, quando sunt duo, quorum unum coepit ab alio pendere, quod iuris est in uno, sit in alio probatur per sequentia, primo, nouissime in proposito pro hoc alleg. tex. cum glo. in l. 3. §. si. ff. de lib. & posth. iuncta glo. in l. nam & si sub conditione. §. fin. ff. de inuito testamento. & sic arguo ex coniunctione duarum legum. l. Gallus. §. ille casus uers. Iuliano. ff. de lib. & posth. nam in l. 3. §. si. dicitur, quod filius natus fuit præteritus à primo gradu exheredatus à secundo, & dicitur, ibi, quod testamentum incipit habere uires à secundo gradu, quamuis primus non ualeat. At in d. l. nam & si. §. si. dicitur totum contrarium. si quod si posthumus sit præteritus à primo exheredatus, à secundo, natiuitate eius rumpitur ne dum primus gradus à quo præteritus est, sed etiam secundus à quo exheredatus est. ratio prime. l. illa est, quia quando iam natus est præteritus à primo gradu, statim ille gradus fuit nullus ab initio. l. inter cætera. ff. de lib. & posth. inst. de exher. lib. in prin. ubi melior tex. de iure, unde cum primus fuit nullus, ergo secundo à quo fuit exheredatus non coepit ab eo pendere, & sic potest ualere de per se, quia non prestat impedimentum &c. ut in regula iuris. Ratio autem quare non coepit ab eo pendere potest esse multiplex iudicio meo, prima, quia ab eo, quod nihil est, aliud pendere non potest ut patet ad sensum. sed hic primus gradus fuit nullus, ergo &c. secunda, quia ex nihilo nihil fit, uel dependet secundum Phil. Tertia, quia primus ille gradus cum sit nullus ab initio, est quoddam non ens. sed ex penitus non ente impossibile est aliquid procedere, uel propagari: quia sine materia non potest fieri extensio, uel conuersio. tex. in l. cum nemo. ff. de acqui. poss. & ff. pro hærede. l. 2. §. quod uulg. ubi ey. causa nulla non potest fieri conuersio in aliquam causam, quia deficit materia. ad idem in l. 2. C. de successio. edicto. ubi aditio nulla facta ex testamento, non conuertitur in aditionem aliquam ab intestato: quia ex nihilo in aliquid non potest fieri conuersio. & ita ut puto est ratio fundamentalis, quare 62 substitutio compendio facta à pagano uerbis directis post pubertatem nullo modo ualeat, nec conuertitur in fideicommissariam, ut notatur in l. precibus. glo. mag. & in c. si pater de testat. lib. 6. in uers. absque deductione. & in c. Rainutus. de testam. in uers. uel substitutionis & in l. centurio de uulg. & pupi. & inst. eo. tit. §. quæ ratione. glo. mag. & est

A a iij commu-

59
Pupilla-
ris quare
excludat
matrem.

60
Pupilla-
ris est se-
quelatesta-
menti pa-
terni.

61
Accesso-
rium sequi
tur suum
principale.

62
Compendio
facta à
pagano
post pu-
bertatem
nullo modo
ualeat.

communis sententia, quia cum per aduentum pubertatis expiret quia post pubertatem non potest fieri directio ergo non potest in fideicommissariam conueri, quia esset ex penitus non ente in aliquod ens, quod est impossibile. Nam sine materia non potest fieri conuersio, ut dixi & postea reperi quod istam rationem ponit Bal. in d. l. precibus. tertia causa in princ. & ex his ego in

63
*Iurisdictio
nis proro-
gatio non
fit in nulla
habente iu-
risdictio-
nem.*

64
*Repudiatio particu-
laris non
trahitur
ad aliam
partem,
aliud in a-
ditione.*

65
*Exheredatio par-
tis non tra-
bitur ad al-
teram par-
tem aliud
in institu-
tione.*

66
*Accrescen-
di ius est
in querela
inoff. testa-
menti.*

fero ad id, quod 63 dicimus prorogationem iurisdictio-
nis fieri non posse in eum, qui nulli præest iurisdictio
ni. l. priuatorum. C. de de iuris. omnium iud. c. significa-
ti. de foro competenti, ratio est quia prorogatio est
quidam extensio, & propagatio: sed eius, quod nihil
est, nulla est extensio, ergo non potest fieri prorogatio
& adde notata in l. i. ff. de iud. Item ex prædictis infero
ad id, quod in simili dixit glo. notabilis in l. 2. ff. de ac-
qui. her. quod licet 63 ille qui partem adit uideatur
omnes partes adire. l. si solus. eo. tit. & C. de iure delib.
l. quidam elogio cum simil. tamen ille qui partem repudi-
at, non uidetur alias repudiare. ut in d. gl. pro qua est
tex. & ibi Paul. in d. l. si solus in prim. ratio illa est, & hoc
est, quod pondero, quia illud, quod est aliquid positi-
ue recipit augmentum: illud autem quod nihil est,
non potest augmentum recipere. l. adeo. §. quod si
toto. ff. de acquir. rerum dum domi. & quod nota-
tur in l. i. ff. de iud. modo, sic, aditio est habitus,
repudiatio est priuatio, & habitus est aliquid, & ideo po-
test recipere augmentum & alias partes ad se trahere,
sed priuatio est nihil, ideo augmentum recipere non
potest. & per consequens nec alias partes trahere ad
se, & sic repudiatio partis erit nulla, nequis decedat pro
parte intestatus. istam rationem ponit Bar. in l. 1. de ac-
quir. her. 2. col. post medium. & ibidem Paul. de Cast.
2. col. post medium, & Bar. in l. quidam elogio. r. col. &
6. quod not. ibi Bal. 2. col. circa princ. cum ergo in pro-
posito nostro primus gradus fuerit nullus, ergo secun-
dum ad se non trahit, sed ille secundus censetur de per
se, & sic ualeat, cum ibi testator seruauerit dispositionem
iuris. Item ex potestatis nouissime infero aliud. scire de
his, quod 65 exheredatio à re certa fieri non potest
l. si ita quis heres institutus fuerit excepto fundo. ff. de
her. inst. l. cum quidam. ff. de liberis & posth. & idem si
exheredetur à parte quota & non tota, licet secus in in-
stitutione. l. 1. §. si ex fundo. ff. de hered. inst. ratio, quia
si ualeret exheredatio à parte, uel certa re, pro alia, re-
periretur præteritio, & sic testamentum esset nullum.
& si dicas contra, quia quemadmodum institutio in re
certa alia partes accrescunt. d. §. si ex fundo, ne decedat
pro parte intestatus, idem debet esse in exheredato à
re certa ut alia partes sibi accrescant, sic cessabit incon-
ueniens, ad hoc respondeo, & dico, & istud est, quod po-
dero, quia in institutione habet locum ius accrescendi,
secus in exheredatione, ratio differentie est, quia insti-
tutio est habitus, & per consequens aliquid inesse, unde
bene potest recipere augmentum, & sic habet lo-
cum ius accrescendi, ne decedat quis pro parte testa-
tus, & pro parte intestatus. At exheredatio est pri-
uatio, & est nihil, ergo non potest extendi, nec ali-
quid ad se trahere. unde cum ius accrescendi non pos-
sit habere locum, ideo ne quis decedat pro parte in-
testatus, statutum fuit, quod esset penitus nulla exhe-
redatio, & sic habebitur pro præteritione. iuxta glo. sin-
gularem in l. si posthumus à primo. in princ. ff. de liber.
& posthum. pro qua facit. l. non putabat. §. non qua-
uis. ff. de bonorum possess. contra tab. & tex. melior de
iure, quem facio expressum ad hoc inst. de her. ab in-
testato. §. eadem hæc obseruantur, ibi, nec ut oportet
exheredatis & c. cum ergo habeatur pro præteritione,
testamentum erit nullum, & sic decedat omnino in-
testatus, quod quidem admittitur de iure, cum non emer-
gat aliqua repugnantia, de qua in l. ius nostrum. ff. de re-
gul. iur. concluditur ergo, quod exheredatio à re certa
cum sit nulla, nihil trahit ad se, ut in casu nostro, ubi

gradus primus, qui est nullus ex defectu præteritionis
non trahit ad se secundum gradum, sed quilibet cen-
setur de per se. Sed caue in quantum dixi in exheredatio-
ne non habet locum ius accrescendi. nam contra hoc op-
pono nouissime de tex. in l. qui repudians in princ. &
l. si proponas. §. fin. ff. de inoff. testamento. ubi sunt iu-
ra expressa, quod 66 in querela est locus iuri accresce-
di, & ita firmat Bar. d. l. si proponas. §. si. & ibi unde. Bal.
& Paul. ergo contra prædicta. ad istud ego respondeo,
quod 67 ibi loquitur in casu diuerso scilicet quando
sunt duo exheredati, & alter repudiat, isto casu illa pars
repudiata accrescit alteri, sed nos loquimur quando
unus tantum est exheredatus & à re certa, quo casu,
quod alia partes in quo exheredatus non est, non accre-
scunt sibi, ut sic uideatur exheredatus in totum, immo
dicitur præteritus, & sic testamentum non ualeat, sic ergo
diuersitas casuum tollit contrarium. uel secundo & istud
credo uerissimum & nouum, aliud est dicere, in exhe-
redatione cessat ius accrescendi, prout ego teneo. aliud
est dicere, in querela est locus iuri accrescendi. & ita
loquuntur iura & summarius Bar. declaro, exhereda-
tio est priuatio, priuatio est nihil, ut dixi, ergo impos-
sibile est, quod aliquid recipiat per ius accrescendi, & ex
hoc dico, quod modo sit unus exheredatus, modo plures,
semper est idem iuris. nam licet plures sint exheredati, cum
exheredatio, quæ est nihil non possit repudiari, ergo
nec aliis accrescere. Vnde est quidam impossibilitas, tã
ex parte repudiatis, quàm ex parte eius, cui debet acce-
scere, quia exheredatio cum sit, nihil, nec repudiari po-
test, ut dixi, nec etiam aliquid recipere ut patet. At in
querela bene potest esse locus iuri accrescendi, quia li-
cet exheredatio sit nihil, tamen querela, uel ius que-
landi est aliquid. Hinc est quod potest intentari, & etiã
transmitti. l. si quis filium. C. de inoff. testamento. nota-
tur in l. cum mora. C. de transact. Vnde si filius exhe-
redatus repudiat querelam bene accrescit alii exhereda-
to, ita loquitur. l. si proponas. §. fin. cum concord. quod
teneas menti, & circa hoc ultimum uideas distinctione
Bar. in l. pater filium. 4. col. eod. titulo in repetitione 4.
ex prædictis nouiter etiam infero, quod 68 si filius di-
cat repudio hereditatem patris salua legitima, non te-
net repudiatio, sed habetur in totum pro adeunte, ut
elegantè dicit Bal. in l. 3. C. de impube. & aliis. quem
sequitur ibi Fulgo. & Paul. ratio est, quia cum dixit sal-
ua legitima, ergo intentio eius fuit adire saltem in legi-
tima, & repudiare alia bona, sed aditio cum sit ali-
quid posset ad se alias partes trahere, ut supra dixi, re-
pudiatio autem, quæ est nihil, non potest augmentum
recipere, ergo ualeat aditio in totum, repudiatio autem
erit nullius momenti. & istam rationem ad illam deci-
sionem colligo ex additionibus ad Bar. in l. gerit addi-
tione mag. in fin. uerbis. ff. de acquir. her. ubi plenè per
Bar. de articulo principali, & per eum in l. 1. quarta que-
stione principali. ff. de uulgar. & in l. quia poterat. ff. ad
Treb. cum concord. de quibus per Alex. in d. l. 3. de impub.
& aliis. ergo sic in proposito nostro. Quinto ex præ-
teritis nouissime infero, scis quod in institutione habet
locum ius accrescendi, ut dictum est, ratio est, quia si contra-
rium diceremus, esset eundem intellectualem hominè,
id est, testatorem qui representatur in hærede diuidere
seu secare in duas partes contrarias, id est in causam tes-
tati, & intestati, quod est impossibile. in l. ius nostrum
ff. de regul. iur. si enim sunt contraria pariter potentie, &
semper sunt in pugna, nunquam resultabit aliquid cer-
tum. Vnde statutum est à iure, quod 69 causa testati
tamquam fauorabilior præualeat. Tunc quia honor est
hæredis, & testatoris, causa testati. l. & quia. ff. de inter-
rog. actio. l. Iulianus. alias si pupillus paterna. ff. de acq.
hered. inst. qui manumittere non poss. §. i. inst. ad l. fal-
ia. princ. tum propter legata, ut non pereant, tum quia
expedit creditoribus. cum testamentum designet eis
certum debitorem. si hæredem, unde sapientes antiqui
causam

67
*Intell. l. si
ponas. §.
si. ff. de in-
off. testa.*

68
*Repudiatio
hereditatis
salua
legitima
tam heredi-
tate qua-
rit.*

69
*Testati,
quàm inte-
stati causa
fauorabi-
lior.*

70
Caducum
omne edio-
sum.

causam testati cause intestati pretulerunt, & ius accrescendi heredibus inflexerunt, ut notatur in l. servus communis ab extero. ff. de acqu. her. tum etiam, & istud est quod pondero, quia 70 omne caducum est odiosum. uerba sunt elegancia Bal. in l. 1. prima col. C. de indita uindicta tolle. quæ sic declaro, causa testati non est caduca, quia aliquid est, ut patet, causa intestati est caduca, quia nihil est. Vnde cum causa testati sit aliquid, nimirum si alias partes in quibus non est testatus trahit ad se per ius accrescendi. Cum autem intestati causa sit caduca, est nihil. C. de cadu. toll. §. in primo. §. pro secundo, ergo non potest augmentum recipere, & sic nec ad se alias partes trahere per ius accrescendi. Item quia cum caducum sit odiosum, ut inquit Bal. ergo non debet extendi. regula odia. de regul. iur. lib. 6. l. cum quidam de libe. & posth. & sic non potest ad se aliquid trahere per ius accrescendi, ergo ratio cessat in institutione, cum sit fauorabilis. l. in testamētis. ff. de regul. iur. c. cū dilecti de do. l. 1. C. de sacrosanct. eccl. 6. ex predictis infero ad decisionem tex. in l. si totam. de acqui. her. ubi est tex. quod 71 accommodanti fidem tacitam de restituendo incapaci, non accrescat pars coheredis repudiantis. ratio est. & hoc pondero, quia cum iste accommodans fidem sit effectus indignus. l. in tacitis cum uulgatis. ff. de lega. 1. ergo rem non uidetur habere. d. l. si totam in fin. ergo sibi non accrescit portio, ut ibi, & sic nihil accrescit, ut in casu nostro, ubi gradus primus nullus, non trahit ad se secundum. 7. ex ratione. d. l. si totam. & ex predictis infero, quod 72 portio coheredis repudiantis non accrescit uenditori hereditatis, sed emptori, quia cum iste uendiderit, nihil uidetur habere. ergo sibi non accrescit per rationem. d. l. si totam. & ita per illum tex. reperio tenere Bar. in l. re coniuncti. ff. de leg. 3. §. quæsi. primæ questionis principalis, pro quo facit. l. 2. §. pen. ff. de hære. uel actione uend. l. emptorem hereditatis uicem heredis obtinere &c. Item pro Bar. facit quia in iure accrescendi, portio accrescit portioni & non personæ. l. si Titio in fin. ff. de usufructu. l. inter dum. ff. de usu fructu. accrescendo. l. hæc scriptura. ff. de condit. & dem. Sed emptor habet portionem hereditatis, non uenditor ergo uenditori non accrescit. de ueritate huius passus non discuto, quia contrarium tenet Raine. & Floria. in l. 1. §. inter dum. ff. de usufructu accrescendo. idem Salic. in l. 1. C. quando non peten. partes. motus. quia uenditor habet pretium hereditatis uendite, & sic censetur habere ipsam portionem hereditatis, cui debet accrescere, cum in istis uniuersalibus pretium succedat loco rei. l. si & rem. & pretium. ff. de pet. hered. l. 2. §. peruenisse ff. de her. uel actione uend. l. imperator. §. fin. cum sequi. ff. de lega. 2. cogitabis, quia alibi dixi. ex omnibus ergo predictis concluditur, quia si filius natus sit à primo gradu præteritus, à secundo exheredatus, ualeat secundus licet non ualeat primus. quia cum secundus non cepit pendere à primo, ergo ualeat, & subsistit, ac si de per se esset factus. nec ille primus nullus trahit secundum ad se, præsertim 73 cum uulgaris substitutio, de qua in illa. l. 3. §. fin. non presupponat de necessitate institutionem, immo possit fieri institutione prætermissa. tex. & ibi Bar. in l. si quis ita hæres instituitur, si legitimus ff. de hered. insti. & per Bal. in l. 3. C. de impub. & aliis. facit. l. cum in testamēto in princ. ff. de her. insti. per Bar. in l. 1. 3. col. in princ. ff. de uulga. & pupill. quod ergo per se potest fieri & stare ratione adiuncti. non debet utiari, ut in reg. utile. de reg. iur. lib. 6. cum concord. & quia hæc non sunt indiuidua, ut per hoc debeamus dicere idem iuris in utroque, iuxta l. Pedius. §. 1. ff. de arbitris. argumento. l. qui patri. cum similibus. ff. de acqu. hered. sed in l. nam & si sub conditione. §. si. ff. de iniust. testamento. quando 74 posthumus à primo gradu præteritus, à secundo gradu exheredatus, à principio ualeat uterque gradus, nedum secundus, sed etiam primus, à quo est præteritus, nec rumpitur primus ante-

71
Accrescen-
dius non
datur inca-
paci sed si-
sio, no quo
que datur
ei, qui ut
indigno
priuatus
est.

72
Accrescen-
dius an
datur hæ-
reditatis
emptori.

73
Substitu-
tio an præ-
supponat
præambu-
lam institu-
tionem.

74
Posthumus
præteritus
an uita-
tur ipso iu-
re testamē-
tum.

quam ipse nascatur. l. posthumus. C. de bonor. poss. con- tra tab. l. posthumus. C. de coll. & l. cum quidam. §. 1. de de acquir. her. cum similibus. Ratio huius potest esse, quia 75 posthumus antequam nascatur non est homo sed speratur fieri homo. l. cum inter ueteres. C. de fidei liber. ergo non potest rumpere. secunda, quod non est in potestate. l. si. ff. de assignatione liber. l. fin. ff. de coll. bonorum. facit. l. si nemo la. 2. §. fin. ff. de testa. tute. Si non in potestate, ergo præteritus non rumpit, ut est notum 3. quia 76 non est suus, ut nobiliter dicit Bal. qui quod tidie allegatur. in l. si pater. 9. opinione. supra isto titulo pro qua est tex. in l. 1. §. 1. ff. de uend. in poss. mitr. & in l. posthumus. C. de colla. & ego nouiter soleo ponderare tex. in l. cum quidam. in fin. §. primo. ff. de acquir. her. ibi qui suus hæres futurus est &c. Ad idem pōdero tex. in l. Gallus. §. nunc de lege, de liber. & posth. ibi uidetur primum caput ad eos spectare, qui cum nascerentur sui heredes futuri essent &c. Ad idem nouiter pondero tex. in l. quod certatum. C. de posthumis her. inst. ibi, quia si ad lucem fuerit redactus, suus hæres patri extir- rit &c. & probatur ratione, quia si esset suus antequam nasceretur, ergo statim rumpere contra. d. l. posthumus. cum concord. si ergo non suus, ergo non rumpit antequam nascatur, ut est notum. in contrarium tamen, id est quod sit suus, facit, quia 77 posthumi habentur pro natis quoties de eorum commodo agitur. l. qui in utero. ff. de statu hominum. l. cum quidam. circa principi. de acquir. her. Sed siuitas non potest afferre nisi commodum, ut est notum, ergo &c. nam posito quod ratione siuitatis hereditatem non aditam transmittat, tamen hoc non potest nocere sibi, nec illis, in quos sit transmissio. quia 78 hereditas transmittitur tanquam adeunda, non tanquam adita, & sic potest repudiari per eos, in quos transmittitur, ut est text. melior de iure in l. si quis filium. §. 1. ff. de acquirend. hered. ibi, quia & patri eius idem tribueretur &c. Præterea in contrarium facit tex. ad literam inst. de hære. ab intest. §. posthumus. ubi dicitur posthumi quoque, qui si uiuo parente nati essent in potestate eius futuri, forent, sui heredes sunt. ergo antequam nascatur, & sic contra predicta. ad ista duo contraria ego nunquam reperi responsum per alium, sed ego sic soluo. Primò dum dicit posthumus habetur pro nato quoties de eius commodo queritur, fateor, tamen 79 illa regula debet limitari, & intelligi, nisi agatur de conseruatione testamenti. nā isto casu posthumus nunquam habetur pro nato, si eo habito pro nato testamen- tum esset nullum. de hoc est glo. singularis in l. si à primo. glof. ultima. ff. de libe. & posthum. & ibi Bar. & alii. Sed est similis in l. 3. §. ex his. ff. de iniusto testam. modo ad propositum si posthumus est præteritus, testamen- tum esset nullum à principio, si haberetur pro nato ante quam nasceretur, quia præteritione iam nati, testa- mentum est nullum, ut dictum, ergo non debet haberi pro nato antequam nascatur, ut sic testamentum ualeat & conseruetur. Ista est noua & uerissima solutio, quam te ne menti, ad tex. in §. posthumi. de hered. ab intestato. Respondeo 80 & dico, quod necessario debet intelli- gi dum dicit, sui heredes sunt, scilicet nunc postquam sunt nati, non prius, ut sic conueniat predictis, & quia dicitur suus postquam est natus, est tex. in l. intestato. C. de suis, & legi. libe. quod autem tex. ille debeat sic expo- ni, pondero uerba eius dum dicit, posthumi quoque si uiuo parente nati essent, ergo præsupponit, quod non fuerunt nati. nam alias non loqueretur tex. conditio- nalter. Item probatur ex eodem tex. nam tex. dicit Po- sthumi &c. Sed 81 posthumus non dicitur propriè, nisi ille, qui nascitur post mortem patris. ut notatur in l. 3. in prin. ff. de iniust. testamento. & in l. qui uxorem. glof. mag. circa fin. eod. titulo & in l. Gallus in prin. ff. de libe. & posthu. & in l. si quis posthumus. §. sed si ex ea. eod. ti- tulo & in d. §. posthumi, sentit alia glo. inst. de ex hered. lib. §. posthumorum. ergo tex. ibi intelligitur de eo, qui non

75
Posthu-
mus nō est
homo do-
nec nasca-
tur.

76
Posthūus
non dū na-
tus nō est
suus.

77
Posthūus
pro nato
habetur in
ei utilibus.

78
Transmit-
titur hære-
ditas ut a-
deunda.

79
Posthūus
non habe-
tur pro na-
to quoties
agitur de
testamēto
conseruan-
do.

80
Intell. §.
posthumi.
inst. de hæ-
re. ab inte-
sta.

81
Posthūus
propriè
est, qui na-
scitur post
mortem pa-
tris.

De pupill. subst. pars iij.

non fuit natus in uita, sed post mortem patris & sic concord. & non contradicit. Item in dubio non debemus recedere a uerbis legis, uel testatoris. l. non aliter cum simil. de leg. 3. sed tex. dicit, posthumi &c. ut dixi, ergo &c. Item probo ex eo. tex. quod non fuerunt nati uiuo patre, nam tex. dicit in potestate eius futuri forent, sed si essent nati, statim essent in potestate inf. de pat. potestate. in princ. ergo deberet dicere, in potestate eius sunt, non autem diceret, futuri forent, & sic de futuro. Præterea & quarto istam solutionem probo, quia si intelligeretur quod esset natus uiuo patre, ergo tex. dum subdit sui hæredes sunt, essent penitus de indubitabili. nam cui dubium, quod filius natus sit in potestate patris, & per consequens suus, nisi probetur emancipatus, & 82 emancipatio in dubio non presumitur l. si emancipati. C. de coll. & quia emancipatio est quid facti, sed facta non presumitur nisi probetur. l. in bello §. factæ. ff. de capti. ergo &c. Præterea & 5. si ibi intelligeretur quod essent nati uiuo patre, nedum tex. esset de indubitabili, ut dixi, sed etiam esset superfluum, cum in superioribus esset dictum, quod filii nati, qui sunt in potestate dicuntur sui. Concludamus ergo, quod ibi loquitur de filio, qui nascitur post mortem patris, quia tunc, cum fuerit natus, dicitur suus, non prius, & tunc institutarii intelligent. §. illum, quem fortè hucusque nunquam intellexerunt. & si iterum intes & dicas, quod nemini dubium, quod sit suus postquam est natus, quia nulum subest impedimentum, Respondeo, & dico quod imò deberemus dicere contrarium, si non essent iura, de quibus supra. nam si ius regulariter causatur à patria potestate uiuo patre, quia non fuit natus. & est tex. in d. §. Posthumi, dum dicit, in potestate eius futuri forent, & in l. si de collatione bonorum. & in l. fin. de assignatione liber. ff. item non est in potestate mortuo patre, quia 83 non superest in cuius potestate sit aliquis, ergo uidebatur, quod nullo tempore esset suus, ad quod tollendum fuit factus. d. §. posthumi. & l. intestato. C. de suis & legi. libe. & ideo eleganter dicit tex. in l. antiqui, in princ. ff. si pars her. pet. antiqui libero uentri ita prospexerunt, ut in tempus nascendi omnia iura reseruant integra. Pondera omnia iura, & sic quod sit suus. Nec obstat quod dictum est, quia iustas causatur à patria potestate, quia fateor, tamen, quia multi sunt casus in quibus quis est suus quamuis non sit in potestate, inter quos connumeratur iste, & ita istum casum reperio per Alex. in l. si filius qui patri de uulg. & pupi. 6. col. in medio. sic 84 etiam filius adoptiuus est suus, non tamen, in potestate. l. cum in adoptiuus. ultima col. & ibi Bal. C. de adoptio. ubi est tex. unicus. item 85 filius monasterium ingressus definit esse in potestate patris, ut notatur in l. si ex causa. §. Papinianus. ff. de minor. tamen non definit esse suus. l. Deo nobis. C. de episcop. & cle. & ibi Cynus & Bald. in l. apud holtes. C. de suis, & legi. libe. Alios casus ponit Alex. in d. l. si filius, qui patri. remanet ergo, quod posthumus antequam nascatur non est in potestate nec suus: ergo nimirum quod non rumpat antequam nascatur. dicit ergo. d. l. nam & si sub conditione. §. si. quod per natiuitatem eius non solum rumpitur primus gradus à quo est præteritus, sed etiam secundus à quo est exheredatus, ratio est quia cum uterque gradus à principio ualuit ut dixi supra, ergo secundus coepit habere dependentiam à primo, si ergo primus rumpitur natiuitate eius, ergo & secundus, qui habuit dependentiam ab eo, & sic habeo propositum quod 86 quando sunt duo, quorum unum habet dependentiam ab alio, quid iuris est in uno & in reliquo: sed sic est in substitutione expressa & tacita, ut supra dixi, ergo quemadmodum expressa admittitur contra matrem, eodem modo & tacita. Sic ergo siue dixeris, quod pupillaris tacita sub expressa uulgari comprehensa, est accessoria ad uulgarem, uel pendens ab ea, tunc eius naturam sequetur, & utraque pariter matrem exclu-

det; siue dixeris (quod uerius est) quod est quæ principalis, tunc facilius intelligemus per hanc tacitam, matrem excludi non secus quam per expressam.

Et tenendo istam partem contra communem opinionem, restat respondendum ad contraria, & primo ad l. nostram, ad quam multis modis potest responderi. Primo quod 87 hæc. l. patitur plures intellectus, ut habetur per doct. non potest ex ea fundamentum fieri per ea, quæ dicit Bar. in l. in ambiguo. de rebus dubiis, & quia, quod multipliciter exponitur, eius ueritas ignoratur, secundum Boetium, & per Bal. in l. precibus. 6. col. ad fin. Secundum quod 88 l. nostra non loquitur de pupillari tacita, & inter alia suadet, quod in pupillari requiritur aditio pupilli, sed hic non patet de aditione, immò patet contrarium, quia aditio est quid facti, facta non presumuntur, nisi probentur. l. in bello. §. factæ. ff. de capi. ergo cum non loquatur de pupillari, ergo nihil ad propositum. Verum quia communiter tenetur, quod loquatur de pupillari tacita, respondeo, tertio, quod hic est casus specialis. §. quod mater est cohæres, quo casu, quia mater, item quia cohæres, Item quia tractatur de hereditate filii sui. Nimirum si his concurrentibus mater præferatur & excludatur substitutus, alias propter hoc solum, quod esset mater, non deberet admitti ad exclusionem substituti, & sic à contrario sensu non obstat ne dum, sed est tex. pro mea opinione. Quarto quia si regulariter tacita pupillaris non admittitur contra matrem, ergo hæc lex, quæ ponit casum quando est cohæres, esset penitus de indubitabili, quod non est dicendum.

Secundum non obstat l. precibus, ubi est tex. melior de iure, inducendo multis modis, ut ibi per doct. nam 89 respondeo, quod ibi littera non dicit quod filius fuerit mortuus pupillus, unde potest intelligi, quod mortuus est pubes, & sic per aditionem exspirauit uulgaris. l. post aditam eod. titu. pupillaris fuit extincta per aduentum pubertatis, ergo non potest admitti substitutus, nec ex uulgaris nec ex pupillari. quia neutra habuit locum. & si dicatur quod presumitur mortuus impubes ex quo erat impubes tempore substitutionis, iuxta plenè notata in l. siue possideris. C. de probatio. & in l. si. quod me tus causa. cum simil. Istud non obstat, quia fallit in ætate. nam 90 qui semel fuit minor non presumitur hodie minor, & quia in his, quæ quotidie & tractu temporis mutantur, ut est in ætate, non presumitur de præterito in futurum uel in præsens. ut notatur in d. l. siue possideris, ut est tex. in l. si minorem. C. de in integrum restit. minorum. tit. generali. & plenè per Bar. & alios in l. de ætate. ff. de minor. Item huic solutioni, non obstat si dicas, quod est contra illum tex. in l. precibus in uerbo omnino. nam nisi filius mortuus esset pupillus, successio omnino in omni casu non spectasset ad matrem, quia iam factus pubes potuisset facere testamentum: & alios instituire: pro ut dicit Alex. in d. l. precibus. i. col. nam respondetur, quod ea dictio 91 omnino est præcisa, & idem importat quod omni casu gl. in c. ex parte. de off. delegati, & in l. si cum exceptione. §. quatenus, cum similibus. ff. quod metus causa. tamen debet intelligi rebus sic se habentibus, & stantibus in eodem gradu. argumento. l. si. ff. qui sat. cogantur. & in l. quod seruus, cum simil. ff. de conditione ob causam. Vnde tex. qui dicit, ad te omnino &c. debet intelligi rebus sic se habentibus, id est, quod filius non fecerit testamentum. nam tunc si testamentum non facit ad matrem omnino pertinet successio, id est siue decedat impubes, siue pubes: cum ipsa sit omnibus proximior, licet hodie admittetur simul cum fratribus pupilli. per authenticam defun. &c. C. ad Tertullia. & in corpore unde sumitur Secundum principaliter potest solui illa l. precibus, quod 92 ideo ibi tacita pupillaris non admittitur contra matrem eo, quod pater substituerat uulgariter tantum, appositam taxatiua tantum ut pater ibi in tex. quo casu, quando est appositam taxatiua, tunc in uulgari expressa non compre-

hendiatur

82
Emancipatio non presumitur.

83
Suitas scilicet est sine patris potestate.

84
Suitas est & non patria potestas in adoptiuis.

85
Monachus definit esse in patris potestate, sed non in suitate.

86
Pupillaris tacita contenta sub expressa uulgari, an admittatur contra matrem, ardua quæstio.

87
Lex si patitur uarios intellectus non præstat ad aliquid sufficiens fundamentum.

88
Intell. l. si. C. de inst. & substit.

89
Intell. l. precibus. C. de impuberum.

90
Præteritum quod inducat presumptionem ad præsens, uel ad futurum.

91
Verbum omnino quid significat.

92
Pupillaris sub uulgaris taxatiua facta, non comprehenditur.

henditur pupillaris secundum Salibi, & quod tunc non comprehendatur pupillaris, tenet ibi Bald. 3. col. post prin. & Alex. in l. post aditam co. tit. & dixi supra sed ista solutio non uidetur tuta, eo quod illa uerba sunt Imperatoris non testatoris, ut ibi pater, & ibi Ias. 3. col. in fi. Ego aliter respondeo, & puto, quod illa non est intentio illius tex. sed uult tex. dicere, quod testator substituit primo casu tantum, non secundo, uel tercio, & sic intelligendo siue dictio tantum sit uerbum Imperatoris, uel non, nihil ad propositum, & uerè credo, quod illa est intentio illius tex. unde præcedens solutio uidetur tutior.

93
Intell. 2.
ad l. preci
bus. C. de
impub.
94
Vulgaris
non conti
net tacita
pupillari
in mil. test.
95
Miles præ
sumitur iu
ris igna
rus.

Tu autem 93 considera, quod etiam si fateamur in genuè, quod d. l. precibus uers. nam non est incerti, loquitur in uulg. quæ regulariter continet sub se tacitam pupillarem, quodque impubes decessit in pupillari ætate ad huc ille tex. non obstat quod ibi dicitur, quod sub expressa uulgari continetur tacita pupillaris, quæ tamen non admittitur contra matrem, id omnino nego, & firmo, quod speciale 94 est in testamento militis, ut sub uulgari expressa non continetur tacita pupillaris, Itaque quod doct. aiunt speciale esse fauore matris, ego dico non matris, sed militis testantis. Ratio 95 quia in milite præsumitur iuris ignorantia, ut in §. planè in l. de testamento milit. expressus in prin. eodem col. i. C. de iuris & fact. ign. l. fi. §. i. C. de iure delib. Vnde quod lex induxit, ut sub expressa uulgari, quæ contipitur hoc modo, si hæres non erit continetur tacita pupillaris, ut etiam si hæres erit, si tamen impubes decesserit, uidetur substituius admittendus: id certè in milite non procedit, etenim impossibile est quod miles iuris ignarus, uideatur uelle, quod eius uerbis aduersetur, licet à iure id in paganis adiectum, & sub intellectum fuerit: quod enim sub uulgari continetur tacita pupillaris, id procedit ex dispositione l. ciuilibis contra proprietatem uerborum testatoris (ut dixi) miles autem iuris ignarus non potuit cogitare de hac iuris dispositione, quam ipse ignorabat, nec est possibile ut uideatur uoluissè, q. in eo casu in paganis à iure disponitur cum & hanc dispositionem, & interpretationem iuris ipse ignoret, & ea interpretatio eius uerbis repugnet, idque probatur sic. Nam uoluntas præsupponit notitiam & intelligentiam, sed miles inspecta legis censura, non habet notitiam iuris communis, ergo impossibile est, q. uideatur eo iure uti, quod ipse ignorat, quale est ius commune. quod autem uoluntas præsupponat notitiam præterea quod patet ad sensum, primò in l. mater de decedens. de inofficioso testamento. ff. ibi cum & hi. qui nesciant ius suum eligentes, id. si quod putent sibi competere non amittant, facit tex. in l. cum qui in primo responso, & in l. nihil. §. pe. eod. tit. & in l. de ætate. §. ex causa. ff. de interrogatoriis actionibus, & in l. si cum te. ff. de pactis, & in l. repudianda. & in l. Clodius de acqui. hære. & in l. si. §. Antepenul. C. de furtis & in l. habebat in fi. ff. de infortoria act. id quod obtinet, non solum quando defectus uoluntatis erat certus, & indubitatus, sed & etiam quando erat præsumptus. argum. tex. in l. si unquam. c. de reuocandis don. proinde per superuentientiam liberorum, donationem omnium bonorum, uel patris eorum quasi ex defectu uoluntatis præsumpto infirmari receptum est. ut ibidem, qua ratione obtinuit filium qui patris hereditatem restituere rogatus fuit, non teneri ad restitutionem si cum liberis decesserit, quasi si testator cogitasset de liberis filii sui grauari id onus inducturus non fuisset, ut in l. cum acutissimi. C. de fideic. & in l. generaliter. §. cum autem. C. de inst. & sublt. & in l. cum auus. ff. de cond. & dem. & ideo si mater, quæ filios instruerat in puerperio alterius filii præteriti decesserit, non uidetur cum præterisse, eo quod uoluntas prætereundi præsupponit intelligentiam filii præteriti, ea autem mater filii post factum testamentum nati notitiâ non præsumitur testamenti tempore habuisse, ideoq. ea

96
Voluntas
præsuppo
nit notitiâ.

præteritio quasi uoluntate defecta non nocet, ut in l. 3. C. de inoffic. testam. nam & præteritio militis erga eum filium, quem se habere ignorabat mortuum uel putabat, non nocet filio, quasi pater familias miles non uideatur habuisse animum prætereundi eum filium, quem se habere ignorabat, ut in l. sicut certi, & in l. si eum, uel in utero. C. de testamento militis.

Quod 97 autem miles iuris communis ignarus uideatur, nuncupatim probat tex. in l. quamquam in uerbo, simplicitatem militarem. C. de testamento milit. & in pr. inst. eodem. & in l. si. §. i. C. de iure delib. & in l. i. C. de iuris & facti ign. & in l. i. in uerbo, simplicitati. ff. de militari testamento. stat ergo ex superioribus militè iuris communis ignarum non posse uideri uti iure communi, cuius notitiam non habet. Vnde cum in tacita uoluntate testatoris fundetur, quod sub uulg. continetur tacita pupillaris eaque uol. quæ descendit à iuris scientia in milite, qui ius ignorat, esse non possit: sequitur, quod in militis testamento sub uulgari non continetur tacita pupillaris: sicque in d. l. precibus. post aditâ hereditatem substitutus nec ex uulgari admitti poterat, quia expirauerat hereditatis additio, nec ex pupillari, quæ sub uulgari contenta in militis testamento non fuit.

Secundò huic nostræ sententiæ & solutioni ad stipulatam migne illud Papiniani responsum, qui in l. centurio. ff. de uulgari scriptum reliquit, militem qui filio si in fra uiginti quintum ætatis annum decessisset, directo substituit, filio post pubertatem decedente, directam militarem accommodasse uideri, Constat ergo priuilegio militari non iure communi usum uideri quando conitatur apud omnes quod si iure communi uti uideretur, tunc ea substitutio post pubertatem uel nullo iure ualere, uel iure tantum fideicom. ut per Bar. & alios in l. centurio. ff. de uulgari. Itaque 99 ut uerbum restituat prolatum à milite, intelligitur prout iacet, ut ex toto restituitur hereditas sine quartæ deductione, quæ in paganorum testamentis per l. suppletur, ita & uerba illa [si hæres non erit, substituo] à milite prolata, intelligi debent simpliciter, & prout iacent, sine illa suppletionem, ut etiam si hæres sit, si tamen in pupillari ætate primo nominatus decedat, admittatur substitutus hæc enim suppletio cum aduersetur uerbis militis testatoris in eius testamento fieri non debet; licet in paganorum testamentis fiat.

Deinde 100 pro nobis facit egregium Pauli iurisci. consulti responsum, qui in l. si duobus. ff. de milit. testamento. scripsit in testamento militis portionem cohæredis repudiantis alteri cohæredi, non accrescere, id, quod nulla alia ratione euenire intelligo, quam quod priuilegio suo, non iure communi usus uideatur: cum notissima sit iuris ciuilibis regula, in testamento paganorum portionem repudiatam accrescere cohæredi. ut in l. unica. C. quando non pet. par. in l. j. §. his ita. C. de cad. toll. in l. j. & 2. in l. si tu ex parte. in l. si solus, & in l. si duo ff. de acquirenda hereditate. in l. si ex pluribus. ff. de suis & leg. in §. fin. inst. de officio cino. Ratio, & hoc est quod expendimus, quia licet in testamento pagani id ius accrescendi lege suppletur, quod ius accrescendi est quedam tacita substitutio l. si Titio & Meuius. §. Iulianus. ff. de leg. 2. tamen in testamento militis id ius accrescendi, & licet ea tacita substitutio non suppletur: sic & in specie nostra, licet si paganus faciat uulgarem, suppletur pupillaris per l. tamen si uulgaris à milite fiat, non suppletur, ut d. l. precibus, quæ ita debet intelligi.

Præterea nostram sententiam tueretur egregium Vlpiani responsum, qui in l. si miles unum. ff. de mil. testam. scriptum reliquit, militem, 101 qui ex re licet certa aliquem scripsit hæredem, quo ad residuum hereditatis uideri intestatam decedere uoluissè: ut per hoc non iure communi, sed priuilegio militari usus uideatur, nec ad rem pertinet, quod si paganus ita testaretur, tunc à

97
Miles præ
sumitur iu
ris igna
rus.

98
Intell. l. c.
turio. ff. de
uulg.

99
Militis in
testamento
uerba in
telliguntur
prout ia
cet remota
suppletio
ne, & le
gis inter
pretatio
ne.

100
Militis in
testamento
cessat ius
accrescen
di.

101
Miles par
tim testa
tus decess
dens cessat
ius accre
scendi.

lege fieret suppletio, ut hæredi rerum certarum reliquum hæreditatis accederet, arg. l. 1. §. si ex fundo & l. si alterius ff. de hæ. inst. nam illa suppletio, quæ fit in testam. pagani, in testamento tamen militis non admittitur. sic ergo & in specie nostra, licet vulgari per paganum facta etiam pupillaris suppleatur a lege, tam si fiat vulgari a milite pupillaris nunquam suppletur. ut in. d. l. precibus, quæ ita debet intelligi. Sexto pro confirmatione huius sol. & intellectus per me adducitur. l. 3. in fi. pr. ff. ad Trebell. l. in test. 2. C. de test. mil. l. in testam. ad l. falcid. C. in quibus dicitur, 102 non solum posse, sed etiam regulariter uideri militem iure suo usum prohibere legem falcid. Nec 103 ad rem pertinet quod leges fauorabiles soleant locum habere etiam in militari testamento. l. si Rufinus. l. captatorias. & utrobique Ias. c. de testamento mil. & ipsum testatorum gratia, falcidia inducta sit, ut in pr. inst. de leg. falcid. Vnde ea non minus in test. militis quam pagani locum habere deberet. nam miles, qui iuris ignarus est id tantum uoluisse creditur, quod nuda eius uerba demonstrant, neque quod ipse non cogitauit nos introducimus: quando quidem legum interpretationes plerumque non tam propter morientium, quam uiuentium fauorem inductæ uidentur. Sic ergo & in specie nostra dicendum est, quod suppletio legis, quæ facta per paganum vulgari pupillarem ei adiungit: in testa. militis recipienda non est. ut in. d. l. precibus, quæ hoc modo debet intelligi. stringe hoc fundamentum, nam si suppletio, quæ per l. Falcidiam fit, quæq; pertinet ad testamentorum conseruationem, ut in. l. 1. in fin. pr. ff. ad treb. in pr. inst. de leg. falcid. non admittitur in testam. militis, ut uerba eius prout iacēt, seruentur, quanto minus debet admitti, ut facta vulgari suppleatur pupillaris, per quam testamentum non comprobatur: cum post aditam locum habeat. stringe secundo. nam si suppleretur pupillaris, id longè magis aduersaretur uerbis militis testamenti quam si suppleretur falcidia, ergo multo minus pupillaris substitutionis suppletio, quam falcidia toleranda est.

102
Militis in
testamento
cessat falcidia.

103
Militis in
testamento
cessant leges fauorabiles, quæ inducuntur per uerborum suppletionem.

104
Pupillaris tacita contenta sub uulgari expressa, non admittitur contra matrem secundum communem opinionem contra.

105
Pupillaris tacita cõtrita sub uulgari expressa admittitur contra legitimis demptam matrem.

Et hanc nostram sententiam, ut 104 tacita pupillaris contenta in expressa uulgari admittatur contra matrem in puncto iuris, ueriores puto, quam contrariam, quæ non solum communis est, sed ueluti notissimum iuris elementum ab omnibus ferè recepta, & communiter tenentur per glo. hic & glo. in. l. precibus uerb. omnino. C. de impub. & rursus alia glo. mag. ibid. & glo. in §. qua ratione inst. de pupill. & gl. in. l. in test. in gl. mag. C. de test. mil. quæ tam in suis locis communiter approbantur, ut ab hac opinione recedere temerarium esse dicat Paulus Castr. in. d. l. precibus. hanc dicunt communem sententiam Corneus & Ias. hic post Bar. & alios, sequitur Bar. in. l. 2. ff. de uulg. num. 32. Vbi etiam Accursius, qui firmat omnes ita tenuisse, ubi Alex. nu. 29. idem in. l. quamuis. C. de impuberum. idem Alex. in. d. l. precibus Ripa in. d. l. 2. num. 46. & ibi Ias. num. 32. qui hanc dicit communem op. & ibi Soci. num. 22. Alciatus in. l. 1. ff. de uulg. idem Alciat. in. l. 2. eod. titulo num. 53. Guilielmus Benid. in. d. c. Rainutius in materia pupilla. subst. de testam. num. 88. sequitur & dicit communem op. Zasius de pupill. num. 26. sequitur & dicit communem. Curt. iuni. num. 26. in. d. l. precibus.

Sed nostram sententiam contra communem tenent Viglius in pr. de pupill. subst. Fulgo. in. l. fi. C. de inst. & subst. Decius in. d. l. precibus, & Curtius iunior in. d. l. precibus num. 26. ait hanc partem posse in disputando sustineri. & plura pro sententia nostra fundamenta ponimus in. §. seq.

Retenta tamen communi opinione, ex omnibus prædictis facio regulam, quod 105 licet expressa pupillaris admittatur contra matrem, secus tamen in tacita pupillari comprehensa in uulgari expressa. Ista regula limitatur aliquibus modis, primò, ergo limitatur, quod licet non admittatur contra matrem, admittitur tamen

contra omnes uenientes ab intestato & dico esse priuilegium speciale matris. Ita uult glo. in. l. precibus. glo. mag. circa princ. ibi licet alios repellat &c. idem tenet Bal. ibid. 1. col. in fi. & uide Bal. hic, qui idem sentit 1. col. in fin. & plenè in apostil. ad Bal. in. d. l. precibus. & per hoc uidetur mihi tex. in. l. nostra in fin. ubi est text. quod si mater prior decessit, admittitur substitutus, ergo excluduntur uenientes ab intestato, nisi forte suppleas nisi mater prior decesserit, supple, & non sint alii uenientes ab intestato, quod tamen est diuinare, sed caue, quia immo hic uidetur tex. in contrarium, & sic contra glo. & Bal. nam hic tex. intelligitur, quod mater decessit prior scilicet quam partus, ut habetur in glo. & tunc admittitur substitutus, si ergo decessit mater post partum, excluditur substitutus indistinctè, ergo admittuntur uenientes ab intestato sed primum uerius.

Item pro secunda limitatione potest dicere, quod 106 licet hoc competat priuilegium matri; tamen ad hæredes suos illud non potest transmitti, ut probatur hic in fi. dum dicit, quod si mater moriatur, admittitur substitutus, ergo non transmittit, ita etiam tenet Bald. hic in princ. & 1. col. & hoc non erat alibi decisum ante istam. l. secundum Ias. hic. 2. charta circa princ. Sed caue quia fortè in hac. l. non potest fieri fundamentum, nam quando mater mortua est, debet admitti substitutus, & hic debet subaudiri, nisi sint aliqui, in quos fiat transmissio. nam cõmunis sententia est, quod 107 ius transmissiois est potentius iure substitutionis. l. 1. C. de his qui ante apertas tabu. ubi est tex. singulis secundum Paul. ponit Bar. in. l. 1. 4. col. ff. de uulga. substi. & per omnes in. l. cum proponas C. de hæred. inst. Præterea de transmissione hic nullum uerbum, ergo concordemus cum alijs. l. ut tunc scilicet admittatur substitutus, quando alij non ueniunt iure transmissiois. Item caue quia tex. hic loquitur quando mater decessit, priusquam partus. Sed si postea decederet, cum iam per mortem filii præcedentem, sit quæsitum matri ius, habet iste tex. pro cõstanti, quod transmitteret, unde solummodo fit dubium de transmissione, quando mater sit mortua ante partum, secus si post. Sed prædictis non obstantibus, credo quod in hac lege non fiat transmissio. primò, per istum tex. qui dicit indistinctè, quod matre mortua admittitur substitutus, si ergo fieret transmissio, non admitteretur substitutus, quod est contra istum tex. Secundò, quia hoc dicunt hic doctores. Tertiò, pondero tex. hic ad fin. in uer. omnino. quod est idem, quod omni casu. glo. in. l. si cum exceptione. §. quatenus ff. quod metus causa. & in. c. ex parte. 1. cum similibus de offic. delegat. si ergo omni casu admittitur substitutus, ergo non habet locum transmissio. Nam si haberet locum non admitteretur substitutus omni casu. Nec obstat, quod dixi, quod ius transmissiois est potètius iure substitutionis, quia fateor quando transmissio habet locum, tunc enim si concurrat substitutus & illi in quos fit transmissio, præferuntur illi, qui prætendunt ius transmissiois, sed cum hic non habeat locum transmissio, ergo cessat argumentum, & si iterum instes, & dicas, quare hic non habeat locum transmissio? respondeo, quod fortè ratio est, quia hic mater admittitur de iure speciali; pater quia substitutus uenit de iure communi nostro ex substitutione expressa, nõ ex tacita subintellecta a lege: sed speciale est in ipsa matre, quod præferatur substituto isto casu propter multa, de quibus supra dictum est. Item pater, quia omnes alij uenientes ab intestato repelluntur, ut dixi. ergo speciale est in ipsa matre. modo aliquis admittitur de iure speciali, non uendicant locum in eo regulæ iuris communis. l. mulieri, & Titio. ff. de condit. & demonst. ubi ille, qui uenit iure speciali, nõ potest admitti ad portionem uacantem iure accrescendi; & ille est casus singularis. si ergo ius accrescendi nõ habet locum in succedente de iure speciali, ergo nec transmissio, & ius accrescendi competunt de iure communi

106
Mater ante transmissiois sibi competens contra tacitam pupillarem?

107
Transmissiois ius potentius quam substitutionis.

muni, ergo regula quæ habent, quod transmissio potest fieri, quandoque debent intelligi in succedente de iure communi, non de iure speciali. præterea, quod non habeat locum transmissio, probatur sic, nam aut mater mortua est uiuente filio suo, aut post mortem eius. Primo casu illud dicitur uenire in causam caduci. l. un. §. pro secundo. C. de cadu. tollen. ergo non transmittitur. Item quia tunc mortua est, quando nullum ius sibi competit, etiam si fuisset hæreditas patris. l. 1. §. si impuberi de colla. bonorum. l. post emancipationem, deliberatione lega. Bar. in l. fin. in fin. C. de pact. cum similibus. Vnde succedit regula, nemo plus iuris &c. ff. de reg. iur. & quia hæreditas antequam adeatur, non est in bonis nostris. singulis in l. pretia rerum. ff. ad l. falcis. secundum Bal. in l. 3. C. de iur. & facti ignor. ergo a fortiori antequam sit delata, idest uiuo filio, ergo nullo modo potest transmitti, aut mortua est post mortem filii, & tunc dico idem, quia regula est, quod hæreditas non adita non transmittitur. §. in nouissimo. C. de caduc. tollend. cum similibus, etiam si sit transuersalium. l. quoniam fororem. C. de iure delibe. & idem si descendendum, ut in l. nostra. nam solum reperimus speciale, quod transmittatur ratione fuitatis, uel ratione sanguinis; sed utroque casu quando hæreditas est ascendendum, secus si ascendendum delata ascendendum. ut in l. C. de his qui ante apertas tabulas. Præterea istud priuilegium est personale, ut supra dixi, ergo extinguitur cum persona. l. quia personale. ff. soluto matrimonio. l. cum patronus. de legat. 2. cum similibus, ergo non transmittitur, alias non extingueretur cum persona.

Tu considera, quod ex potentia fuitatis, uel sanguinis expeditum est, matrem filii hæreditatem transmittere non posse, licet decedat post mortem filii, ante tamen quam eius hæreditatem adiret. Sed questio in eo est, utrum eam transmittat ex potentia iuris deliberandi? uidetur quod sic, per l. cum antiquioribus. C. de iure delibe. & quia regula est, quod ius transmissionis est potentius iure substitutionis. l. un. C. de his qui ante ap. tab. Ad hunc tex. resp. necessariò intelligendum esse cum mater prior decessit quam filius, quo casu eius hæreditatem non potuit quærere, nec transmittere. patet, dum tex. dicit, cum partus minime editus fuerit; aut mater prior decesserit illud uerbum, prior, necessariò exponendum est, prior quam ipse posthumus, cum enim sit comparatiuum, in nullo alio potest facere comparationem.

Tertia limitatio est quando. 108. de uoluntate testatoris constat contrarium, idest, quod uoluit matrem excludi etiam per pupillarem tacitam. de hoc est glo. in l. precibus. in uerb. omnino in fi. & illam glo. allegat, & approbat Bar. in l. moribus. in pr. ff. de uulga. & pupill. subst. pen. col. ante medium, & illam sequuntur omnes in d. l. precibus facit. l. iam hoc iure. §. 1. ff. de uulga. subst. & illam gl. allegat Bal. in l. fi. 3. q. C. familiae hercisc. & in l. in testamento. 2. oppositione. C. de testamento militis, & illa gl. est singularis secundum eum in l. fi. in pr. C. de bon. que lib. 2. col. ex quibus aut hæc uoluntas probetur, dico, quod ex quatuor, scilicet ex dictis extra test. Itē ex dictis in testamento. Itē ex qualitate matris. Itē & quarto ex qualitate substitutionis, quæ omnia eleganter prosequitur Bar. in l. moribus. in pr. pen. col. post medium cum sequenti, & Bal. latius in d. l. precibus. 2. col. ad finem, cum quatuor sequentibus, quem uideas. & communem opin. ut tacita pupillaris excludat matrem, si id testator uoluit, tenet Alex. num. 32. in d. l. 2. ff. de uulga. ubi Soc. num. 26. Ripa num. 47. cum sequ. Iaf. num. 33. cum sequ. Alciatus num. 61. Guiliel. Benedict. in c. Rainurus num. 73. de testam. in materia pupill. subst. & rursus num. 89. Zasius de pupill. subst. num. 27.

Quarta limitatio sit, ut procedat dicta regula, nisi mater transisset ad secundas nuptias, nam tunc tacita pupillaris contenta in expressa uulgari bene excludit

ret matrem ex coniecturata mente defuncti, quia mulier transeundo ad secunda uota, dicitur contristare animam uiri, & filiorum, & eis iniuriam afferre. in auth. de nuptiis. §. nos igitur, & §. soluto, & §. si autem tutelā, & in auth. de non eligendo secundo nuben. §. prohibemus. col. 1. per quæ iura ita notabiliter tenet Angel. in l. precibus in lectura. Perusina & in l. 2. §. si. ff. de uulga. & pupill. & illud tamen dictum est dubium, & illud reprobatur Imola in d. l. 2. & ibidem Alexand. 15. col. cum aliis allegatis per eum & Franciscus de Aretio in consil. 155. 9. col. & ui. aliquid. per Iaf. in d. l. precibus. 4. causa. 2. col. qui uidetur etiam illud reprobare. Et denique communis opinio est, quod mater per transitum ad secundam uota non excludatur a tacito substituto pupillari. Ita Iaf. num. 39. in d. l. 2. ff. de uulga. post Bar. ibidem num. 42. & Alex. num. 32. ibi Ripa num. 52. & Alciatus num. 62. Sed retenta nostra opin. quod mater regulariter per tacitam pupillarem excludatur, prior pars erit uerior.

Quinta limitatio est, quando 110. testator substituit uulgariter piam causam, puta ecclesiam, nam tunc tacita pupillaris, quæ continetur sub expressa uulgari, excluderet matrem. Quia uerisimile est, quod testator plus dilexit animam suam, quam uxorem. l. sanctimus. C. de sacrosanct. ecclesi. facit. l. fi. C. ad l. Iuliam repetend. & in c. sanctimus. 1. quæstione. 7. & quia ordinata charitas incipit a seipso. l. præses. C. de seruicibus. ita singulariter tenet Angel. in d. l. precibus 2. col. in lectura Perusina, & illud sequitur ibi Paul. 4. col. & Alex. consil. 38. hoc tamen limitatur duobus modis secundum Franciscum de Aretio in consil. 155. de quo per Iaf. in d. l. precibus. 6. col. cum sequentibus. Sed Corneus, & Curtius iunior num. 30. tenent contra. d. limitationem in d. l. precibus, ut mater non excludatur ab ecclesia substituta, & in hanc partem inclinat Socin. in l. 2. ff. de uulga. Nos autem generaliter tenuimus matrem excludi. plenè per Tiraq. de priuileg. cau. priuilegio. 69.

Sexta limitatio est, quando 111. esset substitutus alius filius testatoris, & sic frater ex tacita pupillari comprehenditur in uulgari expressa excluderet matrem, quia præsumitur, quod pater plus diligit filios suos, quam uxorem idest matrem filii, argumento. l. cum acutissimi. cum similibus. C. de fideicommissis. Ita uult glo. in l. precibus glo. 2. magna in fi. uerbis. & ita etiam notat ibi Bar. 2. col. & idem uult glo. in l. Lucius uerbo ad matrē ff. de uulga. & pupillari substitutione. & idem tenet Bar. in l. 2. in fi. prin. ff. de uulgari & pupillari substitutione, & Cynus in l. nostra & Angel. in l. in testa. supra de testamento militis, & in l. precibus, & Paul. ibidem in fin. & idem Paul. in d. l. Lucius, quod bene nota, quia est singulis limitatio, uerum est, quod contrarium tenet Bal. in d. l. precibus. 3. col. ubi uideas, & ibi uidetur sequi. Iaf. pen. col. & idem tenet Imola in d. l. 2. ad fin. princip. de uulga. & pupill. Sed ego teneam opinionem Bar. propter auctoritatem suam, & quia pluribus auctoritatibus fulcitur, & quia fundatur super glossis ordinariis, sed aduerte quia ista limitatio, & duæ præcedentes bene comprehenduntur sub 3. limitatione de qua supra quando de uoluntate testatoris constat contrarium. Nam in his tribus constat propter transitum ad secunda uota. Item propter qualitatem substitutionum, & sic istæ tres limitationes potius sunt exempla ad secundam limitationem, de qua supra, & plura alia exempla colliges exemptionibus supra relatis. Adde Iaf. in d. l. 2. ff. de uulga. num. 34. Vbi Alex. num. 32. Fulgosi. in l. precibus C. de impub. Cumanus in l. iam hoc iure. ff. de uulga. Angel. in l. precibus supra alleg. Salicetus hic in fin. Ripa num. 49. in d. l. 2. ff. de uulga. & num. 58. Soc. quem refert Ripa, ubi supra consil. 17. & consil. 9. materia præsentis uolumine secundo Corn. consil. 276. uiso instrumento col. 4. in 3. uolumine ut refert idem Ripa. Socinus autē & Pupillaris ubi supra firmant communem opin. esse, quod pupillaris substitutio etiam tacita excludat hunc filium

bens, an excludatur per tacitam pupillarem in uulgari contentam. ardua q.

110. Matrē an excludat pia causa uenien per tacitam pupillarem in uulgari contentam ardua q.

111. Matrē an excludat tacitus substitutus pupillaris testatoris filius. ardua q.

108. Mater excluditur per tacitam pupillarem in uulgari contentam quando id uoluit testator.

109. Mater secundum nuptias

quod uerum, si fuisset exheredatus, uel præteritus, secus si ex parte institutus, ut hic ita Alex. Ripa, & Socii in d. l. 2. ubi etiam reliqui, & Ias. de pupilla. subst. nu. 27. Guiliei. de pupilla. subst. num. 88. in c. Rainucius de testamento. Alias plures limitationes poteris colligere ex Bar. Alex. Soci. Ias. Ripa Alci. in d. l. 2. ff. de uulga. in 3. effectu pupill. subst. Sed hæc omnes limitationes sunt iudicatae reſentia nostra principali opinione, ut pupillaris tacita semper excludat matrem.

112
Pupilla-
ris cõſtituta
sub reci-
proca ma-
trem exclu-
dit.

Tertia principalis quæſtio eſt, an pupillaris comprehenſa in breuiloqua, uel reciproca admittatur contra matrem? & regula eſt, quod ſic. l. Lucius. ff. de uulga. ſubſtitutione. gl. in l. in teſtamento. C. de teſt. mil. & in l. nostra & in l. precibus. & glo. mag. & ab hoc nemo diſcrepat. & ſi dicas, quæ eſt ratio differentiæ, quare pupillaris tacita comprehenſa in uulgari expreſſa, non admittitur contra matrem, ut ſupra dixi, & ſecus in ea quando continetur in breuiloqua? dicas, quod ratio differentiæ eſt, quia pupillaris contenta in uulgari eſt omnino tacita, quia uerba non patiuntur, immo repugnant, quod ſub uulgari, quæ ſit uerbis negatiuis cõprehendatur pupillaris, quæ ſit uerbis affirmatiuis: & ſic eſt tacita præſumpta, quæ citra mentem teſtatoris, ſola iuris authoritate præſumitur, ut declarat Bal. in d. l. precibus. ij. col. ad fi. & iſta matrem non excludit, quia auferret matri legitimam, quæ eſt iure naturæ debita, quod eſſet inconueniens. At pupillaris, quæ continetur in breuiloqua dicitur expreſſa, quia uerba patiuntur, ſicut cum teſtator dicit uos inuicem ſubſtituo, ſub his uerbis bene poteſt comprehendere uulgaris, id eſt, ſi hæres non erit, uel pupillaris, id eſt, ſi hæres erit, & moriatur in pupillari etate, nec uerba repugnant, & mēs teſtatoris non refragatur: & ideo pupillaris

113
Pupilla-
ris conten-
ta ſub bre-
uiloqua,
an ſit ex-
preſſa uel
tacita?

comprehenſa ſub breuiloqua admittitur contra matrem, tamquam expreſſa ad ſimilitudinem pupillaris expreſſæ. Quod autem illa pupillaris comprehenſa in breuiloqua ſit expreſſa, eſt glo. ordinaria in d. l. precibus. 2. glo. magna poſt medium, & glo. in l. in teſtamento glo. magna. C. de teſtamento multis, & glo. in l. Lucius. ff. de uulgari ſubſtitutione. glo. magna. ſed contraria glo. eſt in d. l. precibus glo. 1. magna ante medium, quæ dicit, quod pupillaris comprehenſa in compendioſa eſt tacita, ergo idem in comprehenſa in breuiloqua, quia a pari iudicantur, idem ſentit glo. magna in l. nostra, & in l. iam hoc iure. ff. de uulga. ſubſtitutione. in uerbo, quod ius ſed pro concordia uno uerbo eſt dicendum, quod pupillaris comprehenſa in breuiloqua eſt expreſſa. ſin genere, & ideo admittitur contra matrem, & ſic intelliguntur primæ gloſe. eſt tamen tacita in ſpecie, & ſic intelliguntur glo. contrariæ. & ita concordat Bar. in d. l. precibus. prima. col. & Latus in l. 1. 2. col. ff. de uulga. ſubſtitutione & in d. l. iā hoc iure. §. 1. & in l. Latus. 2. col. eo. tit. & in l. centurio in primo & iſtam doctrinam omnes ſequuntur. Idem uult Bar. num. 32. in d. l. moribus. ff. de uulga. ſed ſe refert ad ea, quæ dixerat in d. l. centurio. & Zaſius de pup. ſubſt. num. 25. ſi ſup. art. 1. b. l.

Iſtam concluſionem. ſi quod pupillaris contenta ſub breuiloqua admittitur contra matrem, ſingulariter limitatur, ut procedat, quando breuiloqua eſt facta ſimphiciter, ſic. uos inuicem ſubſtituo, ſecus ſi eſſet facta uerbis negatiuis conuenientibus uulgari ſubſtitutioni, ut quia in l. 1. inſtitutis duobus filiis, teſtator dixiſſet, ſi alter ueſtrum hæres non erit, uos inuicem ſubſtituo. nam tunc pupillaris contenta ſub iſta breuiloqua, cenſetur omnino tacita, & non excluderet matrem. ita tenet ſingulariter Bar. in d. l. Lucius ultima col. uerbo, pone ꝓ inſtituo duos impuberes. quod ſequitur Imola ibi, & dicit eſſe notandum. & Alex. in l. in teſtamento. de teſtamento nulli. & in d. l. precibus. & ibidem ſequitur Ias. ante penul. col. quod perpetuo tene menti. id reſentia noſtra ſententia, ut pupillaris tacita ſemper matrem excludat, eſſet indubitabile matrem excludi.

114
Matrem
excludit il-
la ſubſtitu-
tio, ſi al-
ter ueſtrū
hæres non
erit, uos in-
uicem ſub-
ſtituo.

Tamen hæc limitatio non uideo, ut uera eſſe, defendi poſſit. Cum enim pupillaris fieri non poſſit niſi liberis teſtatoris. l. moribus. ff. de uulga. in prin. inſtitu. de pupill. cumque ſupra abſoluerimus tacitam pupill. ſub uulga. expreſſa contentam, matrem excludere, ſi filius teſtatoris eſſet ſubſtitutus: ergo & in ſpecie propoſita, ſi filios teſtatoris inuicem ſubſtitutos proponemus: neceſſe eſt matrem excludi a filii præmorientis ſucceſſione, cum teſtator ſuperſtitem filium magis diligat, quam uxorem eorum matrem. Tunc ergo poſſemus ſuperiorem fortè ſententiam defendere, cum teſtator duos hæres deſcripſerit, quorum alter eius filius impubes erat, alter uerò extraneus, & adiecit, ſi alteruter ueſtrum hæres non erit, tunc uos inuicem ſubſtituo. quo caſu perinde eſt, ac ſi diceret, ſi alteruter hæres non erit, tunc alterum ſubſtituo, quo caſu ſi filius hæres factus in pupillari deceſſerit, cohæres per ſolam tacitam pupillarem poteſt uenire, quæ contra matrem impuberis non admittitur. ſed hæc deſenſio non procedit, quia cum reciproca ſubſtitutio in ſuperiore exemplo facta ſit duobus, quorum alteri uulgariter tantum alteri uerò uolgariter & pupillariter ſubſtitui poterat, certè in utroque perſona uolgariter tantum ſubſtituiſſe teſtator uidetur. l. 2. l. quamuis. C. de impu. l. in teſtamento. C. de mil. teſtamento. l. iam hoc iure. ff. de uulga. ergo tunc tractari non poteſt, an in illo caſu tacita pupillaris excludat matrem, cum pupillaris nulla ſit tacita, aut expreſſa. & ſecundum noſtram opinionem, qui tuemur tacitam pupillarem ſemper matrem excludere, hoc caſu longè facilius excludetur.

Quarta quæſtio principalis eſt, an pupillaris comprehenſa in compendioſa admittatur contra matrem? & iſto caſu etiam eſt dicendum, quod ſic. tex. eſt in l. precibus, uerſ. ſi uerò ſubſtitutio, quia iſte paſſus habet multas dependentias. ideo uide latè per gl. & doctores in d. l. precibus. & in §. qua ratione. inſti. de pupilla. ſubſti. & in c. Rainutius, uerbo uel ſubſtitutionis. de teſtamento. & in c. ſi pater de teſtamento lib. 6. in uerſ. abſque deductione.

Quinta quæſtio principalis eſt, An uulgaris ſubſtitutio admittatur contra matrem? & iſta etiam ſubdiuiditur in plures, primò ergo quæritur, an uulgaris expreſſa admittatur contra matrem? & dic. quod ſic, & hoc eſt indubitatum. tex. eſt in l. nostra in fi. ibi cum poſſumus minime aditus fuerit &c. & probatur, licet non ſit neceſſe. nam habeo quod uulgaris etiam tacita admittitur contra matrem, ut infra dicam; ergo nulli dubium, quin expreſſa admittatur contra eam. Secundò quia pupillaris expreſſa admittitur contra matrem, ut in c. ſi pater de teſtamento lib. 6. & d. l. precibus & ſupra dixi, in qua pupillari agit de hæreditate pupill. ergo indubitatum eſt, quod uulgaris expreſſa admittatur contra eam, in qua agit de hæreditate teſtatoris. Tertiò quia mater uult admitti diſpoſitione. l. ſubſtitutus ex diſpoſitione hominis, ſed per prouiſionem hominis tollitur prouiſio legis. l. maritus. C. de pcuratoribus. l. ſi C. de pact. conuen. ergo &c. Immo ſi aduerſis, iſto caſu nō admittitur mulier etiam ex diſpoſitione. l. quia agit de bonis mariti, in quibus mulier nullum ius habet niſi ab inſtato. omnibus aliis deficientibus. l. 1. C. unde uir. & uxor. Quarto quia quando in l. 16. expreſſum & tacitum ſimul concurrunt, expreſſum præfertur tacito. l. cum ex filio. §. filio. ff. de uulga. ſubſtitutione & ita eſt ratio, quare ius ſubſtitutionis eſt potentius iure accreſcendi. l. 2. §. ſi duo de bonorum poſſ. ſecundum tab. cum concord. quia ſubſtitutus præſendit prouiſionem eſſe expreſſam, cohæres tacitam: cum ergo ſubſtitutus uulgaris nita- tur & prouiſione expreſſa, mater autem ex prouiſione l. & ſic tacita, imò nec ex prouiſione. l. ut modo dixi, ergo ſubſtitutus præfertur. Quintò in uulgari expreſſa agit de bonis teſtatoris ut dixi, ſed in re propria quilibet eſt moderator & arbiter. l. in re mandata. C. man-

115
Uulgaris
expreſſa
matrem ex-
cludit.

116
Tacitum
& expreſ-
ſum ſi con-
trarietur
præfer-
tur ex-
preſſum.

117
Noſtris
poſſumus
uti & dñi
ti.

C. mandati. l. nemo exterius. C. de iud. etiam in abutendo, ut est casus singularis in l. sed & si lege. §. consuluit. ff. de peti. here. ibi dum se abuti putant, ergo potuit de functus in bonis propriis substitutum præferre, & excludere matrem, maximè cum nullo iure sibi debeantur, & quia in pupillari, ubi tractatur de bonis filii sui, potuit per testatorem excludi, ut modò dixi: & sic nullo dubium quin vulgaris substitutus præferatur.

Sextò, uidetur tex. in l. precibus. ibi, & patri hæres extitit, ubi fuit datus vulgaris substitutus, & mater erat in medio, & dicitur ibi, quia si filius hæres extitit, & moriatur impubes; admittitur mater substituto excluso: ergo à contrario sensu, si non extitisset hæres, & sic esset locus vulgari expressæ admitteretur substitutus matre exclusâ.

Quartò, nouissimè pro ista glo. & ista opinione, ego pondero tex. in l. precibus. pen. respo. ibi dum dicit, & si adierit ubi tex. loquitur de pupillari expressâ in qua continetur vulgaris tacita, & dicit ibi tex. quòd si moriatur in pupillari ætate, eos habebit hæredes, quos pater ei constituit: & si adierit, & sic fuerit locus pupillari expressæ, quasi dicat, quamuis adierit, id est, ne dum si non adierit, & sic fuerit locus vulgari tacitæ. nam illa dictio, & si, debet exponi pro quamuis, ut est notum, sed & si adierit, debet admitti substitutus. & si dicas, dictio, & si, debet implicare casum nimis dubitabilem. etiam cum simil. C. si tutor uel curator interu. fateor, & dico, quòd implicat casum minus dubitabilem. nam primo casu, id est, quando adit, uidebatur magis dubium, id est, quòd non excluderetur mater, cum agatur de bonis pupilli, hoc est, filii sui, & sic uidebatur præferenda mater, quæ ratio cessat, quando non adit, cum agatur de bonis testatoris, ut sæpè dictum est. sed caue, quia contra illum tex. sic inductum uidetur glo. ibi super eodem uerbo, & si adierit, dum dicit aliàs, etiam ad matrem uenirent, ut etiam in superiori casu & c. quasi dicat bene dicit tex. si adierit aliàs id est, si non adierit, & sic fuerit locus vulgari tacitæ, admittitur mater substituto excluso, ut in superiori casu. In uerbo. nam non est incerti, ubi mater admittitur contra substitutum, & sic est ibi glo. expressâ, quam nemo unquam ponderat, quòd 118 tacita vulgaris contenta in expressâ pupillari non admittitur contra matrem, & sic expressè contra glo. nostram, & tunc glo. ibi habuit in litera, tex. si adierit, quasi dicat, secus si non adierit, non autem habuit, & si adierit, nam tunc deberet exponi pro quamuis, ut dixi. Quare ego puto, quòd illa glo. loquuta est inaduertenter, uel secundo quòd cum communiter habeamus literam, & si adierit, ergo expositio glo. fuit inepta, uel tertio quòd illa glo. debeat intelligi, quòd si filius non adiuuit, ad matrem uenirent bona. si quæ filius aliunde habuit, ad bona autem testatoris admittitur substitutus ex tacita vulgari, & ita intelligatur glo. in l. nostra. & patet in glo. nostra dum dicit, quia tractatur de successione uiri, ergo ad bona, quæ pupillus aliunde habuit non admittitur substitutus, sed mater, secundo, istam solutionem colligo ex his, quæ ponit Bar. in l. i. ff. de uulg. substitutione. 7. col. post medium, ubi examinat, an tacita vulgaris trahatur ad bona pupilli. tertio istam solutionem colligo ex glo. contraria in d. l. precibus. dum dicit aliàs etiam ad matrem & c. pondero dictionem etiam, quasi dicat, ne dum ad substitutum, sed etiam ad matrem, & sic fiat diuisio, q. mater ad bona filii, substitutus ad bona testatoris admittitur, sed huic solutioni obst. quia glo. ibi dicit, ut & in superiori casu mater admittitur ad omnia bona, id est, ne dum ad bona, quæ aliunde habuit pupillus, sed etiam ad bona testatoris. nam cum ibi pupillus adiuuit, ergo fuerunt bona commixta: ergo separari nõ possunt. l. sed si plures. §. filio. ff. de uulg. substitutione. & quia pupillariter trahitur ad omnia bona. §. ad substitutionem, eadem l. cogita. uel quartò solo, quòd posito, quòd esset lite-

ra, si adierit, non & si adierit, non debet sumi argumentum à contrario sensu, quia refultat absurdum. i. contra gl. nostram communiter ab omnibus approbatam in l. 2. C. de cond. infer. & in l. conuenticulam. cum in milibus de Episc. & cler. Vel quinto quòd exponatur, si pro quamuis, & tunc cessauit obiectum & probat id, quod supra collegi.

Adde dum quæritur, an 119 vulgaris tacita admittatur contra matrem? & dicendum est, quòd sic, quem admodum expressâ, & loquor de vulgari tacita comprehensa in pupillari expressâ. & hoc probatur primò, quia agitur de hæreditate testatoris, non pupilli. inf. de pupill. substi. in princ. cum concordant. ergo tunc mater non est privilegiata. l. i. cum similibus. C. unde uir, & uxor. Secundo suaderetur, quia si pupillaris expressâ, qua agitur de hæreditate pupilli admittitur contra matrem. Item tacita comprehensa in breuius quæ, uel compendiosa, ut supra dictum est, ergo à fortiori vulgaris, quam uis tacita, quia agitur de bonis testatoris: & hæc ratio necesse concludit. Tertio istam opinionem tenet gl. ordinaria & singularis in l. nostra approbata ubique per omnes, istam glo. allegat Ias. in l. quamuis. 2. col. in fin. C. de impub. & ali. & in d. l. precibus. 2. col. in fin. & Bald. hic ad aliud ult. q. & Bar. in l. i. 7. col. circa fin. de uulg. substitutione.

Et quia ista opinio gl. ut dixi, communiter est approbata, non infitio in fundamentis. limitatur tamen ista gl. quæ dicit, quòd substitutio vulgaris tacita admittitur contra matrem, ut procedat, in matre pupilli, secus. 120 in matre testatoris. nam tacita vulgaris comprehensa in pupillari non admittitur contra eam. Ratio est in præp. quia quemadmodum pupillaris tacita non admittitur contra matrem pupilli, ut supra dictum est, quia agitur de bonis filii sui; eadem ratione tacita vulgaris non admittitur contra matrem testatoris, quia agitur de bonis filii sui. illius testatoris. & ita per istam rationem singulariter tenet Bar. in l. i. ff. de uulg. substitutione. ne. 7. col. quòd est summè notandum, & illam decisionem tanquam singularem reperio allegatam per Ias. in l. quæ uis. C. de impub. & aliis. secunda col. ad finem. & sentit Bar. num. 45. in l. 2. ff. de uulg. & rursus ibi num. 35. ubi Alex. num. 31. Guil. de Cun. in d. l. precibus Raynerius in tract. substi. in materia pupillaris. Salicet. in l. i. C. de inst. & substi. Angelus in d. l. precibus. Imola in l. 2. de uulg. ff. idem in c. Rainutius de testamen. in materia pupilli per Ripam num. 48. Ias. nu. 3. Soci. num. 24. Alciat. num. 57. in d. l. moribus. ff. de uulg. Zaf. de pupill. substitutione num. 26. cum seq. sed nos generaliter tenemus matrem excludi, quia personarum intuitum nihil noui, aut speciale hac in re secundum nostram opinionem reperitur inductum, & adde Fulg. in d. l. precibus. & Curia. in l. i. iam hoc iure. ff. de uulg. qui nobiscum contra communem uidentur sentire.

Denique magis est, ut tacita uulg. contenta in expressâ pupillari admittatur contra matrem etiam testatoris, non secus quam contra matrem ipsius pupilli. nam licet uerum sit, quòd si dixi, si pupillus hæres erit, & in pupillari ætate decesserit, substituo, isque neque hæres extitit, quia repudiavit, nec in pupillari ætate forte decessit; tamen simul ac repudiavit pupillus eius, substitutus ex tacita, seu interpretata vulgari contra uerba testatoris, ex mente ipsius admittitur ad bona ipsius testatoris exclusâ matre sua per generalitatem. l. iam hoc iure. ff. de uulg. l. Lutus. eod. l. i. l. quamuis. C. de impub. l. in testamento. C. de testamento. mil. & quia nõ refert, dicam adiciamque duas condiciones, cum facio pupillarem, puta si hæres erit, & in pupillari ætate decesserit, an uerò unam tantum conditionem, puta, si in pupillari ætate decesserit, an etiam nullam conditionem adiciam, sed sic pupillariter substituam, puta, quisquis mihi hæres erit, is filio impuberi hæres esto l. 3. l. quæ liberis. §. hæc uerba. ff. de uulg. l. qui complu-

119
Vulgaris
tacita ex-
cludit ma-
trem.

120
Matræ te-
statoris an
excludat
vulgaris
tacita in
expressâ
vulgari co-
prehensa,
ardua. q.
Quid in
vulgari ta-
cita conten-
ta sub com-
pendiosa?

118
Vulgaris
tacita con-
tenta in
pupillari
expressâ,
an admit-
tatur con-
tra ma-
trem?

res. l. si is qui heres eod. tit. & supra latius dixi sed hoc ultimo casu si impubes repudiavit nulla cond. defecit, sicque satis expressim a testatore uocatus uidetur substitutus: ergo eius mater excludi debet. i. mater testatoris. Item supra conclusimus, q. tacita seu interpretata substitutio pupillaris regulariter excludit matrem etiā impuberis. ergo &c.

Denique pro nostra opinione, est text. expressus in l. iam hoc iure, uers. quod uis, ubi habetur, quod licet in substitutione compendiosa, qualis est illa (quandocunque decesserit) substitutus inspecta ui uerborum, non aliter possit admitti, quam post mortem primo nominati, & sic solum post aditam, non ante aditam: tamen ut in pupillari per interpretationem inductum est, q. licet inspecta facie uerborum non aliter substitutus admitti possit, nisi etiam post acquisitionem factam ab impubere, tamen etiam ante aditam possit admitti si impubes repudiaverit, uel uiuo testatore decesserit, ita & in reciproca per interpretationem receptum est, ut licet uerba significant substitutum non aliter posse admitti, quam si primò nominatus acquireret hereditatem, relictum uel aliud, deindeque moreretur, tamen per interpretationem subuenitur, ut ad similitudinem pupillaris, si primò nominatus repudiet, substitutus per compendiosam admittatur. ergo uulgaris utrobique pariter tacita est per interpretationem, uel supplementationem legis contra uerborum proprietatem factam.

Diuersum est in reciproca, quæ sit ita, uos inuicem substituo, nam hic a testatore non fuit expressus casus acquisitionis, quod est in superioribus quando dixi, si decesseris in pupillari, uel quandocunque decesseris. ergo in d. uers. quod ius, patet, q. uulgaris tacita, quæ continetur sub compendiosa nō minus tacita est, quam illa, quæ continetur sub expressa pupillari, sed tacita uulgaris, quæ continetur sub compendiosa secundum communes & ueras opin. excludit matrem tam impuberis, quam testatoris, ergo idem in tacita uulgaris, contenta sub expressa pupillari.

121
Vulgaris
tacita con-
tenta in uul-
gari ex-
pressa, an
admitta-
tur contra
matrem?
ardua q.

Tertio queritur, an uulgaris 121 tacita comprehensa in uulgaris expressa facta in unum casum admittatur contra matrem? & dic, quod non, iste est casus singularis in l. nostra secundum intellectum Bar. de quo supra dixi, quem plenius ipse prosequitur in l. i. ff. de uulga. & pupilla. ubi uideas, sed cogita pro ueritate, quæ sit ratio diuersitatis, cum utroque casu militet ratio glo. approbata per omnes in l. nostra. nam utroque casu in uulgaris semper tractatur de successione sola uiri, & non impuberis, & mater non est privilegiata in hereditate mariti, sed solum filii sui. cogitabis.

Et sane magis est, ut mater secundum nostras sententias excludatur, nam si ex affe heredem scripsi posthumum, & si mater non esset, Titium substitui, deinde illenatus fuit, sed abstinuit, non uideo cur mater eius uxor mea ad meam hereditatem admittatur, quia cessat & decessio, & ratio expressa in l. nostra.

122
Pupilla-
ris tacita
contenta
sub pupil-
lari ex-
pressa an
reperia-
tur?

Modo hic incidenter quæro, an 122 quemadmodum est dare tacitam uulgarem comprehensam in uulgaris expressa, ut hic secundum intellectum Bar. & modo dixi ita eodem modo sit dare tacitam pupillarem comprehensam in pupillari expressa? istud non memini me legisse, puto tamen, quod non, quod sic probō, quia filius cui sit pupillaris substitutio, aut debet esse institutus, aut exheredatus: alias substitutio esset nulla. l. 2. §. i. ff. de uulga. substitutione, & inst. de pupilla. subst. §. non solum. cum similibus. nam si filius esset præteritus, testamentum patris est nullum. l. inter cetera. delib. & posth. inst. de exher. libe. in pr. ergo & substitutio pupillaris, quæ dicitur sequela testamenti paterni. §. liberis. in fin. de pupill. substitutione. c. si pater. in fin. de testamentis lib. 6. Modò sic, si est institutus, & adit, & sic est effectus hæres, habet locum pupillaris expressa, nec superest aliqua subst. tacita, ut patet, quia non potest dari al-

lius casus, in quo habeat locum, nam si adit, est pupillaris expressa, ut dixi, si non adit, est uulgaris tacita, nec inter hos duos casus est dare medium. Ita aut ratio cessat in uulgaris expressa, quia quod quis non sit hæres, potest contingere ex multis capitibus, uel quia non uult, uel quia non potest: & hoc quia non potest, potest multis modis contingere, uel impedimento facti, uel impedimento iuris &c. ut per Bal. & alios in l. 3. C. de hære. insti. & per Bal. in l. 3. §. fin. ff. de libe. & posth. Vnde nimirum si uulgaris concepta in unum casum tantum comprehendat alios, & dicatur tacita uulgaris comprehensa in uulgaris expressa. Si uero est exheredatus, aut que relauit testamentum paternum, aut non, si querelauit, & obtinuit, cum testamentum paternum sit ruptum per querelam, ergo per consequens, substitutio expressa: ergo nulla remanet tacita substitutio, cum non supersit testamentum primū a quo sustentetur: nisi hodie aliud diceret per authen. ex causa de liber. præter. §. quod rupto test. ex causa præteritionis, uel exheredationis, remanent cetera firma, & sic pupillaris substitutio de quo ibi dicitur, si uero non querelauit, sed assensit, substitutio facta exheredato habet suum effectum. d. §. non solum. cum similibus. illa est expressa, si decedit in pupillari ætate, si autem post, omnino extinguitur. l. in pupillari. cum similibus. ff. de uulgaris. ergo non uidetur posse dari casus, ubi sit tacita pupillaris comprehensa in pupillari expressa.

Et puto, quod sit tacita pupillaris comprehensa sub pupillari expressa. nam si dico filius institutus, si infra pupillari ætatem hæres factus decesserit, si uero hæres esto. tunc siquidem filius adiuuit, & impubes decessit, habet locum pupillaris expressa. Sin autem repudiavit, habet locum uulgaris tacita, quod si deliberans, uel ignorans decessit, tunc pupillaris expressa locum non habet, quia defecit conditio sub qua concepta fuit. si si hæres erit. Item uulgaris tacita non habet locum, quia nondum repudiavit, ut l. post aditam. C. de impuberis superest ergo ut substitutus ex tacita pupillari admittatur. sed adhuc tenenda est op. præcedens, ut non sit pupillaris tacita contenta sub pupillari expressa, nam siue filius adierit, siue ignorans, deliberans uel decesserit utroque casu hæres factus decedere intelligitur, altero quidem per factum suum. i. aditionem, altero sine facto suo, sed ipso iure ex potestate iustitiae. si quis filium. §. i. ff. de acq. hære. ergo conditio substitutionis pupillaris. §. si hæres erit, impleta fuit, & consequenter habuit locum pupillaris expressa, & sic patet, quod rex. in pr. inst. de pupill. & in l. i. ff. eod. non loquuntur de minutè, at si uelles tenere contrariam opi. quæ non est tuta posses dicere quod illa cond. (si hæres erit) debet impleri uerè non fidei. l. Iulianus. l. Meuius. l. qui hæredi in pr. de condit. & demonstr. ff. uerè autem factus hæres intelligitur qui adiuuit. l. cum hæredes in pr. de acq. poss. ff. non autè qui à lege ex potestate iustitiae hæres fingitur, arg. l. fin. C. qui ueniam ætat. impet. præterea si filius, cui sit pupill. subst. pro parte institutus repudiavit, adhuc non extinguitur pupill. subst. nam ut exheredatione non extinguitur. §. non solum inst. de pupill. subst. ita & repudiatione impuberis non deberet extingui, quando ad sui ualiditatem non oportet pupillum heredem existere. Præterea testator uoluit ut pupillo aduente, utriusque bona, ad substitutum pertinerent, per pup. subst. expressam, ergo & eo repudiante pariter ad eundem pertinere uoluit utriusque bona testatoris per tacitam uulgarem & impuberis per tacitam pupillarem. arg. huius. l. & l. Gallus. §. & quid si tantum. tacita nanque est, eo quod cond. expressa defecit, & ista op. uidetur tenenda per hunc text. qui generaliter ait, quod filio impubere decedente, substitutus (si mater in medio non esset) admitteretur: intelligo ergo siue post aditionem, siue post repudiationem, siue de liberans, ignorans uel decederet: intelligo q. substitutus admitti ad utraque bona per expressam pupill. cum impubes

pubes adiuit, sed cum repudiavit, substitutum admitti ad testatoris bona per uulgarem tacitam, ad bona autē impuberis per pupillarem expressam.

123
Vulgaris
contenta
sub reci-
proca ad-
mittitur
contra ma-
trem testa-
toris.

Quarta questio principalis est, an 123 uulgaris tacita comprehensa in breuiloqua admittatur contra matrem testatoris? ego indubitanter credo, quod sic, primo quia uulgaris tacita comprehensa in pupillari expressa admittitur contra matrem, ut in gl. nostra, & supra dixi ratio illa est, quia agitur de successione uiri, ut hic per glo. & docto. Sed illa est eadem ratio in uulgari comprehensa in breuiloqua, ergo &c. Secundò sic, uulgaris comprehensa in pupillari est omnino tacita, quia uerba repugnant, ut supra dixi: sed uulgaris comprehensa in breuiloqua, est expressa saltem in genere, quia uerba conueniunt, ut supra dixi: si ergo omnino tacita admittitur contra matrem, ergo à fortiori expressa saltem in genere. Tertiò sic, pupillaris comprehensa in breuiloqua admittitur contra matrem. l. Lucius. ff. de uulg. subst. & supra dixi, licet tractetur de successione pupilli, & ideo quia est expressa in genere, ergo à fortiori uulgaris comprehensa in breuiloqua admittitur contra eam, quia eodem modo est expressa in genere, & tractatur de successione testatoris non pupilli: nec huic potest responderi. & hanc opinionem tenet Zasius de pupilla. substit. nume. 25.

124
Vulgaris
contenta
sub compen-
diosa, an
admittatur
contra
matrem.

Quinta questio est, an 124 uulgaris comprehensa in compendiosa admittatur contra matrem etiam ista quaestione Doctores non tangunt, sed adhuc dico idem, quod in præcedenti, id est, quod admittatur contra eam, quia rationes assignatæ in præcedenti militent isto casu: & quia ualet argumentum in proposito de breuiloqua ad compendiosam, & è contra l. precibus. uerfi. si uero. iuncta. d. l. Lucius.

Sic ex omnibus ergo prædictis facio conclusiones sequentes.

Prima conclusio, pupillaris expressa admittitur contra matrem.

Secunda conclusio, pupillaris tacita comprehensa in uulgari expressa, non admittitur contra matrem. secundum communem. nos contra.

Tertia conclusio, pupillaris comprehensa in breuiloqua admittitur contra matrem secundum communem & nostram opi.

Quarta conclusio, pupillaris comprehensa in compendiosa admittitur contra matrem secundum communem, & nostram op.

Quinta conclusio, uulgaris expressa admittitur contra matrem, secundum communem & nostram op.

Sexta conclusio, uulgaris tacita comprehensa in pupillari expressa admittitur contra matrem pupilli, non testatoris secundum communem, nos contra.

Septima conclusio, uulgaris tacita comprehensa in uulgari expressa, non admittitur contra matrem secundum intellectum Bar. nos idem, si mater sit ex parte instituta, aliàs secus.

Octaua conclusio, uulgaris comprehensa in breuiloqua admittitur contra matrem secundum communem & nostram op.

Ultimo. ex l. ista colligo breuissimè plura notabilia, & primò secundum lect. Bar. noto ex hac. l. quod uulgaris concepta in unum casum specialem, comprehendit omnes casus uulgaris substitutionis, de quo dixi supra.

Secundò quod uulgaris in illis tacitis casibus non admittitur contra matrem.

Tertiò in specie, quod quemadmodum tacita pupillaris comprehensa in uulgari, non admittitur contra matrem, eodem modo tacita uulgaris comprehensa in uulgari expressa non admittitur contra eam.

Quartò hic casus, in quo ius accrescendi est potentius iure substitutionis, & sic est limitatio ad l. 2. §. si

duo. cum simi. ff. de bonor. poss. secundum tabu. de quo dixi supra.

Quintò quod quamuis uulgaris comprehensa in pupillari admittitur contra matrem, ut hic in glof. & supra dixi, tamen uulgaris tacita comprehensa in uulgari expressa, non admittitur contra eam.

Sextò nouissimè colligo ex hac lect. quod 125 ius substitutionis, etià tacita est potentius iure accrescendi. nam hic est casus specialis in quo ius accrescendi est potentius iure substitutionis tacitæ propter tria, ut hic per Pau. ult. col. ergo in contrarium est ius commune, & sic conc. cum tex. singulari in l. fi. C. de her. inst. & ibi Bal. ult. col. & de hoc dixi supra.

Secundum lect. communem colligo plura alia notabilia, primo ergo noto, quod tacita pupillaris comprehensa in uulgari, non admittitur contra matrem. de quo dixi supra latè.

Secundò ex hoc correlarie not. quod in expressa uulgari continetur tacita pupillaris, de quo etiam supra latè dixi.

Tertiò noto, quod in expressa uulgari continetur tacita pupillaris, etiam quando mater est in medio, de quo etiam dixi supra.

Quartò noto etiam, quod in expressa uulgari continetur tacita pupillaris, nedum quando est facta sub illo genere, & indefinito, si hæres non erit. Sed etiam si est facta in unum casum specialem, & indiuiduum. si si natus non fuerit, & non est alibi secundum Bar. Bal. & Paul. hic, & supra dixi.

Quintò noto, quod tacita pupillaris comprehensa in expressa uulgari admittitur contra matrem, quando hæc est uoluntas defuncti, ita probat tex. hic in uer. uoluntatis esse quaestione scribentibus &c. & uult hic Bal. prima col. ad fin. & sic est tex. pro glo. in l. precibus, in uerb. omnino, quod tene menti, & de hoc dixi supra.

Sextò noto, quod quamuis tacita pupillaris comprehensa in uulgari non admittatur contra matrem, tamen si mater moriatur, hoc ius non transmittit ad hæredes. probatur hic in fin. dum dicit, quod si mater prior decesserit, admittitur substitutus; ergo non transmittit, nam si transmississet, excluditur substitutus; quia ius transmissionis est potentius iure substitutionis. & de hoc etiam supra dixi.

Septimò noto, quod quamuis tacita pupillaris non admittatur contra matrem, tamen bene admittitur contra omnes uenientes ab intestato, & pro hoc dico esse tex. hic in fi. ubi est tex. quod si mater prior decessit, admittitur substitutus; ergo excluduntur uenientes ab intestato, & hoc tenet Bal. in l. precibus 1. col. in fin. & de hoc etiam dixi supra.

Octauò noto, quod expressa uulgaris bene admittitur contra matrem ut est tex. hic, ibi, tunc autem omnino substitutionem admittimus, cum posthumus minimè æditus fuerit &c. & hoc est indubitatum. & dixi etiam supra.

Nonò istum tex. ad aliud reperio allegatum per Bal. in l. precibus 10. col. ad fi.

Decimo istum text. ad aliud reperio allegatum per Bal. in l. humanitatis eo. tit. de impub. 4. col. ante medium. f. quod uulgaris substitutio non requirit aditione sed solum priuationem primi hæredis, & uoluit ponderare ibi, cum posthumus minimè æditus.

Vndecimò istum tex. ibidem allegat ad aliud 4. col. in principi.

Duodecimò eum allegat ibid. ad aliud pen. col. in medio, ubi uideas.

Tertiodecimò allegatur iste tex. quod expressa pupillaris admittitur contra matrem. nam si expressa non admitteretur contra eam, nulli est dubium, quod tacita non admitteretur. immo aliqui tenent, quod & tacita admittatur contra eam ut supra dixi.

Quartodecimò iste tex. quod substitutio uulgaris, de qua

125
Accrescem
di iuri
præfer-
tur substitutio
etià
tacita.

de qua hic est expressa, nedum specialiter, sed etiam singulariter, ita Bar. in l. i. ff. de uulga. & pupill. col. 2. post medium, ubi ponit quod alia est etiam uulgaris expressa in genere, item alia expressa in specie. nota singulariter, de quo uide ibi.

Adde, quod substitutus directo pupillariter non potest petere cautionem. Bar. in l. is potest. ff. de acquir. hered. quia substitutus directo non habet ius succedendi, nec spem aliquam. unde pupillus non tenetur cauere substituto de restituendo hereditatem ipsius pupilli quando mortuus erit. Bal. in l. inter omnes. ff. qui facit dare cogant. in lectura antiqua, & Alex. ibi.

De pupillari substitutione pars iiij.

§. xvj.

S U M M A R I U M.

- 1 Tacita pupillaris contenta in expressa uulgari, an admittatur contra matrem? ardua q.
- 2 Verba cum effectu accipienda.
- 3 Taciti & expressi par potentia.
- 4 Accrescendi ius impeditur, etiam per tacitam substitutionem.
- 5 Testati quam intestati causa potior.
- 6 Testato quam intestato expedit decedere.
- 7 Instrumentum quando potest executioni mandari, etiam in iis, quae ex eo tacite colliguntur executioni mandatur.
- 8 Verba per prius intelligenda.
- 9 Intell. l. si. C. de inst. & subst.
- 10 Intell. l. precibus. C. de impuberum.
- 11 Miles illam conditionem, si haeres non erit, quo sensu posuisse uideatur.
- 12 Verbum substitutio continet utrumque casum.
- 13 Substituta arbores.
- 14 Substitutus iudex.
- 15 Substituta actio.
- 16 Substituta pecora.
- 17 Substitutio directae cessat post aditionem ex legis interpretatione facta contra uerborum generalitatem.
- 18 Substituere non uidetur odio primi nominati, sed ad euitandam caducitatem.
- 19 Fideicommissaria est odiosa.
- 20 Militis in testamento sub uulgari expressa non continetur tacita pupillaris.
- 21 Intell. l. precibus. C. de impuberum.
- 22 Accessorium sequitur principale quo ad sui resolutionem, non quo ad effectum.
- 23 Mors & repudiatio inuitant substitutum.
- 24 Pupillaris tacita non caret effectu, licet contra matrem non admittatur.
- 25 Hereditas descendendum respectu ascendendum dicitur luctuosa.
- 26 Dispensationes odiosae.
- 27 Dispensatio non porrigitur de casu ad casum.
- 28 Legum correctio non inducitur ex sub auditis intellectibus.
- 29 Intell. l. si. C. de inst. & subst.
- 30 Intell. l. quamuis. C. de impub.
- 31 Intell. l. si quis ita haeres instituitur si legitimus. ff. de her. inst.
- 32 Praesumptio legis est liquida probatio.
- 33 Pupillaris tacita, an excludat matrem testatoris auiam pupilli ardua q.
- 34 Pupillaris tacita, an excludat auiam matrem pupilli ardua q.
- 35 Pupillaris tacita, an excludat patrem pupilli, ardua q. & si.
- 36 Pupillaris tacita, an excludat fratrem pupilli, ardua q.



DE VENDO ad intell. huius. l. & egrum articulum de matre, ardua illa q. conclusioque est, an pupillaris tacita comprehensa in uulgari expressa admittatur contra matrem? & in hoc communis conclusio est, quod non; & sic quantum expressa pupillaris admittatur contra matrem, secus tamen est in tacita. tex.

est hic, qui sic summatur per omnes. ad idem est tex. melior de iure in d. l. precibus uers. nā nō est incerti & c. & ista est sententia communis, a qua temerarium esset recedere. ut inquit Paul. in d. l. precibus. 3. col. & illa lex precibus inducitur. quinque modis. p. ista communis sententia ut ibi colligi potest per Ias. 2. col. in fin. cū sequenti & principio sequentis. 3. principaliter istam partem teneat gloss. hic & gloss. in d. l. precibus. in uerbo omnino & gloss. mag. circa princip. & gloss. in d. s. quā ratione. & in l. in testamento. gloss. mag. C. de testamento militis. Cynus Ioan. Faber. Odofredus. Petr. de Bellaperti. Iacob. Butri. Bar. Alber. Bal. Ang. Salicet. Fulgos. Paul. Castr. Alex. Corneus. Iaso. & Curtius Iunior nu. 26. in l. precibus. C. de impuber. Socinus in l. 2. num. 2. ff. de uulga. Francus in c. si pater de test. lib. 6. col. fin. Lancelo. Decius in d. l. precibus Ioan. Crotus in c. 2. de constitutionibus. lib. 6. nota. primo. Lancelotus Galiaula in l. ceterum col. 70. ff. de uulga. Alciatus in c. nouit de iud. in prin. Zasius in tracta. de substit. pupill. num. 32. Fran. de Ripa in l. 2. num. 45. ff. de uulga. Anto. Robeus conf. 69. glo. Bart. Bal. Angel. Salicet. Paul. Castr. Alex. Corneus & Ias. hic Alex. conf. 38. uiso themate col. 4. lib. 1. conf. 66. uiso testamento col. 3. lib. 2. & conf. 12. attentis uerbis col. 9. lib. 3. Philip. Decius in c. in presentia col. 30. de proba Bal. conf. 457. uiso testamento lib. 2. Bar. conf. 243. fuit quida col. 3. Philip. Decius con. 182. in casu occurrenti col. 3. Andre. Tiraq. de privileg. p. 2. cause privilegio 69. tradunt commun. dd. in l. si mater in princ. ff. de uulgari. plenē per Socinum. col. 9. d. l. i. ff. de uulga. & ultra omnes perpendo tex. in l. nostra in fortioribus terminis secundum intellectum Bar. hoc modo. nam si tacita uulgaris comprehensa in uulgari expressa, non admittitur contra matrem. ut hic secundum intellectum Bar. licet tractetur de successione uiri, non de successione pupilli; & hoc ideo, quia tacita, ergo a fortiori tacita pupillaris comprehensa in uulgari, non admittitur contra eam, quia eo modo est tacita & tractatur de successione pupilli: & licet iste intellectus Bar. communiter reprobetur, tamen ex eo euidenter colligitur, quod Bar. habuit pro indubitato quod tacita pupillaris non admittatur contra matrem. gratia tamen disputationis & ueritatis potest tentari, quod quemadmodum pupillaris expressa admittatur contra matrem, eo modo tacita pupillaris admittatur contra eam: & pro hoc stringunt sequentia. i. regula. iam hoc iure. ff. de uulga. substitutio. ne. & d. l. quamuis infra titulo primo. sed non reperitur lex, quae dicat quod mater praeratur tali substituto, ut patebit ex responsionibus ad contraria. ergo & c. nam sufficit habere regulam & c. quia regula iuris tenaciter fuit seruanda. ut inquit Bal. in l. si tutor. C. de seruo pig. da. ma. & habetur in uariis locis. & uidetur tex. hic, qui alias esset de indubitabili, si uerum fuisset, quia tacita pupillaris non excluderet matrem, etiam quando non esset mater cohaeres instituta. Tertio facit l. 2. infra titulo. i. & ibi eam ponderat Fulgosus. Quarto facit lex quā uis infra titulo. i. qui fortiter stringit contrarium sensu, & ista quatuor fundamenta pro ista parte possunt colligi per Alex. hic pe. col. ad finem. Quinto 2. ergo adduco, nam regulariter uerba cum effectu sunt accipienda. l. i. s. ff. quod quisque iuris cum similibus. cum ergo supra sit conclusum, quod in expressa uulgari continetur tacita pupillaris, etiam quando mater est in medio: ergo debet intelligi cum effectu. i. q. admittatur contra eam, alias ad quid contineretur, si contra eam non

Tacita pupillaris contenta in expressa uulgari, an admittatur contra matrem ardua q.

Verba cum effectu accipienda.

3
Taciti &
expressi
par poten
tia

4
Accrescen
dius impe
ditur etiā
per tacitā
substit.

5
Testati
quā intes
tati causa
potior.

6
Testato
quā intes
tato expe
dit decede
re

7
Instrumen
tum quādo
potest exe
cutioni mā
dari etiā
in ijs. quæ
ex eo taci
tè colligun
tur execu
tioni man
datur.

non haberet locum: essetque contra. d. regulam quod uerba &c. & quia esset lex imposita uerbis contra. l. 2. cum similibus. C. communia de legatis. Sexto pro ista parte facit alia regula, scilicet quia taciti & expressi si idem est iudicium. l. cum quid. ff. si cert. pet. cum concord. sed expressa pupillaris admittitur contra matrem ut supra est conclusum: ergo idem in tacita, cum non caueatur contrarium. in. l. ut infra patebit. Septimo sic arguo, nam substitutio etiam tacita impedit ius accrescendi, ut est casus singularis in. l. si in uerbo partem ue supra de hered. insti. & ibi Bald. ultima col. & probat gl. hic & Bal. hic. i. col. & supra dixi. & sic impedit illum, qui fuit admissus in partem a testatore; quanto ergo magis debet impedire matrem, quæ fuit priuata a testatore per dationem substituti. nam si uocatus ad successiōnem excluditur, ergo a fortiori repulsus, uel saltem non uocatus. Octauo sic arguo, causa 5 testati preferatur causæ intestati. l. quandiu. ff. de reg. iur. in. l. quandiu. ff. de acqui. her. nisi de uoluntate defuncti constet contrarium. tex. singularis in. l. si quis ita heres instituitur si legitimus. ff. de her. insti. modò sic, substitutus præten dit causam testati quāuis sit substitutio tacita, ut pater: sed mater præten dit causam intestati, quia cum pupillus de cedit, non potest testari: ut est notum, ergo debet substitutus præferri, & mater excludi, & istud optimè stringit. Nono arguo, 6 pupilli interest potius decedere cum testamento quā ab intestato. l. Iulianus, aliās si pupillus in prin. ff. de acqui. her. l. & quia de interrog. actio. cum similibus. sed si substitutus admittitur decedit testatus, si mater decedit, intestatus, ut modò dixi: ergo substitutus debet præferri. Decimo sic, ista conditio, si hæres non erit posita in substitutione uulgari, est conditio extensiva. l. filij mater §. i. ff. ad Tertuliam. sed pupillus post mortem suam non erit hæres, quia post mortem suam nihil est. l. qui liber tinus. §. penul. ff. de operis liber. & quia mors omnia solu it &c. ergo conditio uera, ergo succedit substitutus ex propriis uerbis, & mente testatoris, ergo excludit matrem. & istud fundamentum accepi à Bal. in. d. l. precibus. 2. col. uerf. 2. oppono. Undecimo facit. l. intesta mento in si. C. de testamento mili. ubi substitutio est tacita excludit matrem. ut ibi habetur plenè. Duodecimo sic arguo, nam 7 habeo quòd quemadmodum stipulatio expressa, uel instrumentum potest executioni mandari uigore statuti, uel legis nouæ, idem erit in eo, quòd tacitè præsumitur, uel colligitur in instrumen to, & idem in stipulatione tacita. unde si stipulatio expressa super dote posset mandari executioni, idem erit in tacita, quæ inducitur à l. secundum. l. i. C. de rei uxor. actione. ita eleganter dicit Bald. in. d. l. i. §. & ut plenius & uide ibi in apostil. & Bald. in. l. ad probationem. C. de prob. ubi dicit, quòd illud fuit primum consilium, quòd dedit in scriptis. Modò sic, tacita substitutio pupillaris colligitur in instrumento, uel testamento propter expressionem uulgaris. ut est notum. d. l. iam hoc iure, cum similibus. ergo quemadmodum expressa mandatur executioni contra matrem, & præfertur substitutus, eodem modo debet mandari tacita substitutio, quæ colligitur ex testamento, & inducitur à lege: & sic quòd mater per eandem excludatur. & istud est nouum fundamētum, & noua in ductio. Decimotercio istud confirmatur per octo similia, quæ ponit Iaso. in. l. cum quid. ff. si cert. pet. 2. lectura prima & 2. col. Decimo quarto hæc nostra sententia contra communem probatur per. l. iam hoc iure. ubi non minus tacita est substitutio pupill. sub breuiloqua contenta, quā quæ continetur sub uulga. at illa tacita pupillaris, quæ sub breuiloqua continetur, sine dubio matrem excludit. l. 2. à contrario sensu de impuberum. C. l. in testa mento in prin. de testamento milit. C. à contrario sensu l. Lucius de uulgari. similiter à contrario sensu, ergo & tacita pupillaris, quæ sub uulgari continetur, matrem

deberet excludere. Adde pro eadem parte. l. intestamē to in prin. supra allegata & d. l. Lucius. ubi aiunt, quòd mater ibi, ideo non excluditur, quòd illis casibus sub breuiloqua pupillaris non continetur: ergo si contineretur, excluderetur. at illa pupillaris si contineretur, esset tacita sicut ea, quæ continetur sub uulgari, ergo & ea, quæ sub uulgari continetur matrem excluderet. & eodem modo potest inducere. l. 2. & l. quanuis. C. de impuberum. Sed tenendo communem, ad istas quatuor. l. l. potest responderi, quòd illa pupillaris, quæ sub breuiloqua continetur, sit non tacita, sed expressa. ut uoluit glo. communiter approbata in. d. l. Lucius & Bar. in. l. i. de uulgari. expressa inquam uerbis generalibus, idque probatur ratione. nam non uideo cur magis uulgaris quæ continetur sub breuiloqua debeat expressa dici quā pupillaris. ut per glosam in. d. l. Lucius. sed respondeo, quòd non inconuenit dicere, quòd etiam uulgaris sub breuiloqua contenta, sit tacita, non expressa, sicut & pupillaris, quòd apertè probat. d. l. iam hoc iure uerf. quod genus, ubi bis dicitur in utrunque casum factam uideri substitutionem: ergo utraque substitutio tacita est. Nam substitutio quæ uerè facta est, ea expressa appellatur. quæ uerò uerè facta non est, sed facta uidetur, ea tacita appellatur. d. l. iam hoc iure in princ. Nec obstat, quòd ille substitutiones matrem excludant, ut dixi. nam id est, quòd contra communem teneo, tacitas omnes substitutiones, ut expressas matrem excludere. Præterea & si concederemus, quòd uulgaris sub breuiloqua contenta, sit expressa, ad huc non obesset. nam cum facio breuiloquam dicendo uos inuicem substituo, potius uulgarem, quā pupillarem factam esse dicendum est: quia uerba 8 sunt intelligenda per prius non per posterius. l. i. §. qui in perpetuum ff. si ager uetig. pet. Socinus in rubrica de uulgari. col. 2. facit. l. alius. C. de seruicibus. primeuā autem substitutio uulgaris est, patet in. l. precibus de impuberum & d. l. Lucius ubi in primum casum appellant uulgarem substitutionem, in secundum uerò pupillarem. cum ergo dico uos inuicem substituo, constat aliquam substitutionem factam esse: & si dubitetur de qua interpretandum est factam esse uulgarem & uerè. nam hoc casu qui interpretatur declarando nil agit. l. hæres palam de testamentis. §. i. ff. & Bar. in. l. omnes populi de iusticia & iure. dum uerò interpretatur à lege, etiam pupillarem factam esse, talis interpretatio non est mera declaratio, immo est uoluntatis extensio. d. l. iam hoc iure in princ. & Bar. in. d. l. omnes populi. & consequenter ista pupillaris substitutio non uera est, uel expressa, sed tacita & presumpta. Decimo quinto adde, quòd pro me est casus in. l. precibus de impuberum. in uerbo, si uerò in secundum casum substitutio, uel expressa, uel compendiosa, & ibi gl. in uerbo compendiosa. ubi uolunt, q. tacita, quæ continetur sub compendiosa, & tacita sit, & matrem excludat. Decimo sexto adde pro me, quòd in dubio uerba non dupliciter, sed simpliciter sunt intelligenda. l. i. §. si quis simpliciter. ff. de uerborū Soci. in rubrica. ff. de uulgari. sed substitutio pupillaris est duplex. l. i. ff. de uulg. ergo in dubio non ad pupill. sed ad uulgarem quælibet substitutio referenda est. facit, quia legatum nunquam censetur duplicatum. l. cum filiis. §. cum qui. ff. de leg. 2. Decimo septimo ex superioribus patet saltem iure. ff. tacitam pupillarem sub uulgari comprehensam, matrem excludere. Primo per d. l. iam hoc iure. Secundo per. l. quanuis. C. de impuberum. Tercio 9 per. l. si. C. de inst. nam si tempore Iustiniani illius. l. auctoris, mater excluderet tacitum substitutum pupill. frustra quæreretur, an si præterea, quòd erat mater, esset etiam coheres impuberis illam, substitutus excluderet. ergo ille tex. probat eni denter contra communem, primò, quia patet esse noui iuris inductiuum. Secundo, quia id in casu speciale, scilicet cum coheres mater erat, loquitur, ergo &c. quia casus

8
Verba
per prius
intelligen
da.

Intell. l. si
C. de inst
& subst.

Cc Specialis

specialis firmat regulam in contrarium. Tertiò, quia hæc ratio est expressa in l. c. quod matri sue substantiæ partem dereliquit. Quarto, quia in d. l. si refertur iure ff. apud Vlpianum, Papinianumque dubitatum, an salua regula. Iam hoc iure ff. de uulg. per interpretatio nem induci posset, ut substitutio tacita pupill. excluderetur per matrem ex parte institutum. ergo &c. nam de e. iditur, quod sic, non regulariter, sed in casu illo speciali. s. quando mater fuit ex parte instituta. Quintò, quia illud in d. l. si. specialiter inducitur ex coniectura. l. Publius. ff. de condit. & dem. Nec ad rem pertinet, quod & illa ratione fundari uideatur, quod filij hereditas matri luctuosa est, nam illa non est ratio, quæ sit attendenda, cum ea attenda etiam pupillaris expressa matrem nõ excluderet. Vnde succedit regula, quod quando duæ rationes copulante ponuntur in l. quatum una sola eui denter minus sufficiens erat, tunc requiritur concursus utriusque. l. qui heredi plures. ff. de cond. inst. Præ terea illud uerbum luctuosa, non tam ratio legis, quam epithetum hereditatis filij impuberis esse uidetur. Sed an id, quod iure ff. planum uidetur, iure saltem. C. immutatum uideatur? quod uidetur. ut. l. precibus. C. de impuberum. sed omnino nego. Primò quia patet ex illa. l. tota, nil se noui inducere uoluisset.

10
Intell. l.
precibus.
C. de impu
berum.

Secundò, 10 quia cum illa. l. fuerit anterior quam d. l. fin. C. de inst. & subst. & in d. l. fin. id in casu tantum speciali denuo inducatur, constar, quod ante inductum non fuerat. Tertiò, quia l. precibus facta fuit per Deo cletianum, qui etiam fecit. l. post aditam eod. titulo ubi similiter dixit post aditam hereditatem directas substitutiones expirare, nec exceptit de tacita pupillari sub uulgari contenta, quæ post aditam non expiret: quid ergo mirum, si id similiter non exceptit in l. precibus? Vtrobique autem id excipere defuisse potuit ex multis rationibus inter quas illam interea an notato, quod nõ frequenter contingat in pupillari ætate, quem mori. Vel ideo in l. precibus id omisit, quod ibi præfentit Imperator se consultum, non cum uulgaris, sed cum compendiosa facta erat: ideo circa illam plenius disseruit. Item & tertiò licet fatendum sit, uulgarem impuberi factam tamen potuit iam pubes decedere. Quarto, illa uerba in primum casum, possunt intelligi. cum pupillus cum hereditibus inuicem substitutus fuit. & tunc &c. ut. l. 2. C. de impuberum. & istud multum placet. nam si ngo casum illius legis, quod pupillus cum extraneis in stitutus fuit, & ita substituit, nos inuicem &c. Et contra communem uide plura fundamenta per Curtium in l. precibus num. 26. Videq; Viglium tenentem contra communem in pr. inst. de pupill. subst. num. 16. pro cuius intellectu ad d. l. precibus adde & 18: optimum textum. in l. si duobus de testamento militis. ff. uidetur expressum in l. in testamento. ibi iuris quidem ratio. C. de testamento militis. ubi licet uerbum, substituo, secundum nos, sui natura utrunq; casum si tam aditæ, quam non aditæ comprehendat, tamen ex interpretatione restringitur ad casum tantum non aditæ hereditatis: & licet intestamenti paganorum rursus etiam ad casum aditæ porrigatur fauore pupillorum, tamen secus est intestamento militis, in quo ad casum aditæ nunquam porrigitur, ut ibi, & dicta. l. si duobus & l. miles unum.

11
Miles illa
conditione
si heres
non erit
quo sensu
posuissent
deatur.

Secunda differentia 11 inter militem & paganum, quia cum paganus adiecit illam conditionem, si heres non erit id adiecit uidetur, quod prudenter uideatur cogitasse quod proprietates uerbi substituo uocabat substitutum etiam si post aditam ab intestato hereditatem is substituto prior moreretur, id, quod exclusum uoluit ne ueluti ex fideicom. grauaretur institutus: ideoque adiecit illam conditionem si heres non erit. Verum miles simplex si conditionem illam adiecit, non id fecisse uidetur tam q. fideicommissariam restitutionem exclusam uoluerit (id enim nimis subtile erat) quam q. eo tantum casu substitutum admissum uoluerit, quo filius

impubes repudiasset, sin autem adisset, eum subst. omnimodo exclusum uoluit. Itaque conditio, si heres non erit a milite adiecta ad exclusionem tantum substituti adiecta uidetur. at si a pagano adiciatur, tunc non tam ad substituti exclusionem quam ad provisionem instituti apposta uidetur; quo fit ut pro non adiecta habeatur, quotiens id testamento utilius inuenitur esse.

Idq; ut euidentius appareat considera, q. 12 uerbu substituo, est commune, quod inspecta sui proprietate comprehendit non solum eas substitutiones, quæ ante aditam hereditatem locum habent, (qualis est uulga. & reciproca) sed etiam eas substitutiones, quæ post aditam hereditatem locum habent, (qualis est pupillaris & fideicommissaria, & compendiosa, & directa militaris & exemplaris.) ita probat tex. in l. Iam hoc iure. ibi hoc communi uerbo. ff. de uulga. docent Bar. & alii in l. centurio col. pen. ff. de uulga. Alciatus in Rubr. num. 4. ff. de uulga. ratio, quia si dixi, primum instituo, secundum substituo. tunc inspecta proprietate uerboru post exclusionem primi secundum omnino admittendus erat. siue primus ante acquisitionem relictus excluderetur, siue etiam post acquisitionem relictus morte, uel quauis alia ratione excluderetur: statim substitutus admittendus erat. ut dictum est. & argumento tex. not. in l. licet in annos. §. 1. ff. si usus fr. pet. ratio, quia uerb. substitue re est generale comprehendens omnem omnino modum exclusionis: ideo dicimus 13 arbores substitutas, quæ in locum earum, quæ quoquo modo defecerunt substituntur. l. arbores. l. uel inutilium. ff. de usufr. pecora 14 substituta, quæ in locum eorum, quæ quoquo modo defecerunt substituntur. l. si grege. ff. de leg. 1. iudicem 15 substitutum, qui in locum eius, qui quoquo modo defecit substituitur. l. cum apud Sempronium. ff. audi. solui. actionem 16 substitutam, quæ in locum actionis quoquo modo deficientis substituitur. l. cum se quentibus. ff. si quis testamento lib. esse ius su. & sic in aliis similibus casibus, ut per Corrafi. in rubr. C. de impub. Sic ergo & in proposito heredem substitutum dicimus inspecta proprietate uerborum, qui in locum instituti quoquo modo deficientis substituitur & sic siue deficiat post acquisitionem relictus, siue ante acquisitionem.

Hæc 17 aut proprietates huius uerbi (substituo) per legis interpretationem restricta fuit, ut regulariter comprehendere intelligeretur casum repudiationis, uel alterius exclusionis tantum, non etiam casum acquisitionis; ut sic, qui relictum semel acquisisset huiusmodi substitutus non succederet. ratio, 18 quia substituere primo nominatis, non eorum odio uidetur, cum ipsi ut pote primo nominati censentur magis dilecti. l. Publius. ff. de condit. & demonstr. sed ideo uidetur substituisse, ut si fortè primo nominati adire noluerint, uel non potuerint, tunc supersit substitutus, cuius adiunctione testamentum firmetur. argumento. l. un. in pr. C. de cad. toll. & in pr. inst. de uulga. iuncta. l. 3. §. fin. ff. de liber. & posthum. at si post acquisitionem a primo nominato factam substitutus ex fideicommissaria admitteretur: id onus 19 graue esset ipsi primo nominato l. coheredi. §. cum filia. ff. de uulga. sicq; quod testator induxit in fauorem & conseruationem sui testamenti conuerteretur in odium primo nominati præter intentionem testamentis, uel potius contra eius intentionem qui primo nominato nocere minime uoluit. Miles ergo qui facit substitutionem uulga. eam fecisse uidetur in conseruationem sui testamenti, sicq; in casum exclusionis, ideoq; adiecit illa uerba, si primus heres, uel si filius heres non erit. quod si is heres factus in pupillari ætate decederet, is miles nil disposuit, nec quo ad sui testamenti conseruationem erat id cauere necessarium, sicq; id remanet incautum & in decursum. & licet 20 quodammodo tacita pupillaris uideatur utilis pupillo. l. si pupillus. ff. de acquir. her. tamen cum quando fit uulga. ea interpretatio aduersetur uerbis testatoris, &

13
Verb. sub
stitutio co
tinet utrū
que casum.

13
Substitu
tæ arbo
res.

14
Substituta
pecora.

15
Substitut
actio.

16
Substituta
pecora.

17
Substitu
tio directa
cessat post
acquisitionem
ex legis in
terpretatione
facta contra
uerborum
generalitatem.

18
Substituere
nō uide
mur odio
primi nomi
nati, sed
ad euertan
dam caducitatem.

19
Fideicom
missaria e
odiosa.

20
Militis in
testamento
substitu
tari ex
pressa non
continetur
tacita pu
pillaris.

per hoc eius uoluntas tergiuerfari, eludi, fraudari, & periclitari possit; non curamus de utilitate impuberis, quæ militis uoluntati possit aduersari & repugnare: sicque interpretatur legis de qua in d.l.iam hoc iure. cum similibus, quæ sit in testamento paganorum, cum magis favore pupillorum quam ipsorum testantium fiat: cessat in testamento militis eius favore, ut sic utilitas ipsius, quæ in observanda ad unguem eius uoluntate, & dispositione consistit, præferatur utilitati impuberis, quæ consistit in inducenda ex legis interpretatione tacita pupillari. is 21 est uerus intell. d.l. precibus. uersus nam non est incerti iuris. Vbi ideo ut nos interpretamur mater admittitur ad pupilli morientis successionem legitimam, quia sub illa uulgari substitutione, quæ additione pupilli exprimitur, d.l. post aditam, non fuit comprehensa tacita pupillaris in illo militis testamento, sicque exclusio substitutio non solum mater, sed quilibet etiam alius agnatus pupilli admitteretur ab intestato ad eius successionem, dato quod mater in medio non foret: & ultimo loco etiam fiscus. ut §. penult. C. de caduc. toll. quem etiam substituto præferendum intelligo, quia is substitutus ut diximus, non tam per matris interuentum excluditur, quam quia euauit uulgaris per pupilli additionem hereditatis: nec in eo testamento militis tacita pupillaris sub expressa uulgari intermissione quasi substituta uidetur, licet in testamentis paganorum uideretur inesse: quod bene nota, quia reliqui, qui hanc nostram sententiam uel præferunt, uel tuentur, non sic declarant.

Postremo, hæc nostra sententia contra communem tueretur & hoc argumento, quod tacita pupillaris sit, pendet ab expressa uulgari, sicque matrem excludat non secus quam ipsa uulgaris. l. 3. §. fin. ff. de libe. & posthu. ut supra plenius in rep. dixi. Sed ad hoc sic respondeo.

Quando 22 sunt duo, quorum unum habet dependentiam ab alio, quod iuris est in uno, & in reliquo, ut supra dixi, fateor, scilicet, quod ad essentiam & ualiditatem, non tamen quod ad effectum. uolo dicere, quod si unum ualeat, & aliud contra, ergo si non ualeat testamentum paternum, nec ualebit substitutio pupillaris, quæ habuit dependentiam. & hoc est quod rex. significat in d.l. nam & si sub conditione. §. fin. de iniust. test. & si ualeat paternum, ualebit & substitutio: ergo illa substitutio admittitur contra matrem, istud nego, quia, quod iuris est in uno, non est in alio, quod ad effectum, & sic argumentum non concludit. ista enim possunt simul stare, quod ualeat paternum & ualeat substitutio, tamen quod substitutio, non habebat effectum contra matrem, licet habeat contra alios, & isto casu restringitur potestas illius substitutionis tacite favore matris, & sic non obstat. Sed contra prædictam solutionem uariis modis infisto, & primò sic, Nam uidetur, quod nihil prodest substituto isto casu, quod comprehendatur pupillaris tacita ex qua mater contra ipsam admittitur, ergo comprehensio est inutilis contra. l. 2. cum concord. C. communia delegat. ad hoc respondeo, quod immo non est inutilis, nam multi effectus resultant. Primus & notabilis quod si 23 mater renuntiat successioni filii, substitutus admittitur ex tacita pupillari, quia non est differentia, an mater præmoriatur, an uiuat, & renunciet hereditati filii. l. 2. §. sed & si sint sui. ff. ad tertulian. & uide quod ibi ponit Bart. Sed 24 si non comprehendatur, nullo modo admitteretur substitutus. ita notabiliter tenet Bart. in l. Centurio. ff. de uulga. & pupilla. 2. col. & ibi Angel. & Bal. in l. precibus. 1. opin. & ibidem Paul. 3. col. licet aliqui contra. Sunt & alij effectus, quos ponit Paul. in d.l. precibus. quos non refero quia nihil adderem & sic dicta opin. non obstat. Secundo contra dictam solutionem oppono, certum est, quod pupillaris tacita pendet a testamento, paterno quemadmodum pupillaris expressa; si ergo pupillaris expressa admittitur contra matrem, quare non idem in

tacita per regulam supra dictam? quia quod iuris est in uno &c. ad hoc contrarium supra responsum est, scilicet, quod illud est uerum quod ad essentiam & ualiditatem non tamen quod ad effectum, & sic non obstat. Item & secundo modo respondeo, diuersitatis ratio tollit contrarium. nam si tacita pupillaris admitteretur contra matrem priuaretur mater indebitè luctuosa hereditate filii sui, quod non est ferendum. istam rationem reperio positam per Paul. de Castr. in l. nostra post princ. de quo nullus facit mentionem. sed ista ratio saluo saniori iudicio mihi nullo modo potest placere, nec concludit. nam illa ratione attenda, etiam expressa pupillaris non admitteretur contra matrem, quia etiam tunc priuaretur luctuosa hereditate filii sui, ut patet. & quia 25 semper hereditas descendentium dicitur luctuosa quod ad ascendentes ut hic & in l. fin. C. commun. de successi. & in l. ad Tertulia. in fi. cum similibus. quare forte alia est melior ratio. Pro cuius euidencia præmittendum est, quod lex dispensatione permittit patri contra regulas iuris, quod possit facere testamentum pro filio suo pupillo illi substituendo pupillariter, cum substitutio pupillaris sit testamentum pupilli. l. patris & filii. ff. de uulga. & pupilla. & instit. eod. §. igitur. Item permittitur quod possit substituere filio suo pupillo quemcumque extraneum, & excludere matrem a luctuosa hereditate filii sui pupilli sine causa, quæ hereditas dicitur sibi debita iure naturæ. c. si pater ad fi. de testa. lib. 6. cum concord. quod quidem ipse si ius facere non posset. d. c. si pater. & l. Papinianus. §. sed nec impuberis. ff. de inoffic. testamen. & hæc omnia permittuntur ne filius moriatur intestatus. Vnde 26 cum tales dispensationes sint contra ius, & sic odiosæ, per consequens sunt restringendæ. c. 1. in fin. de fil. presbyt. lib. 6. glo. in c. ordinan. de offic. ordinan. eod. lib. sequitur ergo licet quando pater facit expressam substitutionem illa admittatur contra matrem, non tamen idem erit in tacita, quia in his dispensationibus contra ius, & sic odiosis, non sufficiunt coniecturæ & interpretationes iuribus præallegatis. Item 27 quia dispensatio facta circa unum casum, uel defectum, non porrigitur ad alium. secundum Bar. per tex. ibi in l. cum propter. ff. de legat. præst. facit. l. omnium in fi. C. de testam. cum similibus. item pro hoc facit, quod dicimus in simili, quod 28 per interpretationes & tacitos & subauditos intellectus non debet induci legum correctio. ut est glo. singularis. in c. cupientes. §. quod si per uiginti. in uerbo petere. de electi. lib. 6. ex qua potest inferri ad multa. sic ergo in proposito non est æquum, quod per illam tacitam & subauditam substitutionem introductam ex dispositione. l. nō ex uoluntate defuncti, ut infra dicitur, excludatur mater contra omnes regulas iuris.

Non 29 obstat. l. fin. C. de instit. & substit. inducta in fortioribus terminis ut supra induxi, quia illa inductio fundatur tenendo intellectum Bart. de quo supra dixi. unde cum ille intellectus reprobetur communiter, ergo inductio nulla, & sic nullo modo obstat. Nam quis dubitaret, quod si tacita admittitur contra matrem, quod idem esset in expressa? certe nullus. Ideo si uis tenere communem sententiam potest responderi breuiter ad ea, quæ ego adduxi pro me, & primo ad. l. iam hoc iure. cum similibus. quod illa regula est uera, tamen fallit in iure, rationibus de quibus supra dixi. Et ita respondent omnes glo. de quibus supra.

Ad secundum, tertium, & quartum fundamentum respondeo ut hic per Alex. notabiliter ult. col. ultra quem ad. l. quamuis de impuber. & aliis. ego 30 aliter respondeo hoc modo. nam fateor, quod ibi in uulgari expressa non continebatur pupillaris tacita, propter imparitatem personarum; ergo si non esset imparitas, contineretur tacita pupillaris, hoc etiam fateor; tamen quod ista tacita pupillaris contenta excluderet matrem pupilli hoc nego. nec dicitur ibi in tex. quod eam excluderet.

Cc ij & istam

25
Hæreditas descendentium respectu ascendentiū dicitur luctuosa.

26
Dispensationes odiosæ.

27
Dispensatio non porrigitur de casu ad casum.

28
Legum correctio non inducitur ex subauditis intellectibus.

29
Intell. l. fi. C. de instit. & substit.

30
Intell. l. quāuis. C. de impub.

21
Intell. l. precibus. C. de impub. berum.

22
Accessorium sequitur principem. quod ad sui resolutionem non quo ad effectum.

23
Mors & repudiatio inuitat substitutum.

24
Pupillaris tacita non careret effectum licet contra matrem non admittetur.

unde dico, q̄ contineretur, non tantum eam excluderet, & istam puto uerissimam solutionem, & istud forte sentit Ias. in l. precibus. 5. col. in fi.

Non obstat, quod uerba cum effectu, &c. sed si continetur pupillaris, & quia mater est in medio, non tamen admitteretur contra eam, hoc esset sine effectu, ergo &c. & ad hoc respondebo inferius, quod immo hoc est magni effectus, ut statim dicam.

Non obstat regula. l. cum quid. ff. si cert. petatur. quia habemus leges, quæ faciunt differentiam inter expressum & tacitum, hoc casu, ut in l. nostra. & l. precibus. & in c. si pater cum similibus, & posito, quod hoc non esset, non obstat, quia non est hic eadem ratio taciti, & expressi, ut patet per ea, quæ dixi supra.

Non obstat, quod substitutio etiam tacita impedit illum, qui fuit admittus in parte, & sic cohæredem: ergo a fortiori matrem, quæ non fuit admittenda, immo potius priuata per dationem substitui. istud soluo ex diuersitate rationis, nam potest testator excludere cohæredem a iure accrescendi expressè, & etiam tacitè quia tractatur de bonis testatoris. l. quoties. §. si duo. cū similibus. ff. de hæred. instit. secus in casu matris, quæ uenit ad bona non testatoris, sed pupilli filii sui, & licet testator possit eam priuare expressè per substitutionem pupillarem. c. si pater in fin. cum concord. de testa. lib. 6. & supra dixi. tamen cum sit casus odiosus, non debet extendi ad casum tacitum, nisi appareat de uoluntate defuncti; quæ ratio cessat in iure accrescendi. ut patet, & sic non obstat.

31
Intell. l. si
quis ita
heres in-
stituatur
si legiti-
mus. ff. de
her. inst.

Non 31 obstat, quod causa testari præfertur cause intestati, & sic debet substitutus præferri. quia dico, quod illud est uerum, nisi de uoluntate testatoris constet, uel præsumatur contrarium. per tex. singularem in d. l. si quis ita hæres instituatur si legitimus. sed sic est in casu nostro, ergo &c. lex enim præsumit, quod testator noluit matrem excludi per casum ab eo non prouisum. nam si testator noluisse contrarium, bene potuisset hoc facere, ut supra latè dictum est. & quia non est eadem ratio in isto tacito, quia in expresso & in casu isto sufficit ista præsumptio legis, quæ 32 est liquidissima probatio iuxta glo. & ibi plenè dixi in l. si tutor. C. de periculo tuto. & per hoc respondetur ad 9. fundamentum. ad 10. & 11. respondeo ex uerbis Bal. in d. l. precibus. 2. col. uerf. 3. oppo. & uerf. 4. oppon.

32
Præsum-
ptio legis
est liquida
probatio.

Ad alia respondeo, quod cum loquimur in dispensationibus, & sic in odiosis, non ualeat argumentum de uno ad aliud: nec sufficiunt coniecturæ & interpretationes. ut in c. i. de filiis presbyt. lib. 6. & supra dixi. & quia dispensatio facta circa unum defectum, non extenditur circa aliud, ut per Bart. in l. cum propter. ff. de lega. præstan. Et eadem est responsio ad similia, quæ allegauimus in ultimo fundamento. & per prædicta si uis teneas communem opinionem, scilicet, quod tacita pupillaris comprehensa in expressa uulgari, non admittitur contra matrem, & si dicatur, si tacita pupillaris in uulgari comprehensa, non admittitur contra matrem, quid prodest, quod tunc contineatur in uulgari, cum non habeat effectum? & uerba cum effectu sunt accipienda, & l. ex non debet uerbis imponi, ut supra dixi. Respondeo, quod licet non admittatur contra matrem, nihilominus habet plures effectus, quos notabiliter ponit Paul. de Castr. in d. l. precibus. 3. col. & ibidem Ias. 4. & 5. col. ubi uideas communis tamen op. re uera non est ex mente iuris, sed contraria est longè uerior per fundamenta, iura, & rationes supra relatas, & per alia plura, de quibus in §. præced. ubi eundem articulum attigimus. Vnde, quæ hic desunt petenda sunt; præsertim quod ad intellectum d. l. precibus.

33
Pupilla-
ris tacita,
an exclu-
dat matrē
testatoris
aut pupilli
ardua. q.

Retenta tamen communi opinione, ut 33 tacita pupillaris contenta in expressa uulgari, non excludat matrem pupilli. eam ampliabis. Primo, ut procedat etiam in matre testatoris auiæ paternæ ipsius pupilli. ita

tenent Bar. col. pe. ad fin. in d. l. moribus cuius opin. tantum communem sequuntur Zasius de pupill. sub st. num. 26. & Alciatus num. 57. in d. l. moribus ubi Ias. num. 33. sequitur eam, & dicit esse communem opin. quæ & Soci. ibi num. 24. sequitur & communem esse firmat, & alii omnes ferè statim referendi. sed retenta nostra opin. contrarium esset respondendum.

Secundo amplia, 34 ut idem sit in auiæ materna, quia in utraque pariter militat ratio luctuose hæreditatis, quæ expressa est in d. l. fi. C. de inst. & sub st. ista est communis opin. quam tenent Bar. in d. l. moribus num. 35. Alex. nu. 31. Ias. qui hanc dicit communem d. num. 33. Soci. qui hanc similiter dicit communem num. 24. Zasius qui eand. opin. dicit ubi supra communem num. 26. Alciatus in d. l. moribus num. 57. qui eand. communem firmat Ripa qui eand. ibi dicit communem num. 48. post Imolam ibi & eund. Imolam in materia pupill. sub st. in d. c. Rainutius de testam. Sali. hic Angelus in l. precibus. C. de in pub. ubi etiam Guilielmus de Cun. & alii communiter. licet contrarium uelint Fulgo. in d. l. precibus & Cumanus in l. iam hoc iure. ff. de uulg. sed retenta nostra principali opinione hæc pars contra communem tenenda esset.

34
Pupilla-
ris tacita,
an exclu-
dat auiam
maternam
pupilli. ar
dua. q.

Tertiò amplia, ut procedat etiam in patre ipsius pupilli, nam si 35 nepoti ex filio emancipato substitui uulgariter, ea tacita pupillaris sub illa uulgari contenta patrem pupilli non excludet. ista est communis opin. quæ tenent in d. l. moribus Bar. num. 34. Alex. num. 30. Socius num. 23. qui eam dicit communem opin. Iaso. & Ripa num. 47. qui hanc dicit communem opin. Sali. & Paulus hic Guili. de Cun. in l. precibus supra all. Guili. Bened. in c. Rainucius supra alleg. in materia pupill. sub st. num. 88. Imola in d. l. precibus & rursus in d. c. Rainucius in materia pupill. sub st. Salicetus in l. si testamento C. de in pub. & hanc dicit mitiorem opin. Alciatus in d. l. moribus num. 56. licet in puncto iuris contrarium teneant ipse Alciatus ibi, & Cumanus in d. l. iam hoc iure. & Fulgosius in d. l. precibus. quorum opi. contra communem, retenta nostra principali opinione sequenda est.

35
Pupilla-
ris tacita,
an exclu-
dat patrē
pupilli. ar
dua. q.

Quarò amplia, 36 ut idem sit in fratre pupilli, si a patre communi esset aliqua ex parte institutus, & esset utriusque coniunctus, uel saltem ex patre, qui Germanus appellatur secundum Bar. num. 36. in d. l. moribus quam opin. sequuntur omnes proximè relati, quorum non pauci hanc partem dicunt communiter teneri: licet Cumanus & Fulgo. ubi supra contrarium teneant, & Imola tam in d. l. moribus. quam in d. c. Rainucius. sed cum nos tenuerimus matrem etiam per tacitam pupillarem in uulgari contentam excludi, fortius tenemus in omnibus his quatuor ampliationibus excludi personas commemoratas: nisi uel cohæredes forent pupillo, ut hic, uel essemus in testamento militari. ut in d. l. precibus.

36
Pupilla-
ris tacita,
an exclu-
dat fratrem
pupilli, ardua
q.

De exemplari substitutione §. xviij.

SUMMARIVM.

- 1 Exemplaris quid sit?
- 2 Exemplaris quare dicatur.
- 3 Exemplatum quid dicatur?
- 4 Instrumentum exemplatum ut ualeat?
- 5 Exemplaris quo iure inducta?
- 6 Exemplaris & pupillaris regulariter æquantur.
- 7 Aui, qui exemplarem facit, an teneatur omnes futuros liberos legitimos instituere, uel cohæredare?
- 8 Exemplaris quare inuenta?
- 9 Pietas est inter liberos & parentes.
- 10 Exemplaris an fieri possit a patre filio naturali tantum.

Exem

- 11 Exemplaris non fit, nisi liberis, quibus debetur legitima.
- 12 Legitima, non debetur filio naturali.
- 13 Intell. l. humanitatis. C. de impub. uerbo. legitima.
- 14 Filius qui dicatur.
- 15 Libervorum appellatione naturalis an contineatur?
- 16 Exemplaris non fit, nisi liberis, qui possunt ad querelam inoff. testamenti uenire.
- 17 Querelam non habet filius naturalis tantum.
- 18 Exemplaris, non fit filio spurio.
- 19 Exemplaris non fit spurio à matre illustri.
- 20 Legitima non debetur spurio à matre illustri.
- 21 Exemplarem spurio mater non illustris facere potest.
- 22 Exemplaris quare fiat à matre, quæ pupillarem facere non potest.
- 23 Ratio noua.
- 24 Exemplaris an fiat à matre, quæ transiit ad secundam uota. ardua q.
- 25 Pupillaris fit etiam mala mente exheredatis.
- 26 Exheredatio, mala mente fieri præsumitur.
- 27 Tutores etiam exheredatis liberis dari possunt.
- 28 Nuptiarum repetitarum pena tenet masculos & feminas.
- 29 Humanitatis intuitu exemplarem admissam fuisse, ut accipiendum?
- 30 Intell. l. humanitatis. uerbo. primo C. de impub.
- 31 Exemplaris facta à matre per secundas nuptias ipsius non infirmatur. contra communem.
- 32 Exemplarem facere potest pater secundò nubens.
- 33 Exemplaris an fieri possit recasuro in alterius potestatem? not. q.
- 34 Exemplarem, & pupillarem auus nepoti in patris potestatem recasuro facere potest.
- 35 Pupillaris ab auo facta nepoti, non infirmatur licet nepos in patris potestatem reciderit. contra communem.
- 36 Exemplaris facta ab auo nepoti, non infirmatur licet nepos in patris potestatem reciderit contra communem.
- 37 Tempus non quo fit, sed in quod confertur dispositio inspicitur.
- 38 Intell. l. cum filius. l. miles ita. §. exheredato. ff. de mil. testamen.
- 39 Exemplaris non potest fieri simul à patre, & matre; sed ab alterutro tantum. egregia. q.
- 40 Ordo litteræ inspicendus.
- 41 Intell. l. humanitatis. C. de impub. uer. qui, quæ sit.
- 42 Intell. l. humanitatis. C. de impub. uer. parenti qui, uel quæ.
- 43 Habilitatus ad testandum intelligitur, dum modo rite testetur.
- 44 Copula, non semper inducit concursum.
- 45 Exemplari in substitut. faciendâ, qui præferantur not. q.
- 46 Exemplaris regulatur secundum naturam pupillaris.
- 47 Exemplare testam. unum plures parentes simul facere possunt.
- 48 Exemplaris, quæ respicientia euamuit, an conualescat si respiciens recidat in furorem. ardua. q.
- 49 Exemplare testamentum, quo tempore factum uideatur.
- 50 Pupillare testamentum, quo tempore factum intelligatur.
- 51 Furoris intermissio nulla est perfecta.
- 52 Furiosus semel, nunquam à furore præsumitur perfectè liberatus.
- 53 Testamentum semel ualidum, & postea infirmatum reualidatur, cessante ratione sua inualidationis.
- 54 Legis ratione, cessante, non perit lex, sed interea dormit.
- 55 Exemplaris substitutio, an admittat exheredatio-

- nem, uel præteritionem quorundam ex liberis mente capti. ardua. q.
- 56 Intell. l. humanitatis. C. de impuberum.
- 57 Exemplaris & pupillaris differentia.
- 58 Impubes an filios legitimos possit habere?
- 59 Exemplaris tacita continetur sub uulg. expressa. ardua. q.
- 60 Exemplaris puberi facta, si is furere cæperit, uidetur sub uulgari simpliciter ei facta. ardua. q.
- 61 Similia pro cautis habentur.
- 62 Exemplaris fieri, non potest parentibus à liberis not. q.
- 63 Transmissio iure sanguinis, non contingit ascendentibus, sed tantum descendantibus.
- 64 Amor plus descendit quam ascendit.
- 65 Pactum futurae successionis etiam inter liberos est prohibitum.
- 66 Filii plerumque superuiuant parentibus.
- 67 Actio, & passio non concurrunt.
- 68 Exemplaris fieri potest pupillo, furioso, in potestate testantis constituto. ardua. q.
- 69 Intell. §. quæ ratione. inst. de pupill.
- 70 Exemplaris, & pupillaris consilia simillima.
- 71 Cura furiosorum cessat in pupillis.
- 72 Tutor datur personæ, & rebus.
- 73 Curator furiosorum datur personæ, & rebus.
- 74 Curator tanquam prodigo dari potest adulto curatorem habenti.
- 75 Exemplaris potest hodie fieri furioso de iure communi. not. q.
- 76 Furiosus, mente captus est, sed non omnis demens furiosus est.
- 77 Mente capti appell. furiosus continetur.
- 78 Verba specificè intelligenda.
- 79 Legum extensiones ut faciendæ?
- 80 Leges fiunt maturo consilio.
- 81 Militum priuilegijs doctores non gaudet in testando.
- 82 Exemplaris, an per superuenientiam liberorum euanescat? ardua. q.
- 83 Intell. l. ex facto. ff. de uulgari.
- 84 Exheredatio extranei inepta.
- 85 Testamentum non impugnat, qui ab intestato nequit succedere.
- 86 Intell. l. heredibus. §. si. ff. ad treb.
- 87 Verborum proprietates uiolantur, ne pereat dispositio.
- 88 Inducta ad augmentum interdum operantur diminutionem.
- 89 Priuilegium cessat quando ipsi priuilegiato capere nocere.
- 90 Pupillarem, uel exemplarem, an turpis persona facere possit? not. q.
- 91 Exemplarem an uilis persona facere possit? not. q.
- 92 Pupillaris substitutus potest esse uilis persona.
- 93 Intell. l. Papin. §. sed neque impuberis. ff. de inoff. testamen.
- 94 Captio indigna iurisconsulti.
- 95 Querela, quo colore admissa.
- 96 Pupillaris fit etiam exheredato.
- 97 Pater bonum consilium capere uidetur pro filio, eum & si exheredauerit.
- 98 Pater iniuriam filio factam remittere potest, nisi sit uilis persona.
- 99 Libertas maior est in disponendo nostra bona inter uiuos, quam in ultima uoluntate.
- 100 Taxatiua, non excludit casus similes.
- 101 Exheredatio fieri potest ex alijs causis similibus ijs, quæ enumerantur in §. causas in authen. ut cum de app. cog.
- 102 Exemplarem facere non potest pater, nec pupillarem, si ei est interdicta bonorum administratio.
- 103 Pupillarem, aut exemplarem, an possit facere notorie

De pupill. subst. pars iij.

torie prodigus?

- 104 Prodigus notorie ante interdictam bonorum. administrationem, an possit contrabere?
- 105 Exemplarem an facere possit mater uilis?
- 106 Similis similem querit, & amat.
- 107 Exemplaris pupillo, furioso, emancipato, fieri potest.
- 108 Exemplaris frenetico an fieri possit?
- 109 Exemplaris non fit, nisi per petuo morbo laborantibus contra nouissimos
- 110 Exemplaris an fatuo fieri possit? not. q.
- 111 Curator homini frugi si detur quia de frugalitate non fuit oppositum, an teneat?
- 112 Probatio nulla concludit indubitanter:
- 113 Furor superueniens post ingratitudinem, an enervet exheredationem? ardua. q.

1
Exemplaris quid sit.



EXEMPLARIS est, i testamentum eius, qui per ualitudinem testari non potest a parente factum. ut. d. l. ex facto. de uulga. ibi, an rumpatur testamentum. & ibi, diceremus definire ualere, testamentum, & ibi, quia iam posset sibi testamentum facere. & ibi, auferret enim testamenti factionem. & l. 1. & l. 11. tit. 5. part. 5. & circa definitionem exemplaris substitutionis uide Polit. in tract. subst. exemplaris in pr. qui se ut expedit utq; oportet uno uerbo contentum facit. Vide etiam Zasium in tract. subst. exemplaris. in prin. qui, simili modo procedit. Antonius autem Fumeus in tract. subst. exemplaris. generalius diffinit, ut substitutio exemplaris sit illa, quæ fit ad exemplum pupillaris substitutionis, cuius personæ non ualentis de iure testari. quæ diffinitio uera non est, sunt enim quam plures personæ, quæ testari non possunt, de quibus per gloss. in §. legari inst. deleg. quibus tamen indubitanter exemplaris fieri non potest; ut pater ex requisitis, quæ ad creationem exemplaris substitutionis ponuntur in l. humanitatis. C. de impub. de quibus nos inferius agemus. Aliam definitionem tradiderunt Imola in l. ex facto. ff. de uulga. in pr. & Corradi in l. humanitatis in pr. num. 2. C. de impuberum. ut exemplaris substitutio sit directæ substitutio, quæ prouidetur ei, qui per mentis defectum testari non potest. Sed hæc definitio aduersatur communi opinionem existimantium exemplarem substitutionem fieri posse ei, qui utroque morbo laborat. nempe muti, & surdi, nec qui litteras edoctus est, qui tamen non propter mentis defectum sed propter illa uitia definit posse testari, ut in l. discretis. C. qui testam. fecere poss. Couarub. autem in c. Rainucius. §. 6. extra de testamen. ita diffinit, Exemplaris substitutio est testamentum quod a parentibus fit pro liberis minimè testari ualentibus, furoris, uel similis morbi causa. quæ definitio satis defendi potest, licet etiam, ut suo loco differimus, exemplaris fieri potest impuberi furioso, uel mente capto, qui tamen testari prohibetur, non solum ex illo capite, quod furiosus sit, uel mente captus, sed etiam ex illo, quod impubes sit. Sed defendendo hanc & nostram definitionem. resp. quod quando exemplaris fit impuberi, mente capto, uel furioso, tunc impotentia testandi, quæ descendit ex ætate infirma, & puerili, non est in consideratione; sed illa tantum impotentia, quæ ex morbo furoris, uel dementia descendit. aliam definitionem uide per Salicet. in d. l. humanitatis. aliam per Ripam in d. l. ex facto nume. 54.

2
Dicitur autem 2 exemplaris, quia ad exemplum pupillaris facta. d. l. ex facto. ibi, ita præcipue imitatus sit d. l. humanitatis. ibi, ad exemplum pupillaris. d. §. quæ ratione in pr. ibi, ad exemplum, & in uerbi. fin. autem ibi, ad exemplum. l. 11. titulo 5. par. 6. uerbi. & tal substitutio. l. j. uerbi, contra manerem. eod. titu. & partita. ita Bar.

in l. ex facto num. 4. ff. de uulga. idem Bar. in d. l. humanitatis in prin. ubi firmat, quod in iure in hac materia leges loquentes habemus tres duntaxat, nempe d. l. ex facto. d. l. humanitatis. d. §. quæ ratione. idem firmat Bal. in tract. subst. exempl. in pr. ubi subdit, quod quia illas tantum tres leges in hac materia loquentes habemus. ideo hæc materia difficilis est. & quod hæc substitutio exemplaris appellatur ratione prædicta. idem Politus in tracta. subst. exempl. in pr. idem Zasius in eod. tracta. in pr. & Fumeus in eod. tract. in pr. & Ripa in l. ex facto num. 53. Curti. Iunior in d. l. humanitatis. in pr. Couarub. in c. Rainucius. §. 6. in pr. extra de testa. contra hoc opponit Bar. ubi supra, quod hæc substitutio non exemplaris, sed exemplata dici deberet, quia exemplar dicitur, id, quod primum est, & unde aliud exemplum extrahitur & deducitur. sicq; 3 hæc substitutio a pupillari extracta, non exemplaris, sed exemplata dici deberet. argumeto. l. 2. ff. de fide instr. l. j. §. si quis in duobus. ff. de bon. poss. secundum tab. Sed Bar. & plerique eorum, quos supra retulimus communiter respondent & bene primò, quod hæc est magistralis loquutio, de qua leuiter curandum est. secundò, quod contraria loquuntur quando una scriptura est ab alia exemplata & detracta, estq; una & eadem cum illa scriptura originali primæ matrici; unde abstracta est: nos autem loquimur in hac substitutione, quæ a pupillari abstracta non est materialiter, sed tantum occasionaliter. f. quia pupillaris substitutio occasione præbuit, ut hæc substitutio (quam exemplarem uocamus) inueniretur, non tamen per hoc est accessoria ad pupillarem, quinimmo est æque principalis per se ipsam subsistens. Exemplatum autem instrumentum, cum sit quodammodo accessorium ad principale, neque facit ullam fidem, nisi ab originali seu exemplari fuerit abstractum rite, adeo ut si a tabellione deducatur absque rogatu partium & indicis autoritate, tunc quantumcunque fideliter exemplatum fuerit non facit fidem. ut est communis opinio per tex. ibi in auth. si quis in aliquo. C. de edendo sequitur naturam originalis ut ibi per omnes.

3
Quo iure 5. fuit inducta exemplaris & communis receptaq; sententia est, quod lege scripta fuerit inducta, licet pupillaris ex iure non scripto descendat: sicq; in causa producibili & efficiente differunt, ita Bar. in d. l. ex facto. ff. de uulga. col. 3. sequitur Ripa ibidem num. 56. Cornes in d. l. humanitatis col. penult. in prima differentia inter exemplarem & pupillarem. Bal. in tract. subst. exempl. in pr. Polit. in tract. subst. exempl. in pr. Zasius in tract. subst. exempl. in pr. quod teneatur communiter secundum Polit. ubi supra per tex. in d. l. humanitatis & in §. quæ ratione inst. de pupill. subst. Sed licet differant in causa producibili, conueniunt tamen in causa finali in genere, quia tam pupillaris quam exemplaris conueniunt in causa finali, cum utraque inuenta fuerit ad prouisionem eius, qui per se testari non poterat. ut in d. l. ex facto & d. l. humanitatis & d. §. quæ ratione ita doct. communiter aiunt, ut per Bar. Bal. Cornes. Polit. Zasius. Ripam & alios ubi supra. sicq; 6 secundum Ripam & alios bonum est regulariter arg. de pupillari ad exemplarem, differunt tamen etiam in causa finali in specie, quia pupillaris inuenta fuit ad prouidendum ei, qui per ætatem testari non poterat, exemplaris uero ad prouidendum ei, qui furoris, uel similis morbi causa testari non poterat. secundum Bar. Bal. & alios, supra relatos per iura supra allegata.

4
Deniq; 7 quando auus nepoti facit exemplarem substitutionem, teneatur omnes furiosi filios instituere, uel exheredare, non secus quam si ipse furiosus testetur, ad idem teneretur: aliter enim periturum esset testamentum, quod de legitimis intelligendum est. ita Bar. in d. l. ex facto num. 31. post gloss. l. humanitatis. C. de impuberum, est communis opinio. secundum Ripam num. 86. in d. l. ex facto Angelus in §. quæ ratione inst. de pupill.

3
Exemplatum quid dicatur.

4
Instrumentum exemplatum ualeat.

5
Exemplaris quomodo inducatur.

6
Exemplaris & pupillaris regulariter quantur.

7
Auius, qui exemplarem facit, an teneatur omnes furiosos si liberos legitimos instituere, uel exheredare.

pill. Decius in d. l. humanitatis. Art. titulo. 3. par. 6. contrarium tamen tenent quam plures relati per Corneum in d. l. humanitatis. qui hanc partem receptam adfirmat. Nos autem priorem partem, ut receptionem ita & benigniorem existimamus. ut docemur fortè infra latius.

Quare 8 fuerit exemplaris substitutio inuenta, quæritur? Et præmitte, quòd dum Iustinianus in d. l. humanitatis ait, humanitatis intuitu parentibus indulgemus. humanitas illa potest multipliciter intelligi. Primò, de humanitate, qua parentum contemplatione, intuitu, & favore Iustinianus usus est. nam licet iure. ff. hæreditas filiosam. delata per patrem intuitu filio adiri non possit. Iis qui hæres. §. fin. ff. de acquir. hæred. not. in l. 3. C. de hæ. inst. tamen Iustinianus primus induxit, indulgentiæ parentibus, ut eam filio adire nolente ipsi possent adire. ut in l. fin. princ. & §. 1. C. de bon. quæ lib. aliud etiam parentibus indulgit in l. fin. ff. infanti. C. de iure delib. aliud in l. omni modo. in pr. C. de inof. testamento aliud in l. 3. eod. aliud in authen. ut cum de appell. cog. §. aliud quoque; & §. sola enim est. nam cum olim præterito liberorum erga parentes suos non uirari ipso iure testamentum, hodie tamen post Iustinianum ipso iure uirari. ut ibi. aliud indulgit in l. fin. C. de institut. & subst. sic ergo & in d. l. humanitatis. Secundo potest intelligi de humanitate, seu pietate, qua 9 parentes erga liberos feruntur. ut in l. isti quidem. ff. quod met. cau. de qua latissimè per Tiraquellum post alios in l. si unquam in pr. C. de reu. don. per Soci. in l. cum auus. ff. de cond. & demonst. propter quam pietatem præsumptum est, tales parentes suæ soboli consulturos, prospecturosque utilissimè. argumento. ff. de curat. furio. l. furioso. Tertiò, potest è cõtra intelligi de pietate, qua feruntur utuntur; liberi erga parentes, qui obitu parentum contristantur. ut in l. un. C. de his qui ante ap. tab. & qui parentum personam semper sanctam piamque esse existimant, & ut talem uenerantur uenerariq; debent. ut in l. liberto. ff. de obsequiis. Sed horu sensum primus est qui magis placet.

Ex quibus apparebit, cuius fauore, intuitu, & contemplatione fuerit exemplaris substitutio inuenta. intelligi enim humanitatis pietatisq; intuitu, qua parentes in filios semper utuntur. ut Terentius his uersis testatur.

In Heauton.

*Aut ego profecto ingenio egregie ad miseriam
Natus sum: aut illud falsum est, quod uolgo audio
Dici, pietem adimere aegritudinem hominibus.
Nam mihi quidem quotidie augefcit magis
De filio aegritudo: Et quanto diutius
Abeſt, magis cupid tanto, Et magis desidero.*

his quoque continet, quod ait Seneca in Hippolyto,

*O nimum potens
Quanto parentes sanguinis uinculo tenes
Naturâ, quam te colimus, inuiti quoque
Occidere nolui, noxium amissum fleo.*

Licet tamen ex superioribus uideatur inuentum fuisse exemplarem fauore intuituq; parentum, tamen fauor ipsorum filiorum potissimus est. nam secundum Philosophum propter unumquodque tale, & illud magis. & Iustinianus proficitur se parentibus indulgere, dum liberorum utilitatibus consulit, quorum fauorem principi paliter respicit exemplaris. docent Bar. & omnes in l. ex facto de uulg. ff. col. 3. ut dixi in illa questione quò iure fuisset exemplaris inuenta.

Primum 10 requisitum exemplaris subst. est, quòd is cui fit, sit de liberis. secundum Bar. & cõmuniter doct. in d. l. ex facto. & quòd ibi dicit Bar. num. 6. cum seq. q.

filio naturali potest facere exemplarem, uidetur confirmari. argumento. l. si. C. de confir. tuto. ubi naturali filio potest. pater tutorem dare, qui tamen confirmandus est, non secus quàm si à matre datus fuisset. additnge, nam ualeat arg. de datione tutoris ad dationem. hæreditatis. l. 1. §. cum igitur. C. de seruo necess. hæ. inst. sed contra Bar. uidetur communis. ut per Ias. ibid. nu. 20. primò per l. humanitatis. in uerb. legitima. Sed naturali non debetur legitima, ergo & c. Sed resp. ex mente Curt. in d. l. licet. ad aliud propositum, quòd quibus debetur legitima eis consulit Imperator, ut relinquatur: ne rescindatur testamentum, non autem includit omnibus relinquendam. Secundo adduco, bonum est arg. de exemplari ad pupillarem; sed pupillaris, non fit naturali tantum. l. Lucius de uulg. ergo & c. Sol. illud ex defectu potestatis, quæ ratio cessat hic. Tertiò Iustinianus inuentor exemplaris, fuit amator castitatis. l. fin. C. de natu. lib. ergo non debuit dare ausam libidini. resp. quòd eam dat in d. l. fin. de confir. tut. Breuiter concludo, q. quia humanitas de qua in l. humanitatis. par est tam in matre quàm in patre, & quia pater dans tutorem naturalibus tantum, non plus habet priuilegii quàm si daret mater d. l. si. de confir. tuto. ideo non plus nec minus iuris habet pater quàm mater in exemplari filiis naturalibus substituendo. & sic teneo cum Bar. contrariam communis, quòd æquiparantur. Sed uidendū, an uterque possit, quia datio pupillaris exemplarisque substituti è potissimum pertinet, ut salus pupilli, uel furiosi in tuto sit & c. §. fin. aut. inst. de pupill. l. multi. de libe. & posthum. ff. l. consilio de curat. fur. ff. licet ergo coarctetur calor & libido parentum, quò ad hoc, ne degeneres filii (ut l. fil. donat. lib.) dntentur, non tamen inhibetur eorum custodia. arg. authen. ex complexu. cum ibi not. de incest. nupt. C. ergo & c. Secundo, argumento. l. humanitatis. C. de impub. ibi, testatori, uel testatrici iuncto. §. si. de tertul. & §. nouissimè. de ori. inst. Tertiò per generalitatem. d. l. humanitatis. iuncta. l. ex facto §. si quis rogatus. ff. ad treb. sed contra facit. l. generaliter. §. cum autem. C. de inst. & subst. Sed & si agnoscamus rem subdubiam esse, adhuc hæc pars sequenda est, quia fauores conuenit ampliari; est autem hæc substitutio fauorabilis, ut docent communiter doct. in l. humanitatis. C. de impube. communiter doct. in §. qua ratione. inst. de pupill. subst. doct. in l. ex facto ff. de uulg. sed certè hi duo articuli, an pater filio naturali exemplarem facere possit? & an tamen quàm mater facere possint? altius sunt agendi propter doctores uariantium contentiones, & partem negatiuam. si quòd pater non possit exemplariter substituere filio naturali tantum tenent Ias. in d. l. ex facto num. 20. ff. de uulg. post Salicet Ang. Imol. Cum. & Areti. ibidem. ubi etiam Alexand. nu. 28. Imola in c. Rainucius in materia exempl. subst. extra de testam. Areti. in d. l. humanitatis Ripa nu. 57. in d. l. ex facto. qui hanc dicit esse communem op. & est communis opin. secundum Corraſi. in l. humanitatis. C. de impu. nu. 7. qui tamen contrarium tenet, quòd & sequitur Curti. iunior ibid. num. 13. ubi Decius num. 7. & Corn. num. 9. & iterum num. 18. post Bal. & Salic. ibid. Sed & partem negatiuam, quam communem diximus, sequitur Ias. in d. l. humanitatis col. 2. & Zaf. in tract. subst. exempl. num. 4. ubi hanc partem negatiuam dicit communiter esse receptam. Fumeus tamen in eod. tracta. num. 65. tenet contrariam partem, scilicet affirmatiuam, contra communem. Sed communem sequitur Polit. num. 13. in tract. subst. exemplaris licet contra communem teneat Bal. in eod. tract. num. 3. ergo op. partemq; affirmatiuam ut naturali tantum fieri possit exemplaris tenent Bar. Bal. Salic. Curt. Iunior Corneus Corraſi. Decius & Antonius Fumeus. Contrariâ 11 partem nempe negatiuam, ut ei fieri non possit, tenent Ange. Imol. Cum. Areti. Alex. Ias. Polit. Zafius sicq; utriusque partis fautores sunt pares numero, ut harum opinionum

II
Exempla
ris non fit.
nisi libe-
ris, qui-
bus debe-
tur legiti-
ma.

nionum hodie neutra altera sit communior. Nos autē hanc partem negatiuam ueriores putamus, non tam per fundamenta hanc partem defendentium, quam noua ratione. In primis, pro hac parte negatiua adducitur d.l. humanitatis. in uerb. legitima. ubi 12 innuit exemplarem fieri posse, iis duntaxat personis, quibus legitima debatur. Sed filio naturali tantum non debetur legitima, ergo exemplaris ei fieri non potest. quod ei non debeat legitima probatur in l. uxorem. §. naturalis. ff. de leg. 3. & in l. 2. C. de natur. lib. notatur per gl. in l. 1. in pr. ff. de bonor. poss. contra tab. quam glo. sing. appellat Ias. in d.l. ex facto nu. 20. post Alex. ibid. num. 28. sed tenentes partem contrariam resp. 13 quod in d.l. humanitatis, non desideratur quod ei cui sit exemplaris relinquatur legitima ad sui creationem, licet ad eius iam creatę riteq; in esse productę resolutionem uitandam utile sit, quod relinquatur legitima, ne ex post facto exemplaris, quę rite constituta ab initio fuit, per querelam rescindatur. ita illum text. intelligunt Corrafi. De eius. Curtius Iunior. Corneusque ubi supra, & Couarub. in c. Rainucius. §. 6. extra de testam. & Fumeus ubi supra, quem intellectum uerissimum semper putauim longe antequam in eorum scripta incidissem.

Secundo, mouentur, quia ut sæpe dixi, bonum est argum. de pupillari ad exemplarem. ergo ut pupillaris naturali tantum fieri non potest, ita nec exemplaris. Sed resp. quod illud ideo, quia pupillaris desiderat patriam potestatem, quam in filio tantum naturali nō habemus ut in l. de nupti. §. j. & ibi in princ. ergo exemplaris, quę fieri potest a parentibus, qui liberos in potestate non habent, ut patet ex d.l. humanitatis. iuncto. §. qua ratione. in l. de pupillari. poterit fieri etiam naturali tantum filio, non secus quam legitimo. Tertiō, mouentur per l. filium eum diffinimus. ff. qui sunt sui uel alieni iuris. ubi appellatione 14 filiorum regulariter legitimi & naturales continentur, non autem naturales tantum, cui argumento nullus unquam fecit satis. Quarto, per l. generaliter. §. cum autem. C. de inst. & subst. ibi sine iusta sobole. ubi ea 15 conditio, si sine liberis decesserit, non verificatur in filio naturali tantum, licet verificaretur in filio legitimo, quamuis non esset in potestate eius, qui grauatus fuit. ut docent latē doct. ibi Soci. latē in l. cum auus. ff. de condit. & demonstr. Vltimo, loco allego text. hanc partem in specie probantem, quem nullus unquam allegauit in l. ex facto. ibi agnatione sui hæredis. ff. de uulga. & ibi, an iure habere caperit suum hæredem ubi patet, quod liberi, qui exemplarem substitutionem possunt rumpere, sunt illi tantum, qui sui sunt ei, cui exemplaris fiebat, & in eius potestate futuri erant. naturalis autem filius nec exemplarem rumperet præteritus, nec necesse esset quod substitueretur in exemplari substitutione; nisi dicas, quod ibi non loquitur de filiatione eius, cui sit substitutio, sed potius de posteritate ipsius, cui substitutio fiebat. In summa 16 hæc pars euidenter probatur in d.l. humanitatis. in uerb. legitima. alio modo inducendo. nam licet admittamus intellectum Corrafi, Decij, Curtij, Cornei, Couarub. & aliorum dicentium, quod ibi non præcipitur legitimam relinqui ei, cui fiebat exemplaris, quasi id necessarium sit ad creationem exemplaris, sed solummodo consulitur, ut relinquatur ad exclusionem querelę, ne si fortē præterito, uel non iuste ex hæredato exemplaris fieret, tunc licet initio ualeret, tamen ex post facto posset per querelam infirmari. tamen etiam tunc satis significatur, quod illis duntaxat liberis potest fieri exemplaris, qui possunt ad querelam inoff. testamenti inuitari. sed 17 querela inoff. testamenti non datur filiis tantum naturalibus, sed deum legitimis, quia non datur nisi ijs, quibus legitima debetur, ut in l. cum queritur. & in auth. nouissima. C. de inoff. testamen. & in l. Papinianus. §. quoniam autem quarta. & §. quarta autem. ff. de inoff. testamento. ergo

naturalibus tantum non dabitur: quia naturalibus (ut diximus) legitima non debetur. tenendo hanc partem ad contraria facilius est solutio, quia loquuntur in terminis diuersis, & ex diuersis non fit illatio. l. fin. ff. de calumniat.

Exemplaris 18 substitutio fieri non potest filio spurio, quia ei non debetur legitima. ita ait Bar. in l. ex facto. ff. de uulga. col. 3. ad si. sequitur Ripa ibid. nu. 58. post Alex. quem ipse refert consi. 40. in dubio. 4. uol. 4. Corrafi in l. humanitatis nume. 9. ratio quia nati ex damnato coitu, inspecta legis censura, non sunt filii ut in auth. ex complexu. C. de incest. nupt. nos autem loquimur in his terminis cum ex damnato coitu spurietatis si filius natus est. ad idem tex. in auth. quib. mod. nat. effi. sui. §. si. col. 7. sequitur Angelus in d.l. humanitatis, & idem in d. l. ex facto. & Imola ibid. & etiā in c. Rainucius extra de testam. & Alex. in d.l. ex facto nu. 30. idem tenet Bald. in tract. subst. exempl. in prin. col. 2. Politus nume. 13. in tract. subst. exempl. sequitur hanc receptissimam opin. Zasius in eod. tract. num. 4. Superiora intelligunt communiter doct. supra citati, quando exemplaris fieret a patre, quod si 19 fieret a matre, tunc ad huc idem, si quidem sit mater illustris in cuius bonis nulla debetur legitima filiis naturalibus. l. si qua illustris. C. ad Offici. ita communiter concludunt omnes doct. de quibus supra, quorum opi. uera est per d. l. humanitatis. in uerbo. legitima, & in uerbo. querela. quę 20 utrobique satis innuit quod liberorum illis duntaxat fieri potest exemplaris substitutio, quibus debetur legitima, quibusquę daretur querela in off. test. si legitima eis a parentibus relicta non esset, ut latius probauim supra in illa questione an naturali filio posset a patre fieri exemplaris. Nec ad rem pertinet, quod humanitatis intuitu dicat Iustinianus se præbuisse parentibus facultatem exemplariter substituendi. ut d. l. humanitatis, quę humanitas pietas que non desinit reperiri in parentibus, erga liberos etiā naturales tantum. nam resp. quod humanitatis intuitu id a Iustiniano concessum est cum illa modificatione, ut procedat in illis duntaxat liberis, quibus debetur legitima, nec se ultra porrexit humanitas Iustiniani id concedentis. nec tam in consideratione esse debet humanitas, quam parentes habent erga liberos etiam naturales tantum, quam humanitas, quam habuit Iustinianus erga parentes respectu liberorum legitimorum, nō autem naturalium tantum.

Hoc ultimum 21 limita, ut non procedat in matre non illustri, in cuius bonis debetur legitima filiis etiam spuris quales sunt uulgō quæsti, & consequenter eis potest exemplariter substituere. argum. d. l. humanitatis. in uerbo legitima, & in uerb. querela. ita concludunt communiter doct. supra relati. quod autem legitima spuris filiis a matre debeat, probatur in §. nouissimo. in l. ad Offici. & in l. i. §. i. ff. ad tutel. sed consideranda, an uulgō quæstus licet possit ab intestato succedere in bonis matris simul cum aliis liberis, possit similiter contra eius testamentum succedere? quo ad secundum, & tertiū requisitum, dic ut per Bar. & doct. ubi supra sed quo. Ad d. 3. requisitū nos idē, sed dic ultra quatuor rationes Bar. id fore, quia 22 cū mater substituit exemplariter iam grandæua plerumque est. sicque magis de ea fidendum quam si iuuenis esset. uel melius quia pietas esse uidetur in matribus erga filios, ut in patribus. l. furioso. ff. de Cur. furio. ideo. l. lata quę solum fundatur. c. erit autem lex. 3. disti. & C. de legib. l. humanum. debuit æquam potestatem substituendi tam matribus quam patribus concedere, sicque iustit. est. d. l. humanitatis. uerum pupillaris fuit moribus tantum inducta, quę non consilio, sed casu & paulatim inducuntur & præscribuntur eaque præscriptio non se ultra extendit, est ergo 23 notissima iuris regula, tantum esse præscriptum, quantum possessum. ut latē diximus in pupillari substitutione in illa. q. quo iure pupillaris substitutio

12
Legitima,
non debe-
tur filio
naturali.

13
Intell. l.
humanita-
tis. C. de
impub. uer-
bo. legiti-
ma.

14
Filius qui
dicatur.

15
Liberorū
appella-
tione natu-
ralis an
continea-
tur.

16
Exempla-
ris non fit,
nisi liberis,
qui possunt
ad quere-
lam inoff.
testamenti
uenire.

17
Querelam
non habet
filius natu-
ralis tan-
tum.

18
Exempla-
ris non fit
filio spu-
rio.

19
Exempla-
ris non fit
spurio a
matre illu-
stri.

20
Legitima
non debe-
tur spurio
a matre il-
lustri.

21
Exempla-
ris spurio
mater non
illustris fa-
cere potest.

22
Exempla-
ris quare
fiat a ma-
tre, quę
pupillare
facere non
potest.

23
Ratio no-
ua.

stitutio inducta esset. unde cum non ex scripto, uel con-
stituto, sed iure tantum præscripto, & consuetudina-
rio descenderet ius facultasque pupillariter substituendi,
non est cur dicamus, quare in patre tantum, uel
auo, uel proauo paterno, non etiam in matre & reli-
quis ascendentibus per lineam maternam id ius uersare
tur: cum, non tam ratione, ut dixi, quam consuetudine;
non lege consultiissime lata, sed paulatim moribus & ue-
luti sorte quadam id ius inductum esset. ut dicta. l. mor-
ibus in prin. ff. de uulg. & latiss. dixi in materia pupilla-
ris subit. ea autem fors cecidit super ascendentes per li-
neam paternam, non autem super ascendentes per lineam
maternam. at facultas exemplariter substituendi cum
lege scripta consultiissime lata fuerit. ut. d. l. humanita-
tis. comprehendit non solum patrem, sed etiam matrem
& ascendentes per utramque lineam, quia in utrisque
erga liberos par pietas reperitur, quæ ratio satis efficax
est, licet eam non uiderint Bar. in d. l. ex facto col. 3. Bal.
in tract. subit. exempl. in prin. Zas. in eod. tract. in princ.
Politus in eod. tract. nume. 4. Decius in d. l. humanitatis
nume. 4. ubi etiam Bar. & Curti. num. 2. & Corrafi. nu. 3.
qui omnes nullam satis præstantem differentiæ rationem
inuenientes, coguntur fateri, quod non omnium, quæ
à maioribus constituta sunt, ratio redi potest. l. non
omnium. ff. de legib. ego dixerim superiorem nostram
rationem à nullo unquam animaduersam, satis esse præ-
stantem.

Alia multa circa hæc partem differunt doctores in d.
l. ex facto. ff. de uulg. & præsertim Bar. ibi. sed dum que-
rit, quid 24 in matre, quæ transiit ad secunda uo-
ta? dic, quod regula. l. humanitatis est pro matre. sed
prætor ius suum matri seruare debet, quando insti-
tuit fratres, uel filios mente capti, idem forte, si alios
non turpes: quod si suspectam personam institueret
tunc iudex ex benignitate & iusta interpretatione debe-
ret recedere ab illa exemplari, eamque irritam pronun-
tiare, itaque pro matre ex regula iudicandum, nisi
eius improbitas detegatur: ergo dum Bar. ait matrem,
quæ post factam exemplarem ad secunda uota transiit
nil egisse uideri, eandem habet distinctionem, ut in re
dubia pro matre iudicetur. sed substitutio, quæ iure
facta fuit infirmetur si matris improbitas detegatur. ui-
de. l. si. §. & si quidem parens. C. de curat. furi. est tamen
uerum, quod partem negatiuam. scilicet quod mater transiens
ad secunda uota non possit filiis suis exemplariter sub-
stituere, tenent communiter doct. quales sunt Bar. nu-
me. 12. in d. l. ex facto. ubi Ang. Cuma. & Areti. & Alex.
num. 32. & Areti. in l. humanitatis. C. de impub. ubi Cor-
rafi. num. 6. hanc sententiam communiter obtinuisse fir-
mat, & Iaso. in d. l. ex facto nume. 25. sequitur hanc Bar.
opin. negatiuam, ubi etiam Ripa num. 65. ait hanc esse
communem opin. licet teneat contrarium, & commu-
nem sequitur Politus in tract. subit. exempl. nume. 7. &
Zasius in eod. tract. in princ. & Bal. in eod. tract. nume. 6.
Sed primam opin. affirmatiuam, quæ minus communis
est, tenent Bald. & Sali. in d. l. humanitatis. & Corn. ibid.
col. 2. & Ripa in l. ex facto. ff. de uulg. num. 65. & Imola
ibid. idem Imola in c. Rainutius in materia exemplaris
subit. de testam. & hæc opin. uerissima est quæ in primis
probatur. in d. l. humanitatis. nec ullus unquam proba-
uit exceptionem. unde regulæ standum est, ut docent
Decius & alii in l. prima. ff. de reg. iur. Secundò, probatur
quia 25 pupillaris fieri potest exheredato. §. non so-
lum inst. de pupill. l. cum quidam. C. de leg. l. ab exhere-
dati. ff. de leg. i. etiam si mala mente fuerint exheredati
quod semper 26 præsumitur. ut per doct. in l. multi
non notæ causa. ff. de lib. & post. & dixi latè supra in pu-
pillari substitutione: ergo similiter exemplaris à matre
fieri poterit, licet secundo nubat, quia licet per secun-
dum matrimonium malam mentem in filios primi matri-
monii concepisce uideretur (quod omnino nego) nihilo-
minus posset eis exemplariter substituere. Tertiò, quia

27 etiam exheredatis potest pater tutorem dare, ut in
l. fin. §. & si quidem parens. C. de Curat. furi. licet in ex-
heredatis male affecti uideamur, ut dixi, & eos iniuri-
a affectisse dicamur. ut in d. l. cum quidam. ergo longè
facilius transientes ad secunda uota poterunt exempla-
riter substituere, quos per hoc male affectos in liberos
primi matrimonii nullibi unquam satis probatur. Quar-
tò, quia 28 hæc pœna, ut mater priuatur facultate
exemplariter substituendi, non reperitur à iure imposi-
ta: ergo odia restringenda sunt. c. odia extra de reg. iur.
in. 6. Quintò, quia secundum communes opin. ut statim
dicemus, pœna secundò nubentium est communis tam
patri quam matri. ut docent Bal. & alii in d. l. humani-
tatis. & patet per totum titulum. C. de secun. nupt. sed
pater secundò nubens secundum communem opin. de
qua statim, non priuatur facultate exemplariter substi-
tuendi: ergo nec mater priuabitur. Sextò, quia mater se-
cundò nubens non priuatur successione filii ab intesta-
to, nisi in quodam casu speciali, de quo in §. sed quem
admodum. inst. de senatus consulto tertuli. & uide om-
nino Bar. in d. l. ex facto num. 13. ubi Alex. num. 32. Ias.
num. 25. Areti. num. 13. Ripa nume. 35. & ibi Claudius
col. 4. ex cuius relatione apparet alterutram harum par-
tium alteri in numero auctorum non cedere, & Ripa
ubi supra num. 65. post Imolam ibi.

Tenendo opt. Imolæ contra Bar. & communem resp.
ad fundamenta Bar. & primò 29 non obstat. l. lex quæ tu-
tores in uers. lex. C. de adm. tut. per quam Bar. ubi supra
ait, quod mater transiens ad secunda uota deponit hu-
manitatem, in qua humanitate hæc materia fundatur.
ut. d. l. humanitatis. C. eod. nam resp. quod immo lex non
se fundat in humanitate parentis exempl. subit. facien-
tis, sed in humanitate, quam erga miseros patres filios
perpetuo morbo laborantes, habentes: & erga ipsos fi-
lios tali morbo laborantes Imperator habet. primum
patet, in d. l. humanitatis in princ. ubi ait, humanitatis
intuitum parentibus indulgemus. ergo humanitatis in-
tuitu, quam nos habemus erga parentes. secundum pro-
batur in l. imperialis. C. de nupti. in princ. ubi imperator
humanum se semper fore ait, erga miseros, licet ergo
cesset humanitas matris erga filios, humanitas tamen
Imperatoris erga matrem, non cessabit erga ipsos fi-
lios, quod sufficiet. arg. tex. in §. affinitatis inst. de nup-
ti. Quintò, non obstat. auth. Sacramentum. C. quando mu-
lier tut. offi. nam mulier secundò nubens, tutela priua-
tur, quia alias periret patrimonium filii. iuxta. d. l. lex
quæ tutor. uerb. lex iuncta sua glos. quæ ratio cessat in
quæst. nostra. non obstat. & tertio. l. i. C. ubi pupill. educari
debe. nam ibi ut ait tex. cum gl. prohibetur educatio fi-
lii apud matrem secundò nubentem, ne eius uita peri-
clitetur, sed per substitutionem de qua loquimur, non
periclitabitur uita filii immo magis in tuto erit.

Et opin. Imolæ potest ultra hic adducta fundari, pri-
mò, quia disp. huius. l. cum simi. fundatur pluribus ra-
tionibus, & ut procedat sufficit, quod una ex eis super
sit. argu. d. §. affinitatis. sed potissima ratio in qua funda-
tur, secundum quod superius latè deduximus, est, quia
istis, quibus fit hæc subit. saltem aptitudine perpetuo
morbo laborant, hæcque ratio adest, siue mater secun-
dò nupserit, siue non, ergo &c. quinta ratio in qua fun-
datur hoc. l. in humanitate secundum Bar. & Ias. ubi su-
pra similiter adest, ut supra probaui. ergo &c. tertia
ratio, de qua per Bar. ibid. similiter ut patet, adest, er-
go &c. præterea &c. 4. per hanc subit. uita filii est magis
in tuto, sed hæc substitutio iuuenta fuit inter alias ra-
tiones per istam, ut filii uita magis intuto esset, ut no-
taui supra circa subit. tam pupillarem, quam exempla-
rem, ergo &c. quod eius uita sit magis intuto, patet,
quia si substituuntur fratres, mater non uocabitur ad
successionem filii, quæ alias uocaretur, ergo per hanc
subit. mater minus infidiabitur uitæ filii, quam si facta
non esset substitutio & per hoc cessant omnia funda-

Dd menta

27
Tutores
etiam ex-
heredatis
liberis da-
ri possu-
mus.

28
Nuptiarum
repetita-
rum pœna
tenet ma-
sculos &
feminas.

29
Humanita-
tis intuitu
exempla-
rem admis-
sam fuisse
dum?

30
Intell. l. hu-
manitatis.
uerbo, pri-
mo C. de
impub.

24
Exempla-
ris an fiat
à matre,
quæ tran-
siit ad se-
cunda uota.
ardua q.

25
Pupilla-
ris fit etiā
mala men-
te exhere-
datis.
26
Exhere-
datio, ma-
lamente
fieri præ-
sumitur.

menta Bar. contrarium uolentis. teneo ergo contra communem, quod siue mater pr. fecit secundas nuptias, de inde hanc substitutionem, siue (& fortius) è contra pr. fecit substitutionem, deinde secundo nupsit, substitutio rata est. adde, quod & isto casu adest illa quinta ratio de qua in fin. pr. iuncto. §. qua ratione. inst. de pupill. substitutione.

31
Exemplaris facta à matre per secundas nuptias ipsius non infirmatur contra communem.

Quid 31 autem si mater prius fecit substitutionem exemplarem, deinde uerò secundo nupsit. an exemplaris, quæ ab initio rite facta fuit, infirmabitur? & Bar. ubi supra. §. in. d. l. ex facto num. 12. quem communiter sequuntur doct. supra citati tenent, quod infirmabitur argumenti. l. cohæredi. §. cum filia. ff. de uulga. ubi pupillaris rite facta. i. facta est, qui tempore, quo fiebat erat sub nostra potestate, infirmatur simul ac ille in potestate nostra esse desierit, siue emancipatione, siue alia quauis ratione, quasi dispositio peruenerit ad casum à quo incipere non potuit. & hanc op. esse communem præter alios supra relatōs fatetur Ripa in. d. l. ex facto num. 68. & Iaf. ubi supra. Sed cum tenuerimus contra communem op. multorum tamen opinionem sequuti, quod mater, quæ iam secundo nupserat posset exemplarem substitutionem facere, longè facilius, & in hoc articulo similiter contra communem tenere cogimur; quod exemplaris ab initio rite facta, non ideo infirmabitur, quod mater secundo nupserit, quia secundum nos non esset uerum eam substitutionem peruenerit ad casum, à quo inchoari non potuit, quinimò etiam pupillaris per filii emancipationem sequutam, non extinguitur ut dixi supra de pupill. 2. requi.

32
Exemplarem facere potest pater secundum nubens.

Sed an 32 pater secundo nubens poterit exemplariter substituere, & communis ueraque opinio est, posse. ita tenent Ang. in. d. l. ex facto Bal. & Sal. in. d. l. humanitatis. Alex. in. d. l. ex facto num. 32. ubi Aretin. & Ripa num. 62. & Cuna. & Iaf. nu. 25. secundum quem omnes hoc sequuntur & tenent plerique eorum, quos supra retulimus, quia inquit, licet pater transeat ad secundas nuptias, non ideo priuatur administratione bonorum filii. l. si. C. de bon. quæ lib. l. generaliter. C. de secu. nupt. & longè minus priuabitur facultate exemplariter substituendi, & quia pœna sunt restringendæ, nec inter pœnas secundo nubentium hæc reperitur. ergo &c.

33
Exemplaris an fieri possit recasuro in alterius potestate? not. q.

Quo ad. 4. requisitum exemplaris dic ut per Bar. ubi supra, sed quo ad. 5. requisitum. teneo contra Bar. quod ad ualiditatem pupillaris, non est necesse, quod non sit recasurus in potestate alterius, est tamen necessum ad impediendam resolutionem: ergo idem in exemplari, ut id ad creationem ipsius necessum non sit, sed tantum ad resolutionem ipsius impediendam.

Infero quod si mater filio in potestate patris existente facit exemplarem, ea ab initio non ualebit, si pater iā eidem exemplarem fecerat: quod si nondum fecerat fortè initio ualebit, sed infirmaretur si mater prior patre decederet, uel postea pater exemplarem faceret. l. 11. in fi. tit. 5. par. 6. Sed uerius uidetur indistinctè à matre uiuo patre fieri non posse, sicut mater uiuo patre tutorem non dat, licet det eo mortuo, qui tamen confirmandus est. est tamen uerum quod Bar. in. d. l. ex facto in. 5. requisito num. 14. tenet, quod ut in pupillari substitutione requiritur, quod is, cui fit non sit post mortem ipsius testatoris substituētis recasurus in potestatem alterius, ita etiam in exemplari substitutione. & hanc Bar. op. sequitur omnes secundum Ripam ibid. num. 69. qui tamen contrarium, tenet, & Bar. op. sequitur Alexan. ibid. num. 32. ad finem. Bal. in. d. l. humanitatis Iaf. in. d. l. ex facto nu. 27. Bal. in tract. subst. exempl. nu. 8. Polit. in eo. tract. tenet in num. 14. quod ualeat substitutio, sed infirmabitur simul ac furiosus uel demens, cui fit post mortem testatoris in alterius reciderit potestatem. Zasius uerò in eod. tract. num. 6. sentit contra Bar. & communem, sed fumens in eodem tract. tenet cum Bar. & communi opinione. Is 34 articulis satis dubius est, constar tamē

34
Exempla-

duabus partibus, prima est, an ab initio exemplaris fieri possit ab auctore nepoti, qui post mortem aui substituētis recasurus esset in potestatem patris? quo casu communis op. ait non posse, nos autem indubitanter tenemus posse, sicque partem affirmatiuam. per tex. in. l. 2. uersic. sed si eos. ff. de uulga. ubi patet pupillarem ab auctore fieri posse nepotibus, qui à patre præcedebantur, sicque post mortem aui substituētis recasuri erant in potestatem patris, licet eo casu necesse esset, quod tales nepotes sint instituti, uel exheredati, ne si præteriti forent, tunc si fortè eorum pater prior auctore decederet, nepos præteritus quasi agnoscere uideretur, & locum filii tenere inciperet, sicque quasi posthumum agnatione rumpere testamentum patris, & consequenter testamentum etiam pupillare, sicque etiam exemplare. Iuxta. l. posthumorum ff. de in ius. sup. §. posthumorum inst. de exher. lib. quod si ab initio nepos, cui fit pupillaris, uel exemplaris ab auctore nemine præcedebatur quia eius pater iam decesserat tunc non solum si fit institutus, uel exheredatus potest ei pupillaris uel exemplaris fieri, sed etiam si fit præteritus; ita cantat littera tex. in. d. l. 2. ff. de uulga. uersic. nepotibus. ubi ait nepotibus etiam possumus. & deinceps, si qui recasuri non sunt in patris potestatem. nec tunc tex. desiderauit quod tales nepotes essent instituti, uel exheredati sentiens procedere etiam si essent præteriti & rectè. nam præteriti nepotis, qui à nemine præceditur iure. ff. non uitabat testamentum, ut in pr. inst. de exher. lib. uersic. sed non ita. & in. l. maximum. C. de lib. præter. l. Gallus. §. in omnibus. uersic. filius duntaxat ff. de libe. & posthum. cum conc. quas allegauit dum de liberorum institutione ageremus. ubi hunc articulum exactissimè absoluius. Tunc sic, nos habemus regulam quod parentes possunt exemplariter substituere liberis suis. d. l. humanitatis. d. l. ex facto. d. §. qua ratione inst. de pupill. ab ista regula nullus unquā probauit, quod exciperetur ille casus, quando nepos, cui exemplaris fiebat esset recasurus in patris potestatem, quinimò tex. ille quæ pro exceptione doct. communiter allegant. §. d. sed si eos. & d. §. nepotibus. etiam probat. ergo regulæ standum, quæ permisiua est, non prohibitiua. præsertim cū non solum ex regula, sed etiam in specie & indiuiduo hæc pars isque casus probetur in. d. l. 2. ff. de uulga. uersic. nepotibus etiam. & uersic. sed si eos. facit pronobis. l. 2. §. Sed & si extraneum. ff. de uulga. Altera 35 uerò pars scilicet an posito quod ab initio 36 exemplaris & pupillaris ualeret, tamen ex post facto infirmarentur simul atque is nepos, qui tempore testamenti à patre præcedebatur inciperet tenere primum locum, & Doct. communiter tenent ut dixi quod infirmaretur. argumento. d. l. cohæredi. §. cum filia. ff. de uulga. mouentur, quia inquit, qui alia ratione quam ex causa pupillaris ætatis impeditur testari huic pupillaris fieri nō potest: & qui alia ratione, quam ex causa furoris, uel dementiæ, uel similis morbi prohibetur testari, huic exemplaris fieri non potest. l. neque per se. C. de hered. inst. Sed qui est sub potestate alterius is regulariter testari non potest. l. pe. & l. fin. C. qui testamen. fac. pos. in pr. insti. quib. non est. perm. fa. test. ergo is nepos, cui pupillaris, uel exemplaris facta est, simul ac in potestatem alterius reciderit, incipit non posse testari, & consequenter testamentum, quod antea sibi per auctorem factum fuerat, incipit infirmari ex regula illa, quod peruenerit ad casum à quo inchoari non poterat. Sed etiam hoc casu ueror ne hæc communis op. uera sit, moueor, quia pro nobis est regula. d. l. humanitatis cum simil. & d. l. 2. ff. de uulga. uersic. sed si eos & uersic. nepotibus & uersic. Sed & si extraneum & fallentia communis nullibi satis probata inuenitur. Præterea licet impubes filios familiæ, ex duplici capite testari per se ipsum prohibeatur, primò, quia impubes, & sic ex defectu ætatis testari non potest l. qua ætate. ff. de testamen. §. præterea inst. qui test. fac. pos. l. 13. titulo. 1. part. 6. Deinde etiam ex eo capite, quod

rem. & pa
pillarem
auctore nepo
ti in patris
potestate
recasuro
facere po
test.

35
Pupillaris ab auctore facta nepoti, non infirmatur licet nepos in patris potestate reciderit. contra communem.

36
Exemplaris facta ab auctore nepoti, non infirmatur licet nepos in patris potestate reciderit contra communem.

37
Tempus
quo fit, sed
in quod co-
fertur di-
spensatio in-
spiciatur.

sub alicuius potestate sit. ut in pr. instit. quib. non est perm. fac. test. l. 3. titulo 1. par. 6. l. 5. alias. 3. in legibus Tauri. l. pen. & fin. C. qui testa. fac. poss. tamen his potest fieri pupillaris substitutio, sicq; possunt per alium testamentum facere, licet per se ipsos non possent. ut in l. 2. ff. de vulga. in princ. inst. de pupill. cum concord. huiusque rei ratio illa est, quod id testamentum pupillare, seu pupillaris substitutio, licet fiat tempore impedito & prohibito, tamen virtualiter confertur in tempus permissum. 1. in id tempus, quo impubes illa extra potestatem testantis esse ceperit, sicque 37. non tam inspicitur tempus, quo fit id testamentum quam tempus in quod confertur. argumento. l. 1. & l. quod sponsa. C. de donati. ante nup. simil. in l. in tempus. ff. de her. inst. simile in l. interdum. ff. de uerb. obligat. l. j. ff. de condit. & demonst. ergo quod sit impubes id impedimento non est, quia dispensatur per legem, ut qui testari per se non poterat ex defectu intellectus praesumpta ratione aetatis is per alium, qui integri animi iudiciq; sit, possit testari. Item quod sit in alterius potestate, id impedimento similiter non est, quia effectus illius testamenti confertur in tempus, quo sui iuris esse incipiat & quod tempus, quo fit pupillaris uel exemplaris non sit in consideratione, probatur in l. 2. §. sed & si extraneum. ff. de vulga. ubi praeter alios declarat eleganter Alciatus num. 1. declarat Bart. in l. ex facto. ff. de vulga. col. 4. dum allega. d. §. sed & si extraneum. ergo licet nepos, cui ab auctore exemplaris, uel pupillaris facta est, reciderit in potestatem patris, non uideo cur pupillaris uel exemplaris ab initio utiliter riteque facta infirmetur; cum habeamus regulam iuris dicentem, factum legitime retractari non debere, licet casus postea eueniret, a quo incipere non posset. ut in c. factum legitime de regul. iur. in 6. nec argumentum quo utuntur, qui communem sententiam tinentur, uerum est. auct enim quod pupillaris fieri non potest, nisi ei tantum, qui ex defectu aetatis testari prohibebatur: & similiter quod exemplaris fieri non poterat, nisi ei tantum, qui causa morbi testari non poterat secus si alia ex causa. Sed id certe uerum non est. nam in pupillari cum impedimento morbi concurrat etiam impedimentum illud, quod impubes sui iuris non erat, & in exemplari cum impedimento morbi potest etiam concurrere id impedimentum, quod demens sui iuris non esset, ergo postquam uel impubes uel demens quibus ab auctore in cuius erant potestate exemplaris, uel pupillaris facta fuerat, reciderint in patris potestatem: tunc iisdem impedimentis quibus antea tenebantur ad testandum, non pluribus uel paucioribus: sicque eorum testamenta ualebunt, non secus quam antea. ad l. cum 38 filius & l. miles ita. §. exheredato. ff. de mil. testamento. resp. quod loquuntur, quando filiusfam. in patris potestate existens testamentum facere uolebat nepoti in preiudicium aui sub cuius potestate uterque erat, qui casus a nostro longe dissimilis est. quare omnia comprobantur ex dictis supra in 2. requisito substit. pupillaris.

38
Intell. l. cu
filius. l. mi-
les ita. §.
exhereda-
to. ff. de mi-
lit. testam.

39
Exempla-
ris non po-
test fieri si
mal a pa-
tre, & ma-
tre, sed ab
alterutro
tantum. e-
gregia. q.
40
Ordo liti-
re inspi-
ciendus.

Pater 39 & mater filio dementi exemplarem substitutionem facere nequeunt, ut quibusdam uisum est. Primo, ne impubes duo habeat testamenta contra regulas. Secundo, ne minuatur ius patris potestatis. etenim iniquum fieri inciperet priuilegium. l. humanitatis & c. contra. l. nec auct. C. de emancip. lib. & l. ex facto de vulga. ibi, etenim iniquum. Nec me mouet. l. miles ita. §. exheredato. de milita. testamento. nam illud iure singulari militibus datum, non deberemus trahere ad matrem, nullius. l. auctoritate suffulci. ergo ille tex. nostram probat sententiam per locum ab speciali. adde, quod matri alias consultum est, ut dixi supra. 2. requisito. ergo & c. Ad l. humanitatis. ibi, qui uel, quare. resp. quod loquitur & est sensus uerus quod in defectum patris faciat mater. confirma, quia in incompatilibus, (quale est, quod quis habeat duo testamenta) ab ordine 40 litterae arguendum, ut secundus, demum post exclusionem primi

admittatur. argumento. l. quoties. ff. de usufructu. generaliter. §. quid ergo. ff. de fideicom. liber. l. si non hoc. ff. de hered. inst. l. ei qui solido eod. ff. Bar. tamen in d. l. ex facto num. 36. uersic. ultimo quare, dum quaerit uter praefertur substitutus ne a patre, an substitutus a matre? satis innuit quod pariter possunt tam pater quam mater exemplariter substituere. ubi Ripa nu. 93. cum pl. seq. Corrafi. in d. l. humanitatis num. 4. ubi Alex. num. 47. & ibid. Ias. num. 47. Corn. in d. l. humanitatis nu. 9. & est communis op. secundum eund. ibid. num. 9. quod etiam sequitur Bal. & Ange. ibid. quos ipse allegat Zas. uero in tract. substit. exempl. in pr. uult quod si pater & mater exemplarem fecerint praefertur facta a patre. idem uult Politus in eod. tract. num. 8. & Bal. in eod. tract. num. 22. post Rainer. Guilhel. de Cuneo Cynum Iacob. de Arena. Marti. sili. Dynum aliter distinguit, & tandem omnes in hac sunt opinione, ut plura exemplaria testamenta fieri possint mente capto ex uarietate parentum, quod non solum absurdum, sed etiam ridiculum uidetur. nam sequeretur prout opportunè aduertit Corn. quod nepoti possent quatuor testamenta fieri, duo ab aui patris, alia duo a matris, & prout numerus ascendentium multiplicaretur, ita quoque multiplicaretur numerus exemplariter substituentium; quod magis ridiculum est quam longa contentione egeat. ideo nos contra communem op. tenemus partem negatiuam, ut unum tantum exemplare testamentum fieri possit dementi, non plura. pro nobis est 41 text. apertus qui ad hoc a nemine unquam fuit animaduersus in d. l. humanitatis. ibi, qui quare uel, ubi postquam duxerat humanitatis intuitu parentibus indulgemus & c. illam pluralitatem in suas singularitates resoluit adiciens, parenti, qui quare uel testatur, non enim ait, qui quare uel testatur, sed qui quare uel testatur. significans quod ab altero tantum parentum unicum exemplare testamentum fieri debebat, non ab utroque plura testamenta. Secundo, perpendo 42 illum text. qui dum loquitur de indulgentia & concessione Iustiniani imperatoris utitur numero plurali, dicens parentibus indulgemus, postquam uero descendit ad ipsum actum testandi loquitur in numero singulari, dicens, parenti qui, uel quod testatur, significans quod licet omnibus parentibus id concessum fuerit, non tamen pariter, sed successiue uel disiunctiue. Tertiò, expendo tex. in d. §. qua ratione inst. de pupill. in uerb. ad exemplum pupillaris substitui. quod uerbum bis ibi repetitum est, ubi etiam in creatione quam in resolutione ait exemplarem pupillari similem esse regulariter. ergo ut impubes decedere non potest cum pluribus testamentis pupillaribus, ita quoque non potest decedere demens cum pluribus exemplaribus testamentis. Quarto adduco. l. si quando in pr. C. de inoffi. testamento. ubi 43 is cui ex principis uel legis dispensatione & indulgentia testari permittitur, intelligitur habilitatus quod ad suae personae defectum, ita tamen ut omnes iuris solennitates in suo testamento adhibeat. sic & in specie nostra demens habilitatus ad testandum per interpositam parentis personam, intelligitur quod ad personae defectum habilitatus, ita tamen ut secundum omnes iuris communis regulas inuolabiliter testetur; sicque non habeat plura testamenta contra regulam. l. ius nostrum. ff. de reg. iur. §. sed & posteriore. inst. quib. mod. test. infirmantur. Quinto adduco tex. in l. Gallus. §. quidam recte iuncta sua glo. quam ibi sequuntur Bar. Bal. Ang. Sali. Cum. Imola Paul. Areti. Alexan. Soci. Ias. Fortuni. Galiaula. Alciatus & omnes denique moderniores. ubi habetur. quod 44 copula & licet regulariter admittat concursum copulatum. l. triplici. ff. de uerb. sig. tamen fallit, quando cadit inter personas in quibus est ordo charitatis, tunc enim intelligitur, quod simul non concurrant, sed ordine successiuo quanto ergo magis in specie nostra (ubi est iuris repugnancia) quod dicitur patri & matri licere exemplare

41
Intell. l. hu-
manitatis.
C. de impu-
be. uer. qui,
quare uel.

42
Intell. l. hu-
manitatis.
C. de impu-
be. uer. pa-
renti qui,
uel quare.

43
Habilita-
tus ad tes-
tandum intel-
ligitur dum
modo rite
testetur.

44
Copula non
semper in-
ducit con-
cursum.

D d ij testa-

45
Exempla
ri in substi
tut. facien
da, qui
preferan
tur not. q.

46
Exempla
ris regula
tur secun
dum natu
ram pupil
laris.

47
Exempla
re testam.
unum plu
res paren
tes simul
facere pos
sunt.

48
Exempla
ris, que re
sipientia
euauit,
an conuale
scat si resi
piens reci
dat in furo
rem, ardua
q.

49
Exempla
re testam.
tum, quo
tempore
factum ui
deatur.

50
Pupillare
testamentū
quo tempo
re factum
intelliga
tur.

testamentum facere, intelligi debet, quod faciant non omnes pariter, sed successiue cum pariter non possint absque eo, quod quam plures iuris regulæ uideantur. alia fundamenta collige ex principio huius questionis. tenendo 45 hanc partem, superest ut uideamus, si de facto tam pater quam mater uoluerint exemplarem facere, utra præferatur? & quid in aliis ascendentibus? Bar. & omnes ubi supra uariant, ut quot capita tot sententia. ego uero dico, quod 46 exemplaris regulatur secundum naturam pupillaris ut. d. §. qua ratione. d. l. humanitatis. d. l. ex facto ubi Bar. col. 4. & omne doct. tunc sic, qui in pupillari substitutione facienda reliquis præferuntur, ij præferuntur in exemplari substitutione similiter facienda: & sic pater & ascendentes per lineam paternam præferuntur matri, & ascendentibus per lineam maternam. Si uero finis in personis, quæ non possunt pupillariter substituere, tunc, qui prior erit in successione ab intestato is quoque posterior erit in substituendo exemplari argument. l. conficiuntur. ff. de iure codicillorum. l. i. §. prim. ff. de leg. 3. longè tamen Alex. distinguit Bar. & reliqui doctores ubi supra quod intellige quando parentes dissentiant. nam si 47 in unum conuenient nihil impedimento est quoniam cum interuentu plurium parentum unum idemque testamentum exemplare fieri possit. & ita nouè intelligo, d. l. humanitatis iuncta. l. licet. C. de pact.

Quid 48 si furiosus resipuit & rursus in furorem recidit, an exemplaris pereat? doct. uariant in. d. l. ex facto. Adde Bar. ibi num. 40. r. & 41. & considera, quod siue. l. ex facto. ff. de uulga. dicat, per resipientiam ualere definire exemplarem, siue infirmari, ut ibi. & d. §. qua ratione. siue cessare. ut. d. l. humanitatis. certe inter has locutiones parum interest, sensus enim est. ut extinguatur, extinctum autem reuiuisci non potest. Verum teneo op. Bar. non per eius rationem, sed per. l. pen. de cur. fur. ff. & ad contrarium resp. fateor, quod leges nostræ senserunt de extinctione, tamen non cogitauerunt de eo casu, quo ille in furorem recideret, si enim cogitassent, idem deciderent quod nos, cum idem deciderat. l. in casu. simili. d. l. p. casus ergo admissus à lege remanet in dispositione iuris simili in materia loquentis. l. nō possunt. l. neque leges. ff. de legibus. adde quod ratio, quæ mouit Bar. non eo pertinet, ut substitutio conualescat, sed magis, ut non infirmetur. itaque teneo, quod licet post mortem testantis recidat in furorem conualescit substitutio, quasi interim non extincta, sed tantum suspensa esset. ut. d. l. p. facit in simil. ff. de her. inst. l. illa institutio. §. si. tu. ergo adde tex. opt. in. l. is qui hæres. de uulga. ff. nam quod dicitur capacitatem tribus temporibus adesse oportere, id cum agitur de hereditate patris intelligendum est. si tempore, quo fit paternum & tempore mortis patris, & tempore, quo eius aditur hereditas. Cum autem agitur de successione filii tunc inspicendum tempus, quo fit testamentum pupillare, & tempus mortis impuberis & tempus, quo eius aditur hereditas (datur enim aliquando etiam repudiandi paternam. l. quæsitum de acq. her. ut. d. l. is qui. sed certe cum hic agatur de capacitate, non hæredis, sed ipsius testatoris, uidetur medio tempore nocere. argument. eorum, quæ not. per gl. in. l. si alienum. §. in extraneis. ff. de her. inst. sol. licet id in alia incapacitate admitti posset, fallit tamen in furore. l. furiosum. C. qui testam. fac. pos. & d. l. p. denique hæc pars probatur in. l. 2. §. sed & si extraneum. ff. de uulga. ubi præter alios declarat Alci. num. 18. ubi 49 tempus quo fit testamentum pupillare uel exemplare non est in consideratione, sed tempus mortis patris. quo tempore requisita pupillaris uel exemplaris substitutionis adesse debent, quasi tunc demum is impubes uel demens testari uideatur, & quasi antea nec uideatur testatus, nec habuisse testamenti factionem cum antea non sui, sed alieni iuris fuerit, & consequenter nec testamenti factionem antea habuerit.

ut. d. §. sed & si extraneum. iuncto tex. in prin. inst. quib. non est perm. fac. test. & §. præterea eod. tit. l. qua ætate ff. de testam. l. p. & si. C. qui test. fac. pos. l. 13. tit. i. part. 6. & ita cum Bar. in. d. l. ex facto num. 40. est communis opin. secundum Ias. ibid. num. 49. ubi Ripa num. 101. ubi etiam Alex. col. p. & Imola ibid. idem Imola & Antonius de Butrio. in c. Rainu. extra de testam. Cum. in. d. l. ex facto. Bal. & Ang. in. d. l. humanitatis & hanc Bar. opi. dicit communē Ripa ubi supra & Couarrub. in. c. Rainucius de testamen. num. 7. §. 6. & Corraf. in. d. l. humanitatis num. 18. qui tamen indistincte tenet contra communem & etiam Decius ibid. num. 10. ubi Curti. Junior nu. 16. simpliciter transit cum opinione Decii. sed cum Bar. & communi opin. transit Bal. in tract. subst. exempl. num. 26. post Guiliel. & Rainer. quos ipse allegat. sed Politus in eod. tract. num. 23. indistincte tenet contra communem, licet Bar. opin. communem agnoscat, quam etiam communem dicit Zaf. in tract. subst. exemplaris nu. 10. qui tamen contra communem tenet sub quadam distinctione, quam distinctionem præsensisse uidetur Ang. in §. qua ratione inst. de pupill. & Bal. in. d. l. humanitatis in fi. Stephanus in necyopantia. c. 16. sequitur opin. Bar. & communem quasi equiorem. Sunt ergo quatuor principales opin. Prima, existimantiam, quod indistincte exemplaris per resipientiam non extinguatur, si quidem furor reuertatur. & hæc communis est. Secunda, existimantiam, quod indistincte extinguatur, & hanc sequuntur Decius Curti. Ianior. Corraf. Politusque ubi supra. Tertia, existimantiam, ut si post resipientiam breui tempore redeat furor, tunc non extinguatur exemplaris, quasi tunc idem furor uideatur idemque morbus, secus si redeat furor ex intervallo, ut tunc extinguatur, quasi nouus morbus uideatur. & hanc partem sequuntur Zaf. Stephanus Bal. Ang. Couarrubiaq; ubi supra. Quarta opin. existimantiam, referre, utrum reciderit furor uiuio testatore, ut tunc durare uideatur exemplaris, an uero post eius mortem, ut tunc non uideatur durare, sed extincta maneat in qua opinione fuerunt Rainerius & Guilielmus, quæ refert Bar. ubi supra. est & Quinta. op. distinguendum, utrum idem morbus reuertatur, an uero nouus morbus, ut primo casu extincta non uideatur exemplaris. secundo autem casu sic, quam distinctionem probant Bal. in. d. l. humanitatis in fin. & ibi Salicetus. & hanc in puncto iuris ueriores putat Corneus ubi supra. sed communem opinionem indistincte uerissimam puro per fundamenta, quæ adduximus & per tex. not. in. l. cum aliis. C. de curat. furiosi. ibi, quia 51 non est tempus in quo huiusmodi morbus desperatur. ubi patet, quod licet sit furor recidit, tamen nec etiam tempore intermissionis uidetur furiosus à suo furore satis liberatus. facit. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui uel ali. iur. ad idem. d. l. cum aliis ibi ut in quibusdam uideatur penè furor esse remotus. ubi tex. satis significat, quod qui semel furiosus fuerit, is perfecte à furore nunquam liberatur. ad idem. ff. de edili. edict. l. qui tertiana. ubi tex. ait, quod qui tertiana, uel quartana febre nexatur, is etiam tempore intermissionis à febre non liberatur. retenta communi opin. ad fundam. doctorum contrarium tenentium ex nostris fundamentis patebunt responsiones. & pro nobis & communi opinione facit gl. in. c. si. de successib. int. Abb. in. c. inter canonicos col. 3. de elect. ubi traditur, quod 52 furiosus nunquam præsumitur perfecte liberatus à uitio furoris, ergo si recidit in furorem credendum est latenter furorem durasse. pro nobis facit, quod testamentum 53 semel ualidum, quod postea infirmatum fuit cessante causa inualidationis reualidatur. l. p. §. testamento. ff. de bo. pos. sec. tab. pro nobis facit, quia 54 cessante ratione legis, non intercidit ipsa lex, sed dormit interea ut si postea eadem legis ratio redierit ipso iure suos incipiat effectus, quasi à sonno surgens operari. ut in prin. C. de cad. toll. uerb. sopita dixi plenè supra in præfat. hu-

51
Furoris in
termisio
nulla est
perfectio.

52
Furiosus
semel, nun
quam à fu
rore præ
sumitur
perfectè
liberatus.

53
Testamen
tum semel
ualidum, et
postea in
firmatum
reualidatur
cessante
ratione
sue inuali
dationis.

54
Legis ra
tione

tione, cessante, non perit lex sed interea dormit.

55
Exemplaris substitutio an admittit exheredationem, vel præteritionem quoniam ex liberis me te capitur.

56
Intell. lib. humanitatis. C. de impuberum.

57
Exemplaris & pupillaris differentia

ius operis de succ. progr. sic & hic testam. semel rite factum, non intercidit per suæ rationis cessationem, sed dormit interea, ut si ea ratio redierit resumat suas vires. Adde, quod §. qui ex filio furioso cui extraneum exēplariter substituit, nepotes præteritis legitimis ualeat eius testamentum, & etiam exemplare, si unum ex nepotibus instituit aliis præteritis. d. l. humanitatis. & si præteriti uelint exemplare testamentum dicere nullum, quia si testamentum esset patris, replicabitur esse testamentum aui, qui potuit eos præterire cum a filio præcederentur. l. si quis posthumos. §. filium de lib. & posth. l. si quis filio exheredato. de ini. rup. ff. denique concludit, licet regulariter facilius quid impediatur quam rescindatur. l. pater furioso. ff. qui sint sui. tamen in specie hac facilius rescinditur quam impediatur. nam si post factam exemplarem nascatur filius legitimus furioso indistincte ea rescinditur. d. l. ex facto uers. igitur. At si iam natus erat, tunc si saltem alius filius instituitur, non impeditur fieri. d. l. humanitatis. ratio differentie ut l. si unquam. C. de ren. dona. iuncto tit. C. de inoff. don. denique licet per. l. ex facto, exemplare testamentum reputetur testamentum filii, tamen per. l. humanitatis. magis est, ut patrum reputetur. ut sic nepotes testantis uno saltem instituto impune possint præteriri. ineptum enim esset formam exemplari dare per quam ipsa exemplaris infirmaretur. tamen nouissime die §. 6. sensum. l. humanitatis. esse, quod ut si ipse filius reuera faceret testamentum, posset, uel omnes, uel quosdam, uel unum tantum filium instituere, ita & pater, qui pro eo testatur, non tenetur præterire omnes filios, sed eos tantum instituere qui indigni non sunt, ergo si omnes indigni sint, poterit omnes exheredare extraneo substituto. Imperator enim dicturus quod debebat filios furiosi instituere, non adiecit unum, uel certos, ut arbitrium impie temerè; prætereundi reliquos daret; sed ut ostenderet, necessum non esse, indignos uocare, sed eos remouere licere aucto testamenti exēplare facienti non secus, quam ipsi furioso si testaretur, liceret. id quod nullus uidit. ergo §. 7. in casu hoc expressa constituitur differentia inter exemplare & pupillare; ut testamentum filii intelligatur, quod nota ad. l. Papinianus §. sed neque impuberis ff. de inoff. idque recidit in intell. communem. stat ergo conclusio, quod si furiosus, uel demens, cui fit exemplaris habet filios legitimos, necesse est, quod omnes tanquam filii tractentur, ut quemadmodum ab ipso si sanus esset & testaretur, illi, qui eorum instituti non essent, deberent exheredari, ne præteriti iniustum nullumque facerent testamentum. l. inter cetera. ff. de lib. & posth. l. i. ff. de ini. rup. in prin. inst. de exher. lib. l. i. tit. 3. part. 6. l. 10. tit. 7. part. 6. ita & si exemplare testamentum ab alio ei fiat, oportet eos dementes filios legitimos, qui substituti non fuerint exheredari, ne præteriti exemplare testamentum iniustum faciant. & hanc opin. tenuit gl. si. in. d. l. humanitatis. quam sequitur Bar. nu. 3. l. in. d. l. ex facto sequitur & dicit communem esse opin. Ripa ibid. num. 86. licet dicat articulum esse ualde dubium. hanc opin. sequitur & dicit communem Decius in. d. l. humanitatis col. fi. Alex. uerò in. d. l. ex facto num. 43. disputat, & tandem eligit nil dicens in puncto iuris utramque partem esse sustentabilem, nec se alterutram audere firmare. sed op. Glo. & Bar. quam Decius, & Ripa ubi supra dixerunt comune tenent Bal. Ang. Sali. Alex. & Ias. col. 2. in. d. l. humanitatis ubi Corne. num. 15. & Bald. in tract. subst. exempl. num. 18.

Contrariam partem, ut liceat impune præterire reliquos mente capti filios, dum modo unus ex eis substituitur, tenent Richardus in. d. l. humanitatis. & ibi Bar. in fine. qui hanc dicit communem opin. quam opin. sequuntur ibid. Franciscus Tigri, Fulg. & Paul. & Corraf. col. fin. & Curti. Iunior col. fin. & Cynus & Aretinus ibid. & hanc opin. sequitur in puncto iuris Ias. in. d. l. ex facto. num. 45. & in puncto iuris eam sequitur Imola in.

d. l. ex facto idem Imola in. c. Rainucius in materia exēpl. subst. de testam. & Zasius in tract. subst. exempl. nu. 7. & Politus in eod. tract. num. 19. licet fateatur gl. & Bar. opin. esse equiorem. & sic hæc opin. non minus communis est, quam præcedens quicquid dicant Decius & Ripa ubi supra.

Sed nos sequimur primam opin. glo. & Bar. & sequacium, quam non solum æquiorē, sed etiam in puncto iuris longè ueriores esse ausim dicere, per tex. in. d. l. humanitatis. secundum ueriores sensum de quo supra. Secundo per. d. l. humanitatis. C. de impuberum. que in humanitate nititur: ergo inhumanitas quidpiam non debet admittere. Tertiò, per. d. l. ex facto. ff. de uulg. ibi etenim iniquum. ff. de uulg. ubi facultas exemplariter substitui non debet ad iniquitatem trahi. Quarto, per. l. nec auus. C. de emancip. liberorum. ubi beneficium principis debet ita interpretari, ne cuiquam iniuria inferatur sed certum est, quod si liceret nulla ex iusta causa quosdam ex liberis præterire id iniurium eis esset, ergo non debet id admitti. Quintò, per. d. l. ex facto. in prin. ubi natiuitate filii furiosi uitiat ut exemplaris rite facta, ergo longè magis præteritione filii iam nati. altringitur hoc fund. quia facilius impeditur, quod faciendum est, quam infirmetur quod iam rite factum fuerat. l. pater furioso. ubi multa per Ias. ff. qui sunt sui uel al. iur. sed exemplaris rite facta uitiat utrum simul alius filius mēte capti reperiretur præteritus: ergo multò magis ea impeditur si tempore, quo fiebat, filius præteriretur, astringe secundo, quia præteritio filii iam nati fortior est ad rumpendum testamentum, quam præteritio posthumi. patet, quia per præteritionem filii iam nati ab initio uitiat ut ipso iure testamentum in prin. insti. de exher. lib. i. ff. de ini. rup. l. inter cetera. ff. de lib. & post. at per præteritionem posthumi ab initio non desinit ualere, licet posthumus nascente incipiat rumpi. l. posthumus nato. C. de contratab. Sextò, probatur, quia si in pupillari substitutione præteriretur filius legitimus impuberis, tunc ipso iure pupillaris uitiat utrum, ergo idem in exemplari per equiparationem de qua in. d. l. ex facto & d. l. humanitatis. & d. §. qua ratione inst. de pupill. ut §. 8. autem impubes posset habere filios legitimos, quorum præteritione pupillaris uitiat utrum? dic ut per Bar. & alios in. l. in pupillari. ff. de uulg. ad tradita in. d. l. ex facto. & ibi Bart. num. 23. Considera, quod sub §. 9. expressa uulgari ut contineatur tacita pupillaris & contra id ex eo est, quod l. præsumit testatorum dixisse, si filius heres non erit &c. quia non cogitauit heredem factum in pupillari ætate moriturum idem è contra, quia si dixit si heres erit, & in pupillari decesserit, id dixit, quia non cogitauit filium impie repudiaturum: si ergo cogitasset, nec prospexisset, procederet. §. fin. autem ad deficientis. C. de cad. toll. tunc sic, si §. 60 filio puberi uulgarem feci, qui postea furere cepit, iustus est; eam tunc. per. l. porrigi ad tacitam exemplarem, quam si iam pubes ille tempore substitutionis facta: fureret cum isto casu imputandum sit ei, qui potuit providere & non fecit: illo autem casu cogitare non potuit, nec debuit, ergo &c. argum. l. si unquam. C. de reu. donat. iun. & tit. C. de inoff. testam. Teneo ergo contra Bart. q. expressa uulg. puberi facta facilius trahetur ad exemplarem, si is postea furere cepit, quam si iam tunc cum fiebat fureret. sed magis est, ut utroque casu trahatur ad exemplarem per equiparationem pupillaris & exemplaris. Item quia materia fauorabilis est, & extendenda, nec me mouet, q. duo specialia &c. nam resp. quod & in pupillari sunt duo specialia, primò, q. alter alteri testetur, secundò q. testamentum uno casu factum trahatur ad alterum tamen est, quod distinctionem Bar. ut uulgaris facta puberi mente capto contineat tacitam exemplarē secus si ab initio & tempore, quo fiebat, non esset mente captus, sed postea facere cepisset. hanc distinctionem sequitur Bald. in. d. l. humanitatis. & Imola in. c.

58
Impubes an filios legitimos possit habere?

59
Exemplaris tacita continetur sub uulga. expressa ardua. q.

60
Exemplaris puberi facta si is furere cepit uideatur sub uulgaris simpliciter facta ardua. q.

Rainucius de testamen. in materia exempli subst. & com-
muniter doct. transeunt cum Bar. secundum Alex. num.
38. in d. l. ex facto. qui idem sequitur, licet Ripa ibid. nu.
77. indistinctè teneat, quod sub uulga. expressa conti-
neatur tacita exemplaris, non secus quam tacita pupil-
laris contineretur. & ibid. Ias. nu. 38. sequitur hanc Bar.
distinct. quam prius fecerat Alberic. in rubr. ff. de uulg.
post Oldrad. quem ipse refert, sequitur Corn. num. 16.
in d. l. humanitatis. post Ange. ibidem quem ipse refert
& post Guil. de Cum. & Rainer. de Forl. quos ipse re-
fert, & etiam Bald. ubi supra sequitur & Salic. in d. l. hu-
manitatis & sequitur Bal. in tracta. subst. exempli. nu. 13.
Politus in eod. tracta. in fin. indistinctè uidetur tenere
quod sub uulga. contineatur exemplaris. idem Zaf. in
eod. tracta. num. 8. Sunt ergo tres op. Prima op. est Guil.
& Rainerii exilimantium, quod indistinctè sub uulgari
expressa non contineatur tacita exemplaris. Secunda
op. Bar. quæ communis uidetur, quod tacita exemplaris
contineatur, si quidem tempore, quo uulgaris fiebat iam
is cui fiebat erat mente captus, secus si tunc erat com-
pos mentis. Tertia op. est Cornei, Ripæ, Politi & Zafij
ubi supra, ut indistinctè sub uulgari tacita exemplaris
contineatur, quod scitis sentit Bal. in d. tract. sentiuntq;
nonnulli eorum, quos supra retulimus: sicq; hanc opin.
non minus receptam dicere ausim, quam op. Bar. & hanc
op. uerissimam puto, quia cum omnes agnoscant q. sta-
tuta in pupillari substitutione procedunt etiam in exem-
plari, nisi reperiatur lege expressa differentia introdu-
cta, ut in d. §. qua ratione inst. de pupill. d. l. ex facto. d. l.
humanitatis. superest quod regula est pro nobis, nec ex-
ceptio ullibi probata inuenitur. nam quod dicitur ca-
sum aduersamque fortunam spectandam non esse, id fa-
tis leue & penè ridiculum est. nam licet furor sit aduer-
sa fortuna, ut in l. diuus. ff. de officio præsidis. tamen
mors est longè magis aduersa fortuna. argumento. l. in-
ter stipulantes. §. si crani. ff. de uerbor. oblig. l. fin. C. de
pact. & ff. de regul. iur. l. seruitutem. & tamen quod sub
expressa uulg. contineatur tacita pupillaris id sine mor-
tis spectatione fieri nō poterat, sicq; sub spectatione ca-
sus grauioris quam si de furore uel dementia cogitatio
esset. quod autem duo specialia non debeant concurre-
re, id secundum omnes supra relatos præsertim secundū
Bar. Alexan. & Ias. post alios ubi supra fallit quando illa
duo specialia descendunt ex diuersis fontibus ergo &c.
sicque cum exceptio maneat sine fundamento, regulæ
standum est, præsertim cum sit fauorabilis. Iuxta glo.
app. in l. ex tribus. C. de inoffic. testamento. & hic agitur
de illa regula extendenda. In summa ratio ipsa quæ
mouit Bar. & sequaces non solum leuis est, sed etiā pro-
bè probat non eius sed nostram sententiam. nā ait quan-
do tempore, quo fit uulgaris substitutio iam is cui fie-
bat furebat, tunc sub uulgari expressa continetur taci-
ta exemplaris, quia testator uerisimiliter cogitauit, uel
cogitare potuit casum exemplaris substitutionis euen-
tuum, quod uerisimiliter non debuit cogitari cū tem-
pore, quo uulgaris fiebat compos mentis ille erat. quæ
ratio retorqueri potest. nam si 61. quo tempore fiebat
uulgaris nondum furebat, nimirum si non prospexit tes-
tator exemplarem substitutionem faciendā, quia non
cogitauit talem casum euentuum prospecturus exem-
plari substitutione, si talem casum euentuum putasset:
ideoque habetur ex legis suppletionem pro cauto, id q.
testator si de eo cogitaret cauisset, argumento glo. app.
in l. tale pactum. §. fin. ff. de pact. Cæterum quando iam
tempore substitutionis uulga. is furebat, nec testator
exemplarem fecit, tunc possemus dicere, si testator uo-
luisset, dixisset. argumento. l. un. §. fin. autem ad defi-
cientis. C. de cad. tollen. simile in l. si unquam. C. de reu-
donat. ubi donatio, quæ reuocatur per superuenientiam
liberorum de quibus testator non cogitauit, reuocatur
quæ tamen per existentiam liberorum præsentium non
reuocaretur; quia testator de eis cogitauit. simile in

61
Similia
pro cautis
habentur.

l. 3. C. de inoffic. testamento. simile in l. iam hoc iure. ff.
de uulg. ubi sub uulga. ideo pupillaris continetur, quod
testator non cogitauit futurum ut impubes in pupillari
ætate moreretur. nam si id contigisset prospiceret, &
quia præsumitur non cogitasse, ideo suppletur à lege. si-
mil. in l. cum auus. ff. de cond. & demon. simile in l. Gal-
lus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posth.

Exemplaris 62 fieri non potest parentibus à liberis
hanc op. tenet & dicit communem Alciatus in d. l. ex fa-
cto num. 5. hanc op. sequitur & dicit communem Cor-
rasi. in d. l. humanitatis num. 12. sequitur & dicit commu-
nem opin. Alexand. num. 30. in d. l. ex facto post Bal. quæ
allegat in d. l. humanitatis. sequitur Corn. num. 18. in d.
l. humanitatis. & ibi Ias. col. j. ubi etiam Bal. Paul. Ang.
& Alexan. & communem op. sequitur Ias. in d. l. ex fa-
cto num. 21. ubi hanc op. dicit communiter & indifferen-
ter esse ab omnibus receptam post Albericum. Rain. &
Guil. in rep. rubr. ff. de uulga. & post Imolam & Alexan.
in d. l. ex facto. quos Ias. allegat. & communem sequi-
tur Bal. in tract. exempli subst. num. 4. post Guil. & Rai-
ner. quos allegat ubi firmat quod hanc opin. sequuntur
omnes. idem Politus in trac. subst. exempli. questione. 6.
idem Zaf. in eodem tract. num. 5. solus Ias. num. 21. in d.
l. ex facto. ff. de uulg. putat in puncto iuris hanc commu-
nem op. ueram non esse.

Pro hac communi, & uera opinione urget in primis
tex. in d. l. humanitatis & in d. l. ex facto & in d. §. qua
ratione. ubi per modum dispensationis parentibus con-
cessum est pro liberis testari contra iuris regulas, & præ-
cepta, iuxta l. captatorias. ff. de hæred. inst. l. captatorias
C. de testamen. mil. ergo id extendi non potest è con-
tra, ut liberi pro parentibus testentur.

Secundò, quia transmissio 63 quæ fit ratione san-
guinis contra regulas iuris, & procedit cum agitur de
hæreditate ascendens, non trahitur ad casum, quo de
hæreditate descendens ageretur in ascendentes trans-
mittenda. secundum communem opin. doct. contra gl.
ibi in l. un. C. qui ante apert. tab. quam glo. ultra doct.
ibi dicunt communiter reprobatam Ias. in l. 2. in pr. C.
de iure delibe. Corn. in l. 2. in princ. C. ad offi. & Soci.
in l. j. ff. de uulga. in §. questione 4. quæst. princ.

Tertiò, quia id nulla lege permittitur. Vnde erube-
scimus cum sine lege loquimur. l. illam. C. de coll.

Quartò, quia quod nullus alteri testaretur id genera-
liter lege uetere inductum est. d. l. captatorias. necque in
liberis erga parentes id immutatum reperitur, ergo q.
non mutatur quare stare prohibetur contra regulam. l.
sancimus. C. de test. Quintò, quia longè minor ratio est
in liberis erga parètes quam è contra in parètibus erga
liberos, quia 64 amor plus descendit, quam ascendit.
glo. in l. liberi quam ibi omnes tenent. C. de testam. ergo
licet contra iuris regulas dispensetur, ut parètes pro
liberis testentur; tamen dispensari non debet, ut liberi
pro parentibus testentur, quos non tam diligunt quam
parentes ipsos amant, maxime quia cum is casus nulla le-
ge comprehensus fuerit, & agatur de lege iam lata exten-
denda adhuc casum, qui in ea comprehensus non fuit,
oporteret omnimodo esse paritatem rationis, quæ indu-
bitanter hic non est. nam prout diximus longè propen-
sior amore feruntur parentes in liberos, quam contra
ut testatur Terentius in Authon. dum ait.

*Aut ego profecto ingenio egregie ad miseriam
Natus sum: aut illud falsum est, quod uolgò audio
Dici, diem adimere ægritudinem hominibus.
Nam mihi quidem quotidie augebit magis
De filio ægritudo: & quanto diutius
Abeſt, magis cupio tanto, & magis desidero.*

his quoque concinit, quod ait Seneca in Hippolyto,

*-O nimium potens
Quanto parentes sanguinis uinculo tenes*

Natura

62
Exempla-
ris fieri
non potest
parenti-
bus à libe-
ris not. q.

63
Transmis-
sio iure san-
guinis non
contingit
ascendenti-
bus, sed ta-
tum descen-
dentibus.

64
Amor
plus deſcē-
dit quam
aſcendit.

*Natura, quam te colimus, inuiti quoque
Occidere uolui, noxium amissum flet.*
Rursus idem Terent. in Adelph. sic ait, dum uult ostē-
dere, quod per contrarium liberi in parentes impiissi-
mi esse solent.

*Porro autem dum studeo illis ut quam plurimum
Facerem, contriui in querendo uitam, atq; ætatem meam.
Nunc exacta ætate, hoc functi pro labore ab his fero.*

Odium.

Meam autem mortem expectant.

Quinimò sæpe filii crudelissimi in parentes extiterunt
ut de Tullia Seruii Tullii filia scribit his uersibus Sene-
ca in Octauia.

Dedit infandi

Sceleris pœnas, cùm Tarquinio

Tullia coniunx, quæ per cæsi

Membra parentis egit senos

Impia curru, laceròque seni

Violenta rogos nata negauit.

Et Silius Italicus lib. 13. bel. Puni. sic ait,

Cum subito aspectu turbatus Scipio poscit.

Quæ pœnæ caussa, & qui sint in crimine manes.

Tum uirgo patrios fregit, quæ curribus artus.

Et stetit adductis super ora trementia frenis.

Tullia, non ullo satis exhaustura labores.

Ardenti phlegerebonte natat fornacibus atris

Fons rapidus furit, atq; iustas sub gurgite cautes

Egerit & scopulis pulsat flagrantibus ora.

& Ouidius lib. 1. eleg. de Eriphyla à filio interempta,

sic ait,

Ex quibus exierat, traiecit uiscera ferro

Filius & pœnæ caussa monile fuit.

Filia carpento patrios initura penates.

Ibat permedias alta ferex quæ uias.

Corpus ut affexit lacrymis auriga profusus

Restitit. hunc tibi corripit illa sono.

Vadis, an expectas pretium pietatis amarum?

Duc inquam inuitas ipsa per ora rotas.

Certa fides facti est, dictus sceleratus ab illa

Vicus de æterna res, ea pressa nota est.

Ob hoc tam immane facinus Tullia non solum hic

punita est, sed & in inferno acerrimas pœnas subit.

Ergo, cum tot auctoritates habeamus ex quibus patet

quam ardentior sit amor parentum in liberos, quam li-

berorum in parentes. superest ut d.l. humanitatis. in pa-

rentibus loquens eisq; fortunas filiorum committens ad

liberos erga parentes extendi non debeat, de quibus

non multum lidendum est. Et ideo 65 ut pactum fu-

turæ successionis non ualeat initu inter extraneos, quia

habet præsumptum uotum captandæ mortis; ita quo-

que si inter liberos fiat, non debet ualere, quia simili-

ter habet præsumptum uotum captandæ mortis. ita te-

net glo. singu. & communiter approbata in l. fin. in glo.

2. c. de pact. quia etiam filii solent insidiari uitæ paren-

tum. ut probatur in §. pe. inst. quod cum eo & illam gl.

sequuntur ibi Bal. Sal. Paul. & Fulg. & Curt. Junior nu.

32. & est communiter app. secundum Ias. ibi. in. 2. ampl.

& secundum Alciat. ibi in glo. adhuc & Purp. nume. 12.

& Decius nume. 13. ubi etiam Alexand. num. 2. & Nata

in. c. quantiis pactum. de pact. in. 6.

Ergo si uis sustinere communem, quam puto uerio-

rem, dic, quod pupill. substituto ideo fieri potest, quod

est commoda, & utilis filio. l. si pupillas. ff. de acqu. hær.

inst. de pupill. in fin. pr. commodum autem filii in eo est,

quod per dationem substituti pupill. magis in tuto erit

pupilli uita. argumento tex. in §. fin. autem ita formi-

dolosus. Iuncto tex. in fin. pr. inst. de pupill. idem dico

in exemplari. Primò, quia ad pupillaris exemplum in-

uenta est. ut in d. §. qua ratione & d.l. humanitatis. de-

inde quia constat exemplarem fieri iis, qui se satis tue-

ri nequeunt, & quorum uita periclitantur, ut ibi, cum

simil. hæc ratio cessat saltem à communiter accidenti-

bus (ut l. nam ad ea. ff. de legib.) in patre, quia 66 cum
attento ordine naturæ ferè semper filius superuiuat pa-
tri (l. Iulianus. ff. si quis om. cau. test. l. octau. ff. unde
lib.) uita patris non periclitatur, cum filius habeat pri-
mam causam ab intestato. §. j. inst. de hær. ab intest. & sic
nullus alius insidiabitur uitæ patris, cum eo defuncto,
filius sibi succedat, & sic cessat. d. l. his qui. ff. de tutor.
& cur. datis ab his. & alia fund. Ias. nam in d. l. his qui
ead. ratione filius ad curam patris, qua pater ad curam
filii admittitur. hic est diuersa ratio ut supra dixi. Præ-
terea 67 si filius posset exempl. substit. facere patri,
eueniret, ut aut se ipsum substitueret, quod est absurdū.
secundum Bar. in d. l. ex facto num. 33. & secundum om-
nes prout refert ubi supra Ias. aut alios se excluso sub-
stitueret, idq; absurdius esset, & per hoc testamentum
corrueret. iuxta glo. app. in d. l. humanitatis. aut secum
alios substitueret, & similiter esset absurdum. nam quod
ad hoc, non refert ex parte, an exalfe se substituat. arg.
l. quæ de toto. ff. de rei uen. l. an pars. pro derelicto. &
ad hoc fundamentum non resp. Ias.

Exemplaris 68 fieri non potest pupillo furioso in
potestate testatoris constituto. ista est communis op.
secundum Ripam in d. l. ex facto num. 60. qui nil firmat
& est communis op. secundum Paul. ibid. & est etiam
communis secundum Alex. ibid. num. 31. & est commu-
nis op. secundum Corrafi. num. 10. in d. l. humanitatis.
idem tenet Imola. in d. l. ex facto. idem Imola. in c. Rai-
nucius in materia exempl. substit. Ang. in d. l. ex facto fen-
tit contrarium, sed tamen non loquitur quando expres-
sim testator uoluit, ut ualere iure exemplaris etiam in-
fra tempora pubertatis. Salicetus in d. l. humanitatis ui-
detur tenere contra Bar. & communem opin. sequitur
Corn. in d. l. humanitatis num. 18. uersic. 8. requiritur,
ubi dicit illam esse communem op. post Bald. ibi & post
Jacob. de Rauenna, & Dinum in d. l. ex facto quos ipse
allegat. & communem op. sequitur Iaso. num. 22. in d. l.
ex facto post Guiliel. & Salicet. & Ang. & Imolam ibid.
& Alberi. in rep. rub. ff. de uulga. quos allegat Ias. secun-
dum quem hæc est communis omnium sententia licet
Ioannes Faber in §. qua ratione. inst. de pup. teneat con-
tra communem. & communem op. sequitur Bal. in tra-
cta. substit. exempl. col. 2. idem Polit. in eod. tracta. q. 7. in
casu dubio, sed in casu expressio tenet contra communem
sed communem sequitur Zafi. num. 7. in eod. tract.

Sed pro op. Ang. & Fabri & Politi contra communem
quam ueriores puto: fortiter facit tex. in d. l. humanita-
tis. quia indistinctè parentibus permittit pro liberis tes-
tari mente captis nulla ætatis facta differentia. ergo
pro nobis est ibi tex. expressus in sui generalitate, cuius
regula standum est, quandiu per aliam legem non de-
tur exceptio probata, quam doctores subdare uolunt, ut
per Decium ubi omnes in l. j. ff. de reg. iur.

Secundò, est tex. 69 satis expressus prout ipse Ripa
fatetur in d. §. qua ratione, ibi, & si puberes sint, quæ
uerba implicant, quod idem sit licet essent impuberes
ut notatur per glo. & omnes in l. sed & si lege in pr. ff.
de per. hær. nec dicatur prout doctores aiunt, quod se-
cundum hunc sensum implicaret casum magis dubium
contra regulam & naturam ipsius implicaturæ. nā nego
quod sit magis dubium, quod exemplaris fieri possit impu-
beribus quam puberibus: quinimò impuberibus facilius
fieri poterit, quia cum ipsa nitatur in defectu intelle-
ctus eius, cui fit, non dubium est quin maior defectus
intellectus sit in eo, qui non solum ratione morbi, sed
etiam ratione ætatis est insipiens.

Tertiò, quia cum omnes doct. qui communem op.
tuerunt agnoscant, quod mater exemplariter potest sub-
stituere etiam impuberibus, non uideo cur id patri cu-
ius consilium maturius est prohibeatur? & Iustinianus
satis stultus esset, si talem differentiam inter patrem &
matrem facere uolens eā non expressim introduxisset.

Quartò, quia remedium plenius diutiusq; duraturū
quale

66

*Filii ple-
rumq; su-
peruivunt
parenti-
bus.*

67

*Actio, &
passio non
concurrunt.*

68

*Exempla-
ris fieri
potest pu-
pillo, fu-
rioso, in po-
testate te-
stantis con-
stituto ar-
dua. q.*

69

*Intell. §.
qua ratio-
ne. inst. de
pupill.*

65
*Pactū fu-
turæ suc-
cessionis et
inter libe-
ros est pro-
hibitum.*

quale est remedium exemplaris subst. non debet per remedium breui periculum conuincere. argumento. l. si quis posthumus in pr. ff. de libe. & posthum. l. si forte. §. i. ff. si feruit. uendice. declarat Bar. in. l. in prouincia li. §. i. ff. de op. no. nunt.

70
Exempla
ris, & pu
pillaris co
filiis simili
ma.

Quinto, in hac materia, non inconuenit, quod 70. plura remedia concurrant, quinimo utilissimum est. nam qui filium. filiam uel impuberem. relinquebat, timebat impuberi infidiarentur legitimi eius hereditatem capientes: ob quam rem tria consilia prodita sunt, & inuenta. primum, substitutio pupill. secundum, ut impuberi exheredato extraneus institutus iubeatur restituere hereditatem testatoris post quam impubes adoleuerit. l. multi non nota. causa. de lib. & posthum. Tertium ut cum impuberem instituat in tempus pubertatis, uel sub conditione, si fuerit quatuordecim annorum ei que accomodet substitutio uulgarem. l. si mater. ff. de uulga. quibus casibus eo impubere moriente exclusis legitimis hereditatem habebit substitutus, qui (contra testatoris extinctionem erat) legitimis legalior erat, quibus remedijs uti posset paterfamil. mater uero duobus tantum ultimis. & omnibus his casibus conditio non reiiicitur per. l. quoniam in prioribus. argum. communis op. de qua in. l. filius matrem. C. de inoffic. testamento & quia dixi, quod ad prouisionem filiorum impuberu, uel minorum prodita sunt tria remedia. adde, quantum remedium. l. si fundum per fideic. alias incipit si Titio. §. sicuti. ff. de leg. i. cum duab. ll. seq. & l. Scruola. ff. ad trebell. ubi prouidus paterfamil. qui delegitimi filii impuberis hereditas secus suspicaretur, posset eum impuberem heredem scribere, & iubere, ut eius heredes legitimi uniuersam hereditatem restituerent alteri. quo casu uirtualiter legitimi habebunt nil. quia in re conuenerunt, ut si mater eodem remedio utatur, idem foret, ut impubere moriente eius legitimi heredes possent retinere legitimam, & residuum tantum restituere. an uero uniuersas impuberis morientis facultates a matre profectas restituere tenerentur? & quid si is post pubertatem decederet? traditur ibid. cum ergo uideamus quatuor remedia ad eandem rem eundemque finem inuenta quibus etiam concinit quintum remedium. l. cum ex filio in pr. ff. de uulga. quid mirum si exemplaris substituto sexti remedii loco sit ut paterfamil. qui filium impuberem dementem habuerit utrum eorum malit possit eligere? sicq; fundamentum communis op. de lege qui habent. ff. de tutel. satis leue nobis uidetur. sicque nostra op. & in puncto iuris longe uerior est & aequior longe.

Denique pro nobis regula iuris in. c. nullus. de reg. iur. in. 6. ubi nullus pluribus uti defensionibus prohibetur.

In summa is, cui competunt plura remedia potest omnibus & singulis regulariter uti, nisi inuicem inter se repugnent. l. fin. C. de codicill. l. i. C. de seru. fugit. & utrobique per doct. facit tex. in. §. fin. in fin. cum gl. in. l. si quare. pauper. fecit. dicatur.

Tenendo hanc partem contra communem, quam in puncto iuris indubitanter ueram & aequiorem puto. ad d. l. qui habent. ff. de tutel. facillima est responsio. nam 71 ibi ideo quando durat pupillaris aetas cessat cura furiosorum, quia necessaria non est, & ideo a lege. l. 12. tabularum introducta non fuit; ut text. ille expressit, dum ait, quia lex. l. 12. tab. ita accepta est, ut ad pupillos & pupillas non pertineat: itaque cum quaeritur, quare in terminis. d. l. qui habent ei, qui huius aetatis est, ut ratione aetatis tutorem habere possit, non datur curator tanquam furioso, etsi impubes est, & etiam furiosus? respondeam, quia id a lege non fuit introductum, nec introduci oportebat, uel habere poterat aliquam utilitatem, quia 72 tutela datur tam personae quam rebus. ut in princ. insti. qui testamento tutores dari poss. §. i. & 2. & curator 73 furiosus simpliciter datur tam personae quam bonis. ut. ff.

71
Cura fu
riosorum
cessat in
pupillis.

72
Tutor da
tur perso
nae, & re
bus.

73
Curator
furiosorum
datur per
sonae, &
rebus.

de cur. furio. l. consilio. Vnde postquam plenum ius & imperium tutor datus ratione aetatis habet, non expedit nec potest dari curator. argum. l. si ut certo. §. si duobus uehiculum. ff. comod. Sed ei, qui ratione aetatis potest substitui pupillarem accipere, non est cur non possit accipere exemplarem ratione morbi, cuius datio est longioris uitae & utilitatis? non quoque obstat, quod doctores aiunt, ut remedium extra ordinarium cessare debeat quando adest ordinarium. nam de hoc argumento merito trussatur Ripa ubi supra quandoquidem hodie exemplaris substitutio, non minus sit remedium ordinarium quam substitutio pupillaris, ut in. d. l. humanitatis & d. §. qua ratione, licet olim secus esset. ut. d. l. ex facto.

Denique 74 pro nobis facit not. doct. Bar. in. l. si curatorem. C. de in integ. rest. ubi ait, quod adulto curatorem habenti potest tanquam prodigo dari curator, ut sic testari non possit: cum datio curatoris tanquam minoris esset aetatis non impediret eum testari. sic & in proposito impuberi potest fieri exemplaris etiam si ei pupillaris fieri possit, quia exemplaris potest aliquid operari ultra pupillarem, quia illa pupillari aetate finitur, ista autem non, & sic potest aliquid utilitatis secum ferre.

Pro nobis, quia, ut ualeat dispositio satis est, quod in futurum possit aliquam utilitatem asserere, etiam si inspecto tempore praesenti utilitatis nihil asserat, ut sic lex etiam inutilis ualere non desinat: quia tractu temporis possibile est, ut aliqua detegatur, uel accedat utilitas. ut plene differuimus supra in praef. huius operis de successu. in princ. uer. sopita. C. de cad. toll. sic ergo & in proposito hanc exemplaris etiam si initio inutilis uidetur inspecto praesenti statu, tamen quia tractu temporis possibile est, ut per aduentum furoris utilis esse incipiat, id satis est, ut interea & ualeat & dormiat uires receptura, ac effectus assumptura, quando ille insanire coeperit.

Exemplaris 75 hodie post legem humanitatis. C. de impuberum fieri potest furioso absque eo quod impetretur a principe. ita tenet & dicit esse communem op. Paul. in. d. l. humanitatis. sequitur & dicit communem opin. Corras. ibid. nume. 11. qui trussatur de Angelo, qui ibid. tenuit contrarium. ita etiam sequitur & dicit communem opin. Corneus in. d. l. humanitatis col. i. & est cōmunis opin. secundum Alex. num. 40. in. d. l. ex facto ubi sequitur Imola & idem Imola in. d. c. Rainucius in materia exemplaris. Bal. & Sali. in. d. l. humanitatis licet contrarium teneat Angel. ibi. & Ioannes Andr. in. c. Rainucius extra de testam. post Cynum & Iacob. de Rauena secundum quod eos refert Alex. ubi supra & communem opin. sequitur, & dicit communem Curti. iuni. in. d. l. humanitatis col. 2. eandem sequitur & dicit communem Decius ibi num. 6. & communem sequitur Iaf. in. d. l. humanitatis. col. i. Bal. & Cuma. in. d. l. ex facto & est communis opin. modernorum secundum Iaf. ubi supra communem sequitur Polit. num. 10. in tract. subst. exempl.

Solus Angelus in. d. l. humanitatis tenuit oppositum sed op. communis uerior est. nam. d. l. humanitatis. & d. §. qua ratione. generaliter loquuntur in mente captis, & quisquis 76 furiosus est, is sine dubio mente captus est, licet non conuertantur, quia quisquis mente captus est, non idem furiosus est. cum differant inter se, ut genus & species, quia furor est species quaedam quae comprehenditur sub hoc genere mente captionis, seu dementiae. ut probat tex. in. l. 2. §. uoluntate in uerb. fuluntate in uerb. furiosam iuncto uerb. dementiam. & uerb. sapit. ff. sol. matrimonio. ubi prius dixit de furioso, deinde eundem appellauit dementem, quasi quisquis furiosus est, is demens sit, uel non sapiens. unde. l. humanitatis. que de mente captis loquitur, sine dubio comprehendit furiosos, qui procul dubio sunt mente capti. probatur secundo in. d. l. humanitatis. ibi, nullus uero eorum sapiat, ubi postquam de mente captis sermonem fecit, subiecit se loqui de illis, qui non sapiunt quales

74
Curator
tanquam
prodigo
dari po
test adulto
curatorem
habenti.

75
Exempla
ris potest
hodie fieri
furioso de
iure com
muni. no. g.

76
Furiosus
mente ca
ptus est,
sed non om
nis demens
furiosus
est.

77
Mente cap-
pi appel-
furiosus
cominetur.
78
Verba spe-
cificè intel-
ligenda.

quales procul dubio sunt furiosi. Tertiò, probatur in. d. l. si furiosi. in uerbo generaliter. C. de nupti. ubi probatur, quòd 77 uerb. mente captus est generale comprehendens etiam furiosos in sui generalitate etiam ex uti comprehensiuà, & ex proprietate uerborum, licet 78 ex legis interpretatione receptum sit, ut uerba in specie potius quam in genere in re dubia intelligantur, ut declarant moderni præsertim Socinus in rubr. fide uulg. & illa legis interpretatio fuit ratio dubitandi in. d. l. si furiosi. non quod ex proprietate uerborum, appellatione mente capti, non comprehenderetur etiam furiosus. Quartò, expressius probatur in. §. præterea. in sti. quibus non est permitt. fa. test. ubi item nec furiosi, quia mente carent. ubi furiosus is est, qui mente caret, uel mente captus est, ad idem tex. in. c. fin. extra de success. abint. & 15. q. 1. c. ne quis. §. cum itaque & c. sicut extra de regul. & §. & hæc dicimus in authen. ut hi qui oblig. perhib. le hab. legis interpretatio. l. dabimus. §. fin. cum. l. seq. ff. de privileg. credit. ad. d. l. si furiosi in qua nititur Angel. ubi supra resp. Decius & Curti. Junior ubi supra q. procedit ex identitate rationis. tu dic, quòd procedit ex uti comprehensiuà & sermonis proprietate, non ex in terpretatione legis, uel uti extensiuà, ut supra dixi. Denique facit, nam 79 solent frequenter possumus doctores novas legum decisiones ad casus eandem, uel ad modum dissimilem rationem habentes trahere ac porrigere, quod existimo non temerè faciendum. argum. septem illorum iurium temporumque quos Bar. & alij enumerant in. l. si emancipati. de coll. C. nam cum collatio emancipatorum fuerit inducta ut non minus sui è bonis per emancipatos quæsitis haberent, quam emancipati è bonis per suos quæsitis habebant secundum omnes. Hinc inferebatur à paritate rationis, q. filias. te neretur conferre dotem, quæ sibi quærebatur, quod tamen nisi Imperatoria sancione receptum fuisset, nos non possumus dicere. l. i. ff. de coll. dotis. hinc etiam à paritate rationis inferebatur, quòd cum sui hodie sibi acquirant aduenticia, & debebant conferre, quod tamen nisi imperatoria sancione receptum fuisset. l. fin. de coll. nos inducere non possemus. & sic de alijs casibus per Bar. ubi supra citatis. Hinc uidemus, quòd decisio. l. nā hoc iure de uulg. à paritate rationis inducta, per nos in duci non posset, nisi lege imperatoria sancitum fuisset facit optimè. l. illam. C. de coll. libi, eo quòd nulla conflictio super huiusmodi collatione posita esset. neque ad rem pertinet, quòd leges soleant de functorum dispositionibus omittas & imperfectas ad similes casus trahere ex uerisimili mente. argum. l. hæredes mei. §. cum ita. ad treb. nam leges possunt disponere de nobis non autem nos de legibus. l. i. ff. de leg. 2. diff. quia uelut uoluntates sunt à turbatis mortis cogitatione. leges 80 autem sunt cum maturo consilio, ac prudentissima consultissimaque deliberatione. l. si. C. de legib. l. hac consultiss. C. de testam. l. hac consultiss. C. qui testamenta face. poss. l. humanum. C. de legib. earumque interpretatio ad principem spectat, ut ibi, & l. si. cod. tit. uide Bar. in. l. omnes populi. ff. de iust. & iur.

88
Leges sunt
maturo con-
silio.

81
Militū pri-
uilegijs do-
ctor non
gaudet in-
testando.

Tamen considera, quòd si agimus, ut lex simpliciter loquens restringatur, tunc oportet, quòd ex toto cesset ratio legis, omnesque eius rationes. argum. §. affinitatis. C. de nupti. & ideo uidetur quòd miles etiam si sit doctor legum potest cum duobus testibus testari, quia licet in eo cessat ratio imperitiæ de qua in prin. inst. de mil. testam. tamen non cessat ratio nimie occupationis de qua in. §. pc. de exher. lib. cum. §. illis insti. de mil. testam. uti intelligo. l. adigere. §. quamuis de iure pater. q. si agitur de extendi legis prouisione seu priuilegio, tunc oportet similiter quòd ex toto sit eadem. Secundo. l. illud. ad leg. aquil. ff. l. a Titio de furt. l. non possunt. l. neq. leges. ff. de legib. gl. l. tale pactum. §. qui prouocabit. ff. de pact. Unde 81 si queratur, an doctor gaudeat in testam. do militum priuilegijs? teneo contra Alexand. &

communem in. l. centurio. de uulg. quòd non, quia licet in doctoribus uideantur adesse nimia occupationes, tamen non adest imperitiæ, ergo nō sunt tot rationes, uel nō est tanta ratio. Nec me mouet. l. aduocati. C. de adu. diu. iudi. nam licet æqua ratio esse uideatur quòd ad bona quasi castrensia. ut pote iustiss. labore quaesita, tamen non est æqua ratio in disponendo de illis, cum isti periti, illi autem imperiti sint. facit. l. fin. uerf. sed hæc & uerf. in his. C. de inof. testam.

Sic ergo in proposito cū. d. l. humanitatis & d. §. quæ ratione. de mēte captis loquentes, comprehendant etiam ex uti comprehensiuà & proprietate sermonis furiosos, superest ut non possint restringi, ita ut furiosos non comprehendisse ex legis interpretatione uideantur, nisi omnes rationes in quibus. dd. ll. fundantur ex toto cessare inueniantur, quæ in furioso non solum ex toto non cessant, sed potius ex toto adsunt: ergo superest, ut & in furioso procedant, non secus quam in mente capto.

Et dum 82 in. d. l. ex facto per superuenientiam liberorum queritur, an euaneſcat exemplaris per. d. l. cū simi. & ibi adde Bart. nu. 43. uide Ias. col. pe. in si. tamen dic nouè quòd per superuenientiam liberorum mente capti indistinctè debet posse rescindi exemplaris. argum. l. si unquam. C. de reu. donat. nam si pater f. qui facit exemplarem exheredat aliquos ex filiis mente capti tunc ualuit & potuit eis præiudicare, quòd si omisit nascituros tunc per obliuionem præsumo id factum: sicque ex defectu uoluntatis nō debet eis nocere. d. l. si unquam (licet iam natis noceat) C. de inof. don. ergo aut instituto extraneo nascuntur legitimi filii furiosi, & rescinditur ipso iure exemplaris. d. l. ex facto, aut naturales tamen, & tunc, non ipso iure, quia illi non sunt ipso iure hæredes per legem, sed potest rescindi per remedium. d. l. si unquam. uel per querelam. quòd si non extraneus fuit institutus, sed unus ex filiis, tunc per natiuitatem aliorum legitimorum quasi posthumi agnatione rumpitur. d. l. ex facto uerf. igitur, quòd si naturalis tantum, cogita. nam si legitimus esset institutus, non uitiaretur substitutio, si autem naturalis tantum, tunc admitterem rescisionem per. d. l. si unquam.

Tandem in hoc articulo Bar. in. d. l. ex facto num. 23. tenet partem affirmatiuam, ut natiuitate filii etiam naturalis tantum rumpatur exemplaris, quòd alii communiter sequuntur secundum Corraf. in. d. l. humanitatis num. 19. sed non dicit uerum. nam licet Bar. sequantur Alex. ibi col. si. tamen Ias. ibid. neutram partem firmat, & contra Bar. ibid. tenet expresse Imola, & Cumanus ibid. & Ripa etiam ibi col. fin. idem Imola in. d. c. Rainucius de testam. in materia exemplaris sublti. & contra Bar. tenet ipsemet Corraf. ubi supra & contra Bar. tenet Bald. in. d. l. humanitatis. licet Angelus ibi teneat cū Bar. & contra Bar. tenet ibid. Cur. Junior col. si. & Ias. col. si. ubi Cor. nu. 12. neutra partē firmat, Bal. tamen nu. 28. in tract. sublti. exempl. sequitur opin. Bar. Politus tamen in eod. tract. num. 24. tenet contra Bar. contra quem dicit quòd stat (ut credit) communis opin. Zafius uerò in eod. tract. in finalibus uerbis tenet contra Bar. quòd soli legitimi & naturales, non autem naturales tantum faciant deficere exemplarem, sicque nouissimorum receptior sententia est contra Bar. ut per superuenientiam filij naturalis tantum à furioso, uel demente suscepi non infirmetur exemplaris, quòd indubitanter uerum est, quando demens uel furiosus ante furorē uel dementiam legitime contraxerat matrimonium, quòd furor superueniens nō dirimit. l. patre furioso. ff. qui sunt filii uel alie. & in hoc omnes conveniunt. quòd si ante furorē nullum matrimonium contraxit, tunc sunt opinionones de quibus supra, & uerior est opi. communis contra Bar. & sequaces. moueor 83 per tex. in. d. l. ex facto. ibi, agnatione sui hæredis. secundò perpendo eund. tex. ibi, an iure habere cœperit suum hæredem. Tertiò expendo eund. text. ibi, exheredaret. exheredat.

82
Exempla-
ris, an per
superue-
nientiam li-
berorum
euaneſcat?
ardua q.

83
Intel. l. ex
facto. ff. de
uulgari.

84
Exheredatio extranei incipit.

85
Testamentum non impugnat, qui ab intestato nequit succedere.

86
Intell. l. heredibus s. si. ff. ad treb.

87
Verborum proprietatis violatur, ne preceat dispositio.

tio 84 enim in naturali tantum res inepta esset. l. quidam cum filium. ff. de verb. ob. l. non putauit. §. si quis emancipatum. ff. de bo. po. contratab. sicque in illis tribus locis apparet, quod exemplaris tunc demum per se peruenientiam liberorum resoluitur, cum filius naturalis tantum, secus si naturalis tantum. Tercio per. l. filium eum definimus. ff. qui sunt sui vel alieni. ubi is demum filius intelligitur, qui ex legitime matrimonio nascitur, alii autem non ita. Quinto, hoc probatur ratione plus quam manifesta. nam 85 certum est, quod qui ab intestato non potest succedere, is contra testamentum longe minus succedere potest. ita dicit tex. in §. ead. in fin. inst. de hered. que ab int. defer. sed filius naturalis tantum ab intestato regulariter non potest ex toto succedere, ut in auth. licet. C. de natur. liber. & per totum illum titulum: ergo longe minus succedet contra testamentum exemplare illud rumpendo.

Tenendo hanc partem, tunc 86 ad. d. l. heredibus §. si. ff. ad trebel. in qua se fundant Bar. & sequaces. est similiter responsio peremptoria & plusquam manifesta, ut procedat ex eo quod uerba semper sunt interpretanda ut aliquid operetur, ne dispositio reddatur inutilis etiam si per hoc illorum uerborum proprietates improprietur. sed in d. l. ut heredibus. §. si. illa conditio, si furiosa filia sine liberis decederet, non poterat uerificari in liberis legitimis, quia ipsa ante furorem nullum contraxerat matrimonium: ergo necesse erat quod uerificaretur in liberis naturalibus tantum, ne alias nil operari posset illa conditio, etiam si per hoc uerborum proprietates violaretur, quod autem recedatur a uerborum proprietate, ut dispositio aliquid operetur probatur.

Primo, quia 87 licet in stipulationibus interpretatio contra stipulatorem regulariter facienda sit, ut l. stipulatio ista. §. in stipulationibus. de uerb. fallit. tamen quando, si contra stipulatorem fieret, stipulatio uitiaretur. tex. cum glo. ubi doct. in l. quoties in stip. ff. de uerbo. gl. & doct. in d. §. in stipulationibus.

Item probatur, quia licet regulariter instrumenti appellatione ueniat tantum instrumentum domini, non coloni; tamen si nullus fuit instrumentum domini uenit etiam instrumentum coloni, ne alias adiectio illa de instrumento inutilis redderetur. tex. ubi utrunque probatur in l. fundus, qui locatus. ff. de fund. instr.

Item probatur, quia licet filius debeat nominatim exheredari per expressionem nominis, cognominis, & prænominis. ut l. i. ff. de lib. & post. & inst. eod. in princ. tamen si dico filius meus exheres esto, licet eius nomen, prænomen, cognomen, non exprimitur, ualeat exhereditatio, eo quod uerba illa (filius exheres esto) ad alium referri non possunt, cum nullus alius sit; & uerba sunt interpretanda, ut dispositio substatueatur. iste est tex. in l. 2. ff. de lib. & posth. in §. nominatim inst. eod.

Item probatur, quia licet debiti appellatione ueniat debitum exigibile, scilicet naturale, & ciuile. ut d. l. si cui. §. Flauius. tamen si quod debeo seruo meo, id ei legauerim; intelligitur, de debito naturali tantum tex. not. in l. qui heredi. §. dies de condit. & dem. ratio, quia cum debitorum ciuilium seruus sit in capax. l. quod attinet. de reg. iur. l. manumissiones. de iust. & iur. licet capaces sint debitorum naturalium. l. si id quod. ff. de condit. indeb. §. i. inst. de fideiuss. certe nisi nomen debiti ad debitum naturale tantum referretur, nil operaretur.

Item probatur, quia licet id habere quisque dicatur, cuius dominium habeat. l. possessio in pr. ff. de acq. poss. l. stipul. ista in princ. ff. de uerb. tamen si seruus sibi habere licere stipuletur, non dominium rei in stipulationem deduxisse, sed nudam detentionem uidetur. d. l. stipul. ista. §. hi qui. ratio, quia a proprietate uerborum recedimus, ut dispositio non euanescat.

Item probatur, quia licet possessionis appellatione ea ueniat, quae & in iure, & in facto consistit, ut l. possessio in pr. & in §. l. de acq. poss. glo. app. in l. i. C.

eod. tamen si seruus possidere sibi licere stipuletur, recedimus a proprietate uerborum, ut de nuda detentione intelligisse uideatur. d. l. stipul. ista. §. hanc quoque.

Item licet rescriptum principis condentis alicui liberam testandi facultatem, sit regulariter interpretandum seruata iuris solemnitate. l. si quando in pr. C. de inoff. testamento. tamen si princeps hoc concesserit ei, qui alias habebat testamenti factionem, intelligitur, concedere quod etiam iuris solennitate non seruata testari possit. glo. app. ibid. in d. l. si quando quam etiam approbant, comendantque doct. in l. si. de const. princip.

Et licet heredis appellatione proprie non ueniat bonorum possessor, quia praetor nec potest quem heredem facere. l. 2. ff. de bonor. poss. tit. gen. nec quem heredem esse definire. §. quos autem inst. eod. tamen si extraneo herede scripto legatum reliqui sub hac conditione si patronus heres non erit, isque per contra tab. heres extiterit conditio euanescit. l. in conditionibus. §. si patronus. ff. de cond. & demonst. ratio, quia uerba illa, si patronus heres non erit. in patrono, qui scriptus non erit, non poterant uerificari, nisi eo bonorum possessore existente. Hinc infero, errasse Bar. & doct. in l. i. §. bonorum. ff. ad trebel. dum aiunt, per. d. §. si patronus. quod heredis appellatione uenit proprie bonorum possessor. nam immo ille tex. per locum ab speciali probat contrarium. Item probatur, quia licet tutela intelligatur usque ad annos 14. in maribus, in feminis uero usque ad duodecimum. ut inst. quib. mo. tut. fin. in pr. tamen si ei, qui excessit decimum quartum annum tutorem dedi usque ad annos 18. intelligitur de cura: idque etiam in conditionalibus dispositionibus in quibus uerborum proprietates summopere seruanda est. l. qui heredi in prin. l. Meuius de condit. & demonst. l. pater. §. i. ff. de condit. & demonst.

Et licet iuris ignorantia non praesumatur. l. leges sacratissimae. C. de legib. tamen legum ignorantia potius praesumetur, quam dispositionis frustratio. text. sing. in l. Lucius. §. item. ff. de testamento. mil.

Denique uerba sunt cum effectu accipienda. l. i. ff. quod quisque iur. & c. & dispositio, quae nullam afferat utilitatem, nullius dicitur esse momenti. ut l. qui bis. cum materia. ff. de uerbo. obliga. & impossibiles condit. reuocantur de uol. ultima, ne dispositio nil operetur. l. 3. de condit. & demonst. l. i. l. conditiones. l. filius de condit. inst. l. Lucius de condit. & demonst. §. si impossibilis inst. de her. inst.

Item licet 88 inducta ad augmentum, non operentur diminutionem. l. legata inutiliter delega. i. quod latissime alias cumulaui, id tamen fallit, si alias dispositio nil operetur. l. denique. §. interdum. ff. de peculio leg.

Præterea, licet nullus praesumatur iactare suum. l. cum de indebito. ff. de probat. tamen si heredi legitimo ex testamento deferatur hereditas, isque eam ab intestato repudiauerit, censetur eam etiam ex testamento repudiasse, quia alias ab intestato repudiatio facta, ualere non posset. l. illud. ff. de acqu. her.

Cum igitur in mille iuris exemplis uideamus, quod receditur a regulis iuris, & a uerborum proprietate, ut dispositio de qua agitur uerificari possit: mirandum non est, si in terminis d. l. heredibus. §. fin. ff. ad Treb. conditio si cum liberis decesserit appositae filiae furiosae, quae liberos legitimos habere non poterat, intelligatur contra uim & proprietatem uerborum deliberis naturalibus tantum, ne alias frustratoria, uana ociosa, ridiculaque, & inanis ea dispositio contra totius iuris regulas uideatur. secus autem est in materia nostra, in qua quod dicitur exemplarem substitutionem per natiuitatem filiorum mente capti infirmari, potest intelligi & uerificari in liberis naturalibus, & legitimis: si forte ante furorem nupserat. ut in d. l. patre furioso. ff. qui sunt sui uel alii. iur. Stat ergo ex superioribus quod exemplaris substitutio non infirmatur per superuenientiam filii naturalis

88
Inducta ad augmentum interdum operantur diminutionem

turalis eius, cui facta fuit: licet per superuenientiam filii legitimi, & naturalis indubitanter infirmaretur. ut in d. l. ex facto. ff. de uulga. ibi, etenim iniquum. Generaliter 89 enim receptum est ut priuilegium alicui cōcessum cesset quoties eidem incipit esse damnosum, ut ibid. ne inducā ad utilitatem alicuius in eius lationem incommodum, iniuriamque conuertantur, contra. l. legata inutiliter. ff. deleg. 1. l. legata inutiliter. ff. de adim. leg. quoniam etiam si alteri nocere inciperet, cessaret ut ibi & in l. cum auus. C. de emanc. liberorum. & quia milies hanc materiam in prætorio regio habui de facto plenius attingam alibi, ut priuilegium principis absque cuiusquam iniuria interpretandum sit, & quemadmodum per non usum amittatur? & præmittendum est, quid propriè dicatur priuilegium, ut plenè per Ias. in l. fin. ff. de consti. princ.

Pupillarem 90 substitutionem facere potest paterfam. licet sit uilis & abiecta persona. ista est communis op. quam tenent Ripa in l. ex facto. ff. de uulga. num. 94. qui hanc op. ait esse communem, idem Ripa num. 36. in l. 2. ff. de uulga. hanc dicit communem Ias. in l. ex facto num. 48. idem Ias. in l. 2. ff. de uulga. num. 26. Cornieus in l. humanitatis col. 2. C. de impub. qui hanc dicit communem op. & est communis op. secundum Alex. num. 32. in d. l. ex facto ubi eam sequitur Ang. & Paul. in l. quidam. C. delegat. Alexand. in l. 2. ff. de uulga. nu. 24. Imola in c. Rainucius de testamen. idem Imola in d. l. ex facto. idem Imola in d. l. 2. Bal. in d. l. humanitatis. Angel. in l. 2. §. fin. & in l. 3. §. fin. ff. de uulga. idem Ange. in l. Papinianus. §. Sed neque impuberis. ff. de inoffic. testamento & in l. maximum uitium. C. de libe. præter. licet illa lectura in quibusdam impressionibus non reperiatur. Politus in tract. subtit. pupill. num. 44. sub quadam distinctione. Zati. in eod. tract. sub quadam distinctione. & Are. in num. 7. in d. l. 2. ff. de uulga.

Sed an similiter 91 exemplarem substitutionem, paterfam. uilis & abiectus possit facere? quod sentiunt omnes prædicti, & in specie firmant Ang. & Imola in d. l. ex facto. ubi Ripa num. 94. Corn. in d. l. humanitatis col. 2. Alex. in d. l. ex facto num. 33. ubi Ias. nu. 48. nil uidetur satis firmare.

Contrariam partem scilicet negatiuam in pupillari tenent Bar. in l. 2. num. 22. ff. de uulga. idem Bar. in l. ex facto num. 37. eod. titulo idem Bar. in l. cum oportet. §. eo autem tempore. C. de bon. quæ lib. Bald. num. 8. in tract. pupill. subtit. Bar. in l. Sed si uilius. §. filiofam. ff. de in iuri. & Are. in num. 7. in d. l. 2. in puncto iuris idem sequitur. in exemplari autem subtit. eand. partem negatiuam tenent Bar. in d. l. ex facto num. 37. ubi Ias. num. 48. Bar. in d. l. cum oportet. §. eo autem tempore. Politus num. 8. in tract. subtit. exempl. præfertim secundum eū in matre uili & abiecta. Zati. in eod. tract. in prin. præfertim in matre uili & abiecta. Vides ergo quod secundum magis communem sententiam pater, uel mater etiā uilis & abiecta persona potest facere substitutionē tantū pupillarem quam exemplarem, licet quam plures, quos secundo loco retulimus teneant contrarium. Pro prima opinione, quæ communis est, adducitur primò regula generalis. d. l. humanitatis. & §. qua ratione inst. de pupill. quæ regula hoc casu secundum eos non reperiatur limitata, ergo regulæ standū est. l. 1. ubi Decius post alios. ff. de regu. iur. & quia quod non mutatur quare ita re prohibetur? contra regulam. l. sancimus. C. de testa. & quia id nulla lege expressim cautum est, ergo & c. l. 1. lam. C. de collati. Secundò, adducunt tex. cum glo. in l. Papinianus. §. sed neque impuberis. ff. de inoffic. testamento. ubi 92 etiam si pupillaris substitutus sit uilis & abiectus ea substitutio ualet: ergo longè magis ualebit quando uilis erat ipsemet testator, quia licet ipse uilis esset, possit tamen pupillariter substituere hominem honestum per quod non tam malè consultus esset impuberi quam si pater honestus hominem turpem substitue-

ret & d. 93 §. sed neque impuberis. necessariò probat hanc communem cōclusionem in duobus locis primò, ibi, neque patris frater, secundò, ibi, neque frater impuberis. nam fratri testantis nunquam datur querela nisi turpi persona instituta. l. fratres. C. de inoffic. testamento. & insti. eod. §. soror. Sed in d. §. Sed neque impuberis dicitur quod contra testamen. pupillare non datur querela fratri testatoris ea peculiari ratione, quod non intelligitur esse testamentum patris, ergo sic ponitur pro constanti, quod turpis persona fuerat instituta. nam alias fratri testatoris non daretur querela etiam si pupillare testamentum patris testamentum reputaretur. Item dicitur ibid. quod eadem ratione definit dari querela fratri ipsius impuberis. ergo ponitur pro constanti, quod turpis persona fuerat instituta. nā si honesta, tunc fratri impuberis querela non daretur etiam si pupillare testamentum ipsius impuberis testamentum reputaretur. & uidendum est ut procedat ille tex. dum de matre loquitur in d. l. Papinianus. §. Sed nec impuberis. ff. de inoffic. testamento. dicitur quod testamentum pupillare mater querelare non potest. secundò, quia querela fundatur in iniuria, quam se passim mater probare non potest, siue enim dicat patremfam. impie moreq; insanorum testatum excludetur, quod impium non sit uxorem præterire, siue dicat impuberem impie testatum excludetur, quod re uera non impubes, sed pater testamentū fecit? Sed 94 certè ista captio æquitate legum aliena est, cur enim non interpretamur (ut & alias) pupillum per patrem testatum per se testari uideri, cum maximè utriusque ead. persona fingatur, & uox patris uox filii intelligatur, & e cōtra. Resp. omnis interpretatio fit, propter aliquam æquitatem, quæ hic non adest, ideo non fit. quod non adsit, patet, quia iure. ff. filiusfam. aduentitia bona non sibi, sed patri quærebat: castrensia autè & quasi castrensia pupillus quærere non potuit, ergo in hæreditate eius, qui post mortem patris impubes decessit nulla regulariter sunt bona, nisi paterna, quæ equiuit ex uoluntate mariti uxori denegari. Confirma, nam & uxor olim poterat filium suum in potestate patris existentem odio mariti exhæredare, nec tunc contra testamentum matris dabatur patri querela. l. si quis in suo §. legis. C. de inoffic. Sed nec ipsi filio olim, hodie contra ut ibid. ratio differentie, quia cum pater pupillarem facit, non iniuriam, sed rem utilem filio facit. at cum mater eum exhæredat secus est. Sed certè cum bona, quæ impubes post mortem patris quæsiuit eo impubere moriente, non ad matrem ab intestato, sed ad substit. pupill. pertineant. l. sed si plures. §. ad substitutos. de uulga. si non potest negari id iniuriam matri esse, cui lucrosa est filii hæreditas. l. fin. C. de insti. quæ iniquitas cessat in testamento matris filium sub conditione emancipationis instituentis: nam bona, quæ post emancipationē is filius quæsiisset ad patrem iure hæreditario pertinerent. unde nil aliud resp. potest, nisi quod pater præsumitur summam prouidentiam erga filium habere. unde utilissimè pupillo præsumo, ne ei mater succedat. argum. l. 4. ff. de inoffic. testamento. Vel possemus 95 dicere, quod quærela hoc unico colore permittitur, ut testator more insanorum contra officium pietatis testatus allegare nō potest mater præterita contra impuberem, quia ipse re uera testatus non fuit, non quoque contra patremfam. testantem, quia ipse in prætereunda uxore nulla impietate usus uidetur. & ita tex. ille ratio cinatur, uel ut loco suo differimus, ius pupillariter substituendi moribus inductum præscripsumque fuit, non lege scripta. Iam scripta semper fit cum magna consultatione, de liberatione, maturoque consilio. l. humanum. l. dignum. C. de legib. c. erit autem. l. 4. dist. Ius autem, quod moribus inductum est, paulatim à populo inducitur, & sæpe indiscretè. nec id ius ita subiacerat rationi, ut. l. scripta, ut latè diximus in illo articulo, quo iure pupillaris esset in

E e ij uenta

93
Intell.
Papin. §
sed neque
impuberis
ff. de inoffic.
testam.

94
Captio in-
digna iuri
consulti.

95
Querela,
quo colore
admissa.

89
Priuile-
giū cessat
quando ip-
si priuile-
giato ca-
pit nocere

90
Pupilla-
rem, uel
exempla-
rē, an tur-
pis perso-
na facere
possit? not.
9.

91
Exempla-
rem an uil-
is perso-
na facere
possit? not.
9.

92
Pupilla-
ris substit-
utus po-
test esse ui-
lis perso-
na.

uenta sicque intelligo quod iurisconsultus in d. §. sed neque impuberis. contra simplicitatem, quæ legibus amica est, utitur captione ad exclusionem fratris & matris idque compulsus necessitate fecit; ut sic defenderet tueturque ius illud, quod moribus non satis firma ratione inductum fuit.

Tenendo communē op. ad l. i. cū simi. ubi pupillus educari debebat. in qua fundatur Bar. & sequaces. Ang. ubi supra ait, quod lōge maius periculū uertitur in administratione inter uiuos. nā per eā bona dissipantur irrecuperabiliter; sed licet pater substituatur pupillo, cum est uilis persona, bona pupilli non dissipantur, immo peruenient ad substitutum. sed ipse non uidetur bene percipisse mentem Bar. nam quod bona non perueniant ad substitutum, non solum non est tantum periculum, sed nullum est periculum ex substitutione facta per patrem: sed præiudicium, & periculum pro tanto dicitur maius, quia si substitutio ualeat, nō erit remediū aliquod ad prohibendum substitutum succedere, quod potest esse in dedecus, & grauamen pupilli, & in iniuriā familiæ, si pupillus cogatur habere turpem heredem. argumen. l. fratres. C. de inoffic. testamen. & præterea, uita impuberis periclitatur. argumen. §. si autem formidolosus. inst. de pupill.

96
Pupilla-
ris fit etiā
exhereda-
to.

Et pro communi opinione, uidetur etiam fortiter facere, quod 96 pater potest substituere exheredato, cui præsumitur inimicus ut l. cum quidam. C. de leg. & sic non præsumitur bonum cōsiliū capere &c. ergo similiter ratione mali consilii præsumpti, non remouebitur turpis persona.

97
Pater bo-
num consi-
lium cape-
re uidetur
pro filio,
cum & si
exhereda-
uerit.

Sed ad hoc resp. quod licet exhereditatio ut suo loco differimus, mala mente, in re dubia facta uideatur; tamē adhuc 97 pater uidetur bonum consilium capere pro filio & ei consulere pupillariter substituendo. ut. d. l. pater & l. si pater de test. tul. ubi probatur, quod licet testameutum patris sit annullatum ex præteritione posthumi, tutor tamen datus filio exheredato debet confirmari per iudicem, quod non esset si pater non præsumeret capere bonum consilium pro filio. ut. l. qui a patre & l. utilitatem. ff. de confir. tuto. ubi tutor a patre datus etiam in testamento, quod quauis ratione ualere desijt, licet regulariter sit confirmandus. d. l. qui a patre. tamen fallit quando pupillo id non expediebat.

98
Pater inu-
riam filio
factam re-
mittere po-
test, nisi
sit uilis
persona.

Denique pro opinione Bar. contra communem uideatur tex. fortissimus in l. sed si unius. §. si filio. ff. de iniur. ubi probatur, quod 98 quamuis pater possit remittere iniuriam factam filio, hoc tamen fallit, nisi sit abiectus & uilis persona. & tamen ibi non agitur de amissione patrimonij, quia est actio competens ad uindictam sicut dicitur in tex. & gl. in l. cum emancipari. ff. coll. bon. & in l. quæsitum. ff. de sepul. uiol. sed ideo prohibetur remissio, quia l. præsumit, quod pater uilis persona pro modico lucro inhonoraret filium, & se. & talis confidetur ratio propriè cadit in casu nostro. nam indecorum esset pupillo turpem heredem habere, cum hæres defuncti personam repræsentet in auth. de iuram. a morien. præst. §. i. idque est considerabile interesse. argumen. l. & quia. ff. de inter. act. Quinimo, quod amplius est, uita ipsius impuberis periclitaretur. argumen. d. §. si autem formidolosus. iuncta. l. si. C. de pact. astringitur ille tex. nam longè durius est, quod in uita iure nostro priuemur quam quod post mortem, quo tempore natura & Deus non permiserunt, ut rebus nostris uteremur: ut & patet ad sensum omnibus sanæ mentis. unde hoc casu esset in firmitas intellectus secundum Philosophum, & etiam probatur in l. sed non usq. ff. si quis a par. fuer. manumiss. ubi 99 in uita non possunt patres a filiis impediri quin facultates suas effundant, licet in morte ea libertas nō sit. ut in auth. nouissima. l. cum quæritur. authen. unde si parens. C. de inoff. test. Vnde cum actio iniuriarum filii iniuriati nomine competat patrifa. ut in d. §. filio & in §. patitur, insti. de iniur. quod pater. propterea quod

99
Libertas
maior est
in dispo-
nendo no-
stra bona
inter ui-
uos, quam
in ultima
uoluntate.

fit uilis & abiectus, ea actione eoque iure suo uti impediatur, id longè durius est, quam si impediretur exemplarem substitit. facere filiis suis per quod ipse ut de se patet non multum læditur. astringe secundo, nam quæ cōpetunt de iure speciali facilius percunt, quam quæ cōpetunt de iure communi. l. eius militis. §. militia missus. ff. de milit. testamen. sed de iure quodammodo speciali per modum dispensationis datur patrif. facultas pupillariter substituendi contra regulam. l. captatorias. ff. de hæ. insti. l. captatorias. C. de testam. mil. de iure autem communi datur patri pro filio iniurato iniuriarum actio quia re uera ipse pater per filium suum iniuriam patitur. d. §. patitur. ergo negari non potest, quin ut per uilitatem & turpitudinem nostram perdimus ea, quæ sunt nobis magis debita: ita & longè facilius deberemus perdere ea quæ nō sunt tam debita, sed minus astringit. Ter tiò quia durius est debitum amittere quam lucrum non capere. l. si. C. de codicill. facit. l. quia poterat. ff. ad treb. l. quia autem. §. i. & 2. ff. quæ in fraud. cred. si ergo propter turpitudinem & uilitatē nostram perdimus actionem iniuriarum nobis debitam nobisque competentem quantò facilius amittamus facultatem exemplariter substituendi.

Denique pro hoc est satis, bonus tex. quem iisdem modis potest quis inducere & astringere in d. l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. sol. matrimonio & in l. si. §. quibus. C. de sententiam pass. in l. i. C. & ff. ubi pupillus educari deb. l. utilem. ff. de confir. tut. l. neque leges & l. non possunt. ff. de legib. Vnde si non haberemus. d. §. sed neque impuberis qui ut dixi magis usu quam ratione nititur, quilibet iudicare deberet, quod pater uilis & abiectus pupillarem facere non posset; quia licet regulariter præsumatur quod pater pro filio capiat bonum consilium, tamen in patre turpi & uili contrarium præsumitur. ut. d. l. neque ad rem pertinet, quod adhuc permittatur ei filio substituere pupillariter, quia id non tam ratione quam usu receptum est: unde ad exemplarem trahi non debet, quæ non usu, sed ratione inducta fuit, & lege, non fortuito, sed maturo consilio lata. & ut in exemplari refecata sunt multa eorum, quæ in pupillari subdura inueniebantur, quale est, quod mater, uel fratres possent præteriri; ita quoque refecata debet istud absurdissimum, quod pater uilis & turpis posset talem facere substitit. in quo est longè maior ratio Nam sola paritas uel similitudo rationis sufficeret, ne dum maioritas, patet quia etiam si lex 100 loquatur per uerbum, præcisum, & taxatiuum, non excludit casus similes. ut inst. quib. mod. re conrah. oblig. §. præterea cum sua glo. ubi omnes. & ideo in auth. ut cum de appell. cog. §. aliud quoque col. 8. licet expressum sit, quod 101 ex 14. causis ibi enumeratis tantum possunt filii exheredari, tamen obtinuit creberrima opinio existimantium, quod non solum de illis. 14. sed etiam ex alijs similibus, ne dum maioribus possunt exheredari. ut tradit Ias. in auth. non licet col. 2. & 3. ubi est communis opin. C. de lib. præst. & doct. communiter in authen. ex causa eod. & suo loco plenè differimus. cum ergo in d. l. humanitatis. probetur. quod in iis, quæ subdura & rigorosa sunt non ualet argum. uel equiparatio de pupillari ad exemplarem in causis uel casibus ibi expressis. similiter intelligendum est, quod in alijs casibus similibus non ualet tale argum. uel equiparatio.

Eat considera, quod ex mente omnium, quos supra retulimus. si 102 patri uili & abiecto esset iam interdicta bonorum administratio, tunc non posset facere pupillarem, nec etiam exemplarem: quia ut sibi non possit facere testamentum, ita quoque pro filiis testari non posset. l. i. cui lege. ff. de testam. iuncta. l. 2. §. quisquis & §. si prius. ff. de uulg.

Sed si ei non esset iam bonis interdictum, esset tamen notorie prodigus, tunc Politus, & Zafi. ubi supra tenent idem tam in pupillari quam in exemplari. cuius rei ueritas

100
Taxati-
ua, non
excludit ca-
sus similes.

101
Exheredi-
tatio fieri
potest ex
alijs causis
similibus
ijs, quæ
enumeran-
tur in §.
causis in
authen. ut
cum de ap-
pel. cog.

102
Exempla-
rem facere
non po-
test pater,
nec pupilla-
rem, si
ei est inter-
dicta bona-
rum admini-
stratio.

103
Pupilla-
rem, aut
exempla-
rem, an
posse face-
re notorie
prodigum

104
Prodigus
notorie an
te interd-
ictam bono-
rum. admi-
nistratio-
ne, an pos-
sit contra-
dere?

tas pender ab illo articulo, Nunquid ille, 104 qui est notorie & manifeste prodigus possit contrahere, obligare, & alienare ante quam sibi expresse interdicitur a iudice administratio bonorum. que res licet satis controuersia sit, tamen gl. in l. is cui bonis. ff. de uerb. oblig. & in l. in princ. ff. de cur. furio. & in l. furiosi. ff. de reg. iur. tenent partem affirmatiuam, quod sic eam tenent Bar. Bal. Ang. Paul. de Cast. & Rom. in l. is cui Bar. Bal. Ange. in l. is cui lege. & ibi Imol. & Are. ff. de testa. istam partem tenet Bal. in multis locis. in l. is cui. relatis per do. Alex. sed ultra eum, idem tenet Bal. in c. ex parte in. 2. col. de consue. lo. de Imol. Petr. de Anch. & alij Canonitæ in c. 2. de testa. & ista est communis opin. secundum Paul. de cast. do. Alex. & Are. & Ias. in d. l. is cui bonis. ff. de uerb. oblig. ergo secundum hanc communem opin. quod sit notorie prodigus, si tamen non dum sit ei interdicta alienatio, nil iuuat, non magis quam si notorie prodigus non esset, & consequenter secundum communes opin. is exemplarem facere potest & pupillarem. At secundum Bar. & sequaces, quos supra retulimus & Polit. & Zaf. nec poterit facere exemplarem, nec pupillarem, sed secundum nos indubitanter pupillarem facere poterit, exemplarem non poterit. Tercius 105 casus est, in matre turpi & uili, que exemplarem indubitanter facere non potest secundum Polit. & Zaf. in tract. subit. exempl. mouentur, quia si non potest exemplarem facere mater, quæ transiit ad secunda uota, quæ minus poterit mater uilis & abiecta, quod sine dubio tenerent Bar. & sequaces, & nos sequimur, licet longè diuersa ratione. scilicet quia etiam pater turpis secundum nos exemplarem facere non potest: etenim turpis pater, quem exemplarem substitutum filio nisi sibi similem dabit, cum 106 similis similem quærat, & amet.

105
Exempla-
rem an fa-
cere possit
mater ui-
lis?

106
Similis si-
mili quæ-
rit, & a-
met.

Vnde Ouidius lib. 2. de ponto.
*Scilicet ingenij aliqua est concordia iunctis.
Et seruat studi fœdera quisque sui.
Rusticus agricolam miles fera bella gerentem,
Rectorem dubiæ nauis puppis amat.*
Et Plutus in menechmis.
*Nam ego hominem homini similiorem nunquam uidi alterū.
Nec aqua aquæ, nec lacte lacti, crede mihi usquam similis.
Quam hic tui est, tuque huius.*
Et Horatius lib. 1. Epistolarum.
*Oderunt hilarem tristes, tristemque iocosi.
Sedat concelsæ agilem, gnauiumque remissi.*
His concinit quod Iuuenalis sic ait.
Magna inter moles concordia est.

107
Exempla-
ris pupil-
lo, furio-
so, eman-
cipato, fie-
ri potest.

Exemplaris 107 fieri potest furioso, pupillo, emancipato, ita tenet & dicit esse communē op. Ripa. in d. l. ex facto nu. 61. quæ op. sequitur Alex. ibid. nu. 31. contrariū tenet Imola in c. Rainucius de test. in materia exemplaris secundum Alex. ubi supra & communem opin. sequitur Corn. in l. humanitatis num. 18. uer. 8. requiritur. ubi dicit hanc esse communem opin. post Bald. ibid. & post Jacob. de Rauenna. & Dinum in d. l. ex facto quos ipse allegat. & communem opin. sequitur Bal. in tract. subit. exempl. col. 2. idem Polit. in tract. eod. in. 7. quæst. & Zaf. in eod. tract. col. 2. post Bar. in d. l. ex facto. ff. de uulg. quæ opin. indubitata est secundum nos, qui tenemus, quod possit fieri pupillo etiam in potestate constituto. nam quod sit in potestate emancipatus nihil interest, quod ad hanc substitutionis speciem, quandoquidem etiam a matre fieri potest. ut. d. l. humanitatis. cum similibus.

108
Exempla-
ris freneti-
ci an fieri
possit?

Exemplaris 108 frenetico, qui licet sæpe furore quodam corripiatur, tamen non semper est in perpetuo furore fieri non potest, secundum Bal. in d. l. humanitatis in fi. & Corneum ibi col. 1. in fi. & secundum Imolam in c. Rainucius in materia exempl. subit. extra de testam. sequitur & dicit hanc esse communem opin. Alci. in d. l. ex facto in princ. num. 4. sequitur & dicit hanc esse communem opin. Corra. in d. l. humanitatis num. 11. hanc opin. sequitur in d. l. ex facto num. 4. communem

opin. sequitur Curti. Iuni. in d. l. humanitatis num. 4. quam 109 limitat ut tempore, quo durat frenesis ei possit fieri exemplaris, sed Decius ibi communem simpliciter sequitur num. 6. sequitur Ias. licet dicat se dubitare in d. l. humanitatis col. 1. idem Ias. num. 40. in d. l. ex facto. idem Politus num. 10. in tract. subit. exempl. sequitur Ripa in d. l. ex facto num. 71. quod fanaticis, leuibus, iracundis, & similibus fieri non potest, quod uerissimum puto: quia id est regulare. ut. d. l. captatorias. ff. de her. instit. l. captatorias. C. de testamen. milit. l. i. ff. de testam. & contrarium nullibi reperitur iure cautum. & ridenda uidetur opi. Curtij Iunioris ubi supra, & sequatium existimantium, quod tempore, quo durat frenesis possit ei fieri exemplaris, postea uero minime. cum id sit contra tex. in d. l. humanitatis in uerb. perpetuo.

109
Exempla-
ris non sit,
nisi perpe-
tuo morbo
laboranti-
bus contra-
nouissimos.

Exemplaris 110 fatuo fieri non potest secundum Ias. in d. l. ex facto num. 40. ff. de uulg. & Curti. Iuni. in d. l. humanitatis num. 6. licet Alci. ibi num. 4. contrarium uelit, & Zaf. in tract. subit. exempl. nu. 3. idem Politus in eod. tract. in. 7. q. sed Ripa uult. 82. in d. l. ex facto distinguit, ut si fatuitas sit tanta, quod animi iudicium peruerat, tunc procedat opin. negantium, quod fatuus possit testari, & consequenter quod ei possit fieri exemplaris. sin autem leuior, tunc & possit testari, & exemplaris ei fieri nequeat. hæc distinctio uera est, & ex mente omnium, qui utranque partem tuerentur.

110
Exempla-
ris an fa-
tuo fieri
possit? not.
q.

Superioribus proximum est, quod datio 111 curatoris homini legitime etatis, & sanæ mentis ualere non definit, si ei tanquam prodigo petatur & de sui frugalitate non fuerit oppositum ita Bar. in l. is cui bonis. num. 4. ff. de uerb. oblig. ubi Imola & Paulus Castren. & Ias. num. 14. qui hanc dicit communem opin. & Claudius & Zafus uterque in num. 17. Alexander consilio 182. lib. 5. licet contrariam partem (& iudice me minus recte) teneant glos. in l. si putas. C. de peti. heredi. quæ communiter app. secundum Ripam num. 39. in d. l. is cui bonis & Guido Papæ consil. 169. de quo plenè per Imolam ubi supra. sed pro priore opinione, quæ uerior est, facit, quia dementia & prodigalitas est uitium animi, quod oculis corporeis cerni non est possibile, sicque ad probationes decurrendum est, quinimò ad probationes coniecturarum incertas. ut plenè differuimus supra sub titulo de his qui nequeunt testari, dum egimus de furioso, & insano, seu mente capto. nec dubium est, quin 112 nullum sit genus probationum, quod concludat certò & indubitanter, sed tantum per coniecturas, quia & testes possunt metum testimonium dicere, & instrumenta esse falsa. ut tradunt communiter doct. per tex. ibi in c. afferre de præsump. & in l. admonendi post Bar. ibi col. 2. ff. de iure iur. Vnde sæpe dicimus non ius deficit sed probatio. l. duo sunt Titij. ff. de test. tut. ergo & in specie nostra probationis deceptio non adimet substantiam rei.

111
Curator
homini fru-
gi si detur
quadiæ fru-
galitate
non fuit
oppositū,
an teneat?

Furor 113 autem de quo egimus non solum iuuat quod ad hoc, ut furioso fiat exemplaris, sed & quod ad hoc ut ex ingratitudine in patrem etiam ante furorem commissæ nequeat exheredari. ita tenent quam plures relati per Ias. qui hanc partem dicit esse communem in l. ex facto. ff. de uulgari num. 29. Contrariam tamen partem tenent quam plures, quos refert idem Ias. in l. patre furioso. ff. qui sunt sui uel ali. iur. ubi in nu. 42. hanc op. receptam dicit, nos autem in hac sumus sententia ut pars affirmatiua procedat, quando filius potuit exheredari propter turpitudinem, secus si propter ingratitudinem, & facinus in patrem commissum. ratio differentie, quia priore casu in se ipsum potissimum peccauit, id quod satis furore ipso puniunt & purgatur: nec afflictus est addenda afflictio. l. un. C. qui ante aper. tab. l. diuus. ff. de offi. præf. posteriore casu in patrem potissimum peccauit, cui ius semel sibi iuste quæsitum sine facto suo sibi auferri nō decet. l. id quod nostrū. ff. de reg. iur. ut plenius differuimus supra de suc. crea. §. 2. l. n. 2. §. 6.

112
Probatio
nulla con-
cludit indu-
bitanter.

113
Furor su-
perueniens
post ingra-
titudinem,
an enervet
exhereda-
tionem? ar-
dua q.

De compendiosa substitutione

§. xvij.

S U M M A R I U M.

- 1 Compendiosa uerbis communibus facta, eas substitutiones comprehendit, quæ post aditam, non, quæ ante aditam locum habent.
- 2 Vulgaris an comprehendatur sub compendiosa?
- 3 L. precibus. C. de impuberum.
- 4 Vulgaris sub fideicommissaria nunquam intelligitur.
- 5 L. centurio. ff. de vulgari.
- 6 Legitima filiorum quo titulo relinquenda.
- 7 Intell. c. Rainucius de testam.
- 8 Titulus institutionis non inducitur per uerbum relinquendo adiectum rei singulari.
- 9 Filius si institutus non sit, utiatur patris testam.
- 10 Legitima quid iure. ff. & quo titulo relinquenda?
- 11 Intell. c. Rainucius de testam.
- 12 Intell. l. ita tamen. §. si quis rogatus. ff. ad treb.
- 13 Præteritis quis dicatur.
- 14 Bon. poss. contra tab. datur præteritis, tam suis, quam emancipatis.
- 15 Exheredatus qui integræ legitimam titulo fideicommissi, uel leg. acceperat, iure. ff. non poterat agere contra testamentum patris.
- 16 Intell. l. si non mortis. ff. de inoff. test.
- 17 Leges intelligendæ iuxta materiam titularum sub quibus collocantur.
- 18 Intell. l. Papinianus. §. quoniam & §. quarta. ff. de inoffic. testam. l. si quando. §. fin. C. eod. §. igitur inst. eod. titulo.
- 19 Intell. 2. ad. c. Rainucius de testam.
- 20 Iure. C. titulus institutionis in legitima filiorum non requiritur.
- 21 Intell. l. omnimodo. C. de inoffic. test.
- 22 Querelam habebat institutus in minore portione, quam legitima, iure. ff.
- 23 Iure autem legitima filiorum non requirit titulum institutionis.
- 24 Intell. §. aliud quoque. in autem. non licet. C. de libe. præ.
- 25 Intell. l. si quis in suo. §. legis. C. de inoff. test.
- 26 Iure canonico legitima an tit. instit. relinquenda filiis?
- 27 Intell. c. Rainucius de testam.
- 28 Intell. c. si pater de testa. lib. 6.
- 29 Verborum uis.
- 30 Intellectus. c. si pater de test. in 6.
- 31 Verbum habere interpretatur iuxta qualitatem personarum, idem in uerbo possidere.
- 32 Obligatio, aut debitum, intelligitur iuxta personarum qualitatem.
- 33 Intell. l. codicillis. de usufr. leg.
- 34 Compendiosa, uel fideicommissaria facta in legatis continet sub se uulgarem.
- 35 Intell. l. 3. ff. de adim. leg.
- 36 Intell. l. ille à quo. §. si de test. ff. ad treb.
- 37 Verbo. commune inspecta proprietate uerborum comprehendit omnes substitutiones.
- 38 Verb. substitutio inspecta legis interpretatione, an omnes substitutiones comprehendat?
- 39 Intellectus. c. si pater de test. lib. 6.
- 40 Pupillaris utilis est pupillo.
- 41 Fideicom. onus est.
- 42 Intell. l. si pater filio. ff. de uulg.
- 43 Impuberem instituo, Titium substituo, pupillaris expressa est, mater enim excludit. contra communem.
- 44 Matrem excludit pupillaris sub reciproca contenta.
- 45 Differentia in numero non consideratur.
- 46 Mater testatoris & etiam impuberis excluditur, si dixi impuberem instituo. Scrum substituo. noua op.
- 47 Dementem instituo, Sempronium substituo. expressa exemplaris est, præter communem op.
- 48 Intellectus. c. si pater. de testam. lib. 6.
- 49 Compendiosa à pagano uerbis communibus facta, quod infra pubertatem sit pupillaris, licet mater sit in medio. pro communi contra alteram communem.
- 50 Compendiosa facta à pagano uerbis communibus post pubertatem fideicom. est.
- 51 Compendiosa impuberi facta à pagano uerbis communibus infra pubertatem ualet iure pupillaris, si mater non sit in medio, sed & si mater sit in medio adhuc idem.
- 52 Compendiosa facta uerbis communibus continet sub se omnes substitutionum species, quæ dicuntur expressa uerbis generalibus.
- 53 Pupillaris non desinit nasci propterea quod mater sit in medio.
- 54 Substitutio aptatur ad qualitatem personæ, cui fit.
- 55 Substitutio uariatur ex temporis uarietate.
- 56 Intell. l. precibus. C. de impuberum.
- 57 Miles non refert faciat directam militarem, an fideicommissariam. nam utroque casu cessat quartæ detractio.
- 58 Intell. l. precibus C. de impuberum. uerbo ueluti.
- 59 Verbum substituo, est commune.
- 60 Milites etiam comprehendunt leges generaliter loquentes.
- 61 Compendiosa à pagano non refert fiat uerbis directis an communibus. nam utroque casu post pubertatem ualet ut fideicommissaria, & infra pubertatem, ut pupillaris siue mater sit in medio, siue non.
- 62 Compendiosa sic facta, quandoque impubes decesserit bona mea inter pauperes distribuuntur, est pupillaris infra pubertatem, & postea fideicommissaria.
- 63 Compendiosa facta à milite uerbis communibus, quas substitutiones comprehendat. ardua q.
- 64 Compendiosa à milite uerbis communibus facta infra pubertatem ualet ut pupillaris, postea ut directæ militaris. siue mater sit in medio, siue non.
- 65 Verbum substituo sumitur pro uerbo instituo.
- 66 Compendiosa facta à pagano uerbis obliquis omni tempore est fideicommissaria.
- 67 Compendiosa facta à pagano uerbis communibus, & si mater sit in medio infra pubertatem ualet, ut pupillaris.
- 68 Compendiosa facta à milite uerbis obliquis omni tempore est fideicommissaria.
- 69 Compendiosa facta puberi, uel extraneo, ualet ut fideicommissaria etiam post pubertatem.
- 70 Pupillaris est impuberi fauorabilis.
- 71 Fideicommissaria est onerosa.
- 72 Pupillaris quando in fideicommissariam conuertitur cessat quartæ detractio.
- 73 Compendiosa post pubertatem ualet iure fideic. quando interfuit ætatum dinumeratio.
- 74 Compendiosa & pupillaris ut differant inter se?
- 75 Compendiosa ita facta, si sine liberis decesserit, uel sic quandoque decesserit, ualet etiam post pubertatem.
- 76 Compendiosa facta à pagano uerbis directis post pubertatem, an oblique tur? ardua q.
- 77 Verba directæ ciuilia, & non ciuilia.
- 78 Pupillaris finitur pubertate, & si longius tempus esset comprehendendum.
- 79 Potestas & uoluntas ad actus ualiditatem debent concurrere.
- 80 Error in nomine appellatio uitiatur.
- 81 Libertas, quæ non ualet directio non obliquatur.

Testato-

- Testatoris uoluntas seruanda, licet à ui uerbi rece-
 82 datur.
 83 Compendiosa est mixta.
 84 Fideicommissaria fit substit. quæ ut directa fieri non
 potuit.
 85 Verbum unum, partim propriè, & partim impro-
 priè sumitur.
 86 Verba, partim propriè, partim impropriè sumuntur.
 87 Success. legitima præfertur testamentaria, si id uelit
 testator.
 88 Testamentum superius per inferius tolli desinit, si id
 uelit testator.
 89 Testa. superius per inferius minus solenne uolente te-
 stante tollitur.
 90 Testamentum semel infirmatum, an si id uelit testator
 conualecat.
 91 Ultima uoluntas etiam sine ullo teste ualet interdum.
 92 Dies incertus uolente testatore desinit facere condi-
 tionem.
 93 Conditio, quæ tacite inerat, si exprimitur, interdum
 aliquid operatur.
 94 Transmissio uolente testante desinit impediri per con-
 ditionem.
 95 Conditio impossibilis uolente testatore, non reiicitur.
 96 Bonorum possessor hæredis appellatione continetur, si
 id uelit testator.
 97 Tutela ultra pubertatem porrigitur de uoluntate te-
 stantis.
 98 Legatario hypothecaria interdum competere desinit.
 99 Sinitas non tollitur datione cohæredis extranei ex uo-
 luntate præsumpta testantis, idem in substituto
 uulgari.
 100 Accrescendi ius uolente testatore uincit ius substitu-
 tionis.
 101 Pupillaris tacita excludit matrem de uoluntate te-
 stantis.
 102 Compendiosa continet sub se uulgarem.
 103 Compendiosa est apta comprehendere sub se omnes
 substitutionum species.
 104 Intell. c. Rainucius de testa. c. si pater. eod. tit. lib. 6. l.
 precibus. C. de impub.
 105 Verbum substituo, sumitur pro instituo.
 106 Substituere directo post aditam paganus non potest.
 107 Intell. l. aerbis civilibus. ff. de uulgari.
 108 Verbum, moriatur, an sit directum, ardua q.
 109 Compendiosa facta à milite uerbis directis post pu-
 bertatem, an ualeat ut directa militaris etiam si ma-
 ter sit in medio. ardua q.
 110 Intell. l. precibus. C. de impub.
 111 Intell. l. centurio. ff. de uulg.
 112 Regula est adhaerendum.
 113 Regulam transgredimur, ubi id aliqua æquitas suadet.
 114 Persona extrinsecus non præsumitur.
 115 Lex generaliter intelligenda.
 116 Intell. l. precibus uerb. ueluti ex causa fideicommissi
 C. de impuberum.



CTVRVS de compendiosa substi-
 tutione, (quæ quid sit, & quibus uer-
 bis fiat, tradunt omnes in l. centurio
 ff. de uulga. & in l. precibus. C. de im-
 pub. in c. Rainucius de testamen. ubi
 nouissimi in §. 9. & docto. in c. si pa-
 ter. eod. tit. lib. 6.) admoneam, com-
 pendiosam, an sub se uulgarem contineat uehementer
 fuisse controuersum. Quem articulum in primis plenè
 agemus. deinde agemus de compendiosa uerbis com-
 munitibus facta à pagano, uel etiam à milite. 3. de com-
 pendiosa uerbis obliquis facta à pagano, ac subinde quid
 si fiat à milite. Postremò de compendiosa à pagano fa-
 cta uerbis directis, ac subinde quid si fiat à milite. Quo

ad primum communis op. est, compendiosam uulgare
 sub se continere. ita uolunt Cynus in d. l. precibus. in ma-
 teria pupillaris subst. q. 4. Vbi Albericus. q. 4. & Alexan-
 col. 2. Bar. in l. 1. ff. de uulgari q. 3. Bar. Bal. Angelus, Ioan-
 nes de Imola, Paulus Castrensis, & Aretinus col. pe. in l.
 quandiu. §. is autem. ff. de acquirend. hæred. Ioannes de
 Imola in d. l. centurio col. 7. & in d. c. Rainucius. in ma-
 teria compendiosæ Philip. Francus in d. c. si pater in ma-
 teria similiter compendiosæ. uers. circa primum Ange-
 lus consilio 41. col. 3. id, quod sentit Oldradus consil. 89.
 & Albericus in rubr. ff. de uulgari in materia compen-
 diosæ. sentit Ias. in d. l. j. ff. de uulga. col. 6. uers. septimo
 & ultimo. plenè per Nicolaum Boerium decisione 38.
 enigma aliud. Ias. consilio 72. uisus substitutionibus.
 lib. 3. & consilio 80. iste casus lib. 1. Bal. consilio 78. quã-
 uis primus substitutus lib. 2. per l. Publius Meuius. §. fin.
 ff. de condit. & demonstr. Aegidius Bellamera consil. 48.
 col. 3. Socinus consil. 52. lib. j. Corneus consil. 298. lib. 3.
 Masuer. in praxi sua tit. de succ. & uult. uol. fol. 84. col. 3.
 Ias. in l. Lucius. §. fin. ff. de uulgari. Guido Papæ. q. 335.
 & q. 550. id, quod apertius tenent Ias. in d. l. precibus
 num. 12. ubi Curtius Iunior num. 44. cum sequi Angelus
 consil. 203. in fin. Alexand. consil. 12. col. 1. lib. 2. Step-
 hanus Bertran. consil. 375. col. 1. lib. 1. Alex. consil. 22. col. 2.
 lib. 3. idem Alexand. consil. 13. col. 1. lib. 4. Aretinus in l.
 generaliter per tex. ibi. C. de inst. & subst. Bart. num. 10.
 in l. quandiu. 2. ff. de acquirend. hæred. Franciscus de Ri-
 pa num. 101. & num. 146. Alexand. num. 70. Ias. num. 23.
 Socinus col. 19. in l. centurio. ff. de uulgari. ubi Lanfran-
 cus de Oriano num. 22. Fumeus de compendiosa substi-
 nume. 24. Zalius in eodem tract. de compend. substi. nu-
 me. 24. Bar. consil. 54. & consil. 328. Bald. & alii in d.
 l. precibus.

Sed olim contrariam partem, (quam & non pauci no-
 strorum tuentur, ut ex locis supra relatis apparet) ue-
 riorem existimabam talenq; faciebam conclusionem.

Illæ uerba, 1. qui prior ex liberis decesserit is super-
 stiti moriatur, eas substitutiones comprehendere, quæ
 post acquisitionem, non quæ ante acquisitionem locum
 habent, uel aliter, 2. substitutionem compendiosam uer-
 bis communibus factam eas duntaxat substitutionum
 species comprehendere, quæ post aditam hæreditatē,
 non quæ ante aditam hæreditatem locum habent, sicq;
 non comprehendit uulgarem. Imprimis ergo pro de-
 fensione istius conclusionis ueluti in faucibus insurgit
 talis potissima consideratio.

Omnes leges de compendiosa substitutione loquen-
 tes ponunt pro constanti acquisitam fuisse hæreditatē
 legatum uel, & per consequens exclusam fuisse uulgare
 substitutionem, tacitam, expressam uel, iuxta tex. in l.
 post aditam. C. de impub. & aliis substi. quod id pro cō-
 stanti habuerint, patet. 3. ex l. precibus. in uers. nam
 non est incerti iuris, ubi & patri hæres extitit, ubi quan-
 do compendiosa facta est, ponitur pro expedito aditam
 fuisse hæreditatem. deinde queritur, an post mortem
 primi nominati substitutus admittitur, uel ex ui substi-
 tutionis fideicommissaria, uel pupillaris. deinde idem
 constat ex tex. in dicto c. si pater. ibi filio subsequenter
 & filia defunctis. ubi non per repudiationem primi nomi-
 nati, sed per mortē ipsorum fit locus substitutioni, quo
 fit, ut non intelligatur de tacita uulgari, quæ non aliter
 quam per repudiationem aliam uel exclusionem, quæ an-
 te aditam hæreditatem contigeret, locum habet. ut in
 allegata. l. post aditam. C. de impub. rursus expendimus
 eundem tex. in dicto c. si pater ibi, absque deductione
 trebellianicæ. ubi intelligitur hæreditas per primos no-
 minatos adita. Deinde queritur, 4. an ex causa fidei-
 commissi restitutio faciendā esset, quo fit ut conper-
 tum sit, uulgarem, cessare, quæ sub fideicommissaria
 nunquam subintelligitur. ut in l. ille à quo in §. si de te-
 stamento. ff. ad trebell. denique id probatur in c. Rainu-
 tius de test. in uers. coram quo, ibi, tanquam ex causa
 fidei-

Compen-
 diosa uer-
 bis commu-
 nibus fa-
 cta, eas sub-
 stitutiones
 comprehendit,
 quæ post aditam
 locum ha-
 bent.

Uulgari
 an compre-
 hendatur
 sub compen-
 diosa?

L. preci-
 bus. C. de
 impuberum.

Uulgari
 sub fideico-
 missaria
 no nunquā
 intelligi-
 tur.

fidei commissi, & iterum in uerbo insuper tertia quam qua rta per trebelianum: ubi licet substitutio compendiosa facta fuit, tamen ex causa fideicommissi grauatus intelligitur is, qui primus nominatus fuit, non autem uidetur uulgarem substitutionem accepisse sicque postquam bona efficaciter occupauit, dubitatur an moriens per Trebelianum possit quicquam retinere? id quod idem tex. significat in uerbo deduci præterea quartam per trebelianum, & in uerbo cum etiam quilibet extraneus restitutioni grauatus, & apertius in uerbo cum autem ibi, in eo uero quod quartam per Trebelianum idem Iudex censuit retinendam sententiam confirmauit eiusdem, quibus omnibus locis planè intelligitur additio heredis exclusiue substitutionis uulgaris, sicque admissa fideicommissaria, proinde 5 & in l. centurio ibi post eam autem artem ex privilegio militum patris dum taxat cum fructibus inuentis in hereditate, & ibi intra 14. annum etiam propria bona filij substitutus iure communi capiet, ubi probatur, quod substitutio compendiosa comprehendit sub se eas substitutiones, quæ post aditam hereditatem locum habent; qualis pupillaris, & fideicommissaria, non autem eas substitutiones, quæ ante aditam hereditatem locum habent, qualis est uulgaris & reciproca, nec his impedimentum est, quod sub pupillari regulariter tacita uulgaris comprehendatur. Nam ut suo loco dicitur, id intelligendum est in pupillari expressa specifica, & indiuidua, non in ea pupillari, quæ sub compendiosa continetur. Cum ergo omnes leges de substitutione compendiosa loquentes acquisitione hereditatis interuenisse intellexerint, non dubie intellexisse uidentur sub compendiosa uulgarem non comprehendere, cum per interuentum additionis excludatur, atque euanescat substitutio uulgaris, siue illa tacita sit, siue expressa, sed 6 his foriter aduersantur illa uerba in dicto 7 c. Rainutius contenta, ibi domum, & quendam ortum in eodem testamento relinquens. Et rursus illa uerba, adiecit uero impuberi reliquid certa bona sua, quibus uerbis planè significatur titulo singulari, non titulo uniuersalis institutionis filiabus testatoris illa bona relicta fuisse, unde fit ut nec ex causa fideicommissi, nec ex uulgarium substitutionum id onus firmum esset, ut siue dicamus eas duntaxat substitutiones, quæ post aditam hereditatem locum habent comprehensas fuisse, siue agnoscam eas etiam substitutiones comprehendendi, quæ ante aditam hereditatem procedunt; qualis est uulgaris, reciproca, & similes: ad huc tamen nullo casu nulloque colore id onus iniunctum illud uel testamentum sustineri possit, nam 8 cum uerbum illud, relinquo, quod bis duplicatum est in dicto c. Rainutius, si adiciatur rei singulari, qualis est domus, & hortus, non pertineat ad titulum uniuersalem institutionis, sed ad titulum legari singulari ut in l. cogi. in §. generaliter. ff. ad trebelianum, qui text. ad hoc reputabitur unicus, & Bar. ibi dicit illud adduxisse in arg. ad hoc, quod uerbunt relinquo rei singulari adiectum non trahitur ad institutionem directam, uel obliquam, & ita in hoc late resoluit per plura fundamenta ista conclusionem probantia. Rodericus Xarez in repetitione: l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. testamen. in uerbo septimo quarto colu. 2. folio. 99. & Guiliel. Benedictus in repetitione c. Rainutius in uerbo in eodem testamento relinquens, in principio. & Alex. de Imola in conf. 70. col. 3. uolumine. 2. & conf. 17. uolumine. 3. Cumque 9 ex defectu institutionis filiorum filiarum uel testatoris euanescat testamentum, ut late resoluit Alex. post communem opinionem in l. inter cetera. ff. de lib. & posth. lateque resoluunt Claudius, & Vincentius de Herculanis in l. ita tamen. §. si quis rogatus. ff. ad trebelianum. gl. & omnes tam ordinarij quam repetentes in authen. nonissima. C. de inoffic. testa. Ang. in l. si non mortis. in l. Papinianus. in §. si quis mortis. ff. eo. titu. superstit. ut in d. c. Rainutius ea substitutio compendiosa

inutilis sit, siue referatur ad eas substitutiones, quæ post aditam hereditatem locum habent, siue etiam ad eas substitutiones, quæ ante aditam hereditatem factæ intelliguntur, proinde cum hac in re maiores nostri uarias interpretationes prodiderint, quæ nec nobis, nec etiam ipsis satis unquam fecerunt; relinquimus, ut alterius atque ex professo is articulus explicetur, quandoquidem in materia nostra est non solum princeps, sed etiam necessarius. Et in primis 10 inspecto iure ueteri digestorum obtinuit receptissima illa sententia, de qua mentionem habuimus, ut ad ualiditatem testamenti substitutionumque in eo contentarum necessum esset, ut filius filiaue institutus institutaue esset, nec aliter supradictæ dispositiones ualerent, etiam si isdem non institutis integra legitima relinqueretur, unde fit 11 ut etiam si in terminis dicti c. Rainutius, hortus, & domus de quibus ibi, legitimam filiarum plenam induceret, ad huc id testamentum receptum non esset, non magis quam si ea legitima filiarum diminuta euacuataque foret, ac sub inde omnes illæ substitutiones interuissent, cuius sententia princeps argumentum, ut leuiores prætermittamus deducitur ex l. ita tamen in §. si quis rogatus. ff. ad treb. ubi emancipatus filius præteritus fuit hoc est, neque institutus, neque exheredatus, sed hæres institutus iussus fuit huic emancipato uniuersam restituere hereditatem, & quærebatur, an huic emancipato satis factum uideretur, ita ut testamentum nullo iure posset impugnare mouebat questionem, quod is emancipatus ex testamento patris consequeretur non integræ modò legitimam uerum uniuersam ferè patris hereditatem, diuersum ad huc dicitur, ut 15 emancipatus posset contra tabulas bonorum possessione accepta testamentum oppugnare cuius rei illa ratio est, quod legitima licet plena fuisset, titulo tamen institutionis non fuit relicta, sed titulo singulari fideicommissi uniuersalis, quæ ratio licet ab omnibus ubique doctoribus redita sit, tamen non solum non est tuta, sed etiam omnimodo fallax est, nam 13 præteritus is intelligitur, qui nec institutus, nec nominatim exheredatus est: ut plenè resoluit Ias. in l. posthumus nato. 2. col. C. de bon. poss. contra tab. per tex. ibi. & in §. eadem in l. de hered. quæ ab intest. deferuntur, & in princ. in l. de exheredatione liberorum, & in l. inter cetera. ff. de lib. & posthum. unde fit ut in terminis d. §. si quis rogatus, filius emancipatus ex defectu institutionis, uel exheredationis præteritus intelligeretur quantumcumque tit. fideicommissi recepisset, & consequenter tanquam præteritus iure poterat testamentum patris impugnare accepta contra tabulas bonorum possessione, quæ liberis præteritis datur, siue illi sui sint, siue emancipati, ut est tex. in dicta l. posthumus nato. & in l. prima. & in l. sunt autem instituti. de bon. poss. quamobrem in dicto §. si quis rogatus, filius ad expugnandum testamentum admissus fuit, non ex eo capite quod legitima titulo institutionis relicta non fuisset, sed ex eo capite, quod ex defectu institutionis, uel exheredationis præteritus intelligebatur etiam si grande emolumentum ex testamento consequeretur. Denique 15 si is filius in terminis d. §. exheredatus fuisset, eidemque exheredato uniuersa hereditas restitui iussa fuisset, is exheredatus non posset testamentum expugnare; licet eo casu nihil titulo institutionis consequeretur, id quod nuncupatum probat tex. in l. si non mortis. ff. de inoffic. testa. 16 ubi nihil filio familias relictum fuit titulo institutionis, sed titulo tantum donationis, uel inter uiuos, uel causa mortis, & obtinuit firmum esse testamentum omnesque substitutiones relique uel dispositiones in eo comprehensæ. Nec ad rem pertinet quod titulo institutionis nihil relictum fuisset, dum modo is filius qui institutus non fuit esset exheredatus, nec diu num est filium ibi exheredatum fuisse, nam cum solis

5
L. centurio
ff. de uulgaribus.

6
Legitima
filiorum
quo titulo
relinquenda.

7
Intell. c.
Rainutius
de testam.

8
Titulus
institutionis
non inducitur
per uerbum
relinquo
adiectum
rei singulari.

6
Filius si
institutus
non sit, uideatur
præteritus
testamenti.

10
Legitima
quid iure
ff. de qua
titulo
relinquenda
11
Intell. c.
Rainutius
de testam.

12
Intell. ita
tamen. §. si
quis rogatus.
ff. ad
treb.

13
Præteritus
quis dicitur.

14
Bon. poss.
contra tab.
datur præteritis, id
suis, quam
emancipatis.

15
Exheredatus, qui
integram
legitimam
titulo fidei
commissi,
uel leg. acceperat
re. ff. non
poterat agere
contra testamentum
patris.

16
Intell. l. si
non mortis
ff. de inoff. test.

exha-

17
Leges in-
telligēda
iuxta ma-
teriam ti-
tuli sub
quibus col-
locantur.

18
Intell. l.
Papinianus
§. quo
niam et §.
quarta ff.
de inoffi-
c. testam. l. si
quando §.
fin. C. cod.
§. si quis in
offi. cod. ti-
tulo.

19
Intell. 2.
ad. c. Rai-
nucius de
testam.

20
Iure. C. ti-
tulus insti-
tutionis in
legitima fi-
liorum non
requiri-
tur.

21
Intell. l. om-
nimodo. C.
de inoffi-
c. test.

22
Querelam
habebat in-
stitutus in
minore
portione,
quam legi-
tima iure.
ff.

exheredatis detur querela in officio testamenti. ut in l. non putavit in 2. respo. ff. de contra tab. & in toto illo titulo de inofficio agitur de querela liberis exheredatis danda, uel neganda: superest ut filium ibi exheredatum dicamus. ut per hoc 17 lex illa secundum naturam tituli sub quo collocata est, intelligatur. iux. l. Imperatores. ff. de in diem adiectione. & is est nouus & uerus sensus illius legis, licet gl. & doctores circa eius intellectum parum feliciter elaborauerint idem quoque probant eodemque sensu accipiendi sunt tex. in l. Papinianus in §. si quis mortis. ff. de inoffi. testamen. & in §. quoniam autem. & in §. quarta autem. eodem titu. & in l. si quando. §. & generaliter. C. de in officio. testamen. & in §. fin. instit. eo. tit. quas leges omnes doctores in propriis locis aliter intelligentes miserè uoluerunt dum intellexerunt non aliter posse iure. ff. testamentum sustineri, quam si filius tituli institutionis integram legitimam receperit, licet exheredatum proponeretur, quod planè est contra omnes leges superiores rectè intellectas. sic ergo & in specie nostra atque in terminis d. c. Rainutius intelligendum est, quod filie familias, quæ domum tantum & hortum receperunt reliqua uel singularia bona atque enolumenta, fuerunt, uel instituta uel exheredatæ, perque talem institutionem, uel exheredationem testamentum fuit confirmatum & reliquæ substitutiones in eo comprehensæ. nec est suppletio, aut diuinatio, quia ut ad ualiditatem testamenti necessarius est testium interuentus ampliusq; ipsorum numerus, eorundemq; rogatus unitas contextus & cetera id genus ista quoque necessaria est solennitas institutionis, uel exheredationis filiorum filiarumue. ut in l. inter cetera. ff. de libe. & post hum. unde quemadmodum in dicto. c. superiores solennitates subintelliguntur, licet de illis nulla ibi mentio fiat, ita quoque solennitas institutionis, uel exheredationis subintelligitur, licet de tali institutione, uel exheredatione nulla mentio fiet. nec est huius rei obscura ratio. nam cum ibi aliud principaliter ageretur pro comperto, & expedito habebatur omnes illius testamenti solennitates interuenisse. nec oportebat, quinimmo ridiculum foret, si aes sigillatim & numerasset, qui aliud principaliter agebat, sicque nostræ assertioni tex. ille & oberit nihil, & sententia nostra firma defensionique manabit, ut iure digestorum titulus institutionis necessarius non sit ad ualiditatem testamenti substitutionumque in eo contentarum. ut 19 interim omitam, quod ibi loquitur in filiabus, quas constat olim hæredes institui ad patrum suorum testamenta firmanda necesse non fuisse: ut in fine principij inst. de exher. liberorum. ibi, sed non ita de filiabus ceterisque per uirilem sexum descendenti- bus liberis. & in l. maximum uitium C. de liberis præteri. & in l. qui filiabus. ff. de lega. i. & in l. qui filium. ff. ubi pupillus educari deb. & in l. coheredi. §. cum filia. si sub- tiliter inspicitur. ff. de uulgar. Sed 20 quod iure. C. omnes tam glossatores, quam doctores ubique pro comperto habuerint, ut filio etiam præterito testamen- tum firmum esset. si quidquam etiam minus legitima is receperit. moti per 21 tex. in l. omnimodo. in uersiculo. est hæc quidem. C. de inoffi. testam. id nobis non probatur. nam quod ibi dicitur, & aliquam eis quantita- tem in hereditate, in legato, uel fideicommissio. non eò pertinet, ut filius filiaue præteriti quid titulo le- gati, uel fideicommissi, uel donationis receperint, nò possint impugnare testamentum: sed eò pertinet, ut si filius institutus sit, licet 22 in minori portione, quam legitima, is iure codicis non possit testamentum expu- gnare per querelam eo prætextu quod diminuta legiti- ma accepisset, licet iure digestorum id facere possit iuxta tex. in l. cum quaritur. C. de inoffi. testamento. & in l. si quando. §. si. cod. tit. & in l. Papinianus. §. quarta autem. & §. quoniam autem. & in §. si quis mortis. & in §. si quis impubes. & in l. si non mortis. ff. de inoffi. testa-

men. & in §. fin. insti. eo rursus eò etiam pertinet, ut si fi- lius exheredatus reperiatur isque titulo singulari tan- tum non etiam uniuersali legitimam receperit etiam diminutam, is hodie non potest testamentum expugna- re, sed tantum supplementum petere, etiam si nulla iusta causa exheredatus fuisset. licet iure digestorum iniuste exheredatus testamentum possit impugnare, eo quod legitimam diminutam habeat. itaque iure codi- cis duplex innouatio introducta fuit. Prima, ut institutus in minore portione, quam legitima, cui iure dige- storum prætextu legitimæ diminuta querela dabatur, huic etiam iniuste exheredato iure codicis talis quere- la non concedatur, sed ad supplementum tantum legiti- mæ possit agi. quod autem præteritis, qualis est ille qui nec institutus, nec exheredatus fuit, non habeat ius impugnandi testamentum, id iure codicis minimè rece- ptum fuit, licet ubique doctores supra citati id perpe- ram intellexerint decepti à dicta. l. omnimodo male in- tellecta. Vnde fit, ut retenta nostra uera interpretatio- ne omnes digestorum leges de hac materia loquentes saluæ sint atque incolumes; quæ inspecta communi sen- tentia correctæ abiectæque forent. contra legem uni- cam. C. de inoffi. doti. & contra. l. si quando in princ. C. de inofficio testamento. & in. c. cum expediat de ele- ctione.

Denique 23 omnes nostri interpretes in locis su- pra citatis huius fuerunt sententiæ, ut extimarent no- uissimo iure authenticorum legitimam relinqui oportere titulo institutionis, non secus quam primario dige- storum iure mouentur per tex. in auth. ut cum de appel- latione cognoscitur in §. aliud quoque capitulum colla- tione. 8. & in auth. non licet. C. de lib. præter. ibi non li- cet parentibus liberos suos præterire, aut exheredes in suo testamento facere, nec si per quamlibet dona- tionem, aut legatum, aut fideicom. eis relinquere de- bitam legibus portionem. ubi 24 Iustinianus eò re- spexisse uidetur, ut non sit satis integram legitimam li- beros habere. Tertio singularis legati fideicommissiue seu donationis. unde docemur eam relinqui oportere titulo uniuersali institutionis. sed hæc collectio, quam nostrates ubique reducit, euidenter suspecta est. nec eò pertinet, ut necessum sit titulo institutionis legiti- mam relinqui ad primordiale testamenti firmitatem: ualiturum enim esset testamentum, & si titulo uniuersali non relinqueretur. Sed illa Iustiniani uerba eò per- tinerent, ut titulus institutionis necessarius sit ad impe- diendam testamenti iam ualidi rescissionem, quæ per querelam inofficiofi contingeret, si filius iniuste exhe- redatus integram etiam legitimam titulo singulari ha- beret. idque probatur in primis 25 ex lege si quis in suo in §. legis. C. de inoffi. testamento. ubi Iustinianus ait, non licere matri filium impuberem odio patris exhe- redare: matri autem contra facienti non ea poena imposi- ta intelligitur, ut testamentum ipso iure nullum sit, sed ea dumtaxt, ut testamentum licet primordialiter, & mero iure ualeat, possit tamen infirmari per inofficiofi querelam. sic & in dictis authenticis. quod dicitur non licere parentibus. ita interpretandum est, ut si aduer- sus ea factum fuerit, non ea poena apposta nideatur, ut testamentum sit ipso iure nullum, sed ea dumtaxt, ut cum testamentum primordialiter, & ipso iure ualeat possit ex post facto rescindi per inoffi. querelam. idque fortius suadet ex. d. §. aliud quoque. nam cum per to- tum illum titulum Iustinianus Imperator ratiocinetur de querela inofficiofi, consequens est, ut uerbum non licere. ita interpretetur, ut contra facienti imponatur poena non annulationis testamenti, sed dumtaxat rescissionis per querelam contingentis, ut per hoc illud uerbum intelligetur secundum naturam illius tituli iux- ta legem Imperatores. ff. de in diem adiectione. denique id fortissime suadet ex tex. in dicto. §. aliud quoque capitulum. ibi, aut si per quamlibet donationem, aut

23
Iure auth.
legitima fi-
liorum non
requirit ti-
tulo institu-
tionis.

24
Intell. §.
aliud quo-
que. in au-
thent. non
licet. C. de
lib. præter.

25
Intell. l. si
quis in suo
§. legis. C.
de inoff. te-
stam.

legatum, aut fideicommissum eis relinquerunt debitam legibus portionem. quæ sanè uerba non pertinent ad primam testamenti firmitatem, sed magis ad rescissionem testamenti iam ualidi atque in esse producti. nam si iure ueteri filius filia ne præteriti essent & integram legitimam uniuersamque hæreditatem titulo singulari accepissent, adhuc nullum erat ipso iure testamentum, non secus quam si re uera nihil cepissent, ut superius latè docuimus per tex. in l. ita tamen in §. si quis rogatus ff. ad Trebelianum. & latè resoluit Ias. in l. posthumo nato. num. 5. C. de contra tabulas. Cæterum data primordiali firmitate testamenti, quæ per exheredationem filii contingebat, non secus quam per institutionem ipsius, ut in prin. instit. de exhered. lib. & in l. inter cætera ff. de lib. & posthu. tunc si hic filius integram legitimam accepisset denegabatur ei inofficiosi querela. ut in l. cū queritur. cum similibus supra citatis. C. de inoff. testam. etiam si iniuste fuisset exheredatus ut in dictis legibus. itaque integralis seu plenitudo legitimæ de iure ueteri non pertinebat ad interdicendam primordiale testamenti firmitatem, sed ad rescissionem dumtaxat testamenti iam firmi impediendam. quo fit ut Iustinianus, qui integram legitimam titulo singulari relictam, ait, non sufficere; necessariò interpretandus sit, ut intelligeret quòd licet sufficiat plenitudo legitimæ quo quo titulo relictæ ad primordiale testamenti firmitatem, non tamen sufficiat ad querelam excluendam.

26
Iure canonico legitima an tit. insti. relinquenda filius?

27
Intell. c. Rainucius de testa.

Postremò, iure 26 nouissimo pontificum is articulis uehementer controuersus semper fuit, maximè per tex. in d. c. Rainucius. 27 in uerbo domum, & quendam hortum reliquens, & iterum quædam bona relinquit. Vbi pater familias, quia testabatur non titulo uniuersali institutionis, sed titulo singulari filiam suam honoratam relinquit, nec desijt per hoc ualere testamentum. Et ex maioribus nostris quidam extimabant, nihil ualiturum iure Canonico id testamentum, nisi filie testatoris institutæ proponerentur. alii uerò id testamentum ualiturum etiam si tales filie præteritæ essent & licet in hac posteriori sententia sint innumeri ferè auctores, quos referre non expedit, tamen ea sententia minimè tenenda est, ne ea retenta tot tanque pulchræ leges iuris Ciuilis miserè labefactentur. nec nobis impedimèto erint uerba superiora dicti c. Rainucius. cū ibi, ut diximus, filie testatoris institutæ fuissent uel exheredatæ, id, quod nullam diuinitatis suspicionem habent, ut superius docuimus. sententia autem existimantium id testamentum non ualiturum nisi filie testatoris institutæ proponerentur, similiter suspecta est, quia si tales filie exheredatæ fuissent, etiam si iniusta esset exheredatio testamentum ipso iure ualeret, licet minorem portionem quam legitimam, uel etiam nihil accepissent; sed & ex post facto id testamentum infirmari non posset per querelam inofficiosi, si tales filie exheredatæ dicerentur. secundum quæ in dicto. c. Rainucius non iure dubitabitur, an testamentum ualeret, nec ne, cū absque dubio id testamentum firmum esset, si ut debuit secundum ueteres leges ciuiles interpretationē reciperet. Stat ergo ex superioribus, quòd omnia iura tam Ciuilia quam Canonica de compendiosa substitutione loquētia ponunt pro constanti firmum esse testamentum aditamq; fuisse hæreditatem, uulgaremq; sub compendiosa non comprehendi.

28
Intellest. c. si pater de testa. lib. 6.

29
Verbosius.

Deinde & in fauorem eiusdem conclusionis apprimè facit 28 tex. in c. si pater de testamentis. in 6. in uersiculo dum modo. ibi, earum uerbis conueniant. ubi 29 habetur substitutionem eodem modo interpretandam, ut magis conueniat uerbis testatoris. bene facit tex. in l. unica. §. si autem ad deficientis. C. de cadu. toll. ubi probatur quòd testator si aliud quam quod scriptū est, uoluisset, id expressim dixisset. facit tex. in l. La-beo. ff. de supellectili legata. ubi sermones cuiusq; eius

tam mentis, quam animi testes certissimi intelliguntur. tunc sic si illa uerba, qui prior ex liberis discesserit, is superstici moriatur, interpretentur & trahantur ad casum dumtaxat acquisitionis iam factæ: tunc hæc interpretatio longè conuenientior est, quantum ad uerba testatoris quàm foret si interpretarentur, ut comprehenderent casum acquisitionis nondum factæ. Nam si primò nominatus, uiuo substituto moreretur, tunc uerba testatoris id inducunt, ut substitutus non admittatur (per tex. in l. heres meus. & in l. quibus in. §. quidam Titio. ff. de cond. & demonstr. ubi expressum ut non aliter substitutus admittatur) quàm si institutus reuera decessisset. tunc sic, si superior substitutio dicatur fideicommissaria futurum est, ut non aliter substitutus admittatur, quàm si institutus & hæres erit, & prior decesserit. ut in l. ille à quo. §. si de testamento. ff. ad treb. quòd si ea substitutio uulgaris diceretur, tunc fieri posset ut substitutus uiuente instituto contra uerba testatoris admitteretur. nam substitutio uulgaris uerificatur in casu tam uoluntatis quàm impotentia. ut in l. cum proponas. C. de her. inst. & in l. si pater fil. ff. eod. titulo & in §. fin. inst. de uulg. Vnde si primò nominatus excluderetur per repudiationem, siue illa expressa esset, siue tacita, tunc substitutus etiam uiuo instituto admitteretur, quòd euidentius foret contra uerba expressa, certa, & indubitata testatoris nominatim contrarium ferè dicentis.

Deinde nostræ sententiæ adstipulatur 30 tex. in allegato. c. si pater. ibi, earum conueniat personis. ubi habetur omnem dispositionem in re dubia ita interpretandam esse, ut magis personis conueniat. id quòd & multis nominibus persuaderi potest. nam 31 & in stipulationibus solet fieri similis interpretatio iuxta text. in l. stipulatio ista in §. hi quoque. & in §. hi quoque. ff. de uerbo. oblig. ubi stipulatio illa habere, licere ad seruū stipulantem relatum, suam commutat naturam, ut non de iure domini habendo, sed magis de possessione nuda uel detentatione adsequenda intelligatur. Rursus stipulatio illa possidere, licere. ad seruū relatum, non de possessione prout iuris est consequenda, sed magis de nuda detentatione intelligitur. ut scripsit Vlpianus in d. §. hi quoque. in secundo Resp. quibus 32 concinit quòd Paulus egregius iuris consultus scrip. relinquit in l. qui heredi in §. dominus. ff. de condit. & demonstr. Vbi si dominus legauit seruo, quòd eidem seruo debebat, non de debito ciuili & naturali, & sic efficaci, & exigibili intelligitur, sed magis de debito naturali, cuius debiti seruus incipax non intelligitur. tex. in l. frater à fratre. in uersic. naturalem. ubi glo. Bar. & omnes tam moderni quàm repentes. ff. de condit. in deb. & in l. si id quòd. ff. eod. titulo. Vbi similiter Bart. & omnes & in l. Stichum in §. naturalis. Vbi Bar. & omnes. ff. de solutionibus. & in §. r. inst. de fideiuss. Nec ad rem pertinet quòd appellatione debiti simpliciter prolati de debito efficaci intelligatur, quale est debitum ciuile simul & naturale. ut in l. is cui in §. Flauius. ff. de solutionibus. ne aliter intelligentibus uerba effectū carentia sicq; parum utilia redderentur. Pro nobis facit, quòd constat potiore esse eam interpretationem, quæ personarū equalitatem inducat, quàm si induceret diuersitatem. ut in l. iam hoc iure. in uersic. quòd genus. ff. de uulga. & pupilla. & in l. 2. & in l. quauis. C. de impub. & aliis substit. & in l. si in testamento. la difficil. C. de testamen. milit. id quòd eueniet nostra interpretatione admissa, & contraria reiecta.

Denique & nostra interpretatio temporibus conuenientior est. nam secundum eam hæc substitutio fideicommissaria semper est, nec uariatur ex cursu temporis. at secundum communem receptamq; interpretationem talis substitutio non semper eadem foret, sed uariationem reciperet ex cursu temporis, ut ineunte pupillari ætate pupillaris intelligatur, postea uerò muta-

30
Intellest. c. si pater de testa. lib. 6.

31
Verbū habere interpretatur iuxta qualitatem personarum, idē in uerbo possidere.

32
Obligatio, aut debitum, intelligitur iuxta personarum qualitatem.

ea priori natura in uim fideicommissariae transformatur. constat autem potius esse eam interpretatione, quae temporis aequalitatem & ueluti contiguitatem inducit quam si induceret diuersitatem. argumento text. in l. liberi. in uerbo iugiter. C. de inoffic. testamen. cum similibus supra citatis. stat ergo ex superioribus, quod uerba proposita ad fideicommissariam tantum reliquas uel substitutiones, quae fideicommissariae assimilantur trahenda sunt potius quam ad uulgarem reliquasque similes substitutiones, ut per hoc omni tempore aequalitas non diuersitas seruetur, aditque personarum exaequatio.

33
Intell. l. co
diillis. de
usufr. leg.

Deinde 33. & in eadem partem urget. tex. in l. codicillis in pr. ff. de usufructu lega. ibi. post cuius nouissimi decessum, ad rem publicam pertinere uolo. & ibi, per mortem eorum. & ibi, post mortem eorum ad rem publicam pertinere uolo. iunctis illis uerbis. Respublicae fideicommissum. Respublicae non debetur. & ibi, fideicommissum uocatur, ubi licet uerbum pertinere, sit uerbum commune, ut docet Bar. & omnes in l. centurio col. prima. & si. ff. de uulg. tamen illud uerbum ad eandem fideicommissi duntaxat, non etiam ad substitutionem uulgarem refertur, ut probat ille tex. in dictis tribus locis cum adiungitur uerbo si decesserit. hoc amplius si unusquisque ex principio nominatis eisdemque grauatis decederet statim eius portio ad substitutum fideicommissarium, non etiam ad coniunctum pertineret. ut in specie probat text. in l. fin. §. filium. ff. de leg. 2. & in l. Lucius. §. Caio. ff. ad treb. Nec 34. nostrae principi

34
Compendio
sa, uel si
decommiss
saria fa
cta in lega
tis continet
sub se uul
garem.

pali opinioni obstat quod sub compendioiosa, uel etiam sub fideicommissaria continetur uulgares. l. 3. in prin. ff. de ad. leg. nain illud quando fideicom. uel compendioiosa fit in legatis, secus si in fideicommissi. uniuers. uel in uniuersa hereditate. ita 35. nouissime ad consonantiam reducuntur. 3. in pr. ff. de adimen. leg. cum 36. ille quo. §. si testamento. cum similib. ff. ad treb. nec obscura est differentiae ratio, namque per legatarios grauatos nunquam deducitur falcidia per haeredem uniuersalem grauatum. quo fit, ut licet legatum recta uia ad secundum nominatum transeat non plus habeat quam habiturus esset si per prius foret apud primum nominatum; at secus in hereditate, quae per prius nominatum defalcatur. Vnde si ipse nolit, uel non possit capere non oportet quod fideicommissarius integram hereditatem capiat contra uoluntatem testatorum. Est etiam alia differentiae ratio. nam hereditas est personalissima sed non ita legatum. text. in l. fin. C. de lega. iuncta l. ei qui soluendo. ff. de her. inst. & in l. & si sine in §. sed quod Papi nianus. ff. de minoribus. quo fit, ut facilius legatum migret quam hereditas. facit. l. 3. & in l. qui liberis. §. haec uerba. ff. de uulg. & quae late notat l. as. in l. emancipata numero 14. C. qui admitti. unde legatum restituendum post mortem primi nominati utpote migrabile sui natura facile abscedit a persona primi legatarii, & transit in fideicommissarium; etiam antequam acquisitum radicitusque esset in persona ipsius. ceterum hereditas ut pote personalis non ita facilius de persona instituti migrat in personam fideicommissarii substituti.

35
Intell. l. 3.
ff. de adi.
leg.

36
Intell. l. il
le quo. §.
si de test.
ff. ad tre.

Denique & si olim ita tenuissem, postea tamen mutauit sententiam communemque opin. amplexus sum. ut supra de succ. crea. §. 1. num. 27. cum pl. sequi. Superiora procedunt, quando 37. testator dixit si primo nominatus decederet substituo. sed uidendum est, cum testator ita dixit, impuberes filios instituo, & Sempronium substituo. nec adiecit, si primus nominatus decesserit, uidendum inquam est, quae substitutio comprehendatur & obtinuit sententia existimata uulgarem tantum substitutionem comprehendere. ita Bart. in d. l. centurio numero 32. cuius opinio communis est, ut late resoluit Ias. ibidem numero 54. idem Bar. in l. Lucius de uulg. num. 20. Ias. ibi hanc dicit communem

37
Verb. com
mune in spe
cia pro
prietate
uerborum
comprehē
dit omnes
substitutio
nes.

num. 29. idem Bar. in l. Gallus. §. quidam recte post glo. ibi num. 2. & num. 10. ff. de libe. & posthum. cuius opinio communis est, ut resoluit. Alexand. ibi num. 5. & Ias. numero 10. & Lancelottus Galiaula numero 10. & Alciatus numero 10. & Fortunius numero 19. & ibidem Galiaula numero 31. ubi etiam Ias. iterum num. 45. & iterum Fortunius ibi numero. 64. qui omnes in hac sunt opinione, ut existiment in specie proposita nullam omnino speciem substitutionis comprehendere praeter uulgarem. Nos autem sumus in nouissima opinione, ut sub illis uerbis inspecta proprietate uerborum comprehendantur omnes species substitutionum, siue illa uulgaris sit, siue pupillaris, siue exemplaris, reciproca, compendioiosa, directa militaris, & fideicommissaria. Mouemur, quia omnis omnino substitutio concipitur, uel in primum, uel in secundum casum, hoc est, uel ante aditam hereditatem, uel post aditam, ut pretoria, quod patet ad sensum, nominatim etiam probatur in l. precibus. C. de impub. ibi utrum in primum, uel in secundum casum. tunc sic, uerbum substituo, & omne uerbum commune & inspecta sui proprietate, & etiam denominatione comprehendit non solum eas substitutiones, quae ante acquisitionem hereditatis locum sibi uendicant, qualis est uulgaris, & reciproca tantum. iam hoc iure. ff. de uulg. & forte per totum illum titulum, & per totum instit. & C. eod. Sed etiam comprehendit eas substitutiones, quae post aditam hereditatem uendicant sibi locum, qualis est substitutio fideicommissaria, & directa militaris, & pupillaris, & compendioiosa, & exemplaris, ut nominatim probant, lex generaliter. in uerbo substituit. C. de instit. & in l. milites etiam in uerbo. substituere. ff. de militari testamen. & in princ. instit. de pupill. uerbo substituere. & in §. quae ratione. in uerbo substituere. eodem titulo, & in l. precibus in uerbo substituit. eodem titulo stat ergo uerissimum esse, quod uerbum commune comprehendit sub inspecta proprietate sermonis non solum uulgarem substitutionem, sed etiam reliquas omnes substitutionum species. Nunc 38. autem uidendum est, an saltem inspecta. l. interpretatione possit defendi communis opinio, ut solum uulgarem comprehendat non etiam reliquas substitutionum species. & licet omnibus ferè repugnantibus de quibus supra mentionem habuimus; tamen defendendum esset, quod etiam inspecta interpretationem sub illa formula comprehendatur non solum uulgaris, sed etiam pupillaris. id quod nominatim probat text. 39. in d. cap. si pater in uersiculo praemissa. ibi directa debent intelligi pupillares. Vbi substitutio facta fuit per uerbum commune, & tamen fit interpretatio, ut comprehendat non uulgares tantum, sed etiam pupillares. id, quod probatur ratione, nam cum in terminis illius text. uerbum commune in substitutione sit appositum, negari non potest, quin inspecta sui proprietate comprehendat omnem substitutionis speciem. Nec ulla ratio reddi potest propter quam a proprietate recedamus ad excludendam pupillarem substitutionem, quae 40. substitutio pupillaris utilissima esset impuberibus primo nominatis. ut in l. ex tribus cum glof. C. de inoffic. testamen. in l. si pupillus. in uerbo utilitatem impuberis. ff. de acqui. renda heredi. Vnde licet aliquando recedamus a proprietate sermonum, ne uideatur facta fideicommissaria substitutio, 41. quae nocet priori nominato, ut in l. coheredi. §. cum filiae. ff. de uulg. & sic fiat interpretatio, ut uerb. substituo comprehendat uulgarem, non fideicommissariam: tamen nunquam debet fieri interpretatio, ut desinat comprehendere substitutionem pupillarem, quae ipsi impuberi prius nominato utilissima fuit. etenim quod uerbum substituo comprehendat solum uulgarem, non etiam fideicommissariam id contra uim uerbi receptum est fauore instituti, ne grauatus fideicommissio uideatur, quae ratio non solum

Ff ij suadet

38
Verb. substituo inspecta legis interpretatione, an omnes substitutiones comprehendat?

39
Intell. l. 3. si pater de testa. lib. 6.

40
Pupillaris utilis est pupillo.

41
Fideicommissarius effectus.

42
Intell. l. si
pater fi-
lio. ff. de
uulg.

43
Impuberē
instituo,
Titii sub-
stituto, pu-
pillaris
expressa
est, ma-
teremq; ex-
cludit. con-
tra commu-
nem.

44
Matrē ex-
cludit pu-
pillaris
sub reci-
proca con-
tenta.

45
Differen-
tia in nu-
mero non
considera-
tur.

46
Mater te-
statoris et
etiam im-
puberis
excludit-
ur, si di-
xi impube-
rem insti-
tuo, Scium
substituto
noua op.

47
Dementē
instituo,
Sempronii
substituto
expressa
exemplaris
est, pre-
ter commu-
nem op.

48
Intelle-
tus. c. si
pater. de
testamen-
tib. 6.

suadet, sed etiam cogit nos intelligere, ut tale uerbum comprehendat non solum uulgarem, sed etiam pupillarem, tum ut uerbi proprietas seruetur, tum etiam ut utilitas impuberis substituti non impediatur. Denique

42 hanc partem probat euidenter tex. in l. si pater filio. ff. de uulga. ubi impuberi simpliciter facta fuit substitutio per uerbum substituo, quod est commune & tamen text. ait pupillariter factam uideri substitutionem, quia 43 ratione intelligendum est, quod si mater staret in medio excluderetur per substitutum illum pupillarem, licet eius substitutio simplex atque informis esse uideretur, non secus, quam excluderetur mater per substitutionem pupillarem, quia 44 sub reciproca continetur iuxta illam gl. ab omnibus receptam in l. Lucius in gl. ultima. ff. de uulga. nam & cum uerbum simpliciter & indefinito prolatum debeat intelligi in pleniori significato, si quoties instituitur de iure nat. genus cumque uerbum substituo & reliqua uerba communia ex ui comprehensua possint omnes substitutionum species comprehendere: superest, ut omnes comprehendant. nam & gl. d. l. Lucius ab omnibus ubique recepta nulla alia ratione defendi commendariq; potest, nisi quod illa uerba, uos inuicem substituo, sunt uerba communia aptaque ex ui comprehensua omnes substitutiones comprehendere: ideoque omnes comprehendant. nec 45 ille casus a nostro quicquam differt, praequam in pluralitate numeroque personarum, at quae differunt numero tantum, uel tanquam plures, uel pauciores, uel tanquam plus, & minus, non differunt in specie. l. proponebatur. ff. de iudi. l. si grex. l. grege. ff. de leg. i. l. grege. ff. de leg. 2. l. in stipulationibus. ff. de uerb. oblig. l. si. ff. de fund. instr.

Quinimmo longe facilius in specie nostra & indubitabilius est quam in terminis. d. gl. l. Lucius. nam illa pro credit etiam si uaria substitutionum species inducerentur in diuersis personis, & per hoc uiolaretur illa regula, quae habet interpretationem ita faciendam, ut una determinatio respiciens plura determinabilia ea pari formiter determinet, quod in specie nostra, non est: itaque iam dubitari non oportet, quin illa uerba impuberem instituo, Sempronium substituo, tam uulgarem quam pupillarem expressam sub se contineat: & per hoc 46 mater in medio existens excludatur, siue illa mater sit impuberis, siue etiam testatoris. nam impuberem adeunte patris hereditatem mater ipsius impuberis excluditur ex expressa pupillari, eo uero abstinente mater tunc testatoris excluditur ex uulgari expressa. Facit etiam tamen quod fideicommissaria licet sub illis uerbis & sub illa informi substitutione comprehendatur ex ui & proprietate uerborum; tamen ex interpretatione legis definit comprehendere, ut l. post aditam. C. de impubi. quia fideicom. odioso est. l. coheredi. §. cum filie. ff. de uulg. quae ratio cessat in pupillari, quae multum fauorabilis est. l. si pupillus in uerbo. utilitatem impuberis. ff. de acq. her. glof. communiter app. in l. ex tribus. C. de in off. testamen. & cessat etiam in exemplari, quia aequiparatur pupillari, & similiter est fauorabilis. §. qua ratione inst. de pupill. substi. Qua ratione nouē defendi potest, quod 47 illa uerba (filium dementem furiosum uel instituo, & Sempronium substituo) comprehendunt sub se non solum uulgarem, sed etiam exemplarem: tum ut seruetur uerborum proprietas, & generalitas, tum etiam ne furiosus, uel dementis primò nominati utilitas subuertatur: id quod euidenter probant superiora fundamenta, licet praeter omnium sententias esse uideantur, qui sub illis uerbis solum uulgarem comprehendendi existimant. Nec obstat 48 huic nostrae principali assertioni tex. in d. cap. si pater in uerbo moreretur iuncto uerbi praemissa. namque substitutiones factae de filio ad filiam, & de filia ad pauperes Christi directae debent intelligi pupillares, ubi substitutio compendiosa facta uerbo communi, quale est uerbum moriatur, in

persona impuberis inducit substitutionem directam, qualis est pupillaris; & pupillaris substitutio continet sub se eas substitutiones, quae ante aditam hereditatem locum habent, qualis est uulgaris tacita. ut in l. iam hoc iure. ff. de uulgar. substitutione. in d. cap. Rainutius. d. c. si pater. quod sane intelligendum censeo, ut superius in mea principali assertionem declarauimus; quando pupillaris est certa, expressa, indubitata, & indiuidua, & ponitur principaliter de per se. ut in iuribus supra citatis. in quibus constat praedictis modis interuenisse pupillarem & ita fit interpretatio, ut tacitam uulgarem sub se contineat, & sub ea cum sit principalis & de per se comprehendatur talis uulgaris: secus autem quando pupillaris est tacita, & dubia, & non ponitur de per se, sed sub intelligatur sub alia substitutione. ut est in d. c. si pater ubi substitutio pupillaris comprehenditur sub compendiosa. & cum sub ea illa sit sub intellecta, non est, cur dicamus quod ipsa pupillaris possit sub se comprehendere aliam tacitam uulgarem, cum ipsa sit tacita, & comprehendatur sub alia, quo casu, si ita esset, duae specialitates plane concurrerent. contra regulam iuris expressè id prohibentem, de qua mentionem superius habuimus.

Denique etiam si ingenuè fateremur (prout agnosce dum est) in d. c. si pater. sub compendiosa comprehendere directas pupillares, id tamen nil repugnat sententiae nostrae. nam licet sub tali compendiosa pupillaris expressa contineatur, quae post aditam ab impubere patris hereditatem locum habet, non tamen contineretur expressa uulgaris, quae ante aditam hereditatem locum tantum habet; ideoque in conclusione diximus eas dum taxat substitutionum species comprehendere, quae post aditam, non quae ante aditam hereditatem locum haberent, ut uulgaris, quae ante aditam locum habet intelligeretur non comprehendere, licet pupillaris, quae post aditam locum habet comprehenderetur. Nec ad rem pertinet, quod sub pupillari & uulg. contineatur. nam resp. ut supra, uel dic, conclusionem nostram procedere in compendiosa, quae puberi facta esset, secus si impuberi. & ita olim tenebam, sed postea murauis sententiam, communem opin. generaliter amplectens, ut dixi supra de successu. creat. §. 11. nume. 27. cum plur. seq.

Substitutio 49 compendiosa à pagano facta uerbis communibus, quas substitutionum species sub se contineat, uehementer controuersum est. nam pri. opin. est existimantium quod & si fiat impuberi omni tempore est fideicom. tantum. Secunda opin. est contententium, quod ualeat ut pupillaris tantum. Tertia opin. sequitur medium inter utrumque, ut ineunte pupillari aetate ualeat, ut pupillaris, postea uero ut fideicommissum. Quarta opin. est asseuerantium ut ineunte pupillari aetate, si mater est in medio sit fideicom. non secus quam post pupill. aetatem.

Sed harum quatuor partium duas tantum ceteris neglectis prosequemur. Eam ergo partem, quae habet quod ineunte pupill. aetate sit pupillaris, & postea fideicom. tenent, siue mater sit in medio, siue non. Alex. in d. l. centurio. num. 71. post Ang. Cum. Imol. & Paul. Cynus post antiquos in d. l. precibus Ioa. And. in d. c. si pater in nouella Oldral. confi. 125. Salic. & Paul. in d. l. precibus Card. & Imol. in d. c. Rainutius. Imola & Areti. in d. l. centurio. Fulg. in d. l. precibus. Alex. confi. 12. uol. 3. incipit attēis uerbis. idem Alex. confi. 17. uol. 3. incipit ponderatis his. Areti. confi. 155. incipit periculosum est. Salic. in l. ex tribus. C. de in off. testamen. Bal. in l. si quis ita. ff. de usufr. Paul. confi. 110. sub anno millesimo. Christophorus de Castelli. in disputatione. incipiente Scacuola pater. Ias. in d. l. centurio nume. 44. qui hanc dicit communem opin. sequitur & dicit communem Ripa ibid. num. 114. Oldral. confi. 89. Paul. confi. 246. quod dicta substit. idem Paul. confi. 353. uis omnibus col. fin. in anti-

49
Compendiosa à pagano facta uerbis communibus, quod ineunte pupillari aetate, si mater est in medio sit fideicom. non secus quam post pupill. aetatem.

antiquis. Bened. Capra confi. 144. Corn. confi. 28. circa presentem lib. 4. qui hanc dicit communem opi. & confi. 187. tria lib. i. idem Corn. confi. 316. uidetur prima facie eod. lib. Stephanus Bertrandi confi. 228. quos referunt Ripa & Iaf. ubi supra. sequitur & dicit communem Alciatus in l. centurio. ff. de uulg. num. 56. eandem dicit communem opin. Corrasius in d. l. precibus. num. 35. eandem dicit communem Iaf. num. 14. in d. l. precibus & est communis secundum Iacobinum ibid. num. 15. So cinus Junior. confi. 94. num. 18. uol. j. Guiliel. Bened. in c. Rainucius titu. de compend. num. 27. Zafi. in tract. cō pendiose nume. 33. Viglius in §. qua ratione. inst. de pupill. post gl. ibi quam communiter app. dicit & hanc op. dicit communem Curti. Junior in d. l. precibus nu. 62. licet in contrarium ipse inclinet. sequitur & dicit communem opin. Corneus ibid. nume. 21. maxime per d. c. si pater sequitur & dicit communem opin. Couarub. in c. Rainutius. §. 9. num. 17. extra de testam.

Hanc eand. opin. quo ad hoc ut compendiosa uerbis communibus facta post pupill. ætatem sit fideicom. tenent omnes, quos statim referam. sed infra pupill. ætatem uolunt, quod si mater sit in medio ualeat, non ut pupillaris, sed ut fideicommissaria. ita Bar. nume. 26. in d. l. centurio. cuius opin. sequitur & communem dicit Ioa. de Ana. confi. 79. casus sic se habet. Areci. confi. 159. qui etiam hanc dicit communem, quod & firmat Fulgo confi. 33. Titius de testamento. hanc dicit communem Corras. in d. l. precibus. num. 36. & ibi Bar. & Bald. & est communis opin. secundum quosdam relatos per Iaf. ibi nume. 15. sequitur Galia. in d. l. centurio col. 73. Mathæ. de Affictis decisione 367. Curti. Juni. num. 62. in d. l. precibus. Signor. confi. 107. quidam nomine. Corne. confi. 93. licet posset uol. 3. ubi ait quod hæc uidetur communis opin. idem Corn. confi. 115. in hac consultatione lib. 4. Decius num. 19. in d. l. precibus. ubi ait quod si eueniet de facto hæc quæstio deberet res diuidi inter litigantes. denique in hac opinione procul dubio sunt omnes illi, qui tenent, quod regulariter etiam si mater non sit in medio adhuc compendiosa facta à pagano uerbis cōmuni bus sit fideic. tantum, nō etiā pupillaris directa in eite pu pillari ætate. in qua opinione sūt gl. in d. l. ceturio. & gl. in d. l. precibus & gl. in d. c. Rainutius. & Azo in summa C. de impuberu. Iacob. Butri. Odofred. Mart. Silli. Guili. Dinus Rain. in d. l. centurio. Bar. in l. si arrogator. ff. de adopti. Bar. in confi. incipiente. homo acursuli. Bal. in l. iam hoc iure. ff. de uulg. idem Bal. in d. l. centurio. idem Bal. & Sali. in d. l. precibus qui hanc dicit communem opin. Synus ibid. dicens se ita contulisse. Oldradus confi. 125. in proposito. Ioa. Andr. in d. c. si pater. Ang. Imola & Paul. in d. l. centurio. qui firmat quod ita tenent moderni & se ita consuluisset cum aliis modernis. Cardi. & Imola in d. c. Rainutius, qui referit ita tenuisse Fran. de Ramp. Bar. confi. incipiente in quæstione proposita, uiso puncto. Bar. in confi. incipiente. Bar. Rufoli & in confi. incipiente homo. Ant. de Butri. in d. c. Rainutius sicq; dicit & merito Ripa in d. l. centurio nume. 118. quod si coniungantur auctores tenentium quod in distincte sit fideicom. tantum, & tenentium quod saltem quando mater est in medio sit omni tempore fideicommi. tunc hæc pars procul dubio erit magis communis. ergo compendiosa 50 à pagano facta uerbis communibus omnes ferè fatentur, ut post pubertatem censeatur fideicom. hoc primo. Item 51 omnes ferè fatentur, ut infra pubertatem censeatur pupillaris, quando mater non est in medio, hoc secundo. in hoc ergo tantum quæstio manet. Vtrum si & mater sit in medio, & simus in pupilla ri ætate, ualeat ut pupillaris, an uerò fauore matris ualeat ut fideicom. & licet ut diximus uix dignosci possit utra sit magis communis opin. tamen indubitanter teneo, quod ualeat ut pupillaris etiam si mater sit in medio. moueor nouissimo & peremptorio argumen. nam compendiosa siue fiat uerbis directis, siue communibus

continet regulariter sub se omnes omnino substitutio num species: non 52 enim continet eas tantum, quæ post aditam hereditatem locum habent, (qualis est fideicom. directa militaris, pupillaris, & exemplaris) sed etiam eas, quæ ante aditam hereditatem locum habent qualis est uulgaris, & reciproca. ut latè differimus in nostra solenni disputatione, quam locauimus lib. 2. de succ. creati. §. 20. num. 125. idque non modò communiter sed etiam indifferenter receptum est. Cum ergo omnes substitutiones suble contineat & omnes sunt expressæ saltem uerbis generalibus: ut ibidem resoluimus, & omnes ubique fatentur, superest ut infra pubertatem contineatur pupillaris expressa saltem uerbis generalibus, quæ indubitanter matrem excludit secundum omnes ut suo loco differimus: licet sit tacita esset uerbis tam generalibus quam specialibus tunc secundum communes opin. mater non excluderetur. & ut Bar. in d. l. centurio. in prin. quem sequuntur omnes ibid. docet. pupillaris 53 non definit nasci propterea quod mater sit in medio, licet aliquando eius iam natæ effectus impediatur, quando est omnino tacita. Ceterum quando est expressa uerbis, siue specialibus, siue generalibus, tunc propterea quod mater sit in medio nec impeditur ipsius creatio, uel natiuitas, nec eius iam creatæ debilitatur effectus, ut dictum est, & consequenter dicendum est, quod talis compendiosa uerbis communibus à pagano facta infra pubertatem, licet mater sit in medio comprehendat & producat pupillarem expressam uerbis generalibus: & quod talis pupillaris sic expressa habeat effectum, uim, & potestatem matris excludendæ facit. c. si pater. de testamen. lib. 6. quatenus ait 54 dum modo conueniant rebus & personis. nec dubium est; quin ibi loquatur de personis eorum, quibus substitutio ibi fiebat, siue illa pupillaris esset, siue compendiosa. Vnde cum compendiosa substitutio sit impuberi, cui apprimè conuenit pupillaris substitutio. l. j. ff. de uulga. l. iam hoc iure eod. tit. quid impedit quin ea substitutio, quæ sic ambigua est, detegatur esse pupillaris, quatenus durat pupillaris etas, ac per aduentum pubertatis incipiat uideri fideicommissaria iuxta illius temporis qualitatē. Præterea facit, nam interpretari debemus id, quod uerisimiliter fuit à testatore cogitatum. Sed est magis uerisimile, uoluisse pupillarem includere, quam fideicommissariam igitur &c. Præterea etiam adducitur. l. Lucius. ff. de uulga. & pupilla. ubi fuit facta substitutio per uerbum commune, & ibi dicitur, quod est pupillaris matrem excludens. Præterea facit, quia ius successione uariatur si mutetur, uel deficiat ius institutionis, ut patet in filio instituto sub conditione causali, qui habet bonorum possessionē secundum tabulas, quæ postea conuertitur in contratab. l. 2. §. sub conditione. & in l. sub conditione. ff. de bonor. possessio. secundum tab. ergo ita in proposito. Præterea facit, quia uerbum commune trahitur ad directam substitutionē, quando unus est utiliter substitutus. ut. l. his uerbis. in pr. de hære. instit. ergo iudicanda est pupillaris. Præterea diximus, uulgaris comprehensa in compendiosa continet tacitam pupillarem, ergo non erit dubitandum quin ex pupillari succedat substitutus. Præterea in dubio credendum est testatorem magis uoluisse providere pupillo, quam grauare tanquam amicus. Cum nullus sit amor, qui uincat paternum. ut in l. fin. in princ. C. de cura furio. ergo potius iudicanda est pupillaris intra pupillarem ætatem quam fideicommissaria, quia per pupillarem pro uidetur & per fideicommissariam aggrauatur. ut in l. ex tribus. cum glo. C. de inoff. testa. Præterea sic demonstratur, quando 55 tempora sunt distincta, est certum, ita accipi substitutionem, quod in pupillari ætate sit directa, post fideicommissaria. ueluti si testator dicit, Si filius meus decesserit in pupillari ætate, uel postea talem substituo. secundum glo. in d. l. precibus in fin. glo. magnæ, quam omnes sequuntur. ergo idem

Ff iij dicen-

52
Compendio
sa facta
uerbis com
munibus
continet
sub se om
nes substit
utionum
species,
quæ dicun
tur expres
sa uerbis
generali
bus.

53
Pupilla
ris non de
finit nasci
propterea
quod mater sit
in medio.

54
Substitu
tio apta
tur ad qua
litatē per
sonæ, cui
fit.

55
Substitu
tio uaria
tur ex tem
poris na
rietate.

50
Compendio
sa facta à
pagano
uerbis com
munibus
post pu
bertatē si
deici. est.

51
Compendio
sa impube
ri facta à
pagano
uerbis com
munibus in
fra puber
tatē ualeat
iure pupil
laris, si ma
ter non sit
in medio,
sed 52 si
mater sit
in medio
ad huc
idem.

dicendum quando adest uerbum quandocunque, cum per illud dicantur. & uideantur uirtualiter tempora distingui. Præterea facit, quia uerba declarantur, & interpretantur secundum qualitatem personæ de qua loquimur. ut in l. plenum. de usu & habitatione. ff. §. equitis. facit etiam quia quod regulariter ex tempore uariatur, secundum tempus iudicatur. l. pretia rerum ad l. falc. ergo in pupillari ætate erit directa & post pupillarem erit fideicommissaria ut edocemur. Præterea multum facit, quia dubia substitutio debet interpretari directa. ut in d. c. si pater. facit d. l. precibus. ubi fuit facta substitutio per uerba communia scilicet per uerbum substituo ut etiam tenuit Bar. & ibi probatur in tex. in uerbo substituitur, ibi enim dicitur quod si moriatur filius infra pupillarem ætatem quod substituitur erit hæres, si post pupillarem ætatem decedat, mater iure fideicommissi tenetur restituere substituto bona testatoris: & fideicommissi est. Nec est uerum, quod non nulli doctores asserunt, quod ibi sit speciale in milite, quoniam in illa lege non apparet, quod dispositio illius. l. sit fundata super aliquo privilegio militari, quod si uoluisset Imperator expressisset, sicut fecit iuriconsultus in d. l. centurio. Præterea uideamus, in quo consistat privilegium militare, in hoc enim consistit, ut possit substitui directæ & post pupill. ætatem, quod non est permixtum in pagano: ut in §. extraneo instit. de pupill. subst. at in l. precibus. miles non substituit directæ post pupillarem ætatem, cum usus sit uerbo communi. unde licet miles possit testari, & substituere ex privilegio militari, non negatur, quin possit substituere etiam utendo iure communi. hoc expressius apparet in d. l. l. precibus ubi dicitur ex causa fideicommissi bona, quæ fuerunt testatoris peti posse: si decederit filius post pupillarem ætatem. ergo non ualuit talis substituo iure directæ post pupillarem ætatem, & sic non ex privilegio militari licet dicitur Raph. Fulgo. illam. l. intellexit. 56 substitutionem post pupilla. ætatem ualuisse iure directæ ex privilegio militari. illum rex. in fin. subtiliter inducens. ut sit sensus, quod mater obtineat successionem filii sui & bona testatoris possint peti ab ipsa per substitutum, uelut ex causa fideicommissi ad similitudinem illius, qui est grati uatus per fideicommissum restituere in quo fideicommissio non ueniunt bona filii, sed solum testatoris. ut in l. cohæredi. §. cum filia. ff. de uulg. itaq. 57 Fulgo. intellexit quod restitutio fiet ex directæ militari sine detractioe trebelianicæ ad similitudinem fideicommissariæ, quæ cum sit à milite non patitur detractioe trebelianicæ, non magis quam ipsa directæ militaris, & sic restitutio, quam ibid. facit mater ex directæ militari simillima est restitutioni, quæ fit ex fideicommissaria à milite facta; cum utroque casu fiat restitutio integraliter sine detractioe trebelianicæ. & hunc 58 intellectum sequuntur Christoforus de Casteli. in d. l. precibus & ibi. Cur. Iunior nume. 41. Cuma. & Ias. in d. l. centurio num. 19. ubi Ripa num. 66. Ias. in d. l. precibus. col. 7. qui hunc intellectum dicit uerissimum. & ibi Deci. col. 7. qui dicit hunc esse communem intell. moder. & ibi Corra. num. 31. & Zasius in tractatu compendiosæ substitutionis num. 11. & Lanfrancus in d. l. centurio. licet hunc intell. reprehendat Corneus in d. l. precibus & Alex. in d. l. centurio num. 52. & Politus num. 13. in tractatu compendiosæ substit. & secundum hunc intellectum, uerbum ueluti, ibi positum stat propriè & denotat similitudinem. nam si intellexerimus quod ibi sit restitutio ex fideicommissaria, tunc uerb. ueluti erit nota, non similitudinis, sed identitatis, quod eius uerbi naturæ & proprietati aduersatur, at si intellexerimus, quod ibi fiebat restitutio non ex fideicommissaria, sed ex directæ militari, quæ ut diximus cum fideicommissaria maximè à milite facta (de qua non detrahitur trebelianica. l. in testamento. C. de testam. milit.) maximam habet similitudinem, tunc uerbum ueluti ibi positum suam seruabit naturam &

propriatatem, ut similitudinem significet: & is intellectus Fulgo. ad illum tex. qui uidetur satis communis uerissimus est, & necessarius, qui ab ineunte pueritia mihi placuit antequam ullum eorum qui hunc intell. tenent uidissem. & secundum hunc intellectum d. l. precibus probat aperte nostram conclusionem. nam ibi compendiosa facta fuit uerbis communibus. i. per uerbum 59 substituo, quod est commune. ut in l. iam hoc iure. in uerbo hoc communi. ff. de uulg. ubi omnes notant. docent Bar. & omnes in d. l. centurio. & tamen ibi deciditur, quod illa compendiosa uerbo communi facta infra pubertatem ualeat ut pupillaris, non ut fideicommissaria. Nec 60 dicatur illud esse in milite speciale. nam nec id ibi exprimitur, nec regulariter uerum est, quinimò leges loquentes in pagani regulariter comprehendunt personas priuilegiatas, qualis est persona militis, & contra, leges loquentes in militibus regulariter comprehendunt personas paganorum; cum non exprimitur in milite esse speciale. tex. est in l. in fraudem. §. si. ibi quia generalis erat illa determinatio. ff. de mil. testamento. l. captatorias & d. l. Rufinus. C. eod. docent Decius in l. ex testamento. C. unde libe. Alciatus lib. parado. 4. c. 10. Decius consil. 3. Tiraquellus latissime in tracta. de utroque retr. glo. 14. uol. 91. Vides ergo ut nostram op. quæ etiam magis communis mihi uidetur efficaciter probatur in d. l. precibus. probatur etiam in d. c. Rainucius. extra de testam. & in d. c. si pater. de testam. in 6. & bene facit rectè intueatur d. l. fin. C. de her. inst. sicque secundum op. quas sequimur nulla 61 est differentia uerum compendiosa à pagano fiat uerbis directis, an uerbis communibus. nam utroque casu infra pubertatem ualeat ut fideicommissaria, siue mater sit in medio, siue non, & post pubertatem ualeat ut fideicommissaria siue mater similiter sit in medio, siue non. quæ omnia licet uehementer controuersa sint, tamen apud nos non tanta contentione digna uidentur, cum opinionibus partibus, quas secuti sumus sint satis solide defensas, & fundatas. 62 Superioribus ueluti consequens est, ut si compendiosa facta fiat, quandocunque impubes decederit bona mea distribuatur inter pauperes, tunc infra pubertatem erit pupillaris, & postea erit fideicommissaria id quod uoluit Bar. in d. l. centurio num. 20. ubi Ioannes de Imol. col. 3. hanc partem recepit esse adhibitam. & Lance. Iostus Gahaula nume. 77. & Politus de compendiosa subst. & Alex. consil. 11. in fin. lib. 7. Quauis contrarium (& iudice me minus rectè) tenuerint idem Bar. sibi contrarius quæst. 13. & Ripa qui hanc partem dicit communem in d. l. centurio numero 115. & alii multi relati per Alex. ibi. idem Alexand. consil. 12. num. 10. lib. 3. & est receptor sententia secundum Barbarium. de testam. in c. cum tibi. estque uerior sententia secundum Ias. num. 38. in d. l. centurio. argum. l. 2. & l. quauis. C. de impuberum & aliis. 63

Nec secundum superiorem sententiam refert sit mater in medio, uel non. sunt tamen quamplures, qui existimant talem compendiosam à milite uerbis communibus factam post pubertatem ualere iure directæ militaris regulariter, non secus quam si fieret uerbis directis, mater

59 Verbum substituo, est commune.

60 Milites et comprehendunt leges generaliter loquentes.

61 Compensio facta à pagano non refert fiat uerbis directis an communibus.

62 Compensio facta à pagano non refert fiat uerbis directis an communibus. nam utroque casu post pubertatem ualeat ut fideicommissaria, siue mater sit in medio, siue non.

63 Compensio facta à milite uerbis communibus infra pubertatem ualeat ut pupillaris, postea uero ut fideicommissaria. non etiam ut directæ militaris. ista est communis opinio quam tenent Paul. Salicet. Cynus. Iacob. de Aret. Ias. num. 12. Curt. Iuni. numer. 49. in d. l. precibus hanc op. sequuntur Alexand. num. 57. post Paul. ibid. Ias. numero 28. Ripa num. 67. in d. l. centurio. Couarub. in d. c. Rainucius. §. 9. num. 13. Cynus in d. l. si precibus. per tex. ibi. intelligentes quod ibi non est speciale fauore matris, sed quod substitutio fuit facta uerbis communibus, & ideo obliquitur post pubertatem, licet si uerbis directis facta esset, tunc etiam post pubertatem ualeret ut directæ militaris: nec sit ulla diff. sit mater in medio, uel non.

64 Compensio facta à milite uerbis communibus, quas substitutiones comprehendat. art. d. 2. q. 1.

56 Intell. l. precibus. C. de impuberum.

57 Miles non refert faciat directam militarem, an fideicommissariam. nam utroque casu cessat quæstio de tractio.

58 Intell. l. precibus. C. de impuberum. uerbo ueluti.

nisi mater esset in medio; quia tunc cum sit uerbis communibus post pubertatem ualeat ut fideicommissum, & ita intelligunt. d. l. precibus. licet si fieret uerbis directis ualeat ut directa militaris & ita intelligunt. d. l. ceturio. Bart. in. d. l. ceturio col. 3. cuius op. sequuntur & dicunt communem Soci. ibid. num. 21. & Ripa. num. 67. & Galiaula col. 44. & Couarub. in. d. c. Rainucius. §. 9. nume. 13. Politus in tract. compendiosae subst. num. 21. Zaf. in tract. compend. subst. nu. 10. Bal. in eodem tract. compendiosae subst. in pr. & uide Bart. num. 12. Socin. num. 21. & nu. 25. Galiaulam num. 54. in. d. l. ceturio ubi Ripa num. 67. & Zafum de compendiosa num. 21. Couarub. de testamen. in. c. Rainucius. §. 9. numero 15.

64
Compendio
sa a milite
uerbis co-
munibus
facta infra
pubertate
ualeat ut
pupilla-
ris, postea
ut directa
militaris,
sive mater
sit in me-
dio, sive
non.

Quidam autem tertiam sententiam, a superioribus longè diuersam uidentur sentire. ut 64 compendiosa a milite uerbis communibus facta, quae secundum omnes infra pubertatem ualeat ut pupillaris, post pubertatem ualeat indistinctè, ut directa militaris, siue mater sit in medio, siue non. & hanc opin. uidentur tenere Christo forus de Cast. & Fulgo. & Corrafi. numero 31. in. d. l. precibus ubi Curt. Iunior. num. 41. Cumanus & Iaf. nume. 19. in. d. l. ceturio ubi Lanfrancus & Ripa num. 66. idem Iaf. in. d. l. precibus col. 7. Zaf. in tracta. compend. subst. num. 11. omnes enim hi. dum. d. l. precibus. intelligunt quod post pubertatem mater, quae filio intestato successit tenetur restituere integra bona testatoris non ex fideicommissi subst. sed ex directa militari planè uolunt quod compendiosa, quae ibi a milite uerbis communibus facta fuit post pubertatem, ualeat ut directa militaris non ut fideicommissi. licet sit mater in medio, pro ut ibi erat. & is intellectus ad. d. l. precibus. & haec etià conclusio semper mihi uerissima uisa est. nam. d. l. precibus secundum plerosq; scribentium procedit siue compendiosa facta esset uerbis directis ut patet ibi. in uerbo haeredem fecit, siue facta esset uerbis communibus ut patet ibi in uerbo substituit. & mater erat in medio, & tamen ibi post pubertatem ualeat, non ut fideicommissi. sed ut directa militaris, siquae ibi restitutio fit nō ex fideicommissaria substitutione, sed ueluti ex causa fideicommissi. i. ex directa militari, quae maximam similitudinem habet cum fideicommissaria ut supra dixi. & infra etiam dicam. & haec etiam pars probatur in. d. l. ceturio. in sui generalitate intelligendo quod tex. ille dum ait directò substituit, uerificatur non solum si per uerb. haeres esto, sed etiam si per uerb. substituo fiat substitutio. nam ibi directa substitutio dicitur ad differentiam subst. obliquae, seu fideicommissariae haec etià pars probatur in. c. Rainucius extra de testament. & in. c. si pater de testam. in. 6. & probatur per pleraque eorum fundamentorum, quae in superiore quaestione adduximus. & denique nullibi unquam probatur, quod quicquam inter sit utrum fiat compendiosa uerbis directis, an uerbis obliquis. Confirmantur superiora, quia uerbū 65 substituere, quod secundum omnes est commune. (I. iam hoc iure. uerbo. hoc communi uerbo. ff. de uulg. ubi notant communiter docto. & Bart. in. d. l. ceturio col. pen. & dixi supra in materia substitutionis in formis ad princ.) id inquam uerbum saepissime substitutionem significat ut probatur in. l. Gallus in prin. ubi notant glo. & communiter docto. & in eadem. l. §. quidam rectè ubi similiter notant glo. & communiter docto. & in ead. l. §. & quid si tantum ubi similiter notant glof. & doctores ff. de libe. & posthum. & edocemur supra de subst. uulgari in prin. ergo apparet quod inter uerbum substituo quod est commune, & uerbum instituo, quod secundū Bar. in. d. l. ceturio col. pen. & ibi omnes est directum, nulla est differentia quod ad iuris effectum in hac materia qua de agimus. & haec omnia non solum ueriora, sed etiam sine controuersia erunt, retenta nostra sententia, qui tuemur ac contendimus quod etiam tacita pupillaris sub uulgari comprehensa excludit matrem, ut plenè infra in materia pupillaris in 4. parte & in parte. 3.

65
Verbum
substitutio
sumitur
pro uerbo
instituto.

Compendiosa 66 facta a pagano uerbis obliquis omni tempore est fideicommissaria. ista est uera & communis opin. quam tenent Bar. in. d. l. ceturio. numero 20. Ripa ibidem num. 101. Iaf. & Socin. in. l. j. num. 3. effectu uulga. subst. ff. de uulg. Iaf. in. d. l. ceturio. num. 38. ubi etià Lancelottus Galiaula. col. 61. Curt. Iuni in. d. l. precibus num. 48. Couarub. in. d. c. Rainucius extra de testamen. §. 9. num. 18. pro hac communi & uera opin. est tex. in. l. ille a quo. §. si de testamento. ff. ad Treb. & in. l. coheredi. §. cum filiae. ff. de uulga. & in. l. quarebatur. ff. de testamento mil. facit. l. Antonius. ff. de fideicom. libert.

Contrariam partem ut infra pubertatem ualeat ut directa pupillaris, tenuit Decius in. l. precibus. C. de impuberum. quem reprobant & bene Curti. & Ripa ubi supra. nam secundum eos illa uerba compendiosae subst. per uerba obliqua facta (si quandoque; filius decesserit restituat) hunc habent sensum, ut postquam adiuuit hereditatem, siue decedat in pupillari aetate, siue postea, & sic quandoque semper debeat fieri restitutio, non tamen per hoc negatur quin oporteat acquiri per prius hereditatem, cum eius restitutio fieri non possit nisi per prius fuerit acquisita, ut aperte probatur in. d. §. ille a quo cum conc. supra allegatis. quod obtinet 67 quando uerbis obliquis facta fuit, ceterum si fieret uerbis communibus tacitam pupillarem subse contineret, etiam si mater esset in medio. uerum fauore matris ea tacita pupillaris desinit habere uim & effectum pupillaris, & solum habet effectus fideicommissariae. ita est communis opin. secundum Ananiam consi. 79. & Areti. consi. 155. Couarub. in. c. Rainucius de testam. §. 9. nu. 17. Contrariam partem, ut etiam si mater sit in medio ea pupillaris non desinat habere effectus directae pupillaris tenent, & firmiter communiter teneri Iaf. & Iacobinus de Sancto Georgio uterque in num. 15. in. d. l. precibus Iaf. in. d. l. ceturio num. 45. & ibi Ripa num. 118. & alii relati per modernos supra allegatos & haec pars longè uerior est, ut apparet ex supra adductis. & retenta nostra opinione de qua supra in materia pupillaris subst. 3. & 4. parte dum contendimus quod etiam tacita pupillaris sub uulgari comprehensa excludit matrem. haec controuersia quoque erit indubitata.

Compendiosa 68 facta a milite uerbis obliquis omni tempore est fideicommissaria, siue mater sit in medio siue non. ita tenent Bart. in. d. l. ceturio numero 12. & Iaf. numero 28. & Socin. num. 21. & Guilielmus Benedictus in. c. Rainucius extra de test. in materia compendiosae num. 42. Ripa in. d. l. ceturio numero 68. Couarub. in. d. c. Rainucius extra testam. §. 9. & haec conclusio tenetur ab omnibus per. l. ille a quo. §. si de testa. ff. ad Treb. & per. l. querebatur. ff. de testa. militis & per. l. coheredi. §. cum filiae. ff. de uulga. & per. l. nec enim. ff. de mil. test. quod si fieret uerbis communibus etiam post pubertatem ualeret iure directae militaris, quod obtineret primū, quando mater nō esset in medio, deinde etiam si mater in medio esset. ita contendit Iaf. contra receptiorem sententiam in. l. precibus col. 6. C. de impuberum. de cuius ueritate dico ut supra.

Quid autem si compendiosa fiat in codicillis? & quidem si a milite, dic, ut in lege militis codicillis in pri. ff. de mil. testa. quod si fiat a pagano communis opin. esse uidetur, ut semper ualeat iure tantum fideicommissi, etià si fieret uerbis directis. ut plenè per Socinum col. 18. & 19. in. d. l. ceturio. Sed an tunc extinguatur pubertate, non secus quam pupillaris extinguatur? & certè in compendiosa dicam statim in quaestione seq. sed in pupillari facta in codicillis, quae iure tantum fideicommissi ualeat, magis est, ut id fideicommissum pubertate extinguatur, non secus quam ipsa pupillaris eo tempore extinguatur. argumen. l. quod fideicommissum. ff. de lega. i. iuncta. l. Scruola. ff. ad Treb. l. ex facto. in. pr. ff. de uulg. iuncta glo. app. in. l. ex tribus. C. de inof. test. l. si pupillus uerbo utilitatem impuberis. ff. de acq. haer.

Alius

66
Compen-
diosa facta
a pagano
uerbis obli-
quis omni
tempore est
fideicom-
missaria.

67
Compendio
sa facta a
pagano
uerbis co-
munibus,
et si mater
sit in me-
dio infra
pubertate
ualeat, ut
pupilla-
ris.

68
Compendio
sa facta a
milite uer-
bis obli-
quis omni
tempore est
fideicomis-
saria.

69
Compendio
sa facta
puberi, uel
extraneo,
ualet ut fi-
deicommiss-
saria etiam
post pu-
bertatem.

70
Pupilla-
ris est im-
puberi fa-
uorabilis.
71
Fideicom-
missaria
est onero-
sa.
72
Pupilla-
ris quando
in fideicom-
missariam
conuertitur
cessat quar-
ta de-
tractio.

73
Compendiosa
post puber-
tatem ualet
iure fideic.
quando in-
terfuit eta-
tum dinu-
meratio.

Alius etiam casus uidetur expeditus & magis com-
muniter receptus, quod 69 ubi dicta compendiosa fa-
cta est puberi, uel impuberi, non in potestate, sed per-
sonae cui pupillariter substitui non potest, ualet sem-
per ut obliqua & non euanesceat per pubertatem, siue
fuerit facta cum expressa dinumeratione aetatum, siue
non. d. l. Scæuola. & d. l. lex fidei. & ita cōsultit. Cyn. & ita
tenet. in l. precibus in l. c. q. 2. & Marf. Sil. & Guil. ibid.
in ult. col. & Tac. But. & Bal. in d. l. lex tribus. & in l. & si
fine. ff. ad Trebel. & Ant. de Bu. & Cardin. in d. c. Rainu-
tius. & Ang. in l. precibus. & Imola in d. l. 2. ff. eo & ita te-
netur communiter per doct. in d. l. centurio & in l. pre-
cibus. & in d. l. uerbis per glo. no. ibi. ubi etiam per Din.
Bar. Bal. Ang. Imol. & Pau. de Cast. licet aliud innuit glo.
iustit. eo. §. extraneo. quæ communiter non solet teneri,
si tamen in puncto iuris uolueris uidere hoc accuratius
uide Imol. in d. l. centurio. & in d. c. Rainutius. qui cona-
tur illam gloss. sustinere, quod etiam innuere uidetur
Ioan. And. in d. c. si pater. mouentur, quia inducta ad unū
effectum, non debent operari contrarium effectum. l.
legata inutiliter. ff. de leg. j. l. legata inutiliter. ff. de adim.
legat. Sed pupillaris substitutio fit ad utilitatem impube-
ris gl. communiter ibi approbata in l. ex tribus. C. de in
offic. testamen. tenent Bar. & omnes in l. 2. ff. de uulg. &
in l. precibus. C. eo. per tex. in l. si pupillus. in uerb. uti-
litate impuberis. ff. de acq. hæ. ergo 70 dicta pupil-
laris, quæ ad utilitatem impuberis fit non debet conuer-
ti in fideicommiss. quæ ipsi impuberi damnosa est 71
& onerosa. argum. l. cohæredi. §. cum filia. ff. de uulg. sed
tenendo communem opin. quæ uera est per text. in d. l.
Scæuola & in l. Seius Saturninus. ff. ad treb. ad argumen-
contrarium respondeo, quod fideicommissum 72 uni-
uersale, quod loco pupillaris subst. subrogatur, non re-
putatur odiosum sed fauorabile. argum. d. l. Scæuola &
d. l. Seius Saturninus & l. multi non nota. ff. de lib. & po-
sthum. & adeo reputatur fauorabile quod ex illo nō de-
trahitur trebelianica fauore ipsius impuberis, qui im-
ponitur ut tenet Ias. in d. l. multi. qui dicit idem genuisse
gl. in l. fideicommissaria. §. si. ff. ad Treb. Bal. in rub. C.
quæ in fraud. cred. idem Bald. in c. bonæ. i. de post. præl.
Imola & Romanus in d. l. in fideicommissaria. §. si. idem
Imola in l. cum filio col. si. ff. de leg. j. Bal. in l. post mor-
tem. col. pe. C. de fideicommiss. Bal. in l. iubemus in prin-
cip. col. si. C. ad Trebel. per text. in l. in fideicommiss. §. cum
Polidius. ff. de usur. melior text. de iure quem nullus ad-
hoc allegat in d. l. Scæuola. in uerbo totum. ratio istoru
ea est, quia si ei, qui ego fui pupillariter substitutus (li-
cet inutiliter) utile reputaretur quod me successorem
haberet in bonis tam suis quam testatoris, tunc negari
non potest quin sibi utile sit, quod me habeat successo-
rem in bonis saltem testatoris, quando in utrisque bonis
non potest. argumento de toto ad partem. ut in l. hære-
des mei. §. cum ita. ff. ad treb. adde Soci. col. 18. in d. l. cē-
turio. nunc agendum de compendiosa facta uerbis di-
rectis.

Sed primò, is casus uidetur expeditus & magis com-
muniter receptus. compendiosa 73 facta à pagano,
cum dinumeratione expressa ætatum, puta, quando-
cunque decesserit in pupillari ætate, siue postea & c. ua-
let infra tempora pupillaris ætatis iure directo, postea
uero iure fideicommissi, & consequenter obliquatur,
quasi tunc non sit una substitutio tantum, sed plures.
ita determinat gl. mag. in d. l. precibus. Azo in titu. C. de
impuberum in summa. & Bar. in d. l. centu. & communi-
ter omnes sequuntur hanc conclusionem, & hoc propter
expressam dinumerationem ætatum Idem dicit An-
ge. in d. l. centurio. ubi esset in testamento appositum uer-
bum geminatum distributum temporum. ut si dixero,
quandocunque decesserit filius meus ipsa quoque die
Titius sit hæres. nam idem operaretur ac si esset gema-
nata substitutio facta per. d. uerba, si in pupillari ætate
decesserit, uel post. argum. l. pluribus. de uerbo. obliga-

§. i. & ita illum tex. intelligunt Bal. & Paul. de Cast. in l.
Stichum. §. stipulatio. de uerb. obliga. & hoc casu sine
dubio putat Ang. quod post pubertatem ualere iure
fideicommissi, sicut ualere, si dixisset, si impubes de-
cesserit, uel post. & pro ueritate huius dicti, uide Imol.
in d. c. Rainutius. sicque omnes conueniunt, ut talis co-
pendiosa indubitanter post pupillarem ætatem ualeat.
ut fideicommissi. quando interfuit expressa ætatum di-
numeratio, puta si filius in pupillari ætate decesserit,
uel post, tunc Titius hæres esto & c.

Denique in quibus casibus sub compendiosa substi-
tutione comprehenditur pupillaris tacita uerbis specia-
libus, an tunc excludatur mater, uel frater impuberis?
tradit plenè Andreas Tiraquellus de utroque retract. pag.
503. nume. 15. & quod 74 diximus compendiosam fa-
ctam uerbis directis ualere etiam post pubertatem, uel
ut directa militaris, si fiat à milite, uel ut fideicommiss-
saria, si fiat à pagano. id quidem procedit, quando dixi,
si in pupillari ætate, uel postea decesserit, uel quando-
cunque decesserit, uel si sine liberis decesserit, uel talis
hæres esto. Quod si dicerem, si filius decesserit Meuius
ei hæres esto, uel ei quisquis mihi hæres erit, hæres
esto. diuersum esset. Nam infra pubertatem ualere. ut
pupillaris, postea nullo modo, siue à milite fieret, siue
à pagano: quia iis casibus, non tam compendiosa quam
pupillaris uideretur. l. 3. l. qui liberis in princ. & §. hæc
uerba. ff. de uulg. dixi plenius supra de pupillari in præ-
ludiis. ita intelligo. l. in pupillari. cum sim. ff. de uulg.

Denique & is casus perspicuus uidetur & ab scribē-
tium plerisque receptus, quod 75 substitutio com-
pendiosa, facta sine expressa dinumeratione ætatum,
sed adiecta dictione quandocunque, & etiam adiecta co-
ditione, si decesserit sine filiis, ualet intra pupillarem
ætatem iure directo, postea euanesceat: & consequenter
nec uerbum quandocunque solum per se potest operari
tantum quantum operatur expressa dinumeratio ætatu.
ut dictum fuit supra in conclusione præcedenti. & simili-
liter adiectio illa, si sine liberis, de se non potest intelli-
gi dinumerare ætates: ergo nec ambo simul iuncta æqui-
polleant expressæ dinumerationi ætatum. probatur dicta
conclusio in d. c. si pater. ubi formaliter erat adiecta co-
ditio, si sine liberis. id, quod nec uerum nec communi-
ter receptum puto.

Sunt ergo, qui existimant, ut hoc casu, hæc substitutio
ualeat infra pupillarem ætatem ut pupillaris, & pos-
tea ut fideicommissaria, quasi conditio illa, si sine li-
beris & c. hanc habeat uim, & potestatem, ut arguat, te-
statorum uoluisse, ut talis substitutio non solum infra
pubertatem ualeat, sed quod etiam post pupillarem æta-
tem possit locum uendicare. ita uoluit Angelus in l. pre-
cibus. C. de impuberum cuius sententia dum uult, quod
post pupillarem ætatem iure fideicommissi ualeat, uide-
tur mihi uerissima. dum autem uult, quod infra puber-
tatem sit directa pupillaris magis dubia est. Sed tamen
tenendum est, quod in terminis iuris communis licet in-
fra pubertatem ualeat ut directa pupillaris, & postea
ut fideicommissaria. argum. d. c. si pater. de testamen-
in. 6. tamen in terminis iuris regis Hispanorum omni tē-
pore uidetur fideicommissaria. dixit enim (ut arguimus)
testator, si filius meus quem heredem feci sine li-
beris decedere contigerit & c.

Compendiosa 76 à pagano facta uerbis directis in eū-
te pupillari ætate ualet ut pupillaris, postea uero non ua-
let in uim fideicommissi. sed omnino expirat. ita tenent.
glo. in l. uerbis ciuilibus. ff. de uulg. quæ communiter ibi
per doct. app. & gl. in d. l. centurio. & gl. in d. c. si pater. de
testam. in. 6. in uerb. absq. deductione. & gl. in d. l. pre-
cibus & gl. in d. c. Rainutius in uerb. substitutionis. gl. in
§. quæ ratione inst. de pupill. gl. in l. Scæuola. ff. ad Treb.
Inocent. Hostie. & omnes Canonistæ usque ad tempora
Ioan. Andr. in d. c. Rainutius. secundum Alex. in d. l. cen-
turio num. 64. qui idem sequitur Archid. in d. c. si pater.
Azo

74
Compendio-
sa pupilla-
ris ut des-
ferantur
ter set

71
Compendio-
sa facta
si sine li-
beris des-
serit, uel
sic quod-
cunque des-
serit, uo-
let etiam
post puber-
tatem.

76
Compendio-
sa facta à pa-
gano uerbis
directis post pu-
bertatem,
an obliqua
tur? ar-
dua q.

Azo in summa. C. de impuberum Dinus in d. l. uerbis ciuilibus. Iacob. de Aren. Iacob. de Bell. Nicol. de Mar. Marti. Selli. Guili. de Cun. & Cynus in d. l. precibus quos refert Alex. ubi supra Iacob. Butrig. in l. lex tribus. C. de inof. testamento Oldral. confi. 147. Bar. de prato in qua dam disputatione ut refert Ioa. And. in d. c. si pater in nouella. sequitur & dicit communem opin. Ias. in d. l. centurio num. 29. Romanus in l. cogi. §. si ff. ad Trebeli. Fulg. in d. l. precibus. Bal. & Areti. in d. l. centurio. Alex. confi. 82. uol. 2. quos refert Ias. ubi supra sequitur & dicit communem Ripa in d. l. centurio num. 69. Guili. Bened. in d. c. Rainucius in tract. de compend. num. 32. Galia in d. l. centurio. col. 47. Curt. Iunior in d. l. precibus. nume. 50. hanc sequitur & dicit communem: sed Ias. ibi num. 16. neutram partem ausus fuit firmare & iterum ibid. nume. 11. hanc sequitur & dicit communem Corneus ibi nume. 14. & Corrafi. nu. 32. hanc dicit communem ibid. licet contrarium teneat, sequitur & dicit communem Alci. in d. l. centurio nume. 40. Bal. aut in tract. de compend. in prin. hanc sequitur sub quadam distinctione sicut & Lanfran. in d. l. centurio nume. 20. qui hanc dicit communem, sequitur Ioan. Bapt. in d. l. precibus nu. 27. qui hanc dicit communem. hanc sequitur & dicit communem Couarub. in d. c. Rainucius. §. 9. nume. 15. post Polit. in tract. compendiosæ nu. 22. & Zafi. in eod. tract. nume. 27. Bar. in d. l. centurio nu. 14. distinguit ut ibi per eum hæc pars approbatur per l. 12. tit. 15. par. 6.

Contrariam partem ut compendiosa facta uerbis directis filiof. impuberi ineunte pupillari ætate ualeat ut pupillaris, postea uero ut fideicommissaria. tenent antiquorum nonnulli, quos refert Cynus in d. l. precibus & Ioan. Andr. idem sequitur in d. c. si pater in nouella. Cardin. & Ant. de Burr. in d. c. Rainucius. qui ait, quod hæc opin. seruatur Florentiæ, & quod est communis op. Canonistarum. Bal. in l. lex tribus. C. de inof. testamen. idem Bal. in l. & si sine. ff. ad Treb. Salicetus in d. l. precibus. Bal. & Ang. in l. i. ad si ff. de uulg. Dominicus de Sancto Georgio in d. c. si pater. quos refert Ias. ubi supra Zafi. in tract. compendiosæ num. 16. neutram partem firmat. hanc sequitur Decius in d. l. precibus nume. 17. qui hæc pars ait, quod sequitur à plerisque modernorum. Corrafi. ibid. num. 32. hanc partem sequitur & etiam Politus in tract. compendiosæ num. 22. Bald. in eod. tract. in prin. & Bar. in d. l. centurio. num. 14. & Lanfran. num. 20. transeunt sub quadam distinctione: hanc communem appellat & sequi uidetur Curtius Iunior in d. l. precibus num. 50. & Lanfrancus de Oriano col. 7. in d. l. centurio ubi Bar. num. 15. & Ripa num. 71. quandam tradunt concordiam, quam receptam esse dicit Alex. confi. 12. nume. 10. lib. 3.

Sed tamen licet quam plures auctores ita teneant, tamen magis communis magisque recepta conclusio est, quod post pubertatem expiret: ut etiam illico uidebitur. Bar. autem tertio loco in d. l. centurio col. 4. uisus fuit concordare has contradictiones dicens, procedere opinionem communem, ubi est facta substitutio per uerba directa ciuilia. i. quæ sunt introducta à iure ciuili (ue luti est, 77 hæres esto, si hæres erit &c.) quibus uerbis utuntur leges iuris ciuilis, ut uidemus. Opinio autem Io. And. procedit ubi substitutio est facta per uerba directa, non ciuilia. i. quæ non sunt introducta à iure ciuili, nec talibus uerbis reperiuntur uti leges iuris ciuilis, sed introducta sunt communi usu hominum, sicut uerbum, moriatur. ut quia testator dixerit, quandoque filius meus decesserit, moriatur Seio. & ita loquitur tex. in c. si pater. qui utitur uerbo moriatur. nam tunc obliquitur tale uerbum directum post pupillarem ætatem, secus si sit uerbum directum & iuris ciuilis, quale est, uerbum hæres esto. nam tunc non obliquitur. & ita procedat. d. l. uerbis ciuilibus. ff. de uulg. quæ distinctio à nemine recepta est, quia non probatur iure.

Bal. autem fuit in alia noua opinione dicens, utrum uerba substitutionis referantur ad filium, ut quia testator dixerit, quandoque filius meus decesserit, Titius sit hæres filio meo. & tunc loquitur opin. communis, quia hic apparet de uoluntate testatoris uoluisse quod dicta uerba non obliquantur: quia si uerba obliquantur, & transirent in fideicommissum, substitutus non esset hæres filio, sed testatori: si autem uerba testatoris sunt relata ad ipsum testatorem, quia dixerit, quandoque decesserit filius meus, talis sit mihi hæres, uel simpliciter dixerit, sit hæres, non referendo uerba ad filium, nec ad ipsum testatorem: tunc post pupillarem ætatem substitutio ualebit iure fideicommissi, & sic utraque opi. communis. & Io. And. re ducuntur ad concordiam. hæc tamen concordia ex multis uidetur posse impugnari. contra quam insurgit do. Raph. & Sali. in d. l. precibus. dicit do. Rapha. cōtra Bal. esse casum in l. si ita scriptum. §. qui filio. ff. de bon. poss. secundum tab. ubi non fit differentia, ut dicatur, sit mihi hæres, an filio meo. dicit Sali. Bal. sententiæ resistere tex. in l. i. ff. de uulg. & uideri casum expressum contra Bald. in d. c. si pater. & in d. c. Rainucius. ubi patet uerba fuisse prolata in persona filij, & tamen substitutio directa obliquitur. nam ibi dicit tex. in c. si pater. filius moriatur filia. & in c. Rainucius est uerbū succedat, quod una filia succedat alteri. & tamen obliquantur. Secundo adducit doctiss. Raph. esse tex. in l. 2. C. de hereditibus instit. & l. precibus. præalleg. Sed reuera prædicta non habent opinioni Bal. obstare, quia ut dicit do. Paul. tex. in d. §. qui filio. loquitur de substitutione pupillari directa, qua non refert, utrum dicatur, sit hæres, an sit hæres filio meo. quia si est hæres filij, est & heres testatoris. per regulam hæres heredis, est hæres testatoris nos aut loquimur in compendiosa in qua constat si testator dixerit, sit hæres filio, non uoluisse testatorem uerba directa obliquare, quoniam si obliquantur tunc substitutus, nō est heres filio, sed testatori. ut inst. de pupil. §. fin. & in d. §. cum filie. & eadem responsio adhibetur ad l. i. in §. i. ff. de uulg. & pupill. non obest & sententiæ Bal. tex. in c. si pater. quoniam ibi non apparet in aliqua parte tex. quod illa uerba moriatur filio meo, obliquantur post pupill. ætatem nec ibi ulla fit mentio de obliuatione respectu substitutionis factæ in d. c. dicit enim ibi tex. quod substitutiones factæ ibidem cum decesserint filius, & filia ante tempora pubertatis, quod sunt directe pupillares. Quid autem si dicti filius & filia decessissent post tempora pubertatis, an illa uerba obliquantur? nihil ibi dicitur, nec istud dubium ibi mouetur, uerum subiicitur in tex. quod interdum directa ex causa obliquantur, non tamen se referendo ad præcedentem casum. & gloss. ibi super uerbo interdum allegat tres casus in quibus obliquantur. f. l. Scæuola. ff. ad Trebel. & tex. in l. precibus. & in l. centurio. ff. de uulg. Reduendo ad questionem principalem, Videndum est, an communis opin. quæ habet, quod compendiosa infra pupillarem ætatem ualeat iure directe pupill. postea uero non ualeat in uim fideicom. sed ex toto euanesceat, uera sit? pro communi opi. adducitur per doctores tex. in l. uerbis ciuilibus. ff. de uulg. ubi dicitur, post. 14. annum substitutionem directam frustra fieri: ergo non obliquitur post dictum tempus, ut ualeat iure fideicommissi, quia tunc non fieret frustra. Præterea 78 casus uidetur in l. in pupillari. ff. eo. ubi dicitur finiri substitutio nem pupillarem superueniente pubertate licet longius tempus sit comprehensum. Item facit, nam substitutio in dubio uidetur facta usque ad ætatem in qua non potest filius testari, quæ non durat nisi ad finem pupill. ætatis: ergo non uidetur se extendere dicta substitutio post pupillarem ætatem. facit, quia si constat quod testator uoluerit facere testamentum, & legata reliquerit in minus solēni uolūtate, quæ tamen ualeret ut codicillus, si nō ualeat ut testamentum, non ualebit ut codicillus.

Gg ut in

77
Verba directa ciuilia, & non ciuilia.

78
Pupillaris finitur pubertate, & si longius tempus esset comprehensum.

79
Potestas
voluntas
ad actus
validitate
debent co
currere.

80
Error in
nomine ap
pellatio
nitiat.

81
Libertas,
que non va
let dire
cto non obli
quatur.

82
Testato
ris voluntas
seruanda,
licet à ui
uerbi rec
datur.

ut in l. i. ff. de iure codi. ergo idem dicendum in ques
tione presenti, quod cum testator uoluerit substituere
directo, & post pupill. & non ualeat, licet possit ualere
iure fideicommissi, si uoluisset testator: tamen cum non
appareat hoc uoluisset, non ualebit etiam iure fideicom
missi. Præterea facit, quia 79 testator potuit per fidei
comm. substituere post pupill. ætatem sed noluit, uerū
quia dictus testator non potuit substituere directo post
pupill. ætatem. ergo ad inuicem aduersantibus pote
stare & uoluntate, sequetur ut necessario dicatur, quod
nolui potui, quod uolui adimplere nequii. ut in l. mul
tum. C. si quis alt. uel sibi. & talis censetur mens testa
toris, qualia sunt uerba. l. habeo. ff. de supel. leg. sed uer
ba significant substitutionem directam, ergo aliam di
uersam non præsumitur testatorem uoluisset facere sub
stitutionem. Similiter etiam facit, nam substitutio, que
semel expirauit amplius non potest renouari. l. qui li
beris. §. testamento. ff. de bon. poss. secundum tab. sed
ista substitutio expirauit pubertate. ut in l. i. in
pupillari. igitur non poterit post pupillarem ætatem iu
re fideicommissi ualere. & ubi 80 erratur in nomi
ne appellatio, non ualeat dispositio. l. si quis in fundi uo
cabulo. ff. de leg. i. sed ubi fit substitutio directa quod de
beat trahi potest pupillarem ætatem ad fideicommissum
uidetur erratum in nomine appellatio, quia debuit fie
ri substitutio per fideicommissum. igitur &c. Præterea etiam ui
detur casus in l. cohæredi. §. cum filia. uerf. nec aliud. ff.
de uulg. ubi dicitur, ita demum obligari filium post
pupillarem ætatem, si uerbis. præcatis est fideicommi.
in summa hoc probatur à simili. Nam 81 libertas da
ta seruo, quæ non ualeat directo, non potest etiam dari
per fideicommissum. ut in l. si seruus legatus. §. si seruus. de le
ga. 2. ergo ita in proposito, si non ualebit substitutio iu
re directo post pupillarem ætatem, non debet ualere
per fideicommissum. facit l. cohæredi. §. cum filia. ff. de uulg.
ibi, nec fideicommissum.

Adhuc etiam adducitur tex. in d. l. centurio. ubi spe
ciale est in milite, quod ualeat post pupillarem ætatem.
ergo contrarium est ius commune. l. in pagano. pro hoc
allegatur casus in prædicta. l. si frater tuus. C. de fidei
comm. ubi dicitur quod ita demum succedit ex fidei
commissaria, si uerba sunt apta ad fideicommissum. sed palam
est uerba directa non esse congrua fideicommissum. ergo &c.
Pro superioribus etiam facit ratio, quia eadem res non
debet diuerso iure censi. l. cum qui res. ff. de usucap.
ergo non poterit substitutio compendiosa ualere uno
tempore iure fideicommissum. cum alio tempore ualuerit iu
re directo. Sed pro opinione affirmatiua, ut compen
diosa non solum infra pupillarem ætatem ualeat iure pu
pillaris directe sed etiam post pupill. ætatem ualeat in
iure fideicommissum. facit, quoniam 82 uoluntas testatoris
est obseruanda etiam à uerbis recedendo. l. non aliter in
princ. ff. deleg. 3. sed manifestum est, testatorem uoluisset
bona sua debere peruenire ad substitutum quouis tẽ
pore decedat intestatus, ut patet ex significatione ad
uerbii quandoque, igitur &c. & patet, quod illa
uerba hæres esto, habent hunc sensum, id est, dominus
esto, ut in l. his uerbis in pr. ff. de hæ. inst. & inst. de hæ.
qual. & differentia. §. pen. sed illa uerba, dominus esto,
possunt uerficari utiliter per fideicommissum: ergo idẽ
in istis uerbis, hæres esto. Facit etiam quia plus debet
ponderari aduerbium quandoque, quam uerbum,
uel nomen. l. Pompon. scribit. ff. de neg. gest. quia aduer
bium qualificat id cui semper innititur ut l. cum inter
dictum. C. arbi. tutelæ. & sic dat qualitatem uerbo dire
cto ut possit obliquari. Præterea certum est quod in
fideicommissis non est attendenda uerborum subtilitas
l. cum uirum. C. de fideicommissis.

Item si expiraret compendiosa, pubertate superue
niente, nulla esset differentia inter pupillarem & com
pendiosam, quod est falsum: quia si eadem essent, cur
diuerso nomine nuncuparentur? l. si idem. C. de codic.

Item multum per hoc facit tex. in l. codi. §. de deleg.
2. ff. Præterea facit quia substitutio facta inter liberos
habet in se clausulam codicillarem. l. fin. C. de hæ. inst. ergo
obliquabitur uirtute dictæ clausulæ, ut in l. Scæuola ad
treb. facit etiam, quia uerba debent aliquid operari. l. si
quando. de legat. i. sed si expiraret substitutio post pu
pill. ætatem illa uerba, quandoque decesserint, nihil
operarentur. Præterea facit, quia in compendiosa in
est conditio si decesserit sine liberis, ut in l. generaliter
§. i. C. de insti. & substi. & l. cum acutissimi. C. de fidei
com. ergo erit fideicommissaria per no. in glo. d. l. preci
bus. facit, Nam 83 compendiosa est quid mixtum, ergo
debet participare de extremis. l. queritur. ff. de statu
homi. & etiam facit. d. l. centurio. Vbi speciale est in mi
lite, ut ualeat iure directo. ergo iure communi obliqua
bitur in pagano: & facit quia facilius una species mu
tatur in aliam, quam pereat. ut est uidere in nouatio
ne. facit quia facilius admittitur modificatio, quam in
teritus dispositio. Corn. per tex. ibi. cum qua
stio. C. de legatis. bene facit. l. fin. C. de hæ. inst. Præ
terea facit, quia non uidetur testator elegisse uiam im
pugnationis sui iudicii. ut in l. 3. ff. de testa. milit. pro
hac parte adducitur. d. c. si pater iunctio. cap. Rainicius
sed nihil faciunt. ut diximus supra. & etiam adducitur
l. precibus præall. quæ tamen ut iam diximus non facit,
quia secundum uerum intellectum ibi, fuit facta substit
utio per uerbum commune substitutio.

Denique pro hoc, uidetur casus in l. ex facto. in pr.
ff. ad treb. ubi 84 si testator grauatur heredem suum, ut
alium faciat heredem, non ualeat huiusmodi dispo
sitio, tamen ibi dicitur, quod uidetur grauatus he
res restituere hereditatem per fideicommissum. ergo non ab
surdum erit in re proposita, ut licet substitutio directa
durare non possit post pupill. ætatem, uideatur tamen
rogatus hæres de restituendo, substituto. ista sunt for
tiora argumenta, quæ possent fieri pro hac parte, quæ
oprimè concludunt. Postremo huic accedat, quoniam
85 eadem uerba ponuntur in propria significatione res
pectu unius temporis, & improprie respectu alterius.
casus est singuli. in l. pater Severinam. §. conditionum uer
ba. ff. de cond. & demonst. ergo idem dicendum in re no
stra ut uerba 86 substitutionis directe ponantur pro
prie ante pupillarem ætatem, & improprie post pupill.
ætatem, sic obliquantur. Præterea hic debemus recede
re à uerbis ut uoluntas testantis seruetur. nam in om
nibus iuris partibus est à regulis recedendum ex tacita,
uel expressa uoluntate testatoris. l. in conditionibus pri
mum locum. ff. de conditio. & demonstra. l. filium quem
habentem. in uerb. sanctat. C. fin. her. in auct. de iure
iur. à mori. præst. in §. disponat. cum similibus. & simili
ter licet 87 quandoque locus esse potest successioni ex
testamento cesset regulariter successio abintestato. l.
quandoque de acquir. her. l. quandoque de regul. iur. tamen
ex præsumpta testatoris uoluntate successio abintesta
to præfertur successioni ex testamento. l. si quis ita he
res instituat si legitimus. ff. de her. inst.

Præterea licet prius testamētū regulariter, & per po
sterius testamentum solenne tollatur. §. posteriore & §.
sed & si quis priore. inst. quib. mod. test. in fr. l. si quis
priore. ff. ad treb. tamen ex præsumpta uoluntate testa
toris secundum testamentum per errorem facientis cõ
trarium disponitur, ut prius non tollatur, sed secundum
non ualeat. l. si ff. de her. inst.

Denique licet regulariter prius testamentum per po
sterius solenne tollatur, fallit tamen, ex præsumpta testa
toris uoluntate clausulam derogatam in principio te
stamento apponentis. l. si quis in principio. deleg. 3. l. di
uus. §. licet de iure codi. ff.

Et similiter licet prius 89 testamen. solenne per
posterius minus solenne regulariter non tollatur. §.
posteriore. supra alleg. l. si filius, qui in potestate de li
be. & posthum. l. cum in secundo. de iniust. rupt. fallit
tamen

83
Compendi
sa est mi
xta.

84
Fideicom
missaria
fit substit.
que ut di
recta fieri
non potuit.

85
Verbum
unum, par
tim prop
rie, & par
tim im
proprie
sumitur.

86
Verba,
partim
proprie,
partim
improprie
sumuntur.

87
Successio
legitima
præfer
tur uita
mentaria,
si id uult
testator.

88
Testamen
tum super
ius per
inferius
uolli de
nit, si ius
sit testa
tor.

89
Testa
mentum
superius
per infer
ius minus
solenne no
lente tol
litur.

tamen ex præsumpta testatoris uoluntate, qui ab intestato uenientes in posteriore testamento instituit. l. hac consulti. §. si quis autem. C. de testamen. l. 2. ff. de in iust. rupt.

90 *Testamen-
tum semel
infirmatū,
an si id ue-
lit testa-
tor conua-
lescat.*
Et similiter licet testamentum 90 in quo filius in potestate præteritus est, nec ualeat ab initio, nec re- conualecat etiam si filius ille uiuo testatore decedat. ut. l. si filius qui in potestate. deliber. & posthum. licet secus sit in posthumo præterito. l. posthumus in prin. ff. de in iust. rupt. tamen ex præsumpta uoluntate, si instituti fuerint uenientes ab intestato ualeat. i. re conuale- scit illud testamentum, si filius uiuo testatore decedat d. l. posthumus. uerfi. idem & circa. Sed caue, quia id non contingit propter uoluntatem, sed quod causa intestati fouet causam testamenti secundum quosdam.

Et similiter licet testamentum, quod irritatur capitis diminutione, puta, quia testator in arrogationem se de- dit, non re conualecat, etiam si testator sui iuris esse cæperit, nisi ad hæc, noua uoluntate illud testamen- tum confirmauerit. l. qui ex liberis. §. testamento. de se- cundum tab. ff. tamen si in eo essent scripti uenientes ab intest. confirmaretur etiam sine noua uoluntate. d. §. idem & circa. nisi dicas, quod & id non sit ex præsumpta uoluntate, sed quia causa testati fouet causam intestati.

91 *Ultima uo-
luntas et
sine uolū te
ste ualeat
interdum.*
Et similiter licet testamentum 91 uel uoluntas etiam militis non ualeat, nisi saltem habet duos testes. §. pla- ne ubi glof. inst. de testamento milit. l. Lucius ubi. glof. si. eod. nisi fiat in conspectu prælii ut. l. militis. C. eod. tamen ex præsumpta uoluntate etiam sine ullo teste uoluntas etiam pagani substatinetur. ut puta si paga- nus confisus sit de hæredis fide. l. fin. C. de fideicom. §. fin. inst. de fideic. hæc.

92 *Dies in-
certus uo-
lente testa-
tore desi-
nit facere
conditionē*
Et similiter licet dies 92 incertus regulariter faciat conditionem. l. dies incertus. l. hæres meus. de condit. & demonstr. l. talis scriptura. delega. 1. ex uoluntate ta- men testatoris conditionem facere definit. l. ambigui- tatem ubi Bald. notat. C. de usufr.

Hinc & 9. quod 93 licet tacita conditio, quæ inest a lege & si exprimitur, non faciat conditionem in actis fauorabilibus ueluti legatis. l. 3. deleg. 1. l. si dies. quan- do dies leg. ced. ff. l. aliquando de condit. & demonstr. licet secus sit in odiosis, ueluti in exheredatione. l. 3. §. pure de libe. & posthum. l. nonnunquam de condit. & demonstr. l. si quis Sempronius de her. inst. tamen ex uoluntate testatoris, etiam in legatis conditio illa si ex- primatur, facit conditionem. l. in conditionibus. §. j. de condit. & demonstr.

93 *Conditio,
quæ tacite
inertat, si
exprima-
tur, inter-
dum aliquid
operatur.*
Hinc & 10. quod 94 licet expressa conditio, regula- riter transmissionem impedit. §. fin autem conditio. C. de ead. tollend. l. si ita expressum. l. sub diuersis. de con- dit. & demonstr. l. si penum. l. non solum de leg. ced. l. si de- cem cum petio. l. qui Romæ. §. Augerius. ff. de uerb. tamen ex uoluntate testatoris transmissionem non im- pedit. secundum Bald. in c. Cumana. de elect.

94 *Transmis-
sio uolente
testate de
finit impe-
diri per
conditionē.*
11. Quod licet 95 conditio impossibilis reiciatur de ultima uoluntate, nec uiciet. l. obtrahit. de condit. & demonstr. l. 1. de cond. inst. l. si filius eod. l. Lucius. de con- dition. & demonstr. secundum unum intellectum. licet secus in contrariis. l. non solum de acti. & oblig. ff. §. impossibilis inst. de inut. stip. l. impossibilis de uerbo. ta- men etiam in ultima uoluntate impossibilis conditio ui- tiat ex uoluntate testatoris. l. seruo manumiss. ff. de con- dit. indeb. & ibi doct.

95 *Conditio
impossi-
bilis uolente
testatore
non reici-
tur.*
96 *Bonorum
possessione
hæredi ap-
pellatione
continetur,
si id uelit
testator.*
12. Quod licet 96 conditio si heres erit, regula- riter non uerificetur in bonorum possessore, quia condi- tio est implenda in forma specifica. l. qui heredi. l. Me- uius. de condi. & demonstra. & heredem facere non po- test prætor, sed loco hæredis. l. 2. de bonor. poss. titulo gen. ff. nec heredem esse definire potest quis proprie per prætorem. §. quos aut. inst. eod. tamen ex uoluntate testatoris cum eius dispositio in alio, quam in bonorum possessore uerificari non possit, etiam in bonorum pos-

sessore illa conditio uerificatur. l. in conditionibus. §. si patronus. de cond. & dem.

13. Licet 97 tutela finiatur anno 12. in fæminis? & 14. in masculis. inst. quib. mod. tut. finitur. in pr. tamen ex uoluntate testatoris non finitur, nisi post annum. 18. l. pater Seuerinam. §. conditionum uerba. de conditio. & demonstra.

14. Licet 98 legatario competat hypothecaria contra heredem. l. 2. C. com. delega. tamen ex uoluntate testatoris definit competere. glo. in l. 2. C. ut in poss. leg. ubi notant Bal. & alii.

15. Licet 99 per dationem coheredis extranei regu- lariter secundum communes opin. tollatur fuitas, fal- lit, tamen ex uoluntate testatoris secundum Bald. in c. Cumana. de elect.

16. Licet per dationem subst. uulga. regulariter se- cundum communes op. tollatur fuitas. fallit, tamen ex uoluntate testato. secundum Bal. in c. 2. Cumana. de elect.

17. Licet 100 ius substitutionis uulga. regulariter sit potentius quam ius accrescendi. l. 2. §. si duo de se- cundum tab. §. in princ. & §. pro secundo. de ead. toll. etiam si substitutio sit tacita. l. fin. C. de hæc. inst. ad quod tex. ille est melior de iure secundum Ias. ibid. ta- men ex præsumpta testatoris uoluntate ius accrescen- di excludit ius subst. tex. in l. quidam testamento de uul- ga. qui tex. est singul. secundum Paul. cæterotq. ibid.

18. Licet 101 substitutio pupillaris siquidem ta- cita sit matrem non excludat. l. precibus. de impuberum. l. fin. de inst. & subst. tamen ex præsumpta uoluntate testatoris tacita pupillaris matrem excludit. glof. in d. l. precibus. in uerb. omnimodo. & glo. in l. Lucius. de uul- ga. quæ glo. app. communiter.

Modo sic, cum in omnibus iuris partibus receptissimū sit, ut recedatur a regulis iuris & a proprietate uerbo- rum ex præsumpta uoluntate testatoris, quid mirum si in specie nostra ubi uoluntas testatoris est certa, perpi- cua, & indubitata, ut etiam post pubertatem substitus admittatur, recedamus & aliquantulum declinamus a regulis. d. l. uerbis ciuilibus. & d. l. in pupillari. ff. de uul- ga. præsertim cum non tam declinare quam eas leges scire, præhumanè, & eleganter interpretari per alias leges & rationes uehementes uideamus.

Denique licet hac in re sint, quidam opus esse Ca- sareæ decisione, & quod res tam incerta est, ut in ea nunquam animus possit quiescere: id quod uerissimum est, si ad scribentium contentiones, uarietatesque res- pexeris: tamen si ad mentem, sententiamque ipsorum Iuriconsultorum animum uertas, inuenies hanc poste- riorem partem, ut compendiosa post pubertatem ualeat iure fideicommi. esse perspicuam, certam, indubitata, tum ex superioribus, tum ex sequenti fundamento, quod solum hac in re sufficeret. Nam 102 compendiosa con- tiner subse uulgarem. tex. est in l. 3. in pr. ff. de adim. leg. & est non solum communis, sed etiam indifferenter recepta conclusio ut diximus in nostra illustri disputa- tione, quam hac de re fecimus & collocauimus alibi, & attigimus de succ. cre. §. 11. num. 27. tunc sic, si conti- ner uulgarem, necesse est, ut etiam pupillarem contineat. l. iam hoc iure. ff. de uulga. l. 2. l. quanquam. C. de impu- berum. Præterea, qua ratione sub compendiosa con- tineretur uulgaris, licet in ea adiectum fuerit uerbum si decesserit, quod denotat & significat hereditatis ac- quisitionem, & aditionem: eadem ratione & longè for- tiori continebitur sub ea compendiosa pupillaris, & exemplaris, quæ similiter uendicant sibi locum post aditam hereditatem. Est enim maxima similitudo inter omnes substitutiones, quæ post aditam hereditatem locum habent (quales sunt pupillaris, fideicom. exem- plaris, compendiosa, directa militaris) quæ similitudo uel non est, uel non tanta est inter eas & uulgarem, quæ an- te aditam tantum hereditatem locum habet. l. post. adi- tam. C. de impuberum. Vnde 103 obtinuit receptissi-

97
Tutela ul-
tra puber-
tatem por-
rigitur de
uoluntate
testantis.

98
Legatario
hypotheca-
ria inter-
dum com-
petere de-
finit.

99
Suitas nō
tollitur da-
tione cohe-
redis ex-
tranei ex
uoluntate
præsumpta
testantis, idē in sub-
stituto uul-
gari.

100
Accrescen-
di ius uolē-
te testato-
re uincit
ius substiti-
tionis.

101
Pupilla-
ris tacita
excludit
matrē de
uoluntate
testantis.

102
Compendio-
sa continet
sub se uul-
garem.

103
Compendio-
sa est apta
comprehē-
dere subse
omnes sub-
stitutionū
species.

ma sententia omnium existimantium, quod sub compendiosa (ut iam docuimus) omnes substitutionum species comprehendendi possunt. itaque ut sub compendiosa ex omnium confessione continetur uulga. ita & longè euidentiùs continetur pupillaris, exemplaris, fideicommissi, directæ militaris. & cum hac in re perspicua sit testatoris uoluntas gestientis ut omnimodo post mortem exclusionemque primi nominati substitutus admittatur; superest, ut etiam si primò nominatus post pubertatem excludatur, siue morte, siue alia quauis ratione; tunc statim substitutus per fideicommissum admittatur iuxta uoluntatem & uerba testatoris, non secus quàm admitteretur per pupillarem, uel exemplarem, si primò nominatus in pupillari ætate, uel furore decederet.

Præterea, quando compendiosa facta esset per uerba communia, tunc id indubitanter procederet ut statim dicam. at nulla est lex in mundo satis perspicua, quæ differentiam faciat, utrum compendiosa fiat uerbis directis, an communibus: sed tantum utrum fiat uerbis obliquis, an directis: à quibus uerba communia in effectu non differunt, & differentia quam nostri faciunt inter uerba directæ, & communia quo ad substitutionem compend. plus habet subtilitatis, & diuinationis quàm ueritatis, & simplicitatis. cuius lex amicissima est. §. pc. & fin. inf. de hæ. ab intest. l. fin. C. de lib. præter.

104
Intell. c.
Rainucius
de testa. c.
si pater.
eod. titulo
li. 6. l. præ
cibus. C. de
impub.

Præterea, 104 id satis efficaciter probat. d. c. Rainucius. ibi, tanquam ex causa fideicommissi. nam pro constanti ponitur, quod compendiosa ibi, quæ si is, cui fiebat impubes moreretur iure pupillaris ualeret, ualeat iure fideicommissi, quia pubes decessit. Nec ulla unquam lege probatur, quod uerbum succedat de quo ibi desinat esse directum.

Idem uidetur probari in d. c. si pater. ubi uerbum moreretur satis directum intelligitur. idem expressius probatur in d. l. precibus. in uerb. secundum hæredem, iuncto uerbo substituit. nam 105 qui substituit satis uidetur secundum hæredem fecisse. ad idem. l. j. ff. de uulga. & l. Gallus. per totam. ff. de uulga. nam in omnibus. §. §. illius. l. ut suo loco differimus probatur nil referre inter uerbum instituo, (quod secundum omnes directum est) & uerbum substituo. & ita intelligendo. d. l. precibus. de cidit hanc quæstionem, quæ præterea mille probatur rationibus. ut supra differimus. facit optimè. d. l. ex facto. in prin. ff. ad Trebeli. & quod uerbum substituo, & uerbum instituo sæpissime exæquentur plenè probauimus supra in materia uulgaris subst. in prin.

Denique nostra opin. euidenter probatur hac consideratione. nam illa uerba compendiosæ substitutionis (quandocunque decesserit &c.) demonstrant uoluntatem testatoris militis, uel pagani, fuisse, ut non solum infra pubertatem, sed etiam post pubertatem primo nominato moriente substitutus admittatur. ut pater in l. centurio. ff. de uulga. & in l. precibus. C. de impuberum. Nec ad rem pertinet quod illa iura loquantur in milite, quia miles, & paganus quod ad hoc licet in potestate patris non sint, tamen quod ad uoluntatem indubitanter patres sunt: & ex illis uerbis (quandocunque decesserit &c.) ead. uoluntas tam in milite quàm in pagano colligitur, licet in utroque non sit par potestas: ergo utriusque uoluntas etiam post pubertatem seruanda est.

Præterea etiam in pagano in specie probat. d. c. Rainucius. & d. c. si pater. quod illa uerba (quandocunque decesserit &c.) demonstrant eius uoluntatem fuisse ut admittatur substitutus, non solum quando primò nominatus decessisset infra pubertatem, sed etiam si postea. modò sic, cum de uoluntate testatoris dubitari non possit, nec desit potestas, superest ut substitutus admittatur etiam post pubertatem. Quod autem non desit potestas in testatore etiam pagano patet, quia, 106 licet post pupillarem ætatem, & aditam hereditatem paganus non possit substituere directò. l. post aditam. C. de impuberum & alijs subst. iuncta. l. in pupillari. ff. de uul-

106
Substituere
directò
post aditam
paganus
non potest.

ga. tamen nulli dubium quin possit. per fideicommissum. ut per totum. ff. C. & inst. ad Trebeli. ergo uerbum illud (quandocunque decesserit &c.) à pagano prolatum debet intelligi ut infra pubertatem sit pupillaris, & postea fideicommissum. Nec ad rem pertinet quod uerba directæ non soleant trahi ad fideicommissum. nam resp. quod uerbum simpliciter prolatum declaratur ratione adiuncti. d. l. pater Seuerinam unde illud uerbum (si decesserit quædocunque hæres esto) hunc habet sensum, ut si in pupillari ætate filius decesserit, tunc substitutus ex pupillari hæres fiat: & si decesserit post pubertatem, tunc hæres fiat ex fideicommissum. nec obstat, quod fideicommissum uniuersalis non uideatur hæres propriæ, sed loco hæredis habeatur, & sic sit hæres in propriæ. nam resp. quod in hac materia uerba impropriantur ut uoluntas testatoris seruetur. ut in l. ex facto. in prin. ff. ad Trebeli. simile in l. pater Seuerinam. §. i. ff. de cond. & dem. præsertim cum satis sit, quod uerbum hæres esto partim propriæ accipiat. i. infra pubertatem, & partim impropriæ. i. post pubertatem.

Tenendo hanc partem, quæ æquissima est, & magis proxima, finitima, contigua, amicaque testatoris uoluntati: & quam sequeretur in iudicando, & consulendo, tunc 107 ad l. uerbis civilibus. ff. de uulga. in qua est totum fundamentum contrariæ partis. respondeo, quod ibi loquitur in pupillari substitutione non in compendiosa. patet, quia sola substitutio pupillaris dicitur fieri uerbis civilibus ex eo quod pupillaris non fit, nisi filios. sub potestate testatoris existenti. l. 2. ff. de uulga. in prin. inf. de pupill. eaque substitutio & patria potestas est peculiaris ciuitati Romanæ, & reliquis gentibus minime communis. ut d. l. 2. in prin. iuncto prin. inf. de patria potest. sicque pupillari substitutione solus Populus Romanus utebatur, licet alijs substitutionibus etiam aliarum gentes (ut uerisimile est) uterentur. ideoque uerbis civilibus. i. ciuitatis Romanæ sola pupillaris dicitur fieri. pro hoc expendo. d. l. uerbis. ibi, frustra fieri conuenit. sentit. enim iure consultus periculosum, impium, inhumanumque fore si uerbis civilibus (i. pupillarem subst. inducentibus) liceret post 14. annum substitui, quia auferretur libertas testandi contra l. ex facto. in prin. ff. de uulga. Ergo nego contrarium. nam ibi non loquitur in compendiosa, sed tantum in pupillari. & ita etiam respondeo. ad d. l. in pupillari. & in utraque intelligi quod pupillaris finitur pubertate. Sed an quia perspicua fuit testatoris uoluntas gestientis ut etiam post pubertatem admitteretur substitutus, tunc eum admittemus ex fideicommissum. etiam in terminis illarum legum ut sic recipiant declarationem per. l. & fundamenta nostræ partis; quod omnino nego; quia pupillaris substitutio fit ad utilitatem impuberis. glof. ubi omnes in l. ex tribus. C. de inoffi. testamento. l. si pupillus in uerb. utilitatem impuberis. ff. de acquirend. hæred. substitutio autem fideicommissi est odiosa, & onerosa ei cui fit. l. cohæredi. §. cum filia. ff. de uulga. ergo in terminis. d. l. in pupillari & d. l. uerbis civilibus. dispositio testatoris facta ad utilitatem & prouisionem impuberis. i. ad pupillarem subst. inducendam non debet trahi ad subst. fideicommissum. quæ odiosa est, ne inducta ad unum effectum operentur contrarium effectum, contra regulam. l. legata inuti liter. ff. de leg. j. & l. legata inutiliter. ff. de adim. leg. Sed cum ut differimus in solenni illa disputatione, quam locauimus in d. §. i. ubi conclusimus quod compendiosa substitutio continet subse regulariter omnes omnino substitutionum species, siue illæ ante aditam hereditatem locum habeant, siue post aditam; superest ut quando certum est, quod testator pupillarem substitutionem facere uolebat, tunc ea pupillaris post aditam hereditatem non obliquetur, licet longius tempus quàm pupillaris subst. comprehensum fuisset: ne inducta ad utilitatem impuberis in onus & læsionem eius conuerteretur. quod si testator ab initio uoluit facere compendiosam uerbis directis, tunc post pupillarem ætatem ualebit iure

107
Intell. l.
uerbis ciuilibus
ff. de uulga.

bit iure fideicom. nec mirum cum ut diximus compendiosa omnes omnino substitutionum species subse comprehendere apta sit, & re uera comprehendat.

Postremo 108. quod uerbum moriatur, sit directum tenet glo. in d. c. si pater. uerbo moriatur. est communis opin secundum Ripam num. 196. Galiulam col. 115. in d. l. centurio. Salicetus & Iaso. in l. precibus. supra all. qua in re multi contrarium sentiunt, ut per Angelum & Ias. col. si. in d. l. centurio. Politus num. 17. Zasius col. 2. de compend. substi. Abb. num. 15. in d. c. Rainutius ubi Card. num. 20. & Imola num. 166. Francus in d. c. si pater in tit. de comp. sed tenendo, quod sit directum tunc in d. c. si pater. hec controuersia decisa est.

Substitutio 109 compendiosa facta a milite uerbis directis infra pubertatem ualeat ut pupillaris, & postea ut directa militaris licet sit mater in medio. ista est communis opin. quam tenent, siue mater sit in medio, siue non Couarub. in c. Rainucius. §. 9. num. 6. de testamen. qui hanc dicit communem opin. & secundum eum hanc opin. tenent doct. communiter in l. precibus. C. de impub. & in d. c. Rainutius & in l. centurio. ff. de uulg. hanc opin. sequuntur & dicunt communem Alex. num. 52. Ias. nu. 19. Ripa. num. 66. Galiul. num. 58. in d. l. centurio. Curtius Junior in d. l. precibus num. 39. ubi Decius col. 7. qui tamen distinguit utrum compendiosa fiat expressim usque ad certam aetatem, an uero indefinita & ibi Lancelotus Decius hanc tenet sub eadem distinctione, & ita etiam distinguit Galiul. ubi supra & Corras. ibid. num. 32. post Bened. de Plumb. quem allegat. dicentes quod nil specialitatis est in matre, sed quod si fiat compendiosa indefinita, tunc etiam si mater sit in medio post pubertatem ualeat ut directa militaris, & ita procedit. d. l. centurio. sed si compendiosa fiat usque ad annum. 25. tunc post pubertatem ualeat ut fideicommissum non ut directa militaris. & ita procedat. d. l. precibus. sed communem opin. ut post pubertatem ualeat ut directa militaris, siue ea compendiosa fiat indefinita, siue usque ad certam aetatem, siue mater sit in medio, siue non, tenent in d. l. precibus. Ias. col. 6. & Alex. num. 10. Corn. tamen ibid. num. 12. sequitur communem opin. antiquorum contra Bar. & sequaces. & communem Bar. opi. sequuntur Bar. Bal. Ang. & Paul. in d. l. centurio. Bar. in l. in testamento C. de test. milit. Paul. in d. l. precibus. Card. in d. c. Rainucius. & Guiliel. Bened. ibid. in tit. de compendiosa num. 10. & est communis opin. secundum Polit. in tract. de compendiosa subst. num. 13. qui tamen tenet contra communem. & est communis opin. secundum Zasium num. 10. in d. tract. compendiosa subst. qui similiter tenet contra communem opin. & est communis opin. secundum Fumeum in d. tract. compendiosa subst. & hac Bar. & communem opin. sequitur etiam Bal. in d. tract. compendiosa subst. in princ. quia unusquisque uelle uidetur, ut sua dispositio ualeat quo plenius potest. argumen. l. 3. ff. de mili. testamen. §. quoties institu. de iure naturali gentium & ciuili. & per generalitatem. d. l. centurio. ff. de uulgari. & per alias rationes, de quibus infra.

Contrariam 110 partem quando mater est in medio, ut tunc compendiosa a milite facta uerbis directis post pubertatem non ualeat ut directa militaris, sed tantum ut fideicom. tenent glo. in d. l. centurio. & glo. 111 mag. in d. l. precibus. ubi Iacob. de Arena. & Iacob. de Rauener. Petrus. Cynus. Bar. Bal. ibid. & fuit communis opin. usque ad tempus Bar. & etiam hodie secundum Socinum in d. l. centurio. col. 4. in princ. sequitur ibid. Imola & Corn. in d. l. precibus num. 12. & Politus in tract. compendiosa subst. num. 13. & Zasius in eodem tract. compend. subst. num. 10. dicentes, quod tam in d. l. precibus. quam in d. l. centurio. compendiosa a milite facta fuit per uerba directa, quae uerba obliquantur fauore matris post pubertatem. & ita procedat. d. l. precibus. licet quando mater non est in medio, tunc ea compendiosa

substitutio etiam post pubertatem ualeat ut directa militaris. ut. d. l. centurio.

Sed pro communi sententia, ut compendiosa uerbis directis facta post pubertatem licet sit mater in medio ualeat ut militaris, facit, nam ut dicit multum eleganter Bal. in d. l. centurio. ff. de uulg. & pup. quando uerba sunt praecise directa, nullo modo salua ratione recti sermonis possunt obliquari. sed sic est quod matri non fauetur contra propriam significationem, seu contra id, quod uerba testatoris important, etiam in sui generalitate. ut patet in pupillari, quae continetur in reciproca l. Lucius. ff. de uulg. ergo multo minus fauendum est in casu nostro, in quo uiolarentur uerba specialiter directa, cum possint ualere iure directo si traherentur ad fideicommissum. & si ad hoc responderes, quod argumentum procedit in testatore disponente de iure communi, non ex speciali privilegio, prout in casu nostro, unde argumentum non tenet. per l. eius militis. §. milita missus. ff. de testamen. mili. facilius enim uerba directa in dispositione militis obliquantur, & contra, quam in testamento pagani. ut probat tex. in l. neque enim & l. seq. & in l. querebatur. ff. de testa. mili. resp. quod proprietas uerborum magis seruatur in milite propter eius simplicitatem quam in pagano. Item facit tale fundamentum, sine dubio miles uoluit substituere post pubertatem, & aditionem hereditatis filij, ut patet in d. l. centurio. modo sic, aut uis dicere, quod uoluerit post pubertatem uti iure communi, & tunc ne c. etiam ad fideicommissaria traheretur. l. uerbis ciuilibus. ff. de uulg. & pup. secundum communem, quod esset contra. d. l. precibus. aut uis dicere quod uoluerit uti iure militari, & tunc ualebit iure directo. d. l. centurio. sed & si plures. §. ad substitutos. ff. eo. tit. & hoc praesumit lex testatorem uoluisse: quia uerba prolata a testatore hoc in portant. c. si pater de test. in. 6. quanto magis hoc debet praesumere lex. f. quod uoluerit excludere matrem per directam militarem post pubertatem filij a bonis prouentis a testatore: cum in illis sine dubio non debeatur tantus fauor, quantus in bonis pupilli. l. si. C. de insti. & substitui. ut dixi supra in materia pupillaris substitutionis Praeterea, licet omnia superiora cessarent pro ista communi opinione Bar. induco tex. in d. l. centurio. Nam 112 ibi traditur regula generalis quod post pubertatem est directa, ergo qui uult dicere, quod fallit matre existente in medio debet adducere casum legis. Ioan. And. in c. salubriter. de usur. ubi Panor. c. 2. de coniug. leprof. facit. l. ab ea parte. ff. de probatio. casus aut. legis non adducitur, quia ibi respondebitur ad legem precibus. igitur & c. tamen ad hoc fundamentum potest responderi, quod 113 iniquum est regulam non fallere, ubi aliqua aequitas suadet. glo. in auth. ut sine prohibitione. matres debitorum. in princ. in uerbo existimemus. per tex. optimum in c. intelligemus ubi Panor. in col. 1. ad finem de iudi. & hac solutio tanto magis uidetur procedere, cum per talem exceptionem reducamus rem ad ius commune & minus illud laeditur. iuxta glo. in c. status. in uerbo numerando. de praeben. in. 6. sed nil est, nam sic uiolaretur generalitas. d. l. centurio. & pro communi itaque opinione Bar. aliter etiam inducitur tex. d. l. centurio. qui uult, quod substitutio ualeat iure directo etiam post pubertatem, nec distinguit, an mater sit in medio, uel ne, immo dicere, quod in d. l. centurio mater non esset in medio, est diuinare. nec respondeamus, ut per Socinum ibidem, quod immo non est diuinare, quia regula est quod 114 persona extrinsecus non intelligitur. l. si stipulatus. §. Grifogonus in fin. ff. de uerbo. obli. nam ille tex. loquitur in stipulatione, in qua non intelligitur persona, praecipue per quam uitiaretur stipulatio. ut ibi, at hic non subaudio personam matris, sed 115 uolo tex. intelligere indistincte, ut loquatur, siue mater, sit in medio, siue non. iuxta. l. de pretio. ff. de pub. itaque. d. l. centurio. communem Bar. G g iij opin.

108
Verbum,
moriatur,
an sit directum, ardua q.

109
Compendiosa facta a milite uerbis directis post pubertatem, an ualeat ut directa militaris etiam si mater sit in medio. ardua quaest.

110
Intell. l. precibus. C. de imp.
111
Intell. l. c. de iurio. ff. de uulg.

112
Regula est adhaerendum.

113
Regulam transgredimur, ubi id aliqua aequitas sua det.

114
Persona extrinsecus non praesumitur.

115
Lex generaliter intelligenda

116
Intell. l.
precibus.
uerb. uelu
ti ex causa
fideicom-
missi. C. de
impube-
rum.

opin. efficaciter probat, quæ etiam probatur in d. l. pre-
cibus ad cuius 116 inductionem præmitte, quod pro-
cedit secundum quam plures scribentium ibi, siue com-
pendiosa facta esset uerbis directis, ut ibi, in uerb. he-
redem fecit, siue uerbis obliquis, ut ibi, in uerb. sub-
stituit. & tamen ibi post pubertatem substitutus admit-
titur, non ex uera substitutione fideicommissaria, sed
ueluti ex causa fideicommissi: & sic ex directa militari
secundum uerum intell. illius tex. quem tenuerunt. Ra-
pha. Fulg. & Christoforus. de Cast. in d. l. precibus. &
ibi Curt. Iunior. nu. 41. ubi Decius & Cum. & Ias. in d. l.
centurio. nume. 19. ubi Ripa nume. 66. Ias. in d. l. precib.
col. 7. qui hunc intellectum dicit uerissimum intell. mo-
der. & ibi Corra. nume. 31. Zasius in tractatu compen-
diose substitutionis num. 11. Lanfrancus in d. l. centurio
licet hunc intell. reprehendat. Corneus in d. l. precibus
& Alex. in d. l. centurio nume. 52. & Politus nume. 13. in
tractatu. Compendiose substit. & secundum hunc intel-
lectum, uerbum, ueluti, ibi positum stat proprie, &
denotat similitudinem. nam si intellexerimus, quod ibi
fit restitutio ex fideicommissaria, tunc uerbum ueluti,
erit nota non similitudinis, sed identitatis, quod eius
uerbi nature, & proprietati aduersatur. At si intellexe-
rimus, quod ibi fiebat restitutio, non ex fideicommissa-
ria, sed ex directa militari, quæ ut diximus, cum fi-
deicommissaria maxime à milite facta (de qua non de-
trahitur trebelianica. l. in testamento. 2. C. de testa. mili.)
maximam habet similitudinem: tunc uerbum ueluti, ibi
positum suam seruabit naturam, & proprietatem, ut si-
militudinem significet non identitatem. itaque in d. l.
precibus. potest intelligi quod substitutio fuit facta uer-
bis directis, & fuit mater in medio, & nihilominus post
pubertatem non obliquitur, sed ualet ut directa milita-
ris: estque uerissima opi. & magis communis, quam à
nemine unquam reperies ita bene discussam.

De reciproca substitutione

§. xix.

S V M M A R I V M.

- 1 Reciproca ut fiat.
- 2 Reciproca in substitutione eadem partes adiectæ ui-
dentur, quæ inerant institutioni.
- 3 Reciproca quot tempora habilia desideret.
- 4 Reciproca facta duobus filiis impuberibus, & extra-
neo, an etiam pupillares contineat. ardua q.
- 5 Reciproca comprehendit omnes substitutionum species.
- 6 Rationis in lege expressæ quanta uis.
- 7 Pluralitas resoluitur in suas singularitates.
- 8 Emancipauit unum ex impuberibus, quos inuicem sub-
stitueram, in neutrius persona extinguitur pupil-
laris. contra communem.
- 9 Emancipato potest fieri pupillaris.
- 10 Reciproca filiis impuberibus facta, si alter emancipe-
tur, pupillaris in eius tantum persona, non etiam in
persona alterius suspenditur. cum Iaso. contra com-
munem.
- 11 Reciproca continet subse pupillares, & licet unus ex
pupillis pubescat, non illico in persona alterius eua-
nuit pupillaris.
- 12 Idem in alia quauis ratione, qua impubes à patris po-
testate liberatus erat.
- 13 Reciproca inter filiumfam. & emancipatum impube-
res facta, si emancipatus readoptetur, an incipiat
continere pupillares.
- 14 Reciproca facta inter impuberes, & dementem, an
pupillarem, & exemplarem contineat. ardua q.
- 15 Reciproca quando inter inæquales facta dicatur.

- 16 Reciproca codicillis facta, quas substit. contineat, &
quid si esset statutum, ut uerba intelligantur pro
ut iacent.
- 17 Reciproca impuberibus facta in codicillis, an solas fi-
deicom. contineat. ardua q.
- 18 Reciproca si filijs impuberibus, codicillis fiat, tenet ut
fideicommissaria, sed extinguitur pubertate. Idem
facilius si pupillaris formalis fieret.
- 19 Reciproca facta à milite personis impuberibus, quas
substitutiones contineat.
- 20 Reciproca expressas, an tacitas contineat, & an ma-
trem excludant.
- 21 Reciproca facta uni impuberi, & alteri dementi, an
pupillarem, & exemplarem contineat. egregia q.
- 22 Compendiosa facta ei qui infra 25. annum decesserit,
an infra 14. annum sit pupillaris, & postea fideic.
- 23 Intell. l. precibus. C. de impuberum.
- 24 Miles an uideatur uti iure communi.
- 25 Reciproca puberibus à milite facta post aditam conti-
net directas militares.
- 26 Reciproca comprehendit pupillares ex proprietate
sermonis. contra Curt. Iun.



VBSITVTIO reciproca 1 fit
quando post plures institutos, aut ad
emolumentum inuitatos adieci, uosq;
inuicem substituo. ut in l. iam hoc
iure. uersic. quod ius. l. Lucius. ff. de
uulga. l. 2. l. quauis. C. de impuberu.
& partes 2 adiectæ in tali institu-

tione in substitutione repetitæ intelliguntur. l. 1. C. de
impuberum. l. coheredi. §. qui discretas. ff. de uulgari.
Sed 3 an in tali substitutione tria tēpora habilia requi-
rantur, nō secus quā in institutionibus. iuxta. l. si alie
num. §. in extraneis. ff. de hære. inst. §. in extraneis. inst.
de hære. quali. & magis est, ut totidem tempora habilia
desiderarentur, sed non eadem. Nam in institutionibus
tria tempora habilia desiderantur, nempe tempus, quo
fit testamentum, ut id subsistat, & tempus mortis testa-
toris, ut confirmetur, & tempus aditæ hæreditatis, ut
effectum habeat. ut. dd. iuribus. idemq; similiter erit &
in substitutionibus: siquidem primò nominatus uiuio tes-
tatore decesserit. argumento. §. in primo. & §. pro se-
cundo. C. de cad. tollend. Ceterum si superuixerit aliud
erit. nam tunc habilitas sufficit, quod sit tempore tes-
tamenti, & tempore, quo substitutioni locus fit, & tem-
pore, quo acceptatur id emolumentum, aut hæreditas
ut. dd. ll. & quod plenè tradit Bartho. Socinus in l. 2. ff. de
uulga. col. 2. post medium. dixi plenè in. 2. & 3. requisito
pupillaris subst.

Quid 4 si duos impuberes hæredes scripsi cum ex-
traneo, eosq; inuicem substitui. an inter omnes tres,
uulgares tantum contineantur, an uerò etiam pupilla-
res inter ipsos impuberes? & uulgares tantum contine-
ri, tenet Ias. in d. l. Lucius num. 14. post Bartolum ibi &
num. 8. & reliquos doct. ff. de uulgari. per generalitatem
illius legis & d. l. iam hoc iure. uersic. quod ius. & l. 2. l.
quauis. C. de impuberum. Sed ad partem contrariam
procliuor sum. argum. l. coheredi. §. qui discretas. ff.
de uulgari si rectè inspicatur. & quia hic est informis
eademq; reciproca substitutio, ut fusius edocemur su-
pra de informi substitutione. Nec dubium uideri debet,
quin 5 informis eademque reciproca substitutio ex
proprietate sermonis, ut & ibi diximus, comprehendat
non solum uulgares, sed etiam pupillares, & exempla-
res substitutiones, ac fideicommissarias. l. iam hoc iure
uerbo. hoc communi uerbo. ff. de uulgari. l. generaliter
C. de inst. & subst. l. precibus. ibi utrum in primum an in
secundum. C. de impuberum. l. in testamento in mag. C.
de testamen. militis. l. centurio. ff. de uulgari. l. arbores. l.
uel mulium. ff. de usufruct. ergo illa uerba, uos inuicè
substituo

1
Recipro-
ca ut fiat.

2
Recipro-
ca quot tē-
pora habi-
lia deside-
ret.

3
Recipro-
ca quot tē-
pora habi-
lia deside-
ret.

4
Recipro-
ca facta
duobus fi-
liis impu-
beribus et
extraneo
an etiam
pupillares
contineat.
ardua q.

5
Recipro-
ca compre-
hendit om-
nes substiti-
tionum
species.

substitutus, licet relata ad dispares personas, hoc est quia in una fieri poterat vulgaris tantum, in altera uero vulgaris & pupillaris, vulgares tantum in utriusque persona contineatur, ne inducatur inaequalitas, si in persona unius simplex tantum, in persona uero alterius duplex substitutio contineretur. ut. dd. ll. tamen quando referantur ad tres personas, uel plures, si inter duos eorum aequalitas est, quia sunt impuberes, licet tertius pubes sit, & sic disparis conditionis respectu impuberum, ad huc is impedimento non est, quo minus inter impuberes sunt tam vulgares quam pupillares; quia inter eos cessat ratio inaequalitatis, in qua nititur restrictio. d. l. Lucius. d. l. iam hoc iure. d. l. 2. d. l. quanuis. & 6 cessante ratione. d. restrictio cessat restrictio ipsa, praesertim cum in dd. ll. ea ratio expressa sit, ut est communis op. quam tenent glo. in authen. de haer. ab intesta. ueni. §. fin. uerbo ordine. Alex. Corneus, Ias. & Curtius Iunior in l. humanitatis. per tex. ibi. C. de impuberum Ias. Decius, & Purpuratus per tex. ibi in l. fin. C. de pact. doctores per tex. ibi in l. cum oportet. in prin. C. de bonis quae liberis. Ias. num. 14. in l. de quibus. ff. de legib. idem Ias. & Paulus Castrensis. in l. quanuis. C. de fideicommi. idem Ias. in auth. quas actiones. C. de sacros. ecclesi. l. his solis ad finem. C. de reuo. dona. Georgius Natanus in c. quanuis pactum. numero 32. de pact. lib. 6. facit. l. adigere. §. quanuis. ff. de iure patrona. Ergo cum in specie nostra cesset ratio prohibitionis & restrictionis quod ad ipsos impuberes necesse est, ut ipsa restrictio cesset, & consequenter ex sint vulgares & pupillares, non secus quam si cessaret interuentus alterius tertii heredis. per dd. ll. & c. si pater. de testamen. in 6. & l. 1. l. 3. l. qui liberis in prin. & §. hęc uerba. ff. de uulgari iuncta. d. l. cohæredi. §. qui discretas cod. titulo nec dubium est, quin ut cessante ratione legis ex toto, ipsius legis dispositio ex toto cessaret. ut. dd. ll. ita quoque & facilius, si cessat ratio legis ex parte, quod ad illam partem cessat legis dispositio, per argum. de toto ad partem, praesertim in materia fauorabili, qualis est, quod hic etiam pupillares contineantur inter impuberes. l. si pupillus. uerbo. impugnatur enim utilitatem. impuberis. ff. de acqui. her. glo. & doctores. in l. ex tribus. C. de inoffic. testamento. iuncta. l. an pars. ff. pro de reli. l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad trebell. l. quae de tota. ff. de rei uendi. facit, quia 7 pluralitas resoluitur in suas singularitates. l. 2. §. fin. ff. de condit. inst. l. falsa. §. fin. ff. de cond. & demonstra. l. Stichum qui meus erit. ff. de lega. l. ubi per omnes ergo illa uerba uos inuicem substituto, scinduntur in suas singularitates habenturque perinde ac si dicerem, unum impuberem alteri impuberi substituto, & alterum impuberem alteri quoque substituto. quo casu indubitatum esset inter eos esse pupillares, non secus quam vulgares. d. l. Lucius. d. l. iam hoc iure. d. l. 2. d. l. quanuis. optime facit si recte expendatur. l. si ita quis heredes ff. de haer. inst. ibi, non tam coniungit quam celeriter dixisse uidetur.

Quid si duos filios impuberes heredes institui, eoque inuicem substitui, & postea alterum emancipauit, quo casu pupillaris in persona emancipati extinguitur, an etiam similiter & in persona alterius, qui in potestate retentus fuerat pupillaris extinguitur? & sane communis op. est extingui secundum Ias. num. 17. in d. l. Lucius. sicq; duo uolunt communiter doctores, primum, quod pupillaris extinguitur in persona emancipati, alterum, quod extinguitur etiam in persona alterius. primum suspectum est, (quanuis illud ueluti indubitatum doctores dixerint) quia ut etiam emancipato fieri potest pupillaris erit; utilis si postea iterum adoptetur. l. 2. §. sed & extraneum. ff. de uulg. secundum ueriores intellectum ut supra diximus in materia pupillaris substitutionis. ita & longè facilius si pupillaris facta fuerit filio in potestate, & is postea emancipetur, non desinet ipso iure ualere, sed ita demum si nunquam ad

restantis familiam reuersus fuerit. nam si reuersus fuerit, quasi à somno surgens incipiet uires suas pupillaris quas habuit suspensas recuperare. argumento. d. §. sed si extraneum. facit. l. filio quem pater. ff. de liber. & posthum. dum ait, non translatus, sed reditus uideretur. ubi filius, qui emancipatur si rursus adoptatur, quasi à quadam absentia, uel itinere reuersus uideretur, habeturq; perinde ac si nunquam fuisset à familia & potestate patris separatus. Alterum uero, 10 ut in persona etiam alterius, qui in potestate retentus fuerat pupillaris extinguitur sine dubio, ut proximè dicebamus, uerum non est: & in eo tantum questio erit, an sopiatur in terea & suspendatur eius effectus, non secus quam sopitur & suspenditur in persona illius, qui fuit emancipatus quandiu ad potestatem patris non reuertitur. & ex mente communis opin. supra relata est, pupillarem in terea cessare in persona utriusque, id quod abnegat Ias. ubi supra cuius opinio, ut nobis uidetur, ad mentem iuris proprius accedit. Nam 11 si duos impuberes institutos inuicem substitui, alterque pubes factus fuit in cuius persona pupillaris non solum suspensa, sed etiam extincta fuit, non ideo cessat pupillaris in persona alterius in potestate retenti, ut planè esse uidetur ex mente. l. penult. C. de impuberum. l. ex duobus. l. qui duo. ff. de uulgari. l. quod de pariter. l. qui duos. ff. de rebus dubiis. l. 2. l. quanuis. C. de impuberum. l. iam hoc iure. l. Lucius supra allega. ergo idem & facilius etiam si alter impubes per emancipationem à patris potestate exierit & per æquiparationem de qua in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthum. uide Socinum. col. 5. in l. 2. ff. de uulgari. Ergo 12 si per monachismum alter impubes uel per dignitatem à patris potestate liberatus fuerit, idem erit. nam in altero, qui in potestate patris perdurauit pupillaris integra manebit. idemque in deportatione ipsius, si tam doli capax impubes fuit, ut eam mereri posset.

Quid autem 13 si duos impuberes filios alterum in potestate alterum emancipatum hæredem institui, eoque inuicem substitui: & postea emancipatum adoptauit? an quanuis ante adoptionem pupillaris nulla erat. d. l. Lucius cum simil. supra alleg. tamen post adoptionem pupillares inter eos esse incipiunt? & pro parte affirmatiua facit egregius tex. in d. l. filio. quem supra alle. adhuc tamen id nimis nouum uideretur, licet pro hac parte affirmatiua faciat. d. l. 2. §. sed & si extraneum. ff. de uulgari. quod satis tollerabile est. dic tamen ut per Alex. nu. 16. in d. l. Lucius. ff. de uulgari & pupilla.

Quid 14 si duos filios in potestate alterum impuberem alterum furiosum hæredes scripsi, eosque inuicem substitui. an vulgaris, & pupillaris in persona impuberis, & vulgaris & exemplaris in persona demeris contineatur? an uero vulgares tantum in persona utriusque? id, quod à doctores frequentius receptum est, Iasone repugnante in d. l. Lucius. numero 22. cuius op. contra magis communem mihi uerior uidetur. Nam regula stat pro nobis, ut ex proprietate uerborum hæc informis eademque reciproca substitutio omnes omnino substitutionum species comprehendat. d. l. iam hoc iure. uerbo. hoc communi uerbo. cum simil. supra all. ab hac regula recedimus ne inducatur imparitas, aut inaequalitas inter substitutos. d. l. iam hoc iure. d. l. Lucius. d. l. 2. d. l. quanuis. Inaequalitas 15 autem in eo duntaxat, & non in alio sita esse intelligitur, quando in persona unius esset simplex tantum, in persona uero alterius, duplex substitutio. nam in reliquis non solum potest esse inaequalitas, immo non potest non esse inaequalitas, quia impuberum inuicem substitutorum unus minor, alter maior ætate, ut sit, necesse est. ut. d. l. Lucius. d. l. iam hoc iure. d. l. 2. d. l. quanuis. iuncta. l. j. ff. de uulgari. Cum ergo in hoc casu in persona utriusque sit duplex substitutio, vulgaris nempe, & pupillaris quod ad impuberem, & exemplaris quod ad demerem

10
Reciproca filius in puberibus facta, si alter emancipetur, pupillaris in eius tantum persona, non etiam in persona alterius suspenditur. cū Ias. contra conem.

11
Reciproca continet subse pupillares, & licet tunc ex pupillis pubescat, non illico in persona alterius euauit pupillaris.

12
Idè in alia quauis ratione, quae impubes à patris potestate liberatus erat.

13
Reciproca inter filios institutam, & emancipatum impuberes facta, si emancipatus readoptetur, an incipiat continere pupillares.

14
Reciproca facta inter impuberes, & demerem, an pupillares, & exemplares contineat. ardua q.

15
Reciproca quando inter inaequales facta dicatur.

mentem, nulla inæqualitas inter eos esse intelligitur. ut. dd. ll. neque ad rem pertinet, quod pupillaris fortè possit euanesce prius quàm exemplaris adueniente pubertate, nam & similiter exemplaris possit euanesce prior per aduentum sanæ mentis, & isthæc inæqualitas in consideratione non est. iuxta textum egregium in l. de fideicommissio. ad finem. C. de transa. quoniam longè maior inæqualitas est inter impuberes, qui bus fierent pupillares sub reciproca cõprehensæ: quan doquidem cùm sint disparis ætatis necesse est, ut in persona unius citius quàm in persona alterius finiatur pupillaris. at in nostro casu incertum est in utrius. nam persona citius euanesceat pupillaris, an exemplaris; sicq; hoc casu inæqualitas certa est, illo autem casu omnino dubia.

16 Illud autem dubium est, an 16 sub breuiloqua fideicommissariæ contineatur? id, quod recepta doctorum sententia admisit, Iafone repugnant in. d. l. Lutus. num. 29. qui uult etiam directas contineri. id, quod est contra. l. Scauola. ff. ad trebelianum. §. pen. inst. de codicill. l. 2. C. eod. titulo cum similibus, & duximus plenius in lib. 3. de success. creatio. §. 25. in princ. quod obinet quod ad iuris effectum, nam quod ad uerborum proprietatem sub reciproca facta codicillis directæ substitutiones continentur, non secus quàm si fierent in testamento. ut supra ostendimus. & ita potest aliquantum substinere Iasonis op. Quid ergo si statet statutum, ut uerba intelligerentur prout iacent, extra ullam interpretationem? tunc uidetur, quod iure directo ualerent, cùm id suadeat proprietas sermonis. argumento. d. l. iam hoc iure. uerbo, hoc communi uerbo. cum fini. ut supra diximus. per contrarium uidetur, quod nec ualeat iure directo nec iure fideicommissi, non quidem iure dicto, propter iuris communis prohibitionem, non similiter iure fideicommissi, propter prohibitionem statuti nolentis ualere dispositionem non dilucidam.

17 Superioribus proxima est illa controuersia, an si 17 codicillis facta fuerit reciproca substitutio impuberibus filiis à patre institutis fideicommissarias tantum substitutiones subse contineat, an uerò etiam directas pupillares, & fideicommissarias tantum contineri. communis opin. est, repugnante Ias. qui in. d. l. Lucius. num. 11. tenet contineri etiam directas pupillares, sed communis opin. uerior est. per tex. in. d. l. Scauola & in. §. pe. inst. de codicill. & in. l. 2. C. eod. tit. Sed an 18 illa fideicommissaria erit perpetua, nec ne, non leuis contentio esse possit. argumento. l. si fundum per fideicommissum. §. si cum lege seq. & l. quod fideicommissum. ff. de leg. j. ubi quando fideicommissum quasi in locum pupillaris substitutionis successit, finitur pubertate, non secus quàm ipsa pupillaris substitutio. Vnde in quibus casibus pupillaris eo quod iure directo ualere nequirit, in fideicommissariam conuersa fuit (ueluti si codicillis facta fuerit) efficit, ut illa fideicommissaria, pubertate finiatur, non secus quàm finiretur si iure pupillaris directæ ualeret. argumen. d. l. quod fideicommissum. & diximus supra lib. præced. §. j. quod obtinet quando pupillaris specificè & formaliter facta fuit, ut. d. l. quod fideicommissum. iuncta. d. l. Scauola. quod si non specificè facta esset, aut formaliter, sed sub reciproca, & informi pupillaris contineretur, hoc est in codicillis ea informis reciprocaque substitutio facta esset, quæ iure directæ pupillaris ualere non potest. an ualeret durante pupillari ætate iure fideicommissi, ut postea extingueretur ipso iure ad similitudinem pupillaris specificæ, quæ in fideicommissariam uersa esset? & sanè id admitti potest. argumen. d. l. quod fideicommissum. quæ hoc modo utiliter ampliaretur. & uide Bar. col. 2. in. d. l. Lutus.

19 Quid 19 autem si reciproca fiat à milite personis imparibus milesque expressit se uelle, ut etiam post aditam hæreditatem ualeret, quo casu post aditam hæreditatem in persona eius, cui pupillaris fieri non poterat

ualebit iure directæ militaris. l. ceturio. ff. de uulgari. sed in persona eius, cui pupillaris fieri poterat, an ut directæ tantum militaris ualeat, an uerò ut pupillaris? (effectus est magnus, quia in militari ueniunt bona tantum testantis, in pupillari ueniunt bona etiam impuberis & testatoris. l. sed si plures. §. filio. ff. de uulgari. iuncta. d. l. ceturio) dic ut plenè per Ias. in. l. in testamento. in mag. num. 10. C. de milit. testam.

Denique quid 20 sit reciproca substitutio, quem effectum producat. & ut finiatur: uidendum est per Episcopum Couarubiam in. c. Rainutius. §. 7. de testamen. & an contineat expressas in genere, & tacitas in specie, tradit ibidem. & Tiraquellus in legibus connubialibus gl. 7. num. 143. ubi etiam num. 173. & nume. 179. cum pl. seq. an illæ tacitæ substitutiones sub reciproca comprehensæ matrem excludant.

Repeto iterum illum articulum de breuiloqua facta duobus filiis, quorum alter impubes, alter pubes, sed de mens erat. & breuiloqua 21 facta duobus filiis, quorum alter impubes est, alter pubes, sed furiosus, uulgares tantum in persona utriusque continet, non autem exemplarem in persona furiosi, & pupillarem in persona impuberis. Bar. in. l. Lucius. ff. de uulg. num. 15. communis opin. est secundum Ias. ibi nume. 22. ubi Ripa nume. 23. Politus de breuiloqua substitutione num. 6. per generalitatem. l. iam hoc iure & l. Lucius. ff. de uulgari. & l. 2. & l. quauis. C. de impuberum. impar enim ac iniquum meritò uideri debet, si alterius substitutio per aduentum pubertatis illico finiatur, alterius uerò non aliter quàm per redditum sanæ mentis. argumen. dictarum legum.

Contrariam partem, ut in persona unius sit etiam exemplaris & in persona alterius pupillaris, uult Imola in. d. l. Lucius, quam ueriores dicunt supra citati & Claudius ibid. col. 4. hanc dixit communem Zasius de breuiloqua num. 10. & in hanc partem procliuor sum. nam illa uerba (uos inuicem substituo) inspecta ui, & potestate sermonis quin utrunque casum tam ante acquisitionem quàm post acquisitionem hæreditatem comprehendant, negari non potest. d. l. iam hoc iure. ibi, hoc communi uerbo. sicque post mortem alterutrius alter superstes inuitatus fuit, & admitti deberet, nisi ex legis interpretatione contra uim & proprietatem, seu generalitatem uerborum fieret ea interpretatio, ut post relicti acquisitionem substitutus excludatur. l. post aditam. C. de impuberum. l. sed si plures. §. filio impuberis. ff. de uulgari. quæ interpretatio fit fauore illius, cui fit substitutio, ne eius hæredes per substitutum excludantur, quasi cùm ipse fuerit primò nominatus censetur magis dilectus. l. Publius Menius. §. i. ff. de cond. & dem. ut sic substitutus quasi in subsidium inuitatus intelligatur: nempe cum primò nominatus quauis ratione relictum acquirere desieris. argumen. in prin. inst. de uulg. in princ. & §. i. C. de cad. toll. hæc ergo interpretatio, quæ fit à lege contra uim uerborum fauore ipsius primò nominati meritò cessabit, quando ipsi primò nominato commodius est substitutum admitti quàm excludi. commodius autem esse intelligendum est, admitti substitutum pupillarem etiam ipsi impuberi. l. si pupillus. ff. de acqui. here. uerb. utilitate impuberis. tenet gl. communiter app. in. l. ex tribus. C. de inof. testamento. idemque in exemplari. argumen. l. ex facto. ff. de uulgari. §. qua ratione in sti. de pupill. l. humanitas. C. de impuberum. fallit quando inter reciproce substitutos esset disparitas. d. l. i. hoc iure. cum conc. supra all. disparitatem autem accipere debemus, quando plures substitutionum species essent in persona unius quàm in persona alterius: quod si plures non sint licet diuerse sint non nocet; sicque sufficit quod sint tot, & si non eadem, sed uariæ sint, etiam si altera sit, aut esse possit longioris, altera breuioris uitæ. Quid enim si habebat filium anniculum, & alterum tredecim annorum eosque inuicem substitui, non ne multo citius

20 Reciproca expressa, an tacitas contineat, & an matrem excludant.

21 Reciproca facta uni impuberi, & alteri dementi, an pupillarem, & exemplarem contineat? egrè giæ.

De militari testamento. §. xx.

S V M M A R I V M.

- 1 Militis testamentum est informe.
- 2 Ratio expressa in lege, lex est.
- 3 Militis testamento non oportet testes esse in conspectu testantis.
- 4 Nec quod testes essent toti testamento praesentes.
- 5 Nec quod testis uideat.
- 6 Nec quod iidem testes perceperint tenorem totius testamenti.
- 7 Nec quod tabellio fuerit rogatus.
- 8 Potest scribi per notas.
- 9 Fœminum testimonium.
- 10 Testes forenses.
- 11 Defectus institutionis, aut præposteratio.
- 12 Liberorum, aut parentum præteritio, uel exheredatio.
- 13 Bon. poss. contra tab. tam regularis quàm irregularis cessat.
- 14 Ius dicendi nullum cessat.
- 15 Testatur per alium.
- 16 Miles potest partim testatus decedere quò ad res, & quò ad tempus.
- 17 Miles si heredem ex parte scripsit, cessat ius accrescendi cum Viglio, & Decio contra plures.
- 18 Miles etiam post aditam potest directò substituere.
- 19 Militum pactum reciprocum de succedendo ualeat, quod an fauore pie cause ualeat, ardua q. est.
- 20 Miles comprehenditur sub regulis contra Tiraquel.
- 21 Militis testamentum non subiacet querelæ.
- 22 Miles an legitime peperisse uideatur.
- 23 Miles inuentarium an facere teneatur.
- 24 Miles ius ignorare præsumitur.
- 25 Miles an se cõformare cum legis dispositione uideatur?
- 26 Miles heredem nutu facere potest.
- 27 Miles ita dixit, si filius meus uiuo me decesserit, Seius hæres esto. an filius institutus uideatur? ardua q.
- 28 Miles Trebelianica quando peperisse uideatur.
- 29 Miles cum duobus testamentis decedere potest.
- 30 Miles sub compendiosa non uidetur fecisse uulgarem.
- 31 Miles sub pupillari non uidetur fecisse uulgarem.
- 32 Militis in testamento non cessat substitutio post aditam hereditatem.
- 33 Militis substitutio uulgaris continet fideicommissariam.
- 34 Militis in testamento exemplaris non continet uulgarem.
- 35 Militis in testamento conditio casualis, uel mixta non reuocatur de fili institutione.
- 36 Militis in testamento cessat supplementum legitima.
- 37 Miles etiam maiori potest post aditam directò substituere.
- 38 Miles codicillis potest facere directam pupillarem & exempl. & uulgarem, & compendiosam, & informem.
- 39 Miles in codicillis potest facere institutionem.
- 40 Miles mutus, & surdus à natura, an possit testari.
- 41 Miles etiam codicillis legare potest.
- 42 Miles à legatorio legare potest.
- 43 Militis testamentum ualeat licet non relegatur coram testibus. ardua q.
- 44 Miles nutu testatur. & quid si fiat testamentum ad pias causas, uel inter liberos. ardua q.
- 45 Argumentum de contradiis ad ultimas uoluntates, quando ualeat?
- 46 Miles etiam cæcus informiter potest testari contra Ange.
- 47 Militis in testamento cessat temporis inscriptio.

- 48 Militis in testamento non reuocatur conditio iurandi.
- 49 Militis de testamento quando reuocatur conditio impossibilis.
- 50 Miles deportatus testatur, idem si aqua & ignis esset interdictus, uel ad bestias damnatus.
- 51 Militis in testamento exequutor agere potest contra heredem.
- 52 Militis in testamento non est necesse conditionem impleri informa specifica.
- 53 Militis filius, qui à iudice monitus legata non præstitit etiam legitima priuatur.
- 54 Militis in testamento an exequutor nominatus sit compellendus acceptare.
- 55 Miles ultra uires lagatariis non tenetur, licet non fecerit inuentarium.
- 56 Militis testamentum habet clausulam codicillarem.
- 57 Militis in testamento exequutori etiam impedito currit annus.
- 58 Miles potest legare, quod apud hostes est, sub conditione, si ad nos reuersum fuerit.
- 59 Militis pecunia res empta eius fit, eique sæpe conceditur restitutio, quæ aliis denegatur.



VPEREST, ut uideamus de militari testamento, quod in cunctis, sed maxime in substitutionibus est priuilegiatum: & in progressu quoque successuum uariæ differentie admittuntur inter paganum & militem; ergo acturi de militari testamento, ad mouendi sumus, id testamentum singularia præcepta habere quàm plura. Primum in sui creatione, deinde in progressu, postremò in sui resolutione. Primumque agemus promiscue de eius irregularitate, tam quò ad creationem, quàm quò ad sui resolutionem, deinde separatim de irregularitate eius, quò ad effectum edocebimur. Quò ad primum sit regula, quod 1. in sui tam creatione quàm resolutione est irregulare, id quod probatur sic, Nam 2. ratio expressa in lege habetur pro ipsa lege, & decisio particularis loco exempli est. Bald. in repet. l. de quibus. col. 12. ff. de legib. uerbi. item nota quòd non uidetur. Ias. in l. a Titio. in princ. col. fin. ff. de uerbo. obliga. Alexan. consil. 75. uidetur in præsentia. col. j. lib. 5. idem Tiraquel. in l. si unquam. C. de reuoc. donat. uerbo. libertatis. num. 45. gloss. in authen. de hæ. ad. §. fin. uerbo. ordine, quam dicit unicam Bal. in l. fin. ff. de hæ. insti. idem Bald. in l. fin. C. de libe. præ. Alex. in l. cum mulier. col. 5. ff. solut. matrimonio. gloss. in clementina. 1. uerbo. eligatur de electione. plenè per Iaso. in l. re coniuncti. nume. 181. ff. de leg. 3. Iaso. in authen. quas actiones num. 22. C. de sacro. ecclesi. Bald. ibi col. 2. Paul. in l. quanuis. C. de fideicom. Cuman. in d. l. cum mulier. §. 1. per tex. ibi. ff. sol. matrim. Georg. Nata. in c. quanuis de pact. in 6. nume. 32. Cur. Juni. in l. humanitatis. per tex. ibi num. 15. C. de impuber. ubi Ias. num. 6. Alexand. num. 5. Corneus num. 15. Purpa. in l. stipulatio hoc modo. ff. de uerbo. oblig. col. 5. ad fin. num. 12. Deci. consil. 372. num. 7. Fortu. in l. Gallus. §. & quid si tantum col. 87. ff. de liber. & posthum. Crotus. in l. si constante ff. solut. matrimonio. lect. 2. super. 7. questione Bar. Iaso. in l. transfigere. nume. 15. C. de transact. Ripa. in l. nemo potest. num. 50. ff. delega. 1. ubi Hannibal. num. 349. Ias. in l. Marcellus. in princ. ad treb. Deci. in authen. ex testamento col. 4. C. de colla. Ias. in l. de quibus nume. 14. ff. de legib. Tiraque. de causa cess. part. 1. num. 135. cum seq. per l. his solis. C. de reuoc. donat. l. si fratres. §. idem papi. ff. pro socio. l. 2. §. idem quoque. & §. si duo. ff. de coll. bon. l. fin. ff. de hæ. insti. Petrus & Cynus in l. iura nò in singulas. ff. de legib. unde quod ratio legis inducit est ipsa lex, ut resoluit plenè Tiraque. ubi supra num. 135. num. seq. qui quamplures citat huius sententiæ auctores.

res. Sed sic est, quod in §. planè institu. de mil. testam. dicitur, & exprimitur illa ratio, ne uera militum iudicia subuertantur. item exprimitur illa secunda ratio, ipsorum militum interesse eorum uoluntatem legitime probari; quasi, si qua solennitas in eorum testamentis à lege assignetur, id non ad formam depingendam, sed tantum ad legitimam rei gestæ probationem habendam requiratur. ipsi enim quò uelint, & quomodo possint possunt, testari, ut ibi expressum est. & etiam in l. Diuus. ff. eod. est & tertia ratio expressa in lege, scilicet propter nimiam eorum imperitiam, ut in princip. instit. de mil. test. l. quamquam. C. eod. facit. l. i. ff. eod. ibi plenissimam indulgentiam. & ibi, nuda uoluntas & in princip. instit. eod. titulo, ibi, nam quamuis ij neque legitimum testamentum numerum adhibuerint, neque aliam testamentorum solennitatem obseruauerint rite & c. ergo nulla omnino solennitas desideratur tam ex decisione, quam ex ratione in dictis legibus expressa. id quod uariè intelligitur, primum quidem in numero testamentum, ut dictis iuribus expressum est. deinde procedit etiam & quo ad illam solennitatem, ut 3 testes testamentarij sint in conspectu testatoris, quæ quidem solennitas in reliquis testamentis desideratur. ut est communis op. quam tenent & resoluunt Deci. consil. 354. in casu in proposito num. 1. Corn. consil. 18. in nomine Domini lib. 2. num. 4. Paris consil. 33. col. 1. lib. 2. Bar. Salice. Fulgo. Paul. & Bened. de Plumbi. in d. l. si non speciali. Bal. in l. si non speciali. C. de testa. ubi Iaso. in princip. & rursus in tertio notab. Cyn. & Alexand. in d. l. si non speciali. ubi etiam Alber. per tex. ibi in uerbo in conspectu testatoris. & in l. si unus. in uerbo coram testatore. C. de testam. facit. l. qui testamentum. §. ueteres. ff. eod. titu. Imola & Abba. in c. 2. de consuet. estq; communis, secundum Corn. ubi supra num. 6. non tamen hæc solennitas ut nouè interpretatur in testamento militis necessaria erit, non magis quam in actibus inter uiuos, in quibus constat hanc solennitatem ad formam, aut probationem non requiri secundum ueram, & communem sententiam. quam tenet glo. in l. 2. §. idem Labeo. ff. de aqua pluuiæ arcen. quam communiter app. dicunt Alexand. num. 6. & Iaso. num. 9. in d. l. si non speciali. Abb. in c. cum causam. de testib. Bar. Imola, & Paul. in d. §. idem Labeo. per Canonistas in c. præterea. de testib. & in c. ex literis. de consuetu. Innoc. & Ioan. And. in d. c. præterea. Bald. in l. cō uenticulam. col. 7. de episcop. & cle. Tertio, ut in testamento militis omnis forma remissa sit, intelligitur sic, quia 4 licet de iure ciuili testes testamento adhibitos oportet, ut toti testamento fuerint præsentés ut in l. cum antiquitas. & in l. casus. C. de testamen. & in l. qui testamento. §. ueteres. ff. eod. titu. & est communis op. ut per Parisi. consil. 33. & si prima facie num. 28. cū seq. lib. 2. per docto. in l. furiosum. per tex. ibi. C. qui test. fa. pos. unde una pars testamenti non potest probari per septem testes dicentes se scire partem tantum eorum, quæ testamento ordinata fuerunt, & per alios septem testes dicentes se scire aliam tantum partem eorum, quæ in eodem testamento ordinata fuerunt, ut est communis op. Bald. Paul. Alexan. Ias. num. 9. ubi alii in d. l. cum antiquitas. Corn. consil. 238. reperio nu. 3. lib. 4. Alexand. Corn. & Iaso. num. 8. & num. 12. in d. l. cum antiquitas. de testamen. C. ubi Cynus. Bald. Sali. Paul. & alii. Alexand. consil. 177. uiso themate lib. 2. per Cynū & Bald. in l. si præfidi. C. de donat. ante nupt. Alex. & alii in d. l. cum antiquitas. Romanus consil. 80. uis. tamen in testamento militis non requiritur hæc solennitas, sed sufficeret si eius uoluntas probaretur partim per certos testes, partim uerò per alios testes diuersos. id, quod similiter in actibus inter uiuos ueritum non reperitur, quinimmo in actibus inter uiuos etiam de iure ciuili admittitur, ut membratim fiat probatio, ut sic una pars contractus possit probari per duos testes, alia uerò pars per alios duos testes. argum. tex. in l. Gal

lus. §. ille casus. ibi, duobus quasi capitibus legis commixtis. ff. de lib. & posthum. ubi in simili per omnes. & in c. licet ex quadam. per tex. ibi de testib. docet Iaso. num. 11. in d. l. cum antiquitas. Bald. in simili in l. testiu. C. de testib. col. 5. idem Bald. in simili in l. 1. 8. questione. C. de testam. Quarto, nouè intelligo procedere etiam in teste cæco, qui regulariter quamuis testamentum adhiberi non possit secundum ueriores & receptionem sententiam, ut resoluit Corn. consil. 18. num. 5. lib. 2. Deci. consil. 354. in casu proposito col. 1. Cynus Alber. Butriga. Bart. Bal. Salice. Fulgo. Paul. Corn. Alexand. & Iaso. in d. l. si non speciali. per tex. in uerbo. in conspectu testatoris. & in l. si unus eod. titu. de testamen. C. in uerb. coram testatore. tamen in testamento militis magis est, ut etiam cæcus possit esse testis. nam & in actibus inter uiuos receptius est, cæcum posse in testem adhiberi, si fortè notam habet uocem contrahentium. ut per Alexand. in d. l. si non speciali. ubi Corn. num. 6. & Iaso. num. 7. per docto. in c. præterea. de testib. Panor. & alii in c. cum causam. eod. titu. Parisi. consil. 33. colu. 1. lib. 2. glo. in d. l. 2. §. idem Labeo. ff. de aqua pluuiæ arcen. ubi Bar. Paul. & Imola per docto. in l. testium. C. de testib. per tex. ibi. ubi testis potest deponere de his, quæ percepit per quemlibet sensum corporum. Quinto, & nouè declaro, quod 6 licet iure ciuili oporteat quod omnes testes intelligant omnia in testamento contenta, ita ut nullam particulam etiam minimam desinant intelligere singuli testes, nec enim satis est, quod fuerint præsentés, nisi præterea omnia, quæ ibi agebantur plenè intellexerint. ut resoluunt. Corn. consil. 304. circa hanc consil. num. 20. lib. 1. in simili per Bald. & Paul. in d. l. cum antiquitas, & Guil. Benedic. in c. Ranucius de testamen. part. 1. in uerb. in extremis positus. num. 40. Corn. consil. 226. licet in hac lib. 3. num. 5. & consil. 77. num. 3. & num. 2. lib. 4. Bart. in l. si de iur. §. quoties. ff. de leg. 3. Corn. consil. 307. uidetur prima facie num. 1. lib. 3. ut sic de iure ciuili licet testes sint præsentés toti testamento id non sufficiat, nisi totum intellexerint, & sensu perceperint. nec per contrarium sufficiat quod totum intellexerint, nisi præsentés fuerint; poterunt enim ante, uel post actum testandi ab ipso testatore de contentis in testamento certiores fieri, id quod minimè sufficeret: tamen id in reliquorum testamentis formalibus admitti potest, non sic in testamento militis, quod formæ nulli subiectum est, quinimmo quod ad hanc rem pertinet magis esse uidetur, ut ualeat, licet tempore, quo milites testantur, testes non intelligant, quod agebatur, si tamen antea, uel postea id perfecte intellexerint. Neque ad rem pertinet. l. Diuus. ff. de mil. testamento. & §. planè institu. eod. nam responde, quod decisio illa restringitur per rationem ibidem expressam ut supra probauimus. Sexto, nouè declaro, quod 7 licet in testamento in scriptis oporteat tabellionem, qui illud conficit fuisse rogatum. Alexand. consil. 153. lib. 2. col. 2. per tex. in authen. de tabel. §. nos autem. ubi Accursius & alii, glo. & alii in cap. cum P. tabellio. de fide instrum. nec tabellionis rogatus præsumitur, nisi uel probetur, uel ipse id in ipso instrumēto attestetur. Inn. & alii in cap. 1. de fide instrum. Speculator & Ioan. Andr. de instrum. edi. §. breuiter. Bart. & alii in l. sciendum. ff. de uerb. obligatio. & est communis opinio secundum Alexand. ubi supra numero. 9. idem in dicta. l. sciendum numero. 42. ubi Imol. Angel. in l. quinque. §. fin. ff. de publi. tamen miles licet in scriptis faceret testamentum non oportet rogari tabellionem illud conscribentem fuisse rogatum, quasi & hæc solennitas militibus remissa quoque sit: id, quod intelligit quando testator miles tabellionem ad testamentum conscribendū accersiri iussit. constat enim quod testamentum in scriptis uolente testatore citra tabellionem conscribi potest manu propria testatoris, uel alterius. resoluit Corn. consil. 226. licet in hac, num. 2. lib. 3. per §. sed cum

5
Nec quod
testis ui-
deat.

6
Nec quod
ijdem tes-
tis perce-
perint, te-
norem to-
tius testa-
menti.

7
Nec quod
tabellio
fuerit ro-
gatus.

3
Militis te-
stamento
non oportet
testes
esse in con-
spectu tes-
tatoris.

4
Nec quod
testes ef-
sent toti te-
stamento
præsentés

De militari testam.

8
Potest scri-
bi per no-
tas.

cum paulatim instituit de testam. l. hac consulti. C. eod. tit. ubi inter reliqua testamentorum requisita, non additur tabellionis interuentus. deinde & 7. quod 8. testa-
mentum militis nulli formae subiaceat, nouè declara-
tur, quod licet de iure civili uideatur testamentum, si
scribatur per notas insolitas. differunt Alex. consi. 153.
uideatur prima consideratione. num. 6. lib. 2. Bart. & om-
nes in authen. quod sine. per text. ibi. C. de testamen-
tex. in l. sed cum patrono. §. fin. ff. de bonor. poss. & in l. 1.
unica. ff. si tabulae testamenti stabunt. ibi, quia ex conie-
ctura non proprie scriptus uidetur. Bar. in d. l. sed cum
patrono. §. fin. & in l. 2. C. de uetere iure enucle. Specul.
de instrumentorum editione. §. instrumentum. uersicu-
item opponitur quod instrumentum est factum per no-
tas. Gailliel. Benedict. in c. Rainucius. de testamen. part.
1. num. 61. uerb. testamentum. 1. in simili. per Speculato-
rem. de instrum. edit. §. ostenso. uersu. quid si abbreviatu-
ra. tamen non sic erit in testamento militis, in quo &
in hac parte solennitatem remissam esse non in ele-
ganter defendi potest per superiora, quibus adde An-
drea Tiraquellum de priuilegijs piae causae. priuilegio
12. ualeret tamen si exscriberetur per notas consuetas
secundum eum per l. quoties. §. si quis. ff. de hær. instit.
qui hoc extendit ad testamentum militis, & ad testa-
mentum factum inter liberos. Octauo, denique qui-
bus rationibus superiora, quae in testamentis paganor-
um solennia esse solent, diximus in militis testamento
necessaria non esse; iisdem iuribus & rationibus dice-
mus qualitate sexus non desiderari. nam 9. ibi foeminae
testes idoneae erunt, licet aliud sit in reliquorum testa-
mentis. l. qui testamento. §. mulier. ff. de testamen. §. tes-
tes insti. eod. tit. Nono, idemque 10. & si testes illi
non essent ciues Romani, uel subditi quo ad locum ubi
testamentum fiebat, sed essent forte alienigenae quanuis
regulariter contra ut d. §. testes. Decimo, unde 11. &
si regulariter in paganorum testamentis heredis institu-
tio desideretur. §. ante heredis insti. de lega. l. i. ff. de
her. insti. l. i. §. si. ff. de uulgari, tamen in militis testamen-
to aliud erit, in quo eius uoluntas seruanda est ut cum-
que colligatur. Undecimo, quia ratione & si in paga-
norum testamentis oportuerit heredis institutionem,
non solum adesse, sed etiam ab ea testamentum inchoa-
ri, ne aliter inutilia sint ea, quae heredis institutionem
praecedebant. d. §. ante heredis. d. l. i. ff. de hær. insti. tamē
in militis testamento aliud erit per iura & rationes alle-
gatas. Duodecimo, quoniam & si in paganorum testa-
mentis exigatur, ut haeres proprio ore testatoris nun-
cupetur, uel eius manu scribatur. l. iubemus. C. de tes-
tam. in militis tamen testamento aliud erit. Sed & si 12.
filio praeterito paganorum testamenta nullius momenti
sint. l. inter cetera. l. antepe. & pe. l. Gallus. §. in omni-
bus. ff. de lib. & posth. l. i. ff. de iur. rup. & instit. de ex-
hær. liberorum in pr. in milite tamen diuersum est. §. pe.
& §. si. inst. eod. tit. Tertio decimo, proinde & si paga-
norum testamenta filiosa exheredato subiaceant rescis-
sioni, per totum ff. C. & inst. de inof. testamen. tamen se-
cus est in hoc militis testamento. l. fin. C. eod. tit. l. fin. C.
qui testam. fac. poss. hodie autem dicito, ut in §. & hanc
quidem de parentum. in authen. ut cum de appell. cog.
Quarto decimo, sed & si paganorum testamenta subia-
ceant periculo rescissionis, praeteritis, aut exheredatis
testatoris parentibus & interdum etiam transuersis. ut
in l. nam & si parentibus. ff. de inof. testamen. & in pr.
inst. eod. tit. l. cum filium. l. parentibus. C. eod. aliud ta-
men est in milite testate filio. d. l. i. C. de inof. testam. l.
fi. C. qui testa. fa. poss. Decimo quinto, sed 13. & si li-
beris praeteritis contra patris testamentum detur bono-
rum pos. contra tab. per totum titulum. ff. & C. de bono-
rum pos. contra tab. §. sunt autem inst. de bonorum pos.
tamen aliud est in milite patref. testante liberosq; suos
praeterunte quibus contratab. bon. pos. competere non
potest quia habentur pro exheredatis. d. §. pe. & §. si. in

9
Foeminae
testimo-
nium.

10
Testes
forenses.

11
Defectus
institutio-
nis. aut
praeposte-
ratio.

12
Liberorum
aut paren-
tum pra-
teritio uel
exhereda-
tio.

13
Bo. po. con-
tra tab. ta
regularis
quam irre-
gularis ces-
sat.

sti. de exhær. liberorum. exheredatis autem contra tab.
bonorum possessio non datur, siue illi expressim, siue
etiam interpretatiue tantum exheredati sint. l. non pu-
tauit. in princ. ff. de bonorum poss. contratab. dixi. infra
lib. 8. sub titulo de bon. posses. contratab. Sextodeci-
mo denique & si patri emancipatori contra filij testame-
tum detur illa bonorum possessio de qua in titulo. ff. si a
parente quis fuerit manu. tamen si emancipatus ille fi-
lius miles erat patremque suum praeterijt, cessabit & il-
lud remedium. argumen. d. l. fi. C. de inof. test. l. fi. C. qui
testam. facere. Decimo septimo, quibus 14. conse-
quens est ut ius dicendi, nullum, quod liberis praeteri-
tis contra parentum testamentum datur. ut l. maximum ui-
tium. §. pen. uerb. ipso iure euertant. C. de lib. praet. ces-
set in hoc patris militantis filiumque praeteruntis testa-
mento. Decimo octauo, & si 15. regulariter paganus
per alium testari nequeat. l. captatoria. ff. de lega. l. ca-
ptatorias. C. de testa. mili. illae autem institutiones. l. il-
la institutio. ff. de hær. inst. tamen aliud in testamento mi-
litis, qui per alium poterit testari, non secus quam per
alium reliquos actus inter uiuos facere. ut per totum. ff.
C. & inst. de procura. & de his per quos agere possi. De
cimonono, sed & si unico contextu fieri oporteat paga-
norum testamenta. l. cum antiquitas. C. de testamen. l. fu-
riosum. C. qui testam. fac. poss. tamen in militis testam.
contrarium fas erit, non secus quam liceret in actibus
inter uiuos. Vigesimo, proinde & si in paganorum te-
stamentis testium signacula exigantur, tamen in mili-
tis testamento aliud erit. & ita est declarandus tex. in §.
sed cum paulatim. inst. de testam. l. ad testium. §. fin. ff. de
testam. l. hac consulti. C. eod. tit. Vigesimo primo
qua ratione & subscriptiones testium in militis testamen-
to necessariae non erunt quanuis sint in reliquorum te-
stamentis necessariae ut. dd. ll. Vigesimo secundo, ad
hanc & si testis compulso uiuere paganorum testamenta
l. qui testamento. §. si. ff. de testamen. aliud tamen in mi-
litis testamento. Vigesimo tertio, sed & si in reliquis
testamentis non sufficiat testem fuisse rogatum (ut su-
pra diximus) nisi praeterea ad ipsum opus testandi spe-
cialiter adesse rogentur, ut tradunt committere docto-
res in l. Domitius Labeo. ff. de testam. & diximus supra
lib. 2. de succ. crea. circa illud requisitum de rogitu te-
stium. tamen in hoc testamento militis aliud erit. Vi-
gesimo quarto, sed & quod in d. loco scriptum nempe
oportere testes rogari, & accersiri ab ipso met testato-
re, uel ab alio iussu ipsius, non sic si in iussu eius accer-
siti essent, id similiter in militis testamento necessarium
non erit. Vigesimo quinto, sed & si testator, qui cum
destinasset in scriptis testari solennia ad testamen. tan-
tum nuncupatum idonea adhibuit inutiliter testatus
uideatur. (ut multis placuit, multis quoque repugnan-
tibus de cuius rei ueritate diximus supra de succ. crea. §.
11.) tamen si is miles sit, indubitanter testatus uidebit. l. 3.
ff. de mil. testam.

Expeditis differentiis, quae sunt inter militem & paga-
num, quod ad creationem & resolutionem testamenti
deueniendum est ad differentias, quae sunt, quo ad ef-
fectum. Vigesimo sexto, miles 16. potest decedere
partim testatus, & partim intestatus id, quod paganus
non licet. l. ius nostrum. ff. de reg. iuris. l. neque enim. l. si
duobus. l. miles ita heredes. ff. de mil. test. l. i. §. si ex fun-
do. l. si alterius. ff. de hær. inst. §. non autem. inst. eodem
tit. l. j. & 2. & l. si solus. ff. de acq. hered. id, quod obtinet
quando constat militem uoluisse partim testatus, &
partim intestatus decedere, non aliter. nam in re dubia
uideatur uti iure communi miles in suis dispositionibus.
argumen. l. in testamento. in mag. C. de testamen. mil. se-
cundum Bar. Bal. Ang. Sali. Albericum, Fulgosium, Paul.
Castren. Philippum Corneum, Decium & alios ibi.
idem Decius & Cagnolus in d. l. ius nostrum. cuius con-
trarium nos plenè defendimus supra de succ. crea. §. 24.
nume. 4. plenè per Tiraq. de priuileg. piae cau. priuilegio
13. sed

14
Ius dicen-
di nullum
cessat.

15
Testatur
per alium.

16
Miles po-
test par-
tim testa-
tus decede-
re quo ad
res & quo
ad tempus.

17
Miles si
heredem
ex parte
scripsit ces-
sat ius ac-
tref. cū Vi-
gio et De-
cio contra
plures.

13. Sed retenta communi opinione. ex ea colligitur, qd si 17 miles me ex certo fundo heredem scripsit, reliqua bona mihi accrescent, nec quo ad ea intestatus uidebitur decessisse. ut tenent plerique doctorum in locis supra citatis. & Corneus in. l. i. C. de testamen. mili. & Cagnolus ubi supra num. 9. Contrarium tamen tenent Decius in. l. j. ult. not. C. de testam. mil. & Viglius in. §. hereditas. inst. de her. inst. quorum opin. ueriores esse dixerim. argum. l. si duobus. & l. si miles unum. ff. de mil. test. iunctis his, qd plenè differuimus in loco supra memorato. Vigesimo septimo deniq; ut quo ad res, ita & quo ad tempus potest miles partim testatus, & partim intestatus decedere, reliqui autem non utique. l. hereditas ex die. ff. de her. inst. & inst. eod. titulo in. §. heres & puer. l. miles ita heredem. ff. de mil. testam. plenè per Ancharam. conf. 47. & conf. 281. col. j. Socin. conf. 14. lib. j. Arctinus in. d. §. heres. Decius & Hierony. Cagnolus num. 7. in. d. l. ius nostrum. idem Decius consilio 278. & rursus conf. 497. idem Decius in. l. certi. ad finem C. de testam. mili.

18
Miles etia
post aditam
potest di-
recto sub-
stituere.

28. Miles post aditam hereditatem potest substituere directo. l. centurio. ff. de uulga. d. l. in testamento. non sic paganus liberum est. l. ex facto in princ. ff. ad trebell. l. fin. C. de hered. inst. quoniam enim post aditam hereditatem directæ substitutiones extinguantur. l. post aditam C. de impuberum. id descendit ex legis interpretatione contra uim & proprietatem uerborum, quæ excluso primo nominato statim inuitare, & admittere uidentur substitutum, quando primò nominatus post aditam hereditatem morte exclusus fuit, non secus quàm si repudiatione excluderetur. argumento. l. iam hoc iure. uerbo, hoc communi uerbo. ff. de uulgar. l. generaliter C. de inst. & subst. l. arborum. ff. de usufr. ut plenius attingimus supra in materia subst. informis ad princ. huiusmodi autem interpretationes legales, quæ sunt contra uim sermonis cessant in militis testamento. l. j. l. Diuus ff. de mil. test. l. j. & l. 2. & l. quamquam. C. eod. titulo. §. planè inst. eod. titulo.

19
Militum
pactum re-
ciprocum
de succedē-
do ualeat.
quod an fa-
uore pie-
causæ ua-
leat ardua
q. est.

29. Pactum de succedendo inter milites ualeat, quauis inter priuatos non ualeret. l. licet. C. de pact. iuncta l. hereditas. C. de pact. conuen. l. pactum quod dotali. l. fin. C. de pact. l. pactum dotali. C. de collocati. nec nos. C. de cap. l. si quando. §. illud. C. de inoffic. test. c. de testanda & c. ne captandæ de concess. præb. lib. 6. Intellige dummodo tale pactum sit reciprocum. nam simplex non ualeret, etiam inter milites. ut tenent communiter doct. per tex. ibi, à contrario sensu in. d. l. licet. & quia casus exceptus firmat regulam in contrarium. l. nam quod liquidæ. §. si. ff. de penu. legata. ut per Decium not. 3. & Soci. in. d. l. licet. Andr. Tiraq. de priu. pie. cau. priuileg. 105. in fi. Sed an fauore pie. causæ tale pactum de succedendo ualeat, non secus quàm inter milites? ingens contentio est, quibusdam id affirmantibus (quales sunt Bald. in. l. fin. col. pen. C. de pact. Alex. in. d. l. pactum quod dotali. col. 2. Socinus conf. 49. lib. 4. Alexander conf. 152. lib. 6. Calcanes conf. 13. col. 3. Barbatius cōf. 42. clemen. lib. i. Iaf. in. l. stipulatio hoc modo. col. 3. ff. de uerb. oblig. Natta. in. c. 2. de pact. lib. 6. Felinus in. c. in præsentia col. 22. de proba. alijs uerò non paucis id abnegantibus, quales sunt Bal. sibi contrarius in. l. i. col. fi. in l. et. C. de Sac. Eccl. Romanus in auth. similiter. C. ad leg. fal. in. 7. speciali inter contractus & huic parti accedere uidetur Socinus in. d. l. pactum. & Tiraquellus ubi supra & Socinus in. d. l. licet. 4. not. & Decius ibi. 3. not. quorum sententiam ueriores puto, & fortè non minus receptam quam contrariam. Primùm 20 per generalitatem. d. l. hereditas cum simi. supra alleg. quæ comprehendit omnes personas & causas utcunque priuilegiatas si in ea re qua de agitur non reperiantur habere peculiare priuilegium. l. in fraudem ad finem. ff. de mil. test. ubi notat Bal. Alciatus lib. 4. paradoxorum. c. 10. Decius in. l. i. & in. l. nemo potest. ff. de regul. iuris. idem Phi-

20
Miles com-
prehendi-
tur sub re-
gulis con-
tra Tira-
quel.

lippus Decius in. c. i. & in. c. sedes Apostolica. de rescrip. Andreas Tiraquellus de præscrip. §. i. gl. 11. quanuis rursus ipsemet sibi contrarius oppositum scripserit in. d. priuilegio 105. ad finem dum loqueretur de milite, quem existimauit non comprehendi sub regulis iuris civilis. Deinde facit, quia maior ratio est, ut tale pactum non ualeat, quando interponitur ab ecclesia, quam si interponeretur à priuata persona: cum ecclesia esse debeat cultrix iustitiæ. c. i. §. i. de alien. feudi. Nec dubium est tale pactum contra bonos mores uideri tam de iure canonico. c. de testanda & c. ne captandæ de concess. præb. lib. 6. quàm de iure civili. l. pactum quod dotali. l. fin. C. de pact. l. de fideicomisso. C. de transact. l. pactum quod dotali. C. de collatio. ergo ut tale pactum quod ad priuatos improbat, ita & iustius quod ad Ecclesiam improbari debet, præsertim cum tale pactum etiam inter ipsos milites non ualeat, nisi sit reciprocum. ut tenent communiter doct. per tex. ibi in. d. l. licet. ergo quo ad Ecclesiam non ualebit, cum ipsa reciprocum pactum tale sub tali mortis conditione (cum ipsa non moriatur) facere nequeat, sicque cum ratio. d. l. licet, ex toto cesset in ecclesia impossibile est in ea ualere tale pactum.

21
Militis te-
stam. non
subiacet
querelæ.

30. Militis 21 testamentum non subiacet querelæ inoffic. testam. l. fi. C. qui testam. facer. post. l. militis & l. fi. C. de inoff. testam. quanuis contrarium sit in paganorum testamentis. ut per totum illum titulum & fi. & inst. eod. id, quod hodie correctum esse receptioni (multis tamen repugnantibus) sententia est, ut differuimus, contrarium defendentes supra de succel. crea. lib. 2. §. 20. num. 171. & §. 24. num. 32.

22
Miles an
legitimæ
pepercisse
uideatur.

31. Quanuis 22 paganus in re dubia filij legitimæ pepercisse uideatur, ut tenent communiter doct. in. l. si quando. §. illud per tex. ibi, ubi diximus. C. de inoff. testam. tamen miles non ita, ut edocemur supra de succel. crea. §. 24. nu. 49. Vnde si filio instituto militariter substituit, ea substitutio legitimam etiam comprehendit, ut ibi apparet.

23
Miles in-
uentarium
an facere
teneatur.

32. Miles, 23 qui commilitonis hereditatem pacto acquirit, non tenetur facere inuentarium, ut probauit supra de succel. crea. §. 16. num. 17.

24
Miles ius
ignorare
presumi-
tur.

33. Miles 24 præsumitur ius ignorare. ut. l. i. & l. Diuus. ff. de mil. testam. in princ. & §. planè inst. eod. tit. quanuis in reliquis contrarium sit. l. leges. C. de legibus.

25
Miles an
se conformare
cum legis dispo-
sitione ui-
deatur.

34. Miles 25 in dubio non uidetur uelle se conformare cum legis dispositione. l. 3. ff. de mil. test. dixi plenè de succel. crea. §. 24. num. 41. quanuis in reliquis contrarium sit. ut tradunt communiter doct. præsertim Alex. & Iaf. per tex. ibi in. l. 3. ff. de lega. i.

26
Miles hæ-
redem nu-
tu facere
potest.

35. Miles 26 heredem nutu facere potest. ut plenè per Emanuel. de à Costa in. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & post. par. i. num. 31. Miles (ut & supra incidenter attingimus) non subiacet in re dubia legibus civilibus seccundum Tiraq. de priuileg. pie. cau. priuileg. 105. ad finem, sed contrarium esse uerius & receptius supra ostendimus per. l. in fraudem in fi. ff. de mil. test.

27
Miles ita
dixit, si fi-
lius meus
uiu me de-
cesserit
Sciuis hæ-
res esto.
an filius in-
stitutus ui-
deatur. ar-
dua. q.

36. Miles, 27 qui filium habebat ita heredem scripsit, si filius meus uiu me decesserit, substituo, uel instituo Titium. eius testamētum ualere tenuerunt Angelus in. l. Gallus in prin. num. 3. & Imola. col. 2. & Alex. col. 4. & à Costa in eadem. l. §. & quid si tantum. par. i. num. 31. quanuis si fieret à pagano nullius momenti foret secundum eosdem & secundum alios doct. ibidem tam in prin. d. l. quàm in. d. §. & quid si tantum. Sed in eo ingens pugna est, an tale testamentum à milite factum sustineatur, quasi is filius ueluti per coniecturam ab eo milite institutus uideatur? id, quod tentant Emanuel & Angelus ubi supra. & Martinus Laudensis in tract. de principibus. q. 447. An uerò testamentum sustineatur, quasi is filius præteritus uideatur, quæ præteritio non uiciat testamentum militis cum pro exheredatione sit. argumento. §. pen. & §. fin. inst. de exher. lib. id, quod

Hh iij uolue-

uoluerunt in hac specie Imola, & Alex. ubi supra quod ultimum nos admittimus, dummodo ea præteritio habeatur, uel pro præteritione, uel pro exheredatione factis bona mente; sicq; is filius nullo odio à patre prosequutus nullaque iniuria affectus uideatur; & per hoc non efficiatur incapax proponendi bono. possi. contra tab. libertorum paternorum, nec careat reliquis similibus utilitatibus. ut & supra attigimus de succ. cre. §. 24. num. 35. & 37. Miles, 28 qui filium hereditatem restituere iussit, etiam trebelianicæ detractioni peperisse non uidetur: ut contra sententiam Ripæ ostendimus ubi supra num. 52. 38. miles 29 potest decedere cum duobus testamentis. l. quærebatur. ff. de mil. testa. quod in pagano non est. l. Sancimus. C. de testam. & ff. ad treb. l. si quis priore & inst. de quib. mod. testam. §. posteriore. l. si mihi & tibi. §. in legatis. ff. de lega. 1. l. si iure. ff. de lega. 3. l. fin. ff. de hæ. inst. Sed si miles posteriore testamen. fecit, nec apparet; an prius testam. sublatum esse uoluerit, an per hoc utrunque ualeat, an neutrum? & communis op. est; posteriore tantum ualere, alij aliter dicunt, ut plenè per nos in d. §. 24. num. 64. 39. Miles 30 si substitit. compendiosam fecit, sub ea non continetur tacita uulgaris, ut præter communem doctorem opi. tenent Viglius & nonnulli in princ. inst. de pupillari subst. num. 16. quod dic ut in d. §. 24. num. 65. nam in pagano aliud esset. nam sub se contineret tacitam uulgarem. ut in l. centurio. ff. de uulgar. tradunt Bart. num. 32. Ripa numero 101. & num. 146. Lanfrancus de Oriano numero 22. Socinus col. 19. Iaso. num. 23. Aretinus in l. generaliter. C. de inst. & subst. huius autem rei ratio ea est, quod in militis testamento cessant legis omnes interpretationes, quæ uerbis aduersantur, ut plenissime edocemur in d. §. 24. num. 41. cum pluri. seq. 40. qua 31 ratione colligitur etiã quod sub pupillari hoc modo facta, si filius hæres erit & in pupillari ætate decesserit substituto. non continebitur tacita uulgaris, quia id uerbis aduersaretur, quanuis aliud in pagano. l. iam hoc iure. l. quanuis. C. de impuberum. l. iam hoc iure. & l. 2. §. pen. ff. de uulgar. & in princ. inst. de pupilla. constat enim ex legis interpretatione contra uim & proprietatem uerborum quasi subditiuam uulgarem tacitam sub pupillari comprehendit. ut. dd. ll.

Proinde eadem ratione & 41. colligitur 32 uulgare à milite factam, etiam post aditam hereditatem locum habere, quia q. in paganorum testamentis post aditam hereditatem extinguatur, id ex legis interpretatione contra uim uerborum introductum fuit: ut non parum utiliter ostendimus supra in materia subst. informis prope principium, per l. generaliter in pr. C. de inst. & subst. & per d. l. iam hoc iure. uerbo. hoc communi uerbo & per l. precibus. C. de impuberum. 42. Proinde 33 eadẽ quoque ratione quanuis in paganorum testamentis sub uulgari non continetur fideicommissaria. l. ille à quo. §. si de testamento. ff. ad trebelianum, tamen in testamento militis contineretur uel fideicommissaria, uel directa militaris, cum etiam post aditam locum habeat substitutio in militis testamento, ut diximus. facit l. centurio ff. de uulgar. l. precibus. C. de impuberum. 43. Denique 34 & si sub expressa exemplari uulgaris tacita continetur, ut tradunt communiter doct. in l. humanitatis. C. de impuberum. & in §. qua ratione. inst. de pupilla. & in l. ex facto. ff. de uulgar. tamen in militis testamento aliud foret: quia id uerborum proprietati aduersatur, quando exemplaris fieret his uerbis, si filius hæres erit, & in furore decesserit & c. 44. in summa 35 si sub conditione casuali, uel mixta miles filium suum instituit hæredem magis esse uidetur, ut talis condicio de fili legitima non reiciatur, quanuis in pagani testamento aliud foret. l. quoniam in prioribus. l. scimus. §. cum autem. C. de inoffi. testamen. ut plenius attigimus supra de succ. crea §. 10. num. 31. ratio differentie inter militem & paganum est, quia ea conditionis remotio, quæ de paga-

norum testamento per legem fit, necessaria est ad ipsius conseruationem, at in militis testamento necessaria nō est: sicq; non est cur fiat. argumento. dd. in iurum. 45. ad hæc 36 & si supplementum legitime fiat in paganorum testamentis. l. omnimodo. l. quæ nuper. C. de inoffi. test. §. ceterum in auth. ut cum de appell. cog. l. fi. C. de lib. præteritam fecus est in militis testamento per iura & rationes superiores, & quia in paganorum testamentis ad eorum conseruationem fit, ut expressa hæc ratio est in d. l. omnimodo. quæ ratio quæq; necessitas cum cesset in hoc militis testamento cessabit quoque ea supplementum. argumento. l. adigere. §. quanuis. ff. de iure patron. l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de lega. 2. 46. miles 37 (ut & supra incidenter attigimus) etiam post aditam potest directo substituere etiam maiori. d. l. centurio. ff. de uulgari. quod pagani non licet. l. ex facto in princ. ff. ad trebell. l. 6. ff. de lega. 1. l. fi. C. de hæ. inst. 47. miles 38 etiã codicillis potest pupillarem substitutionem facere directam. l. militis. codicillis. in princ. ff. de test. mil. id, quod pagani non licet ut ibi. & §. fi. inst. de codicil. Scæuola. ff. ad treb. 48. hac ratione & exemplarem codicillis facere poterit miles argumento. d. l. militis codicillis iuncta. d. l. humanitatis. & d. §. qua ratione. & d. l. ex facto in princ. ff. de uulgari. id, quod pagani interdiciunt esse constat. argumento. d. l. Scæuola. & §. pen. & fin. inst. de codicil. l. 2. C. de titulo proinde & uulgarem substitutionem codicillis miles facere poterit, & si id pagani non liceat. argumento. dd. iurum. idemq; & 49. & in subst. compendiosa, & in reciproca admittendum est. argumento. d. l. militis. iuncta. l. licet. C. de pact. & l. quanquam. l. milites. C. de testam. mil. quod & in subst. informi admittendum est, quæ uulgari simillima est. ut supra in materia informis substitutionis ostendimus. 50. hæres 39 quoque institutionem, ut miles codicillis facere possit, superioribus consequens & proximū est non aliter atque substitutionem. nam & institutionis appellatione substitutio continetur. argumento. l. Gallus in pr. uerbo. institui. ubi notant glo. & Bar. & communiter doct. ff. de libe. & posthu. exponentes uerbum illud institui, id est substitui. quod & notant glo. & doct. per tex. ibi in §. quidam recte. gl. & communiter doct. per tex. ibi in §. & quid si tantum. eadem. l. ut & attigimus in materia uulgaris subst. ad princ. supra 51. De nique 40 & si mutus, & surdus à natura testari nequeat l. discretis. C. qui testamen. facere possunt. tamē mutus, & surdus à natura testari potest. §. quinimmo. inst. de mil. test. l. iure militari. ff. de milit. testam. glof. Ioannes Faber. & alij in d. §. quinimmo glo. in d. l. iure militari. Cynus, Salicetus, & Alex. in d. l. discretis. glof. in §. fin. uerbo. certis. inst. quibus non est perm. facere testam. Angelus, & Bald. in d. l. iure militari. Andreas Tiraqu. de privilegiis pæ caus. priui. 9. quod modo nec probō, nec improbo; quia hæc de re alibi plenius agemus. Item militis in testamento cessat falcidia, & cessat trebelianica, ut differuimus infra in materia falcidiæ & trebell. 52. Miles 41 etiam in codicillis legare poterit. argu. d. l. militis codicillis. quanuis id priuato forte non liceret. argum. §. præterea. inst. de fideicom. hæred. per quem tex. ut priuatus in codicillis fidei committere possit, legare uerò non utique multi tenuerunt. ut per doct. ff. Torniellum in l. 1. ff. de lega. 1. 3. col. cum seq. ut & attigimus supra de success. cre. §. 17. num. 127. & num. 133. quod dic ut ibi. 53. miles 42 eadem ratione à legatario legare poterit. argum. d. l. militis codicillis. ff. de milit. testamen. cum iis, quæ supra diximus; licet paganus non possit à legatario legare, sed tantum eius fidei committere. argumento in princ. inst. de singu. rebus per fideicom. relictis. de cuius intellectu per glo. & communiter doct. ibi. glo. & Ias. in §. præterea. supra alleg. Ripa. num. 22. & Ias. num. 46. & Torniellus numero 33. in l. 1. ff. de lega. j. post Cumanum, & Aretinū ibi. per Ioannem Fabrum in d. §. præterea. & in d. prin. de sing.

36
Militis in
testa. ces-
sat supple-
mentum le-
gitime.

37
Miles etiã
maiori po-
test post
aditam di-
recto sub-
stituere.

38
Miles codi-
cillis po-
test face-
re directã
pupillari
& exēpl.
& uulga-
rem & co-
pendiosam
& informem.

39
Miles in
codicillis po-
test face-
re institutio-
nem.

40
Miles mu-
tus & sur-
dus à natu-
ra an pos-
sit testari.

41
Miles etiã
codicillis
legare po-
test.

42
Miles à le-
gatario le-
gare po-
test.

43
Militis te-
sta. ualeat
licet nō re-
legatur co-
ram testi-
bus. ardua
g.

44
Miles nutu
testatur et
quid si fiat
testa. ad
pias cau-
as. inter li-
beros ar-
dua. g.

de sing. rebus per nos supra de succ. ere. §. 17. num. 133. 54. scis quod 43 testamentum siue a tabellione, siue ab ipso testatore conscriptum non aliter ualeat quam si antequam testator decedat lectum fuerit coram testibus l. fideicommissa. §. quoties. ubi notant glo. Bart. & alij ff. de lega. 3. qui tex. notab. est. secundum Andream Tiraquell. qui idem tenet de priuilegio. pia cau. priuilegio. 6. id quod necesse non est in testamento militis. ita Dinus in l. Lucius. 2. ff. de militari testam. per illum textum, nem ad testamentum ad pias causas ostendit Dinus ibi & Romanus in authen. similiter in. 13. speciali circa ultimas uoluntates, Imola consil. 75. lib. 1. Alex. in addi. ad Bar. & Imola in d. §. quoties. Imola in cap. cum es. de testamentis. Paul. Cast. consil. 25. lib. 2. Corneus consil. 53. lib. 1. & consil. 118. col. 3. lib. 3. quod extendit ad testamentum inter liberos. & Socinus in regula 300. Iaso in l. hac consultissima. §. ex imperfecto. de testamentis. C. col. 2. Andreas Tiraquellus ubi supra, qui alios refert 55. & si regulariter 44 testamentum nutu factum non ualeat. l. iubemus. ubi notant glo. & communiter doctores. C. de testamentis, aliud tamen in testamento militis ita Alex. in d. l. discretis. supra all. Angel. consil. 257. Andreas Tiraquellus ubi supra priuilegio. 8. argum. tex. in l. iure militari. ff. de mil. testam. & in §. quinimmo. insitit. eodem. licet contrarium teneat glo. & doctores in l. in fraudem. §. 1. uerbo nuda. ff. eodem. titulo. Sed & in testamento inter liberos idem foret. ita Corneus in d. l. iubemus col. pe. & Tiraquellus ibi supra quamuis uterque agnoscat contrarium receptius esse. ut tenuit Bal. Angel. Fulgof. Paul. & alij in d. l. iubemus. Angel. in d. l. hac consultissima. §. & imperfecto. C. de testamentis. idem Angelus in d. l. discretis. C. qui testamenta facere possunt & in d. l. in fraudem. & in authen. de testamentis imperfectis. id quod & ad testamentum ad pias causas extenditur. ita glo. in c. cum tibi de testamen. quam sequuntur doctores. ibi & Bald. in l. 1. col. 2. in lectu. & in repeti. col. antepenul. & ibi Franc. Aretin. col. ult. C. de sacros. eccl. & Bal. in l. si post diuisionem. C. de iuris & facto. igno. & in l. discretis. C. qui testamen. fac. poss. & in l. 1. & ibi quoque Imola. de testamen. & consil. 174. Petrus Anchar. & Imol. in c. 2. de testamen. Imol. in l. captatorias. uerf. sed iuxta prædicta. ff. de here. institut. Ange. Alexand. Corn. & Ias. in d. l. iubemus. C. de testament. Angel. in l. in fraudem. §. 1. de mil. testam. Calde. consil. 4. tit. l. de testament. Barbat. consil. 43. col. 5. & sequent. lib. 3. Franc. Aret. in l. 1. col. 7. uerf. 3. confirmatur. ff. de testam. Iaso. in l. licet inter priuatos. col. 1. uerf. 3. confirmo. C. de pact. & in authen. si qua mulier col. 2. C. de sacrosanct. eccles. & in l. si cui legatur. §. hoc autem. colum. ult. C. de legat. 1. Felin. in c. in præsentia. col. 22. de proba. Ludouic. Bolog. consil. 53. col. ultim. Stepha. Bertran. consil. 101. lib. 1. Contrarium tamen tenent Bald. & Paul. in l. & in epistola. C. de fideicommiss. Ang. etiam in quibusdam lucturis in d. l. iubemus. & Barb. consil. 92. præclare scribitur. col. 7. lib. 2. & consuluit Anto. de Prato. cuius consil. subscripserunt omnes Perusini, ut refert Franc. Curt. in additione ad Alexan. in d. l. iubemus. Sed pro parte negatiua, ut in tribus speciebus memoratis testamentum non ualeat, facit noua ratio, quam nullus eorum de quibus mentionem habuimus attigit. nam omnis obligatio efficax contrahitur re, aut uerbis, aut litteris, aut consensu, in pr. inst. de obliga. cum multis titulis sequen. in specie autem nostra non interfuit solennitas uerborum de qua in titulis. ff. & C. & inst. de uerbo. obliga. & in titulis de fideiussoribus. non quoque interfuit solennitas litterarum, de qua in titulo inst. de litterarum oblig. nec etiam fuit ullus rei corporeæ interuentus, qui desideratur ut efficacia re comparata uideatur. ut per totum tit. inst. quibus mod. re contra. oblig. non quoque quasi ex consensu obligatio contracta uideri potest, quia solo consensu contrahitur obligatio in speciebus duntaxat, quæ

enumerantur in pr. inst. de obli. & in l. consensu. ff. de act. & obli. & in l. iurifictum. in pr. ff. de pact. Nec dubium est, quin hæc species, qua de agimus inter illas non connumeretur, ergo solus consensus nutu tantum, siquæ; intertoto parumque dilucide probatus & ostensus, non potest parere efficaciam. id quod iustificatur, quia ualeat arg. de contractibus ad ultimas uoluntates. l. seruum filii. §. eum qui Chyrogaphum. ff. de lega. j. l. si diuortio. ff. de uerbor. obligationibus. Vnde ut cessat efficacia in dictis speciebus, ita & in specie nostra cessare debet cum consensus ille ex solo nutu collectus nullo iure fuerit legitimus, aut pro certo habitus, quod ad hoc uti efficaciam habere possit: præsertim cum testamenti factio sit de genere prohibitorum. ut plenè disceruimus supra in præfatione huius operis de succ. progressu. Vnde si huiusmodi testamenti genus quoque speciali iure legitimatum non reperiatur, ut inefficax sit necesse est. Adhuc tamen in omnibus tribus speciebus supra memoratis ad partem affirmatiuam procliuor sum, ut testamentum nutu factum ualeat. nam si milites quomodo uelint & quomodo possint testamentum facere possunt l. 1. l. Diuus. ff. de mil. test. in prin. inst. eod. tit. §. planè eod. l. 1. l. quamquam. l. milites. C. eod. uelleque uidetur, qui nutu annuit, non secus quam si uerbis, aut scriptura uoluntatem aperuisset. l. nutu. ff. de lega. 3. sequitur tale testamentum ut pote militis uoluntate non destitutum ualiturum esse; cum ad huiusmodi testamenti firmitatem solius uoluntatis patefactio desideretur, & pretere nihil. licet in paganorum testamentis diuersum sit, cum ad eorum ualiditatem, præter testatoris uoluntatem etiam solennia desiderantur ut in princ. inst. de test. l. hac consultissima. C. eod. facit optimè. l. fin. C. famil. hercisc. ibi, quibuscunque inditiis. nec dubium est quin nutus capitis inter certissima etiam inditia connumeretur. d. l. nutu. ff. de legat. 3. facit optimè dicta. l. iure militari. & d. §. quinimmo. nam si miles mutus, & surdus à natura potest testari ut. dd. lib. ergo non gè facilius si neutro illorum uitiorum laboret, quando quidem mutus, surdusque à natura sua uoluntatem solis inditiis potest ostendere, nec tam testandi peritus esse potest quam si dictis uitis non laboraret. ad nostram obiectionem responde, hac in re 45 non ualere argum. de contractibus ad ultimas uoluntates, quia id argum. procedit quando agitur de uoluntate colligenda, non sic si de potestate ageretur. nam & adultus, qui uel nimium fundum, aut domum, sine decreto alienare non potest per totum de prædi. minorum. C. & ff. de rebus eorum. is potest omnia bona sua sine iudicis, aut etiam curatoris interuentu alienare testando. l. Aurelius. §. idem que sit. ubi Bar. & alij. ff. de lib. lega. 56. Militis 46 in testamento si cæcus sit, cessat solennitas de qua in l. hac consultissima. C. qui testam. fac. poss. argum. d. l. iure militari. ff. de mil. testam. & §. quinimmo. inst. eod. tit. id quod sentit gl. utrobique & communiter doct. & tradit in simili dum loquitur in testamento facto pias ad causas Alex. col. i. in d. l. hac consultissima. & ibi Angelus, & ibi Ias. col. 3. & Corneus col. 2. Bertrandus consil. 101. lib. i. Andr. Tiraq. ubi supra priuilegio. 8. & iterum priuilegio. 10. licet contrarium uelit Angelus si bi aduersus & pugnant in l. iubemus. C. de testamen. 57. Militis 47 in testamento non requiritur temporis, inscriptio, quæ regulariter desideratur in reliquis testamentis. auth. quod sine. C. de testam. ratio, quia ut fufius supra edocemur in militis testamento solum ius gentium inspicitur, & eius uoluntatis patefactio omni iuris positui solennitate remota. facit, nam & in testamento ad pias causas idem foret. ita Andreas Tiraquel. ubi supra priuilegio. 11. post Alex. consil. 4. col. pe. lib. 7. Philippus Corneus consilio. 307. quos allegat Tiraquell. ubi supra. 58. Militis 48 in testamento conditio iurandi non remittitur, quanuis in aliorum testamentis remittatur. ratio, quia militis uoluntatem integram illam,

45
Arg. de cō-
tractibus
ad ult. uol.
quando ua-
leat.

46
Miles etiā
cæcus in-
fermiter
potest te-
stari. con-
tra Ang.

47
Militis in
testa. ces-
sat tempo-
ris inscri-
ptio.

48
militis in
testa. non
reiciitur
conditio iu-
randi.

testam. intactam nullaque ex parte mutilatam lex uoluit seruare. ut in in pme. & §. planē inst. de mil. test. l. i. & l. diuus. ff. eod. tit. cum iis omnibus, quę supra differui-
mus. nec dubium est, quin eius uoluntati aduersaretur, si talis conditio de ipsius testamento reiceretur. & itē nouē & utiliter limitanda est. l. quę sub conditio-
ne. ff. de cond. inst. & facit quod in simili tradit Andreas Tiraquel. ubi supra priui. 73. & Socinus reg. 310. in priui. 52. Romanus in auth. similiter. C. ad leg. fal. speci. 36.
59. Miles 49 si quem instituit sub conditione impos-
sibili de facto ea fortē de ipsius testamento non reicie-
tur, non magis quā reicietur de contractu ab eo ce-
lebrato. argum. l. non solum. ff. de actio. & obliga. iun-
ctis his, quę supra diximus. id tamen non firmo, sed
uide in simili per Ias. col. 2. m. l. seruo manumisso. ff. de
cond. indeb. Aretinum & Romanum in l. impossibilis. ff.
de uerb. obliga. 60. Deportatus 50 & si testamētū fa-
cere nequeat. l. i. cum ibi notatis. C. de hær. inst. l. si quis
filio exheredato. §. irritum. ff. de in iust. rup. tamen fallit
in milite. ut d. §. irritum. 61. idem & in eo, qui aquę
& ignis interdictus esset, ut ibi. Idem & si ad metal-
lum, uel ad bestias damnatus esset. & uide in simili per
Andream Tiraq. ubi supra priuilegio. 79. 62. Execu-
tor 51 testamenti & si regulariter contra heredem p-
legatis agere nequeat. l. Lucius. §. i. ff. ad Treb. l. filio. §.
matri. ff. de adim. lega. id limitatur in relictis ad pias cau-
sas. l. nulli. C. de Episc. & cler. ubi Bal. not. i. Ioannes Fa-
ber col. 2. & Paul. Cast. Innocentius. Ioannes Andreas.
Hostiensis, & Abbas. in c. Ioannes de testam. Andreas
Tiraq. ubi supra priui. 81. id quod ad militis testam. non
iniuria porrigi poterit, quo magis eius uoluntas custo-
diatur, quandoquidem (ut ex superioribus apparet)
de eius fauore ad piam causam, & contra sepe supra ar-
gumentati sumus. qua ratione & 63. licet 52 regula-
riter conditionem impleri oporteat in forma specifica,
tamen cum in relictis ad pias causas eam impleri suffi-
ciat in effectu, licet formaliter, & in forma specifica
impleta non sit, (ut uoluit Romanus in l. si ita stipulatus
esset abs te. ff. de uerbo. oblig. Socinus regula 310. in
fin. priui. Andreas Tiraq. de priuilegi. pie cau. priui. 83.
per l. Paulus. §. Caius. ff. de lib. lega. ita limitantes tex. in
l. Meuius. & in l. qui hæredi in pri. ff. de cond. & demo.)
consequens est, ut idem & in testamento militis reci-
piatur, quo magis eius uoluntas tueatur, cum iure gen-
tium (quod unum in militis testamentis inspicimus)
conditiones & similia effectualiter duntaxat, non etiam
formaliter expleri necesse esset. argum. l. 2. C. com. de
lega. l. ita stipulatus. uers. Sabinus. ibi, ex mente, ubi in
simili notant Paulus Cast. & Ias. ff. de uerb. obliga. facit.
l. Gallus. §. & quid si tantum. ubi per Bar. col. 2. in simili
& ibi per omnes. ff. de lib. & posth. l. pater Seuernam. §.
conditionum uerba. ff. de cōd. & dem. tex. egregius in l.
hæredes mei. §. cum ita. ff. ad treb. & multa, quę con-
gessimus in l. si quando. in princ. C. de inoffic. testamen-
ti. Idemque eadem ratione & 64. respondendum uide-
tur & in ea specie, 53 qua queritur, an filius, qui mo-
nitus à iudice intra annum noluit iussa patris implere,
& per hoc bona patris dempta legitima perdit. argum.
auth. hoc amplius. C. de fideico. iuncta. d. l. si quando. §.
illud. nisi morosus fuisset in præstandis legatis ad pias
causas, quo casu etiam legitima priuaretur; ut nonnulli
(multis tamen repugnantibus) uoluerunt, qua de re
per gl. si. ubi plenē nouissimi in c. si hæredes. de testam.
Bal. in d. auth. hoc amplius col. 2. Andreas Tiraq. ubi su-
pra priuilegio. 84. Retenta tamen (sine preiudicio ue-
ri) sententia existimantium etiam legitimam amitti, idē
porrigendum esset ad quodcunque legatum in militis

testamento relictum, ut si filius monitus à iudice intra
annum soluere noluisse, etiam legitima priuaretur;
non secus quā relictis bonis paternis, per equipara-
tionem supra factam, & quo melius & citius militis te-
stantis uoluntas expleatur. quod amplius, ut procedat
non solum si interfuit iudicis monitio, sed etiam si sim-
plex iussio. ut ex Tiraq. ubi supra priuilegio. 85. in simi-
li colligitur, eritque alia extensio. 65. & si regulari-
ter 54 officium exequutoris testamenti nullus com-
pellatur acceptare inuitus. c. pe. ubi notant Ioa. Andr.
& alii, nisi in testamento ad pias causas. ut uoluit Spec-
ulator de instr. edit. §. nunc uerò aliqua. uers. hic etiā
queritur. Panormi. in d. c. pe. Ioannes Andreas ad Spec-
cul. ubi supra Bal. in l. pe. C. de donat. Cumanus confi.
12. Andr. Tiraq. ubi supra priui. 87. id quod ad militis te-
stamentum porrigendum esset eius fauore per æquipa-
rationem supra factam, quod obtineret prædicta senten-
tia in pia causa admissa, sed ea mihi non sat probatur:
sicq; & quod de milite inde deducitur, ut tutum non sit
necesse est. 66. Hæres 55 institutus, qui legatarijs
regulariter ultra uires non tenetur. l. si uniuersę. C. de
lega. nisi quando non fecit inuentarium. auth. de hæ-
re. & fal. §. si uerò non fecerit. si sit pia causa, hæres scri-
ptus non tenetur legatarijs ultra uires quauis inuenta-
rium non faciat. ita Bar. in rep. l. i. in d. q. 4. quęst. princ.
C. de Sac. Eccles. idem Bar. in l. si. C. de iure delib. Ti-
raq. qui alios allegat ubi supra priui. 88. quod ultimum
& ad militem heredem scriptum per superiorem æqui-
parationem admitterem & extenderem. Testamentum
56 militis habebit uim clausulæ codicillaris per supe-
riorem equiparationem, non secus quā testamentum
ad pias causas talem clausulam habere intelligitur. ut
uoluit Cætelianus Corta in suis memor. uerb. amor li-
citus in si. Corneus confi. 307. lib. 3. Andreas Tiraq. qui
alios refert ubi supra priui. 92. 67. Exequutori testa-
menti, 57 cui regulariter non currit annus si fuit im-
peditus. Bar. in l. genero. ff. de his qui not. inf. l. si. fin.
C. de annali excep. l. contra maiores. C. de inoff. test. in
testamēto ad pias causas etiam impedito annus ille cur-
rere non definit. ita Bal. in l. si. §. sed & si quis col. 4. C.
com. delega. Bald. in l. id quod pauperibus col. 3. C. de
Episc. & cler. id quod per supra dictam æquiparatio-
nem ad militis testamen. etiam ad causas nō pias factum
extenderem. 68. & si 58 regulariter id, quod ho-
stium est sub hac conditione si nostrum esse cepe-
rit legari nequeat. l. id quod apud hostes. ff. de lega. i. iun-
cta. l. cetera. §. tractari eod. tit. Angelus. in l. liber homo
j. ff. de uerb. obliga. nisi fauore libertatis, uel pæ cau-
sę per l. generaliter. §. hostium. ff. de fideicommiss. liber-
tatem in testamento, militis etiam ad non pias causas
facto tale legatum ualeret per æquiparationem superio-
rem, non secus quā si a pagano tale legatum fieret ad
pias causas. ut in simili per Ias. post Bar. in d. l. id quod
apud hostes. col. p. per Bar. in d. l. liber homo. 69. Res
59 emptæ ex pecunia priuati eius sit. l. si ea. C. de rei
uend. l. si patruus. C. com. utriusq; iudicii. l. i. C. si quis
alteri uel sibi. fallit tamen in re emptæ ex pecunia mili-
tis, uel minoris, uel Ecclesię, ut notatur in l. si ut pro-
ponis, ubi per doctores. C. de rei uendi. & in l. 3. C. ar-
bitrium tutelę. per Andr. Tiraq. ubi supra priui. 120.
70. Restitutio, quæ paganus denegatur, militibus ta-
men conceditur. ut per totum. ff. & C. ex quib. ca. maio-
res: idem in Ecclesia. c. i. & ferē per totum. de in inte-
grum resti. ut per eund. ubi supra priuilegio 138.

F I N I S.

D. FERNANDI VASQVII

MENCHACENSIS IURIS.

HISPANI,

*In summo dominicæ rei PHILIPPI Hispaniarum Regis Cath.
potentissimi Prætorio Senatoris,*

De successione progressu tractatus

LIBER TERTIVS.

Præfatio.

SUMMARIUM.

- 1 Quare inductum ius accrescendi. & quid sit.
- 2 Accrescendi ius cessat in militis testamento.
- 3 Accrescendi ius cessat in testamento militis etiam ex post facto. contra nouiss.
- 4 Accrescendi ius non potest uetare testator.
- 5 Accrescendi ius est in feudo. & in donatione causa mortis. & in donatione simpliciter. & in donatione principis. & in libertate.
- 6 Accrescendi ius an trabatur retro.
- 7 Accrescendi ius, ut sit, esse debet portio uacans.
- 8 Intell. l. si duobus. C. de inoff. testam.
- 9 Augmentum sequitur rem legatam. fallit. 13. casibus.
- 10 Similitudo ad transformationem apta.
- 11 Res eadem non debet uario iure censi.
- 12 Acceptatio regulatur per concessionem.
- 13 Orbis & unionis ad similitudinem omnia ferè reducuntur.
- 14 Hæres repræsentat defunctum.
- 15 Defunctus afficitur iniuria, si sine hærede decessit.
- 16 Bona ex parte uacare absurdum.
- 17 Testator an possit prohibere ius accrescendi.
- 18 Accrescendi iure per testatorem prohibito testatus ad huc decessit.
- 19 Ultima uoluntas non uitatur per adiectionem improbatam.
- 20 Testatori. qui mortis cogitatione turbatus præsumitur, est subueniendum non irascendum.
- 21 Accrescendi ius appetit simile.
- 22 Ius civile elegans.

De tacitis substitutionibus seu iure accrescendi.



OSTQVAM de expressis substitutionibus superiore libro disseruimus, consequens est, ut de tacitis substitutionibus (hoc est de iure accrescendi) nunc doceamur. Est enim ius accrescendi tacita quædam substitutio. l. si Titio & Mevio. §. Iulianus. ff. de le

ga. 2. alibi dicitur esse quandam prorogationem eiusdè formæ, & nature, & idem etiam est transmissio uti Baldo placuit in l. 3. C. de hæ. inst. facit tex. in l. si Tertio. ff. de usufr. & quod tradunt Bar. & alij in l. re coniuncti. ff. de lega. 3. dum aiunt, eodem iure & actione assequi nos portionem accrescentem, quo iure quæue actione consequimur primæuui relictum. ergo circa quatuor uersabimur, Primum, circa præuia quædam. Deinde circa coniunctiones. Tertio, circa prælationem coniunctorum. Postremo casus in quibus cessat ius accrescendi enumerabimus. Ergo, in primis quæritur, quid sit ius accrescendi? responde ut supra proximè. Deinde quæro, quare 1 fuit inductum ius accrescendi? responde, ne testator decedat pro parte testatus, & pro parte intestatus. contra. l. ius nostrum. ff. de reg. iuris. ita aiunt omnes antiqui & noui in d. l. re coniuncti. & in l. unde. C. quando non pet. par. posuitque istam rationem glo. in l. seruus communis ab extero. ff. de acq. hæredi. glo. in l. filius familias. §. diui. ff. de leg. i. gl. in l. Celsus. §. i. ff. de leg. 2. per Bal. in d. l. si mihi & tibi. ff. de leg. i. Albe. & Sali. in d. l. unica. C. quando non pet. par. Cyn. & Pau. Picus in l. furiosum. C. qui testa. fa. pos. Bal. in l. si is qui. ff. de testa. tex. in §. non autem. insti. de hæred. insti. l. si duobus. ff. de testa. mil. Ias. in l. i. C. de Sac. Sanct. Eccl. col. 4. & per Barth. Socinum in regu. 400. Rota decisione. 333. incipiente. si pater. in nouis. per Philip. Fran. in c. si pater. col. 14. extra de test. lib. 6. Decius, Mainierius, & Hieronymus Cagnolus in l. ius nostrum. ff. de reg. iur. pro ista ratione facit ratio Bar. in l. i. de acquir. hæred. Alex. & Ias. in d. l. unica. surgunt contra istam rationem, aliquid per Castalium. ff. de usufr. accresc. ad princ. qui arguunt contra communem, quia secundum eos inuenientibus ab intestato est ius accrescendi. d. l. unica. C. quando non petenti. & in l. quæ ex duobus. §. fin. ff. de acq. hære. in quibus cessat dicta ratio communis. ergo non uidetur procedere. Decius in d. l. unica. defendendo communem opinionem, dicebat, quod in uenientibus ab intestato militat tacita uoluntas defuncti cum præsumptione iuris, ut solum ueniant proximiores. l. si quis cum nullum. ff. de iure codic. l. non iustam. ubi Bal. ad Trebe. d. Crotus defendendo dictam conclusionem communem, sic dicebat, quod immo in uenientibus ab intestato etiam militat dicta ratio communes si bene consideretur, quia in uenientibus ab intestato uidetur testator tacite relinquisse propinquioribus hæreditatem, & illius partem repudiatam. l. conficiuntur. ff. de iure codic. l. i. §. sed uidendum. ff. de suc. edic. si

Quare inductum ius accresc.

Li enim

Accrescendi ius quid sit.

enim non esset ius accrescendi portio deficiens deuolueretur ad sequentem in gradu, & sic succederet, qui nullam haberet uoluntatem defuncti; cum testator presumatur uocare prius proximiores in gradu. facit glo. in l. nō iusta. C. ad Treb. Dicens, quod tunc succedens ab intestato dicitur habere uoluntatem defuncti, quando talis tempore mortis testatoris obtrinet primum gradum. de qua glo. omnino per d. Ias. in l. licet imperator col. 9. ff. de leg. i. per glo. & Bar. in d. §. Iulianus. & pro ratione communi multum stringit tex. in l. similem unū ff. de testam. mil. ubi 2 habetur quod in testamento militis, qui haredem ex parte tantum instituit & in reliqua hereditas parte coheredem non dedit, cessat ius accrescendi. Vnde satis colligitur, absurdum uideri pro parte testatum & pro parte intestatum quem decedere. ut d. l. ius nostrum. id tamen absurdum in testamento militis tolleratur cuius uoluntas liberrima est, nec subiacet regulis iuris communis. l. diuus. ff. de mil. testam. §. planē insti. eod. Item facit, quia paganus non potest prohibere ius accrescendi, nec tacite nec expressē. arguere. l. si solus. in prin. ff. de acq. hær. §. ceterum in auth. ut cum de appellatione cog. col. 8. l. omnimodo. C. de inoffic. testamento. l. quoties. §. si duo. ff. de hær. inst. & plenius suo loco resoluetur. id autem ius accrescendi prohibere potest non solum expressim, sed et tacite is qui militat. ut d. l. si miles. ergo dicendum est ius accrescendi inducitur nequis ex parte testatus & ex parte intestatus decedat, sicque non ex uoluntate solum sed etiam ex necessitate. Neque ad rem pertinuit quod ius accrescendi detur etiam inter uenientes ab intestato. nam etiam inter collegatarios datur, quo casu indubitatum est non dari ob id, quod absurdum sit pro parte testatum & pro parte in testatum quem decedere: itaque singulis in casibus singulæ rationes sunt aptandæ, ut inter collegatarios ius accrescendi detur ex tacita præsumptaque testatoris uoluntate. argum. l. si Titio & Meuiō. §. Iulianus. ff. de leg. 2. inter coheredes autem ab intestato uenientes ex eadem præsumpta uoluntate. argum. d. §. Iulianus. & l. non iustam. C. ad Trebel. iuncta. l. conficiuntur. ff. de iure codicill. l. i. §. si ff. de leg. 3. at inter coheredes ex testamento uocatos, non solum ex uoluntate sed etiam ex prædicta necessitate & legis dispositione cum qua in re dubia uidetur se conformare testator. l. 3. ubi Iaso. ff. de lega. i.

Idq; longè euidentius suadet per text. in l. si duobus ff. de milit. testam. ubi 3 etiam si miles uniuersam hereditatem inter duos haredes, quos scripsit distribuatur, quorum alter postea repudiavit, adhuc cessat hoc casu ius accrescendi, quasi miles iure suo, suoq; privilegio, non iure communi usus uideatur. & licet hoc casu ius accrescendi accomodare fortè nō contradiceret militis uoluntati. argumento. l. si Titio & Meuiō. §. Iulianus. ff. de lega. 2. tamen melius uisum est, intactam eius uoluntatē seruare, quam prætextu interpretationis eius iudicium inuerrere. ut in simili ait. l. si. C. in quib. cau. in integr. rest. sicq; etiam ex post facto cessat ius accrescendi in testamento militis, licet contrarium scripserit Viglius in §. hareditas inst. de hær. instit.

Item contra d. rationem facit, quia 4 si in tacita uoluntate imitaretur ius accrescendi posset illud prohibere testator, & tamen non potest secundum communem opinionem. ut per Bar. in §. ceterum in authen. ut cum de appell. cognō. & in hærede extraneo etiam probatur in l. quoties. C. de hær. insti. ibi iussus fuit, tener Rota in dicta decisione. 333. incip. item si pater. per Philip. Franc. in c. si pater col. 14. extra de testa. lib. 6. plenè per Ioan. de Imol. in d. §. si ex fundo & contra dictam rationem communem facit, quia 5 in feudis habet locum ius accrescendi. ut per Alexan. in d. l. si mihi & Titio. Item in donatione causa mortis. ut per Bar. in ultima quæstione in d. l. re coniuncti. & in usufructu, ut pa-

Accresc. ius est in feudo, &

ter per totam titu. ff. de usufruct. accresc. in legatisq; ut in text. l. re coniuncti & in d. l. planē. §. si coniunctim. ff. de leg. i. in donatione causa libertatis. §. fin. inst. de don. in donatione principis, ut in l. unica. C. si liberal. imperial. socius sine hærede decessit. lib. 10. & in compluribus aliis casibus, de quibus infra, in quibus dicta ratio communis non militat, sed non recedas à communi opinionione, quam propriè ponit tex. ut dixi. i. §. non autem insti. de hære. inst. quam Bar. in §. quæstione principali d. l. re coniuncti. dicebat procedere etiam inter haredes coniunctos legali cōiunctione. l. si seruus communis ab extero. ff. de acquir. her. ubi per glo. nequis decedat pro parte testatus. & quoniam doctores uariant in dicta ratione communi reddēdo alias rationes, ideo pro plena ueritate dictæ quæstionis, dic, quod hæc ultima impugnatio parum obest, quia uerior op. est, quod in contrariis non est ius accrescendi. ut in l. si mihi & Titio. ff. de uerbor. oblig. ubi traditur per docto. Bar. & omnes tradunt antiqui & noui in d. l. reconiuncti. facit. §. planē inst. de iur. stip. §. cum qui in princ. ff. de uerb. obligat. in l. stipul. ista. & an sit ius non decrescendi in ambiguo est, Nos aut tenebimus tenuimusq; semper non esse ius etiam non decrescendi in contrariis; ergo cessat contrarium, quod supponitur in contrariis esse ius accrescendi, quod si dixeris, quod est ius accrescendi in legatis, in donatione Principis, in donatione causa mortis, in feudis, & similibus in quibus non est periculum nequis decedat pro parte testatus. resp. quod ut dixi, in singulis casibus singulæ rationes sunt accomodandæ, nec enim omnes rationes omnibus ex æquo casibus conueniunt. Et denique quod portio hereditatis accrescat coheredi id descendit ex tacita uoluntate testatis, quod autem ei eam repudiare non permittatur; id, quod legatario permetteretur. §. ubi autem. C. de cad. tollen. id procedit ne testator pro parte testatus. &c. Deinde contra dictam communem opinionem Alexan. etiam adducit. l. circa. ff. de inoffic. testamen. ubi ex post facto quis potest decedere pro parte testatus & pro parte non. Decius ubi supra tenendo communem dicebat, quod non est mirum, quia ex post facto non habet locū ius accrescendi. l. i. §. inter dū. ubi per omnes. ff. de usufr. accresc. ista solutio satis placet, quæ comprobatur per glo. in §. non autem. in uerbo, intestatus. inst. de hær. inst. l. cum duobus. C. de inoffic. testamento licet Crotus aliter respondeat, dicendo quod ideo ex post facto dicta ratio communis non militat, quia fingitur illa hereditas à principio repudiata & retrahitur dicta repudiatio. l. si tibi homo. §. cum seruus. ff. de lega. i. ideo uenientes ab intestato illa consequuntur, & est atque si testator de ea nullo modo disposuisset, & sic à principio diceretur pro illa parte testatus, & pro parte intestatus. ista ratio non uidetur procedere per. l. nā sicut in princ. ff. ad l. aquili. ubi 6 ius accrescendi non retrahitur, & semel extinctum non reuiuiscit. l. si cut in annos. ff. quemadm. ser. amit. prout dicebat per illum tex. Barbaria in c. Rainucius & c. Rainald. extra de testa. tu autem ad d. l. circa. dic, ut per Bald. ibi, qui dicebat, quod ideo ibi non est ius accrescendi ex post facto, propter factum iudicis, secus ex facto, uel testatoris, uel heredis. glo. in l. dominus. ff. de usufruct. & in d. l. ius postum licet Cynus in d. §. his ita per. d. l. circa. teneat contra dictam rationem communem. Enimvero longè magis fauetur ei testatori cuius nulla culpa arguitur, quicq; non potuit testamentum mutare, quam faueretur, si posset. argumento. l. 3. C. de inoffic. testamento l. si fideiusor. §. si necessaria. ff. qui satisd. cog. itaque si haredem ex parte tantum institui, & in reliqua hereditatis parte intestatus decedere tacite, uel expressim uolui, me inuito inducitur ius accrescendi. Sin autem ex toto testatus decessit, & post mortem meam per quem relam fuit testamentum ex parte rescissum, quo tempore non potui testamentum mutare, non est quid mihi imputetur

in donatio ne causa mortis, & in donatione simplici, et in donatione principis & in libertate.

6 Accrescendi ius an retrahitur retro.

7
Accresc.
ius ut sit
esse debet
portio ua-
cans.

8
Intell. l. si
duobus. C.
de inof. te-
stam.

putetur. argumento. d. l. 3. & ita procedit. d. l. circa. Pre-
terea & fortius 7 de iure accrescendi tunc demum a-
gendum est. cum aliqua portio uacat. iuxta glo. l. si duo
in pr. ff. de iure iur. & oportet uacare omni iure tam ci-
uili quam naturali. ut docent Bar. & omnes in l. huius-
modi. §. si Titio. per tex. ibi. ff. de lega. 1. sed 8 intermi-
nis. d. l. circa. nulla portio uacat. quia ad portionem. que
heredi scripto auferitur. uocatur ipsemet. qui querela-
uit. itaque quando est aliqua portio uacans tunc non
potest quis decedere pro parte testatus quin non reli-
qua in parte etiam ex testamento succedatur per ius ac-
crescendi. ceterum ubi nulla portio uacat. bene potest.
nec tunc ius accrescendi dabitur ad portionem occu-
pata. nam & inter collegatarios cessat ius accrescen-
di. quando eius. qui exclusus est portionem alter oc-
cupat. tex. ubi Bart. & alii in l. si Titio & ei. ff. de leg. 2.

Postremo contra eandem rationem adducitur. l. si so-
lus in princ. ff. de acquir. hære. ubi quando quis est insti-
tutus in diuersis portionibus hæreditatis. & in aliqui-
bus habet substitutum. si unam ex partibus hæreditatis
acceptat alia accrescunt sibi inuito. ecce secundum
Alexan. & d. Iaso. in d. l. re coniuncti. quod ibi in omni
parte erat prouisum per dationem substituti. ut non pos-
set decedere testator partim testatus. & partim intesta-
tus. & tamen habet locum ius accrescendi. qui test. est
ad hoc egregius secundum. d. Iaso. in d. l. re coniuncti.
Bar. tamen ibi ad hoc respondet. quod hoc est ne im-
pendenti sit successio. & uidetur sequi Ias. quod repro-
batur per Aret. in d. l. si solus. quia sicut non est in con-
ueniens quod hæreditas sit in suspensio. toto tit. C. de
iure delib. idem etiam si pars hæreditatis staret in su-
spensio. argum. l. quæ de tota. ff. de rei uendic.

Postremo considera. quod nouè defendi potest quod
d. l. si solus. nil repugnat communi rationi & possumus
negare contrarium. nam ibi bis fui institutus. primum.
in dimidia hæreditatis parte. deinde in reliqua dimi-
dia. in qua habui substitutum. & tex. ait. quod altera
dimidium in qua substitutum non habebam. adeundo.
tunc acquiri utramque dimidiam. tunc sic uidebatur
secundum doct. quod dimidiam. quam adiui haberem
iure institutionis. alteram uero dimidiam iure accre-
scendi. licet in illa dimidia. quam iure accrescendi ha-
beo. haberem substitutum. & sic non esset periculum
ne testator pro parte intestatus decederet. Sed certe
falsum est. & contra. d. l. si solus. dicere. quod iure ac-
crescendi habeo illam dimidiam. in qua eram substitui-
tus. & quam non adiui. nam immo eam habeo iure in-
stitutionis prout delata fuit. non iure accrescendi. nam
ipsamet additio etiam in altera parte tantum facta. me
hæredem fecit ex utraque parte. non partim iure ac-
crescendi. partim iure aditionis. sed uniformiter tan-
tum iure aditionis. quod etiam inferius suo loco latius
dicetur. & etiam superius attingimus. dum enumeraba-
mus casus. in quibus cessat ius accrescendi. ubi in ter-
minis. d. l. si solus. in princ. ff. de acquir. hæredi. ostendi-
mus portionem omisam iure primordialis institutio-
nis. non iure accrescendi nobis acquiri. non aliter at-
que si institutus ex tota hæreditate partem agnosceret.
& partem respuerit. nam ei portio hæreditatis repudia-
ta. non tam accresceret quam iure sue aditionis & in-
stitutionis acquireretur.

Denique uide infra in casu 24. & 25. in quibus ces-
sat ius accrescendi. In summa. alia posset addi ratio.
quia res relicta. seu legata debet augeri per rem sibi
prouenientem. nam dicimus. quod relicta si augetur.
augetur & relictum. & augmentum superueniens eidem
rei relictae debetur. l. seruum filii. §. si areæ. ff. de lega. 1.
l. si ex toto in princ. & l. quod in rerum. §. pen. ff. eod. ti-
tu. quod limitatur 13. modis. ut per Alber. Brunn. in
tracta. de augmento & dimi. monetarum fol. 15. col. 2.
uersic. ista conclusio. cum septem sequentibus. & per
dominum Bernardum. Diaz de Luco. in suo tractatu

9
Augmētū
sequitur
re legata
fallit 13.
casibus.

fallentiarum fall. 447. & cum ius accrescendi sit augmē-
tum. ut supra posuimus in diffinitione iuris accrescen-
di. ergo non mirum si per hoc ius accrescendi fuit indu-
ctum. ista ratio etiam non est generalis. quia non pro-
cedit in re tantum coniunctis. §. si uero non omnes. C.
de caduc. tollen. confirmatur. quia 10 in habentibus
simbolū facilis est transitus. ut docent Bar. & omnes in
l. centurio. in princ. ff. de uulga. cum ergo pars quotita-
tiua cuiusque rei maximam habeat similitudinem cum
reliquis eiusdem rei partibus. superest. ut ea pars uacua
facile alteri parti accedat. & cum res de facili reuertatur
ad suam naturam & originem. superest. ut pars. que
destinatione tantum. non etiam reali separatione pro
diuiso à toto suo abscessit. ea pars facile ad suum totū
reuertatur. argumento. l. si unus. §. pactus ne peteret. ff.
de pact. maxime cum id perfectum sit. quod ex omni-
bus suis partibus constat. l. 1. ff. de reg. iur.

10
Similitudo
ad trans-
formatio-
nem apta.

Vnde Boetius sic cecinit.

*Repetunt proprios quæque recursus.
Reddituque suo singula gaudent.
Nec manet ulli traditus ordo.
Nisi quod fini iunxerit ortum
Stabilemque sui fecerit orbem.*

Facit. l. pen. C. de his quibus ut indig. ubi Imperator
ait nihil actum esse intelligimus. cum aliquod superest
agendum. alia quoque est ratio Aret. in l. 1. ff. de acqu.
hære. ubi 11 dicebat. quod hoc est. ne eadē res diuerso
iure censetur. l. eum qui ædes. ff. de uisucapio. & hæc ra-
tio uidetur satis generalis. quæ etiam impugnari be-
ne potest reprobari. per. l. si mihi & Titio. ff. de uerbo.
obligat. ubi potius admittitur quod stipulatio per par-
tem non ualeat quam quod sit ius accrescendi idem in
simili probatur in d. l. mulieri & Titio de conditio. & de
monstr. ff. ubi per Soci. post Paul. de Castr. & in §. in pri-
mo & §. pro secundo. C. de cad. tollend. ubi hæredi-
tas pro parte hæredis acceptantis uadit ad ipsum insti-
tutum. & pro parte repudiantis uadit ad substitutum.
& quasi diuerso iure debetur hæreditas. quia est diffe-
rentia inter institutum & substitutum. ut in rub. C. de
inst. & substit. in rub. ff. de uulga. & pup. Sed defenden-
do hanc rationem potest resp. quod inter hæredes insti-
tutos & substitutos parum interest. cum omnes sint te-
stamentarij. & etiam à substitutione potest incipere te-
stamentum ut per. l. ex facto. §. Lucius. ff. de uulga. facit
l. 3. l. qui liberis. §. hæc uerba. ff. de uulga. & ad. l. si mihi
& Titio resp. quod tot uidentur stipulationes quot sunt
res in stipulationem deductæ. uel etiam personæ. arg.
l. scire per totam. ff. de uerbor. Vnde in terminis. d. l. si
mihi. non tam uidetur quod una eademque stipulatio
pro parte ualeat. & pro parte non. quam quod diuersæ
stipulationes. alia ualeant. alia uero inutiles sint. facit
l. 1. §. antepen. & pen. ff. de uerbor. l. in stipulationibus
eod. titulo.

Alia ratio redditur. ne 12 sequatur absurdum. par-
tem hæreditatis agnoscere. & partem repudiare. quam
rationem ponit tex. in d. l. unica. §. his ita. C. de cad. toll.
& ita tenet Bar. in l. 1. ff. de acquir. hæred. contra quam
nil post opponi. quia est Imperatoris. licet dici possit
quod non est generalis. cum duntaxat militet in hære-
ditatibus. & non in aliis casibus desuper deductis. & cer-
tè ut Decius ubi supra ait. hæc ratio demonstrat quare
inuitis accrescat. non autem quare accrescat. nec etiā
demonstrat quare accrescat inuitis testatoribus. tex. n.
ait. non esse ferendum hæredem. qui partem hæredita-
tis uelit agnoscere. partem autem respuere contra di-
spostionem testatoris. quare autem non sit ferendus
ipsemet testator. qui ex parte tantum fortè testatus de-
cedere uoluerit id non concludit. d. ratio. ergo ea ra-
tio efficax est in suo casu. hoc est quod ad aperiendum

12
Accepta-
tio regula
tur à cōces-
sione.

Ii ij quare

13
Orbis
unionis ad
similitudi-
nem omnia
ferè redu-
cuntur.

quare non possit hæreditatem hæreditatisue partem in qua institutus fuit, scindere, quod & in legatis. procederet. ut in l. neminem. ff. de legat. 2. alia etiam est ratio Bald. in d. l. unica. §. in princip. col. fi. C. de cad. tol. dicentis, quod 13. hoc est ratione unionis, sicut naturaliter euenit quod si unius oculi pupilla clauditur alterius oculi pupilla dilatur. ita quando deficit unus coniunctorum alter locupletatur. Inde dicebat Philosophus quod corruptio unius est generatio alterius, & hoc est secundum eum propter colligantiam, quia cortina cortinam trahit. accedat pro his tex. in d. l. unica. uerfi. hæc tam uariè, ibi, propter unitatem sermōnis, quasi in unum corpus redacti. facit ratio. l. si communem. ff. quemadm. seru. amit. & quæ notat Fel. in c. 2. extra de prescrip. c. si iudex extra de senten. exc. per. d. Ias. in l. si emancipari. C. de colla. istam rationem Bal. inprobat. d. Ias. quia non procedit in hæreditibus omni no disunctis: tamè dicta ratio potest fuit ineri, quia nisi aliquid essent coniuncti, regulariter non esset inter eos ius accrescendi. Præterea etiam si non esset unio ex parte personarum, quia non fuit unica oratio, quo casu omnes una eademque persona reputantur; sola unio ex parte ipsius rei uidetur sufficere ad inducendum ius accrescendi. ut in l. quod in rerum. §. si quis post. ff. de leg. j. l. seruum filij. §. si areæ. eod. & latius dicitur suo loco. & hæc ratio ceteris longè generalior uidetur. facit illud Boetii.

Nec manet ulli traditus ordo,

Nisi si fini iunxerit ortum.

Stabilemque sui fecerit orbem.

14
Hæres re-
presentat
defunctū.

Et alia est ratio Bar. in l. mulieri & Titio. ff. de cōd. & demon. de qua etiam ponit Bal. in l. i. C. de indic. uiduit. toll. qui dicunt, quod ideo ius accrescendi fuit indu- ctum, quia 14. hæres repræsentat personam defun- cti, & fingitur eadem persona cum defuncto, ut in aut. de iureiuran. in princ. l. cum a matre. C. de rei. uend. quæ repræsentatio fieri non potest pro parte, & pro par- te non. l. 2. ad finem. ff. de prætoris stipul. itam ratio- nē reprobat. d. Ias. & Deci. in d. l. unica. quia, secundum eos. nō est incōueniens, quod in pluribus fiat repræsen- tatio. glo. & Bar. in l. i. §. fin. ff. de præst. stipul. & sequens in gradu dicitur etiam repræsentare defunctum. l. i. §. sed uiuendum. ff. de succ. edict. sed & hæc ratio defendi po- test, considerando quod defunctus 15. qui sine hære- de decessit, afficitur iniuria, cum bona eius ueneunt per creditores. l. & quia hoc. ff. de interrog. act. & insti. qui ma. non pos. §. i.

15
Defun-
ctus affi-
citur iniu-
ria si sine
hærede de-
cesserit.

16
Bona ex
parte ua-
care absur-
dum.

Alia est ratio, quam reddebat. d. Bonifacius de Fan- tu. in d. rub. c. quando non pe. par. hoc est, ne 16. bona sint pro parte uacantia, & pro parte non, tamen ni- hil est, quia, ultimo loco succedit fiscus. §. cum autem C. de cad. tollend. sed & hæc ratio defendi potest consi- derando, quod ut uenientes ab intestato possunt par- tem hæreditatis ab hærede scripto repudiatam respue- re: ita etiam fiscus ultimo loco uocatus posset eam re- pudiare, sicque bona pro parte essent uacantia, & pro parte ab hærede occupata, præsertim cum fiscus teneat- ur ad onera hæreditaria subeunda, non secus quam hæ- res, quilibet particularis. ut. ff. de leg. i. l. si seruus. §. an- te. ergo ut hæres priuatus solet & potest hæreditatem ut suspectam repudiare. ut per totum. C. de rep. her. l. nec emere. C. de iure delib. nisi sit seruus testatoris. ut per totum. C. de neces. seru. hæ. inst. etiam si sit opu- lenta hereditas. ut. l. quia poterat. ff. ad treb. nec per hoc fraudem creditoribus fecisse uidetur. ut in l. quia aut in prin. & §. j. ff. quæ in fraud. creditorum. ita & fiscus po- test hæreditatem repudiare. Vnde fieri posset, ut si hæ- redi scripto liceret hæreditatis partem adire, partemq; repudiare, tunc ea pars repudiata posset uocare etiam si nouissimo loco fiscus ad eam inuiteretur.

Alia fuit ratio Cyn. in d. §. is ita. C. de cad. toll. qui di- cebat, quod hoc est, quia hæreditas semper est oneri-

bus implicita, ideo si pro parte agnosci posset & pro parte non, esset magnum præiudicium defuncti, quia pro parte hæreditatis haberet creditores contra quem agi posset, & pro parte non, quo casu ageretur de præ- iudicio testatoris: & ideo propter hanc rationem di- ctum ius accrescendi fuit inductum. quod comproba- tur per rationem rex. in l. quoties. C. de her. inst. Quod autem esset magnum præiudicium defuncti patet, quia sic euenire posset, ut pro parte ab hærede scripto repu- diata, bona defuncti à creditoribus uenirent, per quod defunctus iniuria affectus uideretur. ut in d. l. quia hoc interest. ff. de interrog. act. & in §. i. inst. quibus ex cau. man. non licet. sed & ipsorum creditorum interest, ut sic hæres scriptus sit, quem conuenire possint ex toto, nō autem teneantur spectare deliberationes hæredum ab intestato uenientium, quod longissimum & ualde in- commodum reputatur. argum. l. i. §. largius. ff. de succ. edict. idque tam religiose obseruandum tenendumque est, quod non 17. ualeret dispositio testatoris prohi- bentis ius accrescendi. l. si duo. ubi per omnes. ff. de acq. her. gl. in l. dominus. ff. de usufr. d. l. ius nostrum. iuncta l. nemo potest. ff. de leg. i. ita Corneus consi. 3. §. incip. in casu. in secundo uolumine. & cōsi. 85. incip. plura in. 3. uo- lumine. pbatur in l. i. §. si ex fundo. ff. de her. inst. ubi p. Ioan. de Imol. Alex. in l. i. §. quis priore. ff. ad Trebel. & in l. quoties. C. de her. insti. per Bar. in l. pater filium. col. pe. ff. de in offic. testamento. Sed an 18. in casu, in quo testator expressè prohiberet ius accrescendi dicitur in totum testatus uel in testatus decedere? & Alex. in l. si quis priore. ff. ad trebel. & in l. quoties. C. de her. inst. dicit post alios quod testatus decederet. per. l. si ita quis in- stitutus fuerit excepto fundo. ff. de her. insti. quod est uiuendum per eund. in l. quoties in fin. C. de her. insti. Bar. in l. quoties. §. si duo. ff. eod. tit. Ias. in d. l. re coniu- cti numero. 207. ubi Ripa num. 133. Imola numero. 59. in l. i. §. si ex fundo. ff. de her. insti. idque notandum est, & est ratio posita per Ioan. de Imol. in l. i. §. si ex fundo. ff. eod. tit. & est fauor quod quis decederet magis testatus quam intestatus. l. uel negari. ff. quemadm. testa. aperi. alia ratio ponitur in l. & quia. ff. de interrog. act. & dicta prohibitio testatoris debet haberi pro non apposita. argum. d. §. si ex fundo. licet contra (prima facie) ui- deatur facere, quod notat Bar. in l. quotiens. §. si duo ff. de hære. insti. & pro eo uidetur facere ratio. l. mulie- ri & Titio. ff. de cond. & dem. & quæ ibi notat Soci. & Pau. de Castr. & quod potius ex toto testatus quam ex toto intestatus uideatur; facit bona ratio, Nam 19. quælibet adiectio impossibilis, inutilis, inepta, uel alio modo reprobata à iure si de facto in ultima uoluntate adijciatur, non uitiat dispositionem, sed ipsa adiectio uitiat utriusque rei iurisdictionem, hebeturque perinde ac si eorum nil testamento aditum esset. tex. est in l. si impos- sibilis. ff. de hære. inst. l. obtinuit. ff. de cond. & dem. l. re- prehenda. C. de inst. & subst. l. quoniam in prioribus C. de inof. testam. licet secus sit in contractibus. l. non so- lum. ff. de act. & oblig. l. si impossibilis. ff. de uerb. oblig. latè per Ias. in l. quæ de legato. ff. de leg. j. Ergo cum 20. contra ius sit prohibere ius accrescendi in hæreditati- bus, tunc ea prohibitio, quæ consistit non potest ma- gis est ut reiciatur, habeaturque perinde ac si ap- posita non esset, quam quod uitiet dispositionem ulti- mæ uoluntatis, quæ cum fiat ab eo, qui præsumitur turbatus mortis cogitatione ut. l. hac consuetissima. §. at cum humana. C. qui test. fa. po. §. illud in auct. de tri- re & semisse. magis est, ut ei subueniendum sit, quam irascendum. Postremo 21. ius accrescendi fuit indu- ctum ad similitudinem alluionis. l. si Titio. ff. de usufr. ergo ut augmentum per alluionem contingens perti- net ad magis finitimos & proximiores agros, ut inst. de rerum diui. §. præterea. & ff. de acq. rerum domi. l. adeo. §. præterea. ita quoque per ius accrescendi oportet por- tionem uacantem ei portioni uel rei accedere, quæ cum re uacan-

17
Testator
an possit
prohibere.

18
Accrescen-
di iure
per testa-
torem pro-
hibito tes-
tatus ad-
huc deca-
dit.

19
Vlt. uol. nō
uitiatur
per adie-
ctionem im-
probatam.

20
Testatori
qui mortis
cogitatio-
ne turbat-
us præsu-
mitur esse
sub uenien-
dum non
irascendū.
21
Accrescen-
di ius ap-
petit simili-
le.

re uacante habet maiorem similitudinem, propinquitatem, affinitatem, & uicinitatem. facit. §. ceterum in athen. ut cum de appellatione. cog. coll. 8. & l. omnimodo. C. de inoff. test. sed negari non potest quod postquam fundus ab hereditate separatus est, quod accidit cum duobus legatur, tunc pars fundi ab uno ex collegatariis repudiata longè maiorem uicinitatem, affinitatem, similitudinemque habet cum altera eiusdem fundi parte quam cum hereditate; quia ambæ eiusdem fundi partes sunt corporeæ, hereditas autem incorporea. l. hereditas etiam sine ullo corpore. ff. de pet. her. in princ. in fl. de reb. corp. & incorp. ergo ad collegatarium ea pars uacua potius quam ad heredem redire debet & similiter si pars hereditatis ex testamento delata uacare cœpit alteri eiusdem hereditatis parti ex testamento similiter delatæ aptius est, ut accedat, quam quod ad legitimis heredes retrocedat: quia cum altera portione ex testamento delata maiorem habet similitudinem, & uicinitatem. & hæc consideratio tam efficax fuit uisui iureconsultis tamque elegans, ut contra eam dispensare nec heredibus, nec ipsis testatoribus facultatem concesserint. Etenim 22 ne quid absolum, aut in elegans foret in iure ciuili maximæ curæ fuit iureconsultis. ut in princ. inst. de fideicom. her. & in princ. inst. de codicill. propter imitationem naturæ elegantis. §. minorem. inst. de adop. l. adoptio. ff. eod. l. si quis posthumus. in princ. ff. de lib. & posth.

22
Ius civile
elegans.

De tacit. substitutione, uel iure accrescendi §. xxi.

SUMMARIUM.

- 1 Coniuncti re, qui dicantur.
- 2 Coniunctus re, an propriè coniunctus sit.
- 3 Coniunctio uerbalis, an sit potius quam realis.
- 4 Qui dicantur re coniuncti.
- 5 Coniunctio uerbalis, non est ubi sunt diuersæ orationes, siue sint solutæ, siue per copulam colligatæ.
- 6 Coniunctio uerbalis est quando duo in eadem oratione iunguntur, siue solutim, siue per copulam colligatim.
- 7 Coniunctio realis, ut differat à uerbali?
- 8 Legata bis eadem species ab eodem semel debetur.
- 9 Legata bis quantitas eadem, & ab eodem, & in eadem scriptura, semel debetur, si in diuersis scripturis, bis debebitur.
- 10 Legata eadem species bis eidem, & ab eodem etiam in diuersis scripturis, semel debetur.
- 11 Legata quantitas sæpius, an semel tantum debeatur.
- 12 Coniunctio realis, non dirimitur ex diuersitate scripturarum. contra Ripam.
- 13 Legata pari quantitate etiam in diuersis scripturis, legatum semel tantum debetur cum Zasio contra communem.
- 14 Lego Titio decem, & Seio decem, una tantum decem non bis decem debentur, cum Bar. & Ripa contra communem.
- 15 Accrescendi ius cessat, & coniunctio effectualiter, quando dixi, Titio & Seio decem lego.
- 16 Intell. l. item quod Sabinus. §. unde idem. ff. de her. inst.
- 17 Intell. l. triplici. ff. de uerbo. sign.
- 18 Coniunctio realis non requirit partium expressionem. contra communem.
- 19 Partium diuisio non refert, quo tempore fiat. contra Ripam.
- 20 Coniunctio realis non impeditur per partium diuisionem. contra Cuiam. Iaf. & Ripam.

- 21 Re coniuncti hi demum dicuntur, qui faciunt partes concursu.
- 22 Coniunctio realis, an desideret quod de expressa uoluntate testantis plures ad eandem rem uocentur.
- 23 Coniunctio realis desiderat expressam testatoris uoluntatem declaratio noua.
- 24 Realis coniunctio sola, an possit prælationem inducere in iure accrescendi.
- 25 Indefinita refertur ad totum.
- 26 Intell. l. si ita quis. ff. de her. inst.
- 27 Intell. l. Menio. ff. de leg. 2.
- 28 Intell. l. item quod Sabinus. §. unde idem. 2. resp. ff. de her. inst.
- 29 Coniunctio realis, an desideret inter coniunctos æquas partes concursu fieri.
- 30 Posita coniunctione uerbali sequitur coniunctio realis, nisi expressim dirimatur.
- 31 Coniunctio realis, an desideret ad eandem portionem esse uocatos ex expressa uoluntate.
- 32 Realis coniunctio, an esse possit absque eo quod quisque ad solidam rem, uel portionem sit expressim uocatus.
- 33 Coniunctione in illa Titius & fratres hæredes sunt. quare fratres in iure accrescendi præferantur.
- 34 Coniunctus quis sæpe uidetur uniuersis, non singulis.
- 35 Ex legatariis re tantum coniunctis, an qui prior uenerit totum petere possit.
- 36 Coniuncti uerbis, qui sint?
- 37 Qui uerbis tantum coniuncti?
- 38 Ius non decrescendi an detur inuito.
- 39 Coniunctio uerbalis, ut inducatur per dictionem cum?
- 40 Coniunctio inducatur, uel dirimatur per modum declarationis, an per modum alium nil interest.
- 41 Coniunctio uerbalis an inducatur per copulam positam inter duas orationes?
- 42 Unitas orationis inducit coniunctionem uerbalem non copula.
- 43 Qui sint mixtim coniuncti?
- 44 Coniunctio legalis, an uerbali assimilatur?
- 45 Posita coniunctione uerbali per nomen collectiuum sequitur & realis, nisi expressim dirimatur.
- 46 Coniunctionum effectus.
- 47 Coniuncti ad unam tantum portionem admittuntur.
- 48 Substitutio facta uidetur secundum ordinem coniunctionis.
- 49 Intell. l. coheredi. §. qui discretas. ff. de uulga.
- 50 Accrescendi ius effectus coniunctionis est.
- 51 Ante portionem quæsitam in usufructu est ius non decrescendi contra communem.
- 52 Usufructus legati si uetetur alienatio, an inducatur proprietatis concessio?
- 53 Exceptio interdum auget regulam.
- 54 Mandatum sæpe ampliatur per exceptionem.
- 55 Bonorum possessor an hæredis appellatione continetur?
- 56 Legum ignorantia quando præsumatur.
- 57 Coniunctio mixta, an inducat ius accrescendi, uel ius non decrescendi.
- 58 Ius non decrescendi inter mixtim coniunctos est. cum communi.
- 59 Coniunctis re, & uerbis, an accrescat cum onere.
- 60 In hereditatibus est ius accrescendi inter disiunctos.
- 61 Coniunctus mixtim ut reliquis præferatur?
- 62 Posita coniunctione uerbali sequitur coniunctio realis, nisi expressim dirimatur.
- 63 Intell. l. si qui ita. ff. de her. inst.
- 64 Intell. l. si ita quis hæredes. ff. de her. inst.
- 65 Ius accrescendi an transeat in successorem singularem? cum communi contra Bar. & alios.
- 66 Hæres semel factus, non desinit hæres esse facto hominis, sed ex legis dispositione.

- 67 Intell. tituli. C. & ff. quib. ut indignis.
- 68 Accrescit fisco qui loco indigni successit portio uacans.
- 69 Accrescendi ius ut detur, quid exigatur.
- 70 Emptor hereditatis etiam utiliter non fit heres contra Curtium Iuni.
- 71 Accrescens portio heredi hereditatem uendenti, non restituitur emptori contra Ias. Decium Ripam, Crotum & Politum.
- 72 Successio in uniuersalem transit ius accrescendi in legatis secundum communem. nos contra.
- 73 Alienus, ius praesens non futurum concessisse uidetur.
- 74 Legans solum ius, quod habebat, & si esset morte periturum alienare uidetur.
- 75 Accrescere portionem portioni uariè contingit.

1
Coniuncti
re qui di-
cantur.



IRCA superiora sciendum est, quod
1 uocantur re coniuncti hi, quibus
eadem res legatur. ut tradunt Bar.
in. d. l. re coniuncti. ff. delegatis. 3. nu.
7. col. 3. & ibi Bescius col. 9. & Iaso,
num. 57. Ioannes Crotus nume. 16.
Lancelottus Politus num. 2. cum plu-
ribus sequentibus. Franciscus de Ripa nume. 27. facit. l.
si quis testamento. ff. deleg. 1. tradunt doctores in l. tripli-
ci. ff. de uerbo. signific. praesertim nouissimi, & nonnul-
li alii praesertim Castalius in princ. ff. de usus. acer. & ple-
rique scribentium in l. si duobus. ff. deleg. primo. & in. §.
si eadem res. in l. delega. per tex. ibi. facit. l. si separati-
& tex. in l. hanc scriptura. §. fin. ff. de condit. & demonst.
& in l. coniunctim. ff. de lega. 3. facit etiam tex. in l. iuni-
ca. §. ubi autem legatarii. C. de caduc. toll. tex. in l. 1. §.
interdum & in l. inde Neratius. ff. de usufructu accresce-
facit etiam text. in l. penult. eod. titulo. quibus uidetur
probari quod uocatur coniuncti re, quibus eadem res
legatur. contra hoc facit. §. fin. autem. C. de caduc. toll.
ubi uocatur disiuncti, pro solutione Bar. in. d. l. re con-
iuncti. dicebat, quod in tota illa. l. accipiuntur pro con-
iunctis re & uerbis coniuncti, uel uerbis tantum coniu-
cti. Sed tamen illi, qui non sunt uerbis coniuncti ma-
gis uocantur disiuncti. d. l. unica. §. his ita & §. fin. autem
eod. §. si eadem res. ubi glo. Io. Fab. & Ange. glo. in l. si
mihi & tibi. ubi per. d. Iaso. ff. de lega. 1. ex his quidem
uerbis Bar. possunt not. duo. Primum est egregium,
quod 2 re tantum coniuncti non sunt proprie coniun-
cti, quia in dictis iuribus uocantur sane disiuncti; ideo,
appellatione coniunctorum non uenirent. contra hoc
dictum Bar. facit iste tex. d. l. re coniuncti. & d. l. triplici.
& glo. ubi tex. in l. si duobus. ff. de lega. 1. Secundum est,
quod 3 mixtim coniuncti, & uerbis tantum coniun-
cti dicuntur certe plus coniuncti quam re tantum con-
iuncti, per quod potest inferri quod potior uidetur con-
iunctio uerbis quam coniunctio realis: & sic, quod
in iure accrescendi uerbis tantum coniuncti praeferr
debeant re tantum coniunctis. ut dicebat Petr. de Bella
per. de quo infra dicemus, quod uidetur contra opi-
nionem glo. Io. Azon. Bar. & aliorum. & tandem re-
spectu uocationis non tam coniuncti sunt re tantum con-
iuncti; quam uerbis, uel mixtim coniuncti; sed re-
spectu rei longe magis coniuncti sunt quam uerbis
coniuncti, & etiam magis coniuncti, quam mixtim con-
iuncti: quia inter mixtim coniunctos licet non sit expref-
sa partium diuisio, est saltem tacita, ut suo loco dice-
tur, secus inter re tantum coniunctos.

2
Coniunctus
re an pro-
prie con-
iunctus sit.

3
Coniunctio
uerbalis
an sit po-
rior quam
realis.

4
Qui dicantur
re con-
iuncti.

Stat ergo ex superioribus, quod re coniuncti dicun-
tur hi, quibus eadem res separatim legatur, quale est
cum dixit testator Titio lego fundum. eundem fundum
lego Sempronio. & ista est uera & communis op. quam
tenent & alii communiter quos supra retulimus per. d.
§. si eadem res. Sed certe uidetur quod 4 si dicatur,

Titio lego fundum eundem fundum lego Sempronio,
quod non sint re tantum coniuncti, sed uerbis; quia
iste quidem orationes soluta resoluuntur in coniuncta
d. l. triplici. ff. de uerb. signi. Bart. in. d. l. re coniuncti. pro
solutione dicebat quod Iacob. de Raue. istud intelligit,
quando in diuersis partibus testamenti sunt ista reli-
cta legata; quod est secundum Bar. restringere istam
met materiam, & secundum eum est contra uulgarem
tex. in. §. si eadem. uer. coniunctim. inst. de lega. ista opi-
nio Iacobi de Rau. potest bene defendi per. d. l. re con-
iuncti. in uerbo separatim. l. Meuius in uerbo separatim
ff. de leg. 2. quod uerbum exponi debet secundum doct.
id est in diuersis partibus testamenti & ita exponit idem
Bar. in. l. quod traditum. ff. de condit. & demonstra. nec
obstat. d. §. si eadem. quia ibi tex. non prohibet quo mi-
nus sint re coniuncti, si in diuersis partibus testamenti
legetur, quia hoc uidetur inportare dictio separatim,
ut diximus. & opinionem. Iac. de Rau. uidetur tenere
Petr. de Ancha. in c. requisisti. extra de testa. & nouissi-
mi in. d. l. re coniuncti. praesertim. d. Ias. consi. 21. tamen
non recedas a dicto Bar. quia Iac. de Raue. uidetur uel
le, quod ad hoc quod aliqui sint re tantum coniuncti re-
quiratur quod eadem res aliquibus in diuersis partibus
testamenti relinquatur. nam hoc esset restringere hanc
materiam, quia etiam si non legetur in diuersis partibus
testamenti, sed in una parte, dummodo sint separati in
orationibus, & sit unitas rei inducitur realis coniu-
ctio. & hoc est, quod uult dicere Bar. Alii secundum
Bar. pro solutione dicti contrarij dicebant quod in. d. l.
triplici. soluta ponitur pro coniuncta, quod ad partes
principaliter acquirendas, non quod ad ius accrescendi.
uolentes dicere quod si aliquibus legatur solute quod
licet quilibet admittatur ad partem suam in hoc uiden-
tur coniuncti, tamen ius accrescendi non habent, ut di-
cunt quidam moderni secundum Bar. quod ei displicet,
primo per. d. l. triplici. quae dicit eos coniunctos uerbis
licet oratio sit soluta, sed effectus coniunctionis est ius
accrescendi. ergo &c.

Pater ergo ex superioribus quod 5 si sint diuersae
orationes quantumcumque sint contiguae, proximae,
& uicinae, & affines, nunquam est uerbis coniunctio si-
ue inter dictas orationes sit copula, ueluti Titio lego fun-
dum, & Meuius lego eundem fundum. siue inter eas co-
pula nulla sit, ueluti Titio lego fundum, Meuius lego
eundem fundum. Quod 6 si sit unica oratio, tunc sem-
per est uerbis coniunctio, siue inter collegatarios, uel
coheredes in eadem oratione uocatos sit copula, ueluti,
Titio & Seio lego fundum, siue non sit copula, ueluti
Titio Seio lego fundum.

Contra superiora facit, quia 7 ut iam uidebimus
multipliciter differunt inter se re coniuncti, & uerbis
coniuncti. & tamen etiam in reali coniunctione sunt
partes a lege, non secus quam in uerbali sunt a testa-
tore. l. si pluribus. ff. de lega. 1. Adde, quod cum duobus
eadem res simpliciter & sic integraliter legatur, siue re
tantum, siue mixtim coniunctis scinditur inter eos le-
gatum (i. faciunt partes concursu) quia solidum cuique
datum uidetur, ut ibi. & l. coniunctim. de leg. 3. l. utrum
in princ. de reb. dub. ff. Nam haec uerba, Titio & Meuius
fundum lego. sic interpretantur, Titio fundum lego.
Seio fundum lego. quibus casibus ipse sermo solidum
cuique dedit, sed quia dubitatur, utrum totum cuique
dare, an partes uoluerit, & si partes utrum aequas, an
disparas? lex prouidet, ut solidum cuique datum non
uideatur, tum ne heres bis circa eandem rem graueatur,
tum quia in solidum eandem rem cuique dari impossi-
bile est. Vnde superest, ut pars cuique detur; & ma-
gis est ut aequa quam iniqua. hanc prouiso sit, cum du-
bia est testatoris uoluntas. nam possibile fuit eum uo-
luisse solidum cuique dari, alteri rei existi-
mationem iuxta. l. si pluribus in fi. de leg. 1. ff. in mixta er-
go, uel reali omnes honorati habentur pro uno, & quod

8
Coniunctio
uerbalis
non est nisi
siue inter
se oratio-
nes, siue
sint solute
siue per
copulam
colligata.

9
Coniunctio
uerbalis
est quando
duo in ead-
em ora-
tione in-
iunguntur si-
ue solute
siue per co-
pulam col-
ligatim.

10
Coniun-
ctio realis
ita differat
a uerbali.

iuris foret in eadem persona, idem & in uarijs, secundum in uerbalis constat partes fuisse factas. unde duo loco unius haberi non possunt. unde illa interpretatio unitatis, quā facit lex cum dubia est testatoris uoluntas fieri non potest, quando est certa uoluntas testatoris contrarium exprimentis. & hinc nascuntur omnes illi effectus; qui sunt inter ius accrescendi & ius non decre scendi de quibus per Ias. in d. l. re coniuncti. 2. col. cum ergo testator partes expressim nō fecit, tunc lex prouidet eque diuidendo, & amplius non se intromittit. sed cum ipse expressit, sequitur eius uoluntatem. item lex partes facit tempore exequutionis tantum, ipse uero tempore dispositionis: quo fit, ut si cesset exequutio, cesset diuisio legis, quod non est cum ab initio sit expressio: ergo eorum, quæ lex disponebat ex præsumpta uoluntate testatoris merito operatur, quia magis certa est uoluntas expressa quam coniecturata. & lex diuidendo, non uult dirimere unitatem, nisi cum datur concursus. at in uerbali nunquam fuit unitas per legem per cessationem concursus posset conseruari. itaque lex unitatem per testatorem ab omni parte factam conseruare uult, nisi cum datur concursus quo casu ex necessitate æquas partes facit. at cum testator unitatem non facit, cessat illa conseruatio.

Denique dum Bar. in d. l. re coniuncti. arguit à diuersitate scripturarum ad diuersitatem personarum confidera, quod si sunt diuersi testatores, expeditum est ut. l. planē. §. si eadem. de leg. i. nam & scripturarum diuersitas tunc est. quod si sit idem testator idemque legatarius, sed uariæ scripturæ, tunc, si est species, semel tantum debetur. d. §. si ead. melius in l. si tibi homo. §. i. de leg. i. l. Meuius. §. eum qui de leg. 2. ff. Si est 9 quantitas aut in eadem scriptura bis eidem relinquitur, & semel tantum debetur. d. §. si ead. uerf. sed si non corpus, aut diuersis scripturis, & bis debetur. ut. l. quinquaginta. de probatio. ff.

8
Legata bis
eadem spe
cies ab eo
dem semel
debetur.

9
Legata bis
quantitas
eidem, &
ab eodem,
& in eadē
scriptura,
semel debe
tur, si in di
uersis scri
pturis bis
debetur.

10
Legata ea
dē species
bis eidem,
& ab eodē
etiam in di
uersis scri
pturis, se
mel debe
tur.

11
Legata
quantitas
sepius, an
semel tan
tum debeat
tur.

Quod si sint diuersi legatarij, tunc si loquimur in speciebus. aut relinquitur eadem scriptura, & procedit l. re coniuncti. quod si essent uariæ scripturæ quia in testamento mihi, & in codicillis tibi, non inuenio tex. dicentem; sed puto idem. argum. d. §. eum qui in ratione decidendi. ibi eum enim qui pluribus speciebus iuris uteretur, non sepius legare sed sepius loqui: qui ergo semel in testamento, & iterum codicillis legat, sepius loquitur, non sepius legat. ecce ergo quo modo est idem testator, & eadem res. licet ablit diuersitas tam personarum quam scripturarum, non sufficit ut bis debeat. pro quo optime. l. 2. §. codicillorum. ff. de iure codicill. & quod ait Zasius. in l. planē. §. si ead. col. pe. de leg. i. Sed in summis sic dicas. nam aut sunt plures summae, aut unica. si plures, aut dispartes & omnes indistincte debentur. l. cum ceterum. ff. de adim. leg. iuncta. l. 3. §. cum Titio. eod. Zasiusque ita tenet in l. planē. §. si ead. col. pe. de leg. i. ubi Ias. ait hanc esse cōmunem nume. 11. & ipse Ias. in l. si cui serui. §. si à filio col. i. eod. tit. quod si pares sint, tunc, aut in diuersis scripturis & in distincte omnes debentur. l. quinquaginta. ff. de probat. ubi tenet gl. Bar. & omnes. gl. Bar. & omnes in l. planē. §. si eadem uerf. sed si non corpus. de leg. i. ubi Ias. num. 16. ait hanc esse communem opin. quod et firmat Zasius ibidem col. pe. licet ipse teneat contra cōmunem: pro quo ultra eius fundamenta facit. d. l. cum centum in fi. Quod si summae sint pares, tunc, aut eidem personæ, & una tantum debetur. d. uerf. secundum si nō corpus. aut diuersis personis legantur, & tunc, aut in diuersis scripturis, & omnes debetur secundum Bar. in l. re coniuncti. col. tertia in prin. ff. de leg. 3. cum quo est communis opin. quod quia nullus satis concludenter probat, tu proba. nam ut cum plures hæredes separatim ad pares summas præstandas grauatur, inducitur multiplicatio legati, ut omnes summae debeantur. l. si pluribus. §. si. de leg. 2. ita & cum plures legatarij nō

minatim uocantur, omnes summae deberi debeant. quia bonum est argumentum de grauatis ad honoratos & contra. argum. l. quidam referunt. ff. de iure codicill. & considera quod aliquando, & primo, fit separatio grauatorum & honoratorum, & tunc singuli in solidum grauati singuli que in solidum honorati uidentur argum. l. si pluribus. §. si. de leg. 2. à fortiori & in specie probat princ. inst. de duobus reis. uerf. nam si prius. iuncta. l. eum qui in 2. resp. ff. de uerb. oblig. Aliquando, & secundum, nec fit separatio grauatorum, nec honoratorum. & tunc, omnes honorati ad unam tantum uocantur. argum. l. eum qui in pri. resp. ff. de uerb. oblig. & l. si quis testam. ff. de leg. i. iuncto. d. §. sed si non corpus. nam, ut si dixi, Titio decem lego, & alia parte testamenti iterum dixi Titio decem lego. semel tantum debetur: ita si dixi Titio & Seio decem lego, & postea iterum Titio & Seio decem legauit, semel tantum debebuntur. Aliquando, & tertio, fit separatio grauatorum tantum & bis debebitur. d. l. si pluribus. §. si. Aliquando, & quarto, fit separatio honoratorum tantum & bis debebitur secundum opin. Bar. in d. l. re coniuncti supra relata. & si pares summae relinquantur diuersis personis sed in eadem oratione, puta Titio decem, & Seio decem lego. tunc Bar. in l. si quis Titio in prin. de leg. i. eum sequitur Ripa in l. re coniuncti num. 28. tenet quod semel tantum debetur, ut singuli ad quina, non ad dena uocati uideantur. mouetur per l. stip. ista. §. eum qui. ff. de uerb. oblig. cuius uerba eum qui ita dixit, mihi decem & Titio decem, eadē decem dicere non alia credendum est. modò sic, si tu intelligis, quod ita dictum fuit, mihi decem promittis, & Titio decem promittis. tunc decedit opin. Bar. nam si qui ad suam meram utilitatem stipulans bis eandem quantitatem repetendo sub eadem oratione de iisdem decem intellexisse uidetur: multo magis, & qui similiter legat de iisdem decem, non aliis credendus est intellexisse. cum legata non tam testatoris quam legatarij contineant utilitatem: præsertim cum in hac materia arguatur de contractibus ad ultimas uoluntates. ut. d. l. eum qui. in prin. ff. de uerb. oblig.

Quod si unica summa & semel relicta fuerit, dic, ut d. l. eum qui ita. in prin. & d. l. si quis testamento. in prin. de legat. i.

In speciebus autem dic, quod aliquando, & primo, fit separatio grauatorum & honoratorum. puta, à primo hærede Titio fundum lego. à secundo hærede eundem fundum Seio lego. & tunc dic, ut dixi circa intell. l. pen. ff. de usu. accer. aliquando, & secundo nec fit separatio grauatorum, nec honoratorum, quia solum dixi, hæredes mei fundum Titio, & Seio danto. aliquando, & tertio fit separatio grauatorum tantum, puta, à Titio fundum lego. Seio & à Meuius herede fundum eundem lego Seio. ut. l. quid ergo. §. si quis duos de leg. i. ff. Aliquando & quarto fit separatio honoratorum tantum puta, hæres fundum Titio dato, & iterum hæres fundum Seio dato. & quid si dixi, hæres fundum Titio dato, deinde hæres fundum Titio dato. hoc ultimo casu procedit. l. si tibi homo. §. i. ff. de leg. i. l. Meuius. §. eum qui. ff. de leg. 2. proximo autem casu procedit. §. si ead. inst. de leg. i. si pluribus. ff. de leg. i. l. re coniuncti. ff. de leg. 3. cum similibus.

Adde quod Ripa in l. re coniuncti num. 27. tenet contra Bar. quod ex diuersitate scripturarum, non potest argui ad diuersitatem personarum: quia inter diuersas personas constat dari ius accrescendi, quod nō datur ex diuersis scripturis. l. si sub conditione. ff. quibus modis ususfructus amittatur. inclinat ergo in hoc, ut in terminis. l. quinquaginta. ff. de probatio. quam Bar. ubi supra col. 3. in prin. allegat non posset dari ius accrescendi quod falsum, quia si tibi testamento fundum, & Seio codicillis eundem fundum legauit, erit ius accrescendi inter eos, non secus quam si eodem testamento bis legatus foret. argum. l. Meuius. §. eum qui. ff. de leg. 2. l. si tibi homo

12
Coniunctio
realis, non
dirimitur
ex diuersa
tate scri
pturarum.
contra Ri
pam.

bi homo. §. i. ff. de leg. i. facit. l. cum centum in fin. ff. de adimend. lega. melius. l. 2. §. i. ff. de iure codicillorum op tima doctrina Zasij in l. planè. §. si eadem col. penult. ff. de leg. i.

13 Adde quòd 13 Zasius in l. planè. §. si eadem de leg. j. col. pe. tenet contra communè nihil refere par quantitas eidem eodem testamento legeretur, an primo in testamento, deinde in codicillis. Nam ut si eadem scriptura legaretur semel tantum deberetur. d. §. si eadem. ita inquit & si primo testamento, deinde codicillis relinqueretur, semel tantum deberetur. Primò per l. secundam §. i. ff. de iure codicillorum. Secundò per l. cum centum in fin. ff. de adim. lega. Tertiò per l. Meuius. §. eum qui. de leg. 2. ff. l. si tibi homo. §. i. ff. de lega. i. iuncto. d. §. si eadem. Quartò per d. §. eum qui in ratione decidendi. Quintò adduco in quibus casibus quantitas bis eidem relicta semel tantum debetur. ut d. §. si eadem id sit eò quòd testator potius præsumitur oblitum fuisse prioris legati quàm quòd quantitatem duplicare uoluerit: sed ista obliuio magis debet præsumi ex intervallo quàm in continenti ergo &c. optimè facit. l. stipulatio ista. §. eum qui. ff. de uerb. obliga. ad l. quinquaginta. in qua fundatur communis. respondet Zasius ubi supra qui hanc partem plenè defendit contra Bar. 4. col. in d. l. re coniuncti. quem ibi Iaso. & Ripa sequuntur post alios præsertim Cumanus. Besucius. Sal. & Crotus. Ias. in l. planè. i. §. si eadem. ff. de lega. i. Anchar. in c. requisisti col. 4. de testa. gl. in l. cum centum. ff. de adim. lega. Cumanus. conf. 133.

Adde quòd Bar. in l. si quis testamento in prin. de lega. i. ff. quem sequitur Ripa in l. re coniuncti de leg. 3. nume. 28. tenet, quòd 14 si dixi Titio decem & Seio decem lego. non bis decem, sed semel tantum debentur. per l. stipulatio ista. §. eum qui. ff. de uerb. obliga. quòd puto uerum; quia id ibi expressum est in contractibus, ergo idem in ultima uoluntate. Secundò est magis in specie, quia etiam in materia nostra cum agitur de coniecturanda uoluntate illius, qui bis profert eandem summam, sit argumentum de contractibus ad ultimas uoluntates. l. eum qui ita. in princ. ff. de uerb. obliga. cum ergo id in contractibus expeditum sit, ut d. §. eum qui ergo idem in ultima uoluntate. Tertiò, quia si stipulator, qui ad suam meram utilitatem eandem summam profert, de eadem summa sensisse uidetur, ut ibi, multò magis testator qui bis eandem summam profert, non ad suam utilitatem, sed legatarij. Quartò facit princ. in fin. de duobus reist. tenendo hanc partem contra communem omnium doct. in d. l. si quis testamento. & contra Ias. in l. eum qui ita in princ. ubi etiam Paulus & cōtra Ias. in d. §. eum qui responde, ut per Ripā ubi supra.

Denique sunt quatuor casus, primus, quando 15 unica fuit oratio & quantitas, & tunc sine dubio una tantum decem utrique debentur, non autem bis decem, & consequenter in illis decem reconiuncti sunt & concursu partes faciunt. ut in l. si quis testamento. in princ. ff. de leg. j. secundum Bar. in d. l. re coniuncti. col. 3. cum quo est communis opin. ut per Ias. ibi num. 57. per Crotum num. 16. Politum nume. 2. Besuc. col. 9. Ripam nume. 27. Ias. in l. planè. §. si eadem num. 16. ff. de leg. i. licet id apud nos expeditum tutumq; non sit ut supra. §. 10. num. 92. diciturque suo loco. Secundus casus, quando bina quantitas fuit, & bina etiam oratio, puta Titio lego decem & Seio lego decem. & tunc uniuerſa decem cuique debentur; sicque non sunt reconiuncti nec concursu partes faciunt, quia non concurrunt in eadem summa, sed singuli ad singulariter decem inuitati uidentur secundum Bar. & doct. communiter ubi supra. arg. l. quinquaginta. ff. de probati. sed id satis dubium est per tex. qui cōtrarium probare uidetur in l. planè. i. §. si eadem res. ff. de leg. i. iuncta sua glo. communiter app. per Bar. & omnes ibi ut patet per Iaso. ibi nume. 16. ubi Zasius. col. pe. ubi habetur quòd etiam si ex intervallo

par quantitas eidem in diuersis partibus eiusdem testamenti relinquatur adhuc tamen semel tantum debetur ergo idem si duobus relinqueretur. argum. l. stipulatio ista. §. eum qui. ff. de uerb. oblig. ubi diuersitas eorum quibus quantitas geminata relinquitur, non inducit multiplicationem. Tertius casus, quando fuit bina quantitas, & unica oratio, puta Titio decem & Seio decem lego, & is casus licet dubius sit, tamen magis est, ut una decem, ambobus, non bis decem debeantur. arg. l. stipulatio ista. §. eum qui. ff. de uerb. oblig. iuncta. l. eum qui in prin. eod. ubi non refert ita stipuler mihi & Titio decem, an ita mihi decem & Titio decem. ergo ut si dicerem Titio & Seio decem lego, una decem tantum nō bis decem deberentur. ut d. l. si quis testamento. ff. de leg. i. in princ. ita & si dixi Titio decem & Seio decem lego una decem tantum non bis decem debebuntur & consequenter cum in eadem decem concurrant uidentur re coniuncti ex mēte doctorum. Nos autem etiā si in eadem decem concurrant tamen supra. §. 10. nume. 92. cum pluribus sequentibus contra communem opin. defendimus non esse re coniunctos, quasi in summis realis coniunctio esse non possit nec ius accrescendi, licet ius non decrescendi fortè esse possit. Quartus casus, quando sunt due orationes & una tantum quantitas, puta Titio decem lego, & Seio lego eadem decem. quo casu ideo dixi esse unicam quantitatem, quia non est par quantitas ut in casibus superioribus, sed eadem quantitas bis repetita: & hoc casu non dubium est quin in eadem decem concurrant. argum. d. l. stipulatio ista. §. eum qui in uerbo ead. decem. ff. de uerb. oblig. & consequenter uidentur re coniuncti. Quòd autem in ead. decem concurrant, fateamur. Quòd uerò per hoc sint reconiuncti dubitamus ob id quod in summis non esse realem coniunctionem quo ad effectum iuris accrescendi contendimus. Facit. l. idem Neratius. ff. de usu fru. accrescendo. l. unica. §. sin autem ad deficientis. C. de cad. tollend. qua de re per Salice. & Paul. in d. l. si quis in testamento. Petrum, Cynum, Alberi. Imolam, Cumanum, Paul. Petrum Belutium, Alex. & Iaso. in d. §. eum qui. Ias. in d. l. si quis in testamento. qui mirè uariāt sed in modum supra memoratorum possunt ad concordiam reduci, ut plenissimè in d. nume. 92. cum seq. differuimus.

Denique iuxta istam partem adde 16 ad l. itē quod Sabinus. §. unde idem. de hæ. inst. ff. nam post xi. uncias distributas inter primos duos hæredes, si dixi, tertius & quartus hæredes sunt. hi re coniuncti sunt in illa uncia duodecima, siue ponas id me separatim dixisse, hoc modo, tertius hæres esto. quartus hæres esto. quo casu solida uncia cuique data uidetur. l. separatim in uerbo totus de condi. & dem. ff. l. Meuius in uerb. totus. ff. de leg. 2. l. coniunctim. de leg. 3. ff. siue etiam cōiunctim, puta Titius & quartus hæredes sunt. nam ad huc solida cuique uncia data uidetur. d. l. coniunctim. Cum ergo sint reconiuncti eo quòd solidum cuique datum, quare dicimus ibid. non esse coniunctos. si re, cum nos fateamur quòd si dictum esset tertius in reliqua uncia hæres esto, quartus in eadem uncia hæredes sunt, tunc essent reconiuncti? solutio, si post xi. uncias datas dixi, tertius hæres esto, & adieci quartus hæres esto horum cuique non sola uncia, sed totus as uidetur datus in specie ut uerborum. d. l. coniunctim. cum simil. quo fit, ut non magis inter se re coniungantur quàm respectu aliorum. nec obstat. quòd in reliqua uncia cogantur ambo effectualiter. nam id fit non testatoris dispositione expressa, sed legis interpretatione. At si dixi, Titius in reliqua uncia hæres esto, quartus in eadem uncia hæres esto, tunc etiam ex expressa testatoris dispositione non solum coniunguntur in eadem uncia, sed etiam ab alijs separantur: nec potest uideri totus as cuique datus, cum contrarium sit expressum. itaque isto casu indubitanter & expressum sunt & inter se reconiuncti & ab alijs

14
Lego Titio decem, & Seio decem, una tantum decem non bis decem debentur, cum Bar. et Ripa contra communem.

15
Accrescent diuis cessat, & coniunctio effectualiter, quando dixi, Titio & Seio decem lego.

16
Intel. l. itē quod Sabinus. §. unde idem. ff. de hæ. inst. sit.

17
Intel. l. tri
plici. ff. de
uerb. sign.

alijs re separati. at illo casu licet similiter inter se re,
coniuncti essent etiam inspecta ui uerborum, tamen ab
alijs non erant separati, sed similiter re coniuncti. unde
eis præferri non poterant. Hinc 17 infero intelligi. ue-
rissimum ad l. triplici. ff. de uerb. signifi. dum ait, Titius
& Meuius hæredes sunt, tertius ex parte dimidia hæ-
res esto. quod duo primi sint mixtim coniuncti & in ead.
dimidia. nam in dimidia, quæ non spectabar ad tertium
sine dubio sunt inter se re coniuncti & non cum tertio,
sed in alia dimidia cum tertio re coniuncti sunt, eo quod
cum simpliciter instituti forent inspecta facie uerbo-
rum totus as eis non solum uniuersis, sed etiam singulis
datus uidebatur. & quod cum tertio non concurrant
in altera dimidia id non obstat. quia fit non ex expressa te-
statoris dispositione, sed ex legis interpretatione itaq;
agnosco quod d. l. triplici. ait. primos in dimidiare, &
uerbis coniunctos inter se esse, sed an in altera dimidia
coniuncti uideantur cum tertio ibi nullum uerbuni,
teneo quod sic inspecta ui uerborum per d. §. unde idem
licet non faciant uel adimant ei partem per concursum
ex interpretatione legis, quæ uult quod omnes simplici-
ter instituti licet inspecta ui uerborum singuli ad soli-
dam hereditatem uocati uideantur ut. d. l. coniunctim
tamen non attingunt partem alicui in specie designatam.
ita intelligo d. l. triplici. Collige ergo primo, quod 18
qui sine partibus expressis instituuntur, sunt re coniun-
cti. d. l. coniunctim. d. uers. unde idem ibi, quod ad ius ac-
crescendi. ita etiam intelligo d. l. triplici. licet contra-
rium ubique tenuerit Bar. in d. §. unde idem. est in §.
ubi autem. C. de cad. toll. & in l. re coniuncti. num. 8. in
fi. quem omnes sequuntur, ut dixi.

Secundo, quod qui sine partibus expressis instituuntur
post alios ad certas & expressas partes uocatos non
magis inter se sunt re coniuncti quam respectu aliorum
quo fit, ut licet in residua tantum parte cogantur, ta-
men cæteris in iure accrescendi non præferuntur. d. §.
unde idem. in decisione.

18
Coniunctio
realis non
requirit
partium
expressio-
nem. con-
tra commu-
nem.

19
Partium
diuisio non
refert, quo
tempore
fiat. contra
Ripam.

20
Coniunctio
realis non
impeditur
per par-
tium diui-
sionem. co-
tra Cuman.
Ias. & Ri-
pam.

Tertio, quod 19 si plures simpliciter sed uerbali-
ter coniuncti instituuntur, cum ante certæ partes essent
distributæ uel etiam postea, tunc in parte non distribu-
ta inter se sunt mixtim coniuncti, & cum alijs nullo mo-
do sed in parte distributa sunt cum alijs re coniuncti in
specta ui uerborum, licet per legis interpretationem
eis nullam partem adimant. Vnde infero ueram non
esse opinionem Ripæ in d. l. re coniuncti. nu. 30. dum facit
differentiam utrum illæ simplices institutiones fierent
ante distributionem expressam aliarum partium uel post.

Infero 20 ueram non esse differentiam quam fa-
ciebat Cuman. in l. re coniuncti. quem sequitur ibi Ias.
num. 63. Ripa num. 30. cum sequen. ait enim quod si in-
definitæ & simplices fiant mixtim institutiones inde
coniunctio oritur etiam realis, secus si separatim: nam
tum nec realis, nec uerbis mouebantur per d. l. triplici
inueto. d. §. unde idem quæ iura non id intelligunt. Præ-
terea realis coniunctio magis expedita est, data uerba-
li separatione; quia multi tenent quod in hoc exemplo
Titius & Seius hæredes sunt. non sit realis coniunctio
per l. planē. §. si coniunctim. delegat. 1. & tamen in isto
exemplo Titius hæres esto Seius hæres esto nullus du-
bitaret per d. l. coniunctim & per l. re coniuncti supra al-
lega. quin esset realis coniunctio.

Quarto, quod si post plures partes expressim qui-
buldam assignatas alii in parte residua expressim insti-
tuantur, siue disiunctim. ut. d. §. unde idem. siue coniun-
ctim ut. d. l. triplici. hi erunt inter se re coniuncti sed
cum alijs nullo modo, ideo alijs tanquam omnino di-
siunctis præferuntur in iure accrescendi, ut. §. Vnde
idem in decisione, ibi, siue parte & iterum in ratione,
ibi, qui sine parte.

Quinto, infero contra Zasum in d. l. triplici in glos.
hæredes sunt, ait enim non referre dicam Lucius &

Titius hæredes sunt. Titius ex parte dimidia hæres
esto. an dicam, primus & secundus in dimidia, Titius
in altera dimidia &c. Sed certè est differentia quia
illo casu primi cum tertio licet in una dimidia nullo mo-
do sint re coniuncti, tamen in altera inspectis uerbis ui-
dentur. Sed secundo casu in neutra dimidia coniun-
cti sunt, licet effectualiter quod ad ius accrescendi nulla
sit differentia, ideo ille tex. hos duos casus æquiparat.
Vnde patet iterum errare Zasum dum supplet uerb. dimi-
dia tam in d. gl. quam in sequen. nam illa suppletio non
est ibi necessaria quantum ad inducendam coniunctio-
nem, de qua inducenda tractat tota illa. nec etiam est
necessaria quod ad prælationem in ius accrescendi, sed
solum necessaria est quod ad impediendam coniunctio-
nem realem inter illos & alios.

Sed certè intelligo ad d. §. Vnde idem supra signatus, ui-
detur, non sine dubio procedere, quia fateor omnes
quatuor esse re coniunctos; id tamen intelligendum in
11. uncias non in residua duodecima uncia, quæ prioribus
data minime fuit. Vnde cum duo ultimi essent re con-
iuncti in uncia 12. deberent præferri cæteris omnino
disiunctis. resp. nouissime quod alteruter ex duobus ul-
tis ad semiunciam tantum uidetur uocatus & in diuer-
sificationibus. Vnde, ut si dicerem, tertio semiunciam
relinquo & quarto alteram semiunciam, non esset inter
eos ius accrescendi, quod ad prælationem: ita &c. Sed
opp. quod tacita disiunctio non est in consideratione se-
cundum Bar. in l. re coniuncti. §. opp. resp. id uerū si fiat
à lege præter uoluntatem testatoris, secus si ab ipso te-
statore. Vel illud in legatis, secus in hereditatibus. ra-
tio differentie, quia legatum potest duplicari, at heredi-
tas, hereditaria uel portio non potest.

Denique dic quod sola realis, aut sola uerbis con-
iunctio nunquam inducit prælationem in iure accres-
cendi sed solum consideratur quod ad hoc, ut ab initio tali-
ter coniuncti possint uel non possint in eadem portione
cogi, ut dixi infra circa intelligo l. Meuius. ff. de lega. 2. & is
est uerus intelligo etiam d. §. unde idem.

Ad Bar. in l. re coniuncti num. 9. quem sequuntur om-
nes ut ad eum notauimus. adde quod omnium sensus est,
quod in suo exemplo inducatur coniunctio realis etiam
si sit aliqua portio uacans prout erat in suo exēplo, quod
nos negamus per l. triplici. in fi. ibi, sed eo quod. Vnde
sub infero quod malè loquuntur Besutius col. 10. in
princ. Crotus num. 21. Politus num. 16. Ludouicus fol.
18. col. 1. dum aiunt opinionem Bar. esse indubitabilem.
Nā nos dicimus esse falsam, pro nobis quia licet regula-
riter relatiuum quis uel qui sit potius specificè quam
genericè intelligendum, tamen sæpe uerba in iure su-
muntur in genere. ut dicitur inst. de lege falci. in princ.
facit glo. l. 3. C. de neg. gestis. & glo. l. dominum. C.
de iniuri. In summa dubitant Iaso. num. 63. in d. l. re con-
iuncti. ubi Ripa num. 28. & Besut. num. 13. Polit. num. 2.
Crotus nu. 19. post alios, quos ipsi allegant.

Queritur per Bar. quid 21 si eadem res & corpus
legatur pluribus separatim hoc adiecto, ut quilibet ha-
beat rem insolidum, utrum sint re coniuncti, adeo quod
uno repudiante alter habeat rem & æstimationem? &
concludit quod non. ex cuius dictis noto aliquas con-
clusiones. Prima est conclusio, tunc aliqui dicuntur re
coniuncti, quando eadem sanè res pluribus separatim
legatur & sibi quidem faciunt partes per concursum,
alias secus. ita dicit Bar. quem salic. Cumanus Angu-
lus de Periglis. d. Iaso. col. 17. sequitur in d. l. re coniun-
cti & Petr. de Anchar. in d. c. requisisti. col. 5. extra de
testamen. per Petr. de Bellapert. & Salic. in l. unica. §. sin
autem ad deficientis. C. de caduc. tollend. & sic requiri-
tur ad hoc quod aliqui sint re tantum coniuncti quod
faciant partes per concursum. idem uidetur tenere Bar.
& Alber. de Rosar. in l. coniunctim. ff. de legat. 3. moue-
turq; Bar. per text. in l. idem Neratius in princ. ff. de usu
nos aliter esse ad hunc modum interpretandum. Kk

21
Re coniun-
cti hi de-
mum dicū-
tur, qui fa-
ciunt par-
tes concur-
su.

fructus ac Petr. de Besu. (quod & Iaso. & Ripa & nouissimi sentire uidentur) & d. Crot. in d. l. re coniuncti. tenent contra Bar. mouetur Besu. quia quod re tantum coniuncti faciant partes per concursum est effectus coniunctionis realis. d. l. coniunctim. d. l. planè. §. si coniunctim. ff. de lega. i. l. unica. §. si autem ad deficientis. C. de caduc. tollend. ideo secundum eum errat Bar. dum uult quod effectus causæ sit eius causâ contra rationem tex. in l. licet. §. ea. ff. de procu. §. minorem inst. de adop. Iaso. saluando Bar. ad hoc dicebat quod in d. casu Bar. est perinde ac si duobus diuersæ res essent legatae. hæc responsio. d. Iaso. non tollit dictam considerationem Besutii tu fortius potes insurgere contra Bar. nam uidemus quod aliqui possunt esse re coniuncti sine eo quod faciant partes per concursum. l. pen. ff. de usufr. accresc. secundò uidemus quod idem concursus est in formali coniunctione. ut probatur in d. l. huiusmodi. §. quibus ff. de lega. i. si ponderetur & sentit Castalius in princ. ff. de usufr. accresc. quod & tenent alii non pauci, quos ipsi referunt & etiam tenet glo. in d. l. coniunctim. Tertiò facit. d. l. re coniuncti in princ. quæ ponens regulam eorum, qui sunt re tantum coniuncti, solum uult quod pluribus eadem res legetur separatim & nullam facit mentionem de concursu.

Denique tenenda est op. Bar. quæ uidetur communis per text. in l. huiusmodi. §. quibus. ff. delegat. i. ubi probatur hæc consequentia, non est concursus, ergo non est ius accrescendi, nec ulla coniunctio, quæ in consideratione efficitur possit quo ad nostram materiam. nam tex. ait constare eos non concursuros in eundem seruum sicut non concurrunt cum ita legatur. Titio seruum lego, Seio alterum seruum do lego. at in isto exemplo constat quod non est ulla coniunctio, nec ius accrescendi propter omnimodam rei separationem & huic casui æquiparantur casus illi in quibus concursus non est, ergo dicendum est, quod quo ad nostram materiam defectus concursus & defectus omnimodus realis coniunctionis & defectus iuris accrescendi æquiparantur. nam & qui habent rem communem ex causâ societatis, uel emptionis, uel dotis, uel alia quauis non dubium est quin licet re coniuncti dici possint, tamen quod ad ius accrescendi non sunt re coniuncti nec faciunt partes per concursum, ergo uerum non est quod concursus sit (ut Besutius dicebat) effectus coniunctionis. Præterea in materia nostra coniunctus nullus rectè dicitur, nisi quo ad effectum iuris accrescendi. Item quod Sabinus. §. unde idem. ff. de hered. inst. ibi, nam quo ad ius accrescendi non sunt coniuncti qui sine paribus instituuntur. Sed in nostro casu inter istos collegatarios non potest esse ius accrescendi, uel non decrecendi, quia siue ambo concurrant quilibet integrum suum legatum consequitur, siue alter repudiet & alter agnoscat legatum, tunc agnoscentis legatum non duplicatur, ergo dici non potest quod sint coniuncti quo ad ius accrescendi uel non decrecendi de quo agimus. Nec mirum aut nouum est homines ab effectibus inuestigare rerum causas. Nam secundum Philosophum omnis humana cognitio sumit originem à posteriori, hoc est ab effectu: nec enim antea natura hominibus rerum causas nosse dedit quam earum effectus uiderent & contemplarentur. Vnde cū coniunctio sit causa, ius uerò accrescendi sit effectus, ab ipso effectu cognoscimus causam, ut ubi sit ius accrescendi; & sic effectus ibi intelligamus esse & præcessisse causam hoc est coniunctionem; & ubi ius accrescendi desit ibi & coniunctionem defuisse intelligamus.

22
Coniunctio
realis, an
desideret
quod de
expressa
uoluntate
testantis
plures ad
eandem re
uocentur.

Circa istamq; partem Besut. Crotus, Ripa, Iason Polit. & alii suprà relati uidentur dubitare & tenere ultimo loco contra etiam Bar. quod ad hoc quod 22 aliqui sint re coniuncti requiritur quod ueniant ad eandem rem de uoluntate expressa ipsius testatoris defuncti nõ tacita. l. 3. cum glo. ff. de usufructu accr. & sic norant q in hac quaestione Bar. requiritur tria ad esse realis con

iunctionis. Primum est, quod eadem res separatim legetur, secundum est, quod faciant partes per concursum. d. l. idem Neratius & d. l. i. §. si autem ad deficientis. Tertiū est quod uocetur de expressa uoluntate defuncti, non tacita. idem tenet & clarius Bar. in §. ubi autem. C. de caduc. tollend. ubi per alios glo. in d. §. his ita. eodem titulo. ubi Petrus & Cynus & idem dicit in formali coniunctione Bal. in l. si Fortidianum. C. de leg. Bal. & Ange. in d. l. item quod Sabinus. ff. de hære. insti. Cum in d. l. re coniuncti dicit quod contra Bar. facit tex. in l. triplici. ff. de uerbis. signific. pro solutione respondet duobus modis, primū, quod ille tex. debet intelligi portionem ibi fuisse expressam à testatore, hoc sanè aduersatur generalitati illius text. & præterea est diuinare. secundò respondet, quod licet duo separatim instituuntur sine expressione portionis non dicitur re coniuncti secundum Bar. in d. l. re coniuncti. tamen ubi instituuntur coniunctim uerbis sine adiectione portionis expressæ, tunc dicuntur etiam coniuncti re. d. l. triplici. trifortius contra Bar. pondera. d. l. triplici ibi, uerisimilius uidetur. ubi uult quod sufficit, uerisimilis uoluntas testatoris idem probatur in d. l. Vnica. §. ubi autem C. de caduc. toll. ibi, sermo testatoris omnibus prima facie. ponderando uerba prima facie, quæ uerba uidentur importare tacitam uoluntatem. argum. tex. in c. unico extra ut Eccle. benef. sine dimi. confe. ideo tex. in d. l. re coniuncti non distinguit de tacita, seu expressa uoluntate, ergo simpliciter intelligi debet. l. prima. §. generali ter. ff. de legat. præst. tamen his non obstantibus, dic ut per docto. in l. si in testamento. ff. de uulga. & pup. & pro Bar. solent adducere tex. in d. l. unica. §. his ita. ibi disiuncti uerò ab ipso testatoris sermone apertissimi sunt discreti. C. de cadu. tollend. patet ergo quod ibi requiritur non solum expressa uoluntas defuncti, sed etiam apertissima. & per illum tex. non putant super dicto Bar. hæ sitandum: & confunditur præfatum dictum Cuman. & Petr. de Besu. qui in d. l. re coniuncti insurgunt contra Bar. Stat ergo conclusio quod 23 non sunt re coniuncti quod ad prælationem in iure accrescendi habendam, qui ad unam hereditatis portionem uocantur non ex expressa testatoris dispositione, sed ex legis interpretatione. ita Bar. & doct. in d. l. item quod Sabinus. §. unde idem Bar. in §. ubi autem C. de cad. toll. Bar. in d. l. re coniuncti. col. 3. ubi Iaso. nume. 65. dicit hanc esse communem op. eandem ibid. dicit communem op. Ripa num. 36. Crotus num. 19. Polit. num. 2. & 11.

Limita primò, ut procedat quando hi, qui ad eandem portionem ex legis interp. uocantur, non essent uerbali ter coniuncti, nam si uerbali ter coniuncti essent, tunc etiam re coniuncti uiderentur & concursu partes facerent. tex. est. in d. l. item quod Sabinus. §. nam & si unus & ita necessariò intelligitur. l. triplici. §. uideamus. ff. de uerbo. sign. secundum Ripam. Ias. Crotus. Poli. ubi suprà ubi etiam Cuma. posita enim coniunctione uerbali sequitur etiam coniunctio realis, nisi expressim dirimatur. ut in d. l. l. & infra latius ponam.

Limita secundò, secundum Ripam ubi suprà, ut non procedat quando præcedit institutio eorum, qui tacite ad eandem portionem hereditatis uocantur deinde sequitur institutio expressa in reliqua parte hereditatis per d. §. uideamus. Sed certè hæc differentia satis insulsa est, & præterea est contra tex. expressum in §. nec interest. inst. de hære. inst. ubi nil interest utrum illi, qui sine parte instituuntur primi, an medii, an nouissimi sine parte instituuntur.

Tertiò limita, ut conclusio procedat quando omnino tacite fuerunt uocati, secus si non omnino tacite. ut in l. si domino Stichus. ff. deleg. i. secundum quod declarant Ias. & Ripa ubi suprà post Cuma.

Sed nouè tentari potest, quod 24 sola realis coniunctio non sit in consideratione quod ad inducendam prælationem in iure accrescendi inter cohæredes, uel col legata

23
Coniunctio
realis de
siderat ex
pressa te
statoris u
oluntate de
claratio ne
na.

24
Realis co
iunctio so
la, an pos
sit præla
tionem in
ducere in
iure accre
scendi.

25
Indefinita
refertur
ad totum.

legatarios, quando illa realis coniunctio ex legis interpretatione dirimitur ad cuius probationem, præmittendum est, quod 25 qui simpliciter & indefinitè ad hæreditatem, uel legatum uocatur is ad solidam hæreditatem, uel legatum uocatus intelligitur. l. coniunctim ff. de legatis. 3. l. 1. §. interdum. in uerbo totius. ff. de usufructu accresc. l. inde Neratius in uer. in solidum eod. l. Meuius in prin. in uer. totus. ff. de lega. 2. l. si separatim in uer. totus. ff. de condit. & demonstr. l. si ita scriptum. in §. quidam in uer. totus. ff. de hæredibus institu.

Modò sic, quod sola realis coniunctio, quæ inducitur per simplicem uocationem hæredis, uel legatarii non consideretur quantum ad prælationem in iure accrescendi inducendam. est tex. in d. l. item quod Sabinus. §. unde idem. ff. de hæredibus institu. ubi duo fuerunt, uocati ad undecim uncias hæreditatis, deinde alii duo fuerunt simpliciter instituti, quo casu ad solidam hæreditatem quisque uocatus intelligitur; & pars unius ex simpliciter institutis accrescit non solum alteri, qui simpliciter quoque fuit institutus, sed etiam accrescit reliquis coheredibus, qui ex undecim uncias fuerant instituti: & tamen negari non potest, quin duo illi, qui simpliciter & indefinitè fuerunt uocati, inter se uiderentur re coniuncti; eo quod quisque ad universam hæreditatem (dum simpliciter instituuntur) uocatus uideatur sicque alteri re coniunctus fuit: ergo semuncia, quæ per repudiationem unius ex simpliciter institutis uacare cepit uidebatur quod pertinere deberet ad alterum tantum, qui simpliciter institutus & per hoc ad totam hæreditatem uocatus fuit, utpote qui in illa semuncia re coniunctus fuerat, non autem deberet accrescere institutis specialiter in undecim uncias, qui ad unciam duodecimam nullam indubitanter habebant coniunctionem realem. contrarium tamen ibi disponitur, ut omnibus pariter accrescat. Quod ea ratione euenire intelligo quod illa realis coniunctio, quæ absque uerbalis est, non est in consideratione quod ad prælationem in iure accrescendi inducendam. ad idem 26 & secundo est text. apertus in l. si ita quis hæredes. ff. de hære. inst. ubi primum simpliciter institui, deinde adiecit, secundus & tertius æquis ex partibus hæredes sunt. tunc tertii repudiant tunc primo, quam secundo accrescit; & tamen constat quod erat separatus à tertio tam re quam uerbis; re, quia testator dixit æquis ex partibus, uerbis, quia licet fuit unitas orationis tamen ex mente testatoris uirtualiter cessauit coniunctio uerbali habitaque fuit perinde ac si re uera non inter fuisset, ut patet ibi non tam coniungisse, quam celeriter dixisse uidetur. ergo sic erat separatus re & etiam uerbis, & tamen ille tertius negari non potest quin primo esset re coniunctus, quia primus fuit simpliciter institutus: & per hoc, ut dixi, ad totam hæreditatem inuitatus: ergo & ad partem uacantem sicque in ea erat re coniunctus ergo deberet præferri secundo, qui quo ad tertium erat tam re quam uerbis separatus. Contrarium ibi deciditur ut ei non præferatur sed ambo pariter admittantur, quinimmo pro indubitato erat primum secundo non præferri & in eo solum quæstio erat, utrum secundus primo præferretur.

26
Intell. l. si
ita quis. ff.
de hære. in
sti.

Tertio induco 27. l. Meuius in princ. ff. de lega. 2. ubi primo dimidiam fundi partem legauit, secundo alteram dimidiam. tertio eundem fundum simpliciter legauit repudiavit secundus, qui indubitanter re coniunctus erat cum tertio & cum primo, nec erat coniunctus re, quia primus & secundus ad singulas dimidias separatim uocati fuerunt, nec erat coniunctus uerbis, quia in diuersis orationibus fuerunt uocati primus & secundus secundum litteram, quam habent plures codices & patet dum tex. dicit, quia cum separatim & partes fundi & totus legatus fuerit. nam non esset uerum quod separatim partes fundi legatæ fuissent, si in eadem oratione ambæ partes relicte forent. & tamen text. ait quod pars secundi repudiantis non tertio tantum, qui re coniun-

27
Intell. l.
Meuius. ff.
de leg. 2.

ctus erat, sed etiam primo accrescit, qui tam re quam uerbis separatus fuerat, sicque sola realis coniunctio à uerbali destituta non inducit prælationem in iure accrescendi.

28

Intell. l.
item quod
Sabinus.
§. unde i-
dem. 2. re
sub. ff. de
hære. inst.

Quarto induco 28. d. l. item quod Sabinus. §. unde idem 2. resp. ubi post duodecim uncias inter primos hæredes distributas duos hæredes scripti, qui ad dupondium uocati uidentur, quorum unus repudiavit & eius pars non alteri tantum, qui secum ad dupondium uocatus fuerat, quique sibi in dupondio re coniunctus erat, sed etiam reliquis coheredibus accrescit, qui repudianti nec uerbis coniuncti erant, quia in alia oratione uocati nec re quia ad uncias. 12. ipsi fuerat uocati repudians aut & eius socius ad alias 12. quæ dupondio deerant; sicque sola realis coniunctio à uerbali destituta non inducit prælationem in iure accrescendi.

Quinto, probatur ratione, nam generi per specie derogatur. c. generi. de reg. iur. in. 6. luxorem. §. felicissimo. ff. de leg. 3. cum ergo qui simpliciter & indefinitè ad hæreditatem, uel legatum inuitatur ad totam hæreditatem inuitatus ad totumque legatum inspecta uerborum cortice, ut supra dixi, uideatur, licet inspecta legis interpretatione si quædam illius hæreditatis, uel legati partes specialiter distributæ sint ad residuum tantum hæreditatis, uel legati is admittatur. ut l. qui non militabat. §. filiis. ff. de hære. inst. §. si plures inst. de hære. inst. superest. ut in proposito. 1. in terminis. d. l. item quod Sabinus. §. 1. ff. de hære. inst. simpliciter institutus licet inspecta uerborum cortice ad totam hæreditatem inuitatus fuerit & per hoc re coniunctus uideatur eis, qui ad partem quotam illius hæreditatis inuitati fuerunt; tamen inspecta legis interpretatione, quæ preualet coniunctus non fit, quasi partes illæ expressim designatæ à suo toto abstractæ uideantur atque separatæ. per ipsammet testatoris dispositionem à lege sic interpretatam, non autem in exequutione uel concursu pars abstrahatur, quæ iam ab initio dispositionis abstracta separatæque fuit. nam ut suo loco dicemus, certum est ex communi doctorum sententia quod quando uni genus, alteri species relinquuntur, tunc non sunt inter se re coniuncti, quia ab initio dispositionis pars à toto & species à genere suo distincta separatæque uidetur, non autem ea separatio per concursum in exequutione, ut inter re coniunctos fieri solet, fit.

Sexto probatur per l. qui quadringenta. ff. ad trebeli. ubi quadringenta in bonis habebat, trecenta legauit, & universam hæreditatem restitui iussit. & text. ait quod legatarius trecenta integra habebit, fideicommissarius sola centum; nempe quia is fideicommissarius licet ad totum inuitatus fuerit, adhuc tamen re coniunctus legatio non uidetur, sed id legatum à toto adæptum abstractumque uidetur. quo fit ut non sint re coniuncti nec inter se æquas partes habeant, sed totum quod datum est ei, qui ad partem, uel speciem uocatus fuit id totum ab eo, qui ad totum fuerat inuitatus admittitur. & tamen ubi est realis coniunctio tunc quod secundo datum est, id à principio non ex toto, sed pro parte tantum dimidia adæptum intelligitur. l. coniunctim. ff. de leg. 3. §. ubi autem. §. his ita. C. de cad. toll. §. si ead. inst. de lega. l. 1. §. fin. l. inde Neratius. ff. de usufr. accresc.

Septimo probatur per l. cum quæstio. C. delegat. ubi postquam unus fuit ad totum inuitatus tunc secundus, qui ad partem tantum inuitatur ei coniunctus re non intelligitur, sed potius pars à suo toto adæpta uidetur sicque non concursu partes fiunt.

Octauo probatur, nam legis interpretatio debet præferri sonitui & cortici uerborum. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad trebel. Sed is qui simpliciter & indefinitè ad hæreditatem legatum uel inuitatur cum reperitur alius ad quotam hereditatis legatum uel inuitatus habetur perinde ac si ad reliquam partem tantum uocatus esset. l. qui non militabat. §. filius. ff. de hære. inst. §. si plures inst. eod.

Kk ij ergo

29
Cōiunctio
realis, an
desideret
inter con-
iunctos a-
quas par-
tes concur-
su fieri.

ergo ut si quilibet ad suam partem distinctam & separa-
tam re uera inuitatus foret, tunc absque dubio re con-
iuncti non essent. ut l. re coniuñcti. ff. de lega. 3. §. si ead.
inst. de lega. ita & si quisque ad suam partem distinctam
& separatam uocatus non fuerit inspectis uerbis si ta-
men ita ab ipso primordio dispositionis per legis inter-
pretationem uocari uisus fuit, pro re separatus habendus
est. Nondum ut sint re coniuñcti oportet, q. 29 con-
cursu aequas partesque non dispare partes habeant in le-
gato uel hereditate. l. & Proculo in ff. de lega. 2. Sed in
specie nostra non habent aequas partes, uel possunt non
aequas partes habere, ueluti si unus simpliciter institu-
tus sit, alter uero in uncijs. 3. uel 4. uel duabus ut patet
in l. si ita scriptum. §. 1. l. interdum. §. 1. & 2. l. qui non mi-
litabat. §. filius. l. item quod Sabinus. §. sed si excellerit
ff. de hær. inst. §. si plures. §. uideamus inst. eod. ergo. &c.
Quod autem dicitur oportere eos aequas partes habere
intellige quando fuit unica dispositio. nam si plures es-
sent dispositiones, tunc bene possunt habere partes di-
spares & tamen erunt re coniuñcti; ueluti si dixi, Titio
dimidiam fundi partem lego. Seio quadrantem lego. ei-
dem Seio & Meui alterum quadrantem do lego. Tunc
non dubito quin in ultimo quadrante Seius & Meuius
re coniuñcti sint faciantque aequas partes concursu quo
ad illam partem in qua sunt re coniuñcti. nec refert sit
una, an plures orationes, ueluti si dixissem, Titio
dimidiam, Seio eiusdem fundi quadrantem, eidem Seio
& Meui alterum quadrantem lego. argumento. l. Iulia-
nus. §. fin. ff. de hær. inst. l. triplici §. fin. ff. de uerbo. signi-
ficat. itaque semper uerum est quod inter re coniuñctos sem-
per debent fieri partes concursu eorumque partes in parte in
qua concurrunt debent esse pares licet possint esse di-
spares respectu totius rei. ut patet in superioribus exem-
plis in quibus Seius plus habebat quam Meuius, quia ip-
se unam partem integram intactamque habebat, & præ-
terea partem alterius partis: Meuius autem solummodo
partem unius partis; sed tamen semper in parte in qua
erat concursus aequas partes habebant.

Decimo, pro nobis est tex. in l. re coniuñcti. ff. de leg.
3. §. si eadem inst. de leg. ubi quisque ad solidam rem uo-
catus fuit, nec est aliqua legis interpretatio, quæ in-
ducatur eis quinquam ad partem tantum uocatum ui-
deri, & tandem ut sit realis coniuñctio oportet quod per
concursum cuiusque alterius portio minuatur ex dimi-
dia. ut d. l. inde Neratius. ibi, concursu diuisi. quod
necessario intelligitur ex æquo diuisi & d. l. & Proculo
in ff. ubi autem. §. si ita. C. de cad. toll. At in specie no-
stra in qua unus inuitatur simpliciter ad legatam uel hæ-
reditatem alter uero specificè ad quotam partem illius
hereditatis, uel legatam tunc pars eius, qui specificè uo-
catus fuit non minuitur per concursum illius, qui inde
finitè uocatus fuerat: ergo non sunt re coniuñcti.

Vndecim, pro nobis ratio aperta, nam certum est,
quod nullus sanus dixerit coniuñctionem realem esse in-
ter heredem, & legatarium; nempe quia hæres ad to-
tum, legatarius uero ad partem sub toto contentam in-
uitatus uidetur; cuius legatarii pars per admissionem
uel interuentum hæredis non minuitur, uel rectius, quia
alter ad genus, alter uero ad speciem sub illo genere co-
tentam uocatus intelligitur, quæ legatarii species nul-
la ex parte minuit per concursum uel interuentum hæ-
redis: ideoque dictum est quod legatum est deliberatio
quædam hereditatis. l. legatum. ff. de leg. 2. sic etiam &
in specie nostra quando alter ad hereditatem legatum
fuit simpliciter inuitatur, alter uero ad partem quotam
illius hereditatis, uel legatam & cessat tunc concursus &
consequenter realis coniuñctio ut supra dictum est. Stat
ergo conclusio quod si plures inuitentur ad eandem hæ-
reditatem uel legatum alter simpliciter uel indefinitè, al-
ter uero in certa & designata parte, tunc inter hos nul-
lus est concursus nullaque realis coniuñctio quo ad præ-
lationem in iure accrescendi, licet forte coniuñcti in-

telligi possint quod ad exclusionem grauaminum quod
diximus latius suo loco.

Denique in hac materia considera, quod 30 posi-
ta coniuñctione uerbali necessario sequitur ennuñctio
realis, nisi expressim dirimatur per adiectionem istam
æque, uel e quis partibus, uel similiter. hoc primò pro-
batur in l. re coniuñcti. ubi ut coniuñctio uerbali tan-
tum esset oportuit expressim adicere Titio & Seio e-
quis partibus lego. facit. l. pe. ff. de usufr. accresc. & in
l. ita quis hæres. ff. de hær. inst. idem probatur in l. Me-
uius. de leg. 2. ff. ubi expressim dirimitur coniuñctio rea-
lis per diuisionem partium, ut ex uerbali realis quoque
non induceretur. Secundò adduco. d. l. item quod Sa-
binus. §. nam & si unus. ubi Titium simpliciter. i. absque
designatione partium institui inque alia oratione Me-
uius & Seium uerbis coniuñctum institui similiter sine
expressa partium designatione, & tex. ait duos semisses
non tres trientes faciendos. Vnde infero quod duo illi
uerbaliter coniuñcti, realiter etiam coniuñcti fuerunt
quod ibi, primo patet, ex quo ad unam tantum portio-
nem uocantur. Coniuñcti enim proprie sunt, qui & re
& uerbis coniunguntur. l. triplici. ff. de uerb. sig. uerf. nec
dubium. l. re coniuñcti. uerbo. an coniuñctus, proprieque
coniuñcti ad unam tantum portionem uocantur. l. plane
2. resp. de legatis. i. §. hoc ita tam uariè. C. de cad. toll.
Cum ergo in §. nam si unus. uerbis coniuñcti ad unam
tantum portionem uocentur, sequitur quod sint pro-
prie coniuñcti primo re & uerbis. fortius inducitur il-
le tex. ibi, non tres trientes fieri sed duos semisses, nem-
pe significatur quod illis duobus, quos uerbis coniuñ-
ctos esse constat, idem semis, & sic eadem portio da-
tur, ut re quoque coniuñcti uideantur. Nam si tex. in-
tellexisset quod uerbis tantum coniuñcti erant, tunc
non diceret duos semisses fieri; sed diceret unum semis
sem duosque quadrantes fieri. Tertiò, adduco. l. si
quis Titio. ff. de usufr. accresc. ubi ex arctiori uerbali co-
iunctione arguitur ad unam portionem, licet omnes
sint uerbis & re coniuñcti; qui tamen inter se sunt ar-
ctiori coniuñctionis uerbali uinculo coacti, illi in una
tantum portionem uocentur sintque per hoc re coniuñ-
cti, quod Bar. in l. re coniuñcti. quem alii sequuntur nu-
mero. 30. firmat. Quarta adduco. l. un. §. hoc ita tam
uariè de cad. toll. ibi, quia coniuñcti quasi in unum
corpus redacti sunt, & partem coniuñctorum quasi suam
præoccupant. quorum uerborum sensus est, quod si
tecum uerbis coniuñctus sum, cum alius esset disiuñ-
ctus uerbis, tunc tua persona & mea idem corpus repu-
tantur, quod denotat uerbum quasi in unum corpus,
tuaque portio, & mea eadem reputatur, quod de no-
tat uerbum & partem coniuñctorum, quasi sua extat.
ergo quod posita coniuñctione uerbali sequitur neces-
sario & realis nisi expressim adimatur, quam doctrinam
ut nouam menti commenda. & pro ea adde tex. expres-
sum in l. triplici. uerf. 1. & 2. ff. de uerb. sig. iuncta. l. item
quod Sabinus. §. unde idem. ff. de hær. inst. idem quoque
probat. l. Meuius. in uerb. totus in princ. ff. de leg. 2. l. con-
iuncti. ff. de leg. 3. l. si separatim in uerb. totus. ff. de cod.
& dem. l. i. §. fin. in uerb. totus. ff. de usufr. accresc. l. inde
Neratius. in uerb. in solidum. ff. de usufr. accresc. in qui-
bus habetur quod quando duo ad eandem hereditatem
uel legatum sub una oratione uocantur, tunc ad solidam
hereditatem, uel legatum inspecta uerborum proprie-
tate uocati intelliguntur; licet in executione partes co-
cursu fiant, si ambo ad legatum concurrant: idque ex
legis interpretatione non permittentis, ut idem bis præ-
stetur, quia in hæreditatibus esset impossibile & in le-
gatis per quam duorum, argum. l. Titia. §. qui in uita. ff.
de leg. 2. l. unum ex famil. §. si rem. eod. l. si pluribus. ff. de
leg. 1. Neque ad rem pertinet quod quando duo sub ea-
dem oratione uocantur, tunc tacite sunt partes æqua-
les inter ipsos. l. legata inutiliter. §. si ff. de leg. 1. §. si plu-
res. inst. de hær. inst. nam resp. quod ex proprietate, ser-
monis

30
Posita con-
iunctione
uerbali se-
quitur con-
iunctio rea-
lis, nisi ex-
pressim di-
rimatur.

monis totum cuique datum uideatur, sed ex legis interpretatione sunt partes, quia solidum cuique dari non potest. Ea autem partium diuisio, quæ sit non per testatorem, sed per legis interpretationem non dirimit realem coniunctionem. ita in specie tenent Ias. in l. re coniuncti. ff. de leg. 3. num. 22. ubi Ripa num. 30. & 31. Alciatus in l. triplici. ff. de uerb. sig. Zasius in lib. sing. intell. primo. c. 18. Ias. in l. si duobus in princ. ff. de leg. 1. & iterum in §. si. e. iusdem legis. Bal. in l. si fortidianum. C. de legatis Bar. in l. cui fundus. ff. de cond. & dem. Cumanus in d. l. re coniuncti. in princ. Arcetius in d. l. si duobus. §. si. post. Bal. Paul. & Imolam ibi. & nullus, quem uiderim discrepat ab hac communi opinione, & uide etiam Ripam in d. l. re coniuncti. nume. 57. & nume. 27. in fine.

31
Coniunctio
realis, an
desideret
ad eadem
portionem
esse uoca-
tos ex ex-
pressa uo-
luntate.

Denique quod supra attigimus. §. quod 31 illi de-
mum re coniuncti dicuntur, qui ad eandem rem ex ex-
pressa uoluntate de functi uocantur, secus si ex tacita
uel qui ad eandem portionem ex expressa uoluntate de
functi uocantur, secus si ex tacita, quod est receptum
communiter. ut per Bar. in l. re coniuncti. ff. de leg. 3.
num. 3. ubi Ias. num. 66. Ripa num. 28. Besut. nu. 13. Cro-
tus num. 19. Politus num. 2. & num. 11. Bar. in l. item qd
Sabinus. per tex. ibi. ff. de her. inst. Bar. in l. un. §. ubi aut
C. de cad. toll. id certe confunditur ex illa firma regula,
quam supra signauimus. §. quod posita coniunctione uer-
bali sequitur coniunctio realis; nisi expressim dirima-
tur, id, quod probauimus legibus, auctoritatibus, &
rationibus. Vnde si dixi, Titius in diuidia, Seius & Me-
uius hæredes sunt. certe Seius & Meuius ut diximus
mixtim coniuncti sunt in illa diuidia, quæ superest ad
repletionem alius, & tamen illud sit ex interpretatione
tacita legis. nam inspecta uerborum proprietate Se-
ius & Meuius absque ulla partium expressa designatione
ne instituti fuerant ad solidam hereditatem uocati ui-
debantur. l. Meuius. in uerbo totus. ff. de leg. 2. l. coniu-
ctim. ff. de leg. 3. l. si separati in uerb. totus. ff. de cond.
& demonst. l. i. §. si. in uerb. totius. ff. de usufr. accresc. l.
inde Neratius. in uerb. in solidum. ff. eod. §. si eadem. inst.
de lega. l. cum quæstio. C. eod. nisi respondeas defenden-
do communem opin. quod aliud in mixta, aliud in reali
coniunctione. ut illic dicam.

32
Realis co-
iunctio, an
esse possit
absque eo
quod quis
que ad so-
lidam re,
uel porti-
onem sit
expressim
uocatus.

Adde ad communem opin. de qua supra, quæ tener in
distincte quod 32 realis coniunctio esse non potest
absque eo quod duobus eadem res seu portio sit in soli-
dum & expressim designata. limita, nisi tractemus de
reali simul & uerbali, quæ sit ex eo solo quod eadem
portio duobus simpliciter relinquatur: quia posita uer-
bali, sequitur realis. l. item quod Sabinus. uers. nam &
si unus. ff. de hære. inst. l. triplici uers. uel ita. ff. de uerb.
sig. quæ. ll. loquuntur in fortioribus terminis, scilicet
quando sine aliqua partium designatione instituun-
tur: nam ut procederet communis opoteret quod dice-
ret Titium pro diuidia, Seium pro eadem diuidia, in-
stituto. ut l. Iulianus. ff. de hære. inst. & l. triplici in fine
de uerb. signi. & de illa comuni opin. uide per Bar. & alios
in l. re coniuncti. nume. 8. de leg. 3. per Bar. in d. l. item
quod Sabinus. §. i. & in §. his ita. C. de cad. tollen. quam
communem similiter limita non procedere in legatis
per l. Meuius. de leg. 2. & ista etiam limitatio est de dire-
cto contra communem. nam Bar. in locis citatis semper
allegat. l. i. §. interdum. & l. inde Neratius. ff. de usufr. ac-
cresc. quæ loquuntur in legatis. unde patet quod ipse &
communis loquuntur tam in legatis quam in heredita-
tibus. adde quod Bar. in l. re coniuncti num. 30. tenet,
quod 33 si dixi Titius & fratris mei filij hæredes sunt.
quod isti omnes sunt re & uerbis coniuncti & sequi-
tur Ias. sed Bar. ait, quod si unius ex fratribus portio
uacet, quod alij fratres preferuntur Titio in iure accre-
scendi, quod ipsum sit, non quod fratres inter se sint
magis re coniuncti quam respectu Titii; sed quod inter
se sunt magis uerbis coniuncti, quia per nomen colle-
ctiuum, quam respectu Titii: quod ultimum puto fal-

33
Coniun-
ctio in il-
la Titius
& fra-
tres hære-
des sunt.
quare fra-
tres in iu-
re accres-
cendi præ-
ferantur.

sum. nam qd sint magis uerbis coniuncti inter se quam
respectu Titii fateor, quod autem re quoque non sint,
magis iuncti nego. Nam negari non potest quin ex quo
ipsi fratres ad unam diuidiam, Titius uero ad aliam di-
uidiam uocatur ipsi inter se, ut pote in unam separa-
tam diuidiam coacti coniunctiores sint maxime quia,
ut posita coniunctione uerbali sequitur coniunctio real-
is, ut dixi supra, ita etiam consequens est, ut posita uer-
bali arctiori, sequatur & realis arctior. & ita intelligo
l. si quis Titio. ff. de usufr. accresc. contra Bar. & sequaces
licet in hoc nullum inueniam, qui Bar. reprehendar.

Adde, qd dum Bar. ait omnes inter se esse re & uerbis
coniunctos, est intelligendum quod Titius est coniun-
ctus re & uerbis fratribus simul coniunctis; nam singu-
lis coniunctus non est re & uerbis. argum. l. si ex toto. §.
fin. ff. de leg. i. tradit Ripa. in l. re coniuncti. num. 102. cū
seque. Ias. ibid. nu. 144. cum seq. Nam 34 ecce Titius
& fratris mei filij & sororis meæ filij heredes sunt. si
unus ex fratribus ex sorore moriatur alius fratribus ex
sorore accrescit, non fratribus ex fratre, nec ipsi Titio
at si omnes fratres ex sorore moriantur, tunc accrescit
tam Titio quam fratribus, ex fratre Titio diuidia, aliis
fratribus altera tantum diuidia. Item si dixi Titius
hæres esto, fratris mei filij & sororis meæ filij hæredes
sunt. hoc casu uno ex fratribus ex sorore moriente
aliis ex sorore fratribus accresceret. At si omnes more-
rentur tunc fratribus ex fratre ut pote re & uerbis con-
iunctis cum fratribus ex sorore accresceret, non Titio
ut pote disiuncto. quod etiam nota ad l. triplici de uer-
bo signi. uers. nec dubium est. istaque colliguntur ex l.
coheredi. §. qui discretas. ff. de uulg. & ex l. si mulieri cū
liberis. ff. de usufr. accresc. Adde quod 35 ex collegata
riis re tantum coniunctis quod nullus possit totam rem
petere, sed partem tantum uirilem. id probatur in l. si
pluribus. de leg. i. in tertio resp. in uerb. uirili cū uerb.
quod si separati & in l. planè. si cōiunctim in uerb. par-
tem, ibi enim erant uerbis disiuncti, re tantum coniun-
cti. quod patet, quia in paterno testamento mihi & in
pupillari tibi eadem res legata fuit: probaturque in l.
qui quartam. §. si. in l. si duobus in princ. & in §. fin. tā
in princ. quam in tertio resp. in l. si domino. de leg. i. & in
l. 3. ff. de seru. leg. inducendo hæc iura. ut superius in-
dixi ex quibus patet iuncta. d. l. si pluribus. in primo
resp. quod siue re tantum fuerint coniuncti siue re & uer-
bis partem unusquisque tantum ante alterius repudia-
tionem petere potest. quod est contra communem op.
de qua per Ias. in l. planè. §. fin. coniunctim supra all. nu-
me. 17. & Arcetius ibid. num. 9. qui ambo dicunt contra-
riam esse communem. & tenendo meam partem ad con-
traria iura resp. ut per eos.

34
Cōiunctus
quis sepe
uidetur
uniuersis,
non singu-
lis.

35
Ex legata-
rijs re tan-
tum con-
iunctis, an
qui prior
uenerit to-
tum pete-
re possit.

Superiora procedunt quo ad realem coniunctionem,
quo ad uerbalem dic, quod 36 uerbis coniuncti sunt,
si dicatur Titio & Seio lego fundum æquis portionibus.
sequitur Ang. de Perigl. et communiter docto. in d. l. re
coniuncti Perr. de Ancha. in d. c. requisisti. col. 5. & in §.
his ita. C. de cad. toll. ubi Bar. & alii. in l. si duobus. §. fin.
ff. de leg. i. §. si eadem. inst. de legat. ubi per Ioa. Fab. &
Ange. & istud procedit etiam si due personæ, uel plu-
res ponantur in ead. oratione. ut probatur in d. l. triplici
& per ea, quæ infra ponam de nomine collectiuo. hanc
conclusionem planè sequuntur Bar. in d. l. re coniuncti.
per tex. ibi. ff. de leg. 3. num. 11. Ias. num. 74. Ripa nu. 44.
Crotus num. 27. Politus nume. 16. probatur etiam in l. si
ita quis heredes. ff. de her. inst. licet ibi ex mente testa-
toris ea uerbis coniunctio careat effectu prælationis,
in iure accrescendi ad idem. l. interdum. in princ. ff. de
her. inst. licet in contrarium fortiter faciat tex. in l. pei
ff. de usufr. accresc. de cuius intellectu, suo loco differui-
mus. Verum enim uero quatenus dicitur, quod 37
sunt uerbis tantum coniuncti, quando dicitur, Titio &
Seio lego fundum æquis portionibus. contra, quia
expressio eorum, quæ tacite insunt nihil operatur. l. 3. ff.

36
Coniuncti
uerbis, qui
sunt?

37
Qui uer-
bis tantum
coniuncti?

K k iij de leg.

de lega. i. sed si non esset dictum equis portionibus, tamen intelligebatur. l. legata inutiliter. §. si. ff. de leg. primo. & d. l. re coniuncti. ibi, quoniam semper partes habent. ergo. & c. Petr. de Bellaper. fatebatur contrarium secundum Bar. in d. l. re coniuncti. tamen gl. in l. prima. §. si. ff. de usu fr. accresc. & in contraria opinione, quam sequitur Bar. dicendo quod contrarium procedit in his, quae tacite insunt ex necessitate, secus in his quae insunt de uoluntate. l. talis scriptura. ff. de leg. i. ratio est, quia in legato insunt partes aequales & inaequales, uel solidae de uoluntate testatoris: ideo dicta expressio hoc operatur Bal. in l. prima. ff. de usu fr. accresc. dicebat quod uerbum aequis partibus in nostro casu inducit, ne realis coniunctio sit inter uocatos; & nisi exprimerentur partes, essent mixtim coniuncti, quia nominis & rei complexus eos coniungeret. d. l. triplici. & d. §. his ita. ista solu. Bal. etiam non uidetur procedere per l. huiusmodi. §. qui bus. ff. de leg. i. secundum opinionem Bal. ibi & aliorum. ubi partes exprimuntur, & sunt omnino disiuncti secundum Bal. ibi, & Cuias. Item in mixtim coniunctis non exprimuntur partes, ut patet in exemplo glo. l. i. §. fin. de usufr. accresc. inde dicebat Bart. quod sola unitas orationis inducit uerbalem coniunctionem. d. l. triplici. & d. §. his ita. Ideo putabam quod ad dictum contrarium posset dupliciter responderi, primo quod expressio partium facta per testatorem operatur, ne faciant partes per concursum, quas facerent, si partes non essent expressae. Bar. & Din. in l. coniunctim. de leg. 3. §. si eadem insit. de lega. inde dicimus, quod uerbis tantum coniuncti non faciunt partes per concursum. Secundo, potest responderi ad dictum contrarium, quod 38 expressio partium etiam operatur, ne ipsis uerbis coniunctis inuitis accrescat, ut infra ponam, si enim partes non essent expressae ipsis legatariis inuitis portio deficiens accresceret. l. neminem. ubi glo. hoc declarat. ff. de leg. 2. glo. in l. quidam eulogio. C. de iure delibe. & istae sunt bonae solutiones, per quas eneruatur dictum contrarium & ultra praedicta potest hic dici quod cum lex in casu uerbali coniunctionis requirat partium expressionem, non sufficit quod generaliter comprehendantur. l. fin. §. defensionem. C. de adm. tuto. Bar. in l. prima. ff. de uulg. dum ponit quot modis dicatur expressum. ergo licet in genere dictae partes ueniant & comprehendantur, non attenduntur nisi exprimantur ad inducendum dictam uerbalem coniunctionem. Denique inter mixtim coniunctos licet fiant partes per legis interpretationem, ne haeres bis circa eandem renouetur; tamen id humane a lege inducitur. argumento. l. si tibi homo. §. i. ff. de leg. 1. l. si pluribus. eod. l. Menius. §. eum qui. ff. de leg. 2. nam inspecta facie & cortice uerborum negari non potest quin solidum cuique relictum uideatur. ut in l. Me uio. in princ. in uerb. totus. ff. de leg. 2. §. ubi autem. C. de cad. toll. l. si separatim. ff. de condition. & demonstr. l. haec scriptura. §. i. eod. l. i. §. interdum. l. inde Neratius ff. de usufr. accresc. at inter uerbis tantum coniunctos expressum fit partium diuisio a testatore. ut d. l. re coniuncti. & d. §. si eadem res. insit. de lega. l. si duobus. §. si. ff. de leg. 1. itaque in uerbali coniunctione semper fiunt partes inspecta tam dispositione quam executione, in mixta uero uel reali coniunctione inspecta dispositione non fiunt partes. l. coniunctim. ff. de lega. 3. licet fiant, uel fieri possint inspecta executione: ergo negandum est contrarium quia in reali uel mixta coniunctione non fit quantum ad dispositionem partium diuisio expressa, nec etiam tacita licet fiat uel fieri possit quod ad executionem & ut suo loco dicetur. diuisio partium, quae non in dispositione sed tantum in executione fit non est in consideratione quod ad dirimendam coniunctionem mixtam uel realem, nec quod ad impediendum earum effectus.

Quod diximus de exemplo formalis, coniunctionis, ampliatur quod uerbali coniunctio inducitur etiam per

relatiuum quis, uel qui secundum Bal. & Angel. in l. Iulianus quoque. ff. de haer. inst. tamen ibi Io. de Imola uidetur hoc reprobare, quem uidetur sequi d. Ias. in d. l. re coniuncti col. 18. uerum pro Bald. uidetur facere. d. l. triplici. in uerbo qua. Denique quod inducatur uerbali coniunctio per relatiuum, licet simus in diuersis orationibus non est uerum per tex. in d. l. re coniuncti. ad d. l. Iulianus & ad l. triplici. §. fin. ff. de uerb. sign. re sponde. quod ibi licet duo coadunentur in unam portionem non id euenit ex ui & potestate coniunctionis uerbali (quod Bal. & Ang. falso opinantur) sed magis fit ex ui coniunctionis realis. nimirum Bal. & Angeli collectio erat ut uerbali coniunctio pro uno habeantur & consequenter omnes simul non plus ferunt quam unus disiunctus. l. plane in princ. ff. de leg. j. Sed in d. l. Iulianus & d. l. triplici. in fin. duo sunt ad unam tantum portionem coacti, nec plus ferunt quam solus Titius: ergo sunt uerbali coniuncti. Sed non sequitur, nam quod non plus ferant quam tertius uerum est, id tamen non procedit ex ui coniunctionis uerbali, quae ibi non interfuit propter uarietatem orationum & uocationum: sed euenit ex ui coniunctionis realis, quia lex interpretatur quod testator uoluit in unum semissem duos coactos esse.

Ampliatur, quod per dictionem item, inducitur etiam uerbali coniunctio, secundum Bal. in l. si fortidianum C. de lega. cum quo reliqui simpliciter transeunt. nec mirum, quia si dixi, Titio fundum, item Seio eundem fundum aequis ex partibus lego. tunc, dictio item copulat, non secus quam dictio & cum & similes.

Denique quod diximus de uerbali, seu formali coniunctione ampliatur quod idem est, si apponitur 39 dicitio cum. d. l. triplici. Vbi glo. & omnes ratio est, quia non est differentia inter & uel, cum, in modo coniungen di uerbali. d. l. triplici. l. Titia testores. §. i. ff. de leg. 1. l. si quis Titio. ff. de usufr. accresc. per Philipp. Corn. conf. 240. incip. bona nostra in secundo uolumine. Contrarium uidetur tenere Bald. in l. fin. col. 2. C. de suis & legi. ubi dicit quod dictio cum inducit maiorem coniunctionem uerbalem quam copula. & idem Bart. in l. fin. §. cui dulcia. ff. de uino trit. oleoque legato. Paul. de Castr. consil. 377. incip. quantum ad illa in primo uolumine ait, quod dictio cum coniungit accessorie. l. si cui fundum. ff. de fun. instur. ubi etiam Bar. per Anton. de But. in c. in literis. de recti. spol. Abb. in c. querelam, de simo. per Bald. in l. cum quidam. C. de uerbo. sign. tamen ad hoc dicas, ut per Bar. in l. si is qui ducenta. §. utrum ff. de reb. dub. & per d. Ias. in d. l. Titio testores. §. nihil. & in l. si ancilla. ff. de legat. 1. ubi ponit differentiam inter copulam, & dictionem cum: & licet in aliquibus differant non tamen differunt in inducenda uerbali coniunctione. d. l. triplici. Praeterea aliud est querere de creatione uerbali coniunctionis, aliud de eius iam creatae effectu & potestate. Nos autem dicimus post Bar. & omnes in d. l. re coniuncti. quod per dictionem cum inducitur coniunctio uerbali, non secus quam per copulam & que, & si miles, An autem coniunctio uerbali sit semper eiusdem potestatis, id in praesenti non differimus. amplia ut sit uerbali coniunctio inter uocatos in eadem oratione, etiam si sit oratio soluta, puta Titio, Sempronio lego fundum. d. l. triplici.

Quod diximus de uerbali coniunctione etiam ampliatur quod idem est in dictione nec, & neque, quae habent uim copulae ut per Alex. in l. si quis ita stipulatus fuerit decem. ff. de uerb. obligat. ut puta, si dicatur, si neque Titius, neque Seius haeredes erunt. nam tales sunt coniuncti secundum Io. de Imo. in l. haeredes mei. §. cum ita ff. ad trebel. sequitur. Soci. in l. prima col. 89. ff. de uulg. Bar. in l. quidam testamentum eod. titu. Adde etiam alium casum secundum Cuias. in l. cum ex filio. ff. de uulg. & in l. cum plures. eod. titu. quae omnia intellige, ubi adit unitas orationis. Sed certe haec parum possunt accommodari nostrae materiae iuris accrescendi. nam si dixi,

primus,

38
Ius non de
crescendi
an detur
inuito.

39
Coniunctio
uerbalis,
ut induca-
tur per
dictionem
cum.

40
Coniunctio
inducitur,
uel dirigitur
per
modum de-
claratio-
nis, ut per
modum alii
nil inter-
est.

41
Coniunctio
verbalis
an induca-
tur per co-
pulam po-
sitā inter
duas ora-
tiones?

primus, & secundus, & tertius hæredes æquæ sunt, & adiecti, si neque primus neque secundus hæredes erunt, tunc quartus hæres esto. certè hoc casu primus & secundus licet in conditione coniuncti sint, non per hoc in dispositione coniuncti uidentur. l. i. cum materia. C. de pact. glo. app. in l. Lucius. ff. de hæ. inst. quo fit ut primo repudiante eius pars non secundo tantum sibi in conditione coniuncto, sed etiam tertio accrescat. Item si dixi, si neq; primus hæres erit neq; secundus hæres erit, tunc quartus hæres esto, licet isto casu non sint etiam uerbaliter in conditione coniuncti, adhuc tamen secundum communes op. de quibus suo loco differimus, oportet ut quartus admittatur quod ambo desinant esse hæredes; & sic non rectè coniuncti dicuntur, quandoquidem quo casu uerbalis coniunctio in conditione est, tunc ea operatur nil. limitantur superiora ubi esset in partibus omnimoda separatio realis ut in l. huiusmodi. §. quibus & ibi Bald. & Cumanus. ff. de leg. j. l. as. col. 20. in d. l. re coniuncti. limitatur secundo, quando 40 per modum declarationis sequitur partium enumeratio. secundum Cumanum ibidem col. 2. facit quod tradit Bart. in l. Lucius. §. qui habebat. ff. ad trebel. sed tamen uidetur contra tex. in l. triplici. in fin. ff. de uerbor. signifi. & re uera est contra d. l. Lucius. §. quæ habebat. ubi secundum Bar. & ibi omnes nil refert enumeratio, assignatio, distinctioque partium utrum per modum dispositionis fiat, an uero per modum declarationis: ergo si dixi, Titio, & Seio fundum lego, ita & Titius quadrantem, Seius do-drantem habeat, isti non erunt mixtum coniuncti, sed uerbaliter tantum; non secus quam si dixissem Titio fundum ex dodrante, Seio ex quadrante do, lego, nec his. contrariatur Bart. in d. §. quæ habebat. si rectè inspicatur.

Iuxta superiora rursum etiam quaero, si copula 41 cadat inter diuersas orationes, an inducatur coniunctio uerbalis? uera op. est, quod non inducatur. quam tenet Bar. in l. re coniuncti. num. 12. cum quo est communis op. Bar. allegat pro se quinque fundamenta, & sextum fund. collige ex l. as. ibi, numero 86. quod est multum reale. septimum multumq; concludens adde, nam ex necessitate grammaticæ cadit punctus inter duas orationes, qui habetur loco copulæ: ergo non refert, an duæ orationes ponantur solutæ an coniungantur per copulam. Sed cum dico, Titio fundum lego, Seio fundum lego hic sunt uerbis distincti. l. re coniuncti. l. coniunctim ff. de lega. 3. ergo idem si dicam Titio fundum lego. & Seio fundum lego.

Contrariam tamen op. tenuerunt Petrus & Rainer, quos refert l. as. in l. re coniuncti. numero 80. eosque sequi uidetur & contrariam aperte tenet Ripa ibid. numero 46. cum seq. primo mouetur Ripa per l. si ita quis promiserit decem. ff. de uerbor. oblig. sed certè ibi una tantum fuit oratio. Præterea, ibi, non agitur de copulandis personis, ut hic, & demum nil penitus facit, quia loquitur in terminis multum diuersis ergo &c. ut l. fin. ff. de calumniar. allegatque doctrinā Bar. in l. si is qui ducenta. §. utrum col. pen. de reb. dub. sed nil facit, ut uide re poteris. Secundo alleg. l. triplici. de uerbo. sing. iuncta. l. interdum. ff. de hæ. insti. sed certè illa iura si non fallor probant contrarium. Nam l. triplici ait, nec dubiū est, quin coniuucti sint, quos & nominum & rei complexus iungit. cuius literæ sensus est, quod si unicus complexus. i. unicum uerbum, & rem scilicet legatam & nomina legatariorum complectatur & comprehendat, tunc illi & re & uerbis coniuncti uidebuntur; istaque expositio probatur statim in exemplo, quod subdit consulti; dicēs, ueluti Titius & Meuius ex parte dimidia hæredes sunt. Ecce quod idem complexus. i. unum uerbum scilicet hæredes sunt complectitur & nomina honoratorum scilicet Titium & Meuium, & rem relictam scilicet dimidiam hereditatis: sic ergo, ut inducatur realis & uerbalis oportet quod idem uerbum & honoratos

rem relictam complectatur. ergo proportionabiliter oportebit, quod ut inducatur uerbalis tantum idem uerbum & unum ipsos honoratos complectatur, eritq; octauum fundamentum pro communi allega. l. interdum. in primo in uerb. æquæ, dicens quod dictio æquæ seu æquis partibus refertur etiam ad orationem præcedentem. In primis aduerte quod l. ista ineptè allegatur. nam licet fateremur quod dictio æquæ ex eo quod ad præcedentem quoque orationem refertur, induceret uerbalem coniunctionem, adhuc non sequeretur intentum. nam si uerbalem induceret dictio æquæ, ergo eam non induceret copula &, de qua quaestio nostra est.

Præterea, quod dictio æquæ inducat uerbalem, est omnino falsum, ut probauimus supra. Præterea d. l. interdum. loquitur in eadem, non in diuersis orationibus: unde nil ineptius quam illam allegare. Tertiò alleg. l. si ita quis hæredes. ff. de hæ. inst. & similiter ineptè procedit. nam ipse dicit quod dictio æquis partibus facit coniunctionem induci in diuersis orationibus: nos autem loquimur in copula & Præterea ille intell. Ripe non est uerus nec quicquam facit ille tex. ubi supra late probauimus.

Quartò, pro hac parte adducit. l. si ita quis hæredes. ff. de her. inst. in uerbo. quantus & sillaba coniunctionem faciat, qui uidetur decidere hanc quaest. Sed sic est quod & sillaba coniunctionem facit in exemplo illius text. quod tale fuit, Caius & Meuius hæredes sunt fit ergo ibi coniunctio uerbalis non solum propter dictionem, sed etiam propter unitatem sermonis, quia fuit unicum uerbum complectens ambos honoratos.

Vnde 42 generaliter dico quod copula &, non facit coniunctionem uerbalem, sed unitas orationis plures honoratos complectens. hoc probat. d. l. triplici uersi. nec dubium. Iuncto uerfic. uideamus. ut supra declarauimus. Nec obstat. d. l. si ita quis hæredes. nam resp. quod & sillaba coniunctionem non facit sola de per se, sed demum iuncta cum unitate sermonis cum qua si iungatur coniunctionem uerbalem facere solet. ut in exemplo illius. l. & ita in specie tenet Bar. in l. re coniuncti. numero 12. scilicet quod coniunctio uerbalis non inducitur ex ui copulæ, sed ex ui unitatis sermonis, quod in specie nullus tangit: idque ipse probat aliis duobus fund. licet contrarium tenet Ripa; l. as. Raine. & Petrus ubi supra. dum uoluit quod sola copula sine unitate sermonis immo etiam inter diuersas positas orationes inducat uerbalem coniunctionem.

Quintò, contra communem adduco. §. coniunctim in. r. resp. inst. delega. ubi, ut inducatur realis tantum, oportet quod testator dicat (Titio fundum lego, Seio fundum lego) innuit ergo text. quod si diceretur Titio fundum lego & Seio fundum lego, quod tunc propter dict. &, uerbis coniuncti essent. sol. illud est exemplum, ut patet in uerbo ueluti in princ. illius tex. posito quod ad sequens etiam responsum referendum est. argum. eorum, quæ ait l. as. in l. 3. §. filius num. 6. de lib. & posthum. exempla autem non arctant regulam. Præterea argum. à contratio non est deducendum ad correctionem legum pro communi allegatorum, tene ergo communem tanquam uerissimam uel conc. ex mente l. as. num. 86. in l. re coniuncti. quod copula &, etiam inter diuersas positas orationes inducit coniunctionem uerbalem orationum, ita procedat op. Petri & sequatium, non aut personarum ad ius accrescendi: ita procedat op. communis. Stat ergo quod uerbalis coniunctio inducitur inter legatarios, uel coheredes per unitatem orationis quod uariè intelligitur. Primò, quando illi iunguntur per dictionem, & Secundò, quædò per dictionem, q; Tertiò, quando per dictionem cum. Quartò, quando per relatiuum quis, uel qui. Quintò, per dictionem item. Sextò, inducitur coniunctio uerbalis per orationem solutam. Septimò inducitur coniunctio uerbalis per dictionem neq; Octauò inducitur per dictionem distributiuam. ita sentit Bart. in d. l. re coniuncti col. 5. & est ex mente aliorum ibi. Nonò inducitur per no-

42
Unitas orationis inducit coniunctionem uerbalem non copula.

men collectiuum secundum Bar. ibidem nume. 13. & est communis ut per Polium ibi nu. 23. Ripam nu. 48. Ias. num. 87. Crotum num. 28. post Besutium & alios ibi in d.l. re coniuncti.

Decimo uerbalis coniunctio inducitur per dictionē aduersatiuam; ista est uera & communis op. ut resolunt Bartol. in d.l. re coniuncti nume. 14. Crotus nume. 39. Ias. nume. 87. Ripa nume. 49. contra Polium ibi nu. 22. Undecimo intelligitur ut uerbalis coniunctio inducatur per dictionem alternatiuam argumento. l. cum quidam. C. de uerbo. sign. tenent communiter Bar. num. 15. Crotus num. 40. Polius num. 23. Ripa nume. 51. Ias. nume. 87. in d.l. re coniuncti. Duodecimo queritur de dictione amplius dic. quod inducit formalem coniunctionem ut per Cuma. col. 4. in d.l. re coniuncti in repetitione. facit. l. si tibi purē. ff. de lega. 3. & l. si seruus. §. si ita. ff. de lega. 1. quod intellige, si ad sit unitas orationis; ergo si dixi Titio fundi quadrantem, hoc amplius Seio eiusdem fundi trientem hæres Seio dato. certe erunt uerbaliter coniuncti. ut. dd. ll. & quia est unitas orationis, ergo &c. ut. d.l. triplici. ff. de uerb. oblig. & d.l. un. §. hoc ita tam uariē. C. de cad. tollend. Tertiodecimo queritur quid de dictione, una, an per eam inducatur formalis coniunctio? credo quod sic, quia inducit unitatem orationis, prout bene probatur, in l. fin. ibi, una cum sobole. C. communia de success. facit. l. fin. C. de insti. & substi. c. sicut dist. 40. per Bar. conf. 147. incip. factum est tale. Domin. in. c. fin. quæst. fin. extra de testa. lib. 6. ubi dicit, quod est ius accrescendi. & per d. Ias. col. pen. in d.l. re coniuncti. & idem indicatione, simul, & indicatione, pariter, & similibus. Sed his casibus non tam ex ut harum dictionum quam ex ut copulæ inducitur formalis coniunctio. ueluti Titio una cum Seio, uel simul, uel pariter cum Seio fundum æquis ex partibus lego. argumento tex. in l. pen. C. de impuberum. Quartodecimo, idem in dictione uterque, ex mente Ang. in l. hæres mei. §. cum ita. ff. ad trebell. per doct. per tex. ibi in l. pen. C. de impuberum.

Limita, ubi, copula seu aliæ præfatæ dictiones apponerentur inter res, seu personas inter quas caderet ordo affectionis, quia non haberentur pro uno; sed ordine successiuo uenirent, & non induceretur formalis coniunctio. probatur per Bal. in d. §. his ita. C. de cad. tollend. melius per omnes post Bar. in l. Gallus. §. i. ff. de libe. & posth. per omnes in. c. Rainutius. extra de testa. ubi per Imol. tradunt omnes per tex. ibi in l. fi. C. de doctis promissione. Ego autem uehementer dubito, nam considero tres casus, aut enim sumus in mixta coniunctione, aut in reali tantum coniunctione, aut in sola uerballi. primo & secundo casu posset recipi opinio communis, secundo autem casu non posse, puto. moueor, quia, si dixi, filius meus & ex eo nepos hæres sunt. tunc mixtum coniunctum licet uideantur inspecta uerborum cortice, tamen non sunt, sed filius uidetur institutus, nepos uero substitutus. Idem si dixi, filius hæres esto; nepos hæres esto, uel filio meo & nepoti ex eo fundum lego. licet & id non satis expeditum sit. Verum si dixi filius meus & ex eo nepos æquis ex partibus hæres sunt, uel filio & ex eo nepoti fundum æquis ex partibus lego. tunc dico eos uerbaliter coniunctos fundumque uel hereditatem simul æquis; ex partibus habituros; quia si rectè inspicatur, cessat ratio specialitatis de qua in l. Gallus. §. i. ff. de lib. & posth. & pro nobis l. fi. C. de impub. l. interdum in pr. ff. de hæ. insti. l. si quis Titio. ff. de usufr. accresc. & euidentis ratio facit pro nobis nam si testator uoluisset ut tota hereditate uel toto legato per prius pater frueretur, deinde filius, tunc certe non diceret æquis ex partibus per quod satis inuuisse uidetur, ut simul eodemque tempore fruatur. facit tex. cum materia in l. Titia Seio. §. Seia libertis. ff. de lega. 2.

Post realem & uerb. coniunctionem in d.l. re coniun-

cti. Querit Bar. de exemplo eorum, 43 qui sunt mixtim coniuncti, & sequitur exemplum glo. in l. i. §. si. ff. de usufr. accresc. si dicatur Titio & Meuo lego Stichum & hoc exemplum ibi sequitur Bal. Albe. de Rosat. & alij Paul. de Cast. conf. 262. incip. dico quod Episc. in secundo uolumine. & Sali. Cuma. Besut. & Ias. in d.l. re coniuncti. col. 20. Io. Fab. & alij in §. si eadem. insti. de leg. Ange. conf. 294. incip. punctus testator. Alex. in conf. 109. incip. prima fronte. in secundo uolumine Ange. de Periglis. Io. Crot. & Polius in d.l. re coniuncti. & communiter doct. allegat Bar. d. §. si eadem. in seruo coniunctim. & d.l. triplici. ff. de uerb. signi. contra dictum exemplum insurgit Petrus de Bellaper. secundum Bar. Nam secundum eum re coniuncti dicuntur, quibus res legata insolidum debetur. tex. in d.l. re coniuncti. sed in d. ex p. glo. uidetur res pro parte assignata. l. prima. C. si plures una sententia. l. legata inutiliter. §. fin. ff. de leg. i. ergo non sunt re coniuncti. & ita uidetur tenere Cynus in §. ubi autē. C. de cad. toll. & Christoph. de Castellionio secundum Per. de Besut. in d.l. re coniuncti. Io. de Imola & Alex. sibi contrarius in d.l. planē. §. si coniunctim. dicebat quod d. §. si eadem. & d.l. triplici. quam Bar. allegat pro. d. exemplo parum uel nihil faciunt, reprobat et Soci. in l. utrum. in princ. ff. de reb. dub. pro Petro facit tex. in l. pe. ff. de usufr. accresc. ubi dicit tex. quod paria sunt, si dicatur lego a singulis hæredibus singulis legatariis eiusdem rei usumfructum, uel si dicatur, æquis portionibus eiusdem rei usumfructum singulis legatariis lego. Nam in primo casu, quando partes non exprimuntur, est perinde ac si essent expressæ, ut ibi. ergo &c. in d. exemplo glo. est perinde ac si partes essent expressæ. d. l. pe. & si partes habentur pro expressis, non sunt re coniuncti, & etiam non sunt mixtim coniuncti. Tertiō contra dictum exemplum glo. facit, quia in contenti quod in d. exemplo testator dicit Titio intelligitur uel uerbum lego, uel aliud uerbum. l. prima. ff. de hæ. insti. ergo sunt diuersæ orationes. ut in simili bene dicit in suo ex p. realis coniunctionis. si ergo sunt diuersæ orationes, non est in d. exemplo formalis coniunctio. per quod d. exemplum non uidetur subsistere. Tenendo tamen d. exemplum, quod communiter receptum est, ut in locis supra citatis & communiter etiam receptum esse ait Ias. in l. planē. §. si coniunctim col. 2. ff. de leg. i. quod licet uerbum lego semel expressum iterum sub intelligatur, tamen is tacitus sub intellectus nil mutat in materia nostra. ut docet Bal. in l. si fortidia num. C. de leg. & latius suo loco differimus. Nec ad re pertinet, quod partes tacite fiant inter collegatarios secundum hoc exemplum. ut l. legata inutiliter. §. fin. ff. de leg. i. nam resp. quod illæ partes sunt ex legis tantum interpretatione. non autem ex testatoris dispositione, qui ad solidum quemque inuitare uidetur. l. i. §. fin. in uerbo totius. l. inde Neratius in uerb. insolidum. ff. de usufr. accresc. l. Meuo in prin. in uerb. totus. ff. de leg. 2. l. si separatim in uerb. totus. ff. de cond. & dem. l. coniunctim. ff. de lega. 3. ergo ut sit mixta coniunctio nil aliud desideratur quam quod ad solidam hereditatem, uel legatum a primordio dispositionis quisque inuitatus uideatur, licet postea in exequutione partes fiant. ut d. l. coniunctim. & l. un. §. hoc item uariē. & §. ubi autē. C. de cad. toll. sed ista hic interueniunt. ergo &c.

In summa quod in illo exemplo, Titio & Seio fundum lego. sit mixta coniunctio communiter receptum est. & ultra Bar. & alios, quos supra enumerauimus, ita resoluunt Besutius in d.l. re coniuncti num. 16. Crotus num. 11. & iterum num. 41. Lancelottus Polius nume. 24. Ripa. num. 4. & num. 54. Ias. num. 88. Zasius lib. i. singularium responsum. c. 18. Alciat. in l. triplici. in pr. de uerb. sig. Corraf. in l. testamento. C. de impub. Zasius in l. si duobus in princ. ff. de leg. i. col. i. Castalius de usufr. accresc. in rubr. Item querit. Bar. in. 6. l. re coniuncti. an 44 coniuncti coniunctione legali sint re, uel uerbis,

43
Qui sunt
mixtim con
iuncti?

44
Coniunctio
legalis, et
uerbali au
similetur?

uerbis, uel mixtim coniuncti; & dicit quod credit eos uerbis tantum coniunctos. tamen secundum cum singularis glo. in l. prima. §. idem in princ. ff. de usufruc. accresc. dicit eos mixtim coniunctos. eadem est glo. in l. si duobus. ff. de leg. 2. in glo. fin. nam secundum Bar. in d. l. re coniuncti. uocantur in partes separatas, uel in uiriles, uel stirpes. auth. in successione. C. de suis & legit. & authen. post fratres cum similibus eo. tit. Item accrescit cum onere, ergo uidetur quod sint uerbis coniuncti uerum tamen est quod Bal. in l. hac edictali. §. oēs in fi. C. de secuo. nup. dicebat quod inter coniunctos coniunctione legali est ius non decrescendi. & in eadem lege. §. is illud in. 4. quaestione idem dicit. per quos patet quod non sint uerbis coniuncti inter quos uon est ius non decrescendi, sed ius decrescendi: tamen plus placet dictum Bar. peritque per l. unicam. C. quando non per. par. ubi etiam patet quod est ius decrescendi, ergo sunt sanè uerbis coniuncti. pondera etiam ibi quia uult quod uocati per nomen collectiuum sint uerbis coniuncti; & tamen supra in exemplo eorum, qui sunt mixtim coniuncti uoluit quod essent mixtim coniuncti. tandem cum Bar. in d. l. re coniuncti. dum ait coniunctos coniunctione legali uideri quodammodo uerbis coniunctos, transeunt simpliciter nil referentes Ias. ibid. Ripa Crotus Besutius, sed id pungit ibi Politus nu. 31. licet nil alleget. tu dic ineptum esse dicere quod sint uerbis coniuncti, quādoquidem uerbis coniuncti dicuntur aliqui demum ex uocatione testatoris hic autem testatoris uocatio nulla est ergo & c. triplici in princ. ff. de uerb. sig. l. un. C. de cad. toll. §. ubi autem ibi sermo testatoris. l. sicut in annos. §. i. ff. quib. modis ususfr. amitt. non quoq; mixtim coniuncti, quia remota ex toto uerbali, necessario remouetur & mixta: cū mixta debeat participare de suis extremis, & expressum, est in l. coniunctim. ff. de leg. 3. superest ergo & c. Denique id quaerere unum est, quia ipsa. l. ait. quod inter coniunctos coniunctione legali nō tam coniunctio est quā communio. l. & Proculo. ff. de leg. 3. itaque non solum nulla. l. est, quā hos coniunctos appeller, sed habemus. l. expressum negantem hos coniunctos esse: ridiculum enim esset eos qui sunt in communione, ratione fortē societatis, uel emptionis, uel alterius causae eos coniunctos appellare quod ad hanc materiam iuris accrescendi. argum. litem quod Sabinus §. unde idem. ff. de hær. insti. ibi, nam quo ad ius accrescendi non sunt coniuncti & c.

Adde Bar. in d. l. re coniuncti. nume. 23. cum quo est communis, de cuius exemplo collige hanc conclusionem. quod 45 si dixi, Titius indimidia, & fratres mei in altera dimidia heredes sunt. omnes sunt uerbis tantum coniuncti. quod procul dubio falsum est. Nam fratres sunt mixtim coniuncti ex confessione ipsius met Bar. sibi contrarij ibid. nume. 16. ubi Ias. num. 100. Secunda conclusio quod in praedicto exemplo in portione unius fratris repudiata, alii fratres potiores essent Titio in iure accrescendi est uera & indubitabilis. ut d. l. re coniuncti. uerf. praefertur & quia doctrina docti est intelligenda secundum. l. quas allegant. & Bar. ad probandam primam conclusionem allegat. l. interdum. in princ. de hær. insti. ff. ubi dicitur, Titius & fratres mei æquē heredes sunt. uult quod tunc esset uerbali tantum coniunctio, quod uerissimum est. Item uult quod fratres in iure accrescendi praefertantur, quod falsum est, & contra ipsum met tex. in d. l. interdum. quam pro se allegat, nam regulariter, qui ab initio in unam portionem coadunantur ii ex post facto in iure accrescendi praefertuntur. l. cohæredi. §. qui discretas. cum gl. ubi omnes. ff. de uulg. l. si mulieri cum liberis. ff. de usufruc. accresc. ubi si mulieri cum liberis usumfructum legauit, quo casu ad integrum dimidiam sola mulier, & ad reliquam dimidiam omnes liberi uocantur; tunc uno ex liberis repudiante fratribus tantum, non etiam mulieri eius pars accrescit, & tunc demum mater iure accre-

scendi admittitur, cū liberorum nullus superest. sic ergo & in d. l. interdum. expressum est, quod uerbū æquē ibi adiectum, facit quod ab initio omnes pariter ad uiriles admittantur, & consequenter ex post facto pares esse debent in iure accrescendi. facit. l. Lucius. 2. §. Lucius Titius testamento. ff. de leg. 2. Hæc quo ad ipsas coniunctionum species, ex quibus 46 quasi descendere uidetur ipse quoque iuris accrescendi effectus. Vnde sunt, qui putent ius accrescendi connumerari inter reliquos effectus, quos parit producitque coniunctio, quæ etiam alios quā plures effectus producit, quos enumerat Bar. in d. l. re coniuncti. ff. de legatis. 3. Et primus est secundum eum, quia 47 operatur ut coniuncti uocentur in unam portionem. l. planè in secundo responsio. ff. de leg. i. l. Titius. & l. interdum. ff. de hær. insti. facit tex. in l. unica. §. ubi autem ibi, sermo testatoris prima facie solidum assignare uidetur. C. de cad. toll. sequuntur Sali. Flor. Cuma. Ias. & Crot. simpliciter in d. l. re coniuncti. Besutius insurgit contra Bar. ibi col. 13. per d. l. pe. ff. de usufruc. accresc. ubi probatur quod licet aliqui uocentur ad aliquam portionem, nō per hoc sunt re coniuncti. declarat magistraliter Bar. in l. re coniuncti. in. 2. quaest. realis coniunctionis. Besut. innititur saluare Bar. considerando, quod est duplex coniunctio prima est, quæ fit à testatore, & de ista non loquitur Bar. sed de illa, quæ fit à iure; quia ius uocat re tantum coniunctos ad eandem portionem, sed faciunt partes per concursum. l. coniunctim. ubi gl. Bar. & omnes. ff. de leg. 3. & hoc sequendo uocationem testatoris. argum. l. legis obuenire. ff. de uerb. signi. istam saluationem & considerationem Besut. facit Bar. in l. cui fundus. ff. de cōd. & dem. in princ. quæ communiter reprobat per Ioa. de Imola Pau. de Castro & Alex. in d. l. planè. §. si coniunctim. ff. de leg. i. sequitur in d. l. re coniuncti. d. Iaso. col. 24. per tex. in d. l. unica. §. ubi autem uerf. si uerō nō omnes. ibi, sermo testatoris prima facie assignare uidetur ergo testator est, qui uocat ipsos ad eam rem, & non ius & propterea dicebat Bar. in d. l. re coniuncti. in secunda quaest. realis coniunctionis quod in reali coniunctione requiritur quod coniuncti uocentur ad eandem rem de expressa uoluntate defuncti, idem est in formali coniunctione. ut per Bal. in d. l. si fortidianum. C. de leg. Bar. in d. l. unica. §. ubi autem. C. de cad. tollen. Denique defendendo opin. Bar. quæ ut patet ex supra relatis communis est, ut per Ias. in d. l. re coniuncti nume. 101. Ripam num. 59. Crotum ibid. nu. 42. resp. quod si dixi, primus hæres esto, secundus & tertius hæreses sunt. tunc certè quantam quisque partem habiturus sit, non satis à testatore declaratum est. lex autem interpretatur, ut ambo coniuncti non plus ferant quā ille separatus, quasi propter ipsam coniunctionem una tantum persona reputentur. l. planè. in prin. ff. de lega. i. d. l. interdum. d. l. Titius. ff. de hære. insti. l. si quis Titio. ff. de usufruc. ergo quis poterit non fateri hunc effectum ab ipsa coniunctione oriri ipsamque coniunctionem priorem esse & ex ea hunc effectum descendere. Quod si ponere mus ita testatorem dixisse, primus ex dimidia hæres esto, secundus & tertius ex altera dimidia hæreses sunt. uel primo fundi dimidiam lego, secundo & tertio alteram dimidiam lego. tunc agnoscerem quod eorum coadunatio coactioque in unam tantum portionem, nō esset effectus coniunctionis: cū per expressam testatoris declarationem & dispositionem id fieret, non per legis interpretationem ex coniunctione descendente. & in materia etiam substitutionis, etiam ius accrescendi consideratur secundum quosdam. Vnde coniunctio dicitur operari in specie tradita per Iurecōsultum in l. cohæredi. §. qui discretas. ff. de uulga. Ergo 48 secundus est effectus coniunctionis secundum Bar. ubi supra quia substitutio reciproca uidetur facta secundum ordinem coniunctionis 49 l. cohæredi. §. qui discretas. ff. de uulga. ita tenet Cuma. in d. l. re coniuncti. col. 5. Be-

L1 fut. colu.

46
Coniunctio
num effe-
ctus.

47
Coniuncti
ad unam
tantū por-
tionem ad-
mittuntur.

45
Posita con-
iunctione
uerbali
per nomen
collectiuū
sequitur
et realis,
nisi ex-
pressim di-
rimatur.

48
Substitu-
tio facta
uidetur se-
cundum or-
dinem con-
iunctionis.

49
Intell. l.
cohæredi.
§. qui dis-
cretas. ff.
de uulga.

fut. colu. 13. Ias. col. 26. & Crot. sed contra, quia quoddam aliud reguletur secundum aliquam rem, non per hoc dicitur quod sit ex effectu illius rei secundum quam regulatur. nam uidemus legata per omnia adæquantur fidei commissis: & tamen per hoc non debet dici quod sit ex effectu fidei commissorum. l. i. ff. de leg. i. sicut etiam uidemus quod exemplaris substitutio emulatur pupillarem substitutionem. §. qua ratione. in l. i. de pupilla. l. humanitatis. C. de impube. & hoc non est ex effectu pupillaris substitutionis, sed quia in exemplari substitutione militat eadem ratio, quæ militauit ad introducendum pupillarem substitutionem. d. §. qua ratione. cū Bar. communiter doct. tenent in l. quamuis. C. de impub. & in l. i. in testamento. C. de testam. mil. ubi Rainer. Iacob. But. Din. Bar. Bal. Sali. Ange. & omnes sequuntur. ubi uidentur uelle quod in dicto casu talis uulgaris substitutio non continet pupillarem tacitam pro dicto Bar. etiam uidetur facere. l. i. ff. de insti. & subst. Denique considera, quod is effectus Bar. in terminis. d. §. qui discretas non descendit ex coniunctione tantum, sed ex ipsa etiam expressa testatoris uocatione. nam si dicerem, primus & secundus in unciis. 6. hæredes sunt. tertius & quartus hæredes sunt in 4. unciis. quintus & sextus hæredes sunt in duabus unciis uosque inuicem substituo. tunc primo repudiante eius pars soli secundo, non etiam reliquis ex substitutione deberetur, ut ibiisque effectus ipsius coniunctionis, ratio, quia primii duo quasi una persona propter coniunctionem reputantur. argumento. l. planè in prin. ff. de leg. i. §. hoc ita tam uariè. C. de cad. toll. quo fit, ut uno repudiante ad huc illa persona quæ per duas personas coadunatas repræsentatur, non uideatur ex toto defecisse, nec sit locus substitutioni, nisi de mum ambobus exclusis. ceterum ambobus exclusis, quo casu locus sit substitutioni, tunc ex sex unciis, quæ prioribus datæ fuerunt. 4. ad tertium & quartum pertinebunt, reliquæ duæ duntaxat ad quintum & sextum peruenient. argumen. l. i. C. de impuberum. cum simil. neque is erit effectus coniunctionis, sed uocationis à testatore expressim factæ. ergo in terminis illius text. duo sunt effectus, primus est, quando quisque substitutorum admittatur, isque descendit ex ipsa coniunctione. alter quando in parte admittatur, isque descendit ex ipsamet testatoris dispositione, non autem ex coniunctione, quod nota, quia non inuenio sic declaratum. Denique secundum Bart. in d. l. re coniuncti, alius 30. & notab. effectus coniunctionis est ius accrescendi. & in hoc omnes nullo excepto sequuntur Bar. in d. l. re coniuncti. & ubique & ante Bar. hoc uidetur dixisse Innocentius in c. Rainaldus in glos. in uerbo filius. extra de testam. Barbat. in c. Rainucius col. 70. extra eod. titu. & nouissimè Castalius in l. quoties. ff. de usufruc. accresc. sed super prædictis coniunctionibus posset bene queri, Qui sint proprii effectus coniunctionum? & quidam sic aiunt, quod aut loquimur de reali formalis, uel mixta coniunctione. in primo casu est concursus, probatur in d. §. si eadem ibi scinditur inter eos legatū d. l. planè. §. si coniunctim. ibi, concursu. ff. de lega. primo & in hac coniunctione est alius effectus, quia non accrescit cum onere. aut sumus in secundo casu. §. in formalis coniunctione, & dico quod eius effectus est, quod coniuncti habentur pro uno. d. l. planè in princ. ff. de leg. i. potest alius dari effectus, quia non accrescit inuitis l. unica. §. ubi autem. C. de cadu. tollen. aut loquimur de coniunctione mixta, & eius effectus est, ut præferatur omnibus. ut d. l. re coniuncti. Sed certe licet omnes sequantur Bar. ut effectus coniunctionis sit ius accrescendi de quo etiam per Iaso. in d. l. re coniuncti numero. 101. Ripam numero. 62. Crotum numero 42. Nos tamen regulariter contrarium suo loco differuimus. Nam licet uerum sit quod in usufructu non est ius accrescendi, nisi inter coniunctos. ut in l. i. sicut in annos. §. i. ff. quibus modis usufruc. amitt. & in l. i. in princ. & l. pen. ff. de usufr.

accresc. l. 2. l. inde Neratius eodem ad eod. ut in usu fructu. sola uerbalis coniunctio non sufficiat, nisi addit coniunctio, uel realis tantum. ut d. l. sicut. §. i. uel mixta, ut d. l. inde Neratius. & d. l. i. §. fin. tamen extra casum usufructus & reliquos casus speciales regulariter ius accrescendi esse potest licet nulla coniunctio sit, quod in hæreditatibus omnes admittuntur, in legatis autem in quibus statim post mortem transit in collegatarios dominium nos idem nouè defendimus infra in 26. casu quo cessat ius accrescendi: licet secus in quibus dominium ab initio & statim post mortem defuncti non transit in collegatarios. Itaque si dixi, Tizio dimidium fundi lego, & Seio alteram fundi dimidiam do lego. quo casu hi collegatarii sunt re & uerbis separati, adhuc tamen quia statim à morte testantis in hos legatarios transit fundi legati dominium, defendimus portionem ab altero repudiatam ad collegatarium potius quam ad heredem grauatum pertinere; ut sic ius accrescendi de iure etiam omni coniunctione cessante.

Inter re tantum coniunctos, an sit 51 ius accrescendi, uel tantum ius non decrescendi queritur? & in usu fructu. Bar. & omnes in d. l. re coniuncti. aiunt, quod si usufructus deficit ante portionem acquisitam habet locum ius non decrescendi. d. l. prima. §. interdum. ff. de usufructu accr. secus si deficiat post portionem acquisitam quia tunc habet locum ius accrescendi. d. §. interdum. & in hoc ultimo casu tenetur ad onus impositum, secus si ante portionem acquisitam deficiat, ratio est, quia usufructus nunquam fuit acquisitus in totum, nam reputatur quotidie nouus cum quotidie constituatur per patientiam, & perinde est ac si essent multi usufructus. ut per glo. in d. §. interdum & omnes sequuntur. tamen ad uerte, quia posset dici quod in usufructu etiam ante portionem acquisitam sit ius accrescendi, non ius non decrescendi, ut probatur in d. §. interdum in prin. ibi, usufructus legatus alteri accrescit, & nulla sit mentio ibi de iure non decrescendi. idem probatur in eodem text. ibi, nihilominus ius accrescendi ubi tex. disponendo post portionem acquisitam habet locum ius accrescendi, dicit quod nihilominus accrescit, ergo præsupponit ibi tex. quod etiam ante portionem acquisitam est ius accrescendi, ponderando implicatiam nihilominus, ibi, positam, quæ ex ponitur in mo magis. l. si pupillus. ff. de neg. gestis. non obstat tex. ibi, concursu partes habemus, quia concursus non præsupponit ius non decrescendi cum etiam concursus in uerbis tantum coniunctis consideretur. l. huiusmodi. §. quibus. ff. de leg. i. glo. in l. coniunctim. ff. de leg. 3. licet ibi reproberetur per Bar. tenendo op. Bar. quæ uera est, resp. ut per Bar. ibid. quod ill. quam plures promiscue utuntur his terminis accrescere & non decrescere, & illud sepe dicunt accrescere, quod strictè loquendo est non decrescere, & quod tunc uideatur accrescere cum portio iam acquisita & postea amissa collegatario accedit, probatur etiam, quia tunc fortuito casu dicitur obuenire. l. scimus. §. imputari. C. de inofficio testamento. Item probatur, quia portio quæ iam semel collegatario meo acquisita fuit, ià eius propria effecta fuit & in eius patrimonium transfusa. l. sed si plures. §. filio impuberi. ff. de uulg. ergo cum mihi per amissionem illius accesserit non potest non uideri accreuisse, cum non iam tam ex patrimonio testatoris quam ex patrimonio collegatarii mei profecta uideatur. facit, quia in simili, qui mutauit statum, non idem homo qui prius erat, sed nouus homo esse uidetur l. si seruus legatus. §. i. ff. de adi. leg. l. inter stipulantem §. sacram. ubi doct. ff. de uerbor. oblig. itaque in usufructu, etiam ante portionem acquisitam cessat ius accrescendi & datur ius tantum non decrescendi, id, quod olim inter plura quam 700. paradoxa publice tuebamur in proprietate etiam ius non decrescendi inter re tantum coniunctos est secundum Bar. & omnes in d. l. re coniuncti. ff. de leg. tertio, limita communem conclusionem, nisi

50
Accrescendi
ius esse
Eius coniu
ctionis est.

51
Ante por
tio querit
in usufr. est
ius non de
crecendi
contra com
munem.

52
Usfructus legatarius si uetetur alienatio, an inducatur proprietas con-
cessio?

nisi 52 in legato usufructus adijciatur clausula quod talis legatarius usufructum non possit uendere, uel alie-
nare; quia per talem prohibitionem uidetur testator
proprietas legasse Bal. in l. Proculus. ff. de usufructu.
sequitur Fulgo. conf. 13. incip. circa primum consulta-
tionis effectum. sentit Bal. in l. ubi adhuc colum. 2. C.
de iure dot. per Sadoletum in repetitione. l. 3. ff. deleg. j.
sicque illa prohibitio, quæ prima facie uidebatur adie-
cta ad moderationem legati inducit augmentum, & sic
contrarium eius ad quod uidebatur adiecta, ut in specie
notat glo. in d. l. Proculus. per quod uidetur non limita-
ri. l. legata inutiliter. ff. de leg. 1. l. legata inutiliter. ff. de
adm. leg. in quibus habetur quod dispositio non debet
interpretari ut operetur contrarium eius ad quod fie-
bat, accipe optimum simile. Nam 53 mandatum gene-
rale non comprehendit casus, qui desiderant speciale
mandatum. c. qui ad agendum de procur. lib. 6. & tamen

53
Exceptio interdictum auget regu-
lam.

54
Mandatum saepe am-
platur per excep-
tionem.

54 si tibi dedi mandatum generale & adieci, nisi quod
non possit debita exigere, uel transactionem litium mea-
rum facere, quibus casibus mandatum speciale desidera-
tur; tunc per istam exceptionem augetur ipsius man-
datum, ut comprehendat omnes etiam casus mandati
speciale desiderantes præter illos, qui specialiter excep-
ti fuerunt quamuis exceptione illa non facta ex ui mā-
dati generalis procurator ille non posset facere aliq-
uēdum, qui mandatum speciale desideraret. ut d. c. qui ad
agendum ita tenet Deci. in l. 1. nume. 31. ff. de regul. iur.
Domi. post Lapum in c. ad agendum de proc. lib. 6. Ale.
in l. fin. ff. quod quisque iuris. Decius in c. consultationi-
bus in fine per illum tex. de officio. delegati. Alexa con.
36. uiso themate colum. 4. uersic. sed tamen iis non ob-
stant. Decius in c. cum dilecta. 5. not. extra de confir-
matione utili. Tiraquel. in tracta. de utroque retract. pa-
gina 784. nume. 95. & pro hac opinione modernorum,
ut illa exceptio, quæ prima facie uidebatur adiecta ad
moderationem mandati inducat ipsius mandati amplia-
tionem, est text. iuncta glo. quem ipsi non allegant in
d. l. Proculus. idque probatur ratione. Nam uerba illius
exceptionis sunt ita interpretanda, ut aliquid operen-
dum. l. si quando in princ. cum glo. C. de inofficioso tes-
tamento. l. quibus. §. dominus. ff. de cond. & demonst.
sed illa exceptio operaretur nihil, nisi diceretur com-
prehendere eos casus, qui mandatum speciale deside-
rant: ergo ita debet interpretari. Confirmatur, nam
generaliter receptum est, ut a proprietate etiam uer-
borum uel dispositionum recedatur, ne uerba, uel dis-
positio inutilis fiat. & ideo licet in stipulationibus in-
terpretatio contra stipulatorem regulariter facienda sit
ut l. stipul. ista. §. stipulationibus. ff. de uerbo. oblig. fallit
tamen, quando si contra stipulatorem fieret, stipulatio
uiciaretur. tex. cum glo. ubi docto. in l. quoties in stip.
ff. de uerbor. glos. & docto. in d. §. in stipulationibus. &
licet regulariter instrumenti appositione ueniat tantum
instrumentum domini, non coloni: tamen si nullum fuit
instrumentum domini, uenit etiam instrumentum colo-
ni, ne aliā adiectio illa de instrumento inutilis reddere-
tur. tex. ubi utrumque probatur in l. fundus qui locatus
ff. de fund. insti. Et licet filius debeat nominatim ex
hæredari per expressionem nominis, cognominis, &
prænominis. ut l. 1. ff. de libe. & posthum. & inst. eod.
in princ. tamen si dico, filius meus ex hæres esto. licet
eius nomen, prænomen, & cognomen non exprimat
ualet ex hereditatio; eo quod uerba illa filius ex hæres
esto, ad alium referri non possunt, cum nullus alius sit
& uerba sunt interpretanda ut dispositio sustineatur. ita
est tex. in l. 2. ff. de libe. & posthum. in §. nominatim. in-
sti. eod. & licet debiti appositione ueniat debitum exigi-
bile. §. naturale, & ciuile. ut d. l. si is cui. §. Flauius. ta-
men si quod debeo seruo meo legauerim, intelligitur de
debito naturali tantum. tex. not. in l. qui hæredi. §. domi-
nus. ff. de condit. & demonst. ratio, quia cum debitorū
ciuiliū seruus esset incapax. l. quod attinet. ff. de regu.

iur. l. manumissionis. de iust. & iur. licet capaces sint de-
bitorum naturalium. l. si id quod. ff. de condi. indeb. §. 1.
inst. de fideiuss. certè nisi nomen debitum, ad debitum
naturale tantum referatur nil operaretur. & licet id ha-
bere quisque dicatur cuius dominium habet. l. possessio
in princ. ff. de acquir. poss. l. stipulatio ista in princ. ff. de
uerbo. obliga. tamen si seruus sibi habere licere stipule-
tur non dominium rei in stipulationem deduxisse, sed
nudam detentionem uidetur. ff. de uerbo. obligat. l. si
pu. ista. §. hi qui ratio, quia a proprietate uerborum rece-
dimus, ut dispositio non euanescat.

Et licet possessionis appellatione, ea ueniat, que & in
iure & in facto consistit. ut l. possessio. in princ. & in §.
1. ff. de acquir. poss. glo. app. in l. 1. C. eod. tamen si ser-
uus possidere sibi licere stipuletur, recedimus a proprie-
tate uerborum, ut de nuda detentione intellexisse ui-
deatur. d. l. stipul. ista. §. hæc quoque.

Et licet rescriptum principis concedentis alicui libe-
ram testandi facultatem sit regulariter interpretandum
seruata iuris solennitate. l. si quando. in princ. C. de inof-
fic. testamento. tamen si princeps hoc concesserit ei,
qui aliā habebat testamenti factionem intelligitur con-
cedere quod etiam iuris solennitate non seruata testari
possit. glo. app. ibid. in d. l. si quando. quam etiam ap-
probant commendatque docto. in l. fin. de consti. prin-
cip. ff. Et licet heredis appellatione proprie non uen-
iat bonorum possessor, quia prætor nec potest quem
hæredem facere. l. 2. ff. de bon. poss. nec quem hæredem
esse definire. §. quos autem. insti. eod. tamen si extraneo
hærede rescripto legatum reliqui sub hac conditione, si
patronus hæres non erit, isque per contrahat. hæres ex-
titerit, conditio euanesceat. l. in conditionibus. §. si pa-
tronus. ff. de condit. & demonst. ratio, quia uerba illa si
patronus hæres non erit, in patrono, qui scriptus non
erat non poterant uerificari, nisi eo bonorum possessio
re existente. Hinc 55 infero errasse Bar. & docto. in l.
1. §. bonorum. ff. ad trebell. dum aiunt per d. §. si patro-
nus. quod heredis appellatione uenit proprie bonorū
possessor. nam immo ille tex. per locum ab speciali probat
contrarium.

55
Bonorum
possessor
an heredis appel-
latione continetur?

Et licet tutela intelligatur usque ad annos 14 in ma-
ribus, in fœminis uero usque ad duodecimum. ut in-
stit. quib. mod. tut. fin. in princ. tamen si ei, qui excessit
decimum quartum annum tutorem dedi usque ad annos
18. intelligitur de cura; idque etiam in conditionalibus
dispositionibus in quibus uerborum proprietates summo-
pere seruanda est. l. qui heredi. in princ. l. Meuius. de co-
dit. & demonst. ff. l. pater. §. 1. ff. de cond. & demon.

Et licet 56 iuris ignorantia non præsumatur. l. leges
sacratissimæ. C. de legib. tamen legum ignorantia po-
tius præsumitur quam dispositionis frustratio. tex. sing.
in l. Lucius. §. item Lucius. ff. de testamento mil. Ergo
predictam modernorum opi. scilicet quod mandatum
generale a quo excipitur unus casus desiderans speciale
mandatum comprehendat omnes casus mandatum spe-
ciale exigentes, præter illum casum specialiter excep-
tum habebis probatam per d. l. Proculus. ff. de usufru.
& per plures rationes quamuis ipsi moderni pro se nil
boni allegent.

56
Legū igno-
rantia quā
do præsu-
matur.

Stat ergo ex superioribus, quod 57 inter uerbis tan-
tum coniunctos est ius accrescendi. inter re tantum co-
iunctos est ius non decrescendi. inter mixtim autem
coniunctos, quid iuris statutum reperiatur, uiden-
dum est? & Bar. negat in dict. l. re coniuncti. esse in-
ter mixtim coniunctos ius accrescendi cum 58 faci-
ant sibi partes per concursum. §. si eadem insti. de leg.
glo. in l. i. §. fin. ff. de usufruc. accresc. glo. ubi Bart.
Din. & Alber. in l. coniunctim. ff. de legat. 3. ergo inter
eos habet locum ius non decrescendi. & Bar. sequun-
tur communiter doct. Sali. Cuma. Ange. de Periglis Be-
sut. Ias. ibi colum. 28. & Crot. & Bal. in d. §. his ita. ubi
Albe. Pau. de Castro Sali. Corneus & reliqui. C. de cadu.

57
Coniunctio
mixta, an
inducat
ius accre-
scendi, uel
ius non de-
crescendi.

58
Ius non de-
crescendi
inter mix-
tim coniun-
ctos est.

Ll ij toll.

toll. Alex. & Iaf. ubi per omnes in l. unica. C. quando nō per. par. Pau. de Cast. consi. 262. incip. dico quod episc. in secundo uolumine. Bal. consi. 362. in primo uolumine Castalius in rubr. & in l. quoties. ff. de usufr. accresc. glo. in l. Titio & Seio cum. l. sequenti. ff. ad legem aquilam in uerbo accreuisse. quæ exponit id est non diminutum esse. l. & si pauciores. in uerbo decretere. ff. si pars hæ. pet. l. quidam relegatus. §. fin. cum duabus legibus sequentibus. ff. de reb. dubijs. In contrarium facit, quia sunt coniuncti ut per glo. in l. prima. §. idem. ff. de usufr. accresc. glo. in l. si duobus. in glo. h. ff. de le g. 2. & tamen inter eos est ius accrescendi, non ius non decrescendi. l. unica. C. quando non per. l. si pluribus. ff. de suis & legit. l. seruus communes ab extero. ff. de acq. hæ. §. si. n. l. de donat. Secundo facit. §. his ita. C. de cadu. tollen. ubi sumus in coniunctione hominis, & uerbum coniunctum ibi positum intelligitur de mixtum coniunctis secundum glo. ibi & tamen ibi dicitur, quod est ius accrescendi. Tertiò, 59 facit, quia accrescit cum onere §. sin autē ad deficientis ubi gl. & reliqui. C. de cad. toll. ad huc tamen tenenda est communis opin. ut inter mixtum coniunctos sit ius non diminuendi, nam coniunctorum appellatione propriè uenit mixtum coniunctus, ut diximus supra sed sic est q. leges de coniunctis loquentes quæ de mixtum coniunctis intelliguntur, aiunt solidam rem, solidam uel hereditatem horum singulis in specta testatoris dispositione data uideri. ut l. un. §. hoc ita tam uariè. C. de cad. tollen. ibi, quasi suam. l. si separa tim. in uerb. totus. ff. de cond. & dem. l. hæc scriptura. §. fi. eod. l. Meuius in prin. in uerb. totus. ff. de leg. 2. l. coniu ctum. ff. de leg. 3. l. i. §. fin. in uerb. totus. ff. de usufr. accresc. l. inde Neratius in uerb. in solidum. eod. tit. §. si ead. in st. de leg. si enim eorum singulis, qui mixtum coniuncti sunt solida res uel hereditas in specta testantis dispositione data uidetur, & in exequutione tantum sunt partes per concursum, necessariò dicendum est inter eos esse ius non diminuendi, non propriè ius accrescendi. Adde 60 quod in hereditatibus licet in diuersis orationibus sumus instituti & partes expressim sint a testatore distinctæ ad huc inter nos est ius accrescendi. Nam licet inter nos sit omnimoda disunctio ius accrescendi est, ne testator pro parte testatus proque parte intestatus sit. & tamen in hereditatibus consideratur interdum coniunctio realis simul & uerbali, interdum uerbali tantum, interdum realis tantum, consideranturque hæ coniunctiones ad hunc effectum, ut cum plures sint instituti, illi in iure accrescendi præferantur, qui inter se sunt coniunctiores. de coniunctione reali & uerbali habes tex. & exemplum in l. triplici. ad prin. de uerb. sing. ex quo tex. infero, Quod 61 si dixi, Titius ex parte dimidia, Seius & Sempronius ex altera dimidia hæredes sunt. Seius, Semproniusque erunt re & uerbis coniuncti præferunturque Titio, qui uerbis tantum coniunctus fuit. Item si dixi Titius & Semisse, Seius & Meuius ex altero semisse hæredes sunt. Plotiusque ex parte, qua Seium Meuiumque institui hæres esto. certè Seio repudiante eius portio ad Meuium tantum, qui est re & uerbis coniunctus perueniet, non ad Titium, qui uerbis tantum coniunctus est, nec ad Plotium, qui re tantum coniunctus est. & quod in hoc exemplo Seius & Meuius essent re coniuncti probatur in l. triplici. circa principium. ff. de uerb. sig. quod autem Titius esset uerbis tantum coniunctus, patet ibidem à contrario sensu. præterea eius portio ab aliis expressim distincta est. ergo & c. ut in l. re coniuncti. de legatis. 3. l. p. ff. de usufr. accresc. & in l. si ita quis hæredes. de hæ. inst. quod autē Plotius cum Seio & Meuius esset re tantum coniunctus probatur in d. l. triplici. §. si. & l. Iulianus quoque ff. de hæ. inst. Hinc esset quod si Plotius repudiaret eius portio Meuius & Seio accresceret, quia eis re tantum coniunctus erat, non Titio quia ei nec re, nec uerbis coniunctus erat. Hinc etiam est quod si Titius re.

pu diaret eius portio Seio Meuiusque accresceret, quia eis uerbis tantum coniunctus erat, Plotio uero non accresceret, quia ei nec re, nec uerbis coniunctus erat. Item 62 aduerte, nam in hereditatibus nunquam uidentur re coniuncti, qui sine parte à testatore expressim instituantur, si quidem uerbis coniuncti non sunt. Litè quod Sabinus. §. unde idē. ff. de hæ. inst. At si uerbis coniuncti essent, tunc si sine parte instituerentur puto eos coniunctos non solum uerbis, sed etiam re uideri. ut d. §. unde idem uerbi. nam & si unus. nam si Titium instituo, deinde dixi Meuium Seiumque instituo, tunc semis Titio disuncto, alter uero semis Meuius Seioque coniunctus debetur, & sic sunt etiam re coniuncti ut in d. uerbi. nam & si unus itaque re etiam coniuncti ab effectu dici possunt, quod uerum nisi uerbis essem coniunctus iis, qui & re & uerbis coniuncti erant, ut superius exemplificauimus. At si non sine parte, sed partibus distinctis ex tribus hæredibus institutis duo uerbis coniuncti essent, puta, quia dixi Titius hæres esto, Seius & Meuius æquis portionibus hæredes sunt. tunc hos puto non solum re disunctos, sed etiam uerbis. re enim disuncti sunt, tam ex mente quam ex uerbis testatoris. uerbis autem licet coniuncti uideantur ex sermone testatoris, tamen ex eius mente disuncti etiam ex uerbis sunt, propter adiectionem illam æquis portionibus. Nam adiectione illa non solum ad Seium Meuiumque, sed & ad Titium referenda est secundum Besutium relatum per Iaf. in l. re coniuncti. de leg. 3. ff. num. 42. ad fi. per l. interdum. in pr. ff. de hæ. inst. nec obstat reprehensio l. ibi. num. 43. nam quod ipse dicit quod clausula posita in una oratione ad superiorē orationem tantum referrinon debet, fa teor uerum esse regulariter, fallit tamen quando aliā clausula illa nil operetur, nisi ad superiorē orationem referatur: recedit enim à regulis iuris communis, ut uerba aliquid operarentur. l. si quando. in prin. cum glo. C. de inoffic. testam. l. si quando. ff. de leg. i. l. quoties in stipulat. cum gl. ff. de uerb. l. quoties. ff. de reb. dubijs. l. fundus qui locatur. ff. de fund. inst. l. qui hæredi. §. dominus. ubi Socinus de cond. & demonst. At in quæst. nō stra nisi clausula illa æquis portionibus ad Titium etiā in alia oratione positum referetur, nihil operetur: ergo adeum referenda est. si ergo testator propter istam adiectionem æquis portionibus efficit, ut coniuncti uerbis, non tanquam una persona unumque corpus reputarentur ad unamque per hoc tantum portionem uocarentur iuxta. l. item quod Sabinus. uerbi. nam & si unus. l. un. §. his ita. C. de cad. tollen. l. planē in prin. de leg. i. sed quod quasi disuncti unusquisque ad suam distinctamque portionem non minus quam qui uerè disunctus erat (nt. d. l. interdum) uocaretur. ergo 63 similiter credendum est eum uoluisse ut in iure accrescendi, non tanquam una persona unumque corpus reputarentur, sed tanquam diuersi ac disuncti & per hoc ei, qui uerè disunctus erat non præferetur. ut in d. l. si quis ita hæredes. coniunctio enim uerbali ut unum operatur contra ipsos coniunctos, scilicet quod ab initio omnes simul non plus ferant quam unus solus disunctus, eo quod una persona reputantur. d. uerbi. nam & si unus. d. l. planē. d. §. his ita. ita & aliud operatur in eorum fauorem, ut si uacauerit portio coniuncti in iure accrescendi præferantur disunctis. d. §. his ita & l. hæredes sine. ff. de hæ. inst. argum. l. secundum naturam de reg. iur. & per arg. de augmento ad diminutionem. ut in l. si ex toto in prin. de leg. i. l. quod interdum. §. si quis post. de leg. i. Vnde 64 ut per illam additionem æquis portionibus coniunctio impedita fuit quatenus coniunctorum detrimentum inducere eorumque portiones ab initio minuebat; ita etiam coniunctio debet impedire quatenus eorum commodū respicit, ut in iure accrescendi disunctis præferantur. ita intelligi nouissimè. l. ita quis hæredes. ff. de hæ. inst. Illud 65 autem dubiū est, an in emptorem hereditatis, uel alios singulares successores transeat ius accrescendi

59
Coniunctis
re, & uer
bis, an ac
crescat cū
uere.

60
In heredi
tatibus est
ius accre
scendi in
ter disun
ctos.

61
Coniunctus
mixtum ut
reliquis
præferatur

62
Posita con
iunctione
uerbali se
quitur con
iunctio re
alis, nisi
expressim
dirima
tur.

63
Intell. si
qui ita
debet.
inst.

64
Intell. si
ita quis
hæredes
ff. de
hæ. inst.

65
Ius accre
scendi an
transeat in
successorē
singularem
cū communi
contra Bar.
& alios.

di qua in re sunt, qui teneat partē affirmatiuā, ut ius accrescēdi transeat in emporē hereditatis. ita tenet Bar. quē scribentiū nō nulli sequuntur in d.l. re coniuncti. ff. de leg. tertio. per tex. in l. si totam. ff. de acquir. heredit. ubi habetur quod portio accrescit portioni, non personae. & per tex. in l. si Titio. ff. de usufructu. ubi ad similitudinem alluuiouis portio accrescit portioni. Sed certē ibi loquitur secundum Iaso. in portione rei legatā, quā plenē transit in singularem successorem, sed iura actiua & passiuā remanent penes uenditorem. l. 2. C. de her. uend. l. 2. C. de pact. & cum semel fuerit heres non potest desinere esse heres. l. & si sine. §. sed quod Papinianus. ff. de minor. ista & responsio non eneruat. d. fundamentum pro Bar. adductum, quia hoc est uerum circa iura personalia & personam suam, & non circa rem, quam in hoc casu plus attendimus quā eius personam. gloss. fin. in l. Papinianus. ff. ad trebel. in usufructu bene procederet hęc ratio secundum gloss. ibi, quia accrescit personae & non rei. d. l. sicut in annos. §. i. & §. pen. quod est secus in hoc casu. d. l. si totam. & si dicta responsio Ias. procederet, nec in heredem ius accrescēdi posset transmitti contral. si pluribus. ff. de suis & legit. & quā not. Bal. in l. unica. §. in primo & §. pro secundo. C. de cadu. tollen. nec insuper obstat ratio Salicet. qui in d. l. unica dicebat, quia heres habet pretium rei, unde ei debet cōpetere ius accrescēdi ratione pretii succedentis loco rei. l. si rem & pretium. ff. de pet. her. ad hoc dicas quod pretium rei est quid distinctum & diuersum ab ipsa re; & cum heres dicatur habere diuersam rem ab hereditate, ratione rei diuersę sibi ius accrescēdi non debet competere propter rei omnimodam disinctionem. ut dicebat Bar. per. d. §. quibus. l. huiusmodi. ff. de lega. i. & cū emptor habeat propriam rem hereditariam sibi magis competit ius accrescēdi. Præterea pro opinione Bar. adducitur. l. Papinianus. ff. ad trebel. ubi fideicommissario competit ius accrescēdi secundum gloss. ibi Bar. & omnes. Ias. conatur respondere ad illum tex. contra Bar. plura emittendo, & in summa, dum dicit quod ille tex loquitur in fideicommissario uniuersali dicit cōtra glossam & Bar. ibi & communiter doct. ut ibi probatur in tex. in uerbo ex semisse. & uide ibi omnino per Cum. & omnes. Et sicut periculum rerum emptarum in nostro casu spectat ad emptorem per. Cyn. & alios. in l. fin. C. de rei uendi. l. incendum. C. si cert. pet. ita & commodum dictarum rerum. per. d. l. & ff. de iure iurando. l. eum qui. & decima transit ad emptorem fundi nisi uenditor sibi eam reseruet in contractu secundum Iac. de Are. & Benedictum de Plumbino. in l. si is cui. in fin. ff. de testa. libe. facit. l. fundus qui. ff. de fun. instru. not. in l. nominatum. ff. de libe. & posthu.

Denique licet in hoc articulo communis opin. sit negatiua, ut ius accrescēdi in emptorem hereditatis non transeat secundum Ripam in d. l. re coniuncti. num. 90. Ias. num. 125. Crotum num. 44. Polit. num. 45. & secundum reliquos supra relatos tamen secundum Ripam est ualde dubia & ad utranque partem disputabilis, adeo quod secundum Ias. est quæstio pro amico, tamen superioribus non obstantibus, quæ disputationis gratia atque clarioris intelligentiæ adduximus: apud me communis opin. ut non transeat in emptorem hereditatis non solum uera, sed etiam perspicua semper uisa est. Primò, quia portio accrescit portioni. l. si totam. ff. de acquir. hered. l. quia patri. ff. eod. l. quidam eulogio. C. de iure delib. l. si Titio. ff. de usufructu. l. hęc scriptura. §. si. ff. de cod. & dem. portio autem hereditatis etiam post uenditionem ipsius remanet penes ipsum uenditorem eundemque heredem scriptum, nec transit in emptorem. tex. est in l. 2. C. de her. uel act. uend. ubi habetur quod uendita hereditate omnia iura actiua & passiuā remanent penes uenditorem eundemque heredem scriptum, nec transeunt ipso iure in emptorem: ergo ipse remanet uerus heres ut in l. hereditas etiam sine ullo corpore. ff. de pet. her.

nam hereditas dicitur illa fecta persona penes quam re fident iura actiua & passiuā defuncto competentia. l. nil ff. de uerbor. sig. l. hereditas. ff. de reg. iur. docent Bar. & alii in rubr. ff. de acq. her. & consequenter heres ille dicitur penes cuius personam dicta iura actiua, & passiuā remanent, ut penes hereditatem erant. Nec ad rem pertinet quod emptor hereditatis uicem emolumentumque heredis habeat. nam illud uerum quo ad commoditatē & emolumentum, non autem quo ad ueram heredis existentiam ueramque hereditatis portionem, quæ in iure constituitur. sicut in simili dicemus statim quod licet nequeat usufructum alienare neque separare a sua persona, potest tamen commoditatem utendi & fruendi alienare: ut tamen ius semper apud eum permaneat & per seueret. Cū ergo portio accrescat portioni, portioque hereditati etiam post uenditionem permaneat penes uenditorem eundemque heredem, sequitur quod non transiit ea portio in emptorem; & consequenter cū altera portio iure accrescēdi refertur ipsi heredi penes quem altera portio erat, debet accedere potius quā emptori penes quem non portio hereditatis, sed tantum perceptio quædam & emolumentum. Vnde apparet grauiter errasse Fran. de Ripa ubi supra num. 97. dum firmat quod emptor hereditatis licet nō fiat heres directus sit tamen heres utiliter, non secus quā fidei com. uniuersalis. allegat. l. i. §. bonorum. ff. ad trebel. id quod uerum non est. Nam qui 66 semel heres est (quod & secundo loco probat nostram sententiā) is per factū hominis non potest heres esse desinere. l. mulier. §. ex esse. ff. ad trebel. ubi per omnes. quia in re sunt tres inspectio nes, nam heres etiam directus esse desinere bene potest ex dispositione legis. gl. q. cōmuniter ibi app. in l. in substitutione. ff. de uulga. licet aliquando. l. non quidem ex defectu potestatis, sed quia consulere uult heredi scripto, faciat, ut is, qui loco heredis subrogatur non heres directus fiat, nec faciat heredem scriptum heredem esse desinere: ut est in restitutione quæ fit per trebelianum. l. i. §. sublara. & §. fin. & l. 2. ff. ad trebel. l. restituta. eod. l. qui heredi. §. cum hereditas. ff. de cond. & demon. Aliquando & secundo, qui fuit heres directus desinit esse heres non directus sed utiliter tantum & alius fit heres utiliter non directus (quale est in exemplo præmisso trebeliani & cū per contra tabulas aufertur hereditas scriptis & datur emancipatis, nam tunc & c. ut §. quos autem. inst. de bon. poss. & l. i. & l. 2. ff. de bon. poss. Aliquando & tertio, qui fuit heres directus desinit heres esse, non quidem directus, nec etiam utiliter sed solummodo quo ad perceptionem & emolumentum hereditatis; quale est cum uendit hereditatem hereditatis uel portionem ut in l. 2. in princ. & §. pe. ff. de her. uel act. uend. ibi uicem heredis. & inter hunc casum & superiorem est magna differentia, quia heres qui uendit hereditatem ipso iure potest conueniri a creditori bus hereditariis & hereditarios debitores conuenire licet quod soluit recuperet ab emptore, & quod exigit ei restituere teneatur. Vnde si hereditas non esset soluendo nec hereditatis emptor idoneus, tunc ipse debita hereditaria subiret, non secus quā si eam hereditatem non uendisset. l. ei qui soluendo. ff. de her. inst. d. l. mulier. §. ex esse cum materia. ff. ad trebel. d. l. 2. C. de her. uel actione uendi. At qui loco heredis est per trebelianum is ipso iure pro portione restituta & liber est a creditoribus hereditariis & hereditarios debitores exigere non potest. l. i. §. sublara. cum conc. ff. ad trebel. idemque in bonorum possessore. l. i. ff. de bon. poss. §. quos autem. inst. eod. l. i. §. bonorum. ubi omnes. ff. ad trebel. Cū ergo heres scriptus semel heres extiterit licet postea hereditatem uendiderit non desinit heres esse, nec directus nec utiliter, sed ad huc suam hereditatis portionem habere intelligitur, cui portio uacans debet & potest accrescere, non autem emptori illius portionis, qui illam portionem habere non intelligitur.

66
Heres semel factus non desinit heres esse factio hominis sed ex legis dispositione.

67
Intell. titu
li. C. & ff.
quib. ut in
dignis.

68
Accrescit
fisco qui
loco indi-
gni succe-
dit, portio
uacans.

sed ipsius tantum emolumentum & perceptionem unde apparet huic opinioni nil obesse. d. l. si totam. ff. de acquir. her. ubi habetur. Quod si 67 portio hereditatis mihi ut indigno auferatur ablataque fisco deferatur tunc altera portio uacans non mihi, sed fisco accrescit, nam illud ideo, quia ego etiam ipso iure per l. civilem desit directio esse heres, fiscoque etiam directus heres efficitur. ut docent Bar. & alii in l. si constante. §. fin. ff. solu. matr. l. si seruus. §. si quis ante. ff. de leg. i. ubi per doct. ita procedit totus titulus. ff. & C. quib. ut indig. Cum 68 ergo in d. l. si totam portio ipso iure abscellerit ab scripto herede & transuolauerit in fisco, necesse est, ut fisco portionem habenti accrescat non heredi scripto, quia iam portionem habere desit. Tercio, pro nobis est text. in l. ex facto. §. Iulius longimus. ff. de uulga. quem inducas per te. Quarto pro communi est text. in §. heres quoque. inst. de oblig. ex quali contractu. & ff. de act. & oblig. lex maleficiis. §. heres quoque. ubi heres adeundo hereditatem quasi contrahit cum creditoribus & legatariis. ergo ab obligatione, qua tenetur ex illo quasi contractu non potest se se liberare ex solo facto suo uendendo hereditatem. sicut maior. C. de rep. her. l. sicut ab initio. C. de act. & oblig. Vnde si forte portio uacans legatis est onerata uel debitis non potest ipse se ab iis oneribus subducere alienando illam portionem ut per hoc fraus forte fiat creditoribus & legatariis si forte emptor esset minus idoneus. Vnde etiam ex uoluntate ipsius heredis uenditoris non transiit ius accrescendi in emptorem. Quinto, quia portio accrescit inuito cohæredi. §. his ita. C. de cad. toll. l. si duo. ff. de acq. her. nisi in casu speciali. l. cum hereditate. ff. de acq. her. & in alio casu. l. si minor. eod. & in similibus; ergo si heres posset uendita hereditatis portionem efficere ut portio accresceret emptori iam uerum non esset quod. ll. clamant quod inuito cohæredi portio hereditatis accrescit. Sexto, quia inter succedentes diuerso iure cessat ius accrescendi. l. sed cum patrono. ff. de bon. poss. sed emptor hereditatis est successor particularis, ergo portio hereditatis, quæ iure uniuersali defertur ei non potest accrescere. Septimo in emptorem hereditatis non transeunt nisi et tantum actiones, quæ competeabant tempore uenditæ hereditatis. l. heredem quem & ibi glo. & Bart. ff. mandati. ergo. & c. Tenendo hanc partem nil obstat. d. l. si totam. ut supra ostendimus. nilque obstat. d. l. 2. ff. de her. uel act. uend. quia ut supra ostendimus emptor hereditatis non est heres directio, nec etiam utiliter; sed tantum fructuum perceptionem habet ut diximus. nam ut usufructus à nostra persona separari non potest §. finitur. inst. de usufruct. l. si usufructus. ff. de iure dotum. ita & hereditas à nobis separari non potest, postquam semel fuit quæ sita. d. l. sicut maior. C. de repudi. her. d. §. quos autem de bon. poss. & ut usufructus perceptio & emolumentum potest alienari. d. l. si usufructus, ut tamen ius usufructus semper resideat in persona usufructuarij, ita & hereditas alienari quo ad perceptionem & emolumentum potest, ut tamen actiones actiue & passiuæ & ipsum ius hereditatis semper maneat apud ipsum heredem scriptum. ut per totum. C. & ff. de her. uel act. uend. præsertim in d. l. 2. C. de her. uendit. d. l. mulier. §. ex asse. ff. ad trebeli. d. l. et qui soluendo ff. de her. inst. ita uerum est emptorem hereditatis uicem heredis habere quod ad perceptionem, non tamen uerum est uicem heredis habere quod ad iura substantiamque hereditatis propter quæ & non propter perceptionem & usum rerum hereditariarum datur ius accrescendi ut diximus. Confirmatur, quia aliud est hereditas, aliud res hereditaria sub ipsa hereditate comprehensa. ut in princ. inst. de reb. corp. & incorp. itaq; res hereditaria post uenditionem transeunt in emptorem & hoc respectu dicitur habere uicem emptoris: ipsum autem ius hereditatis remanet apud heredem eun-

demque uenditorem, ut in simili ait tex. in d. princ. inst. de reb. corp.

Postremo 69 ius accrescendi non datur regulariter nisi duobus demum concurrentibus. Primum, quod is qui ad ius accrescendi inuitatur sit ab ipso testatore uel lege honoratus. l. 3. §. primo. ff. de leg. præst. secundum, quod etiam id emolumentum apud eum sit mansurum, nec statim ab eo inuito ex legis uel testamenti dispositione abscellurum. ut ibid. cum. §. seq. facit. l. non putauit. §. in adoptionem. ff. de contratab. sed in specie nostra emptor hereditatis non fuit honoratus à testatore, sed ipse scriptus fuit honoratus ergo ius accrescendi non emptori, qui honoratus non fuit, sed heredi scripto qui honoratus fuit, debetur. nec ob id excluditur quod emolumentum apud eum non perseuerauit, quia id non euenit ex dispositione testantis, uel legis, sed ex facto suo uoluntario.

Non 70 quoque obstat tex. in l. si quis in potestate §. fin. ff. de leg. præst. per quem Curtius Iunior nouissimè in l. un. C. quando non pet. par. numero. 13. defendit op. Bar. contra communem, ubi tex. ait, quod si parens cui rupto per contratab. testamento legatum conseruatur, iustus sit decem heredi dare, ea decem dare debet non heredi scripto, sed filio contratabulanti, qui heredi scripto hereditatem auferit & sibi accommodat. nam resp. ut supra dixi quod est longa differentia inter bonorum possessorem, qui per prætorem etiam quo ad actiones actiue & passiuas & sic quod ad substantiam hereditatis efficitur heres saltem utiliter & emptorem hereditatis, qui nec heres directio efficitur, nec utiliter. & adde quod communem sententiam sequitur nouissimè Corassi. in l. testamento numero 19. C. de impube. licet ipse dicat communem esse cum Bar. & communem sententiam contra Bar. sequitur Decius in l. un. numero 8. l. et. 1. C. quando non pet. part. licet ipse dicat communem op. esse cum Bar. Et licet 71 Corassi. Decius. Poli. Crotus, Ripa, Ias. in locis supra citatis uelint quod retenta communi opinione quod uenditori accrescat portio hereditatis non autem emptori tunc ipse uenditor emptori restituere tenebitur; tu dic illud regulariter uerum esse non posse, quia contra text. & rationem d. l. 3. §. 1. cum conc. ff. de leg. præst. quem in proposito nullus unquam allegauit: & quia emptor hereditatis inuitus non poterit compelli uti agnoscat onera hereditaria, nisi pro portione, quam emit. argumento. l. si minor & l. cum hereditate. ff. de acq. her. sicque uenditori inuito altera pars accedit, idque nisi forte aliud inter contrahentes ageretur. Item ad l. Papinianus. ff. ad trebeli. ex superioribus patet responsio pro nobis text. not. in l. scimus. §. repletionem. C. de inoffic. testamento. ibi aduentitio lucro. hec procedunt in hereditate uerum aliud uidetur in re legata, quia in 72 legatis indistinctè transit ius accrescendi tam in successores uniuersales quam particulares, quia accrescit portioni non personæ. d. l. hæc scriptura. §. fin. ff. de condit. & demonstr. l. si Titio. ff. de usufruct. l. interdum. ff. de usufruct. accrescit istud est expeditum tamen. d. l. si Titio & d. l. interdum loquuntur in usufructu. Tu nouissimè considera, quod licet Bar. in d. l. re coniuncti. cum quo tanquam de re aperta simpliciter ibi transeunt Iaso. Crotus, Ripa, Politus, & alii in questione præcedenti teneant quod ius accrescendi transit indistinctè in legato in successorem singularem, qualis est donatarius, uel emptor; tamen id impugnari potest grauib. fundamentis. In primis contra hanc communem op. est text. in l. 3. §. 1. ff. de leg. præst. ubi in Lucro deferendo inspicitur persona illius, qui à testatore honoratus est, non illius ad quem ex persona alterius emolumentum peruenit. sic in proposito emolumentum iuris accrescendi deferri debet legatario, qui à testatore honoratus est, non ei in quem is partem rei legatæ transtulit. Secundò per tex. in l. non putauit. §. in adoptionem. ff. de bonor. poss. contra

69
Accrescit
di ius ut
detur, quid
exigatur.

70
Emptor
heredita-
tis etiam
utiliter nõ
fit heres
contra Cur-
tium Iuni.

71
Accrescit
portio he-
redi heredi-
tatem uen-
denti, non
restituatur
emptori
tra Ias. De-
cisi Ripa,
Crotus &
Politus.

72
Successio
in uniuersa
lem transe-
it ius accre-
scendi in le-
gatis seorsum
communè non
contra.

contra tab. eod. modo inducendo. Tercio per. l. & Proculo. ff. deleg. 2. ubi si tu & ego seruum communem habemus, cui legatum relictum est, tuq; repudiasti, pars repudiata nulli accrescit. i. mihi non accrescit, nempe quia nullibi reperitur ut ei, qui a testatore ad legatum uel hereditatem inuitatus non est, ius accrescendi detur. Vnde nisi dixeris quod ipsi legatario accrescat, necessum est fateri quod nulli accrescat ut. d. l. & Proculo. fallit in usufructu post portionem quæ sitam ut ibi per glos. per tex. l. i. §. i. ff. de usufr. accresc. Quarto, quia 73 qui concessit, donauit, uendit, dotis nomine dedit, partem rei sibi legatæ solum ius quod in præsentī realiter non potentialiter habebat concessisse uidetur. l. heredem quem. ubi glo. & Bar. ff. mand. tradunt Iaso. Ripa. Crotus & alii in questione præcedenti, dum querunt, An ius accrescendi transeat in successorem particulare in hereditate. Quinto quia in concessione quæ fit in testamento semper interpretatur ut nunquam uideatur concedi plus iuris quam antecedenti competeat de presenti. l. si domus. in princip. l. 5. §. pen. & fin. ff. de lega. i. ergo similiter qui alienat partem rei sibi legatæ non uidetur alienare, uel concedere partem illam, quæ sibi iure accrescendi potest obuenire. stringe, quia illud procedit in concessione, quæ fit in testamento quæ plenius interpretatur quam si fieret in contractu. gl. & omnes in. l. fin. ff. de const. princ. ergo multo magis si fiat cōcessio inter uiuos ut in nostro casu. Secundo stringe, nam 74 illud procedit etiam si ius, quod habebat in re esset morte perituum. l. uxor patruī. C. de lega. l. q. in rerum. §. i. ff. de lega. i. & utrobique latè per Ias. post alios ergo multo magis si prima concessio non reddere tur inuitis per denegationem iuris accrescendi. Sexto per. l. scimus. §. imputari. C. de inoffic. testamento. ibi aduentitio lucro. ubi dicitur illud quod nobis ex causa iuris accrescendi quæritur aduentitium uideri & quasi fortuitum, & consequenter non uidetur descendere ex concedentis dispositione, nec ex eius bonis, ut ibid. exprimitur. ergo in proposito cum cessionarius dicit se in uiratum ad ius accresc. meritò repellitur, quia ipse à concedente non fuit inuitatus ad portionem, quæ iure accrescendi defertur, nec id potest captare aliud preter quam quod ab illo concessum erat, id autē concessum non erat. Septimo in omnibus acquisitionibus inspicitur proxima causa. l. sed si plures. §. filio impuberi. ff. de uulga. l. in fideicommissio. §. cum ita. ff. de leg. 2. sicq; portio, quam habet is cessionarius non uidetur habita à testatore, sed magis ab ipso legatario, qui eā concessit nisi quando ex dispositione ipsius testantis esset restituendum, quo casu ab ipso testante habitū uideretur. l. unum ex fam. §. i. ff. de legat. 2. l. 3. §. si quis ex his. ff. de legat. præst. Cum ergo eam portionem cessionarius habere uideatur, non ab ipso testatore, & sic ex causa ultimæ uoluntatis sed ab ipsa legatarij inter uiuos datione sequitur quod altera pars, quæ immediatè ab ultimæ uoluntate descendit & non possit accrescere, quia altera portio ex causa ultimæ uoluntatis, altera uerò ex causa contractus, & sic diuerso iure: unde cessat ius accrescendi ex regula. l. sed cum patrono. in princ. ff. de bon. posses. nam tunc legatarius, qui repudiavit inuitatus fuerat ad suam portionem immediatè ex testamento, is autem cessionarius inuitatus fuerat ad suam portionem, ex causa contractus, & sic diuerso iure: ergo inter eos cessat ius accrescendi, quia inter succedentes diuerso iure. l. inter eos, qui ad suas portiones non eodem, sed diuerso iure inuitabatur: cessat ius accrescendi. Octauo considera tres casus, primus est, quando tam honor seu testatoris nominatio quam commodum, seu portio concurrunt in persona unius, & tunc sine dubio potest habere ius accrescendi, & ita procedunt omnes. l. de iure accrescen. loquentes. aliquando & secundo est portio, sed non

apud personam honoratam, & tunc aut est apud honoratam. l. i. legatarij heredem, & sine dubio accrescit. l. hæc scriptura. §. si. ff. de cond. & demonstr. aut est apud fidei forem illius singularem, & tunc uidetur quod ei non accrescat. ut in meis fundamentis, aut est apud nullum, quia legatarius decessit nullo hærede relicto, & tunc portioni non accrescit. d. l. hæc scriptura. §. si. ibi si tamen hereditas eius adita fuerit: ergo licet reperitur portio non id sufficit ut sit ius accrescendi, nisi adsit persona, sicq; d. l. hæc scriptura in. fin. quæ pro communi opinione allegatur magis contrariam op. probat quam communem. itaq; aut portio legati est apud ipsum legatarium tempore, quo altera portio ex iure accrescendi defertur, & tunc est ius accrescendi, aut & secundo est apud eius heredem, & similiter est ius accrescendi, aut est apud eius successorem singularem, & tunc secundum uos contra communem non est ius accrescendi, aut est apud nullum quia fuit pro derelicta, & similiter non est ius accrescendi, aut est apud aliquem, qui nec est ipse legatarius, nec eius heres nec eius successor singularis, sed alter, qui cum ipsa portio pro derelicto esset (quia fortè legatarius, qui eam agnouit sicque semel acquisiuit eam postea abiecit habens pro derelicto. iuxta. l. i. & 2. ff. pro derelicto. & l. si quis in. §. differentia. ff. de acqu. poss. uel decessit sine herede) eam occupauit & similiter ius accrescendi esse non potest. argumento. d. l. hæc scriptura. §. si. ibi si tamen hereditas eius adita fuerit. Non adduco. l. un. §. his ita. C. de caduc. toll. ubi portio legati non accrescit inuito, sed demum uolenti, ergo non accrescit tam portioni quam personæ, quia si hæc sola qualitas consideraretur ut esset portio; cui accresceret certe cum adesset portio legati cui accrescere altera portio posset: tunc uoluntas legatarii ius accrescendi respuentis non esset in consideratione, qua ratione dici potest in hereditatibus magis præcisè portionem portioni accrescere quam in legatis cum in hereditatibus etiam inuito accrescat. d. l. un. §. his ita. tenendo hanc partem tunc ad. l. hæc scriptura. §. si. ff. de cond. & demonstr. in qua fundantur Bar. & doct. resp. quod loquitur in hereditate uniuersali, quinimmo magis probat nostram quam communem sententiam, ut supra diximus ad. l. interdum. ff. de usufruct. accresc. l. si Titio. ff. de usufruct. l. & an eandem. §. si cum partem. ff. de except. rei iudi. resp. fateor 75 quod in legato proprietatis portio regulariter accrescit portioni. ut. dd. ll. quod intellige multipliciter. Primo, quando portio est apud ipsum honoratum. ut. d. l. interdum. d. l. si Titio. d. l. & an eandem. l. un. §. ubi autem. C. de caduc. tollend. Secundo quando portio est apud eius heredem d. l. hæc scriptura. §. si. ff. de cond. & demonstr. Tercio, quando est apud fidei commissarium, cui illa portio fuit iusta restitui. argum. l. Papinianus. ff. ad treb. l. 3. §. i. ff. de lega. præst. Quarto, quando est apud fidei commissum, argumento. l. si Titio pecunia. & quod ibi notant Bar. & doct. ff. de lega. 2. l. si seruus. §. ante. ff. de leg. primo. l. si totum. ff. de acquirenda hered. Quinto, quando est apud substitutum. argum. ro. l. si in testamento. ff. de uulga. ratio horum casuum est quia his casibus portio, quæ fuit apud honoratum ei adimitur, transferturque in alium uel ex testantis dispositione, uel legis. Vnde fit ut perinde primo nominatus habeatur ac si nominatus nunquam fuisset portioq; ei accrescat, qui secundo loco uocatus fuit, ita ut apud eum emolumentum perduraret per quod dignior iudicatur quam primo loco uocatus apud quem portio duratura non erat. argumento. l. 3. §. i. ff. de leg. præst. At si meam legati portionem uendidi, donavi, dotis nomine dedi, uel alias titulo singulari inter uiuos concessi, tunc portio uacans magis est ut nullo honorato accrescat quam illi cum portione mea priuatus non fuerint à testatore, uel lege. ut in nostris fundamentis.

73
Alienans,
ius præ
sens non
futurū con
cessisse ui
detur.

74
Legatus so
lum ius,
quod habe
bat, & si
esset mor
te peritu
rum aliena
re uide
tur.

75
Accresce
re portio
nem portio
ni uariè co
tingit.

De tacit. substitutione, uel iure accrescendi §. xxij.

S V M M A R I V M.

- 1 Prælatio an esse possit inter re tantum coniunctos.
- 2 Coniunctione uerbali posita sequitur realis, nisi expressè adimatur.
- 3 Coniuncti uerbis tantum an inter se præferantur.
- 4 Accrescendi in iure dictio æquè impedit prælationem contra nouiss.
- 5 Prælatio esse non potest inter uerbaliter tantum coniunctos, licet sint diuersimodè uerbaliter coniuncti. contra communem.
- 6 Coniunctio uerbali non est, si dixi, Titius & fratres mei æquè hæredes sunt. contra Bar. Ripam & Iason.
- 7 Intell. l. si ita quis hæredes. ff. de hæ.
- 8 Titius & fratres mei æquè hæredes sunt. hoc casu fratres loco unius non habentur. contra Accur. nec sunt uerbis coniuncti contra eundem & Iason. & Ripam.
- 9 De eadem re?
- 10 Prælatio nunquam est inter uerbis tantum coniunctos ex ui solius coniunctionis uerbali. contra communem.
- 11 Coniunctio uerbali, quæ inducitur per nomen collectivum, non est fortior quàm quæ inducitur per copulam. contra communem.
- 12 Intell. l. si ita quis hæredes. ff. de hæ. inst.
- 13 Coniuncti omnes non plus ferunt quàm unus separatim.
- 14 Coniuncti pro una persona, uel corpore habentur.
- 15 Coniuncti disiunctis præferuntur in iure accrescendi.
- 16 Coniunctio uerbali effectualiter non erat, ubi dictio æquè adiecta fuit. contra glo. Bar. & alios.
- 17 Intell. l. Meuius. ff. de lega. 2. & l. si quis ita. ff. de hæ. inst.
- 18 Coniunctio non prodest ex post facto quando non nouit ab initio.
- 19 Intell. l. si ita quis hæredes. ff. de hæ. inst. in uerb. non tam coniunxisse.
- 20 Accrescendi in iure prælatio nulla est, cum dixi, Titius & fratres mei æquè hæredes sunt. contra Bar. & sequaces.
- 21 De prælatione inter uerbis tantum coniunctum & re tantum coniunctum.
- 22 Intell. 2. l. Meuius. ff. de leg. 2.
- 23 Coniuncti re tantum inuicem non præferuntur.
- 24 Verbum idem propriè & impropriè sumitur.
- 25 Verbum respiciens plura determinabilia uariè determinat iuxta naturam alterutrius.
- 26 Intell. 5. d. l. Meuius. ff. de leg. 2.
- 27 Intell. 6. d. l. Meuius de leg. 2.
- 28 Verbalis coniunctio, quando non inducat prælationem in iure accrescendi?
- 29 Ius non accrescendi etiam in legatis datur inuitis secundum communem. nos contra.

I
Prælatio
an esse pos
sit inter re
tantum con
iunctos?



QUÆRO I inter coniunctos re tantum an possit esse prælatio in iure accrescendi? quod Bar. in d. l. re coniuncti nu. 27. negat esse, quem sequitur Ias. ibi num. 144. & Ripa nu. 101. qui dicit quod de hac re non habemus casum legis præter l. Meuius. ff. de leg. 2. secundum tertiam lectionem glo. communiter applicet non inueniam contradicentem, nouissime fir-

mo contrariū. Ponamus enim testatorem dixisse, Primo fundi dimidiam lego. Secundo eandem dimidiam lego. Tertio fundum lego. in hoc exemplo expeditum est omnes tres esse re coniunctos: de duobus primis expeditum est. ut l. coniunctim. de leg. 3. ff. l. re coniuncti. eod. tit. §. si ead. res. cum seq. inst. de leg. de tertio, quod primis sit re coniunctus, est tex. in d. l. Meuius. in uerb. totus nam si totus fundus est sibi relictus, ergo re coniunctus est illis, quibus partes fundi relictæ sunt. confirmatur per. l. si quis cum totum. ff. de excep. rei iud. ubi qui speciem indefinite & simpliciter petit, par est ei, qui totam petit. confirmatur, quia indefinita æquipollent ueruali. Item præsuppone quod in prædicto exemplo tertius habebit bellem fundi, duo autem primi solum habebunt trientem. gl. est indifferenter app. in l. cum quaestio. C. de leg. ibi si uerò contulit. argu. l. si proprietar. ff. de usufr. accresc. l. si alii. ff. de usufr. leg. facit. l. interdum §. sed si excefferit. l. qui non militabat. §. filius. l. si ita scriptum. §. quidam de hæ. inst. ff. & sic tertius habebit duplo plus quàm duo primi. Sed caue, quia si rectè computaueris in proposito exemplo tertius droadantem, primus autem & secundus solum quadrantem habebunt. Nam tertius semissem fundi habet intactum nullius con cursu diminutum, inque altero semisse concurrat cum aliis duobus; & tunc dubium est, an inter se omnes tres pariter in illo semisse concurrant, ut sic singuli binas uncias illius semissis ferant, an uerò duo primi etiam quò ad illum semissem loco unius habeantur, ut sic tres ferant uncias, tertiusq; alias tres ultra alium integrum semissem. Quæstio ista intacta est, & tenendo hoc ultimum ad eius probationem, præmitte, quod expeditum est, quod tertius habet unum semissem intactum inque alio concurrat cum aliis duobus. id primò probatur, argum. dd. ll. secundò probatur auctoritate gl. d. l. cum quaestio communiter ut dixi app. & auctoritate Bar. in l. re coniuncti. num. 10. cum aliis cum quo alii tenent, licet omnes non ponant istud exemplum, nisi inter duas tantum personas, puta tertio dimidiam fundi lego. Seio fundum lego. ad nostrum exemplum scilicet fundi Titiani dimidiam primo lego, fundi Titiani eadem dimidiam secundo lego, fundum Titianum tertio lego. estque nouum & intactum quo præmissis dico quod alteram dimidiam intactam tertius habebit, inque altera non fient tres partes æquales, sed duæ tantum quarum unam tertius, alteram uerò duo primi habebunt, quia licet omnes sint in illa dimidia re tantum coniuncti, tamen duo primi sunt magis coniuncti, & consequenter ab initio & loco unius habebuntur, ut non plus ferant quàm unus solus: & ex post facto altero repudiante, alteri soli non quoq; tertio pars uacua accrescet, ut superius dixi. & primò moueor, quia ut si plures uerbis coniungantur, quorum quidam coniunctiores propter nomen collectivum reperiantur, puta, Titius & fratris mei filii hæredes sunt. hi fratris filii tanquam coniunctiores unum corpus reputantur separatim à corpore Titii & consequenter ab initio non plus feruntur quàm solus Titius, præferunturque inter se Titio in iure accrescendi, ut dixi supra in intellectu. l. interdum. de hæ. inst. ff. & utrunque istorum membrorum tenet in specie Bar. in l. d. re coniuncti num. 29. quem sequuntur alii. ita & in nostro exemplo negari non potest, quin licet unus & idem complexus eiusdem rei omnes istos tres comprehendat eos re coniungendo, tamen, primus & secundus inter se coniunctiores uideantur, ex quo specificè sunt in eadem dimidia coacti; tertius autem in ead. dimidia non specificè coactus est, sed genericè eò quod in toto pars continetur. c. in toto de reg. iur. pro quo. l. Iulianus. ff. de acq. hæ. & l. triplici. in fin. de reg. iur. ff. ubi illi duo, qui sunt in eadem dimidia coacti nullus dixerit quin inter se præferantur in iure accrescendi illi, qui semissem accepit argum. eius, quod ait Bar. in d. num. 29. sequitur Ripa nu. 102.

cum

cum seq. sed certè in. dd. ll. ille, qui dimidiam integram accepit, erat omnino disiunctus. unde parum faciunt. Terrio all. nam Bar. & communis tener in. l. re coniuncti num. 28. & 29. quòd si dixi, Titius & fratris mei filii hæredes sunt. quòd ex filiis repudiante uno fratribus non Titio accrescit. quòd ait Bar. contingere propterea qd filij fratris sunt magis uerbis coniuncti inter se quam re respectu Titii, licet Titius quoque sit uerbis coniunctus. Sed ego teneo quòd id contingit quia, non solum sunt magis uerbis coniuncti, sed etiam magis re coniuncti. quòd patet, quia in eandem dimidiam coacti. ut. l. si quis Titio. ff. de usufructu accresc. & in. §. hoc ita tam uarie. C. de cad. toll. ibi, quia coniuncti quasi in unum corpus redacti sunt, & partem coniunctorum quasi suam præoccupant. quorum uerborum sensus est, quòd si tecum fui institutus coniunctim, cum alius esset disiunctus, tunc tua persona & mea, tuæque portio & mea unum idemque reputantur, non diuersa. de persona patet, in uerbo quasi suam. facit. l. planè. 2. resp. de leg. i. ubi coniuncti omnes uicem unius tantum gerunt, quòd est intelligendum generaliter & quòd ad personas & quòd ad portiones; posita enim coniunctione personarum sequitur coniunctio portionum, ut. d. l. planè. d. l. si quis Titio. d. l. interdum. confirmatur, nam posita coniunctione personarum, ut non sequatur coniunctio portionum oportet quòd expressim coniunctio realis impediatur adijciendo uerbum æquis partibus, uel uerbum æque. d. l. interdum. l. re coniuncti. l. p. ff. de usufructu accresc. ut supra diximus. extat ergo quòd posita coniunctione uerbali, sequitur coniunctio realis, nisi expressim dirimatur; idque proportionabiliter fieri oportet. Nam posita coniunctione uerbali multum arcta, sequitur coniunctio realis similiter multum arcta. ut quòd maior illa sit eò maior sit & ista. argu. d. §. hoc ita tam uarie. d. l. planè. d. l. interdum. Vnde in proposito, si Titium fratrisque filios institui, quòd casu omnes sunt uerbis coniuncti, sed fratris filii inter se coniunctiores quam respectu Titii & consequenter ab initio minus habebunt & ex post facto potiores erunt in iure accrescendi: & tunc quidem si unus ex fratribus repudiaret negari non potest, quin eius portio non Titio, sed solis fratribus accrescat: idque fiet non solum uirtute coniunctionis uerbalis, sed etiam realis, quia utraque inter ipsos arctior est quam respectu Titii. nec uideo unde Bar. deducat, quòd ille effectus iuris accrescendi magis oriatur ex coniunctionis uerbali uinculo arctiori quam ex reali; nisi dicas, quòd ex ipsa coniunctione uerbali emanat ipsa realis coniunctio, & postea ex utraque emanat ius accrescendi, quasi unitas sermionis sit causa efficiens ut testator uideatur in eandem portionem omnes filios fratris coegisse, quasi in unum corpus & consequenter inter eos præcipue ius accrescendi esse. Sic ergo & in proposito, si dico, Primo fundi Titiani dimidiam lego. Secundo eandem dimidiam lego. Tertio fundum Titianum lego. licet omnes sint re coniuncti, tamen negari non potest, quin duo primi coniunctiores uideantur, & consequenter ut ab initio minus habeant, quia in eandem partem coacti, ita & ex post facto in iure accrescendi præferantur tertio, ut potè, qui coniunctiores sunt inter se quam respectu tertii. Confirmatur per. l. si proprietatem. primo resp. ff. de usufructu accresc. ubi fundus mihi legatus fuit, deinde Titio & Seio usufructus eiusdem fundi; quo casu in usufructu omnes ut re coniuncti concursu partes facimus, inque illo usufructu non sunt uiriles, sed dimidia usufructus ad me solum, altera dimidia ad ambo legatarios pertinet, ut sic ego proprietatem habeam intactam, & in usufructu tantum solus habeam quantum illi duo. Sic ergo & in proposito dimidiam intactam habeo & in altera dimidia non sunt uiriles, sed dimidia dimidiæ ego solus, alteram uero dimidia dimidiam illi ambo habebunt, ut sic in toto fundo dodrantem ego, illi autem quadrantem habeant, ut

quemadmodum aliàs plures uerbis coniuncti loco unius habentur, ita & in proposito plures re coniuncti loco unius habeantur. & quemadmodum (argum. l. coheredi. §. qui discretas. ff. de uulg.) propterea quòd loco unius habentur, ab initio eorum portiones minuuntur; ita ex post facto in iure accrescendi aliis minus coniunctis præferantur. Sed obstat, quòd in. d. l. si proprietatem non apparet an. d. legatarii coniuncti essent, & dato qd essent, non liquet, an uerbis, an re, an utroque modo. dic. patet quòd erant saltem re coniuncti, & potest intelligi quòd re tantum coniuncti erant, quia post quòd fundum primo pleno iure legauit, adieci, usufructum fundi Titio lego, & Seio usufructum eiusdem fundi lego. & secundum hunc intell. patet quòd ambo legatarii non plus ferunt quam solus hæres, quasi loco unius habentur. ex quo licet etiam hæredi re coniuncti erant, tamen inter se coniunctiores uideantur ex quo magis particulariter & specificè inter se coniuncti sunt, cum solus usufructus sibi relictus esset quam respectu proprietarii, cui plenus fundus genericè legatus fuit. atque si dicerent quòd duo fructuarii erant uerbis coniuncti ideo habeantur loco unius quòd essent uerbis coniuncti patet, quia textus ait, quòd duobus legatus fuit usufructus referendo secundum resp. ad primum prout est ex mente litterarum resp. quòd etiam si id fateamur potest intelligi quòd duobus, sed separatim legatus fuit, sicut etiam ita intelligitur in. l. p. eod. tit. secundum uerum intellectum Ripa in. l. re coniuncti. in prima opp. & infra dica. Præterea cum. d. l. si proprietatem simpliciter & generaliter loquatur, generaliter est intelligenda, ut procedat, siue re & uerbis coniuncti essent, siue re tantum. similis & melior tex. est in. l. Sempronius Attalus. §. si. ff. de usufructu leg. quem contra gl. ibi eod. modo intelligo quòd. d. l. si proprietatem. Extat ergo quòd inter coniunctos re tantum potest esse prælatio quòd ad ius accrescendi, quòd etiam probatur in. l. Iulianus. ff. de acqui. hære. & in. l. triplici. ff. de uerb. fig. & plenius ex his, quæ diximus infra in casu. 26. quòd cessat ius accrescendi, est tamen uerum quòd communis doct. op. firmat quòd inter re tantum coniunctos nullus alteri præferatur, sed simul admittuntur ad ius accrescendi. l. Meuius secundum tertiam lectionem communiter approbatam. ff. de leg. 2. facit. d. l. sicut in annos. §. i. ff. quib. mod. usufruct. amit. & est ratio, secundum Bar. in athen. itaque. C. communia de success. quia in pari causa nullus alteri præferatur, & nulla est uictoria in pari. l. non solum. §. de uo. ff. de ritu nup. Bald. in. l. non ignorat colum. i. in fin. C. qui accus. nò pos. c. innotuit. extra de electio. l. ob carmen in fin. ff. de testibus. l. hæres sine partibus. ff. de hære. inst. & glo. in. l. item quòd Sabini. §. i. in uer. non sunt coniuncti. eod. titulo. & communem opin. uidentur defendere. in. l. re coniuncti supra all. Ias. ut dixi nu. 144. Ripa. num. 101. Politus num. 50. post. Bar. ibi num. 27. Castalius in. l. quoties. §. idem ait. ff. de usufructu accresc. & alij, quos ipsi referunt; sed nostram sententiam, quam olim Salmaticæ inter plura quam 700. paradoxam defendimus, ex superioribus patet ueram esse.

Quæro an 3^o inter coniunctos uerbis tantum possit esse prælatio quòd ad ius accrescendi? & Bar. ait, posse in. l. re coniuncti. num. 28. & num. 29. & ponit hoc exemplum Titius in dimidia, & fratris mei filii in alia dimidia hæredes sunt. allegat ad hoc. l. interdum in pri. ff. de hære. inst. uult ergo quòd in. d. l. interdum. inter omnes esset uerbis tantum coniunctio, non realis quòd; inter filios fratris esset prælatio in iure accrescendi respectu Titij. & in hoc ultimo cum Bar. tenet Ias. numero. 144. ex quo quòd ad hoc eum non reprobatur, licet reprobet exemplum Bar. & Ripa num. 102. similiter tenet cum Bar. in hoc, licet eius exemplum reprobet, ubi etiam Crotus num. 46. Politus num. 51. Sit ergo conclusio quòd regulariter inter uerbali ter tantum coniunctos, non est prælatio in iure accrescendi. fallit secundum Bar.

M m in præ-

Comunione uerbis posita sequitur realis nisi expressim adiungatur.

Comunione uerbis tantum an inter se præferantur.

Comunione uerbis tantum an inter se præferantur.

in prædicto exēplo. sed certè cum fallētia debeat esse de regula constat hanc fallentiam non esse de præmissa regula, quādoquidem in hoc exemplo ut oportune aduertunt moderni, fratres filii sunt mixtim coniuncti. nam si dixi Titius & fratris mei filii hæredes sunt. negari non potest quin fratres illi inter se sint mixtim coniuncti, Titius autem licet & re & uerbis coniunctus uideatur fratribus illis, tamen singulis coniunctus minime uidetur, sed tantum uniuersis: itaque omnibus illis fratribus repudiantibus is Titius rectè admitteretur iure accrescendi, non sic si alter tantum repudiaret quo casu eius portio alteri fratri non etiam Titio accresceret. Item Bar. uult, dum allegat. l. si quis Titio. de usufruct. accresc. quod ibi esset uerbis tantum quod suspēctum est, quia immo est mixta, quia ad eandem rem omnes simpliciter & sub eadem oratione fuerunt uocati. Item dum uult, quod fratres in iure accrescendi præferantur rectissime loquitur, quia (ex mente Ripæ in d. l. re coniuncti. numero numero 102. & Politi numero 51.) Titius singulis fratribus nullo modo modo coniunctus erat, licet uniuersis & re & uerbis coniunctus foret. Item dum Politus. d. numero 51. ait, id ita exemplificari debere. Titius 4 in dimidia & fratres mei in alteram dimidia æquē hæredes sunt. uolens ibi esse uerbalem tantum rectissime, sed dum uult fratres esse potiores errat. Nam illa dictio æquē, non solum dirimit realem, sed etiam dirimit effectum nominis collectiui, & facit perinde esse ac si colloctiue uocati nominati uocati essent, non secus quam si dictum esset, primus secundusq; & fratres mei & Titius hæredes æquē sunt. quo casu & ab initio pares fuerunt portiones, & ex post facto non esset prælatio in iure accrescendi, ita probatur in d. l. interdu. Iuncta. d. l. si quis Titio. nam effectum, quem inducit nomen collectivum, scilicet, ut collectivē uocati non plus ferant quam alius nō collectivē uocatus; illud impedit dictio æquē, & ut impedit diminutionem ab initio inter collectivē uocatos, ita ex post facto impedire debet augmentum, quia in hac materia de diminutione ad augmentum arguit ipse Bar. d. num. 29. cum seq. Itaque in exemplo Politi non aliud iuris foret quam si dictum esset, Titius in dimidia & Seius & Gaius fratres mei in singulis quadrantibus hæredes sunt. quo casu uerb. fratres non coniunctionis collectivæ inducendæ, sed demonstrationis inducendæ causa adiectionem uideretur, ut separatio. realis, quæ sit expressim non referat fiat per uerbum singulos, an per uerb. æquē cum utrobique expressa sit, facit. l. huiusmodi. §. quibus. ff. de leg. 1. Ex prædictis facio conclusio nem quod inter 5 uerbali ter tantum coniunctos non potest esse prælatio etiam si sint diuersæ species coniunctionum uerbalium. nam uerbis tantum non potest dici nisi altero de duobus modis, uel per adiectionem dictionis æquē, uel æquis partibus, quæ adiectio ut probauimus derimit effectum coniunctionis collectivæ & facit perinde esse ac si nominatim quisque uocatus proportionem esset uel per adiectionem huius dictionis, singuli, singula, singula, quæ eundem operatur effectum. l. huiusmodi. d. §. quibus. ff. de leg. 1. & per adiectionem partis expressæ, quæ eundem habet effectum. Cum ergo omnes modi per quos inducitur sola uerbis reducuntur effectualiter ad coniunctionem uerbalem inductam per copulam superest, ut quemadmodum constat ex confessione Bar. ubi supra & omnium non esse prælationem inter uerbis tantum coniunctos, si coniungantur eodem modo: ita non erit licet coniungantur diuersimodè, cum omnes modi effectualiter redigantur ad unum. i. ad modum uerbis coniunctionis per copulam inductæ.

Item quod Bar. ait, quod 6 ibi omnes erant uerbis coniuncti quod Ripa & Iaf. approbare uidentur, quia non reprobant. tu dic, quod immo etiam uerbis coniuncti non erant, nec re. patet, quia, qua ratione superioris diximus quod in l. si ita quis hæredes. ff. de hære.

insti. nulla fuit coniunctio uerbis, nec realis. realis non, propter adiectionem dictionis æquis partibus, uerbis non, propterea quod licet unitas fuerit orationis & copula coniungens quod ad figuram uerborum duos ultimos; tamen uoluntas testatoris non fuit eos coniungere, ut ait tex. ille, quæ uoluntas colligitur ex uerbis æquis partibus. sic enim in d. l. interdu. nec fuit realis, nec uerbis. realis non, propter dictionem æquē. uerbis non, propter uoluntatem testatoris, quæ colligitur ex uerbo æquē. itaque fuit uerbis solum quod ad figuram uerborum, quæ non inspicitur. l. non figura ff. de act. & oblig. non quod ad mentem quæ inspicenda est. l. 3. C. de lib. præ. Adde quod in d. l. interdu. in pr. etiam glo. ibi in utroque errauit, ait 8 enim quod ibi omnes filij erant coniuncti, quodque per hoc loco unius habentur. ego dico quod nec habentur loco unius, ut text. ait expressè, nec sunt coniuncti etiam uerbis, ut patet ex prædictis. Reduendo ad quæst. quæro, an inter uerbis tantum coniunctos reperitur prælatio? & Ripa ubi supra relinquit cogitandum pro exemplo. Adde quod Iaso. num. 146. ponit hoc exemplum. Titius & fratris mei filii æquē, uel æquis partibus hæredes sunt. aitq; hoc casu omnes esse uerbis tantum coniunctos, & consequenter filij fratris in iure accrescendi præferendos tanquam inter se coniunctiores. uult ergo Iaso. primò, quod sint uerbis tantum coniuncti, quod & sequitur Ripa numero. 102. licet in alio dissen tiant; sed cum hoc sit uerè exemplum. l. interdu. & ut dixi ibi nulla sit prorsus coniunctio, sequitur contra Iaso. & Ripam & c. Secundò uult, quod inter se præferantur in iure accrescendi, quod est similiter falsum propter dictionem æquē, quæ ut declarauimus super intell. l. interdu. facit, ut & ab initio pares omnium sint portiones: & ex post facto pares sint in iure accrescendi. quod etiam uoluit Bar. dum alleg. l. si quis Titio. de usufruct. accresc. in l. re coniuncti num. 29. Aliud exemplū ibi ponit Iason. numero 146. quod ipse reprobat. est enim exemplum Titius in dimidia & fratris filij in alia dimidia æquis partibus hæredes sunt. ait enim Iason quod hoc exemplo omnes sunt uerbis coniuncti. i. quod Titius est omnibus fratribus simul collectivis coniunctus uerbali ter, sed non singulis de per se post Besutium, quem allegat in numero 145. tamen dic contra ipsum & Besuci. quod etiam ipse Titius cum omnibus fratribus collectivē sumptis uerbali ter coniunctus non est, ut patet ex superioribus. Ceterum hoc etiam casu licet teneremus quod portio unius ex fratribus repudiantis alteri tantum fratri non etiam Titio accresceret tamen id contingisset non ex ui uerbis coniunctionis, sed ex ui coniunctionis realis. argumento. l. triplici. in fin. ff. de uerbis. significat. l. Iulianus. ff. de acquirend. hæred. quasi ex eo quod omnes fratres sunt in eandem dimidiam coacti, uideantur magis coniuncti & consequenter præferendi. Sed certè id non ualeat. Nam procederet si in eadem dimidia coacti essent sine illa adiectione æquē uel æquis partibus tuncque essent reconiuncti ut. dd. ll. at cum in exemplo præmissa appositæ fuerit dictio æquē est perinde ac si dicerem, Titius in dimidia, & unus frater meus in quadrante, & alter frater meus in alio quadrante hæredes sunt. qui omnes sine dubio essent re separati, & uerbis tantum coniuncti; & alterius fratris repudiantis portio tam Titio quam alteri fratri pro hereditariis portionibus accresceret. Veritas est, quod opin. Bar. & communis esset uera si teneremus cum ipso & communi opinione quod in terminis l. interdu. in princi. ff. de hæred. insti. licet fratres ab initio ad æquas portiones hereditatis cum Titio admittantur, tamen in iure accrescendi ipsi inter se Titio præferuntur. In summa si casus ullus reperiri potest in quo doctrina Bar. uerificetur, est, cum dixi, Titius in dimidia & fratres filij in altera dimidia æq;

titus et fratres mei æquē hæredes sunt. contra Bar. Ripam & Iason.

Intell. l. si ita quis hæredes. ff. de bar. insti.

Titius & fratres mei æquē hæredes sunt. hoc casu fratres loco unius non habentur, contra Accur. nec sunt uerbis coniuncti contra eundem Iason. & Ripam.

De eadem re?

4
Accrescendi in iure dictio æquē impedit prælationem contra nouiss.

5
Prælatio esse nō potest inter uerbali ter tantum coniunctos, licet sint diuersimodè uerbali ter coniuncti. contra communem.

6
Coniunctio uerbis non est, si dixi, Ti-

uel

uel æquis partibus hæredes sunt. tunc omnes sunt uerbaliter tantum non etiam realiter coniuncti; & tamen portio unius ex fratribus repudiata aliis fratribus tantum non etiam Titio accrescit. argumento d.l. si quis Titio & l. si mulieri cum liberis. ff. de usufructu. accrescit. l. cohæredi. §. qui discretas. ff. de uulga. Quod autem nullus sit alteri re coniunctus patet, quia Titius in suam dimidiam distinctam ab altera dimidia fuit uocatus. ergo &c. Vt. l. Meuius. in princip. ff. de lega. 2. in uerbo. separatus, Quod autem fratres inter se non sint re coniuncti patet, ex uerbo æquæ. ut. d.l. interdu. in princip. uel ex uerb. æquis partibus ut. d.l. re coniuncti. & l. si quis ita hæredes. ff. de hæred. inst. ergo prælatio in iure accrescendi quæ ex ui coniunctionis realis, quæ nulla est, procedere non potest: superest, ut procedat ex ui coniunctionis uerbales, quæ inter ipsos fratres arctior est quam respectu Titij. & licet Iason. & Besci. ab hoc exemplo discesserint eo quod Titius omnibus fratribus collectivè sumptis bene est uerbis coniunctus, singulis autem non uideatur uerbis coniunctus. argumento. l. si ex toto. §. pen. & fin. ff. de leg. j. l. 2. cum plu. sequ. ff. de lega. 2. resp. quod si id fateamur, cogimur fateri doctrinam Bar. non posse uerificari, uel uerius. d. l. si ex toto. cum sim. procedit magis inspecta legis interpretatione quam inspecta uerborum proprietate, quia inspecta negari non potest, quin Titius cum fratribus uerbis coniunctus fuerit, cum sub una oratione fuerint uocati. d.l. Triplici. ff. de uerb. significat. tamen. l. interpretatur, ut in præmissis exemplo: licet Titius omnibus & singulis inspecta uerborum cortice coniunctus fuerit, tamen effectualiter non tam singulis quam uniuerfis collectivè uideatur. similiter in. l. item quod Sabinus. §. i. ff. de hæred. inst. secundum nostrum intell. de quo suo loco. Simile etiam in. l. si quis ita hæredes. eod. secundum nostrum intell. de quo suo loco. Cæterum quod omnes admittant, ut in exemplo præmissis fratres inter se in iure accrescendi præferantur Titio ex ui nominis collectivè id omnino nego, & firmo idem futurum si per copulam coniuncti forent. Nam si dixi, Titius in dimidia, Petrus & Sempronius in alia dimidia æquis ex partibus hæredes sunt. tunc Petro repudiante eius pars Sempronio tantum non etiam Titio accresceret. text. cum gl. ubi omnes in. l. cohæredi. §. qui discretas. ff. de uulga. Vnde non tam ex ui uerbales coniunctionis quam ex ui coniunctionis realis is effectus descendit. Nec ad rem pertinet, quod ut diximus Petrus & Sempronius re coniuncti non uideantur propter dictionem illam æquis ex partibus. nam resp. quod eo ipso quod ambo in una dimidia fuerint coadunati, uidentur quodammodo licet improprie re coniuncti respectu Titij, quia ad aliam dimidiam distinctam & separatam uocatus fuit scilicet; erat longè magis re disiunctus respectu eorum quam ipsi inter se. Ergo si dixi, primus in dimidia, & secundus & tertius in alia dimidia hæredes sunt. uel primo fundi dimidiam, & secundo & tertio alteram dimidiam æquis ex partibus lego. nemo negavit quin omnes tres quod ad coniunctionem uerbalem sint pares, quia omnes coniuncti per copulam sub unica oratione & tamen quia primus respectu reliquorum est quodammodo magis re separatus quam ipsi inter se, ideo ipsi in iure accrescendi Titio præferuntur: argumento. d. §. qui discretas. Non obstat. d. l. si quis ita hæredes. ff. de hæred. inst. nam ibi primus non fuit expressim ad dimidiam hereditatis inuitatus, nec alii duo expressim inuitati ad alteram dimidiam, sed omnes indefinitè instituti, & ideo inspectis uerbis testatoris primus a sequentibus non fuit magis re separatus quam ipsi ultimi inter se, licet aliud fortè in-

specta legis interpretatione quæ in hac materia nil mutat, ut suo loco differimus. Et ex superioribus etiam deducitur quod si dicerem, Primus in triente & secundus & tertius in altero triente æquis ex partibus, & quartus in ultimo triente hæredes sunt tunc licet secundo repudiante eius pars non primo, nec quarto sed soli tertio accresceret. ut. d. §. qui discretas. & d. l. si mulieri cum liberis. Tamen primo repudiante eius pars non quarto, tantum, sed etiam secundo & tertio accresceret, ita ut eius partis dimidia ad quartum, altera uero dimidia ad secundum & tertium pertineret. ut. d. l. quia. 10 licet omnes quod ad uerbalem coniunctionem sint pares, tamen quod ad coniunctionem realem non ex toto pares uidentur. tene ergo duo contra mentem doctorum omnium, Primum, 11 quod in præmissis exemplis nulla est differentia inter coniunctionem uerbalem, quæ inducitur per nomen collectivum & eam, quæ induceretur per copulam. Secundum, quod in dictis exemplis prælatio, quæ inducitur in iure accrescendi non tam contingit ex ui coniunctionis uerbales quam ex ui coniunctionis realis. Tertium quod inter uerbis tantum coniunctos nullus alteri præferatur in iure accrescendi ex ui solius coniunctionis uerbales.

Quæro, an re tantum coniunctus, uerbis tantum coniuncto præferatur, an contra, an uero pariter admittantur? ad cuius 12 intelligentiam uidentus est. intell. l. Meuius in princip. ff. de leg. 2. & l. si ita quis hæredes. ff. de hæred. inst. ad cuius evidentiam præmitte, quod coniunctionis duo principaliter sunt effectus. Primum, ut 13 ab initio omnes coniuncti non plus ferant quam unus tantum disiunctus & in hoc sunt deterioris conditionis quam disiuncti. text. est in. l. planè. 2. resp. de leg. i. in. l. si quis Titio. ff. de usufr. accresc. & in. l. interdu. in princip. ff. de her. institu. l. item quod Sabinus. §. nam & si unus. ff. de hæred. inst. ratio, quia 14 omnes coniuncti unum corpus reputantur. §. hoc ita uariè. C. de cadu. toll. unusque personæ uice funguntur. l. planè. 2. resp. de leg. i. Vnde non plus ferunt quam una sola persona. Secundus effectus est, quod 15 in iure accrescendi præferuntur disiunctis. nam siue portio unius ex disiunctis deficiat tunc cum disiunctis pariter admittuntur ad ius accrescendi. d. §. hoc ita tam uariè. siue portio coniunctorum deficiat, tunc ipsi soli ad eam iure accrescendi admittuntur exclusis disiunctis. l. hæredes siue. ff. de hæred. inst. huiusque differentie ratio est, tum quia una persona omnes coniuncti unumque corpus reputantur, ut dixi, tum quia secundum naturam est commoda cuiusque rei &c. l. secundum naturam. ff. de reg. iur. Vnde ut incommoda coniunctionis ab initio sentiunt quod omnes coniuncti non plus feruntur quam unus disiunctus ita & ex post facto commodum illius coniunctionis sentire debent ut in iure accrescendi præferantur. Tertio, quia qui in uno grauatur in alio debet releuari. l. eum qui. ff. de iure iur. unde &c. Secundò præmitte quod si in casu. l. nostræ illud uerbu ex æquis partibus adiectum non esset, tunc procul dubio duo ultimi coniuncti essent, & consequenter in semissem tantum uocarentur primus quam in alium semissem. text. est, cui nescio socium in. l. item quod Sabinus. §. nam & si unus. ff. de hæred. inst. his præmissis nostra. l. ait, quod si alter ex duobus ultimis decedat, tunc licet illi coniuncti uideantur, primusque disiunctus, ad huc tamen portio decedentis omnibus accrescit. reddit consultus rationem, quia licet duo ultimi coniuncti uideantur per copulam, & tamen non sunt coniuncti, idque fit ex uoluntate testatoris copulam non gratia coniunctionis, sed celeris locutionis adiciendæ. ut ergo, si copula &, adiecta non esset omnesque sine partium expressione instituti essent, tunc pariter omnes ab initio succederent. ut §. partibus. inst. de hæred. inst. pariterque similiter ex post facto admitterentur ad ius accrescendi. §. his ita. C. de cadu. toll.

10
Prælatio
nunquam
est inter
uerbis tan-
tum coniu-
ctos ex ui
solius con-
iunctionis
uerbales.
contra cō-
munem.

11
Coniunctio
uerbales,
quæ indu-
citur per
nomen col-
lectiuum,
non est for-
tior quam
quæ indu-
citur per
copulam.
contra cō-
munem.

12
Intell. l. si
ita quis hæ-
redes. ff.
de hære-
inst.

13
Coniuncti
omnes non
plus fe-
runt quam
unus sepa-
ratus.

14
Coniuncti
pro una
persona,
uel corpo-
re habentur.

15
Coniuncti
disiunctis
præferun-
tur in iure
accrescen-
di.

toll. l. hæredes sine. ff. de hæ. inst. ita etiam licet dicta copula & adiecta fuerit admitti pariter debent, ex quo ipsa coniunctionem non facit ex uoluntate testatoris, qui eam non ut coniungeret adiecit, sed ut celeriter loqueretur. sed dicit quis, Quis nam reuelauit Pomponio auctori illius. l. quod ibi testator potius celeris locutionis gratia adiecit illam copulam & resp. quod hoc colligit Pomponius ex dictione illa, & quis ex partibus. ita ait Bal. ibi. nec amplius declarat. sed opp. quod dictio æquis partibus bene suadet duos ultimos pariter ab initio successuros pariterque ex post facto ius accrescendi habituros non tamen suadet primum institutum, cum illis pariter ab initio successurum ius uel accrescendi habiturum. sol. quod non solum duos ultimos, sed etiam tertium pariter successuros declaratur. nam duo ultimi inter se pariter admitterentur & ad successionem ab initio & ad ius accrescendi ex post facto, etiam si illa dictio æquis partibus adiecta non esset. ut. §. partibus. inst. de hæ. inst. ergo illam adiectionem ad tertium quoque referri oportet, ut aliquod operetur, quæ ad tertium quoque relata duo operabitur & quod ab initio omnes pariter succedant & ex post facto ad ius accrescendi pariter uocentur. uides ergo, quod & decisio & ratio cõsulti ueræ sunt, sic declarata. & adde quod ut uerba aliquid operentur receditur ad regulas. latissime dixi per rex. ibi, infra in l. si quando in principio. cum gl. ubi omnes. C. de inoff. testam. Sed opp. quod etiam si dictio, & adiecta non fuisset, ad huc effici posset ut duo ultimi essent coniuncti, primusque disunctus. ergo etiam si postquam est adiecta detraheretur uel haberetur pro non apposita, ad huc duo ultimi tanquam coniuncti deberent præferri in iure accrescendi. & quod etiam si dictio & apposita non esset, ad huc effici posset, ut duo ultimi sint coniuncti, patet in hoc exemplo. primus hæres esto, secundus, tertius hæredes sunt. nam duo ultimi sunt coniuncti primusque disunctus. l. triplici. uers. uideamus. de uerb. sig. sol. quod & hoc casu si adiecta esset dictio æquis partibus similiter idem esset, ut in eadem oratione duo ultimi non tam coniunctionis quam celeris locutionis gratia coacti uideantur, & consequenter omnes pares erunt & in succedendo ab initio, & in iure accrescendi ex post facto. & secundum hunc intel. patet quod duo ultimi uerbis coniuncti non sunt per supra dicta, nec etiam re propter dictionem æquis partibus, quæ realem dirimit coniunctionem. l. re. coniuncti. ff. de leg. 3. l. p. ff. de usufr. accresc. l. Meuius de leg. 2. Itē primus cum ultimis non erat coniunctus uerbis, quia in diuersa oratione positus, ergo & c. d. l. triplici. & l. re. cõiuncti. nec etiam re, quia dictio æquis partibus, quæ ad primum quoque ut dixi refertur, impedit coniunctionem realem. Cum ergo omnes tres coniuncti nullatenus essent, superest, ut in portione uacante nullus eorum ceteris potior sit. & iste meus intel. quod in se sit uerus ultra. l. nostram patet per. l. interdum in principio ff. de hæ. inst. ad cuius inductionem præmitto, quod in ter uerbis tantum coniunctos alii sunt secundum quosdam magis coniuncti quam alii. exemplum Titius & fratris mei filii hæredes sunt. hic enim omnes sunt uerbis coniuncti, quia sub una oratione uocati. sed coniunctiores sunt ipsi fratres inter se propterea quod coniuncti per nomen collectiuum. ita tenet Bar. in l. re. coniuncti. de leg. 3. nume. 29. cum quo est communis opin. licet minus uera ut supra dixi & cum sint coniunctiores, præferuntur aliis in iure accrescendi secundum Bar. & communem ibid. idque uerum est, quando dictio æquæ adiecta non est, nam si adiecta esset tunc ab initio omnes pariter succederent, & ex post facto in iure accrescendi omnes similiter pares forent ueluti Titius & fratris mei filii æquæ hæredes sunt. nam dictio æquæ licet ad fratris filios tantum referenda uideretur. argumen. tex. cum glo. in l. si idem. §. h. de iur. om. iu. ff. tamen quia ita referendo nil operatur, refertur ad omnes. text. est in.

d. l. interdum. in princ. & quod nisi ad omnes referetur dictio æquæ nil ibi operetur patet ibi, quia omnes fratres æquæ admittendi erant inter se; & si dictio æquæ adiecta non esset ut. §. partibus. inst. de hæ. inst. ergo ut adiecta aliquid operetur, oportet quod etiam ad tertium referatur ut ibi sit. & hunc meum intel. quod si licet in l. nostra nulla penitus fuerit coniunctio realis, nec etiam uerbis tenuerunt Belsurici & Christoph. de Castel. quos refert Ias. in l. re. coniuncti nume. 42. ad fi. & uerba illius legis, si ita quis hæredes. ita habent. si ita quis hæredes instituerit, Titius hæres esto. Caius & Meuius ex æquis partibus hæredes sunt. quamuis & syllaba coniunctionem faciat, si quis tamen ex his decedat, non alteri soli pars accrescit, sed omnibus cohæredibus pro hæreditariis portionibus, quia non tam coniungit ille quam ceteris dixisse uideatur.

His ergo uerbis si uerum amamus multum aridet & congruit ille intellectus, quem proximè signauimus, Hinc & primò infero quod 16 in l. nostra duo ultimi effectualiter non sunt uerbis coniuncti, cuius contrarium & malè tenet sita hunc tex. intelligentes glo. Bar. & Bald. hic idem uult Albericus hic in summano, licet postea ab hac lect. recedatur. idem tenuit Dinus hic & Cynus quos refert Bald. hic idem & tenet Ias. dicens hunc intel. esse communem in l. re. coniuncti. num. 42. in fin. pro quo intel. adducit Ias. quod etiam si fateamur quod lex nostra ait scilicet quod dictio & non facit hic coniunctionem uerbalem, tamen negare non possumus quin etiam si ipsa detraheretur, seu pro non adiecta habeatur, adhuc coniunctio uerbis maneat inter duos ultimos ex quo in eadem oratione coacti sunt. d. l. triplici. uers. uideamus. sed resp. quod ibi non erat dictio (æquæ) quæ impedit coniunctionem non modo inter duos ultimos, sed etiam inter eos, & primum efficitur; ut nec copula, nec complexus unius orationis uerbalem coniunctionem faciant id quod facit ostendendo quod illi, qui fuerunt coacti in una oratione siue per copulam & siue sine copula, non tam coniunctio nis quam celeris locutionis gratia coacti fuerunt, & idem in dictione (æquis partibus) ut dixi, & probantur hæc in l. nostra & in d. l. interdum. Secundo adducit Ias. quod ibi si uerbis coniunctio non esset inter duos ultimos, nec etiam realis esset propter dictionem (æquis partibus) & consequenter præferetur primus, quem constat re tantum esse illis coniunctum ex quo totus as sibi attributus uidetur cum simpliciter fuerit institutus. argum. l. un. §. si uerò non omnes. C. de cad. toll. & l. Meuius, in prin. in uerb. totus de leg. 2. ff. solue quod dictio (æquis partibus) dirimit illam coniunctionem, ne alias nil operetur ut dixi. & ex predictis talis colligitur conclusio contra communem. si post unum simpliciter institutum plures coniuncti instituantur adiecta dictione æquæ, uel æquis partibus, tunc inter illos coniuncti. i. in eadem oratione institutos nulla erit uerbis coniunctio. uideamus, quare dicemus non esse uerbis coniunctos. in primis allego ad hoc tex. nostrum ibi, quamuis & syllaba coniunctionem faciat, cuius sensus est, quod hic non est coniunctio uerbis quam solet alias facere dictio &, ut l. triplici. nec dicatur quod erit coniunctio uerb. propter unitatem orationis, nam supra responsum est. Præterea frustra diceret consultus coniunctionem inductionem non esse per dictionem &, si eam uerbalem coniunctionem aliud induceret scilicet unitas orationis. sensus enim literæ nostræ est, quod licet testatoris uerba uideantur inducere coniunctionem uerbalem tam per adiectionem copulæ &, quam per unitatem orationis. ut l. triplici. tamen mens testatoris uerbis repugnas talem coniunctionem impedit. argumen. l. 3. cum sim. l. C. de lib. præte. Nec dicatur, quod testator uoluit realem coniunctionem impedire non uerbalem. nam dico quod inter duos ultimos realem coniunctionem expressim impediuit per adiectionem illam æquis

16
Cõiunctio
uerbalis
efficitur
ter non
rat ubi di
ctio æquæ
adiecta
fuit contra
gl. Bar. et
alios.

quis portionibus ut. l. re coniuncti. & l. pe. de usufr. acc. unde cum incertis non sit locus coniecturis. §. cum ita. l. continuus. ff. de uerb. oblig. superest ut coniunctio; qui testator impedire uoluisse coniecturamus, sit uerbis, non realis; itaque cum consultus dicat non tam coniungibile quam realiter, & sic dicat se coniecturari quod testator coniunctionem impedire uoluit, non est intelligendum de coniunctione reali, quam expressim impediuit sed de uerbali de qua erat dubium.

Postremo 17 ad d. l. si ita quis hæredis. adde alium & nouissimum intellectum. nam si dixi, Meuius fundi dimidiam Seio dimidiam lego, eundem fundum Titio lego. duo primi licet sint uerbis coniuncti & minus ab initio habeant quam Titius, non tamen præferuntur ei in iure accrescendi, quia licet si propter unitatem sermo nisi aliqui minus ab initio habeant, oportet ex post facto præferri in iure accrescendi. hæredes sine. ff. de her. inst. tamen hic non habuerunt minus propter unitatem sermonis; sed ex eo quod testator certam partem cuique signauit. Vnde 18 illa uerbis coniunctio, quæ ab initio nil eis ademit, nil eis prodesse debet in iure accrescendi, eoque perinde ac si dicerem, Meuius dimidiam lego. Seio dimidiam lego. eundem fundum Titio lego. uel si dicerem Meuius dimidiam fundi, Seio dimidiam, Titio eundem fundum lego. quo casu omnes ius accrescendi haberent, licet non uiriliter. ita probatur in l. Meuius in prin. ff. de leg. 2. secundum nostrum intellectum. & idem in terminis. d. l. si ita quis hæredes. Nam si dixi primus hæres esto, secundus & tertius equis ex partibus hæredes sunt. est ac si dicerem secundus hæres esto, tertius hæres esto. sed licet id quidam putent, quia tunc ab initio eque admitterentur & ex post facto uiriles haberent in iure accrescendi tamen est contra illum tex. in uerbo proportionibus. unde secundus & tertius habendi sunt perinde ac si dicerem, secundus in dimidia, tertius in altera dimidia hæredes sunt. Quo casu tantum primo quantum duobus illis dedisse uideretur, nec præferuntur primo in iure accrescendi. idque non est propter orationis unionem, sed propter expressam partium designationem. nam ex quo dixi æquis partibus, euidenter monstrauimus quod nolui solidum cuique dare, ac solidum prima facie primo dare uideo, cum nullius partis mentionem feci. l. si quis cum tot. ff. de excep. rei iud. hinc est quod si dicerem, secundum & tertium instituo. tunc secundum communes opin. partes cōcursu faciunt, quia solidum prima facie cuique dedisse uideo. l. coniunctim de leg. 3. ff. & tunc quod concursu desinunt habere, cōcursu cessante recuperant, uel potius consequuntur sed cū dixi, æquis partibus; tunc, ut concursu nil amittunt, sed partium expressione: ita repudiatione nil quaerunt. & secundum hoc dictio æquis partibus solam realem cōiunctionem peremit, non uerbalem, quæ quidem uerbis sola de per se ut supra dixi nunquam inducit prælationem in iure accrescendi, licet faciat omnes uerbali-ter coniunctos pro una persona haberi, sicque ad unam portionem tantum uocari. & ad d. l. si ita quis hæredes 19 ibi non tam coniunxisse quam celeriter dixisse uidetur. gl. & communis opin. ibi uidetur uelle quod illa uerba ita electiue, ut sit sensus, non coniunxisse, sed celeriter dixisse uidetur. & hanc tenet Ias. post Besutium quem alleg. in l. re coniuncti. col. 1. Contrarium, immo quod illa uerba stent comparatiue tenent Albericus post Petrum de Bellapertica quem ipse refert in d. l. si ita quis hæredes. ut sit sensus quod non solum celeriter loqui, sed & coniungere uoluit scilicet omnes tres. quod omnes tres uerbali-ter coniungere uoluerit falsum est, ut probauimus supra licet idem teneat Ripa in l. re cōiuncti. numero. 122. & numero. 47. Sed uideamus an saltem duos ultimos uerbali-ter coniungere uoluerit ut sic illa uerba non tam & c. stent comparatiue. & ueritas est, quod secundum meum intell. supra traditum etiam duos ultimos uerbali-ter coniungere uoluit. unde uidetur

standum cum communi. Quod illa uerba non tam & c. stent comparatiue. uel dic, quod sensus uerborum est, quod coniunxisse uoluit ut celeriter diceret, non ut ius accrescendi uirtute coniunctionis daretur. Causa ergo finalis illius coniunctionis fuit celeritas loquendi, non datio iuris accrescendi. unde cum causa finalis in testatore inspicatur spretis uerbis. l. cum pater. §. dulcissimis. de leg. 2. sequitur quod magis fecerit causa celeritatis quam coniunctionis illius, quæ utilis efficacique est ad ius accrescendi itaque possumus fateri quod coniungere uoluit orationes, duas orationes sub una concludendo non tamen personas, ut inter eas duas tantum esset ius accrescendi: & hoc modo uel respectu uerba illa stant comparatiue. Adde quod Bar. in d. nu. 29. d. l. re coniuncti dum allegat. l. interdum. in prin. ff. de her. institut. dis uult 20 quod ibi si ex fratris filius unus repudiaret eius portio ceteris tantum fratribus, non etiam alteri coniuncto accresceret. idem uoluerunt omnes. & Ias. dum approbat Bar. decisionem licet eius exemplum reprobet quatenus non cōgruit. d. l. interdum. Tu dic quod est falsum. nam ex illa dictione eque, apparet quod testator filios fratris sub nomine collectiuo uocauit, non tam animo coniungendi quam celeriter dicendi. unde inter eos quod ad ius accrescendi nulla prælatio est. argu. l. si ita quis hæredes. ff. de her. inst. id quod patet ex d. l. interdum. Nam coniunctionis effectus est duplex, primus, quod coniuncti propter coniunctionem minus ab initio habeant, quia omnes una persona unumque corpus reputantur. l. planè in prin. de leg. 1. l. un. §. his ita. C. de cad. toll. l. item quod Sabinus. uers. nam & si unus. ff. de her. inst. secundus effectus est, quod ex post facto altero repudiante eius portio alteri coniuncto soli accrescat, sicque ex post facto eorum conditio melior sit. ut d. §. his ita. l. hæredes sine. ff. de her. inst. idque procedit argum. l. secundum naturam. de reg. iur. ff. Item, quia ut coniunctorum propter coniunctionem ab initio incommodum est, ita ex post facto commodum esse debet. argum. l. si extoto. in princ. & in l. quod in rerum. §. si quid post. ff. de leg. 1. ut qui in uno grauatur, in alio releuetur. ut. dd. l. modo sic, cum in d. l. interdum coniunctionem arctiorem inter fratris filios esse negetur quod ad primum effectum scilicet quod ab initio quasi coniuncti unum tantum semissem caperent, immo ibi dicatur quod cum alio extraneo uiriliter ab initio admittuntur, non secus ac si essent disuncti: ergo similiter dicendum est, quod quantum ad ius accrescendi haberi debent perinde ac si disuncti essent. Vides ergo quod d. l. interdum. quæ pro se. Bar. in d. num. 29. allegat, facit contra ipsum. & tenendo hanc partem contra communem, non obstat. l. si quis Titio. quam secundo loco allegat inducendo ut ibi per eum. ff. de usufruc. accresc. Nam ibi licet hæredes fuerint per nomen collectiuum coniuncti, tamen non fuit adiecta dictio (æque) in qua fundatur opin. mea Nec obstat. & tertio. l. licet debemus, de uerbo. obligat. nam quod coniunctio per nomen collectiuum maior in ducatur quam per copulam fateor, id, quod probat. l. illa. sed resp. id uerum, nisi testator adiecerit dictionem æque, uel æquis portionibus, quia tunc non tam coniuncti esse quam celeriter dixisse uidetur. Et quod in terminis. d. l. interdum. in princ. cesset prælatio in iure accrescendi patet argumento. l. cohæredi. §. qui discretas. Iuncta glo. & quod Bar. ibi & omnes tradunt ff. de uulga. & l. si mulieri cum liberis. ff. de usufruc. accresc. quinimmo dictio æquis partibus longè facilius impedit ex post facto prælationem in iure accrescendi quod ab initio faciat ut sub una oratione uocati definant reputari una eademque persona. nam in d. l. si ita quis hæredes. Seius & Meuius sub eadem oratione uocati pro una persona habentur, & consequenter ad unam tantum portionem uocantur Titiusque ad alteram portionem ut ipse tantum ferat quia disunctus quam illi ambo coniuncti. patet ibi, in uerbo hereditariis portionibus.

20
Accrescendi in iure prælatio nulla est, cum dixi Titius & fratres mei æque hæredes sunt contra Bar. & sequentes.

17
Intell. l. Meuius. ff. de leg. 2. et. l. si quis ita. ff. de her. inst.

18
Cōiunctio non prodest ex post facto quando non nouit ab initio.

19
Intell. l. si ita quis hæredes. ff. de her. inst. uerb. non tam cōiunxisse.

bus. Nam si dictio æquis partibus faceret ut ad uiriles omnes tres uocati uiderentur tunc tex. non diceret pro hæreditariis sed pro uirilibus portionibus, & tamen dictio illa æquis partibus effecit ut ex post facto pares essent in iure accrescendi, sicq; facilius eos exæquauit quod ad ius accrescendi ex post facto quam quod ad primæuam dationem ab initio. Ergo in terminis d.l. interdum. si dictio æquæ potuit efficere ut ab initio quod ad primæuam dationem pares essent longè facilius posset efficere ut ex post facto in iure accrescendi similiter exæquarentur. Itaque dictio æquæ, uel æquis partibus quando omnes honorati sub eadem oratione aut uerborum conceptione & unitate fuerunt comprehensi, puta Titius & fratres mei hæredes æquæ sunt, duo operatur scilicet ut singuli ex coniunctis collectiue non minus ferantur quam qui nominatim appellatus fuit: sicq; limitetur. l. mulieri & l. si quis Titio ff. de usufruc. accre. & quod ex post facto si repudiet unus ex collectiue uocatis eius portio non aliis tantum collectiue uocatis, sed etiam ei, qui nuncupatim nominatus fuerat accrescat, ita probat. d.l. interdum. Iuncta d.l. si ita quis heredes. Cæterum si non esset unitas orationis, puta Titius hæres esto, fratres mei filii æq; hæredes sunt, tunc solus Titius tantum habebit ab initio quantum omnes filii collectiue uocati. d.l. si ita quis uerb. pro portionibus hæreditariis per quam not. limitatur. d.l. interdum. Sed in iure accrescendi uno ex fratribus collectiue uocatis repudiante non reliquis tantum fratribus, sed etia Titio accresceret. d.l. si ita quis per quam limitatur not. d.l. mulieri & d.l. si quis Titio. in quibus non fuit adiectum uerbum æquæ: ergo uerbum æquæ collectiue uocatis non profuit quod ad hoc ut tantam portionem haberent quantam ille, qui nominatim & separatim uocatus fuerat & nocuit quod ad hoc ut ei in iure accrescendi non preferentur: & tamē si adiectum non fuisset, preferentur. uideque omnino infra in 26. casu quo cessat ius accrescendi.

21
De prælatione inter uerbis tantum coniunctum & relictum coniunctum.

Item 21 præmittendus est intellectus tex. in l. Meuius. in princ. ff. de leg. 2. cuius intell. reuoco in dubium. In primis communis intell. est quod ibi in eadem dimidia essent coacti Meuius & Seius idque communiter tenetur secundum Iason. in l. re coniuncti. num. 46. & Ripam ibi nume. 123. quem etiam tenuit glo. ibid. in l. Meuius. & ibi Albericus post Dinum, quem ipsi referunt. ex quo intellectu infertur talis conclusio. Si dixi, Meuius fundi dimidiam, Seio dimidiam lego, eundem fundum Titio lego. quod tunc Meuium & Seium in eadem dimidia coactos uolui, & consequenter quod omnes tres sunt re coniuncti; quod etiam firmat glo. d.l. Meuius. communiter app. Iste intell. nec est uerus quod ad illū tex. ut probat Ripa. in d. num. 123. nec etiam puto quod sit uerus in se, ut l. Iulianus de hæ. inst. ff. & in d.l. triplici. in fin. probatur etiam ratione. Nam post quam te ex semisse hæredem feci, si alium simpliciter institui ui deor ei residuum assis dedisse. §. partibus. inst. de hære. inst. si ergo tunc non partes distributas, sed residuas etiam non expressas, seu nominatas dedisse uideor; quanto magis si eas expressissem? ut in proposito, quod cum in hæreditatibus procedat & sit eadem ratio in legatis: ergo idem ius. l. illud ad leg. aquil. Item is communis intell. uel ex eo redditur falsus. quia cum sub eadem oratione duo primi sint uocati, si in eadem dimidia essent coadunati iam essent mixtim coniuncti & consequenter præferentur Titio re tantum coniuncto, quod est contra illum tex. sed respondent tenentes hunc communem intell. quod ibi detractum fuit unum uerbum lego, quod uerbum reperiit Corrafi. in quodam uetustissimo codice secundum refert in l. testamento. C. de impube. num. 6. & sic tenentes communem intell. dupliciter uolant illum tex. primò dum aiunt duos primos in eadem dimidia coactos, secundò dum suppleunt unum uerbum lego. & adde Ripam in d.l. re coniuncti. nume.

12. & nume. 114. cum sequentibus & Alciatum in l. triplici. ff. de uerborum significatione & Corrafi. in l. in testamento. C. de impuberum & aliis. Politum in d.l. re coniuncti. nume. 56. & is intellectus est etiam communis secundum Besucium ibid. colum. 2. Secundum 22 subtilissimum intell. dedit Petrus de Bellapert. in d. l. Meuius. quem sequitur Cynus & uidetur sequi Bal. ibi dem qui eos refert, scilicet, quod ibi Meuius & Seius re coniuncti non essent, quia diuersas dimidias habuerunt nec etiam uerbis, quia deficit copula &, quæ solet coniungere, & tunc pars Seij accrescit Titio, qui re coniunctus erat cum Meuius. Vnde euenit quod licet Meuius iste ex persona sua non posset petere partem Seij ex quo sibi coniunctus nullatenus erat, tamen cum re coniunctus esset Titio, cui Seij pars deferretur, ei per concursum aufert partem portionis Seij, & sic per in directum conseqatur quod per se non poterat. hunc intell. simpliciter reprobatur Iason. in l. re coniuncti numero 47. post Besucium. quem ipse refert. Sed fundamentum eorum non uideo. primò dico uerum esse quod ibi diuersæ dimidiæ relictæ essent Meuius & Seio, sed quod Meuius & Seius essent uerbis disuncti minus rectè probatur. Petrus dicit enim id probari propter defectum copulæ quod nil est. nam omnino soluta solet poni pro coniuncta. tex. cum glo. in l. sepe. ff. de uerb. sing. & expressim est contra text. in l. triplici. §. uideamus. ff. de uerbo. sing. sed licet Petrus nescierit probare quod essent uerbis disuncti, ego probo per tex. ibi in uerbo separatim, bis ibi repetitum, quod denotant disunctionem uerbalem nam cum de coniunctis, seu disunctis loquimur, de uerbali, non reali coniunctione intelligimus. re enim coniunctos disunctos appellamus. ita probatur per totam l. u. i. C. de cad. toll. firmat glo. app. in §. fin. aut ad deficientis. eod. tit. & uerbum separatim, quod denotet uerbalem coniunctionem non esse inter Meuium & Seium uoluit Iason. in l. re coniuncti. numero 47. & Ripa num. 123. & omnes, qui tenent communem op. ita sentiunt quia tenent in eadem dimidiam coactas esse Mauium & Seium, & sic re coniunctos: nec in iure accrescendi præferri Titio re tantum coniuncto, eo quod uerbis coniunctio inter Meuium & Seium non erat, quod patet secundum Iaso. & Ripam ubi supra in uerb. separatim. Cum ergo Meuius & Seius essent omnino disuncti secundum Petrum & Cynum & Bald. & admitatur cū Titio, qui secundum omnes re coniunctus erat, super est, ut necessarius, non modo probabilis sit intellectus Petri. Sed eum intell. falsum esse probabo. Nam quod Meuius & Seius sint re disuncti fateor, quodque sint cum Titio re coniuncti fateor, quod autem sint Meuius & Seius uerbis disuncti, id falsum esse supra ostendo. tam contra intell. Petri quam contra communem intell. Præterea etiam si fateremur quod Meuius & Seius essent uerbis disuncti, ad huc intell. Petri non esset uerus. Petrus enim ita ratiocinatur, Meuius re coniunctus est cum Titio, ergo pars Seij Titio tanquam re coniuncto delata, debet communicari cum Meuius; quia cum esset sibi re coniunctus secum concurrat. Quod sibi esset re coniunctus fateor, sed quod idem secum in illa parte concurrat, nego. nam sibi re coniunctus erat solummodo quod ad dimidiam sibi Meuius legatam, non quod ad dimidiam Seio relictam, ad quam nil iuris penitus habebat. Si ergo dimidia Seij Titio ut re coniuncto deferretur, non debet Meuius eam participare, quia quod ad illam nec coniunctus erat Seio nec etiam Titio. Titius enim Meuius re coniunctus erat quod ad dimidiam sibi relictam & etiam Seio quod ad dimidiam sibi relictam, non autem Meuius quod ad utranq; dimidiam, uel Seio quod ad utranque dimidiam. Sed tamen pro primo intell. communem quem supra reprobauimus, modo imprimis adduco ipsum tex. multipliciter ponderando. Primò in uerbo separatim, bis repetitum, de cuius natura est uerbalem disunctionem ut proximè dixi significare. Secundò quia

22
Intell. s. l.
Meuius ff.
de leg. 2.

tex. ait non solum fundus, sed etiam partes fundi separarim legatas esse. unde non possumus intelligere quod uerbalis disunctio esset solum quod ad Titium sed quod esset etiam inter Meuium & Seium. nec obst. text. ille, qui in themate innuit uerbis coactos esse Meuiū & Seium. nam ibi omittitur unum uerbum lego, ut ait Ripa ubi supra & quod fuerit omisus probatur, quia sequentia declarant præcedentia. l. si seruus plurium. ff. de leg. 1. §. fin. Sed uerbum separarim in fin. positum declarat quod in princ. fuit omisum unum uerbum lego. Tertiò, ratio potissime inspicienda est. l. adigere. §. quāuis. ff. de iure patronatus. Sed uerbum separarim est positum in ratione decidendi. ergo &c. & considera quod tam intellectus Petri quā communis intēdunt ad hoc, ne in d.l. Meuius esset uerbalis coniunctio.

Tertium intell. ad illum text. est, quod ibi Meuius & Seius essent uerbis tantum coniuncti, non re, Titius uerò esset utriq; re tantum, non uerbis coniunctus & quod portio Seij deficiens accrescat tam Titio quā Meuius Titio propter coniunctionem realem, Meuius propter uerbalem: ut sic coniunctus re tantum & coniunctus uerbis tantum pariter sint conditionis. quod ad ius accrescendi hunc intell. tenuit Oldradus in l. Meuius, quem ibi sequitur & refert Paul. & etiam Bar. & hunc intell. refert Bal. ibi nec reprobatur. Vnde uidetur approbare hunc intell. tener Bar. in l. re coniuncti. numero 31. & 32. dum legem Meuius. allegat ad hoc quod coniuncti re tantum & uerbis tantum inuicem quod ad ius accrescendi non præferuntur. & eundem intell. tener glōf. mag. in l. re coniuncti. eod. modo ponderando & eund. intell. tenet Ioannes, Azo, & Raine. eodem modo ponderando. nam isti tenent re tantum & uerbis tantum coniuncti inuicem non præferri secundum quod refert Ias. in l. re coniuncti. nu. 8. Contra hunc intell. immo quod Meuius & Seius non essent uerbis coniuncti tenent omnes, quos supra retuli tenere communem opin. pro quibus est ibid. tex. in uerbo separarim bis reperitum. Secundò, quia thema in princ. positum declaratur per rationem redditam in fin. in 2. parte tex. Tertiò quia in ipso tex. exprimitur quod etiam partis fundi habentes (1. Meuius & Seius) erant separati idque intelligendum est de separatione uerbali, etiam si adesset coniunctio realis, ut proxime latius dixi. contra & tertiò nouissime pondero illum tex. dum ait, quia cum separarim & partes fundi & totus legatus, sic necesse est ut pars, quæ cessat utriq; accrescat. Videamus ergo quod consilium ait hanc rationem esse necessariam ut uerum esse possit; dicere enim necesse est, nil aliud est quā dicere expeditum & procul dubio uerum esse. Sensus ergo uidetur esse, quod cum omnes, ut ait communis opin. essent uerbis disuncti omnesq; ut etiam ait communis opin. essent re coniuncti; pars unius deficiens omnibus pro portionibus accrescit; quia 23 in materia nostra nil magis expeditum quā quod omnes re coniuncti pariter admittantur, neque inuicem præferantur, ut tenet Bar. quem sequuntur omnes in l. re coniuncti. num. 27. & ad istas quatuor ponderationes ex illamet lege collectas non respondent tenentes communem opin. Quintum dabat intellectum Besutius quod in d.l. Meuius testator legando totum tertiò uidetur testator ad dupondium transire. d.l. cum quæstio. C. de lega. & ante eum ibi sentit Ioan. de Imola cui ipse Imol. respondet quem uideas, ex quibus patet quod ad d.l. Meuius nullus est realis intellectus, qui tex. patitur uarios intellectus in tantū quod Cynus Bald. & Paul. de Castr. referunt subtilem Petrum de Bellapertica dicere quod legerat octo uicibus illam legem antequam posset principium illius legis intelligere.

Ego autem diuido d.l. Meuius in tres. nam primò ponitur thema, deinde decisio, tertiò decisionis ratio. Secunda ibi, si Seius decesserit. Tertia ibi, quia cum separarim. ueritas est quod tex. ille in prima parte scilicet

in themate iuncta 2. parte scilicet in decisione luce clarius probat & decidit, scilicet quod re tantum coniuncti inuicem quod ad ius accrescendi non præferantur. Nam ibi Meuius & Seio non eadem dimidia, sed diuersæ fuerunt relictæ, sicq; re disuncti inq; eadem oratione, sicq; uerbis coniuncti, posteaq; totus fundus Titio relictus fuit, sicq; utrique re tantum coniunctus. Vnde nisi ratio per consultum reddita aliquid immutauerit ceterè tex. ille decidit hanc quæstionem. Videamus ergo dū tex. ait quod tam partes fundi quā totus separarim fuit relictus, an sit intelligendum de separatione uerbali tantum ut uult communis, an de reali simul & uerbali absolute inter Meuium & Seium ut uoluit Petrus, an de reali simul & uerbali inter omnes non absolute, sed secundum quid? & quod de separatione uerbali tantum non possit intelligi probatur, tum quia Meuius & Seius non uerbis separati immo potius coniuuncti fuerunt, tum quia ipsi met fuerunt re separati. & quod de reali tantum separatione non possit intelligi, patet, quia ibi etiam uerbis fuerunt separati Meuius & Seius respectu Titij. præterea re separati non fuerunt respectu Titij, sed potius coniuncti hoc secundò, & quod de separatione reali & etiam uerbali absolute & inter omnes non sit intelligendum, probatur, quia tunc inter eos non esset ius accrescendi secundum communem opin. ut l. 2. 2. resp. de usufruct. accr. ff. l. & Proculo. ff. de leg. 2. Præterea constat quod Titius fuit re coniunctus Meuius & Seio quodq; Meuius & Seius inter se uerbis coniuncti fuerunt hoc tertiò, & quod de separatione tam uerbali quā reali inter duos tantum primos non sit intelligendum, patet, quia tex. ait quod tam fundus quā partes fundi fuerunt separarim legatæ, sicq; separatio erat non inter duos tantum, sed etiam respectu Titij. Præterea duo primi non erant inter se re & uerbis separati, sed re tantum, hoc quartò. Quintò ergo loco super est quod ut uerba consulti dicentis, quia eum separarim & partes fundi & totus legatus sit, uerificentur, dicamus, quod loquitur de separatione tam reali quā uerbali, & non solum inter quosdam, sed etiam inter omnes, non tamen absolute sed secundum quid. Nam intelligo quod uerbum separarim denotat separationem realem, quæ est inter duos primos, ut sic uerificetur uerbum, quia cum separarim & partes fundi. Secundū denotat separationem uerbalem quæ est inter Titium & duos primos ut sic uerificetur uerbum, quia cum separarim totus fundus. Dixi etiam quod uerbali simul & reali separatio, quā denotat uerbum separarim non est absoluta, sed secundum quid: tum quia si omnino essent disuncti inter eos ius accrescendi non esset, cum quia inter duos primos est uerbali tantum coniunctio, & inter eos & tertium realis tantum coniunctio, ut proxime dixi. sicq; uerbum separarim, quod in l. illa bis reperitur, diuersimodè accipitur idque sit ex necessitate. nam nisi ita intelligemus, ille tex. nulla sui parte constaret eiusque uerba minime uerificarentur. Nec est nouum ut idem uerbum diuersimodè accipitur, hoc amplius 24 etiam unum & idem uerbum si ad duo referatur potest proprie & improprie sumi secundum Ias. in l. fi. C. de contratab. num. 33. Præterea 25 uerbum unum & idem positum iuxta plura determinabilia ea determinat pro ut natura uniuscuiusque determinatorum exposcit ita Ias. in l. contra maioris num. 2. C. de inoffic. testam. nec obst. quod alias uerbum unū respiciens plura determinabilia debet ea pariformiter determinare. nam ipse respondet & tu ultra respon. quod illud uerum in dubijs uoluntatibus interpretandis. nam tunc nec recedimus ab uniformitate, nec etiam à proprietate. ut l. non aliter. ff. de leg. 3. secus si simus in casu certo ut hic, ubi certum erat separationem tantum realem esse inter duos primos, uerbalemque tantum inter eos & tertium. nam tunc uerbum illud flexibile adaptamus secundum naturam cuiusque. Facit, quia uerba sunt intelligenda secundum subiectam

23
Coniuncti
re tantum
in uicem nō
præferuntur.

24
Verbum
idem proprie
& improprie
sumitur.

25
Verbum
respiciens
plura determinabilia
determinatur
iuxta naturam
alterutrum.

Et materia. l. si uno. ff. locati. Itē sunt intelligenda secundū quātitate persone ad quam referuntur. l. qui heredi. §. domino. de condi. & dem. ff. l. stipul. ista. §. hi qui. §. hac quoque. de uerb. oblig. ergo. &c. & in proposito æquum est quod intelligatur secundum naturam rei ad quam referuntur. Cum de rebus ad personas sit bonum argum. nam cum hic dicatur, quia cum separatim & partes fundi & totus legatus sit. uerbum illud separatim est intelligendum secundum naturam separationis, quæ in legando tam fundum quam eius partem facta fuit. Et per ista remanet responsum ad quatuor ponderationes, quas pro communi op. faciebam præter quam ad ultimam, ad quam resp. non obesse uerbum necesse est, quia etiam si ex ponamus expeditum esse, & procul dubio uerum, ad hoc resp. quod lex illa pro expedito habuit tantum uerbis quæ tantum coniunctos inuicem non præferri, uel dic quod ibi potissima dubitatio erat, an posito quod utrique accresceret deberet tantum uiriliter an pro portionibus accrescere? & rex. ait, pro portionibus accrescere, idque expeditum esse. Habes ergo nouissimum intell. ad. l. Meuiō. quam. l. difficillimam appellat Ias. in. l. re coniuncti col. 3. in prin. & Ripa ibi nime. 123. illam. l. appellat terribilem refertque quod Petrus de Bellapertica qui secundum ipsum melius quam alius de mundo. l. intellexit tamen illam. l. octo uicibus legerat prius quam eam intellexisset, & tandem etiam ultima uice errauit, ut supra uisum est. nec miror quia 26. tex. ille in omni sui parte contrarietatem continere uidetur, ut patet ex superioribus, & etiam ineptitudinem ut probabo. Nam quid ineptius quam dicere quia cum separatim & partes fundi & totus legatus, sic necesse est ut pars quæ cessat cuique eorum proportionē legati accrescat, ineptum sanē uerbum à separatione arguere ad ius accrescendi inducendum, cum separatio ipsa sit quæ ius accrescendi impedit. l. i. 2. responso de usufr. acc. l. & Proculo de leg. 2. nisi saluando consilium dicas quod ibi non redditur ratio quare accrescat, sed quare utrique accrescat, ut sit sensus quod ex quo uterque separatus est, non est cur alter alteri præferri uoluerit, separatimque appellat omnem illum, qui mixtum coniunctus non est. Sexto ultra omnes adde 27. aliū intellectum ad. l. Meuiō. nam si dixi, Meuiō fundi dimidiam, Seio dimidiam lego, eundem fundum Titio lego. duo primi licet sint uerbis coniuncti & minus ab initio habeant quam tertius, non tamen præferuntur ei in iure accrescendi, quia 28. licet si propter unitatem sermonis aliqui minus ab initio habeant, oportet ex post facto præferri in iure accrescendi. l. hæreses sine. ff. de hæ. inst. tamen hic non habuerunt minus propter unitatem sermonis, sed ex eo quod testator certam partem cuique signauit. Vnde illa uerbalis coniunctio quæ ab initio nil eis ademit, nil eis prodesse debet in iure accrescendi etque perinde ac si dicerem, Meuiō dimidiam lego, Seio dimidiam lego, eundem fundum Titio lego. uel si dicerem, Meuiō dimidiam fundi, Seio dimidiam Titio eundem fundum lego. Quo casu omnes ius accrescendi haberent, licet non uiriliter. idem in terminis. l. si ita quis hæreses. nam si dixi, primus hæres esto, secundus & tertius æquis ex partibus hæreses finto. non est perinde ac si dicerem, primus hæres esto, secundus hæres esto, tertius hæres esto. (licet id quidam putent) quia tunc ab initio æquē admitterentur, & ex post facto uiriles haberent in iure accrescendi. quod est contra illum tex. in uerb. pro portionibus. sed secundus & tertius habendi sunt perinde ac si dicerem secundus in dimidia, tertius in altera dimidia hæreses finto. quo casu tantum primo quantum duobus illis dedisse uideret, nec præferrentur primo in iure accrescendi idque non est propter orationis unionem, sed propter expressam partium designationem, nam ex quo dixi æquis partibus euidenter monstraui quod uolui solidum cuique dare ac soli-

dum prima facie primo dare uideor, cum nullius partis mentionem fecit. si quis cum totum. ff. de excep. rei iud. Hinc est, quod si dicerem, secundum & tertium instituo, tunc (secundum op. communes) partes concurrunt faciunt, quia solidum prima facie cuique dedisse uideor. l. coniunctim de leg. 3. ff. & tunc quod concursu de finit habere, id concursu cessante recuperant, uel potius conseruant. sed cum dixi æquis partibus, tunc ut concursu nil amittunt, sed partium expressione ita repudiatione nil quaerunt. Hactenus de intell. d. l. Meuiō. & d. l. si ita quis.

Ultimus intell. ad. l. Meuiō. sit quod inter collegatarios ius accrescendi locum habet etiam si & re & uerbis separati sint, (puta Meuiō fundi dimidiam lego & Seio alteram dimidiam lego.) ut exactissime probauimus infra in 26. casu quo cessat ius accrescendi. & cum id pro constanti & comperito iure consultus haberet in d. l. Meuiō. ideo dixit, quia cum separatim & partes fundi & totus legatus sit, necesse est, ut pars, quæ uacat pro portione legati cuique accrescat. arguere enim à separatione ad ius accrescendi concedendum, ineptissimum esset, si uera foret communis opin. existimantium ius accrescendi non esse inter separatos; sed quia inter eos ius accrescendi esse in comperito erat, & in eo duntaxat questio manebat, utri potius ex collegatariis ea portio, quæ uacabat accessura esset; ideo iure consultus dixit, necesse & ueluti expeditum esse, ut pro portione legati portio uacans cuique accederet, quandoquidem omnes erant separati sicque nil erat cur alter alteri præferretur. Nam quo ad prælationem concedendam in iure accrescendi si soli coniuncti dicuntur, qui re & uerbis sicque mixtum coniuncti sunt; nec sola realis coniunctio, aut sola uerbalis coniunctio hanc ad rem sufficere uidetur. argum. l. coniunctim. ff. de leg. 3. & d. l. si ita quis hæreses. & d. l. Meuiō & l. coheredi. §. qui discretas. ff. de uulgari. l. hæreses sine. ff. de hæ. inst. l. item quod Sabinus. §. i. & §. si unus eod. tit. neque ad rem pertinet quod in d. l. un. C. de cad. toll. uerbis coniuncti coniuncti appellantur, non etiam re coniuncti. nam illud procedit quod ad læsionem ipsorum quo magis teneantur ad subeundum onus legato impolunt, ad quod re tantum coniunctus non tenetur, ut ibi nominatim exprimitur in §. ubi autem cum. §. seq. Sed quo ad utilitatem quale est, ut portio uacans accrescat utque in ea præferatur unus alteri aliud forte esset: cum coniunctus re tantum quod ad onus etiam recusandum emolumento agnito longè fauorabilior sit quam uerbis tantum coniunctus ut ibi. & sic ut nobis uidetur in l. re coniuncti. ff. de lega. 3. uerb. præferatur, coniuncti appellatione retantum coniunctus continetur. nam dum ait, quod si re tantum coniunctus sit, constat non esse potiorē exponendum scilicet re & uerbis coniuncto. dum uerò subiungit, si uerò re coniunctus sit uerbis, questionis est, an coniunctus potior sit intelligendum, coniunctus. l. re tantum & potior. f. coniuncto uerbis tantum. sicque subiicitur & magis est, ut & ipse præferatur, hoc est ut ipse re tantum coniunctus præferatur uerbis tantum coniuncto.

In hoc ergo articulo, in primis est opinio gloss. in d. l. re coniuncti & Bar. quod neuter præmissorum præferatur. ita tenet Azo tenent Bar. Raine. Albe. de Rosata Flor. Bald. Ange. & Imola in. l. si ita quis. ff. de hæ. insti. & Abbas in cap. & hi qui. quaestione 23. extra de ara. & qualitate. Crotus in. d. l. re coniuncti. Ioan. Fab. in. d. §. si eadem. inst. de lega. & ista est communis opinio secundum d. Carolum Ruinum in repetitione. l. Gallus. §. & quid si tantum colum. 42. ff. de liber. & posthum. sequitur Iason. in consilio 143. incip. spectabilis quondam in 4. uolumine colu. 2. dum uult quod illa uerba æquis portionibus faciant quod disiuncti simul cum coniunctis æqualiter admittantur. pro ista opinione est casus secundum Bar. in. d. l. re coniuncti. & in. d. l. si ita quis & l. Meuiō.

26
Intell. 5.
d. l. Meuiō
ff. de leg.
3. 2.

27
Intell. 6.
d. l. Meuiō
de leg. 2.

28
Verbalis
coniunctio,
quando nō
inducit
prælationem
in iure
accrescendi?

29
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

omnes & per omnes in.l. unica. C. quando non per. l. Mevio. ff. de lega. 2. tex. in. d. §. si eadem ubi dicitur, qd si duobus est res legata, siue coniunctim, siue disiunctim scinditur inter eos legatam: ergo neuter alteri præferatur, sed simul admittuntur. & tex. ibi in princip. in uerbo coniunctim intelligitur de uerbis coniunctis secundum glo. ibi & communiter doct. facit. l. unica. §. his ita uerbis. sin autem ex his. C. de caduc. tollend. ubi si aliquis disiunctorum repudiet partem suam ad omnes tam disiunctos quam coniunctos similiter cum suo onere pertinet. & tex. ibi in uerbo disiunctorum intelligitur de re tantum coniunctis, & tamen ibi tex. uult quod omnes admittantur, ergo neuter præferatur. & si tex. ibi in uerbo coniunctis, intelligeretur de mixtim coniunctis, non diceret ibi text. quod simul admittantur, sed mixtim coniunctus omnibus præferretur. ideo necessario de uerbis coniunctis intelligitur. idem tenent Cynus & Dinus in. d. l. si ita quis. Ange. & Christophor. Porcus in. d. §. si eadem. post gl. ibi in uerbo disiunctim. Præterea non dubium est, quin sint in consideratione quod ad ius accrescendi coniunctiones siue illæ reales tantum sint, siue etiam uerbales tantum ut in. l. re coniuncti. ff. de lega. 3. & in. l. triplici. ff. de uerborum significatione. ergo ex mente & sententia iuris consultorum fuisse credendum est, ut harum coniunctionum neutra alteri præferatur, quandoquidem prælatio nulla lege expressim inducta reperitur. In summa, non est nouum, ut cum res dubia, anceps, & ambigua est: tunc iure consulti pro neutra partium sententiam tulerint, sed more ueluti rusticorum rem diuidi iusserint. l. si pater. ff. de hæ. inst. §. si. inst. de uulg. idem ergo & in presenti & c. Secunda est opinio Hugonis dicentis quod uerbis tantum coniunctus præferatur. sequitur Petr. de Bellaper. Iacob. de Rau. Camanus Besu. Iac. de Puteo & d. Ias. in. d. l. re coniuncti. quæ opinio secundum eum est communis, & ita tenet Alciatus in. l. triplici. ff. de uerb. sig. & nouissime Castalius in. l. quoties. §. idem ait. ff. de usufr. accresc. Primo adducitur pro parte Petri. nam coniunctio uerbalis procedit secundum uoluntatem testatoris, & realis prouenit ex unitate rei: ideo uerbalis coniunctio est potior Bar. respondet quod realis coniunctio etiam prouenit ex uoluntate testatoris assignantis rem unicuique; & pro Bar. est tex. in. d. l. unica. §. his ita. C. de cad. tollen. ibi, disiuncti uerò ab ipso testatoris sermone apertissime sunt discreti. Secundò mouetur Petrus & sequaces, nam uerbis coniuncti reputantur unum corpus. l. unica. §. hoc ita tam uarie. C. de cad. tollen. l. planè in princ. ff. de leg. i. faciunt, quæ in simili dicit gl. in. c. quia in tātū. extra de preben. Bal. in. l. si plures in pr. uer. ite electio. C. de cond. infer. Abb. & Felinus in. c. cum olim col. 5. extra de re iudi. propterea debent reputari magis coniuncti. confirmatur secundum Besu. quia uidemus quod in. §. si eadē inst. de leg. & l. unica. §. his ita. C. de cad. toll. dicitur solum coniuncti mixtim coniuncti & uerbis tantum coniuncti, & re tantum dicitur disiuncti, ideo uidetur fortior uerbis coniunctio. Bar. respondet quod non uidet rationem quare unitas ex parte personarum operetur plus quam ex parte rei. Item licet uerbis coniunctio operetur quod coniuncti pro uno reputentur, & fictè & ideo dicit tex. in. d. §. hoc ita tam uarie, quod coniuncti propter unitatem sermonis quasi in unum corpus redacti sunt, & sic fictè, quia dictio quasi, ibi posita impropriam significat Bart. & omnes in. l. si ante nuptias. post glo. ibi. ff. solu. mat. in. l. in ius. ff. de lib. & post. idem dicimus de patre & filio Bal. in. l. etiam colun. pe. C. de excep. rei iudi. l. si. C. de impu. & cum talis unitas personalis sit ficta non debet magis attendi, quam unitas realis in qua eadem res non fictè, sed uerè dicitur legata. §. sin autem disiunctim. C. de cad. toll. & sic patet, quod dicta unitas formalis non est potior, sed uidetur potior realis unitas. ideo tollitur fundamentum præfatum. Per. & adde quod hanc opin. Petri. de Bellaperti. dicunt

communem & sequuntur Iaso. in. d. l. re coniuncti. nume. 148. & num. 46. Ripa num. 114. Crotus num. 47. Politus num. 53. Befutius col. i. cum pl. seq. Alciatus lib. 6. paradox. c. 7. & in. l. triplici. ff. de uerb. sig. Corrafi. in. l. re stamento. C. de impub. num. 4. 5. & 6. Zasius lib. i. sing. in. tell. c. 18. col. 3. qui omnes mouentur per tex. in. d. l. re coniuncti. ff. de lega. 3. in quo re uera sufficiens fundamentum fieri non potest, tum quia tex. ille uarios recipit intellectus inter se aduersis frontibus pugnantes, unde secundum uulgares doctrinas in eo sufficiens fundamentum fieri non potest; tum & fortius quia illa lex errore scriptorum re uera corrupta est, ne aliter existimantibus iure consultis uideatur legem multum in cõpositam edidisse. Præterea, in summa ne doctrina nostra cõca sine exemplis uideatur, dic si testator dixit primus & secundus in dimidia, & tertius in altera dimidia heredes sunt. & in hac dimidia, quam primo & secundo assignauit, quartus quoque heres esto. repudiante primo eius pars secundo tantum, non etiam tertio, uel quarto accrescit: quia secundus repudiante erat mixtim coniunctus. ut. d. l. triplici. tertio autem uerbis tantum coniunctus erat ergo & c. ut. d. l. re coniuncti. Tertio autem repudiante tunc eius pars non primo, uel secundo, qui secum erant uerbis tantum coniuncti, sed quarto tantum accrescit, qui secum erat re coniunctus, quia uerbis sola coniunctio, cum realis per testatorem expressim dirimitur nil prodest ad inducendam prælationem in iure accrescendi: licet ad ius accrescendi in iure accrescendi in iure accrescendi nil prodest. Quod autem ad inducendam prælationem in iure accrescendi nil prodest, est tex. apertus in. d. l. si quis ita heredes. ff. de hæ. inst. & in. d. l. Mevio. in princ. ff. de leg. 2. & in. l. Item quod Sabinus. §. unde idem. ff. de hæ. inst. secundum quod supra induxi & dixi latius in materia realis coniunctionis. Ex quibus omnibus collige sequentes conclusiones.

Prima, quod mixtim coniunctus reliquis præferatur.

Secunda, quod uerbis tantum coniunctus, re tantum coniunctio non præferatur, contra magis communem opin.

Tertia, quod re tantum & uerbis tantum coniuncti pariter non admittuntur contra alteram communem opinionem.

Quarta, quod re tantum coniunctus præferatur uerbis tantum coniunctio contra omnes ferè doct.

Quinta, quod uerbis coniunctio per adiectionem huius dictionis equè, uel æquis partibus eneruatur, non secus quam realis coniunctio: nisi quod uerbis eneruatur interpretatiuè, realis uerò expressim, quod intellige, quando nulla pars fuit expressa a testatore sed omnes fuerunt indefinitè uocati.

Sexta quod realis coniunctio sola non inducit prælationem in iure accrescendi, quando licet esset realis inspecta proprietate uerborum, tamen inspecta legis interpretatione non erat realis coniunctio: quia uocatio indefinita uidetur restringi ad partem de qua specificè non fuit dispositum ut in terminis. l. item quod Sabinus. §. unde idem. ff. de hæ. insti. & l. Mevio in princ. ff. de lega. 2. itaque in terminis. d. §. unde idem. intelligo quod erat coniunctio realis, quæ per. l. interpretationem eneruatur, quia duo ultimi, qui simpliciter fuerunt instituti licet inspecta uerborum proprietate ad totum inuitati uiderentur & consequenter cum reliquis essent realiter coniuncti; tamen inspecta. l. interpretatione ad unam, quæ ass. deerat tantum uocati intelliguntur, & sic desinunt esse uirtualiter re coniuncti. E contra in. d. l. Mevio. licet duo primi essent inspecta uerborum proprietate uerbis coniuncti propter unitatem sermonis, tamen inspecta interpretatione legis desinunt esse uerbis coniuncti effectualiter. simile in. d. l. si quis ita heredes.

Et cum supra dixerimus quod ius accrescendi in legatis non datur in inuitum sed demum conceditur sponte accipienti, seu acceptanti. argumento textus in. l. unica. §. ubi autem legatarii. C. de cad. tollen. ubi traditur per

29
Ius non de
crescendi
etiam in le
gatis dat
tur inuitis
secundum
communem
nos contra.

part. & per omnes in d. l. re coniuncti. die quod il-
lud procedit in iure accrescendi strictè sumpto : sed
quando aliqui ueniunt per ius non decrescendi
tunc accrescit inuitis etiam si sit legatum, ratio est se-
cundum Bar. in d. l. re coniuncti. quia non possunt scin-
dere legatum. l. neminem cum glo. ff. de leg. 2. l. si cui res
eo. titulo. l. legatarius. ff. de leg. 1. l. quidam. C. de iure de
libe. ubi est glo. magistra & ibi Bal. & moder. Aliam ra-
tione dabat. Bal. ubi per moder. in l. si ex asse. ff. de acq.
hær. quod qui partem indiuidui fecit, totum fecisse ui-
detur & sic, qui partem legati, uel hæreditatis agnouit,
totum legatum, seu hæreditatem dicitur agnouisse. ra-
tio ponitur in l. unica. §. his ita. C. de cadu. tollen. d. Ias.
in l. 1. colum. r. ff. de acq. hær. post Bar. & Bal. dat alias ra-
tiones, quem uideas, & hoc secundum Bar. ibi proce-
dit etiam si hæres adeundo diceret partem adeo, & par-
tem repudio: quia talis declaratio uoluntatis non tollit
quominus eo inuito habeat locum ius accrescendi, quia
aditio partis habet hanc naturam à iure appropriatam
quod trahitur ad totum. d. l. si ex asse. Ideo dicta prote-
statio contra naturam actus præambuli uiciatur. l. per
seruum. §. 1. ff. de usu & hab. l. prima. §. 1. ff. si usufruc. pe-
ta. l. cum precario. ff. de precario. Nec obstat, si dicatur,
quod dicta uerba dicuntur continere repugnantiam &
sic actus debet uitari. l. ubi repugnantiam. ff. de reg. iur.
ut dicebat Iac. de Are. nam secundum Bar. non est repu-
gnantia, quia ius accrescendi competit inuito ut per
Bar. in d. l. re coniuncti. & d. §. his ita, quia cõpetit por-
tioni, non personæ. l. si Titio. §. 1. ff. de usufruc. acer. d. l.
si totam. ff. de acq. hær. ideo persona ei renunciare non
potest extendendo seu limitando de quo etiam per Io. de
Imo. in l. 1. §. si ex fundo. ff. de hær. instit. per Abb. in c.
Rainucius in fin. extra de testa. ubi extendit quod hoc
habet locum etiam ab intestato. & idem dici debet in
pluribus re tantum coniunctis, qui rem insolidum ha-
bere dicuntur, arguendo de una persona ad plures glo.
in l. na. ad ea. ff. de cond. & dem. licet glo. in d. l. neminem
contrarium uidetur uelle. Verum licet in hoc articu-
lo ita transeat in d. l. re coniuncti. Bar. nu. 49. cum quo
simpliciter transit Iaso. ibi num. 238. & Ripa num. 183.
& Crotus num. 86. tamen Politus num. 62. contrarium
sentit, ut portio repudiata collegatario non inuito, sed
tantum uolenti accedat siue iure accrescendi, siue iure
non decrescendi deferatur; quia. l. legatarius. ff. de leg.
1. l. neminem cum duabus. ll. seq. ff. de lega. 2. loquuntur
quando legatum uni tantum relinquitur, tunc enim le-
gatarius scindere legatum non potest, secus autem si
duobus relinqueretur, quo casu partes quodammodo
factæ uidentur. Tu autem considera quod ius non de-
crescendi in duobus casibus locum habet, primus, cum
collegatarii sunt re tantum coniuncti. ut. §. ubi autem
cum seq. C. de cadu. tollen. secundus, quando sunt mi-
xtim coniuncti. glo. mag. in fin. ibi, quam ultra doct. ibi,
qui eam communiter sequuntur, sequitur etiam Bar. nu-
me. 55. in d. l. re coniuncti. ubi Ias. num. 11. Alex. in l. sti-
pulatio ista. §. in stipulationibus. num. 7. ff. de uerb. obl.
Soci. in l. si separatim. ff. de condit. & dem. Dico ergo
quod ius non decrescendi legatario inuito non datur
rex. est in §. hoc ita tam uariè. C. de cad. toll. cum. §. seq.
qui incipit ubi autem. nam. d. §. hoc ita tam uariè loqui-
tur in mixtim coniunctis, ut patet ibi, sermo testatoris
omnibus prima facie solidum assignare uidetur. & ibi qua-
si suam facit. l. coniunctim. ff. de lega. 3. sed statim in §.
seq. ait quod legatariis coniunctis pars repudiata, uel
quoquo modo defecta non inuitis, sed uolentibus ac-
crescit: ergo necessariò intelligendum est de coniunctis
mixtim. & in hoc casu op. Bar. & communis sine dubio
uera non est, ut ius non decrescendi deferatur collega-
tario inuito, quinimmo deferatur uolenti. In secundo
autem casu, quando erant re tantum coniuncti uidetur
quod inuito collegatario ius non decrescendi defera-
tur. argumento. §. si uerò nemo. & §. si uerò ad defi-

cientis. & §. si uerò disunctim. C. de cadu. toll. ubi ac-
crescit sine onere. i. datur ius non decrescendi sine one-
re collegatario iniuncto eo quod solida res agnoscenti
relieta uidetur. ergo ut si ab initio coniunctum nullum
habuisset, scindere legatum non posset ita & si habuit, si
tamen per. l. interpretationem postquam is repudiavit
nullum coniunctum habuisse uidetur. & sic procedat hoc
casu op. Bar. & communis contra quam tamen facere
uidetur. l. legatarius. in prin. ff. de leg. 1. cogita ergo.

De tacit. substitutione, uel iure ac- crescendi §. xxij.

SUMMARIUM.

- 1 Ius accrescendi cessat ubi est omnimoda disunctio rea-
lis. cum communi.
- 2 Pars, quæ potest ad oculum demonstrari facit aliam
rem uideri.
- 3 Distributiuum impedit ius accrescendi.
- 4 Accrescendi ius datur similiori ac uiciniori.
- 5 Accrescendi ius est prorogatio eiusdem formæ.
- 6 Legatum quid sit.
- 7 De eadem re.
- 8 Intell. l. cum questio. C. de lega.
- 9 De eadem re.
- 10 Intell. l. qui non. §. filijs. l. si ita. §. quidam. ff. de hær. in-
stit. §. ex diuerso. instit. eod. titulo.
- 11 Separatio realis quædam uisibilis, quædam pro in diui-
so, & tunc, quædam expressa, quædam tacita, quæ-
dam, quæ licet expressa uideatur inspectis uerbis te-
stantis, tamen inspecta legis interpretatione nec ex-
pressa est nec tacita etiam.
- 12 Coniuncti re, qui sint.
- 13 Coniunctio realis non impedit tacite partes fieri à
lege.
- 14 Copula inter personas facit partes æquales.
- 15 Coniunctione in mixta partes factæ uidentur, sed an
à lege an à testatore, ardua q. est?
- 16 Separatio realis tacita non impedit ius non decre-
scendi.
- 17 Re coniuncti, qui dicantur.
- 18 Accrescendi ius quando sit, & quando ius non decre-
scendi.
- 19 Si duobus mixtim coniunctis res legatur ut transeat do-
minium?
- 20 Dominium pecuniæ legatæ non transit ipso iure in le-
gatarium.
- 21 Dominium rei legatæ duobus, ita quod quisq; solidum
haberet in neutrum transit ipso iure à morte te-
stantis.
- 22 Dominium rei duobus legatæ ut transeat in eos.
- 23 Ius accrescendi cessat quando pluribus eadem res le-
gatur, hoc actò, ut quilibet solidam rem consequatur
cum communi contra nouiss.
- 24 An sit ius accrescendi in re quæ testatori debita erat.
- 25 In usufructu est ius accrescendi inter uerbis tantum con-
iunctos ab initio.
- 26 Intell. l. pen. ff. de usufr. accresc.
- 27 Ius accrescendi cessat in usufructu inter uerbis tan-
tum coniunctos. contra communem.
- 28 Inter uerbis tantum coniunctos in usufructu non esse
ius accrescendi.
- 29 Intell. l. 1. §. interdam. ff. de usufr. accre.
- 30 Usufructu inter uiuos constituto non esse ius accrescen-
di contra communem.
- 31 L. 1. §. interdam. ff. de usufr. accre.

- 32 *Ius accrescendi non est post portionem quasitam cum communi.*
 33 *Accrescendi ius cessat post portionem quasitam etiam ex coniunctione legali.*
 34 *Ius accrescendi est in usufructu post portionem quasitam cum communi.*
 35 *Ius accrescendi an concurrat cum substitutione contra communem.*
 36 *Fortius absorbet debilius.*
 37 *Pupillaris hereditas est ueluti portio paternæ hereditatis.*
 38 *Accrescendi ius est interdum inter diuersas hereditates.*
 39 *Substitutio est conditionalis institutio.*
 40 *Puri, & purificati idem iudicium.*
 41 *Institutus in pluribus portionibus eiusdem hereditatis, additione unius omnes acquirit iure institutionis, non partim iure accrescendi.*
 42 *Intell. l. pen. ff. de iniur. rup.*
 43 *Verba ad totum referenda.*
 44 *Verba simpliciter non secundum quid accipienda.*
 45 *Ius accrescendi non est quando institutus in pluribus portionibus unam agnoscit, & alteram repudiat. contra communem.*
 46 *Causam acquisitionis nullus mutare potest.*
 47 *Hereditas, legata, conditionesque an possint diuidi per honoratum.*
 48 *Ius accrescendi non est post portionem quasitam etiam reuocabilitur contra communem.*
 49 *Intell. l. cum hereditate. ff. de acquir. her. contra communem.*
 50 *Piæ causa fauore an quis possit partim testatus decedere & ardua q.*
 51 *Piis in causis an semper ius canonicum sit inspiciendū.*
 52 *Accrescendi ius an detur inter re, & uerbis separatos. egregia q.*
 53 *Species generi suo affiniore est quam alteri speciei.*
 54 *Testator quo minus potest uidetur heredem onerasse.*
 55 *Argum. de singularibus ad uniuersalia, uel contra, non ualet.*
 56 *Testator de uno fundo plures facere potest, sed de hereditate plures facere nequit.*
 57 *Hereditas est inuisibilis & incorporea.*
 58 *Inter re, & uerbis disiunctos an sit ius accrescendi. ardua quest.*
 59 *Ius accrescendi datur inter legatarios re, & uerbis separatos contra communem.*
 60 *Coniunctus etiam re, & uerbis separatus excludit substitutum.*
 61 *Intell. l. & Proculo. ff. de leg. 2.*
 62 *Accrescendi ius ut sit, oportet portionem ex toto uacare.*
 63 *Coniunctio uerbalis sola inducere non potest ius accrescendi sola de per se contra communem op.*
 64 *Quod inter collegatarios re & uerbis disiunctos possit esse ius accrescendi.*
 65 *Intell. l. & Proculo. ff. de lega. 2.*
 66 *L. & Proculo. ff. de leg. 2. aliter intelligitur.*
 67 *Accrescendi ius non datur ei, qui à testatore non fuit nominatus.*
 68 *Intell. l. planè. §. si coniunctim. ff. de leg. 1.*
 69 *Ius accrescendi cessat ubi portio speratur posse debere.*
 70 *Ius accrescendi an detur ei, qui admittitur iure speciali & contra uoluntatem defuncti.*
 71 *Dispensatio interdum extenditur.*
 72 *Ius accrescendi an cesset, quando succeditur contra uoluntatem defuncti permissu legis.*
 73 *Usufructus legatus recipit ius non decrescendi.*
 74 *Ius accrescendi an detur coniunctis per statutum.*
 75 *Ius accrescendi an detur quando bona sunt in diuersis territoriis.*

- 76 *Ius accrescendi an detur in penis.*
 77 *Coniuncti non sunt, quando uni genus, alteri species legatur. cum communi.*
 78 *Genus quid dicatur.*
 79 *Si uni genus, alteri species legatur, tunc non concurrunt, quia species integra deducitur de genere.*
 80 *Ius accrescendi an detur quando uni genus, alteri species legatur.*
 81 *Intell. l. qui quadraginta. ff. ad trebell.*
 82 *Species integra semper deducitur de genere siue primo genus legatur, deinde species, siue contra.*
 83 *Intell. l. cum questio. C. de leg.*
 84 *Concursus non est inter usum fructuarium omnium bonorum, & cum, cui fundus legatus fuit. egregia q.*
 85 *Ius accrescendi an cesset in alimentis.*
 86 *Accrescendi ius cessat inter succedentes diuerso iure.*
 87 *Accrescendi ius cessat quando unus uenit per contrab. alius per secundum tab.*
 88 *Accrescendi ius cessat quando unus uenit per ius ciuile, alius per prætorium.*
 89 *Accrescendi ius cessat quando unus succedit ex testamento, alius ab intestato.*
 90 *Accrescendi ius cessat in casu de quo hic.*
 91 *Accrescendi ius cessat in casu de quo hic.*
 92 *Accrescendi ius cessat in casu de quo hic.*
 93 *Ius accrescendi an detur in annuo redditu.*
 94 *Ius accrescendi an detur in elemosyna.*
 95 *Ius accrescendi an detur in distributionibus.*
 96 *Ius accrescendi an cesset per commemorationem.*
 97 *Intell. ad l. sicut. ff. de adim. lega.*
 98 *De eadem re.*
 99 *De eadem re.*
 100 *Ius accrescendi an cesset per uerba taxatiua.*
 101 *Ius accrescendi an cesset in dispositionibus limitatiuis.*
 102 *Intell. nouus ad l. Lucius. §. qui habebat. ff. ad trebell.*
 103 *Ius accrescendi an cesset in substitutione fideicommissaria.*
 104 *Ius accrescendi an cesset in fisco.*
 105 *Ius accrescendi an cesset prohibente testatore.*
 106 *Ius accrescendi an cesset, quando portio ope tantum exceptionis uacabat.*
 107 *L. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de test.*
 108 *Ius accrescendi an cesset in legitima liberorum.*
 109 *Ius accrescendi an cesset in instituto in re certa.*
 110 *Heredi rerum certarum an accrescat hereditas.*
 111 *Ius accrescendi cessat portione quasita.*
 112 *Ius accrescendi datur, cum portio quasita per restitutionem omittitur.*
 113 *Ius accrescendi datur post portionem quasitam in assignatione liberti.*
 114 *Ius accrescendi post portionem quasitam an detur in herede adire coacto.*
 115 *Ius accrescendi an post portionem quasitam detur in causis pijs.*
 116 *Ius accrescendi an detur post portionem quasitam in luero à lege delato.*
 117 *Ius accrescendi an impediat, qui ad partem non admittitur? noua ratio.*
 118 *Intell. l. si ponas. §. si. ff. de inoffic. testamen.*
 119 *Accrescendi ius an cesset in iure patronatus.*
 120 *Accrescendi ius an cesset in feudis.*



OSTREMò uidendum est, in quibus casibus cesset ius accrescendi, & decem supra nouem enumerauimus supra de successionum creatione. §. 10. super rep. l. qui quartam. §. fin. ff. de lega. 1. quam collocauimus in pr. par. d. §. 10. Ergo i. uigesimo inter legatarios uerbis tantum coniunctos, non habet lo-

Nn ij cum

I
Ius accrescendi cessat, ubi est omnimoda disiunctio realis. cum

De tacit. subst. uel iure accresc.

2
Pars, quæ
potest ad
oculum de
monstrari
facit aliã
rẽ uideri.

3
Distribu-
tium im-
pedit ius
accrescen-
di.

4
Accrescen-
di ius da-
tur similitu-
ri ac uici-
niori.

cum ius accrescendi, quando in re est omnimoda disun-
ctio; ut si testator dicat Titio & Mevio lego singulos
seruos. l. huiusmodi. §. quibus. ff. de lega. 1. tenet Ludou.
Roma. consil. 185. incip. pro decisione uel secundũ Bart.
in. d. l. re coniuncti, in princ. si dicatur 2 lego Titio &
Seio fundum factis portionibus pro diuiso, tunc enim
quælibet pars diuisa, est separatus fundus. l. recte dicimus
§. fin. ff. de uerbor. sign. propterea inter eos non habet lo-
cum ius accrescendi. Aliud est exemplum in l. 2. in pr.
quib. mod. usu amitt. & hoc sequuntur Salicet. Cuma.
dd. in. d. l. re coniuncti. & omnes in. d. §. quibus. ubi plus
dicebat notanter. Barr. q. si testator instituit filias suas
in centum pro qualibet, licet sint uerbis coniunctæ, non
erit inter eas ius accrescendi. sequuntur ibi Alex. Paul.
de Castr. Ioan. de Imola. & d. Iason. Bald. Nicol. de Nea-
pol. Flor. Cuma. & Bald. Angel. & Fulgosi. in. l. si duobus
§. fin. delegat. 1. Ioan. de Imola & Alex. in. l. qui filius
§. 1. delegat. 1. Angel. consil. 11. incip. Seruitus notarius.
per Alexand. consil. 55. incip. uiso. lib. 2. tenent alij multi,
quos retuli suprã. §. 10. nume. 91. per Mathæillanum in
singul. 155. & ab hac decisione & doctrina Bart. nullus
discrepat secundum Iason. in. d. l. re coniuncti. ex qua in
ferebat Salice. in. d. l. unica. §. fin. autem disunctim. C. de
caduc. tollend. Quod si 3 testator dicat Titæ, Caiæ, &
Catherinæ relinquo pro dotibus & c. uiliter earum mille,
tunc propter diuisionem rerum, quæ potest ad oculo-
rum demonstrari non erit inter eas ius accrescendi. se-
quitur Ioan. de Plat. in. l. unica. C. si libe. imper. soc. fin.
har. de cens. lib. 10. ubi dicit post Salicet. quod secus esset
si testator dicat, lego filiabus Titij centum pro se mari-
tandis; quia tunc esset ius accrescendi. l. qui quartam
§. si quis unam. de lega. 1. ff. nisi adiciatur dicto legato
uerba pro qualibet, uel cuiuslibet earum. pro ista commu-
ni opinione facit ratio. l. in agris. de acquir. rerum domi-
ni. & quæ notat Iason. in. l. age. C. de usufructu. & glos.
notab. in. l. quod in rerum. §. si quid in uerbo, & domus
ff. de legat. 1. l. si quis duas. §. si quis partes. ff. commun.
prædiorum. l. planè. §. fin. ff. de legat. 1. circa quod per Ca-
staliū in. l. cum singulis. ff. de usufructu. accrescen. &
iuxta dictam opinionem. communem aduerte, quia non-
nulla partes ut in contrarium adduci, quia uerbis tan-
tū coniuncti semper habent partes. ut in. d. l. planè. §.
coniunctim. ibi, constat partes ab initio fieri & statim
res legata ex testamento in singulas personas censetur
diuisa. ut dicit text. in. l. cui fundus. ff. de conditio.
& demonstratio. & in. l. unica. §. is ita. cum sequentibus
C. de caduc. tollend. & dicta iura non desunt si partes
sint omnino diuise aut non; sed uolunt duntaxat quod
fiant partes ut inducat formalis coniunctio, & sit ius
accrescendi: ergo non debet fieri uis ut dicantur omni-
no diuise, uel non diuise postquam iura simpliciter lo-
quuntur. l. i. §. generaliter. ff. de lega. pref. facit quia assi-
gnatio rei legata in solidum facta non tollit, nisi realem
coniunctionem, non formalem, nec ius accrescendi. l.
si pluribus. ff. de lega. 1. facit. l. sicut in annos. §. i. & §. 2.
ff. quib. mod. usu amitt. ubi in usufructu ipsi usufructua-
rio post capitis diminutionem repetito est ius accres-
cendi, & sic ad diuersum usufructum omnino à primo
usufructu debito distinctum. Denique communis op-
tenenda est, ut hoc casu non sit ius accrescendi; quia
cum factis partibus pro diuiso quælibet pars fundum in
tegrum inspecta legis censura & interpretatione consti-
tuat. l. quod in rerum. & §. i. cum glo. ff. de leg. 1. l. recte
dicimus. ff. de uerb. sign. consequens est ut pars repudia-
ta quasi res omnino distincta & separata à parte agnita
ei accedere non possit: quia 4 species separata maio-
rem similitudinem habet cum suo genere maioremque
uiciniam & contiguitatē quam quod cum alia specie
contenta sub genere. nam homo animal recte dicitur, &
tamen bos non recte diceretur. l. si quid earum. §. inter-
emptum. ff. de leg. 3. quo fit ut in specie nostra ea pars,
quæ uocat maiorem similitudinem habeat cum uniuers-

sa hereditate quam cum aliis rebus & speciebus heredi-
tariis, quoniam hereditas est genus comprehendens
sub se omnes res hereditarias. in princ. inst. de reb. corp.
& incorp. l. hereditas etiam sine. ff. de peti. her. ergo 5.
cum ius accrescendi sit quædam prorogatio eiusdem
formæ & naturæ, cuius est pars, cui accessio contingit
ut dixi, & probat. l. si Titio. ff. de usufructu. sequitur q.
magis eiusdem formæ esse uidebitur si accrescat heredi-
tati uel ad eam reuertatur, quam si alteri speciei heredi-
tariæ distinctæ & separatæ accederet. Itē 6 cum
legatum sit deliberatio hereditatis. l. legatum. ff. de lega.
2. resq; de facile reuertatur ad suam naturam, consequens
est ut species, quæ uacare cœpit reuertatur ad suū prin-
cipium. i. ad ipsam uniuersalem hereditatem unde pro-
fecta fuit. faciat quop. Boetius ait, Repetant proprios
queque recursus. facit. l. filio quem. ff. de liber. & pos-
sithum.

Ex his ergo 7 infero nouum intellectum ad. l. cum
quæstio. C. de leg. 1. quod procedat solum, quando dixi
x, primus hæres esto, uel primus hæredem instituo.
uel primum hereditatem totam, uel simpliciter relin-
quo: deinde adiecit dimidiam hereditatis partem secū-
do relinquo. id quod probatur ibi multipliciter. Primo
ibi, agrum Cornelianum in solidum, iuncto uerbo
partem eius dimidiam. Secundò, ibi, uel agrum uel
hereditatem primo quidem in solidum. Tertiò, ibi,
& si tota re prius relicta tertiam partem secundo reli-
quit. Quarto, probatur ibi, presens casus exitum
apertissimum inueniet. per quod patet quod. l. illa extra
casum proprium extrahenda non est. Idem probatur
necessario in. l. si ita scriptum. §. quidam. ff. de hære.
inst. ubi licet tota hereditas primo assignata sit, tamen
si secundo plus quam dimidia hereditatis pars assigna-
tur ad huc quod secundo datum est non totum primo
ademptum uidetur, sed ad dupondium transisse uidetur.
Ex quibus omnibus patet quod. d. l. cū quæstio, quæ ait
quod tam in legatis quam in institutionibus quod po-
steriori datum fuit in primo ademptionem inducere uide-
tur: non procedit quando secundo plus quam dimidia he-
reditatis seu legati relinquitur. quod nouiter & in spe-
cie tenent Cumanus ibidem, quem refer. Corn. ibi. col.
pen. ad princ. etenim si primo hereditatem, uel rem sim-
pliciter reliqui, deinde eiusdem hereditatis uel rei par-
tem dimidiam, uel minorem alteri dedi, qualis fuerit
uoluntas mea non satis certum est, quia forte priori ad-
ptum uolui, quod posteriori dabam, uel forte uolui in
dimidia illa utrumque concurrere, uel forte ad dupon-
dium transire uolui. Lex autem ademptionem interpre-
tatur quando per hoc posterior non plus fert quam prior
& non aliter. unde si posteriori plus quam dimidia reli-
cta esset ad dupondium transire testatorem lex interpre-
taretur, ne posteriori cui pars plus quam primus, cui to-
tum datum fuit, ferret. & per ista fundamenta infero
quod 9 d. l. cum quæstio procedit quando testator ait
hereditatem seu fundum Seio relinquo. deinde adiecit
dimidiam hereditatem, uel tertiam fundi dimidiam, uel
tertiam Mevio relinquo. tunc quod Mevio datum est
Titio ademptum uidetur ut ibi; secus si testator dicere
hereditatis uncias duodecim primo relinquo, deinde
adiecit Seio uncias sex: nam tunc ad dupondium tran-
sisse non traslationem omnimodam fecisse illarum sex
unciarum uidetur. Ita 10 intelligo. l. interdum. §. sed si
excesserit. l. si ita scriptum. §. quidam. l. qui non milita-
bat. §. filius. ff. de her. inst. §. ex diuerso. & §. sed si plures
inst. eod. sed & hic intellectus & limit. probatur ratione
nam testator suam hereditatem in uncias sex supra duo-
decim procul debio potest diuidere. §. hereditas. §. ex
diuerso. §. & si plures. inst. de her. inst. d. §. filius. d. §. sed si
excesserit. d. §. quidam. Item & facere si potest fecisse
uideatur. ut probatur per locum ab speciali, uel à con-
trario sensu in. l. triplici. ff. de uerb. sign. in. l. ibi (sed eo q.
Sempronius quoque ex parte dimidia scriptus fuit) ubi
innuit

5
Accrescen-
di ius est
prorogatio
eiusdem
formæ.

6
Legatum
quid sit.

7
De eadem
re.

8
Intell. l.
cum quæ-
stio. C. de
lega.

9
De ead.
re.

10
Intell. l.
qui non. §.
filius. l. si
ita. §. qui-
dam. ff. de
hære. inst.
§. ex di-
uerso. inst.
eod. tit.

innuit quod quia in tres dimidias hereditatem diuidere (ut pote impossibile) non potest testator, ut declarauit ideo ademptionem partis fecisse uidetur. i. realem coniunctionem: si ergo in tres dimidias diuidere posset, non uideretur coniungisse. in proposito, ergo cum in decem & octo uncias diuidere possit, dicendum est diuississe potius quam ademptionem fecisse. Sed certe ad hoc facilis est resp. nam in d.l. Iulianus & d.l. triplici. in fin. omnes pariter fuerunt instituti. Vnde nec totalis ademptio potuit presumi quasi pars de genere detraheretur, quia omnes erant aequales, nec etiam potuit presumi quasi per commemorationem translatio induceretur, quia illa commemoratio fuit facta per uerba demonstratiua, non per uerba priuatiua ut supra dixi. at in casu nostro potuit dubitari, an datio partis derogaret dationi totius? & idem puto. si dixit, primum ex asse instituo, & adiecit secundum ex semisse. nam ad huc puto quod semis non deducatur de asse, sed quod tres semisses facere uoluerit, quia in hac specie concurrunt eius potentia certa, & uoluntas praesumpta. ut probaui supra. Denique quod ad principalem questionem consideranda quod 11 aliquando, & primo est omnimoda disunctio realis & expressa. i. uisibilis: ut puta quia ita dixi, Titio partem fundi superiorem usque talem arborem, Seio partem fundi inferiorem usque ad talem traminem lego. & hoc casu cessat ius accrescendi, licet sint uerbis coniuncti. ut l. huiusmodi. §. quibus. de leg. i. l. 2. in princ. ff. quibus mod. usus. amit. Aliquando & 2. est disunctio realis expressa, sed non uisibilis, ueluti si dixi, Titio fundi dimidiam, Seio alteram dimidiam lego. & tunc, si quidem eorum uerbis coniuncti ut in proposito exemplo, est inter eos ius accrescendi. ut l. Meuius. ff. de leg. 2. Aliquando & tertio, est expressa disunctio realis licet non uisibilis, & est etiam disunctio uerbalis, ueluti si dico, Titio fundi dimidiam lego, Seio fundi alteram dimidiam lego. & tunc cessat ius accrescendi. ita intelligitur communiter. l. i. 2. resp. ff. de usufructu accresc. & l. pe. uers. non minus. eod. tit. nos aliter supra diximus & infra in 26. casu. Aliquando & quarto, est disunctio uerbalis, ueluti Titio & Seio fundum lego. hoc enim casu partes tacite fiunt ut in l. plan. §. sint coniunctim de leg. i. & in l. si duobus. §. fi. 2. respon. eod. tit. iuncto. §. coniunctim insti. eod. quod latius probatur in sequentibus, & tunc est ius non decedendi ut §. ubi autem legatarii. iuncta glo. non sentiat, quae app. ut ad eam notauit. C. de cadu. toll. Aliquando & quinto, est omnimoda & expressa disunctio realis quod ad interpretationem legis, ueluti Titio fundum Titianum lego. Seio fundum Titianum lego. & tunc est ius non decrescendi ut d. §. ubi autem legatarii. & l. si pluribus. de leg. i. licet enim prima facie solidum fundum singulis testator reliquerit. lex tamen interpretatur ut concursu partes faciant: nam si talem legis interpretationem non haberemus, diceremus quod alter fundum, alter fundi estimationem habiturus esset. argu. §. si res aliena. insti. de lega. & l. si pluribus. ad fi. & l. plan. §. si eadem de leg. i. ff. sicut si duobus separatim rem uendidi meam, alteri eam, alteri eius estimationem uel interesse compellar praestare. l. quoties de rei uendi. C. l. si tibi. C. de hered. uel acti. uend. Adde quod quod ad tertium membrum oppositum sentit Bar. & male in l. re coniuncti. de leg. 3. num. 23. dum allegans. l. i. in 2. resp. & l. pe. de usufructu accresc. intelligit quod ibi disunctio realis erat uisibilis. nam illa est manifesta & diuinitio & restrictio ad illa iura, quem sequitur Ias. ibidem num. 103. post Salj. Paul. & Rapha. quos ipse refert & adde quod Ias. in l. si duabus. §. fi. de leg. i. intelligit quod in d. l. i. in 2. respon. & in d. l. pe. legatarii erat uerbis coniuncti, sed quod ad dictam. l. i. 2. resp. & dicta. l. penultima. ff. de usufructu accresc. uidebis quod latius suo

loco differimus. & quod in quarto casu diximus esse tacitam disunctionem realem, intellige inspecta legis interpretatione: nam alias inspectis uerbis testatoris eorumque proprietate nulla erat separatio realis.

Adde quod si mihi & Titio eadem res legatur & sic coniunctim re, & uerbis, re enim & uerbis cum duo coniunguntur tunc res coniunctim legata uidetur, quod patet. Nam 12 si dico Titio & Meuius hominem Stichum lego. Titius & Meuius re & uerbis coniuncti dicuntur secundum Bar. in d. l. re coniuncti. in 3. q. princ. num. 16. & Ias. ibidem num. 88. ut §. coniunctim insti. de leg. ergo 13 cum l. dicit coniunctim rem fuisse legatam, de coniunctione reali simul & uerbali intelligendum est, in talique re partes ab initio facte intelliguntur. text. est in l. si duobus in princip. in uerbo coniunctim. iuncto uerbo. solam partem, & in §. fin. in 2. resp. ff. de leg. 1. & in l. plan. §. si coniunctim in uerbo coniunctim. iuncto uerbo constat partes. de legat. 1. ad idem est tex. in l. qui quartam. §. fin. de leg. 1. inducendo sic, si filiabus meis fundum lego, filiae uidentur re & uerbis coniunctae. ita ait Bar. in l. re coniuncti numero 16. in fi. & Iason ibidem numero 99. At in d. l. qui quartam filiabus meis fundum legauit inter quas erat posthuma, & tex. ait quod demum si posthuma non nascatur natis solidum debetur, ergo antequam id certum esset, filiabus iam natis partes tantum debebantur, & pondera uerbum deberi, quod denotat effectum iuris, ut per hoc intelligendum sit interim totum mero iure non deberi, ut §. omnis insti. de uerbis. obligat. ad idem est text. in l. si pluribus. in uerbo. coniunctim. iuncto uerbo partem. ff. de lega. 1. & in l. legata inutiliter. §. fin. generaliter intelligendo de lega. 1. ff. idq. patet ratione, nam in nostro exemplo copula 14 & posita inter legatarios eis partes facit aequales. l. reos. §. cum in tabulis. de duobus reis ff. tenent. Alex. & Ias. in l. si mihi & Titio. in princ. ff. de uerbo. ad idem. l. si mihi & Titio & in l. cum qui ita. in princ. ff. de uerbis. obliga. arguendo de contrahibus ad ultimas uoluntates & in l. si. C. de inutil. stip. & §. quod si quis sibi. insti. eod. & hanc partem in specie tenet Are. tinus in l. si pluribus. de leg. 1. col. 4. ad fin. cum prin. seq. licet contrarium & male teneat in specie Iason. ibid. num. 9. post Paul. quem ipse refert & idem teneat Bart. num. 16. in l. re coniuncti. in uersic. & ad rationem Petri dicens quod licet si concurrant, partes faciunt per concursum tamen ab initio testator solidum cuique assignasse uidetur: quod uidetur contra omnes. l. supra allegatas & in specie contra. l. si duobus. ff. de leg. 1. in §. fin. 2. resp. ubi secundum intellectum glof. Bart. Paul. & Iason. ibidem ipse testator fecisse partes illas uidetur, licet eodem modo quo Bart. respondeat & Iason. in d. l. si pluribus col. 3. in princ. idem etiam ait glof. fin. in l. 1. §. fin. ff. de usufructu accrescen. quae expressim uult quod si Titio & Meuius fundum legauit, & sic re & uerbis coniunctim, solidum cuique dedisse uideor: quam glof. sequitur Bart. num. 16. in l. re coniuncti. & cum ea est commun. opin. secundum Iason. ibidem num. 88. idem uult glof. quae app. communiter per. dd. ibi in §. sint autem ad deficientis. C. de caduc. tollend. dum text. illum loquentem in re tantum coniunctis dicentemq. quod talibus solidum cuique testator dedisse uidetur; illud quidem extendit ad coniunctos re & uerbis, sentiens quod eisdem solidum cuique testator dedisse uidetur. Denique 16 hac de re uide Bald. in l. si Fortidianum. C. de legat. Iason. in l. re coniuncti de legat. 3. num. 22. Ripam. num. 30. Zafum. lib. 1. singu. resp. c. 18. Alcias. in d. l. triplici. ff. de uerbis. signific. Iason. in l. si duobus in princ. ff. de legat. 1. Iason. in l. si duobus supra alleg. §. fin. Bart. in l. cui fundus. ff. de conditio. & demonstratio. Cumanum. in d. l. re coniuncti in princ. Are. in d. l. si duobus. §. fin. ubi etiam Imola. & Paul. Ripam. in d. l. re coniuncti. numero 27. qui omnes uidentur in hoc inclinare ut putent in hoc casu partes fieri non tam ex dispositione testatoris, quam

N n iij ex inter-

11
Separatio realis
quodam ui
sibilis quae
da pro in
diuisio, &
tunc quae
da expressa
fa, quae da
tacita, quae
dam quae
licet ex
pressa ui
deatur in
spectis uer
bis, tamen
inspecta le
gis inter
pretatio
ne nec ex
pressa est,
nec tacita
etiam.

12
Coniuncti
re qui
sint.

13
Coniunctio
realis non
impedit ta
cite par
tem fieri
a lege.

14
Copula in
ter perso
nas facit
partes a
equales.

15
Coniunctio
ne in mix
ta partes
factae ui
dentur sed
an a lege
an a testa
tore ar
dua. q. est.

16
Separatio
realis taci
ta non im
pedit ius
non decre
scendi.

ex interpretatione legis; partes autem factæ, seu partiū diuisio facta ex legis interpretatione non impedit secundum eos nec dirimit realem coniunctionem, & consequenter ad huc inter eos erit ius non decrescendi ex uimixtæ coniunctionis. Sed certè quoddam tacita illa partiū diuisio sit, fateor, uerumq; est, quodque ea tacita partiū diuisio non dirimat mixtam coniunctionem, & per hoc non impediatur quin sit inter eos ius non decrescendi similiter uerum est: quoddam autem ea tacita partiū diuisio fiat ex sola legis interpretatione, non etiam ex testatoris dispositione, id contra omnes leges supra allegatas esse uidetur. Sed tenendo communem opinionem responde quoddam partiū diuisio sit a lege ex præsumpta & uerisimili mente testantis, qui non uidetur uoluisset hæredem bis circa eandem rem grauare. l. planè. 1. §. si eadem res. ff. de legatis. 1. l. utrum uerb. quasi ab initio ff. de rebus dubiis. Nec oberit. l. coniunctim. de lega. 3. Nam 17 non solum re & uerbis coniuncti sumus, si mihi & tibi fundus legetur hoc modo, Titio & Seio fundum lego, sed etiam hoc modo Titio fundum, Meui eundem fundum lego. in l. de lega. §. coniunctim. in. 3. resp. exemplificabat Petrus relatus per Bart. in l. re coniuncti nune. 16. ff. de lega. 3. quod exemplum omnes in differenter sequuntur secundum Iason. ibidem. nune. 98. quia testatorem sæpius locutum fuisse, non sæpius legaliter interpretatur ut. l. Meuius. §. eum qui. ff. de legat. 2. ne hæres bis in eadem specie præstanda grauatur. ut. d. l. si pluribus. & l. planè. §. si eadem res. de legat. 1. melior text. in l. Titia. §. qui in uita. de lega. 2. declarat Aretinus in. d. l. si pluribus. col. 4. ad fin. cum pri. sequen. Denique si 18 dixi, Titio & Seio fundum lego, uel Titium & Seium hæredes instituo. tunc unusquisq; inspecta proprietate uerborum ad solidam hæreditatem uel legatū uocatus intelligitur. l. Meuius in princip. in uerbo totus ff. de lega. 2. l. coniunctim. ff. de legat. 3. l. si separatim in uerbo. totus. ff. de condit. & demonstra. 1. §. fin. in uerbo. totius. l. inde Neratius. in uerbo solidum. ff. de usufr. accresc. §. si ead. in l. de lega. l. cum questio. C. eod. & licet postea æque partes inter eos fiant ut. §. si plures. in l. sit. de hæred. in l. legata. inutiliter. §. fin. ff. de lega. 1. tamen fiant ex legis interpretatione suntq; in executione per concursum non autem ab initio ipsius dispositionis. & ad. l. dicentes quoddam ab initio testator æquas partes fecisse uel facere uoluisset uidetur, & consequenter partes tantum ab initio cuiq; debentur. resp. id uerum inspecta legis interpretatione, quæ fundatur in uerisimili mente defuncti, licet uerborū proprietates aliud suaderet. simile in. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad treb. Est ergo longa differentia utrum ex legis interpretatione, an uero ex ipsa uerborum proprietate partes ab initio fiant: ut si ex legis tantum interpretatione fiant, tunc sit inter collegatarios uel cohæredes ius non decrescendi, non autem propriè & strictè ius accrescendi. sin autem ex ipsa testatoris expressa dispositione sermonisq; ui & potestate, tunc sit propriè ius accrescendi. Quoddam si 19 coniunctim re & uerbis res duobus legetur testatoris, in unumquemque pro uirili transit dominium. & ita est tex. clarus in l. si pluribus. de lega. 1. in princ. in uerbo coniunctim, iuncto uerbo uendicet. & iuncto uerbo. partem. per quem tenet ita etiam Aretinus ibidem. col. 4. in fin. cum princ. sequen. probaturq; ratione, nam si uiriles cuiq; partes testator dedisse uidetur: ergo pro uirilibus dominium transtulit in utrumque. l. cum pater. §. furdo. de lega. 2. l. 1. Titio. ff. de furtis. confirmatur per rex. in l. si duobus. in princ. de lega. 1. ff. ubi dicitur quoddam si duobus re & uerbis coniunctis legetur dum incertum est an posthumus nasciturus sit, alteri sibi coniuncto pars duntaxat, non totum debetur: ergo in partem tantum transit dominium quandoquidem pro alia parte deficit titulus. l. nunquam nuda. ff. de acquir. rerum domin. ad idem est tex. in eadem l. §. fin. in 2. resp. secundum intell. glo. & comm. qui habet quoddam ibi erant legatarij re

& uerbis coniuncti iuncto. 3. resp. à contrario sensu. ad idem. d. l. qui quartam. §. fin. à contrario sensu. Sed certè 20 ibi loquitur in summis in quibus dominium ipso iure in legatarium transire non potest, ut per Bar. & omnes in l. 1. ff. de lega. 1. & in l. huiusmodi. §. si Titio. eod. titulo. ad idem. l. si duo. de legat. 1. ubi si legatus mihi est Stichus & possibile est quoddam idem Stichus alteri quoq; legatus uideatur, tunc in me eius dominium pro parte tantum transit. ergo idem & fortius si ab initio certum esset duobus eundem Stichum fuisse legatum. ad idem l. 3. ff. de seruit. leg. ubi duobus re & uerbis coniunctis (tex. enim ille potest intelligi uel quoddam legatarij re & uerbis, uel quoddam re etiam fuerunt coniuncti) idem fundus legatus fuit, ut text. ait quoddam uterque talem fundum potest uendicare: ergo pro parte tantum eum in solidum apud utrumque dominium esse non posset. l. si ut certo, §. si duobus ueliculum. ff. commod. Præterea si alter ex legatariis solidum uendicare posset, tunc si quidem ille cui uia legata erat uendicaret cum altero, legatum uir inutile non esset quandoquidem sibi soli & fundum plenum & uiam uendicaret ut. l. pro parte. ff. de seruit.

Quid si 21 fuerunt re uerbisque coniuncti sed non simpliciter, sed taliter quoddam testator expressim declarauit utrique; solidum dari debere, & tunc dominium in neutrum transit nec pro parte, nec in totum secundum Bart. in l. si pluribus num. 2. de lega. 2. cum quo esse commun. opinio. pluries ait Iason. ibidem col. pen. post medium contra quam ipse tenet per. l. 3. ff. de seruit. legat. quæ nil facit, siue intelligatur loqui in coniunctis re tantum, siue in coniunctis re & uerbis; quia ibi testator non expressit quoddam solida res cuique daretur, ut nos loquimur teneo ergo comm. maxime per. l. si res mihi. de legat. 3. dupliciter inducendo, Primo secundum Bart. nam si dominium pro parte penes utrumq; legatarium esset, tunc hæres alteri integram rem tradendo, alteri suam medietatem auferre non posset. l. id quod nostrum. ff. de regul. iur. Secundò, quia si dominium penes utrumque legatarium pro parte esset, penes hæredem autem nullo modo certè per traditionem ab hærede alteri factam ille alter amplius dominus non esset quam erat, cum hæredes, qui dominium nulla ex parte habebant tradendo, nihil domini transferre potuerint. nemo plus. ff. de regul. iur. l. traditio. ff. de acquir. rerum domin. Vnde concludo cum Bart. quoddam talis rei dominium penes legatarios nullatenus, penes hæredem autem in totum erat: at cum uterque ex legatariis titulum à uero domino ad integram rem consequendam haberet traditione per dominum. 1. hæredem facta integram dominionem, cui tradita fuerit consequetur. argum. l. quoties. C. de rei uend. l. si tibi de hæ. uel actio. uend. C. ita intelligo. d. l. si res mihi. Adde quoddam. d. l. si res mihi. confirmat, quoddam dixi in præcedentibus à contrario sensu. Nam quando testator expressit quoddam res solida utrique daretur, tunc dominium est penes hæredem, penes legatarios uero nullatenus: ergo si id non expressit, contrarium est, ut tunc legatarij iura realia in re illa habeant pro uirili ut iuribus supra allegatis, hæres uero nullatenus, idq; intelligo si uerè tantum coniuncti essent, siue re & uerbis. Nam si utrique rem solidam dari testator expressit pro cedit. d. l. si res mihi. sin minus secus.

Adde quoddam Aretinus. in l. si pluribus col. 4. cum pri. sequen. ff. de leg. 1. quo ad membrum secundum scilicet cum re tantum fuerit coniuncti dissentit, dicens, 22 q. tunc etiam pro parte in legatarios non transit dominium ipso iure, sed demum sequuta traditione, & tunc non pro parte, sed in totum per. §. fin. uero non omnis. C. de caduc. tollend. idem uult Angel. quem ipse refert contra Bart. quem ipse refert, idem sentit commun. opinio. de qua per Iason. num. 17. & Aretin. num. 9. in l. planè. §. si coniunctim. ff. de legat. 1. dum uult quoddam si sunt re tantum coniuncti unusquisque ex legatariis potest totum petere, ergo dominium penes utrumque pro parte non erat

17
Re conium
Si qui di-
cantur.

18
Accrescen
di ius quā
do sit &
quando ius
non decre-
scendi.

19
Si duobus
mixtim cō
iunctis res
legetur ut
transseat
dominium.

20
Dominium
pecunie le
gate non
transit ip-
so iure in
legatariū.

21
Dominium
rei legate
duobus ita
quod quis-
que solidū
haberet in
neutram
transit ip-
so iure à
morte te-
stantis.

22
Dominium
rei duobus
legate ut
transseat in
eos.

erat: nam alias nec legatarius totam rem petere posset, quia per hoc peteret alienum & indebitum, nec hæres soluere, quia per hoc solueret alienum ac indebitum. Sed certe non obstat. d. §. si in uerbo non omnes. nam respu. q. tex. ille dum ait quod solida res legatarii accipientis sit, est intelligendus post alterius legatarii repudiationem. nam alias absurdum esset, quod aliter legatarius ab col legatario totum iam accipiente peteret, ut. d. §. in uerbo a priori. nam esset contra. l. non dubium. C. de lega. ubi patet legatarios de manu hæredis capere debere. uel ille uersic. aliis superuenientibus, est intelligendus ante solutionem per hæredem factam. Præterea si hæres alteri ex legatariis totum soluere, si quidem pars alterius periclitaretur, tunc ipse hæres tenetur. argum. l. quod si quis. cum sua glos. de legat. i. Præterea hæres ita se habere debet ut legatario rem legatam habere liceat. l. si a substituto. §. hæres. de legat. i. at si rem totam soluere compelleretur alteri ex eo quod dominium nullatenus in legatarios translatum esset, ita quidem esset iniquum, nam ipse postea periclitaretur. ergo &c. Vnde extat quod dominium in legatarios etiam re tantum cōiunctos pro uirilibus trāsfit ipso iure. Est 21. casus in quo cessat ius accrescendi. Quando 23. plures uocantur ad eandem rem hoc expressim actō quod quilibet solidam rem consequatur, quo casu alter ad integram, alter ad æstimationem uocatus intelligitur. ad cuius notitiam præmittenda est conclusio Bar. in. d. l. re coniuncti in pr. ut quotiens pluribus enim legatur eadē res separatim hoc inquit adiecto, ut quilibet habeat rem plenam insolidumque, non sunt re coniuncti, quia legatariorum unus uocatur ad rem, alter ad æstimationem. sequitur Salice. Cūma. & d. Iason. in. d. l. re coniuncti. melius per Salice. in. d. §. si in autem. Angel. de Periglis ubi supra & Pet. de Anchar. in. d. c. requisisti. col. 5. pro qua facit. l. qui duos §. si in. ff. de lega. 2. ratio est secundum Bar. quia prædicti non faciunt sibi partes per concursum ergo &c. Item quia per dicta uerba insolidum unus uocatur ad rem & alter ad æstimationem. l. si pluribus. ff. de lega. 1. & est ac si ad diuersas res essent uocati, ideo non sunt re coniuncti etiam si dicantur uocati ad idem corpus eandemque rem ex ipsa tacita uoluntate defuncti. Confirmatur secundum Cūma. in. d. l. re coniuncti. quem sequitur. d. Iason. quia coniunctio realis operatur ut si deficiat in persona unius, alius habeat rem totam iure suo non diminuendi. d. §. si in autem disunctim. C. de cadu. toll. Sed in prædicto casu Bar. hoc non potest esse, cum totum habeat iure suo siue alius concurrat, siue non, ergo &c. Vnde cum non sint re coniuncti & pro constanti ponamus fuisse uerbis separatos absitque mixta coniunctio, superest, ut inter eos ius accrescendi esse non possit: & consequenter quod altero repudiante, alter, qui legatum agnouit solam rem legatam consequatur, non autem & rem & rei æstimationem: licet si ambo agnoscerent, tunc alter rem, alter rei æstimationem consequeretur. l. si pluribus. ff. de legat. i. & hanc etiam communem opi. tenet Iason. in. d. l. planē. §. si coniunctim. & confirmatur quia dicta adiectio insolidū, non solum operatur quod dicti legatarii ad diuersas res uocantur. d. l. si pluribus. Sed etiam operatur ut dicti legatarii disuncti uocanti dicantur: prout in simili dicit Domin. in. c. fin. colu. pen. de testa. lib. 6. & sic dicuntur disuncti quod ad rem. argum. d. §. quibus.

Denique opi. Bar. & communis tenenda est, quia realis cōiunctionis inter alios sunt quo ad propositum duo effectus, primus, quod per interuentum concursusque legatariorum scindatur & minuatur legatum cuiusque §. si eadem. in. ff. de lega. l. coniunctim. ff. de lega. 3. Secundus, quod per unius exclusionē, alterius portio crescat ex eo quod non minuitur. §. ubi autem. C. de cadu. toll. sed in specie nostra per interuentum & concursum amorum legatariorum nullius portio diminuitur. l. si pluribus. ff. de lega. 1. ergo non sunt re coniuncti. Item per

exclusionem alterius portio consortis non augetur, ut semel rem deinde rei æstimationem consequeretur. l. planē. §. si ead. res. ff. de leg. 1. ubi Bar. & plenē Ias. post alios. ergo non sunt re coniuncti. Postremō, qui dicantur re coniuncti appareret per. l. re coniuncti. ff. de lega. 3. l. triplici. ff. de uerbor. signific. Sed definitio illarum legum longē distat a nostro casu ergo &c.

Stat ergo quod in hoc casu nec est realis coniunctio, nec ius accrescendi, uel non decrescendi. ut in. l. huiusmodi. §. quibus. ff. de leg. 1.

Contra istam communem sententiam nouissimē tenet Ioannes Crotus in. d. l. re coniuncti. motus quia & si testator, qui duobus eandem rem legauit iusserit solidā rem cuique dari, adhuc semel tantum debebitur nec uni res, alteri uerō rei æstimatio præstabitur. argum. l. planē. 1. §. si eadem res. ff. de leg. de quo plenē diximus supra. §. 3. num. 10. uersic. 17. Veritas est, secundum quam hæc uarietates possunt & debent conciliari quod si tale testatoris præceptum non sufficiebat ut id legatum bis deberetur fortē (propter legem falcidiam) tunc procederet op. Croti. Quod si præceptum testatoris esset seruandum, ita quod collegatariis agnoscentibus legatum alter rem, alter rei æstimationem assequuntur essent, tunc eorum altero repudiante, alter agnoscentis solam rem non etiam eius æstimationem haberet; sicque rei legatæ æstimatio non accresceret, aut accederet, & procedit tunc op. communis.

Est 22. casus in quo ex mente doctorū uidetur cessare ius accrescendi ad cuius demonstrationē suppono quod 24 non solum si res testatoris legetur, sed etiam res sibi tantum debita legetur est ius accrescendi. l. si is qui duos. ff. de lib. leg. ubi Bar. idque cōfirmatur. Nam idem iudicatur de re, quæ testatori debetur, quod iudicaretur si sua esset. nam utroque casu ius, quod habet in re legasse uidetur non plus, uel quod habet ad rem. l. apud Iulianum. §. idem Iulianus. ff. de leg. 1. iuncta. l. si domus in fi. eod. tit. l. serui electione. §. i. & §. i. eod.

Quod satis esse uideretur contra intentionem Bar. & sequatium in. d. l. huiusmodi. §. si Titio. ff. de lega. 1. ubi Bar. ait quod in quibus casibus non transferatur ipso iure a morte testatoris dominium rei legatæ (quale est in nostro casu) in iisdem casibus cessat ius accrescendi ex eo quod tunc hæres habet ius retentionis. Sed licet doct. magis communiter uideantur cum Bar. transire in d. §. si Titio. tamen cum omnes moueantur per. d. §. si Titio. qui secundum nostram interpretationem ex eo procedit quod augmentum iuris accrescendi contingit ex legis interpretatione, quæ præsumit testatorem uoluisse, ut portio uacans coniuncto accresceret potius quam ad oneratum reuertetur. argum. l. si Titio. ff. de usufructu. l. si totam. ff. de acq. hæ. l. si Titio & Meuius. §. Iulianus. ff. de leg. 2. quæ interpretatio non iuste fieret cū legatur res aliena per. d. l. unum ex fa. §. si rem. ff. de leg. 2. ne hæres personaliter grauatus sit in rebus alienis redimendis: quæ ratio cessat cum res testatori debita legatur. Nam tunc non tenetur quicquam redimere, cum nunquam testator plus iuris quam habeat in re legasse uideatur. l. Titia. §. qui inuita. ff. de leg. 2. l. si domus. §. si. l. quod in rerum. §. i. ff. de leg. i. etiam si id ius, quod habebat in re esset morte perituum. d. §. i. ubi Bar. Paul. & Ias. post alios. l. uxor patris. C. de lega. ubi latē Ias. post alios. Vnde fit, ut is hæres non uideatur impiē grauatus in aliquo redimendo sed satis sit quod cedat ius illud actionemque, quam habebat ad rem illam consequendam.

Stat ergo ex superioribus quod hoc casu non uidebitur cessare ius accrescendi, ut si testator rem, quam Titius sibi debebat duobus legauit, tunc alterius repudiatis portio alteri accrescat sicque &c. quod limita, nisi testatori res illa deberetur ex titulo emptionis, & pretium non dum soluerat testator: nam tunc puto quod soluto pretio per hæredem apud eū manebit pars illius rei repudiatæ. argum. d. §. si rem sicque hoc casu cessabit

23
Ius acc.
cessat quā
do pluri-
bus ead.
res lega-
tur hoc p.
sunt qui-
libet soli-
dam re cō
sequatur
cum com-
muni cōtra
nouiss.

24
An sit ius
accr. in re
quæ testa-
tori debita
erat.

25
In usufructu est ius accresc. inter uerb. tantum coniunctum. ab initio.

26
Intell. l. pen. ff. de usufr. acc.
27
Ius accrescendi, cessat in usufructu. inter uerbis tantum. coniunctis contra communem.

bit ius accrescendi. Et quia in superioribus incidenter attigimus de usufructu iuris accrescendi. nunc autem ex professo quaero, An in usufructu inter uerbis coniunctos sit ius accrescendi? communiter. dd. in l. re coniuncti. ubi Ias. & Ripa. & reliqui repetentes & Porcius in d. s. si eadem inst. de legat. ubi per alios tenent quod sic. ita Castalius. in l. si ff. de usufr. accrescendo. idque etiam uult Bal. in l. si tibi proprietas. per illum tex. cum l. sequenti. ff. de usufr. accresc. ubi sunt uerbis coniuncti secundum Bal. ibi. & est ius accrescendi ut sentiunt Bar. Bal. & Alber. in l. si duobus. ff. de usufr. accrescen. idem probatur in l. interdum eod. tit. intelligendo dimidiam ibi secundum l. Meuius. ff. de leg. 2. & d. l. triplici. ff. de uerb. signi. pro hoc etiam adducitur. l. si. s. interdum. ff. de usufructu. accresc. Crotus in d. l. re coniuncti. & Pet. de Bescut. tenent contrarium; tamen. d. commu. opin. plus placet plerisque per dicta iura. Denique huius rei ueritas pendet à uero intellectu dictae. l. penult. ff. de usufr. accrescendo. ubi uidetur probari quod collegatarij usufructus quando sunt uerbis tantum coniuncti, separati uidentur non aliter atque si re uera omnino coniunctionem haberent: at si nullam omnino coniunctionem haberent tunc cessaret inter eos ius accrescendi secundum commu. opin. ergo &c. Vnde 26 reuoco in dubium intellect. l. pen. ff. de usufr. accrescendo de intellectu cuius uide Bar. in l. re coniuncti in prima oppos. & ibidem Ias. & Ripa. communis intellectus est teste Ripa. quod 27 ibi ideo ius accrescendi non est inter legatarios, quia à diuersis hæredibus eiusdem testatoris fuit diuersis legatarijs usufructus relictus, puta à primo hærede fundi usufructum Titio lego. à secundo hærede eiusdem fundi usufructum Seio lego. ratio est, quia hæredes grauati uidentur solum pro portionibus hæreditariis. l. pro hæreditariis. C. de hæred. act. l. i. C. si cert. petatur. Vnde primus hæres ad dimidiam usufructus Titio præstandam secundus hæres ad alteram dimidiam Seio præstandam grauatus intelligitur, sicque partes censentur diuise & consequenter cessat coniunctio realis. ideo in uers. non minus subiicitur probatio à simili, nam ut legatarij re distincti uidentur si usufructus duobus æquis portionibus legetur, ita, Titio & Meuius fundi usufructum æque lego: sic & in superiori casu tracta similitudine & argum. de grauatis ad honoratos & e contra. ut in simili in l. quidam referunt. ff. de iure codicill. Sed opp. ista bene concludunt quod tam in princ. quam in uer. nō minus legatarij separati sint quod ad rem, sed non concludunt quod sint separati uerbis, & sic quod cesset ius accrescendi, quod cessare tex. ait hanc opp. firmat Ripa ubi supra & uidetur respon. quod quando legatur à diuersis hæredibus est perinde ac si legaretur à diuersis testatoribus. argum. l. quid ergo. §. si quis duos. ff. de leg. i. quo casu expeditum est omnino cessare coniunctionem, & consequenter ius accrescendi secundum Ripam in l. re coniuncti nu. 18. Adde quod isti fuit prima solutio. Bar. ubi supra ad d. l. pe. mihi autē non placet, nam non bene probatur quod paria sint relinquere à diuersis hæredibus unius testatoris, uel à diuersis testatoribus. Nec obstat. d. §. si quis duos. nam ibi testator solidam rem ab uno quoque hærede reliquit, quo casu & rem solidam & eius æstimationem præstari legatario uoluit. l. si pluribus. ff. de lega. i. in fi. & deciditur quod ut & rem & æstimationem eius posset legatarius consequi si à duobus testatoribus sibi eadem res relicta esset; ita & si ab uno solo testatore si tamen is à singulis hæredibus suis illam rem in solidum reliquit. de iure autem accrescendi non tractatur, nec poterat, cum unus tantum esset legatarius; solum enim quaeritur de potestate legandi: itaque tex. ille nil ad rem. Dic ergo quod communis solutio est uera quatenus habet quod isti legatarij erant re separati tam in themate quam in simili adducto, eget tamen supplementatione tam tex. quam communis solu. l. quod ibi necessarium ponendum est quod

tam in princ. quam in uers. non minus legatarij erant uerbis separati, alias non posset procedere illatio, quam facit tex. dicens, unde sit ut inter eos non sit ius accrescendi, quia ut sit ius accrescendi sufficit coniunctio uerbis. §. ubi autem. C. de cadu. toll. & d. l. pen. diuindo in tres. Primò ponitur thema & decisio. Secundò probatio à simili. Tertiò, illatio. secunda ibi, non minus, tertia ibi, unde sit decisio quod ibi legatarij separati uidentur, supplet. doct. l. re & uerbis, illatio est quod inde fit, ut inter eos non sit ius accrescendi; Verum tenendum secundum nos est, ius accrescendi cessare in usufructu legato etiam si legatarij essent uerbis coniuncti, si tamen sint quo ad rem separati non aliter atque si utroque modo separati essent & in hoc esse ius singulare in usufructu legato, quod in proprietate legata non esset. Sed & Ripa in d. l. re coniuncti. num. 68. & Ias. in l. si duobus. §. si ad fi. ff. de leg. i. sentiunt in usufructu inter uerbis coniunctos nō esse ius accrescendi quauis contrariū ultra supra citatos uelint gl. & doctores in l. inde Neratius. ff. de usufr. accresc. Quod si rursum quaeris. Quare 28 in usufructu etiam in ultima uoluntate dato nō sit ius accrescendi inter uerbis tantum coniunctos dic q ante portionem quaesitam ideo cessat, q, qui suam partem agnouit, partem uacantem iure suo petere non potest quod sibi non totum sed pars tantum data fuit: non quoque iure accrescendi quia usufructus pro parte alteri datus personalis est, ut sic à persona sua ad aliam non possit migrare. §. finitur inst. de usufr. sed & post portionem quaesitam moriente colligatario eius pars socio accrescere non potest, eo quod cum primum ab eius persona pars usufructus separata fuerit statim reuertitur ad suam proprietatem, nec potest in personam alterius migrare. l. si usufructus. ff. de iure doct. §. finitur. inst. de usufr. & quia ius accrescendi est prorogatio & augmentum eiusdem formæ & naturæ. l. si Titio. ff. de usufr. in simili per Bal. in l. 3. C. de hæred. inst. Vnde par est, ut pars uacans accedat sui similiori & proximiori. d. l. si Titio iuncto. §. item per alluionem inst. de rerum diui. Vnde cum usufructus sit pars fundi integralis. l. qui usufructum. ubi Bar. & Ias. ff. de uerb. obl. pars usufructus qui uacare cepit non alteri parti usufructus sed proprietati accrescere debet, quia cum ea habet maiorem uiciniam & similitudinem quam cum altera parte usufructus: cum proprietate dempto usufructu inutilis maneat non secus quam corpus animæ amissa; sed una pars usufructus per remotionem alterius partis inutilis non manet, sicque pars usufructus uacans magis desiderat ad suam proprietatem accedere quam ad alteram partem usufructus. itaque cum usufructus duobus uerbis tantum coniunctis legatur (puta Titio & Meuius fundi usufructum æquis partibus lego) mortuo testatore non statim huius usufructus dominium transit in legatarios (est enim dominium usufructus. l. qui usufructum. ff. si usufr. pet. l. qui usufructum. ubi Bar. & Ias. ff. de uerb. obl.) Quinimo cum hæres adit hæreditatem dominium illius fundi plenè acquirit, sicque tam quod ad usufructum quam quod ad proprietatem. l. cum hæredes. in princ. ff. de acq. poss. Iuncto. §. libertatibus in l. un. C. de cad. toll. l. 3. §. dare. ff. de usufr. Nam licet regulariter dominium rei legatæ à morte testantis transeat in legatarium. l. à Titio. ff. de furtis. fallit in usufructu, qui nec à morte testantis nec etiam ab adita hæreditate in legatarium transit, sed demum postea cum hæres, qui hæreditatem adiuit illum usufructum tradidit ut. dd. l. l. Hæres ergo Titio legatæ agnoscens suam tantum partem tradere tenetur, non etiam partem Meuij unde si Meuius postea suam partem repudiet eam Titius uendicare nullo iure poterit; non quidem iure suo, quia sibi legata non fuit, non quoque iure accrescendi, quia eo iure non accrescit, nisi pars, quæ uacare cepit. gl. communiter app. in l. si duo patroni. in princ. ff. de iure iur. adeo ut omni omnino iure

28
Inter uerbis tantum coniunctos in usufructu non esse ius accresc.

iure uacare oporteat ut accrescere possit. Bar. & cōmuniter doct. per tex. ibi. ubi latē per Alex. & Lasin. l. huiusmodi. §. si Titio. ff. de leg. i. per rationes, quas signauimus supra in prin. huius materiae. Sed Meuij portio repudiantis nunquam cepit uacare, quia semper fuit penes hāredem, nec in legatarium repudiantem unquā translata aut quæsitā fuit; ergo collegatario ut accrescat impossibile est. Diuersum foret si illis proprietates legata foret, uia cum statim à morte testantis in eos dominium translatum esset, tunc repudiantis portio ab eo separata uacare inciperet, sicque alteri fundi parti potius accederet quam uniuersæ hāreditati: quia cum altera fundi parte maiorem uiciniam similitudinemque quam cum uniuersa hāreditate haberet: nā ut membrum hominis uicinius & affinius est ipsius hominis corpori quam uniuerso animantium generi, ita & pars fundi quæ uacare per collegatarii repudiationem cepit, uiciniior est alteri ipsius fundi parti quam uniuersæ hāreditati.

Ergo aut sunt nec re nec uerbis coniuncti, aut uerbis tantum coniuncti, re autem separati, aut & tertio sunt re coniuncti sed uerbis separati, aut & re, & uerbis coniuncti. Primo casu, quando sunt utroque modo separati omnes conueniunt cessare ius accrescendi in usufructu legato. l. i. 2. resp. ff. de usufr. accrescendo. Secundo casu, quando omnes erant uerbis coniuncti sed re separati; communis op. uult in usufructu esse ius accrescendi. Nos post supra relatos tenemus ius accrescendi cessare quasi sola uerbalis coniunctio illud in usufructu nequeat inducere per. d. l. pe. de usufr. accrescendo. cum similibus, & tamen isto casu in proprietate ius accrescendi foret secundum omnes & secundum nos sed & superiore casu, quando & re & uerbis sunt separati dummodo non fiant partes pro diuiso (sed ita Titio fundi dimidiam lego, Seio alteram dimidiam lego) & si communis opin. uelit in proprietate legata cessare ius accrescendi, nos tamen (infra in 26. casu, quo cessat ius accrescendi) contendimus dari ius accrescendi. Tercio casu principali, quando erat realis tantum coniunctio in proprietate secundum omnes est ius accrescendi uel non decrescendi idemque & in usufructu secundum omnes & secundum nos, quia post repudiationem alterius ex collegariis, alter, qui agnouit legatum totum iure proprio uendicabit. §. si uero non omnes. C. de ead. tol. sicque non remanet ulla pars, quæ uacare intelligatur quæque ad suam proprietatem possit redire. Quarto casu, cum erant mixtim coniuncti similiter in usufructu erit ius accrescendi, uel non decrescendi, quia etiam tunc solidum cuique datum intelligitur glo. communiter app. in. d. §. si uero non omnes & supra plenè edocemur. Vnde est eadem ratio, quæ in superiore casu, & in isto casu & precedenti & si in proprietate post portionem quæsitam cessaret ius accrescendi tamen in usufructu non cessat. d. l. i. §. interdum. ff. de usufr. accrescendo. ubi hæc redditur ratio, quia usufructus quotidie uidetur constitui, & finire, & renasci iterum ac iterum. Vnde 29 si collegatarius meus decessit eius pars usufructus mihi accrescit, si eram re, aut mixtim coniunctus. Quod si obieceris portionem semel fuisse quæsitam sicque cessare ius accrescendi, uel non decrescendi, negabo fuisse ex toto quæsitam sed tantum ex parte, hoc est illum quæsiuisse pro tempore tantum quo uixit non ultra: cum eius morte suum ius fuerit extinctum. §. finitur. inst. de usufr. Ergo cum post quam ille decessit nullus super sit, qui mecum concurrat in usufructu isque mihi in solidum legatus fuerit eo in solidum quandiu uixero potiturus sum quasi concursus collegatarii mei ius meum minimè ademerit, sed utilitatem tantum singulis diebus quibus mecum concurrerat intercept. isque est uerus sensus. d. §. interdum.

Adde 30 quod Bar. in. d. l. re coniuncti in. 6. q. prin.

cum quo simpliciter transit Ias. ibidem & Bar. in. l. si mihi & Titio col. i. ff. de uerb. obliga. & ibi Ias. nume. 7. & Alex. ibi num. 7. & glo. in. l. i. §. interdum. in uerbo quotidie. ff. de usufructu. accresc. & ibi Bar. per tex. ibi dicitur quod in usufructu etiam inter uiuos constituto est ius accrescendi, quod puto falsum. Nam ille. §. & tota illa l. in omnibus suis. §. §. loquitur in usufructu in ultima uoluntate constituto, & sic non obstat; & contraria opin. probatur. nam si mihi & Titio usufructum uendidisti uel donasti, post mortem certè meam Titio portio mea accrescere non debet, quia hoc casu cessat ratio propter quam ius accrescendi in ultima uoluntate inducitur, de qua dixi supra & hoc post portionem quæsitam nam ita sunt intelligendi prædicti. dd. quandoquidem allegant. d. §. interdum. argumen. eius, quod ait Bar. in. l. non solum. §. liberationis uerba. ff. de lib. de leg. Modò autem consideremus hanc quæstionem ante portionem quæsitam & certè si Titio & tibi stipulantibus usufructum promissi uel ultro donauimus, & uel Titius incapax sit, uel donatum cognoscere uel acceptare noluerit, eius portio ad te pertinere iure accrescendi non debet, sed ad me redire. Nam meus ab initio animus fuit unicuique partem dare propter copulam & argum. l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duobus reis. l. si mihi & Titio. de uerb. obli. l. si. C. de inutil. stipu. §. si quis sibi. inst. eod. unde altera pars me inuito tibi accedere non debet. argum. l. nam hoc natura. de condi. indebi. l. iure nature. de reg. iur. l. id quod nostram eod. tit. si autem tibi Titioque usufructum uendidi, & tunc aut eratis præsentibus, & tunc aut tradidi aut non, illo casu iam portio esset quæsitā isto autem casu id, quod remisisti uel quoquo modo amissisti ad me potius quam ad alium pertinere debet argum. l. aquam. ff. quemodum seruitus amittatur. l. dominus. ff. de usufructu. si autem absens alter uestrum erat, & dic ut dixi supra. cessare ius accrescendi. arg. l. fundus ille supra all. Et quòd in usufructu inter uiuos constituto ius accrescendi esse non possit, luce clarius patet. nam ut sit ius accrescendi oportet portionem ex toto uacare, nec esse ab hærede occupatam, uel ab alio debitore, seu concedente; sed in actibus inter uiuos ex sola concessione non quæritur ius. l. traditionibus. C. de pact. l. si. per locum ab speciali. C. de sac. Eccles. & etiam in usufructu præter concessionem oportet adesse quasi traditionem, quæ inducitur per patientiam domini, qui usufructum uti frui sciens permittat. l. 3. §. dare. ff. de usufr. Ergo si tibi & alteri absenti & ignorantibus usufructum concessi quo casu per tuam portionem absenti nil quæri potuit per totum. C. per quas perso. nob. acq. obl. per totum inst. eod. §. plane inst. de inutil. stip. l. i. §. antep. l. si mihi & Titio. ff. de uerb. tunc pars absentis non ad te pertinet, quia nec etiam ad ipsum absentem licet fuisset præsentis pertineret quousque ipsi à me per patientiam tradita uideretur. Præsertim, cum ut dixi dicta quasi traditio necessaria esset: Ergo nec eam habebis iure tuo, quia tibi nec concessa est, nec tradita: nec iure accrescendi ex persona illius absentis, quia ille in te non potuit plus iuris trāsferre quam sibi competebar. cap. nemo potest. de reg. iur. lib. 6. l. nemo plus. ff. eod. sibi autem nil iuris competebar ut dixi ergo &c. Itē quia quando concedens habet ius retentionis non solum de iure ciuili & naturali, uel naturali tantum uel ciuili tantum sed etiam de facto tantum, tunc cessat ius accrescendi secundum Bar. & omnes per tex. ibi in. l. huiusmodi. §. si Titio. ff. de leg. i. sed hic est ius retentionis penes concedentem non de facto tantum sed etiam de iure ut probaui, ergo cessat ius accrescendi. Quod indubitanter procedit ante portionem quæsitam, sed cum in usufructu etiam post portionem quæsitam sit ius accrescendi in ultima uoluntate. l. i. §. si. ff. de usufr. accresc. uidendum, an saltem post portionem quæsitam sit in usufructu inter uiuos constituto ius accrescendi? & hoc casu defendi possit opin. Bar. & communis supra citata.

tata. sed & magis est ut nec hoc casu sit ius accrescendi. Nam si tibi & Titio usufructum fundi donauit & post acceptationem utriusque Titius decessit, tunc iniquum esset quod pars illa, quæ uacare cepit non reuertatur ad suam proprietatem eamque consolidet, cum res de facili reuertatur ad suam naturam. l. si unus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. & per rationes, quas superius signauimus: Et quia in usufructu etiam post portionem quæsitam datur ius accrescendi, ideo regulariter aliud est in proprietate. Quam re. 31 est considerandum secundum Bart. in. d. l. re coniuncti.

31
L. 1. §. in
terdum.

32
Ius accre-
scendi non
est post
portionem
quæsitam
cum commu-
ni.

33
Accrescen-
di ius ces-
sat post
portionem
quæsitam
etiam ex
coniunctio-
ne legali.

34
Ius accre-
scendi est
in usufructu
post
portionem
quæsitam
cum commu-
ni.

35
Ius accre-
scendi au-
concurrat
cum substi-
tutione con-
tra commu-
nem.

si portio 32 coniuncti deficiat post portionem acquisitam uel ante, & secundum eum est regula, quod ius accrescendi non habet locum post portionem acquisitam. l. aquam. §. fin. ff. quemadm. ser. amit. l. 1. & §. fin. de usufructu. accresc. & hoc 33 non solum habet locum in coniunctione hominis ut ibi per Bart. sed etiam in coniunctione legali. l. si legatarius ubi Paul. de. Cast. Alex. Bald. & d. Iason. ff. de lega. 1. idem est in contractibus & dispositionibus inter uiuos, ut per Bart. in. d. l. re coniuncti. col. penult. Inde dicimus quod post emolumentum acquisitum non est ius accrescendi Bart. & Alex. & alii in. l. si mihi & Titio. ff. de uerbor. obliga. & dicebat Azo in summa in titulo. de assign. liber. quem sequitur Bald. in auth. quas actiones in fin. C. de sacrosact. eccle. quod ex acquisitorum resolutione non habet locum ius accrescendi.

Stat ergo quod regulariter post portionem quæsitam cessat ius accrescendi: nec mirum, quia ius accrescendi nititur in præsumpta uoluntate testantis. l. si Titio & Mevio. §. Iulianus. ff. de leg. 2. testator autem nunquam uidetur uelle ut hæredes primi nominati excludantur ab eo relicto, quod primus ille nominatus semel acquisit. argumento. l. cum auus. ff. de condit. & demonstr. l. cum acutissimi. C. de fideicom. l. si ita. §. in fideicom. misso. ff. de lega. 2. fallit 34 in usufructu. l. 1. §. fin. ff. de usufructu. accresc. cum aliis supra allegatis secundum Bart. & communiter doctores in. d. l. re coniuncti. Per Paul. de Cast. consil. 180. & in consil. 111. incipien. super quarto quæsito in. 4. dubio in uolumine antiquo. ponunt. Cum man. Salicet. Alb. Angel. de Periglis. d. Iason. & d. Crot. col. 31. in dicta. l. re coniuncti. per Bald. Salicet. Paul. de Cast. Alex. ubi per Moder. in dicta. l. unica. C. quando non pet. par. in. l. planè. §. si coniunctim. ff. de legat. 1. Ioan. Faber. Angel. & alii in. §. si eadem. insti. de leg. per Lucam de Penna. & Ioan. de Platea in. l. unica. C. si libe. imper. soci. sine hæ. de ces. lib. 10. Balin. c. 1. §. de cedens. col. 2. qui seu. dare poss. fallit in usufructu. ratio est, secundum glo. in. d. §. fin. quia usufructus quotidie de nouo constituitur & non plenè acquiritur semper. Stat quod post portionem quæsitam non datur ius accrescendi nisi in usufructu, quod semper intelligo inter re tantum uel etiam mixtim coniunctos, non sic inter uerbis tantum coniunctos ut iam diximus. 23. casus in quo cessat ius accrescendi est. Quando 35 tecum fui institutus tibi que uulgariter substitutus. nam tunc ad portionem tuam repudiatam iure tantum substitutionis, non etiam iure accrescendi uocor. Vnde stat conclusio, quod ius substitutionis etiam in eadem persona impedit ius accrescendi dum in diuersis, quod probatur. Primò, quia per dispositionem hominis cessat dispositio legis. l. fin. C. de pact. conuen. sed substitutio est expressa hominis dispositio, ius autem accrescendi est dispositio legis, ergo &c. Nec dicatur quod ius accrescendi est dispositio hominis saltem tacita. l. si Titio & Mevio. §. Iulianus. ff. de legat. 2. Nam resp. quod immo est dispositio legis, licet fundetur in tacita testatoris uoluntate, sic & uenientes ab intestato habent tacitam defuncti uoluntatem. l. si quis cum testam. l. ab intestato. l. conficiuntur. ff. de iure. codicil. & tamen eorum successio dicitur legalis non hominis dispositio. per totum. C. & ff. de leg. hæ. per totum. C. & ff. unde liber. & unde legitimi. & unde cognati.

ti. & insti. de legiti. agnat. success. & de success. cognati. Se-
cundò, quia expressum facit cessare tacitum. l. cum ex si-
lio. §. 1. ff. de uulga. sed ius accrescendi est tacita disposi-
tio. l. si Titio & Mevio. §. Iulianus. ff. de lega. 2. ergo &c.
Terziò, quia dispositio hominis est efficacior quam di-
positio legis. l. licet dies. §. fin. l. Celsus in prin. ff. de ar-
bit. l. magnam. C. de contrahen. & com. stip. §. de illo. in
l. traiectione, de act. & oblig. ius ergo fortius & effica-
cius debet impedire ius debilius. argumen. l. qui usufructum. si usufruct. petatur. ff. & m. in bello. §. si quis
seruum. ff. de capt. authen. cessante. C. de legit. hæ. &
authen. itaque. C. com. de success. Quarto, quia ius
fortius secum non admittit ius debilius. argum. authen.
itaque. C. com. de success. & authen. post fratris. C. de
legit. hæ. Sed ius substitutionis est fortius ut appa-
ret ex superioribus ergo &c. Quintò, quia 36 ius for-
tius absorbet ius debilius & ad nihilum reducit. l. qui
usufructum. ff. de uerb. oblig. l. si pupillus. §. qui actum
de nouati. ff. sed ius substitutionis est fortius ergo &c.
Sextò, quia quandiu locus est successioni directæ. i. per
prius non debet locus esse successioni per posterius.
argum. l. 1. §. qui in perpetuum. ff. si ager uet. uel emphi-
pet. Sed per prius est substitutio quam ius accrescendi
ut patet in. l. unica. §. his ita & §. ubi autem. C. de cadu.
tollend. ergo &c. Septimò, ius accrescendi est subsidia-
rium remedium. nam in legatis non datur, nisi quando
nullum aliud superest remedium. d. §. ubi autem. (i. est
quando deficit uoluntas testatoris expressa). Item in
hæreditatibus similiter datur in subsidium propter uitæ-
dum absurdum. nam in legatis non datur, si decedat ut
tenent omnes in. d. §. his ita. & latè Iason. in. d. l. re con-
iuncti. de legat. 3. & Areti. & omnes in. l. 1. de acquiren.
hæ. Ergo non debet locum habere quandiu adest
substitutio, quæ est remedium expressum & ordinariū.
Octauò, quod iure substitutionis tantum pars illa repudiat
obueniat, est tex. apertus in. l. si quis hæres institu-
tus. de acquirend. hæ. ff. Nonò, in specie est etiam
res. in. l. si tu ex parte. in prin. ff. de acquiren. hæ. ubi
si sumus tres instituti, & ego substitutus alteri ex duobus
cohæredibus, qui portionem postea suam repudi-
auit & si ego prius quam portio deferatur ex causa sub-
stitutionis ex causa mea institutionis hæres extitisset
ad illam portionem repudiatam solus uocabor, ergo iure
substitutionis: Nam si iure accrescendi, certè portio
defecta etiam ad cohæredem meum pertineret. d. §. his
ita. siue etiam pendente conditione mea institutionis
conditio substitutionis extiterit & ex substitutione ad-
uerim, impleta postea mea institutionis conditione ad
portionem illam, in qua fuit institutus solus uocabor.
Ecce ergo qualiter, quando quis ut coniunctus & ut
substitutus uel institutus ad aliquam portionem potest
uocari, semper uocatur ut substitutus uel institutus
nunquam ut coniunctus. Decimò, quia 37 paria sunt
& idem iudicatur de hæreditate pupillari quod iudica-
tur de portione quadam hæreditatis paternæ. probatur,
quia sicut est ius accrescendi inter portiones hæredita-
tis paternæ, ita etiam est inter hæreditatem paternam
& pupillarem. l. qui patri. ff. de acquiren. hæ. Item si-
cut institutus in pluribus portionibus hæreditatis pater-
næ alteram adire aliis repudiatis non potest, ita & insti-
tutus in paternæ & in pupillari existente conditione pu-
pillaris hæreditatis ommissa pupillari paternam adire non
potest. l. quidam eologio. C. de iure delibe. l. 1. & 2. de ac-
quir. hæ. ff. & tamen 38 certum est, quod institutus
in paternæ habet ius accrescendi (ob pupillarem substi-
tutionem) ad pupillarem hæreditatem, & tamè ipsemet
institutus idemque substitutus, qui potest uocari utroque
iure. i. subst. pupillaris tacite uel uulgaris sub pupillari
expressa comprehensæ, uel iure accrescendi non admit-
titur, nisi iure substitutionis: & tamen eius hæres cum
iure substitutionis admitti nequeat, admittitur iure ac-
crescendi. Ecce ergo cui competit utrumque ius fortius
ri com-

36
Fortius ab-
sorbet debi-
lius.

37
Pupilla-
ris hæredi-
tas est ut-
luti portio
paternæ
hæreditatis.

38
Accrescen-
di ius est
interdum
inter di-
uersas hæ-
reditates.

ri conipellitur uti. i. iure substit. cui uero alterum tantum competet scilicet ius accrescendi eo ei uti licet.

Vnde cum probatur per. l. si solus in princ. ff. de acquir. hære. ubi si in pluribus partibus sui institutus aditione alterius partis omnes acquirat omnesque uniformiter. i. eo iure, quo delata sunt. facit quia una determinatio respiciens plura determinabilia debet ea pariformiter determinare. l. quamuis. C. de impube. l. iam hoc iure. ff. de uulga. Vnde cum omnes istæ partes mediante aditione quærantur, consequens est, ut quærantur pariformiter. facit quia nullus potest mutare sibi causam acquisitionis. l. cum nemo. C. de acquir. possessione. Vnde cum pars repudiata iure substitutionis mihi deferatur, eo iure eam habere debeo. Duodecimò, non refert si institutus simpliciter in tota hæreditate, an per partes distinctas. l. i. & 2. ff. de acquir. hæreditate. quod patet quia. d. l. 2. ait, sed & quis. Vnde iuxta notata in. l. sed & si lege. de petit. hæred. idem iuris denotatur, licet sit in facto diuersitas. Sed si unam ex dictis partibus adiunxerim omnes quidem non iure accrescendi, sed iure prioris institutionis; (& sic eo iure, quo delata essent) acquirerem secundum ueram opinionem de qua per Iason. ibidem nume. 20. Ergo & hic eo iure, quo deferuntur. i. iure substitutionis habere debeo. deferuntur autem iure substitutionis, non iure accrescendi quem admodum & in præmisso casu pars repudiata non iure accrescendi, sed iure institutionis deferuntur. Nam substitutio post conditionem existentem non differt ab institutione, quia substitutio est conditionalis institutio. ut in gloss. Rubr. & per omnes de uulgar. ff. institutio autem conditionalis post conditionem existentem non differt ab institutione pura. l. fin. §. Titius. ff. de uulga. Tertiò decimò, probatur in. l. si ego. in secundo resp. de iniust. rup. ibi, quamuis quasi in causam substitutionis iunctio pri. resp. illius legis. ubi sentit ex. quod sicut ad portionem deficientem uenit potius substitutus quam coniunctus, quando sunt diuersi; ita si idem sit coniunctus & substitutus ad portionem deficientem quasi substitutus uenit, non quasi coniunctus. Quartò decimò, cum in diuersis personis sit expeditum quod ius accrescendi uincitur & impeditur per ius substitutionis. l. un. §. in princ. & §. pro secundo. de cad. toll. auth. hoc amplius. C. de si deicom. l. 2. §. si duo. ff. de secundum tabul. nec appareat ratio quare secus esse debeat, cum talia iura in eadem persona concurrunt ergo & c. argumen. l. illud. ff. de leg. aqualia. Confirmatur nam in diuersis personis etiam ius substit. inutile excludit ius accrescendi. l. si ergo. in princ. ff. de iniust. rup.

Denique nullus unquam dixerit quod si fratrem meum in testamento heredem scripsi, qui etiam abintestato mihi succedere posset, tunc in utroque iure succedere intelligatur, & ex testamento quasi a testatore uocatus, & ab intestato quasi uocatus a lege. quinimmo tunc licet etiam a lege uocatus intelligatur. l. lege obuenire. ff. de uerbo. signific. tamen ex testamento tantum non etiam abintestato succedere intelligitur. l. quandiu. ff. de acq. hæred. sic & in specie nostra, qui cohæredi substitutus est, is eo repudiante non iure accrescendi sicque ex legis dispositione, sed ex substitutione tantum succedere intelligitur cessante iure accrescendi: quod quidem ius locum non habet quandiu iuri substitutionis locus esse potest. l. 2. §. si duo. ff. de secundum tab. dummodo si qualiter ea substitutio fieret. Nam alias fortius esset ius accrescendi ut iam edocti sumus, & tradunt Bar. & omnes antiqui & noui in. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad treb. ubi plenè & eleganter per Franciscum de Ripa & per nouissimos in. l. i. ff. de uulgar. Nec dicatur quod quando ius accrescendi & ius substitutionis adinuicem contrariantur, quia competunt diuersis personis, tunc alterum, quod est fortius bene excludit debilius cum in eodem subiecto stare nequeant. l. Mutius. ff. pro socio. At quando competunt eidem cum inuicem non contra-

rientur merito simul stare possunt, maxime cum ad idem competant. Nam respondeo quod hæc solutio confugatur per. l. qui usufructum. ff. de uerbor. oblig. & l. si pupillus. §. qui actum. ff. de nouat. ubi ius fortius & debilius competeat eidem & ad idem, & nihilominus ius fortius absoluit ius debilius, Præterea etiam si non abfolueret, saltem impedire deberet, ut dum ius fortius substitutionis uigeret, ius debilius. i. accrescendi conquiesceret: extinctaque substitutione, tunc ius accrescendi inciperet utile esse locumque habere. & ita procedat. l. qui patri. ff. de acquir. hæred. & l. si ex pluribus ff. de leg. hæred. & §. fin. inst. ad tertuli. 16. Probatur talis consideratione. Nam si sit institutio in parte nullo dato cohærede, alia partes non dicuntur accrescere illi portioni, sed ipsa institutio dicitur ipso iure sub se complecti omnes has partes, ut in omnibus partibus institutio detracta illa taxatione facta uideatur. l. i. §. si ex fundo. & l. si alterius. ff. de hæred. inst. §. sed & si quis institui. quib. mod. testa. infirm. l. si quis priore. ff. ad trebell. modo sic 39 substitutio est conditionalis institutio. gloss. & omnes in rubr. ff. de uulga. Item 40 puri & purificati idem est iudicium. l. fin. §. Titius. ff. de uulga. quem admodum ergo 41 si purè in pluribus partibus essem institutus, detracta partium diuisione institutio ut. dd. ll. præcederet, & per hoc aditione unius partis totum ius institutionis quæretur secundum ueram opin. ut per Ias. in. l. i. de acquir. hæred. per text. ibi nume. 20. ita & hic existente condit. substitutionis totum deberet acquiri uirtute aditionis in parte factæ totumque acquiri iure substitutionis non iure accrescendi. Collige ergo quando pluribus in partibus fuit institutus, uel in una tantum parte nullo dato cohærede, aditione unius partis & ex alie hæresis & iure institutionis. Quod si ex parte institutus cohæredi que substitutus fui, illo post aditionem meam repudiante, illam partem habeo iure tantum substitutionis: quod si illi substitutus non essem illam haberem iure tantum accrescendi.

Stat ergo quod ius substitutionis excludit ius accrescendi non solum in diuersis personis, ut in. l. 2. §. si duo ff. de bonor. poss. secund. tabul. sed etiam in eadem persona. ut. d. l. si quis heres institutus. ff. de acquir. her. & l. si tu ex parte. eod. licet in contrarium se habeat commun. opin. quam tenuerunt Bart. Paul. Aret. Alex. Iason. & omnes ubi etiam Corrafius. in. l. testamento. per text. ibi C. de impub. Bart. & omnes tam in. l. si quis heres institutus. quam in. d. l. si tu ex parte. ff. de acquir. hæred. Bart. in. l. re coniuncti. ff. de leg. 3. numero 37. & ibi Iason. nume. 170. cum præced. & sequentibus. Bart. principaliter 42 se fundat per casum. d. l. pen. 2. resp. ff. de iniust. rup. test. ubi duo erant instituti & inuicem abintestato sumus a gradu institutionis fuit exhæredatus, a gradu substitutionis præteritus, dicitur ibi quod uno eorum mortuo, uel repudiante, potest alius adire & ex alie hæresis esse: tunc si propter præteritionem posthumum factam a substitutione substitutio erat nulla eo nascente, nec ex substitutione poterat ad portionem deficientis admitti, ergo succedit per ius accrescendi: ergo ibi est text. pro Bart. quod licet substitutio reddatur nulla uel alias non habeat effectum, tamen habet locum ius accrescendi ergo substitutio nulla non tollit ius accrescendi: Sed tamen subtilius considera quod ibi text. non aperit an cohæres ueniat ex iure accrescendi, uel ueniat ex substitutione, sed solum dicit me posse adire & ex alie hæredem esse. ergo potest intelligi etiam ex substitutione prout etiam uoluit glo. ibi in uerbo puto. Nec potest dicere quod ibi posthumus præteritus rumpat illum secundum gradum substitutionis, quia substitutus in secundo gradu fuerat etiam institutus in primo, a quo posthumus erat exhæredatus. Nā cū ibi iidem essent instituti & substituti, certè etiā nulla facta substitutione cohæres omnino successisset per ius accrescendi ex dispositione legis. Vnde testator eundem substituendo, uoluit po-

39
Substitutio est conditionalis institutio.

40
Puri & purificati idem iudicium.

41
Institutus in pluribus portionibus eiusdem hæreditatis, aditione unius omnes acquirat iure institutionis, non partim iure accrescendi.

42
Intell. l. pen. ff. de iniust. rup.

sthum censeret, exheredatum etiam ab illo secundo gradu substitutionis. ergo cum text. ibi dicat, me posse adire & ex asse heredem esse, nec aperiatur, an altera portionem iure institutionis alteramque iure accrescendi, an iure substitutionis habiturus sim; magis est ut iure meo id est ex persona mea meaque institutione quam iure alieno. i. accrescendi. argumen. l. & magis. ff. de solut. Item 43 uerba illa me posse adire, puto, sunt intelligenda in totum, non pro parte: quia de toto non de parte est in dubio intelligendum. l. si quis cum totum. de excepti. rei. iud. ff. Item 44 quia uerba simpliciter non secundum quid accipiuntur. l. hoc legatum. delegat. 3. ff. Item quia indefinita & quipollet uniuersali. l. 2. de liber. & posthum. Item quia uerba per prius non per posterius sunt intelligenda. l. 1. si quis in perpetuum. si ager uetig. uel emph. pet. ff. Sed attento ordine intellectus prius per institutionem uel substit. deinde per ius accrescendi hereditas quarritur, ergo illa uerba, me heredem esse ex asse, sunt intelligenda iure institutionis uel substitutionis, & sic per prius. Præterea id uidetur ibi expressum. ibi. quauis quasi in partem substitutionis exheredatus non sit me adire posse puto & heredem ex asse esse: ergo iure substitutionis ut referatur ad proximiora. Præterea & si concederemus quod text. ille intelligatur iure accrescendi ad huc nil obesset meæ opinionij nec faceret pro Bart. Nam secundum Bart. & alios ibi, ideo institutus partem repudiatam iure accrescendi haberet quod iure substitutionis eam propter nullitatem substitutionis habere non posset. ergo etiam attempta in ductione Bart. ex ipsa sequitur à contrario sensu quod dum uiget ius substitutionis portionem repudiatam iure accrescendi habere non possum. Secundò mouetur Bart. per tex. in. l. nec is. §. heres & ibi glo. & Bart. ff. de acquirend. hære. ubi legitimus hæres cui à. l. defertur hereditas hæres institutus potest repudiare ex testamento & succedere ab intestato ex prouisione legis. ergo ita in proposito repudiās ex substitutione potest uenire iure accrescendi iure inducto. ad id est similis tex. in. l. il. l. iud. eo. ti. de acq. hæ. & in. l. recusare. §. Titius. ff. ad treb. Sed secundū Ias. ubi supra ista iura parum faciunt, quia in illis legitimus duplici iure uenire poterat; unde repudiando ex uno non uidetur repudiare ex altero. facit. l. i. §. sed uidentum. cum. gl. not. ff. de success. ed. facit bene in argu. l. si donus de serui. urba. præd. sed in questione nostra uno tantum iure admitti poterat, quia substitutio cessabat uel ppter nullitatem uel ppter repudiationem. sed certe immo multam facit. Nā & in questione nostra duplici iure poterat uenire. l. substitutionis iure, & iure accrescendi. nā tecum fui institutus portionē adiui meam, ad tuam repudiatam possum uenire tanquam coniunctus ex dispositione legis, tanquam substitutus ex dispositione testatoris. Resp. ergo quod non obstat. nam ibi in totum ueniebat ab intestato, hic partim uenire uolebat uno iure, scilicet accrescendi, partim alio, scilicet institutionis. secundum Bar. in. l. si quis heres institutus. de acquir. hæred. Tertiò mouetur Bar. per tex. in. l. si quis hæres institutus. ff. de acquir. hære. & ibi est gl. 2. not. de hoc ubi cohæres substitutus cohæredi potest portionem cohæredis deficientem repudiare ex substitutione & eam habere iure accrescendi. ita uult ibi tex. dum dicit, erit quoque hæres ex substitutione, illa dictio quoque implicat quod & iure accrescendi. caue, quia ille tex. uidetur fortius facere in oppositum, dum dicit, erit quoque hæres ex causa substitutionis. quoniam inuito quoque ei accrescit portio si ergo inuitus efficitur hæres ex substitutione, ergo sequitur quod non potest repudiare ex substitutione, ut habeat tanquam coniunctus ius accrescendi, & dum text. ait, quoniam inuito quoque ei accrescit portio. intelligo accrescit iure substitutionis. Nam uerbum accrescere est latum secundum quod potest accedere, uel adiungere, uel adiungi, unde uerbum illud cum sit commune

tam ad accessionem, quæ sit iure accrescendi quam ad accessionem, quæ sit iure substitutionis, merito declaratur per uerbum ex causa institutionis ibi positum. sicut & uerbum adoptio subse continet etiam arrogationem. unde leges dicentes quod adoptato debetur quarta intelliguntur de arrogato. l. fin. ff. si à par fuerit quis manumiss. Adde quod non solum quando certum est me uocatum per substitutionem tunc iure accrescendi portionem non habeo, sed etiam si incertum sit. tex. est in. l. si Titius. de uulg. & ita est commun. opin. secundum Alex. & Ias. ibi & secundum Alex. in. l. cohæredi. in prin. eod. post Bar. & Paul. ibid. & cuius utilitatis sit hæc inuestigatio, docet Paul. in. d. l. si Titius. & aliam utilitatem uide per Vigli. in. §. & si disparibus. per tex. ibi in. l. de uulg. & eundem in. §. sed si instituto. eod. tit. Adde aliam huius inuestigationis not. utilitatem de qua in. l. scimus. §. repletionem. C. de inof. testamen. 24. casus in quo ut supra incidenter attingi cessat ius accrescendi. Nam 45 si institutus in pluribus partibus eiusdem hereditatis alteram repudiat, & alteram agnoscit; tunc repudiatam non iure accrescendi habebit, sed iure tantum institutionis pro ut sibi delata fuit. ita tenent Bar. in. l. si ff. de acqui. hæred. & Ias. in. l. i. nume. 20. ff. eod. quorum opin. defendi potest. Primò, per. l. si solus. in princ. de acqui. hæred. ubi licet aditio partis trahatur ad totum, repudiatio tamen partis nullus est momenti, nec efficit ut partem repudiatam iure accrescendi habeam. q. constat, nam substitutus me excluderet, quod tex. ibi negat. 5. quia 46 nullus potest mutare causam acquisitionis. l. cum nemo. cum glo. de acqui. poss. C. at si talis repudiatio ualere iam causa acquisitionis mutaretur. i. titulus. nam dum testator uoluit ut totam hereditatem titulo institutionis haberem, iam partem eius haberem titulo iuris accrescendi, partem titulo institutionis, quod esset contra eius uoluntatem ergo & c. ut. l. in conditionibus. ff. de condi. & demonstra. & auth. de nupt. §. disponat. Tertiò, quia ut aditio partis trahitur ad totum. d. l. si solus. & d. l. i. & 2. de acqui. heres. & non modo ad totum id, quod tunc queri poterat, sed etiam ad totum id, quod post aditionem in una parte factam existente alterius partis conditione coeperit posse acquiri. l. si tu ex parte. ff. de acquir. hære. ita & repudiatio partis aut ad totum extendi, aut nullatenus ualere deberet. Nam 47 utrumque ead. ratione procedit. 5. quia acquisitio in ultima uoluntate est indiuidua argum. d. l. i. & 2. & d. l. si solus. quod trahitur ad eam. l. neminem. ff. de leg. 2. & ad conditiones. l. cum fundus. de condi. & demo. unde cum sit quid indiuiduum, pro parte fieri non potest. ut. dd. l. l. & l. uulg. ff. de furt. facit. l. pro parte. ff. de serui. l. si unus. & l. per fundum. de serui. rett. præd. l. 2. §. item si in facto. & §. ex his. & l. 3. & 4. in. §. Cato. & §. si quis duplam. & l. in excusatione. sere per totam. ff. de uerb. oblig. maxime in. §. in secunda specie. l. i. C. de cond. furt. l. si quis id quod de iurisd. omni. iud. l. item multa. §. sed si plures. ff. ad. l. aquil. ex quibus potest sumere confirmationem positio, pro constanti q. tã aditio quam repudiatio sunt quid indiuiduū. unde pro parte fieri non possunt, uel pro parte facta pro parte quidem ualere non possunt, sed aditio ut fauorabilis, quia pro parte ualere non potest trahitur ad totum: repudiatio ut odiosa licet pro parte ualere nequeat, non trahitur ad totum. argum. l. cum quidam. de liberis & posthu. ff. c. odiosa. de regu. iur. in. 6. Quod intellige siue quis simpliciter sit institutus, siue distinctis partibus, nam cum testator institutiones in una persona plures, cui substitutus datus non est, facere non possit, quod dic ut. d. l. si solus. §. fin. ibi. dato. 5. cohærede. & l. cum heres. §. si eod. & l. si ita quis. §. scripserit. ff. de hære. insti. illa quidem partium distinctio tanquam superuacua rejicitur, ut institutio procedat ac si apposita non esset. argum. l. i. §. si ex fundo. ff. de hære. insti. l. si alterius. eod. l. si quis priore. ff. ad trebel. §. sed & si quis institui. quib. mod.

43
Verba ad
totum re-
ferenda.

44
Verba sim-
pliciter nō
secundum
quid acci-
pienda.

45
Ius accre-
scendi non
est quan-
do institu-
tus in plu-
ribus por-
tionibus
unam agno-
scit, & al-
teram re-
pudiat con-
tra com-
munem.

46
Causam ac-
quisitio-
nis nullus
mutare po-
test.

47
Hæredi-
tas, lega-
ta, condi-
tio, nescit
an possint di-
uidi per
honorati.

mod. testam. infirm. facit. l. pe. C. de insti. & substit. l. i. & l. quæ sub conditione. ff. de condi. inst. l. obtrinit. & l. nō dubitamus. de conditione. & demostra. & l. si impossibilis de hereditibus. insti. §. si impossibilis. insti. eod. Nec dicatur quod testator faciendo distinctionē partium in una persona, uideretur uelle ut illa tanquam plures habeantur: nam immodico quod aliud uoluit, sed & si & uoluisse idē adhuc esset neglecta eius uoluntate. l. nemo potest. de leg. i. l. si unus. C. de testa. Quartō, uidetur tex. expressus in l. 2. ff. de acquir. here. nam si uerum est quod tex. ibi ait, quod institutus in pluribus portionibus eiusdem hereditatis unam ex eis repudiando, nil agit; tunc sequitur quod ut si nullius partis repudiatio ne præcedente unam partem adiret, tunc omnes partes iure institutionis acquireret, non partem iure institutionis, partem iure accrescendi ut. l. si solus. in prin. ff. de acqui. here. ita etiam hoc casu iure institutionis acquirat portionem repudiatam, non secus quam portionem aditam, quasi repudiatio alterius portionis pro nihilo sit. Denique pro hac opinione faciunt pleraque eorum, quæ diximus in defensione præcedentis conclusio nis & ex ibi dictis & hic repetitis collige, quod quando sum institutus in pluribus portionibus eiusdem hereditatis & alteram repudiavi, alteram uerō adiui, quæritur, utrum repudiatam acquiram iure tantum institutionis pro ut delata fuit, an iure tantum accrescendi, an utroque iure tam institutionis quam accrescendi: & magis est, ut iure tantum institutionis, ut dixi; licet contrarium teneant Bar. Areti. & alij quos, refert Iaso. nume. 20. in l. i. ff. de acquir. here. & alter distinguit Bar. in l. si quis heres institutus. ubi communiter. dd. ff. de acquir. here. Bar. & alij. in l. si tu ex parte. ff. eod. Bar. & alij. in l. quidam eologio. C. de iure delib. & huius inuestigationis utilitatem uide per. l. scimus. §. repletionem. C. de inoffi. testa. & supra in articulo. præced. uidimus remissiuē alias utilitates.

48
Ius accrescendi non est post portionem quæritam etiam reuocabili-ter contra communē.

Præterea est quod supra incidenter attigimus. 25. casus 48 in quo cessat ius accrescendi. scilicet post portionem quæritam, nam si cohæredes uel collegatarii suas portiones acceperint, tunc altero moriente eius portio alteri non accrescit, sed morientis hereditibus defertur. laquam. ff. quemadm. seruiores amittantur. l. i. §. interdum. ff. de usus. accre. ratio, quia ius substitutionis est potentius iure accrescendi. l. 2. §. si duo. ff. de bonorum poss. secundum tab. sed ius transmissionis est potentius iure substitutionis. l. unica. §. cum autem in superiore. C. de cad. toll. l. unica. C. de his, qui ante aper. Bar. & omnes in l. i. ff. de uulg. ergo cum ius transmissionis excludat substitutionem multo magis excludet ius accrescendi, quo fit ut cohæres uel collegatarius, qui portionem suam agnouit moriens eam transmittat in hæres suos cessante iure accrescendi, quod portione iam quærita locum habere non potest.

49
Intell. l. cum hæreditate. ff. de acquir. her. contra communē.

Fallit primò 49 in terminis legis cum hereditate. ff. de acquir. hæreditate. ubi portio hereditatis erat iure suitatis acquisita filio. & tamen eo abstinente accrescit cohæredi ut ibi. ratio, quia filius abstinens ab hereditate patris non potest eam ad heredes suos transmittere. l. unica ibi, si tamen hereditatem non recusant C. de his qui ante apertas: unde cum non sit aliquis, qui ueniat per ius transmissionis nec etiam per ius substitutionis, superest ut cohæres admittatur per ius accrescendi, quod est tacita substitutio. l. si Titio & Meutio. §. Iulianus. ff. de leg. 2.

Et ex dicta. l. cum hereditate. inferunt communiter doct. quod in hereditatibus suam portionem adeunti cohæredis portio non accrescit inuito, quia si portionem suam uelit omittre, repudiatam portionem capere non cogitur. per. d. l. cum hereditate. ita tenent Bar. Paul. Aret. Alex. Ias. & Decius num. 4. in l. si testamento. C. de impub. glo. ibi & glo. Bar. Ange. Imola, Paulus, & Aretinus col. fi. in dicta. l. cum hereditate Bar. in l. quidam

eologio. col. 2. in fine. C. de iure delibe. Bar. in l. si. col. fi. in prin. ff. de acq. hæ. Bar. in l. re coniuncti nume. 51. & ibi Ripa num. 185. ff. de leg. 3. fallit hæc communis conclusio, quando heredes erant inuicem substituti. Nam tunc etiam si uelit suam portionem omittre ad huc repudiatam portionem capere cogitur. & ita intelligunt. d. l. si testamento. sed nec regula nec fallentia uera est, ut diximus supra. §. 2. i. num. 102. & ibi dictis addere potest etiam quod d. l. cum hereditate. in qua fundatur communis opin. existimantium quod in hereditatibus portio uacans non accrescat inuito præcisè, sed tantum casu fatiue nil faciat, quia procedit per rationem supra signatam uidentur uelle Ias. in l. quidam. nume. 14. C. de iure delibe. Corras. in d. l. si testamento. C. de impub. nu. 13. & ibi Fulgosus. col. 3. in fin. Lancelotus Politus. in l. re coniuncti. ff. de leg. 3. num. 62. & ibi Crotus nume. 90.

Tene ergo contra communem quod in hereditatibus portio uacans accrescit præcisè regulariter, limita, nisi mero iure fuisset quærita. d. l. cum hereditate. Sublimata hæc limitatione, nisi post repudiationē unius ex necessariis altera adiuisset. ut. l. si duo. & l. pen. & fin. ff. de acquir. hæred. Secunda conclusio quod d. l. cum hereditate. limitatur per l. testamento. C. de impub. ut si ex duobus necessariis alter adiuuit, & postea alter repudiavit quod tunc portio abstinentis accrescat adeunti præcisè siquidem erant inuicem substituti. tene contra communem opinionem prout tenet Decius nu. 4. in d. l. intestato. Aretin. in l. cum hereditate. colum. fin. nec obstat. d. l. si testamento. quia, ibi in hereditibus extraneis non in necessariis, & nostræ princip. opin. dic. nil obesse. d. l. cum hereditate, quia illa non debet trahi ad consequentiā cum loquatur in iure accrescendi irregulari, quod probatur, quia illa loquitur post portionem quæritam, quo casu cessat ius accrescendi, secundo, quia ius accrescendi regulare non aliter procedit quam si portio uacet omni iure; sed ibi non uacabat iure ciuili. Tercio, quia beneficium prætoris cum iniuria alterius dari non debuit, sed ueritas huius op. pendet ab illa quæstione, an per dationem cohæreditis extranei tollatur suitas, ut colliges ex Ripa. in l. re coniuncti num. 185. ff. de leg. 3. de qua plenè. §. 2. i. num. 83.

50
Pia causa fauore an quis possit partem testamenti decedere? ardua q.

Quid autem 50 in piis causis & sanè pendet illinc, utrum fauore piæ causæ possit quis partem testatus & partim intestatus decedere: qua in re partem affirmatiuam, ut possit, tenet Bart. in rep. l. 1. quæst. 2. & iterum colum. antepen. C. de sacrosanct. eccle. Philippus Decius & Hieronymus Cagnolus numero 9. in l. ius nostrum ff. de regul. iur. Calderinus consil. 23. an testamentum. ad fin. sub rubr. de const. Ancharan. & Ioannes de Imol. in c. cum effes. de testamen. Abbas Panormit. consil. 32. circa duo. lib. 2. Alexander consil. 105. uiso ac diligenter col. fin. lib. 4. Corneus consilio 53. pro decisione lib. 1. Iason. in l. hac consultissima. §. ex imperfecto. col. 4. C. de testamen. mouentur quia id in milite expeditum est per l. similem unum. l. ex duobus. ff. de mili. testamen. d. l. ius nostrum à contrario sensu. Deinde, quia & per statutum id fieri posset ut tenent Angelus & Imola & Alexand. in 2. not. in l. moribus in prin. ff. de uulgari. unde (inquiunt) apparet hanc prohibitionem non esse iuris gentium sed tantum iuris ciuili, sed ius gentium inspicitur in testamentis ad piæ causas. argumento. d. c. relatum. 1. & c. cum effes. de testamen. ergo & c. Contrarium tamen partem ut quod iuris est in reliquis testamentis idem quoque iuris sit & in testamento ad piæ causas quod ad hanc rem tenuit Bald. in rep. d. l. 1. col. pen. & iterum in lect. d. l. 1. col. fin. & Andreas Tiraqu. in tracta. de priuilegiis piæ causæ hanc rem attigit, sed neutram partem elegit. Quid dicendum? & sanè superior pars de iure ciuili uerior est, quia leges generaliter disponetes comprehendunt personas utunque aliis in rebus sint multum priuilegiatæ, si ea in re, qua de agitur non repellantur habere peculiare priuilegium. l. in fraudem ad O o iij fin. ibi,

fin. ibi, quia generalis erat illa determinatio. & ibi no-
tat Bal. ff. de testam. mil. Decius confi. 5. idem Decius
in l. ex testamento. C. unde liberi. Alcius lib. 4. parado-
xorum. c. 10. Andreas Tiraq. de præscrip. §. 1. glo. 11. De
cuius in l. 1. r. & in l. nemo potest ff. de regul. iuris. sed pia
causa de iure civili hac in re nullum reperitur habere
speciale privilegium ergo &c. Deinde, quia casus exce-
ptus firmat regulam in contrarium. l. nam quod liquida-
t. §. fin. ff. de penu legata. Vnde cum iure singulari id mi-
licibus cōcessum sit, in reliquis omnibus denegatum ut
debetur, facit regula. l. cum prætor. ff. de iudi. Postre-
mò facit regula. l. illam. C. de colla. Hactenus de iure ci-
vili, sed de iure canonico ad hanc partem procluior
sum, ut existimem id licere, quia eo iure si alias tota di-
positio ad pias causas facta periret, nisi iure tantum di-
uino uel gentium uteremur, eo iure non etiam iure ci-
uili utimur, si id fieri potest sine cuiusquam iniuria. arg.
d. c. relatum. & d. c. cum esles. iniuriam autem accipe-
re debemus quando dampnum inferitur, non quando lu-
crum hæredibus legitimis remouetur. argumento. dd.
iurium. l. uncta. l. quia autem. in princ. & §. 1. ff. quæ
in fraud. cred. & l. quia poterat. ff. ad treb. & ita possunt &
debent conciliari superiores uarietates. Qua 51 in
re alterutrum ius in suo foro seruandum est secundum
Angelum in l. illa institutio. ff. de hæred. instit. Innocen-
tius in c. relatum. 1. de testam. Sed tamen in contrarium
est receptior op. ut ius canonicum quò ad pias causas
in utroque foro seruandum sit secundum Andream Ti-
raquellum de privilegiis piæ causæ privilegio 163. id,
quod modò non examino.

51
Pijs in
causis an
semper ius
canonicum
sit inspiciē
dum.

52
Accrescen
di ius an
detur in
ter re, &
uerbis se
paratos .
egregia q.

53
Species
generi suo
affinior est
quàm alte
ri speciei.

54
Testator
quo minus
potest ui-
detur hæ-
redem onc
rasse.

55
Argum.
de singula
ribus ad
uniuersa-
lia, uel con-
tra, non ua-
let.

56
Testator
de uno fun
do plures
facere po-

Vigefimufextus casus, 52 in quo cessat ius accrescendi est inter legatarios re & uerbis disiunctis secundum Bar. & communiter docto. in. d. l. re coniuncti. ut in l. i. in princ. ff. de usufruct. accrescen. l. & Proculo. ff. de acquir. hæ. ratio est, quia, quæ differunt tanquã plus & minus non differunt in specie. l. fin. ff. de fun. inst. Brunus in tract. de augmento conclusionẽ. 3. numer. 10. ergo ubi diuersæ species sunt, quale est, si dixi, Titio fundum usque ad talem arborem lego, & Scio fundi reliquam partem, cessat ius accrescendi & tanquam res diuersa uacans applicatur suæ uniuersitati. i. hæreditati non secus quàm hæreditas illius, qui nullos habebat cognatos fisco applicatur, non cæteris priuatis: ratio, quia 53 una species separata maiorem similitudinem habet cum suo genere quàm cum altera specie separata, licet sit sub eodem genere contenta. Nam asinus rectè animal dicitur, & tamen bos dici non posset. facit. l. siquid earum. §. inter emptum & paratum. de lega. 3. ff. cum ibi notatis per glossam & doctores, bene facit hac in re text. in. l. cum quæstio. C. de legatis cum ibi traditis per Corneum & alios. C. de legatis. idq; procedit ex legis interpretatione, quæ nititur in exacta, subintellecta, & præsumpta uoluntate testantis. Facit etiam quia 54 testator presumitur heredem quanto minus potest grauare uoluissẽ. l. Titia. §. qui in uita. ff. de lega. 2. & secundum hanc interpretationem minuitur grauamen hæredis. Item 55 de singularibus ad uniuersalia & è contra nõ licet arguere. gloss. singularis. in. l. si chorus. de legatis 3. uide Albertum Brunum. in tract. de augm. conclusionẽ. 4. infero nouissimè quare inter cohæredes omnino disiunctos est ius accrescendi secus inter collegatarios omnino disiunctos, quia hæreditas est unum quid uniuersale, quæ esse non definit una licet in mille partes diuidatur. l. proponebatur. ff. de iudic. & res corporea, quæ in hereditate est per nudam patrisfam. destinationem de una efficiuntur plures. l. quod in rerum. ubi Iason. ff. de lega. 1. itaq; testator de sua hereditate plures facere non potest, sed 56 de suo fundo plures facere potest: & fundus cùm diuiditur per partes, quæ possunt ad oculum demonstrari nullus unquam ignorauit quin de uno plures facti intelligantur. l. quod in rerum §. primo cum ibi notatis. ff. de lega. 1. non sic in hereditate

te, quæ 57 non potest diuidi in partes, quæ possint ad oculum demonstrari; cum nec ipsa tota hereditas possit ad oculum demonstrari cum sit incorporea & inuisibilis in prin. inst. de rebus corpor. quod nota ad l. & Proculo. ff. de lega. 2. l. 1. §. 1. ff. de usufr. accresc. & circa. d. l. & Proculo. Considera 58 quod ibi primò ponitur dictum deinde id dictum duplici ratione probatur. dictum est quod ibi portio unius domini repudiantis alteri non accrescit, sed heredi defertur: ratio, quia ibi non erant domini re coniuncti. Nam ut sepe dictum est, re coniuncti dicuntur tunc demum si unusquisque ad solidam rem legatam uocatus fuerit; at hic non ad solidam rem dominorum quisque uocatus intelligitur sed unusquisque uocatus intelligitur ad portionem partem, ne tantum dominicam, quam in seruo habebat non enim coniunctim sed partes uideri legatas ait ibi consultus. Præterea & secundo, qui sunt re coniuncti si omnes agnoscent legatum partes æquales per concursum ferunt. l. legata in utiliter. §. fin. ff. de leg. 1. & ferè per totum. ff. de usufr. accresc. ar. in d. l. & Proculo. si ambo domini agnoscerent legatū tunc non æquas partes haberent, sed quantam quisque partem in seruo haberet, tantam similiter haberet in relegata ut ibidem dicitur in ultimo respon. ergo quod ibi domini non essent quod ad illud legatum re coniuncti patet dupliciter, primò, in uocatione, deinde in legati agnitione. in uocatione, quia eorum, qui sunt re coniuncti ad solidum quisque uocatus ab initio à testatore intelligitur. at in d. l. & Proculo ad partem tantum dominicam quisque ab initio à testatore uocatus intelligitur in agnitione: quia eorum, qui sunt re coniuncti si omnes agnoscant legatum uiriles portiones x. æquas habebunt. at in d. l. & Proculo non uiriles & æquas portiones, sed dominicas & sic inæquales habebunt. Sed certè licet. d. l. & Proculo in 2. & 3. resp. exa ctè probet non esse inter illos duos realem coniunctionem tamen adhuc uidetur quod possit esse uerbalis coniunctio inter eos quandoquidem fuit unica oratio, & consequenter quod sit ius accrescendi. Sed resp. quod ibi consultus ideo non fuit moratus circa ostendendum quod uerbalis coniunctio inter dominos non erat, quia indubitatim erat non esse. Nam ipsi domini nec sub una oratione, nec sub diuersis fuerunt uocati à testatore, sed tantum eorum seruus: ergo cum uerbalem coniuncti. ibi non esse expeditissimum esset, & realem finiliter abesse, iureconsultus exactè probauerit: superest indubitanter non esse ius accrescendi. Quinimò de eo tantum agendum erat, utrum esset ius non decrescendi, quod inter re coniunctos locum habet & non esse ius non decrescendi eo quod domini re coniuncti non erant ad unguem probat. d. l. & Proculo. Quod autem ibi non esset ius accrescendi, quod inter uerbis tantum coniunctos propriè locum habet id indubitatim erat, tum quia inter dominos ut dixi non erat coniunctio uerbalis, tum etiam quia licet esset coniunctio uerbalis tamè portio defecta porius pertinere deberet ad hæredem, quem à testatore dilectum fuisse constat quàm ad alterum serui dominum, qui cum à testatore uocatus non fuerit, nec nominatus, non uidetur ab eo cognitus uel dilectus. argumento. l. cum quis. C. de iure delibe. l. 3. l. qui liberis. §. hæc uerba. ff. de uulga. l. si paterfamil. ff. de hæ. inst. Vnde si testator diceret, Stichus dominos tali re æque donatos uolo, uel Stichus dominis talem rem ex æquis partibus lego. & cõstaret quod eos dominos nec notos habebat, nec amabat, sed Stichum tantum dilectumq; habebat ideoque constaret id legatum fecisse ut tantum Stichus gratificaretur, tunc alterius repudiatio portio alteri non accresceret, sed heredi deferretur. argumento. d. l. & Proculo. & quia ius accrescendi nittitur in præsumpta uoluntate testatoris. l. si Titio & Meuius. §. Iulianus. ff. de leg. 2. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad trebell. Quæ omnia intelligenda esse putes in his propriis terminis, quando partes non ita fiebant, ut pos-

test. sed de
heredita-
te plures
facere ne-
quit.

57
Hæredi-
tas est inui-
sibilis & in-
corporea.

58
Inter re,
& uerbis
disiunctos
an sit inq
accrescen-
di. ardua
quaest.

sent ad oculum demonstrari: quod si ad oculum demonstrari possent, tunc nulla dubitatio esset, quin ius accrescendi cessaret ut supra diximus.

Denique considera quod quando est omnimoda disjunctio realis cessat ius accrescendi etiam si addit uerbis coniunctio, quale est cum dixi, Titio fundum usque ad talem arborem, Seio eundem fundum lego illinc usque ad talem arborem. communis opin. est ut diximus supra in casu. 20. Vnde in eo tantum questio superest quid si ita dixi? Titio fundi dimidiam lego, Seio altera dimidiam lego. quo casu re & uerbis separati sunt: re, quia ad singulas dimidias, uerbis quia in diuersa oratione, non in eadem oratione uocati fuerunt. l. re coniuncti. ff. de lega. 3. l. triplici. ff. de uerbor. sign. & hoc etiam casu non esse inter eos ius accrescendi tenent Bar. Cumanus Bescutius Iason. Ripa. Politus. Crötus & reliqui omnes in d. l. re coniuncti. qui ueluti quodpiam iuris notissimum elementum hoc tradunt Caltalius in rubr. ff. de usufruct. accresc. Iason & communiter docto. in l. qui quartam. §. si quis unam. ff. de lega. 1. idem Ias. in l. si duobus. §. fin. eod. tit. Ias. in l. huiusmodi. §. quibus. ff. de lega. 1. Romanus consil. 185. pro decisione Salicetus in d. l. re coniuncti. Imola. Paulus & Alexand. in d. §. quibus & ibi Bald. & Nicolaus de Neapol. Bald. Ange. & Raphael. in d. l. si duobus. §. fin. Alexand. & Imola. in l. qui huiusmodi. §. 1. ff. de lega. 1. Angelus consil. 11. Seruidius notarius. Alexand. consil. 55. uisio tituli lib. 2. Platea in l. uni. C. si imperialis liberalitatis focius lib. 10. Caltalius in l. cum singulis. ff. de usufruct. accrescen. Bald. Salicetus & Corneus in l. un. §. ubi autem cum. §. sequen. C. de cad. toll. & in §. his ita ead. l.

Mouentur potissimum per duo iura, primum per l. 1. §. 1. ff. de usufruct. accrescendo. & l. cum singulis. eod. titulo, quæ nihil faciunt. nam loquuntur in usufructu accrescendo, uel non accrescendo; in quo multa præcepta singularia & irregularia esse uel ex eo patet, quia ad hanc solam rem factus fuit ille titulus; cum reliqua iura de iure accrescendi loquentia sparsa inueniantur per uniuersas iuris partes & titulos & differimus plenè supra §. 10. num. 116. cum. 66. seq.

Mouentur deinde per l. 1. & Proculo. ff. de legat. 2. ibi sed partes uideri legatas. qui nihil obest, quia speciale ibi est propterea quod dominus, qui ad ius accrescit. & lucrum aspirabat, non fuerat honoratus nec nominatus à testatore. Item, quia suberat seruus legatarius, cui pars repudiata iure naturali uel saltem æquitate naturali portio repudiata debebatur sic; non ex toto uacabat ut per ius accrescendi delata uideri posset, ut infra dicam & attingimus in d. §. 10. num. 116. cum pl. seq.

His tamen non obstantibus nouè teneri potest, ut sit ius accrescendi re & uerbis separatis, dummodo non sit omnimoda disjunctio realis. Vnde si dixi, Titio fundi dimidiam lego, Seio alteram dimidiam lego. inter eos erit ius accrescendi. Quod in primis probat tex. in l. Meuius in princ. ff. de lega. 2. in uerb. separatim, quod ibi bis repetitum est; & tamen ait tex. esse ius accrescendi nec dicatur quod ibi loquitur de separatione uerbali tantum, non etiam reali. nam cum ibi defecerit pars Seii, qui à Meuius separatus erat quod ad rem & à Titio. quod ad uerba consequens est ut uerbum separatim ad Meuium & Titium relatum de utraque separatione intelligatur. Secundò per l. hæredes sine. ff. de her. inst. ubi coniunctio notam consideratur ad inducendum ius accrescendi quam ad inducendam prælationem in iure accrescendi. Tertiò facit. l. Item per Sabinus. §. unde idē ff. de her. inst. ibi. nam quod ad ius accrescendi. non sunt coniuncti qui sine partibus instituuntur. ubi, qui coniuncti nullo modo sunt non desinunt inuicem ad ius accrescendi non præferantur alioqui in iure accrescendi. Quartò facit. l. 1. in princ. & l. pen. per locum ab speciali. ff. de usufruct. accresc. Quintò facit, quia portio accrescit portioni. l. si totam. ff. de acquir. hæred. ergo si caput uacat

care pars fundi legati alteri parti accrescere debet non uniuersa hæreditati, quia est portio rei legatæ non autem est portio hæreditatis. argumento. l. quoties. C. de her. inst. & in antient. ut cum de appellatione cog. §. egerim. coll. 8. ergo ut uerificetur quod portio accrescit portioni necesse est, ut ea pars, quæ uacat alteri parti accedat non autem uniuersa hæreditas obruatur. Sextò per l. si Titio. ff. de usufruct. ubi, habetur quod ius accrescendi inducitur ad similitudinem alluionis latenter. Sed nulli dubium quin ea portio maiorem similitudinem habeat cum altera rei legatæ portione quam cum uniuersa hæreditate: ergo ei potius debet accedere re quam uniuersa hæreditati. Septimò in habentibus symbolum facilius est transitus quam si sit dissimilitudo. tex. iuncta doctrina Bar. ibi in princ. in l. centurio. ff. de uulga. Sed portio rei legatæ uacans maiorem habet similitudinem cum altera portione, quam cum uniuersa hæreditate ergo ei potius debet accedere.

Octauò de singulis ad uniuersa non licet arguere, ut per Brunum in tracta. de aug. quaestione. 3. & 4. propter dissimilitudinem. nam asinus animal rectè dicitur, homo autem dici non posset. & indiuiduum qualibet magis appetit sui conseruationem quam conseruationem speciei ergo pars rei legatæ uacans magis est ut alteri parti accedat per quod indiuidui conseruatio induceretur quam quod hæreditas obruatur & per hoc vi genere comprehendatur: facit. l. si quid earum. §. inter emptum ff. de lega. 3. Nonò hæreditas est quid iuris. l. hæreditas. ff. de uerb. sign. & l. hæreditas. ff. de pet. her. res aut legata est quid facti, ut constat. Item hæreditas est quid inuisibile & incorporeum, res aut legata est uisibilis & corporea. in princ. inst. de reb. corp. & in corp. ergo pars rei legatæ uacans impossibile est quod accedat hæreditati sed potius alteri parti rei legatæ accrescat: quia ius accrescendi est propagatio eiusdem forme & nature non diuersæ. arg. d. l. si Titio. ff. de usufr. De cimo facit. l. si Titio & Meuius. §. Iulianus. ff. de lega. 2. ubi ius accrescendi est quædam tacita substitutio: & collegatarius uidetur tacite substitutus sed substitutus præfertur grauato. §. in primo, & §. pro secundo. C. de cad. toll. ergo & c. Undecimo facit, nam 60 certum est quod substitutus præfertur coniuncto. l. 2. §. si duo. ff. de bon. poss. secundum tab. coniunctus autem præfertur grauato. l. un. §. in primo §. pro secundo. C. de cad. tollend. & tamen si post plures institutos etiam disjunctim, uel separatim ad legatum uocatos simpliciter substituit Titium tunc altero ex primo institutis ad legatum uocatis repudiante statim admittitur coniunctus utrumque separatim re & uerbis uocatus. l. hæredes mei. §. cum ita ubi Bar. Paul. Imol. Soci. Alexand. Cuman. Ripa. ff. ad treb. l. 1. ubi Bart. Bald. Salicet. Paul. Aterin. Alexan. Iaso. Dec. Corrafi. & Curti. Iunior. C. de impuberum. si ergo collegatarius uel coheres utrunque re & uerbis disjunctim admittitur exclusio substitutio quanto magis admittitur exclusio onerato, sicque & in specie nostra indubitanter uidetur collegatarius re & uerbis separatus admittendus exclusio hærede onerato. Duodecimo facit, quia legatarius in re legata habetur loco hæredis & longè exactiorem & magis enixam uoluntatem habere uidetur quam hæres. l. ad tempus. ff. de usucap. ergo quo ad illam rem eiusque partes debet hæredi uniuersali præferri. Tertiodecimo, id perfectum est quod ex omnibus suis partibus constat. l. 1. ff. de Corrig. iur. ergo pars rei legatæ uacans alteri parti debet accedere ad sui perfectionem potius quam ad hæreditatem redire, quia hæreditas perfecta & nulla ex parte detruncata intelligitur etiam si plures res corporeæ uel etiam uniuersæ ab ea detrahantur. l. hæreditas. ff. de pet. her. l. hæreditas de uerb. sign. in princ. inst. de reb. corp. & incorp. at res legata per abscissum unius partis trunca uidetur.

Quartodecimo hæres singulis collegariis nullo modo coninnctus est, licet uniuersis fortè uideri possit ipsi autem

60
Coniunctus
est re,
uerbis se-
paratus
excludit
substitutum.

59
Ius accre-
scendi da-
tur inter
legatarios
re, & uer-
bis separa-
tos contra
communē.

autē collegatarij inter se habent coniunctionem uel saltem communionem respectu totius rei, qua ratione in iure accrescen. sunt preferendi. argumento. l. interdū. in princ. ff. de hered. inst. l. si quis Titio. ff. de usufruct. accrescen. Quintodecimō communio uitanda est, ut odiosa maxime inter inuitos. argumento. l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de lega. 2. qua ratione, etiam ius accresc. inductum est, ut cum primum pars uacare cepit alteri parti accedat sicque cesset communio potius quam uadat ad heredem ut sic esset communio inter legatarium & heredem, sed si ea pars uacua alteri parti accesserit cessabit communio, fin autem penes oneratū manferit communio erit: ergo magis est ut alteri parti accedat ut per hoc communio cesset. Sextodecimō facit quia generi perspetiem derogatur. ut in regula iuris. Decimoseptimō uidetur tex. expressus. in l. 1. §. idē ait. ff. de usufruct. accresc. iuncta. l. & Proculo. ff. de legat. 2. nam si seruo communi aliquid legetur, tunc domini illius serui non uidentur coniuncti ullo modo licet inter eos uideatur esse communio quod ad illam rem eorum seruo legatam. Vt in d. l. & Proculo. & tamen hæc communio dempta etiam omni coniunctione sufficit ut inter eos dominos sit ius accresc. in usufructu ut d. §. idē ait. Nec 61 me mouet quod sola communio inter collegatarios proprietatis non uideatur sufficere ad inducendum ius accresc. argumento. d. l. & Proculo. nam respon. illud receptum peculiari quadam ratione, quia pars uacua non ex toto uacabat cum posset ipsi seruo applicari, cui naturali quadam æquitate debebatur. ut docet Bar. & omnes, in l. huiusmodi. §. si Titio. ff. de leg. 1. & in l. planē. 1. §. si coniunctim. per tex. ibi. ff. eod. ar. regulariter 62 ubi non esset illa peculiaris ratio per quam portio, quæ uacare uidebatur re uera non ex toto uacabat & sic esse non poterat ius accrescendi. ut per glo. & omnes in l. si duo. in princ. ff. de iure iur. Bar. & omnes in d. l. huiusmodi. §. si Titio. ff. de lega. 1. tunc sola communio inter collegatarios sufficeret ad ius accresc. inducendum. Quod si dixeris quare illa æquitas quod portio quæ prima facie uacare uidebatur in terminis d. §. idē ait. quæ re uera nō ex toto & omni iure uacabat cum ipsi seruo naturali quadam æquitate debebatur non consideratur resp. ea naturalis æquitas in legato usufructus non consideratur, quia id legatum cedit ab adita hereditate, ut tradunt doct. per tex. ibi in l. un. §. liberatibus C. de cad. tollen. unde si tempore quo aditur hereditas is seruus id legatum usufructus acquirere non possit nunquam poterit postea id legatum acquirere: quo fit ut cum ipse seruus omni spe acquirendi careat ius accrescendi inter dominos illius serui esse debeat propter communionem, quam in usufructu habent. Decimoctauō facit l. 1. §. si ff. de usufruct. accresc. ubi inter col legatarios usufructus etiam post portionem quasitam datur ius accresc. licet negari non possit quin ibi usufructus inter eos diuisus esset perceptione. Nam pars usufructus, quæ uacare cepit, si ad alteram partem redire desiderat licet per hoc non inducatur totius rei plena consolidatio. i. proprietatis cum usufructu, quanto magis si per tale ius accresc. induceretur plena consolidatio ius accresc. abnegari non deberet. Decimonondō induco. l. si ita quis heredes. ff. de hered. insti. ibi non tam coniungisse quam celeriter dixisse uidetur. Nā 63 cū nullus unquam negarit quin sit ius accrescendi inter col legatarios uerbali ter tantum coniunctos, & uerbali cō iunctio non ad aliquem iuris effectum facta a testatore uideatur, sed tantum ad breuiorem loquendi expeditio nem, ut ibi. sequitur. necessariū quod inter collegatarios re & uerbis separatos sit ius accrescendi non secus quam inter collegatarios uerbali ter tantum cō iunctos: quandoquidem ea uerbali cō iunctio non ius accresc. sed celeritatem tantum loquendi inducit. optime facit l. pen. ff. de usufr. accresc. ubi constat quod uerbali tan tum cō iunctio ad ius accresc. inducendum non opera-

tur quicquam. Vnde posita coniunctione uerbali tantum non magis nec minus sequitur ius accrescendi quam si coniunctio nulla esset, sed tantum communio incidens, quæ hac in re in consideratione esse non selet. argumento. l. 1. C. qui testam. facere possunt. Item 64 portiois uacantis accessio contingit propter contiguitatem, uicinitatem, & similitudinem. Ergo si duobus re & uerbis diiunctis (pro indiuiso tamen) eadem res legetur, portio repudiata collegatario accedit, non heredi: habet enim pars uacans maiorem similitudinem cum altera parte quam cum hereditate, quia altera pars est corporalis, hereditas in corporea. ut in l. de reb. cor. & incor. Item id perfectum est quod ex omnibus suis partibus cōstat. l. i. ff. de orig. iur. ergo cum pars uacans sui perfectionem appetere intelligatur alteri parti accedat ut sic ad perfectionem perueniat potius quam hereditati, cum si accederet nil perfectionis adderet. nam secundum Philosophum & si aliquid demas de infinito nihilominus remanet infinitum sicque hereditas ut pote quid uniuersale & iuris censura infinitum æquē perfecta manebit siue pars illa accedat, siue abscedat. Ergo si inter dictos collegatarios esset aliqua coniunctio facilis esset ius accrescendi ad exclusionē heredis. Quod si mihi fundus, tibi domus legaretur, tunc domus repudiata non mihi etiam si collegatario essem uerbis coniunctus, sed heredi accederet. l. huiusmodi. §. quibus ff. de leg. 1. l. p. ff. de usufr. accretio, quia species maiorem similitudinem, contiguitatem, uicinitatemque habet cum suo genere quam cum altera specie. Nam bos animal recte dicitur, homo autem non recte diceretur. l. si quid earum. §. interemptum. ff. de leg. 3. ut supra arguimus & huc sanē si re & inspicia tur accedere & spectare uidentur plerique earum rationum, quas supra in præludijs tradidimus: dum agebamus, quare ius accrescendi esset inuentum? facit. §. item per alluionem. insti. de rerum diui. iuncta. d. l. si Titio. ff. de usufr. 20. est tex. expressus in l. Meuiō. in princ. ff. de leg. secundo. 21. tex. ibi in ratione sui dū ait, quia cum separatim & partes fundi & totus legatus sit, necesse est, ut pars, quæ uacat pro portione legati cuique accrescat, arrige aures, ecce textus ab ipsa separatione arguit ad ius accrescendi sicque habuit pro comperto inter re & uerbis separatos esse ius accrescendi. Cū igitur hac in re sit notissimum iuris elementum ius accrescendi fundari nitiq̃ue in contiguitate, affinitate, uicinitate, & similitudine, quam portio uacans habet cum portione agnita & acquisita; nec ullus negauerit quin portio legati uacans maiorem uicinitatem, affinitatemque habeat cum altera portione quam cum hereditate ergo &c. tenendo istam partem tunc 65 ad l. & Proculo de leg. 2. ibi dicas quod ideo definit esse ius accrescendi quod portio ab altero ex dominis repudiata ut iam dixi accrescere potest seu pertinere ipsi seruo sui iuris effecto simile in l. qui heredi. de condi. & dem. secundum uerum intell. Emanuel in l. Gallus. §. & quid si tantum in. §. parte. ff. de lib. & post. simil. in l. planē. §. si coniunctim. ff. de leg. 1. expressus in l. 3. & l. qui liberis. §. hæc uerba. ff. de uulg. nam & ius accrescendi est tacita substitutio. l. si Titio & Meuiō. §. Iulianus. ff. de leg. 2. simile in l. si solus. §. fin. ff. de acq. her. sed opp. quod non hac ratione fundat se. l. illa sed illa ratione, non enim coniunctio sed partes uideri legatas. Responde, illa uerba includunt quod posita cō iunctione sequitur ius accrescendi fore, sed non includunt e contra, ius accrescendi cessare propter cessationem coniunctionis. d. §. si coniunctim. induco à fortiori. nam ibi licet erat mixta coniunctio, tamen impeditur ius accrescendi, propterea quod seruo saltem naturaliter debebatur: ergo quanto magis hic ubi nulla erat coniunctio. & etiam illa uerba non enim coniunctim &c. non pro ratione decisionis, sed pro responsione cuiusdem debilis obiectionis existimari debent. op-

61
Intell. l. et
Proculo.
ff. de le-
ga. 2.

62
Accrescen-
di ius ut
sit, oportet
portio-
nem ex to-
to uacare.

63
Coniunctio
uerbalis so-
la inducere
non potest
ius accrescendi
so-
la de per-
se contra
communem
op.

64
Quod inter
colle-
garios
re & uer-
bis diiunctis
possit
esse ius ac-
crescendi.

65
Intell. l. et
Proculo.
ff. de le-
ga. 2.

positum

positum enim erat, uel esse poterat esse ius accrescendi, quia coniuncti erant domini. Sed responderi poterat quod licet id fateremur sine præiudicio ueri, non per hoc esset ius accrescendi, ut in dicto §. si coniunctim. & l. huiusmodi. §. si Titio. de leg. i. sed consultus negauit minorem, dicens, coniunctionem non fuisse, sed communionem. Adde. l. si duo patroni. secundum communem intell. de iureiu. ff. Sed dubito, quando concursus fieri uideatur, nam si res solida cuique relicta sit siue per mixtam coniunctionem, siue per realem tantum, non dubito partes concursu fieri concursumque esse. l. coniunctim. de leg. 3. §. si eadem insti. de leg. l. i. §. si l. 2. & 3. & p. ff. de usufr. accrescendo. Ceterum si non solida, sed partes cuique datae sint, puta, & primo & secundo fundum æquis partibus, uel primo fundi dimidiam, secundum alteram dimidiam lego. an in eundem fundum concurrere uideantur? & certe singuli in singulas partes discretas & separatas concurrere potius uidentur quam in eundem fundum, hic enim fundus magis diuisione & dispositione testatoris diuisus quam legatariorum concursu uidetur: alius & in hac specie Titio dimidiam fundi lego, esset dicendum partem alteram Titio accedere, quia cum uacua reperiatur maiorem habet similitudinem, cum parte Titio data quam cum uniuersa hereditate, quæ est penes heredem, & consequenter Titio potius quam heredi applicanda foret, quod falsum ergo &c. Sed considera, quia id non sequitur, nam legatum est delibatio hereditatis, post quam autem fundus de hereditate delibatur, si duobus legaretur, negari non potest delibationem semel factam fuisse & altero repudiante eius partem uacare sicque sui similiori & proximiori accedere debere: at in superiori specie nulla pars uacabat, quia dimidiam tantum fundi fuerat legatum & ab hereditate delibatum. Considera, pars repudiata est ac si nunquam legata fuisset. l. legatarius in fin. de leg. i. ff. l. i. ad med. ff. si quid in fraud. patro. l. si tibi homo. §. cum seruus. ff. de leg. i. cum ibi not. per glo. Alex. & alios. at si est inter legatarios partium diuisio facta à testatore, ita, Titio fundi dimidiam lego, Seio dimidiam lego. si legatum Seii repudiantis factum non esset tunc remaneret apud hereditatem ergo idem si factum sit secuta repudiatione. sed responderi potest, quod legatum repudiatum habetur perinde ac si datum nūquam fuisset quo ad hoc ut fructus inter mortem testatoris & repudiationem decursi pertineant ad heredem, & non remaneant penes legatarium repudiantem, quod procedit quando res uni tantum legata fuit, non sic, si duobus legata fuisset nam tunc pars repudiata bene haberetur pro nunquam relicta quod ad commodum repudiantis, sed non definit haberi pro relicta quod ad commodum collegatarii coniuncti, cui pars repudiata etiam cum dictis fructibus accrescit. Ceterum si eos coniungit mixtim uel uerbaliter tantum, quibus casibus uidetur totum cuique reliquisse, tunc etiam si persona repudiantis nec nominata uideatur, sequitur alteri totum deberi. quod si est coniunctio uerbalis facta hoc modo, primo & secundo fundum æquè lego: uel primo dimidiam lego. repudiantis portio alteri accedit, quia diuisionem partium factam à testatore fuisse ideo intelligi, quia sciebat quod & à lege fieret eodem modo diuisio. ergo 66 sensus. d. l. & Proculo. dum ait non enim coniunctim sed partes uideri legatas is est, quod si coniunctim re tantum, uel re & uerbis legatum duobus esset relictum, tunc quia solidum cuique datum uideretur ut sepe diximus per. l. coniunctim. ff. de leg. 3. altero repudiante alter totum iure suo non decrescendi haberet sed in terminis. d. l. & Proculo. domini illius serui nec cōiuncti ex uerbis testatoris uideri possunt, quia eos non nominauit, nec fortè eos nouerat, nec etiam ex legis interpretatione coniuncti uidentur, quia ipsa. l. contrarium interpretatur ut inter duos non fiant partes concursu, quasi solidum cuique datum esset, sed quasi ab ip-

sa met dispositione partes factę inter eos uideantur.

Sed quare pars alterius repudiantis, quæ uacare cœpit non accrescit & accedit alteri parti, cum qua maiorem similitudinem habet & proximitatem quam cum uniuersa hereditate, ut diximus? resp. quia nunquam ea pars uacare cœpit, quia licet dominium legati transeat in legatarium regulariter à morte testatoris. l. à Titio. ff. de furtis. tamen fallit quando legatum seruo relinquitur. argum. §. libertatibus. C. de cadu. toll. Item 67 pars repudiata accrescit coniuncto dummodo is à testatore nominatus & honoratus esset, non sic si non esset. ut. ff. de leg. præst. l. 3. §. non autem & §. coniunctim. l. filium. §. si sed in d. l. & Proculo. ille dominus, qui partem suam agnouerat non fuerat nominatus neque honoratus à testatore ergo &c. Sicque ius accrescendi conceditur mixta consideratione rei & personæ sicque duplici consideratione ut sic alterum sine altero non sufficiat. l. qui hæredi plures. ff. de cond. insti. ergo neque rei proximitas sola per se sufficit neque personę respectus solus per se. Præterea illi seruo naturaliter portio uacans debebatur potius quam domino collegatario ergo quod ad dominum non uidetur ex toto uacare ut sic locus esse possit iuri accrescendi. argum. eorum quæ supra diximus & infra. Ergo ius accrescendi, quod regulariter est inter re & uerbis separatos cesset in d. l. & Proculo. per rationes supra all. licet. & ibi esset ius accrescendi si testator id expressisset uel etiam aliqua coniectura indicasset uelle se ut domini illius serui quasi coniuncti intelligerentur. sicque intelligi illa uerba non enim coniunctim &c. 27. Casus in quo cessat ius accrescendi, est, quia 68 si res eadem mihi & seruo testatoris re & uerbis coniunctis legetur, seruus ille licet ipse habiturus partem non sit, impedit tamen ius crescendi & facit partem. l. planè. §. si coniunctim. de lega. i. ratio 69 secundum glo. Bar. aliosque communiter ibi, quia portio sua huic seruo ex æquitate debetur, quæ ratio licet uera sit secundum ius. C. est tamen falsa secundum ius digestorum. secundum quod loquitur. d. §. si coniunctim. Præterea si ratio illa uera esset, sequeretur quod quoties alicui ex æquitate portio sua deberetur, is partem faceret, quod est contra legem. si is qui duos. ff. de lib. lega. ubi si mihi & incapaci legatur, si incapax partem mihi non facit, nec impedit ius crescendi licet portio sua sibi ex æquitate deberetur, quandoquidem habet uoluntatem testatoris. ut in l. i. C. de Sacro. Sanct. Eccles. & §. per traditionem. in. 2. responsio. insti. de rerum. de uis. Vnde, dic secundum Aretium, quod in d. §. si coniunctim. seruus partem facit, quia saltem iure naturæ portio sibi relicta sibi debeatur, & consequenter cum omni iure non deficeret alteri accrescere non posset. hanc tamen rationem impugnat Iason in d. §. si coniunctim. num. 13. ratione quadam. ego reprobo, nam si mihi, & incapaci legaretur, portio incapacis sibi iure naturæ similiter deberetur, cum ius ciuile iura naturalia ei auferre non potuerit, ut. §. sed naturalis. insti. de iure natur. & §. si. insti. de leg. agnat. tut. l. omnes populi. de iust. & iure. & tamen ipse partem coniuncto facit. d. l. si is qui duos. Vnde considera quod seruus cui legatum relinquitur aut est testatoris, aut heredis, aut legatarij, aut alterius extranei, si testatoris, tunc, si ei legatum relictum est siue soli, siue coniunctim cum altero, dies illius legati non à morte testatoris cedit sed ab adita hereditate, siue ipse seruus alteri legatus sit, siue manumissus sit: si enim nec manumissus esset, nec alteri legatus, tunc legatum sibi relictum nec ab initio ualeret. l. seruus. C. de leg. nec ex post facto conualesceret, ut est commun. opin. secundum Alex. ibi contra glof. ibidem. l. unica. §. libertatibus. C. de cadu. toll. l. hæredis. ad fi. & l. cum legato. ff. quando dies leg. ced. idque ideo receptum est, secundum Bar. in d. §. libertatibus (quod etiam sentit Salicetus. ibi.) ut si seruus inter factum testamentum & aditam hereditatem sui iuris factus sit sibi legatum

Pp habeat

67
Accrescen
di ius non
datur ei,
qui à testa
tore non
fuit nomi
natus.

68
Intell. l.
planè. §. si
coniunctim
ff. de le
ga. i.
69
Ius accre
scendi ces
sat ubi por
tio spera
tur posse
deberi.

66
L. & Pro
culo. ff. de
lega. 2. ali
ter intelli
gitur.

habeat, quod enim legatum cedat à morte testatoris, ideo secundum eundem Bar. receptum est; quia id legatarius prodest; unde cum in nostro casu ei magis prodest, ut ab adita hereditate cedat, ideo prius non cedit. licet ergo seruus, cui sine libertate legatum relictum fuit ut in d. §. si coniunctim. non admitteretur ad partem, admitti tamen sperabatur, si inter factum testamentum, & aditam hereditatem sui iuris efficeretur, & consequenter merito facit partem, ut tradit Bar. & omnes in l. huiusmodi. §. si Titio. de lega. i. Cum ergo seruo suo testator quid legauit, aut ei reliquit libertatem, & hoc casu non procedit. §. si coniunctim. quia id expressim negatur ibi, aut illud alteri non legauit, nec ei libertatem reliquit, & non procedit. d. §. quia tunc uideretur frustratoria testatoris dispositio. ei sine libertate legatum relinquentis, ut dixi. aut illud alteri legauit, & tunc procedit. d. §. quia legatum. & ab initio ualet, & seruus facit collegatario partem, eo quod uel ipse si interim liber efficeretur, uel is cui ipse legatus fuit partem legati habiturus est, & sic portio illa non uacat etiam in effectu. Sed certe intellectus iste stare non potest: Nam tunc non esset uerum, quod tex. ibi ait, scilicet, legatum in persona serui non constituisse. unde necessario tenendus est. Areti. intellectus uel distinguendum est, utrum aliquis sit propter delictum suum incapax ut iste parte non faciat, siue dicamus ei portio oem suam naturaliter deberi, siue non deberi. an uero incapax sit, citra culpam suam, ut est seruus testatoris de quo in §. si coniunctim, ut iste partem faciat, licet ad partem non admittatur eo quod sibi pars sua saltem iure naturæ debeatur. Unde cum queritur, an collegatarius cui portio sua saltem naturaliter deberetur, licet ad partem effectualiter non admittatur, an faciat partem? distinguere, nam aut propter culpam suam ad partem effectualiter admitti definit, aut citra culpam suam. Primo casu non facit partem, quia interest reipublice, ne delicta remaneant impunita. Secundo casu facit partem, sed quid prodest sibi partem facere ipso iure cum effectualiter ad partem non admittatur, & sic emolumentum partis suæ penes heredem mansurum sit resp. reipublice interest quod maneat penes heredem potius quam penes collegatarium. nam heres naturali quadam equitate tenetur uoluntatem defuncti legibus non repugnātem implere, & obseruare. argum. l. Titio centum. in princ. de condi. & demonstr. cum glo. sua. & l. huiusmodi in princ. de leg. i. l. 3. §. si quis ita. de adimen. legat. quod non reperitur in legatario. paulatim ergo accedo ad communem op. à qua solum discrepo in modo probandi quādo quidem ego allego. l. ff. communis autem opin. allegabat. l. pen. §. illo. C. de nec. seru. hære. institu. & de hac opin. commun. uide per Alex. in d. §. si coniunctim. col. i. in fi. cum prim. sequen. & l. si ibi num. 13. & in l. huiusmodi. §. si Titio. col. 4. in princ. de leg. i. stat ergo defensori commun. opin. ab impugnatione Areti. & Ias.

70
Ius accrescendi an detur ei, qui admittitur iure speciali & contra uoluntatem defuncti.

Est. 28. casus in quo cessat ius accrescendi scilicet 70 quando quis ad portionem suam iure speciali & contra uoluntatem defuncti admissus fuit. Nam secundum Bart. & communiter. dd. in d. l. re. coniuncti. ei non datur ius accrescendi. ergo hac in re talis conclusio sit, si legatarius admittatur ad portionem suam, de iure speciali, & contra uoluntatem testatoris, non est ius accrescendi. l. mulieri & Titio. ubi Bart. Paul. de Castr. Socius. & reliqui. ff. de condit. & demonstr. facit ratio tex. ubi Barba. in c. 2. extra de success. ab intesta. & hoc intellige in legatis, secus in hereditatibus. pro ista communi conclusione assignat Bald. rationem in l. i. in princ. de indic. uidu. tollend. & Iason. in d. l. re. coniuncti. & reliqui sequuntur, quia dispensationes sunt stricti iuris, & odiosæ. c. r. & finali. extra de filiis. presbyt. c. quamuis. de rescrip. ideo in dicto casu non est ius accrescendi inde dicit Bald. in auth. si mulier. C. ad Tertulian. & in l. unica. C. quando non pe. part. quod in priuilegiis non

est ius accrescendi, licet contrarium uideatur tenere Bald. in l. penult. col. 7. C. de cond. inser. ista ratio non concludit, quia 71 dispensatio extenditur ad consequentia principalis dispensationis, glo. communiter approbata in c. quia in tantum, extra de prebend. lib. 6. per Alexand. in l. i. §. lex falcidia. ff. ad leg. fal. in l. i. uero. §. de uir. ubi Imola. & Roma. post Bart. ff. solu. matrim. sed id, quod obuenit per ius accrescendi dicitur esse consequentium. l. si quis hæres institutus. ibi sunt enim appenditæ præcedentis institutionis. ff. de acquir. hæred. l. si Titio in fin. ff. de usufructu. ibi portio fundi uelut aliuo accrescit. Denique nobis semper placuit quod in terminis. d. l. mulieri & Titio, sit ius accrescendi, primum, quia id est regulare, nec exceptio bene probatur in illa. deinde, quia in eadem. l. ipsamet regula bene probatur, nisi cauilletur, ut diximus supra.

Est 29. casus in quo cessat ius accrescendi, quando 72 ille, à quo petitur legatum succedit contra uoluntatem testantis, qui secundum quosdam in plus grauari non debet, quasi à testatore honoratus non uideatur. Ergo talis est conclusio, quando ille à quo petitur legatum succedit contra uoluntatem defuncti iure permittente, puta per contra tabulas, tunc etiam cessat ius accrescendi. l. 3. §. sed & si coniunctim. l. filium. §. si legata ff. de leg. præf. ita tenent Bart. in d. l. re. coniuncti. & communiter docto. secus si ille à quo petitur legatum succederet secundum uoluntatem defuncti, quia tunc est ius accrescendi licet legatarius petat de iure speciali. d. l. filium. §. fin. Cumanus. in d. l. re. coniuncti, ait quod nō debemus attendere, an is à quo fuit legatum, ueniat contra uoluntatem testatoris, aliis ipsi heredes de facili fraudare possent legatarios, quod inter eos non esset ius accrescendi, quia uenirent per contra tabulas, & in hoc saltem debet uoluntas testatoris sustineri. argum. eorum, quæ notantur in auth. ex caus. C. de libe. preter. hæc procedunt in iure accrescendi proprio & stricto. Nā ius non decrescendi non denegatur, etiam uenienti contra uoluntatem testatoris. Ergo est conclusio, ius non decrescendi indistincte habet locum etiam si quis ueniat de iure speciali secundum Bart. in d. l. re. coniuncti, colligiturq; ex glo. in d. l. 3. §. sed si coniunctim. & l. filium. §. fin. ff. de lega. præf. Ias. in d. l. re. coniuncti, impugnat per text. in d. l. mulieri & Titio. ff. de cond. & demonstr. ubi sunt mixtim coniuncti, quia ibi mulier & Titius fuerunt uocati in eadem oratione, & ad eandem rem. l. triplici. ff. de uerbor. signific. glo. in l. i. §. fin. ff. de usufructu. acc. inter quos habet locum ius non decrescendi secundum Bart. in d. l. re. coniuncti. in 2. parte in 3. questione primæ questionis principalis. & tamen in d. l. mulieri & Titio, ibi non est ius non decrescendi, cum ibi mulier ad solam eius partem admittatur, & non ad partem Titii, nec ad totū usufructum ibi, Comprobat quia ille tex. loquitur in usufructu in quo ante portionē acquiram, est ius non decrescendi secundum Bart. in d. l. re. coniuncti. per. d. l. i. in principio. ff. de usufructu. accre. Dicamus ergo quod 73 dicta iura procedūt in legatis in quibus quando quis contra uoluntatem testatoris admittitur non est ius accrescendi, nec ius non decrescendi, secus in hereditatibus, quo casu Bart. est intelligendus, ratio ut in l. si Titio & Meui. §. Iulianus. de lega. 2. ff. iuncta. l. ius nostrum. ff. de reg. iur. limita quando alius esset coheres ueniens secundum uoluntatem defuncti, nam tunc ei soli non etiam uenienti contra uoluntatem eius portio etiam hereditatis accederet.

Est. 30. casus in quo secundum quosdam cessat ius accrescendi, quando 74 quis per statutum iuri communi contrarium ad portionem suam fuit admissus, & etiam ad portionem alteri iure communi debitam. Sed Bar. in d. l. re. coniuncti tenet contrarium. Ergo est conclusio Bart. stante statuto quod filia femine non succedat patri, si extant duo filii masculi, & duæ filia si unus filiorū repudiet uel alias excludatur, eius portio non accrescit filiabus

71
Dispositio interdum extenditur.

72
Ius accrescendi an cesset, quādo succeditur contra uoluntatem defuncti permissu legis.

73
Usfructus legatus recipi ius non decrescendi.

74
Ius accrescendi an detur coniunctis per statutum.

filiabus, sed alteri filio, ita tenet Bart. in d. l. re coniuncti. idem Iaf. & reliqui. Cuman. Paul. de Cast. & Socin. in d. l. mulieri & Titio, Pau. de Castr. & moderni. in l. unica. 4. questione & Bald. ibi col. 11. C. quando non per. par. per Alexand. consil. 20. in. 1. uol. & per Alexan. in consil. 24. col. 3. post princ. in. 5. uolum. Bart. in l. 1. §. qui habet. ff. de contra tabul. & in l. 2. §. fin. ff. ad tertull. Crot. in d. l. re coniuncti. col. 24. sequitur Bald. in eius tractat. statu. colum. 5. in uerbo accrescere. & Cuma. consil. 114. incipi. Antonius Benedicto, idem dicit Bal. in simili questione in l. 1. colum. fin. uersic. circa prædicta. C. de secundis nup. & Petrus. de Anchar. in c. requisisti extra de testa. idque argumento eorum, quæ supra diximus. & per l. si totam. ff. de acquir. hæred. & per rationem. l. si Titio ad fin. ff. de usufructu. iuncto. §. item per alluionem. instit. de rerum diuisione. denique negari non potest quin in terminis nostris masculi uideantur esse in primo gradu, foemina uerò in secundo, ergo ut quandiu superest aliquis de primo gradu datur ius accrescendi cessante & conuiescit interea secundus gradus. l. si ex pluribus. ff. de iuis & legiti. ita & hoc casu quandiu superest alter ex masculis foemina impediuntur.

Est 31. casus in quo cessat ius accrescendi, quando 75 bona essent in diuersis territoriis & secundum ius unius territorij esset ius accrescendi, & non secundum ius alterius: ut quando esset statutum in ciuitate quod stantibus filiis masculis filia foemina non succedant; & testator habet bona in aliis territoriis in quibus esset diuersum ius. nam bona existentia in alio territorio non accrescent solis filiis masculis immo etiam filiabus, quæ pro earum rata haberent ab intestato secundum Bart. in l. cunctos populos in. 6. questione & in 7. questione ubi Bal. col. 14. uersic. sed hic quæro de effectu. C. de sum. trin. & fid. catho. mouetur ibi, quia dispositio legis existens in alio territorio contraria impedit ius accrescendi. argum. l. mulieri, & Titio. idem tenet Bald. in l. 2. col. fin. C. quæ sit longa consue. & in consil. 131. in. 2. uolum. Paul. de Castr. con. 224. incipi. circa primum quæ situm uolu. antiquo. Alexand. consil. 16. in. 1. uolum. & consil. 128. eod. uolumine. sequitur idem Iason. in d. l. re coniuncti. colum. 46. Id quod suspectum puto quia ius quo utitur is cuius de successione agitur non quo hæredes utuntur hac in re inspiciendum est & iure regio per l. 4. titulo. 2. lib. 5. ordi. & iure communi ut diximus supra.

Est etiam 32. casus in quo cessat ius accrescendi. Nempe 76 in dispositionibus pœnalibus. Bald. in l. arbit. infra certum tempus. ff. de arbitris. per illum tex. sed ille tex. non probat secundum Iason. in d. l. re coniuncti. tamen dicas quod idem tenet Bal. in opere suo statutorum. colum. 5. in uerbo accrescere. facit. l. 1. ff. de iure fisci. l. 2. C. si ser. co. ab ext. l. illud. C. de sacrosanct. eccles. ratio est, quia pœnæ sunt stricti iuris regula in pœnis de reg. iur. sicut enim in stipulationibus, quæ sunt stricti iuris. l. quicquid. adstringendæ. ff. de uerb. obliga. non est ius accrescendi. l. si mihi & Titio, eo. titulo. ita etiam in pœnis facit. l. in testamento. l. 2. ff. de condi. & demonstr. per Iason. col. 5. in l. 1. ff. de uulgar. ergo cū quotidie multæ pecuniariæ imponantur partimq; fisco partim pauperibus applicentur, fisco partem suam repudiante pauperibus non accrescet.

33. Casus in quo cessat ius accrescendi fit, si 77 uni legatur aliquid ut genus, & alteri, ut species dicti generis. Nam non sunt reconiuncti, ratio est, secundum Bar. in d. l. re coniuncti. quia dicta species non continetur in legato generis, cui per speciem derogatur. l. uxorem. §. foelicissimo. ff. de legatis. 3. l. seruus in fine eod. titul. Dinus, ubi per Ioan. Andream. & Petrum de Anchara. in regula. generi per speciem. de regul. iuris. Nam 78 genus dicitur, quod prædicatur de pluribus differentibus specie, secundum gl. in §. hætenus inst. de gradi. & quia est omnimoda rei disiunctio, nec est realis coniunctio. l.

penul. ff. de usufructu. ac. l. huiusmodi. §. quibus. ff. de leg. 1. & legatum generis est incertum, cum nō dicatur una species sub genere contenta plus legata una alia, & in reali coniunctione debet esse legata res certa, patet in text. in d. l. re coniuncti in uerbo eadem res. & non dicitur tex. res in genere. l. 1. §. rei. ubi per omnes. ff. si certū petatur. ideo non sunt re coniuncti. & per Bart. in l. si alii. ff. de usufructu legat. dicitur quod dictum legatum generis uerificatur in qualibet eius specie, quia hoc genus animal competit cuilibet indiuiduo, faciunt quæ notat Bal. in l. quoties in fin. C. fam. her. in l. uoluntatis. C. de fideicom. & in consil. 207. lib. 3. idem quando etiā species essent legata, quia non essent re coniuncti ut est casus in §. quibus. & quod hoc casu cesset ius accrescendi uolunt Bald. in l. quoties in fin. C. fam. her. Castal. in l. inde Neratius. §. non solū. ff. de usu accresc. Alex. consil. 56. lib. 3. sentit Angel. in §. 1. insti. de usufructu. Iaso. in l. cum quæstio. col. 2. C. de lega. Pau. Picus. in l. Titia testamento. §. Titia cum nubere. ff. de legat. 2. col. 19. Besutius. Iaso. Crotus. Politus & alii in d. l. re coniuncti. Altius ergo ille examinandus (de quo agimus). est casus, quando 79 uni genus alteri species legatur. Vnde quæro, si uni genus alteri species legetur. i. uni totum, alteri pars non totius, sed sub toto contenta legetur, (species enim non est pars totius sed pars sub toto contenta secundum Corn. in l. cum quæstio. C. de lega. col. ante pe. in medio) an talis 80 pars seu species de toto seu genere omnino uideatur adæpta & dic quod sic, ita procedit quod is, cui hæreditatem meam iure institutionis reliqui, integra omnia legata iure duo decim tabularum tenebatur præstare, quia legata sunt species contentæ sub hæreditate, quod patet, quia hæreditas est genus generalissimum comprehendens uel aptum comprehendere omnes res de mundo (puta omnes æquos, fundos, margaritas) & sic non solum prædicatur de pluribus speciebus, sed etiam de pluribus generibus, puta animalibus, agris & similia. si ergo fundū legauit, seu hominem ista particularis, seu specialis datio indistincte derogat generali dationi, quia feci te hæredem generalem, uel uniuersalem instituendo. quod obtinet etiam si in hæreditate solus ille fundus reperitur, qui legatus fuerat. Hinc erat quod iure. 12. tabularum hæres integra legata præstabat licet absorberent uniuersam hæreditatem. ut in princ. inst. de leg. fal. & in l. uerbis legis. ff. de uerbis. sing. sed & si uires hæreditatis excederent ad huc de mero rigore integra solui deberet. ut ait Corn. in d. l. cum quæstio. col. antep. in principio post Pau. ibi per l. hæreditas & etiam sine ullo corpore. ff. de pet. her. licet ille rigor temperetur per d. l. si uniuersæ. C. de leg. & hinc est quod etiam ultra uires antequam confectio inuentarii inuenta esset tenebatur hæres. l. si. §. & si præfectam. C. de iure delib. ex quibus patet quod si fundum, hominem, uel centum reliqui, siue fundus tantum, siue homo tantum, siue centum tantum, siue nil profus esset in hæreditate ad huc hæres in solidum teneri deberet id quod legatum est deducere de genere hæreditatis, idque integraliter huiusque ratio est, quod & si species de genere deducatur, ad huc genus non remanet imperfectum licet minui uideatur & sic non desinet esse genus. ueluti si de genere animalium uulpes, lupiue perirent, licet per hoc animalium genus minui uideretur, non tamen diceretur perire, cum ergo hæreditas sit res incorporalis insti. de reb. corp. & incorp. sitque ius d. l. hæreditas. superest ut tanquam ius non corporale nō destruat per deductionem rerum legatarum, quæ corporales sunt: sicut in simili grex cum sit quid uniuersum non desinet esse grex per deductionem quorundam capitum. l. grex. cum l. seq. de leg. i. etiam si caput maior pars deduceretur, ut ibi dem. sic & in peculio, & familia. nam & tunc per deductionem rerum quarundam genus non perit, deminutioq; & augmentum omnino pertinet ad legatarium. l. peculium.

79
Si uni genus, alteri species legetur, tunc non concurrunt, quia species integra deducitur de genere.

80
Ius accrescendi an detur quando uni genus, alteri species legatur.

81
Ius accrescendi an detur quando uni genus, alteri species legatur.

82
Ius accrescendi an detur quando uni genus, alteri species legatur.

lium. de leg. 2. sic & si mihi uernæ, tibiq; leſticarii legentur, nam si omnes leſticarii uernæ quoque erant & ultra leſticarii alii uernæ non leſticarii erant, tunc leſticarii non communicantur, sed translati uidentur. l. feruis urbanis. in fin. de leg. 3. l. uxorem. §. ſœliciffimos. de leg. 3. ff. quod in toto iure generi per ſpeciem derogatur. l. in toto iure. de reg. iur. ff. c. generi. de reg. iur. in 6. & d. ll. ex quibus patet. quod pars integra deducitur de genere quantumcunque illa pars magna fit. & genus intelligo id etiam, quod conſtat pluribus differentiis numero ut eſt tex. & gl. in l. 2. in princ. ff. ſi cert. per.

Vnde infero, quod ſi in d. l. grege. poſt uniuerſale gregis legatum primò factum maior pars capitum (puta centum cum centum quinquaginta in grege eſſent) alteri legaretur, quod tunc adeptio, translatioque omnimoda quò ad partem illam fieret, non realis coniunctio: nec mirum cum eſſent res diuerſe diuerſaque corpora, non idem corpus ut in d. l. cum quaſtio. nam ut fundus idem corpus eſt, licet in quotas diuidatur mentaliter, ita & cum hereditas in quotas non in uncias diuiditur idem unumque corpus reputari deberet.

Et ex ſuperioribus 81 infero intell. ad l. qui quadraginta. ff. ad trebell. ubi qui quadringenta habebat, trecenta legauit, hereditatemque totam mihi per fideicommiſſum reliquit, dicitur, ubi quod ego centum tantum, legatarius uerò trecenta habebit, ratio, quia trecenta legata, ſunt ſpecies quædam, quæ continentur ſub genere hereditatis, ſicque res non contingua, ſed omnino ſeparata & diuerſa, ex mente Corn. in d. l. cum quaſtio. col. antepe. in principio poſt Paul. ibi. ea q; ſpecies ſic ſeparata, omnino translata uidetur ab eo, qui totam hereditatem acceperat in illum, qui ipſam acceperat. Cōprobatur, nam fideicommiſſarius ſubrogatur loco heredis. d. l. qui quadraginta. ibi, ut te ſuo loco conſtituat. & l. i. §. pe. & h. eod. tit. ſed in hærede idem diximus idq; uerum regulariter, fallit tamen quando fideicommiſſarius uniuerſalis loco heredis non habetur; quod eſt quando teſtator expreſſit quod ipſe hæres etiam reſtituere rogatus legata ſingularia ſolueret; (regulariter enim legata ſingularia preſtantur à fideicommiſſario uniuerſali. l. ſi. C. ad trebell.) nam tunc legata licet integrè detraherentur de hereditate hærede non rogato, tamen de fideicommiſſo uniuerſali integrè non detrahuntur, ſed ſi computatio ſecundū l. Marcellus. in principio ad trebell. ratio, quia licet ille fideicommiſſarius ad huc loco heredis habeatur quò ad creditores, tamen non eſt loco heredis quò ad legatarios, ex quo non fungitur officio heredis in legatis ſibi præſtandis. iuxta l. non dubium. C. de lega. & quod in l. Marcellus expreſſum fuerit, ne fideicom. uniuerſ. legata præſtaret, probatur ibi in uerb. dixit.

Adde, quòd 82 quando uni genus, alteri ſpecies relinquitur, ſemper ſpecies integra deducitur de genere ſiue primò genus, deinde ſpecies legetur, ut in l. ſeruis urbanis. in fi. de leg. 3. ſiue contra per l. uxorem. §. ſœliciffimos. eod. & in generalitate ſui. probatur in l. in toto iure. ff. de reg. iur. in c. generi eod. in 6. unde patet, quod iſta materia differt multum à d. l. cum quaſtio. nam illa licet procedat, quando primò totum deinde pars legatur, ut ibi, ſecus tamen eſt contra ſi primò pars, deinde totum ut per glo. mag. ibi, indifferenter per Bar. & omnes ibi app. ad idem inſtitu. de hæ. inſti. §. hereditas cum ſeq. licet hoc ultimum non ſatis certum expeditumque ſit.

Extat 83 ergo quòd d. l. qui quadraginta. differt à l. cum quaſtio. cum ſimilibus, eo quòd in l. cum quaſtio fuit legata pars quotatiua de toto & contigua quòd ſi ne illa parte imperfectum quodammodo maneret. argu. l. de origine iur. ſed in l. qui quadraginta, pars legata non erat quota totius, ſed contenta ſub toto, neque erat contigua ſed ſeparata, differtque à l. ſi alii. ſuprà al legata eo quòd ibi erat pars integralis ſine qua totum

conſiſtere nequit. ut in l. qui uſumfructum. ff. de uerbo. ibi (quia fundus dari non intelligitur ſi uſusfructus detrahitur) inde dictum eſt illud imperfectum eſſe, quod omnes ſuas partes ſcilicet integrales non habet; at in parte contenta ſub genere ſecus eſt, ut dixi. Aliquando, ergo, & primò, relinquitur genus uni & alteri ſpecies & tunc ſpecies illa integrè detrahitur & ſemper adempta uidetur. d. l. qui quadraginta. d. §. ſœliciffimo, aliquando & ſecundò, primò relinquitur totum, ſecundo pars integralis, & tunc nunquam inducitur omnimoda translatio ſeu ademptio, ſed realis coniunctio. d. l. ſi alij Aliquando & tertio, Primò relinquitur totum; Secundo pars quotatiua & tunc interdum inducitur realis tantum coniunctio, interdum omnimoda ademptio. d. l. cum quaſtio. cum ſimilibus. Adde quòd d. l. ſi quis teſtamento. de leg. i. §. i. poteſt intelligi, ut intellegitur d. l. Marcellus. ut procedat eo quòd perſonis diuerſis res omnino diuerſæ, differentes tamen tanquam plus & minus legatae fuerunt; quo caſu ſi hereditas non ſufficiat nunquam uidetur teſtator animum transferendi habere, ſed neceſſitate poſcente ſit proportionaliter diminutio, ne hæres ultra uires teneatur. l. ſi uniuerſa. C. de lega. nam in d. l. Marcellus. fideicommiſſarius ille uniuerſalis & legatarius habent ſe ut dixi tanquam duo legatarii. Vnde infero quòd ſi in caſu illius. l. uniuerſa quadraginta legatario eſſent relicta, tunc fideicommiſſarius uniuerſalis & legatarius partes haberent. Sed quid ſi in caſu illius legis, quingenta uel fortè mille legata eſſent, an legatarius tunc plus quam fideicommiſſarius uniuerſ. haberet? reſponde, minimè. Nam incredibile eſt quòd teſtator plus legatario præſtare uoluerit quam ſit meſura totius hereditatis, quæ fideicom. uniuerſ. relinquitur, maxime cum hæres legatariis ultra uires non teneatur. d. l. ſi uniuerſe. Confirmatur uiua ratione, nam impoſſibile eſſe uidetur quòd teſtator uel le uideatur quòd id, quòd plus eſt deducatur de eo, quod minus eſt. ut per glo. magnam communiter per Bar. Alex. Iaſ. & Corne. ibi col. antepenultima in principi. approbatam, in d. l. cum quaſtio. ſed legata ſingularia deducuntur de hereditate, quam uniuerſam fideicommiſſario relinquit: ergo impoſſibile eſt ut uideatur uel le ut plus legatorum nomine quam fideicommiſſi uniuerſalis nomine percipiat.

Stat ergo quòd ſi uni fundum & ſic totum alteri eiſdem fundi uſumfructum, & ſic partem integram legatu in uſufructu uidentur re coniuncti inque eo faciunt partes per concurſum. l. in de Neratius. §. non ſolum. l. ſi proprietates. ff. de uſufructu. acc. l. ſi alij. ff. de uſufructu. l. ſi tibi decem. ff. de uſufructu. earum rerum. Communis opin. declaratur non procedere quando fundus eſſet in ſpecie relictus uni, & alteri eſſet relictus uſufructus non ſpecialis illius fundi, ſed uniuerſalis omnium bonorum pro ut dicit Bal. in d. l. quotiens, in fin. C. famil. herciſ. eueniſſe ſibi de facto in teſtatore, qui 84 reliquit uxorem uſufructuariam omnium bonorum ſuorum, & ſi filius moriatur in pupillari ætate legauerat fundum Titio. certè in uſufructu illius fundi uxor non concurret cum dicto Titio legatario fundi, cum non ſit relictus uxori uſufructus particularis illius fundi, ſed uniuerſalis. unde illi uniuerſalitati per ſpeciem intelligitur de rogatum. l. quaſitum. §. ſi. ff. de fund. inſtru. & ſic uxor non debet habere uſufructum in re alteri ſpecialiter assignata. pro hoc allegat Bal. fideicommiſſ. ut in poſ. legat. contra quem tenet. Paul. de Caſtro. confi. 104. incipi. uiſo puncto obſcuro, in uolu. antiquo. & dicit quòd eſt tenendum contra Bal. per J. Sempronio. in prin. & ſicque ibi notat Bar. de uſufructu. lega. idem tenet Alex. confi. 56. in 3. uol. incipi. perleſtis uerbis teſtamenti. per Bar. in l. ſi quis ſeruum. §. ſi. col. ſi. ff. de lega. 2. Bar. in l. quaſitum. §. ſi. jin. ff. de fundo. inſtru. & contra Bal. etiam tenet Iaſ. & Crotus. in d. l. re coniuncti, ſed Bal. ſequitur Salice. in d. l. quotiens. idem etiam tenet Angelus. de Are. in

81
Intell.
qui qua-
draginta.
ff. ad tre-
bell.

82
Species in
tegra ſem-
per dedu-
citur de ge-
nere ſiue
primò ge-
nus lege-
tur, deinde
ſpecies, ſi-
ue contra.

83
Intelle-
tus. l. cum
quaſtio. C.
de leg.

84
Concurſus
non eſt in-
ter uſum-
fructu-
arium om-
nium bono-
rum, et cõ
cui fundus
legatus
fuit. ege-
gia q.

Are. in. §. i. insti. de usufructu. quia legādo testator Titio fundum in specie uidetur uelle quod legatarius habeat plenum fundum & quod ad usufructum & quod ad proprietatem, & uidetur tenere idem Ias. sibi ipsi contrarius in. l. cum quæstio. col. 2. C. de lega. & Paul. Picus. in repeti. d. l. Titia testamento. §. Titia cum nuberet. col. 19. sequitur nouissimè Castalius. ff. de usufructu accresc. in. l. inde Neratius. §. non solum. allegat. Bal. in. d. l. quoties. hæc pars uerior est, quia ut hæredi uidetur tota hæreditas data. l. hæreditas nihil aliud. ff. de uerb. sig. l. con iunctim. de leg. 3. ff. & tamen in fundo mihi legato mecum non concurrat. l. legatum est. ff. de lega. 2. quia is fundus delibatus uidetur ab illa hereditate, non secus quam species a genere. l. uxorem. §. foelicissimo. ff. de lega. 3. ita & fundus mihi legatus, a legato usufructus omnium bonorum delibatus quod ad usufructum ipsius uidetur, & tali legato generico derogat, ut sic non sit cōcursus. 35. uidetur cessare ius 85 accrescendi secundum quosdam in alimentis legatis, quasi tale legatum insitam taxationem habeat ergo alius est casus. ff. in casu alimentorum in quibus secundum Bar. in. d. l. re cōiuncti. non est ius accrescendi. l. dominus. §. i. & ibi gloss. ff. de usufructu. ubi Bal. Alber. Angel. Flo. & reliqui Barr. in. d. l. re cōiuncti. quem Raphael. Ias. & reliqui sequuntur & Abbas. conf. 104. Et Ias. conf. 37. in. 3. uolum. dicit hoc inde descendere, quia causa alimentorum non est reiterabilis. l. alimēta. §. Basilicę. ff. de alimen. & cib. lega. Bald. in. d. l. dominus. & in. l. certa ratione. C. quando prouoc. non est necessarium quod legatum alimentorum est naturaliter taxatum & limitatum propterea non est ius accrescendi Bal. in. l. i. col. fi. C. de secund. nup. ponit Angel. Salicet. Paul. de Cast. & alii in. l. sed & hanc. C. de legat. adiungunt quod ideo est, quia tale legatum alimentorum non est multiplicabile. Ampliatur in legato ue timentorum. Bald. in. d. l. dominus. & idem Ias. in. l. i. in princ. C. de testa. mili. Abb. in. c. cum omnes. col. pen. in princ. extra de consti. ubi aequiparat dicta duo legata legatum alimentorum & uetimentorum. Alber. de Rosat. in. l. qui bonis. ff. de cef. bono. glo. & ibi bonus text. in. c. omnino. 31. dist. ubi docto. l. i. C. de legatio. idem Crotus in. d. l. re cōiuncti. col. 24. Abb. & Felin. in. c. cum olim extra de re iudi. Angel. & Alex. in. l. qui hæredi. §. qui patrem. ff. de uulga. Alex. in. l. penul. ad legem falcis. Amplia secundum etiam si uocentur aliqui ad alimenta per nomen collectiuum, quia non erit ius accrescendi ut per Ias. post alios in. l. qui quartam. §. si quis unam. ff. de leg. i. per dictas rationes communes supra adductas & uide Alex. in. l. si mihi & Titio. in princ. col. i. ff. de uerbor. obliga.

Superioribus casibus in quibus cessat ius accrescendi addendus etiam uidetur alius, ergo 86 est casus 86 in ter succedentes diuerso iure. l. sed cum patrono. ff. de bono. post. tamen Philippus. Corn. conf. 31. in. 4. uol. dicebat, quod ille tex. non probat communem opin. & Bal. in. l. unica. C. si libe. impe. socius sin. hæ. dece. lib. 10. dicebat quod ideo ibi non est ius accrescendi, quia ibi portio duplici iure debebatur. Aret. in. l. qui patri. col. 5. uer. unde non placet. ff. de acqui. hære. & Bal. in. auth. præte rea. C. unde uir. & uxor. dicebat quod ideo in. d. l. sed cū patrono. non est ius accrescendi, quia succeditur per prætorem, quod est contra. l. filium. §. fin. ff. de leg. præf. & hoc procedit secundum Bar. in. l. pater filium. col. penul. ff. de inoffic. testamen. non solum in coniunctione legali sed etiam in coniunctione hominis, & est ratio secundum Salicetum in. l. unica. q. i. C. quando non per. par. ne eadē res diuerso iure censeatur per. d. l. eum qui ædes. ff. de usucapio. l. Papinianus, exuli. ff. de minor. l. fin. C. de calumn. & dicuntur quidam uenire diuerso iure, quando 87 quidam ueniunt per contra tabulas, & quidam per secundum tabulas. nam inter eos non est ius accrescendi, quia primò debet præferri ueniens per secundum tabulas. l. mulieri & Titio. ff. de condit. & demonstrat.

Vel quando 88 quidam ueniunt de iure prætorio, & quidam de iure ciuili, aut quidam ex testamento, & quidam ab intestato per Salicet. in. d. q. i. similiter uenientes ex diuersis capitibus edicti non habent ius accrescendi. Bal. in. d. auth. præte rea col. 2. Hi ne descendit uerus intellectus ad. d. l. si ponas. §. fin. ff. de inoffic. testam. nam 89 si duo fratres exheredati contra tertium fratrem institutum querelam mouerunt alterque a querela & lite destitit eius pars alteri fratri, qui querelam peregit accrescit, non etiam fratri instituto. unde cum ambo exheredati si obtinuissent singulos trientes hereditatis fratri instituto auocassent, ita & frater ille, qui peregit querelam & uicit, duos trientes habebit, unum iure suo, alterum iure accrescendi, quia sibi soli non etiam fratri accrescit, ne triens ille ab intestato delatus fratri instituto accrescat, sed huic querelanti, qui ab intestato quoque succedit. Ergo 90 si miles ex parte hæredem scripsit me, & quo ad alteram partem intestatus esse maluit, hæresque legitimus repudiavit illam partem, ita ut legitimorum nullus eam uelit adhuc tamē mihi non accrescet, eo quod illa pars ab intestato deferuntur, mea autem portio ex testamento. ita intelligo. l. si duobus. & l. si miles unum. ff. de mil. testam. Proinde 91 si filius. qui quasi castrensis & aduentitia bona habebat de quasi Castrensibus bonis testatus fuerit iuxta. l. fi. C. de inof. testam. l. fi. C. qui testam. facere possunt. & eius bona aduentitia paterfam. iure peculii agnosce re noluerit, nec etiam ullus ex filii legitimis hæredibus quia tamen ab intestato deferuntur non accrescent ipsi heredi scripto in quasi castrensibus, quia cum unus uenit ex testamento ad bona ab intestato delata etiam si sint eiusdem defuncti per ius accrescendi admitti non debet, nec bona ab intestato delata accrescunt portioni ex testamento acquisitę. argumento. d. l. sed cum patrono. Ius enim accrescendi ut sepe diximus est prorogatio eiusdem formę & nature. l. si Titio. ff. de usufr. sed bona ab intestato delata longē diuersam habent formā & naturam quā, quę deferuntur ex testamento. Proinde 92 nouē dicebam, cum ex forma statuti filium naturale aut spurium hæredem institui in duobus tantum uncis liceret iuxta mensuram auth. licet. C. de nat. liberis certē si filium spurium in illis duobus uncis hæredem facerem, & in reliquo intestatus decessi, uel quod hæres in residuo hereditatis scriptus repudiaret nec ullus legitimorum ea bona acceptare uoluit uel q in residuo neminem hæredem scripserat & similiter nullus ex legitimis residuum bonorum agnoscere uoluit ea bona filio spurio non accrescent, quia bona ab intestato delata accrescere nequeunt portioni ex testamento acquisitę. Quę sunt addenda & not. ad ea, quę tradunt Decius & Cagnolus in. l. ius nostrum. ff. de reg. iur.

Est. 37. casus secundum quosdam in quo 93 cessat ius accrescendi in annuo redditu, ueluti si Titio singulis annis tot relinquantur & in annuo redditu Crot. in. d. l. re cōiuncti. col. 24. post Bar. in. d. l. cum hi. §. si annos. ff. de transactio. sic distinguebat, aut tale legatum est factum pauperi, quia uidetur factum ob causam alimentorum, & non est ius accrescendi. Bar. in. d. §. si in annos. uide per omnes Bald. in. l. cum antiquitas. C. de usufruc. aut tale legatum est factum pluribus non pauperibus, & tunc erit ius accrescendi, de quo dubito, cum maior ratio militet in legato pauperum quod sit ius accrescendi: quia eorū paupertas potius eis debet prodesse, quā nocere. glo. in. d. c. omnino. dist. 31. per Bar. in. l. liberis. §. manumissis. de alim. & cib. lega. l. si quis a liberis. §. sed si filius. ff. de libe. agnos. l. suo uictu. ff. de op. liber. inde dicebat Abb. in. c. Rainutus extra de testamen. quod statutum potest magis legitimam filii diuitis tollere quā legitimam filii inopis.

Denique si centum duobus singulis annis præstanda relinquantur, inter eos ius accrescendi non erit secundum nostram opin. de qua latē supra. §. 10. num. 91. cum P p iij sequen.

88
Accrescen
di ius ces
sat quando
unus uenit
per ius ci
uile, alius
per præto
rium.

89
Accrescen
di ius ces
sat quando
unus succe
dit ex tes
tamento,
alius ab in
testato.

90
Accrescen
di ius ces
sat in cas
u de quo
hic.

91
Accrescen
di ius ces
sat in casu
de quo hic.

92
Accrescen
di ius ces
sat in casu
de quo hic.

93
Ius accre
scendi an de
tur in an
nuo reddi
tu.

sequen. admonuimus in summis legatis non esse ius accrescendi, quia ratione interminis. l. 3. in pr. & §. 1. & §. fin. ff. de annuis legatis. & ferè per totum illum titulum putarem, non esse ius accrescendi. Idemq; oportune accipiendum in iis rebus quos Hispani (iueros) appellamus ut si duobus rebus meum annum, puta iuriu, quo ad uiuerent legauit, tunc post mortem alterius ad alterum id pertinere non putauerim quasi ei pars uacans iure accrescendi accedat, sed magis ad hæredis testatoris id redditurum quasi cesset ius accrescendi: quæ nota quia nullibi inuenies. Sed magis est ut ius accrescendi sit, quia dominium cadit etiam in rebus incorporeis. l. qui usufructum. ff. si usufruct. pet. l. fin. ad medi. C. de long. temp. præf. quæ ait dominium ius esse, at in iuribus est ius accrescendi non secus quam in rebus corporeis l. si ponas. §. fin. ff. de inoffic. testamento. ergo & in talibus rebus potest esse ius accrescendi. cogita.

94
Ius accrescendi an detur in elemosyna.

Est 38. casus in quo 94 similiter cessat ius accrescendi in elemosyna seu pitantia fratribus fortè relicta secundum quosdam ut in simili tradit Bar. in l. pe. ff. de annuis legatis. qua in re cōsidera referre utrum talis elemosyna Titio & Seio relinquatur, ut tunc inter eos cesset ius accrescendi si quidem in pecunia numerata, uel aliquo generico relicta fuerit per dicta supra. §. 10. num. 91. Quod si elemosynæ loco relinqueretur fundus tunc longè secus mihi uideretur, ut tunc esset ius accrescendi; nec enim pietas relicti quo minus sed quo magis legatum augeatur efficere debet. argumento. l. fin. cum ibi traditis. C. de sacrosanct. ecclesiæ. Ceterum quod diximus quod si in pecunia numerata legatū relinqueretur, tunc secus esset; id intelligendum est, nisi fortè cuidam corpori intellectuāli relinqueretur: nam tunc per mortem uel repudiationem quorundam hominum illius corporis repræsentari quale est collegium, uel capitulum, & similia, non desineret uniuersa pecunia ad reliquos pertinere. argumento. l. qui quartam. §. si. ff. de legat. 1.

95
Ius accrescendi an detur in distributionibus.

39. Alius casus est 95 secundum quosdam in quotidianis præstationibus. Ergo uidendum est, quid in distributionibus quotidianis. & glo. in d. cle. & hi qui. de æta. & qualitate. tenet quod sic, idem tenet Oldr. consil. 140. incip. in ecclesia glo. in cle. 2. in uerbo suspensus de iur. & honest. cler. sequitur Præpos. in c. præter. col. 2. dist. 32. Petr. de Ancha. ubi Dom. & Phil. Fran. in c. 1. in uerbo uisualia. extra de cle. non res. lib. 6. tamen Zaba. post Ioan. Andr. in d. cle. & hi, qui sic distinguebat, aut certa quantitas assignatur per capita interuentium, & tunc non est ius accrescendi secundum Laud. & Zenze. ibi, & comprobatur per l. huiusmodi. §. quibus. ff. de legat. 1. & quod ibi Bar. & omnes not. Aut pro indiuiso assignatur quædam quantitas puta decem, & tunc est ius accrescendi, quia ratione rei sunt coniuncti ideo est ius accrescendi, quod est secus in primo casu. §. eadem insti. de lega. & l. prima in fin. ff. de usufruct. Io. de Imo. ibi tenet contrarium, dicens quod dicta iura loquuntur in ultimis uoluntatibus pro quo facit ratio. c. si Canonici. de offi. ordi. lib. 6. & c. penult. extra de uer. signifi. ubi, superflui redditus potius applicantur ecclesiæ. quàm interuentibus, ideo non est ius accrescendi. argum. c. si quis deinceps. 17. q. 4.

Denique hac in re distinguendum esse uidetur, referre utrum dixerim, canonicis, qui præsentibus fuerint horis dicendis die Diui Ioannis lego centum singulis annis. ut tunc portiones eorum, qui die illo abfuerint reliquis accrescant, quia propter nomen collectiuum est ius accrescendi etiam in summis legatis ut in l. qui quartam. §. si quis unam. ff. de lega. 1. an uerò dixerim canonicorum, qui præsentibus fuerint singulis decem lego ut tunc absentiu portiones præsentibus non accrescant argumento illius communis opinionis, quam retulimus supra.

96
Ius accrescendi.

Est 40. casus, quando 96 per commemorationem

97
Intell. d. l. si. ff. de adim. legat. 1.

primi legati, uel legatarii præsumitur legati ademptio. Ergo quæro utrum legando secundo dicatur in totum ademptum à primo, & sic non sint reconiuncti? primo, Dinus secundum quod refert Bart. in d. l. re coniuncti, dicebat quod sic, per d. l. si. ff. de l. nam ad ea. de cond. & demonstr. sequitur. Cynus. Franc. Triguini, Ioan. Fab. Salicet. Fulgo. Paul. de castro, & Corneus in l. si fortidianum. C. de lega. Ioan. Fab. & Nicolaus de Neapoli. in §. si eadem. insti. de lega. Christophor. Porcus in §. 1. insti. de ademp. leg. Salice. Petr. de Besu. d. Crot. Lancelotus. Politus & Iacob. de Puteo. in d. l. re coniuncti. Rainer. in l. Iulianus quoque. ff. de hære. insti. & idem Iason. in d. l. re coniuncti, uidetur idem tenere & in l. 1. col. 6. ff. de uulga. secunda fuit opinio, Bart. in d. l. re coniuncti. tenentis contrariam opin. glo. & Bart. in d. l. si. ff. de l. 1. ff. de ijs qui pæn. nom. Bal. Ang. Alexan. & moderni in d. l. si fortidianum. Ioan. de Imola in d. l. Iulianus quoque. Paul. de Castr. & Cumanus in d. l. nam ad ea. & in d. l. quod traditum. ff. de adim. legat. & in l. si pluribus ubi Aretii. ff. de lega. 1. & ista est commun. opin. secundum d. Ias. in d. l. re coniuncti. & eundem in l. si legat. C. de legat. pro qua consuluit Alex. consil. 169. in §. uol. incipiente. uiso themate, & scripturis. & dicit Cumanus in d. l. re coniuncti, quod res est adeo dubia quod esset gratificationi locus, & opinionem Bart. etiam tenet Angel. de periglis in d. l. re coniuncti & Petr. de Anchar. in d. c. requisisti col. 4. de testa. pro Bart. uidetur bonus text. in d. l. planè. §. si coniunctim uerbi. sed si in pupillari. ff. de legat. 1. ubi propriè dicitur quod si secundo legatur in tabulis pupillaribus idem, quod legatur primo in tabulis paternis non uidetur ademptum à primo, sed concursu faciunt partes: ergo sunt re coniuncti, & non est in totum ademptum à primo. idem Bart. in l. coniunctim. ff. de legat. 3. & ille text. loquitur in legatis non in hæreditatibus prout. d. l. Iulianus quoque pro hoc allegatur. l. si alii. ff. de usufruct. leg. sed quia hæc uehementer controuersa sunt, Quæro, 97 fundum primo legauit, deinde adieci fundum, quem primo legauit, eundem secundo lego. an in totum fundum transulerim, an tantum in partem? & Bart. in l. re coniuncti. colum. 1. in fin. cum prin. sequen. ait in partem tantum translatum esse ut sic tanquam re coniuncti concursu partes faciant. ita intelligit. l. si. ff. de adim. legat. Vnde infertur idem esse in hæreditatibus. Nā si primum exasse heredem institui, deinde adieci, quam hæreditatem seu partem primo reliqui, eandem secundo relinquo. tunc primus in totum non uidetur priuatus, sed ambo concursu partes faciunt tanquam re coniuncti. ita intelligit. l. Iulianus de hære. insti. l. triplici in fine. de uerbor. signific. ff. & in utroque cum Bart. est communis opin. secundum Ias. in l. si fortidianum. C. de legat. & in l. re coniuncti. numero 23. cum pluribus sequen. & etiam secundum Ripam ibi. num. 22. cum pluribus sequen. & Ias. in l. si pluribus de legat. 1. num. 3. sed quo ad primum membrum, scilicet: cū sumus in legatis contrarium indubitanter teneo, & in primis pro hac parte est text. in l. si. ff. de adim. legat. quadrupliciter inducendo ut per Ias. in l. re coniuncti num. 25. pro hoc etiam est text. in §. transferri. insti. de adim. lega. in l. & si transferam. ff. de adim. legat. in l. planè in princ. ff. de legib. l. non ad ea. de condi. & dem. ff. Nec dicatur quod dictis. l. translatio est partis, non totius. nam resp. quod imo est totius, patet, quia in dictis. l. dicitur emolumentum nil remanere penes primum legatarium. & sic tollitur resp. commun. opin. & Bart. ubi supra dicens quod translatio non totalis sed particularis est.

98
De casu.

Sed quid 98 si dixi, heredem primum instituo, uel hæreditatem meam primo relinquo, deinde adieci ex qua parte primum institui, ex eadem secundus hæres esto. & uidetur quod in secundum tota hæreditas transferatur ut. d. l. si. ff. cum conc. Itē, quia nisi in totum hæreditas translata uideretur, illa commemoratio nil operaretur.

paretur. nam ea etiam non adiecta si secum dies simpliciter institutus esset pariter dimidiam auferret. §. si plures. inst. de hared. inst. Contrarium teneo, argumento d. l. Iulianus. d. l. triplici in fin. quæ licet loquantur quando illa commemoratio aliquid potuit operari ut notauimus supra extendendo, ut procedant etiam in hoc casu, licet talis commemoratio nil operetur primo, quia natura huius dictionis ex qua parte est repetiua ut. dd. ll. nec reperitur quod commemoratio inducat ademptionem totalem nisi quando adicitur per hoc uerbum; (quam parte Titio relinqui seu hereditate, ead. &c.) ut. l. sicut. l. translatio. l. quod si alii. l. & si transferam de adim. leg. §. transferri inst. eod. l. non ad ea. de cond. & demonstr. iuncta. l. Iulianus. & l. triplici. idque multipliciter probatur in. d. l. Iulianus & l. triplici. primo, quatenus ibi non dubitatur an dicta commemoratio iuncto uerb. ex qua parte, translationem totalem induxerit: sed pro constanti habetur non esse inductam. Secundo, quia & ibi testator transcendebat assem sicut in nostra questione & tamen non inducitur totius sed partis tantum translatio coniunctioque realis. Tercio, quia in. l. triplici in fine dicitur quod ea ratione inducitur ibi coniunctio realis, ne ad dupondium testator transcendisse uideretur, idem ergo in proposito. Quarto quia maior ratio præsumendi totalem translationem erat ibi, quam hic. Nam si ibi induceretur totalis translatio as non excederet sicut & hic, sed ibi magis expeditum erat quod ita hereditas concluderetur duabus dimidiis quam quod hic tota hereditas includeretur ex eo quod simpliciter & indefinitè primus fuerat institutus, ideo enim late sunt. ll. dicentes quod indefinita æquipollunt uniuersali, quia id expeditum non erat. argumen. l. Labeo. ff. de carbo. edito. tamen nullus unquam dubitauit quin omnis res duabus concludatur dimidiis.

99
De eadem
re.

Quod 99 si post distributam totam rem legatam seu totam hereditatem portio alteri detur. (puta Scium ex dimidia, Titium ex dimidia, ex qua parte Titium ex eadem Meuium instruo. Vel primo fundi dimidiam, secundo dimidiam ex qua parte secundo fundum, ex eadem tertio fundum relinquo) tunc commemoratio de notat demonstrationem, non simplicem, sed cum reali coniunctione partisque translatione. argumento. l. Iulianus. l. triplici in fin. quas. ll. in hereditatibus loquentes extendo ad legata, ut per hoc limitetur. l. sicut. cum concord. quod dic ut supra. & in hoc quo ad decisionem cōcordo cum communis opin. sed in ratione decidendi disto. Ego enim moueo: eo quod illa commemoratio aliud quam totius ademptionem potest operari scilicet coniunctionem realem partisque ademptionem. communis autem opin. mouetur eo quod commemoratio etiam per uerbum (quam partem) facta tam in legatis quam in hereditatibus partem tantum transferat. Considera etiam, nam quando adicitur talis commemoratio, si quid sumus in hereditatibus, tunc potest esse triplex dubitatio, dubitari enim potest in terminis. d. l. Iulianus primo an testator secundum tertio coniungere uoluerit. Secundo, an ad dupondium transire, Tercio an totum secundo adimere inque tertium transferre uoluerit. Sed de hoc tertio non dubitauit consultus in. d. l. Iulianus. & d. l. triplici in fin. quasi pro constanti habetur quod testator non potuit uideri uelle totum ademisse. Vnde infero quod ineptè ait Bar. in. l. re coniuncti. colum. 1. in fin. cum principio. sequen. quod in. dd. ll. licet affuerit cōmemoratio tamen potius inducitur realis coniunctio quam totalis ademptio seu translatio, quasi dubitaretur, coniunctio realis an omnimoda translatio induceretur; sed certè errat Bart. nam quod omnimodè translatio non induceretur pro constanti ibi habetur, sed solum erat dubitatio realem coniunctionem fecisse, an ad dupondium transcendere uoluisse uideretur. id, quod similiter est contra Iason. in. l. re coniuncti. col. 6. in fi. qui dubitationem illarum legum similiter ut Bart. intelli-

git, & malè. Infero. etiam contra Aretinum relatum per Iason. in. l. si pluribus. de legat. 1. colum. 2. in princip. dum ipse aiebat quod ideo talis ademptio non inducitur in dictis legibus. quia commemoratio facta fuit in continenti, nimirum sentit quod de totali ademptione erat ibi dubium, quod est falsum ut dictis. ll. Sed & in ferum non est quod ait totalem ademptionem fieri non posse uel uideri, quando incontinenti fit commemoratio. Nam hoc est contra tex. apertum in. l. non ad ea. de cond. & demonstrat. nec dicitur quod facilius inducitur in una persona omnimoda translatio quam in pluribus. Nam hoc est falsum per. §. transferre. insti. de legalicet aliter & malè teneant Paul. & Cuman. quos refert Iaso. in. l. si pluribus col. 2. Infero quod malè dixerit Dinus dum tenuit quod commemoratio nunquam inducat ademptionem seu translationem hereditatis hereditariae uel portionis, quem licet reprobet Bart. in. l. re coniuncti. col. 2. in princ. cum quo est commun. opin. tamen eum sequuntur Ripa. ibidem num. 22. cum plur. sequen. & Iason. in. d. l. si pluribus col. 2. post princ. quem etiam sequitur in puncto iuris Ias. in. l. re coniuncti numero. 26. in fin. Bart. & Salicet. in. l. si fortidianum. C. de leg. teneo ergo contra. Dinum & sequaces quod etiam in hereditatibus commemoratio licet non inducat omnimodam translationem tamen partis ademptionem seu realem coniunctionem inducit. Vnde contra Dinum eiusque sequaces subinfero inter legata & hereditates nullam esse differentiam, & in hoc teneo cum communi, licet alio modo communis opin. quam ego parificet legata hereditatibus: sed nouissime pro differentia, quam inter legata & hereditates constituiebant Dinus & sequaces ultra fundamentum Iason. & Ripæ adduco forte fundamentum de. l. Iulianus & l. triplici. ubi solum dubitatur ad dupondium transire uoluerit testator, an uerò realem coniunctionem facere, non autem dubitatur an omnimodam translationem faceret: quasi pro constanti haberetur factam non fuisse. Ex quo datur intelligi quod commemoratio licet in legatis ademptionem faciat. l. sicut. d. l. non ad ea, tamen in hereditatibus proculdubio ademptio non inducitur & sic quod sit differentia inter legata & hereditates. Sed ad hoc forte fundam. respondeo in forma, fateor quod in dictis. ll. pro constanti habetur quod omnimoda translatio facta non fuit, sed tamen id non contingit eo quod ille. ll. loquantur in hereditatibus, sed contingit eo quod talis commemoratio facta fuit non per uerbum priuatiuum, scilicet, quam hereditatem, siue rem, sed per uerbum demonstratiuum, scilicet, ex qua parte. Vnde idem eadem ratione esset in legatis, ut supra dictum est. & secundo adduco pro Dino, quod cautè & cum mysterio dicitur in rub. ff. & insti. de adim. leg. non autem dicitur quicquam de adimen. institu. seu hereditatibus. ex quo datur intelligi quod ademptiones illæ tacitæ (ademptio enim, quæ contingit per commemorationem, tacita est ut exprimitur in. d. l. sicut) non contingunt in hereditatibus, sed in legatis. cogita, uel per lege ritulū ff. de adimen. leg. inueniesq; ll. etiam de adimendis hereditatibus loquentes quod probari uideretur in. l. alumna. §. qui huius de adimen. leg. & pro commun. opin. adduco. l. fin. ff. de hære. insti. ubi etiam hereditas femel data tacitè adimitur.

Quid 100 autem in dispositionibus, quæ uirtuālè uel etiam expressam taxationem habent & 41. casus fit, quod per uerba taxatiua impeditur ius accrescendi Bal. in. l. si arrogator questione. 2. ff. de adoptio per. l. Lucius. §. qui habebat. ff. ad trebel. idem Bal. in. l. i. col. 19. uerfi. super quinta. C. de sac. san. eccle. Roma. in. l. i. ff. si quis ius dic. non obtem. & in. d. l. unica. C. quando non pe. par. Abb. in. c. cum Ecclesia Sutrina. colum. 3. uerfi. not. tria extra. de cau. poss. & proprietate Bal. in. l. dominus. ff. de usu fruct. & in. l. certa ratione. C. quando pro. uo. non est neces. per Sal. & d. Ias. in. l. 2. C. de testa. mil. per d.

101
Ius accre-
scendi an
cesset per
uerba taxa-
tiua.

per. d. Ias. in l. qui quartam. §. i. ff. de leg. i. Inde dicimus quod in alimentis non est ius accrescendi, quia habent taxatiuam causam. Contrarium tenent Ange. Imol. in l. quotiens. §. si duo. ff. de her. insti. per Imol. in repeti. l. primæ. §. si ex fundo. ff. de her. insti. & Signorol. de Homodis. confilio. 184. incip. quidam uocatus Bal. in d. §. si duo. Ange. in l. pe. ff. de iniust. rup. & Imol. in d. c. Rainutius. colum. 47. Inde docebat Roma. in confilio. 113. quod taxatiua nunquam excludit connexa. facit, quia in distributionibus quotidianis, quæ habent causam taxatam. c. 1. extra. de cler. non refi. lib. 6. est ius accrescendi. glos. in clem. & hi qui de æta. & quali. comprobatur quia secundum Soci. l. i. colum. 86. ff. de uulga. & in d. l. mulieri & Titio. ff. de cond. & demof. post Imolam in d. §. si duo. Ange. in l. i. C. de test. Salic. in l. quotiens. C. de her. insti. & Ludo Roma. in d. l. unica ad hoc quod ius accrescendi dicatur prohibitum, requiritur expressa prohibitio, & sic non satis facient dicta uerba taxatiua, & tunc censetur prohibitum expressè, quando datur substitutus. §. in primo. & §. pro secundo. C. de cad. toll. Inde dicebant Bal. & Ange. in d. l. quotiens. §. si duo. se in facto consuluisse quod si filia fuit instituta indote tantum, & iussa quod plus petere non possit in bonis patris, & filius masculus sit in uniuerso institutus: filio repudiante, uel præmortuo, uiuo testatore filia habebit totum per ius accrescendi exclusis uenientibus ab intestato. facit. l. quotiens ibi iussus est. C. de her. insti. c. si pater. extra de testa. lib. 6. idem tenet Ange. in d. l. pe. & Imol. in d. c. Rainutius. colum. 47. ideo Io. de Imola & moder. ubi. d. Ias. col. si. in l. Gallus. §. instituens. ff. de libe. & posth. uolunt quod taxatiua non excludat casus similes, nec extensiones, quæ sunt ex dispositione legis. l. ob æf. cum glo. C. de præd. min. glo. & Bar. in l. serui nomine. ff. de uicup. Bar. in l. si constante. in princ. ff. solu. mat. sed ex dispositione legis coniunctio extenditur ad ius accrescendi. l. si in testamento. ff. de uulgar & text. in d. l. re coniuncti. ergo & c. tamen Bar. in d. §. si duo. tenet contrarium.

In summa quidam referre putant, utrum loquamur in institutionibus, ut in eis uerba taxatiua non impediant ius accrescendi: an uero simus in legatis, ut in eis per talia uerba ius accrescendi impediatur. Primum uerbum uerissimum est, quando duo tantum fuerunt heredes scripti & alter repudiavit: nam portio data ei, qui adiuit recipit ius accrescendi, licet per uerbum taxatiuum sibi data esset, ne testator de cedat pro parte testatus, & pro parte intestatus, contra. l. ius nostrum. ff. de reg. iuris. Ceterum si ponas plures fuisse heredes & uni eorum portionem taxatiuè datam, non dubito quin testator possit efficere ut portio uacans uni cohæredum ex toto accrescat, & alteri nulla ex parte. Et in legatis testatorem posse ius accrescendi impedire omnes admittunt per §. ubi autem. C. de cadu. tollendis. in re aut dubia per uerba taxatiua nō puto impeditum uideri ius accrescendi: nam si postquam duobus. 8. uncias hereditatis, uel alterius rei reliqui, adieci reliquum trientem tantum hereditatis uel legati relinquo, per illud uerbum tantum nō tam uidetur ius accrescendi impeditum quam uidetur legis dispositionem declaratam in re dubia dicentis hereditatem in. 12. tantum uncias regulariter diuidi & pro nobis tex. ferè expressus si scis inducere, quæ nullus unquam allegauit in l. scimus. §. repletionem. C. de inof. testam.

Quid autem 101 in dispositionibus limitatiuis? & quidam idem iuris fore putant. ergo hac in re. 42. sit casus in dispositionibus limitatiuis, in quibus non est ius accrescendi. 102. Bal. in l. i. in f. C. de secundis nup. per. d. l. Lutus. §. qui habebat. ff. ad trebel. ratio est, quia limitata causa limitatum operatur effectum. l. in agris. ff. de acq. re dom. l. age. C. de trans. & est de mente. d. Ias. in l. qui quartam. §. i. ff. de leg. i. Bar. in l. pater filium. colum. si. ff. de inof. testam. sed aduerte, quia. d. §. qui habebat

nihil facit. nam ibi nec sunt uerba taxatiua, nec limitatiua ut Bal. Ias. & alii dicunt, sed duæ orationes: & sic ibi excluditur ius accrescendi propter diuersitatem orationum & aduersatiuam ibi positam. non obstat. uerba taxatiua, uel etiam limitatiua. Sed communem sententiam simpliciter eam sequitur idem Ias. num. 198. in d. l. re coniuncti Bal. in l. si arrogator quæst. 2. ff. de adopti. & in l. i. C. de Sacr. Ecclesi. Quid dicendum in primis tex. in d. §. quæ habebat. nihil probat. nam ibi pro indubitato habebatur ius accrescendi non esse & de eo tantum quæstio erat, an tota hereditas filio testatoris iussa esset restituta, an uero non tota, sed de cem tantum unciæ quasi reliquæ unciæ duæ quæ alteri relicte fuerunt indubitante non accrescerent: cuius rei uera ratio est, quia in solis speciebus legatis regulariter est ius accrescendi, non etiam in generalibus. ut late docuimus supra. §. 10. num. 92. Vnde, ut si dicerem, filio meo seruos decem, & nepoti duos seruos lego. inter eos non esset ius accrescendi propter omnimodam ipsarum rerum separationem realem. ut. l. huiusmodi. §. quibus. ff. de lega. 1. & quæ supra. d. num. 92. latissime diximus: ita quoque hac in re cessat ius accrescendi in tali fideicommissio uniuersali ut duæ illæ unciæ, quæ abscesserunt a nepote accedant ipsi hæredi uel rectius remaneant penes ipsum hæredem, neque ei adimantur ut iure accessionis ad alterum fideicommissum transferantur: estque nouus & uerus intell. ad illum tex. In se autem, an ipsa limitatio uera sit ut in limitatiuis dispositionibus cesset ius accrescendi, dic ut in superiore casu.

Hinc 103 etiam apparet cessare ius accrescendi in alia specie, ergo. 43. casus est, in substitutione fideicommissaria, in qua non est ius accrescendi, si unus ex fideicommissariis repudiaret partem suam, secundum prædictum Papiensem in sua practica in forma libelli quo agit ex substitutione. per. l. primam. §. sed & quotiens l. cogi. §. si quis heres. & §. Metianus. & §. idem Metianus. ff. ad trebel. quia in substitutione directa ideo est ius accrescendi, ne resulter in conueniens. l. ius nostrum. ff. de reg. iur. quæ ratio cessat in fideicommissaria substitutione. & hæres institutus, qui remanet hæres, fideicommissi partem repudiatam in se retinet, ideo alteri non accrescit, quia testator in ea parte habet hæredem. l. i. §. si ff. ad trebe. §. si quis ex una. insti. de fideicommiss. her. idem uidetur tenere Pau. de Cas. in l. Lucius. §. qui habebat. ff. ad trebel. per eandem rationem. Contrarium tenet Bar. confli. 53. iucip. Picarellus decedens. & Bald. in l. inter heredes. ff. de her. insti. per tex. in l. filius familias §. Diuus. el primo in fin. ff. de lega. i. melius probatur in d. unica. §. pe. C. de cad. toll. ubi dicitur quod illa, quæ dicta sunt in illa constitutione. ff. de iure accrescendi habent locum in omni ultima uoluntate, & in omni relicto etiam in codicillis. & similem inductionem facit Bar. in ultima. q. in d. l. re coniuncti. ubi. d. Ias. non deciditur. Opinio Pau. de Cas. & Papiensis potest sustineri, quia fideicommissarii non possunt admitti, quin heres prius adeat. l. quia poterat. ff. ad trebe. si ergo hæres adit hereditatem, ius accrescendi non uidetur considerandum, quia haberet locum post portionem acquisitam. contra. l. i. §. interdum. ff. de usufruc. accrescendo. & ita considerat idem Ias. in d. confilio. 41. incip. dominus Romanus col. 5. lib. i. & pro hac opinione negatiua facit efficax ratio, quam supra. §. 10. nume. 116. cum seq. signauimus, dum differuimus nunquam iuri accrescendi locum fore, nisi cum uacabat omni iure ea portio, quæ de agitur. tex. iuncta sua gl. communiter ibi appro. in l. si duo patroni. in princ. ff. de iure iur. Nec dubium est, quin in specie nostra non uacet illa portio. Nam si heres dem scriptum iussi dimidiam hereditatis partem Titio & Seio restituere, ius & dominium istius fideicommissi uniuersalis non transit in fideicommissarios ipso iure a morte testatoris, nec etiam ab adita hereditate, sed de mum postquam hæres eam hereditatis portionem spon

101
Ius accrescendi an cesset in dispositionibus limitatiuis.

102
Intell. nō unus ad l. Lucius. §. qui habebat. ff. ad trebel.

103
Ius accrescendi an cesset in substitutione fideicommissaria.

re uel compulsus restituit. l. ille à quo. §. si de testam. ubi per doct. ff. ad treb. l. non iustani. ubi tenet communiter doct. eod. tit. C. ergo cum ipse hæres aditione sua totius hæreditatis dominus factus fuerit. l. cum hæredes in pr. ff. de acq. poss. & partem fideicommissi Titio agnoscanti ut debebat soluerit ac restituerit & Seius partem suam noluerit, eaque nunquam fuerit delibata, aut separata ab ipso hærede sicque nunquam uacauerit, non potest agi de iure accrescendi, de quo nunquam tractatur, nisi quando pars fuit semel separata ab hæreditate sicque postea uacare cepit: quo casu cum ad eam lucrandam plures ueluti ad brauium currentes concurrant præferuntur is, qui ad eam proximior erat & magis coniunctus. l. re coniuncti. ff. de leg. 3. non aliter atque in lucrificanda insula in mari, uel in flumine nata præfertur ille, qui prædia sua proprius habebat; & lucrum alluuiis conceditur ei, qui proprius prædia sua habebat. §. insula. & §. item quod per alluuium. inst. de rerum di. uil. adeo. ff. de acq. rerum dominio. nam ad istarum acquisitionum similitudinem ius accrescendi inductum est. l. si Titio. ff. de usufr. Vnde in specie nostra cum ad partem fideicommissi repudiatur hæres, qui eius dominum habebat longe proximior sit quam alter confidei commissarius ei est præferendus; quod si hæres compulsus adiuit hæreditatem sicque nil hæreditatis penes eum remansit, tunc portio confidei commissarii repudiantis alteri confidei commissario accrescit, heredi autem minime. & sic potest & debet op. contraria saluari, & adde, quæ dixi supra. §. 10. num. 117.

104
Ius accre-
scendi an
cesset in fi-
sco.

105
Ius accre-
scendi an
cesset pro
hibente te-
statore.

44. Casus in quo cessat ius accrescendi est 104 in fisco secundum Romanum in l. un. C. quando non pet. partes. sed & in alia specie uidetur cessare ius accrescendi secundum distinctionem quorundam doctorum ergo 45. est casus, quando 105 testator prohibet ius accrescendi in hoc casu. d. Ias. ubi supra distinguit post alios doct. in l. si quis priore. ff. ad treb. Aut loquimur in heredibus, aut legataris. In primo casu, subdistingue, aut institutio trahitur ad uniuersum per iuris fictionem, aut ex necessitate. In primo casu potest. l. quotiens. §. si duo. ubi omnino per Bar. ff. de hæ. insti. nam quædam si- ctitio est, trahere ad uniuersum detracta mentione certæ rei. l. apud Iulianum. §. i. ff. ad treb. plenissime per Imol. in l. i. §. si ex fundo. ff. de hæ. inst. ubi latius distin- gunt. idem tenet Ange. in l. i. C. de testa. mil. aut trahi- tur ad uniuersum ex necessitate & non potest, per d. l. ius nostrum. ff. de reg. iur. cum actus testandi sit indiui- duus. l. furiosum. C. qui testa. fac. pos. Bal. in l. unica, quæ- stione nona. C. quando non pe. par. Ange. in l. pe. ff. de in- iusto rup. aut sumus in legatis, & potest prohibere. l. do- minus. ubi glo. & omnes. ff. de usufruc.

Denique tutius est, tenere quod in hæreditatibus tes- tator indistincte non possit prohibere ius accrescendi per d. l. ius nostrum. & quæ ibi traditur per nouissimos ff. de reg. iur. & per tex. meliorem de iure in l. si solus. in prin. ff. de acq. her. facit. l. i. & 2. cum ibi notatis eod. tit. & l. si totam. eod. tit. & l. i. §. si ex fundo. & l. si alterius. ff. de hæredibus inst. l. uni. §. his ita. C. de cad. toll. Potest tamen facere ut uni potius quam alteri accrescat, unde si primum, & secundum, & tertium heredes scripsi, iussique ut primo repudiante eius portio tertio, nõ etiã secundo accresceret, ualet id præceptum, quasi tunc il- le ueluti substitutus intelligatur. l. 2. §. si duo. ff. de bon. poss. secundum tab. l. fin. C. de hæ. inst. l. pen. ff. de inius- rup. itaque ius accrescendi prohibere nõ possum, ita ut pro parte testatus decedam & pro parte non. Sed ut ex toto testatus decedam possum, sicque conciliari hæ- opiniones & possunt & debent.

106
Ius accre-
scendi an
cesset, quæ
do portio
ope tatum
exceptio-
nis uaca-
bat.

Est. 46. species in qua cessat ius accrescendi, nempe 106 si portio non uidetur ex toto uacare ipso iure, sed ope exceptionis, tunc non est ius accrescendi. glo. Bart. Alber. & Ias. in d. l. si duo patroni. ff. de iure iuran. l. unũ ex familia. §. sed si uno. ff. de leg. 2. & ab ista doctrina nul-

lus discrepat secundum dictum Iaso. in d. l. re coniuncti tamen ipse 107 arguit contra communem per tex. in. l. hac consultissima. §. ex in perfecto. C. de testa. ubi id quod relinquitur in testamento imperfecto alicui extra- neo debetur naturaliter. glo. & omnes in l. cum quis. C. de iuris & fact. ignor. c. fi. ubi. Abb. & reliqui extra de so- lu. & ibi tex. dicit quod accrescit filijs, & sic etiam si na- turaliter deberetur non excluditur ibi ius accrescendi. Bal. Salic. Corn. & Fulgo. ibi sentientes hoc contrarium respondent quod ibi proprii filij non habent per ius accrescendi sed efficitur caducum, quod extraneo ibi re- linquitur, ideo remanet penes filios. l. unica. §. in primo & §. pro secundo. C. de cad. tollen.

Est. 47. casus, in quo cessat ius accrescendi; nempe 108 in legitima liberorum secundum Bar. in l. pater fi- lium num. 3. & 4. quæstione. ff. de inoffi. testam. de cuius rei ueritate, quia satis controuersum est, uidimus supra circa materiam authen. nouissima. C. de inofficio. testa- men. §. ratio.

Est. 48. casus, in quo cessat secundum quosdam ius accrescendi, quando 109 quis est institutus in re cer- ta, puta in legitima sed Bar. in l. ex facto. col. 2. ad. fi. de hæ. inst. ff. & in l. quoniam forem. C. de iure delib. & in l. quoties in fi. C. de her. inst. & omnes in dd. locis ma- xime Ias. in d. l. quoties. num. 6. & Ripa in l. re coniuncti. num. 86. aiunt quod 110 institutus in re certa dato co- hærede uniuersali habet ius accrescendi. i. repudiante hærede uniuersali habebit uniuersam hæreditatem per ius accrescendi, quia paria sunt aliquem non fuisse in- stitutum uel fuisse & repudiasse. l. i. ff. de inius. rup. ut er- go si is institutus non fuisset ab initio tunc ille in re cer- ta institutus uniuersam hæreditatem haberet per ius accrescendi ita & c. Tu considera, nam aliquando & primò hæres uniuersalis repudiavit uiuente hærede re- rum certarum, & tunc procedit conclusio per d. ratio- nem. Aliquando & secundò repudiavit post mortem hæredis rerum certarum, & tunc, si ille post agnitas il- las res in quibus fuit institutus deceffit, habet ius ac- crescendi, si ante agnitas secus secundum Bar. & alios. Hæc differentia non uidetur uera, nam si ille pro legatario habetur, tunc ante quam moreretur habebat rerum illarum portionem quæsitam. l. cum pater. §. furdo. de le- ga. 2. ff. & consequenter illis rebus ut pote iam quæsitis hæreditas postea repudiata debet accrescere, siue illæ res essent agnitæ, siue non, & hoc si tenemus quod in- stitutio rerum certarum dato etiam cohærede uniuersali, ad huc ita pro legato habetur, ut ipso iure lega- tario acquiratur. Quod si teneremus quod ipso iure nõ acquiratur propterea quod potest obuenire onus hære- ditatis accrescentis, tunc distinctio Bar. uera uidetur, ut post agnitionem illo decedente, tunc eius hæredibus ac- crescat: secus si ante agnitionem decederet. Vnde infer- tur idem fore etiam si uiuente hærede rerum certarum ille repudiasset, ut tunc accresceret si is iam res suas agnouisset etiam inuito. Sin autem non agnouisset, tunc accresceret ei postea res suas agnoscanti: & puto uerius esse quod institutus in rebus certis quod ad effectum de quo in d. l. quoties. habetur pro legatario, non quo ad effectum hunc ut ei illæ res ipso iure & ante agnitione quærantur: pro quo facit d. l. quoties. l. ex facto. l. si alterius. l. i. §. si ex fundo. ff. de hæ. inst. & l. si quis priore. ad treb. ff. l. quoties. §. duo. ff. de her. inst. l. si alterius. cum seq. eod. §. sed & si quis. inst. quib. mod. test. in fi. Va- de infero primò quod si isto uiuente hæres uniuers. re- pudiet, accrescat inuito demum post agnitionem. Se- cundò quod ante agnitionem uniuersa hæreditas illis rebus certis accrescere uideatur: unde eo postea agno- scente totum habebit. Tertiò quod moriente isto an- te exclusionem hæredis uniuersalis, licet is postea repu- diaret, uniuersa hæreditas non accresceret hæredibus instituti in rebus certis, non solum si ante agnationem ille moreretur, sed etiam si postea: quæ uidentur pro- cedere

107
Ius accre-
scendi an
cesset in le-
gitima li-
berorum.

108
Ius accre-
scendi an
cesset in in-
stituto in
re certa.

109
Hæredi-
rerum cer-
tarum an
accrescat
hæreditas

cedere etiam si ille esset filius testantis.

III
Ius accre-
scendi ces-
sat portio-
ne quæsi-
ta.

III 2
Ius accre-
scendi da-
tur, cum
portio quæ-
sita per
restitutionem
omitti-
tur.

III 3
Ius accre-
scendi da-
tur post
portionem
quæsitam
in assigna-
tione liber-
ti.

III 4
Ius accre-
scendi post
portionem
quæsitam
an detur
in hærede
adire co-
cto.

Est quadragesimus nonus casus 111 post quæsitam portionem. l. j. §. fi. ff. de usufr. accresc. quod limita, quando deficit ex post facto ut est per integrum restitutionem, quia 112 tunc accrescit uolenti. l. si minor. ff. de ac. hæ. r. lex contractu. ff. de re. iudi. ubi Bar. Ange. Imol. Alex. & idem Ias. ratio est, quia restitutio reponit omnia in pristinum itaturū. l. quod si minor. §. restitutio. ff. de mino. Paul. de Cast. in l. p. e. ff. de acq. hæ. r. Ang. in l. mater dece- dens in fi. & in l. eum qui. §. 1. ff. de inoff. test. Inde dice- bat Bar. in d. l. re coniuncti, q. minor restitutus restituitur et ad ius accrescendi. l. prima. §. 1. fi. de coll. bo. quod extenditur etiam ex post facto, ut per Bar. in d. l. re con- iuncti. & omnes, Bar. in l. sed cum patrono. ff. de bo. poss. facit. l. sicut in annos. §. 1. ff. quib. mod. usufr. amitt. licet contra hoc disputando de facili teneri posset secundum quosdam arg. l. cum hæreditate. ff. de acq. hæ. r. ubi por- tio repudiata per mero iure quæsitam ipsi repudianti. nā filius fuit ex parte institutus & sibi fuit datus cohæres & illi filio hæreditas ex patris testamēto fuit mero iure ex ui & potentia suaratis quæta, & nihilominus ea portio cohæredi accreuit etiam inuito secundum quosdā, quod si recte inspexeris uerum non est, & alius est uerus intel- lectus illius legis, ut diximus supra. Quidam ideo tenet commun. opi. supra relata, quæ est, ut post portionem quæsitam ius accrescendi in hæreditatibus non detur in inuitum. ut d. l. si minor. sed demum in uolentem, quæ de re dicendum est, ut supra differuimus in casu. 25.

Item 113 quod post portionem quæsitam esset ius accrescendi. Limitatur secundū Bar. ubi supra in assigna- tione libertorum. gl. & ibi tex. in l. totum. in pr. ff. de as- sign. libe. sequitur. d. Crot. & alii in d. l. re coniuncti. glo. & Io. de Plat. in l. unica. C. si libe. impe. lib. 10. & comuni- ter tenetur. Sed aduerte, quia assignatio libertorū & as- signatio emphiteosis à pari procedunt secundum Io. Fab. & Ang. in §. j. inst. de assign. libe. & sicut in emphiteosi ex post facto, non est ius accrescendi, ut per omnes in d. l. si mihi & Titio. ita dici debet in assignatione libertorum Non obstat. d. l. utrum, quia ibi portio non erat acquisi- ta, sed repudiata ut ibi patet in uerbo repudiavit. & idē probatur in tota illa lege. nec obstat glo. ibi, dum ponde- rat ordinem seruadum in illo tex. quia per hoc non pro- batur q. ibi esset portio acquisita, & esset ius accrescen- di ex post facto, & talis ordo in his coniunctionibus non attenditur. l. quædam. ff. de pe. lega.

Deniq; tenenda est communis opi. nam ex mente & sententia illius tex. est q. si duobus filiis libertus assigna- tus est, tunc si post assignationem illam & post mortem etiam patris, qui illū libertū assignauit alter filius sine li- beris decedat integra liberti assignatio residet apud su- perstitem filiū uel eius liberos quasi portio alterius ei ac- cesserit; & tamen non dubium est quin præmoriēti se- mel iam acquisitum fuerit ius accrescendi illi liberto, & sic decesserit post portionem assignationis quæsitam.

Item 114 q. post portionem quæsitam esset ius ac- crescendi, limitatur in hærede compulso adire partem suam ad instantiam fideicommissarij secundum Rom. in l. apud Iulianum. §. utrum. ff. ad treb. per text. in l. sed cū ab hærede eo. tit. tamen Alex. in d. §. utrum hoc uidetur reprobare, quem d. Ias. sequitur in d. l. re coniuncti nu. 237. per. l. si minor. ff. de acq. hæ. r. quia institutus pro par- te non potest cogi inuitus per fideicommissarium adire alias beneficiū concessum fideicommissario redundaret in damnum hæredis, quod esse non debet. d. l. sed cū ab hærede. mihi placuit dictū Roma. & uide per modernos l. j. ff. de uulg. & d. ratio Alex. non concludit, eo quia d. hæres compulso restituere debet commodum iuris ac- crescendi perdere, sicut perdit trebellianicā ut per om- nes in d. l. quia poterat & per. d. compulsionem uidetur iuris accrescendi renunciassē & transiisse in ipsū fi- deicommissarium prout dicimus de trebellianica ibi.

Deniq; Ias. & Alex. ubi supra tenent q. hæres ex par-

te tantum institutus postquam alter cohæres sponte adi- uit, non possit compelli adire, quandoquidem etiam si hæ- res non adeat iam fideicommissum in tuto est per aditio- nem factam ab altero cohærede. argum. d. l. sed cum ab hærede. ff. ad treb. sed hæc conclusio uera non est, quin immo etiam hæres ex parte tantum scriptus potest in- uitus compelli ut adeat hæreditatis illius partē, in qua ipse fuit scriptus. tex. est clarus de quo non meminerunt Alex. nec Ias. in l. non iustam. C. ad treb. & ibi Corn. col. 2. post Bar. Fulg. & alios. Sed postquā is compulso ad- iuit & uult restituere & fortē non potest, quia fideicom- missarius erat incapax, an tunc ea portio semel quæsitā accrescat cohæredi. & indubitanter ei accrescit, non in- uito, sed uolenti. ut in l. si minor. ff. de acq. hæ. r. facit tex. in l. cum hæreditate eod. titulo.

4. Limi. ut post portionem quæsitam sit ius accresc. in terminis. l. un. C. si imper. lib. foci. lib. 10. ubi Platea. ten- uent Bar. Bal. Ang. Alex. & Ias. in l. si mihi & Titio. ff. de uerb. ob. Ias. & Dec. in l. un. C. quando non pet. par. Cor- ras. in l. testam. C. de impub. Ias. in d. l. re coniuncti.

5. Limita quando ius accresc. esset unitū cum iure sub- stitutionis. Nam tunc datur etiam post portionem quæ- sitam. ita Bar. & communiter doct. in d. l. re coniuncti. Bar. & doct. in l. qui patri. per illum tex. ff. de uulg. Iaso. conf. l. 143. lib. 4.

Præterea q. post 115 portionem quæsitā cesset ius accrescendi, limitatur, in pijs causis, quia ea, quæ nutu diuino fiunt non subiiciuntur legibus. c. licet extra de re- gul. & quæ ibi not. Pet. de Anch. Abb. & reliqui. faciunt quæ plenē not. Lud. Rom. in repetitione Auth. similiter C. ad l. falci. in c. fin. extra de re iudic. quicquid dicat Io. de Imo. in l. tam his. §. 1. ff. de don. cau. mor. dum respon- det ad d. e. licet & ista limitatio potest extendi ad d. ca- sum. l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. & quæ ibi not. d. Ias. Sed certē hæc limitatio suspecta est, quia leges generaliter loquentes comprehendūt casus etiam priuilegiatos, & personas similiter priuilegiatas, ut est uera & cōmunis op. quam resoluunt Decius con- sil. 5. idem Decius in l. ex test. C. unde liberi Alciat. lib. 4. paradoxorum. c. 10. Tiraquellus de utroq; retract. in gl. 14. nu. 91. & nu. 93. tradunt Hannibal & Crotus in repet. l. nemo potest. ff. deleg. j. Vnde leges generaliter loquen- tes comprehendūt personam militis utrunq; priuilegia- tam. l. in fraudem. §. fi. ff. de test. mil. & personam prin- cipis utrunq; priuilegiatam. l. ex imperfecto. C. de testa. l. ex imperfecto. ff. de leg. 3. l. Papinianus. §. Imperator. ff. de inof. test. l. si hæredum. C. eod. tit. §. fi. inst. quib. mod. test. in fin. Sed causa pia in hac specie non reperitur ha- bere priuilegium expressum & peculiare, ergo compre- henditur sub regula uerante ne post portionem quæsitā sit ius accrescendi.

In summa 116 q. non sit ius accresc. post portionem quæsitam, limitatur in casu. l. si qua mulier. C. ad Tertu- liam. ubi Bal. not. & sequitur. d. Ias. in d. l. re coniuncti nu. 238. tamen ille tex. non probat, si ponderetur, non infi- sto. & de illo tex. uide, quæ not. Bal. in c. 1. §. de decedentis qui seu. da. possunt.

Deniq; considera referre utrum portio de cuius ac- cessione agitur sit re uera quæsitā, an uerō sit delata, nō etiam quæsitā, an & tertio neq; sit quæsitā, neq; etiam delata: post portionem re uera quæsitam indubitanter cessat ius accrescendi. d. l. j. §. fi. ff. de usufr. accresc. Vnde in terminis. d. l. si qua mulier. si illa mulier, quæ secundo nupsit infra tempora luctus decessit ei; hæredes exite- runt filij prioris matrimonij, & posteaquam eius hære- ditatem quæsierunt eorum alter decessit, tunc eius pars non accrescit fratri ex eodē matrimonio nato, quinim- mo pertinet ad hæredes huius filij morientis fratre ex- cluso cessante iure accrescendi. Quod si hæreditas ma- tris delata tantum erat, non etiam quæsitā, quia mater iā decesserat cuius hæreditas adita nondum erat, & alter ex filiis primi matrimonij decessit, tunc ea portio alteri accre-

115
Ius accre-
scendi an
post por-
tionē quæ-
sitam de-
tur in cas-
us pijs.

116
Ius accre-
scendi an
detur post
portionem
quæsitam
in luctu &
lege dela-
to.

accrescit, idq; ius accrescendi regulare est. ut in l. si ex pluribus. ff. de suis & legit. her. Verum si is filius uia matre decessit, & sic antequam hereditas delata esset iuxta l. delata. ff. de uerb. sig. tunc morientis portio nondum quesita nec etiā delata fratri supersitit accrescit; & possemus dicere ibi contingere ius accrescendi post ius a lege sub cōditione delatum non purē, & ibi agitur de iure accrescendi contingente non ex testamento neq; etiā ab intestato, sed ibi est luctu quoddam à lege descendens simile in l. utrum. ff. de affig. libert. addē alias limitationes per Corras. in l. testamento. C. de impuberum.

117
Ius accre-
scendi an
impediat,
qui ad par-
tem non ad-
mittitur?
noua ra-
tio.

Ad 50. casum in quo cessat ius accrescendi, præmitte qd qui 117 non admittitur ad partem, non facit partē. l. planē. §. si duobus. de leg. primo. idem in querela inof. argum. l. filio in pr. l. qui repudiatis. l. si ponas. §. si. ff. de in offi. test. intellige quando is non admittitur, quia exclusio sententia. d. l. filio. idem si repudiatione. d. l. si ponas. idē si tempore. d. l. qui repudiatis. ibi, repudiantis animo qui præsumitur per lapsum temporis, item quia equiparantur expressa repudiatio & tacita, quæ inducitur per lapsum temporis. l. si quis filium. in fi. C. de inof. test. idē ergo si morte. arg. l. si pater. l. si quis filium. C. eo. tit. me. lius in l. cum mora. C. de tras. iuncta. l. si instituta. ff. de in offi. test. l. Papinianus. §. j. eod. Quinto intellige etiam si quis repudiavit querelam postquam eam agnouerat. d. l. si ponas. §. si. nā si ante acceptum iudiciū repudiasset ex peditum esset. ut d. l. filio & d. l. qui repudiatis. Ergo ijs omnibus casibus si ex duobus exheredatis unus tantum egit contra extraneū scriptum totam hereditatem uendicabit, nō secus quam si ambo agentes obtinuissent, ut quemadmodum si ex duobus legatariis coniunctis, qui petunt ab herede alter repudiavit, tunc eius pars agnosceat accrescit; ut sic non minus euincatur heredi quam si ambo agnouissent: ita & si ex duobus exheredatis, qui agunt, uel agere possunt cōtra heredem alter repudiet, accrescat alteri, ut non minus tota hereditas ab scripto euincatur, quam si ambo egissent & obtinuissent. Idque probatur, ratione. Nam quasi de mentis totum testamentum infirmari ex toto debet. l. mater decedens uerfi. præterea. ff. eo. l. 2. eo. tit. in pr. in offi. test. eo. tit. Nec me mouet, qd filio testatoris instituto sua portio conseruetur. l. pater filium. ff. de coll. dotis. nam illud duobus demum concurrantibus, primum qd & uelit institutus. d. l. mater decedens in fi. potest. n. si uult repudiare portionem, in qua fuit institutus ut ibidem deinde qd uult; ad uirilem tantū portio sua sibi referuetur. arg. l. ex duobus. §. illud de cōtratab. l. si is qui in potestate. §. ita autē. l. filium. §. ad eū modum. ff. de leg. præst. ex quibus. l. ut in casu simili loquentibus argumentum ad casum nostrum, in quo leges defuncti fumendum est. Quare existimo, si duobus filiis institutis tertius exheredatus obtineat in querela, & illi adhuc uelint suā conseruare portionem qd ambo solum semissem habebunt: alterū semissem exheredatus. arg. d. l. uirilis. ff. de leg. præst. quod satis uidetur ex mente d. l. filio de inof. test. ff. E contra si querela instituat contra unum ex pluribus institutis, tunc rescinditur testamentum ex parte tantum uirili. non etiam alia. l. circa l. cum duobus. C. & ff. de inof. test. l. nam & si. §. si. ff. eo. d. l. mater. l. Papi. §. sed neq; impuberis. eo. ratio, quia absurdissimum esset, ut res inter alios acta aliis noceret. quid. n. si ille gratia & fōdibus uictus fuit? quod si negligentia? quid si accepta clam pecunia? quid si iudex per imprudentiam & c. quid si per malignationē? quod intellige, quādo scripti uolunt suas conseruare portiones, qd si nolint, tunc si sunt extranei nequeunt succedere ab intestato: si filij tunc siue contra eos obtentum sit, possunt suas conseruare portiones dummodo non ultra uiriles iuxta mensuram, dicta. l. pater filium. de coll. dotis. Siue etiam contra alium obtemperum sit, possunt similiter cōseruare suas portiones. d. l. mater. & arg. d. l. filium. d. l. his qui. d. l. ex duobus. qd si maluit ex testamento repudiare, & ab intestato uirile capere possunt. d. l. mater in fi.

Nec obstat. d. l. si is qui. cum cōcord. ubi uidetur quod qui agnouit etiam antequam in bon. poss. contratab. obtentum esset, non potest ex penitentia ab intestato capere. Nam resp. quod in cōtratab. bon. poss. uictoria certa est, cum non agatur uel queratur de meritis prætentiā in querela est incerta, cum queratur de meritis exheredati, ergo est quid illo casu agnoscenti imputetur, secus in isto. quod nominatim probat. d. l. mater. Est & tertius casus, quando institutus fortē ex triente uult conseruare suam portionem ex testamento, & rescisso per querelā testamēto, uult quod sibi duæ uncie accrescant ex octo, quæ ab intestato deferuntur, ut reliquæ sex tranſcant in querelantem: quod obtinere non poterit, primò per. d. l. mater in fi. quæ uult noua additione opus esse cessante iure accrescendi. Secundò, quia inter successores diuerso iure cessat ius accrescendi. sed cū patrono. de secund. tab. ff. nam portio ab intestato delata scripto accrescere nō potest, quale est in. d. l. sed cum patrono. & etiam in specie nostra. Tertio per. d. l. mater. uerfi. quod euenit, quæ nominatim se refert ad. d. l. sed cum patrono. Quarto argum. d. l. si is qui in potestate. §. ita autē. d. l. filij. §. ad eū modum. d. l. ex duobus. §. illud. in quibus pro constituitur ex portione ab intestato delata nil acquiri, uel accrescere instituto, qui uoluit suā conseruare portionem. Quinto per. d. §. ita autē in fi. ubi consultus fecit sufficientem partium enumerationem, & tamen omni sit hanc partem iuris accrescendi. Sexto argum. nec ipsa ff. de colla. dotis. ubi augmentum collationis cessat inter succedentes iure diuerso.

Quod dixi 118 per. l. si ponas. §. si. de inof. test. ff. esse ius accrescendi in querela. intelligendum est, nō quod ad ius querelandi, sed quod ad ius capiendi. & ideo, si is qui destitit, bonam causam habebat, perseverans autem malam, is non poterit se se iuuare ex iure desistentis. sicque condemnabitur: uerum si perseverans habebat bonam causam, tunc siue desitens bonam causam similiter haberet, siue malam, semper portio illius huic accrescet si uicerit, quod sine dubio uerum, cum agitur contra extraneū. d. l. si ponas. quod si contra filium, tunc magis dubium & l. filio in prin. ff. de inof. testamen. potest inducitur negat desistentem concursurū cum uincente. Sed responderi potest quod potest intelligi non concursurum in semissem ex persona sua uincenti competentem, uel non cōcursurum in bessellem, qui competeat sibi partim iure suo, partim iure desistentis sibi accrescentē argum. d. l. si ponas. sed magis est ut singulos habeant semisses. Nam & si ex duobus exheredatis contra fratrem institutum agentibus alter obtinuisset, alter uictus esset iniquum esset quod triens uicti accederet uictori, nisi dixeris imputandum esse ei, qui ex testamento uoluit succedere cum posset ab intestato succedere, postquam frater exheredatus per querelam testamentum rescindat: ut sic ipse institutus, qui cum posset simul cū fratre querelante ab intestato patri succedere si maluit ex testamento succedere contentus esse debeat portione illa in qua fuit institutus, nec possit ei ex testamento succedenti accrescere portio hereditatis per querelam euacuata, ut pote, quæ ab intestato deferretur; cum inter succedentes diuerso iure, non sit ius accrescendi. d. l. sed cum patrono. ff. de secundum tab. & sic impossibile esset quod portioni fratris instituti, quæ ex testamento acquiratur accrescat altera portio, quæ ab intestato deferatur, qualis est ista portio, quæ per querelam inofficiōsi euincitur & is est uerissimus sensus. d. l. si ponas. §. si. ut sic in querela sit ius accrescendi. i. non quod ad iustitiam querelandi, sed quod ad portionem, quæ post querelam peractam & obtentam consequitur, quæ soli querelanti non etiā cohæredi accrescit. quod intellige ut cohæredi non accrescat, quādo is cohæres diuerso iure succedebat. i. ex testamento, querelans autem ab intestato quod si etiā cohæres succedebat ab intestato tunc etiam ei accresceret, quia cum ambo ab intestato succedant, non possunt

118
Intell. l. si
ponas. §.
si. ff. de in-
offi. testa-
men.

nō habere uiriles equasq; portiones prout in successio-
nibus ab intestato deferuntur à lege. coheres autem ab
intestato succedere poterat, quando erat alter frater in
stitutus, qui rescisso per querelam testamento uoluit ip-
se etiam ab intestato succedere potius quàm ex testam.
ut. l. l. supra alleg.

Stat ergo ex superioribus q; portio hereditatis, quæ
uacare cœpit per exclusionem unius ex illis, qui quere-
lam mouebant deferretur alteri per ius accrescendi secun-
dum superiorem distinctionem, deinde quod quantum
ad iustitiam querelandi non est ius accrescendi. Tertiò
quòd in ipso iure querelandi est ius accrescendi secun-
dum superiorem declarationem secundum communem
opinionem, quam tenent Bar. Bald. Ang. Paul. & alii m. d.
l. si pōnas. §. si. ff. de inof. testam. per tex. ibi & Iason. nu.
23. in. l. planē. §. si duobus. ff. de leg. 1. & Corraf. in. l. testa.
nu. 16. C. de impu. & Aret. in. l. si mihi & Titio. col. 2. in
pr. ff. de uerb. ob. & Iaf. in. l. re. coniuncti. ff. de leg. 3. nu.
238. & ibi. Ripa nu. 173. & nu. 234. licet contrarium no-
uissimè teneat. Alciatus lib. 4. paradox. c. si. motus, quia
non uidet, ut in ipso iure quereladi possit esse ius ac-
crescendi, sed certè communis op. tenenda est. Nam in ip-
so iure querelandi ius accrescendi esse potest. ut iam
docuimus, etiam post portionem quæsitam secundum
doct. communiter ubi supra.

119
*Accrescen-
di ius an
cesset in iu-
re patro-
natus.*

Est quinquagesimus primus casus, in quo cessat
ius accrescendi in iure patronatus. licet non abnegemus
quin sit non decrescendi, ut est communis opi. quam tenent
Ripa in. l. re. coniuncti. ff. de lega. 3. in fi. Alex. in. l. si
mihi & Titio. in fi. ff. de uerb. obl. Bal. & Barb. m. c. quan-
to de iudicijs Calder. in consi. 8. sub titulo de iure patro-
natus. Bal. in. l. unica. q. pe. C. quando non petitiū par-
tes. Abb. in. c. bona in 3. notabili de elec. & in. c. cum uos
de officio ordinarij. Vnde si duobus concessi, ut capel-
lanum possint præsentare in mea capella, tunc post
mortem uel aliam exclusionem alterius alter habet ius
præsentandi in solidum per ius non decrescendi, argu. l.
prædium. ff. communia prædiorum. Verum si Titio &
Meuio & eorum heredibus concessi facultatem duos
cappellanos præsentandi; tunc post mortem uel aliam
exclusionem Titij & eius heredum ius præsentandi me-
dio non accresceret, sed ad ordinarium reuenteretur.
Quod intellige, quando Titius unum & Meuius alterū
cappellanus præsentabat; quòd si uterq; concurrebat
in præsentatione cuiusq; capellani, tūc aliud esset, quia
ibi non de iure accresc. sed de iure non decresc. ageretur.

120
*Accrescen-
di ius an
cesset in
feudis.*

52. Casus in quo cessat ius accrescendi, est in
feudis secundum Cynum in. l. un. ad fi. C. quando non pe.
par. & ibi Salic. q. 11. Martinus Lauden. in. c. 1. in pr. qui
feudum dare poss. in feudis And. de Isernia. Aluarotus &
Martinus Lauden. in. c. 2. ad finem de duobus fratribus
à caput. inuesti. Isernia in. c. 1. de benefi. fratrum. Iaf. in.
d. l. re. coniuncti. per tex. in. c. 1. §. cum uerò Conradus
qui feud. dare poss. & in. c. 1. §. si. de succ. feudi & in. c. 1.
§. si. de feudo marchi. & in. c. 1. de fratre de nouo bene.
inuestito. & in. c. 1. de fratre à caput. inuest.

Contrariam partem ut & in feudis sit ius accrescendi
tenent Bal. in. c. 1. de fratre de nouo benefi. inuest. Alex.
& reliqui in. l. si mihi & Titio. ff. de uerbo obligat. Alex.
con. 30. quoniam omne datum optimū. lib. 1. Angelus in
l. uni. C. quando non pet. par. sentit Bar. in. l. re. coniun-
cti. ff. de lega. 3. col. pe. Aretinus consi. pe. magnifici & ex-
celli. Franc. de Curte consil. 49. memoriæ recolende
qui etiam uolunt post portionem etiam quæsitam fore
tale ius accrescendi in feudo concessio à Papa uel Impe-
ratore, non sic si ab alio inferiore concederetur. quod
dic ut per eos.

De subsidiaria substitutione.

§. xxiiij.

SUMMARIUM.

- 1 Substitutus an præferatur coniuncto, quando pluribus
substituitur uulgariter & indefinitè.
- 2 Condicio negatiua habetur impleta simul ac efficitur im-
possibile eius contrarium.
- 3 Substitutus potior coniuncto.
- 4 Substitutio tacita præfertur iuri accrescendi.
- 5 Condicio illa, si meus erit, exponitur. 1. quatenus meus
erit.
- 6 Pluralitas resoluitur in singularitates.
- 7 Intell. ad l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad trebel.
- 8 Intell. l. quamuis. C. de impuberum.
- 9 Intell. 2. l. quamuis. C. de impuberum.
- 10 Substitutio facta impuberibus uulgares tantum con-
tinet.
- 11 Substituens non uidetur uelle inter primò nominatos
ius accrescendi adimere.
- 12 Communis opinio defensa, noua ratione.
- 13 Substitutus pluribus indefinitè gradui magis quàm sin-
gulis personis substitutus uidetur.
- 14 Distributiuum exequatur singulari uocationi.
- 15 Successionum legitimarum ad instar substitutiones, quæ
ante quæsitum relictum locum habent factæ ui-
dentur.
- 16 Substitutiones, quæ ante aditam hereditatem locum ha-
bent, aliter interpretantur quàm, quæ post acqui-
sitionem locum habent.
- 17 Intell. l. si mater. §. si. ff. de uulga. l. coheredi in pr. co.
tit. l. cum in testamento in prin. ff. de her. inst.
- 18 Intell. ad §. se d si instituto. inst. de uulga.
- 19 Gradus substitutionum sunt interpretadi ad instar gra-
dus legitima successionis.
- 20 Coniunctus uniuerfis, non est coniunctus singulis. cum
communi.
- 21 Corpus unum liberi reputantur quando mulieri &
eius liberis legauit.
- 22 Intell. l. pen. ff. de inius. rup. test.
- 23 Substitutio pluribus facta multipliciter potest for-
mari.
- 24 Modus primus.
- 25 Substitutus separatim præfertur coniuncto.
- 26 Substitutus particulariter præfertur coniuncto cum
communi.
- 27 Substitutus pluribus alternatiuè non admittitur post
cuiusque exclusionem sed post uniuerforum exclusi-
onem contra communem.
- 28 Substitutiones ut in successione legitima à lege gra-
dui & non personis fieri uidentur, ita & cum sunt
à testatore gradui, non personis singulis factæ
intelliguntur.
- 29 Corpus unum faciunt, qui sunt in uno gradu.
- 30 Unum corpus faciunt, qui collectiuè uocantur.
- 31 Indefinita uocationi nominata aliquando exequatur.
- 32 Disiuncta sæpe sumitur pro coniuncta.
- 33 Substitutus pluribus alternatim post mortem cuiusque
admittitur contra communem.
- 34 Substitutus pluribus indefinitè non admittitur, nisi
post omnes exclusos. cum communi, noua ratio.
- 35 Substitutus pluribus copulatiuè, non admittitur nisi
post omnium exclusionem. cum communi.
- 36 Substitutus pluribus copulatiuè non admittitur, nisi
post omnes exclusos cum communi.
- 37 Substitutus pluribus collectiuè non admittitur, nisi
post omnes exclusos. cum communi.
- 38 Substitutus pluribus uniuerfaliter non admittitur nisi
post

- post omnes exclusos. cum communi.
- 39 Substitutus pluribus distributivè non admittitur, nisi post omnes exclusos. cum communi.
- 40 Substitutus pluribus repetitivè non admittitur, nisi post omnes exclusos.
- 41 Substitutus pluribus implicativè non admittitur, nisi post omnes exclusos. cum communi.
- 42 Substitutus pluribus similitudinariè non admittitur, nisi post omnes exclusos. cum communi.
- 43 Idem si sit adversativè cum communi.
- 44 Idem si fiat solutè cum communi.
- 45 Substitutus ei, qui novissimus decesserit, non admittitur, nisi post omnes exclusos. cum communi.
- 46 Idem si substitutio fiat informiter cum communi.



OST plures honoratos si quis simpliciter substituatur, is in subsidium testamenti conservandi gratia potissimum substitutus videtur. l. un. in pri. C. de cad. toll. in princ. in l. de vulg. isque excluditur ac vincitur à consuetudine veniente per ius accrescendi, ut

prope videbimus. Vnde postquam de iure accrescendi differimus, consequens est, ut de hac subsidaria substitutione dispiciamus. Ergo egregia questio est, si post plures primo gradu institutos alius simpliciter informiter, vel indefinitè substituatur, an post exclusionem cuiusque statim substitutus admittatur, an demum omnibus exclusis? & videtur quòd post exclusionem cuiusque statim admittatur, vincatque cohæredes per ius accrescendi venientes. Primum, 2 quia hæc conditio negativæ, si hæredes non erunt, sub qua vocatus est substitutus, impletur ex vi verborum, cum primum verum fuerit, institutos hæredes non esse, nec esse posse tex. in l. 4. §. fi. & ibi Socinus. in princ. de condi. & demost. & in l. in illa stip. si calendis. iuncta. l. hoc iure. ff. de verb. oblig. ubi negativæ conditio, quæ sub se continet affirmativam, habetur impleta, cum primum illa affirmativa sub se comprehensa efficitur impossibilis.

1
Substitu-
tus an
prefera-
tur coniu-
cto, quan-
do pluri-
bus substi-
tuitur vul-
gariter
& indefi-
nitè.

2
Conditio
negativæ
dabatur
impleta si
nulla acce-
scitur im-
possibile
eius contra-
rium.

3
Substitu-
tus potior
coniuncto.

4
Substitu-
tio tacita
prefer-
tur iuri ac-
crescendi.

5
Conditio
illa si
meus erit
exponitur
i. quatenus
meus
erit.

6
Plurali-
tas resolu-
tur in sin-
gularita-
tes.

C. de hæred. institu. sed conditio substitutionis est verificata, ut probavi in primo fundamento ergo &c. Quarto, est tex. in l. penult. in primo resp. ff. de iniusto, rup. qui non eget inductione. & facit. l. si posthumus, uers. nam & cum duobus. ff. de liber. & posth. Quinto est tex. per locum à contrario sensu in l. si is qui ducenta. §. item si pater. ff. de rebus. dub. ibi, hoc enim modo concipi oportet, si mihi nec filius nec filia hæres erit, si illo modo concipi oportebat, ergo alio modo propriè & rectè concipi non posset, ut coniunctus præferatur substituto. & ad idem est tex. in l. Lucius. 2. ff. de hære. in stit. ibi, nec liber nec hæredes. & in l. quidam testamen. to. de vulg. ibi, nec Florus nec Sofia. Sexto, per l. Lucium. §. Caio. ff. ad trebelia. ubi post duos hæredes institutos dixi, rogo uos, ut post mortem uestram restituatis. primo moriente substitutus fideicommissarius non spectata morte alterius in eius partem admittitur, sic & in proposito substitutus sub hac conditione, si illi hæredes non essent, altero repudiante in eius partem alterius repudiatione non spectata debet admitti. Septimò, per l. Titia Seio. §. Seia liberis. ff. de leg. 2. ubi post duos primò nominatos eorū novissimo substitutus sum per fideicommissum, quo casu ad portionem primi decedentis coniunctus me excluso admittitur. Si ergo nò novissimo, sed simpliciter substitutus essem, tunc probat tex. à contrario sensu quòd in primi decedentis portionem admitteret; sed & alia ratio est ibi, quare coniunctus mihi præferatur, quia novissimus totum restituere iustus fuit, quod facere non posset, nisi quòd ad portionem sui coniuncti prælatum mihi videretur ergo &c. argumen. l. 2. ff. de iurisd. omni. iudi. l. illud. de acquirenda hæredit. Octavo, per l. fin. ff. de vulg. in pr. ubi servus communi duorum vulgariter fui substitutus, isque servus iussu unius adiuit, influque alterius repudiavit. & tex. ait, quòd ad partem repudiatam admittor excluso cohærede, quo fit, ut cum illo casu perinde sit ac si duo essent instituti, ut. l. i. §. communis. ff. de stipula. servorum. sequatur quòd idem esset si duobus institutus substitutus esset; nam altero repudiante statim eius portionem excluso coniuncto haberem. & ille tex. decidit hanc quæstionem cum quo videtur concord. l. servus duorum. cum. l. sequenti de acquiren. hæredi. Nonò, per l. 6. de lega. 2. ubi §. dixi. Stichum, qui meus erit cum moriar lego, & tex. ait quòd illa conditio, qui meus erit, uel si meus erit cum moriar, interpretatur quatenus meus erit, ut conditio legati siue in totum, siue pro parte verificata sit, statim admittat legatariū; sic & in proposito hæc conditio, si hæredes non erunt, cum primo pro parte verificatur altero repudiante statim substitutum debet admitti. Nam ut ibi legatarij conditio tempore mortis inspicitur, sic & hic substituti conditio inspicitur tempore adoptionis, seu repudiationis institutorum. argumen. l. Titius. ff. de testam. mil. & quod ait Bar. in l. ex facto. in princ. ff. de vulg. & si illud sit in una tantum specie legata, ut conditio scindatur, multò facilius fiet in diuersis corporibus, quia in diuersis corporibus rerum uel personarum, separatio personarum facilius esse debet ut & patet & probabitur. Item si illud admittitur, etiam si inde sequatur communio, nam servus legatus pertinebit ad duos, multò magis fiet, quando inde nulla sequatur communio. ut in proposito. Decimò id probatur in l. falsa. §. si de cond. & demost. l. 2. §. si de cond. inst. ubi 6 una pluralitas resoluitur in plures singularitates disiunctas, nò coniunctas. nam ibi posui hanc conditionem in legato, uel in institutione. Si mei erunt cum moriar, & ait tex. perinde esse, ac si dicerem, siue primus, siue secundus meus erit cum moriar. Nam ut isto casu si alter uter meus sit, cum moriar, statim dispositio valebit: ita & illo casu dispositio & valebit & statim sumet effectum. sic & in proposito, hæc conditio, si hæredes non erunt, debet resolui in singularitates disiunctas, ut altero repudiante

puante conditio substitutionis extitisse uideatur, & consequenter substitutio & confirmetur & statim sumat effectum, non expectata alterius repudiatione. Undecimō per l. hæredes mei. §. cum ita. in ratione decidendi. ff. ad trebel. ubi duos filios institui, & si uterque sine liberis decederet neptem meam substitui. primus cum liberis decessit, secundus autem sine liberis, & tex. ait quod licet conditio attentata uerborum defecisset uideatur, ex quo uerum non est uterque sine liberis decessisset, adhuc tamen inspecta mente testatoris neptis illa admittitur ad portionem illius, qui sine liberis decessit: mens autem testatoris colligitur ex eo quod cum tota hæreditas ad neptem peruenire uoluit, si uterque ergo, si alter tantum sine liberis decessit ad eius partem uenire uoluit. argum. l. quæ de tota. ff. de rei uendi. l. an pars. ff. pro derelicto. sic & in proposito ut testator uniuersam hæreditatem ad substitutum uenire uoluit utroque repudiante, ita & eius partem altero tantum repudiante. Confirmatur per argum. de toto ad partē, & stringitur istud fundamentum quia in d. §. cum ita. id admittitur contra proprietatem uerborum & conditionis adiectæ, quod durissimum est ut. l. non aliter. ff. de lega. 3. quanto magis id admittendum est in nostro proposito, ubi conditio attentata uerborum uerificata fuit. Nec dicatur quod in d. §. cum ita. est speciale fauore neptis substitutæ. nam respon. dupliciter. Primo, quia ibi tex. non se fundat in fauore neptis, sed in præsumpta mente testatoris, quæ colligitur non ex fauore neptis, sed ex ipsa defuncti dispositione, qui cui totum dedit eidem & partem dedisse facilius præsumitur. Secundo respondeo quod pars illa, quæ datur nepti substitutæ aufertur aliis nepotibus testatoris. Unde apparet quod uoluntas non colligitur ex sanguine, sed ex substitutione facta & istud fundamentum decidit hanc questionem. Duodecimō per l. quidam testamento. ff. de uulga. per locum ab speciali, nam ibi dicitur quod statim substitutus ad partem deficientem exclusio coniuncto admitteretur, nisi uel substitutus esset uocatus sub illis duabus conditionibus copulatiuis, quæ colliguntur ibi. Nec Florus nec Sofia. ex illis enim uerbis inducitur copulatio conditionum. ut. l. si is qui duæ §. si. ff. de reb. dubi. & l. Lucius. 2. ff. de uulga. ibi si neque liberi, neque hæredes uel nisi adesset. Secunda ratio specialitatis, quæ colligitur ibi, idque appareret cessantibus ergo illis rationibus ille tex. hanc questionem pro me dicere uideretur, ut statim substitutus admittatur. Decimotercio per l. codicillis. in princ. cum glo. non debere. ff. de usufr. leg. ubi post plures primo loco uocatos quis substitutus fuit taliter ut demum post mortem eorum, qui primo loco uocati fuerunt admitterentur. deinde eisdem aliud fuit relictum, & idem eis fuit datus substitutus simpliciter & tex. ait iuncta glo. quod etiam in postremo legato substitutus admittitur demum post mortem eorum, qui primo loco uocati fuerunt: idque ea ratione fieri, quod illa conditio scilicet ut demum post mortem omnium primo gradu uocatorum substitutus admitteretur, uidetur etiam repetita in sequenti legato, sentiens quod aliis si repetita non uideretur, tunc substitutus statim ad proportionem uacantem exclusio coniuncto admitteretur. Decimoquarto per l. si. §. filium. de lega. 2. ubi plures eiusdem rei legatarios rogauit, ut post mortem suam restituerent: quorum alter decessit altero collegatario superstite. & tex. ait quod partem uacantem non collegatarius sed substitutus habebit. Decimoquinto fundam. adde per l. nam hoc iure. ff. de uulga. ubi etiam substitutio directa tam uulgaris quam pupillaris tacite inducitur a lege ex præsumpta mente testatoris: sic ergo & in proposito inducatur uulgaris ex præsumpta mente testatoris. Itringe hoc argum. nam si illud fit in d. l. iam hoc iure. fauore substituti foris extranei, quanto magis in proposito fauore filiorum instituti. & uide Ripam, in d. l. hæredes mei. §. cum ita

num. 21. & ex iis collige respon. ad id, quod ipse ait ibidem num. 20. in si. sicque hæc pars satis pro se habet urgentia fundamenta, & præsertim iuuatur uehementer ex ipsa uerborum ui & potestate, nisi per legis interpretationem ab hoc recedere uelimus, quæ non satis certa esse uidetur: & hanc partem olim tenebam.

Multi ergo 7 tenent hanc partem, quos refert Ripam num. 39. in l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad trebeli. & Alex. in l. pen. C. de impub. licet contrariam dicant commun. opin. Paul. & Socinus in l. si is qui ducenta. §. ite si pater. ff. de rebus dub. eandē pluries dicit commun. Soc. in l. i. ff. de uulga. in 2. q. 5. q. princ. hanc tenet Bar. & magis commun. dd. in l. i. de uulga. ff. & in d. §. cum ita. & in l. pen. C. de impub. & commun. opin. tenet Corn. in l. pen. de impub. col. 3. in pr. hanc latissime dicit commun. Ripa. in l. hæredes. §. cum ita num. 95. ff. ad trebel. ubi omnino uideas, & commun. tenet Paul. in l. si is qui ducenta. §. fin. ff. de rebus dub. & dicit commun. Alex. in l. pe. C. de impub. num. 7. mouetur communis, Primò 8 per l. quamuis. C. de impub. secundum unum commun. intell. qui habet quod postquam filium & uxorem instituit Seium substituit, ait tex. manifestum est in eum casum factam fuisse substitutionem, quo utrique substitui potuit, quorum uerborum sensus ut inquirunt est, quod in eum casum facta uidetur substitutio quo utriusque substitutus succedere potuit quasi unicuique substitutus non uideatur, sed ambobus simul. & hunc intellectum ad illum tex. com. dicunt Socin. & Paul. in locis supra & infra pro me citatis, qui nec quod ad illum tex. uerus est, quia tex. ait in eum casum quo utrique substitui potuit. unde ille tex. in alio casu negat potentiam testatoris, quod non esset uerum secundum hunc intellectum. Nam constat quod testator potest singulis impuberibus substituere pupillariter. l. uel singulis. de uulga. ff. §. uel singulis. de pupilla. instit. Unde cum utriusque impuberum uel alterutri substituere possit, non posset trahi in discrimen potentia testatoris, prout uerè trahitur in illa. Unde infero hunc intellectum licet commun. sed solum falsum in se esse per supra dicta 4. fundam. sed illi legi nullatenus conuenire, & quod iste intellectus ad l. quamuis non congruat, patet, uia ratione. nam ibi exorditur testator ita, Quamuis placuerit substitutionem impuberi ita factam, si heres non erit porrigi ad eum casum quo postquam hæres exiit impubes decessit; tamen cum proponas ex isto exordio, quod de notat causam finalem, ut. l. fin. ff. de hæredi. instit. Patetque ille tex. factus fuit ad decidendum, an sub uulgari facta impuberi contineatur & pupillaris, & deciditur quod non continetur in casu illo, ergo non est uerum quod fuerit ad decidendum, an uulgaris facta duobus habeat locum post repudiationem alterius, an demum utriusque. Et adde quod hunc intellectum, quem reprobaui add. l. quamuis. dicunt commun. & sequuntur Paul. in l. si is qui ducenta. §. si. de rebus dub. & ibi Socin. colum. pen. in fin. Verus 9 ergo & communis intellectus ad illam. l. est quod dubitatur, an illa substitutio facta paribus in utriusque persona iure tantum uulgaris substitui ualeat, an uerò in persona pupilli iure tã uulgaris quam pupillaris, in uxoris uerò persona iure tantum uulgaris & deciditur, quod 10 iure tantum uulgaris in utriusque persona ualeat, quia in eo tantum casu. i. uulgariter utriusque. i. tam uxori quam impuberi substitui potuit. & iste est uerus, planus, & literæ amicus intellectus, quem omnes ibi & ubique ad illam. l. sequuntur. & cum. l. cum uno tantum intellectu sit facta, & iste proculdubio sit magis planus & literæ amicus ut & omnes fatentur, dicendum est, primum intellectum nullatenus tenendum, cum non solum literæ non conueniat, sed & in se per supra dicta 14. fundam. falsus sit. Allegatur & secundò pro communi. l. quidam testamento. ff. de uulga. quem pro me induxi supra in 12. funda. unde patet nil obesse. alleg. pro communi. Et 3. l. pen. C. de impub. sed respon. quod

7
Add. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad trebel.

8
Intell. l. quamuis. C. de impuberum.

9
Intell. l. quamuis. C. de impuberum.

10
Substitutio facta imparibus uulgaribus tantum continet.

quod ibi dixit, si uterque in pupillari decesserit, quæ cōditio, non altero tantum sed demum utroque in pupillari ætate moriente uerificatur, ac nos loquimur in illa conditione, si hæres non erunt, quæ altero tantum repudiante uerificatur. Præterea ibi loquitur in pupillari & constat quod pupillaris facta duobus, in dubio uidetur facta ei, qui nouissimus decesserit. ut. l. pater filiam. §. si. ff. ad. l. falcid. l. qui duos. ff. de uulga. & d. l. pen. At uulgaris facta duobus non est expeditum, an ei, qui nouissimus decesserit facta in dubio uideatur, necne: immo id est de quo disputamus, & probauimus non uideri. 4. non obstat ratio Bart. de qua per eum in d. §. cum ita, quam dicit optimam Socin. in l. 1. de uulga. 2. q. 5. q. prin. col. 1. scilicet quod 11 uulgaris concipitur ante aditā hereditatem, & testator uidetur uelle conseruare ius accrescēdi inter ipsos institutos sed respō. effectualiter id est de quo disputamus, an ius accrescēdi uideatur uel le inter eos conseruare, an substitutum statim admitti? Quinto non obstat ratio Socini in d. 2. q. 5. q. prin. col. quam dicit esse nouam quod oratio negatiua indefinita prolata p̄pui pollet uniuersali. Nam resp. quod hæc ratio concludit pro me contra communem opinio. ut dixi supra in primo fundamento meæ op.

11
Substitutus
non uide-
tur uelle
inter pri-
mō nomina-
tos ius ac-
crescēdi
adimere.

12
Communis
opinio de-
fensa, noua
ratione.

13
Substitu-
tus pluri-
bus indefi-
nitē magis
quàm sin-
gulis perso-
nis substitui-
tus uide-
tur.

Retenta 12 tamen commun. op. quæ uerissima est, tandem tu considera quod si dixi, primus & secundus hæres sunt, tunc siue adiciam si hæres non erunt, siue si prædicti hæres non erunt & similia, tunc tertius hæres esto uel tertium substituo: siue etiam dicam primus & secundus hæres sunt & tertium substituo, his omnibus casibus mens testatoris ea esse uidetur ut tunc demum substitutus admittatur cum ex toto primus gradus institutorum defecerit, quod etiam suadet, quia substitutionis gradus ideo fieri uidetur, ne testam. caducum fiat. ut in prin. insti. de uulga. l. & quia hoc ff. de interrog. acti. §. 1. inst. quib. alie. nō licet. Præterea primō nominatus &c. ut. l. Publius. ff. de condi. & dem. facit. l. fin. C. de inst. & subst. ibi, nam si suæ substantiæ. Deinde & fortius ut si dixi, Titius & fratres mei hæres sunt. tunc is Titius fratribus tanquam uniuersis & re & uerbis coniunctus est, sed tanquam singulis nec re ne uerbis coniunctus est, unde uno ex fratribus repudiante eius portio solis fratribus, non Titio accrescit. ita in superioribus casibus ille tertius primo & secundo tanquam uniuersis, non tanquam singulis substitutus uidetur, cum ipsis una oratione per nomen collectiuum coadunata fuerit substitutus. argumen. l. si Titium. l. seq. l. mulieri. ff. de usufr. ac. res. l. interdum in pr. ff. de hæ. insti. l. coheredi. §. qui discretas. ff. de uulga.

Nec obstat quod secundum hoc nunquam substitutus præferretur coniuncto, quod esset contra omnes. nam respon. quod preferretur, quando singulis substitutus est. ut. §. uel singulis insti. de pupil. & in hoc exemplo primus hæres esto, secundus hæres esto, si secundus hæres non erit, tunc tertius hæres esto, uel tertium substituo. Non obstat quod in dictis exemplis uel uno repudiante tunc etiam de proprietate sermonis uerificatur conditio substitutionis. nam alter utro repudiatur conditio substitutionis. nam alter utro repudiatur ex eo quod in substitutione sunt collectiue omnes instituti, nominati habentur tanquam unum corpus & una persona. §. hoc ita tam uariē. C. de cadu. tollen. l. plane in princ. ff. de lega. l. triplici de uerb. signi. ff. & consequenter uel uno aduente tunc illud corpus institutorum fictum & representatum hereditatem obtinuisse uidetur; ut per hoc defecisse intelligatur conditio substitutionis. Sed contra, Nam secundum hoc etiam uno repudiante illud omne corpus repudiante pariter uideri posset. resp. facilius est ut per aditionem unius omnes adiuisse uideantur ad exclusionem substituti, qui agit de acquirendo, quam quod per repudiationem unius omnes repudiante uideantur ad exclusionem coheredis, qui iam fortē adierat & quæsierat, & sic agebat de dam-

no uitando. Præterea factum repudiantis non potest coheredi nocere siue iam adierat, siue adire uolebat; sed quod substitutus non admittatur per repudiationem unius id non fit ex facto repudiantis, nam magis exclusus erat antequam ille repudiasset: itaque ex duobus institutis uno aduente alteroque repudiante cum haberi debeat perinde ac si totum corpus. i. ambo adiuissent uel repudiasset, superest ut pro aduente id corpus haberi debeat potius quam pro repudiante. Præterea hoc casu tam aditio quam repudiatio pro parte etiam ueritate inspecta factæ sunt respectu hereditatis, licet respectu ipsorum ex toto factæ sunt. l. si tu ex parte. ff. de acquiren. hæred. ergo superest, ut aditio particularis ad totum trahatur, repudiatio uero uideatur. argumen. glo. app. in l. 2. ff. de acqui. hæred. Ecce ergo quare hæc conditio, si hæres non erunt deficit, uel uno aduente, quia uel unius aditione omnes coheredes collectiue nominati adiuisse censentur. Præterea, cum dixi, si instituti uel si prædicti hæres non erunt, uel si uterque, uel si ambo, uel si primus & secundus, uel si neq. primus, neque secundus hæres erunt, tunc Sempronius hæres esto, tunc is Sempronius non singulis, sed uniuersis substitutus uidetur, & consequenter quibuscumque exclusis non admittitur, sed demum omnibus. Quod non singulis sed uniuersis substitutus uidetur: patet, quia omnes prædicti sunt simul uocari uel per copulam, uel per nomen collectiuum, & quasi in unum corpus redacti, ut non singulis personis, sed uniuerso gradui substitutus datus uideatur: quo fit, ut non quibuscumque de gradu deficientibus sed demum toto primo gradu infirmato substitutus admittatur. At si dicere

14 Quis quis mihi hæres non erit, uel si quis hæres non erit, uel si quilibet hæres non erit, tunc &c. dicam quolibet repudiante substitutum admittendum, non expectata cohæredum exclusionem. ut. l. si. C. de impu. ratio differentie, quia indefinita æquipollet uniuersali. unde non refert dicam, Si omnes hæres non erunt substituo. an si hæres non erunt substituo. at distributiuum habet uim eandem, quam habet expressio nominum singularium facta. l. si. C. de impub. Bar. in l. re coniuncti. num. 13. ff. de leg. 3. Vnde non refert, dicam, Quis ex institutis, uel si quis ex institutis hæres non erit substituo. an dicam, si Titius uel Seius hæres non erit, tunc substituo. facit, quia testator, qui pluribus institutis adiecit, si hæres non erunt, si prædicti hæres non erunt, si instituti hæres non erunt. planē uoluit, ut in defectum primi gradus locus fieret secundo, ut & lex

15 ad intestatorium successio non uocat quemquā ex remotioribus, nisi demum exclusis omnibus ex prioribus gradibus, idem facilius si diceret, si uterque, si omnes hæres non erunt. idem facilius, si dixit, si neque primus, neque secundus. Nam substitutio uulga. & reciproca, quæ ante aditionem locum habent gradui ad relictam conseruationem factæ intelliguntur. sicque non tam singulis quam uniuersis fieri interpretantur at 16 pupill. h. de i. com. militaris. & exempl. compendiosa quæ post quæsitam hereditatem habent locum non tam gradui, qui uel per unius aditionem confirmatus est, quam personis factæ uidentur. sicque non tam uniuersis quam singulis factæ interpretantur: præsertim cum quod simul uniuersis factæ uideantur sit impossibile. nam morte cuiusque qui iam suam portionem quæsiuit ea portio non coniungitur cum portione superstitis nec unquam coniungitur, sed ibi uel ad morientis hæres, uel ad substitutum. Tu 17 denique pro communi etiam ad de. l. cum in testamen. in pr. ff. de her. insti. l. si mater. §. si de uulga. & melius. §. sed. si insti. insti. de uulga. l. si Titius. l. coheredi. in pr. ff. de uulga. nam primo hæredi cohæres fuit substitutus cohæredique alius extraneus, substituitur, qui licet uerbis inspectis unitim sit substitutus tamen ex mente utriusque substitutionis uidetur, patet, quia, dd. ll. dicunt ad utranque portionem admitti, & tamen

14
Distributi-
uum ex æ-
quatur sin-
gulari uo-
cationi.

15
Successio-
num legiti-
marum ad-
instar sub-
stitutio-
nes, quæ
ante quæ-
situm reli-
ctum locū
habent fa-
ctæ uiden-
tur.

16
Substitu-
tiones,
quæ ante
aditam hæ-
reditatem
locum ha-
bent, ali-
ter inter-
pretantur
quàm, quæ
post acqui-
sitionem lo-
cū habent.

17
Intell. l. si
mater. §.
fin. ff. de
uulga. l. co-
heredi in
pr. co. tit.
l. cum in te-
stamento
in prin. ff.
de her. in-
stit.

& tamē non statim post exclusionem unius, sed demum post exclusionē utriusq; admitteretur. ut patet in d. l. coheredi. (stringo, nam si illud quando reuera singulariter substitutio facta fuit, quanto magis quando simpliciter facta fuisset) nam si non potest admitti nisi ad utranque portionem ut ibi dicit, ergo non potest admitti, nisi demum post exclusionem utriusque: sed certē magis est ut illa pluralitas (scilicet ad utranque portionē) resoluitur in suas singularitates, sitque sensus, ut ad alterutram simul ac uacant, admittatur. quod uidetur expressum. in l. coheredi. ibi, nec inter est prior substitutus post institutum. cuius sensus est, quod ad portionem primi heredis cōcurrebant primus secundus que substitutus & praefertur secundus. sed certē id falsum, cum sine dubio primus substitutus sit praefertendus. Sed quid si prior substitutus primus decessit & ad eius portionem concurrerant secundus substitutus ius substitutionis allegans & primus coheres ius accrescendi praetendens? Videbatur praefertendus substitutus, quia ius substit. praefertur iuri accrescendi. Contrarium puto, quia ex mente ille post exclusionem demum utriusque uocatus intelligitur, cogitauit enim testator post exclusionem primi totum ad secundum, postque exclusionem secundi totum ad tertium peruenit. Quod si per prius secundum exclusum cogitasset, tunc potius uocasset primum, cui suae substantiae partem per prius reliquit, quam tertium, cui per prius nil dedit. argumento. l. si. C. de inst. & subst. & uidetur expressum. in l. coheredi. Vers. nec inter est. nam si nō interest uter prior decedat, ergo prior. si substitutus an institutus. ergo ut si prius decederet institutus sine dubio prior substitutus praefertur secundo, ita si prius decedat primus substitutus, sine dubio institutus praefertur secundo substituto, ut fiat equiparatio quod ad exclusionem secundi substituti. ergo quod 18 dicunt. dd. ll. secundum substit. ad utranque portionem ad mitti, hunc habet sensum, ut ad alteram tantum nullo casu admittatur, & quod dixit. d. §. sed si. instituto. si sine ulla distinctione interpretor nō distinguendū institutus prior decedat, quasi tunc secundus subst. eius tantum portionem capiat, an primus subst. prior decedat, quasi tunc eius tantum portionem capiat, an uterque, ut tunc utriusque portionem capiat. nam prioribus duobus casibus nil capit: sicque uerum est semper eum utranque uel neutram habiturum. extat ergo quod coniunctus praefertur substituto, non solum si simpliciter substituitur, sed etiam si singulariter quod ad uerba, simpliciter tamen quod ad mentem. Adde quod si uera est communis opin. tenens, quod, qui simpliciter post plures institutos substituitur, nō admittitur nisi demū post exclusionem omnium: tunc uerissima erit nostra opin. contra glos. & omnes in. §. sed si instituto. de Vulg. nam in specie nostra constat quod mentaliter secundus substitutus licet respectu personae singulariter fuerit substitutus, quia uni tantum, tamen respectu portionum simpliciter substitutus uidetur, quia ad utranque portionem inuitatus uidetur cum iuncta esse cepissent ambae portiones.

Tenenda est ergo communis opin. ut, qui post plures institutos simpliciter substituitur, is post alterius repudiationem non statim admittatur, sed demum post utriusque exclusionem, quasi hoc casu sit ius accrescendi potentius iure substitutionis, & merito, quia hoc casu ius substitutionis non erat in esse productum, nec enim hic tam agendum est de effectu & potestate substitutionis quam de creatione ipsius, licet enim non inficiemur quin si in hunc casum substitutio facta uideretur, tunc ius accrescendi facile superaret & repelleret: tamen negamus hoc casu substitutionem creatam fuisse sicque ius accrescendi non uenit ad conflictum cum iure substitutionis.

Et communis opin. non per fundamenta doct. tenen-

da est, quae satis leuia uidentur, sed per illa quinque iura, quae praeter omnes adducimus. scilicet si Titius coheredi. ff. de uulg. l. coheredi. in prin. eod. l. si mater. §. si. eod. l. cum in testamento. in prin. ff. de her. inst. §. sed si instituto. iust. de uulg. Item & 6. quia semper testator uidetur se conformare cum legis disp. l. 3. ff. de leg. i. l. si quando. cum gl. C. de inof. testamen. l. in testamen. C. de test. milit. Vnde 19 ut in successione ab intestato gradus remotiores substituantur a lege loco priorum, & tamen ea substitutio non singularis, sed uniuersalis facta uidetur. 1. non singulis personis de gradu sed uniuerso gradui facta uidetur, ut sic sequens gradus non uideatur substitutus uel inuitatus post exclusam unam uel alteram personam de gradu praecedente, sed demum post omnes personas exclusas de praecedente gradu, ut patet per omnes titulos de intestatorum successione locum. ita & cum testator simpliciter substituit non singulis heredibus instituit sed uniuersis substituit uniuersoque gradui prospexisse uidetur. Septimò quia 20 quando plures sunt coadunati in una portione tunc reliquis praefertur in iure accrescendi quasi reliqui non tam singulis quam uniuersis coniuncti uideantur & consequenter deficiente uno ex coadunatis alii, qui ad eand. portionem uocati non erant per ius accrescendi non admittuntur, sed tunc demum cum omnes qui in illa portione coadunati erant deficiunt. Vnde si dixi, 21 Titius & fratres mei heredes sunt. uno ex fratribus repudiante Titius non admittitur, sed alii fratres, licet si omnes fratres repudiassent tunc ipse bene admitteretur, quasi uniuersis coniunctis uideatur, singulis autem minime. ut tenet Bar. in l. re coniuncti. ff. de leg. 3. nume. 28. Ias. ibid. num. 146. Ripa num. 102. Crotus nu. 46. Politus num. 51. qui firmant hanc esse communem sententiam per tex. in l. interdum. in prin. ff. de her. inst. iuncta sua gl. ubi etiam per doct. & per tex. in l. si quis Titio ff. de usufructu accrescen. secundum quod eum inducit Bar. in d. l. re coniuncti. nume. 28. clarior tex. quem nullus allegat in l. si mulieri cum liberis. ff. de usufr. accresc. ubi mulieri cum liberis usufructum legauit & tex. ait, quod post omnium liberorum exclusionem bene admitteretur mulier per ius accrescendi, at post exclusionem unius uel quorundam ex eis quandiu eorum aliquis superesset, mulier per ius accrescen. non admitteretur, quasi liberi inter se coniuncti & ueluti unum corpus reputentur, ipsa autem mulier uniuersis collectiue sumptis similiter coniuncta uideatur, singulis autem minime ad idem. l. coheredi. §. qui discretas. ff. de uulg. iuncto in intellectu gl. ibidem, ubi primus & secundus in triente fuerunt instituti, secundus & tertius in altero triente, quartus & quintus in ultimo triente, eosque omnes inuicē substitui. repudiavit primus, & tex. ait quod eius portio secundo tantum non etiam reliquis deferretur. Quod si tam primus quam secundus repudiassent, tunc amborum portiones reliquis deferrentur, quasi qui in prima institutione fuerunt in eadem portione coadunati ii per prius uideantur inter se substituti, postea uerò alii uideantur uocati: itaque tertius & quartus cum quaeritur, an primo & secundo uiderentur substituti. respon. quod inspectis uerbis sine dubio uidentur tam singulis quam uniuersis substituti, sed inspecta mente, quae praeuallet, licet ambobus collectiue sumptis uideantur substituti, tamen singulis de per se non uidentur substituti. tenendo ergo communes opin. quae ut dixi uerae sunt, tunc ad l. pen. ff. de in ius. rup. primo resp. in qua est tota fundam. eorum, qui tenent contra communem ego dubitavi an ibi simpliciter substitutio facta esset, an singulis institutis singuli dati essent substituti, quod uerum esse patet, primò, ibi, a substitutis nostris, quod uerb. innuit quam non gradui uniuersaliter, sed personis dati fuerunt substituti, coadiuuatur ex uerbo a nobis su praeposito. secundò, & fortius per uerbum substitutus, ibidem positum. nam si simpliciter substitutio facta esset

18
Intell. ad.
§. sed si in
stituto. in
sti. de uul-
ga.

19
Gradus
substituti
num sunt
interpre-
tati ad in-
star gra-
dus legiti-
mae suc-
cessionis.

20
Coniuncti
uniuersis
non est co-
iunctus in
singulis. cum
communis.

21
Corpus
num. liberi
reputatur
quod mulieri
& eius li-
beris legi-
ui.

22
Intell. l.
pen. ff. de
in ius. rup.
resp.

esset non unus substitutus loco instituti morientis subrogaretur, sed omnes substituti. Cum ergo text. dicat expressim quod ego & Titius fuimus instituti & substitutos habuimus & Titio mortuo uel repudiante eius locum unus tantum ex substitutis occupauerit, necessarium intelligendum est, quod substituti singulis dati fuerunt, non autem simpliciter, nam si simpliciter dati forent tunc locum Titij repudiantis non unus tantum substitutorum, sed ambo occupassent. Nam si testator postquam me & Titium instituerat adieciisset, & si hæres non erunt, substituo Caium & Seium, tunc repudiante Titio non posset unus substitutorum Titii locum occupare, sed uel ambo uel nullus. Tertiò probatur, quia in d.l. si posthumus, §. nam & cum duobus ff. de libe. & posth. ubi ponitur idem casus, qui in d.l. pen. expressum est quod singulis hæredibus singuli substituti dati fuerunt sicque & si id in d.l. pen. non satis expressum esset, tamen per d. §. nam & cum duobus declarandum foret quanto magis cum in d.l. penul. satis dilucide appareat sicque is text. non facit contra com. opi. nec quod ibi in d.l. pen. de iniust. rup. singulis hæredibus fuerit facta substitutio est diuinare, sed expressè & necessariò ex eo l. tex. colligitur, ut dixi, & ita firmant Ripa. in l. hæres mei. §. cum ita num. 96. ff. ad trebel. post alios ibi, idem firmant Curt. iunior. Corn. Alexand. Decius. & alii in d.l. pe. C. de impu. etque utrobique communis intellectus.

Denique pro pleniori dictorum & dicendorum notitia, considera quod si pluribus institutis ego substituo, queri solet, an post exclusionem unius ex institutis statim admittatur substitutus, ut sic preferatur coniuncto, an uerò ut dixi admittatur demum post exclusionem omnium, ut sic coniunctus ueniens per Ius accrescendi preferatur substituto? in quo articulo multipliciter potest formari substitutio ultra supra dicta.

Primò cum substitutio fit singulariter separatim, ueluti si post primum & secundum institutos, adieci secundo tertium substituo.

Secundò quando substitutio fit particulariter, uel distributiue quale est, cum post primum & secundum institutos, adieci, si quis uestrum, uel si alter uestrum hæres non erit, substituo.

Tertiò, Quando substitutio fit alternatiue, quale est, cum post primum & secundum institutos, adieci, si primus, aut secundus hæres non erit, substituo tertium.

Quartò, cum substitutio alternatiue facta fuit, ueluti si post duos institutos, adieci, si primus hæres non erit, aut secundus hæres non erit, substituo.

Quintò, quando substitutio fit simpliciter uel indefinitè, ut si post duos institutos, adieci, substituo, si hæres non erunt, uel si prædicti hæres non erunt.

Sextò, quando substitutio fit copulatiue, ut si dixi, si primus & secundus heredes non erunt, tunc substituo.

Septimò, quando substitutio fit collectiue, ut si post duos institutos, adieci, si ambo heredes non erunt.

Octauò, quando substitutio facta fuit collectiue & uniuersaliter, ut si post plures institutos, adieci, si omnes instituti heredes non erunt, tunc substituo.

Nonò, quando dixi, si uterque hæres non erit, quo casu substitutio est distributiue facta, licet alij dicant collectiue.

Decimò, quando substitutio fit ita, post duos heredes scriptos adieci, si primus, item secundus heredes non erunt, substituo, quo casu fit substitutio repetitiue.

Vndecimò, quando substitutio fit implicatiue, ut si post duos heredes scriptos, adieci, si primus, secundus etiam heredes non erunt substituo.

Duodecimò, quando substitutio fit similitudinariè, puta post duos heredes scriptos, adieci, si primus secun-

dus similiter heredes non erunt. substituo.

Decimotertiò, quando substitutio fit aduersatiue, ut si post duos heredes scriptos adieci, si primus, secundus uerò heredes non erunt. quo casu aduersatiua inducit habetque uim copulæ secundum Bar. in l. re coniuncti. ff. de leg. 3.

Decimoquartò, quando substitutio fit solutè, ut si dixi, post duos heredes scriptos, si primus, secundus hæres non erit. uel ita, si primus, si secundus hæres non erit.

Decimoquintò, quando substitutio fit nouissimè, ut si dixi & ei qui nouissimus hæres esse desierit substituo.

Decimoseptimò, quando substitutio fit informiter, puta post duos heredes scriptos adieci, & substituo tertium.

Decimoctauò, quando fit substitutio uulgaris in tota hereditate, puta post duos heredes scriptos, adieci, & tertium in uniuersa hereditate substituo.

His ergo præmissis 24. quo ad primum casum, si cum substitutio fit singulariter seu 25. separatim, ueluti si post primum & secundum institutos, adieci, secundo tertium substituo. tunc sine dubio excluso secundo statim admittitur tertius, neque primus cum eo admittitur. l. 2. §. si duo. ff. de secundu tab. l. un. §. in primo. & §. pro secundo. C. de cad. toll. quod supra latius probaui idem ergo si singulis hæredibus singulos substitutos dedidi, ut §. uel singulis. inst. de pupill. l. uel singulis ff. de nul. ga. l. pe. ff. de iust. rupt. l. si posthumus uers. nam & cum duobus. eod. & his casibus uerificatur regula, quæ habet substitutum coniuncto præferri, de qua supra fusè diximus.

Secundò autem casu, quando 26. substitutio fit particulariter, uel distributiue quale est, cum post primum & secundum institutos, adieci, si quis uestrum, uel si alter uestrum hæres non erit, substituo. & tunc similiter post alterutrum repudiationem statim admittitur substitutus excluso cohærede, ex regula quæ habet quod prius substitutionis est potentius iure accrescendi, & licet non desint, qui aduersentur propter regulam. l. Publius Meuius. ff. de condit. & dem. ubi habetur quod primo nominatus censetur magis dilectus, quod & fortius uidetur suaderi per tex. in l. cum in testamento. ff. de hæres. inst. l. si mater. §. si ff. de uul. l. cohæredi. in princ. l. si Titius. cohæredi. ff. eod. §. sed si instituto inst. de uul. g. ta men cum ista uerba uideantur certa & indubitata non puto temerè recedendum à uerborum proprietate. l. nō aliter. ff. de leg. 3. & est ex mente & sententia eorum, quos supra diximus tenere communem sententiam.

In tertio casu, quando 27. substitutio fit alternatiue, quale est, cum post primum & secundum institutos, adieci si primus, aut secundus hæres non erit substituo tertium. Doct. communiter tenent quod substitutus statim post primi repudiationem admittatur excluso cohærede, quia in alternatiue sufficit alteram partem esse ueram. l. si ita quis stipuletur. ff. de uerbo. l. si qui ducenta. ff. de reb. dub. in §. utrum. Nos sumus in contraria sententia, quæ probatur multis legibus & rationibus. Primò per l. si is qui ducenta. §. item si pater. ubi est tex. expressus, nisi cum communi opinione dixeris, ibi esse speciale fauore liberorum, quod mihi non placet, tum quod casum dicere speciale est refugium miserorum, tum quod in ratione decidendi tex. ait sed procliuus est, non enim dixit humanius est, tum etiam quia tex. iterum ait sententiam testatoris sic esse interpretandam. ergo lex procedit declarando non supplendo ut suppleuit in l. cum auus. ff. de cond. & dem. & in l. si unquam. C. de reu. donari. & in l. 3. C. de inoffic. testamen. & in l. fin. C. de inst. & subst. itaque tex. decidit uerba testatoris declarando, non in propriando, uel supplendo. Secundò per l. generaliter in prin. C. de inst. & subst. Tertiò per d. l. Lucius. 2. ff. de her. inst. ut supra latè declarauimus. Quartò per l. cum quidam. C. de uerb. sig. Quintò per l. sepe. ff. de uerb. sig. Sextò &

De subsidiaria subst.

fortius per. l. coheredi. in pr. ff. de uulg. l. si Titius coheredi. l. si mater. §. si eod. l. cū in test. ff. de hær. inst. §. sed si instituto inst. de uulg. quæ quinq; iura mirabiliter probare uidentur q̄ si primum & secundū institui secūduq; primo substitui & secundo tertium, tunc si primus hærēs extitit, & secundus repudiavit, licet tertius uideretur admittendus eo quod re uera impleta est conditio sub qua uocatus fuit, tamen ex mente non admittitur, sed ei præfertur coherēs ueniens per ius accrescendi: ratio, quia testator uidetur cogitasse quod primo moriente tunc secundus hærēs foret, secundo autem moriente tunc tertius admitteretur, quem testator nunquam uocaturus foret, si cogitasset primum hærēdem futurum itaque mens testatoris non fuit ut tertius concurreret cum aliquo ex primo nominatorum, sed quod utroq; de mum excluso tunc tertius admitteretur & non aliter quasi non tam personæ quam gradui substitutus uideretur. argu. l. uulga. in prin. de cad. toll. sic ergo & in proposito, qui post primum, secunq; institutos dixit, si primus aut secundus hærēs non erit, tunc tertius hærēs esto. non tam personis singulis quam gradui prospexisse uidetur. Stringe hoc fund. nam si in dd. l. id statuitur quando certum indubitatūque erit uni tantū datum fuisse substitutum, quanto magis ubi id incertum est ut in specie nostra. Septimò, quia in re dubia substitutus non tam personis singulis quam toto gradui datus uidetur quo magis testam. in tuto sit. ut in prin. inst. de uulg. in prin. C. de cad. toll. Octauò, quia primò nominatus censetur magis dilectus. l. Publius Meuius. ff. de cond. & dem. unde non est uerisimile quod testator cum aliquo ex institutis primò nominatis uelit concurrere substitutum, quem secundo gradu uocauit postuq; quia si in subsidium testamenti conferuandi causa. ut d. l. uni. in prin. C. de cad. toll. d. pr. inst. de uulg. facit. l. quæ conditio. ff. de cond. & demonst. Nonò, quia 28 ut quando superest aliquis de primo gradu, secundo gradui in successione ab intestato locus non est. ut in omnibus titulis. ff. C. & inst. de succ. ab intestato. ita & testator, qui legis dispositionem sequi. l. 3. ff. de leg. j. quique cum ea se conformare præsumitur, in re dubia credendus est quod quandiu superest aliquis de primo gradu cum eo non misceatur secundo gradu uocatus, sed demum postquam de primo gradu nullus superfit, quod autem testator uideatur in dubio se conformare cum legis dispositione etiam si sit miles, est tex. in l. in testam. C. de testam. mil. ubi omnes. l. 3. ff. de leg. j. l. si quādo. in prin. cum gl. C. de inoff. testamento. Decimò, quia testator semper præsumitur uelle conferuare ius accrescendi inter coheredes ad exclusionem substituti. l. fin. C. de inst. & sub. l. ubi, nam cum sue substantiæ partem matrī de reliquit &c. docent Bar. & omnes in l. hærēdes mei. §. cum ita. ff. ad Trebelianum. Undecimò, quia quando plures sunt coadunati in una portione & alii plures in alia, ueluti, si dixi 29 primus & secundus in dimidia, tertius & quartus in altera dimidia hærēditatis hærēdes sunt. & adieci, uosq; omnes inuicem substituo. tunc primo repudiante eius portio secundo tantum non etiam reliquis defertur, licet si etiam secundus repudiaret tunc ad portionem tam primi quam secundi, tertius & quartus admitterentur, sicq; illa reciproca substitutio, quæ re uera omnes quatuor comprehendebat ex proprietate sermonis restringitur ut non de persona ad personam, sed magis de portione ad portionem facta uideatur substitutio. l. coheredi. §. qui discretas. ff. de uulg. secundū intell. gl. & doct. comm. ubi & omnes in l. reconiuncti. ff. de leg. 3. Sic ergo & in specie nostra ista substitutio debet interpretari ut facta uideatur non de persona substituti ad singulas personas institutorum, sed potius de gradu substitutorum ad gradum institutorum. & hoc fundam. uehementer urget, si mentem iurium scitè gustaueris & perspexeris. Duodecimò, optimè 30 facit tex. in l. si mulieri, cum libe-

ris. & in l. si quis Titio. ff. de usufr. accresc. & in l. interdū in pr. cum gl. ff. de hær. inst. tit. secundū quod supra in duxi, & in dicit Bar. in l. reconiuncti. n. 28. ff. de leg. 3. & in d. l. interdum. cuius doctrinam dum loquitur de iure accresc. trahenda est ad ius substitutionis, quia ius accrescendi tacita substitutio est. l. si Titio & Meuius. §. Iulianus. ff. de leg. 2. Tertiodecimò, facit, nam 31 non refert utrum omnes personæ quæ sunt in aliquo gradu specificè & nominatim numerentur & uocentur nominibus proprijs, an uerò, omnes uocentur indefinitè sub nomine appellatiuo. unde onus impositum nominatim uno ex institutis licet non uideatur repetitum à substitutis. l. Celsus. §. quod alius. ff. de leg. 2. tamen onus impositum hærēdibus institutis simpliciter & indefinitè bene uidetur repetitū à substitutis. l. si Titio & Meuius. §. Iulianus. ff. de leg. j. l. non iustam C. ad Trebel. & idem si id onus nominatim numerentur sit omnibus institutis, nam tunc etiam à substitutis repetitū uidetur, quia enumeratio omnium personarum institutarum nominatim facta & nominatio indefinita equiparantur. ita probat. l. ciuitatibus. §. Lucius. ff. de leg. j. declarant Bar. nu. 54. in d. l. reconiuncti. quem omnes ibi sequuntur. Bartol. & omnes in d. §. Iulianus. Bartol. & omnes in d. §. quod alius. Bartol. & omnes in d. §. Lucius. modo sic si dicerem si instituti hærēdes non erunt substitui, tunc sine dubio substitutus non admitteretur nisi post exclusionem omnium institutorum ut illico dicam, & tenent Bar. & omnes tu d. §. cum ita. ergo idem si dixi, si primus aut secundus hærēdes non erunt, quia hæc enumeratio institutorum nominatim facta, cum sit de omnibus personis in primo gradu comprehensis habetur perinde ac si omnes collectiue & indefinitè essent in conditione positi. Et id fundam. urget si hanc materiam scitè perspexeris. Quartodecimò facit, quia si substitutio sit informis, qualis est illa, si post plures institutos adieci, tertium substituo. in hac inquam substitutione omnes admittunt (ut statim dicam) quod substitutus non admittitur nisi post omnium institutorum exclusionem, & tamen certum est quod uerbum substituo est amplissimum, aptum comprehendere non solum eos casus, qui sunt antequam acquiratur acquiriue possit relictum, sed etiam post relictum quæsitum & postea morte primi nominati amissum ut patet in l. iam hoc iure. ibi, hoc communi uerbo. ff. de uulg. docet nouissimè in simili Corrasius in l. ubi. C. de impub. Ergo si adieci si primus aut secundus hærēdes non erunt, tunc uirtus uerbi substituo, uolui ut restringeretur, ita ut substitutus non post hærēditatem ab institutis quæsitam admitteretur, sed demum si repudiassent uel alias non acquisissent hærēditatem. Tunc sic, si quando uerbum substituo nō est restrictum per adiectionem illam, si hærēdes non erunt, ad huc substitutus non admittitur nisi post omnium institutorum exclusionem quanto minus debet admitti, quando adiecta est illa cond. per quā ipse substitutus difficilior admittitur quam admitteretur si conditio illa adiecta nō fuisset. Quintodecimò, facit, quia (ut dixi circa intellectum. l. Lucius. ff. de hær. inst.) si 32 post aliquod præceptum affirmatiuū quod ad duos directum fuit (quale est cum dixi, primus & secundus hærēdes sunt) subsequitur oratio negatiua & disiunctiua, perinde est ac si essent duæ negatiuæ. Vnde postquam dixi primus & secundus hærēdes sunt. Non refert utrum adiciam si neque primus, neque secundus hærēdes erunt, tunc substituo. an uerò adiciā, si primus hærēs non erit, aut secundus, nam postquam iusti ut uterque hærēs esset, subiiciens si primus aut secundus hærēdes non erunt, tale est ac si dicerem, si neque primus neque secundus, iste est propriè sensus loquentis. & ita scitè interpretatur consultus in d. §. item si pater. & in d. l. generaliter. C. de instit. & sub. nam non refert in lingua Latina utrum dicam, quem quærebamus nec est domi, nec ruri, an uerò nec est

ciunt, qui
collectiue
uocantur.

31
Indefinitè
uocatio
ni nomina
ta aliquan
do ex qua
tur.

28
Substitu
tiones ut
in successio
nibus legiti
mis à le
ge gradui
C. nō per
sonis fieri
uidentur,
ita C. cum
sunt à te
statore
gradui,
non perso
nis singulis
facta in
telligun
tur.

29
Corpus
unum fa
ciunt, qui
sunt in uno
gradu.

30
Vnum cor
pus fa

32
Disiuncti
sepe sumi
tur pro
iuncta.

est domi aut ruri. Nec est tristis nec hilaris, nec est tristis aut hilaris, nec est in ocio nec in negocio, nec est in ocio aut negocio. Et ita uidetur esse de mente. l. si is qui ducenta. §. utrum. ff. de reb. dub. Sextodecimò, facit. l. cum quidam. cum. l. sequi. C. de uerborum signifi. & facit quia quando plures inuitantur simpliciter ad hæreditatem uel legatum, tunc unusquisque ad solidum uocatus intelligitur. l. Meuius in princ. in uerb. totus. ff. de leg. 2. l. coniunctim. ff. de leg. 3. l. j. §. fin. in uerb. totius. ff. de usufr. accrescēdo. l. inde Neratius. uerb. in solidum. ff. eo tit. l. si separatim in uerb. totus. ff. de cond. & dem. l. si ita scriptum in uerb. ex asse. ff. de hæ. inst. l. un. §. hoc ita tam uarie & §. fin aut disiunctim & §. fin autem ad deficientis. & §. fin uerò nemo. C. de cad. toll. ergo si postquam iussi duos hæredes esse quo casu quisque ad solidum inuitatus uidetur, adieci, si primus aut secundus hæres non erit, tunc sensus est, ut si primus aut secundus hæres erit, qui ad totum inuitatus uidetur, tunc substitutus non admittatur.

Denique etiam si fateremur quod hæc interpretatio non descendit ex proprietate uerborum uel dubium esset, an ex proprietate uerborum descenderet, tamen cum negari non possit, quin is sensus sit magis uicinus, proximus, contiguusque uoluntati testatoris tenendus, sequendusque esset.

Præterea cum post duos institutos dixit, si ambo hæredes non erunt, uel omnes hæredes non erunt, substitutio. tunc omnes admittunt, ut substitutus non admittatur nisi demum post omnium exclusionem, & tamen illa uerba negatiua, si omnes uel ambo hæredes non erunt, habent affirmatiuam implicitam & uirtualiter initam: est enim perinde ac si dictum esset, si omnes uel ambo hæredes esse desierint, substitutio. quo casu sine dubio etiam ex ui uerborum substitutus excluditur per aditionem unius. quia tunc non esset uerum quod ambo hæredes esse desierint: ergo &c.

Denique pro hac parte faciunt omnia argumenta, quæ enumerauimus supra dum de uulgari aut informi substitutione loquebamur, & hanc partem olim inter plura quam 700. paradoxa Salmanticæ tuebamur, licet sit contra communem sententiam doctorum in. l. hæredes mei. §. cum ita. ubi Soci. ibique late Ripa in 95. post alios. ff. ad Trebeli. & in. l. pen. C. de impub. ubi per Alex. Corn. Ias. Deci. Corrafi. Curri. & alios & contra communem sententiam eorum, quos retulimus supra dum de uulgari loquebamur præsertim Paul. & Soci. in. l. si is qui ducenta. §. item si pater. ubi per nouiss. ff. de reb. dub. Soci. post Bar. & alios in. l. j. ff. de uulg. in 2. quæst. 5. quæst. prin. Bar. in. l. uel singulis. ff. de uulg. Areti. Alex. & Ias. in. l. potest eod. tit.

33 Substitu-
tus pluri-
bus alter-
natim post
mortem cu-
iusque ad-
mittitur.
contra com-
munem.

4. Casus, cum 33 substitutio alternatim facta fuit, ueluti si post duos institutos, adieci, si primus hæres non erit aut secundus hæres non erit, substitutio. & tunc magis dubium, an post exclusionem cuiusque statim substitutus admittatur: sed tamen magis est, ut idem adhuc sit quod in superiore specie. neque enim refert ad iuris effectum utrum alternatiue fiat, an uerò alternatim si rectè mentem sensumque loquentis inspexeris, licet sonitus uerborum aliud suadeat: Et ita olim inter plura quam 700. paradoxa tuebamur. licet sit contra magis communem sententiam eorum, quos supra retulimus tam in d. §. cum ita. quam in. l. pen. C. de impub. rum. & alibi sæpe. & hanc partem probant omnia fundamenta, quæ supra retulimus in quæst. proxima, quædo substitutus alternatiue uocatus fuit, & omnia etiã fundamenta, quæ retulimus supra quædo simpliciter aut indefinitè inuitatus fuit, quæ omnia repetere nõ expedit.

34 Substitu-
tus pluri-
bus indefi-
nitè non

5. Casus, quando 34 substitutio fit simpliciter in formiter uel indefinitè, ut si post duos institutos adieci, substitutio, si hæredes non erunt. uel si prædicti hæredes non erunt. & tunc teneo quod substitutus non admittitur, nisi demum post exclusionem omnium insti-

tutorum per fundamenta aducta in tertio casu, & quæ etiã superius adduximus in illa principali quæstione idque cõmuniter receptū est, & probatur aperta ratione. Nam non solum ut superius deduximus id ex mente testatoris est, sed etiam non repugnat proprietati uirtualiter uerborum. Nam, qui dixit, si hæredes non erunt, similis est ei, qui dixit, si hæredes esse desierint, quo casu per aditionem unius statim substitutus excluderetur; quia uno repudiante uerum non est quod hæredes esse desierint instituti, nec enim omnes non hæredes existunt. Vides ergo ut una eademque atque indiuidua conditio substitutionis potest concipi dupliciter uel uerbis affirmatiuis, uel negatiuis, primo modo uerba excludunt substitutum per aditionem etiam unius tantum, secundo modo uerba non excludunt substitutum per aditionem unius tantum. Cum ergo hæc fallacia sit in uerbis, superest ut mentem testatoris sequamur; qua inspecta substitutus admittendus non est, nisi post uniuersorum exclusionem. & ita est communis opin. eorum, quos supra retulimus contra quam plures pugnantes.

6. Casus quando substitutio fit copulatiua, ut si dixit, si primus & secundus hæredes non erunt, tunc substitutio, & tunc omnes admittunt, quod 35 substitutus non aliter admittitur quam si omnes instituti exclusi sint, quod & nos tenemus per fundamenta superius in quæst. principali & etiam in tertio casu relata. licet si rectè inspexeris in hoc casu inspecta cortice uerborum uideretur substitutus admittendus statim post exclusionem cuiusque institutorum: quia cum dixi, si primus & secundus hæredes non erunt, uno repudiante uerum est eos hæredes non esse. Sed & in hoc casu aduertendum est, quod testator quilibet putabit nil interesse inter hæc uerba, si primus & secundus hæredes non erunt, & hæc uerba, si primus & secundus hæredes esse desierint, tunc substitutio. Et tamen primo casu facies uerborum suadet substitutum post cuiusque instituti exclusionem admittendum: secundo autem casu non admittendum, nisi demum post omnium institutorum exclusionem. unde cum in uerbis tam facile sit fallacia mens testantis sequenda est. Et ita est de mente & sententia eorum, qui communem sententiam tuerentur.

7. Casus, quando 36 substitutio fit copulatiue, ut si post duos institutos dixi, si primus & secundus hæredes non erunt, & tunc communis opin. est quod substitutus non admittitur, nisi demum post exclusionem amborum: quod & nos admittimus per fundam. relata in principali quæstione, & quæ retulimus supra in 3. casu, licet & hoc casu inspecta uerborum cortice similiter negari non possit quin substitutus statim post exclusionem alterius ex institutis admittendus uideretur cum altero repudiante; uerum sit quod primus & secundus hæredes non fuerunt. Sed & hoc casu testator, qui huius intentionis re uera fuit ut substitutus non aliter admitteretur quam post amborum exclusionem potuit disponere altero de duobus modis, primò, si primus & secundus hæredes nõ erunt, secundo si primus & secundus hæredes esse desierint. illo casu uidetur cõditio substitutionis uerificata per repudiationem unius, isto autè casu non uerificatur ex ui etiam uerborum, nisi demum utroque repudiante, ergo mens testatoris sequenda est, cum in uerbis facile sit fallacia, & est ex mente eorum, qui communem opin. tuerentur.

8. Casus, quando 37 substitutio fit collectiue, ut si post duos institutos adieci, si ambo hæredes non erunt &c. Et tunc communis opin. est quod substitutus non admittitur, nisi demum post omnium exclusionem, id, quod & nos sequimur per fundamenta principalis quæstionis, & per ea, quæ diximus in 3. casu. licet & hoc casu uideretur inspecta cortice uerborum quod statim post cuiusque exclusionem substitutus admitteretur cum altero repudiante. Verum sit quod am-

admitti-
tur, nisi
post om-
nes exclu-
sos. cum
communis
nouatio.

35 Substitu-
tus pluri-
bus copula-
tim, non
admittitur
nisi post
omnium ex-
clusionem.
cum come-
muni.

36 Substitu-
tus pluri-
bus copula-
tiue non
admittitur
nisi post
omnes ex-
clusos cum
communis.

37 Substitu-
tus pluri-
bus colle-
ctiue non
admitti-
tur, nisi
post omnes
exclusos
cum com-
muni.

38
Substitu-
tus pluri-
bus uniuersaliter non
admittitur, nisi
post omnes
exclusos.
cum communi.

39
Substitu-
tus pluri-
bus distributiue non
admittitur, nisi
post omnes
exclusos.
cū communi.

40
Substitu-
tus pluri-
bus repetitiue non
admittitur, nisi
post omnes
exclusos.

41
Substitu-
tus pluri-
bus implicatiue non
admittitur, nisi
post omnes
exclusos.
cum communi.

42
Substitu-
tus pluri-
bus similitudinariè
non admittitur, nisi
post omnes
exclusos.
cum communi.

43
Idem si fiat
aduersatiue cū communi.

44
Idem si fiat
solute cum communi.

45
Substitu-
tus ei, qui
nouissimus
decesserit
non admittitur, nisi
post omnes
exclusos.
cū communi.

bo non extiterunt hæredes est consequenter quod substitutus ut pote conditione uerificata deberet admitti. Sed & hoc casu similiter aduertendum est, quod & ista uerba, si ambo hæredes non erunt interpretantur, idest, si ambo hæredes esse defierint. At hæc conditio, si ambo hæredes defierint, non aliter uerificatur quam per omnium exclusionem ergo &c. & est ex mente eorum, qui communem op. tuerunt.

9. Casus, quando 38 substitutio facta fuit collectiue & uniuersaliter, ut si post plures institutos, adieci, si omnes instituti hæredes non erunt, uel substitutio quo casu in omnibus dic ut in casu superiore, secundum communem opin. quod eo facilius procedit, quia hic cadit & illa consideratio, quam supra fecimus, scilicet quod sensus, loquentis hoc modo, si omnes hæredes non erunt perinde est, ac si diceret, si omnes hæredes esse defierint. Et est ex mente eorum, qui communem op. tuerunt.

10. Casus, quando dixi, 39 si uterque hæres non erit, quo casu substitutio est distributiue facta. Communis opin. est, quod post repudiationem unius non statim admittitur substitutus, sed demum post repudiationem amborum, quinimmo altero adeunte statim expirat substitutio illa uulgaris & est uera conclusio. ut tradunt communiter doct. præsertim Alex. in l. pe. C. de impuberum.

11. Casus, quando 40 substitutio fit, ita, post duos hæredes scriptos, adieci, si primus, item secundus hæredes non erunt substituo. quo casu est facta substitutio repetitiue, & tunc dic ex mente doct. idem quod quando fit copulatiue & consequenter quod substitutus non admittitur, nisi demum post omnium exclusionem.

12. Casus est, quando 41 substitutio fit implicatiue, ut si post duos hæredes scriptos, adieci, si primus secundus etiam hæredes non erunt, substituo. & tunc ex mente doct. dic idem quod quando fit copulatiue & consequenter quod substitutus non admittitur, nisi demum post omnium exclusionem quasi uniuerso gradui, non etiam singulis personis substitutus intelligatur.

13. Casus, quando 42 substitutio fit similitudinariè, puta post duos hæredes scriptos, adieci si primus, secundus similiter hæredes non erunt, substituo. & tunc idem quod quando fit copulatiue, ut substitutus demum post omnium institutorum exclusionem admittatur: quasi non tam singulis personis, quam uniuerso gradui substitutus intelligatur. & hanc esse communem opin. hoc casu & tribus præced. apparet ex all. per Ripā in d. §. cum ita.

14. Casus, quando 43 substitutio fit aduersatiue, ut si post duos hæredes scriptos, adieci, si primus, secundus uero hæredes non erunt, quo casu aduersatiua inducit haberi que uim copulæ secundum Bar. in l. re cō iuncti. ff. de lega. 3. & tunc idem quod si fieret per copulam.

15. Casus, quando 44 substitutio fit solute, ut si dixi, post duos hæredes scriptos, si primus, secundus, hæres non erit, uel ita, si primus, si secundus hæres non erit. & tunc idem quod diximus, quando fit copulatiue, quia oratio soluta habetur pro coniuncta. l. triplici. ff. de uerbo. sig. Bar. & omnes in d. l. re coniuncti nune. 29.

16. Casus, quando 45 substitutio fit nouissimo, ut si dixi, & ei, qui nouissimus hæres esse defierit, substituo. & tunc demum post omnium exclusionem admittitur substitutus. arg. l. cum in test. in pr. ff. de hæ. inst. l. si mater. §. si ff. de uulg. l. si Titius cohæredi. l. cohæredi in prin. ff. eod. §. sed si instituto inst. de uulg. & in eo quæstio erit, an inter duos primos uideatur facta reciproca substitutio secundum communem op.

17. Casus, quando 46 substitutio fit informiter, puta post duos hæredes scriptos, adieci, & substituo

tertium. & tunc communis opin. est, quam tenent Bar. & omnes in l. Gallus. §. quidam recte. ff. de lib. & posth. q. uidetur facta uulgaris substitutio, ut plenius diximus supra & consequenter substitutus demum post omnium exclusionem admittetur, ut plene supra disseruimus.

18. Casus, quando fit substitutio uulgaris in tota hereditate, puta post duos hæredes scriptos, adieci, & Titium in uniuersa hereditate substituo. & puto non admittendum, nisi demum post exclusionem omnium. & sensus illius uerbi in uniuersa hereditate, est, quod amborum repudiantium portiones ad hunc pertineant; cogitauit enim testator quod primi repudiantis portio coniuncto deferatur in cuius portione & portione repudiatam substitutus inueniatur sit, sicque ad totum inuitatur. uel dic sensum testatoris fuisse, ut omnibus non singulis, uel non uni eorum tantum substitueret: cogitauit enim testator posse euenire ut omnes primò nominati uoluntate uel in potentia excluderentur, quo subsequito uoluit sibi providere, per talem substitutum & id nobis probare uidetur tex. in l. si mater. §. si. & in l. si Titius & in l. cohæredi. in prin. ff. de uulgari. & in l. cū in testamento. in prin. ff. de hæ. inst. & in §. sed si instituto. inst. de uulgari. Quinimmo hæc interpretatio in specie nostra expeditior est quam erat in terminis illarum legum propter uerbum tota, uel totum. argum. l. Titia Scio. §. Scia libertis. ff. de lega. 2.

46
Idem si substitutio
fiat informiter cum
communi.

De subsidiaria substitutione.

§. xxv.

S V M M A R I U M.

- 1 Fideicommissaria fit principaliter fauore fideicommissarij, uulgaris autem fauore testamenti.
- 2 Fideicom. facta singulariter post mortem cuiusque habet locum. cum communi.
- 3 Idem si fiat distributiue cum communi.
- 4 Idem si fiat alternatim, cum communi.
- 5 Idem si fiat alternatiue, cum communi.
- 6 Idem si fiat copulatiue, cum communi.
- 7 Idem si fiat copulatiue. cum communi.
- 8 Idem si fiat collectiue. cum communi.
- 9 Idem si fiat uniuersaliter. cum communi.
- 10 Idem si fiat distributiue cum communi.
- 11 Verbum distributiuum quid significet.
- 12 Idem si fiat repetitiue. cum communi.
- 13 Idem si fiat implicatiue. cum communi.
- 14 Idem si fiat similitudinariè. cum communi.
- 15 Idem si aduersatiue. cum communi.
- 16 Idem si fiat solute cum communi.
- 17 Fideicom. facta nouissimo morienti non habet locum post mortem primi. cum communi.
- 18 Fideicom. facta nouissimo morienti simpliciter trahitur ad utranque portionem contra communem.
- 19 Verbum totum à uerbo indefinito non differt.
- 20 Fideicom. ita facta, institutis substituo talem in tota hereditate, habet locum post mortem cuiusque. contra communem.
- 21 Substitutus per fideicom. ei, qui nouissimus decederet ad totum inuitatus uidetur licet non adiciat uerbum totum, sed indefinite loquatur. contra communem.
- 22 Iussus capere post mortem omnium amborum uel utriusque, an assimiletur ei, qui iussus sit accipere post mortem nouissimi quod non. contra communem.
- 23 Restituere si iussus sit qui nouissimus decesserit ex pluribus tunc inter illos tacita fideicommissaria facta uidetur. contra communem.
- 24 Intell. §. Scia libertis in l. Titia Scio. ff. de leg. 2. Indefi-

- 25 Indefinita equipollet uniuersali.
- 26 Totum intelligitur rei simpliciter legatæ appellatione.
- 27 Intell. l. eum. ff. ad treb.
- 28 Restituere totum ex primo nominatis, qui nouissimus moreretur iussu si fuit, tacita fideicommissaria inter illos facta uidetur cum communi op. Idem si uerbum totum adiectum non esset. contra communem. Vnde primi morientis portio ad sibi cōiunctū mi grauit contra communem. Et postea utraque portio ad fideicommissarium pertinebit. contra communem. idemque etiam in legatis.
- 29 Post mortem omnium amborum uel utriusque si iussa sit restitui tota hereditas, uel legatum, non uideatur facta inter grauatos tacita substitutio, sed post mortem primi statim admittitur substitutus. ardua questio.
- 30 Quid si uerbum, totum, non sit adiectum Et tunc post mortem cuiusque ex primo nominatis admittitur substitutus.
- 31 Substitutio omnis, quæ post aditam hereditatem locum habet, si pluribus sit post mortem cuiusque admittit substitutum, secus in substitutionibus, quæ ante aditam tantum hereditatem locum habent, estque egregia questio.
- 32 Vulgaris substitui. Et similes ad diuersum finem fiunt quam fideicommissaria Et similes.
- 33 Voluntas, uerisimilitudo, uerba, ut inter se præferantur.
- 34 Intell. l. eum qui. ff. ad treb.
- 35 Fideicom. facta in portione tantum ultimi morientis nunquam trahitur ad utranque portionem. contra communem. Et idem in pupillari similiter contra communem.
- 36 L. eum qui. ff. ad treb. procedit etiam in pupillari data paritate terminorum. contra communem.
- 37 Lim. d. l. qui duos in. §. casibus seq. ff. de uilg.
- 38 Successio legitima defertur fratribus simul cum aui uel auia.
- Illatio noua.
- 39 Pupillaris facta in parte pupilli ultimo morientis si erant alij fratres, Et auius nunquam trahitur ad utriusque impuberis portionem contra mentem communis opinionis. idem si alij fratres non essent, sed tantum auius uel auia impuberum contra mentem communis opin.
- Illatio noua.
- Illatio noua.
- Illatio noua.
- 40 Pluralitas ex interpretatione resoluitur in singularitates cum communi.
- 41 Statutum ut stantibus masculis filie femina non succedant stante uno filio excludit feminas contra Fel. cum multis.
- 42 Fideicommissaria facta post mortem omnium institutorum uendicat locum post mortem cuiusque cum communi contra Curti. Iuni. Paul. Et alios.
- 43 Substitutio illa post mortem omnium institutorum tota hereditas restituatur, habet locum statim post mortem cuiusque contra communem.
- 44 Fideicommissaria facta duobus ut si uterque decesserit restituat post mortem cuiusque uendicat locum.
- 45 Intell. l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad treb. qui non procedit speciali favore sanguinis sed secundum ius commune contra doct.
- Illatio contra communem.
- 46 Fideicommissaria ita facta, si uterque filius sine liberis decesserit restituat, alter cum liberis, alter sine liberis decessit, ad huius succes. admittit substitutum egregia q.
- 47 De pupillari substitutione.
- 48 Pupillaris fit principaliter favore ipsius pupilli.
- 49 Pupillaris facta alternatim, uel alternatiue an post mortem cuiusque locum habeat noua op.
- 50 Pupillaris substitutus an post mortem cuiusque statim admittatur. noua op.
- 51 Etiam quando impuberes quorum ultimo morienti pupillariter substitui non succedebant inter se ab intestato, non uidetur inter eos facta reciproca eademque directa substitutio.
- 52 Substitutio nunquam inducitur per coniecturas, si est directa.
- 53 Substitutio non facta non recipit extensionem secus si aliquo casu facta sit, nam tunc potest extendi ad alios casus, declaratio noua.
- 54 Prorogari non potest terminus finitus.
- 55 Iurisdictio nulla non recipit prorogationem.
- 56 Iurisdictio delegati non prorogatur partium consensu.
- 57 Accrescere portio portioni nullæ non potest.
- 58 Etiam quando impuberes quorum nouissimo morienti pupillariter substitui inter se ab intestato non succedebant, non uidetur inter eos facta reciproca fideicommiss.
- 59 Fideicom. subst. coniecturis potest induci.
- 60 L. p. c. de impub. non procedit quando impuberes ab intestato inter se non succedebant, uel non soli, sed cum alijs.
- 61 Pupillaris facta pluribus, qui inter se ex toto non succedebant habet locum statim post mortem cuiusque contra communem, licet non fiat ei, qui nouissimus decesserit, sed post mortem utriusque uel amborum uel omnium.
- 62 Rei appellatio uerificatur in parte ex præsumpta uoluntate testatoris.
- 63 Pluralitas resoluitur in singularitates.
- 64 Rei simpliciter prolata appellatione intelligitur tota res.
- 65 L. p. c. de impub. non procederet si essent alij fratres præter impuberes.
- 66 Intell. l. Tauri.
- Illatio contra communem.
- Illatio contra communem.
- Illatio contra communem.
- Illatio contra communem.
- Illatio contra communem.
- 67 Illatio cum Curtio contra Aug. Et Arcetium.
- 68 Illatio contra Paul. cum communi.
- Illatio contra Curtium.
- 69 Illatio contra Curtium Ias. Et alios communiter.
- Illatio contra communem.
- 70 Substitutus pupillariter ei, qui nouissimus decesserit non facit uideri factas reciprocas fideicommiss. inter impuberes. cum communi contra nouissimos.
- 71 Substitutio illa eis substituo, non singulis sed uniuersis facta uidetur contra Corn. Bal. Ang. Et Curti. Iuniorum.
- 72 Primum, secundum, Et tertium instituo, si primus Et secundus heredes non erant, eis substituo. non singulis sed ambobus facta uidetur substitutio contra Alex. Et Curtium.
- 73 Substitutio pupillariter facta in tota hereditate ei, qui nouissimus decesserit, non inducit inter impuberes tacitam substitui. siue fiat uniuersaliter, siue distributiue, siue collectiue siue ei, qui nouissimus decesserit contra communem. plures conclusiones.
- 74 Verb. tota, nil importat.
- 75 Reciproca facta non uidetur inter impuberes, licet eis pupillaris facta sit in tota hereditate contra communem, unde si prior post pupillarem decederet superstiti portionem suam restituere non teneretur. cum Viglio contra Ar. et. Et Couar.
- 76 L. qui duos. de reb. dub. cum conc. procedit ex interpretatione

- ratione non ex proprietate uerborum.
- 77 L. qui duos cum conc. non procedit quando impuberes ab intestato inter se non poterant succedere, nec quando poterant, sed non soli, sed simul cum alijs.
- 78 L. qui duos cum conc. limi. in casu superiore, ut substitutus utraque hared. capere non possit.
- 79 Quando impuberes inter se ab intestato non possunt succedere, tunc substitutus si non apparet ut prior decesserit, neutram hereditatem habebit.
- 80 Intell. l. eum qui. ff. ad treb.
- 81 L. eum qui. extenditur ad directam pupil. data paritate terminorum.

I
Fideicom.
fit principi-
paliter fa-
uore fidei-
commissa-
rii, uulga-
ris autem
fauore te-
stamenti.



H AEC autem procedunt, quando post plures heredes scriptos fit substitutio uulgaris; Nunc autem uidendum est, quid in substitutione fidei commissi. & prout quod licet uulgaris in re dubia uideatur facta fauore principaliter ipsius testamenti, ut si forte primo nominati exclusi quauis ratione fuerint, tunc testamentum a substitutis incipiat, ut in l. un. in princ. C. de cad. toll. & in prin. inst. de uulg. & in l. j. §. fin. ff. delib. & posth. tamen fideicommissaria non uidetur facta ob testamenti conseruationem, sed magis fauore & propter utilitatem ipsius substituti: patet, quia fideicom. subst. est grauamen heredi iniunctum. l. coheredi. §. cum filia. ff. de uulg. propter quod nunquam conseruatur testamentum, nec potest incipere testam. & uires sumere a substitutione fideicom. l. ille a quo. §. si de testamento. ff. ad Trebeli. Quinimmo saepe testamenta destituebantur repudiatione heredum propter onus fideicom. subst. ideoque fuit inuenta compulsiō ut in l. quia poterat. ff. ad Treb. & in §. sed quia inst. de fideic. hær. Item licet si post plures heredes scriptos quis uulgariter substituatur, hæc substitutio non uideatur facta in fauorem tantum substituti, sed etiam (& forte principaliter) in fauorem testamenti ipsius conseruandi gratia (ut dixi) & ideo si substitutus non statim post alterius ex primo institutis repudiationem admittatur, sed demum post exclusionem omnium, quia alterius repudians portio iure accrescendi defertur coheredi, qui ut primo nominatus censetur magis dilectus, ut l. Publius. ff. de cond. & dem. sicque dicta substitutio uulg. nil noceat heredibus primo institutis: tamen substitutio fideicom. & testamentorum conseruationi aduersatur (ut dixi) & heredibus institutis maxime nocet ut d. §. cum filij. & præterea nocet in alio, quia altero herede moriente post aditam heredit. eius portio uenit ad substitutum, nec transit ad heredes morientis coheredi autem illius non impedit ius accresci. & sic non nocet, quia ius accrescendi non datur post aditam hereditatem. l. j. §. fin. ff. de usufr. acc. l. aquam. ff. quemadm. serui. amitt. itaque licet primo nominatus censetur magis dilectus, tamen adhuc in portione alterius coheredis morientis præferatur subst. fideicom. coheredi superstiti, non quod is coheres non fuerit magis dilectus quam fideic. sed quod etiam si fideicommissarius non interfuisset adhuc coheres superstes portionem uacantem per ius accrescendi non haberet, quando id ius accrescendi per aditionem coheredis morientis iam expirauerat, ut sic non per fideicommissarii interuentum is coheres superstes excludatur, sed magis per aditionem coheredis morientis.

Quibus suppositis in hac fideicom. substitutione totidem casus sunt considerandi quot in uulgari consideramus. primus casus quando 2 fideicom. substitutio fit singulariter seu particulariter, ut si postquam duos ad hereditatem uel legatum inuitauit, adieci, & post mortem primi uolo ut eius portio restituatur Titio, uel ut primus suam portionem Titio, & secundus suam portionem Seio restituat. quo casu indubitanter post mor-

tem cuiusque fit restitutio non spectata morte coheredis. ut docent Bartol. & omnes in l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebeli. & ita potest intelligi tex. in l. h. §. filij. ff. de leg. 2. l. Lucius. §. Caio. l. eum qui. ff. ad Treb. facit in sim. l. uel singulis. ff. de uulg. §. de singulis. inst. de pupill. & ita procedit totus titulus. ff. & C. ad Treb. & inst. de fideicom. hær. & sic communiter tenetur.

Secundus casus quando 3 substitutio fideicom. fit particulariter seu distributiue, puta postquam plures primo loco ad hereditatem uel legatum inuitauit, adieci, si quis uestrum, uel si alter uestrum, uel si quilibet uestrum decesserit, uolo ut Titio restituatur. & tunc idem quod in casu superiore & eadem ratione, estque casus indubitatus, nec in hoc casu & superiore coheres grauati potest conueniri, cum postquam is de cuius portione agitur eam portionem quaesierat iam in eam accrescendi expirauerat. l. j. §. si. ff. de usufr. accresci. & consequenter alter coheres uel collegatarius non per interuentum fideicommissarii excluditur, sed per aditionem coheredis uel collegatarii iam diu exclusus fuerat, maxime quia & si is coheres uel collegatarius repudiasset adhuc onus illi iniunctum uideretur a coherede uel collegatario repetitum. l. non iustam. C. ad Treb. §. his ita. C. de cad. toll. l. si Titio & Meuius. §. Iulianus. ff. de leg. 2. l. ciuitatibus. §. Lucius. ff. de leg. j. estque communis opinio.

Tertius casus, quando 4 substitutio fideicom. fit alternatim, ut si post plures ad hereditatem, uel legatum inuitatos, adieci, si primus aut secundus decesserit uolo, ut Titio restituatur. quo casu etiam indubitanter statim post mortem cuiusque est faciendum eius partis restitutio, non spectata morte coheredis uel collegatarii: ratio, quia ad ueritatem alternatiue sufficit alteram partem esse ueram. l. si ita quis stipuletur. ff. de uerb. oblig. facit. l. si is qui ducenta. §. item si pater. ff. de reb. dubi. & etiam is casus est indubitatus ut per omnes in d. §. cum ita. & in l. pen. ubi communiter tenetur. C. de impuberum.

Quartus casus, quando 5 fideicom. subst. fit alternatiue, puta post duos ad hereditatem legatum uel inuitatos, adieci, si primus hares non erit, aut secundus hares non erit, restituatur. & is casus a superiore non distat, nisi in eo quod bis uerbum expressum est in conditione, & tunc dic statim post mortem cuiusque faciendam restitutionem ut in casu superiore a quo is casus ferè nil distat secundum communem opinio.

Quintus casus, quando 6 substitutio fit copulatiue, puta post duos ad hereditatem legatum uel inuitatos dixi, si primus & secundus decesserint restituatur, & tunc post mortem cuiusque fit restitutio. iste est proprie casus. l. si. §. filij. ff. de leg. 2. l. Lucius. §. Caio. ff. ad Trebeli. ratio dubitandi erat fortis, nam ad ueritatem copulatiue requiritur utrumque esse uerum. l. qui heredi plures. ff. de cond. inst. l. inter illam. ff. de uerb. signi. l. si is qui ducenta. §. ita si pater. ff. de reb. dub. præsertim cum in conditionibus debeat perfecte & ad unguem fieri implementum. l. Meuius. l. qui heredi. in princ. ff. de cond. & dem. ergo altero ex grauatis mortuo non est uerum utrumque decessisse & consequenter uidebatur fideicommissarium non admittendum, nisi demum post mortem utriusque. Contrarium deciditur ex mente testatoris neglectis eius uerbis. argum. l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebeli. ratio, quia ordo uoluntatis testatoris est, ut plus dilexerit primo nominatos quam substitutum fideicom. magisque fideicommissarium quam heredes grauatorum, quod plus dilexerit primo nominatos quam fideicom. probat. l. Publius. ff. de cond. & dem. quod plus dilexerit fideicom. quam heredes grauatorum, patet, quia eos uocauit expressim ad exclusionem heredum eorum, qui fuerunt grauati. Unde mortuo uno ex primo nominatis licet eius coheres, uel collegatarius magis dilectus fuerit, quam fideic. tamen postquam adie-

habet locum cum communi.

Idem si fiat distributiue cum communi.

Idem si fiat alternatim cum communi.

Idem si fiat alternatiue cum communi.

Idem si fiat copulatiue cum communi.

2
Fideicom.
facta singu-
lariter
post mor-
tem cuiusque;

runt hereditatem uel legatum cepit cessare ius accrescendi. Vnde mortuo altero, nisi datus esset fideicom. subst. ea portio ad heredes morientis transfret, non autem accresceret cohæredi, uel collegatario grauati. l. j. §. fin. ff. de usufruc. accresc. modo autem per interuentum fideicommissarii heredes grauati priuantur ea portione, quam fideicommissarius eius adimit & sibi accomodat, sicque per eius interuentum nil amittunt cohæredes uel collegatarii morientis grauati, sed eius heredes & iure meritoque, quandoquidem longè magis fideicom. quam grauati heredes à testatore fuit delectus. Nec ad rem pertinuit quod cohæres grauati fuerit omnibus dilectior, quia illud quandiu ius accrescendi locum habere potest, secus post portionem quaesitam, quo casu ius accrescendi & sic ius cohæredis uel collegatarii iam exspirauerat. Sicq; ex mente testatoris contra eius uerba admittitur fideicom. post mortem cuiusque, ita tenent omnes in l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad Treb. & omnes & in l. pe. C. de impub. & in l. Titia Seio. §. Seia libertis. ff. de leg. 2. per. dd. l. Ripa in d. §. cum ita num. 95. Paul. & Soc. in l. si is qui. §. item si pater. ff. de reb. dubi.

7 Idē si fiat copulatiue cum communi.

In sexto casu, quando 7 fideicom. substitutio fit copulatiue, ut si post duos ad hereditatem legatum uel inuitatos, dixi, si primus decesserit, & secundus decesserit restituitur, tunc dic secundum omnis idem quod in casu superiore.

8 Idē si fiat collectiue cum communi.

In septimo casu, quando 8 post duos ad hereditatem legatum uel inuitatos dixi, si ambo heredes non erunt restituitur, quo casu substitutio dicitur fieri collectiue tunc contra uim uerborum ex mente testantis post mortem cuiusque ad eius portionem admittitur fideicommissarius ut in l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebeli. ubi per omnes. & per doct. in d. l. pe. C. de impuberum, ad l. pe. C. de impuberum. ubi uidetur probari contrarium, dic quod procedit quando portio præmorientis poterat peruenire, immo ex necessitate perueniebat ad cohæredem coniunctum iure legitimo: hic autem peruenire non poterat, sed tantum ad heredes præmorientis, qui non tam dilecti erant testatori quam fideicommissi. secundum doct. communiter in d. l. pe. & in d. §. cum ita.

9 Idē si fiat uniuersali-ter cum communi.

In octauo casu, quando 9 substitutio fideicom. fit collectiue & uniuersali-ter, ut si dixi, si omnes heredes scripti heredes non erunt, tunc restituitur. & tunc idem eadem ratione, quod in casu superiore, per tex. in d. §. cum ita. ex mente doct. ibid. communiter.

10 Idē si fiat distributiue cum communi.

In nono casu, quando 10 substitutio fideicom. fit distributiue, ut si post duos heredes scriptos, adieci, si uterque hæres nō erit restituitur, & tunc idem quod in casu superiore secundum doct. communiter per tex. ibi in d. §. cum ita. Dicitio enim uterque, est dicitio distributiua & longè differt à dictione ambo, de qua in septimo casu. Nam 11 uirtus distributiui nominis est attribuire actum rei, cuiq; in solidum, secus in dictione collectiua, qualis est dicitio ambo, uel in dictione uniuersali, qualis est dicitio omnes, nam si dixi uterque fert lapidē, sensus est, quod singuli singulos lapides ferunt. argumento tex. in l. fin. C. de impuberum. cum sua materia. at si dixi ambo ferunt lapidem. sensus est quod unus lapis fertur ab ambobus. idem in dicitio quod omnes, nam si dixi omnes ferunt trabem. sensus est, quod unica transfertur ab omnibus, non quod singuli singulas trabes ferunt, ut seirē docet Ripa in d. §. cum ita in prin. doct. in l. fin. C. de impub. & in l. si is qui ducen-
ta. §. utrum. ff. de reb. dub.

11 Verbum distribu-uum quid significet.

In decimo casu, quando 12 substit. fideicom. fit repetitiue, ut si post duos heredes scriptos, dixi, si primus item secundus decesserint, tunc restituitur. idem quod diximus quando fieret subst. copulatiue uel copulatiui, quia dicitio item & similes dictiones repetitiue sunt eiusdem potestatis cuius dicitio copulatiua secundum moder. in l. reconiuncti. ff. de leg. 3. ex mente doct. communiter ubi supra.

In undecimo casu, quando 13 fit subst. fideicom. implicatiue, ut si post duos heredes scriptos, adieci, si primus secundus etiam decesserit, restituitur. tunc idem quod in superiore casu: quia dictiones implicatiue habent uim copulæ secundum doct. in d. l. reconiuncti. & in l. in repetendis. ff. de leg. 3. ex mente doct. communiter ubi supra.

14 Idē si fiat similitudinariæ cum communi.

In duodecimo casu, quamuis 14 subst. fideicom. fit similitudinariæ, ut si post duos heredes scriptos dixi, si primus secundus similiter decesserint, tunc restituitur. tunc dic idem quod quando fit per copulam, quia dictiones similitudinariæ secundum doct. in d. l. reconiuncti. & in d. l. in repetendis. habent uim copulæ.

15 Idem si aduersatiue cum communi.

In tertio decimo casu, quando 15 subst. fideicom. fit aduersatiue, ut si post duos institutos, dixi, si primus secundus uerò decesserint, tunc restituitur. adhuc idem quod quando fit per copulam. quia dictiones aduersatiue habent uim copulæ secundum Bar. in d. l. reconiuncti. ff. de leg. 3. num. 13. & 14. quem sequuntur doct. communiter ibi.

16 Idē si fiat solute cum communi.

In quarto decimo casu, quando 16 subst. fideicom. fit solute, ut si post duos heredes scriptos, dixi, si primus secundus decesserint restituitur. tunc idem quod quando fit per copulam: quia oratio soluta habet uim copulæ. tex. in l. triplici. ff. de uerb. signifi. Bar. in d. l. reconiuncti. num. 11. cum quo est communis op. ut per Iaf. ibid. num. 74. Ripam num. 44. Crotum num. 27. Politum num. 16.

17 Fideicom. facta nouissimo moriente non habet locum post mortē primi. cum communi.

In quinto decimo casu, quando 17 subst. fideicom. fit nouissimo morienti, ut si post duos institutos, dixi, si, qui nouissimus decesserit, restituitur hereditatem uel legatum. tunc post mortem primi non admittitur statim fideicom. sed demum post mortem nouissimi. l. uel singulis. ff. de uulg. §. uel singulis. inst. de pupill. l. Titia Seio. §. Seia libertis. ff. de leg. 2. Sed dubitatur, an in portione nouissimi inueniet etiam portionem primi & distingue tres casus, aut enim testator expressit quod nouissimus moriens restitueret totam hereditatem uel legatum totum, & tunc in portione ultimi inueniet & primi portionem, quasi primus iussus uideatur suam portionem secundo restituere: secundus uerò iussus sit utranque restituere fideicommissario. ita procedit d. §. Seia libertis. secundum doct. communiter ibi & ubique, Aut uerò 18 testator simpliciter & indefinitè iussit, ut nouissimus moriens hereditatem legatum uel restitueret, & tunc nouissimus moriens partem tantum suam rogatus restituere uidetur, in qua non ibit inclusa portio præmorientis, nec is suam portionem ultimo morienti restituere rogatus uidetur. ita procedit tex. in l. uel singulis. ff. de uulg. §. uel singulis. inst. de pupill. l. eum qui. ff. ad Treb. secundum doct. communiter in d. l. eum qui & in d. l. uel singulis. & in d. §. Seia libertis. id quod apud nos uerum non est, ut dicemus illico. Aut uerò testator expressim iussit, ut ultimo moriens portionem suā restitueret: & tunc fideicommissarius in ultimi morientis portione non inueniet portionem præmorientis secundum doct. communiter per l. eum qui. ff. ad Trebeli. quo ad præced. casum doct. quos allegauimus infra uers. iuxta prædicta tenent contrarium eius quod tenuimus.

In decimo septimo casu nō potest formari hæc subst. fideicom. nam si post duos institutos, dixi, & si decesserint substituo. iam formata est uel compendiosa uel fideicom. ergo si post duos institutos dixi, & tertium substituo. tunc si testator esset miles de eius uoluntate constaret quod uoluit facere fideic. subst. uel directam militarem, uel esset paganus & constaret quod sub uerbo substituo, intellexit de fideicommissaria, licet regulariter id uerbum ad directas tantum subst. trahatur. argumento. c. si pater. de testam. in 6. l. uerbis ciuilibus. ubi glos. & doct. ff. de uulga. Bartol. & omnes in l. centurio. ff. de uulga. tunc post mortem cuiusque heredis statim fideicommissi. admitteretur. argumento. l. fin.

19
Verbum to-
cum a uer-
bo indefini-
to non dif-
fert.

20
Fideicom-
ita facta,
institutis
substituto
talem in to-
ta heredi-
tate, habet
locum post
mortem
cuiusque
contra com-
munem.

21
Substitu-
tus per fi-
deicom. ci,
qui nouissi-
mus decede-
re ret ad
totum inui-
tatus uide-
tur licet
non adij-
ciat uerbu
totum, sed
indefinite
loquatur.
contra com-
munem.

fin. §. filium. ff. de leg. 2. l. Lucius. §. Caio. ff. ad Trebeli.
In decimo octauo casu, quando 19 subst. fideicom.
fit in tota hereditate, ut si post duos institutos iussi, ut
qui nouissimus moreretur, is totam hereditatem lega-
tum restitueret. tunc non ita post mortem primi
admittitur fideic. sed post mortem nouissimi in cuius
portione inuenit portionem etiam primi morientis &
utranque capit ex ui substitutionis. Quod si similiter di-
xi, si 20 decesserint tota hereditas restituitur. tunc
interpretor uerbum tota nil noui inducturum: ut sit
sensus quod tota hereditas restituitur, non simul, sed
ordine, ut primus moriens partem suam restituat simul
ac decesserit, deinde secundus moriens alteram partem
restituat sicque bina restitutione non unica totius here-
ditatis fiat restitutio. moueor per tex. in l. fin. §. filium.
ff. de leg. 2. l. Lucius. §. Caio. ff. ad Trebeli, hoc modo
inducendo. Nam ibi dicitur quod si duo iussi sunt post
mortem restituere hereditatem, tunc non est sensus, ut
primus portionem suam secundo, deinde secundus mori-
ens utranque fideicommissario restituat: sed est sen-
sus, ut cum primum moriatur, alteruter statim portio-
nem suam fideicom. restituat deinde secundo moriens al-
teram quoque portionem restituat. Sed ego habeo nil
referre utrum simpliciter fiat concessio, an per uerbum
totum. nam utroque casu ad totum quisque inuitatus
uideatur. argumento l. Meui. in prin. in uerb. totus. ff.
de leg. 2. l. coniunctim. ff. de leg. 3. l. si separatim. in uerb.
totus. ff. de cond. & dem. ergo &c. Præterea, & fortius
id probat. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebeli. ubi si
utroque sine liberis decederet tota hereditas iussa fuit
restitui, & tamen sensus est, quod si in persona tantum
alterius condit. subst. fideicom. existat, tunc dimidia hæ-
reditatis restituatur. sicque uerbum tota hereditas non
impedit quin una pluralitas resoluatur in suas singulari-
tatis. ut l. falsa. §. si. ff. de cond. & demon. l. 2. ff. de cond.
inst. sic & in specie nostra, simul ac primus decesserit
eius portio fideicommissario non autem coheredi defer-
tur. Sringe, nam uerbum in fauorem fideicom. adie-
ctum fuit, ut magis certa esset uoluntas testatoris totum
ei restitui uolentis. ergo in eius damnum conuerti non
debet. l. legata inutiliter. ff. de leg. j. l. legata inutiliter. ff.
de adi. sed si simpliciter hereditas post mortem eorum
iussa fuisset restitui, tunc statim post mortem cuiusque
eius pars huic restitueretur, ergo multo magis si expres-
sim tota hereditas restitui iussa fuit. agnosco tamē cōtra-
riū tenere cōmuniter doct. ut per Paul. post Bar. & alios
in l. Titia Seio. §. Seia libertis. ff. de leg. 2. per Soci. & Ri-
pam & alios post Bar. ibi in l. hæredes mei. §. cū ita. ff. ad
Trebel. per Alex. post alios in l. p. C. de impuber. sed tu ui-
de bis quis iustus induat arma. Idemq; tenent Paulus
Castrensis & Birrholomæus Socinus in l. si is qui ducen-
ta. §. itē si pater. ff. de rebus dubiis Ripa ubi supra n. 95.
cum plur. seq. Socinus in l. j. in 2. questione. 5. questionis
principalis. ff. de uulgari per Cartium Iuniorum in d. l.
pen. per Bar. Bal. Paul. Caltr. in l. Titia Seio. §. Seia liber-
tis. ff. de lega. 2. Paul. & Alex. in l. eum qui. ff. ad Trebeli.
Bar. post Dinum quem refert in l. uel singulis. ff. de uulg.
Alex. & plenius Iaf. in l. potest. ff. de uulga. Socinus in l.
qui duos. ff. de rebus dubi. Albericus post Rainerium
quem refert in d. l. eum qui.

Iuxta prædicta reuoco in dubium intell. l. Titia Seio.
§. Seia libertis. ff. de leg. 2. ex una parte, & l. uel singulis
de uulg. l. eum qui. ff. ad treb. ex altera parte & l. qui si-
liam. §. si. ad l. falc. & l. qui duos. l. ex duobus. ff. de uulg.
l. qui duos de rebus dub. l. pen. in pr. de secundum tab. ff.
& Alex. in l. pe. col. i. in fi. cum prin. seq. C. de impub. post
alios, quos ibi refert. & idem Alex. in d. l. eum qui. 2. in
prin. & ibi Paul. & Paul. in d. l. Titia d. §. Seia, & Bar. post
Dinum quem refert in d. §. Seia, & Bal. ibid. & Soci. in l.
qui duos de reb. dub. col. 3. in medio & Bar. post Dinum
in l. uel singulis de uulg. Alex. in l. potest de uulg. post
Bar. & alios, quos refert Ripa in l. hæredes mei. §. cum

ira num. 16. cum. 8. seq. ad treb. ff. Alex. in l. pater filiam
§. fin. ff. ad leg. fal. latē Iaf. in l. post. de uulg. nu. 10. iunt
quod ibi in §. Seia. substitutio facta fuit expressim in to-
to fundo. sentientes, quod si simpliciter facta fuisset,
tex. ille non procederet. Sed tunc procederet tex. in
d. l. eum. in qua substitutio facta fuit simpliciter etiam
secundum Paul. ibi & Alex. col. i. cum princ. seq. & Paul.
in d. §. Seia & Rain. quem refert & sequi uidetur Alberi-
cus in d. l. eum. mouentur ea ratione quod (secundum
eos) in fideicommissaria nunquam uenit, nisi pars tan-
tum quæ relicta est ei, qui rogatus est. argum. l. cohere-
di. §. cum filia. ff. de uulg. iuncta. l. sed & si sic in fi. de leg.
3. ff. prædicta in fideicommissaria substi. nam in directa
substi. pupillari, qui substitutus est ex duobus impu-
beribus ei, qui nouissimus decesserit similiter in parte
tantum sua uidetur substitutus: sed in ea inueniet etiam
partem alterius impuberis, sicque substitutus licet non
immediate, tamen mediante persona alterius impube-
ris ultimo decedentis habebit etiam impuberis primò
decedentis portionem: licet ei substitutus non fuerit.
ita intelligunt Paul. & Alex. col. i. in d. l. eum. & est ex
mente gl. & Bar. ibi, tenet Rain. quem refert & sequi ui-
detur Alberi. ibi, tenet Bar. in l. qui duos. ff. de reb. dub.
hanc intelligentiam dicit communem Alex. in d. l. eum
col. i. in primis aduerte circa d. §. Seia. sunt tres intell.
Primus, quod ibi substitutio expressim facta fuerit in
toto fundo, ut proximè dixi. ille intell. licet communis
tamen ad illum tex. non est necessarius, nec conueniens
ut ex litera appareat. Præterea eo attento sequeretur qd
ille tex. non procederet, si simpliciter facta fuisset ibi
substitutio, quod falsum esse ostendam. Secundus in-
tell. est quod ibi loquatur in fideicommissaria, secus au-
tem in directa, quem intell. tenet Alex. post alios, quos
refert in l. pen. C. de impuberum. col. prima in fi. quod
ille tex. loquatur in fideicommissaria, fateor, sed quod
eius decisio in directa quoque pupillari locum non ha-
beat falsum est, sic generaliter intelligendo. nam licet
procedat in terminis l. uel singulis. de uulg. ff. §. uel sin-
gulis inst. de pupill. tamen non procederet quando im-
puberes inter se ab intestato succedere non possent, ut
infra dicam. Tertium ergo intell. teneo. §. quod ille
tex. procedat in casu dubio. i. cum substitutio simpli-
ter facta fuit. ad cuius euidentiam præmitte, quod si
duobus institutis adiciam, ei, qui eorum nouissimus
decesserit, Titium substituo. tunc uideor uelle, quod
Titius totum habeat. hoc primo probatur in d. §. Seia.
si simpliciter & prout iacet intelligatur. facit. l. codi-
cillis, in prin. ff. de usufr. leg. Secundo probatur in l. he-
redes mei. §. cum ita. ff. ad treb. ubi substitutus simplici-
ter uocatus fuit sub hac conditione, si uterque institut-
orum decederet, nec fuit expressum quod post mor-
tem ipsorum totum haberet: & tamen tex. ait quod sub-
stitutus in portionem utriusque uidetur uocatus, sed
non facit, nam immo ibi in totam hereditatem fuit ex-
pressim uocatus. Tertio est tex. in l. eum qui. ff. ad treb.
a contrario sensu. nam nisi expressim ad partem tan-
tum fuisset uocatus, innuitur quod totum habiturus
fuisset. Quarto probatur ratione, nam nulla alia ra-
tione ei, qui nouissimus decederet substituit testator,
nisi quod uoluit, ut post mortem hæredum omnium ad
substitutum tota hereditas perueniret, (post mortem
autem ideo dixit, quia primo dilexit institutos, deinde
substitutum. argum. l. Publius. ff. de condit. & dem.) nam
nisi testator in alteram tantum partem substitutum ad-
mitti uellet, certè tunc diceret post mortem Titii insti-
tuti aut fortè Seii instituti substituo Caium. ut, sic eius
iudicium esset certū appareret; persona certa, cui sub-
stitutum dare uoluerit ut l. si Titius ex parte. ff. de leg. 3.
& certè credendum est, quod si uni tantum per fideico-
missum substituere uellet, id nominatim & certo iudicio
fecisset, ut ab ipso dispositionis tēpore appareret, cui sub-
stitutum uoluerit dare, non autem id relinqueret sub
incerto

incerto mortalitatis casu: unde credendum est, ei, qui nouissimus decederet substitutum ea mente fuisse quod ad eum uniuersam hereditatem post nouissimi obitum pertinere uoluerit. Quinto est tex. in l. qui duos. ff. de uulga. in l. ex duobus eod. in prin. in l. pater filiam. §. fin. ad leg. fal. in l. qui duos de reb. dub. ubi ex duobus impuberibus substitutum dedi ei, qui nouissimus moreretur nec expressi quod post mortem nouissimi substitutus totum haberet: & tamen in dd. ll. deciditur quod si pariter obierint, tunc substitutus ad totam hereditatem uocabitur non secus quam si utriusque expressim esset substitutus. ratio autem (secundum omnes in l. eum qui. ff. ad treb.) erit ex præsumpta mente testatoris, qui ad substitutum totam hereditatem peruenire uoluisset creditur. Vnde siue alter prior decedat, tunc in hereditate nouissimi inueniet, & hereditatem seu portionem primi, siue pariter moriantur, tunc utriusque ex propria persona & immediatè succedet, quasi utrique substitutus, ea demum ratione, quod testator eum, qui post mortem nouissimi substituit utriusque portionem habere uoluit, licet id non expressit, quod uerum est etiā si diuersis temporibus impuberes moriantur, si tamen uter prior decesserit ignoretur. ut l. penul. de secundum tab. in princ. ff. qui tex. est not. ad hoc secundum Ias. in l. ex duobus. ff. de uulga. in princ. sic ergo & in proposito, si per fideicommissum ultimo morietū substituitur quis ex mente testatoris est, ut is utriusque institutorum portiones existente conditione habeat; licet id testator non expresserit, quia inter pupillarem & fideicommissariam ratio diuersitatis concludens nulla est, cum utraq; post portionem quæsitam uendicat locum, ut in alio proposito ait Alex. in l. pe. C. de impub. ergo & c. ut l. illud. ff. ad leg. aquili. Extat ergo quod substitutus ei, qui nouissimus obierit ad omnium portiones uidetur inuitatus quodque id procedit tam in pupillari quam in fideicommissaria. quod ultimum limita, nisi duobus concurrentibus. f. quod super sit alius filius testatoris quodque is si lius testatoris esset pariter ad eandem substitutionem pupillarem per testatorem adiunctus, licet contrarium teneant expressim Bar. in l. qui duos num. 3. ff. de rebus dub. glo. Bar. Paul. & Alex. col. i. in d. l. eum qui. ff. de iurei. & omnes doct. quos supra citauimus dum intelligunt quod d. l. Seia libertis. non procederet nisi cum testator ei, qui nouissimus decederet expressim substituit in uniuerso relicto nominatim adiiciens, quod is, qui nouissimus decederet totam hereditatem totumue legatum restitueret. & nostram opin. contra communem tenet Curci. Iunior in l. pe. C. de impuberum licet non ita declararet, nec fundet.

22
Iussus capere post mortem omnium amborum uel utriusque, an assimiletur ei, qui iussus sit accipere post mortem nouissimi quod non contra communem.

Adde quod idem eadē ratione erit, quando 22 per nomen collectiuum fit substitutio. ut si post duos institutos, dixi, si ambo, uel si uterque, uel si omnes decesserint. (nam iis tribus casibus idem indicatur. ut per Bar. in l. heredes mei. §. cum ita in fi. & ibi omnes. ff. ad Treb.) Titium substituo. Nam & tunc Titius ad omnium portiones uidetur inuitatus quod probatur eadem ratione. nam cum his casibus ut superius dixi in pupillari substitutione substitutus demum post mortem institutorum omnium inuitatus uidetur regulariter est eadem ratio, quæ in superiore exemplo. pro hoc facit. 4. fundamentum in superiore membro signatum. & facit. l. Lucius. §. Caio. ad trebeli. ff. facit. l. pe. C. de impub. & d. §. cum ita. Si ergo uerum est quod omnium portiones ad substitutum post mortem nouissimi peruenire uoluit ergo constat quod inter eos tacitas fecit substitutiones fideicommissarias, siue instituti essent inter se extranei ut sic ab intestato inuicem succedere non possent, siue etiam essent coniuncti, si tamē pupillarem ætatem egressi essent: & sic testari possent. Nam nisi ultimus primo morienti per fideicommissum substitutus uideretur, tunc parum prodesset uelle quod ultimus totum restituat, quandoquidem a testatore grauari non potuit, ni-

si quatenus ab ipso & ex eius iudicio accepit ut. §. primo. inst. de sing. reb. per. fid. rel. l. sed & si sic in fi. de leg. 3. ff. l. ab eo. C. de fideicommissi. quo fit ut si primò moriens cum esset coniuncto. i. cohæredi extraneo, intestatus uel alio quam cohærede instituto decederet, tunc, qui ultimus moreretur totum restituere non posset, cum partem tantum acceperit. sed & si a cohærede institutus esset ad huc partem tantum suam non cohæredis restituere teneretur, quia partem cohæredis, quam casu; non iudicio testatoris accepisset restituere non teneretur. ut d. l. sed & si sic in fi. Sed & si instituti essent coniuncti, puta fratres, tunc siue primò decedens alium instituisse quam cohæredem, tunc cohæres partem, quam non accepit restituere non teneretur. ut d. §. i. de sing. reb. per. fideicommissi. rel. siue cohæredem instituisse, uel eum ab intestato hæredem reliquisset, ad huc partem cohæredis, quam iste grauatus casu, non iudicio testatoris accepit, restituere non teneretur. ut d. l. sed & si sic. facit quod in alio proposito ait Soci. in l. qui duos in prin. de reb. dub. col. 2. ad fi. ergo in omnibus his casibus oportet dicere quod instituti inter se uideantur tacite per fideicommissi. substituti, ut seruari possit uoluntas testatoris uolentis quod post mortem nouissimi tota hereditas ad substitutum pertineret. & ita procedit & intelligo. d. §. Seia libertis. Vnde infero quod ille tex. potest intelligi indistinctè, quando instituti erant extranei. Item quod indistinctè procedat etiam si instituti essent inter se coniuncti & testatori quoque si tamen egressi essent pupillarem ætatem, ut l. si essent filij testatoris: quod si essent & filii testatoris & impuberes, tunc inter se per fideicommissi. substituti non uiderentur, sed testator uideretur ius legitime successione seruare intactum uoluisset; idque ea ratione receptum est quod filii instituti magis dilecti censentur, quam extraneus substitutus. ut l. pe. in ratione sui. C. de impub. l. si is qui ducenta. §. Item si pater. ff. de reb. dub. & argum. l. cum auus. ff. de cond. & dem. quo fit, ut si alter ex impuberibus institutus decedat ad eius portionē frater superstes excluso substituto admittatur ab intestato, in cuius hereditate si is quoque impubes decesserit, & primò morientis impuberis portionem inueniet substitutus; quo fiet, ut ipse nullatenus fraudatus uideatur, si quādo conditio substitutionis existerit utroque impubere moriente: itaque hoc casu ideo tacite non uidetur facta fideicommissi. substitutio inter impuberes, quia licet ex quo testator ultimo morienti substituit, uideatur uelle, ut totum ad fideicommissarium perueniat, tamen id eueniet etiam si fideicommissaria substitutio inter impuberes facta non uideatur, cum in posteriori hereditate & prioris portionem substitutus reperitur fiet. ita intelligo. l. qui duos de uulga. l. uel singulis eod. §. uel singulis. de pupill. l. qui filiam. §. fin. ad l. fal. l. qui duos. ff. de reb. dub. l. pe. de secundum tab. in quibus. ll. non interpretamur substituti fideicom. tacite factam fuisse inter impuberes, quia cum substitutus utriusque portionem modo prædicto habere possit absque eo quod tacita illa substitutio facta intelligatur, meritò non intelligitur eo quod per prædicta necessaria non est respectu substituti ergo & c. ut l. hæc stipulatio. §. diuus. ff. ut leg. nom. caueatur. at in d. §. Seia. hæc interpretatio necessaria est, ut dixi, ut uoluntas seruatur testatoris. & meus intell. ad d. §. confirmatur per l. iam hoc iure. de uulga. l. quamuis. C. eod. l. in testamento. ij. C. de test. mil. in quibus sub uulgari expressa tacite continetur & pupillaris, & sub pupillari uulgaris. hæc sunt ex mente doctorum.

In his tamen omnibus cōtrarium uidetur tenere Bar. in l. qui duos. ff. de reb. dub. nu. 3. glo. Bar. Paul. & Alex. in l. eum qui. ff. ad treb. & dux glossæ in d. §. Seia libertis dum uolunt quod fideicommissaria tacita, quæ ibi inter grauatos subintelligitur non inducitur propter uerbum nouissimo. i. propterea quod nouissimus grauatus

Si fuerit,

fuerit, sed propterea quod fuit prohibita alienatio.

Adde Alex. in l. pater filiam. §. si. ff. ad leg. fal. Alex. in l. potest. ff. de uul. & ibi Ias. num. 8. 9. & 10. Ias. in l. pen. C. de impub. num. 8. Ripam in l. hæredes mei. §. cum ita num. 18. ff. ad treb. & omnes, quos supra citavi. ex quorum dictis colliguntur hæc communes conclusiones.

In hereditate si duo sint instituti, & iussi, ut qui eorum nouissimus decederet, is per fideicom. hereditatem restitueret. simpliciter hoc casu non uidetur inter grauatos facta tacita eademque reciproca fideicommissaria ut qui prior decederet is alteri restitueret suam portionem. Vnde inferitur quod qui eorum prior decederit is superstiti nil restituet. Inferitur secundò quod nil quoque restituet fideicommissario substituto. Inferitur tertio quod qui nouissimus decederit non totam hereditatem, sed suam tantum portionem restituet. hæc omnia firmant doct. per tex. in d. l. eum. ff. ad treb.

Quæ omnia intellige primò, quando fideicom. substitutio fit ita, is qui nouissimus decederit restituat. intellige secundò, quando substitutio fideicom. fit uniuersaliter, puta si omnes primo nominati decederint restituant. Intellige tertio, quando fieret collectiuè, puta, si ambo nominati decederint restituant. Intellige quartò quando fieret distributiuè, puta si uterque decederit restituat (uerbum enim uterque est distributiuum & collectiuum ut per Ripam in d. §. cum ita col. i. & 2.) ratio horum est, quia hi tres casus posteriores æquiparantur priori casui. cum dixi, qui nouissimus decederit restituat secundum Bar. & omnes in l. hæredes mei. §. cum ita. ad fi. ff. ad treb.

Secundò & principaliter prædicta omnia intellige procedere in legatis, nõ secus quàm in hereditatibus, quod rursus quadrupliciter uerificatur, siue substitutio fiat per uerbum qui nouissimus, siue fiat uniuersaliter, siue collectiuè, siue distributiuè. hæc omnia intellige secundum easd. communes op. quando substitutio fit simpliciter, secus autem si fieret expressim in tota hereditate uel toto legato. nam si primo nominati iussi fuerint restituere totam hereditatem, tunc inter eos tacita fideicommissaria facta uidetur, ratio, quia qui posterior decederet non posset totam hereditatem restituere, nisi is qui prior obiret suam portionem huic superstiti restituisset, ut sic is utranque restituere posset: itaque præmoriens suam portionem superstiti & ultimus moriens utranque fideicommissario restituet. Intellige primò cum fit substitutio fideicom. per uerbum qui nouissimus. Secundò cum fit uniuersaliter. Tertio cum fit collectiuè. Quartò, cum fit distributiuè. Postremò quod procedat in legatis non secus quàm in hereditatibus. ita procedit tex. in d. §. Seia libertis. per quem tex. hæc omnia firmat communiter doct. Hæc omnia extenduntur ut procedant etiam in directa pupillari. nam si dixi, ei, qui ex impuberibus nouimus decederit Tirus hæres esto in tota hereditate mea. tunc qui, prior decessit uidetur grauatus per fideicom. ut superstiti fratri suam portionem restituat; ut sic ultimus morienti possit substitutus in tota hereditate testatoris succedere. ita firmat Bar. in l. potest. cum l. seq. ff. de uul. cum quo est communis opin. secundum Ias. ibid. num. 10. & sentiunt omnes doct. quos supra citavi. Intellige ex mente omnium.

Primò, quando substitutio pupillaris fit per uerbum ei qui nouissimus, &c. ut dixi. Secundò, etiam si fieret uniuersaliter, puta si omnes impuberes in pupillari ætate decederint substituo in tota hereditate. Tertio, intellige etiam si fieret collectiuè, puta, si ambo impuberes in pupillari ætate decederint substituo in tota hereditate. Quartò, etiam si fieret distributiuè, puta si uterque in pupillari decederit substituo. ita tenent Bar. & communis opin. arg. d. §. Seia libertis.

Nos autem aliter distinguimus. nam aut sumus in substitutione fideicommiss. & tunc, aut primo nominati expressim iussi sunt, ut qui eorum nouissimus decederet

totum restitueret: & tunc uera sit communis opin. ut inter primo nominatos inuicem facta uideatur tacita substitutio, ut & prior decedens portionem suam superstiti, & ultimus moriens utranque fideicommissario restituat: idq. intelligendum quadrupliciter, primo, quando grauati sunt per uerbum qui nouissimus &c. Secundò, quando uniuersaliter grauati sunt. Tertio quando collectiuè. Quartò, quando distributiuè. Postremò, ut idem sit in legatis, non secus quàm in hereditate.

Quòd si 23 primò, nominati non expressim iussi sunt ut qui ultimus decederet is totum restitueret, sed simpliciter, seu indefinitè iussi sunt, ut qui nouissimus decederet is hereditatem restitueret; tunc teneo contra communem ut inter eos inuicem facta uideatur substitutio. unde inferitur contra communem quòd primus moriens portionem suam superstiti restituet. Secundò inferitur contra communem quòd secundus moriens non suam tantum sed utranq. portionem fideicommissario restituet. Id efficaciter 24 probat. d. §. Seia libertis, in uerb. eum fundum. ubi patet quòd primò nominati non fuerint iussi, ut qui nouissimus decederet totum integraliter uel uniuersaliter restitueret, sed simpliciter ut fundum restitueret non adiciendo totum idque animaduertens Ias. in d. l. potest in fi. ff. de uul. ait quod per hoc ipse turbatur in defensione communis opin. licet doct. ex illo met tex. contrarium falsò opinentur.

Secundò, patet etiam ex ratione illius met tex. ibi in secunda autem adiecit uerb. qui ultimus decederit, non enim tex. se fundat eo quòd nouissimus expressim iussus fuerit integraliter restituere, sed in eo quòd testator iusserit ut qui nouissimus decederet is restitueret. Tertio per l. codicillis. in primo resp. ff. de usufr. leg. ubi qui nouissimus decederet iussus fuit simpliciter fundum restituere. & tex. ait quòd totum restituet. & licet ibi testator expresse quòd prior decedens is superstiti restitueret portionem suam, tamen intelligo, quòd ibi testator expresse explanauit; illud quod etiam si non exprimeret à lege sub intelligebatur, ut rectè inuenienti apparebit ex illo tex. iuncto. d. §. Seia libertis.

Quartò, quia 25 cum grabatur ultimus moriens semper intelligitur substitutus in re dubia & regulariter inuitatus ad omnium portionem, non ad portionem tantum ultimi morientis. ut probat tex. in l. ex duobus in princ. & in l. qui duos. ff. de uul. in l. qui duos. ff. de reb. dub. l. pater filiam. §. fin. ff. ad leg. fal. l. pen. in prin. ff. de secundum tab. ut supra latius induxi, ubi etiam adieci, optimam rationem, quæ quinti fundamenti loco erit. Quinto ergo probatur apertè. nam qui simpliciter iussus est restituere is quo ad iuris effectum & potestatem similis est ei, qui totum integraliter expressim nominatimq. iussus est restituere, cum 26 rei simpliciter prolatæ appellatione res tota subintelligatur. tex. in l. Me uio. in princ. in uerb. totus. ff. de leg. 2. l. coniunctim. ff. de leg. 3. l. si separatim. in uerb. totus. ff. de cond. & dem. l. si ita scriptum. in uerb. ex ass. ff. de hæ. inst. l. j. §. si in uerb. totus. ff. de usufr. accres. l. inde Neratius. in uerb. in solidum. eod. tit. l. cum quæstio C. de leg. §. si ead. inst. eod. l. qui usumfructum. ff. de uerb. oblig. in uerb. totum. l. si quis cum totum. ff. de excep. rei. Iud. tradunt communiter doct. in l. serui electione. §. finali. ff. de leg. j. ubi latè Ias. post Bar. Imol. Paul. & alios ibi, ergo qui simpliciter hereditatem iussi sunt restituere, uirtualiter satis uidentur iuberi ut uniuersam restituant hereditatem, sicq. quo ad iuris effectum nil refert, an qui nouissimus decederit hereditatè simpliciter iussus sit restituere, an uerò expressim iubeatur hereditatem totam integram quo restituere. Tenendo 27 hanc partem ad tex. in d. l. eum. ff. ad Trebeli. quæ decepit doct. facillima est responsio. nam loquitur non quando is qui nouissimus decederit iussus fuit expressim totum integraliter restituere, non quoque quando iussus fuit simpliciter hereditatem

23
Restitue-
re si iussus
sit qui no-
uissimus de-
cesserit ex
pluribus
tunc inter
illos taci-
ta fideicom-
missaria fa-
cta uide-
tur contra
communem.

24
Intell. §.
Seia liber-
tis.

25
Indefinita
æquipollet
uniuersali.

26
Totum in
telligitur
rei simpli-
citer lega-
ta appella-
tione.

27
Intell. l.
eum. ff. ad
treb.

rem restituere, quo casu iussus etiam uideretur totum restituere, (ut diximus) sed loquitur quando particulariter iussus fuit suam tantum portionem restituere: quo casu cum pars tantum ultimi morientis indubitanter ueniat restituenda, non est necesse, ut pars pramorientis ad ultimo morientē ex fideicommissio perueniat. ita loquatur. d. l. eum. Itaque 28 sunt tres, primus casus est, quando expressim totum integraliter nouissimus moriens iussus fuit restituere: & tunc secundum communes & secundum nos primò nominati uidentur inter se tacite per fideicommissum substitui. Secundus, quando nouissimè moriens simpliciter iussus fuit restituere, & tunc inter primo nominatos inuicem uidetur facta substit. fideicommissum secundum nos contra communem. Vnde primò contra communem inferitur, quòd primi morientis portio ad superstitem pertinebit. Secundò, contra communem inferitur quòd post mortem ultimi non eius tantum portio, sed etiam pramorientis portio ad substitutum fideicommissum pertinebunt. Tertiò, contra communem inferitur idem fore non solum in hereditatibus, sed etiam in legatis. Et pro nobis etiam facit tex. in d. l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad Treb. ubi qui ultimus decederet iussus fuit expressim ut totum integraliter restitueret, & tamen quia còditio in persona unius ex primo nominatis defecit, pars tantum restituitur, nò secus quàm si simpliciter iussus fuisset ultimus moriens hereditatem restituere: itaque dictio totum nil operatur, quia sensus totum restituere iubentis est, ut si còditio extiterit in persona utriusque tunc totum restitua- tur, sin autem in persona unius, tunc pars tantum restitua- tur: sicque dictio totum in suas singularitates resol- uatur. argumen. l. 2. ff. de cond. inst. l. falsa. §. si de cond. & dem. nec maioris potestatis sit quàm si simpliciter restituere iussus fuisset. argumento. l. Lucius. §. Caio. ff. ad Treb. l. fin. §. filium. ff. de leg. 2. l. heredes. §. cum ita. ff. ad Treb. Octauo, & ultimo probatur nostra opin. per. l. codicillis. in uerb. hoc amplius in uerb. post mortem eo- rum. ff. de usufr. leg. & in d. l. Lucius. §. Caio, & d. l. fin. §. filium. ut per te potes inducere.

Hæc quando nouissimus iussus fuit restituere, si dixi ut post mortem utriusque uel amborum uel om- nium primò nominatorum (& sic uniuersaliter uel col- lectiue, uel distributiue) restitueretur hereditas tota uel legatum totum, tunc in his tribus casibus commu- nis op. tenet ut in locis supra allegatis & per. Curti. Iu- niorem Alex. Corn. Deci. & Ias. in l. pen. C. de impube- rum. quòd inter grauatos tacita substitutio facta uide- tur, & consequenter quòd inde inferitur post mortem primi eius portio superstiti accedat & non substituto, post mortem autem nouissimi utraque, portio ad substi- tutum pertineat. ego autem intelligo quòd post mortē primi statim eius portio ad substitutum, non autem ad coniunctum superstitem pertineat ut in l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad Treb. a contrario sensu. ubi eū qui prior decederet iussu, ut portionem suam superstiti restitue- ret, ultimus autem totam hereditatem fideicommissum restitueret: & tamen in persona unius uerificatur còditio. Item & secundo innuit ille tex. quòd nisi facta esset ex- pressim reciproca substit. fideicommissum tunc post mortem primi statim admitteretur fideicommissum substit. & rectè, quia sensus dicentis, si omnes decesserint omnem hære- ditatem restituant, nullus alius esse uidetur, nisi quòd omnibus morientibus, omnes portiones restituantur: uel uno uel quibusdam morientibus, tunc eius uel eorū portiones restituantur. Secundo per. l. Lucius. §. Caio. ff. ad Treb. l. fin. §. filium. ff. de leg. 2. ubi iussu restituere post mortem suam & post cuiusque mortem statim fideicommissum admittitur, & licet ibi non uniuersaliter sed indefinitè tantum fuerint grauati respectu tam persona- rum quàm portionum, dicquòd indefinita respectu rei æquiualeat uniuersali. per. l. Meui. in princ. ff. de leg. 2. cum multis conc. quas supra. all. idem etiam respectu

personarum. l. si plures. ff. de leg. 3. l. si pluribus. ff. de leg. 2. Et faciunt pluraque fund. eorum, quæ supra adduxi- mus. Ad. l. Titia Seio. §. Seia libertis. resp. quòd loqui- tur quando substitutio fit ei, qui nouissimus. Vnde in certis & indubitatis non est locus coniecturis. sicque cum ei tantum & expressim, qui ultimus moreretur sub- stitui: post mortem primi non potest substitutus admit- ti. hic autem potest, quia licet post omnium mortem substituerim, tamen intelligitur quòd pluralitas resoluitur in suas singularitates. l. falsa. §. fin. ff. de cond. & dem. Et considera quòd portio primi morientis pertinere debet ad hæredes ipsius, aut ad coniunctum, aut ad fidei- commissum. Ad hæredes ipsius non potest pertinere, quia eos testator expressim excludere uoluit, adiciendo sub- stitui. fideicommissum ut per totum. C. & ff. ad Treb. non quo- que potest pertinere ad coniunctum, quia testator gra- uando primò nominatos non uoluit eorum ius augere sed minuire. l. cohæredi. §. cum filia. ff. de uulga. l. quo- nam. l. scimus. §. cū autem. C. de inoff. test. sed si graua- men impositum non esset, tunc portio pramorientis nò augeret portionem superstitis, sed transiret ad hæredes morientis. ergo &c.

Supereft ergo, ut ea portio necessariò ad substit. fidei- commissum debeat transuolare. Nec ad rem pertinet quod uerba repugnare quodammodo uideantur, tum quia in fideicommissum mens testatoris potius quàm uerba spectan- da est. ut d. §. cum ita. tum quòd illa pluralitas ex legis interpretatione resoluitur in suas singularitates. d. l. falsa. d. l. 2. ff. de cond. inst. sicque improprietas (si quæ erat) euadit & saluatur.

Quid autem si 30 dixit testator quòd post mortem omnium & sic uniuersaliter uel amborum & sic collecti- uè, uel utriusque & sic distributiue hereditas lega- tumue restitueretur; nec adiecit expressim totam hæ- reditatem totumue legatum, sed indefinitè tantum. an post primi decessu statim admittatur substitutus fidei- commissum per Ias. in l. potest. de uulga. post Alex. & alios ibid. Ias. post Alex. & alios ibi in l. pe. C. de impuberum. ubi Curti. Iunior Deci. Corn. magis communis opin. est quòd admittatur, quòd secundum nostram sententiam erit indubitatum licet & in hoc casu quam plures, quos ipse refert tenent contrarium.

Illud autem 31 non est prætermittendum quòd quā- do fideicommissaria ita facta fuit, quando primi hono- rati decesserint restituant Titio. Vel quando prædicti decesserint, uel quando primus & secundus decesserint, uel quando post mortem eorum restitui iussi, uel quan- do, dixi, si primus decesserit & secundus decesserint, uel quando dixi, si primus item secundus decesserint, uel etiam repetitiue ut in terminis casus decimi, undeci- mi & 5. & 6. supra relatorum. & idem etiam si fiat indefi- nitè, aut simpliciter, aut solutè ut in terminis casus. 14. supra relati & casus etiam 17. Sunt, qui uelint fideicom- missarium nò statim post mortem cuiusque admittendū sed demum post mortem uniuersorum. ita Bar. in l. qui- dam testamento. ff. de uulgari. cuius op. communis est se- cundū Ripam num. 136. in d. l. heredes mei. §. cum ita. Sed contrarium ut post mortem cuiusque fideicommissa- rius admittatur, tenet Alex. in d. l. quidam testamento. idque firmat esse receptius & ibi etiam Ias. idem Alex. conf. 91. n. 7. lib. j. & hæc pars longè uerior est per omnia fundamenta, quæ enumeramus supra in casu. 18. & quæ in fortioribus terminis proximè tenuimus, & quæ plene diximus supra dum de uulgari simpliciter facta loque- batur: & quidem in hac substitutione fideicommissaria & reliquis substitutionibus, quæ post aditam heredita- tem locum habent (qualis est compendiosa, pupillaris, exemplaris, directaq; militaris) est longè facilius pro- substituto, ut statim post mortem cuiusque admittatur respondendum, quàm in uulgari, & reciproca, & infor- ni substitutione, quæ ante aditam tantum hereditatē locum habent, ratio differentia, quia 32 substitutio

30
Quid si
uerbum,
totum, non
sit adiectū
& tunc
post mortē
cuiusque
ex primo
nominatis
admittitur
substitutus.

31
Substitutio
omnis, quæ
post adita-
tam heredi-
tatem lo-
cum habet,
si pluribus
fit post
mortem cu-
iusque ad-
mittit sub-
stitutum,
secus in sub-
stitutioni-
bus, quæ
ante adita-
tam tantum
hered. lo-
cum habet,
est q; egre-
gia quæst.

32
Vulgari
substit.

§. ij. nes,

De subsidiaria subst.

*similes ad
diuersum
finem sunt
quam fi-
deicommis-
saria & si-
miles.*

*33
Voluntas,
ueri simili-
tudo, uer-
ba, ut inter
se praefer-
antur.*

nes, quæ ante aditam hæreditatem locum habent sunt quasi subsidiariæ factæ quidem non tam ut primò nominatis fiat præiudicium aut damnum, quàm ut testamento subueniatur, ne si fortè primò nominati noluerint, aut non potuerint relictum acquirere, testamentum caducum irritumque fiat. argumento in prin. inst. de uulgari. & in princ. & §. j. C. de cad. toll. Quæ ratio cessat in fideicommissaria & reliquis substitutionibus, quæ post aditam tantum hæreditatem, uel quando post aditam tantum hæreditatem locum habent. nam ex primo nominatis postquam unus adiuuit hæreditatem iam totum testam. in tuto est. l. apud Iulianum. §. idè Iulianus. ff. ad Trebeli. l. 1. 2. & 3. l. si ex parte. l. si solus. ff. de acq. hæ. ergo testator, qui iussit ut primò nominati, qui iam adierant sicque suum testam. in tuto erat adhuc morientes restituerent mihi hæreditatem, non quidem in subsidium loci testamenti, quod iam firmum erat id cessisse uideri potest, sed solum ut mihi consuleret etiam in grauamen & læsionem primi nominati, (est enim fideicommissaria & reliquæ substitutiones, quæ post aditam hæreditatem locum habent grauamen. argumento. l. co. hæredi. §. cum filiar. ubi plenè per doct. ff. de uulgari & per doct. communiter in l. ex tribus (de inoff. testam.) ergo cum istæ substitutiones, quæ post aditam hæreditatem locum habent fiant in meram utilitatem substitutorum inque læsionem eorum, qui primò nominati fuerant, consequens est ut post mortem cuiusque substitutus admittatur potius quàm hæres ipsius morientis. Nam ordo uoluntatis testatoris is fuit, ut magis dilexerit primò nominatum quam substitutum magisque substitutum quam hæredem primò nominati, sicque postquam primò nominatus per totum tempus uite suæ emolumentum potitus est locum facit substituto. Vnde si ipse substitutus uiuo primò nominato decederet, nihil transmitteret, hoc est illam spem non transmitteret ad hæredes suos. §. si autem aliquid sub conditione. C. de cad. toll. iuncta l. hæres meus. ff. de condi. & dem. sicque hoc casu, si concurrerent hæres primò nominati & hæres fideicommissarii, præferetur hæres primi nominati: ut quemadmodum inter ipsos principales primò nominatus præferatur substituto, ita & inter eorum hæredes data paritate terminorum præferatur hæres primò nominati hæredi substituti. Hæc omnia diuersa sunt in substitutione uulgari pluribus facta, quæ uniuerso gradu & sic ueluti in subsidium facta uidetur, ut dixi: & sic etiam si uerba in proprium tamen ex mente testatoris uerisimili pro primò nominatis respondendū est. itaque si post duos hæredes scriptos dixi, si hæredes non erunt, aut si omnes hæredes non erunt substituo. uel si ambo, uel si uterque &c. altero repudiante uerum est ambos omnes uel utrumque hæredes non fuisse, sicque uerum est uerificatam esse conditionem sub qua substitutus uocatus fuit, & tamen eum non admittimus (ut supra dixi in uulgari) quia à proprietate uerborum recedimus ex uerisimili mente testantis, quæ uerisimilitudo colligitur ex supra dicta ratione. Per contrarium in substitutionibus, quæ post aditam etiam hæreditatem locum habent, si dixi, si omnes, uel si ambo, uel si uterque, uel si primo nominati decesserint, restituant. altero decedente non est uerum primo nominatos decessisse & longè minus uerum omnes primò nominatos uel ambos uel utrumque decessisse: & tamen admittimus substitutum statim contra uim uerborum ex uerisimili mente testantis collecta ex ratione præmissa, quia 33 in omni dispositione principem locum tenet uoluntas di lucida, sequentem uerisimilitudo, ultimum proprietates uerborum. l. in conditionibus primum locum. ff. de cond. & dem. l. licet imperator. ff. de lega. i. d. §. cum ita in l. hæredes mei. l. pe. C. de impu. uerbo cogitasse. ratio, quia uerba, quæ indicarent, non quæ impediunt uoluntatem nostram reperta sunt secundū Ciceronem in oratione pro Cæcinnā. l. Labeo. ff. de sup. leg. ergo cum atti-

gerimus materiam hanc iuxta superiora reuoco in dubium 34 intell. l. eum qui. ff. ad treb. cum. l. qui duos. de reb. dub. l. qui duos & l. ex duobus. de uulg. l. pe. in pri. de secundū tab. l. pater filiam. §. si ad legem falcid. Nam 35 in l. eum qui dicitur, quod si ei qui nouissimus decesserit substitutus sum, & ambo simul pereant, nil habebit. at in l. qui duos cum simi. dicitur contrarium. l. quod totum habebit. solu. secundum doct. aliud in fideicommissaria, ut l. eum qui. aliud in directa pupillari. ut l. qui duos. cum simi. infertur quod l. eum qui. quæ loquitur in fideicommissaria tantum non haberet locum in pupillari directa. infertur quod l. qui duos. cum simi. quæ loquuntur in directa pupillari, non haberet locum in fideicommissaria. solu. puto falsam & consequenter illationes. Nam l. eum qui procedit quando in parte tantum ultimi expressim facta fuit substitutio, ut tenet gl. ibi in prima sol. similis glo. in l. ex duobus. in prin. ff. de uulg. tenet Bal. in d. §. Seia libertis. At l. qui duos. cum simi. loquuntur, quando simpliciter substitutio facta fuit, quo casu in totum facta uidetur, siue finis in pupillari directa, siue etiam in fideicommissaria. infero quod l. eum qui, quæ loquitur tantum in fideicommissaria haberet etiam locum in directa pupillari data paritate terminorum (s. si in parte tantum eius impuberis, qui nouissimus moreretur expressim facta esset pupillaris. hoc secundo contra doct. Infero quod l. qui duos cum simi. quæ loquuntur in directa tantum pupillari haberent etiā locum in fideicommissaria data paritate terminorum. s. quod impuberes, quorum nouissimus morienti per fideicom. substitutus essem pariter periissent, quia nulla differentia ratio est, ergo &c. ut l. illud. ad leg. aquili. secunda sol. quam dederit gl. Bar. Albe. & Dinus in d. l. eum qui. & gl. Bar. nume. 3. & ibi Dinus in l. qui duos. de reb. dubi. est quod ibi in l. eum qui. mater erat in medio, secus in l. qui duos. infertur quod l. eum qui. non procederet si mater in medio non esset. infertur quod l. qui duos cum simi. non procederent si in medio esset mater. solu. in se uera non est, retento meo intell. Præterea constat quod magis dilexit testator substitutum quàm uxorem impuberum matrem. primum consequens non est uerum, quia etiam si mater in medio non esset adhuc fideicommissarius nil petere posset, cum non posset de iure suo euidenter docere. ut notant Bar. Alberi. & alii in d. l. eum qui. Vnde subinfero quod l. illa procederet etiam si mater non esset in medio. nam ibi non mater, sed incertitudo excludit substitutum, hoc secundo contra doct. Secundo consequens uerum non est, nam etiam si mater existeret in medio ad huc militat duæ rationes substitutum admittentes, prima, quod ipse fuit magis dilectus à testatore quàm mater impuberum, quod pater, quia substitutum uocauit matre præterita. secunda ratio, quia proprietates sermonis magis admittit, quàm excludat substitutum. ut ait. d. l. qui duos. cum conc. & in specie has duas rationes notat Pau. in d. l. eum qui. uide cum pro substituto sint & uerba & mens testatoris quid ultra? certe nil. fateor tamen quod 36 doct. communiter tenent quod d. l. eum qui non procederet in directa pupillari. nam si ei qui ex impuberibus ultimus decederet pupillariter in sua tantum portione, uel hæreditate substitui, tunc licet non appareat uter impubes nouissimus decederet substitutus admitteretur ad utranque hæreditatem. i. ad impuberis utriusque hæreditatem. argum. d. l. qui duos. cum conc. ita Bar. in d. l. qui duos num. 3. ff. de reb. dub. glo. Bar. Paul. & Alex. qui hanc sol. dicit communem in l. eum qui supra all. Ripa in l. hæredes mei. §. cum ita col. si. ff. ad Treb. sentit Paul. & communiter doct. in d. §. Seia libertis. communiter doct. in l. pater filiam. §. si. ff. ad treb. sed hæc op. ut probauit uera esse non potest, quia tunc substitutio pupillaris cum de iure suo certitudinariè docere non possit, nec ad utranque portionem seu hæreditatem uocatus uideri possit, quia ad alteram tantum expressim fuit

34
Intell. l.
eum qui. ff.
ad treb.

35
Fideicom.
facta in
portione
tantum ul-
timi mo-
rientis non
quam trahi-
tur ad ut-
tranq. por-
tionem. con-
tra commu-
nem. &
idem in pu-
pillari si-
militer con-
tra commu-
nem.

36
L. eum qui.
ff. ad treb.
procedit
etiam in pu-
pillari da-
ta parita-
te termina-
rum. con-
tra commu-
nem.

fuit uocatus, ceterè utranque ei concedere ridiculum
 esset: alteram uerò tantum ei dare non possumus, quia
 ut dixi. ultra fuerit non apparet. Nec obs. d. l. qui duos
 cum conc. quia loquitur ut dixi, ubi licet ad ultimi tan-
 tum morientis portionem substitutus inspectis uerbis
 uocatus fuit, tamen inspecta mente ad utranque sub-
 stitutus uidebatur. Ex superioribus 37 inferitur not.
 limi. ad. d. l. qui duos cum conc. scis enim fratres etiam
 utrinque coniunctos non excludere autem nec auiam à
 fratris successione, immo 38 ipsi admittuntur simul
 cum auctore uel auia per capita diuisa hæreditate. gl. in di-
 cta auth. defuncto. C. ad tertuli. & in nouella unde dedu-
 citur. quam opinionem sequuntur in dict. auth. defun-
 cto. Bar. Paul. Salic. & Corne. post alios communiter Ni-
 colaus de Vbal. de success. ab intest. 2. parte q. 2. & hanc
 esse communem opinionem firmat Bal. in consi. 268. uo-
 lu. 4. ergo si 39 is cuius de successione agitur habe-
 bat duos filios impuberes, quibus pupillariter substi-
 tuit hoc modo, ei qui nouissimus decesserit substituo
 tunc cum ad primi impubere morientis successione
 ab intestato uocentur non solus impubes superstes, sed
 etiam auus uel auia testatoris non potuit testator ueri-
 similiter cogitare quòd præmorientis hæreditas ad su-
 perstitem peruentura esset ex toto, ut per hoc in ulti-
 mi morientis hæreditate utranque hæreditatem inueni-
 ret substitutus, sicque locum non habebit. d. l. qui duos.
 cum conc. quinimmo utranque hæreditatem substitutus
 habere non poterit, sed tantum ultimi morientis, hoc
 primo: sed nec ultimi morientis hæreditatem habebit,
 si non appareat uter prior decesserit per. d. l. eum qui. &
 sic limitatur ut dixi. d. l. qui duos. cum conc. hoc secun-
 do. Secundo etiam inferitur ex superioribus not. limi.
 ad. d. l. qui duos. etenim constat iure regio à successio-
 ne ab intestato decedentis omnino excludi fratres etiam
 utrinque coniunctos, si sit superstes aliquis ex parenti-
 bus defuncti Tauri. lex. 7. quod & prius receptum erat
 sicuti probat. l. i. tit. 6. lib. 3. fori ergo inspecto iure regio
 si quis habens parentes & duos filios impuberes in pote-
 estate eis pupillariter substituat, ita, ei qui nouissimus
 decesserit substituo. tunc cum ad primi impubere mori-
 entis successione ab intestato uocentur non solus im-
 pubes superstes, sed etiam parentes ipsius testatoris, non
 potuit testator uerisimiliter cogitare quòd præmorien-
 tis hæreditas ad superstitem peruentura esset ex toto,
 ut per hoc in ultimi morientis hæreditate utranque hæ-
 reditatem inueniret substitutus sicque locum non habe-
 bit. d. l. qui duos. cum conc. quinimmo utranque hære-
 ditatem substitutus habere non poterit, sed tantum ulti-
 mi morientis, hoc primo. sed nec ultimi morientis hæ-
 reditatem habebit, si non appareat uter prior decesserit
 per. d. l. eum qui. & sic limitatur ut dixi. d. l. qui duos. cum
 conc. hoc secundo. tertio, inferitur ex superioribus al-
 tera lim. ad. d. l. qui duos. scis quòd intestato qui dece-
 sit absque parentibus fratres utrinque coniuncti suc-
 cedunt æqualiter exclusis fratribus cognatis tantum,
 uel agnatis. authent. cessante. C. de suis & legit. hæ-
 re. libro regiarum legum. 5. tit. 13. part. 6. ergo si duos im-
 puberes filios testator habebat in potestate ex diuersis
 tamen matribus, & alteruter ipsorum habebat alios fra-
 tres utrinque coniunctos, tunc cum ad primi impube-
 ris morientis successione ab intestato uocentur, non
 solus impubes superstes, sed potius alii fratres utrinque
 coniuncti: non potuit testator uerisimiliter cogitare quòd
 præmorientis hæreditas ad superstitem peruentura es-
 set ex toto, ut per hoc in ultimi morientis hæreditate
 utriusque hæreditatem inueniret substitutus, sicque lo-
 cum non habebit. d. l. qui duos. cum conc. quinimmo
 utranque hæreditatem substitutus habere non poterit,
 sed tantum ultimi morientis hoc primo, sed nec ultimi mo-
 rientis hæreditatem habebit si non appareat uter prior
 decesserit per. d. l. eum qui. & sic limitatur ut dixi. d. l.
 qui duos. cum conc. hoc secundo. Quartò inferitur al-

tera limitatio ad. d. l. qui duos. cum conc. tamen scis fi-
 lios fratris præmortui admittendos esse ad successione
 patris intestato defuncti fratribus quibusdam relictis
 cum superstitibus patris in eam partem ad quam eorum
 pater admitteretur: & sic in stirpem auth. cessante. C.
 de suis & legit. heredibus. dicta regia. l. 5. quod expres-
 sim cautum est in l. 5. Tauri. ergo si habebat testator
 duos filios impuberes, & ex altero filio præmortuo ha-
 bebat nepotes, & ei, qui ex impuberibus ultimus mo-
 reretur, dedit substitutum pupillarem; tunc cum ad
 primi impubere morientis successione ab intestato uo-
 centur, non solus impubes superstes, sed etiam nepo-
 tes ex fratre præmortuo non potuit testator uerisimili-
 ter cogitare quòd præmorientis hæreditas ad supersti-
 tem peruentura esset ex toto: ut per hoc in ultimi mo-
 rientis hæreditate utranque hæreditatem inueniret sub-
 stitutus, sicque locum non habebit. d. l. qui duos cum
 conc. quinimmo utramque hæreditatem substitutus
 habere non poterit, sed tantum ultimi morientis. hoc
 primo. sed nec ultimi morientis hæreditatem habebit
 si non appareat uter prior decesserit per. d. l. eum qui. &
 sic limitatur ut dixi. d. l. qui duos cum conc. hoc secundo.
 Quintò, inferitur quòd. d. l. qui duos. cum conc. non pro-
 cedunt, quando impuberes alios fratres haberent, ad
 quos etiam hæreditas præmorientis ab intestato posset
 pertinere, quia tunc cessaret ratio, in qua dicta. ll.
 fundantur.

Quod dicitur 40 quòd pluralitas resoluitur in suas
 singularitates, intellige id procedere, non tam ex pro-
 prietate uerborum quam ex legis interpretatione. ita
 Curti. Iunior in l. pe. in pr. C. de impub. post Ias. in l. Gal-
 lus. §. quid si is. ff. de lib. & post hu. & post Felinum in c.
 omnis prima distinctione & ita debet intelligi. l. 2. fin. ff.
 de condi. inst. l. falsa. §. fin. ff. de cond. & dem. l. heredes
 mei. §. cum ita. ff. ad treb. l. Stichum qui meus erit. ff.
 de leg. j. l. Lucius. §. Caio. ff. ad Treb. l. si. §. filium. ff. de le-
 ga. 2. ratio, quia pluralis loquutio duorum numerum ad-
 minus desiderat. l. ubi numerus. ff. de testib. l. inter illam
 ff. de uerb. sig. ergo cum dicimus quòd pluralitas in suas
 singularitates resoluta uerificatur in uno, id certè ex
 proprietate sermonis esse non potest. Vnde inferitur no-
 tabilis conclusio secundum quosdam, uidelicet, quòd
 stante 41 statuto, quòd stantibus masculis filia: fœ-
 mine non succedant licet Felinus in c. omnis. prima di-
 stinctione teneat quòd si sit unus filius tantum non ex-
 cluduntur fœminæ, ratio, quia inquit uerba statuto-
 rum sunt propriè intelligenda, sed quòd illa pluralitas,
 si stantibus masculis, resoluatur in singularitates ut uno
 masculino stante fœminæ excludantur, id ex proprietate
 uerborum non descendit, sed tantum ex interpretatione
 contra proprietatem uerborum, quæ in statutis ad-
 mittenda non est. tamen contrarium tenet Curtius Iu-
 nior in l. pen. in princ. C. de impub. post Alex. & Ias. in l.
 Gallus. §. quid si is. quos ipse refert. ff. de lib. & post hu.
 quorum opin. contra Felin. uera est. nam & cum dixi si
 primò nominatus sine liberis decesserit, restituat. tunc
 unus filius sufficit ad excludendum substitutum. ut do-
 cemur supra §. 27. num. 1.

Post plures institutos, adieci, 42 & post omnium
 mortem uolo ut bona mea uel hæreditas mea restituatur
 Titio. Ias. ait communem esse opin. quòd post mortem
 cuiusque statim eius partis restitutio facienda sit, non
 spectata cohæredum morte. ita Ias. in l. potest. ff. de uul-
 ga. & in l. pe. C. de impuberum. & utrobique ait hanc ef-
 se communem opi. contra Paul. & alios, quos ipse refert
 contra quam communem opin. nouissimè tenet Cur-
 ti. Iunior in d. l. pe. num. 13. ubi in num. 16. ait suam op. con-
 tra communem ueram esse sicut euangelium per tex. in
 l. Titia Seio. §. Seia libertis. ff. de lega. 2. per quem post
 Paulum & Alex. in loco infra citando ait, quod in hac
 specie grauari uidentur inuicem substituti sicque post
 mortem cuiusque ex grauatibus non statim admittitur fi-

Sf iij deicom.

40
 Pluralitas
 ex inter-
 pretatione
 resoluitur
 in singula-
 ritates cum
 communi.

41
 Statutum
 ut stanti-
 bus mascu-
 lis filia: fœ-
 minæ non
 succedant
 stante uno
 filio exclu-
 dit fœmi-
 nas contra
 Felin. cum
 multis.

42
 Fideicom-
 missaria fa-
 cta post
 mortem om-
 nium insti-
 tutorum
 uendicat lo-
 cum post
 mortem cui-
 usque cum
 communi
 cōtra Cur-
 ti. Iuni.
 Paul. &
 alios.

37
 Lim. d. l.
 qui duos in
 s. casibus
 seq. ff. de
 uulga.
 38
 Successio
 legitima
 deferitur
 fratribus
 simul cum
 auctore uel a-
 uia.
 Illatio no-
 ua.

39
 Pupilla-
 ris substitui-
 tio in
 parte pu-
 pilli ulti-
 mi morien-
 tis si erant
 alij fra-
 tres, &
 eius num-
 quam tra-
 hitur ad
 utrinque
 impubere
 portionem
 contra mun-
 tem commu-
 nis opinio-
 nis. idem
 si alij fra-
 tres non es-
 sent, sed
 tantum a-
 uus uel a-
 uia impu-
 berum con-
 tra men-
 tem commu-
 nis opinio-
 nis opinio.
 Illatio no-
 ua.
 Illatio no-
 ua.

Illatio no-
 ua.

deicom. sed alter grauatus ex tacita substitutione. Sed uerior est communis op. ut tacita substitutio inter grauatos non inducatur & consequenter quod post mortem cuiusque statim admittatur fideicommissarius ut in l. Lucius. §. Caio. ff. ad Treb. l. si. §. filium. ff. de leg. 2. quæ iura licet non loquantur uniuersaliter. i. per signum uniuersale, sed tamen per signum indefinitum, tamen nil mutat, quia indefinita in ultimis uoluntatibus regulariter æquipolet uniuersali. l. si plures. ff. de leg. 2. l. si pluribus. ff. de leg. 3. doct. in l. 2. per tex. ibi. ff. de lib. & posth. Item, quia una pluralitas resoluitur regulariter in ultima uoluntate in suas singularitates. l. falsa. §. fin. ff. de cond. & dem. l. 2. §. si. ff. de cond. inst. unde illa uerba (post mortem omnium) resoluntur in suas singularitates, ut post mortem unius ad eius portionem statim ueniat fideicom. & altero moriente statim ad huius quoque portionem admittatur, & sic de singulis deinceps ut per hoc post mortem omnium omnes portiones capiat, non pariter & uno ictu, sed successiue, licet opin. Curt. Iunior. uideatur tenuisse Barthol. in l. quidam testamento. ff. de uulga. cuius opin. dixit communem Ripa in l. hæredes mei. §. cum ita. num. 136. ff. ad Treb. sed contraria receptior est secundum Alex. & Ias. in d. l. quidam Alex. conf. 91. num. 7. lib. j. Neque ad rem pertinet quod tex. in d. l. pen. C. de impuberum dixerit, eum qui duobus impuberibus substitutus à patre eorum pupilliter fuisset non statim post mortem alterutrius ad eius primo morientis portionem admittendum, sed demum post mortem utriusque. nam respondeo, illud iure singulari receptum, speciali quadam ratione, quam Iustinianus ibi dilucidè expressit in uers. cogitasse. Nec etiā quenquam mouere debet quod ex proprietate uerborum illa conditio (post omnium mortem) sub qua fideicommissarius uocatus fuit non uideatur uerificata per mortem unius tantum, aut alterius, sed demum per mortem uniuersorum. nam resp. quod ab ista proprietate uerborum ex mente tacita testatoris receditur in substitutione fideicommissi. ut d. §. Caio & d. §. filium. id quod plenius supra deduxi dum de fideicommissaria substitutione agebam. hæc tamen quando uerbum totum non fuit adiectum. Quid si iussi, 43 ut post mortem omnium institutorum tota hæreditas restitueretur Titio uel hospitali. an inter grauatos tacita substitutio fideicommissi facta uideatur? & certè his duobus cōcurrentibus quod & post mortem omnium dixi & præterea expressi ut tota integraliter restitueretur, tunc omnes communiter admittunt, ut inter grauatos tacita fideicommissaria facta uideatur. Vnde inferitur, quod altero ex grauatis moriente hospitali non statim admittatur ad eius portionem, sed potius alter grauatus sibi coniunctus. ita Curt. Iuni. in l. pen. C. de impub. nu. 13. ubi Ias. num. 10. & Ias. latè in l. potest. ff. de uulga. teneo contrarium, quia quod usus fuit uerbo integritatis nil mutat non magis quam si uerbo indefinito usus essem. l. Stichum qui meus erit. ff. de leg. j. ut supra diximus, & sensus testantis fuit ut post mortem omnium res tota ad substitutum pertineret, ita tamen ut id fieret non simul, sed ordine ut post mortem primi eius portio statim substituto deferretur, & post alterius mortem eius quoque portio deferretur, facit, nam appellatione rei simpliciter prolatæ intelligitur tota res. l. si. quis cum totum. ff. de excep. rei iudi. l. qui usum fructum ubi planè per Bar. Ias. & alios. ff. de uerb. oblig. §. si eadem res. inst. de lega. l. si pluribus. ff. de leg. i. l. Meuius in pr. uerb. totus. ff. de lega. 2. l. coniunctim. ff. de lega. 3. l. si separatim. ff. de cond. & dem. l. j. §. interdum. uerbo totius. ff. de usufr. accres. l. inde Neratius. uer. solidum. eod. tit. l. cum questio. C. de legatis. l. un. §. ubi autem & §. seq. C. de cad. toll. Ergo qua ratione, ut si post plures institutos adieci, ut post omnium mortem bona mea restituerentur post mortem cuiusque illius portio illico restituenda est, ut supra dixi: eadem ratione idem respondendum est, quando non

bona mea simpliciter & indefinitè sed tota bona mea & sic integraliter restitui iussi; quia & hoc casu sensus fuit, ut tota quidem bona restituerentur, non tamen simul aut uno ictu, sed ordine. Quinimo uerbum illud tota, ut plenius fieret restitutum adiectum fuit, ergo non debuit operari contrarium: Contrarium autè oporteretur, si portiones prius morientium non illico restituerentur, sed demum spectata morte uniuersorum. ergo &c. Denique gl. in l. p. C. de impub. in tertia solutione, quam signat ad l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Treb. ait quod 44 illa cond. si uterque decesserit non resoluitur in suas singularitates, nec uerificatur altero tantum decedente, quando decesserit primus superflite secundo, quia superest secundus, cuius fauore pluralitas definit resolui in suas singularitates. Cæterum si conditio extitit in persona ultimi morientis bene uidetur impleta in persona illius, inferitur quod si duos heredes scripsi, & adieci, si uterque decesserit sine liberis restituitur hæreditas: tunc primo moriente non est restituenda pars hæreditatis, quam primus ille habebat, sed si postea alter sine liberis decedat, tunc eius portio restituenda est fideicommissi, quod euidenter suspectum est. Nam post mortem primi statim admittitur substitutus si deicom. ad portionem primi, non secus quam post mortem secundi ad ipsius secundi portionem admittetur, licet cum gl. teneat Bar. in l. pen. supra all. quem sequuntur communiter doct. secundum Curt. Iuni. ibi col. 3. Et considera 45 quod ex mente doct. est, secundum Curt. ibi, referre utrum grauati essent de liberis testatoris, ut tunc altero ex grauatis iisdemq; liberis testatoris moriente non statim admittatur substitutus, quia superest alter grauatus, qui ex coniecturata mente testantis cum sit de liberis testatoris debet excludere fideicommissi. secus si grauati essent extranei, quia tunc post mortem alterius statim admittitur fideicommissi, quia alter grauatus superflite ut pote extraneus ex coniecturata mente testantis non excluderet fideicommissi. Quæ distinctio est contra l. hæredes mei. in d. §. cum ita. ad cuius in ductionem præmitte quod priuilegiatus contra pariter priuilegiatum non gaudet priuilegio. l. sed & milites. §. coræqualitas. ff. de excu. tut. tunc sic, in d. §. cum ita. fideicommissaria facta fuit sub conditione si uterque sine liberis decesserit, primus decessit cū liberis testatoris nepotibus, alter uero sine liberis. & tex. ait quod substitutus, qui similiter erat nepos testatoris admittitur ad exclusionem filiorum premoriētis, qui similiter erant testatoris nepotes, sic pariter priuilegiati: ergo illa conditio siue liberis decesserit ex proprietate uerborum uidebatur defecisse, ut ipse Iure consultus faretur, tamen ex legis interpretatione impleta uideretur, argumento de toto ad partem, & quia pluralitas etiam in conditionibus implendis resoluitur in suas singularitates non solum in terminis illius tex. sed generaliter in omnibus personis & in omnibus dispositionibus, ut in l. Stichum qui meus erit. ff. de leg. j. l. falsa. §. fin. ff. de cond. & dem. l. 2. §. fin. ff. de cond. inst. l. si plures. C. de cond. in l. cum ita datur. ff. de cond. & dem. Vnde quod in terminis d. §. cum ita. conditio uerificetur in persona ultimi, id uerū est procedere ex coniecturata mente defuncti magis quam ex proprietate uerborum. Cæterum illa coniecturata mens non nititur in sanguinis uel necessitudinis contemplatione, sed in uoluntatis proportionem, quæ arguitur de toto ad partem. nam ut utraque portio ad substitutum fideicommissi peruenire uoluit, si uterque sine liberis moreretur, ita altero tantum moriente illius partem portio uoluit ad eum peruenire. Quod autem d. §. cum ita. non fundetur in sanguinis contemplatione, patet, ibid. in ratione decidendi. patet etiam quia, quod pluralitas in suas singularitates in conditionibus implendis resoluitur, id in omni dispositione generale est. patet & 3. quia, ibi fideicommissarius & filii primo nominatum erant pariter testatoris coniuncti, & sic pariter priuilegiati.

43
Substitutio
illa post
mortem om
nium iusti
tutorum to
ta hæredita
tas restitui
tatur, habet
locum
statim post
mortem cuiusque com
muni
nem.

44
Fideicommissaria facta duobus ut si uterque decesserit restituitur post mortem cuiusque uideat locum.

45
Intell. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad treb. qui non procedit speciali fauore sanguinis sed secundum ius commune contra doct.

Illatio con
tra commu
nem.

46
Fideicom
missaria
ita facta,
si uterque
filius sine
liberis de
cesserit re
stituat, al
ter cum li
beris, al
ter sine li
beris deces
sit, ad huius
succes.
admittit
substitutū
egregia q.

uilegiati. Quæro duos filios institui eosque hæredita
tem Titio restituere rogavi, sub hac conditione, si uter
que decederet sine liberis. primus decessit cum liberis,
secundus sine liberis, ad cuius hæreditatem quæritur,
an 46 substitutus ex fideicommissi. admittatur? uidetur
quod non, primò, quia illa conditio, si sine liberis uter
que decesserit nõ uerificatur altero tantum sine liberis
decedente. l. ubi numerus. ff. de testib. l. inter illam. ff. de
uerb. signifi. c. pluralis de reg. iur. in. 6. Secundò, quia
superlunt filii præmorientis testatori nepotes, qui ex
presumpta mente testantis debent substitutum excludere.
argumento. l. p. C. de impub. ita per has rationes te
net Bar. & communiter doct. in. l. hæredes mei. §. cum ita.
ff. ad Treb. Corneus in d. l. pen. col. 2. qui ait quod cum
Bar. tenet Angelus. & communiter doct. in d. §. cum ita.
Teneo contrariū ut substitutus admittatur, quia conie
cturata mens testatoris inspicitur solummodo quando
hæreditas de qua agitur necessariò peruentura erat ab
intestato ad alios liberos ipsius testatoris ita procedit
tex. in. l. p. supra all. & l. ex duobus qui duos. ff. de uulg.
l. pater filiam. §. si. ff. ad leg. fal. l. pen. ff. de secundum tab.
l. qui duos. ff. de reb. dub. l. uel singulis. ff. de uulg. §. uel
singulis. inst. de pupill. Ceterum si hæreditas hæredita
tis uel portio de qua agitur nõ erat necessariò peruentura
ad alios liberos testantis, sed tantum contingenter,
certè tunc illud non est considerabile & casus fortunæ
adscribitur magis quàm hominis prouisioni. l. 6. ff. de
leg. 3. Vnde superest ut cessante illa ratione ea conditio
si uterque resoluatur in suas singularitates, sicque in cuius
iusque persona uerificetur ut. l. 2. ff. de cond. inst. & supra
plenè disseruimus, & planè probatur in. d. §. cum ita &
infra etiam in pupillaris subst. materia attingemus.

In substitutione reciproca dic q. sub se potest cõtine
re uulgares & pupillares, secundum quod notatur in. l. Lu
cius. ff. de uulg. per gl. & doct. & tunc dic, ut diximus su
prà tam in uulgari quàm in pupillari & infra dicemus.

In substitutione compendiosa dic quod sub se potest
continere uulgares, & pupillares, & fideicommissi. &
consequenter debet regulari secundum formas, quas in
uulgari, & fideicommissaria, & pupillari assignabimus.

In exemplari substitutione, quæ similitudinem ha
bet maximam cum pupillari & qualem qualem cum fi
deicommissaria argum. sumi debet. ex his, quæ dixi
mus in pupillari & in fideicommissi. & continuo in pupil
lari plenius agemus.

47
De pupil
lari substi
tutione.
48
Pupillaris
fit princi
paliter fa
uore ipsius
pupilli.

Nunc 47 uidendum est quando post plures hæredes
scriptos aliquis pupillariter substituitur, & præmitte q.
licet (ut diximus) uulgaris 48 subst. principaliter facta
intelligatur in fauorem & conseruationem testamenti,
& subst. fideicommissi. in fauorem solius fideicommissarii,
tamen pupillaris subst. facta intelligitur in fauorem ip
sius pupilli, cui fit. tex. est in. l. si pupillus. ibi impugnat.
enim utilitatem. ff. de acq. hæ. & argumen. §. si quis ita
formidolosus. inst. de pupill. facit. l. ex facto. in prin. ff.
de uulg. §. qua ratione. inst. de pupill. l. humanitatis. C. de
impuberum. Et licet in hac substitutione sæpe fiant in
terpretationes in fauorem ipsius substituti. argumento.
lex duobus. in pr. ff. de uulg. l. qui duos. eod. l. qui duos.
l. quod fauor. ff. de reb. dub. tamen longè magis at
tenditur fauor ipsius impuberis ob cuius utilitatem fa
uemus ipsi substituto. nam propter unumquodque tale
& illud magis. secundum Philosophum. nam si, diligo
filium propter patrè, ergo magis diligo patrem: & id præ
ponderat cuius contemplatione aliquid fit uel induci
tur argumento. l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de uulg.
l. dorem dedit. ff. de coll. bonorum. l. cum quis. C. de iur.
delib. l. 3. §. j. ff. de leg. præst. unde in hac pupillari sub
stitutione, si utilitas ipsius subst. aduersetur utilitati im
puberis seu impuberum, sequenda est utilitas impube
ris post habita utilitate substituti. Quod si utilitas im
puberis non aduersetur tunc attentiores esse debemus
ad utilitatem substituti quàm ad aliorum utilitatem etiã

si sint filii ipsius testatoris uel mater ipsius impuberis,
quandoquidem & in hoc consistit utilitas ipsius impube
ris, ne alium substitutum habeat quàm ipsum substi
tutum pupillarem.

His præmissis considera, quod in pupillari substitu
tione possunt & debent totidem casus considerari, quot
fecimus in substitutione uulgari & fideicommissi. licet in
hac materia pupillaris ex toto assimiletur fideicommissa
riæ secundum Bar. & omnes in. l. hæredes mei. §. cum ita.
ff. ad Trebeli.

Ergo in primo & secundo casu, dic idem quod dixi
mus in fideic. secundum Bar. & omnes in d. §. cum ita.

In. 3. & 4. casu. Cum 49 pupillaris fit duobus impu
beribus alternatim, puta, si primus aut secundus impu
ber in pupillari decesserit, uel alternatiuè, puta, si pri
mus impubes in pupillari ætate decesserit, aut si secun
dus in pupillari ætate decesserit, substituo. & tunc Bar.
& omnes in d. §. cum ita. teste Ripa ibid. num. 88. tenent
quod post mortem cuiusque statim substitutus admit
tatur, quod Ripa ait ibid. num. 93. esse expeditissimum,
quod & nos admittimus, quando hæreditas impuberis
præmorientis non esset peruentura ab intestato ad alte
rum impuberem, uel si esset non tamen ex toto, sed ex
parte quod fortè erant alii fratres præter impuberes,
quo casu utilissimum est impuberi morienti hæredem
habere substitutum, potius quàm alios fratres suos ma
ximè puberes qui fortè eius uitæ insidiarentur quosque
pater exclusos uoluit per pupillarem subst. Ceterum si
non erat alius frater præter alterum impuberem, qui ut
pote non doli capax uitæ præmorientis insidiari nõ pos
set, magis uidetur, ut is patri succedat excluso substi
tuto.

In quinto casu, quando 50 indefinitè fit pupillaris,
puta, si in pupillari ætate decesserint substituo. & in. 6.
casu, quando fit copulatiuè, puta, si primus & secun
dus impubes in pupillari ætate decesserint. Et in septi
mo casu, quando pupillaris fit copulatiuè, puta si pri
mus impubes in pupillari decesserit, & secundus impu
ber in pupillari ætate decesserit, substituo. Et in octa
uo casu, quando fit collectiue puta si ambo decesserint
in pupillari ætate & in. 9. casu quãdo fit collectiue & uni
uersaliter, puta si impuberes omnes in pupillari decesse
rint. & in. 11. casu quando fit distributiue, puta si uter
que impubes in pupillari decesserit, substituo. Et in.
12. casu quando fit repetitiue, puta, si primus, item se
cundus impubes in pupillari decesserint. Et in. 13. casu
quando fit implicatiue puta si primus impubes, secun
dus etiam in pupillari decesserint. & in. 14. casu quando
pupillaris fit similitudinariè, puta, si primus impubes se
cundus similiter in pupillari decesserit, substituo. Et
in. 15. casu, quando fit aduersatiue. puta si primus, secun
dus uerò in pupillari decesserint. & in. 16. casu, quando
fit solutè, ut si primus secundus impubes in pupillari de
cesserit substituo. In omnibus his casibus in fideicom
missaria idem iuris esse diximus quod forer si copulati
uè uel simpliciter fieret ut fideicommissi. substitutus sta
tim post mortem cuiusque admittatur secundum com
munes opin. & cum in pupillari idem iuris sit per om
nia quod in fideicommissaria quod ad hanc materiam se
cundum Bar. & omnes in. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad
Treb. sequitur quod in omnibus his casibus substitui
tus pupillariter statim post mortem cuiusque impube
ris admittatur secundum communes opin. uel ex mente
omnium ferè doctorum. nam inquirunt quod inter sub
stitutionem fideicommissi. & pupill. nulla ratio differen
tiæ reddi potest cum utraque post acquisitam hæredi
tatem locum habeat.

Sed considera, an hæc ratio suspecta sit, nam certè
longa efficaciq; ratio differentiæ est inter pupillarem &
fideicommissi. quia pupillaris ut dixi, fit principaliter
propter impuberis utilitatem, fideicommissi. uerò
propter utilitatem solius fideicommissarii. ut probauit
suprà

49
Pupillaris
facta alter
natim, uel
alternati
ue an post
mortem. cu
iusque lo
cum habeat
noua op.

50
Pupillaris
substitutus
an post
mortem cu
iusque sta
tim admit
tatur. no
ua op.

De subsidiaria subst.

suprà. Item & secundo in fideicommissario quod post exclusionem alterutrius ex primo nominatis statim admittatur substitutus, id minime nocet coniuncto illius grauati cum ipse coniunctus quo casu habet locum fideicommissaria. i. post acquisitionem relictæ. l. ille à quo. §. si de testam. ff. ad Trebel. eo casu per ius accrescendi coniunctus grauati nil consequi posset, cum ius accrescendi ex paret per acquisitionem relictæ. l. j. §. si. ff. de usufr. accresc. at in pupillari quod post acquisitionem hereditatis illi co uendicer locum substitutio pupillaris, id pupillo coniuncto nocet, qui ab intestato fratri suo præmoriens successurus erat. l. qui duos. ff. de reb. dub. l. ex duobus. l. qui duos. ff. de uulg. Præterea quod substitutus pupill. unò moriente ex impuberibus alterum impuberem, qui fratri præmoriens in testamen. successurus erat excludat, id est contra tex. expressum in l. pen. C. de impuberum. ubi duos institui eisque pupillariter si uterque in pupillari ætate decederet, substituitur. & tex. ait quod post mortem alterutrius nō substit. ex pupillari, sed frater superstes ab intestato admittitur. & quod tex. ille ait, quando pupillaris facta fuit distributiue per uerbum uterque idem esse probauimus in omnibus casibus superius relatis. Stringe, nam Bar. & cōmuniter doct. in d. §. cum ita. firmant quod etiam in fideicommiss. substitutus non excludit coniunctum in quibus casibus post portionem quæsitam coniunctus potest admitti per ius accrescendi. Vnde si uxori & Titio legauimus bonorum meorum usumfructum, uel eos in eo usufructu institui post portionum acquisitionem altero defuncto, non admittetur fideicommissarius ex substitutione, sed coniunctus superstes ex iure accrescendi, quod in usufructu etiam post acquisitionem locū habet. d. §. interdum l. si. ff. de usufr. accresc. l. interdum eod. l. si mulieri cum liberis. eod. l. si Titio. ff. de usufr. l. & an eand. §. i. ff. de excep. rei iudi. sic ergo & in specie nostra in omnibus superioribus casibus ex mente communis opin. est, quod in quibus casibus post mortem alterius ex duobus impuberibus, quibus sit pupillaris alter impubes superstes possit ei ab intestato succedere, in his casibus substitutus pupill. excludatur per d. rationem, & per l. pe. C. de impuberum. Intellige Primò, quando pupillaris fieret per dictionem si uterque & sic distributiue ut loquitur. d. l. pe. Secundo etiam si fieret simpliciter uel indefinite. Tertiò intellige etiam si fieret copulatiue. Quarto etiam si fieret collectiue. Sextò etiam si fieret uniuersaliter & collectiue. Septimò etiam si fieret repetitiue. Octa uò etiam si fieret implicatiue. Nono etiam si fieret si multitudinarie. Decimo etiam si fieret aduersatiue. Vndecimo etiam si fieret solute. In omnibus his casibus si inter se non possent succedere impuberes ab intestato substitutus admittetur. Quid autem in casu mixto, quando impuberes inter se ab intestato succedere possent sed non soli, sed cum aliis fratribus, uel hodie cum matre? non memini me legisse, & uidetur substitutum admittendum etiam si per hoc alter impubes simul cum aliis similiter ab intestato uenientibus excludatur, quia testator cautus sollicitusque de uita & incolumitate impuberis hunc successorem pium. i. substitutum ei assignauit, quod si fratres puberes uel mater ei succedere possint, tunc forte eius uita periclitaretur contra prouisionem patris. §. si quis ita formidolosus inst. de pupill. per quod impugnaretur utilitas ipsius impuberis. argum. l. si pupillus. ff. de acquir. hære. ibi, impugnat enim utilitatem impuberis. facit. l. pe. C. de impuberum. ibi, cogitasse enim itaque, ideo inquit tex. post mortem cuiusque impuberis definit statim substitutus admitti pater. cogitauit post mortem cuiusque hereditatem præmorientis ad superstitem peruenturam, quo moriente utraque hereditas ad substit. ueniret, ideoque fauore quopiam liberorum ad exclusionem substituti sit interpretatio in. d. l. pe. quod autem ea interpretatio sit con-

tra communes legum interpretationes, patet, quia pluralitas regulariter resoluitur in suas singularitates. l. falsa. §. si. ff. de cond. & dem. l. 2. §. si. ff. de cond. inst. Vnde illa uerba, si uterque in pupillari ætate decesserit, substituo, sic interpretari debent, ut si alter decesserit in pupillari ad eius portionem substitutus admittatur: si uerò uterque decesserit, tunc ad utriusque portionem admittetur. argum. d. l. falsa. d. l. 2. §. si. id quod nominatim etiam induxit. tex. in l. hæredes mei. §. cum, ita. ff. ad Trebel. (qui quinto loco firmat nostram sententiā) nam ibi dixit, si uterque sine liberis decesserit, & tamē altero cum liberis decedente defecit conditio substitutionis inspecta proprietate uerborum, à qua recedimus ex mente testantis, qui hunc habuit sensum, ut utroque sine liberis moriente ad utranque portionem substitutus admittetur: altero uerò moriente, tunc proportionabiliter ad eius portionem substitutus accederet. Stringe, nam si ea interpretatio fit in fideicommissaria quo magis substitutus admittatur, quanto magis fieri debet in pupillari que fauorabilis est. d. l. si pupillus. fideicom. uerò odiosa. l. cohæredi. §. cum filiar. ff. de uulg. Quintò facit, quia bonum est argum. de toto ad partem. l. qui de tota. de rei uend. ff. l. an pars. ff. pro derelicto. unde cui testator utranque portionem dari uoluit, utroque impubere moriente, eidem alteram saltem portionem dari uoluit altero tantum moriente quo etiam argum. utitur. d. §. cum ita in substitutione fideicommiss. que non tam fauorabilis est, ut pupillaris. stringe, nam ibi. ea interpretatio fit ad exclusionem filiorum testatoris non secus quam hic. Sextò & fortius quandiu locus est successionis ex testamento cessat successio ab intestato. l. quamdiu. ff. de acq. hære. sed per illa uerba, si uterque, uel si omnes, uel si ambo impuberes in pupillari decesserint nullus non sanus negabit quin uideatur substitutus inuitatus ad utriusque successionem impuberis ex testamen. ergo si uidemus quod sit interpretatio, ut post mortem primi impuberis non substitutus ex testamento, sed alter impubes superstes ab intestato admittatur, negari non potest quin id contra regulas iuris uideatur, & consequenter uidetur restringendum ut solummodo procedat in terminis. d. l. pe. nec extendatur extra eius terminos, & consequenter quod tunc tantum substitutus excludatur cum impubes superstes ex toto succedere poterat præmoriens; secus si ex parte tantum etiam si esset alius filius testatoris maior tamen pupillo inter quem & pupillum hæc differentia est quod à pupillo non possunt insidiæ parari aduersus fratrem similiter impuberem, sed ab alio fratre maiore posset de insidijs timeri, ut diximus. cogita tamen, quia status est coniecturalis & sic incertus neque ulla lege decisis.

In 17. casu, quando pupillaris sit ei, qui nouissimus decesserit, tunc res expedita est, ut in l. uel singulis. l. qui duos. l. ex duobus in prin. ff. de uulg. §. uel singulis in fti. de pupill. l. penul. in pr. ff. de secundum tabulas. l. pater filiam. §. si. ff. ad leg. falcidiam. l. qui duos. l. quod de pariter. ff. de reb. dub.

In 18. casu, quando substitutio fit in tota hereditate, tunc dic, ut in l. Titia Seio. §. Seia libertis. ff. de lega. 2. nam is casus uix est ut accommodari possit ad terminos pupillaris substitutionis, sed tantum fideicommissariæ, præsertim, si impuberes inter se ab intestato succedere poterant.

Sed quia supra resoluiimus quod in quibus casibus impuberes (quorum ultimo morienti fiebat substitutio pupillaris) inter se ab intestato succedere uel nullo modo poterant, uel non soli, sed simul cum alijs, in illis casibus substitutus ad ultimi tantum morientis hereditatem, non etiam ad primi morientis hereditatem inuitatus intelligebatur, inspectis tam uerbis quam mente testatoris. modò quero si dato quod non admittatur ad hereditatem præmorientis ex eo capite quod præmorientis portio seu hereditas integraliter ab intestato perue-

Etia quando impuberes quorum ultimo morienti pupillariter substitui non succedebant inter se ab intestato non uidetur inter eos facta reiproca eademque dispositio substitutio.

54
Prorogari
non potest
terminus fi
nitus.

55
Iurisdictio
nulla non
recipit
proroga
tionem.

56
Iurisdictio
delegati
non proro
gatur par
tium con
sensu.

57
Accresce
re portio
portioni
nulla non
potest.

52
Substitutio
nunquam
inducitur
per conie
cturas, si
est direc
ta.

53
Substitutio
non facta
non recipit
extensionem
secus si ali
quo casu fa
cta sit, na
tunc potest
extendi ad
alios casus,
declaratio
nova.

pertinere ad puberem superstitem in cuius ultimi mo
rientis hereditate & praeorientis hereditas inuenta
sit. an tamen ex alio capite admittendus sit. lex eo quod
inter ipsos impuberes uideatur pupillaris facta per te
statores tacita substitutio, ut sic primi morientis hæ
reditas ad superstitem ex substitutione pertineat exclusi
vis praeorientis legitimis hæredibus, ut sic substitutus
pupillaris in ultimi morientis hereditate inueniat etiã
praeorientis hereditatem ex substitutione acquisitam
directã? Respondeo, quod illa tacita substitutio aut
erit directa pupillaris, aut fideicommissaria aut nulla direc
ta esse non potest, quia communis opin. est quod 52
substitutio directa nunquam inducitur per coniecturas
licet fideicommissaria aliquando inducatur. ita tenent,
gl. Bar. Imola & Paul. omnes in l. Lucius. ff. de her. inst.
Emanuel de Acofta in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff.
de lib. & posthum. pag. 9. Soci. in l. solemus col. 2. in pr.
ff. de condi. & demonstra. idem Soci. in l. i. col. 76. ff. de
uulg. a. Soci. in l. i. si is qui ducenta. in §. item si pater
ff. de rebus dubiis. per Ripam in l. hæredes mei. §. cum
ita num. 87. ff. ad treb. Idem Soci. consi. 33. num. 2. uolu.
4. Soci. consi. 73. num. 30. nolum. 4. Soci. consi. 6. nu. 19.
uolum. 3. Soci. consi. 14. num. 4. uolum. 3. Soci. consi. 69.
num. 8. uolum. 3. Soci. consi. 116. num. 8. uolum. 3. Socin.
consi. 72. in primo uolumine. 4. per Emanuelem de Aco
fta in l. Gallus. §. & quid si tantum pag. 9. & 10. ff. de lib.
& posthum. Iaf. post alios in l. i. per tex. ibi. C. de pactis
Alex. in l. potest. nume. 5. ff. de uulg. Ripa. in d. l. hæredes
mei. §. cum ita num. 29. ff. ad Trebelia. Corneus in l. i. C.
de condi. insertis Decius consi. 545. uiso testamento col.
j. Socinus consi. 12. num. 19. uolumine. 3. Iaf. in l. in lega
tis. C. de lega. quorum plerique sequuntur & dicunt cõ
muniter receptam esse. glo. h. in d. l. Lutus quæ uult. q.
positus in conditione non uidetur tacite substitutus, &
sic non uidetur positus in dispositione directã. i. in insti
tutione uel substitutione directã, aliquid per Couarub.
in c. Rainucius. §. 8. de testam. omnes antiqui & noui in
l. Gallus. in prin. ff. de lib. & posth.

Nec ad rem pertinet quod 53 etiam directa sub
stitutio uideatur induci per coniecturas. argumen. l. iam
hoc iure. ff. de uulg. l. 2. l. quamuis. C. de impub. l. in testa
mento. C. de testamento mil. nam resp. notanter quod
substitutio expressim facta sæpe extenditur de uno casu
ad alium, ut qui in unum tantum casum uocatus est,
is ex mente etiam in aliis casibus admittatur. argumen.
l. si. C. de inst. & subst. ubi not. Bar. & Bar. in l. i. ff. de uul
ga. tex. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth.
& in d. l. iam hoc iure. ff. de uulg. Ceterum quod perso
na, quæ expressim in aliquo casu substituta non fuit, ea
uideatur per coniecturas directõ substituta, id nusquã
iure cautum reperitur. ita procedit glo. d. l. Lucius. ff. de
her. inst. cum communi opinione de qua supra est que
nouissima & ueriss. declaratio. tunc sic, si ei, qui ex im
puberibus nouissimus decederet substitui pupillariter
Titium, tunc ipsi impuberes inter se directõ substitui
minimè uidebuntur per coniecturas, quia licet ipse Ti
tius, qui expressim substitutus fuit in aliquo casu possit
uideri etiam in aliis casibus substitutus, tamen ipsi im
puberes, qui expressim substituti in aliquo casu non
fuerunt, non possunt uideri per coniecturas directõ sub
stituti, ratio differentie, quia quod nil est, non recipit
extensionem, quod autem aliquid est, bene recipit exten
sionem. unde Titius in aliquo casu substitutus bene po
test recipere extensionem, prorogationem & augmen
tum, ut etiam in aliis casibus ex mente testatoris sub
stitutus uideatur: ceterum ipsi impuberes, qui substit
uti nullo casu fuerunt non possunt extensionem reci
pere ut substitutio eorum actiua, quæ nulla fuit proro
gatio & extendatur ad alios casus, quia secundum Phi
losophum ex nihilo nil fit. Hinc datur declaratio. ad l.
sed & si manente. ff. de precario. ubi, si precarium roga
ui usque ad mensem, licet si infra illum mensem ulterius

tempus rogau, precarium prorogatum uideatur; ra
men 54 si mense finito, id feci non primum preca
rium prorogatum uidetur, sed nouum precarium con
stitutum ratio, quia precarium finitum nullum uidetur,
& consequenter prorogari non potest, nec extendi. si
ergo quod aliquando fuit si finitum iam est, non potest
extensionem recipere, quanto minus poterit extendi
quod nunquam fuit, ut in proposito.

Hinc est, quod licet consensu partium, qui uni iur
isdictioni præest eius iurisdictioni prorogari possit. l. i. C.
de iur. om. iud. l. si conuenerit. ff. eod. tit. tamen 55 con
sensu etiam partium iurisdictioni nulla prorogari non po
test. l. priuatorum. C. de iurisd. om. iud. & l. i. eod. a. con
trario sensu & c. significante. de for. compet. ubi priua
tus etiam de consensu partium iudicare non potest. sic
ergo & in proposito substitutus in aliquo casu expres
sim uocatus ad alios etiam casus uideri potest per exten
sionem uocatus, secus autem si expressim & re uera in
nullo casu uocatus reperiatur.

Hinc & 3. quod licet iurisdictioni iudicis ordinarii con
sensu partium prorogari possit, quia est aliqua. d. l. i. de
iur. om. iud. C. & l. si conuenerit. ff. eod. secus 56 tamè est
in iudice delegato. ut c. P. & G. extra de offi. delegati.
ratio, quia delegatus nullam dicitur habere iurisdictionem.
l. i. §. qui mandatam. ff. de offi. eius cui mand. est iur.
l. ait prætor de re iud. ergo iurisdictioni nulla extendi nõ
potest, quod uerum de persona ad personam. ut d. c. P.
& G. potest tamen prorogari de tempore ad tempus. l. 2.
§. sed si iudex. de iudici. ff. & c. de causis. de offi. delegati
& etiam de re ad rem. ut l. ut l. de qua re. §. i. ff. de iudi
ci. & etiam de loco ad locum ut c. statutum. §. in nullo
de rescrip. lib. 6. inter uenientibus tamen his de quibus
ibi. sic ergo & in proposito substitutus in aliquo casu
expressim uocatus ad alios etiam casus potest se exten
dere, secus si in nullo casu expressim uocatus fuerit,

Hinc datur declaratio ad l. cum stipulatus sim mihi à
Proculo. ff. de uerb. oblig. ubi, prorogatio termini impe
dit pœnam committi, sed commissam non perimit. ra
tio enim ea est, quia cum prorogatio fit infra terminum
& sic post pœnam commissam in uim prorogationis ua
lere non potest: & consequenter pœnam semel commis
sam perimere nequit. immo plus dicit rex. ille quod etiã
si propagatio fiat infra terminum, si tamen fit adeo pro
pe terminum, quod certum erat pœnam committendã
talis prorogatio non impedit pœnam committi. Ut
ergo terminus iam finitus quia nil est non recipit proro
gationem & extensionem, sic & substit. quæ nulla est pro
rogationem seu extensionem non recipit.

Hinc & 5. declaro. l. 3. §. fin. de lib. & posth. ff. iuncta. l.
nam & si. §. fin. de in ius. rup. ff. ubi, si à primo gradu filius
sit præteritus, sed à secundo ex hæredatus tunc secun
dus indistinctè ualet, quia cum ab initio primus gradus
esset nullus, secundus gradus ab eo pendere non potuit;
at si posthumus à secundo gradu præteritus esset, à pri
mo uerò ex hæredatus, tunc eius natiuitate tam primus
quàm secundus gradus rumpetur: ratio, quia cum
primus gradus ualeret, secundus gradus caput ab eo pen
dere. Vnde cum primus gradus à quo præteritus fuit
posthumus eius natiuitate uitietur, secundus etiam gra
dus uitietur, quia accessorium naturam sequi congruit
principalis. at in primo casu cum ab initio primus gra
dus esset nullus, secundus gradus ab eo pendere non po
tuit, quia ex nihilo nil fieri, nec pendere potest. sicut in
proposito nostro.

Sic etiam declaratur. l. si totam. de acq. hære. ff. nam
cum portio accrescat portioni, ut ibi dicitur & in l. si
ex pluribus. de leg. hæ. ff. & §. fin. inst. de senatus cons.
orfici. §. his ita. de cad. toll. l. hæc scriptura. de conditio
nibus & demonst. cumque 57 ibi ille, qui tacitam fidẽ
accommodauit portione sua priuetur. l. in tacitis. ff. de
leg. 1. certè portio altera deficiens huius indigni portio
ni, quæ nulla est accrescere non potest d. l. si totam. quia
T t ut

ut ex nihilo nil sit, & ex nihilo nil pendere potest, ita & illi portioni, quæ nulla est accedere nil potest: sic & hic, ei, qui nullo casu substitutus fuit, alius casus substitutionis accedere non potest, licet posset, si expressim aliquo casu substitutus esset. L. i. §. si ex fundo & l. si alterius. de hære. inst. l. si quis priore. ad Trebel. ff. §. sed & si quis priore. inst. quib. mo. test. infir. ubi, qui hæ redem pro parte tantum instituit, & sic pro parte testatus pro parte intestatus decessit, certè causa intestati incrementum non recipit. nam ratio ea esse uidetur ex mente Bal. in l. i. C. de indict. uid. toll. quia causa intestati uidetur caduca. §. & cum triplici. de cad. toll. & sic nulli, causa uero testati aliquid esse uidetur: unde ista incrementum recipere potest, illa non potest. sic & in proposito nostro &c.

Facit nam, si post lapsum termini partes prorogant terminum, certè non uidetur facta prioris termini prorogatio, sed noua uidebitur dilatio. tex. in l. si cum dies. in pr. §. de arbit. secundum unum intell. ratio, quia terminus finitus cum nullus sit, prorogari non potest. unde subinfertur ad quæst. Ponamus, Iudex post lapsum prioris termini illum prorogauit, an ualeat prorogatio? & Speculator in titulo de dilati. §. nunc uideamus. uerf. & sunt hæc, tenet quod non ualeat, quia terminus finitus nullus est, & consequenter prorogari non potest. arg. d. l. sed si manente. d. l. cum stipulatus sim. d. l. priuatum. Contrarium, immo quod prorogatio ualeat tenetur in l. i. C. de temp. appell. quia licet terminus sit scriptus superest tamen lris materia, quæ potest propagari & dilari. ut l. properandum. C. de iud. tamen conc. has op. quod prorogatio non ualeat in um prorogationis. d. l. sed si manente. secundum Specul. ualeat tamen in uim dilationis denuo concessæ ex mète iudicis, quæ spicienda est. l. 3. C. de lib. præf. sic & hic substit. quæ in persona mea nulla est, uel nullo casu re uera facta fuit ad alios casus extendi non potest. facit, nam si filius dicat repudio hereditatem patris salua legitima, non tenet repudiatio, sed in totum habetur pro aduente. ita not. ait Bal. in l. 3. C. de impub. & ibid. Fulg. & Paul. ratio enim ea esse potest quod cum dixerit salua legitima, uidetur hereditatem saltem quod ad legitimam adire, & consequenter illa particularis aditio cum sit aliquid trahitur ad totum: particularis uero repudiatio cum sit nulla non extenditur. quod dicit, ut per Alex. in d. l. 3. & per gl. communiter app. in simili in l. 2. ubi omnes. ff. de acq. hæ. ut ergo repudiationi particulari quia nulla est, altera pars repudiationis (ut scilicet totum repudiatum uideatur) accedere non potest: ita & substitutioni, quæ nullo casu expressim & reuera facta fuit, alius casus accedere non potest. 17. confirmatur per tex. in l. si quis eum. §. fin. de uulg. ubi, si dixi, si filius meus uiuo me decesserit, nepos ex eo hæres mihi esto. certè per hoc ipse filius institutus directò per coniecturas non uidetur, quia nunquam inducitur per coniecturas directæ institutio, uel substitutio. & ita etiam procedit. l. Gallus. in princ. & per totā. l. ff. de lib. & post. in quibus terminis non subauditur filii institutio, ut supra diximus. §. 20. num. 103. cum pl. seq. de succ. crea.

Cum ergo exactissime uiderimus quod directò institutio uel substitutio per coniecturas induci non potest, superest, ut si ei, qui ex impuberibus nouissimus decesserit pupillariter substitui inter ipsos impuberes reciproca substitutio pupillaris uel uulg. directæ non potest facta uideri; quia cum nullus eorum in aliquo casu fuerit substitutus actiue, tunc substitutioni eorum, quæ substit. actiue nullo casu facta est, alius casus substitutionis accedere per extensionem non potest. stat ergo quod in quibus casibus impuberes inter se succedere, uel nullo modo poterant, uel non soli, sed simul cum aliis, in iis casibus inter ipsos non uidetur facta reciproca substitutio pupillaris, uel uulg. & sic teneo qd in omnibus casibus, quos supra enumerauimus, in quibus impuberes in-

ter se ab intestato uel non succedunt, uel non soli, sed simul cum aliis succedunt, in illis inquam casibus substitutus pupillariter ei, qui eorum ultimus decesserit non uidetur uerbaliter nec mentaliter ad utranque portionem inuitatus, nec ex eo capite quod inter impuberes esset facta directæ eademque reciproca substit. nec ex eo simplici ter capite quod inter ipsos a testatore uideretur reseruatum uel conseruatum ius legitimæ successione.

Cum ergo uiderimus quod 58 in quibus hereditas impuberis præmoriens ab intestato peruentura est alios etiam præter alterum impuberem superstitem, uel etiam ad alios & non ad alterum impuberem superstitem, tunc primi impuberis hereditas ad substitutum non pertinet, nec ex ui substitutionis, quia ipse substitutus pupillaris ad ultimi morientis successione est inuitatus, nec ex eo quod uidetur ultimus moriens præmoriens fratri impuberi substitutus directò pupillariter; superest ut uideamus, an saltem per fideicommiss. ultimus moriens fratri impuberi præmoriens uidetur substitutus, ut sic is, qui pupillariter substitutus fuit ei, qui ex impuberibus nouissimus decesserit utramque hereditatem capere possit, scilicet ultimi morientis hereditatem per pupillarem expressam, præmoriens autem hereditatem quia eam inueniet in hereditate ultimi morientis cum quæ ex causa restitutionis fuerit coadunata? & uerius est, quod impuberes inter se per fideicommiss. grauati non possunt uideri, quia licet 59 fideicommiss. substit. possit per coniecturas induci. l. Titia Seio. §. Seia libertis. ff. de leg. 2. ubi Bar. Paul. & omnes cõmuniter doct. in l. Lucius. post gl. ibi. ff. de hæ. inst. Costa in l. Gallus. §. & quid si tantum pag. 9. ff. de lib. & post. tamen illud uerum quando testator incepit a fideicommissaria substitutione, quia una fideicommissaria aliam fideicom. facit germinare potest; quia in habentibus symbolū & similitudinem facilis est transitus, & extensio, prorogatio eiusdem formæ & naturæ ut ibi, & argumen. l. si Titio. ff. de usufr. Secus autem si testator incepit a substitutione directæ, nam tunc non uidetur ex ea ut possit resultare fideicommiss. quæ est longè diuersæ naturæ, ut in simili docet Bar. in l. centurio. in prin. ubi omnes sequuntur. ff. de uulg. simile in iure accrescendi. nam extensio, uel augmentum contingens per ius accrescendi debet esse eiusdem formæ & naturæ eiusdemque rei. l. si Titio. ff. de usufr. Hinc est quod in rebus omnino diuersis cessat ius accrescendi. l. huiusmodi. §. quibus. ff. de leg. j. ubi Bar. Paul. Alex. & latissime Ias. Bar. & omnes in l. re coniuncti. ff. de leg. j. Hinc etiam est quod cessat ius accrescendi inter succedentes diuerso iure. l. sed cum patrone. ff. de bon. pos. secundum tab. docent Bar. & omnes in d. l. re coniuncti. ff. de leg. j. sic & in proposito una substitutio directæ qualis est pupillaris non debet germinare aliam substitutionem fideicommiss. quæ est obliqua, & sic formæ longè dissimilis & diuersæ. Stringe hoc fund. nam bonum est argumen. de iure accrescendi ad ius substitutionis, quia ius accrescendi est quædam tacita substitutio. l. si Titio & Meuius. §. Iulianus. ff. de leg. 2. docent communiter moderni post Bar. ibi in d. l. re coniuncti. & in d. §. Iulianus. Præterea pro nobis est tex. in sui generalitate in l. ex duobus in pr. & in l. qui duos. ff. de uulg. in l. qui duos. ff. de reb. dub. in l. pater filiam. §. fin. ff. ad leg. fal. in l. p. ff. de secundum tab. in quibus iuribus ei, qui ex impuberibus nouissimus decesserit substitui pupillariter, & tex. ait inter impuberes tacitam fideicommiss. factam non uideri, sed successio tantum ab intestato conseruata uidetur. Præterea & fortius inducta ad unum effectum non debent operari contrarium effectum; sed pupillaris facta ei, qui nouissimus decesserit facta intelligitur ob utilitatē ipsorum impuberum. l. si pupillus. in uerbo utilitatē impuberis. ff. de acq. hæ. l. ex tribus. cum gl. ubi docent communiter. doct. C. de inoffi. testam. ergo ea substitutio non debet producere tacitam fideicommiss. inter impuberes per quam ipsi gra-

58
Etiam quā
do impube
res quorū
nouissimū
moriens
pupillari
ter substit.
tū inter
se ab inte
stato nou
succederet
nō uidetur
inter eos
facta reci
proca fi
deicommiss.

59
Fideicom.
substit. conie
cturis po
test induci.

nati uiderentur. l. cohæredi. §. cum filia. ff. de uul. ubi docent communiter doct. l. quoniam. C. de infic. testam. ubi per doct. communiter. & consequenter prouisio facta impuberibus ut eis consuleretur in eorum læsionem conuerteretur, quod esse non debet.

Cum ergo inducta ad unum effectum nō debeant operari contrarium effectum, & testator, qui duos filios im puberes scripsit hæredes eisque si in pupillari ætate decederent pupillariter substituit, huius animi esse præsumatur, ut eis prodesset, non autē obesse uoluerit: cumq; substitutio fideicommissi grauen & læsio esse intelligatur; superest ut ex pupillari ad utilitatem inducta non possit facta uideri fideicommissi inter impuberes, quæ eis nouicia & onerosa uideretur.

Superiora procedunt in substitutione pupillari, quæ fit ei, qui nouissimus decesserit: nunc autem uidendum quid in substitutione pupillari, quæ fit collectivæ puta, duos impuberes institui, & adieci, si uterque aut siambo in pupillari ætate decesserint, substitutio. an post mortem cuiusque in pupillari ætate decedentis statim admittatur substitutus, an uero alter impubes superstes abintestato succedat. excluso substituto? quod magis est, ut in l. pen. C. de impuberum. idque tribus rationibus, primo, quia conditio substitutionis pupillaris de proprietate sermonis non uerificatur, nisi post mortem utriusque esse uerum. l. qui hæredes plures. ff. de cond. inst. Secundo, ex coniecturata mente defuncti soboli consulentis, ut in d. l. pen. in uerb. cogitasse. & argumen. l. cum auus. ff. de cond. & dem. l. generaliter. §. cum autem. C. de inst. & subst. l. cum accutissim. C. de fideic. Tertia, quia, primo nominatus censetur magis dilectus. l. Publius. ff. de cond. & dem. Idemq; intellige quādo substitutio ita fit post mortem omnium &c.

60
L. pe. C. de impub. non procedit quando impuberes abintestato inter se nō succedebant, uel non soli, sed cum alijs.

61
Pupillaris facta pluribus, qui inter se ex toto nō succedebant, habet locū statim post mortem cuiusq; cōtra communē, licet non fiat ei, qui nouissimus decesserit, sed post mortem utriusque uel amborum uel omnium.

Quarto pro hac parte multū, facere uideatur, quod licet cohæres uideretur præferendus tanquam magis dilectus, ex quo fuit primū uocatus. argumen. l. Publius. §. j. ff. de cond. & dem. tamen quod substitutus sit magis dilectus pater, quia fateor institutum magis dilectum fuisse

in portione sibi assignata, tamen in portione cohæredis magis dilectus est substitutus, quia ad illā habet uoluntatem expressam testatoris, cohæres autē tantū tacitā. ut. l. si Titio & Meuiō. §. Iulianus. ff. de leg. 2. ergo &c. ut. l. cum ex filio. §. j. ff. de uul. Item per prouisionē hominis cessat prouisio legis. l. fin. C. de pact. conuen. unde cum substitutus pupillaris habeat expressam uoluntatem testatoris quod ad portionem præmorientis, non est cui non debeat præferri maxime cum ipsi impuberes inter se abintestato, uel non essent, uel non solius sed cum alijs essent succeduri. & hoc argumen. utitur Alex. in l. pen. C. de impub.

Quinto per. l. Lucius. §. Caio. ff. ad Trebel. ubi post duos hæredes institutos, dixi, rogo uos ut post mortem uestram restituatis. tunc primo moriente substitutus fideicommissarius non spectata morte alterius in eius partem admittitur. sic & in proposito, altero ex impuberibus moriente substitutus statim admitti debet, maxime cum alter impubes superstes non possit abintestato præmorienti solus succedere. Idem probatur eodem modo inducendo in l. fin. §. filium. de leg. 2. ut inferius dicam.

Sexto per. l. 6. de leg. j. ubi dixi, Stichum, qui meus erit cum moriar lego. & tex. ait, q. 62 illa cond. qui meus erit, uel si meuserit cum moriar interpretatur quatenus meus erit, ut conditio legati siue in totum siue pro parte uerificata sit statim admittatur legatarius. sic & in proposito illa cond. si uterque in pupillari decesserit interpretatur quatenus in pupillari ætate decesserint, ut primo moriente statim substitutus admittatur, rursus altero moriente statim ad eius portionem substitutus admittatur, maxime cum impuberes inter se abintestato integraliter succedere non poterant.

Septimo id probatur in l. falsa. §. si. de cond. & dem. ff. l. 2. §. si. ff. de cond. inst. ubi 63 una pluritas resoluitur in plures singularitates disiunctas, non coniunctas. nam ibi, posui hanc condit. in legato uel institutione, si mei erunt, cum moriar. & ait tex. perinde esse ac si dicerem, siue primus, siue secundus meus erit, cum moriar. nam ut isto casu si alteruter meus sit cum moriar statim dispositio ualebit, ita & illo casu dispositio & ualebit, & statim sumet effectum: sic & in proposito, illa cond. si uterque in pupillari ætate decesserit hunc habet sensum, ut siue alter tantum in pupillari ætate moriatur, aut decesserit, tunc ad alterius siue uter in ea ætate decesserit tunc ad utriusque portionem substitutus admittatur, & ibi militat eadem ratio, quæ militabat in d. l. hæredes mei. §. cum ita. Nec dicatur quod in d. §. cum ita est speciale fauore neptis substitutæ. nam resp. quod ibi tex. non se fundat in fauore neptis, sed in præsumpta mente testatoris, quæ colligitur non ex fauore neptis, sed ex ipsa defuncti dispositione, qui cui totum dedit eadem & partē facilius dedisse præsumitur secundū resp. quod pars illa, quæ datur nepti substitutæ aufertur alijs nepotibus testatoris. Vnde apparet quod uoluntas nō colligitur ex sanguine sed ex substitutione facta, & istud fundamentum decidit hanc quæst. cum priuilegiatus contra pariter priuilegiatus non gaudeat priuilegio. l. sed & milites. §. coæqualitas. ff. de exc. tut. unde cū in terminis d. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebel. substitutus & is qui cum eo certabat essent testatori pariter coniuncti neutrius coniunctio in consideratione esse debet, quia inter pares nulla uictoria nullaq; prælatio est. l. ille à quo. §. tempestiuum. ff. ad Trebel.

Octauo per. l. si. §. filium. de leg. 2. ubi pluris eiusdem rei legatarios rogauit, ut post mortem suam restituerent. quorum alter decessit, altero collegatario superstitite. & tex. ait quod partem uacantem non collegatarius, sed substitutus habebit.

Postremo perpendo. d. l. 6. ff. de leg. i. nam longē maior coadunatio est in una eademque re quā in rebus diuersis. hinc est quod si duobus una eadem res legatur

62
Rei appellatio uerificatur in parte expressa uoluntate testatoris.

63
Pluralitas resoluitur in singularitates.

pars repudiantis coniuncto. i. collegatario accrescit et si uerbaliter sint separati. ut in l. re coniuncti. ff. de leg. 3. §. si eadem inst. de leg. l. Meuius in prin. ff. de leg. 2. l. si separatum. ff. de cond. & dem. & tamen si diuersae res legentur duobus, tunc altero repudiante unam rem ea res repudiata collegatario non accrescit. tex. in l. huiusmodi. §. quibus. ff. de leg. i. ubi Bar. Paul. Imola. Alex. Arer. & Iac. Bar. Iac. Ripa. Crotus Politus Besucius in l. re con. Et. ff. de leg. 3. qui omnes fatentur quod pars eiusdem rei repudiata accedit collegatario eia uerbis disiuncto. at si sint diuersae res tunc res repudiata collegatario non accedit etiam si essent uerbaliter coniuncti. Tunc sic in d. l. 6. dicitur quod illa conditio Stichum si meus erit, lego, interpretatur quatenus meus erit etiam si per hoc eadem res scindatur. ergo multo facilius inducitur separatio in rebus omnino diuersis, quandoquidem inducitur partium separatio in eadem re, quia longe facilius inducitur rerum diuersarum separatio quam portionum separatio in eadem re. ad idem. l. in stipulationibus. l. si ceterum. ff. de uerb. oblig. l. i. §. si quis simpliciter. cum duobus. §. ff. de uerb. oblig. nam si fundum stipulator & partem fundi promittis non ualet stipulatio, quia eandem rem diuidere non licuit: at si duos fundos stipulanti unum promittas, ualet promissio, quod facile licuit res diuersas separare. dixi latè in illa questione an in summis esset ius accrescendi. Ergo, si pluralitas resoluitur in suas singularitates in terminis. d. l. 6. licet si in eadem re quanto magis ubi sumus inter personas omnino diuersas, ut est in illa conditione, si uterque decesserit in pupillari, uel rectius si in terminis. d. l. 6. & d. l. heredes mei. §. cum ita admittitur ut identitas & unitas eiusdem rei in partes scindatur & diuidatur ex mente testatoris contra uim uerborum quanto facilius admitti debet ea diuisio inter personas omnino diuersas ut in specie nostra. stringitur hoc fundam. nam 64 rei simpliciter prolatæ appellatione res tota intelligitur. l. i. qui cum totum. ff. de excep. rei. iud. ubi tradunt communiter doct. l. qui usufructum. ff. de uerb. oblig. ubi tradunt omnes. l. Meuius in prin. in uerbo totus. ff. de leg. 2. l. coniunctim. ff. de leg. 3. l. si separatum in uerb. totus. ff. de condi. & demon. l. i. §. si in uerbo totius. ff. de usufr. accrescen. l. inde Neratius in uerbo in solidum. ff. eod. l. si ita scriptum in uerbo ex alio. ff. de her. inst. l. cum quaestio. C. de leg. §. si eadem inst. de leg. docet Iac. latè post Bar. Alex. & alios in l. §. §. pe. & si. ff. de leg. i. si ergo per argum. de toto ad partem ex præsumpta mente defuncti inducitur, ut identitas unitasque eiusdem rei diuidatur resoluaturque in suas portiones, quanto facilius induci debet ut pluralitas diuersarum personarum uel rerum resoluatur in suas singularitates, & consequenter quod si dixi, si uterque in pupillari ætate decesserit, tunc altero in pupillari ætate moriente ad eius portionem statim admittatur substitutus, & altero postea similiter moriente rursus ad illius quoque portionem substitutus admittatur. Nec ad rem pertineat, quod super sit aliquis de liberis testatoris, qui ad impuberis morientis portionem admitti possit ab intestato. nam id non sufficeret nisi certè & indubitatè admittendus ueniret, cum si casu quodam admissus sit ab intestato id considerabile non sit. l. 6. ff. de leg. 3. optimè stringit. l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad treb. tam in decisione quam in ratione. l. scimus. §. repletionem. C. de inof. testem. ibi aduentitium lucrum.

64
Rel simpliciter prolatæ appellatione intelligitur tota res.

Tenendo ergo hanc partem. §. quod. l. pe. C. de impub. non procedat quando impuberes inter se ab intestato succedere non possent. nec etiam procedat quando impuberes ab intestato inter se succedere poterant, non tamen soli sed simul cum aliis, puta, quia testator præter impuberes alios filios reliquit, tunc ad. d. l. pe. & ea quæ in contrarium primò adduxi resp. nil obesse quod illa conditio si uterque in pupillari ætate decesserit de proprietate sermonis non impleatur altero tantum in pupillari ætate moriente. nam licet de proprietate ser-

monis impleta non sit satis est quod impleta, uideatur ex legis interpretatione fundata in præsumpta mente testantis, qui huius animi fuit ut illa pluralitas (si uterque) resolveretur in suas singularitates. ut latè modò probauimus. Non quoque obstat quod primò nominatus censetur magis dilectus. nam uerum est in portione sibi relicta, non autem in portione cohæredis uacante secundum Alex. in d. l. pe. ideoque uerissimum receptissimèque est substitutum regulariter præferri coniuncto. l. 2. §. si duo. ff. de secundum tab. l. pe. ff. de in ius. rup. §. in primo §. pro secundo. C. de cad. toll. quod latè suo loco differuimus. Non quoque obstat quod 65 ex coniecturata mente testantis sit, ut coniunctus idemque filius testatoris præferatur substituto. nam licet illud in uulgari admitti possit, quia fit ad testamenti conseruationem. unde substitutus non tam singulis personis quam uniuerso gradui datus uidetur. argum. in prin. C. de cad. toll. & in prin. inst. de uulg. tamen in pupillari quæ post aditam hereditatem locum habet. l. 2. §. si prius. ff. de uulg. sicque post testamentum confirmatum substitutus non uniuerso gradui ad testamenti confirmationem, sed singulis personis mentaliter datus uidetur regulariter, non secus quam in fideicommissis. fallit, quando impuberes quibus fideicom. facta fuit certè & indubitatè & integraliter inter se successuri erant. ut in d. l. pe. fecus si præter ipsos impuberes erant alii fratres: ratio, quia qua ratione utroque impubere in pupillari ætate moriente substitutum prætulit testator aliis filiis suis, eadem ratione altero tantum moriente cum præferre uoluit aliis filiis testatoris; neque ullus sanus id negabit. Secunda ratio, quia prouisio substituti pupillaris principaliter fit propter tutelam & incolumitatem impuberum. ut. §. si quis autem ita formidolosus. inst. de pupill. sed ab aliis filiis testatoris eum de salute fratrum impuberum agitur non minus cauendum est quam de aliis propinquis argum. l. cum oportet in prin. C. de bon. quæ lib. ergo si impuberis præmorientis portio ad superstitem alterum impuberem ab intestato pertineret quando sunt alii fratres, tunc etiam ad alios fratres pertineret per quod ipsius impuberis præmorientis salus, utraque periclitaretur, sicque testatoris prouisio eluderetur.

Præterea alii filii testatoris aut erant exhæredati, aut præteriti. & tunc cum fuerint per testatorem iniuria affecti & ei iniuri non est uerisimile quod eos substituto præferri uoluerit. argum. in auth. ut cum de appellatione. cog. §. aliud uerf. sola enim est. (hodie enim per præteritionem filiorum. non uitaretur ipso iure testamentum. quo ad subst. pupillarem auth. ex causa. cum ibi not. C. de lib. præter. aut fuerint hæredes instituti, & tunc, aut illi quibus non fuit facta pupillaris erant impuberes, & non uiderentur tam dilecti, quam alii, ex quo eis non curauit prouidere de substitutione pupillari: aut erant puberes, & tunc ab eis cauendum quod ad incolumitatem impuberum, non secus quam ab aliis propinquis. argum. d. l. cum oportet. in prin. Postremò & fortius, quando testator plures filios quam quibus pupillariter substituit habebat, impossibile est quod uoluerit inter eos ius legitime successionis conseruare, cum ipse disposuerit ut ambobus impuberibus in pupillari ætate morientibus substitutus admitteretur exclusis aliis filiis, ergo non uoluit inter eos ius legitime successionis conseruare. & ideo omnia iura in hac materia loquentia cautè loquuntur, quando erant duo tantum filii testatoris impuberes. ita loquuntur si rectè intueamur. l. pe. C. de impub. l. ex duobus in prin. l. qui duos. ff. de uulg. l. qui duos. ff. de reb. dub. l. pen. ff. de secundum tab. l. pater filiam. §. fin. ff. ad leg. fal. Postremò stringit quod dixi supra dum de fideicom. agebam uerf. illud autem.

Habes ergo ex superioribus quod si duobus impuberibus sub hac conditione pupillariter substitui (si uterque in pupillari ætate decederet) tunc regulariter post mortem

65
L. pe. C. de impub. non procederet si essent alij fratres præter impuberes.

mortem cuiusque statim admittitur substitutus. Intelligitur primò, quando ipsi impuberes inter se ab intestato succedere non poterant. ita uult communis opin. Vnde infertur quòd si impuberes non erant utrinque sed ex patre tantum coniuncti & habebant alios fratres utrinque coniunctos, qui eos excludunt in successione ab intestato iuxta auth. itaq. C. com. de succ. tunc substitutus post mortem cuiusque statim admitteretur. & non procederet. l. pe. C. de impub.

Infertur secundò secundum communem opin. quod stante lege regia sexta Tauri, quæ induxit, ut fratres etiam utrinque coniuncti excludantur à successione fratris intestati, qui aliquem ex parentibus superstitem habebat, tunc post mortem cuiusque impuberis statim admitteretur substitutus & non procederet sed limi. d. l. pe. Secundò principaliter intellige. d. regulam quando fratres impuberes inter se ab intestato bene poterant succedere non tamen soli, sed simul cum aliis idque contra communem opin. Vnde similiter contra communem opin. infertur quòd si impuberes, alios fratres habebant, qui secum ab intestato succedere poterant, tunc post mortem cuiusque substitutus statim admitteretur & lim. hoc casu. d. l. pe. Secundò contra communem opin. infertur quòd si impuberes alios fratres non habebant, sed nepotes ex fratribus præmortuis, qui secum ab intestato hodie succedunt. auth. post fratres. C. de legiti. her. tunc post mortem cuiusque substitutus statim admitteretur. Infertur tertio contra communem quòd si impuberes habebant patrem uel matrem, qui secum ab intestato de iure communi admittuntur auth. defuncto. C. ad tertul. tunc post mortem cuiusque impuberis substitutus statim admitteretur. Infertur quarto contra communem idem fore, si impuberes haberent auum, uel auiam uel deinceps, qui cum eis ab intestato admittuntur ut per gl. communiter ibi approbatam. C. ad tertuli. in. d. auth. defuncto. & his. 4. casibus limitatur. d. l. pe. C. de impub.

Hanc regulam limita quando impuberes necessario & ex toto inter se succedebant ab intestato, quia nullus erat, qui cum eis concurrere posset ita intelligo. d. l. pen. C. de impubere.

Superiora procedunt quando fit substitutio pupillaris distributiue, puta sub conditione hac, si uterque in pupillari decesseret. idem ergo intellige, si fiat collectiue, puta, (si ambo &c.) quo casu facienda est regula cum totidem declarationibus & limitationibus pro communi uel contra.

Tertiò idem quando fieret pupillaris, per uerbum uniuersale, puta si omnes decesserint in pupillari.

Quartò idem si fieret copulatiue, puta, si primus & secundus in pupillari decesserint.

Quintò idem si fieret copulatiue, puta, si primus in pupillari decesserit, & secundus in pupillari decesserit.

Sextò idem si solutè, puta, si primus, si secundus in pupillari decesserint.

Septimò idem implicatiue, puta, si primus etiam secundus in pupillari decesserint.

Octauò idem si similitudinariè, puta, si primus secundus similiter in pupillari decesserint.

Nonò idem si repetitiue, puta, si primus item secundus in pupillari decesserint.

Decimò idem si aduersatiue, puta si primus secundus autem in pupillari decesserint.

Vndecimò idem si alternatiue, puta si primus aut secundus in pupillari decesserint.

Duodecimò idem si alternatiue, puta si primus in pupillari decesserit, aut secundus in pupillari decesserit.

Nam in omnibus his casibus idem iuris est quod futurum esset si copulatiue fieret substitutio, ut supra deduximus dum de uulg. disseruimus: & consequenter est facienda superior regula cum totidem declarationibus & limitati. Agnosco tamen quòd in contrarium se

habet communis opin. ut latè per Alex. Corneum. Iaso. Curtium Iuniorem & alios post Bar. Cynum Alberi. Bal. Ang. Sali. & alios in. l. pe. C. de impubere. per omnes in. l. i. si quis ducenta. §. Item si pater. ff. de reb. dubi. per Alex. & alios in. l. eum qui. ff. ad treb. & in. l. Titia Seio. §. Seia libertis. ff. de lega. 2. Curti. Iunior in. d. l. pe. Bar. Alex. & plenè Ias. in. l. potest. ff. de uulg. Paul. & Soci. in. l. si quis ducenta. §. Item si pater ff. ad leg. fal. Bar. in. l. uel singulis. ff. de uulg. Viglius in. §. uel singulis. inst. de pupill. Paul. & Alex. in. l. pater filiam. §. si ff. ad leg. fal. Soci. in. l. i. 2. q. 5. quæst. princ. ff. de uulg. sed uos iudicabit is quis iustius induat arma.

Quæro, duas filias hæredes particulares institui & extraneum hæredem uniuersalem, & adieci, quòd si utraque filia in pupillari ætate moreretur, tunc cohæres extraneus eis hæres foret. an post mortem alterius ex filiabus extraneus ille statim admittatur, an demum post mortem utriusque? & Curti. Iuni. in. l. pe. C. de impub. tenet quòd demum post mortem utriusque contra Angel. consi. 101. considerandum. & contra Areti. in. l. quidam testamentum Proculum. ff. de uulg. teneo opin. Curti. contra reliquos per. d. l. pe. C. de impubere. quando impuberes inter se & soli succedebant, quòd si uel inter se non succederent, uel non solæ succedent contraria opin. uerior est.

Dixi 68 si uterque impubes in pupillari ætate decesserit substituo, ipsi autem impuberes inter se ab intestato succedere poterant, an post mortem alterius statim substitutus admittatur? Paulus quod sic in. l. hæres mei. §. cum ita. ff. ad treb. Contrarium tenent communiter doctores tam ibi quàm in. l. pen. C. de impub. non obli. proprietates uerbi si uterque in qua se fundat Paul. quia semper recedimus in ultima uoluntate à proprietate uerborum ut pluralitas in suas singularitates resoluatur ut iam diximus.

Qui tres filios habebat, duos impuberes tertium adulescentem eos hæredes scripsit, & adulescentem reliquis pupillariter substituit sub conditione, si in pupillari ætate decesserent. altero in pupillari ætate decedente, an substitutus ex pupillari ad totam portionem morientis admittatur, an uerò ab intestato partem eius hæreditatis capiat duntaxat, alteram uerò partem alter frater impubes? Curtius Iunior contra Soci. quem refert in. d. l. pe. col. pe. C. de impube. tenet quòd ab intestato admittatur ad partem hæreditatis, altera uerò pars ad alterum impubere pertinebit, ex substitutione autem minimè ad totum admittetur, quia inquit superest persona, quæ ex præsumpta mente testantis substitutum excludat in parte, ergo per argumentum de toto ad partem debet excludi. Teneo contrarium, moueor, quia priuilegiatus contra pariter priuilegiatum non gaudet priuilegio, sed si omnes essent extranei tunc in iis substitutionibus, quæ post aditam hæreditatem (qualis pupillaris est & fideicommissi) locum habent post mortem primi statim admitteretur substitutus: ergo idem si omnes sint pariter coniuncti, ut in casu nostro in quo nulla ratio est, cur pluralitas ex regula non resoluatur in suas singularitates ergo & c. ut. l. si. filium. ff. de lega. 2. l. Lucius. §. Caio. ff. ad Trebeli. iuncta. l. sed & milites. §. coæqualitas. ff. de exc. tur.

Fratres 69 meos institui & iussi ut si uterque sine liberis decesseret, hæreditas Titio restitueretur. an primo sine liberis moriente, statim admittatur substitutus mouet quæstionem, quòd ipsi inter se possunt ab intestato succedere quare restator inter eos uidetur quòd seruare uoluisset ius legitimarum successionem per quæ rationem Curtius Iuni. in. l. pen. C. de impub. num. 16. post Imol. in. l. hæres mei. §. cum ita. ff. ad treb. tenet quòd ad primi sine liberis morientis successionem substitutus non admittatur: id quod uidetur esse demente Ias. post plures, quos refert in. l. potest. ff. de uulg. num. 10. & in. d. l. pe. num. 8. teneo contrarium quia ius

T t iij legitimæ

66
Intell. l.
Tauri.

Illatio con
tra commu
nem.

Illatio con
tra commu
nem.

Illatio con
tra commu
nem.

Illatio con
tra commu
nem.

Illatio con
tra commu
nem.

67

Illatio cū
Curtio con
tra Ang.
& Areti-
num.

68

Illatio con
tra Paul.
cum commu
ni.

Illatio con
tra Cur-
tium.

69

Illatio con
tra Cur-
tium Ias.
& alios cō
muniter.

legitime successionis inter fratres, qui testamentum faciendo poterant se ad inuicem excludere non est in consideratione. l. 6. ff. ad leg. 3. & supra plenius dixi & per generalitatem. l. 1. §. filium. ff. de leg. 2. l. Lucius. §. Ca. 10. ff. ad Treb.

*Illatio con-
tra commu-
nem.*

Duobus impuberibus institutis pupillariter substitui sub hac conditione, si uterque in pupillari aetate decesserit, alter pubes factus est, alter uero in pupillari aetate decessit. an ad huius hereditatem substitutus ex pupillari admittatur, an uero frater pubes ab intestato? Corn. in l. pe. C. de impub. col. 2. post Bal. Sali. & Paul. & alios communiter ibi tenet quod admittatur frater pubes exclusio substitutio. contrarium tenet Fulgo. ibi cuius opin. uerior est per. d. l. pe. in uerb. cogitasse.

Et pro plena intelligentia iuxta praedicta reuoco in dubium. d. §. Seia cum. l. uel singulis de uulg. ff. §. uel singulis. de pupill. l. pater filiam. §. si. ad leg. fal. l. qui duos de reb. dub. l. pe. de secundum tab. l. qui duos de uulga. nam in §. Seia dicitur quod 70 si ex duobus honoratis ei, qui nouissimus decederet substitui per fideicom. tunc substitutus ad totum uocatus uidetur, & consequenter primò ex institutis morienti superstes uidetur substitutus. at in l. uel singulis cum conc. dicitur contrarium. si quod primo morienti superstes substitutus non uidetur per fideicom. uel alias licet ei succedere possit iure legitimo. sol. secundum doct. d. §. Seia procedit in subst. fideicommissaria. & aliud est in subst. directa in qua loquitur. l. uel singulis cum conc. ex hac sol. inferitur quod §. Seia. qui loquitur in fideicommissaria, non procederet in pupillari directa, in qua loquitur. l. uel singulis. cū conc. inferitur & secundò quod. l. uel singulis cum conc. quæ loquuntur in pupillari directa, non procederent in fideicommissaria, sed sol. dubia est, ergo & correlaria. Dic ergo quod data paritate terminorum nulla differentia est inter fideicommissariam & directam pupillarem. nam si ex duobus impuberibus institutis ei, qui nouissimus moreretur substitutus essem siue per fideicom. siue pupillariter, tunc ad utriusque portionem uideor uocatus demum post mortem amborum, quia in portione uacante eorum superstes magis dilectus fuit quam substitutus, & post eum substitutus ultra omnes alios, quo fiet ut si ipsi impuberes inter se ab intestato succedere non possent, tunc superstes pramorienti saltem per fideicom. substitutus uideatur quemadmodum fit in fideicommissaria substitutione, quando primò honorati inter se ab intestato necessariò successuri non sunt. & isto casu non procederet. l. uel singulis cum conc. sed procederet. d. §. Seia. tam in fideicom. quam in uulgari. quod si primo honorati erant duo impuberes testatoris, qui existente conditione substitutionis ab intestato inter se necessariò successuri erant, tunc licet substitutus ad totum post mortem demum utriusque uocatus intelligatur, tamen ipsi impuberes inter se per fideicom. uel alias substitui non uidentur, sed superstes pramortuo ab intestato succedet in cuius hereditate substitutus existente conditione substitutionis inueniet & portionem impuberes pramorientis, quod uerum siue substitutus esset eis pupillariter, siue etiam per fideicom. nam legem uel singulis cum conc. loquentem in pupillari tantum, extendo ut etiam in fideicommissaria hoc casu locum habeat. & d. §. Seia. limito, ut hoc casu non procedat. ita docet nouè Areti. in l. uel singulis. ff. de uulg. sequitur Couarub. in c. Rainutius. §. 8. in fi. de testam. sed communis opin. uerior est, quia testator cum incepit a substitutione pupillari & sic, a fauore nunquam ex ea queritur fideicom. & sic odium & grauamen ut supra dixi.

Adde quod differentia est in terminis horum iurium inter fideicom. & directam pupillarem, ut tenent cōmuniter doct. quales sunt Paulus post Dinum ibi in d. §. Seia. glo. in d. l. pater filiam. §. si. in uerb. substitutum in fi. Ias. in l. pe. C. de impub. in fi. Ias. in l. potest num. 8.

ff. de uulg. Alex. in l. pe. glo. Paul. Bar. & Alex. in d. l. cum qui. ff. ad Trebel. Bar. in l. qui duos. de reb. dub. num. 3. Paul. in d. l. pen. in quaestione ardua de qua ibi per eum & in l. potest. de uulga. Bar. num. 4. in l. heredes mei. §. cum ita. post glo. ibi & Dinum, quem refert. ff. ad Treb.

Adde quod tam in fideicom. quam in pupillari propter uerbum nouissimus praesumitur quod uoluit utramque portionem ad substitutum pertinere, sed licet in effectu non fuit differentia, quia utroque casu utraque portio ad substitutum pertinet, fit tamen in modo, quia in pupillari cum necessariò abintestato inter se sint pupilli successuri nulla a lege introducitur tacita, ficta uel substitutio. ut d. l. uel singulis cum conc. Sed in fideicom. quæ fit extraneis, qui inter se abintestato succedere non poterant inducitur a lege quædam ficta substitutio inter primò honoratos, ut per hoc & primi morientis portio ad superstitem, & eo moriente utraque ad substitutum perueniat. ut d. §. Seia. ubi ex praedicta necessitate prima ficta substitutio inducitur, quæ in terminis. l. uel singulis. non inducitur, quia illa necessitas cessat: refert ergo utrum primi honorati inter se omnino abintestato successuri essent, ut tunc procedat. l. uel singulis cum conc. an non, ut tunc procedat. §. Seia. libertis. Vnde si impuberes, quorum ultimo morienti pupillariter substitui inter se abintestato succedere non poterant (quo casu essemus in terminis. d. §. Seia) tunc inter eos esset reciproca eademque directa substitutio secundum Couar. in d. c. Rainutius. §. 8. num. 6. de testa. metis. post Imolam & Areti. in l. uel singulis. ff. de uulg. Alex. & Vincent. de Hercul. in d. l. pater filiam. §. fin. ff. ad leg. fal. quos ipse refert, sed horum opin. defendi non potest. quia ut supra eleganter probauimus nunquam reperitur quod per coniecturas directa subst. inducatur in diuersa persona, quam quæ fuerat expressim ad substitutionem assignata, & per alias rationis de quibus supra: itaque neque directa substitutio inter ipsos impuberes facta esse intelligitur propter rationem proximè signatā, nec etiā fideicommissaria propterea quod qui incepit a pupillari substitutione nunquam uidetur onerasse impuberes adinueniunt per fideicommissum, ne pupillaris facta ad utilitatem meram ipsorum impuberum interpretetur in eorū lesionem, quod accideret si fideicommissariam reciprocā inter eos continere diceremus. arg. l. cohæredi. §. cum filia. ff. de uulga. & quæ latè supra diximus.

Ex superioribus 71 inferitur uerā minimè esse nec defendi illo modo posse illam communem lim. quam signat Corn. in d. l. pe. C. de impub. col. 3. post Bal. ibi & Angel. & Iacob. de Aren. quos sequitur Curtius ibidem num. 12. post Iacob. Butrig. quem refert, ait. n. quod si postquam plures heredes institui, adieci, eis substituo. quod tunc post repudiationem cuiusque statim admittitur substitutus, quasi per hoc singulis substitutus uideatur. sed hæc op. defendi (ut dixi) non potest, quia non tam singulis personis quam toto gradui substituisse uidetur. quo fit, ut substitutus non aliter admittatur quam si omnes repudiauerint, id, quod probant omnia fundamenta nostræ opin. quæ referre non expedit quæque posuimus supra dum egimus de uulgari.

Adde 72 qd si dixi, primus, secundus, & tertius heredes sunt. si primus & secundus heredes non erunt, tertium cohæredem eis substituo. quod tunc is tertius non primis duobus collectiue sumptis, sed singulis substitutus uidetur. Vnde altero repudiante statim ex substitutione admittitur exclusio cohærede. ita Curtius Iunior num. 12. in l. pen. C. de impub. post Alex. ibi quem ipse refert, sicque limit. not. secundum Curtium communis. op. superior pro qua lim. facit, quod ait Bar. in l. re coniuncti num. 54. ff. de leg. 3. Sed contra hanc lim. faciunt tex in l. si mater. §. fin. ff. de uulga. & in l. cum in testam. in prin. ff. de hæ. inst. & apertius. l. si Titius cohæredi. & l. cohæredi in prin. ff. de uulg. §. sed si instituto. inst. eod. & quæ

70
*Substitu-
tus pupil-
lariter ei,
qui nouissi-
mus deces-
serit non
facit uide-
ri facias
recipro-
cas fideico-
mis. inter
impuberes
cum commu-
ni contra
nouissimos.*

71
*Substitu-
tio, illa eis
substitutus,
non singu-
lis sed uni-
uersis fa-
cta uideatur
contra
Corn. Bal.
Ang. &
Curti. Io-
niorem.*

72
*Primus,
secundus,
& tertium
institutus, si
primus &
secundus
heredes
non erunt,
eis substit-
tus non sin-
gulis sed*

& quæ dixi supra dum de vulgari egi.

Quid 73 autem si pupillaris sit ei qui nouissimus decesserit expressim in tota hereditate magis communiter uidetur doct. tenere in locis supra citatis quod tunc impuberes inter se uideantur tacite substituti. Intelligitur quadrupliciter, primo quando fit hoc modo, ei qui eorum nouissimus decesserit substituo in tota hereditate. Secundo quando fit uniuersaliter, ut si dixi, post mortem omnium impuberum, uel si omnes in pupillari ætate decesserint, substituo in tota hereditate. Tercio quando fit copulatiue, ut si dixi post mortem amborum substituo in tota hereditate. Quarto quando fit distributiue ut si dixi si uterque in pupillari ætate decesserit, substituo in tota hereditate, ut sic his quatuor casibus limitetur. l. pen. C. de impuberum. propter illam adiectionem in tota hereditate.

In omnibus his casibus tenenda est contraria opin. ut inter se tacite substituti non uideantur, primo per generalitatem tex. in l. ex duobus in prin. in l. qui duos. ff. de uulga. in l. uel singulis. eod. tit. in §. uel singulis. inst. de pupill. in l. qui duos. ff. de reb. dub. l. pater filiam. §. fin. ff. ad leg. fal. l. pen. in pr. ff. de bon. pos. secundum tab. in quibus iuribus habetur qd si impuberi ei, qui nouissimus decesserit substituo. tunc inter eos non uideo tacitas substitutiones fecisse, quinimmo ipsi inter se succedent ab intestato. hoc amplius etiam eo casu, quo inter se ab intestato succedere non possunt, quale est cum uter alteri superuixerit, non appareat, tunc adhuc inter se non uidentur tacite substituti. sed substituti eo casu ad utriusque portionem inuitatus ex persona sua uidetur. tex. est. in d. l. qui duos. d. l. ex duobus. ff. de uulga. d. l. qui pater. §. fin. d. l. qui duos. ff. de reb. dub. quod obinet non solum etiam si pariter perierint, sed etiam si diuersis temporibus, si tamen uter prior, obierit non appareat, ita probat rex. mirabiliter in d. l. pen. de secundum tab. in prin. sicque licet actor probare debeat suam intentionem. l. j. l. actor. l. pen. C. de prob. l. qui accusare. C. de eden. tam substitutus idemque actor hoc casu non tenetur probare uter alteri superuixerit, quasi ab initio & primordialiter testator cum ei, qui nouissimus decesserit substituit, disposuisse uideatur: ut substitutus singulis succedat, nisi si diuersis temporibus decessisse probentur, quo casu non singulis sed nouissimo tantum successisse uidetur: idque duplici favore & quod is, qui superuixit erat de liberis testatoris, & quod erat positus in conditione ut signanter docet Curtius in l. pe. C. de impub. in num. 10. & iterum ibid. nu. 17. post. Corn. conf. 276. uol. 3. quem ipse allegat. ut esse de liberis testatoris non quidem sufficiat ad exclusionem substituti pupillaris, nisi præterea superstes sit etiam positus conditione. Vnde infertur quod si impuberes alios fratres habebat & primus decessit post pubertatem, secundus autem in pupillari ætate, tunc eius hereditas non pertinebit ad fratrem, qui iam pubescebat etiam si esset positus in conditione, & esset de liberis testatoris, & longe minus ad alios fratres, qui licet erant de liberis, non tamen erant positi in conditione, ratio, quia post ipsos impuberes quibus facta fuit pupillaris substitutio nullus licet sit de liberis uidetur tam dilectus quam ipse pupillaris substit. saltem quo ad hereditates portionesque eorum impuberum, cui pupillaris facta fuit, ut dixi supra & quia regula est quod substitutus post cuiusque impuberum mortem statim admittatur ut supra dixi: nisi contra eum ab aduersa parte probetur quod impuberes & diuersis temporibus obierunt, & ita ut appareat uter alteri superstes fuerit; & præterea præ morientis hereditas ad superstitem impuberem, qui pariter in conditione positus fuerat ex toto ab intestato per uentura esset, ut probat nominatim d. l. qui duos. ff. de reb. dub. d. l. qui duo. ff. de uulga. ut sic horum quolibet deficiente substitutus ad singulorum morientium hereditatem admittatur, quasi suam intentionem habeat fundatam. Vnde subinfero quod si tres filios impube-

res habebam, quorum duobus tantum feci pupillarem substitutionem ita si omnes tres in pupillari ætate decesserint, tunc ei, qui nouissimus decesserit substituo. quod hoc casu si alter ex impuberibus, quibus substit. pupillaris facta fuit primus moriatur, tunc eius hereditas ab intestato non pertinebat ad alterum impuberem, cui pupillaris facta non fuit, sed uel ad substitutum pertinebit uel ad tertium impuberem, cui similiter pupillaris facta fuit, ad quem solum cum ab intestato pertinere non possit, quia etiam alter impubes cui pupillaris facta non fuit erat in pari gradu, ergo debet ad substitutum pertinere. argumen. d. l. qui duos. ff. de reb. rub. d. l. qui duos. ff. de uulga. sicque quod superstes impubes sit de liberis quodque sit positus in conditione non sufficit, nisi præterea sit positus in simili dispositione, seu prouisione pupillaris substitutionis. Vnde si essent tres impuberes in potestate, quorum nouissimo morienti substitui pupillariter, tunc primi morientis hereditas ad ambos superstites pertineret excluso substituto, quia erant de liberis & erant in pari conditione, & erant in pari dispositione, & prouisione a testatore facta ut. dd. ll. Cum ergo is qui substituit impuberem ultimo morienti quod ad iuris effectum uim & potestatem similis sit ei, qui singulis substitutus est, nisi cum impuberes inter se ab intestato necessitatio successuri erant & etiam ex toto & etiam erant positi in pari conditione, & pari prouisione, superest, ut cum dixi, ei 74 qui nouissimus decesserit in tota hereditate substituo. perinde sit ac si simpliciter diceret ei, qui nouissimus decessit in hereditate substituo. quasi sensus fuerit, quod post mortem ultimi morientis tota hereditas ad substitutum peruentura esset, eo quod licet intellexi quod inter impuberes per prius potuit diuidi possiderique pro diuisione uel pro in diuisione, tamen quo tempore ultimus moreretur iam tota hereditas mea unum idemque patrimonium effecta foret per coniunctionem utriusque portionis, uel utriusque hereditatis. l. sed si plures. §. filio impuberi. ff. de uulga. sicque uerbum totum nil importet, non magis quam si simpliciter de hereditate tantum non de tota, uel uniuersa hereditate metio facta fuisset, quia, ut probauimus supra indefinita æquipollet uniuersali uel etiam integrali loquutioni. nec quidque mutat d. §. seia in contrarium allegatus licet in eo omnes se fundent eaque nostra opin. ex infra dicendis multipliciter confirmabitur.

Infero ueram non esse opin. existimantium qd 75 per adiectionem illius uerbi totam, inducatur reciproca substitutio inter impuberes, quando prior decessit in pupillari ætate: licet in hac opinione sint Couarub. in c. Rainutius. §. 8. num. 6. de testam. post Ripam in d. l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad Treb. num. 21. Imola & Areti. in l. uel singulis. ff. de uulga. l. ad leg. fal. in l. pen. num. 7. C. de impuberum. Alex. & Vincent. in d. l. pater filiam. §. si ad leg. fal. sed certe uerbum, totum, nil omnino operatur ut supra probaui & probat Viglius in §. uel singulis. inst. de pupill. dicens quod testator illud uerbum adiecit uidetur non ad quicquam denuo inducendum, sed ad iuris dispositionem, quæ in hoc art. est declaranda, ut statim dicam.

Infero similiter ueram non esse opin. existimantium quod per adiectionem illius uerbi, totam, si primus impubes post pubertatem decessit, tunc fideicommissaria inger eos facta uideatur, ut si prior pubes decesserit, is partem suam superstiti impuberi per fideicommissum teneatur restituere. nam illud uerbum, totum, alium sensum longe diuersum recipere debet, ut dixi, licet in hac opinione fuerit Couarub. in c. Rainutius. de testamētis. §. 8. in fin. post Areti. in d. l. potest. ff. de uulga. quem ipse refert. sed contrariam opin. ut dixi tenet Viglius in §. uel singulis. inst. de pupill. qui addit quod testator adijciendo totum, non odiosam substitutionem fideicommissi inducere uidetur. ut l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de uulga. sed potius declarare iuris effectum: cogitauit. n. testator qd al

74
Verb. tota
nil importat.

75
Reciproca
facta non
uidetur in
ter impube
res, licet
eis pupilla
ris facta
sit in tota
hereditate
contra
communem,
unde si
prior post
pupillarem
decederet
superstiti
portionem
suam resti
tuere non
tenderetur
cum Viglio
contra Areti.
& Couar.

27. 12

tero

tero impubere præmortuo eius hæreditas ad superstitem, quo etiam moriente uterque hæreditas (sicque totum) ad substit. perueniret. arg. d.l. ex duobus. l. qui duos. ff. de uul. l. qui duos. ff. de reb. dub. l. pen. ff. de bon. pos. secun- tab. l. qui pater. §. qui filiam. ff. ad leg. fal.

76
L. qui duos
de reb.
dub. cum
conc. proce-
dit ex inter-
pretatione non
ex proprie-
tate
uerborum.

Iuxta prædicta considera, an 76 quod traditur in l. pen. in prin. ff. de secundum tab. in l. qui duos in l. ex duobus. ff. de uul. in l. qui duos. ff. de reb. dub. in l. pater filiam. §. fin. ff. ad leg. fal. id procedat ex proprietate uerborum, an uero an ex legis interpretatione? & resp. uideatur quod ex proprietate uerborum, ut d.l. ex duobus. ubi dicitur quod ut in successione ab intestato proximus is intelligitur, quem nemo præcedit. ita & cum ei, qui ex impuberibus ultimus moreretur substitui, ultimus ille intelligitur post quem nemo decessit. sed certe etiam illud est ex interpretatione legis, ut proximus is uideatur, quem nemo præcedit etiam si in pari gradu alii inueni fuerint. nam uerbum proximus, & ultimus, cum sint superlatiua ex proprietate uerborum regulariter de fiderant positum ut apud grammaticos notius aper- tiusque est quam longa probatione egeat. Secundo probatur per d.l. pen. ubi etiam si diuersis temporibus impuberes moriantur, si tamen uter prior decesserit igno- retur substitutus admittitur ad utriusque hæreditatem idque contra proprietatem uerborum. Nam legitimi hæredes impuberum fundam habent intentionem ab intestato co- tra substitutum, nisi substitutus ostenderit se uocatum: se autem uocatum ostendere non potest ad alterutrum here- ditatem cum ipse probare nequiuert uter prior decesse- rit, quæ probatio est fundamentum suæ intentionis & si fundamentum intentionis est, tempus illud probandum est. l. matrem. C. de probati. cum ergo is non probet uter prior decesserit debet succumbere. hoc amplius etiam hoc casu non iuuabitur per legis interpretationem di- centis quod nouissimus mori intelligitur is post quem alter impubes non moritur, licet pariter moriantur. nam in d.l. p. constabat quod non pariter decesserant sicque ambo primi & ambo ultimi defuncti dici non poterant. ita in terminis d.l. qui duos. cum sim. uerius est quod decisi- o illius. l. procedat non tam ex proprietate uerborum quam ex legis interpretatione, at in terminis d.l. pen. id est expeditissimum.

Cum ergo directæ iura procedant ex interpretatione uidentur qua ratione ea interpretatio fiat, & certe nullo alia, nisi quod testator cogitauit primi decedentis hæ- reditatem ad superstitem perueniuram, rursusque post mortem ultimo decedentis utranque hæreditatem ad substitutum migraturam: itaque testator utranque hæ- reditatem ad substitutum pertinere uoluit, sed id expres- sim non disposuit. nam nouissimi tantum decedentis hæ- reditas ad substitutum pertinet inspectis uerbis inspecta- que dispositione testantis, ut nominatim probat tex. in d.l. qui duos. ff. de reb. dub. & in d.l. qui duos. ff. de uul. sed inspecta testatoris mente utraque hæreditas substit. debetur secundum quod lex interpretatur, sed inspecta mente testantis, quæ præualeat ad utranque hæreditatem ex legis interpretatione uocatus intelligitur. ut dd. ll. Idem in simili probat. tex. in l. p. C. de impuberum. ibi cogitasse &c. Idem in simili probat tex. in l. codicillis. ff. de usufr. legat. Idem in simili probat tex. in l. Titia Seio. §. Seia libertis. ff. de leg. 2.

77
L. qui duos
cum conc.
non proce-
dit quando
impuberes
ab intestato
inter se
non pote-
rant succe-
dere, nec

Cum ergo 77 in terminis illarum legum non tam ex uerborum proprietate quam ex legis interpretatione substitutus ad utranque portionem uideatur inuitatus, quæ legis interpretatio nulla alia ratione fundatur fundari uel potest quam quod cogitauerit testator q. post mortem primi eius hæreditas ad superstitem, postque ultimi mortem ambe hæreditates ad substitutum defe- rentur. cumque id testator cogitare uerisimiliter non potuerit, nisi quando impuberes inter se ab intestato & necessario & soli, (id est absque immixtione aliorum cohæredum) successuri essent, sequitur quod omnes

dd. ll. cautè loquatur cum duos tantum impuberes filios testator haberet, sicque non procederent quando plures essent liberi testatoris, non quoque quando duo tantum erant sed inter se ab intestato succedere non poterant, quia erant fratres consanguinei tantum non etiam utri- nique, at erant alterutri alii fratres utrinque coniuncti. non quoque procederent, quando fratres licet essent utrinque coniuncti tamen habebant matrem, quæ simul cum eis ab intestato succederet. nam his casibus & simi- libus non potuit uideri testator cogitasse quod primi morientis hæreditas ad superstitem & ab illo moriente utraque ad substitutum pertineret, cum primi morien- tis hæreditas non ad superstitem tantum sed etiam ad alios peruenitura esset.

Idem ergo eadè ratione, si dicti impuberes licet alios fratres non haberet habebat tamen tertii fratris præmor- tui filios, qui ab intestato cum eis in stirpes successuri erant.

Cum igitur uiderimus 78 quod dd. ll. non procedunt quando testator uerisimiliter non potuit cogitare quod impuberes inter se ab intestato succedere non po- terant ex toto & longè minus quando nulla ex parte inter se ab intestato succedebant uidentur est, an tunc substitutus admittatur ad utriusque impuberis hæredi- tatem, an ad alteram tantum hæreditatem, an fortè ad neutram. Qua in re considera, quod ad utranque hæ- reditatem non potest admitti in quibus casibus ipsi impu- beres inter se ab intestato non succedebant, uel non so- li succedebant, sed simul cum aliis: quia nec ex proprie- tate uerborum is substitutus ad utranque hæreditatem inuitatus fuit, ut probauit: nec ex mente testatoris esse potest ut ad utranque inuitatus uideatur, cum ultimo tantum morienti fuerit substitutus in cuius ultimi morientis hæreditate non potest inueniri hæreditas præ- morientis, qui non ultimo morientem heredem legiti- mum ab intestato habiturus erat, sed alios, uel non eum solum sed simul cum aliis, ut etiam probauit: cum ergo nec ex uerbis, nec ex mente & sententia testato- ris ad utranque portionem substitutus inuitatus uidea- tur, superest, ut utranque habere non possit. Viden- dum ergo an 79 saltem hæreditatem ultimi morien- tis habiturus sit? quod indubitanter admittendum est in quibus casibus apparet uter prior ultimusue decesserit etiam si impuberes inter se ab intestato successuri non essent ex toto, uel ex parte per d.l. qui duos. cum conc. quod si incertum esset uter eorum prior decessisset & ipsi impuberes inter se ab intestato successuri non essent, tunc teneo quod substitutus nec habiturus esset primi morientis hæreditatem, quia ad eam nec ex uerbis, nec ex mente testatoris inuitatus fuit, nec etiam habiturus sit ultimi morientis hæreditatem, quia non apparet uter ultimus moreretur, iste 80 est tex. quem nunc intel- ligis in l. eum qui. ff. ad Treb. ratio in promptu est, quia horum impuberes legitimi hæredes ab intestato habet suam intentionem fundatam per legem, nisi substitutus probet concludenter non contingenter tantum se uoca- tum, ut l. non hoc. C. unde legit. sed hoc casu cum ad ultimi tantum decedentis hæreditatem sit substitutus uocatus, nec possit per l. interpretationem ad utranque hæreditatem uocatus uideri, nec appareat uter ulti- mus decesserit, ipse succumbere debet. ut d.l. non hoc. & l. duo sunt Titii. ff. de testam. tur. satis est enim quod substitutus actor careat hæreditate sibi destinata quam quod legitimi hæredes impuberum primi morientis hæ- reditate per legem sibi debita priuentur. Sicque limi- tantur. l. qui duos. ff. de reb. dubi. l. ex duobus. l. qui duos. ff. de uul. l. p. de secundum tab. l. pater filiam. §. ff. ad leg. fal. ut procedant duntaxat, quando impu- bres inter se ab intestato & necessario & ex toto succes- suri erant aliis secus. ut d.l. eum qui. quæ licet 81 lo- quatur in fideicommissis tamè ad directam pupillarem hoc casu trahenda est, ratio differentie, quia, quando ne- cessario ab intestato inter se successuri erant, tunc sub-

quando po-
terant, sed
non soli,
sed simul
cum alijs.

78
L. qui duos
cum conc.
limi. in casu
superiore,
ut substitutus
utranque hæ-
red. capere
non possit.

79
Quando
impuberes
inter se ab
intestato
non possunt
succedere,
tunc substi-
tutus si non
apparet uter
prior decesserit,
neutram hæ-
redita-
tem habebit.

80
Intell. l.
eum qui. ff.
ad Treb.

81
L. eum qui
extendi-
tur ad di-
rectam pu-
pil. data
paritate
termino-
rum.

stitutus

stitutus licet inspecta proprietate uerborum ad ultimi tantum morientis successione re uera fuerit inuitatus, tamen inspecta mente testantis ad utranque hereditatem inuitatus uidetur, ut alteram directo & per prius alteram uero per indirectum (i. mediante persona ultimi decedentis) capiat: sicque licet non appareat uter prior decesserit nil referat cum ad utranque mentaliter sit inuitatus, at quando ad alteram tantum tam inspectis uerbis quam mente inuitatus fuit, oportet quod probet utra sibi delata fuerit, ne pro ultimi morientis hereditate exigua forte & inope primi morientis hereditatem forte locupletem capiat, quæ ratio cessat, quando utranque habiturus erat.

Reliqua ad hanc restitutionis seu fideicom. subst. materiam spectantia edocemur in §. seq. & in lib. i. infra de success. resolutione. §. i. Vnde, quæ hic desunt petenda sunt.

De fideicommissaria substitutione. §. xxvj.

S U M M A R I U M.

- 1 Fideicom. an inducant illa uerba, si filius in pupillari ætate moriatur, testamentarij mei bona mea distribuunt inter pauperes. ardua. q.
- 2 Fideicom. uniuersale an transeat ipso iure in pauperes uel piam causam. ardua. q.
- 3 Condicio illa si sine liberis decesserit, restituat. an uerificetur in filio naturali? ardua. q. & quid in adoptiuo, uel arrogatis?
- 4 Monacho & non monasterio hereditas patris deferatur. estque ardua. q.
- 5 Postumus quis proprie dicatur? ardua. q.
- 6 Restituere oneratus post mortem, si cum liberis decesserit filius, non tenebitur etiam ecclesiæ restituere. ardua. q.
- 7 L. generalis comprehendit priuilegiatos.
- 8 Donatio ecclesiæ facta, liberorum natiuitate an reuocetur? ardua. q.
- 9 Maioratus uel fideicommissi in successione, an filius succedat loco patris? ardua. q.
- 10 Maioratus exaudi consilium.
- 11 Maioratus in successione quis proximus agnatus dicatur? ardua. q.
- 12 Hæredum appellatione filij tantum continentur, quando accipi feudum pro me & hæredibus meis. ardua. q. & quid in emphiteosi ecclesiastica.
- 13 Verba intelligenda iuxta materiam.
- 14 Restituere post mortem pauperibus iussus potest tempus mortis præuenire. ardua. q.
- 15 Intell. l. 2. C. pro emptore.
- 16 Restituere iussus, quo casu liberi solent excludere substitutum; an eum excludant liberi concepti in seruitute in figura matrimonij. egregia. q.
- 17 Trebelianica detractio an liberis primi gradus possit prohiberi? ardua. q.
- 18 Liberi parentibus obediant.
- 19 Restituere hereditatem rogatus, an prælegatum sit restituendum? ardua. q.
- 20 Falcidia an singulis de rebus deducatur. ardua. q.
- 21 Trebel. an deducatur de relictis pijs. ardua. q.
- 22 Falc. & trebel. diuersa ratio.
- 23 Similia quando sequenda, aut captanda.
- 24 Falcid. non deducitur de pijs relictis, nisi in casibus subiectis.
- 25 Falcidiam an deducat una ecclesiæ contra aliam ecclesiæ? ardua. q.
- 26 Trebel. an testator possit uetare? ardua. q.

- 27 Lex correctoria disponens in uno casu ex olim æquiparatis, an extendatur ad alterum ardua. q.
- 28 Pupillaris & exemplaris differe.
- 29 Falcid. aut Trebel. an per uerba generalia uetita uideatur? ardua. q.
- 30 Pars pro toto, & totum pro parte sæpe sumitur.
- 31 Fabula canis.
- 32 Vtusfructus an patri ademptus uideatur eo quod mater insit filio suo bona sua dari integraliter? ardua. q. st.
- 33 Quartas duas quando possit filius deducere. ardua. q.
- 34 Intell. l. iubemus. C. ad Treb.
- 35 Quartarum in materia cui iuri standum sit, ardua. q.
- 36 Quartas duas quando parentes deducant. ardua. q.
- 37 Trebelianicæ an imputetur acceptum conditionis implende causæ. ardua. q.
- 38 Fideicom. post mortem impuberis relictum, an ab ipso relictum uideatur. ardua. q.
- 39 Fideicom. uniuers. an à morte testantis transmittatur? ardua. q.
- 40 Mors ciuili morti naturali quando æquetur. ardua. q.
- 41 Monasterium an dicatur filius ex corpore grauati natus, ardua. q.
- 42 Legitimati an excludant ecclesiæ fideicommissariam. ardua. q.
- 43 Naturales liberi grauatorum an excludant ecclesiæ fideicommissariam? ardua. q.
- 44 Deletum testamentum an data opera uideatur ardua. q. st.
- 45 Sacerdotium & monachismus quando æquantur in fideicom. restit.



OSTQVAM de institutionibus & substitutionibus plenè docti sumus, consequens est, ut de restitutionibus seu fideicommissariis substitutionibus disseramus: morem ordinemque Iustiniani Imperatoris sequuti, qui in rubro & in nigro id ostendit. C. de insti. & substi. & restit. etenim restitutio substitutio quidem est, ut per glo. & doct. præsertim Alex. in rub. ff. de uulgari. uerum ea dicitur esse non in primum sed in secundum casum. l. precibus. C. de impuberum. ibi utrū in primum an in secundum casum. Cum ergo de substi. quæ in primo casu uerfantur egerimus, reliquum est, ut de ista, quæ in secundo casu militat discipiamus: cum & hæc à iure ciuili in successione progressu inuenta sit, cum antea iurigenium incognita foret. ut in prim. inst. de fideicommiss. hæc. In primis quære multa ad hanc materiam spectantia supra §. præc. & infra de success. res. lib. ij. §. i. Deinde quod ad uerba fideicommissorum dic ut in §. fin. inst. de sing. rebus. Quibus adde quod dubium est, illa uerba, si filius meus impubes moriatur testamentarij mei bona mea inter pauperes distribuunt, an inducant fideicommissum? & sunt, qui uelint pupillarem induci, non fideicommissariam. ita Salicetus in l. precibus num. 25. C. de impuberum. Imola in l. hæreditas ad Statium. ff. de hæredibus inst. estque communis opin. secundum Ripam in l. centurio. num. 105. ff. de uulgari. Contrariam tamen partem ut fideicommissaria inducatur, tenent ibi non pauci præsertim Bar. num. 21. & Imola num. 19. qui hanc partem receptam communiter ait, ad quam & nos procliuiores sumus. Nam uerba fideicommissum inducentia sunt illa, quæ denotant emolumentum de manu alterius capiendum esse, ut pater per totum. C. & ff. ad Trebeli. & insti. de fideicommiss. hæredi. & in l. 2. C. com. de lega. expressius in §. si inst. de singulis rebus. & in pri. insti. de codicillis. Neque ut nobis uideatur dubium est, quin in specie nostra de manu testamentariorum illa bona à pauperibus, sint accipienda, nec enim propria autoritate ea cape-

Fideicom.
an inducât
illa uerba,
si filius in
pupillari
ætate moriatur
testamentarij
mei bona mea
distribuunt
inter pauperes.
ardua. q.

re impune possent, quin inciderent in l. si quis in tantā C. unde ui. Ergo hic est fideicommissum, nam & similiter contingit in omnibus ferē exemplis, quā traduntur per Bar. col. pe. cum seq. in d. l. centurio. in quibus ipse & reliqui tenent fideicommissariam, non directam substitutionem inducti. Nec me mouet quod ueluti ex mente testatoris esse uideretur, ut etiam si directō pauperes substituere uellet ad huc tamen de manu alterius eos capere iuberet propter eorum incertitudinem. nec enim id relictum ad pauperes totius orbis decurrere expedit, sed ad quosdam eorum, quos ut aliquis deligat necesse est; ergo cum uerba testatoris ad fideicommissum spectantia uiderimus in eo tantum questio erit, an à proprietate uerborum ex præsumpta mente testantis recedendum sit. id quod mihi parum tutum nimisque nouum uidetur. argum. l. non aliter. ff. de leg. 3. §. si autem ad deficientis. C. de cad. tolli. Illud autem dubium est, an 2 si hæres scriptus hæreditatem pauperibus uel aliæ piæ causæ restituere iussus sit, actiones transeat ipso iure in tales pauperes uel piā causam. mouet quæstio quod regulariter non transeunt, nisi demum facta ab hærede restitutione reali, aut uerbali. §. restituta. inst. de fideic. hæ. l. restituta & l. facta fideic. & l. i. in prin. ff. ad Trebeli. Nec dubium est, quin leges generaliter loquentes comprehendant personas & causas utcumque priuilegiatas, si in ea re qua de agitur non reperiuntur habere peculiare priuilegium secundum Bal. per tex. ibi in l. in fraudem. in fin. ff. de mil. testam. Alcia tus lib. 4. paradoxorum. c. 10. Decius conf. 5. idē Decius in l. ex testamento. C. Vnde liberi & in c. causam quæ de rescriptis. & expressius in l. j. col. 2. & in l. nemo potest. ff. de regu. iuris. Vnde si causa pia nuncupatim non reperiatur hac in re speciale priuilegium habere, ut regulæ negatiuæ subiaceat in comperto est, & ita in specie tenent Bal. & Fulgo. in l. fin. C. de sac. ecclesi. Romanus in l. j. §. sed & quoties. ff. ad Trebeli. idem in auth. similiter C. ad legē falci. in 2. i. speciali. inter ultimas uol. per Alex. conf. 82. prospectis lib. 2. facit etiā l. omnibus. ff. ad Trebeli. In contrarium tamen se habet receptior opinio, quā tenent Bar. in rep. l. j. in 6. questione. §. quæst. prin. C. de sac. eccl. ubi Paulus Castr. & Ias. qui hanc partem firmat esse communem, Andreas Tiraq. de priuilegiis piæ causæ priuilegio. 39. Matheffianus not. 42. nota quod si hæres. ubi plenē per eius Addi. qui post Bar. ubi supra idem extendit ad ciuitatem per l. si. C. de sac. ecclesi. nam cum in ecclesiam uel aliā piā causam ex solo titulo transferatur dominium ex causa siue contractus, siue ultimæ uoluntatis ut ibi, idem & in hac specie dicendum uidetur, ut sic limitentur. dd. ll. & l. ille à quo. §. si de testamento. ff. ad Trebelianum. cogita tamen, quia nimis nouum id esse uidetur, nam in rebus, quæ expeditam habent acquisitionem (qualia sunt regulariter singularia relictā) bene transfertur dominium in honoratos etiam non priuilegiatos. l. à Titio. ff. de fur. l. cum pater. §. furdo. ff. de lega. 2. l. si tibi homo. §. cum seruus. ubi per gl. & omnes. ff. de lega. j. diuersum esse uidetur in fideicommissio uniuersali, quod periculosum & suspectum non raro est. argumento. l. quia poterat. ff. ad Treb. aded ut nec opulentiam hæreditatem liceat minoribus citra tutorum interuentum adire. §. sed neque. inst. de auth. tutorum. liceat soleant ecclesiis exequari. facit generalitas. l. cum heredes. ff. de acq. poss. & cum sint ferē innumeri authores, qui defendunt quartam Trebel. deducendam de relictis ad piās causas non secus quā de reliquis relictis ut per Andr. Tiraq. ubi supra priuilegio. 27. & differuimus plenē in titulo de falci. & Treb. infra. §. j. lib. 7. certē tunc quatenus dominium fideicommissi uniuersalis deducendum esset in certo esset, quia si hæres quartam detrahere uellet minus transiret in piā causam quam si eam noller detrahere.

3
Conditio illa si sine liberis de-

Denique iussus restituere hereditatē sub hac conditione, si sine liberis decesserit, relicto filio naturali de-

cesserit, an liberorum appellatione filius ille continetur, dubitabatur? & sunt, qui uelint quod quando ea conditio subintelligitur à lege (quod accidit quando filius testatoris oneratus fuit) tunc filius naturalis non continetur, secus uero quando ab homine talis conditio in onere expressim apposita esset. ita gl. in l. generaliter. §. cum autem. uerb. sobole. in fin. C. de inst. & subst. est quæ communis op. secundum Ias. ibi num. 6. & secundum Decium num. 21. Fran. Ripā in l. ex facto. §. si quis rogatus. j. num. 27. ff. ad Treb. & ibi Claudius col. j.

Contrariam partem tenent multi relati per Alex. in d. §. cum autem. qui in hanc partem inclinat, quam tenet firmatq; communiter teneri Aretinus ibi post Azonem relatum per gl. in d. uerb. sobole. & hæc est communis op. secundum Imolam & Vincentium de Herculi. col. 14. in d. §. si quis rogatus. & Ang. ibi col. j. sed tamen Vincentius & Imola agnoscunt superiorem opinionem ueriores esse, ut filius iussus simpliciter restituere quocumque subintelligitur à lege illa conditio sine liberis decesserit. l. cum accutissimi. C. de fideicommiss. l. cum auus. ff. de cond. & demo. & d. §. cum autem. liberetur ab illo onere, si relicto filio legitimo & naturali decesserit, non sic si naturali tantum, & ita procedat d. §. cum autem. uerb. iuxta sobole. quod expressim iussus fuerit restituere sub hac conditione ab ipso testatore adiecta, si sine liberis decesserit, tunc relicto filio etiam naturali tantum fideicommissum euanesceat conditionemque extitisse uideri. & ita procedat d. §. si quis rogatus. cum simil. illamque harum rerum esse differentiam quod lex tales liberos in numero liberorum non habet, homo autem eorum pater eos non desinit amare, curare, & in liberorum numero habere. argumento l. fin. C. de nat. lib. Iun. Et al. cum quis & l. que nuper. eod. tit. a. quib. mod. nat. effi. sui. §. natura. & auth. quib. mod. nat. effi. legitimi. §. sicut. & §. liceat igitur. Qua de re eleganter per Costam in l. Gallus. §. & quid si tantum. in par. §. num. 58. ff. de lib. & posth. Hæc tamen conditio, si sine liberis etiam à testatore prolata, non uerificatur in liberis adoptiuis, non quoque in arrogatis. ut ex communi op. resoluit ipse ibid. num. 53. cum seq. plenē per Socinū in repet. d. l. cum auus. ff. de cond. & dem. Quid si cum filio monacho tamen ille decessit? & præmitte 4 quod monacho & non monasterio hæreditas patris defertur Bar. in l. j. num. 24. ff. de uulg. ubi Socin. num. 20. hanc dicit communem op. idem conf. 52. lib. 4. illam dicit communem & tutiorem Purpuratus num. 191. in l. fin. C. de pactis quia siue monachum filio exequari uelis is poterat hereditatem sibi delatam nolle adire. l. is qui heres. §. fin. ff. de acq. hæ. siue etiam uelis eum exequari seruo idem futurum erit. argumen. l. cum propositis. C. de heredi. inst. diuersum foret in legatis. argumen. l. filio fam. ff. de condit. & dem. ubi plenē per Socinum.

Contrariam op. ut deferatur monasterio dicit communem Soci. in locis supra citatis, tenent communiter doct. in c. in presentia de probati. Alex. in l. j. num. 26. ff. de uulg. hanc dicit receptiorem & tutiorem Benedi. in c. Rainutius. de testam. uerb. si absque liberis. 2. num. 91. Quid dicendum? & sanē superior pars iuri proximior mihi uisa est inspecto iure. ff. quo iure filio renitente & reluctantē hereditatem ei delatam pater acquirere non poterat. ut. dd. ll. Sed monacho cum hodie adire nolente monasterium possit adire, non secus quā filio adire nolente potest pater adire hereditatem & eam sibi acquirere. argumen. l. fin. in prin. C. de bon. quæ liberis. Iuncto. c. in presentia. de probatio. & authen. ingressi. C. de sacro. ecclesi. reliquum est, ut iure quo hodie utimur superior op. tutior uideatur quod ad effectum de quo egimus hoc est quo ad d. acquisitionem, præsertim cum monachus ipse non uideatur habere uelle nec nolle ut. d. auth. ingressi (ut quibusdam uisum est) quod nobis non sap probatur, quia uelle suum cuique est. ut Poeta cecinit. & licet quis possit corpus suum seruum facere

cesserit
restituatur
an uerificetur
in filio
naturali
ardua. et
quid in ad
ptuis. uel
arrogatis.

4
Monacho
& non monasterio
hæreditas
patris
defertur
est
quæ ardua
q.

facere

facere sibi que libertatem adimere, uel per actum meritorium, quale est monachismus. d. auth. ingressi. uel per demeritorium, quale est cum se uenundedit ad precium participandum. §. fin. inst. de iure pers. l. si quis filio ex hæredata. §. irritum. ff. de iust. rup. uel per actum medium, quale est, cum se dedit in arrogationem inspecto iure ueteri. l. si arrogator. ff. de adop. l. pe. §. testamento. ff. de bon. pos. secundum tab. §. nō tamen. inst. quib. mod. test. infir. tamen uoluntatem suam seruam facere uelleq; suum admittere minimè potest aut potuit. l. si quis in principio testamenti. ff. de leg. 3. diximus supra plenè de succ. crea. §. j. num. 39. Ergo uerissimum est, ius adeundi hodie residere penes monasterium postquam monachus uoluit adire: Ceterum primordialiter & sibi nō etiam monasterio hæreditatem delatam uideri sicque ius adeundi primordialiter monacho insidere, quo uolente transuolat in monasteriū, effectus est magnus propter tex. in l. j. §. si coniunctum & l. filium. §. h. de lega. præf. & quod tradit Bar. in l. cum filio col. 3. ff. de lega. j. sicque uarietates supra relatæ & possunt & debent conciliari. idem ergo respondendum quando fideicommiss. hæred. monacho esset relicta. Quid si posthumo relinqueretur? & præmitte quod posthumus §. propriè dicitur, qui nascitur etiam uiuo patre post testamentum, tamen factum. gl. in rubr. C. de posth. hæred. inst. gl. in §. posthumi. inst. de hæred. abint. ubi doct. est magis communis secundum Alci. in l. nomē filiarū pag. 328. ff. de uerb. signifi. & idem in parerg. lib. 8. c. 13. sicque is rumpit testamentum si se præteritum reperiatur. l. posthumorum. ff. de iust. rup. §. posthumorum. inst. de exher. liberorum qua ratione etiam monasterium posthumi loco haberi possit. ut per Ias. post gl. libi in rubr. C. de posth. hæred. inst. per Ias. in rub. ff. de lib. & posth.

Contrariam op. ut proprie posthumus is solus dicatur, qui nascitur post mortem patris. tenet gl. in l. Gallus in princ. uerb. posthumus. ff. de lib. & posth. gl. in §. posthum. inst. de exher. lib. est communis op. secundum Ias. in prin. d. l. Gallus. est communis secundum Steph. Forca. in Neciomani. iuris. dialogo. 8. num. 5. per l. nomen filiarum. de uerb. signifi. Ad iura pro priore parte allegata resp. differre effectum ab essentia nec. n. sequitur habetur pro posthumo quod ad effectum rumpendi testamentum, ergo est posthumus. Vnde cum statutorum uerba sint proprie intelligenda, certè, si statutum esset, ut posthumos possemus inter cæteros exheredare iuxta. l. maximum uicium. §. h. C. de lib. præf. tale statutum ad posthumum natum post mortem testatoris respicere uideretur, non etiam ad eum, qui uiuo testatore natus esset. argumen. supradictorum. Iuncta. l. 3. §. hæc uerba. ff. de nego. gest. & l. cum quidam. ff. de lib. & posth. qua ratione & si statutum esset ne posthumis fideic. dari legari uel posset alienis iuxta. §. posthumus. inst. de lega. certè licet uiderentur exclusi posthumi nati post mortem parentum, non tamen uiderentur exclusi posthumi nati in uita ipsorum. Sed & si femina nequeat posthumum suum heredem scribere, quia quod habeat posthumum uerum impossibile est. argum. l. placet. ff. de lib. & posth. Iuncta. l. 3. C. de inoffic. testam. tamen existimo qd posthumum fictum poterit heredem scribere. argum. d. l. 3. sicque eum, qui sibi filius post factum testamentum natus esset, forte posset heredem scribere, quod nota ad ampliationem. d. l. 3. & uide quod diximus supra. §. 20. n. 191. & num. 190. & num. 188. de succ. crea. & secundum superiora respondendum est ad. q. de fideicommiss. hæred. posthumus relicta.

6 Restitue-
re onera-
tus post
mortem si
cum liberis
decesserit

Insumma filius 6 testatoris iussus restituere hæreditatem post mortem si liberos suscepit, excluditur substitutus etiam si sit pia causa uel ecclesia. Bal. Paul. Corn. & Decius. in l. generaliter. §. cum autem. C. de insti. & substi. Bal. conf. 326. lib. 4. Cumanus. & Socin. nu. 42. in l. cum auus. ff. de condi. & demotr. Ias. conf. 212. lib. 2. Decius. conf. 391. & conf. 416. ubi hanc dicit communem,

est communis secundum Ias. in l. cum acutissimi. C. de fideic. ubi Richardus Malum. Plumbinus. Bal. col. 2. Paul. col. fi. Corn. col. 2. Barb. conf. 55. præclare lib. 2. & conf. 38. difficile lib. 3. Alex. in l. ex facto. §. si quis rogatus. i. fall. 6. ff. ad Treb.

Contrariam opin. ut pia causa non excludatur, tenet Anchar. conf. 46. Barba. in d. l. cum acutissimi. col. 26. & col. pen. idem conf. 71. lib. 3. Felinus. c. ecclesia Sanctæ Mariæ. num. 90. de const. & est uera secundum Ias. in auth. si qua mulier. col. 2. C. de sacr. eccl. idem in l. licet. C. de pact. col. 1. & in §. cum autem. d. l. generaliter. col. 1. & in l. tale pactum. §. fin. ff. de pact. col. 2. idem in l. si quis id quod in not. fi. ff. de iurisd. omni. Iud. Roma. in auth. similiter. 8. priuilegio. C. ad l. falc. communis secundum Corsetum singul. incipiente licet donatio. Ita que possunt conc. ut per Bal. con. 215. lib. 5. Decius. nu. 7. in d. §. cum autem. Ripa in l. si unquam. de reu. dona. num. 116. ubi Tiraq. in uerbo libertis. nu. 72. Per eund. in simili de priuilegi. pia cause in priuilegio. 118. & Latius in priu. 17. & priu. 79. & priu. 47.

Quid dicendum? & quidem pro superiore opinione, quæ mihi uerior uidetur, facit quod 7 lex generaliter loquens complectitur omnes casus utcumque priuilegiatos omnesq; personas utcumque priuilegiatas, si in ea re qua de agitur non reperiatur habere speciale priuilegium. ita est communis opin. per l. in fraudem. §. si ibi, quia generalis erat illa determinatio. ff. de lega. 1. tradit plenè Decius. conf. 5. idem Decius in l. ex testam. C. unde libe. Tiraq. de præscrip. §. j. gl. 11. Bal. in d. l. in fraudem. idem Bal. in l. omnes populi in fin. ff. de inst. & iure. idem Decius in l. j. col. 2. ff. de reg. iur. Vnde cum regula. l. generaliter. §. cum autem. C. de inst. & substi. cum acutissimi C. de fideicommiss. l. cum auus. ff. de condi. & demotr. dicitur generaliter ut filius iussus post mortem restituere, non teneatur si cum liberis decesserit, nec causa pia hac in re reperiatur ullum peculiare priuilegium habere, consequens est, ut licet causa pie restituere rogatus esset relictis liberis euanescat fideicommissum: præsertim cum quantum ad bona parentum liberi fauorabiliores uideri & esse debeant quam reliquæ pie cause. c. fin. 17. questione. 4. Confirmatur a fortiori, nam cui damus actionem multò fortius exceptionem, ut regula iuris. sed in casu superiori simillimò & etiam parem rationem habente filio contra piam causam daremus actionem. Nam 8 si pie cause omnia bona mea, uel partem bonorum donauim, deinde liberos suscepim, per natiuitatem liberorum ea donatio reuocatur, non secus quam si ex tranco, & non priuilegiato facta esset. ita sentit gl. in c. si quis irascitur. 13. q. 2. expressius Bal. in auth. si qua mulier. 3. nota. C. de sacr. san. eccles. per tex. in c. fi. 17. q. 4. ubi filius quoad bona patrum fauorabilior intelligitur quam ecclesia sicq; parum honestum esset, ut ecclesia talia bona retineret. argumen. l. semper in contraditibus. cum sua gl. ff. de reg. iur. Vnde si inhonestum est, in ecclesia turpius uideretur. ut per gl. in c. hoc ius porrectum. 12. q. 2. Contrariam partem ut ecclesia non teneatur restituere, nisi usque ad legitimam tantum, tenuit gl. in d. c. fi. 17. q. 4. quam sequitur ut notabilem Bart. in l. Titia Seia. §. Imperator. col. 2. ff. de leg. 2. Bal. Angel. & Sacerdotius in l. 1. C. de inoffic. dona. Imol. & Panor. in c. fin. de dona. Corsetus. in singul. incipiente licet donatio. Roman. in auth. similiter. col. 8. C. ad l. falc. Barba. in l. cum acutissimi. col. 2. C. de fideicommiss. Felinus. in c. in præsentia. col. 22. de probatio. Ias. in d. auth. si qua mulier. col. 1. Corn. conf. 2. lib. 3. col. fin. & conf. 300. col. 2. lib. 4. & alii quos refert Tiraq. priuilegio. 118. pia cause. qui hac in re reliquit cogitandum. Sed certè pars affirmatiua longè uerior est in re dubia, ut filiis totum sic restituendum. primum per regulam generalem hoc ita rubentem ut in d. l. si unquam C. de reuo. don. præsertim cum regulis sit tenaciter adhærendum. l. i. ubi notant doct. ff. de lega. i. l. præcipimus. C. de appell. l. illam de

7
L. genera-
lis compre-
hendit pri-
uilegiatos.

8
Donatio ec-
clesiæ fa-
cta libero-
rum natiui-
tate an re-
uocetur ad
duas q.

colla. C. Deinde, quia talis regula comprehendit omnes res, personas, aut causas utcumque privilegatas si in ea re qua de agitur non reperiuntur habere peculiare privilegium ut supra diximus. Postremo, quia ecclesia liberos donatoris uelit enudare ut se ipsam impio lucro ditioem faciat, turpe esset, ac turpius quam in alio quocunque. argumen. c. fin. 17. questione. 4. & gl. not. per tex. ibi. l. semper in contractibus. ff. de reg. iur. ergo aut ipsemet donator postquam liberos suscepit declarauit se uelle donationem reuocare, & sine dubio reuocabitur; quia ab eius animo hæc res pendet, ut d. l. si unquam iuncta. l. si quis intentione. ff. de iudici. Idem si non declarauit, quia non habuit spatium declarandi forte quia postquam filius sibi natus fuit, illico decessit. aut donator decessit postquam habuit satis temporis ad donationem reuocandam & id sciens prudensque omisit & tunc forte contraria opinio defendi posset, quasi iudicio recepti ratificata ea donatio uideatur. & secundum hanc distinctionem possunt componi uarietates de quibus supra.

9
Maiores
us uel fi-
deicommissi
si in succe-
ssione an fi-
lius succe-
dat loco
patris. ar-
dua. q.

Denique 9 in successione fideicommissi filius succedit loco patris. glo. pen. in l. cum ita. §. in fideicommissio. ff. de leg. 2. est commun. opin. secundum Alex. conf. 26. col. penul. lib. 3. dixit commun. Ias. conf. 158. lib. 2. Guald. de arte testandi tit. 5. caut. 27.

Contraria opinio communis est, ut filius hoc casu non representet patrem sicque patruus præferatur, Decius conf. 1. col. 3. idem conf. 408. & m. l. 2. C. de succe. ed. dixit commun. opin. Curti. num. 6. in d. l. 2. Guiliel. in c. Rainutius in uerbo. & uxorem nomine. num. 622. de testam. Curtius Iun. conf. 58. num. 1. hanc opin. contra gl. dixit commun. opin. Bellonus conf. 50. conc. est, ut quando tractatur de hereditate ascendentium admittatur representatio, non sic si de successione transuerforum secundum Curtium Iuni. conf. 161. num. 2. qui firmat esse commun. Sed & hoc ultimum nempe cum tractatur de successione transuerforum est sublimitandum, ut & tunc in fideicommissis admittatur representatio usque ad certos gradus secundum quod admittitur in hereditate delata iuxta auth. post fratres. C. de legit. hæredibus. ut sic quod ad talem representationem differentia nulla sit inter hereditatem & fideicommissum familiaris relictum. nam utroque casu magis est, representatio nem locum habere usque ad eosd. seu pares gradus: testator enim præsumitur se se conformare uoluisse cum legis dispositione. l. 3. ubi notat Ias. post Alex. & alios. ff. de lega. 1. unde fideicommissum, quod familie & cognationi suæ reliquerat, par est ut eodem ordine eodemque modo reliquisset uideatur: quo ordine quoque eodem familie & cognationi lex deferret suam hereditatem ab intestato. nam & similiter prætor dum sua auxilia nobis ad hereditates acquirendas pollicetur eodem ordine eodemque modo inuitant nos, quo ordine quoque modo à lege ciuili uocabamur. l. i. §. uocantur. ff. de bon. poss. contra tab. & cum modus ordoque uocationis qui fit à lege in successione ab intestato sit dilucidior & magis notus quam qui fieret ab homine aut fieri possit, nos 10 consulere iis, qui tales maiores constituunt ut posteritatem & cognationem suam ad eos inuitarent eodem modo eodemque ordine, quo inuitantur à lege in successione ab intestato. hoc uno addito, quod diuisio bonorum non fiat nec maioratus illius bona accedant omnibus iis, qui sunt in eodem gradu, sed eorum natu maiori, quodque ea uocatione non in decimo gradu cognationis finiatur, ut finiuntur legitimæ successiones, sed quod extendatur ulterius quantum fundatori uisum fuerit: hoc enim dirimeret multas questiones, lites, & inextricabiles errores, quos quotidie uidemus oriri & in iudiciis agi propter uocationes, quas maioratum fundatores faciunt in quibus litibus ipsorum maioratum bona consumuntur, ut in simili per tex. in l. i. §. si hæres percepto. ff. ad treb. ibi dirimit multas questiones.

10
Maiores
us creati
di consi-
lium.

In summa 11 maioratum feci iussique ut si quando possessor huius maioratus decessisset sine liberis, maioratus ille seu bona eius uenirent ad proximum agnatum, uel cognatum. possessor maioratus sine liberis decessisset, dubitatur proximus cognatus, an dicatur ille quo ad assequendum maioratum, qui proximior erat primo fundatori, an forte ille, qui proximior erat ultimo illius maioratus domino & possessori, sicque ab illo ad utrum istorum is maioratus transmittatur? & quod transmittatur ad illum, qui proximior erat ipsius maioratus fundatori, tenuit Bal. in l. cum ita. §. in fideicommissio. ff. de leg. 2. per tex. ibi tenentque alii multi, quos refert & sequitur Gualdenis da arte testandi hanc firmans esse communem opin. tit. 5. cautela. 21.

Contrariam partem ut transmittatur ad eum, qui ultimo domino & possessori illius maioratus proximior erat & à cuius persona modò uacare & abscedere coepit, tenet Socinus conf. 249. lib. 2. qui firmat hanc esse meram ueritatem & hæc est communis opin. secundum Tiraq. de retract. par. i. §. ii. glo. i. num. 20. tenentque alii multi, quos retuli supra de succ. crea. §. 27. nume. 4. & hæc pars uerior est. nam mens fundatoris fuit non tam suam personam respicere (se enim mortalem sciebat) quam omnem suam posteritatem ei; & cognationi cōsulere, ut cuique sano uerosimilimum uidebitur; ideoque prohibuit alienationes, quæ prohibitio ideo ualet & aliter non permitteretur. l. filiusfam. §. diui ubi latissime per Repet. post Bar. ff. de lega. i. ergo ut in reliquis successione ab intestato proximitas inspicitur respectu illius à quo immediate hereditas bonaque absceperunt nec retrorsum uerimus oculos ad primum dominum illorum bonorum (sic enim ad tempora usque Ade reuertendum nobis esset) ut in l. i. & 2. ff. de suis & leg. hæ. & §. proximi. inst. de leg. agnat. succ. Ita & in specie nostra ex mente & sententia fundatoris fuisse uidetur ut proximitas ducenda & computanda esset inspecta persona ultimi domini & possessoris illius maioratus, non primi fundatoris, qui forte ab hinc annos mille decessisset, sicque si ab eius persona graduum computatio facienda esset, res esset inextricabilis, & probatio esset impossibilis, aut tam difficilis, ut meritò pro impossibili habeatur. iuxta. l. apud Iulianum. §. cōstat. ff. de lega. i. ubi plura in simili per Ias. Vltimus enim maioratus possessor dominus ipse factus fuit. l. sed si plures §. filio im puberi. ff. de uulgari. nec ideo minus dominus fuisse intelligitur quod alienare non posset. nam & minores bona sua alienare nequeunt per totum. ff. de reb. eorum. per totum. C. de prædiis min. Idem in Ecclesiis, ut de rebus Eccl. non ali. per totum. idem in Regibus. c. intellecto. de iureiur. & tamen non ideo desinunt esse domini & licet fundator diceret ad suos proximiores cognatos uenire, ad huc eadem interpretationem facienda esset, quia uerosimilis eius mens de qua supra uincit uerba. l. licet Imperator. ubi multa per Alex. & Ias. ff. de leg. i. l. pe. C. de impub. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad treb. Idem & in feudis respondendum.

Denique qui 12 accepit fundum pro se & suis hæredibus. de filiis tantum uidetur intelligere alias duraret in perpetuum. glo. in l. ex facto. §. si. ff. ad Trebel. cōmu. opin. est secundum. Euerard in topicis col. 139. lib. 2. & col. 344. in fi. modò dubium est, an procedat etiam in emphyteosi ecclesiastica, quæ non transit ad hæredes extraneos glo. in l. etiam. §. i. ff. soluto. matrim. quæ opin. communis est secundum Alex. conf. 23. lib. i. num. 10. Dec. conf. 171. col. i. communis secundum Curti. Iun. conf. 130. num. 1. est commun. opinio. secundum Boerium. decif. 277. num. 7. & 278.

Contrariam opin. ut transeat ad hæredes etiam extraneos dicit communem Alex. conf. 189. nume. 12. lib. 2. dicit com. opin. Alex. in d. l. etiam Imol. in l. quod dicitur col. 3. ff. de uerb. obl. Corn. conf. 131. lib. 2. col. 3. Porcius. in §. adeo inst. de locato. Curti. Iunior cōf. 4. nu. 1.

Quid

11
Maiores
us in suc-
cessione
quis pro-
ximus a-
gnatus di-
catur ar-
dua. q.

12
Hæredum
appellatio-
ne filii
tantum co-
tinentur,
quando ac-
cepi seu-
dem pro-
me hæ-
redibus
meis ar-
dua. q. &
quid in em-
phyteosi ec-
clesiastica.

13
Verbain-
telligenda
iuxta ma-
teriam.

Quid dicendum? & sanè 13 ex qualitate persona-
rum hæc res metienda est, argum. illius glo. notab. in. l.
semper in stipulationibus. ff. de reg. iuris. l. stipulatio ista
§. hi qui. & §. hæc quoque. ff. de uerb. oblig. l. quibus
diebus. §. dominus. ff. de cond. & dem. ubi not. in simili
Socinus. Nam & cum uendidi tibi domum usque ad ta-
lem domum, uel fundum usque ad talem fundum. utrū
illud uerbum usque inclusiue, an exclusiue accipiat,ur,
ex qualitate personarum & pretii iudicandum est Bar.
in. d. l. semper. ubi Cagnolus num. 4.

Proinde & si tibi librum uendidi Florenis decem cū
sint Floreni non eiusdem ualoris ex qualitate pretij iu-
dicabitur de quibus senserimus secundum gl. Bar. & Ca-
gnolus in. d. l. semper. Item similiter erit consideran-
da consuetudo illius regionis ubi res agebatur, argum. l.
cum de lanionis. §. asinam. ff. de fund. instr. l. si seruus plu-
rium. §. si. ff. de lega. i. tradunt multa in simili glof. Bar. &
Cagnolus ubi supra nume. 5. cum seq. diximus multa in
simili in. l. si quando. in pri. C. de inof. test. quem titulum
collocauimus infra lib. ultimo.

14
Restitue-
re post
mortem
pauperi-
bus iussus
pneff. tē-
pus mor-
tis præue-
nire ar-
dua. q.

Ad hæc hæres 14 post mortem suam iussus fuit bona
testatoris inter pauperes Christi restituere. an is pos-
sit tempus mortis præuenire, & ipsemet uiuus ea bona
inter pauperes distribuere? dubium est, idemque qua-
situm est, si ad puellas maritandas tale fideicommissum,
relictum esset? & sunt qui uelint, non posse tempus præ-
ueniri, ne præiudicium fiat pauperibus sequentibus,
qui post mortem hæredis futuri certò sunt. Dicente do-
mino nostro Iesu Christo. Pauperes enim uobiscū sem-
per habebitis. ita tenet Bar. in. l. cum pater. §. a filia. ff.
de lega. 2. Alex. in. l. stipulatio ista. §. inter certam. ff. de
uerb. oblig. post Bal. Ang. Salicetum Imolam & Roma-
num, quos ipse refert, idem Alex. in. l. recusare. §. si quis
alio. ff. ad Treb. Ias. in. l. post mortem. C. de fideicommiss.
& hæc est communis opin. teste Philippo Decio. in. l.
cum tempus. ff. de regu. iuris quam etiam communem
esse existimant Alex. & Ias. ubi supra & hanc esse ip-
sam ueritatem ait Bal. confi. 75. lib. 3. & hæc pars serua-
tur in practica secundum Aquensem in. l. sed & si alio. §. si
quis sub conditione. ff. ad Trebeli. per Couarub. in. c. tua
nobis num. 5. de testam.

Contrariam partem ut hæres possit mortis tempus
præuenire & ipsemet uiuus puellas dotare & eleemosy-
nam præstare tenent Bal. in. d. l. post mortem. Cumanus
& Paulus Castren. in. l. filius. §. diui. i. ff. de lega. i. De-
cius & Cagnolus in. d. l. cum in tempus. Fulgosiū & Cor-
neus in. d. l. post mortem. Anch. confi. 202. col. fi. sen-
tit Abb. confi. 11. lib. 2. Barbatus in add. ad Salicetum in
d. l. post mortem Ange. de Areti. in tract. de testam. glof.
eligendis. & Aqueus ubi supra, & hanc opin. dicit com-
munem Cagnolus ubi supra, & in hanc partem uidetur
inclinare Couarub. ubi supra, sicque receptor forte est
mihi que ut æquior ita & uerior uidetur, per ea, quæ la-
tè docemur supra. §. 7. num. 19. de suc. crea. cum sequen-
tibus. testator enim (ut uerosimile est) non inuidebat
pauperibus præsentibus non magis quam futuris, immo
uerosimilium est longè magis eum prospectum uoluisse
se præsentibus quam futuris quandoquidem ex ipsamet
pia dispositione colligitur animus ipsius, animæ suæ salu-
ti consulere uolentis, id, quod melius assequebatur præ-
sentibus quam futuris pauperibus subueniendo id quod
non obscure significasse uidetur Dominus & redemptor
noster Iesus Christus dum dixit, pauperes enim uobiscū
semper habebitis, me autem non semper habebi-
tis. expendendum est uerbum illud me autem &c. cum
ergo utilitas ipsius testatoris in pauperibus præsen-
tibus potius quam in futuris consisteret & nihilominus
ipse post mortem hæredis fideicommissit: in comperto
est eam dilationem concessisse ob meram hæredis gra-
uati utilitatem & consequenter huic utilitati ipse pote-
rit renuntiare, solutionem præueniendo & festinando, ut
utrunque probatur in. d. l. cum in tempus. iuncto. d. §. in-

ter certam. & d. l. post mortem. & l. quories ab omnibus
C. de fideicommiss. l. Titio centum. in princ. ff. de condi.
& dem. l. pen. C. de pactis. l. filius. §. diui. ff. de lega. i. &
hæc pars pluries in usu forense obseruari fecimus in spe-
cie per nos relata ubi supra. §. 7. num. 19. cum seq. nam
ibi dictis ista addere non erit inutile. ad iura contraria
responde, ut per doct. in. dd. locis.

Superioribus 15 aduersari uidetur. l. 2. C. de usucap.
pro emptore. ubi ob ipsius prohibiti utilitatem seruus
a testatore alienari uetitus fuit, & tamen alienatio ua-
luit. sed illius legis sensus uariè a nostris acceptus est.
nam fuit primus intellectus. gl. ibi, quod in. d. l. interfuit
causa prohibitionis, ideo ualuit prohibitio; sed non est
uerum, quia illa causa respiciebat solius prohibiti fauo-
rem, ideo habetur pro non causa, secundum Bar. in. l.
filius familias. §. diui. num. 1. de lega. i. ff. Secundus intel-
lectus est Bar. ubi supra & Xuarez. in. l. quoniam in prio-
ribus. C. de inoff. testam. fol. 48. col. 2. quod prohibitio
ualuit propter minorem ætatem prohibiti, nec enim mi-
nor inquit iuri suo potest renuntiare, licet secus in maio-
re; unde inferitur quod talis prohibitio terminabitur
per aduentum maioris ætatis. Tercius intellectus Imo-
lae Cuman. & Alex. in. §. diui. quod ibi prohibitio testato-
ris concurrebat cum prohibitione legis, quod ergo sola
legis dispositio posset id facilius posset iuncta cum pro-
hibitione testatoris. sed respondeo ut per Ias. in. §. diui.
num. 22. lectura. i. & per Ripam ibi num. 35. quia tempo-
re. d. l. 2. non erat facta. d. l. lex quæ tutoris. C. de adimen-
tut. quæ prohibet alienationem rerum minorū, quod
licet ipsi non probent uerum tamen est, quia l. lex quæ
tutoris fuit facta per Constantium primum, qui ut cō-
stat in libro Cæsarum. per Mexiam facta fuit plus cen-
tum annis posterior Alexandro auctore. d. l. 2.

Quartus intellectus fuit Ripæ in. d. num. 35. qui ait q
ibi fuerunt prohibiti tutores, non ipsi minores, qui in-
tellectus non colligitur ex littera & contrarium creden-
dum est. Præterea grauamen est prohibitio alienatio-
nis quod non potest imponi tutori non honorato.
Præterea prohibitio de tutore non impediret aliena-
tionem fieri per minorem, quod testator cautum uoluit.

Quintus intellectus fuit Xuarez. in allegatione. 3.
pag. 2. quod ibi fuit prohibitio facta cū causa, quæ cau-
sa respiciebat alios præter prohibitum, dixit enim quod
seruos illos heredibus seruari uolebat, at appellatio hæ-
redum perpetua est. l. in animalibus. C. de leg. ergo per
inde est ac si dixisset, quod uolebat in familia relinqui
illos seruos. ex quo intellectu inferitur prohibitionem
esse perpetuam, nec finiri per aduentum minoris ætatis
contra intellectum Bart. teneatis ergo uel hunc, uel Bar.
intellectum, qui nobis magis placet.

Denique filii 16 naturales concepti in seruitute in
figura tamen matrimonii excludunt substitutum, etiam
si repugnet dignitas rogantis, commun. est secundum
Claud. in. l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebel.

Contrarium ut nō excludatur substitutus, est commu-
niter receptum secundum Ripam. ibi num. 12. & hæc
pars tutior uidetur. constat enim de iure ciuili matri-
monium inter conseruos non consistere, ut per totum
insti. de seru. cogn. Vnde liberi ex tali contubernio sus-
cepti non legitimi, sed naturales ex toto sunt inspecta
censura legis ciuilis, cuius censuræ & definitioni stan-
dum est in specie nostra, lex enim ciuilis est illa ex cuius
pia interpretatione, qui restituere post mortem ro-
gatus est præsumitur sub hac demum conditione onera-
tus si sine liberis decesserit. l. cum auus. ff. de condi. &
demo. l. cum acutissimi. C. de fideicommiss. l. generaliter
§. cum autem. C. de inst. & sublti. eaque conditio tunc
demum intelligitur, quando rogatus liberos legitimos
relinquit, non sic si naturales tantum, ut tradunt com-
mun. dd. per tex. ibi. in. d. §. cum autem. ut ibi plenè per
Bal. Salicet. Alex. Corn. Ias. & Decium. Vnde cum tales
liberi ex eo contubernio suscepti sint merè naturales,

Vu iij quod

15
Intell. l. 2.
C. pro em-
ptore.

16
Restitue-
re iussus
quo casu li-
beri solent
excludere
substitutū
an eum ex-
cludant li-
beri conce-
pti in ser-
uitute in fi-
gura ma-
rimonij
egregia. q.

quod ad ius civile non possunt non carere eo beneficio quod. l. civilis liberis naturalibus denegavit. Nec ad rem pertinet quod beneficiis, quæ. l. canonica liberis legitimis concessit potiri possint, nam hoc beneficium non ex lege canonica sed ex lege civili descendit: unde de iure canonico contraria opin. tueri & potest & debet. sicque superiores varietates conciliabuntur. Sed retenta contraria opinione, talibus testator 17 liberis primi gradus non posset falcidia detractionem uetare. ita Bal. & Salicetus in l. iubemus. C. ad treb. est communis opin. secundum Decium conf. 81. col. 2. & Couarub. in c. Rainucius. §. 11. num. 7. de testam. Corsetus de trebeli. §. i. & §. 3. Gualdenis de arte testandi tit. 5. cautela 3. num. 4. & est uerior opin. secundum add. ad Oldrad in conf. 248. num. 5. & ita seruatur in praxi secundum Guid. Pape de cessione. §. 1. & de cessione 140. est communis opin. secundum Curtium conf. 120. nume. 12. & conf. 160. num. 10. pro hac parte facit, quia nec etiam trebelianica potest uetari secundum opin. multorum ut diximus supra. §. 8. num. 12. ubi de hac re plenius differimus.

17
Trebelianica detractio an liberis primi gradus possit prohiberi ardua q.

Contrarium ut etiam liberis primi gradus possit prohiberi, tenetur communiter secundum Corsetum de Trebeli. questione. 73. §. i. col. 3. plures hanc partem communem dicentes allegat Gualdenis in d. cautela 3. num. 4. & Couarub. in d. §. 11. num. 7. idem & nos uerius esse existimamus. nam testator qui integram legitimam liberis suis reliquit de reliquis bonis potest ut uelit disponere. l. scimus. §. cum autem. C. de inoffi. testamento. l. cum quaeritur. l. parentibus eod. tit. l. Papinianus. §. quoniam autem quarta. & §. quarta autem. ff. eod. §. igitur. inst. eod. tit. ergo si reliquam omnem substantiam suam testator legatis exauisit falcidiaque detractionem prohibuit iuxta auct. sed cum testator. C. ad legem fal. auct. de her. abint. ueni. §. si uero expressim. par est, ut integra legata praestentur, nec testatore inuito detrahantur: cum talis prohibitio facilius sit in liberis quam in extraneis, cum tali extraneis heredibus facta prohibitione, nihil emolumenti eis remansit: facta uero filiis adhuc eis remanet legitima integra & intacta, quæ eis satis superque esse debet, cum necessitas legitimæ relinquendæ descendat à mero iure positio ut diximus supra. §. 20. nu. 296. de succ. cre. Nec dubium est quin facilius admittatur diminutio quam omnimoda & totalis ademptio, ut docet Corneus num. 6. in l. cum questio. C. de lega. per tex. ibi ergo si potest prohiberi extraneis licet eis nihil emolumenti mansurum sit, multo facilius & filiis prohibetur quibus integra legitima intacta manet. praeterim 18 cum liberi prouiores esse debeant ad parendum maioribus suis, quam extraneis argumento. l. si quando. §. illud. C. de inoffi. testamento ibi ad obsequia paterna. l. liberto. ff. de obseq. l. ueluti. ibi, ut parentibus pareamus. ff. de inst. & iure. optimus tex. in prin. inst. de codicil. ibi & filia lentuli legata, quæ iure non debebat soluit. In summa lex generaliter disponens comprehendit personas ut cunque priuilegiatas si in ea re de qua agitur non reperiuntur habere peculiare priuilegium. l. in fraudem. §. si ubi notat Bal. ff. de nuli. testam. Decius conf. 3. Alciatus lib. 4. paradox. c. 10. idem Decius in l. ex testamento. C. Vnde liberi. plenè per Tiraq. de praescrip. §. i. gl. 11. estque communis opin. sed d. auct. sed cum testator d. §. si uero expressim loquuntur generaliter, nec liberi hac in re reperiuntur habere peculiare priuilegium: ergo comprehenduntur sub lege illa, estque peremptorium fundamentum. Nec mutat quod diximus de Trebelianica, quia uerior & fortè receptor opin. est quod eam possit testator prohibere liberis etiam primi gradus ut diximus supra. §. 8. num. 12. de succ. cre.

19
Prælegatum grauatius restitui.

Illud autem 19 non est prætermittendum quod grauatius restituere hereditatem simpliciter tenetur restituere prælegatum, si primò fuerit appositum & postea grauatius, secus si primò fuerit grauatius & postea præle-

gatum appositum. ista distinctio probatur in l. Titia. ff. ad leg. fal. & ita distinguitur per gl. in l. cum uirum. C. de fideicommiss. sequitur Alciatus in l. Marcellus. §. quidam liberis. ff. ad Trebel. est communis secundum Alex. Soci. & Claudium in d. §. quidam liberis. est communis secundum Corn. & Corraf. in d. l. cum uirum. & est communis secundum Soci. in conf. 31. nu. 8. lib. 4. & Decius in conf. 254. col. 1. est communis secundum Carol. Ruin. in conf. 133. nu. 14. uol. 2. & secundum Ias. in conf. 175. uol. 4. & est communis Boerio teste, in decisione. 280. col. 2. & communis est secundum Decius in conf. 81. col. 1. quorum autem plerique id procedere quando indefinitè fuit onus impositum, nam si uniuersaliter, (puta quicquid ad te per uenerit ex bonis, uel ex hereditate mea restitutus) tunc agnoscunt prælegata etiam post grauamen relicta comprehendere.

Contrariam partem immo quod talis grauatius teneatur ad restitutionem prælegati sine distinctione aliqua dixit communem op. Ripa in l. heredes mei. §. cum ita. num. 4. ff. ad Trebel. post Fulgosium in d. l. cum uirum. & Cuman. in d. §. quidam liberis post alios plures, quos ipsi & Boerius ubi supra referunt, mouentur quia indetinita æquipollent uniuersali. l. si pluribus. ff. de lega. 2. l. si plures. ff. de lega. 3. l. i. & 2. ubi per omnes doct. ff. de lib. & posthu. & quo ad sensum testatoris parum aut nihil re ferre uidetur, utrum dixerit, quod ex hereditate mea ad te per uenerit, an quicquid ex hereditate mea ad te per uenerit, restitutus. utrobique enim par ratio, æqua eademque mens esse uidetur: & clausula in medio posita solet referri tam ad superiora quam ad inferiora, praeterim si in utrisque sit par ratio. l. 3. §. filius inter medias. ubi plenè per Alex. & Ias. ff. de lib. & posthu. etiam si sit materia odiosa, ut ibi. Vnde & in specie proposita quod illa uerba restitutus, quod ex hereditate mea ad te per uenit tam ad superiora quam ad posteriora relicta referantur, disponentis uoluntati proximius esse uidetur, ut in materia substitutionum plenius agemus.

Denique 20 in singularibus relictis uidetur obtinuisse quod falcidia de singulis rebus, non secus quam legitima deducenda est. ita tenet glo. in l. 2. C. ad leg. fal. & est communis secundum, Oldrad. conf. 207. num. 7. Bar. in l. in quartam num. 9. ff. ad leg. fal. argu. l. scimus in prin. & §. repletionem. C. de inoffi. testam. dum ait repletionem autem fieri ex ipsa substantia patris, & ibi ex rebus substantiæ patris, facit. l. pro hereditariis & ferè per totum. C. de heredi. ad l. 2. §. ex his. ff. de uerb. obliga.

Contrariam opin. immo quod hoc casu distingui debeat, dicit communem Sali. in d. l. 2. pro prima tamen parte facit, quia legitima non est deducenda de una tantum, sed ex omnibus rebus hereditariis, ut tenet Bar. in l. suis quoque. num. 10. ff. de her. insti. & est communis secundum Paul. de Montepico d. l. in quartam. col. 50. & Ripam num. 112. & Areti. conf. 156. col. pen. Ias. in l. filium quem habentem num. 17. C. fam. her. Couarub. in c. Rainucius nu. 5. de testam. Sed in utraque specie prior opin. regulariter procedit inspecta legis dispositione. ut dd. ll. & l. lineam Margaritarum. ff. ad legem fal. si quis una. inst. de fideicommiss. heredi. fallit primò quo ad executionem, quando iudex in una uel quibusdam tantum rebus non etiam in omnibus censuit falcidiam, uel legitimam detrahi. §. j. 2. & 3. inst. de offi. iudi. l. potest. ff. de lega. j. Fallit secundò, quando testator iussit falcidiam de trahi in una tantum uel quibusdam rebus. d. §. si quis una. Iudex enim ad diuidendum aditus eius uoluntatem sequi debet, ut dd. iuribus: quia per dispositionem hominis cessat dispositio legis. l. pen. & fin. C. de pactis. Fallit tertio, quando testator uiuus quantum satis pro falcidia uel pro legitima erat in heredem uel filium contulit, ut cum eo esset pro legitima uel falcidia contentus. l. cum quo. §. fin. ff. ad legem fal. quo casu, etiam ipso iure existimo talem heredem ad eundem hereditatem dominium reliquarum rerum hereditarium non acquirere.

tuere hereditatem an restituere teneatur ardua q.

20
Falcidia an singulis de rebus deducatur ardua q.

quirere: sicque limitandam esse. l. cum hæredes, in prin. ff. de acq. poss. & secundum hæc possunt & debent superiores uarietates conciliari.

21 *Treb. an deducatur de relictis pñs ardua*
Sed quarta 21 Trebellianica an deducatur de relictis ad pias causas? dubium est, & sunt, qui putant de ducendam esse, ita Ioan. Andr. in c. si pater. per illi tex. de testam. in. 6. Innoc. in c. si tibi ad fi. de testam. Bal. in l. & in epistola. C. de fid. instru. Butri. Rainerius. de Forl. & Alber. in l. si quis ad declinandam. C. de episco. & cleric. idem Iacob. Butric. in auth. similiter. C. ad l. falcid. ubi Salicet. hanc partem dicit ueriores, & ibi Ludo. Roma. in. 40. speciali. & Corneus. qui hanc partem dicit esse magis substantialem. Imol. in l. Marcellus. §. quod autem. ff. ad Treb. post Fran. de Ramo. quem allegat Ias. in l. Marcellus. in pr. ff. ad Trebel. Corneus. conf. 322. ardua plurimum. col. fin. lib. 3. & conf. 307. in hac consil. ratione. col. fin. lib. 4. Paul. Cast. conf. 29. circa primum. col. 1. lib. 1. & alii quam plures, quos refert Tiraq. de priuilegiis pñe causæ. in. 27. priuilegio. qui tamen fatetur contrariam partem esse magis communem. quam tenet Iacob. de Belui. Fulgo. & Angel. in auth. de ecclesi. titulis. §. si aut hæres. Cynus. Bart. Bal. Angelus. Salicet. qui hanc sententiam dicit in praxi sequendam, & Fulgosius. in d. auth. similiter. Cynus. Ange. & Imol. in l. 1. §. ad municipium. ff. ad l. falcid. Bal. Salicet. qui hoc firmat in practica seruari & Paul. Cast. in l. si quis ad declinandam. C. de episc. & cleric. Angel. in l. auia. §. Titio. ff. de condi. & demost. Bal. in l. executorem. C. de excep. rei iudicæ. & in conf. 423. Franciscinus. ubi dicit hanc opin. esse com. lib. 4. & conf. 3. factum tale est lib. 5. Angel. in auth. de hæred. & falcidia. §. si uero expressim. col. 7. & in conf. 41. punctus in fi. ubi dicit hanc esse ueram & aprobatam opin. & conf. 59. quidam pater familias ubi idem firmat Panor. in c. Reinaldus. col. 6. de testam. ubi hanc dicit com. op. quod & firmat in conf. 59. uiso testamento. col. 2. lib. 1. & conf. 32. col. si. lib. 2. ubi etiam testatur hanc esse com. opin. quod & firmat Paul. conf. 304. col. 2. lib. 1. Decius conf. 299. in causa col. 2. qui dicit esse receptam sententiam Corneus conf. 93. licet possit col. 2. lib. 1. qui testatur hanc esse com. op. quod & affirmat in conf. 168. col. 4. lib. 2. & Ias. in Rub. ff. ad Trebel. Bertrandus. conf. 149. lib. 2. & alii quam plures, quos allegat. Tiraq. ubi supra.

22 *Fal. G. Treb. diuer (a ratio.*
Quid dicendum? & quidem ipse hunc articulum tam ambiguum existimat ut sibi uisus fuerit alter Gordiani nodus ad quæ dissoluendū uix inquit sufficeret ipsius Alexandri gladius. in eo tamē 22 hoc unum certo scio ipsum canonicæ legislatorum sancire uoluisse, ut quarta Trebellianica etiam hodie de fideicommissio uniuersali detrahaatur. ut probat tex. cum glos. in d. c. si pater. de testam. lib. 6. quem textum posteriorem authenticis fuisse constat. nec dubium est quin iustius posset Trebellianicæ detractionem quam falcidiæ uetari, quia in fideicommissarium uniuersalem omnia onera trāseunt. l. j. §. sublata. ff. ad Treb. l. quia poterat. eod. tit. hæresque & si uniuersam hereditatē restitueret mirū non esset cum molestiæ, sollicitudinis, curæ laborisque hereditatis immunis maneret, diuersum est in ipso hærede respectu legatariorum, qui & si eis omnem hereditariam substantiamque daret apud se tamen omnia onera laborum & earum hereditarium sustinere deberet, id quod magni momenti uideri debet. l. quia poterat. supra all. ergo iustius concederetur tali hæredi deducere falcidiā quam Trebellianicam. argumen. l. cum qui. ff. de iureiur. l. secundum naturam. ff. de reg. iuris. §. his ita. C. de cad. tollen. per contrarium quo ad testatores fauorabilior esse debet falcidia quam Trebellianica. nam si falcidiā hæredi negaueris, periculum est, ne si hereditatem repudiet totum testamentum pereat. l. si nemo. ff. de regulis iuris. l. si nemo. de testam. tut. l. eam quam. C. de fideicommissis. quod periculum cessat in fideicommissio uniuersali cum hæres possit compelli adire & hereditatem re-

stituere ad petitionem fideicommissarii uniuersalis non sic ad petitionem legatariorum aut fideicommissariorum singularium sicque & eorum & ipsius etiam testatoris interest falcidiā detrahi, ne testamentum pereat. Trebellianicam autem detrahi nihil interest cum post inuentā compulsionem perire non possit d. l. quia poterat. Vides ergo ut hinc inde sint diuersæ rationes inter falcidiā & Trebellianicam, ut de altera ad alteram arguere non sit semper satis tutum. Ergo, si teneas quod de legatis ad pias causas nequeat deduci falcidia, cum Trebellianica deduci possit de uniuersali fideicommissio ad pias causas relicto per d. auth. similiter & d. §. si uero hæres. iuncto d. c. si pater dicemus quod olim legata integerrima præstabantur eratque legandi liberrima facultas. l. uerbis legis. ff. de uerb. signific. in princ. inst. de lege. fal. diuersum erat in fideicommissis, quæ modernis temporibus nempe post Augustum in usu esse ceperunt. ut in prin. inst. de fid. hæres. & in princ. inst. de codicillis. sicque non tam plenam naturam sortiti sunt. Præterea generi per speciem derogatur. l. uxorem. §. falcissimos. ff. de lega. 1. c. generi de reg. iur. lib. 6. sicque hereditari derogatur per legata non sic in fideicommissio uniuersali. nam cum unum totum cum altero toto concurrat non tam unum alteri derogare quam per mutuum concursus (scindi receptum est. l. si pluribus. ff. de lega. 1. §. si eadem res. inst. de lega. l. cum quæstio. C. de lega. quæ ratio in specie consideratur in l. 2. & in l. 3. in princ. ff. ad Treb. Præterea de toto aliquid concedere facilius est quam de quadam particula sicque facilius de fideicommissio uniuersali quam de singulis legatis. arg. d. l. cū quæstio. iuncta d. l. si pluribus & d. §. si eadem. Præterea retenta quarta Trebellianica onus eatenus remanet penes heredem eatenusque adimitur tam onus quam emolumentum fideicommissario. d. §. sublata cum seq. sed si hæres integra legata præstaret sicque quartam falcidiā legataris remitteret adhuc in eos onera hereditaria etiam pro illa quarta falcidia non transiret, ergo par est, ut retentio ademptioque, quæ per Trebellianicam fit cōcedatur quam quod concedatur ademptio per falcidiā, quia tunc emolumentum tantum non etiam onus (ut pote quod nullum erat) adimitur aut minuitur legataris. ergo cū uideam multas esse rationes differentiæ inter falcidiā & Trebellianicam, quarum minima etiā sufficeret ad sustinendam canonicæ legis sanctionem, non uideo, cur ab ea recedamus: Sicque alterum ex duobus eligendum esse arbitror, uel quod utroque iure tam canonico quam ciuili per d. c. si pater. interpretetur de fideicommissio uniuersali etiam ad pias causas relicto fas esse deducere Trebellianicam, uel quod saltem id liceat de iure canonico per, tex. ibi. licet non sic de iure ciuili per d. auth. similiter. iuncta communis opinionis interpretatione: Sicque superiores uarietates concilientur, quanuis ut nobis uidetur utroque iure eam Trebellianicam deduci de tali fideicommissio licere tutius interpretaretur: quia 23 tunc demum de similibus ad familia procedendum & arguendum nobis est, iuxta l. non possunt. l. neque leges. ff. de legibus. cum casus, qui occurrit nulla lege decisis inuenitur, sicque ut ad argumenta recurramus necesse est. Vel quando ueresimiliter legislator eum casum, qui occurrit non cogitauit ideoque uero similiter eius definitionem prætermisit, non prætermisurus si de eo memisset. ut dd. ll. & argumento. l. 3. C. de inoffi. testam. & argumento. l. si unquam. C. de reuoc. don. l. cum auus. ff. de cond. & dem. l. generaliter. §. cum autē. C. de inst. & sub. l. cum acutissimi. C. de fideicommissis. sed in specie nostra nulla necessitate cogimur ad argumenta plerumque fallacia & periculosa recurrere, cum legem ueterē habeamus iubentem de omni fideicommissio uniuersali etiam de isto, quo de agimus Trebellianicam detrahi. Item non est uerosimile a legislatore hunc casum quo de agimus oblitum fuisse, nam cum loqueretur de falcidia

23
Similia
quando se-
quenda aut
captanda. i

dia non potuit ei non occurrere inque mentem uenire trebellianica, ut uero simillimum est: ergo si uoluisset dixisset. §. sin autem ad deficiendis. C. de cad. toll.

24
Falcid. nō
deducitur
de pijs re-
lictis nisi in
casibus hic
subiectis.

Et quarta 24 falcidia non deducitur de relictis ad pias causas. §. si autem hæres. in auth. de ecclesi. tituli. au then. similiter. C. ad l. falcid. tex. elegans. in l. decem. ff. de fideicommiss. liberta. quod procedit ut neque mediare neque immediate detrahatur. unde si Titio legauit, & eum iussit ut Ecclesiæ restitueret, etiam ipsi Titio non detrahatur falcidia, ne ipse eam detrahat Ecclesiæ, cui restitutus est. argumen. l. si cum dotem. §. maritus. ubi notat Paul. & in l. si seruus. cum l. sequenti. ff. ad l. falcid. d. l. decem. l. si. §. si. C. de bon. quæ liber. l. si patroni. §. i. ff. ad Trebel. l. auia. §. Titio. ubi notat Bal. ff. de condi. & demonstra. l. cum tale. §. non est eod. tit. Roma. charta an tepenul. & Corn. col. 2. in d. authen. similiter. Roma. & Alex. col. 3. in l. Marcellus in prin. ff. ad Trebel. l. in l. i. lectura. i. col. pen. C. de Sacro. San. Eccles. Areti. consi. 67. diligenter. col. pen. per l. sed si non seruus. ff. ad l. falcid. Socinus. consi. 77. col. 5. lib. 1. & consi. 49. col. fin. lib. 4. ut refert Tiraquel. de priuileg. piz. causæ priuilegio. 26. ex cuius relatione apparet hanc esse commun. opin. limitat ut non procedat quando testator expressim iussit ut de relictis ad pias causas falcidia deduceretur, ut notatur per glof. communiter ibi approbatam in auth. sed cum testator. C. ad l. falcid. per l. in conditionibus primum locum. ff. de condi. & demon. auth. de nuptiis. §. disponat per Socin. consi. 48. col. 3. lib. i.

Secundo limita, ut licet non deducatur falcidia de relictis ad pias causas quod ad lucrum hæredi concedendū, tamen quod ad damnum ab eo remouendum non definit coanguitari tale relictum, si excedebat uires patrimonij testatoris, unde si centum erant in bonis, & centum quinquaginta legata fuerunt partem pijs & partim prophanis causis utraque legata delibantur proportionabiliter redigunturque ad modum & mensuram patrimonij testatoris; atque ita de legatis prophanis falcidia deducitur, de pijs uero non utique, ita Ioan. Andr. ad Speculatorem de testam. §. i. uerf. quid in legatum. Angel. in l. Paul. & Alex. in l. si post missionem, per illum tex. ff. ad l. falcid. Angel. & Imol. in l. in ratione. §. quod uulgo. ff. ad l. fal. Bar. in d. auth. similiter in fi. Imol. in l. si quis testamento. §. i. ff. de lega. i. & uidetur commun. op. ex relatione Tiraq. ubi supra.

Tertio limita ut procedat, quando legatum piz. causæ relictum fuit simpliciter, uel ad usum non determinatum, aut definitum: nam si ad usum certum relictum esset, puta ad constitutionem alicuius capellæ, tunc si detracta falcidia adhuc superest, quod sufficit ad illam construendam falcidia deduci permittitur per l. si seruus. cum l. sequenti. cum sua glof. ff. ad l. falcid. Alex. in l. Marcellus. col. 4. ff. ad Trebel. & in l. i. §. ad municipium ff. ad l. falcid. facit. l. decem. ff. de fideicommi. hæred. ubi notat Angel. id quod, ut quibusdam uisum est in omni legato ad pias causas generaliter procedit, quando id, quod relictum est etiam detracta falcidia sufficit ad illud opus pium, cui testator operam dabat, perficiendo secundum eisdem & alios, quos refert Tiraq. ubi supra qui etiam post alios limitat quarto loco ut de tali relictis falcidia possit detrahi ratione adiuncti.

25
Falcidiam
an deducat
una eccle-
sia contra
aliā ec-
clesiam ar-
dua q.

Hæres ecclesia 25 si instituitur, potest deducere falcid. de legato alteri ecclesiæ relictis. ita Abb. in c. in præsentia. de probat. Salice. in auth. qui rem. C. de Sacros. Eccle. Cuna. in l. i. §. ad municipium. ff. ad leg. fal. l. in l. Marcellus nume. 37. ff. ad Trebel. ubi Alex. nu. 3. & Vincentius. Herculanus, qui hanc dicit communem, Deci. in c. in præsentia de probat. num. 54. & si in contrarium faciat, quia ecclesia esse debet culrix iustitiæ, quæ in adimplenda ex integro defuncti uoluntate non leui ex parte sita esse uidetur. c. i. §. i. de alien. fundi Andre. Tiraq. de priuileg. piz. causæ in priuilegio. 100.

Contrarium, ut de legato alteri ecclesiæ facto eccle-

sia non deducat falcidiam, tenet Roma in auth. similiter in 4. speciali piz. causæ. C. ad leg. fal. est uerior opin. secundum Alex. in d. l. Marcellus num. 5. ubi l. as. nu. 37. & dicit illam ueriores Alex. in d. §. ad municipium nume. 3. & est communis secundum Barbat. consi. 15. col. 7. lib. 3.

Denique sunt & alit quam plures alterutrius partis fautores, quos refert Andr. Tiraq. de priuilegi. piz. causæ priuilegio. 26. uerf. sed quod primo, & in hanc posterio rem partem procliuor sum, moueor, quia ecclesia hac in re nullum reperitur habere peculiare priuilegium non magis quam quilibet extraneus, sed iure communi ecclesia potest falcidiam detrahere non aliter atque quisque priuatus, neque in aliis causis aut speciebus quam quisque priuatus, quia hac in re actiue nō reperitur priuilegiata: ergo utitur iure communi neque ultra neque citra, quia leges generaliter loquentes cōprehendunt omnes personas ut cunque priuilegiatas si in ea re, qua de agitur non reperiuntur habere peculia re priuilegium. l. in fraudem in fi. ibi quia generalis erat illa determinatio. ff. de mil. testa. & ibi notat Bal. & Decius consi. 5. & Andr. Tiraq. de prescrip. §. i. glo. 11. Alciatus lib. 4. par. d. c. 10. Decius in l. lex testamento. C. unde liberi. estque communis opin. Sed ecclesia quod ad falcidiam reperitur priuilegiata passiuè, quia non patitur detractionem falcidiæ in legatis sibi relictis. auth. de ecclesiast. titulis. §. si autem hæres. & auth. similiter C. ad legem falcidiam. itaque istarum ecclesiarum altera priuilegiata in materia qua de agebatur non erat, sed utebatur iure communi, quia actiue quod ad falcidiā nullum priuilegium habebat, altera uero priuilegiata erat in specie de qua agebatur sicque iure speciali utebatur non iure communi, ergo si ecclesia hæres petat falcidiam, altera ecclesia exceptionem sui priuilegij opponet, quod si ecclesia hæres replicauerit, quod ipsa quoque est priuilegiata iuxta l. sed & milites. §. coraqualitas. ff. de excus. cur. altera ecclesia legataria duplicabit, dicens id uerum esse in aliis rebus, sed non in ea specie qua de agitur, in qua ecclesia hæres priuilegium nullū habet, non magis quam quisque priuatus: Vnde ut ecclesia legataria communi, quemlibet priuatum posset se defendere a detractione trebellianicæ, ita & contra ecclesiam hæredem se tueri poterit, quia illa hac in re reperitur priuilegium habere nullum. Neque ad rem pernerit quod aliis in rebus priuilegium habeat, quandoquidem in specie proposita non habet, ut supra ostendimus: ergo quod obieciatur quod paria priuilegia pari concursu tolluntur, agnoscitur quidem, si paria essent priuilegia, sed hic non sunt paria, sicque cessat. d. §. coraqualitas simillimum est, quod licet maior contra maiorem præscribentem regulariter non adiunetur, tamen minor contra alterum minorem præscribentem bene restituitur, non lesser quam contra quemlibet maiorem restitueretur. quia minori patienti & læso datur priuilegium, sed alteri minori acquirenti nullum priuilegium datur, minoribus enim ætas in damnis subuenire consuevit, in lucris uero non magis adiuuantur quam reliqui, ita probat. l. si. ff. ex quib. cau. maior. Simillimum etiam est, quod ecclesia cōtra alteram ecclesiam non breuiore tempore 40. annorum ad imaginem cuiusque priuata personæ præscribit, quia actiue in præscribendo aliena, non reperitur priuilegiata, licet passiuè priuilegio potiatur, sicque dum agit de præscribendo & acquirendo cum non reperitur priuilegiata, altera ecclesia, quæ patiebatur contra eam utitur suo priuilegio non aliter atque contra quemque priuatum uteretur per. c. auditis. de prescrip. c. ad aures. & ibi Panor. 2. not. eod. tit. estque communis opin. ut patet ex relatione Andre. Tiraq. ubi supra.

Quid si testator expressim uetuit, ut hæc ecclesia falcid. ab alia ecclesia nō detraheret, tunc eius uoluntati parendum secundum doct. Sed testator 26 licet possit uetare

26
Treb. an
testator
possit ueta-
re ar. q.

netare falcidiam, tamen non potest prohibere trebellianicam. Bar. in l. nemo potest col. 2. ff. de leg. i. est communis opin. secundum add. ad Bar. ibi, & secundum Roman. in auth. sed cum testator, col. 2. C. ad leg. fal. pro quo est hodie. tex. in l. fin. tit. 11. part. 6. quali lex correctoria (qualis est auth. de hær. & falcidia. §. si uero non fecerit) loquens in falcidia denuo inducens ut per testatorem possit prohiberi, non extendat se ad Trebel. quod & tenuerunt alij plures, quos allegauimus supra. §. 8. num. 5. de succ. crea.

Contraria pars, ut testator possit ut falcidia netare, ueluti Trebellianicam quoque prohibere. tenet Bar. in l. Marcellus. ff. ad Treb. num. 7. ubi Ias. hanc dicit communem num. 45. estque communis opin. secundum Ripam in d. l. nemo potest. num. 44. Alciatus lib. i. paradox. c. 19. Couarub. in c. Rainicius. de testam. c. 3. num. 6. Barb. c. 6. si. 10. uol. 4. in prin. Ripa in l. i. num. 15. in pr. & in §. denique num. 3. ff. ad treb. & ita seruatur in praxi secundum Guid. Pap. decisione. 140. & decisione. 53. idem & nos plene defendimus in d. §. 8. num. 5. cum seq. ubi alios huius sententiae auxiliares retulimus. Quod potissimum suadetur, quia per legem antiquam falcidia & trebellianica equiparatae erant. l. Marcellus. in prin. & §. quod autem. ff. ad Treb. l. i. in princ. eod. tit. Nec dubium est, quin 27. lex noua loquens in uno casu ex duobus iure uetere æquiparatos extendatur etiam ad alium casum sibi exæquatum etiam si esset correctoria, ista est communis opin. quam tenent plures relati per Iaso. in auth. quas actiones. num. 17. C. de Sacro. Eccl. si. qui hanc esse communem opin. testatur estque communis opin. secundum Curtium Iunior in l. transigere num. 42. C. de transactio. idem Curtius Iunior in auth. non licet C. de lib. præteri. num. 29. & in consi. 150. nu. 4 id quod ferè significare uidetur. l. 8. & l. 29. tit. 14. par. 7. Quamuis contrariam partem ut talis lex noua si sit correctoria disponens in altero ex duobus casibus olim exæquatis ad alterum non extendatur, tenuerint multi, quos refert Ias. in add. ad Portium in §. si. num. 17. inst. quibus ex causis manumittere non licet. ubi hanc opinionem affirmat esse receptam.

Sed in hoc ultimo neutra istarum partium simpliciter uera est, & si utraque aliqua ex parte defendi possit. Nam si in ambobus casibus est eadem ratio, tunc lex noua in altero disponens ad alterum quoque porrigitur. argumen. l. illud cum simil. ff. ad legem aquil. neque leges in non possunt. ff. de legibus. Vnde cum lex noua inducens, ut si testator nominatim falcidiae detractionem prohiberet eius præceptum seruaretur. d. §. si uero expressim. in auth. de hær. & fal. auth. sed cum testator. C. ad legem falcidiam. militet quo ad sui rationem etiam in trebellianica, ut plene ostendimus in d. §. 8. nu. 5. cum seq. necesse est, ut ad Trebellianicam extendatur, quæ falcidia iure uetere exæquata erat ut supra diximus.

At ubi non esset eadem ratio, tunc lex noua præsertim correctoria loquens in uno casu ex æquiparatis non extenderetur ad alterum, argum. l. si. ff. de separat. & glo. in l. creditori. ff. de operis noui nunti. cum ibi notatis per Ias. Vnde 28. si lege noua prohibitum esset ne pupillaris ex hæreæto fieri posset, (constat enim etiam hodie fieri posse ex hæredato. l. cum quidam. C. de lega. ut alibi plenius) tunc ea lex non extenderetur ad exemplarem, licet per §. qua ratione. inst. de pupill. l. humanitatis. C. de impub. lex factio. ff. de uulg. regulariter æquiparentur. ratio, quia in exemplari non esset eadem ratio, quæ est in pupillari. impubes enim iustam causam ex hæredationis præbere non potuit. l. si quis in fau. §. legis. C. de inof. test. Furiosus uero ante furorem potuit iustam ex hæredandi causam committere, quæ per furorem superuenientem non enervatur ut ex communi opi. tradidimus supra de succ. crea. §. 21. num. 256. Ergo priuilegium patri competens faciendi tam pupillarem quam exemplarem, quæ ei non immerito adimitur, quæ

do impuberem impie ex hæredauit, non iure ei adimeretur, quando furiosum ex ante gesto iuste ex hæredasset sicque cum utrobique non esset par ratio, ea lex noua disponens in pupillari non porrigeretur ad exemplarem, quæ nota, quia nullibi ita inuenio.

Si testator 29 totam uel integram hæreditatem restitui mandauerit, uel pleno iure, uel omnia bona aut quidquid ex bonis peruenerit. per talia uerba uidetur prohibuisse quartæ detractionem cessatque quartæ detraçtio. Bar. in l. centurio num. 27. ff. de uulg. ubi Ripa num. 130. Alciat. num. 90. qui hanc dicit communem tenet Alex. consi. 5. lib. 3. Bertrandus consi. 24. lib. 4. Boeri. decisione. 44. num. 32. Corsetus de trebeli. §. 2. Deci. consi. 81. Guido Papa decisione. 537. uel 37. est communis secundum Gual. de arte testandi tit. 5. caut. 31. num. 3. qui refert plures idem firmantes, Tiraq. post leges connubiales glo. 5. uume. 99. & in l. si unquam in uerbo totum nu. 1. C. de reuo. donat. Boeri. decisione 193. col. 2. ubi etiam hanc partem existimat esse receptiorem allegatque alios huius sententiae auxiliares per tex. in l. si. C. ad leg. fal. l. Menio. §. a me hærede. ff. de lega. 2. l. 1. C. quib. ut indig. l. i. C. de bon. uacan. lib. 10. c. grauis de rest. spoli. c. si. de consi. utili uel inuili. l. diuortio. ff. solu. matrimonio.

Contrariam partem ut per talia uerba hæres non designat quartam detrahere, tenet Roma. consi. 75. & in aliis consiliis relatis per Gualden. d. caute. 31. nu. 3. post medium Roma. in auth. sed cum testator. idem in auth. similiter. col. pe. C. ad leg. fal. ubi firmat ad omnibus ita teneri, Ange. in d. auth. sed cum testator Boeri. decisione 44. est communis secundum Roma. consi. 239. est uerior secundum Molin. in add. ad Alex. consi. 5. lib. 3. & consi. 133. lib. 5. & consi. 201. lib. 6. Ias. consi. 84. lib. 1. col. 8. est communis secundum Capram consil. 36. & secundum Bertran. consi. 148. lib. 3. & Crotum in l. nemo post col. 13. ff. de lega. i.

Quid dicendum? & sanè in hanc sententiam omnes conueniunt, ut si per talia aut similia uerba certò confiterit testatorem falcidiam uoluisse prohibere, eius uoluntati pareamus, etiam si non adiecerit clausulam prohibitiam in illa forma, de qua in auth. de hær. & fal. §. si uero expressim. per. l. in conditionibus primum locum. ff. de condi. & dem. auth. de nupti. §. disponat. sed tamen aliis in rebus licet coniecturata mens testatoris sufficere soleat. l. licet imperator. ff. de leg. i. elegans tex. in l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad treb. l. cum auus. ff. de condi. & dem. l. cum acutissimi. C. de fideicommissi. generaliter. §. cum autem. C. de inst. & subst. tamen plerumque similes interpretationes fiunt fauore grauati, præsertim si possideat ex regula. l. Arrianus. ff. de act. & obl. & ex altera regula de qua in c. cum partiū de reg. iuris lib. 6. c. in pari eod. tit. nam in pari causa potior est conditio possidentis, & in dubia causa potior est conditio rei quam actoris, elegans tex. ultra dictas regulas in l. eum qui. ff. ad treb. quod procedit etiam si de iure possessoris non constet & multò magis ac facilius si constaret de iure suo, quale est in specie nostra iuncto. §. com modum inst. de interditiis. ergo in specie nostra, si testator iussit integrum fundum Titianum mihi præstari, per talia uerba non credam ueritatem esse falcidiam tam dilucidè & indubitanter quam oporteret ad ius falcidiae hæredi per legem datum ei adimendum: fundus enim & domus nuda patris. destinatione constituuntur. l. quod in rerum. §. si quid post. ff. de lega. i. sicque illa uerba integrum fundum, hunc sensum habere poterunt, ut quis non putasset de uno fundo duos fundos testatorem facere destinasse. Idemque eadem ratione foret, si testator donum similiter legaret. idemque eadem ratione si diceret legatario aut fideicommissario singularem restituas omne, quod ad te uel quicquid ad te ex hæreditate mea peruenerit, etiam si adieceret hoc uerbum pleno iure. Sensus enim esse potuit, ut quò ad proprietatem & usum

X x fructum

29
Falc. aut
Treb. an
per uerba
generalia
uerita, ui-
deatur? ar
dua. q.

27
Lex corre-
ctoria di-
spensans in
uno casu
ex olim æ-
quiparatis
an exten-
datur ad
alterum
ard. q.

28
Pupilla-
ris ex hæ-
reæto fieri
posset. dis-
serunt.

fructum restitueret, non solum proprietatem aut solum usumfructum. uel si plures res ei reliquisset ut omnes nulla retenta restitueret salua tamen falcidia. quod si seruum aut equum ei legasset iuberetque integrum seruum aut equum restituere, tunc non tam facile idem respondendum foret. idemque in reliquis similibus rebus indiuiduis. quod si iusserit restituas sine ulla diminutione, tunc aperte falcidia uetasse uideretur; eaq; confide ratio & in fideicommissio uniuersali restituendo adhiberi posset. Iustificatur superiora eo quod, quando testator quod primum dedit, alteri restitui iussit, dubitari potest, an totum ei adimere uoluerit, an uero uoluerit, ut ueluti concursu partes faciant eamque rem seu ius hereditatem partiantur inter se. argumento. l. cum questio. C. de lega. cum ibi late traditis. l. si pluribus. ff. de lega. 1. l. re coniuncti. ff. de lega. §. si eadem res inst. de lega. l. triplici. 2. & ultimo resp. ff. de uerb. signifi. l. Iulia nus. ff. de hær. inst. & §. si plures. §. uideamus cum. §. seq. inst. de here. insti. l. item quod Sabinus ferè per totam. ff. eod. tit. Nam 30 & pars pro toto, & totum pro parte non raro solent testatores adicere & assumere uel intel ligere. l. 2. ubi elegans tex. C. de hær. inst. facit. l. fin. eod. tit. nam & regulariter appellatione cuiusque rei simpli citer prolata de integrare intelligere solemus. l. si quis cum totum. ff. de excep. rei iudi. l. Menio in prin. uerbo totus. ff. de lega. 2. l. i. §. interdum. uerbo totius. & l. inde Neratius uerbo solidum. ff. de usufruct. accrescendo. l. si separati. ff. de conditionibus & demonstr. l. coniuncti. ff. de lega. 3. uerb. solidum. l. si pluribus. ff. de lega. i. §. si eadem res. inst. de lega. l. un. §. ubi. autem cum. §. seq. C. de cad. toll. & tamen regulariter & si res integra legata uideatur non ideo minus de ea falcidia etiam ho die deducitur, & licet integra res restitui iussa uideatur non ideo minus de ea deducitur falcidia, si fuit fideicom. singulare uel trebellianica si fuit fideicommissum uniuersale: ergo temeraria (mihi crede) res erit facile iudica re ueritatem uideri falcidiam, uel trebellianicam, si que certam legis definitione falcidiam & trebellianicam hæredi concedentis pro incerta & periculosa coniectura permutare, & ueluti rem ipsam relinquere, & umbram captare ad imaginem 31 canis, qui dum flumen transararet carnes, quas ore dentibusque ferebat ut umbram, quæ amplior uidebatur captaret, dimisit. quibus gurgitis uelocitate deorsum fluentibus caruit, ut apud Eso pi fabellas legitur. qui enim à certa legis definitione abscedit, ut in certas & plerunque suspectas coniecturas insisteret similis (ut nobis uidetur) est infans amator, qui ut Horatius cecinit,

30
Pars pro
toto & to-
tum pro
parte se-
pe sumi-
tur.

31
Fabula ca-
nis.

32
Vsurfructus an pa-
tri adem-
tus uidea-
tur eo quod
mater ius-
sit filio suo
bona sua
dari inte-
graliter
ard. q.

Transulat in medio posita & fugientia captat.
Superioribus 32 proxima est illa cōtrouersia, an ma- ter, quæ uetare potest, ne suorum bonorum usus fructus quæ reliquebat filio suo, patri acquiratur, id prohibere uideatur eo ipso quod integræ suæ bona filio suo dari ius sit, uel iussit ut ei daretur quidquid in bonis suis mortis suæ tempore inuentum esset, uel iussit ut omnia, quæ in bonis suis mortis tempore reperta fuissent sine ulla dimi- nutione filio suo præstarentur & in speciebus his & simi- libus sunt, qui sentiat ueritatem esse talem usumfructum patri acquiri ut per Paul. Cast. in. l. cum filio familias. ff. de lega. 1. ubi. C. de Areri. & Socin. in hanc partem in simili specie inclinât, quasi satis sit hac in re coniectura testatoris uoluntas. argumento. l. in conditionibus primum locum. ff. de condi. & demost. & auth. de nuptiis. §. disponat. quod in simili sentiunt glo. Bar. & Alber. in. l. si usufructus. §. si ita. per tex. ibi. ff. quando dies leg. cedat. Bald. in. l. cum oportet. §. non autem. C. de bonis quæ liber. l. cum filii. C. qui bon. ced. possunt. Bart. & Alex. in simili in. l. si finita. §. si de uetigallibus. ff. de dam no infe. per Bauar. in. d. l. cum filio familias. col. 42. ut re- fert & sequitur. Nicol. Boer. decis. 193. nunc restat col. 2. Sed quod expressa requiratur usufructus ademptio & prohibitio ut destinat patri acquiri, & sic quod in his

speciebus & similibus non uideatur prohibitum ut patri acquiratur, sentiunt Alex. & Lancelorus Decius col. 11. in. d. l. cum filio. sed sanè ut neutra harum opinionum simpliciter tuta est, ita & utraque aliqua ex parte tueri potest. Nam ut in superiore questione diximus, uolun- tas testatoris hanc ad rem efficax est, nec refert tacite, an expresse de ea constet, dummodo satis certa sit eius uoluntas. Ceterum in speciebus propositis eius uolun- tas satis certa non est, nam illa uerba integra bona mea filio præstentur, uel quidquid inuentum fuerit in bonis meis filio tradatur, uel restituatur, etiam si adiectum sit sine ulla diminutione, non inducunt necessariò adem- ptionem usufructus, cum alium sensum satis sanum & non inutilem recipiant, scilicet ne prætextu debitorum, uel animæ, uel funeris, uel alicuius piæ causæ uel lega- torum, uel fideicommissorum, uel aliarum quarum cum que rerum aliquid ex bonis testatoris filio detrahatur. Filius a patre rogatus hereditatem in diem uel sub conditione restituere, potest detrahere duas quartas, legitimam & trebel. gl. in. l. Papi. §. meminisse. uerbo falcis. ff. de inoffi. testamento & in. l. quamquam in gl. fin. ff. ad leg. fal. & in. c. Rainutius parte legitima de testam. est communis secundum Alex. in. l. in ratione. §. quod uulgo. ff. eod. tit. est communis secundum Soci. in. l. i. col. pe. C. de pact. Ias. in auth. nouissi. num. 39. C. de inoffi. te- stamento Alex. in. l. cohæredi. §. cum filijs col. 3. & ibi Ias. num. 10. ff. de uulga. est communis secundum Ias. in. l. filium quem habentem. C. fam. hær. nu. 6. Bertran. conf. 70. num. 6. lib. 2. Ias. in auth. res quæ num. 3. C. com. de lega. Soci. conf. 68. in princ. lib. 1. & conf. 80. num. 3. eod. lib. Ruin. conf. 133. num. 14. lib. 1. Bernar. Diaz regula. 296. communis est secundum Boeri decisione. 44. nu. 18. & hanc partem non obscure uidetur probare tex. in. d. c. Rainutius de testam. dum ait, qd ut quilibet extraneus restituere rogatus posset deducere trebellianicam, ita & filius eam deducet ultra suam legitimam, quam ueluti æs alienum præcipuum retinet, & ut si creditor testato- ris ab eo institutus restituere rogatus. ultra summam si- bi debitam trebellianicam deduceret, ita & filius &c.

Contrariam partem ut filius sub conditione uel in diē rogatus restituere unicam quartam detrahere possit fir- mat communem Curti. Iuni. conf. 148. & 48. nu. 10. & conf. 180. nu. 1. Concorda, ut potest colligi ex Curtio. d. num. 10. facit. l. fin. tit. 1. par. 4. nam & iure canonico filius detrahit duas quartas ut d. c. Rainu. qua in re iuri canonico standum est, ut tenet Bar. in. d. l. Papi. §. me- minisse. est communis secundum Dec. in. l. cum propo- nas. 1. C. de pact.

Quid dicendum? & quidem quartæ falcidiæ detra- ctio quin etiam hodie deducatur contra uoluntatem de- functi præsumptam dubium non est per. c. Rainaldus. de testam. ut ostendimus supra. §. 8. de suc. crea. num. 18. & licet uoluntas testatoris in ultimis uoluntatibus & domi- nari & pro lege seruari debeat. §. disponat. in auth. de hæredi. & falcidia. l. in conditionibus primum locum. ff. de condi. & dem. tamen quia frequenter eueniebat, ut re- statores uniuersam hereditatē legatis exhaurirent eam- que exhaustam hæres scriptus repudiaret, sicque tota testantis dispositio eluderetur ipsiusmet fauore & intui- tu receptum fuit etiam contra eius præsumptam uolun- tatem, ut quarta falcidia ab hæredibus scriptis de lega- tis subduceretur, ut hæres illo lucro inuitatus heredita- tem adiret. ita tex. in prin. inst. de lege falcidia eademq; ratione, ut hæres uniuersam hereditatem restituere ro- gatus trebellianicam deduceret contra præsumptam si- militer uoluntatē testatoris admissum fuit, ut eo emolu- mento inuitatus hereditatem adiret. l. j. in prin. & §. sub lata. ff. ad treb. & licet regulariter id cuique utilius esse intelligatur, quod ipse mauult. §. præterea cum sua glof. inst. de act. l. quia poterat. ff. ad trebel. tamen id in iis, qui integræ mentis sunt & nullo accidenti uel occasione turbati sunt, non sic, si ratione ætatis uel sanitate non sint

33
Quartas
duas quan-
do possit fi-
lius dedu-
cere ard.
q.

sint uel non esse præsumantur facis integræ mentis. l. Titio centum, in princ. ff. de cond. & dem. per totum. C. de præd. min. per totum. ff. de rebus eorum. uel si aliquo accidenti turbati præsumuntur, prout testatores præsumuntur. iuxta. l. hac consultiissima. §. at cum humana. C. qui testam. fam. poss. his enim & similibus etiam contra suam præsumptam uoluntatem lex solet consilium præbere & multa etiam ipsis repugnantibus inducere, quæ adhuc ipsis utilia esse creduntur, qualis est falcidia aut trebellianicæ detractio. ut dd. ll. quarum quidem inducendarum ratio tunc demum militat, quando hæres scriptus aliàs nihil emolumenti habiturus erat. Cæterum si hæres erat de liberis uel parentibus, quibus debetur legitima eaque ipsis relicta fuit, tunc ipsius legitimæ lucro inuitati hæreditatem (ut uerosimillimum est) adiungunt sicque cessat ratio, quare falcidiæ uel trebellianicæ detractio in extraneis hæredibus aliunde nihil emolumenti habituris introducta fuerat. sicque ea falcidia uel trebellianica in hoc casu cessat par est, quandoquidem contra uoluntatem defuncti ob ipsius utilitatem solet deduci, quæ utilitas cessat hic, sicque debet cessare trebellianica & falcidia: & in specie id uidetur probari ut cessent treb. & falcidia postquam hæres habuit ex bonis testatoris legitimam. l. scimus. §. cum autem. C. de inoffi. testamento facit. l. in quartam. ff. ad leg. fal. cum ibi traditis per Bar. l. quoniam nouella. C. de inoffi. testam. facit. l. cum quæritur. l. parentibus. C. de inoffi. testamento. l. scimus in princ. eod. tit. l. Papinianus. §. quoniam autem quarta & §. quarta autem. ff. eod. tit. §. igitur inoffi. eod. tit. in quibus iuribus constat à parentibus inuitis nihil exigi præter legitimam. & denique in quartam falcidiam uel in trebellianicam imputatur quicquid capitur iure hæreditario, siue tit. legati, siue tit. donationis causa mortis, siue tit. fideicommissi singularis, uel universalis, siue tit. institutionis, siue aliis quibuscunque titulis. iuxta d. l. in quartam. & ibi plenè per Bar. & Reper. l. scimus in princ. & §. imputari. C. de inoffi. testam. diximus plenè supra de succ. crea. §. 20. in repet. d. §. imputari, quam ibi collocauimus. ergo mortis suæ tempore si filius restituere rogatus uelit detrahere quartam in eam imputare debebit quicquid caperit, caperat autem legitimam portionem ex bonis patris. eamque caperat eo titulo, quo sufficiebat & suadebat, id sine dubio in trebellianicam uel falcidiam imputari. eaque legitima non minor erat sed potius maior quam d. trebellianica uel falcidia iuxta auth. nouissima. & in corpore unde sumitur. C. de inoffi. testam. ergo consequens est, ut amplius petere possit nihil, ut legitimam cum d. trebellianica uel falcidia compenset idque in terminis iuris ciuilibus indubitatum est, fuisseque semper (ut nos arbitramur) nisi 34 facta fuisset. l. iubemus. C. ad treb. que in in præteritum filium uel filiam à patre uel matre hæredes scriptos & restituere rogatos (ex esse uel ex parte non moror) posse tempore mortis suæ quo tempore restitutio fieri iussa fuit deducere trebellianicam, si hæreditatem uel portionem hæreditariam iussi fuerunt restituere uel deducere falcidiam, si totam suam portionem hæreditariam uel totam hæreditatem iussi fuerunt post mortem non uniuersaliter, sed singulariter per enumerationem rerum uariis fortè legatariis uel fideicommissariis restituere. nec dubium erat in terminis illius tex. quin is filius suam legitimam receperat, quæ continuò post mortem patris capitur sine ulla dilatione. l. quoniam in prioribus. & l. scimus in princ. & §. cum autem. & §. repletionem. C. de inoffi. testamento. ergo præter illam legitimam tempore mortis patris acceptam modò mortis sue tempore additur illis trebellianica uel falcidia, sicque duas quartas assequuntur. sed cerè non dubito quin iuris canonici conditores ita intellexerint illum tex. sicque palam induxerint ad imitationem (ut uerosimillimum est) d. l. iubemus, eo casu duas quartas filio deberi. ut in d. c. Rainutus. de testam. tamè reuera sensus d. l. iubemus, alius fuit

sciebat enim ibi Imperator quod filius post mortem suam, restituere rogatus siue singulariter, siue uniuersaliter potuit esse ut à parente legitimam ex equo receperat, uel etiam plus uel fortè minus, & inducere uoluit, ut de eo quod sic titulo hæreditario institutionis receperat & restituere rogatus fuerat, quartam uel falcidiam, uel trebellianicam ad similitudinem cuiusque extranei deduceret (cum à singulis hæredibus tam falcidia quam trebellianica deducatur, ut infra dicam) nec dubitabat ibi Imperator quin in eam quartam quicquid nomine legitime antea receperat imputandum esset idque unum priuilegium loco liberis concessit, ut fructus interea percepti in trebellianicam illam uel falcidiam non imputarentur. ad cuius dilucidationem præmitte duo, primum tempore d. l. iubemus. solam quartam esse legitimam si horum ut iuribus supra allegatis, alterum quòd iure. ff. si filius post mortem restituere iussus fuerat fructus percepti computabat in quartam. nam & eo iure in solo usu fructu uel fructibus poterat ei legitima relinqui, quæ omnia ex parte fuerunt innouata per d. l. iubemus. & ex alia parte per auth. de triente & semisse. §. prohibemus. post quæ iura nec in fructibus tantum potest liberis legitima relinqui, nec si post mortem restituere rogentur fructibus interea percepti computabunt in quartam, non solum quidem fructus legitime sue (de quibus dubium non erat iuxta. l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testamento) sed nec etiam fructus illius partis, quæ eis ultra legitimam relicta fuit computabunt in quartam sed illos ferunt præcipuos, & præterea quarta parte bonorum (tunc enim legitima non excedat quartam) retenta residuum hæreditatis restituent & hoc significauit aperte d. l. iubemus. uerbo dodrans. ubi expressim iubet dodrantè & sic nouè uncias hæreditatis restitui tribus duntaxat untiis retentis. ergo cum tota hereditas in untiis duodecim concludatur. §. hereditas. inoffi. de her. inoffi. & is filius nouem untiis tribus duntaxat reliquis retentis restituere iubeatur, non est uerum quòd retinebit duas quartas, tunc enim sex untiis restitueret & totidem restitueret contra illum tex. iubentem nouem restitui, & tres duntaxat retineri. Vnde si fortè tota hereditas erat. 40. sicque decè debebantur pro legitima, si in decè tantum filius fuit institutus & iussus post mortem restituere euanescebat fideic. d. l. quoniam in prioribus d. l. scimus. §. cum autè. Idè & fortius si in minore portione quam legitima esset institutus ut dd. ll. q. si in maiore portione q. legitima fuisset institutus (puta in 20.) uel fortè ex asse scriptus fuisset & post mortem restituere iussus fuisset, tunc fructus percepti ex ea parte hæreditatis, quæ legitimam excedebant & si olim in quartam ei imputarentur & sic si tanti erant quanti erat ualor ipsius legitime totam hæreditatem nihilo omnino retento restituere teneretur) tamen hodie in quartam ei non imputantur, sed ipsius lucro cedunt: & sic retenta quarta nouem tantum untiis restituit ut ostendimus, idque denuo induxit. d. l. iubemus. non autem duas quartas retineri, id enim tam longe abesset ab illius legis sensu quòd potius induxit contrarium. & sic uarietates supra relatæ sunt sic ad concordiam reducendæ, ut de iure ciuili non deducantur duæ quartæ, sed deducantur de iure canonico.

Illud 35 autem quòd Bar. (in l. Papinianus. §. meminisse. ff. de inoff. testamento cuius opin. communis est secundum Decium in l. cum proponas. i. C. de pactis.) ait hac in re standum esse iuri canonico, nullo colore defendi potest. Nam quòd una quarta deducatur & non duæ uel contra, nullus modo sanus negabit quin sit de rebus temporalibus, non de spiritualibus, sicque alterutrum in foro suo seruandum est, ut in terris imperii, & aliorum principum una tantum quarta, in terris uerò Ecclesiæ, duæ quartæ detrahantur; præsertim cum hæc materia successionum sit merè iuris positiuæ, ut plenè docemur supra. §. i. & §. 20. n. 292. cum pl. seq. & superiora iustiora redduntur ex dictis. d. §. 20. n. 290. de succ. crea.

xx ij Quid

34
Intell. l. i. iu
bemus. C.
ad treb.

35
Quartam
in materia
cui iuri stā
dum sit, ar
dua. q.

36
Quartas
duas quan-
do paren-
tes deda-
cāt.ard.q.

Quid autem in parentibus restituere post mortem rogatis? & sunt, qui uelint, eos posse duas quartas detrahere. ita tenent Bal.in.l. si a milite. §. i. ff. de milit. testamen. Ioannes Corraſius in.l. filium quem habentem num. 44. qui hanc firmat esse communem opin. C. fam. her. Contrariam tamen partem, ut unam duntaxat quartam possint deducere tenent multi, quos refert & sequitur Aymon. Crauetta consi. 10. quo teste hæc pars receptior est. quam controuersiam sic sedari posse & debere existimo, ut de iure ciuili unam duntaxat quartam deducant, non secus quam liberi, de iure uero canonico duas quartas detrahere possint ad imaginem liberorum, quibus simillimis in rebus assimilantur. l. nam & si parentibus. ff. de inoff. testam. cum similibus iuncto. d. c. Rainutius. de testam. qua etiam in re in terris ecclesiæ subiectis iuri canonico, in reliquis uero iuri ciuili parendum ac morigerandum erit per iura & rationes de quibus in superiore articulo.

37
Trebellia-
nica an im-
putetur ac-
ceptum con-
ditionis im-
plēdæ cau-
sa.ard.q.

Illud 37 autem dubium est, an in hanc quartam Trebellianicam de qua egimus imputetur, quod conditionis implendæ causa datum fuerit huic, qui post mortem suam restituere rogatus fuit, uel etiam si purè restituere rogatus esset, siue id a legatario, siue etiam a fideicommissario acceptum esset, uel fortè ab hærede, seu coherede scripto? & non esse imputandum in Trebellianicam est communis opin. secundum Salicetum in.l. filium quem habentem. C. fam. har. communem tamen esse opin. in contrarium ut imputetur tenent non pauci, quos refert & sequitur Paulus de Monte Pico in d.l. in quartam nu. 37. ff. ad legem falcidiam. cuius opin. ueriores esse existimo, per ea, quæ diximus supra. §. 30. de succ. crea. num. 246. Præterea limita, ubi idem fore etiam in legitima liberorum & patronorum ostendimus, quæ quartæ longè fauorabiliore sunt quam Trebellianica & consequenter facilius in Trebellianicam ea imputatio fiet, ut ibi docemur.

38
Fideicom.
post mor-
tem impu-
beris reli-
ctum, an
ab ipso reli-
ctum uidea-
tur.ard.q.

Illud 38 autem dubium est, si fideicommissum post mortem filii impuberis, cui datus fuit substitutus pupillaris relictum fuit, an ab ipso impubere, an uero ab ipsius substituto relictum uideatur? & Bar. in.l. coheredi. §. quod si mulier. num. 3. ff. de uulgari. tenet ab ipso impubere non a substituto relictum uideri, quæ opin. communis est secundum Ripam. in.l. centurio. nu. 128. eod. tit. Contrariam tamen partem ut a substituto nō ab impubere relictum uideatur, tenent non pauci, quos refert & sequitur Alex. in.d. §. cum filio. l. coheredi. ff. de uulgari. col. 2. ubi Ias. num. 16. idem Ias. in.l. ex tribus. col. 2. C. de inoff. testamen. & in.l. si arrogator. ff. de adoptio. num. 31. & hæc pars uerior uidetur. argum. l. 5. & l. 6. ff. de lega. 3. facit. l. fin. C. de here. institui. & l. unum ex familia. §. si de falcidia. ff. de lega. 2. & l. si pater fa. ff. de hæredibus insti.

39
Fideicom.
uniuers. an
a morte te-
statis tras-
mittatur?
ardua q.

Huiusmodi 39 autem fideicommissum uniuersale a morte testatoris transmittitur regulariter, ut est receptior opin. doct. in.l. ille a quo. §. si de testam. ff. ad Treb. per Ias. in.l. emancipata. C. qui admitti, & dixi supra in materia transmissionis. Quod intellige, quando erat purum uel in diem certum, non sic si conditionale, ut ibi etiam docemur. Verum, si tale fideicommissum uniuersale ex ui clausulæ codicillaris deberetur, sunt, qui uelint, ut non transmittatur ante aditam hæreditatem. ita Bar. in.l. i. ff. de iure codi. q. 1. per.l. quærebatur. ff. de mili. testam. Bar. consi. 12. est communis opin. secundum Ias. in.l. cum filio num. 32. ff. de lega. i. ubi tamen plerique tenent contrarium, ut etiam tunc fideicommissum uniuersale a morte testatoris transmittatur & hæc pars tenetur communiter secundum Ias. ibi num. 120. & secundum Ripam ibi num. 74. & hæc pars tutior & iustior, seu æquior est: quauis enim fideicommissarius ille inter mortem testatoris & aditionem uel repudiationem hæredis decesserit, & sic eo tempore, quo incertum est utrum fideicommissum in testamento, an in codicillis

radicetur & nitatur, tamen non ideo minus ualere debebit & ad hæredes transmitti; neque ullam harum rerum uideo satis præstantem rationem differentię, ut docemur ubi supra.

Denique 40 cum talia fideicommissa post mortem relinquuntur, an mors ciuilis sufficiat, ut conditio exiſſe uideatur, an uero naturalis mortis interuentus necessarius sit? non leuiter controuersum est. Nam sunt, qui uelint mortem ciuilem morti naturali non ex æquari regulariter, sed tunc demum cum id a iure expressum inuenitur, & non aliter. ita tenet glo. in.c. suscepto. de rescript. lib. 6. glo. in.l. ex ea. §. insulam. & ibi communiter. dd. ff. de uerbo. obliga. tradit eleganter Eman. de a. Cost. l. Gallus. §. & quid sit tantum in. 2. part. ff. de liber. & posth. Card. Alexan. in.c. i. in pr. quibus modis feud. amitt. Lucas. de Pen. in.l. i. C. publ. l. xxi. lib. 12. Alex. consi. 15. col. 2. lib. i. & est commun. opi. secundum Nicol. Boerium decif. 323. & hæc materia frequenter num. 6. per.l. qui duos. ff. de man. missi. testam. Vnde inferunt, quod licet mortifere uulneratus mortuo æquiparetur. l. proinde. in prin. ff. ad.l. aquil. tamen mortifere alterum uulnerans, per magistratum non est decapitandus antequam uulneratus mortuus fuerit, ut tenent multi, quos refert & sequitur Boerius ubi supra.

Contrariam tamen partem ut mors ciuilis regulariter exæquetur morti naturali, quando operatur eundem effectum, tenet Bar. in.d. l. ex parte. §. insulam. ff. de uerbo. obliga. ubi Areti. hanc dicit commun. sententiam Pa. la. Rub. in Rub. de dona. inter uir. & uxorem. §. 71. nu. 2. Ripa in.l. ex facto. §. ex facto num. 11. ff. ad Trebel. Ioannes Crotus in.d. §. & quid sit tantum col. 4. per tex. ibi & utraque quidem opin. uera est, prior regulariter, posterior uero eo casu quo. l. de morte ciuili disponens ultra procederet declarando eum casum mortis ciuilis de quo ageretur morti naturali parem esse. & ita procedit d. §. & quid sit tantum, aliter uero minimè. Nam & si illa conditio, si filius meus uiuo, me decesserit, tunc nepos ex eo, hæres mihi esto. uerificetur filio deportato uel in metallum damnato, uel alter ciuilitè mortuo, ut in.d. §. & quid sit tantum. tamen diuersum est in reliquis iuris speciebus. Vnde licet morte testatoris naturalis testamentum confirmetur. l. si alienum. §. in extraneis ff. de hære. insti. §. in extraneis. inst. de hære. qualit. tamen testatore deportato uel in metallum damnato eius testamentum euanesceret, tantum ab est ut confirmari uideatur. l. si quis filio exheredato. §. irritum. ff. de iniusto rupto. quarum rerum differentia non obscura est, nan hoc regulariter locum habet illud uero cum. l. ultra processit, declarando mortem ciuilem morti naturali parem esse admittendum est, uel quando non potest non operari eundem effectum.

Rogatus 41 restituere hæreditatem sub conditione, si sine liberis ex suo corpore natis decesserit, monachus factus fuit, an per monachismum interuentum fideicommissum euauisse uideatur, quasi monasteriū non solum loco filii, sed etiam loco filii ex nostro corpore nati habeatur? controuersum est, & sunt, qui uelint monasterium adhuc loco filii haberi fideicommissumque intercidere. ita Bar. in.l. si ita quis. §. si. ff. de lega. 2. & est communis opi. secundum Corneum in auth. nisi rogati. C. ad Trebeli. col. 2. ubi ait rem adeo dubiam esse ut Iudex utri harum partium maluerit possit ad hære. hanc dicit esse communem opin. Felinus in.c. in præsentia num. 36. de probatio. ubi idem firmat Decius nume. 64. Alex. consi. 35. nume. 8. lib. 3. & est communis opin. secundum eundem Alex. consi. 121. numer. 3. lib. 2. Francif. de Ripa in.l. ex facto. §. si quis rogatus num. 37. ff. ad Trebel. quam & tenent alii quam plures relati per Boerium de cisione. 354. num. 4.

Contrariam partem ut monasterium non excludat tale substitutum tenent Iacobus de Belui. & Ang. in auth. de Sanct. Epif. §. & hoc præfenti. Bal. in.d. authem.

40
Mors ciui-
lis morti
naturali
quando æ-
quetur. ar-
dua q.

41
Monaste-
rium an di-
catur fi-
lius ex cor-
pore gra-
uati nati
ardua q.

nisi rogari col. 2. ubi bis ait hanc partem equiorem, idē Bal. consi. 73. in quāst. lib. 5. col. 3. ubi firmat hanc partem esse usu approbatam Buttrigarius & Salicetus in d. auth. nisi rogati. est communis opi. secundum Boerium ubi supra Gualdenſis de arte testandi tit. 5. cautela. 18. Ripa in l. si unquam q. 34. C. de reuocan. dona. Bald. & Imola in d. l. si ita quis. §. si. & alii multi relati per Boerium & Gualdenſem ubi supra.

Et quidē hęc posterior pars, & uerior, ita & æquior est, nisi uelis contendere iam hodie sublatam esse naturalem illam libertatem, quæ testatoribus data fuit à lege. i. C. de Sacro. Ecclesi. cum simil. euauisseque ius potestatemque quę olim testatoribus erat rebus de suis disponendi. auth. de nupti. §. disponat. l. in conditionibus primum locum. ff. de condi. & dem. Nam uoluntatem testatoris hac in re omnes liberos interpretaturos (inter quos & monasterium per d. c. in præsencia) excludere uolentis plusquam manifestam esse, qui non uideret mihi ineptire aut uerum non amare uideretur. nec ullius magis interest quā ipſius ecclesię contrariū exemplum non admittere, cum ipsa cultrix iustitię esse debeat. c. i. §. i. de aliena. feudi. & actus turpis auaritię in ecclesiasticis quā in reliquis turpior est. auth. de monachis. §. cogitandum. & ecclesiā ditari cum iactura aliena impium est quā ulla demonstratione egeat ut ibi. Quibus rationibus 42 suspecta semper nobis uisa est sententia existimantium illam conditionem, si sine liberis decederet, restituat ecclesię: nō expirare relictis ab one rato liberis naturalibus etiam ab imperatore legitimatis, quam opin. tenuerunt Bal. in c. in præsencia col. pe. supra all. Decius ibi col. 15. ubi Felinus col. 9. Contra rium tamen tenet Alex. in l. ex facto. §. si quis rogatus. i. ff. ad Treb. col. 5. & Andr. Tiraq. attingit de priuilegiis cau. priuilegio. 94. qui non satis sententiam suam aperuit, & hęc posterior pars ut æquior, ita & uerior uidetur: quia quod liberi naturales regulariter excludant substitutum expeditum est. d. §. si quis rogatus, ubi Bar. Angelus Imola Alex. & alii communiter. l. cum pater. §. dulcissimis. l. Lucius. §. ff. de lega. 2. nec dubium est quin talis & quęque similis lex generaliter disponēs comprehendat omnes personas, omnes res, omniaque quę non reperiuntur habere in ea re qua de agitur peculiare priuilegium etiam si alias scateant priuilegiis. l. in fraudem. §. si. ubi notat Bal. ff. de mili. testamento Decius in l. lex testamento. C. unde liberi. idem Decius consi. 5. Alciatus lib. 4. paradoxorū. c. 10. Andreas Tiraquelus de præscrip. §. i. glos. 11. ex cuius relatione apparet hanc esse communem opin. ergo. dd. leges, ut pote generaliter loquentes comprehendunt ecclesiā, quandoquidem nullus unquam satis dilucide monstrauit hac in re eam habere peculiare priuilegium. Præterea omnes utriusque partis fautores in hanc cateruatim cōueniunt sententiam, ut per interuentum filiorum legitimorum ecclesiā excluderetur: sed ego habeo legitimatos uerē esse legitimos eisque per principis legitimatōnem non tam nouam legitimatōnem dari quā pristinā & naturalem, quæ in eis insita erat detegi, & ueluti à iuris ciuilibus uinculo & impedimento quodam liberari. ut sic à uerē legitimis nihil differant, & talis legitimatō retrotrahatur ad tempus usque suę natiuitatis, authen. quib. mod. nat. effici. sui. §. natura. authent. quibus mod. nat. effici. legiti. §. liceat igitur & sicut. nomē enim legitimi uel illegitimi fuit merum legis posituæ inuentum, sicque per principem omnino uerē & non interpretatiue per concessionem legitimatōis tollitur ut. dd. iuribus, & per totum. ff. de nat. rest. ut plenius docemur alibi, & plenē Tiraq. de morte par. i.

42
Legitimati
an exclu-
dant eccle-
siam fidei-
commis-
sariam ar-
dua. q.

43
Naturales
liberi gra-
uatorum an
excludant

ecclesiā
fideicom-
missariam?
ardua. q.
44
Deletum
testamentū
an data
opera ui-
deatur, ar-
dua quæst.

45
Sacerdo-
tium & mo-
nachismus
quando
exquantur
in fideic.
restit.

rit, an ab alio, fauore pię causę non præsumatur à testa-
tore ex industria factum, ut ex communi op. resoluit
Socinus in tract. regularum & falceniarum reg. 3. 10. Ro-
manus in auth. similiter. j. speciali. Tiraq. ubi supra priui-
legio. 16. tamen si eadem res filio testatoris relicta esset
data opera deletum fuisse, iustius interpretaremur, siue
ille legitimus esset, siue legitimatus, siue naturalis tan-
tū & non legitimatus. argumento. c. fin. 17. quæstione.
4. 8. d. §. si quis rogatus. cum similibus idemque & si ab
filio præstandum Ecclesię esset tale legatum, nam inter
pretarer consultō deletum fuisse, cum filii priuilegium
quā Ecclesię priuilegium inferius non sit, sed fortē
superius: data paritate consultō deletum fuisse relictu
præsumatur, ut ex communi opin. resoluit Tiraq. ubi su-
pra post Bal. Cumanum & Paul. Castre. in l. j. per tex. ibi.
ff. que in testam. delentur.

Redeundo 45 ad fideicommiss. relictum sub conditio-
ne si sine liberis ex suo corpore natis decesserit, dic q
non expirat per sacerdotiū superuentum, idemque etiam
si sine liberis duntaxat dictum esset: ut ex communi op.
resoluit Boerius de cisione. 354. num. 3. idque procedit,
nisi intraret ecclesiā secularem animo non exeundi ei
que omnia bona sua addiceret, tunc enim uita clericalis
nō minorem prerogatiuam haberet quam monachalis.
ut etiam est communis opi. ut docemur ex ibi adductis.

De legatis §. xxvij.

S U M M A R I U M.

- 1 Legati definitio.
- 2 Definitio an satis sit quod aptetur ad communiter ac-
cidentia.
- 3 Legatorum quot genera.
- 4 Legata in 25. casibus conseruantur, & si hereditas
non fuerit adita.
- 5 Legatariis, quæ actiones accomodentur, & an ante adi-
tionem habeant personalem actionem? ardu. q.
- 6 Legatum relictum canonicis alicuius Ecclesię, an ipsi,
an uerō Ecclesię quæatur. ardua. q.
- 7 Legatum rei Ecclesię an ualeat quod ad æstimationem.
ardu. q.
- 8 Legauit testator centum pro filia maritanda, quam po-
stea minore dote maritauit, an residuum petere pos-
sit? ardu. q.
- 9 Legatum reuocatur per super uenientes inimicitias ca-
pitales inter testantem & legatarium, licet legata-
rius inculpatus esset. ardu. q.
- 10 Legatum reuocatur rei legata alienatione. quod si le-
gatum sit sub modo, uel sub conditione negatiua quid
iuris.
- 11 Legatum post mortem alterius an sit conditionale, ar-
dua. q.
- 12 Studii causa legatum in minus soleuni testamento reli-
ctum per triennium solutum an ualidetur? ardu. q.
- 13 Studii causa donatio à patre filios. facta, an ualeat
ardua. q.
- 14 Legatum pro æquivalente quantitate obligatum an ha-
res luere teneatur? ardua. q.
- 15 Legatum relictum monachis sub conditione, ut certam
partem diuidant inter pauperes, an conditionale?
ardu. q.
- 16 Rebus non uerbis dignoscitur actus.
- 17 Legatum uel fideicommiss. capiatorium an fauore liber-
tatis uel pia causę sustineatur, ardu. q.
- 18 Libertas est pia causa.
- 19 Præmii spe, quem inuitare ut nos heredes faciat, an
liceat. ardu. q.
- 20 Capt. datio aut ademptio non ualeat, ardua. q.
- 21 Legati alternatiui, an utrumque debeatur? ardu. q.

X x iij Fructus

De legatis

- 22 *Fruſtus legati ante aditam hær. percepti, non debentur legatario. ardua. q.*
- 23 *Eccleſiæ legatum abbas an repudiare poſſit. ar. q.*
- 24 *Legata ad pias cau. hæreditate non adita, an debeantur? ardua. q.*
- 25 *Pias ad cauſas legata an debeantur ex teſtamento minus ſolenni, & quid ſi factum fuerat inter liberos ſiquē ualebat, ar. q.*
- 26 *Legatorum interpretatio an lata eſſe debeat ardua. q.*
- 27 *Conditio mixta deficiens per caſum non nocet in legato libertatis, uel alimentorum, uel piæ cauſæ, & quid ſi conditio ſit poſſetina.*
- 28 *Conditio retrotrahitur in legato ad pias cauſas, in quo tenuiſſima conditio inſpicitur, & in eo trina ſolutio pro decies gemina eſt.*
- 29 *Legatum uxori relictum ſub conditione ſi caſtè uixerit, an perdat per ſecundas nuptias. ardua. q.*
- 30 *Relicta à ſecundo gradu an primo repetita uideantur? ar. q.*
- 31 *Legitimam perdit, qui non ſoluit pia legata infra tem pus lege definitum. ar. q.*
- 32 *Donatio cauſa mortis an pacto nudo fieri poſſit, ardua. q.*
- 33 *Dom. cau. mor. an hodie egeat traditione? ardua. q.*
- 34 *Pactum quid?*
- 35 *Domus aut fundi legatum æquantur, ardua. q.*
- 36 *Legatum rei propriæ quando ualeat.*
- 37 *Legatum rei propriæ ualet multis in caſibus.*
- 38 *Qui legat rem in qua habebat ius tantum morte ſua perituum an præſumatur quòd ſciebat illud ius morte perituum.*
- 39 *Intell. l. Stich. ff. de uſufr. leg.*
- 40 *Qui legat rem alienam, an præſumatur ſciſſe alienam.*
- 41 *Legatum rei alienæ, quam teſtator ſuam putabat an ualeat fauore piæ cauſæ? ardua. q.*
- 42 *Legatum pauperibus uel Eccleſiæ relictum ualet etiam ſine alia demonſtratione.*
- 43 *Legatum Eccleſiæ relictum potius parochiæ quàm matri ci de betur. ardua. q.*



POST QUAM de institutionibus & substitutionibus, & sic de uniuerſa libus huc uſque plenè diſſeruimus, conſequens eſt, ut ad particulares diſpoſitiones deſcendamus: & primam omnium de legatis edoceamur, quæ inter particulares diſpoſitiones

ſedem habuerunt & antiquiorem & pleniorẽ l. uerbis legis. ff. de uerborũ ſignifi. l. j. ff. ad legem fal. & inſt. eod. tit. in prin. quæq; in progreſſu ſucceſſionum reperta fuerunt, ut dictis iuribus apparet, & multa ad legatorum materiam ſpectantia diſſeruimus uariis in locis ſuprà de ſucc. crea. præſertim in §. 17. & in §. 23. n. 33. cum plur. ſeq. nunc in primis de legati definitione agendum eſt. Et ſanè legatum 1 eſt delibatio hæreditatis. l. legatum. ff. de leg. 2. Hæc definitio & iure ueteri non procedebat, quo iure uniuerſæ facultates legare licebat, ut in uerſ. uti quiſq; legauerit, in. l. uerbis legis. ff. de uerb. ſigni. & in prin. inſt. de lege fal. l. j. in. j. & 2. reſp. ff. eod. & etiam hodie uidetur non procedere, cum hodie poſſit teſtator falcidiam uetare. auct. ſed cū teſtator, & in corpore un de ſumitur. C. ad leg. fal. ſicque his caſibus non tam hæreditatis delibatio, quàm conſumptio eſſet. aliter definitur in §. legatum. inſt. de lega. dum ait, legatum eſt donatio quædam à deſuncto relictæ ab hærede præſtanda. Sed quid ſi onus legati iniunctum æquabat, aut excedebat fortè ipſam rem legatam, quod aliquando accidit. argumẽto not. in §. j. inſt. de ſing. reb. per fideicom. reli. l. ab eo cum ibi notatis. C. de fideicom. l. 5. & l. 6. ff. de lega. 3. l. filiusfa. §. ſecundum uulgarem. ff. de leg. j.

1
**Legati de
finitio.**

l. proinde. ff. ſi cer. pet. §. in primo & §. pro ſecundo. cū ibi not. C. de cad. toll. tunc ſanè non tam donatio quàm quædã permutatio eſſet. Quid item ſi non ab hære de, ſed à legatario uel fideic. legetur. §. ſi inſt. de codic. l. 5. & 6. ff. de lega. 3. in omnibus his ſpeciebus & ſimilibus uidetur quòd dictæ definitiones non conuertantur cum ſuo definito & ſic non ſint bonæ. Sed defendendo eas reſponde, ſatis 2 eſſe definitionem aptari ad regulam & communiter accidentia, ita tenet gl. & Albericus in. l. omnis definitio. ff. de reg. iuris. Abbas. Areti. & Philippus Decius in rubr. de iudi. Salicetus in. l. precibus col. 2. C. de impub. Alex. in rub. col. 5. ff. ſol. matrimo. Areti. in. l. j. col. fin. ff. de teſtam. Bal. nouellus de do te col. 2. Iaſ. Decius Ioanes Oroſcius in. l. Imperium. ff. de iur. om. iudi. ubi per Caſtaliũ poſt Alciatũ & Duarenũ, quos ipſe refert, Curtius iunior in. l. un. col. 2. C. de ſent. quæ pro eo quod intereſt. & in rub. C. de impub. prout refert hanc eſſe communem op. firmans Cagnolus in. l. omnis definitio num. 37. de reg. iur. quàm & firmat eſſe communem opin. in. l. ſi emancipati num. 20. C. de collati.

Contrariam tamen partem, ut non ſufficiat definitio nem aptari ad regulam & communiter accidentia tenent gl. in. l. j. ff. de uſufr. Cardi. & Imola in rub. de iudi. quos refert Decius ibi col. 3. Alciatus lib. 6. parad. c. 9. Pariſius in rub. de præſcrip. & alii quàm plures, adeò ut hanc partem nõ minus receptam eſſe quàm contrariam firmer idem Cagnolus in d. l. omnis definitio num. 49. Sed ne omnes omnino diſinitiones Iure conſultorũ exulare cogantur, neceſſe eſt priorem partem amplecti & tueri. nam caſus excepti firmant regulas in contrarium. l. nam quod liquide. ff. de penu. lega. & non tam ipſam regulam uitiare quàm ipſimet de generare uidentur & ueluti in aliam ſpeciem transformari. argumento in rub. & in nigro. C. de uſucap. tranſ. & regula ueluti quid infinitum reputatur de quo ſi aliquid ademeris nihilominus remanet infinitum & ueluti incorruptum ſecundum Philoſophum, ſicque ipſa regula ueluti integra manet, licet caſus illi excepti quaſi exuſaſſe & ueluti occidiſſe uideantur uel in aliam regionem migrariſſe, aut in aliam ſpeciem transformatos fuiſſe, (cum corruptio uniũ ſit ſecundum Philo. generatio alterius) intel ligantur.

Denique 3 olim erant uaria legatorum genera, quæ hodie non ſunt in uſu de quibus habetur in §. j. & §. 2. inſt. de lega. & in. l. j. & 2. C. com. de lega. & plenius diſſeruimus ſuprà de ſucc. crea. lib. 2. & §. 17. num. 1. cum plur. ſeq. & licet regulariter tres actiones competant pro legatis aſſequendis nempe rei uendicatio, actio perſonalis, & hypothecaria. ut d. l. tamen 4. cum ſint plures quàm 25, caſus in quibus etiam hæreditate non adita, legata & fideicommiſſa conſeruantur, quos enumerat Corneus in. l. eam quàm. C. de fideicommiſſ. ubi latè etiam per Iaſ. & per Decium & Cagnolũ ad finem in. l. ſi nemo. ff. de reg. iuris. Decius conſ. 476. ad fin. Barbatia in. c. Rainaldus. de teſtam. fol. 60. Alexander in auct. ex cauſa col. fin. de lib. præteri. ubi etiam Corneus col. 27. in his quidem caſibus dubium eſt, quæ 5 actiones pro talibus legatis conſequendis competere uideantur, & quidem ante aditam hæreditatem hypothecariam aut perſonalem actionem non competere tenet Speculator de teſtam. §. in primis uerſi. pone nullus. & iterum in titulo de actioni. ſeu peti. §. ſequitur uerſi. ſed quando, Bal. in. l. j. C. ſi quis omi. cauſa teſtam. Andreas Tiraquelus de priuilegiis piæ cauſæ priuilegio. 34. cuius rei illa ratio eſt, quia perſonalis non oritur, niſi ex conſenſu, quem quis præſtitit adeundo hæreditatem. l. apud Iulianum. §. fin. ff. ex quibus cau. in poſſ. eat. l. ex maleficiis. §. hæres. ff. de actio. & oblig. §. hæres quoque. inſt. de obliga. quæ quaſi ex contractu naſcu. ergo ubi non eſt aditio, ibi ceſſat conſenſus, & conſequenter ea obligatio & actio perſonalis, ceſſat etiã & hypothecaria, quia

2
**Definitio
an ſatis ſit
quod apte
tur ad com
muniter ac
cidentia**

3
**Legatorũ
quæ gene
ra.**

4
**Legata in
25. caſibus
conſeruan
tur & ſi
hæreditas
non fuerit
adita.**

5
**Legataria
quæ actio
nes accom
dentur, &
an ante ad
itionem hæ
reant per
ſonalem
act. ar. q.**

& ea ex quodam consensu uel tacito uel expresso ut accessoria oritur gl. in l. si tibi. §. de pignore. ff. de pact.

Fallit fauore piæ causæ quo casu & fauore etiã ante aditam hereditatem competere incipiunt tam persona lis quàm hypothecaria ita Ludouicus Romanus in rep. auct. similiter in 9. spec. circa ultimas uol. C. ad legem fal. per l. j. C. ad legem fal. dum ait & precipue cum talia sunt legata, uel fideicommissa, quæ piis actibus sunt deputata. Contrarium tamen ut etiam hoc casu cesset personalis & hypoth. ante aditam hereditatem tenent Bal. in l. j. col. fin. C. de sacr. Ecclesi. in lect. & Imola in l. qui filio. §. j. de hære. inst. Alex. in l. j. col. 10. ff. de lega. j. & hæc pars uerior uidetur. Nam actio præsupponit obligationem unde ipsa nascatur. l. licet. §. ea obliga. ff. de procur. not. in prin. inst. de act. per omnes doctores. obligatio autem sine persona obligata esse non potest. l. quidam referunt. ff. de iure codicillorum. ibi, esse enim debet & c. plenè per Bar. & Ias. in l. cum filio. ff. de lega. j. sed ante hereditatis aditionem nulla persona est, quæ hereditariis obligationibus subiaceat ergo & c. facit. l. j. l. pro hereditariis & ferè per totum. C. de hære. act. l. j. §. si hæres. ff. ad treb. & hæc leges generales comprehendunt personas & casus utcumque priuilegiatos si ea in re non reperiantur habere peculiare priuilegium utcumque aliis in rebus sint multum priuilegiati. l. in fraudem. §. si ubi not. Bal. ff. de mil. testam. Decius conf. 5. idem in l. lex testamentum. C. unde liberi Andr. Tiraquellus de præscrip. §. j. gl. 1. r. Alciatus lib. 4. par. c. 10. Sed pia causa hac in re non reperitur habere peculiare priuilegium ergo & c.

6
Legatum
relictum
canonicis
alicuius
Ecclesiæ,
an ipsis,
an uero
Ecclesiæ
queratur,
ardua. q.

Legatum 6 relictum canonicis alicuius Ecclesiæ non ipsis sed Ecclesiæ acquiritur. ita Bar. in l. 2. per tex. ibi. ff. de rebus dubiis. sequitur & ait esse communem opin. Barba. conf. j. lib. 4. col. 16. estque communis opin. secundum Gualdensem de arte testandi tit. 6. caut. 7. n. 3. Contrariam tamen partem ut ipsis canonicis tale legatum acquiritur, tenent non pauci nostrorum, quos refert & sequitur Socinus in d. l. 2. num. 12. qui hanc partem receptiorem existimat sequitur. d. episcopus Couarub. in c. requisisti de testam. col. fin. & Ludouicus Lusitanus in d. l. 2. qui hanc esse receptam sententiam adfirmat, quæ etiam ut nobis uidetur tutior est. nam & si quod legatur seruo ipsius domino, non etiam ipsi seruo acquiratur. l. si pater. ff. de hære. inst. & ferè per totum inst. per quas pers. nob. acq. & ferè per totum. C. per quas pers. nob. acq. oblig. adeo ut facultas legatum uel agnoscendi uel repudiandi non tam penes ipsum seruum legatarium quàm penes dominum residere uideatur. l. filiosam. ubi notat Soci. post alios. ff. de cond. & dem. l. legatum ubi per Ias. post alios. ff. de lega. j. licet aliud esset in hereditate ut. l. cum proponas. C. de hære. inst. tamen nullibi reperitur hac in re canonicos legatarios quod ad ecclesiam similes uideri teruis respectu dominorum nec facile à proprietate uerborum in certas coniecturas ueluri umbras captas recedendum est contra. l. non aliter. ff. de leg. 3. §. fin. autem ad deficientis. C. de cad. toll. & illi denum in omni relicto honor habitus datusque inspecta legis censura uidetur, cui relictum fuit, quiquam nominatus fuit, nõ etiam ei in quem relictum emolumentum transuolat tex. egregius in l. j. §. si coniunctim. cum. §. præced. & seq. l. legatum. §. si ff. de leg. præstan. l. Iulianus. ff. si quis omni. cau. testam. quæ ergo ratio est, quæ ue necessitas, quæ nos cogat, impellat, præcipitet ut ab honorati persona recedamus? præsertim cum designatio Ecclesiæ demonstrationis gratia adiecta uideri debeat. argumento. l. demonstrationis. in prin. & §. quod autem. ff. de cond. & dem. ubi not. per Bar. & Socin. in simili dum exemplum Calphurnie referunt. facit. l. j. §. fin. ff. de dote prælegat. l. certum. ff. si certum petatur. cum simil. facit quod habetur per doct. per tex. ibi in l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de uulgari facit. l. nemo dubitat. ff. de her. inst. facit gl. sing. & communiter app. in l. iubemus. C. de testam.

gl. sing. in l. hac consultissima. C. qui testam. fam. pos. in exemplo quod refert de Gallo presso, facit gl. communiter ibi app. in l. j. ff. de lib. & posth.

Illud autem dubium est, an 7 si ipsius ecclesiæ res aliqua ipsis canonicis uel aliis legata esset, legatum ualere quod ad estimationem & etiam quod ad estimationem non ualere tenuit glo. in c. si episcopus. 12. quæstione. 3. Paulus in l. cum re alienam. C. de legatis. ubi Philippus Corneus hanc partem & sequitur & receptam appellat. Contrariam tamen partem ut quod ad estimationem tale legatum ualeat tenent Ioa. Ana. Panormit. & Barbatia in c. filius noster. de testam. sequitur & dicit esse communem opin. Ias. in d. l. cum alienam rem Corneus conf. 22. li. 1. col. 2. d. episcopus Couarub. de testam. in d. c. filius noster num. 5. Ias. in l. apud Iulianum. §. constat nu. 44. ff. de lega. j. utriusque tamen partis fautores in hanc uidentur conuenire sententiam, ut res ipsa non debeatur. argumento d. c. filius noster. & d. §. constat. & alterutra istarum partium sequuntur alii non pauci relati per Andream Tiraquellum de priuilegiis piæ causæ priuilegio primo. Quid dicendum? & quidem cum notissima sit iuris ciuilis regula, quæ res alienas non aliter atque proprias permittit legari d. l. cum alienam rem. C. de lega. §. si res aliena. inst. eod. tit. l. non dubium. ff. de lega. 3. l. unum ex familia. §. si rem. ff. de lega. 2. in eo tantum quæstio manebit, an exceptio sufficienter probata uideatur. nam si res fisci legetur, legatum non ualere induxit d. §. constat. dum ait furiosi esse talia legata adscribere. Vnde per rationem ibi expressam constituitur (ut doctores communiter ibi interpretantur) non ualere legatum etiam quod ad estimationem. Sed legatum rei minoris cuiusdam factum nullus unquam aut negauit ualere, aut negare iure potuit, cuius rerum tam difficultis est alienatio quàm ipsius ecclesiæ rerum, ut per totum. C. de prædi. minorum & per totum. ff. de reb. eorum. iuncto tit. de rebus Ecclesiæ non alien. & d. regula generalis res alienas legare, admittens etiam res Ecclesiæ & minorum comprehendit ex regula generali. l. in fraudem. §. fin. ff. de mil. testam. ubi notat. Bal. & Decius conf. 5. & in l. ex testamento. C. unde liberi. Tiraq. de præsc. §. j. gl. 1. r. Alciatus lib. 4. paradoxorum. c. 10. nec concederem d. §. constat trahendum esse ad legatum rei Ecclesiæ, quia ut patet & res fisci rarius alienantur quàm res Ecclesiæ & inhonestum esset querere à principe, an rem suam uendere uellet uidereturque contra debitam reuerentiam sicque quodammodo contra bonos mores. argumento. l. alia. §. eleganter. ff. sol. matrimonio. quæ ratio cessat in re Ecclesiæ legata, sicque decisio. d. §. constat. ut pote odiosa eo quod restringit facultatem legandi contra. l. supra alleg. non uidetur trahenda ad res Ecclesiæ ubi minor ratio est & diuersa. l. fin. ff. de separ. gl. si creditori. ff. de oper. no. nun. nec de similibus ad similia dicere procedendum facile esse, nisi quando casus de quo agitur non reperitur lege aliqua comprehensus, ut significatur in l. neque leges. & in l. non possunt. ff. de legib. sed casus noster comprehensus fuit sub regula. d. l. non dubium. cum sim. ergo & c. ad d. c. filius. resp. ut supra. §. 2. r. num. 4. cum seq. in lib. 3. de succ. crea.

Si testator 8 legat centum pro filia maritanda, & postea eam matrimonio collocauit cum minore dote, si filia an possit petere residuum? dubium est, & sunt, qui uelint eam residuum petere nõ posse, ita Bar. in l. Lucius ff. de lega. 2. cuius opin. communiter recepta est secundum Bal. nouel. de dote. par. 5. num. 12. Contrariam tamen partem ut ea filia residuum petere possit tenent multi, quos refert & sequitur Alex. conf. 7. lib. 2. num. 2. & est communis opin. secundum Ias. in l. filia legatorum. C. commu. de lega. ubi per Iacobinum. eamque dicit communem sententiam Corneus conf. 23. lib. 4. per d. episcopum Couarub. de testam. in c. officii. num. 10. Socinus conf. 101. col. 2. libro. 10. qua in re statum esse coniecturalem sicque incertæ electionis nullus non uiderit

7
Legatum
rei Eccle-
siæ an ua-
leat quod
ad æstima-
tionem.
ard. q.

8
Legatum
testator cen-
tum pro fi-
lia maritā-
da, quam
postea mi-
nore dote
maritauit,
an residuum
petere pos-
sit? ard. q.

uiderit & in similibus speciebus incertis solenne esse solet iuris consultis legumque latoribus benigniorem partem eligere. l. benignius. ff. de legibus. & legata plenior recipiunt interpretationem iuxta glo. communiter ap-
pel. in l. h. ff. de const. princi. præsertim, quando ab extraneo hærede sunt liberis testatoris præstanda iuxta. l. fi. C. fam. hær. l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. ubi liberis respectu extraneorum magnopere fauetur. ergo in hac re dubia si ab hærede extraneo tale legatum relictum esset, non minus pium erit quam tutum pro filia respondere, ut residuum sibi præstetur: quod si a fratribus sibi relictum esset, tunc si adhuc illud residuum filie legitimam non excederet, idem respondendum esset. argum. l. quoniam in prioribus. l. scimus in prin. & §. repletionem. l. omnimodo C. de inoffic. testam. auth. de triente & semisse. §. prohibemus. auth. ut cum de appel. cognos. §. cæterum. quod si illo residuo accepto ad huc ultra uirilem filia nihil haberet, licet plus legitima portione haberet, tunc similiter pro filia responderem, quo magis reliquis fratribus uel exæquaretur, uel saltem proximè accederet: inter fratres enim summopere laudatur & commendatur equalitas. argum. l. fin. C. de lib. præteri. §. p. & si. inf. de hær. ab intestato. l. cum oportet in princ. C. de bon. quæ lib. l. illud. & l. illam. C. de col. lati. l. Saluius. ff. de lega. præst. tex. egregius iuncta sua glo. in l. 3. C. de inoffic. testam. quod si totum illud residuum excederet portionem uirilem tunc contra filiam facerem interpretationem, ut dote contenta ab residuo abstineret, ne plus quam reliqui fratres ex bonis testantis caperet argum. dd. legum.

9
**Legatum
reuocatur
per super
uenientes
inimicitias
capitales
inter te-
stantem et
legatariū,
licet lega-
tarius in-
culpatus es-
set. ard. q.**

Licet legatum 9 reuocetur per superuenientiam inimicitiarum, tamen illud intelligitur, nisi culpa testatoris tantum inimicitia superuenerint Bar. in l. cum secundis tabulis. §. i. ff. quib. ut indig. per Ias. in l. si filiam num. 3. C. de inoffic. testamento. idem in l. hereditas. C. quib. ut indig. Gerardus singul. 5. Ripa in c. i. de iudi. num. 14. idem in l. si. q. 45. C. de reu. donati. num. 151. Bernardus Diaz de ludo reg. 258. qui omnes reprobat, Bar. ubi supra, qui omnes præter Bar. in ea sententia esse uidentur, ut per talem inimicitiarum aduentum legatum reuocetur etiam si nulla culpa legatarii sed tantum testatoris inter fuisse uideretur.

Sed cum Bar. tenet Alex. in add. ad eund. Bar. Francus in c. cum speciali col. 7. de appell. Paul. in l. cum fideicommissum. C. de fideicommissis. Aretinus in l. 2. §. item si in facto col. 2. notabili. 3. ff. de uerb. oblig. Romanus consil. 196. Ange. in §. item propter inimicitias. de excus. tutorum. in l. Hippolytus in l. §. i. cum quis n. 6. ff. de quest. Barbatus de præst. Card. q. 3. in 2. par. Catellianus Cotta in memorabilibus iuris. uerb. inimicitie capitales col. 4. licet pro prima opinione fa cit. l. 3. §. fi. & l. 4. ff. de adim. lega. ubi ipse Bar. per Butrium in simili in c. ueniens 2. de testibus. l. 3. ff. de testib. Alex. consil. 99. lib. 5. Quid dicendum? & quidem pro prior parte, quæ uerior est, ut etiam si nulla culpa legatarii interfuerit sed tantum testatoris adhuc legatum reuocatum uideatur, facit generalitas. l. 3. §. fi. & l. ex parte. ff. de adim. lega. a quibus legibus facile recedere temerarium esset. nullam enim rationem uideo, quæ cogat nos credere quod in terminis illarum legum inimicitia nata fuisset aut profecta à culpa testatoris solius. Præterea pro hac parte est tex. elegans, quem non memini hanc ad rem allegatum uidisse. in l. cancellauerat & in l. proximè. ff. de his quæ in testamen. delentur ubi testator culpa unius cancellauit institutionem alterius, ualuitque cancellatio. ergo nihil profuit heredi scripto se inculpatum fuisse, quandoquidem uoluntas testatoris mutata fuit. Sic ergo & in specie nostra cum per tales superuenientes inimicitias uoluntas testatoris mutata (ut. dd. ll.) intelligatur, legatario nihil prodest se extra noxiam & culpam esse: quinimmo longè minas proderit legatario, quam hæredi, cum non solum generaliter, sed etiam in hac specie

longè facilius legata quam heredum institutiones infirmantur. d. l. 3. §. fin. d. l. ex parte. & quæ latè differuimus supra. §. 7. num. 18. cum pl. seq. de succe. crea. astringitur d. l. cancellauerat. quia ibi nullum odium conceperat testator aduersus alios legatarios, sed solum aduersus unum, & nihilominus omnibus obfuit, hic autem odium concepit testator aduersus istum ergo &c.

Denique 10 ut per inimicitiarum interuentum (ut modò attigimus) infirmatur legatum, ita quoque & per uoluntariam rei legatæ alienationem à testatore factam. l. rem legatam. ff. de adim. lega. l. fideicommissa. §. si rem ff. de lega. 3. §. si rem. instit. de lega. nec si postea testator eandem rem redemerit, legatum conualescit. l. cum seruus. ff. de adim. lega. nisi legatarius testatori sit coniunctus, aut affinis. l. filia. §. Titia. ff. de cond. & dem. uel nisi tale legatum piæ causæ relictum fuisset. argum. l. uerum est. ff. de man. testam. qui id in libertate disponit iuncta. l. i. §. si ibi ad hanc pietatis causam. C. de communi seruo manu. ita tenent Bal. Angelus Paulus Castren. & Ias. in l. qui post testamentum. C. de lega. Andr. Tiraquellus de priuilegiis piæ cau. priu. 40. Romanus in auth. similiter speciali. 23. C. ad legem falci. facit. l. quoties. §. seruus cum libertate. ff. de hær. instit. & per Romanum ubi supra. 30. speciali. Quinimmo & si testator ecclesiam aut capellam construi aut etiam hospitale fieri iusserit in tali domo, quam postea uoluntariè alienauit adhuc uoluntas eius mutata non intelligitur, & si ibi ædificium fieri nequeat alibi extruendum est. ita Bar. consil. 26. testator in testamento. Andreas Tiraq. ubi supra priu. 41. Carellianus Cotta in memorabili incipiente Ecclesia uers. 5. Ias. in d. l. qui post testamentum. col. 3. Quid autem si testator alienauit rem ex qua legatum solui uoluit? edocemur per ipsum Tiraq. ubi supra priu. 42. Ripa lib. 3. responsorum. c. 11. Romanus singulari. 43. queritur an testator. quem Tiraq. ubi supra allegat in sing. 432. glo. in l. Caius. ff. de annuis lega. gl. in l. Lucius ff. de adimen. lega. quod & in alimentis legatis procedit per. dd. Glof. & tradit Nicolaus Pignol. in add. ad Rom. ubi supra & Bar. consil. 211. Denique & si templum, altare, capella, aut hospitale, quod testator fieri iussit in certo loco ibi fieri nequeat, generale est, ut alibi fieri fiat, per l. legatum. ff. de usu. lega. tenent glo. Innocentius, Imola & alij in c. nos quidem de testamen. ubi per nouiss. & per Andr. Tiraq. ubi supra priu. 43. Denique & si in legato sub conditione negatiua relictio cautio mutiana necessaria sit. l. Mutiana. l. hæres meus. §. qui post mutianam. ff. de cond. & dem. tamen id non ita generale est in pia causâ, uel in libertate. ut per Tiraquel. ubi supra priu. 48. glo. in l. Titio fundus. ff. de condi. & dem. Romanus ubi supra priu. 24. per l. libertas. §. i. ff. de manu. testa. quod si piæ causæ relictum sit sub modo legatum, si quidem modus ex intervallo adiectus fuit, nec præstat cautio de modo implendo, nec modo uiolato legatum amittitur. ita Angelus in l. Imperatores. ff. de manu. testam. Socinus regula 310. in. 57. priu. cōtrarium innuit Tiraq. ubi supra priu. 49. & Romanus ubi supra. 37. speciali. quorum sententia uerior est, ne aliter fiat contra uoluntatem testatoris, quæ in ultimis uoluntatibus omnia potest & pro lege & regina est. auth. de nupti. §. disponat. l. in conditionibus primum locum. ff. de cond. & dem. l. filium quem habentem. uerbo sanciat testator. ubi not. Ias. C. fam. hær. Nec dubium est quin leges illæ generales comprehendant causas utcumque priuilegiatas (qualis est causâ pia) si in specie de qua agitur non reperiuntur habere peculiare priuilegium. l. in fraudem in fin. ubi not. Bal. ff. de mil. testamen. Decius in l. ex testamento. C. unde liberi & in consilio. 5. Alci. lib. 4. par. c. 10. Decius in c. i. col. 3. & in c. sedes apostolica. de rescrip. col. 5. Andre. Tiraq. de præscrip. §. i. glo. 11. Neque ad rem pertinet. l. libertas. §. 2. ff. de manu. test. quia loquitur in libertate data sub modo, quæ cum semel competere cœperit infirmari non potest.

10
**Legatum
reuocatur
rei legatæ
alienatio-
ne. quod si
legatum sit
sub modo,
uel sub con-
ditione ne
gatiua
quid iuris.**

potest. ut per totū ti. C. si aduersus liber. pendente enim modi implemento relictum non definit acquiri. l. quibus diebus. §. Terminus. ubi Bar. & omnes. ff. de cond. & dem. l. i. ubi not. gl. & doct. C. de iis que sub mod. quæ ratio cessat in relicto ad pias causas, quod & si semel deberi ceperit, potest definire deberi. ut & in reliquis causis.

Legato 11 alicui relicto post mortem alterius statim oritur actio, licet interea non sit efficax ad agendum ita glo. in §. post mortem in uerb. ualeat in lit. de inuti. stip. Imola Paulus & Soci. in l. i. ff. de cond. & dem. Ang. in l. i. C. ut acti. ab hæ. est communis secundum Alciatū in l. cedere diem. ff. de uerb. sig. quam partem aliquantum iuuat l. prima. §. si. ff. quando dies ususfructus legati cedat. dum in non ab simili specie ait petentem ante tempus uale petere, quasi sentiat actionem quidem habere, sed ei obesse exceptionem.

Contrariam opin. tenet glo. in l. in omnibus. ff. de reg. iur. quam sequitur Bar. in l. ita stipulatus. magna nu. 41. ff. de uerb. obl. & in l. hæres meus. in prin. ff. de condi. & dem. ubi Paulus, & Imola hanc dicit communem Costa lib. i. cond. c. 18. pro qua facit, quia tale legatum uidetur conditionale. d. l. hæres meus. ff. de cond. & dem. l. si cui. §. i. ff. de lega. i. l. i. & l. ex his. C. quando dies legati cedat. l. Seius Saturninus. ff. ad Trebel. l. si mater in prin. ff. de uulgari. ergo tali pendente conditione actio nasci non potest, quia si legatarius ante illum cuius post mortem capere iussus fuit decederet, legatum quidem extingueretur: quia nihil ad hæredes ille legatarius transmitteret. §. si autem aliquid sub conditione. C. de cad. toll. l. i. ff. de cond. & dem. & l. hæres meus supra all. ergo omnino uanū esset interea actionem dari, quæ nullius momenti omni casu futura esset, siue enim legatarius prior decederet nihil transmitteret, siue superuixisset, tamen ante mortem illius petere posset nihil diuersum est in contractibus in quibus tali casu statim actio & oritur & oriri utile est, quia licet interea is cui sub tali conditione debetur petere nequeat, tamen cum illa conditio non possit non existere (ille enim erat omnino moriturus) interea stipulator decedens ad hæredes suos transmittit. §. ex conditionali. in lit. de uerb. obl. licet quando conditio potest deficere interea non oritur actio, ut not. in l. item quia. §. i. ff. de pact. per glo. ibi communiter app. ergo quod ex contractu debetur sub conditione si quidem sit incerta, an & quando interea nulla oritur actio, quod si certa an, sed incerta quando tunc oritur interea actio, & ad hæredes stipulantis transmittitur sicque utilis est: non sic in ultimis uoluntatibus in quibus eam oriri inutile esset, cum pendente tali conditione legatarius decedens ad hæredes nihil transmitteret.

Solutio 12 legati triennalis causa studii in ultimarum uoluntate etiam minus solenni obligat in futurum Bar. in l. i. ubi Alex. num. 41. ff. sol. matrimonio. ubi Ias. hanc dicit communem, quia secundum eum causa studii est fauorabilis & pia, ut tenent omnes secundum Andr. Tirac. de priuilegiis causæ piz in præfatione uersatē relicto causa studii. ubi nonnulla his similia adduxit.

Contrarium, ut talis soluto triennalis non obliget in futurum tenet Ang. ubi eam dicit communem opin. in auth. res quæ. C. com. de leg. & ibi Ias. col. pe. Curti. in l. si certis annis. C. de pact. nume. 17. ubi per Alciatum col. 2. & pro hac posteriore parte facit, quia causa alterius studii quam theologie uel alterius similis disciplinæ non dicitur esse pia secundum Bald. in rep. l. i. col. 12. ff. de lega. 2. quod & sentire uidetur Cumanus cons. 28. quod & uult Ias. in l. i. lect. i. col. pe. C. de Sacre. eccle. si. refert & sequitur Andr. Tirac. ubi supra unde ipse Cumanus, Ias. & Tiracquellus inferunt donationem studii causâ factam egere infirmatione, non secus quam reliquæ donationes. Facit etiam pro hac parte regula generalis. l. si ueritas. C. de fideicommi. cum simili. si unus

C. de testamen. l. eam quam. C. de fideicommi. l. si nemo. ff. de reg. iur. l. si nemo. ff. de testamen. tutela. l. proxima. ff. quæ in testamen. delentur. l. i. ff. de iure codicillorum. Facit etiam illa communis opin. quæ habet legem generaliter loquentem omnes personas & causas ut cunque priuilegiatas si in ea re qua de agitur non reperiuntur habere peculiare priuilegium. l. in fraudem. §. fin. ff. de mil. estam. ubi Bal. Alciatus paradoxorum lib. 4. c. 10. Decius cons. 5. Tirac. de præscrip. §. i. glo. 11. Decius in l. ex testamento. C. unde liberi. unde cum causa studii non reperiatur nominatim priuilegiata hac in re oportet, ut iure communi utatur ut cunque aliis in rebus priuilegiis potiatur & gaudeat. Præterea tunc demum censetur de similibus ad similia procedendum esse, cum species qua de agitur nulla lege generali comprehensa reperitur, non sic si comprehensa erat, ita cantat. l. neque leges & l. non possunt. ff. de legibus. sed si casus sub regula generali fuit, ergo nulla ratio nulla ue necessitas est, quæ nos ad similia recurrere & confugere impellat. Vnde 13 licet Bal. Ange. Cumanus & Ias. in l. i. ff. sol. matrimonio. & Tirac. ubi supra teneant ualere donationem, quam filio in potestate pater facit causâ studii, id tamen non satis tutum nobis uidetur; ut ex superioribus apparet, ut per Alex. in l. i. §. ad municipiū ff. ad leg. fal. & per alios quos allegat Tirac. ubi supra.

Legatum 14 factum de re obligata etiam pro æquiualente quantitate ualeat, & hæres illam luere tenetur, etiam si testator ignorasset rem esse obligatam. gl. in §. sed si rem. in lit. de lega. alia in l. prædia. C. de fideicommi. est communis secundum Ias. in d. l. si res obligata num. 13. ff. de lega. i. ubi non pauci scribentium, quos ipse & Alexander ibi referunt in eandem partem inclinare uidentur.

Contrarium tenet idem Ias. Paulus & Fulgosius in d. l. prædia Alex. in d. l. si res obligata. est que communis secundum Soci. in l. i. §. per seruum corporaliter num. 11. ff. de acq. pos. Anto. de Fano de Pigno par. 3. prin. j. mem bro nume. 30. possunt concord. hæ op. ut per Corn. in l. 3. C. de lega. sed pro priore opinione est hodie tex. in l. 11. tit. 9. par. 6. quauis pro hac posteriore parte faciat illa regula, quæ habet, quod si testator alienam rem, quæ legauit suam esse putabat, legatum non ualeat. l. cum alienam rem. C. de legatis. l. prædia. C. de fideicommi. lunum ex familia. §. si rem. ff. de lega. 2. & d. l. si res obligata. Vnde si aliquid iuris in re, quam legauit habebat, id tantum ius non etiam rem totam legasse uideretur. l. uxor partui. C. de lega. etiam si id ius peritum esset morte testatoris, ut ibi & l. quod in rerum. §. i. ff. de lega. i. & utrobique est communis opin. quibus concinit ut si res erat obligata pro æquiualente quantitate idque ignorabat testator, legatum non ualeat, ne hæres bis eandem rem præstare cogatur, primum dum tradit ipsam rem, deinde, dum ad eam redimendam tantum erogat quantum ipsa ualebat. Quod enim rei aliene legatum non ualeat, ideo inductum fuit, ne hæres compelleretur pecuniam expendere, quasi facilius sit testator in præcipiendo res suas tradi quam in iubendo heredem alienas res redimere non legaturus fortè si alienas nosceret ut d. §. si rem. Vnde similiter si rem pro æquiualente summa obligata, quam legauit, quamque liberam existimabat, obligatam esse nosset, fortè eam non legasset, ne hæres pecuniam suam erogare compelleretur inque hoc molestaretur: licq; par ratio est in re obligata pro æquiualente quantitate, quæ est in re aliena legata. Quinimmo maior, quia tunc hæres bis oneraretur, & dum rem ipsam præstat, & dum eius ualorem in ea luenda rursus expendit: at circa eandem rem hæres bis onerari non debet. tex. egregius in l. planè. §. si eadem. ff. de lega. i. de quo plenius diximus supra. §. 3. nume. 11. cum seq. de succ. crea. lib. i.

Legatum 15 relictum monachis sub hac conditione, ut certam partem diuidant inter pauperes, quos ipse

13
Studii causa donatio à patre filio facta, an ualeat ardua. q.

14
Legatum pro æquiualente quantitate obligatum an hæres luere teneatur? ardua. q.

15
Legatum relictum monachis sub conditione, ut certam partem diuidant inter pauperes, an conditio nalis? ardua. q.

Yy si ele-

si elegerint licet non diuidant neque eligant non perditur. Cardin. in clem. exiuit. §. uerum. de uerb. sig. ubi Ancha. Dominicus & Francus in. c. 2. col. i. de testam. Bar. in. l. i. §. si plures. ff. de exher. actione. est communis secundum Barb. num. 10. in. c. tua de testam. illa enim uerba sub hac conditione ut illud diuidant inter pauperes imaginem tantum, non etiam ueram substantiam conditionis inducere uidentur, ut in simili tradunt Bar. Soci. & alii in. l. i. ff. de cond. & demonst. & in. l. quibus diebus. §. Terminus eod. tit. gl. & doct. in rub. C. de his quæ sub modo.

Contrariam op. tenet Bar. tract. minoricarum, idem in l. cum pater. §. hereditatem. i. de lega. 2. est communis secundum Gualden. de arte testandi tit. 7. caute. 7. Ripa in. l. ex facto. §. si quis rogatus. 2. num. 5. ad Treb. sed certe in priorem partem procliuor sum. nam illa uerba sub hac conditione ut certam partem diuidant inter pauperes figuram tantum (ut iam diximus) non etiam substantiam conditionis habent. natura enim conditionis est ante eius existentiam acquisitionem suspendere. l. cede re diem. ff. de uerb. signi. l. i. & per totum. ff. de condit. & demonst. l. i. & per totum. ff. de condi. insti. per totum. C. de insti. & subiti. sed in specie nostra testator uoluit primum monachis acquiri, deinde ut parte relicti semel acquisiti pauperibus erogarent: ergo non tam sub conditione, quæ relicti acquisitionem suspendit, quam sub modo, qui non suspendit acquisitionem sed rei semel acquisitæ quandam erogationem uel restitutionem inducit uel modificationem relicti uidebitur. iuxta. l. quibus diebus. §. Terminus ubi plenè per Bar. Soci. & alios ff. de condi. & demonst. l. i. cum gl. & communiter doct. præsertim Corneus ibi. C. de his quæ sub modo. Hæc iustificatur ex eo quod 16 cuiusque rei uera natura & substantia non tam ex uerbis disponentis quam ex natura & substantia ac effectu ipsius dispositionis intelligenda est. & hoc est quod dici solet. non uerbis sed rebus legem imponi. l. 2. C. de lega. rebus enim & non uerbis dignoscitur actus secundum Bald. in. l. qui se patris. col. 7. C. unde liberi. Vnde ait si princeps pro sua concessione recepit pretium, uenditio est etiam si utatur uerbo indulgemus uel alio simili. sicque concessio esset irreuocabilis, argumen. l. si. de præd. curialium. lib. 12. glo. & Bar. in. l. i. §. i. ad h. ff. de superficiebus. Bal. in. l. ex conventionione. C. de pact. Ias. cons. i. col. 7. lib. i. & cons. 56. circa primum col. pe. eod. lib. Loazes in consi. pro marchi. de uellem dubitatione. i. num. 26. Sic ergo & in specie nostra, cum natura conditionis sit impedire dū pender relicti acquisitionem, & hic impedita non fuerit acquisitio, nec testator eam impediri uoluerit, sed post acquisitionem monachis concessam id ad pauperes ex parte transferri uoluerit, quod ad naturam modi magis accedit, dicendum est, conditionale non uideri legatum per talia uerba, quæ licet imaginem conditionis præ se ferant non immutant substantiam rei.

Legatum libertatis potest conferri in nudam & liberam uoluntatem hæredis per. l. fideicommissaria libertas. 3. ff. de fideicommiss. liber idque fauore libertatis ut tenet ibid. gl. est communis opin. secundum Decium in l. captatorias. C. de testam. mili. nu. 15. qua ratione idem fortè tentari posset in omni legato ad pias causas, quod legato libertatis regulariter solet exæquari. l. si. C. de cōmuni ser. man. ibi ad hanc pietatis causam.

Contrarium, ut fauor libertatis non sufficiat, tenet Bar. in. l. j. num. 64. C. de sacr. Eccl. est communis secundum Soci. in. l. utrum. §. cum quidam num. 4. ff. de reb. dub. Abb. in rub. & in c. cum tibi num. 12. de testam. Decius in d. l. captatorias ubi Ias. in secundo intell. cogita an in d. l. fideicommissaria in prin. uerus sensus sit, quod principium loquitur in libertate fideicommissaria, quæ fauorabilior est quam directa. l. libertates. ff. de fideic. lib. ar. d. §. quod si ita, loquatur in libertate directa ita Cumanus in d. l. captatorias. Costa lib. 1. selectarum in-

terpret. c. 22. idque iuri proximus esse uidetur, sicq; nō incitè conciliabuntur illius legis inter se aduersantia responsa, hæcque nostrorum uarietates. Nam fideicommissorum summus est fauor ut in prin. inst. de codicillis. & in princ. inst. de fideicommiss. hæredi. sic & in. l. fin. C. de fideicommiss. & in. §. si. inst. de fideicommiss. hæredita. fauore fideicommissorum inductum est, ut ultima uoluntas, quæ regulariter non ualeat, nisi cum septem testibus. l. si unus. C. de testam. l. hac consulti. C. eod. cū uulgatis ualeat tamen ibi etiam sine ullo teste, nisi nega ueris illud descendere ex fauore fideicommissorum, quæ etiam septem testium interuentum desiderant, nō secus quam legata. l. si ueritas. C. de fideicommiss. sed id procederet eo potissimum quod testator cōfusus fuit de hære de scripto & ipsemet hæres rem palam professus fuit, sed certe sola confessio hæredis in legatis an sufficeret controuersum est, ut diximus supra. §. j. num. 24. de suc. crea. & tamen in fideicommissis sine dubio sufficeret ut in d. l. fin. sunt etiam hodie aliæ non paucae differentiæ inter legata & fideicommissa de quibus per Bar. Ias. & Ripam in. l. j. ff. de lega. j. per nos supra. §. 7. de suc. crea. num. 122. ex quibus confirmatur iustiorq; redditur hæc nostra distinctio.

Quid autem in causis piis, an in eis ualeat captatoria uoluntas, ut ualer fauore libertatis? & sunt qui 17 uelint captatoriā uoluntatē, quæ in reliquis causis non ualer. l. captatorias. l. ille autē. l. si quis Sempronius. l. illa institutio. ff. de hæred. insti. l. captatorias. ff. de leg. 1. l. captatorias. C. de testa. milit. ualere tamen in pia causa eius fauore. c. cū tibi & ibi glo. & dd. de testam. l. fideicommissa libertas. ff. de fideicommiss. libert. ita uoluit Cynus. in. l. senium. C. qui test. fac. poss. Bart. in rep. l. 1. §. q. 5. q. principalis. & Aretius. col. pen. C. de Sacrosanct. Eccles. Bal. Imol. Aretius. & Ias. in. d. l. captatorias. Bal. in. l. i. ff. de leg. 2. Bal. Angel. & Imola. in d. l. illa institutio. Bal. in. c. auditis. in fin. de procurat. & cons. 235. Bart. lib. 1. & cons. 301. constitutio. col. 3. lib. 2. Anchar. cons. 144. præfatis. col. 1. Fulgosius. Alex. Corneus. & Ias. in. l. captatorias supra allegata. C. de testam. mil. Cuman. cons. 130. magister. post prin. Panor. cons. 32. circa duo. col. 2. lib. 2. qui affirmat hanc esse com. opi. Aretius. in. l. 2. in princ. 2. notab. de uulgari Bertrandus. cons. 101. licet. num. 3. lib. 1. Socinus cons. 53. in præcedenti. lib. 1. col. fi. & cons. 49. iussu instrumento. col. 3. lib. 4.

Contrariam partem, ut captatoria uoluntas etiam fauore piæ causæ nō tueatur tenent Dinus. & Salice. in d. l. captatorias. C. de testam. milit. Cynus sibi contrarius & Bal. sibi quoq; contrarius ibi, ubi etiam idem tenent Angel. Salicet. Roma. Alex. Aretius. Corn. & Ias. col. fin. in d. l. captatorias. Ias. in. l. i. & in epistola. C. de fideicom. Anchara. in. d. c. cū tibi. Bal. in. l. i. in lectura col. penul. C. de Sacrosanct. Eccles. & rursus in reperi. illius. l. col. 5. & alii non pauci, quos refert Andre. Tiraq. harū partium neutram optans, sed rem summè, obscuram esse affirmans in tractatu de priuilegio piæ causæ priuilegio. 64. Quid dicendum? & quidem 18 legatum uel fideicommissum libertatis pium esse recepta sententia est, quam tenuit Bart. in. l. proxima. ff. de his. quæ in test. delent. Imol. in. l. captatorias. ff. de lega. 1. Bar. in. l. si unus. C. de testam. Tiraq. qui hanc esse commu sententiam affirmat ubi supra priuilegio. 9. ad fin. & in præfatione. uers. limita. quod dictū est, Ias. in. l. i. col. 1. lectura. 1. C. de sacrosanct. Eccles. & rursus ibi. 2. lectura. col. ante pen. idem Ias. in. l. captatorias. col. fin. C. de testa. milit. & in. l. si unus. col. fin. C. de testam. per tex. in. l. i. §. fin. C. de com. seruo manumisso. in quibus locis per illum tex. contra Bart. in d. l. i. firmat legatum uel fideicommissum libertatis esse pium etiam si non fiat pro salute animæ testantis, sed pro solo ipsius serui beneficio, quod & sequitur Andre. Tiraq. in duobus locis supra citatis. Cū ergo tale legatum libertatis uel etiam fideicommissum pium sit, & etiam in libera alterius tertii uoluntate fideicommissum

16
Rebus non
uerbis di-
gnoscitur
actus.

17
Legatum
uel fideic.
captatoriā
an fauore
libertatis
uel pia cau-
sa sustineat
tur. ar. d. q.

18
Libertas
est pia cau-
sa.

commisum libertatis ualeat, legatū uerò non utique ut supra docemur, sicque captatorium libertatis fideicommissum duntaxat non etiam legatum sustineatur: reliquum est, ut similiter fauore alterius cuiusque pæ cau- fæ fideicommissum in alterius tertii liberam uoluntate collatum, & sic captatorium sustineatur iuxta d. c. cū tibi, tale uerò legatum non ualeat, ut iuribus supra al- legatis saltem de iure ciuili.

19 Deniq; inuitare 19 aliquem ut nos hæredes faciat spe præmii permissum est secundum Alciat. in l. cum do- nationis. C. de trans. quo teste hæc est recepta senten- tia, quamuis contrarium tenuerit Socinus. regula. 3. 15. & Butigella. in l. stipulatio hoc modo concepta. num. 4. ff. de uerb. oblig. & Jacob. de S. Georgio in d. l. cum dona- tionis num. 4. & Benedictus de Vado. in regula. 57. falen. fin. post regulam. Socini. In summa, 20 captatorium ultimam uoluntatem ualere etiam si conferatur in uo- luntatem onerati contra communem sententiam con- tredit Ias. in l. captatorias col. 3. C. de testa. milit. & quæ dicitur captatoria uoluntas docemur à Corneo conf. 159. num. 1. lib. 4. & non solum datio sed etiam ademptio captatoria uerita est secundum Benedictum in c. Rainu- tius de testam. part. 1. fol. 159. num. 4.

21 Si alternatiue 21 plures res legentur, sunt duo iura ex diametro pugnantia. nam l. si quis seruum. §. si ita le- getur. ff. de leg. j. ait, alterum tantum non etiam utrun- que deberi. at l. si quis ita legauerit. ff. de auro & argen- leg. ait utrumque deberi. Bar. in d. l. si quis ita ligauerit. tener quod ibi loquatur fauore legati. idem Cynus & Bal. in l. pen. C. de uerb. signifi. Felinus in c. inter cate- tra de rescrip. ubi num. 7. ait hanc esse communem opin. ubi Ripa num. 45. hanc dicit op. communem.

Aliter Bar. in d. l. si ita quis. Bar. in l. si is qui ducenta. §. utrum. ff. de reb. dub. est communis sensus secundum Soci. in d. §. utrum. col. penul. idem in contrariis. Alci. in l. sepe. ff. de uerb. signifi. Decius in l. petens col. 4. C. de pact. Vel possemus fortè attentare regulariter quid- alterum tantum deberi. ut dd. ll. & l. plerumque. ff. de iure dotium. c. in alternatiuis de regulis iuris. lib. 6. l. in eo quod plus est. §. ubi uerba. ff. eod. tit. quæ proce- dunt, quando dispositioni adiecta fuerunt uerba alter- natina, diuersum quidem est, si talia uerba post legatum semel factum adiecta fuerunt: & dubitabatur utrū adem- ptionis an uerò solius demonstrationis gratia adiecta fuis- sent tunc enim demonstrationis non autem ademptionis gratia adiecta censeantur, ut d. l. si quis ita legauerit. Nam si dixi, lego Titio uinum meum, certum est, omne ui- num ubi sit deberi, quod si adieci, quod Romæ siue Me- diolani habeo, non inuiste dubitabitur, an illa uerba, quod Romæ siue Mediolani habeo demonstrandi tan- tum gratia, an etiam restringendi causa, adiecta fuerint. & utriusque rei gratia adiecta fuisse intelligo, ut tamen restringatur legatum ad uinum, quod erat & Romæ & Mediolani, ut extra eas urbes, quod esset non compre- henderetur, sed tamen quod utrobique non quod al- tera tantum in urbe erat deberetur. facit. l. cum quidam C. de uerb. signifi. l. si is qui ducenta. §. utrum. §. de rebus dubi.

Hærenus quando alternatiua prolata fuit affirmati- uè, nā si negatiue prolata esset diuersum regulariter so- ret, quia pro coniuncta acciperetur. nam nihil interest utrum dixerim, non est tristis, aut hilaris, non inuenio hominem domi, aut foras, non est in lectione, aut in cō- uiuiuo, ac si dicerem neque est tristis, neque hilaris, ne- que inuenio domi, neque foras, neque in lectione, aut in conuiuiuo. idque apud Grammatices profefores notius est quā ulla demonstratione egeat, & est communis op. ut tenent Ioānes Andr. & Philippus Francus in d. c. in al- ternatiuis. Cagnolus in d. §. ubi uerba in fin. facit. l. item si pater. §. si ff. de rebus dub. in simili per Andr. Traqu. in l. boues. §. hoc sermone. ff. de uerb. signifi. l. imi. 29.

Fructus 22 legati ante aditam percepti non debentur

tur legatario. gl. in l. æquis & in l. Herenius. ff. de usufris. communis est secundum Alex. in l. si tibi homo. §. cum se- ruus. ff. de leg. 2. & in l. in fideicom. ff. ad trebel. Guald. de arte testan. tit. 6. caut. 11. & hæc aliam partem tenent alii multi, quos retulimus de succ. crea. supra. §. 21. nu. 125. per Socinum iuniorem conf. 182. num. 22. lib. 2. glo. in l. fin. C. de usufr. lega. & hanc dicit communem opin. ibi Benedi. Plumbi. & Corneus.

Contrariam opin. tenet gl. in l. quod seruus. ff. de leg. 2. est communis secundum Ias. in l. seruo legato. ff. de leg. 1. sed pro priore opin. est hodie. l. 37. tit. 9. par. 6. & hanc etiam posteriorem partem tenent alii non pauci, quos retulimus in d. num. 125. sed cum ratio fructuum à ratio- ne domini pendeat ut in l. bonæ fidei. ff. de acq. rerū do- minio. & quæ plenè habentur in. §. si quis à nō dominio inst. de rerū diu. & in l. j. per tex. ibi. C. de peti. hæredi. superest, ut fructus dominium rei sequenti eius sint cuius rei legatæ dominium fuerit, & ab eo tempore eius fuisse intelligantur à quo primum tempore dominium ad legatarium pertinere cepit. Nam & si legatum ad legatarium pertinere dicatur à tempore mortis testato- ris. l. à Titio. ff. de furtis. l. cum pater. §. surdo. ff. de lega. 2. tamen id intelligitur, si legatum postea agnitiuū fue- rit, ut retro à morte testantis ab testatore in legatarium transisse uideatur, ceterum si legatarius repulerit à se le- gatum, tunc nunquam ad eum pertinuisse uideatur, ut d. §. cum seruus. l. legatarius. §. fin. ff. de lega. j. l. j. ad me- diam. ff. si quid in fraudē patroni. qui enim repudiat om- ni emolumento indignus est. §. his ita. C. de cad. toll. l. proinde. ff. si cer. pet. sicque carebit non solum fructibus post repudiationem decursis, sed etiam illis, qui antea de ciderant: cum enim lex incerta esset utrum legatarius agnitiuus esset legatum nec ne, consultissimè prospexit ex futuro euentu rem iudicari ut si agnouerit semper suum fuisse rei legatæ dominium & consequenter fru- ctus uiderentur, sin autem nollet uel nō posset legatum consequi, nunquam suum fuisse dominium uideretur & consequenter nullius temporis fructus ad eum perti- nuisse uiderentur, secundum quæ, si hæres repudiatur fru- ctus rei legatæ pro nullo tempore ad legatarium perti- nuisse uidebuntur, nō magis quam dominum ipsius rei argumento. l. si nemo. ff. de reg. iuris. l. si nemo. ff. de test. tut. Idem si morte uel alia quauis ratione impotentia hæres esse desit. ut dd. ll. & l. j. ff. de iniust. rup. in princ. inst. de hæ. abint. l. 3. C. de hæ. inst. Idem si hæres adi- uit, sed legatarius repulit à se legatum d. l. legatarius. §. fin. d. §. cū seruus & d. l. i. ad medium. Quod si & hæres adiuit & legatarius legatum agnouit, tūc rei legatæ fru- ctus etiam ab ipsa morte testantis ad legatarium perti- nebunt. & ita possunt & debent superiores uarietates conciliari.

Abbas 23 aut prælatus potest repudiare legatum ec- clesiæ relictu sine consensu capituli. Federicus de Senis conf. 9. Lapis allegatione 26. Abb. in c. tua nuper de his quæ fiūt à prælato. Abb. in c. i. de dolo. Anto. in c. in præ- sentia col. 28. de proba. ubi Abb. & Felinus hanc dicunt communem opin. Bar. & Bal. in l. ex repudiatione. C. de fideicommiss. Bar. in l. tutor. ff. de bon. poss. Paulus, Corn. & Ias. in d. l. ex repudiatione. hæc opin. seruatur in practi- ca secundum Areti. in l. is qui hæres. §. fin. ff. de acq. hæ. est communis secundum Ias. in l. legatum num. 16. ff. de lega. i. ubi Ripa num. 51. pro qua sententia facit. §. sed ne- que inst. de auth. tutorum. l. quia poterat. ff. ad trebel. & l. quia autem. in prin. & in §. i. ff. de his quæ in frau- dem creditorum.

Contrarium tenet Bal. in l. contra iuris ciuili. §. fin. ff. de pact. idē in auth. si qua mulier. C. de Sacr. Eccl. est communis op. secundum Paul. Areti. & Alex. in d. l. le- gatum sequitur Lauren. de Rodul. in c. sine exceptione 12. questione 2. sequuntur Paul. Roma. & Areti. in d. l. is qui hæres. §. fin. Ias. in d. l. legatum num. 6. per Ias. nu. 16. in d. l. legatum & ibi Soci. & pro hac parte in quam

aditaber-
percepti,
non debentur lega-
tario. ar-
dua. q.

aditaber-
percepti,
non debentur lega-
tario. ar-
dua. q.

23
Ecclesiæ
legatum
abbas an
repudiare
possit. ar-
dua. q.

procliuor sum facit c. 2. de his quæ sunt à prelato sine consensu capituli. & c. i. de rebus Ecclesiæ non alien. lib. 6. cum similibus in quibus iuribus habetur prælatum sine capituli consensu aut interuentu non posse alienare nec dubium est, quin dominium rei legatæ ipso iure transierit in Ecclesiam à morte testatoris. l. à Titio. ff. de furtis. l. cum pater. §. furdo. ff. de lega. 2. l. si tibi homo. §. cum seruus ubi per gl. Bar. Alex. & alios. ff. de lega. i. l. legatarius. §. si. eod. tit. l. i. ad medium. ff. si quid in fraud. patroni. ergo tale legatū repudiando alienare quodammodo Abbas uideretur, quod sine consensu capituli facere non potest. simillimum est, quod tutores prædium minori legatum repudiare sine decreto prohibentur. l. magis puro. §. fundum. ff. de rebus eorum in simili per Bal. in l. pen. C. de repudi. hæredi. Panormitanus in c. tua nos. in fin. de his quæ sunt à prel. cuius rei ratio, (quæ & Iureconsulutus reddit) ea est, quod dominium fuerat iam impuberi quæsitum in cuius alienatione rei immobilis decreti interuentus exigebatur ergo &c. eaque ratio ex integro nostræ definitioni concinere uidetur, ut & in abbate respectu ecclesiæ idem futurum sit. ad d. l. quia autem. in prin. & §. j. resp. quo ad creditores satis esse ut debitor in fraudem bona nō diminuat etiam si in fraudem de sinat augere: diuersum est in abbate, qui & ad augmentum si commodè potest teneretur, non secus quam tutor respectu pupilli. ut dictis iuribus.

24
Legata ad
pias cau.
heredita-
te non adi-
ta, an de-
beatur? ar-
dua. q.

Hæreditate 24 non adita, legata relicta ad pias causas debentur. ista est communis opin. secundum Alex. conf. 220. col. antep. lib. 2. & est communis opin. secundum Ias. in l. j. C. de Sacr. Ecclesiæ. l. eod. j. idem in l. eam quam num. 39. de fideicommiss. Ripa num. 66. in l. j. ff. de leg. j. qua de re per Decium in l. si nemo. ff. de regulis iur. Bertrandus conf. 94. num. 4. lib. 2. Barbati in rub. de testa. col. 58. Florianus in l. cum quidam. §. si dies. ff. de usuris Tiraq. de priuileg. p. cautæ priuilegio 33.

Contrariam partem ut hæreditate non adita talia legata non debeantur, est communis opin. secundum Ripam in l. 3. num. 28. ff. de lega. j. Auerardus in topicis legalibus col. 88. uers. 10. & col. 209. Boerius decisione. 93. num. 9. Crotus num. 93. in l. j. ff. de lega. j. ubi hanc dicit communem idemque Areti. post Bal. ibi & hæc pars in puncto iuris uidetur uerior & fortè receptior ex regula d. l. si nemo. ff. de reg. iur. l. si nemo. ff. de testam. tur. l. proxime. ff. quæ in testam. delent. l. eam quam. C. de fideicommiss. Nec dubium est quin hæc leges ut generaliter loquentes comprehendant omnes personas omnes quæ causas utcumque alijs in rebus priuilegiatas si in ea re qua de agitur non reperiuntur habere peculiare priuilegium, ut est communis & uera opin. quam tenent Bal. per tex. ibi in l. in fraudem. §. fin. ff. de mil. testam. Andr. Tiraq. de præscrip. §. 1. gl. 11. Decius in l. ex testamento. C. unde liberi. Alciatus lib. 4. parad. c. 10. idem Decius conf. 5. & in l. j. & in l. nemo. potest. ff. de reg. iur. idem Decius in c. j. col. 3. & in c. sedes apostolica de rescrip. sicque tales leges ut pote generaliter loquentes piam etiam causam comprehendunt, non aliter atque reliquas res aut pias causas, cum hac in re qua de agimus non reperiuntur habere peculiare priuilegium: aliter enim necesse esset singulis personis, aut rebus, aut causis singulas leges accommodare: nec quot sunt arborum folia aut maris fluminumque harenæ tot leges sufficerent. Cum enim casus, qui se offert nulla generali lege comprehensus reperitur, tunc demum & non aliter ad aliarum legum imaginem & similitudinem recurrere & arguere permissum est. l. neque leges & l. non possunt. ff. de legibus. non sic cum lege aliqua comprehensus definitusque in legis generalitate reperitur tunc enim à lege certa abscedere, quæ eum casum in sui generalitate definiebat ut ad aliarum rerum similia confugeremus, simillimum esset insaniæ eorum, qui uident domibus suis relictis ad alienas se conferrent, aut certa uia relicta per faxa sese ueluti præcipitantes conicerent. ha-

tenus, quando ex testamento ualido & solenni hæreditas adita non fuit. Cæterum 25 si testamentum erat minus solenne in quo pia legata relicta fuerant similiter dubium est, an ea pia legata debeantur? & magis est non deberi, ut tenuit Antonius in c. j. de foro compe. Salicetus in auth. cassā & irrita. quæstione. 11. C. de Sacr. Ecclesiæ. Alex. conf. 177. uiso themate lib. 2. Boerius decisione 93. & præsuppono quod de iure num. 6. ex cuius relatione apparet hanc esse communem opin. quæ satis comprobatur ex iis, quæ supra retulimus, facit. §. si. inst. quib. mod. testa. infir.

Illud autem dubium est, si in testamento facto inter liberos cum solennitate, quæ iure communi non sufficiebat sed tamen inter liberos facta erat, pia legata repellantur, an ualeant & sustineantur fauore piæ causæ? constat enim quod non sustinerentur si prophani causa fuissent. l. fin. in fin. C. fam. her. l. hac consultiissima. §. ex imperfecto. C. de testam. adhuc tamen tale legatum sustineri uoluit Bal. in auth. hoc amplius col. 2. C. de fidei commiss. Angelus & Imola in l. si filius qui patri. ff. de uulgari Barba. in rub. de testam. col. 56. uers. uenio nunc ad ultimam quæst. Alex. conf. 209. lib. 2. Boerius in d. decisione 93. num. 9. qui alios allegat ex cuiusque relatione hæc uidetur communis opin. contra quam fortiter facit d. l. in fraudem in fin. cum iis, quæ supra adduximus ex quibus uidetur generalem regulam esse apertam in contrarium, quæ regula tam comprehendit piam causam quam reliquas si non doceatur de peculiari priuilegio hac in re loquente, de quo non satis dilucide apparet: sed tutior est communis sententia, argumento. l. in testamento. ff. de fideicommiss. liber. per quem tex. satis uidetur probata exceptio iuncta. l. si. C. de communi seru. ibi ad hanc pietatis causam.

Sed quid si filij testatoris repudiassent, nec eam hæreditatem ullus legitimorum agnosceret, uel quia nolent, uel non essent, an fiscus succedens legata præstare teneretur? id quod tenet gl. uerb. præcipimus in §. si. C. de cad. toll. sequitur & communè esse firmat Salice. ibi in d. l. un. de cad. toll. §. cum autem in superiore. Contrariū tamen tenet Bar. in rub. ff. de acq. hæ. num. 4. Ias. in l. eam quam. C. de fideicommiss. Mathæi. sing. 163. est communis opin. secundum Alex. & Claudii. in l. recusare. §. si fisco. ff. ad treb. tradunt plerique nostrorum in l. si seruus plurium per tex. ibi in §. si quis ante. ff. de lega. j. conc. colligitur ex d. l. un. §. fin. iuncto d. §. si quis ante. & d. §. si fisco.

In legatis lata debet fieri interpretatio sicut in institutionibus, glo. in l. in testamentis. ff. de reg. iur. glo. in l. si quis rem. §. idem Iulia. ff. de lib. lega. & alia plures, quas refert Ias. in l. qui se patris num. 58. C. unde lib. Ludoui. Villal. in d. l. re coniuncti. col. 16. ff. de leg. 3. est communis opin. secundum Corn. in auth. ex causa col. 7. C. de lib. præ. tradit gl. communiter ibi app. in l. si. ff. de cõst. prin. cipum. per Decium & Cagnolam in d. l. in legatis. argum. §. si eadem res inst. de lega. iuncta. l. si mihi & Titio ff. de uerb. obliga. & l. fundus ille. ff. de contrahenda emptione & uenditi.

Contrariū ut in legatis stricta fiat interpretatio, est communis secundum Cagnolam in l. in testamentis num. 3. ff. de reg. iur. per l. nummis. ff. de leg. 3. ubi nummis legatis exiguiore debentur, & per l. si ita sit scriptum. ff. de lega. i. ubi ita tradunt gl. Areti. Alex. & Ias. & ita refidet Decius in d. l. in legatis. Quid dicendum? & sanè dubium non est, quin lata latiorque fiat interpretatio in legatis quam in contractibus. etenim si fundum Titio & Meuo donassem, & alter non caperet, uel quia nollet, uel quia non posset: sine dubio pars exclusi alteri non accresceret, sed penes me maneret, ut tenent Bar. & communiter doct. in l. re coniuncti. ff. de lega. 3. & communiter doct. per tex. ibi in l. fundus ille. ff. de cõtrah. emp. Aretinus Alex. Ias. & alii in l. si mihi & tibi supra all. per tex. ibi. & tamen in legatis pars illa, quæ uacare

25
Pias ad
causas lega-
tas an de-
beatur ex
testamento
minus solen-
ni, & quid
si factum
fuerat in-
ter liberos
sicque uale-
bat, ardu-
a. q.

26
Legatorum
interpre-
tatio an la-
ta esse de-
beat ar-
dua. q.

uacare coeperat collegatario accedet eiusque lucro cederetur. §. ubi autē. cum. §. seq. C. de cad. toll. d. §. si ea dem res. l. Meuius in prin. ff. de lega. 2. & ferē per totum ff. de usufr. accresc. Denique sunt aliae innumerae differentiae inter contractus & legata, quae enumerantur per Ias. in l. quae de legato. ff. de lega. i. in quarum plerisque fit in legatis latior interpretatio quam in contractibus. sunt & aliae quam plures differentiae inter legata & haereditum institutiones & 24. differentiae earum retulimus supra. §. 7. num. 18. de succ. crea. ex quibus apparet fauorabiliore esse haereditum institutionem quam legata. l. 3. §. si. ex parte. ff. de adi. leg. l. i. ff. de his quae in testamento delentur. sed tamen ad huc uerius est, ut circa rem etiam legatam magis faueatur legatario quam haeredi ut ex locis ad quae te remissi uidebis. id quod procedit regulariter, fallit, quando legatum erat incertum, tunc enim haeredi faueatur non tanquam haeredi, sed tanquam reo. ex regula in omni materia iubente, reo plus faueri quam actori. c. cum partium. de reg. iur. lib. 6. l. fauorabiliores. ff. de reg. iur. l. Arrianus. ff. de act. & oblig. secundum quae, superiores uarietates & possunt & debent conciliari.

27 *Conditio mixta deficiens per casum non mouet in legato libertatis, uel alimentorum, uel piae causae. Quid si conditio sit potestativa.*
Denique 27 si sit legatum ad pias causas in eo, omnes conueniunt ut late fiat interpretatio: unde & si conditio incerta deficiens per casum legatum euanesceat faciat. l. legata. C. de condit. insert. l. in testamento. 2. ff. de cond. & demonstr. tamen legatum libertatis sub tali conditione relictum ea conditione per casum deficiente non euanesceat. l. libertate iuncta glo. ff. de manumiss. testam. l. 2. C. de condi. insertis. l. si peculium. §. is cui seruus. l. Stichus Actio. §. si Stichus Actio. ff. de statu. liber. l. cum ita datur. l. illis libertatis ff. de cond. & demonstr. l. i. C. de legatis. quae iura extenduntur ad omnem piam causam per Nicola. Euerardum in locis legalibus loco ad libertatem ad piam causam. Paul. Castr. consi. 31. circa primum col. 2. lib. 2. Lodou. Roma. in auth. similiter. C. ad l. falcid. in. 27. speciali & Socinus. in regula. 3 to. in priuilegio. 55. Areti. con. 93. consideratis col. 2. Andr. Tiraq. de priuilegiis piae causae priuilegio. 57. qui allegat Romanum. idem tenentem singul. 282. debuit eum allegare in singul. 284. incipiente, tu habes quod quando conditio mixta, quod & tenet ibi in addi. Nicolaus Pignolatus. id quod etiam procedit in legato alimentorum relicto sub conditione mixta, quae defecit per casum per l. i. C. de legat. ut uoluit Paul. ubi supra. quod si legatum sub potestatiua conditione relictum fuerit & ea defecerit, an fauore piae causae id legatum sustineatur? tradit Areti. & Tiraq. in priuilegio. 58. ubi supra glo. in l. i. ubi Angel. in lectura Paduana. C. de inst. & substi. Proinde 28 conditio fauore libertatis uel alterius cuiusque piae causae retro trahitur in legatis ita Roma. in d. auth. similiter. in 28. speciali. circa ultimas uoluntates & tradunt ubi supra Socinus in 47. speciali. & Tiraq. in priuilegio. 59. quamuis regulariter talis conditio non retro trahatur. l. i. §. seruus. ff. ad Sylvania. notatur in l. potior. ff. qui potio. in pign. habeantur & in l. i. cui. §. haeres. ff. quemadmodum seruit. amitt. Denique legatum ad pias causas in minus solenni testamento relictum per trinam annum praestationem deberetur in futurum, ita Angel. col. i. & Ias. col. post Bar. ibi in l. 2. C. de fideicommiss. Ias. in l. i. col. 2. eod. tit. Bar. Bal. Angel. Salic. Paul. Castr. Alex. Ias. Riminaldus. Decius & Alciatus. in l. i. ff. certis annis. C. de pactis. Bar. in l. cum de in rem uerso. ubi Fulgosius & Florianus. ff. de usufr. Imol. in l. i. ff. de uiro. col. 12. ff. solu. matr. Anto. in c. peruenit col. 5. de emptio. & uend. secundum quos idem est in legato dotis, idemque & facilius in legato alimentorum secundum Cynum Bar. Ang. Paul. Alex. Corn. & Ias. per tex. ibi in l. i. C. de fideicommiss. quamuis regulariter non ter tantum, sed decies gemina eademque annua praestatio ad talem obligationem in futurum inducendam exigatur secundum eosdem, & non nouissima, sed leuissima con-

ditio in talibus legatis inspiciatur, quamuis regulariter contra. ita ubi supra Socinus in 48. speci. & Tiraquelus priuilegio. 61. Roma. in d. auth. speci. 29.

Vxor 29 cui maritus mille legauit si uiueret caste, si post mortem mariti nupserit, legato priuabitur. ista est communis secundum Guald. de arte testan. tit. 5. cau. te. 39. num. 4. est communis secundum Bermon. de publicis concubi. col. 193. aiunt enim ut ipsi referunt, animam mariti apud manes contristari cognitis iteratis uxoris nuptiis ut de Herodis uxore refertur.

Contrarium ut licet secundo nupserit non amittat legatum, tenet Bar. in l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Trebel. sequitur Euerardus in topicis col. 543. est communis secundum Claudium in d. §. cum proponeretur concordat tamen has opiniones ut per Alex. & Ange. in d. §. cum proponeretur. per Ias. in l. i. col. fi. C. de indic. uiduitate. & haec pars benignior est. Nam communis opinio est, sublatis esse hodie poenas. l. i. & totius tituli de secund. nuptiis. C. idq; utroque iure tam canonico quam etiam ciuili. Vnde quod lege permittente fit, poena carere debet. l. Grachus. C. ad leg. Iul. de adul. nam illa uerba, si caste uixerit, concedentis hunc habent sensum, ut ei adimatur si minus caste, aut inhoneste uixerit uel turpiter, & quicquid inhonestum est id iure non posse fieri palam est. l. nepos Proculo. ff. de uerb. sig. l. filius. ff. de cond. inst. si ergo secundae nuptiae hodie fieri possunt idque impune, ergo hodie inhonestum non sunt sicque carebunt poena ademptionis, quam testator posuit inhoneste uiuenti. pro nobis fauor nuptiarum de quo in l. cum tale. §. rescriptum. ff. de cond. & dem. ibi, ne quod omnino nuptiis impedimentum fieret. & istis adde, quae diximus de succ. crea. supra. §. 10. nume. 610. cum pl. seq. pro nobis. l. nec non. §. quod eis. ff. ex quib. ca. mai. super statu. C. de religiosis.

Et nostra sententia retenta, ut siue uxori fundum, siue forte omnia bona uel omnium bonorum usumfructum testator legauerit, si caste uixerit, id legatum non intercidat per secundarum nuptiarum interuentum, an in tali generali legato bonorum uenalia comprehendantur, an uero excepta uideantur? ingens quaestio est quam plures nostrorum partem affirmatiuam totidemque ferē negatiuam partem tuentur, ut plenē per strenuum Pinellum in rubr. de bon. mater. C. par. 5. numero. 38.

Quae omnia ex eo iustificatur quod relictum amico summa amicitia coniuncto dicitur esse pium, ut per Andre. Tiraq. de priuilegiis piae causae in praefatione. col. quod adeo. Nec dubium est, quin inter uirum & uxorem summa amicitia esse intelligatur. in prin. insti. de nup. l. i. ff. de ritu. nupti. piae autem causae conditio adiecta benigne interpretatur ut per Roma. sing. 284. & in auth. similiter. C. ad l. falcid. speciali. 27. Areti. consi. 93. consideratis col. 2. Socinus in regula. 3 to. in priuilegio. 55. Nam 30 piae causae etiam legatum a secundo gradu relictum sub conditione, si primus gradus defecerit, debetur etiam si primus gradus non defecerit, ut uideatur tenere Roma. in d. auth. similiter in 30. speci. Socin. ubi supra in priuilegio. 49. Decius consi. 182. in casu occurrenti. col. 2. & consi. 273. in casu proposito. col. 1. per tex. in l. 2. ff. de manumiss. testa. Vnde datur egregia ampliatio ad regulam dicentem relicta ab instituto a substituto uideri repetita. l. non iustam. C. ad trebel. l. licet Imperator. ff. de lega. i. ut procedat etiam ex diuerso fauore piae causae ut relicta a substituto repetita quoque a primo instituto uideantur, quod & uoluit Andr. Tiraq. de priuilegiis piae causae. priuilegio. 62. id, quod pari ratione ad causam dotis, aut alimentorum, aut pupillarum, & uiduarum, & libertatis, & hospitalium, & monasteriorum, & ecclesiarum trahendum esset ex traditis per Tiraq. ubi supra in praefatione per Cagnol. in l. libertas omnibus. ff. de reg. iur. Felinus. in c. fi. de re iudi. Ias. in l. inter pares. ff. eod. tit. & in l. i. col. i. ff. solu. matr.

Y y iij quae

29 *Legatum uxori relictum sub conditione si caste uixerit, an perdat per secundas nuptias. ardua.*

30 *Relicta a secundo gradu an primo repetita uideantur? ardua.*

quæ omnia suspecta sunt, quia cum primò nominatus censetur magis dilectus. l. Publius. ff. de cond. & dem. mirum non est, si relicta ab instituto primò nominato & sic magis dilecto uideatur repetita à substituto: sed per contrarium quòd relicta ab substituto minus dilecto uideatur repetita ab instituto magis dilecto id extra mentem testatoris & omnem iuris rationem esse uideretur. facit. l. pen. ff. de usufructu. accres. & tandem prædicta opin. nullo iure probatur, Nec ad rem pertinet tex. in l. 2. ff. de manumiss. testamen. in quo repositum est unicum illius opinionis fundamentum. nam ibi non fuit nominatum ab substituto legata libertas sed simpliciter & indefinitè relicta, unde à quolibet gradu relicta censetur. l. quod genus. ff. de condi. & demonstr. l. 3. §. filius ff. de liber. & posth. l. talis scriptura. in prin. ff. de leg. i. & utrobique plenè per Ias. & an exequutor testamentarius fauore piæ causæ possit alium substituere, tradit Cuman. in l. quidam relegatus. ubi Brr. & Socinus. col. pen. ff. de rebus dub. Andr. Tiraq. ubi supra. 65. priuilegio.

31

Legitimum perdit, qui non soluit pia legata infra tempus lege definitum. ard. q.

Filius non implens legata pia intra tempus à lege constitutum perdit hæreditatem & legitimam. tex. in c. licet. de uoto. & in auth. licet. C. de episcopis & clericis. Archidia. & Dominicus in c. Syluester. i. i. q. i. Io. Andr. Anchara. & Imola, qui hanc dicunt communem in c. si hæredes. de testam. per auth. hoc amplius. C. de fideicom. quæ cum generaliter loquatur comprehendit filium ut cunque priuilegiatum, quando hac in re non reperitur habere peculiare priuilegium. l. in fraudem in fin. ubi in simili per Bal. ff. de milit. testam. per Decium in conf. 5. & in l. i. & in l. nemo potest. ff. de reg. iur. Alci. lib. 4. par. c. 10. Tiraq. de præf. §. i. glo. 11. Decius in l. ex testamento. C. unde lib.

Contrarium probatur in auth. hoc amplius. ubi Bald. num. 7. C. de fideicom. Cardi. Abb. & Barba. in d. c. si hæredes. Segura. in l. 3. §. si num. 105. ff. de lib. & posth. est communis secundum Io. Leceriel. de primo genitura tit. 3. q. 6. Carolus Moli. in consuetu. Parisi. tit. 4. §. 8. glo. 3. q. 3. Couarub. num. 9. in d. c. si hæredes. & hæc uidetur benignior & tutior opin. per auth. de hæc. & fal. §. primum itaque. & §. si quis autem non implens. ubi Iustinianus ait, se ibi nihil noui inducere quòd ad quartam iure naturæ debitam uel quasi debitam (qualis est illa, quæ liberis debetur) sed duntaxat se disposuisse quòd ad quartam falcidiam & trebellianicam. sicque constitutio illa pœnalis & odiosa ad casum hunc ut pote fauorabiliorem extendi non debet contra l. cum quidam. ff. de lib. & posth. l. pe. ff. de pœnis. c. odia. de reg. iuris li. 6. Neque ad rem pertinet, quòd lex generaliter disponens &c. ut supra dicebamus per d. l. in fraudem. nam agnoscimus quòd etiam filius quòd ad legitimam comprehenderetur, nisi nominatim reperiretur exceptus, ut proximè ostendimus. ad d. l. c. licet resp. quòd loquitur in casu ualde diuerso, sicque ex diuersis non fit illatio. l. si. ff. de calumni. gl. in l. creditor. ff. de ope. noui nunci. ubi plenè per Iasonem. & uide per Andream Tiraq. de priuileg. piæ causæ priuileg. 84. & quia legatis donatio cautionis proxima est, & dubitatur, an 32 ea pacto nudo fieri possit, dic quòd donatio causa mortis pacto nudo fieri potest. gl. in l. 2. C. de iure dot. gl. in l. cum pater. §. Meuius in uerbo donabat. ff. de leg. 2. c. omnis est secundum Alex. in l. sciendum. ff. de leg. i. num. 7. & Ias. ibi num. 20. & Vincentium col. 6. & Couar. in rubri. de testamen. 3. parte num. 14. & communis est secundum Socii. in consi. 125. num. 1. uol. 3. & Cagnolus in l. semper qui non prohibet num. 4. ff. de reg. iur. & præsentia donatarii cum taciturnitate inducit consensum & ipsius donationis ualiditatem, & ista est communis opin. etiam secundum Cagno. ubi supra num. 5. & secundum Purpu. in l. rogasti. §. si tibi num. 64. ff. si cert. per. & quòd pacto nudo possit fieri ista donatio ultra supra alleg. dicitur communis opin. per Tiraq. in l. connubialibus in glo. 3. num. 58. & num. 75. & idem est, si promittat quis pacto

nudo facere donationem. nam & tali casu remanet effectus obligatus, ut tenet Ripa in lib. 3. respon. c. 12. dicitque quòd ista op. est communis, & sic tex. in l. si quis argen. §. si autem C. de donat. qui dicit quòd donatio potest fieri pacto nudo habet locum etiam si aliquis pacto se donaturum promittat, & ista est communis secundum Ripam ubi supra. pro hac opinione facit altera communis op. quæ habet quòd si dixi, uendis mihi librum pro decem? & respondeas, uendo. uideretur fieri stip. quia adest interrogatio & responsio, ut tenet & ait communiter tenet Ripa in rubr. n. 10. ff. de uerb. obliga. Cynus Albericus & Iacob. de Arena in l. hac consultiissima. §. per nuncupationem. C. de testam. Contrariam partem immo prætex. ille in §. si autem, non habeat locum si quis pacto nudo donare promiserit, tenet Imol. in l. in ædibus. ff. de donat. & est communis secundum Alciat. in l. si pacto quo penam. C. de pact. & in hac parte procliuor sum. nam ut res differunt à uerbis. l. 2. C. com. de lega. ita pactum de donando differt ab ipsa donatione. Et lex illa correctoria non est extendenda ad casum tam diuersum contrariamque rationem habentem contra l. sciuntur. C. de testam. l. si quando in prin. C. de inoffi. testamento. & quòd illa uerba uendis librum, & si respondatur, uendo non inducunt stipulationem uerius est & fortè receptius ut diximus supra. §. 5. num. 12. de fuc. cre. sicque similia uerba de donatione postea facienda minimè inducunt donationem, & consequenter d. l. si quis argentum. §. si autem ad hunc casum trahenda non est, nec ex tali nuda conuentione hodie agi posse existimauerim de iure ciuili. l. iuris gentium. §. igitur nuda. cum similibus. ff. de pact. licet de iure canonico bene ageretur c. j. de pact. secundum receptiorem opin. quæ uis contra eam communem teneat ibi Fortunius. iure autem regio similiter ex tali conuentione hodie agi posset. l. 3. tit. de las exceptio nes lib. 3. ordi. Quod autem incidenter supra diximus 33 proximè, scilicet hodie traditionem non esse necessariam ad firmitatem donationis causa mortis quinimodo etiam si ex parte donatarii nulla uerba interfuerint, adhuc donationem utiliter fieri posse, (quale est cum mihi præsentis & tacenti se donare testator dixit) quasi taciturnitas donatarii præsentis inducat acceptationem & consequenter consensum, sicque ex utriusque mutuo consensu donationem firmari & consumari quamuis in donatore expressus fuerit, in donatario tacitus tantum id inquam communiter receptum est, ut firmat Cagnolus in d. l. semper qui non prohibet. & traditur plenè per Ang. & Soci. quos ipse refert & per Carolus Ruinum in l. 2. fol. pen. ff. de lega. j. per Lancelotum Galiaulam in rubr. ff. de uerb. obli. col. 11. Curtium Iunior. in rubr. C. de pactis.

Contrarium tamen tenuit Decius in d. l. semper qui non prohibet. idem Decius in rubr. C. de pact. idem in l. senium col. pen. C. qui testam. fac. poss. & in consi. 245. post Aretinum, quem ipse refert quasi in pacto expresso tantum non etiam in tacito. l. noua corrigens (qualis est d. l. sancimus & d. l. si quis argentum. §. si autem. C. de dona.) intelligenda sit argumento. l. si quando in prin. C. de inoffi. testam. sed errat, nam secundum hoc uerba operarentur ac inducerent contrarium eius ad quod inuenta fuerunt, contra omne ius omnemque rationem. l. legata inutiliter. ff. de lega. j. l. legata inutiliter. ff. de adim. lega. Verba enim (secundum Ciceronem in oratione pro Lucio Cæcinnâ) reperta sunt non quæ impedirent, sed quæ indicarent uoluntatem non enim pariunt uoluntatem aut consensum sed uoluntatem animumque deregunt ac indicant. l. Labeo. ff. de superle. lega. & conuentionum obligationumque substantia non in uerbis, sed in mente, & sensu, ac consensu nititur, sicque licet uerba interfuerint obligatoria, si animus obligandi defuisse probetur, obligatio nulla est. l. obligationum substantia. §. fin. ff. de act. & obli. idemque in literis obligatoriis si animus obligandi non interfuit. l. non figura eod. tit. potest enim quis

32
Donatio causa mortis an pacto nudo fieri possit, ard. q.

quis & dicere & scribere quod mente nunquam cogita-
uit, uel contrarium eius quod mente conceperat, non
solum ff. de act. & oblig. l. an inutilis. ff. de acceptil. Vn-
de in rerum natura nullū genus probationis est, aut esse
potest, quod certos reddat nos eius rei, qua de agitur.
nam ut unus ita & mille testes, & ut unum ita & mille
instrumenta possunt mentiri falsumque affirmare, ut est
communis op. doct. per tex. ibi in c. afferre de præsump-
t. tradit Barcol. 2. & ibi communiter doct. in l. admonen-
di. ff. de iureiur. Cum ergo certū scire nihil unquam
præter animum & factum nostrum eaque, quæ ipsi uidi-
mus, audiimus, tetigimus, possumus, reliquum est, ut
ad uerosimilitudinem necessitate cogente recurramus sicque
iudex confessioni fidem adhibet, quæ contra confiten-
tem omnium probationum uerosimillima est. l. fin. C. de
fideicommiss. §. fin. inst. de fideicommiss. hær. l. un. C. de
confess. per totum. ff. eod. tit. deinde testibus idoneis &
instrumentis publicis fidem adhibemus, quasi alienis in
rebus ueritatem uerosimiliter prodeant. l. in exercendis.
C. de fide instr. Posteaque legum præsumptionibus fi-
dem adhibemus. l. si adulterium cum incestu. §. idem
Polionis. ff. ad leg. Iul. de adul. l. licet Imperator. ff. de
lega. j. l. si quis locuples. ff. de manu. test. Inter has le-
gum præsumptiones (quæ liquidissimarum probationū
um obtinent d. l. licet Imperator, & d. l. si quis locuples)
ea est ut unusquisque præsens & tacens consentire ui-
deatur in iis, quæ ad eius utilitatem spectant d. l. semper
qui non prohibet. ff. de reg. iur. l. qui pati ur. ff. mand. er-
go si fundum causā mortis uel inter uiuos te mihi præ-
senti & tacenti donare dixisti satis probatum est me con-
sentire eo ipso quod non contradixi, & ut consensus
tuus per uerba id significantia probatus intelligitur, ita
& consensus meus per solam meam præsentiam & taci-
tūritatem probatus intelligitur simul cum eo quod
de utilitate mea agebatur, & ut apud iudicem non po-
test esse certum & indubitatum, an ego consenserim li-
cet uerosimile ex supra adductis sit. ita & an tu, qui di-
cebas te mihi donare in eo consenseris, an aliud forte
mente gereres quàm quod uerbis profitebaris non sa-
tis certum iudici notumque est aut esse potest (cum so-
lus Deus sit scrutator cordium) sed uerosimile est id uo-
luisse, quod dicebat. d. l. Labeo. §. si autem ad deficien-
tis. C. de cad. toll. ergo data paritate terminorum neu-
trius consensus certus apud nos & apud iudicem est, ue-
rosimiliter autem de utriusque consensu apparet & rei
satis demonstratæ frustra adiceretur alia demonstratio.
l. j. §. fin. de dote prælegata. l. 2. ff. de lib. & posth. §. nomi-
natim inst. de ex hær. liberorum. ergo si ex legis præsum-
ptione, quæ pro liquidissima probatione est, apparet do-
natarium tacentem præsentemque consensisse non se-
cus quàm donatorem loquentem pactum est. quia 34
pactum nihil aliud est quàm duorum pluriumue in idē
placitum & consensus. nec refert utrum hoc an illo mo-
do in unum consensum fuerit. ff. de pact. l. j. optimus tex.
in l. tale pactum in prin. ff. de pact. ubi illud pactum pro-
fiteor te non teneri firmum fuit, & si ibi de acceptatio-
ne non appareret alterius. *Si autem in illis, qui non sunt in
bonis suis domum aliquam, an non, ut
priori casu legatum ualeat, posteriori uero, quando nul-
lam domum habet, legatum non ualeat. ut per. Ias. in l.
si domus in prin. ff. de leg. 1. nunc dubium est, an eadem
distinctio & dispositio procedat illius legis in legato fun-*

di, uel alterius prædii rustici, siue etiam in stipulatione,
in quo distinctio non est facienda; immo tale legatum
seu promissio non ualeat. Bart. in l. ita stipulatus. oppo-
sitione 8. numc. 7. de uerb. oblig. est communis opin. se-
cundum Ias. in l. legato generaliter. ff. de leg. 1.

Contrarium immo quod distinctio legis si domus, ha-
beat locum in promissione, uel legato prædii rustici
dicit communem. Ias. in d. l. si domus & Ripa d. l. ita sti-
pulatus num. 31.

Et hoc uidetur uerius, quia utrobique par ratio est,
sicque idem ius esse debet. l. illud. ff. ad legē aquiliam. q-
sit par ratio patet. in l. quod in rerū. §. si quis post. ff. de
lega. j. ubi domus & fundus sicque prædia urbana & rus-
tica exequantur quoad hoc ut utraque possint nuda de-
stinatione patris. constitui, non enim natura sed nuda
patris. uoluntate & destinatione de pluribus unum uel
de uno plura facere potest. ut ibi. Item facit, quia
in casu dubio qualis est iste, interpretatio ita facienda
est, ut actus ualeat potius quàm pereat, licet per hoc re-
cedatur à proprietate uerborum. l. stipulatio ista. §. hi
qui & §. hæc quoque & §. in stipulationibus & l. quo-
ries in stipulationibus. ff. de uerb. obligatio. cum infinitis
similibus à me congestis in l. si quando in princ. C. de
inoff. testamento. quam infra lib. ult. collocauimus, ac
isto casu dispositio ualebit alterque non ualebit ergo &.
ad l. legata generaliter. ff. de lega. j. & §. generaliter inst.
de legatis. resp. quod procedunt quando legabatur in
certum de incertis, nos quando legatur certum de in-
certis.

Res 36 mea mihi legari non potest. l. proprias. C. de
leg. l. cum quis decedens in princ. de leg. 3. ff. §. sed & si
rem inst. de legatis.

Ratio dubitandi ut. l. non dubium. de leg. 3. l. cum alie-
nam. C. de lega. §. non solum inst. eod. nam, quid impe-
dit æstimationem rei meæ præstari, ergo si res mea mihi
legatur, uidebatur quod eius æstimatio mihi deberetur.

Ratio decidendi redditur in d. §. sed & si rem ad idem
l. sequitur. §. lana. ff. de usucap.

Et conclusio intelligitur multipliciter, primò quan-
do res erat legatarii tempore tam testamenti quàm mor-
tis ut in d. §. sed & si rem. C. cum conc. expressius in l. i.
de regu. cat. ff. 2. quando tempore tantum testamenti. ut
d. §. sed & si rem secundo respon. iuncta glo. & gl. l. pro-
prias de leg. & glo. d. l. i. tertio, quando tempore tantum
mortis erat legatarii si eam rem haurit ritu. lucratio. §. si
res aliena inst. de lega. l. Meuius. §. duobus de leg. 2.
Quarto, etiam si testator haberet usumfructum tantum
in re legata argumen. l. Titio cum morietur. ff. de usufr.
luxor. C. de leg. l. quod in rerum. §. de leg. i. ff. Quinto
intellige etiam, si in re mea alter quàm testator ha-
beret ius pignoris uel usufructus uel possessionis & sic
uirtualiter sub ista sunt tres ampl. ita probatur in l. Me-
uius. §. fundo in fi. tenendo in littera propter, non præ-
ter. Octauo intellige etiam si coniunctæ personæ fie-
ret id legatum secundum Corn. in l. proprias post Bald.
ibi. C. de leg. istorum omnium ratio est, quia non est
possibile ut rei mei legatum ualeat, quia quod meum
est amplius meum fieri non potest. §. sic itaque inst. de
actionibus. hæc tamen impossibilitas uel alia quando te-
stator possibile esse putabat piæ causæ non nocet ita Ias.
so. col. 2. in l. seruo. ff. de condi. indebi. Roma. & Areti in
l. impossibilis. ff. de uerb. oblig. unde & si impossibile ui-
deatur de bonis testatoris legata ultra uires ipsorum bo-
norum præstari. l. si uniuersæ. C. de lega. tamē legata pia
non diminuantur pro rata, sed prophana tantum legata
minuantur, quando uires patrimonij transgrediebantur
& sic limitatur. l. si quis testamento. §. apud Iulianū
ff. de leg. j. qua de re quam non firmo differunt Dinus.
Angel. Paul. in lectu. bono. & Alex. in l. quærebatur. ff. ad
l. falcid. Bar. in auth. similiter. C. eod. tit. Andr. Tiraq. de
priuil. piæ causæ priuil. 72. Cumanus in l. filius familias
§. apud Marcellum. ff. de leg. j. Paul. in d. §. apud Iulianū.
Quod

36
Legatum
rei pro-
priae quam
do ualeat.

34
Placitum
quid.

35
Domus aut
legati
um & quan-
tum, ard. g.

37
Legatum
rei pro-
priae ualeat
multis in
casibus.

Quod proximè diximus circa legatum rei propriae limita, ut in l. fenatus. §. si. de leg. i. l. si tibi homo. in prin. de leg. i. l. i. 3. & 4. per glos. l. proprias. C. de leg.

Lim. 4. §. 6. ut non procedat, quando alius quam testator habebat in re mea mihi legata ius ususfructus, pignorum, uel possessionis. l. Meuius. §. fundo in fin. de leg. 2. secundum literam, quae habet legatum præter, non propter, quæ litera uera est, ne alias contradicat d. l. si tibi homo in prin. licet nullus aduertat.

Septimò, lim. nisi testator haberet partem rei quoritariam argumen. l. §. si. & fin. iuncta. l. si domus. §. fin. de leg. i.

Octauò lim. nisi haberem dominium reuocabile arg. l. non quocunque in prin. de leg. i. l. in bello. §. si quis seruum de capt. ff.

Nonò, limita, ut non procedat quando habebam rem restitutioni tamen subiectam, cuius dominium interea habere non desino. l. si. §. sed quia. & §. si autem sub conditione. C. com. nu. de legatis. tunc enim ualere legatum quia ea res & si mea erat non tamen perfecte sicque amplius mea esse poterat. argumen. l. in bello. §. si quis seruum. ff. de capti. iuncta. l. sequitur. §. lana. ff. de usu. cap.

Quid autem si testator rem in qua ius tantum morte sua perituum (pura ususfructum) habebat, an totam rem legasse uideatur, an solum illum ususfructum etiam si per hoc legatum reddatur inutile reliquisse intelligatur, qua in re sunt tres casus, nam aut testator fuit sciens, aut ignorans, aut dubitatur. Quando fuit sciens quia proprietatem rei legatæ alienam esse sciebat, solum ususfructum legasse uidetur. l. uxor patris. C. de leg. l. quod in rerum. §. i. ff. de leg. i. Quod secundum nos procedit, quando errore iuris putabat talis legatum ususfructum morte sua non perituum, secus si perituum sciebat: nam tunc etiam proprietatem legasse uideretur secundum nos contra communem, argumen. l. si quando in prin. ubi plenissime multa congestimus. C. de inoff. test. licet in contrarium sit communis opin. ut dixi supra de succ. crea. num. 49. §. 23. Quod si totam rem ad se pertinere putabat, dic ut per l. tam in d. l. uxor quam in d. §. j. quod si simus in dubio, legatum inutile est. ut. dd. ll. Id, quod sanè secundum meam opinionem licet eo errante in iure uel in facto uerum esset. Aut legauit rem simpliciter, & tunc similiter secundum omnes. dd. supra allegatos, legatum non ualeat, quia ius tantum, quod habebat legasse uidetur, licet sit morte perituum, idque testator sciuisse, quod est falsum, licet uerum esset eo errante in iure uel in facto. & sic sunt duæ quæstiones pro ut sunt duo membra. quod dic ut in d. num. 49.

38
Qui legat
rem in qua
habebat
ius tantum
morte sua
periturum,
an præsumatur
quod sciebat
illud
ius morte
periturum.

Iuxta prædicta 38 quero retenta mea opinione q. l. uxor. C. de legat. & d. l. quod in rerum procedunt data ignorantia in testatore, quia putabat legatum post mortem suam non fore inutile, secus si fore ius suum post mortem suam perituum sciret. In dubio quero, an præsumatur scientia uel error in testatore, & si quid legatum factum fuit extraneo puto in dubio præsumi errorem, ut sic legatum in dubio non ualeat, hoc probatur in §. non solum. uerfi. uerius inst. de leg. ubi ignorantiam erroremue testatoris in dubio præsumi tex. ait nisi contrarium probetur per legatarium. Nec dicatur quod legatarius probans quod testator ex suo contractu nactus fuit rem illam præsumptiue probare scientiam testatoris. nam statim respon.

39
Intell. l.
Sticho. ff.
de usufr.
leg.

Secundò, 39 adduco. l. Sticho. ff. de usufructu lega. ubi potius præsumitur errasse testatorem in facto uel iure, quam hæredem grauasse ad redimendum. & si dixeris illud uerum fauore coniunctorum aliàs secus, resp. quod ibi necessarius fuit fauor coniunctorum ut error præsumeretur ex eo quod contra ipsos coniunctos legatarios erat magna præsumptio erroris propter eius

mortem cui proprietatem à primo testatore legata fuerat aliàs si illa erroris præsumptio cessaret, tunc etiam si legatarius non esset coniunctus, error præsumeretur: itaque dico quod contra legatarios, tantum faciebat illa peculiaris præsumptio erroris de qua ibi in uerbo si post mortem, quantum faciebat pro eis sua coniunctio unde etiam si remoueremus tam illam peculiarem erroris præsumptionem, quam etiam legatariorum coniunctionem superesset, ut illius. l. dispositio procederet. Tertiò adduco. d. l. quod in rerum. §. i. l. uxor. C. de leg. ubi tex. ait tale legatum non ualere, quod est intelligendum in casu dubio iuxta. l. quod Labeo. ff. de carboniano edicto. & à communiter accidentibus. ut. l. nam ad ea. ff. de legib. unde cum. dd. ll. in dubio non possint procedere, nisi in dubio præsumatur error potius quam quod heres adredimendum grauatus sit, consequens est errorem præsumi in dubio. Quarto memoria testatoris mortis cogitatione turbatur. l. hac consultissima. §. at cum humana. qui test. fa. poss. C. at affectio erga hæredem non grauandum non minuitur, nimirum ergo si eo tempore error etiam in facto proprio potius præsumatur quam quod heredem grauare uoluerit: & demum in hac resideo sententia, maxime per primum & tertium fundamentum, quam tenuit Corne. in l. uxor supra allegata col. 2. in medio. post Bal. quem ipse refert. idem uoluit gl. in l. quod in rerum. §. i. dum ait, quia errabat. Contrarium tamen in specie tenet Areti. in l. quod in rerum §. i. post Imol. quem ipse refert & contrarium tenet gl. in l. quod in rerum. §. j. quam allegauit pro contraria parte in uerbo errabat. sed cum recedat ab illa opinione uidetur contrarium sentire. mouetur quia omnes præsumuntur scire leges. l. leges sacratissime. C. de ll. unde potius præsumatur quod testator heredem grauare uoluit quam quod ius ignorauerit, uel etiam factum: cum error sit quid facti, facta autem non præsumantur, nisi probentur. l. in bello. §. factæ. de capt. l. si emancipati. C. de colla. maxime in facto proprio. ubi ignorantia est in probabilis. l. si. ff. pro suo. l. plurimum. ff. de iuris & fact. ignor. l. quamquam. ff. ad uel. sed Corn. ubi supra respon. quod ista præsumptio quod heredem grauare noluerit præualeat illi præsumptioni quod leges scire quisque præsumatur atque factum suum, ut patet per fundamenta pro me adducta, nec obstat glo. communiter approbata in l. si res obligata. quæ allegat Areti. ubi supra. ff. de leg. i. faciens in ea totum fundamentum. nam respon. ut ibid.

Quero ergo 40 cum lego rem alienam, quo casu legatum ualeat sub distinctione. l. cum aliena. C. de legat. an regulariter & in dubio præsumatur scientia testatoris? nam tunc legatum regulariter & in dubio ualere, an ignorantia? nam tunc in dubio non ualere. & puto in dubio errorem præsumi per omnia sex fundamenta adducta supra proximè, quia à pari procedunt legatum illius rei, quæ post mortem testatoris aliena ex toto futura erat & legatum rei iam tempore testamenti aliena ut supra probauit. & hanc partem tenuit. gl. in uer. alie ne in fine in c. filius de testam. & glo. in l. prædia. C. de fidei. omni. ff. & gl. in d. §. uerius. & cum ignorantia regulariter præsumatur cumq; actor fundamentum intentionis sue probare teneatur, quod in specie nostra docet §. non solum in fin. insti. de legatis superest, ut in dubio legatum rei alienæ extraneo factum potius non ualere quam ualere dicendum sit, quando ualere effectualiter non potest nisi legatario demum fundam. demum sue intentionis. i. scientiam testatoris probante, quam testatoris scientiam præsumptiue probare sufficit, ueluti, si probet testatorem rem occupasse absque aliquo iusto titulo, quo casu alienam sciuisse præsumitur. l. si. C. unde ui. uel rem illam à non domino scienter uel à pupillo emisit, quo casu præsumo sciuisse alienam, ne aliàs iuris ignorantia præsumatur contra. l. leges sacratissime. C. de legib. & quod sufficiat præsumptiue scientiam probare

40
Qui legat
rem alienam, an
præsumatur
scire leges
alienam.

41
Qui legat
rem alienam, an
præsumatur
scire leges
alienam.

bare tenet Ias. in l. cum alienam nume. 8. uel. 7. post alios, quos ipse refert. C. de lega. & glo. 2. communiter ibi approbata in l. si res obligata. ff. de lega. 1. quam communiter app. dicit Areti. in l. quod in rerum. §. i. de lega. 1. idque probat uia ratione. Nam de scientia uel ignorancia testatoris demum post mortem eius queritur quod tempore uera probatio haberi non potest, cum ea, quæ ex animo nostro pendent nisi per nostram declarationem uerè probari non possint ut & patet ad sensum, & probat glo. communiter app. in l. inter stipul. §. i. ff. de uerbo. obli. tex. cum glo. in l. licem Pomponius scribit si frumentum. §. si. ff. de rei uendi. cum ergo uera probatio haberi non possit, superest, ut præsumptiua probatione necessario contenti simus. Nec dicitur quod immo uerè probari poterat scientia testatoris per dicentes se à testatore audiuisse quod rem alienam esse sciebat, uel per scripturam manu ipsius testatoris factam in qua id testaretur. nam fateor, sed respondeo, quod raro talis probatio habetur, sed & si frequenter haberi possit, non est cur excludamus hanc coniecturam seu præsumptionem probationem, cum iuris præsumptiones sint liquidissimæ probationes. l. filium eum diffinimus. ff. quæ sunt sui uel alieni. iuris. notat in specie Ias. in l. Imperator nume. 5. eum. 7. sequen. ff. de lega. 1. quod si legatum rei alienæ fiat coniuncto, tunc cum indistincte. i. non facta differentia inter scientiam & ignorantiam testatoris ualeat legatum questio nostra tunc expedita est. Hinc infero, quod si lego simpliciter rem in qua habeo usum fructum tantumquo casu legatum regulariter non ualeat. l. uxor patris. C. de lega. ualeat tamen scientia testatoris probata ut supra conclusimus, quod tunc licet legatarius scientiam probare teneatur, sufficiat tamen illa per coniecturas probare: puta probando quod testator sciebat solum usumfructum ad se pertinere. nam tunc potius præsumam scientiam testatoris quam quod uel ius ignorauerit uel frustratoriam uoluerit facere dispositionem.

41
Legatum
rei alienæ,
quam
testator
suum puta
bat an ualeat
fauore
piæ cau
sal ar. q.

Iuxta 41 superiora queritur, quid si testator alienam rem, quam suam esse putabat, legauit ad piæ causas, an ualeat legatum? & communis opin. est, ualere. argumen. l. cum alienam rem. C. de lega. quatenus ibi dicitur tale legatum coniunctæ personæ relictum ualere, ergo multo magis si aiquæ testatoris relinquatur. arg. l. sunt personæ. ff. de religi. & argumen. l. Sancimus. C. de Sacr. Ecclesi. deinde per eundem tex. d. l. cum alienam. ibi, nisi proximè personæ uel uxori, uel alij tali datum sit, cui legaturus esset etiam si scisset alienam. nec dubium quicque uideri debet quin uerosimiliter testator procliuus esset ad fauorem piæ causæ quam ad fauorem earum personarum de quibus ibi meminerat ea lex postremò quia fauore libertatis tale legatum ualeret. l. quidam ita. §. si quis filium. ff. ad treb. l. Paulus in prin. ff. de fideicommiss. liber. libertas autem pia causa est, sicq; passim uideas leges in libertate loquentes ad reliquas causas piæ per doctores extendi. l. i. §. si. C. de communi seruo manui. ibi ad hanc pietatis causam plenè per Romanum in auth. similiter. C. ad leg. falc. & in sing. 284. tu habes quod quando. & ita in specie quod tale legatum fauore piæ causæ ualeat tenent Bal. in rep. l. i. col. 13. C. de Sacro. San. Ecclesi. Fulgosius. Paul. Cast. & Alex. in d. l. cum alienam. Cuman. Aretinus. Alex. & Ias. in l. si de quibus. §. si de euictione. ff. de leg. 1. Imol. in c. filius de testam. Rom. conf. 235. quo ad primum col. 2. & rursus in d. auth. similiter in l. o. speci. facit. c. qui abstulerit. 12. q. & c. si quis irascitur. 13. q. 2.

Contrariam partem, ut tale legatum etiam fauore piæ causæ non ualeat, tenent gl. Host. Tancredus Imol. Anto. Cardi. Panor. & reliqui in c. filius noster. de testam. Panor. in c. cum esses col. 8. eod. tit. Ias. in d. l. cum alienam col. penul. C. de lega. per d. c. filius. qui nihil ob est nec enim ibi negatur quin ualeat legatum rei alienæ in quibus casibus ualeret, de iure ciuili, uerum quate-

nus de iure ciuili hæres rem alienam à testatore legatam & possessionem tradere tenebatur legatario in satisfactionem domini illius rei id quidem ibi improbatum est, ut plenius differuimus de successi. creatione. lib. 3. §. 21. nu. 4. cum pluribus sequentibus. Quin immo adeo uerum est fauore piæ causæ tale legatum ualere, quod etiam idem esset in amico summa amicitia coniuncto ut tenent Guilielmus Cuneus Fulgosius. Paul. Cast. Alex. & Ias. in d. l. cum alienam Andr. Tiraq. de priuilegiis piæ causæ. priuileg. 66.

Et licet 42 legatum incertum regulariter non ualeat. §. incertis insti. de lega. 1. quidam referunt. ff. de iure codicil. l. si ita fuerit. ff. de rebus dubiis. ualeat tamen, si pauperibus uel Ecclesiæ relinquatur etiam sine alia demonstratione. l. id quod pauperibus & ibi glo. & Bal. in prin. & l. si quis ad declinandam & l. nulli. C. de epis. & cleri. & l. a Titio in prin. ff. de uerb. obli. & uoluit glo. in l. quidam & ibi Bart. in duobus locis. ff. de rebus dub. Ioan. Andr. in additi. Specul. tit. de instr. edicti. §. nunc uero aliqua. in addi. quæ incipit hic cōuenit questio. Bart. & omnes in l. j. C. de Sacrosan. Ecclesi. Bart. in l. pater filium. §. Tusculanus. ff. de leg. 3. & conf. 29. uiso testamento Gentilis in r. dubio, per tex. in §. si quis in nomine in auth. de Ecclesi. tit. & iterum conf. seq. testator in testamento. Bal. conf. 86. circa prædicta. lib. 5. & conf. 458. quæro utrum ualeat eo lib. 5. Angel. conf. 117. in canonica post pr. & conf. 129. bona dicti testatoris post princ. & conf. 135. Bancius Masinoli. in prin. Panor. in c. nos quidem col. ult. & in c. indicante col. 1. ubi bona glo. de testam. idem Roma. & Corn. in l. captatorias. C. de testa. milit. Fran. Areti. in l. 1. col. ult. in nono priuilegio. C. de Sacrosan. Ecclesi. Fran. Aret. in l. 1. col. pen. in secundo priuilegio piæ causæ. C. de Sacrosan. Ecclesi. & Benedict. Capra. conf. 25. cum de pluribus queratur. col. 2. & per tex. in l. si fuerit in 4. nota. ff. de rebus dubiis. Et quo casu 43 Ecclesiæ sine alia demonstratione relinquatur, sunt qui uelint Ecclesiæ matrici seu maiori relictum uideri, ita Ioan. Faber. & Angelus in §. sed ius quidem insti. de iure natu. Contrarium tamen ut parochiali Ecclesiæ ipsius testatoris tenent Bart. & alij in l. quæ conditio. §. cum ita. ff. de cond. & demonstr. Cynus. & Salic. col. 3. in l. fin. C. de Sacrosan. Ecclesi. & tradunt dd. in l. 1. eod. tit. Imol. & Anchar. in c. relatum 2. de testam. Angel. in §. si uero in auth. de non alien. rebus Ecclesi. Francus in c. cum quis uerf. cum ab eo col. fin. de sepul. lib. 6. sequitur & dicit communem opin. Ias. in l. qui insulam. ff. de uerb. obli. Abb. in c. indicante de testam. ut refert Tiraq. ubi supra priuilegio. 56. qui neutram partem eligit, sed communis opin. uera est pro qua ultra dd. facit, quia id quod uacare cepit quale ferè est in specie nostra proximiori & uiciniori accedere debet, §. præterea per alluionem. insti. de rerum. diuis. l. adeo. §. præterea. ff. de acquir. rerum domin. l. si Titio. ff. de usufruct. Nec dubium est, quin testatori uicinior esset parochialis Ecclesiæ quam ulla alia, facit, quia portio uacans coniuncto in specie potius accedit quam ad hæredem & sic ad suum genus uel uniuersitatem reuertatur, quasi maiorem similitudinem & uiciniratem cum reliqua parte habeat quam cū genere suo. §. in primo & §. pro secundo. C. de cadu. toll. dixi plenè supra libr. præcedenti in materia iuris accrescendi in 26. casu, quo cessat ius accrescendi. sic & hic Ecclesiæ matrix pro genere, parochialis uero pro specie & sic pro uiciniori habenda est. Simillimum est, quod intestatorum hæreditates prius agnatis & cognatis, & ultimo loco fisco uel rei publicæ & sic generi uel uniuersitati deferuntur §. pen. & fin. C. de cadu. toll. facit quia charitas bene ordinata incipere debet à proximiori. l. præses. C. de seruit. facit quia & in legato pauperibus relictio præferri debent proprii domicilij pauperes. Specul. de instrum. edi. §. nunc uero aliqua uerf. quid si testator. Anchar. conf. 214. Fran. col. pen. & Tiraq. ubi supra.

42
Legatum
pauperibus
uel Ecclesiæ
reli
ctum ualeat
etiam sine
alia demon
stratione.

43
Legatum
Ecclesiæ
relictum
potius par
rochiali
quam ma
trici debe
tur. ar.
dua. q.

De fideicommissaria §.xxvii.

S V M M A R I V M.

- 1 Iuramentum est legitima probatio. ardua. q.
- 2 Fideicommissio res subiecta, an iure. ff. posset alienari.
- 3 Utilitas. §. sed quia. l. fin. C. com. de lega.
- 4 Nostra alienare in tempus prohibitum an possimus.
- 5 Dominus sepe utatur alienare.
- 6 §. Sed quia extenditur decies.
- 7 Alienari potest res restitutioni subiecta ex contractu.
- 8 Dotis causa quando res subiecta restitutioni possit alienari.
- 9 Alienari an possit res subiecta restitutioni in diem incertum, uel conditionem.
- 10 Alienari an possit res per testatorem expressè alienari uetita.
- 11 Intell. l. peto. §. fratre. ff. de leg. 2.
- 12 Alienatio facta contra expressam prohibitionem testantis purificat fideicom.



POST QUAM legatorum materiam peregrinamus, consequens est ut ad singularem fideicommissam accedamus: quæ etiam in progressu successionum inuenta fuerunt ut in princ. inst. de fideicommiss. hæc. Iustinianus Imperator auctor est, qua in re princeps textus reputari solet. l. fi. C. de fideicommiss. §. fin. inst. de fideicommiss. cuius materiam plenè edocti fuimus supra de successionum creati. §. 23. fallencia. 18. & ille textus inducitur ad questionem illam, an Iuramentum sit uera probatio, an uerò non tam probatio quam probatio nis releuatio.

Iuramentum est legitima probatio ardua. q.

Et quòd Iuramentum 1. est legitima probatio, communis opin. est secundum Barba. conf. 40. col. 5. in fin. lib. 3. Alex. & Ias. in l. 3. uterque in primo not. ff. de iureiur. Boerius decis. 247. num. 8. Roma. conf. 102. Contrariam partem ut non sit probatio sed releuatio ab onere probandi, dicit communem. Decius. in rubr. de probati. num. 1. per Ias. in l. 2. §. iura re. ff. de iureiuran. nu. 7. qui plura allegat pro utraque parte. idem Ias. in l. eum qui eod. tit. Sed prior opin. uerius uidetur per tex. in l. fin. C. de fideicommiss. uerbo iudex & testis, ubi, qui faretur is contra se testis extitisse dicitur. nec dubium est quin in testibus iter probatio. l. in exercendis. C. de fi. de instr. Ad idem d. l. fin. dum ait qualis locus testibus relinquatur propria & indubitata fide relicta, fides enim eorum, quæ gesta sunt nihil aliud est quam probatio eorum, quæ gesta sunt ut. C. de edendo. l. is apud quem, dum ait ad eruendam ueritatis fidem. ad idem est tex. in §. fi. inst. de fideicommiss. hæredi. qui concor. cum d. l. ex quibus apparet confessionem iuram non solum probatio nem esse, sed etiam esse indubitatam probationem sed in iuramento litis decisorio siue illud præstitum sit, siue recusatum, non uidetur esse legitima probationis species. argumento. l. quæ sub conditione. ff. de condi. inst. Itaque si à me petebas & tibi obtuli iuramentum & iurasti, magis ex quadam concessione mea quam ex probatione tua contra me obtinebis. Quod si iurare noluisse, sed mihi maluisse iuramentum referre & iurari, non tam ex probatione mea quam ex remissione uel concessione tua uidebor obtinuisse. Item si oblata mihi oporione iuxta formam. l. manifestæ. ff. de iureiur. uolui iurare nec iuramentum referre, id, an confessionis probationi, an uerò hominis trepidationi ascribendum sit ex qualitate rerum & personarum iudex pensabit. argumento d. l. manifestæ. iuncta d. l. quæ sub conditione. ita-

que si iuram. præstitum fuit aut in fauorem iurantis & non tam probatio quam probationis releuatio erit, aut in fauorem aduersarii iurari, & tunc probatio erit etià dilucida, aut nec præstitum fuit iuram. nec relatum & tunc ex qualitate rerum & personarum pensandum sit, ne probatio, an releuatio probationis, uel trepidatio hominis sit.

Denique in hac egregia materia de fideicommissis & de rebus maioratus alienari uetitis habes tex. principem in l. fi. §. sed quia. C. commu. de leg. cuius uerba libuit inferere, quia eum sepe sum allegaturus & ex expositione ipsius, hæc materia maioratus rerumque alienari uetitarum multum aperitur & uerba ita habent.

Sed quia nostra maiestas per multos casus legataris & fideicommissariis prospexit, actionesque tam personales quam in rem & hypothecarias dedimus & in remissionis tenebrosissimus error abolitus est, & adhuc legè peruenimus; nemo itaque hæres eaque per legatū uel purè, uel sub certo die relicta sunt uel quæ restitui aliis disposita sunt, uel supposita secundum ueterem dispositionem putet esse in posterū alienanda uel pignoris, uel hypothecæ tit. assignanda, uel mancipia manu mittenda: sed sciat, hoc quod alienum est, non ei licere, ut potest sui patrimonii existens alieno iuri applicare, quia satis absurdum est & irrationabile, rem, quam in suis bonis purè non possidet, eam ad alios posse transferre uel hypothecæ pignoris uel nomine obligare uel manu mittere & alienam spem decipere.

Allegatur iste. §. sed quia in d. l. fi. C. commun. de leg. quòd 2. res subiectæ restitutioni non possunt alienari &c. Quæro ergo pro euidentia & declaratione materiarum, an de iure antiquo ante istum. §. res subiectæ restitutioni possent alienari? & sic quæro, an dispositio istius. §. sit noua, an uerò hoc etiam esset de iure antiquo quod non possent alienari? & uidetur quòd dispositio huius. §. sit noua, & per consequens quòd de iure antiquo res subiectæ restitutioni poterat alienari. Primum per istum tex. ibi secundum ueterem dispositionem & c. quasi dicat, nemo putet bona subiecta restitutioni in posterum esse alienanda secundum ueterem dispositionem. quasi dicat, licet uetus dispositio hoc permetteret, secus tamen per istam. l. & sic uidetur hic tex. expressus pro hoc. Secundò pro hoc facit. l. Marcellus. §. res quæ. ff. ad Trebel. cuius uerba sunt. res quæ ab hærede alienatæ sunt in quartam imputantur hæredi. primò considero quòd ibi erant bona subiecta restitutioni, patet, quia, ibi ille. §. est situs. in tit. ad Trebel. ubi agitur de restitutione fideicommissi, & sic de bonis restitutioni subiectis, & apertius quia ibi dicitur quòd bona alienata imputantur hæredi in quartam, cum ergo ibi agatur de detractioe quartæ, certum est quòd erat grauatus hæreditatem restituere, quia aliàs ineptè quæreretur de detractioe uel imputatione in quartam, & quia hoc est indubitatum, scilicet quòd in illo. §. essent bona restitutioni subiecta in hoc non est insistendum. Immo sic dicitur ibi quòd hæres grauatus alienauit, & subdit quòd illa bona alienata imputantur in quartam, ergo præsupponit quòd alienatio tenuit, quia si non ualuisse fideicommissarius posset ea petere ab eo in quem alienata sunt, & per consequens non imputarentur hæredi in quartam, quia non esset iustum quòd fideicommissarius reuocaret alienationem & haberet rem alienatam & quòd non solueret quartam hæredi ut declarat Paul. in d. §. res quæ. Ter tiò pro hoc facit. l. si hæres institutus. §. si hæres eod. tit. ad Trebel. ubi tex. dicit ad litteram, quòd si hæres institutus antequam hæreditatem restitueret aliquid alienauit ex hæreditate, aut seruum hæreditarium manu misit quòd non datur fideicommissario aliqua actio in hæredem, & sic præsupponit alienationem tenuisse; & sic de iure antiquo ualebat alienatio rei subiectæ restitutioni. Quartò pro ista parte facit. l. seruo. legato. §. 1. de lega. 1. ubi tex. dicit quòd hæres alienauit seruum legatarum

Fideicommissio res subiecta an iure. ff. posset alienari.

gatum & subdit quod si postea conditio legati extiterit poterit illum legatarius uendicare, ergo alienatio tenuit quia si conditio postea non sterit, non reuocaretur alienatio ut est notum. Quinto istam partem iudicio meo tenet Bart. in d. §. res quæ. dum dicit alii dicunt quod de iure antiquo indistincte ualebat alienatio, subdit, & in hoc dicunt bene, ergo aperte uult quod de iure antiquo ante istum §. res subiecta restitutioni poterat alienari. & tenendo istam partem erit magis notandus iste §. quia corrigit iura antiqua & inducit de nouo quod bona subiecta restitutioni non possunt alienari, & alienatio est nulla. Sexto pro hac parte est glossa in isto §. sed quia glossa 2. quæ allegat. l. Titius. C. ad Treb. & exponit istum tex. ut supra ego exposui.

Quarto oppositione scilicet quod etiam de iure antiquo ante istum §. sed quia alienatio non ualebat, reperio tenere Bart. hic ibi per istum tex. in uerbo secundum ueterem dispositionem, quem exponendo dicit sic, quasi dicat, quia etiam ueteres dispositiones alienationem prohibebant & c. idem tenet Angelus quia etiam exponendo istum tex. dicit sic formaliter, expone ergo hunc tex. secundum ueterem dispositionem, quæ alienari prohibebat, idem reperio tenere hic Paul. 2. col. dum dicit hic loquitur quando rogatus est restituere simpliciter quod casu tam olim quam hodie alienari non potest. & sic intelligitur tex. dum dicit secundum ueterem dispositionem uerba sunt Paul. ad litteram, idem reperio tenuisse eundem Paul. in d. §. res quæ. licet nihil penitus allegat. idem tenet Angel. ibidem. Idem tenet Alex. 3. col. ibi licet non ponderet nec alleget Angel. & Paul. in nostro §. prout supra allegaui. & ibi dicit quod ista est communis opinio. & exponit istum §. in uerbo secundum ueterem & c. prout supra positum est, & dicit quod ita de necessitate debet exponi. Pro ista parte uidetur facere tex. in l. fin. §. fin. de lega. 2. à contrario sensu, quem allegat Ioan. de Imola. in d. §. res quæ. & ibi Alex. 3. col. quem ego sic induco, dicitur ibi, quod res subiecta restitutioni potest alienari ab hærede ignorante fideicommissum, ergo à contrario sensu si hæres scilicet grauamē non ualeret alienatio: ergo bona subiecta restitutioni non poterant alienari etiam de iure antiquo prout est ille §. nisi in casu speciali, quando hæres esset ignorans, ut ibi.

Et tenendo istam partem respondeamus ad contraria & primo ad tex. nostrum secundum ueterem dispositionem & c. scilicet quæ etiam prohibebat alienari prout. dd. exponunt & sic erit tex. pro ista parte non contraria, licet mihi aliud uideatur dicendum, & quia aliter deberet exponi, scilicet secundum ueterem dispositionem supplement, quæ permittebat, sed doctores aliter exponunt ut dixi quibus standum est.

Secundo non obstat. l. Marcellus. §. res quæ. quia debet intelligi in quartam imputantur hæredi scilicet fideicommissario uolente alias secus & sic à uoluntate eius pendet, quod alienatio maneat firma uel sit nulla, & ita intelligit glossa. hic in uerbo immo uidetur. & glossa in d. §. res quæ glossa mag. & secundum, hoc erit etiam ibi tex. pro ista parte, sed quia ista solutio uidetur diuinare responderetur secundo, scilicet quod ualebat alienatio, fateor, scilicet usque ad quartam & ita loquitur ille tex. in eo autem quod supra quartam est, alienatio est nulla, ut ibi. & hic. & dicit hic Bart. & Paul. quod hæc solutio est uera ad illum tex. & idem hic Angel. & per omnes in §. res quæ. & ratio potest esse quod falcidia & Trebellianica ipso iure rescant legata & fideicommissa. l. in quantitate. l. Plautius. & l. lineam margaritarum. ff. ad l. falcidia. & ff. quorū legatorum. l. 1. §. si quis ex mortis. notatur in l. 1. C. ad l. falcid. si ergo ipso iure rescant fideicommissa, ergo est propria hæredis alienantis & non alterius, ergo ualebit alienatio respectu illius quartæ pro in diuisio quia in re propria quilibet est moderator & arbiter. l. in re manda. C. mandati. etiam in abutendo. l.

sed si lege §. consuluit. de posth. hæred. cum similibus. sed si pro diuisio esset facta alienatio, non teneret respectu illius partis, quæ ueniebat in restitutione. argumen. l. 1. 2. C. communi diuidendo. cum similibus istam rationem reperio hic per Angel. licet non alleget, quod ego dixi. & tene menti.

Tertio non obstat. l. si hæres institutus. §. si hæres. ad Trebellianicam. quia licet ibi tex. dicat quod hæres alienauit quid ex hæreditate, tamen non dicit quod alienatio ualuit, nec hoc sequitur hæres alienat subiecta restitutioni ergo alienatio tenet. Immo potius debemus inferre contrarium ut in isto §. cum similibus, & quod ibi alienatio non tenuerit, & sic fuerit alienatio de facto hic tenet Bart. uno uerbo. Idem uult hic Paul. 2. col. dum dicit illa. l. si hæres institutus. §. si hæres parum facit ad propositum si bene inspicitur, quia ibi non dicitur quod ualeat alienatio, & sic ibi alienatio fuit facta de facto non de iure & sic non contradicit. eandem solutionem & propositionem ponit Imola in d. l. Marcellus. §. res quæ. & ibi etiam Alex. 3. col. in medio. Ego etiam aliter probo alienationem ibi fuisse nullam, & dico quod ibi non dicitur non dari fideicommissario actionem in hæredem, ut ex hoc arguatur alienationem tenuisse: sed solum ibi dicitur quod non datur in hæredem ulla civilis actio, quod intelligit glossa. scilicet aquilæ uel alie similis, & ratio est, quia aquilia datur domino tantum, unde cum hæres alienauit uel rupit ante restitutum hæreditatem, & sic antequam fideicommissarius esset effectus dominus. l. facta in princ. & l. restituta. ad Trebellianicam. nec mirum quod non detur actio. l. acquilæ fideicommissario, quæ ut dixi, datur domino tantum: tamen ibi non negatur quin fideicommissarius possit agere contra hæredem, & sic impugnare & contradicere alienatione, & hoc forte est quod ibi subiicitur in tex. sed ex fideicommissaria causa erit hoc quod deperierit persequendum quod potest exponi persequendum scilicet contra hæredem ad pretium uel interesse. Sed mihi melius cogitanti hæc solutio non satisfacit, quia etiam si alienatio tenuisset de iure ut est uidere quando hæres grauatus alienauit ignoranter. l. fin. §. si de lega. 2. & in aliis de quibus sub iuriam, semper datur actio ad pretium contra hæredem ipse si fideicommissario d. l. fin. §. fin. de lega. 2. & l. quidem. §. si quis filium. ad Trebellianicam. etiam si alienet in casu fauorabili & ignoranter ut in libertate d. §. si quis filio. 2. responso. dicere ergo quod in casu d. l. si hæres institutus. §. 1. intelligatur tex. ille dum dicit persequendum scilicet contra hæredem ad pretium, esset penitus de indubitabili per supra dicta. ergo solutio non est bona. Intelligo ergo illum tex. dum dicit, sed ex fideicommissaria causa erit hoc, quod deperierit persequendum. persequendum dico, scilicet ab eo in quem alienatum est, quasi dicat, quod si hæres alienauit subiecta restitutioni cum alienatio non tenuerit de iure ut in nostro §. cum similibus poterit fideicommissarius recta uia petere alienata, & uendicare à possessoribus, cum hæres, quæ alienauit, iam non possit ea restituere, & hoc forte est quod senserat glossa. in nostro §. & in l. Marcellus. §. res quæ. quæ dicunt quod in rebus alienatis non est necessaria restitutio, quia illa desierunt esse hæredis, & quia in eis non potest fieri restitutio & intellige quod non est necessaria restitutio etiam uerbis ut per Alex. eleganter in d. l. Marcellus. §. res quæ. 3. col. ad fin. qui addit aliam glossa. in l. de fideicommissis. hæres. §. sed quia. sed contra hoc quod modo dixi, scilicet quod alienata possunt uendicari per fideicommissarium, quia in eis non potest fieri restitutio prout dicunt glossa. in nostro §. & in d. §. res quæ. uidetur. tex. in d. l. si hæres institutus. §. si hæres. in quatuor dicit, sed ex fideicommissaria causa erit hoc, quod deperierit persequendum, pondero uerbum deperierit, ergo non potest uendicari & si potest uendicari ergo non deperierit, & sic iste tex. sibi ipsi uidetur contradicere & est quedam repugnancia in uerbis. Item pro

hoc glo. ibi in uerbo deperierit, quæ dicit, deperierit, perit ergo res alienata. si ergo alienata res deperierit, ergo nullo modo potest uendicari. male ergo dicunt glo. supra dictæ & dd. quod res subiecta restitutioni si alienetur potest uendicari per fideicommissarium. & allegant. l. si hæres institutus. §. i. qui. §. ut dixi uidetur sibi ipsi contradicere & continere impossibile, istud contrarium ego solus attingo. Sed (saluo saniori iudicio) ego sic respondeo eo quod illud uerbum deperierit intelligitur respectu hæredis alienantis, quasi dicat, cum hæres alienauit bona subiecta restitutioni istud quod est alienatum etiam deperit scilicet respectu hæredis, quia iā ipse non potest restituere & ibi est persequendum ut subiicitur in tex. intelligo scilicet à possessoribus & istud est propriè quod uoluit glo. & dd. quod fideicommissarius pro rebus alienatis habet rei uendicationem contra possessorem, quia actio realis sequitur rem & possessorem. & habere rei uendicationem dico cum heres alienans desit esse dominus, & sic non potest restituere. ut dicit glo. in §. nostro. in uerbo celebrata in fin. & eadem est respon. ad glo. in d. §. si hæres. dum dicit perit, ergo res alienata. scilicet respectu hæredis quia quemadmodum ab eo non posset peti si esset perem pra eodem modo si est alienata, quia neutro casu habet facultatem restituendi. uerbum ergo deperierit positum in d. l. si hæres institutus. §. i. diuersi modè consideratum & relatum nullam inducit contrarietatem, quia si referas ad heredem alienantem nulla est contradictio si autem referas ad conuentum rei uendicatione, tunc esset secus. Sed contra prædicta ad huc uidetur tex. in d. l. si hæres institutus. §. i. in uerbo persequendum. nam actio est ius persequendi in iudicio, quod sibi debetur, insti. de actionibus. §. i. & sic uerbum persequendi. intelligitur de actione personali quia dicit quod sibi debetur, id autem quod uendicatur, non debetur nobis, sed est nostrum, & notatur in d. §. i. de action. cum similibus. male ergo dicitur in tex. in d. l. si hæres institutus. §. i. persequendum, cum intelligitur de rei uendicatione, quæ datur pro re alienata aduersus possessorem ut supra latè dictum est. ad hoc respondeo & dico quod istud uerbum actio intelligitur de actione personali. d. §. i. insti. de actionibus. tamen in d. l. si hæres institutus. est uerbum persequendum. persequutio autem comprehendit actionem personalem & etiam realem. l. actio in personam. ff. de action. & obliga. quia est uerbum generale. rectè ergo possumus dicere actio personalis est ius persequendi. d. §. i. de actio. & petitio, quæ est actio realis, est ius persequendi &c. quia ut dixi, persecutio est magis generalis in dicta ergo. l. si hæres institutus. uerbum persequendum, intelligitur de rei uendicatione, quæ datur aduersus possessorem pro re alienata & sic nihil obstat.

Tertiò contra prædicta uidetur tex. in d. l. si heres institutus. §. i. ibi. sed ex fideicommissi causa &c. quæ uerba debent exponi in actione ex testamento ut patet ex summarijs Bar. & Paul. ibi dum dicit quod pro damno dato ab herede ante restitutionem hereditatis non datur contra eum actio. l. aquilæ. sed ex testamento. pro damno ante dato post restitutionem datur actio. l. aquilæ. ex quibus uerbis clarè colliguntur duo, primum, quod ibi non loquitur de rei uendicatione, sed de actione ex testamento, & de actione. l. aquilæ in diuersis casibus ut dixi, secundum quod ibi non loquitur de actione, quæ datur contra possessorem rei alienatæ, sed de actionibus competentibus contra heredem alienantem, uel damnificantem rem subiectam restitutioni ergo male allegatur ille tex. quod pro rebus alienatis subiectis restitutioni datur fideicommissario rei uendicatio, quia ut dixi, ibi non loquitur de rei uendicatione, sed de actione ex testamento. Item non loquitur de actione, quæ datur contra possidentem rem alienatam, sed de actione competente contra heredem alienantem: posset forte dici & est bene aduertendum, quod glo. supra dictæ

scilicet in §. nostro & in l. Marcellus. §. res quæ. cautè dicunt quod in rebus subiectis restitutioni alienatis per heredem non est necessaria restitutio, quando desit esse hæres; unde non prodesset restitutio ut dicit glo. magna. in d. §. res quæ. & ad hoc bene facit. d. l. si hæres institutus. §. i. & ad hoc solummodo allegat illum tex. glo. in §. nostro in uerbo posse trāsferre in fine. & ideo Imola in d. §. res quæ & Alex. ibi. 3. col. dicunt quod illa glo. est singularis quod in rebus subiectis restitutioni alienatis non requiritur restitutio etiam ualida & addunt glo. nostram pro concordanti & aliam insti. de fideicommissi. hære. §. sed quia. quod autem pro rebus subiectis restitutioni alienatis detur rei uendicatio, hoc non probatur in d. l. si hæres institutus. §. i. ut supra dixi præcedenti col. nec ad hoc glos. allegant illum tex. sed allegant tex. in §. nostro ut patet ex glo. in d. §. res quæ. glo. magna ibi sic ergo per illam. l. alienata uendicatur &c. & loquitur de §. nostro in uerbo fin autem in fine.

Item patet ex glo. in §. sed quia insti. de fideicommissi. hære. quæ aperte dicit quod per. l. si. §. sed quia. communia de legat. est speciale ut in rebus alienatis detur fideicommissario utilis rei uendicatio ante restitutionem & hoc etiam patet ex glo. in §. nostro in uerbo celebrata ad fin. Concludendo ergo dico, quod in rebus alienatis non est necessaria restitutio etiam uerbis ut per glo. in §. nostro. & in d. §. res quæ. & ad hoc bene facit. l. si hæres institutus. §. si hæres ut supra dixi. sed quod in dictis rebus alienatis detur rei uendicatio, hoc non probatur in d. §. si hæres. nec glos. ad hoc illum allegant, nec etiam doctores. sed probatur in §. nostro allegato ad hoc per dictas glosas & in hoc refideo secundum quod non erunt in contrarium.

Quartò, non obstat. l. seruo legato. §. i. ff. de legat. i. quia ibi loquitur in legato facto sub conditione qua pendente bene ualebat alienatio de iure antiquo & etiam ualet de iure nouo per. l. nostram. §. fin autem auaritiæ & infra dicam, quo modo autem supra dicta procedit in legatis. & fideicommissis puris uel in diem certum in quibus querimus, an quemadmodum de iure nouo per istum. §. non ualet alienatio, eodem modo non ualeret de iure antiquo, in quo dicto ut supra dictum est.

Quintò non obstat decisio Bar. in l. Marcellus. §. res quæ ubi uidetur tenere contrarium. respondeo quod illa decisio non est uera, quia communiter. dd. tenent contrarium ut supra dixi, & etiam idem Bar. in §. nostro. Secundò respondeo, quod si uerba Bar. bene ponderentur non contradicunt. nam Bar. ibi dicit alii dicunt quod de iure antiquo indistinctè ualebat ut hic, deinde subdit, sed hodie est immutatum per iura. C. quia si subiacet purè non ualet alienatio si sub conditione sic, communia de legatis. l. si. §. sed quia. deinde subiicit, & in hoc dicunt bene. si enim hæc uerba referas ad præcedentia ibi indistinctè ualebat &c. facit contra prædicta, si autem ad proxima, pro ut debet referri in dubio, tunc non obstat nec erit contrarius ei, quod dixit in §. nostro.

Sextò non obstat in §. nostro glo. 2. quæ allegat. l. Titius. ad trebellia. quia ista gl. non dicit uerum ut hic per Angelum. & Paulum & idem sentit Bar. nec obstat. l. Titius allegata per glo. quia loquitur in casu nimis diuerso, ut patebit ex infra dicendis.

Septimò & ultimò 3 non obstat alia glo. in §. nostro in uerbo posse transferre & glo. in d. §. res quæ. dum dicit quod iste. §. corrigit illa iura antiqua, & sic uolunt quod de iure antiquo esset permissa alienatio; quia illæ glosæ in ista solutione non tuerentur per. dd. ut patet ex supra dictis & per Alex. in d. §. res quæ. 3. col. quæ dicit quod communiter doctores tenent contrarium. Et per hæc concludo, quod ne dum de iure nouo per istum §. sed etiam de iure antiquo erat prohibita alienatio rei subiectæ restitutioni purè uel in diem certum, & si alienabatur alienatio erat nulla.

Supposito

3
Utilitas
§. sed quia
l. si. C. com.
de lega.

Supposito ergo pro uero quod res subiecta restitutioni pure uel in diem certam non poterat alienari etiam ante istam. l. per supra dicta, quæritur, quid addat iste §. ad iura uetera, cum idem esset statutum per iura antiqua? Respondeo ut hic per Paul. l. 2. oppositione, qui magistraliter loquitur ad quem te remitto, & addo unum uerbum per Alex. in. l. Marcellus. §. res quæ. 3. col. ibi ad de bene unum &c. quibus ego addo quod per istum. §. res subiecta restitutioni alienata per hæredem potest uēdicari per fideicommissarium & ante restitutionem, ut est casus singularis hic in. §. sin autem in fi. in uerbo uēdicare. & de his aliqua supra dixi. & quod hoc nouiter inducatur per istum. §. allego glo. expressam in. d. l. Marcellus. §. res quæ glo. magna ibi, sic ergo per illam. l. alienata uēdicantur &c. ad idem est glo. hic in uerbo celebrata. ibi, nam hodie habet etiam prius si est pure rogatus &c. Pondero hodie, & sic per istum. §. Præterea iste. §. clarius & apertius probat omnes modos alienationis ibi alienanda uel pignoris uel hypothecæ titulo assignanda uel mancipia manumittenda &c. quod nota specificatur per. l. antiquas. fateor tamen quod prohibita alienatione per testatorem omnia ista comprehenduntur. l. si. cum similibus. C. de rebus alie. non alienan. sed illud in prohibitione expressa, iste autem. §. loquitur in tacita, scilicet, quando est subiecta restitutioni comprehenduntur tamen omnia supra dicta, quia cum prohibitione tacita testatoris concurrat hic expressa prohibitio legis. Præterea iste. §. ponit rationes huius prohibitionis legalis ibi sed sciat &c. quæ rationes non ita ponuntur per alias leges.

Modo contra istum. §. in prima parte oppono dupliciter. Primo quod iste. §. sit de indubitabili, quod probō sic, quando legatum est purum, dominium acquiritur legatario a morte testatoris. l. a Titio. ff. de furtis. & ff. de lega. 2. l. cum pater. §. furdo & uerè ab adita hæreditate. l. si tibi homo. §. cum seruus de lega. i. cum similibus, si ergo legatarius est dominus, quia duo domini eiusdem rei esse non possunt in solidum eodē tempore. l. ficut certo. §. si duobus. uel huiusmodi. ff. commod. cum ergo hæres non sit dominus rei legatæ, cui dubium quod non possit alienare nec dominium transferre, quia traditio non plus transfert &c. l. traditio de acquir. rerū domin. & ff. de regu. iuris. l. nemo plus iuris. & quia nemo dat quod non habet. c. Daibertum. 2. q. 7. c. cura de iure patron. cū similibus & notatur plenè in. c. Odoardus de solu. Præterea iste hæres non habet aliquid ius in re pure legatæ, ut dictum est, ergo non potest eam alteri obligare. C. si res alii pigno. dat. sit. per totum. ergo iste tex. qui dicit quod non potest pignoris uel hypothecæ. tit. assignare, non continet aliquid dubium. Præterea ille, qui non est dominus non potest manumittere. C. de his qui a non domino manumittuntur. per totum. cum ergo hæres non sit dominus serui pure legatati quia statim acquiritur legatario, ut dictum est, ergo indubitanter est uerum, quod dicitur in. §. nostro ibi uel mancipia manumittenda &c. uidetur ergo quod iste §. non seruiat de aliquo dubio contra. l. quod Labeo. ff. de Carbonia. edito. cum similibus. & confirmatur, quia licet traditionibus dominia rerum nobis acquiruntur. l. traditionibus cum similibus. C. de pact. tamen intelligitur traditionibus scilicet factis a domino ut ibi notatur sed in nostro. §. non fuit facta ergo &c. Præterea 4 etiam ille, qui est dominus de presenti non potest dispo-
4 *Nōstra*
alienare in
tēpus pro
hibitum an
possimus.
 nere de re propria, quando dispositionem confert in tēpus prohibitum. l. quod sponsa. C. de dona. ante nupti. l. in tempus de heredi. insti. hinc dubitatur, an Papa possit sibi eligere successorem, & uidetur quod non, quia confert dispositionem in tempus prohibitum, scilicet post mortem suam quando non est futurus Iudex nec dominus, ut notatur in. c. Apostolica. §. his quæ fiunt. c. omnibus. 8. q. i. per Abbatem & alios in Rubr. de testam. Hinc uidetur, quod de rigore iuris nemo possit testari

de bonis suis, quia confert dispositionem in tempus quo non est futurus dominus, scilicet post mortem suam, quo tempore confirmatur testamentum. c. cum Marthæ de celebra. missarum. l. i. de Sacro sanct. E. ccle. si ergo dominus de presenti non potest dispo-
5 *Dominus*
sæpe ucta
tur aliena-
re.
 nere de re propria conferendo in tempus prohibitum uel quando non est futurus dominus, ergo a fortiori ille, qui non est dominus. semper dicitur tempus prohibitum a principio & ex post facto, quia mittit falcem in messē alienam contra id quod præcipit dominus per Moysen. c. Ecclesiæ 13. q. 2. c. scriptum. 6. q. 3. cum similibus. ergo hæres qui non est dominus rei pure legatæ indubitanter non potest de ea dispo-
6
 nere, & sic iste. §. disponit de re indubitabili. pro solutione huius contrarij est aduertendum quod ille, qui uendit aliquam rem tenetur ad interessæ ratione euictionis. l. non dubitatur. cum similibus. C. de euictio. modò dico sic, quod in casu huius. §. quando hæres alienat rem subiectam restitutioni pure alienatio non ualet in præiudicium fideicommissarii, quia cum hæres non sit dominus non potuit dominium transferri. & sic fateor contrarium, quod ad translationem domini. & quod ad hoc iste. §. non habet dubium. & isto casu procedant quæ in contrario allegauimus: tamen uidebatur quod iste hæres alienans teneretur ad tradendam possessionem, & si non traderet tenetur ad interesse. Item de euictione si res esset euicta, ut modò dixi per l. i. de action. empti. & l. non dubitatur. de euictio. tamen dico quod in casu nostri. §. non solum non ualet alienatio quod ad translationem domini, de quo non est dubium, Immo cum sit per istam. l. prohibita etiam non ualet in præiudicium alienantis ut teneatur ad tradendam rem uel ad interessæ, sed solum tenetur ad restitutionem pretij. §. eum emptor infra ista. l. Si autem alienatio non esset prohibita per. l. bene ualeret in præiudiciū uendentis ut teneatur ad tradendum item ad interessæ si non tradatur uel si euincatur, ita colligo ex uerbis Paul. hic. i. oppositione licet nihil allegat de his, quæ supra allegauimus. Item isto casu secundum eum, etiam cum alienatio sit per. l. prohibita, non ualet uenditio ipso iure nec ex ea tribuitur titulus emptori. unde etiam si sit bonæ fidei non potest usu capere uel præscribere ut in fin. huius. §. quia in præscriptione requiritur titulus. l. nullo. C. de rei uendi, sed iste. §. annullat titulum ergo &c. Et per ista, quæ sunt notata percipies quam dubitationem afferat iste. §. in rebus pure subiectis restitutioni. extra casum uero huius. §. quando non esset prohibita alienatio per. l. saltem ualeret ad tribuendum titulum & conditionem usu capiendi uel præscribendi si emptor esset bonæ fidei. ut in titulo de usucapionibus. Dixi supra quod iste. §. non habebat dubium in re subiecta restitutioni pure, & solum ut supra uidisti, immo uidetur quod in re subiecta restitutioni in diem certum ante euentum diei non transfertur dominium in legatarium. l. Sempronius Attalus. de usufruc. legato, ratio est, quia translatio domini est exequutio legati secundum Dynum. in. l. si seruum. §. sequitur de uerborū obliga. & Bal. hic in prin. quæ 5 exequutio non potest fieri dilatione pendente & sic ante euentum diei si ergo dominium non est interim legatarii & per consequens est hæredis uidetur quod alienando ipsum possit transferre saltem usque ad euentum diei. l. traditionibus. C. de pactis. cum simili. Solutio est, quod contrarium procederet si alienatio non esset per. l. prohibita. tamen quia in casu nostro est prohibita per. l. ideo etiā si sit dominus alienans, non potest dominium transferre. l. quemadmodum. C. de agri. & cens. ita etiam Bald. hic in principio, & Paul. 2. oppositione, quod confirmo, quia minor etiam si sit dominus non potest transferre dominium rei suæ, ratio est, quia. l. prohibet, toto tit. C. de prædijs minorum. ff. de rebus eorum. 2. quia maritus etiam si sit dominus fundi dotalis constante matrimonio, tamen si alienet nō transfert dominium quia
 Z z iij 1 Iulij.

1. Iulia fundi dotalis prohibet alienationem. ff. de fundo dotali. per totum insti. quibus alienare licet in prin. 3. quia licet prodigus sit dominus suorum bonorum. tamen non alienat. quia l. prohibet. l. i. in princ. ff. de curato. furio. notatur insti. de rerum diuis. §. per traditionem. 4. per l. 2. C. de usucap. pro emp. 5. per l. si creditor. §. si de distrac. pignorum. quem allegat Bal. hic in princ. quia quarundam rerum dominium habemus sed alienandi potestatem non habemus secundum eum. 6. & ultimo facit. quia testator quamquam rei suae sit dominus pleno iure. tamen non potest dispensare contra legum auctoritatem. ff. ad l. falcidiam. l. seruus & Augerius. ff. de leg. 2. l. codicillis. §. si. ff. de oper. libert. l. cerdonem. quod enim ad meram legum auctoritatem attinet seruari necesse est. l. prospexit. ff. qui & a quibus. uerba sunt Bal. C. si quis. ali. testa. super Rub. 6. col. ubi etiam allegat alia iura. quae conferunt in proposito. licet ergo haeres sit dominus rei subiectae restitutioni in diem certam. non tamen sequitur quod potest interim alienare. quia haec l. prohibet alienationem. & sic cessat contrarium: & eadem ratione idem erit dicendum in fideicommissio uniuersali relicto in diem certam. quia licet haeres interim sit dominus. non potest alienare ut in nostro. §. qui etiam loquitur in fideicommissio uniuersali immo etiam si esset fideicommissum uniuersale purum. nihilominus dominum est penes haerem ante restitutionem. l. facta in prin. ad trebelliam. ut hic.

6
§. sed quia
extenditur
decies.

Habes ex praedictis 6 regulam quod res subiecta restitutioni pure uel in diem certam non potest alienari. rationes ponuntur in tex. ibi quod alienum est &c. & ibi quia satis absurdum. extendit ne dum quando est subiecta per uiam legati. sed etiam per uiam fideicommissi. ibi uel quae restitui &c. 2. ne dum quando legatum uel fideicommissum est particulare. sed etiam uniuersale: ita intelligitur ibi uel quae restitui. 3. procedit siue grauamen sit per obliquum. siue per directum. ut ibi. uel substitutione. quae intelligitur in substitutione fideicommissaria & sic obliqua. & etiam in uulgari ut infra dicam. 4. procedit haec regula ne dum de iure. C. sed etiam hoc procedebat de iure antiquo digestorum ut supra late dixi. 5. in tantum procedit quod alienatio non ualet in praedictum fideicommissarii sed nec etiam in praedictum alienantis. quia non tenebitur ad interesse nec ad tradendam rem nec ad interesse ratione cuiusmodi. sed solum ad restitutionem pretii per §. emptor infra ista. l. & hoc quia est alienatio prohibita per l. ita tenet hic Paul. i. oppos. ut supra dixi. 6. quod adeo est nulla ista alienatio quod ex ea non tribuitur titulus emptori. unde etiam si sit bonae fidei non potest usu capere uel praescribere. ut in si. huius. §. ibi. quod similiter &c. & Paul. hic eadem. i. oppos. ut supra dixi. 7. hoc extendit ut procedat etiam quando grauatus est dominus rei. quam alienat ut est uidere in legato in diem certum. quia die pendente haeres est dominus illius rei. l. Sempronius de usufruct. lega. & in fideicommissio uniuersali etiam pure relicto cuius dominus est haeres ante restitutionem. l. finali. & l. restituta. ad trebelliam. nam etiam in casibus alienatio est nullius momenti. quia l. prohibet. ita colligo ex uerbis Bald. hic in prin. & per Paul. 2. oppositione. ubi dixi. Si autem esset legatum purum non esset tanta dubitatio. cum in continenti a morte defuncti fidei & ab adita hereditate uere transferatur dominium in legatarium. l. a Titio. de furtis. & l. si tibi homo. §. cum seruus. deleg. i. cum similibus. & sic uidebatur indubiatum quod haeres non posset alienare. cum non esset dominus: tamen ad huc ista. l. est maximus effectus etiam in isto casu cum alienatio non ualet etiam in praedictum alienantis ut modo dixi: nec ex ea tribuitur conditio usu capiendi.

8. Extendo ne dum quando haeres est grauatus restituere pure uel in diem certam breuem. sed etiam si post plures annos dummodo sit dies certa. nam etiam isto ca-

su interim non potest alienare. unde etiam si post quinquaginta annos esset grauatus restituere. quia dies est certa non posset interim alienare. ita dicit hic Bal. i. oppositione. nihil allegans. tamen puto indubiatum. quia omnes rationes. quae militant quando dies est breuis ut ibi. quod alienum est &c. & ibi quia satis abunde &c. & quia est facta contra prohibitionem. l. omnes militant etiam isto casu ut est notum ergo &c.

9. Extendo ut in tantum haec alienatio infringatur & sit nullius momenti scilicet ut petitio hereditatis detur contra talem taliter possidentem ut in auth. contra rogatus & ibi Bal. ad fi. C. ad trebell. & per Alex. in additio. ad Bart. in princ. huius. §. regulariter autem petitio hereditatis non datur contra titulo possidentem. l. regulariter. ff. de peti. haered. sed in casu huius. §. bene dabitur contra possidentem taliter. quia iste titulus habetur pro non titulo ut in §. nostro ad fi. ubi dicitur quod non potest praescribi taliter & quod datur uendicatio fideicommissario contra possidentem. &c. & nota praedictas extensiones. quia ego solus recolligo. 10. extensionem colligo hic per Ias. i. notabili quem uide. 11. colligo ex text. hic in uerbo uel mancipia manumittenda &c.

Limitatur autem praedicta regula multipliciter per Alex. in l. Marcellus. §. res quae. ubi colliges. 7. uel. 8. limitationes. 1. 2. 3. col. quod uide hic Paul. 2. col. per totum ex cuius uerbis colligo quinde limitationes. uel sex. item limito ut haec regula non procedat in bonis subiectis restitutioni per substitutionem pupillarem. Nam illa substitutione non obstante poterunt alienari secundum Ange. & Imol. in l. Marcellus. §. res q. & ibi notabiliter Alex. ultima. col. qui ponit rationem. Plures alias limitationes uide per Ias. in auth. res quae. C. com. de lega. 1. 2. 3. col. inter ceteras nota illam scilicet quod haec regula procedit quando res est subiecta restitutioni ex ultima uoluntate. ut hic cum similibus. secus 7 si ex contractu uel actu inter uiuos: nam tunc bene poterat alienari. ita probatur in l. & si dotis. C. de iure doti. & per illam. l. hoc tenet Bart. & Bal. in fin. idem probatur in l. 1. & fin. C. de seruo pig. da. manu. & in l. dotalem. ff. soluto matrimo. & in l. seruum dotalem. ff. de manumissio. idem simpliciter tenet Ias. in §. nostro. allegans Bart. & Bal. in d. l. & si dotis. circa quod puto aduertendum. nam uidetur quod in d. l. & si dotis cum aliis. quae supra allegauimus sit speciale. quia concurrunt multa primo quia maritus ibi est dominus illius rei dotalis. i. serui. item ibi est fauor libertatis. item quia ibi maritus est soluendo & sic non praedicitur uxori ut notatur. in d. l. & si dotis. & est tex. in d. l. seruum dotalem. de manumissio. & in l. 2. de seruo pig. da. manu. Item pro hoc pondero quaedam uerba Bart. in l. quidam ita. §. si quis filium. ad Trebelliam. qui dicit quod in casibus in quibus tenet alienatio rei subiectae restitutioni. multo magis manumissio; & sic uult quod minor dubitatio est in manumissione serui quam in aliis rebus non ergo sequitur ualet manumissio ut d. l. & si dotis. cum similibus. ergo & alienatio aliarum rerum licet conuerso ualeret argu. secundum Bart. in d. §. si quis filium. uidetur ergo quod per argum. a speciali d. l. & si dotis cum similibus esset contrarium dicendum scilicet quod regulariter res subiecta restitutioni ex contractu non posset alienari. sed pro corroboracione. d. limitationis allego Paul. in auth. res quae. in prin. infra eo. qui ad literam hoc dicit scilicet quod haec iura intelligantur in re subiecta restitutioni ex ultima uoluntate. secus si ex contractu. nihil tamen penitus allegat. idem tenet Bal. in l. dotalem. ff. solut. matrimo. per illum tex. pro hoc facit. l. si socius. ff. si cert. peratur. & ibi Paul. & expressius per Angel. & idem notabiliter ibi Ias. in fin. & addo quod idem tenet Ias. in l. cum quid 2. lectura. 2. col. ff. si cert. peratur. facit optimè. l. quotiens. C. de rei uendi. ubi quis uendit rem & sic tenetur eam tradere & per consequens subiaceat traditio

7
Alienari
potest res
restitutioni
subiecta
ex contra
fin.

8
Dotis cau-
sa quando
res subie-
cta restitu-
tioni possit
alienari.

ni uel restitutioni, & tamen si uendit eam alteri & tradidit transfert dominium in secundum & sic ualet alienatio, ergo res subiecta restitutioni ex contractu, potest alienari: facit. l. quæ tibi. C. de hæc. uel acti. uendi. cum similibus. addo Ias. qui idem tenet in auth. res quæ. 2. col. in fin. infra eodem. item pro hoc ego facio istam rationem, Nam & habeo quod etiam quando expressè est prohibita alienatio per contractum, etiam tunc potest res alienari & transfertur dominium non obstante prohibitione expressa de non alienando: si ergo res prohibita alienari per contractum & expressè potest nihilominus alienari, ergo a fortiori quando tacite est prohibita alienari puta quia subiaceret restitutioni & ista ratio optimè concludit. concludo ergo quod res subiecta restitutioni ex contractu bene potest alienari. Sed contra hoc ego nouiter oppono de glo. in l. in illa. C. de iure dotium ubi est glo. singularis, quod prohibitio alienationis inter uiuos operatur ut etiam ex causa dotis non possit alienari etiam simpliciter, & tamen res subiecta restitutioni ex ultima uoluntate, quæ alias alienari non potest, potest tamen alienari ex causa dotis. auth. res quæ. infra eod. secus tamen si est subiecta restitutioni ex contractu, quia etiam in causam dotis non potest alienari per d. glo. in l. nulla. ergo sequitur qd prohibitio alienationis inter uiuos plus operatur quam si fiat in ultima uoluntate & per consequens res subiecta restitutioni ex contractu non deberet posse alienari, & multò minus quàm si ex ultima uoluntate. & sic cōtra prædictam limitationem. Pro solutione ego dico quod id, quod dixi, quod res subiecta restitutioni ex contractu, quæ non deberet posse alienari per contractum, potest nihilominus alienari iuxta notata in d. l. ea lege. cum similibus. procedit quando prohibitio alienationis, inter uiuos tacita uel expressa non impedit translationem domini, pro ut est regulariter. ut notatur in d. l. ea lege. scilicet ut tunc possit alienari non obstante prohibitione, secus quando prohibitio inter uiuos est talis, quæ impedit translationem domini, ut est incertis casibus notatis in d. l. ea lege. & in l. si creditor. §. fin. ff. de dist. pigno. nam tunc etiam ex causa dotis non poterit alienari, & ita debet intelligi glo. in d. l. nulla. & quod sic debeat intelligi pondero ibi. Bal. ad fin. qui clare hoc dicit & etiam ibi Alex. in additionibus. ad idem allego Ias. in auth. res quæ. pen. char. 1. col. & ult. charta 2. col. & idem Ias. in l. cū quid. si certum petatur 2. lectura 2. col. in prin. ratio diuersitatis potest esse, quia isto casu concurrunt consensus prohibentis & etiam recipientis secus in prohibitione ultimæ uoluntatis ubi non concurrunt consensus utriusque sed testatoris tantum. argum. notatorum in l. cum te. C. de dona. ante nupti. & in l. si uxor. C. de condi. infer. & pro hoc facit ratio inconuincibilis, quia scilicet si illa glo. in d. l. nulla intelligeretur in casu quo dominium possit transferri, quod est regulariter, ut dixi, rediculum esset querere, an possit alienari ex causa dotis cum etiam ex aliis causis non priuilegiatis posset alienari; & sic in causa dotis non esset dubium, debet ergo intelligi illa glo. quando est talis prohibitio, quæ impedit alienationem. & ita teneo & puto uerissimum. & istud contrarium non reperio tactum, & sic concludo d. limitationem esse ueram. Nec obest quod dixi, quod hoc non bene probatur in d. l. & si dotis. C. de iure dotium. cum similibus. immo quod uideatur dicendū contrariū arg. à speciali illius legis, quia respondeo quod Bart. & Bal. ibi hoc tenent expressè & hoc est quod ego allego, quia autem hoc bene probatur per illam. l. non inuito, quæ satis bene hoc probatur per alias leges, scilicet per l. quotiens. C. de rei uendica. & per alia, quæ supra allegaui, & sic non est necessariò insitendum, an hoc probatur per d. l. & si dotis. licet consueuerit dici quod doctrina doctorum est intelligenda secundum iura, quæ al legant secundum Bart. in l. non solum. §. si liberationis, de libera. lega. cum similibus, quia illud quando dubita-

tur de ueritate decisionis uel doctrinæ, quod non est in nostro casu. uel aliter & 2. dico quod decisio Bart. & doctor. probatur in d. l. & si dotis. argum. a fortiori pro cuius intelligentia præmitto, quod in rebus subiectis restitutioni facilius permittitur alienatio quàm manumissio, patet, quia seruus sub conditione legato potest conditione pendente alienari. l. seruo legato. §. 1. de lega. 1. l. si fundum. ff. de condi. & demostra. & generaliter res subiecta restitutioni sub conditione potest alienari conditione pendente de iure antiquo. l. generaliter. §. quotiens. de fideicommiss. liberta. & l. si is cui. §. fin. quemad. seruit. admit. notatur plenè in l. plerumque de regu. iur. & etiam de iure nouo per §. fin. autem. infra ista. l. & ibi glo. & ita communiter tenetur, & tamen habeo quod si seruus sub conditione legatur non potest manumitti conditione pendente. l. seruus. ff. de manu. l. generaliter. §. 1. ff. qui & à quibus. ratio est, quia cū libertas difficilior reuocetur quàm alia res, ita difficilior præstat. ita dicit glo. in d. l. plerumque de regul. iuris. & in auth. de restitutione & ea quæ pa. §. j. per glo. facit. l. ne causas. C. de appella. patet ergo quod in rebus subiectis restitutioni difficilior permittitur manumissio quàm alienatio aliarum rerum. Sed dicitur in l. & si dotis. C. de iure dotio, quod seruus subiectus restitutioni ex contractu potest manumitti, ergo a fortiori alia res subiecta restitutioni ex contractu poterit alienari, quia facilius. permittitur alienatio quàm manumissio ut dixi, & probauit: & sic determinatio Bart. probatur a fortiori in d. l. & si dotis, cum ergo permittatur manumissio, ergo a fortiori & indubitanter alienatio aliarum rerum subiectarum restitutioni; & est noua consideratio. & si insites & dicas quod immo in rebus subiectis restitutioni ex contractu difficilior permittitur alienatio quàm manumissio, patet, quia res dotales sunt subiectæ restitutioni ex contractu & in eis est prohibita alienatio. ut per totum. ff. de fundo dotali. tamen potest seruus dotalis manumitti d. l. & si dotis. & sic facilius permittitur manumissio & per consequens non sequitur, potest seruus manumitti subiectus restitutioni ex contractu ut in d. l. & si dotis. ergo poterunt & alia res alienari. & sic decisio Bart. non probatur per d. l. & si dotis. quia respondeo quod in rebus dotalibus est ideo, quia non solum res dotales sunt subiectæ restitutioni ex contractu immo etiam ultra hoc sunt prohibita expressè per l. alienari. à qua prohibitionem expressa excipitur casus libertatis, Sin autem res esset subiecta restitutioni tantum & l. ultra non procederet prohibendo alienationem, dico quod tunc facilius permittitur alienatio quàm manumissio iam dicta ratione, scilicet quod difficilior reuocatur libertas quàm alia res, & sic cum per d. l. & si dotis. permittatur manumissio rei subiectæ restitutioni ex contractu in qua erat maior dubitatio a fortiori permittetur alienatio aliarum rerum, ut sæpe dictum est.

Prædicta 9 omnia procedunt in re subiecta restitutioni purè uel in diem certā, licet incidenter aliqua sint dicta de subiecta restitutioni in diem incertum uel sub conditione: modo ergo principaliter queritur, an res subiecta restitutioni sub conditione uel in diem incertum possit alienari? in quo breuiter dico sic, quod de iure antiquo bene poterat alienari conditione uel die pendente. tex. est in l. generaliter. §. quotiens de fideicommiss. liberta. & in l. si is cui. §. fin. quemadmodum seruit. amit. in l. seruo legato. §. 1. de leg. 1. probatur in l. Marcellus. §. res quæ. ad trebellia. est tex. in l. si fundum. ff. de condi. & demonst. est glo. magna in l. plerumque. de regul. iur. ad fin. tituli. Quid autem de iure. C. dic quod respondit tex. in l. nostra. §. fin. autem. qui tex. consulit grauato ut non alienet ratione de qua in tex. si ergo contrarium faciat, non facit contra prohibitionem. l. sed contra consilium, & sic alienatio non est nulla, secus quando est subiecta purè uel in diem certam, quia tunc. l. pro habet expressè alienationem, unde faciens contrarium facit

9
Alienari
an possit
res subie-
cta restitu-
tioni in diē
incertum,
uel condi-
tionem.

cit contra præceptū. l. & prohibitionem: & ideo alienatio statim est nulla, ut in princ. huius. §. ut declarat hic Paul. 2. col. in fin. Quid autem sit de iure authen. per auth. res quæ dicunt quidam quod per istam auth. alienatio est nulla, ne dum quando est subiecta restitutioni purè uel in diem certam de quo non est dubium ut hoc. §. in prin. sed etiam quando sub conditione uel die incerta. hoc tenet glo. in §. nostro. & in l. Marcellus. §. res quæ. ad trebellian. & in l. seruo legato. §. 1. de leg. 1. & in d. l. plerumque de regul. iuris. & in l. si fundum de cond. & demotr.

Contrarium tenet glo. in auth. de restitu. & ea quæ pari §. i. & in l. cum pater. §. libertis de lega. 2. & ista ultimæ communiter tenentur secundum Bar. in d. l. seruo legato. §. i. & ibi per. dd. & per Bar. hic & per Paul. & alios, in l. Marcellus. §. res quæ. & ibi Alex. 3. col. ad fi. Ex quo inferitur ad quæstionem de qua per Bar. hic & ad alia de qua per eum in d. l. seruo legato. §. i. sed tunc quæritur cum de iure digestorum & c. alienatio ualeat pendente die uel conditione, quid est ergo quod addit iste. §. fin. autem ad iura antiqua? respondeo ut hic notabiliter per Paul. 3. col. ad quem te remitto & per eum in d. l. Marcellus. §. res quæ. & ibi aliquid per Alex. 3. col. post medium, sed contra uideretur quod immo etiam de iure ueteri statim alienatio sit nulla, etiam conditione pendente. l. cum pater. §. libertis de lega. 2. respondeo, quia ibi fuit alienatio expressè prohibita per testatorem, unde licet conditione pendente esset prohibitio legis, succedit prohibitio testatoris, quæ habetur pro lege. §. disponat, & sic reddit alienationem nullam, secus quando prohibitio testatoris est tacita, ut quia est subiecta restitutioni, ut in nostro casu. & de hoc est glo. notabilis in d. §. libertis. & ibi per. dd. & declarat hic Paul. 3. col. Concludendo ergo dico quod quando res est subiecta restitutioni sub conditione uel in diem incertam alienatio ualeat conditione pendente, siue loquimur de iure digestorum siue de iure. C. siue de iure Authenticorum per iura quæ supra allegaui. sed adueniente conditione retractatur. fallit in l. cum pater. §. libertis, & ibi notatur. nam ibi alienatio ab initio est nulla, ut modò dixi. Item fallit in seruo subiecto restitutioni sub conditione nam etiam conditione pendente non potest manumitti. l. generaliter. §. fin. ff. qui & à quibus. cum similibus, ratione de qua ibi. 3. fallit eadem ratione in fundo legato sub conditione, quem conditione pendente hæres non potest facere religiosum, quia postea conditione existente non posset redire ad humanum usum. ita dicit Paul. in l. si fundum. ff. de condi. & demotr. & est tex. in l. si locus. ff. de religio. & glo. in l. generaliter. §. i. ff. qui & à quibus.

Prædicta omnia procedunt quado res est alienari prohibita tacite, ut quia est subiecta restitutioni, quo casu aut subiacet purè uel in diem certam & alienatio est nulla à principio, aut sub conditione uel in diem incertam, & tunc ualeat à principio, sed resoluitur conditione existente ut in §. nostro & supra latè dictum est.

Quid 10 autem si testator rem subiectam restitutioni prohibuit expressè alienari, an tunc alienatio sit nulla, uel quid iuris? Et ista est alia materia de per se, in quo casu ego sic procedo, & dico quod quando res expressè est prohibita alienari, aut est subiecta restitutioni purè uel in diem certam, & isto casu teneo indubitèter quod alienatio ab initio est nulla ipso iure, hoc patet aperte, nam, quando est subiecta restitutioni purè uel in diem certam alienatio est nulla à principio etiam si non sit expressè prohibita alienari, ut in §. nostro in prin. ergo à fortiori si est subiecta restitutioni purè & est expressè alienari prohibita, & in hoc non cadit responsum. 2. & aperte, quando res est subiecta restitutioni sub conditione si sit expressè alienari prohibita, alienatio est nulla à prin. propter expressam prohibitionem, ut statim dicam ergo à fortiori quando subiacet

restitutioni purè & est expressè prohibita alienari: & isto casu dico, quod alienatio est nulla, etiam à principi, propter expressam prohibitionem tex. est, qui allegatur quotidie cum glo. singulari, ibi in l. cum pater. §. libertis de lega. 2. & ibi Paul. & probatur in l. peto. §. fratre eo. tit. & ibi Paul. & dd. & Paul. hic. 3. col. in medio per illum tex. & Paul. in l. seruo legato. §. i. de lega. 1. & ibi dicit quod glo. quæ est in d. §. libertis. non est alibi. idem Paulus in l. filium familias. §. diui. de lega. 3. col. i. & ibi etiam allegat. d. glo. & est uera conclusio.

Sed contra 11 hoc nouiter ego oppono de text. in d. l. peto. §. fratre de lega. 2. & præmitto pro euidencia quod ibi res fuit prohibita alienari expresse, ibi, petit ne domus alienaretur & c. Item ibi fuit grauatus ut relinqueret in familia post mortem suam & sic post diem incertum, qui æquiparatur conditioni. l. dies incertus de condi. & demotr. & in l. nostra. §. fin. autem. & sic loquitur in re expressa prohibita alienari & restituenda sub conditione uel in diem certam, ut est in casu de quo agimus. Item præmitto quod alienatio dicitur omnis actus per quem dominium transfertur. l. i. C. de fundo dota. modò arguo sic, dicitur in d. §. fratre quod hæres prohibitus alienare alienauit domum, ergo transtulit dominium. d. l. i. de fundo dota. si transtulit dominium ergo alienatio non est nulla, malè ergo dicitur, in l. cum pater. §. libertis. cum glo. & supra dixi quod quado res est prohibita expresse alienari alienatio est nulla ab ipso principio, & ad istud contrarium ego respondeo quod tex. in d. §. fratre qui dicit quod hæres domum alienauit, debet intelligi de alienatione de facto, non de iure, & sic nihil transtulit & per consequens contrarium non obstat & sic etiam. dd. exponunt. tex. in l. si hæres institutus. §. i. in uerbo alienauit ad trebellian. qui loquitur in ista materia ut per Alex. in l. Marcellus. §. res quæ. 3. col. eo. tit. & alibi sepe. quod autem in d. §. fratre alienatio sit de facto, & sic nulla, patet aperte, quia quando alienatio sit contra prohibitionem. l. est nulla à principio ut in §. nostro ergo idem quando contra prohibitionem testatoris, ut fuit in d. §. fratre. ut in auth. de nupt. §. disponat. & ita arguit Paul. de Castro. in §. nostro. 3. col. licet non tangat istud contrarium. Præterea quod ibi alienatio sit nulla, patet, per uerba, quæ ibi sequuntur, omnes fideicommissum petent. & ibi. dd. petent, exponunt scilicet statim, ut ibi per Paul. & alios si ergo non obstante alienatione petunt fideicommissum statim, ergo alienatio fuit de facto & sic nulla. nam si ualisset non posset fideicommissum peti, quia quod legitime factum est & c. & quia id quod nostrum & c.

Vel saltem non posset petere uiuo alienante, sed eo mortuo demum. argum. l. peto. §. prædium. de lega. 2. uel 2. principaliter soluo quod illud, quod dicitur alienatio est omnis actus per quem dominium transfertur, intelligitur propriè sumpto uocabulo. & ita intelligitur ibi per Bal. & glo. & dd. in l. si. C. de rebus alie. non alie. & in §. fratre. loquitur de alienatione non propriè sumpta per ea, quæ modò dixi. Vel. 3. in d. l. i. de fundo dota. debet conuerti littera secundum glo. ibi isto modo, omnis actus per quem dominium transfertur dicitur alienatio, tamen è contrario non sequitur quod ex omni alienatione transferatur dominium, ut patet ex d. l. si. de rebus. alien. non alien. ubi hypotheca & alia continentur appellatione alienationis, & tamen ex eis non transfertur dominium: sic ergo in d. §. fratre, licet dicatur quod hæres prohibitus alienauit, non tamen sequitur ergo dominium transtulit, & per consequens cessat contrarium, immo in casu illius. §. potius sequitur quod nihil transtulit cum alienauerit contra prohibitionem testatoris, & quia fideicommissarii petunt statim & per alia, quæ supra dixi. Vel. 4. ille tex. in d. §. fratre. dum dicit quod hæres alienauit debet intelligi, alienauit, scilicet quanto in eo fuit, non autem quantum ad rem, ut res dicatur alienata. nam si inter uiuos uenderet

10
Alienari
an possit
res per te
stare ex
presse alie
nari ueti
ta.

11
Intell.
peto. §.
fratre. ff.
de lega. 2.

uenderet & traderet, diceretur alienasse: & tamen nõ transferretur dominium secundum Paul. ibi, quia contra uoluntatem defuncti. & sic uult in effectu quod alienatio fuit de facto ut ego supra dixi. & per supra dicta patet contrarium non ob stare, & remanet ergo conclusio quod quando res est prohibita expressè alienari etiã si subiaceat restitutioni sub conditione alienatio est nulla à principio propter expressam prohibitionem testatoris non secus quàm si esset prohibitio legalis.

Modò quaro, quæ sit ratio huius conclusionis? reperio quod Paul. de Castro in l. filiumfamilias. §. diui. de lega. 2. 3. col. refutando unum contrarium de l. seruo legato. §. i. cum glo. de lega. 1. dicit sic, quod quando res subiecta restitutioni sub conditione prohibetur expressè alienari, tunc concurret duplex prohibitio, scilicet legalis & testatoris, & ideo statim à princ. alienatio est nulla & ibi ad quos bona prohibita alienari debent uenire sub conditione statim admittuntur ad reuocandum & eorum fideicommissa efficiuntur pura, ubi primò erant conditionalia, allegat. l. cum pater. §. libertis. cum glo. Sed quando non prohibentur expressè alienari per testatorem subest prohibitio legalis tantum, & ideo tunc ualeat interim alienatio & resoluitur conditione extante, ut notatur in d. l. seruo legato. §. i. & tex. est in §. fin. autem. & in l. nostra. Intentio ergo Paul. est quod primo casu adest duplex prohibitio, scilicet legalis & testatoris, & ideo plus operatur quàm ubi adest una prohibitio tantum, argum. C. communia de successio. auth. itaque. cum similibus & quia funiculus duplex difficiliter rumpitur. c. i. de tregua. & Pace cum similibus. sed circa rationem in utroque membro opponitur, & uidetur quod Paul. non bene loquitur. Primò in quantum dicit quod quando res est expressè alienari prohibita tunc concurret duplex prohibitio, scilicet legalis & testatoris, hoc non uidetur uerum quod isto casu adest prohibitio legalis, sed testatoris tantum. & quod hoc sit uerum allego eundem Paul. in §. nostro 3. col. cuius uerba formalia sunt, scilicet, extra glo. oppono quod immo etiã de iure ueteri statim alienatio sit nulla etiã pendente conditione & possit res alienata uendicari per fideicommissarium. l. cum pater. §. libertis. de lega. 2. fol. & tene menti, uerum est, si testator expressè prohibuit alienari, tunc enim licet cesset prohibitio legalis conditione pendente adest prohibitio testatoris quæ pro. l. habetur. ut in auth. de nupti. §. disponat. quæ reddit nullam alienationem &c. Ecce ergo quod Paul. dicit quod quando testator expressè prohibuit cessat prohibitio legalis & adest prohibitio testatoris, malè ergo dicit idem Paul. in d. §. diui. quod quando testator expressè prohibuit concurret duplex prohibitio, scilicet legalis & testatoris. ad istam contrarietatem nemo aduertit, quem ego uiderim, pro solutione puto dicendum, quod quando testator expressè prohibet alienationem concurret duplex prohibitio scilicet testatoris & etiam legalis, subaudi legalis, scilicet tacita. & ita intelligitur per Paul. in d. §. diui. quod autem dicit Paul. in §. nostro. quod quando testator expressè prohibet alienationem cessat prohibitio legalis, intelligo, legalis scilicet expressa. & ita concordabitur Paul. in his locis, & quod hoc sit uerum pondero eundem Paul. in d. l. cum pater. §. libertis in medio, ubi dicit quod quando testator expressè prohibet alienationem, alienatio est nulla à principio. ratio est secundum eum & hoc pondero, quia cum expressa prohibitionem testatoris concurrat etiam tacita legalis, si ergo dicas cum expressa testatoris concurrat expressa legalis, est falsum & ita intelligitur Paul. in §. nostro. Si autem dicas cum expressa testatoris concurrat legalis, scilicet tacite, tunc dices uerum, & ita intelligatur Paul. in d. §. diui. & nihil erit co-

trarium & hoc probatur aperte quia semper cum expressa uoluntate testatoris immo etiam cum tacita dum tamen sit legitima concurret tacita dispositio & uoluntas legalis. l. cum quæro in fi. C. de lega. l. in conditionibus, de condi. & demost. auth. de nupt. §. disponat cum similibus. circa rationem in 2. membro, dum Paul. dicit in d. §. diui. quod quando testator non prohibet alienari expressè rem subiectam restitutioni sub conditione quod tunc subest prohibitio legalis: in hoc etiam non uidetur bene dicere, quia conditione pendente non subest legalis sed consilium legis tantum non alienandi, ita dicit ad litteram idem Paul. in §. nostro. 2. col. in fi. ubi dicit quod quando res est subiecta restitutioni sub conditione & non est expressè alienari prohibita, alienatio ualeat, sequitur & facit quia l. consuluit grauato quod non alienet, si ergo contra facit non facit contra prohibitio nem legis, sed contra consilium & sic alienatio non est nulla. & quod sit contra consilium & non contra prohibitionem, patet in §. nostro uerf. fin. autem, ibi, melius quidem facit &c. & sic loquitur dando consilium nõ prohibendo, ergo Paul. est sibi contrarius, nisi salues eo modo, quo supra diximus, scilicet quod quando testator non prohibet expressè tunc subest prohibitio legalis scilicet tacita, non autem expressa, & sic subest consilium legis expressum de non alienando ut d. §. fin. autem quod non impedit alienationem. Item subest prohibitio legis scilicet tacita, quia eo ipso quod l. consulit ut non alienet, tacite uult ut non alienet & sic prohibet tacite ista tamen prohibitio tacita legis non impedit alienationem, ut d. §. fin. autem. secus in expressa prohibitionem legis ut in princ. nostri. §. & pro ista solutione allego Paul. in §. libertis ibi, quando non prohibuit expressè licet prohibeat tacite à lege ut in re subiecta restitutioni &c. Pondero ibi tacite à lege & sic est solum utrumque contrarium, & remanet uera ratio tradita per Paul. in d. §. diui. col. 3. quàm etiam sentit clare in l. cum pater. §. libertis. in medio. Habes ergo ex supra dictis quod quando res est expressè prohibita alienari siue subiaceat restitutioni pure siue sub conditione statim alienatio est nulla propter prohibitionem testatoris & legis, quæ simul còcurrunt. Extende quod 12 ne dum alienatio est nulla à princ. immo etiã statim retractatur non expectato quod eueniat conditio fideicommissi uel mors illius, qui fuit grauatus restituere post mortem & retractatur per illos, quos testator uocauit si non alienaretur uel etiam per illos ad quos uoluit deuenire si alienetur. d. l. cum pater. §. libertis. & ibi per Paul. & alios, & ibi est glo. singularis & tenent omnes in l. pero §. fratre. & ibi Paul. in medio. & in d. §. diui. 3. col. hoc tamen non uidetur habere multum dubii, quia si non posset retractari ante euentum conditionis non esset differentia inter prohibitionem expressam & tacitam, quia etiam tacita prohibitio operatur, ut adueniente conditione retractetur ut in §. nostro uerf. fin. autem. sed dic quod immo multum operatur, scilicet quod fideicommissum conditionale efficitur purum & potest statim reuocari ac si esset purum, & hoc propter expressam prohibitionem. quod est notandum. Et ex hoc infero, quod etiam si conditio sub qua erat restituendum postea defecerit, non tamen teneretur restituere fideicommissarius, quia cum sit effectum purum propter alienationem factam contra prohibitionem expressam, iam non est curandum de conditionis implemento uel defectu: & uide unum uerbū Paul. in d. §. diui. 3. col. ante medium. facit. l. si quis heredem cum similibus. C. de insti. & subit. sub. fact. Item extendo per tex. in l. pater filium. §. filiam de lega. 3. Item extendo quod ne dum inter uiuos, sed etiam in ultima uoluntate est prohibita alienatio. d. l. pero. §. fratre de lega. 2.

12
Alienatio
facta contra
expressam
prohibitionem
testatoris
sanctis
punitur
fideicommissum.

Communia de legatis & fideicom.

§. XXIX.

SUMMARIVM.

- 1 Tempus certæ ætatis positum ad exclusionem iuris quæsitæ facit diem.
- 2 Legatum relinquatur aut purè, aut in diem, aut sub conditione.
- 3 Tempus aut ponitur ad creationem, aut ad resolutionem, aut ad executionem relictæ.
- 4 Tempus certæ ætatis an favore piæ cause faciat diem.
- 5 Ecclesia & rusticus utuntur iure communi, nisi in casibus à iure expressis. idem in muliere & in fisco.
- 6 Libertas & Ecclesia æquantur.
- 7 Casus excepti extenduntur, si est eadem ratio.
- 8 Ecclesiam construi iussi in loco mihi tecum communi partem tuam vendere cogens.
- 9 L. Seius Saturninus. ff. ad treb. extenditur.
- 10 L. un. C. qui ante aper. extenditur.
- 11 Adiuncti ratione receditur à regulis.
- 12 Testator non videtur habere respectum ad tempus certæ ætatis, sed tantum ad tempus.
- 13 Ecclesiæ favor extenditur ad pauperes.
- 14 Deum honorari cuiusque interest.
- 15 Testator potest facere ut dies incertus non faciat conditionem, & ut conditio, quæ non est conditio conditionem faciat.
- 16 Conditionalia ut transmittantur facere potest testator.
- 17 Ascensus quàm descensus difficilior.
- 18 Sol difficilior ascendit quàm descendit.
- 19 Conditionalia an transmittantur favore liberorum? not. q.
- 20 Legatum conditionale non potest cedi.
- 21 Futurum quando veniant in dispositione.
- 22 Dotis legatum an sit conditionale? not. q.
- 23 Legatui duplum filie si maritaretur quàm si monacha retur, an si fiat monacha simplum habitura sit? ardua. q.



VAE actiones competunt pro legatis & fideicommissis in progressu quoque successionum fuit inuentum, ut. l. j. & l. 2. C. communi. de lega. l. j. ff. de lega. j. §. j. inst. eod. & plenè per doct. in dictis locis & per nos suprâ de succ. crea. §. 17. per totum, ubi alia

non pauca edocemur, quæ tam ad legata quàm ad fideicommissa communia sunt: & quia tempus certæ ætatis apponi solet tam in legatis quàm in fideicommissis, ideo ibi dictis adde materiam illam, quando relictis tempus certæ ætatis apponitur, qua in re est tex. egregius in. l. ambiguitatem. C. de usufr. ex qua collige ralem conclusionem.

1
Tempus
certæ æta-
tis positum
ad exclu-
sionem iu-
ris quæsi-
tæ facit
diem.

2
Legatum

Quando 1 tempus certæ ætatis ponitur ad exclusionem iuris usufructus iam quæsitæ, in dubio facit diem & non conditionem d. l. ambiguitatem. C. de usufr. ex quibus uerbis infertur quod licet ille in cuius persona tempus esset appositum pendente tempore decedat, nihilominus legatum remanet, cum sit in diem, secus si esset conditionale. nam tunc extingeretur defuncta conditione. pro cuius euidetia & intelligentia, Præmitte quod 2 legatum quandoque relinquatur purè & illud statim debetur & transmittitur, quandoque in diem certam, & statim etiam debetur, licet non possit peti trans-

mittitur tamen, quandoque sub conditione relinquatur, & tunc, nec debetur, nec etiam potest peti, nec transmittitur ante euentum conditionis ut probantur & declaratur hæc omnia in. l. legata sub conditione. ff. de cond. & demonstr. & in. l. cedere diem. de uerb. significatione. & inst. de uerb. obligatio. §. in diem & §. ex conditionali, & in. l. r. §. cum autem. & §. si autem aliquid. C. de cad. toll. & est tex. melior de iure in. l. si post diem. per totum. l. si. quando dies legati ced. caue tamen quia ista non possunt applicari cum loquamur de usufructu, de cuius natura est ut non transmittatur, siue purè, siue in diem, siue sub conditione relinquatur. inst. de usufructu. §. finitur. C. de usufructu. l. corruptionem. & l. usufructu. cum concord. ff. soluto matrimonio. potest tamen hic peti etiam eo defuncto in cuius persona tempus ponitur, non tamen per hoc nego quod si hic non loqueremur in usufructu, sed in alio legato quod esset transmissibile haberent locum, quæ præmissi si tempus non esset appositum ad extinctionem legati sed ad substantiam, uel præstationem. l. si ita scriptum. ff. de manum. testamento. & in. l. ex his uerbis. C. quando die. lega. ced. immo & si esset appositum ad extinctionem legati nihilominus posset transmitti. pro residuo tempore, quemadmodum si alio modo esset relictum.

Secundò præmitto 3 quod tempus in legato quatenus tangit propositum nostrum potest apponi uno de tribus modis, quandoque enim ponitur tempus ad expirationem, seu extinctionem legati, de quo propriè loquitur d. l. ambiguitatem. in quo quid iuris sit, infra dicetur. Secundò, ponitur tempus ad substantiam seu dispositionem legati, ut si dicam, lego decem cum Titius peruenit ad 20. annos &c. & de hoc propriè loquitur tex. in. l. si ita scriptum. ff. de manum. testamento. & in. l. si seruus liberis. ff. de sta. lib. & in. l. fideicommissaria. ff. de fideicommissa. lib. & in. l. Seius Saturninus. ff. ad trebel. & in. l. si cui legetur. §. hoc autem. legatum. ff. de leg. 1. cum similibus. Quandoque & tertio ponitur tempus non ad extinctionem, nec ad substantiam, uel dispositionem sed ad præstationem, uel executionem legati. puta, lego decem. & sic intelligitur purè, postea sub ioco, quæ accipere debet cum Titius peruenit ad certam ætatem &c. nam tempus uidetur appositum ad executionem seu præstationem legati. de hoc propriè loquitur tex. in. l. ex his uerbis. C. quando dies lega. ced. & in. l. qui bus diebus. §. quidam Titio de cond. & demonstr. His præmissis uenio &c. Allegatur d. l. ambiguitatem. quod tempus certæ ætatis adiectum ad extinctionem legati, uel iuris iam quæsitæ facit diem non conditionem. quod perpetuò nota & tex. ille non est alibi secundum Bal. ibi & est singularis secundum Paul. in. l. si cui legetur. §. hoc autem legatum. de leg. 1. & idem ibi dit. Alex. Contra quod sic oppono, nam. l. cauetur quod tempus certæ ætatis honorati facit conditionem & non diem: unde uidetur obstare. l. si cui legetur. §. hoc autem de leg. 1. ubi dicitur quod si relinquo legatum cum peruenieris ad certam ætatem, intra illam ætatem dicitur conditionale: unde si interim decedas, non transmittis. Secundò cōtra facit. l. si ita scriptum. la. 3. ff. de manum. test. ubi tempus certæ ætatis appositum nedum in persona legatarii, sed etiam si in persona tertii facit conditionem immo plus probat ille tex. quod etiam si legatum sit simul sic relictum cum libertate, quod scilicet legatum libertatis sic relictum facit diem non conditionem ut ibi dicitur, & infra dicam: tamen nihilominus aliud legatum dicitur conditionale & non in diem, quod est ualde notandum. uidetur contra scilicet quod ratione adiuncti & sic ratione libertatis aliud legatum gauderet priuilegio. i. quod diceretur in diem & transmitteretur, non autem conditionale & sic non transmissibile. argu. l. si quis ex argenteis. §. 1. ff. de eden. & l. si communem. ff. quemadmodum seruit. amit. & quod not. in. l. 1. C. si in communi eademque causa cum similibus. Tertio & fortius

relinquitur aut purè, aut in diem, aut sub condi.

3
Tempus
aut ponitur ad creationem, aut ad resolutionem, aut ad executionem relictæ.

fortius arguo de. l. cum testator. C. de testa. manu. ubi tempus appositum facit conditionem, & in legato libertatis quod est fortius cum in legato libertatis soleat facere diem non conditionem. l. fideicommissaria. C. de fideicommissis. liber. & infra dicam. hic dicitur contrariū etiam in alio legato quod fit libertatis ergo & c. Confirmatur hæc oppositio per. l. sancimus. la. i. C. de nupt. ubi tempus nuptiarum semper intelligitur facere conditionem, & requirit impletionem de facto, ad hoc ut suum consequatur effectum. Quarto contra facit. l. si seruus liber. ff. de statu libe. ubi si legatum libertatis simul cum alio relinquatur, quod ad libertatem dicitur in diem & ualeat, quod ad aliud autem dicitur conditionale & sic dicit quasi idē quod. l. si ita scriptum. de manumiss. test. ergo & c. Quinto, contra facit tex. singularis in. l. quibus diebus. §. quidam Titio. ff. de cond. & demonst. ubi dicitur in fortioribus terminis quod appositio temporis non solum in substantia uel dispositione, sed etiam in præstatione legati facit legatum conditionale & non in diem. cuius contrarium dicitur in d. l. ambiguitatem. etiam si in una dispositione tempus apponatur. His nō obstantibus contrarium dicitur ibi quod tempus appositum facit diem non conditionem. Respondeo ergo ad contrarium per ordinem, scilicet, & quæ à principio præmissi multo conferunt ad intellectum eius, quod sequitur.

Primo ergo non obstat. l. si cui legetur. §. hoc autem. de leg. i. & l. si Titio in princ. ff. quando dies lega. ced. ubi dicitur quod facit conditionem quia dico quod illa iura loquuntur, quando tempus est appositum ad dispositionem seu substantiam legati. puta, lego cum per ueneris & c. & sic in eadem dispositione & oratione: unde uidetur relictum sub ista conditione si per ueneris & c. Cum dictio, cum secundario faciat conditionem, licet principaliter tempus d. l. si Titio in princ. quando dies lega. ced. & istam rationem redditur ibi d. l. ambiguitatem. loquitur, quando tempus certæ ætatis est appositum ad extinctionem legati & expirationem. unde præsupponitur legatum purum de se & finiendum per lapsum temporis: unde illud tempus non facit conditionem. Item quia si subtiliter consideras licet quod ad uerba uideatur una oratio & dispositio, tamen quod ad intellectum intelliguntur duæ dispositiones, puta, lego usufructum, ista est prima dispositio, quasi dicat, uolo quod habeat usque ad illud tempus tantum & sic ista secunda oratio, quæ uidetur quodammodo apposita ad executionem licet tunc improprie dicatur executio, immo dicitur extinctio & sic cum uideantur diuersæ dispositiones, est idem quod quando tempus appositum est ad præstationem uel executionem; quo casu est certum quod facit diem non conditionem, ut statim dicam. & ista est notab. consideratio. & sic istud primum contrarium non obstat. & ista eadem responsio debet dari ad secundum contrarium de. l. si ita scriptum. ff. de manumiss. test. scilicet quod ibi tempus certæ ætatis eiusdem tertii fuit appositum ad substantiam legati & sic facit conditionale legatum non in diem per prædicta. Tertio, non obstat. l. cum testator. C. de testam. manumiss. ubi dicitur quod facit conditionem etiam in legato libertatis. quia respondeo quod ibi est alia ratio, scilicet, quia tempus est incertum, puta nuptiarum, quod est omni consideratione incertum, scilicet, an nubat, & quando nubat: unde nimirum si faciat conditionem. & istam solutionem uoluit ibi glo. & in. l. si ita scriptum. ff. de manumiss. test. & in. l. sancimus. C. de nap. Confirmo per casum singularem in d. l. quibus diebus. §. quidam Titio. ubi tempus appositum etiam ad præstationem facit conditionem, quando est incertum & illum tex. allegat gl. singularis in. l. Seius Saturninus. ff. ad trebel. confirmatur & prædicta solutio per aliam regulam, scilicet, quia dies incertus conditionem in testamento facit. l. dies incertus. ff. de condi. & demonst. confirmo & in simili per.

l. hæres meus in prin. eod. titulo. secundo responso. facit. l. fideicommissa. §. sic fideicommissum. de leg. 3. & tex. in. l. talis. post medium de lega. i. ubi ponitur eadem regula. Quarto, non obstat. l. si seruus liber. de statu. libe. quia soluitur ut in. l. si ita scriptum. de manumiss. testamento. Quinto non obstat. l. quibus diebus. §. quidam Titio. quia soluitur duobus modis, primo ut modò dixi, scilicet quod ibi apponitur dies incertus, nos autem loquimur de die certo. Secundo solue q. ibi tempus apponitur præstationi non extinctioni, & sic sunt diuersi casus. sed hæc solutio non ualeat, quia quando apponitur præstationi regulariter facit diem per. l. ex his uerbis. C. quando dies lega. ced. quare solue ut primò quod ibi fuit dies incertus & sic est limitatio ad. l. ex his uerbis. ut statim dicam. & per ista remanent soluta prædicta contraria. Recolligendo ergo materiam ut omnia cōplectaris melius & ordinatius quam per doctores, facias talem distinctionem. Nam aut tempus certæ ætatis apponitur ad resolutionem uel interitum legati, & tunc semper facit diem, non conditionem. casus est singularis in. l. ambiguitatem supra all. ratio est, quia cum apponitur ad resolutionem apparet legatum fuisse primum ergo dies sequens non debet facere conditionale, quod de se erat purum, & alia ratione, quam supra dixi in solutione ad primum contrarium. & ex hoc inferitur quod licet ille in cuius persona tempus est appositum moriatur pendente tempore, nihilominus usufructus debetur ut hic. Ex hoc etiam infero quod si legatum in casu huius d. l. ambiguitatem. de sui natura esset transmissibile quod posset transmitti cum sit in diem & non conditionale, exemplum, relinquo decem annua quousque filius perueniret ad 20. annum. ecce quod est appositum tempus ad extinctionem legati. ponamus ergo quod legatarius decedit pendente illo tempore, nō ne transmittit pro re fiduo tempore? certe sic, cum sit in diem, nec potest ratio reddi in contrarium. & hec quantum ad hanc. l. & istud membrum non ponit. Bar. in. l. si cui legetur. §. hoc autem de legatis. j. ubi hanc materiam exaggerat, nec alibi quod legerim nisi in summatio. l. huius. Quandoq; & secundo apponitur tempus ad substantiam legati & facit regulam quod legatum erit conditionale d. l. si cui. §. hoc autem de leg. i. & l. si Titio in princ. quando dies lega. ced. ubi ponitur ratio, fallit primò in casu singulari in. l. Seius Saturninus. ff. ad trebel. cum concordantibus multis de quibus ibi per Bar. & melius per Alex. & per Bar. & Paul. in d. l. si cui. §. hoc autem. Secundo fallit secundum alium intellectum ibidem quod sit ibi speciale quia filius, sed hoc non ualeat, quia immo requiritur q. multa concurrant ut ibi plenè per Alex. dictam tamen. l. Seius extende uno modo singulariter ut ibi per Alex. ultima columna uerb. ultra prædicta adde pro ampliatione & c. Item limita eadem. l. duobus modis ut colliges per eundē ibi. i. col. uerfi. subdit tamen Angelus. Tertio limita istam regulam in libertate, cuius fauore tempus appositum dispositioni facit diem & non conditionem. l. si ita scriptum. ff. de manumiss. test. & in. l. fideicommissaria. C. de fideicommissis. liber. & si apponatur per conditionem secundum quod est mirabile, casus est in. l. si seruus liber. ff. de statu liber. quod nota & pondera hoc uerum quod & si libertas detur simul cum alio legato, & sic ratione alterius legati inutilis, uel conditionalis, non uitatur libertas quo minus dicatur in diē, & sic utile per in utile & c. Casus est in d. l. si ita scriptum & d. l. si seruus liber. istud tamen de libertate limitatur uno modo, scilicet quando esset appositum tempus incertum, quia tunc licet sit legatum libertatis nihilominus erit conditionale facit tex. cum glo. in. l. sancimus la. prima. C. de nup. & quod statim subiiciat in alio membro. Quarto fallit ista regula quodcumque tempus certæ ætatis esset positum in persona grauati, quia tunc licet esset appositum dispositioni, nihilominus facit diem. iste est casus singularis in. l. libertas. §. ab hæred.

bus. ff. de alimen. & cibar. lega. & hoc tenet ibi Bar. & in d.l. si cui. §. i. de lega. i. ubi respondet ad multa iura, quæ faciunt in contrarium. Idem ibi Bal. idem ibi Paul. & Paul. in lex his uerbis. C. quando dies lega. ced. rationem diuersitatis ponit Bar. solus in d.l. si cui. §. i. per. l. Publius. §. i. de cond. & demonstr. tamen quia iste passus est ualde dubius, uide Alex. in d.l. si cui. ubi refert plures tenentes contrarium & ipse idem sequitur, tamen tenendo opinionem Bar. intellige, quando tempus esset appositum per dictionem cum, ut loquitur dictus. §. ab hæredibus. secus si per dictionem si, nam, tunc semper faceret conditionem, nisi in libertate ut. d. l. si seruus liber. de statu liber. & Paul. in d. §. hoc autem, & ibidem Bar. hoc tenet in si. uerbis. per. d. l. si seruus liber. & licet Paul. in d. §. hoc autem, alleget. l. si ita scriptum. caue, tamen, quia illa lex nihil facit, quia loquitur per dictionem cum, sed debuit allegare. d. l. si seruus liber. de statu liber. & ista quantum ad secundum membrum. Quandoque & 3. tempus apponitur non ad extinctionem nec ad substantiam legati, sed ad præstationem, seu executionem legati, & tunc regula est, quod facit legatum in diem, non conditionale. Vnde licet legatarius, interim decedat, transmittit tamen: iste est casus singularis & forte non est alibi in lex his uerbis. C. quando dies lega. ced. quem perpetuo nota. hoc tamen fallit in casu singulari, quem ponit tex. in l. quibus diebus. §. quidam Titio. ff. de cond. & demonstr. quando præstationi esset appositus dies non incertus. incertus dico scilicet quando existat ut dies mortis, nam tunc & si apponatur præstationi reddit legatum conditionale & non in diem, & ita illum tex. intelligit glo. in l. Seius Saturninus. ff. ad treb. quam ibi sequitur Bar. & Paul. & Paul. in l. si cui. §. i. de lega. i. & ibi Bar. & illa glossa est singularis & non alibi secundum Paul. in d. l. ex his uerbis. & non est alibi secundum Bal. ibidem, qui idem tenet. Bar. in d. l. si cui. §. i. opponendo de illo tex. dat eandem solutionem & hanc solutionem firmat glo. in d. l. Seius. & in l. cum testator. C. de test. manumiss. easdem ibi allegat Alexand. & in d. l. Seius ultima col. ad trebel. non faciens mentionem de Bal. nec de Paul. de Cast. & sic Bar. & Alexand. uolunt quod sit dux glo. pro illa opinione. ego addo glo. in l. si ita scriptum. ff. de manumiss. test. & in l. Sancimus la. i. C. de nupt. quæ dicunt idem, quod glo. in l. cum testator. & sic sunt quatuor glo. uide tamen Alex. in d. l. Seius. in fi. ad trebel. qui uidetur hanc solutionem impugnare licet dicat in practica difficile posse obtineri. Ad uertendum tamen est, quia mihi consideranti uidetur quod glo. in d. l. Seius Saturninus. sit singularis & unica pro ut dicunt Bal. & Paul. & quod glo. in l. cum testator, quam allegat Bar. & Alex. non bene allegetur pro concordanti, ergo eodem modo non concordabunt aliæ dux, quas ego addidi. ad quas omnes respondeo, quod loquuntur in casu minus dubitabili, ergo non potest allegari pro concordantibus, quod autem loquantur in casu minus dubitabili, patet, quia l. quibus diebus loquitur in tempore appposito præstationi. l. autem cum testator & in l. si ita scriptum. & l. sancimus. ubi sunt aliæ glo. loquuntur de tempore appposito dispositioni. Vnde nec mirum si faciant conditionem cum sit regula quod tempus appositum dispositioni etiam si sit certum faciat conditionem. d. l. si cui. §. i. de leg. i. & l. si Titio in princ. quæ dies lega. ced. quæ ergo magis si sit incertum. quod regulariter est in contrarium in tempore appposito præstationi scilicet quod faciat diem. d. l. ex his uerbis & sic malè arguitur de uno ad aliud. Item quod loquantur in casu minus dubitabili probatur, quia lex quibus diebus. loquitur de tempore mortis. aliæ autem leges de tempore nuptiarum, & ego dico quod tempus nuptiarum est incertius tempore mortis, patet, quia licet mors sit incerta quando dies eius futura sit, est tamen certa, quia indubitabilis, tempus autem nuptiarum est incertum an & quando, quia nescimus, an nubet,

nec quando nubet. Et sic cum sit tempus incertius, minus dubium est quod ibi faciat conditionem per. l. dies incertus cum aliis, de cond. & demonstr. Aduerte tamen & est subtile, quia dico quod alio respectu dictæ glo. possunt allegari pro concordantibus, proba, nam regula est quod tempus appositum dispositioni facit dispositum conditionale ut sæpe dictum est. fallit in libertate per. l. si ita scriptum. de man. testamento. & si sit relicta per dictionem si, per. l. si seruus lib. de testa. liber. & sic in libertate sunt duo specialia, Primum quia tempus appositum dispositioni non facit eam conditionale, secundum, quia est uerum & si relinquatur per dictionem si, Si ergo appositio temporis incerti de quo in l. cum testator tollit illa duo specialia & facit quod libertas sub incerto tempore relicta sit conditionalis, ergo a fortiori in l. quibus diebus erit conditionale ubi non sunt illa duo specialia, ut patet. Item quia si tempus incertum in libertate tollit limitationem inductam per. d. l. si ita scriptum & notabiliter extensam per. d. l. si seruus liber. ergo nimirum si tempus incertum uincat unam limitationem, ut est in d. l. quibus diebus. ergo dictæ glo. possunt allegari pro concordanti. & considera bene. quia nemo de hoc perpendit. posses tamen dicere substatuendo Bal. & Paul. quod ideo in l. cum testator relicta libertatis est conditionale, scilicet, quia tempus est incertum. Item quia res de facili reuertitur ad suam naturam, quæ natura est ut tempus appositum dispositioni faciat relictum conditionale quod secus est in d. l. quibus diebus. nam ibi non reuertitur res ad suam naturam, cum sit contra regulam dictæ. l. ex his uerbis, nisi dicas quod immo est sua natura cum natura temporis incerti est, quod faciat conditionem dictæ. l. dies incertus. circa hoc amplius non infisto. & per ista remanet plene expedita quo ad intellectum materie huius. l. ambiguitatem. ultimò uideas distinctionem Bal. in d. l. ambiguitatem. Modò quæro dictum est supra quod 4. quando tempus certæ gratiæ est appositum ad substantiam legati si sit legatum libertatis dicitur in diem, non conditionale. per. d. l. si ita scriptum. & est speciale in libertate ut dicitur, quæro, ergo, an idem dicamus in ecclesia uel alio pio loco, cui esset illo modo relictum. quod legatum sit in diem non conditionale? istam quæstionem non reperiō tactam per aliquem, dicam quod mihi uidetur. & uidetur primò quod sit conditionale. nam regula est quod legatum ita relictum est conditionale. d. l. si cui. §. i. de lega. i. cum similibus & iste casus non reperitur exceptus ergo & c. quod enim non immutatur quare stare prohibetur ut est uulgatum. Secundò Regula iuris tenaciter sunt seruanda ut inquit Bal. in l. si tutor in fi. C. de seruo pignori dato manu. unde allegans fallentiam debet illam probare. l. suus quoque §. i. de hæredibus inst. c. ad decimas. in fi. de resti. spolia. lib. 6. cum similibus. Tertiò, casus excepti firmant regulam in contrarium. l. nam quod liquide §. fi. ff. de pen. lega. sed iste casus est exceptus in libertate per. d. l. si ita scriptum. ergo. Quartò, iste casus de libertate est exorbitans a regula iuris per. d. l. si ita scriptum. ergo non debet extendi ad alium. l. quod uerò. ff. de legi. cum similibus & est uulgatum. Quintò, de illo casu tantum regula posita est, ergo & c. l. prospexit. fi. qui & a quibus. l. si furiosi. & ibi Bal. C. de nupt. l. quod constitutum. ff. de testamento milit. cum similibus. Sextò. l. i. C. de iuris & facti igno. ponit unum casum exceptum & exorbitantem licet fauorabilem in milite, & tamen non extendit ad militem cœlestis militiæ, ut ibi per doctores. licet de uno ad aliud ualeat argumentum. ut plenè notatur in l. miles in prin. ff. de re iudi. Septimò, & istud melius facit, Ecclesia non reperitur priuilegiata nisi in casibus expressis in iure. c. i. de aliena. feud. in ufi. feud. notatur iu. c. perueit de censibus. cum similibus. sed isto casu non reperitur priuilegiata, ergo statum iure communi. & ista ratione attenta ego idem dicerem

4
Tempus
certæ eta
tis an fau
re pia ca.
faciat diē.

5
Ecclesia
& rusti
cus utun
tur iure cō
muni, nisi
in casibus
à iure ex
pressis. idē
in muliere
& in fisco.

dicerem in rustico, cum rusticus non sit privilegiatus nisi in casibus expressis ut notat gl. in c. turbatur. l. q. 4. glo. mag. notant doctores in l. fin. C. de iur. & facti igno. idem in muliere ut est casus in d. l. si. idem & dicerem in fisco eadem ratione. nam fiscus non dicitur privilegiatus, nisi in casibus expressis. litem ueniunt. §. in priuatorum cum glo. ff. de pet. hære. tex. cum glo. in l. i. C. de petitione hæredi. addo tex. in l. non est. iuncta. l. iuncta. C. de edendo. & tex. in l. exemplo. C. de proba. & in l. 2. C. de transa. & in l. si hæredum. C. de inoffi. testamento. Idem dicerem si esset relictum Imperatori eadem ratione per l. Papinianus. §. si Imperator. ff. de inoffi. testamēto. & l. si quis Imperatorem & l. cum hæredes. C. qui testamenta facere possunt facit. l. ex imperfecto, cum similibus. C. de test. Idem dicerem eadem ratione si militi relinquerecur. argum. l. quamquam. C. de testamento mili. cum similibus quod nota. Octauo, pro ista parte facit quod dicunt doctores reprobata glo. ibi in l. i. C. de iur. & facti igno. ubi dicunt quod illa. l. loquens in milite non habet locum in rustico, & si non potuit consulere peritiores: & sic licet sit eadem ratio quæ in milite ergo sic in casu nostro. Nono, & notabilius istud proba in propria materia minor & ecclesia equiparantur. c. i. & c. auditis de in integrum restitutione. gl. singularis in §. item mixta de actio. & oblig. cum multis cōcord. sed habeo quod si relinquatur minori cum erit certæ ætatis dicitur legatum conditionale, & si interim decedat non transmittit. ut est casus in l. si cui legetur. §. i. de leg. 1. & l. si Titio in prin. ff. quando dies lega. ced. & si esset filius testatoris. ut d. l. si cui. §. nisi in casu dictæ l. Seius Saturninus. ubi multa de necessitate debent concurrere. ergo idem in ecclesia, si relinquatur sibi cum Titius ad certam ætatem peruenerit, quod sit conditionale: & si ille Titius pendente tempore decedat expiret legatum. Contra istud tamen fundamentum faciunt duo primò, quia minor & ecclesia & c. sed intelligitur in fauorabilius ut patet per iura supra allegata & per omnia illa in quibus equiparantur. sed in casu, quem pono non est fauor minoris ut patet ergo & c. Respond. quod nō est uerum immo etiam in his, quæ non sunt fauorabilia equiparantur, unū exempli gratia subicito, quod ponit l. in l. i. Sancimus. C. de iud. 3. & 4. extēsiōe & plenius alibi probatur. Secundò, contra hoc fundamentum facit, quia hoc argumentum fit a casibus diuersis, patet, quia dum loquor in minore pono quod tempus fuit appositum in sua persona uel etiam alterius: dum autem loquor in ecclesia pono quod tempus fuit appositum in personam tertii tantum. Nec in personam ecclesiæ posset poni, quia non potest effici maior ut patet naturaliter. & faciunt notata per glo. singularem in c. i. de integum resti. lib. 6. Resp. quod non est differentia, quia in ista materia nō refert apponatur tempus ætatis in persona honorari, uel alterius tertii, ut patet in d. l. si cui §. i. de leg. i. iuncta. l. si ita scriptum. de manumiss. test. nam in l. si cui fuit appositum in persona honorari. in l. si ita in persona tertii, tamen idem iuris est utrobique ut ibi dicitur & per ista notabiliter uidetur probari quod lex si ita scriptum ponens casum specialem & exceptum in libertate, non habeat locum in legato facto ecclesiæ. In contrarium tamen. i. quod habeat locum in legato facto ecclesiæ faciunt sequentia primò quia libertas & ecclesia equiparantur in multis locis, ut latè per omnes in l. i. C. de Sacro Sanct. Eccle. nam quemadmodum libertas non debetur hæreditate non addita, ita nec relictum factum ecclesiæ ut ibi per doctores, & multis aliis exemplis probatur ergo & c. Secundò sic, relictum 6 libertatis dicitur pium. l. i. §. pe. C. de communi seruo man. & ibi Bal. & l. contra uoluntatem. C. de testamento manumiss. melior tex. quem pondero in l. i. C. de lege fusia cani. toll. cum similibus. ita & relictum Ecclesiæ. c. cum effes. c. relictum cum aliis de testamentis. Tertiò quia iste casus est dubius, ut patet per prædicta. sed in

dubiis faciendum est ecclesiæ. c. fi. de re iud. & summa est ratio, quæ pro religione facit. l. sunt personæ. ff. de relig. & sumpt. facit. l. locum in prin. ff. de usufr. Quarto, & melius, ratio, 7 quæ est in libertate eadem uiget in ecclesia ut patet, sed ego habeo quod casus excepti extenduntur ex identitate rationis. c. cum dilecta de cōfir. uti. uel inuti. c. post traslationem in medio. de renun. glo. notabilis ubi plenè dixi in l. i. C. de condi. indeb. ergo lex si ita scriptum ponens casum specialem in libertate extenditur ad ecclesiam eadem ratione. & per istud fundamentum tolluntur multa de his, quæ adduxi pro prima parte. Quintò, nouiter allego & istud iudicio meo in terminis decidit questionem, habemus, quod 8 nemo compellitur rem suam uendere. l. nec emere. cum similibus. C. de iure deliber. tamen si duo habent seruum communem & unus uelit ei libertatem impingere, compellitur alter partem suam uendere fauore liberatis. l. i. C. de communi seruo manumiss. & sic est ibi unus casus specialis & exceptus in quo quis compellitur uendere fauore. f. libertatis. dicit tamen Bal. in d. l. i. in fine quod idem erit in ecclesia, scilicet quod si habens locum communem mandet in eo ecclesiam construere, quod socius compellitur partem suam uendere. sic in proposito. l. si ita scriptum. ponit casum specialem in libertate ergo extenditur ad ecclesiam, ut dixi. Sextò & istud 9 magis in terminis decidit questionem in propria materia. l. Seius Saturninus ad Trebel. ponit casum specialem ad istam regulam, quemadmodum. l. si ita scriptum. & supra ego dixi. Sed habeo quod d. l. Seius. loquens quādo filio relinquatur hereditas per fideicommissum & ponens casum exorbitantem extenditur ad alium casum quando post tempus relinquatur sibi hereditas titulo institutionis cum sit eadem ratio ut singulariter tenuit Bar. in l. si mater. §. i. de uulga. & pupil. substitutione & Alex. in d. l. Seius ultima col. ergo idem in casu nostro, quod. l. si ita scriptum. loquens in casu excepto scilicet libertatis, extenditur ad ecclesiam ubi est eadem ratio & hoc caret responsione. Septimò, & ultimo pro ista parte 10 facit glo. singularis in l. i. C. de his qui ante apert. tabulas. in uerbo liberos quæ dicit quod d. l. i. ponens casum exceptum & exorbitantem, quæ loquitur ex testamento extenditur ut etiam habeat locum ab intestato cum sit eadem ratio, ergo & c. & illam allegauit Alex. in d. l. Seius. licet non ad hoc propositum. sed ego applico, & illam gl. ego nouiter pondero quod casus exceptus extenditur ex identitate rationis quem addas ad ea, quæ supra dixi. Octauò, facit, quia libertas & ecclesia equiparantur ut dixi, ergo. l. si ita scriptum. inducens unum nouum in libertate extenditur ad ecclesiam, iuxta notata in l. si quis seruo. C. de furtis. cum similibus, immo hoc argumentum facit a fortiori cum illa regula habeat locum in correctoriis, quæstio autem ista loquitur solum in exorbitantibus, & hoc est magnum fundamentum.

Restat respondendum ad allegata in oppositum, quod est durum. Primò, ergo non obstat, quod iste casus non reperitur exceptus ergo & c. quia immo dico quod reperitur exceptus per prædicta, & sic non obstat. aliud scilicet quod non mutatur & c. Secundò, non obstat. quod regulæ iuris tenaciter sunt seruandæ, quia fateor, nisi probetur limitatio, ut ego iam probaui. Tertiò, non obstat. quod casus exceptus firmat regulam & c. quia fateor, tamen & iste est exceptus, ut probaui. & sic firmavit regulam in contrarium. uel clarius casus exceptus & c. debet suppleri per similes exceptos, ut in c. cū dilecta & ibi in specie Abb. de confirma. utili uel inutili. sed iste de quo supra similis ut probatum est, ergo & c. Quarto, non obstat. quod ille casus de libertate est exorbitans, ergo non debet extendi, quia, immo dico quod pō test extendi ex identitate rationis ut dixi. Quintò, nō obstat quod. l. de libertate tantum posita est, ergo & c. quia immo etiam de isto uidetur posita, ex quo probatur per

Aaa iij alia

7
Casus excepti extēduntur si est eadem ratio.

8
Ecclesiam construere iussu in loco mibi tecum communi partē tuā uendere cogis.

9
L. Seius Saturninus ff. ad treb. extēditur.

10
L. un. C. qui ante aper. extēditur.

6
Libertas & ecclesiæ equiparantur.

alia iura ut probauit. Sexto, non obstat quod d. l. de iuris & facti ignorantia. loquens in milite terrestri non extenditur ad coelestem contra doctrinam gl. in l. miles in prin. ff. de re iudica. quia respondeo notabiliter, quia ibi ratio est, quia non est eadem ratio, patet quod miles non tenetur scire iura. l. si in principio cum similibus C. de iure deliber. & ista ratio subuenit ei in casu dictae l. si. sed ista ratio non habet locum in clerico, qui scit & tenetur scire iura. l. repetita cum glo. C. de epis. & cler. at in nostro casu dicimus extendi, quia est eadem ratio ut dixi. Septimo non obstat quod ecclesia non reperitur priuilegiata, nisi in casibus expressis, quia respondeo, quod immo in isto casu reperitur priuilegiata, ex quo reperitur priuilegiata libertas, cui ipsa equiparatur, & quia est eadem ratio in utroque. ergo & c. l. i. §. inter dum. ff. de fonte. cum concordantibus. Octauo, non obstat quod d. l. i. C. de iur. & facti igno. loquens in milite non extenditur ad rusticum, licet sit eadem ratio, quia respondeo uno modo ut ibi per doctores, uel aliter quia ut dixi, non reperitur rusticus priuilegiatus nisi in casibus expressis inter quos non est ille, secus in nostro casu ubi reperitur ecclesia priuilegiata ut probauit. Nono, & ultimo non obstat quod regula. l. si ita scriptum & similes non habent locum in minore ut d. l. si cui. §. i. de leg. i. ergo etiam in ecclesia cum equiparentur, quia respondeo quod hoc argumentum non concludit de necessitate cum in infinitis casibus reperiantur differentia ti minor & ecclesia, uerbi gratia in casu, quem ponit gl. singularis in c. primo de in integrum restitutione. lib. 6. & in aliis locis. Item quia ad tollendam consequentiam sufficit dare instantiam ut notur. in l. creditori. ff. de oper. noui nunc. & in c. sicut uergeti. l. q. i. & in c. i. de iud. lib. 6. in uerbo criminalis. cogitabis diligentius super praedictis, quia nemo tangit.

II
Adiuncti
ratione re
ceditur a
regulis.

Modo reuoco in dubium id, quod supra incidenter tetigi, ponamus quod tempus certae aetatis est appositum dispositioni legati & libertatis simul, certum est quod si libertas isto modo relinquatur quod est in diem, non conditionalis, ut dixi, an legatum simul cum ea relictum dicatur in diem, uel remanet semper conditionalis? & uidetur quod dicatur relictum in diem. argum. l. si quis ex argentiis. §. i. ff. de edendo, ubi ratione adiuncti quis efficitur melioris conditionis, ad idem est tex. singularis in l. si communem. ff. quem adm. seru. amitta. ubi res maioris non praescribitur propterea quod est coniuncta rei minoris. ad idem quod notat glo. in l. si in communi eademque causa in integrum rest. ubi maior potest restitui in integrum ratione minoris cum quo habeat rem communem: sic in proposito nostro. ad idem & quarto quod notat Ias. in l. 3. in fin. C. de inofficioso testamento. Quinto facit gloss. singularis in cap. i. de iure patronatus. lib. 6. gloss. fin. quae fundatur in d. l. si communem. Sexto faciunt omnia iura, quae dicunt quod consequitur quis per alium quod per se consequi non potest. de quibus in l. Aristo. ff. de dona. & in l. cum hereditate. ff. de acquirenda heredi. Septimo illud generale, magis dignum trahit ad se minus dignum. de quo in l. imperii. ff. de iurisd. omni iud. ubi late per Ias. primo notabili. & in c. quod in dubiis. de consecratione Ecclesiae. Octauo quia quae religio sis adheret religiosa sunt. l. quae religiosi. ff. de rei uend. & not. in d. §. quod in dubiis. facit tex. in c. quanto. cum ibi plenè notis de iudi. Nono facit. l. i. c. de diuer. rescrip. Vltimo faciunt omnia, quae allegauit in d. l. si quis ex argentiis. ubi unde. His non obstantibus ueritas est in contrarium, quia est casus in terminis in d. l. si ita scriptum. immo quod est fortius, & si simul relinquatur per dictionem si, per. l. si secus liber. ff. de statuliber. & ratio diuersitatis potest esse, quod ibi ideo est, quia si diceremus contrarium sequeretur absurdum, scilicet quod ibi essent duo specialia, primum in libertate, secundum quod ipsa libertas, extenderet suum fauorem ad alium

casum quod ius non permittit. l. i. C. de dotis promiss. nec potes dicere, quod illa duo specialia descendant ex diuersis fontibus, & sic possunt currere iuxta notata per Bar. in l. si is qui pro emptore. ff. de usucapio. pen. & ultima col. quia immo dico quod descendant ex uno fonte. i. ex una & eadem dispositione & circa eandem personam, ut ibi patet. contra praedictam tamen solutionem posses instare de d. l. si communem supra allegata. ubi minor in quo est fauor & est speciale in eo extendit suum fauorem ad consocium, & sic concurrunt duo specialia ibi, & etiam ex eodem fonte ut patet: quare non ergo erit idem in d. l. si ita scriptum? respondeo: quare non ergo communem. concurrunt duo specialia circa diuersas personas, & sic non obstat. uel aliter quod ibi non est illud, scilicet ratione indiuiduitatis: unde nimirum si ratione inseparabilitatis socius eodem gaudet priuilegio, secus in d. l. si ita scriptum, ubi est diuiduum scilicet libertas & legatum. aliud quando sunt diuersae res, unde de uno non inferitur ad aliud, licet uidebatur contra per praedicta. & ideo illa. l. est mihi singularis. Non obstat. contraria, quia uel loquuntur ubi non sequitur ab absurdum nec duo specialia, uel sunt indiuidua; & sic non obstat. Item alia ratione uidebatur contra, quia licet a separatis non sit bona illatio. l. fin. ff. de columnia. cum similibus, tamen ex quo erant coadunata in eadem dispositione & circa eandem personam uidebatur inferendum de uno ad aliud ratione minoris. argum. l. qui patri. ff. de acquir. her. sed respondeo, quod in l. si ita. ideo de uno ad aliud non inferitur nec statutum in libertate extenditur ad aliud legatum, quia unum quodque potest stare de per se nam seruus potest consequi libertatem & a legato repellit & nihil est quod repugnet, ideo permittitur ut ibi secus in d. l. qui patri. unum sine alio stare non potest. unde uidetur eadem ratio quae in l. si communem supra allegata, cogitabis super praedictis quia sunt noua & dubia in materia.

Vnum 12 modo nota in materia pro intellectu & ampliatione quod testator in dubio non praesumitur habere animum seu respectum ad tempus certae aetatis, sed ad tempus simpliciter. unde si legauit Titio x annua usque ad 25. annum a tempore testamenti, Titius erat xv annorum non intelligitur esse relatum usque ad xxv annum aetatis suae, nam sic accipiendo non haberet legatum, nisi per decem annos sed intelligitur per xxv annos post mortem testatoris. casus est in l. codicillis in principio. de annuis lega. & ibi aperte uult Bar. in summario. idem uult Paulus in l. si cui legetur. §. i. in medio. ff. de leg. i. & ibidem Alex. m. si qui dicit quod ille tex. in l. codicillis. est singularis & non alibi ad hoc, quod perpetuo notabis, quia est singularis punctus in ista materia.

Nunc 13 se offert aliud dubium, dixi supra quod. l. si ita scriptum. habet locum in Ecclesia ut supra disputa ui. modo quæro, an etiam habeat locum in pauperibus? & uidetur quod non per prima iura in illa quaestione allegata. sed dico idem quod dixi in Ecclesia, primo, quia utraque est pia causa. Secundo, quia eadem est ratio in utraque ut supra. Tercio, quia appellatione pauperum continetur Ecclesia. ut per Paul. in d. l. id quod pauperibus. & est tex. & ibi nobiliter Paul. inducit in l. omnes. §. hoc nihilominus. C. de Episcopo. & cleric. Quarto in simili facit. l. priuilegia. C. de Episcopo. & cleric. Quinto adduco glo. & ibi nota. in l. miles in principio. ff. de re iud. ubi ille casus exceptus loquens in milite extenditur ad Ecclesiam, quia est eadem ratio. Sexto facit ratio, ibi posita per gl. scilicet cum per eos summi numinis & c. quae ratio habet locum, quando relictum est pauperibus immo potius habet locum in relictis pauperibus quam si relinquatur Ecclesiis, maxime his temporibus & c. facit gl. notabilis in l. illud glo. magna de Sacrosan. Eccles. quae illam. l. loquentem in casu fauorabili & per dictionem taxatiuan extendit ad casus similes. Octauo in specie facit glo. nobilis in glo. fin. in uerbis priuilegiorum

12
Testator
non uide-
tur habere
respectum
ad tempus
certae aet-
atis sed tan-
tum ad tem-
pus.

13
Ecclesia
fauor ex-
tenditur
ad paupe-
res.

ptuorum de Sacrosanct. Eccles. quæ illam legem exorbitantem loquentem in Ecclesia extendit ad pauperes. Adde Tiraq. de priu. pæ ca. in præfa. Non facit, quod dicunt doctores ibi & alibi quod omnia privilegia concessa Ecclesiis extenduntur ad pauperes &c. & uide que allegat Alex. in d.l. miles. Decimo, posses adducere gl. cum ibi plenè notis in l. ob as. C. de præd. minorum. & per alia poteris fundare. Undecimo probo, quando tractatur de fauore publico fit extensio in exorbitantibus, & ad hoc allegatur glo. in d.l. illud. sed relictum pauperibus dicitur relictum in honorem Dei, Deum 14 autem honorari uel uenerari cuiuslibet interest & sic publice ut. l. Manichæos. C. de hære. not. in §. sequens inst. de actio. ergo relictum pauperibus extenditur quemadmodum relictum factum Ecclesiæ. Duodecimo, quia quæ admodum Ecclesiæ non curit per scriptio, nisi quadraginta annorum, & hoc est exorbitans ut patet, eodem modo in pauperibus ut in c. 2. & ibi Abb. de præscrip. & per Ias. in auth. quas actiones in princ. de Sacrosanct. Eccles.

Præterea quod ualeat relictum factum pauperibus & si sit incertum, est exorbitans & speciale d.l. id quod pauperibus, tamen extenditur ad Ecclesiam & contra ut per dd. ibi & Alex. in l. ita stipulatus. 1. col. ff. de uerb. obliga. Tertio decimo tex. in §. item mixta. ponit unum speciale & exorbitans in Ecclesia ut ibi patet, tamen extendit ad relictum factum Deo, ut ibi per gl. sed relictum pauperibus dicitur relictum Deo ut dicit Paul. in d.l. id quod pauperibus. & illa est ratio secundum eum ibi, quare ualeat, licet incertum: ergo habeo intentum qd d.l. si scriptum extensa ad Ecclesiam habet etiam locum in pauperibus. Quartodecimo, ad idem potest allegari glo. quam Bar. ibi dicit esse menti tenendam in l. sancimus la. 1. C. de Sacrosanct. Eccles. & hæc sufficiat quod ad primum & principale notabile, quod colligitur ex d.l. ambiguitatem. Ex hoc ergo infero singularem limitationem ad l. talis scriptura. ff. de leg. 1. & l. dies incertus. ff. de cond. & demonstr. ubi dicitur quod dies incertus conditionem in testamento facit, quia dico quod est uerum, quando dies incertus apponitur de per se, secus si apponatur simul cum die certa, quia tunc facit diem & non conditionem. casus est singularis in d.l. ambiguitatem. C. de usufr. & sic dies incertus ratione adiuncti perdit uires suas, & dies certus, qui dicitur dignior attrahit ad se diem incertum & facit illum esse de natura diei certæ. & ex hoc infero & pondero ad aliud quod si alicui relinquitur libertas & aliud legatum & sic permiscetur in eadem oratione, quod tunc aliud legatum sortitur naturam libertatis. ex quo inferitur in specie quod si relinquo libertatem & aliud legatum simul alicui cum Titius peruenierit ad decem annos quod utrumque legatum erit in diem ratione libertatis, cui adiungitur, quam si relictum constat esse in diem, & non conditionalem. Contrarium tamen est uerum non obstante hac inductione, quia est casus in terminis ut supra dixi in l. si ita scriptum. de manumiss. testamento. tamen ibi non allegauimus hunc tex. qui non obstat, quia hic loquitur, quando tempus est appositum ad extinctionem legati, ibi autem ad substantiam, interque est maxima differentia ut supra dixi pondera tamen prædictam inductionem. Ex hoc etiam tex. sic inductio infero aliud nouum quod ubi in aliqua dispositione interueniunt duo, quorum alterum prodest, alterum nocet, inspicitur illud, quod prodest, non illud quod nocet. patet, nam ibi interueniunt duo scilicet dies certa & incerta; & dies certa prodest, quia facit legatum transmissibile, incerta autem nocet, quia impedit transmissiorem: & tamen si simul ponantur faciunt diem & non conditionem. & sic hoc est contra regulam. l. Pedius in princ. ff. de arbi. & l. 3. §. fin. & ibi Bar. ff. ad Syllan. ubi habetur quod quando in aliqua causa interuenit causa, quæ prodest, & causa quæ nocet, inspicitur illa, quæ nocet, hic dicitur contrarium ut supra induxi.

& si dicas illa regula est uera in indiuiduis & inseparabilibus, fateor, & sic debet intelligi: tamen dico quod & hoc in casu est quid indiuiduum: nam est solum unum relictum & in una eademque dispositione, nec potest unum ab altero separari, quia sic destrueretur totum legatum posses dicere quod illa regula est uera, nisi concurrat fauor testamenti, nam tunc ut testamentum conferretur, inspicitur causa, quæ prodest & non quæ nocet, ut dixit nobiliter Ias. post glo. in l. 3. C. de inofficioso testamento. ultima col. sic in proposito scilicet ut conferretur legatum &c. Sed ista solutio non satisfacit mihi, quia quod conferretur legatum uel non, nihil facit ad ualiditatem testamenti, cum testamentum non pendeat à legatis, cum & sine his possit esse testamentum, sed ab hæredis institutione confirmatur, per ea, quæ notabiliter dicit Ias. in l. uenia. C. de in ius uoc. 2. col. cū similibus. quare dicas quod regula prædicta est uera, quando interuenit una causa, quæ prodest & alia, quæ in totum nocet, uel destruit, tunc inspicitur ea quæ nocet, nisi uertatur fauor testamenti: sed in casu nostro non est sic, quia non interuenit causa quæ nocet uel destruat in totum, licet uerum quod una istarum causarum magis prodest quam alia, tamen nulla istarum destruit legata in totum, nam siue apponatur dies certa, bene ualeat legatum, siue etiam incerta tunc etiam ualeat, licet primo casu sit transmissibile secundo non, ut patet. & isto casu si simul ponatur inspicimus causam, quæ magis prodest, & iste est casus d.l. ambiguitatem, quem nouiter ad hoc pondero & noto. uel posses aliter soluere quod quando una causa est potentior altera, semper illa inspicitur. ut uoluit Bar. in d.l. 3. §. si ff. ad Syllan. sic in proposito dies certa est potentior quod ad legatum quam incerta: unde nimirum si illa inspicitur & non dies incerta. & potest esse bona solutio. præcedens tamen puto quod sit uerior. & hoc bene nota, quia non tacta per alios.

Tertio, & ultimo nota quod 15 dies incertus non facit conditionem, si testator non uult quod faciat conditionem ut d.l. ambiguitatem de usufr. ex quo ego infero aliam limitationem ad d.l. dies incertus. cum suis concord. de cond. & demonstr. & ex hoc ego etiam nouiter infero uerum intellectum ad l. in conditionibus. in primo eo titulo. ubi tex. dicit quod conditio quæ non est conditio facit conditionem, si testator uult. & non est alibi secundum Bal. in l. 1. & fin. in princ. C. de cad. tollen. in casu contrario scilicet quod eodem modo dies incertus, qui de sui natura facit conditionem. d. l. dies incertus. non facit conditionem, quando testator non uult quod eam faciat, & alibi dicit Bal. non faciens mentionem de illo tex. nec de isto quod licet 16 legatarius decedens pendente conditione legatum non transmittat. l. 1. §. fin. autem cum similibus. C. de cad. toll. est uerum, nisi testator uelit quod transmittatur, quod est notandum. ista dicit Bal. in l. 1. C. ut actio ab hæredi. 1. 2. oppositione, & uide ibi per eum eadem l. circa fi. Aduerte tamen, quia non uideo bene inducere pro simili quod non loquitur in casu ita dubitabili, sicut d.l. in conditionibus. patet. quia 17 magis est aliquid in esse producere quam productum destruere ut notabiliter uidemus. ergo magis est facere quod sit conditio illa, quæ non est ut d.l. in conditionibus. quam destruere illam, quæ est. sic dicimus in simili, *Facilis est descensus Auer-ni, sed reuocare gradum, &c.* Ut notatur in l. 2. ultima glof. C. de libe. & eorum libe. facit glof. in l. 2. de uerb. signific. ff. quæ dicit quod 18 sol difficilior ascendit in mane quam descendit in sero. & sic difficilior est aliquid creare quam creatum destruere. facit tex. & quod ibi notatur in l. 1. §. 1. C. de rei uxor. actio. uerbo multo magis. Sed pro me facit, quando dicimus, *Non minor est labor quam querere partem tueri.* Ut notatur in l. si pater. §. in arrogationibus. ff. de adoptio. & in l. 3. in fin. ubi tex. C. de naturalib. & notatur in authent. ut hi qui

15
Testator
potest facere
ut dies
incertus
non faciat
conditionem
& ut conditio
quæ non
est conditio
faciat.

16
Conditiona
lia ut trans
mittantur
facere po
test testa
tor.

17
Ascensus
quàm de
scensus dif
ficilior.

18
Sol diffici
lius ascen
dit quàm
descendit

hi qui obli. se habere perhi. res mino. §. pe. col. 6. ad idem quia solemnitas requisita in actu construendo requiritur in eodem destruendo ut l. hæredes palam. §. si quid post. ff. de testamentis. ergo voluntas, quæ sufficit circa conditionem construendam uel inducendam ubi non est. d. l. in conditionibus. sufficeret ad eam destruendam, ubi est, ut in l. nostra. facit in simili. l. si ut proponas. la. z. C. de nup. & l. seruitutes. §. si sublati. ff. de serui. urba. præd. cum multis, quas ibi allegaui. Modò pro complemento materiae quero, quis sit effectus huius in uestigationis, scilicet, an legatum sit in diem, uel conditionale? Respondeo primus effectus est, scilicet quòd si sit in diem transmittitur ad heredes, quòd legatum est tale, quòd de sui natura potest transmitti. nam in l. ista bene transmittitur, si non esset legatum de usufructu, quòd non est transmissibile ad idem. l. si cui legetur. §. hoc autem de leg. 1. & l. ex his. C. quando dies lega. ced. cum simi. sin autem esset conditionale secus, ut dictis iuribus. Sed an hoc sit uerum etiam si legatarius 19 sit de liberis, scilicet quòd legatum conditionale non transmittatur, glo. singularis tenuit quòd etiam si sit conditionale transmittitur in l. his cui. de actio. & oblig. addo similem in l. in personam. C. de fideicommissis. & aliam, quam nemo al. legat in l. qui patri. de acq. hære. ff. glo. mag. ibi uel hic suos substituitur. Contrarium tamen est uerum & istud tenet gl. in l. 1. C. de his qui ante aper. tab. & ibi Bar. & doctores & in l. hæredes mei. §. cum ita. ad trebellia. & ibi Bar. & addo similem in l. cum pater. §. hæreditatem. de leg. 2. & tex. rectè intuenti in §. sin autem de cad. toll. & ibi ponderat Bal. sed ante eum originaliter ponderauit Bar. in l. 1. de leg. 1. 3. col. & ego addo aliud tex. quem reputo singularem in d. l. si cui. §. hoc autem. ff. de leg. 1. uerbo quòd si testamenti &c. & probatur etiam in l. in personam. C. de fideicommissis. & est uera sententia. Sed concessio quòd legatum conditionale non sit transmissibile, an saltem 20 sit cessibile? istam questionem non legitactam non potest transmitti, sed uidetur dicendum quòd quemadmodum non potest transmitti, eodem modo nec cedi primò, per tex. singularem in l. ex pluribus. de admittuto. ubi est tex. quòd ea, quæ non possunt transmitti ad hæredes non possunt cedi: sed in nostro casu legatum conditionale non potest transmitti, ergo nec cedi. Secundo probatur a fortiori, uniuersale enim fideic. est transmissibile. l. apud Iulianum. §. utrum. cum sequenti. & l. cogi. §. idem Merianus. ff. ad trebell. 1. 3. C. de fideicommissis. & ibi uide Ias. & tamen non potest cedi, casus singularis in l. similiter. §. ex asse de iure dot. si ergo ius fideicommissi quòd est transmissibile, non potest cedi. d. §. ex asse ergo a fortiori, quòd non est transmissibile, ut est legatum conditionale non poterit cedi. Tertiò probatur in l. si stipulatus fuerim in princip. de uerb. oblig. ff. ubi est tex. quòd ius eligendi non potest cedi; & tamen potest transmitti, ut ibi: ergo facilius sit transmissio quam cessio, si ergo legatum conditionale non transmittitur, quòd scilicet transmittere sit facilius in d. l. ergo a fortiori non poterit cedi. Quartò probò per id quòd dicit Bar. in l. si minoris. 2. col. ff. de admittuto. ubi dicit quòd ideo beneficium restitutionis potest cedi, quia est transmissibile ad hæredes. l. non solum. ff. de in integrum restitutione. titulo generali. ergo cessio & transmissio iudicantur à pari secundum Bar. si sic, ergo quemadmodum legatum conditionale non potest transmitti, eodem modo nec cedi. Incontrarium tamen facit, primò tex. in l. 1. & l. cum proponas. C. de pact. & C. de translat. de fideic. ubi ius fideicommissi conditionalis & sic non transmissibile potest tamen pacto remitti uel cedi & sic contra prædicta. Secundò facit gl. notabilis & quòd ibi per doctores in l. si. C. de hære. uel actione uendita. ubi glo. tenet quòd actio mihi competitura potest à me uendi uel cedi, & tamen certum est quòd actio competitura non transmittitur, quia non est in bonis nostris. ergo & c. l. pretia rerum. ad l. facidi.

19
Conditio-
nalia an
transmittā-
tur fauore
liberorum
not. q.

20
Legatum
conditiona-
le non po-
test cedi.

Tertiò, facit, quia rem alienam non possum transmittere, ut est notum. quia non est in bonis meis. & facit regula. l. nemo plus iuris &c. & tamen rem alienam possum cedere uel uendere. l. rem alienam. ff. de contrahenda empt. Quartò facit. l. emptio. §. si. c. l. sequenti. ff. de actio. empti. & l. nec emptio. ff. de contrahenda empti. ubi iactum de futuro possum cedere uel uendere, & tamen certum est quòd illum non transmittit ad hæredes: ergo falsum est dicere non est transmissibile, ergo nec cessibile. per supra dicta. Quintò facit quia spēs futura actionis bene possum donare, & cedere, & uendere. l. spem. C. de dona. l. nomina & l. multum. ff. de hære. uel actione uend. cum similibus. & tamen spem futura actionis non possum transmittere, nisi sit spēs ratione contractus. §. ex conditionali inst. de uerb. oblig. ergo non ualet consequenter, non est transmissibile, ergo nec cessibile. & ista pars posset multis modis fundari. & ita partem puto ueram. Restat contrariis satis facere, & pro euentia considero, quòd aliquid non est transmissibile, potest contingere uno de duobus modis. Primo, quòd non est transmissibile. s. sui natura, ut quia coheret personæ. uel. secundò quòd non est transmissibile, scilicet, ex accidenti. Primo casu, quòd non est transmissibile, non quoque cessibile est. & ita intelliguntur quasi omnia contraria, secundo casu intelliguntur allegata. Secundo loco declaro, pupillus habet priuilegium contra suum tutorem, ut præferatur aliis creditoribus in personali actione & hoc priuilegium datur personæ suæ, non causæ, hoc ergo cum cohereat personæ, non potest transmitti, ergo a fortiori nec cedi. & iste est casus singularis in l. ex pluribus de admittuto. Si autem non posset transmitti ex accidenti, tunc secus, uerbi gratia, legatum mihi relictum de sui natura est transmissibile immo quòd est plus acquiritur ignorant & transmittitur ab ignorante. l. a Titio. de fur. l. cum pater. §. furdo de leg. 2. cum simi. tamen si apponatur contradictio à testatore impeditur transmissio. §. sin autem de cad. toll. ergo quòd non transmittatur, non procedit à sua natura, sed ex illo accidenti, scilicet ex appositione conditionis. isto ergo casu licet aliquid non sit transmissibile nihilominus est cessibile. ut patet in d. l. 1. & l. cum proponas. de pact. & l. de fideicommissis. C. de translat. ad secundum scilicet ad l. similiter. §. ex asse de iur. do. Respon. quòd illo casu est diuersa ratio in transmissione & cessione, & ideo nimirum quòd prohibetur cessio, quamuis permittatur transmissio. Quòd autem sit diuersa ratio, patet ex uerbis Pau. ad quem te remitto, quia bene declarat in l. Sancimus. C. ad trebe. Ad tertium. f. ad l. si stipulatus fuerim. dic. eo modo. §. q. est diuersa ratio, ut patet ex uerbis Alex. in d. l. si stipulatus fuerim. in princ. ad quartum responde per te, uel dic quòd non procedit argumentum Bar. in d. l. si minoris. quia loquitur affirmatiue, scilicet est transmissibile ergo cessibile, quia est contra. d. §. ex asse & ita ibi dicit Alex. in apostil. ad Bar. & in d. l. si stipulatus fuerim. Cum ergo dictum Bar. ubi supra non sit uerum, non potest ex eo argumentum sumi. & sic remanet satis factum argumentis. & prædicta nota, quia non inuenies tacta & sic me expedit, de primo effectū resultat an legatum sit in diem, uel conditionale, alios potes per te colligere. uerbi gratia, legatum in diem statim debetur & potest peti, secus in conditionali ut dixi in principio.

Tertiò, quia in legato 21 bonorum ueniunt bona præsentia & in diem, non autem futura & sic conditionalia. l. si ita legatum. ff. de aur. & arg. lega. Quartò, q. qui donat bona sua non uidetur donare conditionalia, & idem in uenditore. ut notatur in f. l. C. quæ respig. obliga. possunt. Quintò quia in publicatione bonorum non ueniunt futura, & sic conditionalia. l. si mandauero. §. his cuius. ff. mandati. facit. l. intercedit. de conditionibus & demonstra. notatur in l. non ad ea eodem titulo. Sextò, colligitur ex l. si stipulatus fuerim. §. i. & l. si a

21
Futura
quando
ueniant in
dispositio-
ne.

22
Dotis lega-
tum an sit
conditiona-
le not. q.

l. si à colono de uerborum obligationibus. ex quibus pa-
tebit quid sit respondendum in legato dotis, nam 22 le-
gatum dotis uel dotis causa alicui mulieri factum cense-
tur conditionale, nec debetur nisi matrimonium sequa-
tur. ut in l. Publius Meuius in princ. ff. de condi. & dem.
tener Gualden. de arte testandi titu. 6. caute. §. 1. Barba-
per tex. ibi in l. Titio centum. §. Titio genero col. 2. ff.
de condi. & dem. est communis opin. secundum Paul. libi
col. 3. est communis secundum Corne. consi. 229. lib. 4.
Bal. Nouellus de dote in. 6. parte priuilegio. §. 50. Couar.
in. c. 3. num. 11. de testamen. disputat Ias. in l. si Titio. nu-
me. 12. ff. de leg. i. Nam & similiter tempus certæ ætatis
appositum in persona honorati inducit conditionem fa-
citque relictum conditionale. l. si cui legeretur. §. i. ff. de le-
ga. 2. l. si mater. ff. de uulga. quia incertum est, an aduen-
tabit uel non, sic & in hac specie, quia id incertum est,
an illa nuptura sit nec ne, non potest id legatum non ui-
deri conditionale. Contrarium ut sit purum tenet
Imol. in d. §. Titio genero nume. 7. & nume. 10. ubi dicit
quod ista est communis opin. quam & tenent alij non
pauci per eum & eos de quibus supra relati, quasi illa
uerba centum Titie nomine dotis, uel ut inde se doret
lego. non inducant necessitatem præcisam nubendi &
ueluti consilium quoddam, quod non astringit necessi-
tate legatariam significare uideantur. argum. l. cum pa-
ter. §. mando. ff. de lega. 2. l. filius. §. diui. ff. de leg. i. l. Ti-
tio centum in princ. ff. de condi. & dem. l. 2. C. de uis-
u cap. pro emp. sicque non tam præceptum quam consiliū
duntaxat nubendi illa uerba inducere uidentur, quod
prætermitti potest ut. dd. l. nec enim dubium est quin
huiusmodi præcepta, quæ non tam præcipientis quam
ipsius cui sit præceptum respicere uidentur, possint
prætermitti, cum unusquisque possit fauori suo renun-
tiare. l. pe. & l. fin. C. de pact. l. stipulatio ista. §. inter cer-
tam. ff. de uerbo. oblig. l. filiis matrem. cum sua glo. C. de
inoffic. testamen. id quod procedit in maioribus, non sic
in minoribus, qui quod eorum fauore à testatore ius-
sum est prætermittere nequeunt. d. l. Titio centum. in pri-
u. ubi utrunque probatur. d. l. 2. C. de uicapi. pro emp.
Sicque & fortè non infcitè superiores uarietates pos-
sent conciliari. Quod si tale legatum dotis expressam
haberet conditionem, puta 23 filix meæ centum le-
go, si nupserit, quod si monachetur quinquaginta tan-
tum ei lego. sunt, qui uelint eam centum habituram
etiam si monasterium ingrediatur. ita Bar. in l. fin. ff. de
his quæ pœnæ nomine. estque communis opin. secun-
dum Felium in. c. in præsentia num. 36. de proba. & est
receptor opin. secundum Decium consi. 674. & in con-
silio 684. Ioannes Crotus in l. nemo potest. ff. de lega. i.
nume. 101. Sed contrariam partem ut quinquaginta
tantum non etiam centum habere debeat tenent Socie-
nus in d. l. si. & Decius consilio. 419. num. 7. & sentit id
Decius in d. c. in præsentia num. 48. & Ioannes Nueza
nus in sua sylua nupti. fol. mihi 45. col. 2. & col. 3. & hæc
pars ut uerior ita & æquior nobis uidetur. Nam prudẽ
consilium testatoris animaduertitur non iniuria arbitra-
tis ampliore dote egere filiam nupturam quam filiam
monachaturam & utrunque casum circumspexit, pro-
spexitque, ac moderauit relictum iuxta necessitatem ac
indigentiam, quam filia in alterutro casu habitura erat
idque (ut nobis uidetur) nulli hominum indecens aut
religioni pugnans, aut aduersum uideri iuste poterit;
quinimmo ipsa religio esse debet cultrix iustitiæ. c. i. §.
i. de feudi alienatione. neque à iustitia & ab ipsa religio-
ne quicquam magis alienum inuenies quam uoluntati
testatorum aduersari, cui morẽ gerere postquam aliud
uelle non potest piissimum est. l. i. C. de Sacr. Ecclesiæ. ef-
feque debet regina, & dominatrix, ac legislatrix testa-
toris uoluntatas. auct. de nupti. §. disponat. l. in condi-
tionibus primum locum. ff. de condi. & demonst. testa-
toris autem uoluntatas filix monachanti quinquaginta
tantum non etiam centum dari uolentis in specie

nostra dilucidior est, quam ulla demonstratione egeat,
& uirtute, pietate, ac iustitia religionem religiosaque
loca non opibus & diuitiis præsertim impicere quæriti. ex-
cellere decet. Neque ad rem pertinet. d. l. fin. ff. de his
quæ pœnæ nomi. quia ut alibi docemur in specie nostra
nihil pœnæ nomine ademptum uideri potest, nisi ademp-
tum ridendus dixeris quod datum nunquam fuit: pri-
uatio enim præsupponit habitum. l. decem. cum uulga-
tis. ff. de uerbo. obliga. & pro nostra sententia facit. l. cont-
modissime. ff. de lib. & posthum. si scis inducere, dum ait,
quia nec sub conditione inuitatus intelligitur, qui in
hunc casum natus est, qui non fuit testamento com-
prehensus.

De codicillis §. xxx.

SUMMARIUM.

- 1 Codicilli interdum reperiuntur in numero singulari.
- 2 Liberi etiam in numero singulari reperiuntur.
- 3 Codicilli quo tempore admissi.
- 4 Codicilli quid.
- 5 Probatio distat à rei essentia.
- 6 Codicilli nunquam pro forma exigunt scripturam, con-
tra quamplures, etiam si id testator uelit noua de-
clar. & quid in testamento.
- 7 Formam homo in testamento aut codicillis inducere ne-
quit, noua decla.
- 8 Formæ legali nec addere, nec detrabere licet.
- 9 Codicilline iure regio exigunt scripturam pro forma
contra nouiss.
- 10 Codicilli non requirunt ne testator diuertat ad actus
extraneos. contra Corn.
- 11 Codicillorum non sunt duæ species. contra Corne. &
Greg.
- 12 Codicilli non exigunt quod testatoris in conspectu sint
testes.
- 13 Codicillis testis famina admittitur.
- 14 Codicilli non exigunt testium rogatus.
- 15 Codicilli testes peregrinos admittunt.
- 16 Codicillus admittit testem compulsum. idem in tabel-
lione.
- 17 Codicilli non exigunt testium subscript. aut signacula,
nec quod sint toti testamento præsentis.
- 18 Codicilli an admittant testes impuberes.
- 19 Codicilli testem surdum admittunt, uel etiam cæcum.
- 20 Codicillari an liceat de rebus tantum alienis.
- 21 Institutio an in rebus alienis fieri possit.
- 22 Codicilli non admittunt captionem.
- 23 Codicilli non uitantur liberorum præteritione.
- 24 Codicilli ipso iure uitantur cancellatione.
- 25 Codicillorum ualiditatem impedit clausula deroga-
toria.
- 26 Codicilli an exigant consumatam uoluntatem.
- 27 Codicilli duobus testibus contenti sunt in quampluri-
bus casibus supra enumeratis.
- 28 Codicillis sufficit sollemnitas testamenti utcumque per
statutum exigua requiratur.
- 29 Codicilli admittunt interpretationes, quas lex facit
in testamentis.
- 30 Conscientiæ in foro an ex minus solenni uoluntate te-
neatur quis legata præstare? ardua. q.
- 31 Ratione legis cessante in particulari, an cesset ipsius
legis dispositio? ardua. q.
- 32 Codicillari an possit is, qui per statutum testari ueti-
tus fuit? ardua. q.
- 33 Pupillaris subst. an codicillis possit reuocari.
- 34 Codicillorum tantum uim ut habeat testamentum an te-
stator iubere possit?
- 35 Testamentum nuncupatum an ut ualeat tanquam con-

23
Legati du-
plum filix
si marita-
retur, quæ
si monacha
retur, an si
fiat mona-
cha simpli-
bitura
sit. ar. d. q.

- ditum in scriptis, uel contra, testator possit inbere.
- 36 Testam. quod à filio erga parentes fiebat, an ualeat ut codicillis not. q.
- 37 Codicillaris clausula an profit quo ad uitium præteritionis. ar. d. q.
- 38 Codicillaris clausula quare à lege regulariter non inducatur.
- 39 Testamentum inter liberos ratione uoluntatis an ut codicillus ualeat, ar. d. q.
- 40 Testamentum imperfectum ratione uoluntatis an pius ad causas ualeat? ar. d. q.
- 41 Libertas, pia causa, amicitia, an inducant clausulam codicillarem? ar. d. q. quæstiones.
- 42 Codicillis relicta an desiderent hereditatem ab intestato adiri ar. d. q.
- 43 Codicillaris claus. an testamento inter liberos semper in esse uideatur ar. d. q.
- 44 Testam. etiam nuncupatiuum minus solenne an ualeat inter liberos ar. d. q.
- 45 Testamentum inter liberos an uideatur habere claus. derogatorem & claus. si non ualeat quod ago, ut ago &c.
- 46 Testam. solenne inter liberos an exigat quod sint æqualiter honorati ar. d. q.
- 47 Intell. aut. ut cum de app. cogn. per totam & aut. non liceat. & aut. ex causa. C. de lib. præter.
- 48 Codicillaris claus. in testam. inter liberos appositæ an tueatur si testamentum ex præteritione uel exheredatione irritetur.
- 49 Intell. l. sicut certi. l. si cum uel in utero. C. de mil. test. l. Titius. ff. de mil. test.
- 50 Intell. ad tit. ff. de lega. præst.
- 51 Pupillaris an conferretur irritato per præteritionem testa. & quid in legatis relictis in principali testamento, uel in pupillari. & quando conferretur legata & si hereditas adita non fuerit.
- 52 Codicilli priores an posterioribus ipso iure infirmantur.
- 53 Codicilli an decennio senescant.
- 54 Codicilli an posthumum agnatione rumpantur.
- 55 Codicilli infirmantur arrogatione.
- 56 Codicilli cancellatione pereunt ipso iure.
- 57 Codicilli penitentia occidunt ipso iure.
- 58 Codicilli per filii præteritionem non uitantur.
- 59 Codicilli heredis repudiatione an occidunt.
- 60 Codicilli pereunt, si heres uiuo testatore decedat.
- 61 Codicilli an pereant si modus uel conditio ab herede non fuit expleta uel decessit ea pendente.
- 62 Codicilli an pereant hereditate non adita.
- 63 Legitimi remotiores an uideantur habere uoluntatem defuncti. ar. d. q.
- 64 Codicilli an uitate confirmantur not. q.
- 65 Codicilli aditione confirmati an restitutione infirmantur.
- 66 Codicilli an infirmantur repudiatione eius, qui semel adierat.
- 67 Codicillos an perimant capitales inimicitie.
- 68 Codicilli an condemnatione capitali uel captiuitate pereant.
- 69 Codicilli pereunt si codicillans uendidit se se, uel fuit deportatus, uel proscriptus uel ad bestias, uel ad metallum damnatus, uel aqua & igni interdictus, uel si fuit obsecratus, uel damnatus ob carmen famosum, uel reus maiestatis, uel si hæc contigerunt in eo, qui codicillis fuit honoratus.
- 70 Codicilli an pereant si ibi honorati faciunt pactum de futura successione.
- 71 Codicilli pereunt in multis casibus hic relatis.
- 72 Codicilli an pereant monachismo, uel agnatione posthumi ueri, uel interpretatiui.
- 73 Codicilli an conualescentia testantis infirmantur & an

- condemnatione rupti secuta restitutione uires reseruant.
- 74 Codicilli ex parte infirmantur per bon. poss. contra tab. liberti & per bon. poss. contra tab. filii emancipati.
- 75 Codicilli an oppugnentur querela uel legitime supplemento.
- 76 Codicillis pater se iusta indignatione filium præteruisse expressit an ei proficiat.
- 77 Codicilli pereunt si testes in eis adhibiti eis aduersentur.
- 78 Codicilli an muto fiant.
- 79 Codicilli errore & incertitudine pereunt.
- 80 Codicilli euanescent in casibus hic subiectis.
- 81 Codicilli pereunt si tempore mortis codicillantis non super uiuunt testes ibi adhibiti.
- 82 Codicilli an pereant si in eis honoratus testatorem necauit ar. d. q.
- 83 Codicilli etiam iurati possunt reuocari, & etiam si siat impuberi, uel dementi possunt reuocari.
- 84 Ratio in his, quæ sunt uoluntatis libera exquirenda non est.
- 85 Papa an possit beneficia adimere sine causa & quid in principibus secularibus.
- 86 Leges quando ligent iure poli, uel fori.
- 87 Iure gentium & natura omnes utimur à quo nisi ex causa recedere non licet.
- 88 Legis positiue transgressor interdum peccat, qui ea lege non lata non peccaret.
- 89 L. quæ sub conditione. ff. de cond. inst.



DE RACTA testamentorum materia, superest, ut de codicillis agamus, qui in progressu successionum sunt reperi, ut illico dicam. Codicilli in plerumque reperiuntur in numero plurali ut per totum. ff. de iure codi. in rub. & in nigro & in rub. & per totum. inst. & C. de codicill. Sed aliquando etiam in numero singulari reperiuntur. Non codicillum ubi norant communiter doct. C. de testam. Nam & similiter illa uox 2. liberi, quæ non reperitur regulariter; nisi in numero plurali, interdum tamen etiam in singulari numero eam proferimus. Non est sine liberis ubi Alciatus not. ff. de uerb. signific. Codicilli 3. eorumque usus iure ciuili introductus fuit temporibus Augusti, ut in princ. inst. de codicillis. Est autem 4. codicillus ultima uoluntas iners informis. quod ultima uoluntas sit docemur per totum. ff. de iure codi. per totum. inst. & C. eod. tit. Taurina. l. 3. l. fin. tit. 12. par. 6. l. fin. C. de codi. l. hereditas. C. de his quibus ut indig. l. Scæuola. l. ff. ad trebel. cum multis simi. quas allegauimus supra. §. 2. §. num. 1. Quod sit informis, patet in §. fin. inst. de codicillis ibi & nullam solennitatem ordinationis desiderant. Neque ad rem pertinet quod quinq; testium interuentum exigant ut in l. fin. C. de codi. l. fin. cum simi. C. de don. ca. mor. Nam id non ad formam sed ad probationem spectat. Et aliud § est probatio, aliud rei qua de agitur forma, & essentia, ac substantia. l. duo sunt Titii. ff. de test. tut. ibi non ius deficit sed probatio. Nec enim ego esse uir desinerem etiam si femineis uestibus indutus incederem, nec illa femina nomine Ioanna, quæ (ut Platina de Pontificum uitis & Petrus Mesia de uitis Cæsarum referunt) summum Pontificatum & adeptæ fuit & gessit, desit esse femina etiam si mentitas uirorum uestes cum gestaret uir reputata fuerit. Non quoque Barbarius Philippus, qui præturam Romæ gessit iuxta. l. Barbarius. ff. de offi. prætoris desit esse seruus etiam si liber communi conuiuium errore reputatus fuerit. idemque in teste illo, de quo in l. j. C. de testam. falsum enim

1
Codicilli
interdum
reperiuntur
in num.
singulari.

2
Liberti &
in num. sin
gulari re
periuntur.

3
Codicilli
quo tempo
re admissi.

4
Codicilli
quid.

5
Probatio
distat à rei
essentia.

enim quod est nihil est, ut plenè differuntus supra. §. 17. num. 65. de succ. crea. Itaque de probatione ad rerū essentiam argueri ineptum est. Vnde apparet non parum apertum fuisse errorem gl. Alberici, Alexandri, Iasonis & Cornei col. 3. in l. fin. C. de codi. & Gregorii Lupi in l. fin. tit. 12. par. 6. existimantium, quod si 6 codicilli fiat in scriptis tunc pro forma ipsius desideraretur (inquiunt) testium subscriptio, unde deficientibus eorum subscriptionibus codicilli eneruarentur, neque id iurium purgaretur aut suppleretur per eorum testium attestaciones. Sed longè uerius est eos codicillos in fin. essentia ualidos fuisse probarique per ipsorum met testium depositiones eorum substantiā & tenorem posse, cum testium interuentus eorumque subscriptiones cum in scriptis codicilli fiant ad probationem tantum, non etiam ad essentiam ipsorum desiderentur. ut plenius edocemur supra. §. 25. num. 23. Nisi quando constitisset testatorem uoluisse, ut codicilli non aliter ualeant quam si solennium testium interuentus & subscriptiones adessent, ut ibi diximus: quo casu si abfuisent, codicilli irriti essent ex uicio forme omisæ ut ibi scripsimus. Sed modò non ineleganter defendi potest ut etiam isto casu uerum sit codicillos non ualere quidem. Verum tamen non tam ex defectu forme ualere define re quam ex defectu uoluntatis ipsius codicillantis. Vnde si ipsemet testator, qui protestatus fuerat se nolle eos codicillos ualere, nisi & quinque testes & eorum subscriptiones haberent, postea penituit illius protestationis & cum uideret se codicillos fecisse non seruato protestationis tenore neque adhibitis testium subscriptionibus declararet se uelle ut adhuc tales codicilli & si testium subscriptionibus carerent, ualerent, tunc hi codicilli ualere inciperent, quia sola testatoris uoluntas, quæ defuerat rediit; sicque nihil deest, ut in simili docemur supra. §. 15. nu. 104. uersiculo ergo ut tandem. Nec tunc omnia ex integro agenda essent prout agi necesse esset, si testium subscriptiones in codicillis pro forma ex iussu testantis desiderarentur sicque est corrigendum quod ubi supra scripsimus. Vnde si aliorum errata notauerimus nō mireris, quando & nostra & ingenue fatemur & libenter ad uiam ueritatis reducimus. Confirmatur opinio nostra, nam sola lex potest dispositionibus formam præcisam inducere, quam citra uera uel nequeat consistere rectum: ut plenissimè egimus supra. §. 4. per totum per l. nemo potest. cum simi. ff. de lega. j. iuncta. l. ad testium. §. si quis ex testibus. ff. de testam. l. heredes palam. in princ. & §. j. eod. tit. quia forma est, quæ dat esse rei. l. sed & si quis rem. §. Iulianus. ff. ad exhib. l. si quis in fundi uocabulo. ubi per omnes. ff. de lega. j. Homo autem 7. formam inducere nulla in re potest, nisi legis autoritate. Vnde etiam si mulier protestatus sit me nolle ut meum testamentum ualeat, nisi habeat uiginti testes & totidem fortè tabelliones, tamen si postea testatus sui cum solenni tantum numero dicens me iam penituisse prioris propositi & uoluntatis ualebit testamentum. l. si quis in principio testamenti. ff. de lega. 3. ubi plenè per Bar. & alios. l. si mihi & tibi. §. in legatis. ubi plenè per Alex. & Ias. in utraque lect. ff. de lega. j. & hoc est quod dici solemus, formæ 8 cuiusque rei per hominem nihil addi posse, neque etiam admi. quia si quid addideris non quidem pro forma incommutabili erit, sed tantum pro uoluntate: Vnde uoluntate mutata & illud pro non adiecto habetur, & tamen si pro forma foret ex hominis uoluntate mutari non posset. ut ex communi opin. resoluiimus supra. §. 14. num. 109. Et huc spectat gl. communiter ibi app. in §. j. inst. de uerb. oblig. quæ uult quod si inter me & te conuenit ut dicendo A. intelligeretur interrogatio & resp. B. intelligeretur responsio promittentis, non per hoc induceretur stipulatio, quia forma stipulationibus à lege data non subiacet priuatorū arbitrio. Ad princ. inst. de emp. & uend. responde quod ibi nominatim fuit data il-

la forma à lege, quæ in reliquis dispositionibus inter uiuos locum non habet.

Quid 9 autem iure regio, an testium subscriptiones pro forma in codicillis, qui in scriptis sunt desiderantur? & supra. §. 25. in fine renui cum Mich. a fonte contra Gregoriū Lupum ad probationem tantum non etiam ad formam desiderari.

Sed 10 an ut in testamentis desideratur ne testator diuertat ad actus extraneos naturæ non necessarios. l. cū antiquitas. C. de testam. l. furiosum. C. qui testam. facere possit. ita quoque idem in codicillis desideretur? & Corneus in l. si. col. 3. per tex. ibi uers. in omni. C. de testam. respondit desiderari. sed in contrariam partem procliuor sum, quia codicilli nullam solennitatem ordinationis desiderant d. §. fin. inst. de codi. ergo neque istam, & ita non parum utiliter extendo omnia iura & titulos de codicillis loquentia & l. Taurinam. 3. l. fin. tit. 12. par. 6. Nam & similiter actus inter uiuos non uitaretur licet contrahentes diuerterent ad actus extraneos ut infra docemur prope, ergo &c. quia bonum est argum. de contractibus ad ultimas uoluntates. l. seruum filii. §. cum qui chyrographum. ff. de lega. j. l. si duortio. ubi plenè per Ias. ff. de uerb. oblig. Ex superioribus apparet suspectum esse, quod 11 Corneus & Gregorius Lupus ubi supra tradiderunt codicillorum esse duas species, nempe in scriptis, & per nuncupationem, non secus quam in testamentis. sed certè magis est, duas species codicillorum non esse, non magis quam in contractibus, uel mandati uel commodati, uel depositi, precarii, pignoris, aut mutui, aut locationis, aut societatis, & ceteris id genus, qui licet possint celebrari uel cū scripturæ interuentu, uel sine ea, non propterea constituuntur duæ species, cum quando ut scriptura fieret, conuenit, ea ad probationem tantum non etiam ad formam regulariter pertinere uideatur. l. Publia. ff. depositi. nisi in contractu emphiteotico & similibus casibus specialibus scripturam exigentibus. Sed an 12 codicillos desideret testes esse in præsentia codicillantis, non aliter atque testamentum id desiderat, iuxta. l. si unus uerb. coram testatore. l. si non speciali. uerb. in conspectu testatoris. de testam. C. & utrobique per doct. & magis est, ut id codicilli non desiderent per d. §. fin. inst. de codicill. ibi, & nullam solennitatem ordinationis desiderant. Vnde si testes probè intelligebant quod agebatur, licet aliquid esset inter medium, ita quod codicillantes nō uidebant, codicilli adhuc ualerent. nam & contractus similiter ualeret. glo. cōmuniter app. in l. 2. §. idè Labeo. ff. de aqua pluui. ar. Alex. & Ias. in d. l. si non speciali.

Proinde 13 ut in actibus inter uiuos femina potest esse testis. l. qui testamento. §. mulier. ff. de testa. (licet in testamentis aliud sit, in in princ. inst. de testam. l. hac consuetissima. C. eod. tit.) ita & in codicillis testis legitima erit, quia nullam solennitatem ordinationis desiderant d. §. fin. quod in specie tenent gl. & communiter doct. in d. §. mulier uerb. posse. Quod diximus non oportere testes esse in conspectu codicillantis id in specie tenent Ias. num. 8. in d. l. si non speciali & ibi Alex. nu. 7. & Matthæ illanus not. 123.

Ergo 14 & si rogatus testium in testamentis desideretur d. l. hac consuetissima & d. princ. inst. de testam. id quidem in codicillis, qui nullam solennitatem ordinationis desiderant d. §. si. necessarium non erit, ut nos interpretamur, non magis quam in actibus inter uiuos, qui talem testium rogatum non exigunt. ut tradunt communiter doct. in l. Domitius. ff. de testamen. Illud 15 autem subdurius uideretur aliquantulum, eum, qui non haberet testamenti factionem passiuam in testem codicillis admittere (qualis esset testis peregrinus iuxta. l. j. C. de hære. inst.) cum testamento testis esse is non posset. §. testes autem. inst. de testam. l. 9. & l. 10. tit. j. par. 6. uerum adhuc procliuor sum, ut codicilli sit legitimus testis, quia nullam solennitatem ordinationis deside-

9
Codicilli
nec iure
regio exi-
gunt scri-
pturam
pro forma
contra no-
uiss.

10
Codicilli
non requi-
runt ne te-
stator di-
uertat ad
actus ex-
traneos co-
tra Corn.

11
Codicillo-
rum non sunt
duæ spe-
cies contra
Corne. &
Greg.

12
Codicilli
non exigunt
quod testa-
toris in con-
spectu sint
testes.

13
Codicillis
testis fa-
mina ad-
mittitur.

14
Codicilli
non exigunt
testium ro-
gatus.

15
Codicilli
testes pe-
regrinos
admittunt.

rant d. §. fin. Neque ad rem pertinet quod huius testis depositioni forte tanta fides non adhiberetur, quanta si foret: cuius Romanus adhibenda esset, nā id nō pertinet ad formam, sed ad probationem, quæ aliunde suppleri potest. ut communiter tradunt doct. præsertim Alex. col. 2. & Ias. in l. j. ff. de lib. & posth. Vnde si sex testes codicillis adhibuit, quorum duo peregrini erant ualebunt codicilli, quia si quod uitium erat in testibus peregrinis si ne dubio per ipsorum maiorem numerum supplebitur secundum eosd. & in simili per doct. in l. solam. C. de testibus. quæ suppletio in testamentis non fieret, quia ibi ad formam desideratur testes esse ciues Romanos. ut nō parum utiliter docemur supra. §. 11. num. 17. cogita tamen.

16
Codicillus
admittit te
stem com-
pulsam. idē
in tabellio-
ne.

Denique 16 & si testis codicillo adhibitus esset compulsus, codicillus non uitaretur quia nullam solennitatem ordinationis desiderat. ut d. §. si licet per testis compulsionem testamentum uitaretur. l. qui testamento in fin. uerbis. ff. de testamentis. per quem tex. soleo tenere ipso iure esse nullum testamentum, quod testator ui compulsus faceret, & si doctores communiter uelint cōtrarium ut supra. §. 17. num. 5. Vnde si testator testamentum in scriptis acturus tabellionem accersiri iussit isque tabellio coactus fuit, non rogatus, & si communis opin. sit testamentum esse ipso iure nullum ut discriui-mus supra. §. is num. uerf. his consequens, tamen in codicillis aliud foret, quia nullam solennitatem &c. ut d. §. fin. Sta ergo in codicillis non desiderari testes esse masculos. Secundū non expedire quod sint ciues Romani. Tertiū non oportere esse rogatos. Quartū, uō oportere quod uideant codicillatē. Quintū, non esse necesse quod testator continenter codicilletur. Sextū, testium 17 subscriptiones non desiderari & si codicillus fieret in scriptis. Septimū non quoque testium sigilla necessaria erunt, non magis quam in actibus inter uiuos, quia nullam solennitatem &c. ut d. §. si. quod uidentur uelle per tex. ibi gl. & communiter docto. in d. l. fin. C. de codicill. Octauū non est necesse, quod toti codicillo fuerint præsentēs si modo loco absentium alii sufficiantur; unde si quinque testes uiderūt partem eorum, quæ a codicillante fiebant & alii quinque reliquam partem, ualerent codicilli. nam & in actibus inter uiuos idem foret. argum. l. Gallus. §. ille casus. ibi, quasi duobus legis capitibus comixtis. ubi tradunt communiter doct. ff. de lib. & posthu. c. licet ex quadam. de testibus Ias. in l. cum antiquitas. nume. 11. C. de testamen. Bal. in l. testibus col. 5. C. de testibus. & tamen tale testamentum non ualeret, quia non potest membratim probari. l. cum antiquitas. & l. casus. C. de testamen. & utrobique per Doct. præsertim Ias. Parisi. confi. 33. lib. 2. num. 28. Corneus confi. 238. lib. 4. nume. 3. Sed cum codicilli nullam solennitatem ordinationis desiderant, d. §. si. non quoque hanc solennitatem desiderabunt nō magis quam quisque actus inter uiuos, qui eam ut diximus non desiderat. Nonō 18 & si testam. non aliter ualeat quam si testes sint ingenui. d. l. hac consulti. ma. d. prin. in l. i. de testam. sintque puberes ut. dd. iuribus tamen illa qualitas pubertatis in codicillis necessaria nō erit, non magis, quam in actibus inter uiuos. Vnde nouissimē non quæ parum utiliter aduerterem, quod si codicillis sex testes interfuissent, quorum duo impubes erant doli tamen capaces & honesti, codicilli ualerent. nam cum testium uitium aut idoneitas eorum numero suppleatur, si quod uitium in impuberibus erat, tamen cum iam essent pubertati proximi & honesti suppleretur per numerum, ut sic duo testes proximi puberati & honesti (ut cuique bono uiro iustum uidebitur) non minorem probationem aut minus tutam facere uideantur quam unus, qui nuperrime pubertatis annos at-tigisset. Sicque cum ad solam probationem non etiam ad formam pubertatis qualitas in testibus desideretur quod ad codicillos per d. §. fin. dum ait nullam solennita-

17
Codicilli nō
exigunt te-
stium sub-
scrip. aut si
gnacula nec
quod sint to-
ti testamen-
to præsen-
tes.

18
Codicilli an
admittant
testes impu-
beres.

tem &c. & in hac specie, non deminuta, sed satis plena probatio sit aut fortē plenior quam si quinque tantum testibus etiam idoneis tales codicilli essent muniti, superest ut ualere intelligantur hi codicilli & plenē probati uideantur. Vnde cum de iis, qui quisque in puerili ætate intellexit, pubes factus possit deponere, præsertim si tempore quo illud uiderat proximus pubertati & doli capax erat. ut plenē per Decium & Cagnolū in l. furio- si. ff. de reg. iur. si tempore quo tales codicilli proferuntur iam impuberes illi, puberes facti erant, facilius possent codicillum probare, & eorum testimonium ad codicillos tuendos admittendum esset: quia codicilli nullam solennitatem ordinationis desiderant, sed solam legitimam probationem, quæ in hac specie satis plena esset. Nam & si non ignorem leges dicentes quinque testes in codicillis desiderari debere: intelligi de testibus habilibus. argum. l. Titius. ff. de mili. testamento. quia qualitas adiuncta uerbo &c. ut per Bar. in l. ex facto in princ. ff. de uulga. tamen similiter non est abnegandum quin per maiorem numerum testium eorundem defectus suppleatur ut sæpe dictum est, & in probationibus communis & uera opin. quæ non refert quid ex equo lentibus fiat. ut per Ias. & Alex. col. 2. post alios ibi in l. i. ff. de lib. & posth. per l. i. §. si. ff. de dote præleg. cum simi- l. nam & in dispositionibus inter uiuos in quibus duo testes regulariter exiguntur. l. ubi numerus. ff. de testi- bus. c. relatum. i. c. cum esset. de testam. & utrobique per doct. tamen & in actibus inter uiuos minor eorum testi- tium idoneitas per numerum superfluum suppletur, ut in dd. locis habetur, ergo &c. Contrarium esset in testa- mento in quo, quia testes ad formā requiruntur, talis suppletio cessat ut iam diximus. quæ omnia nota, quia sunt non minus utilia quam noua. Decimū, & si testa- mentum desideret ne testes sint furdi. §. testes inst. de testam. tamen in codicillis non aliter atque in actibus inter uiuos crediderim furdum admitti posse in testem, quia id in actibus inter uiuos uetitum non reperitur; Vnde censeretur permisum. l. nec non. §. quod eis. ff. ex quib. cau. mai. l. i. ff. de testibus. l. super statuas. C. de religio. iuncto d. §. fin. insti. de codici. dum ait nullam solennita- tem &c. Qua ratione & 11. responderem cōtrarium (qui testamento testis esse non potest ut est communis opin. quam tenent Cynus Butrigari. Bar. Alberi. Bal. Angelus, Salicetus, Fulgosius, Alex. Corneus & Ias. in l. si non spe- ciali. per tex. ibi & in l. si unus. C. de testam. Decius con- fi. 354. Corneus confi. 18. lib. 2.) posse tamen in testem in codicillis admitti, cum & in actibus inter uiuos in testem admittatur, si notam habebat uocem contrahen- tium ut tenent Alex. nume. 6. Ias. nume. 7. & Corneus & alii in l. si non speciali. C. de testam. & plerique eorum, quos supra retulimus.

Denique has undecim non parum utiles (ut nobis uideatur) declarationes intellige, primum, quando testator ex professo codicillos tantum non etiam testamentum facere instituit. ut per totum. ff. de iure codi. & per totum. C. & inst. eod. tit. Deinde intellige, etiam si testa- tor testamentum facere instituit, sed cum animaduertisset quā scrupulosa sit testandi forma adiecit, ut, si sua dispositio iure testamenti ualere non posset, sustine- retur saltem in uim codicillorum. iuxta l. i. ff. de iure co- dic. quæ clausula hodie in plerisque testamentorum ap- ponitur. nam si tale testam. aliqua ex causa ualere non posset, ualeretque ex testatoris præcepto in uim codicil- lorum, tunc testes minus idonei de quibus supra men- tionem habuimus idonei essent hoc casu, non secus quam si primordialiter & ex professo is cuius de sucec- sione agitur codicillos facere constituit. Nam in tali specie duo sunt præcepta uel duæ dispositiones, al- tera testamenti eaque inutilis, altera codicillorum ea- que utilis, nec utilis per inutilem uitatur. l. 1. §. si quis ita. ubi notant Bar. & doct. in simili. ff. de uerb. obliga- Tertiū intellige, ut procedant dictæ undecim declara- tiones

19
Codicilli, si
stem iur-
dum admi-
tunt uel si
cæcum.

tionēs etiam in testamento minus solenni quod clausula codicillarem non habuit, si tamen fuit interpositum iuramentum, uel testatoris secundum unum intellectū, uel heredis secundum alterum intellectum ad l. cum pater. §. filius matrem. ff. de leg. 2. ut per Paul. Caltr. Cuman. & alios ibi. quasi uoluntas testantis ob enixam illam uoluntatem colligatur. Quartō, intellige easdē undecim declarationes etiam si nec testamentum clausulam codicillarem haberet, nec iuramentum, si tamen testator expressit se nolle obseruationem iuriconsultorum custodire & obseruare, sed suam tantum uoluntatē declarare & sequi. l. codicillis. §. si. ff. de lega. 2. Quintō intellige etiam in patre testante inter liberos quando eius dispositio in uim testamenti ualere non posset, sed tantum in uim codicillorum argum. l. si. C. fam. her. ibi, siue codicillus, siue epistola esse memoretur. Sextō has etiam undecim interpretationes intellige, etiam in codicillis, quos non sibi sed alteri faceret, puta, quia pater fa. pupillarem substitutionem faceret in codicillis filio impuberi, quo casu ea pupillaris ualeret quidem in uim tantum fideicommissi uniuersalis, non etiam in uim directę substitutionis pupillaris, quę codicillis fieri nō potest. l. Scauola. ff. ad Treb. l. si fundum per fideicommissum. alias incipit. l. si Titio pecunia. §. fin. cum lege seq. ff. de lega. 1. nam talis codicillus ualeret substitutioq; illa in uim fideicommissi sustineretur etiam si nihil solennium de quibus supra meminimus in illis codicillis adhibuit fuisse per d. §. si. inst. de codici.

Quid 20 autem si alienis in rebus tantum non de rebus suis testator codicillaretur, puta, codicillos fecit mihi quę fundum alienum per fideicommissum reliquit, & disposuit præterea nihil, an talis codicillus ualeret? mouet quæstionem quod 21 testamentum factum ita ut in rebus alienis duntaxat hæres scriptus fuerit nullius momenti est, ut tenet Paulus Parisius conf. 26. extenore nam. 17. lib. 2. tradunt doctores in l. i. ff. de testam. Bar. in simili in l. codicillis. §. institutio. ff. de lega. 2. Bal. in l. i. C. quę res pignori obligari possunt. Alex. conf. 168. requisiti col. 2. lib. 2. Corneus conf. 160. num. 20. lib. 2. argum. l. serui electione. §. cum fundus. & l. Stichū qui meus erit. ff. de lega. 1. neque ad rem pertinet. l. i. §. si ex fundo & l. qui alterius. ff. de hæ. inst. ubi hæredi in re certa instituto reliquum hereditatis accrescit. nam illud quando res erat testatoris, secus si aliena, ratio differentię quia portio hereditatis accrescit portioni. l. si totam. ff. de acq. hæ. dum modo sit eiusdem hereditatis portio. nam inter res uel portiones diuersarum hereditatum non est ius accrescendi, ut tradunt Bar. & cōmuniter doct. in l. re coniuncti. ff. de lega. 3. & in l. huiusmodi. §. quibus per tex. ibi. ff. de lega. 1. & in l. pe. per tex. ibi. cum sua glo. ff. de usufr. accresc. Id quod admitti potest, quando hæres scriptus in re certa aliena nullum habuit cohæredem. nam si haberet alium cohæredem, à testatore (in rebus ipsius testatoris uel simpliciter nulla rerum facta mentione) institutum, tunc ille hæres in rebus alienis nominatim institutus loco legatarii haberetur. argumen. l. quoties. C. de here. inst. unde legatari ad imaginem de re aliena facti ea hæredis institutio ualeret. argumen. l. non dubium. ff. de lega. 3. l. cum alienam rem. C. de lega. 1. prædia. C. de fideicommiss. si si res obligata: ff. de lega. 1. & communiter doctores in dictis locis. Vnde & in specie nostra in hanc partem procliuor sum, ut talis codicillus factus de re aliena ualere non desinat, quia superest hæres legitimus, qui tale fideicommissum de re aliena in codicillis relictum tenebitur redimendo rem illam præstare. iuxta d. l. non dubiū d. l. prædia. d. l. cum alienam. nec est ulla ratio cur minus ualere debeat fideicommissum rei alienę in codicillis relictum, quam ualeret si testamento relictum esset, præsertim cum d. d. l. generaliter loquantur sicque omnem ultimam uoluntatem comprehendant: estque declaratio non minus utilis quam noua. quam intellige primum in

codicillis expressis & ueris, ut per totum. ff. de iure codicill. & C. & inst. de codi. Deinde etiam in codicillis interpretatiuis, quale est, cum in testamento minus solenni inter fuit iuramentum iuxta d. §. filius matrem. uel quando in testamento minus solenni testator expresserat se nolle sequi anxiam Iureconsultorum obseruationem. ut d. l. codicillis. §. si. Postremō etiam si id fieret in testamento alieno. iuxta terminos d. l. Scauola.

Quid si 22 codicillantis captatoria uoluntas fuit, & ut testantis captatoria uoluntas non ualeret, ita & codicillantis nullius momenti erit; quia utrobique par ratio est, & quia captatoria uoluntates in legatis & fidei commissis non secus quam in heredum institutionibus infirmantur. l. captatoria. ff. de lega. 1. l. captatorias. C. de mil. testamento. l. si quis Sempronium. l. illa institutio. ff. de hæredi. inst. qua de re plene in simili per doct. in d. locis & per Didacum de Segura in l. cohæredi. §. cum filia. ff. de uulgari. per Decium conf. 494. quod supra, nume. 6. Andreas Tiraquellus in legibus connubialibus gl. 5. num. 95. Calcanes conf. 107. nume. 1. Couarub. in d. cum tibi de testam. Bernardus Diaz regula. 195. Idq; intellige in codicillis ueris & expressis ut per totum. ff. C. & inst. de codicillis. Item etiam in codicillis interpretatiuis ut d. §. filius matrem. & d. l. codicillis. §. si. Postremō etiam si tales codicilli alteri fierent. ut d. §. Scauola.

Quid si 23 codicillos feci in quibus liberis meis nihil omnino reliqui, sed tantum extraneis, an ualeant? mouet quæstionem, quod liberis præteritis testamentum uiciaretur. l. inter cætera. l. pe. ff. de lib. & posthum. l. i. ff. de iniust. rup. in pr. inst. de exhæ. lib. cum simili. adhuc tamen magis est, ut codicilli ualere non desinant, quia nullam solennitatem ordinationis desiderant. d. §. si. inst. de condi. sicque neque istam. nam, qui totum dicit, nihil excludit. l. Iulianus. ff. de leg. 3. l. si is qui ducenta. §. utrum. ff. de rebus dubiis. & quia cum ipsi liberi ab intestato parenti codicillanti hæredes existant, cessat in iuria, quam potissimum ab eis abesse legibus curę fuit. authen. ut cum de appell. cog. §. sola enim. dum ait sola enim est nostrę serenitatis intentio iniuriam exheredationis & præteritionis à parentibus & liberis auferre. l. Iulianus. ff. si quis omiſsa causa testam. Neque quo ad bona ullam læsionem sentient cum saluis legitimis fidei commissis codicillis relicta præstentur. l. 2. C. de codi. §. si. & §. pe. inst. de codi. d. l. si Titio pecunia. §. si. cū. l. seq. id quod intelligo primum in codicillis expressis, ut per totum. ff. C. & inst. de codi. deinde etiam in interpretatiuis. ut d. §. filius matrem. l. codicillis. §. si. ff. de lega. 2. Postremō etiam in codicillis factis filio testatoris furioso, qui liberos naturales haberet in quorum præiudicio fierent tales codicilli.

Quid si 24 feci codicillos, quos postea cancellaui. & quin ualere desinant dubium non est; sed in eo tantum quæstio erit, an per cancellationem ipso iure irritentur, an uerō ope tantum exceptionis? mouet quæstionis quod ope tantum exceptionis testam. enervaretur, non ipso iure. l. i. & 3. & l. cancellauerat. ff. de his que in testamento delentur. ubi tradunt communiter doctores. sed magis est ut codicilli ipso iure irritentur. argum. l. 3. §. fin. l. ex parte. ff. de adim. lega. l. militis codicillis. §. Veteranus. ff. de mil. testam. l. pe. §. testamento. ff. de bo. poss. secundum tab. l. si iure. ff. de lega. 3. ut enim nuda uoluntate eos fieri supra diximus, ita & nuda uoluntate infirmari par est. l. nihil tam naturale. ff. de reg. iur. c. omnia res eod. tit. l. si. ff. de accep. §. fin. inst. quib. mo. toll. obliga. quod intelligo tam in codicillis expressis quam in interpretatiuis & etiam in iis, quos pater filiis suis siue impuberibus, siue dementibus faceret, ut supra in simili docemur.

Quid si 25 feci testamentū in quo expressi, si quos forte postea codicillos facerem me nolle ut ualerent, an postea facti ualebunt? & puto non ualituros nisi in eis

22
Codicilli nō
admittunt
captationem.

23
Codicilli nō
uiciantur li
berorū præ
teritione.

24
Codicilli ip
so iure irri
tuntur can
cellatione.

25
Codicillorū
ualiditatem
impedit
clausula, de
rogatoria.

fit reuocata ea clausula derogatoria. argumento eorū, quæ plene tradunt Bar. & communiter doct. per tex. ibi in. l. si quis in principio testamenti. ff. de leg. 3. Bart. Bal. Angelus Cumanus Paulus Catre. Aretinus Alex. Ias. & reliqui in. l. si mihi & tibi. §. si. ff. de lega. j. Quod intelligitur in codicillis tam expresse quam interpretatiuis & siue eos sibi patet. faceret, siue etiam liberis suis impuberibus, uel mentecaptis. ut proximè differuimus.

Quid 26 si non fuit consummata uoluntas codicillantis, quia cum destinasset pluribus de rebus disponere, de paucioribus morte præuentus disposuit. an codicilli ualebunt in eo quod dispositum fuerat? mouet quæstionē quod testamentum ubi ex integro testantis uoluntas consummata non fuisset, non ualeret. l. si is qui testamentum. ff. de testam. quia testamentum est quid indiuiduum. l. furio. cum. C. qui testam. facere poss. l. cum antiquitas. C. de testam. & nihil actum esse intelligimus cū aliquod superest agendum. l. pen. C. ad Syllani. & id perfectum esse intelligitur, quod omnibus suis partibus constat. l. j. ff. de origine iur. quod procedit etiam in testamento inter liberos, & etiam in testamento ad pias causas. ut plenè (quia ingens controuersia est) uidebis per Bar. in. l. si de iure commissa. §. j. ff. de lega. 3. idem Bar. in. l. si is qui testamentum. supra all. uer. quæro quid si testator. & ibi Aretinus Decius conf. 159. casus num. 3. Imola in. d. l. si is qui testamentum. Alex. in. l. hac consultiissima. §. ex imperfecto. C. de test. & nominatim de testamento ad pias causas id firmat Imola, Aretinus & Decius ubi supra Angelus in. §. ex eo. inst. quib. modis test. infirmen. Alex. in. l. si certis annis col. 2. C. de pactis. idē Alex. conf. 105. col. 3. lib. 4. Decius conf. 488. in causa & lite num. 8. ubi allegat Ananiam conf. 87. uisus & consideratis Bal. in. l. si. C. fam. har. Decius conf. 610. num. 2. Cuius controuersie uera distinctio est, quod si testator in quadam fortè scheda, aut scriptura, uel etiam uerbis coram testibus omnem suam uoluntatem uel scripserat uel narrauerat & testes idoneos acceriri iussit, & interea decessit, ea testamentum quasi integram & perfectam uoluntatem continentia ualebunt; non sic si nondum omne quod uolebat scripserat uel enarrauerat morte præuentus, tunc enim non tam testamentum fecisse quam facere capisse testator uideretur, sicq; tale testamentum minime ualere nec iura permittunt. d. l. si is qui. nec ullius magis interest quam ipsius testatoris tale testamentum non sustineri ut in simili ait. l. diuus. ff. de mili. testam. §. planè. inst. eod. tit. Sic ergo & in specie nostra, ut testamentum de quo agimus ita codicilli si capti tantum fuerint & non ex toto quod ad uoluntatem consummati, nihil omnino ualebunt. Quod si omne quod uolebat testator aperuerat, sed interea dum testes adueniebant decessit, & tunc quidem ad pias causas uel etiam inter liberos ualebunt; regulariter uero non sustinebuntur, quia cum agitur de defectu uoluntatis testantis, uel codicillantis, quæ ratio est in testamento infirmando uel non sustinendo, eadem quoque ratio est in codicillis infirmandis uel non sustinendis, argum. l. fin. C. de codicillis. l. si iure. ff. de lega. 3. Sicque non oberit quod codicilli nullam solennitatem ordinationis desiderent. nam intelligitur quod ad solennia, & quod ad formam conficiendi, non quod ad integritatem & perfectionem uoluntatis. Et quod dicimus de codicillis inter liberos uel ad pias causas conscriptis, idem quoque admittendum in iis, qui fierent coram principe, cuius præsentia superat omnium testium fidem. argum. l. omnium. C. de testam. Idemque in codicillis factis coram quocunque duce, comite, aut marchione, aut alio quouis domino, qui in temporibus non recognosceret in terris suis superiorem; quia imperium nihil aliud est, quam merum imperium aut suprema iurisdictio, & id appellatur regnum, principatus, aut imperium. l. j. uerb. omnem suum imperium & potestatem. ff. de const. principum. l. 2. tit. 15. par. 4. qua ratione idem erit in codicillis a tali

principe factis, uel factis ab eo, qui non recognoscebat superiorem in temporalibus. argumento d. l. omnium. quam etiam ad hunc casum nominatim extendunt Paulus Catre. in. l. si quis Imperatorem. C. qui testam. facere possunt. idem in. l. ex imperfecto. C. de test. ubi etiam Ias. licet Fulgosius in contrariam partem ibi inclinet. Proinde eadem distinctio admittenda est in militis codicillis. argum. l. militis. codicillis. ff. de mil. test. & l. j. eod. tit. in princ. inst. eod. tit. l. j. 2. & 3. l. milites. C. eod. tit. Quæ ratione idem quoque respondendum in codicillis factis a quocunque testatore in terris Ecclesiæ, in quibus solennitas testandi de iure canonico relaxata est, & ad ius Diuinum & gentium redacta. c. relatum. j. c. cum esses. de testam. diximus plenè supra lib. 3. in princ. Vnde idem quoque recipiendum in codicillis factis a quocunque clerico, cum is iuri canonico, non ciuili subiaceat, & forum testantis uel codicillantis inspicere debeamus. ut in dd. locis habetur.

Denique 27 dum diximus codicillis quinque testes desiderari ad sui probationem iuxta. l. fin. C. de codicillis. l. fin. C. de don. ca. mor. id quidem regulare est, sed in testamento inter liberos necessarii non est tot testium numerus, duo enim sufficerent, nam etiam in testamento inter liberos duo testes sufficiunt, ut tradunt communiter doct. per tex. ibi in. l. fin. C. fam. her. communiter doct. per tex. ibi in. l. hac consultiissima. §. ex imperfecto. C. de testam. diximus esse communem opin. supra. §. 21. num. 72. ergo in codicillis inter liberos factis qui non tantam solennitatem quantum testamentum desiderant, ut in princ. & §. fin. inst. de codicillis. duo testes sufficient, quod nominatim probare uidetur. d. l. fin. ibi, siue codicillus & c. qua ratione & testamentum de iure canonico quod cum duobus testibus ualere diximus supra. §. 21. num. 3. per c. relatum. j. c. cum esses de test. ubi plures adduximus huius sententia assertores, argum. erit, ut codicillus eodem iure cum duobus quoque testibus ualeat, quandoquidem minor solennitas in codicillis quam in testamentis desideratur. d. princ. & d. §. fin. inst. de codicillis. Quibus consequens est, ut militis codicillus cum duobus testibus ualeat, non aliter atque eius testamentum cum duobus testibus ualeret. per. l. j. l. diuus. ff. de mili. testam. in princ. & §. planè. inst. eod. tit. l. j. 2. & 3. l. quanquam. l. milites. C. eod. tit. & ita intelligo tex. in. l. militis codicillis. in princ. ff. de mil. test. Proinde idem erit & in codicillis factis ad pias causas, cum in testamento ad pias causas duo testes sufficere differuimus supra. §. 21. num. 4. per d. c. relatum. & d. c. cum esses. Vnde & in codicillis omnium clericorum duos testes regulariter sufficere respondendum est, cum ipsi iuri canonico non ciuili subiaceant, quo iure canonico in testamentis ut diximus duo testes sufficiunt. Vnde & in codicillis ipsius proculdubio sufficient. Quæ ratione cum testamentum coram principe factum duobus testibus contentum sit. l. omnium. C. de testam. & diximus supra. §. 24. num. 6. quin codicillis coram principe factis duo testes sufficient dubitari non oportet, proinde cum testamentum ab ipso met principe factum non desideret nisi duos testes. ut in d. l. omnium. tenet Paulus Catre. in. l. si quis Imperatorem. C. qui testam. facere poss. Paul. & Ias. contra Fulgos. ibi in. l. ex imperfecto. C. de testam. magis est ut in iis codicillis, qui a principe fierent duo testes sufficerent. Quibus consequens quoque est, ut codicillus apud acta iudicis factus duobus testibus contentus sit, non aliter atque testamentum apud acta iudicis factum duobus testibus sustineretur. per. d. l. omnium. & est communis opin. ut differuimus supra. §. 24. num. 7. Vnde similiter si reciprocos codicillos per modum pactionis a commilitonibus, qui ad bellum pergebant fieret iuxta formam. l. licet. C. de pact. quin duobus testibus ualeret non expedit dubitare. Quæ ratione cum testamentum tempore pestis cum duobus testibus ualere dixerimus supra 22. num. 35. consequens est

27
Codicilli
duobus testibus
contenti
sunt in
quam pluri
bus casibus
supra enu
meratis.

26
Codicilli an
exigent con
summatam
uoluntatem.

ut codicillus eo tempore factus cum totidem testibus firmus sit. Idemque erit dicendum & in testamento facto tempore bellorum, quod cum duobus testibus ualere diximus ut etiam trahatur ad codicillos, quos similiter cum duobus testibus ualere intelligendum est, si eo tempore fierent concurrentibus eis de quibus meminimus supra. §. 24. num. 1. Sed & si codicilli in summa angustia & necessitate fierent, duo testes sufficerent, in quibus terminis tale testamentum ualiturum tradidimus supra. §. 24. num. 3.

28 Codicillis sufficiat solus testis utrumque per se factum ex qua requiratur.

Denique 28 si per legem generalem receptum esset ualere testamentum cum duobus testibus, non dubitarem quin ad codicillos ea lex trahenda esset, in quibus maior ratio est, argumento in princ. & §. fin. inst. de codicillis. & quia quando duo casus sunt æquiparati per legem antiquam tunc lex noua loquens in uno ex eis trahitur ad alterum, etiam si sit correctoria. gl. communiter ibi app. in l. si quis seruo alieno persuaserit. C. de furtis. sed in specie nostra quod ad numerum testium testamentum & codicillus non solum æquiparantur, sed etiam nominatim cautum erat ualere codicillos cum minore numero testium. ergo lex noua loquens in testamento disponens; ut ualeret cum testibus duobus pro constanti habuisse intelligenda est, idem fore in codicillis. facit, l. nam & posteriores. ff. de legibus. l. j. §. lex falcidia. & quæ ibi plenè tradit Alex. ff. ad legem falc. licet in contrarium aliquatiter faciat. l. quæ nuper. C. de inoff. testa. & quod argumento illius legis docemur per Ias. ibi. sed certè illa lex ad nostram sententiam tuendam reflecti posset intelligendo quod quam interpretationem fecit ibi Iustinianus illam extensionem faciendo, eandem paremque interpretationem exinde docemur ut & nos facere debeamus in similibus speciebus: & hoc puto uerius, licet in contrarium faciat aliquantulum, quod notat Ias. n. 19. in auth. quas actiones. C. de Sacr. eccl. & in l. de quibus num. 14. ff. de legibus. His ergo consequens erit ut si quædam Ciuitas puta Tolerana faceret statutum ut testamentum cum duobus testibus ualeret idque statutum à Potentissimo Rege nostro Catholico confirmatum fuisset, tunc in ea ciuitate etiam codicilli ualere cum duobus testibus (ut nobis uidetur) quia & si non paucis nostrorum repugnantibus tamen semper fuimus huius sententia, ut statutum firmum (quale est quod à superiore confirmatum est expressum uel tacitè) à lege generali differat solum tanquam plus & minus, non autem in specie. argumento. l. ius autem ciuile & l. omnes populi. ff. de iust. & §. sed naturalia. inst. de iure nat. iuncta. l. fin. ff. de fundo instr. & l. quæ de tora. ff. de rei uendi. l. an pars. ff. pro derelicto. l. hæredes mei. §. cū ita. ff. ad treb. Quid autem in codicillis, qui fierent in carcere tyranni an ualere cum duobus testibus nõ aliter atque testamentum? & magis est ut ualeant. ut in simili docemur supra. §. 24. num. 2. nam & hoc casu testamentum cū duobus testibus ualere. argumento. l. si quis dolo. ff. si quis aliquem testari prohib. tenent Benedictus in c. Rainutius de testam. uerb. testamentum. j. num. 13. Nicolaus de Matra. Bal. Sali. Ias. num. 3. & Corneus col. 2. in l. fin. C. de testam. Decius conf. 274. uisso punto nu. 1. Paulus Parisius conf. 46. num. 24. lib. 3. loca uerò ad quæ me supra remisi intelligenda sub lib. de succ. crea.

29 Codicilli admittunt interpretationes quas lex facit in necessitate.

Sunt & alij 29 casus, in quibus pauciores quam quinque testes sufficiunt in codicillis, puta in terminis. l. Theopompus. ff. de dote prælegata. & etiam in terminis. l. fin. ff. de rebus eorum. quas leges in testamento loquentes ad codicillos trahere & utile erit, & tutum, ut nobis uidetur: sicque si is, qui codicillabatur iusserit prædium filiorum suorum alienari, & si codicilli non ualerint, quia duo tantum testes habebant, magis tamen est, ut tutores prædium illud ex præcepto testantis alienare possint ut ibi. unde si testator, qui coram duobus tantum testibus codicillabatur, & sic inuoluerit de fide

hæredis confisus fuerit iuxta formam & terminos legis fin. C. de fideicommissis. & §. fin. inst. de fideicommissis. hæc secuta hæredis confessione magis est ut ualeant codicilli ut ibi. id quod in codicillis expeditius est quam in testamento, quia testes in codicillis ad solam probationem desiderantur. ut d. l. fin. C. de codicillis in testamentis desiderantur etiam ad formam. l. ad testium. §. si quis ex testibus. ff. de testibus. diximus supra. §. 11. num. 16. Ex quibus apparet suspectam esse opin. existimantium 30 ex minus solenni uoluntate nõ teneri in foro animæ heredi ad legata & fideicommissa præstanda, etiam si certò sciret eam esse uoluntatem. Quinimmo & in foro cõscientiæ eum teneri expeditum est, & etiam in foro contentioso (quod amplius est) compelleretur, si lex aut iudex de uoluntate testantis uel codicillantis certa foret; prout est quando ipsemet hæres grauatus eam agnosceat & ut dilucidè in multis sui partibus probat d. l. fin. & d. §. fin. nam quicquid ad probationem tantum desideratur id equipollenter impleri potest nec enim refert, hoc an illo modo quid probetur, cum de probatione agitur ut est uera & communis opin. quam tenent Alex. col. 2. & Ias. num. 5. in l. j. ff. de lib. & posth. Bal. Imola, Cumanus, Paulus, Aretius. & Alex. in l. hac codicillantis. C. qui testam. facere possunt. & alij non pauci, quos retulimus supra. §. 4. num. 31. tex. in l. j. §. fin. ff. de dote prælegata. dum ait, rei demonstratæ frustra adijci aliam demonstrationem. l. certum. ff. si cert. per. l. iubemus. iuncta sua glo. communiter ibi app. C. de testa. & ita in specie uolunt Ias. num. 102. in l. nemo potest. l. c. 2. & ibi Ripa num. 100. ff. de lega. j. & si contrarium tenuerit d. Couarrub. dignissimus episcopus Cuius. Rod. in c. cum esses nu. 4. de testa. pro cuius tamen opinione facit, quia 31 legis generalis dispositio non cessat, licet cesset eius ratio in particulari, nisi cesset in communi. ut tenent Aretius & Tiraquellus qui eum refert de causa cessante. l. limit. 32. per. l. j. §. fin. ff. de minoribus. ubi restitutio, quæ conceditur minoribus propter lubricum ætatis minori utcumque industrioso, non de negatur etiam si eius industria superaret cuiusque maioris industriam, si quidem læsus reperiatur. sed certè ille tex. nihil probat, quia restitutio conceditur potissimum propter læsionem & etiam propter lubricum ætatis ut. l. i. & per totum. ff. de min. & C. per omnes titulos de restitutione minorum loquentes sicque minoribus non læsis non conceditur. l. minoribus. & l. fin. C. de integ. rest. minorum. l. non solum. ff. de minoribus. læsis uerò nunquam de negatur utcumque industriosi essent. Superest enim æquitas illa ne cum iactura maioris locupletetur minor, qui cum eo contraxerat contra. l. iure naturæ. ff. de reg. iur. l. nam hoc natura. ff. de cond. indeb. superestque culpa eius, qui cum minore contrahit eum decipiundo. arg. c. qui cum alio. de reg. iuris lib. 6. l. i. C. de bon. ma. ergo, cum & si cesset una ratio, non tamen cessent omnes rationes illius legis restitutionem minoribus concedentis, non cessabit legis dispositio. l. si non lex Eliasentia. ff. de hæ. inst. §. affinitatis. inst. de nupti. sicque non est uerum dicere cessare ibi rationem legis in particulari, immo non ex toto cessat in particulari: non quoque ex toto cessabat in terminis legis prospexit. ff. qui & à quibus & quod textus ait, quod per quam durum est, sed ita lex scripta est. hunc habet sensum, ut in terminis illius rex. etiam si ratio legis pænalis in seruis, qui extra familiam erant non ex toto, sed tantum ex parte cessaret, adhuc durum esset seruos illos torqueri. Cæterum si ex toto ratio legis cessaret, legis pænalis uirtus etiam in terminis illius legis conquiesceret, & tandem quod cessante ratione legis etiam in particulari cesset dispositio legis in illo particulari & indiuiduo (iudice me) uerius est per. l. adigere. §. quantus. ff. de iure patro. l. cum patet. §. dulcissimis. ff. de lega. 2. in prin. C. de cad. toll. ubi multa per Corne. l. illud. ff. ad leg. aqu. l. his solis. C. de reuo. dona. in fin. ibi satis etiam tacitè cautum putamus. l. huma-

30 Conscientie in foro an ex minus solenni uoluntate teneatur quis legata præstare. ar. d. q.

31 Ratione legis cessante in particulari an cesset ipsius legis dispositio. ar. d. q.

l. humanitas. ubi not. Alex. Corneus Iaf. Decius & Curtius Iunior. C. de impuberum. in simili per Decium & Purpura. in l. fin. per tex. ibi in l. fin. C. de pact. per Georgium Nat. in c. 2. num. 32. de pact. lib. 6. Bal. in l. fin. per tex. ibi. ff. de har. mst. l. sicut certi. l. si cū uel in utero. C. de test. mili. cum mille similibus, de quibus per Tiraq. de causa cessante in primo par. facit argum. de toto ad partem. l. quā de tota. ff. de rei uendi. l. an pars. ff. pro dereli. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad treb. & quia ut pluralitas resoluitur in suas singularitates. l. 2. §. fin. ff. de cond. inst. l. falsa. §. fin. ff. de cond. & demonst. l. Stichum qui meus erit. ff. de lega. i. ubi plenè per Alex. & Iaf. ita & lex generalis in quam plures singularitates uidetur resolui, sicque, si in quadam singularitate, uel si in quodam singulari uel particulari cesset ratio legis in illo particulari, ut uirtus legis cesset, licet in communi non cesset par est. Vnde communis doctrina Theologorum, quæ passim circumuolitat, exilimantium cessante ratione legis in particulari non cessare ipsius legis uirtutem etiam in illo particulari; mihi placere nunquam potuit, quia est contra omnes leges suprā allegatas & alias innumeras & contra omne ius omnemque (ut nobis uidetur) rationem & uulgatum exemplum eorum argumentum, ieiunium inductum esse ab Ecclesia ad carnes macerandas, & tamen licet quis in particulari sentiat se satis maceratum, adhuc tamen non liberari aut excusari à ieiunio, quia inquirunt & si in illo particulari cessat ratio præcepti, quia tamen non cessat in communi adhuc eius uirtus non cessat in illo particulari. Simileque esse aiunt in esu carniū, quem uetitum esse aiunt ob luxuriam uitandam, & tamen etiam si quis dum carniū uescitur ad luxum seu libidinem minus accendatur quam cum piscibus uescitur, sicque in illo particulari cesset ratio præcepti, adhuc, quia non cessat in communi non licet ei non abstinere ab esu carniū diebus designatis. Ita ipsi, qui (iudice me) minimè probant aut probare possibile erat in his exemplis cessare rationem legis, aut præcepti prohibitorii, quod eo etiam & fortè potissimum nititur, quod omnis Christi d. nostri actio, debet esse nostra instructio. quæ ratio in speciebus propositis non cessat, etiam si reliquæ rationes cessent. Vnde subest succurratque notissimum iuris elemētum disponētis cessante una uel quibusdam legis ratione, uel rationibus, non cessare eius dispositionem aut uirtutem in illo particulari, quando adhuc suberat alia ratio: sicq; ratio legis nō ex toto cessabat d. §. affinitatis d. l. si non lex Elia sentia. Et in exemplo de ieiunio & esu carniū in specie doctis. frater Alfons. Castr. de potestate legis pænalis negat id propter unam tantum rationem receptum fuisse.

32
Codicillari
an possit is
qui per statu-
tum testari
ui uetitus
fuit, ard. q.

Illud autem dubium est, an 32 uetitus per statutum ante annum uigesimalum quintum testari, uideatur etiam prohibitus codicillos facere? id, quod firmat Bar. per illum tex. in l. 2. ff. de leg. 2. Idem tenet ibi Paul. de Castr. idem tenet Bar. in l. ut tantum. ff. de seruo corrupt. idem Bar. in l. i. §. l. falcidia. ff. ad l. falcidi. idem tenet Paul. de Castr. in l. non est nouum. i. col. ff. de legi. idē tenet Alex. post alios. Iaf. & Ripa in d. l. 2. de leg. i. col. i. & est communis opin. secundum Ripam num. 20. Alex. num. 2. Iaf. num. 33. Socinus num. 6. Zasius col. i. in d. l. 2. qui alios referunt. Contrarium tenet Bal. in l. si. C. de testam. & in l. si arrogator pen. col. ff. de adoption. & idē tenet Rapha. in d. l. 2. de lega. i. & istam partem cōfirmo per sequentia. Primò, quia statuta non debent extēdi, immo propriè intelligi. l. 3. §. hæc uerba de nego. gest. cum similibus & appellatione testamenti non ueniunt codicilli. l. si idem. C. de codicill. licet largo sumptio uocabulo comprehendantur, ut notatur in l. 2. C. de consti. pecu. & in l. 2. C. communia de leg.

Præterea statuta non debent extendi ad casum, in quem non loquuntur. l. si furiosus. cum cōcord. & ibi Bal. C. de nuptiis. l. 3. Probatur hoc, quia in materia corre-

ctoria ut est dictum statutum, appellatione testamenti ne dum non comprehenduntur codicilli, uerum etiam nec testamentum nuncupatum, quod est fortius. casus est singularis & nouus secundum intellectum Iasonis in l. quæ nuper. C. de inoffic. testam. 4. istud statutū est correctorium ut patet, ergo non debet extendi etiā ex maiori ratione; quanto minus in casu isto, ubi non est maior ratio, immo nec eadem, si aduertis ergo &c. ut plenè per Iasonem in authen. quas actiones. C. de Sacro Sanct. Eccle.

Præterea, istud statutum est contra publicam utilitatem. casus in l. uel negare. ff. quemadmo. testa. aper. glo. singu. in l. Gallus. §. quid si is. uerfi. utilitatem. ff. de libe. & posth. ubi habetur quod conseruatio testamenti ad publicam utilitatem exspectat. & licet hoc statutum non loquatur de destruendo testamento iam facto, loquitur tamen prohibendo ne fiat, quod est idem; quia non minor est uirtus d. l. si pater. §. si. cum ibi notatis. de adoptio. d. l. 3. & si. C. de natu. liber. si ergo est contra publicam utilitatem, ergo non debet extendi ultra casum expressum in statuto ut est notum.

Sextò, quia cum uerba statuti loquentis de testamento non conueniant codicillis propriè, licet largo modo sic, ut suprā dixi, ergo nec debet conuenire dispositio. l. quod constitutum. de testam. mili. & ibi dicit Bar. nota. hanc. l. quæ semper solet allegari in materia statutorum quod non sit recedendum à uerbis statuti facit. l. 4. §. toties. & ibi Bar. in. fi. not. ff. de damno infect. idem Bar. in l. ita autem in prin. per illum tex. ff. de admi. tuto. facit quod mirabiliter dicit Bal. in l. scimus in fi. principii. C. de inoffic. testam. facit. l. si seruus. §. non dixit prætor de acqui. hæredi. & quod egregiè dicit Bal. in l. testamērum in fi. C. de testam. ubi dicit quod statuta tantum disponunt quantum loquuntur & non plus, cum ergo hic non loquatur de codicillis, ergo &c.

Septimò quia statuta quando sunt fauorabilia extenduntur ad casum in proprium, ut colligitur ex singu. dicto Bal. in l. qui se patris. C. unde liber. pe. col. & per Iaf. in l. 2. 2. col. C. de in ius. uocan. secus tamen in nostro casu, ubi statutum non est fauorabile, patet, quia lex fauet testamentis. l. in testamentis. de regu. iur. c. cum dilecti. de dona. & quia iste minor posset interim decedere & sic mori ab intestato, quod iura resistunt in quantum possunt. insti. qui ma. non poss. §. i. insti. ad l. fal. §. i. notatur in l. neminem. C. ex quib. cau. infra. irroga. ergo non debet ad codicillos extendi.

Octauò contra Bar. facit, quia statuta respicientia publicam utilitatem, puta, quæ disponunt super delictis puniendis quamuis sint pœnalia censentur tantum fauorabilia & non restringuntur, sed intelliguntur largè & etiam in propriè, ut expresse dicit Bar. in l. quemadmodum. C. de agric. & cens. lib. 1. circa medium & in l. 2. §. exercitum. ff. de infa. Bal. in l. non sine. C. de bo. quæ li ber. & Paul. in l. bona fides. ff. de pos. sed statutū id nec respicit publicam utilitatem, ut dixi, nec etiam priuatam ut patet, ergo non debet ad codicillos & sic ad casum in proprium extendi. Immo, quod est fortius ego habeo quod etiam in fauorabilibus non fit extensio ad casum in proprium. l. non aliter. de leg. 3. Bar. in l. librorum. ff. quos tamen. §. Casius. ff. eod. titu. facit. l. i. §. si is qui nauem de exercito. tamen hoc non caret respon- sione.

Nonò per subauditos intellectus non debet induci legum correctio, gl. est singularis in c. cupientes. §. quod si per uiginti de electio. lib. 6. sed extendere statutum prædictum ad codicillos esset per subauditionem, & induceretur correctio. ergo non debet fieri.

Decimò appellatione testamenti non comprehenduntur codicilli propriè, ut dixi, sed fictè quodammodo, sed statuta loquentia in casu uero non extenduntur ad fictum ut per Bar. in l. 3. §. hæc uerba de nego. gest. & in l. i. ff. de fonte. per doct. in l. Gallus. §. & quid si tantum de

tum de liber. & posthum. quoties.

Vndecimò quia in dubiis opinio. docto. ut est ista, tenenda est illa, quæ magis fauet ultimæ uoluntati. l. si pars in princ. ff. de inofficio testam. c. h. de re iud. cum publicè interfit quòd testamenta effectum consequantur. d. l. uel negare. ergo &c.

Pro opinione tamen Bar. facit, quòd isti duo casus sunt equiparati à lege antiqua, ut est tex. in d. l. i. & in l. diuus. §. codicillos. de iure codici. & in l. conficiuntur §. diu. eod. tit. ergo statutum loquens in uno etiam in correctoriis in casu uero extenditur ad casum fictum. tex. in c. cum dilectus. de cleri. non resi. & in c. ad audientiam eod. ti. probat bene. l. Gallus. §. & quid si tantum. de libe. & posthu.

Præterea contrariorum eadem est disciplina. ergo quemadmodum permissus testari permittitur codicillari. d. l. 2. cum simi. ergo eodem modo prohibitus testari prohibetur codicillari. ad hoc tamen respondetur & ad primum fundamentum per Bar. in d. l. 2. & dictam. l. allegat glo. in l. si quis seruo. cum simi. C. de fur. dico salua correctione quòd illa iura non loquuntur in correctoriis, sed in exorbitantibus, ut patet in d. l. si quis seruo. & in aliis. & tunc fateor quòd statutum in uno ex parificatis extenditur ad aliud, sed quod probatur clarè in l. fil. C. de Sac. Eccl. iuncta auth. quas actiones. quæ corrigi in ecclesia. & sic in uno ex casibus parificatis non intelligitur corrigere in ciuitate, secundum glo. & docto. ibidem, & uide Ias. in auth. nouissima 12. col. C. de inoffic. testam. tamen ibi uidetur unum subijcere, quod destruit hanc responsionem ibi, uide omnino ut per eum, licet non clare in l. si. eod. tit. ult. col. post medium.

Ad aliud scilicet, quia contrariorum &c. dicitur quod illud habet locum, quando in contrariis est eadem ratio, quæ hic non est, quia quando permittitur testari est fauor. l. uel negare. ff. quemad. testa. aperi. ergo est extendendum. sed quando testari prohibetur, est odium & sic restringendum. ut ibi iuncto. c. odia de reg. iur. lib. 6. tene commune opin. quæ tutior est.

33 Venio 33 ad secundum articulum principalem nēpe ad codicillorum effectum & codicillis à patref. inter liberos factis pupillaris substitutio, quæ à patre in superiore testamento facta fuerat, an tolli possit, dubiū est. & sunt qui uelint tolli posse. ita Bar. & Cumanus in l. 2. ff. de in iur. rup. Bar. in l. hac consultissima. §. si quis autem. C. de testam. Bar. in l. militis codicillis. in princ. per illum test. ff. de mil. testam. Alex. & Ias. col. 3. in d. §. si quis autem. Boerius decisi. 241. nu. 2. Aretinus in auth. hoc inter. C. de testam. Alex. consi. 146. lib. 2. & alii multi, quos retulimus infra. §. i. num. 34. de success. resol. ubi uidebis totidem ferè aut plures contrariam partem tuentes. id quod dic ut ibi docemur.

34 Illud autem dubium est, si 34 quis testamentum solenne fecerit & deinde iusserit ut non ualeat in uim testamenti, sed tantum in uim codicillorum. an eius uoluntas rata sit, sicque id testamentum quasi in naturam codicillorum transformetur? & communis opin. esse uidetur, tale præceptum testatoris ualere. ut tenet Socinus consi. 142. reuerende pater nu. 4. lib. 1. Ioannes Andreas ad Specul. de instr. edi. §. compendioſe Dinus in q. incipientie quæstio talis, quidam paterf. prout eos allegat Socinus ubi supra tenet Gregorius Lupus in l. 2. tit. 12. par. 6. Ias. in l. non codicillum. C. de testam. & in simili tradit Viglius in §. ex eo inst. quib. mo. testam. infirm. cuius contrarium non parum utiliter tuemur supra. §. 10. num. 91. per d. §. ex eo & per l. militis codicillis. §. ueteranus. ff. de mil. test. & per l. i. ad finem. ff. de his quæ in testamento delentur, & per d. l. non codicillum. Quid autem 35 si testamentum solenne factum in scriptis

testator iuberet ut ualeret ueluti nuncupatium? & non dubito, quin eius præceptum nullum foret, quia ut ualeat iure nuncupationis desiderantur multa solennia de quibus in l. iubemus. C. de testa. quæ in testamento in scriptis adesse non oportet. ut in l. hac consultissima. C. de testam. in princ. inst. eod. tit. Iuncto. §. si. eodem tit. Quid per contrarium, si testam. nuncupatium iuberet ualere ut testamentum scriptum? & similiter eius præceptum nullum esset, quia multa solennia desiderantur in testamento scriptis celebrato, quæ in nuncupatio non expedit aut solent interuenire. ut dd. ll. Quid autem si inter fuerunt solennia ad utrunque testam. necessaria? & tunc eius præceptum fortè seruaretur. argum. auth. de nupti. §. disponat. l. si quis cum testam. ff. de testam. l. in conditionibus primum locum. ff. de cond. & dem. utilitas esset propter aperturam testamenti ut traditur in simili per doct. in l. i. per tex. ibi. ff. quemad. testa. aperi. facit. l. 3. ff. de mili. testam. & uide aliam pulchram quæstionem supra. §. 11. ferè per totum.

Denique licet codicillis hæreditas neque dari neque adimi possit. l. 2. C. de codi. §. pen. inst. eod. l. Scæuola. ff. ad Trebel. tamen si hæredem de facto in codicillis scripti, quid iuris sit, est memorabilis articulus, quem expediui supra. §. 25. num. 19. de succ. cre. ubi etiam in num. 18. uidebis, an codicillis possit confirmari hæreditas, quæ testamento data fuerat.

Quid si testamentum feci cum quinque testibus inter liberos, in quo quædam legata aut fideicommissa extraneis reliqui. an in uim codicillorum id testamentum ualeat quòd ad extraneos, sicque eis relicta debeantur? quod agnoscit Boerius decisi. 241. col. fi. post Paul. Castren. quem ipse refert, sed in contrarium est ueritas, ut docemur infra. §. i. de succ. resol. num. 43. Et codicillari se uelle, an testari dixerit paterf. dum inter liberos suam facit dispositionem docemur ibi num. 44.

In summa 36 testamentum quod codicillorum tantum solennia, non etiam testamenti habebat, an ualeat, si fiat à filio inter parentes? & Curtius Iunior in l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testam. & Boerius decisi. 240. ex processu col. fi. tenent ualere, fateatur tamen uterque id esse contra communem opin. quam ueriores esse edocemur ubi supra num. 45. In summa alia multa circa effectum & progressum codicillorum uidebis supra. §. 25. per totum. Vnde, quæ hic desunt petenda sunt.

Illud autem dubium est, an codicillaris clausula appositæ in testamento faciat, id testamentum ualere in uim codicillorum, quando ea appositæ fuit. & testamentum postea ex causa exhæredationis, uel præteritionis ruptum aut irritum factum fuit? & Bar. num. 23. cuius opin. communis est secundum Curtium Iuniorem ibi in auth. ex causa. C. de lib. præter. num. 68. tenet partem affirmatiuam. contrariam tamen partem tenet & firmat cōmuniter teneri Fulgosius ibi col. pe. & Signorolus consilio. 177. pro qua opinione multum facit. l. Titia & l. mater decedens. ad finem. ff. de inoffic. testam. qua de re alibi latius sed pars affirmatiua uerior est. nec ad rem pertinet. d. l. Titia. nam & si dementis sit filium non iurè præteritum aut exhæredatum in testamento facere, tamen eum in codicillis præteriri nullo iure uetum reperiatur.

Denique 38 qui testamentum facere destinauit neque solennia adhibuit ad testamentum sufficientia, adhibuit tamen ea solennia, quæ ad codicillos sat erant. an utilem dispositionem fecisse uideatur, quasi illa in uim codicillorum ualitura sit, quæritur? & regulariter non ualere in uim etiam codicillorum expeditum est. l. i. ff. de iure codi. ubi per Bar. & omnes & per Bar. & omnes in l. i. §. si quis ira. ff. de uerb. oblig. Contrariam tamen partem uidetur probare. l. 3. ff. de mil. testamento unde considera, quòd regulariter non ualere in uim codicillorum procedit ex defectu, non potestatis testato-

scriptis, uel contra testator possit iube re.

36 Testam. quod à filio erga parentes fiebat, an ualeat ut codicillus not. q.

37 Codicillaris clausula an proficit quo ad uim præteritionis. ard. q.

38 Codicillaris clausula quare à lege regulariter non inducatur.

ris, sed tantum uoluntatis. ut ibi. Vnde si expressim iussit, ut ualeret sua dispositio in uim codicillorum, ualebit quidem. d. l. i. Idem si id uerosimiliter ex eius uoluntate colligatur. argumen. l. cum quid. ff. si cer. per. ubi plura per Ias. tacite autem colligitur per interuentum iuramenti. l. cum pater. §. filius matrem. ff. de lega. 2. Itē quando nimis uehemens & enixa erat testantis uoluntas, ut ibi uerbo enixe uoluntatis preces. & in l. codicillis. §. si. ff. de lega. 2. his autem cessantibus, quia forma & natura testamenti longē diuersa est à forma, & natura, & effectu, ui, & potestate codicillorum. iuxta prin. & §. i. inst. de codi. in prin. inst. de fideicommiss. hær. ideo testator, qui testamentum facere destinauit, si eius dispositio ut testam. ualere non potest, non presumitur uelle quod ualeat in uim codicillorum: quia in habentibus dissimilitudinem difficilis est transitus. secundum Philosophum relatum per Bar. in l. centurio. ad prin. ff. de uulgari. optimē facit. l. si Titio. ff. de usu. sed si destinauit testari in scriptis quod ualeat in uim testamenti nuncupatiui facillimē admittitur. d. l. 3. quia in habentibus similitudinem multam, multamque uiciniam, aut contiguitatem facilius est transitus. ut per Bar. ubi supra. unde portio rei legatæ, quæ uacare cepit facilius alteri ipsius rei portioni accrescit quam ad hæreditatem reuertatur. ut probat. d. l. si Titio & l. adeo. §. Item per alluionem. ff. de acq. rerum dominio. §. Item per alluionem. inst. de rerum diui. Item facilius alteri ipsius rei portioni accrescit quam alteri rei omnino diuersæ. l. huiusmodi. §. quibus. ff. de lega. i. idque propter eandem rationem. Sed quæro, quæ maior similitudo est inter testamentum in scriptis & nuncupatiui quam inter testam. & codicillum? resp. longē maior, quia ea testamenta in effectu ferē nihil differunt, quia alterum dicitur esse iusta perfectissima ac consummata uoluntas & sententia testatoris, postquam de omnibus omnino bonis suis per alterutrum testamentum disponitur, seruaturque eius uoluntas ad unguem nulla ex parte trūcata, deminuta, aut mutilata: non sic per codicillos. Ut patet ex l. i. ff. de testam. iuncto prin. inst. de codic. §. pe. eod. & in princ. inst. de fideic. hær. diximus plenē in præfatione supra lib. i. de success. crea. post medium. Hinc est quod & si testam. minus solenne ratione solennitatis ac imperfectum ea ratione sustineatur inter liberos. l. si. C. fam. her. l. hac cōsultissima. §. ex imperfecto. C. de testam. tamen si erat imperfectum ratione uoluntatis non sustinetur etiam inter liberos. ut tenent communiter doct. in d. §. ex imperfecto. & edocemur supra §. 21. num. 46. quia testator nunquam presumitur uelle quod sua dispositio truncata & mutilata seruetur: quasi fatius reputetur quod intestatus decedat, quam quod eius dispositio truncata & mutilata custodiatur. omnis enim dispositio quasi in ultima linea clauditur, nec quicquam actum aut dispositum esse intelligimus, cum aliquid supererat agendum. ut l. pe. C. ad Syllani. idque demum actum & dispositum esse intelligitur, quod ex omnibus suis partibus constat. l. j. ff. de origine iuris. Ergo si 39 testamentum imperfectum non ex defectu potestatis, sed ex defectu uoluntatis testatoris in codicillos definit conuerti, quasi fatius consultiusque testatori sit id nulla ex parte seruari proque infecto haberi quam truncatum mutilatumque custodiri: consequens est, ut tale testamen. etiam inter liberos non ualeat. id, quod tenuit Ang. in l. is qui testam. ff. de testam. Bald. in rep. l. i. C. de Sacro. Ecclesi. Abbas. consi. 105. lib. 2. Romanus in auth. similiter in. 18. speciali circa ultimas uoluntates. C. ad leg. falc. & alii multi, quos retulimus. d. num. 46. quibus adde Andr. Tiraq. hanc partem receptionem esse adfirmantem de pia causa priuilegio. 7. sed tot auctores sunt contrarium tenentes ut ibi refert, quod uix intelligas utra harum partium receptior sit. nam ut lex diffedit ab illa uoluntatis testatoris coniectura quoties enixa erat uoluntas testatoris. enixa uerò interpre-

tatur quando interfuit iuramentum. ut. d. §. filius matrē Item quando testator protestatus fuit nolle se obseruare anxiam iuris peritorum obseruationem. ut. l. codicillis. §. si. ff. de lega. 2.

Quid est, quod impediatur, quin similitet enixam fuisse testatoris uoluntatem, cum inter liberos testatur interpretetur? præsertim cum tex. l. fin. C. fam. her. dixerit, siue captum neque impletum &c. quæ quidem uerba restringuntur cum ad imperfectionem tantum solennitatis non etiam uoluntatis trahuntur. cogita.

Denique cum par controuersia sit, an 40 ad pias causas tale testamentum ualeret? ut tradunt doct. quos citauimus supra de succ. crea. §. 21. num. 46. & alii plures, quos allegat Andreas Tiraq. de priuilegio. 7. Corneus Ias. & Curtius iunior in d. §. ex imperfecto per. l. si iure. C. de manu. testam. l. in testamento. ff. de fideicommiss. hær. di. consideratio nostra de qua supra ad alterutram partem facillē trahi, uerti, ac conuerti potest; nisi dixeris iustiorē eā interpretationem uideri, quæ sumitur ex regula generali, quam quæ sumitur ex fallentiis, aut limitationibus regulæ. secundū quæ pro regula negatiua habenda sit d. l. si iure. & pro fallentia d. l. in testamento. præsertim cum ibi multa concurrant, quæ iureconsultum ad illam interpretationem faciendam mouerunt. ergo &c. argumen. l. nam quod liquida. §. fin. ff. de penu legata. Vnde in utraque hac specie multum (iudice me) iudicantis arbitrio, prudentiæ, & religioni tribuendum ac commitendum est. ut intelligat regulariter in utraque specie supra relata testam. non ualere. uerum si modicitas rei, uel quid simile extrinsecus eum uehementer moueat in contrariā partem procliuor esse poterit. argumento d. l. in testamento.

Illud 41 autem notandum est, quod solus fauor libertatis non habet uim clausulæ codicillaris. ut in l. si iure. C. de manu. test. nisi præterea adesset magna amicitia. ut tenet gl. ibi per. l. in testamento. ff. de fideicom. liber. ubi etiam gl. & gl. in l. eam quam uerbo traditur. 9. fall. C. de fideicommiss. sentit Angelus in rep. d. l. eam quam. col. 4. & Bal. in d. l. si iure. & Andreas Tiraq. de priuilegio. 7. cau. priuilegio. 92. Vnde apparet errasse Catelianum eorum coram. memorabili incipiente amor licitus. in fidum uoluit testam. factum ad amicum summa amicitia coniunctum habere uim clausulæ codicillaris: quod uerum non est. nam si libertas, quæ omnibus rebus fauora bilior est ad id non sufficit d. l. si iure. iuncta l. libertas omnibus. ff. de reg. iur. longē minus fauor amicitia sufficit. Qua ratione etiam Ecclesiæ aut alterius cuius uis piæ causæ fauore tale testam. non intelligitur habere uim clausulæ codicillaris. argumento. l. i. §. fin. C. de communi ser. manu. iuncta d. l. libertas. quæ id probat à fortiori, licet in specie contrarium teneant Catelianus ubi supra & Cacialupus in repeti. l. præcib. C. de impuberum. in. 5. char. quæstione 1. Corneus consi. 307. uidetur prima facie col. 5. lib. 3. & per eundem in l. eam quam. C. de fideicommiss. quod in specie improbat & recte (iudice me) Tiraq. ubi supra & est contra mentem & sensum trium glosarum, & sequatium, quas supra allegauimus. & tandem leges generaliter disponentes testamentum non uideri habere clausulam codicillarem, nisi specialiter apponatur (ut. l. i. cum conc. ff. de iure codi.) comprehendunt omnes causas utcumque priuilegiatas, si in ea re qua de agitur non reperiantur habere speciale priuilegium. l. in fraudem in fi. ubi Bal. ff. de mil. testa. Decius in l. i. & in l. nemo potest. ff. de reg. iur. idē Decius consi. 5. & in c. 1. col. 3. & in c. sedes Apostolica de rescrip. col. 5. & in d. ex testamento. C. unde lib. Alciatus lib. 4. par. d. c. 10. Tiraquellus de præscrip. §. r. gl. 11. sed nec pia causa nec amicitia hac in re reperiuntur habere peculiare priuilegiū. ergo utentur iure communi & regulari.

Relicta 42 codicillis an hæreditatis aditionē saltem abin-

39
Testamen
tum inter
liberos ra
tione uo
luntatis an
ut codicil
lus ualeat,
ardua. q.

40
Testamen
tum imper
fectum ra
tione uo
luntatis an
pias ad
causas uo
leat? ar
dua. q.

41
Libertas,
pia causa,
amicitia,
an inducāt
clausulam
codicilla
rem? ar
dua. q.
fitiones.

42
Codicillis
relieta an

desiderent
hereditatem
ab intestato
adire
ard. q.

ab intestato desiderent, dubium est? & sunt, qui uelint non desiderare. ita Bal. conf. 234. in Christi nomine. & conf. 164. lib. 3. & in d. conf. 234. hanc existimat esse communem opin. sed in conf. 164. supra all. ut utranque harum partium habere pro se eximios defensores & patronos tenet Iacobinus de S. Georgio in auth. ex causa num. 24. C. de lib. preteri. per Corneum conf. 92. lib. 2.

Contrariam tamen partem ut desiderent aditionem hereditatis ab intestato. tenet gl. in l. qui filio impuberi. §. seruus. uerbo. liber. ff. de hære. inst. & ibi Bar. & Bal. in l. hac consultissima. §. si quis autem. C. de testam. Ias. in l. eam quam. C. de fideicommiss. num. 13. post glo. & alios ibi, Ripa in l. 3. num. 2. ff. de lega. j. Et hanc partem uerorem puto per tex. quem hanc ad rem non memini ab aliquo eorum, quos mihi legere contigit allegatum in §. 1. & 2. inst. de eo cui liber. cau. bona addi. ubi siue quis testamento libertates reliquerit, siue codicillis eas reliquerit, cum intestatus decederet, si nullus sit, qui ex testamento uel ab intestato eam hereditatem qua de agitur adire uelit seruus eo testamento uel codicillis libertate donatis, si idonee cauerint de satisfaciendo creditoribus hereditas additur, nec reliquis legatariis, aut fideicommissariis quicquam praestatur. Quod & secundo loco probatur, ibi, dum dicitur quod si eam hereditatem, quam neque hæredum institutorum neque legitimorum ullus adire uoluit, fisco agnoscendam putauerit, id ei liberum erit, nec talibus seruus additur hereditas, sed tunc fisco libertates praestabit; reliqua uero relicta non utique. ergo si hereditas ex testamento uel ab intestato adita non fuerit, siue ad fisco perueniat, siue libertatum conferuandarum causa seruus libertate donatis addatur, legata & fideicommissa pereunt. idemque futurum etiam si creditoribus iudicis officio bona uenundanda, uel ad eorum libitum disponenda tradantur. nam nec tunc ullum legatorum aut fideicommissorum praestabunt. ut colligitur ex d. tit. inst. de eo cui liber. conf. ca. bona addicuntur. & in tit. inst. de success. sub. & ferè per tor. ff. de bo. auth. iudi. possi. & ff. de curatore bo. dando. nam cum creditoribus talia bona traduntur, liberum est eis prout libitum fuerit de illis bonis disponere: ergo non imponitur necessitas satisfaciendi legatariis & fideicommissariis nam si imponeretur talis necessitas non esset eis liberum de eis disponere prout libitum esset. & uide Alex. in l. recusare. §. si fisco. ff. ad trebeli.

43
Codicillaris
clausula
an
testamento
inter libe-
ros sem-
per in esse
uideatur
ard. q.

Codicillaris 43 clausula inesse uidetur in testamento inter liberos, etiam si expressim à patre appositam non fuerit. ita tenet gl. in l. coheredi. §. cum filia. cum qua transeunt communiter doct. ibi. ff. de uilgari. estq; communis opi. secundum Boerium qui & eam sequitur decisione 240. & primò ponam regulam nu. 6. uerbi. quoniam alias Alex. in l. hac consultissima. §. ex imperfecto col. fin. ff. de testam. & ibi Ias. col. 2. & Curtius Iunior col. 13. Ias. conf. 36. col. i. lib. i. hanc firmat esse communem opin. ipse Ias. in d. §. cum filia num. 18. communis etiam opin. est secundum Couarub. de testam. in c. Raimundus. §. i. num. 4.

Contrariam tamen partem tenent quàm plures, quos refert & sequitur Gualdensis de arte testandi tit. 3. cautela. i. num. 7. quo teste hæc est receptor op. per eund. Couarub. in rubr. de testam. par. 2. nu. 20. Alciatus lib. 1. de uerb. signi. col. mihi 27. Nicolaus in add. ad Alciatū de præsumpti. regula. i. præsumptione 28. num. 7. Andr. Tiraq. qui plures refert in l. si unquam. C. de reuo. donati. uerb. libertis num. 86. Et hæc pars (in quam procliuor sum) probata est per regulam generalem de qua in l. i. ff. de iure cod. & in l. si idem. C. de codicillis cū aliis, quæ plenè adduximus supra §. 1. de succ. crea. in quibus habetur testamētum nunquam censi habere clausulam codicillarem, unde qui testam. facere uoluit nec adhibuit solennia ad testam. necessaria, eius testam. seu

dispositio in uim codicillorum non ualet ut dd. ll. Nec dubium est, quin leges illæ ut pote generaliter loquentes comprehendant casus etiam priuilegiatos, si in ea re qua de agitur non reperiuntur habere speciale & expressum priuilegium. Bal. in l. in fraudem. §. si de militestamento per illum tex. Decius in l. lex testamento. C. un de liberi idem Decius conf. 5. Alciatus lib. 4. parad. c. 10. Andr. Tiraq. qui alios refert de præscrip. §. 1. gl. 1. r. ad fin. estq; communis opin. ergo comprehenditur etiam testam. inter liberos, si non monstretur speciale priuilegium: sed quidem speciale priuilegium monstratur & reperitur habere per l. fin. C. fam. her. in quatuor sui locis, & dum ait quibuscunque uerbis, & dum ait quibuscunque inditiis, tertio duni ait, quocunque modo 4. dum ait siue codicillus, siue epistola esse memoretur. lex enim consultum uoluit simplicitati & incuria quæ plerique parentum inter liberos solent ultima eologia componere, & quicquid quocunque modo ipsi ordinassent ratum esse firmumque uoluit, non aliter atque foret, si nulla unquam forma in testamentis aut codicillis componendis à lege reperta esset. Quod & in milite ferè similiter induxit. argumento. l. 3. ff. de mili. testamento. sed ut nobis uideatur non tantam laxitatem militibus testantibus inter quoscunque quàm parentibus inter liberos testantibus lex concessit. ut patet ex d. l. fin. Iuncta. l. Diuus. ff. de mili. testamento & §. planè inst. eod. tit. ergo ut uoluntas militis, quæ non potest ualere in uim illius dispositionis, quæ agebatur ualet eo modo quo potest etiam si transeat in aliam dispositionis speciem aut formam. l. 3. ff. de mil. testamento. l. militis codicillis. ff. de mil. testamento. ita & multò facilius uoluntas sanè patris inter liberos testantis si in uim testamenti ualere nequirit, in uim codicillorum ut ualet par est; cum liberior laxiorque sit potestas hac in re parentis inter liberos disponentis, quàm militis disponentis inter extraneos. ut dd. ll. Et hæc pars ut æquior, ita & menti iuris proximior nunc mihi uisa est: quauis olim contrariam amplexus fuero. Et ideo dicebamus supra §. 1. r. & §. 12. de succ. crea. tale testam. esse informe & ad similitudinem cuiusque dispositionis inter uiuos factæ, esse sustinendum: in qua inter uiuos dispositione ut patet non sunt inuente illæ differentie testamentorum aut codicillorum.

Illud autem dubium est, an 44 testam. inter liberos ualeat minus solenniter celebratum etiam si non fiat in scriptis, sed per nuncupationem? & sunt, qui uelint non ualere, quando fieret per nuncupationem. ita Fulgosius, Paulus Castr. & Arer. notab. i. in d. §. ex imperfecto. idem Fulgosius conf. 41. casus talis col. 3. Salicetus in d. l. fin. C. fam. her. col. 2. ut refert Nicolaus Boerius qui contrarium & tenet & firmat communiter teneri in decisione 240. & primò ponam in prin. & ita sentit glo. in auth. quod sine. C. de testam. Barba. conf. 29. col. 4. lib. 1. & conf. 43. col. 1. lib. 3. Alex. conf. 104. col. 2. lib. 2. & conf. 105. super his lib. 7. & alii multi relati per Boerium ubi supra. quæ pars ut receptor ita & uerior per d. l. fin. in 4. locis, ibi, quibuscunque uerbis, & ibi quibuscunque inditiis, & ibi quocunque modo, & ibi siue testam. siue codicillus, siue epistola esse memoretur. Nam si quocunque modo, ergo non uno duntaxat modo. item si quibuscunque uerbis, ergo non iis duntaxat, quæ scriptis mandata essent. item si quibuscunque inditiis, ergo non iis tantum, quæ ex scriptura, sed etiam iis, quæ aliunde colligerentur. nec dubium est quin d. §. ex imperfecto. ut pote ad interpretationem d. l. fin. factus eatenus se se porrigat quatenus d. l. fin. se se porrigat: cum lex, quæ ad alterius legis interpretationem fit, sit intelligenda iuxta terminos legis interpretatæ. communis opin. est doct. in l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testamento. ubi per Ias. & Roderi. Xuarem circa pri. Alex. Corn. Ias. & alii communiter in l. si pater. C. de inst. & sub. per tex. in auth. de filiis ante dotalia instr. natis. §. si.

Ccc ij Quid

44
Testam.
etiam nuncupatum
minus solenne an
ualeat inter liberos
ardua. q.

Quid si testam. inter liberos erat imperfectum, non solum ratione solennitatis, sed etiam ratione voluntatis? & quidem si testator cepit disponere de rebus suis quibusdam, & cum animus esset de reliquis quoque disponere, morte præuentus non potuit, uel etiam si de omnibus iam bonis disposuisset, tamen tutelas & similia cum uellet ordinare fato arreptus non potuit, testam. non ualeat. Quod si omnia ut uolebat peregerat, sed cum animus esset, ut ea scriptis uel mandarentur uel coram testibus recitarentur, morte præuentus non potuit efficere, testam. firmum erit, utrunque membrum communiter receptum est secundum Boerium ubi supra nu. 4. & 5. diximus supra.

Quid si tale testa. partim fuit in scriptis partim per nuncupationē cōpositum minus tamen solenniter, adhuc quid ualeat. l. 2. §. & haru. ff. de uerb. obliga. ubi multa in simili per Alciatum post Ias. & Alex. & est communis opin. ut per eund. Boerium ubi supra nu. 6. & in simili diximus supra §. 1. de succ. crea.

Denique in tali testamento subintelligitur illa clausula, si non ualeat, quod ago ut ago, ualeat ut melius ualere potest, secundum eundem ibi nu. 6. post Antonium, Imo iam, & Benedictum in c. Rainutius de testam. & alios plures, quos ipse allegat, ex quibus & hanc esse communem sententiam apparet & etiam illa quod tale test. secundum eum uideatur habere clausulam derogatoriā ad reliqua testamenta, quod & tenent per tex. ibi Paulus Caster. Corneus & Ias. col. 2. in auth. hoc inter liberos. C. de testam. Alex. cons. 163. lib. 7. num. 5. per Corneum in l. hac consultiissima §. si quis autem not. 1. C. de test. quæ conclusio quod ad reuocandum aliud superius test. est indubitata ut in §. posteriore inst. quib. mod. test. in fir. l. i. & 2. ff. de in iust. rup. l. si quis priore. ff. ad treb. l. si quis in principio testamenti. ff. de leg. 3. l. si iure. eod. tit. l. fin. ff. de hered. inst. l. si mihi & tibi. §. in legatis. ff. de leg. 1. Sed quod ad reuocandum uel infirmandum aliud testam. factum post id testam. quod modo inter liberos fiebat non satis certò scio, an clausulam derogatoriā habere uideatur, uel an id descendat à mente d. auth. cogita, quia modò neutram partem firmo.

In summa illud etiam controuersum est, an 46 tale testam. factum inter liberos minus solenniter ita demum ualeat, si liberi essent æqualiter honorati, an uerò etiā si inæqualiter? & hac in re sunt, qui uelint, non aliter ualere quam si æqualiter. ita sentiunt Alex. d. cons. 163. post Speculatorem, quem allegat in tit. de instr. editi. §. compendiose, uers. quid si pater habens tres filios. Romanus cons. 179. amplissime doctor col. 5. & cons. 385. col. 1. Socinus cons. 5. num. 10. lib. 3. Decius cons. 105. col. 5. Gerardus Albertus in rep. l. si pater. C. de inst. & subf. num. 85. quos refert Boerius ubi supra num. 7.

Contrariam tamen partem ut id testam. ualeat etiam si liberi essent inæqualiter instituti, tenent Paulus & Arctinus in d. §. ex imperfecto. Paulus & Ias. in l. hac consultiissima §. j. C. qui testa. facere pos. Cumanus cons. 113. col. 1. Boerius ubi supra num. 9. Sunt & qui teneant mediam sententiam, ut prior op. procedat, quando magna esset inæqualitas, secunda uerò quando parua. ita Curtius Iunior col. 1. in d. §. ex imperfecto. quem tamen improbat Boerius ubi supra.

Quid dicendum? & nos quidem sumus in 4. opinione ad cuius notitiam præmittendum est, qd tempore quo d. l. fin. C. fam. her. facta fuit non erat inuentum supplementum legitimæ, patet, quia id supplementum ab Imperatore Iustiniano inuentum fuit per l. omnimodo. C. de inoffi. testamento. ad d. l. fin. fuit facta ab alio anteriore, ut patet ex eius descriptione; sicque si tempore d. legis in minore portione quam legitima esset unus ex pluribus filiis honoratus posset per querelam inofficiosi testamenti totum testam. rescindere. l. cum queritur. l. parentibus. C. de inoffi. testamento. l. Papinianus. §. quarta autem. & §. quoniam autem quarta. ff. de inoffi. testam.

Sin autem pater non tam testam. inter liberos quam ultimam uoluntatem in genere fecisset (quale esset cum non affuit alicuius filii institutio. §. ante heredis. inst. de lega. l. proximè. ff. de his quæ in test. delentur. l. j. ad si. ff. de uulg. l. j. ff. de her. inst. §. pe. inst. de codic. ibi, ne cōfundantur iura testamentorum & codicillorum) tunc cessabat querela inofficiosi testamenti, quam contra inofficiosum codicillum dari non reperitur, sed per legem falcidiam legitimæ liberorum supplebantur. ut inst. de codici. §. j. 2. & 3. ista enim erat successio abintestato ut d. l. fin. C. fam. her. ibi abintestato, & ibi, siue codicillus, siue epistola. quod intellige, quando nullus liberorum fuit institutus. nam si alii essent instituti, alii non, tunc testa. erat. l. si idem. C. de codicill. Sed erat ipso iure nullum per præteritionem filii in potestate. l. inter cætera. ff. de lib. & posth. l. pe. eod. tit. l. j. ff. de in iust. rup. in pr. inst. de exhæ. lib. licet per d. l. omnimodo. testam. non uitabatur filios. præterito si quoquo tit. aliquid receperat, sed agebatur ad legitimæ suppl. tamen hodie correctum est & redacti sumus ad ius. ff. per auth. ut cum de appell. cog. §. aliud quoque. ergo iure hodierno, quo utimur sunt tres casus inspicendi. Primus, quando omnes filii fuerunt instituti. Alter, quando nullus, tertius quando instituti quidam & non alii. Primo casu ex inæqualitate relictorum non potest definire procedere d. l. fin. & d. §. ex imperfecto. nam siue omnes essent æqualiter instituti expedita res est, siue inæqualiter. ita tamen ut nullius legitima maneret diminuta, & similiter expeditum est d. l. cum queritur d. l. parentibus. d. §. quarta & d. §. quoniam autem quarta. siue etiam alicuius legitimæ maneret diminuta, & adhuc idem, nam suppleretur per l. omnimodo & l. scimus in prin. & §. repletionē. C. de inoffi. testam. & d. §. aliud quoque. testam. tamen autem saluum firmumque maneret. 2. casu, quando nullus fuit institutus, idem foret nam siue pater bona sua inter eos æqualiter partiti esset expedita res est, siue inæqualiter siue diminutione tamen legitimarum, idem esset d. l. cum queritur. cum simil. supra all. siue etiam diminuta alicuius legitimæ maneret, adhuc idem foret, quia per legem falcidiam suppleretur. l. 2. & l. fin. C. de codicill. cum sim. Tercio casu, cum quidam fuerunt instituti, quidam præteriti id testamentum nullum esset d. l. inter cætera, cum sim. supra all. & merito, quia carere summo honore qui inspecta legis censura in institutione cōsistit. l. Iulianus. ff. si quis omni. cau. test. affectu illum esse summa iniuria dicitur, quæ in præteritione, uel exhæredatione inspecta legis censura consistit. l. cum quidam. C. de lega. l. Papinianus in princ. & §. i. ff. de mos. test. §. sola enim in auth. ut cum de appell. cogn. hac quidem ut inæstimabilia per rerum hæreditarium accessionem suppleri non possunt: sicque non iniuria testamentum manet nullum hæreditasque omnibus liberis ab intestato defertur, omnesque erunt ab intestato patri hæredes: sicque quod ad honorem pares erunt, non tamen quod ad bona, nam cum tale testamentum clausulam codicillarem sub intellectu habere supra ostenderimus distributio bonorum in eo testamento à patre facta seruabitur, si quidem per eam nullius legitima fuerat diminuta. Idem si fuerat diminuta, facta tamen per legem falcidiam suppletionē. Hactenus quando præteritio testamentum nullum reddebat. at in quibus casibus præteritio habetur pro exhæredatione (ut si testam. fiat à matre uel ab ascendentibus per lineam maternam. §. si inst. de exhæ. lib. cum sim. quæ iura secundum nos hodie non sunt ex toto correctæ) ad huc idem respondendum in omnibus quod ad primum casum principalem & secundum, sed quod ad tertium, nempe, quando liberorum quidam instituti, quidam præteriti fuerunt. tunc etiā hodie testam. secundum nos ualere non desinit, licet querelæ subiacere possit: ita intelligimus. d. §. aliud quoque. tuncque testam. per querelam rescinderetur hæreditasque ab intestato omnibus liberis deferretur, quæ

45
Testamentum inter liberos an uideatur habere claus. derogatoriā & claus. si non ualeat quod ago, ut ago &c.

46
Testam. minus solenne inter liberos an exigat quod sint æqualiter honorati ard. q

quæ in honore sic pares essent sed non in emolumento, quia distributiones à patre factæ inter eos seruandæ essent ex iis clausulæ codicillaris. (quam in eo testamento subintellectam esse supra ostendimus). nam si id contingit quando testam. erat ipso iure nullum, ut proximè diximus, multò facilius, quando initio ualuit, licet per querelæ interuentum rescissum postea fuerit. & hoc modo uerificantur uerba Iustiniani dicentis, sola enim est nostræ serenitatis intentio iniuriam exhæredationis & præteritionis à parentibus & liberis auferre. ita ipse in d. §. sola enim. & ita uerificatur. & in hac ratione nititur auct. ex causa. C. de lib. præter. & in corpore, unde sumitur, dum iubet infirmato sic testam. reliqua relicta firma manere, præter institutiones, quæ omnia intellige, ut tamen si ex tali patris aut matris distributione, legitima alicuius diminuta manebat per legem falcidiam suppleatur.

Quæ 47 omnia non minus nouè quam piè & uerè intelligo in iis duntaxat casibus, in quibus iure nouo per d. §. aliud quoque, testam. hodie potuit infirmari, cum olim infirmari non posset. tunc enim Iustinianus ut nouè induxit testamenti euerfionem, ita nouè quoque illam euerfionem temperauit, ut quò ad institutiones tantum & substit. directas non etiam quò ad reliqua procederet per d. auct. ex causa. & in corpore unde sumitur, aut in quibus casibus etiam olim testam. uel ipso iure nullum erat, uel querelæ subiacebat, siue etiam contra tab. ho. possessionem in illis quidem nihil noui inductum, nec Iustinianum loquutum fuisse interpretatur, sicque si testam. euauerit, reliqua in eo testamento contenta non magis nec minus ualitura quam olim ualerent, firmamus, aut saltem existimamus: tum per d. §. sola enim ubi Iustinianus fatetur se denuò nihil inducere uelle, præter remotionem iniuriæ, quæ ex præteritione aut exhæredatione iniusta descendit, tum etiam quòd per hoc non tanta ex parte fit legum antiquarum correctio, quæ summopere uitanda est. I. si quando in princ. C. de inoffi. testamen. ergo in quibus casibus olim antequam fieret. d. §. aliud quoque. testamenta periclitabantur, in iisdem casibus & hodie periclitantur: non enim quò magis testamenta in perniciem liberorum facta ex toto uel ex parte sustinerentur noua iura facta fuerunt, sed potius quo minus sustinerentur. ut patet per totum d. §. aliud quoque. cum multis seq. Vnde in quibus casibus testamenta olim ex toto laborabant, si hodie ex parte (hoc est quò ad reliqua omnia præter institutiones & substitutiones directas) sustinerentur, planè fieret contrarium eius, quod Iustinianus inducere uoluit contra legata inutiliter. ff. de lega. i. l. legata inutiliter. ff. de adi. mend. lega. ergo cum filius exhæredatur uel præteritur aut nulla causa fuit in genere uel in specie expressa, aut expressa fuit in genere tantum, aut neque in genere neque in specie. Primò casu iure. ff. non minus nocebat exhæredatio uel præteritio, quia ipse filius onerabatur in probando se se gratum sicque iniuria exhæredatum fuisse. l. liberi. C. de inoff. testamen. hodie autem talis exhæredatio non nocet auct. non licet. C. de lib. præter. auct. ut cum de app. cog. §. aliud quoque & §. siue igitur. nec admittitur hæres ad probandam talem exhæredationis, aut præteritionis iustitiam, quasi ingressus etiam probationis hoc casu denegetur, ut dictis iuribus & l. omnimodo. C. de inoffi. testam. 2. casu. iure. ff. nocebat exhæredatio, idem iure. C. ut d. l. omnimodo. ibi, quod si nullam eorum quasi ingratorum fecerint mentionem ergo sufficiebat in genere eos ingratos aut demeritos appellasse. sed iure aut. id non sufficit nec hæres ad talem ingratitude probandam admittitur: nam talis probationis ingressus est impeditus. d. §. siue igitur & §. cæterum si qui hæredes. Tercio casu, quando causa in specie fuit expressa (ueluti si testator dixit quòd ille uolentis manus contra eum mouerat) tunc hæres potest & debet eam causam probare, ut exhæredatio aut

præteritio noceat. ut. dd. iuribus & d. auct. non licet. Modò sic, primo casu, quando causa exhæredationis nullo modo expressa fuit, olim filius onerabatur ut se se innocentem & inculpatum probaret, quo probato meritò tanquam dementis testam. reputabatur. (dementis enim erat liber & innocens & inculpatus successio ne sua fraudatos relinquere) & cōsequenter etiam quò ad legata & fideicommissi & reliqua in testamento contenta id testam. infirmabatur olim. l. Titia. ff. de inoff. testam. quod & hodie ut nobis uidetur procedit, cum & hodie ratio illa uigeat & Iustinianus non quò magis sed quò minus talia iniusta testamenta ualerent curauerit. ut supra ostendimus. Secundo casu, quando iniusta causa exhæredationis in genere tamen non in specie expressa fuit iure tam. ff. quam. C. testam. ualebat, nisi exhæredatus uel præteritus se innocentem probasset. l. liberi. & l. omnimodo. C. de inoffi. testam. hodie uerò hæres probat demerita aliterque testam. irritatur, quo casu, si neque hæres demerita exhæredati aut præteriti, neque ipse suam innocentiam probauerit, ualeat testam. quò ad relicta singularia, non quò ad institutiones d. §. siue igitur. d. §. cæterum cum. §. seq. & d. auct. ex causa. cum enim tunc non sit probatum talem præteritum aut exhæredatum esse inculpatum, non esset equum: tale testam. quasi dementis iudicium reputari: prout reputatur quando probatum esset inculpatum fuisse filium, ergo si is filius in se uelit suscipere onus probationis se seque inculpatum docuerit, consequens erit omni ex parte testam. hodie etiam irritari, non secus quam olim tum quòd meritò quasi dementis iudicium damnari debet, eo quòd alienos suis inculpatis anteposuit. argum. d. l. Titia. tum etiam quòd iura noua facta quòd facilius testamenta iniusta irritentur absonum esset quòd operarentur contrarium. f. ut quo casu olim testam. ex toto peribat, eodem casu hodie ex parte tantum irritaretur. Tercio casu, quando causa exhæredationis aut præteritionis etiam specificè expressa fuit, si ab hærede probata fuerit, testamentum ex toto ualebit. d. §. aliud quoque. Quòd si nec hæres culpam probauit, nec ipse exhæredatus, aut præteritus suam innocentiam docuit, tunc testam. quò ad institutiones, tantum, nò etià quò ad singularia relicta irritatur. d. auct. ex causa. & in corpore unde sumitur. quia cum non fuerit ostensum filium fuisse inculpatum, durum esset præsumi aut iudicari id testam. quasi dementis iudicium uideri. Vnde si ipse filius hoc casu in se suscepisset onus probationis, meritò testatoris iudicium quasi dementis fuisse uideretur: sicque nulla ex parte sustineretur etiam hodie, non secus quam olim per rationem proximè assignatam quæ omnia certiora redduntur ex d. §. cæterum uers. sola enim. ubi Iustinianus attestatur nihil noui se inducere uoluisset, præter quam subuenire liberis remouendo iniuriam exhæredationis & præteritionis. ergo eis nocere nunquam uoluit. noceret autem si quando ipsi suam innocentiam ostendunt & hæres scriptis contrarium non probat, adhuc testam. quòd olim nulla ex parte ualebat, hodie quò ad relicta singularia in onus & perniciem huius filii sustineretur. quæ omnia nota, quia nullus unquam in cuius scripta inciderim, ita declarauit aut proximè accessit.

Secundum quæ cum quaritur, an 48 rupto ex causa exhæredationis uel præteritionis testamento, clausula codicillaris in eo apposta conseruetur, & sic an sustineatur in uim codicillorum? qua in re Bar. in l. i. ff. de iure codicil. tenuit ualere. cuius opin. communis est secundum Gualdensem, qui & eam sequitur de arte testandi tit. 3. cau. i. num. 4. per Iaf. num. 24. post Corn. & Alex. in d. auct. ex causa ubi Ioannes Igneus nume. 179. cum seq.

Nos firmamus istorum sententiam suspexam esse, quando exhæredatus uel præteritus docuit se inculpatum seque immeritò exhæredatum uel præteritum fuisse

Ccc iij quod

48
Codicillaris clausula in testamento inter liberos apposta an ualeat si testamentum ex præteritione uel exhæredatione irritetur.

47
Intell. autem ut cum de app. cog. per totam & auct. non licet. & auct. ex causa. C. de lib. præter.

quod obtinet primū, quando nulla causa expressa fuerat exheredatus aut præteritus. deinde etiam si expressa causa in genere tamen. Tertiū, etiam si in specie expressa fuisset, tuncque demum & non aliter communem sententiam tueri posse, cum neque ipse se inculpatum ostendit neque hæres eius indignitatem & culpam probauit ut supra ostendimus. Vt sic probata innocentia filius ad totum ab intestato admittatur testamento ex toto perempto. probata autem ab hærede filii culpa tunc filius ex toto ualente testamento ad nihil admittatur. quod si neque innocentia nec culpa probata fuerit, tunc media uia eligatur. nam filius ab intestato hæres patri fit, sed relicta singularia præstabit.

49
Intell. l.
sicut certi.
l. si cum uel
in utero C.
de mi. test.
l. Titius.
ff. de mil.
test.

Hinc apparet, quod si 49 filius per errorem præteritus fuit (quia testator se eum habere ignorabat, aut mortuum putabat) tunc quia satis superque de innocentia sua apparet, testa. hodie nulla ex parte ualebit, non magis quam ualebat iure. ff. l. si cum uel in utero C. de test. mil. non quidem eo quod quasi per furorem testamenti consensus testatoris defuerit iuxta d. l. Titia. ff. de inof. testam. sed eo quod nihil est quod tam remoueat consensum quam error. l. si per errorem. ff. de iurisd. omnium iudi. sicque id testam. quasi testantis uoluntate destitutum non ualebit quod ad legata non magis quam quod ad institutiones. argu. l. si iure. ff. de lega. 3. l. ex parte. l. 3. §. si. ff. de adim. lega. l. pen. §. testamento. ff. de bo. po. secundum tab. ad. d. auth. ex causa. & in corpore unde sumitur resp. quod loquitur in quibus casibus olim ualebat testa. non quando olim ualere non poterat, ut in specie nostra, & præterea facta fuit quominus non quo magis hodie quam olim testam. sustineretur. Vnde cum olim id testam. etiam quod ad singularia relicta non ualere multo minus hodie sustinebitur. & ita etiam hanc esse communem opi. tenent multi, quos referunt Alex. & Ias. num. 24. in d. auth. ex causa. qui firman hanc esse communem opin. idem Alex. consil. 37. lib. i. & est communis opin. secundum Ioannem Igneum in d. auth. ex causa num. 175. cum seq. post Bar. & alios ibi. licet contrarium teneant & male multi, quos refert & sequitur Aretinus consil. 24. col. 2. & nouissimè Igneus ubi supra moti per l. si. ff. de hære. inst. quæ nihil obest, quia ibi fuerunt duo testamenta & tam primum quam secundum legatis oneratum fuit, sicque testator constat quod noluit uniuersa bona in heredem conferre. hic autem unicum fuit testam. sicque potuit testator & uerosimile est, ut noluisse filium legatis onerare. Præterea ibi transuersus tantum non etiam filius fuit institutus, nos loquimur in filio, cui magis fauetur præterea pro nostra & receptiore sententia facit a fortiori. l. si unquam. C. de reuo. don. si scis inducere.

50
Intell. ad
tit. ff. de le
ga. præst.

Ex superioribus colligitur, an 50 uera sit op. existimantium hodie nullo omnino casu locum habere titulū ff. de lega. præst. id quod post alios, quos ipse refert tenet (multis tamen repugnantibus) Igneus in d. auth. ex causa num. 219. sed ille titulus procedit etiam hodie, primum, quando per errorem fuit filius præteritus, quo casu relicta singularia non conseruantur ut supra diximus, hoc primo contra Igneum. Idem si scienter facta fuit præteritio si filius se inculpatum probauit, nec hæres probauit contrarium, quo casu ut supra dixi, quasi furiosi & dementis esse uidetur talia testamenta fecisse: sicque quod ad legata non ualebit non magis quam quod ad institutiones. d. l. Titia & l. mater decedens. ad fi. ff. de inoffic. testam. hoc ergo casu uidetur quod subsistaneant legata exceptis personis relicta per illum titulū ff. de lega. præst. nisi contra dicas quasi legata, quæ ex defectu intellectus præsumpro euanescent non conseruentur per illum titulū, sed illa tantum, quæ ab homine sanæ mentis relicta fuerunt. nec enim qui emancipatum præteritum reliquit dementis iudicatur, cum ille iam quasi extraneus reputaretur. cogita.

51
Pupilla
vis an con
seruetur ir

Sed an 51 testamento ex causa exheredationis uel

præteritionis irritato, conseruetur pupillaris substitutio? uidetur non conseruari; quia si quasi dementis iudicium irritatur. d. l. Titia. d. l. mater decedens. l. i. 2. 3. & 4. ff. de inoffic. test. in prin. inst. eod. tit. consequens est ut pupillaris substitutio euanescat ne in perniciem pupilli cederet. argum. §. si. autem quis ita formidolosus. insti. de pup. per contrarium ut ualeat uidetur, quia Iustinianus sola iniuria exheredationis & præteritionis uoluit remouere, quæ remouetur cum institutiones exulant filiusque patri intestato hæres existit. §. ceterum uerū. sola enim in auth. ut cum de app. cog. sed certè nimis nouum est, ut pereunte patris testamento, filii test. quod est accessorium ualeat, uideturque esse contra. l. 2. §. i. & 2. ff. de uulga. l. patris & filii. ff. eod. tit. inst. de pupill. §. uel singulis. & saltè in quibus casibus patris test. quasi dementis irritatur sicque etiam singularia relicta non sustinentur etiam hodie (id quod accidit in casibus per nos supra memoratis) in illis quidem pupillare testam. similiter peribit, in reliquis uerò cogita, an similiter, pereat nec ne. ut sic appareat, ueram non esse opin. existimantium indistinctè conseruari pupillare testam. de quo plenè post Bald. Salic. & alios tradunt Alex. Corneus Ias. & Ioannes Igneus in d. auth. ex causa.

Quid autem in institutione facta in re certa, an conseruetur per. d. auth. ex causa? uide plenè per eundem Igneum ibi num. 223. Quid in legatis relictis in tabulis pupillaribus? tradit ipse ibi col. antep. Denique c2 in quibus relicta conseruentur, & si hæreditas non adita fuerit, congescit Ias. 12. in l. eam quam. C. de fidei. commisi. ubi Corneus enumerat casus. 25. Decius consil. 476. Barbat. in c. Rainaldus fol. 60. de testam. Alex. in d. auth. ex causa. col. fi.

Postremò quod ad tertiam partem ut resoluantur codicilli, quæro, an 52 ut superius testam. tollitur posteriore ut in §. posteriore. inst. in quibus modis testam. inst. l. si quis priore. ff. ad treb. l. si. ff. de hære. inst. l. sancimus. C. de testam. l. si iure. l. si quis in principio testamenti. ff. de lega. 3. l. si mihi & tibi. §. in legatis. ff. de lega. j. ita quoque codicilli superiores posterioribus ipso iure infirmantur? & doctores communiter in d. l. si. C. de codicillis. sentiunt non infirmari, & rectè, quia codicilli nullam solennitatem &c. §. si. inst. de codi. & quia idem foret in actibus inter uiuos, in quibus posterior actus priorem non infirmat, nisi priori contrarius sit, uel id expressim uel tacitè is, qui disponit uoluerit. l. pacta nouissima. cum ibi plenè not. per gl. & doct. ff. de pact. & quia omnia censentur permissa, quæ non reperiuntur nominatim prohibita. l. nec non §. quod eis. ff. ex quib. cau. maiores. nec reperitur prohibitum cum duobus codicillis decedere. ergo &c. quinimmo expressim reperitur permissum. ut in §. si. inst. de codicillis.

Item quæritur, an 53 ut per lapsum decennii cum aliis adminiculis infirmatur testamentum. l. Sancimus. C. de testam. ita & codicilli infirmantur? & magis esse uidetur eam legem ad codicillos trahi non posse. nam solum tempus decennii non sufficit ut infirmantur codicilli aut testamentum, ut ibi, nisi ad sit uoluntatis testatoris mutatio. at si ad sit mutatio uoluntatis testatoris ea sola sufficeret ad tales codicillos infirmandos. argumentum. l. si iure. ff. de lega. 3. cum simil. supra all. Adhuc tamen ad hanc partem procliuor sum, ut putem eam legem ad codicillos esse trahendam, cum illa non tam in ulla iuris necessitate quam in testatoris uoluntate nitatur. Vnde si codicillos feci priores posteaque alios feci, qui prioribus aliquantulum aduersabantur, sed posteriores ualere desierunt, uel quia testibus destituti erant, quia non quinque sed duo tantum uel tres testes habuerant iuxta. l. si. C. de codi. tunc priores codicilli per posteriores eis contrarios non tolluntur; quasi sub hac demum ueluti conditione testator a prioribus codicillis recedere uoluerit, si posteriores, ualere: non sic si non ualent. l. si iure supra all. sed si postea decennium præterierit.

rieto per
preteritio
nei testa.
G uidia
legis re
licti in
principali
testamento
uel i pu
pillari, &
quano con
seruetur
legati &
si baredi
tas adea
non fuerit.

52
Codicilli
prios
an post
riores ipso
iure infirmantur.

53
Codicilli
an decennio
sensen
scent.

rierit, tunc priores codicilli quasi senio confecti euanes-
cunt, ut quos sola uoluntatis mutatio, quæ per postero-
rem dispositionem minus solennem ad superiores codi-
cillos infirmandos non sufficeret, nunc per adiectionem
& accessionem decennii sufficiat: sicque alterutrum nõ
sufficeret, sed utrunque simul sufficit. nam duo uincula
& c. l. testamento. C. de impuberum. Et cum leges fa-
uorabiles (quales esse intelliguntur, quæ in uoluntate
expressa uel præsumpta disponentis nituntur) locum ha-
beant etiam in testamentis & codicillis personarum, quæ
priuilegiis gaudent, qualis est miles & similes. cumq; le-
ges, quæ generaliter loquætes reperiuntur comprehendant
personas utcumq; priuilegiatas, si in ea re qua de agitur
nõ reperiuntur habere peculiare priuilegium. ut tenet Bal.
per tex. ibi in l. in fraudem in fin. ibi quia generalis erat
illa determinatio. ff. de testam. mili. Decius in l. lex testa-
mento. C. unde liberi. idem Decius consi. 5. plenè per
Tiraq. de præscrip. §. j. glo. 11. ad finem. ex cuius relatio-
ne apparet hanc esse communem op. Alciatus lib. 4 para-
dorum c. 10. euenit ut hoc casu idem futurum esse in-
telligendum sit in codicillis factis à personis priuilegia-
tis (quales sunt miles, paterf. inter liberos, uel ad pias
causas, principes, clericus, qui utitur iure canonico, ille,
qui habet merum imperum ubi codicillabatur, & simi-
les de quibus supra. §. 30. ad fin.) quod foret in codi-
cillis à quouis hominum confectis. & cum plures quàm
triginta casus speciales enumerauerimus supra lib. 3. ad
fin. in princ. in omnibus illis id admittendum esse exi-
stimo, id quod non minus utile erit quàm nouum.

Item queritur, an 54 ut testam. posthumi agnatio-
ne rumpitur, ita & codicilli posthumi agnatione rum-
pantur? & magis est regulariter non rumpi, per rationes
& iura de quibus supra in filio dum de filio loqueba-
mur. & ita non inutiliter limitabitur & declarabitur totus
titulus. ff. de lib. & posth. & C. de posth. har. inst. quod
fortè limitari posset, eo casu quò testator postquam po-
sthumus sibi natus foret non habuisset spatium mutan-
di testamentum. argumento. l. si unquam. C. de reuo.
don. iuncta. l. 3. C. de inoffi. testamento & quæ notat ibi
Ias. col. i. post Bar. & alios. quos ipse allegat, quod in-
tellego si in codicillis magna legata relicta fuerant uel si
deicommissa, non si parua, argumento d. l. si unquam. Id
quod procederet etiam in 30. omnibus casibus & perso-
nis priuilegiatis proximè memoratis, quia & hæc inter-
pretatio in uoluntate præsumpta disponentis nititur. qua
ratione & cum ille, qui codicillabatur & filium natum
præterit si id errore fecit (quia filium se habere igno-
rabat uel mortuum putabat) fideicommissa codicillis
relicta non ualebunt, si magna erant, secus si modica.
argumento. d. l. si unquam. quod non minus utile existi-
mo esse quàm nouum cogita tamen.

Quid si 55 postquam feci codicillos me in arroga-
tionem dedi, an ut testamentum infirmatur. l. pe. §. tes-
tamento. ff. de bo. poss. secu. tab. §. ex eo inst. quib. mo-
testam. infir. ita quoque & codicilli euanescent? & puto
euanescere. argum. l. 2. ff. de lega. i. sed ut tale testamen-
tum si testator sui iuris effectus decederet accedente no-
ua uoluntate conualesceret, ut dd. iuribus, ita & codi-
cilli sustinerentur. argumen. dd. iurium, & l. si iure. ff. de
lega. 3.

Quid si 56 postquam codicillos feci eos cancellauit,
an pereant ut testam. periret per totum. ff. de his. quæ in
testam. delentur? & non dubito, quin pereant. argumen.
in omnibus legibus illius tituli. hoc amplius & si per can-
cellationem ope tantum exceptionis non ipso iure inter-
cidat testam. ut tenent gl. & communiter doct. in l. i. ff.
de his. quæ in testa. delent. tamen codicilli cancellati ma-
gis est, ut ipso iure intercidant. argumento. l. si iure. ff.
de lega. 1. 3. §. fin. l. ex parte. ff. de adim. lega.

Quid si 57 postquam codicillos feci pænituī, eosq;
expressa sed nuda uoluntate reuocaui, an ut testam. per
talem pænitentiam non periret. l. militis codicillis. §. ue

teranus. ff. de milit. testam. §. ex eo inst. quib. mo. testa.
infir. ita & tales codicilli nõ infirmetur? & magis est eos
infirmari. argumen. d. l. si iure & d. l. 3. §. fin. d. l. ex parte.
ff. de adim. lega. & quia ut in sui creatione nullam solen-
nitatem desiderant. §. fin. inst. de codi. ita & in sui resolu-
tione, ut nullam solennitatem desiderant par est. diuer-
sum est in testamentis, quæ ut in sui creatione multa so-
lennia exigunt, ita & in sui creatione aliqua quoque de
siderant.

Quid si 58 in codicillis filium in potestate mea præ-
terii, an ut testam. infirmaretur. l. inter cætera cum simi.
ff. de lib. & post. in prin. inst. de exh. lib. j. ff. de ini. rup. ita
& codicilli infirmabuntur? & magis est, ut non infirmen-
tur, quia nullam solennitatem & c. d. §. fin. inst. de codi.
Quid si in codicillis de uniuersis bonis meis disposui &
prohibui falcidiam detrahi, iuxta auth. sed cum testa-
tor. C. ad legem falcis. & in corpore unde sumitur, an fal-
tem tunc filio præterito ualere desinant? quod nego,
quia etiam inuito testatore legitima deducitur. §. cæte-
rum in auth. ut cum de app. cog.

Quid si hæres scriptus repudiavit hæreditatem, an
pereant codicilli? & regulariter non pereunt quia & in-
testatus decedens potest codicillos facere. §. i. & §. fin.
inst. de codi. nisi cõperunt à testameto pendere. sed hæc
in re sunt tres casus, primus, quando testam. firmum fa-
ctum fuit, & codicilli, & tunc testamento per hæredis
repudiationem irritato euanescent & codicilli. l. i. & ibi
communiter doct. C. de codi. Dinus & Bar. in l. legata
inutiliter. ff. de lega. i. Paulus Castrensis in l. 3. §. fin. ff. de
lib. & posth. Secundus quando testam. factum quidè
fuit, sed non ualuit ab initio, quia minus solenne: & tunc
codicilli firmi sunt. Dinus & Bar. & Paul. ubi supra li-
cèt contrarium sentiat glo. in d. l. 3. §. fin. & expressius
gl. in l. quidam referunt. ff. de iure codi. dum uult quòd
& si inutiliter factum fuerit testamentum, adhuc tamen
codicilli ab eo pendere uidentur eiusque fortunam se-
qui. sed superior opin. uerior est. argumento. d. l. 3. §. fin.
qui tex. hanc ad rem est melior de iure si scis inducere.
Ultimus casus est, quando nullum factum fuit testamen-
tum, & tunc sine dubio ualent codicilli d. §. i. inst. de codi.
& l. si quis cum testamento nullum. ff. de iure codi.
sed tunc ex testamento repudiari hæreditas non potest,
cum nullum factum fuerit.

Quid 60 si hæres scriptus uiuo testatore decessit,
& tunc ut testam. ita & codicilli pereunt. l. un. §. in pri-
mo & §. pro secundo. C. de cad. toll. l. si nemo. ff. de reg.
iur. l. si nemo. ff. de testam. tut. l. eam quam. C. de fideic.
iuncta. l. i. C. de codicillis.

Quid 61 si hæres fuit sub conditione scriptus eaq;
desuit, & quidem tunc ut testamentum intercidit. §. fin
autem aliquid sub conditione. C. de cad. toll. & per totū.
ff. de cond. & dem. ita & codicilli peribunt. argumento.
d. l. i. C. de codicillis. Quid si hæres sub conditione po-
testatiua scriptus ea pendente decessit, & adhuc idem
puto, quia & tunc testam. intercidit eo quòd facultas im-
plendi conditionem etiam potestatiuam non transit ad
hæredes. l. 2. ff. de cond. & dem. l. si decem cum petiero. ff.
de uerb. obliga. l. qui Romæ. §. Augurius. ff. eod. tit. facit
gl. communiter ibi app. in l. inter stipulantem. §. si Sti-
chum. ff. eod. tit. Quid si hæres scriptus sub modo mo-
dum infra tempus à testatore definitum non impleuit,
uel decessit ante quam illum impleret, an pereant codi-
cilli? & quidem modus adiectus non impedit hæredita-
tem adire, licèt ea postea hæres priueretur, si modum non
impleat uel ea possit priuari & c. l. in testamento. l. qui-
bus diebus. §. Termilius ubi plenè per Bar. & Soci. ff. de
conditi. & dem. l. i. cum gl. C. de his quæ sub modo. ergo
si hæres hæreditatem adiuit licèt postea ea priuatus fue-
rit aut priuari potuerit ex defectu modi impleri, magis
esse uidetur, ut codicilli semel confirmati hæredis adi-
tione non infirmetur. argumento. l. 3. §. fin. ff. de lib. &
posth. c. factum legitime de reg. iur. lib. 6. l. patre furio-
so. ff.

occidunt ip-
so iure.

58
Codicilli
per filii
præterito
nem non ui-
tiantur.

59
Codicilli
hæredis
repudiatio-
ne an occi-
dant.

60
Codicilli
pereunt,
si hæres ui-
uo testato-
re dece-
dat.

61
Codicilli
an pereant
si modus
uel conditio
ab hærede
non fuit
expleta
uel decessit
ea pendens.

54
Codicilli
an posthu-
mi agnatio-
ne rumpant-
ur.

55
Codicilli
infirmantur
arrogatio-
ne.

56
Codicilli
cancellatio-
ne pereunt
ipso iure.

57
Codicilli
pænitentia

so. ff. de his qui sunt sui uel ali. iur. cogita.

62
Codicilli
an pereant
hæredita-
te non ad-
ta.

Quid si 62 testamentum nullum feci, sed tantum codicillos iuxta. §. i. inst. de codi. l. si quis cum test. ff. de iure codi. nullus tamen meam hæreditatem adiuit ab intestato & tunc codicilli peribunt, etiam si uelint, qui codicillis honorati erant eam adire. argum. l. eam quam. cum ibi plene not. per gl. Bar. Bal. Sali. Corneum & Ias. l. si nemo. ff. de testam. tutela. l. si nemo. ff. de reg. iur. Quid si legitimi hæredes, qui erant in proximior gradu meam hæreditatem repudiaverunt, remotiores uero eam adierunt, an per eorum aditionem firmentur codicilli? mouet questionem q. legata & hæc omnia ab intestato relicta ab eis duntaxat debentur, qui sunt in proximior gradu, non etiam a remotioribus, quia ab his quos non honorauimus, nihil possumus fidei committere aut legare. l. ab eo. C. de fidei. §. i. inst. de sing. rebus. l. j. §. si. ff. de lega. 3. & licet 63 intestatus decedens tacite uideatur suam hæreditatem legitimis dedisse, eo q. eis eam non ademit cum possit. arg. l. semper. qui nō prohibet. ff. de reg. iur. l. j. §. si. ff. de leg. 3. l. cōficiuntur. ff. de iure codi. tamen si duntaxat, qui erant in gradu proximior eam dedisse uidetur, non etiam remotioribus, qui eam capere si quando possunt magis casu & fortunæ ex iudicio quam ex iudicio testatoris uidentur capere, sicque ab eo onerari nequeunt. arg. l. 5. & 6. ff. de lega. 3. ita tenent gl. Bar. Bal. nu. 8. & Paul. Caltr. in l. non iustam. C. ad trebel. Ias. qui hanc dicit communem op. in l. licet Imperator nu. 39. ff. de lega. j. idem Ias. in auth. ex causa ad fi. C. de lib. præteri. Ang. in fi. prin. inst. Cynus & Ang. in d. l. non iustam. gl. in l. si Titio & Meuius. §. Iulianus. ff. de leg. 2. Contrariā tamen partem ut legitimos etiam remotiores possint onerare intestatus decedens, tenent gl. in d. l. j. §. si. ff. de lega. 3. & ibi Dinus & Bar. idem Bar. in l. cum pater. §. cum existimaret. ff. de leg. 2. Corneus in d. l. nō iustam col. 2. C. ad trebel. Bar. conf. 204. factum tale est. Fulgofius & Sali. in d. l. non iustam. & hæc pars uerior est & forte receptior per generalitatem d. l. j. §. si. & d. l. cōficiuntur. cum fini. & quia, qui codicillos facit, non potest uidere honorasse proximiores legitimos hæredes, cum possit diutius uiuere & interea possint perire, qui tempore codicillandi proximiores erant: sicq. apparet suam uoluntatem ad omnes omnino legitimos porrigi quandoquidem qui qualesue eorum ei successuri essent ipse certo scire non poterat. Ad l. 6. ff. de leg. in qua re positū fuit unicum fundamentum eorum, qui contrariam partem tuerentur, responde procedere nō in hærede testantis uel codicillantis, sed in hærede alterius hoc est illius, qui huic codicillanti hæres extitit, quem onerare non possumus cum ei nihil reliquerimus, & licet forte bona uestra ad eum deuenerint, tamen id forte & casu quodam non ex iudicio nostro contigisse uidetur, ut ibi, sicq. in consideratione non est, ut & in simili dixit. l. scimus. §. repletionem. uerbo, aduentitio lucro. C. de inoff. testa. Cum ergo relicta a codicillante debeantur etiam a remotioribus legitimis, consequens est, ut impedimento non sit, nihilq. noceat repudiatio eorum, qui erant in proximior gradu, si modo remotiores adierint.

63
Legitimi
remotiores
an uidean-
tur habere
uoluntate
defuncti.
ardua. q.

Quid si 64 si feci testamentum & etiam codicillos & iure suitatis non etiam immixtionis filius meus hæres scriptus mihi ipso iure hæres extitit, ac deinde usus beneficio prætoris abstinuit. iuxta. §. sed his permittit prætor. inst. de hæ. qual. l. necessariis. ff. de ac. hæ. an codicilli pereant, arg. l. j. C. de codicillis, an uero sustineantur, eo quod semel iure iur. civili confirmatum fuerit test. suitate filii abstinentis? & q. codicilli non ualeant. argumentum est. l. nam nec emancipatus. ff. de leg. j. rursus ut ualeant, argumentum est, q. & tabulæ pupillares suitate filii etiam abstinentis semel confirmatæ per interuentum abstentionis non interdicunt, ut est uera & communis op. quam tenent Bar. & communiter doct. per tex. ibi in l. filius qui se paterna. ff. de acq. hæ. & in l. quæsitum & in l. si pupillus. cod. tit. & omnes doctores in l. apud Iu-

64
Codicilli
an suitate
confirmen-
tur not. q.

lianum. §. idem Iulianus. ff. ad trebel. præsertim Alex. ibi Socinus in l. si filius qui patri. ff. de uulg. Corneus in l. 3. C. de iure de lib. Alex. & Ias. in l. si filius hæres. ubi etiam Alciatus. ff. de lib. & posth. Sic & in specie nostra cum tuitate filii semel hæredis ipso iure existentis confirmatum fuerit testamentum & consequenter codicilli, uidetur, q. & si postea per abstentionis interuentum testamentum euauerit, adhuc tamen codicilli non desinant ualere, præsertim cum tabulæ pupillares ad testamentum magis accessoriae sint quam codicilli: pater quia ipsæ tabulæ pupillares fieri non possunt, nisi pater. l. si fecerit testamentum. l. 2. §. prius. ff. de uulgari. l. patris & filii cod. tit. & tamen codicillos facere posset etiam intestatus decessurus. §. i. inst. de codi. l. si quis cum testamentum nullum. ff. de iure codi. ergo facilius sustinebuntur codicilli quam tabulæ pupillares. pro quo etiam facit. l. 3. §. si. ff. de lib. & posth. l. si scis inducere, facit. l. si quis ita hæres in iuratus. ff. de acq. hæ. ibi, sunt enim appendiciæ præcedentis institutionis. qui tex. in illis uerbis memorabilis est.

Quid si 65 si testamentum nō suitate tantum, sed etiam aditione hæredis scripti cōfirmatum fuit, isq. hæres postea in integrum restitutus repulit a se hæreditate (quia minor erat) iuxta. l. j. & 2. & per totum. C. si minor ab hæreditate abstineat. l. quod si minor. §. Scæuola. ff. de minoribus. an tunc codicilli infirmantur? magis est non infirmari. arg. eorū, quæ proximè diximus, & quia beneficium minoris non debet cedere in perniciem eorum, qui codicillis honorati fuerant. argum. l. cum auus. C. de emancip. lib. l. ex facto in pr. ubi plene in simili per Bar. Ias. & Ripam. ff. de uulga.

65
Codicilli
aditione cō-
firmati an
restitutio-
ne infirmen-
tur.

Quid 66 si testamentum non solum aditione hæredis minoris, sed etiam hæredis ætate maioris confirmatum fuit, sed tamen, quia postea cohæres suus minor, qui suam quoque portionem aduerat in integrum restitutus fuit eiusque portio huic cohæredi suo maiori per ius accrescendi delata fuit, cui liberum est si accrescentem portionem agnoscere nolit etiam suam portionem relinquere iuxta. l. j. minor. ff. de acquir. hæreditate. an si utranque portionem sic missam fecerit per quod hoc testam. iam semel aditione confirmatum intercederit, an codicilli quoque intercedant? quod nego. argum. eorum quæ supra diximus.

66
Codicilli
an infirmen-
tur re-
pudiatione
eius, qui se
mel adie-
rat.

Quid 67 si post factum codicillum interuenerint inimicitie capitales inter testatorem & eos, qui codicillis honorati fuerunt. an codicilli intercedant? quod puto uerum: licet aliud esset in testamento. utrunque probatur in l. 3. §. si. & l. ex parte. ff. de adimendis legatis. quod si non inter testatorem & omnes illos, qui honorati codicillis fuerant, sed respectu quorundam tantum inter fuerunt tales inimicitie, tunc respectu illorū peribunt codicilli. argum. l. quæ de tota. ff. de rei uend. l. an pars. ff. pro dereli. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebel. l. 6. ff. de lega. i. Nec ad rem pertinet quod testam. ex parte ualere & ex parte intercedere nequeat. l. ius nostrum. ff. de reg. iur. nam illud quod ad hæredum institutiones, aliud quod ad omnia reliqua in testamento ordinata. arg. d. l. 3. §. si. & d. l. ex parte & l. fin. ff. de hæ. insti. l. si iure. ff. de lega. 3. cum similibus.

67
Codicilli
an peri-
mant capi-
tales inimi-
citie.

Quid si ad mortem naturalem damnatus fuit, qui codicillos fecit? & puto intercedere codicillos, non secus quam testamentum intercederet. argum. l. si quis filio ex hæredato. §. irritum. ff. de iniusto rup. iuncta. l. 2. ff. de lega. i.

68
Codicilli
an condem-
natione ca-
pitales uel
captiuitate
pereant.

Quid si codicillans captus fuit ab hostibus? & puto codicillos infirmari. nam & testamentum similiter infirmaretur cum ille fiat seruus hostium. argum. d. §. irritum. iuncta. d. l. 2. iuncta. l. qui in potestate. ff. de testam. seruorum enim status etiam iure gentium annihilatus fuit. l. manumissiones. ff. de iust. & iure. & multo magis iure civili. l. quod attinet. ff. de reg. iur. ergo facilius codicillandi siue iuris gentium esse dicatur, siue iuris ci-

uili.

nilis, in seruis non cadit: & quin sit iuris civilis dubium non est. ut in prin. inst. de codi. & in prin. inst. de fidei-commis. hær. sed ut testamentum eo casu siue captus apud hostes decederet, siue reuersus esset, sustineretur. arg. d. l. si quis filio. §. quatenus. ff. de inius. rup. l. lex Cornelia. ff. de unlgari. l. eius. ff. de testam. ff. ita & codicilli (ut nobis uidetur) sustinerentur. arg. dd. ll.

69
Codicilli
pereunt si
codicillans
uendit
se se, uel
fuit depor-
tatus, uel
proscrip-
tus uel
ad bestias
uel ad me-
tallum dā-
natus, uel
aqua &
igni inter-
dictus, uel
si fuit ob-
ses, uel dā-
natus ob
carmen fa-
mosum, uel
reus maie-
statis, uel
si hac con-
tingerunt
in eo, qui
codicillis
fuit bono-
ratus.

Quid 69 si is qui codicillos fecit sese uenundari passus fuit ad pretium participandum? & puto eius codicillos infirmari per supra dicta iuncto. §. si. inst. de iure personarum. & iuncto. d. §. irritum. Quid, si, qui codicillos fecit deportatus fuerit? & magis est codillos perire. arg. l. eius. §. in insulam. ff. de testam. d. l. si quis filio exheredato. §. eius. Iuncta. d. l. 2. ff. de lega. i.

Ergo & similiter peribunt si codicillans aqua & igne interdictus fuerit ut d. l. eius. & l. 2. C. qui testam. facere possunt. Iuncta. l. qui ultimo. ff. de poenis. qua ratione peribunt similiter si codicillans ad bestias uel ad opus metalli damnatus fuerit, argum. d. l. eius & d. §. irritum & quæ tradunt doctores in l. Gallus. §. & quid si tantum ff. de lib. & posth. Ergo & si proscriptus fuerit codicil- li interdicent. argum. rubr. C. de bonis damnatorum & proscrip. & in simili tradit Ioannes Igneus in l. i. §. si sibi num. 87. ff. ad Syllaniam. nam si testam. periret ut ipse firmat, ergo & codicilli. arg. d. l. 2. ff. de lega. i. quod dic, ut per Igneum ubi supra num. 108. per Decium in iure. §. si. ff. de per Cagnolum in l. seruitutem. ff. de regulis iuris. Ergo si codicillans sibi mortem consciiuit peribunt codicilli. argum. d. l. si quis filio exheredato. §. eius. cum. §. seq. & d. l. 2. ff. de lega. i. quod obtinet quando id fecit metu cri- minis ut ibi.

Sed & si 70 honorati in codicillis fecissent pactum, circa sibi relicta uiuo codicillante, effectuale codicilli periclitarentur, quia eis relicta per fiscum tanquam indignis auferrentur. argum. l. quidam in iure. §. si. ff. de do- na. l. 2. in fi. ff. de his quib. ut indig.

Idem si honorati in codicillis deportati fuissent. arg. l. i. C. de hær. inst. quia pro mortuis habentur. l. i. §. si pa- ter. ff. de coniu. cum eman. & ff. de bon. poss. contra ta- bu. l. i. §. deportatos. unde ut si uiuo codicillante natura- liter morerentur perirent codicilli. l. un. §. in primo & §. pro secundo. C. de cad. toll. l. quidam referunt. ff. de iure codi. ita &c.

Denique 71 si codicillans obfès fiat peribit codi- cillus argum. l. obfès. ff. de testam. iuncta. d. l. 2. ff. de leg. i. idemque & si obfès fiat, qui codicillis honoratus fuit. argum. dd. ll. idemque futurum existimo si ob carmen famosum codicillans damnatus fuisset, uel si etiam in codicillo honoratus ea ex causa damnetur. argum. l. eius. §. si ob carmen. ff. de testam. Sed & codicillus fa- ctus de bonis quasi castrensibus si fiat à filio, simul ac is sui iuris effectus fuerit, puto quod interdicat. argu. l. si. §. si. C. de inof. test. iuncta. l. ius nostrum. ff. de reg. iur. cogita, quia non firmo. sed & si postquam codicillos fe- ci impetraui à principe meo, uel à Republica cuius sub- ditus sum, ut exterius & ueluti alienigena siā uel uideat (quod fieri potest. arg. per totum. ff. & C. de nat. resti. & C. de sententiam passis. & quæ diximus supra. §. 30. nu- mer. 290.) puto tunc codicillos interdicere. argum. l. i. C. de hær. inst. iunctis his, quæ diximus supra. §. i. in pr. idē ergo & si codicillis honoratus id impetrasset. In summa siue ipse codicillans, siue is, qui ab eo honoratus codicil- lis fuerat maiestatis crimine damnati essent, idem fo- rer. argum. l. quis quis. & ferè per totum. C. ad legem Iu- liam maiest. §. interdum inst. de hær. ab int.

Sed an 72 ut testamentum rumpitur per ingressum monasterij ut tenet glo. Petrus. Cynus, & Fulgofius in auth. si qua mulier. C. de Sac. Eccl. Imola iū. l. i. nu. 17. ff. de testam. secundum quem hæc est communis op. Ias. num. 17. in d. auth. an inquam codicilli similiter per talē monachismum interdicant? quod nego, quia & si mo- nasterium posthumum loco haberetur, adhuc tamen po-

72
Codicilli
an pereāt
monachis-
mo, uel a-
puratione
posthumi
ueri. uel

sthumo præterito regulariter codicilli non infirmaren- tur si à testamento non cœperunt pendere ut supra di- ximus. nam si ab eo pendere cœpissent testamentumq; posthumi præteritione infirmaretur, idem euentus codi- cillos sequeretur. arg. l. 3. §. si. ff. de lib. & posth. l. i. C. de codi. Qua ratione idem foret si post factos codi- cillos aliquem in filium testator adoptasset. l. certum. ff. de lib. & posth. idem si aliquem in locum filii arrogas- set, ut ibi & l. si arrogator. ff. de adop. Idemque si fi- lium naturalem legitimasset. arg. auth. quibus modis na- turales effici. legi. §. liceat igitur. & §. sit igitur. & §. na- tura. & argu. in auth. quibus mod. nat. effi. sui. in pr. & §. natura & §. illud quibus iuribus habetur quod naturalis legitimatus efficitur uerè legitimus, sicque si præteritus reperiatur uidebatur quod codicillos rumpere, non ali- ter atque testamentum: sed magis est ut in omnibus his speciebus & si testamentum rumpere, quasi posthu- mi agnatione, id quod etiam accideret, si nepos ex fi- lio uiuo auo primum locum in suite tenere cœpisset argum. l. posthumorum. ff. de ini. rup. §. posthumorum inst. de exhær. lib. tradunt gl. Ias. & communiter doct. in rubr. C. de posth. hær. inst. gl. Alex. Soci. Ias. & Alcia- tus in rubr. ff. de lib. & posth. tamen in his omnibus spe- ciebus codicilli non rumpuntur, quia ut rumpantur cautum non reperitur. ut supra diximus. argum. l. nec nō §. quod eis. ff. ex quib. cau. maiores.

Sed an 73 codicillantis conualescentia codicilli in- firmantur, ut donatio causa mortis iuxta prin. & §. i. in- sti. de dona. & magis est non infirmari. ut in simili per Be- nedictum de testam. par. i. pag. 115. nu. 3. An autem per capitis sententiam codicilli interdicant etiā si mors secuta non sit, & cum eo casu testamentum in- tercederet, ut resoluit Benedictus ubi supra par. 2. num. 120. pag. 101. idem quoque & in codicillis admittendum est. arg. l. 2. ff. de lega. i. Sed tunc secuta principis indul- gentia accedenteque noua uoluntate etiam duobus tan- tum testibus probata dicerem conualescere eos codicil- los. arg. l. pe. §. testamento. ff. de bonorum posse. secundū tab. per quod non minus utiliter quam nouē limitabitur l. si. cum simil. C. de codi. dum quinque testes ad codicil- los desiderant. Adde quod codicilli dependentiæ uel decessionis ratione solent infirmari. ut in terminis. l. i. C. de codi. l. 3. §. si. ff. de lib. & posth.

Quid si 74 libertus, qui codicillabatur falcidiam detrudere uerauit? iuxta auth. sed cum testator. & in corpore unde sumitur. C. ad leg. fal. sicque omnia bona sua fideic. codicillo relictis exauit. an per patronum præteritum possint infirmari? & utique poterunt usq; ad debitam patrono portionem. arg. l. i. & 2. cum ibi not. per glo. C. de bo. po. contra tab. liberti. l. i. & per totum. ff. de bo. lib. i. i. ff. si à paren. quis fuerit man. §. sed nostra inst. de succ. lib. Quid si filius, qui minimè contracta fiducia emancipatus fuerat, sed ex lege emancipationis ius agnationis inter ipsum & patrem emancipatorem soluebatur. Quid inquam si is filius omnia sua bona codicillis exauit uetita falcidia uel trebellianica? an pater possit eos codicillos ut præteritus euertere? & poterit usque ad debitam sibi portionem. argum. l. i. in prin. ff. si quis à paren. iunctis iis, quæ proximè dice- bamus.

Quid si 75 frater turpi personæ omnia bona sua re- liquit, prohibita falcidia & trebellianica, fratreq; suo præterito in codicillis. an per fratrem præteritum po- terunt euertere? & magis est, ut possint. argum. l. si fratris & l. fratres. C. de inof. test. & §. 2. insti. eod. tit. quod non minus utile erit quam nouum ad declarationem. dd. ll.

Quid si pater qui filii legitimam se per modum testā di diminueri non posse sciebat. iuxta l. omnimodo. l. quo- niam in prioribus. l. si quando. §. si. in fi. l. scimus. §. cum autem. C. de inof. test. eam dimiuit per modum codi- cillandi omnia bona sua fideicommissis aut legatis exau- riens. triplex quæstio est. utrum filius mansurus sit de

interpreta-
tini.

73
Codicilli
an conual-
scentia re-
statis infi-
mentur, &
an condes-
natione r-
pti secui
restitutio-
ne uires-
sumant.

74
Codicilli
ex parte
infirmantur
per bon. poss.
contra tab.
liberti &
per bon.
pos. contra
tab. filii
emancipa-
ti.

75
Codicilli
an oppu-
gnetur
querela
uel legiti-
ma supplē-
mento.

fraudatus, an uerò codicillus intercidat, uel fortè eligatur media uia, ut grauamen quò ad legitimam non teneat, sed quò ad reliqua tantum bona codicilli sustineantur, quod magis esse uidetur. arg. dd. legum, quæ & si in testamentis nominatim loquantur ut patet in d. l. quoniam in prioribus, ibi, quasi nihil eorum testamento additum esset. & in d. l. omnimodo. ibi de inofficiosis eorum testamentis, tamen quin & ad codicillos trahi possint & debeant non expedit dubitare, quia testamenti appellatione codicillus largo modo comprehenditur argum. in prin. inst. de testam. ubi tradunt communiter doctores per illum tex. quatenus ait testamentum esse testationem mentis, nec dubium est, quin lata uocabuli significatio fieri soleat in dispositionibus fauoralibus quales sunt in terminis dd. legum ut communiter tradunt doctores ibi, & Ias. post alios in l. quæ nuper. eod. tit. & in l. captatorias. C. de testamento mil. per tex. ibi & in l. si Rufinus eod. tit. Ergo & si filius dum codicillaretur omnia bona sua parentibus præteritis distribuere par erit idem admitti, ut nec parentes legitima sibi debita (iuxta l. nam & si parentibus. ff. de inof. testam. & in prin. inst. eod. tit. & in l. cum filium. C. eod. tit.) fraudati remaneant, nec codicilli ex toto intercidant, sed parentes recepta tertia parte bonorum, quæ eis pro legitima hodie competit iuxta auct. nouissima cum ibi notatis. C. de inof. testam. residuum ad eos, qui codicillis honorati fuerant pertineat. Idemque & in matre simili modo codicillante admittendum est per eadem iura & rationes; & quia dictæ leges ad omnes omnino siue liberorum, siue parentum, siue etiam transuersorum, qui quo quo modo ad inoff. querelam admitti possunt pertinent. d. l. si quando. §. si. in fina. uerbis. Quæ omnia notanda sunt & utilia.

76
Codicillis
pater se in
sta indigna
tione filium
præteritis
se expref
sit an ei
proficiat.

Quid si 76 pater, qui codicillis omnia bona sua extraneis concessit, exprefsit se filium præteritum reliquisse quia contra eum ingratus extiterat, iustamque ingratitudinis causam exprefsit: sicque prohibuit falcidiam, Trebellianicam, aut legitimam deduci. & quidè assertio patris filio non nocebit, si hi, qui codicillis honorati fuerant non probauerint ueram esse causam indignationis à patre expressam. argum. auct. ut cum de appel. cog. §. aliud quoque; & auct. non licet. C. de lib. præter. cum utrobique notatis. Quid si eam causam iustam esse probauerint uel professi sint coram iudice eam se probaturos? & quidem sunt, qui uelint, quòd ea causa, quæ sufficit ad repellendum filium à patris hæreditate si in exhæredatione rite facta expressa esset, erit quidem sufficiens ad repellendum eum ab hæreditate ab intestato. ita ego. & Angelus in auct. de nup. §. ingratitudinem Ias. in auct. non licet. C. de lib. præter. Contrarium tamen tenent multi & Ias. sibi contrarius in l. in harenam. C. de inof. test. idem Ias. in l. fratres eod. tit. Curtius Iunior in d. auct. non licet. num. 17. Angelus sibi contrarius in l. i. in fine. ff. de inof. testam. Guili. Bar. Bal. Angel. in d. l. fratres contra Sali. ibi, qui superiorem sententiam tuebatur Ripa q. 47. in l. fi. C. de reuo. dona. Emanuel. à Costa in l. Gallus. §. & quid si tantum pag. 129. nu. 168. ff. de lib. & post. Aretinus in l. 3. §. filius col. 2. ff. de lib. & posth. & alii non pauci, quos retulimus supra de succ. crea. §. 30. num. 179. & pro hac communi opin. est tex. in l. si cognatis. ff. de rebus dubi. & in l. fi. C. de secund. nup. & in l. omnimodo. & in l. si quis filium. C. de inof. testam. & in d. l. in harenam. quod probatur aperta ratione. nam successio legitima fuit longè antiquior quàm testamentaria ut docemur supra. §. i. in princ. tradit Corrafius in præludi. filium quem habentem. C. fa. her. Andreas Tiraq. de reuo. dona. in l. si unquam. uerbo libertis nume. 89. sicque post mortem cuiusque patris. eius hæreditatem lex statim defert legitimis eius ab intest. hæredibus, eosque inuitat, nisi per testamentum eius cuius de successione agitur remoti reperiantur. iuxta l. quandiu. ff. de acq. hæ. per aliam uerò ultimam uo-

luntatem remoueri non possunt. §. pe. inst. de codi. l. non codicillum C. eod. tit. & l. 2. eod. tit. sicque exhæredationem scribi nõ posse in codicillis dictum est in d. §. pe. & in d. l. non codicillum. & ut per exhæredationem expressam filius in codicillis ab hæreditate patris remoueri non potest, ita neque per tacitam aut per alium quæ uis modum ut ibi. nam præteritio facta cum causæ expressione uirtualiter exhæredatio est. l. sicut certi. l. si cum uel in utero. C. de testam. mi. ergo si in codicillis liceret filium præterire expressa iusta causa & ea probata filius ab intestati patris successione repelleretur iam uirtualiter, idem codicillis fieret quod in testamento fieri duntaxat concessum est; essetque imponere legem uerbis contra. dd. ll. & l. 2. C. com. de lega. Vnde in specie pposita magis est, ut pbare iustà indignationis causam à patre expressa fuisse nõ expédiat, nec pfit, nec èt aditus ad id probandū aperiendus à iudice sit. arg. l. omni modo. C. de inof. test. Vnde is ordo rerum futurus sit, ut filius capiat omnia bona patris, ut eius legitimus patri ab intestato & legatariis ac fideicommissariis agentibus deducta per prius à filio integra sua legitima residuum bonorum præstabit. q. si ipsi obijciant non licere ei legitimam deducere in læsionem ipsorum quòd quidem patri ingratus extitit, replicabit ipse q. per modum testamenti, non etiam per alium modum pollet pater eum à legitima sua priuare. q. si obijciant ipsi eum esse indignum patris successione eamque ad fiscum sic pertinere. ut per totum. ff. & C. quib. ut indig. replicabit ipse id eorum nihil interesse, nec esse audiendum eum in iudicio cuius non interest. l. ex conuentione. C. de pact. l. j. C. sine censu uel reli. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de uerb. oblig. ibi ut unusquisque stipuletur quod sua interest. §. alteri inst. de iur. stip. & tradunt communiter doct. in dd. locis. præterea per dictos titulos (quibus ut indignis) persequi delicta certa in eis expressa, non autem omnia ea ex quibus filius à patre potest exhæredari. ut patet in §. causas. in auct. ut cum de appell. cog. Idem ergo erit & cum mater in codicillis similem dispositionem faceret. Idem & cum filius in codicillis erga patrem, aut matrè, aut reliquos parentes similem faceret dispositionem. Idemque si frater erga fratrem similem faceret dispositio nem cum codicillis omnia bona sua turpibus personis concessisset, quæ omnia non minus utilia sunt quàm noua.

In summa 77 codicilli possunt perire etiam si ab initio ualuerint, si quidem postea unus ex testibus negget contenta in codicillis esse uera ex testibus intelligo, qui codicillis adhibiti fuerunt, siue id fortè fiat per errorem aut obliuionem ipsius testis, siue etiam per malignationem, quæ tamen non probatur. nam & similiter eo casu testamentum uacillaret; nec dubium est quin facilius codicilli quàm testamentum infirmetur. argum. l. militis codicillis. §. ueteranus. ff. de mil. testam. §. ex eo inst. quib. mod. testam. infir. l. 3. §. si. l. ex parte. ff. de adm. lega. ergo id facilius eueniret si plures testes ex codicillo adhibitis ei aduersaretur. ut per Corn. conf. 319. nu. 29. lib. 1. idem Corneus conf. 232. nu. 1. lib. 1. limita ni si testis uel testes, qui codicillo contradicebant essent supernumerarii (quale est cum septem testes codicillis inter fuerunt) tunc enim & si unus ex eis aut duo aduersarentur codicillis, non interciderent, quasi aliorum testium fides eis sufficeret. argum. l. j. in pr. C. de rei uxor. act. cogita tamen.

Quid 78 autem si disposita in codicillis non processerunt ab expressa dispositione, aut concessione codicillantis, sed alio fortè interrogante annuit capite uel humeris aut similibus? & quidem non definiunt ualere codicilli. arg. l. nunc. ff. de leg. 3. ut tamen non sit incerta codicillantis uoluntas: sicque limitatur, quod dicitur in l. iubeamus. C. de test. ut in testamento quidem procedat non sic in codicillis. Ergo si ad interrogationem alterius, qui codicillatur responderet uerbis expressis concedendo in dubitanter ualebit concessio, licet in testamentis uehementer

77
Codicilli
perirent si
testes in
eis adhibiti
eis aduersarentur.

78
Codicilli
an mutati
fiant.

mēter soleat dubitari ut plenē per gl. Sali. Alex. Corneū & Ias. in d. l. iubemus per Philippum Corne. conf. 232. n. 2. lib. 1. idem Corneus conf. 261. lib. 4. nu. 18. facit. l. nemo dubitat. ff. de hār. inst.

79
Codicilli
errore &
incertitudi
ne pereunt.

Quid si 79 qui codicillos fecit audiuit mortuos esse eos, quos codicillis honorauerat aliosq; codicillos fecit adiciens, quia quos honorare uoluit superstitēs habere nō potuit: idē quod eis reliquit, Titio relinquo. An priores codicilli ualeant, an posteriores, an fortē utriusq; & magis esse uidetur, ut soli priores ualeant. arg. l. i. ff. de hār. inst. l. Titius in fi. princ. ff. de lib. & posthum. l. si cur certū. l. si cum uel in utero. C. de test. mil. Quid si Titio codicillis reliquit & post mortem meam duo Titii ad id petendum concurrant, & sane propter hanc incertitudinem codicilli interdicunt. argum. l. si ita fuerit. ff. de reb. dub. l. duo sunt Titii. ff. de testa. tutela.

80
Codicilli
evanescent
in casibus
hic subie-
ctis.

Quid 80 si codicillos coram duobus tantum testibus miles fecit post annū missionis, an peribunt? & credo eos perituros. argum. l. Papinianus. §. Papinianus. ff. de inoffi. testa. l. si miles. ff. de iniust. rup. iuncto prin. inst. de test. Qui si tempore pestis aut bellorum seuium coram duobus tantum testibus fecit codicillos, quos ualere supra edocti fuimus: an cessante bello uel peste, si habui spacium eos reficiendi interdicant? & puto interdicere, si quidem praterit integer annus a tempore, quo pestis aut bella conuenerunt. argum. §. hactenus. inst. de mil. testa. l. Papinianus. §. Papinianus. ff. de inoffi. testa. l. si ad finem. C. de inoffi. testa. quasi cessante causa illius dispensationis cesset illa dispensatio. ut dd. ll. & l. 3. C. de in offi. testam. & quod ibi tradit Ias. col. j. & plenē in simili Corneus in l. un. pr. C. de cad. toll. ubi bonus tex. dū ait, ut quod belli calamitas introduxit pacis lenitas sopiret, idemq; intelligo in codicillis coram duobus tantum testibus factis tempore maximæ angustiae, aut necessitatis, aut factis in carcere tyranni, aut ubi hominum penuria esset, quos ualere diximus supra dum de creatione codicillorum agebamus. Quod nota, quia est non minus utile quam nouum, & uidē quod in simili diximus infra lib. 7. in 91. casu, quo testam. resoluitur.

81
Codicilli
pereunt si
tempore
mortis co-
dicillantis
non super-
uivunt te-
stes ibi ad-
hibiti.

Quid si 81 tempore mortis codicillantis testes codicillo adhibiti non uiuunt? & magis est, ut pereant codicilli. nam & similiter testamentum periret, ut teneat gl. in l. 2. in pr. uerb. publicum. ff. quemad. test. ap. & ibi Bal. & Ang. tenent etiam ibi Bar. & Imola gl. in l. publicati. C. de test. & Bar. Bal. Ang. & Salicetus ubi plenē per Ias. in l. i. C. de test. Boerius decisi. 118. & presuppono aliam questionem nu. 24. Quid si duo testes ex quinque codicillo adhibitis essent serui, cum liberi reputarentur, uel faming cum masculi crederentur, quia uiriles uestes gerebant? & existimo codicillos perituros. arg. §. si quis ex testibus. inst. de testa. l. j. C. de test. idq; retenta op. eximantium feminam codicillis testē esse nō posse: quod supra improbauimus. Ergo nostra sententia in testibus seruis tutor erit, quia & si in dd. legibus cū uicio unius testis dispensatum reperitur, non tamen reperitur dispensatum cum duobus. ergo & c. l. cum prator. ff. de iudi. l. nam quod liquida. §. si. ff. de penu. leg.

82
Codicilli
an pereant
si in eis ho-
noratus te-
statorē ne-
cavit ar-
dua. q.

Quid 82 si codicillos fecit, & ab eo, qui in eis honoratus fuerat, occisus fuerit? & quidem si sine culpa codicillantis peribunt codicilli, quia fiscus eius locum intrat. l. Lucius. ff. de iure fisci. in simili. per Alex. in l. recusare. §. si fisco. ff. ad trebell. per. l. si seruus plurius. §. si quis ante. ff. de leg. j. quod si culpa codicillantis quod forte occisoris uxorem compreslerat, & sunt, qui uelint talem occisorem eo emolumento non priuari, neque in dignum uideri ita Bar. in l. si ab hostibus. §. si. ff. sol. ma. trimonio Anto. Gomezius in Taurina. l. 80. & Ias. in d. §. si hanc partem dicit ueriorē alios allegans. Contrariū tamen tenent multi relati per eundem, quorum sententiam ueriorē puto, quia & si pena mortis huic occisorum propter illum iustum dolorem remittatur. l. Gracchus. C. de adult. tamen non ideo minus desinit indignus emolu-

mento ab occiso profecto & ut datum ob causam simul ac illa causa ad non causam redacta est iuxta. l. si fullo. ff. de condi. sine cau. reperitur, non secus quam si ab initio nulla causa dandi interfuisset: ita & huic occisorum datū, cum causa praesumpta de qua in l. neque adiecit. ff. pro socio. iam modo ad non causam redactū est, siq; cessare debet. & quin hic sit maior ratio denegandi occisori tale lucrum quam fuit in terminis. l. 3. §. si. l. ex parte. ff. de adi. lega. non expedit dubitare. ergo & c. Pro nobis. l. cancellauerat. ff. de his quae in test. delent. ut continuo subiciam.

Quid 83 si feci codillos, quos me non reuocaturū iurauit, & nihilominus eos reuocaui, puto, & ualere reuocationem. ut in simili dixi infra lib. 7. in pr. sed an per iurur uidetur? distingue, ut ibi. Quid si codicillos feci filio impuberi iuxta. l. Scæuola. ff. ad trebell. l. si fundum per fideic. §. sicuti. cum l. seq. ff. de lega. 1. puto perire simul ac ille adoluerit. arg. d. §. sicuti cū duabus legibus seq. Quid si codicillos feci mentecapto isq; sanus esse cepit? puto eadem ratione eos interdicere, ut ibi, iuncto. §. qua ratione. inst. de pup. & l. humanitatis. C. de impub. & ibi in simili per doct. Quid si hereticus fiat, qui codicillatur puto codicillos perire ut & testa. periret, ut dixi infra lib. 7. §. 64. num. 23.

Denique dum 84 proximē dicebamus, perire codicillos si is, qui eos fecerat occisus fuit ab ipso met, qui codicillis honoratus fuerat solus. Adde id probari in d. l. cancellauerat supra allibi, licet unus causam inductionis praebuerit omnibus tamē obfuerit ubi plures haeredes instituerat, & quia unus ex eis mihi displicuit omnes haeredum institutiones delenti & cancellauit, siq; nō solum illius, qui displicuit sed etiam aliorum, qui minime displicuerant, nocuerant aut causam ullam displicendi praebuerant. & tamen non ideo minus innocentium institutiones cancellatione perierunt. ratio quia in iis, quae sunt liberae uoluntatis panitere cuiq; licet, & si nulla causa panitendi interfuerit, non secus quam si interfuisset iusta panitendi causa, & ita etiam procedit. l. si quis in principio testamenti. ff. de lega. 3. & tex. notum. in l. si. C. de pact. quae ostendit id licere in actibus inter uiuos non secus quam in ultimis uoluntatibus. simile in. §. recte quoque. inst. de mand. Simile in omnibus contractibus innominatis re integra. l. 3. in pr. l. si pecunia. in pr. ff. de cond. cau. data. l. naturalis. §. j. ff. de prefic. uerb. l. j. ff. de rerum permut. & c. eo. per totū. simile in l. quia poterat. ff. ad trebell. Hinc dicebam 85 principibus saecularibus liberum esse iudices & magistratus, quos iuri dicundo praefecissent mutare ad libitum. l. iudicium soluitur. ff. de iudi. summisq; Pontificibus similiter liberū esse esse sine ulla causa inspecto iuris rigore idem facere. siq; episcopatus, dignitates, reliqua beneficia, personatus, & similia tollere, mutare, & ad libitum disponere. uerum quia istorum pleraque moribus uetustissimis & usu gentium perpetuo conceduntur (hoc est ad totum tempus uita episcoporum, aut canonicorum, dignitatum, aut beneficiorum) nec cuiquam adimuntur nisi ob suam improbitatem, aut malignitatem iam ueluti in assiduam iurisdictione abiisse, ut in simili ait tex. in pr. inst. de fideic. her. & in pr. inst. de codi. & in. §. j. inst. de test. siq; isthuc hodie saluo honore eorū, qui illa tenerent tolli non posse, quia populus semper huius erit opinionis ut is, cui ademptum esset ignominia notatus uideretur: siq; ei in iuria fieret ad quam inferendam nullus uideretur: principum habet aut usque habuit iurisdictionem, nec talem facti infamiam posset etiam Papa ei adimere, qui semel suo beneficio aut episcopatu priuatus esset. ut tenet Panormitanus in c. cum te col. 3. de re iudi. Tiraquellus de iure confi. par. 3. limi. 7. n. 10. per. c. si Paulus 32. q. 5. l. j. §. si uir uxori, ibi quoniam res facti nullo iure ciuili infirmari potuit.

Quid ergo si Papa cum similia cuiquam hodie sine ulla causa adimere uellet, adiceret se declarare nullum ob demeritum hominis illius, qui enu-

83
Codicilli
etiam iura
ti possunt
reuocari,
& etiam si
fiat impu-
ber, uel de
menti pos-
sunt reuoca-
ri.

84
Ratio in
his, quae
sunt uolun-
tatis libe-
ra exqui-
renda non
est.

85
Papa an
possit bene-
ficiā adime-
re sine cau-
sa & quid
in principi-
bus saecula-
ribus.

dabatur id fecisse sed solum ut iure suo uteretur adhuc uix est ut per hoc talis ademptio & priuatio possit iustificari, quia Papa (ut proxime) dixi vulgi opinionem mutare minime poterit, & utcumque ipse dixerit & declarauerit id fieri saluo priuati honore adhuc quidem eius opinio aut honor saluus non manebit sed latus. Vnde cum hodie principes Hispani potentissimi ac catholici sint in inueterata consuetudine eos magistratus, quos auditores uocant, non mutandi per totum tempus uita suae nisi in melius, uel nisi ob demerita, dicebam, iam id ueluti in assiduam abiisse iurisdictionem, nec illos hodie posse talibus magistratibus enudare sine ipsorum ignominia; quae non cessabit etiam si princeps milites declararet aut protestetur saluo honore, illius se id facere: & consequenter sine causa tales magistratum munera militiarum uel honores, aut administrationes, uix est ut tollere debeat, ne iniurius erga eos existat; ad qualem iniuriam inferendam uix est ut ullus unquam principum temporalium aut Pontificum ius potestatem uel habuerit; quae omnia alibi forte latius agemus.

86

*Leges quae
do ligent
iure poli,
uel fori.*

Vnde 86. etiam dicebam, quod si princeps iniusta legem faceret aut iniuriam, ea uix est ut etiam in foro contentioso haberet uim legis, & in foro conscientie sine dubio subditos non ligaret, nam iustum imperium sine dubio illud est, quod processit ab ipso fori subditorum concessione, & praeterea nullum. l. i. ff. de const. prin. quod enim ui & armis partum esset, tyranni imperium esset, subditi tunc quam primum se se ab illo iure uel rectius iniuria, iugo, & seruitute possent liberare & se se in suam libertatem recipere, & iure fecisse uiderentur. §. item ea, quae ab hostibus. inst. de acq. rerum dominio. plenè per repentes in rubr. ff. de acq. poss. & in l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur. sicque hac tyrannide omissa de iusto imperio agentes quod à concessione ipsorum subditorum ad suam meram utilitatem non etiam ad ipsius regentis processit utilitatem, admonendi sumus talis concessio non ad perniciem concedentum trahatur non posse aut debere interpretari sine manifesta interpretantis dementia. argum. l. legata inutiliter. ff. de lega. l. legata inutiliter. ff. de adme. lega. l. non ideo minus. C. de procura. cum mille similibus. l. quod fauore. ff. de legibus. l. quod fauore. ff. de reg. iur. ergo si à tali principe lex fiat iniusta, non habebit uim legis (idemque si sit inutilis & aliqua ex parte oneret ciuium libertatem iure naturae datam iureque gentium receptam) quia ad aedificandum non ad destruendum, ad proficiendum non ad nocendum princeps ille creatus fuit, sibi quae à populo iurisdictione concessa fuit. Vnde subditus, qui talis legis transgressor extiterit (sue illa nociua sit, sue non sit, sed tantum inutilis) in foro contentioso nullo iure punietur; & in foro conscientiae sine dubio liber erit. Vnde cum apud nos Hispanos sint leges uetantes ne aurum, argentum uel, aut equi, aut arma extra fines regni extrahantur, aut etiam coria, ne uel quis mulabus, sed tantum equis audeat exquirare, aut uestes auro decoratas & ostro audeat gestare, aut uendere iocalia, aut similia: certè istarum legum transgressio si ipsae uel earum aliqua sit nociua, uel non sit utilis, impunita etiam in foro contentioso esse debet, & in foro animae ligare minime poterit, quia cum naturalem nostram libertatem constringant iurique gentium aliqua ex parte aduersentur, argum. l. ex hoc iure. ff. de iust. & iure & §. libertas. inst. de iure personarum. reliquum est, ut nisi extrinsecus re uera aliquam utilitatem contineant per quam expediat à iure naturali uel gentium aliqua ex parte discedere uim legis habere nequeant; quia quae ex parte nostrae libertatem & naturalem laxitatem constringunt nobis nocent, sicque, nisi interius re uera aliquam commoditatem inducant ob quam conducibile & expetibile sit hac commoditate libertatis & naturalis laxitatis carere consequens est talem legem (ut potè nocentem) factam uideri, non solum extra mentem & sententiam subdito-

rum, qui ad suam tantum utilitatem leges ferri concessisse uidentur, sed etiam directò contra eorum mentem & sententiam id esse foreque semper. Ergo, qui subditus est iusto principatui aut imperio, si principis sui legis transgressor extitit, & quaeritur, an ideo in foro conscientiae reus peccati sit, distinguo, nam si lex re uera nociua erat reus peccati minime extitit, & ita potest intelligi. c. erit autem lex. 4. dist. aut lex utilis erat & iusta, sicque eius transgressio nocuit, uel reipublicae uel priuato cuiquam, & reus peccati est; nam etiam illa lege remota reus peccati foret. §. iuris praecipua. inst. de iust. & iure. l. iustitia. ff. eod. & in praecipuo de calogi. & lex lata forte qualificauit & auget peccatum. arg. c. 2. de mai. & obedi. Quod intellige, quando transgressor non ignorabat nocumentum, quod ex tali transgressione reipublicae inferebatur aut tertio, quod si non leuiter damnum inde resultare alicui, immo certò putabat nullum inde damnum descendere, credo quod non peccat mortaliter, quia uoluntas maleficia distinguit; sed ad damni restitutionem tenebitur, quia culpa lata est, legi fidem non adhibere. In summa omnes conventiones iure naturae uel gentium nos ligant. l. j. ff. de const. pec. l. non minore. C. de trans. l. j. ff. de pact. l. sub praetextu. C. de postuli. §. per traditionem. inst. de rerum diu. l. conventiones. & l. iuris gentium. ff. de pact. l. ex hoc iure. ff. de iust. & iure tuncque naturaliter obligari dicimur, ut dd. ll. & l. is naturaliter. ff. de reg. iur. l. Imperator. §. naturalis. ff. de soluti. lex autè, quae fit à populo, consule, uel alio magistratu inter rogante iuxta. §. lex. inst. de iure nat. & §. ff. de iust. & iure. l. j. nos similiter obligat naturaliter quasi ex consensu nostro ut dd. ll. & l. j. ff. de legibus. ibi reipublicae sponsio. nā ut consensus noster ex conventionione obligat nos cuique priuato naturaliter, ita & multo magis is consensus praestitus in talis legis acceptatione obligat nos reipublice. ut dd. ll. & c. 2. de mai. & obedi. quod si lex fiat à principe (ut plerumque hodie fit populi consensu non requiritur) tunc regulariter obligat nos quasi ex contractu nostro mandati, quia populus sponte se principi subiecit eidque leges ferre commissit ac permisit. l. j. ff. de const. prin. ergo ex illo consensu & ueluti mandati ex contractu quique naturaliter obligatur, ut ibi & d. l. i. uerb. rei publicae sponsio. ff. de legib. facit. d. c. 2. uerum quia in omni concessione & dispositione primum locum tenet uoluntas, sequentem uero similitudo, ultimum uerba, & merito; uerba enim reperta sunt, quae indicarent, non quae impedirent nostram uoluntatem ut Cicero ait in oratione pro Lucio Coecinna probat. l. Labeo. ff. de supell. lega. l. non figura. ff. de act. & oblig. iuncta. l. in conditionibus primum locum. ff. de cond. & dem. auth. de nupti. §. disponat. l. obligationum substantia. §. fin. ff. de act. & oblig. l. ita stipulatus. la mag. uerb. Sabinus. uerbo ex mente. ubi notant Paulus Castren. & Ias. ff. de uerb. obliga. gl. in l. tale pactum. §. fin. ff. de pact. quae communiter allegatur & app. secundum Ias. ibi idem in l. de quibus num. 14. ff. de legibus. item in l. quamuis. C. de fideicommissis. cum inquam in omni concessione & dispositione primum locum teneat uoluntas, sequentem uero similitudo, ultimum uerba. & in specie nostra uero simillimum sit populum 87 qui ad suammet utilitatem & principem creauit & ei legum ferendarum ius & facultatem dedit ob solam ipsius populi utilitatem, intellexisse de legibus, quae populo utiles essent, & omnis lex prohibitoria est nociua quatenus restringit naturalem nostram libertatem & laxitatem iure naturae & gentium concessam. l. j. & c. 2. ff. de ho. lib. exhi. not. Bar. & communiter doct. in simili in l. stipulationes non diuiduntur. in pr. ff. de uerb. oblig. l. i. §. quae oneranda. ff. quarum rerum actio non detur. consequens est ut ea lex talem nostram laxitatem restringens non uideatur comprehensa in tali concessione principi data, nisi contineat aliquam utilitatem propter quam par sit à iure naturae uel gentium aliquantulum recedere iuxta. l. ius ciuile. ff. de iust. & iure.

cum

cum ibi not. per gl. & doct. ius enim naturæ uel gentium semper est bonum & æquum semperque seruandum. l. omnes populi. ff. de iust. & iure. §. sed naturalia. inst. de iure nat. facit gl. in l. un. in pr. C. de cad. toll. dum ait antiquum, ergo bonum, omnesque tam reipublicæ populi que quam principes hoc iure inferiores non superiores uidentur eoque iure uti debent, neque ab eo nisi ex iusta causa recedere: sicque quod hoc iure concessum est per leges uel principes adimi aut prohiberi nisi iusta ex causa non poterit, neque fas erit, secundum quæ (ut plenius egimus controuerfiarum lib. i. c. i.) lex Hispanorum positua, quæ iussit nequis sub certa pœna mulabus equitaret sed tantum equis aut equabus: idque fecit ob publicam utilitatem quo magis res publica abundaret equis uim legis habuit & in foro contentioso seruanda est, quia habuit finem honestum & non intollera bilem. ut per Bal. in l. lege. C. de leg. hæc. & in l. non omnium & in l. de quibus col. 10. ff. de legib. Ioa. Faber. in §. ex non scripto iust. de iure nat. Bal. in c. ex rescripto, de iure iu. Andreas Tiraq. in præf. uim. 7. §. de utroque re tra. argu. c. erit autem lex. 4. dist. i. & 2. ff. de legibus. l. prospexit. ff. qui & a quibus. Verum si dicta lex habita compensatione incommodorum uexationum & molestiarum, quas secum fert cum utilitate illa publica, reuera plus incommodi quam commodi reipublicæ intulit, tunc subditos in foro conscientie non obligabit, quia non fuit satis iusta causa & sufficiens utilitas, ut à laxitate iure naturæ & gentium data recederetur nec uerosimiliter populus de talibus legibus ferendis sensit, cum generaliter earum ferendarum facultatem concessit, cum hac in re sola mens & sensus uerisimilis concedentium sit inspicendus post habitis uerbis concessionis generalibus, quæ uoluntati concedentium deferre uire, non autem nocere, aut obesse debent, ut supra diximus. miraberis forte cur possit talis legis transgressor pœna illa lege comprehensa reus esse, cum peccati reus non sit, sed huius quidem differentie ratio obscura non est, quia utrum lex lata plus reipublicæ commodi adferat quam incommodi quo ad forum contentiosum standum est hominis censuræ & opinionioni ac sententia, sicque homo princeps, qui eam legem tulit ipsam plus commodi quam incommodi allaturam existimauit, atque ita transgressorem illius legis in rem publicam noxium esse iudicabit & puniet. At cum forum conscientie sit forus ueritatis, falsa erroneaque illa principis ac legislatoris opinio & sententia illius legis transgressori quod ad Deum non nocet, & quod in c. 2. de maio. & obed. superioribus obedire iubemur, intelligendum est in foro contentioso, & etiam in foro conscientie quatenus nos eius potestati imperio & ditioni subiecinus & non ultra, ei autem nos subiecinus quatenus eius iussa & præcepta plus commodi quam incommodi afferent, aliter enim non tam regni aut imperii quam tyrannidis ac seruitutis imago esset. Ergo aut ea lex, quæ laxitatem iure naturæ & gentium datam ac concessam aliqua ex parte minuebat adhuc reipublicæ plus commodi incommodi quam incommodi adferebat, & tunc obligat etiam in foro animæ, quia eius transgressio plerumque nocet reipublicæ, sicque ut si priuato cuiquam immerenti noceres reus peccati esses, ita & multo magis si rei publicæ noceas. auct. res quæ. C. com. de leg. Aut ea lex plus incommodi quam commodi adferebat reipublicæ in communi, & tunc eius transgressor reus peccati non erit: aut tatum commodi quantum incommodi adferebat, & adhuc idem, quia pari compensatione commodi & incommodi habita ea lex redditur non utilis, id quod sufficit ut quod ad Deum non obliget. nam si lex fieret nequis auem fenicem caperet ne uenire totum ebiberet, aut digito cœlum attingeret, certe & si ea lex nemini noceret, tamen legis uim non haberet, quia nullam utilitatem afferret; ergo ut liget nos lex quo ad Deum non satis est damnosam non esse, sed oportet utilem esse

ut in simili per. l. i. ff. de cond. inst. ubi plenè per Bar. §. impossibilis. inst. de hæc. inst. cum simil. Illud autem notandum est, quod cum quotidie tempora & legum utilitas mutantur, ut in prin. C. de cad. tollend. cum simil. si queratur, an legis posituæ transgressor reus peccati quod ad Deum sit, ipsum tempus transgressionis, non tempus legis latæ inspicendum est. Vnde si ea lex quo tempore facta fuit plus commodi quam incommodi adferebat, tamen quo tempore eam transgredior uel inutilis facta est, uel minus continet commodi quam incommodi, tunc peccasse in conscientia non uidebor. rursus si quo tempore facta fuit minus inducebat commodi quam incommodi, uerum, quo tempore sit transgressio plus commodi continet quam damni, transgressor peccati reus erit: quia ueritas, quæ ex temporis præsentis existentia colligitur, inducit uel remouet peccatum. argum. l. filio quem. ff. de lib. & posth. ergo, si quo tempore bellum in penetralibus haberemus fieret lex ne quis arma extra fines regni asportaret, ne uel mulabus sed equis equitaret, ut copia equorum cresceret & si tunc in conscientia ligaret, diuersum forte esset, si postea ex toto bella silerent, rursus si quo tempore plena tranquillitate fruebamur tales leges fierent, & si tunc earum transgressor forte non peccaret, tamen bellis postea seruientibus contrarium esset. argum. in prin. C. de cad. toll. hætenus de legibus, quæ sunt ad malum præsens uitandum, non ad mali occasionem tantum uitandam. Nam ecce lex prohibuit pactum futuræ successionis non quod quicquam mali secum ferat, sed quod postea potest esse occasio delinquendi. l. si. C. de pact. l. de fideicommissio. C. de transact. l. 2. §. si. ff. quib. ut indig. l. quidam in iure. §. si. ff. de don. c. de testanda. & c. ne captanda. de conc. præb. certè hoc casu, si fratres mei de hæreditate mea paciscerentur etiam me ignaro, non peccarent, immo naturaliter forte inter se eam pactionem seruare tenerentur, quia talis pactio nemini nocuit quod si ipsi defuncto nocere dixeris eo quod eius uoluntati non satis sit, qui uoluit diuersimodè suam hæreditatem in lucrum hæredum cedere quam fiat per talem pactionem, replicabo id non esse in consideratione, quia post mortem meam similis pactio impune fieri posset; & si per hoc defuncti dispositio eluderetur. l. si quando. §. & generaliter. C. de inof. testam. l. 3. C. de rep. hæc. l. quor. ab omnibus. C. de fideicom. ergo in omni lege lata solum ob remouendam peccandi occasionem eius transgressio non inducit peccatum, nisi etiam illud peccatum actualiter sequeretur, quale esset in exemplo proposito, si uita forte mea ex fratribus meis, qui sic pepigerant aliquis insidiaretur successionis maturius habenda causa: & tunc peccatum non tam ex illius legis transgressionem quam ex facinore postea secuto descenderet. Quæ 88 omnia facilius obtinerent si transgressio legis occulta esset, ut sic transgressor reliquis conciliis peccandi (hoc est similem transgressionem facienda) occasionem nullā præberet. Ex superioribus appareret reperiri casus in quibus, qui legem posituam etiam a principe sæculari latam transgreditur peccati reus sit, licet ea lege non lata tale factum non induceret peccatum, sed esset permixtum iure naturali, diuino, uel gentium. nam cum eo iure commercia sint permixta. lex hoc iure. ff. de iust. & iure. §. ius autem gentium. inst. eod. tit. tempore etiam bellorum sequentium possem equos & arma extra fines prouintia meæ extrahere, licet ut nō extraherentur reipublicæ meæ uti ius foret; sed tamè p ximus sum ego met mihi, nec teneor ppter alterius, aut reipublice commodū utilitatē meā prætermittere & eludere. l. altius. C. de serui. & hæc est illa naturalis libertas de qua habetur in §. libertas. inst. de iure personarum. dum ait qd libertas in eo consistit, ut quisque faciat rebus de suis quod sibi libuerit, nisi quid ui aut iure prohibeatur, etiam abutendo rebus suis aut prodigendo. l. sed & si lege. §. consulu. ff. de pet. hæc. l. j. §. pe. uerb. prodig. ff. D d d iij si quid

88
Legis positiuæ transgressor interdum peccat, qui ea lege non lata non peccaret.

si quid in fratri. patr. l. in re mandata. C. mand. & hec est charitas illa bene ordinata, quæ debet incipere à se ipso. l. prefes. C. de serui. & aqua. & tamen si eo tempore bellorum seuentium lex fieret à rege ne quisquam arma aut equos extra regni fines extraheret, cum re uera ea lex plus comodi quam incomodi attulisset eius transgressor peccaret, quia & illud factum ante legem lata esset permillum, tamen post legem latam est prohibitum & recte, sicque illicitum: & quia si conuenissem tecum ob aliquam utilitatem tuam ne arma aut equos meos uen derem extra regnum, hæc conuentio me obligaret naturaliter & sic etiam in foro conscientie. ut supra ostendi mus. Ergo multo magis si talem conuentionem facerem cum publica. arg. d. auth. res quæ: talem autem conuentionem cum ipsa republica fecisse uideor, cum unusquisque ciuium ad leges reipublice utiles ferendas mandatum dedisse principi uideatur. ut supra dixi: sicque ex suo consensu naturaliter & sic in foro conscientie obligatur. Nam & si tibi mandatum dedi, ut me obligares Titio, uel ut ei rem meam uenderes, locares, dotis nomine dares, uel ut nomine meo matrimonium contraheres, certe an tequam facias non sum obligatus & tamen postea obligatus ero naturaliter & sic in foro conscientie. l. j. 2. & 3. ff. de proc. per totum. ff. C. & inst. mand. & per totum extra de procur. & C. & ff. eod. & inst. de his per quos agere poss. Sic ergo & in proposito mandatum ad leges ferendas, quod à ciuibus princeps habere uidetur, eos non obligat antequam princeps eo mandato legem ferendo utatur, sed postea utique.

Et his quidem de rebus uidendus est sanctus Thomas in 2. 2. q. 66. art. & in prima 2. q. 96. art. 4. Archiepiscopus Florentinus par. j. tit. 18. c. un. §. 2. Baptista Traboma. uerb. lex. q. 17. Alphonsus de Castro de potest. l. pæn. lib. 1. c. 4. & Ioannes Muthinensis lib. de restitu. q. 36. uerfi. quo premisso Syluester q. 8. uerbo lex. Gregorius Lupus in l. 16. tit. i. par. i. per tex. ibi dum ait & meterseyan c. filius nu. 8. de test. Bar. in l. si quis pro eo. col. 4. ff. de fideius. Barbatia consl. 46. n. 20. lib. 1. Sed quia doctores minus se se explicant nos facimus hanc regulam, ut lex positua lata à principie seculari regulariter non obliget in foro conscientie pro quo dicimus esse optimum tex. hanc 89 ad rem à nullo unquam in cuius scripta inciderimus allegatū in l. quæ sub conditione. in pr. ff. de cond. inst. ubi relictū fuit sub conditione iurandi, & lex noluit ut iuramentum prestaretur, hanc rationem nominatim adiiciens, quia per fidi & religionis contemptores facile periurabunt, qui uerò supra modum Diuini numinis, timidi ac reuerentes sunt iuramentum subire fortè non audent, sicque emolumento iniuria carebunt. ergo lex noluit ut augetetur peccatum eorum, qui religionem contemnunt, sed potius studet peccata minuire, & cum illa ratio sit generalis & in lege expressa habenda est pro lege generali, & decisio illius legis, quæ particularis est loco exempli habenda est, quæ non arctat regulam. sicque in omnibus speciebus, quæ euenire aut excogitari possunt intelligendū

est legibus studio non esse homines ipsarum transgressores in foro animæ ad peccatum obligare, quia ratio expressa in lege, si sit generalis pro lege habetur uerè non interpretatiue, ut est uera & communis op. quam tenet gl. in auth. de hæ. abint. ueni. §. si uerb. ordine Bal. m. l. si. ff. de hæ. inst. & in l. maximum. C. de lib. præter. Alex. Corneus Iaf. Curtius Iunior in l. humanitatis. per tex. ibi. C. de impuberum. Purpuratus & Decius in l. si. per rex. ibi. C. de pact. & alii plures, quos retuli de succ. crea. lib. 3. §. 2. n. 45. Hæc conclusio uariè intelligitur, primum quando lex erat impossibilis natura, ut si iussit ciues urbem muro fortissimo triduo munire. c. erit autem lex. 4. distin. l. i. ubi plenè per Bar. ff. de cond. inst. l. impossibili ubi Decius & Cag. ff. de reg. iur. Idem si contingenter, nam in casu contingenti impossibilitatis non obligabit. arg. de toto ad partem. l. an pars. l. i. per dereli. l. quæ de tota. ff. de rei uen. sicque si iussit certū genus frumenti singulis annis reipublice præstari, & hoc anuo non nascitur tale frumentum, obligatio cessat. 2. intellige, si ea lex fuit iniusta. arg. d. c. erit autem lex. l. i. & 2. ff. de legib. ratio, quia ut supra dixi in mandato generali, quod ad leges ferendas ciues dederunt ad suam met utilitatē, non uenit quid iniustum & nocuum; ne inducta ad fauorem conuertatur in lesionem cōtra. l. legata inutiliter. ff. de adim. lega. l. legata inutiliter. ff. de leg. i. l. quod fauore. ff. de legib. l. uerbis ciuilibus. ff. de uul. amplia etiā si legislator expressisset ut transgressor teneretur in conscientia. nam per talem expressionem eius potestas non augetur. l. codicillis. §. si. ff. de lega. 2. l. nemo potest. ff. de lega. i. hic autem lex ex defectu potestatis legislatoris in firma est. Tertiò intellige, quādo lex erat inutilis. arg. d. l. i. & 2. d. c. erit autem. ueluti si iuberet ocari, uagare, & similia, uel mortuos gemmis sepelire, & in exemplis. supra allegatis, quia ciues ad inutilia mandatum dedisse non uidentur, cum leges si aliquam utilitatem non adferant semper sui natura sint onerose dum imperant, aut uerant, aut puniunt. l. uirtus legis. ff. de legib. amplia etiā si legislator iuberet ut teneremur in foro animæ. Quar tō intellige, etiam si partim sit utilis, partim onerosa, si quidem onus quā compendium maius est. arg. eorum quæ supra differuimus Amplia etiam, si expressum esset ut transgressor in foro animæ teneretur. Quinto intellige & si commodum & incommodum, quod lex illa inducebat par esset, quia tunc habita commodi & incommodi cōpensatione lex maneret nō utilis, ut supra ostendimus. idque etiam si expressum esset, ut in foro animæ ligaret. Sexto intellige, quando lata esset ad mali occasionem duntaxat uitandam, ut supra differuimus. Amplia etiā si expressum esset, ut in foro animæ obligaret. Septimo, intellige etiam si lex utilis esset, cum fiebat, si tamen tempore transgressionis utilis non est: idque etiam si expressum esset, ut ligaret in foro animæ ut supra ostendimus. Et adde, quæ diximus de succ. cre. lib. 1. §. 10. nu. 66. cum plu. præced. & seq. & supra in præfat. huius operis de succe. progressu.

F I N I S.

VENETIIS apud Ioan. Gryphium
M D LXIII.

89
L. quæ sub
conditione.
ff. de cond.
inst.

